31761 08116964 1

NAKLADATELSK
DRUŽSTVO PRA

MÁJ

VYDÁVÁ

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE

ROČNÍK IV.

REDAKČNÍ VÝBOR:

FRANTIŠEK HERITES, odpovědný redaktor,
JAROSLAV VRCHLICKÝ, pořadatel části básnické.
Dr. JAROMÍR BORECKÝ, Dr. JIŘÍ GUTH, ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ,
Dr. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH.

1906.

AP
5
M3
roč. 4

LIBRARY
APR 4 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

OBSAH:

BÁSNĚ.

Alfréd: Boty. 372.
Arleth Louis: Měsíci. 35. — Bès. Tíha v srdci. 340.
Borecký Jaromír: Na Kremlu. 4.
Broman Zdeněk: Západ slunce. 294. — Ernstova elegie. 552.
Ebenhochová Vlasta: Touha. 276.
Frida Vlad: Zima. Host. Sonet. 310.
Grünwald Beneš: U krbu. 118. — Paralela. 467.
Heyduk Ad.: Těžký návrat. V mlze. 17. U vánočního stromku na hřbitově. 228.
Hruby V.: Věčný spáč. 293.
Hugues Clovis: Kříž u Kresčaku. 780. (Přel. J. Vrchlický.)
Jahn Mil.: Král Jiří v pekle. 81 — Večer u moře. Na Lago di Garda. Hrobka Ticianova. Beatrice. 658, 659. — Den tichý byl . . . — Útěcha. 821.
Jarý B.: Dary bohů. 454.
Javornik A.: Kytice vřesu. Touha. Na stráži. 749.
Karník J.: Robotníci. 404.
Klaštersky A.: Z českých žalmů. 4. — Z českých žalmů. 145. — Na mostě. 209. — Sen. Věčná lampa. Domov. Srdce. Zlaté ostrovy. 210. — Balada vánoční. 231. — Poledne v lese. Melancholie. Spánku. Carpe diem. Pro jednu chvíli. Z dílny. S bohem. 437.
Kratochvil J.: Tři zvony. 473. — Z písní starého oráče. 643.
Krofta V.: Mrtvé mládí. 71.
Kvapil Frant.: Vstříc větru. 465.
Lancová J.: Tu píseň zkazili jsme. 486.
Mužík A. E.: Aristides Filumeně. 43.
Neznámí autoři: Reklama v klatbě. Rostem. Nekrology. Čtvrtá třída. Útěcha. Emancipace. 380. — Sic transit. 383.
Opočensky G.: Podivný večer. 538.
Pauer E.: Píseň. 555. — Ráj. Ave. 753.
Pfleger B.: V podvečer. V jarní noci. 113. — Zimní nálada. 404. — O žních. 743.
Plaček V.: Myslivna na jaře. 804.
Polenský Zd.: Večer. 276. — Hrob v lese. 709.
Quis Lad.: U muziky. 161.
Skarland J.: Vidmo. Hymna práce. 705.
Sládek J. V.: Sprahlou cestou. 385. — Až bude krásný sluneční den. 386.
Suchý Lot.. Nad hrobem padlých Sasů 1866. 323. — Otci. Jaro 1906. 643.
Svoboda Jar.: Jiří-Rokycana. 504.
Šolc V.: Z Písní o bledé dívce. 783.
Tomek F.: Po bouři. 808.
Velhartický: Smír Ahasverův. 136.
Voitlová B.: V umění. 168.
Vrchlický Jar. V co věřit? 3. — Pozdrav J. V. Sládkovi. 102 — Causerie o jaru v jeseni. 129. — Pozdrav J. Štolbovi. 513. — Štědrovečerní. 225. — Žena Senecova. 257. Svatopluku Čechovi 358. — Den a noc. 563. — Síla vzpomínek. Píseň. Jiná píseň. 564. — Henriku Ibsenovi. 593. Na moři. Sloky. Impromtu. 627. Píseň Sic vos non vobis. 628. — U pomníku V. Šolce v Sobotce 785.
Wilde O.: Dedikace. 534. — Requiescat. San Miniato Pod balkonem. 535. — Dům nevěstek. 694. — Sonet na příchod do Italie. Sonet. Ave Maria plena gracia. Madona mia. Velkonoční den. Hrob Shelleye. 695. (Přel. A. Klášterský.)
z Wojkovicz: Krásná země 20. — Atlas. 579.
Zátková R.: Večer na Vltavě. 678.
Zavřel Frant.: Prometheus. 487. Hus. 684.
Plaček V.: Myslivna na jaře. 804.
Tomek Ferd.: Po bouři. 808.

ROMÁNY, NOVELLY, POVÍDKY A ČRTY.

Baar J. Š.: Dva domy. 164.
Bauer: Krávy na Islandě. 378.
Bauše B.: Pod okapem. 471.
Brodský B: Za obzorem. 452.
Fučík M.: Neštěstí. 273.
Herites F.: Vzpoura zvířat. 247.
Hilar K.: Básník. 737.
Jarkovský Stan.: Na podzim v ořeši. 193.
Klostermann K.: Mlhy na Blatech. 1.
Konrád J. S.: Vánoční sonata. 225.
Kronbauer R.: Jemná duše. 133. — Vánoce Ad. Heyduka. 232. — U Svatopluka Čecha. 360. — Vzpomínka na Nerudu. 376. — Doktor J. Štolba. 519. — Blahoslavení věřící. 580.
Květ Jar.: Vánoční diaetetika. 229. — To doktor Štolba neví. 516.
Leger K.· Zavražděný purkmistr. 5.
Lipa J.: Tajné ždání. 289.
List Pavel: Očista. 130.
Malý P.: Hračky. 168.
Nejmenovaní autoři: Část honoráře předem. 363. — Z moudrosti hořkého filosofa. 382.
Okoř J.: Spravedlnost Nastalgija. 65. — 161.
Panýrek-Vaněk: Neznámý. 801.
Plaček dr. V.: Zbožné přání. 499.
Sumin J.: Lídino dobrodružství. 337.

Stech V.: Prelimštsky Boccacio. 9. — Boccaciova zemřba. 242. — Orgánek. 363.
Viola Věša. 288.
Voitlova B.: Jaro v lesní 401.

VZPOMÍNKY, CESTOPISY, ČLÁNKY POUČNÉ A STUDIE.

Anketa Máje: Slovanský postup. 433.
Borecký J. F. V. Jerabek. 789.
z Čenkova Em. ryt.: U krbu francie. 7.
Hostinský O.: Ke dni Mozartovu. 305.
Jeřábek V. K.: Neapolské obrázky. 821.
Klaštersky A.: Václav Solc. 787.
Kronbauer R. J.: Vánoce A. Heyduka. 232. — U Svatopluka Čecha. 360. — Vzpomínka na Nerudu. 376. — Doktor J. Stolba. 519.
Nejmenovaní autoři: Z počátků San Franciska. 556. — Z brixenské korrespondence K. Havlíčka 731. — Trosky Havlíčkova diaria. 732.
Panýrek dr. D.: Literární profil tuberkulosy. 611.
Pikhart A.: Algeciras. 116.
Preisova G.: Silhouety z italské Riviery. 113.
Stolba er Jos. Brandýs nad Orlicí. 213. — Americký underlec v Čechách. 234.

FEUILLETONY.

Čechovy oslavy. 444.
České lázně, česká zatiši. 669.
Havlasa J.: Z druhého konce světa. 412.
Henryk Ibsen. 603.
Herold dr. Ot.: Kořist z Čech. 108.
K třetímu sjezdu rodáků soboteckých. 797.
Krajinář V. Jansa. 75.
Maj v Prostějově. 604.
Mozartovští Pražané. 316.
Národní divadlo v plamenech. 781.
Novak Lada. 396.
O dvojitém českém skle. 316.
Orzeskova Eliza. 684.
Praha včera a dnes: Na promenádě. 11. — Praha u piva. 27. — Praha v divadle. 59. — Denní listy. 91. — Kavárny. 123. — V židovském městě. 155. — Společnost. 187. — Podskalí. 203. — Praha v noci. 251. — Sport 284. — Studenti. 321. — Šaškové. 348. — Masopust. 381. — Pražská tržiště. 428. — Praha soucitná. 476. — Cizinci a hosté. 540. — Bezpečnost. 620. — Na řece. 616. — Lawn-Tenis. 765. — Svět umění. 813. — Dělnictvo. 824.
E. z Čenkova: Rodin Auguste. 507.
Řezníček dr. V. Jak dr. Pacak hájil české státní právo. 748.
Set Akim: Z ruských temnot k světlu. 172.
Spálil Jan: Diva. Upomínka na slečnu Turollu. 636.
Spisy R. J. Kronbauera. 299.
U dr. Stolby v Pardubicích. 524.
X. Y. Z. Karel Adámek. 44.

LITERATURA.

Arbes J. Romanetta. 720. — Baar J. S.: Pro kravičku. 224. — Básnické překlady ruské. 672. — Bauše B.: Veselé chvíle v zool. zahradě. 208. — Benet R. Bariso dr. 256. — Čech S.: Doplněk veršů. 160. 464. — Čechov A. P.: Jest život krasný. — Červinka K.: Ejhle člověk! 336. — Daudet Al.: Jack. 511. — Divadelní list Máje: Štolbovo jubileum. 542. — Dvě knihy sonetů. Ad. Heyduk; Znělky. — S. Zima: Rapsodie. 334. — Dubrovská Teréza. 688. — Epigramy. 208. — Frederik van Eden Malý Jeník. 255. — Frida Vlad; Preludia. 159. — de Gobinau: Asijské povídky. 335. — Hais F., Masák J., Schiller J.: Tři knížky veršů. 223. — Hansen Knut: Povídky. 767. — Havlasa Jan: Tatranské povídky. 624. — Hejda K.: Ze soudní síně. 528. — Heyduk A.: Východ a západ. 640. — Heverock A.: Diagnostika chorob duševních. 160. — Hněvkovský Šebestian: Děvín. 144. — Idylla Staničky Třešňůvské. 63. — Jahn M.: Tiché světy. 383. — Jamot R. F. Žloutne listí. 287. — Jensen F.: Studie literární o J. Vrchlickém 719. — Jirásek A.: Rozmanitá prosa. 95. — Jonáš K.: Ze života bezvýznamných lidí. 167. — Dr. Panýrek: Katechismus první pomoci. 144. — Kejdan J.: Bezdětná. 640. — Klácel T.: Satiry. 431. — Kott Fr.: Česko-německý slovník. 734. — Kronbauer dr. R. J. 702. — Dvanáct hodin v pancéřové síni. 191. — Duellanti. 702. — Ku břehům Baltu. 80. — A. Šubert: Masky nár. divadla. 335. — Moor Karel: K. Martens. 352. — Morfila W., prof. v Oxfordě dopis. 735. — Möricke Edvard: Mozart na cestě do Prahy. 826. Mrázek MUDr. A.: Z lázní a cest. 336. — Mrázek Jos. P.: Na stupních štěstí. 256. — Nečásek A.: Jařmo millionů. 736. — Nejnovější literatura lékařská. 671. — Novák J. L.: Pardubák. 639. — Novák Lad.: Loutkové divadlo. 128. — Nováková Ter.: Jiří Šmatlán. 720. — Noviny Mládeže. 32. — R. Řeháková. Obrázky z krajů vzdálených a blízkých. 78. — J. Kalda: Ogaři. 127. — Ostrozevski-Barański: Z dorzecza Weltawy 142. — Osten J.: Květy bez plodů. 384. — O úspěchu. 432. — Panýrek dr.: Zdravotnické epištoly. 102. — Pardubicko. Holice. Přelouč. 496. — Poesie sociální. 174. — Průvodce po památných místech. 671. — Příhody Rodericka Randoma. st. 30. — Sborník prací historických. 826. — Sieroszewski V.: Dno bídy. 512. — Smollet V.: Příhody Rod. Randoma. 719. — Studentský almanach 1906. 672. — Svátek J.. Za okeán. 96. — Svoboda X.: Dva romány. 800. — Svobodová R.: Plameny a plaménky. 352. — Šír. J.: Robotou života. 127. — Šole V.: Písně o bledé dívce. 799. — Štech V.: Maloměstské tradice. 383. — The Slovaks of Hungary. 463. — de Tinseau Léon: Tajemník paní vévodkyně. 96. — Třebízského spisy. 260. — Tři knihy lyriky: E. z Lešehradu: Kantilény snů a vůní jara. A. Wenig: Zahrada srdce. J. Šerý: Kniha mládí. 351. — Úklad a jiné novelky. 64. — Umělecké památky české. 46. — de Vetter K.: Zpěvy duše. 224. — Vrchlický Jar.: Zpěvy z Ghetta. 78. — Píseň o Vinetě. 575. — Vyskočil X. M.: Na osení zlatý pluh. 208. — Velhartický A.: Povídky o milenkách. 767. — Konrad Zaleski: Z bratniej niwy. 672. — Zíbrt Č. dr.: Kulturní historické obrazy ze VII. a VIII. věku. 256. — Prokop V.: Z Prahy do Drážďan. 736.

DIVADLO.

Karel Mašek a Bohumil Picka: Betlém. 222. — Capus a Aréne: Žena proti muži. 351. — Cena Novotného. 304. — Cop a Adamita. 318. — Čečetka F. J.: Adamita. 366. — Čechov A. B.: Tři sestry. 736. — Divadelní list Máje. 128; 575. — Divadelní režie a zákulisí. 105. — Divadlo na Král. Vinohradech. 14. — 64. — 588. — 736. — Divadlo v Pardubicích. 174. — 288. — Dramatická cena. 416. — Dvacet roků české činohry v Nár. Div. 267. — Fučík Milan: Za bludičkou. 271. — De Flero a G. H. de Caillavet: Logika srdce. Záhada. 94. — Horáková Abigail: Ejhle člověk. 576. — Chamberlain H. S. 308. — Ibsen Henrik: Paní z námoří. 270. — Jirásek Al.: Lucerna. 173. — Kolman K.: Mušky. 431. — Kvapil Jaroslav: Sirotek. 670. — Lemaitre Jul.: Slečna šafářka. 446. — Lidové divadlo v Libni. 304. — Malířová Hel.: Bratrství. 46. — Marivaux: Hra náhody a lásky. 607. — Městské divadlo v Žižkově. 112. — Mošna Jindřich. 544. — Národní divadlo. 14. — 492. — Národní divadlo a Varieté ve světle financí. 206. — Nová divadla v Čechách.

351. — Paty večer kruhu spisovatelů. 334. — Polak Karel. 542. — Reprisy činoher v Národním Divadle za 22 let. 300. — Repertoir Máje. 543. — Richepin J.: Flibustýř. 814. — Rozkošný: Černé jezero. 313. — Ruští herci v Praze. 434. — Sdružená divadla vých. čes. 95. — Shakespeare V.: Večer tříkrálový. 127. — Jul. Caesar. 527. — Shaw B.: Člověk nikdy neví. 319. — Spolek Máj a Nár. div. 318. — Spojené družstvo. 494. — Suchý Loth.: Matka. 158. — Svoboda J.: Démon. 415. — Šamberk F. F. 528. — Šmaha: Jiný vzduch. 557. — Stech V.: Třetí zvonění. 159. — Štolba Jos.: Vodní družstvo. 62. — Úprava děl Stroupežnického. 128. — Ústřední jednota českého herectva. 142. — Vend. Budil. 430. — Vrchlický J.: Láska a smrt. 62. — Vzhůru do Uranie. 334. — Z divadelního cyklu. 223. — Z divadelního světa. 528. — Zelené ovoce. 383.

ZE ŽIVOTA A VEŘEJNOSTI.

Adresář král. hl. města Prahy. 464. — Alarm! 767. — Almanach Ústř. Mat. škol. 76. — Anketa Máje. 414. — Athénské noviny. 592. — Autorovo právo. 756. — Bartoš Fr. 684. — Boj o svatovítskou věž. 479. — Bratršovský Ludvík. 254. — Božena Pavličková. 415. — Co bude s naším Vyšehradem. 752. — Čech Svat 354. — Čech Sv. v Obříství. 398. — Čelakovský Jar., prof., dokt. 446. — Česká výstava v Londýně. 206. — Česká universita. 399. — Česká hudba a zpěv. 399. — České ženy a volební právo. 222. — České letní byty. 684. — České knihovny v Americe. 688. — Český tělocvik v Řecku. 384. — Český vítěz při hrách Olympických. 559. — Český katalog bibliografický. 333. — Čest literátů. 351. — Čím stůněme. 511. — Dívčí kroužek. 126. — Dívčí lyceum. 656. — Emler dr. 80. Feriální statistika. 734. — Fišer Karel. 542. — Gröbovka. 572. — Havelský Frant. 270. — Havlíček Karel Borovský. 721. — Havlíčkův dům v Něm. Brodě. 734. — Historicko-umělecký ústav český. 30. — Hrdinovy 50leté narozeniny. 656. — Husitské museum. 111. — Jednota českých novinářů. 608. — Jinoši čeští. 431. — Kacířské slovo o svatovítské věži. 368. — Kapitola o ženských schůzích. 302. — Karlštejnské museum. 64. — Katalánský časopis El. Poble o Vrchlickém. 656. — Klika Josef. 464. — Klostermann Karel. 14. — Knihovna a čítárna 223. — Knihy s dedikacemi. 511. — Komu nevadí mistnost. 112. — Konec Přemyslovců. 750. — Kott F. Š. 270. — Krásná Praha. 302. — K uctění Bož. Pavličkové. 719. — Lehman Mikoláš. 508. — Lhota Ant. 29. — Lidová knihovna v Plzni. 365. — Liebscher Karel. 527. — Lukes Jan 398. — Máj v Plzni. 399. — 416. — Malostranské panorama. 62. — Matice vyššího vzdělání v Americe. 701. — Matuš JUDr. 591. — Městské divadlo v Žižkově. 112. — Mimořádná valná hromada Nakl. dr. Máje. 700. — Moderní řemeslo. 638. — Moravští pěvci. 558. — Most Frant. 319. — Mozartův pomník. 128. — Mozartovi synové. 319. — Nemocnice mil. bratří v Praze. 783. — Nakl. družstvo Máje. 158. — Náměstí a sady. 288. — Na ztracené výspě. 700. — Nový Rembrandt v Praze. 126. — Nový starosta král. hlav. města Prahy. 430. — Odkaz Máji. 416. — O nedostatcích dívčího vzdělání. 30. — O slovanské anketě Máje. 733. — Osvětový svaz. 48. — 287. — Otevřený list dr. Kramáře. 110. — Original nebo kopie? 111. — O zbytečných spolcích. 287. — Památky z cest. 127. — Pamětní desky. 64. — Pensijní fond Máje. 32. — Poměry bytové. 592. — Pomník dra Holuba. 51. — Popel z Vesuvu. 511. — Pozor na staré památky! 750. — Praha včera a dnes. 48. — 63. — 91. — Praha v cizině. 462. — Pražská vzpomínka. 62. — Pražské umění a vkus majitelů domů. 287. — Přednášky franc. svob. školy. 94. — Purkyňovo nám. 511. — Quis Lad. 321. — René Henry. 140., 153. — Rodný domek bratří Durdíků. 623. — Royko Kašpar. 688. — Ruský spis. Čechov. 624. — Rytíř Voj. Lana. 638. — Schwarz Fr. 557. — Sieroszewski Vác. 61. — Sládek J. V. 97. — Slavnost se Slovinci. 50. — Slosovaní Majových prémií. 704. — Smírčí soud uměleckých. 480. — Sokolstvo. 783. — Souček MUDr. 654. — Spořitelny a literatura. 510. — Staroměstské museum. 125. — Svatojánské dny v Praze. 5 0. — Šedesát českých autorů. 255. — Šípek Fr. 335. — Šmaha J. 208. — Štolba JUDr. Josef. 351. — 513. — Štolbovo jubileum. 479. — Šulcová Anežka 141. — Truhlářská výstava. 63. — Týdenník Máj. 221. — Tyl J. K. 673. — Valná hromada Máje. 558. — Vánoční výklad Nakl. dr. Máje. 255. — Vánoční výstava českých výtv. umělkyň 255 — Vánoční výstava Uměl. prům. musea. 255. — Věnceslava Lužická. 206. — Veřejná knihovna v Náchodě. 510. — Villa Bertramka 319. — Pí. Vinklerova-Křepelová. 383 — Vlastenecký důstojník český. 78. — Voliči v Čechách. 671. — Výlet do Troje. 560. — Výročí bitvy u Kresčaku. 784. — Výstava Krásné Prahy. 336. — 398. — Výstavní budova česká v Londýně. 304. — Vzpomínky na r. 1866. 666. — Zajímavý zjev 767. — Závěť. 95. — Zdarma!! 159. — Z české akademie. 206. — Z českého života. 271. — 288. — Ze staré Prahy. 480. — Ze školského ovzduší. 95. — Ze života dra Pacáka. 622. — Žižkův pomník. 287. — Žně. 95.

RŮZNÉ.

Dimitrij. 608. — Hofmeistr. 574. — Hudba v Máji. 608. — Koncerty. 574. — Obliba lidové písně. 800. — První úspěch Kubelíkův. 704. — Vídeňské a mor. listy. 14

OHLASY Z DÁLI.

J. Maria de Heredia. 96.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ.

Borisov A. 143. — Brožík V. 496. — Bruner Vr. 704. — Březinova výstava v Ml. Boleslavi. 670. — Česká grafika. 542. — Čeští umělci v Římě. 434. — Dlouhý V. K. 496. — Engelmüller Frant.: Výstava. 46. — Foyer Nár. divadla. 64. — Flamengova rytina, 144. — Hausmanová A. 174. — Husova výstava v Táboře. 815. — Husův pomník. 45. — Jansa V.: Žně. 32. — 47. — Krása našeho venkova. 446. — Kupka Fr.: Výstava v Kolíně. 29. — Naše premie. 13. — Ohman B. 448. — Ondrůšek Fr. 653. — Rembrandtův obraz. 463. — Skrétovy obrazy. 446. — Sousoší sv. Luitgardy. 463. — Svatovítská věž. 16. — 63. — Špilarova výstava. 80. — Štursa J. 704. — Trigy na Nár. divadlo. 496. — Ženíšek F. 431.

VYOBRAZENÍ.

Adamová J. (Flameng.) 141—3. — Atelier Ondrůškův. 652. — Brandýs nad Orlicí. 213. — Broquelet: Kříž u Kresčaku. 780. — Brožík V.: O žních. 493. — Česká výprava v Athénách. 559. — Deyer: Akropolis. 237. — Leukadská skála. 239. — Odeion v Athénách. 241. — R. dei Schiavoni v Ben. 235. — Dům, v němž byl K. Havlíček zatčen. 733. — Fotografie k rubrice Praha včera a dnes. — Havlíčkův dům v Něm. Brodě. 732. — Hausmanová A.: Podobizna. 173. — Hlediště a jeviště prozatímního divadla. 782-3. — Hlediště a jeviště Soboteckého divadla. 798. — Hlediště nár. div. po požáru. 782. — Humprecht u Sobotky. 794. — Jansa V.: Labe u Kunětic. 77. — Žně. 79. — Justich J.: Výstavní budova česká v Londýně. 301. — Konůpek K.: Staroměstský rynk s věže ruského kostela. 15. — Klostermann a sedláci z Blat. 45. — Z kubatovského statku ve Zbudově. 47. — J. Lir: Karikatury. 369—377. Marold: Ko-

franck 718. — Morstadt V.: Chram sv. Vita pred 60 lety. 370. — Medailon krále Jana u Kresčaku. 17. — Národní divadlo v plamenech. 781. — Na slavnosti u Kresčaku. 110—111. — Ondrusek: Podobizny. 653—655. — Partie z Grobovky. 572—4. — Pohled na Meudon z Rodinova sídla. 508. — Pomník V. Solce v Sobotce. 783. — Praha včera a dnes. (Kresby od F. X. Naske, J. Konůpka, Fr. Šnajberka a j. — První pražský kavarník. 123. — Rembrandtův obraz v Praze. 461. — Rodný domek bratří Durdíků. 622. — Rodný dum V. Jeřábka. 191. — Rodný dům V. Šolce v Sobotce. 787. — Rodinovo sídlo a museum v Meudonu. 507—508. — Scheiwl V.: Zavraždění Václava III. 751. — Schodiště v Troji. 557. — Sídlo pí. J. Adamové Abaye de Gyf. 17. — Skréta K.: Alegorie. 447. — Snímek z knih Kodex Argenteus. 109. — Sobotecká monstrance. 799. — Václavek: Partie z Hradčan 271. — Ze staré Prahy. 476. — 477 — Z pražských prospektů. 588. — 589. — Universitní knihovna v Upsale. 708. — Z Tyrolských Alp. (Dlouhý J.) 495.

AUTOGRAFY

Autografy Havlíčkovy. 734. — Autograf Stolbův. 527. — Autograf Tylův. 675.

PODOBIZNY.

Adámek K. (Snajberk.) 44. — Čech Sv. 360. — Deyer A. 234. — Honzátko J. 559. — Jansa V.: 75. — 76. — Jeřábek F. V. 783. — Klostermann K. (Snaiberk.) 1. — Kronbauer J. R. (Ženíšek F.) 290. — Matuš. JUDr. 583. — Mozart. 316 — Mozartovi synové. 317. — Orzesková Eliza. 684. — Pacák B. dr. 748. — 749. — Polák K. 558. — Quis L. 321. — Redakce Palečka 1872. 527. — René Henry. 140. — Rodin Aug. 509. — Royko K. 685. — Sládek J. V. 110. — Šolc V. 786. — Štolba Dr. 513 — 527.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

Červencový večer se chýlil zvolna na široká Blata Zbudovská, na žírné lány obilní, jež je vroubí ze všech stran. Slunce již se silně sklonilo k modravým horám staré Šumavy, které se halily v šedé závěje, jako by vás věkovitá čela chtěly chrániti před děsným úpalem, jenž sršel s nemilosrdných kleneb nebeských. Možná, že se uchránily, že milý chládek vanul v hustých lesích se vysoko pnoucích nad nepřehlednými rovinami, rozkládajícími se podél řeky Blanice a Podeřišťského potoka, jenž, přicházeje od Netolic, z počátku teče směrem severovýchodním, pak, zahýbaje k jihovýchodu, mocným obloukem obepíná Blata i šest z devíti Blatských vsí, Hlavatec, Selce, Zbudov, Plástovice, Pašice a Pištín, zůstavuje na svém levém boku pouze Nové Sedlo, Lhotu, dříve Prášlivou, nyní Českou zvanou, a Mýdlovary, načež u Zlivi, přeměniv dříve svoje jméno v potok Soudný a potok Černý, pod baštou, řečenou Vomáčka, ústí do velkého Zlivského rybníka, kterým protéká, aby pak naplnil ohromnou pánev největšího po Rožmberském českého rybníka, obrovitou Bezdrev, z níž když vytekl, spěje rychlým tokem k Vltavě, do níž vpadá u Bavorovic nad Hlubokou.

Kraj rovný jako stůl, vyplněný bohatými, žírnými lány, posetý nesčíslnými velkými i malými rybníky, pánev jakási, zalitá v dávnověku vodou, která tu tvořila, jak se zdá, obrovské jezero, z něhož tu a tam ostrůvek vystupoval, a jehož břehy na severu a jihu sotva stanoviti lze; na západě je tvořila pahorkatina šumavských výběžků, zponenáhla

Karel Klostermann. Kreslil F. Šnajberk.

vystupující od Strčic k Netolicům, od Netolic pak k severu a k severozápadu k Nestanicům, Libějicům a k Svobodným horám Žbánským, klonícím se svým druhým svahem k toku hořejší Blanice; východní břeh tvořila hornatina, pokrytá hustými, krásnými lesy, vystupující podél levého břehu Vltavy od Hluboké až k Vltavotýnu a pak dále k severu, pohoří to, které nyní protina lokálka, vedená od Čičenic u Vodňan přes Temelín k druhému ze zde jmenovaných měst.

Blata, rozkládající se jižně velkého Zbudovského rybníka a sevřena polokruhem, jejž tvoří tok Podeříšťského (Soudného) potoka až k rybníku, řečenému Volešek a na jihovýchod od tohoto až k Zlivskému rybníku, k Bezdrevi a k císařské silnici, rovně běžící od Češňovic k Pištínu, bývala částí dna onoho jezera. Jak již jméno svědčí, byl to dojista ještě v dobách historických kraj močálovitý, čehož dokladem i to, že pod drnem se objevuje vezde lignit rázu dosti mladého. Jižní část Blat jest již od dávných věků proměněna v žirnou a ornou půdu; ne tak severní jich část, vlastní katastrální Blata, na níž se sice dnešního dne také už tráva seče, a jež poskytuje pohled bohatých zelených lučin, ale která do nedávna ještě sloužila ve výměru mnoha set hektarů výhradně za pastviska, na nichž se pásala ohromná stáda koňů, skotu, ovcí, vepřů a hus. Jsou ovšem i dnes ještě místa bahnitá a rozvodní-li se Soudný potok, nebo v dobách delších jarních a podzimních dešťů, velká část těchto nížin stojí pod vodou.

Na podzim, když otava se sklidila, pase se vezde skot; i s velkými stády hus se shledáš, ale koní, ovcí a vepřů více neuvidíš, leda výminkou. Za to po všecky doby roku pasou se tu hloučky srnců, a nesmírná hejna všelikého vodního a bahenního ptactva, kachny, divoké husy, čejky, rackové tu přelétají, onde na pastvu se snášejí, a lání bývá a křiku a křehotu, až uši zaléhají.

Pověstná, zajímavá jsou to místa; kus dějin naší jihočeské vlasti se k nim pojí. Pokud se ví, Blata bývala za Vladislava krále majetkem komorním, královským; Blatští sedláci, nejsouce poddáni žádné vrchnosti, svobodně na nich pásli a trávu žali. Léta P. 1509 král Vladislav daroval Blata panu Petru z Rožmberka, a tento ponechal sedlákům i na dále volného jich užívání, na němž ničeho se nezměnilo, pokud drželi panství Hluboké páni z Pernštýna, ani za pánů Ungnadů ze Suneka, kterým po nich připadlo, ani za císaře Ferdinanda, jenž r. 1561 právo zástavní na Hlubokou vykoupil, ba, zdá se, že volné užívání Blat směrem k Divčicům (u Nakří) ještě bylo rozšířeno darováním paní Evy Slatinské na Divčicích, která konáním dobrých skutků se snažila usmířiti vinu svého choti, pana Jindřicha Slatinského, jenž v návalu hněvu dýkou skolil Nakeřského faráře v samém kostele u stupňů oltáře.

Teprve když panství Hlubocké r. 1562 císařem bylo prodáno a přešlo v majetek pánů z Hradce, započaly spory na Blatech. Pan Adam z Hradce, jak se podobá, štván svými úředníky a zřízenci, popíral sedlákům práva na svobodné užívání pastvy na Blatech a zaručených dřívějšími pány na Hluboké jim svobod; sedláci pak, v jichž čele stál statečný a neoblomný rychtář Jakub Kubata na Zbudově, ani o píď od svých práv a svobod neupustili, přes to, že týráni bývali od čeledi panské a i věznění a všelikým způsobem pronásledováni a pokutováni. Když posléze vzpoura a nepořádky povstaly, Kubata byl stat r. 1581 na břehu Soudného potoka, dav hlavu svou za volnost Blat, a uhájil smrtí svou práva svého lidu, dovolávaje se Boha samého, že za právo stojí, a nepřistoupiv na žádnou podmínku, která by právu byla zadala, ale jejímž přijetím by byl život svůj vykoupil. Císař Rudolf, u něhož sedláci žalobu vedli, dal těmto za pravdu, a Blata zůstala svobodná.

Přehnaly se přes ně bouře třicetileté války, zpustošeny, vydrancovány jsou všecky vesnice, většina obyvatelstva povražděna jest aneb vyhnána z rodné půdy sběří válečnou všech tehdy bojujících stran; bitvy se svedly u Záblatí, u Hluboké a na jiných místech těchto jihočeských končin; vyrvána jest Hluboká z držení růže pětilisté Vítkovcův, jichž větvi byli i pánové z Hradce a dána jest císařem Ferdinandem II zlopověstnému Baltazaru Maradasovi, jenž chtěje snad klidu vrátiti svému svědomí, vezde kapličky zakládal, z nichž mnohé do té chvíle stojí a jimž lid říká Maradasky; r. 1661 syn Baltazarův prodal Hlubokou i veškero své zboží knížeti Adamu ze Schwarzenberka, jehožto rodu do dnešního dne náleží; veškeren lid selský uveden jest v bídnou poroby, ale přes to obstál a vědomí práv jeho nevyhynulo v jeho paměti. Spor o Blata znovu povstal a celým dvoustaletím se vlekl, až posléze r. 1865 vyřízen jest ve prospěch devíti nahoře jmenovaných obcí, jejímžto starousedlíkům Blata připadla v neobmezený majetek; i poslední zbytek práva, jež vrchnost si osobovala v příčině užívání pastvy na Blatech a který tehdy i soudem přiřknut byl, pasení ovcí z ovčína na Vomáčce, odkoupili jí jmenované obce o několik let později. — »Kubata, dal hlavu za Blata!« — och, lid nezapomněl! — Ze všech úst se ozývá tato vděčná připomínka rychtáře, jenž životem svým uhájil budoucím nikdy nezadané právo.

A dobře jest, že lidová paměť věrnou zů-

stala a že za nejnovějších časů mnohé podrobnosti o statečném rychtáři Zbudovském pracně jsou shledány, o jeho životě, o bývalých selských právech a o různých fázích bojů za tato práva. Lid zajisté, maje na očích bohatýra ze svého středu, jenž právo kladl nad svůj život, mravně se povznáší a útěchy nachází v tuhé své lopotě. Kdo poskytne lidu ideál, více mu dá toho, jenž soli mu opatří na jeho vezdější chléb. Nic nevadí, že mnohý článek chybí v řetězu toho, co se ví o Kubatovi; že mnohá legenda, mnohá báj se připojila k ději bojů, jež on a jeho vrstevníci sedláci vedli v zájmu budoucích a že svaté právo uchránili přes klíčné věky temnoty a zvůle, tak že v jasných časech z mrtvých vstáti mohlo: zda vadí Švýcarům, že není vše s historickou pravdou, co se poutá k osobě Tellově? zda na škodu bylo Srbům, že rek jich hrdinných zpěvů, Kraljevič Marko, není osobou přesně historickou? — zda legendy o něm, slepci zpívané, nepřispěly k jich osvobození ze jha sveřepých Turků? . . .

Byť časů kalný proud, byť zlovůle nebo nerozum, byť snad i dobrý úmysl jedinců zahladily a setřely mnohou stopu dějů skutečných: paměť lidu zůstala věrnou a z jeho mysli se nevytratila upomínka na sedláka bohatýra, ba, když čas nadešel, znovu oživla, a to stačí úplně, stačí tím spíše, že nové doby nadešly a s nimi jiné směry a podmínky existenční. Zásadní spory mezi lidem selským a bývalou vrchností, velkostatkem a jeho správou, zapadly v hrob minulosti a jich místo zaujal oprávněný zápas národů a jich vrstev o zlepšení svého bydla, zápas to, který dojista během času po mnohé stránce leccos ještě vyrovná a každému jeho právo přiřkne, tak, jako zaručena jsou dnešního dne nezadatelná práva každého člověka, aby rovným byl druhému před zákonem, stejně všem odměřujícím, stejně všecky chránícím. Soutěž jednotlivců i tříd a boj o bytí ovšem potrvají, poněvadž bez nich nelze si představiti pokroku, ale vrstvy bojujících se vymění a forma zápasu čím dále tím více pozbude osobní krutosti a nenávisti. Musel by zoufat nad lidstvem, kdož by si vývoj jeho jinak představoval. Soutěž a zápas buďtež, ale soutěž a zápas lidí slušných, lidí, již neodhodili všelikého náboženství a nezvrátili se v divoké, krvelačné šelmy! — soutěž lidských bytostí, které nezapomněly, že ze všech zákonu nejvznešenější jest onen, jenž velí milovati bližního jako sebe sama, a k jehož provádění pomáhá každý ideál, povznášející člověka nad suchou, vyprahlou poušť sveřepého egoismu . . .

(Pokračování.)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

V co věřit?

Já ptal se oblaků, a táhla dál,
a stromů — umlklo jich šumění,
a němá čněla k nebi čela skal,
v svém němy byly hvězdy jiskření.
V co věřit mám,
když tolik sklamalo? — Jdu mlčky sám.

Ne, příroda ta víc již nepoví,
vždy němá byla ku bolesti všech
a různý den i západ nachový
vše tříšť je světelných a hlasných ech,
v nichž nalezneš,
co z vlastní duše svěřiti jim chceš.

Zpět k člověku! Věř, nezbývá ti víc,
snad není každý zlobný v jádru svém,
snad masku nenese přec každá líc,
lží není každý nářek s úsměvem;
snad jeden cit
můž' plným ohlasem ti odvětit!

Tu víru pokud ještě v hrudi máš,
na novou pouť si vyjdi, poutníku,
tu víru v sobě odnášej jak stráž,
ji v srdci maje opět slavíku
i zvěsti vln
zas budeš rozuměti, síly pln

A tak jdu znova, hledím v dětský zor
a pátrám v tváři kmetů — dvojí pól
v nich života jest, záblesk nových zor
a překonany ze života bol.
Ve světle jich
chci věřit v člověka, nést všecko tich.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Z českých žalmů.

Jsme jak malá výspa v cizot moři,
které vztekle v naše břehy pere,
naše hraze s pustým smíchem boří,
metá k nám své vlny tisíceré.

Dokud vlny hněvně do nás bijí,
dokud příboj dravý divě hříme,
stojíme, zrak v plamu, s tuhou šíjí,
ani o píď příval nepustíme.

Sotva na mžik však se ztiší moře,
usedáme v lípy svoji stínu;
zrak se kliží, v sladký sen se noře,
ruce chabě skládají se v klínu.

Zatím moře potichu se směje,
na sta skulin v naše hradby hlodá,
průlomy se potají k nám leje
kalna, ve vír strhující voda.

Jenom usnout nenech nás, ó, Pane,
nebo zhouba najisto nás schvátí,
nech to moře kolem rozpoutané
raděj' vztekle bít a hněvně řváti!

. . .

Spravedlnost — ikali jsme — ó, Pane,
za to, co jsme trpěli i otci,
spravedlnost ať se nám jen stane,
volně žít jen v zemi volné moci!

Aby žádný neklad' nám již břeven
před kročeje, nepoutal nám rukou,
hořký rmut by našim rtům byl sleven,
sražen kyj, jímž v oltáře nám tlukou!

Zatáhlo se nebe, v divém lomu
zasvitlo to v mracích jako v zlobě.
Byl to hlas tvůj, Pane? jenž děl v hromu:
A jste sami spravedlivi k sobě?

JAROMÍR BORECKÝ:

Na Kremlu.

Od zvonu ke zvonu jsem na Ivana stoupal.
Kus těžký za kusem, až kde se zvonek houpal
ze stříbra ulitý, vše třáslo se a chvělo.
Tam kolos Uspenský svým srdcem bil se v čelo,
jak by dnes hlaholem chtěl slavit v nebe vzetí,
tam v tóny vysoké, jak do jasání dětí,
bronz mužný z hloubky řval své pokořené vzdory.
Zvuk lil se v kaskádách přes hlavu, vnikal v pory
a brněl v žilách, zdmi a schody duněl temně,
jak by jím v základech se třásla celá země.
Tam Reut, jehož hlas zvyk večer kázat svícnům,
by vzplály k modlitbám a ku zpěvům, děl jícnům
teď dává povely, by chrlily své salvy.
A starý Medvěd zas, jak za houštinou malvy
by tušil úly včel, jež horkým vzduchem vzučí,
svým basem sonorním v tu vřavu mlsně bručí,
co soptí Tatařín a Labuť zpívá nyvě,
hladový Golodar po zlaté touží nivě,
svým tlukem Korsunský v dálného moře boj,
na novgorodský sněm vzpomíná Večevoj.
Vše různé hlasy ty, ač pomíchány, sporny,
v své bouři slévaly se v souzvuk divotvorný,
jenž hřímal k nebesům kovovou hymnu svoji,
se řítil vichřicí, jak vlna ve příboji
se hnal a rozdouval a vše v svůj rozmav chvátil.
Pod věží slunce proud prostranství Kremlu zlatil
lid z chrámů hrnul se, kde líbal zlaté stěny
a rakve s ostatky a roucha vzácné ceny,
kde tloukl o dlažbu blouznivě bledá čela.
Ve skvostných spřeženích se panstva rozjížděla,
stuh plno, samý řád a uniforma skvělá.
A zvony zvonily, a hromy hřměla děla.
Ja, poutník zamlklý, jsem význam nevěděl,
jen dolů na Moskvu se v dumách zahleděl.

Tam jako krásný sen v omamné světla zlati
ta bělokamenná, měst ruských svatá máti,
se rozprostírala se svojich věžic hroty,
s báněmi soborů, bašt vznosnými voróty,
střech rudých, zelených vesele pestrou směsí,
na kterou Byzance vkus patinou se věsí.
Ruch ulic, trojek shon, bazárů rokování,
hřmot vozů s dugami sem nedoléhal ani,
jen němě hemžilo se v hrozném mraveništi
po klikatině cest, jíž krojů směs se blyští,
po mostech, po lodích, neb nikde není pausy.
Tam vlévá do Moskvy se modrá stužka Jauzy,
a za ní zahrady, a na obzoru lesy.
A vše jak zakleto by do pohádky kdesi —
zde Východ otvírá své brány čaromoci,
a krasavici zřít mníš z tisícjedné noci.
A přec tak ruské vše a svérázné v svém ruše,
tak velké, široké, jak sama ruská duše,
jež pravé síly své si nevědoma zcela . . .
A zvony zvonily, a hromy hřměla děla,
mně bylo najednou, jak měl bych vzkřiknout:
Dost!
Ó, ještě není čas na slávu, na radost!
Vy, děla, zmlkněte, vy stůjte, kolokoly!
Ó, ještě Slovanstvo má krvavé své boly —
na vlastní půdě své je otrokem a hyne,
ne pán svých osudů, leč hříčka zvůle jiné,
plod trpké námahy a tuhou svalů práci,
vznět smělý myšlénky do cizích sýpek ztrácí —
a ztrácí jazyk svůj a ztrácí svoje děti,
nad Vartou, nad Sprévou, v tatranské chudé kleti.
Ba hůř, dál Slovana sám Slovan zotročuje.
Ó, ještě Polsce líc šlář vdoví zasmušuje,
brat bratru svobodu rve v nenávisti šeru,
svár všechno rozžírá od jihu ku severu,
zde pro víru a mrav, tam pro jazyk a psaní,
tu z nízkých stranictví, tu z krutých nechápání,
co pro věc lhostejnou, na dálných bojišť poli,
krev teče slovanská ve prospěch komukoli . . .
Ni ruský člověk sám doma svoboden!
Čas ještě nepřišel. Ó, zvony, ždejte jen
až vzejdou červánky té lepší doby nové,
jež uzří volného, kdo jménem Slovan slove,
a v shodě vzájemné a v lásce, pochopení
až bude objímat brat bratra v jednom spění
za dobrem, za světlem, za lidstva ideály!
Ó, pak se rozzvučte, v šíř hlaholte a v dáli
a bijte, hřímejte a plešte dithyramby,
že mdloba zkrušena, čas rozvratu a hanby,
ve volný lidstva zpěv že nový souzvuk vpadá,
tak čistý, bujarý, jak slovanská krev mladá!
Den bude radosti, den slavný z mrtvých vstání,
v Slovanu Člověk živ! a vašem v rozjásání
nad šerou matkou měst jak Humájí se schýlí
na šumných perutích Slovanstva orel bílý.

K. LEGER:

Zavražděný purkmistr.

Povídka z dávných dob.

Tma bylo, tma prokletá, ani hvězdičky na nebi a daleko ještě k ránu. Studený vichr točil se ulicemi, skřípal korouhvičkami na vikýřích.

Bylo 31. dne měsíce října 1499. Konšel Jan, kožešník, po domě Karták, opatřen dobře proti chladnu v límci bobrovém a s čepicí teplou, přes uši staženou, vyšel z průjezdu na náměstí. Sníh s deštěm střikl mu v obličej.

»Psa by nevyhnal! Hromy bít by měly!« zahučel, otřásaje se zimomřivě. Lépe by bylo v teplém lůžku — ale povinnost konšela volá! Už tu ponocný Šimon také se hlásil přikrčen v koutě za vraty, s velikou lucernou v ruce. Plamének kahanu kmital se v ní nepříliš daleko do tmy prosvitaje blanami tence vydělaných koží, kterými opatřena lucerna na místě skel.

»Čas-li už?« optal se Karták.

»Čas!« odpověděl lhostejně starý Šimon zívaje. Konšel úžeji přitáhl kožešiny k tělu. »Pojďme, s pomocí boží!« vyzval ponocného a mimoděk zajektal zuby, jak jej roztřásla zima. »Prokletá psota!« zaláteřil.

Šimon vyzvedl lucernu, halapartnu na rameno hodil a statečně vykročil do tmy a větru. »Už se vítr tiší,« pravil, »hůře bylo z večera!« Chtělo se mu povídat, byl rád, že se končí doba noční hlídky. A jak šli přes náměstí k pražské ulici, svítil v pravo i v levo kývající se lucernou. »Pozor, pane Kartáku!« varoval, »zde jakás nezdoba leží, — louže je tady jakás —!« Od té doby, co tudy přede dvěma roky král Vladislav jel, nebylo město

čistěno, ale ještě před týdnem odhlasováno v radě, že není tak zle, v Hoře či v Čáslavi ještě prý hůře bývá.*)

Město spalo, jenom vítr hvízdal, nikde se neozvaly kroky ani hlasy lidské, nikde v oknech světélko se nezablesklo. Jenom u radnice na stupních nějaká svítilna se třepetala, — snad městský rychtář či kdo tam už před svítáním hlídkuje.

»Jak dlouho asi budeme zase u Saterny klepat?« hovořil ponocný. »Ospalý je náš purkmistr, nikdy z rána, když jdeme k němu pro klíče od městských bran, nemožno jej vzbudit. Ach, ach! rád pan Satyáš z večera holduje!«

Konšel Jan ani slova na to, jenom v kožich se tiskne.

»Nu, vdovec a ženské rád vidí!« zachechtal se Šimon. »Pozor, tu v pravo jáma, včera tu Matěj olejník kolo u vozu polámal. Haha! veselý je pan Saterna! Dobře se hodí ke svému obchodu, když mladým hospodyňkám muškátové koření prodává! Zítra už tedy purkmistrovství mu končí? odevzdá pokladnu i pečeť Petrovi bečváři — žeť pořadem k Petrovi teď došlo? — a nebudeme už Saternu budit, aby klíče vydal. — Jdi! jdi! proklatý! co tam vyješ?« Před nimi v temné ulici zavyl pes. Ponocný se shýbl pro kámen. »Však já ti —!« Pes odběhl, ale opodál ozval se znova, a kdesi ve vzdáleném dvoře dlouhým, žalostným vytím odpověděl mu jiný.

»Kdo ví, co dnes psi mají! celou noc vyli!« bručel Šimon a zabočil ke dveřím starého domu na rohu těsné a smutné uličky do Židů vedoucí, několika úzkými oblouky překlenuté.

»Aj, tedy, pane purkmistře, vstávej, vstávej!« zavolal ponocný postaviv lucernu a sahaje po klice. »Hola! pan Satyáš dnes opravdu již vzhůru? Dvéře jsou otevřeny, pane Kartáku!«

»Tím lépe! nemusíme klepat!« řekl konšel. Oba vešli. V síni páchlo šafránem a jiným kořením.

»Snad již pan purkmistr zázvor a pepř odvažuje?« zasmál se ponocný polohlasem. Ale dvéře ze síně do krámu vedoucí byly zavřeny.

Šli dále po stupních ke komoře za krámem, kde Saterna spával.

Světlo lucerny a stíny obou nočních hostí kmitaly se po stěnách, kroky s dutou ozvěnou rozlehaly se v tichu pod klenutím.

»Hej! Saterno! purkmistře! jdeme si pro klíče!« zvolal pan Jan již netrpělivě. Odnikud odpovědi. Za dveřmi v komoře ani hnutí. A přece dvéře nedolehaly, — byly pootevřeny!

»Kde jsi, Saterno?« pan Jan vstoupil. »Tma je tu, — k čertu!« Starý Šimon s prahu posvítil lucernou. V bílé, klenuté komoře objevilo se v polosvětle něco skrovného nábytku, stůl, židlí dvé, truhla kvítkovaná, pak lůžko v temném koutě a nad ním na stěně vyřezávaný obrázek nějaký.

»Sousede! Saterno!« opakoval konšel. Náhle se shýbl. »Co tu? Posviť!«

Ponocný s lucernou přistoupil.

»Běda! běda! vražda!« v tom okamžiku oba vykřikli. Na zemi bezduch ležel pan Saterna, zmodralý v obličeji, s očima hrůzně vytřeštěnýma, ve spodním šatě, jak asi ke spaní se chystal, s košilí na prsou roztrženou, zakrvácenou. Na hrdle znát bylo stopy násilí, nesporno na prvý pohled, že tu spáchán strašlivý zločin.

Konšel Karták přiklekl, sáhl na čelo mrtvého, na zaťatou pěst, která jako k obraně ležela na prsou. »A studený již! Hádám, od večera již zabit leží!«

Starému Šimonu v ruce lucerna se zatřásla. »A kdo —? kdo to učinil? Kdo jenom?« šeptal vyděšen.

Kartákovi vrátila se rozvaha, vzpomněl na svou povinnost.

»Svoláme sousedy, rychtáře vzbudíš, na radnici ať ihned zvoníti dá!« Přemáhal hrůzu, která se i jeho zmocnila, ale chvěl se mu hlas. Vyběhli z domu, na ulici zvedli oba hlasitý pokřik: »Nastojte! nastojte!« tichem daleko se rozlehalo. V sousedních domech otvírala se vrata, okno třesklo, — zasvítily lucerny. Ponocný spěchal k radnici, konšel Jan zůstal u dveří zabitého purkmistra, aby lidské všetečnosti bránil, nežli městské právo přijde. Za chvíli na radnici zvonek se ozval. Jakoby hlasem jeho celé město najednou se probudilo, — se všech stran lidé se sbíhali, přihnal se městský rychtář s biřici, páni konšelé přišli, primator Bartoš v čele. A Jan kožešník rozkládaje rukama všem vyprávěl, jak našli Saternu purkmistra na zemi ubitého.

Znenáhla šeřilo se v ulicích. Možno již rozeznat postavy sbíhajících se sousedů, poloobličených žen, vytřeštěné oči a výraz hrůzy a zděšení na tváři všech. Nic nespomohla tedy opatrnost konšelů, dohled na lid cizí a potulný v městských branách. V samém středu města mord se stal!

Primator Bartoš s konšeli vstoupili v dům. S hořejší síně nad schody zněl pláč a nářek probuzených žen. Maličká dcerka Saternova Regina, teta její, která mu domácnost řídila, všechny služky s nimi vyděšeny běžely, aby spatřily mrtvolu. Nebylo jim dovoleno, konšelé sami s panem Jakubem, písařem radním, vešli do komory. Zamříženým oknem z úzké uličky padalo jen málo světla, — Bartoš sladovník kázal přinésti svíčky. Shledáno a písařem zaznamenáno toto: purkmistr Jindřich Saterna také Satyáš zvaný mrtev a stuhlý u svého lůžka na zemi bokem ležel zardousen zákeřně,

*) J. Vávra: Dějiny Kolína n. L.

po krátkém asi zápase, jak svědčily podlitiny krevní na hrdle, krvavé rány na rukou i košile násilím roztržená. Jak Jan Karták, kožešník a Petr, bečvář, konšelé, svědčí v truhlici městské dubové se železným kováním, u purkmistra, — jako vždy jindy — v opatrnosti chované, včerejšího dne 30. oktobru nalezalo se 104 kopy a 58 grošů míšenských, dále pečeť městská stříbrná, různých klíčů svazek a cedule nějaké s účty obecními. Nalezeno víko odtržené, kování přelámané, truhlice prázdná, klíče a listy pergaménové vyhozené na zemi. I pečeť stříbrná zmizela a nenalezena, ač všady v komoře hledáno bylo. Po nějaké stopě, která by vedla k usvědčení vraha a lupiče, marně pátráno, jenom na stole nalezen kahan starý měděný úplně vyhořelý a dva poháry z benátského skla s vínem nedopitým. Pan Saterna tedy s večera tady s kýms popíjel —

Sneseno: aby konšelé Jan kožešník, Petr bečvář a Jakub písař spolu s rychtářem městským na starosti měli vše, co třeba k udržení pořádku v domě zabitého a k vyhledávání neznámého mordéře a úkladníka. Brány městské buďtež opatrně otevřeny a hlídány, aby nikdo podezřelý z města neunikl. (Pokračování.)

EM. RYT. Z ČENKOVA:

U krbu Francie.

Několik českých pohledů a vzpomínek.

Mezi Štrasburkem a Paříží, dne 27. července 1905.

rochu příliš jsem přivykl »té veliké republice« Republiky Galské, která se zove Paříž. . . A čím více přivykám, tím více půvabů v ní nalézám a tím věrněji miluji. Ti Galové, plní živé iniciativy, stále nové hledající, k nejsmělejším pokusům odhodlaní, cti a slávy milovní, duchem synové Říma a charakterem děti Hellady, pravý národ umělecký, jsou v podstatě stále tací, jak je vylíčil Caesar v zápiscích o válce galské — a Paříž jest jejich zářným sídlem, jež dosud podmanilo si každého, kdo mu porozuměl, třebas to veřejně přiznati nechtěl a třeba z příčin sobeckých tvrdil pravý opak.

Na hranici francouzsko-německé v Avricourtu oslovil mne lámanou, ubohou francinou neznámý muž, dle vzezření dělník. Ukazoval mi svůj jízdní lístek, dotazuje se na podrobnosti odjezdu do Lunéville. Nemohl se s nikým dorozuměti. Byl Rus a opouštěl za bouře svoji omovinu — uvedl jsem ho v nadšení několika vysvětlujícími větami ruskými, tak že vděčně mi kynul mozolovitou pravicí do železničního vozu rychlíku, volaje: »Díky! Na shledanou!« v tom náhle procitajícím měkkém a oddaném lyrismu, jenž Slovanům jest vlastní.

Hovorem svým obrátil jsem na sebe pozornost spolucestujícího v mém oddělení.

»To byl váš krajan, pane?« otázal se mne.

»Nikoliv, ten muž jest Rus a já jsem Čech.«

»Ah, je mi potěšením, pane, že poznávám ve vás Cecha. Vracím se právě z Elsaska, kde byl jsem měsíc návštěvou u svých příbuzných.

Sídlo paní Julietty Adamové v Abay de Gyf.

Odcházím se zvláštními dojmy. Nedej Bůh, aby vaše Čechy staly se elsasko-lotrinskou otázkou Rakouska Jsem z Rouenu, pane.«

Tak jsme se rychle seznámili. Vypravoval mně o značném postupu germanisace v Elsasku. Starší generace mluví ještě francouzsky, mladá generace francouzsky již neumí — poněvadž není francouzských škol. V městech šíří se němčina, poněvadž množí se tam rodiny německých přistěhovalců, zřízenců, úředníků, učitelů, jež Prusko v náležitém výběru tam dodává.

»Ach, viděl jsem své mladší bratrance a sestřenice. Jak ty časy ubíhají! Před několika lety zřel jsem je co děti. Dnes jsou to statní mladíci a sličné divky. Ale francouzsky již neznají téměř ani slova . .«

»Zdržel jsem se den ve Štrasburce, pane, ale slyšel jsem na ulicích dosti frančiny,« poznamenal jsem. »A večer v poetické Orangerii při brilantní hudbě a jiskřivé náladě, ve vonném parku štrasburském, zvonila kolem mne samá frančina.«

»Ano, v Orangerii dává si na večer dostaveníčko veškerá společnost elsaská. To však není vše . . .«

Jak by to vypadalo v jiné zemi po bezohledné, despotické německé okupaci?

Co by namítla k našemu hovoru nejnadšenější přítelkyně Elsaska slavná paní Juliette Adam, autorka spisu: »Nikoliv! Elsasko není ani germánské ani zgermanisované«?

Spěchám do Francie, maje u sebe drahé psaní veliké Francouzky, v němž psáno jest:

»Hleďte, abyste byl co možná nejdříve u mne v Abbaye de Gif, čekám na Vás, odkládajíc svůj odjezd do Švýcar.«

Měl pravdu Max Nordau, že rudé strašidlo, červená přišera války přešla opět a tak nenadále boulevardy pařížskými. Příšera zakuklená nesla na diplomatické notě nápis: »Otázka marocká«, ale to byla jen maska na oklamání veřejného mínění. Nešlo Němcům o otázku marockou, šlo jim o Francii. A mezitím, co německé listy v dálce za horami o překot tvrdily, že francouzský lid dychtí již po přátelství s velikým Německem a mezitím, co někteří Francouzi vznášejí se na perutích duchaplné výmluvnosti nad hranice své vlasti do oblak pacifismu a mezinárodního ideálního bratrství, zazněl poplach. Bajonety zaleskly se na hranici.

Gabriel Hanotaux, člen Akademie, bývalý ministr zahraniční, dobře vystihuje náladu vlasti článkem, který připravuje pro Le Journal:

»Při prvním zvuku polnice duše francouzská by procitla! . . . Jisto jest, že nepronikla dosud ve smýšlení národa, ba ani ne ve smýšlení závažné části národa, ta nová idea, že seskupení jednotlivců v rodin mohlo by se vytvořiti na podkladě mnohem širším, nežli jest podklad vlasti. Tradice, jazyk, mravy, cit možnosti a rozměru, to vše vytvořilo ty věkovité rámce, ve kterých ještě na dlouho uzavřen bude pud společenský. Nepravím, že by nemohla býti položena otázka rozšíření těchto rámců. Dějiny nepopíratelně — aspoň dějiny evropské — vyvíjely se v tomto smyslu. Athény a Sparta čítaly snad na čtyřicet tisíc občanů: ostatek pokolení lidského byl pro ně buď otroky nebo nepřáteli . . .

Moderní vlast jest dcera velkých a ponenáhlých modifikací, které odstranily otroctví, uznaly rovnost a prohlásily posléze v Revoluci francouzské »práva lidská«. Občan byl proniknut pozvolna vzrůstající láskou ke společenské sestavě, jež byla ústrojem těch podivu hodných pokroků.

Nuže, nám nyní vlast není toliko tradicí předků, láskou k území, společenstvím citů a mravů, spojením srdcí, nám jest vhodnou sestavou sil nutných a nezbytných, aby každé bytosti, která v ní účastna jest, zajištěny byly podmínky blahobytu, štěstí a pokroku. Jenže jednota nesmí se státi zmatkem. Toť ta mez. Velení jest možné, jen až kam hlas donáší; shoda jest rozumná jen až k onomu bodu, kde úsilí užitečně se sjednocuje . . .

. . . Otázka a záhada záleží právě v tom, abychom věděli, až ke kterému bodu může dojíti obět, kterou každá Vlast povinna jest Lidstvu, rovněž jako v politice vnitřní otázka a záhada záleží v tom, aby se vědělo, kde končí obět, kterou povinen jest jednotlivec Státu.«

»Popatřte, pane, na lesnaté hřebeny těch vrcholků u Toulu, tam všude jsou forty pevnosti. A jaká děla máme! Jsou děsná. V minutě ničí celé pluky. Prušáci na cestě k Paříži neměli by tak snadnou cestu!«

A zraky Francouzovy zažehly se plamenem — lásky vlastenecké.

Ano, pravdu má p. Hanotaux, že při prvním zvuku polnice procitla by duše francouzská. Duše Galie Caesarovy! Francouz jest příliš cti milovný a proto nemile nese, že jeho vlast v očích Německa stále ještě platí za poraženou.

Francouz našich dnů nechce býti již výbojně vítězný, poněvadž příliš miluje mír, vědy, umění a pokrok civilisace — ale nechce býti přemožen a proto připravuje vše k obraně své vlasti. Opakoval by se děsný rok? či zachvěly by se pláně lotrinské při pochodu červených pantalonů a při zvucích Marsellaisy? Záhada Prozřetelnosti . . . (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Předměstský Boccaccio.

Z povídek lehkomyslného člověka.

Lázni, se kterými občas zmařím nějakou noc u »zelené pípy«, nazvali mne Boccacciem, když jsem šošácké hlavy jejich obveselil asi kopou historek ze svého života. Dal jsem si vysvětliti jedním z našich kontoaristů, že pan Boccaccio byl náramný frejíř. Náš mladý mi pak dokonce půjčil svazeček novell od tohoto Taliána. Byla to knížka německá. Trochu jsem se jejím čtením utvrdil v pravopise — v korespondenci náš starý je na chyby jako čert — a také jsem se dost pobavil. Ale, kdybych já napsal své historie, to by otvírali čtenáři oči. Myslím, že by to censura ani nepustila — ale já nemám času na podobné hlouposti. Psát knížky — k smíchu! Když mám kalamář večer s očí, objímal bych všecky naše kontoaristky — a chéf přece — pamětliv příkazů své milostivé — vybírá k nám nejošklivější.

Chápu opatření paní chéfové. Zanesla prý věnem plných dvakrát sto tisíc, ale na její zevnějšek není to přílišný přívažek. Kdyby všechny ženy na světě byly její façony, vymřelo by lidské pokolení; každého by přešla chut na ženění.

Ale bylo by na světě klidněji. Pro ženské je přece nejvíce mrzutostí a rvaček Každý by žil pak asi jako automat. Já — já bych měl krásně peníze ve spořitelně a snad bych měl i ještě všechny vlasy v dobré kondici — ovšem: měl bych za to méně zkušeností!

Ach — dokud jsem cestovával — dokud jsem se vzorky mazadel a tuků potloukal se od měst k vesnicím, z továren do mlýnů, z mlýnů do cukrovarů — dobrodružství na mne zrovna číhalo. Ženské se na mne jenom třásly — a nejenom služky, pokojské, holky na polích — za mnou se točily paničky v hedvábných bluzách, slečinky jako z alabastru — krásné jako — jako ta Venuše, která přišla — kozel ví jak — někde o ruce, a kterou nyní všude na pohlednicích portretují

Ale všechno mne po čase pustilo. Noci na železnicích, průvany čekáren, nevytopené ložnice v hotelích, mlácení se v kočárech na rozbitých silnicích zprotivilo se mi, když mne počalo loupat v kostech a brnět v zádech.

Udělal jsem však radikální opatření. Napsal jsem šest anonymních listů své firmě — a kolegové vhodili je do různých vlaku v ustanovené době. Šéf div neomdlel, když se z nich dověděl, že mám úmysl zříditi si vlastní svůj obchod. Chechtal jsem se, až jsem se prohybal, když jsem viděl, kterak bledne. To věřím — moje routina — a adressy jejich odběratelů všecky v mém notesu!

Ani mi však nenapadlo vázati si na krk takové starosti. Ale s vážnou tváří jsem brzy na to starému důvěrně naznačil, že mám již tvrdých řízků a blech v hostincích zemí koruny české až po krk — a že hodlám — že pomýšlím —

Ani jsem nedořekl. Začal se mnou hned mluviti jako s dítětem. Že je s obchodem zle — že hrozí americká konkurence — na tu se teď svede všechno — div neříkal, že se budou mazadla vyrábět nyní z bláta, nebo že si mlynáři elektrickým proudem vodu ve splavu budou měnit v oleje.

Udělal jsem to starému hříšníku k vůli a několikrát jsem se zamyslil. Pak mi nabídl gáži o polovici vyšší, nechám-li cestování a všech bláznovských projektů a ujmu-li se řízení agitačního oddělení v jejich závodě.

Třikrát jsem zavrtěl hlavou — a teprve, když mi nabídl gáži dvojnásobnou — plácli jsme si. To dobře nahradí diety; mám smlouvu na patnáct let, a říká se mi: pane řediteli.

Písaři se mi klaní jako bohu — kontoaristky se na mne smějí jako Marjánky na vojáka u muziky. Od těch dob, co jsem dvě štípl, chodí se mne ptát na věci zbytečné zrovna processím. Kdyby starý lépe vybíral — podnikl bych leccos — ale při tomto systému pohrdám ženstvím našeho závodu.

Loupání už nemám, také brnění se ozve jenom jednou — nejvýše dvakráte za rok. Pak mne maže domovnice francovkou a jsem zase jako koroptvička. Ale s vlasy musím už zacházeti ekonomicky. Vodím je opatrně k spánkům jako děti do školy — tak mi řídnou. A barvit je tu a tam již musím. Ale za to jsem pak jako don Juan — také prý to bylo kvítko! Když se ráno vyparádím před zrcadlem, sám si pošlu hubičku.

— — — — — — — — — — — — — —

Ženské mají pro mne stale ještě kouzlo. Ach — k čemu přetvářky? Žiji pro ně — nadbíhám těm, které se mi zalíbily — po vlasu bych šel přes Niagaru — myslím, že to porovnání čtenáře uspokojí — ano přes Niagaru za tou, která mi padla do oka. Tato síla mého chtění je mou největší slabostí — jsem přesvědčen, že proto jednou jistě zlámu

někde nohy, ne-li vaz — ale byl bych velbloud, kdybych v ženách neviděl oasy na poušti života.

Má vášeň je poháněcím perem v hodinách mého žití. Proto se nežením, poněvadž bych u jediné ženy uschl jako kapradí v písku — proto se strojím jako herec stále do nového — na pestrou kravatu a vyžehlené spodky chytí se více ženských než much na talíř medu!

A proto též bydlím zásadně jenom na předměstí.

Ano — moji zlatí — na předměstí je ráj pro lidi, kteří milují změny a v těchto změnách svobodu. Přeji Prahu všem, kdož horují pro staré kamení — ale kdo má srdce na pravém místě a smysl pro půvaby žen, ten musí před potravní čáru.

V Praze v starých barácích bydlí lidé celá desítiletí. Kdo se podívá oknem do sousedstva, uhlídá skoro všude tytéž hrnečky s fuchsiemi, klece s kanáry a vyšívané čepičky, které vídal před pěti léty. A tytéž ženské — jenže bohužel o pět let starší.

Na předměstí se lidé pohybují jako v mraveništi. Kdo si chce zakoketovat s některou hezkou tvářičkou, musí mít stále po ruce kalendář, aby znal terminy. Snad za měsíc nebo za čtrnáct dní — snad již po prvním přijede sem nábytková archa nebo štráfek a odstěhuje movitosti této modrooké slečinky, oné buclaté maminky nebo této veselé paničky, která nikdy nemá dopiatý živůtek — na mou duši, dnes zase ne! Když přistoupí k oknu, podívá se zkoumavě na oblohu jako do výkladní skříně s dámskou konfekcí, pak se sveze veselýma očima po všech oknech na obzoru. Jako když prstem přejede klávesnici. Zatrolená ženská — když letí přes mé okno, horko je mi v obličeji.

Těžko vypátrat něco bližšího o této pikantní osůbce.

Ani naše domovnice ničeho neví. Ptal jsem se jí, ovšem s obvyklou opatrností. Nikdy nevpadnu otevřenými vraty do průjezdu. Taková ženská vycítí hned, že se zajímám, a již jsou klepů plné pavlače.

Umím s domovnicemi jako snad nikdo. »Paní Tulková, co to je za maškaru, která tamhle v tom okně pořád přestavuje květináče?«

»Ta hezká panička?«

»Ta se vám líbí, paní Tulková? Vždyť je to taková tuctová figura —«

»Jeminkote — milostpane — to je přece ženská jako gumielastika — ale nic o ní nevím. U hokyně říkala služka z protějšího domu, že je to vdova. Řezník hádal na něco od divadla. Ale je těžko říci — s tou holotou naproti nemluvím, to přece vědí.«

V této poslední titulatuře byla evidentní urážka úředního orgánu, neboť onou holotou myslila paní Tulková nerozdílně manželskou domovníční dvojici z protějšího činžáku. Domovník, který je zároveň c. k. policejním strážníkem, zapsal si totiž v minulé zimě neposypaný chodník před naším domem do svého brunátného notesu, a paní Tulková měla pak z toho různé nesnáze. Proto nemluví s protějším manželským párkem — ale za to tím obsažněji o něm.

Nedoznal jsem, že se mi vnadná panička z protějška líbí. Naopak, bručel jsem něco o protivných ženských a prohodil jsem nedbale, že jsem z takovýchto hloupostí už dávno vyrostl.

Ani za mák pravdy v tom nebylo. Z ničeho takového jsem nevyrostl. Za pěkně stavěnou ženštinou běžel bych den a noc.

Domovnice nepřinesla ani v následujících dnech žádného objasnění. Nezbylo nic jiného než dáti se na výzkumy samostatně.

Znal jsem už řadu krásných bluz svého protějšku. Dráždivě pestřící se obaly tyto na některých místech div nepukaly — takové požadavky na ně kladlo pružné poprsí. Když se půvabná panička vyložila z okna, když na plné lokty složila krásnou hruď, nad níž krček jako z mořské pěny vykrojený dělal z temného hvozdu jejího bohatého vlasu na svět »kuku!« — když úsměv půvabných líček jí rozkvetl nad ulicí — musil jsem vždy na chvíli odstoupiti od okna, abych mohl nějak vybíti své pobouření.

Zatracená ženská! vzlykal jsem, pobíhaje světnicí, kousaje se do rtů, zatínaje pěsti a kopaje do židlí.

Pak jsem šel k tělocvičnému řemení a pět minut jsem mořil tělo gymnastikou. No — jsem už takový blázen — polykal bych hezké ženy, kdybych mohl — polykal!

Potom jsem si vyhlédl z hospod v ulici nejvzhlednější a do té jsem několikráte zapadl. U piva se v Čechách všechno vyřizuje, odhaduje, posuzuje. Das by v tom musil vězet, abych se tady něčeho o svůdném obrázku z protějška nedomákal. (Pokračování).

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autoru.

I. NA PROMENÁDĚ.

Nejsilnější z obručí, do nichž ochuzená královna byla zakleta, praskla před třiceti lety: tou dobou počali totiž bourati hradby u Pořičské brány.

Čekalo se na tu práci dlouho. Roku 1867 bylo řečeno pokorně prosícím zástupcům města při návštěvě mocnářově, že Praha přestává býti pevností, a hradby že se odevzdají obci. — Ale pak se přihlásil erár s nenasytnými příhradami na úřední fascikle a s nenasytnější ještě pokladnicí, a ten slovo královské každou chvili vykládal jinak. Tou dobou octli se zatím Češi v ostré opposici, a vlády vídeňské pro Prahu brousily jen šavle a posílaly řízná rozhodnutí do země, jejíž nepokoj byl pokládán jen za zpupné buřičství.

Musilo se mnohokráte ještě do Vídně a dokonce zase až před trůn — a pak teprve baštám odzvonili umíráčkem.

Od brány Pořičské bývala na hradbách promenáda až za Žitnou, za níž poslední vstup byl již dávno ztratil své nedelikátní jméno brány »Sviňské«. Středověk měl zvyk jmenovati věci jak byly. Teď byla prostě Slepou, poněvadž nevedla z města, nýbrž do velkého nádvoří kasáren.

Promenádu na hradbách nejprve prolomila státní dráha, která pod Žižkovem pronikla do Prahy. Původně vedly koleje několika oblouky v baště, pak byly bašty v nádraží strženy vůbec. Jako pomněnka, na kterou se zapomnělo, zbyl v městském archivu královské veleobce písemný závazek, že správa železniční přes nádraží pro pohodlí obecenstva zřídí železnou lávku. Čekáme na ni podnes. V Praze vešly ovšem v zapomenutí slavnější proklamace — pergameny se pod nimi prohýbají, těžké pečeti na nich pukají.

Na pruhu hradeb, stromy osázených, keři dekorovaných, bylo několik kaváren. Pověstna byla ka-

várna »Bohemia«, středisko německého studentstva v hernách; stávala na bastionu, který sousedil s nádvořím. Na bastionu při Koňské bráně nad Václavským náměstím byla památná »aréna na hradbách«. Ze Senovážného náměstí (dnes Havlíčkova) vedla do polí Nová brána, kdysi Horskou zvaná. Tudy až do r. 1867 vodívali odsouzence k šibenici; v středověku na kopec, který dnes v Žižkově přepíná Havlíčkova ulice, později na vršek nad Olšanskými hřbitovy. Mimo hradby veřejných sadů bylo málo. Nejoblíbenější bývala Kanálská zahrada, kterou hrabě Canal zřídil a veřejnému používání odevzdal. Potupným nápisem bránil jen vstupovati židům.

V roce 1866 nezaměstnaným lidem dal upraviti návrší při Letné na sad purkmistr Bělský. Jeho energii také jest děkovati, že vznikl tou dobou most, nesoucí jméno panovnikovo. Jako vždy, vznikly ve Vídni překážky i proti tomuto podniku Prahy. Když všecky byly odstraněny, navalen v cestu balvan nejtěžší. Kterási kancelář ministerstva vojenství »z ohledů strategických« prohlásila se totiž proti stavbě. Bělský zvěděl o vyjádření referentově dříve, než se ocitl podpis ministrův na listině. Noční schůzi městské rady v Praze následovala druhého dne purkmistrova rychlá jízda do Vídně a tu pak audience u ministra vojenství.

Bělský přišel s radostným díkem. Slyšel prý již, že ministerstvo svoluje k stavbě mostu, který ponese jméno — panovníkovo. Překvapený ministr díky přijal a téhož dne podepsán souhlas vojenského cráru k stavbě mostu, bez kterého Praha již nemohla dýchat.

Karlovo náměstí bylo tou dobou již parkem, ale ten se těšil — hlavně v jižní části — většinou jen přízni obecenstva poněkud podezřelého. V houštinách jeho mívala policie vydatné loviště. Ani 20 let není tomu, co byl sad tento přeměněn v dnešní elegantní promenádu.

Když padaly již hradby těžce městem získané a draze eráru zaplacené, vyskytl se návrh, aby místo mezi Hybernskou ulicí a Václavským náměstím nebylo rozprodáno na staveniště, jak se na radnici usnesli. Povstalo mocné hnutí, aby tu byl zřízen velký sad. Obecenstvo podpisovalo petice — novináři s Nerudou v čele ujali se ostře věci — až dobrá myšlénka zvítězila.

Ale ve Vídni. Ministerstvo vojenství položilo zachování naznačené části pro veřejný sad jako podmínku do postupních listin. Nehnuli tou podmínkou ani, kdož projektovali na cípu sadu nové české divadlo.

Současně učiněn byl první pokus v menším parku v městě. Zvolen k tomu bývalý hřbitov kolem chrámu sv. Jindřicha, ohraničený šerednou zdí. Do hloubi několika sáhů musily motyky — několik set for hlíny jalové a lidských kostí odklizeno odtud — a poněvadž se sad velice všemu obecenstvu zalíbil, pokračováno v pokusech na jiných místech.

Královská obora začínala tehdy teprve u křižovatky silnic za dnešní konečnou stanicí elektrické dráhy. Odtud do Holešovic táhla se jen nudná pole. Před čtvrt stoletím dal zemský výbor rozšířiti krásný park i na tyto plochy.

Byl totiž tou dobou k delšímu pobytu očekáván králevic Rudolf.

Hned za hradbami vlnilo se před třiceti lety ještě obilí, Jenom na levo od Koňské brány svěží zeleň morušových stromů maskovala vlhký hradební příkop.

Obecenstvo za pěkných nedělí rojilo se z bran, ale většinou vyhledávalo jen místa nejbližší. Vycházka do Kravína, do Bezovky počítala se již k výletům.

Dlouho si nemohlo zvyknouti české obecenstvo na Královskou oboru. Šlechta a německá plutokra-

cie ovládala dlouho tento překrásný sad svými ekypážemi, lokaji a svou výlučností. Ani spojení koňskou drahou nádherný park nepřiblížilo Praze. Teprve velké naše výstavy a posléze rychlá komunikace elektrická naučila naše obecenstvo vyhledávati častěji tento boulonský lesík Prahy.

Německé obecenstvo okupovalo hlavní městský sad u Mariánské ulice tak, že se českým lidem v něm stýská. V tomto ohledu ještě jsme pozadu. V elegantní restauraci a na representační promenádě mnohému českému člověku jest ještě úzko.

Chodníky na Příkopech na příklad patří ještě stále k výsadní doméně německé menšiny. Češi se cítí doma teprve na Ferdinandově třídě a od nějakého času na širokých chodnících Václavského náměstí.

Soustavné procházení se na určitém pruhu uliční dlažby je pražskou specialitou, o jaké jinde — mimo lázeňská místa — nemají zdání. Pařížan projde jeden boulevard po druhém, nedá-li přednost židli u stolečku před kavárnou.

Vlachové baví se na ulicích stojíce v kroužcích, Němci v říši jdou raději do zahradních restaurací. Vždyť i Ringstrasse ve Vídni patří spíše cizincům.

Pražané mají pro své procházky takřka úřední hodiny. Krásný svět ženský v neděli před dvanáctou ukazuje se na Ferdinandově třídě a na Příkopech. Studentům a studentkám patří tou dobou dolejší půle západní strany Václavského náměstí. K šesté hodině jsou skutečná procesí na týchž promenádách.

Moderní Praha každým rokem vyvolává však již procházky nové. Každé předměstí má již representační místo promenád a pokračující úpravou řeky přibývají vítané cesty na nových nábřežích. Nejdelší a nejzajímavější bude ovšem promenáda na pravém břehu, až Palackého nábřeží natáhne se až do průlomu Vyšehradské skály.

Třicet let se o probití této kamenné hradby jednalo. Dva geologové chtěli vzíti jed na to, že do čtrnácti dnů po prokopání skála se smekne do řeky. Chodíme tunelem směle přes rok již — skála se nehýbá. Spokojeností naplněni platíme za toto hrdinství tím odvážněji — po krejcárku.

Brikcí.

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

:: **Naše premie** překvapí letos svou originalitou. Svému předplatitelstvu, hlavní naší opoře, chtěli jsme osvědčiti svoji vděčnost a proto dle vzoru předních pařížských listů přichystali jsme mu nemalý dar. Vedle obrazové umělecké reprodukce Bémova díla »Návrat z práce«, na kterou se připlácí nepatrný peníz, vylosujeme letos úplně zdarma mezi předplatitele své uměleckých originálů, knih a obrazů za cenu přesahující *3000 korun*. Prvnímu šťastně vylosovanému abonentu dostane se vzácného díla, velké původní malby Václava Jansy v ceně *500* korun. Druhé ceny jsou dvě; pražský

předplatitel Máje dostane abonentní vstupenku do Národního divadla na saisonu 1906-7, mimopražský pak knihskvostně vázaných v ceně této vstupenky. Dále se vylosuje 50 uměleckých originálů, několik set knih a p.

Uměleckými originály pro slosování to vybranými zároveň poskytujeme českému obecenstvu příležitost, aby vešlo v nejužší styk s původními pracemi domácích výtvarníků. Bližší zprávy jsou v prospektu.

— **Karel Klostermann** bez odporu náleží k nejoblíbenějším českým spisovatelům. Hned prvními pracemi svými belletristickými dovedl kolem sebe shromážditi takovou obec vděčných a věrných čtenářů, že v ohledu tom málo má asi u nás soupeřů. Šumava s grandiosní svou scenerií stala se nejvlastnější doménou Klostermannovou. Odtud vyvážil celou galerii rázovitých postav, jež jakoby vyrůstaly z rámce krajinného líčení, tak jsou životně plastické. V kráse západních našich hor pohraničních péro Klostermannovo jakoby hýřilo rozkoší, kterou srdce autorovo tlouklo pro kraj i lid, s nímž mládí jeho srostlo. »Ze světa lesních samot« — »V ráji šumavském« — čtou se a čtou pořád v nových a nových vydáních. — A nyní — romancier náš za předmět studia svého vyhlédnul si »Blata«, onen zvláštní svérázný kraj jihočeský, který se rozkládá od Hluboké směrem k Netolicům a Týnu.

Po dva roky Karel Klostermann tráví celé léto ve vesnici Zlivi na lemu Bestřevského rybníka v samém středu Blat. V přímých stycích s lidem tu žije, jej sleduje v jeho všedním životě i v jeho vzrušení, z něho vybírá sobě figury, aby rozestavil je po šachovnici blatských rašelin, za něž, dle pověsti v lidu udržované, sedlák Kubata dal svou hlavu.

Román »Mlhy na Blatech«, který se podařilo získati pro Máj a jímž zahajujeme IV. ročník našeho týdenníku, nese rozsáhlé doklady toho, s jakým hlubokým porozuměním po drahé své horské Šumavě Karel Klostermann zabořil se do jihočeských, zádumčivých rovinných Blat, z nichž čerpal námět k tomuto nejnovějšímu svému románu, a s jakou láskou k nim přilnul. »Mám na mysli ukázati českému čtenářstvu poměry Blatského lidu a jeho styky s knížecím porybním a lesním personálem, vyličiti při tom život porybničný, jak po stránce přírodní tak i hospodářské, a poukázati k tomu, že oživení legendy Kubatovské přispělo k mravnímu jeho povznesení« — tato programová slova vyjímáme z dopisu autora románu »Mlhy na Blatech«. —

Čtenáři Máje s radostí jistě uvítali jméno Klostermannovo v čele prvního čísla nové roční pouti Máje — zájem jich bude stupňován od čísla k číslu. — — Přinášíme v čísle dnešním výbornou podobiznu autorovu svižně kreslenou osvědčeným již F. Šnajberkem — v příštím čísle přineseme robustní postavu našeho romanciéra s měkkou, zrovna dětskou duší, ve skupině typických figur blatských. *Zr.*

⊙ **Naše vyobrazení.** Řadu mladých umělců uvedl již Máj do českého světa. Dnes předstupují svými pracemi vedle známého již spolupracovníka našeho F. Šnajberka ještě F. X. Naske, který svěžími obrázky provází feuilleton »Praha včera a dnes«, a J. Konůpek, od něhož přineseme ještě řadu pražských prospektů.

Illustrování Máje děje se, jak naši čtenáři vypozorovali, způsobem od jiných listů odlišným. Naše obrázky text doplňují. Netoužíme po vřadění Máje mezi listy »obrázkové«, naše illustrace vyvolány a ovládány jsou jedině a pouze slovným obsahem. Ale pak přilétají. V tom spočívá též kus zvláštní odlišnosti MÁJE.

— **Národní divadlo** vstoupilo o prázdninách v poslední rok správního šestileti, na kteréž bylo zadáno Společnosti Národního divadla. U zemského výboru nalézají se již žádosti dvou podnikatelstev, ucházejících se o král. zem. divadlo pro nové období. Mimo Společnost Nár. Divadla předložilo žádost i Spojené družstvo Národního divadla, vzniklé z bývalého Družstva Nár. Divadla, Tylova sdružení a části členů ze Společnosti Národního Divadla vystoupivších.

Počátkem září vynořily se zprávy, že zemský výbor rozhodnutí o těchto žádostech oddálí do února. Pro Společnost Národního Divadla, kdyby jí správa zemského ústavu neměla býti opět svěřena, bylo by to nepopíratelnou výhodou. Ale vypravuje se též, že toto oddálení je známkou, že před konečným rozhodnutím bude kompetentními orgány důkladně vyšetřeno, nejsou-li v programu obou táborů některé momenty tak příbuzné, že by stály za pokus sbližovací . . . Současně se trousí zvěsti, že vzniká společnost 8—10členná, která též nabídne svou podnikavost zemskému výboru. Již se šeptají zajímavá jména.

— **Do vídeňských a moravských listů** chodí se ode dávna mstít z Prahy lidé, kteří tu s vlastní tvorbou zvrhli. Poslední dobou do německého listu napsal o české literatuře »studii« pán, jemuž se veřejně dokázalo, že ani zbla nerozuměl z toho, co z němčiny — překládal. V naznačené stati hraje si na Mojžíše, kterému jedno pokolení národa musí vymřít, než se dostane do zaslíbené země — německého uznání.

Bylo by směšno přikládati váhu naivnostem každého z našich posérů, ale za otázku přece jenom stojí, kolik různých mask a literárních minění smí mít u nás dobrodružný přeletavec?

— **Městské divadlo na Král. Vinohradech** mohlo by býti otevřeno koncem měsíce září 1906, jak bylo v stavebním programu. Stavba roste zcela normálně. Ale nestane se tak před Novým rokem 1907, poněvadž politicky vyškolení otcové tohoto předměstí nerozhodnou o zadání divadla dříve, dokud nebude známo, kdo bude v příštím šestiletí spravovati Národní divadlo.

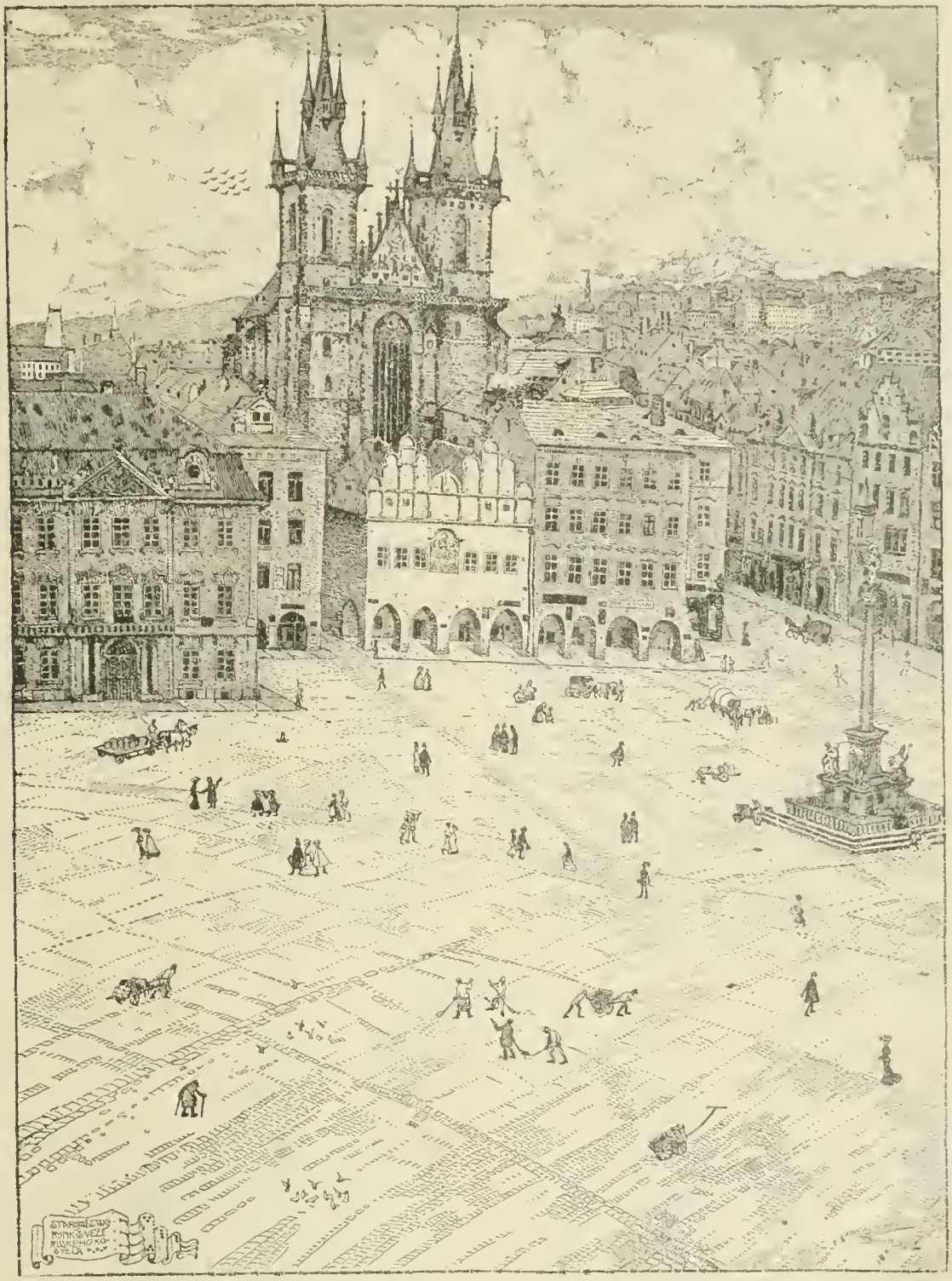

J. KONŮPEK:
STAROMĚSTSKÝ RYNK S VĚŽE RUSKÉHO KOSTELA

Někteří stavební orgánové a členové městské rady zachovávají v otázce nového divadla mlčení, na kterém by i mniši Trapistě mohli si zakládati, přece jenom vysvítá z různých známek, že Kr. Vinohrady na risiko obecního měšce hry podnikati nebudou. Jeviště má na příklad přesně tytéž rozměry jako scena Národního divadla, a disposice zákulisní konají se až s úzkostlivostí tak, aby mohlo býti v novém domě použito všeho příslušenství, kterým disponuje »zlatá kaplička«.

O přípravách k samostatnému provádění her není ani slechu. Neobjednávají se dekorace, nečiní se přípravy repertoarní, nemluví se o prostředcích k opatření nezbytného fundu. Vesměs znamení, že Kr. Vinohrady propůjčí své divadlo tomu, kdo bude podnikatelem her v divadle Národním.

Ale z míst, kde se divadelní krmě rovnají vždy již na mísy, v posledních dnech pronikla podivná zvěst skulinou ve dveřích dobře zamčených. Zemský výbor prý nedovolí správcům divadla Národního podnikati též hry na některém jiném jevišti v Praze. Proti tomu však mluví, že ředitel německého divadla smí hráti na předměstí, a že české divadlo mívalo dlouhá léta filiálky mimo střed Prahy.

Čím důkladněji o věci se přemýšlí, tím více se zdá, že tato zpráva má jiný účel než referovati o mínění zemského výboru. Je to spíše holubice, která nese ratolest naděje, že po rozhodnutí zemského výboru o zadání Národního divadla zbude pro ty, kdož odejdou s prázdnem, divadelních starostí ještě dost. Č.

Svatovítská věž — toť nastávající náš velký umělecký problém. Rozstřílený, nedobudovaný a v zakladech pukající dóm dostal v dobách našeho úpadku zatímní kryt. Na střeše objevily se cibulovité věžičky a nedostavěnou věž přikryli měděnou helmicí, jejíž renaissanční konstrukce líbí se ovšem mnohým archaeologům a architektům.

Když v šedesátých letech minulého věku bylo opět zahájeno restaurování dómu a později přikročeno k dobudování slavného chrámu, bylo odstraňováno bez okolků vše, co bylo nenáležitým přílepkem. Architekt Mocker při této práci neznal žádného kompromissování. Ale nebyl prost strachu, že k nějakým ústupkům mohlo by dojíti, až jeho ruce vychladnou, a proto spěchal, pokud stavební pokladnice dovolovala, aby již již stály obě západní věže, a aby dobudoval věž hlavní.

Kalkuloval, že by buď z dvorních kruhů nebo z nějaké úsporní komisse mohly přijíti návrhy, aby hlavní loď byla kratší. Stavba by tu byla ovšem levnější a nestínila důležité zámecké křídlo. Ale toto ubrání z plánu jím skonstruovaného pokládal za hřích. Proto stavěl obě věže dříve než loď. Ta byla potom nezbytností. A pak se pustil hned do věže velké. Ale její základy byly tak mělké a defekty zdiva jejího tak značné, že se Mocker při této práci příliš zdržel. Tak se zdržel, že dříve ducha vypustil, než ji dokonal.

Mockrova díla nástupcem stal se Kamil Hilbert. Ten je si vědom, že věž bude věkovitým jeho pomníkem. Proto činí přípravy s velikým důrazem a zejmena se snaží, aby nevytýkalo se jemu, čím se nyní odsuzuje Mockrova práce: střízlivé lpění na studené korektnosti a školsky odměřeném stylu.

A tu počíná vříti v uměleckých našich skupinách. Ozývají se již hlasy, aby velká věž zůstala, jak jest. S renaissanční přilbou na gothickém těle, nízká, nedovršená!

Stojíme asi před velkým hnutím, snad před agitačními projevy, hněvnými resolucemi a protesty.

U nás se třenice jinde již odbyté zopakují vždy při každé příležitosti s vášnivostí, která je shuštěnější, poněvadž české vody tvoří doma neklidné rybníky, ale žádné moře. *Ing. K.*

— **František Kupka.** S jednou z nejzajímavějších osobností našeho dnešního umění seznámil nás kolínský spolek »Neruda«, uspořádav výstavu prací Fr. Kupky. V pěkné úplnosti předvedl jeho dílo tak, že možno utvořiti si správné mínění o Kupkovi člověku i umělci. Kouzlem silné osobnosti cítíte se v ní podmaněni, vidouce, že umělec sám procítil zde všechny otázky a problémy, jež horečná ruka vrhla na papír, že bolestný pošklebek jeho kreseb je mu protestem i pomstou, a že je i ulehčením člověka sledujícího všechny zmatky doby, jimž se ironicky směje.

Látka nepřipouští objektivnost, povýšenost umělcovu nad předmět. Jeho satirické kresby jsou zbraně, sloužící potřebám dne, jejichž tendence přemahá umění. Toť jedna polovice jeho díla, populárnější a širokým vrstvám srozumitelnější. Kupka umělec přichází k slovu teprve v malbách, leptech a kreslených komposicích, v nichž umlká stranník, odpočívají drobné obchody a záležitosti dne, a mluví básník a snílek, duše skličená záhadami bytí.

Quam ad causam sumus? Proč tu jsme? Nekonečná alej sfing, ztrnulých tváří, záhadných úsměvů, a v ní smutný poutník, který pod hvězdnatým nebem kráčí nejistým krokem. Kam? Proč? *V. V.*

Ročníku IV. číslo 1. vydáno dne 15. září 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštnu K 2·90). —

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobná zprávy dovoleno jen s udáním pramene

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJ, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. I. R. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. — REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM Dra. ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

ADOLF HEYDUK:

Těžký návrat.

Vrať se v život, chceš-li shlédnout ještě
růží svého mládí vonný pel!
Nelze! Za slzného očí deště
už bych dálavy té nedošel!

Nedojdeš li, přeleť, vrať se přeci,
neunavíš nohy; letmo dál!
Nelze! Léta na shrblém mém pleci,
zamlžen jest zrak, jenž ondy plál.

Přec se vrať v ty kraje květné něhy!
Nelze! Bouří stal by se můj vzdech,
na ňadrech mám prachem šedé sněhy,
černá mračná duše na křídlech.

V mlze.

Jak chorý pod poduškou zticha
kraj všechen mlhou pokryt leží,
jen parou nad rybníky vzdychá,
když ňadry severák mu běží.

Sám v sebe zabrán dumá, teskne,
jak nešťastník, než prchá navždy
před sluncem, jež se v nebi leskne,
z pout žití hnán v tůň sebevraždy.

Což nevzbudí se? Čekej v klidu;
už zvolna nebesklon se jasní
a pracovnému v polích lidu —
slyš, skřivan zpěvný pozdrav básní.

K. LEGER:

Zavražděný purkmistr.

Povídka z dávných dob.

(Pokračování.)

Na radnici pak budiž ihned zvoncem svolána obec k poradě. Ach, těžká to byla chvíle! Mordéři v městě mezi klidným a bohabojným obyvatelstvem, pokladna městská vypleněna, pečeť ztracena! Zasmušile od mrtvoly odcházeli páni.

Pak teprve ženám dovoleno odnésti mrtvého pána do hořejší síně z temné komory. Ozýval se pláčem celý dům, přicházeli sousedé a příbuzní, rozrušeni strašlivým neštěstím, litovali malého sirotka Reginu.

Pan Jan shledal klíče a odešel, aby brány městské sám vlastní rukou otevřel (střídali se konšelé v povinnosti té denně za tehdejší doby neklidné). Za příkopem na valech jistě už čekají venkované hubujice na pozdní otvírání bran, neboť den už byl.

Zatím konšel Petr s písařem znamenali, co zboží různého bylo v krámě, aby nevzešla škoda, nežli obec na radnici sirotkovi, opu-

štěné Regině, poručníky stanoví, kteří by zboží jejího i práv dítěte hájili.

Biřici dva městští u dveří péči měli, aby shluk zvědavého lidu z ulice až do domu nevnikl.

»Neštěstí! neštěstí!« povzdychoval pan Petr, marně se namáhaje utajit rozechvění, mrazilo jej, a sáhl-li po něčem, prsty se mu třásly. »Kdož by si byl pomyslil? Ještě včera s purkmistrem u Třeštíka souseda jsme besedovali, pan Saterna zdráv byl a vesel, a co navyváděl! A do rána bez ducha a studený na zemi! A kdo jej udávil? který zločinec?«

Písař Jakub, vysoký, hubený, s obličejem bezvousým a svraštělým, v černém baretě aksamítovém, ve stejném plášti, ale otřelém již, velice vážně hlavou pokyvoval, bradu hladil, jakoby vousy hledal suchými prsty, a ochotně přizvukoval mistru bečváři: »Neštěstí! neštěstí! Tolik dobrých kop ztraceno! A pečeť! Oh, lotřík nějaký to spáchal, jenž věděl, žeť pokladna u purkmistra opatřena. Poslední noc vyčíhal, dnes už pořadem tobě, pane Petře, byl by pan Saterna pokladnu i pečeť odevzdal.«

»A snad mne by byli zadávili —« spíše k sobě povzdychl konšel. Bezděky však opáčil: »Jen kdo to byl? Kdo? Který zloduch?«

Rozvážně pravil písař: »Zde třeba rozmyslu, na všechno pozor mít. Zločinec dojista ukryt je dosud ve městě i se svým lupem, třeba se postarat, aby z města neunikl, a pak — v doupěti jej polapit, právu vydat a — pod meč!«

Hubený písař rukou naznačil tnutí katova meče.

»Inu, — jen kdybychom jej již měli!« prohodil pan Petr s jakousi nedůvěrou.

Ale písař všemi desíti prsty zatřepetal: »Neboj se, pane Petře, lapíme jej, uvidíš. Jen chytře a obezřele! Do Židů na výzvědy poslat, jít dům od domu, chasu nejistou a zlé pověsti vězením v dusíku opatřit. A Jecla žida zavolat, slíbit mu odměnu dobrou a hojnou, ten zajisté všechno vyslídí. Všechno ví, co kde se hne!«

Za nimi ozval se přidušený, pisklavý smích. Pan Petr uleknut otřásl se a odplivl. »Čert tě!« zahučel.

V síni stál přikrčen malý, ošklivý židáček s opelichanou tchořovicí na ryšavé hlavě, v oděvu sedraném. Pronikavý pohled těkavých, divně světélkujících očí byl nepříjemný. Zdálo se, že se dívá člověku až někam do srdce, pod čelem myšlenky zpytuje, v tajemství se vtírá. Na rtech úzkých a bezkrevných stále mu pohrával zlomyslný úšklebek

»Jecl! kde jsi se tu vzal?« udiven ptal se písař.

»Věděl jsem, že na mne vzpomínáte, vzácní páni!« ušklíboval se mužík s kejklířskými poklonami, »věděl jsem a přišel jsem, — poslušný služebník váš —«

»A Belzebubův!« hučel Petr, stále odplivuje. Bál se ouřku zlých očí.

»Byl jsem včera na trhu v Nymburce, — noc jsem přespal v Mnichovicích u Ondřeje tkadlce. Dnes u mostu čekám ještě před svítáním, až bránu otevrou, dlouho neotevřel pan Karták, — a už v bráně slyšel jsem, že purkmistra zabili, že pan Saterna mrtev. Škoda ho, byl hodný pán, veselý a neskrblil, i mně, ubohému židu, časem výdělku popřál. Zabili ho, — běda! A kdo, pánové? kdo?« Chytrá očka židova se přimhuřovala.

»To nám pověz ty!« řekl pan Jakub. »Vrahové pokladnu městskou vypáčili, více než sto kop je ztraceno i pečeť stříbrná. Zlá věc pro radu i celou obec. Pomůžeš-li ztracené vyhledat, slušnou odměnu jistě vyzískáš!«

»Pan písař jen na prospěch obce pomýšlí, služebník poctivý!« lichotil Jecl.

I když pochleboval a lísal se, úšklebek mu nezmizel se rtů.

»A lupič, buď kdo buď, čtvrcen bude a do kola vpleten!« rozhorloval se pan Jakub.

Jecl se usmíval. »Možno též, že bylo lupičů více.«

»Proto tebe bereme na pomoc, Jecle, — slyšíš? víme, že dovedeš hledati, chceš-li. Pomysli, že budeš dobře odměněn, a přičiň se!« vybízel písař.

»Hledej!« krátce řekl bečvář Petr, jako když honícího psa poštve. A Jecl opravdu zvedl hlavu, přimhouřil oči, jako by ve vzduchu čichal, chřípě se mu chvěly. »Chtěl bych vidět místo, kde byl pan Satyáš zavražděn,« požádal.

Vedli jej v komoru. Žid bystře rozhlédl se na všechny strany, do všech koutů, i na podlahu klekl, jakoby hledal šlepěje lupičů. Všeho si všiml.

Lůžko u stěny bylo rozvalené, přikrývka stržena na zem, bezpochyby tam byl purkmistr přepaden. Možno, že se bránil, ale ne dlouho, nebylo nikde stopy po zápase. Svrchní roucho páně Saternovo leželo pohozeno na židli. Městská truhlice kovaná silou byla otevřena, Jecl v zámku nalezl úlomek nože, — prohlédl jej a uschoval. Pronikavé oči spočinuly chvilku na mříži v okně. Byla netknutá a pevná. Na stole stály dva pohárky, v jednom víno tmavé, ve druhém světlejší. Jecl okusil z obou, světlé víno bylo sladké a kořeněné, jak je ženy rády pijí. U pohárků leželo několik drobtů, z medového pečiva byly, z perníku sladkého. Když se Jecl shýbl, pod stolem nalezl jantarový knoflík, červená hedvábná nitka byla v něm. Uschoval jej, a zdálo se, že je s pátráním hotov, složil ruce křížem na prsou a zamyslil se.

»Nuže?« ptal se Jakub. S panem Petrem dosud stáli u dveří jen mlčky pozorujíce drobného židáčka.

»Mohl bych hádat, pane písaři, kdo tu byl,« odpověděl Jecl, »nůž, kterým byla truhlice otevřena, je z těch, jaké já prodávám, však víš. Mohl bych skoro říci, komu jsem jej prodal, ale —« Jecl vztyčil hubený prst, »ale tím bychom snad přišli právě s cesty. Neboť ten chlap, možno, byl pouhým nástrojem. Musíme znát dříve, kdo zde byl s panem Saternou včera večer. Řeknu vám i to: byla zde paní, — v kabátku červeném, hedvábném, s jantarovými knoflíčky, černovlasá, kadeřavá (vidíte, zde na vyřezávaném lenochu židle zachytil se jeden dlouhý vlásek její), se zuby zdravými, které mohou chroupat tvrdý pernik, růžová ve tvářích, neboť zvykla pít silné kořeněné víno, a krásná, neboť pan Saterna ošklivé by nečastoval. Sama tu byla s ním!« Obličej židův protáhl se jaksi, chřípě se chvěly, oči svítily pod přivřenými víčky, opravdu velice podobal se chrtu čenichajícímu po zvěři. »Věděla ta paní, že bude Saterna v noci zabit?« V úšklebku vycenil žluté, řídké zuby.

Písař Jakub s udivením zahleděl se do svraštělé tváře mužíkovy, mistru bečváři zdálo se, že na svých zádech cítí přebíhat studený průvan.

»Ty se domníváš, že ona paní — ?« zamyšlen řekl Jakub.

»Nic nevím, pranic, ale dovím se, než slunce zapadne!« v jakési horečce odpověděl žid.

»Už, už by běžel jako oharˇ po stopě, prokletý!« pomyslil si konšel Petr.

Snad i pan Jakub měl stejnou myšlenku, zvedl ruku a okázal ke dveřím: »Jdi tedy a pospěš! chytni ji!« pravil. Pitvorný mužík hluboko se poklonil. »Běžím, pánové, běžím!« a ruce zamnul. Proklouzl pootevřenými dveřmi. »Pes! pes honicí!« opakoval konšel odplivuje.

Jecl prosmykl se spěšným, lasičím krokem uličkou k židovské čtvrti. Právě na rohu v sešlém, neúhledném domě byla jeho světnice. Dům na venek spustlý, u síně zrezavělá železná vrata, v oknech mříže a zčernalé okenice, ale světnička uvnitř útulná, ano s přepychem upravená. V předsíni pod klenbou měl Jecl jakousi skládku svého zboží, s kterým po trzích obchodoval, byly tu nože a nůžky, šperky laciné, jehlice, stužky všelikébarevné, zrcádka, přesky pozlacené i perle a korále na nitích rozvěšené po zdi. Tam odhodil starou, sešlou tchořovici, s beder stáhl rozbitý plášť a oddechnuv, protáhl drobné, neúhledné tělo. Hubené tváře jeho s vlčím výrazem změnily se, zjemněly, oči jakoby se zamlžily a ztratily nepříjemně bodavý lesk.

Vešel potichu do světnice. Dvěma okny svítilo podzimní slunko, jasná a veselá byla světnička, vše čisto, nábytek pěkný a ozdobný, vystlané lůžko dykytou zastřené, po skříních lesklé, měděné nádobí a džbány cínové díla umělého, se stropu na řetěze visela stříbrná lampa. A nejkrásnější ozdobou Jeclovy světničky byla jeho paní Golda. Když manžel vešel, klečela odvrácena od něho u zelených kamen, rozněcujíc oheň.

»Goldo!« řekl jakousi německo-hebrejskou směšeninou, ale hlasem měkce přitlumeným. »Goldo, víš-li, že purkmistr Satyáš je zabit? zabit do rána —«

Golda dmýchala celou silou do žhavého popele, aby plamen vznítila, tváře jí zrudly, oči zaslzely — patrně čpavým kouřem. »Slyšela jsi už o tom?«

Vstala a nehledíc na muže, řekla: »Slyšela jsem!« Hlas její drobátko se chvěl. Na kamennou misku nalila polévky, přidala skývu chleba a kladouc na stůl, řekla: »Snídej, chceš-li!«

Golda byla krasavice, štíhlá, těla zdravého, kyprého, s potěšením zadíval se na ni maličký Jecl. Byla jeho nejdražším pokladem, vášnivou láskou lpěl na ní, slepě oddaný a vděčný za to, že něhou svou i půvabem zdobí pusté dni života jeho. Jecl nebyl mlád, nebyl zdráv — a přece stala se mu manželkou i družkou. Věděl dobře: byla poslušnou dcerou svých rodičů v bídě trávících neradostný věk, jejich vůle to byla, aby Golda, mladičká a nerozumná ještě, zaslíbila se muži chytrému a podnikavému, který by zabezpečil jí lepší život, nežli jaký poznala doma. Ale Golda byla hodná, muži svému oddaná, jakoby nepozorovala jeho vady, tělo shrbené, pleť zaschlou a sežloutlou, vzhled odporný a prošedivělé kučery na skráních. (Pokračování.)

JIŘÍ Z WOJKOWICZ:

Krásná země.

Krásná Země Illusí, krásná, krásná . . . . .
Tisícerými rukami touhy na dálku zobjímaná,
tisícerými ústy v křečích horoucně na dálku zulibaná —
Krásná Země Illusí, krásná, krásná . . . . .
Hlava se v dlaně kloní, smutná jak Nekonečnost,
Horoucí Láska v ní zpívá, bolestná jako Věčnost —
nikdy neukojená, nikdy nevyhojená —
samá a samá Nekonečnost . . . .

Tam na Horách, tak marně vytoužených, —
tam na Horách, v tisíci nocí sněných,
spí oné Země Sen —
tušen, nespatřen,
toužen, nedotčen,
od srdcí Věčností poraněných . . . .

Tam, ano tam . . . .

Každého jitra tam slunce v tisíci odrazech svítí,
z křišťálných studánek snů chodí tam žízniví jeleni píti
a večer Věčnost Hvězd tam Věčným Ukojením plá — — —
Tam, ano tam . . . .
bys chtěla duše má . . . .

Krásná, krásná Země Illusí . . . .

EM. RYT. Z ČENKOVA.

U krbu Francie.

Několik českých pohledů a vzpomínek.
(Pokračování.)

V Paříži, dne 27. července 1905.

Sestoupil jsem po šesté hodině večerní z kovové výhně, v niž byl se proměnil náš vlak letící žhavými pláněmi Champagne, na nádraží Východním. Bylo ve vlaku tak dusno, že i elegantní Pařížané svlékali v kupé kabáty a odkládali límečky . . . Vcházeje v Paříži pod kopuli ohromného perronu nemohl jsem se ubrániti vzpomínkám na zimní vlahý večer dne 25. února 1902, kdy tisíce Pařížanů vítalo pražskou delegaci ke slavnostem Victora Huga přibyvší. Dnes bylo na nádraží tom téměř klidno. Kdo by teď jel do Paříže? Vsedl jsem do drožky a obnaživ hlavu nechal jsem se ovívati tím teplým večerním vzduchem Paříže, zvláštní omamivou směsí, jež připomíná hučivý, davem a zbožím přeplněný bazar, cirkus plný koňstva a salon navoněných žen. Jel jsem do staré úzké ulice de Valois u Palais Royal, bývalého sídla smělých snů velikého kardinála, která je mi tak milá — jest odtud blízko do Komedie i do sídla řeckých bohů v Louvru i do příjemného parku, kde řečníval roku 1789 Camille Desmoulins. V hotelu mne uvítali jako starého známého; napsal jsem ihned pozdravný list pí. Adam. Čekaly mne tu již listy některých pařížských přátel — list bývalého syndika pařížského p. Gaye, který si předsevzal rok co rok navštíviti Čechy, dopis bývalého presidenta muni-

cipální rady p. Armanda Grébauvala, datovaný z Aix-les-Bains v patriarchálnim Savojsku, v němž mi píše, že přibude do Paříže pouze na dva tři dny k výročnímu rozdílení cen ve školách, vřelý list mého drahého Césara Caira z polního táboru dělostřeleckého v Pontarlier ve svěžích horách jurských na řece Doubs na samé hranici švýcarské, a psaní zlatého přítele Slovanů p. Louis Legera, zvoucí mne na zítřek na oběd do hotelu Učených Společností v ulici Danton u fontány sv. Michaela, kde p. Leger obědvává třikráte v témdni. Dopis končil českou doložkou »Váš upřímný přítel« — — — — —

. . .

Za dusného letního večera podobaly se nesmírné galerie Palais-Royalu spíše mlčelivým chodbám gigantického kláštera než bazaru velkoměsta. Živá duše nestanula před výkladní skříní plnou emailových křížů Čestné Legie, akademických palem a řádů všech národů a všech barev — lidé zmírali vedrem a chladivý »bock« byl jim milejší než řády celého světa; nikdo se neusmíval před výkladem papírnika, kde byla nová kolekce pohlednic s bizarními karikaturami všech suverénů v miniaturních směšných uniformách z opravdového sukna; nikdo nelital zrakem fotografie nahých žen, nikdo nevybíral medaille s krásnými reliefy Panny Orleanské, nikdo neprobíral se ve sbírkách klassiků a romantiků, nikdo nesledoval smutnou kurtisánu cupající drobným krokem v šustivých hedvábných šatech . . .

Usedl jsem na pletenou židli na prostranství před velikým vodojemem. V mlze duchového drobného deště, chvějíce se nad hučivými proudy trýskajících křišťálových vod, chladili se ve vlhkém písku psi a děti . . . milenci přisedali až k samé mramorové ovrubě bassinu laškujíce a smějíce se — strážcové mravnosti našich sadů byli by pohoršeni intimními skupinami těch volných dívek a veselých mužů . . Celá Paříž jest u moře, ve Švýcarsku, v Pyrenejích a v Alpách — až na ty dva tři miliony chuďasů, jimž nezbývá než kousek parku a chlad vodotrysků po denní robotě pozdě na večer. Krásné jest zakládati pro děti chudých a celý den ujařmených rodičů na venkově v sousedství velikých měst takové útulky jako jest La Pouponnière u Versailles, kde jsou přijímáni kojenci a malé dítky v ošetřování — neboť osiřelými jsou často děti, které nejsou sirotami . . . Drnkot piana a šum povědomého hovoru . . . Z malého altánku u hospůdky Svobodovy, kde má útočiště český Sokol, německá Lyra a ještě nějaký švýcarský spolek, ozval se český hovor. Neodolal jsem . . . Zastesklo se mi náhle po rodné mluvě — — — — — — — — —

V Paříži, dne 28. července.

Pan Louis Leger, jenž si zbudoval již nehynoucí pomnik ve světě slovanském svými spisy, předsevzal si, že vybuduje pomník skutečný. Za figuru pomníku vyvolil si romantického českého krále Jana. Místo — Kresčak. Historická událost — hrdinná smrt krále a českých pánů ve službách Francie r. 1346.

Před třemi lety ve veřejné schůzi pěti Akademií Pařížského Institutu přečetl pan Leger svou práci: Bitva u Kresčaku dle českých pramenů. A hned po schůzi přihlásili se první nadšení subskribenti. Básníci, umělci a učenci. Pan Leger neváhal a zřídil komitéty: v Paříži, v Amiens a v Abbéville. Vydal provolání: »Mimo starobylý kamenný kříž, zvaný »Český kříž« — Croix de Bohême — jenž nikterak není chráněn a jenž ani nápisem není označen, žádný památník nepřipomíná žalnou událost ze dne 26. srpna 1346 v údolí Maye, ani jména bojovníků českých a lucemburských, kteří v družině svého pána nalezli zde smrt pro Francii.

Nikdy není pozdě na splacení dluhu vděčnosti.

Francie, opuštěna nedávno v bolestných zkouškách těmi, na něž právem mohla spoléhati, Francie jest povinna, aby se rozpomenula na ty, kteří jí pomocí svou byli přispěli v těžkých dobách minulých . . .«

A živým českým hovorem, jemuž tak výborně slušel francouzský oheň, vypravoval mi pan Leger celou epopeji svého tažení. Vzpomínky dojemné, rozmarné i — nevlídné. Tam a tam, v té a té zemi nedostal p. Leger ani odpovědi, když pídil se po pečeti lucemburské, ten a onen umělec na list jeho jakoby byl zapomněl, tam a tam příspěvek mu neposlali.

»Na tři sta dopisů musil jsem vlastní rukou napsati a rozeslati, tři cesty vykonati, jednu do Pikardie a dvě do Lucemburska . . . Ach, jsem rád, že jsem konečně u cíle!«

A tak pan Leger s pomocí p. Laira, člena Institutu, zvítězil:

Na poli u Kresčaku-Estrées, kde padl Jan a kde bojoval i raněn byl náš Karel, krásně jest dnes opraven a na mohylu vytýčen starobylý kamenný kříž »Croix de Bohême«, a dobrý farář oné dědiny p. Armand každé neděle po mši svaté připomíná pikardským sedlákům význam českého kříže a vypravuje jim pohádku: »Byl jednou jeden král . . .

A ten král i jeho rytíři položili na vašich polích, sedláci, život svůj za Francii. Tam, kde král ten klesl s koně, stojí od starodávna kamenný kříž . . .«

V Kresčaku samém na náměstí stojí nyní kamenný památník, jenž dne 1. října bude odhalen. »Toho dne zvolám,« nadšeně pravil p. Leger, nalévaje mi číši šampaňského, ‚Exegi monumentum!'«

* * *

V ulici Helder, v elegantní čtvrti Velké Opery a boulevardů, na domě č. 14. hlásá malá mramorová deska se zlatým nápisem: L'Energie Française. Náš znamenitý přítel p. Chéradame ujal se od nového roku řízení týdenního listu, jenž stručně, výstižně a nestranně podává přehled politických a kulturních událostí Francie i ostatního světa a Českým věcem věnuje soustavnou pozornost. Pro svoje čechofilství jest pan Chéradame v pařížských kruzích všeobecně znám a již roku 1900. představil mi jej pan Sorel, slavný autor díla »Evropa a revoluce francouzská«, ve svém saloně v paláci lucemburském žertovnými slovy: »Monsieur Chéradame — mais c'est un Tchèque!« — Není muže v dnešním žurnalismu francouzském, jenž by byl podrobněji zpraven o každém sebe utajenějším hnutí proudu velkoněmeckého — pro své informace a k navázání styků osobních podniká p. Chéradame veliké a nákladné cesty do ciziny. Jest z té mladé politické školy francouzské, jež pilně počíná cestovati. Do Čech a na Rus vykonal p. Chéradame cest několik. Krátce před vypuknutím války japonsko-ruské vydal se můj přítel na cestu kolem světa, jež trvala déle než rok, a pobyl zejména delší čas v Žaponsku a Mandžursku.

Neleká se obětí — z vlastních prostředků vydal na tuto cestu 28.000 franků. Výsledkem jeho studií bude zajímavá a právě dokončená kniha: Válka rusko-žaponská. Jako všichni Francouzi, jest i p. Chéradame přítelem rychlého rozhodnutí, rychlého činu a právého využitkování času a příležitosti. »Se Slovany, k nimž tolik lnu, měl jsem leckdy potíže« — pravil starostlivě p. Chéradame, »co dopisů jsem rozeslal a co kroků podnikl, než jsem docílil aspoň — výměny ruských časopisů. Vyžadovalo to tří čtvrti roku. Ach, kdyby byl živ Strossmayer, ten by mně byl dobře porozuměl . . .! Seznámím vás se Slovanem — mám zde návštěvu z Vladivostoku,« dodal můj přítel — i poznal jsem p. Komorského, redaktora »Věstníku Východu.« (Vostočnyj Věstnik.)

* * *

Odpoledne jsem strávil opět s p. Legerem a p. Lairem, na slovo vzatým znalcem války francouzskoanglické, jenž připravuje nyní svazek o bitvě u Kresčaku. Tito pánové očekávali mne ve starobylých síních Richelieuova Institutu, kde vládne dosud etiketa z doby Ludvíka XIV. Prohlédli jsme obrovskou knihovnu, kde usmívá se tiše ze svého kouta v božské ironii nahý stařecký Voltaire, prošli jsme zbožně síní, kde právě zasedala nějaká sekce Académie des inscriptions, nahlédl jsem v práce týkající se opravy rukopisu a jazyka francouzského, a pak s úctou vkročili jsme do síně čtyřiceti nesmrtelných — křesla byla neobsazena a šerem staré síně prokmitaly jemné, tlumené barvy gobelinů. A p. Leger vykládal jadrnou češtinou, kde který nesmrtelník sedí a p., tak že byl jsem v illusi, že palác Institutu stal se přes noc českou učenou společností. Šedé hlavy akademiků a členů Institutu zdvihaly se v síních nad učenými folianty a kývaly přátelsky na pozdrav panu Legerovi, »konsulu všeslovanskému v Paříži«. »Máme zde již za těch několik set let takový šik poprsí našich výtečníků z kararského mramoru, že síně naše nestačí. Mnohá sláva jest již na půdě a leckterá dokonce i ve sklepě . . . «

* * *

Po večeři v elegantním restaurantu na boulevard de la Madeleine, plném zrcadel a květin, zavedl mne pan *** na pole Elysejská do Zahrady Pařížské. Byl tam mezi diváky celý svět — uprášení Němci touristé, klackovití angličtí mladíci s čepicemi, přespříliš vyžehlení a vystrojení černoši. . . Krásná žena tančila na laně a pak zvolna, svůdně a vábně se svlékala z pavučinově hebkého oděvu . . . Cinematograph předváděl nekonečnou řadu živých obrazů z války žaponské, hudba hrála žaponský pochod. Na písčité pěšině točící se kolem bílého pavilonu, kde hráli falešní cigáni své nevázané melodie, pyšníce se v červených a zlatými šňůrami vyšňořených kabátech, na té písčité pěšině, lemované řadou křesel, v luzném osvětlení nesčetných barevných lampionů a v křížovém ohni pohledů mladých i starých světáků, cupala drobná loutka oděná evropskou hedvábnou robou — očka jí sebevědomě blýskala a hrdost jevila se v každém pohybu. Elegantní Evropan, dvorně ji vedoucí, byl vedle ní osobou zcela podružnou. Žaponka. Svět promenujících po ní se ohlíží a šepce:

— C'est une Japonaise — elle est très gentille!

Ó, býti dítětem vítězného národa!

* * *

V hôtelu nalezl jsem depeši mistra Rodina a telegram i list pí. Adam: »Čekám Vás zítra.«

(Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Předměstský Boccaccio.

Z povídek lehkomyslného člověka.

(Pokračování.)

hospodě však mleli jenom o jednom složení. Obecní politiku drtili tu na prach, ale mouky v tom melivu bylo málo — skoro jen otruby pomlouvání. Bylo mi až k umření lhostejno, jak tu zažehnávali otce města, slavnou radu a pana starostu.

Bylo to hnízdo plné oposičních vos, které měly zálusk na radniční med — tady se ostřila žíhadla pro klubovní porady, schůze a manifesty. A nadávalo se tu na eminenc!

Jenom tolik jsem vyzískal, že jsem se tu sblížil s panem domácím, vedle jehož bytu v mezaninu byl můj pohodlný pokojík s koupelkou. Ode dne svého přistěhování spatřil jsem ho tak po druhé. Přiznal se mi již při první sklenici, že má rozsáhlý obchod se stavebními hmotami. Kdybych se pustil někdy do stavby — nedopouštěj Hospodin! — slíbil mi dodati kámen, cihly, vápno, písek, dlažbu, tašky, cement a železo za ceny, pod které nemůže prý nikdo na kontinentu.

Můj domácí podobal se spíše jatečnému než obchodníku. Na svých plecích unesl by lehce volskou čtvrt. Maličká očka v masité tváři, hubený knírek, cestička v řídkém vlasu, malá hlava téměř bez krku, paže jako ramena mořské chobotnice — ruka s malými, tlustými prsty — to byl tak model pro karikaturu. Obchodník — příslušník mého stavu — ten by měl býti jako vysoustruhován. Tento člověk mohl utéci jen z jatek, čímž nechci nijak dotýkati se mužů práce, kteří tudy vodí skot k našemu dobru.

Na hezký protějšek řečí jsme se nedostali. Prala se tu z jedné vody hned na čisto strana na předměstí vládnoucí, o které se pronášely takové domněnky, že by měly dva okresní soudy rok co dělat, než by reputaci zde za jediný večer poškozené louhem svého řízení dodaly jakés takés apretury.

O ženské s nedopiatým živůtkem nedověděl jsem se tedy nic. Svého domácího, který za celý večer se zvláštním důrazem asi desetkráte připomenul, že obec od něho nekoupila dosud ani putýnku vápna, již zcela opatrnou zmínkou, že je tu v ulici dost hezkých ženských, zbytečně jsem rozčilil. Odbroukl mi, že na ženské kašle.

Protiva. Jeho nitro je dle toho jen plno cementu a lámaného kamení — vagon chytře koupených cihel je mu milejší než krásná ženská — hlupákovi. Div si na mne nebroukl. Mohu já za to, že máš již srdce zvadlé jako bramborová nať — mohu za to, že jsi se asi oženil jako můj starý — že jsi si uvázal na krk nějakou ochechuli proto jen asi, že měla uzlík záloženských knížek? Jen tak jsi se beztoho dostal z porážky — chlape — kde jsi býky posílal na pekáče.

Tak mne to rozladilo, že jsem šel domů z pivnice dříve než domácí.

Kašleš na ženské? Já zase na tvou místní politiku. Ano — ano — tebe by měli posadit na radnici — břicháči! Abys z obecního měšce špikoval si brašnu, ve které se každou chvíli hrabeš v desítkách jako v krájeném tabáku.

Když jsem zalomozil klíčem v domovních dveřích, ohlédl jsem se na okno svého krásného vis à vis. U všech všudy — viděl jsem dobře? Krajková záslona se zavlnila a pod ní vyhlédla ženská hlava. Sáhl jsem po klobouku — chtěl jsem se odměniti za toto potěšení elegantní poklonou — ale jako když myška zmizí v doupěti — záslona se zachvěla a okno osiřelo.

Zatracená ženská! Pobouřilo mne to tak, že jsem si polohlasitě na akustickém schodišti zahvízdal několik taktů ohnivé »Funiculi-funicula!«

A než jsem šel na kutě, musil jsem do tělocvičného řemení, abych rozčilení zahnal ostrým cvikem. Před spaním znamenitý prostředek. Lepší než masáž.

II.

Po dva dny na to neukázala se panička u okna. Třetího dne za to několikráte. Ale podivná věc: zase přejížděla očima okna — ale s jakousi úmyslností — skoro možno říci vzdorovitostí minula mé.

Nakroutil jsem si kníry a vyložil se z okna.

Neslýchaný účinek!

Jako když se vedle koroptvího hnízda šlápne — tak odletěla od okna. Při tom nedopjatý knoflíček prudce spořádala a zamračila se.

Na štěstí jsem starý lovec. Takhle koketují zvláště rafinované ženské. Dráždí — dráždí —

Vedle mne přirazili okno. Ach — už jsem byl doma. Koukal asi můj domácí, panička ho shlédla — to před ním srazila okenní křídla — jemu platilo zamračení — před ním dopiala živůtek. Zná ho asi, ví, jak soudí o ženských, ví, že má rozum zaplácaný maltou, ano — ano — k němu se otáčela zády. To chápu —

takováhle bytůstka má na jinačí rytíře zálusk — te bečka cementu neimponuje.

Vytrval jsem u okna a kroutil kníry až k obočí. Aby viděla, že rozumím.

Anebo se jí dokonce v okně vedle mne — zjevila naše paní domácí? Bába dle všeho s bradavicemi na nose — látající asi prodřenou patu vyrudlé punčochy. — —?

Brrrr! To bych také utíkal.

Za chvíli mi přinesla domovnice nějaký úřední tiskopis. Naramný spěch je prý na něj. Slavný úřad musí honem honem vědět řadu dat o mé vzácnosti.

Vyplnil jsem rubriky se značnými obtížemi. Bylo mi shledávati data ze všech možných lejster. Domovnice, která ke mně odskočila z prádelny, nedočkala se listiny vůbec. Proto jsem, odcházeje z domova, musil s listinou sám k domácímu.

Když se zvoneček u jeho dveří rozječel, cvaklo brzy za mosaznou mřížku špehýrky, pak zarachotil klíč — dvéře se rozlétly —

Pro všechno na světě! Zajikl jsem se — dech jsem nemohl popadnout — zavrávoral jsem. Zjevila se mi ženská, jaké chodí už snad jenom v románech. Kůrové andělští! ta je z vašeho regimentu — pomyslil jsem si — ale slova jsem mocen nebyl. Ještě že mi ruka, od dětství k zdvořilosti určená neselhala. Instiktivně zabloudila ke klobouku.

Ale první promluvil usmívající se andělíček. »Račte si přáti?« jako když zakoncertuje na e struně, zalahodilo mi v uchu.

»Slečno — račte dovolit — račte odpustit — račte — —« no hloupě jako primánek koktal jsem u dveří své jméno a příčinu svého příchodu. Že může mít takový huňáč tak líbeznou dcerušku — ne — to by mi nebylo napadlo, kdybych byl živ sto let.

»Můj muž není doma — ale račte tu blanket jenom nechat!« znělo zase v sladkých pasážích.

Mámení a kouzla! To je jeho žena! To je žena mého domácího — člověka s rozvařeným obličejem, s hovězí plecí, s očima zaběhlýma do vrásčitých víček! Tuto růži utrhla někde jeho brutální ruka a drze si ji přitkla k umouněnému límci, plnému vápenného prachu a mastnych skvrn.

Tato ženská, v lehkém bělostném živůtku, v němž se zmítala bujná ňadra, s krajkovou zástěrkou vdechnutou na trikotovou sukni, opínající pružné boky, tato kněžna prchlá z pohádky, s malou ručkou a bělostným zápěstím — toto stvoření vonící mládím — to že objímá a líbá onoho sprosťáka, mazlí se v jeho pleši, hladí jeho ruce, připomínající žabí končetiny — kde je — abych ho uhodil přes hlavu, · tydatce, který
aby jí ozdobil svůj nevkusný květináč — ..de je? kde je?

Takhle jsem se ptal ještě, když už jsem měl předměstí za zády. Jak jsem se z něho dostal — toho jsem se v paměti své nedohrabal. Jenom tolik mi utkvělo v paměti, že se na mne usmála jako na dítě, když mne elegantním úklonem hlavy propouštěla Já se musil tvářiti jako topící se štěně, které se neprávem domnívá, že umí plavat.

— — — — — — — — — — — — — — —

V kanceláři bylo k ukousání. Kdo se mne na něco optal, dostal hrubiánství. Starému jsem řekl něco tak nepříjemného, že bouchl skleněnými dveřmi až se tabulka rozlítla.

Nemají mne dráždit — když jsem pln zoufalství, že jsem se tak bídně presentoval, před takovou ženou — takovou ženou!

Já, který tolik hlav zmámil svými pohledy, kroucením kníru, vybranými postoji a elegantní řečí! Nábojnici mám nabitou frázemi vyzkoušenými v ohních — odstřelil jsem mladíky, kteří měli universitu, v kapse doktorské diplomy, důstojníků jsem se nelekl — pro každou laň jsem našel hned pravou patronu — a tady tak bídně propadnu — tak ohavně se shroutím! Pral bych se s kýmkoli — neradím nikomu, aby mne dnes vyzývavě oslovil, aby mi nevlídně odpověděl — kdyby to byl i šéf, hodím po něm kalamářem!

— — — — — — — — — — — — — — —

Tiskopis jsem vyplnil chybně. Napsal jsem, že jsem se narodil letošního roku. Když jsem se po obědě vracel domů, zahrčel klíč ve dveřích u domácích, a v nich se objevila krásná paní s archem v ruce. Zasmála se jako hrdlička a upozornila mne na chybu. Viděla asi oknem, že přicházím.

Políbil jsem jí za to ručku. A když mne pobídla, abych vstoupil k nim, že mohu opravit omyl ihned, už jsem byl v plném užívání své elegance a svých vyzkoušených atitud.

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

a, změnily se časy! Nevládnou více na Vondrovském dvoře blíže Bezdrevské hráze, odkud se vládlo po staletí porobenému selskému lidu, bezcitní, omezení karabáčníci, pochopové a drábi, kteří tak podivně svým jednáním a vystupováním illustrovali povídání o zlatých starých časech, ba, spravují veškeren velkostatek, rozsahlý majetek knížecí, úřadníci intelligentní, vzdělaní a osvícení, kteří dobře pochopili, že právní zásada: »každému své!« nejlépe poslouží zájmům a zdaru panství. Poměr dobrého sousedství lépe poslouží než spory a útisky. Rolnictvo zámožné, nezávislé, mravně povznešené ukáže se býti lepším sousedem než ožebračená, znemravnělá chátra, tu podlézavá onde zbůjna a zlomyslná. O tom, budiž za to Bohu chvála! — jak držitelé velkostatků tak i opravdově vzdělaná část jich úřadnictva — a ta dnešního dne je rozhodně u většině a dává směr — dávno jsou přesvědčeni. Třeba pouze, aby po věky živená vzájemná, často ničím neodůvodněná nedůvěra na dobro přestala. K tomu pracuj, kdokoli povolán! — vždyť zájmy všech, kdož společnou matku půdu vzdělávají a z jejích darů žijí, jsou totožny a při vzájemné dobré vůli všecky nahodilé a často jen domnělé neshody a protivy urovnati a odkliditi lze . . . .

Když tedy rozhodnut jest staletý spor o Královská Zbudovská Blata, pásli na nich a užívali jich nahoře jmenované obce po řadu let společnou, nerozdílnou rukou, jakož už činívaly, dokud spor ještě trval. Teprve později, asi začátkem let osmdesátých, přikročeno k dalšímu dělení mezi jednotlivé starousedlíky, z nichž nyní každý má na nich svůj podíl, z něhož sklízí bujnou trávu, pokud jich neproměnil v pole, a z něhož tu a tam i drnu a hlíny dobývá. S těch časů, jak už naznačeno, společná pastva koňů, bravu a hus přestala, a jen na podzim se do Blat vyhánějí stáda skotu. Poesie hříbků (t. j. pasáků koňů) a husáků vzala za své, ale věčná poesie přírody, nekonečně rozmanitá pestrost, jimž matička všeho tvorstva bez ustání se měnící háv svůj zdobí, oj, ta i na dále zůstala. Jen vnímavých očí třeba, aby člověk ji vezde postřehl, třeba lide nevidomi mu řekli, že marně by ji hledal v těchto jednotvárných rovinách.

V době, kde počíná naše historie, v červenci roku 187", nebylo ještě provedeno poslední rozdělení Blat, a za žloutnoucími lány ozimními, za zelenými dotud jařmi, sbíhajícími severně od cesty duby vysázené po hrázi Volešku rybníka, cesty hlinité, plné vyschlých kaluží, v nichž kola projedších tudy povozů zůstavila hluboké rýhy, bělela se v mihotavé dáli nesčetná stáda hus. Vzduch jako by se tetelil v žhavém dechu rozpálené celodenním žárem ploché půdy, které nikde se nedostávalo stínu a jejíž pažit sežloutl, zhnědl, místy dokonce zčernal; jen tam, kde zbyly louže a podle toku vod potoka, v ramena se rozbíhajícího, zelenala se tráva, bujelo sítí a rákosí, kupily se křoviny, vypínaly se řídce rostoucí vrby a topoly.

Po této cestě, spojující Pašice s Plástovicemi ubíral se lichý starší muž, zvolna kráčeje proti chýlícímu se slunci, jež jako ohromná rudá koule stálo nad sinými horami věnčícími obzor. Vysoká, poněkud hubená postava jeho trochu ku předu se klonila: chůze člověka, jenž mnoho pracoval, mnoho a těžce se lopotil. Do brunatna osmáhlý obličej ostrých, skoro tvrdých rysů, nedbale oholený, poněkud přimhouřené oči, velké, opálené ruce, oděv režná košile, obuv slaměný širák na hlavě, jedním slovem: celý jeho zevnějšek prozrazoval zřejmě, jakého druhu práce konal. Blatský sedlák typického rázu. Nepospíchal, každou chvíli se zastavoval, v pravo v levo se zadíval; častěji v pravo, do žirných polních lánů, do Blat, za Blata, kde zahaleny polou v závoji lehounkých par a počínajícího večerního soumraku, nové a nové lány se rozkládaly, kde zraky odpočívaly na bílých dvorcích, na červených střechách statků, na zeleni sadův četných vesnic a dědin blatských i zablatských; v levo pak, k jihu, kam jen tu a tam pohledem zabrousil, rozlívala se široká hladina Volešku rybníka, rákosím vroubená a prorostlá, nehybná jako roztavený kov, sivosiná, nad níž poletovaly houfy bělavých, povykujících racků, po níž tiše plovala stáda divokých kachen. Viděl ty i ony, zrakem jich nesledoval, jen tu onde maně, opovržlivě, téměř zlostně rukou máchnul, jako by sám s sebou hovořil.

Došel k samým Plástovicům, k prvním chalupám této bohaté, úhledné vesnice. Kamenná hradba vroubila na pravo cestu, za hradbou, podepíraje se o ni, stál člověk, padesátník jako on, jenž již drahnou chvíli na přicháze-

jícího své oči upíral. Byl poněkud menší jeho, ale silnější, ramenatější. Na hlavě, která jedině přes hradbu čněla, měl podobný slaměný širák, starý, od slunce do šeda spálený, propocený, dlouhým užíváním úplně z formy vyšlý; neměl na sobě ani kabátu ani vesty; ušpiněná, potem prosáklá, na krku a na prsou otevřená režná košile lepila se na plece a ramena.

»Jakube?« zvolal pojednou na příchozího, jenž, bera se mimo, pohroužen v myšlenky, nebyl se ho povšiml, ba, ani ho nespatřil.

Oslovený sebou trhl.

»Aj, Jouzo, heleďme!«

Přistoupil blíže, přeje dobrého večera. Muž za hradbou se vzpřímil.

»Dejžto Pánbu!« odpověděl; »přeju taky. Co pak tě sem vede? či jdeš dále, snad do Selce k bratrovi?«

»Nejdu do Selce. Sem jdu, k tobě mám namířeno, Jouzo.«

»Nu, a?«

»Kakraholtské parno dnes. Už by, na mou věru, trochu vláhy neškodilo. Potom by zas mohlo být hezky, až by žně začaly. Stojí pěkně všecko, jaře líp než ozimy, jen to Kupko'ic žito se mi nelíbí.«

»Špatné semeno, Jakube! řek' jsem mu to hned, jak na podzim zasíval. Chtěl to ošidit, ošidilo jeho. Nu, nevěřil, smál se! Byl na studiích, rozumí všemu líp. — Nu, a co mi neseš? posloužím ti něčím?«

»Nu, víš, jen tak jdu. Promluvit se chce. Třeba poradíš. Jak pak, že se tě ptám, prodals tu tvou dvouletou hřebičku v Netolicích? Povídali u nás, žes tam s ní byl.«

»Neprodal, Jakube. Nebyly ceny, jen dvě stě padesát nabízeli. To radši počkám, pod tři sta ji nedám.«

»Já jsem toho svého dvouletého valáška prodal včera ňákému Židovi do Budějic — za dvě stě osmdesát pět. Taky jsem se ošíval, tři sta deset jsem chtěl, ale Žid dával dvě stě sedmesát. Tak jsem mu ho musel nechat za ty peníze. Nic platno, Pepík v Praze potřebuje pořád, Ferdovi a Frantovi aby člověk taky ještě dával. Je toho moc na mne.«

Jouza pozatřásl hlavou.

»Dvě stě osmdesát pět za toho vraného valáška je málo,« odpověděl. »I tři sta deset je málo. Takový koník! Kdybys byl čekal do jara, přes čtyři stovky 's mohl žádat a, na mou duši, byl bys je dostal. Ale tuhle o tom rozudeme. Pojď, zajdeš k nám a povíme si.«

Dal se podle hradby směrem k vesnici a došel po třiceti krocích místa, kde hradba byla prolomená polní cestičkou, uzavřenou latovými dvířky, jež odstrčil a na cestu vyšel. Oba pak brali se mlčky do vsi.

Na návsí vstoupili do velice úhledného selského statku s pěkně omalovaným štítem, octli se na prostorném, čistě drženém dvoře, uzavřeném po levé straně obytným stavením a konírnou, naproti vratům stáji, kde umístěn byl hovězí dobytek, a stodolou, na pravé pak straně chlévy pro drobný brav a kůlnou. Vše bylo pěkné, zánovní, stavení taškami kryté, nikde neurážel nepořádek, ba, všude zámožnost a pečlivý dohled hospodářův se jevily.

Host si toho hrubě nevšiml, však to tu všecko znal beztak a věděl, že tu vždy tak bývalo. Vešel mlčky do světnice, trochu nízké ale prostranné a čisté. Mocná kamna s pekelcem v pravo ode dveří, v pravo při zdi dvě postele, v levo dvě almary a v koutě bílý javorový stůl, při něm lavice a pět nebo šest židlí, podle dveří mocná police s různým, pěkně uspořádaným nádobím. Po čistě obílených stěnách vezde rytiny a svaté obrázky, seskupené v rohu nad stolem vůkol kříže a alabastrové sošky Panny Marie. Třemi okny vcházelo světlo, z nichž dvě se otvírala na náves, naproti vchodu, jedno pak na dvůr, v levo od dveří.

»Vítám tě u nás, Jakube,« pravil Jouza, veda hostě ke stolu. »Posaď se, však víš, žes jako doma.«

Na to sňal s police bochník chleba a položil ho na stůl, klada naň zároveň nůž.

»Ukroj si zatím. Povečeříš s námi, žena přijde v tu chvíli; je nejspíše ještě při dojení nebo vaří v jizbě vedle, aby nám tu nebylo tak horko.«

Jakub si ukrojil kousek chleba a pojedl. Hospodář usedl na lavici, jemu naproti.

»Tak se ti mi hrnou starosti, ani nevím, co počít,« započal po chvíli Jakub. »Jako zmámený chodím, sám to všechno nesu. Však ji znáš, tu mou, a víš, že s ní není řeči. Promluvím k ní, křičet začne, jako by jí sršán dal žihadlo. A děti jsou po ní, její krev je v nich a její palici si nasadí. Komu si postěžovati, ne-li tobě? Ještě že tě mám; tys moudrý, přece poradíš. Spolu jsme vyrostli, do školy spolu chodili, po celý život přátelství drželi, kmotrem jsi stál mým dětem — Pánbůh ti zaplať!« . . .

Odmlčel se, stranou ziral, do padajícího soumraku se zadíval. (Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

II. PRAHA U PIVA.

Staré pivovary a jejich šenkovny vytrácejí se z Prahy. Na tuto »starou Prahu« se docela zapomíná. Spočítal by na prstech pražské pivovary, kde se ještě pivo vaří a dobře daří. Pražští sládkové vystavěli si na periferii města společenský závod a sladovnický cech ztratil několik svých ústředí najednou. Říkají, že tím Praha pranic neutrpěla, že jenom získala. Inu . . . pravda to je — ale s těmi starými pivovary zaniklo také leccos, co mělo svoje zvláštní, čistě staropražské kouzlo. Každý ten pivovar měl svou vlastní kroniku, měl svou zvláštní obec, která tvořila jeho odběratelstvo a lnula k němu s jakousi patriarchální přichylností.

Pivovarská šenkovna vypadala docela jinak, než nynější moderní restaurace. Chodilo se do ní širokými, starobylými vraty, v klenutém, jako tunel dlouhém průjezdě bylo několik dubových lavic a sklopných stolků, prošlo se dvorem kolem bednáře, jenž tu vysmoloval a pobíjel sudy, kolem sladovnických chasníků, kteří vypadali jako obrové, přišlo se na malou zahrádku s několika starými stromy, zvětralou verandou, v pozadí s kuželníkem a konečně se návštěvník octl ve vlastní šenkovně, jež měla poctivé, staročeské vzezření.

Z kraje ve vyřezávané stolici s vysokým a širokým opěradlem sedávala paní stará nebo slečinka, které se všichni mladší hosté počestně dvořívali, v pozadí na svém primitivním trůně seděl obkročmo Gambrinus, na stěně visely Scheiwlovy korunovační klenoty, podobizny Palackého a Havlíčka, pravidla pro kibice, staré hodiny s kukačkou, na hřebíku kalendář, nad vchodem boží požehnání, nad ním byla gotickým písmem napsána hymna sladovnického cechu: »Kde se pivo vaří« a ve výklenku byly vystaveny cínové konvice a korbele na ukázku, z čeho pívali předkové.

V předu, hned u vchodu bývala formanka, šenkovna byla pro pány. Nebylo v ní po nějaké nádheře ani potuchy. Bylo tu několik podlouhlých, začernalých stolů, židle s vyřezávanými lenochy, ale všechno čistotou jen svítilo. Na podlaze chrupal pod nohou písek, stoly byly přikryty bělounkými ubrusy, víčka u konvic byla vyleštěna, lampa, třeba jenom petrolka, dostatečně celou místnost osvětlovala — mívala nad sebou stínítko jako víko od díže velké — v ohromných kachlových kamnech barokového slohu praskala polena a v šenkovně bylo milo a útulno. Docházeli sem na besídku nebo na šístku takřka jenom sousedé, známí z okolí. Bylo to tu jako na venku . . přišel pan farář, pan učitel, doktor, kostelník a páni mistři . . varhanář, prýmkař, ptáčník, kovolitec, semenář, vycpavač ptactva, koželuh, zlatník . . zkrátka, mistři, jak kdysi bydlívali a žili ve starých pražských ulicích.

Potom všem není dnes skorem ani památky. To ještě bývaly v Praze zájezdní hospody — u Turků, na Košíku, u Zlaté husy na příklad . . . a tam bývalo živo a hlučno. Do Prahy branami vjížděly formanské vozy, jimž průjezdy tak tak že stačily, jak byly objemné a bachraté. Tři koně v jedné řadě bývali zapřaženi, a řemení a postroj jen jen svitil. Tahouni mívali na plecích mosazné ozdoby, z nichž nejvíce bily do očí jako talíř veliké »placky«, jež se blýštily, jakoby byly z ryzího zlata. Formani bývali vítanými hosty, peněz měli v opasku celou ošatku a dovedli je také utratit. Bývalo prý živo v zájezdních hospodách, když se tak několik formanů najednou sjelo z různých světa končin.

Pěknou historku z formanských zájezdů vypravovával nebožtík F. F. Šamberk. Herci docházívali do zájezdní hospody »U Turků« na Václavském náměstí. Bývala naproti hospodě »Na Ko-

šíku« a mívala slavnou pověst po českých krajích. Václavské náměstí ovšem mělo v té době docela jiné vzezření. Bývala tu kašna, socha svatého Václava na koni a náměstí uzavírala Koňská brána se svou trojdílnou podobou a verandovitou střechou. Herci zavedli do zájezdní hospody slavného italského tenoristu, jenž světem putoval. Formani by byli rádi zpěváka slyšeli zpívat, furiantsky uhodili na své opasky a prohlásili, že si to rádi zaplatí, kdyby to mělo stát cokoli.

Bylo to v letě, měsíc svítil a noc byla vlahá. Šamberk vyšel na ulici, podíval se na Koňskou bránu, originální nápad šlehl mu hlavou, vrátil se, cosi tenoristovi pošeptal, a za chvíli vyzval komik formany a celou společnost, aby vyšli na náměstí. V minutce bylo tu několik stolů a židlic, donešeny sem nádoby a nápoje, společnost se usadila, a na pražských věžích odbíjela právě půlnoc, když Šamberk mohutným svým barytonem zvolal, že je vše připraveno. A nad branou objevila se silhoueta a v zápětí na to tichou nocí zazněl čarokrásný hlas proslulého zpěváka, jenž formanům zazpíval prý mnohem líp a ohnivěji, než obecenstvu v divadlech a na koncertech.

Pominula a pohasla už dávno formanská sláva, zanikly zájezdní hospody pražské a jen veliké, mohutné kulny zůstaly po nich tu a tam na nádvořích na památku. Pražské hostinství začalo se modernisovati, klenuté, podnes oblíbené místnosti ztrácely na svém půvabu a Pražáci táhli se za novými a neznámými lákadly. Povstávaly restaurace

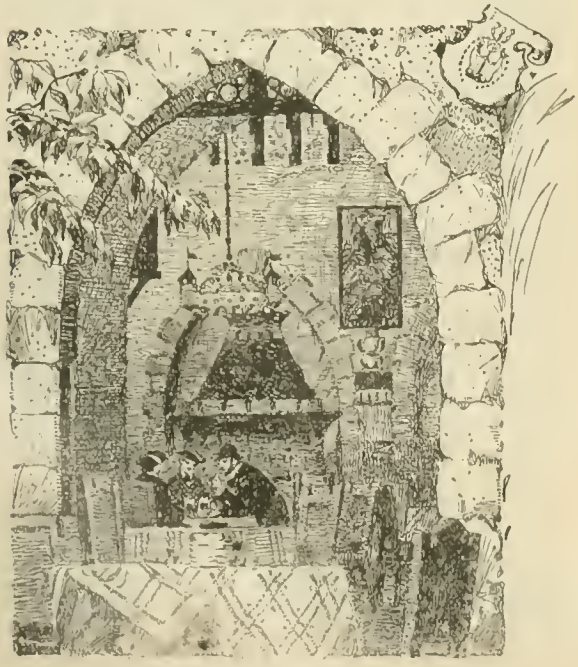

komfortně zařízené a plzeňské pivo tvořilo a zakládalo populární pražská střediska. Praha stvořila slávu plzeňského moku a do Prahy jezdilo se za plzeňským pivem jako za zázračně působícím elixírem. Zámožnější lidé z venkova nezapadali již do svých starých hospůdek, kam chodívali již jejich dědové a pradědové, ale vyhledávali plzeňské restaurace, jež zejména o nedělích a o svátcích bývaly přeplněny přespolními labužníky.

Restaurace rostly jako houby po dešti. Vzmáhal se blahobyt, zmohutněla třída inteligentů, rozmohlo se studentstvo, a skorem každá ulice měla svou hospůdku. Padly hradby, zkvétala pražská předměstí a hostinec otevírán skorem v každém třetím domě.

Praha nejdéle udržela staré svoje hospůdky, jejichž oblibě a popularnosti nové a nádherně zařízené hostince neuškodily. Studentstvo vyhledalo si svoje kouty a povstávaly studentské hospůdky, v nichž usadili se příslušníci krajinských organisací. Vedle lokálních středů tvořila se populární pražská centra, jimž pomohla k jakési proslulosti mnohdy jediná oblíbená osoba. Je známo, jak proslavil malou a zastrčenou hospůdku za svatovítským dómem »Na vikárce« básník Svatopluk Čech. Bývaly doby, kdy sem celá Praha putovávala. Dnes je tu skorem pusto a prázdno — tu a tam zabloudí sem ještě někdo, kdo zaslechl o slávě staré hospody nad hradebním příkopem něco zvonit — učiněny různé pokusy, pohynulou pověst obnovit, ale všechny ztroskotaly. Jinému koutu pomohly k nebývalé návštěvě literáti, žurnalisté a hlavně herci. Už se zapomíná, ba ani neví, kam chodíval Neruda se svými současníky. Čteme zajímavé Quisovy memoiry, dočítáme se v nich, kam docházívali slavní té doby mužové — a nikomu ani ve snu nenapadne, aby z piety do takové hospůdky zabloudil.

Praha u piva mívávala kdysi docela jiné vzezření, než dnes. Naříkává se na to, že se už dnes netvoří kroužky, o nichž kdysi mluvívalo se po celé Praze, psalo v časopisech i ve knihách. V plzeňské pivnici »U Ježíška« scházívala se kdysi naše literární, umělecká a žurnalistická elita, v klášterní restauraci u sv. Tomáše sídlívala »Mahabharata«, nejzajímavější to hospodská společnost pražská, která byla snad nejpopulárnější ze všech kroužků, jež se kdy v Praze u piva sešly. Čtyřicet, padesát, ba více lidí přicházelo sem několikráte v týdnu — a bylo by těžko, najíti a vyjmenovat někoho z osob známějšího jména, jenž sem aspoň jednou ze zvědavosti nepřišel. Povstávaly nové kroužky a staré se rozbíjely a zanikaly. Literární a umělecké skupiny už se dávno u piva netvoří v tom harmonickém složení, jako tomu bý-

valo ještě před dvaceti, pětadvaceti léty. Nová hesla a nové směry staly se hrobem staré družnosti. Dva, tři se shodnou a sejdou, přibude čtvrtý, embryo kroužku se ujme, ale už nenaroste a nezmohutní ve velikou obec.

Starou svou popularitu vzkřísila v poslední době pivovarská restaurace »U Fleků«. Není tomu dávno, co už kahanec její obliby dohasínal a skomíral. Dva, tři poslední Mohykáni tu sedávali a vzpomínali na bývalé doby, kdy za každým stolem sedával někdo, koho si lidé mezi dveřmi prstem ukazovali. Dnes je tu zase jako v ohromném oule — černý mok stal se cikánovou píšťalkou, za kterou se táhnou lidé z nejvzdálenějších ulic. A zase skorem za každým stolem sedí někdo, o koho se lidé zvlášť zajímají . . . tu herec, tam zpěvák, tady hudební skladatel, slavný virtuos, družina literátů, populární žurnalista, originální sochař, slavný malíř. Je to dnes nejdemokratičtější naše hospoda, pravá staročeská šenkovna, kde svorně vedle sebe sedí člen panské sněmovny s živnostníkem, vysoký úřednický hodnostář s diurnistou, kde baví se virtuos s hrobníkem. Hospoda má svou minulost a svoje rázovité reminiscence. Jsou tu ještě pamětníci, kteří rádi vypravují o tom, kdo sem kdy docházíval, jak tu popíjíval Šamberk s Babinským, jenž sem putoval z Řep, kde zahradníkem býval, pražský kat jak si tu pochutnával a jaké to bývalo haló, když někomu jako kat Mydlář na krk sáhl . . .

A kdyby měli dávat na stěny tabulku s nápisem, kdo slavný u toho a onoho stolu sedával, tabulka na tabulce by tu byla, a stěny by ani nestačily.

Praha u piva mívala docela jinou fysiognomii než dnes. Je to pochopitelno a netřeba dovozovat, proč už není tak družná, proč už není té srdečnosti a té familiárnosti. I v tom jevila se její starobylá podoba. Praha už není tou starou Prahou — už to není ten pecánek, ku kterému se všichni táhli a na němž se všechno směstnalo. U piva si ráda pobude, posedí, pohovoří, temperamentně si zadialogisuje, kartičky si zahraje, ráda, tuze ráda si na poslední pivo počká, do kavárny si ještě zaskočí — ale všude je jí trocha, tu troska, tam troska, je zkrátka rozstříknuta po ohromné ploše, kde se srazí vždy jen nejintimnější známí.

Před léty mívala každá čtvrt jednoho sběrače, kde se ti, kdo po sobě právě toužili, jistě našli. Praha byla jako spořádaný včelín. Dnes už je velkoměstem — po celý svůj život nepřijdeš, nohou nepáchneš do celé řady ulic, neřku-li do hospod, jichž je v Praze neuvěřitelné množství. Jsi takřka cizincem za rohem ulice, kde bydliš. Pivo vařívala si Praha sama — dnes má každá ulice svoje zvláštní, cizí, z daleka dovážené pivo.

»Kde se pivo vaří — tam se dobří daří . .« hlásá sladovnická hymna, ale snad to nebude dlouho trvat a v srdci Prahy se pivo přestane vařit . . .

Nu . . buďsi . . . jen ať druhá polovička sladovnického popěvkového pořekadla zůstane Praze věrna! *Kosmas.*

*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Antonín Lhota**, kdysi nejpopulárnější malíř český a svědomitý vychovatel uměleckého dorostu, zemřel 11. září t. r. ve Volyni, doživ se vzácného věku 93 let. Léta žil zapomenut, až o devadesátých narozeninách vzpomenuto značného Lhotova významu jako výkonného umělce i vzorného a proslulého paedagoga. Ještě podnes najdou se v domácnostech českých reprodukce jeho obrazů (na příklad uvádíme jen litografovanou prémii Krasoumné jednoty, která volbou obrazu »Král Otakar II. obrací pohanské Prusy na křesťanství« vykonala záslužný umělecký čin, »Bořivojův křest« a j. v.),

které bývaly velice oblíbeny, a dlouho to trvalo, než se podařilo kolorovanými reprodukcemi z českých příbytků Lhotovy obrazy vytlačiti. Do akademie výtvarných umění vstoupil již r. 1828 a vynikl tak rychle, že dostal několik cen a medailí.

Pražský svět umělecký upozornil na sebe významnou měrou frescovou malbou na stěně domu svatovítského (»Poslední soud«): V letech 1843-44 ubírá se na studie do Vídně a Mnichova a brzo na to za ředitelství Rubenova povolán na akademii, kde působil až do roku 1853. Lhota již roku 1848 aktivně zasáhl do ruchu národního a politického a tato jeho činnost vypudila ho také z akademie. Deset let neunavně maloval. Byla to léta požehnaná, plná úspěchu a korunovaná nejvřelejšími sympathiemi. Roku 1867 vrací se znovu jako učitel na akademii a po dvaceti letech ubírá se na odpočinek. Lhota byl první náš historický malíř, jenž svou uměleckou činností budil lásku probouzejícího se národa k pohnuté a památné minulosti. Správně bylo na to poukázáno při srdečných oslavách ve Volyni r. 1902, kam za stařičkým mistrem přijelo několik věrných a vděčných jeho přátel a žáků, že význam Lhotův kotví hlavně v tom, že v dobách, kdy historie české všímali se jenom učenci, obral si významné momenty historické za předmět svého tvoření a svými obrazy vydatně spolupůsobil na díle předních mužů národa, usilujících o jeho vzkříšení a zmohutnění. *K.*

⁂ **Se Slovinci slavili jsme** v neděli dne 10. září významnou slavnost: odhalili v bílé Lublani pomník pěvci, jenž vytvořil básněmi svými moderní spisovní jazyk svému národu, a jenž hned v počátcích vzletem myšlenek svých a lahodou formy pozvedl poesii jeho na značný stupeň dokonalosti. Ať zpívá France Prešérn o štěstí a bolu lásky, ať o krásné své vlasti a její minulosti, ať loučí se s mládím, ať tvoří ballady, romance, gazely, sonety, epos či drobný palčivý epigram, vždy jsou to výrazy ducha pravou poesií odkojeného, silného a citu upřímného, plamenného. Proto ta výrazná tvář, jež hledí na nás s ušlechtilého pomníku, komponovaného Ivanem Zajcem; není on jen mrtvou hmotou, nýbrž symbolem básníka žijícího nehynoucím slovem svým ve svém národě. Slovinci znají svého Prešérna takořka nazpaměť, vydáním básně jeho věnují péči jaká by i větším národům dělala čest. Slavnost přivábila do Lublaně zástupce snad všech slovanských větví — i to je příznačno Slovincům, že jsou po nás Češích největšími a nejnezištnějšími vyznavači slovanské vzájemnosti. Český národ zastoupen byl svým největším básníkem, mistrem Jaroslavem Vrchlickým (za Akademii a za Máj), Gabr. Preissovou, dr. Jos. Heroldem a deputací král. hlav. města Prahy s dr. Srbem v čele.

⁂ **Historicko-umělecký ústav český** chce míti v Praze spisovatel monsignor Ferd. Lehner. Nepřišel jen s pouhým návrhem a vzletným vyzváním k sbírkám — jak u nás historickou zvyklosti — ale přiložil k návrhu hned celé své jmění. Je dojemno čísti projev tohoto vinohradského farářc, který po celý život se uskrovňoval, aby mohl »ku prospěchu národa vroucně milovaného« odevzdati všechen svůj majetek. A nejspíše poučen, co vše děje se s posledními odkazy štědrých mecenášů — odevzdává jmění své ještě za živa do správy obce pražské. Je to cenných papírů za 100.000 korun a spisů různých asi za 60.000 korun. Prodejem těchto děl a dalšími úsporami chce šlechetný kněz nashromážditi dalších 100.000 korun. Za úroky z těchto jistin mají býti opatřovány vhodné knihy a umělecké předměty pro historicko-umělecký ústav, který by byl umístěn v býv. klášteře bl. Anežky na Františku. *R.*

≡ **O nedostatcích dívčího vzdělání** rozepsala se pí. Viková-Kunětická v Nár. Listech. Nerozplývá se ve fantastických tužbách, jak při této otázce bývá skoro již pravidlem, nýbrž energicky navrhuje, aby v Čechách rychle byla uvedena v život síť dívčích lyceí.

Je to moudře pronesené slovo v pravý čas, neboť spolky pro pořádání debat, komitéty pro národní slavnosti, ba ani akademickým řečněním se výchova našich dívek nezlepší. Schází nám ústav, do kterého by mohla jíti děvčata z měšťanské školy. Čtvrté ročníky těchto škol budou výpomocí z nouze — gymnasia jsou ústav drahý a dají se těžko zříditi — ale lyceum po známých ministeriálních instrukcích může vzniknouti v každém větším městě.

Pí. Kunětická řekla *a* — teď by však měl někdo říci *b*, a to na pražské radnici!

Praha nemá totiž českého dívčího lycea! A není chuti k jeho zřízení, poněvadž jsou snad obavy, že by lyceum ohrozilo dva městské ústavy: vyšší dívčí školu a prům. pokrač. školu pro dívky. Je to omyl — tyto ústavy jsou účelům lyceí daleky — ale jenom tato bázeň zaviňuje, že si nikdo z otců města netroufá veřejně poukázati na to, jak nedostatečně je postaráno v matičce Praze o výchovu českých dívek, když otcové, kteří by rádi poskytli dcerám dobrodiní moderní výchovy lyceální, musí z Prahy (!) posílati děti své do Brna, kde lyceum vydržuje — spolek!!

Ženské kluby, spolky učitelské, obecní řečníci a politikové mají příležitost k úvahám a — jednání.

⁂ **Příhody Rodericka Randoma.** Pro třetí ročník své přílohy »Z cizích literatur« (překladové knihovny Máje, pořádané dr. Jaromírem Boreckým) zvolili jsme proslulý dobrodružný román Tobiáše Jiřího Smolleta: »Příhody Rodericha Randoma«, jejž z angličiny přeložil, vydání bohužel se nedočkav, nedávno zesnulý prof. Fr. X. Prusík. Uvádíme dílem tím znamenitého anglického humoristu a satirika poprvé do české literatury. Dílo čítá se k Smolletovým nejlepš[í] bývá staveno od některých nad sama Fieldingov »Tom Jonesa«. Smollet svým bystrým pozorováním života je předchůdcem realismu v románu, originálním humorem pak a vtipem, umělou vynalézavostí situací a žertovnou, třeba někdy až drsnou a cy-

J. KONUPEK:
PIVOVAR »U ŠTIKY« V DLOUHÉ TŘÍDĚ.

nickou kresbou nevyrovná se mu ani Dickens ani Thackeray. Smollet měl od přírody smysl pro směšné, šťastnou ohebnost talentu, ale též mnoho útočnosti a sarkasmu, jenž zaplétal jej za pohnutého jeho živobytí do častých hádek, polemik a sporů. »Příhody Rodericha Randoma« jsou takořka autobiografií jeho bouřlivého života, žití to sirotka protloukajícího se neštěstím a zlobou světskou, jenž stane se námořním lékařem, aby později chirurgii změnil s pérem satirikovým jak pincetta ostrým. Hbitý sloh, vtipný až ke kousavosti a prostořeký až k pohoršení upjatých mravokárců, mocná a plodná obrazotvornost, neumdlévající v překvapujících finessách, veselost až překypující a bezohledná nadělaly mu v literatuře více přátel, nežli v životě. Sám Walter Scott, ačkoli jako romantik stál na jiném pólu naziráni na román a dějům Smolletovým vytýkal, že podobají se často úryvkovým anekdotám z novin neb časopisů, a jako tyto ukazují směšné náhody a nehody, jimž lidský život vystaven, nikoli látku, z níž složen, přece nemůže zneuznati, že romány Smollettovy animuji a nikdy neunaví. Jsou to právě drobné příhody životní, života všedního líc a rub, jež Smollet se vzácnou pronikavostí detailu líčí. Doufáme, že překladem tak vynikajícího díla, jež podobně jako »Don Quijotte«, »Gil Blas« nebo »Tome Jones« stalo se majetkem všech literatur, zavděčíme se českému čtenářstvu. —*k.*

⁂ **Žně**, veliký olejový obraz mistra Václava Jansy, získali jsme jako premii pro abonenta, vylosovaného z řad našich přátel a příznivců. Obraz už byl připraven pro výstavu a takřka v poslední chvíli zachytili jsme jej a »Žně« putovaly místo do výstavního sálu do naší redakční místnosti. Je to jedno z těch děl Jansových, jimiž zapsal se trvale v přízeň české veřejnosti. Jansa dovede ve svoje barvy vtěliti kouzlo přírody, onu tajuplnou krásu, onu náladu, jež české krajiny činí milými a typickými. Krajinky Jansovy hřejou, zamlouvají se svou přítulností, mají svůj zvláštní půvab, jenž divákovi připomene snivost naší melancholické národní hymny, opěvující domov náš, zemský ráj to na pohled. Stěnu příbytku oživí jako sluneční paprsek, hodiny dovedeš před ní setrvati a krajinka ti nesevšední, protože je v ní cosi z toho, co kout české vlasti stokrát spatřený znovu a znovu novou krásou upoutá a uchvátí. Jansa zbudoval Staré Praze pomník serii svých staropražských pohledů, opěval pestrou směs listopadových zahrad a listnatých lesů, modrá a žhavě jasná kvetoucí pole, české rybníky a rákosové jejich vlnivé plochy a lid k němu přilnul, zamiloval se do jeho děl a založil jeho oblibu a popularitu.

»Žně« jsou roztomilým obrazem. Povstaly za jasného a prohřátého srpnového dne, kdy Jansa toulal se krajem, v němž hledal jásavé barvy a útulná zátiší. Obilí bylo narovnáno do »panáků«, chránících boží úrodu před zkázou rozmarného počasí — Jansa se zastavil, usedl ku své paletě a »panáčky« stavěl na plátno a za nějakou hodinu svítila jich na něm celá skupina. Vytvořil je jako básník, pěknou letní náladou nadšen, verše si do zápisníku naskizzuje a proto se z jeho »Žní« směje na nás všechno to, co duši zapaluje a oči rozzařuje, když všechny starosti a trampoty s nás spadnou a my bychom nejraději se k té boží přírodě přitulili jako ke drahé, věrně milující hlavě. — Šťastný člověk, komu náhoda ozdobí stěnu tímto krásným plátnem. *K.*

≡ **Druhé číslo Novin Mládeže** vydáno dnešního dne. Originelní tento list přinesl české mládeži něco zcela nového. Je to zvláštní druh četby podávané způsobem nejzajímavějším. Proto není divu, že došly nás celé hromady listů, jimiž rodiče, paedagogové a přátelé mládeže projevují potěšení, že se v záplavě dětské literatury naší objevilo něco tak odlišného, tak charakteristicky svérázného.

Letos učiněno opatření, aby se Noviny Mládeže staly přístupny vrstvám nejširším. Za pouhých *80* krejcarů celý ročník časopisu (poštou 1·05 zl.), s příspěvky nejlepších našich autorů, bohatě illustrovaný — toť zajisté novinka, která asi způsobí, že každý inteligentní otec, každá myslící matka použije příležitosti, aby opatřila svému dítěti četbu, která za pečlivé redakce stává se jakýmsi literárním klíčem při vstupu do života skutečného.

⁂ **Pensijní fond Máje** koná mimořádnou valnou hromadu v sobotu 30. září 1905 o 7. hod. večerní v místnostech spolkových ve Štěpánské ul. 53 s tímto programem: 1. Čtení zápisu o minulé valné hromadě. 2. Zpráva, že změněné stanovy byly c. k. místodržitelstvím potvrzeny. 3. Doplňovací volba jednoho výboru dle § 8. nových stanov. 4. Volné návrhy, které budou podány nejpozději týden před valnou hromadou. Nesejde-li se v ustanovenou hodinu dostatečný počet členů, koná se nová valná hromada s týmž programem o hodinu později bez ohledu na počet přítomných.

Toto číslo vydáno 22. září 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

VÁCLAV ŠTECH:

Předměstský Boccaccio.

Z povídek lehkomyslného člověka.

(Pokračování).

pravil jsem nejenom arch, ale i ranní svůj zmatek. S bravourou přiznal jsem se, jak mne zmátla ráno. A hned jsem připojil, proč. Že mne oslnila svou krásou, mládím, svůdným vnějškem elegancí, hloubkou očí, svými usměvy — mluvil jsem jako na divadle — vím, že při přímém útoku nesmí se skrbliti střelivem. Ženskou možno zahrnouti očividnými nepravdami, chválíme-li je — všemu rády věří, vše je pro ně bernou mincí. Trochu se upejpají — svíjejí se jako hádě, které nevěří, že míříme na hlavu — ale zrovna jihnou v takové pršce poklon a sladkých lichotek. Mne nebude nikdo učit, jak mám ženské mámit!

Paní domácí mohla klidně přijímati moje výlevy citů. Toť byla opravdu Venuše, která se tu houpala v plyšovém fauteuillu proti mně — které se v prostříhaném živůtku s bordurou malých vázanek vlnila ramena, že jsem na okamžik musil přivírati oči, abych se vzpamatoval.

Husté záclony na oknech, těžký koberec pod nohama, my sami v interieuru staroněmeckého vkusu — vzduch kolem nás jako víno a hlava má každou vteřinu o poznání ve větším palu.

Už jsem myslil, že skočím a políbím ji. Je to vyzkoušený můj prostředek, učiniti rychle hotové faktum. Pak přijdou sice nějaké hněvy, padne trochu ostrých slov — ale, která pak žena připustí skandál před služkami nebo před někým, koho netušíme za dveřmi.

Této svůdné krasavici, planoucí téměř na rožni mých sladkostí, které již již nabývaly tvaru skutečného vyznání, třásl se již poněkud hlas. Skočím a sevru ji rameny jako dítě, zabořím hruď do její korsáže, umlčím ji polibky, bránící paže spoutám svým objímáním — — Vždyť už jí umdlévá oko, chvějí se jí rty, jakoby volaly: »Pojď a přissaj se k nám!« — trup se jí chvěje, jakoby plynula na rozvlněném jezeru — skočím — už mne nikdo neudrží — skočím —

Na chodbě se rozkřičelo zvonítko.

A v okamžiku rachotil před salonem hlas domácího. Jako když se medvěd vrací z výpravy, tak to nyní funělo a hřmotilo na koridoru.

Jako když nám oběma k srdci spadne po kusu ledu — tak jsme vystřízlivěli. Seděli jsme proti sobě rázem oba zas v bezvadné pose, společensky vyžehleně hovořili jsme o příchodu pana manžela a hned jsme byli řečí při úředním archu, v němž jsem omylem zapřel celý svůj život. A o tomto komisním blanketu, který chytře paní domací ihned popadla, jednali jsme, když se objevil její pán a velitel.

Hovor s ním jsem zbytečně neprodlužoval. Neomaleně počal se shánětí po obědě — dvě poklony jsem složil a už jsem byl ze dveří. Oběma jsem podal ruku. Ale ručky krásné ženy jsem nepolíbil. Proč bych zbytečně dráždil

manželovy oči? A když jsem hedbávné prsty paní domácí stiskl upřímně a energicky a pak jí ponechal vteřinu k odpovědi týmž způsobem, ucítil jsem, jak mne sevřely měkké konečky dětských jejich prstíků. Mne potřebuje někdo učit, jak s ženskými!

Doma jsem shodil kabát a již jsem lomcoval tělocvičným řemením. Vyháněl jsem ze sebe ďábla, který mne propaloval výčitkami, proč jsem se nezmocnil tohoto žhavého klenotu, proč jsem ji nezulíbal, proč jsem ji nezamačkl svými lokty do plyše, ve kterém se přede mnou svíjela jako v lastuře? A kdybych byl jen půl vteřiny visel na jejím rtu, stálo to za půl života — — — —

Cloumal jsem gymnastickým instrumentem jako šílenec. Vzpažoval jsem, nohama bil do vzduchu. To jsem kopal do manželské ohavy, která se dovedla zmocniti takového pokladu a která asi kolem tohoto ohňostroje chodí s kropicí konví.

Ano — z pohledů, chvění bujného těla, z řeči umdlévající pod prškou mých poklon vysvítá, že je plno hladu a žízně toto andělské stvoření. Na mé pohledy, jimiž jako ostrými nebozezy pronikal jsem až k její duši, odpovídala mi vzdycháním tak významným — tak jasným.

Zde schne zcela nepochybně růže vsazená do písku — lásko, kde jsou tvé osvěžující přívaly, vášni, kde jsou tvé bouřky? Nechť mne třeba zlomí — jen když neuvadnu! to povídaly ohně pod chvějícími se jí víčky, to křičel růměnec jejích tváří — — —

Řemení praskalo mi v rukou. Musil jsem sebe sama umrtvit dnes, ubít v sobě bláznivé žádosti, povraždit smečky výčitek a rozdupat bejlí na ten čas bezvýsledné vášnivosti.

Pak jsem skočil do vany pod sprchu.

Do kanceláře jsem přišel až po třetí hodině.

— — — — — — — — — — — —

III.

Nějak nesprávně jsme účtovali kterési karlínské továrně. Přišel proto osobně věc srovnat jejich pokladník, pan Holouš.

Slovo sem — slovo tam, až zvěděl, kde bydlím. A spráskl ruce nad hlavou, že nevím o znamenité pivnici v naší ulici. Chodívá tam každou sobotu. Mají tam stolovou společnost nazvanou »Knastr«. Báječná zábava. Někdy se hraje na citeru, pořádají se tomboly, výlety, vepřové hody, a také se sbírá na chudou mládež. Šest dětí se obléká v prosinci. Při tom je ohromná švanda. Na ty klůcky se dá asi dvacet — pětadvacet zlatých, dámy to ušijí — — —

Dámy — to se rozumí! Ty tam také chodívají! Muži mají za to tím větší vůli. V úterý bez dam, v sobotu s dámami.

Mluvil, jakoby mi dohazoval nevěstu. A nutil, abych také jednou přišel do »Knastru«. Každého tam nevezmou — ale mne, takového fešáka prý — s radosti uvítají. Až ženské uslyší, že jsem svoboden — to prý mne posadí mezi sebe.

Proč ne? myslil jsem si — proč ne?

Pokladník začal jmenovat, kdo tam všechno přichází. Najednou jsem zůstal jako omráčen. Jmenoval i mého domácího.

Chodí tam také s paní?

To se rozumí, skoro každou sobotu. To je ženská, co? Jako máslový koláček s merunkami. To musíte přijít, pane řediteli — to musíte přijít!

Jak bych nepřišel! Pětkrát jsem na to podal ruku a v duchu jsem si už vybíral kravaty pro tuto výpravu.

Všecky vás přikryju — Honzové ženatí! Všecky! Až já se ujmu slova, abyste vlezli pod stůl i s citerou. Budete koukat! Až zahvízdám směs z oper, až na hřeben zahraji smuteční pochody, až spustím stavidlo u svých anekdot. Mé anekdoty prodaly víc olejů a mazadla po Čechách než všechny ceníky naší firmy. A až přinesu své fexírové hračky, průsvitné pařížské karty — ženské se budou kuckat, kuckat — ale každá se podívá!

Slečinky tam nechodí?

Jenom paničky. Víte — aby byla volnost, rozumíme? Něco se někdy plácne — a má-li se člověk ostýchat — víme —

No — to je tedy podle mého gusta tenhle »Knastr«. Slíbil jsem na určito, že budu v sobotu v pivnici.

Při rozchodu jsem zavadil ještě trochu o svého domácího. Jen tak zlehounka, jako bych ho pohladil.

Ale z pokladníka se vyhrnulo zpráv, jako bych byl zajel kudlou do pytle čočky.

Můj domácí nebyl řeznikem — naopak: utekl z krejčovské dílny. Podědil po nějaké tetě pozemky na předměstí a pustil se do stavebních podniků. A z těch se dostal do prodávání stavebních hmot.

Že praštil jehlou, chápu — vždyť mu z masitých, těžkých prstů musila padat. Jeho dlaň byla určena k potěžkávání dlažebního kamene a ne k navlékání hedvábí.

Ale jak přišel k své krásné ženě? Kde se jí zmocnil?

I to věděl karlínský pokladník.

Bývala kontoaristkou v jeho kanceláři. A mámu má domovnicí v Praze-V. Opakuji: v Praze-V. To je čtvrt, ve které některý dům má patnáct nájemníků a třeba čtyřicet domá-

cích pánů. Zde jsou domovnice dvakrát broušeny a mimo to napuštěny arsenikem.

Pan Řízek — tak se zove můj domáci — nějak se slečinkou zažertoval — snad více, než měl původně v úmyslu — prodloužil jednou, dvakrát podezřele kancelářské hodiny — snad to všecko byly na něho pasti — no, buď jak buď: pak se objevila na scéně matka — domovnice z Prahy-V!

Řízek se ucházel tenkráte o dodávku staviva na část pražské kanalisace. S cihlou na vzorek běhal sám tehdy po městských radech v Praze, a právě před rozhodováním vznesla se nad jeho obzorem jako kometa paní domovníková. Holčinu že si musí vzít. A hned — nebo — nebo —

Tři dny jim točila jako klikou mlýnku na kávu, a když už byl bez dechu, pak přivedla bratra. Ten přišel z mydlárny v pracovním obleku. Chlap jako kiosk. Když křikl, rozestupovaly se zdi. Když si vyhrnul rukávy — to již pan Řízek — spocený, uštvaný, zsinalý — kývl.

Peníze, rentu, podíl na domě — všecko odmítala domovnice. Brát! brát! to bylo její heslo. To křičela, až už jen sípala.

Když zároveň pohrozila novinami a plakáty na rohy (»Ať mne zavrou, jen když to celá Praha bude vědět!« bylo jejím programem), tu teprve pan Řízek pronesl své »Ano«.

Do čtrnácti dnů byla svatba.

— — — — — — — — (Pokračování.)

LOUIS ARLETH:

Měsíci.

Ty hvězdo nebeská!
Jak blaze tebe zříti,
kdy mírem noci pláš!
Tam v černomodré starých světů síti
vlá žhavý povrch tvůj — ó, komu svítí?
Duch lidský z hlubin svých zas v hloubi zří
tě jen,
ty živá, mrtva, vždycky bez proměn!
Proč tajů tvých poznati nemá? —
Tvá bledá tvář je němá,
ač leskem pláš.

Ty světlo milenců
tajemně žlutobílé,
jež sině prokmitáš
prostoru mračen strží v noční chvíle,
ký strh' tě osud v chvat tak beze cíle?
Obejmuv matku-zemi, krouživý tvůj let
k slunci tě vychrlí, pak vrhá zpět
v změt mrazu, temna — Zda pro tě, ó světlá,
kdy doba vesny zkvetla
v čas, pokud pláš?

Ty stingo měsíčná,
nejkrasší mezi všemi,
rci, koho hostíváš?
Zda žárem, jenž je cizí naší zemi,
své tvorstvo křísíš ohně orgiemi —
ubohé tvory to, již mrazem hynou spíš,
než doupata tvých hor jim skytnou skrýš?
Ty mlčíš, tajnosnubko! Mlčíš, věčná!
A s výše nekonečna
dál klidně pláš!

Ty lampo démantná
ve družic matném kole,
proč náhle mizíváš?
Je smutno bez hvězd člověku zde dole,
kde málo radostí; tu mrtvých pole
své jámy rozvírá, jak ruce vztažené;
zde slyšíš pláč, sten, odpor: Ne! ne! ne!
Však marnost nad marnost! Jen oko tiše
se tam pne, odkud s výše
třpytivě pláš!

Ty snivá hvězdo těch,
již hoře svoje tlumí
a které vídáváš
na loži s hlavou, smích když kolem šumí,
jak plačí v samotě; jimž nikdo nerozumí,
kdy srdce horoucí jim nejvíc svírá bol —
O, sviť jim! sviť! vzplaň v jejich síni kol
a útěchou jim budiž v těžké bědy
tvůj úsměv sladký, bledý,
až opět vzpláš!

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

Jouza věděl beztak, co Jakuba tížilo. Kde že by na venkově nevěděli, jak který sousedsi stojí, jakých má starostí, co mu dobrého i zlého od lidí a od věcí přichází; není věru třeba, aby si to teprve pověděli a, činí-li tak přece, spíše jen pro forma se tak děje. Plástovice a mnohem menší Pašice tvoří jednu katastrální obec, obyvatelé se stýkají neustále, Jakub Kysela, čili, jak po dvoře mu říkali, Krušnej, tam měl jednu z největších usedlostí a byl obecním radním, tam úřadujícím! Josef Marčan zase, po dvoře zvaný Potužák, byl zámožný sedlák v Plástovicích a také obecním radním; oba tedy představovali osobnosti všeobecnému posudku dvojnásob vydané; tak říkajíc do úst a do kapes se jim vidělo, i v rodinný jich život nahlíželo se jako do otevřené knihy, v níž každý čísti mohl, co se tam každého dne, ba, každé hodiny napsalo. Co sklidili, co utržili za prodaný dobytek, co vydali, co po případě peněz uložili, jakých kde ztrát utrpěli, jak žili, co jedli a pili, co doma neb mimo dům, s tím nebo s oním promluvili; co čeleď jejich dělala a jak se chovala; jak své děti vychovávali a kam tyto děti tíhly, co mluvily a s kým se kde stýkaly; jak ženy sobě vedly, jak pracovaly a dohlížely, co kdy ušetřily nebo utratily: o všem všudy se vědělo, netoliko v Plástovicích a v Pašicích, ale i ve všech Blatských a v mnohých jiných obcích a dědinách. Viděli a pilně přetřásali, chválili i vytýkali a hanili, ba, bouřili se a po případě pohoršení brali; také po mnohé straně konečný úsudek v příčině budoucnosti každého z nich a dětí jeho již pevně stál. Každý vůbec v obci, počínajíc celolánným sedlákem až dolů k nejposlednějšímu podruhu soudil a byl navzájem souzen, a nelze popříti, že soudy byly skoro vesměs v podstatě své spravedlivé. O prohlášení pak rozsudků a jich odůvodňování největší starost braly ženské, které vedle toho nejvíce se přičiňovaly, aby jak rozsudky samy tak i důvody a důsledky co možno rychle vcházely u všeobecnou známost a pokud možno daleko se rozbíhaly. V této příčině Krušnej a Potužák netvořili výjimku. Mluvilo a soudilo se o nich jako o každém vůbec. Obyvatelstvo malých venkovských osad jest vůbec, pokud se týká jednotlivců, z nichž se skládá, téměř vševědoucí, a těžko jest čeho před ním ukrýti; také paměť jeho je výborná a nic se z ní nevytratí; jest věru s podivením, jak do podrobna znají dějiny celých rodin s pokolení do pokolení a jak znalost těchto dějin se dědí a zachovává; tu a tam, pravda, se něco přibájí, nějaká legenda vplete, ale to celku nevadí, spíše podávanému ději svěžesti a poesie dodává.

O všem a o všech se mluví, nic se netají, nic nezakrývá, nic neomlouvá; také každý ví, co se o něm a o jeho rodině a domácnosti povídá a jak se pohlíží na jeho veřejnou činnost, zastává-li v obci nějaký úřad neb nějakou funkci; kdo který posudek pronáší, nijak se neostýchá, aniž se z pravidla bojí, že by, co řekl, se mohlo donesti uším onoho, komu snad výtka učiněna. Jen v jednom směru všickni bez výjimky jsou opatrni: sotva kdy uslyšíš slova, z něhož by mohly povstati opletačky s úřady zeměpanskými, najmě svědectví před soudem. Mluví se v pravdě také o takových věcech, ale velmi obezřele a vždy s výhradou: »Já nic — já to nepovídám, já jen slyšel« — a pramen se zamlčí. Blaťáci se vůbec málo soudí, v čemž se valně líší od Podlesáků a ještě více od pohraničních Němců šumavských; udělá-li jim kdo škodu, spáchá-li nějaký polní pych, ruší-li je v držbě atd., sami mezi sebou si věc spraví a raději újmu trpí, než by u soudu se svého práva domáhali. Z Blatska žádný advokát nezbohatl. V prvé řadě Blatští sedláci jsou lidé vzorně poctiví a o cizí majetek nestojí, svého si hledíce.

Choulostivá, veřejnému přetřesu se vymykající věc je ku příkladu uvádění fakta, že kdo měl k obědu nebo k večeři zajíce, koroptev nebo rybu, rozumí se, tam, kde sedláci svou honitbu knížeti pronajali — a v době našeho vypravování nebylo obce, která by si byla svou honitbu podržela. Že by ostatně který sedlák nebo chalupník na vlastních Blatech byl dal podnět k možnosti takových řečí, bylo věcí neslýchanou: pouze domkáři a podruzi, vůbec lidé žijící z ruky do úst, dopřávali prý si tu a tam takových labužnických hodů, ale Bože chraň každého, o tom se šířit! — Celá ves se i bez tak bojí, že knížecí nějak o tom zvědí a že učiní udání u soudu na Hluboké. Pak přijdou četníci, nastanou domácí prohlídky; kde kdo, starosta první, bude obeslán za svědka; tahanice nadejdou,

dochůzky k okresnímu soudu na Hlubokou, ba i ke krajskému do Budějovic, přísahy se budou skládat před vyšetřujícím soudcem a při líčení; šťourání a přeptávání se po všech možných věcech nebudou míti konce, a strach, aby se člověk nepodřekl a sám do nějaké bryndy se nedostal, což nikdy není vyloučeno, neboť člověk nosí jednak v srdci touhu, pomoci svému bližnímu, jinak také nechce, aby na obec se uvalila hanba nebo aby tyto dochůzky k soudu a tahanice trvaly do nedohledna. Dokáže li se, že obviněný pytlačil v poli, v lese nebo v rybníce, odsoudí ho a hanba padne na celou ves; nedokáže-li se mu ničeho a osvobodí-li ho soud, podezření přece zůstane a z něho plynoucí nedůvěra knížecích lesníků, hajných, správců, baštýřů, veškerého tohoto mocného, všude zasahujícího svazu, s nímž třeba udržovati dobrou vůli . . .

Než tyto věci byly daleky jmen Potužákova i Krušného. Pouze o hříbkovi, jenž pásl na Blatech koně prve jmenovaného, se vědělo ale veřejně nepřetřásalo, že lovívá ryby v Soudném potoku. Že by jich pojídal, nikdo neříkal, neboť se vědělo, že by jeho hospodář nebyl trpěl, aby takovou kořist domů donášel; ale co s těmi rybami dělá, kam je odklízí, aby zmizely, jako by setřeny bývaly s povrchu zemského, toho ani vševědoucí mužská a ženská policie Plástovická a Blatská vůbec se nedopídila. — V pravdě ho neměli rádi, tohoto Vojtu hříbka, který se jednoho dne, dva roky tomu asi, z čista jasna u Potužáků objevil a o jehož původu se nic určitého nevědělo. Byl to pěkně urostlý hoch asi osmnácti let, snědý, poněkud cikánského vzezření, dosti hezký obličejem, ale mračného, plachého pohledu a chováním málomluvný, nedružný samotář. Přivedla si ho před lety kterás svobodná ženština z Dívčic u Nakří, která dlouhá léta světem se byla toulala, načež do své rodné dědiny ve stavu zbědovaném se vrátila. O této ženštině se vědělo, že matka její pocházela z Plástovic a že matka Potužákova, dávno již zemřelá, jí svého času byla stála při křtu za kmotru; navrátivši se domů z ciziny, nádenničila u knížecích a živila se poctivě, až před svou smrtí vzkázala pro Potužáka, který také k ní přišel a, když za nedlouho zemřela, Vojtu k sobě vzal. Byl to dojista bez odporu dobrý skutek, jejž Potužák vykonal, ujav se docela opuštěného sirotka, ale přes to, dle soudu všeho Plástovického obyvatelstva, hospodář moudře nejednal a kukaččí vejce do hnízda si přinesl. Ničeho dobrého se nedočká a jen ostudu a možná i neštěstí si připravoval. Ukáže se to záhy, neb jediný syn jeho, sedmnáctiletý Václav, tuze k záhadnému čeledínu přilnul, nic jinak, jakoby tento mu byl učaroval, a jedva šestnáctiletá jediná jeho dcera Apolena také jen pro Vojtu oči měla. »Kam tohle povede?« — toť otázka, kterou každého dne, každé hodiny si kladla Plástovická policie.

Toť bylo jediné, v čem mu činili výtku; jinak o něm chodila jedna řeč: hodný, řádný člověk, znamenitý, přičinlivý hospodář, jenž netoliko udržel ale i značně rozmnožil po otci zděděný majetek. S nikým se nesoudil, se všemi dobrou vůli měl, kde mohl pomáhal a přece zbytečně krejcaru nevydával. Jeho ženě pak, panímámě Potužákové, kde kdo čes a chválu vzdával, za nejlepší, nejpilnější hospodyni celých širých Blat ji pokládaje. Byla to selka pravého, nezfalšovaného jihočeského rázu a fládra, vždy dělná, ani na okamžik nezahálející, ke každému přívětivá, zbožná bez pobožnůstkářství, vzorně čistotná, k chudým dobročinná a zevnějškem svým nápadně švarná a statná. Jsouc o dobrých čtrnáct let mladší svého manžela, v době, kde počíná naše historie, nečítala daleko ještě čtyřicet let. Pocházela ze Zbudova, po přeslici z příbuzenstva Kubatovského a zachovala si věrně tradice svého rodu, k němuž se hlásila s hrdostí nikoli ukázalou, ale za to přímo tklivou. »Kubata, dal hlavu za Blata! — kdyby dnes o Blata šlo, dala by svou hlavu Potužáková,« říkali o ní ve všech devíti Blatských vsích.

»Och, bude to nevěsta, ta její Apolena!« mluvilo se na míle daleko; »ta dostane věcí do výbavy! A penězˇ na hotových! osm tisíc na nejmíň!«

»Jen toho Vojty kdyby nebylo v domě!« dodávali mnozí pěkně zticha, aby řeč nezabředla do nebezpečných kolejí. »Proč a nač ho trpí sedlák? proč selka se neopře?« —

O Krušném veřejné mínění soudilo přísněji. V pravdě, zlého se o něm nevědělo, co by za nehet vešlo, leda že se opíjel tu a tam kořalkou, ale i když byl opilý, nikomu neublížil, jen hlouposti mluvil a za humny sedaje plakal. K smíchu, opilý člověk, který usedavě pláče a z něhož kořalka na svět žaluje! Směšný dvojnásob starousedlý, vážný, zámožný sedlák, jehož rozum takovým způsobem za své bere a na němž pak kde kdo vtip svůj brousí. Nu, smáli se a nejvíce se smáli, když Krušná pro to láteřila a štěkala, že večer její křik se rozléhal po celých Blatech a na Volešku rybníku poděsil a pobouřil racky, že tito též se dali do povykování a jako stonásobná ozvěna odpovídali na její ryčné hafání. Na konec přicházely tři dcery matce na pomoc a štěkaly také. A Krušnej potom plakal ještě více a pil a plakal třeba celou noc, až tou měrou ho pálená přemohla, že zalezl do stodoly, usnul a třeba 24 hodin se neprobral. Ačkoli takové výjevy se neopakovaly každý den

ani každý týden, přece ty, které proskočily do veřejnosti, stačily úplně, aby podkopána a zlehčena byla vážnost, které jindy se těšil zámožný, poctivý, bezúhonný a jinak pracovitý sedlák.

»Ať teď nese, co se naň svezlo!« zněl všeobecný soud po všech Blatech; »neuposlechl rodičů, kteří nechtěli, aby si bral tu hubatou Horačku odněkud až u Prachatic, kterou spatřil a do níž se zamiloval jako blázen o kterémsi koňském trhu v Netolicích.«

To bylo rámusu tenkrát! Sotva dvacet let mu minulo, z vojny ho rodiče vykoupili za dvanáct stovek, když slíbil, že ji nechá; ale jak to bylo urovnáno, na slib zapomněl, žádné rady nedbal, a jeho být musela, tato zlostnice, o dva roky starší než on, která ani hezká nebyla a sotva tisíc zlatých věnem dostala. Přes třicet let je ženat, přes třicet let to peklo v domě snáší. Pět synů má a tři dcery, a za nic ty děti nestojí, všecky jsou po mámě. Ta si je k sobě a pro sebe vychovala. Pravda, silné jsou všecky jako buky a dobře vykrmené a s vysoka se dívají na svět; ze slepic, kuřat, kachen a hus je ta jejich tlouštka, zpupnost a pýcha. Tři sta hus se pase přes léto na Blatech a na podzim, co z nich handlíři nekoupí a do Bavor neodhoní, doma se vykrmí s ostatní nesčíslnou drůbeží, která se cpe z nakradeného, koňům odňatého ovsa, a pak na zimu do Budějovic prodává. Husy kachny a kuřata jsou jako buchtičky; za to koně vypadají, jako by pocházely ze sedmi hladových let egypských; odchová-li si hospodář přece nějaké lepší hříbě, hospodyně ho nechá jen proto, že ví, kam stržené za ně peníze se dostanou — synům totiž.

Dlouhá kapitola v příčině synů Krušného: Nejstarší, Jakub, čítá třicet let. Odbyl si vojnu, sedí doma a převezme hospodářství, udrží-li je totiž starý, o čemž se začíná pochybovat, ježto každý a každá z něho utrhávají; zlobí se na své bratry, proto že těmto dává vinu všech přítomných i budoucích tísní a starostí.

Rád by se již byl oženil, ale máma brání, proto že nechce do výminku, jak říká, až všecky děti budou zaopatřeny; dokud sama hospodaří, nevěstu v domě nestrpí. — Druhému, Josefovi, je dvacet osm let, študuje devátý rok v Praze na »doktora«, neboť na kněze nechtěl, jak původně se s ním zamýšlelo. Spotřebuje každým rokem pět až šest set zlatých a, když o svátcích a prázdninách zavítá do Pašic, ohromuje svým velkopanským chováním veškera Blata a hašteří se s Jakubem, který tvrdí, že o takovém věčném studentu nikdy neslýchal. Starý nesmí slova říci a musí se mlčky obdivovati věhlasu, učenosti a velkoměstským způsobům tohoto svého letorostka, jenž mámě přede všemi přirostl k srdci a k vůli němuž by tato i potahy s polí prodala. — Třetí, Ferda, o rok mladší, také studoval, ale, když to nijak nešlo a on v nižším gymnasiu důkladně propadl, zacež máma veškery professory celého světa do horoucích pekel proklela a jmény všech užitečných i dravých zvířat označila, byl dán na učení, vyučil se zámečníkem, odbyl si vojnu a dostal se pak k železnici. Jezdí prozatím jako brzdař po trati mezi Chebem a Vídní, stane se — máma o tom nepochybovala a tátovi v té příčině se odňalo slovo — co nevidět konduktérem a v dohledné době velkým pánem na dráze. Prozatím mu služné nestačilo a bylo třeba mu přidávati, aby již nyní tohoto velkého pána dělat mohl. — Čtvrtý, jménem Matouš, čítal dvacet tři jara a sloužil u dragounů, kde se domohl hodnosti desátníka. Až se vrátí, oslní samého knížete svou mužnou krásou, tak že tento jej vezme do svých služeb a udělá ho hajným nebo spíše ještě lokajem, aby mohl při stole přisluhovati samé paní kněžně a urozeným princeznám a hraběnkám, které k ní zavítají návštěvou. Toť stálo psáno zlatým písmem v knize řízení světového a běda tomu, kdo by se byl opovážil o tom pochybovat. — Rozumí se, že Matouš lokajem nezůstane, nýbrž že postoupí buď na štalmajstra nebo na správce zámku na Hluboké nebo v Libějicích nebo v Třeboni. Dbá-li kníže pán své cti a slávy, není možno, aby jinak učinil. Dočká-li se toho paní máma Krušná, bude si připadat jako sama paní kněžna. — Pátý a nejmladší, Frantík, čítající věku svého patnáct let, měl náramnou chuť na vojančinu a proto už ničemu se nechtěl učit na německé reálce v Budějovicích, kde prozatím ještě studoval. Po prázdninách vstoupí do kadetní školy a za pět nebo šest let bude z něho officír, který každého dne bude beze všeho moci zasednout k tabuli císaře pána na Vídeňském hradě. Suggeroval toto pomyšlení mámě tak, že tato sebe samu přímo viděla sedící podle zeměkrálovny v pozlacené dvoraně, ana pojídala ze stříbrných talířů a popíjela vína ze zlatých pohárů a předem se tou svou slávou pávila. (Pokračování.)

EM. RYT. Z ČENKOVA:

U krbu Francie.

Několik českých pohledů a vzpomínek.
(Pokračování.)

V Gif, dne 29. července.

ak roztomile svědomitá jest madame Adam! Vzor hostitelky. V obšírném dopise vysvětlila mi vše, co se týkalo mého výletu z Paříže do Gif. »Použijete vlaku, jenž vyjíždí o šesté hodině 22 min. večer z nádraží Lucemburského v ulici Gay Lussacově, máte-li pouze vak ruční — máte-li cestovní kufr, musíte vsednouti do vlaku vyjíždějícího o šesté hodině 27 minutách z nádraží d'Enfert na náměstí Lva Belfortského. Dorazíte do Gif za čtyřicet minut. Naleznete tam povoz a v deseti minutách jste v kláštere.*) Což na shledanou zítra a mnoho srdečných pozdravů.« A dopis obsahoval ještě celou řadu pokynů a podrobností. Zlatá hostitelka . . !

Přijel jsem včera do Gif vlakem manželů — byla sobota a Pařížané, obchodníci a úředníci, opouštěli davem tu dusnou centrálu (která zúrodňuje i vyssává tolik sil, tolik energie, tolik mozků a tolik srdcí), aby si oddechli na čtyřiadvacet hodin na venkově. V oddělení mém sedělo několik elegantních pánů s růžicemi a stužkami řádovými v knoflíkových dírkách a všichni měli sebou kožené serviety se svazky listin a spisů. Paříž, koho pojala do svého víru, tomu nepopřává oddechu . . .

Vysoká bryčka s koženým přístřeškem jen letěla od nádraží po cestě, která špalírem přistřižených stromů a neobyčejnou upraveností připomínala spíše širokou pěšinu zámeckého parku. Za chvíli octli jsme se na pravém venkově. Jak jsem si oddechl po pekelném vedru pařížském!

Po levé straně na návrší šuměl poetický háj buků, dubů a jedlí, na pravo zelenaly se šťavnaté, vysoké traviny, mezi nimiž, ve stínu olší, vinula se říčka Yvette — a za ní, spíše vilové osadě než vesnici podobná, pod lesnatými pahorky spočívala osada Gif. V několika minutách stanul statný náš kůň před bělostným dvoupatrovým zámečkem s bílými dřevěnými žalusiemi, těsně u lesní stezky. Tichý dům, diskretně uzavřených oken, stromoví parku přes zeď se klonící, chlad blízkého lesa, vůně lučin, kde kvetla máta, a proslulost místa — to vše ovanulo příchozího na první ráz zvláštní, v pravdě básnickou vznešeností. Oholený sluha čekal již u malých vrátek a ujal se mých zavazadel. Spěchal jsem po hebkém, hráběmi co nejpečlivěji nakadeřeném písku, abych pozdravil paní domu; stála před otevřenými dokořán dveřmi ohromného přízemního salonu, vlídná i vznešená, dobrotivá i majestátní, v černých hedvábných šatech s vlečkou.

Uvítala mne tím prostým, klidným způsobem, jenž svědčil o neskonalé dobrotivosti a přece ani dost málo neujímal důstojnosti, jež se zračila v celém držení a ve všech pohybech mé hostitelky.

— Moje přítelkyně, hraběnka de Souza a můj host z Kahýry, Mustafa paša,« představila mi paní Adam aristokratickou dámu se vzezřením římské patricijky, jež stála po její pravici, a mladého elegantního Egypťana snědé tváře a neobyčejně výrazných očí.

— A nyní dovolte, abych vás uvedla do vašeho pokoje, pravila Mme Adam. A hbitě přešla po hebkém písku do předního křídla domu. Prošli jsme předsíní ozdobenou krásnými mapami francouzských kolonií a starými rytinami. Vedle vchodu do jídelny chmuřila se velebná zevovská tvář Victora Huga. Po točitých leštěných schodech byl jsem uveden do svého pokoje, jehož vchod byl zastřen záclonou ozdobenou belfortskými lvy.

— Milujete venkov?

— Nejkrásnější chvíle svého života zažil jsem na venkově, madame.

— Což pokoj váš, doufám, se vám zalíbí — vous êtes en vraie campagne — jste na pravém venkově. Popatřte, vidíte zde celé údolí Chevreuse a celé moje hospodářství. Teď vás opouštím a sejděte brzo k nám — diner na nás čeká.«

Rohlédl jsem se. Na krbu stálo cudné dívčí poprsí, jevící nápadnou podobu s madame; se stěny zírala na mne z jednoduché, ale karakteristické kresby, svým velikým a daleko do budoucna rozevřeným zrakem George Sand, veliká přítelkyně mé hostitelky. U mého lože byla zavěšena podobizna pana Edmonda Adama, hlava energická, plná upřímnosti, s ohromným knírem, připomínající hlavu polských šlechticů. Uprostřed pokoje měl jsem připraveno vše, čeho třeba ku psaní a ke studiu. Okno bylo rozevřeno a vůně lučinatého

*) Abbaye de Gif, Klášter Giffský, bývalé klášterní sídlo slavné v 15. a 16. věku.

údoli vnikala do vnitř mé jizby. V té vteřině pocítil jsem celý rozdíl mezi úmorným životem města a léčivým klidem venkova. Sotva že jsem se v několika minutách upravil a do čamary obléki, zaklepal na dvéře mého pokoje sluha Lucien, ohlašuje:

— Madam prosí, abyste zůstal, pane, v oděvu jen obyčejném, neboť jsme na venkově .... Diner jest připraveno.

I sešel jsem do útulné jídelny, rouenským nádobím a bizarními nápady malířů ozdobené. Karikatury zvířecích hlav, upomínající na směšné typy lidské, smály se na nás se záclon zavěšených nade dveřmi.

Srdečná veselost a duchaplnost mé hostitelky mne hned na poprvé okouzlila i cítil jsem se tu jako doma. Byli jsme jen čtyři za stolem a to zvyšovalo jen intimnost našeho prvního večera.

»Ti, kdož nikdy nedovedou se rozveseliti, nejsou ani v nitru svém dobří,« praví kdesi Mme Adam.

* * *

Po celý ten první večer tanula mi na mysli zlatá slova, jež byl napsal v Soudobé Francii o paní Adam můj veliký přítel p. François Coppée:

»Gambetta přál si, aby Francie stala se Republikou athenskou. Tento ideál jest velice sporný a lze jej bráti na přetřes s několika hledisk; nikdo na příklad netouží po tom, aby opět vzešla vláda, která vypudila Aristida a číši bolehlavu podala Sokratovi. Představujeme-li si však pod republikou athenskou Společenský stát, v němž svrchovaně vládne vzdělanost a krása, tož lze říci, že Pařížané zakusili této republiky v saloně paní Adam.

Aby pod jednou střechou se shromáždili politikové všech odstínů a nejčelnější osobnosti světa literárního a uměleckého, aby prodchnuti byli ovzduším vzájemné srdečnosti, k tomu bylo potřebí kouzla, půvabu, taktu a zejména svrchované dobrotivosti této znamenité ženy.

Nezapomenu nikdy na onen, již velice daleký den, kdy zasedl jsem poprvé za stůl madame Adam a ztrávil večer v jejím kruhu přátel. Byla tehdy v plném rozkvětu své krásy a ti státníci, ti náčelníci vojenští, ti novináři, ti básníci, ti umělci, ti mužové velkého světa, zajisté že v skrytu rozdvojeni mnohým soupeřenstvím ano i nenávistí, byli tu všichni jakoby usmířeni zářným úsměvem paní Adamové, její teplým a dojímavým hlasem, ke každému pronášející to pravé slovo, jakýmsi fluidem laskavosti a míru, jež z celé bytosti její vycházelo.«

— — — — — — — — — — — — — —

Ani já nezapomenu ten první večer u paní Adam prožitý v době, kdy vysoký věk dodal té paní ještě více vznešenosti. Byl jsem šťasten, nechávaje se unášeti živým a hebkým proudem jejího rozhovoru.

— Čechy jsou snad jedinou zemí, kterou dosud neznám, ale počínám již vnikati do českých věcí a přijedu k vám,« dodala Madame mezi hovorem prokvetlým intimními vzpomínkami, duchaplnými nápady a anekdotami. »Nejedu do kraje, s kterým nejsem napřed obeznámena.« Při tom však rozvinovala madame neobyčejně správný a jasný obraz české soudobosti, našich jazykových a školských poměrů a naší obrany proti germanisaci. Jaká vnímavost, jaké informace z celého světa — a jaká paměť!

* * *

Po dîner odebrali jsme se do velikého salonu v přízemí; tento salon zaujímá celé křídlo zámečku gifského vybíhající s terasy do stinného, níže položeného parku, jenž přechází pak v malebnou divočinu křovin, ostružin, břečťanu a divokou změť všelikých šplhavých rostlin — tam dosud stojí dumavá zřícenina slavného ženského kláštera Gifského. Toto křídlo, v němž nalézá se téměř jen ohromný salon, dala zbudovati před léty sama Madame Adam — neboť její život nelze si mysliti bez salonu.

My, muži, popíjeli jsme černou kávu. Madame proletěla několik velikých pařížských denníků, sdělujíc nám stručně významné události dne — ke každému faktu připojila několika slovy pronikavý úsudek, břitké mínění, upřímný svůj podiv, projev souhlasu nebo nevole. Netajila se s úsudkem a podávala tak svoji duši a své srdce bez masky a celé. Rozhlédl jsem se po salonu a bylo mi v něm opět tak po slovansku doma. Se stěny mezi dvěma velikými knihovnami usmívala se na nás jemně šlechetná tvář Juliette Adam — portret v životní velikosti z r. 1894 od Franginia d'Issoncourt představující paní domu ve světlé večerní toilettě, jakoby hostům vlídně kynula.

Na ohromném stole, pokrytém po většině nádhernými publikacemi, u samého stojanu štíhlé lampy s hedvábným stínítkem stály krásné podobizny knížete Černohorského Nikoly a kněžny Mileny, princů a princezen, se srdečným věnováním. Hovor náš byl jiskrný — madame vzpomínala na Strossmayera, když poprvé překročil práh jejího salonu v Paříži.

— Oh! to byl muž veliký, vznešený a okouzlující. Ale také autoritářský . . . «

Netřeba podotýkati, že madame znala hojně podrobností o napjatém poměru mezi naším

velikým Slovanem a ministry maďarskými. A nevím už ani jak a pojednou kmitla hovorem anekdota o pýše magnátské. Biskup maďarský jede po krásném mostě budapeštském v nádherném povoze, jenž se třpytí zlatem a stříbrem. »Takhle Ježíš Kristus nejezdil,« volá na hrdého preláta otrhanec na mostě pracující. »Máš pravdu,« odpovídá z vozu se naklánějc biskup, »ale nezapomínej, že Kristus byl synem tesařovým a já že jsem synem magnáta a sám magnát . . . «

— Všichni velicí politikové hráli vášnivě domino — Gambetta, Challemel-Lacour, můj manžel Edmond Adam a jiní . . . Zahrejme si domino! Ostatně můj salon není hernou — u mne hraji se hry dětské, jako na příklad patience, hra v koule, lotto . . . « Hráli jsme domino, hovořice o poměrech na dvoře egyptském, o Mussetovi (kterého madame miluje jako básníka a nenávidí jako člověka), o Sandové, o síle Slovanů rakouských . . .

Po jedenácté hodině doprovodil jsem madame k její komnatám v prvním patře, osvěcuje jí točité dřevěné schody svíčkou. Již jako mladičká žena pracovala pi. Adam tajně o své prvni knize »Myšlenky protiproudhonovské«, za svého prvního nešťastného manželství, v noci. Pracuje dodnes po dîner do druhé hodiny ranní.

Když jsme se rozloučili s přáním dobré noci, vzpomínal jsem ještě dlouho ve svém pokoji nad knihou veršů Alfreda Musseta na madame Adam, jež nedaleko odtud pořádala svou korespondenci a své doklady, připravujíc nový svazek svých pamětí. Nalezl jsem u madame veliký příklad práce a sebeobětování.

Un grand exemple! (Pokračování.)

K. LEGER:

Zavražděný purkmistr.

Povídka z dávných dob.

(Pokračování.)

a to myslil Jecl, vyjídaje polévku dřevěnou lžicí. Usmíval se, — byl rád doma, včera celý den strávil na trhu v Nymburce, v opasku na nahém těle přináší hezkou hrstku stříbrných grošů. Těšil se, až vysype je na stůl a řekne krásné svojí ženě: »Vezmi, jsou tvoje!« Chtělo se mu pomazlit se s ní. Zeptal se: »Vzpomínala jsi na mne včera, Goldo?« Stála odvrácená, neviděl jí v obličej. »Myslil jsem pořád na tebe, co asi děláš? pospíchal jsem, abych před nocí vrátil se k tobě, ale přišel jsem přece pozdě, brány už byly zavřeny. Kde jsi byla večer?«

»V modlitebně —« odpověděla, sotva doslechl.

»A pak?«

»Pak?« Golda se rozpomínala. »Pobyla jsem chvíli u Ritky Šeftlovy.«

»Někdy večer zabit byl pan Saterna!« najednou vzpomněl zase Jecl na strašlivou událost. Byl by pověděl, co všechno viděl v domě zabitého, ale žena jeho jaksi neklidně jej přerušila: »Není mi dnes dobře, zima mne rozráží!« pravila a hlas její opravdu se chvěl, i zdravé zoubky chvílemi zadrkotaly jako v zimnici. Jecl se polekal. »Jen mi nestonej, perličko moje!« řekl starostlivě. Přemáhala se patrně, hlavou pohodila, odtušila: »Nic mi nebude. Půjdu Rifku navštívit, — neboj se, zase mi bude dobře —« ale zoubky opět zadrkotaly.

Neodpověděl, díval se, jak shodila všední halenu, kterou doma nosila, aby oblékla lepší kabátec. Viděl ji tak rád, když z bílé košilky zasvítilo hladké hrdlo a snědá, kulatá ramena. Stála před zrcadlem, upravovala černé, zkadeřené vlasy, které padaly jí až po pás, nežli je šátkem kolem hlavy zavázala. Jak rád tyto kadeře hebké a vonné hladíval. Teď vztáhla ruku pro sváteční kabátek. Byl z červeného hedvábí.

Cosi se mihlo Jeclovi mozkem, — opravdu, ta červená barva na slunečním světle až v oči pálí. Podepřel za stolem hlavu v dlaň, Golda na ňadrech zapínala knoflíky.

Najednou se Jecl otřásl, jako když naň smrt sáhne, oči vyvalil. Mimovolně hledal ve hluboké kapse kaftanu knoflík nalezený v komoře purkmistrově. Knoflík jantarový s nitkou červeného hedvábí.

Právě takové knoflíky zapínala paní Golda, mimovolně počítal, jsou-li všechny na kabátku jejím. Jeden nahoře na hrdle scházel. »Bůh ví!« řekl Jecl sám k sobě, »proč se třesu? proč mne obchází hrůza? Náhoda, že schází knoflík na kabátku mé paní. Je mnoho podobných — z jantaru. Co mne poděsilo? vždyť přece — je to tak nemožné, aby moje Golda byla včera večer v komoře purkmistrově!« Chtěl se usmát, ale jen obličej pitvorně skřivil a žluté vlčí zuby se vycenily. Náhlá úzkost jej zachvátila, taková, že na čele až krůpěje potu mu vystupovaly. Vstával zachytiv se oběma rukama stolu. Goldo! Goldo! chtěl vykřiknout.

A Golda, oblečena již, otočila se k němu, — viděl ji v obličej. Nedívala se naň, oči její byly nějak zkaleny, obličej bledší nežli jindy, rty skřiveny, ale zdála se být klidnou.

»Vrátím se brzy!« řekla, »snad najdu Rifku doma!« Jecl jen hlavou pokynul, — nebyl slova schopen. Jako ve snách díval se za ní, jak odchází. Když dvéře zapadly, vzdychl z hluboka, rukávem otřel čelo. Zdálo se mu, že má krev stuhlou v žilách; aby ji rozproudil, přešel po světnici, studené ruce si mnul.

»Blázne! blázne!« říkal si, »kterak by bylo možno?«

O mrtvém purkmistru bylo známo, že byl člověk lehký a rozmařilý, vyprávělo se po městě o jeho dobrodružstvích, v radě nejednou sám primator Bartoš jej pokáral, ale Satyáš jen se smál, kroutě vousy. Byl ještě mlád a plný života, říkalo se, že dovedl ženám učarovat, líbil se mnohé.

Ale kterak možno myslit, že Golda —? Jecl na dlani držel jantarový knoflík s červenou nitkou, dlouho se na něj díval se zatatými zuby, s čelem svraštělým. Pak přistoupil ke kamnům a knoflík hodil do žhavého popele, — jantar zasyčel, vzplanul bledým plamenem.

»Tak!« řekl Jecl a vzpřímil se. V očích se mu rozjasnilo, — nač se trápit hloupým podezřením? Mihlo se mu hlavou, jak snadno mohl nabýti jistoty, — Goldy samotné se zeptat, i kdyby mlčela, Jecl dobře jí dovedl čísti z každé změny ve tváři, ihned by uhodl. A což kdyby — kdyby opravdu vyčetl ženě své z očí, že jej klamala? že hřešila? Jecl se zadíval ztrnule kamsi do kouta. Co pak? Co stalo by se s ním? Golda byla mu vším, její láska byla jeho životem. Její láska, — nebo aspoň víra v lásku té čarovné ženy. Víra! proč v té chvilce vzpomněl najednou, jak on sám je ošklivý, starý, nemocný? I před zrcadlem, ve kterém dříve Golda se shlížela, postál okamžik, viděl tam své žluté, svraštělé tváře. V náhlém vzteku sám na sebe pitvorně se zašklebil. Aby rozptýlil hloupé myšlenky, odepjal s těla opasek a vybíral z něho stržené groše, hezká hromádka byla stříbrných plíšků. Lhostejně odhrnul je, nemohl myslit nežli na Goldu svoji. Který zlý duch mu našeptal, aby slídil jako chrt v komoře zavražděného! Buď zatracen! Zlý duch v ruce mu nadhodil jantarový knoflík. Nikdy ještě, nikdy, nikdy nešťastný Jecl nepoznal hoře hlodající pochybnosti, šťasten byl v bezpečné víře! A teď otrávil sám své štěstí, peklo vzbudil ve svém srdci bláhovou všetečností! Nebýt dnešního dne, nikdy by ani ve snu nepřišlo mu na mysl, že Golda jej klame. Nikdy, — ani tehdy, kdyby Golda opravdu včera večer byla v domě Saternově. Nevěděl by o tom a byl by šťasten. Ano, nevěděl by! — Vrávoravým krokem přešel po světnici.

Je vinna paní Golda? Klame jej? naléval *jí* včera Saterna sladké, kořeněné víno? Jako osyka chvěl se ubohý Jecl. Ruce sepjal za hlavou a čelo položil na studenou zeď. Ne, nic nechce vědět, nic! Zbytečná bolest! nic neví, — proč se trápit? Vzpřímil se, oči protřel a rozhlédl se kolem. Hle, jak se vyjasnilo! Člověk sám nemoudrými myšlenkami radost si kazí. Teď si řekl: Nic nevím, nechci vědět, a je šťasten a vesel. —

Do dveří bez pozdravu vběhl soused Šáje v kaftaně usmoleném, na hlavě s čepičkou starou, aksamítovou, s dlouhými pejzy pod ní, něco nesl v sevřené pěsti, úzkostlivě se ohlížel. Natáhl ruku, otevřel pěst. »Víš, co je to?« zeptal se Jecla přitlumeně, oči mu hrály, spodní ret, svislý a odulý, rozčilením se otřásal. Na dlani měl Šáje velikou stříbrnou pečeť. Kolem Jecla se opět zatmělo.

»Pečeť radní!« řekl jaksi dutě, »kdes ji vzal, Šáje?«

»Koupil jsem od Janka Černého,« odpověděl s chytrým úsměvem soused. »ale drahá! půl kopy jsem dal.«

»Lžeš! jenom čtvrt kopy!«

»Jak to víš?« udivený Šáje protáhl obličej.

»Proto, že dávno znám, že jen polovička z toho, co promluvíš, je pravda!« odpověděl Jecl, ale patrně myslil na cosi jiného. Na čele sbíhaly se mu vrásky. »Dobrý obchod, Šáje! páni konšelé se potěší, že pečeť znova na světě. Jdi na radnici a řekni: Kopu jsem dal! — anebo ne, tu máš, sám ti kopu vyplatím, chceš? Zde jest!« rozhodil po stole stříbrné plíšky, které z trhu přinesl.

Šáje místo odpovědi oběma rukama sahal po peněžích, — jistota je jistota, páni konšelé slibují, ale neradi platí, však to znal!

»A černý Janek?« ptal se zachmuřený Jecl, těžkou pečeť převraceje v prstech.

»Napilý šenky vytloukal, po ulici křičel, až rychtář jej svázati dal a do šatlavy zavřel. Už v té minutě, kdy jej biřici lapili, koupil jsem pečeť.«

»Dobře, Šáje! přece snad jednou z tebe bude chytrý obchodník!«

»A nesu ti ji, Jecle, neboť ty lépe víš, co s ní.«

»A Janka zavřeli?«

»Zavřeli. Do kozlíku jej svázali a vlekli po ulici. Měl jsi slyšet, jak hromoval a zlořečil. Nu, buď s Bohem, pospíchám! A Bůh ti dej, abys desetkrát více utržil, nežli mi dáváš.« Sebral Šáje stříbrné plíšky a rozradostněn odcházel, šoupaje trepkami na bosých nohou. Jecl zůstal sám, zachmuřen a znova rozechvěn.

Černý Janek, bývalý čeledín Saternův, kterého pán před nějakým časem v nevoli propustil! Jemu v tomto týdnu prodal Jecl nůž. Hned ráno vzpomněl naň. Janek, chasník neurvalý, byl schopen všeho, on zabil purkmistra a pokladnu městskou oloupil. On znal celý Saternův dům, znal purkmistrovy zvyky, snadno se dovedl vloudit v jeho komoru a vyčkat příhodné chvíle. Pečeť, kterou Jecl získal, je přímým důkazem. Peníze lupič snad někde ukryl, však poví kam, až jej na žebřík natáhnou!

Jecl mohl jenom na radnici vejít, položit pečeť před pány a říci: Zaplaťte odměnu, povím, kdo byl vrahem! A nebude odměna malá za Jankovu hlavu! To všechno Jecl věděl, ale přece rozmýšlel, neklidně přecházel po jizbě.

Kdy asi černý Janek vloudil se do purkmistrovy komory? dojista z večera někdy, za dne snad již, dokud byly dvéře domovní otevřeny, na noc pan Saterna zabezpečil se dojista pevnou závorou. Kdesi v komoře schován zlosyn čekal na vhodný okamžik. Byl-li tam však už z večera, viděl, koho pan Saterna hostí sladkým vínem. Až jej právo na žebřík pověsí a loučemi pod pažím pálit bude, poví, co viděl a slyšel. Pak i Jecl se doví, komu patřil jantarový knoflík.

Dlouhými kroky bloudil z kouta do kouta, zamyšlen, okusuje si tvrdé nehty. Ne, Jecl nechce vědět! ne! vykřikoval skorem. Co by mu platno bylo vědět, že jeho Golda, sladká Golda podvečer navštěvuje jiné? víno s nimi pije, sladké pečivo bílými zoubky okusuje? Co by učinil? šel by a s mostu by do řeky skočil.

Ne! Neměl by odvahy, utajil by svou bolest, nezavzdychl by, nevyčetl by nevěrné ženě hřích její, všechnu trpkost by strávil ve svém srdci a u nohou krásné Goldy plazil by se jako pes, spokojuje se odpadky její lásky, které pro něj zbývaly po jiných.

Jecl oči vytřeštil do dálky, — viděl ten hrozný, zoufalý život před sebou. A otřásl se celý. Ne, nechce vědět! nesmí vědět!

Pečlivě zavinul stříbrnou pečeť v hadříky a schoval do tajné skrýše ve zdi. Řekl si: až bude čas, draze zaplatí mu ji páni na radnici, dobře zúročí se kopa, kterou Šájovi dal.

Klidně šel pak za svojí prací, po městě obcházel s drobným zbožím, zde onde venkovanu pomohl pytel pšenice prodat, bohatému souvěrci Pinkasovi dovedl zemánka z okolí, který tuze peněz potřeboval, — neutratil Jecl z bůhdarma dne! Při tom naslouchal, jak všady v podloubích, v domech šenkovních, v dílnách i krámech hovoří se o vraždě, o ztracených kopách a stříbrné pečeti, o tom, kdo asi lupičem byl. Jecl mlčel, uškliboval se, ptal-li se ho kdo, jak soudí on, jenom rameny pokrčil.

K večeru vrátil se domů, Golda už jídlo mu přichystala. Visutou lampu rozsvítil, spolu s Goldou usedli k miskám, oba zamlklí nějak. Několikrát pohladil jí malou, měkkou ruku, — byla studená.

»Sychravo je dnes!« řekl, hledě stranou kamsi.

»Sychravo!« odpověděla a zase umlkli.

Po večeři modlil se Jecl. Těžko a dlouho se modlil, kývaje celým tělem, zoufalým vzlykotem na rtech mu vyznívala slova modlitby. A když skončil i řemínky odvázal, s náručí rozpjatou, s očima zavlhlýma přistoupil k ženě. Ale nepolíbil ji, ruce mu klesly. Jenom ostýchavě suchými prsty pohladil černé vlasy její.

»Musím ještě na chvíli k Pinkasovi,« pravil, »súčtovat cosi máme —«

»Jdi!« odtušila Golda lhostejně.

Zahalen v límec, tchořovici stáhnuv do obličeje, vyšel Jecl z domu. (Dokončení.)

KAREL ADÁMEK.

Milý pane redaktore! Roku 1886 poslali mi z knihkupectví silný svazek na ukazku. Měl nádpis »Z naší doby.« Kniha ta, II. a III. dílem brzy na to následovaná, učinila na mne tak silný dojem, že mému působení dala tehdy zcela nový směr.

Pamatuji se, jak mne drtily téměř její udaje, jak mne rozčilovalo toto zrcadlo naší hospodářské nedostatečnosti, jak mne skličovalo vědomí, že pádnost statistických dat jejích, váha vývodů a nemilosrdný soud o naší zaviněné netečnosti je vlastně výkřikem, po němž nezbývá než hledat nové cesty.

Tato kniha poučila mne, že se příliš opíjíme politickými lihovinami, že pro malé kytičky chvilkových radosti zbytečně slézáme strmé srázy, zaneprázdňujeme se pro radost národního odpůrce svého dětinskými šarvátkami — co zatím on staví klidně muže vedle muže do české půdy, dílnu vedle dílny, školu vedle školy — tvoře tak důležité stráže — které volně, ale jistě postupují do našeho šiku, někde jej před naším zrakem již rozrážejíce.

Karel Adámek.

Před dvacíti lety byly naše lány národohospodářské velice chudy. I ta krabička sirek musila míti jen německý nápis — a nikdo se nad touto porobou nerděl. My snili jen o velkém politickém úspěchu, který prý jednou přijde a přijíti musí. Po tomto slavném dni nám pak vše samo spadne do klína — říkali jsme si. Učili jsme se tomu, věřili tomu od dětství, vyznávali jsme si to, psali, tiskli, zpívali.

Kniha »Z naší doby« byla napsána Karlem Adámkem.

Tento autor mne vykoupal v louhu. Když jsem pustil jeho dílo z ruky, mžitky se mi dělaly před očima, nevyslovitelný stesk naplnil mi duši a bolestná úvaha mne skličila: ano, jsme nedostateční, jsme malicherni, slabí a nemožní. Jsme v porobě, otročíme německému kapitálu, svíjíme se pod důtkami jeho výbojnosti, skoro se nelíšíme od ostrovanů v dalekém moři, nad nimiž bílý muž rozvinul svou vlajku — jimž poručil, aby mu výtěžek své práce odevzdávali, jimž vnucuje své výrobky, svou vůli, svou řeč, svůj mrav, náboženství a zákon.

Kniha Adámkova mi otevřela oči — ukázala mi na cesty, kterých jsem jindy nevídal, křikla mi do duše hlasem, jakého jsem dosud neslýchal.

V celém životě jsem mluvil jenom dvakráte s Karlem Adámkem. Několik slov na ulici. Naposledy — před mnohými již lety sám mne zastavil. Rozhovořil se o mém spise, který se týkal národohospodářského rozvoje našeho. Líbil se mu. Nedovedl jsem však na několik slov jeho uznání odpovědít. — Chtěl jsem mu říci, že jsem chodil vlastně do jeho školy, že jsem po svazcích jeho knihy, »Z naší doby« pročetl snad všechny jeho spisy — cestopisné, historické, kulturní, o věcech průmyslových, školských, samosprávných, dělnických — nic, pranic jsem mu neřekl. Ani jsem mu za slova příznivého posudku nepoděkoval. Potřásl mi rukou — více jsem se s ním neutkal.

Při mnohých representačních příležitostech vidívám mudrckou hlavu tohoto muže s dlouhým bílým vousem, s hlasem kovově dunícím, s gestem filosofa. A tu vždycky si vzpomenu, co potěchy mi způsobil svými spisy.

Kryje se v sloupci Vašeho listu, pane redaktore, pseudonymem, přiznávám se, že mi působí velikou radost, že se na Chrudimsku rozpomněli nyní Adámkova významu.

Je prý čtyřicet let hlavou okresní samosprávy. Spojily se tedy obce, spolky a různé korporace, aby Karlu Adámkovi slavně osvědčili své uznání.

Nechť slavnost ta je sebe okázalejší, bude to jen hození krátkého světelného paprsku na osobu, která celý život věnovala jediné myšlénce. Jako apoštol měl jenom jedno »Věřím«, a to: »Nebudeme míti významu, dokud nebudeme intellektuelně, mravně a hospodářsky silni.«

Proto psal, řečnil, poslancoval, spolky a školy zakládal, přednášel, samosprávě sloužil. Je potěšitelno, že mu vijí v Českomoravské vysočině věnce — ale tato prchavá oslava je mikroskopickou odplatou za celý život dobrého snažení. Ale jaká pomoc, jsme chudý národ!

Karel Adámek na štěstí nalezne trvalejší odměny ve svém nitru. Dočkal se, že zrní, které rozsíval někdy skoro sám, počíná u nás klíčit.

České řemeslo, průmysl, obchod, vývoz, odborné školství — české umění, práce duševní i hmotná — má již cennou značku, nepopíratelnou hodnotu a kulturní i národohospodářský význam. Učíme se přese všecku nenávistnost české povahy a nesnášelivost svou vážiti si již české práce a všímati si lépe českého života.

Nemůžeme říci, že by nebylo již důvodů k obavám o českou budoucnost — ale na staveništi naší samostatnosti v oboru práce a smýšlení rýsují se zcela znatelně linie základů.

Není mnoho těch, kdož při vytyčování hranic této velké budovy měli rýč v ruce tak dlouho jako Karel Adámek. Nedočká se zavedání jejího krovu on — snad ani naše děti — ale až pro vlys její budou shledávána jména o stavbu nejzasloužilejších, již v prvním sloupci bude Adámkovo.

Adámek tolika literátům stiskl přátelsky ruku, že neuhodne jméno mé. Prosím, aby mu prozrazeno nebylo. Pro něj a pro Váš milý list jsem pouhý

X. Y. Z.

— **Kdy bude hotov Husův pomník?** Mrtvý bod, na němž se záležitost Husova pomníku ocitla vlekoucími se spory o místo a o model, překročen snad už šťastně smlouvou, která byla před několika dny zástupci spolku a sochařem L. Šalounem podepsána. Smlouva dělí veškery práce umělecké na dvě řady výkonů a to *a*) na provedení osminového modelu pomníku a kašovaného modelu ve skutečné velikosti a *b*) na ostatní práce, z nichž uvádíme zejména provedení pomocného modelu v jedné třetině, sochy Husovy a tří skupin v konečných velikostech, a umělecký dozor nade všemi pracemi jinými.

Umělec jest zavázán provésti osminový model se změnami, podmíněnými posunutím pomníku ku středu náměstí, ve lhůtě 10 měsíců ode dne podpisu smlouvy. Po schválení tohoto modelu vybudován bude ve třech měsících na místě, pro pomník určeném, kašovaný pohyblivý model ve skutečné velikosti za účelem vyzkoušení velikosti celého pomníku i jednotlivých jeho částí a určení přesného

K. Klostermann a sedláci z Blat. Fot. A. Wildt v Č. Budějovicích.

bodu, na němž pomník bude umístěn. Na základě výsledků této zkoušky proveden bude pomocný model v jedné třetině ve lhůtě 18 měsíční. Tím skončeny budou všechny přípravné, ale nejdůležitější práce umělecké, po nichž modelovány budou socha Husova a skupiny ve stanovené velikosti pro slévání v bronzi. Tyto poslední práce vyžadovati budou 44 měsíce. Smlouva tedy počítá celkem s dobou 6 let a 3 měsíců. Poněvadž však architektonické i ostatní, ve smlouvu nepojaté práce: kamenické, zednické a lijecké postupovati budou skoro současně, bude lze, nenastanou-li nepředvídané překážky, celý pomník dohotoviti asi v sedmi letech. Uvážíme li, že provádění jiných pomníků vyžadovalo doby mnohem delší, jeví se lhůta, vyměřená pomníku Husovu s mohutnou výzdobou skupinovou, dosti krátkou, při čemž není vyloučena možnost, že bude stavba, dovolí-li tomu okolnosti zvláště příznivé, ještě urychlena. — *ω* —

∴ **Naše vyobrazení** dnešní přimykají se k románu Karla Klostermanna »Mlhy na Blatech«, jehož první již stránky vzbudily v čtenářstvu Máje velký zájem. První představuje našeho výborného romanciera uprostřed sedláků Blatských, mezi nimiž k jmenovanému románu konal rozsáhlá studia, těše se neobmezené jich úctě a lásce, tak že považují jej jako za svého. Zrovna sensačně působilo, když se svými Blatskými sedláky Karel Klostermann dostavil se do Písku, aby Adolfu Heydukovi k jeho 70. narozeninám jménem celých Blat vzdali poctu. Náš čtenář tuto zajímavou deputaci dnes má příležitost poznati, doplněnou o několik jiných rázovitých typických hlav z různých vesnic jihočeských Blat. V skupině napohled sám se vytyčuje hospodář na statku selského statného hrdiny, jehož jest potomkem, starosta obce Zbudova Kubata a devadesátiletá babička Kubatová.

Druhé vyobrazení představuje starou, ze šestnáctého století pocházející kolnu s čapím hnízdem na statku Kubatovském ve Zbudově.

Obě vyobrazení pořízena jsou dle fotografií, jež pro Máj vyhotovil A. Wildt v Českých Budějovicích. *Zr.*

∴ **Výstava prací F. Engelmüllera v Brandýse nad Labem.** Jsou jisté lásky v životě, které matou hlavu, smysly, ducha i srdce: jedna je mezi nimi, která nemate, ale proniká, a ta umírá jen s bytostí, do které zapustila své kořeny . . .« Těchto slov Musettových použil Ferd. Engelmüller k proslovu, jímž doprovází program výstavky svých drobnějších prací letošního plodného léta od června do září, kterou uspořádal ve dvoraně okresního výboru v Brandýse nad Labem.

A dojista, jen vroucí a hluboká láska k přírodě vyzírá z těch třiceti obrázků, jichž motivy zlákaly duši malířovu do polabského kraje. Zdejší okolí vyniká onou náladovostí krajin širokých obzorů, která je tak milována dušemi, jichž oko není slepo pro krásu barev otevřených polí, rozlehlých luk, ztajených zákoutí, nehlučných samot a hlubokých tůní v úkrytu březových haluzí. Obrázky: »Břízy v Hluchově«, »Senoseč«, »Topoly«, »Louka v létě«, »Jaro v Hluchově«, »Na silnici Staroboleslavské«, »Louka v květu« a j. vynikají hlubokým procítěním a poetickým oparem zdánlivě jednotvárných krajin nížiny polabské, ale bohatých měnícím se koloritem smavých jiter a dumných podvečerů, tajemnými přísvity, vábnými perspektivami, neskonalými kouzly nálad.

Výstava těšila se dosti značné pozornosti. Bylo by si přáti, aby se podobné výstavy častěji po venkově pořádaly, neboť ne každému možno zajížděti do Prahy, a třeba by umělec neměl okamžitého zisku z výstavy, nutno uvážiti moment kulturní vychovy venkovského lidu, který je namnoze ještě tímto směrem velmi pozadu. *P. L.*

∴ **Bratrství.** Slč. Helena Nosková po několik let již objevuje se na literárním kolbišti s pracemi různého střihu a různé hodnoty. Nejpříjemněji působila některými kresbičkami ze života, jež nádechem humoru růžově zabarvovala.

Nyní octla se na jevišti Národ. divadla s hrou »Bratrství«. Slč. Nosková — dnes již paní Malířová — chce touto hrou říci, že i v sociálně-demokraticko-pokrokovém ráji jsou muži jen dravci, kteří předstíráním rovnosti především uplatňují své sobectví. Alespoň Jiránek — něčeho neznámého student — když na sklonku prvého aktu opuštěnou soudružku Málku Kutinovou zlomil, chová se k ni pak právě tak bezcitně jako každý tuctovitý buržolín. Proto od něho uteče na venkov —.

Tím jsme neobyčejně chudičký děj nové hry zároveň již pověděli. Všechno ostatní, co se ve třech aktech divákú předvádí, jsou episody a s jadérkem hry téměř nesouvisející obrázky.

Ty jsou většinou podařeny — věrně ze života na prkna přeneseny a vtipně vyhroceny. Ale jsou to jenom pouhé přívěsky. Celá hra podobá se skupině momentních fotografií, které illuminator smyčkami moderní ornamentiky spojil. Není to obraz, je to fotografické tableau.

Divadelně vykonalo na pí. Malířovou největší vliv Halbovo »Mládí«. Pak něco z »Karrikatur« ji nadchlo a ovšem že i Hilbertova »Vina«, kterou v kuse apostrofuje, působila na ni mocně. To není chyba. Nováček vždy pod dojmem oblíbených autorů činí prvé kroky.

Také je zřejmo, že by pí. autorka ráda hned první prací pověděla své kredo. Literární, společenské a mravní. Tu by byly snad pomohly některé energické škrty, aby kus někde neunavoval. Některé scénické nemožnosti talentovanou autorku při důkladném zadívání se na scénu asi brzy píchnou do oka.

Hráno bylo dobře. Někde se tonem a sesilováním barev příliš vybíhalo z rámce, ale takových rušivých chvilek nebylo mnoho. Uváděti z účinkujících ně-

koho zvláště bylo by tentokráte nespravedlivo — všichni se přičinili, aby novou autorku uspokojili. Dobrý úmysl je na zemi i na nebi největší zásluhou.

ech.

⊙ **Jansův original »Žně«** s ukázkami ostatních premií, které rozděleny budou zdarma mezi letošní předplatitele »Máje«, vyložen jest ve výkladu knihkupectví Grosmana a Svobody na Ferdinandově třídě.

-- **Pomník krále Jana u Kreščaku.** Dne 26. srpna r. 1346 v daleké Francii za cizí věc padl český král, a po staletích synové přátelského národa odhalují mu pomník. Je to akt pozornosti k českému národu, za niž jsme vděčni. Ale maně se ptáme, přispěje-li nám kdo ve chvíli rozhodné stejně obětavě ku pomoci, jako tehdy král Jan Francii.

Medaillon s pomníku krále Jana u Kreščaku.

-- **Umělecké památky české.** (Slansko.) Snad v žádném jiném oboru vědeckém publikace České Akademie nebyly tak vítány a tak potřebny, jako publikace archeologické kommisse, zejména Soupis památek uměleckých a historických v království českém. Těch 20 svazků znamená úspěch neobyčejný a, měříme-li zásluhy České Akademie, plně zasloužený. Jest známo, jak Rakousko v péči o inventarisování památek uměleckých v říši zůstalo za jinými státy a jak toto zpoždění stále ještě ukazuje vlivy na odbornou literaturu (viz zastoupení památek z Rakouska v Ebově Der Cicerone!) a neznalost uměleckého bohatství jak vede tu k znevažování podílu na uměleckém vývoji evropském. Čechy dlouho čekaly na péči státu o tento inventář a byly by čekaly dodnes jako ostatní země

Z Kubatovského statku ve Zbudově. Fot. A. Wildt v Č. Budějovicích.

říše, kdyby nebyly sáhly k svépomoci. Co jinde provadějí vlády, zmohla u nás Akademie a to — opakujeme — je zásluha neobyčejná. Při tom provádí se vše v rozměrech takových a způsobem tak nákladným, že se Soupis Česky vyrovná i nádherným podnikům v říši německé a některé daleko předči.

Ale vedle této všeobecné jest zde i daleko důležitější otázka inventaře: základ k dějinám českého umění. Soupisem teprve se získává systematicky a podrobně podklad, na němž lze objektivně a s jistou pevností budovati dějiny českého umění. Ovšem, že tu bude nutno po dokonání Soupisu v Čechách obrátiti se i na Moravu a do Slezska. (Lužice a nyn. Pruské Slezsko již inventáře mají.) Proto rychlé vycházení jednotlivých svazků je nezbytnou podmínkou, a má-li býti tohoto hlavního účele dosaženo — jistou povinností morální. Dle dosavadní rychlosti (za 9 let 20 svazků) souditi na dokončení celého díla by znamenalo ovšem počítati ještě asi s dobou 30—35 let, což při spěšném letu nynějšího života a rychlém zastarámí publikaci je vyhlídkou neutěšenou. Kommisse archeologická myslila z počátku na 20 let vůbec; za zbývajících 11 let sotva však se podaří dohoniti programový počet svazků. Buď jak buď, podnik je záslužný a každý svazek očekáván je s napjetím a radostí.

Bohužel však několik svazků sklamalo toto očekávání důkladně. Třeba že úlohu svou vyplňují, býti inventářem památek, přece se ostře odlišují od ostatních čísel sbírky a odborníkům způsobují často obtíže. Mezi ně náleží ku př. Třeboňsko (Mareš a Sedláček), Pelhřimovsko (Soukup) a také posledně vyšlý svazek: Slansko (Ferd. Velc). Práce Velcova jest neobyčejně obšírná (460 stran), ale nepřináší více materiálu než ostatní svazky Soupisu; zaviňuje to povídavost a nekritický výběr autorův. Jeho popis blíží se často líčení historická pragmatičnost zvrhá se v kronikářský tón Tím se stává, že jeho úvody historické k jednotlivým heslům při své obšírnosti přece nedávají čtenáři ani opory k odhadu památek, že více často než o památce samé mluví se o jejím majiteli a jeho znaku, že zabočuje autor i do etymologických hříček a cituje obšírně a doslovně, nač stačí jen poukázati. Látka uvnitř hesel je (srovnáváme-li s jinými svazky ku př. Roudnickem) rozházena, do popisu místy neorganicky jest vsunuta historická nebo heraldická poznámka a skoro nikde není dodržena methoda inventáře. Výběr předmětů není jako jinde omezen přesně; autor kolísá a snad dle záliby zabíhá proti programu Soupisu až do konce století XIX., nečiní se ani trochu cenou nového díla. Sloh Velcův jest kronikářský, řeč nečeská, plná hrubých chyb mluvnických a germanismů a to právě jest největší její vadou formální. Pokud se jedná o odborný úsudek autorův, dlužno konstatovati, že zcela proti pojmu o inventáři málokde najdeme pevné a určité datování nebo přibližný časový odhad; jednotlivé předměty charakterisovány jsou jen paušálně jako gotické, renaissanční nebo barokní, při čemž často hraje si autor i s těmito názvy ledabylo a jongleursky. Jsou i jiné vady ještě, podružnější, jako nepečlivost úpravy textové, citování literatury bez roztřídění cenného od braku a proti bibliografickým pravidlům, neodborná terminologie atd. Výběr obrázků jest slušný, ale kresby autorovy hned prozradí, že jest malíř, ale naprosto ne kreslíř; na všech kresbách z jeho ruky lze stopovati, jak stírá s předmětů jich dobový ráz a mění je v pouhé schema.

Obírali jsme se déle tímto svazkem Soupisu, abychom vytkli jasně své stanovisko. Podnik té váhy jako Soupis památek, vypočtený na dlouhou dobu a důležitý pro celý obor vědění, neměl by býti diskreditován pracemi dilettantů, již píší sice z lokálního patriotismu nebo ze snahy po vyniknutí v rodném městě, ale kteří nemají dostatečné erudice odborné, aby stačili na dílo významu Soupisu.

H.

☐ **Praha včera a dnes.** Naše feuilletony způsobily neočekávanou pozornost. Z kruhů čtenářských dostalo se nám o tom neklamných důkazů. Oznamujeme, že je článků těch celkem 26, jež budou následovati v každém sudém čísle, nebude-li ze zvláštních příčin nutno učiniti výjimku.

Illustrace figurální v 2. čísle při črtě »Praha u piva« nakreslil F. X. Naske, vchod a verandu u Fleků J. Konůpek.

V příštím čísle bude »Praha v divadle«.

= **Osvětový svaz** zřídila Národní rada. Úkolem jeho bude šířiti a povznášeti lidové vzdělání v národě československém. Zakládající členové splácejí 1000 K jednou pro vždy nebo 100 K ročně; skuteční platí ročně 10 K; činní členové odvádějí příspěvek, který určí val. hromada. Bylo by záhodno, aby z bohatého programu vybral se úkol na ten čas nejdůležitější. Nebyla by to organisace knihoven?

Ročníku IV. číslo 3. vydáno dne 29. září 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

AUG. EUG. MUŽÍK:

Aristides Filumené.

(Antistrofa básně A. M. F. Robinson-Darmesteterovy.)

Aelius Aristides, současník Hadrianův, vypravuje, že jednou, když byl nemocen, jeho družka z mládí, Filumena, obětovala svou duši za jeho, své tělo za jeho, a že sotva on se uzdravil, ona sama ihned zemřela.

Já slyšel, duše ctná, když ležel jsem
sám, mrtev zpola v znoji zimničném,
tvůj krok, an jako Psyché kol se vznáší,
a moji nemoc, černou Áté plaší.
Já cítil rozkoš prostřed divých muk
a dvojí — pak jen tvůj již — srdce tluk.
Vidino sladká, jsi to Smrt, se ptám,
či Láska? . . . Komu z nich se svěřit mám?
Ať ta či ona — podobny jste sobě,
a stejně vábny, stejně luzny obě.
A tak jsem byl jak plavec prostřed vod,
jenž tona cítí dole pevný bod,
a na nějž náhle v neskonalé kráse
břeh domácí, ach, vlídně usmívá se.
Já přál si, ať ta chvíle sladká, němá,
půl sen, půl život, nikdy konce nemá!
Teď, kdy již zdráv jsem, povstav chodím zas,
to slyším, drahá, ty že umřela's!
Já nechci lkát, přec slavím pouze v pláči
tu oběť nejvyšší, již člověk stačí
své lásce přinést, neboť nad své žití
nic dáti nemůž', nic sám nemůž' vzíti.
To's pro mne umřela, bych já byl živ? . . .
Ó, bohové — je možný tento div?
Proč, já když nevěděl, tu žertvu její
jste přijali? Mne svedli o naději,
že uzřím ji, či v Hádu, prázden trudu
že na ni, družku mládí, čekat budu?
Ne dík, jen výtka, nebešťané kletí
z mých prsou za to v síně vaše letí!
Mně k vínu života, v tu sladkou šťávu
jste přimísili hořkost bolehlavu.
Já živ a zdráv — již smrti zakletý? . . .
Já šťasten — ne, ach šťastna's pouze ty!
Že už tě neuvidím v živých roji,
bych aspoň stisknul drahou ruku tvoji!
Jak snět jsem, která z podťatého kmene
své choré lístky do azuru žene,
jak dítě, které matka v smrti zrodí,
a sama v Hades černou pluje lodí.

Čím teď mé žití — zdali žíti mohu?
Tě neviním — ty největší všech bohů,
ó, Amore — jeť láska bolest vždycky,
a přece milovat, toť úděl lidský,
a bohové když sami láskou vzplanou,
jen tím jsou lepší, tím se lidmi stanou.
Tě viním, Merkure, že's takou zradu
a podvod spáchal, ku tmavému Hádu
že's duši její vedl místo mojí,
kdy země ještě blaženost jí strojí,
a sňatek, děti ve náruči jiné,
co se mnou, ach, jí všecko, všecko mine!

Jest mrtva, mně však v Hades nedá vjíti,
a nedovolí, abych mlád moh' mříti.
To vymohla mi onou žertvou svojí,
že musím déle trpět v světa znoji,
že mír a ticho z posvátné té číše
pít nesmím, dokud srdce vře, hruď dýše.
Mám stárnout sám a ztrácet půvab těla,
jak květina, jež dlouho v slunci dlela?
Ty's, kvítku jarní, utržen byl záhy,

než žar tě zbavil barev všech a vláhy,
a jako Narciss planoucí svůj kalich
teď shlížíš věčně v tvarech dokonalých.
Tam čekáš mne — mám, stařec, přijít k tobě
kdys, zvetšelý a sešlé ve podobě?
Ó, bozi, vizte, zadržet kdy chcete
to fatum, které všecko v propast mete!
Proč oba rázem nevzali jste nás,
jak žertvy dvě, jež jeden vítr shas'?
Proč dělit je, jež z jedné urny spolu
týž svatý olej braly ku plápolu?
My mohli kvilet, plakat, trpět, lkát,
a přece děkovat vám tisíckrát —
neb duším dvěma, které láskou spjaty,
los jeden být má, blažený či klatý,
ať smrt, ať život, — obé slast dá mnohou,
když pospolu i žít i mříti mohou!

Ó, duše sladká, nikdy, nikdy již
tě neuvidím, nepřijdu ti blíž,
ni v podsvětí, a železná líc Pluta
ať slzy pláče, osudem mým hnuta —
já jako kmet se vyhnu setkání,
a potkav tě, tvář skryju do dlaní.
Sám bloudit budu v podsvětí a v studu
před druhy v cypřiších se tajit budu,
do prázdna pouštět svoje vzdechy žalné,
a sedat na břehu té řeky kalné,
jež věčně tamo vře, se mění, pění,
vše nese duším — jen ne zapomnění.

K. LEGER:

Zavražděný purkmistr.

Povídka z dávných dob.

(Dokončení.)

Byl pochmurný večer, mlha podzimní kladla se v ulici, jako bludičky kmitaly se tu i tam svítilny, v klenutých krámech hořely louče, okna zářila, — bylo ještě brzo, ještě neusínal život po městě. Jecl neměl svítilny, podle zdí ve stínu se prosmykal. U dveří Machuma řezníka křik byl a váda nějaká, do tmy se rozléhalo zlořečení. Rychtář městský s biřicem právě přišel, aby Machuma pokutoval, že maso podloudně a proti zákonu také křesťanům prodává, ale Machum právu se vzepřel, vytloukl rychtáře i s biřicem z domu, kované dveře s hrubým láním před nimi zaviral. Z okolí židé se sběhli, s pitvornými posuňky rychtáři i právu se rouhali.

Jecl z daleka se vyhnul vřavě, na druhou stranu ulice schválně přešel.

Zastrčena ve tmavém koutě byla šatlava, staré, neúhledné stavení. Hlídač její Matěj Chvor s vodákem městským obývali světničku v předu, hned za ní bylo vězení, klenutá šíje, přiléhající až k hradbám městským, se stěnami z černého kamene, se sloupem kovaným uprostřed, s kruhy železnými a s koulemi na řetězích, se žebříkem, s kládou a divnými mučidly v koutě. Okna úzká byla zamřížena, ale beze skel, v zimě sníh padal na udupanou hlíněnou podlahu. Hlouběji pod zemí jako sklep byl ještě »dusík«, vězení těžší, kam nevnikalo světlo ani vzduch skorem.

Jecl ve tmě drahnou chvíli obcházel smutný ten kout. Povyk u Machuma řezníka dávno utichl, poshasínala světla v oknech, dveře domovní všady už byly na klíč zavřeny, tmavou ulicí málo kdy ještě kroky se ozvaly, rozhoupaná svítilna se mihla.

Nezastřeným oknem viděl Jecl do strážníkovy světnice. Zatknuta ve štěrbinu rozpukané zdi hořela nad starým stolkem smolná louč. U stolu Matěj Chvor s vodákem městským hráli kostky. Zdálo se Jeclovi, že slyší, jak vodák hlásí: Čtyřmecitma ok!

V tom okamžiku udeřil pěstí do okna, drobné tabulky skla v olověných žebrech zachřestily. Hráči zděšeně k oknu se zadívali. Pak uchytil Matěj Chvor plápolající louč a odešel do síně, aby dveře na ulici otevřel a podíval se, který čert venku se děje? Klíče mu chřestily u pasu.

Maličký Jecl, přikrčen k samému prahu, čekal. Se skřípotem kované dveře se otevřely, Chvor stanul na prahu rozkročen, zlořečil polohlasem, nad hlavu zvedaje louč a snaže se vypátrat ve tmě rušitele klidu. Vítr shasínal čadící plamen. Dlouhému Chvorovi se zdálo, že kolem nohou cosi mu proběhlo, — ale shýbnuv se, ničeho neviděl, nikde ani hnutí. Na ulici také ticho, — rozmrzen zazlořečil do tmy. Štvanec nějaký, uličník, pokojné lidi burcuje. Zabouchl dveře, klíčem otočil a vrátil se do světnice k soudruhu. Zapálili novou louč a hráli dál, dnes nemá hlídač jiných starostí, v šatlavě prázdno, jenom v dusíku leží černý Janek svázán do kozelce. Ten nepotřebuje ani jíst ani pít, ráno naň bude dost času, až

jej k výslechu vezmou, a zdechne-li do rana, tím lépe, škoda nebude.

Ubohý Janek ležel ve sklepě u schodu, jak jim tam bičíkové smýkli, svázan pevně, až pod provazem ruce mu zmodraly. Těžce, sípavě oddychoval, vadila mu železna hruška, kterou mu Chvor do úst vecpal, když neustále lál a po pití volal. Teď leží tich, sotva někdy s námahou se převrátí. Neproniknutelná tma je dokola, vlhka země studí. Z dálky zaléhají sem tlumené hlasy, — dvéře ze šatlavy do strážníkovy světnice jsou otevřeny.

Janek v duchu proklíná, všechny čerty z pekla a hromy s nebe svolává. Kdyby aspoň křičet mohl! Od prokleté hrušky čelisti mu ztrnuly. A žízeň jej v hrdle pálí, — takhle do rána až trpět musí! Oh, ten Chvor, pacholek! oplatí mu to jednou, až z dusíku vyjde, krk mu zakroutí. Vztekle smykl sebou spoutaný Janek po zemi, ale jenom provazy hlouběji zařezaly se mu do těla.

V tom uslyšel něco na blízku ve tmě, cosi zašelestilo, ruka nějaká dotekla se lehce jeho tváří. Byla studená jako led. Janek do tmy vytřeštil oči, ničeho neviděl, — kdyby neměl hrušku vraženou za zuby, hrůzou dojista by vykřikl. Studená ruka ohmatává mu obličej, — zamrazilo jej tak, že po celém těle se roztřásl.

»Janku!« slyší tlumený hlas, »Janku, zle jsi spořádán! Uvolním ti, ale slíbit musíš prve, že budeš moudrý. Tiše lež! nekřič, abys nikoho nepřivolal!« Kdosi neviditelný nahmatal železnou hrušku, vyňal ji Jankovi z úst, neviditelné ruce s namáháním rozvázaly zadrhnuté uzle provazců. Vězni se uvolnilo, narovnával údy, třel zmrtvělé ruce, ztrnulé čelisti, snažil se opět mluvit.

»Kdo jsi? jak jsi sem přišel? co chceš?« tázal se

»Tiše!« okřikl jej bázlivý hlas, »všechno ti povím. Jen tiše seď!«

Janek tušil, že kdosi sedí vedle něho na zemi. Chvilku bylo němé ticho, jen z dálky ozvalo se zachřestění kostek, hlasy hráčů.

»Já jsem Jecl!« zaslechl náhle černý Janek u samého ucha. Třel dále zmrtvělé ruce. »Co zde chceš?« ptal se.

»Ty jsi zabil Saternu!«

Janek vzepjal se, chtěl vyskočit, ale Jecl násilím stáhl jej k zemi.

»Tiše! buď rozumný!« napomínal jej šeptem. »Proč se chvěješ? upokoj se, přišel jsem ti pomoci.

»Já jej nezabil!« řekl Janek, — zuby mu jektaly.

»Mlč! nikdo ještě netuší, ale já vím!«

»Ne, nezabil —!«

»Až tě zítra k výslechu přivedou, na žebřík pověsí, promluvíš pravdu. Chceš? povím ti, kterak to bylo. Když Saterna do kramu zašel, aby prodával, ty s proběhl sini a schoval jsi se v komoře. Věděl jsi, že tam je uložena městská pokladna. Ve svém úkrytě vyčkal jsi, až Saterna odložil šat a bezpečen uléhal na své lůžko. Tu jsi vyskočil, než zhasil kahanec, ze zadu chytil jsi jej za hrdlo, udusil. Nemohl se bránit, protože byl slabší nežli ty. Porazil's jej na zem a klekl jsi naň. Čekal jsi, až pod tvými prsty dochropti. Potom, když jsi byl ujištěn, že je mrtev, vstal jsi a zkoušel, jak otevřít pokladnu. Vrazil jsi nůž do zámku, ale nůž se zlomil, musel jsi násilím odtrhovat kování. A když se ti podařilo stříbrem naplnit kapsy, vyhledal jsi klíč od domu, znal jsi jej a věděl jsi, kde visí. S uloupenými penězi utekl jsi, — hrůza na tebe padla, v pospěchu ani kahanec jsi nehasil, ani dvéře za sebou nezavřel. Někam jsi zalezl se svou kořistí, zahrabal jsi peníze — (Jecl dobře cítil, jak ruka Jankova se křečovitě zachvěla) — a pak do rána jsi čekal, až otevrou městské brany. Ale z rána někde v šenku napil jsi se, víno ti hlavu spletlo, chodil jsi na zdař bůh ulicemi, Šájovi jsi za čtvrt kopy městskou pečeť prodal, to stačí na tvé usvědčení, — seď, Janku, nevyskakuj! Pak jsi se popral s bičíci, vzali tě, svázali do kozelce a hodili sem, do dusíku. Dnes nikdo ještě nic netuší, ale zítra — zítra vzbudíš podezření, předvedou tě k výslechu, nebudeš moci zapřít. Až tě pálit pod pažím začnou, i to poviš, kde jsi groše stříbrné schoval.«

Zamlčel se Jecl udýchán. Ani Janek neodpovídal, chvěl se a pot na něm vyvstával.

»Vidíš, brachu, že všechno vím,« opět počal potichu Jecl. »Nač přede mnou zapírat? Jen mi řekni, — slyšíš? pravdu řekni, — kdy jsi se vloudil do Saternovy komory?«

»Před večerem bylo to již!« zahučel Janek.

»A stále byl jsi tam uschován —?«

»Stále.«

»A viděl jsi všechno?«

»Všechno.«

»Jak Saterna kahan rozsvěcí, na stůl chystá víno a sladké koláče? A potom — potom vešla do komory k Saternovi pani nějaká —«

Na dlouho Jecl se zamlčel. »A poznal jsi ji?« pojednou jakoby hrůzou vydechl.

Janek se dušeně zachechtal, ale neodpovídal.

»Poznal jsi ji?« opětoval Jecl, Janek cítil horký jeho dech na své tváři.

»Proč mi tolik tiskneš ruku, žide?« řekl. »Ovšem, poznal jsem ji.«

Zdálo se, že s úšklebkem jakýmsi to praví.

V černé tmě neviděl jeden druhému do tváří.

»Ano, poznal jsem ji!« opakoval a znova se zachechtal . . . Slyšel tichý povzdech vedle sebe, — Jecl skrčil se, na kostnatá kolena přitiskl hlavu.

Dlouho tak seděli vedle sebe ve tmách mlčky, každý zahloubán ve své myšlenky.

Slyšet bylo chvílemi chřestění kostek, věžák zase tam hlásil:

»Čtyřmecítma ok!«

»Chvor je hejl hloupý a vodák falešně hraje!« zahuhlal Janek.

Jecl viděl v duchu černého Janka viset nataženého na žebříku, zdálo se mu, že cítí zápach spáleného masa. Mistr popravčí rozpaluje pochodeň, Jakub, písař radní, sedí u stolku nad svojí knihou a ptá se: »Před Bohem ještě jednou se tě táži, Janku černý, kdo že byl u nebožtíka Saterny purkmistra včera večer?« Janek natažen zavzdychá, zaskřípe zuby a řekne —

Jecl vyskočil. »Ne!« vydechl.

»Co je ti, žide?« ptal se Janek. Jecl se vzpamatoval, otřel vlhké čelo a pak rozhodnut vzal Janka za ruku.

»Pojď!« krátce mu velel. Hmataje po zdi vedl jej kamsi tmou. »Zde!« pravil, zastaviv se. Veliký kámen ve stěně počal oviklávat. »Pomoz mi přece —!«

Janek chopil se práce, uhodl, že jedná se o jeho osvobození. Od dětství slýchával vyprávět o podzemních chodbách z vězení až pod kostel kamsi do příkopu vedoucích. Odvalili kámen, šíje nějaká úzká byla za ním, po kolenou se plazili stále ve tmě.

»K čertu!« zaklel Janek. »Kam mne vedeš?« Jecl neodpověděl. Čerstvý vzduch zavál proti nim, židovi pod nohou shroutilo se trochu drobného kamení, bylo slyšet, jak padalo do hloubky.

»Zde jsme!« Chodba končila v hradební zdi nad příkopem. Opřen o lokty Janek hlavu opatrně vysunul z otvoru. Při prchavém světle plného měsíce, který na okamžik zasvítil z roztrhaných mračen, odhadoval hloubku pod sebou a v letu očima hledal na druhé straně příhodné místo, kudy by se dostal z příkopu na zevnější valy.

»Půjde to!« řekl si. »Čert ti odplať, žide!« zachechtal se ještě, spouštěje dlouhé nohy do hloubky.

»Jdi!« s jakousi hořkou zlobou vyrazil Jecl ze sevřených prsou.

Zmizel měsíc, tma se rozlila. Slyšel jenom, jak doskočil Janek na dno temného příkopu — —

Pozdní byla noc, když Jecl zaklepal na dvéře své světničky. Golda přišla mu otevřít, bděla patrně, čekajíc naň. »Dlouho nejdeš!« řekla, povytahujíc světélko stříbrné lampy. Promrzlý Jecl zády postavil se k teplým kamnům, hřál se.

»Zdržel jsem se,« odpovídal. »Považ, Goldo, chytili vraha, zavřeli jej do dusíku. Před večerem uschoval se v komoře purkmistrově, tam číhal a všechno viděl, co se dělo, kdo tam večer byl.« Lampa na řetěze náhle se zakolísala, plamének div neuhasl. To se mladé ženě ruce zachvěly.

»Na žebříku všechno by pověděl. Ale uteki jim z dusíku, lotr!« dodal Jecl stlumeným hlasem. Nedíval se na svoji Goldu, kamsi do kouta ztrnule se zahleděl. Jen se mu zdálo, že slyšel lehounké oddechnutí.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

Vedle těchto pěti synů vykvetly, jak už praveno, tři dcery z manželství Jakubova, tři dcery, všecky pěkné, silně boubelaté, modrooké a hnědovlasé, všecky ještě neprovdané. Nejstarší, Rozárce, bylo dvacet pět let. Měla již sedmý rok známost s Petrem Radonickým, knížecím porybničním mládkem, bytem na Hluboké, a podobalo se, že známost tato, nenadejdou-li neočekávané události, potrvá nejméně ještě jednou sedm let, ježto mládkové se nesmí ženit a musí žíti v celibátu až se stanou baštýři. Baštýřů pak je na Hlubocku všeho všude šest nebo sedm a ti, kteří tehdá takové místo drželi, byli vesměs ještě poměrně mladí, měli daleko do výslužby a těšili se závidění hodnému zdraví, právě tak jako sám Petr, pravý obr skoro dva metry vysoký, ramenatý, nezdolný a silný jako duby na Bezdrevské hrázi. I miloval Petr Rozárku a Rozárka milovala Petra a přísahali si, že věrně vytrvají ve své lásce a že od sebe ne-

pustí, kdyby dvacet let čekati měli, i přes nechuť, kterou jevil vůči jich poměru pantáta Krušnej, jenž knížecím nepřál, ačkoli této své nepřízni jen velmi opatrného výrazu dával. Jeho odpor ovšem nepadal příliš těžce na váhu, neboť paní máma byla pro ně tuze zaujata. Ostatně, dobře bylo, že ženitba Petrova neměla na kvap: kdyby okolnosti se změnily a Petr z nenadání byl předstoupil a řekl, že byl jmenován baštýřem a že se míní honem oženit, byly by z toho vzešly nemalé obtíže, ježto na věno nebylo hotových peněz a také o výbavu bylo zle, ba, nebylo ani nutných peřin, přes to, že selka si odchovávala každým rokem tři sta hus. Peří však, jež s nich škubala, nezůstalo v domě, nýbrž prodávalo se a peníze za ně ztržené plynuly do bezedných kapes pánů synů, v prvé řadě na veliké potřeby nastávajícího pana doktora Josefa Kysely, jenž mimo větší část tohoto peří pohlcoval ročně nějaké to dvouleté hříbě a několik telat nebo volíků, k nemalé zlosti svého staršího bratra Jakuba. — Druhá dcera, dvacetiletá Anka, zdědila nejvíce ze všech vysoko se vynášející hrdost matčinu a měla nad to srdce lásce velmi přístupné a do kořán otevřené, přiblížil-li se k ní nějaký »pán«. Sedláka si nevezme, prohlásila; to by tak bylo, upoutávat se do stájů, vařit pro chasu a ohánět se hráběmi. Nejlépe se jí zamlouvaly uniformy jak vojenské tak i úřednické. Když jednou komise z hejtmanství vyměřovala normální bod, do něhož se měl nahánět Volešek, při čemž intervenoval kterýs mladý koncipista politického úřadu, očí s něho nespustila, ba, k němu se dolísávala, až v rozpaky jej uvedla. Koncipista ovšem, vykonav svou úřední povinnost, odešel a s očí jí na vždy zmizel, avšak ona, Krušnejch Anka, sama se pochlubila, že mu dopsala dvakrát do Budějovic a dodala, že jen z toho důvodu k nim do Pašic nepřišel, že pan hejtman mu to zakázal, proto že chce, aby si vzal jeho dceru. Ke svému štěstí si ho záhy vyrazila z hlavy a docházela si pak na zábavu a pro potěšení na stanice Hlubockou a Nákeřskou, kde působila dvojice mladých assistentů železničních, kteří, jak veřejné míněni tvrdilo s naprostou rozhodností, se neukazovali slepými vůči jejím velmi kyprým vnadám. Během času assistenti byli jinam přeloženi, ale něžná Anka ani na okamžik nepochybovala, že některý z nich se vrátí a že si ji vezme; aby se do té doby nenudila, těšívala se zatím s Picinským mysliveckým mládencem, za nímž i v noci do tamní remisy docházela. — Nejmladší dcera Krušných, sedmnáctiletá Mařenka, bylo do té chvíle růžolící děvčátko, jehož srdéčko ještě dřímalo a o němž se nic zlého nevědělo, leda ta maličkost, že kdysi, když otec jednou zase plakal za humny, k němu přistoupila a okřídlená slova pronesla: »Dybyste radč chcíp', táto! měl byste pokoj a nam byste nedělal vostudu!«

II.

Potužák tedy vyslechl stesky Krušného, které mu nepověděly ničeho, co beztoho nevěděl, a, když tento se odmlčel, mlčel taky. Bylo ticho v té čisté, útulné světnici, jen hodiny cvakaly a mouchy bzučely. Když pak Krušný po chvíli zanotoval znovu známou píseň o svém Josefu, který ani v tomto roce »neudělal doktora« a zase dopsal o sto zlatých na knihy a »studie«, a také se zmínil o Frantíkovi v Budějovicích, jenž pro »samého oficíra v hlavě« se asi málo učil a ve čtvrté třídě reálky z německé a francouzské řeči nejspíše propadne, tak že jej do té vojanské školy, do níž se tak tlačil, ani nepřijmou, pokrčil Potužák ramenoma a pravil:

»Brachu, co je platno teď bycha honit! Rozumu 's neměl, když ses oženil, a, co žena chce, děláš, a i kdybych nevím co říkal, přece dělat budeš; musíš si tedy pomyslit, že takhle tomu chce tvůj osud, mlčet a nestěžovat si.«

»To se ti řekne, Jouzo! Mám mlčet a nestěžovat si! Ale dlouho už to nevydržím, na žebrotu klesnu na stará kolena, půjde-li to takhle dále: K tomu ten věčný rozbroj doma; není dne, aby nebylo křiku! Kdyby jen ty děti byly jak se patří a kdyby člověk si tak stál, jak by si stát mohl, aby stačil na jejich potřeby! Kuba by převzal usedlost, z Pepíka by byl doktor, Ferdu by zaopatřila železnice, Matouš by se dostal do knížecí služby a z Frantíka by byl oficír. Co bys chtěl lepšího? Ale trošku uskromnit by se musili, ti kluci, a člověk by musil mít víc peněz, aby to všechno přived do konce . . .«

»To jsou samé bychy, brachu! Aby se uskromnili, byl bys je musil k tomu vychovat z mládí, ženě nepovolovat od začátku a trochu počítat, co můžeš a co nemůžeš. O tom je teď marná řeč. Kdybys sto let mluvil a já ti sto let radil, nic by se na tom nezměnilo. Jak sis všecko zařídil, takovým to teď máš a pozdě se za nápravou honíš. Dřeš se nadarmo, už i dluh jsi udělal na statek a toho dluhu, kamaráde, se už nezbavíš! — Řekl bych ti taky, abys Frantíka, když se nechce učit, vzal ze studií, oficira mu vyhnal z hlavy a doma ku práci přidržel, abyste nemusili všecko odřít ty a Jakub, jemuž se nedivím, že se na tohle hospodařství zlobí. Ale bylo by to marné: tys přestal být doma mužem naprosto, a kořalka, kterou utápíš svou zlost, přemůže leda tebe, ale nikoli nerozum tvé ženy. Proto neříkám raději nic, neboť vím, že bys se ještě ke všemu na mne rozhněval.«

»Nerozhněvám se, ba, dojista nerozhněvám, Jouzo! Pravdu máš, měl bych to udělat, ale, co platno? Ona nepovolí a děti stoji k ní! Jakub ovšem se čertí a přísahá, že jednou všem břicha rozpáře, ale tímhle sakrováním a vyhrožováním se nic nezmění, proto že mámu nezastraší a hlavně jen proti mně míří, a já že jsem tím vinen, říká, a proti mně a pro i jeho bratřím jsou tyhle řeči namířeny a nikoli proti mámě, od níž všecko zlo vychází.«

Staroch těžce dýchal, hlavu nad stůl sklonil, čelo dlaněmi opřel.

»Ožeň tedy Jakuba,« děl vážně Potužák, »a jdi na výminek; ať si to potom mezi sebou spraví. Však že Jakub se postará, aby si své uchránil, a druzí uvidí, že bude třeba se uskromnit.«

Krušnej sebou trhl a zabručel cosi, že by rád, tuze rád; ale kde že by se našla nevěsta, která by chtěla žíti s jeho ženou pod jednou střechou a dokonce ještě, kdyby tato vládla hospodářstvím. A ona na výminek že nepůjde, leda by Josef už byl doktorem; v tom že to nejvíc vězí! Člověk nerozumí, co takové studování na doktora obnáší, žene se do toho a potom uvázne. Kdyby Josef se byl stal knězem, jak se původně myslilo, nebylo by všech těchhle starostí a trampot . . .

Odmlčel se opět.

»Nevím ti rady,« řekl temným hlasem Potužák. »Je mi tě líto, jsi hodný člověk, ale chyba je, žes rodičů neposlechl, svou hlavu si nasadil proti nim, ale proti ženě vůle neměl a otěže do rukou jí dal. Nechme těch řečí; připotmělo se, třeba povečeřet. Mám hlad a ty dozajista ho máš taky. Podívám se po ženě, kde se omeškala a připomenu jí, aby nám přinesla večeři.«

»Počkej jen maličko. Já hlad nemám, kamaráde, mne jiné věci tlačí. Chci ti jenom ještě říci, že nějaký ten rok to musím všecko ještě snášet. Pepíkovi dopíšu, že mu dávám ještě šest měsíců lhůty, aby toho doktora udělal: neudělá-li, krejcaru mu více nepošlu.«

»To je moudré slovo, jen se ho drž a nepovoluj zase . . .«

»Nepovolím a provedu to, i kdyby se všickni čerti proti mně spikli . . .«

»Co pak je o čerty! ti se nespiknou, ale žena tě zas osedlá . . .«

»Neosedlá mně tentlekrát!«

»Nu, uvidíme!«

Vešla selka, přivítala vlídně hostě, na večeři pozvala. Ježto již silně se stmívalo, rozžali lampu. Syn a dcera vešli, čeleď přivolali, všickni vespolek za stůl zasedli. Hospodyně postavila na stůl dvě velké mísy, jednu naplněnou krupicovou kaší, dobře omaštěnou a smaženou cibulkou politou, druhou se sladkým mlékem. Pomodlili se, všickni pak, vedle starého obyčeje, ze společné mísy pojídali kaši, již mlékem splakovali. Při jídle a před mladými a dětmi mužové nepromluvili slova o věcech, jež dříve byli přetřásali; hovořili vůbec málo, jen tu a tam padla lichá poznámka.

Jakmile pojedli, mladí i čeleď opustili sednici, dodělat práce ve stájích a po dvoře vyšli. Zůstala jen hospodyně a děvečka, která jí při mytí a ukládání nádobí pomáhala; oba mužové pak se rozhovořili o svém hospodářství, o úrodě, o dobytku. Po desáté hodině host povstal a prohlásil, že půjde domů. Hospodář jej zval, aby ještě zůstal; než Krušnej na svém stál, že je svrchovaný čas k odchodu.

»Pojď mě kousek vyprovodit, můžeš li,« pravil skoro šeptem svému hostiteli; »rád bych ti ještě něco řekl; před paní mámou bych se neostýchal, ale není třeba, aby děvka slyšela.«

Potužák pokývl hlavou a vyšel se svým hostem, jenž se krátkými slovy s hospodyní rozloučil.

»Přijďte brzo zase, strýčku!« volala tato za odcházejícím.

»Přijdu, přijdu!« odpověděl Krušnej, neohlížeje se více; »dej vám Pánbůh štěstí a zdraví!«

»Dejž to Pánbůh!«

Kráčeli pospolu jasnou, vlahou letní nocí. Pokud šli vesnicí, žádný z nich nepromluvil, jen kroky jejich duněly a psi po statcích štěkali. Teprve, když byli sami dva za vsí, když zaleskla se před nim široká hladina Voleška, politá stříbrným světlem měsíce, Krušnej se ujal slova.

»Vidíš, Jouzo,« pravil, »když se podívám tuhle na ten rybník, zlobím se na naše staré, jak prohloupili a jak málo o nás dbali. Knížecí je teď všechen ten rybník a naši staří ještě měli právo na polovičku z výtěžku lovu. Jsou toho ještě pamětníci, a starši zadali své právo.«

Potužák přisvědčil. Ticho bylo slavnostní, jen psí štěkot doznívat chvílemi k nim ze vsi a z dáli, v levo nyní, ozýval se kejhot hus, pasoucích se na Blatech směrem k Zbudovu a k Selci. Na rybníce samém zašplouchal tichou vodou tu a tam vymršťující se kapr, zakvákala divoká kachna, ozvala se krátkým zaječením lyska; v dozrávajících klasech žita ševelil noční větřík a nad poli nad lány zakvílel pronikavé poletující sýc, jemuž opodál druh odpovídal.

»A vidíš, Jouzo,« hovořil dále Krušnej, »po třech letech vždy Volešek se pouští a dvě stě metráků ryb se z něho vyloví. To je slovo, dvě stě metráků ryb! Počítej po sedmdesáti zlatých za metrák, máš čtrnáct tisíc zlatých. Polovice pro nás, máš sedm tisíc každý třetí rok. A za trošku stýlí rákosového, za právo pastvy na březích neúplně nahnaného rybníka naši

staří se vzdali práva na polovici ryb! Kde měli rozum tátové! — Pánbůh mu dej věčnou slávu, tvému tátovi, Jouzo, ale on byl z předních, kteří se přimlouvali, aby se to knížecím ponechalo! Knížecí mají Bezdrev, mají sto třicet rybníků jen na Hlubocku, ještě se jim musel hodit celý Volešek, aby se nenasytný jejich chřtán nahltal. Kde bych já byl dnes, kdybych svůj podíl peněz za všecka ta léta měl v kapse! Všech těch starostí a strastí bych byl zbaven . . .«

»A tvůj Josef by mohl dodělávat na doktora ještě deset let, viď, Jakube?« prohodil s úsměškem Potužák. »Počítej přece trochu, kamaráde! Povídáš, že sedm tisíc by na nás připadlo každým třetím rokem. Uvaž teď, že je nás dvacet starousedlých, přišlo by tedy na každého z nás tři sta padesát zlatých. Uvaž k tomu, že rybník se sám nenaseje, že třeba kupovat násadu, že hájení také něco stojí a lovení taky. Nezapomínej dále, že v době, kdy sedláci knížecím rybník postoupili, metrák ryb byl za třicet zlatých. Také nesmíš zapomenout, že by na nás byla připadla polovice daní, kterou teď platí kníže, a že, když se zakládal katastr, sedláci z pozemků, které na ten čas ničeho nevynášely, daní platit nechtěli, jako ty pořáde škemráš, že za pastviště daň platit musíš. Z té příčiny, když knížecí prohlásili, že daně platit budou, okraje rybníků, kde byly pisčiny nebo močál, jim připadly, oni pak více vody nahnali a rybníky zvětšili. Tohle a jiné věci ještě si jak náleží rozmysli a potom rci, oč bys byl bohatším, kdyby staří tehdá si právo na polovici Voleška uhájili.«

»Mne jen mrzí,« odpověděl Krušnej, jinam řeč zaváděje, »jak se nadýmá a nafukuje všecko, co se věsí na šosy knížete pána. Nemluvím ani o pánech, ale před každým hajným a baštýřem, před každým knížecím pěšákem aby se člověk krčil . . .«

»A kdo ti poroučí, abys se krčil před nimi? Není přece třeba se krčit. Dobrou vůli zachovávat, ale krčit se? Ne, ani před pány se nekořím! Je po robotě a poddanství; jsme si rovni všichni. Oni mají své a my máme taky.«

»To se snadno řekne a přece to pravda není. Oni nás škrtí a my se neubráníme. Soudy jim dávají za pravdu a my vždycky prohrajeme. Blata jsou naše a potok Soudný je jejich a oni v něm loví ryby a trávu nám šlapou na našich pozemcích a vodu na zavlažování našich luk z něho bráti nesmíme, aspoň ne, kdy je toho zrovna třeba, pouze v určité dni, byť Blata byla zatopena od dešťů. Tomu se potom říká spravedlnost!«

»V tom jsou, brachu, ještě jiné věci, které my tady nezměníme. Tu možno říci, že naši staří se nezasadili, dokud byl čas, o svá práva a promeškáním je zadali. Nechali knížecí v držení vody, až tato vešla v jejich majetek; soudy potom ovšem nemohly jinak než přiříknouti právo tomu, jemuž po dlouhou řadu let nikdo ho nepopíral. Že pak soudy vždycky knížecím za pravdu nedali, toho důkazem jsou Blata, jež po dvoustaletém sporu n á m přiřkly. A mezi těmi, kdo to zavinili, Jakube, byl zase tvůj táta, dej mu Pánbůh lehké odpočinutí! Připomenu ti to, abys nedával vinu jen mému, pokud běží o Volešek.«

»Jak to myslíš? můj táta?« . .

»Nu, tvůj táta byl první, který zažádal písemně . . písemně — povídám! — u Hlubocké knížecí správy, aby mu dovolili odvést si strouhu z potoka na zavlažování své louky a tím přiznal knížecím právo na vodu. Zapomněl's to?«

»Nezapomněl, Jouzo! — ale tomu tehdy tak poradili« . . .

»To je jedno Jakube. Rada byla špatná a on měl míti s to rozum, neříditi se špatnou radou. Když ti právo přiznám, budeš se ho držet, a to knížecí taky udělali a nic jiného. To už potom nic nebylo platno, když přiběhl Bartoš ze Zbudova na knížecí, kteří lovili v potoce, rovnýma nohama skočil do vody a křičel, že lovit nesmí, že potok jejich není a že napřed musí zabít jeho jako zabili svého času Kubatu, a jeho mrtvolu že musí předem vylovit z vody, než budou vytahovat ryby. Knížecí ho nezabili, přestali lovit a odešli, ale potom mu řekli od soudu, že, na základě toho, co tvůj táta udělal, potok patří knížecím a on že jim v lovení bránit už nesmí. Bartoš potoku neuhájil jako uhájil Blat Kubata.«

»Ba, Kubata dal hlavu za Blata,« odtušil Krušnej, svěsiv hlavu a rukou máchnuv, »uhájil nám jich, ale co jsme tím získali? — Paseme na nich, to je všechno! A to je málo, tohle všechno! — Na Blatech teď dělá každý, co se mu líbí, a pomalu ani té pastvy nebude dost. Ten drn odváží, onen zase hlínu kopá — všude samá jáma, samý výmol, v nichž se voda sbírá, která ani v létě za největšího žáru nevysýchá. A ty tisíce hus, co se tam pasou, ty svým trusem všechnu trávu vypálí« . . .

»A nejvíc jich tam máš ty,« prohodil Potužák.

»Já ne, to moje žena,« bránil se Krušnej, »já jí to pořád vytýkám; však víš, že ničeho nezmohu s ní, když rozumu nemá. Zkrátka, kdyby Blata se rozdělila, kdyby každý, kdo na ně práva má, dostal z nich svůj podíl, aby si s ním dělal co chce, může a smí, bylo by líp. Nadělalo by se luk, a sena i otavy by bylo, že by každý z nás mohl chovat dobytka ještě jednou tolik, kolik ho má. Ale tu jsou pořád ještě lidé, kteří se tomu vzpírají a jen

nepřízeň by měl člověk, který by navrhl něco podobného. Tak prý bylo a tak ať prý je pro všecky časy! Blata jsou svobodná! — Už tu a tam někdo to uznal a mluvil o tom, ale tu bylo rámusu! Starý Bartoš kde koho zakřík' a, dokud on živ bude, nic prý se nesmí rozdělit!«

»Vždyť starý Bartoš už zemřel . . .«

»Nu, zemřel, pravda, a hodný člověk byl a nikoho se nebál, ani knížecích, dej mu Pánbůh nebe! — ale rámus, který by povstal, kdyby kdo promluvil o dělení, ten, myslím, neumřel s ním.«

»V tom máš pravdu, Jakube. Blata by se měla rozdělit. Vždyť už i dříve se rozdělovala. Čemu říkáme Blata, není ani desátá část těch, co jednou tu bývala. Až za Nákří, k Zablatům, za Dubenec k Radomilicům, k Mlackým remisům, na druhé straně pak ke Zlivi, mezi Pištínem a Zalužicemi až k Češňovicům, a mezi Výhlaví a Voleškem tuhle až k Chrášťánkám a k Němčickému lesu, všecko bylo Blata, a dnes jsou z toho louky a polní lány. Věc třeba ovšem jak náleží uvážit, aby při dělení a po něm nepovstaly sváry a spory a aby nikdo nebyl zkrácen; také bude nezbytno, ustanovit přesně, kterým usedlostem přináleží právo užívání tohoto obecního majetku, aby se nám potom nepřipletli a nepřiživovali lidé, kteří takového práva nemají . . «

»To je pravda! Domkáři nemají práva, jen my starousedlí vlastníci takových živností, jimž přináleželo právo pastvy od starodávna. Soudil bych, že ani chalupníci by se neměli pojmout do toho dělení, jen my celolánní . . .«

»O tom my tu nerozhodneme, Jakube,« pravil vážně Potužák; »dělit ano, ale dělit spravedlivě! A pokud možno, dohodnout se mezi sebou, přibrat třeba geometra, který věci rozumí, ale žádných advokátů . . .«

»Máš svatou pravdu, jen žádných advokátů! V čem se nevyznáme, kde je třeba znát paragrafů, poradí nám můj syn Josef; ten takové věci má v malíčku, už devátý rok pořád v nich leží.«

Potužák se zamračil.

»Tak ať v nich leží ještě deset let, než se z nich dá vyzkoušet,« odvětil s důrazem; »já ti zase povídám, že do toho promluví právě tak málo jako který jiný doktor. My sami s to máme rozum, a nemáme-li, raději toho nechme a nedělme!« (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Předměstský Boccaccio.

Z povídek lehkomyslného člověka.

(Pokračování).

IV.

sobotu jsem přispěchal do smíchovské pivnice u Janoušků jako na koni. »Knastr« mne přijal jako bratra. Zaplatil jsem zlatku na chudé děti, podepsal jsem se do pamětní knihy, a dvě paničky mne vzaly hned mezi sebe. Pan pokladník už mne byl doporučil.

Řízkovic tentokráte nepřišli. Ale jinak byl »Knastr« v náramném pořádku. Toho večera jsem přikryl i citeristu, který třikrát opakoval směs z Tella. Pak jsem spustil já. Nový hřeben jsem měl v kapse, a tím jsem se uvedl. Pak jsem vystřelil ostatní své rachejtle. Divy jsem způsobil. Senkýř se mi později přiznal, takového něco že vůbec nezažil. A měl v Praze dvě leta v lokále »Kanon«, universitu přece na hospodské bláznění.

Panička po pravici se pranic neostýchala. Při jedné explosi smíchu chytla mne kamarádsky okolo pasu. Pod sakem, jako by byla kupeckým mládencem a já kuchařinkou »od naproti«.

Panička na levici mi zašeptala v příhodné chvíli, že by šla se mnou, kam bych jen chtěl — třeba až na konec světa. Pod stolem pak nohama se dály neuvěřitelné zmatky. Každou chvíli jsem měl nějaký střevíček pod špičkami bot nebo na nohou. Odpovídal jsem touto cestou, jak jsem mohl. Bude-li se vše takhle stupňovat — pomyslil jsem si — abych najal tovaryše!

Ani rukama jsem nezahálel. Když jsem improvisoval operu — a nápodobil tenoristu

— objal jsem nejednou obě své sousedky a po nejsmělejších kadencích jednu po druhé jsem políbil. Tvářil jsem se sice, jakoby to patřilo k roli, ale přece jen jsem myslil, že mi teď přiletí nějaká sklenice na hlavu. Ale páni manželé se chechtali až stolice pod nimi praštěly.

Paničky se trošičku upejpaly — upejpaly — ale po nějaké chvíli řekla mi sousedka na pravici, když jsem se jí galantně optal, nehněvá-li se snad, že jsem byl poněkud opovážliv: »Co pak hubička — ta nezůstane na člověku viset!«

Namítá ještě někdo v národě něco proti mé lásce k předměstím?

— — — — — — — — — — — — —

Podivná věc: v »Knastru« jsem zjistil samá bezdětná manželstva.

Mezi ženskými nebyly žádné zvláštní krásky, ale také nebyla žádná pod normálem. Všechny byly, jak se říká, plny životní. Mužové chvílemi nějak byli zastíněni jakousi otrlostí, skoro bych řekl lhostejností vůči svým manželkám — ale, snad se mi to jen zdálo, když jsem zvěděl, že jejich manželstva nemají pravé resonance. Proto byl celý »Knastr« asi zladěn o oktávu rozpustilosti výše — a proto se tu těšili svobodní lidé takové pozornosti.

Manželé mi připadali po tomto objevu ovšem poněkud komičtí. Že svým ženám tolik dovolovali — nebo alespoň promíjeli, připomínali mi bývalé kuřáky, kteří sbírku svých dýmek každému s radostí ukáží.

Oba svobodníci, kteří mimo mne v Knastru zastupovali mládenectvo, byli při těchto mých úspěších jen smutnými přívažky.

Ovšem, já měl kravatu jako primadona, když je na dovolené v mořských lázních, blýskal jsem prsteny, a brilliantové knoflíčky v náprsence mi svítily jako žárovky, voněl jsem a měnil jsem vyzkoušené pózy jako první mlovník při své benefici.

Na celé čáře jsem také vyhrál. Potřeboval bych jen sáhnout — a každá z paniček by mi byla zapěla prima vista: »Mám — mám — mám tě ach v lásce — mám!«

Ale já líčil na zlatou rybku. Že se nekmitla v tomto lovišti dnes, nic nevadí. Přijde příště. Kdo umí čekat, vítězství je nejblíž.

»Knastr« dokonce pro výhodnější lov znamenitě počal mi kalit vody. Vylíhl se v kterési hlavě nápad výletu.

Paničky vyskočily radostně při tomto návrhu. Za čtvrt hodiny byl plán sosnován. Od zítřejší neděle za týden pojede se drahou do Dolan. Odtud pěšky do Kralup, kdež důkladná snídaně. Pak drahou do Neratovic, na nádraží oběd a pak koupel v Labi.

Aplausem přivítaly dámy toto číslo programu. Dvě měly koupací obleky, ostatní slíbily, že si opatří nové. Něco extra! »Budete koukat, pánové!« řekla moje pravá sousedka a šťouchla mne do žeber.

Rád se koukám při takových příležitostech.

V Neratovicích pod železničním mostem na písčině koupá se obojí pohlaví společně jako v mořských láznich. U všech všudy — proč bychom si nezahráli na Ostende. Mého plovacího munduru bude malý balíček. Ten lehce unesu. Oči doma nenechám.

Pak bylo ustanoveno, kdo se ještě pozve k výletu. Měl jsem starost jen o jednu rodinu. Ale i tu pojmenovali konečně.

Ale při tom bylo poznamenáno, že Řízek je strašný bručoun. Kdyby věděl, že z toho bude společná koupanice všech, kdo ví — kdo ví, nevytočil-li by se z podniku.

»Bože — co pak může kdo vidět?« optala se mne sousedka na levo.

Všecko se rozhihňalo.

»Věru, že je na bále míň šatstva — když se to vezme kolem a kolem — než na plovárně! Ne?« zašveholily dámské rtíky na pravo.

Zase jsme se chechtali jako divoši.

A pak bylo smluveno, že se o koupeli paní Řízkové poví vše důvěrně. Jedna z paniček ji navštíví, aby si tajně připravila koupací oblek. Panu Řízkovi zatelefonuje karlínský pokladník, že se jede pouze do Kralup. Ostatní se teprv na cestě uspořádá jako náhodná improvisace. O Neratovicích vůbec ani slůvka.

Musím doznati, že jsem v »Knastru« našel výbornou společnost. Nic škrobeného — co na srdci, to na jazyku. Je-li paní Řízková jenom trochu broušena do těchto facet — nemohl jsem padnouti do lepších rukou.

Za týden, právě před výletem, zasedal »Knastr« zase. Tentokráte byli také Řízkovi přítomni. Důvěrně bylo sděleno, že jest účast jejich při zítřejší výpravě zabezpečena. Paní Řízková ví, co vědět má.

Ale pan Řízek nás na okamžik náramně polekal. Rád, tuze rád by prý jel také do Kralup. Má tam starého kamaráda a dokonce i jednu starou tetu — ale u všech všudy, zítra musí na kvap do Benešova. Z konopišťských lomů nepřišlo ještě aviso na žulové kostky, které objednal, a nebudou-li v pondělí na místě, platí hrozné poenale. U všech všudy —

Umíral jsem strachem, že mi domácí rozbije zítřejší neděli. Ale ukázalo se, že v tomto zakukleném krejčíři bije srdce šlechetné.

Dovolil své ženě, aby jela s námi.

Prach a broky! To měl říci hned a já bych mu otevřel vrata třeba až do Australie.

Byl jsem tak rozveselen nyní, že jsem pustil zcela nová čísla svého repertoiru. Rozdováděl jsem společnost tak, že jsme vandrovali z hospůdky v párech, hvízdajíce a tančice cotillon. Škoda, že jsem se nepřitočil k paní domácí, která si na mne několikráte posvítila významně očima.

Ospalí šosáci otvírali okna a někteří i nadávali. Ba i po patrole se někdo rozkřikl.

Blázínek! Patrolu shánět — na předměstí!

Provolali jsme naivnímu zpátečníku hřímavé »Na zdar!«

V.

Ráno jsme byli na nádraží do jednoho Pana domácího omluvila ještě jednou krásná jeho manželka.

Byl bych ji za to objal.

Snad porozuměla blýsknutí mých očí, neboť se čtverácky usmála a otočivši se, ukázala vedle sebe: »Moje maminka!«

Příbramské doly nemají té hloubky, do níž jsem padal po tomto sdělení.

Když jsem se podíval na prabábu, která v nemožném kokrheli cenila na mne polámaný žlutý chrup — když jsem si vzpomněl, že je to domovnice z páté čtvrti, a že je dnes osudem ustanovena hlídati, abych její svůdnou dceru někde mezi Kralupy a Neratovicemi nesnědl, byl bych nejraději z nádraží utekl.

Paní domácí četla nejspíše v mém nitru jako v otevřeném kalendáři. Proto, když jsem se vzpamatoval a před mateřským jejím strážmistrem zahrál si na šarmantního člověka, řekla mi polohlasitě, že maminka nebude zábavě nikterak překážet. »Muž si přál včera před večerem, abych ji pozvala na výlet, když on nemůže . . . Maminka je náramně — náramně —.« Gesty dopovídala, abych se nebál!

No — vyložil jsem si tuto pokroutku nejpříznivěji. Konečně má bába jenom dvě oči.

Bez hubičky se do Prahy nevrátím, to jsem si přísáhl. Na cestě jsou v nejhorším případě tunely. Krátké sice — ale já umím líbat, je-li zle, i stenograficky.

— — — — — — — — — — —

Kdykoli složím u nádražní pokladny svůj nikl a ostatní mincovní kovy, jsem na dráze pánem já.

Tomu jsem se naučil od kolegů a zvykl tomu jako řádný obchodní cestující. Je-li třeba, hrozím knihou stížností, řvu jako deset konduktérů dohromady, umím telegrafovat ředitelstvím drah, posílat žaloby do ministerstva, hrozit novinami a třeba se rvát s personálem.

V mém svazku klíčů nechybí nikdy otvírák vagonů. Kdyby jej měl každý pasažér, bylo by o padesat procent méně hádek na železnici.

Nedám se posílat do zadu a odtud zase jinými průvodčími do předu Okouknu situaci a pak si vybéřu sám vagon, který si otevru. Může přijít deset červených čepic, může křičet všechen personál, že je to vůz direktní nebo vyhražený nebo zamluvený, křičím ještě víc a hned hrozím. Volám jména členů ředitelství, vrchních inspektorů, sekčních šéfů — ale, co hlavního: vlezu, kam jsem si zamanul, neustoupím. Až dosud vyhrál jsem tak vždy a uhájil každou posici.

Také při výletě do Dolan vyhlédl jsem vagon pro naši společnost a sám odemkl. Přiletěl sice konduktér ihned jako krocan, ale náhodou mne už znal. Proto se odvrátil a šel cpát jiné pasažéry, kam si usmyslil. Kdo se neumí bránit, musí trpět.

Seděli jsme pohodlně. Ale vzácná máť mé paní domácí dala mi nežádanou přednost. Sedla si zrovna vedle mne. Oddělila mne tak od své dcery. Proklínal jsem babu v duchu, až jsem zuby skřípěl. Ale paní domovnice byla snad proto ke mně samá sladkost. Říkala mi »Vašnosto« a při tom mi onikala.

V tunelech, na které jsem se zvláště těšil, popadla mne vždycky pod paží a vykřikla: »Já se, vašnosto, strašně bojím ve tmě. Dovolejí, odpustějí — že se jich musím držet.«

Všecko se řehonilo jako stádo hříbat. Nejvíce paničky, které už pochopily, že jsem po své paní domácí hodil okem. Škodolibost ženská nedala jim potlačiti radost, že je mezi mnou a krásným soustem taková bezpečnostní stěna.

Čelil jsem všemu tím, že jsem se nutil do humoru S rozmarem jsem hovořil s paní domovníkovou, poněvadž významnými pohledy říkala mi paní Řízková, že oceňuje obrovskou mou oběť, a chvílemi mi očima skoro napovídala, že mne za tuto zkoušku odmění. Věřil jsem, že to bude ještě dnes. (Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

III. PRAHA V DIVADLE.

Kronikář německého divadla v Praze poznamenává s jakousi kousavostí, že hvězdy českého divadla musely se před čtyřiceti lety spokojovati s velmi jednoduchými důkazy přízně divadelních mecenášů. V době, kdy do německého zákulisí posílala pražská šlechta a německá plutokracie kyprým balerinám, operním divám, veselým soubrettám a sladkým naivkám zlato, perlové náhrdelníky a brillianty — putovali prý do českého divadla poslíčkové nanejvýše jen s »dobře míněnými« šunkami, soudečky vína, stučkami látek a homolemi cukru.

Má asi pravdu Herodot německé scény. Poměry, ze kterých samostatné divadlo české rostlo, byly nad pomyšlení skrovné. Králové, kteří na jevišti prozatímného divadla metali měšce zlaťáky napěchované bídným otrokům k nohám — dostávali 600—800 zlatých roční gáže. O heroinách, které národ zbožňoval jako světice, šeptalo se již s uspokojením, proslechlo-li se, že na přes rok bude se jí moci zvýšit tisicová gáže snad dokonce o stovku, když »musí také něco přece jen obětovat na šatstvo«.

Největším panstvem v českém divadle — mimo několik bílých vran šlechtických — byli tehdy sládci, pekaři, mlynáři a řezničtí mistři. Nebylo českého úřednictva, vysokých — skoro ani středních škol, nebylo opravdově českého průmyslu, obchodu. Co mělo lepší kabát, mluvilo německy a ohrnovalo nos nade vším českým.

Do otevření Národního divadla jen pomalu hledišti přibývalo lesku. Paničky nosívaly do divadla ruční práce, dokonce i studené večeře. Přišlo se skoro tak, jak se chodívalo doma. Ulice se nějak přebčhla a v divadle člověk zapadl v sedadlo za šera.

A pak: všichni se znali. Jako rodina byli spočítáni v zatímní budovce s úzkými chodbami, krkolomnými schody, s prostým lustrem v plechové manšetě.

Když jednou v sedmdesátých letech chytlo na novém řetězovém mostě v době večerní, nebylo jiné pomoci, než že hasiči uzavřeli pro půl Prahy plynovod. Byl strach z výbuchu. Toto náhlé zatmění stihlo obecenstvo zatímního divadla při konci prvního aktu. Ale žádná panika nevznikla. Sirkami si posvítili diváci z hlediště, za ruce se vedli, skoro šeptem se upozorňovali na schůdky a přepážky. Jako disciplinovaná rodina. Stát se to tak dnes . . .

Nejslunnější dojmy mají starší divadelníci z arény na hradbách, jejíž

Zatímní divadlo.

praporce na čtyřech vížkách ukazovaly, dovolí-li počasí představení. Často se nedohrálo ani první jednání, což se pokládalo v nehodě za výhodu, neboť pak vstupenky platily na druhý den. Šamberkova jedna benefice tímto způsobem se odložila šestkrát.

Umělého osvětlení nebylo. Proto se v pozdním létě začínalo velmi záhy a vybíraly se kusy kratší. Do smrti nezapomněl J. V. Frič řediteli Mayerovi, že mu zabil drama »Mazeppa« v areně, kde se poslední tři obrazy hrály za úplné tmy. Nikdo ni-

čeho neviděl. Bylo to tedy představení jako za »nejmodernějšího« dnes způsobu scenování — až na to, že bylo slyšet.

Pádem hradeb umřela doba nejintensivnější české divadelní veselosti — v dřevěném chrámu na baště byla její svrchovaná vláda. Frankovský, Mošna se Šamberkem tvořili trojici, které nebylo a nebude rovné — s podkasanými sukněmi zpívala tu paní Seifertová nejkurážnější kuplety, Seifert tu sladce cukroval jako milovník — pí. Hynková, nejrespektnější »komická stará«, F. Kolár, Bittner, delikátní slč. Boubínová (pozdější paní Bittnerová), krásná slč. Veverková, kyprá slč. Volfová — jaké to procesí milých zjevů!

Když se v r. 1876 do krve servaly oba pražské divadelní tábory, a majetníci areny přenesené s hradeb zatím na prázdné staveniště proti Pštrosce novým nájemcům zemské sceny nedovolili používati tohoto dramatického útulku — postaveno se značným nákladem dřevěné »Nové české divadlo« za branou Žitnou, asi na místě, kde je dnes Deminova kavárna.

V tomto domě divadelní síly naše zbrojily též pro vstup do Národního divadla. Škoda, že se toto divadlo zřídilo na místě pouze najatém a že po vypršení lhůty vlastníci pozemku rozkazem k vyklizení prostory způsobili finanční pád družiny, které budova patřila.

Národní divadlo znamenalo velký výšvih, zejmena ve věcech vnějších. I diváctvo po některých energických pokynech dostalo ráz velkoměstský. Místo dvou odřených drožek, které čekávaly na publikum před zatímním divadlem, ukázaly se i ekypáže, a za předprsněmi loží objevily se dekoletáže ve vzácných krajkách, ve třpytu drahého kamení. —

Několikráte si české musy pohověly také v obrovské dřevěné haluzně Novoměstského divadla — pražská Thalia užila dřevěných polštářů! Tato stavba naplňovala známou zahradu při dnešním Novém divadle německém.

Láska k divadlu je českou specialitou. Déle než čtvrt století celý národ hlavní své divadlo budoval, utrhuje si v pravém smyslu slova od úst — české probuzení lihlo se za protekce divadelních uměn — proto Národnímu divadlu je poplatno všecko, co česky mluví. Býti den a noc v Praze a nenavštíviti »Národní«, počítá se na venkově za chybu.

Do roku 1897 všechna přízeň theatrálního obecenstva v Praze měla jediný terč: Národní divadlo. Ostatním podnikům se nedařilo. Avšak dvě události zvrátily dosavadní poměr.

Spolek »Máj« uspořádal divadelní cyklus v zimě 1897—8 ve smichovském divadle. Celá Praha byla zastoupena při této slavnostní novotě a přesvědčila se, že se také mimo Národní divadlo mohou najíti ensembly, které zasluhují povšimnutí.

Když pak v létě na to otevřeno bylo na výstavě architektů a inženýrů samostatné nové divadélko se silami zcela normálně vyškolenými, s dostatečnou výbavou vnější — prolomila se hráz předsudků.

V jásotu publika, které tuto krátkou stagionu provázelo svojí přízní, ozvaly se nejenergičtější projevy pro nové velké divadlo v Praze.

Z těchto kvasnic se záhy peklo. Honem si přestavěli a zvětšili na Smichově divadlo, polepšili arenu, pan Pištěk letní scenu povýšil na celoroční, divadelní stan z výstavy architektů po nějakých dětských nemocech stává se stálým divadlem pro sedmou část Prahy. A všem se daří. Na Král. Vinohradech posléze pak pronášejí energické slovo a budují toužené velké divadlo.

V Praze samé, kde se teprve po nějaké šarvátce místo divadla staví u Prašné brány obecní dům společenský, alespoň divadelním sálem činí ústupky hlasům veřejným.

Tisíce hezkých děvčátek po vlastech má touhu vdáti se do Prahy. Za splnění jednoho z hlavních snů považují: abonovati se v »Národním«.

Býti tu abonentem patří k průkazu společenské způsobilosti. Vynechati předplacený večer, promeškati promenádu ve foyeru nebo na chodbách počítá se k nehodám. Čtyry abonentní čtvrtky jsou čtyry šiky, které žárlivě sledují, neměří-li se některému z druhých nějak strannicky.

Divadelní obecenstvo Národního divadla nemůže ovšem obstáti bez hovoru o představení, hercích, správě — a o všem tom, co s divadelním hospodářstvím souvisí.

Ale toto sledování divadla má v Praze jiný ráz než tomu jinde, na příklad ve Vídni. Tu je denní stravou divadelní pikanterie, zákulisní diskretnosti, sensace osobních intrik.

Jinak v Praze. Obecenstvo Národního divadla stále je na trůně přísně uvažujícího soudce. Počíná si ředitelství spravedlivě? Zaměstnávají se oblíbení herci, jak se dle domnění hlediště patří? Není v tomto obsazení útok na právo toho či onoho člena? Je někdo neomluvitelně favorisován nebo odstrkován? Proč tento byl angažován, onen vypověděn, tomu role dána, tomu odňata, těm příležitost k zalesknutí se zmařena?

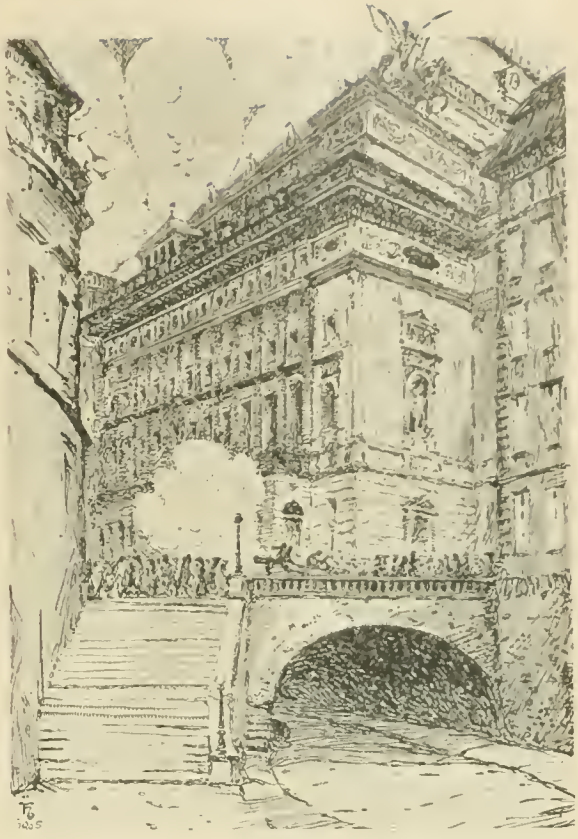

Tyto otázky jsou stále předmětem úvah navštěvovatelstva Národního divadla, rodin abonovaných a premierového publika. Dle toho, jaký je zorný úhel divákův, provádějí se soudy. Klep nebo pravda o osobních vlastnostech herců oblíbených, důvěrné zvěsti pikantně páchnoucí ani o vlásek nezmění úsudek obecenstva o té které divadelní postavě — vše se odvažuje pouze na citlivých vážkách, je-li to, co se obecenstvu předvádí, odůvodněno spravedlivostí. Této zvláštnosti obecenstva v Národním divadle nebylo vždy porozuměno. Jinde je obecenstvo rozmarným dítětem, které se živí sensací, které rádo loví v kalné vodě divadelních intrik — naše obecenstvo stále je v pose vážného soudce.

Zapřeďte hovor s příjemnou abonentkou nebo se starým pánem, který své křeslo hlídá od otevření »zlaté kapličky«, nevyloupnete jiné fabule z jejich výkladů než: Toto nemělo se stát — to mělo být — to bylo či nebylo správno.

Do Národního divadla chodí s o u d c o v é.

Proč je tomu tak?

Poněvadž je každý s p o l u v l a s t n i k e m divadla. Na ně sbírali všude, kde se česky hovoří, v každé rodině se pamatuje, jak přispívali sami nebo zesnulí otcové, dědové. Jak se účastnil kdo při kladení

základů, jak při stavbě, při sbírce zlatkové, všeobecné, poslední — při loterii.

Není pro žádnou divadelní správu pohodlno míti v hledišti místo publika slavnou porotu — vždyť i ta dovede často při hledání práva býti někdy nespravedlivou — ale tuto specialitu dostalo do vínku Národní divadlo, poněvadž se za účasti všeho národa a tak těžce rodilo. Proto při uspokojování tohoto obecenstva všechny klíče v cizině skvěle osvědčené tak nápadně selhávají — — —

Obecenstvo Národního divadla je tiché a zamlklé. Každý šeptá jako v kostele. I demonstrace — přihodí li se po dlouhé době — dějí se tu se značnou umírněnosti, skoro uhlazenosti.

Není toho jen příčinou nádhera domu; český člověk na divadlo pozírá s jakousi úctou, poněvadž s divadelních prken nejúčinněji bylo bojováno o české znovuzrození. Byli jsme toho svědky a bylo nám to vštípeno od otců a matek.

Když večer zaplanou světla v paláci, který zbudoval »Národ sobě!« a obecenstvo se všech stran pěšky, v elektrických vagonech, v ekypážích, automobilech počíná jej obklopovati — když na chodnících, ve vestibulu, u šaten a na koridorech těžko projít — když nejkrásnější bod Prahy na konci Ferdinandovy třídy stápí se ve stkvělém jasu — jedno přání pronášívají starší vlastenci, divajíce se spokojeně za hezkými děvčátky v koketních halenkách, za matronami v atlase, za elegány v černi: aby jenom na několik minut mohl vstáti z hrobu Tyl s Klicperou a podívati se, kam jsme v divadle společensky již dospěli.

Ale když je v obecenstvu nějaká nespokojenost, měla-li správa při výběru novinky nešťastnou ruku, nesměli by tito dva autoři po představení vtisknouti se do některé elektrické archy, která veze pohněvané publikum od divadla.

Co by zde zaslechli, mohli by pokládati za nový očistec. *Fis.*

— **Malostranské panorama.** Hrozí mu, jak známo, úplné zničení, nebude-li otázka obmezení výškového pro nové stavby na pobřeží malostranském příznivě vyřízena. Co to znamená? Stručně řečeno — budou-li připuštěny na příštím nábřeží malostranském stavby domů třípatrových, ba, na některých místech jenom d v o u p a t r o v ý c h, zmizí naše chlouba, panorama malostranské, úplně za hradbou činžáků a jen silhouetta kopule svatomikulášské a obrys hradu pražského s věžemi chrámu svatovítského a basiliky svatojirské zůstanou jako chudé zbytky bývalého světového pohledu. Dovídáme se, že v nejbližších dnech vykonány budou praktické zkoušky vytýčením štenýřů, aby se zjistilo, do jaké maximálně přípustné výšky možno na pobřeží malostranském stavěti. Na štenýřích znázorněny budou výšky dvou pater s označením oken, vrchní hrany římsy a hřebenu střechy. Tím bude nade vši pochybnost zjištěno, která místa z pohledu malostranského nejvíce jsou ohrožena a jaké výšky pro přestavby možno připustiti, aby celkové panorama nebylo ve svém dosavadním rázu porušeno.

Pokus bude pro další vývin této palčivé otázky směrodatným. Obdobný pokus stal se již jednou, a to r. 1896, když jednalo se o stavbu gymnasia malostranského »na Rybářích«. Vykonal svoje záslužné dílo. Ukázalo se totiž, že ani stavba dvoupatrová v těchto místech není přípustná, poněvadž by jinak pohled na Hradčany byl zničen. Fotografie těchto zkoušek předloženy byly i sněmu království Českého, kde vzbudily tehdy mezi poslanci pravou sensaci. Bylo tu markantně znázorněno úplné zničení pohledu malostranského s břehů staroměstských u Rudolfina. A stavba gymnasia byla projektována o dvou nízkých patrech s plochou střechou. Pokus, o němž jsme se zmínili, zahrnuje výškové řešení celého pobřeží malostranského a doufejme, že bude míti týž zdravý účinek jako obdobná zkouška z r. 1896. *K.*

— **Pražská vzpomínka.** Naše feuilletony vzbudily nejenom mimořádný zájem, ale přiměly i mnoho našich přátel, aby nám zajímavé drobnosti z prchlých dob zaslali. Všeho, co se do rámce našich článků hodí, vděčně použijeme, a prosíme, aby nás upozornili čtenáři na pražské příhody, které zasluhují zapamatování.

Jeden z našich příznivců nám oznamuje: Roku 1867, kdy bylo již rozhodnuto, že pražské hradby padnou, navrhl dr. B. F. A. B r a u n e r, vynikající politik český, v městské radě pražské, v niž zasedal, aby obec zakoupila veškeré pozemky za Novou, Koňskou a Žitnou branou. Upozornil, že po sboření hradeb vznikne v těchto místech nepochybně čilý stavební ruch, a že je důležitým zájmem Prahy, aby tato nová stavební místa byla součástkou hlavního města. Dr. Brauner vytasil se i s rozpočtem, dle něhož tento podnik byl by vyžadoval nákladu asi — — — 100.000 zl.!

Tento — dnes směšně nízký — peníz stal se kamenem úrazu; když pak jiný politik namítl, že by bylo nedůstojno plésti se do spekulací, a někdo poznamenal, že »nám není nic do toho, co se bude dít za branou«, propadl dr. Brauner se svým návrhem.

Fantasii čtenářů zůstavujeme domysliti, kde by byla bývalá Praha, kdyby byl projekt Braunerův stal se skutkem.

Přes d e s e t m i l l i o n ů zlatých zaplatilo se již na Král. Vinohradech a v Žižkově za pozemky — N ě m c ů m, kteří se jich před bořením hradeb lacino zmocnili.

⊙ **Praha včera a dnes.** V tomto čísle pochází od J. Konůpka pohled na »arenu na hradbách« a náčrtek Národ. divadla. Ostatní kresby provedl F. X. Naske.

⁂ **Láska a Smrt.** Touto tragedií Jaroslava Vrchlického byla zahájena nová saisona Národního divadla představením ve prospěch Pensijního fondu Máje. Dramatem hlučných scén, břitkých konfliktů, je toto dílo, jež před osmi lety bylo uvedeno na scénu poprvé. Je to průhled do dávných dob a vzdálených zemí — průhled, ve kterém růžovými skly básníkovy líně potlačena sice realita života, ale zvýšena poesie kresby geniálním autorem šťastně na jeviště vdechnuté.

Jako by luční kvítka na těžký koberec rozhodil — tak v pásmu děje svižně koncipovaného, hbitě napsaného, zvláště potěšují místa, ve kterých mluví pouze básníkovo srdce. Šťastné minuty v klášterní kobce — scéna s vězněm — hovor milenců před smrtí — toť lyrické perličky, jakýchž málo v naší dramatické tvorbě. Jsou tak prosty tyto krásné scénky, tak málo dramaticky a přec tak dojemny a působivy.

Kostra děje má divadelní klouby. Třeba žádná velká fabule, žádný hluboko vzněcující spor nelomcoval divákem, přece jen ostré srázy tvrdých hlav křešou jiskry do hlediště.

Účinek večera, neobyčejně četnou návštěvou vykazujícího, byl úplný.

Pan Matějovský má pro role, jakým je bujně rostlý a zamilovaně střižený Alvaro, mnoho prostředků. Tento španělský Romeo mu slušel. Paní Kvapilová, která Maraquitu již při premiéře šťastně stělesnila, našla hojně nových akcentů, zejmena v aktu druhém. Pan Šmaha vyzdobil Guzmana z klenotnice vybraných a účinných svých pós. Figurkou jako ze slonové kosti obratně řezanou byl páně Želenského Domingo. Pí. Danzerová a pan Inneman byli párkem plným nepovolné hrdosti a souverenní grandezzy. Pan Steinsberk jako král šťastně zasáhl v místo, kde je vrchol tragedie. Také jako režisér osvědčil obratnost. Ale není vyhnutí — na něco nutno upozorniti. Jakmile se má scénovati hra sahající v dobu předgotickou, vždy se ukáže nějaká rušivá spára. Tentokráte zrovna píchaly v oči svíce a kamenná rakev forem XVIII. věku, kdy cedule hovoří o století XII. Pro podobné případy bude nezbytno, aby při úpravně zkoušce hodil několik pohledů na jeviště nějaký architekt, zejmena když slovy »umění« a »umělecký« dnes tak frásovitě se hýří. *ech.*

⊙ **Vodní družstvo,** nejpopulárnější Štolbovu veselohru, vydalo naše nakladatelství právě ve třetím vydání Autor text oblíbené hry před tiskem prohlédl a na některých místech upravil.

⊙ **Svatovítská věž.** Sporu o věž opatrně šla s cesty Jednota pro dostavění dómu rozhodnutím, že se nejdříve dokončí stavba lodí. Poněvadž tato práce bude vyžadovati ještě doby několikaleté, nebude vetché lešení při věži opraveno, nýbrž sňato. Teprve po dokončení a vysvěcení nové části chrámové, přistoupí se k řešení otázky, co s věží?

⁂ **Truhlářská výstava** pořádaná ve výstavním paláci v Královské oboře dobývá sobě půdy. Jen litovati jest, že program její se nerozšířil na výstavu celkové úpravy obydlí. Leč i v dnešním rámci působí výstava velice platně jako poučení v moderní úpravě nábytku, přední to pomůcky při zařízení bytů.

Pražští truhláři chtěli okázati zdatnost i svoji pokročilost, a to ve výstavě vlastní silou podnikané se jim také podařilo. Domácí naše truhlářství se tu předvádí způsobem důstojným. Při tom ale vystupuje i snaha po svéráznosti v tvaru a výzdobě. Moderna ve svých volných směrech skýtá vzrůstu svérázné tvorby pole široké, ale půdu také choulostivou. Některý nábytek jeví zejména ve výzdobě původní tvary pražských směrů uměleckoprůmyslových.

V tomto zjevu spočívá nikoliv nepatrný význam výstavy. Vidíme sbližování tvorby uměleckých a řemesel. Výstavami se takové sbližování podněcuje na prospěch výroby domácí. A tu jsme u druhého důležitého bodu výstavy, která volá k obecenstvu českému »Svůj k svému!« Pražští truhláři vystavují celé interiéry jako ukázku své způsobilosti vyhověti i zvýšeným požadavkům při opatřování moderního nábytku. To stanovisko modernosti arciť se ještě neustáleně pojímá. V tom jest však právě výstava poučnou, ukazujíc střízlivé směry a praktické způsoby řešení mody nábytkové.

Výstava jest poučnou též pro široké vrstvy, zvláště pro naše hospodyně, zejména nastávající hospodyňky. Pěkný nábytek vystavený v prostých, ale vkusných interieurech zbystří chut i rozhled po pěkném zařízení vlastního obydlí. Také očekáváme, že zdar této výstavy dá podnět k častějším výstavám úpravy obydlí. Těch ku poučení o nových směrech rychle postupujících, je nutně třeba. *Rs.*

⁂ **Idylla staničky Třešňůvské.** Napsal Viktor Kamil Jeřábek. Spisovatel vyvolil si k své povídce prostinkou látku a dosti obratně z ní vytvořil knížku o 217 stránkách. Skupina prostých, malých a většinou slabých lidí v ní vystupuje, a před čtenářem sune se rok života na odlehlé staničce moravské, k níž jako k přitažlivému středisku sbíhají se ostatní dosti četní účastníci děje. V celé té idylle toliko dívčí postava Hermina dává některým stránkám poněkud románové zabarvení, než to neruší rázu zajisté zúmyslné prostoty Jeřábkovy práce.

Nám líbí se nejvíce ony průzračné, vrtkavé povahy, jaké spisovatel zobrazil v přednostovi Oulehlovi a jeho ženě, v zřízencích Růžičkovi a Chroustovi a v několika jiných osobách moravského ven-

kova. Jsou velmi dobře skutečnosti odpozorovány a povaha od povahy určitě se rozlišuje. Chtěje býti co možná věren pravdě, spisovatel tu a tam klade postavám svým do úst hovory, ve kterých zazní leckteré drsné slovo, ale to nedovedlo setříti idyllické kouzlo, jímž jest povídka proniknuta až do konce a pro něž práce Jeřábkova bude mnohým čtenářům jistě vítanou a milou.

Knihu vydalo nakladatelství Aloisa Šaška ve Velkém Meziříčí ve své Moravské Bibliotece, do niž přispěla již řada dobrých českých spisovatelů. Pan V. K. Jeřábek jistě má právo, aby se k nim přidružil. *Ds.*

☐ **Foyer Národního divadla** bude ozdoben bronzovými poprsími obou hlavních budovatelů divadla, K Sladkovského a F. L. Riegra. První modeluje Šaloun, druhé Amort. Poprsí tato budou umístěna na zvláštních, bohatě dekorovaných sloupcích.

⁂ **Divadlo na Kr. Vinohradech** má se ještě letos dostati pod střechu. V den sv. Václava byl slavnostně osazen základní kámen za účasti místních korporací. Disposice pro otevření divadla učiněné poučily prý městskou radu, že před jarem 1907 na zahájení her pomýšleti nelze. Poněvadž před letním obdobím saisonu počínati nezdá se vhodno, učiněno rozhodnutí, že první představení bude až v den sv. Václava r. 1907. *R.*

⁂ **Karlštejnské museum** vzniká na Karlštejně péčí prof. B. Matějky. Má býti do něho sneseno v originálu neb alespoň ve zdařilé kopii vše, co souvisí s dobou Karlovou. Veřejnosti bude přístupno od příštího léta.

⁂ **Úklad a jiné novelly.** Z literární pozůstalosti Guy de Maupassanta. Přeložil Pavel Projsa. Vydalo Nakladatelské Družstvo Máje. V Praze. Za 60 h. V bohaté belletristické produkci současné zaujímá Guy de Maupassant tak význačné místo, že není možno, aby byl zapomenut, ačkoli od těžké smrti jeho (zahynul progressivní paralysou) uplynulo několik let. Naopak čtenáři mají jistě v dobré paměti jeho romány, novelly a drobné práce ostatní, takže jistě se zájmem vezmou do ruky levnou tuto knížku, kterou jim celkem osm drobných prací Maupassantových souborně přivádí se do rukou.

Tyto věci nesou ráz veškeré tvorby autorovy, třeba ta neb ona myšlénka in nuce vypadala jako anekdota či prostý příběh, jejž autor zažil, nebo vypravovaný ve společnosti jako vzpomínka. Mají sílu starého vína, barvu a šťávu Maupassantova péra, tu Pelovsky zladěného, tu zase silný sexualní temperament Maupassanta-Francouze prozrazujícího. Za srdce mne chytil obrazek Otec Milon z francouzsko-německé války, přiširné jsou »Sráz milenců«, »Za živa pohřbena«, a »Schovanec«, rozmarný jest obrázek »Mezi přáteli«, následky pařížského milkování líčí »Úklad«, v němž se napínavě líčí poměr mladého ministra se vdanou paničkou, jež, aby upoutala svého milence, předstírá mu, že se stala matkou a slibuje ukázati mu dokonce švarného klučíka (děcko sestřino). Tato literatura upomíná poněkud na americké a anglické droboty, oblíbené to zboží vánoční, ale literárnímu historikovi, jenž bude odhadovati literární potenci Maupassantovu, nasmějí ujíti, jako přijdou vhod čtenáři, jenž miluje četbu, ve které se »něco děje«. *s-a.*

⁂ **Pamětních desek** zasazeno bylo v poslední době na domy, v nichž se narodili neb v nichž žili mužové o národ zasloužilí, tolik, že u některých našich nevrlých stran a časopisů způsobilo to výtku. Nesdílíme stanovisko tak odmítavé vůči každému projevu podobnému, a třeba že by někdy při takových příležitostech opravdu i bylo více zevnější okázalosti než skutečného porozumění — přece vždy dlužno vyznati a v úctě míti, že se tu vyslovuje dík za vykonanou práci, a jak už poměry v Čechách byly a jsou — jistě obětavou a ne zrovna zištnou práci, což není zrovna pro širší vrstvy »nevýchovné«.

Odbývat všecko napořád oblíbeným u nás rčením jako fangličkářství, jest nespravedlivo i bylo by dobře zachovávat tu trochu kritické míry. Docela jen tak pod pukličkou, aby snad nikdo nevěděl, nedají se na konec přece jen dělat slavnostní projevy a náš v základě zdravý venkov nezaslouží, aby při každém hnutí, které někomu nejde pod vous, házely se naň hadry bohorovné povýšenosti.

V čele deskového reje letošních prázdnin kráčejí Vodňany, jež označily domy, které řadu let obývali básníci Julius Zeyer a Otakar Mokrý pak dům, v němž se narodil o průmyslové školství záslužný prof. Dr. Antonin Majer, jednoduchými, ale vkusnými památníky. Pamětními deskami letos ozdobily různé obce rodné domy J. Emlera, V. Brožíka a prvního českého loutkaře Matěje Kopeckého. *Zr.*

Ročníku IV. číslo 4. vydáno dne 6. října 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ, DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JIŘÍ OKOŘ:

Spravedlnost.

Z lidských dokumentu.

Pan soudní rada Inocenc Karásek navrátil se z přelíčení domů. Unaven a přece spokojen. Obtížný případ, těžký zločin rozhodnut v senátě podle jeho intencí, na základě jeho referátu.

Dvě léta těžkého žaláře — ha, jak ten chlap zbled! Krásný případ! Obžalovaný měl dokonalou pósu nevinného, zapíral do krve. Ale na něho, radu Karáska, honěného kriminalistu, by si musel časněji přivstati. Fiat justitia, pereat mundus! Ať vinný, ať nevinný, pardon! ať indicia obžaloby sebe slabší, věcí jeho, vyšetřujícího soudce jest, upraviti je k soudní potřebě.

Jeho věcí a úkolem jeho právnické invence. Sestaví neviditelnou kličku, malou, jedva co neopatrná hlava proklouzne, ale pak zadrhne a nepustí.

Dosud mu neunikl nikdo. Inappelabel, říkali o něm obhájci. A to byla jeho pýcha.

»Alfi, ženo, dnes k večeři láhev mělničiny!«

To bylo obvyklé bene páně radovo, jímž se po výkonu zvláště zdařilém odměňoval.

Nebyl pan rada Karásek věru právníkem, jemuž věda a úřad jsou jen živností. Přilnul k povolání svému jako k umění, provozoval je ne s bezduchou zručností řemeslníka, ale s nadšením tvořivého mistra. Byl přesvědčen, že soudnictví převyšuje všechny stavy a povolání, že je pro lidstvo potřebou první a nejnutnější. Lovil těžké, zapletené případy, vrhal se na ně s rozkoší a nebylo-li jich, vymýšlel si sám obtížné a spletilé problémy právnické, rozděloval úlohy, osnoval obžaloby, plaidoyery, repliky, dupliky, resumé — až jako slunce z mraků, či spíše jako sladké jádro z tvrdé slupky vyloupnul se ze všeho krásný, nezvratnými důvody proniknutý rozsudek. A ten zněl vždycky: Usvědčen, odsouzen!

Imaginace páně radova byla mohutná a uchvacovala ho na výsost. Rozděloval lidstvo na právníky a laiky, na obžalované a odsouzené. Všichni ostatní, kteří se do těchto kategorií nehodili, pro něho neexistovali. Byli mlhovinou, čímsi podezřelým a ožili teprve na lavici obžalovaných neb svědecké.

Mezi sobě rovnými, totiž právníky, cenil si více theoretiků, badatelů. Na ostatní shlížel s patra, jako mistr stavitel na své zedníky. Nepěstovali l'art pour l'art, viděli jen část, kterou měli před rukama. On viděl celek a miloval celek.

Pan rada Karásek byl padesátník, postavy prostřední, zavalitý, olysalý a poněkud dýchavičný. Byl na řadě státi se vrchním radou a mezi kolegy jmín byl designovaným nástupcem presidentovým. Byl uznáván za muže čistých rukou. Svědomí jeho nezkalil ani dost malý stín stranickosti, nercili nespravedlnosti. Jednal korrektně, šel přímo vždy a všude. Na

tom si zakládal a div sám sobě se proto neklaněl. Zosobněný Rhadamant.

V manželství neměl dětí. Choť jeho, paní Alfi, byla stará, plachá dětina, jejímž životním účelem byl obdiv a obsluha chotě a pána. V lásce její bylo cos otrockého a mateřského zároveň. Sloužila a hýčkala a tratila se v záři svého muže.

Po večeři vždy se pan rada rozhovořil. O problemech právnických. Paní Alfi trpělivě naslouchala, pletla punčochu a klímala. To nevadilo. Pan rada slyšel rád jen svůj hlas. I po své kanceláři chodě, bručel si monology.

O desáté šel pan rada spat. Činíval tak pravidelně a přesně, nebyl-li mimo dům. To stávalo se však jen výminkou.

Paní radová ještě poklízela a připravovala stůl na ráno k snídani, když již pan rada ležel. Jakmile si ulehl, usnul, co by sto napočítal. I dnes usnul zcela normálně.

Ale nespal dlouho. Procitnul. Kol něho svítala bledá, podivná záře.

Nezastřely okno, — inu ženské, bručel si pan rada a měl se k tomu, aby zády obrátil se k domnělému svitu měsíce. Ale neusnul a vyskočil. Bylo mu, jakoby lože pod ním padalo.

Prožluklé mělnické, pomyslil si pan rada. Postavil se pevně na nohy a rozhlédl se, kam podělo se jeho lože? Kde se octnul? Co dělal — co dělal — — —?

Jako by mlha snášela se na vzpomínky — na celé jeho myšlení. Čím více se namahal vymaniti se odněkud, tím více to na něho doléhalo, tím více houstla mlha.

Protřel si oči. Jako by mraky setřel s čela, rozjasnilo se vůkol. Prohlédl.

V taláru soudcovském vystupoval po velmi širokém schodišti. Mnozí vystupovali s ním, nikdo nesestupoval.

Palác bohyně spravedlnosti, řekl někdo blízko něho a on tomu uvěřil.

Bylo to přirozeno, jinam ani jíti nemohl. Umřel a všichni, co kolem kráčeli, byli též nebožtíci. Sunuli se jako stíny.

Dostoupil veliké síně, podobné porotnímu sálu. Žádná nádhera, ba ani komfort. Střízlivé, rovné linie. Strop síně tratil se v nedohledné výši. Do nedohledna mířily též těžké dorické sloupy, vyrůstajíce ze země pokryté jemným popelem. Utajené očekávání jedva dýchalo vůkol.

V průčelí síně trůnila žena. Z daleka obyčejná, čím blíže tím výšila se postava její, až vzrostla v podobu obrovského přízraku. Hlava ženy byla skála, tvář poušť plná tajů a bezvětří, ruce měla na kolenou složeny, ruce v jejichž síle dřímala všemohoucnost.

Oči tváře byly prázdné, byly slepé a přece vysýlaly pohledy pronikavější než čepel ostré damascénky, ústa byla zavřena a přece vydávala hlas.

Podivný mrak zahaloval prsa a život podoby. Z podzemních pánví vystupovaly sloupy par a kouřů a kdo do oparu toho pohlédl, viděl pravdu a ústa jeho vyznávala pravdu. Z podnoží sedící podoby vyrůstal zlatý sloup držící váhy, jejichž mísky rozechvívaly se citlivě dopadem prášku.

Sibylla! projelo hlavou soudcovou.

Proč ne Justitia? Sibylla, dotvrzoval si znovu.

Mísky opatřeny byly plamennými nápisy. Jedna: Odsouzen, druhá: Osvobozen.

Po pravici Sibyllině o balvan skalní opřena byla ohromná kniha. Vítr obracel její listy.

Ti kdož šli před soudcem, předstupovali před stolici Sibyllinu, pohlédli do mraku, viděli a mluvili pravdu. A nikdo z přítomných neslyšel slov jejich ani slov Sibyllinych.

A každý viděl, že jsou souzeni.

I soudce přiblížil se bezděky k věštkyni a poznal, že připuzován je k soudu. Ne aby soudil, ale aby byl souzen. Podivil se. Ba více, jakýsi ostych, ba strach v něm vznikal. Poprvé stál na soudě a měl pocit, že je obžalován. Marně připomínal si, že není si vědom viny, že neodchyloval se od cesty zákona ani o vlas. Trnul. Marně našeptával mu kdos, že přece zná všecky spády a kličky zákona, že obrněn jest proti všem záludům křížového výslechu. Tím větší strach ho popadal. Patrně stojí věc jeho zle, když oklikami a vytáčkami dosíci hodlá výroku osvobozujícího.

Zadíval se úzkostlivě do mraku, do tváře věštkyně, do knihy, jejíž listy obracel vítr. Věci ty zůstaly mu němy. Neb lépe, ještě k němu nemluvily, ani on neměl co říci. Aby ušel odtud — nebylo možno, síla neznamá pošinovala jím, jako šachovou figurkou. Spěl ku předu, blížil se k váhám. Konečně stanul, čidla jeho se otevřela a dáno mu mluviti.

Sibylla zavolala jeho jméno hlasem vycházejícím z bezedných jeskyň, dujícím z dávnověkosti do nedohledných dálav budoucna. Slepé oči její pronikaly ho jako šípy a zrak jeho přitažen byl mrakem náhle oživělým. Mihalo se to v něm postavami, tvářemi, které znal, na které si vzpomínal. A když ihned nevzpomenul, pohlédl do knihy, v níž plamennými značkami vyvstávaly vzpomínky.

Bouře zdvihla se v jeho útrobách. Jakoby se odtrhovaly a omývaly se ve vřelé lázni a vracely se na svá stanoviště, ale jinak než dříve, plněji, vřeleji, citlivěji.

Mátohy z dýmu mluvily, žalovaly, chválily. Na obě mísky vah padalo to stejně, takže za-

chvívaly se v rovnováze, neklonily se k vině ani k osvobození.

A které byly viny soudcovy? Všecka opomenutí, kde mohl dopomoci někomu ku právu a nepomohl, kde lhostejně kráčel podle očividného násilí, kde nenasadil moc a sílu svou na obranu utiskovaného.

Srdce soudcovo tepalo nepokojně. V tom strnulo. Miska odsouzení se naklonila, klesla. Stařec jakýs hodil na ni balvan. Nebyl to balvan, ale svazek listin soudních a nahoře rozsudek odsuzující pro vraždu manželky. A znovu odehrával se soudci celý děj. Muž pracující do úpadu pro ženu záletnou, zločinnou. Manžel viděl zpronevěry, prosil, zapřisáhal, trestal, vše nadarmo. Soudce viděl muka jeho života po dvacet let po boku frejířky. Až když nestoudná vlastní nevinnou dceru zatahovala do kalu, v němž sama se brodila, vzplanul zuřivý vztek v otci. Jediný rozmach ozbrojené ruky, pád a skonání hříšnice v krvi.

»Byla to vražda, soudce?« zní hlas Sibyllin.

»Nikoli, byl to trest,« odpovídá soudce dle pravdy.

»A soudil jsi spravedlivě?«

»Nikoli, řídil jsem se pouze právy. Oko za oko!«

»Ospravedlňuje tě to, soudce?«

»Neospravedlňuje.«

Na hrudi věštkyně zaplál nápis: »Summum jus, summa injuria. Nejvyšší právo, nejvyšším bezprávím.«

A zase pršelo to chvíli na obě mísky stejně pro vinu i pro osvobození. Míska pro vinu zůstala již níže. V tom poklesla znovu.

Z par vyvřela postava mladé, chudé služebné. Zatížila misku soudními spisy a rozsudkem. Soudce odsoudil ji pro krádež, kterou nespáchala.

»Soudil jsi spravedlivě?« zněl znovu dotaz věštkyně.

»Nikoli, ale všecky indicie byly proti ní. Byl jsem přesvědčen o její vině.«

»Pohled soudce!«

V parách změnila se nevině odsouzená v kurtisánu, ničící mravní i fysické síly mládeže. Byla rovněž přesvědčena, že činí tak právem odvety, mstí křivdu na sobě spáchanou.

A znovu tázala se Sibylla: Byl to rozsudek spravedlivý?«

»Byl to omyl, doznával soudce. Jsem pouhým člověkem.«

»A vykonal jsi jako člověk celou svou lidskou povinnost?«

»Nikoli, řídil jsem se pouze právy.«

»Ospravedlňuje tě to?«

»Neospravedlňuje.«

V parách zaplanul nápis: »Lépe sto hříšníků osvoboditi, než ublížiti jednomu nevinnému!«

A zase pršelo to na obě mísky drahnou dobu stejně. Miska odsouzení zůstala však značně pokleslá. Neměla daleko k bodu nejhlubšímu. Pojednou ho dosáhla, mocně udeřila, jako by chtěla dopadnouti někam do bezedna.

Srdce soudcovo počalo se chvěti zoufalstvím. Věděl co to znamená. Hrozná nespravedlnost, smrt nevinného, záhuba jím zaviněná.

V parách vyvstal mladík slabého ducha. Soudce odsoudil ho pro vraždu. Nedočkal se ani otázky Sibylliny, ale zvolal: »Vždyť sám se přiznal!«

Sibylla dechla zpět do minulosti a výjev na hrázi rybníka znovu se rozvíjel. Dostaveníčko. Dívka, jíž byl slabomyslný vnucován, zavolala si ho, aby řekla mu, že měla jiného, jeho ale že si přece nevezme. Mladík rozzuřen uhodí dívku a sám klesne k zemi v záchvatu padoucnice. Dívka spáchá samovraždu skokem do vody. Když mladík nabude vědomí, vytahují utopenou z vody.

Pro soudce je věc jasná. Nedá se mýliti nesmyslným blabolením mladíkovým. Našlo se, že dívka se zapomněla. Ovšem s nikým jiným než s mladíkem obžalovaným. Aby zahladil následky milostného poměru hodil dívku do vody.

Že mladík zapírá, je podivné a nanejvýš podezřelé. Věc obratného soudce je vynutiti vyznání zločincovo. Dokazuje mu, že tvrzení jeho, že o ničem neví, je nepravděpodobné. Opatrně a vychytrale láká ho z léčky do léčky. »Vy jste tedy o tom nevěděl, že ona je samadruhá? Vy jste se asi rozhněval, když vám to řekla? Bál jste se, že vám stropí ostudu? Hrozila vám snad a vy jste se takměř jen bránil a shodil jste ji s hráze?«

Otázky tyto opětoval soudce v různých variacích stále a stále, po několik dní, vyslýchaje mladíka několik hodin nepřetržitě. Konečně odvolal mladík své původní pravdivé výpovědi a doznal, že o tom nevěděl, že se rozhněval, když to zvěděl, že se bál ostudy, že mu hrozila a že on bráně se, strčil do ní, tak že padla do vody. A tak ji zabil.

Na základě vlastního doznání skutku odsouzen byl domnělý vrah k smrti provazem. Samovraždou předešel výkonu rozsudku.

»Bylo to doznání pravdy?« zněl dotaz Sibyllin zvukem odbíjejících hodin.

Soudci vstávaly vlasy na hlavě. To byl přece jeho nejbrillantnější výkon soudcovský a způsobil oprávněnou sensaci. Nyní byl odsouzen, doznával si to.

»Nikoli,« mumlal.

»A co pudilo tě odsouditi nevinného?«

»Nezřízena ctižádost, nesvědomité neomylnictví a pošetilá bravurnost.«

»Ospravedlňuješ se?«

»Odsuzuji se.«

Sklonil hlavu. Rty Sibyliny již již otvíraly se k verdiktu.

V tom zachytilo cos okraj vysoko se vznášející misky osvobození. Byly to drobné, dětské ručky. A div! Miska povolovala, nížila se a miska odsouzení stoupala.

Kadeřavá hlava ubledlého dítěte vynořila se nad miskou osvobození. Ručky tlačily tak úsilně, že pot perlil se na jasném čílku. Stříbrný hlásek pozvednul se v hluchém tichu a zdálo se, jako by i Sibylla naklonila mocnou hlavu, zavřela neúprosné rty.

»On mne chránil, sirotka, před hrabivými příbuznými, on jediný, on soudce.«

V parách zaplanul nápis: »Justitia bonorum custos!«

Ale nikoli radost, leč palčivý stud zavlnil srdcem soudcovým.

Zda nebyl to skutek, jejž zval sám přenáhlením, jejž zapíral, protože uzavřel mu na dlouho kariéru postupu. Tehdy, mladý soudce, s nevyhaslými ještě ideály o absolutní spravedlnosti, odvážil se vystoupiti proti velmožům utiskujícím sirotka, odvážil se nedati jim za právo, obhájil nároky sirotkovy. A co z toho měl? Osiřelé hrabátko zemřelo dvě léta na to, dědictví připadlo přec lakotnému příbuzenstvu a jemu zbyla zášť a nepřízeň.

Nyní teprve, tváří v tvář pravdě, byl hrd na mladickou pošetilost tu. Dětské ruce nepovolily a soudce nedivil se ani, že obě mísky se konečně vyrovnaly.

V tváři věštkyně rozlil se pojednou měkký, májový svit, prázdné oči zaplály něžným leskem hvězd a věkovité rýhy kol úst změkly v úsměv. Dechla a miska osvobození klesla ještě níže. Hlas věštkyně zněl líbezně a osvěživě jako skrápání rosy nebes.

»Jdi, soudce, a pamatuj, že sám sebe jsi odsoudil. Ale přece nejsi dosud odsouzen. Jiná je podstata práva, než jsi ji pojímal a jiná je spravedlnost než člověk se domýšlí. Není zlomek, leč celek, nevyvěrá pouze z nenávisti ke zlu, ale rovněž, ba více z lásky k dobru. V milosrdí šíří se její kořen, slitování je vláhou její a plod roven je semeni a obé jsou skutky lásky. Neslouží spravedlnosti, kdo vykonává její příkazy se srdcem nemilostivým, ale soudce spravedlivý v klesajícím vidí bratra zbloudilého, jenž hoden je více soudu srdce než soudu nenávisti. Proto i tobě za jediný skutek lásky prominuty byly viny mnohé.«

Hlas Sibyllin váznul, tratil se, páry houstly, pluly přes zjasněnou tvář její, skvělá zář oslnila oči soudcovy, že přivřely se, zabolely — otřes prošel jeho tělem . . .

— — — — — — — — —

»Co je ti, Inocenc? Proč sténáš?«

Pan rada otevřel oči a uzřel úzkostlivou tvář své choti. Stála u jeho lože se svíčkou v ruce a třásla jeho ramenem.

Pan rada vyvalil oči. Oba manželé zamlčeli se na chvíli.

»Kolik je hodin?« vypravil pan rada ze sebe konečně.

»Půl desáté,« oznamovala paní radová.

»Půl hodiny, je to možné?« zabručel pan rada. »Prožluklé mélnické!«

A zamyslil se znovu. »Osvobozen,« šeptal bezděky a skrčil se.

Paní radová se polekala.

»Inocenc, je ti něco? Abych ti svařila thé —?«

»Nikoli, miláčku,« odvětil rada neobyčejně měkce. »Lehni si jen, ráno ti budu vyprávět, co se mi zdálo.«

Ale ráno nevypravoval nic. A od toho dne jako by přestal býti tím, čím byl dříve, totiž řízným kriminalistou, postrachem všech obžalovaných, ať vinných, ať nevinných.

V jednání jeho vloudila se jakási úzkostlivá nerozhodnost. V senátu hlasovával ne-li pro nevinu, tož alespoň pro polehčující okolnosti, často pro takové, jež byly v očích ostatních soudců směšně bezvýznamny. Důsledně navrhoval tresty pod zákonitou mírou, nerozohňoval se více ani pro sebe krasší případy a právnické oříšky. Pan státní návladní považoval ho za nedlouho za svého osobního nepřítele, tak kritisoval rada Karásek jeho sebe pečlivěji sestavené obžaloby.

Zdětiněl, řekl o něm president a to bylo jako ortel odsuzující.

O postupu rady Karáska se více nemluvilo. Přeložili ho k soudu civilnímu, kdež rada Karásek zase uplatnil stkvěle svůj věhlas právnický.

Úřadoval dalších deset let, až jako vrchní rada dán byl do výslužby ku vlastní žádosti.

Mimoúředně jal se pan rada ještě za své aktivity pěstovati lidumilství, stal se podporovatelem a ve výslužbě předsedou četných dobročinných spolků a působil v nich vydatné a blahodárně dlouhá léta. Zejména ujal se spolku pro zaopatřování služeb propuštěným kárancům a poručil spolku tomu celé své jmění soukromé. Choť jeho zemřela o rok dříve.

VÁCLAV ŠTECH:

Předměstský Boccaccio.

Z povídek lehkomyslného člověka.

(Pokračování).

Neratovicích jsou lesy, myslil jsem si — a což teprve v řece! Tu se s tebou potěším — poklade — říkal jsem si, probodávaje zrakem chvílemi bělostný živůtek paní domácí, ve kterém se elastické formy její zmítaly — hlubokými povzdechy odpovídaje zároveň na její úsměvy.

Bábu jsem při tom bavil, jako by to se mnou jela balerina.

Dověděl jsem se za to kus rodinné kroniky.

»Už nedomovničím — mám hokynářství — ale něco lepšího, Vašnosto. U mne dostanou všecko jako v kupeckém krámě. Mandl mám s mechanikou. Moc nóbl partaje ke mně chodí.«

»Maminko, to jsou skály — že?« zašvehlila paní domácí. Chtěla svou roditelku zachrániti před nejhlubší blamáží — ale hokynářka byla v letu. Takový velociped nezastaví nikdo.

»I dej mi pokoj s hloupostmi! Jo — Vašnosto — domovnictví je sekatura. V zimě každému lámovi aby člověk běžel z postele naproti, když si zazvoní. Od toho jsou moje gychty. Teprve, když už byla tuhle Žanynka větší, zastala mne. Jak to cinklo — — —«

»Maminko, psali do té asekurace, jak je to s tou pojistkou?«

»To víš, že jsem si nenechala pověsit bulíka na nos — od zlodějů. To mají tak, Vašnosto: zaplaceno jsem měla až do prosince a někde se jim to v knihách ztratilo. Teď je v těch ústavech samá zlodějna. Upomenuli mne — víme! Ale já jim napsala evangelium! Člověk se musí umět ohánět. Ve kšeftě všecko si obstarám. To by neřekli, Vašnosto, že na podzim sama našlapu šest sudů zelí?«

Vagon se mohl rozletět, tak se smálo všechno před námi a za námi.

Ale já se udržel v rovnováze. Pohledy na paní domácí — mrknutí na tílko vdechnuté do hebké látky, prolámané na prsou kraječkami velikých ok, jimiž se hlásila k světu růžová ramena, poprsí jak z celluloidu — — ach, to mne zase usmiřovalo se životem.

Nebýti toho, popadl jsem bábu a vyhodil okny nebo utekl do sousedního vagonu. Ale tušil jsem, že tento účet mi vyrovná má paní domácí s úroky; nekřesťanskou provisi si přiběřu ještě sám.

Když se rozpovídala moje sousedka o zelí, které sama pěchuje do sudů, šťouchla ji dle všeho její dcera. Neboť vyjelo z mé dámy:

»Za to se stydět nemusím — to je poctivá práce — to není žádná darebnost! Vašnosto, na nohy jsem dobře. Každého roku jdu na pout do Boleslavi, a to tam i zpátky pěšky. Žanynka byla kolikrát se mnou. Ale když už byla větší, už mi ji moc okukovali. To vědí sám, Vašnosto, jak je ženská jenom trochu k obrazu božímu — to se najde hned tlamendrů —«

Vagonem rozzuřil se orkán smíchu. Tabule řinčely, podlaha dunčla — mužští smíchem se kuckali — ženské div neomdlévaly.

»Jo — nic se nesmějou, pánové. Je to tak. Ale já jsem matka od rány. Já byla hned jako sršeň. V Brandejse se mi kolem holky začal točit takový panák — myslil si, když má cvikr na nose, že se ho snad leknu, ale já jsem si plivla do dlaně, postavila se před něj — —«

»Dolany! Dolany!« řvali konduktéři, běhajíce kolem zastavujícího vlaku.

Všichni jsme vystoupili. Já byl dole první.

VI.

Bába mi zůstala na krku. V Kralupech, kde jsme posnídali v plzeňské pivnici, sedla si zase vedle mne. Všecky ženské mi očima říkaly: »Hleč!«

Ale já neztratil víru v sebe sama. Ani když si sedla do vlaku při jízdě do Neratovic sama ke mně. Pleskla mne při tom kamarádsky přes nohavici a zvolala vesele: »Z nás by nebyl špatný párek — co tomu říkají — Vašnosto?«

»Ale mami!« zakřikla ji dcera. Teď již nějak ostře. »Knastr« se smál, až se kolejnice chvěly.

»I mlč! Vždyť já to nemyslím do opravdy. Vědí, Vašnosto, že mi rozuměji.«

Viděl jsem, že plzeňské v Kralupech matku nějak povážlivě rozohnilo. Aby mi každou minutou nezpůsobovala svými výklady nesnáz, chopil jsem se jako kazijedu jejího vlastního prostředku: řeči.

Teď jsem já nepustil bábu ke slovu. Jako z rukávu jal jsem se sypati anekdoty. Osvědčený prostředek k ovládnutí situace.

Ukázal jsem, že jsem na tomto nástroji mistrem. Hokynářka se chechtala, až se za boky popadala, a když už chtěla někdy také

se svou troškou do mlýna, už jsem měl poznovu nabito. Jako z mitreuillesy hrnuly se moje historky a palba má byla tak vydatná, že jsem babu držel v šachu až do Neratovic.

Potil jsem se jako nedostatečně připravený student po proklouznutí maturitou, když jsem na neratovickém nádraží ucítil zase pevnou půdu pod nohama. A vida, že můj prostředek se osvědčil, osnoval jsem v hlavě další serie anekdot a šprýmů.

Vesele a spokojeně jsme poobědvali v zahradní restauraci, pak jsme se prošli blízkými lesíky. A potom hajdy k přívozu.

Na dvakrát nás přepravil hovorný dědeček na druhý břeh. Z blízkých vrbin byly za okamžik kabiny.

My mužští jsme byli již ve vodě, když se objevily konečně také dámy v koupacích úborech. Vesměs nových. Bylo vidět, že ženský svět pokládal toto číslo programu také za zlatý hřeb výletu. No — prohlédli jsme si paničky — prohlédli.

Mezi posledními vystoupila paní Řízková. Ach — zatmělo se mi před očima. Černým hedvábným kostýmkem byla jako oblita. Blýštěl se na tuhých formách výborně stavěného těla. V pasu útlá jako kytka pod manšetou — ale nad tím — lidé drazí — vše plno živobytí. Slunce běhalo světlými liniemi po blýštivé látce, byla to hra světel a stínů, před kterou šlo o rozum. Vím přece, co obnáší ženské pokolení — ale při této podívané bylo mi horko, že jsem čekal, kdy kolem mne začne voda vřít. Báječná ženská!

Ale osud pamatoval na mé ochlazení. Z vrbiny vylézala již také hokynářská matka za krásnou paní domácí. Na bábu navlékli nějakou spodničku a podivnou kacabajku — strašit mohla od minuty v třešňovkách. Tak se opovážila ohrožovati naše koupeliště.

Myslil jsem, že vysloužilé domovnici svěří ženské jenom hlídání svých svršků — ale bába asi chtěla také vzbuzovati pozornost, proto se strašidelně zakuklila, a hned za dcerou do vody.

Bylo po nadějích. Lepá žínka v skvostné černi elegantního kostýmku dostala gardu. Jakmile jsem přišel blíže popásti oči, už tu byla šeredná hlídka přede mnou. Ani ruky podat jsem se neodvážil. Hokynářka hlídala jako dračiště. Nebylo již pochyby, odhadla mne — odhadla — skrz na skrz! Hubičku dnes nedostanu, to už bylo nějak psáno ve hvězdách.

A tak se mi pojednou zastesklo ve vodě. A vzpomněl jsem si na krásnou paničku z protějšího domu, kterou jsem již tak dlouho k vůli své paní domácí zanedbával. Již jsem na ni nečíhal, ale vídal jsem, že nyní ještě častěji ukazuje se v okně. A vždycky v líbezných, až svůdných posicích S knoflíčkem na neklidné blúze skoro vždycky mívala nějaké nesnáze — ale mne už to neznepokojovalo. Myslil jsem jenom na svou paní domácí, zůstával jsem jí věren, jenom ta navštěvovala mou duši, když jsem přimhuřoval oči a vydechoval kroužky dýmu z cigaret, kolem té létaly moje smělé žádosti — a teď vidím, že mi cestičky k ní nějak zarůstají. Tento žandár v sukních hlídá panu domácímu poklad — poklad, na který se majitel sotva chodí dívat. A já bych se k němu šel třeba zadusit, skulinou bych se prosmykl — nehnul od něho —

Snad jsem přece chybil, že jsem tak rychle pustil svůj protějšek se zřetele Je to jistě vdovička — u čerta, to bývají zahrady bez vrátek!

Neměl jsem ji pouštět s obzoru tak docela, vždyť nyní tak často hází očima k naším oknům, střídá blúzy, koketuje leckdy i z úkrytu záslon — dokonce se mi jednou zdálo, že mi dávala rukou z pozadí jakési znamení. Ale já, své paní domácí oslovsky věrný a oddaný pošetilec, nereagoval na tyto výzvy. A to jsem chybil — chybil — —

V tom mne přešel zrak a sluch. Příval vody jako z protržené hráze zahrnul mne. Ženské se na mne smluvily, obklopily mne a najednou počaly na mne hrnouti proudy vody. Pak se daly kolem mne do tance — pak mne popadla nejpodnikavější panička za ruce, roztočila mne, podala druhé — no, rozpustilstva neslýchaná nyní nastala.

Vznikl v řece takový zmatek, že bych byl mohl zobjímati a zulíbati při něm celý »Knastr.« V jásotu, honění a stříkání bylo všechno dovoleno.

(Pokračování.)

VÁCLAV KROFTA:

Mrtvé mládí.

Usnulo tam za horami, v silhouetách tmavých lesů
moje mládí, jara dítě, ozářené štěstí jasem —
ještě hrstku jeho květů já si v bouři žití nesu,
ještě pár těch jeho písní probudí se v duši časem.

Usnulo tam za horami . . . za horami modravými,
jež se jako hrdé stráže vypínají na obzoru —
A ty hory ještě časem pozdvihnou se nad sny mými,
rozplamení duši k činu, šlehnou v oko jiskrou vzdoru.

V města hluku, v žití chvatu, kde se hořkost v nitro vbodne,
na náměstí ozářeném, kde se cizí pýcha leskne,
kde se nejvíc šíje hrbí před vrahy mé mluvy rodné,
tam se po těch horských stráží nejčastěji pozasteskne.

V silhouettách tmavých lesů usnulo mé krásné mládí,
divoké jak horský potok, omamné jak vůně vřesu.
V města hluk mne osud zavál . . . ruka smutku čelo hladí — —
to že už jen hrstku květů v žití bouř si z mládí nesu.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.
(Pokračování.)

rušnej neodpověděl. Kráčeli kus cesty mlčky podle sebe, každý zabrán svými myšlenkami. Došli tak skoro do polovice duby posázené hrázi Volešku, ve tmoucí tmě hlubokých stínů. V dálné dáli, od protějšího kraje rybníka, ozval se posupný chechtot kteréhos racka, vyrušeného něčím z nočního klidu. S levé strany, od Blat, stříbrným světlem politých, doznívalo zase kejhání pasoucích se tam hus a štěkot několika psů až ze Zbudova.

»Komáři štípají,« promluvil pojednou Krušnej, — třepnuv si rukou na tvář; »dá Pánbůh snad zítra vlažičku. Neškodila by, jen nepotrvá-li déšť po několik dní.«

»Nu, vláhy bylo dost ještě předešlého týdne. Ať raději neprší. Já se teď vrátím, dobrou noc! — či mi chceš ještě něco říci?«

»Už jsem ti řek', co mám na srdci. Jen přemýšlej o tom dělení. Tvoje slovo platí, u všech má váhu. Hleď, abys na to přemluvil starostu, aby předem naše obec byla s náma zajedno . . .«

Zakejhaly zase husy od Blat.

»Jen kejhejte! jen kejhejte!« zabručel Krušnej; »však bude brzo po vaší slávě, vy potvory! — Víš, Jouzo, stará nebude chtít slyšet o tom dělení. Bude to s ní kříž a boj a kdo ví, kolik těch ženských ještě nasadí proti nám, a řečí bude moc! Vztekat se budou, až se jim řekne, že je konec s těmi stády hus. Což tvoje, Jouzo, ta se tomu dělení vzpírat nebude?«

»Mám, chvála Bohu, ženu rozumnou . . .«

»Ovšem, ovšem, rozumnou! Stokrát jsem to prál té své. Má hus sotva sto.«

»Nevím ani, mnoho-li jich má, ale jistě ne více než kde která domkářka u nás, které jich tam pasou po stech.«

»To není v pořádku, vidíš! Tomu se musí učinit přítrž. Což pak je to rozum, když, řekněme, paní řídící z Pištína jich tam taky má osmdesát! Když má stará o tom zvěděla, div čert ji nevzal.

Potužak se nemohl udržet smíchu, slyše tato slova. Stanul pak, dal Krušnému ještě jednou dobrou noc, podal mu ruku a už odcházel zpět k Plástovicům.

III.

Krušnej se ubíral domů samoten se svými myšlenkami, pádné kroky odcházejícího Potužáka pohltila noční tišina. Šel a šel, ale volno mu nebylo, stísněnému srdci neulevil, ježto si musel doznat, že nepromluvil o hlavním účelu své návštěvy, aspoň ne o jednom předmětě, jehož dotknouti se zamýšlel. Pravda, o rozdělení Blat davno již uvažoval, počítaje, že by, kdyby bylo lze je provésti, více peněz těžil ze svých pozemků, byť i pro začátek zřizování a upravování luk z dosavadních pastvisek dosti velkých výdajů vyžadovalo. Byl rád, že v té příčině jeho přítel nejen mu neodporoval, nýbrž sám uznávaje výhod, jichž by poskytovala tato novota, ochotně na jeho úmysly přistoupil a za pravdu mu dával. Ujme-li se té věci Potužák, snáze a rychleji se provede, neboť slovo tohoto mělo velkou váhu, mnohem větší nežli slovo jeho. Než, jeho návštěva měla ještě jiný účel: chtěl zvěděti, jak by se Potužák zachoval, kdyby on mu dal na srozuměnou, že by si přál, oženiti svého nejstaršího syna Jakuba s Apolenou. Požádati proň o její ruku, neměl odvahy, ale jen tak jakoby mimochodem dotknouti se té věci zamýšlel, aby seznal, nezachoval-li by se v té příčině Potužák naprosto odmítavě. Nadhoditi tak něco, třeba jako by žertem, nic více. Ale i od toho odpadla mu odvaha, ačkoli slovo naskočilo několikrát na jazyk a i přes to, že vhodná příležitost, se naskytla promluviti je. Což mu neřekl výslovně Potužák, aby Jakuba oženil? — a on, místo aby se slova chytil, žvanil cosi o svárlivosti a umíněnosti své ženy, která nechce nijak pomýšleti na odchod do výminku. Měl říci: »Kdyby Jakub našel nevěstu jako, řekněme příkladem, tvou Apolenu, však že by přece skrotla. Na tebe by si netroufala a na ni také ne, protože je tvá dcera.« — Tohle sice nebylo s plnou pravdou, ale na tu chvíli by to bylo pomohlo a Potužák by byl dal na srozuměnou, co by o takové věci soudil. — Než, strach, že by odpověď mohla dopadnouti na dobro odmítavě, sevřela mu hrdlo, a vedle toho také pomyšlení na rámus, kterým by jej uvitala doma stará, kdyby zvěděla, že bez předchozího domluvení se s ní Potužákovi nebo komukoli jinému něco takového byť i jen napověděl. A že by se dříve nebo později dověděla, o tom nebylo lze pochybovati. Však Potužák by se byl dovtipil, kam řeč míří, a, ne-li jiným, aspoň zase své ženě by se o ní zmínil, a ta i bez všelikého zlého úmyslu by to dojista na jiných místech udala. — Kdyby jeho stará měla jen špetku rozumu, kdyby jen trochu pomýšlela na budoucnost a na očích neměla pořád jen sebe a svoje bláhové a z nezřízené, hloupé pýchy plynoucí choutky v příčině druhých svých dětí, věru, Bohu by musila děkovati za to, že mu vnukl myšlenku, ucházeti se pro svého syna, budoucího hospodáře na statku Krušnejch, o dceru Potužákovu! . . . Osm tisíc na hotových dostane se jí věna! — to věděl on zcela určitě, jako vůbec každý člověk po všech Blatských vsích! . . . Osm tisíc! taková pomoc a takové děvče k tomu! — a věc nespěchala: Apoleně bylo jedva šestnáct let a dva roky, pět let třeba by se mohlo počkat, jen kdyby bylo lze počítat na možné konečné svolení Potužákovo. A proč by venkoncem Potužák nesvolil? — Krušných statek byl dobrý, ještě větší než statek Potužákův, a grunty při něm byly lepší. Pravda, osm dětí, ale ty se odbudou. Jen Josef kdyby už toho doktora udělal! Ani krejcaru už mu nedá, však ho stál dost peněz! Potužák uvidí, že on tenhlekrát nepovolí. Frantík at je doma, když se učit nechce. Ferdu a Matouše odbude každého tisíci zlatými. Z děvčat mu dělá největší potíž nejstarší, Rozárka; čert aby vzal toho mládka, jehož si vzala do hlavy a od něhož upustit nechce, ačkoli se o ni ucházelo už několik ženichů, mezi těmito jakýs selský synek z Nového Sedla, který zdědí pěkný statek a, jak mu dal vědět, spokojí se věnem dvou tisíců zlatých, dvou krav a jednoho hříběte. Dostane ji a mládkovi se ukážou dvéře, jakmile se objeví. — O Ančiných spádech a milostných pletkách on jediný ze všeho Blatského obyvatelstva neměl tušení; přenechá ji mámě, ta ať si s ní dělá, co se jí líbit bude, a také s Mařenou. — Myšlenky jeho vrátily se zase k Jakubovi; promluví s ním zítra, prohodí k němu slovo, že by Apolena Potužákovic byla proň vhodná nevěsta a že by Potužák mu ji snad dal, třeba ne hned, protože holka je mladá, ale přece později; jen zamluvit si ji bylo by záhodno, dokud se jiný o ní nebude ucházet. Nepochyboval, že Jakub bude rád takové nevěstě. — Ale Jakub se ho zeptá, mluvil-li on už o tom s Potužákem . . . Co mu odpoví? — Řekne mu, že mluvil, aby mladíka nezastrašil, ale zároveň mu uloží naprosté mlčení, dokud věc nenabude určitých tvarů . . . Že jen nepromluvil již o tom s Potužákem! Možná dost, že by tento byl s chutí přistoupil na jeho plány a že by ke všemu byl podal pomocné ruky, aby se vymanil z poručenství své ženy. Své ženy! — jak myšlenky mu kroužily hlavou, v luzné sny o budoucnu splývající, vynořilo se i pomýšlení na boje, jež mu s ní hrozily, a jakýs posupný hlas se ozval v jeho nitru, hlas, před nímž padaly všecky ostatní před-

stavy a který děl s neúprosnou tvrdostí: »Je všecko marné, co zamýšlíš! Ničeho nesvedeš, jsi doma páté kolo u vozu!« — A smutno mu stalo v jasné letní noci . . .

Nešel více po hrázi duby a křovinami osázené, širým, otevřeným krajem se bral, zahýbaje v pravo k Pašicům. Hlava v před se klonila, oči na zem se upíraly, nebloudily po pláni měsíčním světlem jako stříbrem polité, rozbíhající se, mizící v kmitavém šeru nedozírných dálav. Nedaleko něho vyletělo drkajíc hejno koroptví, v obilí zavrzal chřástal, jemuž opodál odpovídal druhý, třetí; v rákosí v pravo, poněkud k zadu, kvákaly divoké kachny a sta cvrčků pělo jednotvárnou píseň svou. Kráčel cestou svou, nevšímaje sobě těchto zvuků, rušících velké ticho letní noci, ani psího štěkotu, dorážejícího k němu z blízkých Pašic, ale pojednou se mu zdálo, že slyší dusot blížících se proti němu lidských kroků. Nemýlil se: kroky se přibližily a po chvíli vynořila se z nízkého úvozu asi dvě stě kroků před ním mužská postava, oblitá tímže stříbrným jasem jako všecky předměty vůkol, pláň, suchopar, obilní lány i potroušené kře hlohu a šípku, velká již o sobě, ale přímo obrovitých, nadpřirozených rozměrů nabývající v této třepetavé, mihotající se hře nočních světel a stínů. Ulekl se, vida tuto postavu, ana rychlými, pružnými kroky v ústrety se mu šinula, stanul a vytřeštil na ni oči . . .

Než, málo vteřin ještě, a už poznal tohoto člověka, s nímž před chvílí ještě ve svých myšlenkách se zabýval. Byl to Petr Radonický, knížecí mládek a nápadník jeho dcery Rozárky.

Ten člověk byl u jeho dcery, nadešla mu myšlenka, od ní přichází. Zlost jím zalomcovala, bez tak jej měl v nenávisti jako vůbec všecky knížeci, najmě hajné, baštýře a vůbec všecky pěšáky. Pohlížel na ně jako na jakýs druh neustále slídících psů krváků a velice nemile nesl, že dcera se s takovým spustila. Nebýt jeho ženy, proti níž ničeho nezmohl a která tomuto poměru nadržovala, dojista by ho byl do domu nepustil a každému styku s ním zabránil. I beztak s ním nikdy nepromluvil, jedva na daný pozdrav odpovídal. Kdyby se ho někdo byl ptal, proč tyto lidi má v nenávisti a co mu učinili zlého, neb v čem mu překáželi, sotva by byl nalezl jiné odpovědi nežli tuto: »A tak! jsou to darmožrouti a neřádi! Na nic dobrého nepomýšlejí.« — Co byl živ, nepodnikl ničeho, z čeho by se byl mohl střetnouti s kterýmkoliv z nich; ani ve snu ho nenapadlo, aby si šel zapytlačit do pole, do lesa, nebo do rybníka. Byl to vrozený, instinktivní odpor, jejž v sobě cítil potomek po dlouhé věky porobených proti výkonným orgánům a představitelům utlačující, týrající je vrchnosti, odpor, k němuž se družila jakás tajná hrůza, jakýs strach, nepřicházející zplna k uvědomění, ale který mu bránil, projeviti jim otevřeně svoje nepřátelské smýšlení.

Poznav mládka, Krušnej začal pěsti a umínil si jíti mimo, jako by ho neviděl.

Než, mládek, došed ho, pozdravil jej, řka s přívětivým úsměvem na rtech:

»Dej vám Pánbůh dobrý večer, pantáto!«

»Dejž to Pánbůh a vam taky,« odpověděl Krušnej, zdvihnuv jedva hlavu, a šel svou cestou; ale mládek nehodlal jej takto pustiti. Stanul před ním a oslovil ho.

»Jdete od Plástovic, pantáto? Nikoho jste nepotkal cestou?«

»Nevěděl bych, koho bych byl potkal,« zabručel sedlák.

Kdyby byl potkal sto lidí, byl by je všecky zapřel; nikoho by byl neviděl a viděl li, nikoho nepoznal. Chce-li slídit ten chňap, ať si slídí sám, on ho nikomu nepovede na stopu. To by se mu tak vyplatilo!

Mládek se nehýbal.

»Podívejte se, pantáto, tamhle,« pravil, ukazuje prstem směrem k jihozápadu, kde široká, lesknoucí se hladina rybníka se ztrácela v šeru.

»A co by tam bylo?« zabručel Krušnej, dívaje se maně v naznačenou stranu.

»Dva plameny se tam třpytí, zrovna směrem k Výhlavi, pod císařskou silnicí.«

Jen velmi bystré oko stačilo znamenati slabounký zákmit dvou ohníčků, jež, viděny na tuto dálku, zcela podle sebe býti se zdály, ale v pravdě na sto metrů od sebe vzdáleny hořely. Krušnej, jehož oči viděly právě tak dobře do dálky jako oči mládkovy, zcela určitě je postřehl, tyto plameny; nicméně se tvářil, jako by ničeho neviděl.

»A co by tam hořely za ohně?« prohodil nevrle, maje se k odchodu.

»Jsou na rybách, dojista jsou, pakáž zatracená!« zaskuhral mládek; »měli jsme nějaký čas pokoj, dokud seděli v kriminále ti chlapi Lochmout a Kozlík z Hluboké a bratři Karhounové ze Zlivi byli někde ve světě. Sotva tu jsou, už to zas začíná.«

Lochmout a Kozlík byli v očích Krušného vším jenom ne zloději. Pytlačili v knížecích revírech a lovili »kluky« z knížecích rybníků a to jim z té duše odpouštěl, ba, za neohrožené bohatýry je pokládal. Jinak pohlížel na bratry Karhouny. Ti sice též brali knížeti pánu dříví z lesa, léceli oka na jeho zvěř a chodili na jeho ryby, ale vedle toho nešetřili též sedláků, jimž kradli vepře a drůbež, ba, byli v odůvodněném podezření, že, asi pět roků tomu, ukradli tři hřibata s pastvy na Blatech, kteryžto zločin se jim však dokázati

nemohl. Za to byli dopadeni o masopustě minulého roku, právě když jemu, Krušnému, uloupili ze zavřeného chlévce tučného krmníka. Celé Pašice se tenkrát na ně sběhly, vepře jim uzmuli a zbiti byli, že sotva domů dolezli. Vedle názorů však Pašických včetně Krušného na tomto trestu se mělo přestati, ale kdosi udal věc soudu, čímž se svým krajanům málo zavděčil. Kde kdo byl obeslán za svědka, rozumí se, že v prvé řadě Krušnej, jemuž nastaly časté a mrzuté dochůzky na Hlubokou a do Budějovic; nad to mu vzkázali darebové, aby se měl na pozoru, že pomstě jejich neujde, až vyjdou z kriminálu, v němž stát se po čtyři měsíce o jejich ubytování a stravování poctivě staral. Když pak, asi rok tomu, brány žaláře se jim otevřely, zapomněli patrně na slíbenou pomstu, neboť odešli kamsi do světa a po ten čas nebylo o nich slechu, tak že Krušnej, který s velkým strachem pohlížel vstříc jejich opětnému objevení se, skoro už na ně nevzpomněl; slyše nyní, že jsou zase ve Zlivi, nemálo se ulekl. Jako blesk projelo mu hlavou, že třeba dnes už naň někde číhají, a umiňoval si pevně, že v noci více nohou nepáchne ze svého obydlí. Nebyl by se ani v nejmenším rozpakoval přijati průvod mládkův, ba, požádati jej, aby s ním šel, kdyby z dalšího jeho hovoru nebyl vyrozuměl, že Radonický je na služební obchůzce a že by tudíž takove žádosti vyhověti nemohl.

»Hrom aby tu bandu zabil!« zaskuhral.

»Ba! Čert nám je byl dlužen,« vece mládek. »Dnes v pravé poledne střelili za Vondrovem zcela na blízku Ohradského zámku po hajném. Rána ho sice minula, ale můžete si představit jeho leknutí. Jde to do živého, jak vidíte. Mne a Žemličku vyslal pan porybí semhle na Volešek, abychom tu hlídali. Včera nějací chlapi lovili ve Zvolenovu, dnes, jak se zdá, jsou zde při práci. Ještě v noci máme dát rapport, viděli-li jsme co. Picinský hajný se k nám přidal a také baštýř z Vomáčky; jdou dolem po druhé straně, a Výhlavský baštýř s jedním pěšákem se drží na císařské silnici, aby je dopadl, kdyby snad tam tudy utéci chtěli. Nesmím se omeškat. Dobrou noc, pantáto!«

Kývnul hlavou, usmál se trochu, tak že se zaleskly ve světle měsíce jeho pěkné bílé zuby, a již odcházel svým lehkým, rychlým a pružným krokem.

Krušnej stál jako přimrazen, obličejem obrácen k rybníku, dívaje se upřeně ve stranu, kde byl spatřil plápolající ohně. Viděl je tam dosud. Napadlo ho, že, loví-li tam bratři Karhounové, na něho číhat nebudou. Bůh jim naděl hojné kořisti! — aspoň nebudou míti pokdy, s ním se obírati. Ještě lépe by bylo ovšem, kdyby se lajdáci dostali zase za pevnou závoru. Ale, kdo ví, jsou-li to zrovna Karhounové, kteří loví; mohli by to být i jiní . . . Snad by se doporučovalo, spustit se za mládkem a vrátiti se do Plástovic; čekají-li ho u Pašic, utrou hubu a s nepořízenou se vrátí . . . Jižjiž se chtěl vydat za mládkem, který zatím už takový kus cesty urazil, že by jej sotva byl dohonil, a zahouknout naň, aby počkal, se mu přece jen příčilo, samotnému pak jíti se mu nechtělo: strach tou měrou mu vjel do těla, že pojednou vše ho děsilo, vše naň působilo přísérně, stíny, světlo, houštiny, stromy, hlasy ptactva, jichž si do té chvíle hrubě ani nebyl povšiml; připadalo mu též, že páry, jež obestíraly obzor na západě, houstnou v hrozivé mraky a Blata na severu jako by se vlnila, jako by dlouhé, příšerné stíny, jimiž fantazie jeho dodávala tvary nevídaných, nemožných oblud, němým rejem se přes ně převalovaly. Zachvěl se; pot, jenž stál na jeho čele, stydnul, zuby jektaly, rty šeptaly slova zažehnávající zlé duchy noční, která rázem mu přišla na paměť, ač dávno, snad z útlého dětství, jich nevyslovil ani vysloviti neslýchal. V Pašicích, jichž bíle omítěné domy viděl zcela blízko před sebou, ozval se ponocný: jedenáckrát zavzněl pronikavý zvuk jeho píšťaly. Jedenáct hodin! — že se jen tak omeškal! — Vzpomněl si, že málo let tomu, jeho soused Matoušovský, bera se touže cestou, kterou on nyní šel, ošálen byv kterousi příšernou vidinou, zabloudil v těchto místech a bez mála by se byl dostal do rybníka, ač znal, jako on sám, každý keř, každý kámen, každou louži po celých Blatech, nad to u samých Pašic; tvrdilo se sice, že Matoušovský byl tehdá opilý, ale tento nijak se k tomu nechtěl přiznat, stoje na svém, že ho z ničeho nic šedá mlha obestřela a že jakási tajemná síla, jíž si uvědomiti nemohl, jej neustále v pravo popohánělа, až stál u samého rybníka. Píšťala ponocného, která v tom okamžiku k němu dozněla, zahnala mlhu i nečistou sílu, poháněnější ho vpřed, a zachránila jej. Dostal se domů bez nejmenších obtíží a z vděčnosti poslal nazejtří ponocnému pytel pšenice a zaplatil zaň deset mázů piva. On, Krušnej, nic jinak než celé Pašice a celá Blata se smál tehdá Matoušovskému a nevěřil jeho vypravování, ale, kdo ví, neměl-li přece pravdu. Vzpomněl si i na jiné, této podobné události, zřejmě tomu nasvědčující, že na Blatech se dějí někdy věci, jichž nelze vysvětliti přirozeným způsobem . . . (Pokračování.)

KRAJINÁŘ VÁCLAV JANSA.

Zní to jako paradox a přece je to jen pravdou, že Václav Jansa, tvůrce Staré Prahy, jest každým svým rysem, celou svou bytostí — venkovanem. Synek šafářův, mezi selským lidem vyrostl, a z lidu venkovského vsáklo do jeho duše tolik jarosti, svěžesti a zdraví, že při vší snaze po stálém rozvoji dovedl odolati všemu, co jiné zlákalo k »chorobným« směrům v umění. On, pravý venkovan svou statnou, zdravím kypící postavou, plný veselí a humoru, nemohl malovati jinak, než viděl.

A bylo opravdu potřebí té selské houževnatosti a pracovitosti, aby probil se životem a překonal vše, co se mu stavělo v cestu. Z obecné školy dán byl na učení ke kupci a stal se kupeckým pomocníkem — i v Praze stál za pultem a prodával kávu a cukr, tuším, že u »červeného raka« na Poříčí. Nemoha dostati jeden čas místa, neváhal obléknouti fráček sklepnický na kterémsi velkém venkovském nádraží, ale ukázalo se, že hvězda jeho nevede ani k rozsáhlému hotelu. Již druhého dne padl i s tácem plným jemného nádobí, svlékl fráček a prchl hledat nové dráhy. Jako pravý selfmademan toužil výše. Tam na dně jeho srdce ležela již dávno jedna krásná tužba — ale ne, na to nebylo při nedostatku prostředků i přípravného vzdělání ani pomýšlení. Prozatím uchytil se tedy jako písař v advokátní kanceláři — i v tom byl krůček do předu. Časně z rána, nežli odešel do kanceláře, toulával se po okolí venkovského městečka a kreslil a maloval. Konečně ležela před ním kupa výkresů, pár nastřádaných grošů zvonilo v kapse — sebral se a nesměle hlásil se o přijetí do malířské akademie pražské — a byl přijat. Hvězda jeho zazářila.

Václav Jansa.

Na malířské akademii pražské pobyl však jen krátce, nebylať tenkráte ještě škola ta vypravena jako akademie dnešní, a odebral se na akademii vídeňskou. Zde dosáhl ceny Fügerovy a platil za jednoho z nejlepších žáků krajináře prof. Lichtenfelsa. Roku 1891 vrátil se do Prahy, kam předešly ho již četné illustrace, oblíbené v českých listech obrázkových a s návratem tím počíná teprve plný rozvoj jeho sil a talentu.

Kdyby bylo dnes možno shrnouti pod jeden krov vše, co vytvořil štětcem, pérem, uhlem i tužkou, užasli bychom nad obrovskou jeho tvořivostí a pilí. A jen »nulla dies sine linea« bylo tu znamením, v němž Jansa zvítězil. Práce je pro něho životní potřebou, je mu radostí, je mu vším.

Zprvu hledal malebná zákoutí, romantická skupení skal, staré hrady a mlýny, motivy kdysi tak oblíbené, ale pak promluvila k němu duše české krajiny s prostou svou jímavostí, zamiloval si ji v širokých jejích obzorech Polabin, v nevystihlém smutku jejích jihočeských rybníků, v růžovém úsměvu jejích vřesovišť, ve stříbrném zvlnění jejích požehnaných lánů, a odtud počíná evoluce jeho

umělecká, která nezastavila se ani před problémem tak obtížným, jakým byla rozsáhlá, jednotvátná krajina panoramatu bitvy u Lipan a která vede jej vždy k jemnějšímu a hlubšímu vystihování nálady a k smělejší hře barev. Kdož by nevzpomněl tu na jeho veliký obraz rybníku Tisého s onou kovově modrou barvou blížící se bouře na oblacích i rozlehlé dálce vod, kdož neslyšel tichý šum a hlasité bzučení čmeláků nad širokým pruhem lada, pokrytým kvetoucím hadincem a komu nevlichotil se do srdce svou večerní náladou na ostrově Kampě na poslední výstavě Rudolfinské!

Ano, venkovan Jansa pochopil, že jest potřebi rychle zachytiti mizící krásu staré Prahy, nežli podlehne zkáze, a sto a padesát listů jeho akvarelů staropražských pojistí mu vděk a památku na vždy. Dnes, kdy díla jeho zmocnila se reklama, leckdo snad nevrle pokrčí ramenem, ale budoucnost jistě oceni, co bylo a je v Staré Praze Jansově zásluhy již tím, že tu je a nad to v kresbě tak věrné a svědomité. Jaroslav Vrchlický pozdravuje dílo to slokami:

V šťastné chvíli zázraky Minulosti
Tvůj chyt štětec, srovnal vše, zladil v souzvuk,
štíty, římsy, paláců heraldické
fresky a znaky.
Dnes když chodec zbloudilý v noční chvíli
kráčí městem zkaženým novou dobou,
ani neví, netuší, co let virem
ztratili vnuci.
Teprv doma listy Tvé probíraje,
co vše ztratil, pochopí — vzdychne, usne,
pak sen z Tvojích obrazů jde mu hlavou
o staré Praze . . .

Vedle jiných prací Václav Jansa hojně maloval krajiny přímořské, tišiny a zátoky mořské i divoké příboje, ale jeho pohledy do starých ulic pražských a náladové jeho obrazy českých krajů jsou nám v díle jeho nejmilejší.

Jansa je milý, srdečný člověk, otevřený a přímý. Nenávidí obřadnosti, nenáleží k žádné koterii umělecké, o spolkový život již dávno se nestará. Dovede pracovati celý den bez ustání, ale večer najde jej ve společnosti čilého a veselého, plného samorostlého vtipu a žertu. Mezi malíři nemá mnoho přátel, spíše nepřátele a to zásadní, takové, kteří si řekli, že jej neuznají, ať činí co činí. Na Akademii visí pro něho tabulka: »Zanechte naděje« . . . a ke stolici professorské má cestu zatarasenu. Jansa nedbal a nedbá. Jméno jeho má velký zvuk, obrazy jeho se hledají, soukromá škola jeho malířská zkvétá.

Za to tím více přátel má Jansa mezi literáty. Sám čtenář horlivý a knih milovník, dlívá rád ve společnostech literárních, kde rád je také vídán pro svou bodrou povahu. Spolek »Máj« nejednou ocenil již jeho ochotu a přátelskou pomoc při svých podnicích, a tak splácíme jen staré dluhy, upozorňujice dnes na jeho velké umělecké dílo.

A. K.

Václav Jansa v atelieru.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

= **Almanach Ústř. Matice školské.** Letošní jubileum matiční má býti oslaveno též uměleckým památníkem. Redakci Jaroslava Vrchlického, Františka Heritesa a Frant. Sekaniny má býti opatřena literární část publikace, o jejíž illustrační výzdobu pečuje družina výtvarníků. Spisovatele, poslance a osoby veřejného života našeho se účastníci žádáme, aby nečekajíce zvláštního vyzváni, na něž není času, poslali příspěvky své (básně, krátké stati, afforismy, hesla) k tomuto účelu. Co bude zasláno naší redakci pro chystaný památník, ihned dodáme jeho pořadatelstvu.

= **Waclaw Sieroszewski,** z něhož poprvé podáváme v českém překladu větší ukázku, jest dnes vedle Žeromského a Reymonta z nejtalentovanějších mladých polských belletristů. Narodil se roku 1858 ve vsi Wólka Kozlowska (gubernie varšavská). Ze studií gymnasijních vrhl se na řemeslo a pro účast v dělnickém hnutí ve Varšavě byl vypovězen na Sibiř, kdež za dlouhého svého pobytu oddal se po důkladném studiu činnosti literární. Po dvanácti letech byv propuštěn, vrátil se do své vlasti, procestoval

VÁCLAV JANSA: -
LABE U KUNĚTIC

též krajiny kavkazské a nyni žije ve Varšavě. R. 1900 bylo mu přechodně snésti opětné zatčení.

Poznav důkladně chladné, nehostinné kraje sibiřské, obral si za látku svých praci jejich přírodu a život jejich obyvatelů, Jakutů, Tunguzů a ruských vypovězenců.

Mistrným způsobem líčí Sieroszewski bídný, mnohdy až strašný v kruté bídě a utrpení život sibiřských domorodců, lidí to stojících na velice nízkém stupni kultury, schopných však přes to též velkých obětí pro obecné blaho.

A mezi těmito »nejnižšími z nízkých« líčí nám autor hrozný život vypovězenců, plný duševních muk, život politických »zločinců«, lidí většinou vzdělaných, nucených ve svírajícím, temném ovzduší tráviti mnohdy celý život, nudný a jednotvárný, který je dohání mnohdy až k šílenství.

Mimo hojné práce belletristické vydal též Sieroszewski obsáhlé, důkladné dílo ethnografické o Jakutech p. t.: »Dvanáct let v zemi Jakutů«.

Povídka »Dno bídy«, kterou Sieroszewského uvádíme prvně do české literatury, jest vedle románu »Na pokraji lesův« a poslední práce »Útěk« z vrcholů vypravovatelského umění Sieroszewského. Spisovatel sestoupil tu skutečně až na dno lidské bídy, líčí utrpení přímo Jobova, nad něž nemůže snad býti větších, ale i tam, kde dotýká se věcí až odporných, září nade vším zmírňující jas ryzí humannosti, povznášející soucit, a v mistrné krajinomalbě uchvacuje vás letem své poesie. Je to zejména postava malé Byterchaj, která vpadá sem jako paprsek do té bídy a je zalita nejčistší poesií mládí. *C.*

=— Český, vlastenecky smýšlející důstojník a tím spíše důstojník starající se o domácí literaturu jest mezi dvojbarevným suknem u nás pořád ještě bílou vranou. Na svůj rod a původ rozpomínají se obyčejně až v civilním kabátě — v pensi. Zajímavého příkladu národního uvědomění důstojníkova dočetli jsme se u příležitosti nedávných Prešernových slavností v celjském slovinském listě »Domovina«.

Roku 1901 v srpnu manevrováno kolem Bledu. V Radovljici ubytované ‚ruské' setnině velel nebožtík setník Albert Martinčič. Dne 12. srpna před odchodem svolal setninu kolem sebe v kruh a tázal se vojáků, znají-li Prešerna i které jeho písně. »Mám radost,« pokračoval, vyslechnuv odpovědi, »že znáte všechny nejlepší. Dnes potáhneme kolem jeho rodného domku ve Vrbě, kde uzřel světlo 3. prosince r. 1800. Dobře si ten den zapamatujte! Než přijdeme k domku, povelím ‚V pravo hleď!' a musíte Prešernovi vzdáti čest jako kterémukoli jenerálu.«

Když se přibližili na deset kroků před Prešernův dům, setník vytasil šavli, s ním jeho důstojníci, a velel hlasitě: »Setnino, v pravo hleď!« Vojáci vykročili, jen zahřmělo, a defilovali před rodištěm básníkovým skutečně jako před nějakým jenerálem.

V celku jen nevinná anekdota, ale u nás i takový příběh je dnes téměř nemyslitelný. Kde jsou naši Zdiradové Polákové, Buriáni a Čeňští?

=— El. Řeháková: **Obrázky z krajů vzdálených i blízkých.** Nakladatelské družstvo Máje vydalo kruhům učitelským spisek neocenitelný pro vyučování zeměpisu, příručku pojednávající pěkným, ale prostým slohem o pozoruhodnostech zeměpisných, národech a jich zvláštnostech, velkoměstech a jich životě, pamětihodnostech vzdálené přírody, o nichž žactvo různých škol a tříd dovídá se všelicos z čítánkových článků, které však nutno ve škole vykládati. Spis, tak jak autorkou sepsán slohem sice prostým, srozumitelným, ale poutavým a nikoli neumělecký, bude vhod zajisté mládeži dospělejší, zajímající se o cizinu a cestování, které zeměpis školní nemůže poskytnouti tolik, kolik by mladé bádavé duše chtěly. Nesmíme zapomenouti, že dnešní zeměpis není nezáživným a nudným, jen paměť obtěžujícím předmětem, jakým byl za našeho mládí, kde se nám takřka jen o počtu obyvatelstva a rozloze zemí povídalo. Tak, jak se dnes chápe co soubor vztahů člověka a země, jak v zajímavé své knize »L'homme et la terre« nedávno zesnulý franc. geograf Reclus nejšíře vzdělanému čtenářstvu nastínil, není vědou malou, ale také nikoli nudnou. Autorka měla na mysli jistě moderní pojmutí zeměpisu, neboť zařadila do knihy i obrázky folkloristické, čistou turistiku i články o pamětihodnostech horstev, zemí a měst. Co pak činí spis tento zvláště cenným a vedle podobných spisů vitaným, že spisovatelka jistě většinu předmětů, jež zpracovala, sama viděla a poznavši je z autopsie přiléhavě, z paedagogického stanovjska vhodně a opírajíc se o dar belletristický, i barvitě a zajímavě líčí. Některých krajů sice neviděla, ale probravši dle kriterií vytčených jiné stati, prakticky tak ukazuje, jak by se měla mládež poučovati o místech vzdálených. I referent přiznává se, že četl knížku z prvu z povinnosti, pak se zájmem.

Podobná literatura dobře pomůže vychovávati mladičké geografy a z nejednoho učiní turistu v okrsku věku jeho přiměřeném. *s—a.*

=— Morris Rosenfeld: **Zpěvy z Ghetta.** Jar. Vrchlický je v naší literatuře pravým objevovatelem nových světů. Kolik autorů světové pověsti uvedl již k nám tak, že jména jako Hugo, Leconte de Lisle, Vigny, Carducci jsou nám dnes běžná jako kterékoli jméno domácí, na kolika stranách již rozšířil hranice českého obzoru! Tentokráte uvádí k nám básníka, jenž nepíše žádným ze světových jazyků.

Morris Rosenfeld narodil se r. 1862 v ruském Polsku z rodičů židovských, uprchl před vojenskou službou do Anglie a odtud přeplavil se do Ameriky. Jako dělník krejčovský poznal útisk a bídu pracujícího lidu z vlastního názoru, a ghetto Newyorkské

VÁCLAV JANSA
ŽNĚ.

jako Danteovo peklo rozevřelo před ním svůj hrůzyplný jícen. Tak povstaly jeho zpěvy z Ghetta, v nichž vypěti chce svou duši z bolesti své vlastní i celého kmene svého, po světě rozptýleného a pronásledovaného. Od prostičké písně, již při práci ulevuje svým žalům, dovede se poesie jeho povznésti až k vrcholnému vzletu ody, nesoucí útěchu lepší budoucnosti. Morris Rosenfeld je sionistou, je pravověrcem, a odtud ono podbarvení obrazy ze starého ritu a kultu židovského, jež socialním jeho motivům dodává zvláštního originálního rázu.

Ve výrazu prostý, dojímá Rosenfeld nelíčeností, upřímnosti svého stesku i soucitu, uchvacuje silou své víry i zoufalství. Básně v originálu psány jsou jargonem polsko ruských židů, jenž je směsicí staré hebrejštiny, němčiny, angličiny, francouzštiny, latiny i jazyků slovanských. V Americe jmenují jej »Yiddish«. Tento jargon povýšil Rosenfeld na básnický jazyk, schopný nejjemnějších nuancí a hudebních effektů. Vedle toho psal Rosenfeld i anglicky, a Američané přičítají jej ke svým básníkům. Spolek českých akademiků židů vykonal krásný skutek, vydav Zpěvy z Ghetta svým nákladem. Snad by se doporučovalo pokračovati na této cestě a dáti české literatuře díla jiných velkých Rosenfeldových souvěrců. Poukazuji z modernich jen k Israelu Zangwillovi a k znamenité básnířce americké Emmě Lazarus. —*a*—

-- **Výstava obrazů Jaroslava Špillara.** Je smutno v chladném krámu na Josefském náměstí, jehož stěny ověsili obrazy přátelé churavého umělce, jichž na sto tu visí v stísněných místnostech různého data, nestejné hodnoty, jeden z nich nedokončený . . Tragika nedožitého života, nedosněných tuch, drsně přervaného vývoje, ve chvíli, kdy umění jejich tvůrce počalo hnáti na nové květy, mluví z nich k Vám.

Do časů kvetoucího národopisného lyrismu padla léta jeho uměleckých začátků. Šel na Chodsko svářen romantikou jeho minulosti i životem dneška ustrnulém na formách jinde již vymřelých. Jeden z posledních našich malířů-novellistů; vyprávěl a popisoval poctivě a suše dějiny Psohlavců i život jejich potomků, s čistě vnější jeho stránky, zastiňován i tu šťastnějším svým soupeřem na poli národopisné malby, více malířštějším Úprkou. Ale léta ztrávená uprostřed drsného pohorského lidu, jejich lopoty a bídy, nezůstala bez účinku na umělecké jeho nazírání. Nahlédl hlouběji do života svých modelů, poznal drtivou moc je obklopující přírody, na niž pohlížel dosud očima výletníka, vešel v intimnější a srdečnější styk s ní i s jejími »pány«. Počal přerod. Poznal bezútěšnou dřinu svých Chodů, jejich tuhé boje s přírodou o kus živobytí, s jejich prostou velikostí. Chtěl líčiti nyní majestát šumavské přírody, jež nic nedává dobrovolně ubohým horákům. Zákeřná nemoc zlomila jej hned na začátku. Jen několik pláten lesa zbylo z velikého jeho snu. K lidem už se nedostal. Těch několik lesů v sněhu zapadlých je nejlepším, co vytvořil jeho štětec. Odráží se ostře od malovaného folkloru prvé jeho fáse, mezi nimiž zaujme vás jenom studie k »Loučení nevěsty« prostotou a bezprostředností výrazu: *cd.*—

-- **Ku břehům Baltu** jest název knihy, kterou V. K. Jeřábek vydal v nakladatelství Beaufortově v Praze. Kdo hodlá navštíviti Drážďany, Berlín, Svinemünde, Rujanu, Lubek, Hamburk a nemá kdy obírati se velikými a důkladnými popisy, nalezne v cestopisných črtách páně Jeřábkových stručného a neunavujícího průvodce.

Kniha zajisté nechce řaditi se k učeným cestopisům, nýbrž jest snůškou nejdůležitějších místopisných dat a tlumočnicí spisovatelových prostých dojmů, což mnohému výletníkovi v ona místa bude vhod. Má vkusnou úpravu a jest zpestřena asi dvanácti obrázky podle snímků fotografických. *Ds.*

☐ **Dru Jos. Emlerovi** vzdali v Libáni o sv. Václavě záhrobní čest zasazením pamětní desky na rodném domku. Slavnost byla důstojna památky tichého, neúnavného pracovníka, historika na slovo vzatého, vydavatele dějinných památek a dokumentů českých, jenž v písemnictví vědeckém znám byl svědomitou přesností, jako universitní professor pomocných věd dějepisných širokým po svém oboru rozhledem a jako archivář města Prahy vzorným pořádkem a ochotností. Slavnost provázená tklivým zpěvem místního pěveckého spolku »Smetany«, měla vrchol v propracované řeči m. ph. J. Noska, jenž podal výstižný relief Emlerova života a působení. Zástupy dojaté slavnostní chvíli zapěly spontanně »Kde domov můj«, a tu cítili jsme každý, že pro podobné hluboké okamžiky věru nemohlo býti složeno písně krásnější. Příroda byla v plném souladu s tichou slavností: mlha táhla na »hora«, jak se u nás říká, na stráních ranní zimy polily již babyky a jivy ruměncem — mírný, vlídný den, jako ta mírná, vlídná, usměvavá tvář, která před sedmi lety přestala oblažovati své okolí . . . Houževnatá práce na kulturním poli národa zajistila jménu Emlerovu vděčnou paměť a jasný zvuk.

Ročníku IV. číslo 5. vydáno dne 13. října 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

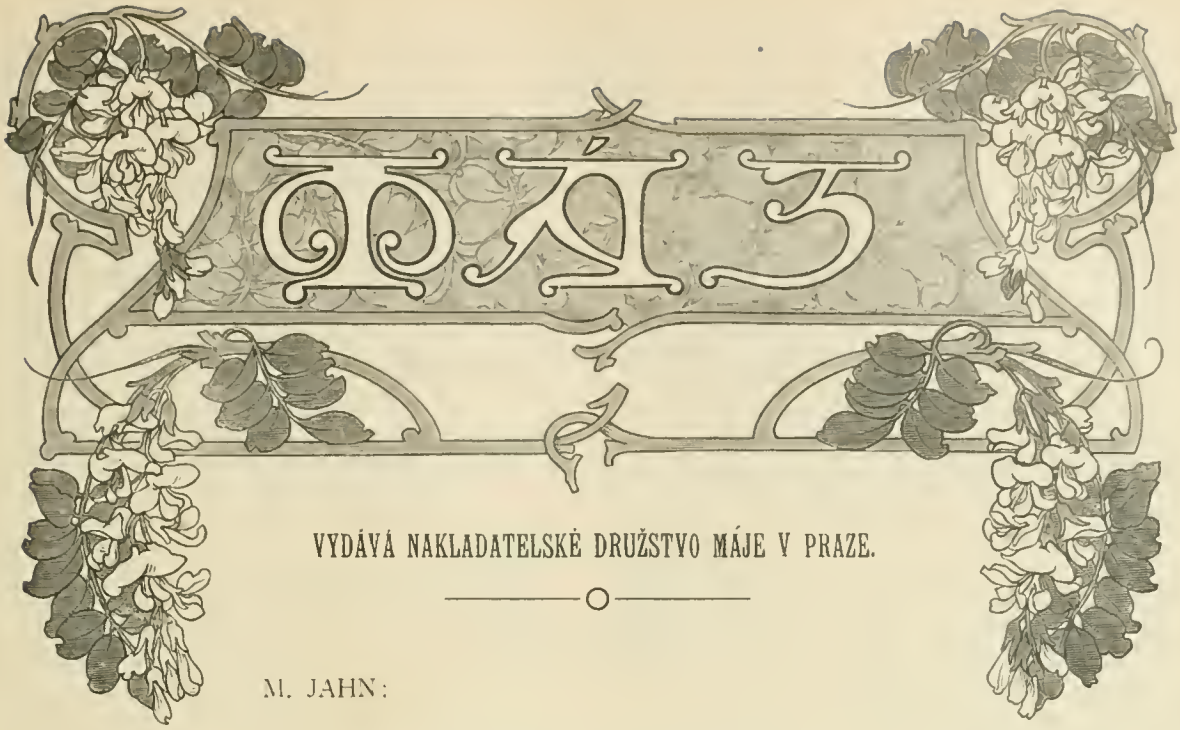

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

M. JAHN:

Kral Jiří v pekle.

Shon je v Kladsku. Co se stalo? Zvídá lačný dav.
Jindřichovi v ochranu se dává Vratislav.

Stalo se, či nestalo se, klame sluch i zrak?
Ne, vždyť vůdce vratislavských nese města znak.

Podiví se z Münsterberka, statný Jiří syn,
jak mu padlo z nenadání zbůjné město v klín.

Hle již četa opatrně kráčí v Kladský hrad,
na rtech se jim chvějně třese: Možná, přece, snad?

Předstoupili před knížete, mluvčí začal řeč,
mluvil cos o Matyáši, pak ho jala křeč.

Pokračoval měšťan druhý, až se třásl sál,
že prý nebyl jako kdysi dobrý Jiří král.

Než i tomu došla brzo výmluvnost i dech,
až pak skoro jedním hlasem hřměla se rtů všech:

»V ochranu se dáváme ti, jasný kníže náš,
neb nás ve psí dal ten lišák, zrádný Matyáš.«

A již dary vybalili před zrak Jindřichu,
dvé se kmitlo damaškových, vzácných kožichů:

Jeden jemu, jeden kněžně — prý to jako dar;
šelmy, šubou zakrýt chtěli starý hřích a svár.

Vlídně kynul z Münsterberka, vzacné hosty ved'
k tabuli, již kázal chystat, sedl v jejich střed.

Přišla kněžna, jako slunce úsměv nesla sem,
zněly mísy, číše leskly rév se topasem.

A když hod již u konce byl v kuropění čas,
zved' se z křesla z Münsterberka, nabrousil si hlas:

»Drazí páni, bylo by mně milo zvěděti,
v ochranu proč dáváte se mně teď, knížeti,

a proč králi Poděbradu boj jste nesli dřív.
Taká změna — páni milí, nechápu ten div.«

Mlčí jako ryby, tváře rdí se jako měď;
mlčení však platí v nouzi jako odpověď.

Omluvu jen ret jich sbírá — hle to celá žeň:
»Münsterberku, staré křivdy vlídně zapomeň!

Věrně budem k tobě státi, jenom ty nás chraň,
máš ty jako otec ráznou poděbradskou dlaň.«

»Stane se!« děl z Münsterberka, »avšak jednu věc,
milí páni vratislavští, splníte mi přec.

Opat v kapli Matky boží — ať jej spere kat! —
poslední soud barvičkami dal si malovat.

Na obraze otec Jiří padl v běsů spár:
dvé jej černých na nosítkách vleče v pekla žar.

Vzkázání mé neste, páni, tomu opatu:
Ať ode mne čeká v brzku hojnou odplatu.

Jestli z pekla nevyprostí otce zpupný kmet,
že jsem hotov, bych mu v žáry vsi a dvory smeť.«

Přislíbili vratislavští, nesli kmetu vzkaz,
že má krále Poděbrada z pekla vyňat v ráz.

Jak to slyšel opat zbožný, v tváři celý zbled,
mistru vzkázal, aby krále z pekla vyňal hned.

Přišel mistr dlouhovlasý, do kaple se bral —
a již z drápů běsů mizí dobrý Jiří král.

Z Vratislavi Münsterberku o tom došla zvěst,
že král Jiří téže noci z pekla vyňat jest,

že teď může holubicí k nebi spěti čist —
Matyáše by však péci měl sám Ancikrist!

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.
(Pokračování.)

Uslyšev zvuk píšťaly a připomenuv sobě zachránění Matoušovského, Krušnej se poněkud vzpamatoval ze svého náhlého strachu, aspoň pokud tento mu byl nahnán nadpřirozenými příšerami. Neviděl již oblud, těkajících po Blatech, ale za to tím zřetelněji Pašice a v nich i střechu svého rodného domu a kus jeho bílého zdiva, měsícem jasně ozářeného, jiného ničeho nic než širokou rovinu, již daleko přehledl a na níž rozpoznával každý keř, každou vyvýšenou mez i stříbrným světlem oblité cestičky; pouze kratičký úvoz, kudy se mu bylo brátí, byl skryt před jeho zraky. Ale právě tam třeba číhali bratři Karhounové . . . Není možná . . . nebylo jich tam, neboť mládek, jenž tudy přicházel, by je tam byl viděl. Vrátila se mu klidná rozvaha, zastyděl se přímo, že se tak dal postrašit, a pak mu přišla myšlenka, že si mládek třeba naschvál z něho šašky chtěl ztropit, připomenuv mu návrat této zlodějské dvojice. Takový knížecí necamour je všeho schopen! . . .

»Počkej, kluku!« zabručel, »já ti tohle splatím, až se zase sejdeme! Na zloděje jdeš, bodejž ti vaz zakroutili!«

Opakuje si několikrát toto zbožné přání, Krušnej se dal zase v pochod a za dvě minuty dorazil k úvozu. Prošel jím skoro veskrz, když pojednou mu bylo, že slyší kroky a tlumený hovor. Stanul prudce a naslouchal. Co to jen bylo? Kroků více neslyšel, ale za to zcela zřetelné tlumené hlasy lidské, najmě jakýs hluboký mužský bas. Ulekl se, div nohy se mu nepodkosily. Skrčil, přitiskl se ke stěně úvozu a, pokud strach připouštěl vůbec nějakého uvažování, jal se přemýšleti, jak by hrozícím nástrahám unikl. Nejvhodnějším se mu zdálo, vyjíti z úvozu, dáti se k samému rybníku, obejíti cestu širokým polokruhem podél břehu a otevřenými drahami a dostati se takto zadem do Pašic. Tam byly ovšem bahnité louže a mokré, sítím a ostřicí porostlé plochy, ale lépe přece zmočiti si nohy nežli vběhnouti do rukou pomsty lačných Karhounů . . .

Chtěl se vydati, provésti tento svůj úmysl, ale běda! — nohy byly jako ze dřeva a dech se mu zajikal. Nemohl s místa . . . Za úvozem nikdo už nemluvil, ale za to kroky se blížily, šouravé kroky lidí, kteří neměli na spěch. Tohoť ovšem Krušnej neuvážil; jemu toliko stalo se jasno, že rozhodný okamžik nadešel a že osudu svému už neujde. Přikrčil se ještě více a jal se očekávati s tupou resignací věci, které přijíti měly a jimž vyhnouti se více nebylo lze.

Uběhla dlouhá minuta. Vytřeštěnýma zrakoma hleděl vstříc příchozím, kteří, soudíc dle zvuku jich kroků, byli již v bezprostřední

blízkosti, ale jichž viděti nemohl, poněvadž úvoz se na tomto místě ostře zahýbal . . .

V tom se ozvali zase hlasové spolu rozmlouvajících . . .

Co to? — Ženský hlas! . . Zcela určitě byla to ženská, která mluvila, nebylo lze se mýliti, ačkoliv dušeně, skoro šeptem zněl a slovům rozuměti nebylo . . .

Rázem spadl strach s Krušného. Bylo jisto, že tohle nebyli Karhounové. Vzchopil se a s kuráží šel v ústrety přicházejícím. Právě kde úvoz tvořil záhyb, deset kroků od místa, kde se byl skrčil, setkal se s nimi . . .

Úvoz nebyl hluboký, hlavy dvou lidí nad něj vyčnívaly, plné světlo měsíce polévalo jich obličeje, a Krušnej poznal ke svému nemalému úžasu svou dceru Anku, zavěšenou na rámě Picinského lesního adjunkta, jemu dobře známého . . .

I shlížela diskretní luna s modré výše své na trojici překvapených, ustrnulých lidí, z nichž v prvém okamžiku žádný nenalezl slova, jež by bylo dalo výrazu jich svrchovanému úžasu.

»Ježíši! Maria! Josefe! — — tatínek!« vyrazila první ze sebe Anka, pustivši rámě příručího a odskočivši stranou.

»E, e . . dobrý večer . . pantáto Krušnej!« zabreptal myslivečeк, jemuž sjela přehozená přes plece puška, tak že ji jedva zachytil, načež, nabyv ducha, s opičí dovednosti se vyšinul na pokraj úvozu a ten tam byl, uháněje jeleními skoky směrem k Blatům.

»Lumpe! darebáku! počkej!« . . . řval za ním Krušnej, jemuž ze všech tří naposled ústa se rozvázala. Pozdvihl obě ramena, zaťal pěsti — ale kde že již byl prchající! . . Po chvíli teprve pustil se do své dcery. Spousta divých, ošklivých slov vychrlila se mu z hrdla.

»Ty! ty! hanbářko!« křičel, až hlas jeho daleko se rozléhal nočním tichem; »tu ho máš, tvého galána! — jako sbitý pes od tebe utekl! Pakuj teď, sloto mizerná, nestydatá, nehodná!« . . .

A strkaje do ní, bouchaje ji do zad oběma pěstma, že rány duněly, jako by do sudu mlátil, hnal ji před sebou. Záletné děvče nepromluvilo slova, nekřičelo, neprosilo za smilování, pouze, zakrývajíc si dlaněma tváře a oči, tiše štkalo. Jak do ní strkal, jak ji tloukl, několikrát k zemi ji srazil. Pozvedla se vždycky zas, ale přece se nedala na útěk, ba, krokem šla a beze slova do sebe bušit nechávala.

»Ještě jsem nechcíp', jako si's přála ty . . .« křičel, znovu do ní bije.

»To jsem neřekla já, tatínku,« obrátivši se k němu a spustivši ruce; »chraň mě Bůh, abych vám takovéhle slovo řekla . . .«

Viděl, že krev se jí řinula z úst a z nosu, i bílá košilka, jež kryla její ňadra, byla všecka krví potřísněná. Poranila se pádem.

»Ty nebo jiná! . . . jste všecky stejné! . .«

»Zapomněla jsem se, tatínku — spravedlivě mě trestáte! — ale v tomhle mi křivdíte, to jsem neřekla.«

Mluvila klidně, nezaškytla více a pevně se mu do očí dívala.

On přestal ji bíti, stalo se mu ji najednou líto.

»Já jsem tě do obličeje neuhodil,« pravil tónem naskrze změněným, jako by se omlouval, »to si's udělala, jak's padla. Že's mi jen tuhle hanbu připravila!«

Neodpověděla, odvrátila se od něho a, stírajíc si rukávem krev s obličeje, dala se v pochod pevnými, spěšnými kroky, tak že jí v chůzi nestačil a za ní zůstal.

Došli vsi, ona napřed, dobrých sto kroků před ním. Pašice spaly tvrdým snem, nikde človíčka venku, žádné okno nebylo osvětleno. Ticho všude, nic se nehýbalo, leda četní netopýři, kteří, honíce za můrami, neslyšně vzduchem rejdili, a dvojice velkých sov, jež, slidíce s výše, ob čas zahoukly, jako by na sebe volaly. Anka vklouzla dvířkami podle vrat do otcovského statku, přeběhla rychlým krokem dvůr a zmizela v obytném stavení. Když malou minutku po ní otec vkročil, neviděl ji více a jen velký žlutý pes přiběhl kňuče a radostnými skoky pána uvítal.

»Ty jediný mě máš tady rád, Vořechu!« pravil tento tlumeným hlasem, hladě mourovatou hlavu zvířete. »Buď tu a hlídej! však ty bys ho sem nebyl pustil, toho knížecího lajdáka! Proto moje dítě za ním vyšlo! . . .«

Postál chvíli prostřed dvora a pohlédl se, jak byl zvyklým činit, kdykoli se v noci domů vrátil, načež šel zvolna k maštali, jejíž dvéře otevřel a dovnitř se podíval. Neviděl ničeho, v černou tmoucí tmu zaběhl pohled jeho, ale hříbata i koně, jeden po druhém, lehounce zaržáli, osmeronásobný řehot.

Zavřel zase dvéře a zamířil k stodole, jejíž vrata také pootevřel. Zavrzala zaskřípala těžká vrata, zapadla bouchajíce za ním, když vešel. Šáral se po tmě prázdným mlatem, otevřel i zadní vrata, vedoucí na humna, kde stálo několik starých ovocných stromů. Zde stanul zase, zalomil rukama a usedl pak do trávy pod vetchou hruškou, jejíž koruna jej pokryla svým černým stínem . . . A starý člověk zaplakal . . .

IV.

Nějakou chvíli dříve, než Potužák usedl večeřet s Krušným, jeho hříbek Vojta přihnal hříbata z pastvy na Blatech. Bylo jich sedm, mezi nimi dvouletá, roční i letošní, vesměs

pěkná zvířata, zdravá, bujná, dobře krmená, svědomitě hleděná. Po této stránce hospodář neměl příčiny do nespokojenosti se svým čeledínem, a toť byl hlavní důvod, že ho podržel ve své službě, ač mnohdy proskakovaly řeči o tomto výrostku, jež naň vrhaly záhadné, ba povážlivé světlo. Potužák nad to, drže jej u sebe, dostával slovu danému matce hochově, když tato jej v smrtelných úzkostech pro Boha prosila, aby ji zbavil starostí o její dítě, bděl nad ním a k dobrému je vedl. Hoch, jak neopomenula doznat, prý má v sobě krev svého otce, dobrodružnou, těkavou, k zlému nachylnou; třeba ho přidržovat k tuhé práci, aby mu nezbývalo mnoho volného času; jinak by zvětřil, svým pudům se oddával a připravil by si třeba osud svého otce, jenž kdesi v daleké cizině zemřel v žaláři. Kmotrovství jest u jihočeského sedláka vůbec a u Blaťáka zvlášť velká věc, a povinnosti, jež kmotr na sebe bere, vážou netoliko jeho ale i jeho potomstvo. Umírající žena byla kmotřenkou matky Potužákovy; když tento slyšel její stesky a prosby, bylo mu, že jejími ústy k němu mluví zvěčnělá jeho rodička a že by se dopustil těžkého hříchu, kdyby jí nevyhověl. Přislíbil jí tedy, že hocha k sobě vezme, že bude nad ním bdíti, jako by jeho vlastní byl, a že i v budoucnosti o to pečovati bude, aby tento, až doroste a vyspěje v muže, pevně na svých nohou státi, a vedle poměrů svých poctivě se uživiti mohl. Věřil, že prostředí, v němž mladá duše žije, a příklady, jež vůkol sebe vidí a které přímo na ni účinkují, vytváří její povahu a ji buď otravují nebo k dobrému vedou, a to mnohem lépe nežli kázání a poučování nejlepšími slovy; doufal, uvazuje se ve svůj slib, že jeho dosavadní zkušenost i v příčině Vojty ho nezklame a že najmě jeho syn, jeho Václav, jehož od dětství k poctivosti a zbožnosti vedl, svým příkladem a vlivem mu bude pomáhati, aby z Vojty se stal bezúhonný, hodný člověk a řádný, poctivý čeledín, později podruh, po případě i domkář; že by nároky a tužby Vojtovy mohly kdy zalétati výše, nebo že by mohly vybočiti vně tuto uvedeného kruhu, hospodářovi ani ve snách nepřišlo na mysl; jemu zajisté postačilo, že člověku, jehož vzal pod svou střechu v nejlepším úmyslu, bude se dostávati do smrti práce a tudíž i chleba a přístřeší; však jiného údělu očekávati nemohl, i kdyby jeho matka byla zůstala na živě. Naprostého štěstí není na světě, ale každému člověku lze dosíci jistého životního klidu a spojené s tímto spokojenosti, má-li svědomí čisté a zůstane-li zdráv a ku práci schopen, k čemuž ovšem může dopomoci jen Bůh sám. Třeba jen uskromniti se, nebažiti po marnostech a vystříhati se špatné společnosti. Jediná záruka klidu a spokojenosti je v práci; pracovati musí každý a každý ve vykázaném sobě kruhu; kdo má mnoho, má mnoho starostí.

V tomto úzkém kruhu pohybovala se životní filosofie Potužákova. Hleděl si svého, kde mohl, tam i pomáhal, o cizí nestál a tak dle něho i každý jiný jednati a se zachovati měl, měl-li býti pokládán za řádného člověka. V tomto duchu vychovával své děti, dávaje jim příklad a napomínaje je, a jeho žena činila totéž a těmitéž zásadami se řídila. Tento duch, tyto zásady vládly a vládnou, nehledíc k nepatrným výjimkám, v Plástovicích a mezi selským lidem v jižních Čechách vůbec, pokud hmotná bída se mezi ním neuhostila a nezvrátila podmínky jeho existence, a Bůh budiž za to pochválen! Lid tento byl takovým po všechny věky, přes všecky útrapy, jež poroba naň svalila; byl konservativním, novotám málo přístupným, tvrdým a měkkým zároveň, silným v utrpení, naprosto neoblomným, neúmorným v práci a důvěřoval v Boha, o jehož pomoc prose, sám si pomáhal. V těchto jeho vlastnostech byla a jest záruka jeho síly, jeho trvání, záruka existence našeho národa, jehož největším štěstí jest, že právě tento lid jiným nebyl a není. Lid ten mohl změniti pána, když šlechta naše se zvrhla a po právu ve psí byla dána, avšak cizí pán jeho povahu nezvrátil ani nezměnil. Lid ten se nebouří, on se třeba přikrčí, ale, jako že pevně tkví a koření ve své půdě, kterou potem svým zalévá a prací svou obdělává, nikomu a ničemu se dosud nepodařilo, jej podlomiti, ani staleté porobě. Práci jeho svatou nikdo neujařmí, neboť jeho práce, toť on sám; bez ní by byly vyvráceny podmínky jeho bytí, on pak, vyrván z kořene, zmítal by se bez cíle, bez vůle, nemaje kde by se zachytil, jako plove po hladině vodní kus rákosu vichřicí ulomeného. On miluje svou půdu, dar Boha samého, jemu svěřený, se vší síly své, více než sebe sama, více než vlastní děti své, a bude ji tak milovat dotud, dokud jej uživí, byť sebe skromněji . . .

V tomto ovzduší práce, v rodině, jejíž láska, tužby i myšlenky kotvily v půdě, kterou ona i předkové její od nepamětných věků vzdělávali a s níž srostli, bylo nyní žíti Vojtovi, dítku neznámého otce, jenž možná, nikdy v půdě netkvěl, synu matky, již osud v mládí od půdy urval a která, i když na ni pracovala, přece na výtěžku své práce žádného zájmu neměla; když pak zemřela, náhle, bez předchozí průpravy, octnul se v domě starousedlého sedláka, sedaného až do těch krajností, výrostek, který do té chvíle byl žil životem zcela jiným, polovičný kočovník, který, co uměl běhat, chodíval, kam se mu zachtí-

valo, nejméně pak do školy, tu a tam sice, musil-li zrovna nebo chtělo-li se mu, při práci vypomáhal, o pravidelné práci však a o právech vlastnictví jen zcela neurčitých pojmu měl, časem po celé dni a noci se potuloval, aniž se vědělo, co dělal a kde se zdržoval.

»Má to v krvi,« říkávala jeho matka, již takové jeho spády tu rmoutily, tak že plakala, onde zase zlobily, tak že ho nemilosrdně bila, ovšem jen, dokud jí chlapec nepřerostl přes hlavu a ona ho zmoci stačila; když pak sesílil a povyrostl a ona jej kdysi trestat chtěla, vyrval jí hůl a řekl:

»Dejte si pokoj, mámo, a nebijte mě! Uhodíte-li, uhodím nazpátek a uteču vám.«

»Nedej Bože, dítě!« odvětila, »ruka by ti uschla.«

Od té chvíle ho už nebila a kluk dělal dokonce, co se mu líbilo.

Když po smrti matčině Potužák ho vyzval, aby šel k němu sloužit, nezdráhal se nijak; naopak, uposlechl rád a pravil:

»Půjdu, sedlák, a děkuju vám! Budu vám věrně sloužit.«

Potužák skutečně neměl čeho litovat, že ho vzal k sobě. Vojta jako hříbek neměl sobě rovného; přilnul vůbec ke koňům a pečlivě je hleděl; také byl zručný, dovedný a hbitý k neuvěření; uzly v provazech uměl rozvazovat, zmotané řemení, postraňky a postroje rozmotati, porouchané vozy, fasuňky a nákolesníky spraviti tak důkladně a hbitě, že žádný zkušený čeledín se mu nevyrovnal a hospodář začasté všecek udiven hlavou potřásal, vida ho při takovém díle, a svého syna Václava napomínal, aby hleděl odkouknouti něco této dovednosti Vojtově.

Na Blatech byl Vojta ve svém živlu. Po celé dlouhé hodiny, v nejhorším slunečním úpalu, v dešti i v mrazivém větru ležel na břiše, oddávaje se zdánlivě sladké zahálce, a přece nic neušlo bystře pozorujícím jeho očím. Vybíraje si stanoviska, odkud mohl přehlédnouti celá širošira Blata, poznal svá hříbata třeba na vzdálenost dvou kilometrů a, bylo-li třeba, je odněkud odehnati nebo jinak zakročiti, vzchopil se a uháněl po rovině s větrem o závod; vydržel v takovém běhu třeba půl hodiny a podobalo se, že by nejrychlejšího koně předhonil. S ostatními hříbky málokdy a jen krátce hovoříval a skoro nikdy se k nim nedružil; nicméně, požádal-li ho některý, aby mu pomohl koně sehnat neb jinak mu nápomocen byl, ochotně mu býval k službám. Přes to jej neměli rádi; byl z jiného pole kvítko, nerozumněli mu; pohlíželi naň a na jeho konání s tajnou hrůzou. Cosi přišerného, nevyzpytatelného se jim zdálo býti při něm: plazil se travou a roštím jako had, jedva stopy po sobě zanechávaje; plaval a potápěl se jako vydra a nebál se největších hlubin v rybnicích, ani potměšilých, bahnitých, rákosím vroubených tůní Soudného potoku, při jehožto březích nejraději dlíval; stávalo se, že pojednou, jako by učarováním, s místa zmizel, kde ho právě byli viděli, ztratil se, aniž kdo mohl udati, kam se poděl, a rázem zase se objevil, nevědomo, odkud se vzal, nic jinak jako by ze země se byl vynořil. Někdy po celé hodiny jej nikdo nespatřil; bylo zjevno, že někam daleko odběhl, a najednou tu zase byl, neodpovídaje na otázky, kde ten čas pobyl a co dělal. O jeho konání vědělo se pouze to, že chytával ryby a raky v potoce a že vybíral vejce z hnízd divokých kachen, čejek a chřástalů, která uměl vyhledati dovedněji než kuna; co dělal s rybami a s těmito vejci, tohoť nikdo se nedopátral; jisto bylo, že jich sám nejedl a že je také domů nepřinášel. Vědělo se též, že má rybářské náčiní, keser, čeřen a udice, ale kde tyto věci uschovával, zůstalo jeho tajemstvím. Že lovil, tím se ostatně před svými druhy netajil, proto že věděl dobře, že o tom nahlas mluviti nebudou; dal také tu a tam některému z nich několik okounků nebo nějaké »štíhle« (tak nazývají na Blatech menší štiky); kam se dála ostatní jeho kořist, zvěděli právě tak málo jako úkryt jeho rybářského náčiní.

Potužák zvěděl o jeho rybaření a se vší přísností mu je zapověděl; Vojta odpověděl:

»Nebojte se, sedlák! — mne nikdo nedopadne . . .«

»Ale kradeš, kluku — ryba není tvá a potok je knížecí.«

»Potok patří sedlákům,« odtušil mračě se Vojta; »ryba je toho, kdo ji umí chytit. Pánbůh dal rybu všem lidem a nejen knížeti.«

»S touhle mi přestaň. Povídám ti ještě jednou: nechci, abys chytal . . . Hleď si svého!«

Hoch se zaškaredil ještě více, ale odpovědi už nedal. V jeho pohledu se jevil takový vzdor, že Potužák cítil marnost svého zapovídání.

»Rád bych věděl,« tázal se ho zcela mírným hlasem, »kam rybu zanášíš. Pověz mi to!«

Kluk váhal odpovědět. Když hospodář naléhal, zabručel posléze:

»Do vody ji házim zase. Chytám jen tak špásem.«

Více z něho nevylezlo. Potužák věděl, že hoch mu nepověděl pravdu, což ho velice zamrzelo, jako vůbec tohle lovení ryb, z něhož předvídal opletačky s knížecími, po případě i se soudy. Uvažoval všelijak, jak by přítrž učinil; než čím více o tom přemýšlel, tím úporněji vzmáhalo se v něm přesvědčení,

že by se marně namáhal a že kluk si říci neda. Poznával, že příklad a vedení nezmohou všecko a vzpomněl na Vojtovou matku, která řekla: »Má to v krvi.« Co dělat? Měl chlapce vyhnat? ponechat jej jeho osudu? — K takové krajnosti se přece neodhodlal; uvážil, že hoch se mu dobře hodí, že koná v domě svou povinnost a že jinak proti poctivosti se neprovinil. Tohle rybaření bylo jeho náruživost, které nemohl odolati Zdálo se mu, že by se dopustil těžkého hříchu a zavdal podnět ke věcem ještě horším, k nimž by neomylně došlo, kdyby hoch byl sobě ponechán. Takhle jej aspoň zaměstknává, ku práci přidržuje a do jisté míry na uzdě drží. Propustí-li jej, vydá jej úplně jeho náruživosti a následek bude ten, že z chlapce se stane tulák, pytlák a snad i zloděj a lupič ze řemesla. Venkoncem uváženo, Vojta lovil přece jenom v potoce, a Potužák by nebyl býval Blatským sedlákem, kdyby ve svém nitru byl přiznával knížecím výlučné a neomezené právo na ryby v něm volně plovoucí. Že on sám v tomto potoce nelovil, nevyplývalo nijak z názoru, že by se tím dopustil krádeže na knížecím majetku, nýbrž z toho pevného přesvědčení, že rybolov a honba sedlákům vůbec nesvědčí, ba, na škodu jim jsou, poněvadž je odvracejí od jejich povinnosti, ukládající jim vzdělávání půdy a starost o dobytek. Když se ozvaly hlasy, vyzývající, aby se honitba knížecím více nepřenechávala, on nijak nesouhlasil a rozhodně se takovým řečem opíral; ničeho na tomto jeho přesvědčení neměnilo poukazování na škody, jež zvěř činí na polích; budou-li sedláci honit, tvrdíval, marnost a nepřislušnost budou páchat a opomíjením práce a náležitého dohledu osení vezme desateronásobnou škodu té, která by mu ze zvěře pocházeti mohla Než kdyby i těchto ohledů nebylo, Potužák by byl přece ryb nelovil v potoce, ani by se byl nepřimlouval, aby sedláci honitbu sami vykonávali, již z toho důvodu, že knížecí o ni stáli, on pak s každým, tudíž i s knížecími dobrou vůli zachovati chtěl a všem možným sporům a kyselostem až úzkostlivě se vyhýbal. »Co je mi do honby!« říkával; »honba mě neuživí, ale práce Páni za honbu platí, ať si ji mají! Pánům honba, nám práce! — tak tomu chce řád světový a sám Pánbůh . . .«

Potužák tedy Vojtu nechal a přímo mu více nedomlouval v příčině jeho pytlačení v potoce Soudném; jen tu a tam nahodil v jeho přítomnosti cosi o zkáze, jíž se vydává člověk, který se pachtí za marnostmi, jakové jsou chytání ryb a honba, uváděje tu průpověď, jako: »Rybička — chybička, ráček — mrháček«, onde příběh z vlastní nebo cizí zkušenosti, jenž měl dokázat, do jakých konců vzrůstání těchto náruživostí zavádí. Pozoroval pilně při těchto řečech Vojtu, ale k jeho žalu tento nejevil nejmenší účasti, ba, zdálo se, že jich ani neposlouchal. (Pokračování.)

VÁCLAV ŠTECH:

Předměstský Boccaccio.

Z povídek lehkomyslného člověka.

(Pokračování).

o, zaskotačil jsem si s paničkami, které mne nepustily již ze svého středu — ale můj rozmar byl jen lacinou imitací, můj oheň jalovým ohňostrojem pro denní světlo, moje škádlení tuctovou zdvořilostí, nebot paní Řízkovou do vřavy matka z páté čtvrti nepustila. Usmyslila si, že je jí v řece úzko, a krásná dcera v černém hedbávu, s tělem jako ze slonové kosti, musila starou krabici vodit Labem jako dítě.

Rozuměl jsem tomu. Nevěřila mně paní domovnice — nevěřila. Měla asi zkušenosti a hlídala ji svědomitě Řízkovi, kterému přivázala na krk potěšení, o něž on nestál.

Paničky mi bez obalu ve vodě řekly, že už vypozorovaly, v jaké jsem tísni. A smály se mi, že musím chodit okolo kaše s medem a jenom si utírat vousy.

Bylo v tom výsměchu mnoho škodolibosti a jízlivých výčitek: »Vidíš, hlupáku — my jsme pro tebe koláčky málo sladké — ale nabrat jsi si za to mohl, co hrdlo ráčilo! Jsi-li však furiant — mlsný domýšlivec — umři hladem!«

A nejřečnější mi to zcela otevřeně pověděla jako s tribuny, když mne popadly a odvlékly do prostřed řeky a tam zahrnuly vodou. Pak se kolem mne roztancovaly jako divé ženky. Těla jejich se kolem mne zmítala až tím půvabné šatky povážlivě uváděny byly v nepořádek.

Musím se přiznat, že jsem již chtěl jako žertem všecky zobjímat — všecky řadou. Muži byli kdesi až u mostu — jedna druhé by nepřekážela. Ale jediný pohled na černý kostým, pospíchající nyní ku břehu, rázem myšlénky mé zvrátil. Jsem už takové hloupě věrné nářadí někdy — kozel ví, kde se to ve mně béře.

Ne, ne! řekl jsem si a pustil ženské z leče. Nějakými žerty jsem se vymotal, pak jsem je důkladně pošplýchal, nejútočnější jsem pohroužil do vody — ale ve vší počestnosti — bez nejmenšího důkazu obliby — bez využitkování, kterou poskytoval kostým, voda a vzdálenost manželů — —

Jsem někdy takový bloud!

Už byla z vody paní Řízková. Rozmrazilo prý v řece maminku, a proto musila záhy s ní do vrbin. Křikla to na nás s břehu.

Tím okamžikem nebylo pro mne kouzel u vodních sirén. Zalhal jsem si, že mne popadá křeč, a za vteřinu jsem byl z řeky.

Pak putoval kolem mne z vody celý »Knastr«. Jindy bych byl takovou přehlídku pokládal za posvícení svých očí, neboť mokré úbory zvyšují plastiku těla — na mou věru — nebylo to tak zlé s dámským světem »Knastru« — musím doznati, že byly některé postavy přírodou znamenitě obmyšleny — ale, což to bylo vše proti paní Řízkové! Ta byla jako z pružin — její pleť svítila — při chůzi ta panička zrovna sládla. Kde se hedbáví napjalo, tak divák tušil horký mramor — kde se kostýmek svezl — tam nebylo už radno se dívat — šloť o rozum — na mou duši: o rozum!

Na štěstí šla za ní smrtelná střízlivost v podobě matky domovnice. To člověka přešla chuť prohlížení.

Vrátil jsem se nejdříve do sebe a pak zalezl do křoví; střízliv a ochlazen oblékl se, vzdávaje se těžce záletných laskomin.

VII.

Matka z páté čtvrti své mládě nepustila z ruky. Posvačili jsme v hostinské zahradě, pobloudili jsme si v malých lesících u řeky, pak v houštinách u starého Labe, kde již padlo asi více hubiček než tu kdy chytili pražští rybáři štik. Je tu vodního Nimrodstva ráj — sám jsem tu s několika přáteli zmařil již několikráte odpůldne, usínaje s prutem nebo se šňůrou v ruce na břehu mezi komáry, závidě veselým párkům, které si sem z Prahy zajely botanisovat. Na těchto nepronikutelných stezkách vedle mrtvého ramene řeky musí se to líbat — říkával jsem tehdy skoro již hlasitě, když se kolem nás mihly světlé suknice a zavonělí načesaní mládenci.

Sem jsem také »Knastr« po koupeli a důkladné svačině v hostinské zahradě vylákal. Ale výprava neměla pro mne úspěchů. Bába div nevzala mou paní domácí do náručí, když jsme se musili prodírati vysokou travou nebo hustým podrostem.

Ke všemu jsme zmeškali ustanovený vlak. Štěstí, že v létě pamatuje na takové případy ředitelství dráhy pozdním rychlíkem, který z Neratovic bez další zastávky jezdí do Prahy. Toho jsme se dočkali v nádražní restauraci.

Byli jsme však již jako mouchy. Už se mi pohledy, stručnými úslovími a škodolibými gesty paničky nesmály — podávala si nás únava s nádražní horečkou nedočkavosti. Už — už — aby tu byl vlak.

Očima jsem si posteskl své královně, která mi odpověděla truchlivým pokrčením plných ramen. Při tom hodila hněvným okem na čarodějnici, která tak vytrvale hlídala klenot mého domácího.

To bylo jistě jakýmsi slibem pro příští doby. No — měla čas hezounká panička — skoro jsem již začínal se opět nořiti ve vzpomínky na svůdnou vdovičku z naší ulice.

Tu nikdo nehlídá — nikdo nestřeží — a neklidnou již vůči mně je. Vždyť divými pohledy k našim oknům nepopíratelně dávala mi již několikráte jakási znamení — zlatá paní domácí, hleďte v mém srdci uhájiti svou posici. Vynasnažte se nahraditi mi dnešní trýzeň — nebo neručím za nic. Vdovička z naší ulice má takové plamenné oči a praesentuje se v okně zrovna k nakousnutí. »Tu jsem!« volává zrovna svými blúzami, kraječkovými límečky, ohnivými vázankami na vyžehlených sněhobílých živůtcích, chytře poobnaženými lokty, úsměvy pikantně odstíňovanými krátkým mráčkem na čele pod nejmodernějším účesem.

Paní domácí — hleďte můj dnešní účet nějak uspořádat, nebo nechám, věru že nechám vonného vína vaší svůdnosti a hrábnu směle do talíře třešní v protějším okně. Není pochyby — jsou čechrány pro mne k lákavé posnídávce — pro mne, má zlatá — —

Jako čas vjel rychlík do nádraží. Vyběhli jsme z dusné čekárny. Já v čele výpravy namířil k poslednímu vagonu. Ale modrokabátník s lucernou na břiše zabránil nám vejíti. Vůz prý vyhražen — ve vedlejším místa že je dost.

Tohle mi dnes scházelo! Vzdor kondukterské velmoci. No — ukáži ti, železniční červe, že si kosa tvé výmluvnosti vyláme na mně zuby.

Přes odpor průvodčího ženu se na schůdky. Nevšímám si, že ostatní o překot hrnou se do sousedního vozu. Já půjdu, kam jsem namířil. Otvírák vagonů jest již v hrsti.

»Nepustím!« řval na mne již modrák. »Písknu a zůstanete zde! S rychlíkem si nevytrucujete nic, pane!«

Chtěl jsem železničního biřiče popadnout a shodit se stupátka, ale v tom z okénka vedlejšího vagonu volá na mne paní domácí. »Tady je místečko zrovna pro vás, pospěšte!«

Pískl konduktér — zavřeštěla lokomotiva — vlak se hnul — ale už jsem byl také na schůdkách vozu, do něhož mne zvala paní Řízková. Té měl co děkovati vousáč v modrém hábitu, že jsem couvl. Nebýti toho — koukal by — koukal!

Na mou duši — paní Řízková měla pro mne báječné místo. Na lavičce pro dvě osoby — bez protějšího sedadla — hájila mi místo.

Přejel jsem oddělení zrakem a našel domovnici v dalekém koutě mezi paničkami.

Ach — to se v nich nějak vzbudilo svědomí. Bábu vzaly v zajetí, aby mi alespoň v posledních minutách výletu osladili dnešní hořkosti. Nebesa je odmění, dobré ženy — snad i já časem — ale teď honem na místo, na které měkká ručka krásné ženušky zvala vlídným pokynem.

Ta hubička bude! řekl jsem si v duchu — a dokonce přísahal. Přímého protějšku není — na lavici za uličkou klímá nějaký upracovaný cyklista v uprášených střevících, v punčochách sedřených a v pomaštěném stejnokroji. Klubovní čapka žalostně zmačkaná, s otlučeným znakem také vypráví, že hltač kilometrů dnes hnáty přepial. V noci vstrčil kolo do vlaku a s lucernou si šel pohovět mezi rozumné lidi, kteří lépe vědí, k čemu je neděle.

Svítilnu petrolejem napojenou do nákladního vozu mu nepřijali — proto ji drží ožehnutými prsty — ale nevím, nevím, nezvrhne-li ji na ubohý svůj klubovní háv. Klímá — drkotáním vozu stále vyrušován; ubohé šatstvo, zvrátí-li se lucerna.

Proč bych se však staral o klubistu? Moje starost sedí po mém boku — těsně mezi okénkem a mnou — při mém srdci, vedle mé levice, kterou nyní opatrně zeptám se teplounké dlaně sousedčiny, ví-li, že jsem na světě.

Vše se daří výborně. Hovořím o dnešním výletu — vykládám o krásách Polabí — o svých cestách. Když nám konduktér v kupé zrevidoval lístky, dala se má ruka na výboj.

Oči nešly ovšem s hlídky. Tam v koutě sedí nepřítel. Je sice blokován milosrdnými paničkami — odměním je, odměním, duše dobré — ale bába má roupy. Každou chvíli posílá zrak na revisi k nám. Upozorňují mne na to dobré ženy z »Knastru« chytrými pohledy. Říkají tak: Uplatni se, jak dovedeš. Bábu nepustíme.

Ale já už hospodařím. Střevíček jsem rozkošné sousedce přitiskl svou lakýrkou k podlaze, div nevyjekla. Dobře rozumí, že je to poselství lásky. Levicí již jsem zjezdil její ručku až k lokýtku. Tisíc jehel, to je ručka jako z horkého kaučuku!

Myslím, že se dostanu nyní kolem pasu. Pravicí šermuji, abych odvrátil pozornost všetečných očí, mluvím do své sousedky jako agent, jako by se jednalo o dodávku za pa desát tisíc — a levičkou jdu opatrně kolem širokého rukávku. Bábu teď uvedly milosrdné ženy v nějaké rozčilení. O loterii s ni počaly hádku. Na to je zasloužilá domovnice profesor. Směle mohu nad krásný bok.

Myslím, že se nezdržím. Paní domácí se směje — směje — ale je vidět, že je ve varu. Mám již ruku na pasu — vyceni-li zoubky na mne a pohledem plným odevzdaní se v moji moc pověsí se na mé oči — padne hubička.

Povídám: padne hubička!

Levicí shledávám, že v pevném pase žhavé tělo se chvěje jako bambus v průvanu. Tak se houpe nyní vedle mne bujná postava, tuhá jako dýha, horká — svižná —

Padne hubička!

Nápad! A již zapaluji cigaretu. Nyní zásobu kouře do úst — až jej vypustím — za jeho kotouči paní Řízkovou políbím.

Už jí jihnou oči. Rty plny purpuru, ňadra hrozí vykypěti z nízkého korsetu — teď pohled, kterým se vzdává na milost i nemilost — ó! to již volá, abych vzal, co se dá! Teď vydychnu kouř — jako kdysi Mojžíše skryje mne hustý oblak — a padne hubička — padne —

Rána jako z děla!

Cyklistovi dřímajícímu vysmekne se svítilna, uletěl mosazný příklop, páchnoucí olej řekou teče po podlaze.

Ženské hlasy sukně do hrsti — řeka teče k nim. Křik, výčitky a hrozby hrnou se na cyklistu, jenž v rozespalosti nechápe hned, co se děje.

Matka domovnice ujímá se také slova. Přes páchnoucí tok volá k nám. Aby dcera dala pozor na šaty — také střevícům prý škodí petrolej — A že řeka postupuje k dámám, nerozmýšlí se srdnatá matka a skáče na sedadlo. Paničky, ječíce vesele, následují jejího příkladu.

My jsme mimo nebezpečí. Petrolej teče od nás — ale hněv, že jsem přišel o hubičku ve chvíli nejvýhodnější, plodí v mé hlavě smělý nápad. Das je jistě jeho otcem.

Neuvažuji dlouho. Rozumím olejům — hodím-li ohárek cigarety do mastné kaluže —

dýmem se zahalí celé oddělení. To bude oblak, za kterým neviděn budu moci bez obav zulíbati podle přání paní Řízkovou.

Obratně natočím smotek, namířím a hned — nikým nepozorován — metám žhavou střelu pod lavici do páchnoucího toku.

Účinek byl horší než jsem myslil. Jako by byl vzplanul snop raket — tak zasyčelo kolem nás, vybuchly vznícené plyny — vagon v jednom ohni.

Křik — volání o pomoc — sháňka po poplašném signálu.

Hlava se mi točí z toho, co se stalo. Zdá se mi, že jsem spáchal něco šíleného. — Co, co? Ale mezi námi a ostatními ohnivý sloup, a nad tím neproniknutelný čpící dým.

Sáhnu vedle sebe — tu se chvěje ženské tělo.

Aha — paní Řízkova. A již jsem zase doma u svých myšlének. Ale dým nás dusí tak, že nutno pomýšleti na únik.

Levou rukou popadnu krásnou ženu, omdlévající téměř v čadu, druhou vyrážím dvéře na plošinu.

Křičte si — volejte — probíjejte okna — běhejte do sousedního oddělení všichni, kdož jste za planoucí pochodní — já po můstku převedu vnadnou společnici do posledního vagonu.

Šťatně se povedlo. Otvírákem usnadňují si vstup — již jsem v pohodlném voze s postranní uličkou. Nikde po nikom památky — než se nás dovolají, dosáhnu svého cíle — zulíbám vzdávající se krasavici, že mi až omdlí — zulíbám — zulíbám!

Vlak letěl průkopem jako divé zvíře. V hukotu zanikalo všecko volání z předposledního vagonu — to asi poplašný signal buď ve zmatku nenalezli nebo ho nebylo. Vesele přirážím za sebou dvéře a tlačím zmámenou ženu před sebou.

V tom vyjeli jsme z průkopu — teď slyším nějaké pískání parního stroje — brzy počíná skřípěti pod podlahou — to pracují brzdy. Teď hučí něco, jakoby nějaký vlak do nás letěl — u všech ďasů! nyní nás přešlehly rudé svity luceren — syčí lokomotiva vedle nás — křik, násilné brzdění proniká v náš sluch — co se děje?

Ať se děje, co chce, budu kout železo, dokud je žhavé. Musím dostati hubičku! Vlak se zastavuje, povyk roste — honem s krásnou ženou do zastřeného oddělení vagonu, který je pustý a prázdný.

Otvírákem zahřmotím — odsunu dvéře, odsmyknu záslonu — ale jaký úžas!

Dvě postavy tu meškají.

V rozčílení skočím k svítilně rozhodím její pláštíky — a co vidím?

Na jednom sedadle můj pan domácí — na druhém pikantní vdova z naší ulice! —

Hrůza! Má svlečenou bluzu — sedí jenom v živůtku — — — — — — (Dokončení.)

EM. RYT. Z ČENKOVA:

U krbu Francie.

Několik českých pohledů a vzpomínek.

(Pokračování.)

V Gif, dne 30. července.

lid venkova. Z okna mám vyhlídku do roztomilého kraje, v němž příjemně střídají se lučiny a pole a jehož obzor ladně jest ukončen nevysokými lesnatými pahorky. Ticho přerušované jen štěkotem psů a šumotem stromoví; časem zřím i vlak, ale neslyším jeho hukotu — přeletí hravě jako černý hmyz zelenou plání. Pod oknem pobíhá mi všetečně strakatá drůbež a plaše poskakují šediví králíci. Přichází listonoš (typ francouzský z doby Napoleona III.) v šedomodrém kabátě, hůl v ruce, s důstojnickým kepi na hlavě — pozdravuje bodře čeleď jako starý známý: »Dobré jitro, mladí lidé!«, odevzdává Lucienovi spoustu dopisů pro madame a odnáší její korespondenci na poštu gifskou.

Gif není zapomenutým koutem Francie, neboť sídlí zde madame Adam. Po tolika letech neúmorného života pařížského opustila nyní moje hostitelka již úplně Paříž, svůj dům v ulici pařížské, která nese její jméno

a jako vlašťovka sídlí nyní ve svém údolí chevreském po celé léto, aby na podzim a na zimu odebrala se k jihu . . . . .

Na terase před stinnou a břečťanem tak půvabně obrostlou galerii čtu na dřevěném malířském stojanu improvisovanou žertovnou divadelní ceduli:

Město Gif.
Divadlo v klášteře.
V neděli, dne 30. července 1905.
Jediné a podivuhodné představení.
Ohromný úspěch pařížský.

V JIZBĚ KASÁREN.
Výjevy ze života vojenského.

Osoby:
Bidonneau,*) desátník.
Fouillaupe,*) vojín.

Poznamka: Slušný oděv nezbytný. Dámy bez klobouku nebudou do divadla připuštěny.

* * *

O polednách sjeli se hosté na déjeuner — někteří přijeli do našeho »kláštera« automobily, jiní dostavníky s vysokými imperiály a mnozí použili prostě vlaku číslo 11.,**) jak v Paříži žertem nazývají cestu pěšky. A všichni byli výborně naladěni, jakoby kouzlo paní Adam působilo na mnoho mil do dálky. Při déjeuner seznámil jsem se s paní Lapauze, známou romancierkou (pode jménem Daniel Lesueur), na jejíž krajkovém živůtku rděla se stužka Čestné Legie, a náhlá sympathie, pučící zjevně ve květ mužného přátelství, spojila mne s panem Georges Baillet, členem Comédie Française, výborným hercem a distinguovaným mužem, jemuž tak vřele jsem se byl obdivoval v úloze don Césara v Hugově Ruy Blas, kde pan Baillet vytvořil znamenitou postavu sešlého šlechtice, »zapomenutého a opuštěného ode všech, vyjma věřitele, trochu dobrodruha, trochu rváče a trochu tuláka, jemuž došlo zlato, ale zbylo slunce, to bohatství nuzáků, jemuž ze šlechtictví nezbyla než čest, kterou chrání, jméno, které skrývá, a meč, který tasí«. S výkonem p. Bailleta Viktor Hugo byl by spokojen — bohemská nevázanost don Césara byla v pojetí p. Bailleta obestřena elegancí a gracií v pravdě aristokratickou A čím dele hovořil jsem s panem Baillet, tím více tanul mi na mysli zjev našeho nezapomenutelného Bittnera — a snad proto jsem si p. Baillet tak zamiloval. »Jsou-li umělci divadelní vždycky tak trochu rozmarní, tvoří p. Baillet výjimku,« pravila mně po déjeuner pí. Adam. »Jest spolehlivý!«

Ke třetí hodině přibyla do Gif nová kolonie hostí. Paní Adam zavedla nás všechny na terasu. Zasedli jsme do křesel v hledišti malého koketního divadla a představení počalo. Nejprve vojenská fraška ze života nováčků, pak věci vážné. Ve frašce hráli aristokrati, markýz a hrabě, po nich vystoupili umělci: Madame Nancy Vernet přednesla úchvatně báseň »Moře« od Jacques Normanda, p. Baillet s elegancí jemně ironickou a lehce tak natesklivělou recitoval »Zmařený večer« (Une soirée perdue) od Alfreda de Musset:

»V Théâtre Français ondy večer sám jsem byl,
neb takřka sám; úspěchu autor neklidil,
byl to jen Molière . . .

Ano, tak jsem si představoval vlastně Alfreda de Musset, elegancí bol zastírajícího, ironického, milujícího, dětinného, vášnivého, distinguovaného, když poprvé dostal se mi do rukou v chudé mansardě starého pochmurného pražského domu. Ó, vzpomínky mládí! Ó první lásko!

»Pod vaši milou hlavou hrdlo delikátní tak,
jež nad lesk sněhu oslňuje zrak.«

A když skončil recitator, tu zpozoroval jsem, že jako básník sledoval po představení obdivovanou krasavici, mimovolně, z divadla až ku prahu domu, já v bolestné touze sledoval jsem nostalgicky svou duši kamsi daleko, do mizících krajů mladosti navždy zaniklé.

»Ach, žel, můj drahý příteli, v tom celý život můj.«
»Hélas! mon cher ami, c'est là toute ma vie.«

(Pokračování.)

*) Směšná jména, asi jako ve naší řeči pan Ćutorka a pan Čmuchálek.

**) Prendre le train numéro onze.

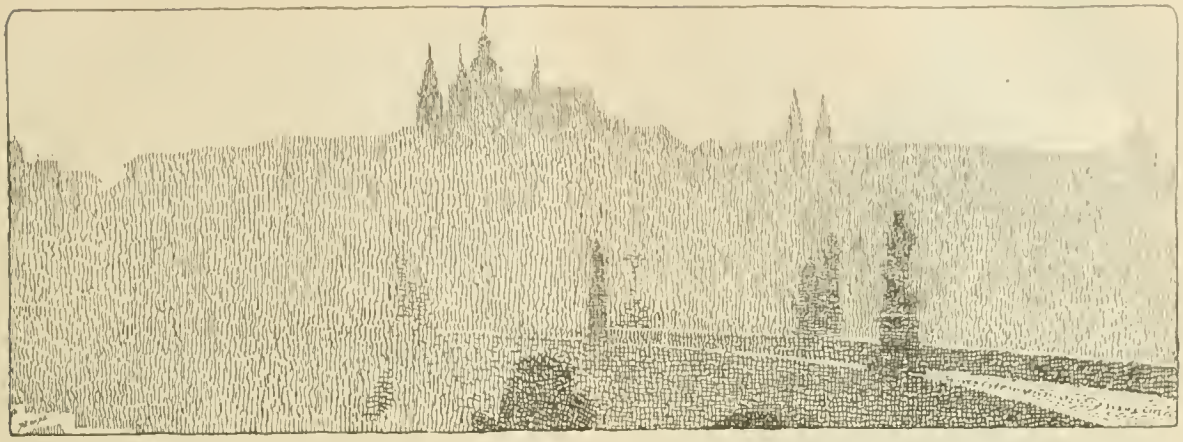

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů

IV DENNÍ LISTY.

Noviny jsou Pražanu denním chlebem. Nevyjdou-li po svátcích, stýská se mu po nich a ustavičně mu něco schází. Bylo by zajímavo zjistiti, kolik lidí v hlavním městě království se bez nich obejde. Chce-li někdo naznačiti, že byl do úmoru pilný, povzdychne si, že neměl ještě ani tolik času, aby si svůj denní list přečetl.

Noviny se v posledních letech znamenitě zmodernisovaly. Telefon, rotačky a sázecí stroje konají pravé divy. Časně ráno je tiskací stroje vychrlí a obratné ruce je s úžasnou rychlostí připravují pro expedici. Děje se tu něco podobného jako v pohádce — stroj jako by měl tisíce rukou — noviny vytiskne, označí, kolik exemplářů proběhne lisem, rozřeže je, složí . . ještě div, že nevytiskne abonentovu adressu. Stereotypie při větších nákladech výrobu ovšem popohání — forma se několikráte odleje, a noviny se tisknou najednou na několika strojích.

Praha je v nejlepším spánku, když tiskárny jsou se svým kombinovaným úkolem hotovy.

První »várky« putují na poštu, aby dostaly se zavčas do vlaků. V osm hodin ráno čtou se časopisy již v dalekých končinách. Rychlíky supají s ohromnými balíky, v nichž bývá pro jedno obběratelské místo několik set exemplářů časopisů.

Praha musí býti časopisy zaplavena již v nejrannějších hodinách. Kavárny dostávají je z novinářských závodů, do filiálek dopravují je závodní poslové a poslice, bicyklové vozíčky a pod.; abonent by se nedobře nasnídal, kdyby je nedostal ráno s kávou na stůl. Časně ráno, v zimě za úplné tmy, v létě při prvním rozbřesknutí vyhrne se ze vrat novinářského centra tlum lidí, kteří rozeběhnou se do města všemi směry. Domovní dvéře bývají ještě zavřeny, když první výprava vevalí se do ulic. Roznášeč nebo roznášečka nesmí ani minutky času ztratit. Do sedmé, ve vzdálenějších končinách před osmou musí býti noviny v rukou čtenářů. Všoupnou se proto buď pod vrata, vhodí se domovníkovi oknem do bytu nebo se ponechávají na římsách, odkud se vezmou oknem.

Pro ty, kdož si nemohou list koupit, lepí se časopis na vývěsní tabuli na domě žurnálu. Před tou je od božího rána čtenářů dost.

Pražan čte dříve noviny než snídá. V domácnosti povstane nelad, nepřijdou-li noviny v ustanovenou chvíli. Možno říci, že dodávání novin je výborně zorganisováno. Víme ze zkušenosti, že stesky jsou dosti vzácné. Ale docela jinak je tomu,

zavlní-li světem nějaká sensace — ať domácí nebo zahraničná. Obecenstva zmocní se horečka, nervosní zvědavost, která zachvacuje všechny vrstvy. Zkušený administrátor musí poznat, která událost vzedme vlny zvědavosti a podle toho zařizuje náklad. Jedno větší, jen poněkud významnější vítězství ruské armády by bylo vyhnalo číslici nákladu na výši, na které se dávno neoctly. Jsou závody, které při podobných sensacích tiskly časopisy až do druhého dne do soumraku a pořád ještě hlásili se jednotlivci i filiálkáři o nové balíky novin. Všechno zmizí jako kapka ve vyprahlé půdě, časopis dostává svou zvláštní hodnotu a prodává se z volné ruky se značným zdražením.

Sensační příhoda domácí mívá na čtenáře novin účinky ještě mohutnější. Někdy vznikne mimo všechno nadání. Časopisy nebývají na ni připraveny a nastane velká sháňka po novinách. Stane se někdy, že sami jich tvůrci, novináři, teprve post festum hledají ve svém listě, co vlastně shon po časopise způsobilo. Jsou ovšem příhody, které po každé vyvolají mimořádné zvýšení nákladu. Stává se, že v redakcích nemají o sensační události ani potuchy, a do administraci dochazejí poslové, zasílají se místní telegramy, lístky pneumatickou poštou a telefonické vzkazy, aby do té neb oné filiálky byl zaslán pateronásobný počet exemplářů novin, poněvadž tam a tam stala se vražda, sřítil se dům, zmizel pokladník nebo provedena byla sebevražda za záhadných okolností.

Administrátor musí stát ustavičně jako kormidelník na palubě. Sensace znamená finanční úspěch, obratné její vykořistění může časopisu zjednati sympatie, jež zejména při novém podniku rozhodují o celé budoucnosti. Lid je ve své touze po ukojení zvědavosti dost nevybíravý — tam, kde žízeň jeho se uhasí, valí se v zástupech, a často postačí mu pranepatrná číška, aby se nalokal a svou horečku zmírnil.

To všechno znamená rozvoj. Ještě do nedávna mívali jsme primitivní noviny, jejichž náklady byly směšně nepatrny. Před léty četl ve větší dědině noviny pan farář, řídící učitel, poštmistr, lékař, větší rolník . . . a dnes jich tam dochází sto i více exemplářů. A v Praze samé nebývá vlastně o mnoho lépe, — vždyť bývalo známkou jakési větší inteligence, ba i blahobytu, odebíral-li někdo noviny. A dnes? Kdyby na sůl nebylo — noviny musí být.

Žije podnes dost novinářů, kteří by dovedli vypravovat zajímavé věci o tom, jak se kdysi noviny dělaly. Nebožtík Fr. Šimáček-Bělák sedával v redakci »Posla z Prahy« s jedním spolupracovníkem, a dnes máme redakce, v nichž je dvacet i více redaktorů zaměstnáno.

Jsou i dvoje šichty — jedna skupina redaktorů obstará poledníky, druhá přichází k večeru, aby zpracovala materiál pro ranní list. Noční služba v každém deníku patří k nejzodpovědnějším. V půlnoci může dojíti zpráva o důležitém převratu, o světodějné události, o úmrtí muže, jenž měl světový význam, a to vše musí býti glossováno. Ještě dlouho to bude trvat, než vymrou žurnalističtí mohykáni, kteří byli pravými novinářskými vševědy. Dnes psal úvodní článek o vnitřní situaci politické, zítra o kanalisaci neb o jatkách, pozejtří o nějaké chorobě, hned na to o uměleckém zjevu, o sociálním postavení učitelstva, pak zase třeba o kůrovci, neblahém a zarputilém škůdci lesů. A to vše mělo ovšem nejen svou uhlazenou a vybroušenou formu, ale musilo i obsahově vyhovovat, aby to mohl přečísti i odborník.

Dnes ovšem je vše jinači, podobné články objednávají se u znalců, nebo je píší členové redakce, kteří věc výborně znají a studiem časových námětů se bedlivě obírají.

Každá redakce má své odbory a vyškolené pracovníky. Za popelku mezi nimi považován bývá obor lokální. A je pořád ještě nejdůležitější. Denní list bez výborného, Prahy a její společnosti znalého reportéra není myslitelný, není možný. Většina čtenářů vyhledává napřed drobné zprávy. Skoro všichni starší novináři čeští začali svou žurnalistickou kariéru jako lokálkáři.

Dr. Vilém Ryba a zesnulý redaktor národního hospodáře »Národních Listů« Dražďák, stvořili instituci pražské novinářské bursy, bez které by dnes sotva lokální zpravodajství bylo zorganisováno ke spokojenosti čtenářstva.

Lokální referát — říkával zesnulý chefredaktor »Hlasu Národa« Dr. Josef Hubaček — je žaludkem denního časopisu. Dobrým lokálkářem musí prý se člověk narodit jako umělcem nebo zpěvákem. Prototypem jejich zůstane nebožtík Seidl z »Národních Listů«, kdysi senior a nejsvědomitější člen novinářské bursy. Bývala bursa jenom jedna — dnes jsou dvě. Počet denníků se takřka zdvojnásobil a lokálkáři rozdělili se ve dvě skupiny, jež pracují zcela nezávisle a samostatně.

Novinářská bursa není ničím jiným, než sběračem místních událostí. Mýlil by se, kdo by se domníval, že označení toto zahrnuje jenom všední denní příhody. Lokálkářský odbor je neohraničen. Patří do něho vražda i referát o zahájení výstavy, policejní, nemocniční, radniční raport, politické i odborné schůze, zprávy o stavebním ruchu, zkrátka a dobře, jak říkají lokálkáři, všechno, mimo úvodní články, feuilleton a inseráty. Lokální referent denního listu, nezastoupený na burse, je málomocný. Musí sám a sám všechno obstarat, od ranního úsvitu až pozdě do noci běhat a jezdit po Praze . . a přece jenom mu něco vždy chybí, čtenáři to postřehnou a hned se ozvou. Není naprosto možno, aby registrování všech těchto časových událostí a příhod mohl zastati jeden nebo dva lidé a proto se lokálkáři sdružili ve společnost, jejíž každý člen má na starosti určitou sféru. Novinářská bursa má dnes svou zajímavou a pestrou minulost. Je to cosi jako korporace, jež má svoje stanovy, třeba nebyly napsány a schváleny. Má svou autonomii a ob čas bývají v ní i malé bouřky. Stávalo se také, že zasedala na soudnou stolici, a že provinilce vylučovala ze svého středu. To bývala pro postiženého nemalá pohroma. Bursa si postavila hlavu, nechtěla vzíti do svého centra nástupce, kterého redakce ustanovila . . a tu nezbylo vyloučenému lokálkáři než konkurovati s celým sdružením a lokální referát zastati tak, aby redakce neměla příčin k nespokojenosti.

Denní listy mají ovšem snahu, aby měly ve svých sloupcích něco apartního, něco, co není ve druhých časopisech. Zpráva taková zove se »sólokaprem«, a protože není snadno vzácnou tuto rybu uloviti, bývá zvlášť a dobře honorována. Podařený »sólokapr« strhne pozornost celé Prahy na list, ten se jím pyšní, zastíní všechny ostatní a to ve dnešní záplavě novin něco znamená. Někdy se ovšem s takovým sólokaprem přestřelí. Před léty přihodil se lokálkáři denního listu lapsus, o němž podnes v zasvěcených kruzích často se stane zmínka. Na vyšehradské citadele začali střílet na znamení, že se na Vltavě ledy hnuly. Novinářská bursa právě zasedala. V minutě bylo v pokojíčku prázdno a reportéři uháněli k pobřeží. Tam

zaslechl novinář hrůzostrašnou zvěst. Kdesi u Modřan pokusil se dělník přejíti Vltavu ve chvíli, kdy se led hnul. Nedbal prý výstrah, skočil na ledovou kru, přeskakoval s jedné na druhou — až uprostřed řeky nemohl dále, musil zůstati na osamělé kře, jež s ním uháněla divě ku předu. Nešťastník, jenž měl prý lucernu s sebou, mával jí nad hlavou a zoufale volal: »S Bohem, pozdravujte mou ženu, moje drahé, nešťastné děti.« Na břehu lidé lomili rukama, hlasitě se modlili, — ale nešťastníkovi nikdo nemohl pomoci.

»Já jsem Valta z Modřan« — slyšeli lidé chraptivé zvolání — pak vše umlklo — lucerna shasla — Valta zmizel v prohlubni.

Novinář vše vypsal, vylíčil zoufalý zápas ohroženého a druhého dne ráno s náležitým sebevědomím přijal mimořádný honorář za sólokapra, jenž po celé Praze vyvolal nehoráznou sensaci.

Ale běda . . . stal se strašný, stal se hrozný malheur. Na rodinu Valtovu se začalo vybírat, do Modřan docházely peníze z Prahy a z různých míst v království — a peníze vráceny, poněvadž ani v Modřanech ani v okolí o Valtovi, o vdově a o nešťastných sirotcích nebylo ani vidu ani slechu. Vyšlo na jevo, že všechno bylo vybájeno. Hoši kdesi u Zbraslavi udělali

na ledě sněhuláka, do jedné ruky mu dali klacek, do druhé starou lucernu, kterou na silnici našli, rozsvítili v ní svíčku a čekali, až milého sněhuláka ledy postěhují ku Praze. Doputoval až do Modřan, kde ze sněhuláka učinila fantasie Valtu z Modřan — a ubohého novináře by to bylo málem připravilo o existenci . . .

Pražan má ranní i polední noviny a večerní list. Pausy nejsou značné — ale stane-li se něco, co vzbudí všeobecné napjetí, musí dostat zprávu o nějakou hodinu dříve do rukou. V takových zvlášť rozrušených dobách tisknou se mimořádná vydání. Pokud se pamatujeme, způsobila po celém světě největší sensaci královražda v Bělehradě. Čistě pražskými sensacemi byla aféra svatováclavské záložny a run na českou spořitelnu. Noviny šly na dračku po několik neděl — novinářští reporterové měli sólo a skorem každého dne nějakého sólokapra.

Touha po sensaci nakazila už i venkov. O veliké, světem hýbající události, o sensační příhodě pražské zaletí zprávička do nejvzdálenějších a nejodlehlejších míst. Konduktéři, cestující, telefony, motocyklisté a v poslední době už i automobilisté roznesou ji po světě a ze všech konců království objednávají se telegraficky a telefonicky větší zásilky novin.

V rozrušených dobách zanedbává čtenář ve svém časopise všechno ostatní. Sebe lepší feuilleton, sebe důkladnější článek ho neupoutá. Za to v době klidnější přečte si svoje noviny od záhlaví až do toho zodpovědného redaktora. Největší náklad mají nedělní čísla, a je charakteristickou známkou jejich zábavná příloha, které musí redaktoři věnovati slušnou péči. Pilně se čtou a obsah jejich zdokonaluje se stále, a přílohy jistě nabudou jednou velkého významu u nás, i literárního.

Noviny bývají zvány sedmou velmocí. Staly se jí skutečně. Až do nedávna měla denníky jenom Praha — dnes už má denní list i Plzeň. Praha ukazuje svůj rozvoj i ve svém novinářství. Když se zakládal spolek českých žurnalistů, byla honba po členech. Dnes už má spolek vážné starosti, jak zajistit nároky těch, kdož nabývají práva, aby do důležité této stavovské instituce byli přijati. Před nemnohými lety mívala redakce denního listu kumbálek, v němž u jednoho stolu seděl redaktor, u druhého administrátor, u třetího expeditor. Dnes máme novinářské velkozávody, redaktoři mají své pracovny, v administraci je tolik úředníků jako ve velké bance a v expedici je zaměstnána celá armáda pracovních sil, a podnik sám má svůj vlastní palác.

Popelka rozbila svůj oříšek a vystavila na odiv svoje bohatství. — — — *Žerotín.*

** **Přednášky Pařížské Svobodné školy věd politických v Praze.** Známý a Čechům tak sympatický publicista francouzský p. René Henry zavítá v listopadu t. r. do Prahy, aby zde uspořádal jménem Pařížské Svobodné školy věd politických (Ecole libre des sciences politiques) několik přednášek. Pověst proslulého ústavu pařížského jest příliš zvučná a jméno conférenciera p. René Henry v kruzích politických a novinářských ve Francii i u nás jest příliš již známé, než aby nám bylo teprve potřebí poukazovati na význam těchto přednášek pro naši intellinenci, zejména též pro studentstvo.

Z té příčiny spolek Máj ochotně ujal se pořádání těchto přednášek, z nichž první bude konána dne 11. listopadu. První přednáška bude se týkati »vlasti francouzské« (Le pays de France), druhá (dne 14. listopadu) obere si za předmět »Dějiny Francie« (Histoire de la France), v třetí podá se obraz »Francie dnešní« (la France d' aujourd'hui) a v další přednášce pohovoří se o Francii a Slovanech, zejmena Češích. Studentstvu českému bude mimo to poskytnuta příležitost ještě podrobněji seznámiti se s historií, programem, zařízením a účelem Školy věd politických v Paříži, jež byla vzdělala tolik znamenitých hlav dnešní Francie a z jejichž zdrojů čerpali vzdělání mnozí přední politikové a žurnalisté i zemí mimofrancouzských. *E. Č.*

** **Logika srdce. — Záhada.** Dvě novinky Národního divadla. První práce — aktová veselohra, kterou francouzsky napsali R. de Flers a G. H. de Caillavet — je novou parafrasí staré pravdy, že hlupáčkové mívají u žen největší štěstí. Dobrá polovina kusu je k smrti nudna. Takovým hrám se dříve říkalo, že jsou konversační — nyní se nazývají literárními, aby se toto slovo právě tak sesměšnilo jako pověstné fráse o uměleckosti a neuměleckosti. — Zahráli si paní Červená, pan Kafka a pan Wiesner. Hráli všichni s ohněm, ale francouzský kolorit — čímž se kdysi honosívala česká scéna — zachycen nebyl. — V překladu jsme zaslechli několik zločinů spáchaných na ubohé mateřštině.

»Záhada« od Pavla Hervieu je divadelně účinná hra. V noci na zámku pánů z Gourgiranů (p. J. Vávra a p. Želenský) otvírá někdo závoru u dveří vestibulu z vnitřku. Ze služebnictva to nikdo býti nemůže. Když je za tmy polapen v domě mladý Vivarce (p. Hašler), padne hrozné podezření na ženy obou šlechticů. Je to

Léonora (slč. Dostalová) nebo Gisela (pani Laudová)? Obě zapírají — Vivarce popírá, že přišel za ženou. Ale prchne a blízko zámku se zastřelí.

Manželé postaví se před své ženy a pátrají, jaký dojem učiní zpráva o jeho smrti na ně. Prozradí se Léonora.

Dvouaktové toto drama nebylo dobře v některých částech obsazeno. Slč. Dostálové role neleží — rozhodně měla býti dána pí. Benoniové. Proč byl p. Vojan nevýhodně exponován v úloze starého markýze, je nepochopitelno. Také nastudován nebyl kus dokonale. A v prvním aktu se opět mluvilo tak šeptem, že bylo z toho v hledišti rozčilení. Když pí. Laudová svým sonorním orgánem dostala se k slovu, zůstávajíc přese všecky — jinde bohudíky již přežilé — fráze o »modernosti« ticha v mezích elegantní intimity, takřka jsme si oddechli. Její výborná srozumitelnost měla příjemný následek, že všichni o nějaký schůdek pak mluvili hlasitěji.

⊙ **Žnč**, V. Jansův obraz, zakoupený za 500 K jako první cena pro předplatitele Máje — jimž bude zdarma rozděleno losem uměleckých děl za 3000 K úplně zdarma — byl v minulém čísle Máje reprodukován.

○ **Ze školského ovzduší** píše se nám: V našich školách odehrávají se často bolestná dramata, o nichž se nikdo nerozepíše. V poslední době zachvěl mnou případ, kterého by si měly všimnouti kruhy povolané. Sledujete český život kulturní, přineste — prosím — tuto ukázku z mrtvých zátok předpisové upřílišenosti. Do pražského gymnasia chodil žák, který s prospěchem studoval, tak že se dostal šťastně do kvarty. Ale na jaře letošního roku klopýtl o nešťastnou matematiku. Dostal známku nedostatečnou — poprvé za čtyři léta — a to mělo pro něho následky tragické Ztratil osvobození od školního platu, a protože byl synkem chudičké, nemocné vdovy, která nesehnala školní plat pro II. pololetí — také podporovací fond ústavu nesmí pomáhati žáku, který nedostačil — musil hoch jinak nadaný a pilný opustiti gymnasium. Ale chuďas nebyl ještě dosáhl čtrnáctého roku, a proto musil jinde vyhověti předpisům o docházce školní. Ale na měšťanskou školu jej nepřijal pan ředitel, poněvadž neměl na vysvědčení gymnasiálním známky z kreslení — proto musil kvartán do páté třídy obecné školy, aby vyhověno bylo předpisům. Nescházelo než aby se tam byl shledal s hochem, kterého současně vyučoval. A teprve na konci školního roku dostal tento kvartán propouštěcí vysvědčení ze školy — obecné.

Ruce tolika paedagogů dotkly se osudu tohoto mladíka — vesměs se jednalo dle zákonitých předpisů — jak bolestno, že z toho nevznikla jiná pout než tato trnitá!

□ **Závět.** Tisíce lidí bezdětných a bez blízkého příbuzenstva umírá — závět po nich se nenalézá. Buď stálými odklady zavinili, že nedošlo k jejímu zhotovení — nebo závět nedostatečně uložená bývá rychle ničena těmi, jimž překážela. Jmění přichází do rukou lidí, kteří o zůstavitele se nikdy třeba nestarali nebo dokonce stane se veselým dědicem vždy k snídaní připravená pokladnice erár.

Poslední dobou množí se u nás velké vlastenecké odkazy. Ale i při nich bývá vidno, kterak význam štědrosti své dobří lidé zmenšují neobyčejnými podmínkami, výhradami, klausulemi a výjimkami. Pamatuje se na mnoho účelů a následkem toho místo mocného proudu rozbíhá se živá voda dobrého úmyslu v pouhé krůpěje, které výživně nezalévají, nýbrž jen na několik okamžiků rosou skrápějí.

Odkazem má býti pamatováno na jeden velký úkol. Závět má býti jasná a stručná. Jedním z nejkrásnějších příkladů takového velkodušného odkazu může nám býti markýz Raffael de Ferrari, který odkázal rodnému svému městu Janovu dvacet millionů lir s prostým povelem, aby za tento peníz rozšířen byl janovský přístav.

Tento slavný čin prozíravého muže přinesl Janovu zisk, který má ceny tisíců millionů, neboť penězi markýzovými vybaven přístav tak skvěle, že Janov stává se dnes již pro tuto výhodnost prvním přístavem středozemního moře. Městu Janovu tolik prospělo vybudování dokonalého přístavu, že mohlo věnovati na další zlepšení jeho v posledních letech ještě 45 millionů lir.

Kdyby byl markýz de Ferrari napsal závět na celý arch, nebyli by se asi advokáti od roku 1877 ještě dohodli o pravém významu jejího znění . . .

≡ **Sdruženým divadlům východočeským** může se prorokovati úspěch. Předplatitelů na první stanici — v Hradci Králové — přihlásilo se p. řediteli Lacinovi tolik, že opatrně další přijímání jich zastavil. Byl by hrál prý jinak jen pro abonenty, a to se mu nehodilo do obchodní kalkulace. Ale stýská se již, že zanedbává původní repertoir, a že opera má převahu. Soubor herecký se chválí.

∴ Alois Jirásek: **Rozmanitá prosa. Obrázky a studie.** Třicátý třetí díl Sebraných spisů Jiráskových, vydávaný Ottovým nakladatelstvím, obsahuje jedenáct článků, které vhodně vystřídaly předcházející díly velikých prací F. L. Věk, U nás a Bratrstvo. Také ty drobné skladby mají všechny stkvělé vlastnosti Jiráskova pozoruhodného a neúnavného tvoření. Vedle novellistické Ballady z rokoka a Starosvětskeho obrázku nejvíce budou čtenáře zajímati studie Na dobřanské faře, Tomáš Famfule, švališér, pak Z paměti českého důstojníka a Z »nekrologů« MDra Jana Theobalda Helda.

V nich jasným světlem ozářena jest doba, ke které jest také připjat Jiráskův mohutný F. L. Věk, doba to sedmnáctého a počátku osmnáctého století, kterou spisovatel tak velice si zamiloval. Kdo si přečte Jiráskovo vroucí líčení a pozná z něho

osoby, které v oné době skutečně žily se svými krásnými city a smýšlením, jistě bude velice pohnut a oživí i utvrdí si v srdci vlastenecké povinnosti. To jest znamenitý účinek, a že jej Jirásek způsobuje svými knihami, zasluhuje si našeho upřímného uznání i vděčnosti. *Ds.*

— Josef Jan Svátek: Za oceán! Causerie. Po své praci Cestou na Špicberky spisovatel vydává popis své pouti americké. Není to cestopis ve skutečném smyslu slova, nýbrž spíše rozmarné a zábavné líčení příhod, osob i věcí, jež na cestě z Čech do New-Yorku a zpět mihaly a otáčely se kolem osoby autorovy. Čtenaři však nepřekáží, že spisovatel zhusta soustřeďuje na sebe jeho pozornost. Dobře se to snáší s látkou i se způsobem vypravování, které jest švižné a, jsouc místy oživeno humoristicky, také zajímavé. Do líčení jest vsunut milostný románový děj, jehož kapitolky úměrně a výhodně se střídají s popisem života na veliké plovoucí lodi a se stručnou, než rázovitou kresbou hlavního zaoceánského města, a nelze potlačiti doznání, že kniha vzbuzuje ve čtenáři určité a živé představy toho, co líčí. Nepochybujeme, že spisovatel dovedl se také touto knihou zapsati v přízeň svého čtoucího obecenstva, a zejména že jí potěšil své přátele. *Ds.*

— Léon de Tinseau: Tajemník paní vévodkyně. Kniha, mající nejednu známku novodobosti, při níž neschází již ani automobil, a přece jakoby látka její čerpána byla z oněch zlatých časů, kdy kvetl romantism a kdy dobro bylo odměňováno, za zlé pak přicházel zasloužený trest. Nebýti svižného, moderního slohu a známé duchaplnosti, která jest pýchou zejména francouzských spisovatelův, ani bychom nevěřili, že máme před sebou dílo posledních let.

Je to románek dvou mladých srdcí, jednoho, které by bylo málem zbloudilo, a druhého, jež odloučeno nyje a trpí, románek hezkého mladíka a roztomilé dívčiny, jimž na konec po nedlouhých citových zkouškách dopřáno jest vejíti v blažený sňatek manželský. Kniha čte se zcela příjemně, a jsme přesvědčeni, že se bude líbiti prostodušným čtenářům a zvláště čtenářkám, třebas dopisová forma její jest již zastaralá a nebývá oblíbena. Vyšla ve Vilímkově knihovně, a překlad opatřil neunavný J. J. Benešovský-Veselý, jehož některé práce vycházejí dosud, ačkoli za nimi již se tmí překladatelův hrob. *Ds.*

— **José Maria de Heredia.** Na svém statečku u Paříže zemřel právě tento slavný francouzský mistr znělky, vynikající básník. Básník »Trofeí«, z nichž ukázky k nám prvně uvedl mistr Jaroslav Vrchlický a jež později přeložil a ve »Sborníku světové poesie« vydal Jan Spáčil-Žeranovský. Heredia narodil se na Kubě v La Fortuna Cafeyro r. 1842, studoval v Paříži, zejména jazyky klassické, a toto studium přímo klassicky zase projevilo se později, kdy porůznu a v dlouhých intervallech počaly se v předních francouzských literárních listech objevovati jeho sonety. Jimi vyšvihl se rázem Heredia na nejvyšší vrcholek poésie parnassistní, ba předčil v mnohém samotného Leconta de Lisle.

V precisní a těsně omezenou formu sonetu dovedl básník vdechnouti tolik života a žhavé orientální krve, že těžko tu hledati rovnocenného pendantu. Verš Herediův je barvitý a leskne se jako vybroušená ocel. Je klassicky stavěn, je pln vzruchu a vášně. Slova jeho hrají barvitými lesky, jsou vybraně vzácná a suggestivní. A celek oddechuje kulturním nebo krajinným zaměním dle toho, jak káže obsah. »Trofeje« sebrány byly v knihu teprve v jedenapadesátém roce básníkova života. Je to pět znělkových cyklů (»Řecko a Sicilie«, »Řím a Barbaři«, »Středověk a Renaissance«, »Orient a Tropy« a »Příroda a Sen), vedle nichž obsažena je tu i »Romancero« a epický zlomek »Dobyvatelé zlata«. —

Ve svých »Contemporains« o praví Herediovi Lemaitre: »Každý sonet jeho předpokládá dlouhou přípravu, aby básník žil celé měsíce v krajinách, dobách, ve zvláštním ovzduší, jež ta dvě čtyřverší a ta dvě tříverší křísí. Každý z nich zahrnuje i mnoho vědy i mnoho snu. Takový jeden sonet zavírá celou krásu určitého mythu, celého ducha určité doby, celou malebnost určité civilisace.« — Krásnou studii o Herediovi, jíž ho uvedl i do české literatury, napsal Jaroslav Vrchlický ve knize »Nové studie a podobizny«. *S.*

Ročníku IV. číslo 6. vydáno dne 20. října 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BOREČKY. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Jos. V. Sládek.

Jeho život a dílo. K šedesátému výroči jeho narození.

V Americe doznívala krutá válka odštěpenská, vedená za myšlenkou odstranění otroctví, a Evropa byla plna kvasu a mraků. Mraky ty strhly se nejprve v Holštýně a brzy na to u nás, kde r. 1866 vykrvácelo tisíce českých synů v boji proti Prusku. Bojováno bylo v Italii za myšlenku jednotného království italského, blýskalo se na Balkáně. Český národ stál v rozhodné opposici proti vládám vídeňským, zakládány spolky, konány hlučné tábory, uspořádána velkolepá manifestace probuzeného národního života slavnosti položení základního kamene k Národnímu divadlu, do Prahy převáženy slavnostně korunovační klenoty a živeny naděje na obnovu samostatnosti české, aby rázem zase byly utloukány persekucí tisku, žalařováním českých redaktorův, exekucemi vojenskými

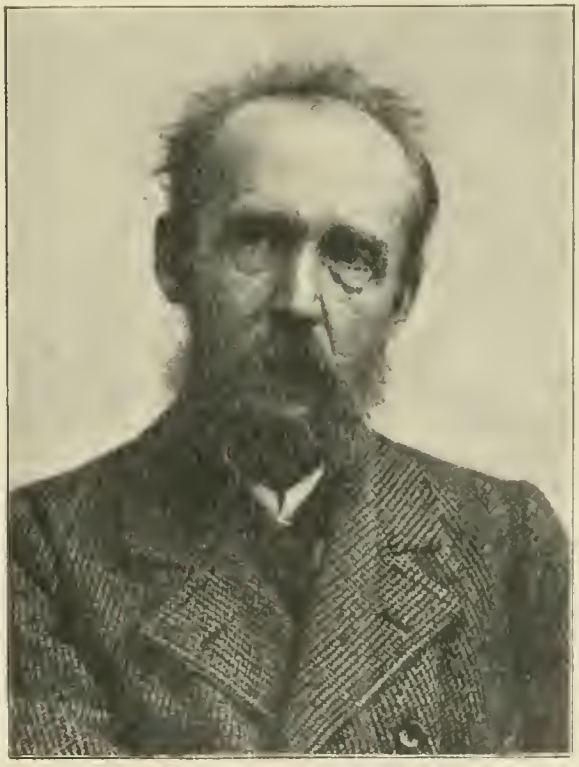

Jos. V. Sládek.

Za takové doby počal literární činnost svou Jos. V. Sládek, jenž narodil se 27. října 1845 ve Zbiroze a absolvovav na akademickém gymnasiu, studoval filosofii na universitě Pražské. Živý ruch vřel kolem něho, myšlenky svobody politické a lidské volnosti plno bylo ve vzduchu, vysoko bily vlny národního rozmachu. Nemohlo to zůstati bez vlivu na jeho tvorbu a nezůstalo. Sládek, jehož jméno objevuje se prvně ve Světozoru r. 1867 (Ptáče, Dumka, Zpověď), zpívá písně volnosti a boje za svobodu. Jeho píseň »jako dravý sup chce se vrhnout na tyrany«.

Roku 1868 staví se v čelo nového literárního podniku, almanachu Ruchu, jímž hlásí se k životu nová generace literární, proniknuta stejně jako on myšlenkou svobody a národnosti, pokroku a rovnosti sociální, a za-

hajuje almanach ten vroucí apostrofou vlasti (Tobě), jejíž verše zvedají se k silnému pathosu:

Ha — píseň, píseň jen! — Při boží hněv!!
Ústvali Tě, jak laň hon psů a hochů;
vyssáli Tě, jak upír spících krev,
zhyzdili Tě, jak barbar řeckou sochu;
a stupili tu mrtvolu tvou sklanou,
že sníh by zkrvavěl nad takou hanou,
a my? — nám stačí vrkající zpěv!!

A tato horoucnost citu vlasteneckého, toto zaníceni pro nejsvětější statky národa, jeho jazyk a svobodu, neopustily Sládka již nikdy. Jinde tak plný něhy a snivosti, ve věcech národních jest tuhým křemenem, z něhož vyletují jiskry, aby roznítily požár. Tu jeho nota zní plamenně a divě, odvážně a neohroženě, budí vzdor, vědomí síly a hrdosti, volá k boji, burcuje spící.

Je malá ta má otčina,
tak maličká, tak rozrytá,
div neroznesla už ji v svět
ta nepřátelská kopyta.

zateskní si, ale v »Irských melodiích« volá již směle: »Vy pušky máte, my jen holé ruce — my právo jen, vy máte násilí.« A jinde: »Je proti nám kdo není s námi — a jediný byť vlas to byl — kdo v nepřátel jej složil chrámy, — to krev už není z našich žil.« Velikých lidí potřebujeme, kteří umějí z celé duše milovat a nenávidět, celých mužů, vzdorných hlav a horoucích srdcí! Není u nás básníka, který by plameněji byl oslavil pevný karakter, který by byl skvěleji ozářil ideál mužství. R. 1877 volá své »Blíže k sobě!« a »Ku předu!« bratřím, jdoucím v svatou válku »starou cestou po Balkáně za krev bratří, popel dědů a za volnost Slávských snětí a za volnost všechněch lidí«. »Kde křivda, tam ji čelí muž a kdo je baba, ten si služ, však muž se nepoddává!« horlí v básni »Orel« a »ta hrouda, kde padne hrdina — zas jednou hrdinu zrodí!« těší jeho »Píseň«. R. 1880 za Karlem Sladkovským mužně zalkal:

Do temnot žalářů jsi českou nesl pýchu,
z temnoty žaláře jsi český nesl vzdor,
a česká čest když všem už byla k smíchu,
ty zahřměl's ji přes hradbu českých hor!

»Nás spasí jenom skutky, žádná slova,« upomíná jedna z jeho krásných českých znělek (Sluncem a stínem) a nad nás, již kupíme slova na slova, knihy na knihy, stokrát větší jsou mu čety divochů, již s láskou k vlasti proti dělům běží. A ještě v poslední jeho knize V zimním slunci, v té sbírce klidné, usměvavé podjeseně, hřímá to pojednou:

Dub anebo třeslice,
drž se půdy, kde jsi vzrost',
zlomí-li tě vichřice,
žil's jak muž — a to je dost.

A tak všemi jeho knihami jako zlatá nit vlní se to jeho »býti mužem«, mužem železné pevnosti a zlatého, ryzího srdce. A jeho slovo má sílu, chytá a podmaňuje, cítíte, jak hluboko leželo na dně jeho srdce, je prohřáto vášnivým jeho žárem, zní rázně a mocně jako úder zvonu, a neumělkováno a nehledáno, dopadá ranou perlíku. I drsně a skoro příkře zazní to někde, ale působí to vždy mohutně. Tak promluviti umí právě jen on a nikdo jiný.

Mnoho k této struně lýry Sládkovy přispěl také pobyt jeho v Americe, kam odebral se na dva roky 1869—70. Zde, kde svedeny byly největší boje za svobodu politickou i lidskou, naučil se vážiti si mužné statečnosti a neohroženosti, zde z knih i života nadýchal se jiného, svěžejšího vzduchu. Nebyl to prázdninový výlet, byly to dva roky krušné práce a strádání (sem tam něco napověděl ve svých vzpomínkách a cestopisných obrázcích v Lumíru), ale prohloubily jeho životní názor, zocelily jeho energii.

S mnohými zkušenostmi, s dokonalou znalostí angličtiny (překládati z ní počal Sládek již před svým odjezdem; kusy Byronova Korsara v jeho převodu přinesly již Květy r. 1867) a vedle jiných prací s lahodným překladem Longfellowova Hiawathy, jejž počal a dokončil na farmě hanáka Nechuty-Trávníčka u jezera Michiganu, vrací se Sládek do Čech. Pojímá za choť nevěstu svou Emilii Nedvídkovu, stává se členem redakce Národních listů (kde vytrval pak až do roku 1875), r. 1871 jmenován je profesorem anglického jazyka na československé obchodní akademii v Praze a záhy též ujímá se s S. B. Helierem vydavatelství Lumíra, jejž redigovali Sv. Čech a Otokar Hostinský. Nyní také chystá se k vydání své první knihy veršů, avšak nežli kniha vyjde, umírá v srpnu roku 1874 mladá žena jeho Emilie, a rána ta uvádí Sládka v bezmezné zoufalství.

R. 1875 vychází první jeho knížka veršů s prostým názvem Básně nákladem Grégra a Datla v úpravě knih anglických, věnována památce jeho ženy. Celkový ráz knihy je elegický. Vyznívá tu stesk po domově z dob, kdy dlel za oceánem, po nevěstě i matce, hluboká bolest nad naším národním úpadkem, trpí tu mladá rozervaná duše rozporem skutečnosti a ideálů, plná soucitu s nešťastnými a vyhlazovanými (Na hrobech indiánských, Písař, Život), plná rozhorlení proti křivdě a útisku. A poslední stránky knihy

jsou jeden zoufalý kvil za mladým, sotva rozkvetlým a tak rázem zmařeným štěstím. Forma prosté, srdečné písně převládá a lyrický ráz knihy zpestřuji jen dvě tři ballady. Jedno je hned při této knize jisto, vystupuje tu individualita, básník neobyčejné hloubky citové. Ať již sám tak byl založen, ať naučil se tomu od básníkův anglických, není mnohomluvný, myšlenku podává zhuštěně, výraz jeho je prostý, ale veliké jadrnosti, plnosti a síly. V snaze po koncisnosti stává se někdy až nejasným, jazyk přizpůsobuje si své potřebě, užívá licencí a tvoří si nová slova básnická, jež rychle se ujímají, ale gramatikáře a brusiče uvádějí v zoufalství. A jednotlivá čísla knihy jsou tak svrchovaně poetická a krásná, že dnes působí stejně neodolatelně jako před lety.

Dva roky po vydání Básní stává se Sládek sám majitelem a redaktorem Lumíra, shromažďuje kolem sebe všecky nejlepší talenty literární, jimž jde o pokrok v umění a literatuře, dopřává hojně místa ukázkám z literatur cizích, horlí proti literární úzkoprsosti, čelí útokům protivných táborů, jimž nová škola zdá se býti nenárodní, kosmopolitickou, a povznáší list k umělecké výši i oblibě, jaké nedostoupil a jaké netěšil se od té doby u nás žádný list belletristický. Čelní spolupracovníci jeho tvoří pevný »kruh Lumíra« a patří k nim vedle Jar. Vrchlického Fr. Herites, Jul. Zeyer, Jan Lier, Jamot a j. Ze starších přispívají sem Jan Neruda i Adolf Heyduk, Jakub Arbes, Sofie Podlipská a j., a mladší pokládají si za čest, míti uveřejněnu práci v Lumíru. Je to jako posvěcení, uznání jejich talentu a umění, neboť v Lumíru pěstuje se kult ryzí formy a měří se přísným měřítkem získaným na dílech literatur světových. Sám Sládek hojně tu překládá z básníků i novellistů anglických, amerických (Bret Harte), španělských i ruských.

Práce redaktorská i překladatelská odnímá mu času k vlastní tvorbě, ale kdyby ani tomu tak nebylo, není psavým, píše jen z vnitřní potřeby, v chvílích posvěcených, ale pak za inspirace třeba dnem i nocí v horečném napětí a v jediném dechu. Tak pozvolna roste druhá kniha jeho básní a vychází s názvem Jiskry na moři nákladem Militkého a Nováka v Praze r. 1880. První dva cykly jsou tu dozvuky posledních stran Básní, nálady ještě chmurnější a bolestnější než dříve. Smrt milované ženy urvala mu všecko, není pro něho útěchy, není úkoje, jen umřít chce se mu a usnout. Oh, blaze Bohum. Havlasovi, že umřel tam v dáli — tak mlád (překrásná báseň památce Havlasově), život jest jen prázdnou hračkou (Doně Inez) a

Trochu si zasníme, chvilku jsme šťastni,
trochu se milujem, chvilku se máme,
trochu si zbořime štěstí své vlastní
a potom na věky s Bohem si jáme,
pranic víc.

Jaká beznaděj, jaký smutek! A jsou tu čísla ještě zjitřenější, vášnivější bolesti a právě v té horoucnosti citu nesmírně jímavá a krasná. Z nejkrásnějších zdály se mi vždy zejména Andante (k motivu Beethovenovy sonaty) a Klidně spi. Třetí cyklus knihy je vlastenecký, a čtvrtý obsahuje řadu kratších ballad a romancí. Ballady jeho nemají tajemného a duchového apparátu ballad Erbenových, jsou to drsné příběhy ze života, vyprávěné často s dramatickou živostí, při nichž Sládkova charakteristická jadrnost a stručnost, plastika a síla výrazu přichází výborně k platnosti. A kde se vzal, tu se vzal, najednou mezi chmurnými těmito látkami ozval se poprvé humor ve Faráři z Podhoře. A v cyklu posledním jasní se obzor básníkův již vůči hledě, vrací se mu naděj a víra v život. Druhá choť básníkova Marie (rod. Veselá) zasedla již u jeho opuštěného krbu, nad nímž vznášeji se znova sny o štěstí.

Z tvých ňader dýchá pokoj
a mír z tvých stinných řas —
jen blíž mne přitiskni k sobě!
ať věřím, že jsem šťasten zas.

Po roce již vychází (r. 1881) třetí kniha jeho básní Světlou stopou (s dedikací »Své Marii«), kniha těžkého zrna, klidná a vyzrálá. Štěstí a pohoda dýchají tu z překrásné Jarní písně a z několika jiných vroucných slok, ale celkem subjektivnost ustupuje tu do pozadí, básník ve štěstí svém nechce již zpívati o sobě, vzpomíná raději uhnětených, osiřelých a trpících, kreslí šťastnou rukou větší i menší obrázky ze života a noří se v snivé přemítání. K hloubce citu a síle výrazu přidružila se hudba verše a plastika a jemnost slova, k vroucnosti lyrika pojí se klid umělce, mizí nejasnost a mlhovitost, vše prodchnuto a provanuto je náladou lásky a smíru. Jsou zde pravé perly lyriky erotické, náladové i kontemplativní a je tu několik ballad a obrázků vzácné ceny. Jmenuji jen Půlnoční zvony, Točiče, Hvězdnou noc, Papů, Po hvězdných paprscích, Své ženě a Život. Rozmar a vtip zasršel v Ritornellech, satira šlehla v některých romancích. Z větších celků (idyll) účinný je Jan Lamač, ač upomíná tónem poněkud na Tennysonova Enocha Ardena, krásná místa má Anna Potocká, okouzlující je Imogena, originální motivem i provedením jsou Hodiny a pro Sládka nejcharakterističtější jsou tu Kamarádi s tou cituplností a srdečností dvou

starých srdcí v příběhu o oddanosti a věrnosti ženy a pak báseň Na podhradí, tak celé Sládkova tím vzdorem a na konec zase soucitem starého chalupníka.

Již v »Jiskrách na moři« a »Světlou stopou« setkáváme se s některými sonety Sládkovými. Než roku 1883 vydává jich Sládek celou knížku s názvem Na prahu ráje a s hrdým mottem z Emersona: »Člověk si své místo vybojuje.« Přirovnal jsem kdysi sonet Kollárův k chrámu, Vrchlického k paláci a Sládkův ke dvorci, »leč z pevné žuly, dubového trámu,« a ještě dnes nepřipadá mi nic případnějšího. I v této formě je Sládek svůj, vždy celý a osobitý, vroucí, hluboký, tvrdý a rázný, neřezá a neklíží, nýbrž tesá z hrubých balvanů, jedním, dvěma slovy vystihuje celé osudy, několika črty celé dějiny. Plny slunce jsou tu jeho obrázky mezi dětmi, plny živosti a humoru venkovské figurky (Mušketýr, Sedlák Louda a j.), mohutně působí mnohé ze sonetů vlasteneckých (Bílá Hora, Náš erb).

Pokračováním knih Světlou stopou a Na prahu ráje je sbírka Ze života, vydaná r. 1884 v Poetických besedách Nerudových, s hrdými slokami mužného vzdoru, legendami, balladami a obrázky (překrásny jsou zvláště Večerní obraz, Kantor, báseň hluboké životní moudrosti, Vidění sv. Kiéran-Killa, Harun-al-Rašid, dojímavá je Žena), ale též se sonety milých kreseb a vážné reflexe. V reflexi své Sládek neodkrývá nových světů, nepřináší nových idcí, ale obecné pravdy vyslovuje po svém a dovede je vrýti do srdcí. Zajímavý je tu cyklus něžných písní pro děti; je předzvěstí knih, jimiž tolik zavděčil se Sládek české mládeži. Dceruška Helenka vyrůstá mu před očima, není divu, že ohlíží se po písničkách pro ni a shledává, že u nás není jako v Anglii a Americe, kde poesii z per nejlepších děti se odkájejí, a že i v tom, co máme, je mnoho morálky a smutku. Chce dáti dětem slunce a květy, úsměv a píseň, humor a veselí. Tak povstávají jeho knížky pro děti: Zlatý máj (1886) Skřivánčí písně (1889) a Zvony a Zvonky (1894), jež s nápěvy i bez nich nalezají rychle cestu k srdcím dětským a způsobují převrat v naší dětské literatuře.

Od písniček pro děti píseň v produkci Sládkově převládá, nejvýš že ještě sonet se k ní přidružuje, a je to píseň ještě prostší než dříve, píseň nehledaná, zpěvná formou, tklivá a dojímavá. O lásce mluví, o jaře a radosti života, ale též o smutných vzpomínkách, o touženém klidu a míru. Tak trochu elegického zabarvení zůstává u Sládka vždy, i v jeho zpěvech radosti. Píseň dominuje ve sbírce Sluncem a stínem (J. Otto 1887) vedle řady krásných sonetů (Čtyři české znělky) a jiných básní (Kde je máma? Ve starém parku, Pole), tvoří dobrou polovinu knihy Selské písně a České znělky (J. Otto 1890) a vyplňuje celou drobnou knížečku Českých písní (1892), jíž mělo býti čeleno jarmarečním písničkám, jež kazí lidu mrav i vkus. V selských písních tklivě vyjádřena láska k selské půdě a oslavena práce rolníkova. Sedlák vystupuje tu jako živitel celého lidstva, celým světem vydíraný, přírodou klamaný. Nevěří nikomu než Bohu a sobě, ale také nikomu neslouží. Všednost látky, která se nevyhýbá ani mašinám ani dluhům u žida, jako by se tu věsila Sládkovi na křídla, ale tam, kde zachycuje jen prostý cit a tichou náladu (Rodné brázdy v šíř i dál... Je tichá noc...) je šťastný jako vždy.

České znělky jsou meditacemi o našem národním bytí a životě. Lkají nad naší lhostejností a bezradností, věří v zdravé jádro lidu, volají po skutcích a věstí nové jaro v českých luzích. Chtějí přesvědčovati jako České písně svou ráznou notou povzbuzovat a rozplameňovat. O jednom třeba se na tomto místě zmíniti. Sládek s oblibou užívá nejen v titulech, ale i v básních samých epitheta »český«. Bylo by to na váženou, kdyby nešlo právě o básníka, jenž českým skutečně jest. A Sládek je českým básníkem, ponévadž je celým českým člověkem, nejen svou láskou k jazyku a lidu, ale celým svým temperamentem, celou tou něhou a měkkostí slovanské duše a zase tvrdostí českého sedláka a vzdorností českého rebella. Je to tvrdá česká lebka a slovansky měkké srdce.

Láska k lidu vede jej stále blíže k lidové písni. Již mezi prvními básněmi jeho ve Světozoru r. 1867 najdete sloky ukazující k tónu národní písně, jako:

Ty zbirožské zvony
smutně vyzvánějí
a moji panenku a moji panenku
v hrob mi unášejí

Aj, moje panenka
bílé šaty měla,
jakoby ji vedli, jako by ji vedli
k svatbě do kostela.

Také v alman. Ruchu (1868) pod pseudonymem Vojtěch Černý uveřejnil Sládek písně blízké popěvku lidovému.

Ale později pěstuje Sládek formy umělejší, až zase písničky pro děti uvádějí jej nazpět k písni vždy prostší a nehledanější. Celý tento rozvoj zakončují Starosvětské písničky a Směska (obě r. 1891), jež zjednávají Sládkovi více slávy a popularity než všecky jeho

knihy dřívější, třeba že v těchto uloženo je více citové hloubky a umění. Jdou po stopách Ohlasů Fr. Lad. Čelakovského, nejsou to padělky národní písně, ale písně v duchu jejím vytvořené, jsou lehké a zpěvné, rozmarné a vtipné, duše lidu v nich zvučí, a odtud ono nadšení, jež vzbudily v lidu, jemuž vlichotily se nejvíce svým zdravým, neodolatelným humorem, který v dřívějších knihách místy jen zableskl, ale nikde nesršel tak jiskřivě a na vše strany jako tady. Však i ti, jimž vážnější skladby Sládkovy jsou milejší, našli zde několik krásných hlubokých písní jako Máme se rádi, Úkol é bavku (napsanou původně pro jedinou dramatickou práci Sládkovu »Práce« — Lumír 1888, jejíž provedení censurou zakázáno) a zvláště originální Starý přípitek.

Po Směsce přicházejí ještě Selské písně a České písně, o nichž stala se již výše zmínka, ale pak Sládek ponechává pole písniček svým napodobitelům a vrací se poslední svou krásnou a hlubokou knihou V zimním slunci (J. Otto 1897) tam, kde stanul svými knihami Světlou stopou a Ze života. V zimním slunci nemá šťastný název, je to spíše kniha podjeseně, babího léta. I zde jsou písně a ballady, (Čtyři bohatýři, Matka, Hornická ballada, Mělnická ballada), ale zvláštního rázu knize dodává snivé přemítání. Jako do pavučin zapřádá se tu básník do snů, vzpomínek a záhad života i věčnosti. A jako podzimní slunce rozlévá se mu úsměv usmíření a pokoje nade vším. (Červánek shas', Ano — ne).

Celá tato bohatá produkce básnická vyrůstá vedle jiných úkolů básníkových a přes úporný jeho neduh srdeční, který během let vrhá jej několikráte do těžkých nemocí. Sládek rediguje Lumír, kde nejednomu talentu pomahá na veřejnost, až do roku 1898, kdy postupuje jej v náklad J. Ottovi, a vyučuje angličině nejen na obchodní akademii, nýbrž i na technice a universitě. K vyučování tomu skládá a vydává Anglickou čítanku (1875) a později i Mluvnici angl. jazyka (třetí vyd. r. 1891). Mimo to hojně a šťastně překládá. Celá řada básnických i jiných překladů jeho není dosud knižně vydána. Z těch, jež v knize vyšly, uvádím vedle zmíněné již Longfellowovy Písně o Hiawatě 1872 Bret Hartovy: Kalifornské povídky 1874, Byronovy Hebrejské melodie 1890, Tégnerovu Frithiofs Sagu 1891, Mickiewicze Konráda Wallenroda 1891, Burnse Výbor z písní a ballad 1892, Coleridge: Skládání o starém námořníku — Christabel, Kublaj chán, Stocktona: Podivuhodné ztroskotání se Tomáše Hykea (1896), Juana Valery: Pepita Ximenes 1898, T. B. Aldriche: Stillwaterská tragedie 1898. Drobné básnické překlady zasloužily by vydání souborného, podobně jako několik jeho essayí (Tennyson, Poe), vzpomínek a cestopisných obrázků z Ameriky (Lumír, Černá hodinka Máje), jež vydaly by zajímavou knihu. V posledních letech (od r. 1897) věnuje Sládek veškeré síly své obrovitému úkolu: přeložiti znovu všecka dramatická díla Shakespearova. V práci té buduje si Sládek sám pomník největší. Dosud vyšlo neméně než 21 svazků.

•

Šedesáté výročí dne jeho narození zastihuje J. V. Sládka ne sice v plném nezkaleném zdraví, leč přece v práci a činnosti. Básně jeho původní již jen sporadicky objevují se v časopisech, zůstávajíce většinou ve stolku básníkově, ale za to jeho svazků Shakespeara ročně přibývá. Vzdav se před několika lety i úřadu učitelského, Sládek tráví s chotí a dceruškou zimní měsíce v Praze, ostatek roku na venkově, hlavně na Zbiroze, kde dosud žije starý jeho otec, kmet bez mála devadesátiletý. V Praze navštěvuje Sládek pouze některé ze starých svých přátel, časem objevuje se ve schůzích Akademie, jejímž je řádným členem, ale jinak žije vzdálen ruchu literárního. Na pohled uzavřený a nepřístupný, otevírá těm, jež si zamiloval, celé srdce a v přátelském úzkém kroužku bývá veselý a překypuje humorem. O sobě nerad mluví, práci svou nerad se blýská, ale chytlo-li jej co v knihách jiných, neskrblí chválou. Všecka dělanost, affektace a posérství jsou mu z duše protivny, za to prostý a vroucí tón dobývá vždy jeho srdce. Nad pěknou písní i oči mu vlhnou, ale jen si nemyslete, že je změkčilý. Dotčen, dovede hrdě vypnouti hlavu a přepaden nedávno ve svém venkovském sídle, chopil se chladnokrevně ručnice, s níž se v Americe naučil dobře zacházeti. Jest v životě takým, jakým je ve svém básnickém díle, či lépe, toto básnické dílo jest jen odleskem vlastního jeho života. A to jest nejkrásnější jeho korunou. Dnes ještě v širokých vrstvách národa nedoceněno, půjde dílo to dále v budoucnost. *Ant. Klášterský.*

JAR. VRCHLICKÝ:

Pozdrav J. V. Sládkovi

ke dni 27. října 1905.

Buď zdráv na prahu šedesátky,
můj dobrý druhu rozmilý!
Nechť život zdá se bouřný, krátký,
co můžem čísti mezi řádky
jest více, než jsme tušili!

Nechť třeba sebe těžší byly
ty různé rány Osudu,
nechť dopadaly, — Tys měl síly
být nad ně větším u mohyly
a přímý, prost všech záludů.

A dotíraly těžce na Tě
a chtěly pot a srdce krev:
Tys v tichém pěvce majestátě
jim čelil, z číše vrchovatě
co řinul se Tvůj smírný zpěv.

Zpěv o vlasti, zpěv o Tvém lidu,
jak robotí se u pluhu,
zpěv mužně silný a pln klidu,
zpěv, který poznal trud a bídu,
vždy ukazoval — na duhu!

Ta teď se klene nad Tvým dílem
tak jako nad Tvým životem;
laur nejkrasší, jenž pěvce cílem
v Tvém úsměvu se kmitá milém,
v Tvé síle k všemu, v lásce k všem.

Tak žít a zpívat — všem a sobě,
nejlepší za vše odměna!
Ta lauru sněť dnes dána Tobě
jak dnes i v příštích věků době,
věř, stejně bude zelená!

VÁCLAV ŠTECH:

Předměstský Boccaccio.

Z povídek lehkomyslného člověka.

(Dokončení.)

VIII.

aní domácí, kterou jsem stále ještě držel kolem pasu, vykřikla zoufale a zastřela si oči.

Domácí — rudnoucí jako pivoňka — odstrčí mne a kvapí k své ženě.

Ale v témž okamžiku objevuje se za námi vousatý nějaký konduktér — mně docela neznámý. A co zvláštního — počíná křičeti jako na lesích. Mne, jenž jsem vdově nejblíže, odstrkuje a hrne se k ní. Ta vykřikne a ohlíží se po nějaké opoře. A když nic jiného nenalézá, sáhne do sítě po slunečníku. Jako oštěp namíří jej proti konduktéru.

Rázem se situace objasňuje, k mému úžasu. To není vdova — je to žena konduktérova — téhož, který tu sopí a spílá. Již ji drží za ruku a lomcuje ji. A nadává!

Avšak za konduktérem vstoupila již na stísněné dějiště nová postava — uřícená domovnice.

Přichází ve chvíli nejrozhodnější. Soptící konduktér obrací se totiž zuřivě na mne. Domnívá se, že já jsem se těšil z příjemné společnosti jeho ženy, která — jak z jeho výbuchů vysvítá — déle půl roku je vzdálena od jeho krbu. Utekla mu — hříšnice!

»Pardon — pane — pardon! Jste na omylu!« počínám energicky, ale uhlazeně. »S vaší paní jel tento pán zde.« A ukazuji na chvějícího se Řízka.

Konduktér otevře na břicháče ústa jako pohádková obluda — oči mu zaplanou jako signálová lucerna —

»Lež to! lež!« rozkřikne se však v témž okamžiku domovnice. »To je můj zeť — ten sedí se svou ženou — s touhle mou dcerou — po celou cestu ve vedlejším voze. A že ten rámus s ohněm začal — přiběhli jsme sem, když váš vlak zastavil.«

Váš vlak? — Váš vlak? přemítám. Pak hodím zrak oknem. Opravdu, na sousední koleji — na trati Severozápadní dráhy, která se přimyká nad Vysočany ku dráze Severní, funí vlak. To byla jeho červená světla, která nás přešlehla — z toho vlaku přichází tento modrý Otello, kterého chce na mne poštvat domovnice. Ale to se mýlí výřečná ženština — vysvětlím vše hned —

Ale bába mne nepouští k slovu. Jednou rukou strčila do zetě, až se octl v uličce, druhou za sebe odsmykla dceru, pak si podepřela boky a spustila: »Ano — to je známý flamendr: pan Mayer. Toho znají v Holešovicích jako falešný groš. —«

»U sta hromů — nejmenuji se Mayer a nejsem z Holešovic — aha, bába ďábelským plánem chce vyprostit z tísně zetíčka — ale mně při tom též hází provaz, abych se chytil. — Ale to mne neznáš — pravdu řeknu a na sebe dopustit nedám —

Ale domovnice nepřipouští slova. Strčila významně do dcery, která lomila za ní rukama — ta pochopila, že je ústup nejrozumnějším prostředkem slabších stran, a již se mi ztrácí za Řízkem, po kterém za domovnicí není již ani pohádky. »Ano!« křičí domovnice, »já ho znám, dobře ho znám. Koukněte se — nestyda! To on by bral, když ho chytnou — čistého ptáčka! Takovéhle věcí tropí stále — za ženskými běhá jako doktor Faust — a nejraději by každý den za jinou —«

Nová osoba na jevišti: ramenáč v modrém kabátě — vrchní konduktér. Dělá krátký proces. Křičí, že byly poslední vozy odepjaty — káže, aby se vystupovalo — udílí konduktéru služební rozkazy — a energicky nutí vystupovat. Domovnici dokonce vyvádí.

Vystupujeme — ale všichni ještě křičíme jako v horách. Domovnice, konduktér vrchní i spodní, »vdova« v živůtku — já vysvětluji, co nikdo již neposlouchá — a dole se dostáváme do hromady lidí, kteří zmateně pobíhají před vagonem, v němž se dokončuje hašení.

Najednou spozoruji, že z klubka lidí mezi dvěma vlaky se tísnících uniká za poslední vůz manželka konduktérova, kteréhož jeho představený byl již hněvivě poslal s nějakým rozkazem ku stroji. Jdu za ní.

»Vdova« prchá již za vlakem a přímo do polí. Tak jak jest — bez bluzy, prostovlasa, jenom slunečník svírajíc jako zbraň — už je v řepném lánu pod tratí. Mizí ve tmě, jenom světlý živůtek mi ukazuje, kudy uniká.

Nikdo mimo mne nespozoroval, že se ztratila z dějiště. Cestující jsou příhodou na trati tak zmateni, že se nyní každý sobecky jen stará o svou kůži. »Knastr« se mi ztratil mezi vlaky — již neslyším ani křiku jadrné domovnice.

Rtuť dostávám do nohou. Trochu přemítám — uvažuji, že pro mne vlastně nyní není na dráze místa — jaké vybírání mezi zuřícím konduktérem a Řízkovic manželstvem?

Okamžik, a již se také smekám za posledním vagonem po svahu železničního náspu. Do tmy, a řepou k světlému bodu, který mi ukazuje, kde na sebe hrne tmy krásná konduktérka.

Kdo nemá dost fantasie, nechť si z Prahy vyjíti ráčí po desáté hodině noční, když měsíc nesvítí, do polí za Hloubětín. Snadno pak pochopí, jak mi asi bylo, když jsem udýchanou paničku dohonil na nehvizdské silnici.

A nic rozpustilého ať si nikdo nemyslí. Všechna má podnikavost zůstala v záhonech řepy, do níž jsem se ve spěchu dvakráte položil jako do peřin.

Jak krásně jsem si vždycky malovával dostaveníčko s touto krásnou ženuškou — jaké předtuchy jsem připínal k jejímu zjevu — co jsem se natoužil po tom, aby nás náhoda svedla někde beze svědků,

Tady na silnici pod stromy byli jsme úplně sami. Vlaky již odhučely s místa, kde se tak nepříjemně setkaly — nikdo nás nerušil v teplé tmavé noci — ale v nás nebylo ani myšlénky na nějaké dobrodružství.

Když jsem paničku dohonil, zavrávorala a padla mi do prachu ve mdlobách. Tak ji rozlámalo rozčilení posledních chvil.

Nebyly to žádné mdloby divadelní. Padla do prachu jako zvadlá hruška a křeče jí lomcovaly skoro jako v padoucnici.

Stal se ze mne ošetřovatel nemocných. Jakž takž jsem ji vzkřísil, posadil na svah silničního příkopu a mluvil do ní jako pečlivá chůva. Aby mne tak někdo viděl z kanceláře. Na příklad naše kontoaristky! Oči jsem úzkostně zavíral při tom nápadu.

Dlouho trvalo než se mi probrala z mdlob a než se alespoň trochu vzdala usedavého nářku.

Pak povstala a zavěsila se do mne. Druhou rukou opřela se o slunečník, který šťastně vzala z vlaku. Blúza a klobouk neměl štěstí provázeti půvabnou velitelku . . . .

Ale já nemyslil na daremnosti. Otázkou mého uvažování bylo, jak se dostati do Prahy, kterouž záře elektrických světel halily v dálce ve sváteční gloriolu.

V tom zarachotil proti nám nějaký povoz. Když se přiblížil, shledal jsem, že k vesnickému vozíku, plachtou zakrytému, zapřažen slabý koník. Ale v této situaci byl to pro mne kočár z pohádky.

Křikl jsem na vozku, aby obrátil a dovezl nás do Prahy. Jeho odpovědí byla pěkná porce

nadávek. Nabízeje mu tedy zcela otevřeně peníze, přiblížil jsem se k němu. Ale muž na kozlíku se vztýčil a počal švihati bičem proti mně. Myslil asi, že ho chceme přepadnout. Dobrodružství bylo čím dále tím zajímavější — ale zlámanou grešli bych už za ně nikdy nedal.

Musili jsme tedy pěšky. Vzal jsem paničku pod paží a vedl ji ku Praze jako milosrdný Samaritán.

Ach, to byla cesta — lidé drazí! Ještě teď, připomínaje si tuto komickou pout tmou, políčkoval bych se, že jsem vlezl do takové bryndy — bez důvodů, zbytečně hloupě. Čert mi byl ten plápol pro ženské dlužen.

»Knastr« si už dávno asi hověl v peřinách a já ještě počítal hromádky na silnici od Hloubětína, ve kterém jenom z jedné hospody ozýval se ryk veselé čeládky. K té jsme si nemohli zajít pro výsměch.

Pak zase ticho kolem nás. Záře nad Prahou jen volňounce rostla před námi — svědčíc tím, že se ještě naklopýtáme po vyjezděné silnici.

Panička se tak dalece vzpamatovala, že se odhodlala k jenerální zpovědi. Bylo vidět, že míchá opatrně pravdu s nepravdou, a nejlepší část svých tajemství že si přece jenom nechává pro sebe. Inu, já jí také říkal jenom, co jsem chtěl. Ve tmách za Libní je těžko vážit slova po lékárnicku.

Utekla konduktéru — prý ji bil dokonce nemrava — nevzala si ho z lásky — žárlil na ni, špehoval, dokonce i zavírával. Inu, kdož ví, nač přišel. Utekla mu tedy a žije na svou pěst. Byla hospodyní u nějakého pána — prosím: moc starého a moc solidního — to mi řekla asi pětkrát — ale odtamtud ji vypudili jeho příbuzní, které pojal strach o dědictví.

Uchýlila se s nějakou úsporou na předměstí — proti Řízkovům. K muži se nevrátí za celý svět. To raději skočí do vody. No, když si chvilku odpočala, nezapírala, že pan Řízek je čtverák — no konečně, budiž, přizná se i, že jí několikráte poslal hubičku oknem — no — proč by i nedoznala, že jí také poslal dvě psaníčka. A včera ji pozval na výlet. Poprvé — jed na to může vzít hned. Nehledali jsme ho v té tmě, a proto pokračovala po krátké pause. Vyjeli si do Ml. Boleslavi. Ve vší počestnosti — prosím — ve vší počestnosti. Jel tam s ní vyjednat, zda by jí továrna na svíčky nesvěřila filiální obchůdek na předměstí. Ujal se jí pan Řízek — dle všeho je to citlivý nějaký člověk — nemůže asi vidět, trpí-li někdo —

Tyhle mosty docela už nebyly z pevných trámců — proto jsem hezké konduktérce pomohl přes propast několika ubezpečeními, že jí věřím všechno — všecinko.

To ji tak vzmužilo, že vyprávěla pak již bez zajíkání se.

V Ml. Boleslavi pochodila prý dobře. Díky protekci páně Řízkově dostane filialku, bude prodávat svíčky a voňavá mýdla. Přihlásil jsem se radostně za odběratele a přislíbil, že jí všude doporučím.

Tak hezká obchodnice bez obchodníka bude mít jistě štěstí — — —

Byla půlnoc, když jsme se octli před Karlínem. Pod první svítilnou všimla si umdlená společnice, že v pouhém živůtku nemůže do osvětlených ulic. Ale hned byla pomoc. Strhla obratně se slunečníku bohaté krajkoví a několika čipernými pohyby bělounkých ruček stvořila z krajek vzhledný nákrčníček. Cípy jeho zatkla pod pás a pak se kurážně zavěsila zase pod mé rámě. Karlínem jsme mohli nyní projít směle. Komu by v letě k ránu vadilo, že nemá hezká ženská nic na bohaté frisuře?

U viaduktu potkali jsme drožku, a v té nás rozespalý kočí dopravil šťastně do naší ulice. Na rohu jsme vystoupili, a pak jsem paničku dle jejího přání propustil, hlídaje pouze z povzdálí, dostane-li se šťastně do domu.

A teprve, když za ní domovník přirazil vrata, šel jsem domů také sám.

Týrat tělo anglickými řemeny jsem tentokráte nemusil. Byl jsem znaven jako starý kocour po koupeli. Ale jeden obřad jsem si před ulehnutím neodpustil: postavil jsem se před zrcadlo, uhodil se třikráte do čela a řekl pánu ve skle upřímně: Osle!

IX.

Dva dny jsem z bytu nevylezl. Jídlo a noviny nosila mi domovnice. V listech se rozpovídali o nedělní nehodě na trati, ale o nějakém skandálku nepropuklo nic. Proto jsem třetího dne vylezl ze svého doupěte. Ale dříve jsem dostal návštěvu. Notář mi přinesl výpověď z bytu. Za pět neděl musím opustit Řízkův dům.

Podepsal jsem muži zákona různé škrábanice, ale zavolal si pak domovnici.

Ale ta mluvila se mnou již z vysoka. Jedovatě mi oznámila, že domácích odjeli včera do mořských lázní na dva měsíce, a že zatím tu bude spravovat dům »paní matka od milostpaní domácí«.

Ráno morová! Metly se na mne tedy už pařily. Ale umím časně vstávat na taková překvapení.

Šel jsem k šéfovi a vyznal se mu ze všeho. Hříšník se už olizoval, když slyšel, jak jsem se octl mezi dvěma páry krásných očí, ale když uslyšel, že jsem ze všech neuvěřitelných příležitostí nesklidil ani jedné hloupé hubičky a že jsem v hloubětínských tmách hrál jen roli hloupého Augusta, řehtal se jako hříbě.

Nu — pak jsme se brzy dohodli. Poslal mne na dva měsíce do Uher. Budu se zase potloukati po hotelích a csardách, chválit mazadla svých šéfů a vymýšleti si divy o naší firmě. Ale není pomoci — půda pod mýma nohama byla horká jako trouba o posvícení. Šéf byl tak laskav, že vzal na se i péči o mé přestěhování za mé nepřítomnosti. Než odjedu, najdu si jinde byt, a šéf mé zboží dá odstěhovati naším pokladníkem. Aby šéfovi nebesa ruce pozlatila!

Když mne však starý hříšník propouštěl, popadl mne mezi dveřmi důvěrně za límec a šeptem mi řekl: »Kdyby se dověděli — víme — že ta konduktérka — víme — už někde to mýdlo prodává — mohli by mně říci, kde. Rád bych věděl, jak vypadá ta panička.«

Při tom přimhouřil levé oko a ušklíbl se.

Já se ušklíbl také a řekl jen: »Račte být bez starosti. Ta stojí za podívání. Jak adressu seženu — povím!«

Ale s pátráním byly obtíže. Okna krásného protějšku zůstávala zastřena jako ve špitále — domovnice mi vůbec neudělovala audienci, a já hořel nyní jenom jedním směrem: ven, ven — za každou cenu a hned! A když jsem se octl konečně v rychlíku, který mne odnášel na dva měsíce z Prahy, křížek jsem si udělal radostně na čelo.

— — — — — — — — — — — — — —

Když jsem se vrátil — to už do nového bytu zcela v jiném předměstí — nebylo po konduktérce ani stopy. Zmizela prý z ulice jako dým.

Nějaký čas jsem ji sháněl — sháněl — šéf byl jako posedlý — ale pak mi nastaly jinačí starosti. Dostal jsem se do osidel ženitby — ale o tom až příště, moji drazí — až příště.

Hovoru o ženských má být málo, jenom jako koření. Beztoho se mi zdá, že se mi tentokráte nějak smekla ruka při manipulaci s pepřenkou.

Ale konečně — je-li někdo pohoršen — nemusí z toho všeho ani zbla věřit. Sám nemohu zaručit, je-li vše pravda, co jsem líčil.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

e by neustálé styky jeho dětí, najmě Václavovy, s tímto podivným hochem byly s to zvrátiti zásady, které on jim od maličkosti vštěpoval a které takřka v krvi měly, nepřišlo mu ani na mysl. Věděl dobře, že Václav měl Vojtu rád a že prázdné své chvíle — neměl jich mnoho, leda večer po krmení a před ulehnutím mu jich něco zbývalo — nejraději trávil ve společnosti hříbkově, který, jak se podobalo, z celé duše k němu přilnul a tu a tam mu vypravovával příběhy ze své minulosti, z potulného, v bídě ztráveného dřívějšího svého života; kdož ho tedy upozornili na táčky, jež oba hoši mívali večer za humny, v maštali nebo v sadě, a k nimž se dosti často i Apolena družila, nepověděli mu nic nového a také neprobudili v něm nijakých obav. Naopak, on doufal, že vliv a příklad jeho syna bude časem dobře působiti na Vojtu, vždyť mladí lidé důvěřují více sobě navzájem nežli starým.

V tomto nazírání na vývoj věcí jeho paedagogický věhlas upadl v osudný omyl, z něhož jej nevymanila ani větší po této stránce prozíravost jeho ženy, která, ač jinak byla dobrého srdce, tohoto chlapce nerada v domě viděla. Byla v této příčině za jedno s veškerým veřejným míněním plástovickým, ač před lidmi mlčela; i zaráželo i ji při Vojtovi cosi tajemného, všeobecnému pozorování se vymykajícího, plazivého, kunovitého a pojímala k němu ještě větší odpor, když seznala, jak velice děti k němu lnou. Ačkoli se styděla promluviti o tom, bála se v první řadě o dceru Apolenu; postřehlať správně bystrým mateřským okem, že neodolatelný jakýs půvab vábí dívku k tomuto hochovi, a zachytila tu pohled, onde hnutí a zase liché slůvko, vůbec projevy, jimiž pak neustále se zabývala v mysli a z nichž jí tryskly nové a nové obavy. Umiňovala si, že bude pilně bdíti nad dcerou, avšak kde že

by byla stačila po tolika stranách zaměstknaná hospodyně na velkém selském statku stříci neustale mladé děvče, jež zase svou práci konati muselo, a nepouštěti je s očí ani na chvíli?

To zajisté Potužáková uvážila a proto naléhala na svého muže, aby, nedbaje jiných ohledů, Vojtu propustil a, má-li v úmyslu postarati se o jeho budoucnost, což i ona schvalovala, na jiné koleje života jej uvedl. Málo dní před dobou, kdy počíná naše vypravování, nadhodila mu, že by Vojta se hodil mnohem lépe za knížecího pěšáka nebo za hajného nežli za selského čeledína; aby tedy Potužák se přimluvil u »Hlibuckého« pana správce, by hocha vzal do panských služeb. Pan správce, jenž s Potužákem zasedal v okresním zastupitelstvě a i jinak dosti často se s ním stýkal a si ho vážil, dojista této přímluvy neoslyší, a z Vojty by byl znamenitý pěšák, neboť je silný, hbitý a zručný. Nepochybovala, že by časem i v baštýře postoupil, a knížecí baštýř, toť zrovna jako velký sedlák. Což komu chybí, kdo se knížeti pověsí na šosy?

Měla pravdu, ale Potužák měl svou tvrdičkou lebku a když si jednou něco umyslil, nebylo snadno jeho úmysl zvrátiti. Měl v hlavě udělati z Vojty dobrého čeledína a této myšlenky se nevzdal. Ženě pak řekl:

»Máš pravdu, svatou pravdu — za mládka by se hodil a možná dost, že by ho pan správce vzal, ale což je to platno? — kdo v něm vězí, v klukovi, aby zaň mohl ručit? — Vyvede něco, zapomene se, a budou dávat vinu mně, že jsem jim ho doporučil, a já budu mít ostudu. Ať je u nás!«

Tož tedy, když po večeři hospodář se vydal doprovodit Krušného, Vojta s pacholkem vykonali svou práci v maštali, načež oba ulehli spat a třetí s nimi Václav, jenž také líhal v maštali, ale opodál nich.

Pacholek jen ulehl a už spal tvrdým snem, což znamenaje Vojta, ztichounka vstal a připlíživ se jako kočka neslyšnými kroky k lůžku Václavovu, nahnul se nad něho a zašeptal mu na ucho:

»Lež teď a kdyby pantáta se sem ještě vrátil, ozvi se třeba. Já odběhnu, ale za půl hodinky tu budu zase. Půjdeme potom na sad a já ti něco povím. Zasměješ se. Slyšels?«

»Slyšel.«

»Tak spi třeba zatím!«

Vojta vyběhl z maštale, stanul chvilku na dvoře a nespatřiv nikoho, krče se podle zdi, vběhl do sadu, ale nezdržel se tam ani okamžik, nýbrž přehoupnuv se přes zeď, uháněl rychlostí chrta do polí a vyhledávaje meze, zmizel ve vysokém obilí.

Václav neusnul; kdyby mu byl Vojta řekl, aby naň čekal do rána, do rana by byl očí nezavřel. Rodiče, celé Plástovice, všickni kde kdo věděli, jakým přátelstvím přilnul k tomuto záhadnému hochovi, ale nikdo neměl tušení, jaké moci tento nad ním nabyl. Mluvili sic cosi, že mu učaroval, ale to bylo v jich ústech pouhé obrazné rčení, běžné u venkovského lidu, jež se nebralo do slova. A přece ve skutečnosti vystihlo pravdu. Byl jím zajisté jako fascinován, své vůle pozbyl, pod jeho suggescí stál tou měrou, že cokoli tento mu nařídil, bez rozmýšlení vykonával a čím déle tím více jeho očima na věci tohoto světa nazíral. Rok asi tomu, co Vojta jej uváděl do svého konání, nenápadně, pomalu, kus po kuse, soustavně. Z počátku se stávalo, že trnul, že se hrozíval, bráně se tomu, co slyšel, ale Vojta, jinak nemluvný, rozvinoval zvláštní výmluvnost a z jeho pohledu tryskalo cosi, co ubohého prostého selského syna uspávalo a ještě více drtilo a podlamovalo jeho energii než mluvená k němu slova. Jevilo se mu v tomto pohledu, v řečech Vojtových, ve všem jeho konání cosi nadpřirozeného, nač nestačova.o měřítko, jež přikládal na věci všedního života, cosi tajemného, všesilného, jež namnoze nechápal a co přes to nebo lépe řečeno právě tím jej zároveň vábilo a hrůzou naplňovalo. Bylo zajisté v konání Vojtově mnoho, co připomínalo na výjevy z pohádek, jež při přástkách a při draní peří za dlouhých zimních večerů staré ženy vypravovaly, jimž on všecek u vyjevení naslouchával a o nichž přemýšlel a rozjímal s hloubavou myslí jihočeského sedláka, zděděnou po dlouhé řadě předků. Do půdy takto od dětství připravované vpadlo símě Vojtou zaseté; jak že by bylo nevzklíčilo, v bující býlí nevzešlo? . . . .

Ležel tedy Václav na svém lůžku, otevřené oči upíraje ke klenutému stropu, jehož rysy rozeznával jen kuse a neurčitě v hloubné obklopující ho tmě, do níž vnikala malinkými, zamřížovanými okénky jen nepatrná trocha jasu měsíčné noci. Mouchy bzučely nad ním, podle něho koně frkali a požírali z žebříků seno, které chroupalo pod jejich zuby; tu a tam některý z nich zadusal, přešlapuje s místa na místo; opodál něho, v druhém koutě, chrápal pacholek, pohroužený v tvrdý sen; z venčí nedorážel k němu nižádný hlas, nižádný šust, leda cvrkání několika cvrčků ze sadu, do něhož okénka maštale se otvírala.

Václav čekal a čekal Jako ztrnulý ležel, nehýbaje údem, ale duch jeho těkal za Vojtou. Kam asi zaběhl tento? . . . až se vrátí, poví mu něco, čemu se zasměje. Takového něco Vojta zřídka kdy povídával a, povídal-li, jakoby ďábel se z toho chechtal. Nedávno tomu, vypravoval o Lochmoutovi, když tento se vrátil z trestnice Borské, která je až někde u Plzně.

Tam byl Lochmout, proto že se tam chtěl dostat, aby to tam poznal a aby navázal známosti s chytrými lidmi, z nichž si chtěl vybrat »adjutanta«, ježto Kozlík, který toto místo zastával, je nezpůsobilý břídil. Kdyby byl Lochmout sám nechtěl, do nejdelší smrti by ho nebyli dostali. Lochmout je vůbec takový chlapík, že nemá na světě sobě rovného. Střelil více srnců a jelenů v oborách než všickni fořti dohromady a než sám kníže pán; a ještě nad to jich pochytal více než sto do ok. I divokou svini chytil takto, vynesl ji z obory skoro před očima hajných a sám si vyudil maso, které pak přechovával v boudě, v níž se v zimě krmí jeleni. Potom jednoho dne se přestrojil — on se umí přestrojit, že živá duše ho nepozná — v mysliveckého, zašel si do Nové hospody za Selci, na silnici k Vodňanům, zanesl si tam šunku z té bakyně a pozval si tři náhodou tam přítomné myslivecké mládence, které počastoval pivem a tou šunkou. Těm chutnalo znamenitě a ani nevěděli, co jedli. Než se rozloučili, řekl jim, kdo je a vsadil se s nimi o vědro piva s každým, že každého z nich dostane třikrát pod mušku na své pušce, než rok s rokem se sejde, a, zůstanou-li na živě, aby se mu poděkovali za jeho dobrotu. A jak řekl, tak se stalo: všecky tři je třikrát překvapil v lese a stanout musili, zahodit flintu a vykoupit se tolika penězi po každé, kolik stálo vědro nejlepšího protivínského nebo třeboňského piva. Víc jim toho nevzal a, když který při sobě tolik peněz neměl, počkal mu do týdne, ale do té doby musel složit peníze na místě, které Lochmout mu naznačil. . . A střelec je Lochmout, pane! Má pušek asi třicet, na různých místech po polích, lesích a oborách uschovaných, a z každé střílí stejně dobře, třeba některá vypadala jako kus starého dřeva, k němuž jsou provázkem přivázány zámeček a hlaveň, obé napolo sežrané rzí. Sám kníže pán o něm slýchal a jednou o hon-bě upozornil ho naň pan vrchní lesmistr. Lochmout totiž chodil za honce ke všem knížecím honům. Kníže pán, zavolav si ho, pravil: »Aj, Lochmoute, tys tu taky? Tys prý takový kapitální střelec, povídají?« — Lochmout se usmál, smekl klobouk a odpověděl: »Knížecí Osvícenosti, to bych jim moh' dokázat, dybych měl flintu.« Na to kníže pán poručil jednomu z fořtů, aby dal Lochmoutovi flintu do ruky a řekl: »To bych rád viděl, jak umíš střílet, až vyskočí srnec, střel si po něm.« — »Knížecí Osvícenosti, srnce střelí leckdos,« odvětil pytlák, »ale já jim dokážu jinou věc. První ránou z týhleňc dvojky mu ustřelím pravý parůžek a druhou levý zadní běh. Daj' mě zavřít, dyž to nesvedu!« — A za pět minut toho dokázal! — Kníže pán na to: »Lochmoute, tys chlapík. Vezmu tě do svých služeb. Vyber si kterou chceš hajnici a já tě tam dosadím a ještě ti přidám na hotových.« — Ale Lochmout tu službu nepřijal. »Knížecí Osvícenosti«, řekl prý, »ráčej, vodpustit, ale já to vzít nemůžu. Bylo by to zaopatření až do smrti, ale já sloužit neumím, a potom, ráčej' dovolit, musel bych se voženit a toho se bojím. Ženské moc mluví a nic nesmlčí. Já se na ženskou nemůžu vázat; ženskou mám na hodinu, řekněme na den, na nejvejš na tejden a potom zas jinou. Je jich dost na světě, aby je člověk moh' vyměnit.« Na to, nevyčkav, co kníže pán mu odpoví, hodil flintu na zem a ztratil se mezi druhé honce. Kníže pán prý se smál mnoho té řeči a vypravoval o svém setkání s Lochmoutem, až se ta věc dostala k samému císaři pánu.

O některých tuto uvedených věcech, najmě o sázce Lochmoutově s mysliveckými a o jeho rozmluvě s knížetem Václav i z jiných úst slyšel vypravovat; povídalo se o tom všeobecně a báby při draní peří často to přiváděly na paměť. Tyť zajisté tvrdily dokonce, že Lochmout čaruje, že se umí udělat neviditelným a proměnit se v pařez; také přivolává neodolatelně zvěř v lese a ryby v rybníce a na pouhý jeho rozkaz rozkočí a otevrou se třeba na tři zámky zamknutá vrata; naučil prý se těmto příšerným ale jemu užitečným věcem z kterési staré, černé knihy, již zdědil po svém dědovi po matčině straně, kouzelníku zrovna tak na slovo branému, jakovým je on sám. Toho však Vojta popíral; čarovat prý Lochmont právě tak málo uměl jako kdo jiný; černou knihu prý viděl sám, Lochmout mu ji ukázal; není v nic jiného než starodávné recepty na připravování prachu, na vnadění zvěře, ptáků a ryb, na podávání léků nemocným dobytčatům, na jedy myším, krysám, liškám a tchořům, dále jsou tam vytištěna pravidla, jak třeba se zachovati a čeho činiti, uřkne-li nás kdo, jak se zaříkávají krtice, hlízy, bradavice, zimnice, ječná zrna, loupání v kostech, úbytě, svatojanský oheň, prašiviny atd. Také o planetách je tam mnoho psáno, kde a kdy se na nebi objevují a jaký mají účinek na lidi, dobytek a úrodu. Lochmout mu z té knihy něco přečetl, protože on sám číst neumí, ale to jen tak pro »legraci«, neboť sám tomu žvastu nevěří a směje se mu. Ba, zná ho dobře Lochmout a často už jej pochválil a prorokoval mu, že jednou z něho něco bude. On pak, Vojta, už dávno se s ním stýká, poslíčkuje mu a přiučuje se od něho.

(Pokračování.)

FEUILLETON

KOŘIST Z ČECH.

Je smutným, avšak pravdivým doznáním, že teprve cizina seznamuje nás dokonale s doklady naší slavné minulosti. Čím byla Praha za Rudolfa II., nejživějšími barvami by nám znázornily jeho skvělé sbírky, jež nyní po celém světě jsou roztroušeny. Dílem rozprodány, ale větším dílem uloupeny. Vídeň, Drážďany a Štokholm mohly by sestaviti krásnou kolekci uměleckých děl, jež pocházejí ze sbírky Rudolfovy. Že pak ze všech národů, co kdy naši sužovanou zemi navštívili, Švédové toho odnesli nejvíce, to známo předobře. Také ve sbírkách bibliotek ve Švédsku se to jen hemží českými památkami. Štokholmská Riksbibliothek chlubí se na příklad řadou českých rukopisů, z nichž některé staví vědecký svět na prvé místo památek toho druhu. Dva velmi cenné rukopisy a pro nás velmi zajímavé, nalezáme v bohatě illustrované, rozměrné »Ďáblově bibli« a v menší »Knize mučedníků«. Prvá jest největší knihou bibliotéky, jejíž listy v délce 90 cm. a v šířce 60 cm. jsou bohatě ozdobeny samými figurami ďáblů na plných stranách. »Kniha mučedníků« pochází z dob Karla IV., je starou češtinou psána, znamenitě čitelná, formátu asi našeho listu.

Než Štokholm není jediným místem ve Švédsku, kde skoro v každé sbírce veřejné shledáváme se s památkami, které Švédové z Čech odvezli. Blízká Upsala na příklad, starobylé universitní město švédské, tiché, od světa odloučené, jehož ulice oživují hloučky studentů a studentek v bílých čapkách, má krásnou bibliotéku universitní, zvanou »Carolina Rediviva«. Přes dvakráte stotisíc svazků čítá tato knihovna, jíž ze švédských jedině štokholmská se vyrovná. Ta chová také vzácnou památku odcizenou za dob návštěvy švédské v Praze, světoznámý »Codex argenteus«.

A jako se žádnou, tak ani s touto kořistí nedělají Švédové žádného tajemství. Vzácný tento rukopis gotské bible Wulfiovy z pátého století chován u třetího okna v přízemní místnosti v pravo od vchodu na té straně budovy, z níž náš fotografický snímek pořízen.

Kodex těší se velké pozornosti cizinců i domácích a umístěn proto ve zvláštní vitrině a pečlivě hlídán, takže ani fotografován ani obkreslen bez zvláštního povolení býti nemůže. Fotografický snímek jednoho listu, z kodexu, jejž dnešní číslo reprodukuje, byl jediným, jež bylo možno v celé Upsale získati. Mají Švédové právě s touto památkou smutné zkušenosti. Neboť r. 1834 ze zachovaných 167 listů najednou ztratilo se prvých deset listů, jež teprve po třiadvaceti letech znovu získány. Pergamenové tyto listy, barvy purpurové, popsány stříbrnými literami, jež nyní sešedivěly, a těžko v purpuru jsou čitelny. Na okrajích leckde zříme glossy a konec listů zdobí různé jednoduché ozdoby, nejčastěji románské sloupky (jako na naší fotografii). Těžké stříbrné desky jsou dílem pozdějším, prý z r. 1662., patrně práce nizozemská. Procestoval totiž tento kodex od r. 1648, kdy jej hr. Königsmark z Prahy odvezl, také nejen Švédsko, ale i Nizozemsko, kde byl opsán a také poprvé r. 1665 otištěn. Jest jednou z nejzajímavějších památek vůbec, neboť jest jediným obsáhlejším pramenem gotského jazyka. A tento skvost, tato vzácnost byla kdysi naší a mohla býti dosud naší . . . Avšak ani toho nebylo našemu království dopřáno, z jehož bohatství bral kde kdo . . .

Dr. *Otakar Herold.*

Universitní knihovna v Upsale.

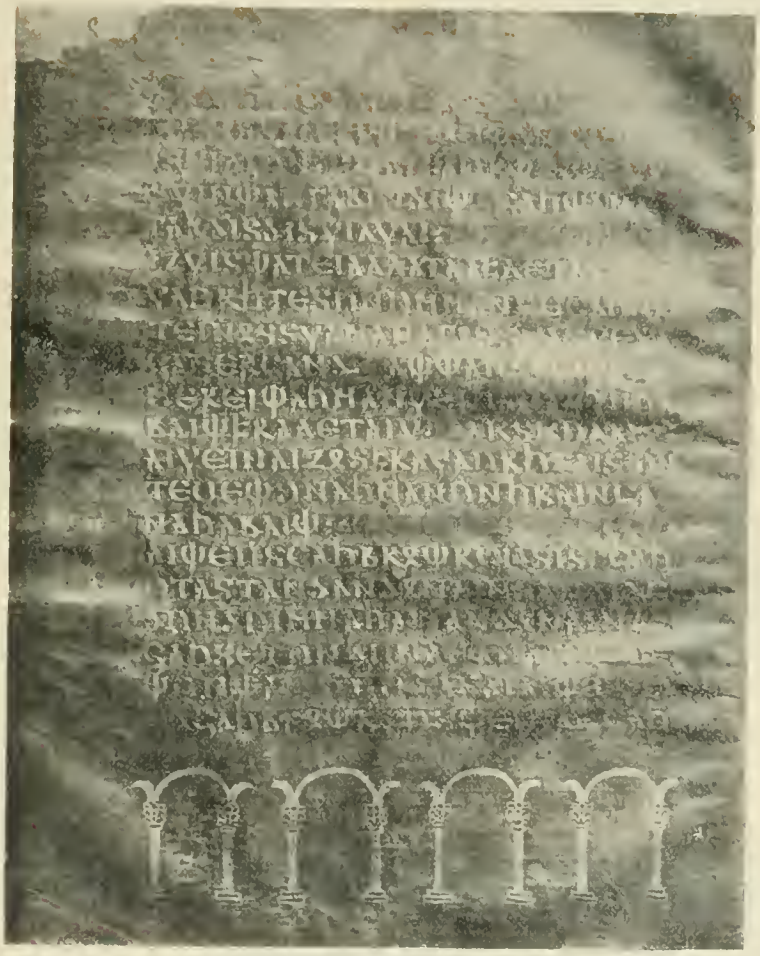

SNÍMEK LISTU KNIHY »CODEX ARGENTEUS«
Z PRAHY DO ŠVÉDSKA ODVEZENÉ.

Dr. Karel Kramář v »Národ. Listech« ze dne 22. října t. r. uveřejňuje otevřený list poslanci dru. ryt. Plačkovi. Vyjímáme z něho:

»Bohužel, u nás zrovna pro to, že je otázka vnitřní řeči otázkou rovnocennosti národní, otázkou naší cti a důstojnosti, tedy na každý způsob otázkou českou, měli málo pochopení. Každý ví, že nejsem chauvin, ale vidím-li, že všechno, co patří k sanctissimum úřadu, co není pro strany, pro český lid, kterého je tolik, že se s ním přece jen česky mluviti musí, že všecko to má a musí býti německé, cítím takové ponížení svého národa, že není dalcko lysické bolesti. A u nás se nedocenil význam zejmena Gautschových nařízení s naprostou skoro řečí služební, a nad politikou, dobýti znovu toho, co jsme už měli, co nám vzali jen ze strachu před německými hrozbami, tak často se pohrdlivě krčilo rameny jako nad zbytečnou, bezvýslednou jazykovou politikou. Začá národ bojovat, trpět, vydržet, když ne za čest a důstojnost svého jazyka?«

*

»Proto, aby se našlo něco »populárnějšího«, postavila se do popředí moravská otázka universitní. Napřed se říkalo: buď vnitřní řeč nebo universitu, až končili jsme zase heslem: vnitřní řeč a universitu. Tak nestálostí, netrpělivostí, ale ne naší (dr. Kramář slovem n a š í myslí: poslaneckou), zanesen do politiky element nejistoty, kolisavosti, který posici naši velmi oslaboval.«

*

»Němci dovedou chtít jedno, a od toho neupustí a koncentrují na to všechny síly. Až svého dobudou, chtějí nové. A v tom je jejich síla. To je mužská politika, vlastní Němcům. Slovanská je bohužel vrtkavá, ženská.«

*

»Politická taktika musí se přece říditi podle okolností, podle charakteru protivníka, podle měnivé situace. — — Ale u nás je tak často obrácený svět! Z otázky taktické, z obstrukce se udělal princip, na ten se přísahalo, ale ze změny cíle politiky se principa nedělal, tam přehazovala se otázka jazyková s otázkou universitní, jak právě byla nálada, a najednou se také přišlo s tím, že mají se oba tyto požadavky zaměniti něčím populárnějším: všeobecným hlasovacím právem.«

*

»— — — království Českému dána galerie moderního umění — a já ještě jednou konstatuji, že nebyla myšlena pro nás samotné, nýbrž ze samého počátku pro oba národy, pro celé království, a poněvadž jsem jednání to zvláště já vedl, musím přece já věděti, jak se věci měly.«

*

Ze slavnosti v Kreščaku

»Naprostou nepravdou však jest, že nám kdy hrozil bar. Gautsch Německem. Ani slovem se v našich jednáních o Německu nezmínil. Také není podle toho světová situace, aby nás tím zaplašil, a baron Gautsch dobře ví, že nemluví s nevědomými dětmi.«

*

»Každá vláda potřebuje hlasy, a myslí-li p. dr. P., že možno dělati politiku tak, aby druzi pro vládu hlasovali, ale my abychom za to, že hlasujeme proti ní, dostávali koncese, pak mu závidím jeho optimismus.«

*

»V Čechách se všecko snadněji poroučí než se to ve Vídni provádí.«

— **Originál nebo — kopie?** (Brokofovo sousoší sv. Františka X. s mostu Karlova). Z jara tohoto roku byla svolána komise za tou příčinou, aby ohledala fragment sousoší (spodní části s postavami různých pohanských národů), která byla konečně po dlouhých létech šťastně vylovena ze dna vltavského a uložena ve valdštýnské ohradě na Malé Straně. Sousoší složeno tam tak, jak leželo v řečišti Vltavy. Komise vyslovila v první řadě přání, aby sousoší postaveno bylo v ohradě na vyzděný fundament v té poloze, ve které stávalo na mostě. Pravá strana sousoší je velice poškozena. Hlavní příčinu toho hledati slušší v zatloukání dřevěných jehel k provisornímu mostu pilotovému. Nikdo ovšem neměl ani potuchy, že dělníci při zarážení pilotův — otloukali jimi sochy ze sousoší, tak že z pravé strany spodní části byly sochy velice poškozeny.

Komise navrhla městské radě, aby celé sousoší, pokud lze je z fragmentů sestaviti, bylo uspořádáno v celek. Práce ta svěřena byla sochaři Čeňku Vosmíkovi, jenž úkol svůj v těchto dnech dokončil.

Byla opět svolána komise (pp. president Hlávka, prof. Koula, prof. Mauder, řed. Stibral, dr. Chytil, inž. Herain a zástupci stav. úřadu městského) aby posoudila, zda definitivní rekonstrukce sousoší na základě těchto vykonaných prací lze doporučiti. Skupina až na zmíněné dvě valně porouchané sochy a méně závažné zlomky byla přivedena do původního stavu, tak že komise neváhala navrhnouti, aby Brokofovo veledílo bylo umělecky doplněno. Komise navrhuje radě města Prahy, aby především byl pořízen sádrový odlitek defektní pravé strany, by zachován byl dokument o tom, co zbylo z originálu a co bylo doplněno. Tento odlitek sloužiti má zároveň sochaři za pomůcku.

Pokud se týče chybících částí, mají býti po návrhu komise přímodelovány. Teprve potom bude definitivně rozhodnuto, zda bude možno postaviti na most originál s těmito novými doplňky v pískovci pak provedenými nebo zda bude nutno nahraditi originál kopií celého sousoší z kamene.

R. J. K.

Husitské museum — nebude! Obec pražská koupila vedle Platýzu bývalý kostel sv. Martina ve zdi, v němž poprvé, a to r. 1414, jal se farář Jan z Hradce k vybídnutí Jakoubka ze Stříbra udělovati večeři Páně pod obojí způsobou. Praha dá chrám opraviti, ale museum husitské, zde projektované, nemá naděje na uskutečnění, poněvadž není dosti husitských — památek!

Revisí po všech museích — která však asi ničeho ze svého inventáře by nepropůjčila — se zjistilo, jak málo zůstalo z této historicky nejpamátnější doby. A naplniti museum jen fotografiemi, obrazy a knihami nezdá se vhodno. —

Při opravě kostela sv. Martina ve zdi — tak se mu říkalo, poněvadž byl v hradbě nad příkopem mezi Starým a Novým městem — vznikly nějaké rozpory o sanktusovou vížku, kterou na kterési rytině konstatovali architekti. Avšak archaeologové vyslovili se proti ní, poněvadž byla přidělána později. Vyhráli však na radnici architekti.

Na střeše původně tedy vížky nebylo, v století pozdějším byla vížka zřízena, ještě později odstraněna, ale nyní se objeví nová její napodobenina.

Není-li v náhledech o restaurování a konservování u nás ještě Babylon — daleko do něho nemáme.

R.

☐ **Slavnosti v Kreščaku**, letos za účasti zástupců českého národa konané u příležitosti od-

Ze slavnosti v Kreščaku.

halení restaurovaného starobylého kříže na bojišti kreščackém a pomníku Jana Lucemburského, provázíme dnes dvěma obrázky.

·· **Am. Hausmannová.** V těchto dnech bude otevřena v atelieru této malířky (Palackého nábřeží č. 2000) výstava jejích děl; řada přírodních interieurů z muromského kraje, dále pražské pohledy a posléze nové ukázky jejího umění figurálního. Slečna Hausmannova vzdělala se u modernich mistrů pařížských a mnichovských a má neobyčejně vyvinutý smysl pro náladu kraje, kterou odstíny nikoli hlučnými delikátně odušev̌uje. Neveliká výstavka dušim pro umění otevřeným mnohou pochoutku připraví, jak očekáváme soudíce dle ukázek umění malířčina v poslední výstavě rudolfinské, z pařížského salonu atd. Bližší úvahu o pracích slečninych přineseme po otevření výstavy. *s—a.*

⊙ **Městské divadlo v Žižkově?** Pod patronisací města konala se 18. t. m schůze zástupců místních spolků, v níž bylo jednáno o zřízení divadla v Žižkově, největším českém městě po Praze. Pořadatelé pozvali dramatické autory F. A. Šuberta a Václava Štecha k projevům o tomto projektu. Oba řečníci pronesli důvody pro zbudování jednoduchého divadla lidového. Starosta města p. Žák prohlásil pak, že obec by myšlénku tu uskutečnila, kdyby bylo jisto, že je to obecným přáním. Ve jménu dělného lidu nadšeně promluvil p. Nykodym. Ostatní řečníci vesměs slíbili, že budou myšlénku tu popularisovati.

≡ **»Komu nevadí místnost!«** Čteme ve »Studentském sborníku«, který upozorňuje, že německá Uranie v Praze pořádá populární přednášky vědecké a literární v německém kasině, a doporučuje tento podnik slovy »že může leccos dobrého pochytiti, komu nevadí místnost!«

U všech všudy — myslíme — tak velká ta láska Germanie ještě není, abychom jí lezli tak kvapně — do náruči.

·· **A. P. Čechov: Jest život krásný!** . . . Vedle Maxima Gorkého jest nyní u našich překladatelův Anton Pavlovič Čechov ruským spisovatelem nejhledanějším. Je to snad lehká, plynná forma a humorný nádech, který si získává oblibu českých čtenářů, kdežto co do hloubky a souvislého uměleckého zpracování Čechov značně zůstává za svým druhem a za řadou velikých ruských spisovatelů.

Také povídka Jest život krásný! . . . zajímavě líčící život ruských studentů, má všechny význačné vlastnosti Čechovova péra. Jakkoli děj práce jest poněkud roztříštěn a přetížen zbytečnostmi, povídka přece si dobývá našeho zájmu, neboť hřeje teplem krásného mládí a má hojně pozoruhodných osob a míst. Většině čtenářů zajisté nejvíce bude se zamlouvati veliký student Antoš Záruďný a milenka jeho Soňa, třebas ta mladičká dívka mluví a chová se ve všem jako mudrc, který má za sebou nikoli sedmnáct, ale sedmdesát let. Ale nechť, ta milá malá bytost jest hodna našich upřímných sympatií.

Kniha, kterou přeložil Julkin-Husák, vyšla ve Vilímkově knihovně. *Ds.*

·· **Zdravotnické epištoly pro lid.** Napsal MUDr. Duchoslav Panýrek. Lidová knihovna, kterou vydává Tiskový výbor československé sociálně demokratické strany dělnické, přinesla již některé zajímavé překlady, tentokráte pak zajisté se zavděčila svým čtenářům původním dílkem Panýrkovým. Osvícený lékař a neobyčejně pilný a pronikavý spisovatel poučuje v nich českého dělníka, jenž nemá jiného kapitálu než zdraví, jak nejlépe by si zachoval toto své jediné bohatství a jak by je neporušeně zachoval také potomkům.

Řekněme upřímně: jednotlivé kapitolky těchto epištol Panýrkových měly by býti odříkávány denně mezi modlitbami v našich rodinách a zvláště v chudých rodinách. Jest v nich tolik poučného a dobrého, že čtenáři nemohou býti spisovateli za vše ani dosti vděčni. To, co na př. vypravuje o alkoholismu, mělo by si přečísti mnoho českých lidí, buď aby se varovali nebo aby poučovali opět jiné.

Správně Dr. Panýrek praví, že malému národu, jako jest národ český, hrozí veliké nebezpečí i z takové neřesti, která velikého národa jako celku málo se dotýká. »U nás je každý jednotlivec mnohem vzácnější a drahocennější pro osudy a budoucnost vlasti, než-li u sousedů početně silnějších, desetkráte i dvacetkráte četnějších. Jedna ztracená hlava v Čechách znamená tolik, jako deset i dvacet ztracených duší v Německu.« Jsme přesvědčeni, že zdravotnické epištoly Panýrkovy přinesou zvlaště vrstvám, pro které byly psány, mnoho dobrého. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 7. vydáno dne 27. října 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i přeložení tyto nedovolujeme vůbec; otiskovalí drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ. POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BOREČKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

GABRIELA PREISSOVÁ:

Silhouetty z italské Riviery.

am v tom kraji tkvělo někde poblízku věčné srdce moře; bylo slyšet jeho tlukot ve dne i v noci stejnoměrnými údery dochvívající až ku břehu v hučících rozpěněných vlnách, a na pobřeží, barevnými oblázky, křehkými villami a hotely a umělými sady poházeném, rozestíralo rádo slunce své úsměvné paprsky i tehdy, kdy v jiných krajích, ba už za trojími kopci odsud, vládla plná zima. Proto sem přibíhali ze všech konců světa lidé zkřehlých či unuděných neb náruživě zvědavých duší, i tací, jež přivádělo prosté přání zažívat na rozdíl od jiných krajanů časnější, exotické jaro.

Na jedné hromádce slézalo a rozlézalo se nás také asi půl sta lidských červíků. Tomu místu říkalo se »Hotel na spanilém břehu«. Celku nejrůznějších národních individualit zde vévodili Angličané, neboť, jak to vyložil náš hotelier, oni rozumně si objednávali tři měsíce napřed nejlepší místa a vždycky nóbl platili. Ostatně někteří se sem věrně vraceli každým rokem. Tak na příklad Sir Bris sem na »Spanilý břeh« jezdil už sedmnácte let. Tohoto starouška znal už každý špaček na Riviéře a vypravoval o něm svým dětem, že nosí v kapse v kornoutech sladké žemličky a zbytky nákypů.

Špačci měli sira Brise rozhodně ve větší lásce než jej milovaly mladé dívky a paničky. Tyto, třeba že je pěloval stále kytičkami z fialek, narcisů i růží, nazývaly jej dosti často mezi sebou dědkem ba někdy i protivným dědkem.

Staroušek totiž zásadně nevyhledával společnost letitých lidí, kteří mluvili nejraději o svých nemocech a povzdychovali si, že už to na tom božím světě není tak hezké, slušné a dobré, jako to dříve bývávalo.

Když se nám poprvé objevil v čítárně o trochu zimavém zachmuřeném odpoledni, povstalo dvé dam z křesel rozestavených kolem mramorového krbu; napadlo jim soucitně, že běloučký, shrbený a scvrklý dědoušek přichází se ohřáti. — Ale on se ani ke krbu nepřiblížil, batolil se čipérně kolem tabuli s rozloženými časopisy a nasadiv si monokl prohlížel si přítomné dámy jednu po druhé s přátelským úsměvem. Celý čistě vyšňořený, od pečlivého účesu na stranu sčesaných, na vršku hlavy trochu nastavených vlasů, v tuhém límečku a sněžné kravatě, jasném lystrovém oděvu — až do bílých botek — zdál se celý k úsměvu zladěný.

Náhle se rozcupal ke skupině mladých dam, kde seděly tři severoněmecké dívky a nádherně krásná italská paní se sedmiletou holčičkou.

»Odpusťte, mé dámy!« — počal kličkovatou němčinou, ceně obě řady sněžně porcelánových zubů — »já tu někde nechal ležet svoji bettdeke . . .«

»Bettdecke — er sucht eine Bettdecke« — pronesla s vyjeveným zrakem krajní dáma.

»Jes, jes — meine bettdeke« — s něžným a přítulným hlasem opětoval dědoušek.

Dámy letmo přehlédly celý sál, jedna z nich, patrně ta nejvtipnější, povstala a podívala se pod stoly.

Dědoušek chápaje přátelský zájem, posadil se na nejbližší křeslo a okazoval: »Zde — zde někde jsem betdeke položil.«

»Ale je to nápad tahat takovou věc do čitárny« — zašeptala zase jedna z dívek ve své mateřštině a v uzardění poradila: »Zavolejme sklepníka nebo panskou, jistě to sebrali.«

Zazvonilo se na správce hotelu, který uměl anglicky, a v minutě se vysvětlilo, že dědoušek hledá knihu Baedeckra. Všecko se rozesmálo, dědoušek nejvíce a při tom se pokusil schvátiti holčičku krásné italské paní na svůj klín. Ona se vzpouzela.

»Ada, buď slušna, pokloň se pěkně pánovi!« napomínala krásná paní. »Moje dcerka« — okázala se živým italským gestem na dívenku a svoji hruď s patrnou pýchou.

»Ach, krásná dceruška — krásná paní« — zaplesal dědoušek vlašsky vším, co uměl — »budeme nosit bonbony, květy . . Signoře se tu dobře líbí?«

»Velmi dobře; zůstaneme zde tři neděle.«

»Budeme dělat výlety do Monte Carla, San Remo, do Cannes. Není-liž pravda má paní?«

»Nejspíše, že se všude podíváme.«

»A potom moje paní, kam půjdete potom?«

»Pak pojedeme domu; muži se beztoho už teď náramně po nás stýská.«

»Ať mne pustí, ať mne pustí!« vyvíjela se náhle divoce malá Ada z pevného objetí a z dědouškova klína, div že se nerozplakala. »On mne tolik tiskne jako kleště!«

»Odpusťte, že je tak neslušná« — přebrala matka dcerušku do náruče — »ona se dnes nějak špatně vyspala.« A sebravši Adu za ručku a uklonivši se odcházela volným elastickým krokem sebevědomé krásky.

U krajního stolu zbyly již jen dvě dívky ponořeny v německoitalskou gramatiku. Jedna z nich měla hezký profil s plným podbradečkem a buclaté růžové prstíky.

Čiperný dědoušek si ji celou prohlédl, potom promluvil patrně s upřímným zájmem:

»Signora italiana?«

»Nikoliv — jsem Němkyně Hanoveránka« — zazněla trochu roztržitá odpověď.

Chvíle přestávky, co zatím sbíral anglický dědoušek znovu svoji znalost němčiny a pak se zase ozval:

»Lieben sie Ais-baden?«

Dívka na něho upřela vyjevenč oči a zavrtěla hlavou.

»Musí býti ale zdravé Ais-baden — já chci užívat.«

»Prosím vás, kolik je vám let?« napadl náhle druhou dívku vedle Hanoveránky sedící nějaký zájem. »Naše pokojská povídala, že je vám osmdesát.«

Růžový, čistě oholený obličej dědouškův se nelibě stáhl, že z něho zbyla téměř jen tenounká podkůvečka rtů — mohutný nos a pod zježeným obočím náhle zostřená očka.

»Tolik mi dávno není —« obracel se jsa očividně nelibě dotknut — »ostatně nechápu, jak se zde služebnictvo může bavit starostí o moje léta. To není taktní — rozhodně to není ani slušné. Jezdím sem po sedmnácte let, ale nynější personál hotelu je mi nesnesitelný a naše panská z prvního poschodí je ošklivá jako sůva. Leknu se jí pokaždé, když mi vstoupí do pokoje — skutečně leknu. Usadím se v jiném hotelu, anebo mohu jezdit na jiná zdravá utěšující místa.«

Odcupal k jasnícím se oknům, a jako by tam z klubající se sluneční tuchy nabral zase lepší nálady, zastavil Francouze, abbea, který se mezi námi kromě společných tabulí sotva jen mihl; sbíraje noviny nebo knihu pod paží, tíhl za každého počasí do zahrady, kde v některém koutě neb altáně četl nebo se modlil.

»Monsieur, prosím, nemohl byste mi nic spolehlivého vypravovat o Aisbaden? Rád bych letos užíval.«

»Wiesbaden« — opravovala se skromnou ochotou francouzská guvernantka, s kterou se dědoušek jen tenkráte bavíval, když neměl pranic příjemnějšího. Suchoučká a ve všem všudy se ztrácející tato bytost milovala tajně s celou svou něžností zde zvolna zmírajícího Rusa, professora Vladimíra Ivanoviče Zueva, psala o něm ve svém deníku jako o svém Vladimíru Ivanovičí a proplakala nad jeho i svojí životní beznadějností mnohou hodinu, sníc o nějakém shledání na věčnosti kde ona bude jistě omládlá, zářivější a významnější než zde . . Rus skrytý význam její něhy nikdy nezatušil, zval ji jen dobrou duší.

»Neznám Wiesbaden a ničeho tam na severu« — odvětil krátce samotář Francouz.

»A na francouzské Rivieře neznáte prosím žádného tichého místa bez prachu a automobilů, které by bylo příjemnější než zde Bordighera?«

Na francouzskou stranu nechoďte« — zamávl abbe rozhodně rukou. Tam za těchto časů nikde nenajdete špetku blahodárného klidu, všechno jen hnije, je samý prach a všechno je umělé. I ty oranžerie, laury, olivy i růže — všechno je to tam tak uměle přitažené — nepravdivé — tam, povídám vám nechoďte!«

Docent Vladimír Ivanovič Zuev seděl v převlečníku u hřejícího krbu; dívaje se vytrvale do ohně, kde se příjemně žeravěla olivová polénka, obrátil své smutné veliké oči po

francouzském abbeovi a pravil potichu k Češce, s kterou se zde spřátelil:

»Divná věc — já myslil, že na tom božím světě jediní Rusové zásadně si haní, pomlouvají a o každý utěšenější květ oškubávají svoji vlast — ejhle i jeden Francouz!«

»A tam u vás není snad pravdiva všecka ta bída a smutek, které líčí vaši spisovatelé v každé povídce?« zazněla odpověď.

»Tak beznadějně, jak oni to líčí a učí, to jistě není, u nás se naleznou také krásné i jasné stránky. Já se protahal už hezkým kusem světa — v Paříži jsem také rok studoval, ale pravím Vám, člověk je všude člověk, jen jeho chléb je někde z mandlí a jinde zase z otrub, ale když jiného nezná, stejně sladký.

Jen domýšlivost a illuse brání spokojenosti. Tak na příklad já bych rád klidně docházel konců a cíle tam doma v Rusku, ale matka i sestra prosily a plakaly tak dlouho domýšlejíce se, že mi zdejší slunce a moře pomohou, až jsem musel povoliti. A uvěříte přece, že doma se umírá lehčeji.«

»Mně se zdá, že chcete, aby ta vaše povídka vyzněla důsledně po rusku také jen smutně« — pravila Češka.

»Ničevo« — zamávl rukou. »Podívejte se« — snažil se pousmáti se — »jak tamhle paní Bresciová s vášnivou vírou vytahuje slunce Pánu bohu ze záslon. Celá moje matka!«

Paní Bresciová pocházela z Trevisa; náš hotelier znal dobře její poměry a připomínal o ní s jistým nadšením, že je to nekonečně bohatá vdova, která za své dívčí svobody z nepatrných poměrů dcerky skladníka udělala ohromné štěstí. Provdala se za továrníka, který měl opravdu veliké jmění, ale až teskně malé, skrofulosou podryté zdraví. Syn Pavel, který pošel z tohoto manželství, dědil očividně matčinu tvář, ale také otcovy chabé životní síly; v devatenácti letech počal hynouti, matka jej vozila do Kaira, na Rivieru, do Arca a Reichenhallu, a srdce se pozorovateli krušilo tou její nekonečnou vírou, že je snad přece někde pomoci. Nepokojné zraky paní Bresciové strážily každý dech a pohyb Pavlův, upíraly se s podrážděnou nenávistí na každou dámu, která na procházkách zvířila trochu prachu svojí delší sukní v blízkosti Pavlově, plná postava mrštně poklékala, aby zručně obula synovi přezůvky, žádnou takovou pokornou službu nedovolila vykonati sluhovi neb panské, které sebou všude vozila mimo mladého společníka, jenž měl za úkol hrát Pavlovi na housle a vyprávěti mu samé příjemné veselé věci.

Nějaká pradlena pověděla paní Bresciové, že je dobře rozsvěcovati často lampičku před kapličkou svatého Kryštofa v olivovém háji blízké vesnice, tak že se uzdravila její dlouho trpící sestra. Proto cílily teď každodenně tajné cesty paní Bresciové k této kapličce. Za časného rána, kdy obyčejně Pavel nejlépe spal, spěchala paní Bresciová do olivového háje vlastnoručně dolíti oleje do lampičky a pomodliti se u obrazu svatého Kryštofa vroucí otčenáš za synovo uzdravení.

Když se o těchto cestách dozvěděl, statný a krásný Švýcar, doktor Šatler, dával se teď každodenně budit ze zdravého spánku o páté ranní hodině a pečlivě ustrojen číhal za záslonou okna, kdy paní Bresciová vyjde z hotelové branky. Tak nahodile ubíral se pak také každodenně svou nejmilejší procházkou k sv. Krištofu, vyprávěje paní Bresciové, že si tuto tichou stezku od počátku zdejšího pobytu oblíbil, a poslouchával s oddanou účastí paniny stesky, obavy a naděje. Tvrdil, že přestal u věku Pavlově také takový katarh plicních hrotů (jak lékaři Pavlovu nemoc zvali), což jej značně přiblížilo zájmu paní Bresciové a snažil se jí zajímavě vypravovati všemožné, co delikátně prozrazovalo jeho lidumilnost, ideálnost, skromnost i mužný charakter. Úslužně pak pomáhaje přilívati olej do lampičky u kaple sv. Krištofa, nemyslil nikterak na Pavla, kterého jako rozumný člověk považoval za Moritura — nýbrž myslel si s celým nadšením smělého svého plánu: »O ty svatý Krištofe, kéž by tato znamenitá vdova stala se mou chotí — to bych ti pak vystavěl tak pohodlnou kapličku, jako sobě celý život.«

A snil při tom o vlastní ekypáži, jezdeckém koni, o divadelních ložích a skvostných cestách zároveň s jistým poctivým vědomím, že by byl paní Bresciové, která byla patrně asi o pět let starší, než on — věrnou oporou života.

Vášnivé pohledy paní Bresciové k dnešní obloze vyloudily opravdu již slunce ze šedých obalů, Rus Zuev se za jeho milosrdnými paprsky také již odtáhl a za ním guvernantka se svými sny.

Z nových čtenářů přišla do čítárny jen ještě Angličanka, která jako obyčejně vlezla si na křeslo po kočičím způsobu přes stranici lenochu a na druhé, nejbližší sedadlo si natáhla nohy.

Činila to již tak přes třicet let od svého dětství, nenapadlo jí nikdy, zavádět nový zvyk.

Náhodou ležel dnes na onom sedátku bleděmodrý, hedvábný pruh vyšívání na jabot, který zde zanechala mladá paní severoněmeckého soudního úředníka, a když spatřila, vrátivši se po chvilce ze zahrady s navlečenou jehlou v ruce, tuhé botky Angličanky klidně spočívati na svém hebkém skvostu, vyřkla v hněvivém i rozčileném ustrnutí:

»Tohle je přece už nejvyšší nestydatost!«

Na neštěstí tolik němčině Angličanka rozuměla, uraženě počala volati o mužovu a krajanskou pomoc, jako by byla lupiči napadena.

Na stranu německé dámy přidali se razem všichni její krajané, až na jedinou výjimku podráždění proti Angličanům, již proto, že tito užívali jistých předností v hotelu a měli v čítárně vyloženy veškeré své hlavní časopisy, kdežto z německých listů nebyl po celé Bordigheře žádný k nalezení.

Tak se vyvinula trapná hádka nejosudnější pro ubohého hoteliera, který marně se snažil oba rozčilené tábory s veškerou svou charmantnosti přesvědčit, že se vlastně nic nestalo. Rozčilené skupinky si vyčetly samé nepříjemné vzpomínky. Z německé strany kdosi zavolal:

»Ať žijí Burové! a že mají Angličané vlčí zuby.«

Z anglické strany padlo pohrdlivé slovo »Cvočkaři« jako poslední trefa.

A dokázalo se, že Britové mají opravdu vlčí zuby: devět členů německé společnosti se cítilo z našeho příjemného hotelu vyštváno a vykousáno.

Marny byly veškeré prosby hoteliera, počali si svorně svazovati zavazadla a odjeli na druhý den ranním omnibusem do Mentony.

(Pokračování).

A. PIKHART:

Algeciras.

Jméno to proběhlo před nedávnem novinami celého světa proto, že se bude v Algeciras koncem ledna 1906 konati konference, která má uspořádati zapletené záležitosti Marocké. Je zajímavo, že ve městě, ve kterém přistáli Maurové poprvé do Španěl, bude se rozhodovati o osudu Marokka, obydleného se dvě třetiny Maury.

Poznal jsem je a co o něm vím, povím.

Provázeni opodál delfíny, přejeli jsme průplav Gibraltarský, a protože jsme měli na spěch, dali jsme se ihned převézti přes Gibraltarský záliv do Algeciras (vyslov Alchesiras). Bylo krásné májové odpůldne; plni ještě vzpomínek na podivný, z míry zajímavý život v severní Africe, pozdravili jsme dosti chladně starou tetu Evropu, kterou jsme byli opustili před třemi dny, a která se za této nepřítomnosti naší — ku podivu, viďte! — nezměnila, leda že o celé tři dny sestárla.

V Algeciras nás uvítalo něco, čeho jsme ve Španělsku dosud nepoznali: ostrá celní prohlídka! Nečelila ani tak proti nám, cestujícím cizincům, jako proti domácímu lidu, kterého byl parník plný. Vraceli se patrně z práce »s anglické strany«. Ohmatali každého toho Juana či José tak, že by jej sebe bedlivější lékař pečlivěji proklepati nemohl, smekli mu čapku, a div se mu i do uší a pod jazyk nepodívali.

Proč?

Předně ze samé lásky k blízkému sousedu Angličanovi, který si počíná k španělskému sousedu stejně laskavě, a podruhé proto, že prý Algeciras má 12.380 obyvatel, a z nich najisto 12.000 podloudníků. Ti ovšem nepašují — aspoň ne ve větším slohu — na cestě po parnicích ale na loďkách a plachetkách. A jak nepašovat! Do Marokka je, co by několikráte pořádně kamenem dohodil, a výdělek snadný — leda že carabineros udělají člověku díru do těla. Nezabijí-li nadobro, vyníže se otužilý podloudník, a hledí jim to oplatit, a život jeho i celních strážníků se stává takto romantickým přímo dle vzorů středověkých.

Město není velké, také ne starobylé, protože bylo několikráte dobyto a jednou i se zemí srovnáno, ale za to má historii, jako málo měst. Pátého dne měsíce redžebu roku 92. Hedžry — čili méně učeně řečeno, dne 28. dubna roku 711. — stoupla totiž v Algeciras poprve maurská noha vítězně na španělskou půdu a odtamtud započalo ve Španělích velké tažení Arabů, kteří, dobyvše prvního velkého úspěchu u Jezer de la Frontera, podmanili si téměř celou zemi, zanesli tam vzdělání, osvětu a blahobyt, a v dobách, kdy Kolumbus dal světu nový svět, podlehli a zvolna couvli zase dílem do Afriky, většinou však v

kraj neznámý,
od jehož břehu žádný poutník již
se nevrací.

Tenkrát, roku 711., jich přibylo do Algeciras 12.000, velel jim Tarek-ben Zeyad, a vedl je zrádný hrabě Julián, který dle legendy za zkazu dcery své Florindy zničil celý svůj národ.

Voj přirazil ke břehu lahodícímu z dálky oku svěží, bujnou zelení, a Maurové nazvali kraj ten Al Džezirah — al Hadra »zelený ostrov«, a část jména toho — Alchesiras — zůstalo památnému městu podnes.

Byli by špatnými vojáky, kdyby nepoznali okamžitě vojenský význam blízké ohromné hory, zvané tehdy Calpe. Tarek, — často zván i Tarik — opevnil horu, a ta se nazývala od té doby Gibl-el-Tarik, čili po evropsku zkomoleno Gibraltar.

I dále přistávaly v Algeciras africké posily maurským bojovníkům, i výpravy arabských vládců. Tak tam dne 30. června 1086 přibyl Jusuf-ben Jašfin, emir Almoravidů, a roku 1145 vystoupili tam Almohadové s 12.000 pěšími a 6000 jezdci.

Přirozeno, že maurský Algeciéras vzkvétal a rostl; byť městem obchodním i důležitou stanicí vojenskou.

V dobách upadající moci a slávy maurské obléhal Alfons XI. pevné město devatenáct měsíců a tři dny, a dobyl ho dne 27. března roku 1344. Tehdy prý poprvé zahřmělo ve Španělsku dělo; bránili se jím obležení Algeciřané.

Jakmile města dobyto, proměněna mešita v křesťanský chrám, pevnost utvrzena, a Alfons XI. tak vysoko města cenil, že se na svých dekretech podpisoval i »rey de Algeciras« — král Algecirský.

Ale hned po čtvrt století dobyl města maurský král Granadský, srovnal je se zemí, a připojil obvod jeho ke Gibraltaru. Pomalu, zvolna rostly ze sřícenin nové domy, až vzniklo přívětivé, přímořské město ve kterém má nyní středomořské loďstvo španělské přístav, hájený několika pevnůstkami.

Město nemá pramenů pitné vody. Kdyby španělská vláda uložila na pitnou vodu clo, byla by jí v Algeciras i bez vodovodu hned hojnost k utopení. Napašovali by ji tam. Ale tento nedostatek španělských celních předpisův přiměl Algeciřany, že si, tuším ve století sedmnáctém, založili velký, dobrý vodovod.

Z okolí — hojně porostlé pahorkatiny, nade kterou v dáli vystupují lesnaté svahy Sierry — vyváží se prý uhlí a měď, a pobřežní obchod jest velmi čilý. Hlavně v noci, kdy celníci všeho nepřehlédnou.

A není divu! Ve starších knihách dočítáme se všude stesku, že Angličané v blízkém Gibraltaru podporovali v Algeciras a okolí veškeru nekázeň a hlavně pašířství až nestydatě. Pod záštitu jejich děl se utíkali nejen podloudníci, ale i zločinci. Horkokrevný Španěl zabil někde v houštině u Algeciras soka či nepřítele svého, a byl-li příznivý vítr, byl na lodičce v ochraně cizího území dříve, nežli se mrtvola nalezla. A španělská loď stíhající podloudnickou lodici, vrchem naloženou africkým zbožím, musela se zastaviti na dostřel děl gibraltarských, a podloudníci zatím vyjížděli dále vědouce, že je v Gibraltaru uvítají už proto, že uškodili Španělsku aspoň na clu. A z Gibraltaru se pak za příležitosti pašovalo do Španěl. Proto zpívají ve Španělích podnes

A Roma se va por bulas,
por tabaco a Gibraltar*)

Teď se takové okaté příhody arci už neději.

Algeciras je sídlem velitele hraničního okrsku, zvaného Campo de San Roque. Je to hranice Španěl proti anglickému území, a stojí tam nízký násep, utvrzený strážnicemi a branou, zvaný La linea. Angličané však nedovolili a nikdy as nedovolí násep ten zvýšiti, či upevniti. Mezi dobrými sousedy není přece třeba takových hrozivých zbytečností!

Krom toho dělí území španělské od území anglického tak zvaný neutral ground. Tato písčina je úplně neutrální . . . jenže leží v dostřelu strašlivých bouchaček gibraltarských.

Ulice Algeciraské jsou na Španělsko neobyčejně čisté, bělostná stavení se střechami hodně plochými připomínají stavby Cadizské, a hotely jsou tam po čertech drahé.

Usedli jsme v hotelu k večeři. Průčelí sálu bylo jediným skleněným balkonem, a my, ač jsme byli cestou po moři a podvečerní krásnou procházkou po mořském břehu vyhladovělí, div jsme jídla nezapomínali pro pohled skleněnou tou stěnou. Před námi se prostíral v naprostém klidu záliv s Gibraltarem v pozadí, Ohromné skalisko (prý $2^3/_4$ míle v obvodu a 1439 stop výše) leželo v tiché vodě jako předpotopní nějaký leviathan. Moře zblankytnělo, pak šedavě zamodrávalo a Gibraltar byl nafialovělý. Drobné čluny a parníky, kotvící v zátoce, vypadaly v záplavě modrého světla skoro černé. Na konci skály gibraltarské se rozzářil maják.

Pohled velkolepý, a přes veškeru mohutnost uklidňující.

Ovšem, uklidňující jen cizince, a ne Španěla. Každému poctivému, vlasti milovnému Španělu tíží ta velká skála na mysli, a kotvy anglických lodí, v přístavu stojících, jakoby se mu zarývaly hroty svými do srdce

*) Do Říma jdi pro odpustky,
na Gibraltar pro tabák

Nejdůležitější bod celého Španělska, brána Středozemního moře usurpována kdysi cizincem, který se tam nasadil jako ocelový ježek do nory králíčí, a nedá se vypuditi žádnou mocí lidskou!

Gibraltar, zvaný při vpádu Maurů Calpe, tvořil s Ceutou, za maurských dob zvanou Avilou, na protějším afrického břehu, tak zvané sloupy Herkulovy, za které se plavci ze Středozemního moře po tisíciletí neodvažovali. A podivným řízením osudu náleží jižní cíp Španěl. Gibraltar, Angličanům, a severní cíp Marokka, Ceuta, Španělům.

Maurům vyrvali Španělé Gibraltar r. 1462, a Karel V. jej dal silně opevniti. Ale dne 4. srpna r. 1704 se Angličané, pomáhající Rakouskému arcikníže ti Karlovi, zmocnili pevnosti, opatřené na obranu co nejbídněji (prý tam bylo posádkou osmdesát invalidů bez děl a zásob) a velmoci při míru Utrechtském (r. 1714) klidně přikyvly a proměnily tak loupež ve vlastnictví. Španělé ovšem těžce nesli tuto ztrátu a několikráte se pokusili, aby důležité pevnosti zase dobyli. Ba, obléhali Gibraltar od roku 1779 do roku 1783, užívajíce plovoucích baterií, ale všechno jejich hrdinství a namáhání bylo dokladem jediné skutečnosti: že jest Gibraltar nedobytným.

A což teď, kdy jsou jeho skalní sluje ve výšinách vyzbrojeny těžkými děly nejnovějších soustav, a zásobeny na obléhání sebe delší!

Je tedy žal a hněv Španělův marný, ač hluboký. Lidová píseň španělská:

Viva Cádiz porque tiene
las murallas hacia el mar,
y cañones apuntando
al peñón de Gibraltar.*)

zní sice pěkně, ale když ony se ty zatrolené skutečné poměry neřídívají národní písní, třeba byla sebe hezčí!

Stmívalo se. Barvy chladly, šedivěly, skála Gibraltarská splývala s mlhou, a jen světlo majáku zářilo vyzývavě, vítězně, jako oheň v táboře nepřátelského vojska, připraveného, že každou chvíli bude železnou rukou hájiti starý lup.

Večer o desáté přijel vlak. Vesele zapískal, a kluci z celého okolí naskákali na zastávce na stupátka a jásajíce a tleskajíce svezli se na stanici.

Těch tedy protější peñón de Gibraltar nerozčiloval.

*) Sláva Cadizu buď za to,
že má k moři hodně valů,
a že svými děly míří
přímo v Gibraltarskou skálu.

BENEŠ GRÜNWALD:

U krbu.

Toulal jsem se, těkal v mládí
tam, kam kročej chtěl i zrak,
po mezích, kde šípky vnadí,
pod větve, kde zpívá pták.

Věděl jsem, že přijde zima,
a že krb mám hledat spíš.
Dobrá! však už též mi dýmá,
a já nechal toulek již.

Mezi vichry krb můj plane
právě tam, kam vichrů spád
zavál sny mé roztékané;
nu, kde jinde mohl plát?

A teď v krbu krví vřelou
topím, zda se zahřeji,
ale zatím střechu celou
bouř mi stele závěji.

A zas jasnou svíci stavím
poblíž okna na pozdrav,
ale z venčí hledem tmavým
patří dovnitř mraků dav.

Na to tedy mudrosloví
naučení nakládá,
že je lépe pode krovy,
když schne vášně zahrada?

Za vděk s koutkem vzíti pouze,
jen když staví vichrů hvizd?
To radš shasni, krbe z nouze,
sněhem chci v kraj květů, hnizd!

BEDŘICH PFLEGER:

V podvečer.

Krvavý západ — lesy — modro hor,
kde slunce klesá rudě pod obzor.

Vůněmi zahrad zvonů klekání
zní v dál a padá v ticho do plání.

I slunce zapadlo už do hlubin;
je vůkol klid; noc táhne šerý stín.

To chvíle je, kdy v šatě nadějí
do duši květné sny se snášejí

a hvězdy vlídně kynou do oken:
Již spi, my stříbrem protkáme tvůj sen.

Ten dá ti zas, co den nemůže dát;
spi, duše, spi a zapomeň všech ztrát.

V jarní noci.

Jde jarní noc jak píseň tichá
v stříbrné luny souzvuku,
oddychá teplem každá lícha
a květy voní v rozpuku.

Spí luka, lány, hory, lesy . . .
jen sny jdou, jichž sluch netuší,
jak andělů sbor pod nebesy,
a dýchají mír do duší.

Noc rozestřela světlé stíny
jak velká peruť anděla,
ulehla v květy na doliny
a rosou v nich se zaskvěla

a na obzoru vrchy střeží,
kde zpola v lesích ztajená
hladina nepohnutá leží
měsíce stříbrem omžená.

Ji obestírá pára bílá
jak pohádkový čárný svět,
o kterém dávno duše snila
a kam nemohla doletět.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.
(Pokračování.)

ikovný je Lochmout, to je všecko, tuze šikovný a bdělý; než on, Vojta, se přičiní, aby byl ještě šikovnějším, a pak ho zastíní, přinutí, aby šel na výminek a jemu své působiště postoupil. Pak on opanuje lesy a rybníky a bude v nich a při nich vládnouti a budou také o něm říkati a pevně věřiti, že čaruje, a toho je třeba, aby každý z něho měl strach a především ženské, které pak sdílejí svou vlastní hrůzu mužským. A potom bude veselý život! . . . . Velký, malý, knížecí nekníže, každý se bude před ním třásti, kupovati si jeho přízeň, a běda tomu, kdo by se mu opřel nebo jej chtěl zraditi! — Ba, běda! Václav nepochyboval ani okamžiku o tom, co by se takovému nešťastníku stalo. Vojta nehrozil na plano, toť bylo zřejmo z jeho pohledu; však se ještě nyní hrůzou chvěl, když, několik neděl tomu, Vojta, ukazuje mu pod drnem uschovanou mrtvou srnu, kterou byl chytil do oka, s hrozivým, jedovatým pohledem k němu promluvil: »Kdyby ti napadlo něco vyžvanit, zabil bych tě a stojím ti za to, že by do skonání světa nikdo nenašel tvou mrtvolu; nad to bych vám ještě zapálil statek.« — Nebylo ani třeba té hrozby, Václav by ničeho neřekl, i kdyby ho na skřipec brali. . . Různé do oka polapené zvěře a čerstvě nachytaných ryb — nikoli z potoka ale kaprů z rybníků

— ukázal mu Vojta s té doby už mnoho, ale jak, kde a kdy té kořisti ulovil, nepověděl mu a právě tak málo mu řekl, kam ji zašantročí; ale jisto bylo, že ji prodal, neboť peněz hoch měl dost . . . Och, není pochyby, že Vojta bude nad Lochmonta a že lidé se ho budou báti mnohem více nežli tohoto; Lochmout nikomu neublížil, nikomu nešel na život, ani knížecím, a v nejhorším případě leda by se byl bránil, ale Vojta byl stokrát horší: Vojta prohlásil, že, až přijde jeho čas, se světa sprovodí a zahladí každého, kdo by se opovážil mu překážeti nebo plésti se mu do řemesla.

Při vší hrůze, která jej obcházela při těchto řečech a hrozbách mladého hříbka a která neustávala lomcovati jeho nitrem, nemohl se přece ubrániti obdivu, ba, i jakémusi druhu závisti, když přemýšlel o báječné, téměř nadpřirozené dovednosti a hbitosti tohoto chlapce a o smělosti, s jakovou tento se pouštěl do boje s celým apparátem knížecího lesního a rybničného personálu, se zákonem a s jeho strážci, četniky, soudy, se vším, proti čemuž on sám ani oči pozvednouti si netroufal. Připadal si neskonale malým, ba nicotným vedle něho . . .

Tohle všecko vířilo Václavovi hlavou, když, leže na svém lůžku, očekával návrat Vojtův. Pojednou ucítil na svých plecech něčí ruku. Ulekl se, neboť, ač by byl přísahal, že bděl a že měl oči otevřené, neviděl ani neslyšel koho vcházeti.

»Kdo je tu?« ptal se dušným hlasem.

»Nu, kdo by tu byl?« ozval se šeptem hlas Vojtův. »Já jsem to, ty hloupý! Lež a nehýbej sebou. Sedlák přichází; možná, že sem vejde. Až ulehne, půjdeme na sad a já ti povím . . . .«

S tím zmizel, odplíživ se k svému lůžku, leza po čtyřech. Václav nezaslechl nejmenšího šelestu.

Ticho. Jen koně chrupali seno, frkali a přešlapovali a mouchy bzučely. Uběhlo několik minut, jež Václavovi se zdály bez konce dlouhými. Pak hoch zaslechl zvuk šouravých kroků po kamenné dlažbě před maštalí a dveře do ní vedoucí se otevřely. Proud světla z rozžaté lucerny vnikl a Václav spatřil svého otce, an stoje na prahu a pozvedaje lucernu se rozhlížel po maštali. Shledav všecko v pořádku a přesvědčiv se, že jak syn tak i pacholek a hříbek leží na svých postelích, vyšel zase a zavřel za sebou dveře do maštale.

Po pěti minutách Vojta byl zase u Václava.

»Pojď teď,« zašeptal mu na ucho; »dveře do světnice cvakly už před hodnou chvílí a sedlák už dojista ulehl.«

»Bojím se . . kdyby nás přistihl . . . «

»Tys hloupý! Když ti povídám, že ulehl! Já slyším všecko, na to můžeš spoléhat! Apolena je jiný kos než ty, ta vyklouzla už před chvílí z domu a bude už asi v sadě. Ta měla být mužským a tobě patří zástěra.«

»Jak pak ses sem dostal? Dveřmi's nevešel . . . .«

»Klíčovou děrou do komory na trávu jsem vklouzl, ty bačkoro jedna!« odpověděl Vojta, směje se zticha ale posupně.

»Dej pokoj . . . .«

»Nu, nevěř, nechcešli, a pojď, ale pěkně zticha, abys nezbudil celý dům! Dej se komorou na trávu, už jsem ti ji pootevřel do dvora, abys byl hned za rohem u dvířek do sadu a zbytečně se mnoho neukazoval.«

Václav vjel do režných kalhot visících na hambálku a vydal se do komory, do níž vedla dvířka bezprostředně podle jeho lůžka; z komory vyšel na dvůr, přeběhl podle zdi asi tři kroky a zahnul v levo za roh, jejž tvořili konírna s malou uličkou mezi touto a malým kouskem levého křídla kravínu, jenž svým průčelím byl obrácen proti vratům statku; ulička tato, jedva tři kroky široká a deset kroků dlouhá, byla uzavřena latovými dvířky, vedoucími do sadu dosti rozloženého, zděnou hradbou obehnaného; za ním rozkládaly se polní lány.

Tato dvířka Václav otevřel a octnul se v sadě.

V.

V tomto sadě, dosti rozloženém ale nijak vzorně nehleděném — zahradnictví a sadařství není nejsilnější stránkou jihočeských hospodářů — stálo velké množství ovocných stromů, hruší, štěpů, švestek i třešní, ponejvíce starých, na mnoze již i odumírajících. Půda byla porostlá z části hojným šťavnatým trávníkem ale místy také různým vysokým býlím, neskytajícím nižádného užitku, a nad to křovinami, polozdivočilého rybízu, malin, potměchuti a trnitého hloží, jež tvořily téměř neprostupné houštiny. Asi u prostřed sadu, vroubena takovými křovinami, byla nádržka vody, jakýs druh bahnitého rybníčku, travou zarostlého, namnoze řasami a žabincem pokrytého. Sbíraly se v něm vody dešťové a okapové, hnijící v neustálém klidu svém. Nač předkové Podužákovi zřídili tuto nádržku, věru těžko si domysliti: ubrala sadu asi čtyřicet čtvercových sáhů a neměla na ten čas aspoň, žádného zřejmého účelu a příjemným nebyla ani očím ani nosu. Z jara v ní křehotaly nesčíslné žáby a s nastávajícím létem utvářilo se z ní pravé pařeniště dravých komárů, kterých se tu líhaly děsné zástupy. Vody nemile páchnoucí neužívalo se ani na napájení dobytka ani na zavlažování, ačkoli zbytek shnilého, zbortěného čapu při nízké hrázi a pod touto bahnem naplněná strouha,

vedoucí k prolomené hradbě a za hradbou do polí, zřejmě tomu nasvědčovaly, že před časy voda se vypouštěla a ze sadu odtékala; možná, že místo nynějších polí zaujímaly kdysi louky. Potužáka mrzela ode dávna tato hnijící voda v jeho sadě; nejednou vyslovil úmysl, vypustiti ji, vyvoziti bahno na jejím dně nahromaděné, které představovalo několik set for výborné mrvy, a vysušiti nadobro pak rybníček; než, pro neustálé jiné nutné práce, rok za rokem odkládal provedení tohoto svého úmyslu.

Zde, v houštině na břehu neladných vod tohoto rybníčku, scházívali se v noci Vojta s Václavem, a k těmto schůzkám dostavovala se, pokud jen možno jí bylo, i Apolena. Upravili si tu jakés loubíčko ze spoutaných větviček křů a, ležíce podle sebe na zemi, vodili svoje besedy. Cítili se bezpečnými: místo bylo odlehlé; ani ve dne sem nikdo nepřicházel. Pravda, výpary rybníčku nebyly příjemné, ale toho oni nedbali, a proti sosákům komárů, kteří se zuřivou krvelačností na ně doráželi, byli dosti otužilí; pouze Apolena si tu a tam na ně zatoužila, ale přes všecka muka neodolávala zvláštnímu půvabu, který jí plynul z řečí Vojtových.

Když Václav došel místa obvyklého dostaveníčka, zastal tam už Vojtu a svou sestru.

»Kde ses tu vzal?« tázal se všecek udiven Hříbka; »vždyť jsi byl ještě v komoře na trávu, když jsem já odtamtud vyšel« . . .

»Hádej!« vece Vojta s úsměškem; »myslíš snad, že jsem se udělal neviditelným a neviditelný tě předběhl?«

»Řekni mi to, prosím tě!«

»Nu, čarami ne! Oknem konírny jsem skočil do sadu« . . .

»Jak to? Okna jsou zamřížená, jedva kočka by prolezla« . .

»Nelam si hlavu! Až bude na čase, povim ti to, ale nevím, bude-li ti to co platno.«

»Ale mně to pověz, Vojto!« ozvala se polou šeptem Apolena, ležící na břiše těsně podle něho. Pruh měsíčného světla našel si cestu skrze proutí a listí klenoucích se nad nimi křů a rozlil se po hustých, rozcuchaných, skoro černých vlasech dívčiny, po jejím osmáhlém obličeji, z něhož vyzíraly velké černé oči, na Vojtu upřené, po bílé šíji, neúplně a nedbale zahalené režnou košilkou, staženou pod krkem tkanicí; lokty měla podepřené o zem, obě dlaně držely bradu a líčka; nohy, ve tmu pohroužené, pohybovaly se bez ustání, otírajíce s kotníků a lýtek usazující se tam a děsně štípající tiplice. (Pokračování.)

EM. RYT. Z ČENKOVA:

U krbu Francie.

Několik českých pohledů a vzpomínek.

(Pokračování.)

V Gif, dne 31. července 1905.

isty literární aristokracie a vznešené demokracie francouzské přinášejí následující sdělení: Život na zámcích. — Madame Juliette Adam uzavřela v neděli za skvělé pohody (»Když mám hosty, jest vždycky báječná pohoda,« ráda říkává madame — a nelze jinak než galantně dodati: »Vždyť září slunce Vašeho ducha a Vašeho kouzla!«) řadů svých obědů a svačin, jež bývá zahájena v dubnu.

Všichni její přátelé — a ti, Bože můj, jsou četní — znají nyní cestu vedoucí do klášter Gifského. Včera hráli na malém divadle klášterním »V jizbě kasáren«, kde svěže vystupoval vicomte Mazières Mauléon. Pan Georges Baillet, jež také byl pozván, přednášel s obvyklým svým velkým uměním Zmařený večer Alfreda de Musset, Elfy Leconta de Lisle. Mme Nancy Vernet přednesla mistrně Moře.

Paní Adam odjede do Švýcar.«

Přehlížím čísla starých novin z měsíce července a nalézám v nich zajímavé výroky o své hostitelce. Pan Léon Daudet v Gaulois dne 6. července píše:

»Tato nadšená ctitelka pohanského Řecka stala se křesťankou u praporu vztyčeného na Golgotě Vlasti.«

Pan Pierre Loti, u něhož madame často dlívá návštěvou v luzném Hendaye, na prahu Španělska, praví ve Figaru dne 8. července:

»Dlužno žíti s G. Sandovou (píše ve své knize pamětí madame Adam), aby člověk po-

chopil, jak velice jest prosta, vždy spokojená, vždy o druhé pečlivá, nikdy na sobě neprojevující a nikdy neprozrazující únavy nebo starosti.« (Ti, kdož byli tak šťastni »dí p. Loti) a mohli uvítati madame Adam pod svou střechou, nepsali by o ní jinak. Podobaly se obě vespolek nejen tou veselostí, jíž paní G. Sandová učila, ale zároveň i láskou a bezmeznou dobročinností: ta upřímná a jasná veselost, tak uklidňující a tak dobrá, již Madame Adam kolem sebe šíří, jakoby vyzařovala z její krásné usmířené duše.

Paní Sandové dostalo se přívlastku »Dobrá paní ze zámku Nohant«, paní Adamové již nyní dostává se epitheta: »Dobrá paní ze Gif.« A když pozdě večer přicházím do svého vonného pokoje, stanu v nábožné dumě před výraznou kresbou zobrazující George Sandovou z r. 1850 (od Conture) a pak ještě na chvíli opru se o krb a pohlížím na cudné dívčí poprsí, jevicí tak nápadnou podobu s madame, jež stojí na mramorové desce krbu, v té chvíli nočního klidu jest mi tu tak blaze, že se mi zdá, jakobych byl na té hostinné půdě Gifské zrozen, vychován a jakobych tam měl setrvati až do své smrti . . . Ano, má zcela pravdu ten humoristický štít připomínající staré francouzské zájezdní dvory z 18. století, zavěšený nad vchodem zahradní terasy:

»Au plaisir de contenter.«

* * *

V Gif, dne 1. srpna 1905.

Zlomky našich rozhovorů.

– Strossmayer v rozhovorech se mnou, pravila madame, často a tak vznešeně a hrdě poukazoval na Čechy. »Považte jen, madame,« děl kdysi Strossmayer, »byl jednou čas a není tomu tak příliš dávno, kdy ani sto osob nepsalo v Čechách po česku — a dnes miliony po česku hovoří a píší. Jak slavně národ český se probudil!«

— Nejluznějším snem německého císaře jest, aby se zmocnil Terstu.«

— Neuvažujte příliš o síle Německa, byli byste zoufalí . . .«

Pan Carvalho, známý publicista portugalský v Paříži, zasvěcoval mne všade včera, při procházce v zahradě u helenského háje a u ruiny, v poměry portugalské pokud jde o vliv Anglie, Francie a Španělska a vyložil mně velmi názorně smýšlení a sympatie portugalského lidu. (Byli jsme asi oba tak hluboce zabráni v rozhovor, že i mne označil pozdčji dopisovatel listu Femina, ve stati věnované pí. Adam, »za vzneseného Portugalce«. »Ale toť dům internacionály!« (»Mais, c'est une maison internationaliste«), zvolal žertem p. Carvalho vida mne, Čecha, a Mustafa Kamela pašu, Egypťana, ve společnosti madame Adam. »Non, monsieur. c'est une maison internationale et d'abord une maison française!« (Nikoliv, toť dům pohostinství mezinárodního, ale především dům francouzský) odvětila svěže madame..

V půl osmé včera na večer za soumraku stála madame, v bělostném oděvu, u okna svého pokoje a přidržujíc rukopis ke světlu okna ozářeného rudou září západu, dokončovala svoji práci. Zočila mne dole v parku, ač jsem tiše stál na hebkém písku pěšiny. Pozdravili jsme se vesele a bodře jako lidé, kteří celý den pracovali. »Byla jsem zaměstnána po celý den — teď končím; jest až tma i musím se také obléci na večer . . . .« Na chvíli madame odkvapila; vzpomenuvši si pak, že mně došla četba v mém pokoji a že jsem ji byl prosil o některou z jejích knih, přistoupila za chvilku opět k oknu, záře veselá jako dívka, volajíc: »Dejte pozor a dobře chyťte!« a hodila mi do náruče svoji knihu: Vlast portugalská. — La Patrie portugaise.

Kdo přečte ty nadšeně psané stránky knihy La patrie Portugaise, pochopí obdiv a dětinnou lásku, jakouž lnou Portugalci k paní Adam, a nijak se nepodiví krásnému věnování, jež byla napsala luzná, nádherná a dobrotivá královna Amélie pod svoji podobiznu věnovanou pí. Adam na paměť čtyrstého výročí objevení mořské cesty do Indie (1898). Závist jakási na okamžik přece mne jala a roztesknil jsem se, že mezi knihami pí. Adam není: »La Patrie Bohême«. A přece tam jest již »La patrie hongroise!« (Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

V KAVÁRNY.

Pražské kavárnictví má ušlechtilý základ. První kavárnu založil tu spisovatel.

Pro pohodlí všech, kdož rádi oslavují jubilea, poznamenáno budiž, že první kavárna byla otevřena v Praze roku 1711, a to na Malé Straně v č. 34. pod věží mosteckou, právě proti strážnici, jak píše Schaller. Dům »u zlatého hada« na nároží ulice Karlovy a Liliové, do něhož někteří kronikáři kladou první kavárnu, byl jen obydlím řečeného kavárníka.

Pamětní desku na rodný domek tohoto spisovatele, o nás tak zasloužilého, budou však odhalovati daleko za mořem, až v Damašku, kdež hrdina náš, Jiří Deodat — či jak on se podepisoval: Gorgos Hatalah il Demški — narodil se z rodičů arménsko-křesťanských.

Mnoho světa prošel, dobrých i zlých časů zažil než se roku 1704 objevil ve Vídni. Tu jej osud svedl s podvodnými krajany, kteří jej přiměli ku smělým spekulacím, při nichž o všechno jmění přišel.

A tu jej řecký kněz nějaký upozornil na Prahu. Zde prý prodávají zrnka kávová ještě jen v lékárnách, lidé z nich lahodný nápoj ani dobře připravovati nedovedou — pro podnikavého člověka tedy neotevřený dosud ráj.

Jiří Deodat pamětliv byl především reklamy, a tou mu byl ve svrchované míře turecký oblek. V tom počal choditi po ulicích pražských, maje dřevěný tác se džbánem vřelé černé kávy na hlavě, v pravici pánev se žhavým uhlím, v levici truhličku s kořičky a cukrem.

Pražané uvítali Deodata s jásotem. O jeho líbezný nápoj byl takový shon, že již záhy koupiti si mohl právo měšťanské a privilegium kavárny. Tam bylo denně nabito, zejména mnoho duchovenstva navštěvovalo originelní závod.

Ale tito hosté, zejména pak O. O. jesuité zapředli bystrého, světa znalého kavárníka do osudných literárních nesnází. Pochválivše mu různé mravoučné spisy, jež latinsky a německy vydal, přiměli jej k napsání útočných pamfletů proti židům. Nějaký čas hašteřil se Jiří Deodat s pražskými židy, až tito učinili všemu krátký konec. Skoupili jeho dluhy, rozbili mu úvěr, a tím způsobili rychlý pád nepohodlného autora.

O veškeré jmění připraven zemřel v bídě asi roku 1740. —

První pražský kavárník.

Proto jsou asi v pražských kavárnách literáti jako doma, že Adamem kavárnictví pražského byl člověk od péra. A podnes, chce-li někdo říci, jaký význam má kavárna, v niž je stálým hostem, připomíná především, kdo ji navštěvuje ze světa literárního, z výtvarníků, herců. Jsou příslušnici těchto cechů, o jichž činnosti se skoro nic jiného neví, než že je kavárna prohlásila za spisovatele, novináře, umělce.

Mimo to uděluji se v kavárnách tituly doktorské a inženýrské. Promoci obstarává vrchní číšník. Taxe promoční říká se propitné. —

Kavárna nahrazuje Pražanům salony. Sem si dávají dostaveníčko politikové, lidé od péra, obchodníci právě tak jako zahaleči profesionální neb občasní. Víme-li o někom, do které kavárny chodí, víme již, jak si opatřiti u něho audienci.

V té a v té kavárně najdeme poslance, v oné redaktory mladočeské, v jiné staročeské, zde se baví anekdotami radikálové, tam hrávají karty básníci, u tohoto stolku se divadelní správa chválí, u jiného haní. Kavárna je ohništěm, u něhož se kují meče do bojů radničních, politických, spolkových; při odvaru božské coffey se určují ceny cukru, obilí, mandátů, uměleckých poct, obecních dodávek. — Kavárna je v Praze salonem i bursou — hovornou a tábořištěm — místem pro dostaveníčka, politickým boudoirem — ale také útulkem lidí, kteří se jdou jenom bavit, nebo na bavící se dívat.

Kulečník, šach, domino hraje se zcela veřejně — pro karty jsou oddělená zákouti. Co studentů v nich prohrálo celou budoucnost i s tatínkovými statky, co obchodníků putovalo kavárenskou hernou na buben — co nadaných hlav tu zbahnělo . . .

Pražské kavárny jsou zároveň největšími čítárnami. Do set časopisů musí míti renomovaný závod, neboť v těch je kouzlo pro kmen návštěvníků. V pátek a sobotu listy domácí, mnichovské, lipské a berlínské zvedají návštěvu nad normál, v pondělí se chodí pro obrázky pařížských a londýnských týdenníků. Prostřední dny téhodne mají jenom normální frekvenci.

Ale za to neděle. Den hrůzy pro stálé hosty, neboť tu nastává vpád rodin, vpád, který se pokládá za boží dopuštění, je-li ke všemu nepohoda.

Hned po obědě počne se kavárna plniti, kolem čtvrté hodiny nebývá již, kam odložiti klobouk, postaviti deštník.

Tatínkové přiváději maminky a dcerušky, kterýžto doplněk v mnohých případech ani nejmrzutějším stálcům nevadívá — ale s milými rodiči přicházívají také rozmilé nebo méně rozmilé ditky. Výstava špatně vychovaného dorostu, který neumí poslechnout, je všetečný, prostořeký, béře neznámým lidem noviny z ruky, kácí nápoje na nedělní šatstvo, honí se za psíky — — — Dante dvacátého století kavárenské neděli vyhradí jistě slušné místo v novém Očistci.

Dámy jenom nenáhle počaly navštěvovati kavárny, ale dnes má již každý závod stálé hosty krásného pohlaví. Toto má dokonce již jednu výhradně dámskou kavárnu.

Kavárny pražské dělí se přísně na české a německé, obojživelny jsou nanejvýše závody spojené s hotely nebo počítající na noční tržbu. Některé kavárny mají vyslovenou základní barvu. Studenti mají své, důstojníci, bursiáni, venkovští trhovci, obchodnický dorost, úřednictvo, divadlo, politika, učený svět, šachisté — ba i demimonde.

Ten se hlásí o slovo teprve, když Praha zmizí v domácnostech a v hostincích.

Drahý nábytek, broušená skla, kupy novin, vzdušné místnosti, herny — to vše vábí denní hosty, ale pojišťovacím prostředkem pro stálost jejich přízně jsou — číšníci.

Kavárenský číšník odlišuje se naprosto od restauračního. V kavárně musí příslušník »Otakara« více vědět než pouhý jídlonoš. Musí býti psychologem a míti dobrou pamět. Pak drží hosty svému šéfu takřka za šosy.

Stálý host chce dostat bez pobízení a ptaní určité listy — číšník musí je tedy opatřit. Ale v tom vězí právě vtip číšnické vědy, komu který časopis musí se položit na stůl. Bystrý číšník manipuluje proto žurnály jako stratég. Ví, že tomu a onomu nesmí svěřit hledaný list, poněvadž jej host

pro zoufalství celé kavárny čte vždy dobré půl hodiny. Obratná a rychlá manipulace s novinami, přehled návštěvníků, vypozorování, kdo spěchá do divadla, na koncert, kdo má dnes čas, kdo nestojí o tento list, ale musí míti onen — náležitý dozor na určité skupiny kolem stolků — toť základ číšnické politiky. Ta zabezpečuje spokojenost hostů, a tím jejich setrvačnost.

Jsou číšníci, za kterými hosté se stěhují, jsou kavárny, kde po dvou návštěvách host se cítí již jako doma, poněvadž tu vládne kavárenský taktik.

Kavárny zabily u nás klubovní život hned v zárodcích. Žádný spolek nemůže dnes poskytnouti tolik pohodlí jako kavárna. A luxus těchto místností stoupá u nás snad ještě rychleji než hospodářský blahobyt. Křišťálové nádobí, stříbrné podnosy, hedvábí, umělecká výzdoba, nádhera osvětlení, přepych — o tom jistě ani nesnil první pražský kavárník, jehož současnou podobiznu vyšukali jsme v musejních archivech.

Nesnil — nemohl sníti o tom všem, třeba byl synem báječného Orientu, vlasti pohádek noci jedné a tisíci. *Brikcí.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Staroměstské náměstí ztrácí tou dobou opětně dva z řad svých starých patricijských domů; odchází s nimi dva ze svědků jeho i naší historie, dvě kulissy jeho scén slávy a tragedií, tedy kus jeho vlastní bytosti. Byly něčím více než pouhými renaissančními či barokními architekturami toho nebo onoho období, objekty, k nimž váží se zajímavá data a letopočty: byly dvěma typickými domy měšťanstva, dvěma články naší výtvarné a kulturní historie. Vyvolány potřebou, resonovaly všechny rozmachy i poklesnutí moci a intelligence: na základech středověkých substrukcí prožívaly se sílením měšťanstva vzrůst renaissančních pater, se štíty pozdější epochy s architekturou baroku a dekorem rokoka, ve-

směs jako škrty, retuše a adaptace i nové přídatky, tak jak vyvolány rozvinem požadavků a vkusem současna.

Nebylo by v nás takového pocitu lítosti, jímž odchod jejich provázíme, kdyby ustupovaly pod tlakem zákona nutnosti přirozeného vývoje — tedy, kdyby dál se jejich ústup právě za takových okolností, za jakých samy na ruinách svých předchůdců rostly; kdyby nahrazeny byly nástupci větší živelní síly a hodnoty, představujícími proto další vývojový stupeň. O tom asi bohužel sotva lze mluviti, v jich předčasném pádu jest něco násilného, úkladného,

k odstranění jich šlo se z jiných východisk a za jinými metami, než za jakých dály se destrukce a přestavby předešlých století, jež vyvolány potřebou, nebo vzrůstem a rozvojem sil jednotlivcových nebo města na starých základech kladly nová patra, týčily štíty, staré části dočkávaly se zkrášlení a zbohacení svého výstroje deko·em architektury a štuku — tak, jak velela zjemnělost vkusu — i scházely v dobách zvratů a depressí a trpěly dobami ochablosti a tlaku vládnoucích vrstev.

Dnes vyrůstají na našem foru »činžovní paláce« za zcela jiných podmínek. Nemůžeme doufati, že nová sídla dnešního měšťanstva dovedou se opět taktně a nevtíravě připojiti k omšeným předchůdcům, že padělaná a honosivá jejich architektura nebude křiklavou záplatou skvostných těch kuliss, jimiž dovedli si vyzdobiti staří měšťané s raffinovanou logikou umělecké účinnosti krásnou scénu svých činoher i dramat, symbol občanské síly a finanční moci. Všude tam, kde stavíme vedle nebo na místě starých architektur ukazuje se nejbolestněji hluboký úpadek celého dnešního kulturního cítění. *X.*

·· **Nový Rembrandt v Praze.** V obrazárně p. z Hošků, o níž ve veřejnosti již častěji se stala zmínka, lze seznati obraz, před nedávnem získaný, jehož umělecká cena i zajímavost jsou nadprůměrny.

Jest to dílo Rembrandtovo, jak se ukázalo při jeho zakoupení a také dle úsudku znalců, kterým byl obraz předložen. Na dubové desce vyobrazen výjev ze Starého zákona »Bileamův osel«. Prorok nemilosrdně bije holí svého osla, který pod ním klesá, plaše se před zjevem anděla s mečem, po levé straně (od diváka) se vztyčujícího. Skupina je velmi oživena a malba navzdor některým příkrostem zbarvení tak skvělá, že dílo toto, ač vzniklo v prvních letech Rembrandtovy činnosti umělecké, náleží mezi nejpůvabnější ukázky jeho mohutnějšího umění. Obraz malován byl dle mínění znalců as r. 1629, a vlivy Rembrandtova učitele Pietera Lastmanna jsou na něm dosud patrny, na př. v kroji osob a plavém povšechném tonu barevném.

Přes to je Rembrandt již v této malbě svérázným umělcem, nad svého mistra smělým vedením štětce a plynným nánosem barvy vynikajícím. Zvláštnosti jeho komposice a zalíbení v propracování podrobností, na př. brašny u sedla visící, rostlin v popředí atd. vystupují již na tomto díle zcela jasně, a jadrný realism Rembrandtův rovněž zde se nezapírá. Osvětlení je jasné, bez temnosvitu, později tak kouzelně malby Rembrandtovy oblévajícího, ale stíny již na tomto obraze nasyceny jsou hřejnou barvitostí, zlatěhnědým nádechem prokmitávají barvy předmětů, a pleť lidská jakoby svítila tím zvláštním leskem, zpola ve světle perleťově se bělá, zpola ve stínech šarlatově krevnatost svou prozrazuje.

Obraz nalezen byl v Hollandsku u malíře Šimona Marise, a platil již tehdy za dílo Rembrandtovo. Dr. W. Bode upozorňuje na obraz v 1. čísle nového ročníku Zeitschrift für bildende Kunst, kde je také otištěna jeho reprodukce. Vedle velikého portraitu v obrazárně Nosticově jest tato malba v galerii Hoškově jediným obrazem slavného velmistra nizozemského malířství v Praze.

Sbírka p. z Hošků nabyla tím pozoruhodného díla nevšední umělecko-historické ceny. *F. X. H.*

⊙ **»Dívčí kroužek«** z města X. Y. Z. poslal nám žádost, abychom jim posílali časopisy své — to se rozumí — z d a r m a.

Takových dopisů dochází nás a jistě všechna jiná nakladatelstva a vydavatelstva množství neuvěřitelné. Mohli bychom docela dobře tisknout pěkné náklady jenom pro tyto vzdělavací spolky, kluby, kroužky a odbory. Kdo by náklad uhrazoval — to vědí ovšem bozi.

»Dívčí kroužek« vysvětluje, že nemůže platit časopisy a knihy, poněvadž ustanovil příspěvek členský jenom na 5 kr. měsíčně. Ale členstvo chce mít čítárnu, chce mít knihovnu, a proto tedy máme my a zajisté i jiní posílat knihy a listy zadarmo.

Navrhujeme »Dívčímu kroužku« ještě toto: V jejich spolku by se mohly pořádat společné večeře a svačiny. A poněvadž je »měsíční příspěvek příliš malý«, nechť se dopíše kupcům, mlékařce, pekařům, řezníku a uhlíři, aby poskytli vše, čeho třeba — z d a r m a.

Bude to ideální spolek, Sami se přihlásíme také za členy . . . . .

Tento náš návrh jistě se »Dívčího kroužku« dotkne nepříjemně. Ale, dámy rozmilé, takhle chcete prospívat literatuře? Chcete, aby vám spisovatelé a nakladatelé dávali duševní stravu zadarmo?

Až se bude odhalovat nějakému literátu v obci X. Y. Z. pamětní deska na radním domě, půjde »Dívčí Kroužek« v slavnostním průvodu v nových šatech, s fábory, a ověnčí jistě desku nádherným věncem. Slavnostní řečník rozpláče všechny, až vyliči, co vše zkusil jejich slavný rodák, který třel bídu za živa a nemohl se pérem uživit. Nemohl, protože z 50.000 českých spolků jenom málo mělo čítárny a knihovny — a které měly, většinou chtěly knihy a časopisy zadarmo.

Ve jménu všech slavných rodáků zbavujeme všechny spolky povinností, aby pořizovaly drahé desky a ještě dražší slavnosti odhalovací — ale žádáme, aby místo pozdních slz, věnců a nadšených vzpomínek raději k u p o v a l y plody českých spisovatelů. Pak si každý plodný český autor bude moci sám koupit pro své stáří slušný domek. Ne-li zrovna rodný tedy aspoň rodinný.

Má-li každý spolek jenom 100 členů, a každý přidá na literaturu měsíčně jen 5 haléřů, utrží se ročně za české knihy a časopisy o t ř i m i l l i o n y korun více.

To stojí za pokus.

K této odpovědi odkážeme všechny, kdož nám přece ještě pošlou žádosti o darování knih a časopisů.

— **Z Národního divadla.** Shakespearův quodlibet, populárnější z titulu »Večer tříkrálový«, dostal ve Sládkově básnické reprodukci docela jinou tvářnost. Sládek, jenž dílo Shakespearovo železným postupem přeměňuje v důstojnou překladovou serii, zůstal ovšem ve hledišti docela nepovšimnut . . . A byla přece tak vhodná příležitost vzpomenout velké a záslužné jeho práce, která činí z každého nového scénování Shakespearových kusů literární událost. Článková oslava novinářská za nedávného kolébkového jubilea básníkova mohla dostat docela připadnou a nearanžovanou folii.

Hra sama působila svou skoro ležérní komposicí a úspěch její pronikal právě tam, kde autor pamatoval na její poslání, hojně pobavit a bujně rozesmát. Není veselohra nic jiného, než hrou, psanou pro určité období, kdy lidé jaksi mají nárok na to, aby zapomněli na všechny trampoty. Napadne tu ihned, že nehodí se jaksi pro dobu dušičkovou, ač tím není řečeno, že by se neschvalovalo vypuštění známého kusu z repertoiru, jenž stal se jaksi tradičním tlumočníkem ponuré nálady. Kdyby se bylo provedení posunulo jen o nějaký den zpátky, mohlo se docela snadno přihoditi, že by bylo i divadlo mohlo vzdáti v den šedesátých narozenin Sládkových hold té práci, která právě našemu representativnímu divadlu nejvíce jde k duhu.

Markantní scény chytily svou drastikou. Herci tu a tam nanesli mnoho barev, a veselohra měla momenty, ve kterých vybujela ve fraškovou náladu. Maškarní její embryo nabotnalo a rozbujelo se po jevišti v uvolněnějších formách. Výklad podtitulu: »Cokoli chcete« je tu bez odporu pláštíkem, jenž námitky odzbrojuje. Komikové měli pravou žeň a tam, kde měli příležitost ke karrikování, činili pravé divy. Jemnější scény pak tím nápadněji kontrastovaly s nevázaným sousedstvím. Nejvděčnější roli měla pí. Kvapilová, jež měla také vítanou příležitost uplatnit jemné struny svého cítění. Sl. Grégrová, pp. Vávra, Šteinsberg a Mušek zasluhují, aby byli uvedeni jako pozoruhodnější zjevy nového obsazení. *M. M.*

— **Památky z cest.** Potkáváte se s nimi všude. Snad v každém druhém saloně zaujme vaši pozornost etažér, na němž pečlivě rozestaveny důkazy zcestovalosti vašeho hostitele: křížek ze soli z Věličky, skleněné těžítko s protěží miniaturní alpská boží muka, hrst lastur z Norderney, album pohledů na Nervi, mníšek nebo pivní džbánek z Mnichova, soška norimberské madonny či mužička s husami. Málokdy vynikají pečlivostí provedení nebo originálnosti námětu nad průměr; kvap a nevkus fabrické práce jsou jejich znaky. Necharakterisují některé vynikající průmyslové odvětví toho neb onoho kraje, nejsou také výrobky lidového umění; nanejvýše špatně nebo lépe kopírují až do sevšednění některý znamenitý umělecký výtvor minulých století.

Je přirozeno, že při nedávném vzkříšení uměleckého průmyslu došlo i na toto důležité odvětví domácí výroby, a že pracováno o jeho reorganisaci. Německo, země turistiky par excellence, šlo i v tomto směru napřed. — U nás, kde dosud jsou hledaným artiklem hliníkové tácky s pohledem na starý židovský hřbitov, počíná obrat k lepšímu teprve nyní. Od zřízení »Zádruhy« máme závod, do něhož můžeme zavésti cizince nejvyběravějšího; ovšem upomínkami na Prahu barevné slovácké výšivky nebo slovácká keramika nejsou.

Nemáme nějakého ryze pražského průmyslu, k jehož zvelebení bychom mohli obrátiti svoji pozornost; sklo, granáty, lidové hračky, výšivky a krajky patří celým Čechám, nikoliv Praze.

Umělecko-průmyslové museum vypsalo letos již podruhé soutěž na památek z Prahy. Soutěž dosud potkala se s nezdarem. Nepřinesla myšlénky, jejíž provedení a vytěžení mohli bychom svěřiti našim výrobcům, přinesla jen řadu banalit a průměrností. V letošní snad asi tři předměty tvoří výjimku. Vedle dobrého (cenou poctěného) návrhu Bendova dva návrhy naznačují cestu: »Památka na Prahu« šestistranná kapesní láhev zdobená malbou, silně upomínající v barvě i kresbě na práce slovácké. Návrh ostatně velice se podobá podobným pracem slečny Braunerové. Pak svatý Václav z polévané kameniny (»Lidové umění«) myšlený v duchu lidové naší keramiky, naivní v kresbě, lživý ba pestrý v barvě. Oba tyto návrhy správně ukazují na mohutné a nepřebrané dosud zřídlo: Lidové umění. *c. d.*

— **Ogaři.** Pod tímto názviskem, značícím tolik, co hoši, vydal nákladem Pelclovým originelní knížku vzpomínek Josef Kalda. Je to výlet do mladosti prožité na moravském Valašsku — výlet plný radostných a dojemných rozpomínek. I dospělý čtenář mimoděk navléká dětskou kamizolu v průvodu autorově, který prostě, ale neobyčejně živě kreslí, jak bývalo u nich na dědině, když býval mládí.

Je to malý »rok na vsi« tato poutavá kresba; i děti se jí mohou nemálo potěšit. Starší čtenář při poslední stránce jistě vzdychne: Škoda, škoda prchlých časů blaženého mládí.

Knížka velmi dobrá! *R.*

— **Robotou života.** Povídky. Napsal Josef Šír. Z onoho kraje, odkud K. V. Rais čerpá látku k svým oblíbeným povídkám, vybírá také Josef Šír zajímavá a vydatná novellistická zrna. Chudí lidé za stavem tkalcovským neb otužilí dřevorubci jsou jeho hrdiny. Jim, jejich bídě, jejich veliké práci a skrovným radostem věnuje upřímnost svého cítění a obratnost svého péra. Ti horalé mají v něm věrného tlumočníka, který dovede k nim v čtenářích probuditi porozumění a neličený soucit.

Robotou života obsahuje sedm prací. Z nich povídka V mlhách jest malým románem, z kterého teplo a vůně horského života dýše na nás nejpůsobivěji. Kromě té dojímá zvláště Štěstí, Černá hodinka a O žních.

Kniha vyšla v Ottově Lacině Knihovně národní, pro kterou zvláště dobře se hodí. *Ds.*

— Lad. Novák: **Loutkové divadlo.** Povolaný autor ujal se vhodné pro něho látky. Kdo jiný má psáti o tomto dosud nedoceněném prostředku výchovy, na který školství naše i cizí stále ještě nevzpomíná, než dramatický autor, který napsal věci setkavší se s tak neobyčejným porozuměním nejširších kruhů (»Olim«, balet od Nováka a Kaána).

Bylo mnoho zajímavého materiálu roztroušeno po knihách, ještě více však v tradici, materiálu, který upadal v zapomenutí, protože nebylo pilné ruky, jež by jej byla pečlivě sbírala a zpracovala. Ví sice čtenář zběhlejší cosi o dru Faustovi, cosi o M. Kopeckém a každý pamatuje se z mládí svého na chvíle hrůzné rozkoše strávené na prkně o dva sudy opřeném, s něhož se zatajeným dechem sledoval vtipy Kašpárka, pósy dřevěných králů, nemotornosti sedláka a nesrozumitelná citoslovce čertů, na malém náměstíčku rodného městečka, kam tenkrát jednou zabloudil chudobný komediant se svojí ženou a malým zeleně natřeným vozíkem, v němž byl celý fundus instructus tragoedie i komoedie, který Herrmanovým Vavřincem Lebedou došel v minulých desetiletích literární apotheosy a zachráněn jím literatuře v době, když jeho sláva klesala víc a více. Velká města mají dnes umělecká svoje představení, moderní kusy, jež došly světového uznání, zpracovávají se pro jejich repertoar, solisté i ensemble, ovšem daleko méně ješitní, nežli jejich obdoba s velikých jevišť, provádějí tu drobnému obecenstvu, a časem i velkým a vážným lidem svoje úlohy, nikdy neplavajíce, beze všech indisposic a intrik — jen intriky děje vyjímajíc.

»Několik významných momentů z dějin loutkového divadla«, jak autor skromně svoji knížku nazývá, přijde vhod mládeži v době onoho šťastného měsíce, jenž dvěma svátky na mládež pamatuje, sv. Mikulášem a Ježíškem, ale bude milá i dospělým, jimž v našich rodinách častěji připadá za úkol na malých divadlech předváděti pohnutlivé děje. 38 obrázků vesměs původních činí spisek mnohem názornějším, než výmluvná slova dovedou — jsou veskrze zdařilé, většinou umělcem Šnajberkem pro knížku naši pořízené.

Jednotlivé marionety, výjevy z loutkového divadla pražského i lepších venkovských, »tableau herců«, pohledy do zákulisí atd., zinkografií i perem malířovým znázorňují výmluvně sterá podrobnosti, které budou zajímati nejen malého přítele »dřevěných aktérů«, ale i literárního historika. Novák dovedl věc šťastně stylisovati tak, že spis stejně hoví praktické potřebě jako literárním požadavkům (sem tam mohlo býti snad cizí slovo, ač jich není mnoho, nahrazeno českým, dětské mysli přístupnějším). Pro nás je nejdůležitějších prvních pět kapitol probírajících dojmy loutkového divadla u nás a jinde; literárně zajímavý je odstavec o obrození loutkového divadla. Kniha Novákova jest opravdu jakousi událostí. *s—a.*

— **Režijní úprava dramatických děl Lad. Stroupežnického.** Lad. Stroupežnický při reprisách svých dramat na jevišti Nár. divadla stále upravoval text dle zkušeností na jevišti získaných. Této péči děkoval pak za mnohý úspěch při provedení.

Naklad. Družstvo Máje získalo právo k novému vydání dramat Stroupežnického a redaktor Divadel. knihovny Máje dr. Štolba upravil text těchto prací přesně dle režijní knihy Národ. divadla. V této nové formě vydali jsme již veselohru Pan Měsíček, obchodník, a v nejbližších dnech vydáme právě tak hry: Naši furianti, Václav Hrobčický z Hrobčic a Paní mincmistrová.

Divadelními kruhy budou asi tato nová vydání radostně uvítána.

□ **Divadelní List Máje čtrnáctidenníkem.** Úspěch prvního ročníku tohoto našeho měsíčníku přiměl správní výbor k rozhodnutí, že se pokusí vydávati jej v nové úpravě, illustrovaný, každého druhého pátku mimo dobu letních prázdnin.

Dnešního dne vydáváme dvojčíslo, čímž první ročník Divadel. Listu Máje uzavíráme, a příštího pátku vyjde již 1. číslo druhého ročníku v nové úpravě. Kdož se přihlásí v našem nakladatelství, tomu pošleme číslo to zdarma na ukázku.

— **Mozartův pomník** má býti zřízen při budově stavovského divadla pražskými Němci. Dne 27. ledna příštího roku — 150 let po narození Mozartově — má býti položen základní kámen pomníku, jehož tvůrcem je sochař Metzner.

V divadle stavovském — roku 1783 hrabětem Nosticem zbudovaném a později od stavů král. Českého koupeném — byla poprvé provedena Mozartova opera Don Juan dne 20. října 1787. Mozart napsal pro Prahu tuto operu, poněvadž jeho Figarova svatba před tím měla u Pražanů neobyčejný úspěch. Skvělé premiéře Dona Juana byl Mozart přítomen. *R.*

Ročníku IV. číslo 8. vydáno dne 3. listopadu 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 h. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i přeskládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAR. VRCHLICKÝ:

Causerie o jaru v jeseni.

Má i jeseň svoje dny,
kdy se zbudí ptáci,
s písní jejich staré sny,
v těch se jaro vrací.

Ovšem je to illusí
v sklon dne líbezného,
bys moh patřit bez hrůzy
v slední konec všeho.

Příroda jest herečkou,
líčiti se umí,
husté mlhy pod vléčkou
svadlý list jí šumí.

Protká svity zlatými
úsměv svadlých lící,
žehy v mračnech vzňatými
šedivou již kštici.

Astry i směs skabios
v ústrety stře tobě,
v sled svou flétnu drozd i kos
zkouší v pozdní době.

Smutná sláva poslední,
milá však a hřeje,
jitro spěje k poledni,
slunce plá, pták pěje.

Na javoru žlutý list
chví se, k zemi splývá,
celý jako zlato čist
v houšť, která se stmívá.

Mihne se jak hvězda tam,
do mechu, než sletí;
luny bledý drahokam
vzplá v tom v temnu snětí.

A to ticho do duše
měkkou rukou sahá,
v nové Vesny předtuše
zem sní šedá, vlahá.

Však již zítra najednou
šer a chlad tu zbudou,
k břehům řeky usednou
v scenerii chudou.

Však již zítra s deštěm tmy
dostaví se náhle,
celý kraj se zkalí, stmí
v písni větrů táhlé.

Proto číše, bratři, výš!
pokud slunce v jase!
Srdce, nepokoj svůj ztiš,
jaro přijde zase!

PAVEL LIST:

Očista.

Novella.

Bylo to náhodné setkání, které rozhodlo hned o osudu obou, setkání, při němž oko mužovo dotkne se jakoby křídlem ptáka, na mžik jen hlubiny zraku ženina, zářící, svůdné, jen tak v přeletu, ale kterézto dotknutí zůstavuje z pravidla v srdci ženy zmatek nevyslovených pocitů, v nitru mužově pak žízeň veliké touhy a nepokojných žádostí. Takové náhodné setkání bylo osudným již mnohému muži . . .

Tak i Janu Sukovi, adjunktovi u okresního soudu v B . . . se vedlo, když střetl se poprvé pohled jeho s planoucím pohledem Žofky Máchovy, dcery hospodářského správce. Čím dál tím úžeji ovíjela se spirala jejích vnadných osidel kolem jeho bytosti, až ocitl se v těsném objetí jejích svůdných, kyprých ramen, sálajících vášní.

Zamiloval se nezkrotným ohněm svého mládí a slepě, bez úvah vrhl se do závratných hlubin náhodného poměru.

Oslňovalo jej bujné mládí Žofčino, zdánlivá naivnost jejího nazírání a, co nejvíce znamená na venkově, neposkvrněný štít jejího rodu, munifikovaná, hýčkana pýcha patricijské honorace maloměstské . . . Lehýnce pluje se takovému, přední společenské postavení ve městě zaujímajícímu muži do přístavu manželského. Je to jízda ne vlnobitím rozbouřeného moře překážek, ani vírem dravé řeky, ale plavba klidnou zátokou nehybné tůně bez překážek a nástrah . . .

Zabrána a cele zaujata prací, již vyžadovala nutná výbava, neuvažovala ani slečna Žofka o svém poměru k adjunktovi. Neptala se snad ani v skrytu své duše: miluji Jeníka? Stačilo jí ohnivé jeho vyznání, které se uskutečnilo dle vzájemného přání v tichém loubí domácí zahrady, když se byla matinka po dobré svačině na okamžik vzdálila; uspokojovala se závistivými pohledy družek, na něž dosud Štěstěna se neusmála z očí ženichových, a bylo-li chvílemi srdce její neklidno, pohnula-li se nějaká subtilnější struna jejího nitra, byla hned umlčena, zatlačena skutečností, již nebylo lze podceňovati, že bude co nevidět mladou paní, že bude dobře opatřena a v bezpečí . . .

A touhy jejích dřívějších let, život její duše v tak smavých dobách panenského zrání? Nad těmito jakoby se byla spustila těžká, neprosvitná opona, zakrývajíc je a oddalujíc je. Nebylo zatím žádných reminiscencí, nebylo na ně prostě času!

Teprve když jako mladá žena na svatební cestě své kolébána v štíhlé gondole na lagunách benátských hlavu svou v zad sklonila a nonchalantně se rozhlédla kolem, zavířily v ní utlumené touhy, když střetl se chtivý pohled její s pohledem černobrvého plavčíka, silného, osmahlého hocha . . . Tenkrát procitla v ní opět bývalá záliba k mužům jiskrných pohledů, silných paží, osmahlé pleti. Poprvé tu s despektem dotkly se oči její ubohé, drobné postavy vlastního muže, který seděl podle ní apathický vůči vší kráse kolkolem, mlčenlivý, unavený a netečný. Toužiltě a vzdychal jen v nostalgii po domově, tesknil po měkkém, vábném pohodlí divanu, kam by se uložil po kancelářské všední a každodenní námaze. Dočkal se toho brzy. Ale cítil-li se sám nejspokojenějším při denním zaměstnání v úzkém svém prostředí, byla žena jeho méně nadšena a méně uspokojena. Jsouc odkázána jen na drobné starosti hospodyně, cítila se stísněnou a zotročenou ve svém třeba sladkém jhu manželském. To že je štěstí, jehož se domýšlela? Žít v stálé odloučenosti od ostatního světa a svých družek? Kde je v tom změny jaké, která by ji zabavovala, zapudila ospalost a udržovala v dobrém rozmaru?

Jako když jí křídla podvážou. »Toť není ani ona již«, napadlo jí mnohdy, spatřila-li v zrcadle svou tvář zaraženu, neveselu a mrzutě zachmuřenu. Proč si brala adjunkta? Sedí celý den v kanceláři, co zatím žena jeho se nudí. Dříve měla aspoň zábavu s rovnáním výbavy, dnes omrzelo jí všecko již. Omrzela jí samota, všední hovory s nudnou posluhovačkou, omrzely jí už i občasné návštěvy doma u rodičů, kde se necítila více jako doma. Četla na tvářích svých mladších sester výčitky, jako by ji prosily, aby jim nepřipomínala svým zjevem štěstí, které okouší, a o němž se jim ani zdáti dosud nesmí.

Štěstí? Hořklo jí v ústech mnohdy a do očí palčivá bolest se vkrádala. Kdyby tušily, jak je nespokojena! Cítila se opuštěnou celým svým mládím, vším, co jí dříve krev bouřilo, co jí prsa rozšiřovalo, co ji v nadšení uvádělo, vším . . nejvíce . . . A vzpomínka jako by v oparu tajemného kouzla vyvolávala jí bujné obrazy z veselých dob ještě nedávných . . .

Byla na výletu v myslivně »Zelené boudě«. Dovádělo, zpívalo se, hrály se různé hry, tančilo se na zdupaném dvoru do samého večera. Myslivecký mládenec, přidělený staremu,

vetchému revírníku na výpomoc byl střediskem zábavy... Večer se nachýlil. Jak se dostanou domů? Kdo je povede? Myslivecký mládenec Hron měl je doprovodit. Cestou nabídl hned Žofce rámě, aby prý neklouzla někde. Jaká to byla cesta! Opřena o jeho pevné rámě, šla s ním úzkou pěšinou podle silnice, co zatím ostatní zrychleně kráčeli po silnici. Stíny lesního přítmí kryly je zúplna zrakům ostatních. Občas bylo jí vyhýbati se vystouplým kořenům zkácených borovic. Hron vedl ji však pevně, vina ji úzce k sobě... Dosud cítí šepot jeho ohnivých rtů, jež skláněly se k jejím skráním. V hlavě cítí dosud závrať, kterou pociťovala tenkrát, když, stanuv na okamžik, chvatně ji zlíbal rty, suché, hořící... Před rozchodem slíbili si věčnou věrnost. Přísahala, že bude jeho, kdyby měla třeba čekat do soudného dne na něj!... Přicházel pak za ní až do města, ale otec brzy schůzky jejich překazil. A nedosti na tom. Po krátkém čase byl mladý Hron vystřídán jiným. Hron dostal se na nejvzdálenější revír, odkud nebylo lze podnikat cesty do města, aby tím služba netrpěla... Zapomněla na žár jeho očí, na med jeho pocelů a stala se — paní adjunktovou...

Tenkrát, to byla pravá láska! — uvažovala, sedíc u okna a netečně zrakem utkvívajíc na kalužích, jež zanechal nedávný příval na sporé dlažbě náměstí, rozkládajícího se před domem. A znovu představovala si lesníka v rozkošné, pružné, silné postavě s ohnivýma očima v růměnném obličeji... Zda je dnes ještě tak fešácký? Tak neodolatelný, tak žhavý a výbojný? Doslechla, že se právě stal adjunktem a že bude přidělen službou k lesnímu úřadu zdejšímu. Vlna radostné zátuchy jakési pohnula na okamžik její celou bytostí... Byl by on tím kouzelníkem, který by vnesl světlo ve tmu jejich myšlenek, který by roznítil oheň bývalého nadšení v nitru jejím a vzpružil vleklou nudu jejích dnů?

Beze studu obírala se tou myšlenkou, domnívajíc se, že jí bylo osudem ublíženo, že se jí děje křivda, má-li býti odkázána jen k žití mezi těmi čtyřmi stěnami bytu mužova. To přece nebylo v programu jejích dívčích snů, který si stanovila za svých dívčích dob?...

Jednoho dne přišel Hron skutečně na návštěvu k nim jako nově jmenovaný adjunkt lesní správy. Překvapil mladou paní v kuchyni. Nastavila chvatně ruku svou oteplenou a načichlou vůní kynoucího těsta, jež právě chystala k obědu, jeho vroucím pocelům.

»Milostpaní v plné práci? Jak vám to sluší! Ach tak! Ale jen co je pravda jako děvčátko pořád, tak svěží, tak hezounká! Ach, takovou ženu přál bych si mít jednou!...«

Mezi řečí hleděl jí dlouho do očí...

»Škoda! škoda!« vzdechl exaltovaně, vypínaje široký hrudní koš a snivě oči zdvihaje.

Vedla jej v rozpacích dál do pokoje. Ukazovala skrovný byt, a když stanuli u otevřeného okna, bylo jí, jako by se měla návštěvou pochlubit celému městu. Vyzvala ho, aby se ven naklonil, a sama hlavu koketně přičísnuvši vyložila se z okna po jeho boku. Pozorovala ho se strany. Jak statný je to muž! Tak zdravý, osmahlý. Ta pružnost svalů, ten pevný, tuhý krk!...

Ani nepozorovala, cele jsouc zabrána návštěvníkem, že naproti v lékárně provisor potřásá hlavou povážlivě, škodolibě se usmívá a ruce si mne...

Od toho dne byla živější. Ne doma vůči muži svému. Tento den za dnem, s údivem stupňujícím se, pozoroval, že se nějak Žofka vymýká jeho vlivu, že je k němu nevšímavou a že se příliš rozptyluje... Vyhledávala opět společnosti družek svých, jež dříve zanedbávala, a často domov opouštěla pod různými záminkami.

Stěžoval si přátelům, stýskal si. Smáli se mu však a dráždili nerozumně jeho skeptickou duši, znajíce lásku jeho k Žofce.

Trpěl velice, mučen jsa nejrůznějšími zátuchami. Trýzněn sám nepokojnou žárlivostí, mučil i Žofku, opozdila-li se někde, nebo dala-li se přistihnouti při zahálčivé netečnosti. Vzdorovala mnohdy a trápila ho vzájemně často, simulujíc hněv. Mnoho elektřiny nashromáždilo se v tom těžkém, úpalném ovzduší mladého manželství jejich.

A zkřížily se blesky z čista jasna...

O dušičkové odpoledne měl adjunkt dříve volno. Těšil se celý den, že se podívá se ženou na místní hřbitov, kde bude dnes jistě celé město.

Půjdou zas jednou spolu ukázat se lidem, pochlubí se jim svou ženuškou!

Pospíchal domů všecek rozehřát, ujasněn. Žena bude jež asi připravena. Může se zas jednou ustrojit, obleče nový zimní klobouk, který jí včera koupil!...

Zaklepal krátce a spěšně. Naslouchá... Dutě ozval se delší jeho úder po druhé... Co? Jako by celý dům dnes vymřel! Neozývá se. A klíč přece trčí uvnitř ve dveřích... Krev stydla mu u srdce. Zachvěl se a těžce oddychoval... Klepal znova — zase nic. Bouchal, volal... marně!

Po čtvrthodince bezvýsledného klepání odešel ve zlé předtuše.

Šla snad na hřbitov sama? Půjde se přesvědčit... Leč ani tam nebylo po ní stopy.

Přiběhl nazpět udýchán, zrůměněn, vyděšen. Ani nezaklepav trhl klikou — dvéře se otevřely. Konsternován vešel do kuchyně...

Žofka stojí u okna, opírajíc se zdviženou rukou o rám okenní a hledí do náměstí.

»Kde's byla? . . .«

»Tady jsem. Kde bych byla, což mne nevidíš?«

»Tady? Ale byl jsem tu přece před hodinkou, klepám, bouchám, nikdo se neozýval.«

»Nemohu za to!«

»Ty's byla pryč?« ptal se ostře a důrazně, založiv ruce v bok.

»Předně na mne tak nekřič, nejsem žádnou služkou, abych musila být na zavolání u dveří!«

»To zaklepání byl by musil i hluchý slyšet, to mně neříkej.«

»Snad jsem byla z domu,« odpověděla a učinila pohrdavý posuněk rukama, naběhlýma krví.

»Ale měla's být doma!« vykřikl energicky. A vytřeštil na ní oči rozezlené, svítící.

»Nekřič tak na mne. Slyším tě dobře, třeba bych tě neviděla.«

»Směješ se mé postavě? Jsem ti maličký, nepatrný, nevzhledný! Nu ovšem nejsem Hronem!«

Odplivl v rozhorlení a odešel do pokoje.

Spěla za ním, ohlušujíc ho výbuchem rozpustilého smíchu.

Uchvácen vztekem a podezřením podnícen, dotkl se divým pohledem neurovnané postele a křičel, chvěje se:

»Nevěstko! Taková je tedy ta vyhlašovaná ctnost našich žen.«

Divý její smích zlomil se na ráz ve svém vzkypění a změnil se obratem v dutý, srdcelomný vzlyk . . .

Nedbal jí však, neviděl ji, jak za pas se v bolesti chytla, jak padla ve mdlobě na zemi, nepostřehl křečovitého sevření jejích zbledlých rtů . . .

Nechal ji ležet, hlučně pokojem pobíhaje jako rozzuřený lev, podrážděný a divý . . . Odběhl zas do kuchyně, otevřel okno, aby se vzduchu nalapal. Postál tu hodnou chvíli, sbíraje myšlenky a utišuje se úvahami.

Večer snesl se nad městem a naplnil kouty nehostinné kuchyně šerými stíny, vypudiv odtud všechen jas a třpyt vyleštěného cínu a mědi na policích.

Adjunkt stál nehnutě, zmalátnělý, bez vůle a energie.

Konečně otevřely se dvéře sousední a Žofka vyšla. Ustrojena. V klobouku. S okem zachmuřeným jako uražený majestát prošla až ke dvéřím s hlavou hrdě vztýčenou . . .

»Kam jdeš?«

»K rodičům. Vyhnal jsi mě. Přičti si následky sám!« Odešla, neohlédnuvši se ani.

Nečinil pokusů, aby ji zadržel. Srdce jeho bylo dosud příliš rozbolněno, příliš krutou byla bolest jeho, než aby se urážky její daly ukonejšit, odčinit jediným pohledem na trpící tvář ženy . . .

*

Maloměšťáci měli svou sensaci. Měli se čemu smát, na koho se zlobit, byla jim v klín vhozena tučná kost, již mohli obírat do nekonečna. Zvlášť dobře se to hodilo ospalým společnostem místních hospod. Všechno rozhorlení ovšem platilo nepřítomnému, nešťastnému Sukovi. Nebylo lze přece pochybovati o čistotě a ctnosti dcery hospodářského správce, městského hodnostáře, miláčka společenských kruhů? Jedině Suk byl vinníkem. Jak mohl se jen odvážit tak daleko a vložit ruku svou na útlou bezbrannou ženu! (Fáma postarala se již o zveličení případu!) Jak mohl dívku z nejpřednější rodiny podezřívat bezdůvodně a vydati ji v šanc veřejné pomluvě?

Duše Sukova podrobena pitvě nejbolestnějších pomluv, smýkána bahnem bizzarních výmyslů bezduchých hlav, zatahována v prach ulice a vlečena hanbou.

Dobří lidé ne aby pomáhali chlácholit, vysvětlovat, rovnat; chováním svým, chtivým sensace, uspišovali jen dokonalou rozluku zaražených novomanželů! Suk vyhlédnut za oběť, tudíž musí býti zničen. Ctnost — a ta byla jedině na straně uražené, uznané a od pradávna uctívané rodiny — musí zvítězit nad surovou vášní, nad tvrdou bezohledností muže! Suk zničil klid duše své ženy, porušil práva její, zasil nesvár, ať pyká za svůj čin, ať je ztrestán! A hned!

Duše ubohého muže chvěla se bázní před soudem toho neuvažujícího měšťáctva. Stud jímal jej před tím výsměchem, stud před sebou samým, když vyčetl pohrdání z tváří všech a spatřil ohromnou spoustu, kterou měla v zápětí explose jeho včerejší žárlivosti, dlouho utajované a na výsost napjaté. (Pokračování.)

DR. R. J. KRONBAUER:

Jemná duše.

ražská společnost ztratila ze svého středu jemnou, ušlechtilou duši. Ta společnost, které bývá vytýkáno, že nemá smyslu pro pohádky poesie tou měrou, jak by jejímu privilegovanějšímu stavu příslušelo, měla ve svých salonech delikátní duši, která připomíná vodní lilji. Utíkala se svou duší ze vřavy na tichou hladinu, zahřívat se na slunci, poslouchat ptáky a ssát v sebe vůni poupat. Nikdo neměl ani potuchy o zpěvné síle její duše. Tajila svoje líbánky s Musou jako dívka svoje první zápaly. Jsou ptáci, kteří umlknou, jakmile postřehnou, že jsou sledováni.

Zesnulá paní Božena Voitlová, rozená Brdlíková, byla takovým slavíkem. A kroužek, jenž za života jejího ji rád vyhledával, jistě měl tušení, jistě poznal, že pod šedým peříčkem bije zlaté hluboké srdce. Teprve po její smrti odhaleno tajemství jejích snů a podvečerního dumání. Když shasla, když zapadla, objevily se červánky její duše. Hořelo to v ní a proto neuhasla, když naposledy vydechla.

Rukopisy její jsou jako herbář, kam ukládala květy, jež natrhala na své pouti životem.

»Chci býti v životní komedii,« píše v intimní kapitolce zesnulá, »jen pozorovatelkou, nikdy součinitelem. Potkám-li někoho, komu se obdivuju, netoužím po tom, aby byl mým majetkem a říkám si: »Vždyť slunce svítí pro každého, hvězdy, které na mne září, nemohou se ke mně sklonit níž. A ostatně jsou květiny, které miluji, a jichž nikdy netrhám.« Nemohla se odhodlat ani k tomu, aby od svých vlastních květů se odloučila . . . Kdykoliv se od keře odpoutají a světu na pospas dají, je člověku tak, jako když ptáci odletí a květy opadají . . .

Všude, na každé stránce rukopisu najdeš kapličku, malou svatyňku, kam chodívala, když Večernice jako noční lampa nebes zahořela. »Měj touhu po všem krásném a obnovuj se takto každým dnem, každou chvíli, již zasvětíš rozjímání,« čteme na jedné takové stanici. »Utvoř si svůj vlastní hluboký myšlenkový svět, svou zářivou svatyni citů, jež by tě vždy pojala do hřejivé náruče, kdykoliv by kolem tebe zavanul mráz nenávisti lidské.« Svoji knihovnu apostrofuje z duše vytrysklým výronem: »Zde najde štěstí každý, kdo přinese si zlatý klíč, jímž odemkne její mlčenlivé brany. Knihovna jest čarovný kraj, přístav odpočinku, studnice vědění. Tu můžeme se stýkati s nejzajímavějšími básníky i filosofy, těžiti z myšlenek nejznamenitějších myslitelů a těšiti se z nejmohutnějších výtvorů lidského genia — krátce — dlíti ve společnosti nejvybranější srdcem i duchem, ať jest společenské postavení naše jakéhokoliv druhu.«

V pozůstalosti je několik epitafů — jeden je psán po smrti Zeyerově, druhý je nekrologickou skizzou o Václavu Brožíkovi. »Vypučel jako vzácný květ cizích krajů,« píše o Zeyerovi, »a zůstal po vždy obestřen závojem snivého mysticismu. Schumann kdesi pravil: »Světlo vysílati do hlubin lidského srdce — jest povoláním umělce. A Zeyer svou ušlechtilostí budil v jiných touhu po něm.« Tragický ton ozývá se z jejího soudu o Brožíkovi. »Vynikající kolorista, velkolepý a neobyčejně obratný ceremoniář v seskupování — pro vždy zůstane nejpřednějším naším malířem historickým. S ním též sečtováno umění historické, neboť nové proudy vanou odevšad, nové směry razí si cestu a pohřbívají směry staré. A nezní to jako pohádka, že právě v této chvíli, kdy hlásí se v záblescích vycházejících červánků nová umělecká éra, odchází velký umělec, kterého činí velkým hlavně jeho minulost? — Konec pohádky . . . konec štěstí.

Zesnulá líčí hořké nálady Brožíkovy, zmiňuje se o jeho samotářství a končí tímto vystihujícím obratem:

»Kdykoliv jsem jej zastihla v lenošce pod velikým oknem v dílně sedíciho uprostřed četných děl . . . zasmušeného . . . p ř i p a d a l m i j a k o k r á l v e v y h n a n s t v i! Co zavinil na tom osud a co on sám?«

Rukopisů je značný svazeček. Valnou část tvoří cestopisné causerie, z nichž partie byly již v časopisech uveřejněny. Zesnulá ráda cestovala a svoje dojmy prostě si zaznamenávala. V aforistických zlomcích zapolemisovala si z Emersonem. »Pěkné jsou jeho myšlenky,« praví, — »nesdílím však s ním jeho náhled o cestování. »K nejhorší pověře naší doby náleží pověra cestování.« soudí Emerson. Myslím, že naopak cestování rozšiřuje obor vědění. Žádná kniha nepoučí nás tak, jako to, co jsme na vlastní oči viděli, o čem jsme se sami přesvědčili. Jest to jakýsi druh nazorného vyučování.« V pozůstalosti jsou zlomky románové, studie kritické i polemiky s různými názory. Je vidět, jak duše zesnulé se krystalisovala a jak pomaloučku svoje amatérské pokusy a náběhy

ucelovala v harmoničtější celky. Z počátku ji to bavilo, vtěliti na papír svoje okamžité nápady a nálady, začala, jako se stává tomu, kdo mimoděk vpadne do nějaké sběratelské vášně, s drobným registrováním dojmů, až jednou přišla k poznání, že si může natrhat kytičku ze svých vlastních záhonků. Nalezám v rukopisech »Úryvek intimního dopisu«. Zde už se ozývají vlastní tony. »Nejkratší okamžiky slasti vzbuzují mnohdy nejdelší vzpomínky,« počíná, prozrazujíc sklon k aforistické formě. Je to žhavé vyznání lásky muže ženě, jež je svižně pointováno:

»Jste sfingou. Ano, onou problematickou sfingou, která kdesi o sobě praví:

» . . . . Dítě jsem,
a jako děti krutá!
Nepotkají se se soucitem
květy, ni křídla žlutá
pod děcka růžovou dlaní!«

Z r. 1893 datují se už slibnější náběhy. Z jiného rukopisu vyjímáme pěkně malovaný úvod.

»Celá rovina požehnané Normandie tonula v prvních polibcích opozděného jara. Všude hlásila se úroda bohatých vinic, stromoví obaleno bylo zarůžovělým a bílým květem, veliké lány řepky žlutými pásy objímaly kraj a na kyprých lukách popásala se stáda zdatného skotu, krásných koní, dlouhosrstých ovcí a ve vlažném ponebí parami prosycené atmosféry rozkvétaly myrta a kamelie.«

Zacituji causeristickou kaskádu, která jen jen svítí perličkami. Autorka líčí dva mladé zjevy, jejichž silhouetty mají už nádech románových figur.

»Ve vážné náladě zašli si na levý břeh do okolí Sorbonny, vstoupili do Pantheonu a vnořili se do jemně stlumených maleb Puvise de Chavannes, jenž tu delikátním štětcem zvěčnil výjevy ze života svaté Jenovéfy. V musée Cluny hledali zbytky zašlých dob, opředené půvabem poesie. Stáli sami v ranních hodinách na nádvoří jeho. V jednom koutě dvora stojí stará kamenná studna, nad níž rozprostírá své husté větvoví starý strom. Bylo klidno tak . . . chtěl říci jí, že ji miluje. V tom spadl tiše na okraj zvětralé studny list, jenž zaujal cele její pozornost. Považoval to za znamení, by neřekl nic. A mlčel. Navštívili staré památky církevního slohu: Saint Germain des Prés, Saint Germain l' Auxerrois a jako ve snu plouželi se kolem těch zkamenělých výkřiků umělecký duší dávných věků . . . V jakési posvátné náladě stáli před Notre-Dame, jehož facada svou celistvostí, svou vznositostí a vznešeností činila na ně imposantní dojem.

Jak jest krásná, pravil, ta kathedrála ve svém posvátném klidu. Co ozdob zde účelně sladěno, co krásných kouzelných linií zde spojeno, a co vše do kouzelné té pohádky zapředeno. Blouznivý duch středověké víry ve vroucí touze a ve vřelém nadšení sbájil nejodvážnější báseň symbolických představ. Hleďte, drahá, jaká tu volnost, lehkost, odvážnost, štíhlost a jasnost! Reliefy, tiály, sloupky, konsolky, oblouky, kružby, kraby, lomeniny — to vše splývá v jediný harmonický celek. Slyšíte hudbu, jež z toho všeho line? A hleďte tam . . celý národ světců a světic, prorokův a králů, pohádkových zjevů, v němém klidu po staletí zdobí ty tiché, vážné, do věčného klidu zaklete stěny . . .

Vystoupili ještě na vzdušnou galerii Notre-Damu. Zde v té závratné výši, v jaké podivné společnosti se najednou octli? Na okraji římsy sedí s úšklebkem v tvářích podivný svět draků, pekelných duchů, pidimužíků, strašidel, ptáků s ostrými drápy a z pitvorných zjevů těch záhadné, výsměšné oči hledí ztrnule dolů, na Paříž, zmítanou omamujícím ruchem a věčným pohybem. Zde nahoře objímal je sen mystického kouzla a dole valila se bouřlivá skutečnost. Zachvěl se. Vzpomněl si, že vše, co bylo tak krásné, prchne . . a že mu zmizí za krátko i ona . .

Pohleděl na ni . .

Opírala se oběma rukama o galerii, hleděla do dálky, usmívala se a jakoby opojena neodolatelným kouzlem Paříže, přitlumeným, ale roztouženým hlasem zapěla Lecocquovu píseň:

O, Paříž veselá!
Opojných rozkoší
sídlo ty nejkrašší,
tobě jen láska má!

Z roztoku tlačil se na povrch první krystal, jenž měl už ladnou formu a kouzlo lesku!

Jsou v rukopisech stopy duševních bojů. Autorka žene svou duši do ohně filosofických úvah a bylo by možno uvésti celou řadu pěkných ukázek, jak obratně svoje názory a úvahy lila do formiček. Všude je ovšem znát, jak často a ráda prodlévala ve své kapličce, ve společnosti vybraných básníků . . . ale čím dál tím zářivěji se rozhořuje světýlko její vnímavé duše.

Morana je zmáčkla svým ledovým prstem, ale světlo její jemné duše zahrálo na rozloučenou růžovými červánky. Uvili jsme kytičku, sestavili jsme z barevných střípků kalejdoskop, jenž má svou hru, svoje harmonické složky. Má se za to, že z piety k sobě i ke svým snům tajila svoje táčky s Musou . . . kdož ví, zda nečekala, až poupě pukne a ukáže svou nádhernou barvu a silnou vůni!

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román

(Pokračování.)

obě bych to marně neřekl«, smál se Vojta, »tys svižnější než tenhle nemotora. Ale musíš ještě počkat. Dnes nemám mnoho času na výklady«.

Rozluštění záhady bylo v pravdě velmi jednoduché. Vojta vylomil už před dávnem mříž ze zdiva při okně komory na trávu, aby jím mohl vylézat přímo do sadu; odšoupl ji pak jediným sáhnutím ruky, kdykoli se touto cestou chtěl brátí, a, vrátiv se, zase ji přikládal, ovšem velice povrchně, ale znát na pohled nebylo ničeho; liboval si v takovém konání, jímž kryl své noční výpravy způsobem pro nezasvěcené tajemným a svrchovaně záhadným. Opatřil si vedle toho háky a paklíče, jimiž kterýkoli zámek v domě a také u dvířek sousedů otvíral a které na různých místech uschovával, krátě si takto své cesty a zahlazuje všeliké stopy po sobě; ježto nikde ničeho nebral, nikde také podezření nevzešlo a nikdo nepřipadl na jeho spády, ba, tušení o nich neměl.

»Musím doskočit dnes ještě do Selce«, vece Vojta po krátké přestávce; »třeba odevzdat Železnému tuhle to. Odveze to časně ráno do Budějovic.«

Natáhl rámě, sáhl do křoví, vytáhl cosi, čeho ve tmě nebylo lze rozeznati, načež, uchopiv ruku Apoleninu, dodal:

»Sáhni!«

»Aj! — zajíc . . . dva zajíci«, vece dívka, hmatajíc naznačeným směrem.

»A dvě koroptve taky«, smál se hoch; »to všecko se dnes chytilo. Železný mi za to dá zlatý šedesát krejcarů«.

Václav i Apolena znali tohoto Železného a věděli také, že udržoval styky s Vojtou. Byl to domkář ze Selce, který se tam zakoupil před nějakým časem. Svého řemesla byl zedníkem a, když se do Selce přistěhoval a domek tam koupil, také zedničil, ale záhy toho nechal, opatřil si koně a karku a provozoval všeljaké obchody, s mlékem, s máslem, se slamou a různými plodinami, s nimiž dojížděl do Budějovic, do Vodňan a do Netolic, kde je prodával. Požíval pověsti dosti nekalé a mluvilo se všeobecně, že překupuje od zlodějů a pytláků; než, dokázati se mu ničeho nemohlo a, věděl-li kdo přece, vedle panujících zásad v příčině nemíchání se do věcí, z nichž mohly povstat opletačky s úřady, nepověděl. Viděli — neviděli, slyšeli — neslyšeli. Že by udržoval styky s Vojtou, o tom v pravdě neproslýchalo se ni nejmenšího, a Václav s Apolenou by o tom také nebyli věděli, kdyby hoch sám jim to nebyl pověděl; řekl jim to pak, jako vůbec je zasvětil do svého konání, poněvadž i on se neubránil přirozené potřebě každého člověka, sdíleti se s někým o svých činech a budíti obdiv aspoň v malém kroužku svých bližních, ukazovati, ne-li všem, tož přece některým svou převahu, buďsi tato fysická nebo duševní. Poddával se v tom zákonu odvěkému, že nelze člověku státi na světě samotným a beze styku se všemi ostatními. Vyličoval jim Železného po svém. Zveličoval jeho chytrost a dovednost a stavěl ho po bok Lachmontovi, sdbe pak ovšem ještě nad ně . . .

»Mnoho-li pak už máš peněz, Vojto?« tázala se Apolena.

»Nu, na dvě flinty by jich už bylo,« odvětil hoch.

»Můj Bože! na dvě flinty už! To je moc peněz! Táta řekl ondyno, že dobrá flinta stojí aspoň čtyřicet zlatých.«

»Stojí taky víc a taky míň — jak se to vezme a jak si to člověk dovede zaonačit při nákupu. Ale flinty není dost, musí být taky na náboj. Já, než začnu do opravdy, musím mít flint aspoň deset, aby člověk měl všude nějakou po ruce. A pistolí třeba taky mít, zas na obranu, víš! Potom si musím opatřit větší a lepší čeřeny a sítě. To všecko stojí peníze. Bude třeba ještě dlouho pracovat, než se zmohu na tohle všecko.«

Žár nelíčeného obdivu vyšlehl z očí dívčiných.

»A co teď chytáš do oka, budeš střílet, viď?« pravila. »Umíš přece střílet, ale nikdy jsi nám o tom nepovídal« . .

»Kdo má dobré oči a pevnou ruku, umí také střílet,« odpověděl Vojta . . . »Ještě jsem nestřílel, ale nestarej se! — až bude čas, budu to umět! Umím rozebrat flintu a zase ji složit. Vím dokonale, jak to v ní vypadá. Lochmont sám mi to ukázal. Ostatně, vždyť budu vojákem a na vojně se vycvičím; podíváte se, až se vrátím.«

»Na vojnu půjdeš za dva roky,« pravil Václav; »já za tři.«

»Tři roky tam budeš,« vece Apolena, »bude mi tu smutno bez tebe.«

»Smutno — nesmutno,« odtušil velkopanským tonem; »jakáž pomoc! musíš to vydržet.«

Neodpověděla, hlava sklesla trochu níže k zemi. Mlčeli chvíli všickni; bylo slyšet jen jemné, vysoko naladěné bzučení komárů, poletujících jim okolo hlav a šustění o sebe se otírajících bosých nohou Apoleniných.

»Ty potvory mě zrovna žerou,« zašeptala dívka.

»Což je nech žrát, máš sladkou krev, sladší jistě než já; na mne nejdou,« smál se Vojta. »Poslouchejte teď, co jsem dnes provedl a zasmějete se. Zlivští půjdou v těchto dnech na kluky (»kluk« sluje v hantýrce porybních pytláků kapr). Vzkázali mi to a, abych šel s nimi, pozvali. Nevím, půjdu-li. Nemám k nim mnoho důvěry; neumějí to narafičit jak se patří a už je několikrát při tom chytili. Ale dal jsem jim vědět, že, dají li mi tři pěkné kusy, odvrátím od nich pěšáky; ale slíbí-li a nedají, že se na nich pomstím, že toho budou pamatovat. Řeknu to Lochmontovi a ten jim zkazí každý lov do roka a do dne. Tak jsem se včera v noci sešel s jedním z nich a ten mi slíbil, že dozajista ty tři kluky dostanu, rozumí se, chytnou-li co. Dobře, povídám, ale mějte se na pozoru, přelžete-li mě. Vyložil jsem potom tomu chlapovi, co udělám. Dnes, jak se setmí, budou hořet dva ohně při Volešku, mezi Pištínem a Plástovicemi. Rozumí se, že pěšáci se tam poženou; pomyslí si, že naši tam sekají při ohni šavlemi nebo píchají grundlí. To přece víte, jak »kluci« jdou na smolnici; jako můry a jepice je přivábíte, a hlavy vystrkují z vody jako pitomí. Třeba jen sekat a píchat do nich. Potřebuju-li pro Železného ňákého kluka, jinak to nedělám. Zatnu ho a hup! za ním do vody; přivážu si ho k pasu a brodím se nebo plovu kousek vodou, čímž se ztratí stopa. Potom zalezu někam do stýlí, schovám se na chvíli, okouknu všechno, nejde-li kdo, a hajdy s rybou, kam patří. Jednou, na Volešku, na mne padl Výhlavský baštýř; rozumí se, že jsem mu uklouzl. Skočil jsem do vody a ploval otevřenou vodou pryč od kraje, abych se dostal za cíp rákosí, černajícího se asi sto kroků od břehu, kde ho dorůstalo s levé strany celá široká plocha. Nebylo hluboko v těch místech, nejvýše něco přes pas, ale plavat jsem musel, abych se neprobořil v bahně. Plovu tedy a šavli jsem držel mezi zuby, s dvěma kluky přivázanýma na šňůře otočené kolem pasu« . . .

»A smolnici?« tázal se Václav; »cos dělal se smolnicí?«

»Ty se tak ptáš, ty blázne! Snad nemyslíš, že jsem ji držel nad hlavou, aby mi svítila na obličej a on mě poznal? Přece dá rozum, že jsem ji hodil do vody, ještě než jsem tam skočil. — Tak tedy on, jak mě viděl plovat a rozeznal v té noční tmě jen hlavu nad vodou a v obličeji mě poznat nemoh', přiběhl ke břehu, poskakoval tam jako kvočna, jíž uplavala káčata, a máchal holí a nadával. »Kluku mordyjánská,« křičel, »jen počkej! já tě na mou duši uškrtím!« — ale do vody nevešel. Byla to legrace! — do smíchu jsem se dal« . . .

A kluk se smál svým smíchem, který Václava, kdykoli ho slyšel, naplňoval tajnou hrůzou, připomínaje ho na chechtot ďáblův.

. . . »Zahnul jsem tedy na levo za to rákosí, a baštýř, neztratil-li mě s očí už dříve pro tmu, nemohl mě více vidět; ale, že viděl rákosí, domyslil se, kam jsem zaploval, a slyšel jsem dobře, jak utíkal v levou stranu, aby mi nadběhl a mě chňapl, až tam někde z vody vylezu. Rozumí se, že jsem se dal v pravo; nepomyslil si, hlupák, že bych se odvážil, přeplovat po tmě celý Volešek. A to jsem já udělal a dobrou půl hodiny jsem ploval, než jsem se dostal na břeh přes tu hladinu někde nad Pašicemi, a on zatím na mne číhal blíže kříže pod Plástovicemi!«

»Takhle kdybych uměla plovat,« ozvala se Apolena, která poslouchala všecka u vyjevení nelíčeným obdivem, »věru, Vojto, chodila bych s tebou na ryby.«

»Viď?« pravil tento, potřepnuv ji důvěrně na plece, »to by se ti líbilo, takhle plovat se mnou v noci po Volešku? A což teprve po Bezdrevi nebo po Mýdlovarském, který je kolem do kola vrouben lesem!«

»Ba, pěkné by to bylo! Ale, co naplat? — já se plovat nemohu naučit, proto že nemám na to času.«

Dívka si vzdychla od hluboka. Vojta si pohvizdoval dušeně a chvílemi se zachechtal, vzpomínaje baštýře, který marně naň číhal.

»Jak to bylo dále?« tázal se Václav.

»Nu, když jsem vyplaval, obrátil jsem se v levo a obešel jsem Pašice i Plástovice. Za hodinu jsem byl v Selci u Železného a dostal jsem pět šestáků za ty dva kluky. Ráno jsem pásl zase hříbata na Blatech. Výhlavský baštýř mlčel jako hrob o svém číhání; však věděl, že by se mu jen vysmáli. Já pak s těch časů často jsem tak lovil a někdy jsem rozžal ohně, abych si z pěšáků vytropil šašky. Po každé tam běží, za těmi plameny! Hlupáci, jako ti kapři jsou pitomí! Tak jsem jim to dnes provedl zase a byl jsem se teď podívat, co budou dělat. A taky, na mou duši! už se tam hrnou! Na císařské silnici k Selci se prochází ten Výhlavský ještě s jedním a od Pašic se hnal Radonický; viděl jsem je; přichází-li kdo od Pištína, neviděl jsem, ale musel bych se po čertech mýlit, kdyby ne! . . . Je to podívaná, jak se kradou k těm ohňům; chtěl bych jen

být při tom, jak se budou na sebe dívat, až shledají, že ty plameny nemají nikoho za sebou a že chňapli do prázdna. Čert ví, co mají v hlavě! Už několikrát jsem jim to udělal, a přece pokaždé se nechají napálit. Zítra jim to provedu zas, ale na Zbudovském, v cípu pod silnicí z Nového Sedla do Nakří, a pozejtří Zlivští si zaloví v Pištínském, ale s čeřeny a bez světla«.

Pomlčka. Zase bylo slyšet pouze bzučení komárů a jednotvarný hlas kuňky, která se ozvala v rybníčku.

»Teď půjdu do Selce,« pravil Vojta. »Jděte se vyspat vy taky«.

»Mně se spát nechce,« odtušila Apolena, sbírajíc se a usedajíc na bobek. Obličej její zapadl do stínu, nohy se objevily ve světle paprsku měsíčného, malé nožky, lepě utvářené, bílé, jako z alabastru vytesané. Natáhla je, spod kratinké sukničky vynořily se kotníky a lýtka do půl holeně.

»Pověz mi ještě, Vojto,« promluvila, »kam si dojdeš pro ryby, které Zlivští ti slíbili?«

»Já si pro ně vůbec nedojdu. Ve Zlivi se neukážu; to by tak bylo, aby mě tam někdo viděl mluvit s některým z té chasy. Václav tuhle mi je přinese na Blata. Dáš je do pytle, slyšíš? — do mokrého pytle, a pospíšíš si trochu, aby nelekly. Na Blatech mám sádky, v nichž mi vydrží třeba do podzimku.«

»Sádky?« — tázala se udivené dívka; »a kde je máš, tam na Blatech? — však jsi nám ještě o nich nepovídal« . . .

»Až tam jednou přijdeš, ukážu ti je. Jsou pěkně pod vodou, nikdo na ně nepřipadne.«

»Sádky, sádky — na Blatech!« divila se Apolena, »a nikdo jich tam neviděl.«

»Ba, sádky!« přisvědčil Vojta, »a k tomu ještě pohyblivé! Mohu je přenést každý den jinam.«

»Ty umíš čarovat« . . .

»Možná Dej si pozor, abych neučarova tobě!«

Smál se zase svým potměšilým smíchem. Cosi tajné hrůze podobného obešlo dívku Vojta se obrátil k Václavovi:

»Slyšíš, Vášo? Ty mi pro ty ryby dojdeš, až budeš mít pokdy.«

»Jak že tam dojdu? Bojím se . . . chytnou mě« . . .

Ubohý hoch se chvěl jako osyka. Cítil, že musí uposlechnouti rozkazu, jejž mu dávala jakási vyšší, jeho vůli ovládající a neodolatelná moc a bál se skutku, jen naň pomyslil.

(Pokračování.)

GABRIELA PREISSOVÁ:

Silhouetty z italské Riviery.

(Pokračování).

Jediná šedovlasá slečna Adelheid ze Štětína zde zůstala; ta byla zadumčivá a jednotvárná jako starý papoušek, říkající jedině »Dobrý den« a »Děkuji«. Nosívala vždycky sebou vždycky jemné háčkování a dvě staré sehnědlé knížky Schillerových básní a dramat v drobounkém tisku. Zdálo se, že tyto dvě knihy četla a čte po celý svůj život; z novin ve veliké čítárně hotelu vyložených, přečtla si jen vždycky zprávy z panovnických dvorů, všecko ostatní, co se děje ve světě, ji nezajímalo a když její krajané v čítárně se durdili, že zde nejsou vyloženy žádné německé časopisy, kdežto anglických, francouzských a italských je zde nesmyslné množství, zírala uzardělá a v rozpacích ještě více sesmutnělá tak zaraženě k zemi, jako by se za počínání každého nespokojence na světě styděla.

Po odjezdu jejich krajanů napadla našemu hotelierovi zvláštní věc; objednal pro Štětínskou dámu skvostnou kytici a podal jí ji před večerní tabulí »z hluboké úcty a vděčnosti, že zůstala«. Tato pocta provázena všeobecnou spokojeností a sympatií všech obyvatelů hotelu »Spanilého břehu« očividně starou slečnu velice dojala; po celý oběd se jí velké kostnaté ruce s bělounkými taclemi a dvěma vlasovými prsténky, třásly a odnášela si kytici do svého pokojíku ve třetím poschodí s jistou hrdostí.

Pak se náhle nějak s celou společností všech národů spřátelila, stala se smluvnější, v malém hudebním salonku za čítárnou zahrála jednou

dokonce na klavíru Webrovu »Poslední myšlenku«.

V ten čas čarokrásných dnů, se stále věrným sluncem a sladkou harmonií temněmodré oblohy i moře, kdy na sta cizinců chodilo se dívat jak víří a skotačí mořské vlny mezi balvany u pobřežního kostelíka sv. Ampelia, dostali jsme jednou při obědě poprvé nadívané holuby a když je hezký sklepník signor Toma co nejroztomilejí podával a při dopadnutí jedné půlky holubího tělíčka na talíř slečny Adelheid vyslovilo se jméno krmě, vyskočila naše klidná a rozumná Stětinanka jak kdyby spatřila zmiji a pokrývajíc si obličej rukama, odkvapila z jídelny.

Vydal se za ní hezký sklepník Toma nadarmo; donesl jen zprávu, že se uzamkla do svého pokoje a odpírá rozhodně súčastniti se dnešního oběda

Rozešli jsme se celí udivení; stísněnou naladu jenom zaplašil bílý anglický dědoušek, který si podržel mladšího sklepnika Huga za šos, když chtěl již Hugo odejíti po obědě na povel franconzského vysloužilého důstojníka do herny zahrát si poslušně partii billiardu.

»He« — povídá dědoušek; »dočetl jsem se v »Oznamovateli«, že do zdejšího hotelu Angst přibyl ruský velkokníže Cyrill. Je to snad onen Cyrill, který se nacházel na lodi admirála Makarova před Port Arthurem?«

»Ano, pane, nejspíše je to on« — uklonil se Hugo

»Poslouchejte — já chci toho Cyrilla vidět. Pošlete portýrovi hotelu Angst dva franky, ať mi vzkaže, kdy mohu Cyrilla vidět.«

»K službám pane — hned se stane . .«

Do sálu vstupovala květinářka Anina s fialkami, karafiaty a mandloňovými větvičkami. Dědoušek ji štípl třesoucími se prsty do tváře, vybral dvě nejhezčí mandloňové větvičky pro slečnu Hanoveránku s jemným profilem a objednal na zítřek velikou kytici z růží a hyacintů pro krásnou paní s dceruškou Adou, které se chystaly již k odjezdu.

Hanoverska divka odcházející s mandloňovými větvičkami a zdobným psaníčkem k poštovní schránce usmála se na signora Tomu jen z prostého dojmu, že byl hezký, a anglický dědoušek domnívaje se, že sympatický ten úsměv patří jemu, usmál se odcházeje také čirou radostí ze života . . .

V ten večer byla v městském kassíně zajímavá koncertní slavnost, z našeho hotelu odebrali se tam všichni, nevyjímaje ani professora Zueva a Pavla Brescia s matkou. Zbyla jsem v čítárně sama samúčká a z tesknoty přitáhla jsem se do hudebního salonku, kde vždycky v schladlých večerech tak příjemně hřál krb a otevřený oheň odrážel se v polotmě na mramorových klassických pohadkách postranních dvou sloupů.

U krbu seděla jako jediný zimostrázek naší vylétlé společnosti slečna Adelheid bez svých obvyklých knih a bez háčkování na klíně, a jak jsem se jí podívala do tváře, leskla se jí na požloutlých lících vlhká stezka slzí.

»Ale naše zlatá, dobrá slečno Adelheid, co se to dnes jen s vámi děje? Vy taková ze všech nás nejklidnější a nejmoudřejší, co to jen dnes vyvádíte?«

Svezla jsem se k jejímu klínu na podnožku a chopila ji za ruce.

»Ba, stydím se teď hrozně« — počala si stýskati. »Co si tak o mně při tom obědě všichni pomysliti? Teď se na mne budou dívat jako na přemrštěného blázna. A já nemohla jinak — nemohla! Vzpomínka na ty holuby!« Zase zaštkala.

»Ale jděte k šípku s takovými lítostivými nápady, vždyť vás přece máme všichni bez rozdílu stavu a národnosti uctivě rádi. Měla jste jednoduše zrovna v tu chvíli nějakého švábečka v hlavě — máme ho my ženy časem v hlavě všechny, viďte je to takový citový uzlíček, který nás z ničeho nic zabolí.« —

A v hlavě se mi zakmitl nějaký takový vyšívaný párek holoubků, blednoucí v taji skříně na lístku památníku nebo na polštářku, omývaný někdy slzami slečny Adelheidy.

»Nejsem kapriciózní, nejsem nikterak pobláznéná« — bránila se slečna Adelheid nevím proti čemu — »ale vzpomínka hanby mi časem utiskne rozum. Kéž byste mne mohla omluvit — bojím se po té napadnosti, kterou jsem dnes vyvedla, objeviti se ve společnosti. Doma ve vlasti se mi někdy zazdá, že na mne prstem okazují — proto jsem se chtěla schovat na čas sem k moři . .«

»Povídejte mi tu vaši tísnivou pohádku« — zažadonila jsem.

»Byla bych ráda, kdybyste mne nějak vhodně dovedla omluvit« — vzdychla si zase. »Jen nápadnou nechci nikomu být! Můj Bože, jen nebýt nápadnou!«

»Utište, se milá duše, a povězte mi tu pohádku« — poprosila jsem po druhé.

»Víte, jsem šlechtična ze starého rodu« — ozvala se s jakýmsi sebevědomým důrazem. »Hotelier musí jméno moje tajit, užívám pseudonymu . .«

A když jsem se teď rozpačitě zamlčela, nevědouc, co bych jí mohla ještě teď povědět, když se mi opravdu v tom jejím povznešeném tónu, s jakým děla: »Jsem šlechtična ze starého rodu,« zakmitla odhalená přepjatá utkvělá struna v její duši, kterou asi nikdo již nevytrhne a nevymluví — počala sama tichounce vykládati:

»Zbyli jsme z celého usýchajícího rodu jen my dva, já a o pět let mladší bratr Jindřich. Kéž bych vám jen dovedla vypovědít, co to bylo za krásné a nadějné dítě, ten můj bratr; lidé se nad ním pozastavovali, aby jej obdivovali, a učitelé nikdy ani za sebe větší provinění jej nedovedli vyplísnit. Když se na ně krásný hoch svýma sladkýma očima usmál, byli hned odzbrojeni, museli jej jen milovat. Tak vyrostl náš Jindřich, velký, štíhlý, zkadeřené rusé vlasy, pleť a úsměv jako obrázek, k největší chloubě naší matky a mně k potěše, na švarného kadeta. — Jednou si ho povšiml korunní princ a tak se mu zalíbil, že řekl: »Jakmile se stanete důstojníkem, ohlaste se u mne . .« To znamenalo, jako že si jej přidělí k nějaké čestné službě — tak měl Jindřich nejkrásnější kariéru zabezpečenou.

A teď se musím zmíniti již o té kletbě, ktera Jindřichovi bezpochyby byla dána do vínku — neboť o jeho křtu dostala matka jardinieru, na které byl připevněn holoubek; věřte mi, to bylo to první zlé znamení, které tehdy matinka ve svém štěstí ovšem nechápala . . . . A Jindřich, jako by mu to bylo souzeno, od malička měl rád holuby. Nejprve již malinkého náramně zajímaly dvě hrdličky, které jsme měli na balkoně; potom, jak povyrostl ve školáka, přišli jsme náhodou k celému chovu holubů na venkově u statkáře, kde jsme požívali letní klid.

Jindřich byl do holubů celý pobláznění, krmil je, lezl za nimi k holubníku, a když jsme odjížděli, nemohl se od nich odtrhnout, musela matka dva párky koupit; přivezl si je sebou a dal je prozatím do klece, kde bývávaly kdysi hrdličky.

Brzy se ale ukázalo, že veliká klec holubům nestačí. Jindřich tvrdil, že je jim smutnou, že by mu mohli uhynout, a žadonil matku, aby najala jiný byt se zahrádkou, kde si může postavit holubník. Matka nedovedla miláčkovi odolat, hledala a našla byt na předměstí se zahrádkou, kde se postavil se svolením domácího pěkný zelený holubník a Jindřich si přikoupil ještě čtyři páry, tak že měl už těch tvorů dvanáct. Potom jako by se u nás točil už celý život jenom kolem těch holubů, v zimě je naučil Jindřich létat do sínky a do kuchyně, bylo s tím dosti potíží, ale pořád jsme si jen mysleli, že je to nevinná, mila radost . .

Tak dospěl Jindřich v kadeta a vodil k nám často své soudruhy, aby jeho skoro již nesčíslný sbor holubů obdivovali. Jeden z kadetů byl fotograf-amateur, ofotografoval nám různé scény holubů a Jindřich si těmito obrázky ověsil celé stěny svého pokojíku. Jednou si také bratr vzpomněl, aby holuby, kteří mu ochočeni již skoro všichni jídali z ruky, také něčemu naučil, jako to dokázal jeho kamarád u psíků, ale nedařilo se mu to; byl pro to dětina celý posmutnělý a lámal si tím tajemstvím stále marně hlavu.

Tu se přiblížilo jeho povýšení za poručíka — nebožka matka chudák měla z toho osněného cíle nebeskou radost, u nás v domě bylo všechno ověnčeno, pokoj Jindřichův byl plný elegantních uniforem, něžných darů, květin a růžových dopisů — neboť štěsti u dam měl ten hoch, že se to nedá vypovědít . . Kolikráte jsem si v duchu nad takovým na Jindřichově stolku pohozeným lístkem povzdychla. O ženy — že vám dal Pán Bůh tolik citu, myslím si, že si ho muži nikdy nezaslouží, neboť alespoň náš Jindřich ta něžná poloskrytá slova a tesklivé verše nikdy nechápal a přece to byl v pravdě jen dobrý roztomilý hoch . . Prvý den — byla to sobota — byla u nás hostina pro jeho přátele — na druhý den v neděli vydal se Jindřich se dvěma rovněž novopečenými důstojníky do Lukova, kde tou dobou dlel korunní princ na loveckém zámku; matka Jindřicha téměř horečně pobádala, aby se bez meškání korunnímu princi představil a vyplnil tak jeho někdejší milostivé přání — bez tohoto spěchu by se byl náš rod vyhnul hroznému neštěstí. A jak vám to mám teď vylíčit, co se v tu nešťastnou neděli stalo — je to takové neslýchané, nemožné jako děsný sen . .

Dva poručíci, kteří vyprovodili Jindřicha do idyllického městečka Lukova, dlouho nám zatajovali pravdu — až konečně když na mého nešťastného, od té neblahé neděle zmizelého bratra byl vydán zatykač jako na desertera, prozradili nám s upřímným žalem, co se stalo.

(Dokončení.)

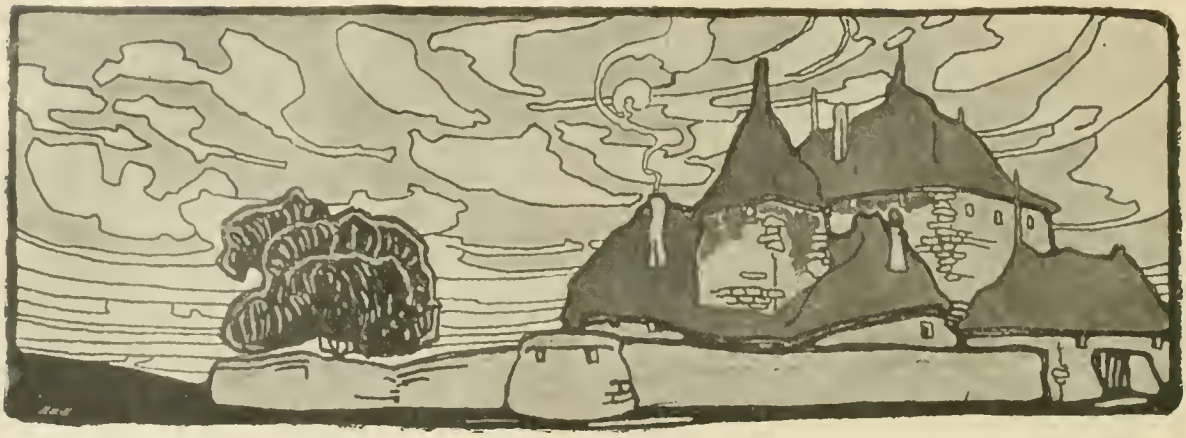

PAN RENÉ HENRY.

(Několik slov pod jeho podobiznu.)

Před několika lety, když Paříž za jarních a letních měsíců chvěla se horečným životem své ohromné světové výstavy, kdy na Esplanádě Invalidů a na Poli Martově bylo lze konati denně zajímavé přehlídky pestrobarvé směsice lidské všech národů, všech tříd a stavů a všech dílů světa, v době slavností, kongresů, recepcí, chvatného sbratřování, banketů, jásavých projevů života a také tichého, střízlivého přemítání o vlastní síle a svépomoci a větším vzpružení národní energie, v té době neklidu a ruchu poznal jsem v zátiší Paláce Bourbonského pana René Henry. Nedaleko sněmovního paláce vířil světový trh, zvonila hudba, hučel trottoir roulant — ale ruch a kolot ten nevyrušovaly příliš mladého elegantního muže, tváře jemné, aristokratické, zajímavě pobledlé, obrostlé hebkým, jemně načechraným rusým vlasem a plnovousem; muž ten pracoval denně, bystře a vytrvale ve svém bělostném kabinetu, mezi knihami a žurnály, obklopen podrobnými mapami kolonií asijských a afrických. Připravoval se v theorii i praxi na dráhu publicisty a politika; byl jedním ze sekretářů presidenta poslanecké sněmovny p. Paula Deschanela, a jméno jeho počalo již tehdy častěji se vyskytovati v předních francouzských revuích a denních listech. Vyšed ze Svobodné školy věd politických a dosáhnuv hodnosti doktora práv. přidružil se, žák Sorelův a Legerův, k té četě mladých a reálních politiků, kteří bystře jali se pozorovati Německo, »jež po svých velikých vítězstvích r. 1870 prodělává nyní od roku k roku intensivnější krisi nacionalismu, pýchy a ctižádosti a jež jato jest nezkrotnou touhou státi se největší světovou mocí, diplomaticky a národohospodářsky, vojskem pozemním i námořnictvem.« Mladistvý publicista nespokojil se pobytem v Paříži a velikým zdrojem jejích styků politických a vědeckých — žízeň po informacích bezprostředních v cizině přiměla jej ku cestám po Anglii, po Německu, po světě slovanském, zejména po Čechách, po Rusi a zemích balkánských. Všude tam navázal četné osobní styky a cenné přátelské svazky.

V Čechách pobyt u F. L. Riegra na zámečku v Malči učinil na vnímavého a rychle se informujícího francouzského publicistu dojem hluboký — vzpomínám sám radostně na ony chvíle, kdy p. Henry vrátil se z Malče prodchnut obdivem a úctou k našemu velikému politikovi, který téměř již končil dny svého mohutného života. Není třeba podotýkati, že i u nás vešel p. Henry ve spojení s mnohými předními osobnostmi naší národní společnosti a s čelnými listy.

Studií obšírných a úvodních článků, jež napsal p. René Henry do listů francouzských, jest řada již nesčetná; vybereme-li jen namátkou některé jeho studie, psané pronikavě, věcně, vážně a přece slohem tak lehkým a elegantním, učiníme si ihned představu o jeho všestrannosti, o jeho snaze informovati francouzského čtenáře o všem důležitém, co děje se za hranicemi Francie v dnešní kritické době koloniálních výbojů a sociálních převratů, kdy i počet velkých mocností jest větší a kdy politika čím dále tím více stává se světovější. V letošním roce na př. zříme pravidelně p. René Henry v Otázkách diplomatických a koloniálních (Questions diplomatiques et coloniales), ve Sborníku věd politických (Annales des Sciences politiques« — studie o Anglickém systému politiky světové), v Le Correspondant (studie o historickém vývoji a nynější krisi království Uherského), v La Chronique (Tváří k Asii), v La Coopération des idées (Rusko, Japonsko a otázka nejzazšího Východu); pravidelně píše p. Henry úvodníky do seriosního deníku, jehož zakladatelem jest Gambetta, do République Francaise. Co se týče názoru p. Henry na věci rakouské, lze jej shrnouti v tyto řádky: Francouzové, sousedé císařství německého, nesmějí býti netečni vůči událostem odehrávajícím se ve střední Evropě a zejména na březích středního Dunaje, v Rakousko-Uhersku. Rakousko-Uhersko jest nezbytno rovnováze evropské, a Francii, má-li se sama udržeti jako velmoc, záleží na Rakousku, na jeho sesílení na základech historických a národních tak, aby většina slovanská přišla v něm k náležitému, spravedlivému uplatnění.« Názory svoje o naší říši uložil p. Henry v knize: Otázky rakousko-uherské a otázka Východní. (Questions d' Autriche-Hongrie et question d' Orient — nákladem Plona v Paříži.) —

Flameng: Julietta Adamová.

Nejednou přednášel náš pařížský přítel ve své vlasti francouzské o Češích — vzpomínám si na př., že dne 6. února r. 1903 v Havru, ve Společnosti vědeckého vzdělání, uspořádal pozoruhodnou konferenci »o probuzení krajů českých v XIX. století«, že letos v únoru přednášel v Cambrai jménem svobodné školy věd politických »O Češích« a v Paříži v sále zemědělců »O Češích a Francii«.

V těchto dnech zavítá náš francouzský přítel k nám, aby jako milý host a soudruh náš předvedl před naše zraky obraz Francie, aby v řadě přednášek nastínil obrys toho ušlechtilého a námi tak milovaného kraje, aby vylíčil stručně jeho historii a poukázal na základy Francie soudobé, na její snahy a na její hybné síly — na našem obecenstvu jest, aby dokázalo, že zájem, který francouzský tisk tak vřele osvědčuje vůči Čechům, dovedeme oceniti a to aspoň tím, že přineseme našemu hosti vstříc také zájem svůj o Francii.

V Praze, v listopadu 1905.

Em. ryt. z Čenkova.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— Anežka Schulzova, autorka libret Fibichových oper »Heda«, »Šárka« a »Pád Arkuna«, zesnula v noci z 3. na 4. listopad t. r. po delším utrpení. Dcera zesnulého redaktora »Národních Listů« a dlouholetého redaktora »Zlaté Prahy« Ferdinanda Schulze jevila již od nejútlejšího mládí živý zájem na všech literárních a uměleckých zjevech. Už v prvních jejích prvotinách, kdy ještě ani jí ani jejímu otci ve snu nenapadlo, že by klíčilo v mladé duši pozoruhodné nadání, projevovala se ladná stylisace a harmonie myšlenkových pochodů. Proto také její první vystoupení na veřejnost vyvolalo zaslouženou pozornost. Přihlásila se jako hotová, vybroušená stylistka a všechny její články dokazovaly, že zesnulá dlouhou řadu let pilně četla a studovala, než dala svému prvnímu rukopisu imprimatur. Svoje práce, většim dílem literární studie, divadelní

posudky a překlady z cizích literatur uveřejňovala ve »Zlaté Praze« a ve »Květech«. Byla útlého těla a neúmorná její píle vážně ohrožovala její nevalně pevné zdraví. Byla z těch autorů, jichž osobně skoro nikdo neznal. Ze svého rodinného zátiší vysílala do světa svoje práce a měla z nich nejčistší, ideální radost. Napsala řadu dobrých věcí a jméno její, připoutáno k nevadnoucím dílům Fibichovým, má zajištěnu literární budoucnost. *K.*

□ **Divadelní list Máje** zahájil dnes nový ročník v novém rouše. Stal se čtrnáctidenníkem a bude illustrován. První číslo přináší jubilejní vzpomínku na Ad. Krössinga od Václava Štecha, svižně psanou črtu »Život u Národního divadla«, žertovně přibroušený feuilleton »Automatické divadlo« a celou přšku referátů, zpráv, noticek a drobností. Podobizna A. Krössingova a Al. Jiráska (z dob studentských), obrázky z Národního divadla, dosud neznámý autograf J. K. Tyla — výborně číslo zabarvují.

První ročník Div. Listu Máje měl obsah tak vybraný, že bude dlouho a dlouho pramenem pro studie literární a divadelní. Jeho články vzpomínkové na příklad měly často ráz skutečných objevů. Jsme přesvědčeni, že redaktoři — L. Novák a Dr. J. Borecký — v novem ročníku neumdlí, a protože roční předplatné je tak nepatrné (5 K), myslíme, že divadelní časopis českých spisovatelů pronikne do všech našich divadel a též ke všem českým divadelníkům.

⁂ **Ústřední jednota českého herectva** vznikla roku 1885, když se byli sorganisovali žurnalisté. Za dvě léta po hercích založili spisovatelé své středisko Máj.

Tyto tři korporace ukazují jasně, jaký význam má svépomoc.

Ústřední Jednota herecká měla po prvním roce jmění 12.000 K. — Dnes vykazuje kapitál přes 200.000 K. Roku 1892 vyplatila svým invalidům 142 zl. — roku 1904 již 10.451 K. Těchto několik čísel mluví jasněji než nejskvělejší slavnostní řeči.

Snad nám někdo vyčte hmotařství a oslňování se mamonem, ale korporace, které mají spojovati členy uměleckých skupin, nemohou řešiti abstraktní umělecké otázky. Kdyby se ve spolku žurnalistů rozvířil spor o to, jak se má psáti do novin — v družinách literátů, který způsob tvoření je správný — v herecké organisaci, jak se má hráti divadlo — už by se zvonilo umrláčkem těmto organisacím. Sdružení umělců nemohou a nesmějí řešiti otázky ideové, poněvadž by tím ubíjena byla umělecká svoboda.

To dlužno zůstaviti efemerním společkům naivních resonérů — trvalá a jedině možná spolčení umělců mohou míti jenom jednu bázi: urovnání půdy pro hmotnou existenci. To učinilo silným Spolek žurnalistů, to dalo váhu Jednotě herecké, to umožnilo Máji zříditi pensijní fond, rozřešiti otázku provozovacích práv a založiti nakladatelství.

Po pádu těchto tří korporací vrátili bychom se zase šťastně k almužnictví, které nutno potírati ještě dnes na těch místech, kde bují pod nedůstojnou škraboškou. —

Nyní oslavovala Ústřed. Jednota herců dvacetiletí své činnosti. Spisovatelé byli rádi svědky radosti našich herců. Předseda Máje, Jaroslav Vrchlický, byl činně účasten při jubilejních slavnostech.

Ale střízliví počtáři z Máje, kteří mají hojně zkušeností ze stálého styku s horkými hlavami umělců, netají se obavami, že povinnosti hmotné rostou Jednotě rychleji než její příjmy. Nedejte se oslnit těmi 200.000 korunami. Je nezbytno, aby organisace herecká byla pamětliva, že bez plánu nezdaří se nic. Umělci neumějí vždy dobře počítati. — Členové Jednoty dnes odvádějí ročně 4300 K, na úrocích přibude 5200 K — roční podpory vyskočily však již do jedenáctého tisíce. Schodek uhrazuje se pouze z nestálého příjmu darů a pod., jichž přebytek teprve jest jediným pramenem pro vzrůst kmenového jmění. Kritický rok mohl by přinésti velká zklamání. Podpora nechť je třeba menší, ale zabezpečená, o nějaký kapitál alespoň urokem rostoucí opřená!

Je nezbytno, aby Ústř. Jednota herecká po úřadách s finančníky pořídila si důkladné rozpočty a plány pro budoucnost, a mimo to snažila se rozmnožiti svůj příjem. To se může státi jen utužením organisace — na nejvzletnější provolání neseženo se dnes již mnoho. —

V Ústř. Jednotě herecké jsou svorni, a nutno doznati, že čeští herci v existenci tohoto spolku vidí jedinou svou spásu. Také důvěrv a sebevědomí dodal jim tento důležitý spolek Česká veřejnost svépomocnou akci herců podporuje.

Předsedy Jednoty byli: Vojta Šlukov do roku 1897, Karel Šimanovský do r. 1903. Nyní je v čele Josef Šmaha, který se o Jednotu stará, seč jest. *V.*

¨ K. Ostaszewski-Barański: **Z dorzeza Weltawy.** Nikoli povrchně, nýbrž důkladně seznámil se autor těchto cestopisů po Čechách s naší vlastí, naší literaturou, naším uměním.

A nikoli včera. Je viděti, že léta sledoval náš vývoj v celé šíři.

Může nás jen těšiti, že vedle Mirzama, Chmielowského, Antosze a jiných vystupuje tu v polské literatuře nový náš přítel, vzdělaný a hluboký, jemuž je běžna právě tak literatura z doby probuzení jako poslední domácí boje politické. Autora knížky známe ze sjezdu slovanských žurnalistů odbývaného v Čechách, jehož se súčastnil, a z něhož pocházejí authentické dojmy knihy Ostaszewského-Barańského, obratně promísené reminiscencemi literárními, politickými, národopisnými atd. Víme sice, že krajané našeho autora (— známe to z cest

po Polsku rakouském a ruském —) nevědí mnoho o nás Češích a nemnoho o nás se starají, málo překládají z češtiny a málo sledují ve svých časopisech naše snahy a boje. Ale právě proto dlužno vítati causerie »Z dorzecza Wełtavy« (od břehů vltavy) s tím větší sympatií, čím důkladněji a svědomitěji autor jich krajany své o nás informuje. Místy nás i trochu přechválil, neboť co píše o národní hrdosti, neplatí o nás všech a neplatí to zvláště o národu pražském.

Nemůžeme přejíti k pořádku přes tuto knihu touto zmínkou lacinou — na studie nezbývá místa — abychom necitovali alespoň několik úryvků, jež lépe charakterisují autora a jeho stanovisko, než-li dlouhé výklady. Ostaszewski-Barański je trochu nepraktický snílek. Vypravuje o Blaníku přeje si, aby se proroctví o něm vyplnilo: »S bratrskými Čechy i my prosme:

Vyžeň Němce
cizozemce
svatý Václave!

Vypuď je z každého koutku zemí slovanských, které opanovali násilím a loupeží. Do toho boje v jedné řadě s probuzenými rytíři blanickými dostaví se i v Tatrách spící bojovníci!«

Nu, hezky se to napíše a hezky to zní — ale skutečnost je jiná. Ve Vídni jdou Poláci zpravidla s Němci.

Zajímavá je jiná vzpomínka:

»Tu právě u pat Šumavy, kamenného obra, který rozpíná svá ramena daleko do české země, oddělujíc ji přirozenou hradbou od německého moře, nejlépe se cítí ta hluboká nenávist Čecha k Němci — řekněme hned — úplně oprávněná.« Kdo tam byl a třeba jen několik hodin rozmlouval s několika lidmi, musil doznati toho dojmu. Pan Szablowski vypravuje ve svých obrázkách tuto charakteristickou episodu:

Bydlil jistou dobu ve vsi, ve které jedna polovice obyvatelstva náležela k Čechům, druhá k Němcům. Obě obyvatelstva oddělena byla úzkým potokem. Jednoho večera počali na protější straně výti psi.

— Ha, slyšte — zvolala dcera hospodáře — jak Němci začínají spolu hovořiti?

»Démonická takřka nenávist k Němcům je skutečný rys českého patriotismu,« konstatuje St. Strokowski.

A vskutku. Nenávist ta se pozoruje všude a u všech. Hoří jí prostý člověk i vzdělaný, obyvatel města i vesničan, dítě, dospělý i stařec, muž i žena . . Nejen staré křivdy jsou tím vinny, neboť vzpomínka na ně by se přece časem setřela, ale Němci i dnes se roztahují, velké množství statků a továren je v jejich rukou, jazyk německý vždy ještě má převahu, kdežto čeština ve vlastním domově je sotva strpěna. Němci při každém kroku provokují. Nesnesitelná jich pýcha, pohrdání vším, co je české, ostentativní patření k Berlínu, který

Julietta Adamová.

má jednou Čechy zhnísti, to ovšem přirozeně musí živiti nenávist. Němci sami to chtí, tudíž »volenti non fit iniuria«.

A ještě jedna ukázka budiž nám dovolena z této knihy.

V stati o Šumavě dí: »V boji o duši českého sedláka je Němcům každý prostředek dobrý — ať násilí, ať podvod; z nejnevinnějších je slibování zlatých dolů českým venkovanům, aby byli odnárodněni.

Dříve to šlo snáze. Dnes zásluhou neúnavné práce Pošumavské jednoty sedlák cítí se Čechem až na kost a neprodá přesvědčení za penize.«

Je vždy zajímavo čísti o sobě práci cizincovu. Ale trochu vad mohl autor také u nás spatřiti.

Snad spatřil a z galantnosti k hostiteli zamlčel . . Kniha je připsána na pamět Edv. Jelínka.

Dr. *D. P.*

¨ **Výstava obrazů A. Borisova.** Nějak příliš mnoho se rozhovořily předběžné bulletiny při této výstavě o osobě umělcově a vnějších okolnostech, v nichž vznikalo jeho dílo, než aby nebyly naplněny nedůvěrou k čistě malířské a umělecké kvalitě jeho obrazů. Je tím příjemnějším překvapením, jste-li nuceni přiznati si ve výstavě samé, že pan Borisov vskutku malovati umí. A znamenitě; voda, sníh a led, tedy nejtěžší problémy umělecké reprodukce, jsou obsahem většiny jeho obrazů.

Dovede světelné i formové poměry polárního kraje zachycovati s věrohodnou jistotou a — pokud

možno souditi — s velikou objektivitou oka. Podivné světelné zjevy severní noci, nekonečné sněhové pláně, ledové kry i chudé jaro nehostinných krajů, vše to předvádí v řadě malých obrázků se stejnou malířskou mohutností a bezprostředností. Neboť je především malířem; pohlíží na pohádkové kraje zimy a zkázy jen jako na objekty uměleckého zobrazení; proto obdivujete jeho dílo jen jako řadu znamenitě malovaných obrázků zajímavého obsahu — nikoliv jako na zvláštní tajemný svět, o jehož hrůzách a krásách nám vypravuje veliký mistr. Malíři unikla zde úplně duše krajiny, její, řekl bych, vnitřní podstata a celkový charakter, úplně odlišný od charakteru tisíce jiných krajin; pro jeho vylíčení zdá se, že scházejí úplně struny uměleckému temperamentu pana Borisova. *cd.*

·· **Rytina Flamengova** (otce proslulého francouzského malíře, známého četnými obrazy z dob epopeje Napoleonské), kterou přinášíme dnes v našem listě, zobrazuje Juliettu Lamberovou (paní Adamovou) v rozkvětu mládí, v době prvních pokusů literárních. Rytina tato všeobecně jest považována za nejlepší umělecký portret slavné francouzské spisovatelky a Flameng prohlašoval ji za svoje nejlepší dílo. — *Č.*

·· **Katechismus první pomoci.** Sestavil a napsal MUDr. D. Panýrek, odborný lékař chorob chirurgických a operatér v Praze. Dlužno hned předem podotknouti, že knihy pojednávající o tomto thematu bylo u nás již nutně zapotřebí. Povzbuditi soucit k bližnímu, nalézá-li se v životu nebezpečné situaci a poučiti o tom, jak mu účelně možno pomoci, jest úkolem díla autorova. Není to suchopárný výklad o technice první pomoci, nýbrž dílo, které se stává i pro laiky snadno záživným svou éthickou tendencí. A dlužno říci, že théma je tu vyčerpáno úplně a s důkladností hodnou uznání. Pouze nejstarší historická data o první pomoci čili t. zv. samaritanství, poskytovaném se strany laika, autor pominul a to z důvodů pochopitelných. Po historickém úvodě přistupuje autor k popisu záchranných institucí v Rakousku a to: »Záchranné stanice« v Praze, »Dobrovolného záchranného sboru ve Vídni« a spolku Červeného kříže, jakož i úředních ustanovení o první pomoci. Ohledně detailů dlužno odkázati na originál.

Na to přechází autor k vlastnímu vylíčení první pomoci při otravách (při kterézto příležitosti udává i stručné a přehledné příznaky při otravách nejvíce užívanými jedy), udušení, utopení, bezvědomí, úpaly, spálení, zmrznutí atd. Nemálo důležitá a zvláště poučně psaná je kapitola o pomoci při úrazech, což je přirozeno, ježto je autorovi, jakožto odborníku chirurgickému nejbližší. Oddíl tento provázen je také názornými obrázky, týkajícími se obvazů, přenosu nemocných a pod.

Jak patrno, má kniha tak široké thema, interesující nejširší kruhy laické, že není snad třídy, které by nebyla k potřebě. Ačkoliv je psána odborníkem, přece je podána v ní vědecká část tak jasně a srozumitelně, že musí býti pochopitelnou i člověku zcela prostému, toužícímu po poučení a vzdělání. Leč kniha má i význam vychovatelský. Jeť určena i pro lékaře vyučující tomuto předmětu (bohužel u nás těchto faktorů dosud z větší části postrádáme), jakož i pomocných sil nemocničních, hlavně ošetřovatelek. Jakožto dobrá průprava pro úplné pochopení katechismu o první pomoci se strany laiků slouží pojednání o »Zdravovědě«, které vyšlo z péra téhož autora již před časem. Vzhledem k éthickému poslání, jakož i neméně důkladnému zpracování thematu, přejeme Panýrkově knize o první pomoci největšího rozšíření. *dr. V—k.*

·· **Šebest. Hněvkovského Děvín** vydal s literárně historickým úvodem Ferd. Strejček ve Světové knihovně. Poprvé vydán byl Děvín r. 1805, nyní vychází tedy podruhé. Vojtěch Nejedlý píše o básni té takto: »Nebude-li se kniha ta líbiti, tedy jest konec s Čechy! Taf dle mého zdání rovná se všem cizozemským, ač nepřevyšuje-li jich. Jediný Ariosto, Voltaire a Wieland s Oberonem se mohou na proti postaviti. Kdo ho do ruky dostane, neodloží ho, až s ním hotov bude. Wielandovy verše jsou nejlíbeznější v němčině, a jaký to rozdíl mezi ním a Hněvkovským!« Zde jest Ariostovi rovný! Nemůžete potlačiti úsměv, čtouce nadšený ten chvalozpěv. Hněvkovský a Ariosto! Dnes sotva najde se někdo, kdo vydrží celou báseň Hněvkovského přečísti najednou až do konce, ač na svou dobu byl to jistě odvážný a zajímavý pokus o romantické epos a Hněvkovský projevuje se tu přes všecky kostrbatosti nedokonalého ještě jazyka jako obratný veršovník, hlava vtipná a vynalézavá. Děvín náleží významem svým dnes jen literární historii. Přes to není věru chybou, vydán-li byl znova. Patřil první vydání Děvína již mezi vzácné tisky z dob našeho probuzení. *—a—*

Ročníku IV. číslo 9. vydáno dne 10. listopadu 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

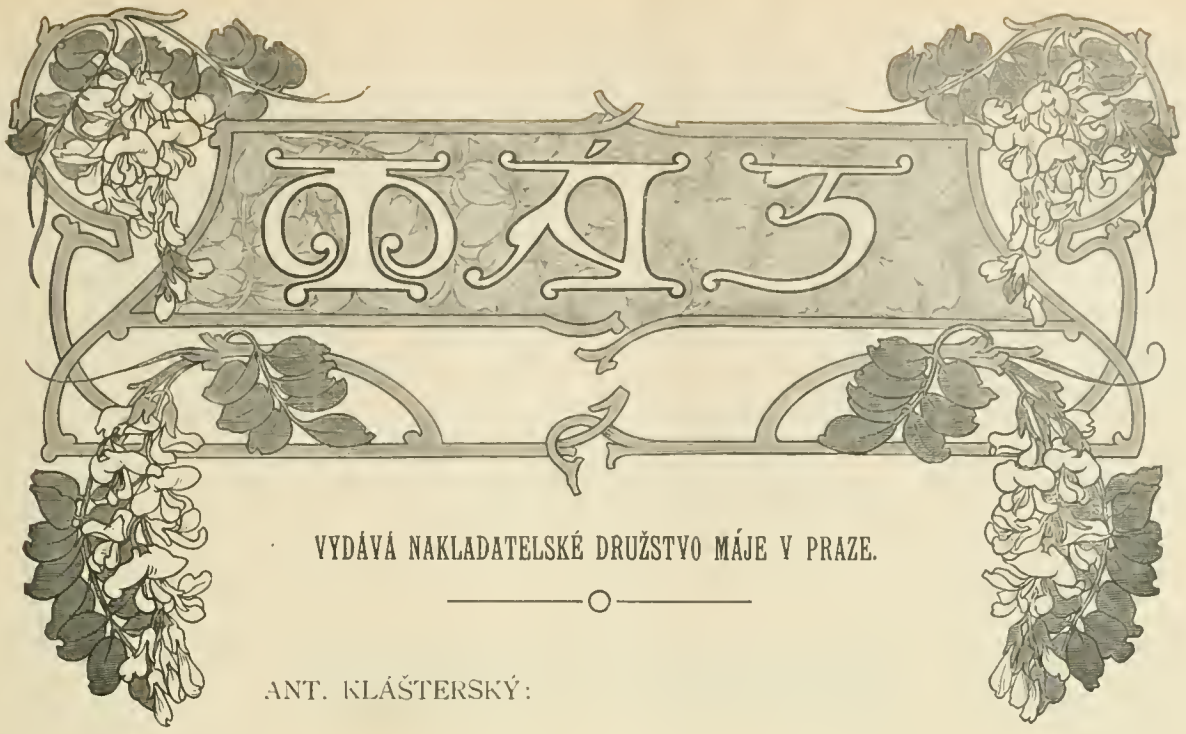

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Z českých žalmů.

Vydal jsi nás v nepřátelské ruce,
svrhl jsi nás ve prach s výše trůnu,
aby šlapal po nás tvrdý škůdce,
matce naší ubil děti v lůnu.

Naši slávu učinil jsi parou,
zlovolně již vítr může hnáti —
ale hrdost, hrdost otců starou,
hrdost jen nám, Bože, neměl's bráti!

Žebráme tam, kde jsme poroučeli,
hrbíme se, hřmít kde třeba smělo,
nepřítel když na hod kráčí skvělý,
za kost pro psa ukláníme čelo.

Hodí nám ji a zas nám ji vemou
se smíchem, jenž v srdce trnem píchá,
a ten pes jde s bolestí svou němou,
rány svoje v koutě líže ztichа.

Není srdce, jež by k činu ztvrdlo,
pro potupu pouta — není studu,
brat se sápe na bratra jen hrdlo,
o drobet že víc má v stejném trudu.

Pojď! — my na svět voláme — a shlédni,
nad naši-li bolest jiné větší!
A již v šašků čapce tančí jedni,
druzi s otců palcáty a meči.

Vydal jsi nás v nepřátelské ruce,
svrhl jsi nás ve prach s výše trůnu,
aby šlapal po nás tvrdý škůdce,
matce naší ubil děti v lůnu.

Naši slávu učinil jsi parou,
zlovolně již vítr může hnáti,
ale hrdost, hrdost otců starou,
jen tu hrdost, Bože, neměl's bráti!

*

S úsměvem tak naši děli otci:
»Ach, což na tom, že my budem sníti
v těsném hrobě, v dlouhé mohyl noci,
jen když venku bude den a žití!«

Zahal, Pane, hroby jejich travou,
hustou travou, plnou květné zdoby,
v čas, kdy jeseň září tlumí žhavou,
suchým listem zasyp jejich hroby.

Nech, ať sníh tam nejhustěji padá,
obalí je celé, až se ztratí,
v tvrdou koru pahrbků těch řada
povrchem ať všecka zledovatí.

Ať se zdá jim, že je jitro venku,
že se u nás stále více jasní,
že tak vděčni jejich za myšlenku,
píseň lásky zpíváme si, šťastni.

Ať tam tiché jejich do mohyly
nepronikne pod tou nebes bání
za to, že nás k žití probudili,
beznaděje naší proklínání!

*

Ze zajetí spánku vyvedeni,
vyšli jsme zem hledat zaslíbenou,
a teď v poušti, jejíž konce není,
bloudíme, nás hlad a žízeň ženou.

Když jsme vyšli, Vlast nám byla zoří,
na oltáři každém v jase plála,
a teď každý svou si modlu tvoří:
Neithu, Fegor, Isidu i Baala.

Každý své se pouze koří modle,
na svůj oltář vysoko ji staví,
jinému se bohu směje podle,
než je ten, jenž z jeho vyšel hlavy.

Slyš, to lidu hlasné repotání,
jak když v podzim suché šumí listí:
»K čemu dále bloudit pustou plání?
Vraťme se!« »Chcem chleba! Chceme jísti!«

»Co nám Vlast?« »Své kamenujme vůdce!«
»Zavedli nás na poušť pro zub šelem!«
»Nepřátelům podejme radš ruce,
nasytí nás při svém hodu stkvělém!«

»Náš bůh jejich! Otevrou nám spíži!«
»Krásné ženy své nám dají v lože!«
Zmatek roste. Nepřítel se blíží.
A ty mlčíš v oblacích ó, Bože!

GABRIELA PREISSOVÁ:

Silhouetty z italské Riviery.

(Dokončení.)

ovažte« — slečna Adelheid snížila hlas až do šeptu a celá se při tom nalomila jako v nesnesitelné hanbě — »v Lukově byla v to nedělní odpoledne nějaká pouť a naši mladí lidé se zastavili ze zvědavosti v zástupu, před kterým nějaký obstárlý ošumělý člověk s mladou holčicí pouštěli po žebříku a po nějakém rákosovém kole vycvičené holuby. Po produkci slétli holubi té holčici na ramena, na dlaně a na hlavu, sebrala je na konec a postrkala do sítěné klece . . . Jindřich, ubohý hoch, jak byl v té nové skvostné uniformě, dal se s tou pekelnou holčicí do řeči, trvalo to čtvrt hodiny, půl hodiny, a když už kamarádům z toho jeho šílenství přešla trpělivost a také prý lidé se kolem začali stavět — řekl jim, aby jen šli sami do lesní restaurace, že tam za nimi přijde. Tam tedy poručíci čekali asi dvě hodiny, ale když je marné čekání omrzelo, vyšli Jindřicha hledat — po Jindřichovi však nikde památky; jeden policajt jim sdělil, že viděl pana poručíka s děvčicí, která pouštěla holuby, jít stromořadím, každý prý nesl jednoho šedého holuba v ruce a zacházeli prý spolu za městečko a ten starý s klecí bral se pozdálečí za nimi.

Mladíci chudáci pomyslili si prý, že Jindřich bezpochyby se jim zúmyslně ztratil s očí tíhna za nějakým dobrodružstvím, které jim bude zítra vypravovat — a tak se vrátili domů sami . . My se té noci Jindřicha nedočkali — ani zítra — — a nikdy již ne . .

Policie a úřady se konečně dopátraly, že musel odejeti do Ameriky, my dostaly od něho několik zmatených dopisů, abychom se o něho nestrachovaly, že je živ a nevýslovně šťastný — konečně jsme jednou opravdu dostaly od něho list z Ameriky — s jeho adressou, prosil o zaslání nějakých peněz — že je jeho paní, jeho žena churava a že dostali dcerušku, která má jméno Žofie po naší matce . .

Advokát nám radil, aby se matka bez meškání za ním do Ameriky vybrala, přivedla jej zpět a vyprosila mu prostřednictvím panovnice milost; náš domácí lékař se tomuto plánu však postavil na odpor, tvrdě, že matka tu cestu a rozčílení již nesnese — bylať od té doby, kdy Jindřich zmizel, stále zatížena srdeční chorobou. Bylo tedy usneseno, že pojedu já v průvodě jednoho vzdáleného příbuzného.

Našli jsme Jindřicha v bídné světničce v podnájmu u nějakého továrního dělníka. Ta jeho ďáblská svůdkyně ležela na bídném koženém divaně, u ní na dřevěném kočárku spalo dítě a kolem po kamenné podlaze vrtělo se několik holubů . . Mně bylo žalem k omdlení — Jin-

dřich plakal se mnou, ale hned mi rozhodně řekl, že se domů nevrátí, jeho žena že také k vuli němu opustila domov, oba rodiče a čtyry drobné sourozence. A hladil ji při tom hlavu s očividnou pitomou láskou, rozcuchanou, nechutnou hlavu — on, který mohl dostat nejkrásnější šlechtičnu . . .«

»Byla hezká — ta ženská — snad nějak zvláště zajímavá?« zašeptla jsem sdílnou otázku.

»Kdyby byla alespoň hezká!« usmála se hořce stará slečna — »kdyby byla alespoň zajímavá! Drobný, hubený ďábel s vyjevenýma očima, špinavým krejzlíkem u krku a špinavými nehty.

Vzpomněla jsem si tehdy s lítostí, jak si naše mamá zakládala na Jindřichových útlých, hezkých rukou — pro koho si to na nich zakládala!

Bylo to smutné smlouvání, marně jsem sepjatýma rukama prosila, marně tu ženskou zapřisahala. Ta ke všemu jen mlčela a jen ty vyjevené oči po nás obracela. Když jsem nahlédla, že je všecko marné, nechala jsem bratrovi celou sumu peněz, kterou jsme sebou vzali, tušivše, že bude snad mnoho co vyplácet kdyby se chtěl osvobodit — a odejela jsem domů.

Když potom matka zemřela, dědil polovici pozůstalosti, ovšem nebylo již toho mnoho, vždyť to hledání Jindřicha polovičku jmění pohltilo. Rok od roku vždycky k vánocům dostanu nějaký dopis — jsou tam v té Americe již zapadlí; do té doby, než dostali matčinu pozůstalost živili se pořád tím pouštěním holubů — pak si koupili nějaké osamělé hospodářství, kde chovají hlavně holuby a drůbež, mají tři děti a protože ona a děti jsou katolického náboženství, přestoupil bratr také na katolicismus a dal se ještě jednou církevně sezdat, aby jen jeho manželský svazek byl pevnější a zcela nerozlučitelný.

Vidíte — tak hanebně se snížil a zahynul náš rod — poslední člen pouštěl za krejcary před diváky po světě holuby . .«

»Proč praví, že zahynul?« podivila jsem se v nejasném pochopení — »když děla, že mají tři děti« — ale neprořekla jsem poslední svou otázku slovy.

Slečna Adelheid se dívala upřeně do ohně; měla již suché, sklidnělé, jaksi zostřené zraky a rty pevně sepjaty. Podobala se zase starému zádumčivému papouškovi, který nechce více do lidského hovoru povědět než »dobrý den« a »děkuji« . . Políbila jsem ji čelo za její zdánlivě tak směšnou a přece boluplnou povídku a nechala ji osamělou s jejím čistým sebevědomím, až se u planoucího krbu v oslněných jejích zracích zaleskne nějak tucha očistěného štítu jejího rodu — — — — — — —

Náš vrchní sklepník, signor Toma, oslnil veškero ženské obyvatelstvo hotelu. Byl to vskutku hezký Piemontan, štíhlý a elegantní jako princ s mandlovou pletí a zajímavým profilem, který by mu mohl závidět každý tenor.

»Ten člověk má dobré vychování« říkaly starší dámy, když signor Toma s jistou líbeznou pokorou děkoval za každou otázku i udělenou mu službu a podavaje při stole mísy levičkou, připínal ladně pravou svoji ruku v zadu k pasu ke knoflíkům svého bezvadného fraku. A byla to ruka úzká s dokonale zastřiženými skelnými nehty, s pěkným prstenem na malíčku, v zápěstí vroubená sněhobílou taclí. Mimo to nosil signor Toma smaragdovou jehlici na bílé kravatce, kterou mu darovala za hbité služby jistá vévodkyně.

»Je to skutečně vzdělaný muž« — říkala guvernantka hotelierovy rodiny, která vynalezala pravidelně chyby jenom na svých spolusestrách ženách říkajíc s jistou upřímnou trpkostí, že je jich příliš mnoho na světě; — »on zná mnoho řeči, počítejme jen: italsky, francouzsky, anglicky a německy — a je plný taktu.«

Signor Toma měl také svůj památník — i mne poprosil, abych mu do něho něco napsala.

Načrtla jsem mu řádky ze zápisků kteréhosi tuláka:

»Ó Italie, kdysi kolébko světových mistrů, třpytných rytířů a sladkých zpěváků, teď vlasti nejdokonalejších sklepníků!«

Mladé dívky uznavaly přednosti signora Tomy rozpaky nebo zálibnými úsměvy.

Kudrnatá Ermína a Angličanka Mery jej upřímně zbožňovaly obě první svoji láskou —

Jednou se již Ermína cela rozesněna (v poledne celá se chvějíc, položila na pult, za nímž sedával signor Toma, mandloňovou větvičku) utíhla do starého altánku na zahradním valu a kývala kapesníkem na hlučící moře. Bystré její oči zahledly v dálce až tam kde se moře pojilo s oblohou, loď, která plula od Janovské strany někam do Francie. »Kéž bych tu loď mohla přivolat« — zatoužila bankéřova dcerka z Milana, »až by přijela až sem ku »Spanilému břehu«. Potom kdyby tak potajmu signor Toma se mnou na tu loď vskočil a ujeli bychom spolu daleko daleko — až tam někam kde jsou osamělé domečky a plantáže — odtamtud bychom teprve za dlouhý čas poslali rodičům psaní, aby se přijeli podívat na naše veliké štěstí.«

Po lawn-tennisové ploše utíkala Angličanka Mery dlouhými skoky volajíc co ji dech stačil: »Ermíno, Ermín!«

»Ta nestyda signora Tomu svádí — nenávidím ji,« pomyslila si Ermína a jenom

jaksi proto, aby neprozradila na co si teď myslila, ozvala se skromně: »Tady — tady.«

Ještě pět skoků — Angličanka s vlající stuhou na šikmém kloboučku ji dostihla a zvolala zcela nahlas:

»Našla jsem pokojíček, kde bydlí a spí signor Toma! Tamhle co je kolna. Pradlena mi ukázala jeho dveře — ale já se tam sama nechci podívat, pojďte sebou!«

»Opravdu?« zahlesla Erma a pocítila v srdci jistou vděčnost k Merynč sdílnosti — hle, ona přece nechtěla všechno sama shltnout . . A uvidí pokoj signora Tomy — takové štěstí!

»Kde — kam?« tázala se celá zmatena.

»Pojďte,« zašeptala teď Angličanka. »On sedí zase za pultem v portyrské lóži, něco tam píše, nemůže nás překvapit.

A teď se zase obě rozutíkaly přes tenisovou plochu a pak na levo kolem dřevníku ke kolně . . »Ticho! poradila Mery vedouc prst k ústům — »tamhle žehlí pradlena, před ní jen tak jako bychom se zde nahodile zastavily. Je tu vozíčková židle« — promluvila hlasitě — »ta je nejspíše pro nemocné.«

Kolna se roztáhla před zvědavýma zrakoma do nekonečna; bylo zde různé harampáti, prázdné sudy a láhve, narovnané dříví, potom až na konci dvě, pytlovou stěnou ohražené místnosti s rámcovými, rovněž režným plátnem potaženými dveřmi.

»Zde, zde« — okazovala Angličanka celá žeravá v tváři. Ermína pobledla, city její byly hlubší, slyšela své vlastní srdce tlouci na levé straně pasu »a la Medici«. Mery zatočila dřevěnou skobkou a vklouzly do vnitř jako myšky.

Tři pytlové stěny a čtvrtá zděná odrápaná tvořily zde malou ohradu K jedné stěně tiskla se železná postel, vedle ní stolek s budíčkem, kufr a jediná židle s bídňoučkým umývadlem tvořily zde celé zařízení. Na stolku stálo plechové zrcádko, budíček, svícen s ohořelou svíčkou; kartáč zde byl a nějaký mušličkový stojan na hodinky — po tom oběma děvčátkům usedl dech — v korálkovém rámečku tu stál visitkový obrázek nějaké divky s nadutou tváří, širokým úsměvem, s hladkým nevkusným účesem a velikou broží pod krkem a k tomuto obrázku byla přistrčena svěží mandloňová větvička — Ermína ji dobře poznala — zde byla obětovaná . . .

A na posteli ošuntělou houní pokryté, válela se pošpiněná náprsenka a na zemi zely posměšně potrhaná perka . . Ermína se zachvěla zklamáním, také Angličanka vyhlížela zcela zdrcena . . .

Obě vyběhly beze slova a stydíce se jedna před druhou beze slova se rozlétly . .

— — — — — — — — — — — — — —

Na konci zahrady až u samé trati byla postavena cementová kašna; do té stále přitékala a zase odtékala voda a od rána do večera tam stála mladá silná Lombardanka a prala v studené vodě hotelové prádlo, které ji pobřežní slunce zázračně pomáhalo bělit. Pradleniny ruce se po celý den neosušily, nepokusila se je ani otříti, když ji v poledne přinesly oběd a odpoledne kávu.

Co chvíle jel tudy vlak kolem, dívka se k němu obrátila se zářícíma očima, zamávla nějakým kouskem prádla a pomyslila si: »Tak přijede jednou můj Domenico pro mne, až si odbude v Udině vojnu, a budeme míti pak zrovna ohlášky, neboť mám pomalu již ušetřených dvě stě lir Potom si začala zpívati milostnou písničku lidovou smutných, jakoby slovanských tónů. Jindy zase, když jí nikdo z vlaku na bílý její pozdrav neodpovídal zamávnutím klobouku neb šátku, napadlo jí přemítati: »Kdyby Domenico nikdy nepřijel a na mne zcela zapomenul, nešla bych tu před hotel skončit, ale o hodný kousek dále. Z toho si zase zpívala svou táhlou písničku slovanských tónů. Z blízké chatrče přikrčené k valu již jen jak pouhá bouda vylézala občas stará krajkářka, které už oči špatně sloužily a zirajíc se závistí na mršťné červené ruce pradleny říkávala: »Tobě, holka je hej — nezbylo ti kousek chleba v kapse?«

Muž její, který býval dříve rybářem, sbíral trpělivě ve smetích, které se z řady hotelů vyhazovaly, oranžové a jablkové slupky, zeleninové skrajky a mnohdy se mu poštěstilo nalézt neokousané kůstky i úlomky housek; obživovali tak se ženou slepice, kozu i sebe.

A jen co by kaménkem dohodil, na pobřežní promenádě šustily drahocenné toillety a perlil se přepychový smích. Aby cizinci se nezahánělí, nesměl nikdo na Bordigheře žebrati. Ostatně bylo zde na vyvolených místech bídných jen pořídku; Bordigherští domkáři a rybáři zbohatli tím, že prodali své staré olivové sady na květinová pole, naučil je výnosnějšímu zahradnictví podnikavý Němec Winter, majitel obdivuhodných zahrad na pobřeží.

Tak pomalu se zde bývalá matka kraje, oliva, utahuje a dále již jen do říše těch chudých dětí . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Našeho francouzského abbea posedla jednoho večera divná úzkost . . . Zazvonil třikráte v noci na portýra, sotva se rána mohl dočkati, že se zasvitem dnem musí odejeti tam k Ventimilii na francouzskou půdu. Ruce jeho se zimničním spěchem skládaly skromná zavazadla, ale nedokázal nic srovnati; musel mu pomoci portýr. Konečně už s trpnou netrpělivostí seděl ve voze, pokývl divně sraženou hlavou na místo, kde nalezl od podzimu útulku, dal všechny náhle zastřeným hlasem pozdravovat a kola lehkého kočárku se kvapem rozejela. —

Dospěla právě těch dvacet minut do nedaleké Ventimilie a pak ještě kousek za městečko, kde chtěl abbé očekávati ranní poštu k Mantoně odjíždějící. Tam na vysoko pozdvižené silnici, spatřiv ještě jednou ve vystupujícím slunci ozářenou svoji francouzskou vlast abbé bez boje a hlesnutí přivřel oči na vždy.

V kapse jeho byla nalezená závěť kde odkazoval skrovnou svoji pozůstalost vyhnaným řeholníkům . .

Naše hotelierka chodila s uplakanýma očima protože její manžel, náš signore padrone, prohrál při nahodilé návštěvě Monte Carla — provázel tam z ochotné úslužnosti dvě Angličanky — patnáct set lir. Teď chodil tiše jako kuřátko po dvoře a zahradě a sbíral ze samé šetrnosti snítky a tříštičky. Moje sousedka Vídeňačka se celý boží den zlobila a rozčilovala, že ji zdejší švadlena sklamala s drahou toilletou. Rozestřela toto sklamání na celou Bordigheru, která se jí najednou zdála učiněnou hloupou vesnicí, citovala posměšně z nějaké cestovní knížky, že je to »ráj starců!« . . .

Temněmodré červánky požíhané obrysy hor a nejbližších pobřežních měst, moře sladěné do barev pavího oka, úroda pomorančů padající poutníkům k nohoum, celá omamná pole narcisů a fialek, háje královských palem — marně se tulily k její útěše.

Žabky Ermina a Mery staly zvažnělé na balkoně; šeptaly si o Pavlovi Brescíovi, že je nesmírně bohatý . . Z jeho pokoje v prvním poschodí zněla jemná hudba. Jeho společník hrál na housle, Pavel jej vyprovázel na pianinu — obě děvčátka, aniž by si to vzájemně svěřily, počaly sny, ktere rázem sebraly sklepníku Tomovi zlehynka přisunovat Pavlovi. . .

Doktor Šatler a dvě Angličanky procházely se v piniové aleji uprostřed zahrady. Doktor Šatler nevěnoval mladým, krásně rostlým Angličankám pražádné pozornosti, jeho zraky jen chvílemi delikatně zalétaly k oknu kde zněla hudba a odkud se dívala paní Bresciová s černou elsaskou vázankou na řídnoucích, stříbrnými nitkami již prokvetlých vlasech.

Paní s povzdechem sledovala jeho ladné pohyby, jak byl statný, silný, zdravím čišící . . .

Rus Zuev, osamělý až u valu pobřeží, se díval na západ slunce, které se sklánělo a ztrácelo za francouzskými hranicemi. Vzpomínal na podivínského abbea a náhle se mu oči zalily vzpomínkou na jeho vlastní domovinu, z které přicházely teď po bitvě u Mukdenu Jobovy zprávy.

Rozeštkal se a nemohl pro ten večer přijíti k společné tabuli.

Ku břehu dorážel zase houkavou ukolébavkou stejnoměrný tlukot věčného srdce moře — —

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

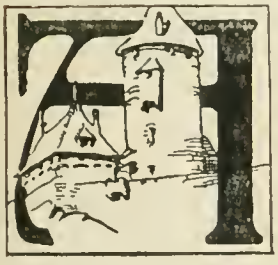

čeho se bojíš?« zasyčel Vojta.

»Jak pak odejdu? . . . jak pak se vrátím, aby mě nikdo neviděl? A komu řeknu o ty ryby? Dopadnou-li mě, jako že jistě dopadnou, bude zle s námi všemi, s tebou nejhůř . . . Já tě neprozradím, ale Zlivští nepomlčí . . .«

»Ty babo jedna! Otevři uši a poslouchej. Což pak neřekla selka, že potřebuje nový košík a že si ho už zamluvila ve Zlivi u Pavlíčka košíkáře? Pro ten koš půjdeš, pěkně za bílého dne, aby tě všichni viděli, a pytel si vezmeš s sebou. Pavlíčkovi řekneš, že tě posílám já, a, aby ti dal tři kluky do pytle a s pytlem do koše. Pavlíček patří ku partě, on už ví a dá ti kluky. Ty se potom sebereš a dáš se na Blata, kde mě najdeš. O ryby se potom postarám já Tak mi teď řekni, čeho se bojíš?«

»Ale, kde pak má Pavlíček ty ryby?«

»Co je ti do toho, kde je má! Nu, ale, abys věděl, povím ti to. Ve Zlivi u Bulků mají rybníček v sadě zrovna jako zde u vás a ten rybníček mají jako sádky, v tom ty nalovené ryby drží. Pavlíček tu partu vede, starý na polo hluchý Mikulášek je nad těmi sádkami baštýřem, je v podruží u Bulků a může si vyjít do sadu, kdykoli se mu zachce; nikdo v tom nic divného nevidí. Bulka sám je té party sádeckým, ale neví o tom; jaktěživo mu ani ve snách nenapadlo, že by v jeho rybníčku

byli kapři. Ještě k tomu Pavlíček, který má domek a zahrádku, má v této velkou kaď do zemi zahrabanou a ve dne prkny a drnem přikrytou, a v té kádi má vždycky něco ryb pohotově, kdyby zrovna přišla poptávka. Z té ti je vyloví a v noci si je potom zase doplní ze sádek u Bulků. Teď tomu přece rozumíš, či ještě ne?«

Václav váhal odpovědětí: cítil, že se nevymkne z vykonání toho, co od něho žádal Vojta, ale strachu z přímého účastenství na jeho konání ani tato slova jej nezbavila. Bylo po prvé, že k tomuto účastenství se slyšel pobádána; do této chvíle pouze věděl o hříbkových činech a hrubě ani neuvažoval, příčí-li se tyto zákonu, ale spoluvinníkem jeho nebyl; nyní rázem pochopil, že páše do čehosi nedovoleného, nebezpečného. Projelo mu mozkem, že neodvratně a střemhlav se pořítí do hrůzné, černé propasti, jejíhož dna neviděl.

Oči Vojtovy tkvěly na něm s nevýslovným výrazem. Cítil, že není pomoci, že musí uposlechnouti, byť i životem poslušenství zaplatil.

»Nu?« vece Vojta.

»Já půjdu . . já půjdu,« blábolil ubohý hoch, »já . . . jenom nevím, kterak . . . to . . . ustrojit . . kterak se matce . . nabídnout, že jí dojdu pro ten koš. Přece víš, že . . . takové dochůzky . . . nejsou pro mne. Já mám jiné věci na práci. Matka pošle děvečku nebo . . . hůdě (malé služebné děvče). Mně by se jen smáli . . .«

»To jsou samé hloupé řeči, ty babo, ty bačkoro!« vpadl mu do řeči Vojta; »na ty mě nechytneš, ty! Já vím, proč chci, abys šel ty a ty půjdeš!«

A zase na něm utkvěly oči Vojtovy s oným hrozným výrazem, jemuž síly jeho nestačily čeliti. Viděl tyto zlověstné oči, které mu připadaly jako dvojice příšerně ze tmy svítících rozžhavených koulí. Klopil své vlastní zraky, ale nebylo možno je odvrátit; i kdyby je byl zamhouřil — zavřel, byl by cítil upřený na sebe pohled, před nímž byl málomocný, který se mu do mozku vbodal. Pot mu vystoupil na čelo, bylo mu, že tlukot srdce se zastavil.

V tom se vzpřímila Apolena, všecek její obličej se vynořil zase ze tmy.

»Poslouchej, Vojto,« ozvala se, kladouc ruku na rameno hříbkovo, »já ti něco povím. Vidíš přece, že tenhle je škemra nimravý, jemuž každý vidí na nose, co má v myšlenkách. Vyvede ti něco hloupého, s to máš přece rozum. Nech ho! já ti pro ty ryby dojdu sama.«

»A proč bys ty pro ně chodila?« odtušil vzdorně Vojta; »on musí jít.«

»Já ti to vyřídím líp . . .«

»Ale já chci, aby on šel. On musí odvyknout strachu, zonačit trochu, aby z něho bylo něco jiného, než nemotorné ucho.«

»Ale já tě prosím, Vojto, abys ho nechal. Slyšíš, já tě prosím! Udělej mi to k vůli, nebudeš litovat.«

Vojta se dal do smíchu.

»Tys na mou duši holka,« pravil, »jaké člověk musí pohledat. Když tedy prosíš, udělám ti to k vůli a půjdeš ty. Jsem jist, že to dobře vyřídíš.«

Usmál se na ni ještě jednou s výrazem úplně změněným, z něhož vyzírala spokojená hrdost, a třepl jí důvěrně pravicí na plece.

Dívka se usmála také; líčka vzplanula nachem, zalesknul se úběl zoubků a z očí vyšlehl pohled plný nadšení a horoucích díků.

»Z tebe nebude do smrti než sedlák,« Vojta se obrátil na Václava; »dřít a lopotit se budeš za pluhem až do smrti, protože nemáš kuráže, co by se za nehet vešlo. Tvá sestra je jinaká, pardyje! — škoda, že není chlapcem! Máš tu otročinu v krvi, nikdo ti ji nevyžene. Já zase jsem člověk volný, který si nedá poroučet, a budu dělat do své smrti, co se mi bude líbit, jen až tu vojnu setřesu, ale ta mě vycvičí. Jdi teď chrnět, aby tě ta tvá dřina neumořila zítra.«

Rozešli se. Václav se vrátil do konirny cestou, kterou byl přišel, Vojta pokývnuv hlavou Apoleně, usmál se na ni spokojeně a zmizel v houštině jako duch; Apolena postála chvilku, dívajíc se za ním. Viděla jej ještě na okamžik, an, vynořiv se ze stínů, přehoupl se přes hradbu sadu. Světlo měsíce polilo dívku zvláštním kouzlem, postříbřilo její pěkný obličej, pozadovádělo si v prsténcích černých vlasů, zbavených pouta šátku a spadajících v rozkošném nepořádku na čílko i skráně, na ramena i na režnou košilku, sbíhalo po barevné sukýnce až k bosým bílým nožkám, stahovalo její pružný, ztepilý život, tak že postava se zdála ještě štíhlejší a vyšší než bez tak ve skutečnosti byla . . .

Plul tiše po nebes modré báni šedý mráček, pohltil skvělou desku měsíce, překazil bujnou hru jeho rozdováděných paprsků, vrhl temný stín na bíle omítěné zdi, na střechy stavení, na sad, palouk i hladinu rybníčku . . .

Dívka se obrátila a odběhla do své komůrky.

VI.

Asi pět dní po právě vylíčene noční schůzi v sadě Potužákově kráčela z rána Apolena, přicházejíc od Pašic, po úzké hrázi, jež dělí rybník Zlivský čili, jak mu ve Zlivi říkají, Horný od Bezdrevi, pod samou Zliví. Ač slunko se na ni nesmálo — v noci pršelo a bouřilo a po nebi dosud uháněly trhané, vlnité šedé mraky — ač oděna byla ve všední slátaninu, která, Bohu budiž žalováno! počínala nahražovati vkusný lidový kroj Blatských žen a dívek, přece každý, kdo ji potkal, musel do-

znat, že i bez pestrých výšivek na zástěře, bez kvítkovaného živůtku, bez bělostných rukávů, bez zvláštního úboru hlavinky, pod jednoduchým červeně a černě kostkovaným šátkem, uvázaným pod bradou, byla neobyčejně hezké a švarné děvče. Nebylo člověka, ani mladého ani starého, jemuž příznivý osud s ní potkati se dal, aby se za ní nebyl ohlédl. Avšak její zrak, tu v před ubíhající, onde k zemi se upírající, jedva o koho zavadily; šinula se zajisté v před spěšnými kroky, pohroužená ve své myšlenky, nevšímajíc si ani Zlivského rybníku, jehož hladina, silným větrem zmítaná a rozvlněná, vroubená širokou stuhou zeleného, neustále se pohybujícího a ševelícího rákosí, se rozbíhala v levo od ní, k severu, ani v pravo Bezdrevi, která jen úzkým hrdlem svým omývá jižní svah hráze, načež se rozstoupá, rozšiřuje v ohromnou šedou rozlitinu, ubíhající k jihu do nedozírných, mlhavých dálav, lemována k západu klikatě sbíhající hrází, nízkým vrbím porostlou, za níž se rozkládají močály rákosím a sítím porostlé, za těmito zelené louky, obilní lány a nízké borové remisy, v celku na první pohled jednotvárný, rovný kraj, ale přece, bliže-li přihlédneš, plný barev a zvláštního půvabu; k východní straně ční, téměř z vod vystupujíc, řada domku Zlivských, v pozadí nízká pahorkatina, dále ostrov, zvaný Králičí vršek, jenž brání dalšímu rozhledu k Hluboké, pak pruhy černých, omšených lesů, jež v dáli splývají s obzorem . . .

Než, toho všeho, jak už praveno, Apolena sobě nevšímala; neviděla hloučky divokých kachen, plujících po Zlivském rybníku, ani lysek, ani dvojici skvostných roháčů, potápějících se, lovících drobné rybky, nesledovala očima bílých racků, kroužících nad vodami Bezdrevi, hlučně povykujících, ni přemetů nádherně se vznášejících čejek. Přešla hráz i můstek přes potok, vylévající se kalným proudem ze Zlivského rybníka, zahnula v pravo, přeběhla železniční trať, vedoucí podle samé Bezdrevi a zahýbala už do vsi, když pojednou se potkala s mladým člověkem, oděným v zánovnou uniformu železničních zřízenců.

(Pokračování).

EM. RYT. Z ČENKOVA

U krbu Francie.

Několik českých pohledů a vzpomínek.

(Pokračování.)

V Gif dne 1. srpna 1905.

e volné chvíli přináší madame výstřižky se články časopisů a deníků z celého širého světa a na terase nebo v saloně probíráme se těmi novinářskými květy snesenými ze všech pěti dílů země k nohám Julietty Lamber a čteme je vespolek.

Jak je již tomu dávno, co Juliette Lamber v prvních dobách svého manželství s p. La Messine — napsala onen rozkošný a duchaplný list p. Alphonsu Karrovi do Le Siècle, odpověď na jeho větu: »Není ani jediné mladé a hezké ženy ve Francii, jež by nenosila krinoliny!« To byl její literární début. Jak je již tomu dávno, co madame podala přátelsky ruku velikému Gambettovi, jenž k ohnivému rozmachu síly své měl přece jen zapotřebí také dotyku něžné ruky této nevšední a krásné ženy!

Vedro jest úmorné — a čím jest úpal slunce vražednější, tím plodnější a vynalézavější jest mozek pařížského žurnalisty. Podivu hodný to národ, jehož jméno jest »la presse parisienne«! Kterýsi boulevardní novinář připadl na myšlenku: dotaz učiniti u slavných mužů a žen dnešní Francie a vyžádati si odpověď, která vzpomínka za těch děsných veder nynějších nejvíce blaží. Neobyčejně přirozeně (a mimo to i dokonale poeticky) odpověděla madame Adam vyvolavši krásnou vzpomínku na zimní brillantový den v zasněžené Moskvě za mrazu třiceti stupňů!

* * *

V Gif dne 2. srpna.

Ve velikém saloně v přízemí zámku mezi různými publikacemi o umění ruském, byzanckém a žaponském nalezl jsem pěkný životopis madame od Adolfa Badina. Jaká činnost od roku 1858, kdy Juliette Lamber vydala Myšlénky protiproudhonovské o lásce, ženě a manželství! Pak následoval filosofický pam-

flet Papežství v otázce italské, životopis Garibaldiho dle pramenů nevydaných. Roku 1860. stanula madame na půdě čistě literární knihou Moje vesnice, intimní historií malé pikardské vsi*). (I v této intimní historii všímala si Juliette Lamber již otázek veřejných — byla snad první, jež jala se volati po zřízení laciných vlaků pro dělnictvo »trains de travail«). V knize Le Mandarin líčí rozmarně cestu mladého mandarina Paříží r. 1860. Roku 1862. vyšly z jejího péra Povídky vesničanky, které nejsou než pokračováním knihy: Moje vesnice. Roku 1863. upadla do těžké nemoci a lékaři poslali ji do Cannes. Na cestě z Cannes do Antibes u zálivu Juan, objevila idylický útulek, s úchvatnou vyhlídkou na moře (Brugères), kde zrodila se nejedna kniha. Zejména »Le voyage autour du grand Pin« (Cesta kolem velké jedle), o níž praví Paul de Saint-Victor:

»Každá stránka této pozoruhodné knihy představuje: krajinu, skupinu, vesnickou scénu dle přírody zachycenou. Sloh plyne jako zdroj klidně obrážející předměty svého okolí.« Kniha psána jest ve formě dopisů, v nichž madame ode dávna až do nynějška jest mistryní. Dopis a korespondence — toť její zbraň, její sonda, její lék, její útěcha a její síla.

Roku 1868. vydala svazek: V Alpách, a hned na to Vychování Laury, filosofický román, v němž přese všechny theoretické diskuse neupadá autorka do pedantické těžkopádnosti. Kniha pro ženy myslící a cítící právě tak jako kniha další r. 1870. vydaná: Saine et Sauve, podávající historii ženy světácké, jež láskou jest přivedena opět ke krbu a k životu skromnému a užitečnému. Pád Francie r. 1870. inspiroval Victora Huga ke svazku »Děsný rok«. Madame Adam podala z dob obležení patrioticky výmluvný, tak bolestně prožitý Deník Paříženky (původně jen pro dceru určený). Pak přišly svazky: Pohanka, Jean a Pascal, Vlast uherská, Vlast portugalská, Básníci řečtí a j. v.

Byla doba, kdy celá Francie žila v saloně madame Adam a kdy celá generace literární, jež tvoří dnes slávu Akademie, vystoupila v její Nouvelle Revue — ty doby přešly . . . Nastala doba zklamání, resignace, doba méně rušná, ale stále naplněná prací. Zátiší, ano — ale nikoliv oddech nečinnosti. Dnes hovoří celá Francie o memoirech paní Adamové, a její dvou knihách: »Moje první zbraně politické a literární« a »Moje city a naše myšlenky před r. 1870«. Kdo přečte tyto knihy, pochopí, co může značiti ve Francii znamenitá žena.

. . .

V Gif, 3. srpna.

Po celodenní práci sestupuje madame do zahrady, zalévá květiny a hovoří chvilku s moudrými hafany ze dvora. Na cestě terasy, vždy tak pečlivě upravené, sebere každý svátý suchý list a každý útržek papírku.

— Jsem v té příčině jako Lamartine; ten také míval v nenávisti útržky papírků a listů po zemi roztroušené, ba, někdy i s kočáru sestupoval, aby útržek papíru s cesty sebral.«

Denně večer hrajeme domino. Madame jest při hře mistryní causerie.

Včera nám vypravovala rozmarné historky o obou Dumasech. Jak Dumas syn často napomínal svého otce k šetrnosti a otcovské rady mu udílel i trpké výtky jemu činil pro jeho marnotratnost. Dumas (otec) shledal kdysi, že nakladatel zvýšil proti prvotní úmluvě cenu jeho knihy o 25 centimů, což při celém nákladu znamenalo asi 200.000 franků újmy pro autora. Zahájil důrazně spor o těch 200.000 — ale uprostřed procesu objevila se u slavného autora okamžitá potřeba 50.000 franků, (což nebylo u něho případem vzácným, potřebovalť leckdy »okamžitě« deset, patnáct, dvacet tisíc franků) — i nabídl velkomyslně nakladateli svému smír a spokojil se s 50.000 fr. odstupného. — Dovídáme se leccos o Flaubertovi, o honoráři 250 franků za madame Bovary a o necitelnosti nakladatele, když Flaubert upadl v bídu, zatím co nakladatel těžil statisíce z úspěchů paní Bovaryové. Paní Adamová vymohla Flaubertovi u ministerstva úřad bibliothekáře s příjmem ročních několika tisíc. —

Pozdě na večer vycházívám ještě do Gif — měsíc nad lesy svítí jako ohnivý štít, luka vlhká voní a tisícerých cvrčků zpěv zevšad zaznívá jako večerní koncert hmyzu v okolí diskretně uzavřených vil. Madame zná již můj zvyk a svěřuje mi někdy dopisy svoje, aby odeslány byly ještě v noci z nádraží Gifského posledním vlakem. Jest svědomitá v korespondenci a vidím, že nezodpověděný dopis byl by ji zdrojem duševních útrap. Pravý opak ruské povahy. »Rusové někdy i píšou« — pravil mi onehdy známý slavofil — »ale nikdy neodpovídají.« (Dokončení.)

*) Madame Adam (dívčím jménem Juliette Lamber) narodila se ve Verberies, kraj Senlis; prožila první mládí své v Chauny (Aisne), kde otec její byl lékařem.

PAVEL LIST:

Očista.

Novella.

(Pokračování.)

o nechtěl dokázat! Tak daleko nechtěl dospěti! Dal se uchvátit přirozenou zlobou, podrážděn ostny dlouhodobého podezření a skepse sobě vrozené, ale očekával, že snad na konec nalezne Žofku čistou a neposkvrněnou, jak si ji přál miti. A ejhle! List jejího života, na nějž padla nečistá krůpěj jeho podezření, nezbělel, nezazářil před ním, ale zrudl tím intensivněji v jeho očích. Překvapil ho ten případ, nebyl na něj prostě připraven. Očekával sice pláč, doufal však, že jako v jarní přírodě sklene se nad zamračenou oblohou duha míru při hojné vláze a že jasný, mladý den tím vítězněji a tím okázaleji vypluje z mlžin a zazáří novým, nebývalým leskem.

Chtěl takový obrat, přál si ho, úpěl po něm v duchu a zatím — mrak těžký se přihnal a ze srdce nevymizel stesk po bývalé pohodě. Leč, nejen že den více nezasvitl, nýbrž temnota neprostupná vysoko vzdula se nad obzorem jeho příští . . .

Zatlačil mnohou slzu ve své stísněnosti a vyčkával.

Žofka však nejen že se nevrátila, nýbrž poštvala všecko proti němu a rozvířila prach nenávisti své do všech úhlů světa. Cítil, jak se mu v očích lepí stopy její zloby, jak v uši mu zaléhá její zlá kletba a jak láme všechen soucit v srdci jeho . . .

V takovém stavu nechali ho po dva dny.

Konečně přišel vzkaz od pana tchána, aby přišel odpoledne po úředních hodinách, že by s ním rád promluvil.

Vábilo ho to k Žofce a odpuzovalo. Touha, jež vzdor všemu zneklidnila nitro jeho, lákala ho tam. Byl by rád ženě své vysvětlil své jednání, rád by byl spor nějak uklidil a vyrovnal, ale aby se tak státi mělo přede svědky, to ho zaráželo a chuti mu odnímalo. Beze svědků, zde, doma, dalo by se jistě vše zase napravit, ale pomyslil-li na tribunál rodinný, bylo mu trapno a úzko . . .

Dodal si však mysli a šel v ustanovenou hodinu k svému »stání.«

Dusivá atmosféra zarazila ho již v předsíni. Tlumený, vážný hovor ozýval se z přijímacího pokoje a zvědavé pohledy služek, stojících na prahu otevřené kuchyně, drtily odvahu manželovu.

Vešel všecek zrůměněn, rozcílen, bezmocen . . .

Žofky, po níž pátral zlekaný a dychtivý jeho zrak, tu nebylo. Za to střetl se neklidný pohled jeho s očima pana faráře zdejšího, který rozložil objemné tělo své na čestném místě mezi tchánem a paní tchyní.

Suk pozdravil mlčky, ostýchavě se pokloniv, a stanul prostřed pokoje, čekaje na svůj výslech. Skutečným tribunálem připadala mu ta trojice s oholenou tváří zamračeného kněze uprostřed, jehož pichlavé oči, vklíněné v mělkých důlcích, pevně a tvrdě spočívaly na jeho čele.

Zakašlal. Dusila ho v hrdle nezapuditelná tíseň . . .

První počala paní tchyně. Tonem předhůzky, ostře a jízlivě, jako drobné kamení sypala se její slova v duši Sukovu.

»Nu, to je pěkné! Zdá se, že mne pan zeť už ani neuznává za svou matku, nehledě ani k tomu, že svou mladou, ctnostnou a nevinnou ženu tak brutálně urazil . . . Toho jsem si však nezasloužila, já, kterou jiné panstvo uznává za nejpřednější paní v městě, hm, hm —«. Odmlčela se, lapajíc po dechu a nadýmajíc svá vysoko vyšněrovaná, objemná ňadra.

Podal ji mlčky ruku a vznesl ji ke svým rtům, suchým a chvějícím se.

»Toho jsme se věru s mužem nenadáli —«

»Čeho prosím?« ptal se spěšně, jako by nechápal tu situaci zaražený zeť.

»Vy se ještě ptáte?« ujal se slova tchán. »Což se to snad rozumí samo sebou, že manželé vyženou dobře vychovanou ženu svou jako nějakou služku, kdy se jim právě zlíbí?«

»Celému městu na posměch,« dodala tchyně. »Ten skandál, fi, ten skandál! A tím vším úplně jste vinen jen vy, zeti, Žofička je úplně nevinna.«

»Čeho jsem se dočkati musil!« zalomil rukama pan správce, obraceje oči k jeho důstojnosti, jako by jej vyzýval, aby potvrdil oprávněný jeho vzdech.

»Nechte si přece vysvětlit, jak to vzniklo —«

»Víme všecko,« vpadla rozohněná tchyně adjunktovi do řeči, »vyhnal jste Žofinku z domu jako školačku, k vůli, k vůli svému vrtochu! Nedala jsem vám dceru proto, abyste s ní hrubě nakládal! Ubožák! Je k nepoznání za ty dva dny! Ovšem to hlavní ani nám

nečekla, že jste jí bil, že jste na ni ruku vložil! To jsem se dověděla ve městě.«

»Tak, tedy i tak přísně — nu vida!« poznamenal farář, nespouštěje s ubohého zetě oka.

»Dovolte, důstojný pane —«

»Kdybyste ji viděl,« vpadla tchyně utnuvši obhajovací řeč zeťovu, »splakal byste nad ní. Ona však ani vidět vás nemůže, jak je jí toho líto.«

»Dovolte —«

»Nic dovolte, vy jste zkrátka hrubý člověk a toho jsme si od vás nezasloužili.«

Adjunkt seznal, že je tu všecka diskusse marna, chtěl by se jen přesvědčit, jak Žofka sama o něm dnes soudí. A dodav si zmužilosti žádal hlasitě, chtěje přemluvit vádu rozhorlené paní tchyně:

»Zavolejte, prosím vás Žofku. Optám se jí tady přede svědky, jakého je ona smýšlení o mně.«

»Dobrá, přivedu ji, uvidíme, co vám řekne!«

Odešla, odnášejíc zlobu svou v objemných svých prsou.

Adjunkt setřel si pot s čela. Když pak i otec odešel podívat se za ženskými, povstal slavnostně pan farář a oslovil mladého manžela vyčítavě:

»Pane adjunkte, chci vám jen tolik říci, že jste se těžce provinil. Nebyl jsem sice svědkem scény, kterou jste vyvolal ve své domácnosti, kterou by vám každý jiný záviděl, ale pokud jsem doslechl, bylo toho mnoho pro to nevinné dítě. Za ctnost její ručím vám sám . . .«

Překvapeně zahleděl se Suk na kněze, popošel blíže a uchopiv ruku jeho, mocně ji stiskl.

»Dal bych za to nevím co, kdyby to byla pravda. Mám ji tak rád! — Snad jsem chybil, snad jsem byl prudký, ale na mém místě jiný byl by totéž učinil.«

»Máte-li tedy svou ženu rád, jak pravíte, zajisté rád se podrobíte vůli rodičů a odprosíte uraženou! Že jste jednal prudce, nepředloženě, sám uznáváte.«

»Vzplanul jsem, pravda, překypěl, — nu, uvidíme! Ale, co myslíte, důstojnosti, ocení ona moji povolnost a je-li nevinna, vynasnaží se, aby tím více byla nyní dbalá povinností svých? —«

Nedostalo se mu však odpovědi. Dvéře se rozlétly — tchyně objevila se v nich znova. Za ní Žofka, zaražená, sklíčená . . .

»Tady je oběť vaší brutality!«

»Oběť mé brutality?« opáčil trpce Suk.

Žofka usedavě plakala a s těží udržovala se na nohou.

Kněz sundal sklo a otíral si oči, odvraceje se od smutného obrazu, který se objevil jeho překvapenému zraku.

Ne muž choti své, ale ona jemu podala ruku první na usmířenou a když ovinul adjunkt druhou ruku kol pasu jejího, sklonila hlavu na jeho prsa a štkala usedavě.

»Odpusť, odpusť!« šeptala její ústa.

Hleděl vzrušen na svou mladou ženu, prosící a vida její shroucenou postavu, všecku se chvějící, přitiskl se blíže k ní a řekl hlasitě:

»Zapomeň tedy na vše, co se stalo a buď zas mou milovanou Žofkou, chceš?«

Paní tchyně, farář, všichni opustili mlčky přijímací pokoj.

Zvolna uklidňovala se mladá, usmířená choť. Znenáhla vracel se život a hravý jas v měkké linie jejích tváří, nakynulých, jemných a hebkých, jako když z jara po hojném přívalu zatřpytí se samet oživené trávy, zvláštním, rozjasněným leskem. Záletný, žádostivý úsměv pohrál důlky její okrouhlé bradky . . . Sukovi zdálo se, že chová opět ve své náruči nevěstu svou. A jakoby i Žofii vzpomínka na šťastnější tu dobu ucházení ženichova hlavou prokmitla, ozvala se lichotná touha jejího srdce těmito slovy:

»Chci, abys tady dnes zůstal, u nás jako ženich můj. Zítra teprv odvedeš si mne k nám — souhlasíš . . . Zůstaneš? . . . Zůstaň . . .«

A sotva že spustila noc třásně svých podzimních mlh nad domem, oživeným příchodem těch nových lidí, a paní tchyně, unavená a dojatá událostmi dnešního dne počala klímati ve své lenošce po zažité večeři, zdvihla se Žofka s lampou a odcházíc nahoru do své bývalé dívčí ložnice, šeptala svému muži, sedícímu vedle tchána a pokuřujícímu:

»Musíš přijít dnes brzo za mnou, brzo, brzičko!«

Suk usmál se jednou zas osvěžen, rozjařen a spěchal, aby dokouřil svůj doutník . . .

»Rozmary, rozmary,« pobručoval si starý pan správce, zůstaven sám sobě. »Bůh ví, po kom se to děvče tak zvedlo!« . . .

(Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů

VI. V ŽIDOVSKÉM MĚSTĚ.

Tuším, že to bylo roku 1884, kdy časopis »Pokrok« vyvolal v celé Praze značné vzrušení. Objevila se tam lokálka, oznamující, že mezi domem »zemského židovstva« a novým templem je doposud napjat drát, jenž kdysi, za dob, kdy obyvatelé pražského Ghetta byli ve svobodě obmezováni, ohraničoval celé židovské město. Na zapomenutý drát šla se snad tenkrát celá Praha podívat. A drát tam skutečně byl . . a brzy na to zmizel. Ještě jednou hrnulo se obyvatelstvo pražské do Ghetta. Bylo to v listopadu roku 1896, kdy začaly se bourati první židovské domy. Tenkráte se na Matičku vybíralo, a nikdo jistě nelitoval, že nepatrný poplatek zaplatil.

Byla to vzácná podívaná. Střechy a částečně již zdi byly strženy a vnitřky domů byly obnaženy. Se svíčkou v ruce vstupovali jsme do katakomb židovských domků, z nichž mnohý míval tolik majitelů, kolik oken. Průvodčí, výborný znatel labyrintu židovského města, uvedl nás tenkrát do proslaveného kdysi Trýčova hotelu v ulici Kostečné. Bývalo to světoznámé útočiště židů z celého světa. Žid, jenž přijel do Prahy, musil míti zvláštní povolení, chtěl-li se zdržovati mimo Ghetto. Kuchyně hotelu mívala slavnou pověst . . . podnes se vypravuje, že si tam ještě císař a král Ferdinand posílával v pátek pro ryby. Nejbohatší židé ze všech končin světa sem zajížděli a proto tu také mívali malou synagogu. Bývala tu pro ně také rituální strava, a k vůli tomu ještě v novějších dobách zajížděli sem zámožní židé. Sláva židovského hotelu klesala od toho okamžení, kdy padly závory židovské svobody a kdy žid směl se v celém pražském obvodu volně pohybovati. Proslavenému kdysi hotelu zůstali věrni jen chudí židé, z přespolních jenom Poláci a bezprostředně před sbouráním trochu života sem nadýchl spolek pro podporování židovských studujících Americký krajan náš Korn-Khol, jenž kdysi pěkné novelky a arabesky psával, sedával tu s chudými svými soudruhy a často a často slýchával o tom, jak si sem sám císař Ferdinand pro ryby, nejraději »na černo« upravené posílával.

Průvodce zavedl nás ku starému, nevzhlednému domku v Josefovské třídě, označenému lvíčkem, v němž bydlíval slavný rabbi Löw Ben Bezalel, kterého kdysi sám císař Rudolf II. navštívil a jehož památku zvěčnil Jaroslav Vrchlický ve své veselohře »Rabínská moudrost« V Červené ulici na střeše bývalé pošty židovské viděli jsme besídku, ve které slavívali židé poetickou slavnost »pod zelenou«, podzimní díkůčinění za úrodu.

Nejzajímavější koutek nalezli jsme v nizounkém, špinavém a do ostatních staveb jako zaklíněném domečku. Všechno tu bylo podivné, tajemné a příšerné. Do domku vstupovalo se uzounkým otvorem, jejž zabedňovaly silné, dobře kované dvéře. Dlouhou, tmavou chodbou přišli jsme do jakéhosi korridoru, osvětleného malým zamřížovaným okénkem. Vypadalo to spíše jako žalářní koba, než lidský příbytek. Podél zdi byly kamenné lavičky, stěny holé, vlhké a špinavé. V rohu byly vyšlapané kamenné schody. Byly točité a tak uzounké, že po nich mohl stoupati jenom jeden člověk. Kráčeli jsme kamsi do podzemí, do hloubky, do tajůplného sklepení. Vzduch byl prosáklý plesnivinou a po stěnách schodiště perlily se kapičky vody. Stanuli jsme konečně na pevné půdě. Ještě krok a byli by-

chom se octli ve vodě. To byla židovská rituelní lázeň pro ženy a dívky, hebrejsky »tuk« zvaná. Přísně bylo stanoveno, že každá pravověrná židovka musí se před svou svatbou v lázni vykoupat... krásná i ošklivá, bohatá i chudá. Tisíce nevěst putovalo k nepatrnému baráčku, na korridoru se snoubenka obnažila a po uzounkých schodech sama kráčela ke studánce s ledově studenou vodou, ve které se musela vykoupati. Jenom o jedné se vypravuje, že se už nevrátila. Přijela v podvečer v ekypáži a se dvěma staršími ženami stanula na korridoru. Byla mladinká a byla krásná jako Esther. Když se svlékla, zahaloval cudnou její krásu bohatý, jako turmalín černý vlas, v němž jako svatojanské mušky velké diamanty svítily. Byla prý zamlklá tato židovská nevěsta, bílá jako lilie a smutná jako vrba nad rovem. Matrony posadily se na kamenné lavičky a nevěsta, jež druhého dne měla býti zahalena závojem, na dvě krytá sedadla v chrámě posazena a pod hedvábná nebesa postavena, stoupala pomalu po točitých schodech ke studánce. Dlouho, dlouho se nevracela, matrony přistoupily blíže, volaly ji, a když se jim neozývala, jedna dolů sestoupila a nevěstu ve studánce mrtvou našla. Pod kterým asi kamenem, zdobeným figurkou s růžičkou, dříme svůj věčný sen na starém židovském hřbitově?

Bouralo se o překot, motyky zvonily a nedbaly protestů, přimlouvajících se za zachování krásné prelatury v Mikulášském klášteře, těsně k ruskému kostelu přimknuté. Pražany až u srdce píchlo, když procházeli se po ruině a tu a tam ještě zbytky bělostných štuk a mistrovských maleb zahlédli. Kus svojí historie jsme tu tenkráte pochovávali. Z kláštera udělána kasárna, pak si tu umění vyhledalo svůj stánek — bývalo tu první pražské divadlo, tak zv. Švestkovo... a jak asi bylo těm Pražankám, když sem po dlouhých letech zabloudily a na proslavený kdysi Čejkův taneční salon si vzpomněly?

Co zůstane z bývalého Ghetta? Židovská radnice v Rabínské ulici, jež bude zachována ani ne tak pro svou architektonickou cenu, jako spíš proto, že tvoří zajímavý, svého druhu jediný staropražský koutek. Židé mívali svou samosprávu a zdá se dokonce, že na svojí radnici česky úřadovali. Nasvědčuje tomu nedávno v místodržitelském archivu objevená listina z roku 1608, ve které se českým jazykem starším židovského města, zvaným parnesové, oznamuje volba starosty a připomíná, že ke slavné instalaci jeho přijde i pan purkrabí. Málokomu je asi známo, že v radnici je dokonce malá synagoga, zvaná »dvorní«, ve které se židé po úradách modlívali. Proti radnici stojí staronová synagoga, kterou, jak stará pověst vypravuje, andělé z Jerusalema do Prahy přenesli.

Zůstane ovšem zachována i pohádka pražského Ghetta, starý židovský hřbitov pražský, nejstarší to jejich pohřebiště. Stihla pražské židy zvláštní kletba... živí se vystěhovali do vzdušných čtvrtí, mrtví zůstanou v Ghettu, a útulek jejich pro věčné časy zůstane zabezpečen a bude chráněn před zhoubou. Krásně tesaná tumba kryje prach Jehudy Ben Benzalela Löwa, a třicet kamenů tulí se k nádherné hrobce, třicet věrných kolem svého slavného učitele. Na jaře zelená se tu celý bezový les a na nádherné kamenné tumby a sarkofágy sama příroda

klade něžná kvítka. Pochovávalo se tu až do císaře Josefa II., kdy zapovězeno bylo ve městě pohřbívati. Pověst vypravuje, že tu k poslednímu spánku uložen rabbi Porghes, jenž tak byl nešťasten, že kosti jeho mají jinde spočinouti, že skonal dříve, než zákaz vešel v moc práva a mohl tudíž býti pohřben na starém, slavném židovském »Beth Chaim«, což dům života znamená. Staré legendy, starší než náhrobní kameny, jež v šeru vypadají jako zadumaní patriarchové, vykvetly tu na této půdě, bezpočtukrátc hroby přeplněné, a kdo ví, zda by byly nezahynuly i s těmi kameny, i s tou celou kamennou pohádkou, která tu zůstala, když město, v němž na konec jen chudina bydlívala, bouráno. Na staré půdě byla by vznikla čtvrť moderní, město bohatých, kdyby se byli nenašli lidé, kteří rozuměli mluvě kamenů, mrtvým pohádkám . . .

Zapomenutý drát, jenž připomínal, že bývaly

časy, kdy žid nesměl ze svého obvodu vykročiti, byl a zůstal symbolem zvláštní této pražské čtvrti. Už dávno a dávno nebylo tu závor, a přece jen slušný člověk takřka se ostýchal za bílého dne vstoupit do křivolakých, uzounkých uliček páté čtvrti pražské. Hrůza pojímala diváky, když poprvé vstoupili do nádvoří liliputánských domečků, z nichž stěhovala se chudina ve chvíli, kdy jí bourány střechy nad hlavou. Zdráhali jsme se tomu uvěřiti, že v těchto vlhkých, tmavých a nezdravých brlozích mohli bydleti lidé, že tu mohli dýchat žít, pracovat. V malých kumbálcích bydlívalo několik rodin, a na podlahách viděli jsme ještě čáry křídou, jimiž nájemníci ohraničovali svůj koutek, svou domácnost.

Divné, zvláštní město to bylo. Kam bychom přišli, kdybychom měli zavaditi o jeho pohnutou historii? Často a často krev tu tekla, a v dobách náboženské nesnášelivosti odehrálo se tu mnoho krutých, hrozných scén. Co tu bylo pláče a zoufalství, když za Marie Terezie musili všichni Židé z Prahy, poněvadž uvaleno na ně podezření, že drželi s Prusem. A proto se nám zdálo, že tu nebyly nadarmo ty tajné chodbičky, zastrčené kumbálky s ukrytým východem, uzounké domovní vchody a u nich železem pobité dvéře. Vedle chudáků bydleli lidé bohatí — v ruinách přišli jsme často na sály, jež přepínalo gotické žebro, naproti viděli jsme renaissanční štít a arkýř. Kdož ví, zda tu právě nesídlíval židovský finanční velmož, jenž českým králům pomáhal ve finanční tísni. Hle . . . tam do toho domu chodívali jsme pro pašované doutníky s fialovou hedvábnou nitkou . . .

Ghetto bývalo útulkem chudiny a zhýralců. Nahoře chudas s ustaranou hlavou uléhal, pod ním za červenými záclonami harfa břinkala a naličené krasavice v bizarních cárech oblečené svoje úsměvy prodávaly. Uličky, jimž ve dne každý se vyhýbal, v noci ožívaly a barevné svítilny nad domovními dveřmi z daleka hlásaly, že za těmi malými okénky, jichž závěsy občas ženská ruka odhrnovala, lze na všechno zapomenout, všeho dosíci a vše ztratit. V každém takřka domě byla přísná živnost, brloh, jenž lákal zpěvem, hudbou, divokou nevázanou náladou a věncem ztracených dívčích bytostí.

Byla to pražská stoka, sběrač neřestí, eldorádo zpustlých individuí. Vše, co kde bylo ukradeno a uloupeno, zmizelo a zapadlo ve vetešnických krámech. — Komu v Praze, v širokých, vzdušných ulicích nebylo volno a bezpečno, tomu stalo se židovské město vítaným a spolehlivým asylem. Do zdejších hospůdek, kavárniček, vináren a hromadných nocleháren konávala policie a detektivové

svoje výpravy na jisto . . . Zde vždycky někoho našli, zde pokaždé dobře pochodili. Pražané už takřka ani podle pověsti neznají lokálů, jež mívaly ve světě zhýralců proslavenou pověst. Osm, deset místností bývalo řadou za sebou, v posledním, kde bývalo piano, se tančilo, v prvním hrával slepec na harmoniku, v prostředním odkvetlá kráska neb stará baba na harfu — a všude bývalo plno, nabito, že polovice přítomných neměla se kam posadit. To bývaly asyly nejstrašnějšího druhu. Služky bez zaměstnání, švadlenky, fabričky, prodavačky vcházely sem bez ostychu, bez uzardění, za nějakou chvíli dva odešli a nikdo toho nepozoroval, nikdo si toho nevšímal. Proto sem přišli, k vůli tomu zde hodiny prožili . . . zde se nikdo nemusel ostýchat — zde měla svoje sídlo rozkoš a vášeň, sem se chodilo teprve tehdy, když už zápas v duši byl dobojován, svědomí ztraceno, duše ubita a hlava zmámena . . . Jednou za čas zavládlo zde zděšení. Policie obsadila všechny vchody, všechna okna . . . a za pět minut zůstalo v lokále pouze několik lidí. Byla to tak zvaná »generální prohlídka« a všechno putovalo na policii. Harfa umlkla . . . piano dobřinkalo . . . harmonika dokvílela . . . nebylo tu nikoho, koho by muzikanti bavili, kdo by platil . . . Za chvíli vplížily se do lokálu dvě, tři ženštiny. Unikly bystrému oku policistovu . . . Zevnějšek jejich býval někdy hrozný . . . však by leckdo neuvěřil, že je možno schovati se tam, kam se nerozpakovaly vlézti, jen aby unikly cestě na policii, odtud k soudu — a na konec postrku do své domovské obce . . .

Assanace vyčistila vzduch . . . chudina jako pýří z pampelišky rozvanuta do všech dílů veleměsta, svítilny s barevnými skličky uhasly a harfa zaplakala nad zkázou židovského Babylonu. Ze starého Ghetta zůstane jen několik ostrůvků — nový Josefov povstává z ruin brlohů a doupat. Tam, kde epidemie mívaly svoje pařeniště, povstala elegantní třída, vysoké nábřeží uzavře břeh a na místo drátu ovine staré židovské město pražská okružní třída. —

Tacitus.

⊙ **Nakladatelské družstvo Máje**, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze, koná výroční valnou hromadu v sobotu, 25. listopadu 1905. o 5. hodině odpolední v místnosti Obchod. a živnost. komory na Josefském nám. v Praze.

Pořad jednání: 1. Výroční zprávy. 2. Zprávy o revisích. 3. Návrhy na rozdělení zisku. 4. Návrh výboru na rozšíření počtu závodních podílů. 5. Volby. 6. Volné návrhy.

Nedostaví-li se náležitý počet členů v ustanovenou hodinu, koná se druhá valná hromada s týmž programem o hodinu později, a to bez ohledu na počet přítomných. Správní výbor Nakladatelského družstva Máje, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze. Václav Štech, předseda. JUDr. R. J. Kronbauer, zapisovatel.

⁂ **Cyklus Kruhu českých spisovatelů**, pořádaný opět na scéně smíchovského divadla, zahájen byl minulou středu čtyřaktovým dramatem »Matka« od Lothara Suchého. Kruh, jenž lonský cyklus zahajoval silným dramatem Hilbertovým (»Pěst«), projevil práci autorově touto pozorností jakési uznání. Je nesporno, že drama poctu tuto plnou měrou zasluhuje, třeba neušla premiera mnohým výtkám kritiky a ovšem i obecenstva. Lothar Suchý buduje svoje společenské drama na labilních základech. Kdyby byl psychologický proces proveden sebe účinněji, posluchač nezbaví se námitek, jež mají v sobě ráz protestu. Nastává tu rozpor, který ohrožuje nejlepší snahu autorovu a tudíž i korunovační scény dramatu, jež vyvolaly však i přes tuto kolisi jeviště s hledištěm přece jenom dojem dosti působivý a tu a tam i vzrušující.

Autor má snahu přijíti s něčím novým, zcela originálním. Učinil hrdinkou svého kusu děvče, jež bylo milováno dvěma muži. Jeden z nich zachoval se k ní padoušsky. Nevím, bývá-li zvykem v takových případech vyslovovati lékařsky ortel, že kleslá žena nesmí už nikdy státi se matkou. Hrdince dramatu se to přihodilo. Buďsi. Stává se, že pád ženě potupenou dívku ve sňatek, jenž by jí dal zadostiučinění. Lotharova Karla je však bytost zcela mimořádná. Provdá se, ale ne za muže, kterého milovala a jenž by jí byl vše prominul. Poznáme ji ve chvíli, kdy vrací se ze svatební cesty s manželem, jenž je otcem odmítnutého nápadníka.

Proč to učinila? Z veliké lásky, z ideální shovívavosti k milovanému muži. Nemohla mu zaručiti, že dočká se radostí otcových. Obětovala se tedy. Divák tu pociťuje cosi nepříjemného. Proč právě volila za muže toho, jenž byl otcem toho, k vůli kterému šla až na kraj sebezáporu?

Autor má na to odpověď a ne právě nesympatickou. Chtěla mu býti na blízku, chtěla spolupůsobit při volbě ženy jeho. To, co jsme právě povědělí, nebylo by konečně za vlasy přitaženo . . . Je ovšem velikou zásluhou obratnosti spisovatelovy, že právě tyto nejcitlivější momenty přioděl rouchem pravděpodobnosti.

Ale stalo se něco neočekávaného, co porazilo základní motiv oběti. Není to také právě netragické, že smrtelnou ránu zasadil Karle právě její muž. Vrací se od pacientky, která ho k sobě povolala jako specialistu. (Odborníci pozastavovali se i nad tím, že si gynaekolog myl ruce teprve doma.) Vypravuje o své svěřence, že porodila zdravého hošíka. Pán

kolegové, kteří Karle prorokovali naprostou passivnost v tomto směru, se tedy pořádně zmýlili.

Karla jakoby byla bleskem zasažena. Zahrabala tedy svoje štěstí, marně, zbůhdarma se obětovala. Nic nepomohlo domlouvání a vysvětlování. Je to prý rara avis . . . stane se to jen ve vzácně výjimečném případě.

V Kláře se prostě obrodilo sobectví, které zdánlivě jen dovedla potlačiti. Zabila svoje štěstí, zabila štěstí milovaného muže. Řekli jsme již, že scény, jež nyní následují, mají svou dramatickou vervu, která je vlastně nejvýznačnější předností celého dramatu. Na práci je znatelný vývoj, je tu vidět postup a pokrok, a to, mám za to, je pro autora rozhodující.

Cyklus zahájen byl slavnostním způsobem. Dokumentuje vyprodané divadlo smíchovské jednu věc — žízeň obecenstva po novinkách. Z účinkujících největší pozornost připoutala k sobě pí. Táborská, jež v roli titulní měla skutečný, pravý úspěch; soudě podle nálady ve hledišti, uspokojili svou hrou pp. Vojta, Jiřikovský a Táborský.

M . . . n.

— **Z Národního divadla** Loňského roku povšiml jsem si náhodou, že v Liboci hraje společnost páně Faltysova Štolbovu výbornou veselohru »Vodní družstvo«. Nedlouho před tím dostaly se mně do rukou v rukopisu paměti ředitele společnosti Faltyse a poněvadž dočetl jsem se v nich lecčehos zajímavého, napadlo mi, podívat se na hereckého veterána a povšimnouti si při tom jeho kočovného ensemblu. Herci tvoří velice slušný soubor a veselohru provedli s bouřlivým úspěchem Byl to zejména představitel inženýra Cirkla; pan Faltys junior, jenž hlavní příznak veseloherní figury, kataraktální její výřečnost, přivedl svým hbitým mluvidlem k plné platnosti. Když pak se objevilo v bulletinech oznámení, že pan Faltys vystoupí na scéně Národního divadla ve Štechově veselohře »Třetí zvonění« v roli dr. Hudce, kterou kdysi p. Jakub Seifert hrával a ve které loni pohostinsku vystoupil také p. Fencl, těšil jsem se na debut tento proto, poněvadž už tenkráte v Liboci mně napadlo, že by se měla nadanému a sympatickému herci poskytnout příležitost, aby svoji hereckou způsobilost prokázal representativnějším způsobem,

»Vodní družstvo« a »Třetí zvonění« jsou dnes, jak dokazují statistické záznamy Májových provozovacích práv, nejhranější původní veselohry našeho venkova. Pan Faltys vybral si k pohostinskému vystoupení roli dr. Hudce, kterou řadí ke svým význačnějším výkonům a pomohl tím kusu zároveň na scénu Národního divadla. Měl slušný úspěch. Má mnoho přirozených předností, jež obecenstvu se zamlouvají. Hlas jeho je příjemný, hra jeho dost urovnaná a nenucená. Tu a tam ovšem vystrčí růžky návyky menší scény, ale hrany tyto daly by se hravě a brzo obrousiti. Obecenstvo sledovalo debut páně Faltysův s nejživějším a lichotivým zájmem a dalo po druhém jednání povzbuzujícím potleskem na jevo, že je s výkonem mladého herce úplně spokojeno. *O.* —o—

Cyklus přednášek, které uspořádá spisovatel p. René Henry z Paříže ve Spolku Máji, byl zahájen 12. t. m. za veliké účasti naší inteligence. Předseda Máje, Jaroslav Vrchlický, uvedl milého hostě na podium dvorany hotelu Central a oslovil shromáždění srdečným projevem. Po té pan René Henry počal přednášeti o francouzském kraji a lidu. Duchaplné líčení elegantního conferenciéra bylo provázeno velikým množstvím výborných obrazů, vrhaných na plátno skioptikonem. Úspěch přednášky byl mimořádný.

V pátek 17. t. m. přednáší p. René Henry o vývoji Francie, v pondělí 20. t. m. o Francii přítomnosti a ve středu 22. t. m. jest thematem: Francie a Čechy. Vstupné do každé přednášky je určeno na 1 K za sedadlo, na 30 h za místo k stání. Počíná se vždy o 8. hod. večerní.

— **Zdarma** V 8. čísle poukázali jsme na spolky, které chtějí knihy a časopisy zadarmo. Ale nutno jest upozorniti ještě na jiné způsoby, kterými se osvědčuje u nás láska k literatuře.

Zakládají se nyní na různých místech čítárny. A ty skoro šmahem chtějí časopisy bezplatně. »Sloužíme lidu, šíříme tím vzdělanost — obec je protektorem — čtenářský spolek vykonavatelem — slavná redakce, pošli svůj list — zadarmo!«

Na střelbu o Božím Těle, na lampiony při volbě, na hudbu pro rekruty v rozpočtu je — jenom na časopisy od obce »protektorky« nežádejte peněz.

Redakce, která napsala do programu, že chce sloužiti národu, posílá tedy výtisk listu. Ale brzy dostane od dvou, tří odběratelů dopis, že již více abonovati nebudou, poněvadž byla v obci zařízena čítárna, kde si »milý a oblíbený časopis« mohou přečísti — zdarma!

Ach, dostati knihu, žurnál — zdarma, toť u nás největší rozkoš tolika lidí.

Nedávno dostala administrace jistého časopisu ze spolku dopis, podepsaný několika náčelníky, kterým »z usnesení výboru« bylo žádano, aby tolikáté a tolikáté číslo »váženého časopisu« bylo jim posláno zdarma. Dostali celý ročník od místního redaktora, který také list dostává zdarma, ale schází jedno číslo. Aby mohli ročník odevzdati knihaři, prosí o ně.

Číslo je za 10 krejcarů. Slavný výbor rokoval, usnášel se, podpisoval, na dopis 5 krejcarů, papír a obálku obětoval — aby uspořil desetník, za který by jim byl místní knihkupec číslo opatřil.

Ale mají nyní ročník úplný. Jaká rozkoš: zadarmo!

— **Illustrace** ve feuilletonu dnešního čísla, pokud zobrazují budovy z Židovského města, pocházejí od J. Konůpka. Ostatní nakreslil F. X. Naske.

— **Vladimír Frída**: Preludia. (Nákl. Ed. Leschingera v Praze. Mladistvý poeta, který vystoupil

literárně poprve v II ročníku »Máje« (pod pseud. J. Lotos), hlásí se nyní první knížkou svých básní o pozornost veřejnosti. Jedno mluví již na první pohled v jeho prospěch: přichází s pěknou, vytříbenou formou, jaká bude v knihách liter. debutantů pomalu již vzácností. Zdá se, že nezapřela se tu krev, která jej pojí s velkým mistrem českého verše. V jeho stopách dává Vlad. Frida projíti svému verši nejednou zkouškou ohněm nejen v sonetech, ale i v složitých formách ballat, sestin, rispettů a ritornellů a většinou se zdarem. Verš jeho plyne celkem nenuceně a lehce, a prozrazuje, že mladému poetovi záleželo hlavně na tom, vdechnouti svým slokám hodně nálady a hudby. Půvabně a harmonicky nesou se zejména Vánoce, Den — Žiti a hlavně čisté, hymnické sloky Sappho. Z celé nevelké knížky mluví duše jemná, spíše klidně meditující, než citově vzrušená, tichá a snivá. A vkladati do básně též citovou hloubku naučí mladého poetu život sám. —*a*—

☐ **Třebízského spisy** nastupují novou pout do českých krajů. Pan Topič odhodlal se poslati je v nejlevnějším vydání sešitovém pod krovy, kde hlaholí řeč, pro kterou jen dýchal klecanský kaplan. Myslíme, že tento krok bude míti velký úspěch, a těšíme se z něho již napřed, poněvadž dnes ještě patrněji než kdy jindy cítíme, že všecky naše pokusy zmoci železné hory překážek budou marny, nebudou-li opřeny o ryzí české cítění. A to povzbuzuje V. Beneš Třebízský svými spisy jako málokterý náš autor.

☐ **A. Heverоch: Diagnostika chorob duševních pro lékaře a pro studenty.** Nelze dosud říci, ačkoli česká universita již více než 20 let trvá, že bychom měli dnes už přebytek učebnic. Na lékařské fakultě podnes většina oborů nemá české knihy. Psychiatrie je na tom skoro nejlépe. Vedle hluboce promyšlené knihy Kuffnerovy, jež byla by ozdobou každé velké literatury, přinesla poslední doba tento spis doc. Heverocha. Otevřete knihu a listujete ji, nejsa psychiatrem z povolání — a hle, kniha vás zaujme — přečtete celou kapitolu s neutuchající pozorností. A čtete pak i jiné stati. Jedno je jisto hned — autor je výborný paedagog. Napsati knihu o některém oboru lékařství není velké umění. Vezme se 10 spisů a sestaví se z nich jedenáctý. Ale zvolí-li se methoda k zpracování látky velmi rozptýlené a rozsahově obrovské nová neb aspoň ne všední a zpracuje-li se tak didakticky účinně, jako to dovedl doc. Heverоch, jehož jméno i čtenáři Máje znají z poutavých kapitol populárně lékařských, tak pevnou rukou, tak praktickou obratností, budete potěšeni z nové knihy, třebas nejste sami z řad psychopathologů a budete povděčni autoru za spis v té jistě oprávněné předtuše, že i vám, jste-li lékařem praktickým nebo lékařem spisovatelem, jednou přispěje v rozpacích vědeckých. Neboť za dnešní doby nikoli originalita vědění, ale originalita podání určitého kvanta vědomostí činí knihu upotřebitelnou, potřebnou a naposled nezbytnou. Aby z ní čeští studenti pilně studovali a více znali z důležitého oboru toho nežli předchozí generace lékařské, jimž klinika nemohla tolik poskytnout vědění tehdáž kusého, je přáním referenta, který knihu Heverochovu četl a — mnohé z ní se naučil, ač není právě literárním a lékařsky literárním analfabetou. —*k*.

☐ **Doplněk veršů.** Pod střízlivým a suchým titulem tím nikdo asi nehledal by svěží a půvabnou poesii Svatopluka Čecha. A přece je tomu tak. Doplněk veršů je XIX. svazkem jeho Sebraných spisů a skrývají se v něm větší básně: líbezný Zpěvník Jana Buriana, Kratochvilná historie o ptáku Velikánu Velikánovičí, rozkošná pohádka veršem pro děti O čarovném pavouku vedle řady básní psaných k různým příležitostem, z nichž mnohé vynikají vysokým vzletem a mohutností (Praha, Kostnická duma, Lipany). Je dobře, že Sv. Čech sám se postaral, aby sebrány byly jeho básně v různých časopisech a publikacích rozptýlené, pro jiného — známo, že Sv. Čech užíval mnoho pseudonymů — bylo by to prací přetěžkou. Ale zdá se mi, že sám nepojal ještě všecky své příležitostné verše do tohoto svazku (pohřešuji zde na př. tklivý proslov k jubil. představení Hálkova Závíše z Falkenštejna v Národním divadle), a že snad za doplňkem prvním následovati budou ještě doplňky další. Bylo by možno diskutovati o tom, je-li právě nejšťastnějším nynější uspořádání Sebraných spisů Sv. Čecha, v nichž mizejí knihy samy o sobě význačné a proslavené pod více a méně bezbarvými tituly nových celků, nebo kde jednotlivé práce novější k starším se přidružují, ale nevíme, jaké ohledy působily tu při rozvržení celého plánu a pak, básník je tu jistě suverenní. —*a*—

Ročníku IV. číslo 10. vydáno dne 17. listopadu 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvlaštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskování drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

QUIS

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

LADISLAV QUIS:

U muziky.

Nuž, tak se pustím zas do tance,
dupnu a výsknu si v ráz;
na vzdor té chase vyjící
k svojí se přitulím dívčici,
štíhlý jí obejmu pás.

Hajdy, pryč z kola, vy panáci!
z koutů se dívejte nám:
divě ať rejdovák burací,
hejsa! co v cestě se pokací,
s milou chci v kole být sám.

Hleďte jen, tací jsme bývali,
maso jsme měli a krev!
Na vás ty bouře a přívaly,
jak byste ruče se skrývali,
loutky vy bez mízy, cév.

Pěkně vám sluší ten úšklebek,
umíte ohrnout nos,
ale když pral by vám do lebek —
věru to nemá být pochlebek —
nevykřís jiskry by kdos.

Pěkně jste, hoši, se povedli,
radost z vás plní mi hruď;
hrdostí věru jsem posedlý,
vždyť jste jak ovoce — na jedli.
Bůh s vámi, chasníci, buď!

JIŘÍ OKOŘ:

Nostalgia.

Z lidských dokumentů.

Hraběnka Lona na lovu. Tuhá zima, divoce romantický kout Tater, srázy, polany, nebezpečí. Na rozlehlých polích sněhových mihne se chvílemi šerý, prchající stín — vlk.

Střelci výtečně opatření postupují řetězem a drží se v dohledu. Po boku hraběnky oděné lepým honebním šatem kráčí starý, galantní kníže Palmanzy. Prošlapuje hraběnce ve sněhu šlépěje a nese jí loveckou dvojku, tentokráte nabitou kulkami. Mimo dostřel vynořují se temné postavy honců.

Nad strání v pravo vystupuje skalní výčněl. Drobný mrak sněhu zaprášil hraběnce v tvář. Vzhlédla a tmavé oči její setkaly se s modrými, zbojnickými. Směle patřil na ni shora jonák ne starší dvaceti let v kroji podivně malebném.

Dětva! Princ nebo Roza Šandor! Paní hraběnka nemohla očí odtrhnouti od šohaje na skále. Z dáli splývaly hrubé záhyby jeho

kroje v měkký, odstíněný soulad. Černý vybíjený klobouček seděl mu na tmavých, přilehlých vlasech jako železný šišák, bílý oblouk péra plápolal nad ním ve větru. Rukavec vyšívané kratké košulky poletoval kol nahnědlé pravice, tvrdé jako z kamene, spočívající lehce na valašce do země zabodnuté. Přes kabanici přehozen měl na širokých ramenou červený kožušek lemovaný černým beránkem. Hruď hnědá a jako z bronzu ulitá, obnažená až do pasu klenula se pod krátkou košulkou. Na širokém opasku mihotaly se ligoty z červených a modrých kamenů, za pasem krvavěl šátek. Nohy štíhlé a rovné v šedivých přiléhavých nohavicích, v měkkých kopcích rozkročeny byly v lehkém postoji. Postava ohebná a přímá měla eleganci jedle, k tomu tvář zvětralá, ale jará s ryšavými knírky pod orlím nosem — hoj, jaká to divoká krása, půvabný, omamný květ vyrostlý v pustatině, kdesi až za světem!

Hraběnka Lona byla žena třicetiletá, poněkud povadlé pleti pod očima, jež si tuší zvětšovala. Ale v hubené postavě její dřímala dravčí gracie a mělká rýha kol nedokrevných rtů vdechovala tváři její výraz nepokojné dychtivosti.

Obrátila se nedbale ku svému cavalier suivant a prohodila něco po maďarsku. Kníže vtiskl si monokl do oka a zahleděl se upřeně na jinocha dětvanského. Pokývl hlavou, ukázal svůj umělý, zlatem plombovaný chrup, znovu kývnul přisvědčivě hlavou a slabě mlasknul jako na bujného koně. Pak sklonil se k oušku hraběnčině, řekl jí nějakou neslušnost a ona uhodila ho lehce do tváře. Kníže rozchechtal se koňským řehotem. I tvaři hraběnčinou kmitl neženský, cynický úsměšek, oči se sevřely a zahleděly znovu na Dětvana na skále. Vyňala z náprsní kapsy pouzdro na doutníky, vytáhla mužské speciality a nabídla doutník knížeti. Zapálil jí a oba kouřili. Hraběnka vysýlala kouř nosem. Při tom neodvracela očí svých od lepého Dětvana. —

Když vracela se hraběnka Lona z několikadenních honů v Tatrách na svou pustu v Potisí, provázel ji nově najatý koči, Lešan Járek, Dětvan. Velitelka jeho jmenovala ho čikoš Šandor.

— — — — — — — — — — — — — —

Horké dlouhé dni nad pustou, těžký, navlhlý vzduch, bezútěšné, únavné pohledy do nekonečné roviny, v níž lamou se ostrými uhly na sivém, jednotvarném obzoru primitivní zdvihadla polních studní a napajedel.

Sem tam prokukuje střibrošedé oko drnovky, zazelenalá hlaď slatiny.

Vše je na pustě těžké, při zemi lpící, vše jako ubité, koňskými kopyty udupané. A zem sama, tak zoufale rovna, plochá, ani do sebe nepatrnějších hrbolu se nevyzdvihující, ani do pádolu se neprohlubující. Tak otrocky líně rovná, nehybně zasněná v jednotvárné šedi, zeleni, hnědi, bez rozjásání, bez živosti a plápolu. Jen tam živější barva, kde úklad. Nad bažinou, tůní, mrtvou zatočinou do písčitých břehů rozlité řeky. Pod svěží zelení, hořícím květem číhá lepkavé bahno táhnoucí nohu do bezedna.

Jen jedno je tu živé, jedno lehké, jedno volné. Vítr. Toulá se tu bez překážek, laškuje při zemi, zvedá se do výše nesa sebou stébla a jemný písek. Rád si zavichří po parných dnech v litých bouřích večerních s ohňostrojem blesků ve visutých tmavých suffitách mračen, s přívalem hlučícím jako tisíce rozkroužených bičišť práskajících nad stády neviditelných běhounů. Za tichých pak nocí zadouvá sychravě van jako pozdrav od nedozírných hor . . .

A ještě jedna volnost pobíhá na pustě. Kůň. Po stádech pobíhá tu volně, ni majitel nezná počet svých zvířat a jsou mezi nimi, která za celý život sedla na hřbetě nepocitila. S pěnivými nozdrami, vlečkou ohonu zemi metouce, klusají mladí hřebci, juchajíce bujným mládím a zdravím, krásným, lehkým tepem tančí v graciosních rytmech štíhlé nohy nikdy neokutých klisen.

Na těchto koních prohánělí se pustou čikoši a mezi nimi nejsměleji Šandor Járek. Hnával koně do úpadu, s větrem o závodku, do vysílení, jen jen duši pustit. A to vše, aby zabil nezkrotný smutek ve svém mladém srdci.

Těžko žíti horalovi v nízké zemi, těžko hlavičku, která koupávala se v čistém chladu výšin, nahlížela do jasu mořských ok, ovládala sokolím zrakem a junáckým houkáním šíré dálky i nezměrné hlubiny, těžko horskému krahulíku přivykati plošinám, oko unavujícím a rozvolání dusícím.

Nížino, nížino! Nepříteli ne silný a junácký jako hora, ale úskočný! Plazíš se, ustupuješ, ale zachycuješ se pat, přissáváš se k celému tělu, střebeš jeho krev zvolna, ale stále až do mdloby, do hynutí.

Divný také lid. Těžko s ním zveseliti srdce. Jako křemeny když se sypou tvrdá jejich řeč. Jako jméno i kroj slovácký zaměnil Jarek za doloman, čižmy a kalpak. Smáli se mu, teremtili, dokud jim neuměl odsekávat, aby mu rozuměli. Ale naučil se rychle jejich maďarštině. Jak by ne, když magnatka sama byla mu učitelkou

Žila rozvedena od muže a dětí. A podivně sladká byla její methoda vyučovací. Za každé správně vyslovené slovo maďarské dostal žák polibek, za každou větu objetí. Hoj, jak by neotvírala se jasná hlavička cizí řeči, jak neodezývalo by se v ní laskání ženy!

Hraběnka Lona měla dva žáky, Šandora a Koko. Koko, zelený papoušek uměl půl otče-

náše a tři kletby po maďarsku. I líbat svou paní uměl, dotýkal se černým, ošklivým bodcem jazyka oprýskaných, bledých její rtů.

Ve všem ho Šandor u hraběnky předstihl, zatlačil. Koko klnul, kdykoli se mu soupeř přiblížil.

Kde kdo v panském sídle šohajovi záviděl. A přece bledla valem Šandorova líčka, klonila se bujná jeho hlava níž a níže.

Sám nevěděl cože mu je. Stesk ho pojal mučivý, neukrotitelný. Hraběnka Lona líbajíc jeho oči, říkala, že vysýchají žárem. I povahou byl měnivý jako jarní led. Bývalo mu u srdce do pláče, do slz roztápějících všecku vrozenou svéřepost, všecku bývalou lehkoživotnost. Výkřik kovových jeho prsou lámal se veston puklého zvonu.

Koně své zatáčel vždy k severu, odkud přišel. Rozhledět se mohl po jediném modravém vrcholu v dáli, po jediné lomené čáře sněžného štítu svých milovaných hor. Ale nedopátral se jich nikdy. A neproniknutelná mlha, do které zabodával oči, vkrádala se mu zvolna do duše a ulehala na ni těžce.

Spíjel se ohnivým vínem z hraběcího sklepa a na každé zvolání: Tót nem ember! (Slovák není člověk) popadal se za pasy se zavalitými Kumány. Kladl je z počátku jednoho po druhém na zemi v řádkách jako sekáč klasy. Leckdy vystřikla i krev, když padl na čikoše beťára. A horkokrevný Šandor měl také kříváka stále při ruce. Pokrvavil mnohého a nebýti hraběnky, zle by se mu od úřadů vedlo. Ale hraběnka radovala se, jakého to statného čikoše má a pobádala Šandora, aby se nedal.

Později seslábnul a protivníci pokládali jeho na zemi. Tu sňal s kalpaku bílé péro, spálil je a přestal choditi za pasy. Chořel, necítě ani své choroby.

Sedával za večerů před kovárnou. U kováře Melanpýra bylo stále živo. Sjížděli se tu čikoši z daleka a sedajíce k vínu — kovař byl také šenkýřem — vyprávěli co kde nového a zpívali. Divoké, směšné písně. Když však jim Šandor zapěl:

Ej čo je, čo je po dvuch kovaroch v mestečku,
keď jeden kuje, druhý miluje dzevečku,

neb když zapískal na fujaru, tu otvírali Maďarci oči i uši. A zase tesknici:

Ej hory, hory krepelice,
teskno mňa je prevelice . .

Co byly proti písním slovenským jejich kavčí krákory: Hojď nynčneky, sereteje babája. K smíchu! Jakže to je? Kdo nemá milenky, ať jde do lesa na dříví? Bože, jaký to nesmysl lidé spletou! A ještě tomu dají notu!

Šandor bělel a vysýchal jako doubec u prašné cesty. Hraběnka Lona dostala o svého čikoše strachy. Vyptávalase, ho, co mu schází. Mlčel zarytě. Stýská se mu, babský cit! O živý svět by se k tomu nepřiznal. Raději by se dal na šavlích roznosit!

Hraběnka poslala k němu doktora. Již první návštěva lékaře Rosenbusche účinkovala na Šandora zázračně. Okřál a všecek se rozvesel. A to jen proto, že lékař promluvil s ním slovensky. Kolébka Rosenbuschova stála někde v prešburské stolici.

Jindy zase zvětřil se Šandor slyše na silnici slovenskou píseň:

Kdě si bola Anulienko moja,
něbolo ťa včera večer doma.

Běžel by za drotarem zpěvákem a byl by šel za ním kraj světa, kdyby drotar šel k severu a ne na jih.

Konečně popadla Šandora »psinka«, střídavá zimnice. Rozklepala mu všecky kosti. Šandor se přemáhal, vzdoroval, vlekl se jako stín až ulehl.

Nyní poznala i hraběnka Lona jakou nemocí Šandor strádá a posýlala ho sama domů, do hor. Ale Šandor již nemohl, sotva pletl nohami. Záchvaty zimnice byly dlouhé a vysilující.

Magnátka byla nervů jemných a pohled na člověka těžce nemocného byl jí nesnesitelným. Zaopatřila Šandora vším potřebným a odejela do Švýcar.

Opuštěný tatranský sokolík zavíral zvolna oči unavené dlouhým pozíráním k severu.

Již také poznal, že zmírá, ne zlou zimnicí, ale jinou nemocí, které ani žulové tělo jeho nemohlo odolati, nemocí nemužnou, marnou touhou po návratu. Návratu od plného stolu, z náruče bohaté ženy, do bídy, hladu a sirob mezi drsnými a přece tak milými horami domoviny.

Neměl tam nikoho, ani jediné milované dušičky. Byl sám jako prst a rubal tam dřva v lesích.

A přece byl tam doma, u svých. A pocit ten ho stále přemáhal. Bylo mu jako tuhé kosodřevině vytržené ze skalnaté, lakotné půdy a přesazené do tučné živné prsti, chráněné před větry, ale cizorodé, v niž zvolna uhnívala duše od kořene . . .

JINDŘICH Š. BAAR:

Dva domy.

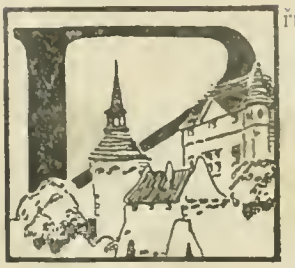

Přijel jsem jednoho dne večer do velikého města. — Četl jsem o něm, že je bohaté a pokrokem proslulé, i těšil jsem se dlouho už na chvíli, kdy do něho vkročím. Jako drobné praménky vystupovali cestující z vozů dlouhého vlaku — na peronu nádražní budovy — u zřízence prohlížejícího pozorně jízdní lístky — srazili se v mohutný dav a jedním proudem pak valili se otevřeným východem ven — ven do široké — jasně ozářené nádražní třídy . . .

Všichni nedočkavě spěchali kamsi za neznámým mně cílem. Jedni nasedali do elektrické dráhy, jiní odjížděli objednanými povozy, ostatní odcházeli v průvodu přátel a mizeli v zatáčkách neznámých ulic a tříd . . .

Sám a sám stanul jsem na chodníku a proti mně z tvrdé dlažby vyrůstaly dva vysoké, veliké nárožní domy. Oba byly slavnostně osvětleny. Vysoká okna, prolomená do hladkých, tvrdých zdí, v několika řadách nad sebou zářila bílým světlem elektrickým a z venčí polévaly je matnou září na vysokých stožárech zavěšené mléčné lampy obloukové . . .

»Ano, to jsou naše nejmodernější stavby. Obě byly ukončeny letos a teprve asi před měsícem odevzdány svému účelu. Topení je v nich ústřední, světlo elektrické, konstrukce železná — jsou celé ze skla a železa postaveny — bez tesaře a zedníka — stojí opravdu za prohlédnutí,« řekl mi kdosi a hrdost i pýcha prorážely jeho chlubným hlasem — »krásné — obdivuhodné domy,« liboval si honosivě ještě, když vzdaloval se ode mne a sám také radostné zraky k nim upíral . . .

Přistoupil jsem k jednomu z nich. Okna jeho byla zastřena jemnými, průsvitnými, krajkovými záclonami, jejichž umělý vzor — tvrdě stylisované listy akantu — zřetelně proti světlu se rýsoval. Na matném skle ve dveřích přízemí fantastickým písmem vyleptány byly nápisy: »vinárna« — »kavárna« — »koncertní síň« — »herny« — »zimní zahrada«. Květinami a zrcadly ozdobené schodiště, postlané měkkými koberci — vedlo do slavnostní dvorany a kroutilo se jako had od vchodu do vyšších pater. Vůně květin, zápach jídel, směs různých voňavek a kouř jemných doutníků jakoby zdmi prosakoval — šířil se až ke mně na chodník. Sem slyšeti bylo i tlumené zvuky smyčcových nástrojů, v pausách i piano se ozvalo. V pravidelném taktu zaznívalo šoupání tanečních kroků — šustot hedvábných látek — šelest šťastného smíchu — lidských hlasů — jen tu a tam dole disharmonicky ozval se ojediněle jásavější výkřik, brutálnější smích, tvrdý náraz billardových kulí anebo cinknutí zlatých mincí . . . V té směsi nemohlo postřehnout ucho jednotlivý zvuk — jen výslednice těch složek — opojující, přitlumený, svůdný šum pronikal dveřmi i okny ven — ven do tiché ulice . . .

A každé chvíle u vchodu krátkým, řezavým smíchem zasmál se radostně elektrický zvonek nad hlavou vcházejících — a každé chvíle vyjížděli anebo sjížděli v pohodlné zdviži dámy i pánové v bezvadném salonním úboru.

Po oknech právě zas počaly jako velicí, černí motýlové noční přeletovati stíny tančících párů . . . Nasycen pohledem na tento dům, přistoupil jsem k domu — jenž jako ohromná kostka ležel na protějším nároží.

Z otevřených vrat zavanula mi vstříc podivná vůně. Byl to zápach oleje, vlny, uhlí a sazí, ale zápach lidského potu převládal. I tu zdálo se mi, že okna potažena jsou průhledným muselínem záslon, ale zatím to byla tenounká vrstva bavlněného, jemného prachu. Jako údery tepny — až ven z továrny zřetelně cítiti bylo v pravidelných krátkých přestávkách nárazy pístů — a kdesi na střeše otevřenou rourou jako dech štvaného zvířete vyrážela zpáteční pára. Ventilacemi a pootevřenými okny jako monotonní — smutnou píseň slyšeti bylo jednotvárné bzučení strojů, šelest řemenů a vrnění transmissí . . . Špinavými okny matně bylo viděti do vnitř. U strojů seděly shrbené dívky, pilně pozorující běžící nit. Jakmile přetrhla se nitka — natáhly se ruce — a choré, suché prsty chvatně svazovaly přervaná vlákna . . . Jejich tváře byly bledé a smutné. Chodily jako stíny kolem strojů, tiché, němé. . . . Ozářeným vchodem četl jsem nápisy: »Kotelna« — »strojovna« — »prádelna« — »skladiště«. Po špinavých schodech kamenných vlékly se namáhavě zlomené postavy mužů a žen a mohutné zdviže bez přestání z přízemí do vyšších pater dopravovaly balíky suroviny a do skladišť a sklepů snášely hotové zboží — — — — — —

Ne — nebylo mi možno kolem těch dvou domů jíti do města dále . . .

Obrátil jsem se zpět k nádraží.

Tlumený klapot stavů — nárazy poháněcích strojů parních, umístěných patrně někde v podzemí, jimiž až dlažba se chvěla — přidušený zvuk veselého valčíku, chvějící se

stíny převodních pák, ozubených kol a hladkých tyčí a zase poletující stíny točících se lidí — to vše provázelo mé cestou.

Je to jediná vzpomínka moje na to veliké — neznámé — cizí město. Nic jiného jsem viděti v něm už nechtěl — ba ani nemohl. Viděl jsem a vidím dosud jen ty dva tak velice si podobné domy, plné ruchu a života. Nemohu a nemohu na ně zapomenouti — protože zdály se mi oba — hrůzyplnými, stojícími na protilehlých březích strašlivé propasti. I na to nebe si vzpomínám — smutné noční nebe, jež plné mlh, beze hvězd, jako těžký příklop nízko klenulo se nad nimi.

I na ty dva muže si vzpomínám, veliké, ramenaté muže s ohromným vousem, kteří zahaleni v pláštích — na hlavě přilbu — za pasem revolver a šavli po straně — pozorně přecházeli krátkým poměrně prostorem — jenž dělil — oba domy.

PAVEL LIST:

Očista.

Novella.

(Pokračování.)

evykvasilo se v ní dosud bujné mládí,« říkaly starší ženy o mladé paní Sukové, pozorujíce, že často sama opět bez muže městem pobíhá, tu domů zaběhne, tu opět k některé staré přítelkyni se podívá.

A věděly — dík bystrozraku ženskému — hned, kolik uhodilo, spatřily-li dole na náměstí promenujícího Hrona a po chvíli Žofku v nové, ohnivé halence na hoře . . .

Hron dvořit se jí neustával, pronásledoval ji houževnatě svými záletnými pohledy. A dosti neklidu způsobil v koketní kučeravé její hlavince, která se neustávala točit doma před zrcadlem.

Kde a jak mohla vyhledávala záminky k různým pochůzkám, zneužívajíc štědrosti mužovy tobolky.

Suk, jsa rád, že nedávný výstup neměl horších následků, ožil jaksi a shovívavěji přihlížel k hravé její koketerii, kterou si vykládal jako přirozenou vlastnost živé bytosti její, jako neškodný nádech bujivého mládí a hojné veselosti. A umiňoval si, že děj se co děj, vyhne se na příště domácím půtkám a že vyslechne nepříznivé zprávy, jež mu kdokoli přinese jako zlomyslné maloměstské klepy, nemající nejmenší podstaty. Ujišťovalať ho Žofka bezmeznou láskou svou znova a znova a on nemá již příčiny, proč by pochyboval o její pravdomluvnosti.

Tenkrát bylo to od něho opravdu ukvapené a nepředložené. Litoval teď nedorozumění onoho hluboce a vinil se sám, že se tak nešetrně tehdy dotkl neporušeného jejího mládí a čistoty její myšlenek. Jako by mu byla učarovala oním výbuchem svého krutě dotčeného srdce. Nalézal ji roztomilou. Hořel k ní, tesknil po ní v zášeří své kanceláře za neomytými, zašpiněnými okny, a doma — div na rukou ji nenosil.

Neznámou byla mu ovšem nervová hra srdcí ženských, jež vyplněna bývají nejrůznějšími choutkami, která žijí životem citových vibrací, chvilkových vznětů, náladových disposic . . .

Stalo se nejednou že, sedíc na klíně mužově, Žofka z čista jasna spustila ruku s jeho šíje a seskočivši, k oknu pospíšila a zálibně vyhlížela příchod Hronův . . . Zpozoroval jednou její neklid a vyhlédnuv za ní, postřehl ještě hlubokou poklonu Hronovu a tajuplný záchvěv v koutcích jejích úst. Mlčky, mrzutě pak položila se na pohovku, ztrnule patříc ke stropu, jako by tu jejího muže ani nebylo.

Nebo večer se vzchopila pod záminkou, že půjde k rodičům, oblékla se hodně koketně a vybraně . . . a dlouho nepřicházela. Když pak se konečně vrátila, zářila všecka a vypravovala se smíchem, jak je ten adjunkt Hron podivný. Čekal prý na ni tak dlouho pod okny domu až vyjde, aby ji mohl pozdravit. Pozorovaly prý ho doma se sestrou ukryty za hustou záclonou a mohly se rozchechtat . . . To slovo pronesla křečovitě se smějíc a berouc muže kol krku, nutila ho, aby se s ní točil po pokoji.

»Výbuchy, výbuchy!« myslíval si vždy dobromyslný Suk a smál se napohled též,

třeba že v nitru jeho klíčil nový, těžký neklid a v hlavě sbíhala se mračna.

Pak radostí ho naplnilo zase veliké sdělení, které mu pošeptala, zardívajíc se všecka a oči blahem přivírajíc jakoby pod tíhou té sladké skutečnosti klesnouti měla, že je matkou . . . Byla to chvíle vzrušující, srdce radostí se v nitru jeho telelilo.

Miloval ji tím oddaněji a důvěřoval jí bezmezně.

A Žofka? — — — — — — — — — —

Teplý červnový den vylákal malou dámskou společnost k výletu do lesa. I Žofka šla, ale bez muže.

Zaměstnání nedovolovalo mu vzdáliti se. Šla v průvodu mladší sestry. Musela dnes jít! Chtěla se důvěrně optati Hrona, je-li pravdou, že — jak doslechla — hodlá se zasnoubit. Zajímá ji to tolik, zvědavost napjatá pokoje jí nedá, musí s ním mluvit, děj se co děj! Po zdařilém výletu vracela se rozjařená, skvostně naladěná společnost k domovu. Jen Žofka unyle a jaksi ospale za ostatními se plížila. Oči její však, horečně planoucí, sledovaly bojácně a utajovaně pohyby vysoké postavy Hronovy, který se dnes výhradně bavil s dámami jinými, hlavně staršími, jakoby nedbal mladších.

Teprv, když došli až k nádvoří zámeckému, a když skryla je stínná alej starých, převislých kaštanů, podařilo se jí nepozorovaně k Hronovi se přiblížiti.

Teplo sálalo z jejího znaveného těla a zjevný neklid se vlnil v pohybech měkkých linií.

»Měla bych se hněvat na vás«, řekla vyčítavě, dotýkajíc se očima plnýma utajovaných slz a horečně zanicenýma jeho přibledlé, znojené tváře.

»Proč?« ptal se táhle, jakoby necítil se vinným.

»Umírám zvědavostí, nedočkavostí, a vy se ještě ptáte proč?«

»Zvědavostí?«

»Ano. Chci to slyšet z vašich úst, že se ucházíte vážně o slečnu Zabranskou?«

Usmál se skrytě, sotva znatelně a řekl:

»Mohu-li zůstat věčně tak? —«

»Ovšem, ne — ale myslila jsem, že milujete výhradně mne. —«

»Milostpaní chce mne jen škádlit? Nechci být tak domýšlivým, abych si vykládal, že patříte i vy pouze a výhradně mně?«

»Mohl byste o tom pochybovat?« řekla vzrušeně a bez rozmyslu.

Zarazil se. Stanul překvapen a v záchvatu jakési nenadále vytrysknuvší, šílené radosti, chopil se její teplé, měkké ruky.

»Zšílím,« šeptaly jeho rty vroucně, »je-li to pravda.«

Přitulila se k němu, znatelně se dotýkajíc jeho ruky, takže byl nucen uchopiti její rámě a vésti ji takměř.

Vrávorala skorem, jakoby spita, zmožena nenadálým přívalem blaha. Nemyslila v tom okamžiku na nic, zapomněla na okolí, na blízkost domova, na stav svůj, na muže, který by ji mohl očekávat u rodičů . . .

Ostatní byli již o celý hon napřed spěchajíce . . .

Večer spustil po černajících se pních rozložitých stromů dlouhé vlny řasnatého příkrovu a přeměnil alej kaštanů v hustou, krytou besídku jako stvořenou k utajení milostných vzruchů, jež rozvířily hříšné nitro milenců. Vonný opar mlhy tísnil se pod širokolistými vějíři haluzí, zužoval dech a zdržoval kroky znavených cestou a opojených dojmy rozhodné chvíle. Žofka toužila vyrvati v jedné vteřině všechno tajemství jeho a naplnit jím srdce své otevřené, ochotné, roztoužené. Mladý muž chvěl se rozpaky a rozkoší vítězství, konečně dobytého, se opijel . . . Jakoby působením neznámého tlaku, vznítil se oheň chtění v srdci obou a v jediné nestřežené chvíli, jediným, mocným přižehnutím procítili kouzlo hříšného objetí . . .

Leč v zápětí jakoby blesk prolétl černem mraků a otřásl celým okolím. Žofka pocítila na svém rameni tvrdý dotek něčí ruky a silný otřes celé bytosti. Otevřevši oči, oslněné dosud blahem jediné té chvíle objetí, užasla stanuvši tváří v tvář svému choti . . .

»Teď jsem tě dopadl, teď konečně! Tomu tedy se říká u vás oddanost, ctnost, věrnost!«

Hlas zlomil se Sukovi, křičícímu, v hrdle. Nemohl pohleděti jí v oči. Mávl jen odmítavě rukou v tmu a ubíhal odtud . . .

Žofka stěží jen dovrávorala k plotu zahrady, obklučující rodný dům, a klesla tu ve mdlobách . . .

* * *

Do opravdy teď od muže odloučena, žila mladá paní ve vyhnanství u svého strýce lesníka ve vzdálené myslivně »Zátiší«, stojící na mírném návrší prostřed rozsáhlého, odlehlého revíru. Otec, který těžce nesl rozvod tento, vzbudivší nebývalou sensaci v městečku, zvolil odlehlé místo to pro dceru, aby prý — dle jeho názoru — poznala trýzeň samoty, nuceného odloučení, což mělo býti trestem za její lehkomyslnost. Co zbývalo jí teď, než zříci se všeho, všeho! Žila tu také mnohem levněji u strýce, který i hospodářstvím se zabýval. Mohla se tu naučit snáze odpírati si a uskromňovati se. Na pomoc otcovu počítat již nesměla a apanáže, kterou jí vyplácel její muž, byla dosti nepatrná.

Valně se nitro mladé ženy změnilo za rok právě minulý. Stavší se totiž matkou, stanula před těžkou otázkou budoucnosti další. Nebyla by se nikdy nadála, že takový obrat v životě jejím nadejde. Dříve, v dětsky nerozvážné hlavě své, nepřipustila si nikdy myšlenky, že by tak daleko dospěti mohl její rozmar. Tak připravila se o vše, o muže, o dobrou pověst a o klid své duše... Nebyla již tak bezstarostnou jako dřív. Mohla jí býti dnes, kdy chová na loktech svých dítě, jeho dítě?!

Ubohé robě! Vzala mu otce, připravila je o podporu jeho, o jeho lásku, vřelost . . . on tolik se na to dítě své těšil! Tušil asi, že dítě vyléčí jeho neklid, zapudí stíny těžkých starostí s čela a nahradí mu svou příchylností roztěkanou, nestálou, rozmařilou duši matčinu...

Přiznává se dnes ke svým chybám a želí jich. Jen z nestoudnosti, z putifarství, z poběhlictví ji vinit neměl! Tak daleko nezašla přece nikdy v choutkách svých, nikdy se tolik nezapomněla! Byla koketní, libovala si ve flirtu, byla přistižena tedy i v objetí jiného... ale to vše bylo jen povrchní, jen lehké zahrávání, nic jiného, nic hlubšího!.. Suk nedal se však přesvědčit. Nepřipustil obrany, slova od ní slyšeti nechtěl, chtěl projevit mužnost a projevil ji též — musí mu to přiznati. Ukázal se charakterem... Miloval ji dřív mocně a opravdově ale zda srovnává se s pravou láskou taková odmítavá, tvrdá, umíněná zarytost a nepodajnost? . . . Jistě by už byla nikdy víc nezavdala příčiny k jeho nespokojenosti!...

O tom byla přesvědčena svatosvatě, kdykoli zahleděla se na zlaté své dítě, na živé svědomí své, které ji podobu mužovu neustále před duševní zrak vyvolávalo.

A měla ve své samotě chvíle těžké, kdy radost matky, kochající se s blahým vědomím pýchy v něžných rysech drobounké dětské tváře, zaměňovala se u ní v trýzeň opuštěné samice, již připravil osud jednou, dobře mířenou ranou o živitele toho roztomilého tvorečka. Cítila tu příval hořkých slz, hořela utajeným žárem nové, neodbytně se probouzející vášně, leč nenalezala ni paprsku světlejšího nikde v temnotě, která zahalovala neprostupnou mlhou její budoucnost...

Mohla by jít dnes k němu, prosit, aby ji přijal na milost jako po prvé? Učinil by ji to k vůli? Dnes kdy se cítí tak vinnou, a tak těžce, beznadějně odsouzenou? Musil by ji odmítnout, tvrdě a necitelně odpudit a dobře by se jí dělo. Je to věc naprosto nemožná! Cesty jejich se rozešly a dobrá! Podal by jí kdos jiný ruky pomocné? Ustrnul by se někdo, politoval by ji?

Zavrtěla hlavou... Takové ženy, umírají snad neusmířeny, neoželeny, nepochopeny!...

A přece je něčím ještě povinna jemu — napadlo jí jednou — třeba s ním nežila? Zodpovědností za dítě!... Pravda! A to dítě její bude třeba jednou prosebníkem jejím, obhájí, ochrání ji před hrdostí jeho srdce!...

Posilována neustále ve své samotě vůdčí tou myšlenkou na dítě své, věnovala mu veškeru svoji péči, ochraňujíc s úzkostlivostí milující matky jeho zdraví. Od dítěte svého se ani nehnula již.

Lesní zátiší své dosud neopustila — jak by se také mohla odvážiti po tom, co se stalo, někomu na oči? Na událostech, ve městě zběhlých, nenalézala žádného zájmu a ku známým, někdy sem zabloudivším, chovala se netečně. Jen zprávy od rodičů poněkud ji vzrušovaly, jiného nic. Ani zpráva, že Hron je zasnouben již a později, že se i oženil, jí nepohnula. Tvrdě a netečně vyslechla i tu novinu, jakoby byl vyhasl všechen žár v srdci jejím.

Vinula jen užeji vždy dítě své k roztouženým prsoum svým a učila se odříkání...

Postupem času pročistila se jaksi zkalená mysl její dlouhým tím pokáním a odpíráním a sémě nové naděje vzklíčilo v jejím srdci. Snad by bylo přece lze zaklepat na jeho dvéře? Snad přece neuzavřel nadobro city své vůči pokoře a prosté odevzdanosti? Snad, kdyby přišla a prosila? Nebo dítě by snad?... Upírala k němu všechno své doufání a posilovala se vírou v obrat příznivý. A chodíc po lese, vyhledávala místa skrytá, opuštěné paseky a odlehlé palouky, vklíněné v bujných houštinách podrostu, kam málokdo z chodců cestičku vyšlape, kam jen srna si zaskočí, aby se občerstvila šťavnatou travou... Usedala tu ve stínu mladých borovic, přemítala, snila a slzela tajně...

Slzy dělaly jí dobře, usmiřovaly ji jaksi s vlastní bytostí. Plakala nad osudem svým a přemýšlela vážně o osudu svého dítěte...

Dítě brávala s sebou, okřívala celujíc jeho měkké tvářičky, pod chtivými doteky jeho buclatých ruček, hřála studené čelo na vřelých jeho údech a hleděla projasnit chmurné myšlenky své v čistém nebi jeho zraků.

Oblíbila si v lese zvlášť jedno místo, kde stará bříza sněhovou šiji svou hluboce sklánějíc, líbala svými jemnými listy omšený kmen starého dubu, utnutého ranou hromu kdysi. Spatřovala v tom zjevu přírodním symbol svého života, pustého, osiřelého!... Jak ráda by se dnes vrátila k tomu životu, kterým pohrdla, jehož si neváží dříve!

A s hrůzou představovala si pustý život opuštěného chotě. Pohled z dálky do jeho zklamaného srdce, byl jí dnes hrozným divadlem. Zaslechla jednou, že prý chodí jako

stin muž její nebohý, společnosti se vyhýbá a doma se uzavírá. A tím krutěji a ostřeji zařezávala se vina její neodpustitelná v nitro rozechvělé . .

Na těchto častých procházkách lesem za každého počasí nastudilo se dítě její, drahý její synáček. Spatřovala v tom trest za svůj hřích. Aby tak ještě o ně přišla! Nyní, kdy jest jí ten drobeček vším, životem a útěchou! Ošetřovala dítě v nemoci s péčí nejdokonalejší, visíc životem svým na životě jeho. Dle rady lékařovy nezbývalo však nic jiného než dítě, silným, dusivým kašlem stižené, poslat do města, na jiný vzduch. Nerada loučila se s miláčkem, ale vidouc nezbytí, podvolila se nutnosti . . .

Osiřela nadobro ve své poustce . . . Mysl její neodlučovala se však ani na okamžik od milovaného dítěte, které se u babičky očividně zotavovalo. (Dokončení.)

BOŽENA VOITLOVÁ:

V snění.

Jak slunko jas má, jaro květy svěží,
tak srdce lidské vzpomínky má svoje.
V těch dnech, kdy v duši mojí stíny leží,
já spěchám lokat z upomínek zdroje.

Zda vzpomínáš Ty? Zda Tvá duše střeží
ty chvíle sladké, kdy nám kvetly růže?
Věř v novém puku zase budou svěží —
i nám se blaho opět vrátit může.

Jak v zrnku květ, spí v upomínce touha —
v nich jenom krůpěj štěstí pravdou plane.
Co mezi nimi — pavučina pouhá,
již přítomnosti dech sám v niveč svane.

PAVEL FR. MALÝ:

Hračky.

Dětský genre.

krčen kdes v koutě setmělého pokoje stavěl a rozkládal starší synáček úředníka Havleny Jiřík, po koberci na podlaze rozestřeném spoustu naivně vyřezávaných, křiklavě zbarvených hraček. Živý kolorit laciných tretek lehounce byl tlumen soumrakem umírajícího dne a stínem košaté jabloně v zahradě před okny pokoje široce se rozpínající.

Setmělým pokojem jakby náhle zavanulo dusivé ticho bolestných nocí, v nichž mladší Jiříkův bratr počínal v horečce blouznit a uděšeně matku prosit, by jej uchránila před mátožnými vidinami jeho nemocné fantasie.

Každou z oněch nocí ponurých a plných děsu probděl Jiřík schoulen v dětské postýlce, ustrašeně naslouchaje nesouvislým výkřikům nemocného bratra, a každičký vzdech matčin zapadl mu do duše přestrašené děsnými scénami posledních dnů.

Vždyť umíral jeho bratříček Viktor, tolik těžce a dlouze . . .

Na Jiřika, jeho rodiče šílící strachem o nemocné dítě skorem zapomínali a on, nechápaje v dětské naivnosti, že hrabivá smrt čeká už po kolik dnů až dotrpí zbědované a hubené tílko malého bratra, zazpíval občas písničku monotonní, bez pointy, jak byla z uzounké jeho duše vyvřela . . . Ale po chvilce utichl, jakoby suggerován přísným, zachmuřeným pohledem ustaraného otce, zalézaje do temného

kouta pokoje k pestrobarevným hračkám, kde usínal s tísnivou obavou co přijde dál . . .

Tak usnul i tenkráte, když smrt čekala naposled.

Náhle probudil Jiříka chladný van, přelétnuvší kol jeho tváří. To přešla kolem matka, zavadivší sukněmi o jeho hlavu. Rozespalýma očima chytal matný, tlumený záblesk rozsvícené lampy. Venku byla hustá tma. Okenní rámy rýsovaly se těžce na pozadí světlejšího nebe, kde svítily zlaté oči ojedinělých hvězd . . V pokoji přecházel starý holohlavý lékař. Rozmlouvaje tiše s rodiči, ohlédl se občas k loži nemocného dítěte, jež pojednou otevřelo ztrnulé, široce rozevřené oči a zabloudilo dlouhým pohledem k Jiříkovým nejmilejším hračkám.

Jiřík instinktivně cítil Viktorovy zraky pálící a žádostivé bratrova pokladu, které tento vždy před ním žárlivě byl střežil, ale teď v náhle probuzeném soucitu k nemocnému sourozenci shrnul chvatně vše v náruč a neslyšně přeběhl k jeho lůžku, rozkládaje hračky před ním na propocenou pokrývku.

Jiříkův bratr vysouvl svoje hubené, kostnaté ručky a v záchvatu okamžité radosti chtivě, křečovitě tiskl hračky k ploché, těžce dýchající hrudi. A slabounký úsměv, jako paprsek zimního slunce rozletěl se na kratičkou chvíli jeho drobným obličejem . . .

Pojednou vytřeštil příšerně oči, obě ručky třímající pestré figurky zamihly se v šíleném chvatu vzduchem, jako dvě bizarní kyvadla neviditelných hodin . . Jiřík neviděl nic, než své hračky, na kterých visel celým svým dětským, někdy tolik krutým egoismem, lámající se v ručkách smrtelnou křečí zachváceného bratra.

»Hračky — mé hračky . . . !«, vzkřikl Jiřík a chytiv semknuté pěstičky bratrovy, vyrval skoro brutálně polámané figurky z jeho maličkých dlaní . . . Něčí ruka odhodila Jiřího stranou. Vyděšená, na smrt bledá jeho matka s bolestným výkřikem »skonává — —,« bezvládně, jako podetnutá zvrátila se na měkký, hebký koberec — — — Ubohý Viktor skonal. Jiřík ani neviděl jak dotrpěl. Vždyť byly jeho oči zality hořkými slzami nenávisti, že jeho maličký bratr při skonu zničil a rozlámal směšně naivní a křiklavě barevné jeho hračky — — —

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

»Aj, hleďme!« zvolal, zočiv ji a stanuv, »potom že nemám štěstí! Ubírám se na dovolenou a první rodačku, kterou potkávám, jsi zrovna ty . . . jste zrovna vy« — opravil se — »Pánbůh vás poslal, Apoleno! Koukám na vás už hezkou chvíli, věděl jsem, že vás znám, ale kdo by vás hned poznal, když vas dva roky nespatřil? Tenkrát jste byla hubené, vytáhlé hůdě a v takovou švarnou divčinu jste vyrostla! Pozdrav vás Bůh, má zlatá!«

Podívala se na něj, jak tu stál před ní, pěkně urostlý, růžový v obličeji, modré oči jen mu hrály, tmavorusé knírky, do ostrých hrotů zakroucené, dodávaly mu výraz sebevědomé kurážnosti; nicméně se nepodobalo, že by byl působil na ni uchvacujícím dojmem, neboť nedotkla se podávané jí ruky, ba, čílko se zakabonilo a uhnout se hleděla.

»Já vás neznám,« odsekla krátce.

»Ale, ale, má panenko — není možná, abyste mě nepoznávala! Já jsem se přece tolik nezměnil s těch dvou let, co jsme se neviděli . . Víte, tenkrát o pouti v Selci!!«

»Já vás jistě neznám,« opakovala.

»I dobře mě znáte, jen pamatovat se nechcete! Vždyť jste se mne oči nespouštěla, když jsem byl u vás na návštěvě ve vojenském munduru, s šavlenkou bo boku! Ovšem, tenkrát jste byla malá ještě. Přece nebudete povídat, že neznáte Ferdu Krušnejch? — co?«

Uchopil ji za ruku, která držela šilec.

»A — pravda — vy jste Ferda Kušnejch,« odpověděla. »Teď se pamatuju. Pozdrav Vás Pánbůh taky . . .«

»Nu, tak vidíte! Už mi nepopřete, že bychom nebyli staří známí.«

Přes to bylo zjevno, že obnovení staré známosti jí nezpůsobilo přílišné radosti; ještě méně se vůčihledě potěšila, když se jí tázal, kam jde, a, nevyčkav ani odpovědi, jedním dechem se jí nabízel, že ji doprovodí, že počká, až si vyřídí svoje záležitosti a že pak s ní půjde až do Plástovic.

»Vy se mnou jít nemůžete,« pravila, »nedočkal byste se — mám tu mnoho obchůzek . . .«

»Aj! To by tak bylo! Třeba do večera počkám. Máte to marné, už se mne nezbavíte, moje růžičko! Vždyť jsme staří známí, tak říkajíc příbuzní. Což mi nestál kmotrem váš pantáta! Sluší se, abych ho navštívil . . .«

»První cesta je přece k rodičům,« vpadla mu do řeči; »přijďte k nám zítra . . . kdykoli . . . budete vítán . . .«

»Proč mě odháníte? Sám Pánbůh mi vás přivedl do cesty. S vámi půjdu, budu vám povídat, aby vám nebylo smutno samotné.«

»Děkuju vám za dobrou vůli, ale mně smutno není nikdy. Až si tu své věci vyřídím, dám se do Zbudova k bábě. Možná, že tam pobudu do večera, možná taky až do rána. Přijďte k nám zítra, chcete-li navštívit tátu.«

»Přede vším chci pobýti s vámi, Apoleno,« odpověděl; »byl bych se minul rozumem, abych odběhl od takového vzácného děvčete, s kterým mě svedla dobrá náhoda. Což pak se vám tak protivuju, že stůj co stůj se mne chcete zbavit? Nejsem přece taky ledabylý: za rok budu konduktérem a zůstanu asi ve Vídni. Se mnou byste se nezahodila, panenko!«

Mluvil sebevědomě, jako člověk, jenž je proniknut důležitostí svého společenského postavení a svých fysických předností; také přidával hlasu, tak že upozornil na sebe skupinu hrajících si dětí, které, zanechavše hry, přistoupily a počumovaly; dvojice oken domku, v jehož sousedství se byli zastavili, se otevřela, a z každého se vynořila rozcuchaná ženská hlava. Bylo zřejmo, že se stali předmětem všeobecné pozornosti a zvědavosti.

Dívce to neušlo. Stála jako na trní v tomto ohni zevlujících pohledů a růměnec hněvem polil její líčka. A on pořáde svou: že aspoň, pokud bude ve Zlivi, se jí nespustí, a kam jde? opětně se jí ptal.

»A nač se mne ptáte? co je vám po tom, kam jdu!« vyrazila ze sebe, odstupujíc od něho.

Tu on úsměšně:

»Aj? to patrně zacházíte, že se tak bráníte! Vy si nějak s hůry se mnou vedete!«

Hněvem všecka vzplanula, přeměřila si ho zdrcujícím pohledem.

»Zacházím — nezacházím, co je vám do toho? Po svých jdu a vy si jděte také po svých!«

Řekla, obrátila se prudce na podpatcích a odkvapila. On stál nanejvýše překvapen tímto rozhodným odbytím. Dvě ženské v oknech se zachechtaly, i počumující děti se daly do smíchu. Cítil se svrchovaně pokořeným. Poskočil o dva kroky, jakoby se chtěl spustit za ní, dohnat ji, zjednat si zadostiučinění; rozmyslil si však věc přeci, spokojil se zatít za ní pěst.

»Počkej jen, ty m . . . .« — ošklivé slovo přeskočilo ohradu zubů; »však tě najdu jinde, spravím si to s tebou!«

Zabroukal dušeně tuto hrozbu, ale ženské a děti zaslechly ji přece a zachechtaly se znovu nad její malomocnosti. Hodil zuřivým pohledem po všech těchto smíšcích a odešel cestou, jíž Apolena přišla, Zlivskou hrází a polní cestou k Pašicům.

Apolena, ráda jsouc, že se ho zbyla, došla do domku Pavlíčka košíkáře.

»Co nám nesete, mladá?« přivítala ji žena tohoto výtečníka.

»Pro košík si jdu, který maminka objednala.«

»To bude asi pro Potužákovic z Plástovic, není-liž pravda? — Košík jest hotov, můžete si ho vzít. Stojí dvacet pět krejcarů.«

»Není možná! toť strašně drahé, -- na Hluboké jsme platili dvacet a byl spíše větší než tenhle . . .«

Nastalo velké smlouvání. Už jsou takové, naše Blaťačky, jako vůbec jihočeské venkovské ženy. Která neumí smlouvat, není pokládána za hospodyni; proto kupují nejraději u Žida který počítá s touto jejich vlastností. Hledajíc očima košikáře, s nímž přišla jednat o věci zcela jiné, Apolena nezapomněla této zásady a byla spokojena, když po dlouhém handrkování obdržela koš za dvacet dva krejcary; pak teprve se ptala po košíkáři. Jel prý někam za Vondrov pro proutí, řekla jí žena, a nevrátí se až k polednímu.

Zvěst byla velice nemilá; mělať na spěch; matka jí nařídila, aby se do poledne vrátila, a jí zatím ještě nastávala zacházka na Blata.

A co že mu chce? tázala se Pavlíčková.

»A tak! — mluvit s ním musím. Jakáž pomoc! není-li ho tu, počkám, až se vrátí.«

Usedla, klidně na pohled jala se čekat. Pavlíčková, která ovšem věděla dobře o pokoutných obchodech svého muže, nechala ji a neptala se více, dohadujíc se, oč asi běží, ačkoliv se v svém nitru nemálo divila, že dcera Potužáková přicházela kupovat kradených ryb.

Dívka seděla, neprozrazujíc své netrpělivosti ani jediným slovem, ba, ani nejmenším pohybem. Líně se jí vlekly minuty; byla by odešla a později zase se vrátila, aby čas jí rychleji ušel, ale nechtěla se ukazovat, obávajíc se, že by na sebe obrátila pozornost. Co řekne matce na omluvu svého opozdění? — E, ať už vznikne jakákoli mrzutost — není vyhnutí . . . Zajde z Blat ještě do Zbudova k bábě a vrátí se domů až večer: vymluví se na tuto návštěvu . .

A na Blatech bude čekat na ni Vojta, který jí také nebude povděčen za tohle omeškání. Bála se jeho nespokojenosti více než hněvu matčina. Odcházejíc ráno, umiňovala si, že ho překvapí pokud možno rychlým vyřízením svého poslání, a teď se jí to takhle zkazilo . . .

Dováděly, křičely okolo ní děti Pavlíčkovy; žena, šukajíc po domě, chvílemi se u ní pozdržela, rozmlouvala s ní o dobytku, o nastávajících žních, o všem možném, co k věci, pro niž přišla, nijak nepřiléhalo.

»Och, mladá,« pravila mezi jiným, »věřte mi, vykašlat se na všecky muže! Za nic žádný nestojí, můj tak zrovna jako jiný! Kdyby jen za tím proutím byl došel, už tu mohl být; ale vsadila bych se, že zahnul někam do Dasného nebo do Bavorovic na pivo nebo na kořalku. Čert ho vezmi, neřáda ochlastaného. Samý kamarád je to . : :«

Tato slova dívku nepotěšila, a však přes to nijak neprozradila, jak krutě rozmnožila její obavy.

Pokrčila pouze ramenoma.

»Jakáž pomoc!« prohodila a čekala . . .

Dočkala se. Pavlíček se vrátil domů ještě před polednem a divil se nemálo, spatřiv takového hostě. Byl to silný, ramenatý muž, asi čtyřicátník, nepříjemného, skoro odporného vzezření, nepřívětivého chování, jehož nezapřel ani jakousi nucenou žertovností. Když mu řekla příčinu své návštěvy, ušklíbl se, ukazuje dvě řady velkých žlutých zubů a prohodil:

»Aj, panenko, jak pak že vy poslíčkujete tomu vychrtlému ošustovi? To se přece málo hodí pro dceru Potužákovu; mohl si přijít sám . . .«

Blesk hněvu vyšlehl z očí dívčiných.

»Do toho vám nic není!« odsekla prudce; »poslal mě, proto že tak uznal, a já jsem šla, proto že jsem chtěla. Už jsem se načekala dost. Tři kapry mi vydejte bez dlouhých řečí a já půjdu, odkud jsem přišla.«

Vycenil zase své pardálí zuby, vjel si špinavou pravicí do rozcuchaných, potem slepených vlasů a do hustých, přizrzlých vousů, kryjících bradu a líce.

»Aj, aj — to se podívejme, jak taková panenka umí poroučet!« pravil; »a což kdybych nedal, zlatoušku? Kdybych, dejme tomu, řekl, že nemám, že jsme jich nachytali málo a těch že jsme se už zbavili . . .«

»Pro mne!« skočila mu do řeči; »vzkazujete-li mu to, vyřídím mu váš vzkaz, ale bude vás to mrzet všechny. Chytili jste poslední rybu, to vám povídám já!«

Mluvila úsečně, s velkou rozhodností; bylo zjevno, že řeč jej porazila.

»Počkejte,« odpověděl, »uvidím! Dobrá vůle je dobrá vůle. Tři kluky mu nedám, jen dva! Má jich dost: na žádného z nás jich nepřipadá víc.«

»Jen dejte tři, jak jste ujednali!«

»Na mou duši, ať jsem zatracen, dám-li . . . mohu-li! Vyřiďte mu, že se musí spokojit . . .«

»Dobře tedy! Vyřídím mu to, nebude-li spokojen odnesete si to vy. S Vojtou nejsou žerty, třeba byl mladý.«

Konec byl, že jí dal dva kapry, pěkné, skoro dvoukilové, s nimiž odešla, zaobaliviši je do mokrého pytle. Byla ráda, že se dostala z blízkosti tohoto člověka, z něhož kořalka odporně čpěla.

Dala se jinou cestou, vedoucí přímo do Blat; zůstavila v levo hráz Zlivského rybníka a brala se místy, kde stojí nyní továrna na šamotové zboží, obešla rybník Pacák, zapadla do borového lesíka, z něhož se záhy zase vynořila, přešla hrází rybníku řečeného Knopr pod obecní hájovnou Překážkou, kde se otvírá pohled na Blata.

Ač bylo o polednách, pohled byl ponurý. Nebe zamračené, nikde jasného paprsku slunečního. Mlhy se valily nad širou rovinou, v husté chuchvalce se kupily, modré hory na dalekém obzoru šerým hávem zastíraly, ba, samé blízké dědiny v mračný, němý vír svých kruhů pohlcovaly. Tu a tam vynořil se z šerého příboje ojedinělý strom, jenž jako by se potácel, zase zmizel v záhybech ohromného pláště; onde celé řady a skupiny vrb a topolů nebo houštiny nízkých křovin vystupovaly, na krátké chvíle se objevovaly očím a zase se ztrácely, podobné beztvárným, příšerným fantomům. Co za nimi, co dál, to nic, bez konce šedé šero, v němž splývaly země i nebe, všechen obzor, všechen předmět . . .

Apolena sestupovala po mírném svahu k trati tudy vedené, přeběhla ji, brala se bahnitou cestou k Vomáčce, baštýrně to na břehu Soudného potoka, za vysokými topoly se kryjící. (Pokračování.)

Z RUSKÝCH TEMNOT K SVĚTLU.

Teď, kdy kvasí na Rusi ve všech vrstvách, a tuhý boj se vede o to, aby, jak kdosi řekl, posunut byl uvizší na mělčině koráb — Rusko — dále s místa, na němž utkvěl opětně, vzpomíná se mnoho těch, kdo se pokoušeli hnouti korábem již na počátku minulého věku. Děkabristy je zovou; povstali 14. prosince (dekabrja) 1825 se svým požadavkem konstituce. A třeba se jim i nepodařilo rozsvítit světlo tak, jak bylo jejich tužbou — hodili do tmy paprslek, který, byť i slabě, přece, osvětloval cestu budoucím.

Tehdy hlavní vinníky popravili, ostatní poslali na Sibiř. Ale duch jejich zůstal v zemi. V jejich snahách pokračováno zvláště po polském povstání (1866). Myšlenky »děkabristů« šířeny rukopisnou literaturou i živým slovem — odebravších se mezi lid, aby do širokých vrstev vneseno bylo »světlo západu«. Na začátku let padesátých vydáván v Londýně časopis »Zvon«, jemuž učiněn konec za reform na začátku vlády Alexandra II. V letech 70. pak pokračováno ve vydávání — tentokrát v Ženevě, pod vedením ruského anarchisty Bakunina. Ale nedařilo se těmto nástupcům »děkabristů« poslání v národě, jemuž hlásali západní myšlenky o všeobecné rovnosti. Kdo zná ruského člověka, netknutého kulturou — snadno pochopí. Lid jejich idei nevnímal, čehož následkem bylo, že povstala mezi nimi strana »terroristů« či anarchistů, kteří moci chtěli uplatniti, co nešlo po dobrém. Padl jim za oběť car »Osvoboditel« Alexandr II. v roce 1881, týž, jenž — jaká ironie! — vrátil »děkabristy« ze Sibiře.

A tyhle zkušenosti, nabyté při praktickém provádění idei, byly asi hlavní příčinou rozdílu mezi pokrokáři ruskými novější doby a »děkabristy«. V podstatě vedla a vede jedny i druhé táž myšlénka: blaho otčiny. Jen cesty k němu jeví se novějším vůdčím kruhům ruské inteligence docela jinými než »děkabristům«. Sbližili se s lidem, seznali jeho úroveň i z ní plynoucí nedostatky, a výsledek toho byl, že postavili racionalisticko-ekonomistické snahy svých předchůdců do druhé řady. Jali se lidu objasňovat sociální pravdy, budit v něm smysl pro umění, dobro a mravnost, a nedbajíce překážek a dissonancí došli na své cestě výchovy lidu tak daleko, že dnešní široké vrstvy po většině již chápou cenu osvěty a svobody — jinak byla by na Rusi nemožno u revoluce v těch rozměrech, v nichž nyní plane.

F. X. Naske: Za větrem.

Rusové s láskou vzpomínají oněch prvních vlaštovek svého jara, jež — žel — pozdní mrazy spálily, nebo aspoň ochromily. A zvlášť v poslední době vynořilo se v ruské literatuře množství vzpomínek, studií a posudků týkajících se »děkabristů«. Je v nich nejedna zajímavost, Redaktor »Русскаго Богатства« V. Korolenko napsal stať »Vzpomínky na Černyševského«, v níž vrhá ostré světlo nejen na osobu tohoto sympatického a vysoce zajímavého »děkabristy«, leč i na po-

měry sibiřských vypovězenců a ty náhlé přeměny, které v Rusku činí nejen příroda, oslňující večer sněžnou bělí a ráno osvěžující zelenou travou — ale i poměry, které člověka po dvacetileté nepřítomnosti uvítají jako po stoletém spánku.

Odvezli Nikolaje Gavriloviče Černyševského na Sibiř — a doma po něm zbyly jen vzpomínky. S počátku postrádali ho silně, i pokusy o jeho osvobození byly učiněny. Jeden by se byl málem zdařil. A platili za ně lidé celým životem vězení. Sám Černyševský prosil co nejdůtklivěji, v listech

A. Hausmannová: Podobizna.

za hranicemi vydávaných, by bylo upuštěno od podobných pokusů. V 70. letech již mluvili o Černyševském vždy méně a méně. Jeho literární práce se četly, dokud se neopotřebovala čísla časopisů, v nichž byly vydány, a pak se počalo na celou jeho ušlechtilou, kypicí a světlou činnost — zapomínat. Jen tu a tam docházely o něm odporující si a podivné zprávy. Dle jedné z nich zemřel prý Černyševský, trávě poslední dobu svého života v duševních temnotách. Mocný duch, nemaje potravy, prý se zakalil. Psal dle této zprávy od rána do večera, a pak co napsal — spálil. Ale později dověděl se Korolenko v Jakutské oblasti na Sibiři o nepravdě těchto zpráv. Setkal se tam s vypovězenci, kteří s Černyševským sdíleli po jistou dobu zajetí. Obyčejně totiž političtí vězňové na Sibiři vystřídají několik míst rozsáhlého území sibiřského; tak i Černyševský seznal kasematy v Nerčinsku, v Akutaji a Viljni. Vypovězenci, podavší Korolenkovi zprávy, byli t. zv. Karakozovci (dle Karakozova, ruského revolucionáře z r. 1866 po polském povstání), pak vězňové dostavší se na Sibiř proto, že chtěli zřizovati v Rusku nedělní školy! (v letech 70.—80.) Ti ubezpečili zároveň Korolenka o naprosté lichosti všech řečí, dle nichž byl Černyševského rozum zakalen. Naopak, jistý Polák vyprávěl, že nikdy neviděli na Černyševském smutku ani malomyslnosti. Zeptal-li se ho kdo na příčinu jeho vypovězení, odpovídal: »Bůh ví, snad oni vědí, proč mě vypověděli, ale já nevím« — další hovor o tomto předmětu odvrátil žertem nebo anekdotou.

Charakteristickou je pro Černyševského je následující příhoda:

V Nerčinsku či v Akutaji sešel se celý kroužek ruských politických provinilců. Stejný osud s nimi sdílelo několik Poláků a dva Garibaldovci. Byli mezi nimi spisovatelé, kritikové, politikové — všichni byli lidé inteligentní. S počátku se jich Černyševský — samotář, dle svého obyčeje, vzdaloval. Později však se účastnil jejich besed v společné cele buď jako posluchač, když předčítali své práce, nebo dispu-

tovali o různých otázkách, neb i co účastník. Předčítával své povídky, i vtipné a obsažné allegorie originálním způsobem. Přinesl si tlustý sešit a četl z něj volně, ale plynně některou práci, třeba po dva — tři večery. Jednou nahlédl kdosi z posluchačů do onoho sešitu a k největšímu podivení shledal, že má Černyševský v rukou prázdný sešit a obrací listy nepopsané, improvisuje své dlouhé, složité děje a psychologické processy. Čtení činilo dojem dokonale uhlazené, vytříbené literární práce. — Bylo vůbec význačnou jeho črtou, že si rád začtveračil, dohromyslně si dobera toho, s nímž mluvil. Dobrý pozor bylo dáti besedujícímu s ním, aby nějaký žert nepovažoval za pravdu, a skákat musel v mysli s Černyševským, jenž nekráčel v hovoru po ušlapaných cestičkách, často odvážnými skoky. Kdo obstál ve zkoušce, které podroboval Černyševský ostrovtip svého společníka — mohl přečísti v jeho očích uspokojení, ba radost.

Z Akutaje převezli Č. do Viljujska v Jakutském okresu. Tam bylo zvláštní vězení, vystavěné v letech 60. pro jediného vězně. Prvním byl dr. Dvořáček (Čech), druhým Polák Ogryzko — a třetím Černyševsky. S nim žili tři žandarmové. Vycházet směl dle libosti. Ale nesmírně vyvinutý jemnocit nedovoloval mu zakoušeti radosti z této výhody. Stávalo se, že navštíviv v místě svého vězení někoho, hned se měl k odchodu; vědomí, že naň čeká venku žandarm, příliš ho tísnilo. — »Co bych ho, chudáka, nechal čekat . . . Ne, raději s Bohem!« — říkával a vracel se do vězení. — Jednou měsíčně přivážela Černyševskému pošta knihy. Hned po obdržení je roztřídil dle vkusu jednotlivců v městečku a neprodleně je roznášel. Divícím se, proč jich sám dříve nepřečte, odpovídal: — »A vy jste nepochopili: to je vypočítavost! Vždyť já jsem nenasyta: vrhnu se na ně a rázem vše spolykám. A tak po částech mi vystačí na celý měsíc.« — Rád půjčoval knihy a zabýval se s chutí svými strážci. Korolenko setkal se na Sibiři s žandarmem, jenž překvapoval znalostí literatury a mluvil vybranými slovy. Ukázalo se, že byl po celý rok strážcem Černyševského. Jasně vystupuje z těchto zpráv faktum, že ani hrozná samota, ani ostatní útrapy dvacetiletého věznění nemohly udolat jasného zdravého ducha, nebo snížit úroveň jeho inteligence, ba ani ochromit snahu po činnosti, kterou nemoha jinak, projevoval osvěcováním svého okolí. A přec vytrhlo ho oněch dvacet let úplně z brázdy, na které začal orat, a znemožnilo návrat. Nemoha pokračovati s duchem času, zůstal stát — a Rusko proběhlo zatím kolem něho dvacet let ku předu.

Rusných dvacet let — plných oprav. Vrátivší se Černyševský díval se kolem sebe jako pohádkový hrdina, probuzený po stoletém snu. Co bylo za dob jeho svobody první metou želaných novot — dávno bylo dobyto, sestárlo, objevilo své vady — a teď se jednalo o svržení prve toužebného a nahrazení novým — lepším. Jen Černyševský se nezměnil, zůstal týmž, jakým před dvaceti lety odešel: zachoval si tytéž představy, touž víru v jediný, vše pořádající rozum, totéž pohrdání autoritami, kdežto ruská inteligence za tu dobu prožila ne dvacetiletí, ale celé století zkušeností, sklamání, rozbitých utopií, a došla k nevěře v týž rozum, před kterým se dříve klonila. Což divu, že samotář Černyševský stal se po svém návratu do vlasti ještě větším samotářem a dostat se k němu, že se podařilo málo komu. — Což divu, že se nedovedl vžít v ducha nové doby, a postavit se opět k veslu. Práce jeho v tomto čase se omezily na překlady. Napsal sice i některé stati samostatné, ale ty zůstaly nepovšimnuty, an způsob i obsah nepřiléhal k duchu doby. Jakkoli byl žalostný osud Černyševského, jenž kromě naznačených disharmonií byl sklíčen i chorobou — nesnesl nikdy, aby byl litován. Zajímavo je, jak se díval na svou minulost. — »Ach Vladimíre Galaktionoviči« — řekl Korolenkovi, při hovoru o minulosti, jenž zavadil i o Sibiř — »víte-li, přišel jsem v Akutaji do středu vypovězených za revoluční věci . . . Kdo tam vše byl: Poláci, snící o vzkříšení své »řeči pospolité«, Italové-Garibaldovci, přispěchavší jim ku pomoci, naši Karakozovci! . . . A vše — lidé dobří, ale vše — zelená mládež. Jedinému mně bylo k padesáti. Ohlédl jsem se na sebe a povídám: »ach ty, starý hlupáku, starý hlupáku, kam tě to zaneslo. No, a bylo mi hanba . . .«

Takové výlevy bývaly pronášeny ostrou formou sebeobžaloby, ale neměly nikdy přízvuku unylého sklamání, nebo slaboduché kajicnosti. Naopak, po nich zatřásl Černyševsky svými hustými vlasy, hleděl z pod čela usměvavým pohledem a připojil: — A přec, říci-li pravdu; vždyť ne vše jen špatné bylo . . . Bylo leccos pěkného. Třeba ne málo bylo pěkného, ano ne málo. — Do poslední chvíle zůstal týmž: revolucionářem v duchu se všemi dřívějšími měrami morálního zápasu. Vysmíval se jen svým pokusům praktické činnosti.

Akim Set.

Byli jsme z řad čtenářů vyzváni, abychom také projevili za české spisovatelstvo vřelé sympathie a družnost českému dělnictvu ve velkém, svatém jeho boji za rovnost všech před osudím volebním, v snaze jeho, aby s čela člověka rukou pracujícího smazáno bylo znamení paria naší společnosti. Nebyli bychom váhali učiniti tak již dříve a bez vyzvání, kdybychom nebyli bývali přesvědčeni, že není možná, aby o těchto sympathiích české dělnictvo pochybovalo po všem tom, co bylo

v literatuře české po léta psáno a hlásáno. Z vrstev společensky nejníže stojících, ze samého lidu dělného vystupovaly a doplňovaly se odevždy převážnou většinou řady pracovníků literárních, a bylo tedy jen přirozeno, že opět k lidu, z něhož vyšel, obracel se český spisovatel a jeho doufání i zoufání, jeho žaloby i protesty vyjadřoval ve svém díle. Veliká je řada českých spisovatelů, kteří přímo dotýkali se palčivých otázek dělnických ve své literární práci a vroucně stáli na straně českého dělníka, ať již neohroženě osvědčoval svou národnost, vysílaje děti své do českých škol národních menšin, nebo protestoval proti sociálním útiskům a křivdám. Jan Neruda, Václav Šolc, Rudolf Mayer, Svatopluk Čech, Jar. Vrchlický, J. V. Sládek zapěl lidu dělnému nejednu píseň naděje, vzdoru, i útěchy, a celá řada mladších spisovatelů za věc dělnictva perem bojovala. Připomínáme-li to, připomínáme to více široké veřejnosti než dělnictvu samému. To dobře zná své přátele a učinilo si samo přehlídku jich ve své knize Poesie sociální, vydané r. 1902 nákladem družstva strany sociálně demokratické. A tato od let věci dělnické projevovaná sympathie v dílech literárních zdá se nám vážnější, hlubší a účinnější posilou, než všecka jen heslem dne vyvolaná osvědčení a prohlášení.

— Lucerna. Nová Jiráskova práce má už přílehavou dramatickou formu. Není skutečně ani jinak myslitelna, než v řadě obrazů, poskytujících dramatikovi největší volnost. Není to nadsázkou, řekneme-li, že »Lucerna« je až na některé menší a snadno odstranitelné nedostatky nejšťastněji koncipovaným dramatickým dílem Jiráskovým. Autor stojí na pevné basi svého studia. Už Magdalenou Rettigovou učinil pokus, ryze české ovzduší minulých dob reprodukovati v dramatickém rámci. Sám jistě pozoroval, že bohatství svých poznatků by nemohl uplatniti v rigorosnější stavbě dramatické, jež má ve svých neodvolatelných příkazech mnoho bezohlednosti, které, jak známo, autoři buď z nedostatku pravého nadání ignorují nebo neradi se jí podrobují.

Už označení doby povídá, že autor shrnuje ve svoje dílo soubor jistých jevů národních i společenských. Za onoho času, stojí psáno na ceduli, což znamená v tomto případě tolik, jako introdukce v pohádkách: »byl jednou jeden král«. »Lucerna« má právě kardinální svůj půvab a kouzlo ve svém pohádkovém zabarvení. Jirásek sám řekl, co chtěl dílem svým zachytit. Kus českého života z doby robotnictví a poddanství. Je to autorova doména, ze které vyvážil svoje největší díla. Svou »Lucernou« svítí zároveň na svou práci, na svoje studium, na život, vyplněný důkladnou a úctu vzbuzující snahou.

Obrazy jdou za sebou jako v kronice. Poznáváme představitele samostatnosti lidu, pana otce ve chvíli, kdy zapisuje v pamětnici diktando staré báby. Panenka ve mlýně jako ptáče si pozpěvující houby se stará o to, co má kniha za význam. Přijde s náručí kytek a lisuje si je v pamětnici, jako misál tlusté. Co znamenaly knihy takové pro potomstvo, víme všichni. Autor musel o to aspoň šuknouti. Víme však už, jak máme na mlynáře pohlížet. Je to písmák, člověk, který nad ostatní vysoko vyčnívat.

Mlýn je ostrovem v poddanském moři. Majetník jeho není otrokem vrchnosti. Idylka čistě Jiráskovská dostane trhlinu příchodem panského drába. Páni ze zámku by rádi viděli, kdyby také mlynář, člověk nerobotník, přišel přivítat jasnou kněžnu. A už je tu konflikt. Mlynář vítat nepujde. Proč . . za to snad, že páni mu chtějí skácet starou, pamětihodnou lípu? Brzo na to objeví se na scéně i symbol kusu a zároveň jeho skoro hlavní artikl, osudná lucerna. Naší citlivosti se tu cosi nelíbě dotklo Máme pocit, jakoby v těch prvních hovorech o lucerně bylo přece jen něco strojeného. Lucerna byla schována na půdě, ale povinnost s ní srostlá tím neuhasla.

Mlynářova svoboda měla slabý kaz. Zůstalo na peříčku předka, z roboty se vymaňujícího, kus skořápky. Páni měli právo žádat na majiteli mlýna, aby jim svítil lucernou na cestu, kdykoliv o to požádají a kdykoli půjdou z večera od mlýna k zámečku v lesích skrytému.

Vypadá to, jakoby tu vězel dramatický úklad. Ale není ho třeba, protože by se do tohoto ovzduší ani nehodil. Mlynář je celý člověk. Hájí svoje práva, ale je si vědom své povinnosti. Sebere lucernu a nastoupí s kněžnou dobrodružnou pout. Jdeme za světýlkem a dobře se bavíme. Tušíme už, že nám závěr dá plné uspokojení. Víme, že tu nedojde k prudkým nárazům, že se tu neprolije ani kapka krve, a přece jenom hra od obrazu ku obrazu poutá a probouzí nové očekávání, má zkrátka svou zajímavost.

Do prostinkého děje vloženo mnoho svěžích a humorem prosycených pobočních výjevů. Pohádky a pověry v lidu našem mají svoje kořeny a šlo-li o charakteristiku doby, musí býti na ně pamatováno. Jirásek nám přeludy a fantasie temperamentnějších hlav předvedl v celých scénách, v nichž snoubí se zdravý a jadrný humor s tklivostí, která každou takovou lidovou perličku opřádá svým snivým kouzlem. Všechno je tu zrovna vymalováno svěžími barvami a proto hra chytila podrobnostmi i celkem.

Kus byl sehrán s naprostým úspěchem a vypraven rež. Kvapilem ve stylu pohádkovém, jenž dal podnět k pěkným scénickým momentům. Kněžnu v rozkošném úboru princezny hrála sl. Grégrova, panenku ze mlýna pí. Červená, jež měla hlavu upravenou jakoby podle vzoru Mánesových hlaviček. Mnoho veselí vyvolala svou jadrnou mluvou pí. Hübnerová. Skvostný byl p. Mošna jako hastrman Vypadal tak, jak ho naše ballady líčí. Pan otec je role pozoruhodna svou povahou Je to vzor českého uvědomělého člověka ze starších dob, jenž

ikvi na svém právu s vtělenou houževnatostí. Mlynář nema příležitosti k temperamentnějšímu výbuchu, ale právě ta jeho sebevědomá rozvaha působí dojmem sympatickým. Pan Vojan v tom směru roli pochopil a dobře provedl. *O – o —.*

⊙ **Divadlo v Pardubicích** postaví město. Spolek divadelní postoupil obci své jmění — asi na 160.000 K se páčící — s podmínkou, že postaví důstojnou budovu do určité doby. Pardubice, které rychle vyrostly z desetitisícového města na obec bezmála o 25.000 obyvatelů, řeší nyní rychle některé velké otázky místní. Zavedli elektrické osvětlení, zřizují kanalisaci, vodovod, regulují řeku Chrudimku, upravují ulice — krátce mění staroslavné město Perštýnů na moderně pohodlné sídlo.

Takové velké otázky nevyřídí se hladce — zejmena ne v Čechách — i při jednání o divadlo vyskytly se v Pardubicích návrhy, aby místo divadla postaven byl spolkový dům se sálem, v němž by bylo jeviště. Varujeme před tím nejdůtklivěji. Nepřihlížíme-li ani k tomu, že české spolkářství je na cestě k drobivému zakládání nejmenších kroužků — upozorňujeme, že spolkový dům nikomu nevyhovuje zcela, a proto také nikde se neosvědčil. Je to dítě, které má mnoho otců, ale žádnému se nezachová, a proto bývá opuštěno a chodí na konec boso.

Besedy už nezachrání nikdo. Do nové doby se nehodí. Klesly na pouhé zábavní spolky. Ani otázka knihoven a čítáren nebyla jimi rozřešena. Chopili se jí činitelé jiní. Co přijde po besedách, nedá se říci v této době, kdy se rodí tolik nových formací v naší společnosti, v životě veřejném, politice.

V Pardubicích budou tedy stavěti divadlo a ne spolkový dům. Pan arch. Balšánek k vyzvání měst. rady měl v těchto dnech přednášku v Pardubicích, v níž jako osvědčený odborník jistě upozornil na výhody stavby pouhé divadelní budovy.

A nechť nebudují divadlo příliš malé. Staví je pro celé století a veliké lidové návštěvy nedělní a sváteční musí každému podnikateli představení vynésti náhradu za schodky normálních a slabých návštěv: 800—1000 osob nechť je možno tedy do budovy směstnat.

⁂ **Dojmy z výstavy Am. Hausmannové.** Je snílek a přece je v jejím díle tolik realismu! Nikoli realismu v obyčejném, konvenčním slova smyslu. Ale realismu, jakým mluví příroda. Příroda v tichých, zasněných zákoutích ulic, příroda přímořských severních vesniček s rozházenými chalupami a řídkými trsy čupřinaté trávy severních dýn, příroda kalného dne v Tuileriích i příroda nočního hvězdného blankytu. Oči její ponořily se do kraje a ssály jeho vyprávění, jiným nesrozumitelné. — Sdílná interpretka otevřela nám různé výhledy: do profilů starého Strasburku, na kamenný detail opuštěného parku, do zákoutí ruské vesnice, v stíny lesních velikánů, jež jakoby sedřímly v odpolední siestě. Mají svůj domovský list všecky ty interieury, ať je stvořila příroda sama, nebo ruka lidská, ale při tom musí býti stejně blízky každému srdci, bez rozdílu národnosti a politických hranic.

Malířka je samotářka, žena každým coulem svého tvoření, leč odlišná, nelpící na společnosti, nevyhledávající jí a netoužící po ní, tak choulostivá proti vetřelcům v jejím království, že nikde neoživuje lidská tvář jejího díla, jakoby malířka bála se, že jí ta družina odvěje všecku majestatní poesii jejich koserowských neb muromských nálad.

Autorka prožila nějaký čas v jihoruské vesničce. Jmenuje se Lipňa nebo tak nějak. Nezáleží na tom. Vycházela ku břehům tichých tůní, zadívávala se v barvy večerních stepí kolkolem, proseděla opodál starého kostela, naslouchala vzdálenému vytí potouchlých šelem muromských lesů — to byla snad jediná dissonance v barevných akordech tohoto kraje. Prosnila nejeden večer též na Litvě, žila v Paříži, v Mnichově, učila se u mistrů tu i tam, ale zůstala při tom svá.

Rádi bychom přinesli ve věrné reprodukci některý obraz slč. Hausmannové, ale síla jejich vězí v hrách barev. Abychom však přece uvedli mladou umělkyni do českého světa, přinášíme jako ukázku jejího umění portrét, při jehož tvorbě pracovalo nejenom její umění, ale i veliká její láska.

mm.

⁂ **Za větrem.** F. Naske, známý čtenářům Máje svými illustracemi feuilletonu »Praha včera a dnes«, rád se zabývá rázovitými figurkami, jichž karakteristické vlastnosti zevnější namnoze drasticky, ale pravdivě, svižně a s humorem vyjadřuje. Malý jeho obrázek je plodem šťastného okamžiku, rozmarného nápadu umělcova, jenž naproti krčmáři, figurce běžného typu, posadil kuřáka, veselého kumpána, připomínajícího živě groteskní komické postavičky starých holandských mistrů. *Yz.*

Ročníku IV. číslo 11. vydáno dne 24. listopadu 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovatl drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES, JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ, DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIŘÍ GUTH, ANT. KLÁŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL HUGO HILAR:

Tajemství.

(Zlomky tragikomické historie.)

uže, život jest velmi osudná věc a velmi impertinentní někdy. Slečna Gréta přišla k tomuto historickému poznání kdysi večer, když — ach, celá historie by toho byla . . .

I.

— Don Alfio di Padua . . .

Ten, jenž pravil toto jméno, uklonil se a ironicky poněkud se usmál.

Don Alfio, má Gréto, vysvětlovala Máša — takové roztomilé děťátko s koketním úsměvem a ideálními rtíky — o němž jsem ti vypravovala již tisíckráte. Bylo jeho jediným přáním poznati tebe.

Po té sklopila oči velmi nevinně k zemi.

Slečna Gréta nemohla se zdržeti ironického úsměchu.

— Ach, don Alfio di Padua . . .

II.

Myslila si:

— Bože, jak uboze ten slavný muž vyhlíží. Pohleďme: má šosatý kabát a divnou šálu kol krku. Divoké vousisko, a po parfumu ani stopy. A vlasy v jakém nepořádku! A nátepničky . . . Ach, ach, ach . . .

Velmi se rozesmála.

— Proč se směješ, Gréto? tázala se nevinně, velmi nevinně Mášenka.

— Donu Alfiovi. Jaký to patrón. Můj bože!

— Ale on tě miluje . . .

— Jak že? Ne, ne, to není možno. To jest strašný člověk . . .

Tu Mášenka opět velmi nevinně jala se dokládati:

— Ale vždyť jsi sama několikráte řekla, že jest velmi zajímavý . . .

— Já? Nikoli. Nikoli. Bože, takový don Alfio!

— A dokonce jsi poznat jej si přála.

— Ni slovíčka pravdy na tom, moje drahá, rozhodně se bránila Gréta. Ostatně, rozpomínala se, to proto, že byl nám všude ve stopách. A že všude říkali »Ach, to jest don Alfio,« že říkali »jak výborný to člověk,« »jak krásné věci píše«, považ i mamán to říkala . . .

— Nu, a —?

— Pranic. Pranic, rozumíš. Ach, takový don Alfio . . . Snad dobře píše, ale milovník . . .

Ostatně slečna Gréta se ihned vzpamatovala a vzpomenula na svou sesterskou autoritu.

— Těm věcem nijak nerozumíš, Mášo. Dost. Jdi číst.

— Ale on tě miluje, vzlykala plačtivě Mášenka.

— Jak to můžeš, tvrdohlavé dítě, říci? odpovídala neméně pohnutě Gréta.

— Jen si to rozvaž, Grétičko, vykládala téměř v slzách Mášenka. Vzpomínej má drahá. Loni soirée na počest Ludovu: byl tam. Pak taneční večer u Ryanové: byl tam. Pak Central: byl tam. Pak divadelní večer dilettantů:

byl tam. Výlet do Galerie, banket po výstavě, jubileum vašeho ředitele. On, on, on — proto, že věděl o tvé přítomnosti.

— Dosti. To je ohavné.

— Ukrutné od tebe, moje drahá, lkala Mášenka velmi srdečně.

— Ani zbla pravdy.

III.

— Ovšem. Teď vzpomíná: leccos přece pravdivě řekla Mášenka. Byl přece do jisté míry zajímavým. Kdysi, kdysi . . . Ach, ano . . .

To bylo od oné chvíle, kdy viděla je na promenádě, vlastně v povzdálí mimo promenádu: dona Alfia a Mášu. Dával jí právě svazeček basalek, s takovým zvláštním pohledem. Ó, tehdy byla ujištěna, že mezi těma dvěma něco plane. Ale, bože, jak by to bylo možno. Máša jest přece dítě, ach, zcela dítě. Ani ve snu by nikomu nemohlo napadnouti . . .

Zmizela v promenádě však s neklidem přece jen v srdci.

Ach, ten don Alfio, don Alfio . . .!

Připadalo jí, že přišla na stopu nějakému tajemství. Jak jen je vyloviti, zachytit zcela jistě? hryzla ji žádost.

Tu se celá věc stávala velmi zajímavou kamkoli ony do společnosti přišly, po každé don Alfio. A po každé jiný: pozorovala jej z pozdáli, všude, kam se obrátil, sladce ujištěna, že jí netuší, ba ani nezná . . .

Toto stopování jí činilo zvláštní rozkoš.

— Jak jest zvláštní, mínila mnohokráte, hledíc z jeho kroků, z jeho gest vyčísti jeho tajemství. Neboť . . .

A přec to nebylo možno: Mášenka zírala svýma modrýma očima tak prostě, tak naivně, tak dětsky, tak sladounce.

Rozčilovala se opět mnohokráte: don Alfio znal její rodiče, její bratry, její bratrance, byl se všemi v srdečně přátelském styku: nuže. Znal tak i Mášu. Koho je to vinou, že oni dva, Gréta a on, nijak dosud se nesetkali ve srdečnějším společenství?

Jak jde hrdě, jak zvláště česané vlasy má, jak divně prohýbá pravou nohu! Nu, počkej, done Alfio, záludný hráči, tvé tajemství bude vyzrazeno. Ale běda pak!

IV.

Nikoli, to bylo hanebné probuzení z těchto sladkých her.

— On tě miluje. On tě miluje . . .

Opravdu. Shledávala znaky. Usvědčovalo ji všechno, jedna okolnost po druhé.

— Soirée, taneční večer, Central, galerie, dilettanti, banket, jubileum . . . Ne, ne, to by bylo strašlivé takto najednou ze všeho! Znovu zří jeho pohled tak divného významu.

A Alfio se uklání s tak divně ironickým úsměvem.

— Don Alfio di Padua . .

— Jaké to strašné šosy má a vousiska! Jaké vlasy a jaký klobouk! Ach, divý muž z prérie to jistě. Jižní Amerika, to ještě. A jak divně mluví, taková gesta má zvláštní! Ne, opravdu protivně zvláštní člověk . . !

V.

— Tedy, prosím, Gréto, abys přichvátla. Víš, že's slíbila Alfiovi dnes svou přítomnost. Potkala jsem jej, pravil, že se těší zvláštní touhou na tvou společnost. Byl by nešťasten každým okamžikem očekávání. Bez tebe by neměl prý recitační večer pražádné ceny u něho. Grétičko . . . . prosí Mášenka, které jest určeno, aby dnes zůstala doma. Recitační večery se protahují velmi často do noci. Dívenkám se nesluší zdržovati se a bdíti dlouho do noci.

Mášenka bolestně uznávala. Klopila velmi lítostně oči k zemi.

— Ale to jest strašlivé, vyhrkla Gréta. Toto tobě všechno řekl?

— Ještě více, Grétičko.

Uprostřed strojení ustala slečna Gréta a oznámila resolutně maman, že nepůjde do recitačního večera.

Úmysl byl tak vážný a houževnatý, že chtěj nechtěj k veliké mrzutosti musila se strojiti ubohá Mášenka.

— Půjdem velmi brzo domů, milé dítě, těšila maman Mášenku.

— Ano, mamičko, pravila velmi pokorně Mášenka. Jen k tvému přání jdu . . .

VI.

Zapadly dveře. Slečna Gréta usedla unaveně na pohovku.

— Msta, milý done. Moje msta. Až budete někoho chtíti unuditi, milujte jej, prosím . . .

Potom zahleděla se vzhůru, ke kresbám stropu, a nemohla zabrániti myšlenkám, aby nevzpomínala donova patrónství. Zřela jeho zvláště chladná gesta, či tak zvláště suchá, úlisná, avšak vždy táž. Jeho úsměvy, z nichž nemohla souditi, co si ten člověk vlastně myslí, kterými spíše se skrýval než svěřoval, zřela jeho pozornosti, plné oné úsluhy, která nemá pražadné dynamiky.

— Jediný don, který neumí milovati. Fí . . ., rozhodla a udeřila pěstí do malé toilettní skřínky . . .

VII.

To byl onen večer, kdy měla slečna Gréta poznati záludnost všech věcí v životě: Skřínka,

která ležela pokojně na stolku blíže pohovky, ona skřínka, napadená pěsti Grétinou, náhle se otevřela

Slečna Gréta velmi unaveně, zcela bez myšlenek vzala skřínku na klín v jakési dětské hravosti. Nahlíží . . . Ach, staré vlasenky a stužky . . .

Náhle se zarazila.

— Hleďme . . . , podivila se. Domnívala se, že skřínka jest vyplněna těmi starými hloupostmi, a tuto shledala, jak — patrně úderem vypjato v tajném peru — vykřivilo se zdánlivé dno skřínky a objevila se nová přehrádka . . .

Naklonila se k světlu.

— Svadlé poupě . . . a list, jaký to list . . . ba ořechový . . . s datem . , nahlížela překvapeně a patrala prsty nedočkavě dále.

— Dopisy! Vykřikla téměř toto slovo. Vyňala pak opatrně balíček listů různých formátů, převázaných prostou bílou stužkou. Roztrhla ji:

Rukopisy dona Alfia di Padua . . .

VIII.

Znala jeho písmo z jeho společenských korrespondencí s rodiči. Nebylo pochyby.

I jeho jméno čte, to jméno, kterým jej oslovovala společnost, tak instinktivně přiléhavě jej charakterisujíc . . .

— Mea carissima, mé sladké dítě, které miluji příliš . . .

IX.

Bylo to jisto: Ono tajemství jejima rukama zachyceno.

Viděla Mášenku, toto rozkošné děťátko s tím roztomilým pohledem, s oněma drobnýma ručkama, s oním úsměvem, plným sladkosti a rozkošného ženství — —

Ruce se jí roztřasly.

— Mea carissima, mladý můj sne, jejž miluji příliš . . .

Horké, sladké věty, plné vzácné jemnosti, gracie, jemné melancholie a čisté horoucnosti, které psaly ruce Alfiovy, se jí zmocnily jako úkladný požár, jenž náhle vyšlehl v tajných hlubinách jejího srdce.

Nalezla i list Mášin, neodeslaný patrně, psaný jejím rozkošným rukopisem, přesně rozlišujícím vlas i stín písma v hebkých nuancích:

— Nevíte, jak vás miluji, Alfio, jak se stávám krásnou vaší jemnosti, radostnou vaší hloubkou, věčně v neurčité rozkoši sladkého vědomí, že mne milujete, a zase v úděsu o naše tajemství . . .

X.

Chtěla zničiti ty listy. Ale srdce se jí rozvzlykalo. Vyhledala papír, plna rozervanosti, prudké hořkosti, aby napsala Alfiovi krátký, krutý, zničující rozsudek:

— Jděte a nevracejte se nikdy. Znám vaše tajemství a vaši lež . . .

Ale ruka neovládala více péra.

Bázlivě potom, bazlivě a bez jediné myšlenky skládala list k listu, ovázala je jejich stužkou a vkládala je do tajného lůžka jejich.

Byla její síla zcela již vyčerpána, když uložila skřínku na dřívější místo a klesla pak zpět na pohovku, přepadena křečovitým přívalem slz . . .

TEREZA DUBROVSKÁ:

Píseň.

Až všechny květy v sadě zblednou,
vždy vděčně budu vzpomínat,
že cestou mou jsi přešel jednou,
že míval jsi mne, hochu, rád!

Tak vděčně stisknu Tvoji ruku —
ó, tiché smutky zašlých dnů!
Už podzim hýří v listí buků
a kraj se halí v šero snů . . .

A oblaka už v dáli šednou
a v teskných dumách dřímá sad . . .
Že cestou mou jsi přešel jednou,
vždy vděčně budu vzpomínat!

JINDŘICH SVOBODA:

Cigánovy husle.

Směs světla, barev, citů, vášní, nálad
zřím z cigánových zvučných huslí sálat.

Směs smíchu, žertu, vtipu, ironie
ve strunách jeho lesklých huslí žije.

Vše, co ho těší, čím mu duše jásá,
v kaskádách rythmu jako perly střásá.

Z vln melodie duha lásky skočí,
blesk žárlivosti tryskne mu z nich v oči.

Jich čárné zvuky mysl jeho zpíjí,
jak pocel v bílou milenčinu šíji.

Z jich těla časem šlehne výkřik divý,
jak rukou vjel by do ořovy hřívy.

V jich strunách smyčcem radost vzbouzí, láme,
jich hudbou láká, omamuje, klame.

Když zklamání se jeho srdcem šíří,
tu jejich vínem cigán v noci hýří.

A když stín Smrti v tvář mu lehne bledý,
zalkají husle nad ním naposledy.

EM. RYT. Z ČENKOVA:

U krbu Francie.

Několik českých pohledů a vzpomínek.

(Dokončení.)

V Paříži, dne 8. srpna 1905.

Včera v pondělí byl jsem u p. Louis Legera — pondělí jest dnem návštěv našeho všeslovanského konsula v Paříži a v zahradním zátiší v ulici Boulainvilliers v ten den vždycky se setkáš se Slovany. Dostalo se mi vzácného štěstí, že jsem mohl aspoň letmo prohlédnouti část drahocenné korespondence od r. 1868. Není dosud uspořádána. Probíral jsem se zbožně svazkem žloutnoucích listů Strossmayerových datovaných z Djakova a z Říma, v nichž veliký biskup prorocky hlásá význam nebezpečí germánského pro Evropu a nutnost bližšího spojení národů latinských a slovanských v zájmu civilisace evropské.

Pan Filip Godet, přítel p. Legerův, jenž zakládal si na svých vědomostech grafologických, zahlédl r. 1867 u p. Legera rukopis Strossmayerův a ačkoliv pisatele neznal a chorvatskému listu nerozuměl, zvolal nadšeně: »Bože, jaká veliká duše, jaká vznešená povaha. Přál bych si poznati toho muže!«

— Organisujme se, kráčejme pospolu! . . . Žehnám vám, milý příteli, za vaše snahy, abyste šířil známost literatury slovanské v Paříži, v Institutu a v Collège de France.

— Andrassy nechce se mnou ani mluviti . . .

— Psal jsem biskupu Orléanskému prose ho, aby dopsal Thiersovi a dodal mu můj list . . .«

Tyto a jiné zajimavé úryvky zachytil jsem z listů velikého Slovana, z listů psaných chorvatsky, latinsky anebo francouzsky, slohem, jenž prozrazoval každým črtem muže nevšedního, běh světa bystře pozorujícího, do budoucnosti daleko zírajícího a národ svůj nade vše milujícího.

A opět jako relikvii zbožně mně ukázal p. Leger autograf Šafaříkův, poukázku na knihu vydanou před dávnými lety v knihovně musejní. Leč nebylo času, bohužel, na podrobné prohlížení. Byla tu veliká směs všelikých dopisů načrtaných karakteristickými písmy na papírech nádherných i prostých, aristokratických i demokratických, a každý podpis vyvolával představu některé veliké postavy z evropské společnosti. Zvláštní pêle mêle! Turgeněv (psal francouzsky, ale podpisoval po rusku), Rieger, Pisemský, Palacký.

Sofie Podlipská, Renan, Jaroslav Čermák, Thiers, Pypin, Jagič, Roland princ Bonaparte, Sully-Prudhomme, hrabě Pařížský, Bornier, Coppée, pí. Adam, Paul Bourget, Julius Zeyer, G. Hanotaux, G. Sandova a j. v.

Jeden dopis pí. Sandové nás Čechy zvláště může zajímati. Týká se předmluvy, o niž byla požádána velika autorka románu Consuelo pro vzácné nám dílo (společnou práci p. Legera a J. V. Friče) vydané r. 1867 pod názvem »La Bohême historique, pittoresque et littéraire«. Slavná spisovatelka, jež Čechy znala (byla i v Praze se svým přítelem Chopinem), praví v onom zajímavém dopise, že by s radostí předmluvu k dílu o Čechách napsala, ale jsouc zvyklá na vše řádně a důkladně se připraviti, sama cítí, že by musila za tou příčinou pročísti znovu mnohé věci o Čechách. Na to však pro krátkost času, jsouc jen mimochodem v Paříži, ani pomysliti nemůže.

V Paříži, dne 9. srpna.

Nezapomenu nikdy onoho dne, jejž prožil jsem ve ville des Brillants, na olympické výšině pahorku Meudonského nad Seinou, v opojivé blízkosti onoho velikého města, jež »stále volá a burácí, a jehož odmlčením tolik by utrpěl šum světa«.

Tentokráte, přese všechnu touhu svoji, nemohl jsem se vypraviti do Val Fleuri, kde sídli Rodin, kde od let pracuje v zátiší, dýchajícím klidem, antickou prostotou, velebnou poesií dílny a půvabem venkovské samoty. Tam hrdě, s pravou důstojností neúprosného genialního umělce a nadšeného pracovníka, sídlí, jakoby nechtěl ani na krok sestoupit, natož sám na polovic cesty vstříc vyjít té Paříži akademické, oficielní, Paříži uhlazené, konvenční a tradiční. Jak dlouhá to doba zápasů od roku 1864, kdy v Salonu byla odmítnuta jeho řecká maska »Muže s přeraženým nosem«! A jaká síla genia, jenž dovedl vítězně vzlétnouti nad všechny ústrky nepochopení, úsměšky žárlivosti a intriky organisované prostřednosti! Před geniem mistra Rodina život se plně zjevil, v celé tragice nahé pravdy, v celé křeči bolesti, v celém šílenství vášně, v celé síle i něžnosti lásky, v celé mohutnosti myšlenky — celou tragiku života mistr Rodin vyjádřil skulpturálně, a krásné jest slovo básníka Léona Riotora, že Rodin jest Michel-Angello, o čtyři věky bídy a strasti lidské bohatší a starší.

Tentokráte nemohl jsem prožiti slastný den ve slavném meudonském zátiší a oddati se dumavému obdivu celého životního díla mistrova, jež tak zbožně jest uschováno ve zvláštním pavilonu ne nepodobném chrámu. Byl bych opět rád spatřil ta podivuhodná díla, ta jásající a hadovitá těla svůdných žen, ty symboly lidské touhy, bolu, zoufalství a práce, snu a myšlenky, ty Bacchantky, mořské víly, ty prokletce lidského osudu, ty trpící trpaslíky v rukou Fatality, byl bych rád spatřil opět Evu, Vzpomínku, Zemi a lunu, Bellonu, Rozmary moře, Lesbickou lásku, První lásku, Loučení Romeovo, Marnotratného syna, Občany Calaiské, Sochy Victora Huga, Balzaca, Puvise de Chavannes, Rocheforta, Svatého Jana, Kovový věk, Políbení, Myslitele a j. Zašel jsem k pozvání mistrovu do rozsáhlé budovy v rue de l'Université, kde jsou státní sklady mramoru a kde jest mimo to i celá řada ateliérů, jež propůjčuje vláda oněm umělcům, kteří byli poctěni objednávkou státní. V této dílně pracoval mistr Rodin na své proslulé soše, představující Victora Huga jako antické božstvo, an sedí na skále omývané hymnickým mořem, jemuž básník naslouchá, s pravicí vztaženou do daleka směrem z vlasti. Mistr uvítal mne s prostou srdečností a provedl mne dílnou. Laskavost jeho šla tak daleko, že sejmul i vlhké obaly s prací započatých a pečlivě nepovolaným tajených. A tak bylo mně dopřáno štěstí, že spatřil jsem opět celou řadu děl mistrových, »Stvoření Evy«, tak něžně vystihující klidný spánek Adamův a cudnost panenské ještě Evy, s rukama na hrudi skříženýma, stanul jsem na chvíli před sousoším Lásky, kde z úplného splynutí těl i duší line se harmonie nejslastnější (sousoší to určeno jest k umístění na trávník s pozadím stromoví), zadumal jsem se v obdivu před Musou, jež oplakává zříceniny Akropole (výmluvný to symbol pádu Hellady), patřil jsem chvíli v melancholické, ale pevné tahy slavného Berthelota (na jehož bustě ve vlhké hlíně právě se pracovalo); démonickým zrakem svým přivolal mne Napoleon, mladistvý, chmurný Caesar zahalený pláštěm. A stále jsme hovořili a dobře si rozuměli, a ze společného hovoru našeho zrodil se i název pro sochu nahé ženy, stojící na strmém skalisku a píšící ve sklonu (o koleno se opírajíc) na papír: »Historie, naslouchající lidstvu«. Mistr se zájmem poptával se na Prahu, na české umělce a na svého žáka, p. Mařatku. Když zatočil se hovor na slavné dílo mistrovo: »Kovový věk« (nebo Muž prvních věků), jež bylo vyvolalo r. 1877 v Paříži takovou bouři, a jež nyní jest ozdobou musea v paláci Lucemburském, vyptával se mistr na umístění bronzového odlitku zakoupeného Prahou. »Jest mým vroucím a jediným přáním, aby pražský Kovový věk zůstal na radnici, na té starobylé radnici pražské, jež jest srdcem Prahy a srdcem Čech, a aby socha moje nebyla přenesena jinam. To místo jest pro mne památné, významné a čestné. Tam chtěl bych míti vždy svoji sochu vedle předních děl českých ma-

lířů a sochařů, kteří mne spolu s obcí Pražskou tak krásně roku 1902 byli přijali. Tlumočte v Čechách moje přání, zmocňuji vás k tomu . . .«

Když jsme vyšli z atelieru na půvabné a idylické nádvoří rozsáhlé budovy, s pěknými svěžími trávníky a hustými skupinami stromů, spozoroval jsem po jedné straně ohromný činžák. »Ten činžák by měl býti vyvlastněn, aby poesie tohoto místa nebyla nijak rušena . . .«

»Bojím se, že spíše vyvlastněni budeme my, neboť město kolem úžasně roste, a pochybuji, že toto veliké prostranství před našimi ateliery se udrží — bude asi záhy také zastaveno a umělci se někam vystěhují . . .«

Vážná, prorocká tvář mistra Rodina se usmála zlehka, ale přece jen trpce.

KAREL NOVOTNÝ:

Snění.

Když západ růžovou svou clonu chýlí
nad vonné nivy, zlatě zářící,
tu vzdálený tvůj sladký obraz bílý
v mou duši svítí, touhou chvějící,
a opojná tvá lilijová krása
do jejích hlubin snivou hudbu střása.

Když večer jako blankytové moře,
snů veslem zlatým tiše brázděný
a v lůně svém hvězd mlčenlivé hoře
hrou sladkou zazní duše o stěny
a třpytným krokem v spící kraje vchází,
tvůj sladký obraz ještě neodchází.

Když v klenbě lunou modravé a siné
noc rozestýlá hedbávný svůj stín,
tu stříbrný a zářný s hvězd mi kyne
z tmy vyrostlý jak bílý cherubin
a šeptá z růžových mi ratolestí
nebeských končin divukrásné zvěsti.

Tu zdá se mi, že zahradou jdu lásky,
kde věčné jaro tiše plane mi,
že ret tvůj celuji, tvé hladím vlásky
a sladkou skráň tvou věnčím růžemi,
v tvé oko hledím, které modrem svítí
jak lesní tůň, kam chodí laně píti —

PAVEL LIST:

Očista.

Novella.

(Dokončení.)

eseleji toulala se zase po okolí. Majíc teď více času volného dohlížela i v hospodářství strýcově. Nastala právě doba žní. Ve stodole za myslivnou počali právě s úpravou mlatu. Přihlížela se zájmem k těm pracím. S nevšední účastí sledovala zvláště pohyby jedné z dělnic, silné ženy s mohutnými prsy, přeplněnými stále mlékem. Ani s očí ji nespouštěla, když dítě své, uložené v koutě na rozestřené otepi slámy, vyzvedla a k přetékajícímu prsu s rozkoší mladé matky je přiložila. Jak se ten cvalíček chtivě třesoucíma se rukama uchopil podávaného mu prsu! A s jakou láskou a něžností hleděla žena na lakotná ta malá ústa, jež nestačila vyssávat potravu svou sladkou. Jednou naklonil se blahem zářící obličej muže, kočího, nad matku a dítě . . . Sledoval také hru dětských ruček, jež tužily se na napjatých prsech kojící matky, a záře štěstím, vzal hlavu její do svých upracovaných rukou a líbal ji znojem porosené skráně.

V nitru mlčky přihlížející Žofky, ozval se bolný ohlas rozezvučených strun . . . Současně vytryskla proudem záplava slz z jejích zamlžených očí. Musila odtud utéci a skrýti se ve své bídě, aby neurážela ty čisté, neskonale výše stojící manžele . . .

Jí takové štěstí nevzešlo! A přece, jak by si dnes vážila štěstí manželského spolužití, co by dnes dala za jediný podobný projev lásky z jeho rukou a z jeho rtů!...

Jako v závrati potácela se odtud mezi stromy roztroušených jasanů a pílila k nedalekému údolí, kudy probíhala železniční trať, přetínajíc les rovnou čarou... Bylo jí, jakoby se měla vrhnout střemhlav dolů a koly vlaku supícího dát se rozdrtit. Bylo by snad jí i jemu lépe!... Nezažije již nikdy toho blaha sloučení s mužem, co tedy zbývá jí? A bez něho, bez myšlenky na smíření žíti již nechce, nemůže!...

Přiběhši dolů až k náspu železničnímu, stanula udýchána. Kolena chvěla se pod ní rozčilením a prudkou chůzí s vrchu. V skráních pálil a var krve pohnuté a srdce tetelilo se bázní ji bolestnou touhou, kterou marně potlačit hledčla...

»Jen jediné objetí, objetí smíření!« ... žádalo si její srdce. Nezkrotná touha pudila ji, bodala, poháněla v jeho náruč. Dnes byla přesvědčena, že by dovedla city své uskutečnit. Všecky lepší vzněty v ní se rozechvěly a hlaholily souhlasným akkordem, projasněným odhodláním a vírou... Věnovala by ráda život svůj celý muži, kdyby ji na milost přijal!... Učiní poslední pokus, poslední krok, děj se co děj!...

Ztišena a uklidněna poněkud, vracela se po chvíli vzhůru k myslivně. Za ní hučel právě blížící se rychlík a za okamžik přeřízl v hustém oblaku bílého dýmu nejpuvabnější místo lesní partie.

Odvrátila zrak od nestvůrných obludných kotoučů dýmu, plazících se hustým podrostem a vzhlížela k vrcholům vypjatých jedlí, nad nimiž jasnila se modř lesklé, zklenuté oblohy. A opájela se sytou vůní, jíž nality byly mladé, znova rozpuklé pupeny borovic v blízkých mlazinkách...

Co přinese ji dnešek?

Zrychlila krok, aby již byla doma. Čeká dnes psaní z domova od matky. Chorobnou zvědavostí puzena, vběhla bouřlivě do myslivny.

Psaní nedošlo, ale nenadálá návštěva matčina naplnila ji údivem.

»Co dělá Jeníček?«

S tou otázkou vrhla se v rozpjatou náruč matčinu.

»Je už zdráv? Sláva bohu! A proč ho nepřivezli?«

Lékař radí k dalšímu ještě pobytu dítěte ve městě, nemá-li nastat recidiva. Vůbec prý mu silný, ostrý vzduch zdejší svědčit nebude. Chodí s chůvou pilně do panské zahrady, hraje si tu v prohřátém písku a je mu tam zcela dobře. Tvářičky mu jen jen kynou...

»Ale slyš,« zvýšila matka pojednou hlas, upřevši kárné oči své na bledé, chvějící se tváře své nešťastné, opuštěné dcery, »k tomu jsi neměla navádět Frantinu!«

Rúměnec oživil tváře dceřiny. Myslí probleskla jí vzpomínka na příkaz, který dala chůvě před odjezdem. Měla se dle jejího návodu nepozorovanč jednou přiblížit s dítětem k otci, aby je poznal a shlédl.

»Co se stalo?« ptala se v rozpacích.

Ruce zkřížila pak na prsou v radostném tušení...

»Mnoho,« řekla přísně paní správcová, »on je teď celý blázen po dítěti. Chce teď Jenička vidět každý den. Chodí kolem našeho domu, aby jej zahlédl aspoň z dálky, aspoň v okně na klíně chůvy, ale nás rodičů si ovšem ani nepovšímne, ani nepozdraví!...«

Matka se rozehřívala zlostí a pokračovala tvrdě a vášnivě:

»Pohliží na nás s opovržením, jakobychom stáli pod ním. My jsme ho vlastně zvedli, dali jsme mu vše, co jsme mohli —«

»Ale maminko —«

»Nech mne vymluvit. Je to pravda! Je to umíněnost taková a zarytost u něho. Je to takový nenapravitelný vášnivec — z toho mne nikdo nevyvede.«

Žofka se krčila, sedíc vedle matky a skláněla hlavu níže k pohnutým prsům. Bylo jí, jakoby slova ta zlá a tvrdá dopadala i na její šiji, její skráň. Cítila se ode dneška za jedno s mužem...

»Je to hrubec a dost!« rozhorlovala se stará paní.

»Maminko,« ozvala se pojednou dcera důrazně a v hlase jejím bylo znáti, že to, co mluví, vyvírá z hlubin srdce jejího, každé slovo bylo jako pádná rána silné ruky, která dopadá přímo v obličej...

»Snad jsem byla přece vinnou já! Dráždila jsem ho, mučila jsem jeho dobré, shovívavé srdce. V rozmaru a z nerozumu brala jsem jeho zlaté srdce do svých nepoctivých rukou a trhala jsem je kus po kuse. Vězelo ve mně kus vaší pýchy, vašich panských choutek... Byla jsem však krutě ztrestána, těžce zasažena neuprosným soudcem. Kála jsem se však, pročistila jsem duši svou zkalenou hříchem a zděděnou pýchou rodovou... naučila jsem se pokoře. Nelze nijak již omluvit vinu mou, jsem vina jeho trýzní, jeho tvrdostí, jeho bezcitností!...«

»A co chceš dělat, nešťastnice? Snad nepůjdeš k němu a nebudeš prosit jej znova ty, dcera prvního hodnostáře v okolí? Co by tomu řekl svět?«

»Naučila jsem se i pohrdat úsudkem lidí, kteří po většině netřídí, neuvažují,« šeptala jaksi unaveně Žofka a pokračovala s tváří

projasněnou a s očima zanícenýma neskonalou láskou:

»A vsála jsem zde v lesní této samotě vůni pravé rozkoše, již připraviti nám může jen pročištěná, teplem pravé lásky prohřátá touha. Vyjdu odtud z té lázně lesní samoty a ze zátiší odříkání čistá jako ten list májový, na němž v čistém políbení se kochá první paprsek sluneční. A jako ten list je vděčen slunci za pocely jeho, budu i já vděčna za tu zkoušku a za tu trýzeň, kterou jsem byla zde pročištěna.«

»Bláznís snad? Snad nechceš jíti k němu a prosit ho o milost? Byl by to nový skandál, větší prvního! Tolik hrdosti snad si zachováš?«

»To je vaše učení, maminko, ale znám učení jiné, které radí: buď pokornou!«

»Vyčteš mi snad naposled ještě vychování?« rozhorlila se matka.

»Nechci ničeho vyčítat, ale přemýšlení naučilo mne dnes mnohému, o čem jsem doma nebyla poučena.«

»Ku příkladu?«

»Aby byla žena muži ne hračkou nebo trýzní, ale osvěžením a štěstím!«

A obraz oné prosté ženy-kojitelky z lidu zatanul Žofce opět živě na mysli. Rozehřívala se znova a úsilně toužila po milovaném, vzdáleném trpiteli . . .

»Chceš mu snad psát, aby se smířil?« ptala se pojednou matka, chtějíc ukončit trapný ten výstup.

»Psát? . . .«

Odmlčela se na okamžik. Může-li, smí-li? . . . Bylo by to málo vroucí a málo pokorné! . . .

»Jít k němu nesmíš, toho nedopustím za žádnou cenu,« hrozila matka vstávajíc.

Žofka zalomila rukama zoufale, pak náhle odhodlána a silna chopila se ruky matčiny a stisknuvši ji silně, řekla hlasem pevným a důrazným:

»Maminko, nebraňte mně, odjedu k němu hned a vrhnu se mu k nohám! . . .«

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

a pravo i na levo zelené louky, jichž tráva, ač před nedávnem pokosena, už zase bujně vyrůstala, vodotok jeden za druhým, tu podle sebe stékající, onde křižující se, vesměs vysokým, hustým rákosím zarostlé, mezi nimiž jako inkoust černé vody jedva prostupovaly. Dva mosty přešla dívka, u samé Vomáčky třetí, přes Soudný potok se klenoucí.

Tiše ležela bašta, jejíž šedé zdivo jako by ustláno mělo v zelení trávy, pod loubím topolů pod šerou mlhou, nízce po nebi plujícími mraky. Na jednom z těchto topolů sídlila od nepaměti rodina čápů.

Právě když dívka přicházela, vracela se čápice k trojici již silně povyrostlých čápat. Nesla v dlouhém zobáku cosi dlouhého svislého, úžovku nebo slepýše. Dvě děti vyběhly z bašty, zočily mohutného ptáka, vznášejícího se lepými oblouky, nic jinak než jako by vzduchem plul, jedva mávaje křídloma.

»Čáp letí,
nemá dětí!
My jich máme,
a nedáme!«

zazpívaly jí děti na uvítanou.

Apolena je minula, obešla baštu a spěchala rychlými kroky po jedva znatelné pěšině, jež ji vedla nedaleko pravého břehu potoka, křivolakým tokem se vinoucího nížinou, do srdce Blat. Louky kol do kola, nic než louky, v mlze se ztrácející; pak rázem palouk, kratičkou travou porostlý, místy holý, tak že hlína prostupovala, velké a malé kaluže, sítím porostlý močál. Nad hlavou jí kroužili zlolající rackové a vyděšeně pokřikující čejky, lítající v samých přemetech. Z dáli se ozýval husí kýhot.

Šla a šla, čím dále tím rychleji. Pěšina ji přivedla zase k potoku, jehož černé vody, stavíce se tvořily hluboké tůně . . .

V tom tu, nevěděla, odkud se vzal, snad z houštin podle vody vystoupil, stál podle ní

mladý muž. Znala ho, byl to knížecí pěšák. Zarazila se, ulekla se ho. Statný junák takto, urostlý jako topol, ale jí se podobalo, že ostrý, přísný jeho pohled do duše jí prohlíží. Nejen do duše vniká, ba, do nitra koše, jejž nesla.

»Hej, mladičká!« oslovil ji, »postojte přec trochu! Kam pak tak spěšno? co to nesete v tom novém košíku?«

Zachvěla se, růměnec jí zalil líčko; než, vzpamatovala se rychle: nebyla z těch, jež se strachu podávají.

»Nač se ptáte?« odbyla ho: »s vámi nejdu a vy se mnou taky ne.«

Brala se svou cestou, majíc v úmyslu ho minouti. Nepodařilo se jí to: zastoupil jí cestu, nepustil ji

»Aj, zhorka nakvašená panenka a hrdá taky,« pravil usměšně. »Myslíte, že před vámi uteku jako pes, po němž se zvedá kámen? Potkat na Blatech takovou dívčici a nepoužít té dobře náhody — to bych byl blázen! Půjdu s vámi. Dejte mi sem ten koš, ponesu vám ho. Však vás nekousnu, nebojte se! Za prokázanou službu zaplatíte mi hubičkou.«

Sáhl po koši, chtěl jí ho odejmout. Nedala mu ho, stranou uskočila.

»Táhněte po svých!« zvolala zlostně.

Hnal se po ní, uchopil, objal ji okolo života. Uhodila ho pěstí do obličeje, pronikavě vykřikla.

»Proklatá ještěrko!« zasyčel všecek rozzuřen. »Tož ty tak? . . . Počkej, já tě naučím!« . .

Chtěl ji povalit, ona se zoufale bránila, pustivši koš, jenž padl na zem, ale neotevřel se.

»Pusťte! Pro Boha vás prosím!« dral se jí hlas z hrdla, jež hrůzou se svíralo.

Nepustil. Divá vášeň zašlehla z jeho očí. Povalil ji k zemi, krk jí sevřel rukou, škrtit se ji jal. Kopala ho, ale již již cítila, že se mu neubrání . .

— — — — — — — — — — — — — —

V tom se zamihlo cosi. Zaslechla temný náraz těžké rány. Jeho ruce povolily. Vzchopila se, na nohy vyskočila. Její útočník ležel na zemi, krev se mu řinula z hlavy! podle ní stál Vojta třímaje v rukou sukovitý klacek z urvané topoli větve. Dívka, hrůzou ztrnulá, div opět neklesla k zemi. Vojta se smál.

»Měl bych ho dorazit, holomka,« pravil, napřáhaje klacek k nové ráně. »Zdá se, že nemá dost ještě . .«

»Nech ho, pro živého Boha tě prosím!« skočila mu do řeči. »Pojď odtud . . .«

»Nu, jak chceš; přepadávat holky už nebude. Nemohl jsem se tě dočkat — dobře, že jsem se ti vydal naproti.«

Sebral košík, dal se do kroku.

»Ryby neseš?«

»Ach, nesu´ . . .«

Chvěla se jako listí osykové, s místa nemohla. Vzal ji za ruku.

»Jen pojď! jen pojď« pobízel, tahaje ji za sebou; »čeho se bojíš? Nikdo nás neviděl, ručím ti za to . . . A tenhle, třeba zas přišel k sobě, nepoví . . . Ostatně mne neviděl . . Pojď! pojď! . . . A, nevrátí-li se mu duše, nepromluví beztoho, a dobře bude . . .«

»Ale, zabil-lis ho . . .«

»E, co? zabil, tak zabil! Měl jsem ho snad poníženě poprosit, aby odešel? Kdo ti ručí, že by nebyl zabil mne? Kdo z koho — to je všecko. Jen pospěš, pojd a neboj se nic!«

Odplivl si, hodil do vody klacek, jejž dosud v ruce držel. Zašuměly černé vody, načež unášely líně osudné dřevo, narážející zvolna o rákosím porostlé břehy, o trsy vodních bylin, které vezde prostupovaly řečiště . . .

Apolena se poněkud zotavila ze svého leknutí. Pryč! pryč! poháněl ji vnitřní hlas, mnohem silnější než ruka, která ji odvlékala. Klikatě běžela stezka, oddalovala se od potoka, zase se přiblížila; rostl prostor mezi dvojicí utíkajících a bezvládným tělem skoleného člověka. Přivalily se nové mlhy, nížila se klenba šedých mraků, spouštějíc drobounký deštík. Zakrákoral havran, neviditelně se vznášející v šedé vřavě, opodál druhý, třetí mu odpovídal, čejky zděšeně pokřikovaly, rackové zlostně láli a vysoko vysoko, nad mořem mlh, za čirou hradbou mraků, zahlaholila unylým, zvonovým zvukem dlouhozobá koliha, jež, dle staré provencalské báje, živí se čistým vzduchem nebeským . . .

Teskně, smutně zněl ten hlahol; Apolenč bylo, že slyší vyzvánět umíráčkem.

VII.

Uběhlo asi půl hodiny.

Drobný deštík ustal, ale mlhy dosud se valily v chumáčích, jako bělavý kouř těkaly po širých Blatech. Vítr je rozfoukal, honil je, tak že vířily pod jeho dechem, podobné pohyblivým sloupům, a mraky na nebi řídly, uhánějíce směrem k východu.

Na pravém břehu Soudného potoku, nedaleko místa, kde odbočuje od něho k severu mlýnská stoka, jež protéká Zbudovem, rákosí roste jako les; široké pásmo, neustále se pohybující, ševelící — půda mokrá, bobtavé černé bahno, vezde kaluže stavící se vody: v dobách dešťů a když sněhy tají na horách, rozlévá se tu voda daleko široko a často po celé týdny prodlévá, nemohouc odtékati. Pásmo rákosí pak věnčeno jest dosti širokou stuhou těžko prostupných křovin, za dřívějších časů mnohem hustších než dnes.

V tato místa Vojta zavedl Apolenu. Nebylo třeba se obávati, že by tu byli vydáni zrakům

čikoli: sem nikdo nepřicházel, ani hříbkové, kteří opodál pasli své koně. Štítili se těchto míst hlavně pro množství ohromně velkých úžovek, jež se tu skrývaly a z nichž fantasie prostého lidu nadělala pravých hroznýšů. Jediný Vojta se jich nebál ani dost málo; naopak, viděl v nich spojence a žádné neublížil. Také různého vodního a bahenního ptactva, racků, chřastalů, čejek, vodoušů, jespáků, se sem uchylovala spousta, a příšerné, kvílivé skřeky, jež najmě k večeru a v noci z těchto věčně zavlhlých houštin vycházely, rozmnožovaly hrůzu k těmto místům se vížící.

»Tady poseď,« vece Vojta, ukazuje na poněkud vyvýšené, suché místo, vrbovím odevšad kryté; »já ti dojdu pro něco k snědku. Poledne minulo, budeš hladova. Nemysli více na toho lumpa tam; však pochybuju, že bych ho byl zabil. Byl dojista jen omráčen a dávno už se vzpamatoval.

Dívka se dala do pláče.

»Pomyslit, žes ho zabil!« odvětila, vzlykajíc.

»E, dej už pokoj! Pojíš kus buchty a to tě spraví! Já si teď obstarám ryby, mám tu sádky.«

Po celých pět právě uplynulých dní byla žádostiva vidět tyto sádky; teď myšlenky její při nich neprodlely. Pokývla pouze jako stroj. On zmizel, za malou chvíli zase se vrátil a podal jí kus černé buchty. Měl patrně v těchto končinách také svou zásobárnu.

»Na, najez se! — opatřím si zatím ryby.«

Otevřel koš, vyňal pytel a vysypal jeho obsah.

»Co je to? — jen dvě? — kde je třetí?« ptal se hněvivě.

»Víc mi jich nedal ten košikář,« odpověděla, vypravujíc, co Pavlíček jí byl uvedl.

On, všecek pohněván, zaťal pěsti.

»Nu, počkej, lumpe zlodějská!« zlobil se; »já ti ukážu! Ty mi třetí rád ještě dáš, až s tebou promluvím!«

»Mou vinou není,« omlouvala se Apolena; »když nechtěl dát třeti, řekla jsem mu, aby se měl na pozoru, že si to líbit nenecháš . . .«

»Já ti viny nedávám,« řekl na to; »ale to ti povídám, že tohle je bude všecky mrzet, ty darebáky! nač mám právo, to si i vzít nedám!«

Vzal oba kapry, hodil je do malé, ostřicí vroubené a různým býlím na polo zarostlé kalužiny. Přesvědčil se, že jsou živi, že žabra se pohybují a že záhy úplně se vzpamatují. Ona zatím jedla, teprve nyní pociťujíc hladu.

»Ukážu ti teď moje sádky,« pravil, vida, že pojedla; »ale musíš se zout, střevíce bys promočila.«

Uposlechla ihned, střevíce zula, punčochy svlékla, při čemž on sledoval očima každý její pohyb.

Když vyskočila na nohy, vzal ji za ruku a vedl ji houštinou.

»Vykasej se hodně, ať si sukně nezmáčíš,« napomínal ji; »vody je tu nazbyt.«

Ba, bylo jí nazbyt! Černá, rašelinitá voda, bobtavé bahno; místy skoro po kolena se v tom brodila, z počátku křovím, pak rákosím. On byl bos, v režných, úžasně špinavých spodkách, jež, brodě se, nijak nehrnul. Hrubá košile, taktéž vrstvou staré i čerstvé špíny pokrytá, na prsou otevřená a na rukávech rozedraná, jen neúplně a nedostatečně zakrývala jeho kůži, hnědou jako smola. Jiného neměl na těle ničeho, a zborcený slaměný klobouk se shrnutým, na několika místech polámaným krajem, jenž kryl jeho husté, trochu se kadeřicí, tmavohnědé, skoro černé vlasy, přiléhal znamenitě ke zjevu člověka, žijícího životem polodivocha, nanejvýš otužilého, vydávajícího se bez nejmenšího rozmýšlení veškeré nepohodě i žhavému úpalu letního Blatského slunce . . .

Když se prodrali houštinou a došli samého břehu potoka, Vojta pustil ruku Apoleninu a, vyzvav ji, aby chvilku sečkala, shodil klobouk a skočil rovnýma nohama do černě se vířící vody, jež mu sáhala až přes pas, načež, postoupiv až k druhému břehu, kde vyčnívalo nad podrost hustého vrbí několik vysokých osyk, pohroužil se pod hladinu třikrát po sobě a tři velké, těžké kameny vynesl a podle sebe na břehu uložil; potom, po opětném několikerém ponoření se vytáhl jakýs druh velké posady, sbité z děravných prken a z latí, v níž skrze mezery bylo vidět několik třepetajících se kaprů.

»To jsou moje sádky,« vece Vojta, usmívaje se s jakousi hrdou okázalostí, při čemž jeho pěkné bílé zuby se leskly jako čistá slonovina; »v těchhle je sedm kluků. Mám ještě tři jiné na různých místech. Jak vidíš, voda volně protéká, ale ryba ven nemůže. Aby jich voda neodnesla, jsou připevněny lýkovými lany ke kořenům stromů a obtěžkány kamením. Jak vidíš tuhle truhlu, dvě velké vody už přečkala a s místa se nepohnula; jenom trochu neřádem byla zanesena, ale to se pak snadno vyčistí.« (Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

VII. SPOLEČNOST.

Před čtyřiceti léty representovali zámožnost v Praze skoro jen Němci, v jichž čelo se vždy postavilo hojně šlechticů, a k nimž se tak ochotně hlásili Židé téměř šmahem.

Co mělo bohatství, oplývalo komfortem, hřálo se na sluníčku přízně vídeňské vlády — to mluvilo po německu. Na demarkační čáře mezi pražskými Čechy a Němci, linii to stále pohyblivé, bylo tolik mezer pro přeběhlíky. Tudy od nás proklouzlo Čechů, kteří si »pomohli«, že jsme nestačili sbírat časem setřené kličky a háčky s podpisů — tudy proniklo krásných paniček v elegantních úborech, hladkých dvořílů i těžkých lhostejníků. Hezká děvčátka sevřela jen vlečky růžovými prstíky a skákala přes plot jak o závodech. Ani se nezačervenala.

Kdo jel v ekypáži, voněl na promenádě, poslouchal koncerty v Stromovce — ten se chlubíval němčinou o všechno pryč. Čeští lidé poslouchávali hudbu z povzdálí, na Příkopech upadali v němotu a jezdili nejvýše v omnibusech.

Ale konečně jsme počali růst i zde. Zatímní divadlo sešikovalo první české setniny. Národní pak poskytlo jim okázalý rámec. Vysoké a střední školy daly vznik mnohým zámožným rodinám inteligentů, české podniky obchodní, první naše ústavy finanční počaly sesilovati tuto síť, která dnes má již pevné tkanivo.

Malé úspěchy politické počeštily také něco státních úřadů v Praze — vzmach samosprávy v městě i v nejbližším sousedstvi, národohospodářský rozvoj a šťastné některé spekulace s pozemky a stavbami rozmnožily a ještě rozmnožují kádr bohatých neb alespoň bohatších našich rodin.

Z těch chodí ženská krása, elegance a mužné sebevědomí v ostré pruhy světla našich českých okázalostí. Při vší úctě k demokratismu nutno poukázati k velikému významu zámožného měšťáctví, které nám musí nahrazovati při konsumu umění nejenom šlechtu, ale i ostatní vrstvy, o jichž měšec opřeno je jinde vše, čím národ musí osvědčovati svou vyšší způsobilost.

Již není vše maskováno německy, co jezdí v ekypážích, sedá v ložích, odívá se krajkami, svítí brillianty a zlatem — co poslouchá koncerty, kupuje knihy a obrazy, koketuje s uměním a representuje.

A ubývá též českých přeběhlíků. Demarkační čára vtiskla se tak daleko do německého tělesa, že z toho nebylo málo povyků v cizí žurnalistice, v parlamentech a cestovních příručkách. Ale neutíkali to Němci k nám — nýbrž jen vraceli se synové ztracení, s nichž spadla obruč cizáctví uměle před tím ukutá.

Máme tolik zámožnosti v Praze již, že ani všech svých lidí v kočárech a hedvábí neznáme. Zbohatlých lidí z venkova přibývá, jměni Pražanů roste. Jsou obory, v nichž jenom české ruce dovedou kouzliti zlato. Mnoho vyrábíme, dodáváme, opatřujeme a vyvážíme sami bez signatury německé povýšenosti.

Máme již několik význačných míst pro úzké společenské kroužky, do nichž můžeme směle uvésti

i rozhýčkané cizince. Křišťálové nádobí, stříbro, damašek, krajky tam ukazují — nádherné originály na stěnách — leckde i něco knih.

Naši umělci nepotloukají se již jen v zákoutích v nedbalých habitech, neslézají se v zapadlých pivničkách a pochybně zajímavých kavárničkách. Mnozí vystupují jako kavalíři, houpávají se ve fiakrech a kouří vonné doutníky. Je v tom někdy ještě trochu žertovné neuvěřitelnosti, ale tak se tvoří první krystaly pro úhledné drůzy společenské pospolitosti.

Platí se opravdu dnes již lépe i umělcům. Dramatickým, výtvarným i literátům. To imponuje i zcela omezeným nabubřelcům, kteří s žoků peněz zděděných i chytrácky vyšpekulovaných krčívali dřív jenom nad lidmi z uměleckého světa rameny a opatrně obestírali se mlhou lhostejnosti.

Cizinci zvučných jmen jezdí nyní tak často k našim do Prahy a naši zase za hranice k vlivným osobám. Však se o tom často dočítáme. Nesmí se všemu doslovně ovšem věřit, co napsala nervosní ruka chlubivého básníka; když líčí na příklad, že před ním kněžny v nádherných boudoirech strhovaly se sebe krajkové prádlo — byla to jistě jen rozpálená midinetta na galerii hippodromu, která sňala v přestávce pouze propocený kabátec, ale i tato úroda fantasie, která naplní dnes mnohou českou novellu drahocenným porculánem, vzácnými kožemi, archaeologickým balastem a bibelloty — stele ženské půvaby do kapitol, jakoby to sílí mák — ukazuje, že rosteme — rosteme —

Společnost v tom významu slova, který značí něco povznešeného — výlučnosti pozornost na sebe srhujícího — stojí u nás stále však jenom na praktikáblech pouhého mamonu. V cizině bývají tyto výstupky ze solidního materiálu a oplývají dekorací uměleckou, zdobami květin a světlem ducha.

Ale už se ukazuje, že se pod dřevěným lešením u nás také nezahálí. Tu a tam se klade tvrdý kámen za podnož. Máme již i některá střediska společenská, která se mohou vykázati jakous takous tradicí. Umění u nás z rejdiště bohémské nevázanosti přichází v hladčí dráhy společenských urovnaností — jsou v Praze rodiny, kde se nemluví jen o dětech, letním bytě, prádle a služkách — kde se neposkvrňují žvastem o politických rvačkách a dětinských intrikách společenského zákoutí.

Je dosti rodin, které mají tolik volných prostor, že mohou občas důstojně přivítati zde čelné osobnosti z kruhů uměleckých a vědeckých — a máme tolik vědců a umělců, kteří vědí, jak přijít, mluvit a odejít.

Zárodky representující společnosti. Přirozenou cestou z chudých krámků uzenářských, z mlýnic a statků, z účtáren šťastně počítajících vytrvalců, z komůrek smělých odvážlivců byla snášena prst, ze které dnes střebají kořínky stromu, jemuž říkáme společnost.

Potřebujeme jí jako soli. Nechceme více ustupovat s chodníku do jízdní dráhy, chceme říci n e! těm, kdož hlásali, že Praha česká znamená chudobu, lacinou práci, hmotnou námahu, drsnost vnějšku a žargon ulice.

Ne — musíme dokázati, že češství prorostlo již všemi spárami starého i nového kamení slavné matičky. Nestydíme se za pot a dřinu svou, nehanbíme se za svou chudobu, hrdě neseme šat dělnický, nerdíme se nad rukávy odřenými špatně honorova-

ným písařením a nezapíráme ani českou odrhovačku, která je národní písní velkoměstských uliček, továrních dvorců a sklepních dílen — to jsou lidé naší krve, kteří se lopotí do večerní tmy, chodí v zedraných šatech z centra skvěle ozářeného spát do pustin na periferii — s nimi cítíme, s nimi nás spojují tytéž národní touhy.

Ale vedle toho můžeme se dnes již pochlubiti, že vědu, umění, vedení samosprávné, kormidla obchodní podnikavosti, důmyslnost vynalézající a vše ostatní, co je korunou národy representující, náležitě uplatňující a podmaňující, máme také již v českých rukou.

Ne — nepůjdeme s chodníků!

Na české zámožnosti v Praze jsou takřka zřejmy krůpěje potu, kterými byla vybojována. Není to jmění prohnanostmi podvodného zakládání na massách vyšidařěné — je to vesměs zlato vyrvané z nejtvrdšího kamení, neboť na české podniky nesvítilo nikdy slunce vládní přízně.

Co Češi mají, dobyli jen bojem nejenom s přírodou, ale i s pozemskými mocnostmi.

Z těchto bojů přišlo ovšem mnoho tvrdosti do české společnosti, která může býti jen výkvětem zámožnosti.

Naše společnost jest ještě tvrda v stycích, nevyleštěna do náležitých faget — formy její jsou ještě plny hrotů, její parkety skřípou, voňavky její někdy až čpí — tón její nebývá vždy vyhlazen virtuositou — ale jsme šťastni, že máme již alespoň zdravé zárodky.

Hlavní věc máme. Je to česká věda, české umění — roste naše literatura, vzmáhá se její potřeba — přibývá bohatství — máme dost zámožných lidí, kteří mají potřebu vyšších požitků — máme dosti způsobných osob, které dovedou vystupovati. Máme také bystré ženy, kterým německé školy nevysušily mozek — můžeme s nimi vážně pohovořit, zasmát se, na něco důležitého opravdově se zeptat a těšit se, že také nám dovedou říci trochu překvapujících pravd. S tím se po dlouhých postech můžeme věru spokojiti.

Naše děti budou v tom již lépe.

Ffff.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

☐ **Nakladatelské družstvo Máje**, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze, shromáždilo se 25. listopadu t. r. v zasedací síni Obchodní a živnostenské komory k výroční valné hromadě. O šesté hodině zahájil schůzi předseda Václav Štech, uvítav četně shromážděné členstvo. Valné hromadě byli přítomni 34 členové, kteří měli svých 135 podílů a zastupovali 104 podíly nepřítomných členů. Na těchto 239 podílů připadlo 219 hlasů.

Vzrůst Nakladatelského družstva znázorní několik těchto dat:

		družstvo	vlastního jmění K
		podílů	
30. června 1902	měli 64 členové	94	20.800·—
30. » 1903	» 80 »	170	40.356·57
30. » 1904	» 111 »	248	59.581·73
30. » 1905	» 151 »	350	82.281·61

Těchto 350 podílů bylo takto rozděleno:

69 činných členů Máje mělo	216	podílů
30 jiných spisovatelů mělo	49	»
10 manželek spisovatelů mělo	22	»
39 přátel literatury mělo	63	»
	350	

V posledním roce přibyly 102 podíly, 7 pak bylo vypověděno.

Za dosavadního trvání vydalo Nakladatelské družstvo Máje 114 knih, vyplatilo přes *90.000* K honorářů a nahospodařilo do reservních a j. zajišťovacích fondů *12.281·61* K. Z podílů vyplácí 4procentní úrok.

Výroční zpráva konstatuje, že i v uplynulém správním roce, který byl obchodu následkem trvalého sucha roku 1904 nanejvýše nepříznivý, docíleno bylo intensivní prací zisku *3253·80* K. Poněvadž na počátku správního roku vládlo družstvo členskými vklady ve výši 49.600 K, kterýžto peníz teprve v polovině roku vzrostl splátkami na nové podíly asi o 10.000 K, dlužno přiznati, že za nejnesnadnějších poměrů vykázán je nemalý úspěch finanční.

Revise v Nakl. družstvu Máje jsou tak důkladné, jak jsou v málokterém závodě.

Revidují: 1. revisoři volení valnou hromadou. Účastní se schůzí výborů, finančních komissí a konají časté náhlé přehlídky pokladny a účetních knih;

2. revisoři ustanovení k rozkazu soudu na základě zákona o povinné revisi, který byl říšskou radou přijat r. 1903;

3. mimo to prohlížejí všechny účty a všechny doklady každého roku po několik měsíců nejpodrobněji dva znalci, kteří nesmějí býti ani členy Máje ani členy

Naklad. družstva Máje. Ti podávají zprávu svou přímo valné hromadě. Tak nařizuje zvláštní článek našich stanov.

Zpráva odborných revisorů, kteří nejsou členy Máje ani členy Nakladatelského družstva Máje.

Byvše slavným výborem Nakladatelského družstva Máje pověřeni letošního roku provedením odborné revise závodních knih ctěného Vašeho družstva, vykonali jsme během letošního roku tuto nám svěřenou revisi knih a účtů za správní rok 1904-5 se vší důkladností a svědomitostí a dovolujeme si o výsledku jejím podati následující

úřední zprávu:

Účetní zařízení a vedení knih Nakladatelského družstva Máje jest po stránce účetnické i po stránce věcné úplně správné a účelné, tak že lze nám konstatovati, že veškeré závodní knihy vedeny jsou vzorně a v nejlepším pořádku.

Veškeré účiny pokladniční příjmu i vydání jsou náležitě doloženy příslušnými doklady a účty, panem předsedou neb jeho náměstkem k výplatě poukázanými, jež jsme podrobně prozkoumali a s pokladnou je porovnavše se přesvědčili, že veškeré zápisy v pokladně s doklady číselně souhlasí.

Také pokladna, kterouž jsme v době revise po dvakráte nepředvídaně skontrovali a vždy v náležitém pořádku shledali, vedena a počítána jest úplně správně, při čemž dlužno podotknouti, že vedení pokladny odloučeno jest zcela správně od vedení knih.

Zapisy z pokladny a denníku do sborníku a z tohoto do hlavní knihy jsou převáděny úplně správně a číselně souhlasně.

Závěrečné účty bilanční za správní rok 1904/5, to jest od 1. července 1904 do 30. června 1905 jsou zcela správně na základě účetních knih sestaveny, poskytují jasný obraz o celém finančním hospodaření Nakladatelského družstva »Máje«, vykazují zcela správně a spolehlivě stav veškerých aktiv i passiv, jakož i čistého zisku za správní rok 1904/5 v obnosu K 3.203·80, kterýž se zároveň likvidním uznává.

Ukončujíce zprávu svou, pokládáme za povinnost prohlásiti, že jsme po podrobném prozkoumání všech knih a účtů za správní rok 1904/5 nabyli nezvratného přesvědčení, že závod Nakladatelského družstva Máje jest veden jak po stránce obchodní, tak i po stránce účetní vzorně, poctivě a co nejsvědomitěji. V Praze, dne 21. listopadu 1905. Josef Bureš, Josef Černý.

Zpráva revisorů zvolených valnou hromadou Nakladatelského družstva Máje. My podepsaní revisoři Nakladatelského družstva Máje, volení valnou hromadou, prohlašujeme tímto, že po celý správní rok sledovali jsme úspěšnou činnost výboru, jakož i vedení závodu po stránce finanční, dále že prozkoumali jsme důležité účetní položky a srovnali je s doklady, jakož i podrobili hotovost pokladní sedmi neočekávaným prohlídkám a nabyli tak přesvědčení, že závod náš veden jest po stránce účetní vzorně, velmi svědomitě i obezřele — což ostatně i úřední znalci dotvrdili — a doporučujeme proto slavné valné hromadě, aby pokladní zprávu schválila a výboru absolutorium udělila. V Praze, 22. listopadu listopadu r. 1905. JUDr. J. Štolba, Ladislav Novák.

Dříve než došlo k rokování o zprávě výroční vzpomenul předseda úmrtí milého člena, p. professora F. X. Prusíka, spisovatele, jehož památku uctili přítomní povstáním.

Dr. V. Řezníček požádal o vysvětlení, proč číslice honorářů vyplacených penízem 90.000 K nevysvítá přímo z účetní zprávy. Předseda odpověděl, že honoráře neplatí se vždy pokladnou přímo. Některé odvádíme též bankou nebo poštovní spořitelnou; těm spisovatelům, kteří mají u nás stálý účet, se zapisují na účet věřitelů a mimo to honoráře z časopisů jsou v účtu těchto listů.

K novému dotazu Dr V. Řezníčka vysvětlil předseda, jak se účtuje poštovné.

Když nikdo více vysvětlení nežádal, byla výroční zpráva o činnosti schválena.

Zprávu o revisích podal JUDr. Jos. Štolba, jenž zároveň navrhl, aby účetní zpráva byla schválena a výboru absolutorium udělena.

Na to bylo schváleno, aby mohl správní výbor rozšířiti kmenové jmění upsáním nových podílů, po případě i mezi příznivci spisovatelů. Výbor hodlá rozmnožiti kapitál o 100 nových podílů, na něž však již je 47 přihlášek.

Pak byly vykonány doplňovací volby, při nichž odevzdáno 219 hlasů. Všemi 219 hlasy zvoleni na tři leta do výboru Václav Štech, předseda, Dr. Jiří Guth, Dr. R. J. Kronbauer, náhradníkem Dr. D. Panýrek, revisory účtů L. Novák, Alois Škampa a JUDr. Jos. Štolba.

Po té ukončil předseda animovanou schůzi, kteréž se súčastnilo i hojně damských členů, srdečným díkem, připojiv prosbu, aby členové nezapomínali podporovati tento důležitý a pro řešení otázky spisovatelské nejvýznamnější podnik.

Pak se shromáždili účastníci k přátelské večeři ve zvláštní místnosti restaurantu p. Kolářova.

— **Kruh českých spisovatelů** zařadil do svého cyklu dvě novinky, přeložené pány Jeanem Rowalským a Hanušem Jelínkem způsobem, odpovídajícím literární jejich reputaci. Oba kousky mají pikantní příchut. V jednom je hrdinkou žena, která na srázu byla zachycena ostražitým a prozíravým manželem, ve druhém má sólo Pařížanka, jež klame svého muže s tak klidným svědomím, jakoby v tom pranic nebylo závadného. Zvláštní věc — ani nám v auditoriu nepřipadá pikantní řemeslo záletné paničky tak hrozným a zavržení

hodným. Autoři, jak víme, z takových zákulisních manželských pletek nekují už dramata v pravém toho slova smyslu. To už dávno přežilo. Život už je takový . . . nový milenec budivá v určitých společenských sférách žárlivost jako nový klobouk nebo náramek.

Kmitlo se nám v řádku toto slovo, jež je zároveň titulem aktové veselohry od Gianinna Antona Traversi. Pochodila na jevišti dobře a vyvolala výbornou náladu ve hledišti. Autor měl dobrý nápad. To by ovšem nestačilo, kdyby ho nedovedl jak se patří udati, vlastně ovinouti duchaplnou slovní parádou. Panáček stroji léč na počestnou posud ženu. Rád by ji nabídl šperk. Jsou ženy, kterým něco takového se ovšem nabídnouti nemůže. Dobývaná žena tato nepatří k nim — ale je to zase jenom mnohem pikantnější, když máme dojem, že je zcela pořádnou ženuškou. Pomůže tedy kompromis. Náramek, po kterém touží ručka zbožňované, je za tolik a tolik. Šperkuchtivá parádnice má však k disposici jenom jednu třetinu. To postačí, za jistých okolností. Ucházeč o přízeň hezké paničky ví si rady. Zaplatí klenotníkovi dvě třetiny ceny sám . . ostatek vyplatí pan manžel, jemuž přítel domu hodlá ozdobit hlavu symbolickou značkou. Dovedete si snadno představiti náladu publika, když úklad skončí prahanebným sklamáním. Je to napohled zcela jednoduše řečeno a tak také záhodno se na věc dívat. O náramek zajímala se také jiná dáma. Pan manžel jej koupí a ke svému svrchovanému úžasu dostane také — za babku. Inu ovšem — když dvě třetiny ceny zaplatil někdo jiný, komu nebylo právě do smíchu, když se před ním odehrávalo radostné dorozumívání párku, jenž k vůli náramku měl doma malou manželskou bouři. Nemusíme ani připomínat, že kousek musí býti svižně sehrán, aby neztratil na svých jako voňavka prchavých půvabech. Byli to zejména pp. Jiřikovský a Táborský, kteří věci pěknou hrou znamenitě prospěli.

»Paňžanka« jmenuje se komedie od Henri Becquea, která už nepodává zpravodaji příležitosti, aby svůj referát zavinul do dějové fabule. Není jí . . Tím ovšem pozoruhodnější je faktum, že komedie bavila a poutala od aktu k aktu. Je vyplněna intrikami záletné ženštiny, jež provádí svoje pytlačení s úžasnou rafinovaností. To, co nás bavilo, nedá se ani dobře povědit. Předpokládalo by to u pisatele aspoň odstín autorových schopností v tomto směru, vyvolati ve čtenáři suchého výtahu dojem toho, co plní ovzduší divadla zvláštním, pikantním odeurem. O provedení platí ve zdvojené míře to, co jsme poznamenali o veselohře. Slova a věty musí se jen blýskat, aby lehounké zbožíčko bylo zažito tak, jaké dostalo poslání. Paní Táborská byla tentokráte interpretkou ne právě všední roličky tak výbornou, že se jí to jednou ve vhodné chvíli významně připomene. Dobře jí sekundoval její pan manžel. *O—o—*

— Jos. D. Konrád: **Bouřliváci.** Nemáme právě přebytek spisovatelů pro nejširší kruhy, kteří by při náležité plodnosti, jakou literární či spíše čtenářský hlad širokých vrstev přímo diktuje, dovedli produkovati vesměs věci dobré, neslevujíce ničeho 1. z creda uměleckého (máme tu na mysli originalitu fabule a svérázné podání), 2. ethického a 3. českého. V soudobé produkci ne mladé, ne staré lze vskutku jen několik málo pracovníků nalézti hovících všem těm požadavkům, Rais — Konrád —Kronbauer. Ostatní jsou pro lid příliš komplikovaní. Autor »Bouřliváků« je razem tvoření bližší Raisovi, vzdálenější Kronbauerovi, který i volbou látky sensační zcela samostatnou tvoří postavu v literatuře. V statistikách knihoven uváděn bývál Konrád mezi autory vskutku nejčtenějšími. Malý je počet těch, kteří jsou hojněji u nás vyhledáváni. V soukromí povahou tichý, krajně skromný právem odškodňován je čtoucí veřejností, za malou pozornost, již mu věnují kritikové. Podivné, ale neodolatelné kouzlo teplé upřímnosti, jež dýchá z celého jeho díla i z jednotlivostí, smysl pro duši čtenáře a porozumění pro jeho touhu po četbě, smiřující příběhem beletrie nesrovnalosti sociální i rány osudu, i ty v nitru čtenáře, lahodný, čistý stil český, nevyhledávající křečovitě kroucených vazeb a nemožných stilisací a tout prix originálními býti chtějících, ty všecky vlastnosti i v »Bouřlivácích« vystupují do popředí a zaručují i této knize místo poctivě v literatuře výpravné prosy vydobyté, nikoli vyčtenými francouzskými kudrlinkami a psychologiemi nekontrolovatelnými — ale důslednou prací za cílem snad mnohem prostším, ale za to neskonale upřímnějším.

a—e.

— R. J. Kronbauer: **Dvanáct hodin v pancéřové síni.** V Praze, Nakladatelské družstvo Máje. Ryze moderní námět v úchvatném zpracování jest tato nejnovější práce oblíbeného romanciera. Úředník banky »Globus« Locika zavře v roztržitosti vzniklé z obavy, že by mohl zmeškati vlak večer z Prahy odjíždějící, jímž chce se před nedělí dostati na venek k své rodině, mladého svého kollegu Kahana do pancéřové síně banky. Teprve doma, v kruhu rodiny, po dobré večeři, když si zapaluje doutník, přijde na to, že zapomněl klíče od pancéřové síně vložiti do tresoru hlavní pokladny, že zaklápl jen zevnější dveře, vyprovázeje posledního návštěvníka. Nezbývá než z děsné a zoufalé situace vysvobodit co nejrychleji ubohého kolegu, ale jak? Locika jest někde za Turnovem na ville, jak se dostati do Prahy, když nejbližší rychlík jede až ráno? A teď jest již přes půlnoc a chudák může sešílit nebo vyhladovět ve svém vězení. A k tomu jest druhý den neděle, kdy se neúřaduje a nikdo do pancéřové síně nevstoupí. V tísni té vzpomene si, že blízký statkář Anger má automobil. Vydá se tam, aby jej požádal o jeho zapůjčení, statkář však náhodou meškal se ženou v Turnově v divadle. Locika se pustí za ním a prosí jej, by mu automobilem vypomohl.

Nová překážka, statkář nemá chauffera doma a sám v noci ještě nikdy nejel. Ale je odhodlán jeti po domluvě své ženy.

Co nyní následuje, jest líčení divoké jízdy noční automobilem. Před tím vypisoval autor duševní stav v pancéřové síni uzavřeného Kahana a všecky marné pokusy jeho o přivolání pomoci z venčí. Oboje způsobem úchvatným. Lze viděti na všem stopy, že autor těžkou látku svou vítězně ovládá a to se znalostí odborníka, ba že, jak z druhé části všecko tomu nasvědčuje, jízdu šílenou sám prodělal. V líčení duševního stavu Kahanova snadno by bylo, nechat se svésti fantasií a zabřednouti v nemožnosti, spisovatel si však počíná s klidnou rozvahou, je viděti, jak všecky okolnosti jsou váženy a jak se vším počítáno a ničeho neopomenuto. Totéž platí o líčení jízdy noční a přemáhání veškerých překážek, které se jakoby naschvál nočním jezdcům v cestu stavěly. Vše ukazuje na studia svědomitá, pokud se týče vnitřního zařízení banky i ovládání automobilu a jízdy samé.

Za čtyři hodiny byl Kahan zachráněn.

Věru, že si čtenář oddechne při posledním odstavci. Tak jest vše napínavé. Stylem snaží se autor vystihnouti svůj problém; jak jest v první polovici klidného vypravování příprav a odjezdu Locikova na venek klidný a pln pohody, tak stává se chvatný a skoro zimničný v léčení rozpaků, které nastaly v jízdě všemi rušivými překážkami. V dialogu osob jednajících panuje živost a a celek poutá promyšleností, propracovaností a sálá skutečnou životností. — *o.*

▢ **Illustrace** k feuilletonu »Praha včera a dnes« nakreslil F. X. Naske. Záhlaví jest od F. Kysely.

— **K stavbě české university.** Nová akutní otázka vyskytla se v Praze a zájem o ni právem roste. Na novostavbu české university chce stát věnovati 3 a půl millionu korun (s pozemkem), peníz to, za nějž lze už postaviti důstojnou budovu. Universita projektována byla senátem dosud na bloku X. ve čtvrti assanační, s úzkým průčelím na náměstí Rudolfinské. Poloha místa není sice špatná, ale kdo zná blíže tento blok a jeho okolí, nezhostí se podivení, že senát mohl vyvoliti toto místo pro moderní budovu universitní, neboť tento pozemek má celou řadu velikých závad.

Proto vítáme nový návrh, který v Národních Listech dne 23. listopadu t. r. učinil a energicky odůvodnil univ. professor Dr. L. Niederle, jenž je v otázce této referentem filosofické fakulty. Prof. Niederle navrhuje, aby se zaměnil nevhodný blok X. za volné místo na Letné přímo nad vyústěním nového mostu Mikulášského. Projekt tento sympaticky českou veřejností uvítaný, vzbudil značný rozruch mezi odborníky a dobrozdání o něm Spolkem č. architektů a inženýrů podané sloužiti bude asi senátu za další direktivu. Ať vyzní úsudek architektů jakkoli, je dobře, že ještě v čas podrobí se projekt budovy, tak významné, náležité a podrobné kritice. Universita se zbuduje pro staletí

β.

— **Žně Smrti** (v Brně 1905) jsou teničkou, jen 17 stránek čítající knížkou veršů anonyma, autora spisů »Kdy na bojištích dohřímají děla?« a »Na poli krve«. Jak z titulů těch již patrno, sleduje autor stále jednu tendenci: protestovati proti válce, lidstva nedůstojnému zápasu zbraní, hrůznému zabíjení a mrzačení mass a nelze popříti, že činí to výmluvně, důrazně a přesvědčivě, třeba básnické a umělecké ceny verše jeho nemají. —*a*—

— **Na pokraji pralesa.** Napsal Waclaw Sieroszewski. V překladové literatuře naší objevilo se nové, svérázné jméno. Polský spisovatel, někdejší sibiřský vypovězenec, nalezl ve své druhé, nucené vlasti nevyčerpatelné zřídlo látky, z níž skládá svoje práce slovesné. Poutavou formou novellisty otvírá nám daleké a divné kraje a lesy polární, oživuje je roztroušenými osadami, v nichž bydlí Jakut, Tunguz a ruský vypovězenec. Kreslí živými a sytými barvami jejich život s radostmi a strastmi, láká nás líčením sobích lovů a projížděk po sněhových pláních, rozechvívá vypravováním o dlouhém zimním chladu chudiny a o hrozné nemoci, která zachvacuje tamější kraje.

Jednotlivé postavy vypravování zjevují se před námi, jakoby obraz se měnil v skutečnost — opravdu, nelze dosti doporučiti práce Sieroszewského. Na pokraji pralesa přeložil krátce před svou smrtí Jan Wagner, a dílem tím šťastně byl zahájen druhý ročník Lidové knihovny, kterou vydává Tiskový výbor československé sociálně demokratické strany dělnické. Práce ta výborně doplňuje jinou knihu Sieroszewského, kterou pod názvem Dno bídy a jiné sibiřské povídky právě vydává Nakladatelské družstvo Máje. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 12. vydáno dne 1. prosince 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VYHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES, JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ, DR. JAROMIR BORECKÝ, DR. JIŘÍ GUTH, ANT. KLÁŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

sextě gymnasia ve Strakaté ulici na Prostředním městě Pražském div nespadl strop. Pralo se to tam jako Lakedaimoňané s Peršany u Thermopyl, předpokládaje, že i tam na tom úzkém prostoru mezi mořem a horami se tenkrát tolik prášilo jako tady.

Šnajdr-Leonidas, kocour, stáda myší se neobávající, byl stejně zahalen ve zvířených oblacích jako primus Bartoněk, jehož válečnou filosofii zahrnovalo pomyšlení, že není ten silen, kdo popral, ale kdo se vymknul. Ostatek, na počest třídy budiž povědíno, bylo ještě několik takových klidnějších povah, které myslíce sobě, že lepší kus suchého chleba s pokojem než ne, pohlížely z kouta na bitevní vřavu, pojídajíce svoje housky jako ona dobrá vůle, která koláče jí, kdežto zlá hlavu tepe.

A Šnajdr i soudruzi jeho tepali! Ta mračna prachu byla jejich štěstím — anebo neštěstím, jak se to vezme. Neboť professor Skřivan zprudka dveře otevřevší, v prvním tom okamžiku nemohl rozeznati z hustého chumáče nikoho, budiž přítel či nepřítel, a než se sám vzpamatoval, udatná sexta dlouho se nerozmýšlela a postavila se na svoje místa, jakoby se nechumelilo — zatím se připravujíc k boji novému, sic méně hlučnému, avšak daleko nebezpečnějšímu — s professorem.

Prach pomalu padal na lavice, na kathedru a všecky předměty kolem, tak jako strach na srdce těch bojovníků, ve třídě se znenáhla rozjasňovalo a bylo slyšeti jen těžké oddychování, zvláště tam z prostředka, kde sídlil Šnajdr . . .

Professor Skřivan s klidným svědomím, jako tak mnozí, kteří mají špatnou paměť, byl stoupal po schodech do druhého patra, v němž bylo umístěno gymnasium vyšší, zažívaje párek uzenek a housku, kterýmiž potravinami silil nejen tělo, ale pro rovnoběžnost jevů tělesných a duševních také ducha. Byl tak spokojen a zvolna tvář svou připravoval v milý úsměv, předepsaný zákonem pro professora do třídy vstupujícího jako pro baletku, která nožkami vlídně po jevišti mrskajíc také nesmí mračiti se na obecenstvo. Zármutkem polc neoseješ a ve škole nic nepořídíš. Náhodou se u těch uzenek jakož i u veselé anekdoty professora Konečného, historika, o nějakou vteřinu opozdil. Ostatní třídy už ztichly; jen ze sexty ozýval se tlumený hluk — celkem nic zvláštního v respiriu a po dvou hodinách upjatého sedění a mlčení Co po tu dobu v srdcích vřelo, to teď kypělo — v ústech.

Alevšak v tom, než ještě professor zahnul za roh chodby, v sextě otevřely se dveře — buď že někdo vracel se z malé vycházky přes chodbu nebo že se vyhlíželo ven, nejde-li už professor — zkrátka, řev, nějakou vnitřní událostí stupňovaný zahlaholil chodbou jako trouba pod hradbami Jericha, bylo slyšeti i jakýsi třeskot vzbuzující v posluchači bezvolný po-

sunek chytiti se na obranu za tvář, hned po te něco bouchlo, a professora Skřivana přešel všecken počínající smích. Vojna se dá dobře slyšeti, ale těžko viděti — avšak v tomto případě nebylo možno tvrditi, že by sluchové počitky professorovy tam z té vřavy sextánské měly přízvuk líbý a příjemný. Professor zrychlil krok, div že do běhu se nedal, a uhodiv na kliku, objevil se ve dveřích, jakož bylo viděti svrchu. — Tohle nebylo respirium, oddech, ve smyslu řádu kázeňského, to byl paškvil na všecky paragrafy, předčítané nedavno ve zvláštní hodině shromážděnému žactvu!

Opozdil se professor při svých uzenkách a opozdili se i studenti při svém praní, jehož příčiny tuto vyšetřovati bylo by marno. Špatný vozka, který neumí obrátiti a špatný student, který nenajde vhodné výmluvy. Proto omezil se professor Skřivan na otázku toliko řečnickou, odpovědi ani nečekající:

»Tak-li se připravujete na hodinu příští?«

Studenti stáli, ani se nehýbajíce. Jen oči jim svítily, zejména těm, jichž rány neměly již času dopadnouti a nevyčerpaná ta energie drala se tedy očima na světlo světa. Na dotaz professorův, přísněji formulovaný: »Kdo to zde tropil takový pekelný hluk?« teprv nikdo neodpověděl. Pořád totéž mrtvé ticho, jako na alpských ledovcích; — nehledě k těm zrakům i tvářím pozvolna chladnoucím, jenom sem tam pokřivené kravátličky, knihy pod lavicemi pohozené jako mrtvoly, lavice pošlapané a potají rukávem nebo kapesníkem utírané, bílá manžeta ležící v koutě a nedaleko ní dvě čamrdy vytržené z obvyklé práce, to jest udržování kalhot v rovnováze, vydávaly svědectví o životě všech třicíti šesti mladíků, právě před okamžikem příliš bujném.

»Tedy nikdo se nepřihlásí?« tázal se professor již po druhé, a tmavé, jinak dosti dobré oči jeho začaly se kouleti jako barevné desky na odstředivém stroji nebo jako rotační rachejtle. Také tak začaly se z nich trousiti jiskry na všecky strany. Stál ještě s kloboukem v ruce pravé a knihou v levici, se svrchníkem přes ramena přehozeným uprostřed třídy před lavicemi vyčkávaje, jak se mládenci rozhodnou. Celkem se nutil do této strašlivé pósy, neboť nerad se vadil se studenty, a než se pouštěl do soudu, zkoušel dříve jiné cesty; mimo to měl právě docela jiné myšlénky, právě opačné všemu hněvu i zlosti, ale tohleto mohlo býti slyšitelno i v ředitelně a zasluhovalo vůbec exemplárního zakročení.

Professor Skřivan byl muž vysoko, ale souměrně urostlý, v nejlepších létech, asi pět a čtyřicet, a ačkoli černé jeho, krátce střižené vlasy byly trochu prokvetlé, nikdo by mu byl tolik nehádal. Pod vysokým čelem měl na nose nasazený kostěný skřipec, který teď jen zvyšoval hrůzu pod silnými skly sálající, a černý plnovous, ne příliš dlouhý, dělil se na bradě ve dvě uhlazené polovičky, vyvrcholené knírem jako věž slohu gotického svou fiálou nebo jako drama svým pátým aktem. Nebyl to krasavec, naopak z těch, jimž krása byla by jenom na škodu, protože v kráse stálosti není a u tohoto paedagoga zdála se nestálost náležeti už minulosti. Všecken zevnějšek jeho byl příjemný a úhlednost jeho zvyšoval pečlivý úbor, dost málo obvyklý ve školní světnici, která žere sukno jako moli, úbor pečlivý od světlé vázanky až po lesklé boty, čisté přes to, že bylo dnes ráno trochu deštivo. To teprv asi od půldruhého léta se professor tak pěkně strojil, že dokonce i nějakou dobromyslnou narážku proto musil ve sborovně vyslechnouti. Ale nehoršíval se proto, neboť sborovny nebývají místem vzájemného dopalování: horkou krev jejich obyvatel dovede už schladiti těžká a úmorná práce školská, tím úmornější, čím více bývá utajena veřejnému zraku. Mládež ji nerozumí, soudí o ní teprve později, po paměti, vždycky v něčem děravé, a dorostlý k ní přístupu nemá. Professor Skřivan naopak všeliké narážky přijímal s úsměvem, jako by mu lichotilo, že přes ty svoje »hrobu květiny«, jak šedinám svým koketně říkal, přece ještě obecně jest uznávána možnost, která vlastně už déle jednoho roku byla u něho jistotou...

»Nikdo?« opakoval svoji otázku po třetí, už mnohem stručněji a hlasem nade vši míru rozhodným, který vlastně již předpokládal, že nikdo.

Otevřely se dveře nesměle a vešel studentík, venku se opozdivší.

Professor ve svém hněvu ani se neobrátil, nebo chtěl, aby bylo vidět, jak je rozhorlen, že nedbá ničeho kolkolem, byť i škopky z nebes padaly. Studenti byli rádi, že tímto výstupem nabývají chvíle ku vzpamatování. Nikdo nepípal, ticho jen příchodem tohoto studenta bylo na okamžik porušeno a při tom jen v zadu kdesi sextán Malátek, v onom boji asi Xerxes čili vůdce strany protivné, zašeptal opatrně, tak aby jen nejbližší okolí bylo informováno, v odpověď:

»Leda nějaký blázen!«

Ve skutečnosti tento Malátek, hoch jako hora, k tomu zavalitý, nařvaný, to byl, který té vřavy byl příčinou, hodlaje pořádati zápasy olympické, o nichž právě při řečtině předcházející byla řeč. Thema pro vyplnění respiria obecně se zamlouvalo a z uličky mezi dvěma řadami lavic udělána arena stadia. Že se potom zápasy přenesly i na lavice, bylo vinou okolností a těch, kteří nemohouce kovati, pomahali dýmati. Tak jako staří Řekové, při těchto

závodech zapomínali všech svých národních hádek a nesvárů jsouce v době olympiad slepí hluší, tak i tuto sextáni v horlivosti za palmou vítězství zapoměli i na obvyklou stráž na chodbě. Byli jako tetřevi v době tokání a odtud celé to neštěstí. — Hned po neparlamentární poznámce Malátkově ozvalo se slabé »tchch« nebo podobný nějaký zvuk, nesnadno literou napodobitelný, jejž však nedovedla již zadržeti od smělého letu k uchu professorově ani Malátkova zlostná apostrofa »Troubo!« adressovaná na souseda, jemuž ani tento posvátný okamžik hrůzy nedovedl býti svatým Veselost, vyjadřující to citoslovce, byla jako heslo neprozřetelně hozené do rozčileného davu, jejž tuto představovaly myšlénky professorovy, neb jako jiskra hozená do sudu plného prachu, ač-li vůbec dovoleno professora k jakémukoli sudu čímkoli naplněnému přirovnávati. Možná, že skroušené nějaké doznání bylo by ulilo ne dost opravdový hněv professorův, ale tímhle »tchch« jako když spícího psa probudíš. Professor měl nos dírkami dolů a koukal jako devět hromů. Sedlo mu na čelo černé mračno.

»Ještě je vám to k smíchu!« zahřměl a oddychoval, jako když se brambory vaří.

»Kakra, ten lapá ježky!« dovolil si Malátek další poznámku.

Professor postoupil rychle ke kathedře a praštil tam knihou, že prach teď klidně se tam usazující znova se rozvířil. Shodil svrchník s ramene, odmítl pomoc ochotného Kašpárka, jemuž jindy tak vlídně děkovával za úsluhu při svlékání i oblékání, sám kabát i klobouk pověsil na věšák a zasedl za kathedru.

Sextáni viděli, že jde do tuha a brnělo jim pod koleny. Dýchali tence.

»Sedněte!« velel professor stručně a vyndavaje klíče z kapsy otevřel zásuvku, vytáhl třídní knihu a vzal pero z ruky druhého famula Mydláře; zapisoval hodinu a absence.

»Neschází nikdo,« hlásil Mlynář hlasem úzkostlivým: div do breče se nedal, neboť on tady sedí v první lavici, hned na ráně. Víc ovšem než tento plný počet přítomných, ta bujnost jejich před hodinou svědčila o výborném zdravotním stavu této třídy.

Jindy by byl professor pronesl nějakou poznámku, jako že tedy neschází žádná drahocenná hlava nebo nějakým jiným slovem přívětivým byl by dal své blahovůli laskavý průchod. Teď mlčky z podstřeší hleděl hněvným zrakem na rubriku »Poznámky«, nejvíc obávanou, neboť tam se »zapisovalo do třídní knihy«. Co tam napsat? Že lomozila a vztekala se celá třída? Bylo by nepaedagogické, neboť takové jen všeobecné poznámky nemají valné váhy nemožno-li vinníka aspoň jednoho nebo dva popadnouti hned za límec a přibiti na pranýř. Skřivan nebyl však už žádný horkokrevný supplent, aby se dopustil takové přenáhlenosti, pro kterou by sám ještě notným nosem pykati musil, a poněvadž ne z jedné peci učitelské chleb už jedl, zastrčil pijavý papír a knihu zprudka zavřel do zásuvky. Za to vytáhl z náprsní kapsy knížku jinou, černou, malou, ze které dnes měl se šířiti strach, hrůza i zděšení. Šířilo se toto všecko odtamtud i jindy, ale toliko na lenochy a darebáky nepřipravené, dnes však asi bez rozdílu duševní kvality dvojka s každým tancovati bude.

Kašpárek i Mydlář, oba ustrašení a schlíplí odplížili se na svoje rohy v první lavici před kathedrou. Šnajdr se v duchu odevzdával do vůle Boží.

»Opravdu nikdo se nepřizná?« tázal se naposled, jakoby v zoufalém pokusu professor, hlasem sic poněkud mírnějším, měkčím, a kdyby byli sextáni bývali muži světa zběhlými a lidí znalými a byli užili ještě tohoto posledního okamžiku hněvu a první chvíle měknutí, byli by jistě všichni svorně vystrčili ruce a hlásili se o trest a pokutu. Nebyl by veliký trest ten, aniž pokuta by za řeč stála, neboť professor byl člověk jako vosk a nikomu na palce nestupoval; ale neznali ho dosud.

Okamžik se zamlčel vyčkávaje, budou-li studenti opravdu tak upřímnými, jak jim to na počátku roku doporučoval a budou-li míti pravdu na jazyku a duši na dlani. Měl k nim tenkráte takovou dojemnou řeč o vzájemné shodě i důvěře professora i žáků, o úspěšné práci následkem těchto ctností, o povinnostech i jejich konání přese všecky překážky atd., — jenom škoda, že mládenci byli tenkrát myšlénkami ještě v prázdninách, ten někde na mezi otcova pole, druhý na švestkách domácí zahrady, třetí mezi staršími kollegy rodného městečka nebo letního pobytu, připravujícími nějaký večírek, akademii na rozloučenou, čtvrtý dokonce u své tuze mladé lásky, — většina však rozhodně ještě mimo školu . . A teď tenhle výsledek: zarytost, neupřímnost, ještě k tomu smích — darebáci! Všecko marno, s hluchými se to smlouval a ve dne svíčku pálil! (Pokračování.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

Smír Ahasverův.

Zem zachvěla se, slunce pohaslo,
a jako křídla velká nesmírná
se rozepjala tma nad krajinou
a na Golgotě jasně planul kříž
do tmy tak zářivě, že slepil zrak.
To viděl Ahasver a náhle zřel
zas Krista kráčeť s křížem na horu
a slyšel hlas, ten jemný lítostný,
když od prahu jej vyštval bezcitně:
— Má pouť je krátká, ty však na věky
bez cíle budeš bloudit životem!

Děs schvátil jej. Chtěl prchat do dáli,
však cosi drželo jej mocí zpět
i padl k zemi tváří do prachu.
Tak dlouho dlel. Chtěl plakat, cítil však,
že slzí zdroj mu vysechl ve zracích.
Tu kdos se dotek' jeho ramene
tak něžně, láskyplně, odvaha
mu dotykem tím v duši vproudila,
i pozdvih' oči vinou ztrnulé
a uzřel Leu, věrnou svoji choť.

— Pán zemřel již, mu děla se slzou,
již nikdy neuslyším jeho hlas!
Tu Ahasver vykřikl zoufale:
— Věz, já jej vyštval krutě od prahu!
A vyprávěl, že vyhnal Ježíše,
když u zahrady odpočinout' chtěl
a poslední jí slova sdělil též.
Když domluvil, tu zřel sve ženy bol
a hořké slzy, a když náhle vstal
a temným hlasem chtěl se loučit s ní,
neb výčitky již pudily jej v dál,
tu ona chopila ho za ruku
a pravila: — Tys hřešil, muži můj,
však pán je dobrotiv. Kam půjdeš ty,
tam následovat' tiše budu tě,
neb jako družkou tvou jsem byla dřív,
když bezstarostně dny jsme trávili,
tak chci ji býti i v tvém neštěstí.
Pán pravil vždy: Když zhřeší někdo z vás,
vy odpusťte mu. Nuže odpouštím.

I vyšli z města v kraje neznámé
a často v noci, když vše zdřímalo
a Ahasver jen pod palmami bděl
a díval se na Leu zemdlenou
jak spokojeně spala, poznával,
že Ježíš velikým byl prorokem
a synem božím, když vše odpouštěl,
neb odpuštění čin je největší.
Byl vědom si své vinny veliké
a proto z hloubi duše děkoval,
že dopustil Pán, aby bludnou pouť
s ním žena konala. Však mnohokrát,
když za večera usedl v záři hvězd,
jež mezi listy stromů chvěly se
a žena jeho mřela únavou,
tu vina ulehla mu na duši
a rychle vstal, svou ženu v náruč vzal
a pádil pouští, v které šakal vyl,
až zemdlen klesl v písek žehnoucí,
však sotva Lea ze sna procitla,
zas pádil dál s ní pouští smrtící.
Stín šílenství mu padal na duši,
však Lea těšila jej slovem svým,
že odpustí Pán těžký jemu hřích.

Tak čtyřicet let bloudil po světě,
když Lea zemřela mu v náručí
a prosila jej, aby donesl
ji v rodné město a tam zeptal se,
kam tělo Krista s kříže složili
a na blízku by ji též pochoval.

Tak učinil. Vzal smutně břímě své,
neb byl si vědom, že svou útěchu
teď na věky jde ve hrob položit,
že nikdo nebude víc těšiti
jej soucitně, se slzou ve zraku.
Nes' noc a den tu drahou mrtvolu
a nepocítil žádné únavy.
Když přišel v Jeruzalem, tázal se
kam položili Krista Proroka,
jenž na Golgathě ukřižován byl
a když mu ukázali zahradu,
tu vešel v ni a vložil do skály
tu, která odpouštěla, jak chtěl Pán.
Noc celou ztrávil u ní v bolesti
a rosa padala mu do vlasů,
však ráno sotva první paprsek
se rozlil nebem, čistým jako sen,
a rudě zahořel na oblacích
jak žití cudný úsměv panenský,
tu stará kletba zas jej hnala v dál — —

Tak míjel čas. Rok každý vracel se,
by u hrobu se Ley potěšil
a s novou odvahou vždy konal pouť,
tu nekonečnou, děsnou nesmírnou.
Dřív zoufale jen bloudil krajinou,
teď ale lidstva počal všímat se
a poznával, že trpí jako on,
s tím rozdílem, že bloudí krátký čas,
ne věčně jako on. I počal milovať
ty tvory ubohé, jež žili jen,
by život krátký dlouhým zápasem
si vyčerpali a tak mnohokrát
jat soucitem jim skrytě pomáhal.
Tak často našla vdova chudičká
svůj kužel sepředený zázrakem
a nebo děcko v dlaních přineslo
ji zlata kus, neb kámen jiskřivý

a když se ptala, kdože darcem je,
tu dítě vyprávělo horlivě,
že stařec jeden s vousem bělostným
mu kámen dal a zmizel v daleku.

Kdys ráno zabloudil na moře břeh
a slouchal hudbě valících se vln,
v níž znělo to jak výkřik radosti,
když náhle spatřil mezi balvany
na písku bílém mezi travami
plát nahé tělo dívky. Slunce zář
jak závoj vzdušný hrála nad tělem
a zlaté mihotavé paprsky
se ve krůpějích vody jiskřily,
jež ve vlase se leskly překrásném,
jak drahokamy. Usedl Ahasver
na balvan blíže krásné mrtvoly
a zadumal se. Sláva východu
tak jásavě na tělo padala —
žár života — na kořist věčnosti.
Kdo byla dívka, která předčasně
ve krásy opojivém souzvuku,
jež prýštila z ní jako z poháru,
se stala smrti dravé obětí?
Snad milenka, jež sama vyrvala
se z děsných muk, v něž láska vrhla ji?
Snad nešťastná, již vezli lupiči
do haremu, by chtíči sloužila
a nad kterou se slitovala smrt
a spasila ji z drápů zvířecích?
Či byla to snad šťastná nevěsta,
jež plula vstříc své noci svatební,
a kterou osud uzmul pro sebe?

Spleť myšlenek mu hlavou vířila
a o osudu lidském přemýšlel
a stál před ním jak němou před sfingou:
zde leží mrtva panna opojna,
jež tělem svým je triumf života,
jež přála si snad žhavě živu být
a on je živ, on, stařec potulný,
jenž pokládal by smrt za spasení.
Proč místo ní on stařec nezemřel?
Proč nezůstala ona na živu,
své tělo — skvostnou číši opojnou
až po kraj naplněnou rozkoší,
proč nedal osud vypít' žiznivým?

Tak přemýšlel. Teď pozdvih' hlavu svou
a viděl, paprsek jak zářící
ji líbá rety modré nehybné,
na bílém ňadru kterak houpá se
a po pleti stře svit jak polibky,
a náhle zřel, že dravec vysoko
již krouží nad kořistí. Rychle vstal,
vzal dívku v náruč jemně, otcovsky
a něžně nes' ji mezi balvany,
kde chudě pouze tráva bujela,
hrob vyhrabal, jej vystlal travami
a čisté čelo dívky políbiv
ji vložil do hrobu a zakryl ho
zas balvany, by nikdo neskvrnil
tu krásu cudnou ani pohledem,
a dravci aby zničit nemohli
čar toho těla, triumf života.

A večer prvně usnul Ahasver,
by nikdy více ze sna neprocit'.

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

Miluška.

Orlická črta.

Ach, vysoké, vysoké jsou ty orlické skály! Někdy se člověku zdá, že podpírají nebeské brány. Snad se to jen zdá. Ale vysoké jsou, vysoké . . .

Co je staletá sosna vyrůstající z modré lebky nejvyššího skalního útesu proti jejich výšce? — Nepatrný vřesový keřík.

Co je veliký vzduchu král? — Pouhý motýl ohniváček.

A co je malé lidské srdce . . . .? — —

Pod skalami řeka šumí. Řeka bílá jako stříbrný pás krásné kněžny. Staré, bohatýrské písně zpívá, kterým dnes již nikdo nerozumí. Ale řeka přece zpívá.

Těžký hrad sedí na skále zamlklé, hledí do vln a černé vrány sedají na cimbuří zubatých věží v houfech, jako zapomenuté kusy noční tmy.

A já často chodívám hluboce zapuštěnými cestami, kde ve vysokých korunách ptáci švitoří, ač vím, že nikdy již zde nepotkám zlatovlasou Milušku, ženu faktora Tesky. Ale za to stromy, ptáci i rozmarný potok, mnoho mi o ní vypravují, takže znám celou její povídku.

Je smutná jako dnešní můj život a proto ji vypravuji:

* * *

Miluška jako sedmnáctiletá vesnická krasavice provdala se za faktora Tesku, který měl daleko široko pověst proslulého voraře. Bylo tak zajisté lépe, než-li dřít se od rána do noci v nahrblé chalupě. Její otec byl opilec, matka podělkovala. Život byl těžký a mozolný jako kamenitá cesta.

V tichém, čistém domku Teskově bylo ovšem veseleji. Alespoň z počátku se tak Milušce zdálo. Její muž byl dobrý, řádný dělník, nikdo na dvacet mil neuměl tak sestrojit vor jako on, a měl ji rád.

Tak minul první rok. Přešla zima bohatá sněhy a s novým jarem odešel Teska do lesů kácet, válet a strojit. Minulý podzimek byl příliš deštivý a mokrý, i nebylo možno dokončiti práce v čas. Faktorovi Teskovi patřila největší parta.

Byla ještě tma, když odcházel do pasek a často celý týden se nevrátil. Paseky byly několik hodin vzdáleny. Dělnictvo shromážděné kolem ohňů, které slabě probleskovaly ranní mlhu, vyčkávalo rozkazu faktorova. Na dané znamení počalo se s nejrozmanitější prací: Tam káceli kmeny, jinde — u pily — rozřezávali je do určitých délek. A opět na jiném místě loupali kůru, nebo zdělávali silnější větve na tak zvané »remle«.

Prace trvala s hodinovou přestávkou celý den, načež bylo-li daleko domů, nebo do nejbližší dědiny, dělníci zůstávali a nocovali v primitivně zrobených chatách smírně proteplených po celou noc doutnajícími ohništi . . . .

I Teska zůstával stále s dělníky, neboť nebylo času k návratu k Milušce. Často celé noci nespal. Vzpomínal . . . . .

* * *

Okna Teskova domu hleděla přímo do orlické obory. Nadešly prvé měsíčné jarní noci a s nimi jakoby i Milušce vykvetl zcela nový život. Samota přinesla nové myšlenky. Podivné a záhadné jako šum orlických lesů.

Často za dlouhých, prohvězdněných večerů přišly, v nichž Miluška hledívala otevřeným oknem do zašeřelé sítě zlatých stezek, které se ztrácely v zelené tmě, a jež se jí zdály stále oživené stínovými poutníky, kteří ji lákali a vábili.

Vyšla, aby se přesvědčila o klamu. Stíny zmizely, ale Ondřej Lydych stál na jejich místě, veliký, štíhlý student, který byl o rok starší Milušky. Zeptala se ho, kudy sem přišel a on odpovídal: že je příliš mnoho podobných mladých mužů na opuštěných cestách, a že jejich horké hlavy také marně hledají měkkých podušek dívčích ňader pro své vášnivé sny.

Miluška usmívala se záhadně tomu všemu, neboť nevěděla, co tím chtěl říci.

Doprovodil ji k domku a slíbil, že zítra přijde opět. Obě ruce jí pevně stiskl.

Hlava se Milušce zatočila nějak podivně sladkou závratí . . . . .

* * *

Pak chodil každý den, kdykoli Teska nebyl doma . . . .

— Jakým to zázračným světlem září vaše srdce, Miluško? — řekl jí jedenkráte, mezitím co líbal její malou štíhlou ruku. Hleďte, vše je kolem nějak slavnější, světlejší a krásnější . . . . . —

— Ne . . . ne . . . odejděte Ondřeji — odpovídala mu zmatenč, ale její rozhořelé oči říkaly: zůstaň!

A Ondřej zůstal, aby vypravoval oněm tak vroucně rozhořelým, hnědým zrakům, jak je ticho venku v oboře, a jak je nevýslovně krásno hledět klenbami sosen na kousek hvězdnatého nebe, velikého jako dlaň . . .

Rozhořelé hnědé zraky šly za Lydychovými vidinami, aby poslouchaly dobrodružstvím jeho divokého srdce . . . Podivným příhodám, při nichž mladá ňadra Miluščina dmula se bouřlivě a rty chvěly se jako vadnoucí květy v prosbě za porosení. Lydych nemohl bez lítosti hledět na ty prosící rty . . . .

Bylo tolik bolestné rozkoše v jeho polibcích. Tolik utrpení a tolik krásy — — — — —

* * *

— Jakým to zázračným světlem svítí moje srdce? — ptala se sama sebe Miluška, když Ondřej odešel.

— Je to láska . . . láska . . . odpovídalo Milušce ticho.

Láska!! To byla tedy láska!

Rázem pochopila. Jak jinak si ji dosud představovala!

Nebyla to tedy blažívá milostnost styků, ale byl to veliký žal a veliké hoře. Láska byla utrpením! Nejvyšší bolest života byla láska . . . .

Jak jí to slovo připadalo svaté a veliké. Nejsvětější v životě!

Proto byla tedy láska tak obětavá, poněvač dovedla tolik trpět.

V tichosti trpět a při tom zachovat si stále stejně velikou úctu k té bytosti, která ji zanítila.

Náhle se Milušce zdálo, že vše pochopila: Obětovat život pro srdce milované, bylo zajisté tím největším důkazem lásky!

Se svými novými poznatky svěřila se Ondřejovi. K jejímu největšímu údivu zakýval záporně hlavou:

— Och, nikoli umřít! Smrtí přestávají sice muka, ale zaniká také láska.

Největší obětí není zajisté skon z lásky, nýbrž život v mukách.

Život, v němž každý den tisíckrát probodne srdce tisíci meči, tedy nevylíčitelná trýzeň spaluje duši jako obětního beránka. Tím světem muk a bolesti jít mlčky, s touže dávnou oddaností k bytosti milované — to považoval Lydych za nejvyšší důkaz největší lásky . . .

Dlouho do noci hovořili, a když se rozcházeli, Milušce se zdálo, že cítí tu bolest tisíců mečů . . .

* * *

Práce v lese byla skončena.

Nyní Teska, celý den zaměstnaný strojením vorů, trávil opět večery u své ženy.

Podivné večery! Neveselé! Nehovorné!

Tak se mu nějak zdálo, že Miluška se mu odcizila za ten dlouhý čas, kdy ji vídával jen v řídkých případech svých návratů. Pozoroval také, že často za večera odcházela k blízkému pramenu a vracela se odtamtud pozdě v noci, celá rozčarovaná, celá rozrušená.

Sotva znatelné podezření leptalo mu duši. Ale Teska bránil se mu všemi silami; zdálo se mu příliš ponižující podezřívati vlastní ženu . . . . .

Bylo veselo na vodě. Zdělané dříví, přijaté lesním úředníkem, sváželo se rozřezané na »splazy«, zvlášť určená místa k shromažďování materiálu.

Prvé vory houpaly se již na řece. Každý pramen sestává ze dvou »kusů« různého druhu kládového dříví. Tři, čtyři plavci byli průměrně zaměstnáni na jednom prameni.

Zde Teska celý den tvrdě a těžce pracoval. Hledal zapomenutí v práci, osvobození od té podivné myšlenky, která ho štvala a pronásledovala.

Marně . . . . .

Miuška zůstávala stejně nehovorná, den ode dne zdála se cizejší, den ode dne pochopoval, jak se mu oddaluje . . . . . jak ji ztrácí.

A zoufalá snaha dojít pravdy, vyplňovala všechny jeho myšlenky a lámala veškeren jeho klid tříštícím příbojem . . . .

* * *

Bylo po plavecké mši.

Všechny pramice se svými plavci byly připraveny k odjezdu.

Jediný faktor Teska scházel. Ani v kapli nikdo ho nespatřil.

Čekali ještě půl hodiny.

Živořil smutný, jarní den. Po nebi tahly šedé mraky jako starosti chudých lidí; lesy šuměly tesknĕ jakoby zatajovaly pláč.

Teska nepřicházel. Nebylo možno déle vyčkávat.

Zazněl krátký povel. Tyče opřené o dno řeky zapraskaly chrastivě — v okamžiku se vory hnuly.

Té chvíle slunce vylomilo se z mraků a zašlehlo celou hladinu.

Plavci na posledním pramenu ohlédli se ještě naposledy za Teskou.

Břehy byly opuštěny a domky i pila zdály se být tak malými jako v papírových městech.

Všude byl klid a ticho. Jen uprostřed řeky plulo cosi bílého jako veliký květ se zlatou září. Pozornost plavců se cele upiala k tajemnému předmětu rychle se blížícímu.

V několika minutách jich dostihl.

Výkřik hrůzy a úděsu vyvřel jim na rty.

Mohutný, sosnový kmen plul po vodě, zatížen něžným břemenem — bílým sladkým tělem Milušky Teskové, pevně přivázaným k sosnovému pni lýkovými provazy.

Miluška byla mrtva.

Její lilijovité tělo neneslo však žádných ran. Motýl klidného úsměvu usedl na slabě růžové lístky jejích rtů.

* * *

Och, vysoké, vysoké jsou ty orlické skály! Někdy se člověku zdá, že podpírají nebeské brány. Snad se to jen zdá. Ale vysoké jsou, vysoké . . . .

Co je stoletá sosna vyrůstající z modré lebky nejvyššího skalního útesu, proti jejich výšce? — Nepatrný vřesový keřík.

Co je veliký vzduchu král? — Pouhý motýl ohniváček.

Co je lidské srdce?

A čím je celá tato smutná povídka proti nekonečnému mému smutku a věčné touze mé po vás — Miluško!

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román

(Pokračování.)

ošel pak pro nově přibylé dva kapry, přidal je k ostatním a umístil svoje »sádky« po předešlému.

Vykonav tuto práci, zavedl dívku zase na místo, kde dříve se byli usadili. Byl, rozumí se, veskrz promoklý, voda praménky stékala s jeho oděvu, syro bylo a chladno, ale on jako by toho necítil.

»Tak tu poseď chvíli,« pravil, »a počkej. Vrátím se hnedle zase k tobě. Musím se převléci, abys se o mne nezamáchala. Také třeba dohlédnouti na hříbata, aby nezaběhla daleko.«

»Kde pak se převlečeš?« tázala se.

»Tady hned — mívám tu vždycky dvojí oděv.«

»Přijď brzy, prosím tě! bojím se tu samotna . . .«

»Za chvíli jsem tu zase. Ale bát se nesmíš, to by ti neslušelo. Co je do děvčete, které se bojí!«

»Však jsi viděl, co se může stát . . .«

»To se ti po druhé nestane.«

Zmizel jako stín, ani kroků jeho neslyšela. Samotna zůstala na tomto odlehlém opuštěném místě. Snažila se, seč byla, aby se zbavila tísnivé úzkosti, odevšad na ni dorážející, ale nepodařilo se jí. Útok, jehož předmětem se stala, hrůzný výjev, jenž následoval, nevycházel jí s mysli. Ticho vůkol ní, jen z dáli ržali koně, kýhaly husy a chvílemi se ozval drsný hlas nějakého ptáka. Různé děsivé představy kroužily jí hlavou, mozkem vířily. Připadalo jí, že je bez pomoci vydána čemusi hroznému, neznámému Zdálo se jí, že odloučenost, v níž byla, potrvá a nebude míti konce. Minuty se vlekly, dlouhé jako věčnost . . .

Mraky řídly, tu a tam vystupoval z nich kus modrého blankytu, ba, jasný paprsek sluneční prorazil si jimi cestu a mlhy se pod ním rozptylovaly jako kouzlem. Bylo patrno, že slunce již silně postoupilo v západní stranu, dojista už minula třetí hodina. Co říkají asi doma? . . . Nelze pochybovati, že se strachují o ni, nemohouce si vyložit, proč tak otálí. Budou se domnívat, že se jí něco přihodilo, budou ji hledat . . . Snad najdou na Blatech zabitého člověka . . . snad ten člověk nebyl zabit, vzpamatoval se, došel domů a řekne, že ji viděl . . . i kdyby ji neznal, každý se dovtípí, kdo byla osoba, s níž se setkal; stačilo podotknouti, že měla zcela nový koš . . . Že na ni útočil, k tomu se nepřizná, ba, spíše si vymyslí nějakou lež, kterou spojí se svým zraněním . . . Zachvěla se znovu hrůzou při tomto pomyšlení . . . Kéž Vojta se vrátil! Poprosí ho, aby ji bez odkladu dovedl domů . . . Poví otci, co se přihodilo, aby ztrestal hanebného zbůjníka . . . Ne, ne — není možná . . . cítila, že by se studem zalkla, kdyby to řekla. A pak: Vojta nebude chtíti, aby se zmínila . . . připravila by mu hrozné opletačky, kdyby pověděla dle pravdy, jak se věc udála . . . Musila by se také přiznati, proč se vydala do Blat a v jaké choulostivé věci měla ruce . . . A nač by otec usiloval o potrestání pěšákovo? . . . Což nepotrestal jej už Vojta? . . . Možná, že trest byl horší viny . . . že ho zabil . . . Pomyšlení plné děsu a svrchované hrůzy! . . . Do své smrti nezažehná vidinu ubitého . . . Nedej Bože, aby do těch konců bylo došlo! . . . Och, kéž se vrátí Vojta, kéž jí všechno ještě jednou vymluví . . Je statný, zachránil ji . . . Co by se bylo stalo s ní, kdyby byl nepřišel! . . . Také jí poradí, co má říci matce na omluvu svého opozdění. Bude vůbec myslet, mluvit, jednat jak Vojta uzná, jak ji uloží . . .

Připlul zase mrak, zakryl slunce, pohltil jedva prokmitlý paprsek a šero vůkol znova; ale vítr odehnal mrak, paprsek opětně vyrazil, zbarvil ohnivým lemem odmetený mrak a šedé dotud kupy na východě a západě nabyly černých stínů, stavíce se na odpor jeho jasnému světlu. Mlhy prchly skoro docela, jen lehounké páry se vznášely ještě nad zelenými Blaty, za nimiž se rozbíhaly žloutnoucí lány na jihu a na severu, na západě vystupovaly modravé omšené hory.

Apolena se nehýbala s místa, na němž seděla, krčíc se pod pružné, kryjící ji proutí vrbové; prsty její se zaryly do měkkého drnu, hlava jí sklesla do předu . . .

Konečně přišel Vojta, pojednou stál u ní, ani kroků jeho nezaslechla. Košile a spodky, jimiž byl oděn, byly suché, ale jinak velmi podobné oněm, jež svlékl, toliko, možno-li, ještě špinavější. Jak usedl podle ní, stalo se jí volněji, pocit bezpečnosti se ji vrátil.

»Bůh buď pochválen, žes přišel,« pravila, usmívajíc se.

»Snad ses nebála?«

»Bála, Vojto!«

»A čeho?«

»Nevím; bylo mi teskno v té samotě. Pořád myslím na toho člověka tam. Nedej Bože, abys ho byl zabil« . . .

»A co z toho, zabil-li jsem ho! Zabil bych ho ještě desetkrát, zabil bych každého, kdo by opovážil se tě dotknout. Nikdo na tebe nesmí sáhnout, rozumíš, nikdo? Jsi moje, víš! Mám tě rád!«

Ovil ramenem kypré její boky, přivinul ji k sobě, vašnivě ji líbal . . .

Zapomněla na vše, oči zavřela, poddávala se mu úplně, jata jsouc nevýslovným, necítěným dosud blahem. Pojednou, když vášeň jeho rostla, když divěji jal se ji objímat a líbat, vzpamatovala se přece, vymkla se mu, slzy jí vytryskly z očí.

»Vojto . . . mám tě ráda,« zablábolila, sepjala prosebně ruce, »ale ustaň, pro Boha tě prosím! . . . měj smilování se mnou! . . . je hřích, co činíš« . . .

Tu divoký, nevázaný mladík, poslouchající do té chvíle jen pudů své vášně, přemohl sebe a ustal, překonán prosbami panenské, neuvědomělé duše. Uchopil pouze její ruku, hladil, objímal, líbal ji. Divé plameny, které mu sršely z očí, neshasínaly sice, ale nepálily už, v sladce hřející zář se měnily.

»Abys věděla,« pravil, »že tě mám radši než ten, který tě přepadl a o jehož život se tak bojíš, nechám tě . . . počkám . . .«

»A já tě za to mám tisíckrát radši, Vojto!«

»A nebudeš se už bát? nepromluvíš o tom, co se stalo? nikdy? s nikým?«

»Nikdy . . . s nikým . . .«

Usmívala se, ač slzy dosud tekly.

»Dobře Slíbilas mi to! Vím, že slovu dostojíš. Kdyby se tě tedy ptali po něčem v příčině toho přepadnutí tam, toho chlapa, co jsem pohladil, řekneš, že nevíš, žes ho neviděla. Při tom setrváš, i kdyby onen člověk vyžvanil, že se s tebou setkal. Myslím však, že, vyvázl-li, sotva se asi pochlubí.«

Apolena přisvědčila; oné chvíle by byla přisvědčila na vše, co by Vojta byl řekl; připadalť jí vtělenou chrabrostí a prozíravostí: však už dávno v něm viděla junáka, před nímž zapadali v hluboký stín všichni mužští, s nimiž dosud se setkala.

»Ostatně,« dodal, drže pořád její ruku a usmívaje se na ni svým hrdým, sebevědomým úsměvem, kdyby nejhůře bylo, vezmu všechno na sebe. Ať mě zavrou! věčně tam nebudu a poznám, jaké to tam je, zrovna jako chtěl poznat Lochmout.«

»Ne, ne! bránila se, »nechci, aby tě zavřeli. Nechci, abys byl ode mne odloučen . . . Toho se nejvíce bojím . . .«

»Bojíš se?« pravil velice vážně, pustiv její ruku. »Já se taky bojím, vidíš! — Ale, řekni, jak že se jednou neodloučíme? Takhle . . jako já mohu, se mnou žít nechceš, a vzít si tě nemohu za ženu. Jsi sedlákova dcera . . kde že by tě mi dali! . . . A potom, což já se mohu vázat?«

Ba, věděla, ačkoli nikdy ještě o tom nepřemýšlela. Sklopila hlavinku, do země se zadívala.

»Nebudeme sví,« řekla po chvíli, »jiného nebudu.«

»Nu, až odejdu na vojnu,« odtušil, »kdo ví, jak se rozmyslíš «

»Proč mluvíš takové smutné věci?«

»Máš pravdu — není třeba o nich mluvit. Až nadejdou, budou tu.«

Odmlčel se, zadíval na její smutně zastřená líčka. Pojednou se vzchopil, vzal ji zase za ruku, v jeho očích se zajiskřilo.

»A já tě mám rád!« zvolal. »Moje budeš, kdyby celý svět se tomu vzpíral! Čas se naplní a budeme jednat. Mluvit nebudu. Třást se musí všeckno přede mnou, třást, ti povídám! Potom budeme svoji . . . a přece se vázat nebudu, rozumíš?«

Nerozuměla dobře. Sliboval jí, že svoji budou, a to jí stačilo. Líbila se jí ta řeč, hrdou, vznešenou se jí zdála, jí, mladé selské dívce, žijící v prostředí velmi positivním, málo romantickém; tryskalo jí z ní jakési tajemné kouzlo, odpovídající zplna neuvědomělým, tužbám jejího ženského srdce. Odvěká, přirozená potřeba ženy, přilnouti, přimknouti se k tomu, kdo silou a odvahou jí skytá záruku mocné ochrany.

»Rozumím,« odpověděla, usmívajíc se, ač slzy se dosud leskly na dlouhých, hedvábných černých řasách.

Seděli zase mlčky druh podle druha, minuta utíkala za minutou.

»Nu?« tázal se jí posléze; »půjdeš domů teď? třeba pomýšlet na návrat . . .«

»Půjdu k bábě do Zbudova.«

»Máš pravdu, k bábě zajdi. Tam ať tě hledají a najdou, budou-li se po tobě shánět. Přenesu tě přes potok, abys nemusela zacházet. Pojď, vezmi do koše střevíce a punčochy, obuješ se, až budeš na druhé straně.«

Vstala.

»Nohy mě bolí,« zasteskla si, »jsem jako podkosená z toho leknutí tam . . .«

»Neboj se, však tě přestanou bolet. Zapomeneš, jen na to už nemysli . . . Ale, počkej ještě

chvilku, musím ti ještě něco povědět, už dávno o tom přemýšlím.«

Upřela tazavě naň oči.

»Třeba mít peněz,« započal, »hodně peněz, chci-li se něčím stát. Ještě než půjdu na vojnu, musím jich mít nastřádáno. Pokud budu vojákem, budeš je mít v opatrování ty. Až se vrátím, dáš mi je a pak uvidíš!.. Ale víc jich musím získat než dosud. Už jsem ti řekl: pušek je přede vším třeba...«

Apolena naslouchala dychtivě. Slyšíc, že jí tyto peníze svěřiti hodlá, zaradovala se a duše její se naplnila hrdým pocitem, že se zavděčí tomu, jenž se jí zdál nejstatečnějším člověkem na světě.

»Buď bez starosti,« pravila, »opatřím ti je věrně. Nikdo jich nenajde...«

Pokývl spokojeně hlavou.

»Poslyš,« mluvil on svou. »nejsem u konce ještě. Ty a Václav musíte mi pomoci, abych jich vyzískal víc. Václav je bačkora, ale k tomu, co ti nyní povím, ho snad přece dostanu, jen když i ty nepřestaneš do něho mluvit. — Vidělas, v jakých sádkách držím své kapry. Nebylo možno, zařídit to jinak, ale takhle to nestačí. Třeba mi řádných sádek, abych mohl mít třeba sto kaprů; k tomu mi poslouží rybníček ve vašem sadu.«

»Vždyť voda tam hnije, tam ryby polekají...«

»Ovšem, ale když se vyčistí, bahno vyveze a pak čerstvou vodou naplní, ryby se v něm budou dobře mít a po ruce mi budou, kdykoli bude nějakých třeba. Železný v Selcích to tak chce; říká, že ryba musí být po hotově na zavolání, potom že teprve nastane odbyt jak se patří. Pamatuješ se, že jsem ti řekl, že Zlivští mají svého sádeckého? a že ten sádecký ani neví, že jím je? — Vidíš, takovým nevědomým sádeckým bude taky tvůj táta. Přece nahlížíš, že já nemohu zůstat za Zlivskými. To by tak bylo!«

Dívka přisvědčila; co Vojta řekl, muselo být dobré. Neuvážila ani z daleka, že, provede-li hoch svůj úmysl, učiní jejího otce přechovávačem kradených věcí a přivodí naň hanbu, nesnáze a nebezpečenství...

»Václav musí naléhat na sedláka, aby se pustil bez průtahu, jakmile bude po žních, do čištění rybníčka a do vyvážení bahna,« pokračoval Vojta ve své řeči.

»Než udeří zima, musí být všechno v pořádku a rybníček zase nahnán. Ostatek, sedlák tím nepochodí špatně: takové bahno, smísené se zemí a s vápnem zmrví luka lépe než hnůj. Však se podíváš, jaká vám poroste tráva! Ty také naléhej a stůj na svém, že je hanba, mít v sadě takovou smrdutou louži.«

Vedl ji zase bahnem, ostřicí a rákosím, neustále rozmlouvaje o nutnosti, upravit rybníček a proměnit ho v sádky, a jaké výhody mu z toho vzejdou, nedotýkaje se více ani jediným slovem své lásky k ní; zdál se býti hrdým, že sám sebe přemohl; ale také o člověku, jehož, málo hodin tomu, ránou omráčil, možná do smrti ubil, nepadlo více slovo; podobalo se, že oba zapomněli pro nával důležitějších té chvíle věcí. Teprve když, asi dvě stě kroků níže místa, kde měl v potoce své »sádky«, ji přenášel přes mělkou vodu, drže ji v náručí, pevně ji k sobě svíraje, políbil ji v ústa a zašeptal:

»Až jindy! až jindy, až se nebudeš bát...«

A ona hlavinkou přisvědčila. »Ano, ty můj zlatý, až jindy!« dala mu v odpověď.

Přenesl ji, na suchý břeh postavil.

»Tudy se dej!« — ukázal na houštinu, kterou jí bylo projíti, aby se dostala na otevřená Blata; »jen vyjdeš z křovin, uvidíš Zbudov, a tebe ať pak třeba uvidí kdo chce. Já se nyní vrátím, podívám se k místu, kde jsem toho chlapa povalil a leží-li tam ještě čili nic. Třeba se přesvědčit, uvážil jsem, abychom věděli, jak se zachovat.«

Máchl rukou, usmál se, bílé zuby se zaleskly; pak skočil do vody, přebrodil potok a zmizel v rákosí protějšího břehu.

(Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

VIII. PODSKALÍ.

Vltava mění svoje pobřeží, nebude to dlouho trvati, a v celém vnitřním obvodu města budou provedena nábřeží a podbřeží. Vltava dvacátého století dožije se zřízení komorových plavidel, která kladou za podmínku odstranění staroměstského jezu, hladina Vltavy se sníží a krásný vltavský prospekt bude docela jinak vypadat, než jak nám jej skoro nezměněný dochovaly všechny staré pohledy. Vzniknou dva nové mosty monumentálního rázu, od Ferdinandova nábřeží až ke Kamennému mostu projektovány jsou parkovité terassy, aby zachováno bylo čarokrásné panorama malostranskohradčanské, a život na Vltavě bude daleko rušnější. bude míti velkoměstský ráz.

Starobylé a originální pražské Podskalí co nevidět vymizí s povrchu zemského. Pražská obec vykupuje malé domky zdejší a ohrady, a počíná se stavbou nábřeží, jež vyplní mezeru mezi nábřežím Palackého a vyšehradsko-podolským, jež Podskaláci nazvali »zdi z hladového kamene«. — Zasadilo smrtelnou ránu staré živnosti podskalské, přívoznictví, a lid pozasteskl si lapidárním úslovím, jímž ku podivu významně vystihl dnešní svůj stav a svou úzkost před nedalekou budoucností!

Když jsem shledával podrobnosti k této kapitolce, mezi Podskaláky jsem zasedl a tu jsem slyšel, že Podskalí dostalo výstrahu již před třiceti léty, kdy objevilo se tu strašidlo, jež pobouřilo a vzrušilo celou Prahu. Jen jako ve snách tanula mně ve vzpomínkách mlhavá reminiscence na tuto čistě lokální, ryze podskalskou událost. Strašidlo řádilo v osamělém domku »u Turků«, nedaleko hospody »u krvavého hnátu« pod svatováclavskou lázní, a už jen staří pamětníci dovedou zazpívat písničku o podskalském strašidle. Zacituju několik veršů, jež nám nejlíp povědí, co strašidlo vyvádělo:

Poslechněte, lidičky,
kousek nové písničky,
v Podskalí o strašid e,
ať si pro vás nepřijde.

Když dvanáctá uhodí,
čtyřikrát to zatroubí,
když pak jedna odbije,
zase to zabubnuje . . .

Celá Praha byla vzhůru — Podskalí bylo vyděšeno — strašidlo hledala policie, na vorech a na loďkách patrolovali celou noc pionýři, komisaři prohledali všechny stoky, ba i tajnou chodbu, vedoucí prý ze staré zahrady Palaty až pod kostel

sv. Ignace na Karlově náměstí — ale strašidlo neobjevili, neudolali — zvonilo, zvonilo jako elektrickými zvonky, vojsko, policie, komisaři — všichni několik neděl hlavu si lámali, co to je, co strašidlo znamená, proč troubí, bubnuje a vyzvání . . . a nikomu nenapadlo to pravé. Byla to výstraha Podskalákům, byl to jejich umíráček praví lid.

Od těch časů to jde s Podskalím s kopce . . vystavěn most »kosírem« od zahrady Palaty na celnici a Podskalí chřadlo, hynulo, až zahyne a zmizí nadobro.

Ze staré, veliké zahrady Palaty zbyl už jenom domek, skrčený v jámě pod novými činžáky, a kdo ví, co bylo napsáno a na věčnou paměť zaznamenáno ve starých spisech ve staré, sedmi zámky zavřené železné truhle, kterou hoši v zahradě objevili.

Vysvětlili mně bodří Podskaláci i tento svůj stesk. Palata bývala velká květinářská zahrada. Kavárna nedaleko mostu Palackého dala si po ní jméno. Uprostřed stávala studně, ze které vedla prý ona tajná chodba na Karlák. Tisíce povozů úrodné země sedláci odtud vyvezli na pole a když hoši si tu hráli, nedaleko kamenného kříže železnou, zrezavělou bednu našli, kameny ji rozbili a staré spisy a knihy v ní našli. Dověděl se o tom žid, přišel, haraburdí za babku koupil, a kdo ví, co tam všechno bylo napsáno?

Voda živila a živí podnes rázovitý lid podskalský, jenž už nyní stěhuje se do vzdálenějších čtvrtí. Vlastní podskalské živnosti hynou jedna po druhé. Nejdřív ustoupili dřevorubci. Kdo pak jich ještě pamatuje, jak před domy na chodnících dříví řezali a štípali? Hrobem jejich staly se »cirkulačky«, stroje na řezání a štípání dříví. Podskaláci bývali znamenitými rybáři a mívali tu také pokoutní trh rybí. Ryb za kopu kdesi v Kamejku spoustu skoupili a doma je za pět prodávali. Jsou ještě pamětníci krásných dob, kdy ve Vltavě bývalo ryb jako písku. Podskaláci buď čeřenovali nebo kladli provázky, tenátka . . celá Vltava se jimi zatáhla, a v noci nebo k ránu jelo se k vnadidlům kořist »přebírat«. Dnes má rybolov v nájmu rybářský klub, a Podskalák, jenž je podnes toho mínění, že pánbůh ryby ve vodách stvořil pro všechny lidi, neodolá své staré vášni a aspoň někdy si zapytlačí.

Stenčil se však už také velkou měrou i počet pískařů. Baggry zničily kdysi kvetoucí živnost podskalskou. Za kubický metr písku platívalo se kdysi asi čtyřicet krejcarů . . dnes dostávají za totéž množství asi třetinu. Však už málokdy spatříte na Vltavě velké pramice, u kůlu přivázané a na nich v barevných košilích Podskaláky, dobývající »nabíráky« písek z řečiště.

Ve starobylé hospodě »u Heyduků« v Podskalské třídě mají Podskaláci svoje hlavní sídlo. Zde má útulek populární pražský spolek »Vltavan«, jenž o národních našich slavnostech budívá pozornost svými rázovitými allegorickými skupinami. Mají tu svou knihovnu, bohatě vypravenou a pečlivě uspořádanou, a je zajímavá podívaná na podskalské junáky, když se tísní kolem svého knihovníka a z katalogů knihy si vybírají. Podskalák má pověst přímého člověka . . je trochu drsný, ale má srdečnou a bodrou povahu. Život na vodě ho otrnul, ruce posázel mozoly, obličej opálil do brunátna, hlas zatvrdl . . ale pod tou skořápkou bije dobré a poctivé srdce.

Přišla na milé Podskaláky zlá, těžká doba. Jen pobřežní a plavci uhájili ze starého cechu kousek toho živobytí. Pobřežní pracují v ohradách, sekají a štípají polena a rovnají je do sáhů, do známých pyramid, jež věnčívaly skoro celé pobřeží pražské. Až budou odstraněny, postěhují se Podskaláci do ztracenějších zákoutí. Co by si tu také počali, až tu budou činžovní paláce, ve kterých šťastní smrtelníci budou platit takovou neslýchanou činži, že by se za to dobře pomělo několik podskalských rodin?

Nejtěžší živobytí mají plavci. Vodí a dopravují po vodě vory a lodi s náklady. Vory mají stanoviště v zálivu »třímilionového jazyku«.

Podskaláci tak přezdili vorovému přístavišti. Lidé často a rádi s mostův a nábřeží sledují, jak vory pronikají jezovými vrátky, a tuší ani nemají, jak bývá kormidelníkovi a jeho dvěma soudruhům úzko, když vjíždějí šipkou do jezové »tlamy«. Plavci ručí za bezúhonnou dopravu voru z Prahy až do poslední stanice na Labi v Dubkovicích nad Podmokly. Jak často přihodí se vážná nehoda, vor se najednou uhne, zavadí o jez — »pramen« sestávající z 10 až 14 vorů, se rozlomí a sklikatí, houžve popraskají a silné kmeny roztoulají se po hladině. Často kolik hodin to trvá, nadlidského úsilí je třeba, než se pramen zase sestaví a připraví na cestu jezovou jamou.

Cesta z Prahy až do Dubkovic trvá někdy jenom tři dny, ale stává se, že se tam plavci nedostanou ani za deset dní. Nové nařízení

zakazuje plavbu noční. Nejlíp se plavcům dařívá na jaře — »šípa« (dva spojené prameny vorové) letí po normalní hladině bez překážky a bez obtíží.

Na podzim a v zimě, dokud vody nezamrznou, bývají hladiny vzedmuty, mlhy zatarasují řečiště jako zeď a plavci, kteří znají každý záhyb, každý strom a každé stavení na břehu, musí spoléhati jen na svou paměť, na svou zručnost. A za to za všechno mají neuvěřitelně bídný plat. Za dopravu voru do poslední stanice, ať tam dorazí za tři nebo za deset dní, obdrží plavec čtyřicet korun . . a za to se musí ovšem živit i zpáteční cestu po železnici si zaplatit.

Na pohled vypadá to tak krásně a tak poeticky, když vor hladinu brázdí a když na něm k večeru ohníček plápolá. Plavci chystají si večeři a někdy si i písničku zazpívají. Teď už jen ti mladí hoši si zapějou — ti prý ještě toho pelyňku se tolik nenalokali a těm ani nenapadne, aby si připamatovali, že je a že bude pořád hůře, a živobytí že je vlastně nepřetržitou otročinou. »Vorový« zastrčí si do kapsy plaveckou knížku a z třímilionového jazyku vyrazí, jakoby si pouze na procházku vyjel. Staří Podskaláci zastavovali prameny v Roztokách, v Klecanech, v Libotěnicích, kde je kostel, a byla-li právě mše svatá, postavili se do koutečka a vroucně se k pánubohu pomodlili, aby je opatroval na cestě a doma jejich rodiny . . . nu . . . hoši se také zastavují, ale raději k večeru než ráno, k okénečku se zatoulají a panenkám srdéčka znepokojují. Mladost — radost . . . bude jim hůř, až budou zastavovat jako my, staří Švejdové, jen tam, kde je dům boží . .!

Voda živí v letě a počínek dá i v zimě. Začnou klouzanice na bruslích a Praha se musí zásobit ledem. Poslední léta se led z Vltavy takřka krade . . Zimy jsou nejisté, teď uhodí mráz, že div balvany na jezech nepraskají a za dva za tři dny začne pršet, ledy odplavou a voda stoupá. Podskaláci ji mají vždy z první ruky. Někdy se přivalí mimo všechno nadání, dřív, než začnou na poplach střílet. Je přece jenom líp, přivalí-li se povodeň ve dne . . v noci bývá Vltava tak strašlivá, že i nejstarší a nejotužilejší Podskaláci se jí leknou. Řve a hučí, že vlastního slova neslyšíš a než se člověk naděje, brodí se ve vodě, jež zatopí všechny kouty najednou.

»Takové vody pamatuju,« řekl starý Podskalák, když se o povodních rozpovídal, »že se zdálo, jakoby v Podskalí kámen na kameni neměl zůstat. A vidíte, voda Podskalí neublížila, zuby na ně vycenila, ale nezničila ho. Až zátopa nové doby Podskalí udolá, zničí, kámen na kameni tu nenechá . . .«

Ani představiti si nedovedeme, jak ta naše Vltava za nějakou hromádku let bude vypadat. Zůstanou ovšem hlavní a základní rysy její — pevně doufáme, že nebude ochuzena ani o jediný svůj půvab — ale Vltava stane se hlavní tepnou Prahy a celého království, změní se v moderní, v pravdě velkoměstský tok, jenž městu přinese požehnání. Smaragdy její, pražské ostrovy, povystoupnou z hladiny a jaro je bude nadál zaplavovat květnatou nádherou a na podzim staré koruny svítit budou všemi barvami. Přeloží se Žofínská plovárna, komorová plavidla učiní Vltavu splavnou po celém obvodu, a Pražané se budou křížem krážem projíždět v malých parníčcích od jednoho břehu ke druhému.

Slyšel jsem vypravovat v Podskalí o hospodě, kam hastrman chodíval na pivo. Podskalská pověst pevně věří, že přijde ještě jednou . . naposledy, aby se s Prahou rozloučil. Hostinští prý ho rádi v šenkovně vídali . . jeho příchod byl vždy znamením blahobytu. Když »zelený pán« přišel, dařívalo se hospodě i lidem dobře. Než se objevilo podskalské strašidlo, přišel prý hastrman ke «krvavému hnátu«, rozhlédl se kolem sebe . . ale piva si nalíti nedal. A končina ta zmizela nejdříve . . . Každou chvilku »zeleného pána« čekají . . . přijde, aby dal Podskalí a Podskalákům, s nimiž žil vždy v přátelské shodě, navždy s Bohem. Pod svatováclavskou lázní stojí stará, silná zeď se střílnou.

Kdosi prý tam vodníka dokonce nedávno zahlédl — nakukoval prý »šišardou« a oči jeho svítily jako uhlíky.

Ději se vůbec divné věci v Podskalí.

Svatováclavská studánka již také dokonává . . . už jen krůpěj za krůpějí, jako slzy, ze starého, věrného pramene, jenž tisíce lidí napájel, vykapuje.

Než se hastrman vystěhuje, pramínek prý zašlápne, a proslulá starodávná, svatováclavská studánka zmizí, vyschne nadobro . . .

Krocín.

□ **Z České Akademie pro vědu a umění.** Při slavnostním shromáždění 4. t. m. v úvodní řeči zminil se Nejvyšší maršálek král. Českého, kníže Jiří z Lobkovicz, náměstek protektorův, o novém důležitém organismu, který má býti přičlánkován Akademii. Má býti zřízena zvláštní národohospodářská instituce, která by vyhledávala a k platnosti přivádčla prostředky k hospodářskému povznesení příslušníků národa českého.

Jak se dovídáme, pracuje na tomto významném a dalekosáhlém projektu president akademie p. J. Hlávka s dvorním radou A. Bráfem. Pan J. Hlávka věnuje na zřízení řečené instituce 400.000 K.

= **Věnceslava Lužická** dožila se 6. t. m. požehnaného věku sedmdesáti let. Literární činnost i snahy osvětové a lidumilné zajistily jí čestnou pamět v kulturní historii XIX. věku. Narodila se v Hořicích. Starosta měst pražských, dr. Vl. Srb, jest jejím synem.

·· **Česká výstava v Londýně 1906.** Díky okolnostem neobvykle příznivým i vytrvalé snaze několika neúnavných jednotlivců podařila se vzácná věc: získati pro Čechy jakožto celek samostatné oddělení při příští výstavě rakouského průmyslu v Londýně r. 1906, jež bude míti především účelem upozorniti anglickou cizinu na rakouské výrobky průmyslové, ve druhé své části, umělecko-turistické, obrátiti zřetel anglických turistů na Rakousko vůbec a zajímavé jeho partie. —

Odtud zimničná činnost výstavního komitétu sestoupivšího se na výzvu »Českého vývozního spolku«, — který, dobře věda, že průmyslem naším nelze náležitě imponovati industrii anglické, chopil se vděčného úkolu, ukázati Londýnu českou práci lidovou a krajinné krásy naší vlasti. Země poskytla komitétu a výstavě subvenci, město Praha bude paradovati exposicí vlastní, a bohdá i řada jiných měst českých pochopí velký význam tohoto podniku, který může míti pro nás blahodárné účinky nejen morální, ale i hmotné. Máme za to, že naskytuje se vhodná příležitost upozorniti anglicky mluvící obecenstvo na království české i dílem literárním, vhodnou informační knihou o Čechách, zemi i lidu, zdobenou pěknými illustracemi. Nemyslíme toliko nějakého průvodce po výstavě české, ani ne toliko průvodce po Čechách, nýbrž knihu, v níž vedle význačných túr po krajích českých byly by ještě informační články, arci stručné, avšak obsažné, o české historii, českém umění vůbec, národním zvláště, o české hudbě, literatuře, snahách politických, socialních atd. Pokusy dosavadní, jako francouzské knihy Hippmanovy, Hantichovy, anglická knížka Klubu českých turistů, ač vysoko je ceníme, nemohou ovšem stačiti obecenstvu anglickému, které o Češích ví snad ještě méně než Francouzové. Tím vděčněji vzpomínáme tuto vlasteneckých snah hraběte Frant. Lützowa, který spolu s primatorem kr. hl. města Prahy postavil se v čelo českého výstavního podniku londýnského. Kniha, kterou máme na mysli, mohla by pak býti podkladem i jinojazyčných publikací o Čechách — najmě německé — a státi se důležitou pomůckou všech zahraničných redakcí. *Bm.*

= **Národní divadlo a divadlo Varieté ve světle financí.** V Národním divadle trvá saisona 11 měsíců. V té době přijme se předplatného asi 280.000 K, vstupného a záznamů asi 580.000 K, ze šaten a za programy asi 40.000 K, subvencí zemskou (v tom je i účet za vydržování budovy, skladiště dekorací, náklad na malírnu, dozor, osvětlení atd.) 288.000 K, subvencí král. hl. města Prahy 10.000 K. Celkem něco přes 1,200.000 K. Z toho největšího nákladu vyžaduje gáže (700.000 K), režie (90.000 K), provoz. právo (40.000 K), uhlí (30.000 K), hostinské hry (25 000 korun), mimořádné odměny (12.000 korun), náklad na fundus (40.000 korun), osvětlování (10.000 K), knihovna a překlady (11.000 K), pojistné všeho druhu (3000 K), náklad na malírnu, strojovnu, personál v zemské správě, udržování budovy atd. (120.000 K). různá vydání menší 80—100.000 K. — Téměř čtvrtina všeho nákladu uhrazuje se zemskou subvencí. V Národ. divadle zaměstnáno je vedle ředitele a chéfa opery 14 osob při správě, 6 při režii, 3 kapelníci, 26 členů činohry, 22 členové opery, 4 inspicienti, 4 napovědové, 1 korrepetitor sboru, 80 členů sboru, 65 členů orchestru, 28 dam baletu, 30 figurantů baletu, 1 korrepetitor, 1 vlásenkář, 3 hotovitelé rekvisit, 28 osob v garderobách hereckých, 15 osob při rekvisitách, náčiní a nářadí, 5 sluhů, 1 strojmistr, 1 divadelní mistr, 1 mistr provaziště, 28 osob při dekoracích a strojích, 12 uklizeček a pradlen, 44 osoby pro vybírání vstupenek a v šatnách, 2 vrátní, a 36 osob ve službě zemské pro manipulaci při osvětlování, topení, ventilaci, pro dozor, pro službu v malírně a skladišti dekorací. Celkem přes půl páta sta osob. — Divadlo Variété v Praze přijalo za 7—8měsíční saisonu na vstupném, za programy, reklamní ohlášení a ze šaten roku 1902—3 celkem K 359.611·80, r. 1903—4 již K 398.501·76 a roku 1904—5 dokonce K 420.250·93. Zaměstnává denně 97 osob, z nichž 25 je artistů. Program večerní mění se každých 14 dní. Za pokrmy a nápoje přijalo se mimo to r. 1902—3 úhrnem K 137.393·45, roku následujícího K 154.513·46 a v uplynulé saisoně K 158.224·93. Inventární cena divadla Variété byla dle posledního odhadu

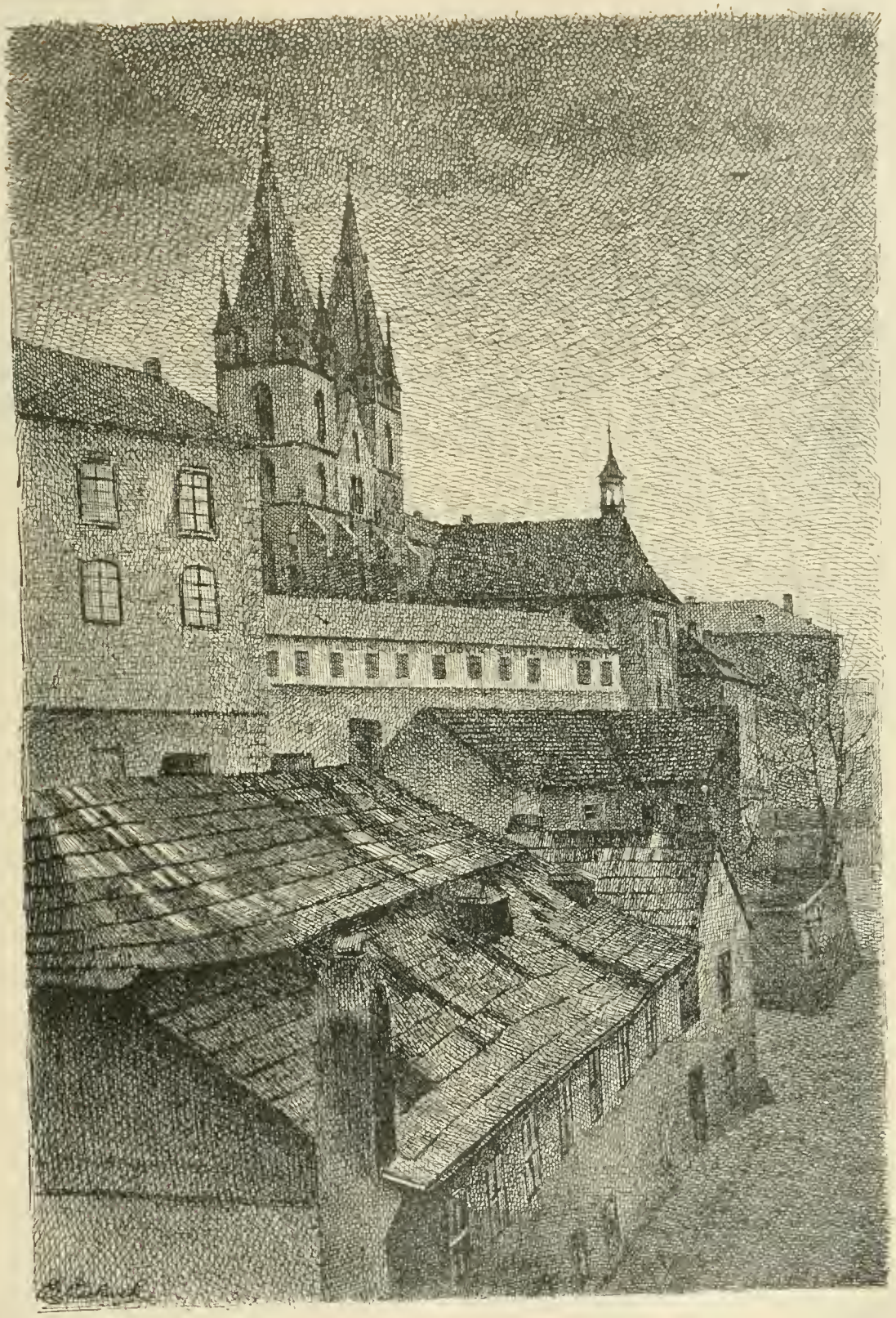

E. VÁCLAVEK:
V PODSKALÍ.

K 891.182·12. Průměrný čistý výnos roční dle výkazů podnikatelstvem sestavený za posledních let činil 21.881 K za saisonu. Tato data vyšla na jevo při soudním líčení o nárocích spolumajitelů bratří Eduarda a Karla Tichého, kteří od své matky, spolumajitelky divadla, žádali vyšší roční honorář. První za artistickou správu činil nárok na 20.000 K, druhý za řízení restaurace žádal 8000 K. Hospodářský správce J. Stein má smlouvou zajištěný příjem dvou procent z hrubého příjmu celého podniku. Dostal tedy za poslední saisonu za své přičinění — jež on vlastně duší tohoto divadla — K 11.469·52. Soud nároky žalujících neuznal.

= Jos. Šmaha odchází — — na odpočinek! Nedělní bulletin Nár. divadla přinesl tuto překvapující zprávu. Pan Šmaha je prý rozrušen, a lékaři vidí možnost zotavení jen ve změně vzduchu. Jak jsme zjistili, není naprosto příčiny k vážným obavám, a proto pevně doufáme, že změna, od které si p. Šmaha a všichni přátelé divadla tolik slibují, vrátí v létě oblíbeného umělce naší zemské scéně v obnovené síle, uklidněného a zdravého.

□ **Z Národního divadla.** Při reprisách Jiráskovy Lucerny, jejíž scénická výprava byla pokládána ve všech referátech za čin dramaturga p. Jaroslava Kvapila, objevila se na plakátech poznámka, že scénicky byla hra vystavena ředitelem p. Gustavem Schmoranzem. Poznámkou téhož druhu opatřeny byly nyní i cedule při představení Hamleta.

= Boh. Bauše: **Veselé chvíle v zoologické zahradě.** Čtenáři »Máje« asi sotva budou náležeti do obce, pro kterou napsal oblíbený popularisator věd přírodních B. Bauše tuto knihu. Ani referent k ní nepatří, přes to však neváhá prohlásiti, že pročetl ji se zájmem neutuchajícím až do konce. Srovná-li se způsob traktování látky v této knize se suchopárem školských učebnic o témže předmětě jednajících, ovšem mnohem stručněji, nutno vyznati, že knihami, jako je Baušova, hravě vpraví se člověku rychle mnoho vědění pro život užitečného.

Autor neváhá užiti vlastností české mládeže na př. sběratelské horlivosti, jejich lásky ke zvířatům atd. ku svému paedagogickému účelu — ovšem činí to taktně, nikoli mentorsky, takže neodpuzuje, nýbrž přivábí k četbě. Myslím, že takto bylo by lze vzdělati největší nezdary, kteří nemají k učení se pražádné chuti. Na příklad »zoologická zahrádka sběratele poštovních známek« je chef d'oeuvre popularisačního umění. Málo systematiky, hojně biologie, málo suchého popisu, hojně šťávy poutavého vypravování — toť klíč Baušových úspěchů u mládeže.

Čtenáři »Máje«, kteří ohlížejí se po vhodné literatuře pro nedospělé syny, synovce a malé přátele vůbec, nechť vzpomenou si včas před svátky na tuto knihu Baušovu, kterou mládeži nejen mnoho radosti, ale i mnoho užitku zaručí. *a—e.*

= Quido Maria Vyskočil: **Na osení zlatý pluh** (V Příbrami 1905). Mezi mladými literáty českými je Quido Maria Vyskočil jistě z nejnadanějších. Hlava přemýšlivá, bystrá, srdce až přetékající přívalem nejrůznějších dojmů a citu. V prose podal již některé pěkné ukázky svého talentu, v poslední době zkouší se i v dramatě, veršem pěstuje lyriku i epiku. Ale ze všeho odnášíte si dojem, že není dosud vyhraněnou individualitou, že stále ještě se hledá a ve veršich snad nejvíce. Připadá mi, že nemá ještě dosti umělecké sebekázně, dosti přísnosti ke svým věcem, že dojmy a myšlenky své spíše jen letmo zaznamenává, než umělecky zpracovává. Dokladů podává právě poslední knížka jeho veršů hojnost. Jsou zde sloky upřímně procítěné a básně pěkných zvuků i nálad, ale vedle toho zas dost roztříštěného, jen tak nahozeného, jak hlavou to náhle prolétlo a prošlo, a leccos, co snad ani nestálo za poetické vyslovení (na př. leckterá z básní v prose). Víc práce a přísnější výběr byly by knížce posloužily. Sklon k poetické pohádce zdá se mi pro p. Vyskočila nejvýznačnějším rysem jeho básnického profilu, ale také v drobné romanci podává kniha několik šťastných náběhů (na př. Tři husaři). Zavírám knihu s plnou vírou v básníkův další rozvoj k úplnému vyprávění a hotovosti.

—*a*—

= **Epigramy** musí míti ostrý hrot a dobrý vtip, nemají-li minouti vším účinkem. Hrot může bodnouti sebe více, jen když vtip je při tom, aby do rány zase nakapal oleje. L. Havluj vydal knížku 376 epigramů (v Brně 1905). Jsou to většinou nevinné a krotké hříčky, které nikoho nepohoří. Autor sice prosí, abychom »i méně zdárné« přijali »k vůli spravedlivým«, ale těch spravedlivých je v knížce jeho pořídku. Většině přec jen vadí nedostatek vtipu a břitkosti. Doufejme, že lepší budou v dalších svazcích, jež zároveň se ohlašují. —*a*—

Ročníku IV. číslo 13. vydáno dne 8. prosince 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvlášní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obr. zy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRÁZKŮ OD FIRMY JUSNIKA A HÁUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

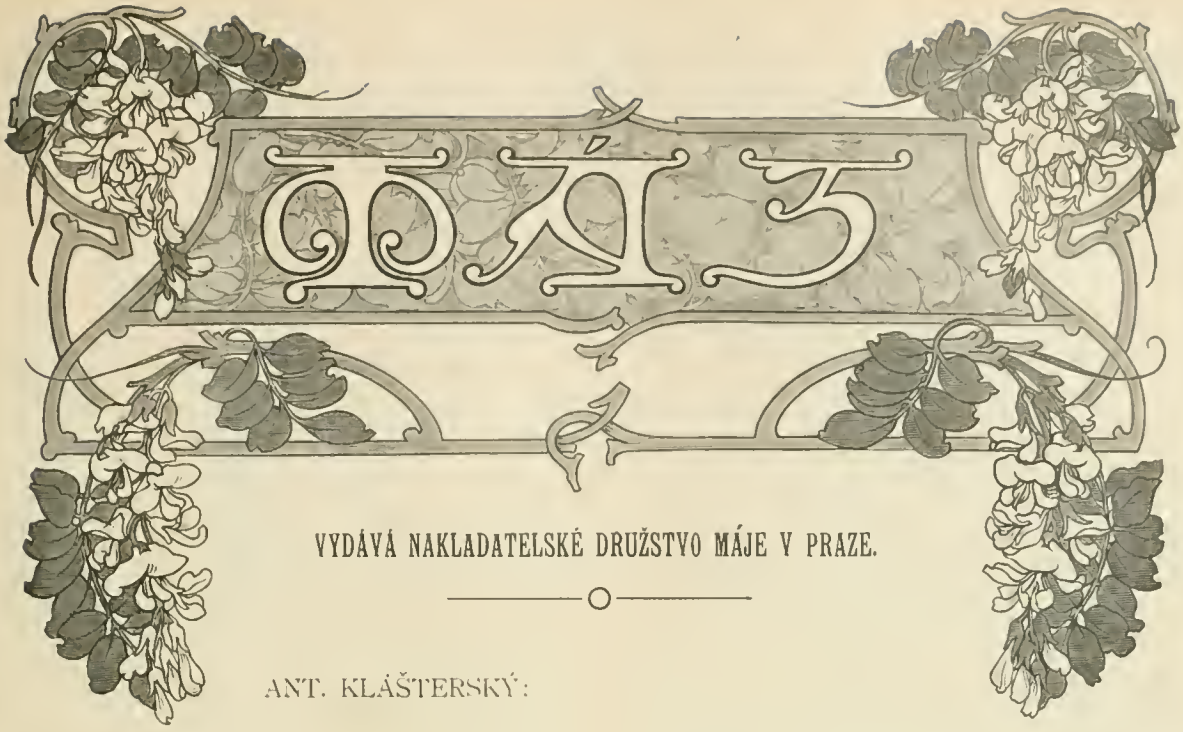

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Na mostě.

Na mostě stál jsem v dumě
a hleděl do vln sporu
a slyšel jsem znít šumně
hlas plynouciho voru:

»Z rodného kraje nesu
ti, snílku, pozdrav vřelý
a vůni starých lesů,
kam kroky tvé vždy spěly.

Tam k hvězdám jsem se tyčil,
snil, šuměl, s větry zpíval,
než topor kmen můj zničil,
než proudu strh' mě příval.

Ó, jaký smutný podíl!
Kam let můj se jen řítí?
Proč tam, kde jsem se zrodil,
mě nenechali žíti?«

Tak šumělo to ke mně
výš holých kmenů ze sta,
a před mým zrakem jemně
se vyhoup obraz města.

Tichého města v dáli
na břehu tiché řeky,
kde jak by dosud stály
ty dávno přešlé věky.

Tam moh jsem orat, síti,
jak děd můj kupčit třeba,
za klidné vděčen žití,
jíst v míru skývu chleba.

Nepoznat věčné touhy,
jen radost, klas že vzrost mi,
bez klidu život dlouhý,
se nervat s pochybnostmi.

Tam nemusil snům planým
jsem krutou platit cenou:
svým srdcem rozdrásaným,
svou duší otrávenou . . . !

Sen zmizel. Dál vor plynul,
proud nes jej přehluboký,
a po mostě dál šinul
jsem do ulic své kroky.

Leč kudy jsem jen chodil,
já ze všad slyšel zníti:
»Proč tam, kde jsem se zrodil,
mě nenechali žíti?«

Sen.

Tak podivným jsem jat byl snem,
že letím, letím nad mořem.
A tuším ráj ten druhý břeh,
kde jak by hrál kdos na flétnu;
a duši moji chví se vzdech:
Zda dolétnu? Zda dolétnu?

A letím dál a letím blíž,
břeh v dali spatřím — jeden kříž.
Chram uprostřed mně svítí vstříc,
a zvonů starých zvučná spěž
mi volá, slavně, z hloubky zníc:
Ó, dolétneš, ó, dolétneš!

Věčná lampa.

V své duše chrámu obraz tvůj jsem svatý
na oltář vztyčil, aby pěly před ním
vše myšlenky mé velkým hlasem jedním
a modlitby mé spěly k němu vzňaty.

Tu přišly války, chrámu mého vraty
vtrh voj — co krása srdcím byla všedním? —
Mé písně vzkřikly jenom hlasem sledním,
a zpleněno a pobito vše katy.

Chrám vyloupen tu stojí, zpustošený,
bez lesku, ozdob otlučené stěny,
zpěv neznívá tu v radosti ni hoři.

Leč v prázdném chrámě, holém na oltáři
tvůj obraz netknut v celé kráse září,
a před ním lásky věčná lampa hoří.

Domov srdce.

My vystoupili spolu na hor témě,
jež netknutý sníh, věčné ledy vroubí;
my sjeli spolu v mračné země hloubí,
kde v plaché bázni tulila se's ke mně.

My poli šli, kde klas nám šeptal země,
v les zbloudili, kde s nocí den se snoubí;
my slyšeli znít moře slavné trouby,
na jeho ňadrech houpali se jemně.

A všude, všude, z propastí i výší,
z niv zlatých klasů, orla skalných říší
i světů tmy hlas slyšeli jsme vroucí:

Lze srdci všude šťastnu být a doma,
jak andělskýma usnout pod křídloma,
když slyší blízko věrné srdce tlouci!

Zlaté ostrovy.

Je soumrak. Západ hoří
nad městem nachový.
Na modrém vzduchu moří
ční zlaté ostrovy.

A výběžkem i hranou
tak svítí do dáli
a v soumrak šerý planou,
jak by to volaly:

»Ó, lodi unavené,
ó, lodi uštvané,
zde mír se nad tím klene,
kdo u nás přistane.

Zde v hájích vonných září
nám zlatá jablka,
a mládí stesk, trud stáří
zde navždy umlká!«

Má loď, jež hlas ten slyší,
dál musí do šíra,
jen oko tam k té tiši
se toužně upírá.

Žel, že má nesmí kotva
v klid ještě takový!
Já dnes bych minul sotva
ty zlaté ostrovy . . .

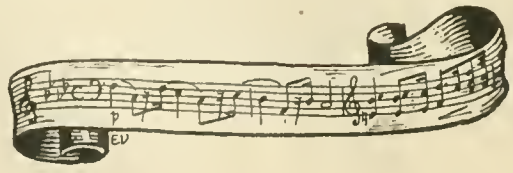

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

VIII.

polena kračela samotna rovnými otevřenými Blaty, ubírajíc se směrem severovýchodním ke Zbudovu, jehož bílé omítané statky a domky vystoupily před jejíma očima, jedva z úzkého pásu houštin se prodrala, na pohled takové z blízkosti, že se jí zdálo, jako by kamenem tam dohoditi mohla. Slunce zvítězilo úplně nad mlhami, sňalo šedý hav, jenž zahaloval úhlednou dědinu, vysoké topoly na březích protékající ji mlýnské stoky, i zelené její sady; vítr rozprášil a zahnal mraky s blankytu, po němž rychle uháněly drobné stříbrné, zlatě lemované berušky.

Dívka nešla pěšinou — nebylo této v těch místech; přímo za svým cílem se ubírala. V pravo v levo pásla se ohromná stáda hus, které krky natahovaly a hlučným kýhotem ji vítaly. Nestejná byla půda, po níž bosé bílé nohy šlapaly: tu krátký, zažloutlý pažit, předchozími vedry žehnutý, onde vysoká, bujná tráva, tam zase tvrdá ostřice, vyrůstající z bahnitého močálu, v němž nohy po kotníky se bořily a z něhož bobtala hnědá voda. Jak se vzdálila od břehu potoka, přestaly houštiny, nikde ni jediného křoviska, ale vezde všemi směry probíhající struhy, ty s vysušeným dnem, ony naplněny stojatou černou vodou, z niž vyrůstalo sítí i kratké rákosí. Tu a tam široké pruhy rýčí zbavené svého drnu, většinou zalité touže černou vodou, pod jejíž mělkou hladinou bobtalo hluboké bahno, polou hlína, polou věkovitá rostlinná trouchel. Kde přece vyschly tyto kaluže, dno jam se pokrylo špinavě zelenými vrstvami řas.

Jakás těžká atmosféra ležela nad Blaty, padala na prsa, dusila; ani vanoucí vítr ji neodnesl zcela, ba zdálo se, že na jistá místa sháněl výpary stavicích se, hnijících vod, rozkládajících se látek rostlinných. Jsou dni, kde tento dech trouchelí a rozkladu otravuje náladu lichého chodce a tíživě působí na jeho mysl. Zasteskne se člověku a ponuré, mátožné obrazy vyvstávají před jeho duševním zrakem i děsí jej přeludné vidiny, které ani světlo dne ani hravé paprsky slunce nestačí zahnati.

I Apoleně bylo teskno v té samotě. Zdálo se jí, že unikla ztěží přísernému nebezpečenství, jež sice ustoupilo, ale každou chvíli znovu na ni utočiti mohlo. Na útok, jejž proti ní provedl pěšák, hrubě ani nepomyslila; tento útok, surový a neomalený, byl odražen, nebezpečí důkladně zažehnáno a sotva kdy ji zas ohrožovat bude — avšak cosi jiného, cosi lichotivého, uspávajícího a úskočného bylo jí na blízku, pokoušelo se o ni, a to přijde zas a nástrah nebude konce, až ji to sladce obloudí . .

Apolena nebyla nevědoma; není možno, aby venkovské děvče nevědomým zůstalo, ale cit povinnosti, zachovat si svoje panenství, pevně v ní tkvěl a představa hříchu ji svrchovaně děsila . . .

Co bude s ní dál? . . cítila, že Vojta se zmocnil veškerého jejího myšlení, že, bude-li tento hoch chtíti, marně by se mu bránila. Neubrání se, dojista podlehne. Sbírala své myšlenky, modlit se snažila, Boha na pomoc přivolávati, ale modlitba, kusá, trhaná, nevyznívala v ten smysl, aby Bůh dal sil jí, nýbrž toliko za tím se nesl, aby Vojtovi nedopouštěl chtíti . . .

A nevýslovný strach se ji zmocnil, kdykoli pomyslila na návrat do otcovského domu. Věděla, že ji budou pohřešovati, shánětí se po ní, a přece za živý svět by se nebyla vrátila, aby je zbavila strachu. Jen u báby je záchrana — kéž by tam navždy zůstat mohla! Dnes aspoň tam zůstane, poprosí bábu, aby ji tam nechala, nevydávala, i kdyby někomu napadlo, hledat ji tam. Přespí tam, až zítra se vrátí domů; možná také, že se nevrátí. To se ukáže . . .

Na pažitě, dvě stě kroků od ní, pásło se stádečko srnců; neutekli před ní, když se blížila, jen pásti se přestali, ušima pohrávali, štíhlé krčky natáhli, krásné oči na ni upínali: vědělit dobře, že s té strany jim nehrozí nebezpečenství.

Viděla je, vzpomněla na Vojtu, který jim strojí nástrahy. Té chvíle jí pošeptal jakýs vnitřní hlas, že její osud se bude shodovati s osudem těchto rozkošných tvorů božích. Vojta je silný a mocný, jemu neujde nic, čeho se chce zmocniti, ani člověk, ani zvíře . . . .

Zdálo se jí, že je vidí, tyto ubožky, škrtící se, rvoucí se se strašným, nezdolným drátem oka, jež hoch na ně nalíčil. Marné počínání, marný odboj, nespasí se, jako ona se nezachrání před jeho nástrahami . . .

Srnci stáli právě ve směru, kam jí bylo jíti; čím více se blížila, tím zvědavěji na ni pohlíželi, tím více natahovali krky a ušima stříhali. Teprve když prostor, jenž je od ní dělil,

se sevrkl na jedno sto kroků, hodil srnec krásnou hlavinku do zadu, obrátil se a dal se do skoku; za ním koza a trojice kůzlat. S větrem o závod unašely je lehké suché běhy; podobalo se, že v málo minutách by byli přeběhli šíra Blata, ale, urazivši sotva tři sta kroků, stádečko stanulo zase, zvířátka opět natahovala krky a opět spíše zvědavě než plaše pohlížela na lichou dívčici . . .

Byly asi čtyři hodiny s poledne, když Apolena překročila práh selského statku, v němž žila na výminku její bába, matka její matky. Vešla do velké, uhledné světnice, připomínající ve všem na jejich tam v Plástovicích.

Bába ve světnici se svou mladou snachou, ženou syna hospodáře, sehnutá, drobounká babička, do šátku bys ji nabral. Podivné plémě, tohle Kubatovské! — Mužští jako obři, ženské suché, maličké.

»Dej vám Pánbůh dobrý večer, babičko, a vám taky, teto!« pozdravila Apolena.

»Dejž to Pánbůh,« odpovědělo dvé hlasů, jeden zvučný, mladý, altový, druhý temný, z bezzubých úst, a dvojice jasných, starých modrých očí utkvěla na dívce s výrazem radostného překvapení; stará ústa se usmívala a nesčíslné rýhy na obličeji usmívaly se taky.

»Vjítám tě, ty má holubjičko, vjítám! Co pa' mji neseš?«

Babička si zachovala staré Blatské nářečí, které v ústech mladšího pokolení už skoro na dobro vymizelo.

»Nic vám nenesu, babičko — vidět vás přicházím. Byla jsem ve Zlivi mámě pro košík, chtěla jsem zajíti k vám a na Blatech . . . . na Blatech . . . . v té mhle . . . . babičko . . . jsem . . . . zabloudila . . . .«

Babička pohlédla bystře vnučce do obličeje, ruce spráskla.

»Ty můj Umučený! Zabloudila? — Pánbůh tě chránil, děvečko! To je vošklivá věc, zabloudit na Blatě! Ještě že to bylo ve dne! Chraň nás Pánbůh, aby to bylo v noci, to by bylo nechčestí! . . .«

»Co pak teď už!« prohodila selka, »teď už není jako jindy. Dřív by to bylo bývalo horší . . .«

»Jen toho nech! teď jako dřívejc. Nedej Pánbůh v noci! — To už mnohýho vobloudilo. Já vím, dyjž sme chodili ještě na Vondrov na robotu! To bylo vošklivé! Šak sem taky jednou zabloudila — ještě že sme byli dvě, Anka Šílenejch a já. Bylo to už na podzim, dobejvaly sme brambory. Nu, mladý sme byly obě a vopozdily sme se pro ňáký koukání, a vostatní nám vodešli Tak my potom za nima, a jak sme přišly za Vomáčku, bylo to. Tma jako v pytli a ne se vyznat a trefit cestu ne a ne! A všude jámy a vody a ten potok k tomu! Umučenej spasiteli! To sme se namodlily, aby Pánbůh nás zachránil před tím nečistým a jeho nástrahama! A světýlka všude poskakovaly a tancovaly a hasly a zas se rozsvítily! . . . Celou noc sme takhle bloudily až do božího rána, a doma co bylo strachu vo nás! . . . Bez boží pomoci bysme se jistě byly někde utopjily . . .«

A široké povídání, jak se babička a Šílených Anka zase shledaly se Zbudovem a se svými.

»Ať si povjidají co chcou,« končila babička, »na Blatě je něco, čemu žádnej nerozumí, ani ten učenej ne, a tmu to přivede na tebe a mhly, a je konec. — Novej košík máš? Ukaž! Ve Zlivji, povjídáš, 's ho koupila? Vod koho?«

»Od Pavlíčka . . . .«

»A to je ten, co ty kradené ryby prodává?« Apolena přisvědčila.

Babička vzala koš a prohlížela si ho.

»To je divný! Je ho cítit rybinou. A co to v něm máš za mokrej hadr? To's neměla dávat do toho košíku, to mu neposloužíš . . .«

Tváře dívčininy se polily náhlým růměncem, zablábolila cosi, že při přecházení potoka koš jí spadl do vody.

»A ten pytel? Dyt von je to pytel, podívejme se!« vyzvídala babička.

»Ten pytel jsem našla na Blatech,« lhalo děvče, odvracejíc oči.

Bába byla tou měrou zaujata prohlížením pytle, že ani neznamenala rozpaků své vnučky.

»Je celej prohnilej už . . . cos ty za nemoudrou holku, že takovej neřád dáváš do novýho košíku!« pokárala vnučku.

»Nu, já myslila . . . když tam ležel, že . . . že . . . Je to pravda, babičko, neměla jsem ho brát. Nechte ho tady . . . zahoďte ho třeba, když myslíte, že nestojí za nic.«

»Nu, zahazovat ho zrovna nebudem. To asi ho tam nechal někdo, kdo přinášel ovcím soli. — Ale, mí zlatý děvče, ty už 's vodešla ráno z domova a nevrátila ses, budou v starostech o tebe . . .«

»Babičko moje zlatá, prosím vás pěkně, nechte mě tu dnes už. Tak jsem unavená, že sotva na nohou stojím, z toho bloudění . . . «

»Ale, ráda bych tě tu nechala, dítě, ale jen co doma řeknou, dyž ani na noc nepříjdeš?«

»Pro Boha vás prosím, babičko, nevyhánějte mě! Bojím se Blaty . . zas bych zabloudila . . . «

»Ale, dítě, dyť už ta mhla se rozprášila a stokrát 's tou cestou šla. Odpočineš si trošku a potom se vydáš . . . «

»Potom se schýlí večer, a já se bojím, tuze bojím, babičko! Sama jste řekla, že v noci je strašno na Blatech, že to člověka obloudí, a teď mě vyháníte . . . «

»Já tě nevyháním, dítě. To to, vyhánět tě, ale jen o tvou mámu mi je; ta strachy seschne, nepřijdeš-li . . . «

»Pošlete tam někoho se vzkazem, babičko, když myslíte . . . «

»Pravdu má ta holka, bábo!» ozvala se selka, »člověk vám nerozumí, že se tak vzpíráte ji tu ponechat! Napřed jí sama povídáte o tom strašení na Blatě, že člověk hrůzou trne, a potom ji vyháníte. Ať dobčhne do Plástovic Vašek Kasalky podruhyně a vyřídí jim tam, že holka je tady a bude po starosti. Kluk nemá co dělat, jen tak okouní, za půl druhé hodiny může být zpátky.«

Obličej bábin jako by se rozplýval radostí nad tímto návrhem nevěstiným.

»Vjidíš, vjidíš, ty mí zlatý dítě! už bába hlavy nemá, na nic nevzpomene.«

Kluka zavolali, vzkaz poslali, že Apolena zabloudila v mlze a že se vrátí až nazejtří ráno, aby se tedy o ni nestrachovali.

Netrvalo ani půl druhé hodiny a kluk se vrátil a vyřizoval, že ovšem byl velký strach a shon po Apoleně, že do Zlivi poslali, kde koho vypravili, aby ji hledal, také jejího bratra Václava. Strach byl tím větší, že také sedlák odešel před polednem a do té chvíle se nevrátil; ač cosi mluvil, že brzo bude zase doma. Poslové vyslaní za Apolenou vrátili se vesměs se zvěstí, že ničeho o ní nezvěděli, kromě toho, že odešla ze Zlivi až v poledne; jediný Václav dotud domů nepřišel, ale o toho selka se nebojí, jen když nyní ví, že Apoleně se nic zlého nepřihodilo.

»A což sedlák? ještě se nevrátil? nevjí se, kde je?« tázala se bába.

Nu, o toho že strachu není, vyřizoval kluk; selce šlo jen o to, co řekne, až zví, že Apolena se tak omeškala a že nebylo lze se s ním poradit v příčině pátrání po ní, také prý, právě když hoch odcházel od Potužáků, přišel někdo a řekl, že viděl už před polednem sedláka, an z hráze Volešku zahýbal k Pašicům.

Tato zvěst upokojila bábu, u které v příčině zetě počaly již obcházeti všeljaké strašivé myšlenky.

Když večer se schýlil a hospodář se vrátil z nějaké obchůzky, udělalo se venku zase chmurno. Nebe se opět zatáhlo šedými mraky a nové mlhy svalily se na Blata, mlhy mnohem hustší těch, jež až přes poledne po nich kroužily. Bába, vyšedši na zápraží, neviděla z vysokých topolů podle mlýnské stoky než zamšené jich obrysy. Poznamenala se křížem, do světnice se vrátila.

»Co jen to je s těmi mlhami v tenhle čas,« pravila; »jindy se takle valívalo jen na podzim a nynko to máme napořád přede žněmi. Řekla bych, že to nezvěstuje nic dobrýho. Buď Pánbůh pochválen, že ta holka tu zvostala; dyby byla vodešla na podvíčer, strachy bych umřela vo ni.« —

Jindy v létě, jakmile bylo po práci a poklizení, všecko chodívalo spat, málo kdy setrvali spolu nějakou tu hodinku na povídání, ale onoho večera se dostali nějak do vypravování jako v zimě při draní peří. Mlhy k tomu daly podnět. Babička mluvila nejvíce, ale byla tu ještě stará podruhyně a kterás sousedka přišla a ty taky se dostávaly k slovu Staří povídali, mladí poslouchali s utajeným dechem.

A že bylo hůře a přece zas lépe. Hůře bylo pro panskou robotu a zlobu úředníků. Sedlák nebyl svůj, pánů byl. Ve starých stodolách, jako u Kubatů, zachovala se tak zvaná kaplička, obdélná dutina to kapličkového tvaru, do trámu vydlabaná, do níž se postavil kahanec, sádlem nebo lněným olejem živený, jenž svítil na mlat, ježto pro samou práci na panském sedláci musili nasazovat noci, aby své obilí vymlátit mohli. Och, babička v dobré paměti zachovala ony časy a všecku tu dřinu a trýzeň, všecku tu karabáčnickou zvůli panských úředníků a zřízenců, miliony úst proklínanou. Zle bylo, ale lidé byli lepší, prostší, milovali se, pomáhali si na vzájem; za to nyní, když se jim uvolnilo, vzmohly se v nich pýcha, lakota a závist; místo lásky zaujala nevraživost, druh druha by na lžici vody utopil. Také staré písně, stará povídání, staré dobré zvyky v zapomenutí přicházejí a za pusté odtrhovačky a zlomyslné klepy se vyměňují.

»A moudrostí hází každej a učeností,« nadhodila stará sousedka, »jako by byl ňákej dochtor nebo prefesor, a, čemu sme včřili, směje se, a, co kdo za starejch dobrýho učinil, v nevážnost brává . . . «

»A přece se staly velký věci a dosud se dějou znamení, který těm věcem svědectví dávají a marný nejsou, krásně [= ačkoli] si je lidi neumějí vyložit,« prohodila bába. »Pánbůh sám je dává a dopouští na památku těch věcí, co se staly, a budoucím pokolením na výstrahu.«

»Ba, ba,« přisvědčily sousedka a podruhyně.

(Pokračování.)

BOH. BAUŠE:

Svět mimosmyslový.

Kdyby bakterie pozorovala a zkoumala nehet člověka, uznala by jej za neorganickou bytost. Rovněž tak i my uznali jsme zemékouli pozorujíce její kůru za bytost neorganickou. To není správné. Simonson v Tolstého V z k ř i š e n í.

a vším, co okem svým vidíme, uchem svým slyšíme, rukou svou hmatame, za vším co ochutnáváme, čicháme a jak koli vrozenými i zdravými smysly svými chápeme, jest šírý svět neviditelný, neslyšitelný, nenahmatelny, jehož zjevy bádáním novějším různými cestami věda zachycuje.

Nesmírné rozšíření vědění lidského od dob Galilea a Newtona záleží hlavně ve výzkumu světa, jenž leží mimo vnímavosti našich pouhých původních smyslů. Komu zdají se pokroky věd příliš pozvolné a neuspokojující, nechť jen trochu přemýšlí, jak lidé, cítíce nedostatečnost skutečného poznání světa, pomáhali si po věky pouhým filosofováním namnoze fantastickým.

Aristoteles, »otec věd« učil na příklad: vše záleží na žáru a chladu, vlhku a suchu. Žár a sucho splozují oheň, žár a vlhko vzduch, zima a sucho zemi, zima a vlhko — vodu — čtvero známých živlů.

Nu a na tomto nesmyslu trávil lidský duch po dva tisíce let až ke dnům Bakona a Shakespeara.

Nikdy nebylo plodněji vynálezy a objevy v poznání přírody jako v době poslední, zvlášť od objevení (1895) paprsků Röntgenových po naše dny. Chemie, fysika, biologie nalezly hojných styků a pracují k jednotnému názoru světa. Není »mrtvé« hmoty, není ostrých mezí ani mezi rostlinami a zvířaty, ani mezi minerálem a rostlinou.

Subtilné práce tyto vyžadují však porozumění a hlubšího vniknutí. Kolik lidí spokojí se však skepticismem vůči vědě seriosně pracující a vyplní si mezery nepoznaného fantastickými hříčkami, kladouce důraz více na to, co se neví, nežli na skutečné pokusy vědy. Pěkné kapitoly tomuto předmětu věnoval v objemné knize Amerikán K. S n y d e r; zde některé výňatky:

Sir I s a a k N e w t o n byl zajisté nejmohutnější duch své doby; vědomosti jeho byly všeobsáhlé a stál na výši tehdejších poznatků a domyslů. Sám však se vyjádřil, že se vší svou vědou cítí se jako dítě, které na pobřeží neznámého moře sbírá lasturky.

A kdyby muž tento dnes po půl druhém století, jež mezi tím minulo, vstal, cítil by se skutečně nejnevědomějším a nejspletenějším člověkem.

N e w t o n položil základ k vědě o světle, — avšak o povaze světla, — že toto jest prostě jev elektřiny, neměl ani z daleka potuchy. Neměl též tušení o účinku světla na jisté kovové soli, takže s vynálezem f o t o g r a f i e lordem Kelvinem, která se stala tak vydatnou pomůckou badání, pracovati nemohl. On byl snad první, jenž pozoroval rozklad světelného paprsku skleněným hranolem na barevné vidmo; byl tedy skutečně vynálezcem s p e k t r o s k o p u. Kdyby mu byl však někdo byl řekl, že tento jednoduchý nástroj jednoho dne nám poví, z čeho slunce se skládá, a že ním bude možno měřiti rychlost pohybu nejodlehlejších hvězd, že ním objeví se nové druhy hmoty a látky, o jichž existenci nikomu se nezdálo, že ním snad původu světa příjde se na kloub, byl by jej považoval prostě za šílence.

Podobně za pouhý žert by byl považoval tvrzení, že možno teplo svíčky na kilometr vzdálenosti ještě měřiti. (Prof. Langleye bolometr.)

N e w t o n objevil přístroj elektrický, a vykonal mnoho zajímavých pokusů: přes to jeho znalost elektřiny a magnetismu byla co nejskrovnější. Neměl pojem o vzájemnosti elektřiny a magnetismu: nevěděl ničeho o p r o u d u elektrickém a obyčejný M o r s e ů v telegraf byl by mu španělskou vesnicí. Že lidé budou telegrafem na tisíce mil spolu rozmlouvati, jak by si to byl mohl představiti? Jelikož před F a r a d a y e m nikdo neměl pojem o elektrické indukci, nebyl by mohl ani Newton, vida kus měkkého železa, obtočeného drátem, otáčejícího se v magnetickém poli, představiti sobě, že možno tím vzbuditi elektrický proud tak silný, že člověka usmrtí. V nejmenším nemohl si představiti ani naše obyčejné dynamo, dnes nejmocnější pramen síly.

Jak by se byl podivil t e l e f o n u neznaje, že chvějící se deska železná za jistých okolností může změniti v sousedství elektrický proud. A což M a r c o n i h o telegrafie bez drátu, kde z paluby parníku na 300 mil rozpráví se s pevninou, vlnami nástroji obdobným zachycenými?

Neméně byl by ustrnul v psychologické laboratoři, kde jemným mechanismem na proužku

papíru zaznamenává se zájem, jaký v nás budí každé mluvené slovo, aneb jiný, jenž okazuje nám všechny pohyby těla našeho, které nám nepřicházejí ani k vědomí, a na něž nemáme žádného vlivu.

Zkrátka, v moderní, dobře zařízené laboratoři a sbírce moderních vědeckých nástrojů, přicházel by si dnes Newton skutečně jako malé nevědomé dítě. Mezi objevitelem zákona gravitace a nyní žijícím badatelem podobných schopností leží mezera as taková jako mezi Newtonem a praobyvatelem Evropy. Tak ohromný jest pokrok pěti až šesti pokolení! Byly ť za tu dobu nejen nové nástroje objeveny, ale i nové smysle.

Proč Newton, jenž zkoumal všechny známé látky, jenž byl na svou dobu i dobrým chemikem, nepoznal látky radioaktivní, Röntgenovy paprsky, radium?

Odpověď jest prosta. Nové tyto paprsky nedráždí žádný z našich původních smyslů.

Každý nový nástroj, každý nový objev vědy experimentální jest buď rozšíření našich původních šesti smyslů, nebo utvoření nových. Objev Becquerelův rozšířili ovšem manželé Curie objevem radia, jež vydává viditelné paprsky, což látky Becquerelem objevené nečiní; tyto vzbuzují leda jen nepozorovatelné množství tepla, které teprve nedávno bylo možno objeviti a měřiti. Neúčinkují ani na čich, ani na hmat, ani na sluch. O existenci jejich možno zvěděti jen novými smysly. Účinkují na citlivou desku fotografickou, na elektroskop, na magnet, mají účinky chemické, mohou člověku způsobiti popáleniny a hnisající vředy, barví sklo, vzbuzují ozon, mohou vzduch učiniti vodivým pro elektřinu: částečky jejich konečně mohou se i vážiti a sčítati, lze vypočísti jich zrychlení, elektrickou kapacitu a jiné fysikální vlastnosti.

Tak dovídáme se o látkách, jichž existence leží mimo naše smysly, které nemůžeme hmatati ani viděti. Objev těchto látek byl nemožný, pokud věda nevymyslila nové nástroje.

Kdo může dohlednouti, k jakým novým objevům cesta ta povede, jak změní se náš názor o hmotě, jaké nové a mohutné odvětví průmyslu z toho vzniknou? Ve Faraday-ově objevu indukce vidí W. Crookes již možný pramen světla, tepla a síly, který jest s to kýti celou potřebu světa

Přes všechny tyto báječné pokroky zdají se práce badatelů, snažící se vniknouti do činnosti nervové, mnohým nepatrnými.

Zdravý směr v duševědě počal právě poznáním této zvláštní obmezenosti našich smyslů. Naše pocity — jak dávno známo — mají jisté meze. Těleso musí míti jistou váhu, nežli jsoucnost jeho zdviháním cítiti můžeme

Dříve nežli podráždění, ať světlem neb teplem, hmatem, chutí anebo zvukem, na smysle naše účinkovati ma, musí dosáhnouti jisté intensivnosti.

Když pocit příliš rychle za sebou se opakuje, když na př. jistá nota deset až jedenáctkrát za vteřinu se ozve, splyne ve zvuk souvislý. Řada bodů, menších než 0·01 mm., zdá se nám tvořiti souvislou čáru Ač stahování svalů může se díti mnohem rychleji, nemůžeme za vteřinu více než 10—11 napočítati. Toť pomezí pochodu myšlení.

Rychlost, kterou pocit podél nervu mozku se sděluje a opět zpět se vrací, jest poměrně malá. Světlo a elektřina proběhnou za sekundu 300.000 km., oběhne tedy osmkrát kol celé zeměkoule, mezitím co povzdechneme slovíčko »Ah«. Vlna nervová učiní však pouze 30 m. za sekundu. Kdybychom myslili rychlostí světla, zdál by se nám život tisícosmsetkrát delším, nežli nyní jest.

Oko a ucho pokládáme ode dávna za div, ano za nejdivuplnější věc na světě. Porovnáváme-li je s přístroji dnešních laboratorií, objevuje se citlivost těchto smyslů dosti hrubou. Fotografická deska spojena s teleskopem objevuje nám přítomnost millionů hvězd, jichž světlo na sítnici našeho oka nijak neúčinkuje. Mikroskop svými objevy světa nekonečného ukazuje nám, jak hrubý jest náš nejcitlivější smysl.

Skutečně můžeme oko porovnati s pianem, které má pouze jedinou oktávu. Od ultrafialového až po nejzazší konec vidma poznáno as devět oktáv záchvěvů světelných, z nichž pouhým okem jen jednu vnímáme.

Ucho naše slyší jen málo z toho, co kol nás se děje. Upotřebíme-li mikrofonu, zazní krok mouchy jako dusot jízdy. Náš pocit tepla jest velmi neurčitý. Teprv když změna teploty dosáhla aspoň pětinu stupně, můžeme ji pocítiti.

Langleyův bolometr udává ještě rozdíl milliontiny stupně! Přístroj ten jest tedy dvakrátstotisíckrát citlivější, nežli naše kůže.

Galvanometr ručičkou se uchýlí již při proudu, který vznikne, když tvar kuličky rtuti z koule ve vajíčko se promění. Práce vykonaná přimhouřením oka obsahuje sto billionů jedniček na stupnici citlivého nástroje zaznamenaných.

Kohaerer professora Branly-ho, který zachycuje vlny telegrafie bezdrátové ve volném prostoru, jest ještě citlivější. A tento přístroj zdá se ještě hrubým u porovnání Rutherfordova magnetického detektoru, jenž umožnil odeslání první zprávy přes Atlantik! Tento přístroj jest prý ještě čtyřtisíckráte citlivější, nežli nejlepší kohaerery.

Chemická váha jest 20millionkráte citlivější, nežli naše dojmy při zdvihání nějakého předmětu ve vzduchu. Touto možno vážiti až setinu milligramu. Kdybychom měli tak citlivý smysl pro tíži, byli bychom s to tělem svým ucítiti kus zlata pod zemí zakopaný při pouhém překročování jeho.

Můžeme-li za vteřinu jen do 10 neb 11 počítati, vynalezl naproti tomu Feddersen přístroj, jenž dovede až stomilliontou část sekundy počítati.

Kamkoli se obrátíme, všude nalézáme přístroje, které až zahanbujícím způsobem smysly naše předčí. Bez nich bychom pramálo věděli o světě skutečném. Pomocí přístrojů však poznali jsme teprv, jak naše smysle poučují nás jen o poměrně nepatrné části tohoto světa.

Máme útrpnost s ubožáky hluchoněmými neb slepými, jichž pojem světa obmezuje se na sdělení jich okolí. Nikdy neslyší šum lesa, hukot vodopádu, harmonie Smetanovy, nikdy nevidí krásu jara, jas slunce; město i pouště stejně je dojímají.

V jistém smyslu jsme však také onou slepou a hluchoněmou Helenkou Kellerovou, kterou obklíčuje ten zvláštní obmezený svět. Pomysleme jen, kdyby nějaký čaroděj otevřel nám oči, jimiž bychom viděli jemné vlnky světla, vlny zvuku, jež trilek skřivana vzbuzuje, že bychom viděli tanec atomů v kousku cukru neb špetce soli, že by se nám staly zjevny silokřivky vzbuzené elektřinou v dynamo, že bychom jen spatřili všechny barvy spektra za červenou a fialovou; jaký podivný svět by se slepým očím našim tu otevřel!

A přece nervová hmota smyslových našich ústrojů tvoří jedinou cestu k duši naší.

Známe nyní celou řadu dojmů, které sice na žádný náš smyslový orgán, ale ovšem na rozličné přístroje působiti dovedou. Není naproti tomu známo žádné podráždění, jež na smysly účinkuje, aby nemohlo též na jisté přístroje ve vyšším ještě stupni účinkovati. Těmito přístroji docílíme právě teprv precisnosti a jistoty.

Snyder obrací se na různé spiritisty, zaklínače duchů, čtenáře myšlenek, telepathy a pod., jimž zvláště v Americe pšenice kvete. Proč nechopí se tito galvanometru a jiných vědeckých pomůcek, aby smysly takto mnohonásobně zbystřenými zmaterialisovali své zjevy a vidiny, a vědě tím posloužili?

Opovrhujíce těmito pomůckami moderní vědy zůstávají právě jen dětmi pohrávajícími svými sny a fantasiemi.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

brátil několik listů té černé knížky a utkvíval zrakem na jedné stránce. V té chvíli byl bys uslyšel ve škole trávu růst a myšlénky se honit. Dech se tajil ve třiceti šesti útrobách, srdce padala jim pod lavici a některý až bolení dostával, — kdo první?

»Karásek!«

V zadní lavici strach a hrůza projádřila se šeptem proneseným: »Ježíš Marjá!« Karásek kráčel k tabuli jako zvíře na oběť jdoucí, vědomé truchlivého osudu, který naň čeká. Jeho úzkostlivé zvolání jakoby ozvěnou bylo opakováno v lavici první: Kašpárek, hned jak počáteční slabiku Karaskova jména uslyšel, škubl s sebou . . . druhou syllabou se mu sice trochu ulehčilo, ale úzkost držela jej v kleštích, neboť za Karáskem v abecedě následoval hned on Kašpárek, mladík bledovlasý, modrých očí, který právě dnes podal slavnému sboru žádost, aby tancovati směl v hodinách mistrem toho umění k tomu určených. Ještě při řečtině vymýšlel na tuto událost verš počínající slovy: »Moře hučí, moře šumí, duch můj vzlétá tak, jak umí . . . .« Teď i duch i jeho Pegasus váleli se s podlomenými křídly někde pod lavicí a jedinou jejich útěchou mohlo býti, že takových potvor i ubohých druhů bylo tam víc.

Professor míval dosud ve zvyku vyvolávati aspon dva — tři žáky podle abecedy — nebezpečí tedy viselo nad hlavou . . . sousedská pohroma, tobě výstraha!

Malátkovi tudíž také nebylo volno a honem opakoval poslední poučku ze stereometrie, která byla podle obecného výpočtu dnes na řadě ke zkoušení. Podobně ostatním v abecedě kolem Karáska seskupeným se vedlo a pozornost vůbec byla obrácena k věcem, které při-

jíti měly. Nevábil ani kominík na protější střeše se objevivší, který jindy rozrušil celou třídu, jako pavouček dovede vzbuditi veškeru pozornost vězněného člověka. Býval ten kominík stejně jako zvuky kolovrátku z venku sem doléhající milou páskou s venkovem a s ulicí, s obzory školy dalekými a se zlatou svobodou. Odtud vždycky ten rozmach, jímž třída zašuměla, kdykoli se něco podobného objevilo zraku nebo sluchu. — Dnes bylo venku ticho, střechy vlhké byly od deštíku, který ještě před chvílí padal a na gymnasijním dvorku zkomíraly čtyři stromečky pouštějíce pozvolna svoje listí. Vzduch již chladnul a podzim nastával.

Professor Prokop Skřivan ještě ne plné čtyři neděle hlásal na tomto ústavě pravdy mathematické a vykládal zákony fysiky. Před prázdninami byl přeložen sem z města nedaleko Prahy ležícího, po mnohém usilí, četných žádostech, a neustálých prosbách a dochůzkách tam, kde rozhoduje se ne tak o životě a smrti celé legie paedagogů, jako spíše o jejich spokojenosti i nespokojenosti, klidu duševním i zoufalostech. Tentokrát se to tam k jeho prospěchu i přání rozhodlo; nevěděl však, že ruce neznámých známých nasadily páky až do centrály vídeňské. Ale jen když tady byl, také z důvodů čistě soukromých! . . . . Ještě ho tedy studenti neznali a snad bylo to praní před hodinou toliko bezděčnou zkouškou, jak to kantor vydrží a co bude dělat. Ale kostka mládencům jináč sedla! Professor věděl, jak na této chvíli záleží a že mírnost nějaká za slabost mohla by býti vykládána; proti své dobrácké povaze hleděl zachovati přísnost nyní nutnou a vyměřiti studentům pokud čára: mračil se jako listopadová obloha a byl studený jako nevěsta z přinucení. Jako studenti neznali jeho, tak ani on neznal ještě všech svých žáků, tím méně, když jeho vědě bylo tady vyměřeno toliko tré hodin týdenních a žáků bylo poměrně mnoho, vedle těchto ještě v jiných třech třídách, v nichž byl zaměstnán. Když na tento cizí ústav přišel, bylo mu tak jako když z tiché ulice přijdeme na rušnou promenádu nebo vstoupíme do hlučné, plné taneční síně: potřebujeme drahnou chvíli, než se orientujeme. Měl vyzkoušenu sextánů sotva polovici a vyvolávaje míval před sebou ještě na čtvrtce papíru pořad žactva s jich místy v lavicích, aby se vyznal. Přišla mu tedy jaksi vhod krutá dnešní práce: bude moci na rychlo několik žáků zkoušeti a pak, nezná-li jich dosud, nemusí vybírati, a tak jen namátkou vyvolá u koho rubrika dosud je prázdná; takových bylo ještě hojně.

»Povězte, kdy stojí přímka na rovině kolmo?« zahřměl první otázku na tetelícího se Karáska, kterému teď všecky kolmice, roviny i přímky tvořily v hlavě ustrašené divný chaos, ze kterého vymotati se zdálo se mu nemožností. Ještě k tomu připravoval se toliko z látky hodiny poslední a tam o tomhle zmínky nebylo.

»Přímka . . . Přímka stojí . . . Rovina . . . . rovina stojí . . . .« hledal Karásek v hlubokých tmách své nevědomosti. Byl to venkovský jinoch od Českého Brodu, fořtů syn a v duchu se mu teď objevily všecky borovice a jedle, všecky tak krásně kolmo stojící v tatínkových lesích, kam směl chodíval střílet veverky . . . Professor ani slovem v té nouzi nepomohl, aniž z obecenstva mohla přiletěti pomoc, neboť professor pozoroval upjatě celou třídu. V duchu se usmál, když ze zadní lavice vycházel Krejčí, takto soused Malátkův a v boji jeho adjutant, bledý jako stěna a tiše plížil se ke dveřím hledaje zdraví v nohách. Jakoby nejvyšší nutnost kázala sundal ze hřebíku u dveří klíč a ztratil se jako sůl ve vodě; dvéře zavíraje a již na chodbě jsa udělal na třídu dlouhý nos, skrytý křídlem dveří ještě pootevřeným, ale dobře viditelný aspoň v zadních lavicích. Chytře Krejčí zaječí praporec rozvinul a teď byl v bezpečí: zůstane tam čtvrt, půl hodiny, a zapomene-li professor, třeba až do zvonění. Ticho bylo ve třídě jako na moři pod rovníkem . . .

»Ten už ji má, Kriste pane!« lamentil Malácek věda, kterak professor pozvedá černou knížku a do ní zanáší. Psal opravdu Karáskovi pětku s dnešním datem, ale celek ovroubil kroužkem na znamení, že to je pecka pro strach a po případě nad ní oko neb obě zamhouřiti možno.

»Sedněte — Malátek!«

Karásek nahlas sobě oddychl, založil ruce a těšil se, že má vyhráno.

Malátek malátně lezl z lavice a vzpomínal na Krejčího. Proč sám neměl ten skvostný nápad! Ale pozdě závory dělati, když koně vyvedli. Chtěl zkusiti jinou záchranu a přicházeje před lavice spustil omluvu: »Prosím, já byl včera nemocen . . . .«

»Bylo vám omluviti se před vyučováním,« na to professor a ukázal prostě prstem k tabuli.

Pustil-li jsi se hřívy, milý Malátku, za ocas se neudržíš! »Ech, tak, ať mi ji napíše«, přemítal Malátek v duchu« »jen kdyby mně už nechal na pokoji. Jemine, kdyby mne tak Jarmila viděla . . . .« A při té vzpomínce sladké byla mu tak hrozně lhostejna všecka geometrie, že u tabule ani nepípl, jako by mu pavouk hubu zapředl.

Za to jeho nástupce Míchal neměl kostí v jazyku, brebentil jako na dluh o všem možném a šermoval při tom rukama a div ne i nohama jak tonoucí v moři. Nic mu to nepomohlo . . . Rozruch nastal, když byl hned potom vyvolán

docela mimo alfabetický pořádek Brabenec, výborný mathematik, malý, čiperný hoch, tváří zardělých, ne tak úzkosti, jako špatným svědomím, neboť při té rvačce omočil si aspoň vřelým účastenstvím s olympionikem Vitaskem, jemuž pomahal k vítězství rukou mu záda opíraje. Rty Brabencovy, už trochu zachmýřené, znatelně se chvěly.

»Přímka stojí na rovině kolmo,« začal hlasem, který chtěl býti pevným, »stojí-li kolmo na dvou přímkách tou přímkou vedených kolmo . .«

»Tou přímkou, tou přímkou!« opakoval jakoby zoufale professor Skřivan, »kterak můžete přímkou vésti přímku« — a k tomu ten sloh vaší odpovědi! — Průsečnice dvou rovin rovnoběžných s rovinou třetí —?« Brabenec teď ze vzdoru mlčel.

A už to bylo!

»Černý!«

To bude už asi poslední nešťastník, myslil sobě professor v duchu probíraje se ve svém katalogu, už té krve prolité je dost, zas aby trest za tu vinu nebyl tak velký. Provinění nebylo celkem tak hrozné . . . . vždyť každé pachole plno svévole!

Z předposlední lavice vyšel hoch, týž, který se prve vracel z venčí, když professor byl vstoupil do třídy a hromy a blesky pouštěl, tedy hoch, který při té vřavě ani nebyl. Ale ovšem ani mu nenapadlo poukazovati na tuto okolnost, neboť v těch malých studentských obcích jeden za všecky a všickni za jednoho, svorně a společně, — přemohou i čerta konečně, neřku-li professora. Vyvolaný student byl chudince oblečený, s košilí ne valně čistou, krátkých kalhot, rukávů zase nepoměrně dlouhých, jež nesouhlasem svým prozrazovaly nepokrytě, že hoch nestál jim modelem, když mistr krejčíř na ně míru bral. Vestička krátká byla, jen tak tak že konala svůj úkol, kravatka umouněná, odřená. Tvář měl ještě dětsky jemnou, milou, ale vyhublou a bledou, ba skoro zsinalou, tahů pravidelných a krásných, a koulely se v ní velké hnědé oči, z celé tváře to nejkrásnější. Čelo vroubily kadeře kaštanové, trochu nespořádané, neučesané, které mu však nesmírně slušely. Šel krokem tichým, jako zlomený a kdyby si rozhněvaný Zeus před lavicemi byl všiml, byl by pozoroval všeobecnou účast svého rozpustilého národa s vyvolaným; nikoli v posuňcích, neboť všichni seděli nepípajíce, ale v očích. Hned se vydá tváří, co se v srdci vaří, zvláště u mládeže, jejíž tvář zejména je mysli zrcadlo: vydá hned, co tam padlo. Hošík, asi tak šestnáctiletý, nebyl dost urostlý na své stáří, nesmělý byl a jako celým svým tělem ustrašený, chorobný. Přese svoje churé, vyhublé líce však až krásný byl jako panna, a úzkostlivá ta účast, se kterou ostatní hleděli na tuto již pátou oběť professorova hněvu, dodávala mu glorioly dosti vzácné mezi těmi společnostmi školních lavic, kde není tolik sentimentality vůči dvojkám, pumám, peckám a podobným strašidlům studentského žití. Dnes mně, zejtra tobě, —a tak, jako pro jedno kvítí slunce nesvítí, tak pro jednu dvojku nikdo si nedá nohu za krk. Jako je ještě málo závisti mezi studenty, tak je zase mnoho soustrasti mezi nimi. U chudoby hanby nehledají a vědí dobře, že také boháč jen dvě dírky v nose má, jako chudobný.

Jen tak mimochodem proletělo professorovi hlavou, že jméno »Černý« zapisoval od počátku školního roku do třídní knihy dost dlouho, asi tři neděle. Po té době nějaký student přišel se mu omlouvat na počátku hodiny, když zapisoval do třídní knihy, ale nevšiml si tenkrát ještě a neznal Černého. Potom v té lavici předposlední a vzdálené od podia bývalo ticho a klid, a nebylo, čím by pozornost professorova v posledních dvou nebo tří hodinách byla bývala upoutána.

Student vystoupil na podium, dost lhostejně vzal do ruky křídu a postavil se tváří proti oknu tak, že podzimní slunce, teď trochu ze mračen se prodírající, osvětlilo mu husté kučery a odráželo se od těch velikých, hnědých očí pohrávajíc sobě na vybledlých barvách kravatky. Byla to hlava k malování i k milování.

Professor stojící nedaleko okna teď pozvedl zraky od své knížky a pohleděl na studenta, jehož tvář k němu se poobrátila a jehož oči byly naň upřeny. Zarazil se a otázka, kterou měl to dítě ohromiti, uvázla mu na rtech. Díval se na chlapce upřeně a hoch zase pohlížel na professora mlčky, trpělivě a odevzdaně, jako by říci chtěl: »Co pak se mi tady může zlého stát? — Dvojka z mathematiky! — Víc nic? To já zkusil a vydržel i vydržím jinší věci, »a básník řecký Homer byl by mohl studentovi citovati svůj verš: Jen snášej a trp moje srdíčko, zkoušelo's už horší trampoty! — A nesklopil svých očí kouzelných, které působily na professora jako pohled krotitelův na divokou šelmu.

(Pokračování.)

Brandýs nad Orlicí.

Brandýs nad Orlicí.

Prosté venkovské, ale čisté a milé městečko se stereotypním tím čtyrhranným, podlouhlým náměstím, na jehož jedné straně socha svatého uprostřed čtyř mohutných lip, a s domky, na jichž zhusta dosud starobylém zevnějšku moderní doba bohužel spáchala nejeden hřích, skýtajíc arci za to náhradu několika elegantními, ano bohatými villami, na nápadných místech s opravdovým vkusem do přívětivé zeleni rozhozenými. A městečko to pečlivě uschováno v líbezném lesnatém údolí, vinoucím se mezi dvěma řadami skalnatých a srázných strání, jichž místy přímo kolmé, vodou vymleté, zvětrale stěny, z bujného porostu vykukující, prozrazují na první pohled, že nalézaly se kdys na nejspodnějším dnu českého moře. A okolo něho klikatá, i v nejparnějším létě lahodně chladná Tichá Orlice, oplývající bohatstvím ryb, zejména pstruhů a lipanů, a nad městečkem na temeni dosti mocného návrší pitoreskní sřícenina hradu, který si zde před stalety pořídil jakýs podnikavý loupežný rytíř, jenž zajížděje se zbrojnoši svými daleko do kraje na všechny strany, způsobem ne právě rytířským žil na útraty cizí.

Brandýs může hleděti s pýchou za sebe a s nejlepšími nadějemi před sebe. Byť kdysi sídlem slavných pánů z Žerotína, stal se bezpečným útulkem Českých bratří po bitvě, jež znamenala nejen zkázu jejich, ale i zkázu skoro celého národa, a poskytl zejména také spolehlivého útulku Janu Amosu Komenskému, jejž národ český daroval celému světu, a jenž napsal zde v místech, pěkným pomníkem zdobených, celou řadu nesmrtelných svých děl, zejména pak: »Labyrint světa a ráj srdce«.

To o minulosti.

Přítomnost, skloubená pevně s budoucností, nese se arci jiným směrem.

Brandýs jest uzavřen proti severu mohutnou skalní zdí, má skvostný svěží vzduch, jejž nekazí žádné líbezně páchnoucí, průmyslové závody, těší se znamenité říční koupeli a výborné pitné vodě, jest obklopen nádhernými lesy, v nichž plno úchvatných procházek a rozkošných zákoutí, má velezajímavé okolí, jež skýtá příležitost k vděčným výletům a — last but not least — neobyčejně příznivé spojení na Prahu i na Vídeň. Musel tudíž znenáhla přijíti k tomu přesvědčení, že hodí se vlastně výborně za letní sídlo zdravým i churavým, kteří, postřehnuvše správně veškeré tyto vzácné výhody, buď odpočinku by tu hledali po celoročních námahách, neb úlevy od chorob skutečných neb domnělých.

A do výnosné úlohy letní villegiatury vpravil se Brandýs ku podivu záhy a velice snadno. Nejdříve hleděl upoutati hosty, jejž přírodní půvaby byly sem přivábily, slušnými a postupem doby i elegantními byty, pečoval při tom svědomitě o tělesné jejich potřeby a zařídil jim konečně vedle již zmíněných říčních lázní velikolepý vodoléčitelský ústav, kterémuž málo rovných a jejž nynější majitel, architekt Rechziegel, co nejskvěleji vypravil všemi možnými nejmodernějšími lázněmi, mezi nimiž nescházejí ani lázně slatinové, elektrické a uhli-

Pomník J. A. Komenského pod Klopoty.

V Rechzieglových lázních v Brandýse nad Orlicí.

čité, a opatřil takovým komfortem a tak velikolepou restauraci, že možno směle nazvati ústav ten, v ohromné zahradě krásně položený, zlatým hřebem Brandýsa.

A nejen to. Městský lékař Dr. Novotný léčí tu co nejspolehlivěji způsobem přímo hravým nebezpečné choroby žlučových a jaterních kaménků, a sta a sta pacientů vyhledávají s nejlepším úspěchem jeho již osvědčené pomoci.

Což divu tudíž, že získal Brandýs ponenáhlu mohutné jadro stálých hostí, kteří vracejí se sem pravidelně rok co rok a vábí za sebou jiné a jiné.

A nejsou to hosté jen ledajací.

Mistr Ondříček, jeden znejprvnějších co do času i co do hodnoty z našich slavných houslistů, velmistr hudební té obce, jež českému umění podmanila vzdělaný svět, oblíbil sobě Brandýs tak, že po dlouhá léta již, v poslednější době ve vlastní, na skálu jako vlašťovčí hnízdo přilepené ville tráví zde, arci v stálé práci, s rodinou svou měsíce letní. Professor Wihan, ze světového Českého kvartetta, nemohl by snad již bez Brandýsa a bez té blahodárné koupele v Orlici ani žíti, používaje spolu pobytu svého k pravidelným, několikráte za měsíc se opakujícím výletům do Krkonoš, při nichž desítihodinové pochody za den jsou zjevem zcela

Zátiší v Brandýse nad Orlicí.

obyčejným. Skladatel Weis dává zde nejen operám ale i dětem svým zříti světlo tohoto bídného světa, a České kvartetto vyhledávalo zde do nedávna vždy před započetím koncertní sesony svého nevyrovnatelného cellistu, aby vyzkoušelo nová koncertní čísla, každým jednotlivcem již co nejpečlivěji nastudovaná, jež uchvátiti měla svět.

A ob tu chvíli mihne se tu nositel jména, jež vyslovuje se u nás neb v cizině s nepokrytou úctou, a značný počet jmen takových poskytuje v novější době zejména také Rusko, kdež Brandýs nalézá stále víc a více věrných přátel.

V Čechách jest rozkošných, pro letní pobyt jako stvořených zákoutí přímo naseto, ale málo které z nich vyhovuje plně všem požadavkům

Lázeňští hosté.

hostí, kteří nechtějí tu ničeho postrádati, čemu doma byli uvykli. Jedněm schází předůležitá koupel říční, jiným dobrá strava a pohodlné byty, jiným opět lékařská pomoc, zejména při rodinách s dětmi předůležitá, některým spojení železničné, lesy atd. — zkrátka, málokteré zákoutí takové dovede uspokojiti nároků plné »lufťáky« naše zúplna.

Brandýs nad Orlicí jest tak šťasten, že může vyhověti i nejvybíravějším zdravým i churavým v každém ohledu dokonale, neboť jest dokonce i postaráno o zábavy nejrůznějšího druhu. Sobotní koncerty na náměstí, při nichž vyvinulo se korso lázeňských hostí, zábavy nejrůznějšího druhu ve velkém sále vodoléčebného ústavu, tanec, hry, lawn tenis, společné výlety — na vše tu pamatováno, čím utlouci

Silnice z Brandýsa nad Orlicí do Chocně.

může čas, kdo má dlouhou chvíli, čemu však snadno vyhne se, kdo hledá jen klid, svěží vzduch a rozkoš procházky.

Však již nyní za pražských návštěv ob tu chvíli zalehne mi v sluch: Toť tedy příštího leta zase na shledanou v tom našem milém Brandýse!« *Dr. Jos. Stolba.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Týdenník Máj** tímto číslem vstupuje ve II. čtvrtletí, což přátelsky připomíná našim milým předplatitelům zvláště naše administrace. Při této příležitosti znovu upozorňujeme, že předplatitelé Máje budou míti zdarma účast při

Brandýs nad Orlicí od západu.

slosování uměleckých děl v ceně *3000 K*, [nádherný obraz Janzův »Žně« připadne prvnímu vylosovanému — vstupenka předplatní do Národ. divadla (čtvrtka) druhému vylosovanému, knihy a umělecké originály dalším]. Aby se mohli slosování súčastniti i odběratelé, kteří předplácejí čtvrtletně, bude ono vykonáno po uplynutí III. čtvrtletí. Slosování stane se u přítomnosti zástupců předplatitelstva, což ještě bude oznámeno.

— **Syndikát českých novinářů** vzniká usnesením Spolku českých žurnalistů v Praze, který se usnesl zříditi umísťovací obor nikoli jen pro své členy, ale i pro novinářské pracovníky vůbec. Chce míti v evidenci všechny, kdož hledají v redakcích životní povolání, a chce podnikatelům listů a nakladatelům doporučovati způsobilé pracovníky, po nichž je poptávka.

V Pleinách u Brandýsa nad Orlicí.

Pokládáme tento krok Spolku českých žurnalistů za počátek veledůležité organisace, která prospěje stavu novinářskému, nakladatelům — ale především veřejnosti. Vzniká útvar, který zmatkům v novinaření může výborně čeliti. Přestanou se snad pak za žurnalisty vydávati lidé, kteří sotva dovedou pravopisně psáti, nebude redigovati listy kdokoliv — neboť odpadne stesk, že podnikatel o nikom neví.

Do Máje dochází stále ještě mnoho dopisů lehkověrných snílků, kteří žádají o přispění, aby mohli vzdáti se svého povolání a věnovati žurnalismu. Až Spolek čes. žurnalistů zřídí tuto svou bursu novinářské práce, budou moci se dáti zapsat, řící odborníkům, co dovedou, a pak mohou čekati na výsledek své snahy. Zda se ovšem též splní jejich naděje, že najdou v žurnalismu zemi zaslíbenou — je jiná otázka. Zkušení novináři tvrdí, že do ní bran jejich cestou není.

:: **České ženy o volebním právu** svém pojednaly 10. t. m. v Národním domě na Král. Vinohradech.

Schůze činila imposantní dojem obrovským účastenstvím. Kromě žen navštívilo schůzi i četně mužů. Slč. Machová v delší řeči odůvodňuje oprávněnost požadavku rovného, tajného, přímého hlasovacího práva pro ženy. Pí. Tereza Nováková promlouvá pak za tak zv. měšťanský nebo střední stav. Praví, že ženy stavu, za nějž mluví, nebyly muži podporovány v snahách a v práci tak, jako ženy dělné. Ony musily součinnost svou ve všech sociálních otázkách mužům přímo vnucovati. V delší, vzletné řeči kreslí pravdivé obrazy práce jednotlivých stavů, akcentujíc způsobilost žen pro volební právo. Slč. Fráňa Zeminová žádá především svornost všech stran, a náležitou, pronikavou organisaci žen. Touží, aby mužové neviděli v ženě loutku, ale člověka, aby nečinili z ženy na jedné straně korunu lidstva, na druhé její lidské požadavky a práva šlapajíce. Stejná práce a stejné povinnosti nechť přinášejí také stejná práva. Řečnice činí výtku ovšem časopisům ženským, že věnují málo pozornosti politickým otázkám. Ženy mají se do politiky míchati. Chybou je, že politice málo rozumějí. Kdyby o politice, zvláště o soudobých poměrech a osobnostech přinášely časopisy zprávy a poučení, nebylo by různých přehmatů se strany žen.

Nesouhlasí dále s isolováním, jakého se dostalo otázce ženského volebního práva nazváním téhož »ženskou otázkou«. Otázka tato souvisí tak úzce s poměry obou pohlaví, že jest chybou jakékoli vylučování jí z otázek všeobecných.

Řečnice žádá, aby se ženy účastnily politických schůzí mužů, na nichž by vštěpovaly mužům své potřeby a hlásily se o svá práva jako rovnocenné pracovnice. Poukazuje na netečnost mužů, když jedná se o práva žen, na neocenění žen, poněvadž nejsou volebním materiálem. Apeluje na všechny přítomné ženy, by pracovaly úsilovně, každá v ovzduší, v něž je postavena, na šíření znalosti práva žen, hledíce získávati mu půdy, kde se dá.

Z řad učitelek mluví slč. Frant. Plamínková. Podotýká nejprve k větě slč. Zeminové o účastenství žen na politických schůzích mužů, že k uskutečnění této tužby nutno dříve podati žádost o změnu paragrafu ve spolčovacím řádu, kterýžto paragraf zapovídá ženám účastniti se politických schůzí mužů.

Vycházejíc ze svého stanoviska učitelského, ukazuje, jak již od mateřské školky počíná ono věčné rozdělování lidí, mužů a žen, a stranění oněm, pokračuje ve školách obecných a měšťanských, činíc dokonce střední a vyšší školy výsadou této jedné poloviny.

Řečnice poukazuje na nespravedlivost stálé nadvlády mužů; vždycky stojí muž nad ženou, byť v ničem nad ni nevynikal, ničím se nelišil, leč tím, že je muž. Ukazuje, že zákon sám staví se na stranu mužů, na konkretních případech. Učitelky, jimž přiznává se rovnocennost s učiteli, nemají těch práv co učitelé. Za příklad uvádí »volnou konkurenci«, dle níž žena učitelka má právo konkurovati o místa s mužem učitelem. To povoluje zákon zemský, proti čemuž ale dle říšského zákona smí učitelka vyučovati na chlapeckých školách toliko v první a v druhé třídě. Krátce tedy: muž učitel má k disposici školy chlapecké i dívčí, žena učitelka jen dívčí. Druhou otázkou rovnoprávnosti je celibát učitelek. Žena učitelka činí svou povinnost jako muž učitel, dává práci, jako on. Koná tytéž povinnosti a nemá ani toho práva, aby, jako muž stejně postavený zřídila si svůj soukromý život jak chce. Takový hrubý útlak svobody nikdy by nemohl býti, kdyby též ženy mohly rozhodovat o sobě.

Studentský kroužek »Slavia« přihlásil se též k součinnosti a práci pro snahy žen a volební právo prostřednictvím sl. Alice Masarykové.

Za ženy rolnické promluvila pí. Anna Nováková, ujistivši přítomné o pohotovosti oněch v příhodnou dobu.

Ke slovu přihlášení členové z řad dělnictva vyslovili souhlas i sympatie s podnikáním žen v této věci.

Ku konci schůze přečetla předsedkyně slč. Tůmová manifest žen i petici k poslancům a žádost za změnu spolčovacího řádu v bodu, o němž výše učiněna zmínka.

Po schválení přítomnými byla schůze, bezmála čtyři hodiny trvající, skončena. Do schůze došly též mnohé pozdravné telegramy.

Jediný rušivý dojem způsobilo několikeré prudké střetnutí se stran národně sociální a sociálně demokratické. Jinak byl účel schůze dosažen.

V. Jiskra.

:: **Betlém.** Ob čas objeví se před vánočním obdobím hra, jež chce zalichotiti se náladě širokých

vrstev a vytěžiti z ní pro pokladnu slušnější vánoční dárek. Tentokráte byl pověřen Karel Mašek, úkolem, aby napsal pro divadlo, výhradně pro odpolední publikum určený magnet. Byly, tuším, jak jsem kdysi zaslechl, v plánu jesličky v pravém toho slova smyslu, jimž měly býti základním vzorem známé automatické výjevy ve svém kumulativním mixtu compositu. Autor rozřešil otázku dobrým nápadem. Napsal vánoční hru, které dal jméno »Betlém« a v řadě obrazů, skytajících vítanou příležitost k lákavým a splendidním scénickým přikrasám, předvedl nám známé výjevy z bible. Starosti a rozpaky pěstouna Páně a průvodčího rodičky boží, jež hledala kouteček, jenž proslaven potom na věky věků, vyvolaly milé očekávání, čím budeme asi překvapeni v dalších obrazech. Druhý značně zklamal. Sekretář černého Veličenstva provede tu s bednou tajuplného významu kousek, jenž divně harmonuje s vážnou folií. Octli jsme se tedy v rozpacích my, diváci a posluchači.

Třetí obraz je rozkošnou idylkou. Na salaši, jak o tom národní legendy a písničky vypravují, zjevil se anděl, jenž světu ohlásil velkou, slavnou novinu. Notový společník v díle autorově p. Picka rozjařil se tu ku svěžímu a přilehavému hudebnímu doprovodu. Největší úspěch u drobného obecenstva měl obraz čtvrtý, znázorňující pochod všech možných figurek za Jezulátkem. Vidíme pouze jejich stíny, vrhané na velikou, bílou plochu, ale nápad, jednou už tuším na scéně naší využitkovaný, měl výborný účinek a malý svět roztomile pobavil. Závěr hry tvoří obraz s vlastní vánoční scenerií, korunovaný apotheosou s velikou, zářící sponou v podobě vánočního stromku.

Netřeba ani dokládat, že hra měla svůj očekávaný účinek. Kypří půdu pro nedaleké radosti a už to stačí, aby přijata byla s vděčností. *O – o* —

·· **V cyklu Kruhu českých spisovatelů** debutoval se svým dramatem: »Dvě« pan Kamínek před obecenstvem, jež sledovalo se vzácnou pozorností jeho kus, jenž není pro posluchače nejvděčnější dramatickou skladbou. Pan autor chce v prvním jednání vzbuditi dojem, že umělec, sochař, není již tím, čím býval. Přítel jeho, malíř, jenž není nejpovolanější pronášet závažné a dalekosáhlé úsudky, otřese důvěrou mladé ženy v manžela, jenž tvoří a při tom — horribile dictu — má také hmotný úspěch. Není sice nevděčno věnovat hodinku nápadům, slovním hříčkám a někdy dost duchaplným obratům, jež se tu za dialogu umělecké trojice — malířova žena je spisovatelkou — jen jen jiskří, ale ve všem jeví se strojenost, honba po čemsi zvláštním, pranovém, ale to vše by nebylo vadou, kdyby drama ve své nekonečné exposici nebylo při tom ohroženo ztrnulou stagnací.

Scéna poněkud oživne příchodem ženy, jež tak dlouho a ochotně rozdávala, kdo přišel, až jí na konec nezbylo, než ohlédnouti se a — prosit sama. Mladá žena brání se invasi vetřelkyně do své domácnosti, ale musí povolit. Umělci bývají, jak známo, bezohlední až do krajnosti. Není ovšem obavy, že by sochař, jenž vyšvihl se právě v době, kdy Ilana Kleinová, bývalá modelka, báječným svým tělem jeho první výtvory pozlatila kouzlem své báječné krásy, upadl v povážlivou recidivu — ale ten dojem máme my v hledišti a hlavně jeho žena, že bývalá modelka strhne ho po druhé ve svou vyvětralou náruč. Žena provede nepředložený, náhlý čin. Dopustí se přenáhlení, které divně kontrastuje s celou její povahou. Snad je nepříjemného dojmu, jež vyvolalo její rozhodnutí, také vinna paní Táborská, jež učinila ze své hrdinky bytost příliš zanícenou, čistou, zásadově pevnou.

Drama poutá od toho okamžiku, kdy má živější spád. Návrat sochaře nic netušícího, je nejlepší partií dramatu. Když líčí svoje noční bloudění a vypravuje, jak světla v ložnici jako dvě krvavé oči zela do tmy, pocítí posluchač zamrazení. Je to nejsilnější moment dramatu, jež má podařený a působivý závěr. Večer přese všechny tyto námitky prožili jsme celkem dost zajímavý. Autor má na své duševní paletě celé kopečky živých barev. Slyšeli jsme serii nových a původních myšlenek. Kdybychom měli po ruce knihu, zacitovali bychom, abychom doložili svůj úsudek, jejž shrnujeme ve slova: Pan Kamínek má v duši plnou náruč květů . . . . třeba jen tu a tam větve prořezat, aby mohly nalíti do plodů. Drama bylo sehráno pí. Táborskou a pp. Jiřikovským a Táborským s pozoruhodným pochopením. *J. H.*

≡ **Knihovna a čítárna** jistého moravského města vykazuje dle výroční zprávy tento rozpočet: Příjem: Zabezpečená roční subvence z veřejných peněz 600 K, příspěvky různ. spolků 600 K, příspěvky členů 500 K, různý příjem jiný 500 K. Celkem 2200 K. Potřeba: nákup knih 300 K, časopisy 280 K, vazba 200 K, nájemné 1440 K, sluha 600 K, jiná režie 1800 K. Celkem 4620 K. Schodek chce výbor uhraditi z výnosu zábav a p. Dle toho věnuje se z každé vydané koruny sotva 12 haléřů na hlavní věc: na knihy a časopisy. Ostatní pohltí režie.

·· **Tři knížky veršů.** (J. M. Masák: **Mladá krev.** — F. Hais: **Život** — Jaroslav Schiller: **Rolničky v závějích.**) Verše J. M. Masáka nejsou víc než prvními neumělými pokusy. Autor měl si voliti k nim snadnější formu, než je sonet; na sonet ještě nevyspěl a nevím, zdali kdy vyspěje. Také to, co svým sonetem vyslovuje, nepřesahuje úroveň milostných veršů, jež psávají děvčatům zamilovaní studentíci. Mnohem vyspělejší jsou již básně F. Haise, třeba ani zde není mnoho hloubky a básník neostýchá se skládati je i na myšlenky již notně zvetšelé, jako že »zašlé doby nevrátí se zas«, že »žít bez lásky je život proklatý« nebo že plachtou je víra, lodivodem na-

děje, majákem láska. Někde ruší nesprávný rythmus (na př: »vše prožit, co jenom nám život skytá«), jinde špatný rým (»ke lsti — štěstí«), na několika místech prokluzl i nepřirozený obraz (»pod jabloní, jež rudým květem hoří« — »leknínů poupata hladinu zastřela rubášem bělavým«), ale celkem plynou Fr. Haisovy verše dost nenuceně a lehce, zvláště v ottavách. — Knížka Jar. Schillera: Rolničky v závějích má jen sedmnáct kratičkých básní náladových, jsou však celkem (formálně chatrná je zvláště Routička) obratně spředeny a zní měkce a hudebně jako starč romance zpívané s průvodem klavíru. Básník hleděl do nich vložiti hodně feerického kouzla letních nocí, zaklctých tůní a hvozdů, zařících hvězd a zpívajících rohu.

—*a*—

Karel de Wetter: Zpěvy duše. (V Prachaticích 1905.) Básník od své první knihy učinil zrovna skok. Jeho norské Ballady, před rokem vydané, byly celkem chabé, neměly úspěchu, ale za to jeho kniha lyriky patří k nejlepším sbírkám, které vyšly z řad nejmladších poetů v posledních letech. Karel de Wetter je rozený lyrik, měkký, snivý a cituplný, jenž pro intimní záchvěvy své duše, pro tiché zasnění a harmonické nálady přírodní nalézá jemné a čisté tóny. Bol i stesk, radost a ples, zdá se, že splývají tu v jakémsi sladkém zkolébání, ve světlých vidinách blouznicí duše, na vlnách lkající hudby. Není tu vše ryzím kovem, sem tam postřehnete reminiscence (tak hned jinak velmi pěkná báseň Nad mým stolem upomíná mě na podobnou báseň Vrchlického, verše »Tam v starých zahrad« na známou báseň Zeyerovu o bílém domě v staré zahradě) a také v některých básních — snad ještě staršího data — podlehl básník příliš formě Hugově: ale vedle toho jsou zde čísla krásná (na př. Stará idylla, Notturno, Píseň v květnu, Voratoři chrámu, Večer a j.), ve kterých básník vymanil se již z obřadného kroku alexandrinu a rozchvívá se v prostých, ale zpěvných slokách čistého naladění a hlubokého účinku. Je to opravdu poesie, co vane z knihy de Wetterovy, a doušek z čistého zřídla toho je tak osvěžující!

—*a*—

J. S. Baar: Pro kravičku. Chodský obraz. Příběh je jednoduchý. Hladam Konopa, jemuž zemřela matka, vezme si přičinlivou služku Barku. Chalupu mají — schází jim jen kravička. Aby si ji mohli koupit, jdou pracovat do Mnichova na stavbu, kde vydělají si těžkou prací dvě stě marek — obnos, jenž právě stačí na slušnou krávu. Pak vrátí se domů; zde se jim narodí dcerka.

Koupí si kravku (cestou na trh, od souseda z jiné vsi, jenž musí ji prodat, protože ručil v záložně za známého a má zaň teď platit).

Za nedlouho se však kravka roznemůže a zdechne. Kdo zná lásku našeho lidu k domácím zvířatům, zvláště krávě, pochopí celou tu hybnou sílu povídky Baarovy, pochopí a uvěří, že vskutku by nemoc dítěte, jež se Konopovům narodilo, nebyla s to toho zoufalého vzrušení v životě těchto prostých lidí vyvoditi, jako zhynutí krávy, pro kterou tolik odříkání a mozolů podnikli v cizině, v těžké nevlídné práci staveniště.

Na kostře tohoto prostého příběhu, která je psychologicky i formou tak stavěna, že nelze na ni ničeho k lepšímu měniti, navěsil si autor, obratný vypravěč, trochu příbuzný Raisovi, ač sušší, ale zcela při tom svůj, řadu příhod, jež průhledný jinak příběh činí zajímavějším a dokumentují znamenitě duši toho lidu, z něhož si Baar obě hlavní a družinu vedlejších figurek vybral, na př. postavu Pastušáka, jenž lid do práce za hranice vodí, českého malíře Pavlíka v Mnichově, který k Hadamovi a Barce přilnul, a řadu episod, na př. divokou hrubou zábavu mnichovského lidu, i úvah (stesky na český lid, jenž Němcům pomáhá zvelebovati finančně a umělecky jejich majetek — smutná to pravda). Krajinomalby Baarovy (Mnichovské mraveniště, těžký hřmotný chodský les) jsou trochu suché — ale i tak, ba skoro proto, dobře přilehají k strohému těžkému životu Konopovy domácnosti. Vidíme v Baarovi vyrůstati silného soupeře Raisovi — vyspěje, zdá se ještě výše, třebas byl, pro zastrčenost časopisů a edicí, u nichž tiskne, dosud málo znám a daleko má ještě k popularitě Raisově. Literatuře znamená ne snad nové jen jmeno, ale akvisici zdravého zrna a sílivé šťávy, jež bude jednou milá i těm, kdo práce katolických kněží pro její tendence a málo uměleckou (z pravidla) hodnotu berou s nedůvěrou do ruky. Baar nemá toho kněžského justamentu — nic tu není ani zastřeně ani nepokrytě stavěno k větší cti a slávě i moci kleru. A prudký spád posledních dějů jen účinnějším se jevi dramatickým vyvrcholením celého příběhu, jenž i srdce chladného čtenáře naposled zjednává Hadamovi a jeho Barce »pro kravičku«. *Rm.*

Ročníku IV. číslo 14. vydáno dne 15. prosince 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Štědrovečerní.

Tiše, tiše . . . vždyť jdou sněhem
drobné krůčky cherubů,
stříbrnou tkáň rouch svých šlehem
stelou mračnům v obrubu.

Měsíc s vysoka se dívá,
zimních hvozdů tichý host,
leskem vlídným kraji zpívá
starou zvěst, v níž budoucnost.

Ano, lepší, měkčí, sladčí,
člověk člověku kde brat,
v života pouť, cestou hladčí,
břímě s ramen bude brat;

Kde jen láska zákon bude
největší a nejvyšší
a kde v slední srdce chudé
Kristus něhy pospíší.

Tak je ticho, tak je milo,
třeba ostrý pálil mráz,
až tluk srdce zarazilo:
Vrať se, boží lásko, zas!

Každému z nás zroď se v hrudi
v paláci i ve srubu,
z jitra svorně vše ať zbudí
jeden jásot cherubů!

JOS. D. KONRÁD:

Vánoční sonáta.

Již od dvanácté hodiny polední mladý inženýr Kliment jako zbloudilý poutník ploužil se po pražských ulicích. Od krámu ke kramu přistupoval, od výkladní skříně ke skříni, všude se zastavuje, ničeho však nevida, tu a tam chtěje kupovati, nemaje však komu.

Poetická míra štědrovečerní působila na něho tísnivě. Bylo bezmračné a bezslunečné odpoledne, prvý vánoční den beze sněhu, ale s příjemným mrazíkem. Ulice byly plny lidí, ruce jejich plny dárků, oči plny úsměvů, a všichni měli dojem, že ten den v roce světlo denní a hvězdy večerní svítí zvláště svátečně, z nebes že zaznívá zpěv a hudba, a podobali se vesměs dětem, které dosud věří v krásná zjevení a zázraky.

Ale inženýr Kliment nebyl tentokráte účasten nálady vánoční. Jako bloudily jeho nohy, tak i bloudily jeho myšlenky. Štíhlý, elegantní muž zajímavého bledého obličeje, přitažlivých hnědých očí a černých knírů, nepociťuje v no-

vém měkkém zimníku ani chladna, nevěda ve hmotném dostatku svém ničeho o hladu, měl v té chvíli v srdci přece méně radosti a útěchy nežli žebrák, jemuž síla štědrého dne také štědřeji otvírala ruce dobrodinců.

A vzpomínky vedly ho do nedávné doby, do několika minulých štědrých dnův a večerů v místa, odkud vyzařovalo mnoho světla i tepla a kde nyní jeho bludná, ztracená bytost byla jediným velikým stínem.

Vedly ho do domu mezi zahradami v pražském předměstí k srdečné rodině, v níž poprvé před třemi lety strávil hodiny štědrovečerní. Všechny nejrozkošnější písně nebes hrály a zpívaly mu tenkráte v očarované duši.

Byl u ní, kterou si zamiloval a která mu se vší dívčí vroucností zasvětila tajemné záchvěvy svého srdce. Opíjel se leskem jejích očí, sladkostí jejích úsměvů, něhou jejího hlasu. Ruce jejich setkávaly se v blaženém dotknutí, a tenkráte, když otec její, starý pan Zachar, všecek jsa zardělý a zvedaje žluté, svislé kníry, zapaloval na vánočním stromku nejhořejší svíčičky a paní Zacharová byla zaměstnána pořádáním dárků, stisknutí jejich vřelých rukou bylo nejvýmluvnější.

Rozkošný okamžik, který se nevrátí, zlatá chvíle, které nelze zapomenouti!

Tehdy inženýr Kliment přistoupil ke klavíru a zahrál svoji oblíbenou sonátu vánoční. Dostala se mu kdysi do rukou jako skladba neznámého mistra a nadmíru ho dojala svou náladovostí. Jsa zanícen pro hudbu a dobře rozuměje kouzlu jejích tónů, cítil se skladatelem a vytušil, že to ve sladké slovanské melancholii stoupá ze srdce k srdcím láska a touha po štěstí.

Také v nitru starého pana Zachara za té hudby rozezvučely se nejútlejší struny, zbylé z mladosti a málem již pokryté prachem zapomenutí. Něco velice něžného a dojemného mu v ní z dálky zaznívalo. A bezděky vztahoval po své choti ruce a nedbaje jejich stařeckých nesnází, objal ji a držel na prsou, dokud nedozněla Klimentova sonáta. Pak až do hloubi duše pohnut vzal za ruku rozpačitou dceru a přivedl ji k mladému muži.

»Tak, tak, to je krásná chvíle, děti — polibte se!«

Políbili se, a ta událost byla zároveň slavností jejich zasnoubení.

Rozkošný okamžik, který se nevrátí, zlatá chvíle, které nelze zapomenouti!

A přede dvěma lety v tichém předměstském domě mezi zahradami hrál v týž památný den opět svoji sonátu. Ta, které před rokem rozechvěn dával prvé políbení, nyní již druhý měsíc byla jeho ženou. Doba líbánek se jim sice končila, ale neubývalo jejich milostného roztoužení.

A v duchu opět si představoval její mladý, stále dívčí obličej bělostné pleti, zanícené na tvářích šťastným ruměncem. Rudé rty přitahovaly jeho ústa, hluboké modré oči ho omamovaly, její zlatoplavé vlasy podobaly se v odlesku rozsvíceného stromečku záři posvátného vidění.

Hrál opět svoji sonátu vánoční. Sedě u klavíru, mladý muž cítil na týle dvé lesknoucích se očí ženiných a když dohrál, již visela mu na ústech.

»Ach, čím jsi mi jen učaroval, že tě musím mít tak ráda?« šeptala, a jak cítil pružný tlukot jejího srdce, opojná vlna celým tělem ho prochvívala.

Pak se mu zjevil štědrý večer poslední, před rokem. Jak veselá to tehdy byla výprava z jejich pražského bytu tam nahoru do snivého předměstského domu mezi zahradami! Nedočkavě přiběhl z úřadu a již se chystali. Co jich letos bylo! Počítal svoji mladou choť, sebe, malé okaté nemluvňátko a vyšňořenou chůvu — kdež pak to všechno bylo před rokem!

Dítko tenkráte podnikalo první velkou zimní cestu. Z teplého bílého a růžového obalu hledělo na ně jako veselá loutka, a nemohli se ani do syta nadívati na ně. Viděli v něm malý zázrak, něžný květ své veliké lásky, který se jim rozvil s nadcházejícím podzimem.

Starý pan Zachar jakoby byl o půl hlavy vyrostl radostí, že je dědečkem. A když zeť jeho po štědrovečerní hostině opět usedl ke klavíru a zahrál známou sonátu, vzal dceři dítko z loktův a přistoupil s ním k babičce.

»Když my jsme tak — když my jsme tak před lety, Bože na nebi!« zahlesl, a veliké žluté kníry na tvářích se mu prohnuly.

Nemohl domluviti šťastným pohnutím. A zatím co nemotorně k sobě vinul oblou peřinku, z jejíhož jednoho okrajkovaného konce vyčnívaly dvě krátké nepokojné ručky a zvědavá hlavička s ozdobnou karkulkou, paní Zacharová umírala úzkostí, aby vnoučátku neublížil.

Dnes štědrý večer nanovo napředl mezi nebem a zemí tkaniva svátečních nálad a radostných vidinových pavučin. Zlatá a stříbrná vlákna jakoby poletovala zimním vzduchem, a bylo mezitím slyšeti něco tajemného jako šumění křídel velikých bílých andělů.

Jenom mladý inženýr Kliment neviděl a neslyšel ničeho. Vánoce neměly pro něho oživených představ z dětství a zlatých ani stříbrných paprsků. Zdálo se mu, že nemůže a nesmí býti účasten radosti malých nevinných a velkých dobrých a spravedlivých. Byl zapadlý, zoufalý člověk, odsouzenec, který již

nikdy neměl spatřiti slunce života. Zhřešil — a hřích jeho velikostí svou navždy potlačil možnost odpuštění.

A hlavou mladého člověka, ploužícího se pražskými ulicemi, sunula se ošklivá událost. Bylo to v létě ve vzdáleném lázeňském místě na břehu velké vody, kam na několik neděl se uchýlil s chotí a dítětem, aby po dlouhých měsících velkoměstského pobytu se nadýchali osvěžení. A tam uzřel ji, sličnou medusu, která hned ovinula hlavu jeho mrákotnými chapadly. Vysoká, ohebná a bujná jako tygřice, zasvítila před ním žhavými růžemi tváří, z očí vysršely svůdné blesky, a byl oslepen.

Nastaly dny vášně, nepříčetnosti, bouří a zoufalství. Kdežto jindy choť jeho vítala ho se vztaženýma rukama a s ústy k polibkům nachýlenými, nyní příchod jeho vyvolával u ní zděšení, slzy bolesti, odpor a výčitky. Místo aby se vzpamatoval, rozčilil se a vrhl jí ve tvář surovou urážku.

A v onen hrozný den, na který teď vzpomíná jenom s hořkostí a zahanbením, ztratil ženu a dítě navždy. Opustily ho beze slova rozloučení, a dobře cítil, že nebyl hoden slova toho. Všechny nejpevnější i nejútlejší svazky mezi nimi byly zpřetrhány, minulost pohřbena, a z millionův a millionů lidí byl on poslední, který by směl přiblížiti se své ženě a svému dítěti.

U své medusy nalezl místo soucitu a útěchy jenom posměšek. Schoulený pes u jejích nohou jí už nelákal. Odkopla ho a šla dále svou cestou za dobrodružstvími, která slibovala více vzrušení než nyní jí mohl poskytnouti tak všedně skončený román inženýra Klimenta.

A teprve pak procitl z těžkých mrákot. Otřásl se děsem a ponížením. Ale již bylo pozdě, již nebylo naděje na návrat. Jeho všechna lítost, pokání a ušlechtilá předsevzetí vyzněla na prázdno. Jako kající hříšník zaklepal u dveří svého tchána, pod jehož ochranu se uchýlila uražená žena s dítětem, ale nebylo mu otevřeno. Jako prosebník psal pak dlouhý dopis, ale ten přišel zpět bez odpovědi.

Často zacházel v onu stranu předměstí, kde mezi opadávajícími stromy dřímal tichý dům, ale dům ten podobal se zakletému zámku, a nikdo, ani to dítě, se mu nezjevilo na znamení slibnější budoucnosti.

Poznával, že se vyhýbají setkání. Snad dokonce byl překážkou, že mladá matka s dítětem ani nevycházela. A proto zanechal denních procházek v onu stranu a vydával se tam pravidelně až za tmy večerní, někdy jsa provázen mraky, deštěm a sněhem, někdy jsa sledován hvězdami a měsícem.

Tam pak nepozorován stával u železného plotu zahrady a větvemi holých stromů se díval k osvětleným oknům. Jak tam bylo ticho a jako mrtvo! Což ani nemluvně nikdy nezaplakalo? A stál tak hodinu nebo dvě a chvěl se úzkostí, mihl-li se stín na spuštěné zácloně. Kdo tam tudy právě přešel? Tchán? Tchyně? Byla to žena s dítětem?

A dívaje se v ona blízká, avšak nepřístupna místa, měl dojem, že žena posvátná, podobná madonně, žije tam smutně se svým dítětem. Jak vždy byla krásná, jak milá, jak čistá a dobrá proti oné svůdné cizince! Nyní poznával, že jediný tklivý, oddaný pohled jeho ženy stokráte převyšuje všechny smyslné žáry očí té medusy. Nyní dovedl oceniti neposkvrněnost objetí a polibků své půvabné, bílé choti naproti prodajné přízni svůdkyně, s jejíchž rtů nezmizela chtivost cizích mužův a jejíž údy byly polámány tolikerými střídajícími se objetími.

A otřásaje se odporem u představy otylých údův oné tygřice, páchnoucích voňavkami a zhnusených nesčíslnými záletnickými polibky, mladý muž v duchu nesměle se zastavoval u alabastrových ramen své choti, zářících cudnosti, u těch loktů sladkých a půvabných, které byly stvořeny jenom pro něho a pro dítě.

Nikdy všeho toho mladý muž nepředstavoval si tak živě jako nyní v památný štědrý den, na jehož brzkém sklonku vzrůstající soumrak bezděčně ho vábil obvyklým směrem k předměstí, kde snivý, tichý dům dřímal mezi zahradami.

Tam tedy opět stál u železných mříží jako hladový žebrák, kterého pouhý pohled na osvětlená okna a mihnuvší se stín měl nasytiti. Štědrý večer loňský, předloňský a předpředloňský plnil mu hlavu bolestnými vzpomínkami. Jak mohl býti zase šťasten, kdyby nebylo onoho černého poblouzení! Mohl býti tam nahoře zbožňován všemi, které miloval, mohl zvětšovati jejich dobré úsměvy, sdíleti se s nimi o blaho vzácného večera. Byl by pak opět přistoupil ke klavíru a zahrál sonátu, která se stala nejoblíbenější hudbou té rodiny. A zatím co by pohnutý tchán ve vzpomínkách na prchlé mládí laskal svoji stárnoucí družku, nad mladým mužem sklánělа by se svěží, dosud jako dívčí hlava bílého obličeje, zlatých vlasův, blankytných očí a výmluvného pohledu, teplé, hebké prsty by hladily jeho spánky, slastná vlna, prochvívající všecko tělo jeho, zadržena by byla na jeho ústech dlouhým polibkem.

Byl jako zpit a omámen. Příliš se zabývaje neodolatelnými představami, zapomínal na skutečnost. Duší tahly mu tóny jeho sonáty a naplňovaly jej měkkou vzpomínkovou melancholií.

Ta krásná, dojemná píseň bude jim tam dnes scházeti. Vzpomenou-li si na to ve svém zármutku? A majíce vzpomínku pro sonátu, vzpomenou-li se též na ztraceného, pro ně již mrtvého člověka, který jim ji hrával?

Něco ho vší silou tlačilo, aby tam nepozorovaně vstoupil a vztáhl prsty po klavíru. Což aby se toho odvážil! Vypudí-li ho, neodejde odtamtud více pokořen, než je teď. A dají-li mu v tu chvíli, kdy srdce lidská jsou cítění nejpřístupnější, dohráti, vzdálí se pak tiše, jak byl přišel, a bude si odnášeti utěšující vědomí, že aspoň na krátko je vytrhl ze šera přítomnosti a přenesl myšlenky jejich do světa vděčných illusí.

Byl to sice z počátku jenom vrtoch jeho rozvířeného mozku, než záhy uzrával ve vážné předsevzetí. Čekal jen na některou náhodu, na některý malý zjev, který by ho v něm upevnil. A tu spatřil na žluté záclonì stín ženy, chovající dítě, tutéž silhouettu madonny, jak si ji v posledních dobách za těmito záclonami představoval, a ručka dítěte zvedla se posunkem, jakoby chtěla zavolati: »Pojď!«

V touž chvíli jako šťastnou náhodou služka rodiny vyšla z domu a když se vzdálila opačnou stranou, mladý muž, pln odvážné odhodlanosti, vstoupil. Znaje v bytě každý předmět a kout, jako duch prošel nedovřenou předsíní a opatrně otevřel dvéře pokoje, kde stál klavír.

Bylo tam ještě šero, jenom zasklenými dveřmi z jídelny trochu světla dopadalo. Mladý muž viděl v pokoji vše, jak jindy bývalo. Tam byl starý klavír na tenkých nohách, tam stranou odstavený psací stůl tchánův učinil na několik dní místo ozdobenému stromečku. Roztopená kamna dýchala příjemné teplo, vzduch voněl jehličím a cukrovinkami.

Vedle za těmi zasklenými dveřmi seděli u večeře a mluvili jenom málo. Zamlklost jejich v tento večer jistě byla větší než v jiných dnech, neboť těžko bylo zhostiti se pohnutlivých vzpomínek. Pouze dítko někdy zašveholilo hláskem, který v těch dobách dětství jest nejsrozumitelnější srdci matčinu.

Jedva dýchaje, mladý muž chvíli čekal, až tichá večeře byla u konce. A pak jakoby se odvažoval něčeho nesmírně velikého, na čem závisí všechen jeho život, všechno jeho štěstí nebo neštěstí, dotknul se klavíru. Zvuky tklivé sonáty ozvaly se mlčelivým pokojem.

Hrál a již neměl pro nic jiného porozumění a očí. Jen jako ve snách se mu zdálo, že dvéře jídelny zvolna se otvírají, že za sebou slyší tlumené kroky, ale v hlavě mu šumělo a vřelo i oddával se vlastnímu pohnutí. A nemoha se ovládnouti, cítil, jak mu slzy vstupují do očí, a skrze jejich krůpěje tušil tlum zlatých paprsků, vycházejících z rozsvěcovaného stromečku.

V tom někdo tichý jako stín zastavil se nad ním. Teplé slzy orosily mu schýlenou šíji, do vlasů vjely mu dvě malé ručky. Nebe náhle před ním se otevřelo.

Nebylo tenkráte možno dohráti sonátu vánoční. Nebylo možno pro bolestnou radost, pro spoustu polibků a pro slzy, které na jedné straně prosily a na druhé odpouštěly.

ADOLF HEYDUK:

U Vánočního stromku na hřbitově.

Jak v les laň splašená, noc od hor v kraje pílí,
nad sluncem zapadlým pták na samotě kvílí,
zvon hlasem stříbrným přes bílá lada zvoní
a v duši vzpomínka jak růže v září voní.

My nesem stromeček; už vedle cesty stojí,
kde lidský do prsti květ vsadili jsme dvojí
a světla zžehámе, ty chvějí se a planou
a hvězdy sněhové na snítky s nebe kanou.

Snů zkrvácený květ se náhle v ňadrech zmahá
a rosa na tváři se objevuje vlahá;
kde dlíme, přes zídku, k nám měsíček se shýbá
a drahých dětí rov i nás i stromek líbá.

Dr. JAROSLAV KVĚT:

Vánoční diaetetika.

Průměrný český člověk nejí mnoho — pokud se jídla týče, je z pravidla střídmý. Lituji, že nelze to prohlásiti i o jeho potřebě nápoje: Kdyby pil vodu, jistě by nespotřeboval více, nežli co žízeň káže. Protože však všichni národové a všichni věkové nacházeli příjemné vzrušení v nápojích kvašených (někdy i pálených), kterých si neuvědomělý člověk žádá více, nežli žízeň, přirozený velitel káže; někdy, bohužel, stačí k otravě již množství menší, nežli k ukojení žízně třeba, tak prudkých jsou účinků některé ty nápoje — je pravidlem nestřídmost in puncto nápojů, kterážto výtka vztahuje se z pravidla jen na líhoviny, neboť nemírné požívání jiných jedů vzrušujících, kávy, čaje atd., třeba se vyskytuje, je přece jenom výjimkou, kdežto nestřídmost v požívání lihovin, tyto výstřednosti »in Baccho«, jak medicina zvykla říkati podle latinského boha vína a pijáctví, je pravidlem. O tom však bude ještě řeč níže.

Hojnějším v jídle bývá český občan jenom při některých ne příliš častých příležitostech, rodinných slavnostech (svatba, křtiny), národních slavnostech (pouť a posvícení), církevních slavnostech a když má hosty. Třebas také není s pravdou o nás, co vkládá Jirásek Rothwulfovi a Sigefridovi do úst v »Geru« o Slovanech polabských, kde se praví, že Slované ti když nezmrzačí hlavu, zmrzačí aspoň žaludek, přecpávajíce hosty svými 24 jídly, přece nelze popříti, že při posvícení na př. zmůže český venkovan neuvěřitelné množství pokrmů na posezení. Byl jsem jednou takové hostině přítomen — a česká hospodyňka umí nutit! Bylo třeba veškeré energie a výmluvnosti, abych se ubránil návalu pokrmů, od nichž aspoň okusiti bylo třeba ode všech, kdežto ostatní hosté jedli s chutí ode všeho a hodně, aniž, jak myslím, onemocněli.

Abychom to pochopili, třeba si uvědomiti něco z fysiologie a něco z folkloru. Tímto začnem. Český lid — míním kruhy venkovské, rodiny rolnické, jichž způsob života při silné konservativnosti toho lidu zůstává celá století nezměněn — zřídka kdy hoduje, častěji se postí, tu dle příkazu církve, tu po zákonu práce. Je spěch na poli, dlužno skliditi, je nejisté počasí a kdyby se pracovalo jako jindy, nestačilo by se v čas úrodu dopraviti v bezpečí. Tu se vynaloží jisté p l u s práce a ježto na jídlo nezbude takřka ani času, nastane ve výživě jisté m i n u s. Když je práce odbyta, není třeba už té chuti, protože organism uvykl jisté pravidelnosti, a když byl z obvyklého svého pořádku vyšinut, nepřipouští nějaké dohánění. Také přílišná únava chuti k jídlu nepřidá.

Jsou tedy dny v životě venkovana, kdy nastává u výživě minus. Hořejší kvasy znamenají zase plus. Přirozenost však žádá pořádek a pravidelnost, ač připouští — v jistých mezích jen — kolísání v tom smyslu, že zvětšená práce předpokládá výživu buď hojnější nebo vydatnější co do počtu jednotek tepla (kalorií), representovaných jednotkami váhy určité potraviny.

Nesmíme však zapomenouti, že ústrojí naše je tak podivuhodně upraveno, že ojedinělé odchylky od fysiologického zákona, nepřesahují-li jisté hranice, svými vlastními prostředky vyrovnává. Tu sluší prohlásiti, že mnohem snáze vyrovná minus, není-li trvalé, je-li občasné, ze svých zásob (na př. tuku podkožního), ba že je mu dokonce prospěšné, jak odůvodněně tvrdí Prof. Mareš, občas se uskrovniti. Leč i ojedinělé plus, zvláště když předcházelo minus za vydatnější spotřeby (větší práce), snese přirozenost bez přerušení normálních svých úkonů — předpokládaje, že toto plus není takové jakosti, aby vyvozovalo chorobu, nebo takového množství, že by trávící zdatnost nestačila (tu si z pravidla pomáhá příroda jednoduchým prostředkem — antiperistaltikou, jež odstraní vše, obyčejně na ráz, místo plus zavede minus, které je jí přirozenější a prospěšnější).

Aspoň krátce tu naznačiti vnucuje se do pera průměrné množství potravin, které dospělý pracující člověk potřebuje. Známo snad sčetlejšímu čtenáři, že k výživě těla lidského třeba bílkovin, tuků, uhlohydrátů, vody a solí. Z těchto hlavně soli kuchyňské. Výpočty badatelů o průměrném množství potravin denně tělu potřebných zcela se neshodují, obecně však od let se uznává potřebným, aby tělo udrželo se ve stavu, v jakém jest, denní množství bílkovin 120 gramů, tuků 60 gramů a uhlohydrátů 500 gramů. Někteří badatelé uvádějí jiná čísla, shodují se však — rozdíly nejsou tak velké — v tom, že nejvíce potřebuje se uhlohydrátů (škrobovin atd.), méně bílkovin, ještě méně tuků. Rozumí se, že dle věku, podnebí, zaměstnání, pohlaví atd. připouští se modality, které zase však diktuje od pradávna příroda železnými zákony svými, nikoli lidský vrtoch nebo chybné domněnky učenců.

* * *

Ze slavností, jež těší se všeobecné oblibě a v celém národě více méně stejně se zachovávají, snad nejvšeobecnější je Štědrý večer.

Protože ony závady, jež hodlám vytknouti, nespadají jen v tento den, nýbrž opakují se i ve dnech následujících, mluvím o v á n o č n í diaetetice.

Tvrdím pak, že tu děje se dvojí chyba. Mnoho se jí a málo se pracuje neb nic se nepracuje. Kdyby při vydatnější potravě více se pracovalo, snáze by to organism snesl bez poruchy. Tu však střetly se dvě chyby.

Myslím, že nepřeháním — promiňte, že lékař osměluje se kaziti vám appetit*) — prohlásím-li, že o vánocích se mnoho hřeší na zdraví zažívacího ústrojí.

Zvlaště štědrovečerní hodokvas je zpravidla vrchol nestřídmosti. Uvedu průměrné, obvyklé menu této hostiny a srovnám je s obyčejným jídelním lístkem všedního dne. Protože lidé se z pravidla postí na Štědrý den v poledne, děti skoro bez výjimky, dospělí dosti často, odpovídá štědrovečerní hodování průměrnému obědu a průměrné večeři, ač je jisto, že najednou nikdy nesníme tolik jako na dvakráte — už normální velikost žaludku podává protest proti hmotě dvojnásobného objemu, ačkoli žaludek je schopen poněkud se rozšířiti. Kdežto normální oběd průměrné rodiny znamená talíř polévky obyčejně s nějakou potravinou (krupicí atd.), kus hovězího masa uvařeného s nějakou omáčkou a porce nějaké pečeně nebo moučníku (— k tomu sklenici piva —), večeře pak něco od uzenáře s kusem chleba a zase sklenicí piva, bývá štědrovečerní hodokvas složen z těchto jídel: Talíř rybové polévky (s jikrami) — to už je pokrm vydatnější, neboť jikry jsou bílkovinou a tukem,**) ryba na černo v omáčce z perníku, sladkého piva, zeleniny, mandlí, hrozinek atd. — počítejme aspoň jeden kus (naše hospodyňky ovšem nekrájejí rybu na tak drobounké řízky, jako v některých hostincích) a k tomu knedlík, dále smažená ryba***) (zase aspoň jeden kus); pak přijde nějaký pokrm moučný, buďto závin neb omeletta, aspoň jeden kus. Pak ještě následují zavařené švestky a hrušky slazené, ovoce čerstvé i sušené. O vínu a pivu ani nemluvím. Uvedený výpočet je jistě z obvyklých nejskrovnější — v zámožnějších rodinách, zvláště když jsou hosté, příbuzní nebo cizí, a když se chce hostitelka ukázati, nejen hodnotou pokrmu, leč i jich množstvím, bývá chodů více, připojují se těžké sýry, ryb rozmanité druhy a rozmanité přípravy, muži hojně kouří, o čemž lidový rozum míní, že se podporuje trávení, i černá káva nebo čaj, zmrzlina a rozmanité jiné pokrmy a nápoje dle zemí a národností různé se volí, že kl dný pozorovatel věcí, jenž není ani střídmý ani nestřídmý, ale o všem uvažuje, žasne, ba trne, vida, mnoho-li hmoty výživné vejde se do normálního žaludku lidského. Ovšem takový pozorovatel, jenž se odlišuje od ostatních, není příliš rád viděn — proč, není mi jasno, když ž e n y z p r a v i d l a j e d í v e l m i s t ř í d m ě, omlouvajíce se, že jsou poněkud uondány prací v kuchyni, že už toho neb onoho okusily v kuchyni, aby hostům »nezkazily chuti«.

O rybích kůstkách a jiných podobných závadách vánoční stravy, které také patří do diaetetiky, pojednal jsem už jinde.*)

Ale nejen o Štědrém dnu mnoho se jí zpravidla. Následují dva svátky a pak po několikadenní přestávce Nový rok. Na Boží hod vánoční zase zvou se hosté do rodin, svobodní kollegové k manželovi, příbuzní, nápadníci dcer na vdávání — domácí paní chce se ukázati, nový to důvod k přetížení stolu hodovního a žaludků hodujících. Pak následuje svátek sv. Štěpána — a tu zase je třeba obědu svátečního. Pak přijde Nový rok a pak Sv. tří králů. Co nezkazily dnové předchozí, to dovrší následující . . .

Církev ustanovila svátky z důvodů náboženských a snad i diaetetických, položivši na některé dny půst. Žádným způsobem nebylo však v intencích jejích podporovati chyby lidské, neboť jak dočítáme se už v katechismu, je nestřídmost hříchem, ovšem, bohužel, dosti často páchaným i v řadách samého služebnictva církve, ač ne v té míře, jak podle obtloustlosti staršího kněžstva se obyčejně soudí. Ta má jiné příčiny, které s vánoční diaetetikou nijak nesouvisí.

Není při těch nemírnostech žádným divem, když vánoční čas mnohé choroby, zvláště vleklé neduhy výživy, dnu, choroby jater, ledvin, nervstva zhoršují a nejednou přivodí katastrofu. Exempla trahunt — mnohý v diaetě velmi opatrný pacient vidí, jak jiným chutná ten který pokrm, jemu zapovězený, neodolá — rodina někdy ho varovati opomene

*) Vím, že nese to nejeden břichopásek těžce, maje bezděčné přesvědčení, že lékař má pravdu. Napsal jsem jednou do čteného denníku k Vánocům stať o rybách, jejich chorobách, jedech atd., a celý příval více méně rozdurděných dopisů a vzkazů mne přesvědčil, že nelze beztrestně kaliti růžovost gastronomického požitku českému čtenáři, jinak tak trpělivému in politicis atd.

**) Podle G o b l e y e obsahují čerstvé jikry, t. j. vajíčka rybí stejné součástky jako ptačí vejce, asi 64 proc. vody, 14 procent bílkoviny, 6 procent tuků a tukům příbuzných látek a 0·8 procent solí. Také kaviár má podobný význam, není však vánočním jídlem i nespadá do této kapitoly.

***) Tu už se bezděky projevuje snaha učiniti pokrm stravitelnějším (citronovou šťávou) — je to neuvědomělé přiznání, že je toho už mnoho.

*) Z vánoční praxe chirurgovy, Máj, 1903. O rybím mase, Národní Listy, prosinec 1902.

z ohledu na hosty nebo v lichém domnění, že mu jeden poklesek neuškodí — a následky — příroda je nemilosrdná — bez ohledu na obecnou náladu dostaví se záhy . . .

Krátké zhoršení v jednom, trvalé a kritické stižení v druhém, pokročilém už případu má na svědomí — neblahá vánoční diaetetika.

* * *

Dosud nezmínil jsem se ni slovem o nezřízeném vzývání téhož latinského boha, o němž byla řeč na počátku naší stati, přehojným prolévaním hrdla na sv. Silvestra. Počestný občan pokládá to téměř za svou státní povinnost, kterou beletristická literatura méně uměleckých a méně vážných aspirací — genre ten zove se silvestrovské humoresky a feuilletony — s enthusiasmem lepší věci hodným líčí jako něco pěkného neb aspoň nevinného. Psal jsem o tom dosti žahavou kapitolu už jinde (Z cechu sv. Kosmy, str. 45., Neduhy z hojnosti).

Vím, že zdraví s nechutí neb shovívavým úsměvem více méně kysele odvrátí se od mého nazírání. Ale aspoň nefritikové, diaetetikové, kardiakové, arthritikové, tabikové a neuropathové vůbec pomněte, že »jedna z nich bude poslední«!

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Ballada vánoční.

Šel Ježíš se svatým Petrem —
zas byly vánoce;
šli závějí a větrem,
kraj zavát hluboce.

Šli k zámku, jenž plál celý,
na statků vešli práh,
by hojnost všeho měli,
Pán všude žehnal v tmách.

Až přišli k chudobné chatě
na konci vesnice.
»Zde, Pane, vrchovatě
dát třeba, nejvíce!«

— Zde, Petře — Pán děl s klidem —
dál zůstaň bída, sten,
leč za rok těm chudým lidem
se dítě narodí jen! —

»Jak, Pane? do té nouze,
kde zima je a hlad,
kde život hájí pouze,
chceš ještě dítě dát?«

»Na zámku tolik je stesku
pro dítě — však ó, víš,
tam v blahu žilo by, lesku,
však co mu skytne chýž?«

— Ó, Petře, smutno, jestli
ti připomínat mám,
že v stáji, prostřed jesli
jsem narodil se sám!

Nač mocných množiti pýchu,
je jí už dost a dost,
v té země ubohé lichu
sít ještě změkčilost?

Zde třeba silných paží
a lebek ze žuly,
by, bouř kdy slabé sráží,
se ani nehnuly.

Jež neklesnou, když klovat
je počnou krahuji,
jež dají se ukřižovat
za lid, jejž milují.

Ne z měkké, sypké hrudy,
dub ze skal vypučí,
a tací z chudé půdy,
ba, Petře, z nejchudší. —

Něm Petr stál tu, a svatou
šli nocí oba dál,
však nad tou chudobnou chatou
svit hvězdy veliké vzplál.

DR. R. J. KRONBAUER:

Vánoce Adolfa Heyduka.

Sedím v útulné pracovně básníkově. Vrátili jsme se právě z procházky. Na drobném proužku papíru vtěleny jsou básníkovy dojmy.

Noc jde ze skal; jedlím v lesa klínu
dává měsíc rukou leskle jemnou
závoj z hebounkého mušelínu
na hlav zadumaných kšadel temnou.

Do jezera hloubky hledí tiše,
lesk svých ňader snoubí s leskem vlnou
na trav hroty rozhazuje s výše
skvosty diamantů hrstí plnou.

S hráze k vodě javor hlavu kloní,
na větvi pták sivý teskně zpívá,
z visky vzlykající zvonek zvoní,
z houšť pohádka se v kraje dívá . .

Ptám se básníka, co dělává o vánočních svátcích?

»Na hod boží vánoční — nebo na druhý svátek, napadne-li sníh, vyletíme si na saních někam do okolí. Jezdívávali jsme často do Vodňan k přátelům literátům, nebo do Čížové, někdy do Vráže, kde v novém svém zámečku slavívá štědrý večer kníže maršálek Jiří z Lobkowicz. Do Vodňan letos jistě nepojedeme . . . trojice starých, dobrých přátel — Herites, Mokrý, Zeyer — už tam není . . . a vzpomínky jsou tak truchlivé, že bych je nerad tak živě obnovoval . . .«

Venku padá sníh . . . . v kamnech vesele praská oheň. Ani jsem netušil, že básníka dostanu do živého proudu vypravování. Snad ho ta procházka jako chrám velebným lesem tak milounce rozteskníla.

A už vypravuje svým milým, srdečným hlasem:

»Pokud jsem žil pod rodnou střechou, nikdy jsme neslavili svátků vánočních se stromkem; dělo se sice všechno slavnostně, ale jednoduše. Když byl upraven štědrovečerní stůl a dvůr byl v dokonalém pořadku — smetíčka na něm nesmělo býti — podělil otec především všechna domácí zvířata: koně, krávy, psa a kočky štědrovečerní výslužkou; dostala ode všeho, co připraveno bylo pro domácí lid; jádra ořechová zastrkávali jsme do housky, pro zvířátka určené. Otec s matkou vyšli ze stavení a ubírali se v jakési slavnostní náladě do stáje, podělovat němé tvory.

Teprve když se vrátili do světnice, sedli jsme si . . . všichni . . . kdo byl ve stavení, za stůl a po otci a po matce bral si každý, co chtěl a pokud bylo na míse. Přišel-li cizinec — byl srdečně uvítán a zasedl s námi ke stolu.

Po večeři bývalo u nás živo. Přicházeli mnozí ze sousedství na besídku. Vypravovaly se rozmanité pohádky a příhody a čekalo se na půlnoční slavnostní mši, na kterou šel kde kdo — jen matka zůstala doma a modlívala se ve světničce. Bylať evangelička a chodila vždy před tím na velký pátek do evangelického kostela buď do Proseče neb do Krouny a nikdy nezapomněla zastaviti se v rodném mlýně šilinkodolském u svého bratra, mého strýce Josefa, jenž ji provázíval do Proseče. Často chodíval jsem s maminkou já. Na půlnoční chodívali jsme velice rádi a tuze jsme se na ni těšívali. Nemohl jsem se ani nabažiti pohledu na svého tatíčka — byl statečné, vysoké postavy — když s kaditelnicí v ruce, v náležitém, důstojném rouchu, přisluhoval při oltáři, k čemuž od pana faráře bývali vybíráni nejváženější občané v městečku.

Po mši, jež svými pastýřskými písněmi učinila na nás pokaždé hluboký dojem, čekával jsem na otce, jenž mne za ruku vodíval nebo po špatné cestě zakostelní v náručí nosíval.

Na štědrý večer nebývalo u nás, nemám-li na mysli jablka, ořechy a kus marcipánu, žádného obdarování — to stávalo se až o sv. Mikuláši, a když jsme se vyptávali, proč u nás není vánočního stromečku, jako v rodinách úředníků Thurn-Taxisských, z bavorského Řezna přišlých, říkávala naše matička, že je to zvyk německý, ovšem že hezký, ale u nás že slavíme sv. Mikuláše po způsobu slovanském.

Když pak jsem byl v Praze na studiích, vídal jsem už vánoční stromečky, ale vánoční slavnosti se stromkem jsem se nikdy nesúčastnil; jezdívalť jsem na svátky domů s bratrem Bedřichem a s rodáky rychmburskými.

První stromečkové vánoce slavil jsem až v Písku, kam jsem přišel jako supplent na první, úplně českou reálku. Býval jsem tu zván do rodin a tu mně jednou Ježíšek — byl jsem hostem v rodině zesnulého místodržitelského rady Urbana — položil pod vánoční stromeček skvělý dárek, úplný český exemplář Shakespeara ve skvostné vazbě. V domě přítele pana Gustava z Löwů, nyní plukovníka v. v., byl jsem zase překvapen podarováním několika krásných alb düsseldorfských umělců.

Čím mohl jsem se revanžovati já, supplent se 420 zlatými . . . Leda knížečkou svých básnických prvotin?

Teprve když jsem se oženil a v jednom domě s milým, žel už dávno také zvěčnělým

švakrem Ant. Sochorem, ondy ředitelem reálky v Plzni a tenkráte mým kollegou, společně přebýval, počali jsme stavěti stromečky. Jemu do rodiny přibyly dítky Zdena a Vladimír, mně Jarmilka, jež záhy zemřela a Liduška, jež mi na vždy odešla, když jí byly čtyři roky.

Zdena Sochorova, o něco starší mé Lidušky a Vladimír, s ní stejného věku, byly jako děti jedné rodiny a my je všechny měli rádi. Zdobívali jsme jim stromečky a já s milou svou ženou připravovávali jsme dva — jeden naší drahé, nezapomenutelné Jarmilce na hrobeček, druhý pro naše potěšení, naši rozmilou a roztomilou Lidušku.

Na ty chvíle, když děti poprvé stromečky, zatopené září světel, spatřily, nikdy nezapomeneme. Nevím a nemohu říci, čí radost ze stromku byla větší, zda-li dědečkova a babiččina, či dětí nebo-li naše? Ach, při vzpomínkách na ty doby posud srdce krvácí a oči se zalévají. Stromeček pro naši mrtvou Jarmilku nosívali jsme ještě před večeří na její malý růvek, kde jsme světla rozsvítili a za ni se pomodlili.

Zprvu se nám lidé, když nás vídali putovat přes most Otavy s ověšeným a zdobeným stromečkem na svaté pole, smávali — ale později nás mnozí napodobili a dnes je o štědrém večeru náš hřbitov plný stromkův a světélka září na všech stranách, i v těch nejztracenějších zákoutích.

Ale běda . . . i Lidunka nám odletčla na věčnost a my osiřeli nadobro. Nikam jsme nešli . . . ani u Sochorů jsme nebyli, abychom svým smutkem ani jim ani dětem jejich radost nekalili. Tenkráte potěšil nás návštěvou básník Antonín Sova, tenkrát student gymnasia píseckého, jenž nevím už z jaké příčiny domů nejel. Chudák . . měl to asi smutný štědrý večer u lidí, zdrcených ztrátou jediného, posledního děťátka, předrahé naší Lidky . . . ale dík jemu . . . aspoň nás poněkud potěšil . . .

Nedlouho na to přišel si anděl smrti také pro Liduščina společníka a druha, Vladimírka Sochorova, jenž položen do hrobu Liduščina.

A potom jsme se ženou, neteří Zdenou a se švakrem zdobívali společné stromeček pro naše drahé mrtvé a když jsme se vracívali ze hřbitova, prvnímu dítěti, jež jsme potkali, pověděli jsme o stromečku a řekli mu, aby si všechno, co na něm najde, vzalo. Někdy si odneslo všecko všudy, i stromek.

Když rodiče mojí ženy rozžehnali se se světem a švakr můj stal se ředitelem reálky, slavívali jsme vánoce střídavě v Plzni a v Písku u nás. Z našich dětí zůstala jen Zdena Ale ať jeli jsme do Plzně, ať plzeňští k nám do Písku, nikdy nezapomněli jsme na naše hrobečky a rok co rok putujeme za nimi s vánočním stromečkem. Bez toho bych neměl úkoje a dokud budu živ a zdráv . . . na cestu na svaté pole s vánočním stromečkem pro ty naše andělíčky nikdy nezapomenu.

Odpoledne, před soumrakem, jenž uvidí světla na vánočních stromcích, vycházívám do lesa a vzpomínám na všecky drahé duše, jež mi odešly na věčnost a rozprchly se na všechny strany.

Hodinu, dvě, bloudím v lesích . . . zdá se mi, že jsem ve chrámu Páně a šelest zní mně v duši jako modlitby.

Vánoce, radostné Vánoce,
leč mně v nich smutno až k pláči,
v úvalech smutku ztemnělých
dumavá duše má kráčí;
v úvalech smutku samý stín,
všude jen závěje chladu,
přede mnou šero mátožné . . .
tajemný někdo jde v zadu

Vánoce, radostné Vánoce,
myšlenky v daleku bloudí,
u nohou skočná světélka
k sobě je vábí a loudí;
září jich cesta jasní se,
trávy jsou posety rosou,
vzadu se za mnou kmitá lesk,
jak by tam kdos smýkal kosou . . .

Vracím se domů . . . za chvilinku půjdeme na svaté pole s vánočním stromečkem pro ty naše andělíčky . . .

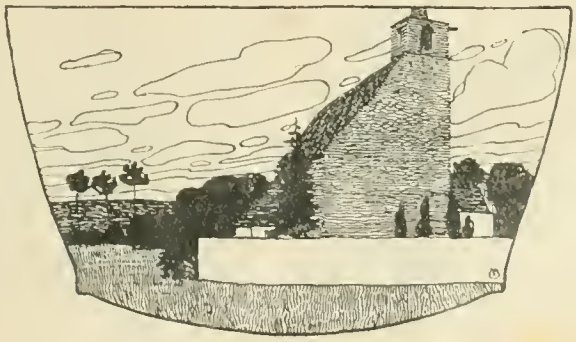

DR. JOS. ŠTOLBA:

Americký umělec v Čechách.

Brandýs nad Orlicí, na jehož krajinářské a jiné půvaby poukázal jsem v čísle minulém, skytá arci v zimě zcela jiný obraz nežli za léta. Letní hosté a zajímaví cizinci dávno ho již opustili, byty jejich jsou zataraseny okenicemi, domorodci počítají u teplounkých kamen s líbezným úsměvem, co jim léto vyneslo, a v ulicích, kdysi tak živých, ticho až příšerné.

Ale v jedné z těch pěkných vill jeden letní byt letos neosiřel. Chystá se v něm stráviti vánoce poprvé v Čechách umělec, cizinec, jenž trávil je doposud vždy jen v Americe aneb na evropském jihu; umělec, jenž věru je toho hoden, abychom o něm bliže promluvili.

Asi před 4 roky zavítal do Brandýsa tento muž, jejž mimo mistra Ondříčka dlouholetého, polousedlého navštěvovatele Brandýsa, neznal nikdo. Přijel jsa churav, přes odpor svého londýnského lékaře, jenž varoval jej naléhavě před drsným podnebím českým, aby nalezl ozdravění ve svěžím vzduchu brandýském, a byl provázen chotí a dcerou. Přišel s daleka, až z Paříže, a usadil se tu na delší dobu. A poněvadž cítil, že se vůčihledě zotavuje, přišel opět a opět, až prodloužil pobyt svůj na dobu mnoha měsíců.

Ch. G. Dyer.

Jedni tvrdili, že je — truhlář, jiní, a to prozíravější, kterým bylo známo, že pařížští truhláři nemají dosud ve zvyku, jezditi na léto právě do Brandýsa, že je malíř. Prvějšímu tvrzení nasvědčovalo, že stěhován kdysi do jeho bytu truhlářský stolec se spoustou nejvybranějších nástrojů a různých dřev, druhému, že přiváženy tam napnuté i nenapnutá rámy velikých rozměrů a že naopak zase dodávány na dráhu ohromné, ploché bedny, co nejlépe na dalekou cestu vypravené.

Avšak mimo rodinu Ondříčkovu a několik málo vyvolených nevěděl určitého nikdo nic, a nikdo toho konečně také nedbal. Bodrým domorodcům stačilo úplně, že distinguovaní cizinci utrácejí v rodném jejich městě své poctivé peníze, a letní hosté dbali jen sebe a svého tělesného prospěchu.

Zvláštní náhodou, jejíž podrobnosti sem nenáležejí, seznámil jsem se s chotí a s dcerou cizincovou. Prokázal jsem jim opět pouhou náhodou nepatrnou úsluhu, a když dámy za opět nahodilé návštěvy v mém bytě seznaly, že mám celou řadu originálů, které nemálo je zajímaly, dotkly se toho, že manžel, resp. otec jejich jest malířem, a pozvaly mne a ženu mou tak roztomilým způsobem, abychom je v Brandýse navštívili, že nebylo možno, pozvání tomu nevyhověti.

Byli jsme přijati s vybranou, ale srdečnou zdvořilostí a po chvíli stáli jsme tváří v tvář elegantnímu, štíhlému pánu, jenž představoval se nám jako Charles Gifford Dyer.*)

Neobyčejně inteligentní tvář páně Dyerova, jeho duchaplné, bystré a přece něžné oko a jeho nenucené, srdečné chování, jež prozrazovalo muže z nejlepší společnosti, upoutaly arci nemálo mou pozornost, a za nedlouho byli jsme spolu pohříženi v rozhovor, jenž zabočil, rozumí se, ihned k umění.

»Vaše dámy,« pravil jsem konečně k němu, »mi sdělily, že máte zde některé ze svých obrazů.«

*) Čti: Čárls Giford Dajer.

»Mám něco málo — arci ne úplně ještě dokončeného,« odvětil klidně. »Zajímalo by vás, to vidět?« — tázal se pak beze všeho upejpání

A již uváděl mne do své pracovny.

Nevelký, podlouhlý pokoj o jednom okně proti dveřím, z něhož odstraněním okenního kříže docílil jediné světelné plochy, s druhým oknem na konci, jež zakryto jest hustou oponou. U prvějšího okna malířský stojan, pod oknem krásně pracovaný brus z lípového dřeva, za stojanem prostá postel, proti posteli truhlářský, již zmíněný stolec s bohatou sbírkou nástrojů, a na všech stranách plno napnutých pláten všech rozměrů, ale lícem

Ch. G. Dyer: Riva dei Schiavoni v Benátkách.

k stěnám přiklopených, dále plno knih a plno novin.

Tedy atelier více nežli prosté, atelier nahodilé, jak je jen v malém městečku v najatém bytě sestrojiti lze, úplně arci rozdílné od představ o atelierech moderních mistrů, všemi možnými zvláštnostmi, starožitnostmi, perskými koberci a cizokrajnými výrobky vyzdobených.

Chvíli prohrabával se v plátnech, a v nejbližším okamžiku pomáhal jsem mu upevniti ve velikém rámu na stojaně obraz rozměrů značných.

A hned první obraz tento učinil na mne hluboký dojem. Kus starých Athen! V popředí velkolepý amfiteatr Odeion, v dolenních mramorových partiích výborně dodnes zachovalý, jejž Herodes Atticus, slavný a bohatý řecký řečník a miláček císaře Hadriána, v II. století po Kristu v paměť své, vinou jeho zemřelé choti Regilly co nejnádherněji pro 6000 diváků byl vystavěl, jediný řecký amfiteatr, který kryt byl cedrovou střechou, se zbytky ohromné kyklopské zdi, jež kdysi s pravé strany jeviště uzavírala, a jejímiž četnými, zakulacenými okny slunce ozařuje hořejší stupně divadla. Po levici pustý kraj stoupající nenáhle k zříceninám Parthenonu, a za ním temna modré nebe, jež chví se takořka v palčivém žáru slunce a čarovně odráží se v mramorových partiích obrazu. Jaký to klid v kraji tom, nerušený ani nejmenší stafáží, jaká hloubka, jaký vzduch. A to hýření barev v plné sluneční záři a přece jak vše pravdivo, jak vše delikátně naneseno, jak čarovně sladěno — učiněná, srdce jímající elegie, která vypráví o dobách dávno minulých, o dobách skvělých, o dobách, jež kladly základy ku vzdělanosti světa.

A druhý obraz.

Za záplavou stromoví, na niž kladou se již stíny večerní, vypíná se pyšná Akropolis se zbytky Parthenonu. Na nejzazším obzoru poslední, ostré záchvěvy zmizevšího již slunce, a nebe nad ním v barvitosti úžasné sice, ale pravdivé a čím výše tím temnější. Vše jest tak tajemné, jako nadechnuta — začarovaný kraj, který chystá se ku spánku, který již usíná.

A zase jiný obraz.

Leukadská skála, s které pro nešťastnou lásku vrhla se v propast nejslavnější básnířka řecká, Sappho. Po pravé straně příkrá ta skála s temnou jeskyní na úpatí, ozářená v hořejších částech svých paprsky zapadajícího slunce, a dole již v temnotě se tratící, a po levici nekonečné moře, z předu temně modré, dále pak v nepopsatelném odlesku slunečním, splývající na obzoru s oblohou. Ty vlny, plné ži-

vota, jako by útočily na nezdolnou tu skálu, jež přetrvala věky, a sluneční paprsky, jako by ve zmírající touze naposledy líbaly temeno její, jež pověst spojila s jménem ženy pomlouvané a velebené jako málo které.

A nyní rázem přenáší nás štětec umělcův přes moře to do královských Benátek. Ale ne ten stereotypní pohled na Dožův palác, na Prokuracie a na Chrám sv. Marka. Do plného života Rivy dei Schiavoni uvádí nás, do rušného toho přílivu a odlivu lidských bytostí, lodí, kocábek a gondol, jemuž za úchvatného osvětlení zadní část Dožova paláce a téměř Campanilly, kdysi tak pyšné, tvoří s pravé strany karakteristické pozadí, kdežto v levo za nevalně rozčerenou hladinou benátské laguny v mlhách se tratí rozkošné obrysy chrámu Maria de la Salute.

S jak vzácným pochopením, s jakou pravdivostí a s jakým mistrovstvím v barvě i kresbě jest vše vrženo na plátno, s jakou láskou malována jest každá podrobnost, aniž by byla vtíravou, a jak promyšleno vše, čeho štětec Dyerův se chopil. To nejsou pohledy k vůli tomu malované, aby poskytly krásný obraz, ne, to jsou odrazy nadšeného, vnímavého nitra, jež vnořilo se v kraj, v jeho krásu, v jeho život, v jeho světlo, v jeho dějiny a v jeho sny. Před obrazy těmi jsem chápal, co to značí, když umělec procítí a prožije dříve vše, co vidí, a pak teprv maluje pln nadšení, co prožil, co cítil. A nyní také byl jsem si vědom, že Charles Gifford Dyer přes to, že jest širším kruhům na kontinentu téměř úplně neznám, přes to, že ani Muther ve své »Malerei des XIX. Jahrhunderts« o něm se nezmiňuje a že jedině »Ottův Slovník Naučný« v řadě malířů moderních ho nepřehlédl, jest umělcem vzácným, umělcem vyvoleným, umělcem pravým, jenž útočí na duši pozorovatele a zmocňuje se jí rázem.

A tak jako jest umění Dyerovo neobyčejné, jest i život jeho zcela jiný, nežli život umělců jiných.

Dyer narodil se r. v Chicagu. Otec jeho, Honorable*) Volney Dyer, sloužil jako mimořádný americký ministr v různých státech evropských a počal na 30 roků před vypuknutím války Jižních Států proti Severu pracovati s celou řadou přátel, mezi nimiž nalézal se zejména také Lincoln, pro zrušení otroctví. Založili za tím účelem zvláštní list »New National Aera«, v němž vedle politických článků přinášeli také čtení zábavné, účelu jejich sloužící. A tu jednoho dne zaslala jim mladá spisovatelka Harriet Beecher Stowe počátek románu, jenž sliboval pro účely jejich mnoho. Román ten nazýval se »Uncle Tom's cabin« (Chatrč strýce Toma), táhl se listem po 18 měsíců a docílil úspěchu tak ohromného, že pomohl myšlénce osvobození otroků více nežli cokoliv jiného.

Mladý Dyer strávil dětská svá léta v Americe. Když mu bylo 12 roků, poslali jej s jinými mladíky do Drážďan a do Janova, hlavně proto, aby naučil se cizím řečem; zařadili jej ve 14 letech do mariny, kdež strávil v nejpilnějším studiu jako kadet 4 roky, poslali jej znova do Evropy na další studie a ustanovili jej s 21 lety americkým konsulem v Bristolu, jenž byl tehdy nejdůležitějším bodem pro anglický obchod s Amerikou.

Nový konsul neměl ani zdání o tom, jaké jsou povinnosti konsula. Ale to mu nijak nevadilo. S energii čistě americkou prohlédl si nejprve svůj konsulát a objel pak veškeré menší konsuláty v Anglii, které byly podřízeny Bristolu. Shledal, že většina podřízených konsulů jsou darebáci, sesadil je, ustanovil nové a zreorganisoval celý úřad ten tak důkladně, že asi po 4 letech poslali jej jako generálního konsula a diplomatického agenta do Bejrutu, aby i tam učinil pořádek

Avšak ani námořnictví ani diplomacie nebyly pravým jeho povoláním. Od nejútlejšího mládí byly tužka a později štětec jeho nejzamilovanějším nástrojem, každou volnou chvíli trávil v obrazárnách, vše co zajímavého viděl kolem sebe, vše usiloval zachytiti na papíře — zkrátka, stal se diletantem, jenž neměl jiné touhy, než státi se malířem.

Avšak tu narazil na nepřemožitelný odpor otcův. »Buď námořníkem, diplomatem nebo vojínem,« pravil tento k němu, »maluj si při tom jak ti libo, ale malířem nebudeš. Gentleman může obrazy malovat, ale nesmí je — prodávat.«

Ale stará excelence nepočítala s matkou svého syna. Paní Mary Luisa byla dáma velice jemného cítění, vysokého vzdělání, nadšená pro umění, zejména výtvarné, a pokoušela se i sama v malbě. Rozumí se, že s nemalým zájmem pozorovala probouzející se talent svého syna, a že ho povzbuzovala a v touhách jeho podporovala. A když pak shledala, že touhy ty jsou stále mohutnější, a že syn její cítí se více umělcem nežli diplomatem, darovala mu ze svého jmění tolik, že mohl směle svléknouti frak generálního konsula, a rozjeti se přímo do Paříže, do města svých uměleckých snů.

Zde vstoupil do atelieru Jaquessona de la Chevereuse a zůstal půldruhého roku jeho žákem. De la Chevereuse byl, jak Dyer vypravuje, výborným učitelem. Proháněl žáky své přesným kreslením, jež považoval arci vším právem za základ pro malíře předůle-

*) Honorable jest titul každého ministra a senátora amerického a rovná se asi naší excellenci.

žitý, perspektivou a jinými nutnostmi malířského umění, a neslevil nikomu a nikdy ani toho nejmenšího. Kladl svým žákům vždy na srdce, aby neustále pracovali. Když cítí, že netěší je práce jedna, musí se chopiti práce jiné, musí kresliti, konstruovati, barvy míchati a malovati, jen aby nezlenili, neboť umělec lenoch nepřivede to nikam. A při tom bylo vždy jeho zásadou: l'art de peinture consiste en deux choses: savoir peindre et savoir s'arreter.« (Umění malířské záleží ve dvou věcech: umět malovat a umět v čas přestat.)

S upřímnou vděčností vzpomíná ho Dyer dosud. Naučil se u něho mnohému, zejména ale přesnému kreslení.

také umělcem pravým, umělcem hlubokým. Z doby této má zajímavou památku na Knüpfera: malý, ale výborný portrét své choti, jediný snad portrét, který Knüpfer kdy maloval.

V Benátkách spřátelil se Dyer s Ludvíkem Bassinim a s Petenkofenem, kterého později uvedl do Mnichova.

Petenkofen byl zvláštním malířem. Maloval malý obrázek třeba tři léta a nejvíce bál se malovat vzduch. Tvrdil stále, že to nikdy nedovede, a proto také vzduch je na všech jeho obrazech vždy slabší nežli vše ostatní. Petenkofen na svých obrazech stále opravoval a nebyl s nimi nikdy spokojen.

Ch. G. Dyer: Akropolis.

Avšak mladý Dyer poznal záhy, že není dobře tomu býti žákem, jenž cítí v sobě dosti síly vlastní. Opustil atelier svého mistra, studoval velké mistry staré i moderní, šel na tři zimy do Říma, pak na delší dobu do Benátek a konečně do Mnichova. Ale nemaloval posud žádných obrazů, studoval jen do nejmenších podrobností, jak malují jiní, dělal pokusy, dělal experimenty, ale poněvadž vše bylo mu jen průpravou, ničil zase veškeré pokusy své. A při tom vyhledával styk s vynikajícími umělci. Tak k. p. v Mnichově spřátelil se s Lenbachem, s Pilotym a zejména také s naším Knüpferem, jenž byl žákem Pilotyho.

Zajímavý jest úsudek Dyerův o Knüpferovi. Považuje ho za jednoho z nejnadanějších umělců, jehož náhledy o umění, o literatuře a o životě jsou neobyčejně jemné, aristokratického jeho ducha hodné. Kdyby Knüpfer nebyl se stal malířem — tvrdí Dyer, byl by se stal najisto umělcem v jiném oboru, ale

První obraz, ku kterému Dyer se konečně odhodlal, byl pohled do nitra chrámu Sv. Marka v Benátkách. Usedl vždy v určitou dobu na své místo v chrámě tom a maloval tu po plných sedm měsíců na jediném obrazu tom. Navštěvovatelé chrámu okukovali jeho práci, ale Dyer nikoho si nevšímal.

Konečně však nemohl více nepozorovati, že jacís dva neznámí mu pánové přicházejí často k jeho plátnu a že vždy velice živě a se vzácnou znalostí věci o práci jeho debatují.

Konečně jednoho dne se mu představili jako Bassini a Petenkofen, pozvali jej do Caffee Florian v Nových Prokuráciích, a počali před ním o obraze jeho debatovati. A debatovali o něm tak, že bylo to Dyerovi zdrojem vzácného poučení, a že jen z pouhého poslouchání vyzískal mnoho.

A již tento první jeho obraz založil uměleckou pověst Dyerovu. Byl vystaven v Mnichově, v Paříži a v Londýně, byl prodán za 10.000

korun, pak poslán do Ameriky, kdež byl opět vystaven a nalézá se dnes ve sbírce známého milionáře Morgana.

Dyer jal se nyní malovati celou řadu obrazů z Benátek, z Verony a z Neapole, a to vždy jeden obraz velký a vedle toho několik malých. Ale nehledal zajímavé pohledy nebo partie, nýbrž vždy jen vlastní karakter koutu nebo místa, které jej zaujalo. A byl velice šťasten. První obraz otevřel mu svět tak, že vše, co vymaloval, ihned také vždy prodal. Ale záhy upozornili jej Bassini, Petenkofen a jiní přátelé, později získaní, že prodává příliš lacino, že musí žádati mnohem více, poněvadž mnozí lidé posuzují obrazy jen dle toho, zač jsou. A jeho obrazy že jsou právě tak dobré jako obrazy malířů, kteří žádají za ně ceny nepoměrně vyšší. Dal si tedy konečně říci, zdvojnásobil ceny své a — výsledek byl překvapující: Američané a Angličané se o ně přímo drali.

Osmnácte roků prožil Dyer v šťastných těchto okolnostech. Usadil se v Paříži, zajížděl vždy na delší dobu do Benátek, do Mnichova, do Drážďan, do Říma a do Londýna a vstoupil v stálé přátelské styky s nejslavnějšími zástupci umění malířského v Evropě.

Rozumí se, že styky jeho s americkými přátely, jichž měl velice mnoho, nepřestaly, a tu každou chvíli naskytla se otázka, proč nemaluje Řecko, o němž mnozí z nich přímo blouznili. Tázali se tak zejména a neunavně Hellénisté z amerických universit, mezi nimiž měl mnoho přátel z mladých dob. A aby dodali mu k tomu chuti, pozvali jej, aby zajel s nimi k Olympickým hrám, jež právě zase byly v život uvedeny. Vydal se s nimi do velebeného Řecka, ale zůstal s počátku chladným. Objížděl ve vlastní neb najaté yachtě nejprve břehy, projížděl zemi koňmo křížem krážem, putoval pěšky tam, kde nemohl použiti ani koně ani osla, a ponenáhlu teprv počalo mu svítati. Poznával nejen kraj a lid, ale zahloubal se do jeho politických a kulturních dějin a hlavně do umění řeckého tak, že nalézal konečně Řecko ještě vábnějším nežli Benátky, které až posud nepouštěly jej z tajemného svého kouzla. A tu počal vrhati na papír a na plátno různé studie, ničil je a črtal znova a znova, až konečně vznikla v něm myšlenka vylíčiti umělecky a charakteristicky vše, co viděl okolo sebe, avšak v souvislosti s minulostí, tedy vtěliti v obrazy duševní svou náladu, kterou vše to v něm vyvolalo. On počal cítiti, že vše to, co kolem sebe vidí, k němu mluví, a měl za to, že mluvě té rozumí. Nejslavnější Hellenista anglický, Sir Henry Maine, tvrdí, že děkujeme Řecku za vše, co jsme a co máme, vyjímajíc »slepé síly přírody«. Dyer počal ponenáhlu hleděti na Řecko skoro očima Mainovýma a přišel k poznání, že řadou asi 30 obrazů mohl by snad podati charakteristický pohled na celé Řecko. Počal s Athenami — jak ostatně zcela přirozeno — dotkl se všech význačných krajin a koutů řeckých, jež zvláště vynikly v životě národa a v jeho dějinách, počal třídíti, vylučovati a znovu zařaďovati, až měl ideu celku v hrubých rysech před sebou. Pak teprve konal na místě samém nové, podrobné studie, a to ku každému obrazu vždy studií několik. Strávil v Řecku po čtyři roky vždy čtyři až šest měsíců, studoval a načrtával krajiny vybrané za nejrůznějšího osvětlení v rozdílných měsících, vyjma v srpnu a v září, kdy v Řecku vše jest vypráhlé a jako vypálené, až konečně po neunavných, dlouholetých přípravách rozhodl se o celku a o jeho jednotlivostech.

Ale ještě ne definitivně.

Nyní teprv dopsal všem těm americkým přátelům, kteří k věci té byli dali podnět, a dopsal také vynikajícím Hellenistům evropským, líče jim vedoucí myšlenky své. A když došly odpovědi, prostudoval je, doplnil neb opravil jimi myšlenky vlastní, zaslal náhledy jedněch k uvážení druhým, až zdálo se mu, že docílil pořad bezvadný. A toto rozhodnutí své sdělil zase všem, s kterými se byl radil, a když převážná většina jich vyslovila svůj souhlas, učinil rozhodnutí konečné. Oznámil to svým přátelům americkým s tím doložením, že jest nyní ochoten namalovati obrazy ty, avšak jen pro některý vynikající ústav vědecký, kde byly by pohromadě v jediné veliké, vhodné síni a přístupny bezplatně celé veřejnosti, aby každý, kdo by pro věc měl zájem, mohl zde studie a pozorování svá konati.

S americkou rychlostí došlo několik poptávek, jaká by byla cena celé serie, v jaké době by ji chtěl vymalovati atd., a když odpověděl, obdržel nabídky university washingtonské a několika boháčů amerických, kteří celou sbírku zakoupiti chtěli pro některý ústav veřejný. Universita ho spolu pozvala, aby přijel do Washingtonu a předložil a vysvětlil své návrhy. Zajel tam, předložil a vyložil vše, a za 19, pravím devatenáct minut, tedy zase s rychlostí jen v Americe možnou, uzavřena byla smlouva, že dodá universitě třicet oněch obrazů za úhrnnou cenu 9000 liber šterlinků, tedy za 218.000 korun, avšak s tou výslovnou podmínkou, že sbírka nesmí býti nikdy zcizena a rozdělena, a že za každý dodaný obraz poukáže se mu ihned obnos 300 liber. Na určitou dobu dodání Dyer nepřistoupil, neboť prohlásil spolu, že umělec nikdy nemůže se zavázati, že něco do určité doby najisto namaluje.

Během šesti týdnů vrátil se zase do Evropy a před několika roky počal s prací do opravdy. Do dnes vymaloval a zaslal do Washingtonu

CH. G. DYER:
LEUKADSKÁ SKÁLA.

již 14 obrazů a doufá, že do dvou až tří roků dokončí i ostatní.

Vedle cyklu tohoto maluje Dyer stále také obrazy jiné a zanáší se již také myšlenkou na nový cyklus řecký o dalších 30 obrazech, k nimž připojiti se má pět obrazů ze Sicilie, za kterýmž účelem chystá se již zase do Řecka.

Ale jak Dyer maluje. Pracuje s železnou pilí, není však nikdy s prací svou spokojen. Nežli s prací započne, sestaví si celý obraz v hlavě do nejmenších podrobností, z toho vzniká jeho tvrzení, že co namaluje, neodpovídá nikdy jeho skvělým představám. Opravuje neustále a zhusta ničí obrazy z velké části již hotové, poněvadž ho nijak neuspokojují.

Dyer vystavoval zřídka. Ponejprv vystoupil před mnoha lety v Londýně, pak v Paříži, ve Florencii a v Benátkách, ale vždy jen s jednotlivými pracemi. Teprv asi před 4 roky měl v Londýně první svou soubornou výstavu, kterou uspořádala londýnská Fine Arts Society. Vystavil 43 malých, nejvýše 40 cm. dlouhých pastelů, jichž předmětem byly vesměs studie světla a vzduchu v Benátkách. Výstava ta dodělala se velikého úspěchu, který se jevil nejen ve velice příznivých referátech v Atheneu, v Times, Standard, Academy, Glasgow Herald atd., ale zejména také v tom, že jsouc ustanovena původně na 1 měsíc, protáhla se následkem stálého návalu navštěvovatelů na tři měsíce, že veškeré obrazy byly za krátkou dobu po 500 až 1000 korunách prodány a že došla ho taková spousta objednávek dalších, že jim ani vyhověti nemohl.

Obrazy z řeckého cyklu vystaveny nebyly, a vyhradil si Dyer, že se tak nesmí státi dříve, dokud cyklus celý dohotoven nebude.

Hovořiti s Dyerem o tom, jak hledí na umění a na umělce, naslouchati prostému jeho, ale vroucímu a každým slovem jímavému líčení jeho, jak důkladných a hlubokých podjal se studií, nežli se odvážil státi se malířem a jakých duševních bojů prožil, nežli přesvědčil sama sebe, že má také právo, jím býti, naslouchati jeho vypravování o bezčetných těch umělcích, s nimiž přišel do styku a mezi nimiž jsou nositelé nejslavnějších jmen XIX. století, jest opravdovou rozkoší. V tajemném ovzduší prostého jeho atelieru naslouchali bychom do bílého rána, do kteréhož není opravdu daleko, když ubíráme se v pohostinném jeho domě na lože.

A ten truhlářský stolec v atelieru tom?

Když Dyer přišel poprvé do Čech, churav a tělesně seslaben, měl k nařízení lékařově choditi mnoho v čerstvém vzduchu. Poněvadž ale chůze jej z počátku velice namáhala a za špatné pohody vycházeti nesměl, vrhl se, aby docílil tělesného pohybu, na truhlaření. A dosud, když je znaven prací duševní, počne řezati, hoblovati, hladiti atd. a pracuje, jako by od výsledku práce té závisela jeho existence.

Provedl již některé přímo mistrovské kusy truhlářského umění, zejména také zmíněný již brus, a pracuje nyní ve volných chvilích o loďce, která jednou plynouti má pod americkou vlajkou po tiché hladině Tiché Orlice.

Stálým sídlem Dyerovým jest Paříž, kdež má velký byt a své stálé atelier. Druhý byt má v Karlsruhe, kamž víží ho dlouholeté styky se vzácnými přátely, a třetí v Brandýse nad Orl., kamž přišel, aby nalezl tu zdraví.

Pozdraveno budiž město Amose Komenského, v němž zdraví to skutečně nalezl umělec takového zrna, jako jest Charles Gifford Dyer.

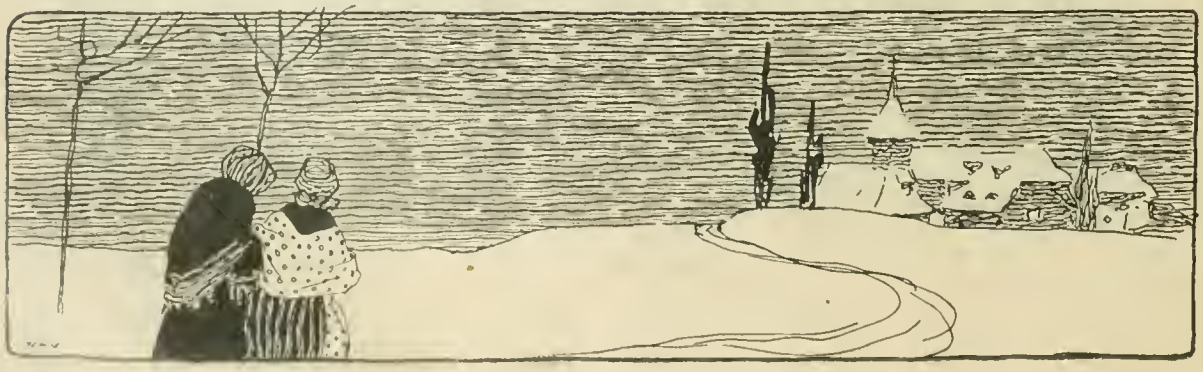

CH. G. DYER: ODEION V ATHÉNÁCH.

VÁCLAV ŠTECH:

Boccacciova ženitba.

Nová povídka lehkomyslného člověka.

yslím. že první dům v slohu secessním v naší ulici na předměstí postavila paní Lori Horpíková. Protože je to dáma penězi podepřená, bylo na něm nové módy až běda. Lidé chodili kolem novostavby a chechtali se jako o Sylvestrovské noci. Nerozuměli tomu, co se nyní žádá — zabedněnci. Když si na to někdy vzpomenu, krčím ještě teď nad jejich slepotou rameny.

Ale — upřímně řečeno — sám jsem nebyl hned docela doma, když jsem tento čtyřpatrový blázinec spatřil. Ale pan stavitel všechno mi vysvětlil. Ochotně, zdvořile a s příkladnou podrobností.

Teď jsem s novým slohem tak obeznámen, že bych mohl laikům dávat hodiny. Stavitel mi vysvětlil vše, když jsem nepokrytě doznal, že mým oborem jsou jenom oleje, tuky, laky a mazadla — ale že se dám rád poučit.

V novém slohu musí být vše jinak, než bývalo. Co bývalo, to je barok nebo staroněmecký vkus. Kostely jsou gotické — všecky — jenom ty ne, které nemají špičatá okna. Těm se pak říká, že jsou romantické.

Teď se staví však jinak. Okna v řadě, s klikou a obyčejnou tabulí jsou již z módy.

Teď se dá okno, kam se chce — jedno malé, druhé velké, to výše — to níž — místo kliky někde v koutě knoflík — místo skla barevné tabulky v olově — balkony místo do ulice zasunou se do domů — na façadu kytky z malty, nějaké hlavy s pentlema, žádné římsy — to je dnes to nejnovější. To se žádá — to se platí. To je secesse.

Stavitel paní Horpíkové se mi přiznal, že měl sám z nového slohu trochu strachu, ale když se ohlédl důkladněji po pražských novostavbách, už věci rozuměl. Nemá žádné studie — je samoukem, mužem práce, vlastního bádání — ale to platí více než tři techniky. Každému Umprumáku se směle dnes již postaví — račte přece vědět, že »Um. prum.« znamená umělecko-průmyslovou školu. Ta je velkou zbytečností pro toho, kdo se umí na svět dívat bez brejlí. Z knih a výkresů stavět se nemůže — jenom z malty a cihel. Kniha většinou člověka mate.

Pan stavitel novým domem paní Horpíkové zvedl na předměstí objekt, že se lidé až křižovali — inu, Columbus měl také nesnáze, když řekl, že je za mořem Amerika.

Paní Horpíková na štěstí neskrblila penězi. Má jich jako třísek. Platila, že byla radost — řekl to sám stavitel — a k takovým výrokům se přece stavitel málokdy odhodlá.

Při skleničce se mi přiznal, že už mu dalo skoro vymýšlení, nač by ještě měl podat účet. Ale oč požádal, to dostal. V takové stavební ráži byla jeho zákaznice.

Stavitel mne upozornil, že bych bydlil v novém domě jako nějaký vašnosta — paní je vdova, dobrák — ta nebude partaje sekyrovat. Slovo sem — slovo tam — do měsíce jsem se už díval z té secesse na Prahu.

Za tři neděle jsem věděl, že je paní Horpíková ženská výborná. Trochu již v letech — ale spořitelních knížek má více snad než tašek na domě. A všecko jest její. Nebožtík prý byl nějaké budiž k ničemu. Postonával — postonával — pil jenom břečky z lékáren a balil se do vaty. Když naposledy škytnul, zjistilo se, že dcera nemá na nic nárok. Všecko je matčino.

Ale matka se asi plácne přes kapsu, až bude dceru z domu vyvádět. Bude toho však také potřeba. Je to střízlíček — v uzlíčku by ji člověk odnesl. Stvořeníčko ubohoučké, slabounké — dlouho jsem ani nevěděl, jaký má hlas. Teprve když jsem tam začal chodit denně, ozvala se také ubožáček.

Totiž, abych se přiznal, paní domácí mi padla do oka. Žádná mladice, jak jsem již poznamenal, ale ještě plná živobytí. Ženská jako z houžví. V které tombole tu dcerku svou vyhrála — ví Hospodin. Taková důkladná matka. Nosí se podle módy, klobouk pod dvacítku nevezme na hlavu, a v kavárně — kam chodívá v neděli podívat se na obrázky — dává korunu propitného.

Šaty mají na co padnout. Šněrovačka aby měla ocelové obruče, ramena jsou jako pořádné kužely — a při tom všem dovede se v pasu sepnout, že je radost vzít paničku kolem boku. Figura pro potěšení.

Čtyřicítka není na ní k poznání. Frisura a nové šaty dělají divy. Kdo má příliš ostrý zrak, ať se podívá na její secessní dům a všimne si v saloně široké pokladny. Hned bude mít mžitky před očima. A v těch mu se čtyřicítky spadne dobrých pětadvacet procent. Obchod s takovým rabattem není k zahození.

No — k čemu dlouhých řečí? Nechodil jsem dlouho okolo té horké kaše. Zaranžoval

jsem vše opatrně a jednou za šera jsem paní Horpíkové řekl, že bych si ji vzal.

Seděli jsme vedle sebe na hedvábném chaislongu; její pravici jsem měl v obou svých dlaních. Když neodpověděla hned, sesílil jsem své vyznání hubičkou. Vzala ji klidně, jako bych to doplácel činži.

Pak přikývla hlavou a řekla: Budiž — nebyla bych od toho. Ale co s Fanynkou?

Optal jsem se jenom pokrčením ramen.

»Nejdřív musí být holka z domu — víme,« řekla. »Nedělalo by to třeba dobrotu — a pak: abychom měli větší vůli. Ať je dítě zaopatřeno — víme. Dokud to nebude, na kopulaci bych nešla.«

Zatrolená historie. Kdyby to byla ženská — ale ono je to pimprlátko. Člověk skoro hledá na ní drátky, jak je ta osůbka titěrná a ubohá.

Zase jsem nic neřekl a jenom rameny krčil.

»Máte přece známostí až až — sám říkáváte, s jakými lidmi přijdete dohromady — víme. No tak — promluvte s někým — na nějaké tisícovce nebude záležet, jen když holka bude v jistotě. Ani o žádnou velkou partii nestojím — víme — jen když to bude trošku něco. Jsou lidé po kancelářích, kterým by taková pomoc ženitbou byla strašně vhod — no tak, najděte někoho. Holka, když se ustrojí a přijde do dobrého světla, nevypadá dodocela nic zle — víme. A pak — pro operu by si ji přece nikdo nebral. Dostal by ženskou s pěknou pomocí — mnohý člověk by za to na holých kolenou děkoval — víme —«

Matka mluvila už skoro jakoby dceru obhajovala před soudem. Tak mne to dojalo, že jsem jí dítě začal chválit sám. Všecky ctnosti jsem na ní našel. Mimo krásu — tolik směl osti jsem přece neměl, abych i v tomto ohledu lhal. Bál jsem se, že by mi pro takovou ohavnou lež paní Horpíková vjela prsty do očí.

Ale matka chválila nyní ještě více. »A co pak její vzdělanost není také kus kapitálu? Deset let hraje piano — koupila jsem to z Vídně za dvanáct stovek. A strašně moc čte. Samé takové velké knihy — takové Světozóry a jiné sešity — víme. Na básně je jako posedlá. Má toho plné památníky — tuhle jsem jí koupila jeden se zlatým ořízntím. To přece je lepší pro muže, než aby myslila na officíry.«

Teď jsem zase já chválil asi pět minut. Pak přišla k slovu opět majitelka doporučovaného objektu: »To jsem sama ráda, že jste mého náhledu. Tedy platí — nejdříve zaopatříme Fanynku, a pak může být naše kopulace — víme. Takovýhle život do prázdna už se mi znechutil. Vedle ženské má být muž. Vy jste pro mne pán způsobilý, dáváte na sobě záležet — u mne je karakter vždycky přede vším — z nás bude dobrý párek. Ale nejdříve musí být holka z domu — víme.«

Pak se uskutečnilo ještě několik hubiček — ve vší počestnosti — a já putoval do schůze naší organisace.

Ale šlo se mi těžce. Tenhle úkol byl prožlukle nesnadný. Tohle zboží dostat do pohybu byla nehorázná otázka

Prodal jsem svým šéfům šestnáct sudů laku, který byl už odsouzen vtéci do stoky, umístil jsem v Chorvátsku náklad taninu v hnízdě, kde měli na něj továrnu, zpeněžil jsem pohledávku v Konstantinopoli, kterou dva Arméni a jeden Řek nechtěli ani zadarmo — ale dostat Fanynku za muže pokládal jsem za komissi neuskutečnitelnou.

Kdyby s naší mládeží byla řeč. Ale ono je to samý sport teď a samé furiantství. Každý chce mít holku — to je pravda — ale aby byla jako kytka, a jenom na čas. Všecko to chodí oholeno, nosí se to po anglicku, mluví to nosem, kouří z lulek a v děvčatech mají střídavé hospodářství jako na farmách.

A ženit za nic. K čemu také? Teď jsou děvčata náramně pro emancipaci — kdo kope míč nebo zvedá závaží, ten si může vybírat holky z publika jak u pernikáře. Na jedno kývnutí jich letí deset. A všecky předem souhlasí, že to bude láska bez konsekvencí. Já vím, co vypravují ti naši namačkanci z kanceláře, a co se říká mezi kontoaristkami

Abych tak k některému z těch oholenců přišel s Fanynkou. On potřebuje spořitelní knížky — k smíchu. Jemu počkají všude a pokládají si za čest, když neplatí. A ženská otázka je pro něho rozřešena — on si potřebuje jenom vybrat. Co se nehodí, po krátkém termínu se vrátí. Pohlavkoval bych tu mládež — pohlavkoval!

Myslím, že Fanynku neudám.

*

Zjistila se zvláštní věc. V domě paní Horpíkové bydlí básník. Až na půdě ve věži, kterou stavitel uzpůsobil na atelier. Ale malíři se nyní táhnou více do Holešovic; nějaký měsíc to bylo prázdno, až to najal pan Rulík.

Upozornila mne na něj domovnice.

Ale i kdo nečte veršování, pozná hned, že je to znamenitý poeta. Červené oči, přizrzlý vlas v nepořádku, vousisko k jedné straně, odřený havelok na hubeném tělíčku, sedřené podpatky — byt na půdě pod skleněnou střechou: básník!

Domovnice nad ním zalomila rukama a pak vypravovala, jaká bída kouká z každého kouta toho holubníku za komínem. Tuhle si ji poslal za tři krejcary pro špek. To byla jeho večeře. —

Básník Rulík nešel mi z hlavy. Je to mužský — to je nepopíratelno — což kdyby se z něho dal udělat ženich. Nemám na časopisy dost času — proto jsem v literatuře trochu zpátky — ale přece jenom musí i ta jeho práce dát nějakou existenci. Za tři krejcary špeku není mnoho, ale přece jenom je to něco reelního. Snad kdyby bylo do toho více peněz, dalo by se to nějak zlepšit. Škoda, že je to obor, kterému naprosto nerozumím.

Když však člověk něčemu nerozumí, mohou mu pomoci informace. A tu jsem si vzpomněl na pana redaktora Brachvogla, se kterým jsem sedávával kdysi v kavárně u Karla IV. On psával do novin všeho druhu — ten by snad mohl něco vědět o Rulíkovi. Hajdy za ním. —

Informací dostal jsem tolik, že je strach, abych se sám nedal do spisování. Rozumím tomu nyní výborně.

Všecka literatura má dva odbory. Knížky z jedné jdou na odbyt, a to je literatura špatná — druhé nechce nikdo ani zadarmo, a to je literatura výborná.

V našem oboru je to ovšem naopak, ale literatura je věc umělecká, a ta ovšem má zcela jiné kontinuace.

Pan Rulík je slavný básník a píše věci výborné. Má několik kamarádů, a s těmi vydává dokonce časopis. Redaktor Brachvogel chtěl mi jej ukázat, ale číšník zavrtěl hlavou. Brali to dříve u Karla IV. — brali — ale nikdo se po tom neptal. Pustili to tedy.

»Vidíte — vidíte!« řekl Brachvogl, a už jsem byl doma. Je to list výborný, proto o něj nikdo nestojí. Viděl jsem, jak podivné poměry jsou v písemnictví.

Pak se mnou ještě asi půl hodiny redaktor pohovořil, a já rozuměl již literatuře, že bych se byl mohl směle předplatit na nějaký časopis, kdybych byl blázen.

Jsou v tom sorty jako ve všech artiklech. A pan Rulík dělá takové věci, které teprve po letech budou mít cenu. Pak prý se jeho verše dokonce budou kupovat. Teď mu to existenci dát nemůže, a proto písaří u advokáta. Ale až nabude jména, bude o jeho básně rvačka. Může to být brzy — také to může trvati déle, ale jednou pamětní desku na rodný domek dostane.

To mi stačilo. S tím jsem šel k paní Horpíkové.

Opatrně jsem začal. Řekl jsem, že mne chytila nějaká báseň. V kavárně jsem si jednu z nějakého týdenníku přečetl — kratší ovšem — a teď jsem spustil o básních a básnících.

Musím se zadušovati, že jsem sám sebe obdivoval, jak jsem v tomhle oboru měl úspěch.

Když jsem se ve svém výkladu dostal k tomu, že máme dokonce opravdivého básníka v domě na půdě, a že by z něho mohl být muž pro Fanynku, posedla zrovna radost madam Horpíkovou. Pro lahev rýnského poslala hned holku do sklepa, a pak jsem dostal hubičeк jako kdybych byl svou domácí paní vysvobodil nejméně od vojny.

Když mně rýnské počalo mást hlavu, poslala mne však opatrná matka domů. Skoro myslím, že mne vyvedla. Ta osoba musila mít zkušeností!

Druhého dne už jsem jednal s Rulíkem. Šel jsem zcela nestydatě k němu abonovat jeho časopis. Řekl jsem, že se mi zalíbila jedna jeho báseň — a básně že jsou moje živobytí. Bez těch že bych nemohl snad dýchat.

Rulík věřil všecko jako dvouleté dítě. A strašně se přede mnou vypnul. Pak počal přednášet.

Jeho básně pochopí teprve příští generace. Na mně však poznal, že jsem vnikl již do hloubky jeho mysticismu. Tohle slovo jsem si pamatoval, protože jím ve své řeči náramně plýtval. Pak mluvil o takových pošetilostech, že jsem mu docela nerozuměl Ale svědčil jsem, jako bych byl na ty jeho komedie professor.

V tom chodit dovedu. Když věci nerozumím, mluvím hodně do kolečka a nedokončuji věty. Jednou jsem tak speněžil v Krakově kamarádovi vagón kilim. Nevěděl jsem, co to je, ale doporučoval jsem to, až jsem se sám v duchu styděl. Ale prodal jsem! Když mi pak přítel vyplácel v Brně provisi, optal jsem se ho, nezkazí-li se zboží v tom horku. A tu jsem se teprve dověděl, že jsou to koberce. Já myslil, že prodávám nějaké zrno.

Také u pana Rulíka dobře jsem obstál. On mluvil o svých básních divy. Čím méně jeho dílu se teď rozumí, tím je prý pro něho lépe, poněvadž pracuje pro příští generaci. Celkem dlouhý termín, ale stará vína na příklad opravdu mají lepší kurs. Je-li to víno, co vyrábí, pak je mu hej. Nabízel mi k ochutnání ze svých veršů, ale líznul jsem si jenom dvakrát. Dalším zkouškám jsem se ubránil. Dal jsem se do pospíchání.

Teprve na odchodu, mezi dveřmi, jsem ubezpečil básníka, že je mimo mne ještě jedna duše, která s ním cítí jako já. Dcera paní domácí.

Rulík mne po těchto slovech vtáhl zpět do svého ubohého brlohu. Tak byl zvědav. A když jsem opatrně několikráte prošlehl svou řeč nejenom pochvalou slečinky, ale i ubezpečením, že jednou dostane pěkné tisíce, až se bude vdávat, stal se z básníka hned zcela střízlivý človíček.

Musil jsem si sednout a povídat.

Tak byl v ohni, že jsem mohl směle i na to upozornit, že není Fanynka žádná kráska. Rulík mávl rukou, že taková věc u něho nerozhoduje.

Na to jsem svou řeč zase pomazal medem tisícovek, kterých má — jak jsem bez okolku podotkl — paní matka tolik, že neví, kam s nimi.

Básník teď již jen hořel. Už docela nemyslil na příští generaci — teď pracoval jen pro sebe. Už chtěl být k domácím pozván, hned sliboval, že přijde třeba dnes odpoledne na svačinu a teprve při odchodu vzpomněl si na své básnické zaměstnání. Když jsem byl na schodech, křikl za mnou, že vezme k domácím také knížku svých veršů.

Odpověděl jsem, že ta svačina dnes bude.

*

Teď se musilo pracovati parou. Honem jsem šel k Horpíkovům a líčil, že je básník na dobré cestě do pasti. Teď jenom připravit holčinu.

Zavolala se Fanynka do salonu a teď jsem spustil. Řekl jsem, že to nejlepší na světě je básnířství. To že je podnik, který v celém světě má nejlepší cenu. Ani ne na penězích jako na slávě.

Básník má všude otevřenou cestu. Ten může ke každému monarchovi — k presidentům, na nejslavnější bankety — poněvadž jeho práce je pro budoucnost. Kartáče, mouka, traversy, cihly a fermeže jsou pro okamžitou potřebu — ale básně jsou pro budoucnost. V tom vězí jejich cena.

Holka dala oči na vrch hlavy — však jsem také mluvil jako poslanec, kterému sok mámí voliče. Kdyby mne byl rozumný člověk poslouchal, musil nade mnou spínat ruce. Ale tady jsem měl úspěch.

Matka jenom si odlehčovala výkřiky úžasu, když jsem vykládal, že k nim na kávu dnes přijde král.

Dcera se ustrnutím a obdivem již jenom potila. Dvakráte se o ni pokoušely závrati.

Když jsem viděl tak příznivý účinek — pustil jsem ženské z úzdy. A začal o svačině.

Pak poslala paní Horpíková Fanynku do kuchyně. A řekla mi své mínění: »Myslím, že to půjde. Holka je — co se mužských týče — slepá, víme. Ta půjde, kam ji pošleme. Já ji oblíknu, domovnice umí frisirovat, hned pro ni pošlu — a pak Fanynku nastrojíme. Trochu ji vycpu, aby se ten pan básník nezarazil — ale já myslím, že to půjde. Ale — příteli — musím říci, že jsem sama nevěděla, že to básnictví je taková krásná věc — víme. Koukejme — koukejme — tedy holka může dojít velké vážnosti, když ti básníci jsou tak v respektu. Kdyby měla peněžitou pomoc z domova, snad by i mohl její muž přijít do rady — víme — ne?«

»Ach — což do rady!« prál jsem. »Ten se může stát poslancem nebo redaktorem; v Hradci z básníka se stal purkmistr, a několik jich dostalo pomníky. Na Karlově náměstí je hned jeden. Bože — zrovna mi jméno nenapadá — Palacký ne — ani tento —! Jináč se jmenuje — ale to je vedlejší! Hlavní věc je, aby Fanynka teď obstála. Trochu přitlačíme — já myslím, že se to podaří!«

»Inu — holka je dobrák,« pokračovala zase paní Horpíková. »Jenom že není od figury — víme. Ale solidní člověk nebude přece hledět na takové marnosti. Kolikrát se stane, že přijdou neštovice, nebo po malém nebo všelijak se hodí, a nejhezčí ženská je pak jako umučení — víme. Tady je to jenom ten první pohled. Nesmí se zapomenout, že zas holka bude mít ode mne pěknou pomoc. Hotového zatím nic, budu platit jen apanáž — ale zařídím ji. Teprve, když uvidím, že se muž nezahazuje, že také ke mně bude mít vážnost, dám, co uhlídám — víme. Do hrobu to nevezmu — to je jisto.«

V tomto rozhodnutí jsem matku náležitě posílil. To ze mne mluvil její budoucí muž, který zná cenu peněz. Všechno jsem spečetil souhlasem. Potom teprve jsem se poroučel.

Svačina dopadla brilliantně.

Básník přišel ve vypůjčeném černém šosáku a popraskaný nárt měl zalepený nějakou mně neznámou hmotou. Kabát mu dělal na zádech neuvěřitelné záhyby, ale pro mne to bylo znamení brzkého úspěchu. Kdo chodí ve vydluženém rouše, ten půjde za nevěstou s penězi třeba horkou vodou. Už jsem si v duchu dával šít frak na tu svatbu. Božínku — jeho veselka znamená také m o u veselku! Za měsíc jsou vánoce — o masopustě to všecko shodíme s kazatelny. Třeba společně.

Bavili jsme se velkolepě, ale hlavní slovo patřilo mně. Fanynka nastrojená jako posvícenská kytka, upejpala se a jenom červenala. Matka ji nestačila šťouchati loktem a šlapati na nohu. To byly telegrafické pokyny, že má něco říci nebo nějak projeviti souhlas, údiv, radost.

Dcera opravdu dělala, co mohla. Poněvadž většinou mlčela, alespoň nic nepokazila. Básník pak hlavně jedl. Cukrové koláčky, krémové trubky a dort s ovocnou míchaninou plnil své poslání hlavně na jeho talíři. Paní domácí jenom pokynula, a poeta už bral, lámal, krájel a do úst posílal jako by byl najat.

A já mluvil o verších. Měl jsem ovšem náležitou průpravu. Dvakráte jsem již u Karla IV. poseděl s redaktorem Brachvoglem, a ten mi dal školu.

Teď jsem měl sólo. Ženské žasly, když jsem se rozpovídal, co to je dnes básnictví. Fanynka tak často otvíraía na mne ústa, že ji drahá máť několikráte musila energicky šťouchnout, aby je zase zavřela. Vždyť sedí před nápadníkem.

Ale já měl i úspěch u matky. I té jsem chtěl trochu imponovat, aby viděla, že si nevezme nějakého kolomazníka, nýbrž inteligenta. Co mi Brachvogel napovídal, to všecko jsem udal. A myslím, že jsem někde trochu i přivážil.

Jakmile rodina věří, že z básníka může se pořídit manžel, jsou také moje ovce v suchu. Rulíkovi pověsíme na krk Fanynku, a pak povedu k oltáři matku já. Aby pomluvy známých a všetečné poznámky přátel — obligátní věc před každou svatbou! — nevyhodily ženicha mnou objeveného ze sedla, musím kolem jeho hlavy teď chodit s kadidlem.

Provedl jsem to k úplné spokojenosti.

Obkládal jsem Rulíka tak nestydatě vavřínem, vyprávěl jsem, co vše v budoucnosti poesie si podmaní, líčil jsem půvabnost jeho veršů, mysticismus — to slovo bylo mou parádou — mysticismus jeho poesie, velkolepost myšlének a nádheru jeho líčení — že jsem chvílemi myslil, že mne Rulík za nestydaté toto chválení poleje.

Ale básník přijímal moje poety, svědčil, přikyvoval a posílal do sebe skrojky ruského dortu s takovým klidem, že mi začínalo být úzko. Co budu mluvit, až váleček, který do mne vsadil Brachvogel, úplně vyhraji?

Pomohla mi však paní Horpíková. Teď začala ona chválit našeho hosta.

Nerozumí tak tomu docela prý jako já — dokud byl nebožtík, noviny prý nebrali — ale sama má náramně ráda deklamovánky. I když někdy něčemu nerozumí, moc prý se jí to líbí.

Pak začala dcera. Řekla, že měly slečnu učitelku, která jim dělala sama přání — vesměs ve verších. Že to bylo tak hezké — ale tak těžké, že se tomu nemohla naučit. Ale domovníkovic Baruška ta že měla na to hlavu. Pak řekla, že se jí moc líbívají gratulační verše v inserátech. Ondyno prý panu Smotkovi oddané dělnictvo přálo takovým hezkým říkáním —

Při tom jsem Fanynku šťouchl já.

Fanynka sebou trhla a obrátila se na mne otázkou: »Vždyť jsem snad nic netento?«

Zamaskoval jsem nesnáz tím, že jsem zvrhl sklenici vody na ubrus. V nastalém poplachu zapomnělo se na Fanynčinu řeč, a pak jsem podpíchl pana Rulíka, aby také on o něčem se rozpovídal.

U všech všudy — básník, koláčky a cukrovím náležitě nasycený, na tuto příležitost čekal. Měl jistě nastudovanou přednášku — tak znamenitě se rozhovořil. Řekl, že vidí, že v této rodině je zájem o světlou říši poesie — avšak černá duha předsudků že dusí zákmity křišťálového porozumění. Je-li však dámám libo, že přinese zlatý klíč, kterým otevře rezavé zámky nepochopení nových světů za vetchou zdí k smrti odsouzených dogmat, a ukáže, že na rudých loukách říše budoucna rodí se již stříbrné primule blaženství, jehož tušením těhotné století upadá v nostalgické vibrace — —

Byl bych po této řeči s největší radostí dal panu Rulíkovi pár pohlavků. Ale byl to vysvoboditel můj — nechal jsem ho tedy bláznit.

S dám se pot řinul — ovšem: mám pevnou konstituci, ale výklady Rulíkovy byly i pro mne hrozně silným kořením. Nebýt on klíčem k mému manželství s bohatou vdovou — byl by letěl ze dveří za ten salát, který mluvil.

Facitem všeho bylo, že se Rulík nabídl k častějším návštěvám, ve kterých prý vysvětlí nové směry poesie domácí do podrobna. Paní Horpíková s radostí návrh akceptovala — já na ni významně mrkl. Byli jsme oba přesvědčeni, že je štika u vlasu. Teď jen vnadidlem zahrát — jak chňapne po udici, je ztracena.

Vnadidlo nestálo za nic — ale bylo pomalováno tisícovkami. Byl jsem přesvědčen, že tato hladová ryba necouvne!

Třetího dne měl jsem toho již záruku. Navštíviv básníka, zjistil jsem, že se mu u domácích náramně zalíbilo. Pochopil tak situaci, že mne již ani dost málo netrápil hovorem o verších. Mluvil zcela reelně.

Vložil jsem mu při tom na srdce, aby si předcházel hlavně paní Horpíkovou. Co ta řekne, že je u Fanynky svaté.

Dal jsem mu pak nahlédnouti i do své budoucnosti. Že si vezmu paní domácí, ale že mu budu dobrým tchánem. — V tom, že ho chválím paní Horpíkové, má již důkazy mé přízně. A teď teprve přitlačím, aby ho nikdo ze sedla nevyhodil.

Div mi ruku nepolíbil — básník rozcuchaný. Inu, má být zač vděčen! To věřím!

*

V polovici prosince přišly do závodu nemilé zprávy z jižního Tyrolska, kam jsme posílali své zboží nejlepšímu odběratelstvu. Vpadla nám tam konkurence z Bavor. Dva naši cestující vrátili se bez úspěchu. Nebylo vyhnutí — musil jsem tam sám. Skoro týden jsem tam bloudil, mluvil a přesvědčoval — až jsem Bavoráky vymlátil z našich posic. Učinil jsem takové nabídky, že se nám všichni odběratelé zase vrátili. Někteří se zavázali dokonce na řadu let.

Když jsem posledního zákazníka připoutal, poslal jsem šéfovi telegram, který se podobal depeši po vítězství v rozhodující bitvě.

Pak jsem sedl do vlaku a ujížděl do Čech. V Linci, kdež jsem nocoval, koupil jsem paní Horpíkové nádherné boa. To jí dnes položím pod stromeček, až se vrátím bezprostředně před

štědrou večeří. Kdož ví, zda dnes nebudeme cinkat sklenicemi, připíjejíce zasnoubení Fanynky s Rulíkem.

Vždyť tam básník chodil před mým odjezdem již denně.

Jeho zasnoubení je ouverturou mé ženitby. Boa z Lince bude vlajkou nejbližšího mého úspěchu. Koupil jsem věc náležitou. Uhodil jsem se přes kapsu, jak se sluší na ženicha bohaté nevěsty.

Přijel jsem již za šera. Fiakra jsem si vzal na nádraží — jaké spoření? Pani Horpíková přinese peněz jako plev.

U domácích zvonily služky příbory a talíři, když jsem kolem jejich dveří putoval schodištěm do svého bytu.

Honem, honem do parády — aby na mne nemusili čekat. Že se na štědrý den vrátím, psal jsem paní Horpíkové z Tyrol — tuší jistě, že ji něčím překvapím. Bude koukat panička boubelatá — roztomilá — líbivá —

V nejlepších přípravách k náležitému vystoupení u domácích překvapila mne domovnice. Odevzdala mi psaníčko a hned zmizela.

Bloud — pani Horpíková. Zve mne asi k večeři. To si mohla uspořit. Přišel bych i bez pozvání — jsem přece už u ní více než nějakým hostem.

Roztrhl jsem obálku a čtu:

Ctění pane!

Prosím Vás laskavě abyste, vzal na vědomost že sem se včera včera zasnoubyla spánem Rulíkem, spisovatelem českim, Fanynka se vdávat nebude. Zúctou

Lori Horpík.

— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

Na ten Štědrý večer do smrti nezapomenu Strávil jsem jej ve vlaku ujížděje do Vídně,

FR. HERITES:

Vzpoura zvířat.

Vánoční povídka.

I.

dálo se mu, že ze stáje takový smutný provází jej řehtot koní a naproti z chléva do toho srdce mu rozrývajícího pochodu zapadalo táhlé, jako v pláči zmírající, bučení krav.

Po dvoře jako udiveně, s úžasem havěť a drůbež pohlížela za ním, proč že odchází? proč že je tu opouští? — —

Se střech snesli se holubi a drobnými krůčky rozběhli se za ním — pak bouchnutím vrat za ním zapadlých, jako střelnou ranou vyděšeni vyletěli v houfu do výše a na cestu, kterou šel, vrhli svůj stín; v podobě mraku nad ni zakroužili . . .

Odcházel ze statku, ve kterém jako čeledín sloužil.

V dubnu odveden, byl koncem září povolán k svému pluku. Časně ráno s kamarády, jež potkal stejný osud, musel vydati se na cestu, aby v čas dojeli k polednímu vlaku na nejbližší nádraží, od něhož vesnice jejich pohorská několik hodin cesty jest vzdálena; večer pak dorazí do Prahy a ráno nastoupí vojenskou službu.

II.

Vůz stál připraven na návsi. Rekruti sedali.

Jen ještě držíce se kolem krku zazpívali si na rozloučenou.

Hlasy jim křapěly jak puklé zvony, neboť tři dni a noci bouřili, aby v sobě utopili strach z života nového, který je na vojně očekává.

A jako zlatý květ z těch zamžených hlasů vykvetala píseň něžná a sladká . . .

V okénčích nízkých a úzkých všude po návsi kmitaly se rysy dívčích hlaviček.

Ze statků vycházeli vesničané. »Tak s bohem, vojáci!« — »Mějte se dobře, vojáci!« — — Ruce podávají; ruce tisknou.

Matička stará syna drží v náruči; nemůže se nijak odtrhnout z jeho objetí.

»Opatruj tě Pánbůh, vojáče,« konečně, žehnajíc křížem jeho čelo, propouští hocha a na vůz mu vystoupiti pomáhá.

A vůz se již hnul. Úprkem rozjeli se koně po návsi.

Z okének šátečky vlají. Za květináči s fialami, rozmarínou a rezedkou, bliští se zaslzené oči.

Jemu žádný pozdrav ten neplatí.

Jeho jediného nikdo nevyprovází ani pohledem.

III.

Umlkli rekruti. Jako zařezaní tu sedí na voze.

Každý vzpomíná. Na ty své myslí. Rodiče, bratry, sestry. A na tu dívku, na kterou v loktech jiné brzy zapomene, ale bez které dnes zdá se mu, že nebude moci žíti.

Na koho myslíš ty, Františku Kováři?

Na koho ty vzpomínáš? — —

Nikoho jsi za sebou v rodné vesnici své nezanechal.

Matka dávno jest pod zemí a jako nemanželské dítě jsi vyrostl mezi cizími lidmi.

Hospodáři sloužil jsi za mzdu a on nyní za mzdu dostane jiného.

Či po kraji, který opouštíš, se ti teskní?

Co je tobě kraj? Nepatří ti ani lícha. Ani klas nebude tvůj, který vzroste tady z těch polí, až z jara novou úrodu vydají.

Nemáš nic na světě a nemáš nikoho na světě!

Ta, kterou jsi miloval prvními vzněty lásky, dávno se provdala kamsi do jiného kraje; dcera ze statku nemohla si přece vzít tebe, chudého pacholka.

Žádného srdce lidského, jež by s tebou cítilo tu nezůstavuješ v rodné vsi, v rodném kraji . . .

Po čem tedy tesknit?

Po čem? Pro co?

IV.

Vojáci dojeli na nádraží a po dráze na Smíchov, kde pluk, k němuž byli odvedeni, leží v Albrechtských kasárnách.

Nastal vojenský život plný lenosti a při tom dřiny. S námahou ti hoši i na těžkou práci uvyklí zvykali si na přísnou dressuru svého těla a celý ten nový svět, do něhož je upnul vojenský kabát, působil jak žíravý louh na měkká a při vší zevnější drsnosti v hloubi citlivá srdce těch otužilých venkovanů.

Šlo mnoho listů z Prahy do kraje, plných žalob, hoře i zoufalství.

Ale znenáhla vojáci přátelili se s tím vším, co je obklopovalo; jakoby byli vrostli do toho ovzduší kasáren a v nezdravém jich pařeništi až i se zalíbením koupaly se duše vyrostlé v čistém vzduchu volných niv jihočeských.

»V pořádku všecko u mé kumpanie,« pochvaloval si starý hejtman plukovnímu lékaři.

»Tak?« tázal se tento tónem hlasu, v kterém se jevilo mnoho nedůvěry. Mrsknul okem po kolem jdoucím a salutujícím vojáku a zahleděv se za ním — »tady toho už pozoruju delší dobu,« prohodil. »Ten chlapec nám teskní — opravdu a hluboce teskní — — To není ten stesk u něho, jako byl u všech ostatních z počátku, jaký míváme nějaký čas vždy u všech nováčků — — to je opravdový stesk po domovu — — Tady máme, zdá se, zas jednou jak se patří a zlé tesknice. To může špatně skončit . . .«

»No, no, no, no,« důstojník mírnil obavy. »To bych rád věděl, co na takového kluka sedne!« — začal se zlobiti. »A vždycky je to kluk taková, který vojnou nic neztratil, jen získal. Inteligent to není nikdy.«

»Ne že by inteligenti nostalgii nepoznali,« poučoval doktor odborně. »Ale oni ji přemohou svou pevnou vůlí, silou svého karakteru, svým vychováním, svým rozhledem životním — právě svou inteligencí — — ne tak nevědomý sprostý člověk — prostá a přirozená duše lidská,« opravil se dívaje se stranou, kde z okna tupě do dvora kasáren, omezeného vysokou šedivou zdí, pohlížel František Kovář.

»Dejte s tím pokoj,« vysmíval se voják, nedav lékaři domluviti. »Však já mu je vyženu, ty jeho — jak tomu říkáte? — tesknice« . . . smál se důstojník a zavolav poddůstojníka, dával mu rozkaz »Nejspíše se mu as nelíbí, že se s ním příliš mazlíme,« obrátil se k lékaři. »Musíme trošku úzdu přitáhnout — to je osvědčená methoda na takové věci« — —

Plukovní lékař pokrčil rameny. »Vždy nebezpečná. Může mít také opačný výsledek . . Teď je pro tyhle nemoce nejhorší doba — teď k Vánocům,« poznamenal citlivě a spolu výstražně.

»Právě snad nejvhodnější čas pro radikální kúru.«

»Zítra o štědrém večeru, v noci, infanterista Kovář na stráž nahoru za hradby k prachovnám —« velel hejtman poddůstojníkovi. »Tam se ty vaše tesknice,« poznamenal se smíchem k lékaři — »pořádně a na ráz pro vždy z těla vypotí — —«

»Já jsem udělal správnou diagnosu«, řekl plukovní lékař. »Ale s therapií vaší nesouhlasím. Do toho však nemám ovšem zatím co mluvit,« omlouval se jaksi, spozorovav málo vlídný pohled hejtmanův. »Muž nepatří ještě pod mou zodpovědnost. Nebyl ještě mně hlášen nemocným. Však případ na konec dostane se ke mně — o tom jsem přesvědčen — —«

»Vy jste snílek, blouznil, doktore« — řekl hejtman.

A pokynuv po vojansku na pozdrav odcházel od plukovního lékaře, který se taktéž obrátil a z kasáren vyšel ven na ulici.

V.

Za hradbami, které svíraly krásnou starou Prahu jak zakletou kněžnu necitelná ramena střežících jí obrů — u osamělých pracháren stojících tu jako v poušti mezi kamennými lomy, stál voják na stráži.

Byl to František Kovář z jihočeské vesnice.

V plášť zahalen, pušku na rameni zavěšenou a na ni spuštěnou pravici, přecházel před strážní budkou. Kroky hlídky, již právě vystřídal, vzdalovaly se, slábly, tichly a zapadaly kdesi ve tmě do dálky.

Snesla se už dávno noc na zemi. Sníh padal v hustých vločkách a rozplýval se již ve vzduchu, než dopadl. Vše bylo zahaleno jako do mraků. Na krok nebylo viděti.

Ale za to jako když do duše vlastní tím hlouběji bylo viděti zde v té opuštěnosti, v tu zasmušilou, smutnou noc vánoční . . .

Jako ta noc dnešní je vlastně celý jeho život — —

A tak jím zalomcovalo cosi, nevěděl jestli je to hněv či lítost. To bytí své, to bídné já zahodit, odvrhnout, zničit – myšlenka se dostavila jasně. Sundal s ramene pušku a namířil hlaveň proti srdci — jen spustit kohoutek . . .

Ale nespustil. Zas pušku zavěsil na rameno a chodil, přecházel tu rychlými kroky ve tmě.

Ne! Nechce ukončit svůj život! — — Naopak — taková láska veliká pojednou se ho zmocnila k životu . . .

Z nenávisti a zášti k životu nynějšímu taková láska vykvetla k životu minulému.

K životu, v kterém ve skutečnosti bylo tak málo radosti, k tomu životu tam na vsi pod Šumavou . .

Hrozný, zoufalý smutek sevřel jeho duši.

Pro co? Po čem?

Vždyť nikoho nezanechal tam, k němuž by bylo přilnulo jeho srdce . . .

A přece zasmutnil.

Po těch polích zasmutnil, jež pluhem zorával, do nichž semeno zasíval a z nichž úrodu boží sklízel — —

Zdálo se mu, že vítr k němu zanáší vůni té úrodné, kypré, přátelské prsti v daleku za horama, jež z jara jemu podávala se jak milující žena, aby koncem léta s úsměvem plod svůj skládala do mozolných jeho rukou . . .

Divoce zatoužil po všem tom, co nucen byl opustiti, z čeho násilím byl vyrván a přesazen, jako strom z místa, na kterém vyrostl . . .

Ne život odvrhnout, ale z života nynějšího, nenáviděného se vytrhnout, vyprostit — —

Odhodil pušku a chtěl se dát do útěku — nemohl se však hnouti; byl jako přimražen. Nejedl už kolik dní, ani do úst nevzal, nemohl sousto spolknouti, jakoby slzy místo do očí sákly se mu do hrdla a stahovaly je svou slanou přichutí. Byl sláb k padnutí. Nížila se mu hlava k prsům, kolena pod ním klesala.

Oddychoval těžce — dusil se — — hroudy kamenité, tvrdé, nepřátelské hlíny padají na něho a nemůže je setřásti — —

»Pomozte!« zavolal osamělý voják do noci. »Osvoboďte mne! Osvoboďte mne!« — —

Zavířila pojednou tma rozkládající se kolem a začala se točiti. Jako do nekonečna když valí se ty zmatené koule tmy a z nekonečna zas nové a nové, zmatenější ještě se přivalují . .

»Kdo by tě osvobodil?« — zahučelo v uších vojáka. »Jsi na světě sám jak zrno písku v hlubokém moři — — Nikdo tě neosvobodí. Nikdo se tě neujme! Nikdo!« — —

Malomocně svezlo se k zemi shroucené, vysílené, horečkou chvějící se tělo.

Neslyšel voják kroky, jež ozvaly se z dáli a blížily se. Najednou zastavily — byly již docela na blízku.

Hejtman sám v průvodu poddůstojníka a dvou mužů obcházel hlídky.

Vykřikl heslo, kterým odpověděti měl teprve na zvolání stráže.

U strážní budky jako by bylo vše vymřelo.

Inspekce přikročila. Důstojník dotknul se nohou těla vojáka na zemi ležícího.

»Usnul tu strachem«, vyslovil se pohrdlivě hejtman. »Čert ví, co to k regimentu dostáváme teď za baby!« rozkřikl se hněvně.

»Nejsou žádnými babami,« pokusil se poddůstojník obhájiti čest svého mužstva. »Jistě by u Solferina stáli zas jako hradba v dešti kulí. A ten zde« — pravil shýbaje se k zemi — »hned když přišel provedl nám přece bravurní kousek; koním splašeným se postavil do cesty a jedním trhnutím je srazil — dostalo se mu za to pochvaly — — Ale čert ví, co s klukem se to stalo!« začal se sám také zlobiti. »Jako srdce když se mu utrhne. Poslední dny už chodí jako v mátohách.«

»Však on se vzpamatuje, až mu dáme na tři dny železa — —«

»Ten člověk umírá,« oznámil poddůstojník, který se sehnul k padlému. »Tady přestane všecko. Musíme poslat pro truhlu.«

Stráž nová již stála u budky.

František Kovář ležel na zemi bez hnutí, oči měl otevřeny, upíral je však tupě před sebe.

Ale rty jeho se usmívaly . . .

»Vždyť jsem já věděl,« šeptal — »že v noci vánoční budu osvobozen . . . prosil jsem zvířátka, aby mne osvobodila . . .«

»A zvířátka mne přišla osvobodit!« zablábolily radostně zsinalé rty vojáka a ne-

přestávaly opakovati, když k ránu v žlutém ochranném voze s červeným křížem odvážely jej Prahou na Karlovo náměstí do vojenské nemocnice.

VI.

»Zvířátka mne přišla osvobodit!« — opakoval nemocný na nemocničním lůžku s úsměvem dosaženého štěstí.

Lékař dal jemu silnou dávku chininu, aby srazil horečku tělem vojákovým lomcující.

Přišel poněkud k sobě, vzpamatoval se na chvíli.

»Jaká zvířátka?« tázal se zvědavě plukovní lékař; věc jej zajímala neobyčejně.

»Což nevidíte?« voják zašeptal a zas jej obestíraly horečné mrákoty. »Lidé nepřišli! Ale zvířátka mne přišla osvobodit — — v noci vánoční, v které jsem také já na ně nikdy nezapomínal . . . Calty vždy kousíček dal jsem každému — koníčkům, kravičkám — holoubkům — — i vrabci dostali po drobečku — — Moje zvířátka —« blouznil hoch. »Srdce lidského pro mne nebylo na světě — zvířátka se mne ujala . . . Děkuji vám, zvířátka! Věděl jsem, že vy mě neopustíte — — vy že mně přijdete na pomoc — vy že mne osvobodíte —«

Lékař naslouchal udiveně, se zájmem opravdovým, i jako lékař i jako člověk.

»Zvířátka! Zvířátka moje!« volal voják v novém těžkém snu horečném a usmívaje se šťastně ruce vztahoval, jakoby chtěl všechny je obejmouti, své osvoboditele.

Nebyla to jen zvířata ze statku, v kterém jako čeledín sloužil.

Všecka zvířata z celého světa se shlukla na jeho záchranu.

Vzpoura povstala! Válku vypověděla lidem! Jako on, také ony již syty jsou jařmení! Svobodny chtějí být! Volny! Osvobodit nejen jeho, ale též sebe — všecko tvorstvo boží osvobodit! — — On staví se v čelo vzpoury! Vzhůru! Vzhůru! Ku předu! — —

Nepřehledné řady koní cválaly kolem a zmatená, v nepořádku se tísnící stáda krav s ohromným bílým býkem v čele — — a půdu dupající davy ovcí a smečky psů, mezi něž z pouští přitáhli a s nimi smísili se vlci — — a do předu se derou kočky s pozdviženými ostrými drápy — — a příšerné houfy ptáků — Hejna hus, kachen a lísek a divokých krocanů s červenými krvavě laloky — mračna holubů a něžných hrdliček a v nich klíny černých vran a jako bílé a zlaté tečky v jejich černi stříbrní a zlatí bažanti — — a tady pták ohnivák z pohádky! Perutě rozpjal a jeho do nich zahalil, jeho obejmul — — ‚Ty jsi náš král!' — —

»Děkuji vám zvířátka,« nemocný šeptal v svrchovaném blaženství.

»I vy jste přišly, včeličky!« vymrsknul se náhle vztyčuje se na posteli. »Věděl jsem, že také vy přijdete, že také vy mne neopustíte — — Děkuji vám, včeličky!« — —

Roj milionů včel se snášel a přinášel k němu odkudsi s výše a z dálky — zaplavili celou oblohu, jež stala se nekonečným včelím mořem — —

A nebyly to jen včely — svatojanských broučků skupiny pevně semknuté třpytily se v tom moři a leskly se jak hvězdy na nebi.

A tam utvořily měsíc — veliký, světlý měsíc — — vážně a zdlouha pluje k němu — připlul až k němu a dotkl se — políbil jeho lednoucí již rty — —

Klesl nazpět do peřin.

Oči strnulé, zakalující se, pokrývající se blánou blízké smrti, voják upíral vítězně k oknu . . .

Na boží hod vánoční byla jasná, světlá, krásná, tichá zimní noc.

VII.

»Infanterist František Kovář dnes v noci zemřel,« ohlašoval druhého dne poddůstojník při dopoledním raportu.

»Který Kovář? — Aha, to je ten — už se pamatuju! — Nač vlastně zemřel? Na jakou nemoc?« tázal se hejtman.

»Všecko je v pořádku,« hlásil poddůstojník upokojivě a předkládaje úmrtní lístek zemřelého vojáka, upozornil prstem na jeho text. »Ochrnutím srdce,« opakoval z něho ústně

»Ano,« potvrdil plukovní lékař, který v tom přišel. »To je totiž škatulka, do které zařaďujeme příčiny smrti, jež nemáme v seznamu nemocí, na které vojáci umírají, lépe řečeno, na které jim dovoleno jest umříti,« doložil sarkasticky.

»A tak je to také dobře!« pochválil velitel kumpanie a dodal trochu posměšně, trochu starostlivě: »Jenom když žádné — jak že to jmenujete? — tesknice! — — To by tak scházelo, abyste mně takovéhle červy nasadil do kasáren!« — —

»Ale na konec zde nebylo přece nic jiného — —«

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

IX. PRAHA V NOCI.

Na »půlnoční« putuje v Praze tolik lidí do kostelů, že bývá na ulicích živo jak o Sylvestře. Jenom ten rozdíl je v tom, že po štědrém večeru jednou v roce podívají se na Prahu v noci také lidé nejpořádnější, přísně rigorosní a — jak morálka velí — solidní.

Tato vánoční chvíle věnována je modlitbě. Kostely přeplněny jsou nábožným lidem, který při slabém světélku svíčiček hledá povzbuzení v modlitebních knížkách nebo oddává se rozjímání.

Sylvestrovská noc patří bujné veselosti. Také se pamatuje — a to záhy z večera — na Pána Boha — ale pak se věnuje skoro celá Praha jenom sobě. Rozpadne se do sterých místností spolkových, divadelních, varietních — přeplní hospody, kavárny, vinárny — do rána se jásá, křiči, zpívá — dokonce až huláká — a pak na chodnících a promenádách dává průchod veliké radosti, že rok, který tolik trampot přinesl, také se dočkal konce.

Ale i v jiných, zvláštního významu prostých dobách má Praha již jakýsi velkoměstský noční život. Prý ještě sice hodně pokulhává za jinými velměsty . . jsou lidé, kteří tohoto úbytku neradi postrádají a Prahu za hovoru o podobných stescích za velikou vesnici prohlašují — ale přece jenom prý pomaloučku dohání, co promeškala. Mlsouni, zvykli na exotické výstřelky nočního života jiných hlavních měst, ovšem tu ještě nenajdou toho, po čem touží. Praha prý je ještě tuze šosácká, ostýchavá, ba dokonce dostává epitheton ornans: cudná. Přijde-li prý sem cizinec, Francouz, Vídeňák nebo dokonce Maďar, jsou prý průvodci jeho s noční procházkou po Praze brzo hotovi. Národní divadlo, Variété . . . nějaký ten vinný sklep . . a jsou prý v koncích. Stalo se jednou, když tu bylo mnoho cizích hostí, že zatoužili po tom, aby jim pražští přátelé ukázali Prahu v nedbalkách, Prahu rozdováděnou, hýřící, divokou a nespoutanou žádnými ohledy. Byla půlnoc . . Praha dřímala a měsíc učinil z ní čarovnou noční pohádku. Pánové v kočárech projížděli městem a marně hledali pro svoje hladovící hosty hodně pikantní sousto. Konečně strážníka na ulici zastavili a ptali se ho, kde by asi našli hodně nevázané veselí. Policista přemýšlel, jmenoval to a ono místo, kde bývá živo do rána . . ale to pořád nebylo to pravé. Byli už v nočních, pokoutních kavárničkách, v nichž nočňátka se scházivají . . ale, ach . . tam bylo smutno, jakoby za oponou v separovaných pokojících leželi nebožtíci na márách. Hosté byli už rozmrzelí — přijeli z večera, byli v divadle, navečeřeli se . . . časně ráno odjedou a Prahy takřka ani neviděli. Ani věřit nechtěli, že má Praha s předměstími skorem půl milionu obyvatel. Kde je noční život, odpoví-

dající tomuto imposantnímu číslu? Co dělá Praha v noci, jak se baví, jakým způsobem si vyhodí z kopejtka, když posedne ji nezkrotná touha něco vidět, něco užit, něco slyšet, co nebývá na programech ani v divadlech ani v šantánech? . . . . V povozech bylo pohromadě několik národností. Odbíjela druhá hodina a jízda v kočárech stichlými ulicemi už hezkou chvilku byla jednotvárna. Tu kdosi z průvodců dostal napad. Mezi hosty byli také lidé od péra . . . a na tom přece mnoho záleží, aby takový člověk neodjížděl z matičky Prahy rozladěn a sklamán. »Ještě něco zkusíme,« navrhl tvůrce šťastného nápadu a pustil se s výpravou ke Brusce, objel Hradčany a zavezl je na místo, odkud je na Prahu nejúchvatnější pohled

Postavil je k hradebnímu cimburí . . a už měl vyhráno. Nikomu nenapadlo, aby se horšil nad úskokem . . . naopak, všichni zůstali jako začarováni. Byli ohromeni, oněměli . . . to, co spatřili, rázem vyplašilo z nich bizarní touhy. Byli mezi hosty čtyři příslušníci sedmé velmoci, a všichni rozepsali se o pohledu na Prahu s takovým nadšením, že i Alexandra Humboldta překonali . . .

A přece jenom má Praha v noci zvláštní, zcela odlišný ráz. Přeletavému návštěvníku je to ovšem málo, a předrážděné jeho oko postrádá pro tyto drobné, čistě charakteristické jevy vnímavosti. Noční život pražský má svoje tišiny i záludné víry. Je jiný v létě a jiný v zimě. Lampy se rozsvěcují na ulicích a shasínají v kancelářích. Korsa oživují a mladý svět žene se za tužbami svých pohledů a srdcí. Ještě do nedávna mívala Praha jenom jedno promenádní místo — Ferdinandovu třídu. Za Můstkem končilo jaksi promenádní naše území — na Příkopě už byla společnost národnostně i nábožensky míchaná. Šraňky tyto mizí, barvy jejich blednou. Otevřeno město, padly hradby, zmohutněl Žižkov; do Příkopů, realitní domény druhé národnosti, učiněno několik průlomů, a ráz ulice valně pozměněn ve svém společenském i národním vzezření.

Osvětlená Praha ukazuje její sílu, její zmohutnění. Okna kaváren a restaurací, lákavě ozářená, oživují fysiognomii ulic. Unavená a pracemi zemdlená Praha, která má daleko na periferii města, jde si na ulici vydychnout, jde se nalokat vzduchu. Tisíce a tisíce lidí nahrne se do ulic, setkává se tu na určitých místech se známými, baví se, nebo vyřizuje svoje běžné záležitosti.

V zimě sedmá, v létě osmá hodina je okamžikem rozchodu. Praha stahuje se do svých útulků, buď rodinných nebo zábavných. Ulice se vyprazdňují a elektrické vozy zvětšují svou rychlost z patnácti kilometrů na dvacet až pětadvacet za hodinu. Náhlý příliv pozdních chodců jeví se na ulicích o desáté hodině, kdy končívá představení v Národním divadle, a o jedenácté, kdy z Variété rozcházejí se návštěvníci do všech končin města.

Jsou ještě jiné, prudší záchvěvy tohoto nočního shonu pouličního. V zimě taneční hodiny, koncerty a divadelní představení různých odborových odstínů, přednášky a schůze . . . to jsou asi tak hlavní a význačnější sběrače větších mass v hodinách předpůlnočních. Všechny ještě vyvolává tak zvaná veselá Praha pořádná. O jedenácté hodině míří elektrické vozy do svých stanic. Z hostinců a kaváren vybíhají hosté buď jednotlivě nebo v kroužcích a ženou se ku svému dopravnímu vehiklu. Restaurace mají svoje kmeny navštěvovatelů, kteří trousí se k domovům až do půlnoci. Zůstává v nich jenom několik vytrvalejších hostů, kteří by neusnuli, kdyby si nezaskočili do své oblíbené kavárny.

Noční život pražský nemá okamžiku, kdy tepna jeho nebije. Jinaký býval za dob, kdy Praha byla opásána hradbami. Sami ještě prolézali jsme uzounkou brankou v Koňské bráně, když jsme si učinili noční výlet do vinohradské oblasti. Praha držela se ve svém rayonu a jenom večery trávívala ve svých starobylých hospůdkách. Nebylo komunikačních výhod dneška, nebývalo toho osvětlení na ulicích, a starousedlý Pražan lnul z pohodlí a třeba i pro bezpečí ku své čtvrti. Eldoradem výstředníků bývalo od jakživa Židovské město. Zde bývaly salony i brlohy prostituce, zde dlouho kvetly proslulé kdysi kavárničky, v nichž rozsvěcovalo se teprve o půlnoci a shasínalo až v poledne druhého dne. To bývaly pravé pražské kata-

komby, o jejichž divokém nočním životě si dnes nikdo nedovede učiniti ani přibližné představy. »U dennice«, »Deylů«, »U tří kaprů«, »Lusků« — to byly asi nejpopulárnější krčmy, ve kterých scházívala se Praha tak zvaná flamendrovská.

Všechno zmizelo . . . moderní činžáky stojí dnes na místech, kde policie za jedinou noc sebrala více podezřelých individuí, než bydlí dnes lidí v třípatrovém domě. Bývala tu noční doupata, jichž název už naznačoval jejich ráz. Kavárnička »U posledního pomazání« stala se na příklad názviskem.

Moderní Praha získala místo hrozných doupat surrogát s úpravou velkoměstské povznešenosti noční kavárny, v nichž schází se polosvět v elegantním úboru. Nalíčené »dámy« plné klenotů, hedvábí a krajek, šustí tu vlečkami, přisedají k hostům, hrají kulečník — mnoho užaslých venkovanů se tu již dostalo na scestí jen proto, že tu spatřili tolik falešné hladkosti, tolik umělé krásy, tolik salonně střižených zdvořilůstek.

Pražáci na tyto vějičky ovšem tak snadno se nechytí . . .

Noční ptáci pražští mají krom černé kávy ještě jednu oblíbenou pochoutku, kterou restaurují svůj seslabený anebo příliš zatížený žaludek. Dršťková polévka je tím ideálem z rovnováhy připravených útrob. Pensionovaní tuláci pamatují jistě oblíbenou dršťkovou stanici v bývalých novoměstských masných krámech. Býval tam takový nával, že zástupy čekávaly na slastný okamžik, až vystřídají šťastné smrtelníky, sedící nad talířem vroucí polévky. Bývala to pěkná sebranka pohromadě! Jak bylo smutno tomu, kdo těch několik grošů neměl . . a co se tu nachodil a načekal, než dočkal se kamaráda, jenž mu prokázal kavalírskou ochotu a polévku za něho »zatáhl«! Dršťková polévka zmizela — noční Praha má za to na několika místech čajové ambulance, při nichž se veseli tuláci tak rádi zastaví na číšku. Dokud bývalo Židovské město ve flóru, zakoušely prodavačky na trzích mnoho nepříjemností. Noční sůvy vyhrnuly se z doupat a rovnou cestou zamířily na trhy, kde mezi hromadami brambor a okurek vyvětrávali nejasné hlavy. Vedla je sem touha po novém dobrodružství, nepřekonatelný zálusk na ostrý, hodně šťavnatý dialog. Slovo dalo slovo, povstala vřava, a často se stalo, že unavený chodec musil prožíti ještě jednu zkušenost, octl se totiž na policejním komisařství.

Element rozvážnosti zastupuje v Praze klidný prodavač horkých uzenek, k jehož stanovišti zapotácí se do rána tolik postav dozpěvujících, co bylo slyšeno v šantánu, při veselé pitce nebo v ukryté vinárničce.

Praha v noci mívá, jak známo, svoje bouřlivé chvíle. Noční kavárničky rozlezly se po městě, a jsou doby, kdy mají jako sopky velmi výbušnou periodu. Vezdy milí naši sousedé mají také svoje noční bašty, jichž je už hezký počet roztroušen po ulicích královské naší matičky. Spáčům je ovšem celkem lhostejno, jakého původu bohopustý ryk vlastně je — někdy bývá vřava tak temperamentně vehementní, že mívá závěrečnou kapitolu na policejním komisařství a ostré dozvuky v novinách a v soudních síních — ale jakýsi pokrok možno v tom směru přece jenom znamenati. Praha bývala v žurnálech domácích i cizích kaceřována, a svalována na ni zodpovědnost za to, co se stalo na ulicích. Dnes už připouští se aspoň, že je tu důležitým činitelem alkohol, a že je přece jenom lépe

výstřelkům takovým prokazovati pozornost pokud možno nejmenší.

Praha v noci není pouze Prahou veselou a rozmarnou. Z večera bloudí jejími ulicemi hojnost plachých zjevů, nemajících koutku, kam by znavenou svou hlavu položili. Tihnou po většině k asylu, jenž otevírá se za soumraku. Stává jich tu za mrazivých večerů veliký zástup. Ale jen menší část bývá přijata . . , ostatní vracejí se do ulic, někteří putují až do košířských cihelen, kde místo peřinami přikrývají se teplým prachem, mnozí zalézají do přítmí viaduktů, a policejní strážníci noc co noc prohlížejí výklenek známého sousoší na Karlově mostě, jemuž bachratý Turek vévodí. Sahají tam s jistotou jako do hnízda a často a často objeví tam zkřehlého nocleháře, jenž putuje potom na pryčnu policejní separace.

V zimě v letě možno vídětí z večera na ulicích muže s trakaři a ženy s nůšemi. Ubírají se klidně na stanoviště na pražských trzích, kde vykládají svoje zboží, vesměs potraviny. Houbaři, brusinkáři a jahodáři celou noc prosedí u svého krámečku a časně z rána vracejí se už zase do vzdálených domovů.

Poměrně velice ticho je na ulicích pražských mezi druhou a čtvrtou hodinou ranní. Praha se začíná probouzeti. Po ulicích rachotí vozy řezníků, ujíždějících na jatky, otevírají se řeznické krámy a menší kavárničky pro trhovce, hlavně ovocnáře, zelenáře a personál z parních mlékáren. Roznášečky novin pospíchají do závodů, odkud expedují se první zásilky časopisů k vlakům, a nedlouho na to vyrojí se na ulici celý zástup mužů, žen a děvčat s novinami pro Prahu, předměstí, pro abonenty i filiálky. Objevují se na ulicích dělníci, ubírající se do vzdálenějších továren, listonoši, nádražní zřízenci, personál elektrických podniků královské Prahy a pasažeři, rozjíždějící se prvními vlaky do okolí. V kancelářích a ve školách se větrá a zatápí, pekařští učedníci roznášejí čerstvé zboží, mlékařky obíhají zákazníky, noční hlídky policejní vyměňují se denní patrolou, tu a tam už proskakuje šerem osvětlené okno a nad střechami dávno již krouží dýmové spirálky.

Praha pracující vstává — elektrika vyzvání, v ulicích už je živo. Otevírají se kostely, zvony zahlaholí, v domácnostech chystají se otcové za svou povinností, děti do škol, ženy k nákupovým pochůzkám. Zarachotí žaluzie krámů, výkladní skříně se otevrou, a než se naděješ, je všude lidí jako mravenců. Všichni kvapí za svým cílem, jenom tu a tam vrávorá trubec, poslední mohykán »noční Prahy«, jenž závidí ostatním vyspání, klid a vyrovnanou duši. *Sirius.*

☐ **Vánoční dvojité číslo dnešní** posíláme milým odběratelům s přáním veselých svátků a hojného štěstí v Novém roce. Příští číslo vydáme 5. ledna 1906.

— **Ludvík Bratršovský** †. Když se svého času jednalo o tom, jaká výše věku má býti mezníkem, kdy končí aktivní služba novinářská, a žurnalista nabývá nároku na pensijní, mimochodem řečeno, neuvěřitelně nepatrnou kvotu, byla vyslovena číslice 50. Tu a tam zdála se býti cifra tato příliš povážlivou — byla obava, že bude míti Spolek českých žurnalistů více pensistů, než fondy jeho snesou. A tu prohodil kdosi skeptickou poznámku: »Přátelé, nebojte se toho . . . nezapomínejte, že smutná zkušenost dokazuje, že čeští novináři ani tohoto věku se nedožijí.«

Je to známá věc . . . úmrtnost mezi žurnalisty je zjevem až odstrašujícím. Jsou na tom hůř, než bezprostřední jejich soudruzi sazeči. V těchto dvou povoláních nikdo dlouho nečeká na vystřídání hřbitovní stráže.

Ludvíku Bratršovskému chyběly do padesátky dva roky. Když před šestnácti roky přišel do Prahy, byl to silný, zdravím kvetoucí muž jadrné, na pohled nepoddajné konstrukce. Těžká a vysilující služba novinářská ho udolala v době úžasně krátké. Pracoval do poslední takřka chvíle. »Národní Politika«, jejímž hlavním redaktorem byl skorem patnáct roků, prozíravou jeho žurnalistickou činností mnoho získala.

Do Prahy byl povolán z Českých Budějovic, kde byl redaktorem krajinského listu, jenž zásluhou svého redaktora vyšinul se do řady respektovaných časopisů. Byl v městě i v kraji populární svým talentem řečnickým a velice oblíben pro svou milou, srdečnou povahu. Překvapilo tenkrát poněkud, že pro list, už tenkráte neobyčejně rozšířený, vyhledán mimopražský novinář. Ale ukázalo se, že volba byla dobrá, a že časopis získal znamenitou sílu.

Tisíce a tisíce lidí přišlo se zesnulým do styku. Poznali v něm muže svědomitého, horlivého a ochotného. Často a často zastihli jste ho krajně rozechvěného — ale vždy dovedl se ovládati a pro každého měl vlídné slovo a chvilku shovívavé trpělivosti. Když přišel do Prahy, stal se horlivým spolupracovníkem stavovské myšlenky českého novinářstva. Pracoval jako přemnozí, kdo ho předešli . . . pro jiné . . . Nepřipomínáme toho nadarmo . . . je důležitou tato sociální otázka českého novinářstva, a těm, kdo nezištně se o její vývoj starali, patří vděčný, nehynoucí dík.

A mezi ně patří také zesnulý Ludvík Bratršovský.

K.

≡ **Vánoční výklad Nakladatelského družstva Máje** přinesl do způsobu pražských exposic něco zcela nového. U nás vytvořili letos za velkým oknem umělecký salon s nádherným moderním nábytkem, propůjčeným ochotně firmou p. B. Mayera, se skulpturami z atelieru Šalounova a Šturs ova, s originály pro letošní slosování premií týdenníku Máje, a s knihami našeho skladu v elegantních úpravách.

Na pouhou zmínku denních listů přišlo se podívat na nový způsob vánoční výstavy knižní mnoho přátel literatury, ačkoli část Štěpánské ulice, v níž sídlíme, nepatří právě k nejživějším.

Ještě v poslední chvíli před Štědrým večerem upozorňujeme na tento zcela nový způsob výkladu. S promenády na Václavském náměstí je k nám jenom několik kroků.

⊙ **Šedesát českých autorů** vydalo již u nás knihy. Jména spisovatelů, jejichž práce prostřednictvím Nakladatelského družstva Máje byly odevzdány české veřejnosti, mluví za nás o důležitosti našeho spisovatelského nakladatelství. Jsou to: J. Barák, B. Bauše, Dr. J. Borecký, K. M. Čapek, A. Čech, J. Čeněk, P. Dejmek, J. V. z Finberka, M. Fučík, Dr. J. Guth, V. Hálek, F. Herites, J. Herrmann, F. S Holeček, F. Hrnčíř, M. Jahn, J. Jarkovský, J. Jekler, B. Jelínek, R. Jesenská, K. Jonáš, K. Kádner, F. Khol, A. Klášterský, J. D. Konrád, A. Kraus, Dr. R. J. Kronbauer, J. Kvapil, Dr. J. Květ, J. Mahen, J. Maria, K. Mašek, A. Mrštík, V. Mrštík, B. Němcová, L. Novák, Dr. P. Panýrek, Dr. K. Pippich, V. B. Plumlovská, G. Preissová, L. Quis, K. V. Rais, F. Rubeš, E. Řeháková, A. Schulz, L. Stroupežnický, L. Suchý, F. X. Svoboda, R. Svobodová, A. Škampa, J. Šmaha, F. Šrámek, V. Štech, J. Štolba, F. A. Šubert, E. Tréval, Dr. K. Vendyš, Jar. Vrchlický, Q. M. Vyskočil, Zahradník-Brodský.

Celkem jsme vydali 130 knih. Mezi nimi je řada uměleckých děl prvního řádu, ale i ostatní námi vydané jsou vesměs čestnými ukázkami zjevného talentu; mnohými z nich byli nadaní autoři uvedeni s úspěchem v literaturu.

⎓ **Vánoční výstavka českých výtvarných umělkyň** poskytuje zajímavý obraz snah, cílů a schopností našich dam na poli umění. Jsou tu zastoupeny snad všechny; od jména určitého již zvuku i nejmladší, dosud škole náležející adeptky. Proto nemožno na toto první souborné vystoupení bráti jednotné měřítko našich výstav, a nutno považovati je spíše za dokument vývoje, zajímavý nad to různými vlivy a uměleckými láskami, jak jeví se ve vystavených pracích.

Nejhotověji vystupují dosud naše umělkyně na poli umělecko-průmyslovém, jak zde znovu dokládají dekorativní práce slečny Podhajské, stylisované krajiny slečen Liebscherové a Starchové, grafické práce slečny Cerhovy. Ale i několik zajímavých čísel »vysokého umění« tu najdete. Dámy Roškotová, Cerhová, Kalendovská, Skaličková upoutají svým dokonalým ovládáním techniky. O pracích slečny Braunerové, Emingerové, pí. Suchardové-Boudové, jichž umělecký profil již ustálen, netřeba se v tomto krátkém upozornění zmiňovati. *P.*

≡ **Praha včera a dnes.** Illustrace v dnešním feuilletonu kreslil F. X. Naske; v minulém (Podskalí) F. Šnajberk.

⁂ Frederik van Eeden: **Malý Jeník.** Kniha má nemalou podobnost s pohádkami, a s počátku se zdá, jakoby byla psána toliko pro mládež. Ale prohlédnete několik stránek a shledáte, že čím dále jest vážnější a že jest psána také jenom pro vážné, dospělé čtenáře. Osoba malého Jeníka slouží jenom k tomu, aby spisovatel prostšími slovy mohl vyjadřovati své hluboké pravdy, a čtenář aby na ně pohlížel prostšíma očima.

Van Eeden, hollandský autor, osvětluje člověka vůči přírodě tak pronikavým způsobem, že na mnohých místech neubráníte se zachvění. Naznačuje směr, kterým člověk měl by se ubírati tou »těžkou cestou k velikému, tmavému městu, kde lidstvo bylo a jeho utrpení.« Rozumí se, že kniha vyžaduje dostatečné intelligence čtenářovy, bez níž bylo by nesnadno jí porozuměti. Vyšla jako druhý svazek Knih dobrých autorů, které řídí a vydává Kamila Neumannová.

Překlad opatřil Arnošt Procházka, a bylo žádoucno, aby věnoval více péče stránce jazykové. Množství chyb (šumice, měj pozor, studenými rukami, šel si lehnouti, poklepal si svou ručkou na svou hlavu, rozhlédl se kolem sebe atd., atd.) skutečně až zaráží a zmenšuje požitek z této cenné knihy. *Ds.*

⁂ **Vánoční výstava Umělecko-průmyslového musea.** Pomalu počíná se vžívati u nás tato každoroční instituce, a rok od roku stoupá počet návštěvníků i prodaných předmětů. Přes to není dosud ústřední tržnicí výrobků uměleckého průmyslu, jakou bychom přáli našemu obecenstvu, zmatenému nadvýrobou běžného nevkusného zboží trhového, ba nesoustřeďuje dosud ani všechny pracovníky v tomto utěšeně vzrůstajícím oboru našeho umění. Je hlavní asi chybou těchto výstav, že dostávají

se na ně vedle prací vynikajících pojetím i provedením i předměty zhotovené podle šablony ať již staré nebo moderní. Na výstavě letošní vystaveno vedle řady průměrností i několik zcela svérázných a vkusných předmětů.

V oddělení grafických umění upoutají vaši pozornost vedle dokonalé exposice Unie hlavně knihy zdobené pp. Wenigem a Bendou. Hřebem výstavy je kollekce keramické školy v Bechyni, jejíž některé kusy (Perličky, Holub) zavdávají podnět k snům o vytvoření dokonalého porcelánu českého, vítězně soutěžícího s výrobky dánskými, jako zase Zdenka Braunerová svojí výzdobou skleněných souprav ukazuje českému sklářství na nové samostatné dráhy. Vojta Sucharda ve svých Jesličkách, třebas nedosti šťastně polychromovaných, a znamenitě řezané Madonně znovu ukazuje krásné svoje nadání, právě tak jako pan Mašin svými pracemi z imitovaného mramoru, dobře komponovanými, jež překvapují novostí techniky. Řadu prací kožených, známé dokonalosti, vystavuje Lindauer. Zmíníme-li se ještě o výšivkách Nelly Brabtzové a dekorativních soškách Novákových (Rieger, Manes, Němcová), je výčet pozoruhodnějších prací úplný.

— Katalánský spisovatel Dr. Benet R. Barrios napsal do revue Joventut článek o obyčejích na svátek svatého Mikuláše a o Vánočních svátcích v Čechách.

Z článku toho vyjímáme dva překlady vánočních písní do jazyka katalánského:

Narodil se Kristus Pán.

Nasqué'l Senyor Crist.
Alegremnos!
Del roser brotà una flor.
Alegremnos!
D'un si immaculat,
d'una raça reyal,
nasqué per nosaltres.

Koleda, koleda, Štěpáne!

Capta, capta, Esteve:
¿ qué portes dins del sarró?
Porto, porto la capta.
Cayguí ab ella sobre'l gel:
corrent vingueren els cans
y s' mengen la meva capta.
Senyora mestressa, deumen un' altra,
cobriula ab terra roja,
perque no ho sàpiga l'amo:
ell ho diría als altres homes. *P.*

— Jos. Vl. Mrázek: **Na stupních štěstí.** Cyklus povídek s přídavkem veršů. V Lounech vychází »Cestovní knihovna«, kterou »vede« a vydává pan Jos. Vl. Mrázek. Rozumí se, že redaktor by pokládal za hřích na sobě i na čtenářích spáchaný, kdyby v ní neudal svých literárních pokusů. Jest mnoho, velmi mnoho spisovatelů rázu páně Mrázkova, ti však zavděčují se obecenstvu a vážné literatuře tím, že plodů ducha svého naprosto netisknou. Panu Mrázkovi však náhoda popřála příležitosti, že může chatrné pokusy své vydávati na újmu věcí jiných, které by snad lépe vyplnily jejich místo.

Knížku Na stupních štěstí není ani možno nazvati literární zbytečnosti. Nemá sice vůbec literárního významu, při tom však může v nezkušeném čtenářstvu působiti škodlivě nesprávnou mluvou. Nenabyl-li dosud pan Mrázek žádoucích mluvnických vědomostí, má býti aspoň pamětliv povinnosti k své řeči mateřské a nevydávati věcí, které souhrnem svých nedostatků se nehodí pro veřejnost. *Ds.*

— **Z doby úpadku.** Kulturně historické obrazy ze XVII. a XVIII. věku. Napsal Dr. Čeněk Zíbrt. Horlivý pracovník v oboru kulturní historie podává čtenářům Matice Lidu řadu velezajímavých prací, čerpaných z ončch truchlivých pobělohorských časův, kdy »jazyk český stal se opuštěnou, opovrhovanou Popelkou«. »Ubohá česká řeč!« volá spisovatel nad naším mateřským jazykem a líčí, jak heslo »à la mode« šířilo se do českého života společenského se všemi podivnostmi a výstřednostmi. Nakazilo řeč slovy a úslovími, zkomolenými z frasí vlaské a francouzské konversace — skoro nám se zdá, že heslo ono dosud nevymizelo, a líčení Zíbrtovo jako by bylo výstražným a karajícím volání také pro nynější časy.

Kniha dále obsahuje poutavé čla y o rozhraní národnosti české a německe r. 1699—1701, vzpomíná proroctví o zlatém jelenu a vzácnem Čechu na mostě Karlově v Praze, líčí podle zpráv J. A. Komenského mor mezi exulanty českými roku 1632 až 1634, přináší písně o Waldšteinovi a Harantovi ze XVII. věku a j. Každého čtenáře zajisté bude zajímati článek, jak Maximilian, vítěz bělohorský, za mládí učil se česky, a nikoli bez bolestného pohnutí přečteme si též arii na oslavu vítězství na Bílé Hoře. Články o trestech za roboty a o selské rebelii r. 1734 a 1775 zakončují knihu, kterou upřímně sluší doporučiti pozornosti čtenářů. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 15 a 16. vydáno dne 22. prosince 1905.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES, JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ, DR. JAROMIR BORECKÝ, DR. JIŘÍ GUTH, ANT. KLÁŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER, VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

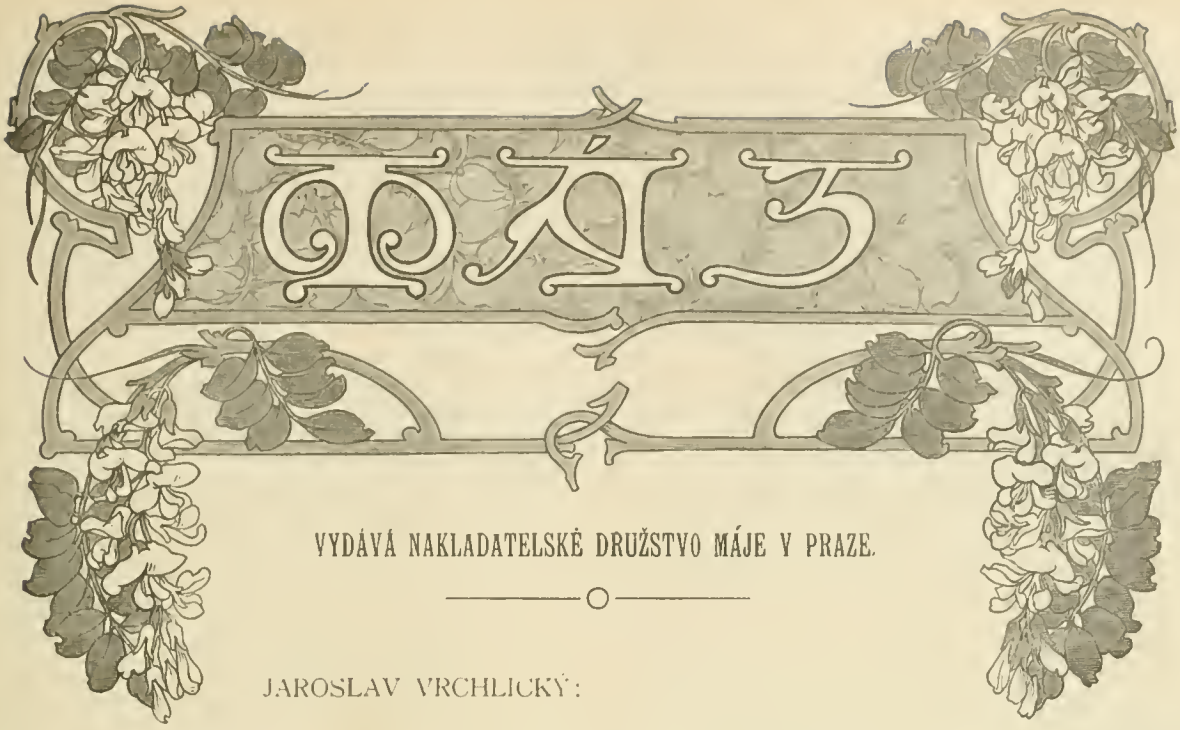

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Žena Senecova.

Tak chodí sama Říma ulicemi
v smutečním šatu, zamyšlená, němá,
na ničem zájmu, účastenství nemá,
jde nevšímána, mlčky ctěna všemi,
Smrt cloní tvář jí svýma perutěma.

Je pravda, chotě svého milovala
přes všecky jeho zrady, lsti a spády,
své zvolna vadnout zřela bujné vnady
a sama opuštěná usýchala,
po boku když mu Nero hýřil mladý.

A léta míjela a chřadla, vadla,
co v Subuře kdes s caesarem se bavil,
spád jednotvárných dnů ji sžeh a strávil,
až slední jiskra v jejím srdci schladla.
Tak ona nudou, on se shonem znavil.

Až jednou přišel, v křeslo k ní si sednul.
»Slyš, Paulo, nechtěla bys umřít se mnou?
Svět celý ve propast se řítí temnou.
nač dále žít«... Hlas chvěl se mu, on blednul,
tak toužebně jí ve tvář patřil jemnou.

»Jsme staří já i On — znudění oba,
mně kynul, abych zmizel, rád bych žíly
si otevřel, však nemám dosti síly,
neb já se bojím smrti . . hrozná doba!
Ty chtěla bys být se mnou v slední chvíli?

Jsem Pisonova spiknutí sloup pevný,
když myslí tak a chce — co říci mohu?
Jsem souzen tím — mstiteli nechám bohu,
by soudil při mou . . . je to peníz levný,
za který na práh Styxu klást smím nohu.« —

A ticho bylo v síni: »Teď víš o mně
za celý život poprve jak dlouhý!
Jen k smrti jsem ti dobrý předmět touhy?« . . .
Tak těžce vzdychnouc odvětila skromně.
»Nuž umřem spolu . . . nebyl sen přec pouhý,

ten život s tebou . . . Příteli můj, rci mi,
kdy s Pavlem rozprávěl jsi naposledy?' —
— »Co o Pavlu víš?« on k ní pravil bledý.
— ‚Ten z Tharsu mudrc s tahy žulovými
mne první zaved v Galilejce sledy.'

»Pojď — jistě lehká nám smrt spolu bude' . .«
Dvě v peristilu vany postaveny
palácu mudrcova . . . Horké pěny
se valí z trub . . . trysk ručej krve rudé
z žil oboum v zápěstí, jež otevřeny.

A teplá voda řine se a splývá
s jich krví smíchána . . . »Jak, Paulo, je ti?«
— ‚Tak měkce, volno, tvojím ve objetí
tak nebývalo' . . . On se klidně dívá,
jak modrým nebem v dálku ptáci letí.

— Nu jedno, jako bychom byli spolu
kdy žili — aspoň spolu umíráme.
Již mlčíš? . . . Tiberu zřím břehy známé . . .
Zde mladí žili jsme« . . . ‚Ach, konec bolů . . .
Má Pavel pravdu? — Či zde všecko klame?« . . .

Jej našli mrtveho, po krátké chvíli
již vykrvácel . . . ona živá byla,
ji zachránili . . . strnulost však zbyla
jí v bledé tváři, jejíž profil bílý
ve stínech splýval, v nichž se duše skryla.

Tak chodí němá Říma ulicemi
všem známá bledá vdova Senecova,
k ní v katakombách děl kdys temná slova
ten Pavel z Tharsu, výmluvný když němý . . .
I vzchopila se, chtěla žíti znova . . .

Však žila bez zájmu a bez úkoje,
stín katakomb jen živý, bledá, němá,
zem, nebe, svět víc pro ni půvab nemá
a z kříže netekou jí těchy zdroje,
Smrt cloní tvář jí svýma perutěma . . .

VIOLA:

Vása.

okonáno.

S třesavými rty a umdlévajícím srdcem tiskl v rukou poštovní stvrzenku. Již tedy vydal z ruky, opustil, hodil na pospas všech to, co bylo dosud neposkvrněnou modlitbou jeho snů všem neznámých, jiskrou i vzpláním jeho citů, bolestným, sladkým dítětem jeho duše, prvotinou jeho hledající ruky.

Nyní pojednou bylo mu, jako by to byla cetka prázdná, mrtvá malichernost, již oderval od svého srdce. Seslábl: vše, pro co dosud horoval, vybledlo a vyvětralo v banálnost, kolikráte a lépe vyjádřenou, a vzpomněl-li na to, nač upnul veškery své pošetilé naděje, byl by se nejraději rozesmál chechtem sardonickým nade vším i nad tou nynější mukou a svíjením svého nitra . . .

Proč dříve, dokud své myšlence žil celý, nikdy nepodmanila si jeho dvacetiletou hlavu pochybnost nad zdarem, proč až právě nyní, kdy byl s oddechem radostné úlevy dokončil a odeslal to, co za něho mělo mluviti, dobývati mu sympatií, povzbuzení, po němž duch jeho lačněl?

Zaplašoval starosti, budil znova minulé vzněty, rozkoše tvůrčích chvil, leč marně!

Jako v závrati odcházel, nevěda ani kam, nohy jeho pohybovaly se mechanicky a srdce jako poplašené ptáče otloukalo se o svou klec, pružnou, pevnou, teplou — ale přece klec.

Nepochopoval co se s ním náhle stalo, jen cítil, jako by mráz žehl prvý květ jeho zdatnosti, záhy rozkvetlý. Bič skepse svištěl poprvé nad jeho hlavou a švihy jeho sešlehaly sebedůvěru tak pyšně vypjatou dolů k zemi, v prach. Ohlížel se po úlevě, potěše, pomoci a srdce zaplakalo mu úzkostí. Proud studenějšího, vlhkého vzduchu ovanul jeho chřipě. Protřel si oči, stanul a rozhlédl se.

Byl doma. Kam jinam vésti ho mohl neuvědomělý pud, než tam, kde dlíval nejraději, kde duše jeho pila dlouhými doušky úkoj a klid a sladkost blouznění, kde zapadal jako divoký holub v nazelenalý soumrak a polotaj, v tu říši sešeřených zvuků, vyznívajících barev, kde padalo listí s ševelem polibků, voda šplounala popěvováním kolébající matky, rákosí šumělo povzdechy zakletých princezen, v tu říši tlumených kontrastů, splývajících přechodů, tajuplné harmonie, kde hrot nebodal, hrana se neostřila, v tu atmosféru měkkou, poddávající se štíhlým prstům Fantasie k modelování, ve snění zamlklé a přece hovořící, v kontury skrývající se a přece vnadné, slovem tam, kde poprvé zasvitly mu Její oči, kdy vtáhla do jeho duše jako zář červánků tucha v její existenci, posvátné trnutí těla z ženy zrozeného na blízku nebešťana? . . .

Ano, byl to jeho milý, jeho jediný čarodol, kolébka jeho snů, památník jeho tvůrčích zápasů, půvabná, v klínu staré doubravy utajená slatina, kol níž na pažitě, zbytku opuštěné lesní školky, starouš vodník pěstoval své čemeřice a vranní oka sinných květů a děti jeho sázely žabí vlas, rašeliník a kapradí

nikdy nekvetoucí. Stíny hrajících a honících se lesních žínek kmitaly se rychlostí veverek a tu a tam z pod tmavého klobouku hřibu ozval se smích drobné té havěti. Znal je a oni jeho, i ač nebyl z jejich světa, neutíkaly před ním, nebály se blouznivé, zamlklé jeho přítomnosti.

Jen málokdy jako cizokrajný zjev ohnivé rajky pronikl až sem paprsek sluneční a rozjiskřil hlaď vodní do zlatova. V sítině, rákosí a šáchorech to tajemně zaševelilo, krůpěje zahrály duhovým vidmem, kropenatý čolek vyplul mezi černými mrtvolami listů, rozhlédl se udiveně kol a převaloval své ještěrčí, na bříšku oranžové tělo. Hbitěji zaveslovali sekáči, závodili, brali překážky stébel a listů a pronásledovali svit sluneční na celém povrchu tůně. Cos zatetelilo se nad vodou, zadulo, a znova usínala hladina vodní. Paprsek zmizel.

A volání žab, ne nepříjemné sluchu pro přirozené zvuky vnímavému, zaznělo místo klekání při západu slunce. Zvuk modlících se tibetských mlýnků . . .

Tu se on, tichý host a pozorovatel zdvihal a odcházel domů, rozesněn a zamyšlen.

Jindy dostihla ho noc v zákoutí tom. Stromy tiše nakloněny spaly a nad hladinou chvěla se perlově šedá zář vycházejícího měsíce, jako rozčechrané, žluté pýří neb zelenavé bodliny plísně. A když na ostrůvku nebe mezi košatými korunami vyplul úplněk, tu rozhořely se bledé svity v tekuté, syté zlato, na pažitě zaskvělo se to řízami tančících víl, s větví vlály paprsky jako přadena nitek pavoučích, hlasy žab, sýčků, houkání doupňáka ze snu, jako zdravý chrupot provázely dech odpočívající země.

Ale někdy neviděl vše to, co příroda skytala, viděl však za to Ji, naplňovala mu celý svět i toto zákoutí!

Snil o čistém, bílém zjevu ženy, polo víly, polo cheruba, o páru očí, upřených jen vzhůru k bezoblačným výšinám ideálu, do éteru vlnícího se majestátně nad rmutem a mraky, z nichž mručelo burácení vášně, šlehaly rudé blesky rozdivočelé krve.

A snění změnilo se v touhu a touha vzrostla ve víru, že ji spatří, že dotkne se vonného roucha jejího, setkaného z mlhových paprsků duhy, že rozřeší jednou záhadu hlubokých zřítelnic, modrých, všeobsáhlých jako nekonečný azur, že otevrou se klassicky vykrojené rty ke slovům plným veleby, líbeznosti a svatého poslání.

Cítil její přítomnost, kam se hnul, touha jeho dávno stala se láskou, bezměrnou, hlubokou, srostlou s každou třásní jeho bytosti. Znal již, cítil, že unikajíc mu, přece ho neopouští, že jako on touží, tak i jeho touha ji přitahuje, myšlenky jejich se zasnubují, že nastávají okamžiky, kdy splývají v jediný plápol, že z vítězky stává se podmaněná, z obdařené dárkyně, že sama nadpozemská ve svých loktech unáší ho k nebešťanům.

Kořil se, klaněl se, budoval a krášlil ji oltář všemi skvosty bohaté své duše. A zde v této lesní tišině vídal ji sobě nejblíže, sladce kynoucí, vzlétající daleko nad koruny dubu a on hnal se za ní, až vázl dech a rozplývalo se vědomí.

A ona, jeho milenka, božsky krásná, věčně mladá Uměna, stála těsně při něm, její pohledy, úsměvy okřídlovaly jeho myšlenky i ruku a v celém příbytku jeho rozlévala se zlatá radostná záře, růžová vůně, líbý osvěžující chlad . . .

* * *

Telegram:

»Panu Vojtěchu Květenovi, sochaři v Náplavce. Vása pronikla. Prodána hraběti P. Gratuluji. Profesor Würz.«

A zase chvěly se rty jeho, když na témže poštovním úřadě třímal depeši tuto v ruce. Ale tentokráte bylo to rozechvění, v němž byla vítězosláva, hrdé štěstí, opojení nervů.

Tedy dávný jeho sen se splní, brána akademie je mu otevřena, nabude vzdělání, rozhledů, vstoupí do chrámu Krásy, bude vpíjeti se do jejích divů. Ano, vše, po čem duše jeho dychtila jako sazenice v půdě jalové; ta blahodárná kyprost, vláha, sliby velké úrody, to zasulo ho pojednou jako lavina a povadlá, pochybnostmi a očekáváním, ne spánkem vymořená mysl jeho vztýčila se k bývalé pružnosti a síle. Již cítil, jak odtrhuje se od pěstounské, nehostinné půdy, jak zachycuje se bohaté, úrodné prsti, rozkládá své výhony pod smavým nebem vlašským, kde v nesmrtelné kráse rozkvétají a kynou věkověčné básně v kameni, díla mistrů světových.

Příští dnové naplněni byli divokou honbou krásných přeludů a tuch budoucnosti, nepokojem plným nedočkavosti. Zcizeným již okem pohlížel na práci svou v dílně kamenické, na šablonovité tesy, bezmyšlenkovité napodobování, duchamorné měření a přihlazování kamene, jenž nebyl mu živým, nemluvil. A nade vším plul jako ohnivá vlasatice pocit, že tam v dáli výtvor jeho z plenek již se vybavujícího umění mluví za něho, pěje chválu jménu dosud neznámému, že oči vyvolených obrací se po něm, novém milenci nebeské Uměny. Triumfální pocit ten krátil dlouhé hodiny i dny, jež bylo mu prožíti ještě, než odebere se tam, kam volá ho umělecké poslání. I noviny přinesly o něm stručnou uměleckou zprávu. Jméno jeho, dosud neznámé, poprvé vyplulo nad povrch víru veřejnosti.

A již nesnil o Ni, velebné, krasné, bílé, nehledal ji, neboť cítil ji v sobě; mysle na Ni poznával, že myslí na sebe, že hrouží se do svého nitra, že oslněn je víc a více leskem vzácného kovu, jenž skryt dřímal v pokladnici jeho talentu, jehož paprsky promítaly mu okolí krásou a věci všecky nevídaným půvabem. Hoj, jak tlačily se, nabízely se mu, jako koketní ženy! Vem mne! Ne, mne! Přetvoř, uhněť, oživ! Van peruti geniovy vléval pohrdavý chlad do krve jeho. Nikdy nebyl méně přístupen svodu hmotných vnad žen, než v době tohoto hrdého štěstí.

Ještě nevyprostil zářícím mečem ideálu své princezny, ještě ve spánku a slabosti zaklety dlely v balvanech, čekajíce na tesy jeho zbroje, na uměleckou sílu jeho paže, aby v nahé, oslepující kráse vynořily se z vln kamenných a ověnčily ho laurem vítěze a mistra.

Byl samoukem v ryzím toho slova smyslu, sám probudil a uvědomil si umělecký pud, učil se od největší učitelky všech umělců, od přírody. Čím více ji poznával, pronikal hlubokou moudrost a krásu jejích zjevů, tím více ji zbožňoval. — —

Byl sirotkem vychovávaným a vyučeným u strýce kameníka, jemuž vyráběl nejtěžší zakázky a problemy hravě. Avšak jeho vyšší snahy zůstaly nepochopeny v mozcích řemeslníků, jako byl strýc, nazývajících pravé umění hladomřením. Proti strýcově vůli, tajně, ve chvílích prázdně tvořil, modeloval. Při inspekci kamenické školy v Hořicích setkal se s profesorem Würzem, modeloval před ním a profesor byl příliš umělcem, než aby tak zřejmému talentu dal zahynouti. Uprázdnilo se místo nadační v akademii pražské a profesor vybídl Květena, by podal žádost a zaslal vzorek své pokročilosti.

Konečně uplynuly prázdniny a Vojtěch Květen, nově přijatý akademik jel do Prahy. Žhavá touha ihned viděti svou vásu, pokochati se s ní, vedla první jeho kroky v Praze do paláce hraběte P. Těšil se na toto shledání jako dítě.

Zvěděl již dříve, že hrabě, obstárlý a do nedávna nevalně zámožný pán, úmrtím svého bratra, majorátního pána, zdědil značný majetek, a že nyní si znovu zařizuje a vyzdobuje zanedbaný poněkud palác po bratrovi v Praze,

Květen stanul před omšeným portálem panského domu a prohlížel si karyatidy ve bráně znaleckým okem. Měřil rozměry, sklon i proporci soch a kývnuv pochvalně hlavou, vešel do průjezdu. Byl opuštěný, s pravé i levé strany vyšila se za skleněným pažením schodiště. Z prvého patra ozýval se ruch a hlasy.

Mladý sochař ohlížel se po někom, kdo by mu cestu k váse ukázal. Zaklepal na malé dvéře v průjezdě.

Šouravé kroky a ubledlá žena objevila se ve dveřích.

Květen tázal se, sejmuv klobouk, zda mluviti by mohl s domovníkem.

»S portýrem, pane. To je můj muž, odvětila žena. Račte jen dale! Je nahoře u dělníků. Račte jen dále!«

»Ale snad bych mohl sám —«

»Nevím určitě, kde je, jen račte dále!«

Vešel do malé světničky jedním oknem osvětlené a z této do větší, světlejší.

Na pohovce proti oknu seděl hoch čtrnáctiletý, hubený, plavovlasý, pokašlávající, modrých, horečně zářících očí.

»A co mu mám říci?« tázala se portýrová, vracejíc se ke dveřím.

»Jsem Vojtěch Květen, sochař, a rád bych viděl svou vásu, kterou prý pan hrabě zakoupil, velikou, štíhlou, zeleně polévanou.«

Od pohovky ozval se povzdech a portýrka spráskla ruce.

»Ach božínku! Tak vy to jste? Tak mladý již tak krásnou a drahou věc jste provedl?«

Vojtěch Květen odkašlal si v rozpacích, pohlédl maně na hocha. Zrak tohoto tkvěl na něm s obdivem a zároveň se srdcejemnou lítostí.

»Což ji znáte, paní?«

»Ach božínku! Jak bych ji neznala? Vždyť nám tu stála na okně přes měsíc a bylo by dobře, kdyby zde dosud stála.«

»Jak to?«

»Oni ji rozbili,« zaznèl chraptivý hlas s pohovky a tenké ruce hochovy stíraly z očí slzy.

»Oh náš student Benouš, ten vyseděl před ní celé hodiny. Ten se pro ni již naplakal,« dodala portýrová.

»Rozbili — rozbili —« koktal Květen klesaje na sedadlo. Studený pot vyrazil mu na čele.

»Inu, snad již máte, pane Květene, zaplaceno,« konejšila portýrka, a když ne, náš pan hrabě je kavalír a zaplatí Vám. Ale abych vám to pověděla, stalo se to tak. Předevčírem byli čalouníci se zahradním pavilonem hotovi a pro ten byla vása určena. Přišli pro ni dva, odnesli ji, a co neštěstí nechtělo mít — na schodech do zahrady jeden z dělníků klopýtl, upadl a vásu strhl pod sebe. Bylo hned po ní, na sto kusů rozbita. Ale co je vám, pro Boha?«

Dušené zasténání vydralo se nešťastnému sochaři z hrudi. Tiskl dlaně do jamek očních, aby zastavil neodolatelný tok slzí, jež pálily mu v očích.

»Co je vám?« opětovala portýrka soucitně.

»Nic,« odvětil Květen a dodal hlasem selhávajícím a přerývaným: »Mohl bych je — mohl bych ty střepy vidět?«

»Ach božínku! Holenku, to se již nedá spraviti. Zde je máme.«

Zaharašila táhnouc z kouta košík a odklonila víko.

Zde ležela modla jeho v ssutinách, zničená práce mnoha měsíců, myšlenky mnohých let, trosky z části jeho vlastní duše. K čemu vdechl ji lepotvar, k čemu propracovával jej v bezpočetném krouženi, ryl, hladil, ubíral, přidával, kryl a napouštěl barvou, namáhavě, mnohými pokusy složenou, k čemu sám vypálil ji úzkostlivě, neopouštěje ji v žáru ani na vteřinu? Marné námahy, marné naděje, vše to je nyní navždy pryč, jako by nikdy se to z mozku a z ruky jeho nezrodilo. Kdo znal jeho dílo? On, on sám, z těch ostatních málo kdo je viděl, nemohli je tak znáti jako on.

Hle, tu leskl se na střípku přeražený list šáchoru; vzpomíná, jak pečlivě ryl jeho žebra; tu vyniká hlava žabí i vidí se, jak hmoždil se, než chytila ohnivá barva očí; tam vlnilo se kus vousu potměšilého skřeta, jak rád stylisoval tu změť vlasů; onde jako by se chvěly ještě roztančené nohy vodní ženky, tam zase splývavé odstíny na hladině vodní, tmavé větve a kmen dubu . . .

Jednotlivosti tyto vynořovaly se a přeletovaly jako jiskry v popelu a střepy rachotily při přebírání jako kosti rozpadlé, strouchnivělé mrtvoly.

Nešťastný sochař zakryl si znova tváře a křečovité vzlyky otřásaly celou jeho postavou.

Nemohl tomu ani uvěřiti! Jeho antická, štíhlá, krásná, kamenná báseň, již by byl kroužil nejraději z vlastního masa a vyzdobil vřelými krůpějemi své krve, navždy je ta tam!

»Pane Květene, byla tak krásná, jako nejstkvělejší báseň, kterou jsem kdy četl,« zvolal pojednou hoch na pohovce hlasem vášnivou upřímností se zajíkajícím. »Dal bych za to život, kdyby se to bylo nestalo.«

Květen vzhlédl a setkal se s okem bolestným soucitem rozšířeným, s okem, v němž viděl pevně zakotvený smutek nevyhojitelné choroby, však i soustrast a pochopení jeho ztráty.

Zkormoucené srdce jeho pocítilo první úlevu v těžké chvíli.

Přišinul, nevěda ani co činí, židli svou blíže k pohovce a pohlížel chorému z blízka do tváře.

Benouš počal vypravovati a Květen lapal každé slovo jeho, jako vyprahlá zem pije želanou rosu.

Z nesouvislých slov a vět dohadoval se Květen těchy plného seznání, že smutný hoch ten je jediným člověkem, jenž tvorbu jeho zná, jenž ji prostudoval, pronikl a jí porozuměl, zároveň pak postřehl, že příroda vdechla chorému tělu tomu duši útlocitnou, pro krásu vnímavou a umělecky naladěnou.

Hoch vyprávěl, jak bál se s počátku podivné té vásy. Vyrostl v ovzduší velkoměsta, byl zřídka za jeho branami, hustý, tmavý les pak nespatřil nikdy.

Pohlížel na vásu s počátku bez účasti, z dlouhé chvíle, letmo těkal po žlutém okolku šáchorovitých kořenů na podstavci, až stanul na okraji vykrojeném jako propast v korunách dubů, jejichž koberec listový šupinovitě ji vroubkoval. Později, když zvykl si, dlely oči jeho déle v tajemném šeru zobrazené idyly lesní, vnikaly do jednotlivých složek velkolepého dojmu, a čím více nořily se do změti křivek, vypuklin a prohlubin, tím více seznával čarovné a rozehřívající myšlenky, jež umělec stajil v podivuhodnou nádobu.

Sedávaje celé hodiny před vásou, seznamovával se s poesií položera, mlčení a snění, vžil se do díla, jak umělec si jen přáti může, octl se v naivní, tajemné pohádce, slyšel skřítky klepati, lesní ženky se chechtati, jezdil na slatině s potápníky a spřátelil se i s kosmatým vodníkem, shledával roztomilým i ten žabí národ vykukující z rákosí. V šeru klenby větvové hledal i on bílý stín zakleté princezny — — — vlající roucha vil . . .

Ba znal, znal ten smutný hoch tu vásu, vyjmenoval Květenovi všecky drahé jednotlivosti do podrobna, že vznášela se před oběma, tvůrcem i obdivovatelem, jako Phoenix z popelu zářící, obrozená, v nové, nehynoucí ladnosti. Benouš věděl o každém rysu, uhodl jeho účelnost, ba nutnost uměleckou, zrovna tak jako Květen sám.

S jakým nadšením se oba rozhovořili, jak rozzářily se oběma oči, když smutný hoch mluvil o svých básnických utopiích a sochař o svých plánech, plných činorodé síly životní. Byli oba ještě naivními děcky.

Když zdvihl se sochař k odchodu, podal ruku mladému příteli svému a vřele ji tiskl. Rodiče Benoušovi seděli již dávno v předním pokoji a pochvalovali si, jaký to hodný pán, že s chorým jejich hochem tak pěkně hovoří.

Vděčný, blažený zrak Benoušův doprovázel sochaře. Jda ulicí, nezoufal si již Květen jako v prvním návalu bolesti. Vása jeho vykonala své poslání. Byl přesvědčen, že stvořil ji k tomu, aby zpříjemnila sklon životní mladého, smutného snílka a vyplniv svůj úkol, musila zahynouti.

Toť jediný úspěch díla uměleckého, ale úspěch tak povznášející a plný, že Květen nelitoval

marné práce a nepřál si ani pro příští výtvory své výsledku lepšího.

Byl z jediné práce seznán a až do duše prohlédnut; jaká to krasná, královská odměna, slavnější než věnec vavřínový!

Seznal, že nezáleží úspěch na trvání, že hodina pochopení vyváží celé století neupřímného obdivu a že není poctivé práce umělecké, jež vykonána by byla nadarmo, pro nikoho, tak jako žádná síla v kolotu světů nepřichází na zmar.

Jedinou slzu setříti, jedinou mysl kleslou povznésti — zda není to již důvodem a oprávněním existence uměleckého díla. V tom byla Uměna jeho pravou ženou, to jest geniem dobra a soucitu.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

Profesor opřel se levou rukou o kathedru a cítil, že čelo mu vlhne. Při tom zavadil jeho pohled o rozevřený ten příruční katalog a jméno toho studenta, při němž stálo křestní jméno »Prokop«. Znovu pohleděl na toho beránka, snímajícího hříchy celé třídy a mysl jeho podobala se vodě vroucí, z níž teplem bubliny až z míst nejdolejších a nejtemnějších mocně derou se na povrch. Blesklo mu cosi hlavou, ale hned tu sirku shasl a sfoukl zbytečné to světlo. Až skoro nápadné bylo to mlčení a netrpělivost zašuměla třídou svým křídlem. Profesor také cítil vznikající nesrovnalost, ale nemohl se honem vzpamatovati a utáhnouti uzdu myšlénkám pojednou splašeným; tak tedy opakoval poslední otázku o průsečnicích dvou rovin rovnoběžných s rovinou třetí — ale hlasem docela změněným, mírným a měkkým, jako když na varhanách všecky rejstříky zmlknou a zůstane jen nějaká dolce vox humana.

A pokračoval hned sám, nevyčkávaje ani odpovědi studentovy:

»Nu, tak si představte: strop, podlaha, — jaké jsou to roviny?«

»Rovnoběžné,« odpověděl hoch tiše a klidně.

»Nu, tak konečně!« zvolal professor, jako by po tolika nesnázích našel se dávno hledaný učenec.

»A jaké jsou průsečnice jich s vedlejší stěnou?«

»Také rovnoběžné.«

»Dobře, dobře,« liboval si tazatel a všechen hněv jakoby s něho padal.

Vystoupil pak na podium k tabuli a blížil se ke studentovi, pořád zkoumavě a jakoby sám sebou zaujat, s jakousi bázní naň se dívaje a dlouho pomlčel, než se začal tázati znovu. Studentovi asi také se uvolnilo, když jiskry z pohledu professorova dříve tak ostré teď najednou pohasly a začal obšírnějším výkladem ujišťovati posluchačstvo, že ty přímky nemohou býti nikterak nerovnoběžny.

Professor spokojeně pokyvoval i tenkráte, když už Černý přestal se svým výkladem. Myšlénky jeho byly daleko, daleko odtud, ne tak místem, jako časem, a nepozoroval ani, že ve třídě nastal lehký šum, starý duch šíbalstva, zahnaný na chvíli těmi několika peckami, jakoby klíční dírkou se byl sem protáhl, a že v zadních lavicích pozvolna začínali vyndavati co neměli: latinu a praeparace, s hříšnými sic, ale tím pevnějšími úmysly připravovati se na hodinu příští, dnes již čtvrtou. Nosem jemným jako gentleman vycítilo studentstvo, že je po bouři a professor dotvrdil to sám.

»Je-li pak toho potřebí,« domlouval mírně, ale hlasem poněkud zastřeným, »a není-liž možno s vámi po dobrém zacházeti? Kdyby se byl přiznal ten nejhorší zbujník z vás, byl bych ho prostě napomenul.« A přidal k tomu sermon, jejž není třeba reprodukovati, poněvadž sotva mezi čtoucími bude někdo, kdo by takových napomenutí dobře míněných, ale pro posluchačstvo neb dokonce čtenáře hrozně nudných, nebyl vyslechl do omrzení. »Doufám,« končila ta řeč, na měkkém polštáři naděje odpočívajíc, »že se to podruhé nebude opakovati!«

Znělo to jako naprosté odpuštění a výmaz napsaných známek, a účinky této dobroty, se stanoviska přísně paedagogicko-didaktického snad poněkud nemístné, nebyly by se jevily měrou tak povážlivou, kdyby professor Skřivan přese svoje vznešené povolání nebyl přece jen člověkem docela obyčejným, a nebyl za-

městnán v té chvíli více sám sebou než-li šestatřiciti více nebo méně neposedy. Mazanec vedle Malátka sedící podával sousedovi kus housky, ne tak z přátelství a nezištnosti, jako v naději na ochotné zapůjčení latinských slovíček, které Malátek už při řečtině opisoval ode druha Lašťovičky, známého dříče. Mladík Kašpárek napravoval svému Pegasovi podlomená křídla a básnil dále epos lyrické prve drsnou rukou osudu přerušené; psal potají: »... zapřádá si svoje sloky, — co ti říct, ach prach a broky!« Brabenec v druhé lavici už se nemračil doufaje v neškodnost dnešních událostí, Karásek za odměnu přestálých strastí vytáhl pravé koleno, opřel je o prkénko v lavici, rozevřel na něm Nerudovy Feuilletony z knihovny žákovské vypůjčené a s gustem pustil se do této lektury. Kamarád před ním v čas avisovaný roztáhl záda, — tělocvik, který dovedou jenom studenti, — aby Karásek měl bezpečnější úkryt a klidnější požitek ... Duch, o němž svrchu zmínka učiněna, jako by se byl v koutě usadil a předstíral napjatou pozornost. Tak podobně činil i Šnajdr, ve skutečnosti jsa myšlénkami svými u posledního footbalového matche Slavie s jakýmsi exotickým klubem.

Professor odloživ knížku počal svůj další výklad, sic proti obyčeji trochu roztržitý a přerývaný. Co chvíli zahleděl se k posledním lavicím a na nemalou mrzutost tam té galerie i zabrousil až k ní. Nikoliv se zlým úmyslem kontrolovati pozornost, neboť na lavice se ani nepodíval, neřku-li pod lavice; naopak s úsměvem pohlížel zvláště na Černého.

Neušla studentům tato náhlá blahovůle professorova. Vykládali si to tak, že Černý svým tichým klidem tu přízeň si získal tak, že professor asi domnívá se v něm viděti Bůh ví jakého mathematika. Přáli mu toho ze srdce. Byl to takový mírný, chudý hoch, co chvíli nemocný, ale při tom pilný a přičinlivý. Někteří znali ho z blízka, z domácnosti, a věděli, že víc u něho pátků než-li svátků. Hoch také vyhlížel jako dej mu kus chleba a seděl jako vrána na úhoře, v jedné ruce prázdno a ve druhé nic. Snad že také toho si professor všiml a dobromyslní soudruzi těšili se z toho ..

Rozpomínka je zvláštní rostlina: čím chladnější srdce, ze kterého pučí, tím bujnější vyhání květy. A ze srdce professorova najednou vyhnal celý hrozen květů, ale studených, jako když okno mrazem ztuhne.

II.

Professor Skřivan odcházeje ze třídy nutil se do úsměvu. Pospíchal do sborovny, kde scházeli se ostatní učitelé, nezaměstnaní inspekcí na chodbách. Potkal kollegu Konečného, historika, který pospíchal do druhého patra na dozor. Nebylo dne, aby dobromyslný tento vědy pěstitel, který hrozně rád špačky rozpouštěl, nepřinesl nějakou anekdotu nebo vtip; na potkání lidem věnce vil a klidu neměl, dokud svůj rozum někomu do klína nevysypal.

»Pane kollego, pane kollego!« volal na Skřivana už z dálky.

»Co se stalo?« tázal se Skřivan polekán, neznaje dosud spádů Konečného.

»I nic — jenom jakýsi nápadník ujišťoval svoji bohatou milou, že ji miluje vroucněji, než dovede vyjádřiti slovy, a víte, co ona mu řekla? — Snad abyste to zkusil v číslech«. A když viděl, že si Skřivan od smíchu boků nerve, dodal: »Počkejte, ještě něco ze soudní síně: Dvacet let káznice dostanete, povídá soudce jakémusi darebákovi, máte ještě nějaké přání? — Poníženě prosím, račej vzkázat mej starej, aby na mne nečekala s obědem «

Professoru Skřivanovi nebylo do smíchu tak jako před hodinou. Vešel do sborovny tak jako ostatní, kteří přicházeli mlčky, každý unaven, umluven, odložili kabáty a klobouky a úzkostlivě prohlíželi rozvrh inspekcí, který dosud nevžil se náležitě, aby nevědomky nezmeškali nějakou povinnost ... Dva mladší, filolog Roušavý a suplent Povejšil usedli na starou prosezenou pohovku, každý do jednoho rohu, Roušavý se protáhl a položil ruce do klína, Povejšil opřel lokty o kolena a hlavu o dlaně, starší a vždycky vážný Brodský zvolna se procházel po velkém tom pokoji, načež se odhodlal zapisovat známky do třídního katalogu. Matouš, už asi osmilety suplent, usedl ke dlouhému stolu uprostřed, vzal mechanicky do ruky noviny zde se válející a četl. Senior Langer, sotva vešel, hnal se ke stolku u okna, zasedl k haldě sešitů a tu čtvrt hodinku oddechu opravoval primanské latinské komposice. Kdo je zvyklý práci, toho zahálka zemdlí. Zuřivě do toho dělal čáry a kříže, červený inkoust zanechával za sebou krvavé stopy jeho řádění, ale z vysokého stohu ubývalo jen pozvolna. Zatím co venku na chodbách byl ruch a šum, ve sborovně bylo ticho.

Únava, neklid a starost tudy táhla, hned teď, takořka na počátku školního roku. A přec i z černých očí toho starého, šedivého Langra sálalo nadšení pro těžkou tu školní robotu, na kterou všichni, jak tady byli, až po suplenta Povejšila, šli s láskou a oddaností v srdci, — s láskou k mládeži a s oddaností ke jhu školní práce. Této nelze podjímati se bez idealismu a nezištnosti: právník, lékař, i theolog vchází do neznámého života s nadějemi různými, — professor, učitel zná svoje namahání už od malička ze škol, do kterých sám chodil a zatím co jiní setřásají nenáviděný prach školní se své obuvi, on sám zas do

toho prachu se vrací, aby za svou lásku klidil jen nevděk a nenávist . . .

»Kde pak je Konečný?« tázal se všeobecně Matouš. »Abychom se trochu zasmáli.«

Dlouho nikdo neodpovídal, teprv po chvíli poznamenal Povejšil, dosud ochotný: »Má tuším inspekci.«

»Dnes nic, dnes nevyšel Švanda Dudák,« ozval se Langer od svých sešitů, »a čerstvé Fliegende také nejsou«.

V této chvíli vstoupivší Skřivan, který s Konečným trochu se pozdržel, pověsil svrchník a rovnou ke stolu, na němž ležely třídní katalogy: hledal sextu.

»Tak, tak, kollego« pochvaloval žertovně Kostlivý, češtinář, přišedší hned za Skřivanem. »tak je to v pořádku, jen pilně hřbetem hýbejte, z pilnosti se štěstí rodí . . . Hned zapsat známky, aby žádná nevystydla! To by z vás měl starý pán radost . . . . No, no, — z toho kouká aspoň pochvalný dekret.« trochu posměšně dodal.

»I jen táhněte žíly, dokud jste živy!« ozval se Langer znova od svých úloh a praštil sešitem.

»Ne,« odpověděl Skřivan jako na omluvu, »chci se podívat tadyhle na toho sextána Černého«.

»Ach ten!« zvolal Matouš vstávaje od novin. »To je chudák,« informoval hned Skřivana. »Učí se dost, ale zdá se, že domácí poměry jsou nějak divné.« Matouš měl v sextě němčinu a znal Černého už z kvinty.

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

bába zase: »Přes Blata se převalily časy a tekla na nich krev nevjinná i krev hříšná, a toho se zapomenout nemá. Za svobodu Blat Kubata dal hlavu a, dyž ho sťali tam u potoka, co ty kameny tam leží, větší a menší, jak von čistou přísahu složil, že pravdu povjídá, zahřměla z čistých nebes hromová rána a déšť se počal lít a splách krev nevjinou. Tu páni se ulekli i Vondrovská chasa i sám kat a všickni utekli a Blata sedlákům zvostaly. A toho třeba v paměti zachovat na věčný časy a v devíti vsích každej člověk se má za něho modlit, aby mu Pánbůh dal odplatu za smrt mučennickou, kerou podstoupil za právo a pravdu.«

Nebylo větší slasti pro babičku, než když se mohla rozmluviti o Kubatovi, z jehož rodu pocházela a jehož podání zachovávala u věrné paměti, šíříc je, kde a kdy jen mohla, a s takovým nadšením hovořiti o něm uměla, že každý ji rád a vděčně poslouchal, třeba stokrát slýchal, nenaslyšel se.

. . . »A kameny na Blatech, na břehu vody, jsou po něm památka posvěcená,« hovořila svou; »Bůh sám tak chce a zlá znamení dopouští, dyby kdo jich zneuctil. Jsou u nás takoví rouhavci a nerozumové, co chcou všecko vědět líp než inej. Nu, byl takovej chasník, v Plástoj'cích sloužil u Mrázků. Tak, dyž tam postavili nový stáje, hledali kamen na prah a žádnej nemohli najít. Tak von ten chasník povjídá, že vo takovým kameni ví. A kde že ty kameny sou, ptá se ho nebožtík Mrázek, Pánbůh mu dej lehký odpočinutí. Že prej na Blatě, ale to neřek', že myslí jako ten menší ze dvou kamenů, co tam leží Kubatovi na památku, a sedlák si nepomyslil. Tak von šel ještě s dvouma jinejma a dali se do dobejvání toho kamene. Bylo už večer a pod mraky bylo taky, a káru měli s sebou, aby ten kámen naložili, proto že, vjíme, vodnest by ho byli nemohli. Tak voni, jak nasadili krumpáče, aby ho vykopali, zmoct ho nemohli, jak ten kámen se vzpjiral a nechtěl z tý zemi. Tak kleli a sakrovali až hrůza a čert že by v tom byl, řikali. Tu se zdvjih' náramnej vítr a káňat přiletělo a černých havranů celý mračno, nad hlavami nim kroužili a spůsobjili takovej povyk a křik, že jeden z těch chasníků utek' samým strachem. Tak tedy ti dva, co zbyli, ten kámen vykopali přeci a naložili na káru a do Plástoj'c ho dovezli a za černý noci se tam s ním dostali a pořáde ti havrani a káňata za nima letěli a povykovali. Jak ten kámen složili s káry, hned prubovali, bude-li se hodit za prah a moc dobře se hodil: pasoval, jako dyby ho kameník byl do těch veřejů vymě-

říl. Tak tedá kámen byl prahem a dobytek měl po ňom šlapat. Ale nešlapal, ani jednou na něj nevstoupjil, nebo už tej noci se strh' takovej elent a rámus v těch stájích, že nikdo, co Plástoj'ce stojí, nic takovýho neslyšel. Dal se ten dobytek do takovýho řvaní a bučení, že všecko se pobouřilo, a krávy se utrhly a běhaly po stájí, jako by se byly zbláznily. Celá ves se sběhla, ale nikdo si netrouťal vejít do stájí, jen se pořádejc ptali, co to je a co se to stalo. A potom ten chasník, jak vod nich utek', dyž ti ptáci takovej povyk strhli, prozradil, proč a vod čeho to asi je a sedlák dal hned zas vyndat ten práh a nařídil, aby se kámen zase dovez na místo, kde ho vzali. To se taky stalo eště tej noci a byl svatej pokoj, ani ti ptáci se už nesletěli.«

Bába se odmlčela, druzí se rozhovořili, ten to, onen ono pověděl na doklad pravdy jejího vypravování. Po chvíli bába se ujala znovu slova.

»Náš táta nebožtíček — Pánbůh mu dej věčnou slávu! měl takový čtení, moc tam stálo psáno vo Blatech. Krve tekly proudy po nich, bitvy se tu svedly, všech devět vsí bylo vypáleno, daleko široko celej kraj se vobrátil v poušť a mnoho lidu selskýho bylo pobito vod těch vojáků. Pod Zaháji a Mýdlovary, za panování Marie Terezie země královny, srazili se Francouzi s naším vojskem, a na sta jich tam zakopali, těch zabjitejch, v lese ke Zlivi; u Břehova byla taky ta vojna, porubali se tam lejthaři vod císařskejch a vod ňákejch Francouzů a do posledního se pobjili; u Záblatí už před tím taky byla taková bjitva. To všecko bylo napsáno v tej knize a sama sem vo tom v ní čítala. Ale voni byly eště inší příhody, vo nichž tam nestálo nic, ale lidi vo nich pojídali a dyby se jednou rozkopaly Blata, našlo by se kostí lidskejch, že by jich deset for neodvezlo. Však, není tomu ani dvacet let, kopali hlínu na místě, kde jindy říkali »v kostele«, vjíme, co tam nynko vede železnice, tej tenkrát eště nebylo. Naši tenkrát stavěli, zařídili si cihelnu a z tý hlíny pálili cihly, ve dne v noci tam byli u tý pece. Tu jednou, jak kopali, přišli na kosti, samý lidský kosti, lebky i hnáty. Co s nima? ptali se sedláka, mýho nebožtíka. Nu? co s nima? — Někteří myslili, někam na krchově je uložit, ale sedlák tak nemyslil. Kde vodpočívaly tolik let, tam aby zvostaly. Hlína byla v poli pod vornicí, až bude po dobejvání, nahází se vornice zas, zavře se, poseje se, zem posvěcená taky, potem svatý práce vykropená. Zatím aby to všecko složíli na hromadu, až bude po pálení, vodnesou se kosti do hlíny a zasypají se. Dobře, stalo se tak. V noci při pálení dohlížel čeledín, můj šel spat. Bylo tam taky eště několik inejch chasníků, a co si nevymyslil jeden z nich, neznaboh takovej! Hodil von, dyž druhý pousnuli, jednu lebku z těch hnátů do jedný pece. Hned oheň pohas' a už hořet nechtělo! Tak, jak von se tam kouk, ten náš čeledín, proč to hořet nechce, neviděl napřed ric a potom najednou umrlčí hlava na něj koukala, s očima rozsvícenejma. Tak von zvostal leknutím jako vomráčenej a potom se zved' a utíkal co nohy stačily pro sedláka, a aby si sedlák pálil cihly sám, von že tam nebude, že z pece se kouká smrt. Sedlák přišel, díval se do pece, nevjiděl nic než černou díru, protože zatím i poslední žár vyhas'. Zkoušel všeljak, jak tu pec zase rozpálit, ale všecko nadarmo: mrtvo v ní zvostalo, ani nejmenší plamjinek se nevzňal. Až nazejtří, dyž všechno z pece vyndali, připadli na pravou příčinu, a dyž potom ty kosti zase složili na hromadu a znovu oheň rozdělali, hořelo to jako dřív a byl pokoj.«

Na lících všech posluchačů bylo lze čísti hrůzu, kterou způsobilo v jich duších toto vypravování. Tu a tam padlo dušené slovo; jinak bylo ticho, jedva kdo přecházeti se osmělil. Apolena seděla schoulena na klubíčko, s vytřeštěnýma očima, jedva dýchajíc.

»A ten, co takovou věc udělal?« ozvala se hospodyně; »můj Bože, jsou to lidé na světě! — že se nebal božího trestu! naházet do pece lidských kostí!«

»Nu vjidíš, ty má zlatá!« odvětila bába. »Člověk by nevěřil, že by se člověk našel, kerej by se na to vopovážil! Vodpusť mu Pánbůh hřích a vjinu, ale špatně ten člověk skončil. Brali z něho hrůzu takovou, že tu nevydržel; tak potom vodešel do světa a jednou sem přišlo z daleký ciziny ňáký lejstro na vobec, že ňákým nechčestím bjídnej konec vzal. Ale ty kosti odpočívají v svatým pokoji, zasypali je hlinou, prsti navezli a boží objiličko nad nima roste každým rokem. — A roste taky nad třema kostrama, co je jinde vykopali a zase v zem uložili. Tři kostry velkejch lidí, pravejch obrů, přes sáh dlouhejch. Nejspjíš to byli ňácí vojáci, protože se při nich našly eště zbytky modrýho munduru a mosazný záponky. Kdo vjí, jak a kdy přišli vo život. Ale to se vjí, že krve moc teklo na Blatech a člověk by řek', že pro tu prolitou krev samo slunce tak krvavě vycházívá a zapadává a mlhy do krvava zbarvuje a váží vodu krvavou. Třeba vzpomenout při modlení na všecky ty zemřelý neznámý, na něž nikdo nevzpomíná, a prosit Boha všemohoucího, aby je vzal na svou milost a dal jim lehký odpočinutí; a potom, aby tý krve už bylo dost a žádná už se neprolila na Blatech a na našich lánech . . .«

Apolena se schoulila ještě více, všecka krev jí prchla z líček, vytřeštěné oči obrátily se v sloup. Zaběhlyť myšlenky od slov bábiných k černým, klikatě se vinoucím vodám soudního potoka, nedaleko jehož břehu prodlely nad bezduchým tělem lidského syna, ležícího tam v hluché, němé stepi. Vlasy měl spečené, černající krví, ustláno měl v zelené trávě a mlhy ho přikryly šedým, lehkým a přece neprostupným rouchem svým! Krve teklo dost už na svobodných Blatech, krve hříšné i krve nevinné — děla bába — a znovu dnes tam prolita byla! . . .

Hrůza lomcovala tělem dívčiným . . A jak těkavé myšlenky, šklebícím se děsem jaty a odvlečeny zapuzeny, do širých Blat uletěly, viděly tam stáda nečistých vepřů, ani odevšad se přihánělí k zabitému člověku . . . I započnou příšerný kvas, rozvlekou mrtvé tělo, na strašné cáry je rozederou, jako před lety onoho starého žebráka, jejž náhlá smrt překvapila na cestě z Plástovic do Zbudova a z něhož se pak našly pouze kusy bídného oděvu a potroušené ohryzené kosti . . . Ráno, jak prvý zákmit dne se rozlije nad Blaty, zakrouží nad místem hrůzy davy černých havranů, zakrákoraji mu píseň pohřební, zachechtají se posupně bílí rackové, sletnuvší se odevšad od širých hladin rybničních, zakvílí nad rozsápaným pestré, chocholaté čejky . . .

Mluvili vůkol ní, neslyšela; toliko zvěstem vracejících se myšlenek naslouchala. Tu bába zpozorovala, jak všecka se změnila v obličeji, jak se choulila a chvěla.

»Co je ti, dítě?« tázala se, sama všecka polekána.

Apolena nemohla odpověděti; jí bylo, jakoby železná ruka hrdlo svírala; jen její ruce se křečovitě spínaly.

»Bojí se — není divu, mámo!« ozval se syn hospodář; »povídáte tak strašné věci, že mne sama hrůza obchází. Na vás vždycky jako by něco hrozného lehlo, kdykoli vídáte mlhy na Blatech. Během časů všude se udály hrozné věci, nejen u nás . . .«

V tom vešel drobný človíček, všecky zraky se k němu obrátily. Znali ho všickni: byl to krejčí Mejstřík ze Selce, živý přebíhající deník pro Blatsko a okolí. Pracoval málo, za to mnoho chodil ze vsi do vsi, ze statku do statku, roznášeje svoje zprávy, obsahující vše co viděl a o čem slyšel; dosti zhusta jej uváděla v omyl ovšem také bujná jeho fantazie, jejíž přeludy bral za pravdu, začež lidé střízlivých názorů jej vinívali ze lži a z přehánění; v celku však jej všude rádi vídali a on dobře se míval, tím lépe, že věci rozuměje obyčejně přicházel v čas obědu, svačiny nebo večeře.

»Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!« pozdravil; »Chčasnej dobrej večer všem!«

»Na věky, amen! Dejž to Pánbůh!« odpovídali mu zevšad, a již ho zvala hospodyně, aby usedl. On pak se drahnou chvíli s místa nehýbal, funěl a frkal, jako by byl právě jen s největší námahou ušel smrti udušením; pak vyňal z kapsy zmačkaný modrý šátek a utíral si pot a vodu s čela, vlasů, knírů a kabátu.

»Tak jsem zrovna letěl,« promluvil pak, »jen abych vám tu novinu přinesl. A zle je venku, na krok nevidět a hustě při tom mží. Z Plástovic přicházím rovnou nohou — Pánbůh buď pochválen za to, že mě chránil! To mi věřte, na krok se odchýlit s cesty, a byl bych zabloudil . . . .«

»Nu, a co se stalo v Plástovicích?« tázal se sedlák.

»Co se stalo?« — Stalo se! — šeredná věc je, co se stalo! Tak si pomyslete . . . «

V tom spatřil a poznal Apolenu, hledící naň vytřeštěnýma zrakoma, v nichž se zrcadlilo největší zděšení. Zarazil se a odmlčel.

»Pověz, pověz!« dorážel naň sedlák.

»Nu — na mou duši, tuhle holka se lekne a bába taky — ale co platno? dovědět se to musíte, tak to povím, jak je to. Ale není třeba se lekat přes moc, ta kaše se nesní za tak horka. Musí v tom být mýlka . . . «

»Tak co je? co?«

»Inu, co je! Uslyšíte. Tak tedy, už se smrákalo, jdu ze Zlivi — byl jsem tam u Bláhů — a přijdu tamhle pod Překážkou k prvnímu mostu, jak se jde k Vomáčce a najednou potkám četníka. Vedl někoho, nepoznal jsem pro tmu hned, kdo to byl. Myslím si: ňaký syčák nebo cikán — ale ne! . . kouknu, na mou duši, byl to Váša Potužákojic!«

Nastalo ohromné zděšení. Bába sklesla na kolena, rukama zalomila, Apolena se chytila oběma rukama stolu, sedlák přiskočil, zadržel ji, aby nespadla; selka pak se dala do křiku a pláče a »Ježíši! Maria! Josefe! — četník že ho ved'! — Není možná, dyť ten chlapec nic neudělal! . . . « (Pokračování.)

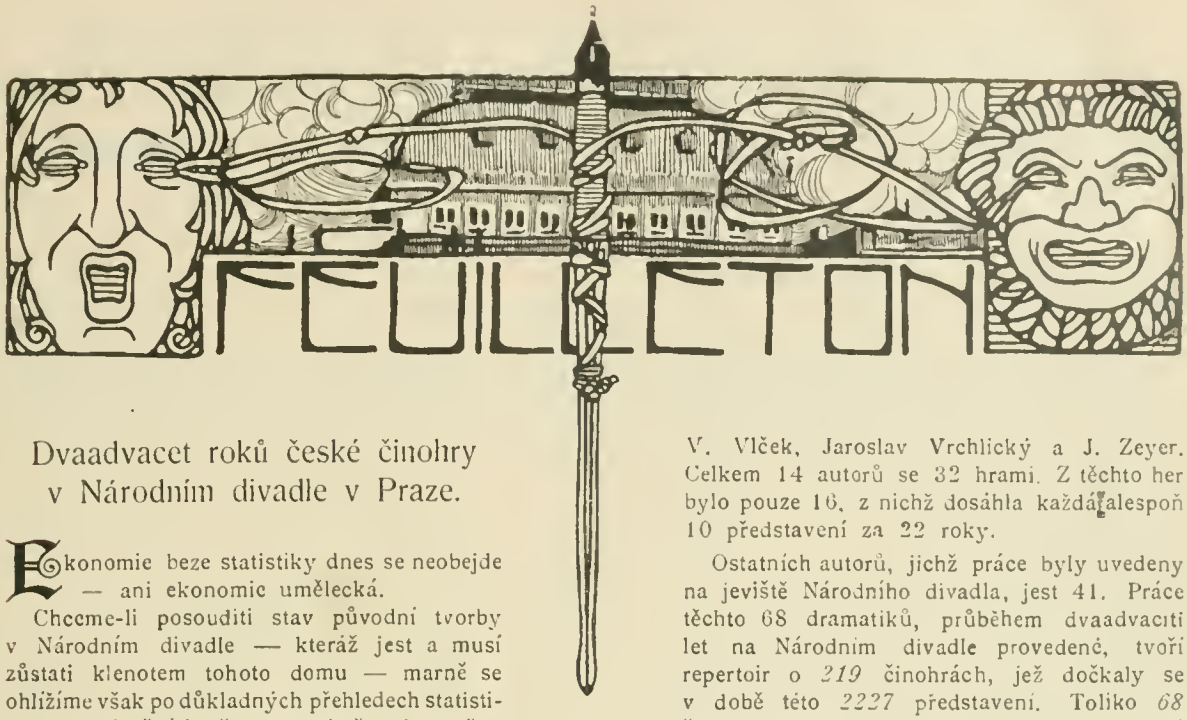

Dvaadvacet roků české činohry v Národním divadle v Praze.

Ekonomie beze statistiky dnes se neobejde — ani ekonomie umělecká.

Chceme-li posouditi stav původní tvorby v Národním divadle — kteráž jest a musí zůstati klenotem tohoto domu — marně se ohlížíme však po důkladných přehledech statistických. Výroční brožury, k nimž bylo možno dříve sahati jako k pomůckám, nevydávají se nyní již, výroční zprávy Společnosti N. d. jsou pak příliš stručny a nesrovnávají se s rokem Národního divadla, který pro statistiku musí počínati dnem otevření, t. j. dnem 18. listopadu.

Když jsem chtěl odhadnouti uměleckou potenci původního repertoiru činoherního, a jal se srovnávati neúplné udaje pomůcek existujících, shledal jsem, že v řady číslic, jejich vloudily se některé chyby, které vlekou se nyní odtud do různých úvah.

Chtěl-li jsem míti úplné jasno, musil jsem sestaviti přehledy úplně nové, kteréž srovnal jsem dle různých hledisk — výsledek této práce postupně podám tuto k užitku všech, kdož uvažovati budou o původním našem repertoiru činohernim.

Když 18. listopadu 1883. bylo Národní divadlo otevřeno, ukázalo se, že je pro původní repertoir málo uměleckých zásob. Dramatických děl, o které by se působnost nového domu měla opříti jak o základní kameny, bylo nemnoho. Statistika činoherní také ukazuje, že z literatury, která přešla z divadel zatímních do Národního divadla, nebylo možno pořídíti rozsáhlý repertoir.

Ze 13 autorů, kteří se otevření Národ. divadla nedožili, uhájili své posice v novém domě pouze V. Kl. Klicpera, J. K. Tyl, J. N. Štěpánek a K. S. Macháček, z jejichž 20 dramat, průběhem 22 roků na scénu uvedených, je pouze 8, z nichž každé dosáhlo alespoň desíti představení.

S pracemi, před otevřením Národ. divadla již hranými, vstoupili do nového stanu ze žijících autorů: E. Bozděch, J. Durdík, V. Hálek, F. V. Jeřábek, J. J. Kolár, O. Pinkas, K. Pippich, A. H. Sokol, L. Stroupežnický, F. F. Šamberk, F. A. Šubert, V. Vlček, Jaroslav Vrchlický a J. Zeyer. Celkem 14 autorů se 32 hrami. Z těchto her bylo pouze 16, z nichž dosáhla každá alespoň 10 představení za 22 roky.

Ostatních autorů, jichž práce byly uvedeny na jevišti Národního divadla, jest 41. Práce těchto 68 dramatiků, průběhem dvaadvacíti let na Národním divadle provedené, tvoří repertoir o *219* činohrách, jež dočkaly se v době této *2227* představení. Toliko *68* činoher mělo takový úspěch, že byla každá provedena nejméně *desetkráte*. Z dalších *79* dramat bylo každé provedeno alespoň *pětkráte*.

Počet repris není však dostatečným měřítkem umělecké kvality pro dramatické dílo. Osud autorovy práce závisí často na tolika náhodách příznivých i nepříznivých, že při usuzování o repertoiru, který by mohl tvořiti umělecký kapitál Národního divadla, nesmíme přihlížeti jenom k mrtvým číslicím představení. Dílo musí pod umělecký mikroskop. A tu můžeme směle říci, že ani nejpřísnější soudce nesmí upříti, že ze 219 naznačených prací nejméně polovina patří plným právem v kmenový repertoir Národního divadla — pokud pro důstojnou reprodukci jich jsou v ensemblu tohoto ústavu povolané síly výkonné.

Následující dvě strany dnešního čísla podávají statistický přehled činoher v Národ. divadle provedených, při čemž následují autoři pořadem, jak na jevišti Národního divadla byli uvedeni

Větší počet dramat v repertoiru Národ. divadla mají: Jar. Vrchlický 23, L. Stroupežnický 12, J. Štolba 11, J. J. Kolár 10, V. K. Klicpera, J. K. Tyl, F. Ruth a F. X. Svoboda po 9, J. Zeyer a A. Jirásek po 8, E. Bozděch, F. V. Jeřábek, F. F. Šamberk po 7, F. A. Šubert a J. Viková-Kunětická po 6, K. Pippich a V. Vlček po 4, V. Štech, G. Preissová, M. A. Šimáček, J. Kvapil a J. Šmaha po 3, B. Adámek, K. L. Kukla, O. Pinkas, J. Hilbert, V. Hladík, J. Ladecký, J. Červenka a K. Želenský po 2.

Každý ze zbývajících 38 autorů je zastoupen toliko jednou prací. *Cio.*

Statistický přehled původních činoher

Autoři zemřelí před otevřením Nár. div.

Každý rok počíná dnem 18 listopadu	G. Pfleger Mor.	V. Kl. Klicpera	J. K. Tyl	Nezn. autor	V. Hálek	J. N. Štěpánek	F. B. Mikovec	K. S. Macháček	J. Wenzig	F. Rayman	F. Turinský	J. J. Staňkovský	K. J. Erben
83—4	3	6	6	2		.	.	.	.	.		.	.
84—5	.	2	23	.	4	.	.	.	.			.	.
85—6	.	4	8	.	.	.	.	.		.	.	.	.
86—7	.	3	23	.	.	.	.		.	.	.	.	.
87—8	.	9	19	.	1	9	.	.	.		.	.	.
88—9	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
89—90	.	2	4		.	3	.	.	.	.			.
90—1		1	17	1	.	.	1	1	.	.	.	.	.
91—2	.	1	2	.	.	.	.	6	.		.		.
92—3	.	6	13	.	.	.	.	3	4	.	.		.
93—4	1	11	9	.	1	3	.	1	.		.	.	.
94—5	1	8	5	.	1	2	3	1	.	5	.	.	.
95—6	1	8	4	.		2	2	1	.	.	.	.	.
96—7	.	4	5	.	.	1	.	.	.	2	4	5	.
97—8	.	26	2	.	.	.	.	.	.		.	.	.
98—9	.	9	2	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
99—00	.	2	10		.	3	.	.	.	.	.	.	.
00—1	.	.	6	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
01—2	.	3	3	.	.	.	.	.	.			.	.
02—3	.	1	2	.	.	.	.	1	.	.	.	.	2
03—4	.	7	8	.	.	.	.	2		.	.	.	
04—5	.	3	15	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Představení	6	117	199	3	7	23	9	17	4	7	4	5	2
Dramat	1	9	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Ostatní autoři,

Každý rok počíná dnem 18 listopadu	B. Adámek	E. Bozděch	L. Stroupežnický	F. A. Šubert	K. Pippich	J. Vrchlický	A. H. Sokol	F. V. Jeřábek	F. F. Šamberk	J. J. Kolár	V. Vlček	K. L. Kukla	J. Zeyer	J. Durdík	F. Ruth	O. Pinkas	J. Štolba	V. Štech	G. Preissová	F. Herites	A. Jirásek	M. A. Šimáček	J. Pelíšek
83—4	7	14	11	12	8	16	1	8	2	16	2	2	2	.	.		.	.	.	.	.	.	.
84—5	.	7	23	.	4	5	.	4	.	5	.	.	.	2	5	.	.	.	.	.	.	.	.
85—6	1	3	24	1	.	25	.	4	8	10		.	4	.	3	2	.	.	.	.	.	.	.
86—7	3	2	17	15	.	17	.	4	4	2	.	.	3	.	5	.	20		.	.	.	.	.
87—8	.	5	8	13	5	10	.	3	8	5	2	.	.	.	.	1	7	4	.	.	.		.
88—9	.	6	12	2	2	10	.	3	15	.	.	4	2	.	.	1	5	.	3	.	.	.	
89—90	.	12	4	2	8	9	.	.	5	1	2	.	.	.	.	1	3	.	8	1	7	.	.
90—1	.	4	10	10	1	4	.	2	3	10	1	2		.	.	.	8	.	6	.	1	5	.
91—2	.	1	6	3	.	12	.	5		5	2	.	.	.	4	.	1	.	.	.	4	.	3
92—3	.	3	13	2	2	9	.	3	6	1	.	.	3	.	5	.	.	.	3	.	1	.	.
93—4		5	15	4	2	15	1	14	9	4	1	.	.	.	4		2	.	2	.	1	5	.
94—5	2	4	10	2	4	17	.	2	1	17	2	2	2	.	2	.	10	3	4	.	7	3	.
95—6	.	3	11	4	2	8	.	2	7	3	1	1	11	.	6	.	7	.	3	.	5	.	.
96—7	.	1	9	2	5	14	.	2	6	10	.	.	10	.	1	.	3	.	1	.	6	.	.
97—8	.	2	10	4	2	21	.	3	4	4	.	.	6	.		.	5	6	.		10	1	.
98—9	.	3	5	8	4	10	.	.	8	.	5	.	11	.	.		7	4	.		1	4	.
99—00	.	2	12	2	.	10	.	.	2	.	.		4	.	.	.	4	18		.	3	.	.
00—1	.	5	3	.	.	11	.	.	8	13	.	.	6	.	.	.	15	2	.	.	12	4	.
01—2	.	1	10	.	.	9	.	.	6	2	.	.	3	.	.	.	5	.	.	.	3	8	.
02—3			6	4	.	13	.	.	3	.	.	.	2	.		.	1	.	4	.	11	.	.
03—4		6	1	.	.	8	.	4	2	7	.	.	.	.	.	.	10	1	.	.	9	2	.
04—5	3	6	1	.	.	5	.	.	8	2	.	.	4	.	.	.	8	2		.	14	1	.
Představení	16	95	221	90	49	258	2	63	115	117	18	11	73	2	35	5	121	40	34	1	95	33	3
Dramat	2	7	12	6	4	23	1	7	7	10	4	2	8	1	9	2	11	3	3	1	8	3	1

Nár. divadla v Praze za uplynulá 22 léta.

jichž práce byly uvedeny na jevišti Národního divadla.

F. X. Svoboda	K. Leger	X. Menhard	E. J. Pražský	A. a V. Mrštíkové	J. Kvapil	L. Novák	J. Hilbert	V. Hladík	B. Viková-Kunětická	J. Ladecký	J. Červenka	Abel	J. Mervart	M. Rývin	Leger a Prochazka	J. Šmaha	P. Starý	E. Krásnohorská	Ant. Nečásek	K. Želenský	F. Sychra	L. Suchý	J. Jekler	R. Svobodová	J. Mayer	K. Masek	K. Rožek	A. Horáková	L. Mattuš	V. B. Plumlovská	H. Malířová	Původních představení	Dramat	Od autorů
																																118	30	17
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	84	19	11
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	97	27	13
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	118	30	13
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	109	33	16
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	69	22	14
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	72	29	16
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	91	27	19
4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	59	22	15
7	3	4		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	91	30	19
2	.	.	1	5	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	118	48	24
1	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	124	49	28
.	.	.	.	2	6	4	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	112	41	25
8	.	.	.	1	6	.	3	5	4	7	5	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	135	43	28
1	.	.	.	.	7	.	3	.	.	4	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	122	36	20
2	.	.	.	.	8		.	.	5	2	.	.	.	5	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	108	39	21
	.	.	.	6	4	.	3	.	.	3	.	.	.	.	1	6	2	3	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	103	31	21
11		.	.	2	5		1	.	9	.	.	.	.	.	.	6	.	.		3	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	124	31	18
.	.	.		.	2	.	1	3	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	64	26	15
27	.	.	.		1	.	5	3	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	92	33	20
.	.	.	.	2	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	6	.	.	.	1	1	4	2	.	.	.	.	93	30	22
.	.	.	.	.	4	.	2	.	20	.	4		.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	4	.	5	1	7	3	124	34	23
63	3	4	1	21	51	4	26	11	44	16	9	5	1	5	5	14	2	3	3	11	2	2	1	3	1	8	2	5	1	7	3	2227		
9	1	1	1	1	3	1	2	2	6	2	2	1	1	1	1	3	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	219		

¨ **Josef Havelský** shasl několik hodin na to, když uložil děti na lůžko po radostech, jež přichystal jim Ježíšek. Ještě v sobotu 23. prosince hrál v »Betlému«.

K Národnímu divadlu přišel před šestnácti lety. Byl tehdy pozván ke zkoušce a dobře pochodil. Pánové poklepali mu na rameno, pochválili jeho výkon a řekli mu, že bude přijat do svazku činohry. Havelský měl za sebou již jakousi divadelní praxi. Zakusil a prožil všecky slasti a strasti kočujícího herce, a snadno si možno představiti jeho ohromnou radost, když jako jedenadvacetiletý mladík dostal se k přední naší scéně. Našemu divadlu prokázal mnohé dobré služby. Hlaholivým, mohutným orgánem a štíhlou, divadelní postavou často a často domohl se na scéně pozoruhodného úspěchu. Nejlépe mu svědčívaly role starců nebo zase mladých, temperamentních junáků. *K.*

¨ **F. Š. Kott**, tvůrce českého slovníku gramaticko-fraseologického, dovršil o vánocích požehnanou osmdesátku svého plodného života, kteréž příležitosti použila česká věda k oslavám skromného učence. Čím je Kottovo dílo pro literaturu, dovedou posouditi zejména spisovatelé, a proto též náš list s radostí připojuje se k nesčetným gratulantům, kteří učenci i osobně velmi sympatickému přejí ještě mnoho šťastných let. *F.*

V. Morstadt: Chrám sv. Víta před šedesáti lety.

¨ Ibsenova **»Paní z námoří«** (Proč ne »Paní od moře«?) neměla toho úspěchu, jakého umělecké kvality díla zasluhovaly. Teskno je posluchači, ba někdy až úzko z toho, co mistr do svých siláckých aktů vložil. Jen tu a tam zakmitl se hledištěm slabý úsměv, jejž vyvolávala svými trefnými poznámkami čiperka Hilda, představitelkou sl. Grégrovou roztomile akcentovanými. Poznamenalo se tu a tam, že způsob tohoto podání neodpovídá úkolu, jenž žabce připadá v dramatě, které je stavěno dle docela jiných nálad a jiného nazírání na život. Kdyby se herečka chtěla hájiti, měla by snadnou odpověď. Jediný lehounký mrazík spálí jemné květy a duše dítěte, než v pannu se rozvine, kolik takových mrazíků prožije?

Kdyby se byly provedly některé škrty, zejména v posledním jednání, jež unavuje celými partiemi, bylo by se hře jenom posloužilo. Po čtyři akty udržuje autor posluchačstvo v nejkrajnějším napjetí. Paní z námoří, choť obvodního lékaře Wrangla, je bytostí prazvláštního duševního zatížení. Děvče, zvyklé moři, prosáklé jeho nesmírnou velebou, nemůže zvyknouti uzounkému a tísnivému okolí fjordu, jehož skořápková hladina je liliputánem proti dálkám neohraničeného moře. Touha její po návratu k těmto kouzlaplným břehům nebyla by sama o sobě dost vydatným motivem Ibsen ji sesílil tajuplnou, daleko silnější a dramaticky působivější složkou.

Paní Ellida zasnoubila se před dávnými lety romantickým způsobem se záhadným mužem, jenž jako přízrak zjevuje se jí ve snách. Je v tom snad zase více touhy po moři, než po muži, jehož podoba dávno vyprchala z paměti. Paní Ellida ho také nepoznala, když se konečně objevil, aby hlásil se o svoje právo. Tím ovšem snáze podařilo se jejímu manželu, vypoutat ji z hallucinačních visí, jež zaplaší obratem, jenž není nepodoben bravurnímu tahu na šachovnici. Žena jeho nešla za ním z lásky. Vdala se za něho, protože imponoval svým existenčním pozadím. Koupil si ji . . . jak mu vyčtla. A proto chce, domáhá se toho, aby ji dal manžel svobodu, aby jí nebránil odejíti za mužem, jenž byl první její láskou. Wrangel — na štěstí není v tuto závažnou chvíli akcentováno, že je lékařem — jako moudřejší ustoupí. Balladický ženich žádal, aby šla s ním dobrovolně. Vždyť je volná jako ten bouřlivák nad vlnami moře. A tohoto obrození žádala si její utýraná duše, jež v tu chvíli zbavena tajemných pout, přitahujících ji do snivých dálek. Ibsen už na závěru předchozího aktu významným činem naznačil, že neodejde. Když starší děruška

Wranglova z prvního manželství maceše řekne, že sestřička Hilda jen prahne po vlídném, vřelém, mateřském slově, roztrhla se mračna v duši a sluníčko jimi prosvitlo. »To že by měl býti můj úkol?« — prohodí paní Ellida jako ve snách a jistě leckomu, kdo si toho povšiml, se v tu chvíli uvolnilo.

Hra poutala v předu řadě tímto svým krajním dramatickým napjetím. Byla provedena s neobyčejným zdarem. (Vynikli zvláště: paní Kvapilová, pp. Vávra a Želenský a sl. Dostalová). *Mc.*

E. Václavek: Partie z Hradčan.

" Milan Fučík, Schmidt-Beauchez a syn: **»Za bludičkou«**. Lidová hra o šesti obrazech. Hlavní zásluhou sympatické hry výše uvedené trojice je nepopíratelná okolnost, že psána byvši s patrnými zřetely na lidové potřeby, zachovala si s plným vědomím svoji určitou a neztenčenou úroveň uměleckou. Podložena dějem, který je jímavý a blízký lidovým zájmům, protkána scénami nemalé moci výchovné a prosycena náladou zdravého nacionalismu, vykázati se může jadrnou kresbou povah i postav, jimž nechybí na psychologickém prohloubení. Za bludičkou — uměním — kráčí tu mladý pražský malíř, jenž div že neutone ve změkčilé náruči Paříže, jenž projde pak nemalým kouskem světa jako legionář, až zhojen a vyléčen octne se konečně na teplém srdci matčině a v milenčiných loktech . . . doma, ve vlasti.

Hra postavila na scénu divadla Uranie celou směsici postav pevně kreslených. Ale neskrblila ani pestrostí dějového propracování, což je tím záslužnější, čím jednodušší a prostší je základní dějové jádro. Obecenstvu se zvláště zamlouvalo několik originálně pojatých scén, pestrá scenerie hrdinových osudů, která podmiňovala častou změnu ovzduší a tím i rušnost a mnohotvárnost situací. Hráno bylo s vervou a s porozuměním. *α.*

☐ **K našim vyobrazením.** Pohled na nedostavěný dóm sv. Vítský zachycen byl před půlstoletím V. Morstadtem. Doporučujeme jej povšímnuti všech, kdož jsou náhledu, že se nedobudovaná památka architektonická vůbec dokončiti nemá. — E. Václavek zachytil na obrázku místečko u Nových zámeckých schodů na Hradčanech, které je snad všem Čechům, kteří Prahu navštívili, známo. Nálada zimní je illustratorem výborně vystižena.

" **Z českého života r. 1856.** Zrovna na nový rok 1856 zemřel v České Skalici tamní fundatista kněz Josef Myslimír Ludvík, věrný a horlivý pěstovatel české národní literatury. Nejpřednějším dílem jeho byly »Památky města, hradu a panství Náchoda«. — František Palacký koncem r. 1855 dokončil při sepisování svých »Dějin národu Českého« dobu krále Ladislava a počátkem r. 1856 začal vypisovati časy království Jiřího z Poděbrad. — Malíř Josef Manes dokončil svůj obraz »Domov« a odebral se do Vídně, kde maloval velikou podobiznu císařovny Marie Teresie pro hraběte Sylva Taroucca. — Dne 4. ledna zemřela v Praze paní Honoráta z Višněvských Zapová, choť Karla Vladislava Zapa. Pohřbena byla na Proseku. — Redakci »Zlatých klasů« převzal kandidát profesury pan Josef Kolář, jeden z nejstarších dnes žijících spisovatelů. — Dne 12. ledna zemřel v Modře Ludevít Štúr a dne 15. ledna tamtéž za četného účastenství slovenských vlastenců pohřben. Nad hrobem jeho promluvil dojemnou parentaci věrný Štúrův druh a přítel Josef M. Hurban. — Koncem ledna zřízena byla péči hospodařské jednoty u sv. Havla (z jistiny z dobrovolných pří-

spěvků sebrané) česká průmyslová škola. Za ředitele jejího zvolen byl profesor Purkyně, a přednašeti se uvolili profesor Niklas stavitelství, profesor Mayer mechaniku, profesor Šafařík lučbu, dr. Amerling připravné odbory, assistent Mezník počtářství a profesor Štulc náboženství. — Dne 27. ledna konána byla v Praze na počest památky narození Mozartova veliká slavnost. V den slavnostní, v neděli, provozovány byly skoro ve všech pražských chrámech Mozartovy skladby. V divadle chystané představení »Don Juan« odpadlo, jelikož se přední zpěvačky sl. Mayerová a sl. Brennerová roznemohly a v poslední chvíli nebylo za ně náhrady. Zvláštní slavnost konána byla v Měšťanské Besedě, při níž přednesena byla příležitostná báseň »Mozart v Praze« od Jos. J. Kolára. Mimo to konána byla též zvláštní slavnost v hostinci »u Kopmannů«, kterýž zván tehdy »Mozartův sklep«, poněvadž se tam Mozart za svého pobytu v Praze ve veselém kruhu svých přátel nejčastěji (jako v Platejse a v Nové hospodě, nyní »U zlatého anděla«) bavíval. Dne 28. ledna bylo u sv. Salvatora provedeno vlastní Mozartovo requiem, jeho labutí zpěv, jež bylo u něho tajemně objednáno od hraběte Waldsteina. Smuteční mši sloužil spisovatel a vyšehradský kanovník Josef Dittrich, celek řídil kapelník Jan N. Škroup a přední partie zpívány paní Podhorskou, sl. Güntherovou a pp. Lukesem a Strakatým. Na domě č. 420 na Uhelném trhu, v němž Mozart svou zpěvohru »Don Juan« sepsal, zřídil potom purkmistr dr. Václav Vaňka pamětní desku.

Počátkem února přestal následkem nedostatku odběratelů vycházeti znamenitý časopis, první česká literární revue »Obzor«. — Na radnici umístěno bylo 17 podobizen bývalých pražských primatorů a purkmistrů. Před tím nacházela se většina jejich na libeňském zámku. Potřebné opravy provedl ředitel hradčanské obrazárny Kratzmann. — August Sluka, nadporučík 25. pěšího pluku a profesor českého jazyka na vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě, vydal příruční knihu pro poddůstojníky, ustanovené k cvičení slovanských rekrutů v jazyku českém.

V jízdárně na Karlově náměstí produkovala se smělá jezdkyně miss Ella, těšící se v Praze nesmírné popularitě, která zde potom po dlouhá léta připomínala se v rozmarném pořekadle »Ella — hop!« — Bývalý klášter Servitův »na Slupi«, jenž od svého zrušení sloužil účelům vojenským, byl v únoru r. 1856 proměněn ve filiálku všeobecné nemocnice. — Dne 27. února slavil v Praze sídlící císař a král Ferdinand Dobrotivý se svou choti Marii Annou stříbrnou svatbu, provázen nejvřelejšími sympatiemi Pražanů. V Praze při příležitosti té dleli tehdy najednou dva císařové, devět arciknížat a král saský s korunním princem. — Otevřena byla železná dráha z Kralup do Kladna. — Českému jazyku vyučovalo se r. 1856 v Čechách na veškerých gymnasiích; na Moravě na všech gymnasiích mimo v Mikulově; ve Slezsku na gymnasiích v Opavě a v Těšíně na katolickém a evangelickém; v Uhrách na katolických gymnasiích v Prešpurku, Nitře, Šťávnici, Trnavě, Báňské Bystřici, Trenčíně, Levoči, Košicích, Rožnavě, Prešově, Šator Alja-Ujhalyi a na evangelických gymnasiích v Prešpurku, Šťávnici, Modré, Lipt. sv. Mikuláši, Turčan. sv. Martině, Prešově, Rožnavě, Kežmarku a v Sarvaši; v Dolních Rakousích na gymnasiích akademickém, šotském, josefovském a teresianském ve Vídni, v Kremži a v Melku. Na realkách v Praze, Liberci, Rakovníku, Lokti, v Brně, v Olomouci, v Uh. Hradišti, v Opavě, v Prešpurku, v Báňské Bystřici a v Oberschützen.

Dne 2. března zemřel v Praze profesor Dr. Jos. Arnošt Ryba, proslulý oční lékař a své doby hledaný operatér. Byl též literárně činný jazykem českým. Skonal v Perlové ulici č. 365 a pohřben byl na Volšanech. — Dne 31. března zemřel ve Vídeňském Novém Městě český spisovatel a jenerál Matěj Milota Zdirad Polák. — Na Žofíně v Praze zavedeno osvětlení plynem.

Dne 5. dubna zemřel v Praze malíř František Horčička v 80. roce svého věku. — Dne 6. dubna zemřel v Radonicích praemonstrát Hugo Sejkora, dovedný malíř. Obrazy jeho chovají se hlavně v obrazárně kláštera strahovského. — Městská rada Pražská usnesla se, že dá opraviti na staroměstském náměstí stojící starou kašnu, vyvedenou z českého mramoru v době Rudolfově za primatora Václava st. Krocína z Drahobejle. Oprava vyžadovala nákladu 500 zl. stř. (Usnesení to korunováno později — zničením kašny.) — Budějovický biskup Jirsík měl v chrámě Matky Boží na nábřeží ve Vídni české kázání. — V červnu zakoupena byla od ruského cara knihovna po Josefu Jungmannovi pro císařskou knihovnu v Petrohradě, kamž potom odvezena. — Dne 11. července zemřel v Plzni spisovatel Josef Kajetán Tyl. — Dr. Jan Palacký habilitoval se jako docent na pražské universitě a ohlásil české přednášky, jež potom padesáte let konal. (Dokončení.)

Ročníku IV. číslo 17. vydáno dne 5. ledna 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VYHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GREGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

MILAN FUČÍK:

Neštěstí.

Z historií prostých lidí.

Byl dílovedoucím u velkého mnichovského uzenáře, narodil se v chodské vesnici na Domažlicku a jmenoval se Jiří Koudela. Byl v Mnichově již desátý rok a vedlo se mu velmi dobře. Málo bylo v celém městě chasníků tak obratných a spolehlivých. Jeho šéf platil mu bez rozpaků značnou mzdu, kterou z vlastního popudu zvýšil již několikráte, když zvěděl, že konkurenti rádi by mu odvedli Jiříka zlatými svody. Ale Jiří by neměnil. Neměl proč. Dostával každou sobotu takové množství peněz, byl velmi hrd na důvěru svého pána a pociťoval, že s ním zachází docela jinak než s obyčejným tovaryšem.

Jiří již dávno zapomněl, co je nedostatek, neměl ponětí o počtářské a hospodářské eskamotáži, kterou provádějí tisíce a tisíce úřednických rodin s drobnými příjmy svých hlav, aby neumřely hlady a aby se zachovalo dekorum »lepší třídy«. Těch starostí Jiří neznal. Jeho šéf vysázel mu každý týden takovou hromádku stříbra, že Jiří nebyl s to, aby se ho zbavil. Nevěděl jak. Musil tedy peníze ukládat a měl již ve spořitelně skoro dva tisíce.

Jeho kamarádi Němci říkali o něm pohrdlivě, že je držgrešle, že si ani nepopřeje a jen pořáde škudlí. Jiří usmál se vždycky nechápavě nad takovými řečmi.

Což mi něco schází, což pak si něco odpírám? Jaký hloupý žvást, řekl si pak Jiří. On, dítě pošumavské bídy, jehož kolébka stála v nejmenší chalupě pohraniční chodské vesnice, on dítě Šumavy, té chudé, nuzné a věčně hladové, živený od peřinky na bramborech a režném chlebě — nikdy nedovedl zvyknouti masitému přepychu německého dělníka, pojídání obrovských porcí telecího masa i hověziny, jimiž podkládali jeho bavorští soudruzi nepočítané mázy hnědého, svěžího a nevýslovně sládnoucího piva.

Žil tak skromně, že se všichni divili, kde se béře ta strhující síla v athletických údech velkého rozložitého ramenáče, jehož dobrácké hnědé oči vykukovaly tak prostoduše z poměrně drobné hlavy měkkých rysů, pokryté krátkým, hustým a hnědým vlasem. Jiřímu táhlo již hodně na čtyřicítku, ale vypadal ještě na třicet, jak byl svěží, zdravý a junácký.

Jiří byl dosud mládencem . . . Nikdy ho nenapadlo, aby se oženil. Bydlil skromně v podnájmu u staré jakési vdovy jako nejchudší chasník.

Proč by se ženil? Jeho mládenectví rozčilovalo celý ženský svět, starý jako mladý. Každou chvíli zavadila o jeho sluch nějaká nepřímá narážka nebo přímá poznámka.

— Takový spořádaný a pěkný člověk — a nežení se. Ten už by dovedl slušné děvče udělat šťastným . . .

Tak to bzučívalo kolem něho v krámě a staré by ho byly rády oženily a mladé by si ho hned vzaly. A staré i mladé zálibně či

toužně ohmatávaly svými pohledy mohutnou jeho postavu.

Jiří zůstával nedotknut. Jakoby neslyšel a neviděl. Představa manželství byla mu něčím cizím, prazbytečným.

Proč by se ženil? . . . Měl tolik děvčat, kolik chtěl . . . Ať vyšel v neděli kamkoliv, ať do Mathäserbräu, ať do Pasingu, ať kamkoliv jinam, kam chodily k tanci služky, švadleny a krámské — kterákoliv se mu z nich zalíbila, ta byla jeho. Zdálo se, že ho ta děvčata zrovna polykají — anebo že on je polyká. Jiřímu se to zdálo tak přirozeným, že o tom nikdy nepřemýšlel. Žil tak vyrovnaně, klidně a pravidelně, přijímal tato děvčata, jež docela nevědomky omamoval a spíjel svou krásou, mohutností své postavy a svýma dětsky dobrýma očima, a jejich lásku jako něco, co se rozumělo samo sebou, jako něco, co musilo být . . .

Ano, vždyť to bylo tak přirozeno. Snad byl poprvé trochu rozechvěn. Ale nepamatoval se; to musilo být už velmi, velmi dávno. Ano, bylo to tak přirozené. Usedl si do sálu, poručil si máz, napil se a rozhledl se po tančících. Díval se, jak těžkopádně hopsají bavorská děvčata tlustých nohou s velkými chodidly a většinou málo vyvinutých hrudí s neobratnými mladíky plavých řídkých vlasů.

Děvčata skoro všecka vždycky pohledla na Jiřího, když tančila mimo něj. Jiří to ani nepozoroval. Náhle však postřehl pohled jedné z nich. Utkvěl na ní očima. Jejich pohledy se setkaly a Jiří pocítil v tom oku děvčete něco měkce líbivého. Již však byl pohled děvčete jiný. Výraz obdivu byl vyměněn jiným. Teď dívalo se již polo vděčně, polo chtivě . . .

Jiří vstal a šel pro ně. Tančil s ním. Mluvil málo. Tančil rád a uměl tančit. Tančili pak spolu celý večer. Děvče tisklo se k němu s nevýslovnou vděčností a radostí. Potom usedli. Jiří dal jí večeři i pivo. A když se zdvihl k odchodu, šlo děvče s ním jako v hypnose, veselé, štěbetavé a šťastné. Také Jiří byl veselý a spokojený. Sladké teplo loudilo se jeho krví, jež prudčeji rozkolotala. A tak šli oba dlouhými ulicemi a v jejich nitrech, v nichž ozvala se současně táž touha, silná, lichotná a milá . . .

— Půjdeš se mnou? . . . zeptal se Jiří, aby vůbec něco řekl.

Děvče neodpovědělo. Lehce se zachvělo, jen stisklo jeho svalnatou paži a vešlo s ním poslušně a odevzdaně jako ovce, rozechvěná a blažená . . .

Přišel příští neděli zase. Děvče již čekalo . . . A zase tančili, pojedli, popili, odešli, a zase strávili noc jako poprvé . . . Po třetí však už Jiří nechodíval. Nenapadlo ho, že by měl nějaké závazky vůči takovému děvčeti. Vždyť je nikdy nenutil, nevolal, nesváděl. Žádné nic nesliboval a neříkal.

Proto šel příští neděli jinam, třeba jen do nejbližšího sklepa, do sousední tančírny. Jindy zas do jiného předměstí, kam ho právě napadlo. A zase se opakovalo totéž s jinou holkou. Právě tak, jako s ostatními. Nenapadlo ho, že by snad některá mohla si naň dělat nějaké nároky. Jak by také mohla. Byla to velká pocta a královský dar, který jim podával, svoje rozkvetlé, vyzrálé mužství, svoje železné a horké objetí, svoje nádherné heraklovské tělo, jež uvádělo tyto holky právě v takové rozechvění, jako by bylo nadchlo sochaře, kdyby se před nimi obnažil v úchvatné síle, kráse a svěžesti. Byl ideálem všech těch služek, švadlen a krámských, jež ho všecky znaly, a v nichž vzbuzoval neodolatelnou, třeba tajenou chtivost, i když šly se svými obyčejnými milenci. Znaly ho skoro všechny. Věděly, kdo je a jak je placen. I to je k němu na jedné straně vábilo a na druhé straně však oddalovalo pomyšlení, že by od něho směly žádati více než žádoucí objetí. Byly tak jako ženy a dívky z lepší i nejlepší společnosti, jež touží vášnivě a slepě po herci, tenoristovi nebo akrobatu a odevzdávají se mu, když náhodou či po dlouhém úsilí jsou uznány hodnými jeho objetí, jako když zmámená muška vletí divoce do žhavého plamene, zapomínajíce na vše, na svět, morálku, na své manžele, nebo obětujíce mu bez rozpaků panenství, na které čekají v dlouhém a trpělivém těšení jejich všední, počestní a poctiví milenci a ženichové. Jiří byl právě takovým ideálem služek a krámských jako kterýkoliv vlasatý virtuos anebo hloupý zpěvák paním i pannám tak zvané společnosti.

Jiří si nebyl toho všeho vědom. Ale mohlo se zdáti, že tomu tak není. Neboť byl naprosto neopatrný. Čekávaly a nadbíhaly mu i služky z okolí, jež znal, jež chodívaly k němu nakupovat. I s takovými šel, když ho to napadlo. Potančili si, pomilovali se.

Tak žil Jiří po leta a zkoumatelé lidských duší byli by nadšeně užasli nad harmonickou vyrovnanosti Jiříkova nitra, kdyby v ně bývali nahledli. Byli by viděli harmonii přírody, jakou dýchají pralesy, jejíž zázračný souzvuk jen zřídka poruší zlověstný šust lidských kročejů.

II.

Ale před dvěma lety vypadl Jiří náhle z kolejí. Seznámil se s Mary a připoutal se k ní na delší dobu.

Bylo mu jednoho dne nějak smutno a pocítil touhu seděti v pokojíku osvětleném důvěrným a měkkým šerosvitem zastíněné lampy vedle osoby, jež by s ním dovedla hovořit a

kterou by poslouchal pokuřuje doutník a popíjeje pivo, v tichém pokojíku odříznutém od všech lidí, kam by nedolehal hluk ulice, šum hlasů, zvuky kročejů a hrčení vozů . . V takovém pokojíku posedět zachtělo se Jiřímu najednou a důtklivě.

A byla to Mary, jež vyplnila jeho touhu, která přišla tak najednou bůhvi odkud a bůhví proč.

Mary byla mladá vdova.

Seznámil se s ní někde na sklepu, právě tak jako s jinými. Ale líbila se mu víc a jinak než obyčejné holky, ač na ní nebylo docela nic zvláštního. Byla to docela malá osůbka, přívětivá, čilá a hovorná. Nebyla hezká, nebyla ošklivá, ale byla milá a měla v tvářích stopy ranných neštovic. Kdyby se byl někdo zeptal Jiřího, co se mu líbí na Mary, nebyl by to dovedl říci. Že neví, že je taková malá, švitorná a lísavá jako kočka.

Bydlila ve Schwabingu, měla vlastní pokojík a živila se lepením papírových sáčků. Jednu neděli se seznámili. Po té neděli byl svátek, na který ho Mary pozvala do svého bytu. Jiří byl mile překvapen. To bylo to, čeho se mu tolik zachtělo.

Přišel a nesmírně se mu u ní líbilo. Měla všude čisto, nějaký kousek slušnějšího nábytku, záclonky i obraz. Uvařila mu dobrou kávu a švitořila jako vrabci na jaře. Když se setmělo, rozžehla malou lampu s bílým stínítkem, přinesla pivo a večeři. Jiří si zapálil doutník, který voněl a svítil do přítulného pološera malého pokojíka — právě tak, jak mu zatanulo na mysli, když se seznámil s Mary.

A když od ní odcházel pozdě v noci, byl tak vesel, spokojen a rozjařen, bylo mu v těle i v duši tak mile teplo, že si řekl:

— Tak jsem se nikdy ještě nepobavil . . .

Proto přišel příště zas a chodil k Mary tak často, jak mohl. V neděli odpoledne vždycky a někdy k ní zašel i ve všední den na večer.

Jednoho dne, když k ní chodil už asi dva měsíce, psala mu, aby k ní jistě přišel. Šel a dověděl se, že Mary bude matkou jeho dítěte. Nechápal zprvu, co to znamená. Překvapilo ho to, ale jen v prvních chvílích. Slyšel něco, co mu nebylo dost jasno a co nemohl prozatím nijak smysly konstatovati. Proto se brzy uklidnil a ujistil Mary, že může být bez starosti.

A když se hoch narodil, přicházel Jiří co nejčastěji. Bavil ho drobný tvoreček, jejž nazývali jeho synem. Připadalo mu tak komickým, to drobné stvoření plné života, které tolik křičelo a házelo nožičkama. Zejmena křik dítěte se mu zdál něčím neobyčejně lahodným a jímavým, neboť Jiří měl zdravé nervy, které chybí většině moderních otců a činí jim první projevy života jejich dětí nekonečným pramenem muk a rozčilení . . . Nosil mu hračky a piškoty, a matce koláče a peníze, buď zlatou desítimarku nebo těžký stříbrný pětimark.

Ale po nějakém čase ho to omrzelo. Počal k Mary choditi řídčeji a řídčeji. Chodil zas po sklepech a tancírnách. Počal být nespokojen. Vzpomínal, jak rád k ní chodíval a jak se mu líbilo dítě. Teď to v něm umíralo. Přešlo to. Ptal se někdy své duše, proč to je a co v tom je. Ale nenašel odpovědi. Neuvědomil si, že Mary nikdy nemiloval, že jeho poměr k ní a ten drobný chlapec byli dítětem chvilky, kdy se mu zachtělo útulného pokojíka osvětlenéhо zastíněnou lampou a znechutil se mu plný svit rozhučené hospody, přeplněné lidmi, hlukem a světlem. Mary mu psala, aby k ní zas přišel. Šel jako ze zvyku, pohovořil s ní, požertoval, pohrál si s dítětem, dal mu hračky a jí peníze — a zase nepřišel třeba celý měsíc.

Cítil, že ho něco poutá k Mary, ale nenapadlo mu, že je to jejich dítě. Jednou mu dokonce napadlo, že by si měl vlastně Mary vzít, oženit se s ní. To byl první problém, který se ho v životě dotkl a vybízel k řešení. Rozrušilo ho to na nějaký den a vymklo jeho život z obvyklých kolejí vnitřní vyrovnanosti, která splývala s proudem jeho každodenní práce, odpočinku a neúčastného pozorování lidí a věcí kolem něho.

Přemýšlel o tom skoro celé tři dny . . . Postavil si před svou mysl Mary, svoje a její dítě a sebe, a pracně hledal něco, co je snad pojí, ty tři lidi, Mary, dítě a jej. Ale nenašel nic a nemohl dospěti k něčemu, co by činilo nezbytným, aby si vzal Mary za ženu.

Proč by se měl ženit s Mary? To jsou zbytečné starosti, řekl si . . .

Konečně ona sama mu o to neříkala, přímo ani nepřímo. A jí by snad na tom mohlo nejvíc záležet! Ano, tak je to, ona se o tom nikdy nezmínila. Co ho tedy vůbec napadlo, že o tom ženění přemýšlel. A měl na sebe zlost, že se vyrušoval z klidu takovými hloupými nápady.

Nežli však se dostavily tyto myšlenky znovu, rozřešila jeho poměr k Mary a dítěti Nejvyšší Náhoda.

III.

Šla jednoho večera Smrt procházkou od západu přes Mnichov monumentální Ludvíkovou třídou do Schwabingu a dále k východu. Sebrala cestou vše, co měla toho dne v programu.

Mimo jiné v residenci starého vysokého dvořanína, který stonal a dospěl právě k přesvědčení, že byl na světě naprosto zbytečným; jednoho mladého lékaře, který v nedostatku pacientů živil se morfiem; pak jednoho sta-

rého písaře, který měl pět dětí, mnoho dluhů a velmi pobožnou manželku, jež pořád říkala: »Co Bůh činí, dobře činí . . .«; dále jednoho universitního profesora, který četl již v čtyřicátém osmém semestru o filosofii německého práva z přednášek, jež mu půjčil právě před dvaceti pěti lety mladý doktor — souchotinář, který měl asi deset znamenitých habilitačních prací, ale docela žádnou protekci a umřev brzy po té, zapomněl požádati o vrácení své práce; jedno mladé děvče, které . . .

Ostatně nemohu zde z paměti vypočítati všecky ty ostatní lidi, na nichž provedla Smrt při oné své večerní procházce opětný důkaz pravdy, o níž mnozí ustavičně pochybují, že totiž lidé jsou smrtelní. Jen tolik mohu prozraditi, že v bezmasé tváři Smrti zahostil se sarkastický úšklebek z jedovatého vtipu, který ji právě napadl, když mijela poprsí Pettenkofferovo . . .*) Byl to velmi ošklivý vtip, jaký mohl napadnouti jenom někomu tak potměšilému, jako je Smrt. Neboť řekla si ve své zlomyslnosti, pohlédnuvši na podobu šlechetného učence: »Kolik by musilo přijít takových Pettenkofferů, aby lidé v Mnichově přestali vůbec umírat . . .« To byl ovšem velmi špatný vtip a nejvýš neuctivý vůči nedotknutelnému majestátu moderní vědy . . .

Šla dál kolem university, prošla Vítěznou branou, při které jí napadlo, proč lidé jmenují tuto bránu Vítěznou, ač je to j e j í brána, neboť vztýčena byla na památku toho, že jí vznešení tohoto světa pomohli ubiti asi třicet tisíc lidí; že by tedy měli říkati vítězným branám brány Smrti . . .

Když už byla u samého Schwabingu, tam, kde už končí elektrická dráha, potkala dvě slušně oděné paničky, z nichž jedna povídala:

— Tak ten Schorerů student umřel zrovna před doktorátem. Je to přec jen divné, že ti mladí lidé umírají skoro více než ti staří, není-li pravda, paní Hopfengärtnerova . . .

— Já to taky říkám, paní Weissbierova . . ., odvětila vážně druhá.

— Jsou ti lidé stále stejně hloupí jako před třemi tisíci lety, zabručela si Smrt, zaslechnuvši tento žvast. A právě v té chvíli přiblížila se Smrt k domu, v němž bydlila Mary a ukládala do kolébky malého Jiříka, který měl toho večera horkou hlavu. Nastydl se asi mezi dnem, neboť bylo velmi sychravé počasí.

(Pokračování.)

*) Pettenkofer byl původcem nauky o moderní hygieně měst, jenž zavedením kanalisace a pitné vody učinil vzácně zdravé město z Mnichova, který byl dříve pařeništěm tyfu a jiných nemocí.

KAREL VETTER:

V tanci.

Proč za heslo si nevzít také větu:
V tanci
chcem žít a vale dáti zase světu
v tanci?

Což onen zákon celým světem nevládne?
Vždyť všechno kolotá zde v letu,
v tanci!

Ať pilná včela to, jež míří ve svůj úl
neb motýl nesoucí se v kalich květu
v tanci,

neb osení, když zvlňuje se po větru,
neb tráva, les, ba všechno hrá, co je tu,
v tanci!

Vždyť samy legiony zářných hvězd
se roztočily boha ku podnětu
v tanci,

když hlasem zákona jim vlídně děl:
O děti kosmu, stíhejte svou metu
v tanci!

VLASTA EBENHOCHOVÁ:

Touha.

Mne vábí dálka, siva, jemna dálka,
v níž tvary věží rozdíl barev ztrácí.
Z ní vane smírné, nekonečné ticho,
jež sladkým echem ticho pouze vrací.

Tam vzduchem létnout! Lidem s očí zmizet!
Kol čela cítit chladné vzduchu vání,
zřít volný prostor — živou zeleň trávy —
vznést hlavu volně slunci k celování.

Své vášně vyžít v ohni planých máků,
stesk duše vdýchat v oliv svatou vůni,
své touhy slyšet zpívat ptačím sborem;
a posléz — zdřímnout v leknínové tůni.

ZDENĚK POLENSKÝ:

Večer.

Je večer v podjeseni,
chlad stoupá z lučiny,
a lesů píseň splývá
ve souzvuk jediný.
A v tichém květů chvění
déšť chladné rosy padá
na spící háj i lada,
a když se kvítek kývá,
se stkví jak rubíny.

Samoten stojím v stráni,
jež mlhou se halí již,
a krajem vane chvílí
tak tajné touhy tíž.
Mír s nebe níž se sklání,
s ním klid mi splývá v duši,
i cítím v noční hluší,
hřát v srdci pocit milý,
jak stál bych tobě blíž.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.
(Pokračování.)

krejčí: »Dyť jsem si myslil, že se všickni zbláznite! Ale počkejte přeci! Dyť je to hloupost, dyť to být nemůže!.. Lek' jsem se jako vy, ještě víc snad! Očím jsem nevěřil! Na mou duši, samého knížete pána kdyby ten četník byl ved', spíš bych tomu byl uvěřil ... Tak skočím a povídám:« »Pro Krista všemohoucího, chlapče, cos to udělal? — Ale četník nedal mluvit a zhurta se na mne osopil a, aby táh' svou cestou, poručil, sic že mě sebere taky ... Tak, co platno? musel jsem jít a běžel jsem přímo do Plástovic. Tam u Potužáků je všecko vzhůru nohama a křik a pláč, a celá ves je pobouřená. Tak jsem se dověděl, že napřed se ztratila tuhle Apolena, ale o té už vědí, vzkázali jste, že je u vás. Odešel ten posel a vrátil se sedlák, zdržel se v Pašicích u Krušnejch. Potom přišel Václav, celý bledý, celý vyjevený; poslali ho hledat tuhle holku, ale nenašel ji, nic o ni nezvěděl. Za to viděl asi tisíc kroků za Vomáčkou člověka natažcného v trávě, s krvavou ranou na hlavě, jak myslil, zabitého. Jde on blíž, v tom ten člověk se pomalu sbíral na nohy. Jak on to Váša uviděl, náramně se ulekl, pomyslil si, že by z toho mohlo být potahování, dal on se do skoku a uháněl s toho místa,

co jen nohy stačily. A, víte-li, že tohle byla hloupost! Ten člověk, jak jsem se potom dověděl — byl to pěšák z Hluboké — ho poznal, dovlekl se na Vomáčku a povídal tam cosi, že Váša Potužákojic ho z nenadání přepadl od zadu, ránu mu zasadil do hlavy, omráčil a o dva zlaté obral, které prý měl v kapse, a baštýř poslal honem do Pištína pro četníka; ten šel rovně do Plástovic a k Potužákům. Přišel tam, sotva Václav byl doma. Chudák, bránil se jak mohl, že on ne, že neví, kdo toho pěšáka zranil, že ho jen viděl, ale četník mu nedal víry; kdyby byl neměl nic zlého za sebou, nebyl by utekl. Nu, já, víte, nikomu nechci ublížit. Václav takto kuřeti by neublížil, ale kdo ví, co s tím chlapem měli. Že ho bacil holí, dejme tomu, ale, obrat ho, to ne! tomu do smrti neuvěřím! . . . «

Rozumí se, že z přítomných nikdo nevěřil. Bába neříkala ničeho; klečíc jala se odříkávat modlitby. Bylo žalostno patřit na staré, zapadlé oči, jež rázem se od pláče zanítily.

»Nedej dočkat, Ty můj Spasiteli, aby má krev se dopustila takové viny! . . . nedej taky, aby nevinný člověk byl souzen . . . «

»A co bude?« — »Co zamýšlí Potužák?« — »Odvedou ho do Budějovic?« — hrnuly se otázky na krejčího.

»Vzal-li mu peníze, je to loupež!« odvětil hrobovým hlasem tázaný. »Tomu rozumím já. Na to je porota. Pět i deset let by mohl dostat.«

Výkřiky hrůzy ze všech stran.

. . . »Ale on mu peněz nevzal! To je hloupost, to nemůže být« . . .

»Uhodil-li ho, vyšetří se věc, co a jak, a doktoři promluví. Třeba nic z toho nebude, třeba chlapec se jen bránil a díra do hlavy ještě není těžké ublížení,« poučoval krejčí. »Ostatek, Potužák půjde zítra na Hlubokou a nabídne kauci, aby ho pustili a na svobodě vyšetřovali. Peněz to ovšem bude stát hodně. Nu, chvála Bohu! Potužák jich má« . . .

»Vždyť . . . vždyť« . . . , vydralo se slovo Apoleně. Chtěla říci, že Václav ho neuhodil, ale nedořekla: nemohla, hlas uvázl v hrdle. Stál pojednou před jejím duševním zrakem Vojta, pohrozil jí, mluvit zapověděl. Sklesla zase na židli, z níž byla povstala, schoulila se, obličej fěrtuchem zakryla a usedavě plakala.

Řeči sem, řeči tam, Potužáka litovali ještě více než uvězněného mladíka. Pojednou Apolena se zase zvedla. Bledá byla jako smrt, všecka se chvěla, ale už neplakala.

»Bábo! bábo! . . . půjdu domů! Nevydržím tu. Půjde-li kdo se mnou, dobře! . . . Nepůjde-li nikdo, sama půjdu . . .«

»Pánbůh rač opatrovat! Tu budeš, dítě, ani se nehneš, ani sama ani s kým nepůjdeš!«

»Nikam nepůjdeš!« vece přísně sedlák. »To by tak bylo! Na tebe tam zrovna čekají!«

»Musím domů! musím!« zvolala pronikavě. »Pro Boha vás všechny prosím, nezdržujte mě . . .«

Marně prosila, rukama lomila. Nepustili ji, po dobrém domlouvali, aby se utišila — všecko že se vysvětlí.

»A co Vojta? — co říká Vojta?« ptala se prudce krejčího.

»Vojta? ten kluk, váš hříbek? — toho jsem neviděl. A proč se po něm ptáš?«

Zarazila se; ani v největších duševních mukách svých, byť jediným slovem bratra tísně a hanby zbaviti mohla, nebyla by pověděla pravdu. Ptala se po Vojtovi jedině z toho důvodu, že byla přesvědčena, že tento sám, jakmile vhodným uzná, Václava vysvobodí; proletěla jí hlavou myšlenka, že třeba již tak učinil.

»Vojta je celý den na Blatech,« odpověděla tlumeným hlasem, zajíkajíc se, »vidí mnoho . . . tak jsem myslila, že . . . snad . . !«

Nedopověděla, znovu do pláče se dala.

»E, kde pak co moh' vidět tam!« pravil krejčí; »v tu stranu nepřichází. Pěšáka někdo srazil hned za Vomáčkou, na knížecích lukách. Co by tam dělali hříbkové?«

»Nu — neví se«, nadhodila podruhyně; »tenhle Vojta je všude, kudy teče potok. Je to takový dareba; má v hlavě ryby, místo aby si hleděl koňů. Já bych tomu klukovi neověřila, ale chraň Pánbůh, abych tím něco řekla.«

Slovo bodlo Apolenu jako břitký nůž; schoulila se zas a už nepromluvila, jen dušeně štkala.

Krejčí slíbil, že, jak Bůh den dá, půjde do Plástovic a na Hlubokou a že se pak vrátí a přinese zprávu, načež požádal o nocleh, jenž mu byl s ochotou poskytnut.

Och, bez konce dlouhá noc, plna úzkosti a muk, jak pro bábu tak i pro vnučku!

IX.

V Plástovicích u Potužáků nebylo lépe. Sedlák, čestný, zachovalý, hrdý na svoje jméno, na němž nelpěla nejmenší skvrna, div neklesl pod pohanou, kterou naň uvalilo nenadálé zatčení synovo. Přemáhal se nadlidsky, aby na oko zachoval klid, a to se mu také podařilo, ba i hořekující, zoufající ženu stačil aspoň poněkud utěšiti, ale hluboko v jeho nitru rána strašně bolela. Faktum, že do jeho domu vešel četník, aby zatknul jeho syna, obviněného z loupežného přepadení člověka, nedalo se změniti ani odčiniti přesvědčením, že se udál omyl, že obvinění se nemůže zakládati na pravdě. Zvěst se rozletí rychlostí

blesku po všem kraji, zvěst, drtící veškery zaklady jeho dobrého jména, a, byť časem i vyšla na jevo úplná nevina jeho Václava, najdou se vždy ještě lidé, v jichž srdci pochybnosti se nevytratí. Ke všemu ještě přepadený byl knížeci pěšák, panský zřízenec, a jemu tolik o to běželo, aby s knížecími shoda a dobrá vůle se zachovaly . . .

Odcházeje ráno z domu, aby před nastávajícími žněmi si prohledl obilí na svých polích, nepomyslil věru, jakou hořkost mu přinese večer. Předchozí vláhy pomohly jařím a ozimu neuškodily — úroda pěkná, mnohoslibná. Bylo asi deset hodin, když, obešed nejvzdálenější své polnosti u samých hranic Pašických a pomýšleje již na návrat, si vzpomněl, že by mohl zajíti ke Krušným. Co Krušnej onehdy nadhodil v příčině dělení Blat, nevycházelo mu z hlavy a neustále o tom přemýšlel. Vedle důvodů, jichž tento byl uvedl, napadl mu ještě jeden, jenž se mu zdál vážnějším všech ostatních. V Hlavatci se vyskytla kulhavka, byla tam z Prachatic komise.*) V Mýdlovarech zase padají vepři, sněť slezinná (červenka) byla zjištěna. Všecken tento dobytek se stýká na pastvě na Blatech, ba, i odjinad se tam dohání, aniž možno tomu zabrániti. Společná pastva je tudíž zdrojem různých nákaz a vážným nebezpečenstvím; však již v minulosti právě Blatské obce bývaly jevištěm všeobecného padání dobytka; všude hledali příčinu tohoto neutěšeného zjevu, jen tam ne, kde ve skutečnosti vězela. Třeba na to upozorniti a učiniti stůj co stůj a pokud možno brzo konce společnému pasení . . .

Potužák tedy šel do Pašic a Krušného taky doma zastal. Věděl, že Krušnou nepotěší svojí návštěvou — ta vůbec žehrala na každého, s kým její muž se stýkal — ale nedbal toho, ježto právě tak dobře věděl, že se neopováží, dáti mu otevřeně na jevo svou nechuť k němu. V tom se také nemýlil: Krušná ho přijala velice vlídně a řečí bylo dost a »to jsou hosti!« a »pěkně vítám!«, jen se od úst prášilo, a bochník chleba na stůl a čerstvé máslo a homolka s kmínem. Než, když započal hovor o dělení Blat a Potužák se jal vykládati o nebezpečí dobytčích nákaz, které plynulo ze společné pastvy, zakabonilo se její čelo, z očí sršel jen s námahou utajovaný hněv a boky poskakovaly, jako by velký sud se byl dostal zemětřesením v pohyb. Potužákovi neušly tyto projevy nevůle ani plaché pohledy, jež Krušnej metal úkosem na svou ženu, ale on, nedbaje toho všeho, neustal ve svých výkladech, ba, s jakousi úpornou horlivostí v nich pokračoval.

»Však sám 's první na to připadl,« pravil, »a pravdu 's měl. Třeba všecky přesvědčit, předem u nás v obci a pak druhé. Jako dosud, dále se hospodařit nemůže . . .«

»Dyž vono . . .« koktal Krušnej, jenž dostával pořáde většího strachu, vida známky blížící se bouřky na obličeji a v posunkách své ženy, která, tu stojíc onde pošlapujíc napiatě naslouchala řečem mužů; »dyž vono... je moc nerozumu u nás . . .«

»Ale jdižiž, Jakube! co pak mi to teď mluvíš? snad nepomýšlíš couvnout nyni, když sám 's mě na tu věc přivedl? Tohle není žádná řeč, co teď povídáš! Když nerozumní lidé se rozumné věci vzpírají, třeba jim ji jak se patří vyložit, a když to nepomůže, nu, odstrčí se stranou a jde se dál.«

Krušná slyšela všecko, ačkoli Potužák pronesl poslední slova poněkud přidušeným hlasem. Přistoupila ke stolu, ruce v bok podepřela, z očí jí sršely opravdové blesky.

»Přece jsem si myslila,« promluvila, »že tahle marná věc o tomhle dělení se vylíhla tuhle v jeho hlavě! Divím se jenom, že takový moudrý člověk jako vy, kmotře, se na ty jeho řeči chytá. Dyť ho přeci znáte! dyť přeci víte, že z něho mluví kořalka . . .«

»E, mlč, prosím tě . . .«

»Co bych mlčela? jsem snad němý pes? — Vymluvit byste mu takové věci měl, kmotře, nikoli ho ještě v nich utvrzovat. Kdybyste věděl, co já s ním zkusím! Vezme si něco do hlavy a potom neustále rýpá a týrá mne a děti . . .«

»Poslechněte, kmotra . . .«

»Já slyším, kmotře, ale povědět vám musím, aký je. Vy s ním nežijete, vy ho přece tak neznáte. Srdce pro děti nemá. Nebýt mne, seděly by tu všechny a čuměly! Co pak on si vzpomněl, aby některého z těch chlapců dal studovat nebo něčemu vyučit? To to! On by je nechal vyrůstat jako lilium na poli, jako by mohl před svou smrtí rozdělit statek na osm dílů a každému po jednom dát! Ty by toho měli potom! On má v hlavě jen samé dělení a proto chce rozdělit Blata! Jako by Blata nebyla od nepaměti všem společná!...«

»Nechte si říci, kmotro« — došel jí dech, jinak by Potužák se byl asi sotva dostal k slovu — »co se týče vašich dětí, do toho mi nic není, to si spravte mezi sebou, do toho vám nemluvím, leda požádá-li mě kdo z vás o radu. Ale, co se tkne Blat a jich dělení, to je, kmotra, věc nás všech a té my muži rozumíme líp než vy ženské. Proto vy nás nechte a nemluvte nám do toho. Až uvidíte, že vám z toho rozdělení poteče větší užitek, budete ráda, že právě tuhle Jakub byl

*) Třeba podotknouti, že Hlavatec náleží soudem do Netolic, hejtmanstvím tudíž do Prachatic, taktéž Selce. Ostatní Blatské obce patří k soudu Hlubockému, do hejtmanství Budějovického.

první, který nás na to přivedl, a nebudete říkat, že z něho mluvila kořalka.«

Mluvil vážně, klada důraz na každé slovo a vymohl si, že ho nechala domluvit, ač několikrát se pokoušela ho přerušit; avšak, když domluvil, spustila s onou karakteristickou ženskou logikou, o niž se rozbíjejí všecky argumenty:

»Och, ty můj Spasiteli! Och, kmotře můj zlatý! Vy jste, čemu se říká, moudrý člověk, a, kdyby on byl jako vy, slova bych neřekla. Ale on takový není, on má jen svou tvrdou hlavu a kdybych já nesháněla, kde pak bychom byli! . . .«

Obrátila se pak na svého manžela a nyní zase její argumenty padaly jako rány perlíku.

»Ty! mluv teď sám a řekni: moc-li pak jsem uložila loni za husy? Tři sta padesát šest zlatých, viď? Řci, není tohle pravda? — A za peří? — Osmdesát sedm zlatých! — či to zas není pravda? . . . A za prasata? . . Tři sta osmdesát zlatých! — či lhu! . . . Máslo a vejce ani nepočítám, za ty bylo tolik, že jsme se celý rok šatily, já a naše holky. A teď mi řekni, ty mudrlante rozdělivý, jak ty peníze seženu, až nebude možno, odchovat tolik hus a vepřů jako teď? — Neboť tolik je přece jisto, že, až Blata rozdělíte, tolik jich a po celé léto tam nebude se moci pást!«

»Dej mi svatý pokoj s tvými husami!« zabručel Jakub Krušnej. »Ze samé trávy ty husy nejsou živy a z té, co ji spasou, bylo by seno, a seno není marnost. Oč by tu bylo dobytka víc! To nepočítáš a zrní bereš na ně, že bych dva koně za ně uživil.«

Popřela a svou vedla dál. Trvalo hodnou dobu, než Potužák se dostal k slovu.

»Ty mlč, Jakube,« pravil; »přece vidíš, že takhle nepořídíš . . .« (Pokračování.)

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

»Jakým je jeho otec?« ptal se Skřivan na oko lhostejně, ale srdce mu tlouklo nedočkavostí a zimničně obracel listy v katalogu.

»Tuším, že švec!« Stejným časem s odpovědí touto Skřivan zahlédl v rubrice »otec« v záhlaví obou semestrálních stránek Černému v katalogu věnovaných tuto poznámku: »Josef Roztočil, obuvník, Linhartské náměstí . . . .« a číslo domu staré i nové.

»Nemýlím-li se, je nevlastní,« vmísil se do hovoru češtinář Kostlivý, »nebo se mu táta utopil v podmáslí. Nechci říci, že nepočítal otcův . . . Ale něco takového v tom je. Třídní to zná podrobněji . . . ostatně také ředitel, jeho matka sem chodívá dost často . . . . Ach jo,« povzdechl, »je to nějaká bída . . . .«

»Na tom nesejde,« mínil professor Skřivan na oko pořád lhostejně; ale v duchu jen hořel dychtivostí po některých podrobnostech. Tam v tom venkovském městě, odkud professor Skřivan přišel do Prahy, znali všichni poměry všech žáků skoro do podrobna, — tady v Praze těžko se v tom vyznat, zvláště v těch existencích záhadných a tajemných, do jichž prostředí nemají přístupu aniž ho vyhledávají professoři středních škol. Studenti ze tříd dělnických, z rodin malých řemeslníků a živnostníků a všech těch rodičů, kteří nenáleží třídě střední nebo k buržoům, známým po Praze a jejich společnostech, zůstávají mimo dohled střední školy, která většinou bývá daleko od bydliště professorova, vyhledávaného co nejdál od místa působení, především pro nucenou takto procházku. »Také proto,« tvrdíval druhý historik Vorel, starý, řešný mládenec, »aby pro případ náhlé suplovačky nebyl člověk tak hned po ruce . . . .«

»Nač vy hned také nemyslíte,« napomínal jej vážný Brodský, který měl za sebou dvě učebnice a před sebou tudíž skvělou karrieru. Vydaltě dva klassiky, jednoho řeckého a jednoho latinského, jež dokonce opatřil i poznámkami a úvodem. Nebylo jeho vinou, že vydání nestalo se podle rukopisu, když oba ti prastaří pánové byli vydáni už na stokrát.

. . . V rodinách těch hochů mohou odehrávati se dramata, tragedie a i komedie trpkých životů, aniž zví to rozmyslný paedagog, který staví sobě úsudky a pronáší soudy, nemající zhusta podkladu jiného než několik slov, odříkávaných v největším rozrušení mladých

myslí . . . Na venkově služky, posluhovačky, známé i neznámé dámy, staří mládenci jiných starostí nemající všecko donesou, professor se tomu studentovi takořka na paty věší — jako zase professor padá lidem snáze na jazyky a celé město vidí mu do talíře. Ve velkém městě ti, kteří by mimo rodinu měli býti sobě nejblíže, jsou si docela cizí . . .

»Však je to lepší,« libovával sobě historik Vorel, který na venkově ztrávil všecka svoje mladá léta. »Venku aby čert sloužil: vypijete v hospodě o sklenici více a už to ví ředitel.«

»Ech, v Praze je to snad ještě horší,« dotvrzoval Matouš roztrpčeně a mávl rukou dodávaje výrazu svých slov ještě váhy, — »udělejte falešný krok a zví to nejenom ředitel, ale —« a při tom udělal posuněk ukazuje prstem ke stropu, — »Olymp, Olymp!« Asi nějaký ten falešný krok byl příčinou toho dlouhého sedění na suplentském trůně.

»Pst, pst!« napomínal Brodský, neznámo zda ze šelmovství nebo z opatrnosti . . .

Professor Skřivan po výkladu kollegy Kostlivého obrátil se ku pravé stěně, kde vedle vysoké skříně plné příhrad s knihami a sešity visel obecný rozvrh professorský, hledaje kdy a kde má třídní sexty filolog Matocha hodinu — ale v tom zazněl zvonec a professoři jako když do vrabců střelí: Langer zavřel sešit uprostřed opravy, Povejšil a Roušavý vyskočili z pohovky, Matouš nedočetl ani zajímavou denní zprávu a jenom Brodský, pořád vážně, dopsal ještě dvě známky, klidně, u vědomí důležitosti vykonávané tu povinnosti a zvolna vstával. Povejšil a Roušavý srazili se ve dveřích a oba si ustupovali.

»Jen račte, račte, — já nespěchám,« pobízel Povejšil a dodal: »do školy nikdy, ze školy vždycky.«

»Vždyť já také nejsem takový horlivec,« ujišťoval Roušavý, sotva dle pravdy, neboť před vyšším úřadem by se tato komedie, opakovaná mutatis mutandis takořka denně, jistě nebyla odehrávala.

»Duobus litigantibus tertius gaudet,« užil situace Brodský a s hlavou vysoko vztyčenou u vědomí své zdatnosti vykročil mezi oběma. Měl opravdu radost, že mohl ukázati, že škola je mu nade všecky vtipy a žerty.

Byl vtělená žádost za kterékoli uprázdněné místo ředitelské, již podával Bůh ví po kolikráte. »Kde ten člověk jenom na kolky bere!« divíval se Vorel historik, jemuž běželo více o klidnou prázdeň než o ředitelskou čest plnou kancelářských prací a těžkých zodpovědností.

Ve sborovně zbyl konečně jen Skřivan a Kostlivý, který obléknuv svrchník zapálil si doutník a odcházel.

»Tak na zdar, kollego,« volal na Skřivana, »a jděte raději také už k obědu, bude pomalu čas.«

»Ale kde! Je teprve čtvrt na dvanáct, já si ještě zapíši známky z komposice,« odvětil Skřivan a usedl za velký stůl.

»Tak dobré chutnání!«

»Má úcta!«

Kroky professora Kostlivého doznívaly na chodbě a ztichla sborovna tak, jako ztichla celá budova; jen ze síně nad sborovnou ozýval se silně tlumený hlas odříkávajícího žáka. Ve sborovně bylo příjemné teplo a sluníčko víc a více se prodírající zlatilo haldy sešitů na stolcích u oken a hrálo si s červeným inkoustem v lahvičce uprostřed velkého stolu konferenčního, opatřeného řadou zásuvek jednotlivých třídních.

Professor Skřivan vstal a nervosně se procházel po sborovně; pak znova otevřel třídní katalog sexty a prohlížel rubriky Černého. Hlavou kroutil a naslouchal . . . Nikde nic. Náhle se rozhodl a obešed stůl zastavil se u zásuvky třídního sexty. Ano, byla otevřena, — a hned na vrchu ležela nationalia studentů, jak je byli odevzdali asi před čtyřmi nedělemi, na počátku školního roku. Znova se professor přesvědčoval, je-li ticho — kdyby ho tak někdo překvapil, že probírá se v cizí zásuvce! Nechtěl však nic než viděti nationale studenta Černého — pro klid své duše. Pootevřel zasuvku a hledal list . . . snadno jej našel mezi ostatními, srovnanými dle abecedy. Jen jedna rubrika byla nejdůležitější, datum narození. Četl rychle: »20. února 1889.«

V tom venku vrzly dveře od ředitelny. Professor Skřivan sotva měl času pustiti nadzdvižený svazeček zpět do zasuvky, zásuvku zastrčiti a vrátiti se k otevřenému třídnímu katalogu na dřívější místo. Srdce mu tlouklo, jako by byl něco kradl, — ale také ještě z jiných příčin.

Vcházel ředitel.

»Dobrý den, pane kollego,« pozdravoval professora k němu zády obráceného.

»Moje úcta!« odvětil Skřivan povstávaje a rozpačitě probíral se v katalogu dál: bylo mu těsno.

»Už nám to začíná, ta zima,« zapřádal ředitel rozhovor, jen tak, aby něco řekl, neboť ranní chlad teď opravdu začal ustupovati slunečnu.

»Ale ba,« odvětil Skřivan; nebylo mu do hovoru.

Ředitel vykládal si to za přirozenou ostýchavost nového člena sboru a nezarazil se nad tímto příliš stručným souhlasem se svými názory o povětrnosti. Přiblížil se ke stolu a bral do ruky noviny.

»Tak už jste Praze přivykl, pane kollego,« zase přívětivě se obrátil slovem ke Skřivanovi.

»Děkuji, pane řediteli, tak pomaličku; jen se mi stýská po procházkách a volnějším vzduchu.« Zvláště dnes byl ten stesk velmi silný; přál si už Skřivan být někde venku, daleko, tady mu bylo již úzko, ale přece zůstával, — teď snad nejspíše doví se některých podrobností, které zřetelněji osvítí temnoty, do nichž Černého velké oči hodily paprsek dosud jen slabý.

Ředitel už měl na jazyku poznámku, že má asi pan kollega v Praze jiné procházky, které mohou mu zahánětí jeho stesk, — ale v čas se ještě zdržel. Zkušenost naučila jej s každým pěkně, s nemnohými důvěrně, a napřed bezpečně a potom teprv srdečně.

Měl opravdu pan professor něco jiného v Praze, co ho sem vábilo, víc než venkovský vzduch a krásné procházky tak, že neváhal choditi na Prosík na všechny strany a shánětí přímluvu, jen aby se dostal do Prahy, on, svobodný člověk, kdežto přece ucházeli se o toto místo i ženatí s dětmi, na jichž vychování jim záleželo. Nasadil všecky páky, z nichž asi nejsilnější byla intervence vrchního rady Městeckého, který si mohl v létě nohy ubětati od Pontia k Pilátovi. Ostatek měl na to čas, neboť byl už rok v pensi a tak mu chvíle tím lítáním příjemně utíkaly. Sic nebylo to jen z křesťanské lásky, že i Vídeň mnohými svými dopisy pobouřil pomáhaje dělati náladu ve prospěch professora Skřivana. —

O prázdninách tomu bylo rok, co vydal se pan professor Skřivan, mládenec sice už stárnoucí a blížící se podzimu svého věku, ačkoli se mu říkalo muž v nejlepších létech, na několik dní letního pobytu do Studánky u Rychnova, tak beze všech úmyslů zlých nebo dobrých. Byltě takto spokojen a spokojenost, jakožto nedostatek fantasie, nedává roditi myšlénkám. Nic tam nehledal, za to našel: falešné je to štěstí, po němž se sháníme, pravé teprv to, které samo přijde nám do cesty, a každá touha nebo přání je nepřítelem štěstí . . . . .

Tam, v zelenavém přítmí lesních stezek k Bělidlu nebo k Sv. Ivanu naň čekalo v podobě, jakou sám nečekal teď, kdy už duše v něm skoro zasýchala . . . Chodíval nejdřív s panem vrchním radou Městeckým, s nímž náhoda jej seznámila před léty, kdy ještě pan rada býval okresním soudcem v suplentském Skřivanově působišti jižních Čech, a oba páni dobře se bavívali, tím spíše, jelikož pan vrchní rada už od jakživa vůbec a teď v pensi zvláště hrozně rád se zabýval fysikálními hračkami, dělal si doma elektrické vedení a prováděl různé pokusy mechanické; teď doplňoval svoje praktické vědomosti theoretickými výklady professora Skřivana, odborníka v těch věcech. Nesmírně si liboval pan vrchní rada, přicházeje z první procházky.

»Ten mi tak krásně vyložil elektrický potenciál,« povídal paní a dceři, líbezné Zděnce, »že teď tomu teprv náležitě rozumím. Já to hledal po všech možných učených knihách a teď, několika slovy, mám to jako na talíři. Roztomilý člověk, s tím se musíte seznámit,« nutil své dámy.

»Ach, tatínku,« bránila se Zděnka, »pro fysikální výklady jsme sem nepřišly. Jen nic s takovým roztržitým professorem, který pořád jen hledá brejle, jež má na nose, a na pvrního bere peníze jenom na deštníky.«

Pohybujíc se po všechen svůj nedlouhý život valnou většinou v kruzích právnických znala profesory jenom ze Švandy Dudáka a jiných humoristických listů, pak z vypravování a referátů bratra Karla, nepříliš příznivých stavu paedagogů, tím méně, jelikož bratr Karel býval jako student kvítko velmi pestře vybarvené. Professor Skřivan byl ve Studánce sotva dva dny a ještě ho skoro ani neviděla.

Ale nebránila se Zděnka hned po prvním setkání a po několika dnech poslouchala výklady jeho dost pozorně. Bylo to zas něco docela jiného než ty věčně »zajímavé případy« kruhů právnických. Ovšem, po pravdě budíž povědíno, že netýkaly se vždycky jen elektrických potenciálů, ačkoli různé proudy s elektrickými často porovnávané přelévaly se tu se strany na stranu, a rozhodně bylo tu na obou pólech něco protivného, co se přitahovalo. Zrodilo se to v očích a padalo to k srdci. Slečna Zděnka byla sic teprve jedenadvacetiletý květ, ale na professoru, povahou jinak dost veselém, nebylo znáti jeho stáří více než dvojnásobné. Zvlášť nikoli zde, kde nebylo školních lavic a všeho, co činí každého školometa starším, nežli je opravdu, a i nezáživným ostatnímu světu. Ostatně, když nevěsta se rodí, ženich na kůň sedej, a co na tom, že se Skřivan se svým sedáním v životě trochu opozdil!

Zůstalo však prozatím při výkladech jen theoretických, neboť professor byl náhle odvolán domů, do vesnice v okolí Nymburka, kde se mu rozstonal otec, zámožný hostinský a bodrý hospodář. Jelikož elektřina ve Studánce nevybila se náležitě, hledala cestu aspoň významnou pohlednicí, jež stala se pak prvním článkem v řadě dosti dlouhé vřelých dopisů, jež bylo by zábavno čísti, jelikož psaly je dvě duše sobě blízké a intelligentní. Zděnce líbily se humanní a povýšené názory professorovy o výchově středoškolské, která najednou začala ji zajímati, jakož i mládež, kterou chtíval Skřivan učiti především nikoli vzorcům mathematickým a poučkám o věcech celkem nepo-

třebných pro život, ale citu povinnosti a správnému myšlení, k němuž zejména mathematika byla prostředkem nad jiné znamenitým. To všecko v dobrotě a mírnosti, neboť říkával i psával, že bitím řezník získá, ne učitel, a ne holi přes kosti, ale duchem tichosti. Nevěřil, že březová metla rozum dává neboť kdo se domluvy nebojí, nebojí se ani holi. Míval sic proto někdy srážky s představenými, ale konec konců kázeň ve škole i prospěchy žáků dávaly mu za pravdu . . . . S vrchním radou Městeckým pojila jej ještě okolnost, že oba dva nemohli filologii přijíti na jméno; arci vrchní rada svého času v septimě z řečtiny propad a Skřivanovi professoři filologie patřili ještě k oněm exemplářům, jež viděli spásu člověka jen ve správných akcentech a hodně zamotaných periodách. Dnes už filologie jest jen vhodným prostředkem k cíli a dík vybroušeným methodám studenti nesmírnou láskou lnou jak ku latině, tak i ku řečtině uznávajíce naprostou nezbytnost jejich výchovného obsahu pro ušlechtilý život.

Zděnka zase jala professora svou filosofií prostou a oddanou, kterou jistě čerpala z hloubi své duše, neboť ani otec ani matka, jinak lidé velmi ctihodní, nezdržovali se přemýšlením o životě a jeho pokladech. »Není člověk neštasten,« říkávala tenkrát, v zelenavém přitmí, když zapřádali svoje hovory »dokud jiného může učiniti šťastným. Sám se ku štěstí přiblížíte nejvíc, budete-li svět viděti ve světle takovém, v jakém jej míti chcete. Nestěžujte si do svých starostí a strastí, — vždyť právě v nich bývá často ukryto to nejsladší.« V ženě viděla Zděnka pramen laskavosti a dobroty. Pokaždé, když tak professor vyvedl nějakou nešikovnost, nebo řekl-li něco nejapného a pak se ptával, nehněvá-li se naň proto, Zděnka odpovídala:

»Nehněvám, protože žena nikdy se nemá hněvati. Hněv žalost za sebou vodí a přátelstvo ruší.«

»Ale časem hněvati se neškodí.«

»Možná, vám mužům, ale my ženy jsme stvořeny, abychom odpouštěly —«

»— a milovaly,« skočil jí do řeči professor. Zděnka se zapálila a professor začínal viděti svět ve světle takovém, v jakém jej míti si přál hned té chvíle, kdy Zděnku zhlédl poprvé. Svět mu kvetl a už už se chtěl nabídnouti za předmět milování, — když v tom přišlo to odvolání domů a ve psaních se potom na takovou přímou otázku neodvážil, ač mezi řádky nemluvilo se vlastně o ničem, než o lásce jeho i její

Sem tam zajížděl Skřivan i do Prahy, ale cítil se zde příliš venkovským a nesmělým, váhal, potom pan rada se ho zmocnil na svoje elektriky, motory a zvonečky, a než se při takové návštěvě rozehřál a vzpamatoval, zas už musel pospíchati. A tak čas ubíhal a ubíhal, až o velikonocích odhodlal se professor, svým věkem už váhavější než bývал před léty, k rozhodnému kroku, — ale u radových měly v ty dny návštěvu, paninu sestru, starou vdovu po majoru z Degenfeldu, a nebohý professor neměl opravdu příležitosti »se vyjádřit.« Žehral na tu starou babu, ale ne právem; bezděky mu urovnávala cestu, neboť se jí tuze zamlouval, protože jí říkal »urozená paní.«

Zmínil se pak o tom, že by se rád dostal do Prahy a pan rada Městecký hned pomýšlel na svoji pomoc a svoje známosti nejen v Praze, nýbrž i ve Vídni . . . Zkrátka v červenci přišlo jmenování a professor ztrávil nových pár neděl ve Studánce, rozkošných, líbezných, avšak tentokrát nikoli pro pana vrchního radu, který nemohl dostati professora k zábavám pražádným.

Na těch stezkách vykládal professor o svém žití osamělém a Zděnka rada poslouchala. Tak pěkně povídal, že Zděnce ani nenapadlo ohlížeti se po prošedivělých skráních professorových a pro chvění jeho ruky nevšímala si, že ruka ta už vrásčitá je, a protože neznala professora dříve, nevěděla, že nechodí už jako prut a nevěděla, proč by mu měla zazlívati, že neúčastní se lawn-tennisu a že není členem žádného footballového klubu.

A když jednou s večera, v horkém vzduchu letním, poněkud se opozdili za oběma rodiči napřed jdoucími, v záhybu cesty naproti Bělidlu a nad tím údolím idyllickým, naproti chalupě hajného, zapředené už v podvečerní stíny, professor najednou, z ničeho nic, za nějakého bezvýznamného vypravování Zděnčina, jak v loni podnikli dlouhý výlet do Kostelce a odtamtud na Potštýn a do Litic, obrátil se ke Zděnce řka rozechvěně:

»A slečno Zděnko, já vás neposlouchám.«

»Tak! Teď bych se měla opravdu na vás hněvati, a důkladně! Já se tak namáhám, — a proč mne neposloucháte?»

»Slyším jen váš měkký hlas a myslím na něco docela jiného.«

»Patrně, — a nač?«

»Nač?« zamlčel se a vzal ji za ruku. Tenkrát nevzpomínal ruky jiné, malé, snad ne tak hebké a jemné a očí stejně velikých, jako měl student Černý. Les dřímal kolem kol a temno snášelo se z tichých korun konifer, ale v srdcích těch dvou rozžehala láska velké světlo. »Na vás, Zděnko,« pokračoval. »Máte mne ráda«?

(Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů

X. SPORT

Moderní sport přijel do Čech na anglickém velocipedu roku 1881. Před tím znali jsme sice již samohyby všeho druhu — velociped dřevěný po pařížské světové výstavě roku 1867. zavedl Miroslav Tyrš jako nářadí tělocvičné — ale teprve když angličtí mechanikové učinili z tohoto nástroje lehce ovládatelný komunikační prostředek, překročila s ním české hranice též sportovní horečka.

Dnes máme sta českých klubů, spolků, odborů a družstev věnujících se výhradně sportu. Velocipéd stal se jedině závoděním tak populárním, a když zájem obecenstva o tyto dostihy na ocelových ořích se zmenšil, přikutálel se na závodiště míč, prastarý instrument zápolení, o němž vypravují už egyptské hieroglyfy, řecké nápisy a latinské verše.

Dostihy koňské z Prahy zmizely, když na dějiště jich, Královskou louku na smíchovském břehu Vltavy, položili regulující inženýři neústupná pravítka. Tento sport nestal se však u nás nikdy tak oblíbeným divadlem, jakým jsou na příklad dnes závody míčové. Ani populárnější předhánění se člunů, které po nějaký čas mělo v Praze hojně pěstitelů a ctitelů, nenabylo toho významu, který má »lawn tenis« a »football«.

Míčové hry mají v Praze překrásný monument v skvostné památce architektonické ze XVI. věku. Je to nádherná míčovna v Královské zahradě hradčanské, kteráž bohužel slouží dnes pro potupu umění za vojenské skladiště, vydána v šanc hroznému hubení. Líbezné formy její a půvabnou dekoraci otlouká s ní, kdo chce . . .

Zde hrávali míč velci tohoto světa. Francouzský jenerál Bassompierre ve svých zápiskách praví, že když tu roku 1604 hrál míč s Valdštejnem, král Rudolf dlouho přihlížel žalusií v okně míčovny. Také na Starém městě pražském, v ulici Vejvodově, nalézá se historická stopa hry míčem v podobě pamětní desky s raketami. Pochází ze století XVII. Latinský a německý nápis dí, že na božím požehnání vše záleží.

Deska na býv. míčovně ve Vojvodově ul. z r. 1675

Kde pracují pružné rakety, tam míčový sport má ušlechtilý ráz. Divky jako bílé srny v přilehavých kostymech v úhledných pósách čelí tu zároveň s čilými mladíky pršce drobných míčů. Zmítání mladých těl, elegantní prohyby a možnost veselého,

společensky bezvadného humoru činí z lawn tennisu zábavu velice milou.

Jinak tomu při footballu, kdy při honbě za koženým měchem probouzí se náruživost, kterou žádné paragrafy společenské nedovedou vzíti v otěž. Animální svéřepost tu tak často za potlesku davů nabude vrchu, jedná-li se o to soupeři míč před nohou odraziti, energickým kopem nebo dokonce ostrým nárazem hlavy vstřeliti do nepřátelské branky.

Je to hra pro silnější roztřásání nervstva — proto je asi tak oblíbena. Že není pro dívčí činnou účast, nevadí. Na změť spocených těl náruživým zápasem štvaných mladíků přichází se dívat tolik krásných očí, živým zájmem rozpaluje se tolik hebkých líček, vlní se tolik ňader a tleská vítězům tolik ženských ruček, že má »kopaná« na dlouho asi zabezpečenu účast širokého diváctva.

Hry míčem mají výhodu v tom, že lákají tolik mladého světa na čerstvý vzduch, učí je tu rychlému rozhodování v okamžiku sportovního nebezpečí. Je lépe, vrážejí-li na sebe mladíci na udupaném rejdišti v půtce o míč, než aby v dusných hernách hloupli při kartách nebo ubíjeli se alkoholem.

Také některé okno za hranice otevřel český sport. Byly doby, že se o úspěších Čechů při závodech v cizině telegrafovalo a psalo jak o báječném vítězství národním. Ale když i tento nacionální enthusiasmus vyprchal, ukázalo se, že zakotvilo se v českém obecenstvu tolik sportovního zájmu, že může z něho čerpati morální i hmotnou posilu tolik klubů a spolků, že se mohly zařídíti s nemalým komfortem, tu a tam i s patrným luxusem.

S jakousi žárlivostí dívají se na tento rozvoj sportu přátelé čistého tělocviku. Zejmena když za kolem a míčem vstoupila na závodiště athletika těžká i lehčí — když různé odrudy míčového sportu cizinského na prostranných hřištích u nás přibývalo a když z řad Sokolských mizel tu a tam již mladý lid.

Ale ukazuje se již, že sport, a soustavný tělocvik, byť i střebal z téže půdy, jsou stromy zcela odlišného dřeva. Sport bez diváků skoro obstáti nemůže — je v něm velkým popudem závod a výhody z úspěchu vyplývající, kdežto ušlechtilý tělocvik, podřízený kázni a zároveň zabarvený ušlechtilým nacionalismem má u nás jiný smysl a jiný význam. A protože má kořeny zdravé a silné, není třeba míti o něj strachu. Až pěnu modního rozčilení vítr odvane, ukáže se, jak pevně u nás zakotven tělocvik. Sport páchnoucí divadlem, mrvený potleskem a sensací, ovšem

ma již dnes i u nás dosti půdy pro existenci. Vždyť vynutil si i respekt v novinářských listech, rozvlnil se do literatury, ozval se ve výtvarném umění, stal se látkou společenských úvah, mluví se v něm o hvězdách vzcházejících a padlých — div nezdobíme poprsími mistrů rekordu veřejné prostory.

Z tělocvičných organisací záhy se u nás vyprostilo a samostatně pak vyvíjelo šermířství, střelectví a všecky druhy sportu na vodě živé i mrazem stužené.

Plavání má v Praze dlouho již ctitelů počet úžasný. Zde i dámy přivádějí k platnosti sílu svých paží.

V horkých dnech na široké hladině řiční plyne tolik hlav — kdo umí voliti chvíli, shledá mezi nimi přemíru půvabných rusalek, jichž vděky chladící živel na vteřiny dává rozčilenému zraku na pospas.

Také v klubech veslařských mnoho dam dožilo se slávy. Půvabná kráska, která před lety podnikla v člunu cestu z Prahy do Drážďan, mátla hlavy tolika mužů pak — nejenom pro svůj zjev, ale i pro osvědčenou energii.

Plachtění čeká teprve na zlatou dobu svou. Až zmizí jezy, až upravená Vltava prouditi bude Prahou v rámci břehů spořádaných, pak asi zatřepetají se korouhvičky na stěžních úhledných jacht, které nám na zrcadle vodním stále ještě scházejí jako velkoměstská stafáž.

Brusle mají v Praze od pradávna na zamrzlé řece rejdiště zvláště výhodné. Mistrů krasojízdy na ocelových nožích, zařezávajících se lehce do ledové kůry, je tolik u nás, že každé kluziště se může pokochati jejich dovedností.

S lyžemi již po mnoho zim putovati musí Pražáci daleko do kraje. Rozhodnější stěhují se s tímto norským nářadím, které po staletích zase se vrátilo do Čech, až na hory. V Jilemnici je tou dobou Mekka českých lyžařů. Sněhu zde vždy na několik »Zaplať Pán Bůh!«

To všechno jsou sporty, které jsou možny bez velkého nákladu jednotlivců; větším vydáním pomůže se spolčením. Některému sportu pak lehko holdovati i bez účasti stejně smýšlejících. K plavbě ve vodě, rybaření, střelbě na příklad nepotřebují skromnější povahy ani diváctva ani stanov. Pessimisté účasti jiných dokonce utíkají.

Ale dvacátý věk na závodiště přivedl konkurenta, kterému se dobře spí jen v poduškách bankovkami naditých. Je to automobilismus. Je to sport pro boháče, a ti se také zmocnili ho na tomto vyhraženém poli, jak náleží. Již celá odvětví průmyslová vznikají, aby nasycena byla touha těch, kdož mohou si koupiti a vydržovati automobil. Závodní dráhy se jim tvoří časem i uzavřením stokilometrových silnic — a nikdo nežehrá na tuto komunikační závadu. Za automobilovým zápachem utíká kde kdo — horečně uklízí se s cesty všechno tomuto novému kouzlu, které znamená úplný převrat v našich poměrech spojovacích a o němž již dnes je jisto, že způsobí obrovské změny v průmyslu, obchodu, hospodářství, stavbě silnic, používání drah, a z něhož se můžeme tím více těšiti, poněvadž se ukazuje, že české tovary tohoto druhu na mezinárodním tržišti několikráte již čestně uhájily čest dokonalé výroby.

Dosud je automobil doménou bohatých, ale již se ukazuje, že i z tohoto sportu narodí se mnoho užitečného. Konkurence jednak stlačuje cenu drahých vozidel automobilních, jednak posílá na silnice levné motorové dvoukolky — a již se hovoří o nedrahých jednoduchých bryčkách, hospodářských pomocných strojích, hnaných mechanikou — v dýmu a sloupech prachu letí na cesty XX věku lomozící netvor ze železa a pryže, shánějě s nich ušlechtilého oře — věčná škoda, že také člověka o své kosti starostlivého.

Ale způsobil to člověk sám. Stupňuje sílu svou sportem a závody, došel hranic lidské mohoucnosti a síly. Chtěje ještě výše, hlavu si lámal, jak oživiti mrtvý kov, který více snese — jak zapřáhnouti expansi, která více dokáže.

Rozum lidský to dokázal — ale oživená hmota rozbíjí již lebky těch, kdo si neuvědomují, jaká moc je v ní zakleta. Tak nemilosrdně vychovává život.

Na konec pánem zůstane chytrost člověka. Sport může samolibě na okraj kroniky, tento rozvoj konstatující, připsati pyšně: Já tu pomáhal!

Brikci.

☐ **Osvětový Svaz** se ustavil 6. ledna t. r. Výbor je zvolen, určeno též, kým má býti doplněn, aby byla čelná střediska kulturní práce zastoupena. Program je obsáhlý; bude třeba náležitě rozděliti práci, aby se z mělčin rokování záhy přišlo do proudu plodné činnosti. Je naděje, že Osvětový Svaz stane se záhy důležitým článkem české organisace vzdělávací.

·· **Žižkův pomník** má státi na bývalém vrchu Vítkově, který byl 14. července 1420 svědkem slavného vítězství husitského válečníka. Spolek pro zřízení pomníku má prostředky své již za tak silné, že chce vypsati konkurs na pomník!

Pokládali bychom tento krok za náhlý poněkud. Vrch Žižkov je nejvýraznějším protějškem Hradčan a Petřína. Nepostačí zříditi tu pouhý pomník. Je třeba uvážiti dříve, jakou úpravu dáti vrcholu památné hory a teprve této úpravy korunou může býti monument. Proto ještě v čas upozorňujeme, aby ještě před vypsáním konkursu anketou povolaných osob byly vykonány důležité práce připravné, aby vypsání konkursu neznamenalo na konec jen plýtvání časem a penězi. *Kř.*

⊙ **O zbytečných spolcích** rozepsal se v novoročním čísle Národ. Listů ředitel Zem. banky pan Fr. Procházka. Žádá, abychom pečovali o jejich rozpouštění, právem nazývaje mrháním peněz, platí-li se příspěvky takovým jednotám, které zbytečnými zábavami, výlety a různými nepředloženými podniky svádějí k výdajům. Má zcela pravdu, že neodůvodněné spolkaření je národohospodářským zlem.

Ale jak provésti, co pan řed. Procházka navrhuje? Kde je instance, která by zbytečným spolkům řekla, aby se položily do hrobu nebo splynuly s jinými. Pan ředitel zná dobře jedno město, které má 10 000 obyvatelů a pro ty působí ve 42 hostincích 49 spolků, mezi nimiž dokonce dva sokolské, dva řemeslnické, dvoje pěvecká sdružení, dva cyklistické kluby — ale jak jen je sloučit v dnešní době »uplatňování individualit«? Snad by se zdravý návrh mohl uskutečniti tím, kdyby se v každém městě, kdež je nejvíce půdy pro chorobné bujení spolkářství, zřídila jakási místní národní rada, která by i o této otázce pojednala autoritativně.

Ovšem, dnes mají autority špatný kurs — ale po nějaké době budeme je asi v Čechách zase náramně hledat.

⊙ **Náměstí a sady.** Často se ozvou nyní v listech nadšení lidé, navrhující, aby se to nebo ono náměstí proměnilo v sad, ozdobilo květinovými záhony neb alespoň pažitem. Dokonce nedavno jsme četli, že může sloužiti za vzor náměstí — Komenského v Praze!

Z Prahy hesla odnáší vítr do venkovských měst — již i v krajinských listech často čteme o tom, že bylo náměstí nějaké okrášleno sadem.

Ach, co tu omylů! Náměstí a sad jsou prostory naprosto různé. Za starých a nejstarších dob věděli, proč se zřizuje náměstí. Proto, aby občané mohli shromážditi se k nerušenému jednání, hovoření, obchodování a hromadnému rokování. Proto ulice do náměstí pravidelně ústily tak, aby nekřižovaly střed vyhrazený pro shromáždění. Jenom od nějaké branky pro pěší úzká ulička vedla na nejvýše do středu, pro povozy býval přístup v koutech náměstí.

Shromaždiště nemůže býti sadem Sad má jiný úkol a proto měniti náměstí v sad je skoro vždy nelogičností.

Vzornou ukázkou starého náměstí je Staroměstský rynk, do jehož středu jenom úzounká ulička Týnská míří od proslulého tržiště Ungeltu. Také Malý rynk a Malostranské náměstí, náměstí hradčanské a skoro všechna náměstí českých měst potvrzují pravdu našich slov.

Není nesprávno proměniti v sad náměstí, jehož původní význam zmizel (na příklad hradčanské) — ale náměstí živé, kam proudy obecenstva stékají, měniti v sad je proti vší logice.

Náměstí Komenského hodí se do slabikářů pro architekty jako ukázka nešťastně zřízeného náměstí a nešťastně založeného sadu.

Náměstí řeže uprostřed elektrická trať, obě půle jsou proměněny v komický park. Není ani schromaždištěm ani místem oddechu. Tam rozumná matka nepovede děti na zotavení, poněvadž prostora střední je vlastně nádražní stanicí, a lidé slabých nervů by tu dostali křeče.

Pokládáme za nutno upozorniti na tyto šířené omyly, poněvadž se v českých městech nyní tolik reguluje. *A. R. Ch.*

⎓ **Pražské umění a vkus majitelů domů** jsou často pojmy přímo protichůdné. Víme, jak skvostná sgrafita Ženíškova v ulici Poštovské — nevhodné magistrátní překřtění názvu ulice nechce nám s péra — byla brutálně znešvařena firmami živnostníků, kteří dali do uměleckého originálu nelidsky vbíti skoby, na něž pak zavěsili své reklamní tabule. Ještě dnes jsou na půvabném vlysu renaissančního domu z toho ostudné jizvy.

Ale přese všechny komisse, kluby, noviny a přednáškové katechisování bují tento zlořád dále. V Kaprové ulici zachránili hlubezný starý portál tím, že jej vsadili do nové budovy. Ale nyní se může přesvědčiti každý, že se našlo kladivo a hřebíky, které do kamene, ušlého pohromě válek, stavební spekulace a úředních regulací, vbilo strašné hřeby, a na tyto hřeby, přes nejkrásnější partie portálu

pověšena tabule — bohužel úplně česká, aby se nezapomnělo, že my matičku Prahu takto przníme.

Ptáme se, jsou-li na tyto nešvary také u nás nějaké instance? *Bšz.*

" R. E. Jamot: **Žloutne listí. Drobné příhody ze života.** Proslulý český učenec, který již před lety zaujal naši pozornost poutavými pracemi belletristickými, jež dosud nepozbyly své význačné původnosti a svěžesti, podává nám v neochabujícím proudu své činnosti vědecké nový plod krásného slovesného umění. Kniha Žloutne listí obsahuje 36 kapitol, a jak autor na konci poznamenává, jsou to vesměs příhody, kterých sám zažil. Máme tedy vlastně před sebou část paměti spisovatelových, čímž kniha ovšem jest pozoruhodnější a zajímavější.

V knize jest uloženo množství dojmův a poznání, a vedle mohutného citu i hlubokého vzdělání překvapuje nás zejména pronikavé pozorovací nadání spisovatelovo. Z rozmanitých, na pohled nepatrných úkazů nebo příhod, jež v tisíci jiných lidi by neprobudily nijakého ohlasu, spisovatel zachycuje kmitnuvší se jiskry a přesvědčuje nás, jak i z těch prostých, drobných událostí lze těžiti zrnka, která »přispívají k obohacení životní moudrosti«.

Žloutne listí není knihou pro povrchní čtenáře, těm by se nepodařilo vyloviti mnohé ono těžké zrno moudrosti, které do ní spisovatel vložil, a snadno by podlehli »klamnému úsudku, který jest na tomto světě častější, nežli kdo tuší«. Ale pročítáme-li kapitoly Jamotovy s žádoucí bedlivostí a porozuměním, snadno vnikáme v jeho náladu, a pak všechny ty drobné článečky nabývají pro nás také onoho ostrého osvětlení, kterým je spisovatel ozářil a jež nám dopřávají nahlédnouti i do nejskrytějších koutků lidských povah a vůbec životů.

Byli bychom spisovateli vděčni, kdyby splnil svůj slib a nenechal nás dlouho čekati na pokračování svých cenných pamětí. *Ds.*

" **Z českého života r. 1856.** (Dokonč.) Dne 29. července zemřel v Praze-II. č. 1029 Karel Havlíček Borovský. Pohřben byl 1. srpna na Vršanech. — Dne 1. srpna zemřel v Kolíně nad Rýnem výtečný český houslista Theodor Pixis, Pražan. — Staroměstské akademické gymnasium v Praze slavilo 300leté jubileum svého založení. Začalo r. 1556 za Petra Kanisia, prvního rektora jesuitů v Praze. — Zemřela v Praze paní Antonie Šemerová, sestra horlivého příznivce české literatury, Vlastimila Arbeitera, která byla pod jménem »Antonie« literárně činna. — Dne 8 září zahájen v Praze sjezd »lesních a polních hospodářů«. Účastníků bylo 1854. — Na průčelí domu »u Halánků« v Praze provedl malíř František Čermák fresku Zvěstování Panny Marie dle starého olejového obrazu od Karla Skrety. — V Hradci Králové byl proslulý český nakladatel Jan Hostivít Pospíšil, tehdy již sedmdesátiletý stařec, přepaden u něho zaměstnaným knihařem, který mu zasadil ostrým nožem čtyři těžké rány. — Redakce »Pražských Novin« vypsala cenu 10 dukátů za nejlepší českou novellu, která by byla nejméně dva tiskové archy dlouhá. — V Skuči postaven na hrob r. 1853 zemřelého spisovatele Františka Jaromíra Rubeše litý, 8 stop vysoký pomník. Stál 198 zl. stř. — Dne 9. listopadu slavila pražská technika padesátileté jubileum svého trvání. — Dne 22. listopadu náhle v Praze zemřel Dr. Antonín Strobach, r. 1848 pražský purkmistr a předseda říšského sněmu ve Vídni. — Bratr Hynka Máchy, Michal Mácha, splnomocnil Dra Frant. Riegra vydati Máchovy spisy. — Dne 2. prosince zemřel v Praze Ignác Seibt, spisovatel a podporovatel škol. — Na pražské universitě bylo zapsáno 825 řádných posluchačů a to 123 bohoslovců, 427 právníků, 159 mediků a 116 filosofů. — Noviny přinášejí zprávy, že Hanáci začínají národní svůj kroj odkládati. *Dr. V.*

" **Pardubické divadlo** projektuje architekt A. Balšánek jako dům asi pro 800 osob. Volí na Karlovu náměstí místo takové, že není třeba čekati na regulaci řeky Chrudimky. Poněvadž na plánech podrobných počne se pracovati ihned, jakmile odborníci prostudují návrh architektův, bude možno začíti se stavbou záhy z jara. Divadlo bude velmi pohodlné, vstup do hlediště z chodeb beze schodů, prostranné místnosti pro obecenstvo i účinkující, a náklad i se zařízením strojovým, instalaci topení a elektrického osvětlení nepřestoupí peníz 300.000 K.

Chválíme, že se Pardubičtí vzdali myšlénky spolkového domu a že otázku divadla nyní řeší rychle. *š.*

" **Oprava.** Sazbu feuilletonu v min. čísle stihla v poslední chvíli nehoda. Když se vše srovnalo, dostal se V. Hálek mezi autory při otevření Národního divadla žijící. Ovšem jenom v řádce textu před statistickou tabulkou, která sama chybu ihned opravuje.

Ročníku IV. číslo 18. vydáno dne 12. ledna 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i přeložiti tyto nedovolujeme v bec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JIŘÍ LÍPA:

Tajné ždání.

Vzpomínka z Jihu.

Reminiscence z cest jsou jako spadalé listí, kterým zmítá podzimní vítr. Zvedne se několik těch cárů života kdysi bujného, vydá úryvek tiché hudby, zasvítí barvou, třeba šerou, rezavou, — je to přece jen pohyb, život — a když je ten vír spadalého listí čilejší, i celé symfonie šelestů se ozvou, kalleidoskop barev zasvítí, třebas mdlý odlesk té nádhery, jež odehrála se před tím ve skutečnosti. Ale proto jezdíme na cesty, z nichž přivezeme si někdy alba, nebo fotografie, někdy mastné účty hotelů a někdy jen — spadalé listí.

Vídáme v cizině tu imposantní budovy, tu bohatá musea, tu pomníky a hřbitovy nebo divadla, tržiště, kostely — někdo také lidi studuje a život, někdo chodí do ciziny jíst dobrá jídla, někdo i okoušet zapovězené ovoce cizokrajného milování — mezi těmi dojmy zřídka kdy však také kus života se zachytí, intermezzo nějaké odehraje se člověku před očima, scena lásky neb žárlivosti nebo vzteku — i dramatu svědkem bezděčným může se státi turista ničeho nepředvídající.

* * *

Bylo to v nejparnějším létě. Na slovanském jihu si stěžovali, že už mnoho neděl nepršelo. Nebe bylo bez mráčku, tak modré, sytě modré, jak dovede býti jen na jihu.

Slunce přiměřeně k zeměpisné poloze kraje hřálo a hřálo. Byly as 3 neb 4 hodiny odpoledne — doba největšího vedra, kdy domácí lid, bez toho od přirozenosti dosti líný, nedovede srovnati se svým přesvědčením, že by vůbec mohl pracovati. Jsme v přístavním městě, vynikajícím množstvím památek historických, zajímavou poetickou architektonikou, v němž střetly se dvě národní duše, obě milovavší umění, mísila se celá staletí, z čehož vyplynulo mnoho dojemně krásného, lichotivě přítulného, a na to, když jsme to jednou viděli, nikdy už v žití nezapomínáme. A protože to nebylo v Praze, bestia triumphans, která tam na jihu zuří jenom v řadách vojenského aeraru, jenž všecko památné zaujme svým protivným dvoubarevným kasárnickým nátěrem, nezničil nikdo tvary, sem tam opravil nevtíravě a nenápadně a zachoval, co a jak zachovati se dalo.

Kamenný, solidní, třebas nepříliš živý a dosti málo prostranný přístav s krátkým molem spí těžkým odpoledním spánkem jižního vedra. Dělníci přístavní ve svém barevném kroji, modrých prostranných, dole úzkých a přilehavých šaryvarách, červeném řasnatém širokém pasu, za nímž dnes už ovšem neční čepel handžáru a hlavně bambitek, v hnědých hrubých kamizolách, z nichž malebně u ramen vyčnívají rukávy košilí, jež někdy bývaly bílé, sedí na kamenném nábřeží. Je jich tu celá řada — jeden vedle druhého, peřestá šňůra! Jeden něco vypráví živě, druhý vpadá mu do řeči, jiní odlehčují si jednoslabičnými poznámkami

neb citosloveí v hudebné, jadrné, tak pěkné řeči. Opodál jeden ten chlapík — jsou všichni vysokého vzrůstu a silní — smotává si cigaretu. Jiný zarývá zdravé bílé zuby do růžové šťavnaté dřeni melounu, kdežto jeho soused, natáhnuv se na hromadu hrubých pytlů, spí. Dolce far niente, tak přesvědčivé na jihu, že ani nemůžete zazlívati nikomu jeho lenost. Jest ostatně doba, kdy není tu ani mnoho práce. Zboží z parníku, jenž ráno přijel, složeno, z přístavu firmám dovezou bedny a žoky obchodní zřízenci — nová loď žádná nepřijela, naval cizinců je nepatrný, až je to člověku líto, když si uvědomí, co lidí jen z Čech chodí sypat peněz Němcům na jednotvárné nudné pobřeží Baltu. Jen několik loděček k vyjížďkám do moře připravených houpá se lehce na vlnách, jakoby kolébaly kojeňátko, v hromadě hadrů před vedrem ukryté — a malý parníček s benzinovým motorem čeká trpělivě, až nalezne se nějaký nadšenec, jenž by zaplatil zlatku za dopravu na blízký ostrov, náležející řádu, zakoupený prý před lety od erariu za celých — 200 zlatých, mající však dnes, kdy o mnohou okrasu flory praktickými majiteli byl oloupen, cenu jistě millionu.

Ostrov zdá se blízkým a cena přemrštěná. To ještě nevíme, že na ostrově znova se vybírá vstupné od členů řádu, za prohlídku řádové budovy, vstupné nepřiměřené a neodůvodněné vzhledem k převýhodným podmínkám, za něž řád ostrov získal a vzhledem k nepatrným požitkům uměleckým a vědeckým, jež tu hostu dovede řád poskytnouti. Mnoho vzácných palem prý řád dobře zpeněžil. Je-li tedy podnes ostrov krásný, není to nikterak zásluhou řádu. A také výklad »odborný« příliš neláká, když přišel nám vstříc chlapec as 11letý, který mluvil jen jedním, domácím jazykem, většině turistů nepřístupným. Pravý intelligent ovšem hájí zásadu, že turista má znáti co nejdůkladněji jazyk kraje, jímž cestuje. Také jsme tu zásadu vždy prakticky prováděli k nemalému zisku svému, neboť pro neznalost jazyka většině turistů zůstane mnohé knihou sedmi zámky zavřenou. Ale pak je vstupné zcela nespravedlivě vyměřeno, zvláště když i ten nejzevrubnější turista je s prohlídkou budovy hotov za $^1/_4$—$^1/_2$ hodiny. Před klášterem rozkládá se řada záhonů s obvyklým v parcích rostlinstvem a tak jsme měli do příjezdu parníčku, který jsme v předtuše velkých dojmů vyhlášené turistické pochoutky objednali až za $1^1/_2$ hodiny, aby pro nás zajel a zpět nás odvezl, ještě hodně přes hodinu, kterou jsme ztrávili jednak u bujné vegetace uvnitř ostrova, jednak v tiché kontemplaci moře a pobřeží u malého zálivu, kde bledězeleně natřená, úhledná řádova bárka houpala se lehce na kladkách, zavěšena nad průzračnou hladinou.

Veliké balvany činí tu z moře a dno je pokryto hrubými oblazky, mezi nimiž svou hru neúnavnou provádějí malí zahnědlí krabové, změť rybiček maličkých a větších mezi velikými černými ostnitými koulemi, mořskými ježky, filosofy stinných zákoutí pobřežních, na něž bosou nohou šlápnouti musí býti rozkoší pro koupajícího se. Nade břehem divoce rozeklaným pnou se skály, šedožluté, jednotvárné, jako poslední stopa mrtvé pouště, jež tu byla, když ostrov vznikl. Sem tam uchytila se ve štěrbině skal, kam voda zanášela zvětralé částky kamení, mohutná agava, tu zelená, masitých, při okraji ostnitých listů, pravý gigant proti chudokrevným representantům toho rodu v našich parcích, tu se žlutavými pruhy při okrajích; některé vyrazily mohutné rakety květu ke slunci na silném stěžni jako hrozny porozvěšené. Po druhé straně je břeh vlídnější až skoro k samému moři, jen několik metrů nad hladinou přestávající, kam bije příboj moře borou zmítaný, rozkládá se piniový lesík. Tiše dnes stojí v bezvětří tyto conifery známé z Jansových obrázků, které nikdo nedovedl dosud tak věrně nakresliti, zduševniti jako on, i barvou i tvarem, a život a duši jejich na papír přenésti. Jako hřbitov bezejmenných duší, jichž nikdo neželel, stojí tu na svahu ten světlezelený les, pod nímž je teplý stín v hnědém porostu a vůně divná vzdálených krajů, zdravá, kořenitá, mezi drsnými kmeny, jež se až ve výši třepí v korunu rozložitou. Kdesi zpívá svoji věčně stejnou, nováčku snad zajímavou, ale hudebníku záhy se zprotivující melodii cikáda — tytytyty, tytytyty — ozývá se z pozdálí, z temna, z neurčita stále týž zvuk, jakoby papoušek nezvedený křičel, nebo ťuhýk — loupežník mezi ptactvem.

Opodál mezi balvany zraje blín. Pořouchlé jeho tobolky jsou už žluté — jen se otevříti a vydati opojného máku k věčnému uspání nepokojné duše. Pinie, agavy, blín — jaká to nesourodá trojice. Jeden člen její mluví nirvanou tropického jihu, druhý bujnost a nezmařitelnost života hlásá, třetí šeptá o zločinech opuštěných rumišť, ve čtvrtích nezastavených, kde se potulují jen lupiči a nevěstky. A všecky tři rostliny nalezly vedle sebe dost místa na břehu krásného ostrova v jižním moři, všecky naslouchají jediné písni jeho, písni cikády.

Tytytyty . . .

(Dokončení.)

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

ještě druhou rukou vzala jej Zděnka za pravici, kterou tiskl její pravou ruku a klidně, přesvědčivě odpověděla:

»A vy se ještě ptáte?«

Professor plaše se ohlédl. Kdyby tak některý student tudy se mihnul, projelo mu hlavou, ale hned zas všecko pustil mimo, přivinul Zděnku k sobě a vtiskl ji políbení na rty, na tváře, na oči . . .

»Zděnko!« ozývalo se z dalky, asi již po třetí nebo po čtvrté, než to zaslechli.

»Halo!« křikl professor na znamení že Zděnka nijak se neztratila, ale ovšem její srdce. Rozletělo se to volání údolíčkem, lesem, houštinami, plné jásotu šťastné duše. Štíhlé tělo Zděnčino přimklo se k urostlé postavě professorově, v jehož lásce bylo víc čistého citu a náklonnosti duševní než smyslné touhy, a proto jeho milování mělo kořeny pevné . . .

Nebyla Zděnka jedinou dcerou pana vrchního rady Městeckého i jeho choti. Dvě druhé, starší, byly již provdany a syn Karel byl v šlépějích svého otce jsa na skoku státi se adjunktem. Z těchto příčin, jakož i s ohledem na perné začátky pana Městeckého ve statní službě, nebylo by moudré bráti si Zděnku pro peníze, na něž professor Skřivan také nečekal. Věrnost a ne bohatství při ženě si žádej. Mimo to nebyl z těch, kteří po studiích musí podporovati rodiče a houfy přátel i příbuzných, a užíval od let svého služného výhradně pro sebe, ba ani všeho neužil a měl tak něco pro strýce Příhodu. To z domova se naučil, neboť »neutrácej víc než získáš«, říkával jeho otec, ten rozumný hospodský i hospodář, »sic se na hlavu se potřískáš.« Však také na jeho statku, tam na Loučeni u Nymburka, bylo patrno, že když ho byl majitel kupoval, všeho z tobolky nevybíral a že jenom těmi koni oře, které má. Snad také tato okolnost, že nic mu nescházelo, když ještě k tomu pořád zdráv byl, byla toho příčinou, že dosud nepomýšlel na ženění. Za mláda všeličehos užil, užíval mírně i potom a nepocítil touhy po nějaké změně. Líbila se mu tak ta svoboda, neboť svobodná mysl, jediná člověka rozkoš, pro ni ve světě klece není. Jinak se tomu říká, že dosud nepřišla ta pravá, — až teprv Zděnka! S tím, co bývalo nebo s těmi, jež miloval, nechtěl Zděnku ani porovnávat — bylo to beztoho už tak dávno, že skoro zapomněl . . Sic mohl ten les šumného jména Včelny kolem Studánky a nad předměstím Habrovou připomínati mu jiné letní houštiny a lesy, ale poněvadž bylo v těchto procházkách se Zděnkou a s rodiči, ať již od nich daleko napřed neb daleko v zadu, něco docela jiného, i přes ty podzimní vrásky na jeho čele poetičtějšího a čistšího, nevrátily se mu letní jeho výlety z dob dávných na mysl a žil jen v milém tom děvčeti, které jej zbožňovalo. Někdy mu sic přece projelo hlavou, že krásné dny jeho mládí jsou už ty tam a že přibývá mu věku, — ubývá života, ale což, jsou ještě starší a lezou do toho! Nikdo nikdy se ho neptal po křestním listě a tak professor Skřivan také nedbal a těšil se aspoň z růží na tvářích své Zděnky.

Tentokrát zdržel se ve Studánce déle a vracel se do Prahy s radovými. Pak ještě zajel do dřívějšího svého působiště vyřídit některé poslední záležitosti, rozloučit se na dobro a zanechat tam několik zklamaných starých panen. Bylo umluveno, že svatba bude v masopustě, poněvadž teď ještě bylo mu v lecčems Praze a nové službě přivykati. Začínala tato služba tuze krásně, ředitel byl starý, světa i lidí znalý pán, sic trochu nepřístupný, to však tak bývá, že s přibývající zkušeností šíří se rozhled, ale úží se srdce; kollegové druh o druha se nestarali, každý měl sám s sebou dost co dělat, a život byl klidný.

Sic hned na počátku školního roku chtěl po venkovském zvyku konati návštěvy u všech kollegů a vzal v té příčině na potaz kollegu Bednáře, s nímž před léty sloužil jako suplent.

»Co by tě nenapadlo, Prokope,« zrazoval mu kollega jeho úmysly, »tady jakživi se nenavštěvujem, ani nevíme, kde kdo z nás bydlí a sotva, je-li kdo ženat nebo svoboden, nerku-li, aby se znaly naše ženy. Rozhodně se sobě do rodin nepleteme a uvedl bys nejednoho z nás do nemilých rozpaků, kdyby ti musil návštěvu oplácet.«

»To by se bylo tam u nás nemohlo říci. Tam jsme měli seniorku, Herr Gott im Himmel! A ty večery, kdy jsme se scházeli! Někdy z toho byly klepy, ale přece to bylo hezké, že jsme tak drželi za jeden provaz!«

»I dej mi pokoj! Tady professorské zábavy . . .« a dal se do smíchu. »Nahoře, nejvýš, Olympos, toť se rozumí, potom přesně podle distinkcí: ředitelé šesté třídy s titulem, bez titulu, professoři sedmé třídy s titulem, bez titulu, osmá třída, devátá skutečná, devátá provisorní, suplenti zkoušení, suplenti nezkoušení, zkušební kandidáti, assistenti . . .«

»Ale aspoň k řediteli, mimo úřad?«

»No, to ano, ze zdvořilosti . . . Ačkoliv! . . . Z počátku mne to jeho úřednictví a vyhýbání se všem důvěrnějším stykům zaráželo, . . . ale konec konců má pravdu, — je takhle ticho a klid mezi námi . . . Pusť do toho ženské a je zle.«

A tak opravdu jenom se tušilo ve sboru, že Skřivan ve stav manželský vstoupiti míní a nikdo nevěděl, jak sladce tráví často svoje večery u radových, pan rada jak čte noviny nebo točí elektrikou a zkouší sílu proudu na psu Kokšlovi, paní radová kterak obšívá dírky povleků na přikrývky a Prokop a Zděnka . . . Ne, že by neměl toho ohně, aby jí objímal, k srdci vinul a tisknul v okamžicích přišti tchýní nestřežených, ale bál se, aby nebyl svou horoucností směšným ve svém stáří, na takovou bujnost přece už pokročilém, a tak sedával vedle v pokoji, při otevřených dveřích, buď poslouchaje Zděnku hrající na piano a zpívající příjemným altem, nebo jí předčítal, nebo rozmlouvali o sobě a příštím svém žití, a jenom když odcházel, v předsíni se oba ještě trochu pozdrželi . . . Každého večera odehrával se pak tentýž výstup. Za malou chvíli, když už paní radová začínala býti úzkostlivou, zahřmotila v pokoji židle, jakoby někdo od stolu vstával. Prokop pustil Zděnce ruku a zašeptal:

»Tak s Bohem Zděničko!« a dvéře se za ním zavřely.

Za to otevřely se v pokoji a proud světla ozářil Zděnku, s tváří zardělou a vlasem rozcuchaným.

»Ale proč pak Fanny v předsíni nerozsvítí?« zlobila se paní radová, ale nikoliv přímo na ducha služebného, který velmi dobře rozuměl, co dělati neb nedělati. Fanny vyznala se v láskách — v každé čtvrti, v níž sloužívala, měla jich několik.

»Jen teď jsem zhasla, matinko,« lhala Zděnka tak roztomile, že máti vidouc, kterak všecko ostatní je tak dalece v pořádku, pokývla hlavou. Vzpomínala, kterak její Ernstl, ten, který teď v bačkorách a v županu točil elektrikou, kdysi také nesnesl rozžatou svíci. Láska miluje tmu. Teď by dělal Ernstl důkladný rámus, kdyby nebylo rozsvíceno v čas v obou pokojích! — Byla spokojena, že odevzdá dceru rukám člověka tak rozvážného . . .

Právě den před tou sextánskou bitvou při večeři navrhoval pan vrchní rada, aby příští sobotu, kdy bude v gymnasiu zpověď a přijímání a tudíž prázdno pro Prokopa, jelo se do Nymburka a Loučeně.

»Nechceme čekat až na Dušičky,« vysvětloval pan vrchní rada, »kdy jste sice volnější, pane professore, ale chvíle nebyla by dost vhodnou na první setkání s vašim panem otcem. Zděnka si ovšem přeje, aby mohla položit věnec na hrob vaší nebožky paní matky, ať to tedy udělá: zajede tam s muttr a s vámi potom, ale návštěva vašemu panu otci nesmí být konána v ty smutné dny.«

Prokop, když o tom věnci slyšel, pohlédl na Zděnku a oči se mu zamžily. Jeho matka! Už třináct let v hrobě hnije, ta duše dobrá, která jej tak starostlivě vedla, i v pozdějším jeho věku. Bezděky vzpoměl na tu známost svoji s onou sklepnicí, o níž matka bůh ví jak se dověděla a jemu tenkrát psala, ba i do Prahy proto přijela . . . tak mu zachránila mládí a teď, jakou by měla asi radost! Zděnka, taková milá a k tomu z takové rodiny . . nebožka matka tuze držela na takovou čest.

Zděnka za něho se jí tak odvděčuje, byť i svým způsobem, neboť ta stará hospodyně a hostinská nic nedávala na květiny, věnce a takovou světskou parádu. Kam by byli došli s takovým panským přepychem!

Prokopovi líbila se ta pozornost k prosté, byť dávno zesnulé venkovance a bez ostychu stiskl Zděnce ruku, nikoli pod stolem, nýbrž před očima rodičů, na znamení díků.

»Potom na Všecky Svaté budeme zas tady u nás,« předl dále pan rada svoje plány. »Přijede dcera Berta a možná že také Karel.«

Prokop se již těšil na příjezd domů se svojí nevěstou, a pak také na Dušičky, a tyto myšlénky asi mnohem spíše byly příčinou onoho usmívání, když po schodech do druhého patra a do sexty vystupoval, nežli předpisy zákona, týkající se vlídné tváře professora do školy vcházejícího. Na včerejší myšlénky, se vzpomínkou na matku vybavené, té chvíle zase už zapoměl, a odtud ten klid jeho svědomí . .

. . . Ředitel ve sborovně usadil se pohodlně u stolu a četl noviny. Bývalo to tak jeho okamžik oddechu, kdy vykonal, čeho bylo pro dnešek potřebí, vyřídil poštu, pokud nepřišlo s hůry vybídnutí k podání nějaké obšírnější zprávy, přijal několik dopoledních návštěv — po jedenácté jen zřídka kdy kdo přišel ptáti se po synkovi nebo chovanci — a potom odcházel do sborovny, kde obyčejně natrefil někoho z professorů, s kým by mohl sděliti se o dojmech, jež činily naň zpravy z říšské rady nebo ze sněmu, o válce anglo-burské nebo rusko-japonské nebo jen události denní. Jinak bývala sborovna zřídka místem debat a rozkladů: přicházeli sem zemdlení a zondaní s vyčerpanou energií duševní po hodině a s úzkostí, aby nezmeškali vteřinu před hodinou, kdy se ani nezačínalo s rozhovory, poněvadž beztoho pronikavý zvonec by je přetal v nejlepším.

Jen šustění rozevřených novin bylo teď chvílemi slyšeti ve sborovně. Z venčí nic se neozývalo. V létě při otevřených oknech vedoucích do hlubokého a úzkého dvorku rovněž

tak jako okna všech tříd bylo slýchati jednotvárné odříkávání vyvolaných studentů, nebo i bystřejší výklady professorovy, někdy i řízné napomenutí, ba i salvu smíchu zakřiknutou hned v zárodku, — dnes, za toho sychravého, podzimního dne všecko bylo zavřeno, přes to, že slunce nepřestávalo již svítiti. Professor Skřivan seděl stále před rozevřeným třídním katalogem ani se nehýbaje. Několikrate usta otevřel k otázce, ale přece neměl dosti odvahy. Konečně znovu jal se přemítati listy velké, tenké knihy a pak se vzmužil k poznámce, zdánlivě zcela lhostejné:

»Tenhle sextán Černý je nějaký slabý hošík.«

Mnoho se musil namáhati, aby zakryl svůj duševní stav, tak jako mnoho je zapotřebí lži, aby zaclonila se pravda.

Ředitel, který už tak zhruba přehlédl v novinách všecky hlavní zprávy, — dopodrobna si to všecko přečte až po obědě, — odložil noviny a podpíraje se o lenoch židle ke stolu přiražený, pohodlněji se na stolici usazoval, jako k delšímu výkladu.

»Černý?« opáčil. »Ach, to je chudák! Kroniky by se daly o něm vypravovat . . .«

»Ráčíte znáti jeho poměry?« tázal se Skřivan s velkým úsilím vnitřním, aby tato otázka zdála se vyplývati z pouhého zájmu paedagogického, a dodal: »Dnes jsem ho poprvé vyvolal, ale hoch na mne učinil nějaký smutný dojem, je takový chudičký, chorý . . ale jinak se to zdá hodný hoch.«

»Hodný, velmi hodný,« potvrzoval ředitel, »ale rodinné jeho poměry jsou truchlivé. Je dítě nemanželské a mnoho proto snáší. Jeho matka chodívá sem často, je tuze starostlivá.«

»Tak ji také ráčíte znáti?« ptal se professor, a hlas mu selhal tak, že musil odkašlati, aby to zakryl. Srdce mu tlouklo téměř hlasitě.

»Jak pak bych ji neznal! Však se divím, že tu dosud nebyla. Snad zase stůně. Je to slabá, udřena žena, ale bývala asi hezká, ačkoli dosud není tak stará, asi pětatřicet bych hádal. Hoch je po ní, jako obrázek, viďte? Kdyby nebyl tak umouněný nebo ušmudlaný, či jak bych řekl, — neboť ona dbá na čistotu a pořádek, pokud může, — spíš takový chudý a ošumnělý, byl by to náš Adonis. A matka ma dost slušné názory, na ševcovou bych toho ani nečekal. Je prý učitelova dcera; jednou se mi tady, chuděra, rozplakala a povídala mi to. Za to otec nebo otčim, brr, to je člověk! Starý pijan, bůh ví, proč si ho vzala, proti ní je aspoň o nějakých třicet let starší, — byl zde také, jednou nebo dvakrát, prosil o podporu pro hocha, ač myslím, že spíše pro sebe, ale dělal tu takový brajgl, že jsem potom prosil jeho ženu, aby ho sem víckrát nepouštěla. Vždyť se mi studenti na chodbách zastavovali, jak mi křičel v ředitelně a nadával na celý svět vůbec a na chlapce zvlášť, — proč, nevím, vždyť jsem mu hocha jen chválil. Kdybych se nebyl ostýchal před studenty, byl bych naň zavolal školníka. Na štěstí zazvonilo, bylo po přestávce, hoši odešli do tříd, a starého ševce jsme šťastně dostali z budovy.«

Professor při těchto výkladech blednul a pot, který objevil se již v sextě, znovu na čele mu vyvstával . . . Hrozné tušení, které vzniklo hned, když se podíval na křestné jméno Černého, nabývalo čím dál tím větší jistoty . . .

»Je zde trochu horko, je-li pravda?« poznamenal ředitel, vida, že professor šátkem čelo si utírá. »Stále říkám školníkovi, aby topil zatím jen málo; myslím, že kamna snadno se rozpálí . . .« (Pokračování.)

VÁCLAV HRUBÝ:

Věčný spáč.

Jít ještě dál? — a kam?
Zde čekati? — a nač?
Jen jednu těchu znám,
a tu má věčný spáč.

To úděl jediný,
kde není stesk a pláč.
Kdo z nás je bez viny?
Jen šťastný věčný spáč.

Neblahý mariáš,
kdy Smrt je spoluhráč . . .
Po cíli mém se ptáš?
— Hle, nový věčný spáč!

ZDENĚK BROMAN:

Západ slunce.

Já usedl na vysoké stráni.
Nahoře sráz a dole sráz. —
Co buší mi to v horké skráni?
Co v duši mé to temno as?

Straň hledí tahle ve údolí:
břiz ostrůvky a pole v něm.
Žně dávno odletěly s polí.
A les je dnes tak tichý, něm.

A kouř se modrá na samotě.
A slunce už se nakláni.
A kdesi ve zapadlé Lhotě
se tiše modlí klekání.

Je velký klid, je ticho svaté,
jež slunce žehná slední svit.
O pověz mi, ty slunce zlaté,
proč jen v mé duši není klid?

A slunce jako zlato plavé
a smavé, že až zraku mdlo,
mi klidně v masce usměvavé
a ironické zapadlo.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

e mnou každý pořídí, kdo mluví moudře a jedná jako rozumný člověk!« skočila mu do řeči a hlas její, dotud zlostný, křiklavý, nabyl pojednou rázu téměř plačtivého; »ale tenhle tu, kmotře, ten se mnou arciť nepořídí, třeba byl tyran tyranská. Což pak nestloukl ondyno, víte, když přišel od vás, holku, svou dceru, svou krev! Tak ji stloukl, že je do dneška jedna modřina, pravý Lazar! Div žebra ji nepřerazil a do smrti by ji byl utloukl, kdyby mu nebyla utekla! Nu, co čumíš na mne, ty jeden ukrutniče ukrutánská? Chceš mi snad říci, že to není pravda?« . . .

Krušnej sklopil zraky, jsa patrně v nesnázích.

»Je to pravda!« pravil po chvíli; »ztrestal jsem ji, ale patřilo jí to! Proč jsem jí nabil, Jouzo, povídat ti nebudu; na svou hanbu bych ti to řekl« . .

»Ty toho nadělášl« přerušila ho žena; »zbůhdarma 's ji stýral, jako litý drak 's byl« . . .

»Jouzo, jak jsem tu pod nebem, spravedlivě jsem trestal a ty bys byl na mém místě jinak nejednal« . . .

»Ale, já se tě neptám na to. Trestal's, nu tak 's trestal a víš proč, a trestal-li's přece nespravedlivě, zodpověz si to před svým svědomím, já tvým soudcem nejsem.«

A pojednou, s tváří usmívavou, obrácen k selce, lehce uhodiv pěstí na stůl a změniv úplně svůj hlas:

»Kmotra.« děl, »hleďte, po dobrém si promluvme! Vy jste přece taky rozumná žena, krásně jste trošku z horka nakvašená a krásně nejednáte ve všem jako bych snad já . . jako by snad jiný jednal. Máte mnoho dětí, tedy taky mnoho starostí, ale uvažte! — máte taky pěkný statek, větší než já, lepší polnosti, víc dobytka byste mohli vychovat, víc by vám vynášel, kdybyste se nevzpírala novotám, k nimž dojít musí. Ale o tom já vam nyní mluvit nebudu, však sama nahlídnete, až si všecko rozmyslíte. A tuhle s Jakubem jsme staří kamarádi a rád ho mám. Možná, že má své chyby, ale kdo jich nemá? — Na mou duši, jak to tu všecko vidím a jak si myslím, že by se leccos ještě dalo zopravit a zonačit, ani chvíli bych neváhal a, kdyby tuhle Jakub chtěl, dceru bych dal vašemu synovi, jen co by statek převzal« . . .

Slyše tato slova, Jakub sebou škubl, div se stoličky se nespotácel. Dceru Potužákovu pro svého syna! — vždyť v ničem na světě neviděl většího štěstí. Tolik už o tom uva-

žoval a tolik se bál, nadhodit o tom slovo, aby neprchly sny, v nichž se kochal.

»Co to povídáš, Jouzo?« zablábolil, chápaje se Potužákovy ruky, »mému synovi že bys dal dceru?« . . .

I v duši jeho ženy slovo se neminulo účinku. Zlostný výraz rázem zmizel s jejího obličeje, ku předu se nahnula, oči vypoulila.

Než, jen na okamžik. Najednou, jakoby se vzpamatovala, rukou máchla, vzdorovitě hlavou hodila.

»Ale jděte, kmotře!« vyrazila ze sebe. »Z koho pak si chcete tropit blázny? Ze mne dojista ne! . . . leda tenhle můj že by vám mohl uvěřit — zpozdilý je dost na to! Však já dobře vím, že vy dceru nedáte leda pánovi . . Máte jedinou a věna pro ni máte s dostatek«. . . .

Potužák upřel na ni oči.

»Teď zas já vám řeknu, kmotra, abyste těchhle řečí nechala,« pravil velmi vážně. »Co vás to napadá, domnívat se, že bych chtěl holku dát pánovi? Povídám vám, že ji jinému nedám než sedlákovi. Selská je a pro sedláka ji vychovávám!«

»Pánbůh ti požehnej za tohle slovo, Jouzo!« pravil pohnutým hlasem Krušnej, jemuž slzy vytryskly z očí.

»Nu věru, člověk neví, proč se tomu tak divíte nebo proč o tom pochybujete«, mluvil dále Potužák. »Což pak jsem kdy dával na jevo, že bych chtěl provdat holku za pána? přece víš, Jakube, jak o tom soudím« . . .

»Nu arci, arci — já vím, ale vezmi z hlavy té mé tuhle, co si tam nasadila« . . .

»A pak,« pokračoval stejným klidným a vážným tónem Potužák, »proč bych ji nedal zrovna vašemu Jakubovi? Jemu jako jinému spořádanému sedlákovi! Ovšem, sedlákem by musel být a statek mít v rukou. To arci nespěchá, holka je mladá a vy se zrovna do výminku neženete.«

Krušná se zase všechna proměnila v obličeji. Sladký úsměv zatrůnil na jejích rtech.

»Ach, můj zlatý kmotře,« řeč ji tekla jako med, »kdybych vám mohla povědět, jak ráda bych si už odpočla! Co pak mám jiného než svízele, starosti a lopotu? — Ale co mi zbývá než dřít se dál, dokud mladší děti nejsou zaopatřeny, aby mohly stát na svých nohou? — Řekne se: Jakub převezme statek, ale druzí budou chtít svůj podíl, na něj se shrnou a co on si počne! . . . Kdyby přiženil i hodně tisíc, jak že to postačí, aby mohl vyplatit všecky?«

»Řekl bych, že tohle jsou zbytečné řeči, milá kmotro,« přerušil ji Potužák »Což pak vás nutím, abyste šli na výminek zítra? Co pak vám házím holku na krk? Ještě jste mi o ni neřekli a já jsem toliko myslil, že není příčiny, proč bych ji vašemu Jakubovi nedal, kdyby ji chtěl a kdyby byl hospodařem na vašem statku. Víc jsem si ani nemyslil an neřekl.«

»Ty jsi člověk! Ty jsi člověk!« opakoval Krušnej a plakal jako dítě. »Pánbůh ti dej štěstí a tvým dětem taky!«

»Dejž to Pánbůh — a tobě taky, Jakube!«

Hospodyně umlkla. Hluboké ticho zapanovalo, jen zvenčí bylo slyšet přecházení a mluvení dcer Krušných, které vařily oběd v průjezdě, v černé kuchyňce. Po chvíli Krušná vyšla ven; bylo ji slyšet, ana s dcerami hovořila.

»Však jsem ti řekl,« promluvil Krušný, používaje její nepřítomnosti, »jaká je nerozumná a jaký s ní mám kříž. Teď's to viděl sám, a to ještě před tebou se držela na uzdě. Už ji nepředělám, je to marné! Jen se nehněvej, urazila-li tě.«

»Vždyť ji znám!« odvětil Potužák, máchnuv rukou. »Neboj se, já se nepohněvám!«

»Tys na mou duši člověk, druhého není na světě. Ještě že tě mám! — Víš, Jakub je z těch dětí ještě nejlepší, to se mu musí nechat. Že tu a tam ztratí trpělivost, když vidí, co se v domě děje a jaký bič se splítá na všecku jeho budoucnost, člověk se mu nemůže divit. Kdyby dostal rozumnou, hodnou ženu s náležitým věnem, aby si trochu uvolnil na ten svůj počátek, věř mi, byl by z něho dobrý hospodář. Je pořádný, neutrácí, nepije, nehraje . . .«

»Nu, netřeba povídat — vždyť vím. O něho tu neběží, ale o Josefa! Řekl's ondyno, že mu dáváš šest měsíců lhůty, aby toho doktora udělal. Povolíš-li zase a budeš-li čekat dále, budeš vinen vším, co bude následovat.«

Krušnej přísahal, že se nedá ani přemluvit ani uprosit, a že, nebude-li Josef doktorem do šesti měsíců, jeho osudu ho zůstaví.

»A Frantíkovi vyžeň officira z hlavy, nechceš-li se vykrvácet . . .«

»Taky že vyženu! Propadne-li, konec je officíru . . .«

Potužák potřásl hlavou.

»Ne tak! Počkej přece a nech mě domluvit! Ne jen, propadne-li, ale vůbec ho na tu dráhu nepouštěj! Povídám ti: zvrhneš se, nevydržíš to! Nač's ho vůbec posílal studovat? Ať je doma a při práci ať pomáhá . . .«

»Tohle bude kříž!« zabědoval Krušnej; »nebude chtít, kluk sakraholtská! Odvykl si pracovat rukama, bude se vzpírat a stará mu bude pomáhat. Co taky: co s ním potom?«

»Přiženíš ho někam. O to bude starost později. Až se Blata rozdělí, hospodářství ti vynese více. Ale na svém stůj, a nedávej se ohýbat, vždyť nejsi stará bába!«

Krušnej neodpověděl; seděl, skláněje hlavu nad stůl a přemýšlel. Pojednou se vzchopil, vzal do svých rukou pravici Potužákovu:

»To se všecko spraví!« pravil vřele; »tys řekl, že bys dal dceru mému synovi! To je pro mne taková útěcha, že na všechno zapomenu, co mě tíží. A, viděl's, i stará je z toho celá blažená! — však ví, co znamená dcera Potužákova do našeho statku . . .«

»Pravím ti ještě jednou: Jakubovi ji dám, ale jinému z tvých synů za nic na světě! Žádnému pánovi, ani knížecímu nebo jinému služebníkovi. A pak, jak už jsem ti řekl, Jakubovi jen tehdá, až bude sedlákem on. Aby moje dcera tu žila pod komandem tvé ženy, odpusť, starý brachu! — k tomu nesvolím a taky nepřipustím, aby z peněz, jež dostane věnem, se snad hradily panské choutky jiných. Z těch peněz se druzí vyplatí, aby hospodářství bylo čisté, ale aby se snad házely do chřtánu Josefovi nebo Frantíkovi na studie nebo parády — to znemožním od samého počátku.«

»Pravdu máš, Jouzo, svatou pravdu! Josefu nedám ani krejcaru, ten si svůj podíl už dávno vybral. Ferda a Matouš dostanou po tisíci zlatých, holky po dvou tisících a Frantík, nu, s Frantíkem uvidíme, až jak to s ním vypadne . . .«

»To si sprav, jak chceš a jak budeš moci, do toho ti nemluvím, ale bylo by nespravedlivo, přetížit Jakuba hned od začátku, svalit naň přílišná břemena a nechávat ho bez krejcaru na hotovosti. Nezapomínej taky, že na statku váznou dluhy . . .« (Pokračování.)

MILAN FUČÍK:

Neštěstí.

Z historií prostých lidí.

(Pokračování.)

toho dítěte by nebylo nic, řekla si Smrt. Je zatíženo po matce, která měla otce pijáka, jenž umřel v třeštivce opilců, a muže sazeče, který umřel na souchotiny. Zdravá krev otcova by ho nezachránila . . . I dotkla se Smrt drobného tílka dítěte.

Smrt šla pak dál svou cestou . . . Malý Zorž dostal horečku a do rána byl mrtev. Mary byla zoufalá. Jednak proto, že v krátkém manželství neměla žádných dětí a přirostla proto k hezkému dítěti svého poměru s Jiřím celou vášní zpožděného mateřství, žijíc jenom pro ně, jednak proto, že po prvním návalu živelního a nesmírného žalu nad ztrátou drahého mláděte vzpomněla si náhle, že prohrála v tomto jediném jitru i vše ostatní.

Neboť dosud jí nenapadlo mysliti na to, aby vybídla Jiřího k uzavření sňatku, aby opatřila dítěti otce a jmeno a sobě manžela a živobytí. Dokud tu bylo dítě, ani jí to nenapadlo. Poznala, že je Jiří velký dobrák a počestný člověk, a věděla pudově, že v této věci může býti bez obavy právě proto, že je tu jejich dítě . . . Proto žila jen dítěti, aby se tím více zalíbila otci.

Ale nad mrtvolou malého Jiříka uvědomila si celou ztrátu a majíc duševní oko zbystřené úderem bolesti, viděla nad slunce jasněji, co zmeškala, že ztratila najednou všecko. A proto bylo její zoufalství dvojnásobné.

IV.

Jiří přišel a byl velmi dojat nad mrtvolou svého dítěte. Neznal smrt z bezprostředního názoru. Vídal dosud umírati jenom zvířata na jatkách pod údery palice a třaskavých patron. Byl příliš cizí v cizím městě, aby přišel k intimnímu divadlu umírání. Doma v Čechách nikdy nepociťoval studený dotek smrti, takže se nikdy neobíral myšlenkami o ní . . . V Mnichově neviděl pouliční pohřby, neboť tam rozumní lidé pochovávají své mrtvé bez pompy, v ústraní hřbitovů a s tichým, diskretním smutkem. Proč by také trpěli ve svých veselých ulicích průvody tak nepříjemné a málo vkusné, jež vlekou se zdlouhavým tempem smutečného pochodu, zastavujíce jízdu vozů a tramvají, rušný pospěch ulice a celý ten proud života, jejž nemá nikdo práva rušiti . . . Na hřbitov Jiří nikdy nezabloudil. Neměl tam nikoho. A co by hledal v těch sadech mrtvých, když v sadech živých byly tak nádherné procházky?

Nad mrtvolou svého dítěte přišel Jiří poprvé do přímého styku se smrtí. Stál dlouho u dětské

postýlky a němě zíral na drobné, voskově bílé tělíčko. Byl udiven a překvapen. Ale v naivním jeho pohledu bylo mnoho filosofické, absolutní hloubky, o mnoho více než v pohřebních proslovech slavných řečníků nad rakvemi ještě slavnějších mužů . . . Neboť proces, který se odehrával v jeho duši, byl naprosto původní a nový . . . Zápasil v sobě, snaže se pochopiti, proč toto malé a jemu dosti milé jeho dítě všichni oplakávají jako mrtvé. Vždyť se mu to nezdálo dosti pravdivým a zdůvodněným. Vnucovala se mu myšlenka, že to není pravda, že dítě jen spí . . Co pak se tedy vlastně stalo? . . . Proč by bylo vůbec mrtvo? Jaký je pro to vlastně důvod, že je mrtvo? Ale snad to není vůbec pravda. Vždyť bylo živo sotva půl druhého roku . . . Ne, to je divné. Vzal tedy dítě za ruku a zdvihl ji . . . Voskově bílá, tenounká ručinka sklesla bezvládně na peřinu . . . Tak je to přece snad pravda, že je mrtvo.

Ale co je to a proč je to? — houklo mu něco v duši.

A s nezvyklou námahou snažil se proniknouti k odpovědi na tuto otázku a s rozšířenýma očima ještě upřeněji díval se na dítě . . .

Je to velmi zvláštní věc, když člověk umře, pomyslil si pak . . . Vzpomněl si, jak mu bylo před šesti lety, když mu telegrafovali, že umřel otec . . . Tenkrát mu bylo velmi zle a plakal celou noc. Moře bolestné lítosti se mu provalilo do duše . . . Na pohřeb jeti nemohl a druhý den si pomyslil: Je to opravdu smutné, že ten tatík už umřel. Co se, chudák, nadřel . . . štěstí však, že jsou všecky děti už odrostlé. A myslil pak na matku a na sestry, jimž bude živobytí nyní tíže shánět, než když byl otec na živu . . . Bylo mu to vždycky nesmírně líto, kdykoliv si vzpomněl, že je otec mrtev a zase si pomyslil na matku a na sestry a hleděl jim poslati nějaké peníze . . .

Smrt otcova jej tenkrát silně rozrušila . . . Ale n e t a k h l e jako dnes mrtvé jeho dítě . . . Napadlo mu i toto srovnání mezi dojmy při otcově smrti a dojmy dnešní události. A toto srovnání učinilo ještě složitějším a namahavějším proces, který mu zavalil nitro, v němž dosud všecko odehrávalo se tak prostě, snadně, bez úsilí . . . a neuvědoměle.

— Oh, jak jsem nešťastná! . . ., zaštkala náhle Mary vedle Jiřího. — Pláčeš taky tak jako já? . . .

Hlas a pláč Mary přetrhl rázem těžce se snující předivo Jiříkových myšlenek . . . Obrátil se k Mary a odpověděl jí prostě a tiše:

— Nepláču. Ale je mi to velmi líto . . . Vždyť to bylo moje dítě . . .

A přejel si rukou oko, neboť se mu zdálo, že se tam usadily velké krůpěje horkých slzí. Pak se jí zeptal, co bude státi pohřeb, dal jí peníze a odešel.

Po pohřbu dal Mary stomarkovou bankovku, kterou vzal ve spořitelně ze svých úspor a řekl jí:

— Buď zdráva, Mary, a neplač již. Žij blaze . . .

A rychlým krokem odešel ze hřbitova, sedl pak na elektrickou dráhu a jel nazpět do města . . . A zdálo se mu, že tím je celá věc nadobro odbyta. Smrt dítěte i jeho poměr s Mary.

V.

Byl a nebyl. Mary mu již nikdy neskřížila cesty. Uvědomila si již v prvním okamžiku, když zjištěna smrt chlapcova, příliš jasně, že svoje záležitosti vůči Jiřímu prohrála již neodvolatelně. Ani se nepokusila navázati s ním styky . . . Našla si místo myčky nádobí v jednom velkém pivovarském sklepě, a když Jiřího později dvakrát nebo třikrát potkala, pozdravili se jako dva lidé, kteří se sice znají, ale jinak jsou si docela lhostejni.

A přece nebyla tato historie pro Jiříka skončena. Od té chvíle, kdy stál nad mrtvým tělem synečka, jehož otcem se stal tak bezděčně, jako by se byla vedrala vápenitá voda neznámými dosud skulinami do jeskyně jeho duše a kapala ustavičně v drobounkých krůpějích do nitra, až pomalu počala se ukládati na dně vrstva novotvaru, která zvolna, ale trvale moliutněla. V Jiříkově bytosti jako by se počala roditi nová duše . . . Něco se v něm změnilo, něco se s ním stalo . . . Probudil se v něm člověk.

Dosavadní zábavy se mu znechutily. Děvčata přestala ho bavit. Nevšímal se jich, nevyhledával je. A ty, jež se mu samy nabízely, odmítal velmi nevrle. Najednou viděl, že je to docela hloupé, tahat se a milovat se s nimi. Zdálo se mu, že vlastně on z toho nemá docela nic, že jim dělá úsluhu, že jim dává sebe, své tělo, svoje objetí, svou sílu a svou lásku docela zbytečně, pro nic a za nic. A velmi se na sebe rozzlobil, že mohl být tak pošetilým.

Pak ale nastala velká, nudná prázdnota v jeho životě. Neměl co dělat, nevěděl, co se svým volným časem. Chodil bez cíle ulicemi i okolím. Udělal si občas výlet. Venku jej to chytalo. Cítil, že v tom prostředí, daleko za městem, kde je viděti na hodiny cesty, tam že by našel náplň pro svou duši a neurčité svoje touhy. Ale musel jeti v dusném vagónu železnice, chtěl-li něco vidět a nic mu nebylo tak protivno, jako jízda drahou. Stal se mrzutým. Přemýšlel o něčem novém, čím by se zabavil, potěšil a povyrazil. V divadle se

nudil. Nerozuměl vysoke němčině herců a to, co hráli, bylo mu cizí. Před vřískavou hudbou rozladěných bavorských kapel prchal od jakživa. Byl už velmi rozmrzelý. Krev houstla v něm a dusila ho nezužitá síla. Cítil potřebu velkého rozpjeti, prudkého rozběhu, vybití energie . . Až ho bolela ta potřeba stupňovaného života, zápasu s něčím a proti něčemu . . .

Konečně našel šťastné rozřešení nutkavého problému. Tušil radostně, že našel to nejlepší. Rozhodl se, že bude jezdit na bycyklu. A tak i učinil.

Vybral si pevný, lesklý, zánovní stroj. Díval se naň s obdivem. Niklované součástky házely sterě blýskavé reflexy jako leštěné stříbro . . . A bylo to celkem laciné.

A když po nedlouhém cvičení byl již pevný v sedle a rozjel se poprvé tryskem po hladce uválené nekonečné silnici v paprscích slunce a sytém vzduchu venkova, tu pocítil takovou velikou radost, jaká ještě nikdy nezalila jeho duši tak úplně a tak blaživě . . Tady konečně uplatnil svoji velkou sílu, železnou pevnost svých svalů, přebytky zhuštěné a nevybité energie . . . Jak hloupým, ničemným a zrovna hříšným zdál se mu celý dosavadní jeho život, kolik krásných nedělí promarnil a ubil v zaprášených a zakouřených tančírnách a v náručích holek, opilých vášní lehko vznětlivé lásky . . . A zde, v tom širém kraji, pokrytém svěží zelení a ohraničeném modravými prospekty měkkých dálek, zde vrátil se zase v ono původní prostředí svého rodného kraje: vůni čistého vzduchu, volnost obzoru, výdech lesních pryskyřic, výpar vlhké silnice, zoraných lánů nebo zrajícího obilí, ono původní prostředí jeho zrození, jeho smavého mládí, jeho ztraceného domova na úpatí Šumavy, kde se zrodil, vyrostl a rozkvetl do té nesměrné síly ocelových svalů athletického těla, ono prostředí, z něhož byl životem vyrván, v němž však zůstaly vlasovité konečky kořání jeho bytosti, a k němuž se proto tak rád vracel, nalezaje ho zdánlivě v měkkém půvabu šire bavorské pláně. A bylo jaro, když Jiří počal jezditi na kole a jaro dovršilo svými půvaby jeho nové štěstí k pocitu neskončené a jásavé blaženosti . . .

Později přestěhoval se do předměstí. Až někam na konec Gernu, kde již slábla závratná rozpínavost stavební spekulace a bujně rozběhnutý vzrůst mladého moderního města. Pak jezdil na kole nejen v neděli, ale denně, z práce i do práce, ráno, v poledne i večer. Tam také přišel mezi lidi, kteří mu byli mnohem bližší než panstvo ve středu města, mezi dělníky, sluhy a malé úředníky, které vyhnala bohopustá, vyděračná a lichvařská drahota bytu až na nejzazší periferii města, jež pak nabývá onen společný mezinárodní typ předměstských kasáren proletariátu, kde se staví veliké domy s moderními fasádami, ale malými byty, kde jsou staré malé hospody a malí kupci a kramáři, kde se však žije tak úžasně draho, protože se všecko kupuje v troškách po pěti a desíti fenicích od drobných překupníků dvakrát tak draho jako v City a čtyřikrát tak draho jako u výrobce, v tom universálním detailu hokynářských kupců, kteří za marku nakoupí a za dvě prodají . . .

Jiří cítil se mnohem zdravějším od té doby, co jezdil na kole. V nocích s neděle na pondělí spával dříve málokdy a býval při pondělku velmi malátný. Teď spal hodně a tvrdě. Zrovna kypěl a kvetl zdravím těla, za to však zastavilo se jeho tučnění, jež s hrůzou pozoroval, a jež se mu protivilo jako něco velmi ohavného. Vůbec byl přesvědčen, že nebyl dosud nikdy tak šťasten, vesel a spokojen, tak rozumně a krásně živ.

V záchvatu nenadálé družnosti dal se zapsati i do nějakého klubu cyklistů, z předměstí kde si ho velmi vážili, poněvadž se vyvinul v rychlého a vytrvalého jezdce a měl vždycky dost peněz, což pohnalo k bezvýsledným pokusům o jeho přízeň dvě cyklistky, jak již bývá, velmi ošklivé. Jiří vyjížděl s klubem i sám do širého okolí, do dálek, jež se mu dříve zdávaly nedostižnými, kde poznal nádherné krajiny s poklady, jež nashromáždil a vykouzlil největší aristokrat mezi suverény, veselá údolí bystrých potoků, smavé lesiny, bizarně členité a malebné břehy modrozelené lsary, rozlehlá jezera s přívětivými městečky a vesnicemi, všecku tu vzácnou krajinnou zdobu, kterou se chlubí kraj, jehož hlavou jest šumná a přívětivá residence Wittelsbachů. (Pokrač.)

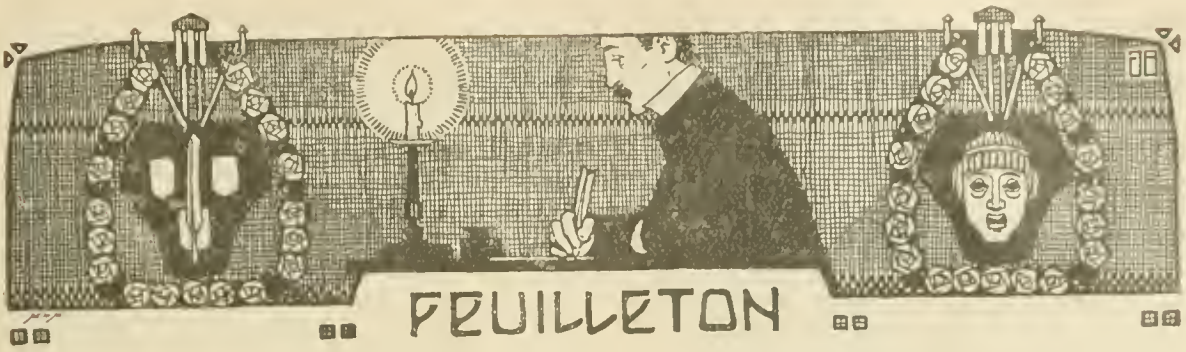

Spisy R. J. Kronbauera.

Nakladatelské družstvo Máje přichází na knižní trh se spisy autora, který zaujímá v literární tvorbě místo zcela zvláštní.

Nenajde se na něm ani jediného kloubu, který by byl vzat z cizího těla — tak jest způsob jeho tvoření samostatný, tak jest jeho líčení zvláštní.

Vstoupil na úzké jeviště naší literární produkce v dobách, kdy mocný proud nového povětří kácel u nás právě všechnu romantiku. Do trosek jejich zatknul realismus prapor svých domněle nových hesel. — Pro všechno líčení hledaly se nyní lidské dokumenty, autoři počali ve fotografické věrnosti života spatřovati úkol literární práce a pro každou důležitější větu shledávaly se doklady v střízlivé skutečnosti.

Jen tak tak uklouzl pitevnímu noži apoštolů nové víry, nemilosrdně všechnu fantasii odsuzujících, nejoblíbenější romantik této doby — Beneš Třebízský — schovav se v čas za hradbu kulím kritiky ještě nejlépe vzdorující. Škoda, že tak chladnou a tak energicky věčné mlčení ukládající.

R. J. Kronbauer přijel také na realistickém oři. Ale byl to realismus, se kterým si tehdy kritika nevěděla rady.

Ani pohádky v těchto pracích nebylo po šedivé střízlivosti, ve které se spatřovalo všechno arkanum nové víry. Kronbauer líčil život — sáhl do nejchoulostivějších míst pro své dokumenty — ale to nebyly studené fotografie ani panoramaticky strnulé napodobeniny, co tvořil — a přece všechno zrovna vonělo věrností a pravdou.

Líčení Kronbauerovo, plné barev a světelných her bylo tím kouzlem, které přese všechna tehdejší literární desatera zrovna podmaňovalo čtenářstvo. Statisíce sešitků jeho »Posledních stanic« rozletělo se českými kraji a učinilo mladého autora rázem tak populárním, že se mohl vesele smáti kritickým augurům, kteří nalézali, že pro jeho způsob psaní není ani v malých ani velkých Slovesnostech formulářů.

R. J. Kronbauer. Kresba Fr. Ženíška.

Ach, co dbal Kronbauer dogmat. On psal, jak mu napadlo. Pro každou novellu vymyslil si zvláštní formu produkční — každé dítě jeho literární lásky mělo jinou podobu. Ale vesměs byly to děti zdravé, čilé a obru čtenářské veřejnosti na ráz se zamlouvající.

Jako by šel autor s kouzelnou píšťalkou, tak se za ním hrnuli čtenáři. V každé »vlastenecké domácnosti«, po které tisíce knihkupeckých prospektů tak sladce, ale často též tak marně touží, znali Kronbauera. Ne-li jinak tedy aspoň z půjčovní nějaké knihovny.

Tato láska čtenářů zůstala Kronbauerovi zachována. Statistiky knihoven a čítáren vykazují u Kronbauera největší počet ctitelů — nakladatelské výkazy mluví o něm s největším respektem. Je to autor, který má nejdůležitějšího faktora na své straně: čtenářstvo.

Vyžádali jsme si pro svůj náklad od Kronbauera věci dosud neuveřejněné. Ukázky, které z nich podal,

všeobecně se líbily. A dnes leží před českým čtenářem první sešitek sbírky, zahájené něčím zcela originelním: skupinou novell o soubojích.

Napínavé sujety jsou doménou, ve které Kronbauer nemá v naší literatuře soka.

Robustní, temperamentní člověk, autor s lýrou o nespočetných strunách, nejjemněji laděných — spisovatel, který přilehavou dikcí vlastně maluje, jehož paleta je zásobena všemi odstíny barvoškály — muž, který ví, co s vybranou látkou počíti, který není v nouzi o případné slovo, jenž se nebojí situací nejchoulostivějších, ale jehož ruku ovládá umělecká rozšafnost, to je Kronbauer.

Jeho novely mají pestrou barvitost — ale slova nejsou jeho říší — jeho regionem jest děj.

Proto ve zdraví přečkal různé směry, na které si u nás literatura následkem infekce z ciziny zastonala, zůstávaje svůj, dal se zdravě oplodniti různými vlivy literárního víření — tím dokonaleji vzrůstaje ve své podmanivé originalitě.

Bývala doba, kdy si naši autoři vybírali hesla, shrnujíce v nich svá životní kreda. Kronbauer by mohl k svému podpisu přivěsiti jako nejcharakterističtější jediné slovo: »Nenudím!«

A to je největší silou jeho — v tom skryto tajemství jeho úspěchů. Nepíše dle receptu nějaké literární víry — nesmáčí pero v jediný kalamář — neopírá se o berle určitého stylu — píše, jak velí látka, která ho rozehřála.

Rozehřála! Co jim nezalomcovalo, co ho nepopadlo jako kleštěmi — pro to péra nesmočí. Ale když mu vběhne do cesty událost, při které se zachví ať již radostí nebo soucitem — při které mu oči vzplanou, srdce zabuší — pak již utíká všem a hledá jen formu. A jak našel, po čem pátral, dává se do práce, od které obyčejně neustane, dokud není skončena.

Vydávajíce spisy Kronbauerovy pečovali jsme o to, aby byly v ně pojaty práce, které nejpříznivěji charakterisují autora, jenž je dnes na vrcholku uměleckého rozvoje svého. Jsou to knihy tak působivé, že máme plné právo počítati na úplný úspěch jejich v české obci čtenářské.

Doporučujeme je přízni české veřejnosti v době, kdy se tolik činí u nás pro pseudoliterární zboží cizojazyčné v chatrných překladech — a kdy stávají se zbožím velkospekulace jen díla těch našich autorů, kteří si milost přízně vykoupiti musili svou smrtí, jak zákon o právu autorském žádá. *V.*

Reprisy činoher v uplynulém dvaadvacítiletí Národního divadla v Praze.

Počet představení, jak bylo již v 17. čísle Máje řečeno, není dostatečným měřítkem umělecké kvality dramatického díla. Za hrou stojí autor a jeho poměr k divadlu určuje tak často stupeň přízně neb nepřízně těch, kdož divadlo řídí.

Již vnější úspěch premiéry možno říditi volbou dne. Jsou večery, při nichž návštěva — důležitá podmínka úspěchu — neselže. Kdo zná divadelní techniku a rozumí politice jeviště, již z doby pro představení volené pozná, jedná-li se o favorita neb o autora s druhých břehů. I nezasvěcence při určitých osobách ťukne, že k jejich poctě a prospěchu před premiérou zaznívají cymbály reklamy. Pro ty s druhých břehů bývá klid hřbitova. Statistiku návštěvy i příjmu může správa často vybičovati na vysokou přičku stupnice dle své vůle — aby po případě jako písek hodila číslice do očí těm, kdož se opovažují vysloviti podezření.

Jen mrtvým autorům neprokazují se protekční úsluhy — nedostane-li zvláštní náhodou nebožtík úkol pokořiti někoho z živých. Proto na příklad i v Národním divadle úspěch autorů, kteří se otevření jeho nedočkali, je čistý a bezpečně hodnotu práce osvědčující.

To nutno předeslati, aby se rozumělo statistice, kterou v dnešním článku doplňujeme předešlé přehledy.

V uplynulých 22 letech bylo v Národním divadle v Praze provedeno při 2227 představeních celkem 219 činoherních prací 68 českých autorů.

Statistika her těch ukazuje, že měly hry ty následující počet představení:

Strakonický dudák 95, Noc na Karlštejně 73, Jedenácté přikázání 58, Zvíkovský rarášek 58, Jiříkovo vidění 49, Jan Výrava 48, Paní mincmistrová 41, Zkouška státníkova 40, Naši furianti 39, Pražský žid 38, Princezna Pampeliška 38, Vodní družstvo 37, Hadrián z Římsu 32, Ve veřejném životě 30, Gazdina roba 28, Rohovín čtverrohý 27, Mořská panna 25, Pomsta Catullova 24, Čech a Němec 23, Paličova dcera 23, Služebník svého pána 23, Soud lásky 23, V sudě Diogena 23, Probuzenci 22, Maryša 21, Vojnarka 21, Vina 20, Emigrant 19, Třetí zvonění 19, V panském čeledníku 19, Žižka 18, Žižkova smrt 18, Kristof Kolumbus 17, Ženichové 17, Palackého třída 16, Sulamit 16, Václav Hrobčický 16, Jiný vzduch 15, Magelona 15, Radúz a Mahuléna 15, Směry života 15, Veselohra na mostě 15, Z doby cotillonů 15, Primátor 14, Přítěž 14, Světa pán v županu 14, Svět malých lidí 14, Cop 13, Jenerál bez vojska 13, Král. Barbora 13, Salomena 13, Kolébka 12, Ptáčník 12, Syn člověka 12, Závěť 12, Čekanky 11, J. K. Tyl 11, Maloměstské tradice 11, Rabínská moudrost 11, Z české domácnosti 11, Z dob růž. jitra 11, Divotvorný klobouk 10, Dva světy 10, Exulanti 10, Gero 10, Láska a smrt 10, Ohnivá země 10, Ravuggiollo 10, Cesty veřejného mínění 9, Lapený Samsonek 9, M. D. Rettigová 9, Milada 9, Neklan 9, Pietro Aretino 9, Svatební noc 9, Záhuba rodu Přemyslovců 9, Blázinec v prvním poschodí 8, Dceruška hostinského 8, Doňa Sanča

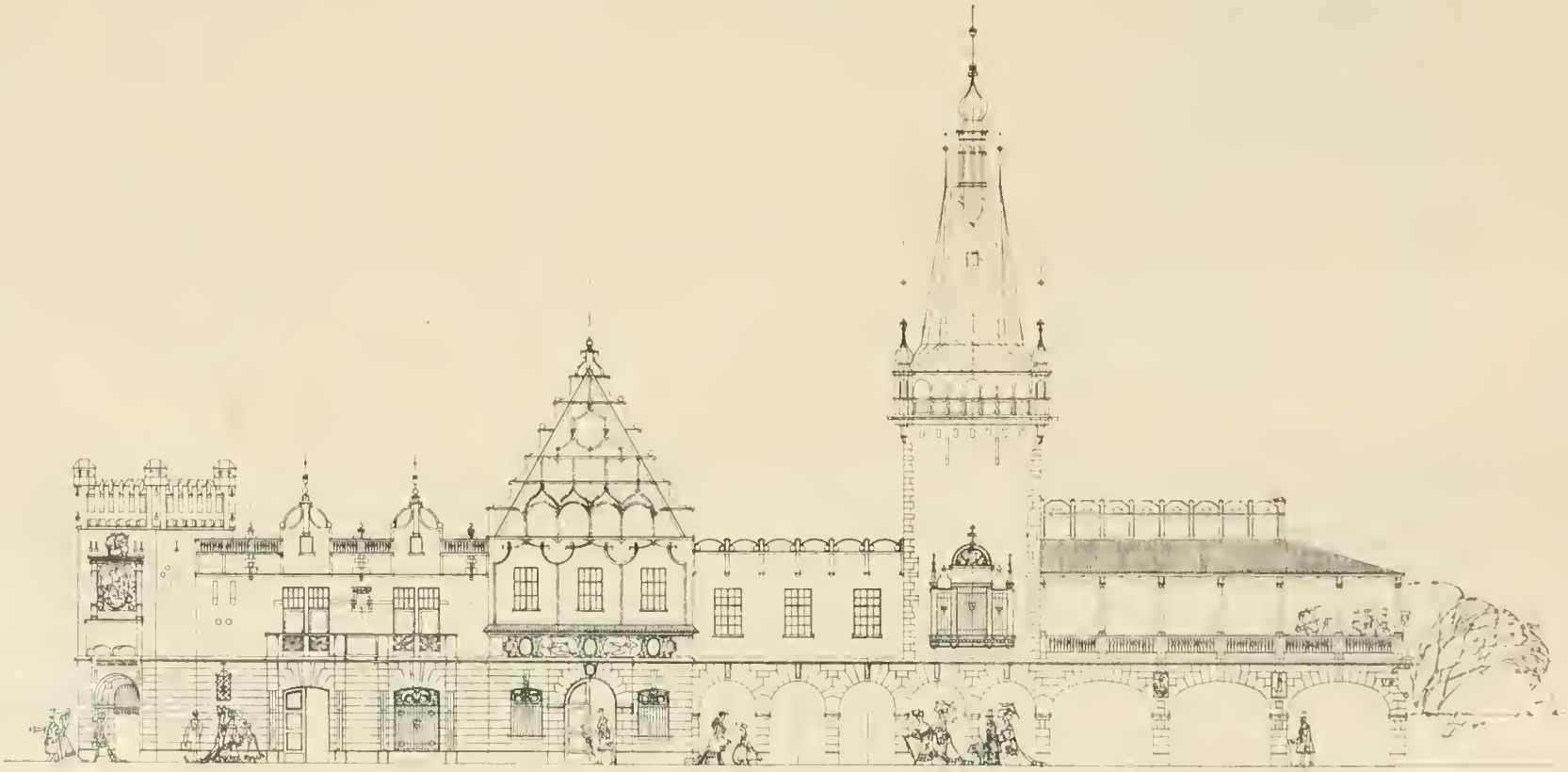

VÝSTAVNÍ BUDOVA ČESKÉHO UMĚNÍ NA VÝSTAVĚ
V LONDÝNĚ. ——— NAVRHUJE ARCH. JUSTICH

8, Knížata 8, Křivé cesty 8, K životu 8, Nad propastí 8, Na letním bytě 8, Tažní ptáci 8, Tvrdohlavá žena 8, Velký sen 8, Veselohra 8, Bludička 7, Mravenci 7, Náramek 7, Poupě 7, Selské námluvy 7, Sněhurka 7, Velkostatkář 7, Záviš z Falkenšteina (Hálkův) 7, Zlý jelen 7, Žižkův meč 7, All right 6, Bez lásky 6, Drahomíra 6, Eliška Přemyslovna 6, Epponina 6, Eva Kubánková 6, Falkenštein (Hilbertuv) 6, Holčička 6 Ideál 6, Její systém 6, Král a ptáčník 6, Maloměstští diplomaté 6, Mezi umělci 6, Olga Rubešová 6, Pan Měsíček, obchodník 6, Premiéra na vsi 6, Rodinná vojna 6, Sestřenka 6, Sirotčí penize 6, Telegram 6, Závist 6, Závrat 6, Zkažená krev 6, Zlato 6, Bratři (Vrchlický) 5, Bratři (Zeyer) 5, Dědečku, dědečku 5, Dolorosa 5, Hřích 5, Její pastorkyňa 5, Láska Raffaelova 5, Lesní panna 5, Libušin hněv 5, Malý král 5, Marie Calderonová 5, Měšťané a studenti 5, Neznáma pevnina 5, Nový život 5, Oblaka 5, Opuštěný 5, Otec 5, Penize 5, Písmákova dcera 5, Pohostinsku 5, Praktikus 5, Rozklad 5, Šlechetníci 5, Vpád 5, Závět Lukavického pána 5, Angelina 4, Baron Goertz 4, Hana 4, Hodiny 4, Jindřich Urban 4, Každý něco pro vlast 4, Midasovy uši 4, Legenda z Erinu 4, Na Valdštejnské šachtě 4, První klient 4, Slavomam 4, Snídaní a obědvání 4, Svědek 4, Svět zásad 4, Umrlčí hlava 4, Útok zisku 4, Ve stínu guillotiny 4, V jařmu 4.

Třikráte byly hrány práce: Almužna, Bratrství, Drama čtyř chudých stěn, Heralt, Fotografie, Julian Apostata, Komedie o kupci, Kytka, Medvěd a víla, Monika, Návrat, Slepý, Smířičtí, Troji polibení, Věštba Komenského, V říši tulipánků, V uchu Dionysiově, Zde se zapovídá žebrat, Ztracení.

Dvakráte byly hrány práce: Anatomové, Bankrotář, Bouře v zátiší, Co bylo, Červ, Dcera, Ďáblova legenda, Karthaginka, Kterak sláva omrzí, Magdalena, Mravní výchova, Nerovné manželství, Nezabiješ, Povodeň, Sládci, Spoutaní, Starý vlastenec, Syčáci, Zloděj.

Jednou byly hrány práce: Jan Hus, Johanna Radimská, Konec, Lípany, Lucerna, Odpoutané zlo, Paní Marjánka, matka pluku, Přítmí, Servus, Smrt Odyssea, Soirée pana Záhorského, Stará paní, Těžké stíny, Triumfy vědy, Utopený manžel, Ve stínu závodiště.

Měly tedy 4 hry více než po 50 představeních, 22 hry 21—50 představení, 35 her 11—20 představení, 61 hra 6—10 představení, 43 hry 4—5 představení, 19 her po 3 představeních, 19 her po 2 představeních, 16 her po 1 představení. *Cio.*

Krásná Praha. Na centenální výstavu českého umění — jak ji pořádali v Paříži a připravují v Německu — sotva dojde v dohledném čase. Chybí téměř všechna nutná práce soupisná i kritická, vývoj moderního (i starého) umění dosud čeká svého historika. Nyní ohlašuje Krasoumná Jednota podnik, který mohl by, třebas v zlomku, shromážditi cenný materiál k této historii malířského tvoření u nás za posledních sto let: Výstavu Krásné Prahy, soubor prací domácích i cizích, jež mají předmětem Prahu, její architektury, zahrady, zákoutí, nálady i život v jejích zdech, pokud jeho ruch lákal k zachycení uměleckou formou.

Umění nalézalo v Praze vždy velikou hojnost vděčných motivů: malebnost celkového rozvržení architektonických mass, až k divadelním efektům stupňovaná, i zvláštní citové ovzduší, prosycené melancholickými vzpomínkami na včerejší slávu i dnešní úpadek, inspirovaly a lákaly umělce empiru právě tak jako malíře dvacátého století. Podařilo-li by se shromážditi všechny, nebo aspoň význačné malíře a rytce Prahy, měli bychom zajímavý a instruktivní přehled našeho umění, třebas neúplný a tu a tam snad i jednostranný.

Bylo by potom škoda nechati výstavu minouti bez trvalejších stop. Definitivního díla o Praze v umění beztoho dosud nemáme . . . *P.*

Kapitola o ženských schůzích. Za starodávna se zajisté schůzím ženským nepřálo. Praviť sv. Pavel v kapitole 14. verš 34. a 35. epištoly ke Korintským: — Ženy ať v shromáždění mlčí, neboť nedopouští se jim mluviti, ale aby byly poddány, jakož i zákon praví.

Pakli se chtějí čemu naučiti, ať se ptají doma svých mužů; nebo mrzká věc je ženě mluviti v shromáždění.

Od těch časů se mnoho změnilo a zajisté by dnes vyzněly verše sv. Pavla jinak, než-li za onoho času.

Avšak i v dobách biblických se stalo, že když shromáždění mužů bylo v koncích, přišla žena a

vytrhla shromáždění z bryndy. (Viz Judith a j.) I tak možno souditi, že častokráte mluvil v shromážděni rozum ženy, byť i ne ústa ženina.

V době nové nenamítá se proti ženským schůzím ničeho. Těší se stále větší pozornosti a jsou veřejností plně akceptovány. Zvlaštního povšimnutí a účastenství docházejí pak ženské schůze politické. Jsou i u nás již známé typy politických řečnic. Zdatnost jedné charakterisuje nejlépe výrok prostého mužského návštěvníka schůze, výrok, zabarvený bezděkým obdivem nad čilým proudem pádných argumentů, bystrých úsudků: »Ta má vyřídilku!« Jiná známa jest opět způsobilostí hodinu i více řečniti a přec ničeho nepověděti. Není v tom slušná dávka politického umění? Opět jiná dovede tak pozorně projíti skladištěm všech možných náhledů, že nevypadne ani zrnko pepře ze zásob, neřku-li co jiného.

A což posluchačstvo, resp. posluchačky, mluví-li řečnice, jež dovede strhnout. Pro tyto tváře a výrazy kde jsi, malíři? Hleď, ta žena u sloupu. Co všechno chvěje se jí v očích, co vyčíst se dá z rozpálené tváře. Visí očima na ústech mluvící, a dojem v duši vyvolaný obrazí se jí v obličeji tak zřetelně a mocně, že obličej takovéto posluchačky musí býti řečnici lichotivým zrcadlem.

I dítě drží některá na ruce, nedbá únavy, nepohodlí, a poslouchá, jen poslouchá.

Dětí vůbec bývá dosti přítomno. Ovšem, kam s nimi?

Ženské schůze politické navštěvují i muži. Přihází se, že neopatrná některá řečnice rozsype sůl; pak je ovšem zle.

Silné pohlaví statně se účastní; někdy schůze i zahajuje.

Méně seriosním dojmem působí v takových schůzích potlesk, jímž se vítají mluvčí. Chápeme, že vítán bývá oblíbený, známý řečník(ice) potleskem, ale význam potlesku se znehodnocuje, když šmahem, jeden řečník po druhém, i neznámý dosud, neprokázaný, vítán je applausem.

Dokonce tragi-komického účinku dociluje se v případě, kdy bouřlivým potleskem uvítání po chvíli ještě bouřlivěji posilání jsou pryč zuřivými výkřiky: »Pryč s ním (ní) — ven! — ať mlčí! — dolů s podia!« atd., ať už z jakékoliv příčiny.

Položíme-li stranou vtipkářsky uznávané faktum o ženské způsobilosti mluvní, musíme přiznati, že dovedou ženy mluviti věcně i bystře i vtipně, z čehož nenásleduje, že mluví tak každá, jíž se dostalo příležitosti vstoupiti na řečnické podium.

Mívá některé přadeno řečnické tolik konců nebo začátků, že si posluchač nedovede představiti klubko, které z něho má vzniknouti.

Malý obrázek z ženské schůze:

Klidný začátek. Průběh počíná být živější. Řečnice se rozčiluje. Opponentky též. Vášnivý křik. Již není rozuměti. Vstává se z míst, šermuje rukama. Tvoří se hloučky, vykládající si vzájemně své stanovisko. Marně. Každá stojí na svém. Líce planou, oči rozčilením se lesknou. Rozčilení nelze více stupňovati, zvášnění zlomí se v slzách.

Nestrannému pozorovateli naskytá se podívaná, která má v sobě velkou dosi směšnosti. Předmět jednání ovšem plave — neboť se všeobecně pláče.

Naprostá nedochvilnost je též stinnou stránkou většiny ženských schůzí.

Je-li schůze stanovena na 7. hodinu, můžete směle přijít v 8 a nepřišli jste pozdě.

Kdo je vinen? Pořadatelstvo. Kdyby vždycky byly schůze přesně zahajovány, přestaly by účastnice hřešit na liknavost pořadatelek, zvykly by pořádku a přesně zahájená schůze nabyla by větší závažnosti.

Pozoruhodna je však vytrvalost žen při práci pokrokové a k osamostatnění žen směřující. Snaha, dobýti různých zpráv, projevuje se stále usilovněji a rázněji.

Dřívější theoretické snaženi, které vykonalo svůj úkol — uvědomění širokých vrstev ženských — postupuje stále více místa praktickému jednání, pro které je teď ovšem doba příznivější než jindy.

A právě schůze to jsou, kde myšlenky, snahy a plány dozrávají v činné projevy a skutky. Proto počínají býti schůze žen respektovány, neboť se v nich pracuje. Práce ta, pokud se týče povinností národních a všelidských, nese slibné květy. — Pro kroniku současnou několika črty budiž tedy zachycena doba, kdy bylo v háji ženských otázek u nás tak slibné rašeni. *V. Jiskra.*

— **Antonie aneb Povinnost.** Napsal Houston Stewart Chamberlain. (Večer Cyklu kruhu českých spisovatelů.) Titulem hodně staromódní drama, i technikou, nehrubě obratnou, při tom ani fraškovitým scénám se nevyhybající. A sujet tolikrát literárně zfruktifikovaný: spor povinnosti s touhami jednotlivce, jeho právem na štěstí. Drama občanské morálky.

Mladý německý učenec miluje Antonii, přítelkyni z dětství, klidnou, nevášnivou láskou, jež neabsorbuje mnoho z jeho energie, cele věnované vědecké kariéře. Ani jí nepíše za dlouhé nepřítomnosti, tak je jist její náklonnosti. Při návratu shledá rodinu své snoubenky finančně rozvracenu lehkomyslným synem, Antonii nevěstou státního zástupce Möllera, zachránce rodiny před ruinou. Vděčnost, touha obětovati se, vědomí povinnosti vehnaly ji do náručí muže, jehož nemiluje. Je to zoufalý život, jejž mají všichni tři: muž, žena i bývalý milenec, bez naděje, bez lásky; zoufalý pro muže cítícího, že není ženě své vším, že je ctěn místo milován, pro milence, jehož vášeň teprve povstává, i pro ženu, obětovavší se krutému heslu povinnosti. Teprve nebezpečná, smrtelná nemoc Möllerova dává vzklíčiti naději — mimovolně radují se z ní oba milenci, klidně vrací se utýraná žena od schůzky s dlouho vzdáleným milencem k loži umírajícího manžela. Möller umírá, před jeho smrtí poznává náhle Antonie, že zabila jej svojí neláskou. Bylo

její povinnosti milovati jej; té nedostála. Káže rozchod obou, osamělý život má býti jejich trestem. Zdrcena klesá.

Jediná postava v kuse žije, dokreslena do dramatické pravděpodobnosti, hrdinka Antonie; martyrium fanatismu jejího sebeobětování vyrůstá před vámi v stále tragičtější konflikty. A v druhém, vrcholném jednání slyšíte několik vět tak čistě lidské bolesti, nedivadelní, nevyumělkované, odkrývající takové srázy a tajemné hloubky ženské duše, že mimoděk vytušíte zárodky nových možností tragických. Paní Táborská vytvořila ji s celým hlubokým porozuměním tragiky kusu, dala nešťastné rekyni všechen půvab marně vzkvetlého mládí. Ostatní účinkující nerušili, dovedli s taktem zůstati v mezích nevděčných rolí. *P.*

⊙ **Literární cena ze základu Novotného** byla zadána v nedávných dnech způsobem, který nemálo zvířil prach. Zdá se, že, více než paní Kunětickou, která mimo nadání za »Cop« cenu nedostala, jest litovati pana Čečetku, který mimo nadání cenu za »Adamitu« dostal.

Porota dle vysvětlení městské rady předložila vlastně dva návrhy. V jednom unico loco navrhovala odměnění »Copu«, pro případ jiný načrtla terno, v němž byl »Adamita« na prvém místě. A ten pak ve sboru obecních starších, který dle ustanovení zakladatele ceny plnoprávně hlasuje, zvítězil. Asi k největšímu překvapení páně Čečetkovu, který práci ze svého venkovského zátiší do konkursu poslal dle všeho jen pro vyzískání alespoň nějakého úsudku. Poněvadž paní Kunětická, o jejímž úspěchu v tomto případě nikdo nepochyboval, a jíž bychom odměny za »Cop« ze srdce byli přáli, případ učinila předmětem veřejné diskusse, povstal shon, ve kterém vítězi není příliš volno. Kdo zná život maloměstský, pochopí, jak je mu nyní asi horko v milieu, v němž žije. A on přece nijaké nepřístojnosti se nedopustil. —

Nepříjemností z konkursů u nás přibývá. Je vidět, že v mechanice jejich mnoho kolečka není dobře ozubeno. Při jednání o »Cop« a »Adamity« nezjistil se na štěstí alespoň žádný nešvar — ale při mnohých literárních odměnách dějí se u nás již věci, které zasluhují odsouzení. Jenom že nespravedlivě odstrčení autoři mlčívají — proto se po takových nepřístojnostech prach nezvedá.

Jsou mnohé konkursy již nesprávně vypisovány, poroty bývají tendenčně sestavovány, často uchazeči a přátelé jejich obcházejí porotce a prosebné dopisy jim zasílají. Aby určité ceny připadly vyvoleným osobám, vymýšlejí se nejpodivnější způsoby již pro sestavování porot, nepříjemné výroky porot bývají obmyslně měněny dalším hlasováním, některé ceny ještě před vypsáním zabezpečují se chytrácky příslušníkům literárních koterií — ba jsou odměny, které se staly pouhými sinekurami určitých skupin.

To jsou úkazy, na které bude nutno posvítiti, a proto vítáme, že Spolek českých spisovatelů beletristů Máj o způsobu udílení literárních odměn pojedná ve zvláštní schůzi.

⁂ **Výstavní budova českého oddělení rakouské výstavy v Londýně** jest hotova alespoň v plánech a jest nám s potěšením, že můžeme přinésti celkový pohled na hlavní fasádu, která jak svým souborem tak i jednotlivostmi ihned je nápadna svým českým rázem. Architekt p. Justich, navrhovatel budovy, měl na mysli nejvýznačnější motivy české architektury, jimiž dominuje radniční věž novoměstská.

Hlavní trakt bude vyplněn výstavou dioramatických pohledů na kraje české a umění lidového, místnost vedlejší vyhražena výstavce král. hl. města Prahy, kdežto v arkádách okolních budou stánky prodavačů. Na všech stranách české veřejnosti jeví se bohudík již značný interess, a úspěch české účasti bude zajištěn, podeprou-li rozhodující činitelé autonomní organisační výbor také finančně. *T.*

⁂ **Lidové divadlo v Libni.** Praha má tedy o jedno stabilní předměstské divadlo více. Vstup do života pěkně se presentoval oslavnou scénou mistra Vrchlického, která nalezla vhodné k tomu interprety. Po zahajovací působivé hře dr. Polykarpa Starého »Magdaleně«, v níž poprvé se představil činoherní ensembl dosti šťastně, volena rozmarná veselohra dr. J. Štolby »Zapovězené ovoce«. Život, čas a proměny ovšem mnoho změnily od první premiéry v prozatímním divadle (7. prosince 1872.). Štolba, který již tehdy tak bystře pozoroval život, přinesl na scénu působivé postavy. Leccos sice vyvěralo již z té masopustní taškařice, ale dojem veselohry v době karnevalu byl pěkný, byť některé postavy byly jen zběžně nastudovány.

Znalci poměrů libeňských slibují divadlu úspěch. Přejeme, aby se toto proroctví splnilo ku prospěchu domácího umění. —*jbz.*—

Ročníku IV. číslo 19. vydáno dne 19. ledna 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Ctrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovatl drobné zprávy dovoleno jen s udánim pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENIM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNI VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMIR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

O. HOSTINSKÝ:

Ke dni Mozartovu.

a několik dní, 27. ledna, bude tomu půl druhého století, co se narodil Mozart. Byl mu dopřán jen krátký běh života: ani ne plných šest a třicet let. Uplynulo tedy dnes již valně nad celý věk od onoho nevlídného, deštivého dne, kdy zázračné dítě solnohradské bez průvodu odvezeno na vídeňský hřbitov sv. Marka, aby tam uloženo bylo do obecného hrobu, ničím neoznačeného, zapomenutého. Co nám tyto číslice, tato suchá data dějepisná praví? Věc docela neobyčejnou v dějinách umění hudebního. Neboť dílo Mozartovo přes dlouhou dobu, která zatím uplynula, velkou životní sílu zachovalo až do našich dnů nejen v oboru instrumentálním, jenž vedle zpěvu duchovního nejdéle ještě může odolati zhoubné moci času, nýbrž také — a to hlavně — tam, kde vkus je snad nejproměnlivější, osud nejvrtkavější: na poli hudebně-dramatickém. Zde osvědčilo životnost přímo nezdolnou.

Klademe-li si totiž otázku, které ze zpěvoher v dnešním repertoiru divadelním pevně zakotvených jsou nejstarší, nemůže zníti odpověď jinak, než: opery Mozartovy. Jen několik mistrovských děl Gluckových stáří svým o něco málo let předčí »Únos ze serailu«, »Figarovu svatbu«, »Dona Juana« a »Kouzelnou flétnu«. Ale Gluck není denním hostem našich divadel, nýbrž jen vzácnou, řekl bych sváteční návštěvou, arci vždy radostně vítanou každým přítelem vážného, velkého umění, kdežto Mozart je dosud přímo populárním v nejkrásnějším slova smyslu, nebo lépe snad řečeno může a musí býti populárním všude tam, kde s láskou a porozuměním se provozuje. Cokoli však jinak z doby před Mozartem tu i tam objevuje se na jevišti, ožívá jen příležitostně a na okamžik, má-li se oslaviti nějaké památné datum historické; opery takové, vykonavše povinnost svou, mizí pak na dobro zase z obzoru divadelního, neboť pevnou součástkou repertoiru státi se nemohou. Vždyť takový osud stihl i díla jednoho z největších mistrů všech dob, jehož jméno na operním nebi zářilo kdysi jako hvězda první velikosti — a přece osud ten opery Händelovy, o ty zde běží, stihl již v druhé polovici osmnáctého století, ačkoliv jen o několik desítiletí byly starší, než první dramatické skladby Mozartovy.

Myslím, že tato uvaha vnucuje se každému, kdo v těchto dnech připomíná si stopadesáté narozeniny Mozartovy. A proto zdá se mi, že i ten, komu se dostalo úkolu promluviti v sloupcích časopiseckých příležitostné slovo k nejširším kruhům zajímajícím se o hudbu a divadlo, lepšího, přístupnějšího východiska nalézti ani nemůže, než onen veliký úspěch divadelní, hlásající zázračnou tvůrčí sílu génia Mozartova. Ale přiznávám se, že tento úspěch Mozartův jest právě jen východiskem této rozpravy. Bylo by zajisté úlohou dosti lákavou, rozepsati se o slávě Mozartově a stopovati její vznik a vzrůst zejména u nás v Praze; neboť jak v dějinách hudebního

ruchu pražského, tak i v životopise Mozartově dvojí pobyt jeho v Praze r. 1787 a neobmezený hold, jejž mu vzdávalo obecenstvo naše, zapsán jest zlatým písmem na listech nejsvětlejších.

Pochybuji však, že bych v skrovném rámci této příležitostné stati mohl podati data historická, která by čtenářstvu nebyla již známa anebo jichž by se v těchto dnech nemohlo dočísti jinde.

Mne vábí jiný úkol. Otázka, co dramatickému dílu Mozartovu dalo onu nezdolnou životní sílu, a odpověď na ni, dle mínění mého jediná možná, zaměstnává mysl mou téměř výhradně, kdykoliv vzpomínám na opery Mozartovy. K těmto myšlénkám jako k mocnému magnetu obracím se i dnes právě tak, jako musil jsem se k nim obrátiti již dříve jednou u příležitosti podobné.*)

Věnujme svou pozornost těmto věcem. Především dlužno uznati, že Mozartovy opery — mluvím arci o třech, čtyřech nejpřednějších — mají přízeň tak v š e o b e c n o u, jaké se těší jen málo zpěvoher pozdějších, naší době a jejímu duchu o tolik bližších. Líbí se velkému davu obecenstva jako užšímu kruhu odborníků, líbí se těm, kteří se rádi kochají v lahodě a zpěvnosti melodií, jako oněm, kteří zase žádají hluboký výraz dramatický ve velkých rysech a jemnou karakteristiku v podrobnostech, a opět jiným, kdož hledají v uměleckém díle bujnost vynalézavé fantasie anebo zase důmysl a bezúhonnou techniku skladatelovu. Slovem: jako hotový čaroděj dovede Mozart vyhověti všem, okouzliti všechny. Za druhé však povšimněme si toho, že dle všeho je doba ještě hodně daleká, v níž bude se směti říci, že Mozart svou slavnou dráhu na jevišti dokonává a slunce jeho k západu se chýlí. Jeho díla podnes ještě nejen žijí, ale jsou i svěží.

Spojíme-li tuto dvojí zkušenost a hledáme-li výklad její, vtírá se nám bezděky onen nejrozšířenější názor, dle něhož je zjev ten vlastně docela prostý, tak přirozený, že jinak ani býti by nemohlo. Názor totiž, že Mozart byl a bude vždy tím nejvyšším geniem hudebním, jenž při vší hloubce, při vší výraznosti a procítěnosti, při vší umělosti a učenosti hudby své dovedl zároveň psáti slohem tak obdivuhodně jasným, zřetelným, průhledným, ba přímo lehkým, že jest přístupný a srozumitelný každému bez rozdílu, skromnému laikovi nejinak než přísnému znalci, že tudíž neomylně předurčen byl k populárnosti.

Výklad ten, na pohled bezvadný, má však slabou stránku; přihlížíť k tomu, co pozorujeme dnes a přehlíží na dobro, že kdysi, hlavně v době Mozartově samotné, bylo poněkud jinak. Obecně sice je známo, že opery Mozartovy neměly všude úspěch hned plný a celý, nýbrž leckde jen poloviční, ba někdy dokonce i neúspěch. Jest však na bílednı, že právě v tomto případě nejméně smíme se spokojovati s obvyklou pohodlnou žalobou na tehdejší obecenstvo, jehož vkus a smysl hudební měří se prostě velikostí úspěchu nebo neúspěchu Mozartova. Nezbytno tudíž povšimnouti si i důvodů onoho nestejného přijetí jeho mistrovských děl na různých místech. A tu z kritik soudobých k nemalému překvapení svému poznáváme, že onen jasný a průhledný, svrchovaně harmonický a lahodný Mozart, kterému se dnes obdivujeme právě pro tyto vlastnosti, od svých vrstevníků nejednou prohlášen byl za příliš nepřístupného a nesrozumitelného skladatele, ba jeho hudba, jež nám se jeví tak pravdivě, jemně a hluboce procítěná, namnoze shledána byla tehdy příliš učenou, strojenou, někdy dokonce i citu prázdnou.

Stačí malé klasobraní. V Berlíně na př. »Figarova svatba« líbila se kritice, ne však obecenstvu, kdežto »Don Juan« naopak měl skvělý úspěch divadelní, ale narážel na odpor v kruzích hudebnických. O něm čteme: »Ne umělosti v plýtvání s nástroji, nýbrž srdci, citu a vášním musí hudebník dopřáti slova, pak píše věci velké, pak jméno jeho zachová se potomstvu a věčně zelený vavřín rozkvétá mu v chrámě nesmrtelnosti. Grétry, Monsigny a Philidor budou toho důkazem. Mozart chtěl ve svém »Donu Juanu« napsati něco neobyčejného, něco nedostižně velkého; tolik jest jisto, něco neobyčejného je zde, nikoli však něco nedostižně velkého! Vrtochy, rozmary, pyšnost, byly tvůrci »Dona Juana«, ne však srdce.« Ostatně nebyly to snad úsudky jednotlivců obmezených, nebo dokonce osobně proti Mozartovi zaujatých; vždyť jiný kritik »Dona Juana« uznává Mozarta jako »muže nadaného a skladatele zkušeného, plodného a příjemného,« ale dodává ihned, že dosud neviděl »žádného důkladného znalce umění, jenž by ho byl považoval za korektního, tím méně pak za dokonalého umělce, a ještě méně bude v něm kritik mající vkus spatřovati skladatele vzhledem k poesii správného a jemného.« Ta prožluklá »korektnost«! Summarně rozhodla koterie Italianů vídeňských: Mozart není schopen dramatického slohu dle pravidel umění.

*) Do listu věnovaného »Památce Mozartově ku stoletému jubileu Dona Juana«, jejž r. 1887 vydalo Družstvo Národního divadla a redigoval Fr. Ad. Šubert, přispěl jsem totiž statí nadepsanou »Don Juan a pokrok v umění«. List ten dnes, po osmnácti letech, zajisté jen malé části čtenářstva je vůbec známý, neřku-li přístupný. Nedotýkám se této věci snad proto, abych obhájil své nepochybné právo na novou variaci starého thematu vlastního, nýbrž jen z toho důvodu, že chci ujíti možné výtce úmyslného zamlčení.

A v podobném smyslu v Hamburce zase nazvána hudba »Dona Juana« sice krásnou, velkou, ušlechtilou, ale — neoperní.

Je pravda, že byli i skuteční a to velcí znalci, kteří i s obdivem a láskou mluvili o Mozartovi. Haydn, abych uvedl aspoň jeden příklad, v krásném onom listě, jímž odmítl navržené mu provozování některé ze svých oper v Praze vedle »Figarovy svatby« a »Dona Juana«, poněvadž nechtěl se odvážiti na soutěž s Mozartem, napsal: »Kdybych každému příteli hudby, zejména pak velmožům, mohl nedostižné práce Mozartovy vštípiti do duše tak hluboce a s takovým porozuměním hudebním, s tak velikým citem, jako já je chápu a cítím: národové by závodily, aby takový skvost měly uvnitř hradeb svých.«

Jiní odborníci pak zcela upřímně a z hloubi přesvědčení svého vynášeli hudbu Mozartovu, ale tak, že označovali ji za příliš vysokou, umělou, těžkou, než aby všude mohla ihned proniknouti. B. A. Weber, jeden z nejrozhodnějších ctitelů Mozartových, psal na příklad o »Donu Juanu«: »Neustále, bez odpočinku hnáni jsme od myšlénky k myšlénce, tak že obdiv, jenž svědčí myšlénce poslední, pohlcuje vždy obdiv věnovaný všem předcházejícím, a že s namáháním sil veškerých sotva možno postihnouti všechny ty krásy, jež se duši nabízejí. Kdybychom Mozartovi chtěli vytýkati chybu nějakou, byla by to asi tato jediná: že onen přebytek krás unavuje a že účinek celku někdy se tím zatemňuje. Než, blaze umělci, jehož jedinou chybou jest přílišná dokonalost!« Co zde je napovězeno mezi řádky, řekl Schink v Hamburce o téže opeře přímo: »To, co krásného, velkého a ušlechtilého je v hudbě k »Donu Juanu«, všude vysvítati bude malému toliko hloučku vyvolených.« A o tvůrci »Figarovy svatby« v Berlíně napsáno: »Více než znalcem musí býti, kdo ho chce posuzovati. Jakým to mistrovským dílem je dnešní hudba jeho! Jak zajímavá pro znalce! Také pro velkou masu? Toť jiná otázka.« Slabší návštěva již druhého představení jest prý »důkazem, že tato velká, nebeská hudba leží zcela mimo citový obzor zdejšího obecenstva, neboť ono nemůže si zde nic zazpívati jako ve »Stromě Dianině« a v »Lille«. »I není pak divu, že se větší obliba, jíž u berlínského obecenstva došel »Don Juan«, odůvodňuje attrakcemi čistě divadelními: »Obrněný duch a oheň soptící furie jsou silným magnetem.«

Je patrno, že Mozartova hudba operní od současníků velmi různě byla posuzována; ale tolik je jisto, že odborníci, ať jakkoliv proti ní se stavěli, v tom jednom souhlasili, že je to hudba umělá, složitá, až příliš bohatá, proto velkému davu málo přístupná. Nejvíce vadila větší úloha, již přidělil Mozart průvodu orkestrálnímu, jednak prohloubením jeho významu čistě hudebního, jednak využitkováním všech jeho prostředků na prospěch karakteristiky dramatické. Posluchači nebyli tenkráte zvyklí a tudíž na mnoze ani schopni sledovati vedle zpěvu zároveň umělé vedení orkestru; ten jim spíše překážel, mátl je. Laikovi nezbývalo, než hledati náhradu v elementární stránce hudby, ovšem pokud ji dovedl postřehnouti, v lahodnosti jednotlivých melodických themat, v pestrosti zvukových barev a v svěžesti nálad. To, co Mozart přinášel nového a velkého, dramaticky i hudebně, chápáno bylo jen odborníky a ani to ne všemi.

Ale jak bylo v Praze? Pražané přece Mozarta uvítali s jásotem, on sám o nich řekl, že mu rozumějí. Nechme stranou tehdejší pražské hudebníky, mezi nimiž měl Mozart tolik nadšených ctitelů a o nichž platí zajisté to, co o přátelích jeho mezi hudebníky jiných měst. Velké obecenstvo však mělo v Praze tu velikou výhodu, že jeho vrozený hudební cit, řekl bych jeho muzikantská krev, činila je vnímavějším pro onu elementární stránku hudby, než bylo obyvatelstvo kteréhokoli jiného města. Mimo to pak v Praze nebylo žádných stranických piklů proti Mozartovi jako ve Vídni, naši předkové byli tudíž docela prosti všeho předpojetí a hudbu Mozartovu přijímali s plnou důvěrou, ba měli i šlechetné přání, dáti Mozartovi, o němž věděli, že mu ve Vídni od koterie vlašské bylo ukřivděno, jakési zadostučinění. Zajisté i Pražanům hudba Mozartova, zejména v »Donu Juanu«, poskytovala mnoho nového, prozatím nepřístupného, ale žádnými skrupulemi nedali si ztrpčiti a zkaliti nelíčenou radost svou z toho, co ihned mohli pochopiti a oceniti.

Shrneme-li všechno to, co vůbec víme o úspěších a neúspěších zpěvoher Mozartových, poznáváme, že osud tohoto mistra nebyl jiný, než osud všech velikých pokrokářů. Jeho pravou hodnotu, jeho význam pro vývoj umění chápali nejprve bystří odborníci a z laiků jen ta menší část, která se k nim důvěřivě přidala. Ostatní obecenstvo teprve nenáhle, během časů, musilo býti pro umění jeho získáno, vychováno. Že se »Figarova svatba« nebo »Don Juan« dnes obecně zdají býti průhledné jako křišťál a srozumitelné jako píseň lidová, je výsledek dlouholetého vývoje ve smyslu pokrokovém. O Mozartovi za jeho života psalo se pro a proti takovým způsobem, ba někdy i stejnými skoro slovy a frásemi, jako svého času o Gluckovi, Beethovenovi, Wagnerovi, u nás o Smetanovi a vůbec o všech, jimž o práci pro budoucnost umění více šlo nežli o zisk z jeho přítomnosti. Ty stránky pak umění Mozartova, které mu

kdysi zjednaly první úspěchy populární, věru nekryji se tím, v čem dnes spatřujeme jeho epochální činy v dějinách hudby. Jeho okouzlující melodika, dosud svěží, náleží přece nejen jeho nejvlastnější povaze umělecké, nýbrž i jeho době a jejímu duchu; ji napodobiti je podnikání beznadějné. Naše doba oživena je jiným duchem, mluví jinou řečí uměleckou. Ale velké dramatické akcenty, smělé malby náladové, hloubka tragiky a hravá komika, jež u Mozarta nalézáme, i za našich dnů ještě mohou býti skladateli vzorem, a to i skladateli povahy v pravdě moderní. Tyto dramatické momenty jsou to především, čím tvůrce »Dona Juana« předbíhal svou dobu. I možno směle říci, že právě o tolik, oč on předběhl své vrstevníky, prodloužil také život svého díla u porovnání s dílem jejich. Těm, kteří tenkráte se svým uměním stáli v zenithu a z toho se radovali, nezbývala další dráha jiná než sestupná, sklánějící se k západu a k zapomenutí. Slunce Mozartovo však stoupalo ještě dlouho po jeho smrti, než dospělo k svému vrcholení a proto dnes stojí ještě tak vysoko. Příklad Mozartův lépe, nebo alespoň srozumitelněji než kterýkoli jiný přesvědčuje nás o lichosti běžné domněnky, že největším činem uměleckým je ten, jenž přáním a tužbám, schopnostem a názorům přítomnosti vyhovuje tak, že ihned celý a se všech stran může býti dokonale pochopen a oceněn. Nemá-li umělecké dílo něco v sobě, co patří povahou svou ne přítomnosti, nýbrž dobám budoucím, stává se hodina jeho zrození zároveň prvním okamžikem jeho nenáhlého odumírání. A toto »něco« poskytovaly zpěvohry Mozartovy věru v tak úžasné, jen od nejlepších vrstevníků tušené, nevyčerpatelné hojnosti, že bylo zapotřebí mnohých pokolení uměleckých, aby se to stalo obecným majetkem. Proto dramatická hudba našich dnů, i hudba nejpokročilejší, k Mozartovi zpět pohlížeti musí netoliko s neobmezeným obdivem, nýbrž i s nejupřímnější vděčností, musí v něm spatřovati jednak velký vzor umění, jednak velkého vychovatele vkusu obecného!

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

u, tři tisíce všeho všudy. To statek unese.«

»Dobře, unese, ale třeba splácet a nikoli dluhů přidělávat.«

»Nu, ovšem, splácet se musí a taky se bude splácet, jen jak Josefovy studie přestanou mi odvádět všecky peníze. Nad to, až Blata rozdělíme, přibude výtěžku. Jen, tě pro Boha o to prosím, před mojí starou o všech těch věcech nemluv! Zkazila by nám všecko a rámusu by nebylo konce. Až bude čas, uděláme to a, až bude uděláno, potom ať se čertí; však přestane, až shledá, že nic už se nedá zvrátit nebo změnit. První věc je, aby statek se udržel čistý a nedělený. Odprodat se nesmí nic, ani na píď půdy . . .«

»No, to by tak bylo, odprodat! Což pak jsi už pomýšlel na takovou věc?«

»Nediv se! Vlastně já jsem nepomýšlel, ale ona mi tím už hučela do uší, aby prý druzí nebyli okradeni. Ale teď, jak slyšela, že bys dal dceru Jakubovi, dojista mi s touhle už nepřijde. Och, tohle slyšela ráda, za to ti ručím! — Tak o tom, jak zamýšlím podělit děti, než Jakubovi statek odevzdám, se před ní nezmiň, viď?«

»Buď bez starosti, já se nezmíním; ale to ti řeknu, že se bojím, aby to z t e b e nevytáhla. Je věc smutná, žes to svou povolností dotáhl do těchhle konců. S ní jednat nebudu, to ti povídám taky bez obalu. A ještě něco: kořalky zanech, ta ti špatně radí a vážnosti ti ubírá!«

Krušnej sklopil zraky, rukou máchl.

»Ach, ty můj zlatý! — tu já piju jen z desperace, když už nevím, kam dát hlavu . . .«

Selka vešla. Usmívala se, byla sladká jako med, a: kmotříčku zlatý sem, kmotříčku drahý tam, a aby pantáta zůstal na oběd a čest prokázal, velkou čest . . .

»Vidíš to!« zašeptal Krušnej, dávaje mu pod stolem nohou znamení, aby jej upozornil, jak dokonale se smýšlení jeho ženy obrátilo, načež se jal ho zváti, seč stačil, a domlouvat a prosit, aby ještě zůstal, uváděje, jak třeba

se ještě domluvit o první kroky, směřující na rozdělení Blat.

Po nějakém zdráhání Potužák svolil a tak se stalo, že ho doma marně čekali.

Mají prý ještě jednoho hosté na dnešek, řekla mu selka: syna Ferdu, železničního zřízence, který přišel strávit u nich několik dní dovolené; podiví prý se kmotr, až jej uvidí, jak mu sluší z brusu nová uniforma. Poodešel prý jen na málo, aby se podíval na kamaráda a — víme — taky trochu na děvčala, najmě na plástovická, z nichž se mu jedna tuze líbí, zažertovala si Krušná, mhourajíc významně na Potužáka. Měla snad na jazyku, říci tomuto, aby dceru dal raději Ferdovi než Jakubovi, ale Krušnej zabránil tomuto výlevu, řka:

»Mlč a nemluv takových hlouposti! Tuhle kmotr dceru jinému nedá než sedlákovi.«

Zaškaredila se, muži odsekla:

»Nač se ty do našich řečí pleteš? Jako by kmotr nebyl chytřejši než ty a špásu nerozuměl!«

Následovala dlouhá chvalořeč na Ferdu a na budoucnost, jež prý mu kyne u dráhy. Každý mu závidí, že postoupil tak rychle na brzdaře, ale v pravdě není se čemu diviti. Má tu službu v malíčku; neutekou ani dva roky a stane se kondukterem, pak povede vlak . . .

Nedomluvila ještě a Ferda vstoupil. Zočiv Potužáka, přistoupil k němu, ruku mu podal, mluvě k němu s povznešenou blahosklonností a přiváděje neprodleně řeč na Vídeň.

»Tak jsem se tedy po roce zas jednou ocitl na Blatech,« proudila se mu řeč. »Je to skok, co, kmotře? Vídeň a Blata! Ten život tam a tady mrtvo jako na velkém hřbitově! Ani věru nevím, vydržím-li tu tři dny a lituju vás všechny, že zrovna tady musíte trávit svůj život. Ani pohřben bych tu nechtěl být, na svou čest! Co tu člověk vidí? — Ovce, husy, prasata, a havrani a rackové jim zpívají a knihy (čejky) jim dávají dobrou noc! To já, když nemám službu, si zajdu do Schönbrunnu, procházím se alejemi a dívám se na lvy a na slony . . .«

Krušná všecka zářila mateřskou hrdostí, slyšíc tuto řeč svého syna; podobalo se nejinak, než jako by říkala: »To koukáte? to je pán, co? Po Vídni chodí těma svýma nohama a na lvy a slony se dívá jako my tady na ovce a prasata!«

A Potužák na jeho slova s chladem, jenž se bolestně dotýkal srdce mateřina:

»No, když ty jezdíš s vlaky a brzdíš, to se asi moc nenašpacíruješ po Vídni. Po které pak trati teď jezdíš?«

»Teď po trati Vídeň-Cmunt; dříve Plzeň-Cmunt a ještě před tím Plzeň-Cheb. Všecko už to znám jako svou kapsu. Ale z Vídně teď už nevyjdu, leda že bych se stal kondukterem, a i tu budu hledět, aby mě tam ponechali. Mimo Vídeň není život, to vám povídám já a tomu musíte věřit!«

»Och, věřím, věřím!« ujala se slova Krušná »tam musí být život! Až jednou v zimě, až nebude tolik díla, přijedu se tam na tebe podívat a ty mi všechno ukážeš . . .«

Úkosem se podíval na matku, rukou máchl skoro opovržlivě.

»Jen vy seďte doma, mámo!« pravil. »Co byste tam dělala, v residenci? Ani chodit byste tam neuměla, ostudu byste mi dělala a pro smích byste byla! Což pak si myslíte, že bych s vámi veřejně chodit mohl, když ani německy neumíte rozprávět?«

»Nu, arci, arci — v tom je chyba! Proto jsem taky hleděla, abyste vy, chlapci, se německy naučili. Moje vůle to byla, váš táta by toho nebyl dbal! . . .«

Ferda už neposlouchal; obrácen ku Potužákovi, vykládal tomuto svůj věhlas.

»Chvála Bohu, budu-li živ a zdráv, zřízencem nezůstanu. Správce v topírně plzeňské, čím byl? — Zámečníkem, zrovna tak jako já! — Pan inspektor Hauptmann ve Vídni nebyl ani zámečníkem, docela obyčejným nádeníkem byl, když vstoupil do služby na dráze. A což je těch pánů tam, kteří, když vysloužili na vojně, se dali ke dráze, a jaká teď mají místa, s okresním hejtmanem by nehandlovali! To je tak, kmotře: při dráze se hledí na rozum i na ruce! Na učenost se nekouká, jen pouze na šikovnost. Šikovný člověk je všechno! Co pak je do učenosti, když takový učený pán, který třeba znal všecky součásti stroje, neví, jak zacházet s ventilem, když neví, jak se má topit, jak vzít do ruky lopatu! Do konštrukce člověk našinec, který tohle všecko umí a v hlavě si vypočítá, co a jak, ale na papír a rýsovadlo kašle, arci se nedostane, ale při ‚petrýbu' je jeho místo! Stane se časem podúředníkem, potom udělá ‚intelligencprýfunk', naučí se telegrafovat — signály beztoho zná — a vyšvihne se nahoru, sám neví jak!«

»Nu, dej ti Pánbůh štěstí, aby se's tam hodně brzo vyšvih'!« vece Potužák, jenž poslouchal dosti roztržitě.

»Dejž to Pánbůh!« dotvrdila matka, blažeností div nerozplývajíc. »Och, kmotře, on se vyšvihne, dojista vyšvihne! . . .«

»Počkejte, mámo, neskákejte člověku pořád do řeči,« přerušil ji netrpělivě Ferda, »člověk zapomíná, co chtěl říci. Ach, už vím! Víte-li pak, kmotře, že jsem dnes ráno, když jsem šel Zlivi, potkal vaši Apolenu? — Holka jako lusk, ta žába! Předloním to bylo jen ještě takové hůdě, hubené, samá kost, a letos ať se kdo na ni podívá! Což pak vám neřekla, že se mnou se setkala?«

»Co by říkala? potká se s ledakým. Ostatek, jsem od rána z domova, neviděl jsem ji. Kdo ví, vrátila-li se.«

»Nu, večer vám snad řekne. Hezká holčice, ta vaše Apolena, jen co je pravda! Jen tak trochu způsobům by se měla přiučit. Do Vídně byste ji měl dát, nebo aspoň do Budějovic, aby poznala trochu městského mravu. Co by vám to udělalo, obětovat několik stovek na její vzdělání! — vy máte přece peněz dost a jedinou dceru.«

»Dej mi pokoj s takovouhle,« odpověděl dosti nevrle Potužák. »Nač takových štráchů s holkou? Pro sedláka ji vychovávám a pro sedláka bude a taky dostačí.«

»Toť se ví,« vmísil se Krušnej, »pro sedláka ji vychovává a na mou duši! dobře je tak.«

(Pokračování.)

VLADIMIR FRIDA:

Zima.

Ticho, pusto, prázdno kolem,
ani lístek nepohne se,
když jej stáří k zemi snese.
V dáli mizí brázdy polem . . .

Nad bezlistým holým stvolem
pták se vznáší a se třese,
padá v břečťan, který pne se
zapadlým za vodou dolem.

Odpolední slunce vrhá
na led strouhy vrby stíny,
mraky těžké sněhem trhá.

Zvolna zaniká v hor klíny.
Večera chlad z dálky vane —
v modru tiše hvězda vzplane.

Host.

Vždy, když v šero celý pokoj splývá
a dech večera tak klidný skane,
venku sem tam matné světlo vzplane,
větev černá tiše v okně kývá —

přes rámě kdos v klávesy se dívá,
v tony žalné, v tony bouří štvané,
a když zvednu se, též tiše vstane,
za mým jeho krok tiš rozechvívá.

Kam jde, odkud přišel ten host stálý?

Vzpomínka či Smutek dávna zve se?
Duch, jenž rád měl hudbu v žití
a teď přišel poslechnout ji z dáli,
jako květ, jenž krůpěj v sebe chytí?

Zmírající krok jíž v dál se nese. —

Sonet.

Jen tím jsme bohatší, co sami jsme kdys dali,
ať mince almužnu, neb vlídného jen slova.
To stará pravda jest, vždy jeví se zas nová,
byť zprvu řádky ty se paradoxní zdály.

A o to nuznější jsme zas, co jsme kdy vzali,
ať tichou větu jen, jež v sobě soucit chová,
neb žhavý úsměv zas, jenž v zítřek pouta ková,
to vše se hřáti zdá a v konec přec jen pálí.

Jsme větší, cizí noc když naším světlem zkvetla,
když v hloží druhého květ ruka naše vpletla.
A menší, jiní zas když za nás lkali, bledli,
a my přec bolest svou skrýt v sobě nedovedli.

Ať jiní, větší nás, v svém nitru všecko nosí,
chci vždycky raději tím menším být, jenž prosí.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

sem ještě ze třídy tak zapocen,« vysvětloval professor, červenaje se. »A teď jsem si ještě sedl tak nešikovně do sluníčka . . .«

»Matka mi někdy vypravovala hrozné věci,« pokračoval ředitel ve svých výkladech, nemaje ani zdání o tom, co děje se v duši professora Skřivana. »Muž se jí opíjí aspoň sedmkrát v témdni pod obraz boží, přijde pak domů a zuří a láteří, a hocha prý několikráte z postele strhl, tloukl jej, kopal a nadával, že celou noc se klučík třásl jako osyka a nemohl usnout — pak chtějme, aby druhého dne klidně seděl, dával upjatě pozor a správně odpovídal. Arci, to všecko nemohou páni kollegové věděti, — já sám dosti často opravuji a měním svůj úsudek, dle toho, co se dovím, ať už přímo v ředitelně, nebo všelijak jinak — — Bohužel, že není škola s domovem ve styku užším. Co ran to dítě zkusilo od toho necity . . . a nadávek pro to svoje narození a proto, že studuje. A vidíte,« pokračoval živěji, »matka nechtěla a nechce jinak. Snad proto, že jako učitelova dcera měla pro učení nějaký faible, — domlouval jsem jí, nebylo-li by lépe, kdyby syna dala na řemeslo, třeba že hoch je celkem vtipný, sic žádné lumen, ale učí se lépe nežli sta jiných. Což, kdyby měl lepší příležitost neb aspoň klid doma! Matka však ne a ne si dát říci, na řemeslo že ho nedá, od řemeslníka zkusila prý už dost, a páni prý jsou přece jen lepší. Tuze na tom dítěti visí . . . Inu, nedivím se, mimo ni ten ubožák živou duši na světě nemá . . . Co pak ty naše podpory a stipendia, to je jako nic! Otčím, ten mu z nich ještě spíš ubere, než by přidal . . . Mně se zdá, že letos už zase asi deset dní scházel.«

»Scházel, tuším,« potvrzoval professor Skřivan a hlas znovu mu selhal.

»Chraptíte trochu, je-li pravda, pane kollego?« tázal se ředitel soucitně. »Pořád to říkám, ty naše chodby . . . já s tím laboruji už několik let. To už tak je professorská nemoc.«

»Je to asi ze školy,« pravil professor už hlasem pevnějším, jsa rád, že se hovor obrátil. »Tři hodiny za sebou, — přec to člověka strhne, pořád mluvit, vykládat, napomínat. Vždyť to ráčíte znát . . . Dřív jako suplent jsem si nic nedělal ze čtyř hodin po sobě . . . teď dvě hodiny už cítím. Inu, stárneme, co dělat!«

»Tak zle snad nebude . . . co pak já bych měl říkat!« A ředitel se zamlčel. Byl vdovec a starou hlavou šedivou táhly asi rozpomínky. Hovorem je zaháněl. »Snad jste ještě nepřivykl pražskému vzduchu.« Zase potlačil jinou poznámku, nechtěje se zmiňovati o intimních záležitostech professorových, dokud on sám nezačne. »Jak pak ten Malátek v sextě,« obrátil, »dělá už dobrotu? V loni měl zákonnou, je to kus dareby!«

»On tak zkouší, zkouší, půjde-li to, nesmí se mu však pustit uzda, pořád aby mu člověk seděl na kahánku.«

Ředitel souhlasil.

»Tak, tak, jen ho držet na krátké oprati!«

O vojně v sextě před hodinou, aniž o tom, co po ní v hodině následovalo, professor slovem se nezmínil. Zavřel třídní katalog a vstal. Už pospíchal odtud ven. Čerstvý vzduch, boží duch, — tam se mu odlehčí a přijde snad na jiné myšlenky.

Ředitel zase vzal noviny a četl dál.

»Poroučím se zdvořile,« pozdravoval professor.

»S pánem Bohem, pane kollego, dobré chutnání.«

»Nápodobně přeji.« děkoval Skřivan a vešly na chodbu.

Veliké hodiny nade dveřmi fysikálního kabinetu proti sborovně tikaly pomalu a klidně, odměřujíce čas. Chodby a schodiště byly pusty a prázdny, dýchajíce vlhkým zápachem bláta, jež ráno studenti nanosili. Z obrazů a učebných pomůcek na stěnách chodby rozvěšených šklebily se na professora tváře různých lidských plemen a usmívaly se různé exotické krajiny . . .

Do školy obyčejně těžko, ze školy lehko se chodí, — tentokrát bylo tomu naopak, a professor odcházel se srdcem těžkým jako kámen. Pojednou všecken život jeho zdál se mu ztracen. Ty tam všecky jeho naděje, a černá tma spoušťela se mu před očima. To tam je léto, které dvakráte za rok nebývá . . . Jak jinak stoupal po schodech vzhůru a jak jinak teď odchází . . .

Často pod večer pláče, kdo se smál z rána . . .

III.

Před léty sedmnácti.

V malé hospůdce v Salmově ulici seděl k večeru, asi koncem dubna, v koutě u stolu mladý, hezký muž a večeřel špekový knedlík se zelím. Byl skoro sám v neveliké, začouzené

a pivem i starým vzduchem a kouřem páchnoucí síni, rozdělené uprostřed sloupem jaksi ve dva díly, z nichž první, u oken, tvořil lepší část, druhý, za sloupem, ode dveří v pravo a spojený přímo s kuchyní malým okénkem, asi formanku. V předu seděli ještě toliko dva starší páni, v koutě proti dveřím, aby na ně netahlo; ostatní hosté usadili se dnes, ve vlažném, ba teplém a jasném tom večeru, jaké bývají někdy v tenhle čas, v zahrádce tak zvané, lépe řečeno ve dvorku, který si hrál na zahradu: byly tam tři churé stromečky, dva oleandry v květináči a místo trávníků zeleně natřené stoly a stolice. Ještě lepily, jak byly čerstvě natřeny. Vůně venkova zde nebylo, spíše vší vůně opak, z místa v koutku se nalézajícího, kam hosté občas a na chvilku zacházeli. Kolem do kola vysoké zdi sousedních domů a vysoko nahoře kousek večerní, zelenavé oblohy. Ale illuse tady byla, a pouhé přání často fantasii dostačí, že to ostatní si domaluje sama.

Letos poprvé sedělo se venku a proto tu bylo veselo a hlučno. Z jara i těm lidem prsa se šíří, kteří vyhledávají takové tmavé kouty, jako byl tento: osvěcovalyť zde těch několik stolů jenom čtyři plynové plameny, chráněné skleněnými koulemi před větrem, který nikdy sem nezadul; ani nemoh'! Všechna pozornost personálu byla tedy dnes obrácena sem.

Ale třeba že hostů v přední síni bylo tak málo, přece i zde zdála se býti obsluha velmi pečlivou, neboť tito tři návštěvníci měli k vlastní a výhradné disposici zvláštní osobu, kterou však dle všeho nevábila sem ani tak horlivost služební, jako ten hezký mladík v koutě u stolu. Pokud oba starší páni ničeho nepotřebovali, stála u něho, v přítmí, a položivši ruku na stůl vedle něho, nic proti tomu neměla, že jí ji hladil až po vykasaný loket. Hebká a měkká byla ta ruka jako srdce dobrého člověka a jako stvořená jenom k políbení. Teprve když děvče popošlo do světla plynového dvojramene, jehož plameny je ozářily, bylo viděti jeho roztomilou tvář, jako makový květ, vroubenou hustým kaštanovým vlasem a velké, krásné hnědé oči, hluboké jako mudrosloví prostého lidu.

»Ona je samé oči a žádná Márinka,« povídal jí ten mladý muž hned tenkrát v únoru, když sem začal docházeti, k vůli ní, nové služce a někdy, když bývalo mnoho práce, i výpomocné sklepnici v té restauraci. Tenkrát tak náhodou a spíš z legrace sem zapadl, když slyšel kollegu Stárka, loučenského rodáka a věčného medika, vypravovat o tom divukrásném děvčeti.

»Hoši, v Salmovce je hezká holka,« dělal známým laskominy, »jakživ jsem takovou neviděl . . . Ale nic s ní není, moc fajnová a jako jeptiška. K čemu ji tam teda mají? Jako jeptiška . . .« opakoval s důrazem. »Ostatek ještě žába . . . však až se okouká!«

Padlo ještě jiných cynických poznámek, vrcholících v tom, že krása bez příjemnosti nepřivábí mnoho hostí. (Pokračování.)

MILAN FUČÍK:

Neštěstí.

Z historií prostých lidí.

(Pokračování.)

VI.

plynul již skoro rok od té doby, co zemřel jeho synečeк, co přestal mluviti s Mary a počal jezditi na kole.

Byl to velký, nedozírný převrat, který se udál s Jiřím, který však ještě nebyl dokonán. Ale doba, kdy v něm doroste člověk, aby nastoupil místo pudového samce, jehož život byl zázračně ochráněn všech jedů kultury, nebyla daleka. Jiří sice znamenal, že se s ním stala jakási velmi příjemná změna a dával jí plný průchod. Nikdy však si neuvědomil, že jeho přerod pramení z okamžiku, kdy se ho poprvé dotkla smrt u postýlky mrtvého synečka, a že ten přerod není dosud ukončen . . .

Jednou — když chýlilo se již k jeseni — jel Jiří podvečer od Karlsfeldu nekonečnou travnatou plání zpět do Mnichova. Na západě zapadalo slunce v dešti růžově zlatého ohně červánků, lehounké vrstvy šera zdlouhavě a nenápadně počaly se ukládati na zemi, jako nesmírné z průhledně šedé mlhy stkané závoje: umírání dne i léta dýchalo melancholicky celou širou rovinou, prosytilo touto melancholií vše, i duši Jiříkovu, a dalo v ni na-

jednou zazvučeti velikým steskem a sviravým, lítostivým pocitem osamělosti, siroby a beznaděje . . .

To nebývalo dříve u Jiřího, aby byl takto podlehal náladě dnů a počasů. V poslední době stal se však citlivým, ku podivu citlivým. A toho večera jej to sevřelo u srdce takovou nezvyklou, dolehavou silou, že se až lekl. Zrovna ho to bodlo . .

Ohlédl se. Ale byl opravdu sám a sám v té jednotvárné, širé rovině, jen on sám, pak ten kraj, západ slunce, červánky, smutek večera a smutek jeho duše. Zastavil, seskočil s kola a sedl si na okraj škarpy. Složil hlavu do dlaní a přemýšlel . . .

Dříve býval vždycky spokojen s sebou samým a dával se unášeti neznámým proudem, který byl v něm i kolem něho a řídil a upravoval jeho život.

A hned zatanuly mu na mysli doby, kdy chodíval k Mary do Schwabingu, jak to bývalo hezké, útulné a milé, zvláště v zimě. A což potom, když se jim narodil ten chlapeček, co umřel . . . Kdyby nebyl umřel, bylo by to bývalo možná jiné. Vždyť by si byl Mary snad i vzal, kdyby mu byla o to řekla. Ano — řekl si — je to vlastně velmi pěkné, mít takové dítě . . . Bývalo to tak veselé a útulné v pokojíčku u Mary v zimě. Hle, podzim je tu a brzy bude zima. Kam bude chodit letos v zimě, když již nebude možno jezdit na kole? . . .

— Musím si namluvit nějaké děvče, hezké, přítulné; no . . a pak nějaké to dítě . . . Usmál se v duchu do vesela a rozpřádal dále obě představy. A bylo mu tak teplo a sladko u srdce při těch pomyslech na děvče a dítě, k nimž připojoval sebe.

— Ano, učiním tak! rozhodl se a vstal.

Sedl na kolo a ujížděl k domovu o závod s větrem, který se zdvihl z šerých dálek, jako velký úkladník a z nenadání zadul krajem . . .

VII.

Řekl si, že má opravdu štěstí, neboť hned v pondělí po tom potkal tu, kterou hledal. Cenzi byla sirotek, totiž nemanželské dítě, jemuž zemřela matka. Bydlila asi o tři ulice dále než Jiří u tety, neobyčejně tučné a nevrlé stařeny, která se živila velmi složitým a pestrým, ale docela počestným obchodem. Cenzi chodila do vnitřního města do tiskárny falcovat noviny.

Nebylo jí ještě ani osmnáct let a byla dosud počestná. Byla malá, vedle Jiřího velmi malá, a bledá a nesilná, skoro slabounka. Vlasy maličko do hněda, oči pěkně modré, pravidelné rysy; skoro bys řekl: Gretchen, kdyby byla krásná. Nebyla krásná; ale měla v očích i v útvaru drobných úst neodolatelný záchvěv usmívání, pod nímž se ukrývala bolest a utrpení, ale jen stín bolesti, jen stopy utrpení, z něhož zbyl usměvavý smír a resignace. Uvidíte ho leckdy, ten výraz tváře, který je dost běžný u mladých dívek jemnější povahy a vrozené inteligence, který ve vás vyvolá při prvním setkání pocit soucitu a sympatie, později však upokojující radost, když jste zvěděli, že to nebylo neštěstí, jež vytvořilo výraz tohoto sladkého a delikátního smutku.

Taková byla Cenzi, a právě tento zdánlivý smutek a jakási laní plachost její oči upoutaly na ráz Jiřika, v němž pomalu roztály všecky citové přívlastky rasy a její zálib. Dříve si Jiří spíše libovával ve větších, silnějších děvčatech s širokými boky a mocnými těly — nelze to zapírati —, ale i to se změnilo. A proto viděl v Cenzi na první pohled svůj ideál ženství a říkal si:

— Ona je jak slečinka, ta žába, taková kůstka milá, drobounká . . .

Seznámili se docela prostě. Potkal ji a oslovil. Cenzi odpovídala tiše a živě. Měli stejnou cestu. A Cenzi bylo docela milé, že ji doprovází slušný a statný člověk. Lichotilo jí to, že se k ní má takový fešný hoch, silný jako královský gardista, které vídala bloumati v oknech residence u věčné nečinnosti. Ovšem sama chodila velmi čistě a vkusně oblečena.

Jiřímu zase imponovalo, že Cenzi mluvila pěkně a úpravně, jako by byla cvičená, ne tak nejapně jako jeho bývalé společnice z kuchyní. A nijak mu nepadala ihned do náručí. Při první důvěrnosti lehce odtáhla ruku a mluvila dále jakoby nic. Jiří se tenkrát poprvé začervenal ve styku s děvčetem. A tento pocit byl mu tak novým, až mu zalahodil . . .

Za těch poměrů dospěli k jistému stavu lyrické zamilovanosti, jíž by dříve Jiří nebýval schopen za žádnou cenu. Ale Cenzi bylo děvče jako jiné, jen trochu jemnější. Žena žila v ní jako v jiných. Netrvalo to ani měsíc a Jiří polknul také ji. (Dokončení.)

JIŘÍ LÍPA:

Tajné ždání.

Vzpomínka z Jihu.

(Dokončení.)

o moře vbíhá malé molo. Na něm složili ráno hromadu jemného písku. Vedle ní zvedá se lucerna na vysokém stojanu, jakási miniatura majáku. Jenom že tabulky vytloukl vítr a zdroje světla tu není.

Nějaký mladý frater v bílém úboru a černém plášti i klobouku. Jak jen snese ten kroj v jižním žáru — dohlíží na několik chlapců nakládajících do pytle písek, který pak na kolečku odvážejí. Ostatní fráteři as vyspávají dobrý obídek, neboť jinak se na ostrově neozývá život. Jen občas zavrzne písek cestičky, prázdné kolečko vrátí se k břehu, chlapci naloží písek, odhrčí s ním a zas je ticho. Frater zatím, usednuv na kámen, čeká. Hledí chvíli k zemi, chvíli do moře mezi balvany slizkými řasami porostlé. Občas zavzní náraz vesel nad hladinou a za výstupkem skály objeví se bárka s cizinci. Tu mladý kněz zvedne své bledě-modré, obrýlené oči, pátravě zadívá se na cizince a zase hledí do dáli nebo na hromádku písku, vzpomínaje nejspíše na sv. Augustina a jeho dobrodružství s pacholíkem přelévajícím moře skořápkou do malého důlku. K takovým reminiscencím zadumaný jižní ostrov takřka suggeruje látku. Najednou vynoří se z lesíku společnost vracející se od prohlídky kláštera. Jsou to dvě mladé dámy a muž v plnovousu. Mluví německy. Jedna z dam, dle všeho choť muže onoho, má velmi červený nos, uplakané oči a ton jejího slova je huhňavý. Kdyby si ani stále nestěžovala na svoji rýmu, kterou zde náhlé přechody z denního vedra do nočního chladu často vyvozují, poznali bychom záhy i bez fakulty, jaká komická nemoc ji trápí. Manželé jsou israelité, dle rozhovoru i rázu němčiny z Čech; nějaký lékař je to z německé části Čech. Krasavice je doprovázející, dáma pěkných plných tvarů, drobné boubelaté nožky v černých prolamovaných punčoškách, jež dere se z pletiva střevíčku nedopřávajícího jí dosti místa v útlém nártu, švitořivá a neposedná, velmi koketní, nezdá se býti orientálkou. Má nosík všetečný, skoro český a mohla by býti Vídeňačkou. Baví se srdečně se židovskými novomanželi a jede dle všeho za svým manželem, jenž je tu někde na jihu vojenským lékařem. Aspoň prý »má prášky jen pro své pacienty, sám užívati, když je churav, nechce«. Z balvanu na balvan přeskakuje jako kozička a dráždí tím mladou choť doktorovu, že k tomu svádí i jejího mužíčka, který vůbec, jak se zdá, více honí očima pikantní kollegyni, nežli svoji uplakanou paní, která se stále bojí, že se jí skoupá. Těšíme se na to — turista čekající na parník, když už se do syta nabažil přírodních scenerií, je vděčen každému intermezzu, byť z něho měl bližní i škodu. Najednou však svižné to ptáče zahlédlo za hromadou písku mladého frá, jehož krasochuť její záhy mlčky prohlásila za dosti sličného, aby ho pasovala na svého rytíře, za mnohem sličnějšího, nežli je doktor Žídek, jenž ostatně bez toho patří jiné. Fráter je skutečně zajímavý. Je stepilý, vážný šat i černý širák mu ku podivu sluší, i zlaté brýle dodávají obličeji, pravidelnému, vyholenému, jakési intelligence, oduševnělosti mladého učence.

Vídeňačka přihopkovala ihned k němu a pohlédnuvši na veliký hadr na pobřežních balvanech rozprostřený, — nevím k jakému účelu — který by se jí byl hodil za vítanější odpočinek, nežli tvrdý hranatý balvan kyprým jejím tvarům hověl, obrátila se k němu s otázkou úmyslně tonem rozpačitě šelmovským pronešenou — to starý kozák, v galantních dobrodružstvích dávno ostřílený snadno postřehne, ne mladý, plachý, nezkušený kněz —

— E permesso . . . i piedi . . . koktala roztomile krasavice těžce v paměti shánějíc kusé trosky znalosti italštiny, kterou zde skoro každý domácí člověk mluví

Porozuměl jsem sám, že chtěla as říci: »Permesso montare nebo giacere, snad mettere i piedi su questo straccio« (smí-li sestoupnouti, ulehnouti na tento hadr) — porozuměl i frater, jenž horlivě přitakal.

Si, signora!

Odpovědí svou prozradil, že se jí už všiml blíže a v mysli své zodpověděl první kardinální otázku generálií, že totiž tazatelka není už slečna.

Milá ta všetečka však nespokojila se tím. Zakryvši si dlaní oči, snad proti ostrému jižnímu slunci, snad aby dodala zraku svému škádlivé intimnosti, pustila na ubohého řeholníka, jenž v rozpacích povstal k její otázce a nyní zůstal státi se zalíbením na ni patře, celé snopce upřímně žalostících pohledů, stěžujíc si mu v úžasně komolené vlaštině, kterou přítel můj a spoluturista trpělivě polohlasem

opravoval a doplňoval, že parník nepřijíždí a kdy pro ně přijede . .

»Il vapore ariverra adesso« parník přijede nyní, konejší ji mladý kněz v rozpačité situaci. Rád by se bavil, v čemž mu překáží jednak její neznalost jazyka italského, jednak přítomnost svědků, z nichž my právě potouchle se usmíváme.

Turistka začíná s francčtinou, ale frater neumí. Jak se přesvědčujeme ihned, chtějíce jí přispěti jako tlumočníci francouzskovlaští, nezná však ani francčtinu o mnoho lépe, nežli vlaštinu a ovládá tedy dokonale jen jazyk, emuž ji maminka naučila, jak bývá u německých turistů pravidlem. My německy mluviti nechceme — a tak zůstává při němomluvě očí. Židovského párečku, s nímž v živém rozhovoru zahloubána na ostrov přijela, valně si už nevšímá, patří na fratera, on na ni chvílemi plaše pohlédne a vřelým, ač trochu tichým hlasem opakuje svoji větu o parníku, jenž přijede ihned. Ale nevšímá si už písku, nevšímá si hochů, na něž měl dohlížeti, je nějak nepokojný — nepozorovaně patří na nás i na israelity novomanžele. Když po chvíli přijel parník, nechal všeho a vskočil do lodi s námi, aby zajel k pevnině, kde, jak myslíme, nemá žádného poslání. Jede jen proto, aby prodlel ve společnosti zosobněného hříchu, kypré paničky, líbezných očí, které tak dobře, od přirozenosti umějí svádět. Sami jsme se několikráte přistihli, jak se zalíbením pohled náš uvázl na pěkném svěžím oválku hlavy, půvabném poprsí, oblých údech jejích.

* * *

Ale křivdili jsme mu.

Mladý frater, o němž jsme už v mysli skládali mravoučnou povídku ve stylu Boccacciově »Il giovine frà e la bella ebrea« *) ovšem několikráte dopadnut byl žárlivými zraky našimi, jak pásl se očima čmeláka na půvabech slaměné vdovičky — plavil se však ke břehu do města s jinými úmysly.

* * *

Mezi starobylými hradbami brali jsme se po chvíli k vojenské plovárně a náhle pohlédli se směrem k jednomu fortu, jimiž město na všech stranách opevněno. V liduprázdné silnici mezi dvěma branami zastavil se mladý řeholník s lepou stepilou dívkou, kterou jsme před tím potkali, a jež vzbudila naši pozornost černým zrakem svým v dálce bloudícím, jako by po někom pátrala. Kněz zastavil kroky, i ona na okamžik stanula před ním, že krátká ta setkaná stačila k výměně několika krátkých slov. V tom kněz spozoroval, že jsme se ohlédli, a jako zmijí uštknut odskočil od dívky, čímž jen utvrdil naše podezření. Zvolna pak bral se po silnici cikcak se táhnoucí na boku nejvyššího kopce směrem ke kastelu zde zbudovanému a po chvíli krátčela bledá, černovlasá krasavice za ním. Oba šli pomalu, těžce, v letním vedru cesty jediným stromkem nezastíněné, vzdáleni as tisíc kroků jeden od druhého, až zašel řádový ten Jihoslovan za temeno hory a brzy po tom, co černá tečka zmizela za ním i dívka.

Sestra?

Spíše sestřenice neb sestra v Kristu.

Oč půvabnější bylo by dostaveníčko ve stínu ostrova jako by vymřelého, v křovinách pinií, loubí jižních veronik, při zvucích cikád, snadno přehlušitelných polibky! Jak je nekřesťanské sahati do svědomí bližnímu! Ale mladý kněz stále klopil oči, tvář jeho byla samá vážnost, důstojnost odříkání, asketismus hlubokého přesvědčení. Nic zlého nespáchal před našima očima, nic nepřilhali jsme k tomuto prostému příběhu, jenž jenom tušit dává, že stoupání opojných míz mládí v koloběhu lidského těla je stejně mocný zákon, jako heliotropismus mladé rostliny, jejíž semeno zakutálelo se do stínu a jejíž stonek točí se po slunci přes všecky překážky, jež mu stojí v cestě.

* * *

Mladý důstojník, jenž tu před nedávnem pobýval, po návratu vyprávěl nám historii poměru mladého kněze a slušné milé dívky, kterou vydává za svoji sestru. Poměr je tu všude znám a pohlíží se naň se shovívavou sympatií, právě tak, jako se soucitem vypráví ho prázdninový tulák, jenž stal se bezděky svědkem tajemství, snad ušlechtilého, ale zajisté nesmírně mocného citu.

*) Mladý frater a krásná židovka.

MOZARTOVŠTÍ PRAŽANÉ.

Několik rysů o lidech, již proudili Prahou, když Mozartovy melodie uváděly Čechy v nadšení. O figurkách z Prahy paradoxní v záblesku osvěty, právě se rodící pod maçonským světlem mladého Josefinismu, ještě však v okovech forem a předsudků umírajícího rokoka, jež zaneslo sem lehkomravnost francouzských paláců spolu se svůdným oparem duchaplných debat, vedených čilými pány abbé. Avšak předsudky na prospěch francouzské výchovy tehdy právě tály, a začalo se zdáti, že snad není nedocenitelným každý hranol posud spíše jen formální kultury, jenž odkutálel se z přeplněné francouzské modní klenotnice espritu. A skoro odtud hned rodí se poznání, aklimatované temperamentu země, o nutnosti správnějších základů a zásad pro dokonalý charakter.

Mozart

V tom zápolu utkvělé tradice a formy s tušením nového, jež musí se zroditi, společensky i mravně, nese Mozartova Praha dvojí masku, duševní všednosti a povrchnosti a zase jemnosti a ušlechtilého pochopení a prohloubení. Toho obrazu nabýváme ze všech memoirů soudobých, z cestopisů i z detailů korrespondencí.

Úžasná apathie, zdá se, že nejvystižněji charakterisuje polovinu »společnosti« pražské z konce rokoka, pokud klep salonní nedovedl vzbuditi interes průměrných lidiček. Humanitní hnutí neseno jest zednáři — sirotčince, chudobince i ústav hluchoněmých založily lože — byly tenkrát v Praze dvě mistrovské, jež scházely se v sirotčinci svatojanském, jimi spravovaném — a i české obrození do své historie psalo tak mnohé zednářské jméno.

Ostatní společnost rozdíli se po plesech a zábavách anebo nechává svět na pokoji.

Plesy veřejné bývaly navštíveny hojně. I přes půl tisíce osob přeplňovalo často sály, až stávaly se z bálů strnulé pantomimy. Prostory »u Vusínů«, před několika lety zbořené, často vídaly měšťanskou společnost sezvanou — omezení na zvané bylo dosti přísné v hluku reduty a ve směsi kontrastujících barev kostýmů. Není málo případů — zmínka v cestopise dokazuje barevnou správnost starých rytin — že tmavožluté šaty nesou hnědou přízdobu, a ani červená, ohnivě červená barva se travnou zelení spiata, není vzácností. A přece zavládající lepší vkus staví požadavek tichých barev, jemných, v sebe splývajících. Snad i líčení se bylo obětí přinesenou barvitosti, jen těžce ustupující ze staré obliby. Proč jinak bylo by se pokládalo za nesolidní a koketní, jak našel jsem o tom zprávu, nelíčiti si tváří? A tak snad nebývaly plesy nezajímavy pro pozorovatele, zvláště podaly-li někdy sujet jako karikaturu, když dámy svými ohromnými klobouky uvízly mezi dveřmi. Naslouchati rozhovorům cizích kroužků zdá se tehdy patřiti k obvyklostem, zevlování u buffetu a pak kritika ve vlastní společnosti, kolik ten či onen vypil punče — tenkrát bývala v plesích sklenice za dvacet krejcarů, za tolik byl slušný oběd — nebo vína, bylo dosti káraným nemravem. Ale přece jen zábavy byly plny, snad také proto, že náleželo k dobrému tónu na pozvání se dostaviti a to snad zase, že tretér a výčepník u buffetu musili z výtěžku zaplatiti i často velmi skvělý luxus výpravy sálu.

Za to soukromá vyražení a zábavy měl každý stav pro sebe. Šlechta konala svá »assemblées« a viděla jakousi praerogativu v nich a ve hře, jíž obětuje tolik ze svých financí, že bylo nutno vypsati na hazardní hry pokutu 300 zl. aspoň na odstrašení středního stavu, jenž v tom napodoboval chutě šlechtu. Zde se pokoušel přiblížiti se šlechtě. Jinak ku společenským zábavám šlechty měli přístup jedině důstojníci, byť i měšťanského rodu.

Tak bylo širšímu publiku bez rozdílu vrstev přístupno jedině divadlo. V obou bývá plno, ve stavovském, Nosticovském i v malostranském u Thunů. Ale i tam má společnost dvojí ráz. Polovic je těch, již jdou do divadla zabíti čas — a ti upozorňují na sebe rušivým hlukem v divadle po celé představení — přes to, že je, jak víme z tisku té doby, tolik stížností ještě i na neakustičnost hlediště; — druhá polovina chce se sice opravdu pobaviti, ale je první rušena. V ložích panstvo je obráceno k jevišti zády a baví se mezi sebou tak nenuceně jako »parterre noble«. Jeden z mých zpravodajů z r. 1787 poznamenává: »V Italii pokládají dámy za nevhodno dávati pozor na hru a dáti se jí dojmouti. Snad přešel tento vkus na Pražany.« Odcházelo prý se zcela neženovanč mezi aktem třeba několikrát z místa, ovšem s hlukem; snad bylo to zvykem abonentů, poněvadž je zápis, že jich bývalo mnoho.

Na malostranském divadle, kde hrál jednou týdně Bondini — v stavovském třikrát — byly poměry v pozornosti publika asi tytéž; jen bylo akustičtější malé to divadlo s velmi perspektivickými dekoracemi a třiceti třemi ložemi. Bylo velmi hustě navštěvováno a naplněno, tržilo se 400 zlatých za představení.

Pomíjím »zábavy«, jakými byly štvanice krav a volů přivázaných; citlivější lidé ovšem je odsuzovali, prohlašujíce je za nevtipné týrání zvířat a zhrubování citu, tím více, že mnozí se zápasu zvířete s hafany hlasitě smějí.

Jediné, co přes tyto poměry dovedlo Pražany upoutati snad bez vyjimky, byla h u d b a.

Místo zmíněných strnulých zábav střední stav s kulturnější úrovní pořádal si soukromé koncerty, při nichž byl rád viděn každý ctitel hudby, byť i ne výkonný. Koncerty takové tvoří hlavní článek zábavy, a bývají často aranžovány velikými hudebními umělci.

Láska k hudbě je v Praze všeobecná, až k hyperprodukci výkonných umělců, jichž doma nezužitkovaný přebytek cestuje po cizině, oblíben pro delikátnost a vkus české hudby v protivě proti vlašské. Krátce: všecko v Praze milovalo hudbu, všecko se jí účastní. Proto Praha mohla tehdy vydržovati italskou operu z většiny sama. Přítomnost této opery a amatérství soukromníků je asi příčinou, že nebylo v Praze veřejných koncertů; jen občas byly veřejné akademie v »národním« divadle, jež pořádali projíždějící cizí virtuosové. A mimo ně i nejlepší z domácích, ač v případech výjimečných.

Tak pořádala na př. 1787 »madame Duschek«, slavená zpěvačka a přítelkyně Mozartova, akademii ve prospěch chudých, jež vynesla 225 zlatých, celé připadajících účelu, neboť umělkyně vzdávala se honorářů, jsouc zámožna a chotí vysoce oblíbeného a dle toho honorovaného klavírního učitele Fr. Duška.

Mozartovi synové.

Hudba je Pražanům té doby v krvi, jako by bez ní ani nemohli žiti. Proto jistě tak skvěle, jako jen málo kde ještě, vedlo se opeře pražské, když r. 1787 byl podnikatelem jejím Bondini, jenž nešetřil žádných nákladů na opatření nových partitur. V únoru 1787 objednal od Mozarta, jenž právě tu meškal, operu pro pražské jeviště, již Mozart — byl to, jak známo, »il dissoluto punito« Don Giovanni — při druhém svém pobytu v Praze téhož roku 1787 v zimě dokončil.

Bondini počítal s oblibou Mozartovou, jež v Praze byla ohromná. Zahájil ji úspěch Figara, jenž na počátku roku 1787 Bondinim na jevišti uveden, stal se repertoárním číslem, dávaným nepřetržitě až do Mozartova příjezdu v únoru. Enthusiasmus publika byl bezpříkladný a porozumění obecenstva jež tak ztěžka dalo se upoutati jevištěm, neuvěřitelno. Je známo, že opera ta byla zdrojem pro Kuchařovy klavírní výtahy, quintett pro komorní hudbu atd. Proto bylo i uvítání Mozartovo v únoru obecenstvem tak nadšené a velkolepé, jak líčí je biograf Mozartův, Němeček. A i Mozart sám dal se pohnouti tehdy k uspořádání veliké hudební akademii, v níž hrál na klavír a v níž, jak sděluje biograf, jeho fantasie vzbudily ohromné nadšení. Odtud zůstala i Pražanům zamilovanou komposicí symfonie do D-dur.

A láska Mozartova ku Praze z té doby se datuje. Neodolal, aby nepřišel mezi Pražany ještě jednou, před svou smrtí, jakoby se rozloučiti chtěl s těmi, jež dovedl jeho genij tak nadchnouti.

Hudební enthusiasmus Mozartových Pražanů je aspoň positivním světlým bodem mezi extrémy banality i přejemnělosti společenské, jež tvoří silhouettu pražských lidí té doby. —*ml*—

Spolek Máj a Národní divadlo. Správní výbor Máje předložil intendantu král. zem. českého a Národ. divadla, p. dru Jos. Heroldovi, žádost, aby do smlouvy, kterou bude podnikatelstvu zadáno Národ. divadlo na nové období, byla pojata ustanovení, kterými by se poměr autorů k Národ. divadlu upravoval.

Spolek Máj žádá: Honorování původních prací, Národ. divadlem přijatých, děj se tak, aby za první představení celovečerní původní novinky činoherní zaplatilo Národ. divadlo 400 K, za druhé představení 200 K a za každé další představení nejméně 7 procent z hrubého příjmu. Za první představení celovečerní operní novinky původní zaplatí Národ. divadlo autorům 600 K, za druhé představení 300 K a za každé další představení nejméně 9 procent z hrubého příjmu. Za první představení původní činoherní novinky o jednom aktu zaplatí se autoru 150 K, za druhé představení 75 K, a za každé další představení nejméně 3 procenta z hrubého příjmu. Za první představení operní novinky o jednom aktu zaplatí se autorům 250 K, za druhé představení 125 K a za každé představení další nejméně 4 procenta z hrubého příjmu.

Do hrubého příjmu počítati jest výtěžek prodeje vstupenek a celý podíl abonentní kvoty.

Původní práce jakož i Národ. divadlem objednané překlady her cizojazyčných, které po pět let nebyly na jevišti Národního divadla provozovány, přestávají býti výhradním majetkem Národ. divadla pro policejní obvod pražský. Překlad, který byl od Národ. niho divadla zakoupen, ale do pěti let od té doby na jeviště uveden nebyl, přestává býti rovněž výhradním majetkem Národ. divadla.

Dále žádá Máj, aby autoři, jichž práce byly správou Národ. divadla odmítnuty, měli právo odvolati se k zvláštní rozhodčí tříčlenné komissi, v níž zasedal by některý autor jako zástupce intendace, zástupce správy Národ.divadla a dramat. spisovatel neb skladatel zastupující autora, jehož práce byla odmítnuta.

⊙ **Drahý a laciný tisk.** Několik čtenářů se nás optalo, proč prý všechny české spisy nevydávají se tak levně, jak nyní p. F. Topič vydává spisy Beneše Třebízského. Pět archů za desetník.

Tu věc dlužno vysvětliti. Předně neplatí p. F. Topič za toto vydání již žádného honoráře; dále neplatí nejdražší práci: tiskovou sazbu, poněvadž definitivně po smrti autorově vydaný text dal si ihned stereotypovati. Tím jsou uspořeny vydaje tak značné, že může nakladatel dáti knihu za peníz velice levný.

Knihy české nejsou drahé, což potvrdí každý, kdo je nucen koupiti někdy nějaký spis francouzský, anglický nebo německý. Ukazovati na láci Reclamovy Universálky nebo kompletů klassiků vydávaných u velikých národů v statisícových nákladech, není správno. Díla současná jsou v těchto jazycích mnohem dražší než naše.

Zdražení tisku, které nastalo u nás Novým rokem, má tak povážlivé následky, že některé publikace, zejména časopisecké, octly se v situaci nejvýše kritické. Po léta zdražován byl papír a různá technika vydavatelská, dvoje zdražení tisku již dolehlo na knižní a novinový trh — a přece listy naše zůstaly — tísněny konkurenčními zápasy — při cenách, s nimiž kalkulovaly při svých počátcích.

Tentokráte však jedná se skoro u všech listů o bytí a nebytí — zabezpečené časopisy spočítati možno na prstech — proto bylo nezbytno přikročiti k zvýšení cen.

V jednom listě četli jsme, že nemají listy býti zdražovány o 10%, když jenom tisk byl v tomto poměru zvýšen. Je vidět, že toto mínění psáti mohl jenom nezkušenec. O 10% se zdražil nejenom tisk exemplářů prodávaných, ale i všech agitačních, zdarma na ukázku ve velikém počtu rozesílaných, tisk inserátů, plakátů, cirkulářů a všech manipulačních pomůcek. To vše obtíží kalkulaci za výtisky prodávané. Říkati pak, že denní listy nezdražily, svědčí o dětinné naivnosti, poněvadž náklad žurnálů platí inserenti, a na ty ihned denní listy svalily zvýšený náklad tiskový. Je dovoleno strýčku ve Lhotě, aby myslil, že v Praze za 3—4 krejcary pořídí se výtisk denního listu, jak on jej platí, ale lidé, píšící do novin, mají věděti, že exemplář žurnálu by se musil prodávati za 20—25 krejcarů, ale, že inserující obchodníci zaplatí za váženého abonenta 17—22 krejcarů sami, aby si přečetl za 3—4 krejcary, co je ve světě nového, a při tom si také laskavě všiml inserátů.

»Cop« a »Adamita«. Dne 14. ledna publikovala rada král. hlav. města Prahy denními listy o této záležitosti, že není ani ona ani sbor obecních starších snad »dle nadační listiny vázán na návrh poroty, a že i v porotě samé byl projeven náhled, že, má-li cena býti poctou práce nejlepší, může porota navrhnouti jedině veselohru »Cop« od pí. Bož. Vikové-Kunětické, že však, klade-li rada městská větší váhu na povzbuzení mladých talentů, nutno vyloučiti pí. Vikovou-Kunětickou a že mohlo by se pak radě městské navrhnouti terno: pp. Čečetka, Menhard a M. Fučík.«

Na základě tohoto prohlášení referovali jsme v minulém čísle o posledním zadání ceny J. Novotného. Ale nyní sdělil nám člen poroty, Jaroslav Vrchlický, že v porotě nebyla žádná

jiná hra doporučena než »Cop«. Také nebyl žádný zápis o schůzi poroty členům téže k podpisu předložen.

Na ville Bertramce. Fot. A. Král.

⁂ **Karel rytíř Kořistka**, tvůrce a zakladatel rakouského školství technického a průmyslového, shasl dne 16. ledna t. r., doživ se vzácného věku 81 let. V nekrolozích objevilo se při jméně zesnulého epitheton: největší Slezák. Malého národa velký syn nevzbuzoval jako student valných nadějí. Přihodilo se Kořistkovi něco podobného jako Hálkovi a jiným vynikajícím hlavám — professor mu totiž prorokoval, že z něho pranic nebude. Maje zvláštní zálibu ve vědách přírodních věnoval se oboru tomuto s láskou, jež korunována byla skvělými výsledky. Prvotní úmysl jeho, hledati v hutnictví životní povolání, zahnal ho do Uher, kde však dlouho nezůstal. Již roku 1849. jmenován byl profesorem geodesie na polytechnice v Brně a za dvě leta na to povolán na pražskou techniku, kde přednášel matematiku a praktickou geometrii.

Vědecká činnost zesnulého je ovšem širší veřejnosti neznáma — laikové mohou si učiniti o ní představu takřka jen podle uznání, jež bylo neúmorné snaze Kořistkově údělem. Kdybychom měli vypočítati všechny pocty, jež skromnému učenci byly prokázány, potřebovali bychom k tomu celý odstavec. Četli jsme o něm v úmrtní zprávě tuto významnou větu: Vážen ode všech jak v ohledu vědeckém, tak osobním — neměl nepřátel! Vzácný dozajista případ. Snad proto tak vzácný a ojedinělý, že Kořistka patřil ještě k té staré generaci, jež radovala se čistě a nezištně z úspěchů svých krajanů a byla na ně hrda. —*olh*—

⁂ **Člověk nikdy neví.** Pan Karel Mušek zajel si do Anglie a spatřil tam kousek, který prý publikum skvostně pobavil. Byla to veselohra s titulem ne valně přiléhavým, jejímž autorem je z cyklu Kruhu českých spisovatelů známý G. B. Shaw. Záleží ovšem mnoho na vkusu doporučovatelově. Pan Mušek bude asi na příště na svých zájezdech do Anglie opatrnější a vybíravější. Jisto je, že Candida, kterou jsme viděli na Smíchově, vtipného a bystrého autora daleko líp representovala.

Člověk nikdy neví . . . co to vlastně je? Starý sklepník, jenž má v kousku dost sympatickou roli, končívá úslovičkem tímto svoje hovory. Jinak vlastně titul s veselohrou nesouvisí. Základní motiv není nevděčný. Manželé, kteří se rozešli před osmnácti lety, setkají se poprvé u stolu v restauraci. Muž je drsný jako struhadlo — jeho žena, která z počátku činí dojem zajímavé reformátorky, zvrhne se v monstrum, až na konec bloudí po scéně jako zcela bezvýznamná figurka. Vychovala svoje děti, dvě dcery a syna, pranezvyklým způsobem. Kdyby byla věc vážně řečena, dost možná, že by se byla autorovi líp podařila. Jsou tu aspoň, zejména ve druhém jednání, pozoruhodné známky, že autor by měl v duši tu pravou strunu.

Musili bychom ovšem zamhouřiti oko nad leckterou nepravděpodobností. Děti na příklad nemají tušení, kdo je jejich otcem. A když konečně začnou na matku naléhati, děje se to dotazy až frivolního rázu. To všechno musilo předcházeti, aby mohlo dojíti ke scéně mezi nimi a otcem, jež má skutečně v sobě mnoho zajímavého a poutavého. Otec s hrůzou pozoruje, že děti pohlížejí na něho jako na vetřelce a prchá z otráveného rodinného kroužku. Výjev tento aspoň upoutal — za to procedura s nejstarší dcerou a nápadníkem nemá krom několika svižnějších obratů té působivosti, aby vyplnila celý akt. Nejnepodařenější je konec. Rozhazenou rodinu svedou různí sprostředkovatelé ještě jednou dohromady a hlavní slovo přiděleno tu znalci práv, jehož neomalenost měla snad býti hlavním trumfem rozuzlení fraškovitého střihu. Obecenstvo bylo tímto solovým výstupem v pravém slova smyslu konsternováno. Kdyby byli otevřhubovi ukázali dveře — snad by bylo hlediště dalo potleskem na jevo, že se nic moudřejšího nemohlo stát.

Herci zasluhují, aby bylo s uznáním vzpomenuto jejich snahy. Velmi šťastný večer měla paní Červená, jež výborně pobavila čilostí svých pohybů a mrštností akcentů. Paní Danzerová a Benoniová, pp. Sedláček, Matějovský a Inemann studovali role jistě s blahou nadějí, že věnují péči čemusi trvanlivějšímu. Člověk nikdy neví . . . *Me.*—

R. Rozkošného »Černé jezero«. Heydukův »Dědův odkaz« byl pramenem, z něhož čerpal librettista »Černého jezera« p. Karel Kádner děj svého libretta. Příběh, který pěvec od Otavy vypravuje svým tichým, milým, srdečným a prostým tónem, zříme na scéně, vykrášlen všemi jejími prostředky, jak vynašla je dlouholetá zkušenost v dobách květu i podzimku romantické opery získaná. Ovšem že za ony tři čtvrtě století, co od dob květu uplynuly, se prostředky opotřebovaly. Romantika strnula ve schematech a v šablonách: poesie a účinnost její vyprchávaly z tuhnoucích forem, co na místo její tlačila se macha, k oslnění obecenstva hledící. Kádnerovo libretto tvoří již přechodní útvar od díla operního k balletní féerii. Svět pozemšťanů představován jest v díle jeho prostou, se stálým zřetelem ke skladateli obratně veršovanou lyrikou. Svět báje, svět víl a rusalek stojí proti němu ve své němé, bezduché, přebohatě barvité nádheře, jako řada výpravných a balletních scén. Konflikt obou světů, nepříliš prudký, mírně napne pružinu dějovou a rychle ji ke konci uvolní. Tragický osud nositelů konfliktu, mladého mlynáře a jeho ženy rusalky, tuze vás asi nedojme: poznáme je v opeře sotva více; sotva jsou nám bližší, než jich s láskou a obšírně líčené prostředí.

Dramatických problémů librettista skladateli tedy nestavěl. Nestavěl mu vůbec problémů. Naopak: vycházel mu vstříc vždy a všudy. Psal mu vesměs, jak se říká, vděčné scény. Rozkošného hudba proto plyne hladká, slovo poddává se jí hravě, scéna vyrůstá hudebně zaokrouhlená neb zas vystupňovaná a v kontrastech ku předchozí neb následující založená. Ovšem že největší, základní kontrast libretta, kontrast světa pozemského a světa víl vede skladatele k povážlivému rozporu: stojí tu proti sobě tón národní, ve sborových scénách ve způsobu Kovařovicových »Voraček« zvlášť dohře zachycený, a eklektický, románský, francouzsky nejspíše zabarvený tón féerie. Je to rozpor, jemuž se ostatně při podobném librettu neubránil třeba Rimskij-Korsakov v »Májové noci«. Slohová scelenost není vůbec přednosti Rozkošného díla. Opakoval bych starou uznanou pravdu, řekl-li bych, že Rozkošný ve všech svých operách jevil se eklektikem. Tím zůstává přirozeně i zde; sympatickým nám bude eklekticism jeho, kde obrací se k hudbě české a národní. Vedle zmíněných scén sborových jest to leckde v partiích lyrických, jinde ovšem zas valně přesládlých. Úctu třeba vzdáti obratné hudební práci staříčkého mistra. Mnohý skladatel z nejmladší generace má cíle jiné, vyšší, umělecky ryzejší: ale chatrné ovládání hudebně technické stránky, divadelního, hlasového i orchestrového stroje nedá mu jim se přiblížit. Rozkošný má svoji představu o divadelním hudebním díle a o jeho požadavcích. A dovede je plnou měrou splnit. A s dobou jde, pokud to s názory svými srovná, a pokud krok stačí. Nám, kdož jsme o tolik let mladší a s hudbou dneška srostlí, jsou představa jeho i názory jeho cizí, požadavky jiné. Proto dovedeme dílo jeho chápat, ale srdce naše sotva zaujme, v duši nevejde, nervy neotřese. Široké obecenstvo nevnímá srdcem, nemá nervů a duši má jinou než jedinec: chápe prostě sluchem a především očima. Přijalo a přijme i nadále novinku, vděčně a rádo. *K. Hoffmeister.*

= **Mozartovi synové** na našem vyobrazení jsou mladší Volfgang a starší Karel. U mladšího objevilo se velmi záhy hudební nadání. I toho si všiml svět, že má ušní boltce právě tak zvláštním způsobem utvořené jako slavný jeho otec. Jako virtuos proslavil se Volfgang, ale jako skladatel brzy upadl v zapomenutí.

Karel Mozart byl také hudebně vzdělán, ale veřejně nekoncertoval. Zvolil střízlivé povolání úřednické. Byl v Milaně berním sekretářem.

⊙ **Villa Bertramka**, z níž pohled jeden přinášíme, nalézá se na Smichově při bývalé cestě z Prahy na Karlštejn vedoucí. Památností její jest, že v ní roku 1787 bydlil u přítele svého Františka Duška Mozart, a tu napsal velkou část slavné opery »Don Juan« pro divadlo pražské. Pokoj, v němž geniální mistr komponoval, je tu s pietou udržován ve stavu doby Mozartovy.

⊙ **Most Františkův** po dostavění nábřeží Riegrova volá nyní téměř po figurální výzdobě, která by příznivě zakončovala Ferdinandovu třídu. Budou tam pomníky Smetanův a Dvořákův — či bude se současně rozhodovati o výzdobě pilířů na Střeleckém ostrově — a bude pak dekorován most sousošími, kterými by se vystihovala jedna a táž myšlénka?

To jsou otázky, které by měly zajímati nejenom naše kruhy umělecké, ale i radní dům máteře českých měst . . . .

Ročníku IV. číslo 20. vydáno dne 26. ledna 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Ladislav Quis.

Ke dni 5. února 1906.

Před několika a mnoha lety v Květech Hálkových krátce ba tuze krátce vyšly za sebou dvě básně českých lyriků, které si prvními slovy svými diametrálně odporovaly. Jeden z básníků těch tvrdil, že čas stojí, druhý opět, že čas nestojí. Utkvělo mi to v paměti snad již proto, že tenkrát v našem užším kroužku literárním tato nahodilost působila jakýsi vzruch, nebyla do jisté míry bez humoru a dosti dlouho se o ní hovořilo. Nemohl dnes bych přesně udat, (tu bych řekl, že proto, že čas nestojí) jména básníků a také snad na tom nezáleží. Já si maně vzpomenul na to opět v těchto dnech kdy v přátelském hovoru kdos konstatoval, že náš milý přítel Dr. Ladislav Quis bude 5. února letošního roku již šedesátníkem,

LADISLAV QUIS.

zrovna jako jím byl krátce před ním J. V. Sládek, jako jím bude brzy po něm Svatopluk Čech. A tu bych zase řekl, že čas přece jen nestojí, ba spíš, že letí s šílenosti víc než elektrickou, až již příšernou, což se asi také tak docela nezdá našim mladším kollegům roztahujícím hrdé vlajky slibných svých lodí v květu líbezné třicítky. O ti šťastní! To zase víme my, kteří jsme s predikátem starého železa již nadobro se smířili.

A přece zase musím přisvědčovati fantasii druhé myšlenky, že »Čas stojí«, pozoruji-li totiž díla této naší starší generace. Na těch nevidím, že by čas tak letěl! Kdyby opravdu tak letěl, jak se zdá, musila by díla jich dnes již býti opravdu antiquovaná, ale Adamity Čechovy čteš a shledáš je tak svěží

jako Sládkovu lyriku z »Jisker na moři« a jako — (už jsem to řekl) Quisovy první ballady »Pekelný žaltář nebo »Švanda Dudák« aneb některé z jeho písní nebo epigramů. U těchto prací se čas zastavil; nevyzněly a nevyzní.

Quis tedy šedesátníkem! Nikdo by tomu po pouhém nahlédnutí v jeho tvář, vždy bodrou a úsměvnou, nevěřil. Svědčí patrně Quisovi zátiší Přeloučské, ač dosti naň hubuje (ale kdo z nás nehubuje?) znamenitě. A jak by nesvědčilo! Stejnoměrná práce, největší života pořádek, sem tam jen přerušený výletem do Prahy (hlavně má o to zásluhu česká Akademie IV. třídy, kde jest Quis závažným a platným členem), někdy malá cestička do ciziny v době prázdnin, výtečné koupání v Labi na čarovných lukách (to vím z loňské vlastní zkušenosti a přítel Klášterský to potvrdí), celkem málo zlosti a rozčilování, štěstí v rodině a klid v domácnosti — pak ovšem (ten »čas zase přece nestojí!«) lehce se to šine a valí ku šedesátce.

Nejednoho advokátské povolání a všední prosa denního života i v dobrém bydle zdolají. Quisa nezdolaly a přičítám tu zásluhu dvěma faktorům. Prvním jest jeho láska k literatuře, která jest u něho pravým povoláním, druhým pak ustavičná, pravidelná práce. Tak zůstal Quis opravdu mladý a svěží, jakým vždycky byl, tak stojí dnes na prahu té šedesátky. (Člověk za ní řekne »Zaplať pán Bůh«, ale v duchu si myslí: »aby tě čert vzal!«) Třeba si i dámy Musy někdy více podřímly u Quise než bylo právě třeba, literární práce v širším slova smyslu byla vždy jeho nerozdílnou družkou. A nebyla to práce hravá a lehká. Kdo kdy vydával nebo k tisku připravoval nějakou práci staršího autora, ví nejlépe, jaké tu obtíže shledávací, sběrací, komentátorské, jaká práce s pročítáním korrektur a před nimi ještě horší s opisováním nutného materiálu, s kolacionováním přepsaného, s pořádáním definitivním až do toho úvodního slova kritického! A práce k tomu nejméně vděčná ze všech. Ani se nezdá ve snu vydavateli a pořadateli, kde kdo vstane a začne býti nespokojeným, ten s celou edicí vůbec, ten žehrá na některé věci potlačené, jiný by chtěl jiné uspořádání textu a běda, jestli se vydavatel jen přepsal v jediném datu neb jméně. Quis by o tom mohl povídati celé kroniky. To lehčeji se sedí v rákosí a řežou píšťalky a jistě také Quisa stály jeho ballady a písničky daleko míň námahy, únavy a — zraku, nežli jeho vzorné vydání Havlíčkových spisů a korrespondence, nebo na čem nyní úsilovně pracuje, Nerudových essayí a feuilletonů literárních a divadelních, jichž souboru máme pro celistvý obraz Nerudův takovou potřebu!

Vedle vzorného vydavatele starších autorů jest Quis — odtud vlastně vyšel — nejprve balladistou a jedním z nejlepších vedle Erbena a Nerudy. V balladě i v lyrice nezapře hluboké studium národního ducha českého, jak se jeví v české písni národní především. Čelakovský v lyrice, Goethe v balladě a Havlíček v epigramu zanechali jisté stopy v jeho samostatné tvorbě, která z těchto genrů se rozšířila i na básnickou, humoristickou povídku jeho »Třešně«.

Quis je také vzácný překladatel: přeložil zejména Goethovy »ballady«, Gozziho rýmovanou komedii »Hlasité tajemství«, Derouletova »Hetmanna«, II. díl Goethova »Fausta«, Schillerovu »Marii Stuartku«, Goethovu »Iligenii«, výbor z lyriky Kolcova a zvlášť zdařile krásný výbor národních ballad škotských. A jistě, kdyby poměry ve vydání »Sborníku světové poesie« byly příznivější, patřil by Quis k prvním a nejšťastnějším jeho obohacovatelům.

Jedno bude širšímu obecenstvu asi méně známo. Quis jest u nás jedním z největších znalců literatur cizích. Ovládá několik jazyků a byl a jest horlivým čtenářem světového repertoiru literárního. A zase, kdyby poměry byly příznivější, dávno by byl uskutečnil svůj starý plán a sen, vydati nám velkou obrazárnu poesie světové od prvních počátků až na dobu naši. Ale kde jsou naši nakladatelé, kde jest Česká Akademie v těchto otázkách! Nekažme si náladu jubilejní!

Jak vidíte, jest více než dosti motivů vzpomínati tichého a opravdu skromného pracovníka v den 5. února. A tak ať čas stojí nebo nestojí, pozdravujem ho jménem Máje co nejsrdečněji a přejeme mu, aby aspoň některé své literární sny viděl vyplněny v svém stejně pracím požehnaném stáří. Mnohá a mnohá léta v štěstí a spokojenosti! *J. Vrchlický.*

LOTHAR SUCHÝ:

Nad hrobem Sasů, padlých r. 1866.

Jak sní se vám tu, padlí hrdinové?
Hle, cizí půdy stromy kol vás šumí,
lid cizí kol své vlastní tká si dumy,
o svojí země blouzně slávě nové.
Pěst zatíná se, a ret proklíná . . .
i zde je heslem vlast a otčina,
živ dosud onen vábivý sen sladký,
za nějž i vy jste byli hnáni sem.
Jak slastno za vlast dáti život, statky!
Zda není těžka vám ta naše zem?

Či musíte se usmát našim snahám,
teď lhostejni, i když vás ve smrt hnali?
Proč láká mne váš hrob, proč dál jít váhám?
Ty mámivé sny všechny že by lhaly?
Vy pracovat jste chtěli pro svou vlast,
své, synů činy na oltář jí klást . .
však ona! chtěla více, ž i v o t chtěla,
pot váš byl málo, chtěla krve daň.
Vy jste jí dali statná svoje těla,
vám ona ani hrob. Jen pomník naň.

Vy o ní doma lhali jste svým dětem,
své chudé chýše hřáli o ní zkazkou.
Jí ještě v smrti vzpomínali s láskou
a žehnali jí tuhnoucím již retem.
Zda neměly pak děti proklínat
vlast, jež jim vzala vás, v chýš vnesla hlad?
Když zřely, kterak jejich matky vrhá
otčimům drsným v drsná objetí?
Jak vaši krev a sílu marně mrhá
a za lásku jen dává trpěti?

Či vše ta láska je jen přelud pouhý,
a vy jste vyšli v boj ten s kletbou tichou?
A nevěděli, proč tou cizí pýchou
zde prolity být mají krve strouhy,
proč, za co máte životy své dát?
A byla směšna vám, ba hnusna snad
ta všechna k vlasti láska čítánková?
A nenávist vám plála ve hrudi
k všem heslům krásným, jež jsou jenom slova,
z nichž žádné v srdci ozvuk nevzbudí?

Proč za par let však po té vaší smrti
zas vaši bratří v smrt jdou za vlast svoji,
za jinou, širší vlast, jež starou škrtí?!
A s nepřítelem v jednom šiku stojí?
Proč srdce bije, prsa dmou se hned,
jak Germania! vzkřikne nějčí ret?
A vaši synové a vnuci! Jak v jich ňadrech
zjev její teprv mocně vzroste v obra!
Až pravnuk pozná: v pozlátku a hadrech
to modla lživá! Ne však matka dobrá!

Proč nemohla být vlasti jiných sestrou?
Proč byla vždycky sokyní jen podlou?
I vymyslí si . . . novou cetku pestrou
a starou nahradí si novou . . . modlou!
A zde . . . tu u nás? Snad už jiné též
mít budou heslo, by šli za ně v řež,
za jiné budou bít se cíle nové,
však úpět dál přec budou pode jhem.
Spěte tu klidně, padlí hrdinové,
budiž vám lehka cizí naše zem!

Je lepší přec, než vaše rodná půda . . .
rok jako rok vám hroby květem krášlí,
a svlačec, růže, lial špetka chudá
z ní ssaje, by váš oživla sen zašlý
o krásné zemi, rodné zemi, ach,
o polích, lukách . . . vašich lučinách,
kdes v dálce tam, kde srdce zůstalo vám,
a kam se vrací bezděky váš sen.
Jak dávno tam už uschly slzy vdovám . . .
zde našich lip dál nad vámi lká sten!

A tak tu klidně vlastní, cizí tlejí . . .
má země pro své květů dost i cizí!
I pro lidi zde rozdíl krve mizí,
vše tady cítí měkčej, dojemnějí,
zde i zpěv ptáků jasněj zaznívá,
žhne jinak, prudčej růže ohnivá,
i v srdcích lidí hlubší sídlí city,
se teplej bratra náruč rozpíná . . .
Eh, předsudek! . . . a přece zákon skrytý:
vše proto jen, že to má otčina!!

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

Bylo jí tak asi sedmnáct let a opravdu byla skoro ještě dítě. Bývala prostě, čistotně ustrojena, ale ten střih jejich šatiček prozrazoval něco víc než pouhou službu. Sem tam nějaká pentlička, i ve vlasech trochu parády a botičky s podpatky. Bylo je vidět pod sukničkou z pola krátkou. Ve tvářích růžová, ještě po venkovsku a hebké pleti, kterou dosud nepokazil pražský čoud a vzduch, a co více, nesetřelo ani dotknutí těch chlípných rukou, které táhnou se do každé hospody se ženskou obsluhou. Byla jako zrající na stromě švestka a divala se na hosty těma svýma velkýma očima beze vší bázně jako kůře. Z počátku objevovala se v restauraci zřídka, majíc práci většinou v kuchyni.

Ten mladík také byl příjemného zevnějšku, velmi pořádný, měl čisté prádlo, ač neprozrazoval elegána. Bez dlouhého hádání bys byl poznal, že to té Márinky nápadník. Po únoru býval tu čím dál tím častěji a teď už skoro denně. Dosud jen tak s Márinkou žertovával, když ji zastihl, docela pěkně, vybranými slovy, nic si nedovoloval, proč by Márinka musila se červenati, nebo dokonce odvraceti, ani ruky nikdy nevztáhl, jako činívali někteří jiní hosté, zejména studenti z nemocnice a z přednášek sem k obědu zacházející, a proto se k němu Márinka ráda utíkala jakoby o pomoc a ochranu.

»Dělejte, jako byste neslyšela, Márinko,« šeptával jí potají, »a uvidíte, že brzy přestanou.«

Márinka mívala až slzy v očích a když byla o samotě, plakávala hořce. Proto se jí líbil ten mladík, který s ní tak hezky jednal a tak skoro otcovsky k ní mluvil.

Dnes poprve ocitli se oba trochu o samotě, ježto Márinka byla určena dnes na výpomoc pro hosty, kterým venku přece nebylo ještě dnes horko.

»Sedněte si trochu ke mně!« vybízel ji mladík prosebně a tak hezky se na ní podíval, že se zardělа rozkoší.

»To nesmím, to mi paní tuze přísně zakázala,« odpověděla švitořivě; byla ráda, že aspoň postát může, »musím dávat pozor, nebudou-li hosté něco potřebovat.«

»Prosím vás, Márinko,« začal hovor mladý muž, »proč pak jste vlastně šla do služby právě sem — vždyť byste byla jinde našla něco mnohem lepšího, takhle někam do krámu nebo za pucerku, musíte-li už vůbec sloužiti . . . Opravdu si myslím, že vy k tomu nejste . . . Taková hezounká holčička . . . « A laskavě pořád ji hladil po bílé měkké ruce. Teplý, jarní vzduch venkovský a ta sametová pleť začínaly jej dráždit.

Márince oči se zamžily a div pro tu otázku, pro kterou přeslechla i poslední oulisnou řeč, nedala se do pláče, tak jako když bývala o samotě, aby od srdce jí odlehlo.

»Jak pak bych nemusila!« odpověděla trpce. »Tatínek byl sic učitelem v jedné vsi za Hradcem, u Třebechovic, ale zůstalo nás sedm a já jsem nejstarší. Dřív, dokud byl živ, nebylo ovšem o tom ani řeči, tatínek rád by mne byl dostal do učitelského ústavu. Ale teď! Pensička maminčina je nepatrná a doma povídali, jak je v Praze snadné živobytí a ve službě že vydělá holka někdy víc než kdo jiný. Dcera z chalupy, nedaleko našich, když přijede domů, chodí si jako hraběnka a pořád v klobouku,« — ozvala se z Márinky ženská touha po parádě. »Maminka dlouho nechtěla . . . tatínek už je tři roky po smrti, ale dál to nešlo, tak jsem se odhodlala a v poptavárně, kam mne Andula Novotných, ta z chalupy, doporučila, poslali mne hned sem. Však tady nezůstanu, třeba že by jináč, takhle na stravu, nebylo zle, . . a od hostů také dostávám velké diškrece, až mi to vrchní nemůže odpustit . . . ale to ostatní!«

»No mlčte, Márinko, však ono se něco najde,« těšil ji mladík a významně dodal — »bude-li toho vůbec potřebí.«

Márinka nezdála se tomu rozuměti, a také neviděla, jak se mladému muži zaleskly oči.

»Prosím vás, pane Skřivane, kde pak je to tady Klementská ulice?« tázala se, obracejíc řeč jinam. Byla snad také trochu těkavé povahy a slzy, které před chvílí draly se jí na povrch, zatím už oschly.

»Co tam chcete?«

»Chci navštívit Andulu Novotných, slouží tam u nějakých židů, má prý tuze hodnou vrchnost, zvlášť pána si moc chválí. Ráda bych se s ní poradila, jak to mám všechno udělat.«

»A kdy?«

»V neděli, mám odpoledne aus.«

»To já vás tam dovedu . . chcete Márinko?« a pohlédl na ni prosebně. »To mám fraj a času dost,« dodal, trochu nejistě. »Ale až odpoledne, dopoledne jsem ještě v tiskárně.«

»Tak dobře, ve tři hodiny.«

»Počkám na vás dole v Ječné ulici u sv. Ignáce.«

»To budu ráda!« přiznávala se Márinka upřímně a s veselou tváří. Dílem byla by se opravdu bála, že netrefí, dílem se těšila na tu vycházku s ním, po pražských ulicích.

»A půjdeme pak spolu na procházku, někam ven, za bránu,« navrhnul mladý muž, prozrazuje předem svoje úmysly.

»To ne, to nejde,« bránila se Márinka, ale tak, že nebylo těžko poznati, tohle že by ji teprv těšilo.

Od stolu obou starých pánů ozvalo se cinkání na prázdnou sklenici a Márinka sebou trhla pospíchajíc vyhověti přání takto symbolicky vyslovenému. V tom také přicházelo několik hostí z venku, bylo jim tam přece již chladno a Márinka měla plné ruce práce, aby stačila donášet a vyhýbat se rukám pod stolem potají i docela nepokrytě po ní se vztahujícím. Pan Prokop neměl už vhodné příležitosti, aby navázal nit přetrženého hovoru a Márinka byla již všecka uondána, když hosté po půlnoci se rozcházeli a pan Prokop, odcházeje z posledních, ještě jí připomínal:

»Tak pozítřku, v neděli, kdybych zítra nepřišel . . . Bude zvláštní práce v tiskárně a pracuji přes čas.«

Podle pravdy věděl pan Prokop, že zítra, jako každou druhou sobotu, mají jeho známí tady schůzi a nechtěl se tu s nimi setkati.

Nebyl pan Prokop Skřivan typografem, za kterého se vydával, aniž korrektorem, jehož prý zastupoval tenkráte, když Márinka se divila, že má tak málo upracované ruce. »Víte,« povídal a vysvětloval, »já jsem studoval čtyři latinské a mohou mě při tom dobře potřebovat.« Ale tiskárnu, která měla býti polem jeho působení, nikdy nejmenoval, říkaje zkrátka »na Starém Městě«.

To hned z počátku, kdy úmysly jeho byly toliko záletné a kdy nechtěl Márinku si poplašiti.

Byl Prokop Skřivan filosof, kandidát professury, který sem přišel nejdřív jen tak ze zvědavosti podívat se na tu hezkou sklepnici, po výkladech medika Stárka, potom z legrace a bezděčné touhy po milostném dobrodružství a když pak s tím dítětem zapřádal, vydával se za něco jiného než byl a trochu si zalhal. Malá lež bývá nebezpečnější, proto že se jí věří. A pak byl už nucen lháti dál, aby sebe i svůj stav nepřivedl do křivého světla, jak si namlouval a jak se dělávalo neb aspoň vyprávělo mezi mladíky, s nimiž se stýkal. Kolega Pospíšil ku příkladu nestačil líčit svoje dobrodružství z vojny, když jako dobrovolník si odparoval pásky a potom mámil kuchařky jako sprostý voják a jak ve tmavých průjezdech, na schodištích nebo na lavičkách sadů a parků za večerů jarních i letních, ba dokonce i zimních plot přeskakoval. Až se posluchačům sliny v ústech sbíhaly, třeba že každý dělal, jakoby v něm ani vody ani krve nebylo; po pravdě lýtka se jim na to třásla a v kůži nemohli se udržeti . . . Kdyby byl Pospíšil řekl, že je právník, žádná by se tak honem nedala. Říkal, že je v civil hodinář nebo frisér a měl pro tyto freie zvlášť špinavé manžety, na druhé straně však čisté, pro případ potřeby. Měl podmaštěnou řeč a upletl každou holku co pavouk mouchu. A což medikové, ti teprv po pletkách se tloukli! Až se mladému filosofu pěnila všecka krev . . . a umínil si dělat tedy typografa . . .

Nikoli však na jeden večer, neboť Márinka zapustila kořeny v jeho srdci a opravdu láska vzala ho na kel.

Prokop Skřivan byl silný, velký hoch; ve studiích trochu se opozdil, protože otec chtěl si ho nechati původně doma pro hospodářství i pro živnost, jakožto jediného hocha vedle dvou sester. Ale na domluvy pana řídícího i pana faráře v Loučeni odhodlal se dobrý tatík dát schopného syna na studie. Konec konců, — páni měli pravdu, lépe něco znáti, než mnoho míti. Teď mu bylo již dvacet osm let, dvě léta měl již po filosofii a dodělával zkoušky státní. Spíš tak aby měl na vedlejší nějakou švandu než pro potřebu vyučoval při tom týdně deset hodin na jistém soukromém ústavě a několik hodin večerních na jakési škole pokračovací na Starém Městě.

Tenkrát v neděli, prvního máje bylo, vyprovodil Prokop Skřivan Márinku do Klementské ulice a tam na ni čekal. Potom, když se vrátila, nějak rozrušená, poslechla Prokopa hned a šli spolu na procházku. Potřebovala někoho pro svoji ochranu, nebo ta Andula Novotných radila jí takové věci, že div to dítě na ulici se nedalo do pláče . . . Až přišli za Vinohrady, směrem k Volšanům. Márinka, ještě hezčí v jarních, světlých svých šatičkách, u krku trochu vystřižených, v slaměném, prostém kloboučku byla zas všecka blažena, že je v poli, pod širou oblohou a před tím volným rozhledem, a po boku toho mladého, hezkého, ba uhlazeného typografa, který tak krásně mluvit uměl a který stáčel se v jejích hlubokých očích.

(Pokračování.)

MILAN FUČÍK:

Neštěstí.

Z historií prostých lidí.
(Dokončení.)

když za dva měsíce po tom řekla mu rozechvěná a uplakaná Cenzi, že teta ji vyhodila, poněvadž poznala, že její schovanka je v jiném stavu, že takovou nestydatou uličnici nechce mít u sebe, že on dobře ví, že je to jen s ním a s nikým jiným, aby se tedy o ni postaral — byl Jiří radostně dojat a nadmíru šťasten. Vždyť na to čekal, vždyť se na to tolik těšil. Jeho tužba byla splněna již takměř celá. A Cenzi, která se tolik bála toho, co nastane, nedovedla ani pochopit Jiříkovu radost a jeho vybídnutí, aby si tedy našla byt, že jí bude dávat tolik peněz, kolik bude potřebovat.

Před chvílí myslila, že si něco udělá, měla strach, že bude odmítnuta, neboť z úst Jiříkových neslyšela dosud přímé a naprosté vyznání lásky, žádné sliby a přísahy, jak si to představovala. Teď však má víc než chtěla. Bude mít svůj byt, bude navždy zbavena nevrlého tyranství tetina a bude mít i dost peněz — neboť to již věděla, že Jiří je velmi dobře placený chasník a šetrný člověk, i u koho je ve službě.

— A ty se přestěhuješ ke mně, Georg? — zeptala se ihned.

— Ne . . . zněla odpověď a Jiřímu zdála se její otázka skoro pošetilou. Byla v něm dosud ukryta neuvědomělá, ale přesilná snaha zachovat si svoji svobodu a mužskou neodvislost. Chtěl mít ženu, chtěl mít dítě, nic víc. Ženu má, dítě bude mít — proč by neměl bydliti sám jako až dosud? . . . To bylo přece tak samozřejmé

Cenzi chodila do tiskárny dokud mohla. Pak slehla. Jiří byl nevýslovně šťasten. Platil jí i jeptišku (neboť porod nebyl snadný a ležela velmi dlouho) a byl u ní denně. Ale když táhlo k desáté, rozloučil se s matkou i s dítětem a šel se vyspat do svého mládeneckého bytu.

Cenzino dítě byla holčička, silná a zdravá. Jiří byl velmi zaujat všemi těmi přípravami, rozrušivým průběhem porodu, obdivuhodnou silou ženy v utrpení, radostí matčinou, maličkostí novorozeněte i jeho křikem. Zase přišel do styku s něčím, co dosud neznal a co jej poutalo svou zvláštností a složitostí. A k Cenzi byl přimknut ještě více tím velebným kouzlem, jež obestírá od počátku lidského pokolení mladou rodičku, tou vznešeností samice, jež zachovává rod, tím tajemným poutem, jež jímá otce, tím soucitem nad utrpením, jehož byl původcem a tou hlubokou pudovou vděčností za dítě, která vzájemně prolíná, sbližuje a váže duše rodičů . . .

Teď byl Jiří opravdu šťasten. Jak hloupě žil dříve, myslil si. Jako zvíře a uvědomil, že nebyl ani člověkem. Neboť tehdá v něm ještě dřímaly nejsilnější a prvotní náklonnosti a city člověka a muže. Takhle mohl být šťasten již dávno. Že ho to jen nenapadlo dříve . . .! A jásal v tom slavném a povznášejícím a rozkoše plném vědomí, že teď žije pro někoho, že pracuje pro někoho, kdo ho má rád, že je tvůrcem Cenzina štěstí a milovaným mužem a otcem jejich dítěte! . . . Život byl by dal za Cenzi i maličkou Elis! . . .

Když nastalo za krátko leto a Cenzi byla ještě slabá a bledá, poslal ji k příbuzným do vsi, as půl hodiny od jižního konce Starnberského jezera a platil na ni. Cenzi se tam vůčihledě zotavovala a dítě rostlo jako z vody.

Jiří jezdil za nimi po kole nebo po dráze. Hned v sobotu večer a přijížděl zpátky v neděli pozdě k půlnoci. Ze vsi chodili na procházky k jezeru, do Seeshauptu. Divali se jak plují nádherné, bohatě zlacené parníky a na nich cizí panstvo: typičtí Angličané a ošuntělí lodenoví turisté němečtí s komickým pytlem na zádech, jak nespočetné plachetní lodičky jako velicí bílí ptáci brázdí modrozelenou hladinu širého jezera, jež se vlnilo do dálky k severu jako moře. Za sebou vídali v dálce jasně se rýsující vrcholy bavorských Alp a Jiří ukazoval a jmenoval jednotlivé hory, zejmena Zugspitze, kam také vylezl předloni o svátcích, zatím co Cenzi vyprávěla mu legendu o nešťastném králi Ludvíkovi, miláčku Bavor, jejž v jezeře utopili zlí lidé. A v podání Cenzině rostla historie o snivém suverénu v mlhavé obrysy pohádky z dávných, pradávných časů a Jiřímu se zdálo, jakoby naslouchal nejkrásnější básni . . .

VIII.

Za onoho času, kdy byl Jiří tak šťastný, veselý a zamilovaný a následkem toho hovornější, družnější a přístupnější než býval dříve, sešel se jednoho dne v hospodě s neznámým chlapíkem. Pivo bylo dobré a sládlo na patře jako řeči tohoto mluvky. Jiří se mu svěřil, jak

vášnivě rád jezdí na kole. Milý hovorka vpadl mu hned do noty. Mluvil jako odborník a s obyčejných kol svedl řeč bystře na motocykly, které již často zadráždily Jiříka, když viděl, jak divoce uhánějí po hladkých dřevěných i asfaltovaných dlažbách mnichovských ulic. A venku na silnici bodlo ho to vždycky, když jej předjel jezdec na stroji a v okamžiku zmizel v kotoučích prachu v dálce. Jak pomalu jelo se mu na kole, ať šlapal sebe víc. A několikrát již pocítil nutkavou tužbu koupit si takový zázračný stroj.

Proto jen hltal výklady svého společníka, který ho brzy přesvědčil o nesmírných výhodách motocyklu a o jeho směšné láci. A z medového mluvky vyklubal se agent velké firmy v okamžiku, kdy v Jiřím uzrála jeho tužba v rozhodnutí, že si opatří takový stroj, na němž by opravdu lítal s větrem o závod . . .

Agent ho již nepustil.

— Těch několik set marek. To je to nejmenší. Mám ještě slušné peníze ve spořitelně, řekl si, ač již teď málo ukládal, co měl Cenzi a dítě. Ale vášeň cyklisty držela ho tak pevně, že by byl obětoval i poslední.

Ve dvou dnech byl vlastníkem mohutného, frkajícího a páchnoucího stroje a za nedlouho dostal úřadní svolení k jízdě po ulici. Brzy uvykl na rozčilující hluk a dusání stroje. Už ani neslyšel ten pekelný hluk a počínal poznávati závratnou svůdnost té šílené jízdy. Jak zdlouhavá a namahavá byla mu teď jízda na obyčejném kole! Zamiloval se do svého stroje a v duchu byl vděčen náhodě, jež mu přivedla do cesty onoho mluvku a s ním něco tak milého a obdivu hodného, jako je ten stroj.

Usmyslil si, že Cenzi nic neřekne a že ji překvapí. Nejbližší neděli jel k ní po dráze. Toho dne byli šťastnější než kdy jindy. Byl báječný srpnový den. Zlatý svit slunce, jež zářilo hýřivě s čistého blankytu nebe, padal až do jejich duší a kouzlil v nich blaženství ráje. Stulili se k sobě na zahradě a v němém pocitu štěstí dívali se na děcko, jež házelo vesele ručkama proti paprskům slunce, které je dráždily pronikajíce haluzemi stromů.

Jiří byl tak uchvácen těmito pocity i pohledem na dítě, že objal Cenzi a řekl jí:

— Věř, holka, já tě mám opravdu tolik rád . . .

A to znamenalo mnoho. To bylo snad poprvé, co jeho duše rozhořela až k takovému přímému vyznání a projevu citů, jež ho přeplňovaly. Byla v tom celá jeho duše, čistá, silná a neskončeně oddaná, jež rozkvetla pozdě v podletí jeho života, aby vydala tím vzácnější květy i plody . . .

Celý týden těšil se na nejbližší neděli jako dítě a nemohl se ji dočkati. Chtěl být zas tak šťasten a pak chtěl přijeti na svém novém stroji, o němž Cenzi neměla dosud tušení. Konečně nadešla sobota.

Byl slunný letní podvečer, když vyjížděl z města k Cenzi a svému dítěti. Slunce stálo ještě vysoko. Ó, jak se těšil! Koupil hračku i mlsek pro dítě a potraviny pro Cenzi a sebe. Vše důkladně zabalil a připevnil, vyčistil a vyleštil stroj, utáhl a prohlédl všecky šrouby, ložiska a ventily, naplnil nádržku benzinem, vyhoupl se do sedla a vyjel . . .

Z počátku musil jeti v ulicích jen volně. Ale jakmile byl za městem, pustil stroj na celý běh. Hnal ku předu jako uragan v ruské stepi. Ale rychleji letěla jeho touha vstříc dvěma tvorům, kteří ho milovali a čekali, s nimiž byl sepjat dvěma nejpevnějšími svazky, otectvím a láskou. Bylo mu jako princi, jenž jede za nevěstou, bylo mu jako generálu, který v čele vojsk svých žene se k vítěznému rozmachu . . .

Rozkoš jízdy stoupala a unášela ho. Byl už v širém kraji. Jeho myšlenky jen letěly. Viděl před sebou celý svůj poměr k Cenzi a prožíval znova všecka jeho období. První seznámení, jejich procházky, její vzdání se, jež bylo tak ušlechtilé a plné sladké, cudné něhy, narození dítěte a pak ten blahý život nynější. Vzpomněl si, jak jednou vzal do náručí Cenzi i s dítětem a choval je právě tak jako Cenzi dítě. A tu poslední neděle, bože! — až mu šla hlava kolem z toho štěstí . . .

Ale dál už nemohl . . . Co může přijít ještě nyní? Co přijde za týden, za rok? . . . Vzpamatoval se ze svého opojení . . . V té nebeské písni štěstí scházel ještě jeden tón, ještě závěr . . . Pocítil to jasně a hledal ten tón . . .

Cenzi je matkou jeho dítěte. Má ji tak rád . . . Ona zase jej. Ale Cenzi není — jeho ženou. Snad brzy budou mít druhé dítě a nejsou dosud svoji . . . Viděl najednou jasně: Všichni lidé, kteří se milují, vezmou se, když mají děti . . . Tak to má být . . . Manželství, rodinný krb si založí takoví lidé . . . Jdou před úřad, před Boží oltář, slibují si věrnost a spojují se na věky. Jejich poměr se stvrzuje a posvěcuje. Každý křesťan tak činí . . . Já jsem také křesťan . . . Provalily se v něm náboženské principy, v nichž byl doma vychován. Vždyť je to vlastně hřích, takový poměr . . .

A již rostlo v něm rozhodnutí, že se s Cenzi ožení . . . Kdyby naň Bůh seslal trest za jeho hříchy. Vždyť už leta nebyl v kostele, nechodil ke zpovědi . . . V ovzduší svého života zapomněl na své náboženské povinnosti. Neviděl příkladu ve svém okolí. Dělníci nechodili do kostela. Žil tak spravedlivě, nebyl si vědom hříchu . . . Ale teď se ulekl. Ano, to byl hřích, že do kostela nechodil, a největší hřích, že si Cenzi dosud nevzal. Což kdyby se mu stalo neštěstí, kdyby se zmrzačil nebo

– což by bylo také možno — roznemohl a zemřel? . . . Cenzi by nedostala ani ty jeho peníze, které má uloženy. Jeho milovaná Cenzi a to dítě zlaté, co by si počaly . . .

Srdce se mu rozbušilo těmito děsnými možnostmi . . . Hrůza ho schvátila . . . Ožení se s Cenzi, hned, v nejkratší době. Hned pozítří najme byt, opatří listiny, všecko vyjedná . . .

Toto rozhodnutí ho zase utišilo. Radost se vrátila do jeho srdce. Teď teprve poznával, že Cenzi na to pořád čekala. Ona mu nic neřekla, ale často se naň dívala mlčky a smutně . . . Ano, to říkaly její smutné oči, to byla ta němá otázka, jež se stále vracela. Také minulou neděli, když byl tak blažen, zahlédl v její očích tuto otázku. Ale nevšiml si jí, byl jako opojen . . .

Teď však zajásal. To bude to nejskvostnější překvapení, to bude pro ni ten nejvzácnější dárek! Jak bude šťastna, až jí řekne, že si ji vezme. A zase se těšil, ještě víc než prve . . .

Stroj letěl pořád ku předu závratnou rychlostí po rovné silnici. Jiří přicházel do ohně. Viděl již vše jasně před sebou. Cenzi zulibá ho a dá mu svou vděčnost na jevo takovou něhou a vroucností, jako nikdy dosud . . . Pak se vrátí. Najme byt, koupí hezký nábytek, všecko vyšňoří, nebude šetřit peněz . . . Pak Cenzi přivede z venkova do města a uvede ji do nové domácnosti. Pokoj s kuchyní jako klícka . . . Ano . . . Pak půjdou na úřad a příští neděli do kostela. Takové štěstí si nedovedl dosud představit . . . Viděl již Cenzi v bílých šatech, šťastnou a zářící . . . Vejdou do šerého kostela, do něhož padají zlaté paprsky slunce. Za nimi známí a jeho pán ve fraku a s řádem. U oltáře čeká kněz ve zlatém ornátě. Oni pokleknou, varhany zazní nejjemnějšími tóny, kněz počíná se modlit. Kdyby to tak viděla jeho stará matička! . . . Cenzi slzí, a také on cítí slzu v oku . . . Chce vykřiknout štěstím . . .

V tom okamžiku zahnula se cesta prudce a srázně do leva. V závratné rychlosti vjel Jiří na jeden z kamenů, jimiž vrouben okraj silnice. Je vyhozen ze sedla a letí vysokým obloukem nad kamenitým srázem . . . Vykřikl ne štěstím, ale hrůzou smrti. Dopadl hlavou na ostrý kámen. V několika minutách skonal.

— — — — — — — — — — — — — —

Cenzi čekala tu sobotu marně na svého Žorže. Malá Elis plakala a Cenzi bylo také do pláče.

A když pak z novin i v krámě závodu, jehož pán nesmírně želel tragické ztráty svého nejlepšího chasníka, dověděly se sousedky o smrti Jiřího, říkaly:

— Je to neštěstí, takový mladý, hezký člověk. Ale ještě štěstí, že byl svobodný. Aspoň pro něho nepláče žena a děti . . .

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

rosím vás, táto, vy mlčte! Čemu pak vy rozumíte? — Takový člověk, jako tuhle pantáta Potužák, může vdát dceru za každého pána! Tomu rozumím já! Jen trošku otesat, ohoblovat, suků zbavit! — to je vše, čeho je třeba. Mrzelo mě ku příkladu, když jsem se jí nabídl, že půjdu s ní, a ona mě odbila, div že mi nevypřezděla! Přece nebylo třeba se za mne stydět! Vypadám snad jako nějaký pobuda nebo syčák? — Nechci se vynášet, ale se mnou si může promluvit a prošpacírovat každá slečinka z města! Měl byste vidět, jak se ve Vídni . . .«

Všecky tyto řeči se Potužáka dotýkaly velmi nepříjemně; přes to poslouchal dosti klidně — avšak poslední slova učinila konec jeho trpělivosti.

»Nač tohle poslouchám?« přerušil výklady mladíkovy, »špacíruj si ve Vídni se slečinkami, s kterými se ti líbí! Má holka není slečna a také se za slečnu nehodí. Nevím, co jste spolu měli, ale, nestála-li o tvůj průvod, uvážila, zdá se, že's pro ni příliš velkým pánem a za to ji, venkoncem, nebudu kárat. Přišel jsem k vám, abych promluvil s tvým otcem o vážných věcech, ale nikoli, abych poslouchal tvoje zbytečné pochlubování a poučování.«

Ferda chtěl odpověděti, než, vida zraky Potužákovy, jež téměř zlostně se naň upíraly

pocítil, že statnému sedláku neimponuje, a sklopil bezděky oči.

»Nu, nechtěl jsem vás urazit, pantáto,« zakoktal velmi krotce, téměř skroušeně. »To víte, řeč se povídá . . .«

»Dyť je dobře, chlapče! O urážce tu není řeči; ale poučování si ponech! to víš, mne už nepředeláš. Jsi-li hrdým na svůj stav, jsem já zase hrdým na svůj! Řekl bych ti jenom, abys nezapomněl, z jakého hnízda's vylítl.«

»A kde pak?« ujala se slova Krušná. »To to, aby zapomněl! On byl vždycky v pořádku, nejmenšího se mu nemůže vyčíst. To víte, náš zlatý kmotře, je dosud mladý a moc, tuze moc už viděl ve světě, a my jsme tu hloupí, za pecí sedáme, tak on někdy si tak myslí, že nám musí říci, jak všecko vypadá v tom velkém světě . . .«

»Však Jouza se nepohněvá,« pravil Krušnej, »však Jouza ví, co si pomyslit o mládí. Celý svět kdyby člověk sběhal, druhého Jouzy nenajde.«

Hovor se pak dostal do jiných kolejů; mužové se rozpovídali zase o svých záležitostech a Ferda, jenž se o tyto nezajímal, odsedl od stolu a vypravoval jen už matce, která sledovala jeho výklady s hrdým nadšením. Dostala se k slovu jen tu a tam a pak nejspíše zasvěcovala syna do pohnutek návštěvy Potužákovy, při čemž mluvila šeptem. Potužák, jenž se o jejich rozmluvu nestaral, zaslechl jen ob čas slova jako: »Rozdělit se to má!« . . . »Kdo ví, budou-li srozuměni.« . . . »Je to kříž! kterak já potom ty husy odchovám!« . . . A zase Ferda: »Pro mne! mně je to jedno!« . . . »Dobytčí nemoci že se roznášejí? — to je možná!« . . . »Co je mi do Blat? to bych věděl, nač myslit ve Vídni!« . . .

Sedli k obědu potom — všichni společně. Stáří, Ferda, tři děvčata i čeleď, jen že pro Ferdu a pro Potužáka připravili zvláštní mísu, vařenou slepici v bílé omáčce.

Nejstarší syn Jakub neobědval s nimi; nebylo ho doma, formančil v knížecích lesích.

»Nač to?« bránil se Potužák; »přece víte, že jsem sedlák. Jen dejte krupicovou kaši, je mi milejší . . .«

Nepřipustili.

»Hostě jako vás nemáme každý den,« domlouvala selka. »Špatně dost vás uctíváme Kdybychom se byli nadáli, byli bychom poslali do Zlivi pro maso. Vezměte za vděk, kmotříčku!«

A Ferda, jenž se zatím zase trochu vzpamatoval z lekce, které se mu dostalo:

»To by tak bylo, pohostit pantátu krupicovou kaší! Jen jim ji ponechte, kmotře! Což pak myslíte, že já bych ji jedl? Já, jak bych neměl masa, od stolu bych vstal! Časy minuly, kde jsem si nabíjel žaludek tímhle škrobem. To máma dobře ví, ani by ji nenapadlo, krmit mě jejich stravou. Člověk přivykl jiným věcem . . .«

»Ba, ba,« potvrdila hospodyné, »z těch chlapců by mi žádný nevzal do úst kaši nebo placky nebo brambory s mlékem. Nu arci: odvykli, nesmíme se divit! Ani postu mi nechtějí zachovávat. Jak tu byl o Velkonocích Josef, velký kříž jsem měla. O rybu jsem se musela postarat.«

»O rybu?« vydrala se řeč Potužákovi, jehož slova selčina se velice nemile dotkla, »o rybu, povídáte, jste se mu postarala? Nu, té by u mne nedostal, kdyby byl knížetem pánem, ani v obyčejný, ani v postní den! Já bych mu dal rybu! Co já jím, moje děti mohou jíst taky.«

»To bych řekl!« vmísil se Krušnej. »Tak je to i! Ale pomoz si, Jouzo! Mí synové jsou sami milostpáni! Pro ně je jenom maso, káva, smetana, máslo! Už ani o buchtu, nebo koláč nestojí . . .«

»Vy toho tak namluvíte!« osopil se Ferda na otce; »kdybyste mlčel, dobře byste udělal. Čemu pak vy rozumíte!«

»Je to pravda!« ozvala se selka. »Dobře bys udělal, kdybys mlčel a svých rozumů si ponechal. Kdybys ty musel žít v městě, jedl bys taky maso! Potom se diviš, když nemají lásky k tobě, když jim ani toho kousku masa nepřeješ!«

Obrátila se pak ku Potužákovi:

»Jen jezte, kmotře, a nedbejte jeho řečí! Kdybych vás mohla uctít, jak si vás vážím, nejlepším na světě bych vás vyčastovala. Že synům dám, čeho si přejou, tomu vy se diviti nebudete, vy jste moudrý. Kdyby vy jste měl děti v cizině, taky byste jim přál, když by k vám přišli návštěvou. Myslil byste si, že aspoň budou pamatovat na domov a na rodiče, až těch už nebude, vždyť jsou v cizině jako sirotci.«

Dojala se vlastními slovy, laskavým hlasem, jakoby bojovala s pláčem, zakončila svou řeč. Ferda se nejevil nijak dojatým.

»Snad by se vám nechtělo do brečení, mámo!« pravil úsměšně. »Takhle to neberte. Věc je prostě tahle: Člověk přijde domů a chce žít, jak si navykl. Chci maso, tož se mi ho musí dostat. Nevidím, co by v tom bylo ku pláči. Řekněte: nemám ho, nedostaneš ho — dobře, seberu se a jdu, odkud jsem přišel! — Tuhle slepici jste si taky mohla nechat, je tuhá jako staré praštěnky. Ostatně: jsem já nějaká šestinedělka, že mi dáváte slepici? Pro Josefa jste měla rybu hned, když ji chtěl. Víte co? Chci ji taky! Zítra ať mi ji dáte!«

»Ale, dítě mé zlaté, kde pak bych ji vzala? ...«

»Povídejte jinému, že nevíte odkud ji vzít! Ve Zlivi je celá kumpanie rybářů; třeba pouze poslat k Pavlíčkovi košíkáři, ten vám jich prodá třebas kopu!«

»Kradených!« vyrazil ze sebe Potužák, nemoha déle zdržeti své nevůle.

»Vy na to divně pohlížíte, kmotře!« Ferda se obrátil k Potužákovi, chytaje se jeho slova. »Kdo pak je krade? snad my? Co je nám do toho, odkud Pavlíček si jich opatřil! My mu je poctivě zaplatíme.«

Potužák položil vidličku a nůž, změřil si napřed mladíka zrakem plným pohrdání, pak obrátil oči na Krušného, jenž, stydě se do duše za zpupnou nestoudnost svého syna, seděl na svém místě všecek schoulen a omráčen, a děl s důrazem:

»Pavlíček nemá rybníků a řeku pachtovanou taky nemá a přece prodává ryby. Je tedy na dlani, že je krade. Kdo je kupuje od něho, podporuje zloděje a sám do zloděje daleko nemá. To patří tobě, ty kluku furiantská, nabubřilá! — A tobě, Jakube, řeknu zase tohle: Je mi tě líto, ale, co máš, jsi si zasloužil, proto že neumíš udržet kázně doma! Zpupnost a prostopášnost tvých dětí tě vyvrátí z kořene. Budeš se dřít a plahočit, ale konec neodvrátíš: jako žebrák odejdeš ze statku a z tvých synů ani jeden ti neposkytne útulku. Nemám více, co bych s vámi mluvil. Mějte se tu dobře, můžete-li!«

Vstal, odstrčil vedle sebe sedícího Ferdu, chopil klobouk, jenž visel na skobce u okna podle něho, a zaměřil pádnými kroky ke dveřím, jimiž vyšel dříve, než se vzpamatovali z leknutí, jež jeho slova vyvolala.

»Jouzo, prosím tě!« volal za ním Krušnej. Slyšel hlas, přecházeje jizbou, ale nestanul, ač úpěnlivé bylo volání a k srdci bodalo, jako by slyšel tonoucího, jenž přivolává pomoc. Pak, jda zápražím, neslyšel už leda vřavu hlasů, z něhož vynikalo vřeštění selčino.

Uháněl ze dvora, z Pašic vyšel, kráčeje známou cestou k Plástovicům. Bylo kolem jedné hodiny s poledne, v době tedy asi, kdy opodál něho se odehrál na Blatech děsný výstup mezi jeho dcerou Apolenou, knížecím pěšákem a Vojtou, a kdy mlhy nejhustěji kroužily nad širým rovným krajem. Vystupovaly tyto šedé, vše zastírající chmury i z Volešku rybníka, v hustých chuchvalcích se valily k Blatům, nad nimiž ležely jiné šedé spousty. Jeho oči nepostřehly ani hladiny rybníka ani zeleného pažitu, pouze v nejbližší blízkosti vystupovaly ze šera, napolo jím pohlceny, smutné zvlhlé polní lány, nad nimiž se neklenulo žádné nebe, toliko šedé, syré stíny přeletovaly, a jednotvárný okraj rybníku, sítím a ostřicí porostlý, jakýs pisčitý suchopar, prostoupený na nesčetných místech rmutnými kalužinami, jež trsy různých skřipin lemovaly. Nesmírná tesknota tryskala ze všeho kraje, všem předmětům se sdílela, na srdce tichého chodce padala . . .

Potužák šel a šel, nevěda sám, kam by zaměřil. Ujížděly nohy po slizkém, rozmočeném povrchu jílovité cesty, místy hluboko se do hlíny bořily. Odcházeje od Krušných, podal se, ustoupil spravedlivému hněvu, když slyšel zpupnou řeč Ferdovu. Zdálo se mu, že by bylo hříchem, prodlíti v rodině, v níž se uplatňovaly zásady, příčící se naprosto jeho názorům o mravnosti a čestnosti. Nenáviděl z té duše drzé, vyzývavé furiantství vůbec, dvojnásob ovšem, jevilo-li se v řečech a konání mladého člověka, zapomínajícího na úctu vůči staršímu. Neúcta, ba, přímé opovrhování, které jevil Ferda vůči svému starému otci, pobuřovalo jej, a co si mysliti o otci, jenž nechal věci dospěti do těchto konců! . . . Věru, věděl, že, byť i jen nepřímo, svou poddajností a slabostí, Krušnej špatně vychovával svoje děti, ale že starý jeho kamarád pozbyl do této míry už své autority, tomu, ač lidé leccos takového už mluvili, přece přikládati víry se bránil. Nyní viděl, že lidé měli pravdu . . .

A šel a šel. Domů se mu nezdálo; byl by musel mluvit, sdělit se, a k tomu neměl chuti. Sám nevěda, zahnul v pravo do polí, po mezích se potloukal, brouzdaje se blátem. A jak teskno i mračno vůkol něho, soustrast se mu vkradla do duše, hněv přemohla . . .

Ubohý Jakub! Takovou velkou, nelíčenou radost měl z jeho návštěvy! takové nevýslovné štěstí zřelo z jeho rozbrázděného, ustaraného obličeje, když uslyšel, že by on — Potužák — po případě dal svou dceru jeho nejstaršímu! . . . A jak byl zdrcen, jaký zoufalý bol se zrcadlil v jeho plachých očích, když po řeči synově Potužák odcházel! Ba, zachytil ho, tento nevýslovně zoufalý pohled! . . .

(Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

XI. STUDENTI.

Přicházívají plnými proudy, nejčastěji v krátkých, obnošených spodcích, kabátech valně opotřebovaných, plných stop laciného krejčovství. Kapsy jsou nadity navštivenkami, doporučujícími listy a adresami. Vlasy na sucho sčesané neustále sbíhají do čela starostmi a úzkostným očekáváním bičovaného, chytré oči těkají po ulicích velikého města, o kterém tolik již byli slyšeli a četli, a do něhož si jdou nyní pro budoucnost.

Tak putují od nepaměti z venkova nejzdravější mladé mozky do Prahy.

Český student stále ještě v nepoměrné převaze je synem chudých rodičů. Ačkoli se hmotné poměry u nás v posledním třicítiletí značně zlepšily, přece jenom český student z pravidla není žádným mazánkem paní Štěstěny.

Proto je v české inteligenci stále tolik zdravé demokratičnosti; kde se blýská nějaké pozlátko odlišující vypínavosti, pozná každý hned, že je to jen pozlátko.

Ale již nechodí jen synkové do Prahy za štěstím k oltáři věd. Rok od roku houstnou v tomto processí postavy dívčí. Co bývalo jindy privilejem mužské mládeže, o to dnes již se dělivají také bystrá děvčátka. Do vyšší dívčí školy jest sice již od šedesátých let z venkovských statků, dvorců, z domů maloměstských kapacit a z bytů úřednické inteligence cesta ušlapaná — ale nyní putují také z chaloupek, nuzných dílen řemeslnických, z lacinych bytů maloměstských uliček a z vysokých pater činžovních kasáren čilá děvčátka ssát vědu do pražských učilišť.

Budou z nich učitelky, úřednice, obchodní pomocnice, kresličky, účetní, virtuosky, vychovatelky — některá z tisíce dosáhne akademického posvěcení, jiná bude professorkou, ta neb ona umělkyní. Potřeby jejich jsou tak skrovny. Těsný pokojík v přístřeší, alkovna tmavého přízemků stačí za úkryt — starou židli a rozviklaným stolečkem vymůže v nejhorším případě nějaké chudé příbuzenstvo, v zastrčené ulici objevené. Kondicemi rozjasní se rubrika příjmu v chudém rozpočtu, a je-li zle — utáhne se řemen. Jak se studující děvčátko dovede uskrovnit, neuvěří, kdo se nepřesvědčil.

Za dva, tři měsíce skořápka venkovská s velkých studentů a dospělejších studentek však již spadá. Pražské ulice jsou velikými zrcadly vkusu. Co těžké ruce venkovské švadleny a shrbeného krejčíře v kraji střihly do neforemna — to se nenáhle přizpůsobuje velkému městu. Lacinà tretka na klobouček, nějaký steh v suknici — za babku získaný svrchníček v bazarových krámech — několik střihů frisérských nůžek, stužka do kštice — a z venkovské holčiny, z dalamánka s udivenýma očima je bujará, svižná postavička.

Za několik dalších měsíců boří již milá mládež světy. Ve studentských spolcích se tak lehce kácejí trůny, co bylo včera přečteno, to dnes chrlí ústa výmluvná — v kavárnách tolik novin, obrázků, v čítárnách tlusté folianty — z toho vydestilován rychle názor světový. Světe: takto se musíš točit, chceš-li dosíci milosti našeho souhlasu!

Nechceš? Tož tě skropíme lučavkou své kritiky. Všechna výbojnost mládí, otevřenost myšlení, nehledanost výrazu, síla temperamentu, zápal mozku pro to, čím včera byl sám vznícen, prošlehává nyní řeči v spolcích, úvahy v listech, kterých si studenti nyní tolik tak snadno založí a tolik tak snadno ubijí.

Vše má být jiné! Politika ve Vídni i na radnici, literatura, umění, správa veřejná, církev, národ, státy — celý svět. Za dojmem hned úsudek — a jak ostrý úsudek. Nikomu se pardon

nedává, nikomu námitky nedovolují. Kdo cekne, do toho hned vojí vozejčku s kopce rozjetého.

To nejsou zlé úkazy. Je lépe, když to v mládeži vře a klokotá, když je mučena pochybami a drážděna k pronášení světoborných náhledů, než když se opíjí alkoholem v dusných pivovarských tavernách, vymrskává kartami z hlavy soudnost anebo všechen volný čas zabíjí nemirným sportem.

Dnes je české studentstvo prolnuto kritickým pessimismem. Je jiný duch v něm než býval. V šedesátých letech byl pln národního chauvinismu. Poděbradky, péra, kloboučky se šňůrami, polské spodky ve vysokých holeních k tomuto zápalu tak dobře přilehaly.

Tatíci doma plakali tehdy radostí, když četli, že jejich studující synkové čtyráky vybili okna německého kasina, tou dobou v Široké ulici umístěného.

Všechny národní průvody a vlastenecky rozjařené slavnosti podnikali neb alespoň nejúčinněji podporovali studenti.

V sedmdesátých letech vrhli se na politiku. Studenti byli armádou, která tvořila reservu vášnivě se potírajících otců. Reservu, která tak často vběhla do předních řad. Kdo se alespoň jednou s policií nepoškorpil, byl sketou.

V osmdesátých letech padlo heslo o kulturní práci mezi lidem. Studentské spolky — bylo jich jak mušek nad stojatou vodou — zakládaly knihovny, pořádaly přednášky, debatní večery, divadlo hrály, agitovaly pro odbyt knih.

V posledním desítiletí uplynulého století vzalo studentstvo do ruky kritické nože.

Všecko — všeličko musilo na jejich operační stoly. Politika, autoři, divadlo, ženská otázka, manželské vztahy, samospráva, školství, poměry v Rusku, česká minulost a přítomnost, politika Anglie, umění za mořem — a ze všeho tekla krev. Nejvíce ovšem z věcí nejbližších.

Tatínkové tu a tam lomili rukama. Synkové jim káceli nejmilejší autority, plašili historické sny, z politického vyznání víry tropili si šašky, portréty oblíbených autorů věšeli k podlaze, tančili na místech, kudy bylo zvykem chodit se smeknutým kloboukem. A co horšího: neputovali na národní tábory s kokardami, smáli se vlasteneckým průvodům, o všem, co bylo otcům tak svato, mluvili s neuvěřitelnou ironií — ani stopy po poděbradkách a trikoloře. I domov jim byl tak směšně úzkou kotlinkou . . .

No — už se také tyto napěněné vlny slehly. Ale narodilo se v těchto bouřných časech mnoho dobrého v našem studentstvu. Jádro jeho všímá si nyní

střízlivě obzorů za horama — učí se jazykům — odborně se vzdělává — čte a studuje.

Tito lidé nebudou výbory anekdotářských kroužků v českých městech, až se tam usadí jako doktoři, professoři a úředníci — ti nebudou hledat v besedě u šístky rovnováhu duše — nebudou bránit přístupu čerstvého povětří do samosprávy — ti povědí spoluobčanům více, než co vyčetli včera a dnes z politického svého orgánu.

Milují prý dnešní studenti více cizinu než domov, protože je u nás všechno menší, chudší, prostší a jednodušší než v zemích, o nichž čtou a do nichž studiem konají kouzelné výlety. Ach — to jsou jenom na záletu v svůdném náručí nevěrné krasavice, která mluví k jejich smyslům a ne k jejich srdci. Ale kdo se napil polibků nádherné cizinky — vrátí se tak rád se srdcem tlukoucím, s očima uslzenýma a s hlavou střízlivou v objetí dobré české maminky, které říkáme vlast. Má záplatovanou zástěru, mozolné ruce, vráskitou tvář, skoro nic v chudém kapsáři — ale je to mamimka!

— O studenty chudé starají se dnes dobří lidé různým způsobem. Levné byty, obědy, podpory v nemocech, nabídky kondic — vše je nyní opatřováno spolehlivými organisacemi. Snadno se studentu otevírá vstup do knihoven, musei, výstav čítáren, galerií, koncertů a zábav. Několik let v Praze,

je čarovnou koupelí — kdo se nebrodí v těchto časech loužemi, vstupuje do života dobře připraven a morálně silen.

Že studenti nedělají dnes již to, nač se dříve venkov těšíval, není chybou. Na venku také zatím vyrostli a mohou si nyní pestrou stafáž svých průvodů, koření žádaného čtveráctví, šantanové kuplety, anekdoty a solové výstupy opatřiti již z vlastních zásob. Jen když se nám studenti vzdělávají.

V střízlivosti a zdrželivosti naší mládeže, která tak často bývá pokládána za hrdopyšství, je věru více ceny než bývalo v dovádění, které se jindy pokládalo za hlavní příznak akademické jarosti.

Student a studentka žijí v Praze v milém kamarádství; babičky a tetičky by nad ním spráskly ruce nad hlavou. Ale mladí mazánkové vždy jsou prosti vší divadelní barvitosti. Skoro až koketují s připodobováním se vnějšku prostých občanů — ale líbí se na těch postavičkách každému znalci českého života výraz sebevědomí, kterého stále ještě u nás je tak bolestný nedostatek. *Fis.*

— **Český katalog bibliografický.** Známý stesk že literatura naše, rozrůstající v některých směrech kvantitativně v záhony velikosti zcela úctyhodné, postrádá řádného slovníku knihopisného, stává se co den živějším a hlasitějším. Není přehledu, jehož je třeba každému, kdo musí znáti literaturu svého oboru, aby se udržel na výši doby. Poněvadž ustanovení tiskového zákona o povinných výtiscích pro universitní knihovnu v Praze platí pouze pro Čechy, neposkytuje spolehlivého přehledu ani největší naše knihovna. Co vyšlo na Moravě a za hranicemi, musí býti kupováno, a že při nedostatečné státní dotaci a německé správě knihovny vznikají mezery velmi citelné, je pochopitelno. Dočetli jsme se teprve nedávno veřejných stížností na neúplnost bohemik v této bibliotéce. Tak je v Praze Mimopražským vědeckým a literárním interessentům nezbývá než časopis a knihkupec. To jsou ovšem zřídla velmi nespolehlivá, uváží-li se, že časopisy registrují zpravidla jen to, co jim nakladatel pošle a že je fysickou nemožností, aby knihkupec nosil bibliografický katalog v hlavě. Za několik let nahromadí se desítky tisíců titulů — kdo by tento materiál mohl obsáhnout pamětí, kdyby i šťastnou náhodou do ruky dostal všecko, co bylo vydáno?

Knihkupec je tedy nucen zařizovati vlastní seznam lístkový, který zůstává ovšem vždycky neúplným a nedostačujícím. Co tu zmařeno práce, co vyplýtváno času! Kolik literátů pracovalo na díle, které před nimi již bylo vykonáno.

Dosavadní pokusy o český knihopis se nezdařily.

Spolek československých knihkupeckých účetních v ideálním, ale nepraktickém nadšení ujal se před lety věci a členové jeho po celodenní, vysilující práci v závodech beze vší náhrady sestavovali katalog, jejž pak spolek se značnými obětmi hmotnými vydával.

Zanícení pro dobrou věc, nelitovali skromní pracovníci námahy ani peněz a v program svého díla pojali i literatury slovanských národů ostatních, vyjímajíce jenom velikou literaturu ruskou. Vydali pět ročníků, načež vyčerpáni hmotně a trpce zklamáni smutnými výsledky, zaviněnými netečností, s jakou snažení jejich se setkalo, nechali práce. Teprve po osmi letech, omezivše program na literaturu českou, začali znova.

Tentokráte vydali ročníků devět — a zase přestali, přes to, že dostalo se jim subvence korporací knihkupeckých i České akademie. Podpory ty nestačily. Za léta 1882—1888 není literatura česká vůbec katalogisována, od roku 1898 je seznam v rukopise, o jehož vydání se jedná.

Ale komu prospěje bibliografie, vydávaná po deseti letech? Je třeba udržovati krok s dobou, co vydáno před desetiletím z veliké části pozbývá praktické ceny.

Jak zjednati nápravu? Chyba je v tom: věci ujali se knihkupečtí účetní, od nichž byla práce sice přijata, ale jimž mimo několika stovkových podpor ani hmotně ani mravně nijak pomoženo nebylo. Leč nikdo nemá práva, žádati tyto nesmírné, nikdy neoceněné a vůbec neocenitelné oběti od příslušníků obchodu knižního — hospodářsky i sociálně nejslabších, kteří přirozeně a zcela právem docházejí poznání, že jsou pro ně sociální a vzdělavatelské úkoly mnohem bližší a naléhavější, než sestavování a vydávání slovníků knihopisných, jež by mělo býti daleko spíše starostí činitelů jiných.

Bylo by tedy nejsprávnější, kdyby se Spolek knihkupeckých účetních vydávání bibliografických seznamů vůbec vzdal. Nikdo by mu toho nezazlíval. Poněvadž pak soukromými náklady, o nichž se mluví, a roztříštěnou byť i dobře míněnou a jinak cennou prací jednotlivců ničeho pořídit nelze, činím tento návrh: budiž zřízena součinnosti knihkupeckých a nakladatelských korporací, jichž je to zájmem, a Českou akademií, jejíž je to mravní povinností, stálá, nikoli dočasná, kancelář bibliografická, kde by materiál knihopisný za dozoru vědeckého zpracováván byl v čas a úplně, a slovníky knihopisné budtež vydávány péčí této kanceláře pravidelně vždy nejdéle do konce roku následujícího. K uhražení nákladu nechť přispějí město Praha i království České vydatnými subvencemi. Jen takovéto rozřešení této palčivé otázky může býti důstojno kulturního národa

a té veliké práce, representované českou literaturou, kterou se sice stále honosíme, ale pro kterou nemáme ani roční billance, nutné pro literaturu právě tak, jako pro každou jinou činnost kulturní nebo hospodářskou. *B. Šalour.*

— **Pátý večer cyklu Kruhu českých spisovatelů** neměl naprosto štěstí. Aktovky nebyly provázeny úspěchem. Mahenova hra »Úspěch« stala se životnější a napínavější teprve na závěru, jenž svým na effekt vypočítaným výjevem náladu v hledišti docela roztříštil. Hrdinkou je zpěvačka, jež radostně vítá po svém prvním úspěchu příznivce a obdivovatele. Nevím, bude-li se hra ještě někdy hráti — ale kdyby se tak stalo, bylo by nejlíp, kdyby všechno to, co předchází příchod tuberkulosního obdivovatele, bylo nahraženo něčím obsažnějším a zajímavějším. Autor spoléhal nejvíc na scénu mezi zpěvačkou a vadnoucím jinochem, jenž svou umírající životní silou chce tvořiti divadelně účinný kontrast s kypící postavou herečky, která už dávno zapomněla na to, co kdysi slibovávala. Představitel tohoto pranezvykle originálního milovníka dovedl upoutati některými akcenty. Bylo dokonce leccos pozoruhodného v jeho vstupu na scénu, kam vrací se se smrtelnou ranou v těle, aby dodychal u nohou milované bytosti.

Ale bylo pochybeno, že témuž herci svěřena role v následující aktovce (»Sen těžké hodiny« od J. Zemana.) Stalo se tu něco, čeho bychom se byli nikdy nenadáli. Je přece známo, že obecenstvo, navštěvující cyklus, možno počítati k výběru divadelního publika. Proto si nedovedeme vysvětliti, jak je možno, že účastnilo se projevů, jež tak rádi kaceřujeme, vyruší-li nás z požitku jinde. Aktovka též byla krutě posuzována. Autor není bez nadání. Chtěl nám scénicky znázorniti boj Ahasvera, representujícího hrubou sílu, s mocnostmi na pohled slabší, ale přece jenom vlastně všude a za všech okolností vítězící. Protějšek záhadného poutníka tvoří žena, jež je symbolem něhy, lásky a bolesti. Z tohoto vzdušného materiálu těžko zbudovati cosi hutného, divadelně účinného.

Pan Zeman má zkrátka ještě tuze mladá, nezkušená křídla, pustil se příliš vysoko. Doufejme, že rozletí se příště s lepším zdarem. Aktovka R. Těsnohlídkova odpadla — prý pro chorobu herečky, jež měla v ní větší roli. —*olh*—

— **»Vzhůru do ‚Uranie'«** je lidová hra se zpěvy, kterou napsali pseudonymové Jaroslav Svoboda a L. Bureš. Premiéra její měla slušný úspěch, a bylo tedy zcela potěšitelno pro autory zakryté pseudonymem, že se jim povedlo obecenstvo pobaviti. První a druhé jednání má Šamberkovský ráz a působí rozmarným dojmem. Humoru téhož rázu je tu dost, jsou tu i slibné náběhy k využitkování lokálních a časových drobností — škoda že páni kompaňoni polevili ve druhém a třetím jednání. Hra byla benefičním představením sympatické herečky pí. Hesové Guthové a divadlo bylo ovšem vyprodáno. —*olh*—

— **Dvě knihy sonetů** (Adolfa Heyduka: **Zvonky.** — Stanislava Zimy: **Rhapsodie**). Jsou básníci, kteří nepsali nic než sonety a jsou jiní, kteří nenapsali sonet ani jediný. Jedny vábí jeho krásná, ucelená forma, druzí nesnesou jeho pout, zpívajíce rádi volně a bez obmezení. Citupiná a něžná lyrika Heydukova, napájející se tak ráda ze zřídel poesie lidové, tíhla vždy spíše k zpěvné formě písně, a podává-li nám dnes starý mistr kytku znělek, je to úkaz nad jiné zajímavý. On, jemuž verš vždy tak hravě plyne a ve slokách plných nadšení a vzletu v celých kaskádách volně a nenuceně tryská, ukázal tu mnoho umělecké kázně, podrobiv se formě sevřené a stručnosti výrazu, když, jak se mu zdálo, látka sama po sonetu volala. A jeho sonet není tvrdý a šroubovaný a kromě několika málo míst, kde snad zarazí trochu nucený rým (na př. blázna, bonce — trůnu, klonce), zní pěkně a plně. Také látkou jsou znělky Heydukovy velmi zajímavy. On, sladký pěvec přírody, vystupuje tu jako výmluvný žalobce — proti přírodě, metající věčné té krasavici ve tvář napořád těžké žaloby její krutosti, neuprosnosti, ničení mstivosti, pýchy a výsměchu. Druhý cyklus knihy Historie učitelkou, jak již titul sám naznačuje a jak povzbuzující nadpočetný verš patnáctý dotvrzuje, psán byl asi mládeži. Najde v nich v postavách antických hrdin skvělé vzory chrabrosti, udatenství, obětivosti a pravé lásky vlastenecké. — Mezi poety, kteří si sonet od počátku zvláště oblíbili, patří Stanislav Zima. Pamatuji se dobře na jeho první sbírku sonetů Z poháru mládí, vydanou r. 1884, a nenáležím k těm, kdož si jej pletli se Stanisl. Mrázem, jak stýská si v dedikačním listě nové své knihy — zase sbírky sonetů. Již v první knížce měl Stanisl. Zima nejeden pěkný obrázek genreový, ale celku vadilo hlavně to, že stál pod značným vlivem Sládkovy knížky sonetů Na prahu ráje (1883). Z vlivu toho ani dnes ještě se úplně nevymanil a nejen, že přichází opětně s podobnými obrázky a figurkami, jaké má Sládek v knize »Na prahu ráje« na př. Děti, Pasačka, Dědek s Mikuláši, Pan učitel a p., i to, jak si v sonetu vede, mnoho na Sládka upomíná. Vzoru svého nedosahuje sice v síle a ráznosti výrazu, jeho obrázky jsou bledších, mírnějších barev, ale mnohým nelze upříti tklivosti a půvabu. Originálnější je v některých námětech satirických a historických (daly asi sbírce pro sonety málo vhodný název Rhapsodie), jež až na některé kostrbatosti verše a nejasnosti následkem příliš stručné dikce, pěkně se zdařily a jiskří dobrým vtipem. Že »nebýti prof. Masaryka, snad bychom hodně dlouho se nedověděli, že žije v Rusku Dostojevský a napsal »Zločin a trest« . . .« jak míní p. Zima ve svém dedikačním listě, je snad přece trochu odvážné tvrzení. — *a* —

— **Masky Národního divadla.** III. Karel Šimanovsky od Fr. A. Šuberta. Co imponuje u této práce a u obou předchozích (o Mošnovi a Kollárovi), je střízlivá objektivnost, která u Šimanovského ještě umožněna tím, že autor je mrtev a že tedy odpadá obava, že by ješitnost — i u mimů nejslavnějších světoznámá — mohla býti praci tangována. Studie Šubertova je tak psána, že ani významné postavě není ubliženo ani žádným směrem význam její není přeceněn. Patrno dále v práci Šubertově, že její autor jako dlouholetý ředitel Národního Divadla sbíral materiál, jaký dnes vyhledati bylo by těžko, ne-li nemožno, že není studie postavena z výpisků a jiných podobných pramenů, nýbrž že stála autoru před očima postava ta s tělem a s duší.

Studie o Šimanovském psána je nejen se zevrubnou znalostí věci, ale i formou příjemnou. Mnoho myšlének vyplynuvších z dlouholeté zkušenosti odborné, odhadujících tu neb onu stránku psychy hercovy (Šimanovského i jiných) mezi hojností dat dramaturgických dnes jinak nepřístupných dává zapomenouti na suchopar výpočtu úloh, které budou zase zajímati hlavně herce z povolání a zkušenější ochotníky, ze čtenářů pak ty, kdož Šimanovského vídali častěji na jevišti. Vylíčiv, jak kniha vznikla ze skrovného materiálu Šimanovským Šubrtovi poskytnutého, k němuž synovec zvěčnělého herce jen něco málo dokumentů z pozůstalosti připojil, hledí autor vystihnouti milieu, v němž tento talent vyrostl z pouhého ochotníka, před tím truhláře, jenž záhy pronikl do té míry, že ještě mlád byl a angažován mezi přední postavy tehdejší české scény. Toto období vývoje českého umění hereckého podařilo se Šubrtovi vystihnouti velmi plasticky. Jak dřívější »Masky« tak i tato drobná knížka pravého ocenění dojde teprve, až vymrou pamětníci umění Šimanovského, ačkoli už dnes náležeti bude ke studiím jistě hledaným, neboť málo co u nás psáno bylo o divadle a o tom, co s tím souvisí, perem tak povolaným. *Levín.*

·· **František Šípek**, herec v Praze i po venkově neobyčejně populární, dotrpěl v noci na sobotu o 2. hodině v pražském ústavu pro choromyslné. Když počátkem ledna t. r. uveřejnily časopisy zprávu, že Šípek dopraven do ústavu, z něhož zřídka kdy se někdo vrátí, způsobilo to ohromné překvapení. Byl zesnulý znám robustní postavou, pevným, nezničitelným takřka zdravím. A tu se nad tím leckdos, kdo ho znal, zamyslil. Když r. 1898 povstalo na výstavě architektův a inženýrů divadlo, jež i svým vznikem i posláním leckterou blahodárnou reformu v našich divadelních poměrech přivodilo, povolán ke spolupůsobení i Šípek, jenž právem těšil se pověsti nejlepšího českého herce, působícího na mimopražských divadlech. Kroužek osob, jenž pečoval o rozkvět sympatického podniku s nadšením a láskou, často a často litoval toho, že poskytl právě tomuto herci příležitosti, aby mohl ukázati, jak nezaslouženého osudu se dočkal, že nebyl povolán tam, kam dávno patřil. Mladé divadlo slynulo kázní, bylo uváděno jako vzor moderně a programově řízeného uměleckého stanku. Všichni herci s radostí, ba s nadšením podrobili se zdravé disciplině — jediný Šípek činil výjimku — a kdyby se bylo nad ním den co den ne jednou, ale několikrát nezamhuřovalo oko, kdyby to nebyli právě literáti a umělci, kteří měli ve správě rozhodující slovo, Damoklův meč nad hlavou Šípkovou neustále visící by se byl několikráte utrhl a dopadl na jeho vzdornou hlavu.

Dnes ovšem vše se vysvětluje. Strašlivá choroba už tenkráte hlodala na duši hercově, jenž, jak známo, osudu svému neušel a rostoucím svým podrážděním zavinil, že musil znovu nastoupiti krušnou pout potulného herce. Škoda, věčná škoda vzácných jeho schopností, velkého, vrozeného nadání Šípkova.

Když opouštěl Uranii a sestavoval vlastní společnost, aby se s ní pustil na nejistou obchůzku po českých městech, bylo přáteli jeho hereckého nadání vysloveno podivení nad tím, že vydatnou tuto sílu nezískalo některé z pražských divadel. »Potřebovali bychom ho,« bylo tehdy řečeno — »Šípek je výborný herec — je komikem vzácného rázu, jenž jenom Mošnou byl předstižen — je znamenitý herec charakterní — ale bojíme se jeho vznětlivé povahy . . . stal se postrachem herců i ředitelů . . . a proto mu nezbývá nic jiného, než aby šel znovu do světa.«

Šípek byl několik roků pronásledován touto hroznou kletbou. Nebylo by správno zamlčovat, o čem se všeobecně ví. A proto byl každý, kdo ho znal, zaražen, když slyšel, kam se Šípek konečně dostal. Nebyl za své činy zodpovědný — duševní choroba to byla, jež ho podlomila a konečně zahubila. Byl výborným hercem — ale byl také velikým trpitelem. Buď mu země lehká! —*ols*—

— Arthur de Gobineau: **Asijské povídky.** Druhý a největší díl světa jest dějištěm povídek sympatického francouzského spisovatele. Viděti, že pan A. de Gobineau důkladně zbrousil rozsáhlé končiny zejména asijského západu a přinesl si odtamtud nevyčerpatelné novellistické poklady. Práce jeho jsou tím zajímavější a cennější, že překvapují a uchvacují novotou látky, k níž téměř stále působivě přistupuje nenucený humor autorův: spisovatel všude nás uvádí do onoho ústředí, kde bijí nejživější a nejvýznačnější tepny pohyblivých asijských národův, a rádi ho sledujeme na potulkách po perských ulicích a palácích, kde všude a všude nejmocnějším činitelem jest úplatek, navštěvujeme s ním Turkestan i Afganistan, konáme dlouhou, jako nekonečnou a přece nezapomenutelnou pout z Cařihradu až k východním hranicím vlády osmanské.

V nynější zaplavě překladů, značnou měrou nevýznamných, Asijské novelly vynikají mnohou světlou stránkou a dobře vykonávají svůj účel. Jest jich šest, a vydalo je v plynném překladu Adolfa Gottwalda nakladatelství J. Otty, vyplniv jimi tři svazečky své Světové knihovny. *Ds.*

— Z lázní a cest. Napsal M. U. Dr. Vojt. Mrázek. Čilé nakladatelství Tučkovo vydává v řadě poučných spisů již několikátou knížku tohoto autora. V poslední době podobné cestopisné pomůcky a obrázky častěji oživují náš knihkupecký trh, a český cestovatel nalezne již hojně tištěných průvodců, aniž mu jest obraceti se k popisům cizím.

Dr. Vojtěch Mrázek tentokráte provádí nás jižním Tyrolskem, ukazuje nám Arco, Meran s okolím a Nizzu, prochází se s námi po Engadinu, projíždí Stilfským sedlem, navštěvuje s námi švýcarský Davos, toto »eldorado souchotinářů«. Kniha zpestřena jest popisem cesty, kterou spisovatel podnikl ke hrobu Komenského v Naardenu a do Haagu a odbočkou do nejbližší nám části Afriky, kde se mu zamlouvá zejména Tunis, o němž již staří Římané si vypravovali, že tam lidé neumírali jinak leč stářím.

Jsou to vlastně zajímavé popisy výletů, které dr. Mrázek vykonal v sedmi letech mezi r. 1897 až 1905, a dlužno doznati, že vládne perem obratně a dovede upoutati čtenářovu pozornost. A kdyby snad někomu se zdaly popisy jeho poněkud jednotvárnými a líčicími vše tak, jakoby již nebylo na světě nic lepšího a krásnějšího, než co on spatřil, jedné význačné cenné vlastnosti práce jeho nelze potlačiti. Spisovatel dívá se na vše očima zkušeného lékaře, a kniha jest dobrým přítelem a rádcem každému, kdo by hledati chtěl ať v slunných zákoutích tyrolských, ať v čirém vzduchu alpském nebo na kraji Sahary tělesného a duševního osvěžení. *Ds.*

— Karel Červinka: **Ejhle člověk!** Není tomu dávno, co z básníka Karla Červinky pronikavým způsobem se vyklubal český humorista, a nyní nakladatelství Ottovo podává nám od něho knihu vážných próz, kterou pokládáme za Červinkovo dílo nejcennější. Všechny čtyři práce, seskupené v 271stránkové knize, mají pečeť soudu a žaláře, ale vlastními trestaneckými historiemi jsou prvé dvě, Tulácká elegie a Strach. Třebas poměrně kratší, přece jsou nejzdařilejší a vším právem mohou býti jmenovány jako výborné ukázky onoho druhu české literatury. Viděti, že je psal netoliko dobrý znalec věci, nýbrž i obratný literát, od jehož péra ještě mnoho pěkného si slibujeme.

Obě delší práce, Dědictví a Návrat, mají ráz více novellistický, a zejména Dědictví přechází větší částí již do romanového zabarvení. Také ty dvě práce jsou zajímavé, a sluší doznati, že čtenář se eduje vypravování Červinkovo s účastenstvím neochabujícím. Spisovatel probouzí v něm cit, opravdový, upřímný cit k ubohému, odstrkávanému a opuštěnému člověku, probouzí v něm také vědomí, že zavrhujíc někdejší trestance, společnost lidská bývá tvrdší, než neúprosné předpisy zákona, a že nejednou dopouští se tak na ubožákovi většího zločinu, než pro který byl trestán.

Spisovatel knihy Ejhle člověk! dosáhl dílem svým značného úspěchu: čtouce jeho práce, srdečně cítíme s jeho Františkem Štěrbou, s jeho Koutníkem, s jeho Vonešem — jak rádi bychom jim pomohli, kdybychom se byli s nimi setkali v jejich době osudné! Ale sejdeme se s jinými Štěrby a Koutníky, známe snad na blízku jiné Voneše — neodsuzujme jich znovu, když již odpykali svůj trest, ale buďme k nim tak dobrými, jakými chceme býti po přečtení knihy Červinkovy. *Ds.*

— **Výstava Krásné Prahy.** V těchto dnech otevře nám Krasoumná jednota výstavu, na niž můžeme býti právem zvědavi. České umění počátku minulého století je dosud tak málo známo a nezaslouženě opomíjeno, že musíme býti vděčni příležitosti, která umožní nám shlédnouti práce mnohých »drobných mistrů« aspoň v jakési úplnosti a vývojové souvislosti. Mají jejich rytiny, lepty, aquatinty tolik intimního kouzla, tolik stylovosti a sladěné barvitosti, že mohou dnes býti vzorem domácího umění, jemného, dobu vyjadřujícího. Někteří z nich, na příklad Pucherna nebo Morstadt budou zastoupeni velkým počtem svých prací, z nichž mnohé překvapí i znalce. Ujišťují tak pořadatelé, kteří opatřili ostatně i krásný materiál budoucímu historiku našeho umění.

Odděleni žijících umělců bude zajímavou a poučnou revuí dnešního stavu našeho umění, i cenným psychologickým dokumentem, jak bylo možno pochopiti a výtvarně přetvořiti půvaby, nálady a život krásné Prahy. *V.*

Ročníku IV. číslo 21. vydáno dne 2. února 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMIR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JIŘÍ SUMÍN:

Lidino dobrodružství.

h, bláhové! . . . . bláhové, proč jste uletěly? Vždyť já bych vám neublížila, já vás mám ráda! Ale byla bych se na vás chtěla z blízka podívat a tu nejkrajnější byla bych chtěla malounko pohladit po těch kropenatých křídélkách. A vy jste uletěly . . . bláhové!

A malá Lida s košíčkem na ruce stála chvíli na prašné, suchem rozpraskané polní cestě, hledíc vyjeveně za stádem koroptví, jež nedbajíce jejího chlácholení, zapadly opodál do jetele.

»A jak kohoutek vypískl! Až jsem se lekla. Kirrhík! kirrhík!«

Zpozorovala, že mluví hlasitě i sešpulila rozpačitě tvář, jakoby cítila na sobě kárný pohled. Pak ohlédla se nazpět a v prsou zatajil se jí dech. Jak daleko je už od domova! A sama, docela sama! Ještě nikdy nešla sama tak daleko. Škoda, že jsou už prázdniny, zítra chtěla by se tím celé škole pochlubiti.

Košíček na ruce skoro by ji tížil, ale to, co je v něm, nemůže tížiti nikoho, nejméně desetiletou Lidu. A jak je krásně! Lida šla tudy mnohokrát, ale nikdy neviděla tolik půvabných a nových věcí. To proto, že jde sama. Však se dlouho těšila na tuto chvíli! Od té doby, co necítí na sobě ostražité oči matčiny, co neslyší bručivý hlas staré, despotické chůvy, připadá jí, jakoby se ocitla v ovzduší pohádky. Zrak její září štěstím a hlava překypuje smělými nápady.

V poslední době soužila ji často otázka, na niž nikdo nedovedl uspokojivě odpověděti: proč že se lidé dosud nenaučili létat? Vždyť jsou daleko těžší věci, na příklad háčkování, nebo katechismus . . . A když už velcí o to nestojí, jak se Lida domnívá, proč to zakazují dětem? Lida je jista, že by se tomu hravě naučila, kdyby ji vždycky někdo nezakřikoval. A byť by nelítala tak obratně, jako vlaštovka, přece by se snad dovedla takhle hezky nadnésti a přeletět kus pole, jako koroptvička. Nebylo by to hezké? Ale kdykoliv se doma o to pokouší, všichni ji zakřikují a hubují, že je nezpůsobná. — Ale zde . . . zde to může zkusit. Ženci jsou sice v poli, ale hledí si své práce, a nikdo se na ni nedívá.

Rozběhla se několikrát všelijak se nadnášejíc a nadskakujíc, křičíc pronikavě koroptvino kirrhík, kirrhík! Nešlo to, jak by si byla přála, ale tím byl vinen košíček, který ji překážel a tížil, takže nemohla rozpřáhnout ruce. Ale kirrhík se jí dobře dařilo, a tak měla dojem jakoby se byla skutečně něčemu přiučila. Cesty při tom rychle ubývalo. Jenže při jednom zvláště dobře vyraženém kirrhik zvedla se v příkopě rousnata hlava a spustlý, otrhaný ramenáč posadil se zvolna do trávy, upíraje na ni zlostně své rozespalé, zarudlé oči. V tom okamžiku Lida všecka se změnila: zrak pohasnul, rozpálené tvářičky zbledly, ruce klesly bezvládně podle těla, takže košíček vlékla až u země. Neměla v tom okamžiku nic

společného s dívkou, která chtěla stůj co stůj litat, tak schlíple kráčela s hlavou svěšenou, jako zmoklá slepička s vytrhanými křídly. Ale v její malé hlavě zrál zatím už chytrý, obranný plán.

»Pochválen buď Ježíš Kristus! Dobre odpoledne! Má úcta!« klaněla se zdaleka vandrákovi, jejž byla probudila ze spaní.

»Na věky amen!« odpovídal zvolna, udobřeně. »Tož kam, dívenko, kam?«

»K dědečkům do Kužan. Babička má zítra svátek« . . .

Vandrák vypoulil zarudlé oči na košíček a mlaskl významně. Lida se všecka zachvěla. Vzpomněla si na vlka v Karkulce a zdálo se jí, že otrhaný muž v příkopě má s ním jakousi podobnost. Snad je to dokonce »přestrojený« vlk! Šla zvolna, velice zkrotle, nedýchajíc téměř. Ale nálada tato dlouho nepotrvala. Proč by se bála? V polích je plno lidí, a tamhle u řeky ženái zpívají tak vesele. Na mezích voní mateřídouška a skřivan vznáší se až do nebes. Celý svět zdá se jí jediný, krásný veliký pokoj stvořený k tomu, aby lidé zpívali a děti si hrály. Mohlo by se zde státi něco tak hrozného, jak právě Lidě zatanulo na mysli? Ne, zajisté ne! Mohl by skřivan tak vesele zpívat, kdyby zde seděl vlk? Zajisté ne! Ihned by ztichnul. — Jen že ovšem musí se Lida chovat způsobně, jak se sluší na takovou už velkou dívku. — Ale i na to brzy zapomněla. Plna úžasu stanula nad velikou trhlinou v cestě.

»Země se otvírá,« vykládala si, »snad možno viděti hoří-li v pekle oheň? — Aj mravenečku malý, kam pospícháš?«

Sotva povstala ze země, zajásala hlasitě.

Vždyť tohle je ovčí můstek! Je už v polovici cesty. Až půjde nazpět, bude ji zde čekati chůva s dětmi. Ovčí můstek! — Ale tenhle není tak dlouhý a úzký, jako onen, u něhož čeká ohromné stádo ovec, které všechny musejí přejíti, než začne chůva novou pohádku! Tenhle je pohádka sama. Jsou zde zakopány poklady. Za tmavých dlouhých nocí adventních hořívají modravým plaménkem. Dva stařečkové, kteří už dávno umřeli, kopali je zde, když byli mladí a málem byli by je dostali. Kropili zemi svěcenou vodou, kopali a zase kropili svěcenou vodou a zase kopali. Promluvit však nesměli. Ale ďábel jich hrozně pokoušel a svěcené vody měli málo. A tak jakmile již rýče zazvonili o truhlici železem pobitou, ďábel způsobil takovou hrůzu, že jeden z nich nezdržel se již a vyslovil jméno boží. V zemi to zarachotilo a poklad propadl se o sto sáhů hloub, než byl před tím. Teď už ho nikdo nedostane. — Probůh, jak se lekla! Co to tam sedí u vody? Snad ne vodník . . .? Ne, nic, je to jen pařez! Ale jaký podivný pařez! Jako obrovská zčernalá ramena shrbem, s něhož byla sražena hlava jediným rázem. Jedna ruka je vhroužena do země, druhá skroucená a žilovitá hledá cosi pod vodou . . . je vidět, jak se pohybuje . . .

Rozhlédla se, stojíc na můstku, její bystré oči viděly až na konec veliké louky k ohradám pastvin. Zasmušila se. Malý mráček zkalil její jasný průzor. Nedovedla ho rozptýliti, zdálo se jí, že roste . . . Uvažovala o tom odhodlaně. Tam . . . ano tam za těmi zčernalými, odsud jedva patrnými ohradami, je totiž někdo, jenž se podobá vlku v Karkulce, Konské Hlavě, jež ohrožuje nedobré malé dívky, když rodiče nejsou doma, nebo zlému draku, jenž má každý den k snídaní mladou dívku a to tak dlouho, až dojde na krásnou princeznu. Pak teprve se najde hrdina, jenž setne jeho devět hlav. Ale což ty nebohé dívky, které snědl před tím? Lida, jež není princeznou, má strach z takového otálení. Ano, tam za těmi černými ohradami je kdosi podobný. Lida ví o něm teprve od včerejška. Je to — Červený Býk.

A Lida musí jít téměř vedle něho. Není nevědomá jako malé děti. Zná Meluzinu podle hlasu a klekánici téměř osobně. Slepičí Duch (na telecích nohách) sáhl na ni jednou, když šla večer po tmě se schodů. Bratrovi dal tehdy štilec do zad a udělal prý mu díru na koleně. V tůni mezi rákosím kvílívá za smutných podmračných dnů vodníkova žena (ale tatínek říká, že je to »rybářka.«) Větší děti se tomu směji, že to vše není pravda. Lida se také někdy tomu směje, neboť se jí zdá, že už je také dost velká . . . Ale proč by to nebylo pravda? Při tom se však pranic nebojí . . . vlastně bojí se trochu, ale ne mnoho. Vždyť všechny pohádky končí dobře, zvláště pro ty hodné.

Šla nyní úzkou pěšinou po lukách daleko do šíře rozlehlých, v levo šikmo zakrojených širokým tokem řeky. V dáli černaly se osudné ohrady. Pěšinka zahýbala přímo k nim. Ale ženci za vodou dosud zpívali vesele a ani skřivan dosud neztichnul. A teď jeden žnec stanul a brousí kosu. Zní to tak melodicky, zladěně, zdá se, že brav zpívá i kosa zpívá a podtínané klasy šumí do toho. A Lida zpívá také.

Jenže osudné přičky u země černají se vždy určitěji a Lida nemůže se již shostiti chmurné úvahy. Včera ještě ničeho nevěděla o tom strašlivém tvoru, jenž pojednou vyrostl v její duši v mocnou záhadnou bytost. Takhle to začalo: Dnes ráno pobíhala veselá po dvoře a těšila se na odpolední cestu. Snad se i nahlas pochlubila . . . možná. Služka Tonča nějak nápadně se po ní ohlížela a na konec zavolala ji k sobě.

»Je to pravda, Lido,« tázala se tajemně při-

dušeným hlasem, »že půjde dnes sama k babičce s přáním?«

»Je,« pravila Lida pyšně.

A ví ona, Lido, že se jde přes kazanské pastviny a tam že se pase takový veliký červený býk s černýma rohama?

Lida vypoulila oči, ani nemukala.

»Neslyšela o něm?« pokračovala Tonča. Je to strašné zvíře, nic mu neujde. Oči má jako talíře a vidí na deset mil. Nedávno jednu holčičku nabral na rohy . . . takovou jako je ona. Nebude se ho bát?«

»Ne,« řekla Lida, ale hlas se jí až bolestně zachvěl.

Nicméně tušila úskok. Když se svěřila matce se svými obavami, potvrdila její tušení.

»Nevěř Tonči,« pravila »sama by ráda šla do Kuřan, aby shrábla diškreci. Nikdo jí toho nezávidí, ale je dnes tolik práce. Ty jsi už velká a můžeš také v něčem vypomoci. Není to daleko a bát se nemusíš, vždyť je teď tolik lidí v poli od úsvitu až do noci.«

Upokojila se poněkud, ale hrozná představa Červeného Býka nešla jí s mysli. Tázala se malého bratra, jenž chodil častěji s chůvou k dědečkům, zdali něco podobného viděl. Oh, ovšem že viděl! Jeho malé, černé oči živě se zaleskly a papulatá tvář nadmula se pýchou a nadšením.

»To je největší zvíře na světě,« pravil.

A po chvíli zase, ještě před obědem, kdy tatínek psal babičce gratulaci, stará chůva přiložila polínko.

»Já bych tam to děvče nepustila. Ten kuřanský býk je náramně zlý. Aby ji tak prohnal!«

»Ten by se naprohánět, co tam jde lidí . . .«

»I však už všelicos proved. Jak spatří ženskou v červeném šátku, hned se za ní pustí. Červené barvy nemůže vidět.«

»Eh, to jsou bajky,« mínil otec, jenž právě dopsal, »af mu jen dá každý pokoj,« dodal povýšeným hlasem.

Pokoj! Oh, Lida mu dá jistě pokoj, ano, dá mu třebas i pozdravení. Aby viděl, že má před sebou hodné, způsobné děvče. Jak pak mu řekne? Někdo má raději Pochválen buď Ježíš Kristus, někdo zas Má úcta! — Aby nebylo zle, Lida řekne všechno jedním dechem: Pochválen buď Ježíš Kristus! Má úcta! Dobrý den přeju! Pak jí nemůže nic udělat! Pak jí n e s m í nic udělat!

Tak uvažovala odcházejíc z domu. Ale teď, teď by se mu nejraději vyhnula. Nebo, kdyby šel takhle někdo „velký«, nějaká žena nebo babička, Lida by se jí chytla za sukni a skryla by se za ni, aby ji neviděl.

Šla nyní velmi zvolna, pot lil se jí z čela. Košík byl by vskutku velmi těžký, kdyby v něm nebyly věci, jež tolik blaží. Zpozorovala mravence, jenž běžel po chodníku podle ní, a rozveselila se.

»Aj, mravenečku, ty jdeš se mnou? Chceš-li, já tě ponesu i s tvým břemenem, jinak bys mi nestačil a já bych musela jít sama.«

Za sebou uslyšela šelest bosých nohou i pustila rychle mravence, stydíc se za svou samomluvu.

Překvapení nebylo právě příjemné. Byl to jeden z těch nebezpečných a velikých kluků, před nimiž Lida cítila neurčitý odpor, ano i strach. V ruce měl bílou oloupanou hůl a z kapsy vyčnívala mu flétna. Měl už dvě leta školu za sebou. Jmenoval se Jan Korbel, ale neříkali mu tak. Jednou podepsal prý zkráceně na úloze své jméno ve strašném manupropria a učitel, jenž se marně namáhal přečísti podpis, tázal se kdo je to J. Kor . . »Já, prosím,« ozval se hoch, od té doby říkali mu Ikor. Byl jaksi dobrácký a nehoršil se proto.

Dohoniv Lidu pozdravil ji, jako dospělou slečnu, tak že se až zarděla.

»Hned jsem si myslil, že jsi to ty, jak's tam poskakovala před ovčím můstkem. To není nikdo jiný než Lida, pomyslil jsem si. — Vyšel jsem tehdy právě z domů, a dohonil jsem tě. Jdeš k dědečkům, viď?«

»Ano,« procedila Lida skrze zuby. Doufala, že se ho brzy zbaví, neboť věru neměli si co vyprávět. Ikor byl synek chudého bednáře. Jeho otec pracoval v pivováře a Lida viděla často, jak na hrázi za mostem požahuje sudy. Ikor pobíhal často kolem něho. Viděla to ráda. Zápach hořící smůly se jí líbil, ráda se dívala na kutálející se sudy, z nichž šlehal plamen. Ale Ikora, toho »velkého« hocha, jenž všecky předrostl ještě když chodil do školy, tak že vypadal, jakoby dávno mezi děti nepatřil, nemohla vystát. Ale on často k nim dobíhal s hráze a hrál si s bratry.

»Já teď bydlím v městě u strýčka,« vyprávěl Ikor, jejž chladnost Lidina nezarazila. »Ale přes prázdniny budu doma. Učím se muzikantem. Teď jdu do zkoušky k učitelovi do Kuřan. On je veliký hudebník, cvičíme spolu. Hrávám v neděli v Kuřanech na kruchtě. Budu muzikantem.«

»To vím,« Lidiny rty protáhly se posměšně. Jak by to nevěděla? Všichni Korbelové jsou muzikanty.

Ale Ikor toho nepozoroval.

»V městě chodím do večerní školy,« pokračoval, »a mimo to učím se u strýce řemeslu. On je hodinářem. Kdyby se mi při hudbě nedařilo, zůstanu při řemesle. Ale proč by se mi nedařilo ? Hraju housle a flétnu . . říkají, že mám talent.«

Všecek se zadýchal a zahřál při těchto slovech. Sejmul pak ošumělý kloboučck s hlavy a pročísl si prsty svou dlouhou kštici, pohlí-

žeje ukradkem na dívku. Ale Lida si ho nevšimala.

»Chceš-li«, pravil pojednou, »ponesu ti tvůj košík. Zdá se být těžký.«

Pohlédla na něj vděčně, překvapena tím milým jednáním, jakého nikdy nečekala od »velkých hochů«, nejméně od něho, jenž byl z největších, ale s košíčkem nemohla se rozloučiti. Ne, nebyl naprosto těžký. Chtěla jej nésti a nese jej ráda. A když se jí otázal, co je v něm, tu spadla s ní všecka nevraživost a rozvázala konečně.

»Babička má zítra svátek. V neděli tam všichni pojedeme. Nesu jí teď láhev vína, cukroví, co jsme včera napekli, přání od tatínka, od mamínky, od Milče na vroubkovaném papíře s holubičkou, od Zdenka rozdělávací s jesličkami, od dětí kytičky a od chůvy svatý obrázek . . .«

Jkor chtěl cosi říci, ale zpozoroval, že Lida neskončila, pouze nabírá dechu, aby dovršila velikou novinu:

». . . A ode mne . . . a ode mne,« dvakrát se nadnesla a dřepla nadšením, triumfálně pozvednouc ruku »vyšívaný košíček ze stříbrného papíru, s modrými mašličkami. Počkej, já ti jej ukážu!« (Pokračování.)

LOUIS ARLETH:

Běs.

Běs tajný žene člověka,
běs, který nikdy nečeká,
běs, jenž ni na to nehledí,
zda po svaté jsi zpovědi.
Sni, miluj, vraždi, co máš rád,
v před cesta jeden vodopád.

Běs v tobě nikdy nelení.
Pobouří krev, až vypění . . .
Zda vlastní? Brachu! čikoli!
Co cizí, přec tak nebolí.
S tvým životem běs letí v před,
buď tryznou, zlem, buď duše vřed.

Ať mladost vůně nadýchá!
Pohlaví žár ti rozdmýchá,
běs nečekaně přiletí —
Mníš: Mlád jsem! a jsi v podletí!
Mníš, loubím že jsi kráčel snu,
zatím jsi propad zločinu.

Tíha v srdci.

Zas jeden máj. — Zas jeden prchnul věk.
A hlava těžce v myšlenkách se zdvihá
tam k horám, kde chtěl's tančit síly vděk
a kde teď Psycha přeludy jen stíhá.
Boha jsi ztratil! Kde tvůj nadčlověk?
Nabyl jsi mrazna, teplo tropů chtěje,
s hor chimaera teď drsně se ti směje
a ze země se chechtá pračlověk.

Zas jeden věk. Zas hrobu míle blíž.
Vše naděj hasla brzy za svítání. —
Teď k srmti smutno, srdci stále tíž',
a duch se vzpouzí přijmout odříkání. —
Na místě písní, hrany! Neslyšíš?
V to sněni, které věčností se zdálo,
proč slunce dosud divě nezaplálo? —
Nevzplálo dřív — víc vzplát je neuzříš!

Co ještě chceš? Kam cíliš ještě dál?
Níž! Údol hříchu! Výš? Mrazivě chladno!
Vzdej ulici se, hnus tě strhne na dno;
chtěj orlem vznést se, padneš opodál;
Však vůle praví: Vstaň! kdo sláb se zdál!
A dokud ještě chtění s touhou žíhá,
jdi! — Silen spíš, jenž pad, než kdo se vzdal
a třeba v srdci zbyla tíha — tíha.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

atím byl to lehkomyslný, nerozvážný hoch, který zahrával si s ohněm. Kdo se nestřeže, snadno zabřede . . . .

Potom chodil Prokop do Salmovky čím dál tím častěji, ale pořád opatrně, aby se známými se tam nesetkal, ale ještě raději na nedělní procházky, na kterých už už se chystal, překvapit Márinku pravdou a přemluvit ji, aby šla do služby snad méně výnosné, ale přece jen daleko lepší, někam do krámu . . . . Máj a počátek června vídal je pak nejvíc na Závisti, kde zacházeli do lesíků a temných houštin se svou láskou a svým vroucím milováním. Ba až příliš daleko zašli . . . .

Prokop se teď už ani na všechny podrobnosti dobře nepamatoval, tím méně když potom za krátko to všecko z hlavy vypustil . . .

. . . . »Milý hochu,« psala mu matka z domova, když jí oznamoval, že poznal tady v Praze takové hodné, hezounké děvčátko, které se mu moc líbí, »co pak tě to pro Krista napadlo! Píšeš, že je služka, a dokonce sklepnice! Kdo se žení, hledej sobě roveň, taková nerovná spřež nerada spolu táhne. Pro krásu se přece ženit nebudeš, ta trvá jen do času. Není tak o tu chudobu, ale, to víš . . . Kdybych i já na krásně proti tomu nic neměla, tatínek jakživ by to nedovolil. Na štěstí že jsem psaní dostala, když byl právě z domu, neví o ničem. Ten by vyváděl! . . . .«

Den po té přijela matka sama.

Snad, kdyby byla viděla Márinku, její velké, nevinné oči, kdyby byla poznala, jak to děvče má rádo svého typografa, a kdyby byla znala všechen její ostatní život, jak posílá svoje vydělané peníze domů, mamince, a jak na ni a na sestry a bratry doma šetří, — možná dost, ba dojista byla by oběma těm dětem požehnala. Takhle neviděla v té neznámé, která chtěla se dělit o srdce jejího syna, její pýchy, než vypočítavou ženskou, sklepnici, která chce dostat jejího professora! Nic jí syn o tom typografu neřekl, styděl se za to.

Domlouvala mu, vší svou mateřskou výmluvností i autoritou.

»Přece jsi se s ní nějak nezapletl?« tázala na konec.

»No, to ne,« odpověděl na to Prokop a matka ve své horlivosti nepozorovala, že to řekl váhavě, nejistě.

»Nu tak, to je ještě dobře. Ostatek nějaká stovka by to spravila« dodala s bezcitností venkovských žen vůči každému falešnému kroku svého pohlaví. »Nejlépe uděláš, když tam vůbec nepůjdeš. Budou teď ferie a přijeď raději domů. Doděláš si pěkně ty zkoušky a pak bude všecko dobře . . . V Nymburce máš holek na vybranou a hezkých a bohatých. Tebe si každá ráda vezme . . . A víš co, pojď hned se mnou . .«

Prokop se zdráhal a kroutil, ale na konec — poslechl. Pokračovací škola beztoho už byla zavřena a z té školy dívčí už žačky silně odcházely na venek. A ta láska, která měla počátek a původ tak legrační, přece nebyla z těch, aby pro ni podstupoval boje a zápasy, ze kterých sám by vyšel silně pošramocen, pro toho typografa; ač bylo tuze prudké to milování a těšilo Prokopa — dokud nenašel ukojení svých tužeb a neměl Márinku, nezkušenou, důvěřivou, v náručí . . .

Toho večera jí povídal, že musí odejet — a to děvče dobré a důvěřivé se neptalo kam a proč, — a že brzy zas se vrátí . . . . a dal jí na rozloučenou malý, pozlacený medaillonek s Marií Pannou . . . .

Ale nevrátil se. Márinku Černých od té doby nespatřil, nic o ní neslyšel, všecka její stopa zapadla do neznámého temna.

Sic po prázdninách hryzlo jej svědomí. Snad aby nějakou náhradu jí dal, kdyby bylo potřebí; nechtěl se z toho vymknouti jen tak, tím méně, když to děvče bylo tak nevinné, a víru v něj mělo. Když se ucházel na počátku školního roku u zemské školní rady o místo suplentské, zašel také do Salmovky — ale tam byl zatím už jiný personál. Optal se číšnice po Márince. Holka z počátku nevěděla. Pak teprv se upamatovala.

»To byla ta přede mnou? Co měla známost s ňákým sazečem? . . . Ta už je od července pryč. Kde je, to nevím.«

Byla mu vhod tato odpověď, kterou se pokládal za zbavena povinnosti pátrati dále. A odešel za svým povoláním na venkov, na několika ústavech byl jako suplent, pak jako definitivní, dobře se mu ve všem vedlo, sem tam měl nějaké pletky s děvčátky i děvčaty, bezvýznamné, neškodné, jinde zas osidla mu kladly, bezvýsledná . . a rozpomínka na Márinku čím dál tím řídčeji se nořila na povrch jeho mysli. Padala do hlubin, tak jako mrtvola námořníka zesnulého za plavby na širu: pořád níž a níž, do temnot čím dál tím větších a hustších, a s ní všecko co souviselo s tehdejším jeho veselým životem ještě polo student-

ským. Už jakoby ani hlouběji zapadnout nemohla, jako to tělo klesající do prostředí tak hustého, že padat už přestane.

Až teď pojednou se vyšvihla nad hladinu plnou silou, jako když pramen vyrazí z útrob země, horký, palčivý . . . Všecko kolem se zapěnilo a rozvířilo . . .

Ale co jej vlastně tak rozrušilo, snad naprosto zbytečně a bezdůvodně? Nic, než ta podobnost, arci nápadná a — shoda jména. Arci, shoda ještě i jiných některých okolností, jako to stáří . . . Snad je to všecko jen nějaká náhoda . . . nic jiného o tom chlapci nevěděl. Počítal znova den jeho narození . . pokud se tak upamatovati dovedl . . hm . . .

Všecek zamračen a zamyšlen kráčel ulicemi na oběd do restaurace Měšťanské Besedy.

Ale jak, kdyby matka přišla do ústavu ptát se na hocha, přemítal. Chodívá prý často, povídal ředitel, a kdyby se tam s ní setkal, vyhnutí by nebylo a kdyby jej pak poznala — Kriste Ježíši! . . . A nešel už rovnou do Měšťanské Besedy, nýbrž zahnul na Karlovo náměstí, v jehož sadech podzim se usazoval. Listí tam žloutlo a opadávalo. Zbývaly jen některé záhony z letní nádhery. Kolem zmlklého bassinu procházelo se několik dam, dozírajících na děti, jež prohánějí se po stezkách už skoro osamělých. Na lavičce, tady ještě zbývající, vedle dvou starších dam, jež na sluníčku hřály svoje stará záda, měly složeny tašky a učení; přišly sem přímo ze školy sv.-Štěpánské neb od svaté Trojice propláchnout plíce a pozlobit »pana strážníka«, jehož stárnoucí nohy nijak nestačily pronásledovat tu rozpustilou chásku. Sem tam ještě také nějaká chůva s kočárkem. Mladé dámy, maminky nebo tety té drobotiny, zatím co kuchařky doma chystaly oběd, probíraly denní události svých úzkých kruhů, chůvy a kojné činily tolikéž a kousek toho parku mezi kostelem sv. Ignáce a radnicí novoměstskou vypadal velmi klidně a spokojeně. Professor Skřivan, chtěje se vyhnouti uličnímu ruchu, zašel právě sem a srdce se mu sevřelo z toho kontrastu: to duševní ticho zde a bouře v jeho nitru!

Šel dál, docela bezděky, skoro nevěda, jako zločinec, který cítí neodolatelný pud navštívit místo svého zločinu. A pak ulicí Ječnou, načež zahnul do ulice Salmovy. Všecko tak jako dřív, ale ta restaurace tam už nebyla. Pozadí ulice zdálo se mu jaksi změněno, nepamatoval se dobře. Sedmnáct let! . . . Prošel ulicí, zahnul za roh a dostal se do Lípové, pak do Ječné a znovu se vrátil do Salmovy. Čím dál tím jasněji vystupovaly vzpomínky z hlubin jeho duše. Viděl Márinku, hezounkou jako kvítek, a její oči, které se ještě za ním ohlížely, když oba se rozcházeli buď u sv. Ignáce nebo na počátku ulice Salmovy. Do Besedy se mu nechtělo, k obvyklému stolu a mezi denní jeho společnost, která asi po celý oběd bude hloubati nad otázkou, proč dnes professor nepřichází. Potřeboval samoty a zahnul do blízké restaurace v Ječné ulici.

Zasedl ke stolku v koutě velké rušné síně, větší než bývávala tam v Salmové ulici, ale jinak silně jí podobné. Ani svrchníku neodložil, bylo mu chladno.

»Račte poroučet?« vytrhla jej ze zamyšlení otázka sklepníka s promaštěným frakem.

»Sklenici piva.«

»Plzeňské nebo obyčejné, smíchovské, račte?«

»To je jedno!« odvětil professor a opravdu mu v této chvíli pranic na tom nesešlo

Sklepník ovšem přinesl plzeňské, ale professor sotva rty v něm omočil.

»K obědu vepřová, telecí, švestkové knedlíky . . .« hlásal Ganymed.

»I to je jedno . . . co chcete . . . třeba vepřovou . . .« mrzutě poroučel host, nad kterým číšník hlavou kroutil.

»Poslouchaj', pane Franc,« povídal stranou vrchnímu, »daj' si pozor, tamhle ten pán je sebevrah!«

»Dyť je živej,« namítal pan Franc vším právem.

»No ale — mluví tak!«

»Povídal vám, že se bouchne?« smál se pan Franc.

»To ne, ale je mu všechno jedno na světě . . . A nic nejí, nepije.«

»— Platit! —« ozvalo se ode dvou stolů najednou, pak cinknutí do sklenice a bylo po rozmluvě.

V hospodě bylo hlučno, přicházelo sem nejvíc mediků ze sousedních universitních ústavů a nemocnic. Professor Skřivan sotva něco pojedl, zaplatil a odcházel.

»Pane Franc, daj' pozor zejtra na Političku!« připomínal významně sklepník vrchnímu, když professor odešel — a věru divu by nebylo bývalo!

Nevěděl, kam se obrátit. Byla středa a odpoledne budou čekat jeho návštěvu u Městeckých. Teď s plnou silou přišla mu na mysl jeho nevěsta rozmilá a Prokop halil se těsněji do svrchníku, jak ho zamrazilo. Jako kdyby ta vysoká věž radnice novoměstské, kolem níž kráčel, na něho padala a on měl uraženy nohy, nemoha utíkati. Tam, k Městeckým, dnes přece jíti nemůže . . .

»Linhartské náměstí, číslo . . .« opakoval si udání katalogu o bydlišti studenta Prokopa Černého. Šel teď tam, rušnými ulicemi Starého Města.

Zatím už dávno přestalo pršeti, dlažba byla suchá a vzduch ve stínu trochu chladný, ale příjemně se dýchal: čas, kdy jindy bývalo mu vždycky tak volně: po prázdninách býval

zotaven, měl mnoho chuti do školní práce, a letos zvláště bylo mu tak milo v lásce, v které žil. Podzim v jaro se mu měnil . . .

Čím blíže přicházel, tím více pozoroval všecky kolemjdoucí prosté ženy, které by tak mohly býti podle zevnějšku lepšími polovicemi pražských ševců. Zda-li by ji poznal, kdyby náhodou šla kolem po ulici? . . Nu, kdyby, konejšil sama sebe, tak co by bylo? Snad by šla kolem něho cize tak jako on kolem ní, vždyť ani neví, že je zde, a změnil se po ten čas. Tenkrát nosil knírek, a teď má plnovous, také už prokvetlý. Pak nevypadá přece jako typograf, za kterého jej tenkráte měla . . . Inu, konec konců, bylo tenkrát dobře, že matka to tak skončila.

Tak přemítal a sobě všelicos namlouval . . . Jazykem lidí odbudeš, ale svědomí nepozbudeš. Jiný hlas, který povídal mu něco docela jiného, přehlušil všecko ostatní a srdce mu tálo při pomyšlení na toho chlapce, ubohého, týraného, bez otce . . A sirotek těžší než kámen . . .

V tom na druhé straně Husovy třídy kde se ocitl, někdo pozdravil, přívětivě kyna rukou. Byl to kollega Konečný, ten anekdotář. Přešel k němu na chodník volaje:

»Počkejte, počkejte, kollego . . . něco vám povím. Právě jsem šel okolo radnice a cizinec se ptá průvodčího, proč tam ta smrt na orloji pořád kývá. Průvodčí na to: Prosím, tady to kývá všecko.« A čekal na Skřivanův smích.

Professor Skřivan byl teď na všecko spíše vynaložen než na poslouchání vtipů a anekdot a mrzutě odsekl: »Nájemník, nebo Švanda Dudák?«

Konečný přeslechl tuto kousavost a tázal se: »Teprv k obědu, či už po obědě?«

»Už jsem po obědě,« hlásil Prokop. »Jdu se ještě projít, bolí mne hlava.«

»Však je to na vás vidět ,— to máte z té změny vzduchu. Já také nemohl přivyknout, když jsem přišel z Rychnova sem. Tam ten vzduch, to bylo gustíčko! A ta služba za větrem!« A ušklíbl se při těch slovech. »Tady, když se vrátím po prázdninách, čtrnáct dní nejsem k ničemu, — vlastně celý rok, až zas v červenci . . . Taky spěchám k obědu . . « Ač Skřivan toho nepozoroval. »Počkejte ještě! Až se oženíte, ne abyste to udělal jako ten professor, který se zlobil na svoji Amálku: Ženská, ty jsi podivný tvor, přede dvěma lety sis přála tak tuze tenhle klobouk, a teď, když jsem tě jím překvapil, ani se neraduješ. Ha ha! . . .Tak má úcta!«

»S Bohem!« oddychl si Skřivan studeně se usmívaje: všecko veselí a bezstarostí píchalo ho u srdce. Kráčel dále k Linhartskému náměstí.

Tam byl poměrný klid. Jen tramway na okamžik zarachotila a u oplotěného sbořeniště chumelilo se několik kluků. Na pravo Platnýřská ulice, pochmurná, nečistá, s malými domky nekalé pověsti, v levo rostoucí nová, moderní čtvrt — tam jeho minulost, tady jakoby přítomnost tou minulostí ohrožená. Často tudy chodíval, ještě před sedmnácti lety, tenkrát ještě jako mimořádný posluchač,na přednášky a do universitní knihovny. Tehdá z jara a v létě bývaly jeho myšlenky soustředěny na Márinku . . . Ano tady ten dům to je . . . snad bydlí v některém dvoře, asi hodně hluboko . . . Ale do vnitř se neodvažoval, jen z venčí ten dům prohlížel, hledaje firmu. Také ji našel, špinavou, neúhlednou, kdysi bílou malou cedulku: »Josef Roztočil, obuvník.«

Jak se asi změnila, Márinka, od té doby? Bude asi udřená, uštvaná, — a ta tam je její krása. Má-li pak ještě jiné děti? . . . Zeptá se na to nenápadně studenta Černého. Opravdu, — celá matka . . . líbezná její postava i tvář a všecko, všecko živě mu teď zatanulo na mysli . . .

Nechtěl déle pobývati na tom náměstíčku, aby nevzbudil pozornost a ubíral se podél kolejí tramwayových na Křižovnické náměstí a na nábřeží.

Nádherný pohled na Hradčanské panorama trochu jej potěšil. Kráčel podle vody doufaje, že na té straně potká méně známých. Teď tu ostatek bylo chodců nemnoho. Zahnul pak do kavárny Slavie a topil se v novinách. Však darmo . . . Pak přece se odhodlal jíti k Městeckým a ke Zděnce, — vzbudil by jen zbytečnou pozornost svou nepřítomností a srdce ho tam táhlo.

»To jsem rád, že jdete, pane professore,« vítal jej pan vrchní rada. »Pro Boha vás prosím, pojďte sem a poraďte!«

»Tatínek hledá už celé odpůldne, a považte, ani po obědě nespal, a nemůže to najít,« smála se Zděnka.

»Co pak, perpetuum mobile?« tázal se žertovně professor Skřivan.

»Ale,« zlobil se vrchní rada, »přestal nám zvonit zvonek v kuchyni a ne a ne to najít, kde to vězí. Články jsem naplnil znovu, ačkoli nedávno byly čerstvé, zvoneček jsem rozebral a vyčistil . . .«

»Však div při tom nesletěl, když ho tam dával,« ještě všecka ustrašená stěžovala si paní radová. »Zapletla se mu šňůra od županu do žebříku a ještě štěstí, že Fanny držela žebřík.«

»O to by nebylo, ale že jsem padl Fandě rovnou do náruči, to jí mrzí,« škádlil starý úředník.

»Že tě to nemrzí, Ernstl . . .« odsekla choť, ač nebylo dosti jasno, má-li mrzeti pana radu měkké objetí nebo lezení na žebříky. »Pošleme k Vejtrubovi a bude to hned.«

»To bych také doved, Bettynko,« mírnil

rozhorlenou polovici vrchní rada, »ale to já právě nechci, musím to nalézti sám!«

»Tak proč se ptáš pana professora?«

»To je něco jiného, — on je odborník a žádný Vejtruba . . .« A pan rada hmatal po drátech, není-li někde spojení přetrženo.

»Co vám je?« pojednou Zděnka tázala se professora popošedšího z tmavější předsíně do světlého pokoje.

»Trochu hlava bolí,« vymlouval se Prokop a nebylo by divu bývalo, kdyby z toho všeho mu byla nepraskla; »měl jsem tři hodiny vyučování za sebou a mnoho jsem dnes vykládal.«

»S telegrafem tedy nebude nic, namahalo by vás to. Pojďte, vypijte s tatínkem černou kávu a já vám budu něco předčítat . . .«

»Ne, ne,« bránil se professor, který byl telegrafu vděčen, že svou zatvrzelostí ho zabaví a v něm že stopí svoje bouřně probuzené svědomí. A hned se chystal přijíti věci na kloub, ohmatával dráty s panem radou a oba lezli po kolenou po podlaze a nahoru po žebříku hledajíce závadu.

»Snad vám to při tom pohybu přejde,« zas pan rada, leže na kulatém břiše a natahuje ruku pod postel. Funěl při tom a oddychoval. Právě dnes bylo mu to bolení hlavy nevhod, jakožto vážná překážka zkoumání příčin záhadného mlčení kuchyňského signálu. »To máte jako gymnastiku, — pohyb, pohyb, říkám pořád, od té doby co nesedím v kanceláři. Však jsem jako břinka, viď, Bettynko, že bych se také moh' ženit, jako professor?«

»Aber Ernstl, lass doch!« napomínala Betty z dávného zvyku po německu, »aby děti nerozuměly.« A pokračovala:

»Pořád s tím tvým pohybem; Bůh ví, co si to teď zase vzpomněl, každý večer před spaním čtvrt hodiny tělocvik, — to se vám pořád kroutí a ohýbá, hned stojí, hned lehne, podle jakési knížky . . . Včera si také lehl na zem, chtěl provádět gymnastiku — a usnul mi při tom! Jakživa nezapomenu na to leknutí, když jsem přišla pak do pokoje . . .« (Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

hlas se v něm ozval, ostrý, káravý hlas: Přes vše, cos slyšel, neměls ho tak nelítostně potrestat, starého přítele celého života . . . A, vše jak náleží uváženo, nespravedlivě jsi ho trestal a hněv ti špatně vedl ruku! Utekl jsi od stolu, na němž tě hostil tvůj druh, nenapravitelnou pohanu jsi uvalil na hlavu toho, jehož beztak osud těžkým údělem sklíčil. Rozběhne se pověst o tomto výjevu po vší obci, po všem kraji a způsobí mu ponížení nepomíjející . . . A přece Jakub je toliko ubožák. Kdo ví, jaké by byly tvoje děti, kdyby jejich matka byla podobna ženě, s níž nemilosrdný osud svedl tvého přítele? . . . Urazil, pobouřil tě vlastně jen Ferda; zda zasáhla ho rána, již jsi vedl? . . . Ba, nezasáhla! — Odejde odsud, setřese dojem, učinila-li vůbec naň jaký tvoje slova, a vysměje se ti! Ublížil jsi jedině Jakubovi, poslední zbytek vážnosti, již by snad jeho děti přes všechno ještě byly k němu měly, jsi mu vzal, pokárav ho takto před nimi! Neměl-li ubožák síly do té chvíle, aby skrotil jejich zpupnost, tvá řeč mu ji nedala . . .

A bylo mu, že z šera mlh, z něměho příboje valících se mraků vystupují smutné oči jeho starého druha a zírají naň s tímže zděšeným, zoufalým výrazem, jímž se k němu obrátily, když vstal od stolu . . .

A zase ozval se hlas v jeho nitru: Vrať se k němu, odčiň, čím mu ublížil, můžeš-li ještě! Sejmi s něho pohanu, dobré slovo promluv, útěchy mu dej! Je to tvoje povinnost, již musíš vykonat, neohlížeje se na nikoho! nezadáš si! . . .

A Potužák uposlechl hlasu a vrátil se. Došel kraje rybníka, nad nímž, neviditelní, mlhou zastřeni, kroužili rackové. Slyšel jejich chechtot, stanul chvíli, než zabočil k Pašicům; podobalo se mu, že ďáblové se smějí jeho konání; než, neváhal dlouho, statně vykročil a, než se nadál, stál na zápraží u statku Krušných. Dorážela

na jeho sluch táž vřava hlasů, již slyšel odcházeje tudy . . . Nedbal, vstoupil do sednice.

Duch dávno zemřelého kdyby se byl objevil, nebyl by způsobil většího úžasu. Rázem umlkly hlasy, kdo seděl, vyskočil, kdo přecházel, stanul, všecky zraky se naň upřely.

Potužák přistoupil ke Krušnému, jenž stál, drže se pravicí za kraj stolu, jako by se bál, aby neupadl, oči maje v sloup obrácené, zoufalá úzkost z nich vyzírala.

»Jakube — vracím se, přicházím, abych napravil, čím jsem ti ublížil. Pobouřila mě nemoudrá řeč, ale urazit mě neměla. Přenáhlil jsem se: prosím tě, odpusť mi!«

Mluvil pevným hlasem, aby všichni mu porozuměli, oběma rukama chopil rameno svého starého druha. Z očí Krušného vytryskly slzy, jeho hlava sklesla na plece Potužákovy.

»Já . . já . . jsem ti rozuměl,« zablábolil. »Ty se vracíš, ty . . . ty se nehněváš? . . . Buď Pámbůh pochválen! Už jsem myslil, že jsem . . . že jsem tě ztratil . . . a to bych byl nepřečkal . . . A ty tu prosíš za odpuštění? . . . Co pak se svět zvrátil . . .«

Potužák se obrátil k hospodyni, podávaje jí ruku.

»A vy se taky nehněvejte, kmotra!«

Krušná, s vytřeštěnýma očima, svému sluchu nevěříc, stála němá, nevědouc, co by odpověděla; teprve po chvíli rozvázal se jí jazyk.

»Ale, kde že bych se hněvala? Jen líto mi bylo, tuze líto, kmotře. Vidíte sám, že náš Ferda tak zle to nemyslil. Byla to řeč, která se mluví, nic víc! . . A co pak si myslíte, že bych mu tu rybu byla opatřila? Ale kde pak! Tak vy se taky nehněvejte. Sedněte, kmotře, pobuďte u nás, aby se neřeklo . . .«

V tom to bylo, Potužák to dobře vycítil. Lidských řečí se bála, ale ze srdce nepřicházela její smířlivost. Ale buď si! K vůli ní se nevrátil, k vůli ní také nelitoval svého přenáhlení, jen o Jakuba mu běželo, k vůli tomuto také zůstal. Ferdy, jenž stál opodál, z počátku všecek užaslý, pak zamračený jako noc, ani jediným pohledem si nepovšiml; ten po nějaké chvíli, ostatně, se vytratil ze světnice.

Ženské také šly po své práci; vycházely, zase se vracely, na hovoru mužů znovu se rozpřádajícím, účasti nebraly. Potužák mluvil klidně, jako by nic se nebylo přihodilo; za to Krušnej nestačil přemoci svoje pohnutí. Jevil se zaraženým, co chvíle klesala mu hlava na prsa a oči vždy zase se zalévaly slzami.

»Tys se nepohněval, Jouzo, tys se opravdu nepohněval?« vydrala se mu několikrát otázka, když samotni seděli.

»Nech toho již! — nemluvme více o tom! Vina byla u mne,« odvětil posléze Potužák, když byl dříve toliko rukou máchl. »Věc je odbyta, myslím. Tvé viny nebylo ani v nejmenším. Ale to ti řeknu: s tvým Ferdou jsem domluvil. Jeho furiantství mě pobouřilo do té míry, že jsem se zapomněl a tobě ublížil. Ten chlapec nemá srdce ani k tobě ani k rodu, z něhož vyšel. Doufám, že Jakub je z tvého ládru, aspoň se nic zlého o něm neproslýchá.«

»Jakub je v pořádku, jen že se zlobívá na druhé.«

»Tomu se nic nedivím.«

»Jouzo, řekni mi: po tom, co se tu přihodilo, ty bys ještě . . . víš, co jsi řekl před obědem? . . .«

»Nu, co pak?«

»Ty bys i teď ještě se nebál, dáti mu svou dceru?«

»Což bych se bál? Dal bych mu ji, ale s tím, bude li sám vládnout na statku, jak jsem ti už řekl. Tys — odpusť mi, že ti to řeknu beze všeho obalu, pustil z ruky otěže, s tebou žena a děti dělají, co chtějí. Než bych svolil, aby moje dcera se sem provdala, musel by se udělat přesný pořádek, a to bych udělal já. Každý by dostal, co mu patří, aby později žádný se nemohl vytasit s nějakými nároky. Také děvčata by se musela vybavit a provdat, ani jedna z nich by tu nesměla zůstat. Pak byste musili, ty a tvá žena, se odstěhovat ze stavení a výminku jinde užívat. Však mi rozumíš: o tebe tu nejde, ale o kmotru. Sám nahlédneš, že by svárů a štvanic nebylo konce v domě, proto že by chtěla i dále vládnout, a syni a dcery, všecko by se sem táhlo.«

Krušnej svěsil hlavu, slza za slzou stékala po jeho rozbrázděných, osmáhlých tvářích.

»Máš pravdu, svatou pravdu, Jouzo! Musí se to tak udělat,« pravil, »a moudrý jsi, že to takhle zamýšliš zařídit. Nelze jinak — a přece, vidíš, člověku je těžko u srdce, když pomyslí, že mu není souzeno, zemřít pod střechou, pod níž dědové žili a umirali od nepaměti. Ať hospodářem nebo výminkářem, ale do smrti být a umřít jsem chtěl pod střechou, pod níž jsem se narodil. Nemůže to být, jakáž pomoc! Statek přede vším dlužno zachovat rodu.«

»Tak, tak! Statek napřed, potom člověk,« přisvědčil Potužák; »tak tomu chce Pánbůh.«

»A, že to takhle přichází, je trest za to, že jsem neuposlechl rodičů. Neplnil jsem jejich vůli, děti mou taky neplní. Nesmím si naříkat. Zaplať ti Pánbůh, Jouzo!«

Podali si ruce, rozuměli si. Seděli drahnou chvíli, slova nepromluvivše. Zachovávajíce selské tradice, jež pokládají za největší neštěstí, připadne-li rodná půda cizím rukám, konali nevědomky velkou národní povinnost, již plnili dávno na věčnost odešlí jich předkové, kteří zachránili přes zlobu věků a těžkou porobu svému rodu i veškerému národu svatou půdu, svým potem zúrodněnou a tuhou

prací svých tvrdých, mozolných rukou posvěcenou.

Mluvili pak zase o rozdělení Blat a čeho bude třeba učinit, aby získali všecky sousedy pro tuto svoji myšlenku. Hodiny ubíhaly, mlhy venku prchly, slunce, schylující se k západu, k modrým horám šumavským, zvítězilo nad mraky a jeho jasný svit zalil dvůr a zdiva naproti oknům, jako by rázem boží ráno se bylo rozbřesklo.

Potužák vstal.

»Dlouho jsem se zdržel,« pravil, »ale bylo třeba si povědět. Řekli jsme si, teď budeme jednat. Buď zdráv, Jakube, a měj se dobře! Neuvidíme se teď asi po nějakou dobu, bude mnoho práce, žně nám nastanou, jen teď Pánbůh pohodu. Promluv, až se ti nahodí, s tvým Jakubem. Spěchu není, ale bude dobře připravit ho. Josef se ti taky vrátí z Prahy, prázdniny nastávají. Promluv i s ním vážně, aby už jednou dostudoval; stůj pevně na svém a nedávej se zase balamutit a konejšit; však jsi nezapomněl, cos mi onehdá řekl, že mu dáváš lhůtu do půl roku.«

»Buď bez starosti: za půl roku musí být doktorem nebo ho ponechám jeho osudu. Tentokrát se ohnout už nedám. Děkuju ti, Jouzo! Že ses vrátil, do smrti ti nezapomenu.«

Potužák se rozloučil krátce také s hospodyní a odešel. Když byl ze vrat, Krušná přistoupila ke svému muži a pravila:

»To jste si toho napovídali! Ten ti nalil asi zas té své moudrosti do hlavy! Radši jsem ani neposlouchala. Evangelium zrovna není, co povídá, ouvej! — Pro tu rybu se rozčertil, blázen! Jako by ten náš chlapec nesměl promluvit doma, když přišel navštívit rodiče! Jako by si nesměl říci o rybu, když má na ni chuť! To se podívejme na starého fanfára takového! To toho je, když si sní rybu zítra k obědu! To nám nejspíš statek prodají, když tu rybu koupím! Co je mu do toho? Ať si spravuje doma své a my si budem' spravovat zase své u nás . . . Že sem chce dostat svou holku, tomu ráda věřím. Jak by nechtěl? — statek se mu líbí . . . Nu, já proti tomu nejsem, dá-li holce peněz, tolik co lidé mluví. Ale myslí-li si, že naše děti před tou žábou ustoupí, to se mýlí, to zas ne! Ona jde k nám a ne my k ní . . . A co se ostatního týče, toho rozdělení, a co snad ještě jiného zamýšlí, z toho nebude nic. Páslo se na Blatech společně, co Blata stojí, a dobře tak bylo; proč by se to mělo změnit? . . . Tys taky Blaťák a zakládáš si na tom, že jím jsi a naparuješ se, jako by jiní byli méně, a pořáde Blata v hubě máš, a, Kubata že za ně hlavu dal, povídáš! Nu, dal za ně hlavu, uchoval je, ale celá, jak jsou; za kousky by byl hlavu nedal.«

Krušnej nechal ženu mluvit, obíraje se svými myšlenkami. Věděl dobře, že odpor její by rostl a mohutněl každou jeho odpovědí. Když pak se ho přímo tázala, hodlá-li se opříti zamýšlenému dělení čili nic, odtušil klidně:

»Co pak se mne ptaš? Dojde-li k dělení, bude děliti obec; s tou si to sprav.«

Rozzlobila se.

»Co že? — Obec, povídáš? — Jsem tak hloupá, že bych nevěděla, co je obec? Obec, toť jste vy, a vy dělit nebudete, o to se postarám.«

Krušnej pokrčil ramenoma.

»Nač se rozčiluješ? Máš pravdu, obec jsme my všichni, ale žádný z nás pro sebe. Až obec řekne: Blata se rozdělí, postav se proti obci a řekni: ‚Ne, vy necháte věc při starém, dělit se nebude.‘ — Uhlídáš, že obec se neopováží. A opováží-li se přece, nezbude, než se podrobit, kdybys křičela desetkrát víc a silněji.«

»Na tvou pomoc arci nečekám, ty nimro! — ale proto si s obcí promluvím přece, a, rozdělí-li Blata, ať mi potom vybaví holky. K císaři pánu kdybych měla dojít, najdu si právo. To jim řekni všem a nejdříve tomu moudrému mudrlantovi tam v Plástovicích.«

»Buď bez starosti, vyřídím mu tvůj vzkaz. Je jisto, až uslyší, ulekne se a přidá věna Apoleně, abys našim holkám mohla koupit peřiny.«

»Ty se mi směješ, ty hloupý Kubo! — — Nebo jste snad spolu umluvili, že našemu Jakubovi dceru nedá jen za cenu rozdělení Blat?«

»To jsme zrovna neumluvili, ale možná dost, že Jouza to jinak neudělá. Ale to je tobě přece jedno: ty mu najdeš jinou nevěstu s osmi tisíci. U nás takových roste jako hřibů v lese po vlažičce.«

»Nech si svoje úštěpky . . .«

»Zkrátka a moudře: Ty si i beztak pomůžeš a rozdělení Blat zamezíš, ale na tvém místě bych prozatím nedělal zbytečného rámusu, aby se kmotr nezalekl ani nepohněval. Blata se nebudou dělit ani dnes ani zítra, ale mohlo by se stát, že by Potužák našel pro svou dceru ženicha, který by se mu aspoň tak dobře hodil jako náš Jakub. Dělej si teď, co chceš.«

Krušná se poněkud zarazila.

»Nevídáno!« zabručela mnohem dušeněji! »tu je toho, Apolena Potužákovic! Na naší straně, v Poděříšti, ve Vítějicích, v Lažišti jsou taky bohaté nevěsty. Potom, což tu není ve Lhotě Kuchař . . .«

»Ano, má dvě dcery, každá dostane pět tisíc . . .«

». . . Ve Zlivi Blahout . . .«

». . . Pravda, dá věna čtyři tisíce . . .«

». . . A pár koňů k tomu. Možná, že by dal i pět tisíc . . .«

»Ovšem, i jiní se ještě najdou. Ale zatím přece snad abychom zůstali při Potužákovi, když dá osm tisíc.«

»Dobře, ale Blata se dělit nebudou.«

»Nu, nebudou, když nechceš. Já jenom myslím, abys o tom zbytečně nemluvila.«

Krušná skutečně přestala mluvit o dělení Blat a jen na Potužáka si zatoužila.

»Je to kus mudrlanta, tenhle!« ulevila si, ukazujíc rukou směrem k Plástovicům. »Pořád ho vidím a slyším, jak se čertil na našeho Ferdu. Udělal by dobře, kdyby metl před svým prahem. Má taky děti, má toho kluka Vaška, který mu třeba jednou vyvede něco horšího než to naše ubohé dítě, ten Ferda! To toho je, že chtěl zítra k obědu rybu, když přišel po dlouhém čase domů. To se přece rozumí, že se mu musí vyhovět, je třeba ho trochu uctít. Však se ví, jaký to je zlotřilec, ten Vojta, jeho hříbek! Ten snad chytá jen žáby v potoce, aj? Knížecí není, ten potok, ale jeho! Chtěla bych vědět, kolik štik už z něho vytáhl. Ty ovšem nejsou kradené jako ti kapři, jež člověk poctivě koupí od Pavlíčka . . .«

»No, už toho nech . . «

Nemohla toho nechat tak hned, dlouho ještě mluvila, věc rozvláčela. —

Jedva Potužák přišel domů, přivalila se hanba za okolnosti, jež krejčí vylíčil na statku jeho svaka ve Zbudově.

Když bral se cestou z Pašic domů, prchly mlhy, jasno bylo; když četník odváděl jeho syna, obviněného z těžkého zločinu, nové mlhy se hnaly od západu, hustší, dusivější těch, jež prchly, šedými perutěmi letěly za odváděným, za urvaným od krbu rodinného. Zahalily Blata i ves kraj ve chmurné stíny své a těžce lehly na srdce rodičů.

»Já jsem se ničím neprovinil,« pravil Václav, opouštěje rodný práh; »já toho člověka neznám, jen jsem ho viděl, jak se sbíral a vlasy jeho byly krví slepené.«

»To se ukáže,« odvětil četník, »jen pojďte a nezdržujte mě! Kdyby vaše svědomí bylo čisté, nebyl byste před ním utíkal.«

»Bůh suď!« pravil otec. »Jdi!« —

Asi hodinu po zatknutí Václava vrátil se Vojta z Blat. Když slyšel zvěst, trhl sebou. »Není možná,« pravil, »Václav onoho člověka neuhodil, tím méně obral.«

Bylo znát, že je rozechvěn, ale jen na okamžik. Pak usedl za stůl, pojedl večeři a, nepromluviv slova, šel poklidit v maštali, načež ulehl. Už ležel na své posteli, když pacholek k němu přistoupil a zašeptal:

»Vojto, spíš?«

»Dej mi pokoj!« odbyl ho nevrle hoch.

Pacholkovi se zdálo, že z očí hříbkových vyšlehl zelenavý, fosforeskující svit. Měl na jazyku otázku, ale zadržel ji zpět, tou měrou jej překvapil tento pohled hochův. Odešel mlčky na své lože. Vojta sebou ani nepohnul, ticho bylo, jen tu a tam kůň zafrkal nebo zadusal.

Venku valily se němě mlhy; z počátku jen hustě mžil drobný déšť, ale k půlnoci se spustil strašný liják, jehož příval vztekle bušil do polo slepých okének maštale.

Pacholek se vzpřímil na svém loži a poslouchal; hříbek ležel jako mrtvý, ani dechu jeho nebylo slyšet.

»Ten kluk spí!« zabroukal čeledín, »on jediný na celém statku spí!«

Ba, mýlil se! hříbek spal právě tak málo jako kdo jiný na statku; ležel jen a přemýšlel. Snad po prvé v jeho životě ozývalo se v jeho nitru něco jako svědomí, něco jako strach před následky toho, co učinil . . .

A v sednici, v bytě hospodářově, jen do pola svlečena, choulila se selka na svem loži, štkajíc a plačic ve strašných duševních mukách.

»Bože, můj Bože, mne trestej za moje hříchy, ale nad dětmi se smiluj, chraň je a opatruj!« drala se jí z hrdla dušená modlitba.

Hospodář, střídavě přecházeje blikavým světlem lampičky mdle ozářenou světnicí a posedávaje na židlích, na lavici, na posteli, neplakal, nevzdychal, nemluvil, leda tu a tam pronesl kratičké slovo resignované útěchy:

»Jakáž pomoc! Člověku je souzeno trpět a reptat nemá! Dá Bůh, i tomuhle bude konec!«

»Mé dítě! mé ubohé dítě!« zalkala matka.

Stanul před štkající ženou, jeho těžká, tvrdá ruka se položila na její rámě.

»Upokoj se přeci a přestaň plakat,« jal se ji domlouvat; »už jsem ti řekl, že dojdu zítra na Hlubokou a nabídnu soudu kauci, aby ho propustili a na svobodě vyšetřovali. Za dva, za tři dni snad se vrátí . . .« (Pokračování.)

Karlíček Bum.

Praha včera a dnes.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

XII. ŠAŠKOVÉ.

Kam se jenom poděly, kam se propadly ty pražvláštní osůbky, jimiž kdysi Praha se bavívala? Skutečně — není jich . . Praha už nemá svých zvláštních figurek. Jsou docela jiné doby než bývaly, figurky buď vymřely nebo vzala je humanita pod svou vlídnou střechu. Leckterou osobičku, za kterou se pražská mládež honívala, by dnes policejní strážník prostě sebral.

Praha mívala i na ulicích svoje speciální, markantní zjevy. Svého času byly asi nejpopulárnější »Fangličkář« — Karlíček Bum — a lidový písničkář František Hais. Na druhém hřbitově olšanském do nedávna sensaci budil nezvyklý náhrobní nápis, jímž populární pražský hlašinetář charakterisoval svým způsobem jedno ze svých tří manželství:

Zde odpočívá má nebožka žena,
která byla za živa jako fena —
a teď tu leží jako pěna
Marie Haisová.

Hais byl svého času miláčkem drobného světa pražského. Jeho písničky, jež sám skládal a u Spurného tlačil, mívaly znamenitý kurs. Podnes dochovala se v podání lidu sentimentální písnička »Luna jasně svítí — pojď, dívenko, ven« a veselé společnosti často a často vzpomenou si na tento Haisův výrobek.

Hais.

Písničkář býval kárkářem, pak dokonce dozorcem nad pražskými metaři. Léta prožil v chudobinci u sv. Bartoloměje. Když jsem ho tam roku 1892 před vánočními svátky navštívil, pochlubil se mně Hais, že několikráte byl u Jana Nerudy a že mu vždy přinesl celou náruč svých písniček. Neruda prý mu na rameno poplácal, písničky mu pochválil . . . a více starý popěvkář neřekl. Snad si také kdysi myslival, že by mu mohl Neruda k nějaké lepší, solidnější slávě dopomoci . . . Kdo ví? Neměl jsem odvahy starce se na to optat . . . Zminil jsem se o jedné jeho ženě — povím ještě, jak se Hais poprvé oženil. Když jednou na dvoře nejnovější písničku vyzpěvoval, přišla k němu holka jako řípa a řekla:

»Strejče . . . to bude hospoda na nájem.«

»Jak to?« ptal se Hais.

»Vy jste vdovec a já jsem na zadání,« řekla holčina, a byla z toho svatba.

Jiného genru byli »Fangličkář« a »Karlíček Bum«. To byli pražští šaškové, jimž velel i mali mnoho se naubližovali. »Fangličkář« chodil s malými červenobílými praporečky, jichž míval v ruce plný chumáč a mimo to je míval zapichané na kabátě. Fiakristé na Františkánském plácku provedli s ním jednou zlomyslný kousek. Vstrčili mu do kapsy hořící hubku a mluvili s ním tak dlouho, až ubožákovi šat plamenem zahořel. Od té doby křičela na něho Praha »kapsa hoří!« Největším gaudiem mládeže bývalo, když mu mohla ze zadu naraziti cylindr. »Fangličkář« však na své posměváčky důkladně vyzrál. Povrch cilindru propichal špendlíky a karta se najednou obrátila. Tentokráte z plných

Fangličkář.

plic smál se »Fangličkář« — a nezvedenec zahanben uháněl se zkrvavělou rukou. Od těch časů dali aspoň cylindru pokoj.

»Karlíček Bum« našel také na konec útočiště v chudobinci. Ode všech ostatních figurek lišil se tím, že to byl člověk intelligentní. Studoval gymnasium, s prospěchem maturoval, studoval theologii, nešťastně se zamiloval, prchl ze semináře a stal se pouličním šaškem. Byl výborným pianistou a živil se laděním pian a hraním po hospodách. Byl to zvláštní podivín, jenž slynul svou krajní nenávistí k ženám. Za živý svět by byl nezavadil o kliku u dveří, kterými prošla žena V chudobinci si sám nádobí myl a hrnečky na strom rozvěšoval, jen aby měl jistotu, že se jich ženská ruka nedotkne. Po ulici chodil s láhví, u každé pumpy se zastavil, načerpal vody a lil si ji na hlavu. Zamilovaným penízem jeho byl starý čtyrák . . To byl vrchol jeho majetkové představy a nic jiného nevzal a nepožádal. Zrovna tak jako žen bál se a štítil myší. Seděl-li u piana a hrál, postačilo, aby někdo zvolal, že je v pianě myš — a teď mělo publikum svou švandu. Karlíček Bum vyskočil ze sedadla jako vyjevený a hnal se ke dveřím. Ty ovšem bývaly zataraseny a tu se často stávalo, že Karlíček vyrazil okno a vyskočil na ulici.

Knize z Ispahanu

Populárním šaškem pražským býval také kníže zpěvu z Ispahanu, jenž dokonce také na smíchovském divadle pohostinsku vystoupil. Byl to bývalý sklepník, kterého pomátly veselé pražské společnosti. V hospodách, v poslední době výhradně v noční kavárničce »Století«, zpíval v salonním úboru. Na fraku měl množství falešných řádů, na hlavě nosil z vlasů bizarní »korunku«, kterou mu vždy někdo úkladně pocuchal. Obliba jeho byla tak veliká, že býval zván i k národním slavnostem, kde svým výstředním úborem i zevnějškem budíval značnou pozornost.

Prorok pražské povětrnosti, známý Fiala, jehož povětrnostní bulletiny svého času i denní listy otiskovaly, je pouhou kopií proroka počasí Sejčka, na kterého se ovšem už dávno a docela zapomnělo. Povětrnost prorokovával z pěny na kávě — podle toho, jak bublinky táhly se ke sklu nebo do prostředka sklenice. Pamětníci vypravují, že býval v Praze populární jako jeho nástupce Fiala a počasové věštby jeho reprodukovávaly časopisy v lokálkách.

Malá strana mívala podivíny, odpovídající jejímu rázu. Ještě do nedávna objevovala se v tichých ulicích malostranských pestrá figurka, známá přezdívkou »malostranská baronessa«. Tu a tam říkali jí také »prajská královna«. Za dávných a dávných časů, kdy okouzlovala jarem svých půvabů — babka byla už jako věchýtek, a ještě se tu a tam uchytila stopa bývalé její krásy — zamilovala se do pruského poručíka a čekala na něho tak dlouho, až se na rozumu pomátla. Stařenka se tuze ráda fintila a do ohromného žíhoně růžová poupátka si vetkávala. Byla jedna pentlička a leckdys drahocenný úbor jimi tak znešvařila, že se mohli lidé usmát, když si sebevědomě vyšlapovala na chodníku. Šlechtičny byly jejími dobroditelkami, šatem ji podělovaly a v kuchyni bylo pro ni vždycky nějaké sousto uschováno. Útoky a posměch lidi nevyrušily ji z klidu. Ignorovala ušklebky a vykračovala si pyšně v davu, jenž se jí posmíval a na ni pokřikoval. Kluci trhali s ní pentličky, předbíhali ji, na bobek si sedali, všechno možné tropili, aby ji podráždili . . . ale podivínka měla svou hrdost a málokdy se stalo, že se ozvala nebo za uličníkem zvlášť dotěrným rozběhla.

Pod Petřínem bydlival jiný malostranský podivín, jemuž přezdívali »pan baron« nebo dokonce »pan hrabě«. Byla to docela odlišná figurčička, vzbuzující smích komickým úborem. Mužíček ten všechno si sám robil — klobouk, boty i šaty. Byl to hotový hastroš, strašák s pole, jenž v hadry oděn choval se jako pravý kavalír. Cosi záhadného bylo v tomto zjevu — slyšel jsem o něm od pamětníka vypravovat, že podporoval chudé a že je i vyhledával. Zmizel jako duch a málokdo se už na něho pamatuje. Plebejcem vedle nich byla figurka, zvaná »Husípírko«. Nazvisko to dostal po čepici, ve které měl nastrkaná husí péra. Jako žralok za korábem táhl se za podomními obchodníky, co se jim nehodilo a co jako nepotřebné odhodili, »Husípírko« sebral, spravil, slepil, sešil nebo svázal a po domech s tím obcházel. Nezvedená mládež měla ho na mušce a kde se dalo, něco mu provedla. Chuďas koupil jednou několik starých obrazů, přivlékl je na břeh vedle kamenného mostu, rámy i obrazy vyčistil a ke zdi na sluníčko postavil. Jenom na chvilku si odskočil, aby si něco k snědku koupil . . Kluci vyrazili z oblouku, obrazy do vody hodili a když

Pan baron.

Rus.

»Husípírko« přišel a na vodě je uzřel, vyváděl jako divý. Ještě jedna pohroma chuďasa stihla. Bydlil v podnájmu a svoje úspory ukládal do slamníku. Jednoho dne byla celá Malá Strana vzhůru — »Husípírko« běhal ulicemi, zoufale lomil rukama, plakal, proklínal a hledal zloděje svých úspor.

Na Smichově ulicemi bloudíval podivín, sladovnický, se dvěma prázdnými putnami, na Hradčanech suchý, vytáhlý stařec, jemuž říkali »Kanovníček«. Více jsem se o něm nemohl dověděti. Za to v živé paměti občanů staroměstských je řeznický Bumbrlíček, zvaný Rus, kterého na ulici dráždívali opakováním jeho jména: »Ruse, Ruse, Ruse.« Byl to malý, bachratý človíček, ale za to neobyčejný silák. Nosíval řezníkům maso a jenom jejich bodré nátuře měl prý co děkovati, že netrpěl hlad. Nikdo by prý neuvěřil, co na posezení spolykal. Když v Praze utvořily se první buršácké spolky a na promenádách objevily se první cerevisky, pořídili pražští řeznici milému Rusovi placatou čepici, na dýnko připevnily křížem dvě jitrnice a poslali ho na tehdejší pražské korso na hradbách, Rus konal svou úlohu svědomitě a na šancích působil mezi Čechy i Němci nemalý poprask. Sláva jeho však dlouho netrvala . . policajti milého Rusa sebrali a dali mu tak důrazné ponaučení, že se na šancích už s čepicí neobjevil.

Pražská Liza.

»Olle neune—Bum« byl pouliční šašek, s nímž vyvádívala mládež neuvěřitelné kousky. Nosíval dlouhý, až na paty sahající modravozelený kabát a na hlavě cylindr, do něhož, kdo mohl, uhodil. Napadený honíval se za mládeží, někdo mu v nestřeženou chvíli podrazil nohy, jiný se ho na oko ujal, oprašoval ho, i klobouk mu zvedl a nasadil . . v tom bác a »Olle neune–Bum« měl cilindr až na bradě.

Všeobecně známou pražskou figurkou bývala »Pražská Líza«, kdysi prý nejkrásnější pražská demimondka. Pamatovala slavné doby. Na počest její pořádána byla hostina v letohrádku u Prahy a množství nejelegantnějších ekypáží čekalo před ozářeným stavením, v němž Líza přijímala hold svých ctitelů. Mívala prý velký vliv u všelikých mocných pánů a často prý si zahrála na protektorku nešťastníka, jenž něco provedl a o celou existenci měl přijíti. Do jejího exotického budoirku žena s dětmi za přimluvu přišla prosit, Líza se rychle oblékla, návštěvníci řekla, aby počkala, za půlhodinky se patronka vrátila s pořízenou, ženu s dětmi posadila do kočáru, koupila pytel brambor, několik bochníků chleba, mouku a podobné věci, všechno naložila do ekypáže a živou i neživou přítěž dovezla až někam za Nusle. Minula doba její slávy a »Krásná Liza« octla se na mizině. Léta se objevovala na ulicích v křiklavých úborech, jimiž ji podělovaly soucitné dámičky. Byla už stará jako svíčková bába a ještě se líčila a kroku neučinila, aby si nezakoketovala.

Olle neune — Bum.

Ženských zjevů jiných na ulicích mnoho nepichalo do očí — ale v zastrčených hospůdkách a kavárničkách staré Prahy bývalo dosti sestárlých krasavic, o kterých se celé romány vyprávěly.

Na ulicích mívaly však pokoj. Za to mužští šaškové trpěli všude. Někdy byli zrovna mučeni lidmi, kteří si libovali v drsném škádlení nápadných ubožáků.

Ale když z chudé provinciální Popelky stávalo se velkoměsto, ubývalo pouličního dovádění s nešťastniky — až zmizelo úplně. Dnes by těchto krutostí veřejnost nestrpěla.

Těmi úkazy uplatňoval se drsný vtip nejspodnějších tříd, které ovládly ulici, jakmile ukázal se některý z vylíčených ubožáků na chodníku. Surovci, zahalečí, mládež bez kázně dávala tu popud. Za těmi ochotně účastnili se nechutných štvanic bezcitní lidé ostatních vrstev.

Někdy nebylo možno pro takové povyky projít ulicí. Dnes jsme této nechutné podívané prosti.

Je to znamením jakéhosi úpadku — říkají jedni — je to dílem pokroku, jemuž se něco takového příčí — prohlašují druzí. *Kosmas.*

Sejček.

⊙ **Čest literátů** stala se u nás předmětem tak malého respektu, že by se z titulatur na pařeništích »literárních« sporů sklizených pořídil slušný slovníček — nejprostších injurií.

Při tom všem však každou chvíli ozve se stesk, že spisovatelé nejsou jinými kruhy, stavy a různými orgány náležitě respektováni.

V nedělní své kronice (Nár. Listy) p. J. Kuffner zmiňuje se o těchto stescích u příležitosti, kdy pojednává o známém sporu o poslední cenu Novotného. A končí: »Všechno se bije a potýká podle pravidel idejného zápasu, ale zároveň všecko si navzájem prokazuje všemožnou pozornost, jenom ne takovou, která by pomáhala utvrditi respekt ke stavu, o nějž běží.«

»Dílo však je společné, třeba spolu vycházet, třeba se ctít.

A závěr je zřejmý.

Kde má vzít úctu ke stavu literáta »zpozdilý« měšťák, neprokazuje-li ji vlastnímu soudruhu ani »pokročilý« — literát?«

≡ **Dr. Josef Štolba** vydá letos na jaře v našem nakladatelství Literární a divadelní paměti. Štolba jest od sedmdesátých let v nejintimnějších stycích s kruhy literárními a divadelními, umí líčiti události s humorem, proto »paměti« jeho budou asi vítaným obohacením naší memoirové literatury.

∴ **Žena proti muži.** Tato komedie, kterou zplodili dva francouzští autoři Capus a Arènc, zklamala naše obecenstvo náležitě. Označení hry svádělo diváky hned po vyhrnutí opony k smíchu při každé příležitosti — i nevhodné. A když se ukázalo, že to není veselá, nýbrž zcela nudná, špatně přeložená komedie, bylo po náladě.

Jenom dva účinkující těšili se mimořádnému úspěchu: pí. Laudová a p. Vávra. Ve třetím aktu, na který by se celá hra dala vůbec sestřihnouti, zvedl se zájem obecenstva tou měrou, že nebylo konce vyvolávání obou umělců, kteří ve vrcholné scéně nalezli jedinou příležitost k vyniknutí.

Děj je prostý jako telegram. Paní Darlayová chce, aby muž její Mauric hájil před soudem podvodného bankéře, neboť sensační process učiní advokáta slavným. Ale Mauric nevěří v nevinu bankéřovu a předá process mladému začátečníku Langladovi, který se následkem toho stane tak slavným mužem, že svede hravě i paní Darlayovou. Manžel se to dovi a ženu zapudí.

Události právě tak na aktovku. Ale páni autoři z toho dali nakynouti čtyřem jednáním, z nichž poslední je nejzbytečnější.

V episodách málo vděčných zcela dobře se uplatnila pí. Pštrossová, pí. Červená a pí. Danzerová. Z pánů dostali podobné úděly p. Želenský a Matějovský. Věnovali jim svrchovanou pozornost. Že se do Langlada paně Deylova zamilovala krásná paní advokátová, nechtěly v divadle abonentky věřit, ač nově angažovaný člen dělal, co mohl. Tak málo se ještě p. Deyl vpravil do souboru Národ. divadla. *Čs.*

≡ **Nová divadla v Čechách.** Po Pardubicích také Ml. Boleslav oznamuje, že zřídí novou, krásnou budovu divadelní za 300.000 K. Ještě letos počnou stavěti. Dále se hlásí Chrudim, které již dlouho nynější divadlo nevyhovuje.

Kdo ví, jak pohodlný divadelní dům příznivě mění kulturní poměry města a ušlechťuje společenský život, s radostí přijímá tyto zvěsti.

Poněkud těžkopádně chtějí řešiti otázku divadla v Žižkově. Sbírkami a podíly po 50 K. Tímto způsobem se promarní času, neboť veřejnou dobročinností se divadlo zříditi nemůže. Současně chtějí míti některé strany žižkovské — representační dům!

Proč se věci neuchopí obec, nebo proč občanstvo obec k tomuto kroku nepřiměje, jest záhadou. Všecka předměstí předstihují se, aby před připojením ku Praze — neodvratným a nezbytným — opatřila si nejdůležitější potřeby — proč demokratický Žižkov nepřipamatuje si, že jenom jedna budova sloužiti může zábavě a kulturnímu osvěžení všech vrstev, a tou že jest divadlo?

Až budeme v Praze kolem opuštěného obecního domu u Prašné brány choditi krčíce rameny, bude to poučení o politice kultury širokých vrstev sice velmi exemplární, avšak bude pozdě.

Ale bude to lekce za čtyři milliony . . . . . .

∴ **Dru Holubovi** měl býti postaven v rodném městě v Holicích pomník. Sbírkami bylo získáno 5000 K, ale nyní rozmyslili se Holičtí, že lépe učiní, zřídí-li za získaný peníz místo pomníku velice potřebnou opatrovnu pro děti bez dozoru. Ozdobí ji Holubovým poprsím, a tak uctí památku svého rodáka velmi účelně.

Toto rozhodnutí Holických je zcela rozumné. Máme v národě asi 50 započatých sbírek na nejrůznější pomníky, ale kulturních a humanitních zřízení máme nedostatek až zarmucující. Žijeme někdy jako panička, která dětem doma nedá najíst, ale na každém posvícení musí býti v nových šatech.

S

·· **Tři knihy lyriky.** (Em. z Lešehradu: **Kantileny snů a vůní jara.** — Adolf Wenig: **Zahrada srdce.** — Jarmil M. Šerý: **Kniha mládí.**) Tři knížky veršů dosti si blízké intonací a zabarvením. »Tak mdlo mi, tak sladce, tak sladko mdle« zaznívá k nám z jedné básně nové sbírky p. z Lešehradu a tento základní akkord vrací se a opakuje v celé knize. »Na stlumené struně« jmenuje se jeden její oddílek, ale směle by se tak mohla jmenovati celá sbírka, je v ní vše tak ztlumeno, do dřímavých polosnů a polotónů ztišeno

a zkolébáno. Je to básníkova kniha líbánková, a odtud onen růžový opar, jímž dívá se tu do světa, kde hýří a voní květy, jejichž vůněmi se spíjí a omdlévá, šťasten tak, že i ke stromům se vroucně tuli a »broučky líbá«. Je to sladká a nyvá, skoro unylá poesie, ale p. z Lešehradu umí na této své jediné struně hráti výborně, jeho verše mají měkké a teplé nálady a mnoho hudby, jíž věnoval v této knížce i několik slok hymnických. A nechť si již některé z jeho hravých rythmů mají své předchůdce v poesiích básníků francouzských, u p. z Lešehradu zaznívají pěkně a lahodně. Proč básník svéhlavě však líbuje si v nesprávných tvarech jazykových (tóny se »snáší«, včely se »spouští«, sny »přináší« pozdrav), je mi hádankou. — V podobně tiché a snivé nálady, jako p. z Lešehradu, zapřádá se též básník knihy Zahrada srdce — Adolf Wenig, ale na rozdíl od knihy p. z Lešehradu jsou zde nálady více smutkem a steskem obestřené, nálady podzimních dnů, opuštěných parků, kde procházejí se stíny empirových krásek, zapomenutých alejí a doznívajících spinetů. Básník, jenž před tím již získal si jména jako librettista a vypravovatel pohádek, vesnil se tu v doby pudrovaných hlav a puklých srdeček, a tak nescházi tu ani markýzek, komtessek, gloriettů, rybníků se smuteční vrbou, starodávných romancí, ani pastourell, aby illuse, k níž přispívá i výzdoba knihy, byla dokonalá. Je to dobrý nápad a bravurně, s jemným vkusem byl proveden, ale věru těžko se hádá, co tu bylo jen k vůli dobovému koloritu uděláno a v čem bije vlastní básníkovo srdce. Závěrem knihy je několik básní v prose pěkně zladěných a hudebných. — Oč blíže stojí životu a skutečnosti, než oba básníci dříve jmenovaní, o to je Jarmil M. Šerý ve své Knize mládí méně poetický. Též zde najdete několik pěkných nálad, večerních a podzimních, ale v celku je tu již více krve a dechu života, s nímž však i více drsnějších a tvrdších tonu. Některé z básní jeho mají ráz elegický, ale místy sedne básníku na rty i pošklebek; komtessy, které u Weniga sní nad zvadlým listím, kopou zde psa, je sice antisemita, ale měl rád hezkou židovku, v rodném jeho kraji je lidu po práci nejmilejší postel a p. V místech těch nebývá vždy nejvkusnější, ale první knize již leccos lze prominout. Pěknou lyrickou perličkou je tu krátká báseň Hic est amor . . .

—a—

Karel Moor: Karel Martens. Román mladého umělce. Kniha pánĕ Moorova skutečně způsobila v hudebních vrstvách pražského obecenstva zvědavé vzrušení. Mladý hudební skladatel líčí v ní řadu překážek a nesnází, kterými mu bylo probíjeti se k lepší hmotné existenci a zejména k uznání. Nejcennější vlastností knihy jest opravdovost, s jakou spisovatel se odhodlal vyvážiti z paměti nejdůvěrnější své chvíle i dojmy a vydati je na veřejnost. Než právě to jest příčinou pochybností, které dozajista vzniknou v přemítavém čtenáři. Spisovatel odhalil příliš mnoho stinných stránek svého hrdiny a tak několikráte oslabuje upřímné účastenství, které k němu cítíme. Ne vždy v nepřízni poměrův, ale také v něm, v ubohém Karlu Martensovi jest nejedna vážná příčina, která mu v životě ztrpčila tolik mladých dní.

Při vší zajímavosti a při dobré vůli a snaze, která byla spisovateli vodítkem a již přičiňoval se zušlechtiti také dobrou formou jazykovou, nelze přece knihu pokládati za literární čin. Schází ji dar umění, který p. Moorovi jistě jest přístupnější na jiném poli uměleckém. Ostatně význam literární snad ani nebyl knihy té účelem. *Ds.*

Růžena Svobodová: **Plameny a plaménky.** Již před lety četli jsme »Blahoslaveného«, největší to z právě vydaných šesti prací paní Růženy Svobodové. Tušíme, že to bylo v Lumíru pod názvem »Květy na bařinách«, a již tehdy utkvěl nám v mysli poutavý způsob jejího oduševnělého vypravování. Spisovatelka měla při tom před očima zajisté hojně skutečných podrobností, domníváme se, že bychom ani dlouho nebloudili, hledajíce osady s klášterem a drsným převorem tam někde na západní straně Čech, avšak kouzlo umění, kterými skupina osob a příroda v Plamenech a plaménčích jest obetkána, vábí nás u Růženy Svobodové často mnohem více, než postavy a obrazy, odpozorované ze skutečnosti.

Se zvláštní zálibou spisovatelka zastavuje se u starých a chudých, ano, u těch osmdesátiletých dohořívajících babiček, jejichž prostou, klidnou a vyrovnanou moudrostí vlévá útěchu a rovněž uklidnění do ustavičné rozechvělosti moderního člověka. Věru, tam v té chudobě a prostotě přece jen bývá nejméně hořkosti a nespokojenosti, tam ještě bychom našli ne jednoho, ale řadu blahoslavených.

Nemalou předností knihy jest sličný sloh a správnost jazyková, kterou, bohužel, mnozí naši spisovatelé zatlačují na místo poslední nebo vůbec jí pomíjejí, jakoby správně česky psáti nebylo již přední povinností českého spisovatele. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 22. vydáno dne 9. února 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (postou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovatí drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Svatopluk Čech.

Literární profil.

Dva básníci zvedli a drží klenbu české poesie — Jarosl. Vrchlický a Svatopluk Čech. Na západní straně stojí Vrchlický, Sv. Čech na východní, ale obě postavy jsou velké a obrovité, krásných ušlechtilých hlav a mohutných beder. Jsou jakoby poslední z pokolení obrů, které vymřelo. Co za nimi a vedle nich vyrostlo v poesii české, nechť v jednotlivých dílech je sebe krásnější, něžnější a hlubší, nemá již toho rozmachu jejich velikých křídel, jejich síly a velkosti.

SVATOPLUK ČECH. Fot. dr. J. Brejcha.

Svatopluk Čech již prvními svými pracemi dával tušiti, že vyrůstá v poetu velkého stylu. Vedle lyrických drobnůstek jako Kyrysník nebo Křížek, přilehajících k notě lidového popěvku, postavil již básně jako Bouře a Snové, v nichž orlích jeho perutí slyšet první zašumění. Ano, řekl bych, že první kniha jeho (Básně 1874) je nejkrásnější ouverturou celého díla jeho, že v ní zaznívají už motivy hlavních jeho básní. Bouře s obrazem rozkacených živlův i vzpourou opilých lodníků jako by byla předzvěstí obdobných, jen šíře a ještě živěji rozvinutých scén v Evropě a Slávii, druhý zpěv v básni Snové, kde

opičák tu se smetákem
v papírové koruně
na rohožce tvář nadýmá
jako mocnář na trůně

atd., není-li seménkem, z něhož vyrostlo satirické epos zvířecí »Hanuman?« Podobně kratší báseň Na lodi vyhoštěnců jest jen skizzou k pozdější Evropě, jako Husita na Baltu praeludiem velkých básní Čechových z doby husitské.

Ale byly to hlavně dvě básně, které již z počátku ukázaly velký rys Čechovy poesie:

Anděl a Adamité. Obě objevují již markatní rysy velkého romantika, jenž odkojen krásou mohutných skladeb Byronových a jeho slavných slovanských následovníků, Mickiewicze, Puškina a Lermontova, z nichž oblíbil si Čech i dramatický dialog v pásmu epického vyprávění (srovnej apostrofu jich v předzpěvu k Slávii), tíhne již k básním velkého rozměru a stylu, k nejvyšším metám, k nimž dopnouti se může duch poesie. V Andělu, jenž, jeví-li Bouře a Snové ještě tu a tam zápas s formou, uchvacuje již verši jako horká láva vyvřelými a v rytmu i rýmu okouzlujícími, vystupuje Bůh s kůry andělskými, ze slzy božské zrozený Anděl vchází v zápas s duchem negace a vzdoru Satanem a zahoří láskou k dceři lidské, pozadím celé básně je pak veliká potopa, zachvacující všecko lidské pokolení. A ještě více v Adamitech, jichž první objevení Lumíru r. 1873 způsobilo pravou sensaci v literárním světě českém, ukázal Čech, jak veliké vidiny vznášejí se před jeho duševním okem. Zde již je malířem, který nebojí se velikého plátna, a širokým štětcem a barvami sytými, plnými ohně a lesku vrhá na ně pohnutý a velkolepý obraz hýřících i bojujících nahářů s mohutným závěrem vítězství Žižkova, obraz, jenž v koloritu nezadá Hammerlingovu »Králi Sionskému« a ideově jej předčí. Jiným takovým rozměrným a skvělým obrazem, hodným štětce Čermákova, je Žižka (Nová sbírka věnovaných prací 1880), sám nad svým hněvem před Prahou vítězící, v malebném kruhu svých vozův a s hrdými věžemi Pražskými v pozadí, jež zardívá se v jitra čarných barvách. Leč ještě smělejší sen zatanul Čechovi na mysli: zobraziti celou společnost lidskou v jednom celku, odhaliti její staré prohnilé řády, vylíčiti ji v celém zmatku a víru křižujících se snah, nálad, myšlenek a vášní, které jí zmítají. Učinil tak úchvatnou allegorií lodi Evropy, (Nová sbírka verš. prací), která s vyhostěnci pluje širým oceánem k dalekému jihu a která s posledním slovem lidským: »Zhyň, rabů plémě!« v hrozném výbuchu zaniká na kypících vlnách, aby demonstrovala básníkovu myšlénku, že takto rozpadnouti se musí starý řád společenský. Však již »jiný koráb, olbřímem se noře«, ze snů a citů pohnutého moře« houpá se před básníkovým zrakem, je to Slávie (1889), kde jako na Grottgerově obraze allegorické sochy Slovanstva shledáváme se s representanty všech větví slovanských, a již básník, jako Longfellow ve své Stavbě lodi (The Bilding of the Ship) loď »Unii«, pozdravuje »hromným syna plesem«. A vedle Slávie je tu Václav z Michalovic (1882), Dagmar (1885), Václav Živsa, (Květy, 1889—1891, Sebr. spisy 1901) — samé skladby velkého rozměru a veliké koncepce, samé balvany, po kterých vzhůru stoupala poesie česká.

A k velikosti látky druží se u Čecha vždy velkost myšlenek, jež sestupují na dno tajemných hlubin duší lidských, kde skrývá se touha po vědění, skepse i vášeň (Adamité, Evropa, Modlitby k neznámému) a vznášejí se až k záhadám všeho bytí, přírody i Boha, on jest básníkem ryzího karakteru, čistého ženství, svobody a pravdy (Dagmar, Pravda, Písně otroka, Jitřní a Nové písně, Modlitby k Neznámému), všech zářných ideálů jež lidského ducha povznášejí ze všednosti, nízkosti a bídy, básníkem nadšení (»Svaté ty nadšení — nebeský plameni — šlehni nám do srdcí, otčinou vzplaň!« — Jitřní písně) a ne naposled básníkem synovské lásky a mládí, nejen toho ztraceného ráje vlastních let, jemuž tolik krásných, vždy však elegickým steskem provátých, veršů a pasáží věnoval a po všech svých knihách básní i prosy (Signorina Gioventù, Výlet do mladosti a j.) rozházel, ale i toho, jemuž zpívá v Jitřních písních:

Cos nového se rodí v českém vzduchu,
dum svěžích jiskření a vlnobití —
Nechť jakkoli se zoveš, mladý ruchu,
buď vítán radostně a měj se k žití!

Jaru života a lásky věnována je také celá kouzelně krásná pohádka Petrklíče (1884), jak vysvítá z posledního zpěvu jejího, kde básník želí, že nemůže již vrátiti se v háje mlád, by

Skráň tam opřel o kmen buku,
snil tam jako v přešlém čase,
petrkličů zlato sbíral,
ztracený ráj otevíral.

Vzpomínky mládí vedou básníka zpět v ty kraje, kde ztrávil s rodiči šťastný věk svého života, ztad béře scenerii mnohých svých básní, tam odehrávají se leckteré příběhy jeho arabesek a novell. V krásném předzpěvu k idylle Vestínu lípy (Nová sbírka verš. pr.), V pestrých cestách po Čechách (1891—2), v statích Z dávných vzpomínek (Rozličná prosa (1895), v Druhém květu (1893), jinde a jinde a nejkrásněji snad v předzpěvu k Václavu Živsovi provází vás básník do míst jemu tak drahých, k bílým dvorcům a sešlým zámečkům, lip nebo broskví špalírem, do pokojů s allegorickými malbami, ke skříni knih s kývajícím Číňanem, aby rozehrál v sobě i ve vás nejjemnější, vždy k souzvuku naladěné struny lidského srdce. A tu již potkáváme se též s básníkovým otcem, jemuž od Věnování v první knize (Básně) patří tolik veršů a stránek v celém Čechově básnickém díle.

Vzpomíná ve Slavii, jak zrak mu jiskřil zanícením, »když Tatranského věstce zlaté znělky ret otcův zvoníval mu s mocným chvěním«, v Živsovi připomíná si, jak otec »zvláště vřelý paladýn byl vzájemnosti slovanské« a jak jemu »jevil mnohokrát, kterak od věčné zimy pólu po stálý jihu máj ohromné plémě se šíří pokrevních bratří, děti velké Slávie matky,« a V zimní noci (Nová sb. verš. pr.) naslouchá povzbuzujícímu, ze záhrobí k němu dolétajícímu hlasu otcovu, a stín otcův unáší jej na slovanský jih, kde bojuje se za svobodu slovanských národů balkánských, aby spatřil jak rod slovanský

skráň zdvihá plnou nových dum a vznětů,
svou kolejí chce spěti k lidstva cíli
a k volnému svou peruť vznáší letu
Slovanstva orel bílý.

Otcem vypěstována, vyrostla v Svat. Čechovi láska k vlasti a k Slovanstvu v nejkrásnější květy. To jest ta kvinta loutny Zaleského, která též u něho stále se zachvívá. S ní setkáváme se v Evropě stejně jako v půvabném Čerkesu (Nová sbírka verš. prací), ve Slávii smírně a konejšivě zní ve spor slovanských bratří, sladce a hřejivě zaznívá v Živsovi, ona jest ne poslední pohnutkou k velké koncepci Dagmary, skytající pohled na záhubu Slovanů baltických, mocně horlí v Handžaru (Nová sbírka v. p.), Václavu z Michalovic a Lešetínském kováři (1883), zvoní v písních Zpěvníku Jana Buriana (1894), kárá, povzbuzuje, hrozí i těší v mužných slokách Jitřních (1887) a Nových písní (1888) a Písní otroka (1895). A třeba, že básnické dílo Čechovo podává nejeden doklad k tomu, že vyrostlo na základech literatury světové, horoucí láska k vlasti a k Slovanstvu, jež činí jej přímým nástupcem Kollarovým a jež odvrací jeho zraky od vyžilého Západu k Východu slovanskému, vypěstovala v něm zálibu, ba zanícení pro vše domácí, od dějin a bájí českých a slovanských až do těch malebných krojů lidových a svérázu českých chaloupek — okolnost, která dílo jeho učinila lidu českému zvláště drahým. V látce výlučně český (Sv. Čech správně neshledává v tom umělecké přednosti — srovnej na př. v Živsovi verše: »jednomu vytkni, že vlast básní jeho nikdy nezáří, vlastenecký zase verš klinkáním fráse nazývej«), Svatopluk Čech přestává na své původní tvorbě veršem i prosou. Mimo několik epigramů z Puškina a parafrasí básníků perských není v díle jeho překladů. Legenda vysvětluje to tím, že Sv. Čech tvoří prý klopotně a těžce, leč myslím, že výlučnost látek českých je tu bližším a pochopitelnějším vysvětlením.

Vždyť pro tvrzení, že tvoří a pracuje těžce, není z díla jeho samého dokladu, a je-li tomu tak, dovede odpor vítězně překonávati. Tu s líbezným rokotem, tu s bouřným hlaholem řinou se a tryskají jeho většinou trochaické verše v kypících kaskádách, v uchvacujícím bohatství jazyka, obrazů, barev a zvukomaleb, s unášející výmluvností a strhujícím vzletem lyrika. Mistrovství verše prokázal Sv. Čech hned již Andělem, jehož zpěvy cherubínův okouzlovaly hudbou rythmu a vnitřních rýmů, jež po letech znovu zazvonily v obdobném vánočním zpěvu andělů v básni Sníh (1894), a prokázal je posléze ve Václavu Živsovi, k němuž volil obtížný hexametr časoměrný. Učinil tak pro vzpomínku na otce svého, který si v Kollárovi jej zamiloval, trochu i přízvuku chtěl tím »strouhati mrkvičku«, ale snad působil tu, třeba nevědomě, i příklad starších skladatelův idyll na př. Holého nebo vzorů světové poesie, Göthovy básně Herman a Dorothea, Vossovy Louisy a Longfellovovy Evangelíny. Ať tak či tak, verš ten tak sluší té starosvětské idylle české a jest povždy důkazem Čechovy neohrožené tvůrčí samostatnosti a zvláštního jeho uměleckého citu.

Zpěvné jsou Čechovy písně, kterým děj epický prokládá (Lešetínský kovář) nebo i rozpřádá (Zpěvník Jana Buriana), skvělé jeho předzpěvy, mistrné a nádherné jeho popisy a líčení, u nichž s epickou šíří prodlévá, kdykoli se mu příležitost udá (na př. popis monstrance ve Václavu z Michalovic, pralesa v Hanumanu, domácích hájů v Živsovi a j.); znaje sílu svého štětce, miluje Čech velkolepé výjevy, bouři a huragan, srážející se davy, pohnuté obrazy kvasů, bitvy a vzpoury. Postavy jeho jsou živé a plastické, nechť i mnohde idealisované a nechť leckde jsou to jen oživené ideje, které u něho všude na se narážejí, s mnohým jiskřením vtipu a ducha se kříží a potírají, aby z vády a debatt, do nichž dávají se nejen lidé, kdekoli se u něho střetnou, ale i květy (Váda květin), vysvitla nejjasněji stále jím hledaná pravda.

Skvělé lyrické pasáže, jimiž Čech epické básně své hojně protkává, vnukly dokonce mínění, že je více lyrikem, než epikem (Dr. Jar. Sutnar: Svatopluk Čech's Leben und Werke). A přece není tomu tak, jak dokázal Čech na př. jen Václavem z Michalovic, nejdokonalejším dílem svým, mohutné evokace dějů českého utrpení, pevné stavby a kovově silného a zvučného verše, dílem, vůči jehož úměrnosti a uchvacujícím scénám ustupuje do pozadí i široce založená, zejména v prvním zpěvu a pak v jednotlivostech krásná, leč přece již chladnější Dagmar.

Třeba není však správno mínění upírající Čechovi velkou potenci básníka epického, jisto

je, že u Čecha nebývá často jednolitého celku a pevně znýtovaného plánu. Snad zaviněno to bylo tím, že básně jeho většinou psány byly po částech pro časopisy nebo že po čase práce Čecha unavila (u několika větších básní v Sebraných spisech Čechových naleznete poznámku, že je básník chtěl přepracovati) a že unáhleným koncem hleděl se zhostiti úkolu: leč snad působila tu i snaha vyhnouti se akademické ztrnulosti a jednotvárnosti, pedantství poetiky, zůstati na výši básně a neklesnouti v úroveň prosté veršované povídky. V básni »Ve stínu lípy« jednotlivé příběhy, některé tak cituplné a tklivé a jiné tak plné humoru, visí jako v Canterburských povídkách nebo v Longfellowových Povídkách z hospody u cesty (Tales of Wayside Inn) jen volně na tenké přízi jimi probíhající, jinde pojí se k epickým partiím jeho básní zdramatisované dialogy, nit vyprávění protkává se sny, vzpomínkami, písněmi a pohádkami (ku př. ve Sněhu), které ověšují kostru básně květnými guirlandami a zarůstají ji svěžími úponkami. Nechť si kdo namítá, že trpí tím pevnost stavby, jednolitost celku, že spád děje se zdržuje, souvislost přetrhuje, Sv. Čech obdivuhodně a způsobem jen jemu vlastním dovede přes všecko sloučiti různorodé živly tmelem nálady a poesie v celek kouzelně půvabný.

Mocná víla Fantasie stála kdys u jeho kolébky a učinila jej velkým kouzelníkem, který jediným zamávnutím čarovné hůlky unáší vás v pohádkové kraje, daleké střízlivé zkušenosti. Do snů a do pohádky uprchá, jak jen může, i ve svých všedního života se týkajících sujetech, a živel realný a fantastický snoubí se v jeho díle způsobem tak podivuhodným, že právě v tom shledávám jeden z nejvýznačnějších rysů jeho básnické individuality.

S bohem, všední světe!
vynudil mne dosti
copatý tvůj rozum
s tetkou rozšafností —
dobře se tu měj!

Rozvahu a moudrost
ať si vezme ďas,
chci být pošetilcem
rozpustilým zas.

Hejal do pohádky
v báchorkovém voze atd.

zazpíval si jistě ze srdce úvodem k poetické pohádce Petrklíčům a svému předsevzetí je také jak náleží věren. U něho sestupuje nahá Pravda s oblaků mezi davy (Pravda 1886), báječný Velikán-Velikánovič (Kratochvilná historie o ptáku Velikánu Velikánoviči 1890), známý obrovitý opeřenec ruské báje, usazuje se na radnici, veleop indický Hanuman organisuje a reformuje říši opic (Hanuman 1884). čarovný pavouk tká zlatou přízi na šaty princezny (Pohádka o čarovném pavouku 1898). Šotek provádí čtverácké kousky v museu i na fakultách a konečně unáší básníka k fantastickému letu vesmírem (jedna z nejvelkolepějších partií básnického díla Čechova v báchorce Šotek, poprvé r. 1886), pateru Lak tancovi z tabatěrky vyhoupla se etherická Nikotina, v Poslední vánoční povídce oživuje loutka, v Signorině Giventù objevuje se ustaranému písaři v maškarním mumraji kouzelná postava Mladosti, a podobných dokladů daly by se vybrati plné hrsti z jeho povídek a arabesek, plných gracie a humoru. V románu Ikaros (Květy 1885) jest vůdčím motivem sestrojení nového řiditelného létadla vzduchem, ale bez takovéhoto prostředku dostává se pražský domácí pán, pan Brouček (figurka nyní již populární) cestou z Vikárky — do měsíce a později do světa XV. století v Pravém výletu pana Broučka do měsíce (1888) a Novém epochálním výletu pana Broučka tentokrát do patnáctého století (1889), které nechť si v nápadu samém mají předchůdce ve spisech Cyrana de Bergerac a Andersena (Přezůvky Štěstěny), vynikají originálním provedením, scénami neodolatelné komiky a humoru, trefnými šlehy satirickými.

Humor a satira jdou s fantasií u Čecha stále ruku v ruce. On plachý snílek a velký samotář, který sám o sobě pověděl, že o něm neplatí výrok, že je člověk společenskou bytostí (Rozličná prosa. — Z mých liter. začátků), sám neviděn a jakoby pohádkovou mlhou zastřen, všecko vidí a bystře pozoruje, co se děje v české společnosti. A vida tolik nepoctivosti, zvrácenosti, trásí a lží svatokupectví s nejdražšími ideály lidstva, chabosti a úzkoprsosti, planých hesel, svárů a stranictví v umění, vědě, politice i styku společenském, tepe je nemilosrdně a vtipně, nikdy však osobně, v Petrklíčích, v Hanumanu, Pravdě, Šotku, ve Velikánu Velikánoviči, ve Výletech pana Broučka, v Pestrých cestách po Čechách a v celé řadě drobných básní a humoresek. Nejvíce cením tu Hanumana a pak třeba v ději roztříštěného, přece jen krásného Šotka, kdežto Pravda, ač originální, je základní myšlenkou a v některých partiích neodolatelně působí, zdá se mi stálým postupem od jednoho stavu k druhému, od jedné třídy společenské k druhé jako v Labyrintu světa již jednotvárnější.

Čeho báchorky veršem a humoresky chtějí docíliti svými allegoriemi, vtipem a smíchem,

to positivně vyslovuje Sv. Čech ve svých Jitřních a Nových Písních a Písních otroka, díle svém nejpopulárnějším a nejrozšířenějším, horuje v slokách mužné síly, ušlechtilého pathosu a místy i prorockého rázu pro ryzost karakteru, upřímné, činurodé vlastenectví, poctivost zbraní, lidskost a svobodu národa i všech jeho tříd. Zejména lidu dělnému věnována je tu nejedna báseň horoucí oslavy práce, procítěné útěchy v jeho boji a pevné víry v jeho vítězství. Sociálním i národním křivdám čelí nehroženě též jeho Lešetínský kovář, tak cele český a moderní svým ovzduším, látkou, postavami i písněmi; soucitem a láskou vyrovnávají se sociální nesrovnalosti ve Sněhu, půvabné básni, obestřené poesií sněhu a vánočních zvonů, a ještě v jedné z jeho posledních prací, v rozkošném veršovaném obrázku Sekáči (poprvé v Květech r. 1903) v písních lidu i meditacích básníka zaznívá ohlas toho, co právě nejmocněji bouří v ovzduší českém.

Nechť si za mnohými postavami básní i povídek Čechových tušíte samu osobnost jich tvůrce, Čech přece nemůže býti nazván básníkem nejsubjektivnějším, jak činí na př. ve studii své Dr. Suttnar. Osobnost jeho, nehledě ke předzpěvům básní a ke vzpomínkám, kde závoj s minulosti své jen ostychavě a delikátně odestírá, ustupuje ráda všude do pozadí a jen malými skulinkami dává nahlédnouti do svých intimit, do svého nitra. Pokud se tak přece stalo, objevuje se Čech před námi jako muž hrdý, neoblomný a skromný zároveň, jenž nežádá žádné pocty a odměny (o cenu se ucházel a také jí dobyl jen před lety v mezinárodní soutěži básní věnovanou památce Calderonově; srovnej též na př. v Kratochvilné historii o ptáku Velikánu Velikánoviči I. vyd. verše str. 53), jako básník, jenž měře práci svou měřítkem nejpřísnějším, v stálých tone pochybnostech o její ceně a trvalosti (srov. na př. v Šotku verše na str. 25), jako velký milovník pravdy, srdce soucitného a vzácně ušlechtilého smýšlení.

Nejsubjektivněji však zazněla struna jeho v Modlitbách k Neznámému (1896), v těch čistých a povznesených, tu hymnicky vzletných, tam dumavě klidných meditacích o Bohu a náboženství, o víře a lásce ke všemu stvoření, jež hluboce dojímají svou nelíčeností, ryzostí a upřímností. Jistě jen z obavy, aby nebyl lepším pokládán než vskutku je, odhaluje tu básník bezohledně a kajícně své slabosti a křehkosti v básni Zpověď, nežádaje si nikoho míti soudcem, ale nepřijímaje od nikoho také shovívavého rozhřešení.

O dílech Čechových prosou, o jeho povídkách, arabeskách, humoreskách a črtách, rovněž i o knihách jeho memoirových stala se již zmínka několikráte zpředu. Vynikají právě tak jako jeho cestopisy (zvláště Upomínky z Východu 1885) elegantním stylem, neobyčejnou čistotou a lahodou jazyka a v partiích popisných, v nichž nikde básník se nezapře, spočívá největší jejich kouzlo.

Ode dávna želeno, že Svatopluk Čech strani se tvorby dramatické, ač leckteré partie jeho epiky se k ní úzce blížily. Teprve r. 1898 a 1899 počaly v Květech vycházeti ukázky z velké dramatické jeho básně Roháč na Sioně, jež však do té chvíle celá tiskem nevyšla.

Přehlížejíce ke dni šedesátých narozenin básníkových veškeru tvorbu Čechovu, žasneme, co tu vykonáno jím práce a velkých skutků básnických. »A kolik děl — řekl již před lety Neruda — tolik démantů řídké velikosti a kouzelné čistoty« a dodal: »Čechově poesii neodolá srdce žádné. Osobu Čechovu zná v Čechách málo kdo, jeho poesii zná každý«. A od té doby, co Neruda napsal slova ta, kolik nových démantů zasadil Čech do svého vínku, jak ještě vyrostl a zmohutněl! Milován svým národem, jemuž byl prorokem a vůdcem, oceňován statisíci, jež znovu a znovu pijí z křišťálových pramenů jeho poesie, vysoko nad měnivým vkusem doby stojí tu jako jeden z oněch mistrův, o nichž řekl Longfellow, že jejich »kroků echo dál chodbami času zní.« *Ant. Klášterský.*

Sv. Čechovi

ke dni 21. února 1906.

Jak bohatýrský úder mečem v štít
zní Tvoje jméno širým, českým krajem;
Co naším peklem, očistcem i rájem,
Tys v nesmrtelné písni lidu skyt'!

Ať drsným křídlem čas kol Tebe lít',
Ty zkrušil's jej Své poesie tajem,
dokázav, že kdo pravým věnčen májem,
vždy v žulu ryje myšlénku i cit.

Cos pohřbil v sobě — nikdo nevypoví,
My víme, svátek byl, když nám Jsi zpíval
a co Jsi pěl, vždy znělo z duše k duši;

Duch národa vždy duněl Tvými slovy,
dech dějin stránky Tvého zpěvu zrýval,
ten věčný, který stará pouta kruší.

Jar. Vrchlický.

U Svatopluka Čecha.

oňského roku na dušičky vyšel jsem si do kraje, zatoulal jsem se až nad Podbabu a když jsem se vracel kolem sídla Svatopluka Čecha na Havránce, zatoužil jsem po tom, abych s básníkem zase jednou několik slov pohovořil. Nezastihl jsem ho doma. Strážce přízemí mně řekl, že pan Čech hned časně z rána odešel se svou sestrou na hřbitov a že se vrátí až pozdě k večeru.

Uplynulo několik neděl a já zase zkusil svoje štěstí. Ptám se hochů dole v úvalu, nevědí-li, je-li pan Čech doma.

Nedovedli říci, zda ano, čili ne.

»Už dávno jsme pana Čecha neviděli . . několik dní už ze stavení ani nevyšel.«

Putuji po svahu k ville a dovídám se překvapující novinu.

Svatopluk Čech odstěhoval se na zimu do Prahy. Prošel jsem se zahradou, pokochal se čarokrásnou vyhlídkou a vrátil jsem se do Prahy.

Nenapadlo mně pátrat po zimním obydlí básníkově. Čekal jsem na jaro. Věděl jsem, že se ho Čech ani dočkati nemůže a že ho zase uvidím v zahradě, až jarní sluníčko povyskočí a zahřeje. Zatím začalo se v redakčních našich poradách mluviti o básníkově jubileu. Co nevidět bude tomu šedesát roků, co se Svatopluk Čech narodil. Bude to veliký národní svátek. Domlouváme se, aby ti, kdo s Čechem měli častější styky, napsali nějakou upomínku.

Nebylo snadno dovědět se, kde Čech v Praze bydlí. Nikdo nevěděl, kam se přestěhoval. Obrátili jsme se na bratra básníkova, p. Václava Čecha, jenž nám sdělil, že bratr jeho bydlí se sestrou Zdeňkou v Holešovicích.

V neděli dne 14. ledna t. r. časně z rána vydali jsme se na pout za Čechem. Bylo krásné, skoro dubnové jitro. Nebe bylo modré jako pomněnka a vzduch byl svěží jako o prvním jarním dnu. S tlukoucím srdcem stanuli jsme před obydlím Čechovým. Nevím o nikom z mladší literární družiny, jenž by cosi podobného byl nepocítil.

Ale na poprvé jsme nepochodili. Sestra Čechova nám oznamuje, že bratr odešel časně z rána a že vrátí se domů až večer.

»Sluníčko ho zlákalo do přírody — půjde asi kolem Havránky do Bohnic a možná, že

tam někde poobědvá. Není ale vyloučeno, že zastaví se ve Vaňhově rybárně nebo v restauraci v Troji.«

Pohovořili jsme chvilku, vyšli na ulici a zadívali se k výstavě. Výstavní palác zalit byl sluneční září a vypadal jako starý, pohádkový zámek. Zbytky zlatých ozdob zasvitily, okna zaplanula a nás to táhlo blíž, k místům, k nimž víže se tolik slavných, tolik hřejivých upomínek . . .

Jdeme, octneme se v přírodě a tu najednou zabělá se nám v dálce Čechova villa. Podíváme se na sebe a řekneme:

»Pojďme tam . . snad Čecha někde potkáme . . aspoň ho uvidíme . .!«

A už přidáváme do kroku a letíme junáckým pochodem. Na přívozu se dovídáme, že se tu dnes pan Čech nepřevážel . . že se asi dostal na druhý břeh holešovickým prámem.

Za několik minut ocitáme se v údolí pod Havránkou. Stojí tu řada malých, vesnických domků. Před jedním vidíme skupinu chlapců a děvčat.

»Hoši,« ptáme se . . »neviděli jste pana Čecha?«

»Neviděli,« odpovídá jich několik najednou.

Zastavíme se. Byli jsme udýchání rychlou chůzí a chtěli jsme si trochu oddechnouti.

»Víte-li pak hoši, kdo je to pan Čech? . .«

»Ano . . prosím . .,« odpovídá klouček asi osmiletý . . »pan Svatopluk Čech je básník a spisovatel.«

»Výborně, synáčku, výborně . .«, poklepávám mu na rameno . . »a znáš-li pak také něco, co napsal?«

»Oh . . ano . . znám.«

A hned na to vyhrkl ze sebe slova:

Dědeček a babička.

Trochu se zajikl, ohryzek mu několikrát popoběhl nahoru a dolů jako sloupeček rtuti v libelle. Za chvíli teprvé dodal: Báseň od Svatopluka Čecha a spustil zpívavým tonem:

V šedém domku přebývají
dědeček a babička,
ve dvou tělech nahrbených
jedna dobrá dušička . .«

Vyptáváme se každého, koho jsme potkali, ale nikdo Čecha nespatřil. Přijdeme na Havránku a slyšíme, že se tu Čech nezastavil. Vyjdeme zahradou na pláň a octneme se na Bohnické rovině, zamilovaném to zátiší Čechově, o kterém se zmiňuje také ve svých tklivých vzpomínkách na bratra Vladimíra. (Květy — srpen až prosinec 1905.) Zde naposledy bratří se viděli.

»Opět jsme chodili Bohnickou plání« — píše Svatopluk Čech — »za obvyklých diskusí a tenkrát mluvil (Vladimír) zvlášť o literatuře, zejména o svém záměru sepsati velký roman, v němž by se obrážely proudy současné, O tomto záměru mluvil sice s ohněm, ale celkem zdálo se mi, že spočívá na něm stín jakési únavy. I vzezření jeho bylo méně dobré než jindy, tělo poněkud zhubenělé, tvář bledší a mdlejší.

Jako blesk z čista jasna — končí Čech tento odstavec vzpomínky — zasáhl mně brzy na to telegram mého synovce z Reichenhallu, že otec jeho právě zemřel.«

Venkovan, kterého jsme právě na pláni potkali, sděloval nám, že potkal Čecha u Bohnic. Prohlédli jsme si zahradu a vraceli jsme se do Prahy.

V úterý vydali jsme se na cestu za Čechem po druhé.

Tentokráte nám štěstí přálo.

Básník přivítal nás tak roztomile, že jsme u něho brzo zdomácněli. Nedovedu ani povědět, co kouzla je v Čechově chování, co ho vlastně činí člověkem tak milým. Oči jsme mohli na něm nechat. Vypadá znamenitě. Vous i vlasy od té doby, co jsme se s ním setkali v Obříství, o ton zbělaly, ale tváře jsou svěží, zarůžovělé, oči jasné, hlas neztratil na své příjemné, barytonové lahodě.

Sám vzpomněl na naši návštěvu v Obříství. Společník můj kraj výborně zná a sděloval básníkovi novinky z míst, kde prožil několik roků, na které rád a často vzpomíná. Prováději se tam regulační projekty značného rozsahu, které tvářnost krajiny velice pozmění. Čecha hovor tento nesmírně zajímal a byl potěšen, když se dověděl, že »staré Labe« zůstane zachováno.

Mistr se v něm ozval, když líčil krásy čarokrásného tohoto zákoutí, jež krajináři naši tak rádi vyhledávají a odkud vracívají se vždy s bohatou kořistí.

»Škoda . . škoda,« zatoužil Čech . ., »že jsem přišel o tyto vycházky. Ale nešlo to jinak . . toužil jsem po Praze a Havránka se mně vždy zamlouvala svou krásnou svůdně lákavou polohou. Vídal jsem villu ze svého dřívějšího bytu v ulici u dráhy a vždy mne tam cosi táhlo, až jsem se rozhodl, že se tu usadíme.«

Villa je hezounké stavení, je to ideální letní byt — ale v zimě je tam jako na majáku nebo na rozhledně. Stavba je lehoučká, větry si tu podávají ruce a mrazy lezou až do postele. Nebylo jiné pomoci, než ustoupit a vyhledat na zimu teplejší koutek.

Ale co nevidět se na svou Havránku dostanou!

Čech rozhovořil se s nadšením o jarních pracích. Zase bude od Božího rána až do večera v zahradě, mezi stromy — ptáci přijdou

. . a sluníčko začne opalovat. Práce unaví a zemdlí, odpočineš si, na Prahu se zadíváš a člověku je tak milounko v duši, jako tomu skřivanu ve výši nad oblaky. Je tu tak klidno, že chvílemi zdráhá se tomu uvěřit, že je na saminké periferii velkoměsta.

»Málokdy sem kdo zabloudí . . . To jsou ty výhody . . . ale mají svou stinnou stránku. Zejména na podzim jsou nejcitelnější. Rád bych se podíval do města . . řekněme třeba do divadla. Ale ty trampoty s návratem! S převozníkem musím vyjednávat, aby na mne čekal a abych nemusil na něho dlouho volat. A teď ta cesta do kopce . . ! Nu . . chápete . . že se musilo pomýšlet na nějakou odpomoc . . . «

Čech by snad ani nedovedl žíti po celý rok ve velkém městě; je mu jako ptáku v kleci, musí-li na čas podrobiti se nutnosti. Příroda je jeho chrámem, kde je mu nejvolněji. Na jaře i v létě z Havránky chodí na delší výlety . . nejraději do Šárky, Selce, Roztok a do Klecan. Je radost ho poslouchat, když vypravuje o svých toulkách v těchto končinách. Ještě víc však se rozohní, mluví-li o svých zahradnických radostech i starostech.

Byl by rád měl ve své zahradě něco jehličnatých stromů. Na jedné straně jsou jenom akáty. Úval lemuje řada statných, mladých kaštanů. Z daleka vypadá řádka stromů jako veliká zelená housenka.

»Chtěl jsem propestřiti«, postěžoval si básník, »akáty zelenými jehlany, ale špatně jsem pochodil. Předloňské sucho zkazilo mně tuto kulturu nadobro. Máme vůbec s pozemkem různé potíže. Půda není zvlášť dobrá a proto nutno podle toho stromky a keře vybírat. Z pomologické zahrady není radno je brát . . tam mají prst výbornou a přijdou-li do chudší hlíny, snadno zakrní nebo zajdou.«

Čirou náhodou se stalo, že Svatopluk Čech zaletěl vzpomínkami do nejrannějšího svého mládí!

Rodiče jeho byli svého času také na Peruci. Zavadilo se o Ženíškův obraz »Oldřich a Božena« a já mimochodem poznamenal, že originál visí v Doubkově zámku v Litni.

Otec Čechův byl zde nějaký čas hospodářským správcem. Básník vzpomněl si na mladá svoje léta a pověděl roztomilou drobnost. Bylo mu asi osm roků. Dostala se mu do rukou německá kniha s obrázky. Hoch nevěděl nic víc z obsahu, než to, že se výjevy na obrázcích zachycené odehrávají v Uhrách. Vábily ho obrázky a hádal, co asi se o nich v knize vypravuje. A najednou se v něm zrodila touha, povědět svými slovy, co viděl zobrazeno.

A hoch psal text k obrázkům podle toho, co mu dětská jeho fantasie diktovala. — —

Svatopluk Čech několikráte vzpomněl svého bratra Vladimíra, nedávno zesnulého.

Serie článků »Z upomínek na bratra Vladimíra« ve »Květech« byla, jak pochopitelno, sledována čtenaři s neobyčejným zájmem. Hned v první kapitole zmiňuje se Svatopluk Čech o zálibě svého bratra v pseudonymech.

»A jest mi ještě,« píše S. Čech, »jakobych se měl omluviti stínu nebožtíka Nerad stavěl svou osobu na oči širší veřejnosti a nebyl přítelem reklamy. Poslední leta řídil sám »Květy«, jichž byl spoluzakladatelem; a čtenářové dosvědčí, že netrpěli reklamním hlukem, ba že i nedávný pětadvacátý ročník minul bez jubilejního šumu. Ani jako spisovatel nepodpisoval se téměř nikdy svým jménem. Co bylo pode jménem Vladimíra S. Čecha uveřejněno v tomto časopise a jinde, jsou práce jeho syna. On sám užíval obyčejně různých pseudonymů nebo uveřejňoval své práce docela bez podpisu, tak že sebrání jeho pozůstalých spisů působí leckteré obtíže.«

Svatopluk Čech psal tu zároveň — o sobě. Na vlas tak tomu bylo s ním. Utíkal před veřejností a bál se jejího nadšení i náchylnosti k různým lichotkám. Bylo by zajímavo sestaviti seznam jeho nespočetných pseudonymů.

Zmínil jsem se o tom Čech se pousmál a řekl:

»To by dalo mně samotnému mnoho práce . a nevím, zda bych to svedl. Podepisoval jsem své práce různými jmény, někdy pouhou písmenou, někdy vyšly docela anonymně. Tu a tam jsem naznačil ve svých spisech svůj pseudonym — ale to je jenom nepatrná jejich část. Bylo by třeba projíti ročníky časopisů z těch dob, do kterých jsem psával. Byly toho různé příčiny, proč mně záleželo na tom, aby zůstalo utajeno, co jsem napsal a vytiskl. Přední asi byla ta, že jsem byl účasten na redakci časopisů a tu se mně nezdálo vhodným, aby se vědělo, že jsem psal to a brzo na to něco jiného. Pseudonymem jsem označoval hlavně svou prósu. Psal jsem v té době také básně a těm jsem přikládal větší váhu nežli své próse. Často a často byl jsem nucen psáti proto, poněvadž nebylo rukopisů od jiných autorů. K těmto pracím míval jsem nejmenší důvěru a označil-li jsem je nějakým podpisem, činil jsem tak jenom z toho důvodu, poněvadž se na to poukazovalo, že to podivně působí, není-li literární příspěvek označen jménem nebo aspoň pseudonymem.«

Doposud jsme se ani slovem nezmínil o tom, že tomu bude brzo šedesát let, co se Čech narodil. Hovořili jsme o básníkově rodišti a dověděli se, že básník v Ostředku ne

byl od té doby, kdy odtud na klíně své matky byl odnešen.

Konečně jsme musili kousnout do kyselého jablíčka.

Nezapomenu nikdy na tuto chvíli. Čech jakoby se byl na tom sedadle shroutil. Kdyby byl mohl zmizeti, jistě by mu to bylo bývalo nejmilejší.

»Prosím,« řekl po chvíli, »kdyby — musí-li to už býti . . se to stalo co nejnenápadnějším způsobem. Věřte mně upřímně . . přivedlo by mne to do největších rozpaků. Uzavřel jsem svůj život jako literát. Co jsem napsati chtěl, to jsem napsal . . moje sebrané spisy jsou ukončeny . . . Co tedy by chtěl kdo psát, co o mně říci? Patřím minulosti, co kdo o mně říci chtěl, to už bylo napsáno . . . jak pravím . . snažně o to žádám . . rád bych zůstal docelu stranou, nepovšimnut a nevyrušen ze svého klidu . . . «

Nemusím ani podotýkat, že jsme přišli do rozpaků.

Výmluvnost vypověděla na dobro službu. Hovoří se a člověk cítí, jak vázne a jak mu je horko. Nerad bych odešel, dokud si od básníka nevyžádám svolení, abych mohl napsati aspoň to, jak jsme za ním putovali, jak jsme se s těmi hochy v úvalu pod Havránkou setkali, jak se těší na Havránku a konečně to, co jsme mluvili o těch pseudonymech.

Svatopluk Čech sepjal ruce a udiveně se ptal:

A myslíte, že to bude někoho zajímat?« *Dr. R. J. Kronbauer.*

Část honoráře předem.

Literární vzpomínka.

Bylo to v letech devadesátých. Literární poměry byly tenkráte mnohem utěšenější. Spory byly, ale jen mezi mladými a starými.

A protože mladí měli časopisy málo rozšířené, obecenstvo hrubě nezvědělo o nejedné šarvátce, zvláště když staří, vážnější a klidnější lidé na každý útok neodpovídali. (Pod slovem »útok« nechť čtenář vyrozumívá bezohledné kritiky mladých, tak aspoň sluly v terminologii denních hovorů tehdejších.)

Listů bylo méně, nežli dnes, a byly rozšířenější, ač už »krásní dnové aranjuezští« středoškolské kolportáže byli ti tam. Přece však vycházelo asi deset časopisů, které — nepočítaje denní listy — slušně honorovaly.

A protože, jako podnes, tenkráte gros spisovatelů nebylo držiteli fideikomisů, ba naopak, mnozí z nich, tož ti mladí a nejmladší, byli časem velmi potřebni, dlužno jen schvalovati bohulibou instituci, kterí slula tenkráte »zálohou« v úřední terminologii redaktorů a nakladatelů perhoreskujících běžný v obecné mluvě spisovatelů výraz »foršus« — doklad to, že také kultura literární se všemi svými přednostmi a stinnými stránkami přišla k nám přes dobré naše sůsedy na severu.

Šibeniční humor literátů vyčerpavších své fondy zčeštoval toto slovo, které bych v přítomnosti redaktora neb nakladatele na počátku své literární éry za žádnou cenu nebyl dostal »přes ohradu zubů«, jak říkal Homer, výrazem předstřel, otrockým překladem. Později vymyslila stydlivost poněkud už ostřílená pro tuto instituci metaforu »část honoráře předem« — ještě později, bohužel již pozdě, kdyžtě v době toho vzácného poznání záloh již nepotřeboval, seznal můj literární věhlas, že je taková záloha věc velmi oprávněná, že vlastně měl by se po přijetí rukopisu platiti honorář celý hned, jako dělník ruky po vykonaném díle obdrží celou mzdu.

Zatím jsme se sami stali redaktory a máme všecku příležitost zásady tyto prováděti vůči mladým.

Tenkráte však definovali jsme si zálohu jako část honoráře vyplacenou na pouhý rukopis, jehož peněžní hodnotu, pokud není vysázen, nelze při různosti rukopisu jednoho a téhož spisovatele a ještě větší různosti rukopisů rozmanitých spisovatelů předem stanoviti. Vědělo se pak v literárním zákulisí (t. j. v hospůdkách, v nichž se družiny přátel večer scházívaly), že jsou některé firmy, které vyplácejí zálohy dle tehdejšího našeho měřítka přímo skvělé. Slynul v té příčině Šimáček, Otto, také Václav Vlček a konečně administrace Květů několikráte projevila ochotu poskytnouti zálohu dle rozsahu práce neostýchajíc se ani obnosů 5—10 zlatých, ba necouvala ani před 15 zlatovými zálohami, což vzhledem k drobnosti článků, které jsme tenkráte ve své mladistvé nepraktičnosti psali, byl obnos úctyhodný. Postupovalo se pak z počátku — návod potomstvu literárnímu jistě bude vítaný — tím způsobem, že po první práci vyčkalo se vytištění, po několikáte teprve, když se vždy všecko hodilo, co dotyčný literát napsal, vyžádána záloha po několika dnech, když příspěvek mohl už býti přečten redaktorem a o jeho přijetí rozhodnuto.

Když pak po čase s některými redaktory uzavřeno skoro přátelství každodenními styky na procházce, v hostinci a jinde, rozumělo se samo sebou, že příspěvek bude přijat u mnohého literáta dle povahy jeho práce i povolovány zálohy bez říkání, na pouhé »omrknutí« rukopisu, lákavosti nadpisu, slibnosti rozsahu a jiných podobných kriterií.

Do tohoto eldorada však počátek příběhu, který chcem vyprávěti, nepadá. Příhoda drobná, která by ani nezasluhovala býti vyprávěna, kdyby ostře necharakterisovala dobrosrdečnost nejmilejšího mého autora; stala se asi v době, když první práce pisatele této vzpomínky počaly se objevovati v předních listech, z prvu pod pseudonymem, pak pod vlastním jménem, které redaktorům vážných časopisů nezdálo se býti neznámým, soudě dle vlídného přijetí prací a brzkého jich otiskování, čehož nebývá vždy dnes — důkaz, že spisovatel nějak lety shloupnul. I to se stává.

Byla to doba largiosních záloh, která však záhy pominula vinou některých neprozíravých spolupracovníků, kteří se patrně řídili zásadou »après nous le deluge«, lhostejných k osudům další generace, která se nebude už těšiti té důvěře redakcí, když ji předchůdcové zklamali. Tito sobečtí literáti získavše si důvěry redaktorů, vybírali ve zlých chvílích zálohy na rukopisy nedodané, načež strávivše zálohu stále řídčeji se objevovali v dotyčné redakci, až zmizeli z dohledu pořadatele listu nadobro. Kdežto dříve k provedení dobré literární myšlenky — v očích autora je každá literární myšlenka dobrá — přiměla je touha po honoráři, nebylo nyní té pohnutky — literátovi se zdálo, jakoby psal zdarma, nemohl se nijak rozhoupati k sepsání slíbené za zálohu práce. A když ji konečně přece napsal, nejeden nešlechetník odevzdal ji raději jiné redakci, nežli které patřila, za novou, rozumí se tučnou zálohu. Z některých takových spolupracovníků stali se později kritikové velmi přísné observance, kteří nejostřeji nabroušené střely posýlali skryti za průhledným pseudonymem do těch redakcí a do prací těch spisovatelů, které vyšly v listu, z něhož dostalo se jim kdysi zálohy, na rukopisy nedodané. Podnes obdivuji se shovívavosti jednoho redaktora, jenž nejen nebránil se kritikám nevděčného bývalého takového spolupracovníka, ale ani soukromě ani veřejně této zbraně proti němu neužil.

Ale příliš nás historie záloh svedla od thematu. Malý ten výklad z literární historie »v nedbalkách« byl příliš lákavý, než aby mohl zůstati v peře — bez ohledu na zálohu.

* * *

Bylo v druhé polovici ledna. Fondy otcem na studie věnované tenčily se povážlivě. Dostával jsem tenkráte ne právě oslňující obnos měsíční, sice zakulacený, ale potřebám mým nedocela vyhovující — celých 25 zlatých.

Důtklivé žádosti o zvýšení, odůvodňované zdražením všech životních potřeb nastalým tenkráte v Praze, po jubilejní výstavě, otec sice dobromyslně, ale důsledně odmítal stereotypní námitkou: »Však si hodně vypišeš«. Otec, sám za mladých let literát, o lukrativnosti literární činnosti v době tehdejší měl ponětí mnohem růžovější, nežli Thomayer ve sbírce »Žloutne listí«, kde ji trefně srovnává se Chassaignacovým ecraseurem, nástrojem k amputaci, kterému mnozí podlehli, jen z nemnohých jeden vyvázl, Chassaignacův sluha, který sloužil pak za doklad výhodnosti přístroje — jako dnes dovolávají se někteří skvělých honorářů Daudeta, Sudermanna a jiných, chtějí-li zvoliti literární dráhu, zapomínajíce, že takové úspěchy jsou i ve velikých literaturách ojedinělé.

A tak se stalo, že ve 3. čtvrtině měsíce, ba někdy už v období, které Římané označovali výrazem »idibus« (okolo 13.—15. dne v měsíci), důtklivě vzpomínal jsem, kde mám nějaký honorář neb doplatek. Onoho lednového času vzpomenul jsem si, že jsem si přivezl z vánočních prázdnin článek velmi zajímavého obsahu dokumentovaného už titulem a že ve »Květech«, kde jsem měl už několik prací, překladů z různých jazyků i statí původních, delší čas již neměli žádného článku z oboru, ve kterém jsem tenkráte se zálibou pracoval. Článek vznikl za jednoho zasněženého dne vánočního ve vyhřáté přítulné komnatě otcovského příbytku v tichu odpolední samoty, když rodina odešla na procházku, a kolem oken mihaly se ve veselé skočné veliké dracouny sněhu. Otec den před tím na procházce v mé přítomnosti jedné místní notabilitě ukazoval vysoký, třípatrový právě dostavěný dům se žertovnou poznámkou: »Takovýhle dům bych měl, kdybych nebyl dal syna na studie!«*) Nevinnou touto narážkou chtěl mne asi povzbuditi ke zvláštní horlivosti ve skládání zkoušek, jež mi tehdáž právě po absolvovaných studiích nastávaly.

»Bude dobře,« myslil jsem si, vzpomínaje na ta slova a na stereotypně podtrhované nadpisy »Drahý synu!« v dopisech otcovských, »když se postavíš trochu na vlastní nohy«. A tak vznikl článek, o nějž běží.

»Odevzdáš jej Čechovi osobně,« řekl jsem si. »Aspoň ho poznáš, jak vypadá ve skutečnosti.« Dosud znal jsem vzácného mistra jen z fotografií a z vypravování literárních přátel, kteří ho líčili vesměs jako muže neobyčejně srdečného a dobromyslného.

Den před provedením úmyslu svěřil jsem se se svým plánem prozradiv, že míním několik dnů po té, až článek přečte, poprositi ho tiskem o zálohu, příteli tenkráte nejdůvěrnějšímu, spisovateli, básníku neobyčejně ušlechtilému a jemnému, výrazné hlavy s velikýma, trochu krátkozrakýma modrýma očima a bohatstvím černých kučer. Kdo jej blíže neznal, byl by jej pokládal za neobyčejně přísného, neboť pohled myopa, pátravý a upjatý vzbuzuje často v nezasvěcenci dojem uzavřenosti.

»Mám tam báseň,« poznamenal přítel — »půjdu si také pro zálohu,« zasmál se.

»Ta asi nebude tučná,« myslil jsem si. Přítel byl lyrik — a tato literární forma ani ve Francii nevynáší na svrchu zmíněné třípatrové domy.

*) Myslil jsem si pro sebe, že by z těch 25 zlatých dlouho ještě nebyl takový dům . . . . .

Přítel, jakoby tušil moje myšlenky, doplnil ty představy na slibnější prognosu: »Je to lyrickoepická věc, asi 5—6 stran Květů.«

Umluveno, že druhého dne k polednímu půjdeme spolu. Těšil jsem se, že uvidím, jak si bude vésti přítel známý mezi námi svou duševní aristokracií, která by nezasvěcenci byla spíše pokládána za ostýchavost. Nepokládal jsem za možné, že by byl schopen požádati redaktora o zálohu.

Kráčeli jsme vskutku den na to po strmé stezce, nad Eliščiným mostem šplhající na Letnou. Bylo té zimy mnoho sněhu a obecenstvo hojně si tudy na Letnou nadcházející cestu po svahu cik cak stoupající udupalo na kámen.

Nebýt hojného násypu pískového byla by cesta tato bývala vskutku životu nebezpečnou. Leč i tak bylo třeba kráčeti opatrně. Brali jsme se mlčky vzhůru, pohrouženi v myšlenkách, beze slova. Válečný plán byl takový — požádati redaktora, kdyby se sám »nedovtípil«, o zálohu výslovně. Původní úmysl, abychom šli do redakce spolu, opuštěn po některém přemítání. Nejdřív půjde jeden, pak druhý — nebude to aspoň tak nepříjemné pro mistra. Povede-li se jednomu, zkusí to druhý. Kdyby toho stihl nezdar, poskytne mu šťastnější druh ze svého půjčku.

Kdo má však jíti první?

Půjde přítel básník. — Jeho rukopis jest už nějaký čas v rukou redakce — nebude nesnadno aspoň částí honoráře ho odměniti. A tak jsem se musil vzdáti požitku, že uvidím, jak básník bude žádati o zálohu.

Přítel odešel. Chvíle dlouhá uplynula, než v průjezdě ozval se váhavý krok vracejícího se soudruha. Redaktor sám mluvil o záloze a vybídl přítele, aby se zastavil v administraci, kterou tenkráte vedl jeho bratr, člověk neobyčejně vlídný, pravý kontrast pokladníků různých literárních podniků, kteří se mi vesměs zdáli tenkráte posupnými. »Jako by ty peníze dávali ze svého!« horšívali jsme se na suché patrony, jichž suchost asi životní povolání, stálá manipulace s cifrou způsobovala.

Přišla řada na mne. Jako by to bylo dnes, vidím před sebou výstavný rohový dům s hostincem v přízemí, s okny plnými zimního slunce. S bušícím srdcem stanul jsem přede dveřmi s visitkou Svatopluka Čecha a myslil na vše možné — nejméně na hamižné plány, jež mne sem přivedly. Zvonek zazněl zvučně — po chvíli ozvaly se kroky, odsunuto okénko ve dveřích, načež otevřely se dvéře a já stál tváří v tvář muži prostřední postavy v šedém obleku, jehož vlídný, milý hlas a důvěru vzbuzující pohled i jednoduchý, upřímný posun zval dále.

Sv. Čech uvedl mne do pokoje, kde jsem teprve nabyl tolik vlády nad sebou, že jsem se představil a usedl naproti mistrovi.

»Přinášim rukopis, pane redaktore,« vysvětluji, hledaje ve všech kapsách malou obálku s článkem as na 15 čtvrtkách hustého písma stělesněný.

»Však jsme od vás už dlouho nic neměli,« přišel mi vstříc mistr. »Sám ty vaše články rád čtu,« povzbuzoval, »a pokládám ten literární směr za velmi záslužný.«

Teprve nyní odvážil jsem se popatřiti mistru ve tvář. Šedivý plnovous vroubil plnou tu tvář, kterou zrovna ozařovaly dvě živě modré, nesmírně jasné, přívětivé oči, laskavě na mne pohlížející.

»A což, nepřál byste si část honoráře hned?«

»To nemusí být,« stával jsem se tajnému úmyslu nevěrným.

»Přejete-li si, s radostí vám vyplatí administrace částku — je nepochybno, že článek přijmu, jako ostatní vaše příspěvky.«

Nějak se mi nechtělo ze společnosti vzácného redaktora.

Stále jsem mu hleděl do oči a poslouchal jako evangelium jeho přátelský rozhovor, ačkoli úkol cesty byl již vykonán.

Jak poutala ta hlava zajímavá, na některé světce upomínající, nejlépe dokazuje ta okolnost, že jsem se po obydlí mistrově ani nerozlhédl a podnes nevím, jak byl zařízen pokoj, v němž jsme spolu hovořili.

Vzpomenuv po chvíli, že nesmím mistra, jistě prací zaneseného, zdržovati, poděkoval jsem za shovívavé posouzení mé literární drobotiny a sproštěn vší stísněnosti — tak působila mistrova měkká, jemná řeč a nepřetvařovaná, přirozená přívětivost všech jeho projevů — odcházel jsem pln radosti, že nejen pěkná illuse o mistrovi v nejmenším nebyla zkalena, ale že skutečnost ještě předstihla nadšenou představu.

Od té doby setkal jsem se s velikým počtem slavných hlav, doma i v cizině, i nejslavnějších tohoto světa při svých snahách literáta, turisty a překladatele — a nalézám ve vzpomínce jen jednu bytost stejně laskavou a skromnou, stejně ochotnou vždy dle možnosti vyhověti v každé potřebě, pokud je to jen poněkud možno — Jaroslava Vrchlického.

Po letech deseti a několika setkav se ve společnosti přítele tenkráte již ženatého a jeho sličné choti s mistrem Svatoplukem Čechem na jednom pražském nádraží v tlumu odjíždějících se tísnicího, připomenul jsem mu naši onehdejší před lety obmyslnost.

Usmál se srdečně a se starou svojí přívětivostí podotkl: »Co pak vám, pánové, vždy bylo vděčno dáti zálohu.«

Komu nebylo vděčno ji dávati, ve své vrozené taktnosti se nezmínil.

Svatopluk Čech je jeden z těch, které, čím více je poznáváte, tím více ctíte. K tomu přesvědčení ovšem poskytnutá záloha nebyla jediným dokumentem, ale způsob, jak byla poskytnuta. O tom muži velikého ducha a srdce — věřím — nikdo na světě jiného nedovede říci, nežli pěkné věci . . N. V.

FEUILLETON

SVATOPLUK ČECH V OBŘÍSTVÍ.

Před jedenácti lety rozloučil se Svatopluk Čech s Prahou. Opustil byt na Letné, z něhož měl tak půvabný výhled na pražské věže a odstěhoval se do Obříství u Mělníka, kdež slečna Zd. Čechová, básníkova sestra, koupila úhledný domek.

Do Obříství nejkratší cesta drahou vede přes Neratovice, odkudž nutno dobrou hodinu putovati pěšky, je-li obřístevský poštovní vůz naplněn nebo přijedeme-li vlakem, který poštovního spojení nemá.

Před osmi roky náhodou počal jsem jezditi na letní prázdniny do Libiše, dědinky, kterou vede silnice z Neratovic do Obříství. Tím stal jsem se sousedem Svatopluka Čecha, který do libišských listnatých lesů, k opuštěnému labskému ramenu v nich a do tichých luk za našimi humny často chodíval na procházku.

Svatopluk Čech r. 1906.

V Obříství pochopili, že hledá »pan Svatopluk«, jak jej tu nazývali staří i mladí, především klid. Řídící učitel poučil mládež, aby slavnému spisovateli nehlučela pod okny, a učitelský sbor postaral se, aby všechno občanstvo bylo poučeno, kdo se to přistěhoval do úhledné jejich obce. Místní lékař — vedle mlynáře, od něhož slč. Čechová domek koupila — byl ob čas jediným společníkem Čechovým, který v čistém domku záhy se udomácnil.

Pan doktor měl za úkol vycítiti, jaká přání by básník měl. Pravím: vycítiti — neboť skromný, plaše jen v ústraní ustupující mistr nikdy o nic přímo nežádal. A co pan doktor zjistil, to záhy dle tužeb Čechových opatřil starosta nebo ředitel Trautmansdorfského panství, sídlící ve výstavném zámku obřístevském.

Svatopluk Čech neměl žádných velkých tužeb. Průchod po vrchnostenské louce do záhumní, malá úprava chodníčků před domkem, zachování nějakého stromu v lukách, na nějž se již brousila sekera — to byla asi hlavní přání mistrova. Jinak si vše opatřil sám.

Z pustého dvorečku při domku učinil libeznou zahrádku. V té byl v saisoně od rána do noci. Mimoděk připomínal jsem si, kdykoliv jsem Čechovu zahrádku spatřil, článečky o intensivním hospodaření na jihu Francie, kde na půdě děděním stále drobené, nutí hospodáři půdu vší mocí, aby plodila všecko, čeho je v domácnosti třeba. Zde také Čech pěstoval ovoce na záhrscích, bohatými záhony květin dělil pěšinky od zelinářských záhonů, krášlil plnokvětým plamínkem besídku a ošetřoval několik vysokých stromů, na nichž byly budky pro špačky. Po zdech domku vedl révu, a když si při uklízení dědinky v národopisné výstavě v Praze koupil slovácký dřevěný přístěnek a přistaviti jej dal k domku, i na jeho pavláčku vedl popínavou květenu.

Máme v dnešním čísle z této »páně Svatoplukovy« říše obrázek pořízený jedním z hostů Čechových.

Ach — těch chodilo do Obříství někdy až příliš. Slýchal jsem o celých výpravách nadějných básníků, nadšených ctitelek, uznaných a neuznaných spisovatelů, podpory potřebných lidí od péra, deputantů žádajících autografy nebo dokonce proslovy, redaktorů mámících rukopisy — že mi bývalo mistra líto. Sám jsem několik článků z tohoto řetězu vrátil do Neratovic. Ale byl bych musil silnici někdy zrovna hlídat.

Jedno redakční mámení mám však na svědomí též. Bylo to v době, kdy mělo vyjíti první číslo Máje s Čechovou básní. Ale já jsem provedl věc diplomaticky. Básníka jsem neobtěžoval, ale za to tím úpěnlivěji prosil slč. Čechovou. Na tu sepjaté ruce mé působily takovým dojmem, že rukopis v poslední chvíli došel. Neměl bych tuto strategickou fintu prozrazovati, ale slečna Čechová která slibu mně danému tak skvěle dostála, zapsala se

tím jaksi do kroniky Máje. Jinak jsem Čechův klid porušil jen z příčin mimořádných. Když přišel k nám některý z členů Máje, jenž patřil k jeho vrstevníkům, doprovodil jsem ho do Obříství. Věděl jsem, jak se otvírá branka u zahrádky a jak utišiti Broka, který každou návštěvu vítal velikým štěkotem. Největší výpravu uvedl jsem k Čechovi 14. června 1903. Redakční výbor Máje (jeden dr. Borecký byl tehdy zdržen v Praze) přišel mistra pozdravit. Máme z této návštěvy obrázek na památku. Básník, bratr jeho p. Václav Čech, a slč. Čechová uvítali nás tenkráte s velikou roztomilostí.

Skupina tehdejší výpravy je v tomto čísle reprodukována.

V domku u Čechů byly ve zvýšeném přízemku mimo kuchyni a řečený roubený přístěnek ještě dvě místnosti: pracovna Čechova s rozsáhlou knihovnou a pak větší pokoj s různými obrazy a památkami rodinnými, s uměleckými dárky a pod. Zde bydlila slč. Čechová. Pod přízemkem, který do zahrádky hlouběji pod úrovní silnice měl ráz patra, byla letní kuchyně.

Sv. Čech v Obříství r. 1900. Fot. E. Jizba.

Pod střechou byla hnízda holubí, ale toto ptactvo se stávalo již malou egyptskou ranou pro toto obydlí, poněvadž básník nedovolil utratiti jediného opeřence. Teprve když před několika lety zajel si do Paříže, zbavil libišský tesař půdu těchto úžasně se množících hostí.

Styků s vnějším světem měl Svatopluk Čech v Obříství málo. Jenom jedenkráte súčastnil se místní zábavy. Bylo to divadelní představení obříství stevské Besedy, na něž ochotníci proto vzpomínají jako na nejslavnější událost.

Svatopluk Čech chodíval nejraději na procházku do luk a lesů na Ouporu. Tak se zove klín, za nímž před Mělníkem sbíhá se Vltava s Labem.

Putuje Libiší nebo na cestě z libišských houštin zastavil se někdy i na skleničku piva v této obci v besídce při silnici.

Při těchto vycházkách setkal jsem se s mistrem několikráte. Poptal se na literární události pražské, pohovořil o nějaké otázce veřejné, vždy se mile usmívaje a delikátně pronášeje své náhledy. Dokonce poctil se slč. Čechovou i naši domácnost návštěvou, a tu jsem se přesvědčil, že je do zahradnické vědy zasvěcen náležitě.

Roku 1903 opustil Čech Obříství. Hlavní příčinou byla asi okolnost, že kypící zahrádka Čechovi stávala se čím dále tím těsnější. Hraničila s loukou, od které — součásti to fideikomissního majetku — nebylo možno přikoupiti ani pídě; na levo bylo velké stavení a na pravo domek obuvnického mistra. Získati tuto nemovitost bylo po nějaký čas tužbou Čechovou. Ale všechno jednání s majitelem bylo marno. Pan soused lpěl na majetku po rodičích zděděném tak, že ani nalehání místních kapacit — o němž básník snad ani dnes ještě neví — nezvrátilo rozhodnutí pevného obuvníka. Neprodal a neprodal, ačkoliv to bylo sta-

Redakce Máje u Sv. Čecha v Obříství r. 1903. Fot. dr. J. Brejcha. Od levé strany k pravé: Guth, Heritės, slč. Čechová, Vrchlický, Kronbauer, Čech, Štech, Klášterský.

veníčko jako dlaň. Čech by byl je zbořil, zvětšil zahrádku a přistavěl světničku — ale pan soused při vší úctě k slavné hlavě vrtěl stále svou.

Proto se před třemi roky slečna Čechová z Obříství vyprodala a koupila v Troji rozsáhlou zahradu se stavením, z kterého se lehce dala zříditi vkusná villa. Přinesli jsme její vyobrazení v 1. čísle II. ročníku Máje. V dnešním čísle jest pohled na ni z blizka.

Několik zim před opuštěním Obříství trávil Čech v VII. části Prahy a i letos na zimu odstěhoval se do této čtvrti z letního sídla Troje. —

Obříštevští litují odchodu Čechova nesmírně. Domek, ve kterém po tolik let sídlil, byl jejich pýchou, a když nastěhoval se do něho jiný majitel, s patrným steskem o tom hovoří. Když pak seznali že stromky rukou Čechovou vypěstěné padly záhy sekeře za oběť, že zmizela besídka a květinové houštinky — místo získané že naplněno nejprosaičtějšími zelinami kuchyňskými, ukazují na Čechovo bývalé bydliště jako na důkaz truchlivých proměn života.

Myslím, že by se nyní i našemu mistru v Obříství zastesklo. *Václav Štech.*

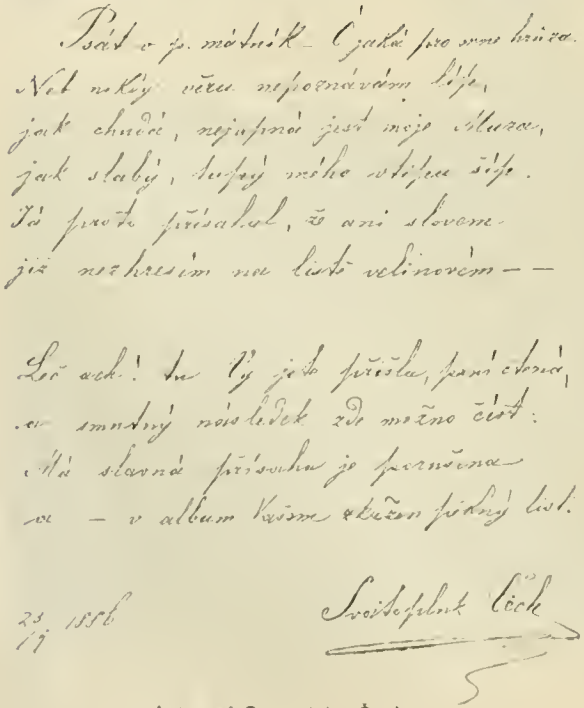

Autograf Svatopluka Čecha.

☐ **Lidová knihovna** v Plzni vydala zprávu za rok 1905. Z dat uvedených ve zprávě té uvádíme: Knihovna obsahuje 701 dílo (73 dvojmo a 2 trojmo) o 836 sv. 358 autorů (194 domácích a 164 cizích) a 32 časopisy o 108 ročnících a 139 sv. Knihovna otevřena byla dvakrát týdně po 2 hodinách, půjčovních dnů bylo 75. Knihovnu navštívilo celkem 228 čtenářů. Do roka byly 3342 návštěvy. Průměrně navštívilo knihovnu 45 osob, nejvíce 86, za půjčovný den. Dle povolání čtenářů bylo úředníků a učitelů 14 procent, živnostníků $15^1/_4$ proc., železničních a státních zřízenců 27 proc., továrních řemeslníků a dělníků $31^1/_6$ proc., soukromníků $5^1/_3$ proc., různého povolání $7^1/_6$ proc. Žen vůbec bylo 7 proc. Učiněny byly 7003 výpůjčky. Z výpůjček připadá na belletrii $81^3/_4$ proc., na poesii $1^1/_4$ proc., na vědeckou literaturu $7^3/_4$ proc. a na časopisy $9^1/_4$ proc. Nehledíc k časopisům, jevil se poměr belletrie k poesii a k vědecké literatuře jako $81^2/_3 : 4 : 14^1{}_3$, poměr výpůjček pak byl $90 : 1^1/_3 : 8^2/_3$. Z toho vidno, že nejvíce čtena b e l l e t r i e. Poměr původní literatury k překladům vyjadřují čísla $60^3/_4 : 39^1/_4$, poměr výpůjček pak čísla 53 : 47. Připadá tudíž při výpůjčkách n a p ř e k l a d y plus $7^3/_4$.

P ů v o d n í (česká) belletrie měla 2922 výpůjček 126 autorů. Z nich měli výpůjček: 232 V. B. Třebízský, 203 Jirásek, 144 Chocholoušek, 141 Rais, 136 Heller, 104 Klosterman, 75 Lužická, 69 Konrád, 63 Braun, 62 Herites, 52 Vlček, 46 Rubeš, 45 Štech, 43 Arbes a Řezníček, 41 Kolda Malinský, Kronbauer a Schulz F., 39 Kostelecký, Stankovský a Svátek, 37 Hrdina, 36 B. Šumavský, 32 Němcová a Pittnerová, 31 Neruda a Podlipská, 24 Kaminský, 23 Lier, 22 Klicpera, 21 Čech, Brodský a Havlasa, 20 Geislová, Herloš a Preisová, 19 Herrmann, 18 Jesenská, Náchodská, Nováková a Pichlerová, 17 Jahn, Havlíček, Procházka a Světlá, 16 Borový, Švanda ze Semčic, Wagner, 15 Holeček, Hovorka, Krásnohorská, Pfleger-Moravský, Sova, Šubert, 14 Herben, Stroupežnický a Svoboda F. X., 13 Hladík, 11 Osten a Hora, 10 Červinka, Tesař, Čermák, Dvorský a Mokrý. Ostatní měli méně než 10 výpůjček; 2 autoři nečteni.

K zajímavé statistice této dodáváme, že by Lidová knihovna v Plzni příště měla při počtu výpůjček uváděti též počet svazků z děl každého autora v knihovně se nalézajících. Který autor je zastoupen větším počtem svazků, přirozeně může míti větší počet výpůjček. Teprve číslo výpůjček, lomené počtem svazků, ukazuje poměr obliby toho kterého autora.

⁂ **Adamita.** To bylo napjetí v Uranii před premiérou F. J. Č e č e t k o v y historické hry, která, jak známo dostala cenu ze základu Novotného. Bylo tu tolik referentských per, že bylo jistě autorovi — a dost možná, že i některým z nich úzko, jak to na konec dopadne. Když konečně vytažena opona, bylo v hledišti ticho jako v kostele.

Na štěstí nebylo třeba prokazovati, že »Cop« je dokonalejší prací než Čečetkův cenou poctěný kus. Paní Viková zůstala hors concours. »Adamita« neměl nic jiného prokázati, než že je plně odůvodněna motivace, že sluší povzbuditi mladšího autora uznáním v této vydatné způsobě k další horlivé a slibné činnosti. A to stalo se plnou měrou.

Hra Čečetkova má značné, zejmena technické nedostatky. Je to zcela pochopitelno. Autor žije v menším venkovském městě a nemá příležitosti, by se častým docházením do divadla v dramatickém stavitelství důkladně obrnil. Hra byla provedena tak, jak byla napsána a jak byla také posuzována. Kdyby se bylo učinilo v prvním jednání, jež trvalo déle než hodinu, několik zdravých škrtů, bylo by mělo ještě větší úspěch. Pan Čečetka žije v kraji (na Poděbradsku), kde bývalo, když ne středisko, aspoň ohnisko česko-bratrských snah Všude je znát, že dobu, zejmena kulturní pozadí její důkladně prostudoval. Světlou stránkou Adamity je neobyčejně šťastné vystižení čistých, apoštolsky dokonalých názorů nové sekty, jež jevi se býti ve svých základních rysech jakýmsi dozvukem česko-bratrských jednot.

Čechovo sídlo v Troji.

Autor nedovedl při tvorbě vyhladiti z duše dojmy z příbuzných dramatických vzorů. Je pravda, že jsou tu scény, připomínající kusy Jiráskovy (Emigranta na příklad), závěr třetího aktu přebírá stěžejní myšlénku F. A. Šubertova »Jana Výravy« — ale naproti tomu jsou ve hře mnohé přednosti původního rázu, v nichž možno spatřovati záruku slibného rozvoje. Nelze upříti, že autor dovede tvořiti divadelně účinné postavy, že ví, kdy a kam je postaviti a že má neobyčejně vyvinutý smysl pro jejich charakteristiku. Není jediné osoby ve hře, jež by nebyla důkladně propracována, jež by snad odbočovala, ději nepomáhala a k situaci a ovzduší nepřiléhala. Jinou dobrou stránkou kusu je pěkná dikce, prozrazující, že autor mnoho a pilně čítal ve starých, vzorných českých knihách. Není jediného kazu v jeho mluvě, není v ní strojenosti — je vážná, bohatá pěknými a obsažnými obraty a proto působí milý, příjemný požitek. Hra má mimo to zušlechťující tendenci.

Škoda jen, že spisovatel byl zlákán snahou po tragických efektech k řešení, jež není náležitě odůvodněno a jež konec hry kalí. Proč na příklad ten junák, když konečně podařilo se mu uniknouti z pasti, je znovu vrhán v plen svých zavilých pronásledovatelů? Spisovatel aranžoval k vůli tomu celou scénu . . a mimo nadání sám prokázal její naprostou zbytečnost. Tolik mračen sehnal na svůj dramatický obzor, že je nám do opravdy úzko, když s napjetím sledujeme poslední kapitoly rozrušujícího čtvrtého jednání. Tolik síly bylo v těch prostých lidech, tolik sebezáporu je v jejich odhodlání — a my rozladěni opouštíme divadlo, protože je nám teskno při pomyšlení, že marně trpěli, že se zbytečně obětovali a že všichni podlehli . . násilí, temnotě a zpátečnictví. Takové temnoty a ani jediné světýlko, žádná perspektiva, žádná naděje na obrat k lepšímu.

Bylo všeobecně uznáváno, že herci věnovali hře největší péči. Zmínky zasluhují zejména pp. Lachman (sedlák Urban), Tišnov (Šafařík, plátenník), pí. Košnerová (Urbanova žena), pí. Spurná (výminkářka), pp.: Kovář, Počepický, Hlavatý, Rabský a pí. Pražská.

Něčím zamlouvajícím se vždy na sebe upozorní p. Pražský. Sl. Vejvodová má některé přirozené, nenucené akcenty, jimiž správně vystihuje povahu svých figurek. Režie p. Kovářova bezvadnou takřka stylisaci mile překvapila. —*ll*—

— **Kacířské slovo o svatovítské věži.** Manie, restaurovat kde jakou památku starého umění a zbavovat ji pozdějších přídatků, natropila škod více než milo. Ale přese všechnu protivnou pedanterii, která se časem vyvinula zásluhou učených, ale studených patronů, ba přes kousky rázu přímo kocourkovského přinesla tato manie také některé nemalé užitky. Zachovala mnohý klenot staré architektury a dala příklad velké a krásné odvahy a skutečného zanícení. Není spravedlivo odsuzovati zašlé periody pro chyby, jež se v nich staly, horšiti se, že vývoj nebyl přímočarý a že neudal se bez jistých škod. Proto je také otázkou jen akademickou, měla-li doba naše práva, restaurovati staré architektury nebo dokonce dostavovati středověké dómy a jestliže se toho odvážila, byly-li výsledky v nějakém poměru k smělému odhodlání.

Právě v této odvaze, v tom zanícení stajen byl vzácný, základní prvek umělecký, skutečný kvas umělecké kultury. Nemenším právem mohli bychom položiti otázku, je li zrno tohoto kvasu umění živého a činorodého obsaženo i v zásadě opačné: zachovávat staré architektury v původním stavu i když dosloužily, jsou-li na spadnutí, když překážejí rozpjetí nové doby, ba i tehdy, jsou-li vzácny jen svým stářím? Zdravý a silný člověk bývá bezohledným; nezná sentimentálních pocitů chorobných duší, milujících stáří, rozklad, úpadek.

Nebylo dokonce barbarstvím, dala-li se veřejnost česka v letech šedesátých uchvátiti přáním, spatřit na místě romantických zřícenin chrám svatovítský dokončený. A byla li připuštěna dostavba chramu, není možno nyní zabraňovati dostavbě věže. Je to prostě logicky důsledek kroku jednou učiněného. Dokud pak neznáme projektu, nelze tvrditi, že nebude ztráta vyvážena ziskem.

Námitka, že stará, renaissanční přilba věže srostla s obrazem Prahy, nepostrádá arci značné váhy. Zvykli jsme ji, ale tento zvyk neodčiní faktum, že dnes už prozatímný kryt esteticky nevyhovuje a — eo ipso — ztrácí právo na existenci, nemůže býti také dostatečným důvodem, aby to, co vystavěla doba naše, zase bylo odbouráno, už proto ne, poněvadž nejsou to jenom nové průčelní věže a věžička sanktusová, která velikou věž starou utápí, ale i střecha samotného chrámu a ta právě nejvíce.

Připustíme-li konečně třeba i značný malebný půvab provisoria Ferdinandova, sotva bychom byli ochotni přiznati mu značnější nebo dokonce velikou hodnotu uměleckého díla, jež by činiti mohlo nároky na nedotknutelnost.

Kdo je postavil? Jan Tirol a Bonifác Wolmut. Není tedy ani dílem našich lidí a událostí, jež měděnkou pokryté báně jeho shlédly, věru nejsou zapsány zlatým písmem v českých dějinách. Ne — my nemáme příčin brániti tuto střechu. Laciná výpomoc z nouze cizinci zřízená, cizince kryla svým stínem.

Pravda, nevíme, o jaké věži snili Matyáš z Arrasu nebo Petr Parléř, sotva však byli by spokojeni s helmou Ferdinandovou. Věž je gotická, střecha renaissanční. Starofrancouzská báseň s novějším italsko-německým zakončením. Najde-li se básník, který by dovedl napsati konec básně lépe, kdo mu upře k tomu práva?

Veliké gotické dómy, tyto kamenné symboly středověké duše, stavěny po věky, zůstaly všude téměř nedokončeny.

Ta středověká duše je mrtva, nikdo ji nevzkřísí. Ale což nemá naše doba duši svou? A nemůže z jejích hlubin vyvážiti někdo netušené harmonie architektonických krás, třeba v řeči odumřelé? Přilba Ferdinandova není už dílem nábožensky a mysticky naladěné doby Karlovy, je neorganickým doplňkem věže, jejíž rytmus porušuje a jenom silou zvyku se děje, že tuto disharmonii nepozorujeme. Snad se dnešní zjev věže mnohému i líbí, ale na mne působil ode dávna nepříjemným, těžkým a jaksi cizím dojmem ne nepodobným skličujícím pocitům, jaké se nás zmocňují při čtení českých dějin věku šestnáctého a sedmnáctého.

Otázku: dokončit nebo nedokončit pokládal bych pro sebe za rozhodnutou. Za to s neústupností železnou vyslovil bych požadavek, aby nová přilba byla dílem velkého, skutečného umění, dílem duše, planoucí zbožným zanícením náboženství věčné krásy, dílem silným a svým, třeba by bylo i v příkrém rozporu se studenými schematy školské gotiky, která nás vším právem disgustuje.

Nezrodí-li se dílo takové, pak — nu, pak budiž přilba Ferdinandova zachována! *Omikron.*

Ročníku IV. číslo 23. vydáno dne 16. února 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

MASOPUSTNÍ ČÍSLO MÁJE.

VÁCLAV ŠTECH:

Originál.

Humoreska.

Kuchlovický »Posel Svobody« čtvrt roku již překypoval literaturou a uměním. Dostal se totiž — díky rozhodnutí různých školních instancí — do Kuchlovic pan učitel Jádro, a ten zrovna zalehl místní list, který dosud odpovědný redaktor a vydavatel sestavoval hlavně z výstižků a nakladatelských reklam.

J. Štolba Kreslil J. Lar.

Pan učitel přišel z vesnice, kde měl dosti času k četbě a úvahám. Ocitnuv se v Kuchlovicích a seznámiv se s redaktorem »Posla Svobody«, jal se ihned česati z toho, co tak dlouho zrálo pod jeho rusými kadeřemi, které kuchlovickým děvčátkům především padly do oka.

Redaktor »Posla Svobody« stal se publicistou, poněvadž mu vládní strana obce vnutila redaktorství, když přišel po nějakém úrazu jako pensionovaný finanční respicient do Kuchlovic odpočívat.

Často a často litoval tohoto kroku, zejména žehraje na osudné čtvrtky a pátky, kdy musíval na zjevnou škodu radniční hospody sedět doma a arabskou gumou pro tiskárnu slepovati materiál nového čísla. Při této práci nebylo času na pití, které mu doma vůbec nechutnávalo. A on — bývalý sloup daňového pořádku, přinesl si přece z pivovarů a hraničních hlídek tak velkolepou žízeň, že si v době větších návštěv hostince dával pro úplné bezpečí přinášeti hned dvě sklenice současně, aby se neoctl, byť i jen na nějakou minutu, na suchu. Taková žízeň trpí každou, na tož redakční prací.

Ale když se objevil v Kuchlovicích pan učitel Jádro, nastaly pro sužovaného redaktora rajské časy. Nový muž chopil se péra a dodával tolik rukopisů pro »Posla Svobody«, že pan redaktor mohl

nyní v zaslíbené zemi radniční hospody seděti nejenom ve čtvrtek, ale i v pátek dopoledne. To byla výhoda, o jaké chéf kuchlovického žurnálu nikdy ani nesnil.

Koníčkem páně učitelovým byla literatura a umění. A z této studně nevyčerpatelné nabíral nyní pro milé čtenářstvo plná vědra pro feuilletony, drobné zpravy, ba i pro články úvodní, a různou směs.

»Posel Svobody« poučoval nyní čtenářstvo o všem, nač stačila pamět a knihovna páně Jádrova — k čemu vybízely redakční výtisky z Prahy zasílané.

Pan učitel začal, jak se sluší a patří, Egyptem. O pyramidách a papyrosech dověděli se Kuchlovičtí všechny detaily. Kdo by byl pozorně četl feuilletony, byl by se poučil dále též o klínovém písmu, assyrské a perské ornamentice, o Římanech a jiných národech — byl by se dostal hravě do Byzancie a byl by absolvoval pěkný kurs všech slohů architektury, různých směrů literárních v středověku i po vynalezení knihtisku.

Také na malby došlo. Po těch na skulpturu — vůbec nezůstaly v říši umění v »Poslu Svobody« jedny z větších dveří zamčeny. Na všechny

J. Mošna. Kreslil J. Lír.

zaklepal a pak je zdvořile otevřel nový spolupracovník věčně žíznícího vydavatele listu.

Potom počal pan učitel spojovati literaturu a umění se životem. A z toho líhly se v sloupcích kuchlovického orgánu návrhy dotud neslýchané. Aby se opatřily pro radnici portréty všech starostů, zřídila se veřejná knihovna; navrhoval kamenná poprsí pro městskou alej, chtěl pomník pro zasloužilého spisovatele Břeňka Votypku-Kuchlovického, snil o podpoře spisovatelů, sochařů a malířů z obecního měšce, obecní rozpočet chtěl obtížiti roční dotací na zakupování uměleckých děl, vypisování cen literárních, a do mnohých jiných sílenství »Poslem Svobody« lákal.

Musilo těch návrhů býti již příliš, když se o nich dokonce jednou rozpovídali v radniční hospodě. Ba stalo se, že se v tomto ohnisku veřejného života dověděl o velkolepých plánech sám redaktor »Posla Svobody«, který — jak se mezi čtvrtou a pátou dopolední sklenkou zadušoval — těchto věcí ve svém listě dosud nepostřehl. Nápady páně učitelovy byly prohlášeny ovšem za vrchol pošetilosti, ku kterémuž votu se dokonce po nějakém upejpání přidal bezpodmínečně sám pan redaktor. Ale uzavřel debatu hlubokou pravdou, plácnuv se přes koleno: »Inu, pánové, něco se do novin vytisknout musí!«

Ale páně učitelových rozletů do říše umění všímli si i v Praze. A to vyneslo nadšenému horlivci poctu. Učinili ho místním jednatelem spolku Máje.

A v této funkci zapálený nadšenec ihned začal pracovati reelně, získávaje členy a příznivce této korporaci literátů.

Není možno říci, že se při tom setkal s mimořádnými úspěchy — ale několik přátel Máje pan učitel Jádro získal přece. Byl to triumf, kterým se pochlubil též v »Poslu Svobody«, aby na vějíčku této místní oslavy chytli se ještě jiní přátelé umění a literatury.

A tu se stalo, že v radniční hospodě o masopustním úterku, při veselých hodech vepřových, jichž se dle starého obyčeje účastnila celá honorace Kuchlovic, přišel do rány horlivému příteli Máje řeznický mistr Škaloud. Muž bodrý, ale prchlý.

S panem učitelem byl v blízkých stycích, poněvadž nejmladší jeho potomek právě pod žezlem páně Jádrovým školní moudrostí se napájel. Trochu řečí na pravo, trochu na levo — pivo rozvazovalo jazyky a uvolňovalo srdce — a než se řezník nadál, byl tu návrh aby se stal příznivcem Máje.

Mistr Škaloud byl ráno udělal znamenitý obchod. Prodal čtyřicet bagounů na jisto. Nejenom srdce, ale i kapsa chvěla se mu radostně po tomto úspěchu. Když pan Jádro, synkem jeho milovaný učitel, zahovořil o podpoře věci

dobré — napil se řezník důkladně, pak sáhl do náprsní kapsy a z hromádky složených bankovek vytáhl pětku a připlácl ji před pana učitele. »Tu mají, ale ať jsem také v novinách, že jsem se stal členem — pane učitel'.«

Ještě téhož dne putovala pětka do Prahy. Pak byla o novém členu zpráva v »Poslu Svobody«, později i v pražských časopisech.

* * *

Po třech měsících přiběhl jednoho dne mistr Škaloud ke sklenáři Bambergrovi.

»Jak drahé máte obrazy?« rozkřikl se již ve dveřích.

Sklenář prodával svaté a světice v širokých zlacených rámech, míval na skladě i lovecké výjevy, nějaké veselé obrazy barvotiskové — proto ihned ukazoval, že je tento obraz za pět, onen za osm a tento veliký dokonce za patnáct zlatých.

»Je to na plátně?« křikl řezník.

»To si myslím,« svědčil sklenář. Pak obraz odklonil ode zdi a zabubnoval prsty na plátno, na něž byl barvotisk přilepen.

Škaloud se zadíval na toto dílo. Byla to skupina jezdců a jezdkyň v rokokových úborech. Čekali na povel k štvanici.

Ale výjevem se mistr řezník neobíral. Počítal v duchu. Pak vztyčil pravici se sukovitou holí a počal vedle obrazu v povětří rýsovati obdélníky téže velikosti, volaje: »Patnáct — třicet — pětačtyřicet — šedesát!«

»Prach a cucky!« vykřikl potom, »to bude obraz jako stodola!« A obrátiv se na sklenáře radostně volal: »Takovýhle obraz jsem vyhrál.« Při tom holí narýsoval obdélník za čtyři obrazy s rokokovou skupinou.

Sklenář jenom otevřel ústa a zavrtěl hlavou. Tak pronášel otázku plnou úžasu.

»Na mou duši!« jásal řezník. »V Praze. V tom Máji. Obraz za šedesát zlatých. Také na plátně. Šel jsem si to tedy změřit, jaké to asi může být. Když je tohle za patnáct zlatých — to bude za šedesátku obraz na celou stěnu.«

»Dejte pokoj! Vyhrál — zadarmo vyhrál?« žasl sklenář.

»Jak pak zadarmo? Jsem členem. Platím ročně pětku. Udělali takovou loterii pro členy, a já vyhrál obraz. Musí to být moc dobrá věc — protože mi zrovna píší, že je tam na to kupec. Dává za obraz šedesátku. Chci-li jako, že mi dají ty peníze, a ten jistý si obraz vezme.«

»Zatrolená historie!« zvolal sklenář, spráskuv ruce.

»Ale já jim fouknu do čepice. Obraz musí poslat! Žádné peníze. Vyhrál jsem — vyhrál! To budou Kuchlovice otvírat oči, až to přijde! Za šedesát zlatých!«

A znovu si naměřil mistr Škaloud na stěně obdélník, do kterého se pohodlně vešly čtyři obrazy s rokokovými lovci.

Pak stiskl ruku sousedu Bambergrovi a zmizel.

* * *

Několik dní se mluvilo v Kuchlovicích jen o štěstí, jaké potkalo mistra Škalouda v Praze. O obraze vypravovaly se již báje. Probourat se musí prý dvéře, má-li se vnést do bytu; po schodech prý se s ním nikdo nezatočí — budou jej musit vytáhnout přes pavlač. Je to obraz prý jako domovní vrata.

Pan učitel Jádro byl hrdinou dne. V tiskárně již od něj ležela zprávička, jak odměňuje přítele české literatury Prozřetelnost často již na tomto světě, o obraze byl již pěkný posudek, ačkoli horlivý místní jednatel dosud více o něm nevěděl, nežli že je to krajina od proslulého domácího umělce.

Ale článeček se do listu nedostal, neboť v poslední den před tiskem »Posla Svobody« nastal ve štěstí mistra Škalouda neočekávaný obrat.

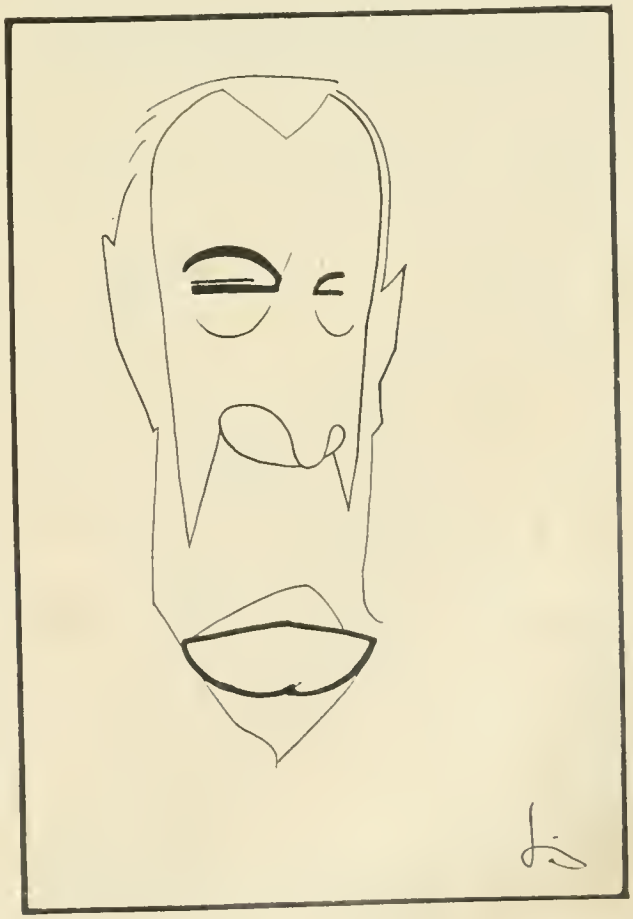

V. Myslbek. Kreslil J. Lir.

Z Máje poslali šťastně vylosovanému mistru obraz poštou. Kuchlovický listonoš přinesl výhru hned s nákladním listem — pod paží!

Škaloud na poštovního zřízence rozkřikl se jako na lesích:

»Člověče — v té bedničce nemůže být můj obraz! Já dostanu obraz za šedesát zlatých a ne takovéhle nějaké pimprle!«

»Pane mistr — deklarovaná cena zásilky je stodvacet korun. — Prosím —« mluvil a ukazoval listonoš.

»Tisíc špejlí do jitrnic! V tom je nějaká zlodějna! To není můj obraz!« křičel mistr. A popadnuv bedničku, opřel ocilku o víko. Dva hmaty — dvoje prasknutí — a již letělo víko do kouta. Z několika obalů vynořila se krajinka v jednoduchem rámci.

»Tohle — tohle že mi strčí místo mé výhry? Takovéhle ninítko? Zlodějna zlodějská! To to vyměnili — to mne ošidili! Myslí si, když jsem řezník, že nemusím mít obraz za šedesátku — mně že stačí takovýhle flekanec. Takových dostanu po dvojce u Bambergrů, kolik budu chtít. Ale já nemusím mít nic! Docela nic!«

A už letěla krajinka na zem — boty mistra Škalouda se zabořily do rámce — do obrazu — a pod okovanými podpatky zuřícího řezníka před očima ustrnulého listonoše nezbylo z originálu českého mistra než trochu cáru a třísek...

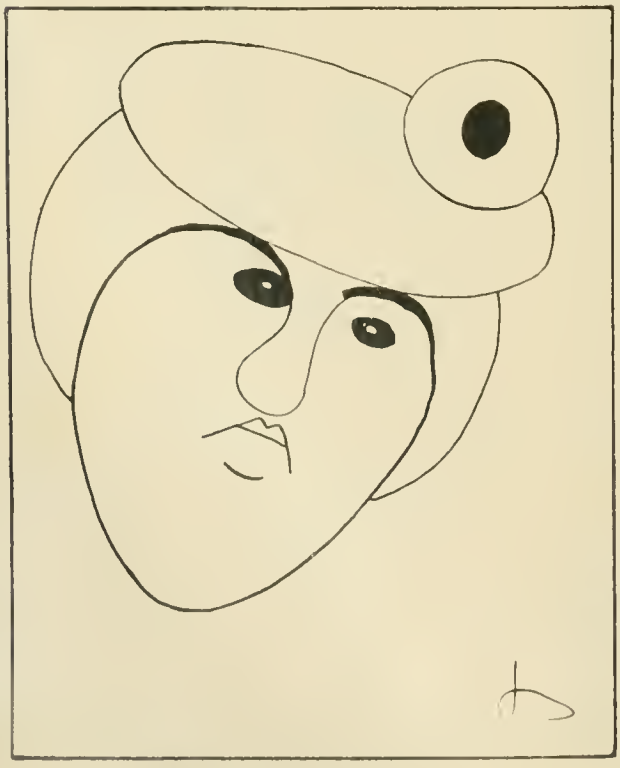

E. Destinová. Kreslil J. Lír.

Boty.

Divný kraj to! Šeré lesy,
zasmušilé, zamlžené,
nad nimi si prudký vichr
podzimkové mraky žene.

Dvorce osamělé stojí,
samotny, jak tvrze v kraji,
nikde tobě krajíc chleba,
doušek vody nepodají.

Vrata všude uzamčena,
cesty plny bláta, louží,
a člověk se polobosý
proklatým tím krajem plouží.

Do bot neteče už voda,
ale bahno! Můj ty smutku,
v botách plno mám, však za to
prázdno, prázdno ve žaludku!

Unaven a hladov klesám,
nohy zimou odumřely — —
Hle, tam hlídačská je bouda,
kterou odnést zapomněli!

Odpočinu, pospím trochu
— snad je v ní přec kousek slámy —
pobudem tam, moje bída
a já aspoň chvíli sami.

Odpočinu, pospím trochu,
pak zas půjdu do té psoty . . .
Aj, v té boudě spí už někdo,
a před boudou stojí boty!

Odřené a obnošené,
ale přece dobré. Jářku,
není-liž v těch botách aspoň
trochu léku mému nářku?

Co zaslouží člověk, který
v prostřed pole boty svlečе?
A jsou ještě dobré — myslím,
do těch voda nepoteče.

Patrně je ten chlap z dvorce —
psem tam vyštvali mne ráno . . .
Potrestám jej na svůj prospěch! —
Usmysleno, vykonáno.

* * *

Obul jsem je. Padly k noze
jak by ulity,
jakby Štěstěnou jen pro mne
byly ušity.

A jak sucho v nich a teplo!
Měl jsem dobrý nos!
A jak hřeje mne, že chlap ten
půjde domů bos!

Ovšem, má tam moje boty —
Až je okoukne —
pozná, že je každý větřík
snadno protoukne.

A že bláto do nich teče
jako zjednané —
však se chlapík, bos, či obut,
domů dostane!

* * *

Šlapu, šlapu, to to jde,
člověk neví ani,
a již ušel hrůzu mil
po rozbředlé pláni.

Boty jakby samy šly,
to je pohodlíčko!
Tak jsem ještě jaktěživ
nešel, jako nýčko.

Boty jakby samy šly . . .
I ba, na mou věru,
vždyť jdou samy, a kam jdou,
v nich i já se beru.

Nohy chtějí zastavit,
boty dál se ženou . . .
který čert mi nastrčil
obuv zatracenou?

Nohy mi už klesají,
ale boty kvačí —
běda, teď už dobře vím,
kam mne bota tlačí!

Stále v před a stále v před,
ať se bráním, vzpínám;
do chalupy zahnout chci,
boty mé jdou jinam.

V hospodě chci posedět.
Minut pět to snesou,
ale sotva shltnu cos,
už mne dál zas nesou.

Sdřímnout si chci v pazderně.
Sotva zamknu oči,
už mne boty burcují,
už se na práh točí.

Zmalátněn jsem, nevím jak
těch bot kouzlo zvrátit —
Vím co: zpátky zaměřím,
půjdu boty vrátit.

* * *

Dost mi dalo práce, dost mi dalo potu,
než se uráčilo botám nazpět jít,
ale na konec přec poslechly mne trochu,
a já cestou zpět jsem nešel, ale lít.

Sotva jsem jen něco spolkl kdesi v krčmě,
sotva na hodinku někde jsem si leh,
sám jsem dále spěchal, sám se hnal jak divý,
div jsem samy svoje boty nepředběh.

A tak doběhl jsem, kost a kůže pouhá,
utýrán a zondán, a když už jsem zřel
prokletou tu boudu, bázeň ve mně vznikla.
Kdo ví, kam ten chlap už dávno odešel?

Vrávoral jsem skorem, v očích se mi tmělo,
nohy prudkou mdlobou náhle poklesly,
čarovné však boty nedbaly té mdloby,
a za chvíli mne až k boudě donesly.

Toužně hlédnu k boudě. Boty mé tam stojí,
nepohoda, liják nadělaly v nich
ještě víc děr, než když světem jsem v nich bloudil,
a chlap v boudě leží. Vlasy má jak sníh.

Bradu dlouhou, šedou, divě rozcuchanou,
oči vpadlé, ale nějak blažené,
nos jak orlí zobák, čelo samou vrásku,
a rty jako v posměch trpce stažené.

J. Kubelik. Kreslil J. Lír.

Pokynul mi rukou: »Čekám na tě, čekam,
ale, věř mi, brachu, marný je tvůj spěch,
nikdo nenutil tě, bys mé boty vzal si,
a an jsi už vzal je, teď si dál je nech.

Marny tvoje chvaty. Čiň se sebe více,
nedovedeš boty nikdy, nikdy zout,
na sto let jsi zaklet, nikdo nezbaví tě
kožených těch kletých, samoběžných pout!

Skorem dva tisice let v nich bloudím, strádám
a jen jednou vždycky za dlouhých sto let
směl jsem na den zout je, a když nikdo mi je
nevzal, zas je obout, a zas dát se v před.

Čekal jsem a čekal, až jsi přece přišel,
prvnímu ti byly moje boty vhod,
já teď odpočinu, a ty nos je, až tě
také někdo zbaví — Ahasverských bot.

Zavřel oči blažen, škubl sebou trochu,
labužně se natáh, jakoby chtět spát —
za chvíli jsem sáh' mu na čelo, a shledal
ledový že tam již usídlil se chlad.

* * *

Boty moje na podiv
dosud klidně stály,
ale nyní prudce zas
sebou zaškubaly.

Viděl jsem, že kletba, jež
Ahasvera stihla,
v botách jeho ukryta,
na mne se teď zdvihla.

A že budu světem teď
aspoň sto let těkat,
a na spásu krádeží
kletých bot svých čekat.

Nu což naplat! Na úřad
obecní jsem hnal se.
Ohlásit jim úmrtí.
Starosta jen smál se.

A pak s policajtem šel
k boudě, snes ji s kopce
a mne poslal ohlásit
smrt do druhé obce,

že je v jejím obvodu.
A já zase hnal se.
Druhý starosta tam šel,
křížkem požehnal se.

Zaklel, že prý boudu jsem
přenes — krobiánství! —
Abych to šel ohlásit
rychle na hejtmanství.

Všecek zděšen skočil jsem,
a do města hnal se.
Na komisi hejtman byl,
koncipista bál se.

Zařídit cos — prý se dřív
musí vypátrati
jeho jméno, příslušnost,
i kdo pohřeb platí.

A že nejlíp udělám,
když tu motanici
neprodleně ohlásím
v četnické stanici.

Vyběhl jsem z hejtmanství,
na četnictvo hnal se.
Pan wachtmistr nemoh' jit,
právě rozstonal se.

Probežandarm vyslech mne,
náhle zvážněl celý,
a dí:
»Muži, víte-li,
že jste podezřelý?

To, co povídáte zde,
moh' by říci každý,
zatýkám vás, neboť jste
podezřelý z vraždy!«

Boty moje škubly se,
do trysku se daly,
marně za mnou wachtmistr,
četník utíkali.

Volali, že střelí mne,
já však prchal bystr:
četník měl jen šavli a
dýmku měl wachmistr.

Utekl jsem letem bot,
zmizel v kraji šerém,
Ahasvera v boudě jsem
nechal Ahasverem.

A, an musím bloudit už
světem nejmíň sto let,
aniž by mne nohy mé
směly brnět, bolet.

Zakleté mne boty teď
širým světem nosí,
a prodávám na splátky
jako agent losy.

Alfred.

Jakub Seifert (Cyrano de Bergerac). Kreslil J. Lír.

Vendelín Budil (Cyrano de Bergerac). Kreslil J. Lír.

Dr. R. J. KRONBAUER:

Vzpomínka na J. Nerudu.

Ladislav Quis píše o Janu Nerudovi v »Knize vzpomínek« toto: »V nápoji a jídle byl střídmý, ale gourmand, rád si vybíraval, a často vracela se jídla, jež mu sklepník přinesl, do kuchyně. Nemohl-li dostati něco po své chuti, raději nejedl.«

Dochoval se pěkný doklad o tom, že Jan Neruda v gastronomickém oboru byl dokonce »literárně« činným. Dověděl jsem se o tom zvláštní náhodou. Přišel jsem do Hlávkovy koleje a požádal jsem správce pana Fr. Klenku, aby mne provedl ústavem. V tu chvíli dostal pan správce dopis, s jehož obsahem mne seznámil. Dáma z pražské společnosti ho žádala, aby jí poslal autentický opis Nerudova veršovaného receptu — na skopové s marjánkou.

»V sobotu« — psala dáma — »sejde se u mně několik literátův a umělců. Hodlám je překvapiti touto krmí, podle Nerudova receptu upravenou, a ráda bych jim na konec přečetla rozmarné veršování, o kterém jste mně nedávno vypravoval. Pozorovala jsem, že exotické veršíčky Nerudovy budí značný zájem. Budu Vám velice povděčna, zašlete-li mně hodně brzy opis . . . .«

Pan Klenka vyňal z psacího stolu balíček dopisů a různých ji-

ných papírů. Trvalo to hezky dlouho, než našel lístek osmerkového formátu s receptem. Vypravoval zatím, jak k receptu přišel.

Neruda bydlil v Konviktské ulici. V přízemí byla svého času v kruzích literátů chvalně známá restaurace Knoblochova, do které Neruda docházel den co den. Bydlil jsem tehdy s virtuosem Františkem Ondříčkem v protějším domě. Mladistvý houslista vrátil se právě z Paříže a pilně cvičil. Bylo to tedy asi začátkem let osmdesátých.

Jan Neruda měl v okně velikou klec s papouškem, kterého měl nesmírně rád. Není vyloučeno, že papoušek byl posledním Mohykánem ohromné šestihranné voliéry, která byla přičiněním Nerudovým postavena v zahradě pod Letnou za řetězovou lávkou.*)

Přistěhovali jsme se s Ondříčkem do nového bytu a neměli jsme ani potuchy o tom, kdo naproti bydlí. Papoušek byl trapičem celého okolí. Křičel po celý den tak urputně, že pobouřil proti sobě všechny nájemníky. Často a častokráte hněvivě pohlíželi jsme do protějších oken a papouška i jeho majitele posílali do horoucích pekel.

Nejvíce trpěl papouškovým řáděním Ondříček,

*) Neruda stal se totiž, jak zaznamenává ve svých Vzpomínkách Ladislav Quis, členem fysiokratické jednoty a horlivě pro ni agitoval. Tehda přenechala pražská obec zmíněnému spolku prostranství pod Letnou při jezuitské zahradě, a spolek zřizoval tam jakousi přírodozpyteckou stanici, kdež se pěstovaly rozličné druhy rostlin a chovala všeliká zvířata.

Eduard Vojan (Cyrano de Bergerac.) Kreslil J. Lír.

jenž v tu dobu osm i více hodin denně cvičil. Radili jsme se, co podniknout, abychom se křiklouna zbavili. Jednou jsem se postavil k oknu, rozkřiknu se na papouška a poctil jsem ho několika šťavnatými výrazy.

V tom objeví se u okna Jan Neruda.

Podívá se na mne — a já leknutím div nezavrávoral. Znal jsem ovšem Nerudu dobře, ale nikdy jsem s ním nemluvil.

Pozdravím a ustoupím rychle od okna. Vypravuju Ondříčkovi, co se přihodilo . .

»Hrome, to jsme to pěkně provedli,« řekli jsme si . . . »je to asi papoušek Nerudův a my jsme leckdy svému hněvu ulevili výrazy, jež jistě i Nerudy nelibě se dotkly.«

Ale i proti Ondříčkovi začaly se ozývati v sousedství nespokojené hlasy. Nebylo nikterak příjemno poslouchat věčně se opakující etudy Kreutzerovy. Z rozpaků nám tehdy pomohl domácí pán, magistrátní rada Kozel, otec koncertního mistra orchestru Národního divadla Otakara Kozla. Nabídl totiž Ondříčkovi pokojíček na půdě, kam se nadějný houslista den co den se svými houslemi na několik hodin uchyloval. Tím vyhověno na několika stranách. Ondříček zbavil se papouška a sousedé Kreutzerových etud.

Asi za dva dny na to potkal jsem Nerudu. Bylo to večer. Neruda se právě ubíral do restaurance na večeři, kam jsem i já měl zamířeno.

Začal sám o papouškovi a já mu hned horlivě dokazoval, že to s papouškem není právě nejhorší. Bylo mně tak stydno v duši za to, že jsem proti zamilovanému ptáku Nerudovu tak příkře vystupoval, že jsem ho div nepřesvědčoval, že řvaní jeho je pralíbezným zpěvem. Neruda se jen pousmál.

Vešli jsme do restaurace a Neruda mne pozval, abych si přisedl k jeho stolu. Vybíráme si jídla k večeři. Volím skopové s marjánkou — ale valně jsem nepochodil. Neruda to zpozoroval, já si postěžuju, že krmě není dobře upravena, Neruda zavolá na Knoblocha a upozorňuje ho na to, že se kuchařka s tou skopovou právě nevyznamenala. Knobloch zastával kuchyni, Neruda temperamentně odporuje a vykládá, jak se má skopové s marjánkou upravit, aby výborně chutnalo.

Knobloch trval na svém. Neruda dal si přinésti malou porci, ochutnal ji a prohlásil, že to do opravdy za nic nestojí.

»Víte co,« povídá za chvíli . . . »já vám napíšu recept.«

Vzal tužku a vrhl na kousek papíru tyto verše:

Vezmi maso skopcem dané,
»vysoký ocásek« zvané,
čili »šrůtka«; je to zkrátka
od žebírek vzatá částka.

Vem též brambory ze sklípku —
česneku vem stroužky dvoje,
jíšku z hovězího loje —
vonné marjánky též ždíbku.

A teď kuchařka nechť hledí,
ať se masu v teple daří,
pak ať polévku z něj seedí —
brambory v ní poovaří —
a pak — ale nepospíchej! —
zapraž, znovu vše to smíchej
s masem — v krásné snaze tejné —
by vše bylo chuti stejné.

Pochutnáš si: v mísy lůně —
rozloží se oblak vůně.

Neruda byl s veršíky v několika minutkách hotov. Knobloch musil zavolati kuchařku, Neruda jí recept přečetl a dodal, že by rád podle něho jedl zítra skopové s marjánkou.

Knobloch si recept opsal a já poprosil Nerudu, aby mně originál dal na památku.

Krávy na Islandě.

Island je země nevýhodně položená, ale Čechové mohou se tu zardívati při každém kročeji. Ze všech koutů, se všech stran hrnou se tu na nás němé výčitky. Musíme se skoro styděti vidíme-li, jak je vzděláván tento kraj, jak je inteligentní tento lid, jak pokročil národ, jak je zvelebena země.

I zcela prostí lidé mluví tu islandsky. Kolik osob zná tento jazyk v Čechách? ptáme se plni studu.

Největší péče věnována je hospodářství. Ach, jak jsou vzděláni tito prostí venkované s krátkými dýmkami a s dřeváky na nohou. Dívky pasoucí husy mají v kapse vysvědčení lycea, pasák volů musí se vykázati alespoň maturitou; kdo vyrábí sýr nebo je zaměstnán v mlékárně, musil dříve studovati na universitě. Bez doktorátu filosofického není jediného ponocného v šťastné vlasti geysirů a komárů.

Pěstování dobytka následkem toho má podklad velice reelní. Dívky, které zametají v chlévech, pějí Homéra něžnými, poněkud melancholicky znějícími svými hlásky. Sekáči na louce baví se počítáním logarithmů z paměti. Starostové vesničtí mívají příruční knihovny, proti nimž pražská universitní je cestovním kufříkem.

Děti neuličníkují na Islandě za humny, ne-

metají kozelců na pastvinách, ale baví se řešením rovnic a luštěním klínového písma.

Dobytkářství následkem toho na Islandě tak zkvetlo, že jenom do Anglie odjíždí z Reykjaviku denně přes deset tisíc poštovních parníků s mlékem, máslem a sýrem.

Dojení děje se již skoro všude silou elektrickou. Mléko následkem toho nekysne, nesráží se a nepáchne chlévem. Inteligentní dívky v bělostných zástěrkách kladou třikráte denně lesklé niklové korunky na hlavu klidně se krmících krav, a sotva že spirálu uprostřed kovového věnce připojí k elektrickému vedení, již teče vonné mléko do emailovaných kádí.

Poněvadž krávy živeny jsou přísně dle předpisů zvěrolékařů — kteří musí míti na Islandě též doktorát lékařství, filosofie a aeronautiky — dávají mléka množství neuvěřitelné. Tisíc litrů při jediném dojení — a dojí se třikráte denně — je průměrem. V Akureyri ukazovali mi krávu, která denně dávala přes deset tisíc litrů nejlepší smetany. Pouhého mléka vůbec neposkytovala. Ovšem, statkářka, jíž toto dobytče patřilo, bývala na universitě professorkou národní oekonomie a psávala divadelní kusy, úžasně napodobíc styl starých veršů hrdinských, t. zv. lausavisur. Její šafář byl již dvakráte vyznamenán Nobelovou cenou.

V neděli se na Islandě nedojí. Toho dne krávy bývají ověnčeny a puštěny na svobodu. Je dojemno pozorovati, jak dovede si islandská kráva vážiti tohoto dne. Když brutální německý osadník v Isafjördru pokusil se loni zrušiti tuto svobodu, které si ušlechtilé plemeno dobylo nejenom mlékem svého nitra, ale i svou inteligencí, shromáždily se všechny krávy z vůkolí před krajským úřadem a důstojnou, avšak též přesvědčující manifestací vybojovaly zrušení krutého opatření cizáckého nevzdělance.

Krávy na Islandě jsou velice umírněny. Vědí asi, že založily blahobyt vlasti, není jich tajno, že jenom vzdělaný národ, který nelpí zpátečnicky na domácích zvyklostech, může v koncertě lidstva býti slyšán s respektem, a proto že kolem nich vše je plno inteligence, vzneseného klidu a duchaplného vkusu, jsou moderního cítění a povznešeny nade vše křiklavé, výbojné a násilné.

Krávy islandské skoro inklinují k mysticismu. V jejich bučení je něco sladkobolného, co dává jen tušiti, že kráva, které bylo tolik péče věnováno, na které jsou nejušlechtilejší stopy vývojové, chápe své poslání, ale že jest si i vědoma svého významu. Tu a tam při bližších stycích shledali jsme, že krávy islandské mají sklon k nejsubtilnějšímu. Nové směry v islandských chlévech nalézají vůbec dvéře otevřené.

Také v morálním ohledu není možno kravám těmto něco vytýkati. Daleky vší smyslnosti, dovedou potlačiti nízké pudy, které zvíře tolik snižují. Nevinný flirt s voly — toť vše, čeho jsme byli svědky na Islandě. A zcestovali jsme celý ostrov.

Telata přicházejí na svět pouze následkem zajímavých experimentů, které provádí třikráte do roka zvěrolékařská universita v Reykjaviku. Jalovice i býčkové bývají vychováváni společně v tak zvaných nižších ústavech přírodních. Zde se učí dobytčátka poznávati byliny užitečné a škodlivé, učí se rozuměti meteorologii a základům zvířecí zdravovědy. Také drobty ze státovědy vpravují se těmto čilým tvorům v této době.

Jalovice vstupují odtud do mlékařských průpravných kursů a býčkové do řeznických kolonií.

Z obou ústavů je cesta přímo na tržiště.

Krávy na Islandě jsou obdivovány nejenom národohospodáři, ale i v literatuře všech vyspělých národů nalézáme důkazy úcty k těmto tvorům, které založily blahobyt země.

Anglie bez islandského mléka přestala by ovládati svět. Dopravou másla a sýra zaměstnáno je tolik dělníků a dělnic, že se již nedostává škol pro jich výchovu. Nesmí totiž na Islandě na mléčný výrobek sáhnouti, kdo nemá alespoň chvalitebné vysvědčení ze školy měšťanské.

V poslední době sestoupili se někteří kapitalisté, aby podnikli rozvádění mléka do světa důmyslnou soustavou potrubí. Je vypočítáno, že jenom zřízením mléčných trub do Londýna ušetřilo by se na dopravě přes dva milliony korun d e n n ě.

Kapitál potřebný je již upsán, a v době nejbližší počne se s kladením trub.

Nebylo by záhodno, aby také Čechy byly k Islandu připojeny řádným mléčným potrubím?

Nebo — nebylo by lépe získati na Islandě určitý počet jalovic, které byly by našim kravám příkladem? Chceme-li ve světovém koncertě býti počítáni k hledaným solistům, musíme zbořiti čínské zdi národní své úzkoprsosti a již jednou povznésti zraky do ciziny. Na českých loužích nikdy nepoplynou koráby velmocenské. Kdo se zadíval do jasných očí islandských krav, pochopí, jak se liší jejich vyspělá kultura od tuhé, všední české hověziny. V té není za mák poesie a ani sledu vznešené erudice.

Kdo viděl Island, tomu vstoupnou slzy do očí, když vidí, že česká krava dovede skoro jen bučet a český vůl jen nevkusně trkat.

Dr. Bauer.

Taneční pořádek Slovanského bálu roku 1848.

Reklama v klatbě.

Po obědě mi vždycky jako v raji,
vždy na pohovce chvilku zažiji,
v své ruce knihu — dostal jsem ji v »Maji«,
a probírám se v této praemii.
Leč záhy sklouznou moje pohledy
na obraz tam — to výhra z »Besedy«.
V tom samovar již na stůl staví žena,
sic věc ta krásy velké nechová,
však za hádanku je to její cena,
za hádanku »Šťastného domova«
A když mě časem zloba v srdce raíne
a tíha leží mojí na duši,
tu místo čaje piju Mavrodafné,
jež vyhrali jsme letos v »Libuši«.
A piju, snim, až mhou se zrak mi kalí
a snim zem celou před svým pohledem,
jak se synkem, jenž čítá »Čtenář malý«,
okolo světa zdarma pojedem.

Nekrology.

Nechlub se, že list tvůj v čas
zprávy má vždy, kdy kdo shas';
jaký pak by zvon to byl,
by v čas mrtvým nezvonil.

Čtvrtá třída.

Čtvrtá třída stůně,
neduh v jejím lůně,
lék je znám — však měšec zapad'
do bezedné tůně.
Seberte se, páni, na ni, každý po koruně!

Rostem' . . .

Před lety jak bylo úzko,
ach, jak bylo u nás těsno,
ale teď již v české nivě
vytoužená vládneš, Vesno!

Pokáceny, pobořeny
dávno činské zdi jsou známé,
do daleka, do široka
rostem' a se rozpínáme.

Umřel člověk. Psal a tvořil,
péro v dlaň mu vtiskla doba,
jako já cos chtěl, kams toužil,
něco jsme tu chtěli oba.

Já jsem psal a on psal také
já jsem běžel a on pádil,
a já ani loktem o něj
a on o mne nezavadil!

Útěcha.

Bijte si mě se všech stran,
tupte si mě před světem,
budu, thérem pomazán,
přec jen českým Ohnetem.

Emancipace.

»Jako muž mám sílu, moc!«
hlas dí paní Žofky,
a hned: »Mužští, na pomoc,
berou mi tři stovky!«

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpominky a kresby několika autorů.

XIII. MASOPUST.

Český karneval v Praze byl dlouho jen chudého prince doménou. Když se vztýčily po staletém útisku v polovici minulého století české lebky, počalo se také při zvucích menuetů národně politisovat. Z pivovarských šenkoven a z tančíren chasy pronikl záhy český hlahol i do míst s leštěnými parketami. Slovanské bály, Národní besedy, vínky a dýchánky v českém probuzení měly pak velkou roli, neboť tanečním rytmem získávala se důležitá posice strategická: hlavy a srdce maminek a dcerušek.

Pražský masopust nemá bezstarostného veselí, kterým se od nepaměti vyznamenává Vídeň. Skřípavé zvuky politické mašiny ruší u nás i hladký průběh masopustních rozmarů. Ze škrobené dvojjazyčnosti dostali jsme se i tu na půdu čisté národní oddělenosti — ale přes to ještě příliš často vrhá do tančíren pražských politika stíny. Uvažuje se, kdo byl čekán a nepřišel z mocných tohoto světa, co znamená návštěva vlivných osob v táboře druhém, zvací listiny jsou pak téměř národnostním katastrem zámožnosti.

Ulice v masopustě málokdy mění svůj obvyklý ráz. Jenom poblíže tanečních zápasišť za večera odlišuje se od ostatních. Zvědavý lid tvořivá tu hloučky toužících nahlédnouti v temno ekypáží, v nichž rozčileně bijí srdéčka mladých tanečnic.

Ale dosti je těch, kdož putují pěšky vrhnouti se v náruč paní Terpsychory. Mnohá statečná matka přivede tak hejno kuřátek pod stropy tančíren a pod těmi vyzkoušenou cestou pak i pod čepec.

Nádhera pražských tančíren je nejskvělejší v — novinách! Zpravodajové líčí následujícího rána v dennících dekoraci a výbavu sálů jako div světa i tenkráte, kdy jen trochou látek, vypůjčenými koberci, na nichž se klátí cedulky s cenami, kbelíky bylinstva a sádrovými soškami zakrývají se kouty, lemují prkenné estrády a ověšují odřené sloupy.

Málokdy uzří Praha v masopustě uměleckou dekoraci — ale když k něčemu podobnému dojde, je jisto, že se pak netančící panstvo baví až do půlnoci vypočítáváním předem již neklamného deficitu. Na nějakou takovou nádheru u nás není ještě dosti subskribentů.

Ale za to tančící mládeži je všechno to lhostejno. Pražská děvčátka, jichž kolony vždy zmnožuje bohatý venkov, i v tomto ohledu k matičce Praze inklinující, nestarají se o luxus dvorany. Jenom když jde hudba dobře do nohou a je dosti tanečníků. Těch je v Praze — ode dávna musikální — k nespočtení. A pro ně opět jaký výběr české krásy v roztomilých úborech!

Pražské modistky mají už znamenité renomé. Ačkoli šlechtické zákaznictvo patří u nás k bílým vranám, a o české plutokracii nemožno dosud v čistém významu slova mluvit, přece jenom vyvinul se u nás ve švadlířství vkus, který umožňuje, že jest se čím pochlubiti pod nádhernými lustry tančíren.

Ubezpečují nás o tom vždy cizí hosté, že je v Praze elegantní roba na plesu dnes již pravidlem. Nemá toto umění sice ještě posvěcení dvorních objednávek — ale líbí se, líbí. Kdo viděl naše representační plesy maškarní, musí dosvědčiti, že dnes dominují toillety, za něž by se Praha nemusela rdíti ani v Babyloně nad Sekvanou. Zasvěcencům není ovšem tajností, že dnes mají pro masopust i přední naši malíři plné ruce práce. Navrhují, dekorují a kombinují. Někdy stvoří návrhy vzácné originality. Proto jsou pražské maškarády dnes již pěknou uměleckou výstavou.

Děvčátka na pražských plesích tančí vesměs znamenitě. Mládež mužská neméně. Pražští mistři tance mají výbornou methodu a svatou trpělivost. Komu pan Link nebo pan Kaska dal punc, ten může směle na dvorní ples.

Ale i ti, kdož jsou v tanci autodidakty, nezpůsobí Praze hanbu. Česká muzika proliná všemi póry českého globusu. Děvče, které vyběhlo včera ze školy, může v neděli na výletě do Podbaby při klavíru pustiti se kurážně do valčíku. První školu tance absolvovala na dvoře nebo na pavlači při kolovrátku neb domovníkově harmonice.

V Praze tančí mládež tak náruživě, že na všech zábavách nudou umírající »čekanky« patří k mimořádným výjimkám.

Celá Praha nemůže se vytančiti na Žofíně, ale na štěstí tisícům lidí dostačí jiné sály, a mnoho a mnoho vezme za vděk i pouhou vyklizenou šenkovnou, prostorou v nějakém zaskleném přístavku neb i pouhým koutem hospůdky.

V Praze se tančí vášnivě. Odrhovačky v posledním pololetí v Praze vzniklé, ohlasy vídeňských valčíků, z operet vykradené a k užitku tančícího národa pány kapelníky upravené melodie, širokým vrstvám jsou o masopustě nejmilejší. Má-li hudba již text, tím lépe. Tančník jej bez rozpaku rozpálené dívčici zahučí do ouška. Nemá zvláštní barvitosti pražský masopust, není v něm nic typického, nádhery jen tolik, aby se cti národní representace proklouzla — není v něm příliš nádhery a pýchy — ale je v něm velmi mnoho tancování.

Stačí-li to pro radost duší, o tom mohou pronésti poslední a rozhodné slovo jenom — tanečnice!

Brikci.

Z moudrostí hořkého filosofa.

Touha žen po volebním právu znamená, že ošklivé a staré dámy chtějí, aby se také kolem nich točil trochu svět.

Pro přátele, kteří se mi příliš naparují s úspěchem knihy nebo dramatu, mám výborný purgativ. Říkám jim: »Škoda, že to nemá také literární hodnotu.«

Kolébkou zrady může být jen přátelství.

Lépe je poslouchat v divadle fádní kus než mít doma bolení zubů.

Pevná tužba dochází cíle, ale charakter při tom často vezme ďas!

Sic transit . . .

Pan ministr jde v kožichu,
a vše se kolem klaní,
a vedle něho v kožíšku
excelenc-milostpaní.

Kdo pánem nad ně? Vznešeně
teď hledí po okolí.
Zda všimli si, že nad nimi
dva zakmitli se moli?

V těch kožiších tak důstojně
se nesou — je to k smíchu,
že smí se moli nasadit
někomu do kožichu!

A nasadí se! V myšlence
požitek velký vězí:
Ten kožich mým je královstvím,
v něm vládnu bez všech mezí!

I vlezli tam a vzali se —
ten kožich byl jim světem,
a sami co sníst nemohli,
v dědictví dali dětem.

Rok přešel. Moli seděli
ve kožichovém kvasu,
však ministra už zhltila
oposice v tom času.

— **Paní Matylda Winklerová-Křepelová** zesnula dne 17. února t. r. v Řevnicích. Před několika lety tiše odešla ze scény Národního divadla, a od té doby nepronikło ani jednou její jméno na veřejnost. A přece byla kdysi jednou z nejpopulárnějších hereček našeho venkova. Na scéně Národního divadla působila několik roků a byly to zejména prosté, rázovité postavy žen z lidu, jež dovedla znamenitě charakterisovati. Zapomnělo se na její činnost nadobro . . . Tiše, nenápadně připojila se k našemu činohernímu personálu, bez hluku, bez protestů, resignovaně ustoupila do zátiší rodinného života . . . a když konečně i ze scény života se vzdálila, nebylo ani jediným slovem vzpomenuto dlouholeté, záslužné její činnosti umělecké. Věru, toho si výborná, sympatická herečka tato nezasloužila!

—*u*—

⊙ **Maloměstské tradice**, aktová veselohra Václava Štecha byla právě vydána v pátém vydání. Autor tuto veselohru z valné části pro toto vydání přepracoval.

·.· **Zelené ovoce.** Umělecká linie Národního divadla byla letos povážlivě zkroucena. Divadelně účinná Záhada — k smrti nudná »Logika srdce« — Shakespearův »Večer tříkrálový« — Ibsenova »Paní z námoří« — ale pak již zase jen nešťastná veselohra »Člověk nikdy neví«, uspávající »Žena proti muži« a nyní dokonce Braccova cochonerie »Zelené ovoce«. Na této dramaturgické žni si příliš Národní divadlo zakládati nemusí.

Původní repertoir zastoupen je pouze určitými autory, kteří ovšem neskrblí pochvalou dnešní éry. Z Tyla se hraje, co má ráz výpravných her, Stroupežnický — nejsilnější český dramatik — zmizel s repertoiru i se svými současníky. Mladá generace a pak ti, kdož nejsou z tábora věrných, mohou se spokojiti přečtením výtopků z objednaných brožurek a článků. Smutné divadlo! —*356.*—

·· **Tiché světy.** Napsal M. Jahn. Tvořivý duch spisovatelův nejvíce jest lákán k oněm stránkám lidského života, kde jest hojně všeliké bídy a utrpení. Na smrt nemocní, umírající lidé, tvrdá práce a hlad jsou úkazy, které se zvláštní dovedností líčí jeho péro a jež opřádá zajímavým půvabem svého vážného přemítání. A jsa umělcem, který má upřímné porozumění pro přírodu, M. Jahn volívá k pracím svým velkou většinou taková prostředí, kde zároveň cítíme vůni venkova a kde paprsky sluneční i paprsky spisovatelova soucitu velmi výhodně osvětlují jednotlivé části líčení.

Kniha obsahuje šest povídek rozmanitých a skoro vesměs rozdílných látek, a nesnadno bylo by rozhodovati, která z nich je nejcennější. Někomu bude se zamlouvati chmurné ovzduší, jinému opět místa, kde prokmitají známky štěstí a spokojené úsměvy. Všechny práce zachvívají našimi city, zejména nejdelší z povídek Účely života a Poslední lidé, pak šestá Hodiny námi někdy až otřásají. V Prvním mráčku spisovatel ozlatil několik stránek knihy hřejivými paprsky mladé lásky manželské. Na všech šesti povídkách zřejma jest spisovatelova péče, aby podal co možná práci zdařilou, sytého, realistického zabarvení, a ani jediné

řadce nelze vytknouti nepromyšlenost nebo povrchnost.

Tiché světy jsou dobrou knihou, a rádi ji doporučujeme pozornosti obecenstva. Pro čtenáře Ottovy Laciné knihovny národní, kde vyšly již jako 213 svazek, hodí se zvláště dobře jak svými látkami, tak i prostým, srozumitelným vypravováním a místy, která bezděčně nutí k vážnému přemýšlení. *Ds.*

·· **Český tělocvik v Řecku.** Olympické hry v Athénách, jež budou konány letos ve druhé polovici dubna ve starém, nyní obnoveném Stadiu Heroda Attika, začínají mimořádně zajímati i veřejnost českou, protože chystá se k nim účastenství i se strany českých závodníků. Dosud omezovala se účast na poli všeho druhu tělocviku na cizinu francouzskou — a v té příčině vykonali Sokolové velikou část záslužné národní práce — tentokrát odvažují se však čeští borci dál, na půdu klassickou a k závodům sportovně-tělocvičným, při nichž konkurence nebude snadna, uvážíme-li, jakými bohatými prostředky pracují národové ostatní.

Ve většině cizích zemí utvořily se komitéty olympické, které dostávají značné až do desititisíců jdoucí subvence od vlád domácích a podporovány jsou jednotlivci měrou u nás nikdy nevídanou ba ani netušenou. Olympickému výboru českému dostalo se poměrně vydatné pomoci od města Prahy, jehož rada věnovala za účelem vyslání českých borců do Athen tisíc korun. Vedle toho vyjednává se o subvenci od pořadatelstva athenského (jež velice obchodně si počínajíc podporuje i hmotně cizí výbory, neboť kalkuluje, že všechny vydané penize zase vrátí se do země s dobrými úroky), které v pochopitelné neznalosti poměrů dalo jistou sumu t. zv. ústřednímu výboru pro Rakousko ve Vídni. Ale Vídeň, co jednou drží, sotva pustí, byť jí to ani cele nepatřilo . . .

Není pochyby, že závodníci čeští obstojí v Athenách se cti, vzhledem k nynější vyspělosti českého sportu, ale bylo by s prospěchem české výpravě, kdyby se k ní mohlo přidružiti i Sokolstvo, v té příčině osvědčené. Pokud víme, Sokolstvo, pochopujíc správně význam her athenských, bylo by jim nakloněno, ale jsouc vázáno jinými podniky, zejména výpravou Záhřebskou, nemá dostatečných prostředků. Olympické hry athenské, které se střídají s mezinárodními hrami mezinárodního výboru pařížského, jsou řeckou institucí národní a byly stanoveny zákony ze dne 22. července 1899, 16 ledna 1900, 3. května 1904, 25. března 1905 a 22. května 1905. Z cizích států mají zvláštní výbory a kommisse: Amerika Anglie, Belgie, Dánsko, Egypt, Francie, Italie, Kuba, Německo, Norsko, Rusko, Rumunsko, Španělsko, Švýcarsko, Turecko a Uhry. V Rakousku jsou výbory dva, vídeňský a český, pak podkomise v Terstu.

·· **Květy bez plodů.** Napsal Jan Osten. Jsou to dva milostné románky, které před nedávnem přinesl poslední svazek Ottovy Salonní bibliotéky. Jak v kratší Blance, tak i v rozměrných Touhách jara láska jest nejzvučnější strunou spisovatelova líčení, na konec však v té i v oné práci vyznívá zklamanými a kořkými akkordy. V obou tedy žije mládí, a láska jest květem, který oprchal a nezůstavil plodů.

Spisovatel obratně ovládá svoji látku a dovede zajímavě vypravovati. Snadně se zmocňuje našeho zájmu a způsobuje, že rádi dočítáme knihu až do konce. Kdybychom měli rozhodnouti, která z obou povídek jest zdařilejší, dali bychom přednost Blance. Práce ta jest zcelenější, postava Blančina jest velmi zajímavá, opravdu velmi roztomilá postava novellistická. Z povídky vane vůně a svěžest mládí, vděčné pomůcky, kterých spisovatel vhodně využitkoval až do poslední řádky.

Touhy jara mají některá líčení, na př. popis Otakarova (nikoli Otokarova) mládí nebo cestopisné vložky, jež by bylo na prospěch práce co možná zkrátiti, než zdání rozvleklosti dostatečně jest odměněno půvabnou bytostí Kathinou, která vedle Poláka Levisohna ze všech osob povídky zanechává v nás dojem nejmilejší a nejtrvalejší.

V knize uvázla řada drobných jazykových nedopatření, kromě toho stává se brzo nápadným časté opakování krátkých vět (A ty večery, ty večery! Jen on nic! Jen on nic! Ale nemohl ji nalézti. Nemohl ji nalézti a j.) Také za nevinný omyl sluší pokládati bílou sobolinu, kterou spisovatel oděl Blanku. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 24. vydáno dne 23. února 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JOS. V. SLÁDEK:

Spráhlou cestou.

My všichni jdeme spráhlou cestou v žití
a všichni klesáme tou poutí šerou
a honíme se za vidinou sterou,
tu štváni zármutkem, tu štěstím spiti.

Nám po zlatě a slávě mozek šílí
a po lásce a přízni, po čemkoli,
a ústrk, zášť a výsměšek nás bolí,
třeba jsme líce maskou klidu kryli.

Jsme lidé jen. — Však časem pozakmitá
nám duší cos jak světlo démantové
a z hloubi srdce vynoří se snové,
v nichž rozjasní se poušť ta obrovitá.

A vidíme, jak vetché jsou a plané
ty všechny naše chvilkovité touhy,
a na rtech zůstane nám úsměv pouhý,
a s očí do prachu nám slza skane.

A jako zář to prokmitává mrakem,
a zrak náš vniká do propasti hloubi,
a s tajem nebes hvězdnatých se snoubí
a zří, co všedním neviděno zrakem.

A cítíme přes všechnu žití bědu,
že nejsme brav, jejž osud utrmácí,
že lidstvo cestou marně nekrvácí
a světlá stopa zbude v jeho sledu.

A cítíme, že v světlé záři koupá
se obličej i nejnižšího roba,
ne k stesku jen, i k důvěře že doba,
a jenom tou že člověk vzhůru stoupá.

A klopota a krev, kterou se brodí,
a zášti, zločiny a křivdy, sváry,
že bídné jsou a otrhané cáry,
jež lidská duše přece jenom shodí!

A modly, před kterými člověk klečí,
že shroutějí se s podstavců své pýchy,
a třeba velké byly naše hříchy,
že co je hříchem zove, v nás je větší.

A jiskra slitování, která žehne
jen v jedněch prsou pravdivě a svatě,
že hoří za všechny, již tonou v blátě,
a nad všemi že svatou září šlehne.

A byť i dále cestou svou šlo bludně
a nechtělo ze zdravého pít zdroje,
toť lidstva cit, co cítí prsa tvoje,
a nevyváži hloub se této studně.

Jsme křehcí, bídní, svévolní a malí,
však jak nás poutá řetěz bídy naší,
též jedna peruť myšlénky nás vznáší,
a rostem' z hmoty, jež se přes nás valí.

A třeba pro tisíce lživých bohů
a jejich trůny v lidském srdci místa,
přec vysnilo si také oltář Krista,
jenž hledí smírem z pod koruny z hlohu.

Až bude krásný, slunečný den.

Až bude krásný, slunečný den
a střemcha a višně po kraji kvésti,
zas jednou z města vyjdu si ven,
abych se poohled' po zašlém štěstí.

Půjdu tam do kraje, kde starý hrad
do řeky hledí ze tmavých lesů
a na tebe budu vzpomínat
v rozkvetlých fialkách, ve mladém vřesu.

Tam ke mně promluví ta slunná zem
zas těmi smavými, drahými slovy,
jak jsem je vdechal na rtu tvém,
kraj ten mi všechna, všechna zas poví.

Tvou lici růměnnou, slunečný svit,
ta slova zvučící jako zpěv ptačí,
vidím je, slyším zářit a znít:
»Jen když mne miluješ, mně navždy to stačí —«

Ach, lidské »na vždy«! — toť luzná báj,
zbude jen hořké: »S bohem buď štěstí!«
Půjdu se podívat v ten slunný kraj,
jak nad ním budou fialky kvésti.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

le ta hanba, ta strašná hanba! Že mu vzal peníze, ten člověk ho nařkl . . .«

»V tom je to; proto ho vzali do vazby. Jinak by ho byli prostě obeslali. Ale ta hanba bude krátká. Kdo pak by uvěřil . . .?«

»Krátká, pravda . . . ale přece se nesmyje ani za deset let! Můj Bože, můj Bože dobrotivý a spravedlivý! Ty strestáš vinu toho, kdo uvalil na nás a na moje dítě tuhle strašnou hanbu . . .«

»Mlč a nesvolávej Boží trest na nikoho! Už se stalo, že nevinní byli i na hrdle trestáni a museli to snésti . . .«

Zaburácel venku vítr, snášel se prudký liják, jako by vodopád se lil se střechy, vztekle šuměl a hrčel příval.

Tu Potužák odstoupil od lože plačící ženy, k oknu se přiblížil, ven se zadíval.

»Ještě tohle!« zasténal. »Ustrň se, Bože náš, nad naší těžkou práci! Před samými žněmi tohle! Úroda polehne, zle bude, zle . . .!«

A té chvíle strach sedláka, jehož čáka po celý rok a rok od roku se vznáší za odměnou lopotné práce své, zítězil nad bolem otcovským . . .

A v maštali čeledín zase se probudil.

»Boží dopuštění! Vojto, spíš? Vojto, zítra celá Blata budou pod vodou!«

»To ať se kdo podívá! Ten kluk spí, ani probudit ho nelze . . . a potopa vůkol . . a četník odvedl Vášu . . .! A ten zmetek dovede spát . . .!«

X.

Když nazejtří se rozednilo nad širými Zbudovskými Blaty, pohoda nebyla lepší. Prudký liják sice přestal, než se ještě rozbřesklo, ale drobný, hustý déšť padal, šedé mlhy se valily a po slunci nebylo potuchy. Nebe a země v jedno splývaly, v cosi neurčitého, pohyblivého, vše pohlcujícího.

Apolena prohlásila, že půjde domů.

»Nemůžeš, dítě! — Blata jsou pod vodou, ani loďkou bys neprojela, strhl by tě proud.«

»Babičko moje zlatá, nezdržujte mě! Kdyby Zbudovský rybník, Vohlanov a Volešek v jednu hladinu se byly slily, šla bych přece, a, kdybyste mi nedali, soužením bych umřela.«

Strýc hospodář přistoupil.

»My tě nezdržujeme,« pravil. »jdi dolů k stoce a podívej se! Uvidíš, bude li možno, dostat se do Plástovic. Možná dost, že ani k té stoce nedojdeš. Bláta po kolena všude, půda rozmočená na kaši a za pět minut promokneš do těch nití. Nebuď bláhová a seď; však doma vědí, kde jsi. Či myslíš, že jim tam pomůžeš?«

Apolena neodpověděla na tuto řeč leda pláčem. Vzala bábě velký vlněný šátek, jímž

hlavu a plece zahalila a pospíšila ven. Jen s náspu seskočila a už se brodila po kotníky rozbředlou hlinou. Bosa, vysoko vykasaná, utíkala návsím dolů ke stoce. Bořila se hluboko, bobtalo, kvílelo řídké bahno . . .

Bába za ni vyběhla, nemohla s místa, chuděrka.

»Dítě, dítě! — vrať se!« volala, co hrdlo stačilo.

Nedovolala se, zanikl její sípavý hlas ve hluché vřavě mlh a hustě padajícího deště, v šumném jekotu poblíže tekoucích vod potoku. Vysoké topoly podle břehu stoky stály jako nebetyčná temná ohrada; déšť je zamžil, v jedno spojil, přiodívaje je všecky tímže jednotvárně šerým hávem, jenž i mezery mezi nimi zastíral.

Déšť i mlhy zastřely také postavu dívčinu. Zmizela bábě s očí, jako by země ji byla pozřela. Bába strnula, rukama zalomila. Jen s těží vyvázla úkladnému, kluzkému bahnu, v němž staré nohy neměly opory. Všecka vysílena, jedva dechu popadajíc, vrátila se do sednice.

»Máte taky takové bláznivé nápady, mámo?« plísnil ji syn; »proč běžíte za tou ztřeštěnou holkou? Což ji udržíte, když se jí chce utíkat? Nechte ji — však se vrátí, až uvidí, že projít nemůže.«

»Och, ty chlapče můj mjilý — ustrň se nade mnou! Jdi a přiveď mji ji, dyž už 's ji nezdržel! Kde že má s to rozum, to dítě?«

A prosila a žadonila, až syn se obul do vysokých holeňových bot a vyšel za dívkou. Došel stoky, překročil můstek. Divě hučely vody, přetékající vezde kraj hlubokého koryta Poutala je dosti vysoko nahnaná pevná hráz, topoly osázená.

Blata byla pod vodou, kam jen oči sahaly. Kmutná, rozčeřená rozlitina, obrovské nepřehledné jezero, jehož protější kraj zapadal zastřen v neprůhledné šero. Žádná výšina, ani nejmenší kopeček nedával zvěst, že tyto spousty vod, pokryté vyrvanými rostlinami a špinavými chuchvalci pěn, mají vůbec meze, mají druhý břeh. Jen tu a tam vyčnívaly z nich skupiny stromů a křovin, jichž neurčité, červenající se obrysy, jedva poněkud vystoupivše z šerého závoje mlh, hned zase v nich se ztrácely.

Apolena když překročila most, vydala se po hrázi kousek cesty proti vodě. Tam stanula, protože dále nemohla; tam ji také našel její strýc, ana se opírala zády o velký topol, bloudíc ustrašenýma zrakoma po nesmírné hladině vod.

»Nu — díváš se, viď?« oslovil ji; »hledáš očima Plástovice, bývá je vidět odtud. Máš to marné, neuvidíš je dnes. Pojď domů, bába se o tebe strachuje.«

Zalomila rukama.

»Strýčku, pro Boha vás prosím, poraďte! Kterak se dostanu k nám?«

»To jsou zbytečné řeči. Přece vidíš, že těmihle vodami neprojdeš . . . ani večer dnes, ani zítra «

»Pro Boží rány, co to povídáte, strýčku?« zalkala. »Co jsem to udělala, že jsem domů nešla ze Zlivi! Trest boží! . . . A já musím domů, musím k mamince! Budou mě očekávat, naproti přijdou! Strýčku, poraďte! . . .«

»Co pak ses zbláznila, holka! Kdo pak by tě očekával? Kdo by se ti mohl vydat naproti? Však oni vědí, kde jsi, a rádi jsou, žes tu u nás — —«

»Ale Václav! Václava odvedli na Hlubokou . . a já tady dřepím a snad bych mohla přispět, aby se zase dostal domů. Strýčku, mou vinou se to stalo! M n e šel hledat do Blat! Vy nevíte . . . strýčku, pro Boha vás prosím, smilujte se! pomozte! radu povězte! . . Kdyby nebyl šel mě hledat, nebylo by se mu to stalo . . nebyl by viděl toho pěšáka tam . . Strýčku, já musím domů! Já musím mluvit s Vojtou, ten dojista ví, čeho třeba zkusit, aby Václav se dostal zase na svobodu. Vojta ví o všem, co se děje na Blatech, jemu neujde nic . . . On třeba ví, co se přihodilo s pěšákem . .«

»Nu, snad nemyslíš říci, že Vojta ho tam skolil a že se to svezlo na Václava?«

Zarazila se, vytřeštila oči.

»Můj Bože! . . . co to povídáte, strýčku? . . To jsem nechtěla říci, to . . není tak . . . «

»Nu tak, co tedy mluvíš o Vojtovi? Zrovna ho člověku vedeš na mysl, kluka! Mně se ten zmetek nelíbí, na místě tvého táty bych ho nebyl vzal do domu. Připadá mi jako nějaká noční kuna nebo vydra. Že má za ušima, každý ví, ale žádný ještě nevyzvěděl jeho spády, poťouchlého čerta! Jen ať jednou nelitujete, že jste ho vzali k sobě! Pojď teď domů, bosa tu stojíš v tom blátě, promokneš veskrz, ke všemu nemoc si uženeš.«

Jako by neslyšela jeho vyzvání.

»Strýčku, pro Boha vás prosím, nevěřte! . . Vojta . . . to neudělal . . . Ten pěšák je lhář, darebák . . . vy nevíte, strýčku . . . Ale Vojta jistě ví . . . Vojta ví o všem, co se na Blatech děje . . . Vojta mi přijde naproti: kdyby tu byl, provedl by mě těmi vodami . . . Vojta zná všecko, každou cestičku, každou píď půdy . . to jsem chtěla říci, strýčku, nic jiného . . . nic víc . . .«

»To jsou všecko marné řeči. Vojta tudy projde právě tak málo jako jiný člověk. Proud by ho zanesl až někam do Zlivského rybníka. Ba, tam se hrnou všecky ty vody! Ať si dají pozor kříženci, aby jim to nestrhalo hráze. Spousty vod by se dostaly jedním rázem do Bezdrevi a to by ani ta hráz tam

dole u fišmajstra nevydržela. Protrhne li se, je po Opatovicích, a co by potom Vltava vyváděla, na to člověk ani myslet nechce . . . Takhle přede žněmi nám to přišlo! Obilí všecko polehne a rybníky se naplní tak, že i pole se dostanou pod vodu. To jsou jiné starosti, a ty naříkáš, že tu máš prodlít dva tři dni. Vidíš, holka, uvaž přece! Že by Václav toho pěšáka byl obral o peníze, tomu rozumný člověk neuvěří a soudce na Hluboké také ne. Já bych taky nevěřil, že by ho byl praštil, a, udělal-li to přece, kdo ví, co spolu měli, ale příčina by to nebyla, aby ho zavřeli. Ten pěšák mluvil patrně ve zmatenosti; až přijde k sobě, řekl bych, že sám to odvolá, tohle udání . .«

»Ale Václav ho nepraštil, strýčku, dojista ho viděl mnohem později . . a Vojta by to mohl dokázat. Proto s ním musím mluvit . . .«

»Počkej, holka, nech mě domluvit a nepřiváděj mi pořád toho Vojtu, sice, na mou duši, budu myslet, že ten to byl, který pěšáka udeřil a snad taky obral . . .«

»Strýčku!« zvolala dívka, zoufale štkajíc, »pro všecky svaté . . . vás . . . prosím! . . . neříkejte . . .«

»Tak pojď domů a nech těchhle bláznivých komedií!« přerušil přísným tónem její vášnivé výbuchy; »vedeš si jako zoufalá a máš věru málo příčin k tomu. My jsme osudem zcela jinak trestáni a jsme klidni a oddáni do vůle boží. Václav se vrátí, jeho nevina se prokáže, ale naše lopota, naše naděje jsou zmařeny. Pojď domů! Projít nemůžeš těmito vodami; pomůžeš mu, postojíš-li tu déle v tomto dešti?«

Uchopil ji za rameno, drsnou mocí ji odváděl. Nevzpírala se, nebránila, ale bez ustání opakovala:

»Musím domů, musím! stůj co stůj!« —

A doma k bábě, svíjejíc se v zoufalém pláči: »Mou vinou se to stalo! Václav je v kriminále – umře tam hanbou a hrůzou. Když jsem to zavinila, musím se přičinit, aby byl vyprostěn . . . Bábo, vy neznáte Vojtu . . . vy snad myslíte, že . . . že — jako strýček, ale já vám povídám, že Vojta dokáže všecko . . . Vojta ho vysvobodí, domluvím-li mu, aby mu pomohl . . .«

Bába plakala taky, její oči byly zaníceny od pláče.

Potřásla hlavou:

»Marně mluvíš, dítě,« pravila, »už to musíš nést jako tvůj táta a tvá máma. Václavovi nikdo nemůže přijít na pomoc. Budou-li chtít, pustí ho; nebude-li jejich vůle, podrží ho a my proti nim nezmůžeme nejmenšího. Na koho si knížecí zasednou, toho i zničí. Knížecí jsou jeden řetěz, každý hajný, každý šafář, každý pěšák je kroužek v tom řetěze, a nikdo proti nim nepořídí. A soud, moje dítě, ten dá za právo vždycky knížecím. Tak bylo od jakživa a s tím musíš počítat. Buď jen ráda, že tvůj táta a tvá máma dobře hospodařili a že ňáký ten groš ušetřili. Penězi se snad pomůže, ale jinak ne.«

»Ale Vojta, babičko . . . .«

»Milé dítě, co pak si myslíš? — Co pak je Vojta proti knížecím? — Nic víc než moucha, kterou třepačkou zabiješ.«

»Ale, babičko, já domů přece musím! Do večera tady nevydržím. Není-li možná projít rovnou cestou, dám se oklikami. Půjdu na Nové Sedlo, odtud na Novou hospodu, pak do Selců a ze Selců do Plástovic.«

»Nikudy nemůžeš, mé dítě, v tom dešti, v tom blátě. Odsud do Novosedla je zle a ze Selců do Plástovic bude ještě hůře. Strouhou neprojdeš, snad ani vůz by neprojel. Tu seď a vyčkej. Prší pořád ještě a vody neustále přibývá.«

Apolena neodpověděla, usedla na lavici, ruce skřížila přes kolena a chvíli tiše plakala. Teprve když bába neustávala domlouvati, uvádějíc pořád nové důvody pro nezbytnost vyčkání, přerušila její povídání, řkouc nikoli bez vzdoru:

»Tak už přestaňte, bábo! Vím bez toho, co chcete říci. Vždyť vidíte, že už sedím.«

»Nu, dyť už nemluvjím, dítě, dyť už mlčím,« odtušila bába zaraženě, skoro polekaně. »Dyť vjím, že máš lítost, ale což je všechno platno! Já bych taky ráda pomohla a nemůžu. Tak musíš mjít strpení. Pomáhej trochu tetě, dělej něco, ujde ti chvíle a snáž se dočkáš. Pláčem a vzdorem čas ubiješ, to vjíš!«

Apolena vstala a vyšla ze světnice; bába za ní vybelhala a za chvíli se vrátila, znamenajíc, že dívka šla do černé kuchyně, kde hospodyně se nějakou prací zaměstnávala. Patrně se tam domluvila s touto v příčině práce, neboť po chvíli se zase objevila, přeběhla do stodoly a přivlekla dvě velké otepi slámy, s nimiž zmizela ve stájích.

»Buď Pánbůh pochválen!« zašeptala bába, utišila se trošku, chudinka.«

Na selském statku není kdy zahálet; nutné práce třeba konat za všech okolností; ani hoře ani sama smrt člena rodiny nezbavují díla. Každý člen rodiny, každý čeledín, kde kdo ví, co je mu vyměřeno a co ho čeká, a každý si spravuje své, neohlížeje se po druhém, leda když nastává společný výkon.

Ten a onen viděl Apolenu, ana přecházela, šukala, tu i onde ruce přikládala, ale asi po hodině ji hospodyně pohřešovala. Sháněla se po ní, volala, ale nedovolala se.

»Kam se ta holka poděla?«

Nikdo ji neviděl vycházet, nikdo pověděti nemohl.

»Vždyť jsem ji viděl ještě před půl hodinou,« pravil hospodář, který spravoval pod kůlnou nějaký nákolesník; »zaběhla do stodoly . . .«

Když ji v domě nenašli, sháněli se po vsi. Zvěděli, že byla viděna, ana, vyšedši ze záhumní, zabíhala po mezích do polí, směrem k rybníku. Bylo zjevno, že utekla.

»Ježíši na nebi!« zvolala hospodyně; »co jí to napadlo? Utopí se někde! To je nerozum!«

»E, nechte ji, ať jde ke všem čertům!« zlobil se hospodář; »já za ní nepůjdu! Měla to v hlavě, provedla svou. Nedostane-li se domů, však se vrátí!«

»Mjí dítě, mjí zlatý dítě!« hořekovala bába, »co jen to má za hlavu! K Novosedlu se dala a k Nové hospodě . . .«

»Nu, tudy dojde,« vece hospodář, »zmokne a ubrouzdá se, ale utopit se zrovna nemusí . .«

»Ale, chlapče, ta strouha tam pod Selci k Plástovicům! Dyť neprojde.«

»Projde — neprojde. Tak se vrátí do Selců. Na císařské silnici se jí nestane nic a most v Selcích voda nestrhá. Ten už něco vydržel!«

»Pusť se za ní, chlapče!« prosila bába.

»Nevydám se, mámo! marně mi domlouváte. Mám jiných prací nazbyt než honit se za ztřeštělou žábou. Mluvil jsem do ní jako do dubu, neuposlechla! Tak co? — ať si sní, co si nadrobila. Ostatek, nebojte se, však nezahyne a trochu zmoknutí jí neuškodí. Až přijde domů, máma jí uvaří lípové thé a uloží do postelc. Tady bychom ji tak jako tak nebyli udrželi. — A potom, abych vám pravdu pověděl, myslím si, že něco vězí za jejím spěchem a že ví nebo se dohadla, co se událo s oním pěšákem. Do toho mi ovšem nic není a jen vám to tady povídám; prořekněte se potom někde a svezte na nás ňáké opletání! To by tak chybělo!«

»To to, to to! — nedej Pánbůh!« bránily se obě ženy.

»A co by, chudinka, vědět mohla?« doložila bába.

»To zas my nevíme,« odpověděl sedlák, »a proto budeme mlčet. Švakra a sestry je mi líto, Váši taky, ale pomoci jim nelze. Já být Potužákem, toho kluka Vojtu bych byl do domu nevzal. Tolik povídám dnes, jako jsem už stakrát řekl.«

Selka přisvědčila.

»Nedopouštěj Pánbůh!« zalkala bába, lomíc rukama. »Mjí dítě, mjí ubohý dítě!«

Sedlák máchl rukou, pozatřásl hlavou a seskočil se zápraží, kde tato rozmluva se udála.

»Mně se zdá, že ten déšť trochu ustává,« pravil, odcházeje zase směrem ke kůlně, »kdyby Pánbůh dal!« (Pokračování.)

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

»Vidíš, Betty, to je právě důkaz, jak to je zdravé,« dovozoval pan vrchní rada. »Kdybys mne poslechla a dělala to se mnou, neměla bys nikdy žádný hexnšús.«

Bylo v tom tolik srdečné blahovůle, rodinné spokojenosti, v těch žertech i těch jediných starostech o kuchyňský zvoneček, že Prokopovi bylo úzko u srdce.

»Začneme od začátku,« radil pan rada, »nejdřív zvoneček.«

»Nejdřív články, pane rado,« namítal professor.

»Ty jsou v pořádku,« stál na svém pan rada, »musí to být ve zvonečku.«

Kontroversa o methodickém postupu při hledání neznámého nedostatku byla ukončena návrhem, aby pan rada byl u zvonečku, professor u článků. Panu radovi držela žebřík Fanny, professoru dráty zas Zděnka. Paní radová, nemohouc jinak býti s užitkem, trnula aspoň úzkostí, aby výjev z dopoledne se neopakoval.

»Nebolí vás už hlava?« ptala se Zděnka Prokopa co chvíli.

Bylo pak professoru opravdu lépe, když našed tu chybu v pouhém nedotažení svorky při článcích, seděl se Zděnkou v saloně a Zděnka hladila mu čelo . . .

»A tolikrát jsem měl tu svorku v ruce!« nechápal pan rada. »To jsem osel!« doznával nepokrytě.

»Bylo by neslušno odporovati,« škádlila choť.

. . . Nemilé myšlenky vracely se, když zas od Zděnky odcházel, myšlenky tím trudnější, čím více viděl, jak se mu hroutí štěstí, které našel už v dost pozdní chvíli svého života.

Zděnka právě dnes taková rozkošná byla ve svém mládí a dospívající kráse i ve své oddanosti, se kterou vzhlížela k tomu už vážnému a jindy přece tak veselému, bezstarostnému muži, jejž zbožňovala čím dále tím více, vidouc v něm tak pevnou oporu svého žití. Byl něčím zcela jiným než ti mladí studenti, nebo už doktoři, auskultanti a koncipisté, jež znávala z právnických plesů a zábav, a kteří byli jen sama legrace a žert a smích. Bylo by také truchlivo, kdyby tato mládež měla míti slzy na hřebíčku . . . Ale Zděnka nebyla z těch děvčat, která jdou na tuto slaninu. Chodívala tam do těch zábav spíše k vůli otci než pro vlastní zábavu, byla květinou, které daří se, jen když se připne na silný dub.

Tady u radových všecko bylo tak spořádané, muž hlavou, žena duší, všecky poměry rodinné tak klidné, rozrušované toliko paninym houserem a rozmary pánovy elektriky, všecko se pohybovalo tak čiperně jako pan rada při své gymnastice a také jako on usínalo to někdy najednou všecko, jakoby mezi nimi máku nasel, jako na příklad po dobrých obědech nedělních, kdy dokonce i Fanny, umyvši nádobí, zavřela se do svého kutlochu a vozila hrnce. Zděnka ovšem nikoli, nehodilo by se nám to do poetického krámu, do něhož Zděnku jsme si tuto postavili . . . Proč by nebyly takové domácnosti, jichž obloha je čista jako svědomí těch, kteří ji tvoří? Ani Fanny, ačkoli mnohému za hřích by byla stála, neměla z čeho se zpovídati do té chvíle, kdy život pana professora Skřivana tak povážlivě začal se obraceti. Pro budoucnost ovšem nikdo záruky za ni nebéře.

Teplo bylo v tomto zákoutí starého pensisty, a zanedbané články, v čas nedolité, přetržený drát nebo rozbitá láhev leydenská byly jen libým kořením toho rodinného koláče, jejž život tuto pekl . . .

Jako fantom z hrobu objevila se teď Márinka ve svém dítěti. Ano, ve svém, nic vic . . . Ale darmo si tohle namlouval, cítil bouři, která se stahovala nad jeho hlavou.

Přišel domů, v poboční ulici na hořejším Novém Městě, kde bydlil zatím v podnájmu, maje k disposici dva malé pokojíky, pracovnu a ložnici. Teprv od listopadu chtěli hledati se Zděnkou pěkný, útulný kout pro svoji lásku a svoje štěstí. Na svých procházkách už vyhlíželi po Praze ulice a domy.

Bylo tma, a Prokop Skřivan usedl k oknu do lenošky, dívaje se ven, do temného večera. Hvězdy svítily, nad Petřínem skláněl se srp zapadajícího měsíce. Novoměstská věž, osvětlená červenavě silnými světly protějšího kněhkupectví, ta, jež prve jakoby naň byla padala, trčela teď do temnot jako hrozná výčitka Prokopova svědomí. Strašlivá otázka ozývala se mu v duši, může-liž Zděnku vésti teď k oltáři, když starý hřích postavil se mu v cestu? — Starý hřích? — ne, není žádné jistoty! — Snad to všecko je jenom přelud a není-li, snad ani nesetká se s Márinkou, neb ona jej nepozná a všecko to bude dobře — zavře tu minulost do svého nitra a každý den, který přibude k těm létům sedmnácti, bude novou hroudou na hrob zapomenutí a bude oddalovati nebezpečí prozrazení, hrozící jeho životu . . . Ale jestli přece nějak — život nic zavinutého nositi nedovede a pod sluncem tajného nezůstane nic . . . Ne, Márinka neměla od něho ničeho, žádných psaných důkazů, leč nějaké drobnosti, dárky, jakých v každém galanterním krámě je na tucty. Jako ten medaillonek s Panenkou Marií . . . Eh, co! . . .

Elektrické lampy pod Novoměstskou věží dávno již pohasly, svítily jen ještě vysoké kandelábry na Karlovu náměstí a obrážely svůj jas od mlhavého vzduchu, který se snášel jako jemný, pohádkový závoj nad touto částí Prahy rozestřený, z něhož mohl by utkati celý svazek básní ten, kdo by to uměl. Ruch pouliční tichnul, bylo již po divadle a Praha zalézala do peřin. Petřínský vrch, dříve v měsíčním světle se rýsující, byl už ve hlubokých, černých tmách, jako by nikdy ho tam nebylo bývalo. Praha prchala do černa zemského stínu, otáčejíc se s celou koulí zemskou bez oddechu, bez zastávky a bez ohledu na ty, jichž srdce trnulo hrůzou v té hluboké noci . . .

». . . Co to bylo dnes s tím professorem?« tázala se paní radová svého Ernstla.

Rada, už bez županu a jen v noční košili a bílých spodkách, držel se levicí za pelest postele a pravici i levou nohu zvedal v taktu do výšky, počítaje: »— pětkrát, šestkrát, — sedmkrát . . .« Teprve když tento druh tělocviku odbyl a vzpřímiv se obě ruce natáhl jen dlaněmi vzhůrů dolů pohybuje, odpověděl:

»Co by bylo? Nic nebylo! Vždyť byl roztomilý, tolik se namáhal s tím telegrafem . . . A já, osel, tolikrát jsem měl tu svorku v ruce, a tohle mne nenapadlo!«

»Inu, nebyl svůj, to je jisto. Zděnka také má starost. Ale nemoc to nebyla.«

»Měl, možná, nějakou nepříjemnost v úřadě. Professoři také nemají na růžích ustláno . . . Také to maj' někdy všelijak zmotané.« Rada teď pětkrát za sebou opakoval dřep a vztyk, kteréž cvičení nedopouštělo slovných výkladů; i mlčky se při tom dost upachtil, ač prováděl ten tělocvik opatrně. Potom následovalo dřívější cvičení dlaní s rameny rozpaženými, a rada pokračoval: »Je to pravda, bývávali pány; za mých časů professor, to byl náš pán Bůh, a pohlavkoval nás . . .«

»Bezpochyby jste toho zasluhovali,« bránila

paní radová, také už v nočním kabátku a ve spodničce, zesnulé paedagogy.

»No, bodejť!« Víc pan rada nevěděl na svoji obranu. A vypravoval dále: »Jako nebožtík starý páter Achaz ... dvojky dával, ani nás po celý semestr nevyvolal. A žádné odvolání! ... Teď je to otročina, jako holt každé sloužení. Jsou-li se studenty za dobře, není to nahoře vhod, a chtějí-li mít nahoře pokoj, zas aby se škorpili dole ... a za to je strčejí do novin. Chvála Bohu, že jsem z toho venku. Teď ještě aby už ta Zdenka byla provdána, — no, ještě asi čtyři měsíce ...«

Mělo následovati cvičení dolních končetin. Po zkušenostech včerejších pan rada neulehl k tomu cíli na koberec na podlahu, nýbrž rovnou do postele. Tam zvolna nejdřív jednu, pak druhou nohu, potom obě najednou vytahoval do výšky. Sotva dvakrát, třikrát to udělal, usnul a spal jako myš na měchu.

IV.

Pět minut před desátou zazněl pronikavý zvonek, slyšitelný skoro v celé Strakaté ulici a dle toho, jak který professor horlivý byl, studenti dřív či o minutku později vyhrnuli se ze tříd. Chodby najednou oživly jako nádraží, když se v něm sjede několik rychlovlaků. Všecko se to hnalo ke školníkovi pro housku nebo párek, přes to, že šum a ruch snažil se ovládati varovný hlas napomínajícího professora: »Jen pomalu, pomalu!« ... Hoši a hošíci, sotva zahnuli za roh a ocitli se z dohledu své vrchnosti, vzali znova nohy na pomoc a běželi, až paty se jim blyštěly dál do přízemí, kde na chodbě měl školník u okna rozloženu ošatku rohlíků, koláčů, a housek, a na okně mísu s horkými párky.

Z oktávy vyšel professor Skřivan, přepadlý, nevyspalý. A zůstal na chodbě ani do sborovny nevcházeje, neboť měl chodbovou inspekci. Popošel kus a zase se obrátil pátraje mezi studenty, před třídami rozběhlými.

V tom ze sexty vycházel senior Langer, všecek rozpálený, upocený, a úzkostlivě se halil do svrchníku. Skřivan měl svrchní kabát jen přes ramena přehozený. Professor Langer, když k němu došel, jal se jej napomínati:

»Kollego, kollego, tohle je lehkomyslnost ... že dostanete zánět hlasivek a budete chraptit do smrti ... Já na to trpím už dvacet let a nemohu se toho zhostit. A regma k tomu! Hrom do těch chodeb a inspekcí na nich, to nám žere kořeny života. Člověk upocen a ukřičen vyjde ven, do toho studena — a už to chytí ... Pak se s tím laboruje po celý rok a potom po prázdninách, sotva se zotavil, má to zas. Já to už cítím.«

Zatím došli k rohu chodby, ke schodišti a s hlasitým »Má úcta!« professor Langer se loučil pospíchaje do sborovny, opravit ještě nějakou úlohu.

Ve sborovně bylo teď, ve hlavní přestávce čtvrthodinové, rušněji než jindy. Dvéře se otevíraly a zavíraly, vcházeli professoři nezaměstnaní tou inspekcí, zatracovanou netoliko seniorem, a také asi dvakrát studenti přišli s hromadou sešitů; zaklepali silně na dveře, až některý professor vyšel a sešity jim odebral. Professoři dílem seděli unaveni, dílem zanášeli známky do třídních katalogů. Jakémus ustaranému tatíkovi, který přišel se ptát na prospěch svého synka kvintána vykládal professor Drobný, jaký ten kvintán je darebák a lotr:

»Povídám vám,« horlil, »z latiny, z češtiny a z přírodopisu má tady nedostatečné, z mathematiky jen tak že prochází, a i z náboženství má jednu špatnou známku. Považte, z náboženství! Zatím si ji ovšem opravil. A všichni páni si naň stěžují, že je neposedný ...«

Třímal v rukou třídní katalog a shlížel na ubohého otce přes svoje zlaté brejle.

»To je kus kluka,« přizvukoval otec, »a co se ho natřískám! .. Ještě včera jsem se ho ptal, jak je ve škole a kluk pitomá, že prý je všecko dobře. Ten dostane!« sliboval.

»Tak, tak, to mu bude zdravé,« pochvaloval si Drobný, muž přísné tváře a železné ruky.

V tom byl Drobný odvolán ven a setkal se ve dveřích s katechetou, k němuž ten otec obrátil svoje kroky. Znal už všechny pány a věděl, jak s kterým. Od katechety, mírného pána, byl by za to tříškání dostal nos a proto spustil smutně:

»Co se já mu nadomlouvám, velebný pane, v největší dobrotě ...«

»Tak, tak,« zase katecheta, »to je dobře, jen v největší dobrotě, se zlým nikdy s těmi hochy nic nesvedete.«

Vešla mladá paní ve smutku a plaše se ohlížela po velkém pokoji, plném pánů, než k ní přiskočil suplent Povejšil, se zdvořilou otázkou, čeho si přeje. Ta byla teprv začátečnicí v těchto křížových cestách všech rodičů. Do loňska, pokud hošík byl v primě, chodil otec: v létě ovdověla a musí chodit sama. S ustaranou tváří poslouchala, co všecko vyvádí její hoch, jediná teď její naděje, že se vrtí a je nepozorný, dokonce, že i na chodbě byl přistižen, jak s jiným téhož druhu nezbedníkem se kočkoval, ba při hlášení že vstává a nedá si říci, do sešitů že maže a že to s ním tedy bledě vypadá. Všecky tyto zločiny byly pečlivě zaneseny v rubrice »Poznámka« třídního katalogu.

»Bože!« bědovala opuštěná vdova, která v duchu už viděla, kterak syna jejího jediného vedou na šibenici. »A doma je takový hodný,

učí se dost, někdy až do jedenácti hodin, a ráno už v šest hodin bývá vzhůru. Já nevím, co to je s tím dítětem!« Div že nedala se do pláče v čerstvém ještě vědomí svého osamocení.

Suplent Povejšil byl trochu na rozpacích vůči tomu smutku mladé vdovy. Nebylo tomu ještě tak dávno, co sám sedával v těch lavicích a pamatoval se, jak je těžko sedět čtyři, pět hodin klidně, tiše a bez hnutí, ještě k tomu s napjatou pozorností, a jak rádi si jako mladí hoši poskočili při respiriu ve velké zahradě venkovského gymnasia, kde studoval.

»Já celkem si nemohu stěžovat,« přiznával se matce, »ale ostatní páni . . .«

Ostatní páni, starší, usedlejší, už nesnášeli tak té bujnosti . . . Ach, buď Bohu toho žel, že v lavicích školních nesedí sami dvorní neb vrchní radové, inspektoři a ředitelé a vůbec páni staří, plešatí, nýbrž krev od přirozenosti horká, neposedná, kterou když napomínáš ke klidu a rozvážnosti, slova na vítr sázíš . . . .

»Prosím vás, pane professore,« a upírala svoje vlhké černé oči plné úzkosti na suplenta, »ujměte se toho hocha, je sirotek . .« A hrdlo se jí stáhlo . .

»Vždyť to není tak zlé,« konejšil mladý Komenský, který v sekundě měl pouze němčinu. »Hošík jistě se polepší . .«

A vyprovázel mladou dámu až ke dveřím. Ostatní po očku, ale nenápadně ohlíželi se za tím stepilým, smutným zjevem.

Professor Skřivan nahoře pátral dál, neuvidí-li studenta Černého. Že si dříve toho hocha nevšiml! — Ovšem onemocněl hned po několika dnech po začátku školního roku a čtrnáct dní nechodil do školy, a pak, než se professor orientoval v tom novém prostředí . . . bývá to tak, že pak pro samý les nevidí člověk stromů a těch nových tváří bylo na novém ústavě tolik! (Pokračování.)

JIŘÍ SUMÍN:

Lidino dobrodružství.

ostavila košík na zem a odhalila vábivý obsah. — Od té chvíle byli dobrými přáteli. Ikor se rozhovořil, tolik toho věděl, až se Lida divila. Zdálo se, jakoby si byl schválně zapamatoval každou hru, při které byla ona. Chvílemi ale vypjal prsa a opakoval pyšně: Já budu muzikantem! — Nepozoroval, že Lidiny rty stanou se při tom tenšími. To přece vím, myslí si Lida. Všichni Korbelové jsou muzikanty. Vídá často jeho otce ve veteránské uniformě, jak si vykračuje s velikou žlutou troubou na rameni. Zdá se, jakoby i on se chtěl pochlubit: Já jsem muzikantem! Ale Lida vidí ho raději začerněného, v kožené zástěře, když kutálí po hrázi sudy, z nichž šlehá plamen. — Ale blíží se už k zlověstným černým ohradám a Lidino srdéčko bije vždy prudčeji. Na ruku sedla jí beruška, jež rozpíná blanovitá křidélka, aby ulétla »do nebe«, ale Lida jí brání a škemrá:

»Beruško, beruško, buď ty teď mnou a já budu tebou. V dědečkově zahradě se zas proměníme.«

»Proč chceš být broučkem?« vyzvídá Ikor.

»Protože se bojím . . . Ne, já ti to neřeknu. Ty bys se také bál a bylo by to tím horší. — Ikore, ten košík má dvě ucha, nesme ho každý za jedno — chceš?«

»Oh, ano, třeba sám ho ponesu. Ale řekni mi, proč se bojíš?«

»Nu . . . ty nevíš . . . už je na blízku . . .«

»Kdo?«

Stlumila hlas a oči planou jí tajemně.

»Červený Býk s černýma rohama . . . Oči má jak talíře, vidí na deset mil. Nic mu neujde. Nedávno nabral na rohy jedno . . . ne . . jednoho hocha, takového jako jsi ty.«

»To není pravda!« zvolal Ikor skoro uražen, pozvednuv svou bílou, oloupanou hůl, jako k obraně.

»Nekřič, ať nás neslyší!«

»Já bych se nedal. Oh, já bych ho spráskal, já bych ho zabil.«

»Nezabil bys ho. Vždyť je to největší zvíře na světě.«

»Je větši než slon?«

Lida hleděla před sebe rozpačitě.

»Větší,« potvrdila pak.

»Ale to je zvláštní, že jsem o něm dosud nic neslyšel. Pravda, přijel jsem před týdnem domů. »Víš co, Lido? Pojďme oklikou podle řeky, hráz nás ukryje.«

»To jsem také chtěla. Neuvidí nás.«

Hráz byla poněkud nízká a Ikor musel jít sehnut, aby nebyl s pastviny viděn. Lida, jíž toho nebylo třeba, plazila se téměř po zemi. Nesli koš každý za jedno ucho. Cesty ubývalo

jen velice zvolna. Ikor snášel statečně tyto svízele, ale Lida byla náramně sklíčena, takže poslouchala jen velice roztržitě hovory svého soudruha.

»Lido, jaké ty máš růžové nehtíčky! Čím to je? Ptal jsem se nedávno své matky: Povězte mi, čím to je, že má Lida tak růžové nehtíčky? A ona mi řekla: Tak ty se díváš po pěkných ručičkách? Pamatuj si: nejpěknější jsou takovéhle jako jsou moje . . . haha, haha.«

Pohlížel stále na dívku, jakoby čekal jakousi laskavou odpověď.

»Kdybys raději nemluvil, lépe by nám ubývalo cesty,« podotkla nevrle.

»Což nám ji neubývá?« divil se. »Budeme hnedle v Kuřanech. A rty! Jaké ty máš červené rty. Já znám tolik dívek ve městě, ale ani jediná nemá takové červené rty jako ty.«

To už Lidu nadobro rozladilo a sotva že spolkla urážlivou poznámku. Třeba cítila, že to Ikor nemyslí zle, zdálo se jí, že řekl cosi nepravdivého a nehezkého. Vzpomněla si na nedávnou příhodu a její sotva překonaný odpor k velkému hochu ozval se dvojnásobnou silou. Když totiž onehdy seděla na houpačce pod kolnou a všecky nadarmo úpěnlivě prosila, aby ji šli houpat — každý se vymlouval, že má právě něco jiného na práci než »hrát s takovou velkou dívkou, která už by mohla raději háčkovat, nebo vyšívat a ne skotačit pořád, jako maličká« — v této hořké chvíli, kdy místo zábavy dostávalo se jí jen výčitek, ucítila kohosi za sebou, z nenadání houpačka se rozletěla a Lida vyletěla až nad střechu. Oddala se zcela líbému pocitu, tváříc se, jakoby ani netušila kdo ji to houpá. Bylo jí jaksi příjemněji nevědět jistě, že je to Ikor. Ale když asi po půl hodině, do syta nahoupaná, s hlavou rozcuchanou a zmatenou skočila s houpačky, objevil se právě na dvoře starší bratr, jemuž neušla galantnost Ikorova. »Tak, Lido, ty máš už ženicha?« pravil. Lida pobouřena a neschopna obrany, ihned utekla ze dvorce. Ženicha! Ona — ženicha! Co si to o ní myslí? — Chtěla by všelicos, co mají velcí lidé, na příklad šaty s vlečkou . . . nebo hodinky, opravdové hodinky, aby věděla, brzo-li se půjde ze školy . . . anebo by chtěla krásný kočárek s malým děťátkem — nemuselo by zrovna být živé — ale ženicha . . . ? Ne, vždyť by se musela stydět! Tušila, že tyto hloupé lichotky Ikorovy napovídají cosi podobného. Měla sto chutí, vytrhnouti mu košík, který společně nesli a utéci. Ale chytrá její hlavička rozpoznávala dobře situaci, že totiž vlastně Ikor košík nese sám a ona z nepřekonatelné sympatie k těm dobrým věcem v něm se ho pouze přidržuje. A k tomu Červený Býk byl na blízku.

Šli nyní mlčky, oba zasmušilí, a k tomu nad míru unavení. Znenadání Ikor pustil košík a natáhl se na zem, aby si napřímil záda. Šli už tak dlouho shrbeni.

»Nemohu dále, odpočiňme si,« pravil.

Lida seděla u koše, sledujíc úzkostlivě každý šelest.

»Kdybychom aspoň věděli, kde je. Vždyť může být docela na blízku a my zde sedíme . .« naříkala potichu

»Máš pravdu,« pravil Ikor, náhle se vzchopiv. »Podíváme se, jak je daleko. Však dám pozor, aby mě neuviděl.«

Opatrně plazil se po břiše, ale když dospěl tak daleko, že mohl přehlédnouti pastviště, vztýčil se náhle a vyskočil na práh rovnýma nohama. Rozhlížeje se pomalu, zastrčil velice flegmaticky ruce do kapes. Chvíli tak stál, jakoby byl na Lidu úplně zapomněl.

»Ale poslouchej, Lido,« obrátil se pojednou přísně, »buď jsi mě obelhala, anebo kdosi tebe napálil. Vždyť tohle je docela obyčejné stádo a docela obyčejný, chlévový býk. Tohohle já se nebojím!« A jako radostí nad svým nenadálým objevem, vytáhl z kapsy tlétnu a zahrál stoje na hrázi jakýsi pochod. Zvonce živěji zacinkaly na rozlehlých pastvinách. Lida skrytá za hrází div neomdlela leknutím. Když Ikor dohrál a ohlédl se, Lidy tu nebylo. Sotva ji rozeznal ve vysoké trávě k zemi sehnutou, uhánějící a se pachtící se svým košíkem. Ale břeh se úžil a viděl již místo, kde bude Lidě vystoupiti na hráz. Šel zvolna za ní, vytrubuje jakýsi nový, ne dobře nacvičený pochod. Když dospěl k místu, kde proud se stáčel až ke hrázi, seděla Lida v trávě na zemi, zouvajíc botky. Tváře jí hořely a ruce třásly se horečným chvatem.

»Co děláš?« divil se Ikor.

Lidě zdálo se zbytečno odpovídati na tuto otázku.

»Ikore, prosím tě, jak daleko mám teď po dědečkovo . .?«

»Nu, jak bych tak řekl? Snad asi . . čtyři nebo pět set kroků, ale na vlas to nevím.«

»A jak daleko je — Červený Býk?«

»Býk? Nu tak asi sto kroků.«

»Sto kroků! Počkej! Stoupni si sem k tomu bodláku. Tak. A teď udělej deset kroků. — Ježíš Maria!« zaplakala hlasitě, »jen deset takovýchhle kousíčků! A já musím teď vystoupit na hráz. Raději bych šla ve vodě, kdyby nebyla hluboká!«

»Lido, nebuď tak dětinská. A proč se vlastně bojíš? Vždyť je to obyčejný býk, ani stopy po nějakých tálířích.«

»Ale rohy má?«

»Inu — rohy! Ovšem. Ale proč se vlastně zouváš?«

»Nemluv tak hlasitě. On nemůže vidět červenou barvu. Uvidí-li ženštinu v červeném šátku, běží za ní a . . . nabere ji na rohy. A já mám červené punčochy.« Hlasitě zaplakala na tímto pozdním objevem.

Ikor byl touto zprávou nemálo překvapen. Zaklel »jako velký« a pak adresoval obávanému zvířeti několik hrubých nadávek. Lida při tom div neskočila do vody

»Ikore, řekni mi, co teď dělá?« tázala se utírajíc si slzy.

»Nu, co by dělal? Jako takové hovado: leží.«

»Nelžeš Ikore? Zaduš se.«

»Ale jdi mi s tím hloupým »zadušováním«. Já už nejsem malý chlapec.«

»Zaduš se, Ikore!« škemrala svéhlavě.

»Nu tak: Dva prstíčky do nebíčka, dva prstíčky do pekla, že leží.«

»Ty se směješ Ikore! Zaduš se opravdově,« vybuchla uraženě.

»Nemyslil jsem, Lido, že jsi tak hloupá,« horšil se hoch, ale zadušil se znova s tváří velice vážnou.

Lida se poněkud upokojila. Byla už svlékla červené punčošky a obula botky na boso. Nyní vystupovala na hráz se zatajeným dechem, s tváří planoucí a zrakem ztrnulým, plným úzkostí. Ikor pohlížel na ni velice přísně.

»Zavaž si pořádně tkaničky u střevíců, ať přes ně neupadneš! Bez toho poletíš teď, jako ztřeštěná,« poručil jí tonem dospělých. »A teď se podívej, že je to obyčejný chlévský dobytek!« Ale Lida sotva oči pozvedla. Dojem, jímž Ikor vystřízlivěl působil na ni opáčně. Ale viděla už dědečkovou zahradu na blízku i ubíhala se svým košíkem rychle po hrázi. V hlavě Ikorově uzrával zatím smělý plán.

»Lido, teď se podívej, co já udělám!« volal za ní vychloubavě.

Okamžik stanula. Zahlédla jen, jak Ikor pohodil flétnu do trávy a mávaje vyzývavě svou bílou holí rozběhl se k býkovi. Několik ran dopadlo hlučně na jeho široké boky. Opodál u studně kdosi zlostně vykřikl. Myslil-li Ikor, že Lida pohlíží s údivem na jeho hrdinství, mýlil se velice. Spatřila jen, jak sebou dobytče při první ráně trhlo a namahalo se povstati. Pak uháněla s větrem o závod, cítíc jak košík, jehož obsah až dosud ji okouzloval stává se nesnesitelně těžkým břemenem. Nemohla již dále, krok jí váznul, potácela se únavou, ale klopýtala dále sténajíc hlasitě. Za sebou slyšela jakýsi křik a když se plaše na polo ohlédla, spatřila, že býk, jenž patrně ani nepovstal, leží jako dřív, jen hlavou bystře otáčí se strany na stranu, jakoby hledal jakési vysvětlení. Jeho oči, třeba že nebyly »jako talíře«, svítily zlostně. Zatím již pasák seděl na korytě a hroze dlouhým svým bičem křičel jakési nadávky. Ikor stál na hrázi, kde byl pohodil flétnu, nadával rovněž a hrozil holí pastýři i zvířeti. Lida běžela zase kus cesty, když v tom zarazil ji hlas Ikorův.

»Lido, podívej se co teď udělám!«

Darebný kluk co as zamýšlel? Nepřála si již ničeho viděti, ale přece obrátila se letmo napolo. Co spatřila zarazilo ji na okamžik. Ztratila totiž jednu ze svých červených punčošek, a Ikor přivazoval si ji právě na konec své hole. Nechápala jeho úmysl. V tom však... Pro pět ran Kristových . . .!

»Dědečku! Babičko!«

Ikor říti se proti býku, točí červenou punčoškou ve vzduchu a vřeští příšerně. Jestliže před chvílí býka udeřil, učinil to na svůj vlastní vrub, ale škádlí-li ho zlovolně Lidinou punčochou, není ona snad jeho spoluvinnicí? — Býk vyskočil, jeho strašné rohy zahlédla u země. Teď hučí jeho hlas, jenž se podobá hromu, zem duní pod ním.

»Dědečkuuuu! Babičkooo!«

Skoro jako koroptev přelétla zahradu, bránka třeskla, drůbež na dvoře vylítla až na střechy. Bez koše, polomrtva strachem, dusíc se úzkostí a vzlykotem padla babičce do klína. Nemohla promluviti, ba ani popadnout dechu, ale babička i z kusých úryvků porozuměla co se stalo. Býk ji prohnal! Jak by ne? Vždyť to darebné zvíře je již postrachem celého okolí. Je nemálo polekaná Lidinou nehodou a roztrpčena na nebezpečné dobytče. Její slova dopadají jaksi ostnatě na dědečka, jenž sedí v lenošce u okna a kouří nevyrušeně. A babička je tím roztrpčenější, když zví, že Lida, aby sebe zachránila, byla nucena obětovati košík s přáními a dárky. Rozhodně a neúprosně odsuzuje vinníka na jatky. Ne, tohle se dále nemůže trpět. Ale dědeček protestuje a omlouvá ho, že je mlád a spíše trochu poplašený, než zlý. Chválí pak pěkný jeho zjev, jeho šiji, jeho hruď, jeho hlavu a zejmena jeho rohy, ty strašlivé, zlověstné rohy!

»Jen ať ho každý nechá s pokojem,« končí povýšeným hlasem obranu, »ať ho všichni neokukují, neomakávají a neškádlí!«

Lida vzpomněla si při tom na svá krásná předsevzetí a zavzlykala hlasitě. Vždyť ona ho neokukovala, neškádlila. Ráda byla by mu dala svatý pokoj, ano chtěla mu dát i pozdravení. Jak to vše mohlo krásně dopadnout, zrovna jako s tím vandrákem, jenž se podobal vlku. A tím je vinen jen ten kluk ničemný. O, kdyby to dědeček věděl! Ale Lida to nepoví, nepřizná se, jakého měla společníka. Snad by zas někdo řekl, že má ženicha, a ona neví, jak by to pak dopadlo. Ale že-

nicha rozhodně nechce a nechce, vždyť by se musela hanbou propadnout.

Babička pře se dále s dědečkem a vypočítává důrazně všecky hanebné kousky toho ničemného zvířete. Je jich dlouhá řada. Lidě naskakuje hrůzou husí kůže, ale dědeček vypouští dlouhé fuky, a zdá se, že se jedním koutkem usmívá. Ostatně možná, že to už jednou, nebo vícekrát slyšel. Ale v tom mihla se podle oken ženská postava v červeném šátku a babička rychle pospíšila ke dveřím.

»Počkej, to je mladá Machulka, je samá modřina, nos má odřený. Že ji také býk pro hnal! Machulko, Machulko!« volá

»Nevolej ji,« namítá dědeček, »možná, že měla s mužem — nedorozumění. Nemáme nikdy zvídat, kde kdo rány utržil, když se nám sám od sebe nesvěří.«

»Oh, však já vím, kde je utržila. Na pastvisku,« odpovídá babička ostře. — »Machulko,« volá soucitně na ženštinu, jež se vrací ke dveřím, »řekni mi, kdo tě tak dorasoval, vždyť hořko na tě pohlédnout.«

Zvolna, velice nerozhodně vstupuje Machulka přes práh. Zdá se, že je jí příjemno z těch soucitných slov, a přece zase nepříjemno

»Ale panímaminko,« začíná rovněž tak zvolna a nerozhodně, »býka jsem se polekala!«

»Vidíš! Neřekla jsem to?« triumfuje babička. Dědeček zbystřuje pozornost, dokonce i dýmku vyndává z úst. Oba zasypají Machulku otázkami. Ta stojí nerozhodně, potlučena, s nosem odřeným, na čele bouli jako ořech. Je vidět, že je jí příjemno i nepříjemno z toho dotazování. Velice zvolna, s mnohými vedlejšími poznámkami a vysvětlivkami vypravuje svoji příhodu. Tak včera se to stalo. Vzala si z mužovy kapsy krapet tabáku — ale aby si někdo nemyslil, že Machulka kouří jen tak z bujnosti jako muži, ne, u ní je to skoro jako lék. Mívá někdy takové ujímání kolem žaludku, a nic nepomůže, než když si krapet zabafčí. — A tak tedy vzala mužovi krapet tabáku. Chystal se právě na formanku, a tak si myslila, že to nespozoruje, až někde v cestě. Ale on si prohledal kapsy ještě doma a pustil se za ní. Machulka šla vázat žito za zadní díly a byla právě v půli pastviště, když uslyšela za sebou dusot. Ohlédla se, kousek za sebou viděla býka. Ale neutíkal. Buď že stanul, myslí si, buď že slyšela špatně. Ale za chvílinku, »tak co by hubu chleba vyjedl«, uslyší dusot blízko za sebou. Nu, už se neohlídala, ale vzala pořádně nohy na ramena. Až se sama diví, kde vzala tu křepkost. Ale on utíkal ještě líp a už už cítila ho v patách za sebou. To byl hon! Zdálo se jí, že už už nabéře ji na rohy. Tu si vzpomněla, když nějaké dobytče se splaší, buď kanec nebo býk, anebo také černá zvěř v oboře, když pronásleduje člověka, že je dobře něco se sebe odhodit. Zvíře na to padne a vyzuří se, nebo se aspoň pozdrží. Shodila šátek s hlavy, a skutečně pozorovala, že se na okamžik zarazil. Jen že příkop byl ještě daleko a tak s tím odhazováním musela šetřit. A co Machulku nejvíc dohřálo, lidé spozorovali její shon, ale nikdo jí nepřispěl na pomoc, jen se nastavěli u šraňku a dívali se. Někteří se i smáli. To jí dodalo síly. »Počkejte, zevlouni, však já si pomohu sama, ale potom vám pořádně zatopím!« Už byla u příkopu, teď jen pořádný skok a je zachráněna. Ale ti tam ať se mají na pozoru! Neručí za sebe, až jí dlaň svědí, když se tam podívá. Ale čekala ji nová zkouška. Kolikrát Machulka hravě přeskočila příkop. A teď právě v rozhodném okamžiku píchne ji v koleně a ona jak dlouhá padne do kopřiv. Myslila, že je to její poslední hodinka, její pronásledovatel funěl už nad ní. Ale v tom přilíplo se jí něco na tělo, povídá si: »Pane na nebi, vždyť tohle je jak mýho starýho řemen.« Pozvedne hlavu: vskutku on to byl. Ale dala mu co proto. »Ty hlupáku,« povídá, »s tímhle jsi mohl počkat až doma a ne takhle mě prohnat.« Tabák hodila mu pod nohy. Ale on ho ani nezved', odkopl ho a zaklel: »Fi, to by mi stálo za to. Já mám koně zapřaženy a takhle se musím za tebou honit! A ještě šály se sebe strhuješ, abych je musel zvedat.« Pohrozil Machulce, že bude zle dnes večer, ale zapomněl na to.

»A co býk?« tázal se dědeček, snaže se rozdýmati pohaslou dýmku. »Jářku, co býk?«

»Inu, co býk, pantatínku? Nu, díval se na nás. Snad si pomyslil: To jsou dva blázni!«

»Hm, tak to tedy bylo . . . ! Inu, lidé jsou přestrašeni,« podotkla babička suše

Machulka odešla, usmívajíc se rozpačitě. Bylo na ní patrno, že ji pozornost ta těší i — netěší. (Dokončení.)

LADISLAV NOVÁK.

Novákovi dává se čestný predikát: pictor-poeta. Do malířského cechu dostal se oklikou přes techniku, na které absolvoval celou architekturu. Už tenkráte říkalo se o něm, že vyhazuje za voj. Dal se zapsat na akademii — ale na prstech by prý spočítal, kolikrát se tam ukázal. Na akademii byly tehdy divné poměry. Mluvilo se v těch dobách o ústavě i o učitelích dost neuctivě. Byla prý to taková invalidovna, říkával nebožtík Plevka, jenž z akademie utekl k divadelní kočující společnosti.

Nováka na technice zaujala nejvíce, jak pochopitelno, architektura dekorativní, kterou přednášel prof. Koula. Petr Maixner, jenž byl v té době na technice učitelem kreslení, věnoval Novákovi zvláštní pozornost. Mladý technik přilnul ku svému učiteli, jenž mu imponoval svým patriarchálním vzezřením. —

Maixnera měli rádi všichni . . . toho času shrnovali posluchači svůj úsudek v lapidární charakteristiku:

Maixner se širokým, slovanským srdcem. Učitel zval žáka do svého atelieru, a věci, které Novák robil ex privata diligentia, nosil starému pánu k approbaci a korrektuře. Po smrti Maixnerově nastoupil Karel Javůrek. Už tenkráte to byl starý pán. Oba si byli povahou, uměním, ba skorem i zevnějškem tak podobni, že se zdálo, jako by smrtí Maixnerovou ani změna nenastala. Maixner jako by byl Nováka doporučil přízni svého nástupce. Stal se jeho miláčkem a technice dával už v duchu vale. Půl šesta roku staral se o to, aby si opatřil tolik vědomostí, kolik jich potřeboval pro praktický život.

Ladislav Novák.

V době, kdy uvažoval, čím vlastně se má stát a čemu se věnovat, vystavil u Topiče dva akvarelky »Tři hudce« a »Poslední pivo« (r. 1893). Kritika upozornila tehdy na Nováka význačnějším způsobem.

Provedení a hlavně originálnost invence pronikla tu tak markantním rysem, že musela býti registrována. A to rozhodlo o Novákově budoucnosti.

Od té doby vrhá se na tvorbu s takovou temperamentní vervou, že budí až úžas svou produktivností. Čeho získal na technice, dovedl znamenitě uplatniti. Freska a sgrafitta jsou jeho specialitou. »Asi půl sta baráků v království Českém počmáral jsem svou rukou,« řekl jednou svým známým lapidárním způsobem.

O své tvorbě vyjádřil se Novák zajímavým srovnáním. V Čechách to ještě jinak nejde.. člověk musí míti dvojí zcela různou tvářnost. Umělec má dvojí element v duši . . jeden lze nazvati trhanem, druhý pánem se sametovou duší. Trhan obstarává živobytí, maluje obrázky do kalendářů, štíty, illustruje snáře a teprve, když zabezpečí existenci . . přijde na řadu pán se sametovou duší, jenž tlu-

mocí lepší, slavnostnější nápady. Trhan leze a šplhá se po lešeních, aby si pán se sametovou duší mohl zatopiti v atelieru, opatřiti modely a nerušeně, klidně pracovati.

Zavadili jsme tím zároveň o povahu, která hlásí se o další rozvin. Novák proslul svým zvláštním humorem. Stvořil velké množství obrázků, v nichž ironisuje celé stavy. Medikové a právníci bývají často terčem jeho illustračního i slovesného vtipu. Šlehne, současně však moralisuje s usměvavou benevolentností. Vtip jeho není sžíravý a míval tu přednost, že zahrnuje v sobě mnoho karakteristiky. Celek má svou zvláštní fakturu. Archaisující obrazové umění se tomu říkává, v čem Novák nápadně od současné tvorby se odlišuje. Je vidět, že se zvláštní zálibou studoval historii. Shledával staré dobré české knihy a v kancionálech pátral po tom, co bylo význačno pro původní tvorbu českou. Jezdil do světa, byl v Italii a v Německu a všude hledal stopy domácího umění, jehož tvůrce osud zavál do ciziny.

Obrázek rád doplňuje Novák veršovanými nápady. Uvedeme jeden nebo dva příklady, abychom mohli odůvodniti druhou polovičku predikátu. Je znám jeho obrázek s oběšencem na čakanu; nahoře sedí kostlivec, popravenec má na sobě tabulku s nápisem: Rebel. Na marginální vignetce čteme:

Odboj jsi zdvihl proti pánu svému,
aj, neušel jsi konci potupnému —
uteč se, duše — vůli boží nosím,
i soudce tvého také jednou skosím.

Jiný, allegorický obrázek, »Mulier« nazvaný, doprovází veršovaným výkladem:

Žena od nátury divná věc,
kdo věří ji — blázen pošetilý —
do moře orá — do pěny seje,
do větru tluče hřeb — o led se hřeje,
bloud od počátku jest až na konec.

Novák vytvořil už celou galerii obrazů. Byl by to pořádný katalog, kdyby se jenom jména uváděla. Roku 1897 pracuje na velikém cyklu »Kovář a smrt« na báseň Jaroslava Vrchlického. Tvoří jej sedm obrázků, prodchnutých naším pohádkovým humorem. Rok na to povolán do Mariboru, aby tu provedl fresca a oponu pro slovinský Národní dům. Když se vrátil do vlasti, svěřuje se mu illustrování Husovy postily, práce to, jež znamenitě přiléhala jeho umělecké nátuře. A pak jdou za sebou obrazy, jež jsou dosud v živé paměti z obrázkových našich týdenníků, kde byly vždy ochotně reprodukovány. Je to zejména Mastičkář, středověký prodavač medikamentů se svým věrným spojencem, smrtí, a obraz: »Sedláče« s krutě ironisující písničkou:

Vojna bude,
zaplať daně,
třebas krvavé
měl dlaně.

Mlč, trp,
zaplať dluh,
meč má právo starší
nežli pluh.

Novákův »Trhan« provedl také leckteré záslužné dílo. V Táboře měli pamětihodnou ruinu . . nejkrásnější renaissanční dům měšťanský ze XVI století. Požár zničil takřka nadobro čarokrásné sgrafitto. Zůstaly na facádě v pravém toho slova smyslu jenom střípky. Novák pověřen restauračním úkolem a provedl jej tak mistrovsky, že mu vzdána čest a uznání všeobecné. V českých městech jsou roztroušeny jeho práce na význačnějších stavbách, jež vyzdobil velkými freskovými poli. Najdete je v Holešovicích, Sedlčanech, Roudnici, Vysokém Mýtě, Plzni, Praze, na Král. Vyšehradě, na Smichově, ve Hlinsku atd. Byly to vesměs delší výlety a leckde zanechal po sobě Novák důstojnou památku. Ve Hlinsku na příklad ozdobil svým štětcem pěkný renaissanční dům starosty dra Ježdíka. Je tu předně obraz pana Beneše z Vartenberka, jenž dal Hlinsku městská práva, Jiřík z Poděbrad, Pobití Švédů a dvě allegorie (hrnčířství a tkalcovství). Je ostatně pozoruhodno, že začíná se u nás vzmáhati smysl pro uměleckou dekoraci domů po způsobu našich předků.

Roku 1903 vystavuje L. Novák větší olejový obraz »Alkohol«. Je to čistě Novákovská invence. Za allegorisovaným přízrakem alkoholu žene se tlum jeho vášnivých stoupenců. Vše působí silným dojmem — antialkoholikové by měli pro svůj

L. Novák při práci.

spolkový diplom po ruce pěknou, poslání jejich skvěle vyznačující hlavičku.

Roku 1904 dostává Novák, jak kdysi bylo napsáno, do rukou populární pražskou pivovarskou restauraci »u Fleků«. Nedávno zesnulý sládek Khop zanedbané a zpustlé místnosti zrestauroval způsobem, jenž šlechtí jeho památku. Novákovi svěřil uměleckou výzdobu, jež učinila z hospody pražskou specialitu.

Provedena sgrafitta na dvoře a hlavní síň vymalována v tempeře. Z daleka široka putují lidé do Prahy, aby se podívali na divy Novákova štětce. Dobrý příklad se ujal. V novém hotelu »u arcivévody Štěpána« pan Hauner dává vyzdobiti stěny velikými malbami, jež provádí zase Novák. Dvě z nich, illustrace národní písně, která ovšem, jak pochopitelno, má odpovídat ovzduší, přinášíme dnes v reprodukci.

Shrneme-li úsudek o Novákovi jako malíři, mohli bychom směle říci, že je v něm cosi anachronistického.

Přimykal by se rázem své tvorby, ve svém dvojím působení jako pictor-poeta, tak nejspíše době mezi šestnáctým a sedmnáctým stoletím, jež dá se charakterisovati benevolentním humorem, radosti ze života a nikterak tragickým nazíráním na životní trampoty a nehody. Tu a tam leckdo o něho zavadil dost nešetrně proto, že se zálibou obírá se ovzduším alkoholu. Inu, nic snazšího, než po člověku kamenem hodit . . zejména, když mravokárce pod známým, nástěnným obrazem sedí a nad růžencem hlav Novákovo říkání slabikuje:

Kdybys nám, pivečko, kdybys nám umřelo,
co by tu sirotků po tobě plakalo . . .!

Dr. R. J. Kronbauer.

⁂ Jan L. Lukes — první Dalibor, kdysi nejpopulárnější český pěvec, skonal v sobotu dne 23. února, doživ se vzácného věku 82 let. Jsou ještě pamětníci, kteří viděli jeho slavné úspěchy ve stavovském divadle pražském. Byla to v přední řadě úloha »Drátenika«, ve které vynikal zesnulý pěvec způsobem zcela mimořádným. Jeho úchvatný, lahodný tenor v pravém toho slova smyslu prý okouzloval. Lukes vystoupil na divadle poprvé v Olomouci r. 1853, však již čtyři roky na to opustil uměleckou dráhu a věnoval se studiu lučby. Ale při praktickém povolání dlouho nezůstal. R. 1864 nastupuje pěveckou pout po divadlech v Brusselu, v Norimberce a v Pešti a v r. 1866 vrací se k českému divadlu, u kterého působil plných sedm let. Současná kritika prohlašuje toto sedmiletí za nejskvělejší dobu pěveckého jeho působení a zaznamenává, že vytvořil celou řadu velkolepých operních úloh. Zásluhy Lukesovy jako řiditele proslavené kdysi operní školy byly při různých příležitostech po zásluze oceněny. Svého času byl právem považován za nejlepšího učitele, a celá řada nejlepších našich pěvců a pěvkyň vděčně vzpomíná svědomitého a odborného jeho paedagogického působení. —*ll*—

☐ **Svatopluk Čech v Obříství.** Je nutno napraviti křivdu, která se stala nynějšímu majiteli domku Čechova v Obříství. Při opatřování zpráv pro Čechovo číslo Máje, došly i zvěsti z Obříství, z nichž několik a — to od osob zcela hodnověrných — týkalo se změn, jichž doznalo dřívější mistrovo obydlí. Ale ukazuje se, že naši zpravodajové, patrně z veliké piety k slavnému svému někdejšímu spoluobčanu, viděli příliš černě. Nynější majitel domku Čechova, pan Šesták, je velikým ctitelem našeho mistra a s úzkostlivostí hledí, aby Čechovo bydliště zůstalo zachováno v podobě dřívější. Nevykácel stromků v zahrádce, nýbrž odstranil jen několik, jež bujným vzrůstem byly by ostatní vegetaci dusily. Vše je, jak bývalo. I besídka stojí, a jeví-li se nyní v době zimní zahrádka prázdnější, je to jenom následkem období, v němž každý sad straší pustotou.

Přesvědčivše se o všem, rádi konstatujeme, že nynější majitel obydlí kdysi Čechova s úctou opatruje domek, zahrádku i stromoví v ní, a proto těmito řádky budiž opraven a doplněn feuilleton v čísle 23. *V. Šlech.*

⁂ **Výstava »Krásná Praha«** shromažďuje právě v Rudolfíně v sedmi výstavních salonech výbor z naší malířské produkce jak k Praze v době posledního sta let se vázala. Tedy jakási retrospektiva jedné větve našeho lokalního umění, jež i v tom zlomku skytala by dobrou příležitost sledovati stadia, jimiž procházelo a jimiž se záchvěvy a proudy evropského malířství a zvláště krajinářství souviselo. Ale právě že jest jen retrospektivou prací podmíněných thematem Prahy, vystupuje do popředí více a výrazněji citový poměr, v jakém malíři Prahy k svému městu žili a pracovali. Vycítíte z jejich prací, že jako mluvčí za svou dobu jsou nadáni schopností a možností grafickou mluvou znamenati a zhmotňovati svou a svých současníků relaci k domovskému městu a k jeho krásám, tak že v konec vystoupí Vám před očima přehlídkou exponovaných rytin, kreseb a pláten zřetelně reliefy lásek typických Pražanů k Praze třicátých a čtyřicátých a ještě pozdějších let až k nám samým.

Jména Morstadt, Sandmann a Pucherna za všechny ostatní zastoupí Vám jako přední vrcholky početnou armádu umělců a umělců-řemeslníků, již v prvé polovině století až k jeho středu byli malíři Prahy, bodrými Pražany stejně svou Prahu milujícími

smyslovou, spokojenou láskou, jako ti, jimž ryli, kreslili a kolorovali Pražská panoramata a prospekty, znali a milovali Prahu stejně jako tito v celé její široce shrnuté kráse věží, bání, střech a stromoví, zhlíželi se v ní za nedělních odpůldnů na svých procházkách alejemi po baštách a výšinách nad městem i z vyhlídek malostranských zahrad.

Praha byla pro ně zalita vždy světlem tiché slavnostní pohody a příjemnosti, barevné i formové harmonie, ve svých »přehledech«, obrazech zamilovaných míst, vycházek za brány a letních sídel, popisujících něžně jejich půvaby i v pohledech na výstavnost náměstí a ulic ke kostelům a palácům, před nimiž proudící život byl i ve své všednosti tak sváteční a rytmický. Radost ze života, těšení se jeho smírnou stránkou a zdravé vědomí připjetí k rodnému milovanému městu — to asi charakterisuje tu dobu, která byla ještě dost daleko výhradně historického doceňování. To dostavilo se teprvé ruku v ruce s mocnějšími projevy národního uvědomění, osamostatnění a opření o historii. Pak ochabuje již chápání fysické krásy v její síle a dostavuje se za to zájem k památkám pro jejich kontakt s historií, pro jejich starobylost a prošlou jimi slávou středověku. Vlastenecké edice a nadšení širokých vrstev pro dějiny udržují v pilné činnosti řadu kreslířů, jakými byli Hellich, Herold a Levý, obírající se zcela romanticky malebnou Prahou. Byla to ale slepá cesta, z níž nebylo návratu než vystřízlivění realismu — tedy omezením se na to hmotné, faktické. Chlad a objektivnost tohoto naziráni náleží době ještě do nedávna naší a je i na výstavě přirozeně zastoupeno. Z Prahy Veliké a Královské pod štětcem malíře-realisty stává se jen město vděčných, malebných motivů, chladně studovaných a věrně reprodukovaných; mnohotvarý, typicky rušný život Pražských ulic i intimita dvorů a zahrad nenalézá vůbec interpretů, nachází jen genristy.

A ne klasičnost architektury Prahy, jako spíše grotesknost šerých ulic, barevnost zákoutí, a vůbec zajímavost modelu stojí v popředí a bez zájmu Pražanů, a bez pocitu potřeby tohoto umění pro ně — cítíte to alespoň z těch tak osamoceně a náhodně vznikajících produktů umění, jež mezi tím stalo se nepopulární a mělo zapotřebí »popularisace«! Teprve

Kdo pivo pije, muzice platí,
vez nou ho do nebe andělé svatí.

Ladislav Novák.

práce poslední generace, generace prohloubeného, upřímného i žhavého citu k Praze bliží se její kráse, tak jak mnozí ji ještě pociťujeme nebo jak se ji učíme znovu milovati. Stretti, Braunerová, Orlík a ostatní třeba i v osobních sklonech a zálibách nalézají barvy a formy, v nichž dnes jako Pražané Prahu vidíme, a je pro šířku návratu k Praze právě příznačno, že zde zase cestami grafické reprodukce, že drobnými lepty a litografiemi může vyplniti místo někdejších rytin, akvatint a litografií.

Konečně i výstava sama jako podnik není bez hlubšího významu. Úmysl předvést retrospektivu, povzbudit k širší a pilnější práci umělecké, upozornit Pražany je sice nejprvnější, ale není výstava vlastně holdem Praze samé — třebas i ne dost jí velikým — jejích malířů i těch, kdož k jejímu

Pivo jsem pival, muzice platil,
když jsem šel do nebe, Petr mne vrátil.

Ladislav Novák.

uspořádání dali popud — i proudů nadšeného obecenstva, jež denně plní výstavní koje. *P. J.*

¨ **Česká hudba a zpěv.** Tolik českých hudebníků působí v Rusku, tolik umělců-Čechů lahodnými tóny napojilo sluch bratří na širé mátušce-Rusi! A nejen výkonní umělci ukázali tam, že si Čech umí vyjet na bujném koníku v luhy »paní muziky«. Zvučná jména skladatelů: Smetana, Dvořák, Fibich — dávno pozbyla v hudebních kruzích našich slovanských bratří cizího zvuku. A tu, jak již Rusové důkladní jsou: že prý chtějí toho více vědět o Češích-muzikantech, a že takoví »molodci v muzice« jistě mají bohaté hudební dějiny — proč že by měly tyto zůstat tajnými bratřím-Rusům? Myšlénce v zápětí — čin. Rozhodl se moskevský hudební kritik seznámiti své rodáky s dějinami české hudby. Teď, honem, prameny! O ty zle nebude. Jen dopsat známým do Prahy, a hnedle urazí cestu mezi »stověžatou« a »bělokáměnnou« důkladné, i lustrované, monumentální dílo o české hudbě, v němž mosaikou podrobnosti vyloženy budou všecky periody naší hudby: od Lumíra až po nynější časy. Aby Češi takového díla neměli? To je nápad!.. Mají Němci dílo, jež do posledního vlákénka sneslo a vystihlo vše, co se dalo o německé hudbě povědit, mají i jiní národové podobná representativní díla — a »národ muzikantů«, aby se před forem světa nemohl pochlubiti dílem o hudbě (tedy o tom, čím ve světě nejdále pronikl) — hodným svých tradicí?...

A teď nastalo hledání onomu, jenž v Praze byl pověřen úkolem obstarat zmíněné dílo.

V čelném hudebním nakladatelství vyslechli, oč jde, zavrtěli hlavou: že prý »u nás obšírných dějin české hudby nikdo nežádá, kdyby byla poptávka, vydaly by se.« Snesli vše, čeho poskytuje v tom směru česká hudební literatura: obšírné dějiny hudby, ale — všeobecné. Některé náběhy k dějinám české hudby, ale — nedokončené. Úryvky, popsání určitých fásí, jednotlivých zjevů hudebního světa; avšak celkově, přehledně o dějinách hudby pojednává toliko jediný stručný spis, jenž je sic výborný a — zaplať Pán Bůh aspoň za ten — leč takovým dílem, jaké by česká hudba zasluhovala, dílem representačním, monumentálním — není.

Ruský hudebník, po obdržení jediného pramenu, jenž byl k dostání, píše:

... divím se tomu, jak tato knížka ve skutečnosti neodpovídá současným požadavkům, a vždyť dějiny české hudby jsou tak bohaty na materiál! Však to už je v slovanské povaze: věčná skromnost a nepodnikavost! Ale díky za to, co je; dá Bůh, že se později najde někdo, jenž napíše skutečnou »historii české hudby« jako ji mají Němci.. — Jak vděčný úkol pro povolané: snést všecky květy ze záhonků v naší vlasti nejúrodnějších, uvít z nich kytici imposantní, jak jejich kvalita i kvantitadovoluje a říci tím světu: Koukejte, to u nás vyrostlo — nebyli jsme a nejsme tak chudí.. « *Akim Set.*

¨ **Rozřešení otázky nových budov české university v Praze** nelze nazvati právě nejšťastnějším. Němci jako obyčejně jsou ve výhodě. To vše jen proto, že nemyslíme na své zájmy v čas. Co bylo snadnějšího, než připraviti v assanaci pozemek dostatečné velikosti a pozměniti za tím účelem plány? Také u Prašné brány bylo místo velmi pěkné. Pozemek vojenské nemocnice — místo v každém ohledu ideální — není prý možno získat a kdyby přece, stavba by se příliš zdržela. Ah, jak málo máme vlivu a jak bez plánů žijeme! Ne na rok, na deset — na sto let máme mysliti napřed! Co bude jednou státi na místě tohoto objektu, co na místě Josefských kasáren a celního úřadu? Finanční palác by nás asi příliš nepotěšil. Snad erární, snad činžovní paláce. Pro sněmovnu, divadla, musea, gallerie, vysoké školy a jiné budovy veřejné budeme hledat dále marně místa a spokojíme se na konec ledačím. *O.*

= **Spolek českých spisovatelů Máj** došel přízně Plzeňských. Dne 3. t. m. uspořádána bude pro Máj a plzeňské Sdružení českých žurnalistů velká akademie ve dvoraně Měšťanské Besedy za protektorátu rady král. města Plzně. Jaroslav Vrchlický přednášeti bude »O poesii Jana Nerudy«, Václav Štech přečte novou humoresku svou »Silný člověk«. Zpěvácký spolek Smetana zapěje sbory. Dle zpráv plzeňských jest o akademii tuto zájem nemalý.

Ročníku IV. číslo 25. vydáno dne 2. března 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECIL.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

BOŽENA VOITLOVÁ

Jaro v jeseni.

e něhu jara, ne nádheru léta, ale melancholii podzimu zbožňuji. Ó, rcete, co jest tklivějšího, zda probouzející se štěstí, zda vrchol blaha, neb smutek loučení, loučení dlouhého — němého? Ó, viděli jste ji, tu smutnou opuštěnou milenku, ktera se z teplé náruče zářivého slunka zvolna ubíra v chladný pustý hrob? — Daleko v polích, na lukách, na vodách a v lesích zní její labutí píseň, plná táhlých, čarovných zvuků — a nežli stvol její podkosen, ve svém odříkání chce v orgii barev a tónů, ve vůni mrtvého listí stopit naposled svou zjemnělou duši . . .

Kamkoli popatříte, všude vám hází své kouzlo v ústrety; do oranžova zbarvila listí, jež hýří v žlutavých odstínech na suchých větvích, jasným vzduchem otevírá daleké perspektivy, jež se halí do fialových závojů, měkce hladí vlnitou čáru krajiny, aneb ostře láme křivky větví a haluzí, jež dekorativně splývají k zemi. A při temnosvitu na vodách tříští se rubínové paprsky zapadajícího slunka. — Zavál vítr ze strnišť, zkřehlé děti ženou domů stádo husí a namodralý kouř krouží volně do vzduchu z chudých prostých chatek . . .

Jinak je ve městě; ten shon v ulicích! Většina těch, již v planém spěchu za ziskem, slávou, za pouhou chimérou do sebe vrážejí, netuší, co venku se děje — jaké divadlo se v přírodě odehrává. Strach před podzimní náladou zahnal všechny do velikého města navázat opět vzájemné, vylhaně srdečné styky, a tisícerými nicotami, byť chicem nazývanými, naplnit tepnu společenského života.

Padám na kolena před slunkem podzimním a modlím se k němu! Je nyní již tak chladně usměvavé, a mně přece dalo tolik, tolik tepla, že proto žehnám jemu!

Více než kdy jindy cítím nyní kouzlo přírody. A víte proč? Nežiji sám.

Já, lovec dojmů, prchám ve volných chvílích z ulic a venku nad zadýmaným městem sbírám nálady pro svou paletu i pro svou duši.

Do cesty mých osamělých potulek zapadla hvězda, jež ze mne učinila poetu.

Kouzelná Psyche se svými motýlími křídly, zlatým pelem ojíněnými, usedla mi na srdce.

Je drobounká, štíhlá a něžná, jako by byla vystoupila z dekorativního paneau, tak jemně podaného mistrem Watteauem. Polo dítě, polo žena. Však dítětem je ještě.

Často se potkáváme. Ubírá se vzhůru od řeky po zarostlé stráni každý den z dusného města s knihou v ruce k domovu. Bydlí v předměstí.

Sleduji její pohyb, ve svém rytmickém sladění jest mým očím melodií. Obrysy její štíhlé postavičky vždy znova pojímám jako pikantní celek.

Můj bože, — myslívám vždy, ty budeš jednou krásná! — Sleduji ji z dáli i z blízka. Ubohé dítě. Cítím, že jí ublížuji — ale nemohu jinak.

Jest mou vášní sbírat bibeloty vzácné ceny pro mou étageru, tak jako sbírat dojmy pro mou fantasii.

Což, byla by má láska pouhou fantasií?

Lekám se a děsím — a přece cítím, že ji miluji.

Brzy tomu bude rok, co se známe. Bylo to též v podzimku. Tehda zdála se mi vážnější — dospělejší, než dnes. A víte proč? — Nosila smutek. Avšak ten pravý smutek zíral z krásného, ušlechtilého výrazu jejího jako pro madonnu stvořeného obličeje.

Když jsem ji ponejprv uzřel a zadíval se na to smutné, černě oděné dítě, jež ve svůj zármutek zcela pohrouženo, kolem mne lhostejně kráčelo — tu vycítil jsem hned, že tato má neznámá mladistvá bytost má při svém mládí jemnou, citem prozářenou duši. A ta její opravdovost, s kterou se zdála život pojímati, ten klid, s jakým kráčela, a ušlechtilost, která vanula z jejího výrazu, to vše dodávalo jí půvabu a reliefu. Od toho okamžiku dychtil jsem opět potkat dívku ve smutku.

Bývalo to za krásných dnů při západu slunce, když se domů vracela.

Chodil jsem kolem řeky, na jejíž klidnou hladinu dopadaly odrazy zmírajících slunečných effektů a neklidně pozoroval jsem rybáře spouštějící sítě se štíhlých kocábek do hlubin vod. Vzdálené massy města zdály se nabývati pevnějších forem a srdce mé počalo hlasitěji bušiti při pomyšlení, že by již přijíti mohla.

O, věřte, věřte, štěstí jest effemerka, zrozená z dlouhých momentů touhy . . .

Blížila se. A opět přišla tak prostá a snivá, plachá, jako laň.

Jindy ku svému osvěžení musel jsem denně přečíst báseň, prohlédnout pěknou rytinu, vložit ruce na klavír — a nyní — nyní stalo se mi potřebou, ji potkat a ponořit se, byť letmo jen, v krásné její oči, v nichž zračila se něžná duše.

Celý její zjev, v němž nebylo ni zrnka koketerie — bylať příliš mladá a příliš nezkažena — poutal mne jako svěží, jemně porosený jabloňový květ. Ó, mládí má kouzlo, které nenahradí žádná přednost zralých let.

Po každém takovém setkání spěchal jsem druhého dne mezi čtyři stěny svého atelieru, kdež s myšlenkou na ni do práce se zahloubav, prožil jsem šťastné okamžiky uspokojení.

To dítě stalo se mi dobrým geniem.

Přišla zima a má neznámá vždy jen za povinností spěchala. Zdálo se, jako by ji na světě jiného nic nezajímalo, než právě učení. I to mne bavilo, ač častěji tanula mi trpká myšlenka na mysli, není-li její horlivost snad otázkou existenční. A tu mi bylo toho krásného dítěte od srdce lito. Nevím, zda čas, neb upřímnost a oddanost vroucích mých pohledů, s kterými jsem se na ni při setkání díval, způsobila, že má Psyche počala míti opět zájem na životě.

Nevím, koho ztrácí, žije-li sama mezi cizími lidmi, aneb pečuje-li o ni někdo; jisto je, že při každém zběžném setkání se našem pohlížela na mne s důvěrou. Chovala se tak přirozeně, tak roztomile a láskyplné pohledy opětovala vždy jen měkkým klidným pohledem.

Tisíckrát jsem se zapřisahal, že neoloupím o klid ubohé dítě, že neurvu násilně něžný ten květ a nehodím jej v moře zklamání, odkud odnáší se pro život jen jizva.

Ó, všecko to milování jak je pomíjející! Napřed obdiv, pak touha, dále vítězství a konečně — přesycenost a nenávist. Tím končí obyčejně všechny romány.

Ano, všecko, co opravdu žije, musí též umírat; a tomu umírání bráním se celou silou.

Má Psyche musí kráčet životem pozlacenou cestou, mým obdivem posetou růžemi, a čistou, velkou mou láskou!

V mých pocitech bylo cosi tak nového, posud neznámého, že jsem se sám sobě obdivoval. Já, který neznal překážek a byl v lásce schopen toho nejodvážnějšího salto mortale, vždy jist svých úspěchů — já, ve zralých svých letech, po všech svých zkušenostech, bál jsem se znesvětit cit — jenž nyní ve mne vypučel!

Mne dojímalo patrně příliš její mládí, a touha, prožíti jednou ideální sen, byla jistě toho příčinou, že jsem tolik reservy, tolik ryzosti do citu svého vkládal.

V novém tom dobrodružství bylo tak mnoho originality — a novota, jak nebezpečí, vždy mne stejně lákaly. — A konečně přiznávám se, doufal jsem, že z jemnocitného chování mého vycítí mou poctivost, a o to mi šlo především. Je pravda, že má srdce někdy rozmary, kterých chladný rozum pochopiti nedovede.

Můj náběh k románu měl býti písní beze slov. Což bylo zapotřebí slov, když vše prozrazovaly pohledy? Byl jsem jist, že ví, jak je mnou obdivována, a že obdiv ten jí lahodí, nezůstalo mi tajno.

A tak v proudu všedního života odnášeli jsme si vždy, potkavše se, sváteční náladu v srdcích.

Dávno zprotivily se mi všechny úskoky a koketerie žen — žen, které každou posu měly vypočtenu na effekt, všechno to pozlátko, všechen ten hřích. Po novém obrození práhla má duše. Jaký div, že při tom krystalisačním processu jsem nalezl tolik záliby v prostém zjevu dívčím? Říkal jsem si nejednou, že jest to hříchem, v tu dětskou mysl její se vkrádat; a pak se mi opět namanula otázka: což ne-

svítí slunce pro všechny? což nemám i já práva těšiti se z té prosté krásy? — A tak chodili jsme kolem sebe, ona snivá a klidná, a já rozechvěn . . .

Když jsme se minuli a já za tou filigrání postavičkou, jež se mi v podzimním loubí ztrácela, dlouho, dlouho pohlížel, říkal jsem si: »Hle, jaro v jeseni!« a bylo mi teplo u srdce.

Minul podzim, minula zima, zavítalo jaro a v zápětí za ním přikvačilo léto. Měl jsem dlouhou cestu před sebou. Cíl této mé studijní cesty byly divoké Pyreneje s celou svou bohatou romantikou. Tížil mne moment rozluky. Ona zapomene! Jest příliš mladá, příliš dětinná, než aby vzpomínala. Takové a podobné myšlenky týraly mne často. Kdo ví, snad jak Don Quichotte marně bojoval jsem proti větrným mlýnům. Ale co chcete, růže není bez trní, a láska bez hrotův, o které tak často srdce naráží.

Mohl jsem se jí zeptat — avšak to by bylo znamenalo zlámat posvátnou pečeť našeho tajemství. Ne, ne, bylo by to nedelikátní — neučiním tak.

A opět jsem chodil kolem ní.

Peklo jest prý vydlážděno samým dobrým předsevzetím a i na mně se pojednou osvědčilo přísloví, že věc zapovězená jest věc touhy. Byl jsem opojen nebezpečím, stát se nevěrným svým zásadám. Promluvím na ni — vyznám se jí, že ji miluji, že zbožňuji každý její pohled, každý její pohyb, sklon její hlavinky, šustost jejího oděvu — že jest má láska ryzí, tak mocná — tak čistá, tak . . . —

Právě šla proti mně kaštanovou alejí. Chvěl jsem se a v podivném tom rozrušení místo slov, místo vyznání, svým touhyplným pohledem, na jehož dně ponejprv, co jsem ji znal, spočívalo peklo vášně — ožehl jsem ten dětský, něžný květ. Nesnesla mého zraku. Pohlédla na mne polo něžně, polo ustrašeně a sklopila přibledlá svá víčka.

Odjel jsem a dlouho jsme se neviděli.

Básník kdesi praví: »Vezmi srdci touhu a vezmeš zemi vzduch.« I mně první pokyn podzimu v příchodu babího léta, jež oknem mi vlétlo na květinový stolek a zamotalo se na dlouhý zeleně temný list fenixe — rozvlnil všechnu touhu v prsou, opět spatřiti své jaro v jeseni, svou Psyche . . .

Sběhal jsem všechny cesty, o kterých jsem věděl, že bych ji na nich mohl potkati. Však bez výsledku . . . Nikde jsem ji nenašel. Až jednou přece jsme se spolu potkali; nešla však sama; provázela ji kolegyně. Když jsem se k ní blížil, viděl jsem patrně, že její mladé tělo, jako by elektrickým proudem dotčeno, radostně sebou trhlo, a že se na mne usmívá. A já, věřte, místo štěstí cítil jsem ve své duši zklamání, neboť úsměv její nebyl více úsměvem děcka, nýbrž zračil se v něm pablesk příští koketerie hezké ženy.

Celý den na to byl jsem smuten a příští den řekl jsem si, že jsem podivín, že hledím na svět příliš, ach, tak příliš okem poety, že mám přerozcitlivělou duši, a počínal jsem odpouštěti své Psyche, hlavně když jsme se nyní vždy při setkání našem tak srdečně zdravívali.

A opět navázali jsme přátelskou nitku svého románu. Přišla celá řada krásných podzimních dnů, listí opět hýřilo v rudých a žlutých barvách, vzduch byl jasný a nebe modré a jen země svým dechem šířila vůni podzimní melancholie.

Byl jsem nyní úplně šťasten, neboť z celého jejího chování tušil jsem, že jsem jí milován!

Kráčeli jsme kolem sebe vždy beze slova, ukonejšeni myšlenkou na vroucí, obapolnou lásku. A tak jsem celou volnost ponechal svému srdci a neptal se, co bude dál, neboť úvahy i rozum můj v těchto okamžicích štěstí mi naprosto unikaly.

Bez mé vůle, bez mého přičinění nadešlo však rozuzlení. Byl pozdní podzim, nastaly deště a mlhy. Do přírody nevycházel jsem nyní často, neboť krátké dni, sporé osvětlení, nutily mne do pilné, téměř horečné práce. Avšak ni jediný den, ni jediný okamžik nezapomínal jsem na svou Psyche. Vždyť se vznášela nad mou prací, pobádala mého ducha, tiskla mi štětec do ruky, vybízela k pilné práci!

O, jakých zázraků jest schopna myšlenka na milovanou, zbožňovanou bytost! Ona zajisté též je pilnou, myslíval jsem, a byl jsem spokojen. Jednoho dne, nezapomenu na ten den, co živ budu, po smutných deštivých dnech, když se slunko prodíralo z mraků a jasem svým ponenáhla k poledním ozařovalo celou oblohu, spěchal jsem na vyzvání mistra K. k prohlédnutí jeho nově navrženého obrazu. Zabočím do odlehlé, liduprázdné ulice poblíže řeky. Rychle stoupám několik poschodí vzhůru, i zvoním. Sluha otvírá.

(Dokončení.)

BEDŘICH PFLEGER:

Zimní nálada.

Hvozd zamlklý je . . . nic v něm nepohne se...
jen matný přísvit po kmenech se třese
a slunce naklání se na západ.

Tázavě vůkol zraky moje hledí;
v tom tichu očekávám odpovědi,
leč marně — — — — — — —

Jen jakobych sny zašlé slyšel vlát,
jež kol mé hlavy plachým letem míjí . . .
Les mlčí dál . . . a krok můj v sníh se boří

a větve skřehlé do sněhu se ryjí
kde slední červánky jak tichá světla hoří.

JAN KARNÍK:

Robotníci.

Jak zory úsměv na východě vzplane,
jde robotníků četa smutnou řadou . . .
do nitra země dusného se kradou,
kde kahan bliká v zraky potrhané.

Pán zlotřilý, tu starost v duši maje,
by kohout rudý v kraji nekokrhal,
do tenat krčmářových zamotá je.

Ti v žáru spalují své tělo sdrané
kdož do vysokých pecí rudu kladou,
za stavem v čmoudu hubit duši mladou
zas jiné najdeš, k smrti ukašlané.

Když síly jim a vůle houžev strhal,
jak vzteklý dráb je s bičem krutě střeží —
co dětem jejich kati jazyk řeží.

JIŘÍ SUMÍN:

Lidino dobrodružství.

(Dokončení.)

Dědeček našel v její příhodě nový podnět k obraně pomlouvaného dobytčete. On ví dobře, jak se tak mnohá nehoda připíše na jeho vrub. Ale i babička počala pohlížeti jaksi jasněji na Lidino dobrodružství.

»A což jestli tam ten koš někde leží pohozen,« napadlo jí. »Škoda, že není doma Mařka... ostatně mohli by se tam sami podívat.« Ale dědeček zavrtil skepticky hlavou.

»To máš marný! Jestliže býk na něj tlápl, je po všem, a kdyby se ho i minul, pak je tam pasák Jálek a ten ti nebude netečně sedět půl hodiny nad něčím, jako je láhev vína a všelijaké mlsky, když to má na koho svést. Nu, přání, papíry, ty on ti donese. Co by s tím dělal? O ty se nemusíš bát, ty ti donese jistě, už proto, že mu musíš dát zpropitné. Ale to ostatní je tolik jako pochováno, na to už nemysli.«

Odmlčeli se, babička i Lida hleděly smutně před sebe, když v kuchyni cvakla klika. Ozval se šelest bosých nohou, něco zachrastilo u dveří. Čekali, kdo asi vstoupí. Ale dvéře se neotvíraly a v kuchyni zas cvakla klika. Dědeček dosud pohlížel na dvéře.

»Někdo tam vešel,« pravil, »Mařka to jistě není . . .«

Nikdo mu neodpověděl, ani jeho pobídky si nepovšímla babička.

»Měli jsme tam jít hned, jak Lidunka přišla,« uvažovala mrzutě, »teď je již pozdě.«

Dědeček těžce se zvedl.

»To máš marný,« odpovídal, šouraje se zvolna ku dveřím. »Už na to ani nemyslí. Jak se říká: Co tam, to tam, a to hlavy nelam!«

V tom okamžiku zaslechla Lida známé tlétnové zvuky někde na dvoře. Všecka se zachvěla hořkostí a hněvem. O ten, kluk ničemný vyvázl z toho patrně dobře, pouze košík s dárky padl za obět. Kdyby to dědeček věděl. Vrata na dvoře dopadla hřmotně.

Dědeček vyhlídl na dvůr a pak otevřel dvéře, stanul, otevřel do kořán a zase stanul.

»Nu, ale co pak je tohle!« tázal se udiveně.

Lida vyskočila s jásotem.

»To je on . . . to je on . . . to je můj koš!«

Vrhla se na něj, rozbalila rychle a div nezajásala znova. Dárky byly netknuty, ladně

navršeny, jako by ani nebyly s Lidou prodělaly strašné to dobrodružství.

»Kdo to donesl? Kdo to donesl?« dotazovali se navzájem. Odpovědi nebylo. Babička měla už brejle na očích a blaženě pokyvujíc hlavou, četla dojemná přání. Lida tuší něco, ale brání se urputně tomuto smířlivému pokusu nehodného soudruha. Nikdy, nikdy nechce ho vidět! Jen dědeček nemůže se upokojit. Rozčileně postává u oken a vyhlíží na dvůr, jakoby ani nebyl s to klidně usednouti.

»Ale kdo to donesl? Řekněte přece, kdo to donesl?« opakuje do omrzení. Babička vyrušována stálou tou otazkou, pozvedla několikrát od čtení své pohnutím zarosené oči.

»Ale ať to byl kdokoliv, pánbů mu zaplať« snaží se odbýti palčivou otázku.

Dědeček je touto odpovědi přímo rozmrzen.

»Zahlédl jsem na dvoře nějakého hocha. Nebyl zdejší. Nešel s tebou, Lido?«

Petr zapřel syna božího, proč by Lida neměla zapříti ničemného chlapce.

»Nešel,« pravila nejistě.

»Ale, božínku, tak kdo by to byl? Já bych . . . já bych nerad . . .« Dědeček sahá pro drobne do kapsy a zase je malomocně zastrčí a rozpomíná se. »Nevím to jistě, ale tak se mi zdá, že by to mohl být Korbelův Jenek. Hrává zde v neděli na kruchtě. Neviděla's ho Lido? Ty ho přece znáš.«

Lida se chvíli rozpakuje a tvář její zahoří.

»Neznám«, praví rozhodně.

»Nu to by bylo! Korbelova Jenka bys neznala? Jeho otec je bednářem v pivováře vedle vás a ty bys ho neznala?«

Lidě už je hrozně úzko s tohoto výslechu. Slzy tlačí se jí do očí a zoufalá slova na jazyk. Není daleko propuknouti v pláč a ohraditi se rozhodně: »Tak tedy se mnou šel, ale řekne-li někdo, že je to můj ženich, pak . . . pak budu zlá!«

Na štěstí dědeček poněkud odbočil.

A za tebou nešel nikdo? Vzpomeň si přece. Takový štíhlý, pěkný hoch, víc než o hlavu větší než jsi ty . . . v ruce měl bílou hůl. Nu, vzpomeň si přece.«

»Zdá se mi,« doznává Lida s úzkostí, »že šel za mnou takový . . . takový kluk.«

»Tak to bude on! Já bych mu přece rád . . . je to pěkné od něho . . .« A dědeček popadl hůl a vybelhal se před vrata.

Lidě bylo nevolno. Oh, kdyby dědeček věděl, co ten ničemný kluk ztropil, nechystal by odměnu. Ale Lida to nikdy nepoví, je jí tak nějak divně, jakoby i ona byla poněkud vinna.

Po chvíli vrátil se dědeček s nepořízenou sice, ale zřejmě uspokojen.

»Je to Jenek,« praví, »cvičí novou mši ve škole. Okna jsou otevřena, slyšet to až sem.«

A nyní jsou už všichni nadobro spokojení. Babička těší se z dárků. Lida štěbetá vesele, prošťourává všecky zásuvky, skříňky i kouty, v nichž stále nachází mnoho nových věcí, tak zvláštních a podivuhodných. Je tak šťastna, že zapomíná nejen na své hrozné dobrodružství, ale i na nezbytný návrat domů. Ale krásné chvíle ubíhají tak rychle a babička musí Lidě několikráte důrazně připomenout, že bude brzy večer. Až teprve když se zmíní o klekánici, jež číhá na opozdivši se děti, Lida pochopí a zasmuší se. Ostatně, těší ji babička, nemusí se nyní ničeho bát, stáda jsou už doma a chůva přijde ji jistě naproti. A sama pak doprovodí Lidu za zahradu, třeba až ku splavu. To Lidu upokojí a loučí se tktivě s dědečkem i se všemi těmi nenadálými »objevy«, jež tu učinila, stále slibujíc, že přijde brzy zase.

Sluníčko zapadá, už jen polovina jeho smavé, ozářené tváře vyčnívá nad temný pruh obzoru. Došly ku splavu a babička chce se vrátit, ale Lida drží se pevně její ruky.

»Nu, bát se nemusíš, vždyť vidíš, býka tu není a lidé se vracejí z pole. Jdi přímo přes pastviště a budeš doma hned. Jen jdi vesele a neboj se. Sednu si tuhle na splav a budu se za tebou dívat.

Lidě je smutno a těžko, ale cítí, že nemůže již ničeho namítat. Zvlášť když babička připomene, že už je »velká holka«. I loučí se konečně.

Sběhla s hráze a chvíli kráčí pěšinkou, rozhlížejíc se pozorně. Vidí rozdupanou půdu s nízkým, hustým trávníčkem a všudy stopy volného života, který tu do předchvíle vládl. Kdesi za ohradou ozývají se lidské hlasy, ale vůkol nevidí nikoho. Začíná jí být úzko, připadá jí, jako by byla úskočně lapena tímto velkým prostranstvím, ohraženým černými dřevy, lapena za spoluvinu na tom hanebném skutku. Neměla by se raději vrátit? Ohlédla se a spatřila babičku sedící na splavu. Dívá se za ní. Ulehčilo jí i hledí si zajistit dozor těchto klidných, laskavých očí.

»Babičko, prosím vás dívejte se za mnou stále tak, až . . . až dojdu k ovčímu můstku!«

Babička kyne jí mlčky a usmívá se. Její rty se pohybují, v rukou drží něco . . . patrně růženec . . . modlí se. Ne, teď se už Lida nebude bát, ani trochu! Vždyť by to byla hanba, taková »velká holka«, jak babička řekla. Jen že babička ani netuší . . .! Tak, tohle je tedy říše Červeného Býka . . . zde kraluje tedy . . . kraluje, či co? Nu, ovšem že kraluje, vždyť se ho všichni bojí, všichni se mu obdivují. Kolik strašných příběhů slyšela dnes o něm! Mráz ji přechází, když na to vzpomíná. Ale nejstrašnější je ten, který ona dnes zažila, o kterém nikdo neví a nikdo se nedoví. Oh, kdyby dědeček věděl . . .!

Pěšinka stáčí se podle veliké blátivé kotliny, na níž patrny jsou čerstvé, dobytčí stopy. Srovnává je okamžik s jinými a dech se v ní zatají. Není pochybnosti, tudy kráčel On . . . mocný vladař tohoto okolí — Červený Býk! Avšak nebyla to klidná chůze, jak svědčí daleko rozstříkané bláto, to byl nějaký strašný, divoký tanec! A tamhle opodál . . . bože, co je to? Krev, sedlá krev! Zde se patrně stalo cosi hrozného. Babičko! — Ne, nebude křičet . . . »taková velká holka!« Pomodlí se Otčenáš za duše v očistci, jak jí na místech neštěstí přikazuje chůva. Jistě tu kohosi roztrhal. Lida kráčí po špičkách a začíná Otčenáš, upírajíc zrak na rudou skvrnu. Pojednou trhne sebou, stane jako přibita k zemi, strašně bledá, všecka se třesouc. Vždyť to není krev, to — matičko nebeská! — to je Lidina punčocha! Roztrhána, zohavena, zadupaná v blátě! Lidě připadá, jakoby to nebyla část jejího oděvu, ale její vlastní bytosti, jejího těla. Kromě toho, její spoluvina na tom hanebném skutku je zde tak zřejmá a okázalá, až se jí úzkostí srdce svírá. Snad to vyjde všecko na jevo! Ó, ten kluk ničemný! Lidě napadá, že by mohla punčochu odnésti s tohoto strašného místa, ale bojí se jíti po stopách toho strašného zvířete, které zde vládne a snad není ani radno protiviti se jeho rozsudkům. I prchá pak hlasitě vzlykajíc, ačkoli červená skvrna píchá jí přímo do očí. Než, Lida se už neohlíží, vždyť vzdaluje se víc a více babičce, jež snad už — hrozné pomyšlení — dokonce odešla! Nechce ani znáti jistoty, kvapí bez dechu a zdá se jí, že slyší vzdálený dusot. Lidí zde není, ani hlasů už neslyši, šíré to prostranství zrádně ji polapilo za spoluvinu na tom hanebném skutku. A Bůh ví, co se teď stane. Lida prchá ztěstěně, ale dusot se blíží. Měla by něco zahodit, jako Machulka, ale kdepak má pokdy sahati do kapsy pro druhou punčochu. Ani pomyšlení! A tak jen utíkat a utíkat s větrem o závod. Jaká škoda, že jí bránili naučiti se lítat jako koroptev. Ale zde už je příkop — hup! Už je vyhráno! Říši Červeného Býka má navždy za sebou. —

Rychle vyběhla na hráz. Bože, jaké překvapení!! Nikdo za ní neběží. Dusot arci slyšeti, to kažaňští hoši jedou plavit koně do řeky. Chůva s dětmi čeká již u ovčího můstku. A babička . . . babička také neodešla, sedí dosud na splavu, ruce v klín složené, a dívá se za ní. Je tak blizounká, nějak vysoko vztyčena, všecka jako svatozáří zalita růžovými červánky. Teď pozvedla ruku — hrozí snad Lidě? . . . tuší něco? Ne, dává jí s bohem. Lida mává šátečkem na pozdrav.

V tom spatřili ji děti u ovčího můstku, vyskakují, jásají, křičí. Co to? Našly snad zakopaný poklad? Ne, to spatřily Lidu, jež se vrací z daleké výpravy. —

Příští dny Lida vypravuje jim napínavé pohádky o Červeném Býkovi s černýma rohama, mezi nimiž byla jedna zvláště napínavá o hodném děvčátku v červených punčoškách a o bosém, nedobrém kluku. Ale kdykoli se k tomu nahodí někdo z »velkých«, Lida rozpačitě umlká a začíná jinou.

Ale někdy zamyslí se nad svým dobrodružstvím a tu se jí zdá, že to hodné děvčátko bylo nějak příliš hloupoučké, kdežto ten bosý kluk . . . Ne, nechce domyslit. Ikorovi, ačkoliv ji pozdravuje jako slečnu — čest jakou jí dosud nikdo neprokazuje — úzkostlivě se vyhýbá. Neboť bojí se nyní tím více těch »velkých, nedobrých kluků«.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

Tom se mu mihnul Černý, který jako mnozí jiní přecházel po chodbě s knihou v ruce: připravoval se na příští hodinu. Ano, ano, tatáž tvář to byla, jako Márinčina . . . Neodolatelně byl Skřivan k němu váben a popojda mu vstříc, pravil mu vlídně:

»Nechte toho teď, Černý, respirium je na zotavení, a projděte se trochu volněji!«

Zatím co ostatní všude kolem cpali si žaloudky, ten rohlíkem, jiný houskou nebo párkem uzenek, Prokop Černý spokojoval se asi pouhou vůní, jež to uděné zboží šířilo kolem kol. Rád by mu byl Skřivan dal desetník, aby si něco koupil, ale ostýchal se. Tak s ním zapředl hovor; sic jen sám na něho mluvil, neboť student plaše stál a odpovídal jednoslabičně.

»Co pak to ještě opakujete?«

»Prosím přírodopis.«

»Ah, přírodopis? To je zajímavé, co?« A vzal hocha vlídně za bradu . . . tak jako kdysi brával Márinku.

Hoch klopil oči a červenal se. Sotva že zašeptal »Ano«. Cítil to zvláštní vyznamenání před ostatními a nebylo mu, jemu chudákovi, nikdy nezvyklému na něco takového, při tom valně volno. Byl by si přál zůstati nepovšimnut, jako dosud. Na druhé straně zas hřál jej ten vlídný hlas — jen kdyby ostatní žáci tu nebyli.

Professoru samému nebylo tak, jak se stavěl. Pořád ještě neměl jistoty stran toho chlapce, přes všecky nápadné shody, a mluvilo tady víc ještě srdce než rozum. Pustil bradu studentovu a bera jej za kabát povídal:

»Nu tak, jděte, jděte a zotavte se,« — ale v tom ucítil, že knoflík kabátu, visící jen tak na nitce, zůstal mu v ruce.

»I koukejte se, koukejte, co jsem vám udělal,« omlouval se, ač vina nebyla nikterak na jeho straně: bezděky bylo mu milo, že mohl říci: »Požádejte matinku, aby vám ten knoflík přišila.« Těšil se, že tímto slovem mohl zavésti hovor o jeho matce.

»Prosím,« odpovídal hoch bera knoflík z ruky professorovy, a oči se mu zalily slzami, »já už maminku nemám.«

»Cože, nemáte?«

»Ona umřela.«

»A kdy?«

»Letos, o prázdninách.«

Professor mlčel a srdce i hrdlo se mu sevřelo lítostí i žalem. Nezdržel se, aby se neotázal:

»Jak se jmenovala vaše maminka?«

»Marie.«

»Nu tak jděte,« zašeptal professor a volným krokem konal dále svoji inspekci . . .

Studenti chumelili se tu jako včelky v úle sem i tam přecházejíce. Třídy byly prázdny, větralo se v nich. Kdyby byly mládeži k disposici, bylo by nebezpečí bitev ještě hroznějších, než včera v sextě, v té chvilce, co po zvonění třída se otevřela a professor Skřivan ze sborovny došel až sem.

Širokými okny dlouhé chodby bylo viděti na domy a střechy v sousedních ulicích, vyhlídka nevábná, truchlivá. Nic tady nebylo na čem oko spočinulo by s rozkoší a osvěžením. Holé, šedivou barvou natřené stěny, beze všech ozdob, chladily svou nevlídností i tenkrát, když nebyly prostydly, a ty učební pomůcky, obrázky několika antických zbořenišť, mapy, plány starého Říma a starých Athén a některé modely byly tak do omrzení známy už ze školy . . . Dohlížející professor byl tady jako stále zdviženou pravicí, hotovou pokárati každé abnormální vykřiknutí, každý pohyb přes čáru. Nic tu nesmí hřáti, aby mládež příliš se nerozehřála . . .

Márinka zemřela . . . Márinka mrtva! . . . . Viděl ji v rakvi, ubohou, vyhublou, ustaranou a strápenou, jako toho hocha, a navždy pohaslé velké její oči, které jeho už nezahlédly a už nikdy nezahlédnou. Ne aby tím kámen se srdce se mu svalil, ale trpké výčitky svědomí tím úsilněji tloukly na dveře jeho nitra.

Měl dnes poslední hodinu vykládat kvartánům o úkazech magnetických a elektrických, ale mluvil jako ve snách. Duše se mu plnila smutkem, a lítostí zároveň i soustrastí nad tím hochem jejím, o němž tušení měl, že to je jeho syn, který teď na světě duše přátelské nemá mimo něho, který však nesmí, ba nemůže k němu se znáti . . . Jímala jej nesmírná něha vůči tomu uhnětenému chlapci a spěchal po hodině, ba apparáty ještě před zvoněním uklidil z posluchárny do sousedního kabinetu, aby nezmeškal, a spěchal na chodbu, aby viděl vycházeti sextány a mezi nimi Prokopa Černého. Na všecko ostatní zapomínal a hořel touhou vybřednouti z té nejistoty a dopátrati se původu studentova. Ale jen jak, aby se neprozradil a nestal nápadným? Ani si chlapce mnoho všímati nesměl, aby nevzbudil nemístnou pozornost a snad i žárlení.

Stál tak na chodbě a čekal, až přejdou kvartáni . . . Brzo přihnala se po nich septima a za ní sexta. Viděl bledou tvář Prokopovu, usmál se na studenta, když šel kolem uctivě smekaje a šel pak za sextou dolů . . .

Zděnce poslal dnes lístek, že je odpoledne konference a že bude asi psáti protokol; že tedy přijde až zítra, v pátek . . . Ale nebyla konference a nepsal žádný protokol: chodil po pokoji hledaje východu z bludiště, v němž se ocítil. Měl hlavu jako vykácený les a nevěděl, čeho se zachytiti. Tápal ve tmách, ale přece viděl, jak se mu štěstí boří. A nevěděl, ze které strany je podepříti.

Se srdcem prudce tlukoucím vstupoval pak v pátek dopoledne do třídy sexty, která dnes chovala se docela vzorně. Těch několik dvojek působilo jako olej na mořské vlny a professor byl dnes také jako beránek. Chodil po třídě a několikráte zašel až tam ku předposlední lavici, kde seděl Prokop Černý, jehož vyvolal asi dvakrát nebo třikrát na kratší odpovědi. Působilo mu rozkoš, když mohl s ním mluviti, pohlížeti mu tímto nenápadným způsobem do tváře a s nepokrytou radostí chválil Černého, když dobře odpovídal, nabádal jej k dobré pozornosti, že to půjde znamenitě a že bude z něho dobrý mathematik. Bylo v tomto chování snad několik hříchů najednou proti přesným pravidlům paedagogickým, ale také professor je člověkem, podléhajícím všem slabostem i chybám lidského srdce. Z duše člověka stroje nenadělaš. — Ubohý hošík nebyl zvyklý na taková slova, nejvýše že útrpné vzdechy slýchal a blahosklonné odpuštění

vzhledem k poměrům, ve kterých mu bylo růsti a studovati. A tak něco se v něm ozývalo jako chuť do práce, které dosud podjímal se toliko z lásky a poslušnosti k matce.

Co Zděnka? . . . Jakoby závoj stále houstnoucí zakrýval její vábný obraz a jakoby někdo mu ji unášel do dálky, pořád větší. Kterak může podati jí ruku, té bytosti čisté, jemné, s tímto závazkem který tak nenadále se mu namanul? Neměl již té energie mláda, aby si dovedl vybojovati svoje děvče jako romantický rytíř, přes všecky překažky, už byl v těch létech, kde se přes ně nepřeskakuje ani nepřelézá, nýbrž od nich odvrací s myslí kleslou a shroucenou . . .

»Tak co dělá hlava?« byla první otázka Zděnky večer, když přišel.

»Děkuji, Zděnko, je trochu lépe, ale přece pobolívá.« Bylo to na něm znáti, neboť byl pobledlý a utrápený.

»Budu vám dávat studené obkladky, chcete?« nabízela se ochotně a starostlivě.

»Ne, děkuji, nebude toho bohda potřebí,« bránil se professor věda, že by nepomohl ani ledovec na hlavu posazený, leda by mu ji rozdrtil. »Jen mi dejte takhle ruku na čelo,« prosil, »a hned se mi ulehčí.«

Položil si její ruku jemnou, malou, na horkou svoji hlavu, rozpálenou myšlenkami a mlčky a smutně poslouchal, jak Zděnka mu vyprávěla, kterak včera darmo čekala a se těšila, kterak se jí stýskalo, a sotva odpovídal na starostlivé otázky, co to je, že je teď pojednou tak zamlklý, churavý.

»To je škola, škola — člověk má tam co chvíli něco nepřijemného, rozčílí se a z rozčilování ani nevychází,« vymlouval se.

Pan vrchní rada kroutil hlavou. Také míval ouřad, také se rozčiloval, věděl, co to je služba, všecko uznával, ale takhle se pro službu nikdy nermoutil. Či snad všem professorům bolí pořád hlava?

»Pohyb, pohyb, pane professore!« radil. »Počkejte, dáme se společně zapsat do Sokola. Přece to bude lepší, než domáci tělocvik, ten jen tak před spaním. Ale tam budeme šplhat, kolovat, provádět pochody . . . potom v létě ty výlety s turisty! Počkejte, tam vás uvedu, á, to budete koukat, příští středu je první přednáška, zahájení zimní saisony — po saisoně vejšlapy! Ostatně také zimní výlety, to je něco! A jak potom chutná večeře! . .

Z návštěvy Loučeně nicméně sešlo. —

Mysl se professoru Skřivanovi nerozveselovala přes to, že ve škole šlo všecko dobrým během i řádem . . .

Dva dny před svátkem Všech Svatých hlásil student Mydlař, že Černý schází.

»Co mu je?« ptal se rychle Skřivan, pln účasti těžko skrývané.

»Odešel včera dopoledne ze školy, stěžoval si, že ho bolí na prsou.«

»Navštěvuje ho někdy někdo z vás?«

Ze zadu hlásil se student Malatek.

»Byl jste tedy u něho?«

»Prosím nebyl.«

»Tak —« ale v tom se zarazil a dodal »— je dobře.«

Celou hodinu myslil na to, že studenta navštíví, a nemohl vydržeti — odpoledne ke třetí hodině byl na cestě na Linhartské náměstí.

Hluboko ve druhém dvoře toho velikého, starého domu, nad skleněnými dveřmi vedoucími přímo do malé světničky visela začernalá firma, téhož obsahu, jako ona malá cedulička u vchodu, na náměstí. Na dvorku stály dva dvoukolové vozíky, povalovaly se sudy a v koutě byla hromádka starého železa. Čistotou a úpravností to tu opravdu nevynikalo.

Příchod tak slušně oblečeného pána vzbudil ve dvoře, plném netoliko špíny, ale také ještě dětí, jistý rozruch, neboť klientela Josefa Roztočila, »obůvnika«, nerekrutovala se z kruhů vyšších než byli podomci, domovníci, poslužhové a služky, jimž víc přištipkoval než hotovil zboží nové. Nanejvýš některá tuze nápadně oblečená, už ani ne polopanna, kdyžtě na ní nebylo panenského nic, z okolního některého salonu přišla učinit nějakou zakázku.

Professor sice zaklepal, ale nemohl v ruchu a křiku toho dvorce slyšeti žádné vlídné pozvání a otevřev rozviklané dveře, jichž pomazané tabule zastupovaly okno, vstoupil.

Světnička malinká, hrozně chudobná: hnědá almara o třech nohách, nakloněná na stranu a podložená papíry skládanými na několikero, stůl, na němž bylo ještě něco nádobí od oběda, jakási police s nádobím ostatním, naproti ní postýlka s několika drobničkami špinavými a vedle ní verpánek a všecko potřebné nářadí nejchudší ševcovské dílny. Za světničkou ještě jakási komora neb alkovnička se dvěma postelemi. Po celém bytě puch a zápach chudiny a špíny, ševcovského mazu a kože, a po podlaze byly rozházeny boty podomků a domovníků, střevíce domovnic a služek a botičky i lakované střevíčky o vysokých podpatcích těch nápadně oblečených slečen. (Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

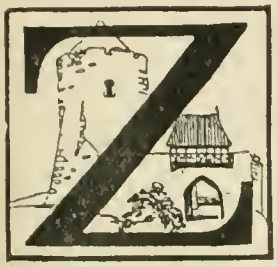

a chvilku ozývaly se od kůlny v pravidelných mezerách rány sekyrky, oklešťující kusy dříví na kolíky, a na zátoňce pacholek se dal do štípání dříví palivového. —

Ba, provedla svou Apolena. Vykradla se ze stodoly na humna, přeběhla rychlými kroky kus rozmočeného palouku a kratičkou mez mezi poli, a octla se na vozové cestě, jež na severu od Zbudova, po samém kraji Zbudovského rybníka, vede k okresní silnici, kudy se jezdí od Týna nad Vltavou přes Nákří, Divčice a Nákeřskou stanici k Novému Sedlu, odkud pak vede, křižujíc se u Nové hospody s císařskou silnicí od Budějovic k Vodňanům probíhající, ku Padeřišti a Netolicům.

Ba, cesta to byla, lidmi a dobytkem vyšlapaná; zvěstovaly i koleje, že se tudy jezdilo, avšak, jakou onoho božího dne se jevila, jedině myšlenky po ní běhat stačily; pro lidské nohy představovala hluboce vyrytě koryto, slizkým, černým bahnem vyplněné, do něhož, kdo nucen byl, se ji dávati, hluboko se bořil, nepřetržitou řadou zelenavě žlutých kaluží a lokáčů, jimž nebylo lze se vyhnouti.

Apolena se jim hrubě ani nevyhýbala. Vykasala se, přes kolena, lem sukně zastrčila za kalounek, jímž měla přivázanou okolo pasu zástěru a, co jen mohla rychle, brala se ku předu; kde jen bylo lze tak učiniti, vybočovala z cesty, po pažitě utíkala.

Pršelo neustále, ač poněkud méně hustě, ale nebe bylo úplně zatažené, šedé, špinavé cáry se spouštěly s neprostupných bělavých mraků a pojily, slévaly se s těžkou mlhou, kterou promočená země a hladiny vod jim posílaly v ústrety.

Brala se směrem k západu. Před sebou neviděla než onu šedě bělavou stěnu mlh a mraků, zahalující veškeren obzor, spíše hnědé než žloutnoucí polní lány, které vypadaly, jako by polehlé na nich obilí hnilo; tu a tam zelenal se palouk, prorytý vezde vodou naplněnými strouhami; co dál, za těmito nebe i zem zastírajícími, vlnícími se hmotami, jako by světa nebylo. V pravo rozprostírala se hladina Zbudovského rybníka, nevelká ve skutečnosti, po většině hustým rákosím porostlá, a přece nepřehledná onoho jitra, za něhož břeh na druhé straně zaléhal v těchže šedých závojech, které omezovaly rozhled do předu. Lány a louky za břehem, stanice Nákeřská, bílé dvorce a chalupy Dívčické i Dubenecké, lesnaté okraje Mlacké remisy, vše bylo zrakům naprosto nedostupné. Na levo, trochu opodál cesty, hnaly se vody odbočující ze Soudného potoku do mlýnské stoky, přeplněné, přetékající na zatopená Blata, podobající se velkému jezeru, týž pohled, jako ten, který se jí jevil asi před hodinou, když pod vysokými topoly očima hledala cestu k Plástovicům.

Únavná, srdce svírající pouť tímto zastřeným krajem, jenž se zdál bez obzoru, bez začátku a bez konce; a přece mladá dívka kráčela srdnatě a pružně středem nepřehledné vodní pouště. Nepoháněla ji hrůza a tesknota, jež ji obklopovala, ode všech stran na ni dorážela, deště nedbala ani bobtavého bahna, ale strach ji hnal, aby nezameškala, co by dnes ještě učiniti bylo lze, a naděje, že pomůže Vojta, v jehož zázračnou moc a dovednost pevně věřila. Nebyla si ovšem jasně vědoma, jakým způsobem Vojta jejího bratra zachrání, ale jisto bylo, že to učiní, učinit musí, proto že kromě ní on samojediný ví, že Václav pěšáka neuhodil. Možná, že už promluvil a, nepromluvil-li, jen k vůli ní mlčel, aby nebyla vydána lidským řečem. Tak-li tomu, ona mu řekne, aby ji nijak nešetřil; ona jen proto strýci a bábě ničeho nepověděla, o svém dobrodružství na Blatech, že Vojta ji zakázal, zmiňovati se vůči komukoli o této události. Možná také, že Vojta uzná za dobré, pomlčeti o ní i nadále, ale pak dojista už našel nebo najde jinou cestu, která povede bezpečně k zachránění jejího ubohého, nevinně narčeného bratra. Přišlo jí na mysl, že Vojta snad už ho vysvobodil, nevěděla jak, ale nějakým bohatýrstvím; vyrval ho četníkovi nebo došel za ním na Hlubokou a otevřel moci nebo podařenou lstí dvéře jeho žaláře. Prodlévala s jakousi utajenou rozkoší při této romantické myšlence, co chvíle se k ní vracela . . . Buď jak buď, Vojta pomůže . .

Překonala, sílena a vzpružována jsouc těmito nadějemi a vidinami, obtížný kus cesty od Zbudova k okresní silnici a šťastně na tuto se dostala, odbočivši v pravo od potoka. Měla nyní po pravé straně širokou rozlitinu Oblanovského rybníku, po jehožto jižním břehu silnice běží, oddělena jsouc od kraje vod úzkým pruhem močálovitého, sítím a rákosím porostlého terénu. Protější severní břeh a stojící při něm Blatská dědina Lhota prášlivá

byly zastřeny mlhou a neviděla z obého ničeho nic.

Přidala kroku, rychle se brala v před. Když došla do Nového Sedla, přetáhla zadní část suknice přes hlavu a zakryla si skoro úplně obličej, aby nebyla viděna, po případě zastavena a zdržována Zbytečné obavy. Dědina jako vymřelá; toliko z komínů se kouřilo, ale na ulici ani na návsíčku živá duše se neukázala. Dokud šla mezi statky a domky, silnice se podobala bezednému močálu, do jehož kluzkého bahna nohy se bořily přes kotníky. Zahnula v levo, otevřela se před ní hladina malého Dolního Novosedského rybníka, podle jehož severního okraje ubčhla kousek cesty, načež došla hráze většího Horního rybníka. Voda, nic než voda, kam oko zaběhlo, a nad vodami za vodami nízká, zachmuřená oblaka a němý rej mlh; jedině v jižní stranu rozkládaly se zase polní lány, ještě smutnější na pohled než samo toto šedé, špinavé nebe, dštící bez ustání, bez slitování. Nebylo suché nitky více na Apoleně, i tlustý vlněný, červeně a zeleně žíhaný šátek, do něhož zahalila hlavu, krk a plece, byl naskrz promočený a přilípal se na tělo jako těžký mokrý hadr, a z jeho třásní stékaly pramínky špinavé vody . . .

Za čtvrt hodiny byla u Nové hospody, na císařské silnici. Podobalo se jí, že všecky obtíže jsou překonány. Alej vysokých, košatých stromů, telegrafní tyče — vše jakoby se míhalo, s ní zároveň k domovu pospíchalo. Minula lesík po levé straně silnice, zatáčela skoro nazpět k východu, odkud vyšla; v pravu, k jihozápadu, ve stranu, kde leží Lhota Líkařova, otevřela se jí zase údolina potokem protékaná: vše pod vodou, jedna hladina, z níž vystupovaly drobné ostrůvky a něco jako uzoučké hráze. Protějšího kraje těchto vod vidět nemohla, mlha jej zastírala, pouze cosi šerého, neurčitého vystupovalo, výšiny za Hlavatcem . . . .

Silnice se klonila obloukem k Selci, údolina se úžila a s ní hladina divých vod, beroucích na se podobu dravé řeky, plné špinavých, příšerných vírů, jejichž hukot dorážel k jejímu sluchu . . .

Silnice pustá, človíčka nepotkala. Teprve před samým mostem přiloudal se proti ní lichý povoz, jedním koněm tažený; jakás kárka, plachtou z řežného plátna krytá. Kráčel podle ní člověk, jenž držel opratě. Chvátala mimo něj, hrubě si ho nevšímajíc; přece bezděky oň zavadila pohledem. Zarazila se, poznala ho: byl to Železný, týž, jemuž Vojta prodával ryby a zvěřinu. Jak ji přešel, rázem všecky její myšlenky zaletěly s něho k Vojtovi. Bylo jí najednou s podivením, že jí nepřichází v ústrety. Co asi dělá? . . . Snad by se mu bylo nepřihodilo něco zlého? . . . Dost možná! . . Kdo ví, nevyhnal-li ho na Blata strach, aby mu voda neodnesla jeho sádky . . . V hlavě se jí zavířilo, srdce se sevřelo . . .

Došla mostu. Divě ječíce, valily se vody pod klenutým obloukem, narážejíce vztekle na zdivo. Obrácena v levou stranu, k východu, kde rozprostírala se Blata, dívala se chvíli za těmito rmutnými, rozpěněnými, rychle uháněnými vodami, jež, překonavše úžinu, do níž příroda a dílo lidských rukou je vtěsnaly na těchto místech, hned pod mostem zase v šíř se rozlévaly, v jakýs chobot velikého jezera, jehož hladinu už vidět nemohla: zastíralyť ji tytéž mlhy, které zahalovaly veškeren obzor . . .

Přešla přes most, do vesnice vkročila. Ticho, mrtvo tu jako v Novém Sedle; deštík padal neustále, drobně ale hustě, jako by všecek vzduch se byl proměnil v srážející se vodní páry; kostelík jako omšený, na polo zastřený, se střech statků, chalup i domků, pokud byly kryté taškami, stékaly vezde praménky vody, které se sbíhaly v celé soustavy brunatných kaluží; kde střechy byly doškové, vypadaly, jako by hnily, a mech a býlí, jež z nich vyrůstalo, bujně se zelenaly, neboť vody smyly důkladně nasazený na nich bělavý silničný prach. Vně příbytků nikdo se neukázal. Nikým nepotkána, nikým neoslovena octla ze zase venku mezi polními lány, jež po obou stranách vroubily silnici.

Na silnici samé bylo bláta poměrně málo, aspoň nohy se nebořily a lehce se jí šlo. Už byla blízko rodné dědiny, za dvacet minut tam mohla dojít. Přidala kroku, skoro do běhu se dala, jako by se dočkat nemohla návratu a přece věděla, že nečeká ji radostné shledání . . . ale . . . snad přece, snad už se vrátil Václav, snad otec, jenž dojista záhy ráno se odebral na Hlubokou, již ho přivedl; snad Vojta jej vysvobodil ze spárů tajemné, příšerné moci, jíž se jí zdály všecky úřady i s výkonnými jejich ogány. Co živa byla, nepřemýšlela o povaze, působení, účelech a dosahu úřadů, toliko instinktivně brala z nich utajenou hrůzu, majíc za to, že byly ustanoveny nějakou ještě vyšší, nedohlednou, nevyzpytatelnou mocí na postrach obyčejným lidem. Kdykoli slyšela, že někdo jim ušel, byť i zjevný zločinec to byl, radovala se z toho a sympatisovala s ním . . . Kdyby tak Vojta vyzrál na ně! . . . věru hrdou by byla na něho, bohatýrem by byl v jejích očích, bohatýrem větším, silnějším toho, kdo zvítězil nad zlou saní, nad drakem pohádek . . .

Odbočila v levo od silnice, na vozovou cestu, vedoucí k Plástovicům. Za deset minut tam mohla doběhnout. Úvozovitá cesta se mírně kloní do mělké úžlabiny, na jejímž dně probíhá strouha, v níž z jara, když sněhy tají,

a po deštích se sbírá voda, která v létě a za delšího sucha skoro úplně vysýchá, zanechávajíc pouze řadu mezi sebou jedva souvisících bahnem vyplněných lokáčů a louží, jimiž vozy projíždějí bez jakýchkoli obtíží a jež i pěším lze tu přeskočiti onde přejíti po větších, naschvál tu naházených, do pola z vody nebo z bahna vyčnívajících kamenech.

Apolena došla této strouhy, o níž se zmínil již její strýc ve Zbudově. Ani pomyšlení, aby se pokusila přeskočit nebo přejít nehybnou kalnou hladinu žlutohnědé, stavící se vody, tři, čtyři metry široké. Dívka stanula, došedši kraje. Zdálo se jí, že tyto vody naprosto neprůhledné, s polí spláknutým rmutem jako škraloupem pokryté, z nichž jen tu a tam vyrůstaly trsy tvrdého sítí, jsou ošemetně hluboké a že dno jejich není nic než řídké bahno, do něhož by se celá propadla. Přebíhala v pravo v levo, hledajíc místa, kde by snad přece se přebrodila; avšak strouha, snad zbytek někdejší stoky, přivádějící vody z potoka do Volešku, křivolace se vinoucí mezi dvěma nízkýma svahy, byla všude skoro stejně široká a na pohled také stejně hluboká a podobala se úzkému chobotu, z tohoto rybníka vybíhajícímu.

Dívka, rozčilujíc se z této nenadálé překážky, div do pláče se nedala; ohlížela se po nějaké houštině, aby z ní urvala prut, jímž by bylo lze zkoušeti hloubku vody. Nebylo tu houštin, nic než poměrně nízké sítí, aspoň po straně, kde ona se nalézala.

Po nějakém váhání se odhodlala přebroditi přes všecky možné úklady bahnitého dna. Vyhrnula sukně až přes kolena, usedla na břehu, ponořila opatrně napřed pravou, pak také levou nohu do vody, načež, znamenajíc, že voda při břehu je mělká, na nohy skočila. Dno bylo kluzké jako mýdlo, ale bahno se nebořilo. Krůček za krůčkem šourala se vpřed, opatrně hmatajíc nohama. Pojednou se jí podobalo, že dno se náhle sklání, bylo jí, jako by stála na slizké šikmé ploše, po níž ji strhne jakás příšerná, neodolatelná síla. Zavrávorala, zakymácela se; levá ruka pevně sevřela sukně, jež křečovitě držela, pravá máchnula do prázdného vzduchu, hledajíc maně předmět, o nějž by se zachytila; z hrdla se vydral pronikavý výkřik. Byla by upadla do předu, kdyby náhodou nohy se nebyly zachytily o nějaký trs vodních travin, pod rmutnou hladinou skrytý. Skočila na zpět, z vody vybředla; všecka se chvějíc leknutím a hrůzou, spustila sukně, rukama zalomila.

»Pomoz mi, Bože! všickni svatí při mně stůjte!« zalkala.

V tom někdo od zadu ji uchopil za rameno, svalnaté rámě se položilo na její plece.

»Och ty bláhová!« ozval se úsměšně, téměř posupně Vojtův hlas při jejím uchu, »čeho ses bála? Zcela dobře bys byla přešla, ani lem sukní bys byla nesmočila!«

Zavířilo se jí v hlavě samou radostí, v slzách se usmívala, ramenem jeho šiji ovinula.

»Buď pochválen Pánbůh, který tě poslal,« zašeptaly rty.

»Je k smíchu, že se bojíš,« jal se ji kárat, »taková kuráżná holka! Kdyby to byl Václav, nedivil bych se, ale ty, jdižiž!«

Pustil ji, poodstoupil.

»Ach, Vojto, bylo mi, jako bych se řítila do bezedné propasti . . .«

Dal se znovu do posupného smíchu.

»Však odvykneš takovým hloupým strachům,« pravil; »přenesl bych tě na zádech, ale neučiním toho, proto že chci, abys trochu zonačila. Vykasej se, podej mi ruku a pojď!«

Nerozpakovala se, neváhala; všechen strach s ní spadl jakoby kouzlem; po jeho boku i přes moře by se byla pustila.

»Výš se vyhrni! přes kolena ještě!« velel.

Uposlechla bez okolků, ni v nejmenším nedávajíc na jevo, že by se před ním styděla, nedbajíc jeho vytřeštěných zraků, jež hltavě spočívaly na obnažených jejích bílých nohách. Zachytila se za jeho rameno a vydala se s ním pevným, jistým krokem.

Za málo vteřin vystoupili společně na protější břeh rmutné zátoky, které se tolik byla děsila. Spustila sukně, objala také druhou, nyní volnou rukou jeho rameno, usmála se jakýms vroucím, vděčným úsměvem.

»Děkuju ti, Vojto!« zašeptala.

»Jaké pak děkování?« odpověděl hrdě; vždyť vidíš, že bys to byla samotna taky dokázala. Třeba jen trošky kuráže. Vidíš, já jsem byl dnes časně ráno u samého potoka, celými Blaty jsem se probrodil. Chtěl jsem se přesvědčit, neodnesla-li mi voda moje sádky.«

Zarazila ji tahle řeč. O svých sádkách mluvil; že by pro Václava byl podnikl jediného kroku, o tom se slovem nezmínil. Chtěla se ho tázat po bratrovi, ale slovo uvázlo na rtech. A on svou dále: (Pokračování.)

Z DRUHÉHO KONCE SVĚTA.

V Los Angelos, Cal., dne 25. ledna 1906.

Právě před chvílí seděl jsem na verandě svého bytu na Buena Vistu ve stínu palem a divaje se do dalky přes Los Angelos k zasněženým horám, přistihl jsem se při myšlence z míry ošklivé. Ať dělám co dělám, té myšlenky se zbavit nemohu: takovou zvláštní, čistě lidskou radost mám, že moji přátelé tam v Praze teď mrznou, dostávají rýmu a kašel, nosí přezůvky, touží po jaře a po létě, zatím co já tady sedám v letním oděvu na verandě, jsem rád, že jsem v stínu, žíznivě vdechuji vůni růží a fialek, osvěžuji se pohledem na zeleň na všech stranách jen rozkypělou, a jako přikuskem pochutnávám si čas od času na kmitnutí oka k sněhu horských temen, svírajících řetězem veškeren obzor, čistý, modrý, možno-li, ještě blankytnější, než jaký můžete vidět v Italii . . .

Opakuji: je to velmi ošklivé ode mně, ale nemohu si pomoci. S tím pocitem psal jsem i datum: a pak na hlas čta si to datum a zvláštní důraz klada na slovo »leden«, na okamžik jsem se zadíval do otevřeného okna, u něhož sedím jen tak ve vestě a jimž dívají se mi do pokoje usměvavé palmy. Myslím, že jsem se na ně usmál; zpřátelili jsme se hned prvního dne, a dnes připadáme si jako staří známí . . .

Jan Havlasa u moře.

Dovedu si to tak dobře představit, jak vám je tam v Praze a vůbec všude, kde palmy pěstují ve sklenících, — ty palmy, na něž se tak uctivě v Praze díváme, zatím co tady i ten nejposlednější pes nemá k nim ani nejmenší vážnosti. Když před měsícem jel jsem Nevadou, byl jsem zimní české náladě daleko blíže, než jsem nyní; pustiny ležely na obzoru teskné a smutné, zavaleny ohromnými závějemi sněhu; jen několik městeček jsme minuli za celou tu jízdu Nevadou; a když jsem se díval oknem na několik bud, jimž se tam říká městečko, . . . na několik těch bud, ponořených ve sníh, — — vzpomínal jsem na domov bez té ošklivé myšlénky, jíž se dnes marně bráním. Ještě severní Californií, oněmi horami, o nichž psal Bret Harte, šlo to sněhem; o tři dny později dokonce závěje zastavily tam cestu vlakům a bouře zpřetrhaly i telegrafní spojení. Ale pět minut stačilo, a z Cape Horn, kde ničeho nebylo vidět, než bělobu, náš vlak ocitl se mezi palmami, v zeleni, ve vůni květů, v lahodném teplém ovzduší, mezi zrajícími pomeranči . . .

Bylo to jako v pohádce; a zároveň s tou změnou pocítil jsem cosi, s čím setkáváme se též v pohádkách, ale jen u těch zlých princů, macech a čarodějnic: škodolibou radost jsem pocítil, že jsem v teple, zatím co vy budete míti sníh, červené nosy, umrzlé uši — —

Od té doby ten pocit mne provází stále; nač to zapírat? Po San Francisku i jeho okolí jsem se s ním toulal, — — na Nový rok jsem si uvědomil tu rozkoš nejintensivněji, — — po Korbelově vinici sedmdesát mil severně od Francisca, i nyní po Los Angelos a okolních městech i při Tichém Oceánu — —

A konečně: ruku na srdce! Ubránili byste se vy tomu pocitu, kdybyste teď se mnou mohli sejít do naší zahrady mezi kaktusy a palmy? A zpod těch palem kdybyste viděli sníh na vrcholcích hor? Kdybyste, kam se

podíváte, květy a zeleň měli na očích, vůni cítili, nad květinami se třepetající kolibříky pozorovali, — — kdybyste mohli zrakům dáti se pást na něžných tvarech palem, nám přece jen nezvyklých v takovém množství?

Ano, ty palmy! Mám je z míry rád. Ať štíhlé a na vrcholu ve spoustu vějířů rozčepýřené, ať nesmírně objemné a nízko nad zemí rozkládající se nesčetnými, dlouhými, temně zelenými, ladně prohnutými listy, jež připomínají svým tvarem ptačí péra, ať nízké, ať vysoké, — mám je vždy rád a tak je mi milo pod nimi posedět. Je něco elegantního a svůdného v jejich obrysech; mezi jinými stromy připadají mi jako krásné ženy zahrávající si svými úsměvy mezi jeptiškami a ženami, jež bojí se pozvednouti oči od země; některá z palem, jež má kolem boků ovinuta červeně hnědá, jemná vlákna, připomíná mi obrazy orientálních odalisk, vztahujících obnažená ramena vstříc svému pánu a lákajících ho ve své náruči . . . Zajděte si se mnou do některého parku, na některou piazzu, kde jsou takřka celé háječky palem, . . . a pak mi povězte, není-li hodný kus kouzla ve chvilce posezení pod jejich lahodným stínem. A ještě i usýchající palmy zachovávají si svou něhu a důstojnost; není v nich obvyklého onoho smutku a tesknoty, jaké vidíváte při jiných stromech odumírajících životu, ač palma, žloutne li její listí od spoda až po vrcholek, odumírá životu nadobro a navždy! vypadají takové nešťastnice jako svržené a vypovězené královny nebo jako stárnoucí žena polosvěta, dosud krásná i pod šedivícími vlasy a pod příznaky smrtelné choroby — —

Už pro ty palmy se mi líbilo San Francisco a líbí tím více jižní Kalifornie. Ale je tu ještě jedna věc, kterou byste mi mohli záviděť: moře — —

Tiché Moře — —

Z Los Angelos není k němu daleko; sednete na elektrickou dráhu a než se rozkoukáte po krajině, jste u moře. Ať u Long Beach, ať u Santa Monica nebo kdekoli jinde, to moře je vždy krásné a vždy nové . . . Čeřeno a k břehu hnáno vichrem nebo mírně se vlnic a jemně dorážejíc na pobřežní písčiny jako něžný milenec, to moře vždy skytá nejmilejší zábavy. Stačí jen sednout si nebo lehnout na břeh, dívat se v dálku, kde silhouettami vystupují obrysy ostrova Santa Cataliny, naslouchati tomu věčnému hukotu a pozorovati racky, hrající si s příbojem vln, lačně se vrhající na vyhozenou kořist, pobíhající pískem i poletující nad mořem — — Za chvili všechny vaše smysly jsou jako uspány, opojeny, zklidněny — —

Někdy je na pobřeží dost živo; na Long Beach můžete i mezi týdnem se pobavit předjíždějícími se automobily, jež někdy v zápalu řídičově div že nezajedou do moře, jak už to vodou zpod kol stříká; a v neděli nemůže být živěji, než je mezi Santa Monicou, Ocean Parkem a Venice . . .

Obrázek z Kalifornie.

Zarážíte se nad slovem Venice? Anebo nad jmenem Napess, jež našli byste na nejnovějších mapách blíže Long Beach?

Ano. Benátky a Neapol si tady staví americká podnikavost, aby jen tím více lidí nalákala do Los Angelos a jeho přímořských »předměstí«. Všechno je posud v začátcích, ale už nyní Venice vytahá dost dollarů každé neděle lidem z kapsy. Stojí už piazza di San Marco, dosti šťastně napodobená, jsou už kanály a nesčetné mosty nad nimi, jest země rozdělena v »loty« a dokonce již všude chodníky, čile se staví, . . . a za několik let bude tu o attrakci více — —

Když jste se nasytili ruchu v »Benátkách« nebo

Obrázek z Kalifornie.

V severní Kalifornii.

u Ocean Parku, zajděte si zas trochu stranou lidí pohovořit si s mořem. Pozorujte racky, kteří několik kroků od vás pobíhají, na polo ochočeni, jakoby věděli, že je chrání přísné zákazy, — pozorujte hejna kachen nedaleko od břehu se časem vznášející v celých mračnech, — bavte se onou hrou barev, jíž vzněcují ve vlnách sluneční paprsky a . . . a . . .

Nu, nic platno: a radost budete mít, že je leden a že vám jest u moře tak teplo, zatím co vaši přátelé se brodí sněhem. Ze samé radosti dáte si třeba tolik práce, jako já jsem si dal, abyste vryli do písku pozdrav těm ubohým, trpícím rýmou, a pak to ofotografujete . . .

Ale pro pána krále: teď mne napadá, že jsem nedávno cosi četl v novinách, že tam máte dosud dosti teplo a snad že ani sníh ještě nenapadl. A to by mne mrzelo: já tak rád někoho dopálím, a takto by mi sklaplo . . . Máte-li tam teplo, pro všechno, co je vám drahé, nepište mi o tom nikdo a neberte mi mou illusi, ty palmy jsou stokráte hezčí, ta vůně stokrát opojnější, to moře stokráte snivější a vzduch stokráte lahodnější, mrznou-li vám nosy a zebe-li vás do uší. A máte-li rýmu, kýcháte li, jste-li zastuzeni, zebe-li vás v nohou, trápí-li vás »revma«, dopalují-li vás mrazy a je-li drahé uhlí, prosím vás, v takových okamžicích, kdy okoušíte půvabů zimy, vzpomeňte si, že odkudsi z druhého, teplejšího konce světa vám nejupřímnější soustrast posílá člověk, jenž s vámi cítí a jenž přeje přátelům jen toho nejlepšího. *Jan Havlasa.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Slovanský postup. Anketa Máje.** Všickni Slované v říši neseme těžce stísněnost svého poměru, všichni mluvíme o svém podruží kulturním, všickni se navzájem co chvíli ujišťujeme o svých společných zájmech, které nám ukládají společný postup, ale stále se nikde nic nepodniká, aby ta »společnost zájmů« byla jednou náležitě ujasněna a formulována!

O pěstění jakých takých »slovanských styků« není dnes už nouze. Vyskytují se ve všech oborech, pořádají se výlety, návštěvy, sjezdy, ba i praktické úspěchy zcela slušné už se zaznamenávají v různých oborech, náš obchod, průmysl, naše hospodářství i peněžnictví mají už své slovanské rubriky. Také literatury a umění drobných slovanských celků se činí. Překládá se dost na vzájem, divadla pěstují jistou vzájemnost, máme celé expositury herecké v Lublani, v Záhřebě, výstavky umělecké se pořádají etc. Ale to vše má ráz a povahu čiré nahodilosti, je ojedinělé, nesouvislé a ve své nesoustavnosti málomocné. Ze všeho je zřejmo: nevíme o sobě, naše drobné kulturní celky jsou sobě cizí, nedovedly dosud najíti cestu a zmocniti se prostředků, aby utvořily velkou, silnou, sebevědomou jednotu a zabezpečily tak zdar svých společných zájmů.

Jisto je: buď nějaké společné zájmy mezi námi jsou anebo nejsou. Třeba to jednou stanovit, rozhodnout, vyjasnit, aby nebylo pochybnosti.

Najde-li se, že určité společné zájmy skutečně existují, pak je neméně jista druhá věc: společné zájmy třeba společně hájit a to nelze bez společného postupu a na základě společného programu.

Zde třeba opatřit světlo, aby zjednána byla přítrž dosavadnímu diletantismu ve věcech nejširšího zájmu.

Ale nelze tu přicházet s návrhy a podněty jednostranně formulovanými, jaksi s patra strženými, Třeba dříve zabezpečit všestranný interess, vyzkoumat a připravit půdu, třeba zjistit, jaké tužby, jaké idey, jaké názory převládají, třeba si uvědomit, v čem se kde navzájem přibližujeme a v čem se rozcházíme, třeba na jisto postavit, v čem by bylo lze docílit shody a sjednocení. Je zapotřebí jakési přehlídky názorů.

A to je úkol *Ankety Máje*, jíž otvíráme sloupce našeho listu.

Anketa naše má způsobit, aby k otázce obrácena byla pozornost všech, kdo jsou povoláni o ní myslet a se vyjádřit. Anketa má umožnit jakousi synthésu názorů, která by poskytla pevný idejný podklad k dalšímu postupu.

Zveme každého, kdo může a chce tu promluviti slovo, aby Ankety Máje se súčastnili, i započneme s uveřejňováním projevů došlých v některém z příštích čísel letošního ročníku Máje.

— **Božena Pavlíčková-Jahnová.** Ve čtvrtek dne 1. března t. r. dokonala život ve svém bytě na Riegrově nábřeží v Praze ušlechtilá a vzácná žena česká, paní Božena Pavlíčková, vdova po inženýru a staviteli v Pardubicích, sestra prof. české techniky v Brně dr. Jar. J. Jahna a inž. Jiljího B. Jahna. Byla důstojnou dcerou znamenitého svého otce, spisovatele a někdejšího ředitele pardubické reálky a později dívčího gymnasia Minervina, zvěčnělého Jiljího V. Jahna, o němž patriarcha náš dr. Fr. L. Rieger řekl, že byl z nejušlechtilejších vlastenců českého národa. Osud zesnulou pronásledoval krutými, bezohlednými ranami. Záhy ovdověla a když brzy na to Morana urvala jí jediného synáčka, hledala a našla útěchy v činech, jež jméno zesnulé řadí k nejlepším našim ženám. Tichý, milý její zjev, ušlechtilá skromnost a veliké zanícení pro vše dobré a krásné — to jsou hlavní rysy povahy zesnulé dámy. Přihlásila se vždy sama, nevolána a nevybízena všude tam, kde bylo zapotřebí účinné pomoci slovem i skutkem.

Ztrácíme jejím úmrtím horlivou a nadšenou podílnici našeho svépomocného družstva. Když jsme před pěti lety uvedli náš podnik v život, byla zesnulá paní Božena Pavlíčkova první, jež podepřela nás vydatnou hmotnou oporou. Ale tím není ještě vše řečeno . . . paní Pavlíčková projevila k našemu podniku ještě jiný, mnohem cennější zájem. Každou chvíli objevila se v místnostech našeho závodu a sledovala všechny naše projevy, každou edici s tak vzácným pochopením, že často a často hovořeno o sympatických jejích návštěvách v našich schůzích. Bylo to něco nového, něco nebývalého, tak že všichni členové správního výboru zatoužili po tom, aby nadšenou příznivkyni literatury a umění osobně poznali a mohli jí projeviti svůj vřelý, nelíčený dík. Nechyběla ani na jediné naší valné hromadě. Nějaký den před prvním naším výročním shromážděním oznámila, že súčastní se naší valné hromady, poněvadž by ráda z jejího průběhu seznala, jak závod prospívá a jak se mu daří. A přišla skutečně a příkladu jejího bylo v následujících valných hromadach hojně následováno . . . naše podílnice objevují se od té doby při veřejných našich schůzích a není ani třeba připomínat, že dodává jim toto účastenství zvláštního, milého rázu.

»Národní Listy« ve vřelém nekrologu napsaly o zesnulé mezi jiným tato slova: »Její horlivost a ušlechtilá snaha při rozmanitých uměleckých a dobročinných zřízenich byla příkladná a vzbuzovala všeobecný obdiv i neličené uznání.« My, kteří jsme byli její vzácnou pozornosti v tak neobyčejné míře poctění a potěšeni, zaznamenáváme těchto několik neznámých podrobností ze života zesnulé jako doklad krásných, ušlechtilých jejích snah a skutků. Četní přátelé naši zachovají zesnulé paní Boženě Pavlíčkové-Jahnové vděčnou, nehynoucí vzpomínku. *K.*

— **Démon,** dramatická báseň F. X. Svobody, předvádí v novém rouše starou účinnou hru, zkroceni ženy, v tomto případě nikoli zlé, nýbrž záletné a tím ovšem nebezpečnější. Hrdinka posledního dramatu Svobodova je ovšem spíše koketou než démonem. Je to baronka půvabného, exotického zevnějšku, které by znamenitě padl cikánský kroj se zlatými penízky. Slyšíme o ní, že se toulá často po kraji a že tuze ráda prodlévá v aleji. Mladý student stal se první obětí záletných jejích choutek. Zastřeli se v aleji právě ve chvíli, kdy baronka vyšla si na lov. Idyllické ovzduší letního sídla přerváno tu zákulisním výjevem, jenž má v přední řadě za úkol, dokumentovati démonickou, ničivou sílu barončinu.

Každý sebevrah je člověk nenormální. Student sice v plamenné apostrofě naznačuje, že zlomí její sílu, ale učiní něco docela jiného. Pravdu měl ovšem potom malíř Doubrava, že smrt studentova nemůže dojati tak, jak by za jiných okolností dojímala. Nezdá se nám ani to být příliš pravděpodobno, že by se baronka nedověděla, že se několik kroků od ní zastřelil mladý muž. Taková náhlá tragedie vyvolá přece v kraji ohromné vzrušení. Bylo by bývalo docela případno, kdyby rozruch, výstřelem způsobený, byl aspoň nějak naznačen.

Jedna oběť padla, druhá je na obzoru. Baronka vybrala si ke své hře malíře Doubravu. Pěkně ji autor s ním svedl dohromady. Baronka zatouží po tom, aby ji pražský mistr portretoval. Druhé jednání, v němž autor skutečně roztomilým způsobem líčí, jak baronka na malíře poličuje a jak on zvolna, ale jistě zamotává se do hebounkého předíva, je nejlepším a nejcennějším. Rovnocenné bylo by i jednání následující, kdyby se tu baronka byla nezvrhla v ženu, jež příliš okatě nastražuje nové sítě. S malířem už je hotova . . . dosáhla toho, po čem toužila. Viděla ho u svých nohou, podmanila si ho a přestal už ji zajímat. Mladoučký hošíček, jenž nesměle a naivně po ní touží, stal se sokem a měl býti nástupcem Doubravovým.

Ale tu baronka po prvé pohořela. Mladíček jí zkrátka dá na jevo, že už moc jejího kouzla na něho nepůsobí. Zdá se, že vystřízlivění jinochovo je příliš náhlé. Diváku se ovšem toto odbytí svůdné ženy zamlouvá. Jedno křídlo démonovo je tedy připáleno. Ještě hůře než ubohý jeho předchůdce by byl dopadl malíř, kdyby ho byla před nepředloženým, násilným skutkem neuchránila holčička, již horoucí láska k malíři přivábila do březového háječku v pravou chvíli.

Baronka opouští sice háječek tělesně zdráva, nedotknuta, ale morálně poražena. Premiéra měla obvyklý, slavnostní ráz a panu autorovi prokázány pocty lichotivé.

Sehráno bylo drama velmi dobře. Vynikla zejména pí. Kvapilová (baronka) a p. Vojan (malíř Doubrava), který byl vyvoláván potleskem zvláště hlučným.

—*ll*—

⊙ **Odkaz Máji.** Paní Aug Špulaková, vdova po c. k. vrch. berním inspektoru v Plzni, vzpomenula v poslední vůli své na české spisovatelstvo. Odkázala spolku Máji 800 K.

⁂ **»Máj« v Plzni.** Po delší přestávce vyjel si »Máj« zase do českého kraje, tentokráte do král. města Plzně, které slyne kromě všech jiných předností zejmena osvědčenou pohostinností, na niž stále vzpomínají všichni účastníci sjezdu slovanských novinářů před třemi lety. Také tentokráte patří zásluha sympatickému a čipernému sdružení plzeňských novinářů, že v sobotu dne 3. března naplnilo nejlepší obecenstvo, jaké Plzeň zná, nádherný velký sál Měšťanské Besedy, aby přítomno bylo velké akademii, jejíž hlavními body byla Vrchlického přednáška a Štechova recitace. Předseda »Máje« Jaroslav Vrchlický s milou svou ochotou a neunavnou horlivostí promluvil k vyprodanému domu o poesii Jana Nerudy tím svým neodolatelným, prostým, a přece tak jímavým hovorem, a vystihl nevyrovnatelným způsobem povahu, význam a hodnotu Nerudovy klasické poesie, vyzdvihuje zejmena její svéráz a hloubku, její českost a vlasteneckost. Není divu, že Vrchlický byl odměněn projevy nadšení a díků, jež neměly konce a podobaly se bouři. Nemenší úspěch měl i člen výboru »Máje« Václav Štech, který přečetl svou novou humoresku »Silný člověk«, která uchvátila zahořklým humorem Štechovy satiry, tím břitčím, že v práci té jde o výčitku, že naši lidé mají často více smyslu pro vše jiné než pro díla a osoby umělců a literátů.

Zdobou večera byly dokonalé výkony roztomilé a mladistvé koloraturní pěvkyně Národního divadla pí. Görlichovy, která svým rozkošným a jemným uměním stala se rázem miláčkem plzeňského obecenstva — a přednesy pěveckého sdružení Plzeňského »Smetana«, které znovu dokázalo, že nemá soupeře ve svém umění a že ovšem snadno vítězilo i na horké půdě mezinárodních závodů. —

Akademii, jakou Plzeň sotva pamatuje, přítomen byl mimo jiné hodnostáře p. Dr. Peták a Vrchlického přišel si poslechnout i vynikající poslanec p. Fr. Schwarz, ač dosud není zcela zotaven ze své choroby. Po akademii uspořádán v lidovém sále M. Besedy intimní večírek, tak srdečný a veselý, že jenom nutný odjezd předsedy »Máje« připomněl nám blížící se jitro. Zejmena milým naším společníkem vedle ochotných plzeňských soudruhů-novinářů byl spisovatel p. K. Klostermann, autor našeho románu »Mlhy na Blatech«, se svými damami, kypící svérázným humorem i radostí nad zdarem návštěvy »Máje« v Plzni. V neděli dopoledne odebrali se členové »Máje« v průvodu svých přátel do měšť. pivovaru, kde laskavými průvodci byli nám členové správní rady p. cís. rada Buriánek a m. radní p. Doubek.

Po prohlídce podán účastníkům v slavnostní zasedací síni správní rady Měšť. pivovaru bohatý lunch a zlatožlutý výrobek Měšť. pivovaru. Při této příležitosti dal výraz obdivu nad velkostí světového závodu, vděčnosti nad srdečným pohostinstvím správní rady, radosti nad velkolepým vzrůstem města Plzně, jehož městská rada převzala protektorát slavnosti, vděčnosti nad skvělým přijetím zástupců spisovatelstva jmenem »Máje« spisovatel M. Fučík. Odpoledne navštívili někteří členové »Máje« představení v novém divadle a znovu přesvědčili se o zdatnosti druhé velké české scény. Po té nastoupen návrat ku Praze . . .

Zájezd Plzeňský zapíše si »Máj« mezi nejzdařilejší výlety svoje do českých měst, kde vždycky našel tolik lásky a pochopení. Opakujeme tu znovu, zač prosil řečník »Máje« při loučení s Plzní: aby lásku a příchylnost, již projevili Plzeňští českým spisovatelům, věnovali především a trvale české knize . . .

O uspořádání slavnosti má vedle plzeňského sdružení novinářů — z nichž zejmena milí přátelé Máje Jonáš, Nebeský a Schiebl zapsali se nám v srdce velikou zásluhu — neunavná a roztomilá jednatelka Máje, pí. Portova, choť knihtiskaře. Z členů Máje účastnili se kromě předsedy Jar. Vrchlického a V. Štecha: K. Jonáš, Dr. J. Borecký, K. Rožek, M. Fučík a J. Škarlandt. —*nk*

⊙ **Dramatická cena.** Pan Alois Bureš, náměstek starostův na Kr. Vinohradech, chce zabezpečiti novému divadlu tohoto města původní hru celovečerní. Věnoval tedy 1000 K v ušlechtilé své snaze na cenu. Práce nutno zadati do 31. března příštího roku. Přejeme, aby o tuto poctu ucházelo se hojně dobrých prací, aby o nich rozhodovala porota spravedlivá, a aby divadlo bylo prací cenou poctěnou skutečně obohaceno.

Ročníku IV. číslo 26. vydáno dne 9. března 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovatí drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

BENEŠ GRÜNWALD:

Parallela.

Už Říman porážel, pak sevcřanů vztek
po horské Rhaetii ten malý nárůdek,
jenž posud v několik se těsná údolí.
Tam v ložích skalnatých vod šumem hlaholí
Rýn mladý, k předu dští své proudy bouřlivé,
jimž otcem ledovec ve výši hrozivé.
Sem národ zašel až před slotou časů všech,
by sídla postavil nad močál, sráz a mech.
Do oken nizoučkých pod černým trámovím
se limba naklání svým těžkým větvovím,
sníh v zimě zachytá nad jasem z drobných skel
se tiše kladoucím ven přes závěji běl.

Když patřil jsem v ten kraj, mně nehovorný muž,
jenž zájem cizince v mých očích dlouho už
byl němě sledoval, děl měřiv prstem tam,
kde tulila se ves ke skalním hlubinám:

Nad onu výsku, hle, se skála překlání;
už mnoho zasutých jest domů pod stráni,
vždy s táním na jaře se zřítí hory díl,
až výska zajde tak i člověk, jenž v ní žil.

Já spatřil ssutiny a prorvy ve skále,
i to jsem znamenal, žeť vskutku na mále,
by stěna ohromná od oblak hřměla níž
na domky titěrné, na věže třpytný kříž,
na celou životem zde vroucí dědinu,
zkad bučel skot a kouř se zvedal z komínů.

Dím: Proč pak nevyjde lid z děsných končin těch,
kde není možno už mít úsměv na ústech?
A horal vydechl: Svůj neopustí dům!
To vyřkl hrdě tak, ba vzdor svým vnutil rtům.
Ten dojem rozechvěl vše hloubky v duchu mém
a dne pak nebylo, bych zajat tímto snem,
zda skalní kolos tam se zatím neskácel,
se duchem úzkostným v ty kraje nevracel.
A zřel jsem sedláky, jak sekou po lukách:
jak jinde klidný též jest jejich ruky vzmach,
jen málomluvní jsou jak ten, kdo hotov jest
sám spíše naslouchat, an očekává zvěst.
A vidím ženy ty, jež jako jinde kdes
též své si pracují tak zítra jako dnes,
však zvykem od práce se někdy zvedají,
by oknem pohlédly, ač jen jak potají,
na skálu nad nimi, jak tvar má rozklaný,
a v strži klidně zda spí všecky balvany.
A sním též o dětech, jak zvláštním slovem svým,
jež zatarasilo se jen tím pohořím
před řečmi Evropy, si šepcí tajemně
na ssutinách, jež kol se drží vzájemně,
těch jména, kdož se v nich bez pohřbu skrývají
a, hrom kdy krajem řve, na živé kývají.
A přece rody ty svůj neopustí prah,
leč jako protěž dál se krčí na horách.

Co to jsem vyprávěl ve vlaku sousedu,
na českém pomezí vlak stanul k posledu,
do prostor nádražních já kvapím sestoupit.
Ký hluk zde zaslýchám, a v směsi jaký lid?
Ó rodná mluvo má, zas tebe zaslech jsem!...
Už nad pohraničním až tady kamenem?...
Žal! Celý tento dav se pachtil s tlumoky;
zněl k hnusu stydlivě hlas mužů hluboký,
a ženy slzely; však dětem zdál se být,
jak tupě zíraly, u srdcí shlazen cit.

Zkad lidé vyšli jste? Od bujných pořící,
jež cizák skupuje, kde závod vytýčí
vše činit hotov jsa, by ovlád nový ráj.
A kam to jdete tak? Ten v Rus, ti na Dunaj,
ba ti tam za moře do cizí končiny
pryč, jenom když jdou pryč ze zhořklé otčiny!

Zdaž, bědná vlasti má, se s výšin kácí v dol
nad tebou nebe již, že hbitě všade kol
pryč lid tvůj pospíchá se v službu dávaje,
kde nečekají jej, že touží do kraje,
jejž nedobude si, kde bude krvácet
ne pro svůj vlastní lán, pro ženu, dětí květ,
leč žena, dítě, on pro statek cizáka,
jenž nezná jeho řeč, se štítí nuzáka?

Ó kdybys tvrdší chléb, jejž jídat budeš tam,
v svém domě uměl jíst a zachoval si plam
cti, která jedna jen je v světě širokém,
a kterou odkládáš, když volíš cizí zem,
co rodná půda tvá tvou krví zkypřená
tvým vrahům k užitku se ladně zelená,
za špatnou veselost či pro lenosti vřed
tak levně vydána, jak nekoupí se zpět!

Ó pýcho horala, jenž vzdor svým vnutil rtům,
když pevnost naznačil svůj neopouštět dům!
A on má chudý kraj, kraj hrůzy v chladu skal,
my zase žírný luh až v zeleň chlumů v dál,
my všecko bohatství ve starém domě svém!
Kdo však se hroutí zde? Jen my, ne naše zem.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

sádkám jsem se nedostal, ačkoli o místech jsem nebyl v pochybnosti. Proud je v potoce takový, že by mě byl strhl, Bůh ví kam. Třeba počkat, až voda trochu opadne, pak se přesvědčím. Snad ty klece přece vydržely náraz proudu; byl by to malér, kdyby mi to všecko bylo odplovalo. Co se člověk nadře, než si těch pár kluků opatří — a pak, aby to bylo pryč!«

Odmlčel se; jeho zraky zatěkaly s plachým, starostlivým výrazem ve stranu Blat. Nepronikly ovšem hustým závojem mlh a nízkých mraků, jež zastíraly všecek kraj. Ubohá dívka bojovala s pláčem, očekávajíc s krutým napjetím, že promluví o osudu Václavově, sama však tázat se neodvážila. Zpozoroval patrně její neklid, neboť pojednou pravil:

»Mně se zdá, že nabíráš! To by bylo hloupé! — Bojíš se snad domů? máš strach, že paní-máma se bude vadit? — Ani jí nenapadne, ti povídám! — Byla ráda a děkuje Pánubohu, že ses uchýlila k bábě do Zbudova. Taky tě nečeká a myslí, že tam pobudeš dva nebo tři dni, až bude po velké vodě. Já jsem neříkal nic, ale věděl jsem, že tam nevydržíš a že se vrátíš, i kudy půjdeš. Dá přece rozum, žes nemohla se vydat rovnou cestou zatopenými Blaty. Šel jsem ti naproti a viděl jsem tě, jak jsi šla skrze Selce, ale ustoupil jsem stranou, aby mě lidé s tebou neviděli, a teprv, když jsi minula, jsem se za tebou vydal. Bylo tě mi líto, že máš jít samotna a byl bych šel dál, kdybys byla nepřicházela. Musel jsem se zdržet u Železného, který odejel do Vodňan — všaks ho potkala. Čekal na mne, že mu přinesu nějaké ryby a něco zvěře Ryb jsem mu ovšem dodat nemohl, ale dva zajíčky jsem mu přinesl, vybral jsem je z ok dnes v noci, za největšího lijáku. Hlupák pacholek myslel, že spím — řekl mi dnes ráno, že v noci ke mně mluvil a divil se, že mu neodpovídám — a já jsem zatím byl až někde u Výhlavi . . .«

Očekával-li s její strany nějaký projev obdivu jeho srdnatosti a dovednosti, zmýlil se tentokrát. Jí ubožce v hlavě se vířilo z krutého, bolestného zklamání. Bratr, ubohý a nevinný, byl na Hluboké ve vězení, a ten, k němuž zalétaly všecky její naděje, o němž nepochybovala, že jediný na světě dovede pomoci a jistojistě pomůže, mluvil klidně a vesele o své noční výpravě za zajíci do oka chycenými! Hořkost pomyšlení ji přemohla: propukla v usedavý pláč.

»Co bečíš?« osopil se na ni; »minula ses rozumem?«

»Ty nic neříkáš, Vojto,« vydrala se jí řeč; »ty nic neříkáš, a přece Václav . . . Václav . . .«

»Nu, tu je toho! Václav se ještě nevrátil z Hluboké, ale sedlák se za ním vydal, jen

že nevím, došel-li. Možná dost, že se strhala hráz Zlivského rybníka. Pak by tam marně chodil, musel by se vrátit a počkat. Na Vomáčku se dát nemůže, tam tudy je všecko pod vodou.«

»Ale, pro všemohoucího Boha, Vojto — jak pak ho mohli zavřít, když tím vším vinen není? . . . My přece víme, jak se to všecko stalo, a my ho máme nechat v tom jeho neštěstí! . . . To přeci není možno!«

Vojta stanul; oči jeho utkvěly na ni s divým, hrozivým výrazem.

»Snad nemíníš říci,« pravil, »že jsem měl předstoupit před onoho četníka, a říci, že jsem já toho lumpa udeřil? . . . udat mu take příčinu, ne? Za tak hloupého mě neměj!«

»Ale, co dělat? . . . co dělat?« zaúpěla dívka.

»Mlčet a počkat!« přeťal ji zlostně řeč. »Já ti řeknu jen tolik, že by mi třeba ani nebyl věřil, ten pochop. Pěšák udal, že ho uhodil Václav, tož to byl Václav, a, kdybych řekl, že jsem to byl já, byli by nas zavřeli oba a konec by byl býval, že Václava by byli pustili, protože sedlák má peníze, a já bych tam byl zůstal. Takhle Václava pustí taky a na mne nikdo nepřipadne. Tomu přeci rozumíš? — Tu je toho, že si tam tvůj bratr ňáký den posedí! Seděli jiní taky, seděl Lohmont a ten je jinaký než Václav, jemuž nad to nikdo nedokáže, že je vinen tou věcí. Tak co! Nech to být a nestarej se! To spraví tvůj táta. Či bys mě tam chtěla vidět místo Václava? Děkuji ti! . . . .«

»Ach Vojto, můj zlatý Vojto, nehněvej se! Možná, že jsem hloupá — ale já mám takový strach, taková hrůza na mne chodí . . . Já jsem si myslila, že pomůžeš, žes už pomohl . . žes jim ho vyrval . . . «

Vojta se dal do posupného smíchu.

»Tohle sis myslila? Pro Boha tě prosím, řekni mi, jak jsem mu měl pomoci?«

»Já nevím, Vojto — ale já jsem si řekla, že ty dovedeš všecko, co chceš.«

»Všecko taky nezmohu, ty bláhová! Aspoň teď ještě ne Později snad. Ale, aby k tomu došlo, musím se vycvičit, získat moc — rozumíš? . . . A bylo by po moci, kdyby mě teď zavřeli. Nestarej se, já jim nedaruju, co tvému bratru udělali! Já ten účet vyrovnám! Ale vyrovnám ho, až bude čas. Ale nechat se zavřít, poštvat na sebe celou tu smečku baštýřů, pěšáků, hajných, mysliveckých a četníků, a to jen proto, aby pustili o nějaký den dříve z vězení člověka, kterého tam bez toho podržet nemohou, proto že se jeho nevina tak jako tak dokáže, to se mi, panenko, nevidí! to bych se musel leda zbláznit, ha, ha, ha!«

Přestávala plakat, jeho slova se neminula účinkem. Četl jí to z očí, přestal se smáti; i pohled jeho očí nebyl už daleko tak divoký. Kráčeli drahnou chvíli mlčky druh podle druha.

»Slyš, Apoleno,« ujal se pak zase slova, mluvě zcela změněným hlasem, »tys přece rozumná holka a dobře víš, co mám před sebou. Ale nejen o mne tu běží, taky o tebe jde. Kdybys se prořekla nebo kdybych já tu věc na sebe vzal, vyšlo by na jevo všecko. Kde kdo by zvěděl, že jsme se spolu scházeli, žes mi došla pro ryby do Zlivi, žes za mnou přišla na Blata a co ještě všecko! Pomysli si, co by řekla tvá matka! — Zkrátka, byli bychom všichni nešťastni a ty nejvíc.«

»Ale, Vojto, já nic neřeknu, já jsem taky ve Zbudově ničeho neřekla . . . a nevíš, nepomyslíš si, jak mi bylo, když ten krejčí přišel s novinou. Já bez tvé vůle ani nehlesnu . . . mne jen srdce bolí, že já jsem všeho příčinou . . .«

»Nesmíš už na to myslet,« vpadl jí do řeči, mluvě zase prudce, velitelsky; »nesmíš! — Václav se vrátí dojista brzy, o to se postará tvůj táta. Nechci vůbec, abys více o té věci mluvila. Mně je jen líto, že jsem toho pacholka nezabil. Dobít jsem ho měl, byl by teď pokoj.«

Máchl pravicí, z očí mu vyšlehl příšerným plamenem pohled plný záští a zloby, tak že dívka se zachvěla hrůzou. Než, v následujícím okamžiku se zase usmíval, přistoupil k ní těsně, objal ji v pasu, k sobě přivil a vášnivě se jal líbat její rty, oči, líce, krk, šíji . . .

»Nebudeš více myslet na Václava,« šeptal, »nebudeš, viď? . . .«

Chvěla se všecka hrůzou i rozkoší, střed těch širých, rovných lánů obilních, v padajícím dešti, pod rouškou šedobílých mlh, jež zastíraly obzor, daleký i blízký, i rodnou dědinu, jedva pět set kroků vzdálenou . . .

»Nebudu, ach, Vojto — nebudu,« šeptaly chvějící se rty.

». . . A má budeš, celá má! Musíš být má, víš, čemu se říká má . . .«

»Tvá budu, celá tvá . . . můj Vojto . . . kdy budeš chtít . . . ale měj smilování, můj miláčku . . . vždyť vidíš, že dělám, co poroučíš . . . ale slituj se . . . pro Boha . . .«

Líbal ji jako šílený, oběma rukama ji objal, k sobě tiskl. Nohy se jí podkosily, ztratila vládu, byla by upadla na rozmočenou zem, do polehlé pšenice, podle niž je vedla cesta; ale on ji pevně držel ve svých ramenech a jen líbal . . . líbal . . .

». . . Už pust, pro Matku božskou . . . můj Vojto . . . slituj se . . . abys mi neublížil . . .«

Uprosila ho zas jako v předvečer na Blatech, v houštině u Soudného potoka. Pustil ji, jen za rameno ji podržel, aby neupadla. Přemohl svou divou vášeň, po těžkém boji zvítězil nad sebou. Všecek se třásl, dech jeho sypěl, hlas

se v hrdle zajíkal, z očí šlehaly znojné plameny.

»Dobře . . . Pustím tě, Apoleno . . . Pustím tě, abys viděla, že tě . . mám rád . . . že ti nechci ublížit . . . Ten tam včera, co jsem ho nedobil . . . já blázen . . . k vůli tobě nedobil, ten by tě byl nepustil. Nezapomeň! ten by tě byl nepustil, a já jsem tě pustil, proto žes mě prosila.«

Tulila se k němu, na jeho rámě se věsila.

»Můj zlatý! Můj miláčku . . .«

Tu on vážně, skoro otcovsky:

»Nevím, uprosíš-li mě po druhé, Apoleno. Třeba, abys taky ty měla rozum. Člověk není ze dřeva, víš! Neměla se's tak vykasat — z toho padne závrať na člověka . . «

»Ale, vždyť jsi sám tak nařídil,« odpověděla s holubičí prostotou.

»Dobře, ale v takových věcech nemáš poslouchat! Co z toho, kdyby se ti byly sukně namočily! jako bys už beztak nebyla promokla. Trochu více nebo méně, to už je jedno. Pamatuj si to!«

Nechápala — neodpověděla. A on svou dále:

»Dnes ještě to šlo — jsme oba promoklí do těch nití, zem mokrá, obilí jako hnůj, bláto — k tomu bílý den. Toho všeho nebýt, jak že bych se byl zdržel? — A potom, jednou to bude, Apoleno! Nic naplat, jednou to bude. Ale ty se neboj, já tě neopustím. My jsme si souzeni.«

»My jsme si souzeni,« opakovala po něm šeptem.

(Pokračování.)

BOŽENA VOITLOVÁ:

Jaro v jeseni.

(Dokončení.)

istr K. doma?« ptám se rychle.

»Ano, avšak má tam model. Myslím ale, že bude právě hotov. Oznámím pána.«

Odkládám svrchní šat a prohlížím dychtivě v předsíni umístěné umělecké předměty. Několik mistrových skizz krásný, starý, ze slonové kosti řezaný pohár, vykládané zbraně, hollandské rytiny a v okamžiku, kdy luštím jemné figurky na zajímavém poháru, sluha otevírá dvéře atelieru, z jehož hlubin slyším mistrův velitelský hlas: »Tak se stroj a jdi!« Ve zvuku jeho hlasu bylo tolik drsnosti. — Sluha mi kyne, bych šel dál.

V prostranném atelieru, za těžkou plyšovou draperií, bohatě zlatem vyšívanou, jež kryla výklenek, něco šustlo, patrně se strojil model. Omlouvam se, že vyrušuji. — »Ne, ne,« potřásá mi přítel rukou, »jsem právě hotov.« Kynul mi, bych se posadil. Zaujali jsme místo proti velikému plátnu, na kterém byla rozvržena bohatá komposice. Vstanu, bych, na několik kroků od obrazu vzdálen, lépe viděl. Stojím zároveň tváří obrácen směrem ku draperii. Mluvíme o obrazu — Pojednou štíhlá ruka pracně odhrnuje těžkou draperii, vykoukne dívčí postava, rychle kráčí ku předu — žasnu! chci vykřiknout, avšak hrdlo zdrhnuté nevydává zvuku. Přede mnou, zdrcena, sklíčena, prchá má — Psyche.

»Ha, ha, ha,« směje se mistr, »ta holka se vás lekla! — Čerti vědí, co má v hlavě. Jisto je, že podobnou modelku na celém světě jsem neseznal. Ta její hrdost jest mi směšná. Kdyby neměla velikých předností, můj bože, ta gracie pohybu, ta něha ve výrazu tváře, věru, že bych ji — — — Nedomluvil. — »Její matka bývala vyšívačkou umělého vyšívání. Nyní po léta stůně a děvče vydělává jak může — ale to vše vynakládá prý na své vzdělání.

Víte, co mně dnes řekla? — Že je u mne naposled. Má prý kohosi nesmírně ráda a kdyby prý se ten jistý o tom dověděl, že jest mou modelkou, musela prý by se studem utopit —. Zvláštní tvor! . . . —

Vám ale není dobře, drahý příteli, jste bledý!«

Řekl jsem, že jsem skutečně churav . . .

Nevím, jak jsem se octl na ulici. — Olověná tíha bránila mi v chůzi, byl jsem jak podlomen. — V hlavě mi mocně bušilo a hruď sevřena byla nekonečnou tísní . . .

Přes blednoucí slunce přešel temný mrak, zdvihl se vítr a vzduchem poletoval drobný, ostrý sníh.

* * *

Když na vše to zklamání, které jsem kdy v životě zažil, pomyslím, zalévá se mi srdce slzami.

Jsou básně, které nikdy nepíši, písně, které nikdy nezpívám, obrazy, kterých nikdy nemaluji a přece cítím, jak stále se chvějí vidiny mých snů v tůni prchajících představ.

A pak ať někdo tvrdí, že nemám nadšení, mládí, že jsem starcem v citu a chudý fantasií! . . .

* * *

Jak chvějící se list v záchvatu nyjící touhy, má duše chvěla se při pomyšlení, že uvidím, že uslyším ji zas. — Ó, posvátné jitro štědrého dne!

Minul poslední horečný chvat příprav, vše v klidnějším tempu spěje k svatvečeru blíž. Svátební nálada panuje všude. V symbolu toho, jenž pro nás v nezměrném soucitu k lidstvu trpícímu se zrodil člověkem, by svou velikou láskou, svým nejvyšším utrpením získal spásu nás všech, posvátná doba Jeho zrození připomíná štědrostí svou božského toho daru. Všechna srdce milující chystají dárky svým miláčkům a pod teplým, zahřívajícím paprskem významu štědrovečerního alespoň na chvíli tají srdce všech těch, již dávno přestali věřiti.

Ó, buďte štědrými! Štědrost znamená dobra cit!

Ty prosté zelené stromky, jež kývají v oknech, ověšeny něžnými cukrovinkami, ty nejlépe budou mluviti k srdcím vašim a snad se svícemi, jež na nich večer rozžaty budou — skane v mysl vaši krůpěj světla a pravdy, že co činíte dobrého jiným, činíte dobrého Jemu — jenž v soucitu založil dílo veliké lásky.

Cítil jsem v duši teplo štědrovečerní. Běžím ulicemi rozradostněn, unešen. Nevím, co kolem mne se děje. Ve hrudi mi mocně buší srdce a jen myšlenka na ni, žene mne dál.

Na rohu ulice u portálu kostela schoulena sedí stará, slepá žena, chvěje se zimou a naříká: »Smilujte se, jsem slepá!«

V tom spěchu ji minu, avšak prosebný její hlas vrací mne k ní zpět a všechen obsah svého sáčku sypu do jejího klína — »Buď také chvíli šťastna,« pravím, »a pomodli se, prosím, za tu, kterou miluji.« — »Bůh žehnej vám,« slyším, odcházeje, stařenin hlas: »Já rovněž byla jednou milována.« Ohlédnu se a jen zběžně zahlédnu ztrhané rysy, vyhaslé oči ubohé ženy. Zachvěji se! Snad také byla jednou hezká, snad rovněž byla tak milována, jako ta moje malá, něžná Psyche, má Nina.

Ne, ne, nemožno. Tak, jak miluji já, nemiloval ještě nikdo! Jsem zosobněným paradoxem, neb to, co dřív jsem v propast zapomnění uvrhnouti chtěl, o to se dnes chvěji jako děcko o svou milovanou hračku. Nina jest mou hvězdou. Od té doby, co jsme se setkali v atelieru přítele K., zbožňuji ji jako světici. Nevrátila se tam už. Mám toho pevnou jistotu. Ani stín nějaké zmínky mezi ní a mnou o tom nepadl. Před ní nebyl bych schopen, ani v duchu o to zavaditi a dopustil bych se bídáctví, kdybych snad tu bílou holubici jen jedinou myšlenkou podezřívati chtěl.

Prchala dlouho přede mnou. Však motýlek přece jen polapen do lásky milostné sítě. Polapen mou vřelostí a oddaností.

Jako žebrák putovával jsem denně za ní a žebral o trochu soucitu.

A dala mi ho všechen.

Bylo to jednou v soumraku, když opět s knihou v ruce spěchala k domovu. Prosil jsem tehdy jen o krátkou rozmluvu. Dlouho váhala, až přece povolila »Vraťte mi klid mé duše a já vám půjdu s cesty,« pravím k ní.

Pohlédla na mne dlouze, pak ustrašeně a pravila: »Tak jako vy mne pronásledujete, prchám ja před vámi a to proto, že vás miluji — avšak to ubohé mé srdce dobře cítí, že to nesmí být, že stojíte příliš vysoko nade mnou a že ke mně snížiti se, znamenalo by váš pád.«

»Proč, drahá milovaná bytosti?«

»Jsem příliš pro vás nepatrna, zapomeňte na mne — já na vás vzpomínati budu po celý život.« — Mluvila tak klidně, nehledaně, že až k lítosti pohnut byl jsem její skromností.

Od té doby vídali jsme se častěji. Vběhl jsem jí vždycky do cesty a za šera provázel ji osamělou cestou k domovu.

Po každém setkání byl jsem znova překvapen bystrostí jejího ducha, volbou myšlenek, nehledaností výrazů a ušlechtilostí smýšlení. Chápal jsem, že to, co mne k ní mocně vábí, je vlastně ta její mladá, ušlechtilá duše.

A brzy stali jsme se nerozlučnými přáteli.

Dověděl jsem se, že jest jí dvacet let — vypadala jako by jí bylo šestnáct — a že končí právě svá studia v obchodní škole.

Mluvili jsme o učebních předmětech, o příštích jejích plánech. Byla jednou z nejlepších posluchaček. Zajímalo mne vše — celý ten její v učení pohroužený život.

»Ach, povídejme si něco jiného,« přerušila mne často, »mám strach, že vás tím jen nudím. Povídejte vy mně něco, mluvíte tak krásně, ach, tak krásně, že bych vás stále poslouchala.« A já vypravoval. Líčil jsem jí s nadšením všechno to kouzlo slunného jihu, tu skvoucí, nezapomenutelnou Italii. Pluli jsme spolu po lagunách, prolétali jsme spolu všechny

galerie, kostely, spočívali jsme ve stínu palem a olivových hájů. Zkrátka, tu báj, která mne kdysi nadchla, nyní v hovoru prožil jsem s ní znova.

Cítil jsem, že mé dojmy vyluzovaly v ní žiznivou touhu, rozletět se v širý kraj.

»O, kdybych to vše mohla vidět, kdybych měla křídel! Ale bez vás ne — ne, nikdy! dodala šeptmo. Sklopila hlavu a přivřela víčka. Zarděla se. Pravil jste jednou: »Připínáme snům svým křídla, aby nás zanesla tam, kam ve skutečnosti nikdy dosáhnouti nemůžeme.« A s povzdechem dodala: »Hle, můj los — vím, že nikdy jinak nebude! Nechci však býti nevděčnou. Jsem nyní tak šťastna, neboť se dívám na svět ústředím vašich vlastních krásných myšlenek, ústředím vašich zásad o životě a o lásce, jenž v mé duši zní jako nekonečná melodie. Ozlatil jste můj život, který až posud nebyl vždy radosrným, ozlatil jste naději v dobro.«

A zas jako děcko, tak přítulně ptala se mne: »Ach, jaký as bude ten můj život příští? Myslíte, že bude šťastným?«

»Drahá,« pravil jsem k ní. »Řekl jsem vám nejednou, že přál bych vám, byste životem kráčela jen po růžích, nepoznala zla, ni trpkosti a byla dokonale šťastnou. Bohužel však, že život je rozmarný kaleidoskop, v němž se naše radost s bolem střídají. Ovšem, na váhu zde padají okolnosti, do jejichž středu vás osud zanese. Avšak nezapomínejte na jedno, že často jsme strůjci svého vlastního štěstí, neb to, co vám nemůže dáti nikdo, může vám dáti vaše vlastní nitro. Neboť čím více zkypříte jeho půdu vším mravně hlubokým, tím vším, co kotví v dobru, v soucitu a kráse, tím více se povznesete nad všechnu všednost, malichernost pidimužického nazírání, povznesete se tak vysoko, že neucítíte zla kolem sebe, neboť budete míti štěstí, které vám vyrvat nikdo nebude s to, zavřeno ve svém vlastním srdci.

Při těchto slovech připadal jsem si jako fenix, onen zázračný pták, jenž sama sebe spáliv, znova zrozen z vlastního svého popele se povznáší! Bože! můj život krásný, mladý, život plný ideálů, arciť jest ten tam . . . Číše pomalu dopita a nyní zbývá jen kapka hořkosti nad marně utraceným životem.

Což měla by ta mladistvá bytost, která po boku mi kráčela a celou důvěrou své mladé milující duše na mne se upínala, doznat takých zklamání, jako já? Ne, ne, našeptával mi vnitřní hlas — ne lásky hlas — té smyslné, nýbrž hlas lásky soucitné: »Zachraň ji!« A já pojal touhu, svými slovy budovat základ štěstí tomu důvěřivému dítěti.

A nyní dodal jsem vesele:

»Budete-li, drahá, pamětliva mých slov, slov upřímného přítele a zkušeného rádce, pak věřte, že Até, ta lstivá bohyně zaslepenosti, jež tak ráda úskočně člověka přepadá a jej svádí k činům svrchovaně žalostivým, nebude míti k vám nikdy přístupu. Budete vždy vítězící a vítěznou. Ostatně myslím, že již vaše dobrá sudička, jež u kolébky vaší dlela, obdarovala vás něčím, co tak mnohý postrádá.«

»A co to je?« ptala se má družka zvědavě, vesele.

»Obdarovala vás veselou a spokojenou povahou a tím řečeno již mnoho, neboť ten, kdo spokojí se málem, vlastně dosáhl již toho nejvyššího.«

Nechtěl jsem se dotýkati její chudoby, která byla přece tak velikou, a ukazoval jsem jí vždy jen na přednosti, které v nadání svého ducha a své přirozené intelligence požívala.

»Jak jsem vám za vše vděčna, jak vás mám ráda . . .,« a přitulila se ke mně jako ptače. Cítil jsem, že má touhu, dáti mi políbení. Já nevzal je. Byli jsme tak šťastni dosti.

Ona hrda mou láskou, opojena svým štěstím a já okouzlen jejím mládím a nadšen čistým, prostým citem, průhledným, jak neposkvrněné dno horské studánky.

Byly to city, po nichž prahla má duše v tom suchopáru života, žel, sežehnutém již tolikerými vášněmi, vždy se stejně smutným jen koncem. A ve chvíli nadšení, ve chvíli touhy po čisté vroucí lásce, deklamoval jsem jí verše brzy vřelé, brzy rozmarné a zase něžné. A tak stuleni k sobě kráčeli jsme spolu za tmy po osamělých cestičkách daleko za městem, chráněni stíny, neviděni nikým, neslyšíce hluku, jenž se dole ulicemi valil, přehlušeni tlukotem jen svých vlastních srdcí — až řekla: »Je již pozdě, musím jíti — co by řekla maminka?« — a v tom spravedlivém leknutí dali jsme si s bohem s přísahou, že zítra uzříme se zas.

Láska podobá se jedu. Někde uzdravuje, jinde usmrcuje.

Cítil jsem, že má duše probuzena z lethargie, chystá se k volnému rozpětí do nejvzdušnější oblasti.

A nyní ve vzpomínkách na ni, procházel jsem se netrpělivě nahoře nad městem, v opuštěném sadě, v zamlklé zimní náladě za klidu štědrovečerního, čítal čtvrtě, pak minuty, kdy jemný hrot štíhlé rafie posune se na poslední čárku, s níž vyprší lhůta toužebného čekání.

Se vzdálených věží právě odbíjela hodina desátá, hodina naší úmluvy, a já marně pohlížel ranní mlhou do dáli, kdy Nina svým tichým krokem, něžná, štíhlá, ve svém nuzném šatě přece tak krásná, přede mnou se objeví. Čekal jsem stále, procházeje se netrpělivě

semo tamo, a ve svém zoufalství, tak jako dříve přál jsem si, aby hodiny byly okřídleny, aby chvíle toužebná co nejrychleji nadešla, nyní přál jsem si zastaviti jejich běh, v té bolestné naději, že nebude li příliš pozdě, ještě snad má Nina se mi objeví.

A nyní v muce milujícího srdce prosával jsem všemi možnými úvahami příčinu, pro kterou nepřišla, neb přijíti nemůže. — Co jí v tom asi brání? Choroba matčina neb matčina přísnost, s kterou ve své prosté duši s přímou ukrutností nad ní vládla?

Ó, to jen proto, že ji měla tolik ráda a že se tolik o ni bála, nemělať na světě nikoho, kromě ni. Aneb — ó, to poslední zdálo se mi příliš kruté — aneb Nina nepřišla snad z koketerie, snad z vypočítavosti? Cítil jsem, že se mi do duše něco vbodlo jako osten. Rázem mne zamrazilo. Teprv nyní cítil jsem chlad a vlhko, jež bylo následkem mé zdlouhavé potůlky. Musel jsem pomýšlet na návrat.

Ó, marná naděje. Odbíjelo dvanáct a slunko, jež dříve stopeno bylo ve mracích, nyní svými paprsky jemně irisovalo závoj polední mlhy — — — —

Člověk je mrzký sobec, jakmile jej něco do srdce udeří, spěchá ihned ukolébat svoji bolest v zapomnění.

I já nyní, touživ myšlenkám svým dáti jiný směr, vzpomněl jsem si na malý koketní růžový lístek se zlatou pečetí, v níž vryt byl nápis »Fides«. Odevzdal mi ho listonoš ráno právě, když jsem byl z domu vyšel. Rychle chopil jsem se malého vnadidla, z něhož se linula vůně jemného heliotropu. Má pravdu — Fides věrná! I dnes? Roztrhl jsem obálku a četl: »Mon cher! Nepřijde-li hora k Mohamedovi, musí Mohamed přijíti k hoře! Toť má jediná výčitka. Proto píši já Vám. Avšak vy nesmíte zůstati za mou velkodušností pozadu, a proto volám:

Přijďte ještě dnes! . . . Ó, já vím, že přijdeš. Přijď

Tvá Fides.«

. . . . . .

A já šel.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

a verpánku seděl starý švec ve špinavé košili a ještě daleko špinavější zástěře a tloukl kladivem do rozbité boty, kterou patrně napravoval, u police stála holčice asi čtrnáctiletá, obrácená zády ke dveřím a ukládala tam nějaké hrníčky, a na postýlce se choulil student Prokop, poloustrojený, maje před sebou na peřině školní knihy, učebnici geometrie, latinskou grammatiku a mathematické cvičení. Professor hned ho poznal, ale student teprve když zaslechl jeho hlas, zvedl se na posteli: byltě professor proti skleněným dveřím a tváře jeho nebylo lze rozeznati.

»Má úcta,« pozdravoval.

Hoch se dychtivě a dost namahavě posadil a zakašlal. Starý švec pozvedl hlavu a staré, křivé brejle s nosu pošoupl na čelo.

»Služebník, služebník, . . . rukulíbám,« klaněl se a jeho pohled byl zřetelnou otázkou, co si návštěva přeje. Ze zarudlé tváře čišel alkohol.

»To je náš pan professor!« zvolal Prokop mezi dvojím zakašláním a chtěl vstávati.

»Jen zůstaňte ležet,« napomínal professor podávaje chlapci ruku.

Švec byl všecek popleten, nevěda, co to všecko znamená. Vrtěl sebou a brejle hned na nos, hned zase na čelo posunoval. Teprve po chvilce se vzpamatoval, vstal a spustil oulisnou řeč:

»I Jezusku, Jezusku, to je čest, poníženě prosím, jemnost pane professor, . . . to jsou hosti, to jsou hosti . . . líbějí se posadit . . . Honem, Mařko, stolici . . . no tak, neokouněj a mrskni sebou . . . neřáde jeden! Líbějí odpustit, jemnost pane professor.«

A popadl stolici zástěrou ji otíraje.

»Jen nechte, nechte, já zůstanu . . .«

»A to by bylo pěkny . . .« nutil švec a mrskna okem po jemných botách professorových, soudil

právem, že návštěva znamená sotva volbu jeho jakožto dodavatele. A nemoha se dočekati vyzvídal:

»To jako se líbějí přesvědčit, jestli chlapec stůně do opravdy. Ó, to von by jakživ neudělal, aby nešel, když by moh'. To zas nebožka moje tuze na to dbala a hoch sám by nedal . . . kdepak . . . o jé . . . Von holt tak někdy postonává, postonává . . .«

»Nikoli, nepřišel jsem pro kontrolu,« odmítal od sebe professor tento druh špehounství. »Ale slyšel jsem, že váš student« — neřekl syn — »je nemocen, a protože to je hodný hoch, přišel jsem ho navštívit. Nu tak, jak se máte, studente?« A podával mu ruku.

Hoch byl patrně rozčilen a tváře mu jen jen hořely.

»Je slabej,« vykládal švec, »po nebožce . . . a taky od toho učení. Ale když kluk ne a ne jináč a máma taky stála na tom . . . nu, tak jsem tu obět jako přinesl. Ale na mou duši, lepší by bylo, kdyby se kluk učil řemeslu, pro nás všecky. Teď je na to ovšomž už pozdě.«

Po pravdě neřekl, že podpory a stipendia, jež hoch přinášel domů, byly mu s užitkem větším, než kdyby hoch byl někde na učení. Jinak sotva by byl tou měrou mohl drhnouti konvičky, jak to dělal. Piltě jako duha vodu a i ocet Krista Pána by vypil. Játra a plíce v něm hořely co vápenice.

»Ale prosím jich, jemnost pane professor, líbějí se posadit,« nutil znovu, »aby nám spaní nevynesli.«

Professor usedl na stolici vedle postele a vzal studenta za ruku. Dětská jeho tvář a scuchané bohaté vlasy tak nesmírně mu připomínaly Márinku, jak se s ní tak toulával v polích za Vinohrady, k Hostivaři, a potom v lesích a houštinách na Závisti, za Hálkovým pomníkem . . . Starý švec rovnal a uklízel verpánek, aby bylo v malé světničce trochu hnutí. Professor, maje ruku hochovu v ruce své pozoroval, že student má horečku. Sklonil se k němu laskavě, starostlivě a rozhrnuv mu na prsou košili, chtěl mu sáhnouti na prsa a přesvědčiti se, jak je horký.

»Dovolte,« povídal.

V tom sáhnul na něco tvrdého a bezděky vzal to do ruky.

»Co to máte tady,« ptal se nevida hned dobře ve světničce nepříliš světlé a vstana naklonil se k hochovi.

Starý švec byl právě v malé alkovničce, ukládaje tam velikou kůži.

»To je od maminky,« šeptal hoch, asi aby starý to neslyšel, »památka po mém tatínkovi. Ale aby to otec neviděl . . .« A bral úzkostlivě professorovi z ruky malý medaillonek z laciného zlata, s obrázkem Panny Marie.

Prokop Skřivan jej poznal, byl to týž, jejž dal tenkrát, po procházce na Zlíchov, Márince na památku . . .

»Po tatínkovi?«

»Ano, po mém vlastním, já ho neznal.«

Řekl to docela lhostejně. Co mu také záleželo na tom otci, o kterém slyšel tak málo, leda že prý umřel brzy po jeho narození! Nikdy víc mu Márinka nepovídala o tom mladém typografu, který se k ní tak hezky choval a potom tak nehezky zachoval. Kdyby ten medaillonek nebyl milou památkou po mamince, byl by asi bez velkého váhání jej dal otčímovi, který by už byl dovedl pár krejcarů za to utržit . . .

Professor klesl na židli a tiskl ruku nemocnému studentovi. Byl by rád vypukl buď v radostný smích nebo v bolestný pláč, ale nemohl a nesměl, a bylo mu děsně v duši. Trpko jest, nelze-li v trudech plakati a ve štěsti se smáti . . . Nemluvil a teprve za chvíli se obrátil ke starému ševci:

»Poslal jste pro doktora?«

»I pro Krista, jemnost pane, kde pak bych moh' . . . to on mívá často a stojí to takové nekřesťanské peníze . . . To bych byl brzo pangrót,« a zachechtal se při tom necitelně. Lásky k tomu dítěti neměl — a odkud ji také vzíti?

Professor sáhl do kapsy a podával otci dvě pětikoruny, řka:

„Právě včera byly uděleny vašemu studentovi úroky ze školního stipendia,« vysvětloval útlocitně, aby zakryl tuto almužnu z vlastní kapsy, »tak jsem vám to hned přinesl. Proto jsem vlastně přišel.«

Rád by byl dal víc, ale ostýchal se, aby to nebylo hned tak nápadno. A teď tím spíš, když měl jistotu . . .

Stál u chatrné postele a neodcházel, třeba že úloha jeho byla vykonána a ševce ty pětikoruny pálily v prstech. Umělť penězům protírat oči a koruny mu byly co malému dítěti nůž. Professor nakláněl se k hochovi, který vděčně naň se díval. Tušil, že to stipendium není, věda, že v tuto dobu nic takového se nerozdává, až k vánocům. Byl v rozpacích, co počít, klopil oči a obracel zmateně listy svých knížek. Zápach chudoby a špíny jen se rozvíril kvapným úklidem starého ševce a v malé a nízké světničce bylo nepříjemno. Professor toho však neznamenal a hladil studenta po rozpálené tváři a nemohl se od něho odtrhnouti . . . Bylo to tedy jeho dítě, žádné pochyby, shodovalo se všecko, i čas, i teď ten medaillonek, který byl mu důkazem patrným . . . Avšak jak se znáti k tomu sirotkovi, teď, za takových okolností, tak na-

jednou — a zda by mu byl hoch za to otectví opravdu vděčen, kdyby vzpominal jeho jednání k matce? A musil by toho vzpomínati tim více, čim by byl starší. Bál se teď ptáti, co ještě student ví o svém otci a co mu matka povídala, aby neslyšel na sebe trpkých žalob, jichž už dost mu vyčítalo jeho svědomí! . . . A už jeho postavení — a jeho nevěsta!

Smrákalo se v hlubokém dvoře a do světničky přízemní plížila se tma. Švec byl už v neklidných rozpacích z té návštěvy poněkud nepřirozeně dlouhé — kdyby aspoň nějaké boty z toho koukaly, a když se professor k tomu neměl, švec sám se nabízel:

»Kdyby jemnost pán professor něco poroučel, teď na zimu,« povídal oulisně, »aspoň nějakou správku . . . .«

Bylo to professorovi vhod a odvětil:

»I ano, navštivte mne zítra, do půl desáté jsem doma. Mám tam nějaké správky a vezmete mi míru. A tomu studentovi udělejte, čeho bude třeba. Pošlu vám sem známého lékaře sám . . . Kdo pak vám teď vede domácnost, pane mistře?«

»Jó, ráčí dovolit jemnost pán, to je těžká věc . . . Jaká pak domácnost,« a provázel tato slova smíchem, z něhož vysvítalo, že nemá vysoké mínění o Penatech svého krbu, »teď tadyhle holka musí vypomahat,« a ukázal na to děvče čtrnáctileté, dost vytáhlé na svůj věk, jež dřív se bylo vytratilo ze světnice, na pohled otcův důrazně ji k tomu vybízející a teď teprve se vrátilo. Nebylo už tak hezké, jako bratr, ale mělo jeho velké oči a hnědé bohaté vlasy. Co z něho bude, tady v té díře, bez matky a s touhou po parádě, kterou prozrazovaly stužky na hlavě a na prsou, a v sousedstvi těch četných salonů této končiny? »Dlouho to tak být nemůže,« vykládal švec dále, dostávaje se takto na pole sobě oblíbené, »tak jsem si myslil, že tady jako, jemnost pane, sousedka jedna . . . Ono tento . . . bez ženy dům jako bez kočky . . .«

»Tak s pánem Bohem,« vskočil mu do řeči professor nedávaje mu domluviti; vytušil snadno, že tomu starému dědkovi nechce se býti samotnému a bylo mu odporno o tom se rozhovořovati. Jaká to asi může být ženská, která zamění svůj stav s touto bidnou domácností? . . . A přece Márinka, ach, ta hezká, rozmilá Márinka tady žila a tady zemřela . . .

Professor odcházel a švec s hlubokými poklonami mu děkoval. Myslil si potají: »Kdyby tak ještě něco káplo!« A kápla ještě zlatka, hochovi na dobrou večeři . . .

»Tak co budeš chtít?« ptal se švec z přinucení nevlastního svého synka vraceje se k verpánku. Tolik vtipu měl, že by se professor mohl ptát jak a co bylo, a bylo by pak zle.

»Nic, tatínku, jen trochu kaše,« odvětil hoch a přivíral oči. Bylo mu blaze z té návštěvy a sladkým rozčilením usínal.

»Tu máš, Andulo, jdi, — a tři buřty!« kázal dceři, podávaje jí velkou láhev a zlatník. Holka rozuměla a utikala oběma nohama: koupit při tom cukrlátka nebude nesnadno. Švec už seděl zase na verpánku, tloukl do rozdělané boty a bručel: »Eh co, pij, krku, než budeš viset!«

. . . V duši professorově uzrával úmysl, který byl jen výslednicí daných okolností, a když ráno mistr švec k němu vcházel, byl už tak napolo rozhodnut, po noci téměř probdělé a těžkém přemítání.

»Tak co chlapec? Byl tam pan doktor ještě včera večer? Nezastihl jsem ho doma, ale vzkázal jsem mu, aby chlapce ještě večer navštívil. Kdyby věc byla nebezpečná, aby mi vzkázal nebo dopsal.«

»Poníženě prosím, jemnost pane, pan doktor přišel až ráno, já mockrát rukulíbám. Vždyť jsem to povídal, že to nic není, kde pak! Ten panchart má život jako kočka . . .«

Švec měl hlavu pod víchem hned po ránu, zaplétal se mu jazyk, ruka se mu třásla při braní míry a kořalka z něho čpěla.

»No, no, takhle nemluvte, pane mistře!« napomínal professor. V duši ta slova ho bodala a řezala: byla těžkou jeho obžalobou. »Když jste si jednou vzal tu starost na sebe . . .«

»Vzal, nevzal, jak se to vezme, jemnost pane professor,« hájil se mistr švec. »Já myslil tenkrát, že kluk umře, byl stonavej.« Předpokládal, že professor hlavní věc ví, tam ve škole to vykládal pánům slovy nehledanými, zvlášť pak panu řediteli.

»Kolik mu bylo let?« vyzvídal professor

»Sotva několik měsíců, poníženě prosím jemnost pane. Moje první žena právě umřela a tahle, jako Marie, sloužila u pánů, kam jsem dělal. Paní to jako mrzelo, že má toho hošíčka, překážel jí ve službě, protože Marie pořád k němu běhala — měla ho u nějaké známé, už nevím . . . Byla tuze hezká a její pán jí nedal pokoj, tak si mne holt vzala. Já byl rád, a ona, myslím, taky. Ten kluk mně byl ovšemž taky v cestě, ale ona ne jináč, měla ho tuze ráda, třeba že to byl panchart.«

»S kým ho měla?« V professorovi tajil se dech a srdce mu tloukło.

»I bůh sam ví, kdo jí to uplet. Že prej mi do toho nic není, říkala. Inu, měla pravdu. Že by sama nevěděla, pochybuju, byla jináč

poctivá, to zas všechna čest. Proto jsem toho hocha trpěl a dal ho na studie, jak si přála. Ale táta jakživ nic nepomohl, darebák, ani co by za nehet vlezlo. Snad už umřel. Ne-li však štěstí mít nebude, že kluka tak opustil a chudejm ho nechal na krku . . . Jak pak si bude přát jemnostpán ty perka, hodně vysoko, když je to na zimu, neníliž pravda!«

Útvar a forma tohoto druhu obuvi neměla teď pro professora zajímavosti žádné.

»Nějak to udělejte, pane mistře,« pravil všecek bledý a rozechvělý. »Dnes večer odjedu; až budou boty hotovy, ať mi je Prokop přinese.«

»To já je přinesu sám,« zas na to švec, »abych viděl, ráčí-li jemnostpán býti spokojen.«

»Ne, ne, ať přijde Prokop . . . já mu dám při té příležitosti některé knihy pro knihovnu ústavu, aby je tam donesl.«

»No tak, jak jemnost pán poroučí; já hochovi také ňákou tu dišKereci přeju,« klaněl se a povídal málo obaleně. »Tak po Dušičkách to bude, i s těmi správkami.«

Professor teď musil do školy, a odpoledne — byla středa — než odejel na zítřek, na svátek Všech Svatých a na Dušičky do Loučeně, sedl a psal panu vrchnímu radovi Městeckému:

». . . Snad mi uvěříte, že teprve po hrozném duševním boji s vámi sděluji poznání, že Zdeňka nebyla by se mnou šťastna, a prosím, abyste mne sprostili závazku, ve který jsem vstoupil. Příčiny toho netýkají se ani Zděnky, kterou nepřestávám a nepřestanu milovati, ani Vás a milostivé paní, jichž vážím si nanejvýše — týkají se jenom mne a mé minulosti. Trhal jsem květ svého štěstí dříve, nežli se rozvil — jsem nešťasten, a proto musím zůstati sám . . . Není vinou mojí, že k poznání tomuto přicházím teprv nyní, ale aspoň teď musím zachrániti, co ještě zachrániti lze, a to je především spokojenost, štěstí i čest slečny Zděnky. Nemám té odvahy, abych slečnu prosil za odpuštění, vím, že rána, kterou zasazovati musím, je krutá, ale krutější by byla ta, kterou bych ranil, kdybych na vždycky připoutal její osud k osudu svému. Jsem již příliš stár a vážný člověk, abych mohl jednati jinak . . .«

Bylo podivení u radů, když zvěděli, že Prokop odejel do Nymburka bez rozloučení, podivení tím větší vzhledem k divnému a nápadnému chování professorovu v posledních dnech, a bylo zděšení, když v den Dušiček došel z Loučeně list, datovaný z Prahy z posledního října . . .

Téhož dne večer přišel pan vrchní rada Městecký k professoru Skřivanovi. Včera a dnes nevšímal si svých apparátů a už večer nedělal ani tělocvik: než psaní došlo, tušil něco hrozného. Dnes byl v professorově bytu několikráte, po každém vlaku, který od Nymburka přijížděl, ježto domácí nevěděli, kdy přijde. Dnes však přijeti musil, protože zítra časně ráno čekala naň škola. Konečně se dočkal

»Pane professore,« zvolal starý pán, všecek se třesa, »co se to stalo?«

Professor mlčky popošel vstříc panu radovi a vedl jej k lenošce, do které rada klesl bez vlády. Opřel se zády o vysoký lenoch a ruce položil na opěradla. Professor, pod tiží toho všeho, chtěje usednouti proti němu, bezděky svezl se na kolena, hlava mu klesla do klína starého pána, a vypukl v pláč a křečovité štkání. Otec Zděnky, který přes to, že tušil vážné příčiny professorova rozhodnutí, chystal se na trpké výčitky a domluvy: ale teď, vůči tomuto smutku, mlčel a měkl. Ale co platno! Lítost není darmo ženského rodu, nebot přichází obyčejně pozdě . . . a Zděnka v srdci ránu už měla . . . Šedivá hlava klesla mu na prsa.

Chvíli nebylo slyšeti nežli pláč toho velkého muže, jímž aspoň trochu odlehčovalo se sevřené jeho duši. Když popláčeš, od srdce ti odlehne. Vrchnímu radovi při pohledu na professora a při vzpomínce na dceru také zvlhly oči, a po chvíli, bera professora pod paží, jemně jej zvedal.

»Upokojte se, pane professore,« klidnil jej, »vím, že nejste žádný lehkomyslný mladík a že rozvážil jste dříve, než jste se odhodlal k tomu, co jste učinil. Snad tuším, co vás k tomu dohnalo — jsem starý právník a nahlédl jsem do různých stránek knihy života — ale nechci věděti nic, vyptávati se, a odejdu bez výčitky, ač s výčitkou v srdci i na rtech jsem k vám přicházel . . .«

»Ne, ne, pane vrchní rado,« bránil se professor, »vyslechněte všecko a suďte, však neodsuzujte!«

Zvolna se professor uklidňoval, rozvážná mysl učitele nabývala převahy, a vyprávěl vrchnímu radovi tu nešťastnou kapitolu z historie svého života, nezamlčel nic. Starý pán seděl v lenošce s rukama pořád na opěradlech a s hlavou k zemi skloněnou a poslouchal tiše. Jen sem tam hlavou zakýval a trpce se pousmál . . .

»Namítnete snad,« končil professor, »že Máринka je teď mrtva a tím že věc skončila. Hochovi že možno dát nějakou podporu, třeba takovou, že zabezpečí mu nejen všecko další studium, ale i kus slušného života, někde že se najde pro něho byt, aby u svého otčíma nestrádal, a že snad Zděnka nemusí ani o všem

tak do podrobna vědět, nebo že mi dokonce odpustí. O všem tom jsem přemýšlel, ale ani v jednom ani ve druhém případě neměl bych ani klidu ani pokojného svědomí — a jaké by to bylo potom manželství! . . . A pak, já měl Márinku opravdu rád« — tak se mu aspoň zdálo teď, po těch dlouhých létech, kdy struna dávno ztichlá se v něm tak bolestně rozechvívala — »a kdyby nebylo bývalo domluv i hrozeb mé matky, byl bych si ji vzal, zejména potom, co se mezi námi stalo. Snad mohl bych se přes to všecko přehoupnouti, kdybych byl ještě mlád a byl tak lehkomyslným, jako jsem býval. V mém stáří však musí míti člověk především úctu své ženy, a jak bych mohl ji míti, když neměl bych ji sám před sebou, nekonaje svých povinností aspoň teď, třeba trochu pozdě! Musím aspoň trochu napraviti, co jsem zavinil, ale nemohl bych, kdybych si vzal Zděnku. Jen se trochu vmyslete v moji situaci, pane vrchní rado,« pokračoval, vida, že vrchní rada vrtí hlavou, »a musíte mi dáti za pravdu.«

»Přemýšlím a přemýšlím,« vece pan vrchní rada, »a k cíli nepřicházím. Jen tolik vím, že moje dcera je nešťastna a že potrvá dlouho, než se z toho vzpamatuje. Nechci říci, že jste ji učinil nešťastnou vy, neboť tohle všecko jste nevěděl, když jste se o ni ucházel a s ní se zasnuboval. Znám vás jako čestného muže, všecky moje informace o vás byly vždycky ty nejlepší, a proto jsem nijak nechápal vaše rozhodnutí. Teď se mi teprv trochu rozjasňuje a přes to, že srdce mi trne, nemohu vás odsuzovati . . .«

»Mně je úzko v duši, pane vrchní rado,« pravil professor, »neboť v těchto dnech ztratil jsem štěstí, které plnilo veškeru moji bytost. Může-li býti náhradou za to, že našel jsem syna, kterého jsem nepostrádal, kterého jsem nehledal, o němž jsem nevěděl a na něhož nemohu ani horšiti se, že se mi do cesty namanul. Postavil mi ho do života osud, nebo Bůh nebo kdo chcete, — jmenujte to náhodou — na tom nesejde, — hoch tady je; nikoli on, ale můj cit povinnosti, na němž jsem se tak prohřešil, toho žádá, abych se ho ujal a byl mu, ne-li už otcem, tedy aspoň přítelem otcovským . . . To dítě nechtíc postavilo se mezi mne a Zděnku a nevědouc o tom, rozdělilo nás. Kdybych byl tak nerozvážný, jako jsem byl před sedmnácti lety, — všecko by bylo lze urovnat a zařídit; teď už to nejde. Slečna Zděnka bohda zapomene na mne a tak mi odpustí, neboť zapomenutí jest bezděčné odpuštění. Vím, kterak tímto krokem ji ubližuji, ale nemohu jinak. Mně je hůře, já nebudu moci zapomenouti na tu, z jejíž ruky nesměl jsem a nesmím přijímat podávané štěstí. Na Zděnku čeká ještě jaro života, jež po mém boku by byl spálil mráz nespokojenosti, necti a výčitek — moje léto zachází a ani klidného podzimu není: začíná mi zima, tím delší, čím déle zůstanu na živu. Nemohu ani spoléhati na vděčnost svého syna, jemuž léta prvního strádání a drsného mládí neodčiním. Je mi studeno v srdci, poněvadž nemám práva na vděčnost svého dítěte, jemuž stal jsem se otcem v nerozvážné chvíli blouznivého opojení smyslů, a jehož matku jsem svou bezpříkladnou lehkomyslností uvrhl kdož ví v jaké strádání s tím starcem. Vždyť jí bylo sotva čtyři a třicet let, když umřela, chudinka, a on je dávno přes šedesát . . . Musil bych se báti, že syn mi tohle všecko vyčte, kdybych se k němu znal. A měl by ve všem pravdu, já nemám pro sebe ani slůvka, ani jediné vážné okolnosti na svoji omluvu . . . Neklňte mi, pane vrchní rado, vidíte, že můj trest docela již vyváží mou vinu, kterou nijak nechci zmenšovati. Mluvíváme o zklamáních, jež způsobili nám jiní, nikdy o těch, jež sami jiným jsme způsobili, — já způsobil zklamání to největší a nejhorší . . . Buďte s Bohem, a vyhýbejte se mi všickni, jako já budu straniti se vás . . .«

Když přišel pan vrchní rada domů, přistoupil ke Zděnce, pohladil ji ve tváři a pravil:

»Můžeš-li mu odpustit, odpusť, neb aspoň zapomeň. Je to nešťastný člověk, snad opravdu nemohl jednati jinak a nezasluhuje odsouzení naprosto. Nezatracujme ho, ale nemluvme již o něm . . .« (Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpominky a kresby několika autorů.

XIV. PRAŽSKÁ TRŽIŠTĚ.

Již názvy pražských ulic a náměstí nám hlásají, co všechno se v Praze na ulicích prodávalo. Mladší generace buď zapomíná nebo se o tom ani nedoví, že nynější Havlíčkovo náměstí jmenovalo se Senovážné, poněvadž se na něm prodává seno, přední část Poříče zvána byla ulicí Slaměnou, poněvadž tu bývala na prodej sláma. Jircháři a »smradaři« mívali svoje sídlo u vody a jedna ulice v okolí Zderazu zvána bývala ulicí Smradařskou. Ve svatohavelském okrese býval frainort (sobotní trhy), kde od dob Karla IV. konal se svobodný masný trh, nedaleko míval svoje stanoviště trh slaneček. Ječná ulice a sousední Žitná zachovávají svým pojmenováním památku na doby, kdy se tu prodával ječmen a žito. Za starších dob konány tu byly trhy vepřové — že pojmenování »ulice sviňská« brzo vymizelo, je ovšem pochopitelno.

Málokdo asi ví, že v nejživější pražské třídě, v ulici Ovocné, sedávaly ovocnářky, jež mívaly svoje stanoviště na dolejším konci Václavského náměstí. Vlastním a vyhlášeným ovocným tržištěm je známý kout mezi německým divadlem a Celetnou ulicí, jež tvořívalo kdysi část t. zv. třídy Královské. V klikatině ulic a náměstíček v této části města bývalo od jakživa středisko pouličních prodavačů. Vedle masných bud, jež odstraněny byly již r. 1739, bývaly tu ještě kotce chlebné a báby svíčnice mívaly tu svoje stánky.

Staroslavná naše universita, kde oku lahodí chlouba budovy, překrásný arkýř Karolina bývala útočištěm krámkářův a stánkářů. Prodavači ovoce mívali tu svoje sklepy a krámky, v níchž se prodávalo mýdlo, hrnce, lacino maso »drobníků« a pod. V přízemí bývalo knihkupecký krám slavného Adama z Veleslavína a proslulý Adam Zalužanský ze Zaluzan míval tu lékárnu. Bývaly to tak divné, zvláštní poměry za starých dob . . . profesoři bydlili v universitě a měli tu po pokojíku a komoře, a rektor Bacháček s dovolením mistrů míval tu dokonce — holubník. Malou památku na tyto doby universitní budova zachovala po dnes . . . je tu ještě dnes několik krámův a není tomu dávno, co usilováno o to, aby povolena byla v přízemí universitní budovy — vinárna!

Nebylo by nezajímavo vyjmenovati, co se kdysi na ulicích vykládalo a prodávalo. Starý zvyk, obchodovat a prodávat na ulicích, je ovšem velice zakořeněn a všechny reformy v tomto směru narážely na tuhý odpor. Vzpomeňme jenom na bouři, kterou vyvolalo mezi prodavačkami v Rytířské ulici zřízení staroměstské tržnice.

To bylo tenkráte mezi rázovitými tržními prodavačkami pravé dopuštění boží. Měly opustiti svoje pouliční krámečky, usaditi se v nádherné, moderně zařízené, před nepohodou chráněné tržnici . . . ale milé matrony postavily si hlavu a prohlásily, že se do tržnice stěhovat nebudou.

Každá nová, pronikavá změna vyvolá protitlak. Tržnice vyžadovala nákladu několika milionů korun, byla vybavena všemi moderními zařízeními, bylo nad slunce jasno, že primitivní a neudržitelné tržní poměry musí býti konečně náležitě upraveny . . . a hle . . . právě ti, kdož měli z nového podniku největší výhody, začali vzdorovat a trvalo hezky dlouho, než revoluční hnutí pod ohromnými deštníky bylo zdoláno. Historie opakovala se ještě

jednou, v předměstí vinohradském, kde byl odboj prodavaček ještě houževnatější než v Praze — — — —

Není vděčnější procházky nad prohlídku pražských trhů. Bože, co let už uběhlo od té doby, kdy se nebožtík Marold usadil se svou štaflí na tržišti a dělal skizzu ku svému rozkošnému obrazu, jenž znamenal první velkou etappu uměleckých jeho úspěchů! Naše trhy mají takřka každý den jinou tvářnost. Nejbarevnějším dojmem a zároveň nejlahodnějším působí ovšem Ovocný trh. Je to podívaná na bizarní skupinu prodavaček a prodavačů, sedících uprostřed hromad ovoce, jež hraje všemi barvami. V červnu a v červenci dominují tu třešně, — snad ani makové pole nepůsobí jásavějšími barvami než naše tržiště v této době. Kdo chceš viděti něco vskutku zajímavého, zajdi si sem časně z rána, kdy překupnice odebírají zboží od dodavatelů. Na obzoru objeví se fůra s ovocem. V minutě je obklopena padesáti ženami, jež se o zboží v pravém slova toho smyslu derou. Bývá-li úroda některého druhu ovoce mimořádná, je jím nepatrná prostora tržní pokryta jako nejkrásnějším živým kobercem.

Drobný prodej je na Ovocném trhu, ve velkém obchoduje se s ním na Havlíčkově náměstí. Všechny pražské hokyně a hokynářky se tu sejdou, aby se zásobily zbožím. Ovoce jde na dračku. Od nejranějších hodin je tu živo a hlučno. Stojíš stranou a jako u vyjevení díváš se na to mraveniště a člověk neznalý poměrů si myslí, že se dostal někam, kam se přišli lidé hašteřit a hádat. Vejdi však do tlumu a podiviš se, jak úžasně rychle se tu obchody uzavírají a jak se tu zákaznici střídají. Celá Praha jde si sem pro svoje zásoby a v několika hodinách musí býti vše vyřízeno, obstaráno a před osmou hodinou ranní musí býti zboží vyloženo v krámech nejvzdálenějších ulic. Ovocný trh je pro tržiště jako stvořen šťastnou polohou; ze všech stran je otevřen a mimo to spojen je s okolím několika průchodními domy. Klínem, vraženým násilně do čarokrásné avenue, je budova bývalého stavovského, nyní německého divadla. Stručně, ale lapidárně vyjadřuje se o budově této ve svém díle »Kronika Královské Prahy« Fr. Ruth: »Divadlo to mělo by se odstraniti«. Ještě v 18. století bylo tu náměstí, jež bylo tepnou velkoměstského života, jakou jest nyní Příkop, Ferdinandova třída a Václavské náměstí. Od Uhelného trhu až k Celetné ulici bylo tu volné, krásné prostranství . . . jaká škoda, jaká újma se stala neprozíravou stavbou Starému městu pražskému!

Naše tržní matrony nemají, jak známo, pověst právě lichotivou. Jejich samorostlá výřečnost a jadrnost výrazů stala se už příslovečnou. Děje se jim něco podobného jako Podskalákům. Mají těžké živobytí, jsou vydáni nepohodě na pospas jako pouliční sloupy a není divu, že zevnějšek jejich bývá drsný, mluva neuhlazená, chování nevybíravé. Ale vyslovilo se jednou slovo: jsi neotesaný jako Podskalák, jsi hrubý jako ovocnářka . . dostalo se to do popěvků, do povídek, na divadla, a už to s nich nikdo nesmyje. A přece se jim velice křivdí. Bylo již několikráte na to poukázáno, že pod režnou jejich košilí bije bodré, soucitné srdce, nejednou byly zaznamenány tklivé ukázky vzácného lidumilství tržních »matek« . . . pokaždé se jich veřejný tisk ujímá — ale všechno to není nic platno. Jdeš Podskalím, lelkuješ, Vltavan o tebe náhodou zavadí a už je zle . . . na trhu se ti nevyhoví, jak bys si přál, prodavačka nakvašeně odsekne, a ty sám staneš se kolportérem nezaslouženého pořekadla, že není větších neotesanců nad hromotluky v Podskalí a že není neomalenějších tvorů nad baby pod deštníky na pražských trzích . . .

Z bývalého Tarmarku, tandlířského trhu, jenž míval svoje stanoviště na západní straně kostela sv. Havla, zbylo dnes již jen několik židovských krámků při severní zdi kostela. Zde lze koupiti chvalně známé šatstvo od panstva odložené, a procházíš-li uzounkou uličkou, neujdeš pozornosti čiperného tarmakáře, jenž tě svůdně láká, abys mu prodal svůj zimník nebo svrchník. Rytířská ulice je dnes uvolněna — prodavačky přestěhovaly se do tržnice, jež svým velkoměstským rázem slouží Praze ke cti. Písatel by potřeboval péro arcimistra a bystrého pozorovatele běhů životních Jana Amosa Komenského, kdyby se chtěl pokusiti o to, tržní tento labyrint důkladně a hodně názorně popsati. Naše hospodyňky a jejich pomocnice mají tu denně sva dostaveníčka a leckterá elegantní panička, jež o polednách promenuje na korsu, měla tu několik hodin před tím s prostořekou a neohroženou pro-

davačkou tak ostrou kontroversi, že by člověk ani nevěřil, jak v takových chvílích sociální protivy se vyrovnávají. Režná košile utká se tu s hedvábím, ale nebývá mezi soupeřkami jinakého rozdílu krom těchto zevnějších známek.

Tři tržní ústředí, Uhelný trh, v Kotcích a v Havelské ulici mají ráz ještě demokratičtější než Ovocný trh. Tam, kde nyní stojí řada domů v Kotcích a budova městské spořitelny, bývaly Kotce, budované ve tvaru basiliky. Z hlavní lodi vedla do každého krámku dvířka a výkladní okno. Kotce, jež zakoupeny byly r. 1890 městskou spořitelnou, upraveny byly r. 1782 na divadlo, v němž hrávaly kočující společnosti německé, vlašské a anglické.

Na bývalé, proslavené kdysi tržní krámy zůstala památka v pojmenování nynějšího tržiště v Kotcích. V ranních hodinách je tržiště přeplněno zbožím a napěchováno lidstvem, že by jablko nepropadlo. V době okurek bývá tu zeleného tohoto nadělení celé kupy. Až do ulice vykynou vlny této oblíbené požívatiny a koho v této končině potkáš, má jistě aspoň jednu okurku v kapse. Není naprosto možno vyjmenovat vše, co tu lze koupiti a čeho je tu ohromné množství. Prodavači stojí za svým zbožím jako za pyramidami, jež se valem zmenšují. Za dvě, tři hodiny bývá všechno skoupeno a odnešeno. O pabérky derou se potom ti, kdož nemají tolik, aby přihlásily se v době, kdy o kupce s napěchovanou tobolkou není nouze.

Věčnou zahradou, v zimě v létě kvetoucí, je Uhelný trh. V části blíže k Platýzu jsou stánky pro květinovou ozdobu na hroby, ve druhé polovině tržního náměstíčka mají pestré výklady zahradníci. Před svátkem všech věrných Dušiček má tržiště zvláštní, dojímavý ráz. Ponuré, stlumené barvy, šedivá a fialová, převládají a tisíce lidí se tu za den vystřídá. Odtud rozcházejí se kupci s věnci a kříži z umělých květin na pražské hřbitovy. Zajímavo je pozorovati kupce v oddělení zahradnickém. Za několik krejcarů koupíš tu květinovou výzdobu do dvou oken. Je to po většině chudina a děti jejich, jež za několik haléřů opatřují si tu sazeničky do kořenáčů.

Ještě jedno originální tržiště má Praha. Je to výroční hrnčířský trh na Kampě, na kterou je v takových dobách z kamenného trhu zvláštní podivaná. Celé prostranství je přeplněno zbožím, k vůli kterému putují sem hospodyňky z nejvzdálenějších končin. Někdy nalezneš tu v záplavě praobyčejného, praktického nádobí roztomilou hliněnou ozdůbku, kterou bys jinde marně hledal.

Mimo tato hlavní ústředí je po Praze roztroušeno několik menších tržních zákoutí. Větší, pražským podobná tržiště mají Kr. Vinohrady, Žižkov, Karlín a Smíchov a ostatní předměstí. Všude je ovšem totéž zboží, týž šum a ruch . . ale pražská tržiště mají přece jednu velkou přednost . . svoje starobylé, památné okolí, svou staropražskou folii, která vtiskla Starému pražskému městu, od nepamětných dob středisku obchodu, zvláštní ráz, o jehož zachování nutno usilovati v každé době a proti všem kazisvětům těchto čistě pražských krás. *Jiljí.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Nový starosta král. hlavního města Prahy** ujímá se úřadu. Po dru. Vl Srbu, který byl povolán před léty na stolec primátorský nevelkou většinou, ale brzy dosáhl neobyčejné popularity v celém národě, přichází dr. Karel Groš. Je o něm známo jen tolik, že je muž pevné vůle a rozhodný demokrat. Pražané si libují, že jim přichází v čelo hlavního města po delší době pražský rodák. Kruhům uměleckým není neznámo, že má dr. K. Groš smysl pro umění, že je přítelem literatury a divadla, a že při řešení velkých úkolů, které čekají Prahu jako moderní velkoměsto, osvědčoval pokrokovost. Za literární obec vítáme nového starostu s největšími sympatiemi.

⊙ **Náš týdeník** zahajuje tímto číslem nové pololetí. Upozorňujeme na tuto okolnost milé odběratelstvo s připomenutím, že podražením tisku jsme nuceni cenu čísla o dva haléře zvýšiti.

— **Vendelín Budil**, ředitel městského divadla v Plzni, slaví dnes jubileum čtyřicítileté divadelní činnosti svojí. Budil šel k divadlu z pravého nadšení. S Puldou ochotničil už na reálce a oba skoro současně nechali studia, vyhledali si učitele — Pulda Fr. Kolára, Budil F. F. Šamberka — a hráli z počátku, kde se jim k tomu naskytla příležitost. Patronkou Budilovou byla herečka Eliška Švandová-Pešková, která mu doporučila, aby se ucházel o angažma v Plzni. Dne 4. února r. 1866 hrál tu Budil roli Dona Caesara v Kolárově tragedii: »Don Caesar a spanilá Magelona«.

První jeho vystoupení nesetkalo se s největším úspěchem.

Vrátil se do Prahy, hrál za pruské okkupace v Novoměstském divadle, působil nějaký čas potom u Prozatímního divadla a když se nedočkal té pozornosti, kterou očekával, nastoupil hereckou pout po vlastech českých. Doménou jeho působnosti stala se Plzeň, kde svým záslužným působením připravil půdu pro zřízení velkého, důstojného divadla, jež řídí pevnou a obezřelou rukou.

Budil je hercem prvního řádu. Před pěti roky vystoupil pohostinsku na Národním divadle. Úspěch jeho byl pronikavý a česká kritika ocenila umělecké jeho výkony způsobem neobyčejně lichotivým. Plzeň oslavila jubileum Budilovo dne 16. března z toho důvodu, poněvadž právě toho dne před čtyřmi roky vyzván Budil, aby převzal uměleckou správu divadla. *K.*

⁂ »Mušky«, jež sehrány byly minulou středu na scéně smíchovského divadla (»Cyklu kruhu českých spisovatelů« večer VIII.) označil pan autor, Karel Kolman, jako povídku ze vsi. Spisovatel v předmluvě knižního vydání své dramatické prvotiny vysvětluje i toto označení i celý ráz hry. Divadlo trpí prý vlivem mnohaletého umělého a násilného dramatisování a jen pomalu a na celý večer nerado prý zvyká prosté reprodukci života. Pan Kolman o toto poslední pokusil se s velice pěkným zdarem . . . Je pravda, jsou v jeho práci mnohé velice pozoruhodné přednosti, je tu řada výborných figurek, jež dokazují, že pan autor má bystrý pozorovatelský talent — ale scéna má svoje nezměnitelné postuláty a poněvadž pan autor zapomněl nahraditi starou formu něčím aspoň přibližně účinným, nepodařilo se mu v celku vyvolati jiného dojmu než právě povídkového. O hře možno shrnouti úsudek v několik slov: Pan autor prokázal touto svou povídkou ze vsi, že má bohatý fond, že umí život skutečně dobře a účinně reprodukovat . . . Přidá-li k příštím svým »Muškám« ještě tu kaceřovanou »formu« . . . není vyloučeno, že v nějakého toho »českého Čechova« — doroste. —*ll*—

⁂ Frant. Ženíšek. V psychologii našeho národního vývoje bude budování Nár. Divadla jednou z nejzajímavějších kapitol. Národ jistý již svojí existencí vytvořil téměř rázem širokou basi literární i výtvarné kultury, po jednotlivých zjevech současně téměř vystupuje celá generace, jež rozčeřila stojaté vody uměleckého života.

Aleš a Ženíšek jsou typickými jejími representanty; první nastupují dráhy, jimž vytkl mety osamělý genius Manesův. Jdou z počátku spolu, v těsném spolupracovnictví dekorují foyer Nár. Divadla, tohoto trvalého pomníku citů a snah celé epochy. Aleš, v sebe uzavřený epik lidového života, zvolna kráčí k synthese českého kraje a duše jeho lidí, Ženíšek, širších rozhledů, přejímá od Manesa kult rytmické linie, již však nestylisuje, ale idealisuje. To je jedna nota jeho spíše lyrického, měkce citového umění, jak ozývá se z jeho kartonů a dekorativních komposic. Sgrafita na Zeyerově domě v Poštovské ulici a vodárně, zničená opona Nár. Divadla jsou z veliké řady, jejímž harmonickým zakončením jsou barvité fresky Pantheonu. V druhé, ve svých portrétech, zůstává spíše věren malířské tradici svojí generace, jíž běželo především o dokumentární zachycení vnějších rysů modelu. — Určiti dějinné místo Ženíškovo v novodobém českém umění je úloha, jež, jako tak mnoho jiných, čeká dosud na svého mistra.

Dnes uctíváme v Ženíškovi znamenitý článek velikého řetězu, učitele celé generace, pokračovatele v uměleckém odkazu Manesově. Výrazem této úcty je poslední trojsešit třetího ročníku »Díla«, jenž je celé věnován jeho práci. V řadě dobrých reprodukcí předvádí rušný cyklus »Zvířátka a Petrovští«, který se svou groteskní, německé romantiky připomínající komikou, stojí osamocen v harmonickém a klidném díle Ženíškově, pak jeho malby a kartony a řadu portrétů. Skizzy a studie s životopisem umělcovým od F. X. Jiříka doplňují objemnou publikaci.

Bylo by dobře, kdyby »Dílo« v podobných monografických přehledech českého umění pokračovalo. Levého, Čermáka, Kosárka, Pirnera téměř neznáme. *P.*

⊙ Jinoši čeští! volal »Sokol« ve všech městech v provoláních na brance, aby byli pamětlivi lidské důstojnosti, že už to není verbunk jako bývalo, že je to na uváženou, jde-li mladý muž k odvodu. — A jinoši čeští se drželi! Přicházeli s bandami muzikantů, cloumali se v blátě prostředkem ulice a ječeli jako opice. Ovšem, že bylo dost i slušných mladíků, ale takoví bývali již dříve. »Jinoch český«, ten pravý, nedal na sebe provoláním působit, on zůstal na své kulturní úrovni jak byl a nepřeje si býti povznesen. — Tuto zprávu přinesly Miškovského »Naše Hlasy« v Českém Brodě. Ale bylo by chybou, kdyby se měl pouhou novinářskou notickou pronésti stesk a pak složit dlaně do klína. Neměla by se tato otázka státi předmětem nových úvah? Neměl by se zkusiti vážný apel nějaké významné korporace, České obce sokolské nebo Národní rady na obecní představenstva? Ta by mohla před odvodem brance svolati a důstojným způsobem poučiti je, aby šli k odvodu jako muži a nikoliv jako stádo. Miškovský tolik dobrých věcí na Českobrodsku zkusil — což, aby i tu učinil svůj okres pokusným polem?

⁂ Satiry: (Mat. Frant. Klácel: Feriňa lišák — Karel Horký: Paličovy sloky — Viktor Dyk: Satyry a sarkasmy — Die Taufe des Zaren Wladimir).

Řádka satirických knih nahromadila se mi na stole — ó, pro satiru je v Čechách stále dosti pole a látky, zaber kde zaber. Látky je dost, ani vtipných hlav jistě by nescházelo, ale zdá se, že kuráže není — proto hodně uniká nepovšímnuto. Jsme tu tak stisněni na malé ploše, druh druha

denně skoro potkáváme — to se těžko říkají věci nepříjemné. A pak už Havlíček to řekl, nejsme snad pro satiru ještě vychováni — na epigram »prostředek máš jistý — chumáč vlasů z epigramisty«. Než, k novým knihám satir. Počínám Klácelovým Ferinou lišákem, který vydán byl poprvé r. 1845 v Lipsku a nyní vyšel podruhé péčí Jana Kubelíka. Je to první a nehledíme-li k Čechovu Hanumanu, dosud jediné zvířecí epos české, zpracované arci podle staré německé básně Reinke de Vos, již Göthe překřtil na Reinecke Fuchs. Epos Klácelovo má dnes jen cenu literárněhistorickou. Ale místy najdete v ní trefné šlehy satirické a také zajímava je pro osudy Klácelovy, jenž v ní zobrazil nejednoho svého odpůrce a nepřítele. Moderní satira není již tak nevinná a krotká, aby se utíkala k masce zvířat. Jak odvážná a troufalá dovede být, dokazují Karel Horký ve svých Paličových slokách a Viktor Dyk v Satirách a sarkasmech. Verše Horkého jsou bezohledné, plné pošklebku a posměšku a třeba i cynické, frivolní, kacířské jako verše Fr. Gellnera, jenž v jeho knize vystupuje jako karikaturista, ale nelze jim upříti vtip, pěknou formu (zvláště rým jeho je místy originální) a hlavně trefnost a humor, spojený s jedovatou jizlivostí! Směle a určitě dopadá tu každá rána, proti určitým osobám vyletuje otrávený šíp. Nikdo a ničeho se tu nešetří, nic není Horkému tak posvátným, aby v to nezamířil, ale ve svém genru je to přes všecko, s čím nemůžete souhlasiti, kniha účinná. Ne tak cynický, ale stejně osobní a smělý je ve svých satirách Viktor Dyk, a verše, které věnoval svým literárním přátelům v Epitafech — na př: »Otokar Březina, žel odkvetl — každý ho chválil, nikdo nečetl.« nebo »Nechť každý osel zděšen zahýká — nad hrobem velikána Hladíka« a témuž jinde: »Proč každý pánu směje se, — to věděla bych ráda, on za to přece nemůže — že nic mu nenapadá« — budou vždy dokladem jeho výborného, humoru a vtipu, jeho odvážnosti a kuráže. Jedno vadí Dykovým satirám velice. Jsou plny subtilních narážek, jimž porozuměti může, jen kdo pilně sledoval život literární poslední doby, pamatuje všecky polemiky, zaslána a literární spory. Dnes ještě najdou se čtenáři takoví — ale za pár let budou jeho satiry klínovými nápisy. Méně šťastný je také Dyk ve svých satirách politických — Každý satirik musí se u nás učiti u Havlíčka. Ten zůstává stále ještě nedostiženým vzorem. Z Němců jen Heine, básník »Deutschlandu« se mu vyrovná, a tak mohl by za hranicemi uvítán býti německý překlad Havlíčkova Křestu sv. Vladimíra, jejž vydal v Praze Dr. Viktor Vohryzek. Překlad Vohryzkův pěkně přiléhá k originalu a dobře se čte — jen Jezovitský marš (uznávám arci veliké obtíže) parafrasován trochu příliš volně. V doslovu překladatelově zaráží, že jako nejlepší spisovatele české označuje Němcům hlavně Nerudu a Havlíčka, opomíjeje zcela i Vrchlického a Čecha. —*a*—

≡ **O úspěchu** sní u nás tolik autorů, herců, výtvarníků. A tolika křivolakými cestami snaží se dosíci tohoto cíle. Snad mnohým nešťastníkům bude hojivým balsamem několik řádek z knihy Gastona Rageota, který vykládá, že úspěch není plodem díla, ale skutkem společnosti. Rodí-li se úspěch, jest jednotlivec pod tlakem celku. Žádný jednotlivec, žádný kritik nevyvolá na př. úspěch kusu divadelního. Také osobnost autorova nemá při tom významu. Jméno autorovo nanejvýše diváky přivábí, ale spisovatel zmizel, jakmile se zvedla opona. Každý autor musí si novým dílem znova dobývati úspěchu. Pět minut nudy, a desítiletá nebo stoletá sláva autorova je ta tam.

Proto musí bráti každý rozumný divadelní ředitel tak veliký ohled na své obecenstvo. Je s ním dle kronikáře vídeňského jednoho listu v této věci podobný stav jako se stálými hosty v restauraci. Jsou zvyklí na určitý stůl, na totéž prostředí, na určitý způsob obsluhy. Jsou-li spokojeni, myslí, že mají o tuto spokojenost jistou zásluhu. V divadle jde zvyklost i tak daleko, že oblíbený herec může zachrániti i zcela bídný kus.

Z českého života máme dosti zkušeností, že některé hry zapadly, jakmile zmizel herec, k vůli němuž se chodívalo na představení. Při reprise v novém obsazení nebylo po dřívějším úspěchu ani památky.

☐ **Z našeho nakladatelství.** Dnešního dne vydána obsáhlá studie Dr. J. Boreckého o Jaroslavu Vrchlickém. — Současně vydáme Štolbovo nejpopulárnější drama »Závět« v novém vydání přesně dle režijní knihy Národ. divadla v Praze. — Jaroslava Vrchlického svazek Literárních rozprav, o které jevi se již nyní značný zájem, jest v tisku.

Ročníku IV. číslo 27. vydáno dne 16. března 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

kušenost doby velí, v zájmech společných sdružovati síly. Jen silným náleží budoucnost. Rozptýlenost sil vynesla drobným kmenům slovanským ono kulturné podruží, z něhož přes svoji početnou sílu neuměly se dosud vybaviti. Věříce ve svoji bezpomoc, rozpadaly se v bezmocné, slabé počtem i významem kulturní celečky. Naskytá se otázka, nejsou-li jisté sféry zájmů, jimiž sjednoceny mohly by bratrské kmeny znamenati, ne už málomocné, národní světíky jedno, dvou a pětimilionové, ale ve společném zájmu vědomě sjednocený velký, mnohamilionový svět slovanský! Jeví se potřeba, aby sjednáno bylo jasno v té otázce.

Žádoucna je odpověď dvěma punkty:

a) považujete společný postup mezi slovanskými národy v říši za možný a kterým směrem (ve kterém oboru?)

b) jak si představujete, že by společný postup nejúčelněji mohl býti zařízen a uskutečněn?

Všestranné účastenství v anketě dává naději v slibný výsledek. Odpovědi stále docházejí. Páni účastníci namnoze odůvodňují šíře svá dobrozdání. Hledě k úzkému rámci listu, ukáže se asi potřeba, shrnouti časem plné znění došlých odpovědí ve zvláštním vydání.

Tuto zatím uvádíme trest jednotlivých hlasů v pořadu, jak došly.

Rej zahájil přední básník slovinský, spisovatel pan **Anton Aškerc** v Lublani.

Z delšího dopisu vyjímáme:

Otázka je vážná, neboť se týká naší existence budoucí. Společný postup slovanský považuju nejen za možný, ale přímo nutný. Ostatně už ve mnohém existuje. Slované cítí, že tvoří celek a ten pudový pocit je nejmocnější důkaz, že je společné dílo možno, ze všech oborů lze uvésti fakta, jak instinktivně k sobě tíhneme. A postupem inteligentním lze nejasný přírodní pud obrátit u vědomý program.

Nositelem myšlenky je jazyk. Nelze ovšem předpokládati, že by jeden slovanský národ

k vůli druhému nebo k vůli celku, chtěl vzdáti se svého jazyku. Nezbývá tedy, než pečovati o to, aby znalost slovanských jazyků mezi Slovany v říši co nejvíce se šířila. Slovan snadno dospěje, rozuměti druhým jazykům pobratinským. Ta snadnost staň se povinností. Každý ať rozumí druhým a mluví svým mateřským jazykem. Ten prostředek vzdělanostní umožní vzájemné poznání na poli literárním, cestování po slovanských zemích a vůbec všemožné styky kulturní. Povznos obecné úrovně vzdělanostné mezi sbratřenými národy bude cílem společného postupu.

Zdály by se mi účelnými následující prostředky:

1. Slované v říši ať vyberou ze sebe (předpokládá organisaci!) zástupce všech oborů, kteří by se co rok na domluveném místě scházeli ku poradě. Embryo takového národního sněmu představují dosavadní Sjezdy slov. novinářstva. Zde by se přetřásaly slovanské otázky nejvíce naléhavé;

2. znalost jazyků a písemností slovanských, aby se na veřejnosti úsilovně šířila;

3. Severné a Jižné Slovanstvo ve zvláštních svých zájmech nechť utvoří skupiny pro společný postup. Tuto snahu v poslední době projevily sjezdy v Záhřebě, v Bělehradě i v Sofii.

4. Slované v říši nechť si hledají přátele i obhájce mezi románskými politiky, literáty a publicisty.

5. Na sjezdech nechť v první řadě se přemýšlí o společném diplomatickém mezislovanském jazyku, jenž by v dohodě, bez násilí mohl býti pokusmo v potřebu uveden.«

Z listu Poláka pana Dra **Alfreda Zgórski-ho**, ředitele »Krajovego banku« ve Lvově.

»Nejsem politik, ale učil jsem se kdysi dějepisu a snažím se, míti otevřené oči na to, co se děje . . . Hledím na otázku se stanoviska hospodářského. . . Nepopíratelným zjevem je snaha národů slovanských, sjednotiti se za účelem protiváhy živlu germánskeho . . . Souhlasím, že jen silným náleží budoucnost a učím se tomu především z neobyčejného rozvoje síly národa českého v době sotva dvou generací . . . Se svého užšího hlediska hospodářského mám za to, že právě na poli práce hospodářské dlužno rozpřísti společnou činnost národů slovanských.

Znám jest Vám antagonism Poláků a Rusínů naší vlasti, avšak mé osobní, přiznávám, dosti skromné snahy na tom poli, vzbuzují ve mně důvěru, že práce ta nemusí býti bezplodna . . . Soudím, že Slované rakouští povinni jsou spojovati se především na poli hospodářském a zahájiti boj s nátlakem, který nás zde nechce připustiti k rozvoji. Vzdálen toho, abych činil jakékoli výtky, poznamenávám pouze na příklad, že kapitál český jest pro nás v Haliči (V dnešním způsobu svého postupu patrně! Pozn. red.) stejně hrozný, jako kapitál a průmysl německý a překáží nám stejně vytrvale jako tam ten.

Odpovídaje na konkrétní otázky, pravím, že:

a) považuji společný postup za možný v prvé řadě směrem práce hospodářské;

b) společný postup musí býti, dle mého úsudku, upraven na základě společně sestaveného programu, jejž by ustanovili mužové praktičtí a osvědčení na společném sjezdu.

Mám hlubokou víru, že tím způsobem prakticky zahájená práce, zůstavující stranou rozpravy theoretické, sblíží národy a vytvoří znenáhla společný program mohutné výkonnosti, . . . která nám zjedná žádoucí převahu na váze dějin . . .«

Slovinec pan Dr. **Henryk Tůma**, advokát a zemský poslanec v Gorici,

v delším, velmi zajímavém pojednání vychází z hlediska historicko-biologického:

»Organismy národní podléhají týmže zákonům, jako organismy přírodní. Vývojem dějin octla se slovanská plemena v obranném položení vůči útočným živlům sousedním. To bylo příčinou, že ustoupilo vědomí velikého společného úkolu bližší snaze uhájiti především užší svou osobitost. Tak přišlo, že se odloučili od sebe Čechové a Slováci na severu jako se odloučili od sebe Slovinci a Chorvaté i Srbové na jihu. Jedni jsou obstoupeni živlem německým, druzí maďarským a jinými. Při tom zůstávala vždy v pozadí instinktivná idea, že jsou všickni členy většího národa. Historicky třeba rozeznávati trojí skupinu plemen: ruskopolskou, československou a jihoslovanskou. Zájmy skupin se ovšem přirozeně ve mnohém rozcházejí.

Chorvaté, Srbi a Bulhaři jsou zeměpisný celek, mají přirozený zájem utvořiti celek hospodářský a po té stránce ovládnouri břehy

Adrie a východního Středozemí. Slovinci jsou předstráží té skupiny. Snaha po osobitém rozvoji zaslepila Chorváty a Srby, že nevystihují důležitost položení Slovinců, aniž Čechové jsou si ho dostatečně vědomi. A tak živel německý přes Slovince se tlačí k Adrii. Je přirozeným úkolem Čechů a Jihoslovanů zastaviti ten postup. Jde tu o zápas na život a smrt.

Obě skupiny, česká a jihoslovanská, i po stránce hospodářské jsou na sebe poukázány. Je v zájmu českého vývozu, aby ovládl obchodní cestu na Balkán a středozemní Východ. České skupině musí záležeti na rozkvětu jihoslovanské a zvláště na trvání slovanské stráže na Adrii a velkoobchodního emporia Terstu. Heslo: »Terst Slovincům, Slovinci Balkanu!« Také proud vystěhovalectví českého sluší obrátit od krajů německých, kde český živel se utápí, směrem na slovanský jih. Stěhují-li se sem Němci a tvoří své kolonije, tím spíše v zájmu vlastním a slovanském měli by sem obrátit zřetel Čechové.

Tak se rýsuje hledisko pro společný hospodářsko-politický postup obou slovanských skupin. Společný kulturný zájem je pak zcela přirozeným důsledkem.

Kdo nám zabrání, abychom založili česko-srbskou banku v Bělehradě, česko-bulharskou v Sofii, česko-slovanskou v Terstu a zároveň velkou ústřední obchodní banku v Praze nebo v Terstu? Kdo nám zabrání, abychom zřídili veliké slovanské paroplavební družstvo na jaderském moři s kapitálem sdruženým jihoslovanským a českým? A veliký komisionářský, zasýlatelský a jednatelský závod česko-jihoslovanský v Terstu a v Soluni? A denní potřeby hospodářsko-praktické budou nás nabádati, abychom se ve škole i mimo školu učili navzájem svým jazykům. Živý zájem nás všemu naučí. »Die Idee blamirt sich immer, soweit sie von dem Interess verschieden.« [Karel Marx, 1845].

Praktická zkušenost politická učí, »že musí býti každé dílo prakticky hospodářské neseno a podpíráno prací důsevně citovou.« Nadšení idejné napomáhá hospodářskému rozvoji plemene. Tato práce musí býti úkolem zvláštních činitelů:

1. Družstva publicistů a spisovatelů. Organisace skupin v tom směru. Každoročný společný sjezd delegátů za účelem vytčení společných úkolů.

2. Společné svazy učitelstva. Vytčení společných cílů. Jako Giuseppe Mazzini ustavil »Giovine Italia«, ustaví se »Slovanská omladina«.

3. Obdobně se utvoří svazy právnické, pěvecké a hudební, tělocvičné, vzdělavací a sociálné, obchodní a kupecké, každé se zvláštními úkoly za účelem konečného sloučení kulturního . . .«

Haličský Rus, pan Dr. **Icharion Svjaščeckij**, spisovatel ve Lvově

považuje otázku společného slovanského postupu za součástku povšechného úkolu všelidské vzdělanosti. Vyšší stupeň každé živé jednotky plemenné, slovanské i neslovanské, závisí na harmonickém rozvoji všech přírodních sil a na uspokojení všech organických její potřeb. Budovu národního rozvoje sluší proto stavěti na základech povšechně lidské kultury: na svobodě, pravdě, na všeobecném blahobytu a prosté kráse.

Nedostatek těchto podmínek vzbudil na mnoha stranách zjevy národního šovinismu, náboženského fanatismu i stavovské nenávisti, jež používá nejhrubšího násilí proti jinak smýšlejícím.

Vykořenit toto zlo, pokládá za první úkol budoucí slovanské jednoty.

Nejinak mají se utvářit poměry Slovanů k sousedům Neslovanům. Cíle a zákony kulturního vývoje jsou majetek všelidský.

»Kterak odrážet útoky hrubé síly nepřátel vnitřních i vnějších?

Třeba hlasati zásady všelidské kultury i našim utlačovatelům. Třeba jsme utratili část svých sil, přece zvítězíme, neboť národní massy našich nepřátel nejsou našimi nepřáteli. Ony pochopí ohromný význam absolutné svobody i láskyplné snášelivosti pro povšechnou kulturní snahu a odvrátí se od svých vůdců. Odvraťme se i od našich.«

(Pokračování.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Poledne v lese.

Ni list se nehne. Slunce žhavě pálí.
Vše dříma, spí neb hledá proužek stínu;
hle, motýl znaven klesl na květinu,
stvol schýlil se, pták oněm, žehnou skály.

V ten mžik se staří nejvíc v lese báli,
a pastýř krad se zticha na mýtinu,
by velký Pan, jenž usnul v lesa stínu,
se nezbudil a nevykřiknul z dáli.

Leč zhynul Pan a s ním i dávnověká
druž satyrů; nymf sladkých není v hluši
již lesní, prázdno u čistého zřídla.

Dnes básník pouze, lesy jda, se leká,
když s mrtvým lesem srovná svoji duši,
kde pramen zpráh' a nechvějí se křídla.

Spánku.

Pojď, vlídný spánku, dřív než blýskne zoře,
mě zanes v kraje, skryté zrakům denním,
mé oči zamkni tichým políbením
a v hrudi vše mi ukolébej hoře!

Mě uspi slavnou, velkou písní moře,
jež často slýchám, den když v sen si měním,
jak v průzračném dni modrém, podjesenním
zní, zpívá, jiskří, svíti na obzoře.

Mě uspi zvěstí starých, tmavých lesů
o nymfách, elfech, na mechu a vřesu
jež tančily, o přešlých lidstva rodech.

Mě uspi vánkem, jenž pad na resedy —
leč ze všeho ať padne naposledy
mně v sluch: mých dětí spících zdravý oddech!

Pro jednu chvíli.

Pro jednu chvíli být to jenom bylo,
pro dětství den, jenž jako potok zurčí,
pro lásky mžik neb radost chvíle tvůrčí,
snů z chaosu kdy zářné vstává dílo.

Pro první žvatlot děcka, jež tak milo,
pro vítězství snah, zloby přes odpůrčí,
kdo nežehnal z nás žití, jak je určí
žít Osud, nechť kol moře běd se slilo.

Tak zpola slep a žití nesa psoty,
když na Colonnu vzpomněl Buonarroti,
i v pozdním stáří úsměv šleh mu v líce.

A Dante, který peklo viděl žití,
jak člověk balvan v boj a bol se řítí,
tonoucí vynes dítě z křtitelnice.

Melancholie.

Jde spustlým parkem; chladný den se stmívá,
mha stromy vine se jak závoj z gázu;
pod nohou list jí šustí, jenž tu stlívá,
stesk po zašlém zní v starých hodin rázu.

Zří, pavučin pad Amor do předíva,
přejíždí dlaní ovětralou vázu,
v květ svadlý dýchne, marně však jej zhřívá.
Jak slzí, vzdychá, zříc jen skon a zkázu!

A přece sobě přiznati se bojí,
že nechtěla by na dně duše svojí,
by jaro, teplo vrátilo se zpátky.

Ni zář ni květ ni píseň, smích a zdraví,
roj motýlů, let vážek mihotavý —
že jí ten stesk je nevýslovně sladký.

Carpe diem.

Čas letí, letí — v středu svojich knih
a snů a práce žiješ poustevníkem.
A jaro zvadne, léto je tu mžikem,
jak divíš se, když náhle padá sníh.

Pak marně ptáš se, kdy se k letu zdvih
pták, jenž tu zpíval modrým za šeříkem,
zda pravda je, že kaštan odkvet, víkem
kdy překlopil Čas mladost tvou i tvých.

Sem, děti, ke mně, s čela všecky chmury,
a stranou, knihy, spisy, korektury,
žel, jak jsem dlouho hradil srdce tím!

Ve vašich očí modru, líček nachu
se stápím celý, vpívám jako v strachu,
že půvab ten už zítra neuzřím . .

Z dílny.

Kdo cítil radost z hotového díla?
Stín pochyb vstává, chlad a mráz jen čiší,
kde chtěl jsi žár; v své slyšíš nad ním tiši,
jak závist syčí už a zloba spílá.

Leč stavit, bořit, klenout — v tom je síla
a ples a radost; jako kočka s myší
s myšlénkou hrát, král nepoznaných říší,
Bůh chaosu, snít, zář než blýskla bílá.

Shas' básník, malíř — slok jen zbyl tu stoh,
skizz nehotových. Škoda krásných vloh —
vy dítě — žel, že dílo nedal za sny!

Leč z nahozených lehce zlomků těch,
ký tvůrčích plesů sladký vane dech,
a na mé rty se povzdech krade: Šťastný!

Sbohem.

Dáš sbohem hračkám, jež tě těšívaly,
dáš sbohem dětským radostem a hrám,
rodnému prahu, odcházeje v dali,
dáš sbohem rukám, jež jsi líbal, malý.

Dáš sbohem cestám — líp už ti jen v koutku,
dáš sbohem číši — rmut ti zkazil choutku,
dáš sbohem mládí, jež se nenavrátí

Dáš sbohem zemi, letě k výšinám,
dáš sbohem lásce, jež je lest a klam,
dáš sbohem snům, jež pouze prázdno halí,
dáš sbohem druhům a jdeš sám a sám.

Stín u tebe, by podetnul ti stvol.
Jen ještě jednou rozhlédneš se kol —
čas všemu, všemu, všemu sbohem dáti!

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Pokračování.)

V.

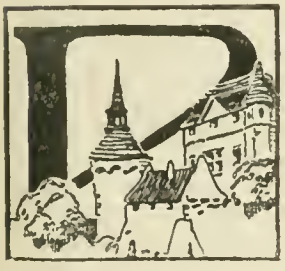

adal sníh a bylo zima. Slunce svítívalo úkosem a mrzlo. Schylovalo se k vánocům a sváteční náladu cítili studenti nejen gymnasia ve Strakaté ulici na Prostředním městě pražském, nýbrž všech škol vůbec, už dobrých čtrnáct dní napřed. V kapesních svých kalendářích škrtali dni a počítali, kolik jich ještě zbývá pro školu, psali svoje úlohy, cvičení a praeparace, jen aby nic nezbylo přes vánoční prázdniny a utahovali všecky šrouby své pilnosti, jen aby žádná »pecka« neb aspoň pecek co nejmíň jim i rodičům kazilo náladu sváteční.

Duch, který už už jevil únavu po těch dlouhých nedělích práce od poloviny září do poloviny prosince, teď znovu se vzpružil, profesoři zase se trochu shovívavěji usmívali, na chodbách bývalo za respirií jako v úle pilném a pracovitém, a obě strany těšily se na těch několik dní oddechu a domáciho tepla. Nikdo jim toho nemůže zazlívati a jistě nezazlívá, ani ne ten, kdo vypočítal, že professor, mající týdně i maximum svých hodin, všecko dohromady vzato, nepracuje víc než nějaké dva měsíce ročně, po dvanácti hodinách denně. O vánocích přeje se tedy klid i takovým lenochům, jakými jsou professoři, ač nejeden z nich bude i o těch prázdninách tráviti svoje sváteční odpoledne před haldami úloh, jichž korrektury musí prohlížeti, před katalogem třídním nebo hlavním, jehož rubriky bude vyplňovati s úzkostí jiné věci hodnou, neboť přepsati se tam neb dokonce udělati kaňku do úředních dokumentů znamená zkaziti si humor na dlouhé neděle, když nic víc. Staří páni cvičí se tu v krásném psaní a službách diurnistských, kdežto kustodové kabinetů s hadrem v ruce jedné a smetákem ve druhé chtíc nechtíc dělají konkurenci děvečkám a sluhům. Bylo by špásovné, kdyby tyto práce konali ve zlatých límcích o jedné nebo dvou stříbrných rosettách . . .

Těšil se tedy kde kdo, dokonce i Prokop Skřivan, z něhož od té hodiny, kdy vyvolal poprve Prokopa Černého, byl učiněný beránek, zvláště mezi sextány, kteří bystře vypozorovali, jakým vlivem záhadným naň působí Černý. Netázali se však a nepátrali proč to, ale za to dovedli toho náležitě využíti. Kdykoli se jim nechtělo do některé lekce, přiměli nesmělého Černého, aby jako deputace požádal profesora za poshovění. Professor, jakmile Černý se k němu blížil, hned zjemnil obličej a hoši už věděli, že je vyhráno. Sic tak trochu na oko láteřil a ptal se pak:

»Ani vy, Černý, nejste připraven?«

Černý byl, ale ve své nezkušenosti a nesmělosti obrátil se úkosem na třídu a zahlédl Malátkův prosebný posuněk; ještě několik pohodlných druhů dávalo na srozuměnou, aby pro Bůh jen se nepřiznával a do bryndy nemilé jich neuváděl.

»Nejsem, prosím,« odvětil tedy Černý, pokud mohl odhodlaně.

Professor vzpomněl na tu světničku bídnou, do níž asi teď už fučelo a která, jak později se dověděl, chovala ještě podnájemníka podobného kalibru, jakým byl sám švec, do níž snad už stěhuje se sousedka, byť ještě nikoli

legálně, zasmušil se, uznávaje v duchu nemožnost náležité přípravy Prokopovy vůbec, potom zase rozjasnil tvář a začal se svým, dobré věci věštícím:

»Nu, tak dobrá, dobrá, uvidíme . . .«

Zle bylo jen, když Černý scházel . . .

Myslili studenti, že si ho professor zamiloval tak pro tu jeho mírnost a líbeznou tvář a snad i chudobu; a protože Černý nikdy nikomu z nich neublížil, přáli mu toho.

Tenkrát po Dušičkách, když přišel Prokop Černý s botami zabalenými ve starých novinách, mlčky a oba dva uzavřeli přátelství, dost podivné mezi professorem a chudým studentem.

»I to jste hodný, Prokůpku, tak jen pojďte dál,« vítal jej tehda professor. »Tak co pak jsem dlužen?«

»Prosím, já nevím.«

»Já si to tedy s tatínkem vyrovnám . Ale teď byste také zasluhoval zpropitné . . .«

Student se zapálil a sklopil oči. Vzpomínal, že tatínek s tím úmyslem ho posílal, aby něco od professora přinesl.

»Nu, to já jen tak žertem,« chlácholil professor, »to vím, že sextán není přece žádný učedník, ale vypomoci v domácnosti« — opisoval pojem otce —« není žádná hanba. Ale víte co, tadyhle kdybyste si někdy chtěl koupiti housku ve škole nebo třeba nějakou knížku, tu vezměte.«

A podával studentovi desítikorunu.

Hoch se zdráhal a nechtěl vzíti tolik peněz, ale byl příliš zvyklý rozličným darům a almužnám, a pak vyhlídka na nějakou tu housku a snad i párek a zimní všeliké potřeby přece nabyla vrchu.

»Já si koupím rukavice,« povídal jako na zdůvodněnou, že ty peníze béře.

»Rukavice? . . . počkejte, počkejte,« a professor honem hledal v zásuvce a vytáhl zánovní zimní rukavice. »Zkuste je . . . hodí se vám, . . . jsou sice trochu větší, ale to při zimních nic nevadí, tak si je nechte.«

»Děkuji tedy, Vašnosti,« klaněl se student a desítikorunu vracel.

»I toto, blázinku, jen si to nechte. Až půjdete zase na maminčin hrob, kupte jí svíčku . . . Byl jste tam večer?«

»Nebyl, prosím. Já musil tatínkovi šhánět peníze po dlužnících a pak jsem měl hodinu. Půjdu tam teprve dnes.«

Professor v duchu viděl studenta, jak chodí k posluhům, domovníkům a domovnicím, pak snad také k těm nápadně a křiklavě oblečeným slečnám z Platnéřské ulice, jimž asi se líbila jeho hezká tvář, a zachvěl se.

»Dnes, teď?« tázal se. »Počkejte, já bezetoho ještě nebyl na Olšanech a právě jsem tam chtěl jít. Půjdeme spolu.«

Student rozpaky nevěděl co říci a co dělat. Nikdy se mu něco podobného nestalo, nejspíše že některý professor někdy na chodbě jej zastavil. Choval se trochu neobratně vedle professora, ale uctivě a dost slušně, že professor měl z toho radost. V Ječné ulici sedli do tramwaye a vystoupili u hřbitovů, jdouce kus cesty po téže silnici, po níž tenkrát mladý filosof Skřivan poprvé šel se svou Márinkou Tenkrát byla krásná, teplá jarní neděle, — dnes foukal sirý, podzimní vítr a byl pochmurný nevlídný den, k večeru se sklánějící.

»Tak pojďte, ukažte mi, kde je hrob vaší maminky,« povídal professor, nakoupiv svíček.

Šli až do zadního oddělení, kde mezi chudými pahrbky, namnoze ani drnem nekrytými, propadával se holý ještě kopeček hlíny. Kolkolem ještě zbytky minulých slavností dušičkových, v tomto zákoutí jen chudobné: oharky malých světýlek, sem tam chudobné věnce; mnoho z těch hrobů tady bylo opuštěno. Student upevňoval svíčky na hrob a slzy kanuly mu při tom po tváři. Professor tu stál nic neříkaje. Od včerejška bylo mu volněji po tom velkém rozhodnutí a byl klidnější . . . Myslil si to tak, že pokud hoch je na gymnasiu, že ho ještě nechá u otčíma a bude ho ve všem podporovati, nebo už na přes rok, do septimy, může hoch přejíti na jiný ústav a stěhovati se někam na lepší byt, na jeho útraty . . . nebo konec konců k němu. Až později na universitě, snad mu řekne pravdu, proč to všecko učinil — nebo ne, — vždyť to vůbec nemusí zvědět . . . Tak nějak si to představoval. Ostatek, do té doby je ještě daleko — jak pán Bůh dá! . . .

Švec si tuze professora Skřivana liboval, takového pána že Prokop ještě neměl. To že je otec chudiny, a nic že se za ni nestydí.

. . . A tak se professor pomalu smiřoval s novými okolnostmi. Tam na Olšanech, po Dušičkách, pochovával svou druhou, opravdovou lásku, a nalézaje Márinčin hrob, loučil se se Zděnkou. Teď o Vánocích zůstal v Praze. Bylo by mu teskno kdekoli jinde, mezi radostí a veselím . . . připadal si jako raněný pes, který se svou ranou musí zalézti někam do kouta, aby nikdo jej nerušil v jeho bolesti . . . A pak měl plán, ke kterému dlouho se připravoval přemýšleje o jeho provedení.

»Řekněte tatínkovi,« pravil Černému den před vánočními svátky, »aby si ke mně zítra poslal pro některé správky. Nejlépe přijdete-li sám, asi tak ke čtvrté hodině. Mám tam pro vás také nějaké knížky . . .«

Studenti v té době málo dbali přísných předpisů o klidném a slušném vycházen

z budovy školní: letělo to všecko, div paty to sobě neuráželo. Suplentovi Povejšilovi bylo také pilno, jakoby hořelo a rozvazoval nohy spěchaje na nádraží, někam domů k mamince a tatínkovi. Professor Brodský stál na chodbě a marně napomínal: »Pomalu, pomalu . . . vždyť se zabijete!« Ale byl dnes také nějak teplý, on jindy přísný školních zákonů strážce: jindy následovalo by jisté zatknutí několika osob a odvedení jich do vazby vyšetřovací — dnes dával se strhnouti obecným proudem a dokonce ani dnešních známek do třídního katalogu nezapsal. Doufejme, že si vzpomene nejdéle zítra, nebo na hod Boží vánoční a ještě se sem vrátí, aby nikdo nic nemohl vytýkati jemu, příštímu řediteli, vládnímu radovi — nebo snad dokonce — ach, hlava se mu motala při tom pomyšlení . . . zemskému školnímu inspektoru. Ó, k jakému stupni dokonalosti dovede on střední školství! A přemýšlel, kterou rubriku ve třídní knize zruší a jak bude vypadat ta, kterou zavede. Také se mu zdálo, že modrý inkoust není ještě přiveden k náležité platnosti a zeptá se co nejdříve kolegy Skřivana, existuje-li také inkoust zelený a pomerančový. Jak to bude krásné, až bude všecko hrát všemi barvami . . .

Spěchal i senior Langer těše se, že s klidem prázdninovým prohlédne si všecky obrázkové časopisy v kavárně. Pod paží měl objemný balík zabalený pečlivě v novinách.

»Prosím vás, co si to odtud nesete? Vánoční dárek?« tázal se ho kollega Kostlivý.

»Úlohy, kollego, úlohy!« a pozvedl vysoko ukazováček pravé ruky, třímající stříbrnou hůl na znamení důležitosti i jakožto napomenutí, že by i Kostlivý měl následovati tohoto zbožného příkladu.

»Že se vám chce kazit si pokoj a svátky!« bručel Kostlivý, »či snad horlivost, horlivost?« přidal zase obvyklý, dobromyslný vtip.

»I to to,« bránil se Langer s trpkým úsměvem, ale beze vší nevraživosti. »To už jsem tak zvyklý a stýskalo by se mi bez té dřiny. To víte, rohy jelenu nejsou těžky. Nu tak, šťastné a veselé svátky.«

»Šťastné a veselé, dej Pán Bůh . . . Ostatek, však se tady bez toho uvidíme.«

Třicet let měl už Langer titul professora, vlasy dávno šedivé a celá řada jeho žáků byla rady nižšími i vyššími, řediteli, inspektory, ba i jednu Excellenci mezi ně čítal a už mu věru nenapadlo čekat něco jiného než pensi, tichou, bez hluku a bez titulů. Kdyby neměl doma pět dcer, dosud nezaopatřených — ženu nedávno pochoval — byl by dávno s tím praštil, ale běželo mu o aktivní přídavek.

»Ať to neuděláte jako ten venkovský professor,« zastavoval se ještě professor Konečný s kollegou Vorlem před sborovnou.

»A co udělal?« těšil se Vorel na novou anekdotu, ovšem z nějakého starého ročníku humoristického listu vyhrabanou

»Co udělal? Psal všem známým před novým rokem, že si letos umínil, nemaje času na podobné hlouposti, negratulovat nikomu k novému roku a jako post scriptum připsal: Používám té příležitosti a přeji k novému roku vše nejlepší!«

Ředitel zamykal ředitelnu a odcházel ještě do sborovny. Byli tam Matocha a Drobný a za ředitelem vstupoval Skřivan.

»No tak, už je všechno šťastně venku?« ptal se ředitel a nečekaje odpovědi, dodal: »Jsem vždycky rád, když to tak odbudeme bez trestu a bez karceru. Někdy ti hoši nevědí, co bujností dělat . . . Dal jsem vám už inventář, pane kollego,« obracel se na Skřivana, »teď se nepamatuji, ale říkal jste mi oň.«

»Ano, pane řediteli, vzal jsem si ho v ředitelně, jak jste sám ráčil dovoliti,« vysvětloval Skřivan.

»Ah, ovšem, teď se pamatuji. Ale to budete mít pěknou práci o prázdninách. Vezmete si inventář sebou k revisi na venek?«

»Ne, zůstanu v Praze, pane řediteli, trochu z té příčiny, trochu také z jiných.«

Ředitel se víc neptal. Zvěděl, že ze známosti Skřivanovy sešlo; vzbudilo to tenkráte trochu rozruchu v kruhu známých professora i rodiny vrchního rady a šuškalo se všelicos tajemného, někdy pravdě dost blízkého, neboť nikdo nemohl u toho vážného člověka hledati nějaký lehkomyslný krok a pouhý rozmar. Ale přece také nikdo pravdy vlastní se nedopídil, neboť ani vrchní rada nepověděl nic, ani své choti, ani Zděnce.

»Professor mne nežádal o zachování tajemství,« vykládal vrchní rada své choti, »ale jsou věci, kterých nepovídáme, ani když nejsme zavázáni k mlčení a věci, ve kterých musíš ty i Zděnka spoléhati na mne. Řekni každému, kdo s tebou bude o tom mluvit: Měl své vážné důvody a my je uznali, rozešli jsme se v dobrém. Tím Zděnce jenom prospěješ.« (Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

edé obrysy plástovických statků a domků počaly vystupovat z hustého závoje mlh. Neurčitými se jevily, zveličenými, skoro hrozivými, podobné valům a hradbám jakés příšerné tvrze, jež zbyla ze zamžené dávnověkosti. Déšť ustával, už jen lehce mžilo, ale k východu, směrem jejich pouti, mraky jako by se byly shlukly v špinavě šerou, neprostupnou zeď, která neměla ani začátku ani konce. O slunci ani památky, aniž tušiti kdo mohl, kde stálo na nebi, ač do poledne nemohlo býti dalеko. Za to na západě mraků již jako by nebylo, nic než bílá, na pohled řídnoucí mlha, nevalící se, pevně zavěšená na čemsi nahoře a zároveň k zemi přirostlá; o modrých horách šumavských, ba, ani o blízkých kopcích, vypínajících se za Hlavatci směrem k Volšovicům a dále k Netolicům, ani potuchy.

»Jdi teď sama domů, Apoleno!« řekl Vojta, »já se podívám ještě dolů na Blata a pak přijdu za tebou. Neříkej nikomu, že's mě viděla, rozumíš? Shánějí se asi po mně, jedva mě spatřili dnes. Nu, pást se nemůže, tak co! . . . Jen ten rybníček v zahradě aby už byl v pořádku, že by člověku nebylo třeba se bát o své, nastane-li takové počasí. Vzala-li mi voda sádky s rybami, co si já počnu? Ještě kdyby ty vody strhaly ňáký ten rybník anebo kdyby musili někde pustit stavidla, aby se nestrhala hráz, nachytalo by se ryb dost a škoda by se zase uhradila. Takhle Bezdrev, to by byly žně! Zlivský, to nic není, z toho ryby ujdou do Bezdrevi. Nu, na rok bude jinak a na podzim, až budou lovit, však se zaopatřím. S Pánembohem, Apoleno!«

Usmál se, lehce pokývl hlavou a zahnul v levo na mez, dělící dvě pole, porostlá vysokým žloutnoucím žitem, jež smutně klonilo k zemi své plné, mokrem nabobtané klasy.

Dívala se za rychle odcházejícím, jehož ku předu nahnutá postava jako by se plazila v té husté, přehýbající se přes něho boží úrodě. Za malou chvilku zmizel jí s očí, mlha jej pozřela. —

Došla domů. Matka ji uvítala s pláčem.

»Ještě se nevrátil?« vydrala se jí otázka.

»Ach, kde že vrátil! Můj zlatý chlapec! — Och, ty mé dítě, buď Bůh pochválen, že's přišla ty mě potěšit v mém hoři . . .«

»A kde je táta?«

Dobře věděla, přece se ptala.

»Ach, dítě, za ním se vydal . . . tam dolů. Jak Bůh dal den, hned odešel. A pořád si myslím, že se tam nedostal. Taková hanba! taková hrozná hanba! Těm tam kdo propadne, už ho nepustí. Nařknou ho, chudáka, jako by toho už nebylo dost, a potom si ho ještě podrží. Táta se mi usouží a já hanbou do země se propadnu. Z čista jasna to přišlo, kdo by se byl nadál! . . Bůh odpusť v poslední hodince tomu člověku, který na nás přivolal tohle neštěstí.«

»Neplačte, maminko, Václav se vrátí,« přerušila ji dcera; mluvila pevným, přesvědčivým tónem, jako že sama přesvědčena byla.

»Ale kdy, dítě, kdy? Páni ho mají v moci, nevydají ho, když proti němu svědčí knížecí člověk. Tomu se bude věřit . . . A vrátí se, i hanba se s ním vrátí a přivěsí se na jeho jméno, a do smrti se té hanby nezbaví.«

»Och, zbaví, maminko, zbaví! Z našeho rodu nikdo nekradl, to jste stokrát sama řekla a to každý ví. Není třeba, abyste se takhle soužila.«

»Ty tomu nerozumíš, dítě, ty nevíš! . .«

»Nerozumím, ale jiní rozumějí, maminko! Nebojím se více o něho. Protivenství mine; Václav se navrátí a nikdo na něm neshledá skvrny. Jiní trpěli taky. Kubata dal hlavu za Blata.«

Matka se přímo ulekla tohoto chladně rozumného nazírání dceřina na událost, jež na ni samu a na otce tolik žalu a hořkosti uvalila.

»Člověk by řekl, že nemáš citu,« odpověděla trpce.

Dívka sebou škubla.

»Křivdíte mi, maminko,« pravila skoro spurně, »a je mi líto, že tak nespravedlivě soudíte. Vím, že Václav se vrátí a že nebude člověka, který by v jeho vinu uvěřil, tak což bych se takhle kormoutila.«

»Jdižiž, jdi! Co ty víš? Co ty pomyslíš, co jsme se my nalopotili, tvůj otec a já, a co peněz tohle pohltí, našich krvavých peněz! A žně přijdou, pilná práce, a jeho nebude . . . A tenhle nečas k tomu! — všecko se zkazí na polích, marně jsme se dřeli. Ty povídáš: Kubata dal hlavu za Blata. Ba, dal hlavu, dal ji za něco! Ale zač moje dítě dalo čest? Zač my dáváme svoje těžce zahospodařené pe-

níze? — Za nic a pro nic, leda pro nesmyslné nařčení je házíme pánům do krku . . .«

»Nechte být, mámo! — však Pánbůh někoho vzbudí, kdo vykoná pomstu.«

»Nemluv o pomstě, ty hloupá! Žádná pomsta nenapraví, co se stalo. Žádná pomsta nenahradí mému dítěti strach a ponížení, jež mu bylo zakusit . . . A tvůj tata venku v téhle hrůze! Však's viděla, co je vody. Kdo ví, dostal-li se na Hlubokou . . . a, dostal-li se, pozdě přišel! . . . A kdy se nám vrátí? . . . Kdyby aspoň on tu byl, aby mě potěšil v hoři. Můj Bože na nebi, který vidíš do srdcí a ledví, buď mu ty ochranou na jeho pouti a dej, aby mi přivedl moje nevinné dítě! . . .«

Zalomila rukama, znovu hořce zaplakala.

»Neplačte, mámo, srdce mi puká vaším hořem, ale já mám pevnou důvěru . . .«

Vojta řekl, že Václav se vrátí, že nic zlého mu nehrozí. Z jeho slov čerpala tu svou pevnou důvěru. Neřekla to matce, ale jí to stačilo a jen se divila, že její tvrdá víra se matce nesdílela a její hoře nezažehnala. Zapomněla téměř, že strach o bratra ji vyhnal od báby, že ještě cestou strašná muka na ni doléhala; ale pak přišel Vojta a domluvil jí, a bylo rázem po úzkostech. Je přece zřejmo, že Vojta správně a rozumně nazíral na celou tuto věc a že sám o Václava nejmenšího strachu neměl. Proč tedy matka se vzpírala útěše, jež jí skytala? Otec šel na Hlubokou, promluví s pány, peníze s sebou vzal. Kdo má peněz, snadno se mu s pány mluví. To řekl nejen Vojta, v tom se všichni shodovali. Že třeba obětovat peněz, toť věc ovšem mrzutá, ale za neštěstí takovou oběť nepokládala. Nač jsou peníze, ne-li na to, aby se jich pomocí něčeho dosáhlo? Ona, co živa byla, o penězích a jich ceně mnoho nepřemýšlela, ač denně slýchala z úst svých rodičů, že třeba šetřit a krejcaru marně nevydávat, ale o lakomství a mamonářství kázal zase pan farář a odsuzoval naprosto tyto hanebné neřesti, zařaděné do smrtelných hříchů. Šetřilo se u nich, nevyhazovalo, peníze tu jsou, tož užít jich na vykoupení Václavovo. K této logice její um dostačoval. Chvílemi jí ovšem přicházela myšlenka, že vším vinna vlastně jedině ona; kdyby byla nešla do Zlivi pro kapry — a vnitřní, neodbytný jakýs hlas pravil, že onino kapři byli kradení — nebyla by se dala Blaty, nebyla by se setkala s oním nešťastným pěšákem, který by nebyl dostal rány do hlavy, bratr by nebyl šel ji hledat a vše by bylo v pořádku a v obvyklých kolejích. Tyto představy měly do sebe mnoho mučivého; než, pomyšlení na to, co řekl Vojta a ta okolnost, že ona sama nejednala o své újmě, nýbrž dle jeho přání a rozkazů, jimž se přece opříti nemohla, i kdyby byla chtěla, vracely ji klid a odpuzovaly vítězně výtky jejího svědomí.

Loudavě vlekly se hodiny odpolední. Co dělat nebylo, a čaka, že se vrátí Václav neb aspoň otec, jenž přinese o něm zprávu, udržovala celý dům v jakémsi nervosním rozechvění, jež nedalo pomýšlet na práci.

Déšť ustal úplně, ale obloha se nevyjasnila. Šedé mrtvé šero vládlo, doléhalo na ves kraj, skličovalo mysl, zachmuřovalo ducha, ubíralo mu dělnou energii.

Přišel večer, byl ještě chmurnější dne. O slunci ani památky, jako by ho nikdy na nebi nebývalo.

»Táta nám nejde,« zahořekovala matka; »je to strašné soužení . . . nedej Pánbůh, aby se mu bylo přihodilo něco zlého . . .«

»Chcete-li, mámo, vydám se mu naproti,« ozvala se Apolena; »zajdu do Pašic; snad tam někdo o něm bude vědět.«

»Doma buď ty, nikam nechoď!« odpověděla matka v samých slzách; »chybělo by ještě, abych se i o tebe musela strachovati. Co neviděť bude tu noc; tma a hrůza by tě pozřely« . . .

»Nebojím se, mámo . . .«

»Samotna jít nemůžeš.«

»Půjde se mnou Vojta, nechcete-li, abych se sama vydávala . . .«

»Vojta tu není, kdo ví, kde se potlouká. A kdyby krásně tu byl, nesmíš s ním chodit, nejméně v noci. Nevěřím mu, klukovi! . . připadá mi, jako by byl synem té tmy a hrůzy. Doma budeš, vyčkat musíš. Nepřijde-li táta, ty taky ho nepřivedeš.«

Přes tento zákaz matčin Apolena se vydala přece. Daleko nemínila zacházet, pouze za ves, kousek cesty za kapličku směrem k Pašicům. Nemohla si pomoci, nevydržela doma, cosi tajemného ji pudilo neodolatelně ven. Použila chvíle, kdy matka poodešla k dojení do staje, a vyklouzla, nikým nebyvši viděna.

Šero vůkol, chladné, hluboké bláto, do něhož se bořily bosé nohy. Za vsí ještě hůře, cesta tak bezedná, že z ní vybočila a raději po mezích a po mokrém pažitě běžela. V levo Blata, za polními lány. Zapadala v mokrém šeru, nic o nich neviděla, ač mlhy prchly; rozlité po nich vody se neleskly. V pravo dřímal Volešek rybník, naplněný do samého kraje. Jeho ohromná rozlitina se nehýbala, nečeřila, neleskla. Nesmírné, hrobové ticho nad ním leželo: nezaštěbetala kachna, nezalálo káně, nezašplouchal vymršťující se z vody kapr, pouze z kterés kalužiny nedaleko cesty ozývalo se střídavě několik kuněk — jediné hlasy vod a zatopených, vlhkem zalehlých Blat i polních lánů. Nikde nikoho, všude na nebi totéž duši tísnící šero, ještě ponurejší houstnoucím večerním soumrakem. Žádný strom, žádný keř

do nedohledna; zeleň pažitu ztrácela svou barvu: vysoké rákosí na kraji rybníka, vysílající tu úzké, onde široké výběžky daleko do hladiny vod, vrhalo černé stíny; žluť dozrávajícího mokrého žita zvrhla se ve špinavou hněď, žíhanou těmitéž černými stíny.

Tu jako by jedním rázem, šedý závoj na západě přioděl se růžovým nádechem, slabounkým z počátku ale rychle se stupňujícím — sytou, nachovou červeň, která se intensivně rudými proudy počala šířiti, tak že v brzku zaujala téměř polovici obzoru, vysílajíc paprsky daleko přes zenith. Podobalo se, že ohromný požár se vzňal bezprostředně za šedou rouškou oblaků, že rouška sama zahořela bengalským ohněm. Rudá záře se sdělila hladině rybniční i vzdáleným vodám po Blatech rozlitým: vítězný a přece příšerný poslední boj slunce za dálný obzor zapadajícího, za neviditelnými horami zkomírajícího, s příbojem mraků a mlh, jež po tak dlouhou dobu jeho záři odolávaly.

Vidouc tuto rudou záplavu, Apolena se zachvěla. Připadala jí hrozivou, příšernou, zlé a děsné věci věštící. Neurčitý strach se jí zmocnil: bylo jí, že, vydá li se v před, nenajde zpáteční cesty, že zář za ní planoucí ji požene v neznámou dál a, až zhasne, zůstaví ji kdesi samotnu, ode všech opuštěnou, v nepovědomých končinách, kde vládne věčná tma, bez konce noc. Litovala, že proti zákazu matčinu se ven vydala. Obrátila se — tváří v zář tu hleděla, v zář tak nevýslovně strašnou, že při pohledu všecka ztrnula. Zdálo se jí, že každým krokem do předu se požene do čehosi hrozného, do jakési zátopy krve a pekelné výhně, z níž nebude vyváznutí a, jako dříve zář do tmy, tak poženc ji nyní v týle za ní přichvátající tma do těchto příšerných plamenů, které i duši ztrávi . . .

A rudá zář jako by už i Plástovice byla zachvátila. Viděla je před sebou, zdi, střechy, stromy sadů, všecky obrysy — vše jako by krví bylo zalito, vše jako by hořelo rudými plameny.

Vzpomněla na otce, vracejícího se z krušné cesty, na niž se byl vydal, a který nyní spěchal domů, tma za ním úporná a před ním tato děsná, příšerná záplava, jež vrhala svůj odlesk na jeho ustaraný obličej . . .

Nemohla s místa, stála, jako by do země byla zakořeněna, oblita tímže nachovým světlem; mně zabloudily oči v pravo, kde za Blaty, za zatopenými, za rovněž temně nachovými vodami vystupovala jakási vysoká hradba, z části taktéž rudě ozářená, ale posetá černými a fialovými rýhami: vysoké topoly u Zbudova a za nimi Zbudov sám, také na pohled v plamenech. Tam je bába, vetchá, stařička . . . utekla jí dnes, odešla proti její vůli. Tohle je trest za tuto její neposlušnost . . . Přežila mžikem ještě jednou všecky události od včerejška od rána, svůj útěk ze Zbudova, svou cestu, setkání se s Vojtou, svůj návrat . . . a co předcházelo, své poselství ve Zlivi, děsný výjev s pěšákem na Blatech, ztrávené s Vojtou chvíle na břehu Soudného potoka, vášnivý výbuch jeho lásky, jemuž bez mála by byla podlehla a který se dnes ráno opakoval. Bylo jí, že vše, co učinila, bylo těžkým proviněním, snůškou smrtelných hříchů. Zavinila neštěstí, jež potkalo Václava, snad i otci přivodila záhubu; snad se nevracel, proto že zhynul v kalných vodách, chtěje stůj co stůj se dostati nejbližší cestou na Hlubokou . . . A, nezahynul-li, co úzkostí, hanby, bolu, ztrát naň uvalila A co včera bába vypravovala! . . . Velkým hrobem jsou Blata . . . Blata krvavá . . . a věci hrůzné se dějí, jež nikdo nedovede vyložiti, věci, ležící daleko za lidským rozumem . . . Och, Blata krvavá, kam oko se zadívá, nic nevidí než krev, krev na nebi, na zemi — a vody v krev se proměnily . . . A střed této krve ona tu stojí samotna, bez pomoci všem děsům vydána . . . o své újmě, dobrovolně se sem vydala, vzdorujíc matčině vůli . . . Dobrovolně? . . . ba nikoli! . . . vyhnalo ji sem cosi neznámého, tajná, neodolatelná moc ji vypudila z domova . . . Trest za vinu spáchanou! . . .

Stála pořád na jednom místě, ztrnulá, jako zkamenělá, jedva tolik síly měla, že se ohlédnout stačila, podívat se za sebe, ve stranu východní. Zející temno, nekonečné, bez počátku, bez mezí. Na zemi černé, houstnoucí stíny; nebe se podobalo nízké klenbě olověné, po níž přebíhaly temně rudé a fialové pruhy, zanikající a znovu se vzněcující.

Tato tma, jež každým okamžikem houstla, zdála se jí ještě příšernější, hrozivější než rudá výheň na západě. Připadalo jí, že ji pozře, že zmizí navždy v jejím hrůzném jícně.

»Ukřižovaný Bože, ty nade mnou,« vyrvala se jí modlitba, »stůj při mně, nedej mi zahynouti smrtí zlou!«

Sepjala prsty, zalomila rukama . . .

V tom zaslechla slabý šelest — stín se mihnul.

Stál u ní Vojta, vynořil se, nevěděla odkud.

»Apoleno! — co tady děláš?« promluvil k ní, chopiv ji za rameno.

Zdálo se jí, že Hospodin vyslyšel její modlitbu a spasitele jí poslal. V radostném rozechvění přitulila se k němu, nedbajíc, snad ani neznamenajíc, že šat jeho byl promoklý, bahnem až běda potřísněný. Bylo jí, jako by se byla probudila z těžkého, začarovaného sna. Rázem prchly hrozivé přeludy a představy, setřásla je jako lehký prach a zase byla svá.

»Co tu děláš?« opakoval svou otázku.

»Nedalo mi . . . vydala jsem se otci vstříc . . . a najednou . . . mi bylo, že nemohu s místa,

že přede mnou všecko hoří a ze zadu tma se na mne tlačí. Podívej se na tu zář tam . . .«

»Nu, snad ses jí nebála? — bude pohoda zítra, uvidíš!«

»Dej Pánbůh! Odkud ty se tu bereš?«

»Na mnoha místech jsem byl, trochu jsem si to obhlídl. Voda už silně opadává. Škoda! Ještě trochu měla vystoupit, byly by se ty rybníky jak náleží přelily a kluci (kapři) by se byli dostali do luk; zítra bych byl měl žně. Nu, něco se snad i takhle chytne, ale mohlo to být bohatší. Takhle Bezdrev se měla strhat, to by bylo bývalo terno!«

Dal se do smíchu, oči jeho zazářily, bylo znát, jak se kochal v této myšlence. Jí až nevolno se udělalo z tohoto jeho pohledu, z něhož zřelo cosi ďábelského. Přeletěl její myslí obraz strhané Bezdrevi, úžasné, vše ničící potopy. Všecka ta děsivá, příšerná rudá záplava na obloze jako by se byla sehnala do jeho očí; než, mžikem rozplynula se tato vidina, jakmile počal zase mluviti.

»Byl jsem u Vomáčky. Baštýrna ční z vody jako ostrov; nelze do ní ani z ní ven — všecko vůkol zatopeno. Tudy sedlák jíti nemohl. Dal jsem se do Pašic, z Pašic ke Zlivi. I tam jsou strouhy přeplněné, přelévají se. Mezi Zlivím a Pištínem samá voda. Zlivský rybník přetéká a Bezdrev se rozlévá až k zalužickým remisám, už i tu a tam pole jsou pod vodou. Splávy, kudy mají utíkat přebytečné vody, nestačí; bude asi třeba vytáhnout stavidla, aby se uvolnilo. Toť se rozumí, že s vodou se dostanou taky ryby do potrubí a do němčiny.*) Nu, knížecí to snesou, třeba jim pár set kaprů uplovalo. V němčině ovšem kluci nezůstanou; potokem do Vltavy vylítnou a někde v Praze je budou lovit . . .«

»O tátovi jsi neslyšel?« přerušila jej dívka.

»Ráno byl v Pašicích; zastavil se u Krušných; Krušnej pak a jeho syn Kuba se s ním vydali na Hlubokou. Snad se tam dostali někudy přes Češňoviše, Zlivi sotva. Nevím ničeho o tom. Do šesti hodin večer nikdo se nevrátil. Na bezdrevské hrázi byla prý učiněná reberie; sedláci chtěli, aby se vytáhla stavidla, jinak že jim voda strhá louky a zaplaví pole, a knížecí se tomu bránili a říkali, že na to je ještě čas. Pro mne ať si dělají, co chtějí, mně je to jedno; ale, být na místě sedláků, naházel bych ty chňapy do vody a vytáhl bych stavidla sám, jako to udělal jednou Lochmout.«

Odplivl si, máchl rukou, zaklel, v očích zase mu zahořelo sírově žlutým plamenem. Pak, chopiv dívku prudce za rameno:

»Pojď domů,« děl, »máma se budes hánět po tobě. Neboj se o tátu — však přijde, až bude moci. Jemu je hej! jemu voda statek neodnese; ale co já si počnu, sebrala-li mi moje sádky? Dosud nebylo možno se přesvědčit.«

Šli spolu. S dívky spadl veškeren strach. Brala se volně k domovu, neděsila se více ani rudé záře před sebou, ani tmy za sebou, ani stínů provázejících ji. Nechápala, jak se mohla takhle báti. Červánky od slunce, padající soumrak — vždyť obé stokrát viděla a nikdy se nestrachovala.

»Maminka se bude vadit,« prohodila cestou, »odešla jsem z domu proti její vůli.«

»Odešla's, proto že se's chtěla sejít se mnou,« odpověděl s úsměškem.

»Šla jsem naproti otci . . .«

»Dobře, ale myslila si's, že taky mne uvidíš.«

Děvče neodpovědělo na tuto až urážlivě sebevědomou řeč; mluvil pravdu a vůči němu neodvážila se toho popříti, ač při jeho slovech jakás tajná hanba ji obešla, již, seč byla, hleděla potlačit.

»Chtěl jsem tě také spatřit, promluvit s tebou,« ujal se slova zase Vojta; »proto jsi musela přijít. Vidíš teď, že mám nad tebou moc. Jen na tebe pomyslím a už se neubráníš, musíš za mnou. Kdybys se mi chtěla jednou zprotivit, nebudeš moci. Jsi má!«

Neodpověděla — její mlčení mluvilo za ni.

»Ale já tě mám rád,« pravil po chvíli zcela změněným tónem; srdečně, oddaně zněl jeho hlas; »já ti neublížím. Jsi mi nade všecko na světě.«

Slova jí padla do duše jako vlahá rosa na sluncem vypráhlou květinu. Všecka se zachvěla nevýslovnou slastí.

»A ty vyčkáš, až se čas naplní,« hovořil dále, skláněje se k ní. »Všecko zmohu, uvidíš! Strach ze mne bude chodit, kde kdo se bude třásti přede mnou a nebude člověka, který by se opřel mé vůli. Potom nebude třeba se za mne stydět. Odejdeme spolu někam daleko a velkou paní budeš se mnou.«

Pokývla hlavinkou; ráj se otvíral duševnímu jejímu zraku. Bylo jí, že se vznáší na perutech nade vším zemským kalem a blátem v slunečním jasu, v modrých vzdušných výšinách . .

(Pokračování.)

*) Němčina, správně jemčina = jáma pod potrubím, v niž se sbírá potrubím vytékající voda. Pozn. spis.

⁂ **Čechovy oslavy.** Byl jich řetěz skoro nepřetržitý — bude-li Svatopluk Čech odpovídati na každý projev, bude mít jistě ještě mnoho dní co dělat, aby všem svým gratulantům tlumočil svoje díky. Oslava šedesátých narozenin Čechových byla důstojná jména a významu jeho. Pořádala slavnosti města, obce, literární spolky, korporace — věru, hledat by musil člověk spíše toho, k d o n a Č e c h a z a p o m n ě l. Projevů bylo tolik, že není možno jich registrovati. V řadě větších sdružení, jež oslavily narozeniny básníkovy poctou většího stylu, chyběl Spolek českých spisovatelů belletristů Máj, jehož nejstarším členem jest Svatopluk Čech. Jednotlivci ovšem nezapomněli . . . nezapomněl ani Máj . . ale je známo, jak Čech úzkostlivě vyhýbá se veřejným projevům a poněvadž výslovně o to požádal, aby Máj nic nepořádal — upustil spolek od svého úmyslu, protože ze zkušenosti ví, že by Svatopluk Čech ani tentokráte nepřišel. A přece jenom došlo k večírku ne sice pod patronátem Máje, ale přece jenom za značného účastenství jeho členstva. Známý horlitel a konsul zahraničných Čechů p. Emil Švagrovský přišel požádat členy Máje, aby súčastnili se korporativně dychánku, který hodlá uspořádati ve své vinárně na Smíchově. Slíbili jsme mu s radostí, že přijdeme, a večírek se znamenitě vydařil. Dostavil se slušný počet členů Máje s předsedou mistrem Jaroslavem Vrchlickým v čele a všichni účastníci prostého tohoto oslavného večírku budou na jeho milý a srdečný průběh vzpomínati jako na jednu z nejzdařilejších Májových schůzek. Ani jsme se nenadáli, že opozděná pocta vzbudí tak živý, tak upřímný a srdečný zájem v našem členstvu.

Svatopluk Čech poslal k této besedě dopis, v němž vroucími slovy děkoval za pozornost jemu prokázanou a srdečnými slovy vzpomněl svých oddaných přátel z Máje. Nestor českých básníků Adolf Heyduk z Písku telefonicky blahopřál a litoval, že se nemohl z Písku vzdáliti, ač by se byl rád dostavil, aby s členy Máje zase jednou prožil několik příjemných hodin. Milým hostem naším byl senior českých romanopisců Jakub Arbes. Telegrafickými pozdravy vzpomněli si na Čecha dr. Josef Štolba z Pardubic, dr. Pippich z Chrudimi, Vilém a Alois Mrštíkové z Divák, Bohumil Zahradník-Brodský, J. Š. Baar, Jan z Finberka, vřelou oslavnou báseň poslala Irma Geisslová z Jičína, která byla recitována, dopisy pak poslali Alois Škampa, prof. dr. Jiří Guth, F. S. Holeček, knihtiskař Jelen z Mělníka a m. j. Pořadatel dychánku p. Švagrovský ujal se pořádání s nadšením jemu vlastním — postaral se o hudbu, a o účastníky dýchánku pečoval skutečně se vzornou péčí.

Byli jsme zase jednou po delší době pohromadě. Členové Máje, jichž dostavilo se na třicet, přišli proto, poněvadž spatřovali ve vlídném pozvání Čechova ctitele vítanou příležitost projeviti básníkovi svou úctu a lásku, a když se v pozdních hodinách rozcházeli, vysloveno přání, abychom se opět brzy sešli ke družnému pohovoru. —o—

⁂ **Praha včera a dnes.** Výtku učinil našemu listu »Fotografický Obzor« v březnovém čísle. Nejprve nás chválí, říkaje: »Belletristický týdenník M á j přináší krásné reminiscence z dávných a dnešních dob Prahy pod názvem »Praha včera a dnes«. Brillantní vzpomínky píše více autorů pod pseudonymy. Jsa téměř po celý rok na venku mezi lidem, mohu dobře věděti, jak rády se tyto vzpomínky čtou. Jsou psány s vervou všeho uměleckého cítění a se vzácným porozuměním poesie naší stověžaté matičky. Čtenáře zaujaly hned prvé sloupce jejich a dnes čeká se na ně nedočkavě, aby ti, kteří Prahu poznali jenom z několikadenní návštěvy (těch je v našich horách většina), zvěděli o milované Praze něco více než co povídá suchá historie. Vím, že řádky ony jsou brány velmi vážně venkovskými čtenáři, ale i znalí poměrů považují je za instruktivní.«

Ale nyní přichází výtka, že v »pěkné kapitole o sportu« vynechána úplně amatérská fotografie, a celým feuilletonem vysvětluje se, že byla fotografům amatérům učiněna tímto opomenutím křivda.

Zatím však byla učiněna křivda M á j i. Nepovažujeme fotografování ze záliby za část sportu, a je chybou, že se k sportu hlásí »amatéři«, kterým

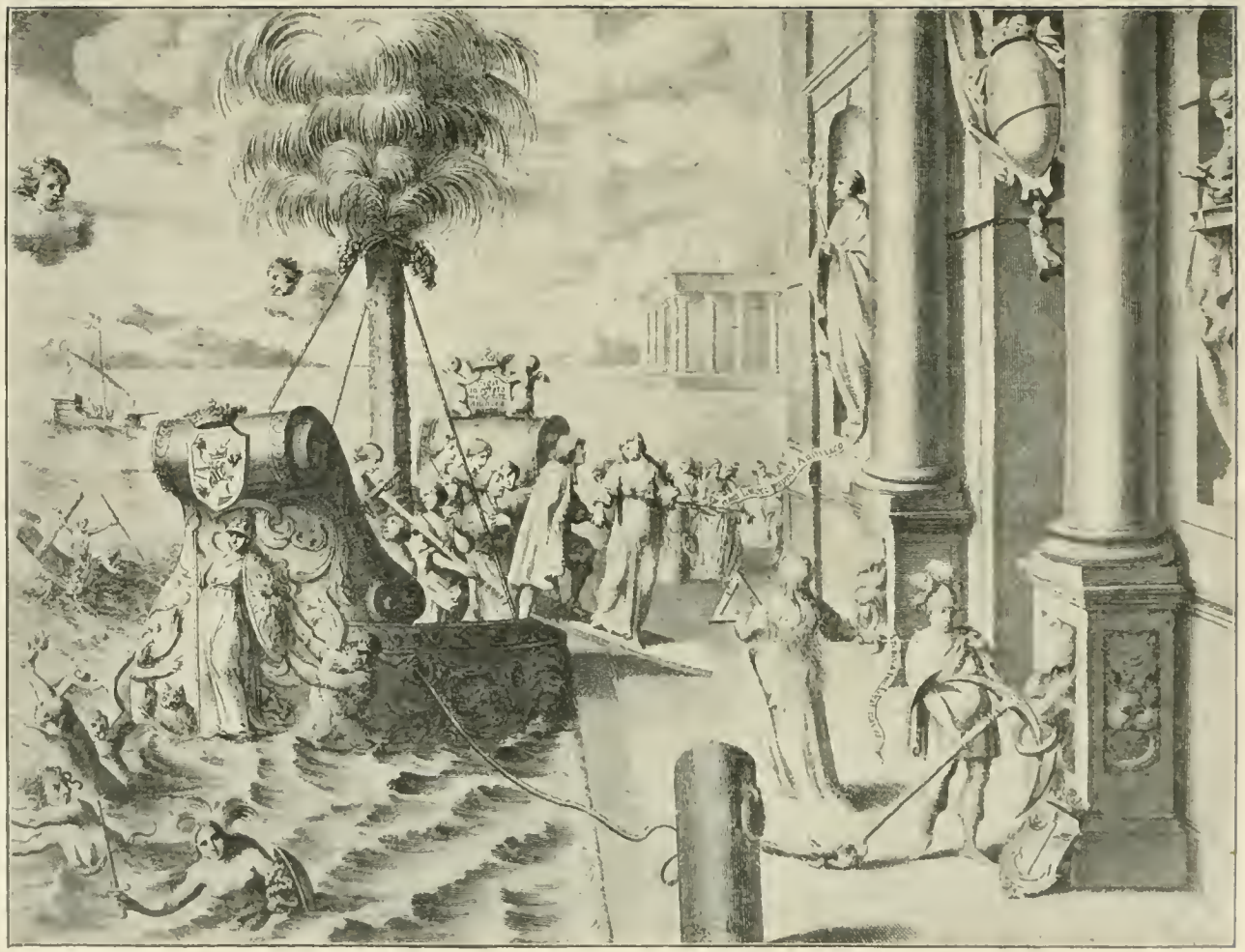

KAREL SKRÉTA
— ALLEGORIE.

dlužno i vytknouti, že si nezjednali dosud místo tohoto nepřiléhavého názvu nějakého vhodnějšího. Fotografie neprofessionalistů způsobila přece úplný převrat v illustrování a tím i v moderním časopisectvu, když chemigrafie učinila současně s fotografováním tak úžasné pokroky. Fotografové soukromí nákladnými zkouškami, nesnadnými pokusy a úmorným studiem zdokonalili vynález Daguerrův tak, že dnes nalézá se v čestné příbuznosti u m ě n í.

Ani na literaturu nezůstalo neživnostenské fotografování beze vlivu, vždyť dokonce upozornili někteří významní kritikové na zvláštní náhodu, že realistické líčení ovládlo písemnictví právě v době, kdy momentními fotografiemi podařilo se zachycovati soudobý život.

Proto Máj nezařadil fotografii mezi sport. Bude o ní pojednáno ve zvláštním feuilletonu, až se dojde k pojednání »ze světa uměleckého«.

.·. **Skrétovy obrazy**, jichž reprodukce toto číslo přináší, jsou ozdobou staré, akademické disputace pražské z r. 1670. Padesát thesí filosofických obhajoval tenkrát veřejně Ferdinand Krištof ze Scheidlcru, a jak bylo zvykem přichystal je ke dni disputace tiskem — v knize. Nesou společný titul: Nexus philosophiae theorico-politicae, seu theses ex universa philosophia peripatetica, athicis consentientes principiis — a tištěny jsou v Praze v kolleji jesuitské. Připsány jsou Janu Hertvíkovi hr. z Nostic jako příznivci disputantovu. Proto byla i výprava knihy nákladnější. Je známo, že bývalo o disputacích rozdávati — řekl bych slavnostní letáky, poměrům přiměřené, někdy i umělecky, ve formě velikých rytin, provedené. Rytiny zůstaly pak často jako výzdobný prostředek i lépe tiskově vypraveným thesím, knižně publikovaným. V knize, z níž vyňaty naše ukázky, použito k allegorickým rytinám námětů předmluvy její, panegyrické, jako ve všech podobných případech, ba devotní. Bohaté kresby Karla Skrety byly rytci příloh, Bartoloměji Kilianovi (z augsburské známé umělecké rodiny, jenž provedl mnoho ozdobných titulních listů) vhodnou předlohou pro jeho precisní tvorbu.

—*e*—

.·. »Slečna šafářka«, veselohra o 4. jedn., je ovšem docela jiného rázu než zboží, které až doposud těšilo se v Národním divadle zvláštní pozornosti. Duchaplný autor její, z četných překladů u nás renomovaný Julius Lemaitre, dovedl se mistrovsky vyhnouti každé banálnosti a zejména frivolnímu tónu, ač dějový základ kusu leckde k tomu zrovna sváděl. Slavný malíř, věku značně pokročilejšího, přilnul k hezounké svojí žačce náklonností, kterou autor v závěrečném výkladu prohlašuje za pocit naprosto neviňoučký, čistě ideální. Práce činí dojem psychologické drobnomalby a všechno na první posled vzbuzuje zdání, jakoby milému mistrovi po celý večer se křivdilo těmi, kdož sympatiím jeho dávají zcela jiné pozadí. To je v první řadě malířova žena. Je to jadrná venkovanka, která začne na svého manžela dorážet velmi energickým způsobem. Scény tyto jsou velice roztomilé.

Ve druhé polovině veselohry nedovedl se autor vyhnouti konvencionálnějším veseloherním praktikám. Mimo všechno nadání zamiloval se mu do žačky vlastní jeho syn. Poznali jsme v malíři člověka pevné, sympatické povahy. Je to umělec vzácného rázu. Jeho názory o členství Institutu a jiné projevy činí z něho vzácnou výminku a proto se ovšem zamlouval. Posluchač má až do této chvíle dojem, jakoby malíř byl skutečně pouze otcovským přítelem děvušky, kterou svou vydatnou protekcí náležitě pro existenční zápolení obrňoval. Proto působí divným dojmem, když najednou pozorujeme, že brání se sňatku syna svého s favorisovanou žačkou tak temperamentními slovy, tak tragicky zabarvenými výbuchy, že máme dojem, že ubohý malíř na dobro rozum pozbyl. Pochybujeme ovšem o tom, že se bál, aby nepřišel o svou báseň, o živou vodu, čím jeho žačka měla býti pro jeho stárnoucí umění — spíše se bál o její půvaby. Svatbou všechno končí a my na konec se dovídáme, že se mistr trochu zkonejší tím, že byl právě jmenován — členem Institutu.

Veselohra bavila novým ovzduším i živým dějem a měla velmi pěkný úspěch.

Z účinkujících zamlouvali se svými výkony zejména sl. Grégrová, pí. Hübnerová a pp. Sedláček a Matějovský. —*ll*—

.·. **Krása našeho venkova** a našich měst je dosud téměř bez ochrany, — vydána nepochopení, nevšímavosti a nevědomosti, jež zničily již rázovitost a celkový vzhled tolika míst nevkusnými přestavbami, restauracemi a novými budovami, výdělkářstvím i příliš horlivým »okrašlováním« připravily tak mnohou krajinu o malebnost a poetičnost vzhledu. Jako v tak mnohém můžeme se i zde od Němců učiti, jak jest chrániti vzhled a krásu prostředí, v němž žijeme. Němci mají mnoho spolků pro ochranu přírodních i uměleckých památek, jejich výborný časopis »Kunstwart« a pobočné jeho publikace šíří do nejširších vrstev porozumění pro otázky uměleckého prodchnutí všech forem a projevů života.

Ve Vídni vychází časopis »Hohe Warte«, který všímá si zbytků dobré domácí kultury a lidového umění a usiluje o jich zachování a vytvoření nového kulturního prostředí na základě národní tradice. Tento časopis, který dával loni Vídni za vzor naše národopisné museum, přináší v posledním čísle v rubrice »Kulturní obrázky z Rakouska« dva pohledy ze S t r a k o n i c: půvabnou starou hradební věž a novou radnici s nadpisem: »Strakonice, město s takovými stavbami — buduje t a k o v o u radnici! *ed.*

.·. **Prof. dr. Jaromír Čelakovský** slavil v první jarní den šedesáté svoje narozeniny (narodil se 21. března r. 1846 ve Vratislavi, kde otec jeho, slavný autor »Růže stolisté«, byl profesorem slavi-

KAREL SKRETA
— ALLEGORIE.

stiky). Činnost profesora Čelakovského vykazuje obdivuhodné a zároveň úctyhodné výsledky. Ve svých mladých letech býval také žurnalisticky činným, ale záhy věnoval se s nadšením a s neúmornou pilí studiu, jež založilo vědeckou jeho slávu. Životním jeho úkolem bylo sepsání dějin práva českého (»Povšechné české dějiny právní«), díla to, jehož nesmírný dosah laik ani představiti si nedovede. Přesně vědecky, s klidem objektivního pozorovatele provedl svoje mohutné dílo, tak že právem může býti přiřazen po bok monumentálního díla historiografa královské Prahy.

Jako akademický učitel patří Čelakovský k předním ozdobám staroslavného našeho vysokého učení a mezi posluchači těší se veliké úctě a vážnosti jak pro svůj vědecký věhlas, tak pro svou vzácnou a ušlechtilou povahu. Vedle svojí vědecké činnosti súčastnil se Čelakovský vynikající měrou veřejného života. Jako dlouholetý starosta Ústřední Matice Školské získal si svou taktní a prozíravou činností neocenitelných zásluh. Je známo, že Čelakovský zdráhal se přijati funkce, jež vzdalovaly ho vědě — ale rozhodl-li se, že povolí nátlaku, konal svoje povinnosti s krajní svědomitostí. To platí zejména o jeho činnosti politické, pro kterou byl vyhlédnut pro svoje odborné znalosti. Čelakovský je mužem vzácného, železného zdraví. Je to šedesátník, jehož jubileum překvapuje. Je to znamením dlouhého života, jež zaručuje ještě bohatou, vzácnou žeň.

—*or.*

— **Bedřich Ohmann.** Je to zvláštní kapitola dějin stavebního vývoje Prahy, jež je nadepsána tímto jménem. Zevrubně o ni poučuje právě vydané dílo vídeňského nakladatelství,*) jež věnovalo již celou řadu publikací českému umění. Ohmann není Čech, ale Čechám a Praze náležejí nejkrásnější léta uměleckého rozvoje tohoto ve Lvově narozeného Němce, který jako professor pražské umělecko-průmyslové školy řadou svých žáků položil základy k celé architektonické tradici.

Je těžko řaditi jeho činnost v období jediného slohu, vymezovati jeho talent v určité hranice, dodati jedné linie jeho vývoji. A přece jedno slovo jej charakterisuje: je dekoratér úžasné lehkosti a virtuosity tvoření, nadaný schopností pochopiti a tvořiti ve všech formách, jimiž kdy lidstvo projevovalo svoje tvůrčí schopnosti. Velikým svým dekorativním smyslem úzce se stýká s barokními mistry; ti ostatně zůstali vždy jeho nejsilnější uměleckou láskou. Ale jedině na barok omeziti jeho talent nelze; chápe všechny slohy, dovede přetvářeti i nově tvořiti v jejich duchu. Ale k baroku vždy se vrací, jemu věnuje i prvý svůj zájezd na literární kolbiště**). Bylo zvláštní hrou osudu (možno-li se takto vyjadřovati), že prvním místem, kam dostal se mladý architekt, mající za sebou první úspěchy v konkurenci na amsterodamskou bursu, byla Praha, město eminentně barokní, které poskytla mu hojně příležitostí k rozvití jeho vloh. Súčastnil se tu všech čelnějších podniků stavebních, několik jmen charakterisuje celý rozsah zdejší jeho činnosti: Přestavba Walterova paláce v Uršulinské ul., císařský pavillon v průmyslovém paláci, Plodinová bursa, projekt na Assecurazioni Generali, dům »U tří bílých beránků« v Ovocné ul., »U české orlice« na Ovocném trhu, Storchův dům na Star. nám., projekt na úpravu okolí kostela u Nejsv. Trojice, přestavba divadla Varieté, přestavba kavárny Corso, Hotel Centrál, jsou význačné body té klikaté křivky, jež by měla znazorňovati pražskou jeho epochu. Gotika, renaissance, barok a konečně moderna, vše časově smíšeno, navzájem si odporující, ale vždy svižné a dekorativní; se stejnou lehkostí vytváří gotickou façadu domu Storchova, jako českou renaissanci »České Orlice«, barokně dekorovati vnitřek divadla »Varieté«, poslední výběžek historisující a epigoní architektury 19. stol. A konečně v přestavbě kavárny Corsa stvořil úžasle Praze její první moderní budovu, ukázku »nového slohu«. Pravda, dnes chodíme kolem její těžké, přeplněné dekorace (slovo, které dnešní architekt již vypustil ze svého slovníku) s úsměvem; ale je tomu již na osm let, co popouzela ke karikování v krčmě u Nesmysla, ale vzpomeneme-li, co a jak dělali architekti vídeňští, obdivujeme mimoděk celou lehkost Ohmannovy tvorby, který tak brzo dovedl se vžíti do revolucionářského tehdy slohu. Hotelem Centrál, daleko klidnější koncepce, mírného, nevtíravého dekoru rozloučil se s Prahou, odjížděje do Vídně, kde svěřena mu regulace Vídeňky a záhy i novostavba hradu.

Zanechává v Praze řadu žáků: Bendlmayer, Dryák, Němec, Justich jsou jména nejznámější. Vídeňská činnost Ohmannova nemá již pro Prahu významu. Zase se střídají slohy v změtené směsici, barok, moderna — renaissančním interieurem publikace končí . . .

*) Ohmann: Entwürfe und ausgeführte Bauten. Wien 1906. Ant. Schroll. 35 K.

**) Architektur und Kunstgewerbe der Barockzeit, des Rococo und Empire in Böhmen und anderen Österreichischen Ländern.

Ročníku IV. číslo 28. vydáno dne 23. března 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMIR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNIKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Slovinec, pan **Jozif Lenarčič**, předseda obchodní a průmyslové komory ve Vrhnikách (Horní Lublaň).

Vyňato:

»Nadvláda německého živlu nejen v politickém a hospodářském, ale i v jiných oborech nutí přirozeně drobné národy slovanské, aby sdružovali své síly k obraně. A sdružení sil je tu nejen možné, ale přímo podmínkou budoucí existence . . . . Pohříchu jsou drobné slovanské celky rozbity na různé strany, jež se navzájem s odporem daleko lítějším potírají, nežli společnému odpůrci brání« . . .

. . . »Společný postup neměl by se obmezit na teoretické přednášky a krásné fráze, ale především se obrátiti na praktické pole hospodářské. První podmínka: solidnost! Ne hřešit na heslo »svoji k svému« a slovanskému bratru nabízet horší zboží a lepší si nechat pro cizince, protože ten se horším odbýt nedá . . .«

. . . »Podmínkou společného postupu je ovšem, aby byl zabezpečen prostředek dorozumívací. Dokud budou Slované mezi sebou obcovati pomocí »všeslovanské« němčiny, dotud nebude řeči o nějaké sjednocenosti Slovanů, protože se Slovan snadněji domluví s Němcem, jehož jazyku z opatření německé vlády se naučil, nežli by se domluvil s bratry Slovany. V praktickém životě — s malými výminkami — nelze žádati, aby si lidé ještě později mimo školu osvojovali různé jazyky. . .«

V zájmu společného postupu nezbývá, než aby Slované ve věci dorozumívacího prostředku učinili svoje opatření.

»Kdyby se přijal princip společného obcovacího jazyka — na př. ruštiny — pak by musel být na všech slovanských školách povinně zaveden, jako je dnes zavedena němčina . . . . Ke společnému postupu ve směrech praktických náleží především vzájemné poznání se a to nejen na papíře, ale ve skutečnosti. Ve slovanském světě museli by slovanské výrobky všude míti svoji přednost před jinými. . . . Na společných sjezdech bylo by ustanoviti praktické důsledky myšlénky«.

Chorvat, pan **Dr. Fran Vrbanič**, prof. university, tajemník Jihoslovanske Akademie a poslanec v Záhřebě:

Vyňato:

»Dosavadní neúspěchy idey slovanské vzájemnosti nebyla s to vyvážiti ani sebe skvělejší činnost literární a umělecká, ani sebe častější styky a návštěvy stavovské a spolkové. Dokud budou lidé lidmi, bude i v tom směru třeba

v první řadě rozeznávati potřebu vzájemného zisku a užitku. Toho pak lze dosíci jenom docílením úspěchů v určitých odborech hospodářsko-politického života, a to jen potud, pokud slovanská plemena hospodářsko-politicky silnější nebudou sledovati úmysl, vykořistiti slabších. Není pochyby, že by se o způsobu provedení dalo mnoho pověděti. Následek vážné a střízlivé rozpravy v tom směru byl by bezpochyby ten, že by se zprvu o sobě a brzo i společně začala rozvíjeti také ideálná stránka otázky, že by jednotlivá plemena slovanská, přiměna vlastním svým zájmem osobním, začala se zabývati především i jazykem druhých plemen, a znalost jazyková šířila by se mnohem rychleji, než dosud, dokud sbližování slovanské hlásáno bylo se stránky pouze ideálné a není pochyby, že by v důsledku bližšího takto poznávání dostavila se i jakási pospolitost na jiných polech kultury, v literatuře i v umění. Dnes nebo zítra musí dojíti na takové sjednocení hospodářsko-politické, neboť pochyby není, že jsou společné zájmy mezi Slovany v říši a tudíž jsou i společné cíle. A možno-li ustanoviti zájmy i cíle, bude lze najíti i prostředky k nim a cesty« . . .

Z dopisu pana **JUDra Jana Slavíka**, advokáta v Jindřichově Hradci.

»Dříve se hovořívalo o tom, že se mají slovanští kmenové v říši shodnouti, pokud jde o politiku,[1]) na následujícím programu:

1. Federace neb aspoň nejširší autonomie království a zemí na říšské radě zastoupených;
2. provedení úplné rovnoprávnosti jazyků slovanských s jazykem německým v tom kterém království a zemi a i v úřadech centrálních, a
3. rozšíření a rozmnožení občanských svobod.

Avšak brzy se ukázalo, že program takový jest pouze programem českým a i to ne všech českých stran a neshoduje se s přáním a prospěchem všech ostatních slovanských kmenů. Již první bod byl všemi ostatními slovanskými kmeny[2]) zamítnut; nebo zástupci Chorvatů dalmatských žádají úplného vyloučení Dalmacie ze zemí cislaithanských a připojení k Chorvatsku a Slavonii, s nimiž Dalmacie tvořila trojjediné království.

Slovinci a Poláci[3]) rádi se sice zvali a i nyní někdy se zvou stranami autonomistickými, ale při každé příležitosti jest znáti, že se té autonomie bojí a to pro záležitosti finanční. Zájem finanční zdržuje zástupce zemí pasivních, aby se zasazovali provésti osamostatnění jednotlivých království a zemí. Malorusové prohlašují se bez obalu za přátele centralisace, dokud nebude uznána naprostá rovnocennost jazyka maloruského s polským v Haliči. Poláci nemají ničeho proti naší rovnoprávnosti v zemích koruny české, ale zásadu o rovnocennosti všech jazyků slovanských neuznávají.

A co se občanské svobody týká, teprve nelze o jednotnosti mluviti. V každém národě najdeme celou stupnici od nejhouževnatějšího konservatismu k nejostřejšímu radikalismu a proto nelze se diviti, že jest tak nejen u Slovanů vůbec ale i u každého kmene zvlášť. V té příčině stejně smýšlející Slované a Němci dříve se sejdou, nežby Slované různého smýšlení se dali společně jednou cestou.

Politika jest nejen vědou ale i uměním a jest třeba veliké znalosti a ještě větší prozíravosti, píle a příslušné odvahy, aby i jen o píď se pokročilo k vytčené metě. A metou tou má býti jen prospěch národa, který má býti vždy také prospěchem říše. A tu v každé, třeba i nejmenší formelní otázce křižujou se rozličné zájmy, jež nutno ve prospěchu celku vyrovnávati, třeba i často interes jednoho kmene slovanského podříditi[1]) společnému zájmu všech kmenů slovanských. Než bohužel často převládá egoismus kmenový nad prospěchem všeslovanským. Co příklad stačí jen poukázati k věci, která jest právě na denním pořádku: změně volebního práva pro říšskou radu!« . . .

. . . »Zájmy jednotlivých kmenů se tu navzájem křižují. Nelze tudíž v politice[2]) ustanovit pro jednání žádného pravidla« . . .

[1]) Rozuměj parlamentní politiku, která však mocí ústavního zřízení je národně vždy jen málo úspěšna a nesmí zůstávati jedinou a vší politikou uvědomělých národů. Pozn. red.

[2]) Rozuměj jich ústavně parlamentními zástupci. Pozn. red.

[3]) Jako svrchu.

[1]) Jak ustanoviti mimo dosah určité společné organisace? Pozn. red.

[2]) Parlamentní. Pozn. red.

Slovinec, pan **Ivan Vrhovnik**, župnik (farář) v Lublani píše.

»Slovanstvo tvoří celek, o tom svědčí dějiny. Netřeba se dovolávat vzdálených dob Sámových a blahověstů Cyrila i Metoděje! . . . Slovenští protestanté šestnáctého věku — třeba duchovně spjati s němectvem — cítili se součástkou velké rodiny slovanské. Nade vše

znamenit je v tom směru náš Bohorič*). Svoje slovanské vědomí ohlašuje už v názvu své mluvnice z r. 1584: Arcticae horulae (... unde Moskoviticae, Rutenicae, Polonicae, Boëmicae et Luhaticae linguae cum Dalmatica et Croatica cognatio facile deprehenditur) a v předmluvě vzletnými slovy velebí vládu Karla IV., jeho péči o slovanský jazyk a slovanskou bohoslužbu ... Myšlénka jednoty slovanské byla živa u Slovinců 17. věku. Tehdejší náš kronikář Valvasor široce vykládá, jak jsou si příbuzny slovanské jazyky ... Naše novodobé probuzení za pomoci Čechů a Chorvatů dálo se působením idey slovanské... Všecka naše minulost svědčí, že součinnost slovanských národů je možna ... ... Těžké je naše položení národohospodářské. Mezi Slovinci cizinec se obohacuje z pokladů přírody. Průmysl i hornictví je většinou v rukou cizích, domácí lid pomáhá cizím podnikatelům k blahobytu. Což by nebylo možno, aby část kapitálu z peněžních závodů slovanských obrácena byla k tomu, aby aspoň zde i onde průmysl a těžařstvo slovanského kraje dostalo se do rukou slovanských? ... Za krátko zahájena bude nová alpská dráha, pro nás Slovince zvlášť důležitá. Na sta úřednických míst podél trati bude se obsazovati. Kdo jich získá? Pohrnou se sem Němci. A bylo by v našem zájmu, protože Slovinců není dostatečný počet, aby přišli Čechové. Obchodní zájmy rovněž nás navzájem poukazují na sebe. A na poli kulturném? ... Naše slovinské družstvo sv. Cyrila i Metoda pečuje o národní školství. Má skromné prostředky. R. 1904 mělo 25.508 korun příjmů ... Čechové, založivše odbor Slovinského alpského družstva, postavili na Grintovci Českou chatu! Nebylo by možno, aby podobně česká podružnice spolku sv. Cyrila a Metoděje pomohla zříditi národni slovinskou školu v některé menší obci na Korošsku? Každá poněmčená dušička v Korutanech je rána zadaná všemu Slovanstvu a musí stejně boleti Čecha, Poláka, Rusína jako Slovince i Chorvata. Součinnosti Slovanstva v říši nejlépe by prospěla společná »Školská Jednota Slovanská«.

... Odkaz blahověstů sv. Cyrila i Metoda, slovanská bohoslužba, zdomácnělý kdysi po všem západě slovanském, dnes leda u Chorvatů nalezl ohlasu. Kdyby se Čechové chtěli vrátit ke starému cyrilo-metodějskému jazyku v bohoslužbě, mělo by to velký význam pro všechen Slovanský západ. Jakmile by se vrátila staroslovančina do našich chrámů, stala by se nezdolnou pevností proti návalu cizoty.

Příboj germanský, jenž nám zabral ohromné území sahající kdysi po sám modrý Dunaj, chystá se k poslednímu útoku, který je namířen na bytost malého slovinského národa a tudíž na všecko Slovanstvo. Padneme-li my, dojde i na Chorvaty a jaderské moře ztraceno je pro Slovany. Proto uvítal jsem s nejsrdečnější radostí slovanskou anketu, jejíž úkolem je, dáti popud, aby se Slovanstvo našlo při společném díle« ...

*) Jiří Dalmatin Bohorič, překladatel bible do slovinčiny (1580), šiřitel reformace mezi Slovinci.
Poznámka red.

Uherský Rus, pan **Iriněj Ivanovič Chapat**, svjaščenik (farář) v Čertěžnom v Uhrách.

Vyňato:

»Společný postup rakouských Slovanů dle mého zdání dá se mysliti ve sférách jak čistě kulturných (literárně-uměleckých), tak i v obchodě a průmyslu, aniž by byl jakkoli na překážku rozvoji osobitě národních kultur ... Ať si zůstane Čech Čechem, Polák Polákem, každý ve své kultuře české, polské atd., ale ať jsou si vědomi bratrsky spolného zájmu. Už takové vědomí vyjádřeno organicky bude znamenat sílu.

»Bylo by třeba, dle mého mínění, ustrojit »Slovanský Správní Výbor« v některém hlavním městě, všem snadno dostupném (položme ve Vídni), jakousi »Ústřední kancelář« kde by věci oddaní mužové, důvěrou svých sourodáků poctění zástupci *) všech větví slovanských spolujednali. V kraji staraly by se příslušné organisace o to, aby »správní výbor« nejednal naprázdno, pečovaly by o to, aby nebyla nouze o prostředky a co bylo usneseno, aby bylo prováděno. »Správní Výbor slovanský« zabýval by se otázkami společného zájmu dle přijatého řádu ...

»O hmotné prostředky, které by umožňovaly taký postup nebude u Slovanstva nouze ...«

*) Předpokládá dotyčné organisace! Pozn. red.

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

I.

amračeně díval se Jan Roubal za odjíždějícím povozem Krásovým. Dvě hodiny toulal se poli kolem dvorce a huče zlostně vysílal netrpělivé pohledy ke dvorci, brzo-li se vetřelec k odjezdu odhodlá. Proklínal jeho drzost, že tak bezohledně se usadil a svou přítomnost prodloužil, ačkoliv ví, že mu není vítaným hostem. Je si jist, že ho matka se sestrou Teklou rády vidí a nedbá odporu domácího pána. Jiný by se cítil uraženým, dal by se odehnat, ale on nedbá okázalých urážek, nedbá projevované Roubalovy nenávisti a lačně drží se vyhlédnuté oběti.

Už ztrácel trpělivost, už byl odhodlán, že půjde do dvora a pošle šafáře, aby kočímu Krásovu poručil zapřáhnout a předjet před obytní stavení, když zaslechl zahrčení bryčky přes dřevěný můstek, po němž se vyjíždělo zadní stranou na silnici kolem rybníka. Konečně tedy odejel a on se může vrátit. Mohl sice zůstat venku, měl dost práce, zvlášť na lukách, ale nedbal. Bylo mu lhostejno, stojíli lidé nebo pracují. Těžší starost naň ulehala a on v jejím vleku zuřivě upíral veškerou pozornost k jedinému předmětu. Nájemce dvora odněkud z povltaví byl za sestrou a protože to bylo už po čtvrté a návštěvy jeho byly vždy delší, nemohl se ubránit přesvědčení, že to tentokrát jde do tuha, že je jeho odpor marný.

Přehodiv si ruce na záda, šel zvolna ke dvoru. Dvůr Doliny ležel v malé kotlině, protaté zaprášenou silnicí, osázenou starými jabloněmi. Kousek krajiny, který bylo lze odtud přehlédnout, byl dost jednotvárný, bez zvláštních krás přírody a bez malebných perspektiv. Pozvolně spadající úbočí, pokryté různě velkými záhony polí, nalézaly u dvora svého zakončení. Zelený pás luk táhl se středem od jihu k severu. Na jih ode dvora třpytila se hladina malého rybníka a z něho vytékal úzký potok, derouci se klikatým směrem mezi lukami, až zase v druhém rybníce, asi půl hodiny níže položeném nacházel opětného odpočinku. Mezi rybníkem a dvorem táhla se silnice. Do dvora odtud bylo málo vidět. Od západu běžela kolem silnice zeď, obklíčující malou zahradu, ve které stálo obydlí statkářovo. Dále začínaly zdi stájí a stodol, kterým naproti vystavěny kolny, konírny a špýchar. Na čtvrté straně dvorce na východ, s vysokou lomenicí trčel ovčín, s omítkou opadalou, zašlý a schátralý.

Ostatně také druhé budovy nevyhlížely o nic vábněji. Místy omítka se sesula a kusy zdiva smutně vyčnívaly z plochy, druhdy žlutou barvou natřené. Rovněž na neurovnaném dvoře nebylo žádné zvláštní čistoty. Kaluže bláta, nyní suchého a vozy rozřezaného střídaly se s rozházeným nářadím, vrata i dvéře byly prohnilé, mrviště neurovnané a prázdnota zela ze všech koutů. Jediná budova statkářova činila poněkud světlejší dojem. Byla jednopatrová a od nádvoří oddělena řadou lip. Několik kamenných schůdků vedlo do široké síně, přeplněné různým domácím nářadím. Kuchyně, špíž, kancelář a dva pokojíky vyplňovaly přízemek Po vyšlapaných dřevěných schodech vcházelo se do prvního poschodí, kde bylo vlastní sídlo majitelovo. Čtyři prostranné pokoje kupily se kolem tak zvaného sálu, určeného hostinám.

Doliny byly druhdy sídlem nebohaté šlechtické rodiny. Několik pokolení tu přežilo, než konečně Doliny přetížené dluhy dostaly se do dražby. Lesy ke statku patřící koupil nedaleký velkostatkář, průmyslník a dvůr s polnostmi padl do klína zbohatlému sedláku Roubalovi. Po bývalé vrchnosti zbyly pouhé zbytky erbu, zpolovice odtlučeného zedníkem, když stěnu nad vchodem do domu opravoval.

Bylo to ironií osudu pro nového majitele. Přinesl do nového sídla všecku tvrdost, neustupnost a nechuť ke vzdělání, která v něm prozrazovala sedláka starého vydání. Ale vtáhla s ním do dvorce také skrytá marnivost zahrát si na pána tam, kde nedávno ještě v posledním lesku vypínala se ješitnost urozených majitelů. Třeba zůstal sedlák Roubal věren prostotě svých zvyků a svou oholenou tváří, svým kouřením z dýmky a oblekáním se po staru okázale se prohlašoval za sedláka, přece jen se cítil pozvednuta a nenápadně snažil se udělati svůj dům něčím lepším. Sebe a svoji ženu změnit se nepokoušel. Věděl, že by zvykání na nový život ve věku již dost pokročilém vyznělo falešně a přineslo smích. Ale děti své chtěl zcivilisovat, změnit.

U dcery Tekly potkával se s houževnatým odporem. Když ji jako sedmnáctiletou poslal do kláštěra »na cvik«, vrátila se za půl roku omrzelá, unavená, toužící po venkovském životě a po prostém okolí. Nemohla se nadchnout pro panské zvyky a způsoby, pro hru na piano a vyšívání, pro veškeren ten nepřímý, malicherný a neužitečný život, který

nazýval se uhlazeností a vzděláním. Buď že už příliš vyspěla, buď že jí bylo trapno mezi mladšími chovankami, nebo konečně nesmírná šetrnost, zděděná po matce znechucovala pobyt v ústavu, nedala se donutit k návratu. Otec huboval, ale matka, tušíc ve dceři dobrou pomocnici, podporovala její odhodlání. Za několik dní odložila Tekla vše, co jí připomínalo ústav a všímajíc si pečlivě kůrníků i stájí, zdála se být šťastna ve dvorském ovzduší.

S lepším zdarem zachytily se naděje otcovy u syna. Studoval už před tím, než otec Doliny koupil a nyní pokračoval ve studiích. Otec se radoval ze statného, líčného syna, jehož mohutné tělo prozrazovalo venkovský původ a jehož ostře kreslená tvář, černým vousem již v jinošských letech se pokrývající zdála se svědčiti o pevném, silném duchu. Jan pochopil záhy změnu v postavení rodičů. Ze selského studenta stal se synem majitele šlechtického, v zemských deskách zapsaného statku. Počal vystupovat s jakousi zdrželivou povýšeností, stával se ve výběru přátel opatrnější, snažil se míti zálibu pro něco lepšího, zvláštnějšího a vybranějšího. Velmi záhy stal se vybíravým ve své toaletě, nepěstoval styku se studenty v okolních městečkách a pořídil si koníka, kterého zapřahal do malého elegantního gigu, ve kterém o prázdninách vyjížděl na procházky.

Určen původně ke studování práv, zřekl se té myšlenky a hned po odbyté maturitě dal se odvést k vojsku. Starý Roubal škrábal se mrzutě za uchem, když syn vstoupil jako dobrovolník ke dragonům a začal požadovat sumy, které se i zbohatlému sedláku zdály trochu vysokými. Ale nebránil synu a nenechával jeho četné účty nezaplacené Radostí se mu oči svítily, když syn doma vypravoval, kolik hrabat, knížat, baronů a šlechticů slouží s ním u pluku, se kterými si tyká a jaké zábavy s nimi navštěvuje. Přesunuje dýmku z koutu do koutu usmíval se, hlavou pokyvoval a jeho očka svítící ze zardělého, plného obličeje prozrazovala, jakou radost má ze syna. Rok, který Jan na vojně strávil, stál osm tisíc, ale tatík nelitoval. Však se stal ze syna chlapík, jemuž nebylo široko rovno. Když se syn domů vrátil jako záložní poručík a v blízkém městečku byla jakási císařská slavnost, sám syna vybídl, aby s ním jel do kostela. Kočár připravili, kočího Vojtu do parádních šatů navlékli a jeli. Jan byl jediným důstojnikem, který se slavnosti súčastnil. Starému Roubalovi se zdálo, že snad dělá synovi hanbu a stále zůstával maličko po zadu, pozoruje ze strany statnou postavu synovu v parádní uniformě. Nesmekal sám, jsa podivně rozčilen, ale dobře si všímal, kdo syna pozdravuje, kdo se po nich ohlíží, kdo jeho triumf vidí. V té chvíli se mu zdálo, že všecka sláva a čest stojí za víc, než za těch osm tisíc.

Nepřál si mít ze syna juristu. Ať sedí doma, ujme se dvorce a požívá cti, které by ve světě neužil. Kdo ví, čím se ještě stane, neshrnou-li se na jeho bedra veškeré četné čestné úřady okresu, o něž se dosud dělili jiní. Souhlasil se synem, když ke konci prázdnin pronesl přání, aby mohl se odebrat na některý hospodářský ústav, aby mohl později cele se oddat vedení statku. Matka odporovala, poukazovala na nedostatek peněz, na dluhy, které na dvorci vázly, když Roubal majetek koupil, připomínala také, že Tekla musí dostat věno, aby se do něčeho lepšího vdala. Otec se synem tvořili mocnější dvojici a ta vyhrála.

Jan Roubal, zvyklý z vojny na okázalý život, žil také na hospodářské škole jako dragonský poručík a budoucí majitel statku. Nerozhazoval hloupě a bez příčiny, ale nešetřil, kde bylo potřebí ukázat váhu jeho postavení. Otec poskytoval peněz doplňuje to, co dvůr neposkytoval, z výpůjček. Když se syn domů vrátil, byl hotovým, usedlým mužem. Černý knír zdobil jeho osmahlou, zdravou tvář. Byl vysoký, ramenatý a přece ne těžkopádný. Přivedl jednoho kočárového koně, vyjížděl k lidem na pole koňmo, zajel mnohdy až do města, navazuje styky s předními osobnostmi v okresu. Účastnil se vybraných zábav, dávaje na jevo mírnou štědrost a vyhýbaje se důvěrnějším známostem s lidmi méně důležitými. Stal se známým, oblíbeným, hledaným, a otec radostí zářil, když slyšel tolik uctivé chvály o svém panu synu.

Měl beztoho doma málo potěšení. Tekla stárla a byla dosud svobodnou. Nescházelo ženichů, ale byla opravdová potíž na některém z nich se rozhodnouti. Otec pozoruje dost stísněné své poměry, nemínil celé věno dceři hned vyplácet čekaje, až se syn bohatě ožení a Doliny dluhů zbaví. Někteří ženiši, kteří právě pro velké věno předcházeli si Teklu, při podobných narážkách přestali opakovat své návštěvy. Ne, Tekla nebyla děvčetem, u něhož by věno bylo věcí vedlejší. Vysoká téměř jako bratr, byla kostnatá, nepůvabná žena, bez ladných forem, bez pružnosti a vděků. Pohybovala se hranatě, neměla vzdělání, nedovedla se bavit, nemilovala zábav a plesů a v přítomnosti cizích, ať mužů nebo žen, stávala se ostýchavou. Vypadala hloupá, třeba že měla přirozený ostrovtip a příjemný pohled. Litujíc peněz na drahé toalety, oblékala se až přílišnou jednoduchostí a neštítila se konat obyčejné práce. Dvorská čeládka ne bez škodolibosti roznesla, že slečna Roubalová sama ušípané krmí, oprané spodničky nosí, záplatuje, lakotně

při krmení drůbeže stojí, aby se snad šafářovy a poklasnovy slepice nenažraly panského zrní.

Taková pověst zastrašila všechny ženichy, kteří nechtěli si brát pouze peníze, ale také ženu. Ani nedostatek půvabů nečinil ji tak málo oblíbenou, jako přihana lakoty a nevkusnost v oblékání. Byli ovšem jiní, kteří by si ji i tak vzali, hledíce lačně na slušné věno, ale ti se potkávali s odporem otcovým. Nějakému mlynářovi na potoce nebo sedlákovi dceru svou nedá, rozhodl Roubal pyšně a při tom zůstalo. Tekla se do vdavek nehnala, ba podobalo se, jakoby se v ní opravdu neozývala touha po muži a rodinném životě. Nezajímala se o nikoho, zůstávala lhostejna k ohnivým pohledům některých nápadníků, kteří pasouce po věně, snažili se její hlavu zamotati v toužebné sny. (Pokračování.)

BOHUSLAV JARÝ:

Dary Bohů.

Jak ráno jasná zora spřežením
svým zlatým vletí nad vrcholky hor,
i všechen kraj se v kráse zastkvěje,
a zašveholí ptačí popěvky,
vzduch rozvlní se, srdce lidské pak
tím kouzlem jako blahem chvěje se:
tak na Olympu širém, zatmělém
se rozhostilo blaho velebně,
když otec lidstva Zeus promluvil:
»Já svět jsem stvořil. Člověk stvořen jest.
Však jakým byl by tvorem ubohým,
živ kdyby byl bez přízně všemocných?
A proto dejte každý člověku,
jenž nad všechny má tvory vyniknout,
dar nějaký. Já první z bohů všech
mu dávám sílu, v boji odvážnost.«
A povstal Ares: »Marným, otče můj,
by dar tvůj byl, já kdybych nedal mu
to, čím by mohl statnost dokázat,
a proto dávám jemu hrdou zbraň,
meč se štítem.«
»A k tomu dávám já,«
tak vece Artemida, »s lukem šíp.«
»A já,« děl Poseidaon velebný,
»já dávám moře mu. Já svoluji,
by mohl brázdit nekonečnou slaň,
a v bujném živlu hledat poklady.«
A žárný Foibos s božským úsměvem
svou loutnu ladě, pravil k bohům všem:
»Já hudbu dávám mu. Já zpěv mu dám,
by mohl potěšit se v starostech,
by mohl mírnit žaly tísnící,
by hudbou mohl setřít slzu s řas
a zapomenout v písně hlaholu
na boly svírající jeho hruď.«
A Hera: »Měj si lásku k domovu
za dárek ode mne. Nechť miluje
svou vlast, jak sebe sama.«
»Uměny,«
di Pallas, »nechť jsou cílem jeho snah,
nechť snaží dosáhnout se vědění
co nejvyššího, nechť svým rozumem
až nad mraky se temné povznese.«
Než mračný Hades povstal zachmuřen:
»Co dary vaše platny člověku?
Co prospěje mu síla, všechna zbraň,
co prospěje mu moře s hudbou tvou,
ó Apolline, co mu platen též
tvůj věhlas Pallado a Hery dar,
když vztáhnu já svou ruku smrtící
a zavolám ho. Dávám jemu smrt,
jež sklátí ho než tužeb dosáhne,
jež sklátí ho, než dojde cílů svých.«
A bozi tiši byli — zdrceni.
Teď viděli, že člověk hříčkou je
jen v rukou Hadových, a těžký mrak
na čelo uleh Zevu Kronovci.
V tom zavzněl sladký, divukrásný hlas,
jak slavíci když luzné zapějí,
a nad stvořeným právě člověkem,
jsouc provázena hejnem hrdliček,
se Afrodita bílá vzpřímala.
A sklonila své krásné růžné rty,
a líbala ho vroucně na čelo
a hlasem plným sladké lahody
se obrátila k Hadu mračnému:
»Ó mýlíš se, že's všechny překonal.
Hleď, vládče, líbám čelo člověka.
Tím dávám lásku mu. A láskou tou
i samu smrt Tvou snadno podrobí.«

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

udá záplava na západě pomalu shasínala, nachová výheň se měnila ve skvostné fialové stíny, protkané zelenými a žlutými třásněmi, mile světélkujícími, a hloubné šero vůkol ní pozbylo všeho děsivého, ba podobalo se jí, že nese ve svém klíně nevýslovně sladké sny, z jichž rozkošně smavého reje nejraději nikdy by se nechtěla probrati . . .

»Apoleno!« jeho hlas zavzněl jí na sluch, »Apoleno, jdi domů teď sama! Nikomu, živé duši neříkej, že jsme se sešli, rozumíš?«

Vytrhla se ze svého snění, již ho neviděla po svém boku: zmizel, jako by do země se byl propadl. Samotna stála v širém poli, ale lehko a sladko jí bylo u srdce. Vysoko, vysoko nad její hlavou přeletěla lichá koliha, zahvízdala letíc a hlas její zavzněl tak unyle, jako zvuk nebeské flétny.

Za deset minut Apolena byla doma.

XI.

Téhož dne časně ráno, za největšího deště, Potužák se vydal na Hlubokou za synem. Předvídaje, že u Vomáčky by se nedostal přes potok, šel přímo do Pašic, maje v úmyslu, po nynější okresní silnici, která tehdá byla ještě prostou vozovou cestou a do níž před samou hrází Zlívského rybníka vbíhala cesta od Pištína, dáti se Zlivskou vsí a pak skrze Munice k cíli své trudné pouti. Když došel do Pašic, nebylo na něm suché nitky; než, to by ho bylo nezdrželo: zašel ke Krušným, poněvadž cítil potřebu, sděliti se s přítelem o strašné ráně, která jej stihla. Doufal, že si ulehčí, vymluví-li se trochu; snad také nějakou radou mu bude Krušnej, jenž byl osobně znám s Hlubockým panem notářem, jehož právní pomoci se chtěl dovolávati.

U Krušných již od včerejška věděli, co se s Václavem přihodilo. Krušná hned na uvítanou spustila:

»To se podívejme, hle kmotr! Nu, však už jsme slyšeli! Je to zkušenost, jsou to starosti s dětmi! Jen toho jediného máte a co vám toho naložil! Potom jste se divil, že se u nás, kde máme pět synů a tři dcery, tu a tam něco stane! — Teď vidíte, co lidé toho nadělají — z komára vemblouda, na mou duši! . . . ale nic si vy z toho nedělejte . . přežene se to jako tahle velká voda« . . .

»Snad nemyslíte, kmotra, že ten chlapec se něčeho dopustil, z čeho by lidské řeči byly nadělaly víc« . . .

»Ale, co pak vás to napadá, kmotře? Kde že bych já si myslila, že by ten mladík byl obral toho pěšáka o peníze, o mizerné dvě zlatky! . . Jsem hloupá ženská, ale tolik rozumu přece mám. Udeřil ho — nu? — jistě věděl proč; a když chlapisko zase běhá a ještě včera prý došel na Hlubokou, tož, co z toho může vzejít? — Nějaká desítka pokuty, a tu snadno zaplatíte! Kdo ví, kde ty peníze utratil nebo ztratil a teď ten rámus k vůli nim! Hned běžet a udávat to četníkovi« . . .

»Ale, kmotra — Václav ho neuhodil . . .«

»Nu, víte, kmotře — my jsme při tom nebyli, ani já, ani vy, ani kdo jiný, a ten váš chlapec by byl hloupý, kdyby to na sebe pověděl. Komu to bude věšet na nos?«

»Václav mě nikdy nepřelhal. Kdyby ho byl udeřil, mně by to byl řekl, když jsem se ho ptal.«

»Nu, dobře, dobře — vždyť já vám věřím. Vy to taky soudu řeknete a chlapce vám pustí bez průtahu. Kdyby byl toho druhého obral, bylo by to arci horší« . . .

Všecky tři dcery Krušných, syn Ferda, čeleď, všichni přistoupili a poslouchali. Čeleď a dcery mlčky, Ferda do té chvíle také nepromluvil; avšak při posledních slovech své matky vidělo se mu přece, posvítiti na věc svým rozumem.

»Obral-li ho,« vmísil se do hovoru, »a krásně šlo jen o krejcar, odsoudili by ho na deset let, to vám povídám já. Ve Vídni se jednou něco podobného přihodilo . . .«

»I mlč, prosím tě!« přerušila jej matka; »co pak ti to napadá? — Deset let, ukřižovaný Kriste! Snad deset měsíců . . .«

»Prosím vás, mámo, nemluvte! Vy tomu tak rozumíte! Vy rozumíte leda Pašickým paragrafům! Deset let, vám povídám! — Snad i patnáct, snad dvacet . . .«

»Ježíši! Maria! smilujte se!«

»A potom, četník když něco vypoví, je to jiná! Vás deset řekne: bylo to bílé! — četník sám jediný pronese: Není pravda, černé to bylo. Ztvrzuju to na svou služební přísahu! a už to bylo černé. To je na dlani, to je služební přísaha! — Pěšák, byl-li ve službě, taky pronáší takovou platnou výpověď. Já, na příklad, když jsem ve službě právě tak. Musí se mi věřit proti všem, kteří pod přísahou nejsou. Dejte

si pozor, kmotře, Václav bude mít velké opletání. Na vašem místě bych si došel k tomu pěšákovi a zacpal bych mu hubu ňákou stovkou. Dělejte si, co chcete, ale uvidíte, že nejsem tak marný, jako si snad myslíte. Člověk přece nebyl nadarmo ve světě a mezi lidmi trochu vyškolenějšími než jsou tady na Blatech . . .«

Potužák neodpověděl na tuhle řeč; nebyl by ani stačil, kdyby byl i chtěl, neboť Krušná se ujala slova, ještě než její syn domluvil.

»Můj Bože na nebi nedopouštěj, abyste snad litoval, kmotře, kdybyste na tuhle radu nedal! Takový knížecí mládek nebo dokonce baštýř nebo hajný znamená něco na světě. Ten má velkou moc, pane! — větší moc než sto sedláků dohromady. Na jeho slovo páni daji a na slovo sedlákovo nedají, co by za nehet vešlo.«

Podívala se při těchto slovech na svou nejstarší dceru Rozárku, která měla sedmý rok známost s knížecím mládkem. Rozárka znamenala pohled a na jejích rtech se objevil sebevědomý, hrdý úsměv.

»Co uděláme, uvidíme,« odtušil Potužák s líčenou klidností; »přece žádný soud na zemi nemůže trestat nevinného člověka. Kdyby Václav se byl provinil, věděl bych, co třeba učinit. Kde je Jakub? S ním promluvit jsem přišel.«

Je někde v maštali nebo ve stodole, odpověděli. Potužák, že si ho najde.

»Počkejte trošku, kmotříčku — přece taky já bych s vámi ráda porozprávěla,« zadržela ho selka.

»Není času na rozprávění. Však vidíte, že mám na spěch . . .«

»Na Hlubokou nedojdete. Od Zlivi jsme odříznuti; voda v strouhách okolo Hořejšího rybníka a Bezdrevi se přelila a daleko široko všecko zatopila. Máme tam louku, je celá pod vodou a na bramborech před tou loukou jí stojí tolik, že ani brázd není vidět — jen tak nať že vyčouhává. Ta voda tak hned neodteče a shnije to asi všecko. Bude to velká svízel. Co tomu říkáte? Nebude čím krmit vepře. Máme je všecky doma, ani na Blata vyhnat nebylo lze, aby se trošku napásli. A ovce taky ne! To aby člověk si zoufal zrovna! Můj Bože, cos to na nás seslal! — Co si počnem! . . A potom mluvíte o rozdělení Blat! . . Až je rozdělíte, každý bude mít kousek bahna a s tím aby obstál! . . Nepůjde to s tímhle dělením, věřte mi . .«

»Kmotra, o tom teď nebudeme mluvit . !«

»Ale jak pak ne? musíme o tom mluvit. Teď to vidíte . . .«

»Provázej vás Pánbůh, kmotra! Já se na Hlubokou musím dostat, i kdybych měl přeplovat přes Bezdrev . . .«

Vyrazil ze světnice, na zápraží se potkal s Jakubem Krušným, jenž mu podal mlčky ruku. Té chvíle vcházel z venčí do dvora Jakub, nejstarší syn tohoto. Přistoupil k oběma mužům.

»Rybníky přetékají,« pravil, »i pole nám to zatopí, Zalužickým a Češňovickým ještě hůř než nám. Byl jsem až za Zalužickou remisou ale dále jsem nemohl, proto že ve stoce je na sáh vody. Tak jsem se vrátil a půjdu teď do Pištína a tam odtud do Češňovic. Knížecí se vzpouzejí — nechtějí, aby se vytáhla stavidla na uvolnění vody. Nic naplat musí povolit, ať jim třeba všecky ryby utekou. Přece si nedáme zničit pole a všecku úrodu. V Češnovicích je prý zrovna reberie. Poslali do Pištína, aby ti tam jim přišli na pomoc, a ti půjdou! A my půjdem taky a Zlivští taky a kde kdo! A, povídám, všecky Blatské osady by měly jít. Co pak je v pořádku, aby k vůli knížecím kaprům sedlákům se zkazila pole, zničila úroda na několik roků? — Půjde se na pana fišmajstra pod Bezdrevskou hrází a ten musí dát vytáhnout stavidla a vypustit vodu. Musí! — Bude-li se vzpírat, vykonáme to sami, ať je z toho potom cokoli.«

»To taky uděláme!« — zvolal starý Krušný.

»Kam by se dělo, aby knížecí měli všecko právo a my nic. Jdi svolat sousedy, Kubo! Všickni tam půjdem! — Co tomu říkáš, Jouzo?«

»Můj Bože, co já tomu říkám?« odvětil Potužák; »v pořádku je to, říkám! Ale, myslím si, že se to snad vyjedná po dobrém, aby z toho nebyly soudy a opletačky . . .«

»V tom máš pravdu. Po zlém jenom, kdyby to po dobrém nijak nešlo. Pojď s námi do Pištína, jsi rozumný člověk a dají na tvou řeč . . .«

»Jakube, tys slyšel, co se mi přihodilo s Václavem. Musím na Hlubokou . . . přičinit se, aby ta věc se napravila . . .«

»Pravda, pravda,« přisvědčil Krušnej, »však jsme slyšeli! Taková lotrovina! Takhle nařknout toho ubohého chlapce. Ale takovou ji máš, tu sebranku knížecí! A četník a soud a hejtmanství — kde kdo jim věří a, kdyby takový mládek byl největší lhář pod sluncem, u pánů mluví svatou pravdu a evangelium, a našinec kdyby byl stokrát v právu, je lhář a zloděj a násilník a kde co nejhoršího na světě . . .« (Pokračování.)

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Na podzim, v ořeší . . .

(Dokončení.)

čl pravdu, pan rada, neboť skutečně pro tyto názory šuškání umlklo velmi záhy a kdo se o věc trochu zajímal, pohlížel na professora litostivě. Také ředitel.

Když Skřivan odcházel, nikomu nepřál »šťastných a veselých«, dal prostě s bohem. Bál se, aby podle zvyku mu také nevnucovali štěstí a veselí, jež ztratil a už nenalézal . . . Pomalu ze sborovny odcházeli i ostatní a zůstal tam toliko jediný, který domů nepospíchal, ani valně oběda nedbal. Popošel k veliké skříni, v níž stály řady slovníků, revuí a sborníků, i kněh příručních, vyndal tlustý jeden svazek a usedna ke stolu u okna rozevřel jej a zahloubal se do čtení. Prošedivělá jeho hlava vlasů krátce střižených, nakláněla se nad rozevřeným foliantem, až za hodnou chvíli, když už všecko kolem kol ztichlo a zmrtvělo, pozvedla se, a oči professorovy zahleděly se ven, na ten smutný, přesmutný dvoreček se čtyřmi skomírajícími stromky. Dlouho se tak díval na zadní část protějšího domu, pak na zimní, zasmušilou oblohu, jejíž odtud viděti bylo toliko nepatrný kus. Šero bylo ve sborovně přes ten polední čas, a šero, ba skoro temno bylo v duši také tohoto člověka . . .

Byl to professor Spytihněv Vavrovský, týž, kterého před léty dvanácti také okouzlily krásné hluboké oči jeho Marty. Předčasně sestárlý, vyhublý a s vlasem silně prokvetlým, vousem nepěstěným, všecek jako zanedbaný, on, který kdysi býval švihákem až radost bývalo se podívati. V gymnasiu a ve sborovně skoro bydlil, ač měl svůj pokoj, prostý, téměř mládenecký daleko na Vinohradech. Vavrovský přicházel do ztichlé té síně i v neděli odpoledne, dokonce i za líbezných dnů jarních a čítával tu až pozdě do večera. Snad by zde i byl přespal, kdyby to bylo bývalo možno. O prázdninách denně sem docházel, přečetl noviny, uváděl svoje věci do pořádku a s nikým nemluvíval. Nebyl nezdvořilým, ale společnosti nevyhledával. Za to kde mohl, suploval za kollegy, ochotně se k tomu nabízel a nikdy nereptal proti školní práci. Hotový ideal představených, — škola byla jeho štěstím . . .

A Spytihněv Vavrovský přijde sem i zítra, na štědrý den dopoledne, přijde sem i odpoledne, bude tu opravovat úlohy, psát katalog a uvolňovat své zkrušené duši jsa jist, že v tuhle dobu nebude jej rušit nikdo, nikdo. V tu chvíli, kdy domy a domky v celé Praze a v celém takořka světě širém zazáří tisíci světel stromků vánočních a zajásají radostí, kdy sborovna zahalí se v temnoty, Spytihněv Vavrovský, neodvažuje se rozsvítiti plynovou lampu, aby na sebe neupozornil, bude seděti v koutě staré pohovky a myšlénkami zalétati v dávné doby a léta uplynulá.

Co dělá jeho Marta, o níž nezvěděl nic skoro celých jedenáct let, co od ní je rozveden. A co ta dceruška, která měla takovou malou, hezounkou tvářinku, když se narodila? Pohybovala prstíčky svých ruček, jako chroust, když přišla na svět — jako živý svědek professorova neštěstí a Martiny nevěry . . .

Kdežto jiní do sborovny jen si zaskočí, on tady bude trávit téměř celé svátky, těše se zas, až studenti se vrátí.

Málokdo znal do podrobna román Spytihněva Vavrovského. Kollegové jen tušili, ale nevyptávali se, a Vavrovský čím dál tím více se zapřádal sám do sebe . . . . .

Podivný pendant k professorovi Skřivanovi. —

Tento zamyšlen kráčel rušnými ulicemi do svého obydlí. Otcovská něha se v něm probouzela víc než jindy: představoval si nejdřív Márinku, nejstarší ze sedmi, v malé, ale jistě útulné domácnosti otce učitele, o níž Márinka často mu vyprávěla na těch procházkách, pak viděl ji v té bídné světničce, v níž bývalo zas asi málo útulnosti a radosti štědrovečerní, stará náklonnost k ní, jako by teď v lásku rostla — a těšil se na zítřek, na svůj štědrý den. — Odpoledne se vypravil do ulic, slavnostně zářících a vracel se jako každý s náručí balíků a balíčků.

A den po té, když vrátil se z kavárny — k obědu nešel ne tak z povinnosti křesťanské jako že mínil dříve večeřeti — dal se do práce docela zvláštní, sobě nezvyklé: začal strojiti vánoční stromek, malý, dole široký, stojící uprostřed na stole jeho obývacího pokoje. Stíny už se táhly do ulic a bytů níže položených, když byl s tím hotov a rozestavoval na stůl balíčky včera nakoupené; některé z nich rozbaloval.

Uprostřed této práce bylo nesměle zaklepáno na dveře a vcházel Prokop Černý. Profesor radostně vyšel mu vstříc, podávaje mu ruku.

»Přišel jsem si pro ty boty, Vašnosti,« hlásil student Černý. Byl už trochu smělejší než přede dvěma měsíci.

»Dobrá, dobrá, Prokope, ty vám dám až zítra. Víte co, svlékněte si zimník a zůstaňte u mne na večeři, uděláme si spolu štědrý den.«

Student pohlédl na professora velkýma svýma hnědýma očima, pln rozpaků, domnívaje se, že professor žertuje. Nechápal tu poctu a tu radost, ač professor vždycky byl k němu velice přívětiv.

»Či snad byste raději šel domů?«

»To ne, to ne,« bránil se rychle Prokop, »ale vždyť budu obtěžovat, Vašnosti.«

Zatím se už smiřoval s tím příjemným svým osudem.

»Doma se snad nerozhněvají, vzkážeme po posluhovi, že zůstanete zde a to přes noc.«

Professor měl již připraveno psaníčko a v něm papírový peníz na utlumení hněvu, u starého ševce ostatek nemožného. Když dostal mistr professorův lístek, byl by mu s radostí nechal kluka vůbec, nejenom do zítřka. Takový štědrý večer dávno neměl — pětka jako nalezená.

»Andulo, honem utíkej, a přines ještě do téhle flašky . . . a za korunu večeři . . . Pro sebe si kup dvě kremrole! . . . «

Teplo bylo v pokoji professorově a Prokop musil usednouti do lenošky. Domácích služka přišla po páté hodině prostřít a přinesla objednanou večeři.

»Pan professor tam má nějakého chudého studenta,« hlásila svým pánům. »Bože, to je hodný člověk, k vůli němu zůstal doma!«

A bylo chvály a vynášení dobroty a charakteru professora do nebeských výšin . . . .

Prokop Černý jedl s chutí a pil dobré pivo, až oči mu zářily. Professorovi teprve. Cítil blaho a uspokojení v nitru, a zdálo se mu, že vina jeho s něho trochu padá, když viděl tu roztomilou studentovu tvář zářící štěstím. Po večeři rozsvítili oba stromek a professor dával dárky svému synovi. Koupil mu trochu bílého, zimního prádla, celou malou výbavu a z almary vytáhl celý nový oblek. V gymnasiu bývalo zvykem, že ze stipendií a peněz pro chudé určených, dávali šít obleky některým žákům, tomu kabát, onomu zimník nebo kalhoty, jak toho kdo potřeboval nebo zasluhoval. Měli už svého krejčího a jako každoročně, tak i letos připadlo něco Prokopu Černému. Professor Skřivan měl tudíž věc značně usnadněnu, nepotřeboval než říci krejčímu, aby vzal míru na celý oblek a dal ušíti celý nový zimní šat a přešíti ještě k tomu svůj zimník. — Potom ještě všeliké drobnosti, potřeby psací, knihy poučné, jež vybral ze své knihovny — a pro sestru Aninku škatulku se šitím.

Student byl jako u vidění. Po večeři hrál s professorem dámu, kterou znal ze školy, z klidných hodin němčiny, někdy také náboženství, chvilku učil professor studenta hře v šachy a později se pustili dokonce i do černého Petra. Studentovi se však oči přivíraly a když professor poodešel do ložnice převléknout se do županu a střevíců, student, usazený pořád v lenošce, opřel se o měkké pozadí a usnul s kartami v ruce.

Když professor se vrátil a viděl spícího hosta, postavil se nad ním a mlčky naň pohlížel. Lampa uprostřed pokoje visící ozařovala chlapcovu tvář — celá, celá Márinka. Nejen ty oči, teď zavřené, byly její, celá tvář, dosud dětsky jemná upomínala matku a jenom vysoké čelo bylo po otci. Professor sehnul se k svému synu a zlehka políbil jej na čelo. Blaženě se zachvěl. Potom usedl proti němu na pohovku a se zalíbením díval se na studenta a na jeho červené, rozpálené tváře: omámilo jej teplo pokoje i teplo professorova srdce, a trochu snad také pivo . . .

Bylo osm hodin, professor zazvonil na služku, která připravila na pohovce jednoduché lůžko a professor sám uložil ospalého hocha, který v polospánku ulehal do toho čistého, vonného prádla. Chudobou páchnoucí šaty studentovy professor odložil stranou a připravil mu nový oblek i nové prádlo. — Pak shasnuv lampu i svíčku odešel do své ložnice a truchlivě se zahleděl na podobiznu slečny Zděnky, jedinou věc, kterou si vyprosil od ní při rozchodu . . . Tam syn, k němuž se znáti nesměl, tady nevěsta, kterou musil zapuditi. Ale lásku k oběma ze srdce vyrvati nemohl . . .

Prokop Černý by byl spal do rána bílého, kdyby za svítání nebyl jej probudil těžký kašel.

»To já každý den si to tak odkašlu a pak je zase dobře,« vysvětloval.

V nových šatech a čistém prádle, s límečkem sněhobílým a novou kravattou vypadal student docela jinak a jeho ušlechtilá tvář a mladistvý vzrůst teď teprve přišly k platnosti. Professor z potěšení nevycházel . . . .

. . . Neužil dlouho svých nových krásných šatů student Prokop, který vzbudil malou sensaci svým zjevem po Novém roce, když zas přišel do školy. Ještě před ukončením prvního semestru ulehl a lékař, kterého tam professor Skřivan poslal, podával mu zprávy neutěšené. Takhle nemohl jej professor nechati — dal jej odvézti do nemocnice na zvláštní oddělení, a jako dříve ze školy spěchával k nevěstě, tak teď pospíchal na Kar-

lovo náměstí, s úzkostí v srdci. Byl to zápal pohrudnice nelepšilo se nic a bylo hůř.

Koncem března bylo, když professor jednoho dopoledne dostal do školy zprávu, že student Prokop Černý zemřel.

A za krásného, jarního dopoledne, kdy bylo venku vlažno a obloha modrá, líbezná, a chudá křoviska v zahrádce před pathologickým ústavem začínala se zelenati, shromažďovali se žáci vyššího gymnasia ze Strakaté ulice před pathologickým ústavem, vedle té vysoké zdi bláznecké zahrady, s několika professory. Prosté obřady byly za krátko vykonány, studenti zazpívali smuteční sbor a zřízenci vynášeli z kaple dlouhou, černou rakev. Studenti mimo sextány se seřadili v průvod, kráčejíce napřed, za rakví šoural se starý švec a jeho asi patnáctiletá dcera, za nimi ředitel gymnasia a professor Skřivan. Průvod uzavírala sexta, opravdu truchlící. Na okamžik zachvělo těmi mladými dušemi něco děsného, co nebývalo a nebývá předmětem ani jejich hovorů ani jejich úvah. To bylo pomyšlení na smrt. Byl mezi nimi Šnajdr, jindy tak neohrožený, teď zmlklý, vedle něho Malátek, oba vůdcové tenkrát protivných stran, dávno smíření, student Mydlář, který už nikdy nebude hlásiti absenci Černého, jehož místo do konce tohoto školního roku zůstane prázdné. Pak jiný je vyplní a i pouhá vzpominka na ubohého soudruha zapadne docela do neznáma zapomnění. Byl tu i Karásek a Kašpárek, mladík bledovlasý, modrých očí, který v duchu smolil báseň na zemřelého kamaráda; vzhledem k vážnosti okamžiku báseň měla býti v hexametrech. a počínala nevalně klasicky: Ajta, tu dřímá přeubohý druh náš achich, ouvej!. Proti všem svým zvykům a obyčejům kráčeli mlčky, tiše, a jejich třídní, filolog Matocha vedle nich. Ostatní professoři šli se studenty napřed a za rakví už nebyl nikdo jiný, leč asi tři neb čtyři drožky. V první z nich seděla bývalá sousedka ševce Roztočila, nyní jeho polovice, sotva asi lepší. Měla velikou radost, že se veze v kočáře.

Před rakví zpíval studentský sbor smuteční písně a žalmy, potom, když zabočili na Vinohrady, byl rozchod těch smutečních hostí, studentů a také ředitel musil zase zpět do ústavu, kde nižší gymnasium mělo ještě vyučování. Starý švec a jeho dcerka vlezli do drožky k mámě a jistě okázale se tam uvelebili. Professor Skřivan vstoupil do druhé, kněz do přední a vůz pohřební s rakví i drožky rychle odejely.

Dutě dopadala hlína na černou rakev, nebylo pláče a kvílení nad mladým nebožtíkem, jenom professor Skřivan hryzl se do rtů a zdržoval pláč.

»Inu, pán Bůh mu dej lehké odpočinutí,« rozhodl švec, jemuž to všecko bylo už trochu dlouhé. »Jen kdyby to tak moc nekoštovalo,« naříkal. »Teď tej holce jsem musil koupit černou sukni a šátek . . . a co s tím člověk promešká!«

Sukně a šátek byly asi jediné pohřební výdaje otčímovy, neboť ostatní platil professor. Nechtěl strojiti pohřeb nádhernější, aby nevzbuzoval nijaké podezření. Professor Skřivan pro útěchu vtiskl starému ševci do ruky novou podporu.

»Zaplať pán Bůh, zaplať pán Bůh,« děkoval mistr. »Však pan professor, to byl náš dobrodinec! Ten hoch si to od nich ani nezasloužil.«

Professor zůstal u hrobu sám, dívaje se, kterak hrobníci zasypávají jej hlínou víc a víc . . .

Pak odcházel a vyjda ze hřbitova, zahnul po silnici do polí, která široko daleko se počínala zelenati. Přes to, že vyrostla tady na blízku celá řada nových domů, širý kraj byl pořád tentýž, s volnými výhledy do velikých dálav, tak jako tenkrát.

Země dýchala líbeznou předtuchou příštích jarních lásek a skřivánci jásavě zpívali ve vlažném, jemně zamženém vzduchu . . .

* * *

Ten vlažný vzduch dral se do pokoje otevřeným oknem, u něhož seděl večer osiřelý professor. Seděl v téže lenošce, ve které vyslechl pan vrchní rada jeho zpověď a ve které o štědrém večeru usínal jeho syn Prokop. Hlavu měl ve dlani ruky, opřené o rameno lenošky a těžce dýchal. Myslil na Zděnku . . .

Sotva si všiml, že zaklepáno bylo na dveře, které se z ticha otevřely. Vstoupila postava, a v šeru, ba skoro už ve tmě večera nebylo lze rozeznati kdo to. Velká, štíhlá — byla to Zděnka.

Pan vrchní rada tedy přece nemlčel.

FEUILLETON

O DVOJITÉM ČESKÉM SKLE.

Starší české umění má periody, jež mají světovou pověst. Za Karla IV. kvetlo malířství, sochařství a stavitelství, za Rudolfa II. zlatnictví a umělecká výroba křišťálových nádob, ba i století 18, v politickém a hmotném směru méně šťastné, má svou slavnou dobu, umělecký průmysl, jenž těší se nejzvučnějšímu, světovému věhlasu. Je to výroba českého skla křišťálového, jež má svůj zvláštní, zajímavý původ. Umělci, kteří za Rudolfa II. zabývali se broušením křišťálu, neměli po úmrtí císařově dostatečného zaměstnání. Vrhli se tedy na uměleckou výrobu a broušení křišťálového skla, které už tenkráte vyrábělo se u nás v takové kvalitě, jako nikde jinde v Evropě. Slynulo již v této době zvláštní tvrdostí a zářící čistotou, jež české sklo stavělo po bok pravému křišťálu.

Česká dvojitá sklenice.

Tohoto ovšem daleko levnějšího materiálu chopili se umělci ze dvora Rudolfova a jejich žáci. Byli k tomu takřka nuceni i všeobecnou poklesloství blahobytu, a chtěli-li svoje výrobky uvésti také do širších vrstev, musili drahocenný křišťál nahraditi levnější výrobní hmotou. A shledáváme dokonce, že již za dob Rudolfových vyskytují se řezači kamenů, kteří obírali se i broušením skla. Dokladem klassickým toho je krásně broušená sklenice Lehmannova z r. 1506, nalezající se nyní ve sbírkách schwarzenberských na Hluboké. (Lehmann byl brusičem křišťálu a drahokamů při dvoře Rudolfově.) V umění tomto je něco exotického. Jemné broušení skla, ušlechtilé facettování a miskování (vbroušení lesklých, ne mdlých, nýbrž jasných a světlých misek) dospělo ku své kulminační výši teprve počátkem 18. století, kdy setkáváme se s nejhojnějšími a nejkrásnějšími výrobky tohoto ryze českého umění. Broušené sklo děliti lze ve dvě veliké skupiny. Do první zařaditi možno sklo s vybroušenými, tak zv. kaligrafickými ornamenty anebo s dekorem figurálním, druhou tvoří sklo dvojité.

Technika výroby dvojitého skla zdá se býti na první pohled velice jednoduchá. Nic snazšího, než vsunouti do sebe dvě, precisně k sobě přiléhající sklenice. Ani na tom není zdánlivě nic tak svrchovaně obtížného, co tvoří další vývin a postup výroby. Plášť vnitřní sklenice pokryt byl vrstvou zlata nebo stříbra a do toho vyryty různé obrázky, jež bývaly velmi často živě kolorovány. Sklenice vnitřní takto připravená vsunuta byla do sklenice větší, provedeno zakitování, přiděláno dno, z pravidla ze skla červeného a rovněž obrázkem zdobené, a teprve nyní došlo na broušení, t. zv. ličkování, facettování celku. Rýpání ve zlaté nebo stříbrné folii bylo tím pravým uměleckým dílem. Vyžadovalo ruku umělecky vytříbenou a proto není tak snadno při dnešní řemeslné, tovární produkci, staré výrobky napodobiti. Upustilo se od ní nadobro a jen tu a tam, tuším, že asi ve dvou českých továrnách, napodobují se staré české originály jako zvláštnost. Kopie tyto lze okamžitě od ori-

Kresba na české dvojité sklenici.

ginálů rozeznati. Nemají předně onoho zvláštního, nenapodobitelného hedvábného lesku starých sklenic a nevyrovnají se jim ani kvalitou materiálu ani uměleckým provedením.

Není zkrátka dnes mistrů, není takových umělců, kteří by vyrovnali se starým. Nejstarší naše sklenice ze 17. stol. mají příbuznou techniku, význačnou pro broušené křišťály. Upomíná na ni zejména reliefní vypracování akantových listův a jiných ornamentův, a hluboké jejich vybrušování. Tak zv. miskování objevuje se teprve na počátku stol. 18., kdy mizí ponenáhlu reliefní provedení okras, za to však bývá celá plocha sklenic zdobena rozkošnými, bujně stylisovanými rokokovými ornamenty. Folie mezi stěnami dvojitých sklenic honosívá se nejjemněji vyrytými ornamenty a bývají tu velmi často mimo obrazy svatých znázorněny živé, a pestré výjevy ze života loveckého, scény zahradní a polní, rodinná zátiší a pod. I podle těchto výjevů bylo by možno děliti sklenice na různé kategorie. Delikátně provedeny bývají scény milostné. Sklenice patrně bývaly častým a vítaným dárkem snubním, Skvěle ornamentovány a mistrovsky provedeny jsou sklenice, jichž užívali vysocí církevní hodnostáři a knížata. Ba i k rodinným jubileím a slavnostem vyráběly se sklenice s intimními obrázky.

Dnes bohužel není snadnou věcí dokázati, že umělecká výroba skla byla u nás domovem a že je ryze českého původu. Němečtí učenci annektovali výrobu umělého křišťálového skla pro sebe a lokalisovali ji na huť postupímskou a skelné hutě slezské. Vynález dvojitých sklenic připisuje se znamenitému německému technikovi a skláři Kunkelovi, jenž pracoval v král. huti postupímské a vyráběl sklenice achátové a jaspisové, jež jsou dnes velikou vzácností. Několik znamenitých exemplářů těchto vzácných sklenic je i u nás v Čechách.

Nemáme bohužel dosud větší práce české, která by tomuto nesprávnému tvrzení podle pravdy s úspěchem čelila, ačkoliv by nebylo nesnadno dnes, kdy je po ruce tolik materiálu, dokázati, že největší a nejkrásnější skupina brouseného skla křišťálového i dvojitých sklenic pochází z huti českých. Nelze ovšem popříti, že se tu naráží zdánlivě na jednu velikou překážku, na dokument, jenž na první pohled dává Němcům za pravdu. Vyjímajíc sklenici Lehmannovu nemáme ověřených uměleckých signatur. Nejhojnějších však pomůcek pro zjištění českého původu skla podávají nám sklenice dvojité. Jsou na nich erby českých velmožů, českých a moravských církevních hodnostářů, znaky českých řádův a klášterů — nejmarkantnějším však dokladem českého původu sklenic těchto jsou vyobrazení svatých a světců, karakteristických pro země české, jejichž vyobrazování na výrobky ze skla protestantismus v Německu vylučoval. V soukromé sbírce c. k. konservátora, finančního rady p. Karla Buchtely je hojný počet takovýchto dvojitých sklenic. Nejzajímavější z této bohaté a vzácné sbírky je dvojitá sklenice barevná s postavou sv. Ludmily . . . netřeba ani připomínat, že nebyla z Německa objednána a že tam také nebyla zhotovena — pak sklenice se zlatou inkrustací, představující klášter Františkánský v Hejnicích u Friedlandu, sklenice se znakem Valdštýnským, hraběte Granniniho, probošta kapitoly olomoucké a m. j. v.

Rembrandtův obraz v Praze

Nejkrásnější a nejbohatší kolekce brouseného skla křišťálového nachází se v umčl. průmysl. museum v Praze, v Lannově sbirce a zemském museum našem, pak v soukromých sbirkách prof. Kouly a finančního rady Buchtely. Cena těchto sklenic je neobyčejně veliká. Uměleckou jejich hodnotu plně oceňuji zejména Angličané a Američané, jichž agenti shánějí posledni zbytky vzácných těchto památek s úžasnou agilnosti. Na českém trhu pravá dvojitá a broušená sklenice z první polovice 17. stol. stala se již raritou, kterou lze získati jen za veliký obnos a jenom šťastnou náhodou. Doposud nalezneme je v majetku bohatých klášterův a v palácích české šlechty.

Nápisy na dvojitých sklenicích jsou zpravidla latinské nebo německé. Toho ovšem němečtí badatelé vydatně vykořisťuji. Argument tento ztrácí ovšem na své neomylnosti z toho prostého důvodu, že koncem 17. a počátkem 18. století nejen česká šlechta, ale vůbec česká společnost byla skoro úplně germanisována. Pravda, že nenašla se doposud ani jediná sklenice s českým nápisem, ale vyvozovati z toho, že celé toto umělecké odvětví nemělo českých pěstitelů, je právě tak malicherné, jako kdyby někdo chtěl dokazovati, že stavitelské, sochařské, malířské a zlatnické výrobky z těchto dob, jež takřka šmahem opatřeny jsou nápisy německými, nejsou dílem českých umělců.

Zajímavo jest, že odbyt českého skla neobmezoval se pouze na Čechy a okolní země, nýbrž že bylo známo a hledáno již v první pol. 18. století po celé Evropě. Ba až do Asie, zejména do Japonska a Číny a do Afriky vyváželo se naše sklo. Poučné dokumenty o výrobě a exportu českého skla sebrali z registratur a archivů Mareš a Šebek.

Bylo by záhodno a na čase, aby se umění tomuto věnovala odborná péče a aby pomýšleno bylo na větší publikaci, jež by prvenství naší výroby obhájila. *Iris.*

:: **Praha v cizině. — Francouzi a Praha. — Kniha o Praze. — P. Louis Leger.** — Navštěvovatelé pařížské světové výstavy — míníme tu její české návštěvníky — kteří jen poněkud ostřeji pohlédli na to velkolepé pařížské zápasiště, kde jednotliví národové napínali veškeré úsilí, aby co nejvíce povzlétli nad ostatní a tím upoutali pozornosť na svůj kraj, na svůj obchod, průmysl a umění — naši krajané smutně odcházeli z českého intérieuru, vidouce, jak mizí ta účasť česká na tom světovém poli. Jinde na p. nabízeli v originelních pavilonech pěkné, pečlivě sestavené a s uměleckým vkusem vypravené a co důležité: svěže psané publikace, jež čtenáře přímo vábily k cestě do těch kterých vlastí — u nás byla jen pohotově na rychlo sehnaná, laciná a proto nás málo důstojná brožurka o Praze, o jejíž ceně umělecké nelze ovšem vážně jednati. Naivní poněkud jsou již naše stesky, že nás cizina nedosti zná nebo že nás ten a ten cizí tisk neoceňuje. Dejme se poznati a cizina nás bude znáti! Postarejme se vážně, opravdově a řádně organisovaným zařízením, aby cizí tisk o nás dostal slušné zprávy od nás a »očerňování« a »hanobení« nás stane se záhy směšným. Nestačí však, abychom pouze my odsud cizinu o svých věcech informovali, ještě důležitější jest, abychom zároveň navázali s čelnými osobami sympatické nám ciziny, zejména Francie, trvalé osobní styky, jsouce vždy prodchnuti snahou, abychom ve světě civilisovaném získali domovině své co nejvíce závažných přátel. V této příčině zastupitelstvo pražské vyslavši do Paříže několikráte delegace s p. Drem Srbem v čele, vykonalo skutek dozajista dobrý; kdo pečlivěji prohlíží tisk francouzský a všímá si nynější jeho pozornosti k české věci, nestranně uzná pravdivosť našeho výroku. Na tom však nesmíme zůstati — toť jen jeden krok ku předu a cesta daleká!

Nedávno vyšlé knize o Praze »Prague«*) věnuje slavný přítel Slovanů p. Louis Leger, člen Institutu, několik sympatických řádek v jednom z čísel La Revue Universelle. Některé výroky p. Legerovy zvláště zasluhují u nás povšimnutí.

»Před dávnými časy« — praví náš Slavofil — »ti nečetní Francouzi, kteří chtěli něco zvěděti o Čechách, musili čerpati z knih německých, kde ovšem údaje dějepisné a snahy českého národa byly více méně znetvořeny. Od posledních let císařství vydán byl ovšem již jistý počet děl, jež nám umožnila vejíti v přímý styk s tím národem tak příliš druhdy zneuznaným (Pozn. redakce: Knihy p. Legerovy náležeji k pracím nejzáslužnějším). Monografie o Praze ještě v naší řeči chyběla . . . Byť by cizinec sebe lépe se podjal úkolu seznámiti nás se svoji vlastí, toť přece nikdy jej tak pěkně nevyvede jako Francouz, jenž ovšem vždy lépe piše svojí vlastní řeči a ví zejména s jakého hlediště má svým francouzským krajanům věci předvésti.«

Z paměti p. Louis Legera již dávno víme, že kniha o Praze byla vždy jeho snem. Sám praví:

»V měsíci červenci 1864 přibyl jsem do Čech. Praha, město Slověžaté, okouzlilo mne svým romantickým vzhledem. Bylo mi souzeno, abych tam od té doby často se vracel a dlouho tam pobýval. Po Paříži a Moskvě jest to město, jež nejlépe znám. Vždy jsem snival o knize posvěcené Praze . . .« A jinde nazývá p. Leger Prahu městem čarokrásným, jež podobně jako Lisabon, Moskva a Cařihrad

*) Sestavil p. J. Hantich (nákladem firmy F. Topič).

kouzlí před zrakem jedno z nejkrásnějších panoram evropských.

Právě se dovídáme, že náš drahý pařížský přítel rozhodl se uskutečniti svůj i náš sen. Napíše knihu o Praze tím jiskřivým a poutavým slohem svým, jehož jest při podobné publikaci v první řadě třeba, nemá-li zájem čtenářstva po přečtení prvních stránek proměniti se v nudu a nechuť. Kniha p. Legera vyjde v proslulé sbírce spisů o městech uměleckých »Les villes d'art«, kde naše Praha námi tak bolestně byla postrádána. Tímto spisem přidruží nás p. Leger k Paříži, Římu, Florencii, Norimberku, Rouenu, Moskvě a jiným sídlům s uměleckého hlediště zvláště význačným. *Pragofil.*

·· **The Slovaks of Hungary**, slove zaslaná nám kniha, kterou napsal a v New Yorku vydal tamní advokát Tomáš Čapek. Pan Tomáš Čapek náleží k oněm Čechům v Americe, kteří vedle vytrvalé práce na povznesení duševní úrovně zámořských svých krajanů, obrali si za přední úkol: šířiti znalost o českém národě, s historií jeho, přítomnými zápasy politickými i snahami kulturními seznamovati anglickou Ameriku. Aby tak dělo se systematicky, p. T. Čapek hned již v prvních letech šedesátých, tehdy v Omaha, Nebr., podjal se vydávání anglicky psaného listu »The Bohemian Voice«, v kterém přinášel články informační o Čechách a o Češích, i vybrané ukázky ze současné belletrie české v anglickém rouše. Škoda, že časopis ten, výborně redigovaný, po dvou nebo snad třech ročnících, zanikl. Nyní předkládá p. Čapek anglickému čtenářstvu knihu o bratrech našich nejbližších, Slovácích.

V knize vyčerpán jest znalecky bohatý material autorových studií, k nimž náleží osobní návštěva slovenského Uherska a informace tu na místě u předáků národního hnutí získané. »Slované« — »Panslavismus«, nadepsány jsou první dvě kapitoly zajímavé knihy, i následuje v kapitolách následujících vyličení kmene slovanského pod Tatrami v minulosti i v přítomnosti, jeho literatury i sociálních (bědných) poměrů; Kapitoly o Maďarech a jejich persekucí Slováků v původní jejich vlasti, končí knihu. K textu přilehají portréty Jana Kollara, Pavla Josefa Šafaříka, Michaela Miloslava Hodži, Jana Hollého, Ludevíta Štúra, Dr. Josefa M. Hurbana (otce) a Svetozara Hurbana-Vajanského; dále obrázek vládou uherskou před lety konfiskované budovy Matice ve Sv. Martině, a dvě mapky: národopisná mapa Slovanstva veškerého v Evropě a mapa znázorňující poměr oblasti jazyka slovenského v Rakousko-Uhersku.

Z předmluvy Čapkovy knihy dovídáme se, že ve Spojených Státech žije Slováků na 400.000. Zajisté slušný počet, opravňující k povzbuzení, aby oficielní Amerika a vůbec veřejnost americká věnovala náležitou pozornozt též této slovanské větvi, jejíž příslušníci jsou všeobecně tu známi a hledáni i váženi jako pracovití lidé, jichž nikde neschází, kde vyžaduje se těžká práce, ve skladištích přístavních, v lesích michigenských při kácení stromů, nejvíce pak v hamrech ocelových a železárnách podél řeky Monongahela, v Connelsvilském obvodu koksovém a v uhelných dolech táhnoucích se celým státem Pennsylvanií.

Hlavní město téhož, Pittsburg, jest sídlem hojných vzdělávacích, pojistných, podpůrných a dobročinných spolků slováckých a zde vychází též denní list v jazyku slovenském. Zakladateli a vydavateli téhož, P. V. Rovniankovi, který se těší neobyčejné důvěře svých vystěhovaleckých krajanů, jest kniha Tomáše Čapka věnována.

Výborná kniha! Zasluhuje také u nás zvláštní pozornosti, Především však přejeme, aby v anglickém světě osvětovém, pro který jest psána, opravdu účelu, jemuž má sloužiti, dosáhla v míře největší. *F. H.*

·· **Rembrandtův obraz** nalézající se v obrazárně pana z Hašků v Praze přinášíme dnes reprodukovaný. Obšírnější pojednání o tomto slavném díle, jediné práci Rembrandtově v Praze vedle podobizny v obrazárně hrabat Nosticů, přinesl Máj v 8. čísle tohoto ročníku.

·· **Sousoší svaté Luitgardy** — jak prolétla listy zpráva — je ve stavu tak již povážlivém, že bude nutno předsevzíti nějaká záchranná opatření. Jaká — dosud nejisto, ale už jen ta zmínka otřásla mnohými z nás. Teprve teď, v blízkosti hlášené změny, z její nutnosti vybavilo se vědomí, jak srostl kámen Braunova dlata s Kamenným mostem a s námi, kteří tudy chodíváme na svých odměřených cestách všedního povolání či ve chvílích sváteční volnosti.

Zvykli jsme i v té cestě Mostem, v tom řetěze pohledových sensací a sytých, těžkých dojmů z kontrastujících pos baroka a chladu našeho akademismu už zdáli těšit se na poslední přebití všeho, co doposud jsme vnímali: na plnou a vypjatou kamennou hmotu, v níž — vysoko na svém postamentu nad schodištěm Kampy a vysoko nad všedním proudem sní světice o lásce Kristově. Nechováme se vždy znovu a znovu oslniti jako už tisíckrát — a teď mělo by být jinak? Zaráží to, protože nosíme v hlavě nejstarší nebo nejpokrokovější názory o povinnostech a právech doby k památkám.

Zdály se nám dosud tak logickými a nutně jasnými, přirozenými — až teď nemůžeme se spřátelit s jejich aplikací na náš případ. Všecky methody restaurování od »zachránění« Braunova díla věrně odpunktovaným duplikátem ze lhostejné dílny kteréhos ne zrovna špatného ale laciného kamenníka až jen k vyspravení určitých vadných partií jsou nám hrubými a surovými, kde jedná se o výtvor v subtilitě a pelu barokního výkvětu: a jest nám zase methoda pouhého konservování, omezená na nejmenší technické zabezpečení vadných míst, něčím naprosto nedostačujícím, protože jde o dílo tak jedinečné a pzotože víme, že udržíme je umělým

zdloužením o několik snad jen let pro sobectví našich očí a několika jiných tisíců, již také ještě projdou. Tedy: buď vzdáme se nutnosti už dnes a přijmeme substituci za drahý originál, s kterým pak setkáme se už jen, zabloudíme-li do vybílených a pečlivě temperovaných místností městského lapidaria, kde snížen až na inventární číslo, na pouhý dokument historie našeho sošnictví mezi stejně degradovanými zlomky fial, chrličů a odlitky hlavic — marně bude tesknit po volném vzduchu, ženoucích se oblacích a slunci i po obdivu, pro něž byl stvořen a jimž po dvě stě let se těšil; anebo necháme si drahocennost originálu servat péčí svědomitých a důkladných restauratorů či konečně po minimální konservaci v několika letech staneme před okamžikem, kdy nebude více další možnosti ani naděje.

Kus Prahy nenahraditelné tím vždy ztrácíme, nenahraditelné ve své jedinečnosti ničím, žádným opakujícím equivalentem, protože ten už nestojí nikdy v přímém doteku s dobou a rukou, která jej stvořila, není už fixací tvůrčích vzruchů svého umělce, protože je vždy už jen hmotně, kamenně chápací. Je jediný equivalent možný — svobodným, plným činem žijícího umění. Jest pravda: nevyrovnáme se baroku silou celé své doby, abychom mohli mezeru jeho triumfální cesty protireformace sebevědomě co celek vyplnit; jsme nábožensky příliš laxní, než abychom měli potřebu stavět sem plastiku své víry a svého Boha — byla by jednou tak odpudivě prázdná a falešná, jak jsou nám už dnes světcové Maxovi; a nejsme zase nábožensky tak osamostatnění, abychom měli energii odvážit se až k náhradě, vymykající se kamennému nebi světců. Jsme však vlastně šťastni, že můžeme z nutnosti a povinnosti říci zde své slovo: ustoupit a nechat promluvit umělce, o němž věříme, že má tolik osobní víry a vnitřního posvěcení, aby — ne tak nám — jako Kamennému mostu dal svoji upřímnou, individuelní modlitbu. Je to jediný pro toto poslání umělec v národě — Fr. Bílek.

A sv. Luitgarda? Jsme povinni zachránit ji na tak dlouho, jak stačíme a dál než stačí pouhé procedury konservace. Z piety k veliké visi Braunově plynulo by více, než pouhé přenesení pod ochrannou střechu musea, kde vždy octla by se v prostředí jí nedosahujícím: měla by býti obklopena architekturou, fysicky ji chránící, ale neberoucí jí vzduch a velkost a tak, aby i dál patřila všem a byla krásou z života — tedy aby dostalo se jí toho, čím drahokamu je montáž zlata nebo šperku zdobná skříňka, v niž jej ukládáme. A jistě že by se v Praze našlo místo pro tento úmysl, snad by se našel i architekt, který by programu dosahoval, ale — najde se dobrá vůle a pochopení až k uskutečnění? *M.*

— Josef Klika, ředitel měšťanské školy v Praze, zemřel po delším utrpení. Tím ztratilo učitelstvo české vynikajícího soudruha. Byl vedle nedávno zesnulého Krále nejhorlivějším apoštolem organisace učitelské let osmdesátých a zásluhy jeho paedagogické a literární zjednaly mu úctu a vážnost nejen v Praze, ale v celém království. Jeho zásluhou též povstala stálá výstava školská v Praze. Literární působení jeho zasahovalo do všech oborů paedagogiky. *H.*

— Svatopluk Čech. Dílo a člověk. V poslední chvíli před jubileem Čechovým doplnili u Topičů soubor spisů oslavencových touto knihou V. Flajšhansovou. Je to při vší stručnosti dobrá příručka. Uvádí nás do života Čechova prostým nástinem jeho rodinných a příbuzenských svazků, líčí dle vzpomínek básníkových, jaké dětství prožil, jak vystudoval a na dráhu literární se dostal. Pečlivě sestavená bibliografie pí. J. Flajšhansové doplňuje publikaci velmi vhodně. »Pohled na dílo Čechovo« je poněkud stručný, staf o základním rázu činnosti Čechovy v některých partiích dosti subjektivní. Je též dosti střízlivou tato partie; nebyla původně psána snad jako školská ponůcka? Ovšem, jsme vděčni i za tento rozbor činnosti Čechovy.

Škoda, že nemáme nikoho, kdo by mohl a dovedl napsati Čechův obsáhlý životopis. Ale to je stesk u nás dlouholetý. Sto lidí napíše o zbytečných knihách ještě zbytečnější kritiky — ale pro životopisy nejlepších našich lidí není pracovníků. Není divu v době, kdy čteme úvahy, že by mělo býti u nás také po smrti některým lidem pořádně vynadáno . . . . . *isp.*

— Adressář král. hl. města Prahy a obcí sousedních vychází vždy s takými průtahy, že záhy po vydání, v některých věcech již při vydání, je zastaralou pomůckou Ve Vídni s pravidelností přesného chronometru v den novoroční objevuje se Lehmanův adressář, který je tak důkladně zpracován, že má i změny v prvních dnech prosincových vzniklé. Nebylo by možno, aby Praha vydávala adressář podobným způsobem? Pak by měla tato důležitá moderní pomůcka větší cenu i kdyby byla menšího obsahu než balvan papíru, který se s takovými nesnázemi a průtahy tak pozdě objevuje.

Ročníku IV. číslo 29. vydáno dne 30. března 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

FR. KVAPIL:

Vstříc jitru!

Jdem ze tmy k světlu! Ještě zrak
běd mračné zjevy nezapudil,
leč v srdci zpívá naděj — pták,
a hle, již červánek se zbudil!
Chcem znova toužit! Znova žít!
Jar vítat nových zlatý svit!
Že bouř se valí od hor přes skaliska?
To jitro blýská!

Duj, vichře! Ať se skácí v prach
již modla útisku a moci,
rozervi pouta, strhni nach
šalby a lži, těch příšer Noci.
Jak podlost řve a sípe zlost!
Bij do nich! Naše budoucnost!
A jest-li zbudou trosky — nad hřbitovy
den vzplane nový!

Vstříc slunci! Věků šťastnějších
před nami niva rozzářená —
již sypme zrno v brázdy lích,
ať rozkvete, ať zazelená!
Jen srdce k srdci — vzejde div!
A vstane v slávě, jako dřív,
v těch bouřích věků nezdolná ni vratká
vlast naše matka!

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Ředitel »Zemské banky« v Praze, pan **Fr Procházka**, píše:

Pokládám společný postup mezi slovanskými národy v říši nejen za možný, ale z části za prokázaný a v některých oborech hospodářského snažení docela za vysoce nadějný.

Vyspělé živnosti a vzmáhající se průmysl český nalézají u slovanských národů v říši i za hranicemi neobyčejnou ochotu odběratelskou a lze v tom směru ukázati na mnohá výhodná spojení již navázaná a využitkovaná ve prospěch obou stran. Vyrábitel nalézá dobrého odběratele, a rozšiřuje pole své působnosti na nové kruhy

za cen pro sebe uspokojivých, a odběratel je rád, že obdrží zboží dobré jakosti od sympatického dodavatele za ceny proň výhodné. Totě pravá vzájemnost denního života, vzájemnost, která zapustí kořeny nejhlubší, protože vedle vzájemné náklonnosti a lásky kmenové pomáhá oběma stranám ulehčovati trud živnosti. Hospodářské styky jsou způsobilými uspokojiti oba kontrahenty a zvýšiti radost z vykonané práce. Dodáme-li z Čech na př. dobré stroje nebo tkaniny do Polska, Srbska, nebo do Dalmacie za ceny soutěže, získáme si vděk i důvěru. Přičiníme-li se, abychom zase ze zemí těch kupovali přímo na př. petrolej, vepře, koberce nebo víno, zavděčíme se širokým vrstvám obyvatelstva slovanských zemí těch.

Styky obchodnictva českého i moravského s Haliči nabývají rozměrů velikých. Vzájemné poznání je rozšiřuje rok od roku. Pohyb zboží mezi českými zeměmi a východem říše jde do číslic vysokých milionů korun ceny. Proč by nemohlo býti tak i ve styku se Slovany na jihu?

České ústavy peněžní řazí cestu obchodu, průmyslu a živnostem i tam. Po patnáct let vyhledávají tam styky s úvěrními ústavy, které zasluhují důvěry a eskontujíce jejich směnky pomáhají jim hotovými prostředky v plnění jejich úkolů hospodářských. Obě strany mají příčinu ku spokojenosti. České ústavy docílí na jihu úroků uspokojivých a tamnějším ústavům dostane se prostředků poměrně velice levných. Nemýlím se nikterak, odhadnu-li výsledek ruchu kapitálového z Čech do zemí jihoslovanských za míněné období nejméně na 100,000.000 korun. Toť přece počátek slibný!

Společně postupovati lze poučováním, přednáškami, výstavami, výpravami a časopiseckými články. Ale těžiště činnosti leží v přičinění každého jednotlivého výrobce a obchodníka,*) aby druh zboží, které vyrábí nebo prodává, uvedl do vrstev obyvatelstva, které ho potřebuje. Proto třeba stále nabádati*) třídy výrobní i tržební, aby se učily jazykům slovanským, cestovaly po slovanských zemích a rozšiřovaly známost o českém výrobku slovem i tiskem. Ostatní Slované nechť učiní tak zase v zemích českých Pozorujte na př. Dalmatince s jejich vínem. Nepřispívají nám ke slovanskosti Zlaté Prahy firmy Pero Kolić, Roko Bradanović, Braća Didolić, B. Čipin a j. v.? Nekonají tu skutečně vzáj. slovanské poslání? Tu je příklad správného postupu.

Společných zájmů má Slovanstvo na tisíce. Jen pěstitelů zdatných, uvědomělých, početných a vytrvalých, a výsledky budou zdárné, mohutné a překvapující.

*) Bez účelné organisace zaniká všecko jedinecké úsilí v málomocné bezvýznamnosti. Red.

Slovinec, pan JUDr. **Gustav Gregorin**, odvetník (advokát) v Terstu,

nazírá otázku hlavně po stránce literárně-kulturné, předkládaje návrh dojista pozoruhodný:

»Společný postup Slovanů v říši je možný v témže poměru jako mezi Němci nebo Italiany různých zemí a států, kteří se po nářečích namnoze daleko více mezi sebou různí, nežli Slovane, ale pojeni jsou společným spisovným jazykem.

Společného spisovného jazyka Slované nemají a proto je obmezen trh slovanské duševní práce a to tím více omezen, čím je menší ten který národ.

Společný jazyk nelze dnes vynutiti. Nezbývá, než postaviti se jaksi na totéž hledisko, jaké vůči různým národům zaujímá společná naše vláda, tak aby duševní práce slovanská všech odborů kulturných byla zásadně opatřována současným vydáním všemi slovanskými jazyky.

Byl by to úkol organisace, v níž byly by přiměřeně zastoupeny všecky větve slovanské. Bylo by ovšem věcí organisace, rozhodovati, nakolik to které dílo vskutku vymáhá, aby bylo převedeno do všech nebo snad do většiny slovanských jazyků.

Tím způsobem vznikla by díla oboru vědeckého, uměleckého, národně-hospodářského i politického, jež by se stala společným majetkem všech společných kmenů a působením jich by znenáhla prosakovala společná slovanská vzdělanost do slovanské společnosti. Nemálo by prospělo takové zřízení slovanskému rozvoji všemi směry práce, ana by talentům i malých slovanských větví poskytnuta byla možnost zabezpečiti sobě prací hmotnou svoji existenci aniž by se viděli nadále nuceni zaprodávati svoje díla cizím národům a oplodňovati jimi cizí kulturu. Zároveň by Slovanským národům bylo umožněno, obeznamovati se přímo svým jazykem s pracemi veleduchů příbuzného kmene — aniž by měli zapotřebí sahati po cizích knihách, jichž jazyk náhodou snad lépe znají, než druhý slovanský.

Obava z velkých výloh na vydání mnohojazyčné je sice na místě s hlediska té které jednotlivé strany, leč s hlediska společného podniku sluší uvážiti, že by spo-

lečnost, která by se úkolu podjala, moci své organisace časem jistě zmonopolisovala vydání nejlepších výtvorů slovanského ducha, tak že by hmotné ztráty spojené s vydáváním v jazyku menších kmenů byly na druhé straně vydáním u velkých národů slovanských plně nahraženy... Taková společnost vydavatelska, v jakou by se snad dovedlo přestrojiti samo družstvo »Máje« stala by se jaksi společností zajišťující slovanskou práci a slovanský talent.

Ovšem by bylo nezbytno, aby si společnost především zabezpečila jak v Rakousku tak i na Rusi potřebné orgány úspěšného odbytu svých vydání.

Po stránce mravní pak byl by zisk takového podniku přímo ohromný a neocenitelný. Především byl by skvěle vyplněn prvý požadavek vší vzájemnosti: společná práce na společném díle a šíření co možná jednotících idejí po všech oborech práce a národního života slovanského. Dále by nadaným hlavám všech i nejmenších kmenů slovanských poskytnuta byla možnost, aby všechen svůj um věnovali cílům a službám slovanské vzdělanosti. Postup slovanského vědomí byl by tak svrchovanou měrou scsílen. Znenáhla nastoupilo by také větší zbližení mezi bratrskými kmeny po stránce jazykové ... Zejmena po stránce praktických vědomostí, zvláště obchodních, mechanických, zemědělských a vůbec technických rychle by se šířila znalost jazyková a připravovala by se znenáhla půda, ne li pro společný jazyk vůbec, aspoň pro jistý způsob společného obcování slovanské inteligence.

Nesmírnou cenu měla by nejen okolnost, že by výtvory slovanského ducha překročily meze dosavadního svého odbytu, ale i druhá okolnost, že by veřejnost největšího slovanského národa a zvláště její inteligence znenáhla byla přivedena, zajímati se blíže o sousední svůj svět slovanský, dosud pro ni tak vzdálený a cizí ... Až posud ruský inteligent, choval-li úmysl, obeznámiti se poněkud s jinoslovanským světem, byl nucen podvoliti se herkulské práci s přemožením nespočtu slovanských jazyků. A jaký měl z toho prospěch? Že poznal úplnou rozervanost snah a úsilí na všech polích slovanské práce a mohl jen zoufati nad společnou budoucností nešťastných těch třísek národů.

Za dnešních poměrů drobní národové slovanští nemají práva si naříkati, že o nich velký národ slovanský tak málo ví, spíše směli by Rusové jim vyčísti, že sami tak málo pečují o to, aby k nim obrácena byla pozornost.

Poskytněme jim prostředek, aby pozornost byla upoutána, a úspěch dojista se dostaví!

Úspěch načrtané zde organisace byl by dojista velký, přes to že by začátky nepochybně byly těžké, společnost vydavatelská musela by být financována dle zásad obchodních, na základě akcií nebo podílných listů, rozvržených přiměřenou velkostí kapitalu na počet podílníků různých národností. I dary k účelům společnosti složené by se našly. Každá jiná organisace, pouze ideálná neopřená základem takto hmotně upraveným, už předem byla by děckem mrtvě narozeným ...«

Slovák, pan Dr. **Emil Stodola**, továrník v Liptovském Sv. Mikuláši:

»Vašu anketu s radosťou vítam.

Nehovoriac o politike — ktorú aj Vy z Vašho otáznika úplne vylučujete, odpovedám na prvú otázku, že spoločný postup medzi slovanskými národy rak.-uh. monarchie držím za možny. Znamenitým prostriedkom tohoto spoločného postupu by bol, dla môjho zdania, spolok slovanských novinárov*),

Ešte možnejši a významnejši je spoločný postup najbližších kmenov slovanských, ako sú Češi-Slováci. Znamenitý prostriedok máme v Česko-slovanskej Jednotě, ktoru čo najvidclepšie odporúčam.

Takže odporúčam u nás sa tvoriacu akciovu spoločnosť na vydavania spisóv a časopisov sa siadlem v Budapešti majúcu zauiť zachránenie nášho rezkého a pre verejnosť našu prepotrebného Slovenského Týždenníka.

Zasulajúc bratom Čechom od upati Tatier srdečný bratský pozdrav ...«

*) »Svaz slovanských novinářů« existuje už od lublaňského sjezdu r. 1902. Pozn. red.

Pan **Václav Choc**, říšský poslanec:

»Slovanské kmeny říše mají mnoho společných zájmů a mohou se ve mnohém sejíti. Mohou pracovati o společné styky obchodní, mohou se sdružovati finančně a výrobně, mohou se vzajemně učiti a nabádati ve věcech svého osobitého národního hospodářství, mohou se mezi sebou kulturně poučovati a jednotiti, mohou své slovanské sebevědomí prohloubiti

a tím dat i pevnější podklad svému národně-kulturnímu vývoji, — avšak to všecko jen za jedinou výminkou: že státopoliticky přestanou Slované v říši lpěti na fikci nutnosti jednotné centralistické organisace říše pod německou střechou německé Vídně.

Doměnka, že říše musí zachovati tuhý centralism a že Slované v centralismu budou a mohou udržeti vedení vedle Němců neboli snad i proti Němcům, zvrhne se vždycky zase v centralism, sprostředkovaný Němci a němčinou a tedy ve spojenství s německým tmelem a pod vládou německé spojovací kultury společenské, občanské i školské atd.

Kdyby se Slované říše domluvili tak, že by ve styku mezi sebou zavedli jeden určitý obcovací jazyk, jímž by ovšem musila býti ruština*), které by se musila učiti inteligence všech zdejších Slovanů ve středních školách, a sice dobře a povinně učiti, — pak snad byl by na čas možným mezi námi i styk v centralisovaném ústrojí! Ale, pravím na čas! Neboť německý tmel co starší pojidlo zase by se uplatnil ve společném zřízení státním a zase by ovládl zákonodárství, správu i vývoj vzdělanostní všech rakouských Slovanů.

Proto můj názor, k němuž jsem se ve Vídni v politické činnosti své dopracoval, jest: Slované říše dobře učiní, dohodnou-li se co nejdříve, jak by se co nejprospěšněji státopoliticky rozešli a z vídeňského centralismu utvořily své foederativné organisace, jichž styk byl by pak zase věcí přírody a budoucnosti . . .«

*) Kde mají se lidé o něčem »domluviti« kterak už předem ustanovovati, »co býti musí«. (Pozn. red.)

(Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

Potužák pozatřásl hlavou.

»Nediv se, Jakube! To máš tak. Každý hájí své a každý myslí, že je v právu. Kdo je mocný, uhájí se a slabý prohraje. Co svět světem stojí, jinak nebývalo. Člověku třeba se vynasnažit, aby svého práva dosáhl, a v poslední řadě rozhoduje vůle Boží. Nemůže se přece říci, že by nebylo žádného práva a žádné spravedlnosti. Rozumí se arci, že, kdo chytřejší a prozíravější, vyhraje proti hloupějšímu a méně rozvážnému . . .«

»A já povídám,« ozval se mladý Krušnej, »že nikdo si nemá nechat vzít svého práva. Člověk nestudoval a proto třeba neumí mluvit jako advokát, ale proto ještě není třeba, aby se cizou hubou dal utlouci. Kde jsem v právu a huba nepostačí na uhájení, mordyje, ať mluví ruka! Rozpárat břicho patří takovému holomkovi, který lží a uskokem myslí zvítězit! Nic si nedat líbit, když mám právo! Já na vašem místě, kmotře . . .«

»Pomalu, chlapče, pomalu! Říkáš: nic si nenechat líbit . . . břicho rozpárat! To se ti řekne. Kdyby k tomu došlo, však bys si to rozmyslil . . .«

»Nu, ovšem, těžko co dělat, když nestojíme k sobě, jak bychom měli. Kdybychom věci jak náleží rozuměli, kluka pěšáckého bychom utloukli, jak by se tu ukázal, a ať nás kdo usvědčí, kdybychom byli všickni za jednoho a jeden za všecky. Dvakrát, třikrát to udělat, však by skrotli, chlapi, a jinak by si vedli!«

»Je to pravda, mělo by se takhle jednat,« vece starý Krušnej, »ale, což je platno, když jsou mezi námi všelijací lidé . . .«

»My tu marně mluvíme,« přerušil jej Potužák, »my to nespravíme mluvením. Přišel jsem, Jakube, poprosit tě, abys šel se mnou na Hlubokou, poradit se s panem notářem, čeho třeba udělat. Vím, že mi přineseš velkou oběť v téhle nepohodě, kde by člověk psa ze světnice nevyhnal a kde se tu máš rvát o své, aby se's před škodou uchranil, ale doufám, že mě neopustíš v tomhle zarmoucení, jako bych já tebe neopustil. Je mi tak strašně smutno samotnému, a tobě se mohu se vším svěřit. A potom, ty pana notáře znáš . . .«

»Ale, tof se rozumí, že půjdu s tebou . . .«

»Taky že můžete jít, táto,« vmísil se syn; »vás tam u hráze nepotřebujeme. S knížecími si to spravím já. Do Pištína a z Pištína do

Češňovic půjdeme beztak všickni společně a z Češňovic ke hrázi taky; tam odtud pak se vydáte vy dva sami.«

Potužák podal oběma ruku a všickni tři pak vešli do světnice, ježto Krušnej přes neustále padající déšť se chtěl převléci do lepších šatů, »aby před pány nedělal ostudu«

Selka, znamenajíc, že manžel se strojí na odchod, nejevila se potěšenou.

»Kam pak se ty strojíš?« tázala se ho, jedva utajujíc svou nevůli.

»Na Hlubokou půjdu tuhle s kmotrem,« zabručel Krušnej.

»V tomhle lijáku mi ho odvádíte, kmotře?« obrátila se na Potužáka; »vždyť se tam ani nedostanete.«

»Nestarejte se, kmotra, dostaneme se tam . . .«

»Nejde mi do hlavy, nač toho nimru s sebou vlečete; nebo myslíte, že ten tam něco zmůže? Na toho tam zrovna čekají . . .«

»Kmotr chce, aby táta s ním šel,« ujal se slova syn Jakub, »a to stačí. Táta půjde . . .«

»Co se ty do toho pleteš? ty si hleď svého!« Krušná se obořila na syna.

»Vy tátovi nemáte co poroučet!«

»Aj aj . . .«

»Vy tu brzo doporoučíte! Já zas půjdu na knížecí, abyste věděla! Nepustí-li rybník, vytáhneme stavidla my a, budou-li chlapi bránit, do vody je hodíme všecky, třeba Petra s nimi.«

Mínil Petra Radonického, mládka, milence své sestry Rozárky.

»Vy toho pořídíte proti knížecím, vy blázni!« prohodil úsměšně jeho bratr Ferda, železniční zřízenec.

Jakub si ho změřil pohrdlivým pohledem.

»Ty si ponech pro sebe svoje úsměšky,« pravil s důrazem, »a buď pěkně zticha.«

»To ti snad tvoje nevěsta dodala kuráže, abys se takhle naparoval,« posmíval se dále Ferda; než, zarazil se za okamžik.

Jakub se vzpřímil hrozivě, jeho líce rudě zahořely, z očí vyšlehl divoký hněv. Byl by se snad vrhl na bratra, kdyby Potužák jej nebyl zadržel.

»Otřeš-li se ty o mne ještě jediným slovem,« zařval, »zapomenu se a přerazím ti všecky hnáty, kluku nabubřilá! Jako bych nevěděl, z čeho ten tvůj jed se ti v srdci nahromadil! — Však je o tom plná Zliv, jak tě Apolena odbyla, když se's včera k ní dotíral.«

»Není pravda! . . .« zasyčel Ferda.

»Co že? pravda že to není? . . . Já ti opakuju, že je to pravda . . .«

»Pane Bože na nebi! — což pak jsi se zbláznil, Jakube?« vykřikla selka.

»Nezbláznil, mámo!« odpověděl mnohem klidněji Jakub, jenž se poněkud opanoval; »nezbláznil, ale tolik vám povídám, že toho vašeho komandování mám až po krk a že jsem odhodlán, ukázat všem těm milostpánům mým bratrům, počínajíc Josefem až dolů k Františkovi, že pánem na selském statku, z něhož vyšli a za nějž by se nejraději styděli, je sedlák a tím sedlákem budu já! Rozuměla jste mi, mámo?«

»Můj Bože! můj umučený Ježíši! toho jsem se dočkala na svém dítěti, které jsem pod srdcem nosila!« zaúpěla Krušná, propukajíc v pláč a lomíc zoufale rukama.

Po celý tento výjev Krušnej se převlékal v kterémsi koutě světnice, ni jediným slovem se nemíchaje do povstalého sporu, nic jinak než jako by věc jeho ni v nejmenším se netýkala. Potužák stál u dveří, vzpřímen, se staženými brvami, jako socha z kamene vytesaná, ni jeden sval jeho osmáhlého, ve vládnoucím šeru na bronz připomínajícího obličeje se nepohnul. Znamenaje, že mladý Jakub při posledních slovech své matky sebou škubl, maje na jazyku patrně novou tvrdou odpověď, přistoupil k němu, chopil ho zlehka za rameno a pravil klidným, ale nicméně přísným tónem:

»Chlapče, i kdybys pravdu měl, na matku se neutrhávej a uctivě k ní mluv! Nemám ti čeho poroučet, ale s dobrou se potážeš, budeš-li povždy pamětliv mých slov.«

»Kdo by vás neuposlechl, pantáto?« odpověděl skoro pokorně mladík; »odpusťte, že jsem se dal takhle strhnout. Kdyby máma se neujímala vždycky druhých proti mně, slova zlého bych jí neřekl, ale co bych od těchhle přijímal?«

Ukázal na Ferdu a na své sestry.

»Posud jsem u rodičů,« pravil Ferda; »až tu budeš hospodářem — budeš-li jím vůbec — k tobě nepřijdu.«

Jakub pokrčil ramenoma.

»Kdybych se byl nadál,« ujal se slova Potužák, »že způsobím mrzutost, požádám-li Jakuba, aby šel se mnou, nebyl bych mu řekl, kmotra. Máte pravdu, není třeba, aby se mnou chodil. Vyřídím si to sám. Mějte se tu dobře!«

»To by tak bylo!« ozval se Krušnej, jenž se byl zatím přistrojil; »slíbil jsem ti, že půjdu s tebou a při tom setrvám.«

»Rozumí se, že půjdeme oba s vámi,« vece Jakub syn; »co jste se vy do toho míchala, mámo? či byste chtěla urazit tuhle pantátu? . . .«

»Jako bych já čeho byla říkala!« hájila se Krušná; »jako bych já byla chtěla, aby táta nechodil s kmotrem!... Já jsem jen myslila... já jsem se jen divila . . . Co pak já mu mohu poroučet? . . . Teď vidíte nejlépe, kmotře, co moje slovo tady platí . . .«

Dala se do vzlykání.

»Pojďme!« vece Krušnej.

A šli. Mlha, hustý, vše pronikající déšť. Cesta jedno bláto, dotěrné, slizké, lepkavé, každým

krokem se do něho bořili. Za sebou se brali, nemluvíce, každý zabran do svých myšlenek. Kolem do kola jednotvárné polní lány, nikde rozhled, vše zapadávalo do mokrého šera. Nesmírné, mrtvé ticho vládlo; němě táhly nad jich hlavami mraky, skupené ve špinavé chuchvalce, a mlhy jim po boku se valily. Žádný zvuk, ne-li srkání padajícího deště. V pravo v levo, mezi poli, na pažitech stavěly se mocné kaluže, zažloutlou vodou naplněné.

Došedše do Pištína, tu onde zastavili se ve statcích. Z mužů skoro nikoho nezastihli doma: odešli již téměř všichni do Češňovic a k Bezdrevské hrázi. Tu a tam ženy plakaly; bude prý z toho reberie; muži prý jsou odhodláni k nejkrajnějšímu odporu, třeba k násilnému vypuštění vody z Bezdrevi; knížecí se budou vzpírat a dovolávati se pomoci četníků, jichž prý přivolali odevšad. Jedna z žen dokonce tvrdila, že z Budějovic bylo přivoláno vojsko.

Jediný člověk se k nim přidal, místní kovář. Šli císařskou silnicí, rychlými kroky se brali v před.

»Vám prý včera zavřeli syna, pantáto Potužáku?« tázal se cestou kovář. »To se podívejme, jakou váhu má slovo takového pěšáka! Je věru čas, aby povstal zas ňáký Kubata. Nás tisíc kdyby se dovolávalo pomoci úřadů proti knížecím, nikdo by nehnul prstem, aby nám pomohl.«

»Proto si musíme pomoci sami,« vece Jakub Krušných. »A já řku: Vášu Potužákovic musí pustit! Je to jednání s námi? Přijde takový pěšák a řekne: obral mě o dva zlaté! — a na tohle hloupé udání ho zatknou, jako by byl raubíř!«

»To já si spravím sám,« pravil Potužák; »do toho se vy nemíchejte, za to vás prosím.«

»Já jsem váš, pantáto!« vece kovář; »chcete-li, půjdu s vámi na Hlubokou.«

Potužák odmítl.

»Mějte rozum,« napomenul kováře i mladšího Jakuba; »domluvte se a uvidíte, že rybník vypustí. Násilím ničeho nepořídíte.«

»Nu, což my,« vece Jakub Krušnejch, »my víme, že nadarmo nemluvíte, pantáto, a že, co řeknete, má rozum. Ale jsou tam jiní, kteří všecko neuvažují jak vy činíte, a tuze jsou rozezlení, a při všem člověk se jim divit nemůže. Jsou li pak pohromadě a jeden začne křičet, jako by ďas do nich vjel. Druh strhne druha a všickni dohromady vyvedou, nač by žádný sám o sobě nepomyslil. Jsou jako spití a člověk, na mou duši, je-li s nimi v proudu, není o nic moudřejší a neuposlechne, i kdyby některý rozum zadržel a ho napomenul. Když potom něco provedou, vystřízliví a koukají na sebe a každý drmolí: »»Já? já že jsem to byl? — Já na mou duši ani nevím, co se přihodilo!«« Ale páni u soudu pak na takovou řeč nedají. A, jakože většim dílem nebývá možno, vypátrat toho, skrze něhož všechno pošlo, odnese to často právě ten, který vlastně měl nejméně viny a skutečně nevěděl, co učinil.«

»To je rozumná řeč,« potvrdil kovář. »Já jsem, jak víme, z druhé strany, od Třeboně, a to se vám jednou u nás něco zrovna takového stalo. Hořelo jednou, u ňákých Vavřínků ten oheň vyšel a vyhořelo asi deset statků. Asi tři dni před tím tenhle Vavřínek vyhnal čeledína, proto že ho dopadl při ňákém šmejdu. Tu najednou při tom požáru kdosi prohodil, že třeba ten čeledín ze msty oheň založil. Ani se neví, kdo tohle řekl, ale hned se toho chytili jiní. On, pravda, ten chasník za moc nestál; taky při ohni se postavil opodál a prstem nehnul, aby pomáhal hasit, ale, co mu udělali, nebylo přeci v pořádku. Deset, dvacet, snad třicet osob se na něho vrhlo, povalili ho, utloukli, nohama udupali a potom ještě jej hodili do hořící stodoly. Z toho nebyl malý poprask, víme! Skoro celá ves přišla do vyšetřování a tři byli odsouzeni na tři roky, několik jich na tři, čtyři měsíce, na půl roku, a přece všichni na svém stáli, oni že ne, oni že ani nevědí, jak se to mohlo stát . . . A ještě k tomu vyšlo později na jevo, že ten ubitý a upálený čeledín nezapálil. Požár zavinily děti Vavřínkovy, které si udělaly za humny ohníček. Do dneška jsem rád, že jsem v té věci neměl ruce. Hasil jsem na opáčné straně a, když ten rámus mě přilákal, bylo už po všem. Být tam s nimi, dojista by mě byli taky strhli do té mely.«

»Nu, a v Břehově před lety,« ujal se slova Krušnej, »snad ty se taky pamatuješ, Jouzo? — jak tam selská chasa stloukla mysliveckého mládence z Piciny. Bylo jich v tom asi dvacet a žádný se nechtěl znát k činu. Zavřeli jich asi pět. Celé měsíce ztrávili ve vyšetřující vazbě a pak ještě každý si odnesl velký trest, proto že prý myslivecký byl ve službě, když se mu to stalo.«

Za těchto řečí se dostali do Češnovic, kde se k nim přidalo ještě několik lidí, tíhnoucích za ostatními, kteří už dávno byli odešli.

Odbočili na levo od silnice, zase polními cestami se ubirali. Pole, nic než pole z počátku, a bezedné bláto na cestě; potom v levou stranu půda se klonila, cosi temného vystupovalo z mlh, jakási hladina ocelová, ztrácející se zrakům v dáli: jihozápadní chobot Bezdrevi, jehož severní okraj nebylo již lze postřehnouti. Pole přestala, jich místo zaujaly pišiny, prostoupené kalužinami a zelenými pásmy rákosí a ostřice. Jindy tyto pišiny se jevily mnohem roztržitějšími, avšak tohoto rána daleko široko voda se přes ně přelévala. Pak cesta poněkud stoupala, i po pravé straně nebylo více polí;

lány ustoupily nízkému boru, špinavě černě se vyjímajícímu v tomto nesmírném, vše potírajícím, každému předmětu barvu i tvar odnímajícím šedém šeru, jehož smutná, duši skličující jednotvárnost se sdílela každému stromu, každé drobné bylince, každé travině.

Zapadli do tohoto boru, sosny v pravo, sosny v levo. Řídce stály chundelaté stromy, nebránice rozhledu; v pravo záhy zase přestaly, ustupujíce znovu širým polním lánům, rozkládajícím se k jihu až k Čejkovicům a k Dechtárskému potoku, prostoupeným tu a tam skupinami drv nebo úzkými pruhy stejně neúhledných hájků; v levo, k severu, tahne se neustále týž bor až k samému břehu Bezdrevi, jejíž hladina za slunných dnů leskle prokmitá stromovím. Dnes nic o ní nebylo vidět; jen tušit bylo lze, že za chatrným borem počíná cosi bělavého, širošíreho . . .

A ticho vezde až přišerné. Jindy tu povykují sta a tisíce přelétajících, vzduchem kroužících, po hladině rybniční lovících racků, divoké husy kejhají, kachny kváčou a štěbetají, jespáci na sebe volají; dnes nic takového, leda že na blízku nebo v dáli drsně zakřehotala vrána, zakrákoral havran. Podobalo se, že déšť a válící se mlhy pozřely všecek zvuk . .

(Pokračování)

BOH. BAUŠE:

Pod okapem.

Jarní obrázek z přírody.

Banquo: — — — *Jiřička*, host letní
i chrámu hydlitel, nám dosvědčuje
svým milým hnízdem, zde že nebes dech
zavání libostně. Zde není střišky,
příliře, vlysu, aniž útulku,
by pták ten nebyl všady urobil
kolébku svou a plodně lože své,
kde oni dýší a poletují
vždy znamenal jsem, vzduch že výborný.
Makbeth I. 6.

d staletí panuje přátelský poměr mezi člověkem a vlaštovkami. — Po širém pásu od Norvežska po Čínu a Japan těší se prostý člověk z výročního navratu hbitého letouna, jenž jako duch pluje vzduchem, stájem prolétá, ni kouřem ni lomozem odstrašiti se nedá, jakoby cítil, že jest pod ochranou hospodáře, jenž považuje jej za dobré znamení, za strážného ducha domu, když pod okapem jeho řadí se hnízdo vedle hnízda.

Není to švitořivý bezzvučný stěbetavý zpěv, jenž v srdci lidu budí lásku k vlašťovkám a jiřičkám, spíše onen obraz lásky mateřské a péče o budoucí pokolení, — i člověku statky nejdražší — jaký poskytují neunavní ptáčkové rok co rok pracujíce pro trvání plemene svého do budoucnosti. — Není pro nás jiného prospěchu přímého, leč že vlašťovky hubí hmyz, a ve zpěvné Italii ani před snědením nejsou jisté; neboť že prostý člověk vidí v nich mystické pomocníky v dětských nemocech, jest ovšem jen lidovou pověrou. Snad bývalo jinak. V legendách křesťanských vypráví se, že býval poměr člověka ku tvorstvu někdy intimnější. Sv. František kázal svým »nedospělým bratřím a sestrám«, jak zvířátka nazýval, a působil podivuhodnou láskyplnou mocí zvlášť na vlašťovky.

Když přišel do Alvianum, jak legenda vypravuje, shromáždil se lid na ulici a on počal mu kázati. Kol do kola však na střechách a římsách vlašťovky tak hlučně štěbetaly, že bylo světce sotva slyšeti. Tu obrátil se k nim slovy: »Vy milé sestry, vlašťovky tam nahoře, již naštěbetaly jste se dosti; nyní jest na čase, bych i já přišel ke slovu. Proto umlkněte a poslouchejte slovo Páně, dokud neskončím.«

A hle, vlašťovky jakoby rozuměly, umlkly rázem, a naslouchaly kazateli, až umlkl, načež štěbetání počalo znova.

Jak dnes přírodu známe, hledí si ptáci, kteří k člověku se připojují, jen vlastního prospěchu. Mnoho se v názorech našich změnilo od dob legendárních. Ptáci hledajíce vhodné místo k hnízdění, jeví podivuhodnou prozíravost, skrývají je oku pozorovatele, hledajíce bezpečnost ale i možnost získání pastvy. U nás tedy vlašťovka našla pod římsou útulek a ve stájích hojné pastvy, a směle vniká do průjezdů i stájů. Jiřička, znatelná po bílém bříšku a kratším ocásku, zachovala si více samo-

statnosti a nevniká do vnitř příbytků, držíc se jich vně. Tak činí vlašťovky ještě ve větší míře v Italii a Řecku, kdež nikdy v domech nehnízdí, nýbrž daleko od člověka ve skalnatém pohoří.

Mají i dostatečnou přizpůsobivost, tak že kde nenalezají zdí a vysokých stavení, zařídí se (jak Pallas v ruské stepi pozoroval) na způsob svých příbuzných, břehulí, v děrách země. Na ostrově Rujaně žije podobně kolonie vlašťovek na křídové skále Jasmundské daleko od obydlí lidských.

Nicméně jest společný rys povahy vlašťovek vyhledávati společnost lidskou, nejen u druhů evropských. V severní Americe jest milým hostem farmářů vlašťovka nachová.

Jiný druh, vlaštovka lunočelá, teprve od r. 1825 došla k poznání, že dobře se bydlí na blízku člověka a během té doby značně pozměnila svůj způsob stavby hnízda.

Celá řada ptáků sleduje člověka krok za krokem s rozšiřující se jeho kulturou. Jednak mýtí člověk lesy, jako v nejrozsáhlejší míře děje se ve Spojených Státech, kde ptactvu jest volněji, a zařizuje nejčilejší život svůj v okolí stanic železničných, hlučných faktorií, v okolí velkých jezer. Ptáci sledují zemědělce a pěstitele dobytka, všude kde jen trochu ochrany a bezpečnosti se jim dostane.

Chocholouš, jenž u nás v zimě milou jest stafáží, pobíhaje a pohvizduje na cestách, rozšiřuje se také teprv v historické době na západ podél silnic, jsa původně ptákem stepním. V některých krajinách soudí venkovan o chocholouši, na Moravě trpěnkou zvaném, že přitáhl roku 1813 ve válkách »ozvobozovacích« v průvodu ruských vojsk.

Vědomí u ptáků, že jsou tvory slabými, nutí je mnohdy utíkati se pod ochranu i jiných silnějších zvířat. Vrabci, konipasi a jiní slabí ptáčkové zakládají hnízda svá rádi do pelechů ptáků silnějších, orlů, čápů a jiných. Hnízdo velikánů bývá obyčejně snůška roští, v němž drobotina nalezá vhodný útulek, a ochranou jest jim síla a mohutnost domácího pána, o němž vědí, že jim neublíží. Výjevy podobné jsou v celém živočišstvu hojné; drobní mravenci hnízdí s velkými pohromadě, mšice s mravenci, řasy žijí v nezmarech a pod. Jest to jako za středověku, kde pod pevným hradem rytíře usazovali se v chatách slabí, ohrožovaní poddaní, aby zde poměrně bezpečnějšími byli pod ochranou mocného pána.

Pozorovalo se i u nás, že sova pálená ráda hnízdí v holubnících, neubližujíc holubům v ničem, naopak udržujíc všelikou loupežnou chásku v uctivé vzdálenosti, takže rozumný holubář poměr ten rád trpí. Podivné soubydlení pozorováno u stepní sovy americké, která tu v pampě americké žije v podzemních norách s viskačou, v severní Americe s psounem, s vlky i liškami, ano i s chřestýši svorně a přátelsky se zdržuje v těchže norách. Každý zde jde po svém a patrně zájmy jejich se nekřižují.

Památný zjev pozoroval dr. Fischer ve východní Africe: malí pěvci, medosavky a snovači zakládají tam hnízda svá poblíž vosích hnízd, takže nelze se k nim přiblížiti bez pobouření vosího roje. Ochrana ta namířena jest as hlavně proti opicím, které rády vajíčka z hnízd těchto ptáků vybírají.

Hnízdo ptačí používá se hlavně jen v čas líhnutí; jest kolébkou slabounkých písklat, holých bezmocných, opustí-li je rodiče. Jen ptáci v různých dutinách hnízdící používají druhdy hnízdiště ku spánku a delšímu odpočinku.

Hnízdečko sebe jednodušší jest vždy výkon podivuhodný, uvážíme-li, jak jednoduché jsou materialie, z nichž ptáci staví a jak slabounké nástroje, jimiž vládnou: zobáček, drápky a kulatá prsíčka. Volba místa pro hnízdo činí první starost rodičů po bouřlivých líbánkách a vídáme, jak mnohokráte stavba počne třeba na několika místech najednou. Tu ptáci poznají, že místo jest lidem a dravcům přístupno, tu že déšť a vítr sem dorážejí, slunce sem nepřijde, pro potravu jest daleko a vše to, co tvoří starosti při zařizování domácnosti.

Vlašťovky nestavějí více v našich ulicích, i kdyby rády byly trpěny; pro tvrdou dlažbu nemají kde sbírati hrudičky bláta, jež slinou svou ku stavbě hnízda hnětou. O místo jim neběží; v Hradci viděl jsem hnízdo umístěné na tahacím pohyblivém zvonku nad domovními dveřmi; Keaston ofotografoval hnízdo vlašťovčí ve starém střevíci umístěné, hnízdo kosa ve staré konvi plechové. Vrabci teprve nejsou v rozpacích o umístění svého nepořádného hnízda; na kostelích svatá zař kamenného světce, jinde královská koruna ve štítu domu poslouží jim tak za hnízdiště jako skřínka na psaní a vnitřek vycpané sůvy na třešni pověšené, aby je zaplašila.

Čermáček či rehek zvolil si též často nejpodivnější místa k hnízdění; jednou našli hnízdo jeho v kapse hastroše na poli postaveného, jednou i v pohozené lebce! Pallas vypravuje, že nalezl jednou v ruské stepi hnízdo dudka se sedmi mladými v hrudníku lidské kostry! (Dokončení.)

JOSEF KRATOCHVÍL:

Tři zvony.

Jak bych kráčel milovanou domovinou,
z dálky ke mně tajuplné zvuky linou.

Zastavím se a když trochu pozor dávám,
hlahol známých zvonů dobře rozeznávám.

Jeden cinká: »Píseň má tě provázela,
když tě, hochu, nesli do kostela.

Cinkal jsem, však srdce mé se při tom chvělo,
jak by v světě špatně ti se dařit mělo.«

Druhý zvučí: »Když jsi mezi lidi zašel,
abys za svou lásku k nim zas jejich našel,

»Vrať se hochu!« častokrát jsem na tě volal,
ty's však svodům bludičky již neodolal.«

Třetí sténa: »Života, hle! za soumraku
podoben jsi v moři tonoucímu vraku.

Sny a naděje tvé leží v tmavém hrobě,
brzy, milý hochu, odzvoním i tobě!«

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

Ale na dně její duše hořela podivná, žhavá touha po rodině, po samostatné domácnosti, po muži. Že toho nikdy neprojevila, děkovala své síle duševní, svému prostému nehloubajícímu přesvědčení, že to ještě nemůže být. Ačkoliv ani otec ani bratr neprojevovali jí žádné něžnosti, ona lnula k majetku rodiny a chápala, že by zatížení takové, jaké by na její věno učiněno býti musilo, bylo pro statek osudné. A proto nedomahala se statku, nevyčítala otci, že stárne a ztrácí na svých životních právech. Čekala. Doufala jako otec, že se bratr bohatě ožení a potom rázem o všem rozhodne.

Starý Roubal umřel dřív, než se kdo nadál. Syn byl půldruhého roku doma, když otec za první letní bouřky zasažen bleskem na poli, byl zabit a s ním krásné spřežení koní. V nastalém zmatku polekal se mladý Roubal více myšlenkou jak bude s majetkem, než že otec skonal hroznou smrtí. Ale marně se obával. Starý Roubal jakby byl tušil, že zemře mimo nadání, měl závět už několik roků hotovou a v té bylo jasně vyznačeno, jaké pořízení o svém majetku učiní. Celý majetek dědil Jan. Sestře jeho pojistil na dvorci třicet tisíc, své ženě deset a roční rentu dvou set zlatých. V případu, že budou dále bydlet ve dvorci, měly oba přízemní pokojíky býti jejich bytem.

Jan nebyl takovou závětí valně potěšen. Arci, Doliny byl dvůr velmi pěkný, oceněný znalci přes sto tisíc, ale také dluhovaný obnos byl značný. Dvacet tisíc bylo knihovních dluhů, na deset tisíc měl jich Roubal po straně, aby otec nevěděl, a nyní čtyřicet tisíc legatů k tomu tvořilo břemeno, které dovedlo sklíčit i Roubala, spoléhajícího na své štěstí. Vypovi-li sestra a matka své podíly, je ztracen. Tolik si dovedl vypočítat, že by musil úsilovně se přičiňovat, aby sehnal takový úvěr, aby statek vynášel umořování dluhů a jemu zároveň poskytoval prostředků k slušnému živobytí

Byl však příliš zamilován sám do sebe, příliš se na své vlastní štěstí těšil a zvykl myšlence, že Doliny pozvedne, než aby zoufal. Nespouštěje se zřetele svůj vlastní sňatek, ostře hlídal Teklu. Nepociťuje žádných výčitek, že chce svou sestru, blízkou třicítce pro vlastní prospěch držet v otroctví, staral se, aby křížil plány nápadníků, kteří se začali horlivě starat o bohatou dědičku. Bylo k tomu potřebí opravdu vytrvalosti a někdy i důvtipu, aby jednak sestře zošklivil ženicha, jenž se jí dost líbil, jednak aby nápadníka sám přesvědčil, že Tekla není vhodnou nevěstou pro něho. Dařilo se mu to po celý rok a ženiši přestávali do Dolin dojíždět, přestalo se o Tekle hovořit a v kraji se věřilo, že zůstane svobodnou, že zraje na starou pannu a že její věno připadne jednou celé zpět Roubalovi. Ba i matka tak v duchu hádala. Tekla si nestěžovala, nikdy před ní neodkryla svou úzkostlivě rostoucí touhu provdat se, než sestará a ještě víc

zošklivi. O možném dceřině sňatku ani nehovořila, ale za to často se vracela k myšlence, že je čas, aby se syn ženil.

Ve dvoře byl nedostatek peněz. Odevšad zíral. Z opuštěných zdí a místností, z poloprazdných stájí, nedostatečného potahu a pracovních sil. Jan Roubal měl příležitost nyní ukázat, dovede-li líp hospodařit, než jeho nestudovaný otec. Naprosto nedovedl. Ba, znaje sice mnoho drahé theorie, ale málo účelné praxe, hospodařil hůř než otec. Snad, kdyby byl měl dost peněz, byl by dovedl zvýšit výtěžek a hodnotu dvora. Nemaje však kapitálu a odevšad tísněn dluhy, byl málomocný, nevěděl si rady a vytloukaje klín klínem tušil, tak že to nepůjde.

Shánět se po nevěstách, hledat novinami i dohazovači, ale marně. To, co se mu nabízelo, nedostačovalo mu. Dvacet, nejvýš třicet tisíc věna mohl dostat. Co bylo přes to, bylo nedosažitelné. Takové bohaté nevěsty hledaly vysoké úředníky, aktivní důstojníky, průmysl-níky. Na venek jít, do hospodářství, kde je ještě matka s dcerou, tam svůj život zahrabat, se jim nechtělo. Ať přece svého věna také využitkují. Dost na tom, dostane-li muž ženu, která ho nebude nic stát, která ze svého majetku bude hradit své společenské potřeby.

Roubal byl příliš hrdým, domýšlivým a umíněným, aby se spokojil nevěstou nižšího řádu, která by mu obstarávala dům, kravín, dohled na čeleď doma. On chtěl mít paní, která by pozvedla jeho majetek, která by Dolinám dodala lesku, aby se staly chloubou okresu. Budoucí paní mohla být jakákoliv ošklivá, stará, ale musí mít velký majetek a musí mít společenský takt. Věděl, že žena znamená pro muže ctižádostivého velmi mnoho, že je jako skvostným rámcem k drahému obrazu a že je mnoho lidí, kterým se obraz právě proto líbí, že je v pěkném rámci.

Nezoufal, že podobné ženy nenalezl. Sám u sebe byl přesvědčen, že ji najde. Jen aby mu Tekla s matkou nekřížily jeho záměry, nenutkaly ho k náhlým krokům, neuváděly ho do nesnází. Dosud si byl jimi jist.

Ale nedávno probudilo se v něm podezření, které ho napřed přivedlo v úžas a potom ho naplnilo zlostí. Po dlouhé době přihlásil se u Tekly ženich. Roubal, prohlédnuv si jeho zevnějšek, byl si jist, ten že sestru ze dvora neodvede. Byl k němu zdvořilý, poseděl s ním, provedl ho po svém dvoře a když ženich odejel zasmál se vesele.

»Ten mohl zůstat, kde je,« žertoval, chodě po pokoji v přízemí, ve kterém hosta přijali. »Podivný potentát! Sedí, nemluví, jen se dívá, poslouchá a hladí si vousy. Jak pak se ti líbil?«

»Mně se líbí,« řekla sestra klidně, poklizejíc stůl. Nahnul hlavu, upřel na ni udivený pohled; potom zavrtěl hlavou a zastrčil ruce do kapes.

»Nu, líbí-li se ti ten, pak už nic neříkám,« povídal ironicky. »Není ani mladý, ani hezký, ani bohatý. Jde za bohatou nevěstou a vykládá tu, že je dlužen, že čeká, až si věnem své paní pomůže a bude moci připachtovat druhý dvůr. Mně to připadalo, jakoby chtěl kupovat směnku a ne ženu získat.«

»Právě proto se mi líbí,« řekla Tekla suše. »Proč zakrývat, co je pravda? Přišlo sem kolik ženichů, kteří vynášeli svůj majetek a pak jsme se dověděli, že jsou prodlužení. Tenhle poctivě řekl co má, co by s věnem dělal a to se mi líbí.«

»Ku podivu, jak jsi se najednou změnila! Budeš-li si chtít vzít zadluženého muže, počkej aspoň na nějakého onačejšího člověka. Co s tímhle? Je mu nejmíň čtyřicet.«

»Dvaačtyřicet je mu. Hodíme se k sobě. Mně je třicet, rozdíl není tak veliký.«

»To slyším najednou věci!«, posmíval se podražďuje se bezděky, »A co ta jeho krása! Obličej hranatý, vousy jako štětiny, ruce jako sedlák. To bys měla krásného muže!«

»Nejsem o nic hezčí,« řekla prudce. »Proč se mu směješ? Mohu já za to, že nejsem hezká? Co je z krásy? Nechci se vdát pro krásu, chci mít spokojený život a ten bych s ním měla. Je na něm vidět, že to, co budu mít, nerozhází a proč se mu smát pro jeho prostnost? Však jsme se my taky narodili v selském statku a hádám, že by nám oběma bylo líp, kdybychom byli ve statku zůstali.«

»Myslíš-li si to ty, budiž, nedivím se, protože celá tvá zkušenost sahá pouze ke drůbeži. Kdyby nebylo Doliny, mohl jsem být advokátem, mohl jsem mít spokojený život a nedřít se tu se dluhy na samotě. Měl jsem to udělat hned tehdy, když byl tatínek ještě živ. Vidím, že nemáš soucitu a že chceš cosi provést pouze ze vzdoru proti mně. Budiž. Budeš mít zásluhu, že jsi svého vlastního bratra přivedla na mizinu.«

Rozzlobil se zjevně a chodě po pokoji vysílal k ní pohledy plné zlosti. Tekla zůstala klidnou. Maličko zčervenala a od práce poustála.

»Kdo tě chce přivést na mizinu? Já? Proto že se chci vdát? Je to snad hřích? Ožeň se také. Čekala jsem dost dlouho. O, nechceš-li se ženit, prodej Doliny, zůstane ti víc než mně, jsi muž, můžeš si najmout dvůr, přijmout místo hospodářského úředníka, přiženit se někam do velikého hospodářství. Proč chceš, abych zrovna já pomáhala k tvému pohodlí? Až se jednou oženíš a přivedeš si sem paníl budu vám na obtíž a budete chtít, abych dá,

starala se jako děvečka, shánělа, škrtila každý groš a nedopřála si nic. Teď to víš všechno. Kdybys byl nezačínal, mohl být pokoj. A snad bych byla před svatbou přistoupila k tomu, abys nemusel celé věno hned vyplácet. Takhle je konec. Chci své, právě jako ty.«

Rozčilila se nezvykle a Jan, nepoznav ji nikdy v takovém rozechvění, s úžasem se díval na její náhlé vzkypění, poslouchal vášnivé, tvrdě pronášené výčitky, které prozrazovaly jak jsou si pojednou cizí, jak se mezi nimi tvoří strž, která zamezí každé vřelejší přilnutí a dohodnutí.

»Tak ty tak, tak ty tak,« vybuchl vztekem se dusc. »Už jsi si vše promyslila, už jsi si udělala plán, jak bys mě do smyčky dostala a zničila mou budoucnost! A já tě považoval za dětinně hloupou, ale dobrou. Zatím tak jsi prohnaná. Nu, nechť, ještě jsi mě neudolala, ještě nejsem ztracen. Dostaneš, co je tvého, v den tvé svatby ti do posledního haléře věno vyplatím, ale potom je mezi námi konec. Doliny přestanou být tvým domovem, nikoho tu nechci vidět, ani tebe, ani tvého muže. Dobře si to pamatuj« rozkřičel se surově a pěstě sevřel, »přes prah mi nesmíš.«

»Ale Jeníčku, nezlob se tolik, vždyť Teklička nic zlého nemyslí,« chlácholila matka, přihrbená, téměř holohlavá a spínala své prací skřivené prsty.

»Držíš s ní,« křičel dupaje. »Umluvily jste se proti mně, dost hanba, že matka nedovede své děti stejnou láskou milovat. Ani tebe držet nebudu, budeš-li s ní chtít odejít. Mám-li platit třicet, ať platím čtyřicet tisíc.«

Matka podívala se naň uleknutě a skrčivši hlavu mezi ramena, bázlivě odcházela do kuchyně.

»To jsem se dočkala,« hučela, potřásajíc hlavou. »Vyhání mě. Jako by oba nebyli mými dětmi. K jednomu mám mít cit, druhé mohu nechat tak. Zlob se, zlob, však já nějak do smrti budu živa.«

»Já taky!«, bouřil Jan, přecházeje kvapně pokojem a zvyšuje hlas, aby ho slyšely v kuchyni. »Ještě mě z Dolin nikdo nevyhnal a nevyžene. Spíš přijdete vy nazpátek, až se toho pana nájemce najíte, až utopíte peníze s člověkem, který tak pitomě se kouká na svět a myslí, že se s ním budu přátelit.«

»V síni čeká šafář,« řekla Tekla suše vešedši mezi dveře.

»Eh, ať čeká, ať všecko slyší,« vyjel zlostně, ale hlas snížil. Zamrzelo ho, že má služebník dovědít se takových soukromých věcí a hněv obracel se k šafáři. Chvíli chodil ještě pokojem a když spatřil šafáře přecházet před stavením a úkradkem se dívat k oknu, chytil klobouk a vyšel ven.

»Co dobrého?«, zvolal úsečně.

»Stůně nám vůl, náruční, z černého páru. Bojím se, abychom o něj nepřišli. Přišel jsem prosit milostpána, aby se na něj podíval.«

»Co budu na něm vidět? Od čeho jste šafářem? Nedohlížíte na čeledíny a ti potah utrhají. Pošlete pro zvěrolékaře. Ukáže-li se, že někdo volu ublížil, zaplatíte to vy s ním.«

Nedovedl se opanovat, přenášeje rozčilení na venek. Přál si na něčem se vymstít. Domu se vracet nechtěl a zamířiv podle stavení, chtěl vejít do zahrady. Ale připomenuv si, že bude zvěrolékař chtít deset, patnáct zlatých za cestu a na konec dá dobytče zabít a zakopat, lekl se ztráty. Začínala jarní práce, měl potahů málo, dobytek byl drahý a on se vyhýbal každému velkému vydání. Není-li zvířeti pomoci, může je aspoň pod rukou prodat a několik desítek ušetřit.

Obrátil se chvatně a šel ke stájím. U dveří dohonil šafáře a předešed jej vešel do volárny. Stání byla prázdná a pouze v rohu ležel černý býk. Pasák s jedním čeledínem, držíce zamazané krátké dýmky v zubech a majíce ruce zastrčeny v kapsách, stáli nad zvířetem a hovořili o něm. Spatřivše pána, zastrkávali dýmky do kapes a ustupovali.

»Sežeňte ho«, poroučel krátce.

Těžce zvedalo se zvíře, stavíc se na své mohutné nohy. Velké klidné oči plné smutku otočilo po Koubalovi, jenž ho chytil za tlamu a pozoroval jeho jazyk i oči.

»Ode včíra nežere«, prohodil za ním šafář nesměle. »Už jsem dělal, co jsem mohl, přece taky trochu dobytku rozumím, ale tohle je mi jaksi podivné. Hádám, že ho někdo uřknul.«

»Že jste taky tak hloupý«, odbyl ho posměšně. »Uhnal se, napil se z prudka. Vás Rousku, vyženu, budete-li takhle s potahem zacházet. Myslíte, že teď, kdy je tolik práce, máme čas na ležení? Zapřáhnete vola do prázdného vozu a budete s ním zvolna jezdit. A vy šafáři dáte mu oleje, hodně, dva tři litry. Odpoledne bude stát a dejte tomu páru lehčí práci. Pozejtří bude zdráv.« (Pokrač.)

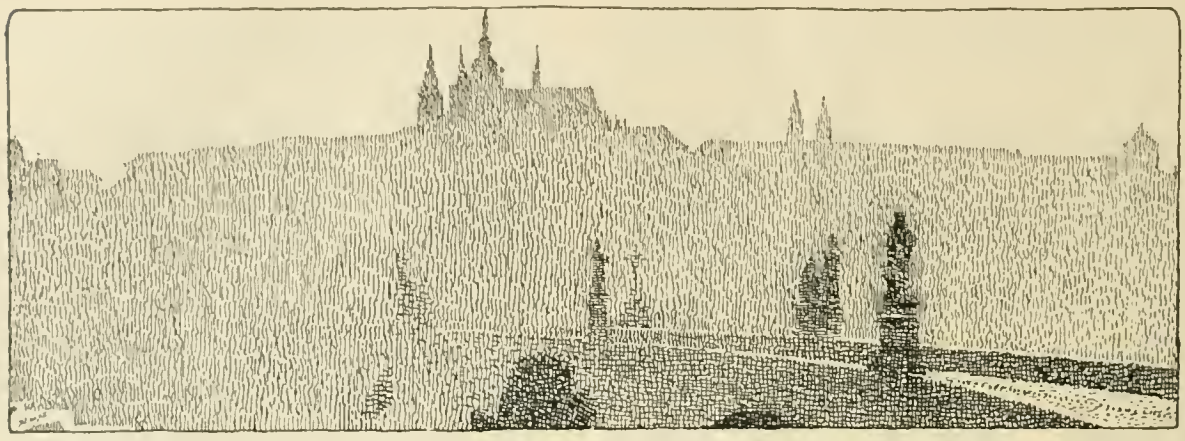

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpominky a kresby několika autorů.

XV. PRAHA SOUCITNÁ.

Když v listopadu r. 1904 odevzdávána Hlávkova studentská kolej svému poslání, přišel se na slavnost podívat stařičký pán z venkova. Procházel ústavem, viděl moderní zařízení a konečně ulevil svému překvapení zvoláním:

To jsou změny . . . to je pokrok! Před padesáti léty vstoupil jsem do studentského ústavu sv. Jana na druhém břehu a tenkráte jsem myslil, že jsem nejšťastnější ze všech studentů. Bylo nás tehdy pod jednou střechou asi dvacet, bydleli jsme ve starém, schátralém domě, byli jsme směstnáni do tmavých koutů, stravu jsme měli ubohou . . . vodové polévky, kaši, maso jen o největších svátcích . . . a přece se o nás mluvilo ve studentských kruzích jako o miláčcích Štěstěny. Bože . . Bože . . to jsou rozdíly . . . pamětníku starých dob se zdá, jakoby to všechno, co tu kolem sebe vidí a slyší, nebyla skutečnost . . jakoby to byla pouhá pohádka: Dávno, léta jsem v Praze nebyl . . . a kamkoliv se obrátím, všude nějaký div, nový skutek . . . , věru . . . mně to všechno připadá jako zázrak . . . «

Praha starala se vždy o své chudé a zejména studenty podporovávala ráda a ochotně. Má v tom směru velké zásluhy. Co by se bylo stalo z těch junáků, kteří přišli do Prahy takřka s holýma rukama? Rodiče sehnali studentovi nějakou zlatku a ranec buchet, pan farář přidal něco k tomu a připojil doporučení, pan učitel měl známého v některém klášteře, a student šel do Prahy jako na výlet.

Což pak dnes . . oh . . dnes je studentům hej! Je tu Jonákova nadace . . nejstarší to podpůrný fond . . Radhošť pro studenty ze sesterské Moravy. Mensa academica a jiná humanitní sdružení . . ale hůř bývalo v dobách, kdy student přijel do Prahy s formanem, vystoupil »U zlaté husy« nebo »u Turků« a nevěděl, kam se obrátit. S ranečkem buchet bloudil po Praze, běhal s doporučenkami a často, často se stávalo, že večer vracíval se s nepořízenou do zájezdní hospody a byl rád, že se mohl vyspat ve formanském voze pod ohromnou plachtou, která byla stropem jeho ložnice a přikrývkou zároveň.

E. Václavek. Ze staré Prahy.

Ještě nejlíp dařívávalo se zpěvákům a hudebníkům. V klášteře u Křižovníkův uživilo se vždy několik studentů. Zpívali při mši svaté na kruchtě a byli za to zaopatřeni od primy až do oktávy. Takových útulkův a dobročinných stanic bylo v Praze několik. President akademie Hlávka před založením koleje rozdělil mezi nejpotřebnější studenty rok co rok peníz, sahající do tisíců, Ferdinand a Anna Náprstkovi poskytovali vždy několika studentům stravu. Dr Rieger byl věrným patronem strádajících studentů. Ve schůzích finančních ústavů často vytasil se s peticí o podporu nadějného mladíka, pro kterého ovšem svým mocným vlivem hravě vymohl značnou podporu. A jmenujeme-li již osoby, není možno pominouti mlčením Marii Palackou-Riegrovou a její dceru Marii Červinkovou Riegrovou, které zorganisovaly péči o chudé a opuštěné a které obětavostí do krajnosti sahající způsobily, že pražské ženy věnovaly se samaritánské působnosti s obdivuhodnou vytrvalostí. Pro opuštěnou a zanedbanou mládež založil mecenáš Oliva ústav v Říčanech, jehož blahodárná působnost již dnes skvělé výsledky doznává.

Ze starých zápisů se dovídáme, že nemocní povalovali se v Praze na odlehlých místech bez pomoci. Nedovedeme si učiniti ani představu o tom, jak bídně na tom bývali choří. Humanita musila počkat, až jí osvěta učiní průseky, jimiž vnikala do míst vzdechův a utrpení. A když budovány první její paláce, volena pro ně místa odlehlá. V Praze vznikla tím způsobem celá čtvrť, známý kout s pozadím Karlovské kathedrály, která teprve nedávno odstraněním hradeb na všechny strany uvolněna.

Nejdřív pamatováno na staré, malomocné měšťany i příslušníky. Kdybychom pročítali seznamy těch, kdož v starobě své neměli sousta do úst a místečka, na němž by spočinuli, užasl by svět, jací lidé musili sáhnouti po soucitné ruce, vedoucí je do tohoto asylu. Celé generace starců pomřely v chudobincích a chorobincích, než přikročeno k organisaci nemocenského ošetření drobných pacientů, pro které vystavěna nemocnice, jež je pravým monumentem lásky a soucitu k bližním. Humanita zkrátka postupovala ve svém záchranném díle jako jednotlivec, jenž zakrývá z počátku největší a nejkřiklavější mezery. Dnes už má ve svém postupu určitý program. Korunou moderního jejího samaritánství je nedocenitelná akce, směřující k tomu, aby obmezeno bylo příšerné řádění tuberkulosy, morové to rány lidstva, na kterou umírá dle statistiky — každý sedmý smrtelník.

Praha soucitná je pravým, je zaslouženým epithetem naší drahé metropole. Říkává se často s přídechem

E. Václavek: Ze staré Prahy.

stížnosti, že není druhého národa na světě, jenž by byl v té míře zatížen soukromými a dobrovolnými sbírkami jako národ český.

E. Václavek: Ze staré Prahy.

Jsou jistě případy, kdy stesk tento má vážný důvod. Ale tisíce a tisíce sbírek vykonalo krásný, záslužný čin a penězi takto získanými zachráněny celé legie lidí ohrožených, ocitnuvších se na kraji zoufalství. Někdy ani není možno zjistiti, kým a kde dáno bylo heslo ku sbírce. Najednou čteme v časopisech výkazy dárců, jež nikdo k tomu nevybízel a nikdo o příspěvek nežádal. Nejskvělejším činem v tomto směru jsou sbírky na Národní divadlo, na Ústřední Matici Školskou a jiné národní jednoty a obnosy, věnované krajanům našim a jejich rodinám v tak zvaném uzavíraném území.

Jsou v Praze restaurace a kavárny, v nichž se denně vybírá. Hostům by něco chybělo, kdyby se u stolu neobjevil sběratel se svou pokladničkou. Stačí mnohdy pranepatrný popud, aby Praha osvědčila soucit se strádajícími. U Fleků z pravidla začnou, a už to jde svou starou, obvyklou cestou. Někdy vybírá se pro několik účelů najednou. O tom, jak Praha pamatuje na nešťastné při katastrofách a podobných velkých, všeobecně vzrušujících příhodách, není ani třeba se zmiňovati.

Dobročinnost její však projevuje se ještě jinými, po většině utajenými skutky. Je tu sta spolků a společků, jichž členové pamatují na chudé svého bezprostředního sousedství a jimž podává pomocnou ruku ve chvíli, kdy je jí nejvíce zapotřebí. Jen si připomeňme vánoční nadílky, zaopatřování dětí chudiny šatstvem, jejich rodičův uhlím a kdyby se jednou spočítaly obnosy, tímto způsobem od lidí, poměrně nezámožných věnované, byl by svět překvapen imposantní sumou.

Humanita jako osvěta je dosud odkázána na svépomoc. Je tu mnoho společných kroků, jimiž vydupávaly se pěšinky pro veřejná, zemská, státní nebo autonomní zřízení, podniky a ústavy. Nebylo tolika knih, nebylo ústavů vzdělávacích a vědeckých, a národ pomáhal si vlastní silou, vlastními prostředky. Kde bychom se byli octli, kdybychom byli čekali na to, až nám bude dáno to, co nám dávno a dávno patřilo a na co jsme měli právo?

Humanita ubírala se za svým posláním krůček za krůčkem, donucujíc korporace, zemi i stát k tomu, aby konal svou povinnost. Povstávaly soukromé ústavy — nemocnice na příklad, ústavy pro slepé, idioty, hluchoněmé atd. — zřizovaly se podpůrné spolky, pensijní fondy, povstaly instituce nemocenských pokladen a všechno prováděno hravě, bez pronikavých závad a překážek. Octli jsme se tím u institucí, vyvolaných do života mohutnými sociálními vlnami, vzedmutými ohromným rozvojem stavovských zájmů, jejichž expansivnost důrazně domáhá se systematického řešení úkolů v obor tento spadajících formou zcela jinou.

Kapitola by vzrostla úžasnou měrou, kdybychom chtěli aspoň zavaditi o všechno, co titul její zahrnuje. Nesměli bychom opomenouti městské opatrovny, obecní kuchyně, ochrannou stanici, různé útulky, Filantropickou družinu pro děti opuštěné, sirotčince, polepšovny, pohřební bratrstva a jiné a jiné ústavy, spolky a korporace, jichž pouhý výpočet zabral by snad několik sloupců.

Vykonalo se již mnoho, aby aspoň nejkřiklavější cáry bídy byly pozakryty, aby udušeny byly nejúpěnlivější prosby a výkřiky o pomoc a přispění.

A přece jen je jí všude tolik, až se člověk otřese.

Jen se jděte někdy k šesté hodině večerní podívat do ulice, kde stojí budova asylu pro bezpřístřešence. Zástup lidí čekává tu hodinu i déle před zabedněnými vraty a těší se na teplo ve světnici, talíř polévky a čistou postel. Konečně se závory otevrou . . . a do asylu přijme se jenom třetina těch, kdo úpěnlivě prosí za přijetí.

Kam probůh putují ti ostatní, zimou prokřehlí, hladem vymoření a nedostatečně ošacení?

Jsou tu často rodiče s několika dětmi, starci a stařeny, jež napjaly všechny síly, aby se sem doplížily. Do ulic se pustí na zdařbůh, zalézají do nádvorních zákoutí, do stájí, pod viadukty mostu, ba i do sousoší se zatulují, jen aby ušli bdělému oku policejní hlídky, s kterou by musily putovati na pryčnu policejní separace nebo do Pišpanky.

Je mnoho dobročinnosti, kterou kdysi dobře někdo nazval milosrdenstvím pokoutním. Pamatuje se i na ty, kdož nedovedou prosit, kdož by raději zhynuli hladem, než by šli žebrat. Humanita musí často konat své dílo s největší šetrností, nejtaktnějším způsobem. Jsou v Praze lidé, kteří vyhledávají tyto hrdé ostýchavce, jimž musí se dar do rukou vnutiti.

Jsou drobné skutky lásky k bližnímu, jichž si nikdo takřka ani nevšímá. Po hlavním korsu promenuje tisícihlavý zástup a jím plaše proklouzne chuďas, jenž vklouzne do kláštera Voršilek na Ferdinandově třídě, kde se zahřeje soustem, pro které si hladoví chodí jako ptáci pro zrní. Docela jinak to vypadá v klášterním nádvoří u Milosrdných. Jako večer před asylem čekává zde zástup před širokými vraty na udeření dvanácté hodiny polední. Na dvoře stojí ohromný kotel, z něhož vane lákavá vůně polévky až za zeď. Vrata se otevrou a zástup hrne se do nádvoří s divou lačností. Milosrdný bratr béře hrnéčky, nabírá a podělení uhánějí s porcí, na kterou čekává mnohdy několik hladových krků . . .

Praha má ve zvláštní přízni děti.

Pamatuje zejména na ty, jež by se snad ani na zdravý, svěží venkovský vzduch nedostaly, kdyby nebylo Ferialních osad. Kdo ještě neviděl takovou výpravu, ubírající se o prázdninách na venkov, ať nepomene, podívat se jednou na nádraží. Uvidí výjevy, na které, co živ bude, nezapomene. Kdo by nechápal velkého dobrodiní, jež se prokazuje drobným zajatcům velkoměstským, z nichž přemnozí poprvé spatřili venkov, pole, les a poprvé viděli ptáka létat v povětří a poprvé slyšeli jeho píseň? Mnoho velikých úkolů je tu ještě, jichž

rozřešení musí se ujati dobročinnost tu veřejná, tu soukromá.

Jenom s jedním zjevem neví si nikdo rady.

Jsou to žebravé děti, jež zejména v zimních měsících toulají se ve všech téměř ulicích. Skoro denně se stává, že soucitné obecenstvo srazí se s policejním strážníkem, jenž malého žebráčka odvádí na úřad.

Byly už k vůli tomu svedeny šarvátky i v novinách. Někteří zastávají se děti, jiní schvalují přísné a bezohledné zakročení policie.

Děti zavrou . . . děti trestají — ale to není ta pravá cesta. Všechny tyto děti žalovaly policii na svoje rodiče, — — bijí prý je, když domů nepřinesou tolik a tolik, a proto prý nesmí dříve přijíti, dokud nevyžebrají určitého obnosu.

Snad přece jenom nejlíp učiní ten, kdo se nad ubožáky smiluje . . . aspoň se dostanou dřív domů.

Tacitus.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Štolbovo jubileum. Dne 3. května t. r. dosáhne nejpopulárnější z žijících dramatiků našich, dr. Josef Štolba, šedesátého roku. Mnohé, kdož znají svěžího, vždy veselého a stále činného autora, tato zpráva o dosažené šedesátce asi překvapí, ale šťastnému Štolbovi jest jen blahopřáti k této křehosti, kteráž naší literatuře a divadlu přinese ještě mnohý zisk. Naše nakladatelství oslaví Štolbovo jubileum vydáním jeho »Pamětí«, které se již nalézají v tisku a již první sešit octne se v nejbližších dnech v rukou českého čtenářstva. Štolbovy Paměti jsou nejenom zajímavě psány, ale odhrnují též závoj s mnohých divadelních a literárních událostí, které svého času působily veliký rozruch, aniž se veřejnosti dostalo náležitého vysvětlení. Zákulisí divadla a literatury naší v letech šedesátých a sedmdesátých málo který autor může a dovede osvětliti jako Štolba. Jsme přesvědčeni, že Štolbovy »Paměti«, kteréž budou vhodně illustrovány, setkají se se všeobecnou účastí.

Jako dramatika uctí Josefa Štolbu kruhy divadelní, jak se dovídáme, pořádáním představení z jeho obsáhlého repertoiru. Docházejí hojné zprávy o přípravách tohoto způsobu. Je to nejlepší druh oslav zasloužilého autora — popularisuje-li se jeho dílo. Výsledky některých jubilejních radostí našich z poslední doby ukazují, že je to způsob nejvhodnější. Pro umění, autora i pro naši veřejnost.

Boj o svatovítskou věž rozvíjí se dosti zajímavě, ač ne zcela věcně a také ne včasně. Věcně ne proto, poněvadž se nedostali dosud veřejně k slovu odborníci-architekti, kteří by předmět ovládali do všech podrobností a včasně ne proto, poněvadž otázka před úplným dokončením stavby chrámové nebude akutní, a poněvadž je odsuzován projekt, jehož nikdo nezná, prostě proto, poněvadž neexistuje. Pan architekt Hilbert netají, že projekt Mockrův prováděti nebude a svůj založiti hodlá na výsledcích zkoušek s modely, na nichž pracuje.

Shrneme-li úvahy obhájců staré věže, správněji řečeno staré střechy, shledáme tyto důvody pro zachování nynějšího stavu: význam silhouety nynější věže v pražském panoramatě, jejímuž členění jsme zvykli, její půvab barevný, stáří a konečně i neschopnost naší doby dokončiti dílo počaté před staletími v poměrech náboženský, umělecky, sociálně i kulturně docela jiných, než jsou nynější.

Že bývala silhoueta je ztracena a soulad i dominující postavení věže v poměru k celému chrámu povážlivě seslaben, uznávají konečně i její obhájci a pronášejí positivní návrhy na odpomoc. Malebný půvab u díla architektonického pak není věcí hlavní, třeba byl i žádoucí. Zbývající dva argumenty, stáří dosavadního krytu a neschopnost naší doby, mají váhy nejméně; alespoň pouhé stáří nemůže určovati hodnotu člověka ni věci a prohlašovati vlastní dobu za neschopnou už předem, zdá se mi nemužným křikáním se velikého uměleckého činu, jehož provedení nám doba nabízí. Mělo by být pronášeno nejméně ústy umělců moderních, kteří hledajíce nová slova a nové formy pro svoji uměleckou řeč, osvědčovati musí především odvahu. Čin odvážný je vždycky krásný, i tehdy, když ztroskotá. Sympatie i vítězství bude vždy spíše na straně odvahy, než resignace. Celá komposice chrámu je nyní porušena, uznává-li tedy umělec pokrokově smýšlející potřebu nápravy, důsledně žádati musí provedení nápravy v duchu své doby, v harmonickém připojení přístavby k starým partiím, nepřijme však kompromissu.

Správně bylo napsáno, že sporná otázka řešena býti může jedině se stanoviska umělecko-estetického. Jiné důvody přípustny nejsou. To, myslím, dosti jasně vysvítá i z mého článku, otištěného v č. 23. t. l. a vykládá-li někdo moje slova: »Není tedy ani dílem našich lidí, a událostí, jež měděnkou pokryté báně jeho shlédly, věru nejsou zapsány zlatým písmem v českých dějinách,« jako mé *důvody* pro zboření, činí tak zcela neprávem. Slova ta jsou míněna jenom negativně. To povídá jasně slůvko ani i další věta: »Ne, my nemáme příčin brániti tuto střechu.« Nežádám, — jaká absurdnost je tu vkládána do mých slov! — aby pro to byla střecha snesena, že je dílem Němců — o protireformaci jsem vůbec nemluvil — ukazuji jen, že není tu ani zvláštních vzpomínek a příčin historických, pro něž doporučovalo by se nynější střechu zachovati přes to, že vážnější důvody mluví pro dokončení.

Velmi zajímavý debatní večírek s tímto thematem, do něhož sezval interessenty, uspořádal společenský klub Slavia. Lituji, že soukromý ráz večírku nedovoluje o průběhu jeho referovati, ale

snad mi nebude vykládáno za nediskretnost, připomenu-li, že poskytnuta tu příležitost opraviti mnohý mylný názor p. K. Hilbertovi, staviteli svatovítského domu, jenž snad časem dá nynějším rozpravám správný směr uveřejněním svých zkušeností a názorů. Na všechen způsob náleží hlavní slovo jemu; příkaz pouhé společenské i umělecké slušnosti žádá, abychom ho vyčkali. *Omikron.*

Ze staré Prahy. E. Václavka čítati dlužno k zástupu těch malířů-enthusiastů, které Praha krásou i melancholii svých starých zdí, omšených kamenů, opuštěných paláců i velkolepých chrámů v pravdě okouzlila. Jeho kresby, které provádí pro vlastní potěšení, každou, úzkostlivě na papír kladenou čárkou svědčí o dětinné jeho lásce k předmětu i o respektu jeho k městu, jehož aristokratickou krásu netroufá si odbýti pouhým zběžným náčrtkem. K některým zamilovaným partiím rád se vrací a kreslí je znova a znova. Nelze se ovšem diviti. Slavné dílo Dienzenhoferovo na příklad zláká ještě mnoho malířů, kteří opájeti se budou podivuhodnou harmonií jeho nesčetných křivek i zelenou barvou jeho střechy, nejkrásnějším barevným akkordem Malé strany.

Tyto vlastnosti Václavkovy, srdečný jeho poměr k Praze, kterou tak rád kreslí, dodávají jeho pracím mnoho vnitřního tepla a činí je tak sympatickými.

Z kreseb, které dnes přinášíme, upozorňujeme na ulici z assanace, která už zmizela pod motykami a krumpáči i na domy na Linhartském náměstí, na jichž místě v nejbližší době pan arch. Polívka postaví novou radnici. —*i*—

⊙ Smírčí soud umělců. V nedělní Nár. Politice dotkli se bolestné otázky, která u nás je tak palčiva, že se mezi dvěma vážnými literárními korporacemi před nedávnem již jednalo o tom, jak surovému napadání nepohodlných literátů a umělců čeliti.

Nár. Politika pojednává o této otázce proto, poněvadž v Londýně padlo slovo, že brutálním útokům na čest autorů mohly by čeliti snad »smírčí soudy«. List zmíněný praví: »Náš veřejný život — a hlavně umělecký — poskytl by tu bohatou žeň. Nesmí se každý případ jakéhosi zakročení bráti v tomto směru. Jsou kritiky třebas drsné a zničující, proti kterým není možno vystupovati z reservy, pokud jsou důvody vyložené a věc sama jasna jako křišťál. Ale co říci o výpadech, záludech a ranách, které viditelně napsány byly pouze za účelem osobních urážek, jen z důvodů čistě soukromých, a které za přirozeného stavu věcí, jak mu všichni lidé podléháme, mnohdy málo přemýšlejíce o zdůvodněnosti), mohou na dlouho, ne-li na vždy poškoditi pověst nevinně napadeného?

Je jisto, že jsou u nás blátem a kalem vláčeni lidé, kteří se jinak neprovinili, leč že si dovolili mít o věci jiný poněkud názor, anebo že je osud nebo přirozená snaha postavila na to či ono místo. Člověk, který si třebas ve svoji literární produkci několikaleté vybojoval čestné a svérázné místo, je podle útočných řádků pojednou mužem naprosto bezvýznamným a nicotným. Časopis, který do dnes jeho význam uznával, přizpůsobí se zítra novému názoru a odsoudí taktéž — protože je to — nový názor. Pak přijde časopis druhý, třetí . . . celá řada jich . . a nové mínění je hotovo, ustáleno.

Dnes dovede býti na pranýř stavěn člověk za svoji podnikavost, energii, rozpínavost a pracovní zdatnost — ovšem že člověk-literát! — a to v rubrice listu, který na druhé stránce u jiných jedinců nedostatek těchže vlastností horoucně tepá. Dnes dovede býti v kritice i v »essayi« posměchem zahrnován muž pro svoje intimní, upřímně pronesené city, jiný pro svoje měkké založení, jiný pro svoji vrozenou drsnost. Ale kritika nebývá obyčejně pronesena přátelsky, vroucně a s pozadím upřímného chtění nápravy; bývá hrubá, výsměšná, s pozadím veliké sháňky po vtipu a pochybné duchaplnosti, jindy jizlivá a — vždycky zlá. A co nejhoršího při tom, stíhání jí bývají obyčejně lidé nejlepší, pracovníci nejzdatnější a nejpilnější, kteří nemají odvahy ani pokdy, aby se rázně ohradili, zatím co beztrestně a nepovšímnuta bují plevel prázdnoty, hlouposti, nadouvačnosti a kompilátorství v milém našem národě.

Zde by opravdu takový smírčí soud umělecký byl na pravém místě i u nás. Každý spolek a společek jej má ve svých stanovách, jenom ne veliká družina lidí pracujících duchem, která právě může býti beztrestně nejvíce smýkána kalem. Soud by bděl hlavně nad tím, aby kritika byla věcná, a ne-li srdečná i když bije, alespoň svrchovaně neurážlivá. Co by se ušetřilo papíru za různá zaslána, jimiž se veřejný život ještě snad více prostituje, co smutku a vnitřní, mnohdy neviděné bolesti jedinců, kteří se nechtějí nebo nedovedou brániti.«

Ročníku IV. číslo 30. vydáno dne 6. dubna 1906

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrázy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Pan Dr. **Karel Kadlec**, profesor české university v Praze:

Ad a): Společný postup mezi slovanskými národy Rakousko-Uherska, a zvláště Rakouska pokládám za možný nejen v jednom, nýbrž ve mnoha směrech, a to na poli ideálném i hmotném (v oboru obchodu a průmyslu atd.).

I v politice, která sleduje praktické, a tedy egoistické cíle, považuju společný postup rakouských Slovanů za možný, byť jen do jistých mezí.

Těžší je po mém mínění odpověď na otázku b). Společný postup musel by býti zařízen rozdílně dle toho, o jaký obor by běželo. Povšechně dovolil bych si říci jen toto. Měly by se pořádati pravidelné slovanské sjezdy, a sice v jednotlivých oborech činnosti,[1]) nejen sjezdy žurnalistů a učenců, nýbrž i politiků, průmyslníků, obchodníků atd. Sjezdy musely by se střídati, t. j. konati brzo v jedné, brzo v jiné slovanské zemi, resp. městě. — Časopisy — zejména denní — měly by míti stálé rubriky o Slovanstvu aspoň v Rak.-Uh. Měla by se zakládati stipendia pro studia (opět v různých oborech) ve slovanských zemích. Krásný úkol připadl by tu velkým obcím a peněžným ústavům, ale nejen českým, nýbrž i jinoslovanským. Neboť jednostranná činnost [1]) mnoho by nepomohla.

A dále: Každý inteligent slovanský — zase nejen Čech — měl by[2]) si osvojiti vedle mateřského jazyka ještě aspoň jeden z ostatních jazyků slovanských. Do slovanských zemí měly by se soustavně[3]) pořádati cesty. Mnoho v té věci dělá už náš Klub turistů, ale muselo by se činiti ještě více. [4]) Tím a podobným úsilím budil by se zájem pro slovanský svět, smysl pro věc všem nám Slovanům společnou. Ale kdo to má vše uskutečniti? K tomu je potřebí organisace co nejrozsáhlejší do všech tu jen letmo naznačených směrů. Spolupůsobiti by museli nejen znalci, odborníci, nýbrž i lidé mající dobrou, nezlomnou vůli pracovati nezištně, ideálně, lidé mající k tomu i dostatek času. Nestačilo by po mém mínění založiti zase nějaký nový »spolek«, v němž by se blýskalo jen několik výborů, a ostatní členové by odpočívali.

[1]) Nemá-li sjezd býti pouhou slavností, zábavou, předpokládá důkladnou a účelnou přípravu a ta už není myslitelna bez jisté organisace. Tedy společné odborné organisace. Red.

[1]) Opět otázka organisace. Red.

[2]) »Měl by« — neplatí pro množství t. j. pro celek, dokud není množství ovládnuto vhodným ústrojenstvem. Red.

[3]) Všecka »soustavnost« velikého života žádá být ustrojena. Red.

[4]) Organisace pouze spolková nestačí úkolům velikého národního celku Red.

Věc je po mém mínění příliš těžká. Není u nás ani dostatek zájmu. Život náš stálými malichernými spory a nedostatkem karakteru t. zv. předních lidí tak jest otraven, že širší kruhy pozbývají pomalu smyslu i pro jiné, mnohem bližší nam věci než jest společný postup s ostatními Slovany. Schází nám bezmála už i interes pro nejužší věci české. A lhostejný člověk není schopen ideálných vznětů, jakých vyžaduje podnik v listě Vašem dotčený.*)

A konečně jest i otázka, je-li také u ostatních Slovanů půda pro myšlénku naši připravena?!!..**)

*) Už horší doby byly překonány! Dav je vznětliv a idea má sílu zápalnou. Jen když podnět na pravém konci zachytne! Red.

**) Není-li připravena, třeba pomáhat, aby byla! Red.

Polák, pan **Teofil Merunowicz**, poslanec na říšské radě ve Vídni:

Společnou práci národů slovanských v říši rakouské považuji za možnou jen u velmi obmezené míře. Na politickém poli nemůže býti řeči o trvalém sjednocení Čechů, Poláků, Rusínů, Slovinců, Charvatů a Srbů k společnému postupu, neboť, ačkoli všickni Slované jsou rozeni autonomisté, přece každý národ žije v různých poměrech, druhým spolukmenům slovanským méně známých a lhostejných. Tak na př.: kdy národní politika Čechů v Rakousku opírá se o právo historické, o smlouvy, na něž panovníci nejednou přísahali a listinami je stvrdili, mohou Poláci v Rakousku odvolávati se jen na přirozené právo svoje k životu, jakožto odštěp velkého národa s tisíciletou minulostí historickou, s kulturou vlastní a ostatně i na okolnost, že geografické položení naší vlasti i jednolité slovanské zalidnění, jakož i zvláštní poměry společenské i ekonomické vymáhají, aby k její zvláštnostem bylo přihlíženo. Polskoruská neshoda může býti také urovnána jen doma. Jiné jsou zase nároky historické Charvatů v říši Habsburgů atd.*)

*) Přilétá vše leda ku představě, že všecka »politika národů« obsažena je výlučně jen v šachovnici — parlamentní. Red.

Jedině zdravou politikou všech národů Slovanských v Rakousku může býti, aby všichni navzájem důsledně podporovali snahy autonomistické — i bez úmluv a podmínek, neboť čeho jedna zem, jeden národ slovanský dobude, všem ku prospěchu bude. Oslabuje společného odpůrce — centralistickou biokracii německou, přece každý národ slovanský musí jíti vlastními cestami, jež vytčeny má vlastními poměry ve kterých žije a s nimiž počítati musí. Krásné a rozlehlé pole, kde možno pěstovati pobratimské city mezi národy slovanskými, představuje výměnu myšlének v oboru literatury a umění.

A čím hlouběji pronikne vzájemná znalost poměrů druhého, tím mocněji upevní se pouta sympatie i úcty.

Na poli národohospodářském jest mnoho činiti. Zejména v Haliči mohli by Čechové, kteří mají dostatek vzdělaných sil odborných v oboru zemědělství, průmyslu a obchodu, a vládnou velkým kapitálem zakládajíce továrny a různé podniky otevříti sobě široké pole činnosti užitečné jim a prospěšné i naší zemi. Kolik znám českých podniků v Haliči, všem daří se dobře.

Slovinec, spisovatel pan **Frant. Govékar**, vydavatel »Slovana« a intendant zemského Národního divadla v Lublani:

Naše slovanská vzájemnost v posledním desítiletí silně pokročila, tak že znenáhla se upravuje půda budoucí účelné organisaci, která umožní a uskuteční společný postup slovanských vůdčích činitelů v zájmu vespolném.

Idea ilyrismu, jež kdysi považována za fantastickou, v posledních letech nabývá konkretních forem. Jednota moderně pokrokových kulturních pracovníků chorvatských a slovinských skutečně existuje a hlavní literárné spolky na slovanském Jihu — »Matice Hrvatská« i »Matice Slovenská« — v posledních letech vydaly každoročně po jedné knize populárně-poučné, tu chorvatské, tu slovenské s malým výkladem slov pro své členy. K této literární vzájemnosti druží se i jistá jazyková tím způsobem, že moderní slovinští beletristé snaží se slovenským svým slohem i výrazem co nejtěsněji se přiblížiti k chorvatsko-srbskému.

Svaz jihoslovanských výtvarných umělců »Lada« pracuje skutkem na společném postupu, pořádá společné výstavy. První bělehradská dobyla největšího mravního i hmotného uspěchu. Druhá v Sofiji nebude menšího významu.

Kulturná jednota mezi Slovenci, Hrvaty, Srby a Bulhary je tedy věci takořka hotovou. Šlo by jen ještě o to, aby se svaz rozšířil na všecky ostatní obory. Jihoslovanská divadla mají společný jihoslovanský repertoár a také společné herce i zpěváky. Bylo by v tom směru, kde ještě třeba, ustrojiti pevnější a soustavnější svazy, jaksi z čistého národního sobectví vybudovati pevné »ringy« a vyloučiti ze sebe co možná vše, co je cizého slabého a co naší vlastní kultuře nikterak není na prospěch.

Poznávati se navzájem a šířiti znalost slovanské vzdělanosti, obchodu a práce buď předním úkolem slovanského časopisectva, stálých pravidelných sjezdů, schůzí a společných porad novinářů, literátů, poslanců, učitelů i průmyslníků a hospodářů.*) Jen na podstatě poznání bude možná skutečná cena, ne pouze teoreticko-fantastická. Heslo »Svůj k svému« přejde v maso i krev jen skutečnou prací a novinářům, literátům i umělcům připadá tu služba průkopná. Iniciativy měli by se tu chopiti Čechové. . .

*) Předpokládá připravu, tedy společné organisace. Red.

Z listu pana dra. **Jindřicha Šolce**:

»Dějiny našeho národního probuzení poučují nás o tom, že nikoli jen idea společného úkolu slovanských kmenů ve státě rakouském (Cislajtanie), nebo snad v říši rakousko-uherské združených, nýbrž úkolu společného všem kmenům, slovanským naplňovala nadšením naše buditele. Byla to idea Velikého Slovanstva!

Důkazem jsou slavistické studie Dobrovského, Josefa Jungmanna. Myšlénky o všeslovanském jazyku, Studie Šafaříkovy, Kollárova Slávy dcera, Slovanský sjezd roku 1848, pouť moskevská r. 1867.

Z obmezeného stanoviska jedné říše ideu národnosti (»úkol společný jednotlivým slovanským národům«) řešiti nemožno.

Vyhledávati úkoly všem slovanským národům společné zovou naši nepřátelé — panslavismem; úkoly a snahy společné jednomu neb více slovanským národům — slavismem, kam spadají snahy společné slovanským národům rakousko uherským; ideu společných snah národů slovanských jen v Rakousku (bez království Uherského) bydlících nazývám — austroslavismem.

S hlediska austroslavismu odpovídám:

Na otázku první kladně; avšak v ohledu politickém *) jest společný postup možný jen od případu k případu, je-li zde, jak Poláci říkají: »wspólnego interesa«.

Pokud se týče otázky druhé dím, že jsou v životě národa cíle vzdálenější a bližší, aktuálné. Jen při těchto jest možná shoda ke společné práci. Bližší cíle sluší politikovi v dané době vytknout a vyhledávat.

»Jsou-li,« jak pravíte, »společny zájmy, pak jsou i cíle společny,« pravím já: »Jsou-li aktuálné cíle společny, jsou společny i zájmy. K cíli, který jest vzdálenější, mohou spěti dva národové různými cestami. V různé taktice spočívá i různost zájmů. Potřebuju jen poukázat na dnešní snahy Čechů a Polákú v otázce volební reformy. Haličtí Poláci chtějí autonomii Haliče; vedoucí strana česká míní pomocí reformy přetvořiti Rakousko ve smyslu autonomistickém (Cíle blízké, taktika různá.) A přece přejí Poláci i Češi národní svobodě každého z nich. Poláci volají však: »Ať žije Polska!« a Češi: »Svoboda zemí českých ve svazku rakouském«! (To jsou cíle vzdálené.)

*) Míněna zas politika »parlamentální.« Red.

Pan **Antonín Macek**, spisovatel v Praze:

»Nebude jistě sporu, že společné zájmy jsou. Záleží však na tom, jak a kým pěstují se ony společné styky. zda při prázdných »slavnostních příležitostech«, či beze všech okázalostí, pravým, tichým kulturním stykem.

. . . Ptejme se na životné cíle, na program, na skutky, na práci toho, s kým styky navazujeme. Platí to nejen ve styku se Slovany, ale i s Francouzy atd.

Budou-li sympatie národnostní v dokonalém souladu se sympatiemi k práci i osobnostem, pak možno něco ze »slovanského postupu« vytvořiti. Pak také i práce »Slov. Přehledu« p. Černého dojde lepšího ocenění« . . .

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

el k nádržce vody, která po trubkách do stájí stékala a umyv si ruce, vycházel ven. Zlost se v něm tišila, vracela se střízlivá úvaha. Nepostačilo se zlobit, musel přemýšlet. Na Tekle bylo vidět, že tentokrát to myslí s vdavkami do opravdy. Musí s tím počítat. Snadno se řekne, že ho nikdo z Dolin nevyžene. Co kdyby přece vyhnali? Ztráceje zájem pro své okolí, šel do polí a myslil na prostředky, kterými se dostat z nemilého postavení. V radě sestřině bylo kus pravdy. Kdyby prodal statek, mohl by se dobře chytit jinde. Ale má snad hned ztrácet odvahu? Má opouštět majetek, který nebyl k zahození? Patří mezi velkostatkáře, na přes rok o volbách poslance bude poprvé volit s kavalíry a to přece něco znamená. Což u ďasa, je takovým slabochem, že nedovede čelit první vážnější starosti? Zkusí ještě Krásu odehnat, aby získal času a nepůjde li to, nutno poohlédnout se po nevěstě.

Upokojovalo ho, že není ještě zle a rozradován, že přemůže trapné poměry, přešel pole, postál u lidí, zastavil se u čeledína Rouska, jenž jezdil po silnici s nemocným zvířetem. Pak vrátiv se domů, počal psát. Cestou mu napadli dva tři jeho známí z hospodářské školy, s kterými žil v jakéms přátelství. Napíše jim dopisy a jako mimochodem se zmíní, že by se ženil, kdyby našel podle své chuti, bohatou a vzdělanou. Není-li ve zdejší krajině nic takového, může se stát, že bude jinde. Velkostatek přece jen je vábné vnadidlo, na které se dá získat mnohá, která si přeje žít na venkově a mít bezpečně uloženo věno na realitě, která za věno ručí. Našel přátelský tón a s nádechem humoru zmiňoval se o svém pátrání po nevěstě. Přátelé si nesmějí myslit, že je mu úzko, že hledá nevěstu pro něco jiného, leč aby byl sproštěn sám přílišného hledání.

V lepší náladě vracel se k obyčejnému životu a snažil se setřít nemilý dojem své šarvátky se sestrou. Matka přijala jeho rozjasnění s vděčným ulehčením, Tekla zůstávala jako dřív chladná, lhostejná, jak by se mezi nimi nic nepřihodilo. Ale světlejší nálada trvala pouze týden. Za týden přijel Krása zas. Janu přálo štěstí, že se mohl s nájemcem setkat venku. Potkal ho, když přijížděl na bryčce tažené párem těžkých koní, které se hodili do pluhu. Roubal zastavil se u bryčky a podav Krásovi ruku, přívětivě ho oslovil,

»Pojďte se podívat na mou ozimovou řepku«, nabídl mu náhle. »Kočí zajede zatím do dvora a vy si prohlédnete mou jarní práci. Malá procházka vám neuškodí.«

Krása neodporoval a zvolna sestupoval, zůstávaje chladným k vřelému tónu Roubalovu. Přijal nabídnutý doutník a pokuřuje zvolna, šel vedle něho těžkým, houpavým krokem podle lánů, dýchajících zemitou vůní. Roubal vykládal, chlubil se, poukazoval na novoty, které zavedl a snažil se ho rozehřát. Ale nájemce odpovídal krátce, šetřil slovy a zdál se býti unaven.

»Pojďme domů,« rozhodl se Roubal mrzutě. »Vy máte asi také málo času teď, kdy je v polích nejpilněji.«

»Mám už zaseto, sázím brambory a v týdnu budu se vším hotov,« odpověděl klidně.

»To jste chlapík, odbýváte všechno rychle. Já si dávám na práci záležet, třeba bych musel nechat některé pole ladem.«

»Taky nerad pospíchám, ale mám dost potahů, vypůjčil jsem si a přikoupil dva páry koní na leto.«

»Vyplatí se vám to?« ptal se s lehkým úsměvem.

»Nevím, ale budu míl práci v čas hotovou. Dovolte pane Roubale, složil jste pro slečnu sestru peníze, nebo je máte vtěleny na statku?«

Roubal se udiveně podíval na Krásu, jenž klidně snesl jeho pohled a toče doutníkem pozoroval jeho zneklidněný výraz.

»Proč se ptáte?«, tázal se prudce.

»Odpusťte, ptal jsem se přímo, protože nemám rád tajnosti. Ucházím se o ruku vaší slečny sestry a rád bych věděl, jak by to bylo s penězi. Vím, že výplata takového kapitálu způsobí vždy starosti a myslím, že si můžeme o tom napřed porokovat. Nechvátám se sňatkem, může to být třeba za čtyři měsíce, ale protože bych potom od podzimního termínu rád připachtoval sousední dvůr, potřeboval bych peníze na kauci a na zařízení živého inventáře.«

»Dovolte, vy si počínáte, jakoby už byl sňatek jistý,« vyhrkl Roubal, nejsa s to potlačiti vzmahající se rozčilení.

»Jedu dnes do Dolin, abych se něco určitého dověděl a proto chci když jsem se s vámi setkal, promluvit také o peněžních záležitostech. Jsem zvyklý pořádku a nerad bych měl později nemilé vyjednávání.«

»Buďte bez starosti, já nejsem žid, abych s vámi smlouval,« odsekl Roubal prudce. »V den

sňatku vyplatím sestře peníze, ať si dělá s nimi co chce. Ostatně doufám, že sňatek tak brzy nebude. Sestra není sice pod mým poručenctvím, ale mám snad také právo něco do této záležitosti říci. Vy se už předem shánite po jejím věnu; ale my nevíme, jaký je váš majetek a jakou jistotu můžete sestře dát.«

Poodstoupil a zahodiv doutník, zastrčil ruku do kapsy.

»To je přirozené,« přikývl Krása lhostejně. »Řekl jsem už slečně Tekle, co mám, a bude-li libo, může se předem udělat svatební smlouva u notáře. Je sice škoda peněz na kolky, ale budete-li si toho vy a ona přát, proč ne. Výlohy ponesou obě strany společně a já její věno pojistím na svém inventáři. Kdyby vám snad dělalo obtíž složení věna v hotovosti, opatřím vám úvěr v bance. Vy převezmete úvěr, já si vyzvednu peníze.

»Ponechejte si, prosím, své rady, vím, co mám dělat. Netajím se tím, že vašemu plánu nejsem příznivcem. Nelíbí se mi sňatek sestřin, protože její věno není v poměru k vašemu majetku. A co se vás týče, mohu vás ujistit, že ani moje sestra se pro vás nehodí. Viděl jste sám, že její vychování je zanedbané, že nemá smyslu pro samostatný rodinný život a že jí schází společenský takt. Abyste po svatbě se za ni styděl a učinil ji popelkou, toho nemohu jako vzdělaný a prozíravý muž dopustit.«

»Arci, to by bylo nehezké,« souhlasil Krása, jakoby nepozoroval nervosní rozechvění Roubalovo. »Ale buďte bez starosti, já jsem člověk, který se do společnosti nehodí a sedím nejraději doma. Až se ožením, půjde vše starými kolejemi. Oba se budeme starat o svůj majetek a vynasnažíme se, aby se nestenčil. Přijde-li rodina, musí být budoucnost zaopatřena. Jak jsem slečnu Teklu poznal, bude ráda se mnou pracovat. Můj Bože, vždyť pracovat je radost člověka.«

»Pracovat a pracovat je dvojí,« křikl Roubal, dražděn lhostejností Krásovou. »Děvečkou se moje sestra nesmí stát.«

»Ovšem, to ne, já také sám nedřu a nejezdím s potahem. Ale otevřené oči musí člověk mít, nesmí nechat lidi bez dohledu, musí pamatovat, že se stará sám pro sebe. Na odpočinutí je času dost k stáru. Nu, zdrželi jsme se dost venku a chvátám, abych brzy odjel domů. Půjdete se mnou?«

»Nemám kdy. Jděte jen sám, vrátím se na pole. Nezapomeňte co jsem řekl. Moje sestra nebude nikdy vaší děvečkou.«

»Proč se rozčilujete?«, pokrčil rameny Krása. »Řekl jsem vám, že ji nechci utisknout. Se založenýma rukama ovšem sedět nebude, ale ona ani tady nezahálí. S Bohem, pane Roubale.«

Nazvedl klobouk a pustil se ke dvoru. Roubalovi chvěly se rty, chtěl za ním křiknout cosi zlého, urážejícího, ale opanovav se vracel se dlouhými kroky na pole. Jaký podivný chlap to je, jak drze mluví a počíná si, jakoby už měl všechno jisté. Ale mylí se, myslí-li, že ho tak snadno pustí, že mu ustoupí jako zastrašený hoch. Nešel domů, až Krása odejel. A potom si přál být hodně klidný, aby si nemyslili, že ho to vše rozčiluje.

»Poslechni, Teklo, ten člověk se mi nelíbí,« povídal jakoby upřímně. »Nezavazuji tě, dělej si co chceš, ale rozmysli si všechno, dokud je čas. Abys takovému neotesanému člověku dělala službu, na to máš snad času dost. Vdej se pro mne za koho chceš, ale přemýšlej trochu. Zle ti tu není a budeš-li o půl roku dřív nebo později provdána, to snad už nerozhoduje.«

»Už jsem Krásovi slíbila, že si ho vezmu,« řekla sestra suše.

»Tak?« zadivil se dlouze. »Tvůj bratr nebyl hoden, abys se s ním poradila?«

»Proč bych se radila? Věděla jsem, co o Krásovi myslíš, a on mi řekl, že se bojíš, abych nedělala u něho službu. Neboj se, nejsem taková bojácná, abych se nedovedla opřít. A budu-li na krásně hodně pracovat, nebudu to dělat pro jiného, ale pro sebe. Buď tak hodný, dej nám za týden povoz. Pojedem se s maminkou podívat na dvůr a možná, že se na zpáteční cestě stavíme u notáře.«

»A, vy jste se tedy rozhodli! A jak chvátáte! Přeji mnoho štěstí. Nemám viny na budoucím neštěstí. Povoz bych dát nemusel, ale dám. Mně sice nezveš, abych jel s tebou, ale je to tak líp, musil bych tě odmítnout. Nu, budu rád, že to konečně vezme konec. Na kdy mám připravit peníze?«

»Na konec září, do té doby se snad oženíš také ty a potom budeš moci splatit věno.«

»Co se toho týká, můžeš svatbu určit třeba na budoucí týden,« řekl nadutě. »Tolik úvěru ještě mám, abych sehnal tvé věno.«

A bouchnuv dveřmi vyšel prudce ven. Stál před holou skutečností, na které něco změnit neměl ani síly, ani již chuti. Ano, líp bude, když se to jednou skoncuje. Teď vidí, že Teklu posedly vdavky a že už jí nikdo neudrží.

Starost, tísnivá a opravdová starost zmitala Roubalem. Kde teď sehnat peníze? Neožení-li se, musí si vypůjčit a potom se teprve bude zle ženit, až se rozkřikne, že je dvůr zatížen. Sestřino věno neplatí jaksi za dluh, nenadělá tolik ostudy, ale půjčka bude novým stínem, který mu stíží pochod za lesklým cílem. Trápil mozek různým vymýšlením cest, jimiž by dosáhl vybřednutí z nemilé situace. Zlostně se smál při pomyšlení, že starý, ošklivý, za-

dlužený nájemce dostane snáze bohatou nevěstu, než on mladý, sličný statkář. Eh, štěstí mu neslouží, ale on se na štěstí nebude ohlížet. Štěstí si dělá každý sám a nikdy není pozdě lapit je a pevně podržet.

Rozjel se do okolních měst, důvěrně hovořil s hoteliery, kteří znali celé okolí, nahlédl také do pozemkových knih, aby se přesvědčil o majetku té či oné rodiny, ale přesvědčil se, to že je nesprávna cesta. Kde byly peníze, byla četná rodina. Mohl s tou či onou vyženit patnáct, dvacet tisíc, snad by po smrti rodičů mohl ještě tolik sdědit, ale na nejisté dědictví nemůže se spolehat. Potřebuje hotové peníze, pevnou sumu.

Třeba se smířit s myšlenkou, že Krása se stane jeho švakrem a když by on jím nebyl, že by na jeho místo vstoupil jiný. Přes to přece v něm kypěl vztek proti Krásovi, jenž tak lhostejně pomíjel jeho odpor. Ještě dvakrát přijel do dvora, ale Roubal se mu vždy vyhnul, okázale dával na jevo odpor a nepřátelství, pánovitě přehlížel sestru a chladně odbýval matku. Ta taky je proti němu, ta drží s dcerou, pro syna nemá pochopení ani lásky. Ona se netěší, že je syn její jiný zjev než dcera. Ona nechápe, jaký rozdíl je mezi jejími dětmi. Kdyby takhle on, Jan, vzal do ruky opratě a jel na pole orat, kdyby s čeládkou poklízel stáje a konal nádennickou práci, to by si ho zamilovala, to by při něm byla. Ať jde třeba s Teklou, nic už jejího odchodu želet nebude, ničím se nebude rozčilovat.

A přece se rozčiloval. Žil v jakési horečce, dychtě po něčem, co by ho osvobodilo, ale necítě pevné půdy pod nohama, poznávaje, že jeho veškeré počínání je bez výsledným tápáním do neurčita, nechával se zachvacovat vztekem proti všemu kolem sebe. Dnes také lomcovala jím zlost, že Krása přijíždí do dvora, usadí se pohodlně v pokoji a s Teklou hovoří o plánech do budoucna, jakoby se rozumělo samo sebou, že má k tomu práva. Zakáže mu docházet do dvora, umiňoval si svíjeje se v malomocném hněvu. Ať se schází se sestrou kdekoliv, nic mu po tom není. Sestře v sňatku nebrání, ale ukáže, že je také pánem, že má právo poroučet ve svém majetku. Šel to říci sestře, aby si nemyslela, že ho překonala, že si neví rady. Krotil se, aby se při tom nedal uchvátit výbuchem, ze kterého by soudila na jeho rozčilení. Hezky chladně jí poví, co chce, a to ji zraní, jistě zraní.

Ve vratech setkal se s pasákovou ženou, která každodenně docházela do města na poštu. Cupkala uprášená, zapocená a kožená taška klátila se na jejím boku. Vzal tašku, otevřel ji a vyňal došlé dopisy. Noviny, několik ceníků a jeden list byly obsahem celé dnešní pošty. Neodpovídaje na pozdrav poslice, zastrčil tiskopisy do kapsy a sáhl po listu. Podíval se na úhlednou obálku a snažil se rozluštit razítko. Bylo neúplné a zvědav, odkud je, strhl chvatně obálku. Živě sebou pohnul a zastavil se. Byla to odpověď od přítele Vraštila, správce na knížecím panství v západních Čechách. Neodpovídal dosud na jeho dopis. Druzí, kterým psal, poslali už odpovědi, zdvořilé a suché, ve kterých nebylo o nevěstách ani zmínky. Bezpochyby by bývali rádi sami sáhli po tučném soustu. Správec Vraštil dlouho neodpovídal a Roubal si myslil, že už neodpoví. Odsoudil ho v duchu pro jeho nezdvořilost a sám sebe plísnil, že se zahazoval důvěrným dopisem člověku tak netaktnímu.

(Pokračování.)

JULIANA LANCOVÁ:

Tu píseň zkazili jsme . . .

Nám jedna píseň měla v duších hrát,
však každý z nás si hudl svoji stanci,
a výsledkem byl nával dissonancí.
Tu píseň zkazili jsme — marno zapírat.

Proč nenechal jste galantně mi prim?
Je jednodušší, prostý, melodický,
vám doprovod spíš slušel harmonický,
pln vlastních motivů, přec nerušících rým.

On jednoduchý býti nemusil,
jen zladěný. Moh' výrazně, pln síly
v prim zasáhnout, a přinutit jej chvílí,
by zmlknul očarován, naslouchal a snil.

Ta píseň mohla ráje otvírat,
hvězd strhnout chór do propastí se tmících,
— vždyť z duší tryskla silně vibrujících! —
Tu píseň zkazili jsme, — marno zapírat . . .

FR. ZAVŘEL:

Prometheus.

Výsměvačný, podlý kate,
sobče, mstiteli,
dík za hoře vrchovaté,
za smrtící pocely
vichřic tvých a blesků, vánic,
zášť tvá oprostuje ranic,
trhá z děsuplných hranic,
zocelí!

Vyrval jsi mne vroucné práci,
já byl čin, ty trest;
zírám do tvých konstelací,
do zářících hvězd,
přibit na nejvyšším hrotu,
ve svých ňadrech orlů rotu,
chápu zášť tvou, chápu hmotu!
Člověk? Jest!

Obrozen mým činem, vyšší
tvého pojetí,
stesk vlastního nitra slyší
rouhati se, úpěti,
závistí tvou neotřesen,
mohoucnými křídly nesen
do pějících, příštích vesen
doletí!

Myšlenku, pro kterou strádám,
přejme bez mezí,
vymkne se tvým krotkým radám,
strhá mrzké řetězy,
věren přesvatému chtíči
nástrahy a šalbu zničí,
vzdor tvé choutce panovničí
zvítězí!

BOH. BAUŠE:

Pod okapem.

Jarní obrázek z přírody.

(Dokončení.)

Nohdy odvaha a nepředloženost uvádí ptáky k podivnému poblouznění ve volbě hnízdiště. Kearton, vytrvalý pozorovatel ptactva, po několikráte sledoval pokusy koroptve, kosa, konipase a čermáka hnízditi v přikopě střelnice, pod terčem, kam 3—4 kráte týdně dopadal dešť kulí zabloudilých. Koroptev opustila jen proto hnízdo, že koule vystřelené smetly kopřivy, které měly sloužit za stínidlo a střechu hnízda. Známoť, že skřivani i koroptve uhnízdili se druhdy mezi kolejemi dráhy.

Zkušeností a škodou poučeni změnili mnozí ptáci způsob hnízdění; kde časté povodně luka a rákosí zatopují, přestěhovali se od země, kde obyčejně hnízdí, na keře a stromy. *) Kachny, které vždy při zemi hnízdívají, nuceny byly, tam kde stále čtvernohými dravci jsou pronásledovány, utéci se na stromy, a tím naučiti se jinému způsobu stavby; podobně změnili způsob hnízdění rackové na pobřeží Labradorském.

Ptáci i tažní zůstávají věrni místům, které si jedenkráte ke hnízdění zvolili, po několik pokolení. Tak činí zvlášť dravci: sokolové, káně i havrani. Padne-li ranou z ručnice neb do pasti jeden z rodičů, hledá si pozůstalý nového soudruha neb družku. Kearton pozoroval, že truchlící vdova již ve 24 hodinách našla nového samce.

Přijde li náhodou celý párek o život, jistě že v příštím roce jiný párek zmocní se oblíbeného místa a dovede je ubrániti i proti silnějšímu odpůrci.

Mnohdy stává se, že střídavě v tomtéž hnízdě jeden rok obývá na př. drozd, druhý rok hrdlička (Kearton).

Opuštěných hnízd ptačích zmocní se druhdy pak ještě čmeláci. V jednom případu čmeláci zmocnili se opuštěného hnízda střízlíka; ale neobyčejnější případ ještě zaznamenal Kearton,

*) Pozorováno na rakosníku menším.

že v hnízdě veverky, ve výši 12 m nalezl hnízdo čmeláků a mrtvou lasičku.

Jako člověk ke stavbám svým béře různý material, Eskimák staví ze sněhu svou boudu, fellah z Nilského bahna, Černohorec ze svého kamení, tak odkázán jest i pták voliti v okolí svém vhodné odpadky: vlákna rostlinná, chomáče chlupů, vlny a peří příležitostně zvířaty ztracená, pohozené kousky nití a papíru zužitkují příležitostně žluva a sokol. Ledňáček dláždí svou komůrku v zemním svém hnízdě kůstkami rybími, ptáci na Hawai, ostrově vulkanickém, používají podivných minerálních vláken, vlas púlú zvaných, jež tvoří jemné nitě pemzy čedičové, až na metr dlouhé a pružné, k stavbám svým.

A jako v materialu jest i ve tvaru hnízd rozmanitost nejen u různých druhů, ale vyskytují se i odchylky individuální dle vnějších okolností a přizpůsobení.

V museích procházíme tu a tam sbírkou hnízd; barva jejich bývá obyčejně šedá, hnědá, bez barevných effektů, jak bezpečnost, užitečnost, ochranné zbarvení vyžadují. Jen pozorujte čermáčka, jenž právě ku stavbě nese vlákno; vidí, že jest pozorován a proto různými oklikami hledí pozorovatele zmásti, aby nepoznal kam vlákno nese. Ve sbírkách sestavují se vedle neumělých počátků, ptačí stavby památné: Tak onoho afrického krejčíka (Orthotamus Bennettii), jenž uměle sešívá vláknem kraje velkého listu, počínaje si úplně jako přírodní lidští kmenové, když z kůží zvířecích primitivní oděv si připravují. Dále jsou tu zastoupeni snovači svými visutými setkanými vakovitými hnízdy, jichž Kafrové užívají ku procezování svého piva prosového. Vedle těchto tkalců, snovačů, krejčí jsou tu tesaři a zedníci ptačí zastoupeni díly, z nichž památná stavba jihoamerického hrnčíře (Furnarius), z bláta v podobě pece zbudovaná, váží až devět liber. »Passerino catolico« nazývají Brasiliani shotovitele, jenž prý v neděli nepracuje. —

Jestliže ruští sedláci vykuřují příbytek i chlévy hnízdem sýkory moudivláčka, aby tím všechny nemoce zažehnali, sbírají se s nebezpečím života v příboji vln na skalnatém pobřeží Javy jedlá hnízda salangany, jež zvířátko buduje ze slíny, jako housenka bource svůj hedbávný kokon.

Všechna tato hnízda, jež i člověk dovede k svým účelům využitkovati, jsou jen účelná pro život ptáka, bez ozdob vnějších. Avšak došlo i u ptactva k práci aesthetické, nejen prakticky účelné. Div tento vykonal australský lemčík, rod špačků Chlamydodera, v křovinaté krajině, ve vlasti vejcorodých ptakopysků, kde krocanovitý Talegallus umělé teplo vyrábí kvašením hnijících látek, buduje uměla loubí svatební z haluzi, jež zdobí lasturami, kostmi a lebkami drobných ssavců. Chlapík tento, nevětší sojky, s pěkným obojkem prodloužených šíjových per, jinak neúhledný, v době námluv staví zvláštní besídku, půdu vydláždi drobnými oblázky, navěsí na větvičky pestrá péra, rudé bobule; pestré kamínky a bílé kůstky netopýrů a pod. zdobí vchod, a všeto přivlečeno na míle cesty.

V této besídce milující tráví své líbánky, tančí, skáčí a honí se a radují se z mládí a lásky. A teprv po této době počnou stavěti hnízdečko prosté, povinné pro vejce a mláďata, beze všech přízdob. Mezi stromovím a křovím ze suchých větviček měkkou travou a peříčky vystlaná skrývá se kolébka pro milá mláďata, neúhledná a dle možnosti neviditelná slídivému oku nepřítele. Nemáť Australie sice slídivých koček, má ale šplhavé vačnatce, kteří neméně nežli kočky rádi plení hnízda.

Usedáme-li v květnu před domkem, kdež pod okapem hnízdo z hlíny vyrobily jiřičky, uslyšíme z rána tiché šveholení neb drsné výstražné hlásky čilých letounů. Věčný obraz lásky mateřské a věrné péče o dorost. První záblesky umění stavitelského a tam v dálí i první pokusy práce aesthetické.

Táhne se jednotné pouto ve vývoji všeho tvorstva — jsou tklivé tyto první počátky kultury u tvorů nižších, jež předcházely velikému dílu, které lidstvo má dovršiti.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování)

obrou čtvrt hodiny se brali podle kraje tohoto boru, který pojednou přestal. Před nimi bezprostředně rozlévala se hladina Bezdrevi, nepřehledná, nekonečná na pohled, neboť všechny protější břehy zakrývala mlha. Hnědožlutě zbarvené vody plnily až po kraj rozloženou pánev ohromného rybníku: nevlnily se, nečeřily se, a přece se zdály děsně hrozivými; bylo zjevno, že se dmou, že dřímající v nich obří síly se probudily, aby němým, úporným tlakem prolomily úžící stěny, v něž příroda a lidské ruce je stěsnaly.

Pěšina, jež vede těmito místy, je za normálního stavu vody asi padesát kroků vzdálená od vodní hladiny, od níž ji dělí mírně se klonící písčina; avšak onoho dne voda zalila nejen tuto ale i pěšinu samu, ba, rozmočila i několik z hlíny vystavěných budek, jež slouží za skrýš lovcům, přicházejícím v tato místa střílet divoké husy, a přece tyto budky stojí aspoň půl metru nad pěšinou. Hromady začernalé hlíny, jež z nich zbyly, přiléhaly zplna k smutné, tísnivé náladě, tryskající z veškerého jich okolí, ze rmutných vod, ze šedých nebes, z táhnoucích mlh, z rozmočených polí, z černých nuzných borovic, opodál v padajícím dešti se ztrácejících.

»Tudy neprojdem!« prohodil Jakub Krušnejch, jenž kráčel v čele hloučku; »to se podívejme, kam už ty vody dostoupily.«

Odbočili na pravo. Nízký, avšak strmý hlinitý svah, porostlý potroušenými trsy travin, dřevnatým býlím; sjížděly nohy po rozmočené, kluzké hlíně, tak že rukama jim bylo zachycovati se těchto trsů a křů. Když se došplhali do výše, stanuli maně všickni, těžce oddychujíce. Zraky bloudily po zastřené ohromné hladině rybniční.

»Tamhle leží Zalužice,« pravil kovář, ukazuje rukou k severozápadu, »jsou docela v mlze, ničeho není o nich vidět.«

Zalužice jsou dědinka, skládající se všeho všude asi z třinácti čísel, položená na samém jihovýchodním kraji poloostrova, vbíhajícího daleko do vod Bezdrevi, které je ze tří stran obkličují, dovolujíce přístup toliko od západní strany, odkudž jediná cesta do dědiny vede. Praví se, že obyvatelstvo bylo sem přestěhováno ze zaniklých Zlatěšovic, kterážto vesnice byla koncem osmnáctého věku zahrnuta do Staré Obory, lesnaté pahorkatině to na severu od Hluboké, v oblasti Vrkoče a Kamenné Hory. Paměť na tyto Zlatěšovice se nevytratila z podání lidového, ale z vesnice samé nezbylo než několik jedva znatelných rozvalin, divokých jabloní a planých hruší střed hlubokých, hluchých lesů. Kde stávala obydlí lidská, prohánějí se dnešního dne divocí kanci. Přesídlení toto neudálo se násilně, nýbrž lid opustil dobrovolně sídlo svých předků a přenesl se na místa, vykázaná mu a postoupená tehdejší vrchností. Přes to takové stěhování není přece než smutným dokladem poroby jihočeského venkovského lidu, uváží-li se, jak houževnatě a s jakou zbožnou pietou tento lid lpí na zděděné po předcích hroudě . .

»Nu«, vece mračе se Krušnej, »dnes Zalužice neuvidíme, ale uvidíme je bohdá zase. Co mlhy spohlží, slunce jim zase vyrve. Jsou vodou obehnány, ale k nim a k jich polím voda nemůže. Nám bude hůře, jen se podívejte! Nám bude jako Zlatěšovicům tam nahoře« — máchl rukou k severu — »Zlatěšovice pohltila obora; kde bývaly statky, ryjou tam divoké svině, a kde leží naše pole, panští kapři budou plovat. Zlatěšovickým vykázali tohle« — máchl rukou ve stranu, kde leží Zalužice — »ale, co nám vykážou, to se neví.«

»No, tak zle nebude,« vece Potužák, »s těch časů zavedli katastr a bílé kameny vykazují, co patří knížecím a co patří nám. Aby, co našeho, zabrali, na to nepomýšlejí a my bychom se taky uhájili. Že se vzpírají proti vypuštění rybníku, tomu rozumím. Pomysli na škodu, kterou by měli. Kdyby jim ryby uplavaly, při nejmenším osmdesát tisíc je pryč. Čekají, že déšť snad přece ustane.«

»Já jim nevěřím,« zaskuhral Krušnej.

»Já taky ne,« přisvědčil kovář.

»Ukázat jim zuby!« pravil Jakub Krušných.

»Nu pomalu!« chlácholil ho Potužák; »vzájemnou dobrou vůlí se změže více. Nebude-li jiné pomoci, uvidíš, že se sami odhodlají, pustit stavidla . . . .«

»Ale škoda je už velká . . . .«

»Živlům nezabráníš, brachu . . .«

Brali se dál suchopárem a polní mezí, až se dostali na silnici vedoucí od Hluboké k Čejkovicům; nebylo už daleko ke krátké, ale neobyčejně pevné hrázi Bezdrevské, po níž běžela tato silnice, pěkná, dobře schůdná,

košatými stromy vroubená. Pro tyto stromy nebylo rozhledu do předu, za to v pravo rozkládají se rozkošné háje listnatých stromů, kraj parkovitý, zelený, jako brčál, jenž i v tomto smutném počasí podržel svůj půvab.

Jedva došli silnice, zavzněl jim na sluch temný šum a hukot: spousty vod, vytékajících z Bezdrevi, lítících se po splavu do hluboké rokliny Bezdrevského potoku, jenž nedaleko těchto míst, za Hlubockou železniční stanicí, pod Bavorovicemi, vpadá do Vltavy.

Z počátku nebylo slyšet než tohoto hukotu, ale záhy se k němu přidaly, závodily s ním hlasy křičících lidí.

Přidali kroku, za pět minut doběhli počátku vlastní hráze, kde upraven je splav, po němž odtékají přebytečné vody. Divě ječel příval rmutných vodních spoust, pod nimiž brlení zmizelo, jsouc bezpochyby zaneseno bahnem a různým chamradím, jež voda přinášela. Na hrázi plno lidí, křičících, povykujících, živě posuňkujících. Na hladině rybniční, při samém brlení dvě loďky, na každé z nich po dvou mužích: jeden z těchto, ozbrojen dlouhou tyčí, řídil loďku, namáhaje se, co sil měl, aby loďka nebyla stržena vzteklým proudem na spláv, kdežto druhý, shýbaje se, klekaje, chvílemi lehaje břichem na dno loďky, skoro do třetiny vodou naplněné, snažil se, rukama odstraniti bahno a trávy, ucpávající mezery mezi tyčkami brlení, aby tlačící se vodě zjednal odtok, za kterýmžto účelem tu a tam příčící se tyčku vylamoval nebo sekerkou od hořejšího příčného trámu, k němuž byla přibita, odštěpoval. Úmorná, děsná lopota: loďky, vodou zmítané, nabíraly vody, povážlivě se houpaly; ve vodě se tvořily trychtýřovité víry; jedině velká síla a obdivuhodná zručnost proslulých v této příčině knížecích pěšáků dovedly obstáti v tomto zoufalém zápase s rozzuřeným živlem.

V jednom řidiči člunu Krušnej poznal Petra Radonického, nápadníka své dcery Rozárky.

»Hle, ten chlap je tu,« pravil Potužákovi na ucho, ukazuje na obrovskou postavu mládkovu; »bodejž vaz srazil nebo se utopil!«

Potužák neodpověděl, byl by se nejraději prodral zástupem, který obsadil netoliko můstek, klenoucí se přes ječící vody pod splávem ubíhající, ba, zaujímal celou šířku silnice a velkou část hráze samé, ale nebylo možno. Dostal se do tlačenice, z níž na ten čas nebylo vyváznuti. Povyk vůkol něho úžasný: v hukot vod mísil se pustý řev, vycházející z davu Chvílemi nebylo lze rozeznati slov, tu a tam přeče zřetělně proniklo ze vřavy srozumitelné spílání, zavířila přezdívka.

»Hleďte, kde máte normál!« křičel pronikavý hlas.

»Lumpové,« zavznělo to sborem.

»Tohle jsou hračky! Stavidla pustit!« volal kdosi na správce, jenž stál na počínajícím svahu hráze, u samé hladiny vodní, podle něho porybí, čili, jak mu tam říkají, fišmajstr, jehož hromový, velení zvyklý hlas i v této divoké vřavě si dovedl zjednati sluchu. Tento z počátku nedbal sypajících se naň z davu výkřiků a předzdívek; co mluvil, platilo jedině pěšákům na loďkách; až když se naň tlačili, přímo do uší mu volajíce, aby dal pustit stavidla, zvolal, co měl hlasu:

»Ne! Zde poroučím já, nikdo jiný! Stavidla se pustí, až bude čas, a do toho je daleko!«

»Sražte ho do vody!« řval kdosi těsně podle Krušného a Potužáka.

»Utopte tu celou bandu!« řval druhý, poblíže prvého.

Krušný, slyše tyto hlasy a znamenaje, z koho vyšly, zbledl jako stěna: stáli vedle něho bratři Karhounové, o nichž slyšel, že mu přísahali pomstu za to, že u soudu proti nim vydal svědectví.

Než, žádný z bratří Karhounů si ho nepovšiml, a jeho vlastní syn v tlačenici od něho odtržen, jal se volati v souhlasu s těmito darebáky:

»Stavidla pustit! Nechtějí-li, hoďte je do vody a vytrhněte čep sami!«

Byli by to snad provedli, ale u stavidel, opodál na hrázi, stálo několik četníků, kteří, chráníce je, nikoho nepřipustili. Jiná hlídka četníků, vidouc, že dav si počíná hrozivě vůči knížecím zřízencům a úředníkům, přichvátala s nasazenými bodáky a zatlačila poněkud dav, ačkoli nestačila, přiměti jej k ústupu nebo rozptýliti ho.

»Mějte přece rozum, lidé!« napomínal strážmistr, »a nedorážejte takhle na ty pány tu! Stavidla se pustí, bude-li toho třeba!« . . .

»Však je třeba! . . . naše pole jsou pod vodou . . . úroda se nám zničí!« odpověděl kdosi.

»Vy jste tu, abyste chránili pány,« ozval se jiný hlas, »ale nás a naše statky nikdo nechrání!«

»Pryč odtud všichni!« zvolal strážmistr; »kdo se opováží o krok blíže, ať si připíše následky!«

Potužák s Krušným, jimž se zakročením četníků poněkud uvolnilo, ježto dav byl z části zatlačen dále na silnici, ve směru, odkud byli přišli, z větší části pak sehnán na druhý svah hráze, chtěli použíti příležitosti, aby se dostali dále směrem k stavidlům a odtud po silnici k Ohradskému zámku a na Hlubokou; než neurazili ani dvacet kroků, když jim v ústrety se přihnal nový zástup lidí, jenž je strhl s sebou nazpět; k tomu onino, kteří před chvílí byli četníky sehnáni s hráze, srotili se opět a, dostoupivše znovu silnice na hrázi,

zatlačili je ke kraji rybníka, tak že se octli bezprostředně před četníky a v sousedství chráněných těmito knížecích zřízenců.

»Ustupte!« velel strážmistr.

»Nemohu, pane!« odpověděl klidně Potužák; »vždyť vidíte, že bych rád ustoupil. Jsem tu jen náhodou« . . .

Podle strážmistra stáli dva knížecí baštýři, opravdoví obři vzrůstem i silou.

»Toho nechte, pane strážmistře,« pravil jeden z nich, »za toho já ručím. Znám ho, je to Potužák z Piástovic« . . .

A pan porybí v tom:

»Pane strážmistře, sedláci, jichž úroda je skutečně ohrožena přetékajícími vodami, sápají se na nás nejméně. S těmi bychom se domluvili. Nejhůře křičí ti, kdož ničeho nemají. Ti svým křikem všecko pobuřují a druhé s sebou strhávají . . .«

»Tohle je svatá pravda!« ozval se Krušnej, jenž stál vedle Potužáka, drže se ho za rameno, aby davem nebyl od něho odtržen. »Nejvíc křičí Karhounové; však víme proč . . .«

»Jsou tu ještě horší,« pravil baštýř, »většinou kluci, sotva škole odrostlí. Až z Budějovic je sem čert zanesl. Ostatně, vody již nepřibývá a tudy jí odtéká z dostatek. Ani pomyšlení, aby bylo třeba pustit stavidla.«

Tohle bylo s pravdou: vody nejen nepřibývalo, ale vyčistěním a částečným vytrháním brlení tou měrou se jejímu tlaku uvolnilo, že hladina rybniční o několik centimetrů klesla. Přes to zástup, jenž se zatím zase úplně sběhl na hrázi, neustával, že je třeba pustit stavidla.

V tom jedna z loděk tou měrou se naplnila vodou, že nalézající se v ní mládkové byli nuceni přistáti k hrázi, vytáhnouti ji a převrátiti, aby vodu vylili.

»Hleďte, už utíkají!« vykřikl kdosi z davu.

»Alou! sražte je nazpátek do vody!« zařval jiný hlas.

Přihnala se celá smečka, chystali se uchvátit předek loďky a shoditi je do vody. Mládek, jenž třímal tyč, jíž člun řídil, napřáhl tuto, hroze, že prvního, kdo by se loďky dotknul, vší silou uhodí do hlavy. Povstala nevýslovná vřava. Četníci podnikli útok bodákem. Několik osob bylo povaleno na zem; kterýs výrostek, do něhož někdo od zadu strčil, skočil jednomu z četníků přímo do bodáku a byl krvavě zraněn. Strašný řev otřásl vzduchem.

»Vraždí nás! nedejme se!« voláno s několika stran.

Kamení lítalo . . .

»Pozor! dám do vás vystřelit, budete-li házet kamením!« zvolal strážmistr a velel zároveň svému mužstvu přiložit zbraň.

Divoký útěk nastal. Vše horem pádem se rozprchlo; někteří seskočili s hráze přímo k místu, kde stáli správce, porybí a baštýři . . .

V tom přiletěl ještě kámen, jenž zasáhl mládka Petra Radonického do pravé ruky, ve které držel tyč, jíž řídil člun na vodě pozůstalý. Napiaté šlachy povolily, tyč vypadla raněnému z hrsti, loďka se zakymácela a mládek, ztrativ rovnováhu nahlým otřesem, zavrávoral a střemhlav spadl přes okraj člunu do vířícího rmutného proudu, v jehož vlnách zmizel. Jeho soudruh, znamenaje nebezpečí a věda, že byl neodvratně ztracen, kdyby proud jej strhl s loďkou do splávu, jímž vody se hnaly v úžasně ječicích v špinavou pěnu roztříštěných peřejích a slapech, vyskočil sám z loďky a mocnými vzmachy překonávaje proud, ploval k hrázi. Neviditelnými silami hnána, loďka přejela mžikem víry, tvořící se nad brlením, přes něž vody kataraktem se hnaly, zapadla do slapů splávu a zmizela v rozpěněných, rozčeřených vlnách. Zatím Petr Radonický se vynořil opět z vody, však, že blíže brlení spadl do rybníka nežli do něho skočil jeho druh, že snad i byl méně dovedný plavec nežli tento, neodolal proudu a byl jím stržen v zápětí za loďkou. Přes to, v nejkritičtějším okamžiku, kdy všichni jej pokládali ztraceným, poštěstilo se mu, zachytiti se oběma rukama o hořejší část brlení a tak se udržeti, aby nebyl stržen do splávu. Byl všecek pod vodou, která se hnala proudem přes jeho plece; kolenoma se opíral o tyče brlení, jedině hlava vyčnívala nad tříštící se o jeho zátylí pěny . . .

Výkřiky hrůzy ozvaly se z davu.

»Pomozte mu!« zvolali někteří, vzdálenější.

»E, nechte ho tam! ať ho čert vezme!« odpověděl jeden hlas.

A kterýs druhý:

»Pravda! nechte ho! — ještě před chvílí se nám posmíval, abychom si došli požádat sv. Petra, aby ucpal nebesa, potom že nám voda nezatopí pole. Teď ať si ho požádá ale on, aby neodplaval splávem . . .«

Ale v tom už seskočil s hráze Potužák, uchopil tyč, jíž mládek byl řídil člun a kterou voda byla přihnala v jeho dosah, a, podávaje již již sil pozbývajícímu druhý její konec:

»Chyťte se!« zvolal. (Pokračování.)

⊙ **Národní divadlo** bylo zadáno opět ve správu Společnosti Nár. div. usnesením zemského výboru dne 4. dubna 1906. Spojené družstvo mělo do poslední chvíle takovou naději na vítězství, že rozhodnutí způsobilo všeobecné překvapení.

Zajímavé vysvětlení podávají Národ. Listy ze dne 5. t. m., jež pro blízký styk tohoto časopisu s p. intendantem drem Heroldem má ráz oficielního. prohlášení. Zní:

»Referent dr. Herold podal zprávu o žádostech »Společnosti Národního divadla« a »Spojeného družstva Národního divadla« a vylíčil objektivně umělecký program obou korporací, jejich finanční prostředky a složení, jakož i návrhy, týkající se umělecké správy divadla. Na základě údajů těch konstatoval dr. Herold, že obě o divadlo se ucházející korporace jsou jak složením svým, tak finančními prostředky způsobilé k vedení Národního divadla. Rovněž k osobnostem, zodpovědným za vedení divadla, jednou i druhou korporací navrženým, jichž ustanovení podléhá schválení zemského výboru, nečinil zpravodaj žádných námitek. Dále sdělil dr. Herold, že »Společnost Národního divadla« zvláštním podáním zavázala se odstraniti veškeré závady, které její správě vytýkány. Na základě tohoto svého referátu, dále vzhledem k tomu, že je pro divadlo prospěšno, aby vývoj jeho nebyl přerušen, že za nynější správy opera česká dosáhla velkého rozvoje uměleckého, že výprava činoherní je bezvadná a že vzhledem k prohlášení »Společnosti« lze očekávati, že nedostatky činohry v brzku budou odstraněny, navrhl zpravodaj dr. Herold, aby Národní divadlo na dále na šest let bylo odevzdáno do správy »Společnosti« a aby posavadní ředitel G. Schmoranz a chef opery K. Kovařovic byli ve svých funkcích potvrzeni. Co se týče ostatních osob, vyhražuje si intendance rozhodnutí na dobu příští ve vlastní kompetenci. O zprávě i návrhu referentově rozvinula se ne dlouhá, ale zajímavá debata. Přísedící zemského výboru hr. Schönborn žádal, aby podání »Společnosti«, na něž referent poukázal, bylo doslovně přečteno. Zpravodaj dr. Herold přečetl pak podání to, v němž se »Společnost« zavazuje činoherní personál doplniti, přihlížeti k stejnoměrnému a spravedlivému obsazování úloh a v každém směru ustanovovati repertoir jen díly cennými, na výši umění stojícími a vyhnouti se všemu, co by v ohledu mravním vzbuditi mohlo odpor. Rovněž zavazuje se »Společnost« vnitřní poměry divadla urovnati, ke všem kruhům uměleckým a literárním se stejnou benevolencí se chovati, každé ať přímé nebo nepřímé účastenství orgánů divadelních na polemikách tiskových zameziti a pokynů intendance dbáti. Přísedící hr. Schönborn vzal s povděkem toto prohlášení na vědomí a ohlásil, že bude hlasovati pro návrh referentův. Přísedící dr. Škarda poukázal na uměleckou výši opery za vedení Kovařovicova a na horlivou snahu v činohře zejmena v posledních dvou letech; jestliže činohra odchodem vynikajících starších členů, ať úmrtím ať jinak utrpěla ztráty citelné, nelze nynější správě upříti snahu o náhradu ztrát těch; nebylo-li plnou měrou možno ztráty ony nahraditi, záleží příčina v tom, že získání náhrad bývá velice nesnadno, ježto máme posud vlastně jen jednu velkou scénu českou. Přísedící K. Adámek s povděkem přijal na vědomí podání »Společnosti«, směřující k zavedení žádoucích reforem, a pravil, že pro jeho hlasování je rozhodnou okolnost, že není příčiny, proč by umělecký vývoj divadla měl býti novým pokusem přerušen, když další postup umělecký dle nabytých zkušeností za posavadní správy je možný. Přísedící Jos. Žďárský vyslovil svůj souhlas s řízením opery, poukázal však na velké nedostatky činohry; potom prohlásil, že se zřetelem k poslednímu podání »Společnosti«, které slibuje žádoucí nápravy, bude hlasovati pro návrh referentův. Přísedící Thdr. Burian vyslovil spokojenost s podáním »Společnosti« slibuje si od něho mnoho prospěšného pro další klid a umělecký rozkvět divadla. Zpravodaj dr. Herold podotkl na konec, že proti návrhu nebylo učiněno věcných námitek. Na to byly návrhy referentovy jednomyslně přijaty. Hlasování zúčastnili se všichni členové zemského výboru.«

K tomu pokládáme za důležito poznamenati: Prohlášením »Společnosti« byly doznány příčiny, pro které vážná část uměleckého světa stála proti nynějšímu režimu a pro které vzniklo Spojené družstvo. Avšak po loyalním prohlášení, že se správa Národ. divadla hodlá vystříhati všeho toho, co tolik roztrpčení způsobovalo, pokládáme dosavadní rozpory za odbyté a zapomenuté.

Při práci pro rozkvět tak důležité naší národní a umělecké instituce, jakou Národní divadlo jest, budeme podporovati vždy spravedlivou a umělecky prospívající správu.

VÁCLAV BROŽÍK
O ŽNÍCH.

⊙ Spojené družstvo Národního divadla rozejde se. Reservní fond jeho, páčící se asi na 50.000 K, bude věnován na stipendia pro zasloužilé spisovatele a operní skladatele. Každého roku dne 4. dubna uděli se jednomu spisovateli neb skladateli, který je nejméně 60 let stár, urok řečeného fondu. Nikdo nesmí úrok ten dostati než jednou v životě. — Tylovo sdružení rozejde se též.

·· Ruští herci v Praze. Členové umělecké divadelní družiny moskevské zastavili se na své vítězné pouti v Praze a sehráli v Národním divadle tři kusy: historickou hru Al. Konst. Tolstého »Car Feodor Joannovič«, z moderního pak repertoiru »Strýčka Váňu« od A. P. Čechova a »Na dně« od Maxima Gorkého. Ze všech pohostinských her měli u nás Rusové úspěch největší a také nejtrvalejší. Zapomínáme na všechno, co jsme tu viděli — ale na tyto umělecké požitky hned tak nezapomeneme. Nic naplat — při vší úctě ke snahám našich herců nutno říci, že budeme od nich žádati mnohem víc. Byli tentokráte všichni v divadle — jindy jsme v divadle neviděli příliš herců — a jistě mnohému se naučili. Jednu legendu ruští herci vyhladili — dnes teprve je nám jasno, co je to vlastně intimní jeviště, o kterém v posledních 6 letech stále se mluví a píše. Jeviště našeho Národního divadla bylo po čtyři dny tím nejintimnějším, jaké si lze jen mysliti. Starý názor, že se na intimním jevišti mluví sotva slyšitelně a nesrozumitelně, padl.

V čem spočívá přední kouzlo úspěchů vzácných hostů, je známo. Hrají přirozeně — jsou mistři v reprodukování pravého, skutečného života. Hrají tak, že zapomínáme, že sedíme v divadle. Neviděli jsme před sebou herců, měli jsme dojem, že to, co se děje před námi, se do opravdy prožívá. A proto nemohli lidé zapomenout na slaboduchého cara Feodora — pořád a pořád ho viděli před sebou, jak se rozpačitě usmívá a tolik jim bylo líto těch dvou korunovaných ubožáků, cara a cařice, když jako žebráčkové stáli před kathedrálou a beznadějně se k sobě přitulovali. A druhého dne zase cítili a žili s utrpením a steskem Michala Lvoviče Astrova ze »Strýčka Váni«, vzpomínali na jeho teskný hlas, na všechny ty nespočítatelné podrobnosti, jimiž divadelní postavu učinil životnou, tak ze života vyloupnutou, že aspoň na rozloučenou před rampou chtěli vidět toho, kdo v kuse odjíždí, aby se hned tak nevrátil a té chuděrce Sončce všechnu naději ze srdéčka vypudil.

Byli tu Francouzi, putovali světem také slávou ověnčeni . . . ale jak staromodní zdá se nám dnes vše to, čím tenkráte strhovali k obdivu. Nepřirostli nám proto také k srdci. Rusové přišli k nám přes Berlín, jenž má slavnou, proslulou činohru. A hle — ruská družina zvítězila i v městě nad Sprévou. Berlínští umělci sami skromně doznali, že Rusové je převyšují.

Jsou kouzelníky v suggesci smutku. Na jevišti se neděje pranic ne několik vteřin, ale třeba několik minut. Statkář Těšegin tiskne k sobě svoji loutnu . . už nehraje . . ale ty ji pořád ještě slyšíš. Nikdo se ani nepohne a přec tají se ti dech ve hrudi a všechny smysly napínáš, aby ti nic neušlo právě z této tiché, trudné nálady. Každý větérek, který jim duší zavane, slyšíš, cítíš, a kdyby se to mohlo říci, i vidíš! Tak, jako když řeka teče, tak ty jejich zármutky se braly neúprosným tokem. Jako na hladině vodní, i když jen lupínek o ni zavadí, pozoruješ, jak se vlnky zčeřily . . tak jasně jsi viděl všechny dojmy a pocity, čeřící duševní hladiny lidí, před tebou se pohybujících. A ta milá Sončička — ta nepatrná, a přece tak krásná sedmikráska! Jak bylo nám jí líto, když se dověděla, že jí Astrov nemiluje. Zvuku, zaštkání, výkřiku jsme neslyšeli . . šla pomalu, jako udeřená, do koutka se posadila a my cítili, my jakobychom viděli do jejího nitra, kde útlou dušinkou vichr lomcoval a zmítal, a my cítili s ní její hroznou bolest.

Ti lidé dovedou udělat neviditelné viditelným! Podají-li si jenom ruce — je to píseň beze slov!

Chodili jsme druhého dne jako nemocní. Utrpení a trampoty, jichž jsme byli v divadle svědky, zakously se nám do duše a my si musili pořád domlouvat, že to nebyla skutečnost, a že to jenom hráli! Bylo nám zkrátka tak, jako v dobách mladosti, když jsme plakávali nad knihou. V divadle se nám něco takového dávno, dávno nepřihodilo. A přišlo nové, velké, netušené umění — a duše naše, životem zkrušené, byly znova provanuty pocity před léty zdánlivě odumřelými.

Rusové mají s sebou vše, co potřebují k vypravení scény. Snad ani hřebíčku si nevypůjčují od requisitářů pohostinných jevišť. Jsou velikými umělci ve hře i v režii. Ty staré, milounké jejich interieury, které najdeme už jenom ve starých zámcích a v domech, určených k zániku! Kdybychom měli poukazovat k jednotlivostem, leccos bychom postihli — ale kdybychom si chtěli pomoci četbou v knize . . pochybuji, že bychom z textu poznali, co kam patří a co režie z něho vycítila.

Režie jejich je jako břečťan — vše províjí a všude rozhodí lísteček osvěžující výzdoby. Škoda, že Prahou takřka jenom proletěli . . . Ale přece zůstane po nich mnoho jarní vůně, jež hned tak nevyprchá. *s—iv—r.*

·· Čeští umělci v Římě. Ve výroční římské výstavě setká se český návštěvník s pracemi několika krajanů. Beneš Knüpfer žije v Římě více než 20 let a je Římanům dobře známý; zaslal také na tuto výstavu tři obrazy, barevné básně o moři a mořských vilách. Ve vestibulu postavena jest »podobizna mé matky« od sochaře Jos. Aug. Pankerta, bývalého žáka umělecko-průmyslové školy v Praze, který se nyní v Římě usadil. Veliký pohled na Prahu má zde Jaroslav Šetelík, rovněž člen římské osady umělecké, v těchto dnech však do-

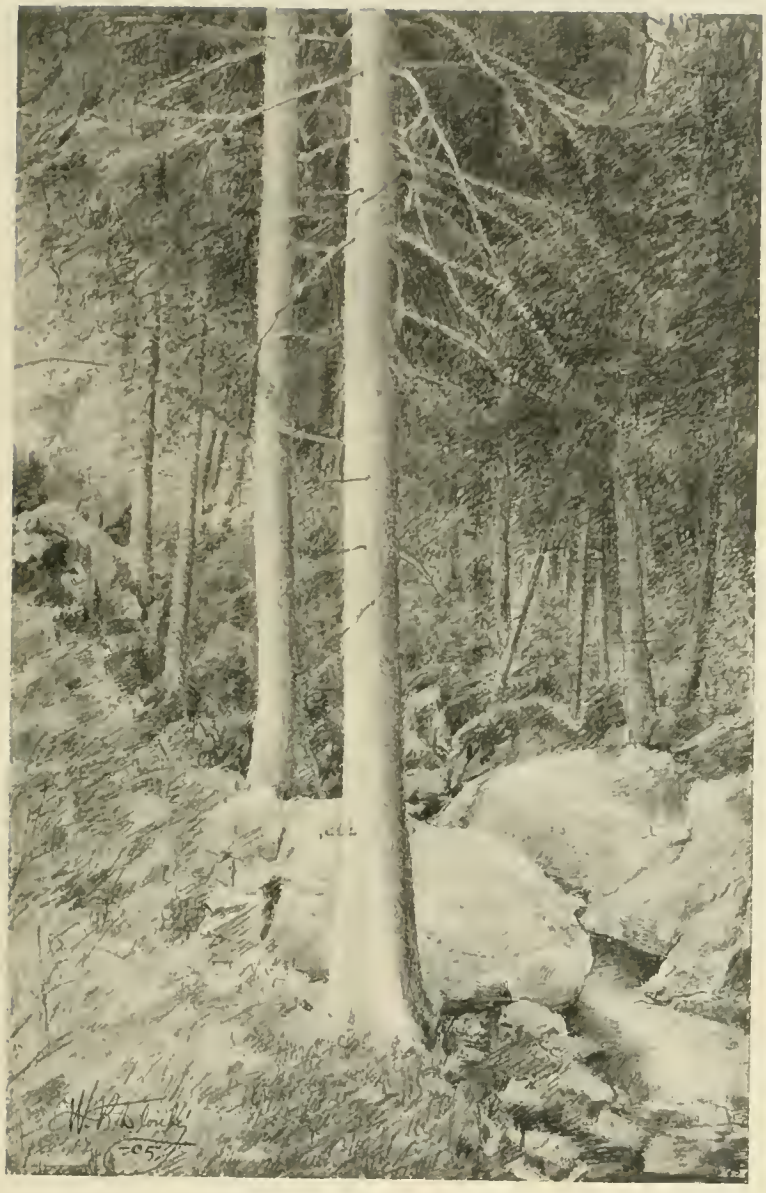

W. K. DLOUHÝ:
Z TYROLSKÝCH ALP.

Prahy zavitavši, aby zde provedl dvě malby pro české oddělení londýnské výstavy a řadu akvarelů, vesměs pohledů pražských, dle nichž budou zhotoveny pohlednice a reklamní obrazy pro londýnské obecenstvo. Šetelík maluje věčně krásný pohled na Hrad Pražský se strany staroměstské a Černé jezero na Šumavě; vrátí se pak do Říma k dalšímu studiu.

—*H.*

⁂ **Trigy na Národní divadlo.** V rozsáhlém, světlem zalitém atelieru v budově býv. umělecké výstavy v Královské Oboře dokončili nedávno sochaři Hallman, Rous a Šaloun poloviční model jedné z trig, určených pro pylony Národního divadla. Trojspřeží, které již v tomto měřítku působí svou velikostí — měří postava bohyně vítězství od paty k hlavě 1 m. 80 cm., k špičce křídla 2 m 50 cm bez antického vozíku na němž se vznáší — schváleno již znaleckou komisí a prohlédnuto i zemským maršálkem, knížetem Lobkowiczem. Sousoší druhé je téměř hotovo; poslední práce vykonány budou během dubna. Zbývá nyní rozhodnouti o tom, jaké techniky užito bude ke skutečnému provedení. Zemský výbor zamýšlel původně dáti je vytepati z měděného plechu. V tom případě byly by práce sochařů ukončeny. Ale tato technika má své veliké vady. Socha tepaná nikdy se neblíží modelu umělcovu dosti věrně a také trvání její není dosti zabezpečeno. Navrhují proto jmenovaní umělci, aby byla celá sousoší z bronzu ulita, odůvodňujíce svůj návrh poukazem k tomu, že monumentalita budovy žádá zakončení skutečně monumentálního, že by tento způsob provedení nebyl o mnoho dražší aniž by vyžadoval delší doby. Konečné rozhodnutí učiní zemský výbor asi v nejbližší době na základě dobrozdání komise odborných znalců, jejíž úsudek si vyžádal. Zdá se však, že největší vliv na toto rozhodnutí budou míti číslice. Bude-li dána přednost bronzu, zhotoví umělci do konce roku 1906 modely v konečné (dvojnásobné) velikosti ze sádry. Práce slévačské mohly by být ukončeny dobře ve dvou létech, zvláště, kdyby rozděleny byly mezi dvě slévárny. Byla by tedy do tří let, právě k čtvrtstoletému jubileu otevření Národního divadla, obě sousoší na svých místech.

—*R*—

⁂ **Pardubicko, Holicko, Přeloučsko.** Dějinný a místopisný obraz.

Společnou prací učitelstva školního okresu Pardubického. Péčí agit. výboru za vedení Aloise Krčmáře. Část slovní pořádá Fr. K. Rosůlek. Obrázky obstarává Josef Chmelík. Dílo rozvrženo v šest oddílů s těmito hlavními tituly: přírodní poměry, lid, jeho kulturní život a práce, místopis, Slavín, statistika a ukazatel jmen. S opravdovou pílí a skutečnou láskou sneseno sem pravé bohatství materiálu s přemnohými obrázky. Kde toho povaha látky dopouštěla, shledáváme se i s půvabnější formou podání. Pod záhlaví »přírodní poměry« shrnuty jsou výsledky vědeckých bádání zeměpisných, geologických a přírodopisných. V partii národopisnou zařaděna velmi zajímavá sbírka lidových písní s nápěvy a pěkné pojednání o místním nářečí. Dílo není ještě ukončeno, ale sešity dosud vydané opravňují úsudek, že to bude kniha cenná. Učitelstvo okresu Pardubického získalo si vydáním této obsáhlé monografie zásluhu, kterou nutno veřejně kvitovati, ač nelze ubrániti se posteskutí, že pěstování vlastivědy české ponecháno jest sporadické horlivosti soukromých osob nebo korporací. Morava předchází v této věci následování hodným příkladem.

—*l*—

⁂ **Václav Brožík, O žních.** Od velikých svých pláten historických, přeplněných nádherou krojů i zbraní, tlumenými barvami sametu i hedvábí, leskem zlata i třpytem ocele, imponujících rozměry ale studicích theatrální obřadností okázalých scén nebo selhávajících nuceným pathosem neprocítěného vzrušení, rád uchyloval se Brožík k prostým motivům francouzského venkova a maloval scény polo realistické polo idyllické, svědčící výborně klidnému jeho temperamentu. Mistr formy jen tak jakoby mimochodem ukazoval, kam mohl na této cestě dospěti. Také málo známý obrázek obědvajících ženců přes očividné idealisování působí svou tichou náladou, svým horkým ale čistým ovzduším srpnového poledne jako oddech z plných, zdravých plic.

⁂ **W. K. Dlouhý, Z tyrolských Alp.** Mladým naším krajinářům, postrádajícím po úmrtí Mařákově bezpečného jeho vedení, jest probíjeti se vlastní silou k jistotě formy a k oduševnění výrazu, cestou delší a méně schůdnou.

K této okolnosti nutno přihlížeti, posuzujeme-li ukázky prací těchto krajinářů a neodstrašovati je předčasným odsuzováním. Na štěstí talenty mnohých kvasí prudčeji a přese všechnu tvrdost nepoddajné dosud techniky slibují budoucnost. W. K. Dlouhý svými studiemi z Alp, vystavených na lonské výstavě školní, staví se mezi ně. ⁂

Ročníku IV. číslo 31. vydáno dne 13. dubna 1906

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovatí drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Spisovatel pan **Jaromír Hrubý**, redaktor »Nár. Listů«:

»Zájmy většiny »rakouských« Slovanů nelze odlučovati od zájmů Slovanů zahraničných. Jak vystihnouti na př. zájmy Poláků rakouských, nebude-li současně dbáno zájmů Poláků pruských a ruských? Jak lišiti aspoň kulturné zájmy Malorusů haličských, bukovinských a uherských bez ohledu na zájmy Malorusů v Ukrajině. A totéž platí o Srbech rakouských, uherských a balkánských. Rakouští i cizí Poláci, Malorusové a Srbové mají zajisté nesčetné společné zájmy národní, a těch nutno dbáti, má-li se hledati cesta společného postupu . . .

Tak zvaný a u s t r o s l a v i s m dle starého rakouského hesla »D i v i d e e t i m p e r a!« má za úkol odcizením rakousko-uherských Slovanů od ostatního slovanského světa seslabiti nejprvé Slovanstvo vůbec a pak je dále tříštiti, aby bylo na konec možno roztříštěné, osamocené a oslabené slovanské kmeny snáze připraviti k chystanému jim konečnému osudu — germanisaci neb maďarisaci.

Jsme pamětníci prvých květů tohoto čistě rakouského osení; víme, jak v letech padesátých utvořen ve vídeňských kancelářích nový slovanský národ »Ruténů« a jak se germanisační Vídni skutečně podařilo vraziti klín mezi rakouské a ruské příslušníky jednoho a téhož slovanského národa. Víme, jak se táž Vídeň po okkupaci snažila vytvořiti nový slovanský národ »Bosňáků«, jak podnes v úřadních vydáních činí se rozdíl mezi »Čechy« a »Moravany«! A kdo sleduje nynější události makedonské, vidí, že se i na Balkáně činí pokusy o zjištění nového slovanského národa »Makedonců«.

V celém světě národně příbuzné kmeny se spojují ve veliké národy, sloučené společným spisovným jazykem; jen ve slovanském světě bují dosud dětinská touha po nových a nových národech, po nových spisovných jazycích, které mají stavěti umělé hráze mezi nepatrně odlišná nářečí téhož slovanského národa.

Vím, že jsme propásli dobu, kdy snad sjednocení ne-li všech, tedy aspoň některých slovanských kmenů v jednom spisovném jazyce bylo možno, a proto bylo by bláhovo vzpírati se snahám, čelícím k zabezpečení a rozvoji individuálných slovanských kultur; ale další zbytečné tříštění beztoho už hrozně roztříštěného slovanského světa byl by neodpustitelný hřích, jehož se může vědomě dopustiti jen nepřítel Slovanstva, a z té příčiny žádný uvědomělý, poctivě smýšlející Slovan nemůže a nesmí býti pomocníkem nebo nástrojem austroslavismu.*)

*) Velmi správno! Avšak, proti postupu tak úkladnému, netřeba-li se — bránit? Stačí-li tu jen na myšlence všeslovanské — státi? A pořád jen státi! Sejde-liž co vůbec na slově a ne spíše na methodě? Naši buditelé

Jest nejen možno, nýbrž i nutno zájmy společné vytknouti a hledati prostředků, jak je obhájiti.

Musí nám jíti 1. o to, abychom uhájili, co nám, zejména západním Slovanům — po tisíciletém zápasu s cizími živly zbylo z naší národnosti, a 2. abychom toto své dědictví v budoucnosti rozhojnili tak, abychom se mohli státi platným činitelem při vznešeném díle, zdokonalení lidstva.

Hájiti dědictví po otcích, chrániti každou slovanskou duši, zachrániti nejen jazyk kmene na starém slovanském území, nýbrž provésti též očistu jazyka od cizích nešvarů, prodlením věku v něj z ciziny vnesených, aby Slovan nejen m l u v i l slovanskými slovy, nýbrž také slovansky m y s l i l; starali se o rázovitost umění literárního, výtvarného i hudebního, v němž se jeví naše zvláštní slovanská duše; a zejména brániti každou píď slovanské půdy! Jen na své půdě můžeme národně žíti a národně se rozvíjeti!

Máme-li se národně rozvíjeti, musíme se nejprvé ubrániti tlaku sousedů, a to dokážeme jen, jestli se jim kulturou a hospodářskou zdatností aspoň vyrovnáme. Rozvoj školství jest první podmínkou národního rozvoje. A poněvadž klíč, jímž se v našem státě otvírají zdroje vzdělání, spočívá dosud v rukou vlády, jest povinnost všech Slovanů, přinutiti svou s p o l e č n o u váhou vládu, aby zdroj ten otvírala všem národům stejně hojně a spravedlivě. Co se cizí nám vláda odváží odepříti jednotlivci, neodváží se odepříti š e s t n á c t i m i l i o n o v é m u n á t l a k u.

Budeme-li však míti vzdělané a pokročilé zemědělce, řemeslníky, průmyslníky a obchodníky, musejí nalézti také odbyt pro své plodiny, výrobky a tovary. Pokročilý soused jich nepotřebuje; o d b y t i š t ě m slovanského výrobku může býti v prvé řadě zas jen s l o v a n s k ý s v ě t. Nastává tedy druhá povinnost, kupovati u Slovana, čeho nemám sám, nabídne-li mně Slovan potřebný tovar aspoň v téže jakosti a ceně, v jaké mně jej nabízí cizinec; a podobně nevolati k sobě za učitele, technika, správce neb rádce cizince, mohu-li je nalézti v jiném slovanském národě.*) Stoupne-li zlepšením zemědělství, průmyslu a obchodu náš blahobyt, bude vzkvétati i naše věda a umění a domůžeme se snadno i rovnoprávnosti politické, poněvadž svým významem kulturním a hospodářským staneme se tak mocným činitelem ve státě, za jakého se pokládají u nás nyní výlučně Němci.

Podaří-li se nám však vzájemnou pomocí a společnou prací netoliko svou národnost obhájiti, nýbrž ji také rozvíti až do možné dokonalosti, splníme tím také svůj úkol v lidstvu vůbec, ovšem jako svou zvláštní, slovanskou kulturou rovní mezi rovnými a nikoli — jak si přeje zejmena svět germánský — jako otroci v porobě u cizích pánů. Kultura nemusí býti na světě jen jedna; může býti slovanská kultura vedle jiných kultur. Nedovedu si představiti abstraktního člověka; mohu si představiti jen určitá, konkretní individua. Každý člověk musí býti členem určitého národa, odlišného svou kulturou od národů jiných. Počet národů ovšem stále se menší; slabí národové mizejí ve větších, kulturně silnějších a snad nadejde jednou doba, kdy bude na zemi pouze jeden národ. Ale já jako Slovan nevidím příčiny, proč by tímto jediným všezemským národem neměl býti národ slovanský.**)

Máme tedy hojnost společných zájmů. Máme i prostředky, abychom je mohli uskutečňovati. Nikdo nám nebrání, abychom svůj jazyk očišťovali od cizích nešvarů, abychom neslovanská rčení nenahražovali dobrými slovanskými obraty. Vzory najdeme v dostatečném množství v ryzejších, méně porušených slovanských jazycích (východních a jižních). Budeme tím zároveň svoje jazyky sbližovati. Nikdo nám nebrání, abychom obchodními styky podporovali navzájem svou vlastní hospodářskou a průmyslovou výrobu; abychom se pomocí četby, překladů, divadelních představení, koncertů, výstav seznamovali s uměním jiných slovanských větví; abychom pomocí všeho druhu sjezdů seznamovali se navzájem se svými potřebami a určovali sobě společný postup pro nejbližší budoucnost. Konečně nikdo nám nebrání, aby parlamentní zástupci všech slovanských národů ve sborech zastupitelských svorně a houževnatě hájili spravedlivých požadavků k a ž d é h o jednotlivce slovanského kmene.

Ale jak je tomu ve skutečnosti? Snahu o sbližování jazyků možno bylo pozorovati u nás Čechů v prvé polovině XIX věku. Naši buditelé ochotně přibírali tehdy z cizích slo-

vztýčili po zdravém pudu myšlenku všeslovanskou. Velká idea, velké dílo! Co však jsme v něm dosud dokázali? Dojít shody Slovanů v říši nechceme, proto že by to byl austroslavism, a obsáhnout rázem Slovanstvo všecko nemůžeme, protože je překážek příliš. Co tedy počnem? Kudy se dáme? Kterou methodu zvolíme? Který směr je více methodický: postupovat od těžšího ke snadnějšímu, od myšlenky širší k myšlence užší, a n e b o n a o p a k? My Slované v říši jsme na sebe jistými už trvajícími svazky poukázáni, ať chceme či nechceme. Kdybychom v tomto svém poměru něco kloudného s p o l e č n ě d o k á z a l i, nebylo by pak s n a d n ě j š í pro nás, přistoupiti *už sesíleni* k úkolům — dalším a těžším? Red.

*) Jednotliví osvícenci provádějí zásadu. Aby byla provozována po celé říši obvodu života slovanského, nelze dociliti bez příslušného — ustrojení. Red.

**) Zcela správné. Red.

vanských jazyků hotová slova pro nové pojmy, pro něž nebylo názvu v jazyku českém. (Jungmann, Sv. Presl a j.). U větší míře drží se této dobré zásady od dob Jana Bleiweissa až podnes Slovinci. Doplňují svůj jazyk ochotně z jazykové pokladnice chorvatské i české. Všude jinde vidíme pravý *opak*.

Co se natvořilo u nás v Čechách za posledního půlstoletí zbytečných nových slov! Velikou část jich byli bychom našli hotovou u jiných Slovanů. Ovšem bylo by nutno znáti je, hledati a pátrati v nich, jako činili naši buditelé. To však vyžaduje času a píle. Pohodlnější jest přeložiti si slabiku za slabikou cizí slovo a »nový termín« jest hotov.

U nás neděje se to aspoň úmyslně, jen z neznalosti a z pohodlí. Jinde však pozorujeme přímý úmysl vytvářeti nová slova, oddalovati svůj jazyk od nejbližšího příbuzného, slovanského. Dělo se to a děje dosud na Slovensku. Tu se jeví snaha učiniti slovenský spisovný jazyk co možno nejméně podobným českému. Totéž provozují haličtí ukrajinofilci. Přijímají raději terminy polské, tvoří zhola nová, lidu nesrozumitelná slova, jen aby nemuseli užíti dávno hotových a zobecnělých slov velkoruských. Jde jim o to, aby jejich jazyk byl co nejméně podoben velkoruskému.

Trochu potěšitelnější jsou v poslední době obchodní styky, zejmena mezi námi Čechy a Jihoslovany. Snad proto jsou upřímnější i naše politické styky s jižními Slovany. V poměru však k ostatním Slovanům není viděti nijakého zlepšení. Politický poměr různých Slovanů navzájem jest namnoze přímo žalostný. Je-liž co truchlivějšího, než volá-li haličský Malorus proti Poláku na pomoc německé úřadníky; když liberální Slovinec se spojuje proti klerikálnímu Slovinci s Němcem; když Rus, aby si pomohl proti Poláku, volá do země německé kolonisty; když Chorvát proti oposičnímu Chorvátu a Srbovi se spojuje s Maďarem atd.?

Projevuje se mínění, že jest jen třeba organisace a že půjde znenáhla všechno jako po másle. Jest tomu pět let, co učiněn pokus s organisaci slovanských novinářů v soustátí habsburském. Dnes po pěti letech se i tato organisace rozpadává.*) Kořeny zla vězí patrně kdesi hlouběji a snad samo naše společné jméno na ně ukazuje. Nedali nám naši západní sousedé nadarmo jmeno Sclavi = otroci. Byli jsme po staletí zotročeni všichni od Šumavy až po Volhu a tak jsme navykli otročení, že si namnoze poměr mezi různými národy nedovedeme představiti jinak. Dosud jsme se nenaučili žíti vedle sebe jako rovný s rovným. Neotročíme-li, chceme hned panovati.

Tuto nezřízenou choutku nezmůže žádná umělá organisace. Ji vykoření jen zmoudření a moudrosti učí hlavně škoda. Jak dlouho musíme ještě trpěti, než zmoudříme, kdož to ví?**) Já aspoň neznám toho trychtýře, jímž by se dala vlíti moudrost do lebek nesvorných národů slovanských.

*) Po másle nejde v životě nic, ale bez organisace nelze pohnouti ideou žádného množství. Pět let není ostatně žádná doba pro rozvoj velkého organismu. Také není organisace jediného stavu již organisací národního celku. Jedno kolečko není ještě stroj a ve stroji jedna součástka podpírá druhou. Občas v každém stroji někde něco vázne, obzvláště na začátku. Proto ještě není příčiny se domnívat, že se stroj — rozpadává. Red.

**) Množství samo nikdy nezmoudří, musí za ně zmoudřeti někdo, jenž svoji nabytou moudrost obrátí v rozumné, obecně prospěšné — zřízení. Jím tu je organický postup vší kultury ve společnosti. Red.

DR. VÁCLAV PLAČEK:

Zbožné přání.

Ze »Ze zápisků obvodního lékaře«.

den sváteční se starému Kalfusovi přitížilo.

Ležel již týden, blabolil v horečce, kašlal krev a nejedl, — jen vodu hltal; ale doktora nebylo potřeba! Řekl to Venca, mladý, jenž se stále okolo lože nemocného točil, a to stačilo. Matějka se ženou ani necekl . . .

Byli tu vlastně Kalfusovi v baráku již jen z milosti, koupil to právě od nich Matějka z Podelhotí, ale mladý ještě u něho platil. Imponoval mu svou neurvalostí a pohotovostí úsudku, jakousi nedbalostí a rozervaností zevnějšku, širším, světovějším rozhledem a — rváčstvím! Neměl s ním nikdy nic, neznali se ani; chtěl se s ním tedy v pokoji rozejíti. Proto, ačkoli viděl, že je starému zle, neopřel se přece optimistickým názorům mladého, a nevšímal si . . .

A konečně, co už je mu do všeho .! Barák je dnes jeho, a co na tom, půjdou-li z něho Kalfusové dva, nebo jeden! Peníze jim hotově vyplatil, tak co se bude starat.

Ale mladému to nebylo jedno! Těch pár set, co tatík dostal za chalupu, pravda, není už pohromadě; Pepík Zárubů, zeť nemocného, dorážel právě »u Malinů« poslední pětku z ženina podílu, který by byl dopadl náramně hubeně, kdyby nebylo šenkýře. Ale tatíkovi nějaká bankovka zalezla za nehty, a ta by Vencovi tak pěkně slušela!

K čemu tedy doktora . . . ! Ať se děje, jak Pánbůh chce!

Proto se také Venca nejprve staral o »pořádnost s Pánem Bohem« a sotva tatík ulehl, skočil k šenkýři, aby dojel do městečka pro velebníčka.

Celá Hůrka se sešla před Matějkovic; ženy a stařečkové vešli do sednice, kde ležel nemocný a kde již bylo na stole čistě prostřeno; mužové zůstali na záspi.

Mezi nimi probíhal neklidně Venca a ustavičně odbíhaje uličkou mezi ploty na hlavní cestu proti hospodě, vyhlížel, nejede-li už Malina s knězem.

Konečně . . ! Vencovi zrudl obličej . . . Skočil chvatně do hospody a vyrazil ještě sklenku rumu — na dobrý úmysl. Pak chvátal uličkou mezi ploty domů . . .

Bylo po všem . . Hůrka se zvolna rozcházela. Klidna a spokojena. Je tak ve všech našich vesničkách, že spadne balvan hříchů s jejich prsou, když kdos z jejich středu v křesťanské pokoře a lítosti hodně přijímá a s Bohem se smíří. Jakoby sňal hříchy s jejich beder, jakoby jim bylo odpuštěno! A teplý pocit vyšší dokonalosti a — bezpečnosti zaleje jejich vášněmi zmítané a sobectvím rozežrané nitro, v němž se vyjasní jako od paprsků jarního slunka.

Jen Venca nebyl spokojen a nadával hlasitě Matějkovi, — ale v uličce mezi ploty. Neboť starý Kalfus, ač nejevil u přítomnosti kněze mnoho chuti k životu, po jeho odchodu promluvil:

»A Bože upřímnej, — to už mám umřít?«

»Pro mne nemusíte!« řekl mu Matějka, — »mne nepícháte! A konečně, jaké pak fraky: věku na to taky ještě vrchovatě nemáte!«

Venca zasyčel, loupl po Matějkovi černýma, blysknavýma očima a vyšel ven . . .

Starý Kalfus nadzdvihl hlavu, napil se z hrnečku, jejž mu podávala Matějková, a řekl sklesle, bez naděje:

»Ba mám, Františku upřímnej, mám! Už je konec, — řekl to Venca!«

»Co řekne Venca . .!« zasmál se Matějka a mávl po starém rukou; — »ale doktor, ten . .! Ještě by vám moh' pomoci! Pořád to říkám!«

Kalfusovi přelétl mdlý úsměv planoucí, svraštělou a neholenou tváří, oči mu zahrály, ale hned zase vše sesmutnělo a vzalo na se masku odříkání a plné odevzdanosti v moc vyšší.

Vešelť Venca — a přítomné jako když poleje. Utichli. Také starý Kalfus již nepromluvil a zavřel oči . . .

Venca přešel sednicí, podíval se na tatíka a usedl proti posteli.

Vida, — myslil si, ještě se mu nechce! Ale musí, musí . .! Jako každý. Není možno, aby vydržel, je to jistě jeho poslední. Jak má oči zapadlé, jako v jamách! A tváře hoří, sirka by nad nima vzplála! A rty rozpukané, zkornatělé, krev z nich crčí . . . Není možná, není možná!

»Co myslíte, Matějko?« řekl směrem ke dveřím, kde už Matějka spravoval lísku na sušení hub.

Matějka se podíval na postel a neodpověděl.

Venca zrudl; vstal zhurta, přistoupil k loži nemocného a řekl:

»Tak den, dva — na víc to není!«

Starý Kalfus otevřel zapadlé, stmavělé oči a utkvěl jima dlouze na rozpálené tváři synově.

»No, — co koukáte?« vykřikl naň Venca a zamumlal: »Rači dělejte pořízeni, — vidíte, kdo vám slouží do hrobu!«

A odešel . . .

Matějka položil kudlu a rozdělanou lísku, a přistoupil k nemocnému.

Tomu se koulely slzy jako bohatý hrách po svraštělých lících, a zarostlým hrudníkem mu lomcovalo.

»Kalfuse, jářku,« tišil ho Matějka, — »pamatujte se! Povídám! Zabije vás to, — lítost je horší nemoci!«

Ale marně. Kallus štkal, až se v něm lítost vybouřila. Pak si přitáhl k ústům Matějku a zašeptal mu do ucha:

»Františku upřímnej, — pro Boha vás prosím, mám u vás ještě těch pár zlatejch schovanejch: pošlete mi pro doktora!« (Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

v tom i jiní přiskočili, také druhý mládek, který se zatím byl dostal šťastně z vody na hráz, chopili Potužáka okolo pasu, aby nebyl stržen do vody, a pomohli mu držet tyč. Petr Radonický pustil napřed jednou, pak i druhou rukou brlení, zachytil se za tyč a, opíraje se neustále o brlení, nechal se vytáhnouti. Octnuv se na hrázi, zapotácel se a omdlel . . .

Tento vzrušující výjev odehrál se během kratičké minuty a přece tato nepatrná doba dostačila na úplný převrat ve smýšlení převážné většiny nahromaděného tuto davu.

»Sláva Potužákovi!« zvolal kdosi.

»Sláva! sláva!« zahoukl dav.

A rázem shledávali, že vody beztak ubývá, že nebezpečí minulo a že zbytečně tu stojí v dešti. Někteří ovšem hleděli i nadále působiti na dav, aby stál na svém, že stavidla třeba pustit, ale ti najednou už více si nezjednávali sluchu.

»Vy jste řádný muž, Potužáku,« oslovil tohoto pan porybí, podávaje mu ruku; »zachránil jste mu život. My vám toho nezabudeme.«

Potužák odmítal; že nikoli on, že spíše druzí, kteří mu přispěli; že jen náhodou on prvý se chopil tyče, ježto stál nejblíže. — Ale nikoli, on že je v první řadě jeho zachráncem, pravili kde kdo, a pan správce, baštýři, strážmistr, všickni přišli mu stisknout ruku, a zachráněný sám, jenž se záhy zase vzpamatoval ze své mdloby, vřelými slovy se mu poděkoval.

»Dosvědčím vám váš skutek na úřadě,« pravil strážmistr.

»Ba, zasluhuje toho,« vece Krušnej; »bez něho by mládka už nebylo. Já jsem byl jako omráčen, rukou ani nohou jsem pohnout nemohl. Já bych ho byl nezachránil.

»Jdi zatím k nám,« velel porybí Petrovi, »převlec se do suchých šatů a ohřej se drobet.«

A Petr se jen usmíval.

»Ale nač, pane porybí? To nic není. I to bych byl špatný pěšák, kdyby mě trochu zmoknutí vadilo . . .«

»Ba,« přisvědčil jeden z baštýřů, »trochu zmoknutí, co mu to udělá? — Byl bez toho už promočen deštěm jako my všichni. Ať se napije trochu kořalky a zahřeje se. Škoda jen té loďky . .«

»Arci, arci,« smál se mládek, sedaje na zem a chystaje se vyzout své vysoké boty, aby z nich vylil vodu. Než, jak chtěl užíti pravice, aby botu stáhl, shledal pojednou, že ruka mu neslouží.

»Pojď mi pomoci, Francku,« požádal kamaráda, »ten kámen mi ňák pohmoždil ruku; ani jsem to necítil, až teprve teď.«

Zadíval se na ruku, která počínala otékati: krev se mu prýštila zpod kůže nad kloubem prostředního prstu. Zamračil se, odplivl si.

»Zatracený chlap!« zabručel; »vědět tak, který mi to udělal! . . .«

»Nevídáno, škrábnuti!« smál se baštýř; »než se oženíš, desetkrát se ti to zahojí!«

Spatřil v tom Krušného, jehož do té chvíle si nebyl všiml.

»Aj!« zvolal, směje se hlučně, »koukej, Petře! — o tvém ženění mluvím a tu je tvůj nastávající tchán! — A vy, pantáto, kde pak se tu berete? Došel jste si taky na nás, vynadat nám, že vám utápíme pole?«

»Nu, došel jsem jako došli jiní,« odvětil Krušnej poněkud v rozpacích; »na pováženou to bylo, nechme být . . .«

»Prozatím se nestalo nikomu nic než tuhle vašemu budoucímu zeťovi,« přerušil ho baštýř; »nu, za to mu přidáte věna, viďte? Za ňákých pět nebo šest let už to bude, možná že i dříve, umrou-li dva z nás. Mne ku příkladu jste tam měli hodit, bylo by se vám posloužilo.«

Přitočilo se podivné chlapisko. Malý, zavalitý mužík, promoklý, otrhaný, bahnem všecek potřísněný, i vlasy v týle měl slepené kusy zeleného žabince; byl bos, za to na hlavě měl úžasně špinavou, původně bílou čepici, kterou bez pochyby zahodil nějaký cyklista; jeho žlutavé líce se ztrácely téměř v hustých, černých, divě rozcuchaných vousech, spadajících až přes širokou hruď, nedostatečně zakrytou úryvky snad přes rok nevyprané košile, která by se dojista už byla rozsypala, kdyby ji nebyly držely provazky, spojující na způsob spon roztřapané její cáry. Třepatý, na svém hřbetě jako přeražený nos a pichlavé, těkavé, hluboko pod husté obočí zapadlé oči dodávaly tomuto obličeji cosi odporného, skoro příšerného.

Chvilinku jeho jizlivý pohled utkvěl na Krušném, jenž, zočiv ho, sebou škubl a mně ustoupil, skrývaje se za Potužáka; než, ošu-

sta se ihned od něho odvrátil a, přeměřiv zrakoma baštýře, děl k němu:

»Jak je, baštýři? — nikomu se nic nestalo, povídal jste? — A což tomu chudákovi, jehož bodl četník? — ten u vás neplatí nic?«

Baštýř se zamračil.

»Hleďme, Polda Karhoun! — co vy tu hledáte, člověče? — Snad vaše pole voda zatopila?«

»Moje pole voda nezatopila, baštýři, proto že knížecí si je přivlastnili už za mého děda!«

»Nač mi to tu povídáte? Táhněte sirky.«

»Jinak mě dáte zavřít, viďte? — Jen pomalu s tou flintou, baštýři! — Půjdu hned bez toho, jen maličkost vám povím. — Vy pěšáci a tuhle páni četníci, vy po každé chytíte nepravé. Chlapec, co ho četník pobodal, nemá na sobě nejmenší viny; je z Češňovic a šel na Hlubokou do práce, jen náhodou se dostal do vřavy. Živí starou chorobnou matku. Kdo jí teď dá kousek chleba? — Vy dojista ne a tuhle pan správec taky ne. A kníže pán snad?«

»Jděte po svých, Karhoune,« zakřikl jej správec, »a nekažte nám tu! Buďte rád, že vy jste si žádnou neodnesl . . .«

Karhoun smekl čepici.

»Á, poníženě ruku líbám, milostpane!« spustil; »hned půjdu, hned, milostpane! Líběj' jen dovolit, abych jim pověděl ještě slovíčko, aby poznali ty jejich pěšáky. Tuhle pantáta Potužák vytáhl z vody jejich mládka. Měl štěstí, ten mládek, že se tak trefilo a že pantáta Potužák nemohl dále, jak měl v úmyslu. Já na jeho místě bych ho tam byl nechal, ráčej' odpustit, milostpane! Mládek jako mládek — tenhle není lepší než jeho kamarád, ten ze Dřítně, co včera večer udal Pištínskému četníkovi, že ho přepadl na Blatech, u Vomáčky, syn tuhle pantáty Potužáka, že ho klackem uhodil do hlavy a omráčil a potom že ho obral o dva zlaté. — Věřej' tomu, milostpane? — A není snad pravda, co povídám, pantáto Potužáku? Řekněte sám! . .«

»Co že? Co to povídáte?« tázal se správec, nevěře svému sluchu; »slyšel jsem včera, že byl přepaden jeden z našich mládků na Blatech a o peníze že byl oloupen . . . také povídali, že četník zbůjníka přivedl na Hlubokou a soudu odevzdal . . . Ale to že byl váš syn, Potužáku?«

»To není možná, pane správče,« pravil baštýř; »já Potužákovic znám. To je k smíchu, co ten chlap nám tu povídá . . .«

»K smíchu to není, baštýři,« vece Potužák, »k smíchu to není, protože je pravda, že včera večer přišel k nám četník a chlapce mi odvedl do vězení, na udání onoho pěšáka . . .«

»Vy povídáte, že tuhle pantátu znáte, baštýři,« ujal se slova zase Karhoun; »a což, baštýř z Vomáčky ho nezná aspoň zrovna tak dobře jako vy? a přece on sám poslal pro četníka do Pištína . . . Jste jeden jako druhý . . .«

»Já neříkám, že je jeden jako druhý,« vpadl mu do řeči Potužák, »to není pravda a křivdit nikomu nechci, ale pravda je, že knížecí pěšák křivě obvinil moje dítě a velkou hanbu mi připravil. Jdu teď na Hlubokou — už bych tam byl, kdybych byl mohl projíti . . .«

Porybí přistoupil blíže.

»Který pak z těch pěšáků to byl, Potužáku?«

»Nevím, neviděl jsem ho a Václav ho nezná . . .«

»Ale — vždyť jsem řekl,« skočil mu do slova Karhoun, »že to byl z Dřítně, ten výpomocný, přezdívají mu Šnůna . . .«

»Martinák! to jsem si přece hned myslil!« pravil porybí; »pane správče, snad se račte pamatovat, že jsem vám už řekl, co to je za chlapa. Největší darebák, jehož kníže pán má ve svých službách! Přijali jsme ho před rokem na prosby jeho otce, který byl padesát let v knížecích službách a řádný člověk. A, račte se snad taky pamatovat, hned při prvním lovu, jedva že čtvrt roku sloužil, už jsme ho dopadli, jak kradl ryby a strkal je do bot . . .«

»Ovšem, ovšem — pamatuji se,« odpověděl pan správec; »velkou štiku tehda zandal. Pokutovali jsme ho a pohrozili mu propuštěním . . .«

»Jemu se pohrozilo,« vece s úšklebkem Karhoun; »já kdybych tu pannu byl zandal do boty, byl bych vandroval aspoň na čtrnáct dní do basy . . .«

»Vy mlčte, vy jste jich už zandal víc, těch panen, třeba bot nemáte, a kluků taky . . .«

»Nu, já jen povídám. Já jsem chudý člověk a mne kníže pán neživí.«

»Vy zandaváte taky vepře a na ty je větší trest. Nu, nebudu vám to vyčítat dnes. To by mohl tuhle Krušnej, co, strýčku?«

»Já? . . . já nic neříkám, pane fišmajstře,« koktal oslovený, na jehož obličeji se zrcadlily nemalé rozpaky.

Karhoun, který tohle dobře zpozoroval, se ušklíbl potutelně.

»Pantáta Krušnej,« pravil, »se tenkrát trochu spletl, asi tak, jako včera ten pěšák, a já s bratrem jsme to odstonali. Já vím, že vás už to mrzelo, pantáto, co?«

»Nechte těch řečí,« ujal se slova pan správec, »běží teď o jinou věc. Baštýř z Vomáčky, povídáte, že běžel do Pištína přivolat četníka? Kde je ten baštýř dnes?«

»Na Zlivské hrázi, pane správče,« odvětil pan porybí, »ač dostal-li se ven ze své baš-

týrny. Řekl bych, že vedle svého zvyku se včera zase trochu příliš nahnul do sklenice.«

Správec přisvědčil.

»Je to kus hlupáka!« rozhorlil se. »Na pouhé udání toho lumpa Martináka posílá pro četníka! Promluvte s ním, pane porybí, a já s ním promluvím taky. Však ví, že takovou věc má oznámit nejdříve u nás v úřadě a my pak zařídíme, čeho se nám uvidí zapotřebí. Zase jednou rhum jednal za něho! Povězte mi, Potužáku, co víte o té věci? Jak se to všecko zběhlo, aspoň pokud je vám známo, a jak vám to vylíčil váš syn?«

Potužák mu pověděl stručně, co slyšel z úst svého syna.

»Chlapec je nesmělý, bázlivý a také nezkažený,« dodal; »byla hloupost, že se dal na útěk, o tom nelze pochybovat; však jsem mu to také vytknul, ale ani pomyšlení, že by ho byl udeřil, neřkuli oloupil. Já mám čest v těle, pane správče, a své děti vychovávám v poctivosti a bázni boží.«

Mluvil klidně a bez strojené okázalosti, ale pevně, jako se sluší člověku, jenž jest si jist, že povídá pravdu.

A správec na to:

»Není nejmenší pochybnosti, že mluvíte čirou pravdu, sousede. Jděte klidně na Hlubokou a promluvte s panem sudím. Jakmile mne tu nebude více třeba, pojedu bez prodlení za vámi a zajdu přímo k soudu. Ručím vám za to, že váš syn bude ještě dnes propuštěn na svobodu, a slibuji vám, že se vám dostane plného zadostučinění za křivdu, jež vinou našich zřízenců se vám stala. Za hrdinný skutek pak, kterým jste se zde vyznamenal, dostane se vám náležitého uznání a zasloužených díků. Postarám se, aby o něm zvěděl také kníže pán.«

»Žádného uznání a žádných díků, pane správče! Byla pouhá náhoda, že jsem stál nejblíže. Není člověka, který na mém místě by jinak byl jednal, a také sám jsem mládka nezachránil. Děkuju vám za pomoc, kterou mi slibujete; vím, že svému slovu dostojíte.«

Podali mu všickni ruku, on pak se měl k odchodu, Krušnej s ním a za nimi také Polda Karhoun. Toho však zastavil pan porybí.

»Poldo,« pravil, »vy ve svém životě jste se asi nenadělal mnoho dobrých skutků, ale že jste se dnes zastal takovýmhle způsobem tuhle pantáty, zasluhuje na mou pravdu všeho uznání. Až Pánbůh bude s vámi počítat, vyváží to asi hodnou sílu kaprů a zajíců, kterýchž jste nám pokradl. Bez vašeho hubaření, kdo ví, kdy bychom se o této věci byli dověděli . . .«

Karhoun se ušklíbl.

»Viděj', vzácný pane!« odpověděl; — »a dyž sem dřívejc něco řek', nechtěli mi věřit. Teď maj' na dlani, že taky dycky nelžu. Vostatek, dyby tu nebyl bejval pantáta Potužák, kerej jim mou řeč dosvědčil a dotvrdil, starýho čerta by mi byli věřili. Dyž teď povídají, že sem proved' dobrej skutek, mohli by to uznat a dát mi ňákou maličkost, abych si moh' drobet zahřát žaludek.«

Domluvil a nastrčil otevřenou dlaň. Porybí se dal do smíchu, správec taktéž, a v následujícím okamžiku zalesklo se několik stříbrných šestáků na špinavé dlani Karhounově, dlaň se rychle zavřela a zmizela v kapse jeho kalhot, jediného to kusu jeho obleku, jenž podle všeho neměl děr.

»Zaplať jim to Pánbůh, milostpáni,« děkoval pytlák a už pospíchal za odcházejícíma dvěma hospodáři . . .

Prázdno a ticho už bylo na hrázi; dav se rozprášil, jen tu a tam ještě zevloval některý opozděnec. Pršelo neustále, drobný, jemný, ale pronikavý déšť. Vody přelévající se přes brlení a řítící se po splavu hučely jako dřív, ale hladina rybniční klesala byť pomalu, přece znatelně. Opodál u čapu stála hlídka četníků a několik pěšáků; jiné hlídky se procházely po hrázi, zastavujíce se chvílemi pod starými košatými duby, které je poněkud chránily před deštěm.

»Mohli bychom se trochu osušit a občerstvit u nás, pane správče,« vece porybí; »nevím, jak je vám, ale já mám pořádný hlad. Voda ubíhá, není se již čeho obávat, a lidé se již také rozutíkali. Nemáme tu více vlastně už co dělat. Pro všechno ještě pěšáci dohlídnou — budou se střídat. Pojďte vy taky, baštýři, a četníkům se rovněž zavděčíme, pozveme-li je na snídaníčko a na nějaký doušek piva . . .«

V tom se objevila na můstku, klenoucím se přes spláv, ženská postava, všecka zahalená v mocný vlněný šátek, jehož třásně jí visely přes obličej. Rychle vykračovala, běžela téměř. Spatřivši skupinu mužů, přímo k nim zaměřila. Jak doběhla, šátek odhrnula, rukama zalomila.

»Och, moji páni . . . moji zlatí páni!« — sípavě, trhaně se jí drala řeč — »pro Kristovo umučení! . . . Prosím, kde je Petr? . . . Petr mládek . . .« (Pokračování.)

JAROSLAV SVOBODA:

Jiří — Rokycana.

Týn je starý, věkem sešlý
ve staletých službách Páně.
Jako snové nad ním přešly
zjevy: Jiří — Rokycana.

V jeho štítě rozložitém
oba zatkli kalich zlatý,
dosud září čarotřpytem
toho chrámu nade vraty.

Září, ač ho stíní mračna,
září, ač v něj pěstí bijí:
ta dvě jména nadoblačná
na vzdor všemu žijí, žijí.

Kolem nich se vrány kupí,
křídly svými jas jich cloní,
o Týn brousí zobák tupý,
na zvonicích hrany zvoní.

Zvoní hranu, ale za ni
velký hymnus slyší davy.
»Život chcem, ne umírání!«
bouří Týna kolem hlavy.

Lekají se mračna hnusná,
ustává vran marné chtění . . .
světlo vzchází z mračen dusna,
jako vězeň ze vězení.

Svobody a pravdy pramen
rozlívá se vlastí širou,
tisícové silných ramen
světí se zas dávnou vírou.

Jedni spějí živým slovem
hlásat ji a velebiti,
jiní spějí s břitkým kovem
za ni přinést statky, žití . . .

Nad Týn starý povznesena,
jako slunce jarní, z rána
dvojhvězdím se nesou jmena:
Jiří král — kněz Rokycana.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

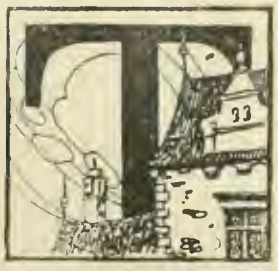

eď zapomněl na svůj hněv a rychle těkal po úhledném písmě. Několik frází z předu a několik vzpomínek na studenská léta téměř pominul. Jeho zájem soustředil se na další sdělení.

»Zmínil jsi se, že se hodláš ženit, jen najdeš-li takovou partii, která by odpovídala tvým majetkovým a společenským požadavkům. Nevím, nenašel-lis si už sám něco. Jsi-li dosud svobodný, můžes se pokusit u nás. Jsou tu dvě dámy, které by ti vyhovovaly. Dost sličné, bohaté, vzdělané. Jsou to dcery našeho bývalého centrálního rady Kloubka, který před dvěma roky zemřel. Zůstal po něm obrovský majetek, hádáme přes dvě stě tisíc. Měl krásné postavení, dovedl šetřit a byl členem správní rady akciové společnosti pro výrobu umělých hnojiv. Z jeho dcer byla starší provdána za notáře Spurného, ale je rok vdovou. Mladší je svobodná. Žijí společně ve ville Amalii nedaleko T. Do společnosti velmi málo docházejí; jedinou mužskou společností jest švakr vdovy, rada zemského soudu v T. Jakbys se s nimi seznámil, nemohu hned poradit. Snad by bylo nejlépe, kdybyste se jako náhodou sešli. Dověděl jsem se právě, že dámy pojedou s radou na výstavu do P. a to v den, kdy tam bude pořádán filharmonický koncert. Jsem s nimi poněkud znám a představil bych tě. Přeješ-li si, napiš mi, přijedeš-li, a vynasnažím se, abychom při koncertu seděli blízko nich. Ale musím to vědět brzo. Já jsem dosud svobodný a je mi tak blaze, že na ženění nepomýšlím.«

Roubal si z hluboka oddechl. Konečně tedy první radostná zpráva! Tohle je přece něco. Ohromný majetek, společenské postavení, vzdělání, všechno najednou se mu zamihlo před očima. Přivřel oči, jakoby už určitá představa

budoucího štěstí před ním vyvstala. Jakého zadostučinění by se mu dostalo! Jak by svůj vliv a váhu v okolí podepřel!

Otevřel oči a rozhlédl se po dvoře. Rázem si byl vědom, co by potom v Dolinách vykonal, do jakého změněného roucha by celý dvůr převlékl, svůj majetek zvelebil a učinil jej opravdu velkostatkem. Sto tisíc! Až ho prsty zabrněly, když si připomněl řadu bankovek, které by na stole viděl a počítal, aby jimi zahnal příšeru nedostatku, úpadku a ochuzení. Zapomněl na svůj úmysl zakazovat sestře návštěvy Krásovy. Co znamenal teď nějaký Krása? Jak byl malým, bezvýznamným, jak lhostejnou Tekla se svým věnem!

Vykročil rychle, aby psal odpověď. Hned ji pošle na poštu. Vida, Vraštila už pustil se zřetele a ten nejvíce mu prospěl. Požádá ho vřele za sprostředkování, využije jeho známostí, seznámí se s bohatými dědičkami a jakmile jednou bude v sedle, jakmile jednou naváže své styky s Kloubkovými, pak už nebude potřebovat žádných prostředníků.

Křepce vešel do domu a jakoby sestry neviděl, přešel kolem ní do kanceláře. Usedl a psal, rozmarně, vesele, záležitost setkání nechal na konec. Žádal Vraštila, aby do P. přijel a dámám ho představil, a kdyby bylo potřebí, že by ho do té doby sám navštívil. Byl spokojen dopisem a vyšed ven, volal na šafáře, aby poslal někoho spolehlivého s dopisem na poštu. Potom nabývaje rychle rozvahy, pamatoval na blížící se věci. Musí se před dámami objevit jako opravdový velkostatkář, musí svému zevnějšku věnovat pečlivou pozornost, poněvadž u žen nejčastěji rozhoduje první dojem a zevnějšek. Vyšed do prvního poschodí, prohlédl svůj šatník a seznav, že potřebuje něčeho elegantního, rozhodl se objednat u firmy, u které si dával šít své uniformy, nový oblek.

Sestra i matka pozorovaly jeho oživené, jako radostné počínání, jeho chvat a nepokoj, ale netázaly se ho na nic. Cítily, že jsou si cizí, že jde Jan jinými cestami a za jiným cílem než ony, že v jeho duši neozývá se touha po vřelém přilnutí, ale že sobecky pamatuje na své vysoko postavené mety, jimž je hotov přinésti jakoukoli obět.

Ohlášený koncert měl býti po deseti dnech a do té doby postaral se Roubal o veškeré vedlejší potřeby. Aby měl dost peněz zapro dal zimní řepku, na které sice tratil, ale za to měl slušnou částku, aby mohl důstojně vystupovat. Den před koncertem dal šafáři rozkazy, co má v jeho nepřítomnosti dělat a u večer jako mimochodem sdělil sestře, že odjede.

»Zbude-li ti čas, podívej se, neopijí-li se šafář,« povídal laskavě. »Budu asi dva dny pryč a snad budu muset svůj návrat na delší dobu odložit.«

»Dám ve dvoře pozor,« řekla stručně.

»Kam pojedeš?« ptala se matka, nemohouc odolati zvědavosti.

»Na výstavu a koncert do P.,« povídal lhostejně, ale úsměv se mu mihl kolem rtů. »Sejdu se tam se známými z hospodářské akademie a možná, že některého z nich navštívím.«

Nebylo možno na víc se tázat, ačkoliv obě vycítovaly, že před nimi cosi tají, že ho vede do světa něco důležitějšího než je výstava a koncert. Obávajíce se, aby se jim nevysmál, aby nevybuchl a nezačal vyčítat, mlčely. Když však viděly, že večer skládá do vaku svou uniformu, že pečlivě vybírá prádlo a různé trety, kterých se v poslední době ani nedotkl, usoudily na jisto, že jede za nevěstou.

»Bože, ani slůvka neřekne, ani se vlastní matce nesvěří,« zatoužila matka, když se chystala na lože.

»Buď ráda, beztoho ta, kterou si vybere, nebude ani vědět, že má matku. Jsem ráda, že odejdu a ty bys udělala dobře, kdybys se odstěhovala se mnou.«

»I odstěhuji, to víš, že tu nebudu nevěstě překážet, ale přece bych ráda aspoň několik týdnů tu zůstala, abych v prvních dnech vypomohla, abych jeho ženu naučila, čeho si má všimnout. Je to přece jen syn a nerada bych, aby jeho žena rozházela majetek, který jsme těžko nastřádaly.«

»Nerozhází-li ho Jan víc, než jeho žena, bude dobře,« řekla Tekla studeně a vklouzla pod přikrývku.

»Kde se jen v tom chlapci vzala jeho povaha«, naříkala, těžce ulehajíc.

»Mazlili jste se s ním, já byla hloupá, on chytrý, já pracovala doma, on ve světě rozhazoval. Pro mne hanbou nebylo, že jsem od malička byla selskou dcerou, on nikdy nebyl selským synkem. Teď je vidět, kam to směřuje. Vysoko míří, chce si teple ustlat, a možná že si ustele. Má k tomu povahu. Ale přestal být naším. Dávno už, jenže to tak dobře neukázal jako teď. Srdce mi od něho odpadlo a ty, maminko, uděláš dobře, když se taky rmoutit nebudeš. A už spěme. Ráno musím časně vstát, aby si šafář nemyslil, že bude moci dělat, co bude chtít.«

Matka se na svém loži skrčila a dusila pláč. Její tvrdá povaha přece jen měla kout, ve kterém si požalovala, ve kterém podléhala bolestem, k nimž na pohled byla nepřístupna a necitelna.

Jan odjížděl ještě za tmy na nádraží. Nestavil se ani v kuchyni, kde už Tekla vše připravovala, aby bratru snídani uvařila. S hořkým úsměvem zanechala své práce a přeho-

divši si šat přes ramena, šla ke stájím burcovat čeládku. Ráno bylo teplé, tiché a z daleka zalehalo hrčení kočáru bratrova. Oh, kdyby měl její povahu, kdyby se neštítil práce, přičinění, kdyby si uvykl časně vstávat, na čeládku dohlížet, kdyby odkládal své panské zvyky, jak by svůj majetek pozvedl, co by peněz nashromáždil, kterak jinak by mohl se rozhlednout kolem sebe. Za nevěstou jede, beztoho za nějakou bohatou, ale ne aby si ji vzal za ženu, ale aby ona svými penězi nahradila nedostatek jeho úsilí. Proto ona se rozhodla stůj co stůj dostat se z domova, poněvadž viděla, že bratr ze své pohodlnosti chce jejím věnem pomahat svým rozmarům, že sám se v ničem neuskrovňuje, klidně hledí k tomu, že se sestra práce neštítí a v jeho majetku pracuje víc, než jeho placení zřízenci. Sobec je, je sám do sebe zamilován, sebe obdivuje, na sebe stále zrak obrací a co vedle něho dělají jeho blízcí, to mu je lhostejno, to se ho nedotýká, to v něm výčitky neprobouzí. Dobře, že se ona vdá. Ví, že Krása není hezký muž, že s ním neužije žádných zvláštních radostí, ale tolik také ví, že nebude od ní žádat nic víc, než bratr, že nebude sám zahálet a ženu do práce honit, že nebude patřit na majetek jako na své výlučné vlastnictví. A pak, třeba by hodně tvrdě byla živa, bude se cítit spokojenou a šťastnou a budou moci oželet ztrátu svého domova.

Jan, zabrán v jiné myšlenky, snažil se představami předstihnout povoz. Stále si v duchu vyvolával obraz sester Kloubkových a především uvažoval, pro kterou se má rozhodnout. Jsou dvě, svobodná a vdova. Možná, že jsou si podobny, že bude těžko na poprvé uhadnout, která má lepší povahu, která se lépe k němu hodí. Kdyby aspoň Vraštil věděl něco bližšího, aby ho upozornil, aby mu naznačil, na kterou z nich má hlavně útočit. Snad mu v tom směru prospěje, ačkoliv musí být opatrný, aby si nezadal, aby se nesnížil na venkovského hlupáčka. To ne, tak si nepředstavuje rady, jichž se chce dožadovat. Opatrně se vyptá, opatrně bude zkoumat a jak se jednou rozhodne, půjde rázně za cílem. Musí také sobě důvěřovat, musí si myslet, že má bystré oči, dobrý vkus a že náhoda hraje ve štěstí největší roli. Dobře všechno skončí, jen se nebát, jen ne ukazovat slabost.

Radostně se usmál, rozhlédl se po kraji, po kterém se rozlévalo ostré světlo ranního úsvitu a vyňav doutník, zapálil si. Brzo bude takhle vesele jezdit, věcí veřejných si bude všímat, začne hrát v krajině nějakou úlohu, do které dosud neměl chuti. Vědomí, že se ví o jeho dluzích, že nemůže v čas potřeby vyvinout potřebnou vážnost a dodat konání svému váhy hmotnými obětmi, to vše ho zráželo od veřejné činnosti. Ale pak, pak už se pustí do víru života. Doliny ponesou slušnou rentu a jakmile se stane známým, samy přijdou hodnosti, okresní starostenství, konečně také poslanecký mandát bude moci uchvátit.

Cítě vracející se energii a chuť života, dojel do P. a dal se odvézt do hotelu. Vraštil ohlásil svůj příjezd na poledne a do té doby se chtěl Roubal poněkud s výstavou a městem obeznámit a v čas toaletu dokončit. Jako za dob, kdy jako reservní důstojník účastnil se cvičení a naučil se od důstojníků věnovat svému zevnějšku náležitou péči, také nyní velmi důkladně a s pozorností ženám vlastní věnoval svému zušlechtění úzkostlivou pečlivost. Když byl konečně hotov a podíval se do zrcadla, byl náležitě spokojen. Ano, takhle vypadá opravdu velkostatkář povýšený nad dav obyčejných malých lidí. Poněvadž bylo dopoledne nedaleko, sešel do restauračních místností a počal čísti noviny.

Oznámený koncert přivábil do města vše, co bylo v okolí lepšího. Místnosti tísnily se příchozími, toliko Roubal seděl u malého stolku blíž okna sám. Vyhradil si, aby nebyl vyrušován a poručil připravit ještě jeden příbor, pamatuje na Vraštila. S jakousi důstojnou nevšímavostí přehlížel hlučící hosty, poklepávaje netrpělivě prsty a vyhlížeje oknem, brzo-li přítel se objeví.

Ukázal se až po polednách. Poznal ho hned na ulici a překvapeně se podíval na dvě dámy a staršího pána, s nimiž v kočáře přijel k hotelu a vystoupiv, loučil se. To jsou tedy ony. Bohužel málo z nich viděl. Měly závoje spuštěné a jaksi unaveně se podepíraly o polštáře. Na pravo sedící byla plné postavy a bohatý klobouk upevněn byl na hojných kaštanových vlasech. Její družka byla útlejší a měla prostý, anglický cestovní klobouček se stužkou cihlové barvy. Proti nim, zapiat v šedém svrchníku, seděl nějaký hubený pán s prošedivělým plnovousem, měkkým černým kloboukem a brejlemi. Vraštil se uklonil, cosi prohodil a potom kočár popojel dál. (Dokončení.)

AUGUSTE RODIN.

(List k podobizně mistrově.)

Milí přátelé,

portret heroa umělce, jehož dílo znamená tak veliký krok ku předu na dráze vývoje umění skulpturálního, kladete ve skromný rámec svého listu. Poslal vám jej sám ten zamlklý a neústupný pracovník z Mendonu, s toho rozkošného návrší, na němž bělá se nad Paříží, v zahradách a slunci blíže, jeho atelier i útulná Villa des Brillants, jeho domov. Pražanům připomene ten portret opět živěji významnou souhrnou výstavu děl mistrových z r. 1902, jež tak hlubokou a úrodnou brázdu v našem uměleckém životě byla zanechala, připomene i osobní návštěvu mistra Rodina v Praze, v červnu r. 1902, kdy po několik dni bylo nám popřáno patřiti v tu vážnou patriarchální tvář, kterou přirovnal kritik Muther — schválně zavítavší tenkráte do Prahy, aby mistra spatřil — ke tváři Mojžíšově. Některým čelným Pražanům vyčaruje ta podobizna nezapomenutelné chvíle, prožité v atelieru umělcově v rue de l'Université v Paříži i v Meudonu samém, zejména v časném jaře roku 1902 a na podzim r. 1905.

Tam v pohostinném a tak patriarchálně prostém a útulném Meudonu, kde choť Rodinova jest ve své nehledané gracii a srdečnosti tak důstojnou družkou velikého dělníka, jenž poctivou praci svojí tak vysoko se týčí nad davy všelikých uměleckých arrivistů, tam nejednou jsem se obdivoval zevovské hlavě Viktora Huga (Madame Drouet, přítelkyně Hugova, byla vymohla vlivem svým, že nesmrtelný Hugo seděl několikráte Rodinovi modelem), tam nejednou ovanul mne majestátní dech podivné, přísné a neznámé nám vznešenosti, jež skličuje diváka před balvanovitým monumentem Balzaca, autora Lidské komedie, jejž p. Camille Mauclair tak vhodně nazval »votivním kamenem, který věnuje génij géniovi«; tam v Meudonu, v museu i v dílně, v tom vznešeném chrámě i klášteru umělecké práce, jež trpělivě i neklidně hledá krásu a nové prostředky, jak ji zjevit a zachytit, tam zamyšlen stál jsem nejednou před nesčetnými sochami milujících žen a mužů, před nimiž chvěje se duše, neboť sotva který sochař do chladného mramoru dovedl kdy vložiti tolik citu, něhy, žáru, vášně, slovem tolik pohybu a mluvy Lásky, od prostého cudného políbku až do šílených křečí frenetického a tragického objetí.

Jemní znalci umění, zpytatelé lidské duše, rozechvěné neklidnou touhou po kráse, po lásce a po nekonečnu, věnovali mistru Rodinovi svoje studie. Mezi jeho obdivovatele čítá se Paul Bourget, Elémi Bourges, Octave Mirbeau, Gabriel Monrey, Camille Mauclair.

Podobizna, kterou v Máji reprodukujete, přichází ovšem i u nás vždy v čas a vhod, zejmena dnes, kdy i v českém překladě a v překrásné úpravě vyjde nákladem mého přítele p. B. Kočího pozoru-

Sídlo Rodinovo v Meudonu.

Meudon ze zahrady Rodinova sídla.

hodná studie předního francouzského kritika pana Camilla Mauclaira, kterou sám mistr Rodin považuje za nejlepší a nejúplnější studii, jež kdy o jeho díle a o něm byla napsána. Pan Camille Mauclair, jemný psycholog umělců, studuje již od let dílo Rodinovo; on pronesl dne 23. července 1900 přednášku o Rodinovi na výstavě jeho děl v Paříži, on vydal o něm překrásné dílo, doposud jen v anglickém překladu tištěné, »Auguste Rodin, the man, his ideas, his works« (Londýn-Duckworth 1905).

Jsem šťasten, přátelé, že předvádíte českému čtenáři dnes opět tu vznešenou tvář velikého francouzského sochaře, jehož díla »Myslitel« a »Ruka boží« byla by nadchla Lamartina k hluboké meditaci, a jehož damské portrety a ženská milující těla, delikátních hrdel a božsky krásných boků a ňader byla by vnukla Mussetovi nejroztouženější verše.

Mně pak, vězni všední povinnosti, připomíná ten portret a ty obrázky umělcova zátiší některé šťastné, ale, bohužel, krátké jen chvíle, prožité u krbu Francie.

Váš

Em. ryt. z Čenkova.

Rodinovo Museum v Meudonu.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Štolbovy knihy** Z mých »Pamětí« vydáváme dnes seš. I Memoirů jest v naší literatuře velice málo. Tím vděčnější můžeme býti autoru, který odevzdává veřejnosti bohatou žeň vzpomínek z dob tak zajímavých, jako byla léta šedesátá a sedmdesátá. V těchto dobách naše literární, divadelní a vůbec umělecké poměry počínaly se teprve krystalisovati. Štolba, který byl současníkem tohoto vytváření se nových vztahů, je z žijících autorů nejpovolanějším kronikářem této doby, tak zajímavé. Myslíme, že jeho memoiry budou radostně uvítány.

⁂ **Populární zjev pražský, Mikuláš Lehmann**, majitel nejstaršího uměleckého závodu na Ferdinandově třídě, dokonal 10. dubna t. r. pozemskou svou pout. Je tomu teprve několik dnů, co nám čtenář kapitol »Praha včera a dnes« dopsal, že jsme ho měli zařadit mezi pražské figurky. Pravda .. byla to rázovitá, svého druhu jediná pražská figurka. Chodci po Ferdinandově třídě zastavovali se před kavárnou »Imperial« a ukazovali si starého muže, jenž za největšího parna sedával v koutě ve svém známém hnědém zimním kabátě. Býval obklopen časopisy jako studentík nebo literát, jenž nevraživě pohlíží na každého, kdo si

AUGUSTE RODIN.

pro nějaký časopis přijde. Dopisovatel, jenž ho pohřešil v našich figurkách, píše nám: »Viděl jsem do bytu Lehmannova jako s balkonu na jeviště. Toho večera před svou smrtí seděl u stolu ve svém zimníku, s plyšovým kloboukem na hlavě, nohy měl pečlivě zaobaleny houní a hrál karty. Činil na mne dojem podivína, ale naprosto ne člověka, jemuž smrt už sedí za hlavou. Téhož dne odpoledne vyjel si ještě v drožce na procházku. Jedna polovina vozu byla zavřena, druhá otevřena. Lehmann seděl ve voze schoulen a pohlížel apathicky na promenující obecenstvo, jež vyšlo si na sluníčko v nejlehčích ranních toiletách. Slunce jen pražilo a starý pán seděl v burnuse a kolem krku měl silnou vlněnou šálu.«

Lehmannově životní práci nutno vzdát úctu. Byl to podnikavý a prozíravý obchodník. Starší pamětníci nám vypravovali, že vyvolalo po Praze pravou sensaci, když poprvé začal ozdobovati výkladní skříň svého závodu originály a výbornými reprodukcemi. Sta a sta, tisíce lidí vystřídalo se u jeho závodu, kde skoro každý den objevilo se něco nového a pozoruhodného. Byla to malá pouliční exposice, která byla hledána a která nikdy nesklamala. Výkladní skříň Lehmannova byla zkrátka ozdobou hlavní naší třídy a je jisto, že dobrý příklad Lehmannův vyvolal mnoho následovníků. Má však zesnulý ještě jednu zásluhu. Vydával zdařilé reprodukce výborných uměleckých děl, jež jeho armáda agentů roznesla po všech koutech českého království. Vzpomeňme jen jeho reprodukcí G. Maxe (»Kristova tvář na rouchu Veroniky«) Fr. Ženíškova populárního obrazu »Oldřich a Božena« a celé řady jiných, jako: Lišky (»Kristus na hoře Olivetské«), Maixnera, Čermáka (»Prokop Veliký«), Brožíka (»Jan Hus«), M. Aleše (cyklus »Vlast«) a j. v. Reprodukce tyto dostaly se do nejodlehlejších vesniček a Lehmannovi přísluší zásluha, že z domácností vymýtil bezcenné a banální barvotisky a že místo jejich zaujaly kopie krásných, uměleckých děl. Choť páně Lehmannova, rozená Dyková, vynikla svou velikou zálibou k starožitným památkám. Skoupila kolem Stradonic vzácné archeologické vykopaniny a sbírka její patřila k nejvzácnějším. Slyšel jsem, že sbírka tato prodána byla do Vídně.

Osvěžíme na konec v paměti malou, dávno zapomenutou episodu. Když se před lety pořádala na Žofíně umělecká slavnost, sehnáno pro prodej bazarový mnoho českých originálů. Známý komik p. Jos. Šváb přijel tenkráte v tak zdařilé masce Lehmannově, že bylo všeobecné mínění, že to je do opravdy Mikuláš Lehmann. Pan Šváb prodával originály a znamenitě pochodil. Obrazy šly na dračku, poněvadž každý si chtěl koupiti něco na památku — od populárního pražského obchodníka s obrazy. Vyvolalo už sensaci, když objevila se na mostě drožka, tažená hubenou herkou a v ní seděl »Lehmann« se známým svým plyšovým kloboukem na hlavě, v burnusu a se šálou kolem krku. Jenom zasvěcenci věděli, že to není Lehmann — a starý pán měl prý z toho dokonce jakési nepříjemnosti. Dokazoval prý, že na Žofíně nebyl, ale nikdo mu to nevěřil. V té době zakoupil Lehman proslulé Maxovy obrazy »Jidáše« a »Madonnu«, jejichž reprodukce byly velice hledány. Mikuláš Aleš zastoupen byl v programu umělecké slavnosti koncertním kreslením a známý pražský párek manželský nápodobil podobami »Jidáše« a »Madonny«. Číslo toto mělo prý báječný úspěch. *J. H.*

— **Spořitelny a literatura.** Je nyní značné hnutí patrno, aby byla mládež nabádána ku spoření. Dokonce i k tomu se vybízí, aby si pojišťovala — pensi, až dosáhne 60. roku . . .

Na školách průmyslových bývalo zvykem, že se hodní žáci odměňovali knihami. Teď dostanou buďto pojistku na pensi nebo spořitelní knížku.

Byl to jediný přímý styk školy našeho dorostu s literaturou. Mládež dostávala knihy svého pracovního odboru nebo vhodné dílo všeobecně poučné, často i zábavný spis čelného autora. Tento způsob přišel k nám z ciziny. Ve Francii na př. podílí se i žactvo obecných škol na konci roku knihami. A věru, že to je obyčej chvalitebný, neboť tím se mladá mysl připoutává nejušlechtilejším způsobem k literatuře domácí. Kdo ví, jak těžko si česká kniha klestí cestu do rodin, jak knihovna stále ještě patří i u lidí zámožných k nežádanému luxusu, musí doznati, že dobrý spis, položený do rukou mladého člověka, je vždy klíčem k řiši duševní.

Ale již poznává se, že podílení žáků spořitelními knížkami nijak neprobouzí chut ke spoření. V nedávné schůzi českých záloženských odborníků bylo konstatováno, že pravidelným následkem takového podělení jest ihned — vybrání vkladu.

Jak dovede nadchnouti dar pojistného lístku, na němž uvedeno, kolik haléřů bude dostávati ročně šťastný mladík, dožije-li se — 60. roku, o tom se ani šířiti nechceme.

Ale hodí se k této úvaze malá noticka, kterou přinesly nedávno španělské listy. Král daroval děvčátku, které mu podalo sklenici vody, něco stříbrných mincí, kornout cukroví a knížku s veršíky. Za týden dostal od milého děvčete dopis: »Pane králi, špatně to dopadlo. Cukroví mi vzal bratr, peníze tatínek. Jenom knížku jsem zachránila, ale tu si schovám na věčnou památku!« *Zm.*

— **Veřejná knihovna v Náchodě** má 2468 knih. Loňského roku byly 2374 půjčky živnostníkům, 1548 dělníkům, 647 studujícím, 775 úředníkům, učitelům a j. Za 8 let trvání knihovny byla 68.731 půjčka. Při knihovně je zřízena čítárna, v níž je vyloženo na 70 časopisů. Téměř 3000 čtenářů dostavilo se v minulém roce. Zásluhu o knihovnu má p. Roman Plodek, o čítárnu p. Jan Voborník; oba jsou učitelé měšť. škol.

⊙ **Knihy s dedikacemi.** Mnoho přátel literatury touží po knize s autografem oblíbeného autora. Nejčastěji si pomáhají k této památce, že zasílají spisovateli knihu s žádostí o podpis. Ale mimo to spotřebuje každý autor mnoho svých děl k obdarování osob zvláště milých nebo těch, jež si s většími menšími rozpaky o novou práci přímo řeknou. Mnozí z těchto nemají snad ani potuchy, že autor musí tyto knihy — koupit.

Někdy přijde autografem opatřená kniha do rukou nepravých. Obdarovaný si neváží takto označeného exempláře nebo nevěnuje mu alespoň dosti péče.

Naproti tomu jsou bibliofilové, kteří knihy s autografem úzkostlivě střehou. Opatřují je zvláštními vazbami, vykazují jim čestné místo v knihovnách a zásadně nikomu jich nepůjčují.

Autora takto vyznamenaného mohou tyto pozornosti dojista jen těšiti — naproti tomu nemůže býti hořčího pocitu nad ten, kterým někdy bývá u nás postižen autor, když ho některý antikvář upozorní, že koupil lacino pro svůj sklad výtisk jeho knihy s autorskou — dedikací.

∴ **Popel z Vesuvu.** Přišel jsem před svátky k Mikuláši Alešovi. Divnou věc držel v ruce — malou láhvičku s drobounkým, slabounce nafialovělým popelem. Ptám se, co to je za reliquii, a Aleš podá mně cedulíčku, na které bylo napsáno toto: »To je popel z Wezufu od roku 1822. Ten sem přines z ne Aplu. Tomáš Famfule.« Lahvička zůstala v rodině na památku po Tomáši Famfulovi od »Vensan švališerů« (pluku švališerů kdysi barona Vincenta, jenž se proslavil v bitvě u Kolína r. 1757). Famfule byl strýcem Alešovým, a je radost mistra poslouchat, když vypravuje o tom, co všechno starý švališer prožil a zkusil.

»Čtu právě o tom,« rozpovídal se Aleš, »jak Vesuv zase řádí, a lahvičku s popelem jsem si vyhledal, abych si připamatoval, co strejda vypravovával o trampotách, jež v Italii zažil. Popel v lahvičce bude pomalu sto let — v říjnu r. 1822 ho strejda Famfula sklepal s helmy a s uniformy. Byla ho hezká hromádka — něco tenkrát rozdal, drobet dal panu faráři, drobet panu učiteli a přece ho zbyla ještě tato hrstka. Strýc jel tenkráte ještě s jedním vojákem ze Sorrenty do Gaety se štafetou. Jedou — jedou — mají žízeň, že se jim jazyk na ponebí přilepoval, zastavují se ve stavením, poprosí o vodu — ale nikde ani kapky nemohli sehnat. »Všechny studny vyschly — všichni ptáci odletěli —« všude jim lidé říkali a dodávali: »a to bývá zlé, tuze zlé znamení — stává se tak vždycky, kdykoliv má Vesuv bouřit.« Vensan švališeři jedou, jedou. Najednou zaduní ohromná rána. Švališeři zůstanou jako zařezaní. »To je přece divná věc,« povídají si — »nebe je čisté jako studánka, nikde ani mráčku a přece jenom je bouřka.« V tom jakoby se země pod nimi hnula. V zápětí na to vyletěla z krateru sopky ohromná skála, jako chalupa veliká — vyletěla jako kámen z praku vyhozený do ohromné výše a hned na to se zatmělo, že nebylo takřka na krok vidět. V minutě byli oba švalieři zasypáni drobounkým popelem. Padalo to jako drobný déšť a všude jim to nalezlo — do nosu, do očí, i do uší. Dojeli, šťastně dorazili na svou štaci a oba švališeři sklepali popel s helmy a uniformy na papír, schovali na památku a přivezli si do vlasti — —« *K.*

∴ **Jack** Alfonse Daudeta náleží k nejsensačnější produkci belletristické posledních třiceti — padesáti let. Řekneme-li k »nejsensačnější«, třeba dodati, že i k »nejumělečtější«, neboť Jack autoru pomohl záhy k popularitě, jakou se mohou honositi málokteří spisovatelé literatury světové. Kniha, která nákladem Máje vychází tu co kniha poprvé, v překladu svědomitého, bohužel předčasně zesnulého V. Benešovského Veselého, bude asi málo známa širšímu čtenářstvu. Kdo však četl Fromonta mladšího a Rislera staršího, kdo sledoval zajímavá dobrodružství Tartarina, kdo zná Numu Rumestana, Naboba, Krále ve vyhnanství, s rozkoší vzpomíná na literární požitky, jež mu kdy tento vrstevník a soupeř Zolův skytal od let sedmdesátých, sáhne jistě i po této knize, v níž nalezne ve shonu denního života nejen osvěžení zajímavými příběhy děje, nýbrž i poučení tímto »obrazem současných mravů« (rozuměj francouzských). A. Daudet, jenž počal tvořiti co básník, jenž je dnes šíře neznám co dramatik a libretista (Arelatky Bizetovy), jenž vedle své románové produkce nejvíce pronikl co spisovatel humoristickosatyrických děl, vložil do Jacka celý svůj všestranný a neobsáhlý talent, talent básníka jemného humoru, pronikavého ducha, delikátního krajináře a znamenitého psychologa, jenž své charaktery, jich ústředí a dobu ostře odpozoroval a šťavnatě líčí. Máme-li v překladech všechna významnější díla Daudetova, i ta, v nichž poeta ustoupil poněkud kritikovi, bylo by nesprávno zavírati oči před tímto vskutku velikým dílem (nejen rozsahem, leč i vnitřní cenou), jež zjednalo Daudetovi rychle jména světového. *—l—a—*

∴ **Purkyňovo náměstí** na Vinohradech v partii mezi kostelem, Národním domem a divadlem nabývá jistého monumentálního rázu.

Městské správě vinohradské náleží uznání, že dle určitého plánu dle zásad moderních a s pravým pochopením svého úkolu otázky vzhledu města snaží se řešiti s určitým vkusem. Nyní naskytá se jí velmi vhodná příležitost, doplniti vznikající tu architektonickou scenerii nějakým dílem plastickým, na příklad fontánou umístěnou před novými domy na pozemcích bývalé Štikovny. Toto vyzdobení prázdného nyní náměstí bylo by činem dvojnásob záslužným, poněvadž by bylo zároveň výmluvným příkladem i — matičce Praze. *—l—*

∴ **Čím stůněme?** Snahy národnostní, politické, sociální i hospodářské, vývoj vzdělanosti, názory

náboženské i mravní, působení moderní vědy, technických vymožeností a řada jiných složek způsobují hotovou spleť moderního života, který dávno již pozbyl dřívější jednoduché, jasné a snadno přehledné struktury. Tato složitost současných poměrů byla by potěšitelna, kdyby ji bylo lze považovati za výslednici vysoké úrovně kulturní, na niž se ocitl život národa, jemuž k zdravému rozvoji všech sil třeba jest tolika různých útvarů. Nevidíme však nikde jednotící, mohutné, vše strhující síly, která by třeba bezohledně, klidně nebo bouřlivě spěla za velikým cílem, svádějíc všecky ty proudy v jediný mohutný tok. Jen malicherné tříštění, sobecké, ubohé putky stran i straniček, koterií i stavů. Místo bohatě rozčlánkované organisace, hotovou desorganisaci, boj všech proti všem. Cítíme to všude bolestně, v politice, v národním hospodářství i v literatuře. Národové jiní dočasný takový stav všeobecné rozháranosti snesou snadno jsou-li dost bohati, svéprávní a mocní, ale u nás je každé ztracené minuty, každé zmrhané síly věčná škoda.

Po prohraných bojích politických a po dosažení prvních úspěchů kulturních jakobychom nevěděli, co ještě chtíti. V politice ani na poli kulturním nemůžeme s místa. I v národním hospodářství stále ještě vázneme. Ztratili jsme směr cesty, nevidíme jasného cíle a nemáme ani dosti pevné vůle k zápasům velikého slohu. Bijeme se na různých stranách na zdařbůh a na konec rozbíháme se v hloučky, vzájemně se potírající. Ah, netoužíme po svornosti dle osvědčeného receptu, víme, že jiskru vykřesati lze jenom nárazem — křemenem o křemen. Křemene o křemen! My však malicherně a nízce bijeme hlínou v bláto. Jen špína zůstává na rukou i oděvu. Chybí nám společné, jasné vědomí konečných cílů, uchvacující idea velikých rysů a postrádáme vůdců, jichž osobnosti by měly vnitřní mohutnosti dost, aby se staly proroky a organisátory.

S lítostí pozorujeme jak prchá jeden starý ideál za druhým, aniž je nahrazen novým, jak se sny naše řítí v trosky. Jen mohutné organisace nejširších vrstev lidových nám vracejí trochu důvěry v budoucí obrat. Snad odtud vyšlehne jednou plamen, který sežehne nezdravé dnešní poměry a dá nám čeho potřebujeme — velikých a čistých ideálů. Alespoň všechny velké převraty přicházely doposud zdola. Pak snad nastane doba mohutného chtění a velikého rozmachu, doba síly, hrdosti a vítězných zápasů.

Taková revoluce duchů ovšem nemůže býti vyvolána přímo davy, které bývají už vlastně jen nástrojem velikých myšlének geniálních jedinců. Ale nástroj bez mistra a mistr bez nástroje nlčeho nezmůže. Dnes ještě panuje chaos, vření, z něhož snad časem, až opadne pěna a rmut, zbudou krystaly nových útvarů. Toť vlastně jediná naděje, která nedopouští ztráceti mysle.

Je proto třeba připravovati příchod velikých těch duchů, kteří by dali životu národa obsah, je třeba třídit, organisovat a působit na mladé generace. Budit v nich touhu po dalekých obzorech, smělých činech, utvrzovat vůli a šlechtiti srdce, krátce pěstovat silný ale čistý charakter. A odvahu. Snahy nových generací musí pnouti se do výše i hloubky, objímati šíř a dosahovati dálek, jedním slovem, nové generace musí míti to, čeho my postrádáme: silnou a pevnou vůli a jasné a veliké cíle. Budou-li obejímati v politice říši nebo Slovanstvo či lidstvo a budou-li zápasit o panství v království ducha nebo krásy vše jedno, jen pro Bůh, ať vybřednou už nadobro z malicherností svých otců. — *l* —

— V. Sieroszewski: **Dno bídy.** Autor této práce dosáhl dosti rychle popularity v literatuře domácí a neméně rychle za hranicemi. Vyznáním verista, neostýchající se nejvěrnějšího líčení skutečnosti třebas odporné, není prost mnoha sympatických rysů, jež činí to, co by jinak čtenáře odpuzovalo, oblíbeným, ba více — dílem uměleckým. Zní v jeho pracích především ryze struna nevysloveného sice, ale všude mezi řádky patrného hlubokého soucitu s trpícími, jichž kruté trýzně líčí, a sahaje nám na srdce prostředky vskutku silnými, získává naše nitro pro jejich osudy. A podivno — cosi konejšivého vyplývá z té četby byť jí byl sebe více rozrušen, každému, koho někde střevíc tlačí, koho jeho drobné starosti hnětou.

O autoru víme, že žil jako politický vypovězenec v Sibiři; odkudž pochází děj mnohých jeho uměleckých prací. Také z Kavkazu přinesl mnoho podnětů; zajímavy jsou jeho cestopisy, jež přinášejí občas polské listy belletristické.

Dno bídy nazval bych raději »nejhorší bída«, neboť slovo »dno« má u nás jiný smysl, ačkoli překlad je až na několik málo polonismů věrný a český. To nelze bohužel říci o všem, co se v Čechách z polštiny překládá. — — — *l—a*

Ročníku IV. číslo 32. vydáno dne 20. dubna 1906

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·50 (poštou K 2·90).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Josef Štolba.

Ve své nové knize »Z mých pamětí«, s utěšeným humorem psané, líčí Štolba okamžiky svého na svět vstoupení. Nepamatuje se sice na tuto událost již, ale rodinná tradice tak mu ji vtiskla v mysl, že může bez rozpaku líčiti vše do podrobna.

Když totiž dne 3. května 1846 za časného jitra Štolba objevil se v Král. Hradci, ozvalo se hřmění hmoždířů a veselé pochody hudby vojenské. Madam, která při narození Štolbově měla důležitou úlohu, plácla nového občana královéhradeckého na nejvhodnější místo a poznamenala vesele: »Vidíš, kluku, kdybys byl princ, platila by ta sláva tobě!«

Hudbou a výstřely vítán byl totiž v Hradci »první máj«, toho roku magistrátním rozkazem s pátku na neděli úředně přeložený. Humor této chvíle Josefa Štolbu popadl a po celý život pak již neopustil. Vše jeho konání prolínal, strasti studentské i všecky pozdější stravitelnějším mu činil, literární činnost mu ostře barvil a jeho život rodinný a společenský provázel jako červánek.

Šťastnou náhodou dostal se Štolba jako mladý jurista do rodin české šlechty v úřadu vychovatelském, a tento blahodárný styk přinesl veliký prospěch Štolbovi. Umožnil mu veliké cesty zámořské, uvedl jej záhy do šťastných poměrů existenčních a co nejvíce platí — vypěstil šťastně disponovaného muže na člověka nejuhlazenějších forem společenských, disciplinovaného a taktního. Škoda, že našich čelných osob větší procento neprošlo podobně zdravou lázní. Jak by náš život společenský i veřejný, umělecký, literární, politický stal se snesitelnějším, kdyby místo krvavé rvavosti

a brutalit tiskových nastoupila důstojna šetrnost k osobám. Nic tak neoznačuje hloubku naší národní nemohoucnosti, bídy společenské a kulturní nedozralosti jako drsnost forem, o kterou stále klopýtají duše citlivější.

Několik zdravě veselých, neodvislých a uhlazených Štolbů na místech rozhodujících dovedlo by u nás rozumně vyvětrat české kouty, páchnouci tak odporně neláskou, nevraživostí a závistným bojem o krajíčky.

Buďme však rádi, že máme pro ochutnání alespoň toho jednoho. Srdce okřeje, když bez vypínavosti, prostě, ale rozmarně rozpomíná se o své životní práci. Když líčívá, jak roku 1869 již se objevil s první prací na jevišti zatím. divadla, kterak roku 1870 již debutoval novellou ve Květech, roku 1872 zakládal u Ottů Palečka. Roku 1879 stal se notářem v Nechanicích, odkudž 1890 dostal se šťastně do Pardubic, kde žije spokojeně, těše se z blaha svého utěšeného manželství. Každá změna v jeho životě, každá jeho dramatická práce, jeho kniha, důležitější podniky opředeny veselými nějakými vzpomínkami. Posluchači se zdá, že sedí u nevyčerpatelného pramene — malý dotaz, poznámka o nějaké populární osobě — a náš Štolba již může vynášeti kroniky z bohaté své zásobárny — většinou kroniky veselé — vždy však nad míru zajímavé. Je radostno pobesedovati se Štolbou. Nehonosí se úspěchy, nenarovnává se stále do pósy škrobeného grandseigneura, nestaví si monumenty líčením slavných vítězství — vypravuje pouze, jak se věci udály, a spíše pro dobrý vtip po sobě kyselinou nějakou sám střikne než aby zlatými šlojíři slávy hlavu si oviíjel.

Literární činnost Štolbova rozpadá se v novellistiku, cestopisné články a dramatická díla.

Roku 1870 podařilo se mu proniknouti do Květů novellou »Danajský dárek«. Po této práci napsal dlouhou řadu jiných, když pak se stal redaktorem »Palečka«, napsal do tohoto listu množství větších i kratších humoresek.

Senzační úspěch měla roku 1879 jeho americká povídka »Prales« v Květech Svatoplukem Čechem tehdy založených.

Lumír čítal Štolbu záhy k spolehlivým svým spolupracovníkům a přinesl od něho hojně novel a touristických črt. Pak se mu otevřely sloupce všech našich listů. Každý se hlásil o jeho rukopisy.

Soubory jeho drobných pros nesou názvy: Novelly, Humoresky, Z dramat žívota, Americké povídky. Samostatně vydal povídky: Z pražského zátiší, Osud?, Prales.

Cestopisná literatura byla Štolbou obohacena články, jež se zamlouvaly zvláště humorem, kterým veselý autor svá pozorování kořenil. Štolbův způsob cestopisů měl pečeť originality. První jeho kniha »Klepy z cest« upozornila již roku 1873 šťastně na mladého autora, a od těch dob nalézal Štolba pro své cestovní glossy otevřené dvéře nejen ve všech redakcích, ale i u nakladatelů a — což hlavní věcí — též u čtenářů!

Štolbovy cestopisy jsou plny žertů, anekdot, zajimavých episod, a svědčí vesměs o vzácném umění pozorovatelském. Zdravý optimista nemá však jen růžová skla ve svých okulárech — ručej jeho líčení časem rozpětí se ostrou poznámkou satyrickou, hořkou úvahou člověka v okovech českých smutků otuženého — Štolba humorista a causeur vyrůstá tu na filosofa jasné úvahy a břitkého rozsudku. Sbírky jeho cestopisných črt jsou: Klepy z cest, Za oceanem, Na Skandinavském severu, Za polární kruh, Na půdě moří urvané.

Ale těžisko Štolbovy tvorby vězí v jeho dramatické činnosti. Třiadvacetiletému muži otevřely se již brány naší přední scény. Na jeviště zatimního divadla v Praze byla totiž roku 1869 uvedena jako aktová veselohra »A přece.«

A nyní to šlo jako v divoké honbě. Za čtyři měsíce hrána již jeho fraška »Krejčí a švec«, která v literárním konkursu byla poctěna cenou. O osudech frašky, o polemikách pro rozhodnutí poroty vzniklých napsal Štolba veselou vzpomínku, která osvětluje zákulisí zatímního divadla přímo bengálem.

Za dva měsíce na to hráli již jeho novou aktovku »Bratranec«, za půl roku po té veselohru »Jenom ne písemně,« po dvou měsících aktovku »Únos«, za 12 dní na to frašku »Spiknutí v Podmazově«, a po čtyřech měsících novou aktovku »Tak je to na tom světě«.

To byly opravdu již dostihy. Zdá se, že i autora znavily, neboť přišel s novou prací teprve až po roce. Ale byla to práce, která má známky seriosního, promyšleného díla. Byla to tříaktová veselohra »Zapovězené ovoce.« Na jeviště zatímního divadla dostala se v prosinci 1871.

Roku 1873 srazil se Štolba s paní censurou. Nepřipustila provozování jeho dramatu »Matčino dílo«. Tak zabolela autora tato překážka, že odmlčel se na dlouho. Nehledíme-li k burlesce »O tom velkém boji se ženami«, která roku 1877 byla hrána v Novém českém divadle, seznáváme, že teprve otevřením Národ. divadla byla opět rozechvěna jeho dramatičná nervstva. Starý divadelní kozák z nechanického zátiší sledoval, co se děje pod krovem zlatého domu v Praze. Nějaký popud Stroupežnického, trochu probuzení literární ctižádosti a změna poměrů nastalá otevřením

důstojného divadelního domu působila tak blahodárně, že Štolba napsal svižnou veselohru, která doznala úspěchu až překvapujícího. Bylo to proslavené »Vodní družstvo«, kterým 1. prosince 1886 vstoupil Štolba na jeviště Národního divadla.

Za pět měsíců hráli tu již novou jeho aktovku »All right«. Téhož r. přijato bylo jeho nové drama »Po letech«, ale při první zkoušce dostal o tuto svou práci autor takový strach, že ji odvolal a vložil do svého stolu, odkudž ji ani domluvy nejdůvěrnějších přátel nevyvábily na světlo. Roku 1888 hrála se jeho veselohra »Maloměstští diplomaté«, roku 1889 drama »Závět«, 1891 veselohra »Křivé cesty«, roku 1895 celovečerní drama »Peníze« a aktovka »Zloděj«, následujícího roku pak aktovka »Mezi umělci«.

Když roku 1898 otevíralo se na výstavě architektů divadlo Uranie, které se stalo zárodkem tolika pronikavých změn v českém divadelnictví, požádán byl Štolba o novou veselohru, kterou on ochotně v pravou chvíli zaslal. »Na letním bytě« zvala se tato práce, která se těšila velkému úspěchu a o rok později byla uvedena též na jevišti Národního divadla. Roku 1901 dostavil se Štolba s veselohrou »Mořská panna« a roku lonského uveden byl na scénu Národního divadla »Její systém«.

Dramatické dílo Štolbovo při podrobnějším studiu ukazuje, že šťastně disponovaný autor tvoří s velikou lehkostí. Má velice jemný sluch pro tlukot srdce posluchačova, ví, jak dotknouti se divákova citu, jak zmocniti se jeho zájmu.

Štolba zná český život dopodrobna. Sám se po léta probíjel životními strastmi — ostatní pak dal styk s lidmi všech vrstev. Pobyl léta v kruzích šlechtických, pak poznal život blahobytného měšťanstva pražského, na to se odstěhoval do prostředí maloměstského. Jedno z měst, vzdálené dráze, jehož obyvatelé z polovice obírají se řemeslem a obchodem, z druhé části polaří — toť ovzduší typické pro tolik měst českého venkova. Druhé sídlo Štolbovo, na křižovatce hlavních tratí železničních, město, v němž sjíždí se nejvyšší aristokracie každého roku na parforcní hony a vleče za sebou tolik mamů oka, tolik nebezpečných příkladů — město zrovna kypící rozvojem, úsilně pracující k zmohutnění vnějšímu a vnitřnímu — jaké to pole pro studování povah a duší.

Nyní vzpomeňme, že Štolba je v prose života notářem. U smrtelných loží, v přístěncích obchodů, v rodinných poradách, u prodejů a koupí, při svatebních úmluvách, v podnicích živnostenských, v továrnách, dvorcích a panských sídlech dívá se notář vždy tak hluboko do lidských srdcí, pronikne tolikerá tajemství, musí poraditi v nejdůležitějších často okamžicích života, pronésti slovo, na němž visívá osud celých rodin. Jaké to působiště pro dramatika, jaká žatva figur, povah, konfliktu a rozuzlení.

Tato životní škola je zřejma na všech postavách, které Štolba ze skutečnosti uvedl na scénu. Snad tu a tam některým rysem učinil ústupek divadelnímu účinu, malým nánosem líčidla sesílil pro světla večerní některou vrásku — ale jinak kostra i tělo figury z českého ovzduší na jevišti uvedené je zdravě pravdivé.

Štolba umí hospodařiti na jevišti s časem a neplýtvati slovem. Dvě — tři osoby krátkým hovorem rozvinou klubíčka, prostořeký domestik, žvatlavá holčina přeběhnou scénu — a už je exposice na talíři. Divák je v síti autorovy líčně a nevypřede se, dokud opona naposledy nesletí.

Štolba se držívá francouzské methody, že má býti exposice jasná, druhý akt napínavý a poslední krátký. Dějem jeho prací bývá často i jen pouhá anekdota, ale figury, jež ji nesou, jsou vždy tak životny a tak zábavny, že pojišťují úspěch hře již předem.

Jsou to postavy z českého ovzduší, vesměs naši dobří známí, lidé, s nimiž jsme se ne jednou, ale několikráte setkali. V životě je poznal Štolba; vtipně učinil výběr, k našemu obveselení je poslal pak na prkna divadelní. Sedíme v hledišti a bavíme se jejich rozpaky, jejich neprozíravostí, radujeme se, že my dobře vidíme, kterak jsou pošetilí, neobratní, jak jsou nechápaví a zaslepení.

Tento odlesk života při figurách Štolbových je největší silou autorovou. Opakuji: při fi-

J. Štolba r. 1863.

gurách, neboť při ději a zápletkách jeho ozve se leckdy Štolba novellista — novellista romantik.

Děj jeho her nebývá vždy reelním odleskem skutečných událostí, leckdy mu vypomůže fantasie, aby se pásma šťastně spojila, aby nebylo mrtvých bodů ve hře, aby se akty dobře zakloubily, hra účinně vyvrcholila, katastrofa našla dramatickou resonanci a ve finale aby se outky hladce rozčísly.

Štolba dramatik píše pro publikum. Pro naše české publikum. Autor jím tak oblíbený zná jeho divadelní názory, prostudoval jeho chápavost, ví, jaký efekt u něho neselže, rozumí, co jest předmětem zájmu, lásky a nenávisti českého diváka — proto Štolbovy kusy dosahují tak velkého počtu představení, jsou tak oblíbenými čísly repertoiru, mají vždy zabezpečenou návštěvu. Autor a publikum se vzájemně nikdy neoklamali. —

Štolba v posledních letech jal se psáti též vzpomínkové články. Hned první měl takový úspěch, že byl z nejrůznějších redakcí zahrnut žádostmi o nové,

V Máji se o vzpomínkách Štolbových mnoho mluvilo, a tu vznikly první popudy, aby autor, který tak intensivně účastnil se ruchu divadelního a literárního, přikročil k vydání svých pamětí. Nějakou dobu se Štolba bránil — bránil, ale konečně sedl a jal se psáti. První sešit tohoto poutavého díla Štolbova je dnes již v rukou českého čtenářstva. Jsme přesvědčeni, že bude kniha »Z mých pamětí« po dlouhá léta zdrojem mnohých poznatků z pohnutých dob českého kvasu uměleckého, že Štolba kronikář osvětlí různá dosud temná místa, a že svěžím způsobem svého vypravování literaturu memoirovou obohatí svazkem zvláště poutavým.

Zbývá zmíniti se o Štolbovi člověku. Že je mužem uhlazených forem společenských, vybraného vkusu, bylo řečeno již výše. Avšak dlužno důraz položiti též na to, že je autorem vší ješitnosti a umělecké závistivosti prostým. Je to velké slovo, poněvadž na českém rybníce, který nemá přímé spojitosti s velkými cizozemskými jezery a řekami, kocábky tak do sebe vrážejí, tak se trou a pošplychují stojatou vodou.

Štolba za své úspěchy děkuje toliko své práci. Jeho čelo nezbrázdily charakteristické vrásky nevraživosti — úsměv jeho je čistý, radost jeho z každého českého vítězství je upřímná. V jeho veselém hovoru není úskočnosti. — Člověk vyrovnaný se světem, šťastný v milující a milované své rodině, sledující napiatě vše, co se děje v kulturních lánech české oblasti, muž, který v bezedné tůni svého humoru dovedl vždy rychle utopiti pocity hořkosti vnějškem vzbuzené — spisovatel, který se nikdy neopil slavomamem, ač měl k tomu tolik příležitosti — toť Štolba!

Jaký div, že je každý hrd, kdo je vyznamenán jeho přátelstvím, a že tolik lidí v jubilejní chvíli touží, aby byl zachován ještě po dlouhá léta literatuře, divadlu, společnosti, rodině a svému nezkalenému štěstí. *V. Štech.*

DR. JAROSLAV KVĚT:

To dr. Štolba neví!

Vzpomínka.

nad se to po letech zdá vzpomínajícímu na první chvíle literárních vzrušení, jako vše, co pochází z té doby 17 let, kdy podle Berangera »blaze pod střechou«, snad jeví se v zralém a už pomalu odkvétajícím věku, kdy stříbrné nitky vlasem probleskají, tak růžovým a zlatým — snad se to jen zdá, myslím si, kdežto ve skutečnosti, v zorném úhlu dnešního přece jen vytříbenějšího vkusu leccos by kritičtější duše vytkla. Ale ne — čtu znovu věci Štolbovy, které se mi tehdáž líbívaly, a abstrahuji-li vše, co je kostymem, co je barvou doby, co dnes ukazuje se z mody vyšlým — musím uznati, že vše má jádro, vše má povahu vtipnou a jiskřivou, vše má myšlenku originální a Štolbovsky půvabně a poutavě zpracovanou. Nemluvila tedy ze mne tenkrát, když jsem poprvé viděl dra Štolbu a slyšel ho přednášeti, zaslepenost, krátkozrakost mladého nadšence, nekritičnost studenta odbývajícího první svá nesmělá dostaveníčka

s Musou literatury, nebyl to pouhý zájem o poznání osoby literárně už tehdáž velice významné.

Pro literaturu smysl budil mezi tehdejšími studenty vyššího gymnasia královradeckého nejen nezapomenutelný náš třídní Josef Černý, dnes školní rada a ředitel gymnasia na odpočinku v Roudnici, leč i básník a překladatel Karel Kučera, o němž jinde vylíčím své vzpomínky, dále profesor dějepisu, historik a redaktor Archaeologických památek, † Bohuslav Miltner a jiní. Zájem (řeknu zatím pouhý zájem) o literaturu jevil se mimo hodiny češtiny, kde i slabší žáci překvapovali časem prohloubenými vědomostmi z dějin novodobé literatury, pilnou četbou knih, kdekoli bylo lze se jich dopátrati v bohatších soukromých knihovnách i veřejných bibliotékách, razil si cestu nadšeným bibliofilstvím (každý chtěl míti svoji knihovnu a obětoval na zakoupení nových knih, nota bene! i básnických, poslední groš, urvaný hladovému žaludku na účet večeře), především však překonával tvrdost poměrů s d r u ž o v á n í m podle hesla staršího literáta římského Sallustia, jehož sentenci »concordia parvae res crescunt discordia etiam maximae dilabuntur!« měli jsme nějaký rok ještě v paměti. Třebas školní řád všecko spolkářství zapovídal, nikdo*) nezabraňoval společným sbírkám na předplácení předních časopisů, takže jen v naší třídě, v septimě r. 188* asi 10 Světozorů, tolikéž Lumírů, Osvět a Květů se odebíralo.

Ale vraťme se k dru Štolbovi. Věděli jsme o něm, že je notářem k nedalekých Nechanicích. Býval častým hostem v Hradci Králové a jeho oduševnělá tvář s mohutným plnovousem byla nám vzorem mužné krásy intelligenta. A pak byl tenkráte jiný poměr mezi čtenářem a literátem, srdečný, důvěrný poměr, jehož dnes, myslím, už není, aspoň ne v té míře. Leccos z lokálního patriotismu činilo nám dra Štolbu ještě bližším. — Byli jsme naň hrdi, byl také z části Hradečák, narodil se zde, žili tuším tu i tenkráte na odpočinku jeho rodiče. Ale nade vše byl nám milým. Skoro všichni četli jsme jeho humoresky, z nichž do dneška ani v přívalu reminiscencí ze všech literatur neutonula vzpomínka na Anče z jeho povídky, které leknutí rázem uzdravilo z krutých bolestí zubů. V té asi době vycházela Štolbova novela »Pod farní střechou« v Lumíru — její silná tragika nás uchvacovala. (Zda-li pak jsou dnes ještě studenti, které by tak strhovala tato práce?) Několik zasvěcenějších kollegů znalo Štolbu osobně. To znamená: viděli jsme jeho fotografii v illustrovaném časopisu**) a namlouvali jsme si, že bychom ho rázem poznali, kdybychom ho potkali. Za takového stavu věci, když kterýsi spolek královradecký — nevím dnes již určitě, byli-li to akademikové z »Dobroslava« či Sokol — pozval Dr. Štolbu ku přednášce, nedočkavě hleděli jsme vstříc jeho příchodu v neděli jistého podzimního dne, kterého v podvečer měli jsme spatřit miláčka našeho. A miláčkem byl více méně každý uznaný literát český — měl každý svoji družinu velebitelů — nás vábil autor staroamerické romantiky, humoristických cestopisů, známých novel à la »Osud?«, učinných dramat a podařených veseloher. Přišel den ždaný — dočkali jsme se i sedmé hodiny večerní. V Sokolovně tlum náš tísnil se v prázdných prostorech vedle řad sedadel, kde úzké prostory vyhraženy pro místa k stání. Snad zdržel se cestou host náš nebo se zpozdil vlak — mistr přišel pozdě. Ale nikdo si nestěžoval, trpělivě sečkali všichni. Nebyla tenkráte přednáška i ve městě jinak čilý společenský a vůbec veřejný život vykazujícím zjevem všedním — nepřednášelo se tak ledabylo o všem a ode všech. Vědělo se, že kdo něco bude přednášet, má co povědět, co bude zajímat — ne jako dnes . .

Konečně přišel náš zbožňovaný mistr. Vyprávěl o svých cestách po Hollandsku. Kdybych chtěl vystihnout všechny své dojmy z té přednášky, stačila by tu řada myšlenek z mého deníku, v němž jsem tenkráte pečlivě zanášel silnější dojmy ze života svého i veřejného žití tehdejšího Hradce ovšem dle kriterií septimánského neb oktavánského intelektu.

Byla by to monografie snad spíše zajímavá s naznačeného hlediska, nežli bystrá; po širokém úvodu nastiňujícím ráz literární tvorby Štolbovy ve slohu »volných prací«, jimiž jsme v těch letech studií středoškolských živili své sebevědomí a obcházeli školní řády, jí následovala bibliografie jeho děl. Dnes divím se úplnosti její, vzpomínaje tehdejšího nedostatku příruček — kromě Tieftrunka in puncto nejnovější literatury náramně jednoslabičného, neměli jsme než Jirečkovu Anthologii, a Kosinovu Slovesnost, neboť Bačkovského Dějiny literatury počaly, tuším, teprve několik měsíců později vycházeti a v prvních sešitech zápasily teprve s dobou obrození.

Jako dnes vidím dr. Štolbu usedajícího za stolek s obligátní lahví s vodou a sklenkou na podiu spolkové místnosti.

Nastalo ticho, že by pád špendlíku byl býval slyšitelný. (Dnes bavívají se při před-

*) Liberálnímu řediteli, na nějž teprv teď s pravým uznáním vzpomínáme, kdy už neodráží trochu drsná slupka, ani to nenapadlo zapovídati.

**) I těch biografií je škoda — nyní se mluví většinou teprv o zesnulých.

L. Marold Kofránek z »Vodního družstva«.

naškách posluchači tak živě že časem přehlušují přednášejícího.) Dr. Štolba rozevřel zápisky a hned prvními slovy rozeného causeura, mohutným a přece lahodným timbrem svého hlasu i srdečnou bodrostí svého vyprávění, tu ironisujícího sebe sama, tu nevtíravě poučujícího, tu obratně upoutávajícího k prosté zápletce cestovní příhody získal si rázem všecky mysli. Zvláště mládež nepřeslechla jistě ani slůvka, salvami upřímného smíchu kvitujíc dobrosrdečný sarkasmus cestovatelův, od nevinné narážky na tchýni až po barvitý, výstižný akvarel hollandské čistotymilovnosti ohrožující kolemjdoucího turistu bezděčnou lázní.

Přednáška trvala asi 2 hodiny, ale nikoho neunavila.

Dr. Štolba byl ovšem už tehdáž znám jako turista, který viděl veliký kus světa. Tři svazečky jeho dojmů »Za oceanem« přečetli jsme několikráte a vzpomněli jich nesčíslněkráte na svých drobných liliputánských konkvistách po královradeckém okolí s dvacetníkem v kapse a s nehoráznou touhou po krajích protinožců v duši.

Co se však podařilo přednášce Štolbově, je, myslím, nejvýraznější relief její hodnoty a významu autora toho pro cestopis český vůbec — dovedl nadchnouti pro cestování vzdělávací, budil zájem pro snahy poznávat hodně mnoho světa daleko za politickými šraňky vlasti a říše, v době, kdy se u nás málo cestovalo — skoro nic, kdy mimo Wünsche (Neruda je starší), Čecha a Štolbu nebylo skoro turistů, kteří by dovedli o svých cestách také něco kloudného napsati.

A ta touha vyletět do světa důtklivěji, než dříve z četby, živým slovem Štolbovým vznícená už v srdci neulehla. Sice si zjednala průchod teprv až po 10 letech, ale už neutichla a cikánstvím prázdninovým snad až do smrti bude pohánětí do světa, jak měšec, ale ještě víc žena a děti dovolí.

Takový pronikavý vliv měla jediná přednáška Štolbova Kolik máme takových přednášečů?

JAR. VRCHLICKÝ:

Pozdrav Josefu Štolbovi

ke dni 3. máje 1906.

Do třesku číší, v družný kvas
se ozval náhle přísný hlas,
do ucha zasyčel Ti zkrátka:
Šedesátka!
Jak s jabloně by květ se schvěl
tak sněhu vloček tiše sjel,
v Tvůj černý vlas, tam poutkvěl,
ba, veselá to k písni není látka
ta šedesátka!

Leč konec řeči, protestů.
Chyť zmužile tu nevěstu;
Co platna s ní teď každá hádka?
Šedesátka
zde jest a buší na dveře,
jen jdi, ji otevř v důvěře,
u Vás vždy dobré večeře
a veselost, humoru všeho matka.
Co šedesátka?

Vždy humor měls a ten Tě nes
líp než sám Pegas do nebes,
ať letí bouřněj z láhve zátka!
Šedesátka
ať padne s ní! — Však byl to rej,
v smích všem se šířil obličej
a za vším stál Tys, čaroděj
vždy k žertu maje otevřená vrátka
Nu, šedesátka!

Co s ní, když jednou tady jest?
Však Tebou dá se v kolo vést
a čtverylka s ní bude hladká!
Šedesátka!
Čím svěžest vdechls v malátnost,
kam Tebou smích vpad, rajský host,
je Tobě k budoucnosti most
a nám divákům chvilka sladká. —
Žij šedesátka!

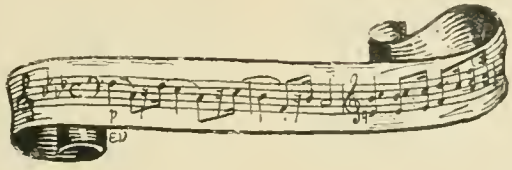

DR. R. J. KRONBAUER:

Několik dodatků k pamětem dr. Josefa Štolby.

UDr. Josef Štolba často a rád zajíždí do Prahy. Jednou ho sem přiláká premiéra v Národním divadle, jindy schůze v Akademii, velmi často revisorská funkce jeho v Nakladatelském Družstvu Máje. Dr. Štolba je milým a vítaným společníkem — dovede vypravovat tak poutavě, že v tomto směru nemá hned tak soka.

Svoje vzpomínky shrnul ve knihu, která bude jednou z nejzajímavějších memoirových publikací. Četl jsem ji s největším zájmem a tu jsem pozoroval, že pan dr. Štolba leccos, co nám kdysi vypravovával, do svých pamětí nezařadil.

Mám za to, že budou tyto moje doplňky, které jsem během let nasbíral, od nesčetných čtenářů Štolbových přijaty s povděkem.

Roztomilou episodkou ze života Štolbova jsou jeho vzpomínky na V. K. Klicperu. Vynasnažím se, abych je reprodukoval tak, jak jsme je vyslechli, když nám dr. Štolba za našeho pobytu v Pardubicích r. 1902 líčil svoje dojmy, jež zažil v Klicperově pracovně na Karlově náměstí.

Mým spolužákem na akademickém gymnasiu — vypravoval dr. Štolba — byl r. 1857 syn Klicperův Ivan. Klicpera byl v tu dobu již na pensi a od Ivana jsme často slýchali, že otec jeho velmi mnoho píše. Jednou vyzval Ivan mne a našeho spolužáka Jaromíra Čelakovského, abychom šli s ním do jeho bytu. Uvedl nás do pokoje svého otce, jenž ve chvíli, kdy jsme vstoupili, seděl u stolu ve vysoké faustovské lenošce a pilně psal.

Z počátku jsme se chovali velice slušně.

Uvelebili jsme se do koutka a vypravovali jsme si šeptem o věcech, které nás zajímaly.

Klicpera nám vůbec nevěnoval pražádné pozornosti.

Snad ani nevěděl, že jsme v jeho pracovně. V první chvíli jsme si ho zvědavě prohlíželi. Pamatuji se, že Klicpera několikráte v psaní ustal, podepřel hlavu o lenoch, zadíval se někam ke stropu, pak zase se sklonil k papíru a pilně pracoval.

Zatím jsme se v novém okolí trochu okoukali, zapomněli jsme na Klicperu, živě jsme se bavili a na konec jsme se pohašteřili. Na milého arcimistra české veselohry jsme už ani nevzdechli a řádili jsme v jeho pracovně tak, jako bychom byli někde na hradbách.

V tom otevřely se dvéře a vstoupila matka Ivanova, paní Nynka Klicperová.

»Zatrapení hoši,« spustila na nás hodně zhurta . . »co pak myslíte, že jste na rynku? Nevíš jak se máš chovat, když tatínek píše?« obrátila se na Ivana.

Ztichli jsme a chvilku jsme dali pokoj.

Klicpera se ani neohlédl a pracoval pilně dále. Ale zakročení paní Nynky na dlouho nepůsobilo.

Za nějakou chvíli hlomozili jsme zase a paní Klicperová přišla na nás ještě asi dvakráte.

Konečně si Klicpera povšiml, že se v jeho pracovně něco děje.

Obrátil se, podíval se na nás, otočil lenošku a poznav mne, pousmál se, zavolal mne k sobě a živě se vyptával, co dělají moji rodičové. Klicpera znal se s nimi výborně z Hradce Králové z dob, kdy tam byl gymnasijním profesorem.

Od té doby docházeli jsme ke Klicperovům velice často.

První divadelní knihy, jež jsem četl, byly od Klicpery. Nosil nám je do školy jeho syn Ivan. Nedovedu ani povědět, jak šly knihy ty na dračku a jak jsme dychtivě čekali, až spolužák, jenž je právě měl doma, knihy vrátí. Veselohry »Divotvorný klobouk«, »Rohovín Čtverrohý« a »Hadrian z Římsu« jsem přečetl takřka v jednom dechu ve škole. Co jsem se milých, zlatých těchto knížek naschovával před Argusovým okem profesora, jenž pozoroval, že pod škamnou něco kutím a jenž pásl po příležitosti, aby mne při čtení dopadl.

Když jsem poprvé s Ivanem přišel ke Klicperovům, myslím, že jsem pramálo se staral o to, v jakém směru vyniká jeho otec. Ale ponenáhlu začalo mně ve hlavě svítati a já pohlížel na vysokou jeho postavu a na milou šedou jeho hlavu s docela jinými pocity

Ivan často leccos zajímavého vypravoval o svém otci a když jsme potom začali čísti jeho knihy, vstupovali jsme do pracovny starého pána jako do nějaké svatyně. Pak už se nepřihodilo ani jednou, aby na nás paní Nynka Klicperová přišla a vyhrožovala nám, že nám ukáže kde nechal tesař díru.

Později vyznamenával nás Klicpera zvláštní pozorností. Často a často se stávalo, že se k nám obrátil, vzal do ruky rukopis a četl:

»Hoši . . dejte pozor . . něco vám přečtu!«

Nevěděli jsme, co Klicpera píše, ale poslouchali jsme s jakousi instinktivní pietou.

Jednou, když Klicperu jsme v pracovně nezastihli, přistoupili jsme k psacímu stolu a prohlíželi jeho rukopis. Pamatuji se, že Klicpera psal »Soběslava, kníže české«. Kus byl, jak jsem se ovšem mnohem později dověděl, napsán již roku 1824. V době, kdy jsem ho poznal, Klicpera dílo přepracovával. Rok na to dáván byl »Soběslav, kníže české« na Novoměstském divadle.

Stojím nad rukopisem a zvědavě prohlížím lístek za lístkem.

V tom vstoupí Klicpera a zvolá:

»I ty všetečníku . . co pak to tam robíš? . .«

Rukopis vypadl mně leknutím z ruky . . .

O tom, jak Štolba se svými spolužáky vydával časopisy »Lýra« a »Přehled« — prvním redaktorem a opisovatelem časopisu zároveň byl Jaromír Čelakovský — a jak nemilosrdným posuzovatelem prací v časopisech uveřejněných byl Ivan Klicpera, zmiňuje se podrobně ve svých pamětech. Čtenáři dočtou se v nich o tom, jak to přišlo, že se stal Štolba dramatickým spisovatelem a jaké osudy potkaly první jeho dramatické práce. Jsou to kapitoly svrchovaně zajímavé, jež budou jednou hledány kulturními historiky.

Vsunuji do řetězu pamětí Štolbových malou vzpomínku na Františka Kolára.

Štolba bydlil v Černé ulici v domě známého Pražského měšťana p. Prettnera, dědečka spisovatele M. A. Šimáčka. Naproti v domě u Myslíků zůstával Fr. Kolár.

Po jeho smrti vypravoval nám dr. J. Štolba o svých stycích s Kolárem toto:

»Byl to neúmorně pilný muž. Viděl jsem do jeho bytu jako z přízemí na jeviště. Kolár pracoval od božího rána do večera. Časně ráno vídal jsem ho již sedět u okna. Měl před sebou rýsovací prkno, na něm napnutý papír a pracoval mnohdy nepřetržitě tři i čtyři hodiny. Snadno jsem poznal, co robil. Často a často otočil prkno tak, že jsem docela jasně rozeznal obrázky pro Humoristické Listy.

Byly dny, kdy Kolár kreslil velice roztržitě. Chvilku se věnoval kresbě — najednou sáhl po rukopisném sešitku, přečetl několik stránek, povstal, chodil po pokoji a najednou jsem ho slyšel deklamovat roli. Pak se oblékl s neobyčejnou rychlostí, odběhl do divadla na zkoušku a když se vrátil, chvatně něco pojedl a už zase seděl nad rýsovacím prknem. Míval tak naspěch, že neměl ani tolik času,

aby si doutník zapálil. Často a často jsem ho viděl, jak jednou rukou kreslil a druhou rukou pojídal pokrm.

Když se potom provozoval můj kousek »A přece«, měl Fr. Kolár režii a tu jsem teprve poznal, jak mně byl malomluvný a dost nepřístupný umělec vřele nakloněn.

Před svým odchodem z Prahy — byl jsem vychovatelem v rodině hraběte Albrechta Kaunice . . napsal jsem veselohru »Zapovězené ovoce«, kterou jsem zadal divadlu. Byl jsem s rodinou Kaunicovou ve Slavkově na Moravě, když jsem byl mile překvapen dopisem Jiřího Bittnera, jenž mně psal, že se mu »Zapovězené ovoce« velice líbí a že si kus vybral ku svojí benefici.

Choť Albrechta hraběte Kaunice, hraběnka Eliška, byla dámou vzácné ušlechtilosti. Když slavila se čtyřicetiletá památka prvního představení v Prozatímním divadle, uveřejněny zajímavé vzpomínky dr. Fr. L. Riegra, jenž zmínil se také o hraběnce Elišce Kaunicové. Bylo slavnostní zahajovací představení v Národním divadle a tu naklonila se hraběnka k dru Riegrovi a řekla:

»Věřte, pane doktore, že se stydím. Zde se uskutečnilo něco tak krásného, a my (t. j. česká šlechta) ničím jsme k tomu nepřispěli.«

Byla to pravá česká šlechtična. Uvedu na doklad toho několik jejích projevů.

Když byl Zítkův projekt Národního divadla hotov, dal výbor pro zbudování Národního divadla význačnější pohledy fotografovat a sestavil z nich pěknou, pamětihodnou knihu. Bylo vysloveno přání, aby publikace byla zaslána všem šlechticům, od nichž očekáván živý zájem pro tento velkolepý podnik.

Dr. Julius Grégr psal mně tenkráte, abych jeden exemplář odevzdal paní hraběnce Kaunicové.

Hraběnka knihu přijala s velikou radostí a prohlížela ji s neobyčejným zájmem. Mohu potvrditi slova dr. Riegra . . Hraběnka tenkráte pronesla něco podobného, co po dlouhých letech připamatoval dr. Rieger.

Když jsem se jí představil jako vychovatel Viléma hraběte Kaunice, řekla:

»Zde vám odevzdávám vašeho svěřence — prosím, abyste mně z něho vychoval pravého českého kavalíra.«

J. Šlolba r. 1876.

Na svůj pobyt v paláci v Panské ulici často a rád vzpomínám. Přátelé moji přicházeli na literární besídky. Přišel také Julius Zeyer, kterého jsem v tu dobu poznal.

Hraběnka Kaunicová zajímala se o literární moje styky až překvapující měrou. Když jsme se jednou rozhovořili o divadle . . hraběnka chodila do divadla velmi často . . napadlo jí, že by se mohla komtessa Marica učit deklamaci. Ptala se, které české herečce by měla svou dceru svěřiti.

Doporučil jsem jí paní Otylii Sklenářovou-Malou a již druhého dne byla umělkyně v paláci, domluvila se s hraběnkou a s vyučováním započato ještě téhož dne.

Není konečně bezvýznamna ani tato epizodička. Býval jsem občas zván na soirée v palácích pražských. Když jsem dostal první pozvání, odebral jsem se ku hraběnce a žádal jsem ji, aby s mým chovancem na dýchánek šel někdo jiný . . já že bych rád zůstal doma.

»Proč pak, pane Štolbo . . nechápu, proč?« . . podivila se hraběnka.

Musil jsem s pravdou ven:

»Mám jenom čamaru . . ,« řekl jsem . . . »a obávám se, že bych mohl vyvolati nějakou nevůli.«

Hraběnka se tenkráte srdečně rezesmála.

»Tak jenom přijďte v čamaře.«

Moje tušení bylo zcela správné. Způsobil jsem svým úborem v salonech značný rozruch . . . ale i ti, kdo se nad tím z počátku pozastavovali, přivykli mojí čamaře a bylo po nevůli.

V říjnu roku 1872 vzdal jsem se vychovatelského úřadu a doporučil za svého nástupce Sobičku, pozdějšího ředitele akademického gymnasia. Pustil jsem se do studia práv a šťastně jsem obstál při druhém rigorosu.

Oddychl jsem si a nějaký čas jsem si hověl. Jednou četl jsem v »Politik« inserát tohoto znění:

»Reisebegleiter nach Amerika gesucht. Französisch erwünscht — englisch nothwendig.«

Zamyslil jsem se a pravím ku své matce:

»Kdybych se tak mohl dostat do té Ameriky .. tady by byla k tomu krásná příležitost.«

Večer přišel k nám na návštěvu ženich mé sestry Vitásek, jenž byl tajemníkem hraběnky Desfoursové.

Začnu zase o tom inseratu a zatoužím po lakavém cestovním dobrodružství.

»Víš-li pak,« praví Vitásek, »od koho ten inserát je?«

»Kdybych to věděl,« odpovím . . . »na mou duši, hned bych se k tomu člověku rozběhl.«

»Povím ti to . . je to náš mladý pán, hrabě Arthur Desfours-Walderode.«

»Pro pána krále,« vykřiknu . . »promluv s ním . . doporuč mě . . . do nejdelší smrti budu ti za to vděčen.«

»S radostí . . . hrabě tě ostatně zná . . . možná, že se mu budeš zamlouvat.«

Třetí den na to dostal jsem od hraběte lístek s vyzváním, abych ho navštívil.

Hrabě mne roztomile přivítal, přinesl mapy . . komorník postavil před nás ohromný globus a za půl hodiny jsme měli projekt cesty, jež trvala plných osm měsíců, smluvený.

Když jsme se rozcházeli, stiskl mně hrabě ruku a poznamenal:

»A teď vám řeknu, proč jsem se rozhodl pro vás. Doufám, že získám si tímto způsobem o českou literaturu jakousi zásluhu... Těším se na cestu, ale ještě více těším se na chvíle, až budu čísti vaše cestopisné kapitoly.«

Začátkem dubna 1873 jsme se domluvili... za týden na to už jsme byli na cestě. Kde jsme všude byli, nejlíp povídají moje knihy »Za oceanem« nazvané. »V západní Indii« je první díl »V Mexiku« druhý a »V Severní Americe« třetí. Dalším ovocem těchto cest byly moje »Americké povídky«. Pochopitelno, proč jsem »Za oceánem« věnoval hraběti.

Vrátili jsme se a hned po mé promoci projektovali jsme druhou cestu. Tentokráte jsme se připravovali na ni mnohem důkladněji. Hodiny proseděli jsme spolu nad cestovním plánem, jehož hlavními body byla Persie — Přední a Zadní Indie — pak Japonsko a Čína. Závěrečným odstavcem programu byla cesta v kibitkách přes Sibiř.

Počítali jsme, jak dlouho budeme v cizině a zjistili jsme, že nás Evropa plná dvě léta neuvidí.

Zůstala mi na tento projekt jenom památka v podobě důkladného cestovního programu, na který se často a často s povzdechem zadívám.

Vše bylo připraveno — vše ujednáno — vše smluveno . . . jenom z Prahy vyrazit. Bylo stanoveno datum . . finanční rozpočty zrevidovány — připraveny peníze, zavazadla, nakoupeno množství knih, cestovních potřeb, map, zaopatřena příruční lékárnička, dali jsme se ještě na památku fotografovat . . . vždyť nebylo vyloučeno, že se už nevrátíme . . . s mnohými známými jsme se už rozloučili... ale na cestu jsme se nevydali.

Zamiloval jsem se — půvaby Persie, Indie, Číny a Japonska přestaly mne lákat.

Oženil jsem se a místo do Persie putoval jsem jako koncipient k advokátu dru Hauschildovi, kde jsem měl tolik práce, že jsem na svoje turistické choutky brzy docela zapomněl.

S cestováním byl konec . zůstala však mně druhá moje vášeň, divadlo, kterému jsem osudem vbíhal mimoděk do tenat. Netroufám si z toho nic dedukovat, že jsem jako hošík pozoroval Klicperu, když kusy psal . . . ale první pasť, která byla na mne náhodou nebo řízením božím nalíčena, číhala na mne v dobách, kdy jsem přilnul k Ivanu Klicperovi, jenž zásoboval mne divadelními kusy. Když pak jsem uvažoval o tom, čím vlastně budu, rozhodl jsem se pro notářství a zase zvláštním řízením osudu dostal jsem se do kanceláře notáře doktora Strakatého, jenž byl předsedou divadelního družstva.

Roku 1880 usadil jsem se jako notář v Nechanicích.

Divadelní moje činnost spisovatelská připravila mně mnoho hořkých chvil. Vyličil jsem to již a každý pochopí, že měla i moje rodina na tom veliký zájem, abych již dramatickému spisování dal vale.

Slavnostně jsem se zařekl, že divadelních kusů psát již nebudu, a svojí ženě jsem dokonce slíbil, že divadelní musa mne již ve svou náruč nezláká.

Ve »Vzpomínkách tří divadelních nadšenců« (premie Máje na r 1902) vypravuje Štolba o tom, co zakusil k vůli svojí frašce »Krejčí a švec«, která byla poctěna třetí cenou — tří dukátů (r. 1869). Zajímavou vzpomínku zakončil dr. Štolba touto poznámkou:

»Ale radost má z dramatického tvoření byla — aspoň na nějaký čas — tatam, neboť jsem byl razem poznal divadelní život, zbavený všeho pozlátka, holý, nahý, poznal jsem, že poskytuje sice někdy okamžiky stkvělé, ale že přece jen každý jest k politování, kdo ocitl se na divadelních prknech, z nichž není více návratu . . .«

Plných osm roků dostál jsem — vypravuje pan dr. Štolba — svému slibu. Žil jsem klidný, šťastný život. Často a často dojížděli k nám milí přátelé do Nechanic. Býval častým hostem naším Chittusi, jenž se v Nechanicích poprve zamiloval, pak Vojta Náprstek, Julius Zeyer, Jaroslav Vrchlický, Alois Jirásek, Eduard Jelínek, cestovatelé dr. Holub a Kořenský, Emanuel Miřiovský, dr. Pippich, dr. Ladislav Quis, dr. V. Řezníček, Pavel Albieri a jiní.

Ale divadlu jsem neunikl . . slavné sliby jsem zrušil. Bylo mně zkrátka osudem určeno abych kalich hořkosti vypil až na dno.

Na svou omluvu povím, jak se stalo, že jsem se dopustil takové neslýchané věrolomnosti.

Malá říčka, tekoucí kolem Nechanic, působila v době jarní a podzimní veliké škody na lukách. Sousedé, kteří byli těmito rozmary pofouchlého toku nejvíce zkracováni, usnesli se, že učiní řádění tomu konec. Zřízeno »Vodní družstvo« a došlo ke schůzi, která přivodila návrat můj ku dramatickému spisování.

Valné schůzi předsedal hrabě Jan Harrach, který, zaujat průběhem debaty, nepovšiml si, že se marně hlásí o slovo pantáta, na němž bylo vidět, že má něco na srdci a že by rád cosi pověděl.

Upozorňujeme předsedu, že pantáta je už netrpělivý a že si stěžuje, že mu pan president nevěnuje pražádné pozornosti.

»Tak co si přejete?« . . ptá se pantáty hrabě Harrach . . »uděluji vám slovo . . .«

»Prosím,« povídá pantáta . . . »já bych rád, aby do toho přišla také moje louka.«

»Přihlaste se jen u pana jednatele, a louka tam bude,« odpoví hrabě.

»Prosím, osvícenosti . . já už jsem se hlásil několikrát . . . ale byl jsem vždycky odmrštěn.«

»Pane jednateli,« obrací se hrabě k funkcionáři »Vodního družstva« — »jak je to možné? Proč pak jste toho pána odmrštili?«

»To je těžká věc,« omlouvá se jednatel . . . »jeho louka leží mimo regulační obvod . . . je dobrou půlhodinku cesty od něho vzdálená . . .«

Všichni vypukli v nehorázný smích.

Milý pantáta však nepřišel do rozpaků.

»A to by tak scházelo!« hájil se . . . »tak proto, že moje louka je kapánek dál, nebude se regulovat! A to bych se na to podíval!«

»Ale to nejde,« chlácholí ho předseda . . . »přece pochopíte, milý pane, že možno regulovat jen ty louky, které jsou na řece.«

Pantáta pořád ještě nechápal, že žádá něco naprosto nemožného.

»Tak já mám být vyloučen z toho jenom proto, poněvadž jsem kousínek dál?«

»Dejte si ji tedy regulovat« — radi předseda.

»Nu . . právě . . právě, to já chci . . proto jsem se přihlásil o slovo . .« praví radostně pantáta, jenž byl toho mínění, že se vše obrací k lepšímu.

»Nu, ano . . .,« dokládá hrabě Harrach . . »ovšem, že na svoje vlastní útraty.«

»Táák? . . . a to je pěkný pořádek! To je mně čistá spravadlnost! . . Všichni to budou mít na půl zadarmo a já si to mám zaplatiti sám ze svého . . a to . . . a prosím . . to nemůže být . .«

Sleduju scénu se živým zájmem a když pantáta octl se za všeobecné veselosti v nejtrapnějších rozpacích . . . připomínal mně v tu chvíli našeho Mošnu tak živě, že jsem se neubránil srdečnému smíchu.

»To by byla figurka do veselohry« — napadlo mně a už jsem byl v začarovaném kruhu.

Pantátova postavička, jeho malomocné protestování, komický úžas, na konec jeho sklesslost . . to vše nešlo mně z hlavy a já chtěj nechtěj začal jsem si kolem figurky rozestavovat nové a nové postavy a než jsem se nadál, měl jsem v hlavě celou osnovu »Vodního družstva«.

Chodil jsem s tím jako hříšník se svým nekalým plánem.

Nikomu jsem se ani slovem o tom nezmínil, že píši divadelní kus, že píši veselohru.

Když jsem ji konečně dopsal, chtěl jsem ji potají poslat do Prahy. Vše bylo již připraveno a rukopis byl v obálce . . adresa napsána . . jen to poslat na poštu.

Ale v tom jsem si vzpomněl na svou ženu. Dlouho jsem uvažoval, ale konečně jsem se kajícně přiznal k tomu, co jsem provedl.

Moje žena spráskla ruce nad hlavou a zvolala:

»Ježíš Maria . . . ty's mi dal . .!«

Jak to dopadlo v Praze s »Vodním družstvem«, je známo. Pak už to šlo zase jako po kolovrátku. Napsal jsem potom ještě v Nechanicích kusy: »All right« — »Závěť« — »Křivé cesty« a »Maloměstské diplomaty.«

Z Nechanic pomohlo mně »Vodní družstvo« do Pardubic. Jak, o tom vypravuji ve svých »Pamětech«.

V Pardubicích žije dr. Josef Štolba již patnáct roků. Napsal tu řadu kusů — »Peníze« — »Mezi umělci« — »Zloděj« — »Na letním bytě« — »Mořskou pannu« a »Její systém.«

Nejnovější literární prací Štolbovou jsou jeho »Paměti«, k nimž jistě ještě přiroste hojnost kapitol.

Šedesátka ho nikterak neoslabila — naopak, zdá se, že Štolba teprve nyní začne pracovat s novým zápalem a zdvojeným úsilím, aby si k novému, dalšímu jubileu přichystal — nové paměti.

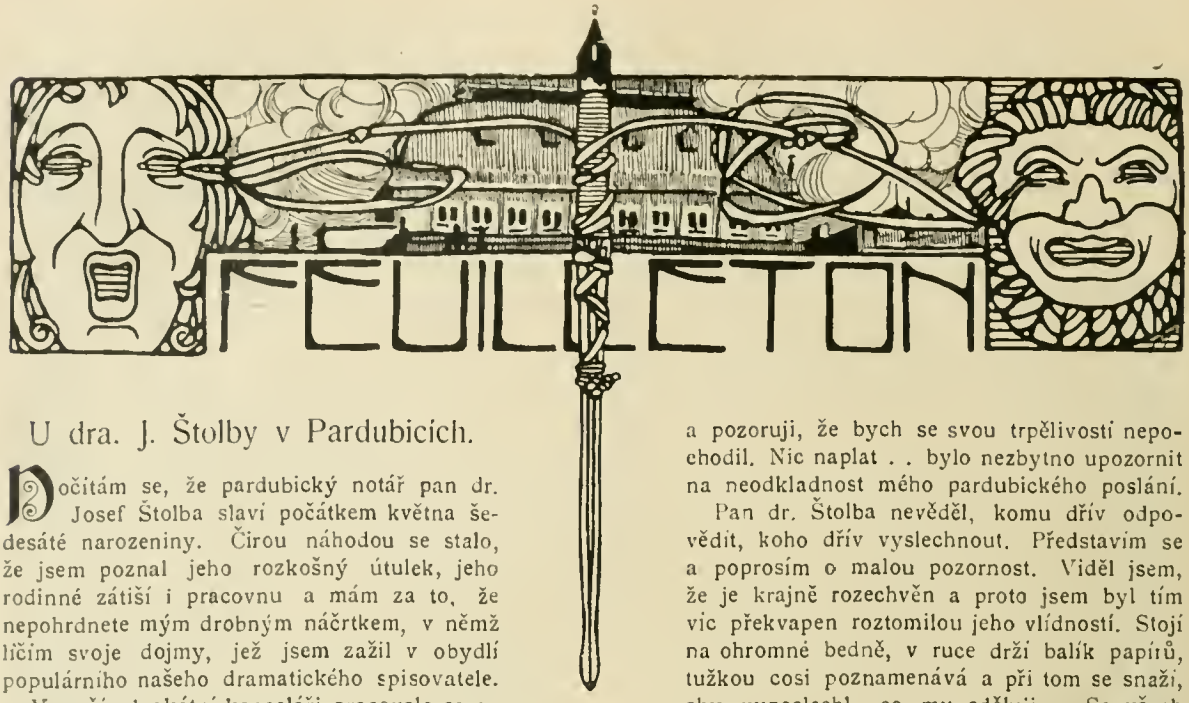

U dra. J. Štolby v Pardubicích.

Počítám se, že pardubický notář pan dr. Josef Štolba slaví počátkem května šedesáté narozeniny. Čirou náhodou se stalo, že jsem poznal jeho rozkošný útulek, jeho rodinné zátiší i pracovnu a mám za to, že nepohrdnete mým drobným náčrtkem, v němž líčím svoje dojmy, jež jsem zažil v obydlí populárního našeho dramatického spisovatele.

V naší advokátní kanceláři pracovalo se na veliké smlouvě a bylo nutno, domluviti se s pardubickým panem notářem o některých podrobnostech, jež nebylo možno objasniti korrespondencí. Byl jsem pověřen úkolem, abych pana notáře navštívil v Pardubicích.

Bylo to právě v době, kdy pan dr. Štolba byl zavalen přípravnými pracemi výstavními (r. 1903). Byl předsedou výstavního výboru a práce měl tolik, že nevěděl, kde mu hlava stojí. Přijel jsem do Pardubic ranním rychlíkem a na nádraží jsem se dověděl, že pana předsedu zastihnu na výstavišti. Našel jsem ho v obrazárně. Měli tenkráte nějaké trampoty s malíři. Pan notář stál právě mezi bednami, jež dělníci otevírali, a prohlížel obrazy zaslané do výstavy, která, jak známo, řadí se svým skvělým úspěchem k nejvýznamnějším krajinským výstavám.

Nemohu říci, že bych byl panu předsedovi přišel právě vhod. Dvacet lidí ho obklopovalo a každý měl nějakou žádost. Čekám chvíli, bavím se zajímavým divadlem, čekám už plnou hodinku a pozoruji, že bych se svou trpělivostí nepochodil. Nic naplat . . bylo nezbytno upozornit na neodkladnost mého pardubického poslání.

Pan dr. Štolba nevěděl, komu dřív odpovědět, koho dřív vyslechnout. Představím se a poprosím o malou pozornost. Viděl jsem, že je krajně rozechvěn a proto jsem byl tím víc překvapen roztomilou jeho vlídností. Stojí na ohromné bedně, v ruce drží balík papírů, tužkou cosi poznamenává a při tom se snaží, aby vyposlechl, co mu sděluji . . Se všech stran na něho volají, se všech stran se k němu hrnou lidé s bezodkladnými záležitostmi. Pohladil si v rozpacích svůj krásný plnovous, podíval se na mne, chvilku se zamyslil, pak seskočil s bedny a řekl:

»Tohle nemůžeme vyřizovat na výstavišti . . račte se mnou do mého bytu . . jinde sotva bychom spolu mohli klidně a nerušeně pohovořiti. Musíme tajuplně zmizet . . jinak byste si sem byl vyjel nadarmo.«

Pan notář promluvil několik slov s výstavním funkcionářem a za chvilku ubírali jsme se z výstaviště. Ještě chvilku se mně zdálo, jakoby byl duchem tam, kde ho právě bylo tolik zapotřebí. Ale dlouho to netrvalo a v panu předsedovi nabyl vrchu notář, bystře sledující moje výklady. Za hodinku byla věc důkladně probrána a uspokojivě vyřízena.

J. Štolba ve své pracovně.

Byl jsem hotov se svým posláním, poděkoval jsem panu notáři za jeho roztomilou ochotu a poroučel jsem se. Představte si však moje velké, milé

překvapení, když mne pan dr. Štolba požádal, abych byl jeho hostem. Uvedl mne do roztomilého salonku, představil mne svojí vlídné, něžné choti a volné této chvilky použil k tomu, aby vyřídil několik petentů, kteří se za ním táhli jako jeho stín.

Ještě jsem se nemohl kolem sebe ani pořádně rozhlédnouti. Když jsem vcházel, povšiml jsem si, že pan notář bydlí sám v hezounkém příjemném znatelném takřka detailu . a přece jenom den co den putuji od jednoho obrázku ke druhému, prohlížím jeden za druhým, dnes posadím se před Maroldovým mistrovským kouskem, na němž znázornil figurku z mého »Vodního družstva«, jindy zadívám se na Josefa Mánesa a nejraději prodlévám před drobnými krajinkami Chittussiho, kterých bych nedal z rukou za žádnou cenu. Jsou z dob, kdy

V zahradě u Štolbů v Pardubicích.

domě, o němž jistě může jako Angličan říci: »můj dům je moji baštou«. Pobyli jsme krátký okamžik v jídelně, jíž podobné jsem ještě ve svém životní nespatřil. Přiznávám se, že jsem vydatnému pohostění vzdal pranepatrnou poctu. Neseděl jsem vlastně v jídelně . . octl jsem se v pravé obrazárně. Všechny stěny od stropu až k přípustné hloubce pokryty jsou cennými a krásnými originály.

»To je moje jediná radost« — řekl pan notář a oči jeho se při tom živě zaleskly — »nový originál způsobí mně takové potěšení, že se jím kochám jako dítě hračkou. Svoje obrazy znám důkladně, vím o každém sebe menším, na první pohled nezesnulý mistr býval u nás návštěvou v Nechanicích. Tenhle západ namaloval takřka mezi chůzí. Byl to západ slunce, který člověk hned tak neuvidí. Chittussi zůstal jako ohromen nad tím vzácným divadlem a pracoval s úžasnou rychlostí, aby mu jásavé barvy neunikly. Tuhle je od něho portrét mojí dcerušky, kterou měl Chittussi velice rád a kterou často a s něžnou láskou choval na klíně. Tady mám dva Aleše, postavy v národních krojích, jimž rovných není mnoho po světě . . Přišel jsem k nim zásluhou dramaturga Stroupežnického. Zmínil jsem se mu, že bych rád měl něco pěkného od Mikuláše Aleše.

»Až se s ním sejdu, řeknu mu!« slíbil Stroupežnický — ale uplynulo půl roku, minul celý rok — a o Alešových obrazech ani památky. Najednou jsem dostal objemnou zásilku. Rychle rozbalím důkladnou embaláži a radostí jsem až vykřikl. To byli Alešové, po jakých jsem si netroufal ani ve snách zatoužiti.

Každý originál má svou historii. Je tu mnoho starých mistrů, které jsem získal nahodilou koupí. Přijdou lidé, vidí obrazy na stěnách a za nějaký čas upozorňují, že tam nebo onde je na prodej zajímavý obraz. Ví se o mojí zálibě a často přijdou lidé s dotazem, zda bych to neb ono nekoupil. Takovým asi způsobem opatřil jsem si chloubu své obrazárny, tyhle roztomilé Navrátily. Bože, co už jsem měl kupců na tyto obrázky! Rozumí se, že bych neprodal ani jediného, kdybych při tom sebe líp pochodil. Dám-li některý obraz na nějaký čas z domu — z pravidla jenom tehdy, když požádá některý časopis o jeho reprodukování nebo je-li třeba opravy rámu — je mně vždy, jakoby mně tu něco scházelo. Prázdné místo vyplním prozatím jiným obrazem . . ale pořád visím očima na stěně a dříve nemám pokoje, dokud obraz nepřijde na své staré místo. Tady je jiný můj miláček . . . Jaroslav Věšín — »Trh na koně v Adrianopoli« — to je obraz, jenž by mohl viset v naší galerii umění, zde je od něho menší obrázek, scéna z Bulharska, a tuhle nejmenší kousek, ale za to pravý skvost: »Dvě růže Slovače«. Tady mám nádherného Knüpfera — tu jsou dva pastely od Jakuba Schikanedra, »Utopená« a »Opuštěná« tam to poznáváte . . je to ženin portrét od Schussera. Byl jsem jako v Jiříkově vidění. Celou hodinu trvala naše prohlídka. Je tu zastoupen Schwaiger, senior malířů Nowopacký, jsou tu dvě krásné studie od Úprky, dva Piepenhagenové, několik obrazův od Karla a Adolfa Liebscherů, nedokončená, ale velice pěkná studie od Havránka, dále obrazy od mladších, jako Radimského, Kavana (celá kolekce), Špilara, Langera, Ullmanna, roztomilá náladová partie starolabská od Ferd. Engelmüllera a celá řada jiných a jiných děl.

O každém originálu jsem se dověděl, jak k němu pan notář přišel. Všechny obrazy koupil ze svých honorářů — — k tomu mu dopomohlo »Vodní družstvo«, k onomu veselohra »Na letním bytě« a tak vlastně každý obrázek je i v tom směru pro majitele zajímavou upomínkou.

Jdeme od obrazu k obrazu — z jídelny do salonu, odtud do pokoje, určeného pro hosty, a všude obraz vedle obrazu. A co vedle toho jiných uměleckých předmětův a drobnůstek, co upomínek z cest a co památek na styky s literáty, kteří často bývají milými a vítanými hosty u Štolbů v Pardubicích. V jednom rohu hoří světlo v krásné, jako krajka jemně pracované benátské svítilně. Je to koutek mrtvých. Jsou tu podobizny z příbuzenstva pána notářova, tklivé upomínky na ně, fotografie literátův a umělců, jejich dopisy, knihy s dedikacemi, drobné skizzy, obrázky i skulptury, uschlé kytice i dárky, jež poslali ti, kdo dávno a dávno tlí pod zemí. Svůj náhrobeček má tu Štolbův starý přítel, Julius Zeyer, s nímž poznal se již v dobách, kdy býval pan notář vychovatelem v rodině hrabat Kaunicův, jsou tu podobizny a dopisy Ivana Klicpery, korrespondence Emanuela Bozděcha, Ladislava Stroupežnického, Chittussiho — každý tu má svůj oltáříček, o který pečuje paní notářová s pravou a tklivou pietou.

Přecházíme na druhou stranu a ocitáme se v bohaté knihovně páně notářově, jež je zároveň pracovnou jeho. Knihovna je znamenitá. Je tu bohatě zastoupena naše literatura z minulého století. Četné publikace ze starších dob jsou zajímavy autorskými dedikacemi. Byly věnovány otci dr. Štolby v dobách, kdy byl úředníkem místodržitelského archivu. Býval badatelům ve starých památkách rukopisných velice ochotným rádcem, a za to odvděčovali se mu věnováním svých děl, do nichž vpisovali srdečná a upřímná věnování. V té době pracoval pan notář již na svých »Pamětech«, k nimž sbíral materiál. Viděl jsem v knihovně celý archiv časopisů, brožur, učiněnou pyramidu vzorně seřadčných dopisův od nejrůznějších osob, z většího dílu od literátů, novinářův a umělců, s nimiž dr. Štolba žil v přátelských stycích a pilně si s nimi dopisoval.

»Dá-li Bůh zdraví,« řekl tenkráte pan dr. Štolba . . »budu s pořádáním tohoto materiálu ve dvou — třech letech hotov a pak se hned dám do psaní.«

Kde vzal dr. Štolba k práci té čas . . ví sám Bůh. Dnes už je první sešit jeho »Pamětí« vydán a nebude to dlouho trvat, bude celé dílo odevzdáno veřejnosti.

Domácnost dr. Štolby dýše milým, srdečným půvabem. Nezapomenu nikdy na krásné chvíle, jež jsem tu prožil.

Nemohu na konec nezmíniti se ještě o jedné zálibě Štolbově. Je náruživým zahradníkem a každou svou volnou chvilku tráví ve své čarokrásné zahrádce, jež mně připadala jako pravý pohádkový kouteček.

Štolbovi žijí vlastně po celý rok, v zimě v létě, v zahrádce.

Zařídili si to tak, že jsou od ní odděleni jenom sklenčnou přehradou. Jídelna vybíhá totiž prostranným výstupkem do zahrady. Zde scházívají se pardubické dámy, členové dobročinného spolku »Sv. Ludmila« a pracují několik hodin pro ty, kdož podpory nejvíce mají zapotřebí.

Zapomněl jsem na Prahu — zapomněl jsem na svoje povinnosti. A když konečně uhodila hodina mého odchodu, nerad loučil jsem se se zátiším páně notářovým, jež bylo a kéž je i na dále nepočítanou ještě řadu let spolehlivou baštou jeho, kam nedolehne všední a pustá vřava a kam nadarmo se pokoušejí vniknout někdy až krutě bezohledné nárazy a nájezdy její. *JUC. Eduard Güttling.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

∴ Karel Liebscher, populární český krajinář, zemřel náhle dne 20. dubna ve věku 54 let. Za svého života nedočkal se milý a skromný tento umělec ani stínu toho uznání, jehož si plným právem zasluhoval. Přezírala se jeho svědomitá illustrátorská činnost, ve které jsou ukázky kabinetního umění. Ottovy »Čechy« a Šimáčkovy »Hrady a zámky« tvoří takřka alba jeho krajinářských děl. Společně se svým bratrem Adolfem vytvořil na jubilejní výstavě r. 1881 diorama »Hájení Karlova mostu proti Švédům,« jež stalo se populárním po celých Čechách. V umělecké tvorbě jeho zračila se jemná, měkká duše, která těžce nesla zakřiknutí, jež mělo osudnou chybu, že generalisovalo celou Liebscherovu uměleckou činnost. —o—

∴ »Julius Caesar« v novém J. V. Sládkově překladu a v nové scénické úpravě očekáván s jakýmsi napjetím. Obecenstvo bylo zvědavo, v jakém směru ohlásí se účinky ruských pohostinských her. To ovšem bylo trochu předčasné — pravda, leckde možno něco napodobit, podle vzoru doplnit, ale bylo by konečně i nespravedlivo požadovat od naší činohry tak náhlý přerod. Rusové jistě pokračovali ve studiu celých generací, jinak by jistě umělecké výkony jednotlivců zanikly ústupem těch kterých interpretů s jeviště. A tomu jistě tak není — ruské mimické umění má dozajista tak hluboké kořeny jako ruská literatura.

Bylo všeobecně poukazováno na jednu výbornou vlastnost ruských herců. Hra jejich dovedla učiniti neviditelné viditelným. Mívali jsme také v řadách našich herců takového mistra. Jen si vzpomeňte na Jiřího Bittnera v Noře nebo ve Schnitzlerově »Milkování«. Slova takřka nepromluvil a přece jak hluboký dojem u nás vznítil svou hrou, svým mlčením! Tohoto vnoření do role, těchto drobných, s autorovou tvořivostí takřka kongeniálních gloss bylo při představení »Julia Caesara« velice poskrovnu.

Za to jsou pozoruhodny pokroky ve scénování a v ovládání mass. Je vidět, že byla doba důkladně prostudována. Napadlo jistě každému, že při poradě senátorů zasedali zapisovatelé. Novinka, kterou zavedl právě Julius Caesar. Příchod Caesarův v prvním jednání byl effektně připraven a ovační projevy měly ráz spontánosti. Nad celým tumultem jakoby se vznášela kdesi v oblacích kulis regisseurská taktovka. Ale něco nám při tom přece jenom vadilo. Caesarův slavný vstup dál se křivolakými, těsnými prostory. Velký výjev měl zkrátka liliputánské pozadí. Tragedie vrcholí ve scéně kolem

Redakce Palečka 1872.

tribuny. Mrtvé prostranství za ní svou prázdnotou rušilo velice nelibě. Prospekt je velice dekorativní, ale měl by býti figurálně oživen. Sloupy by měly býti více zapevněny, aby se neklátily jako třtiny. Římanů bylo trochu pořídku. Hlouček měl povážlivé lysiny. Hlavní scéna byla však znamenitě připravena. Oba řečníci, pp. Vávra (Brutus) i Vojan (Marcus Antonius) měli pěkný úspěch. Představiteli Caesarova prozíravého chvalořečníka měly by se popřáti mezihrami davu volné chvilky k vydechnutí a k načer-

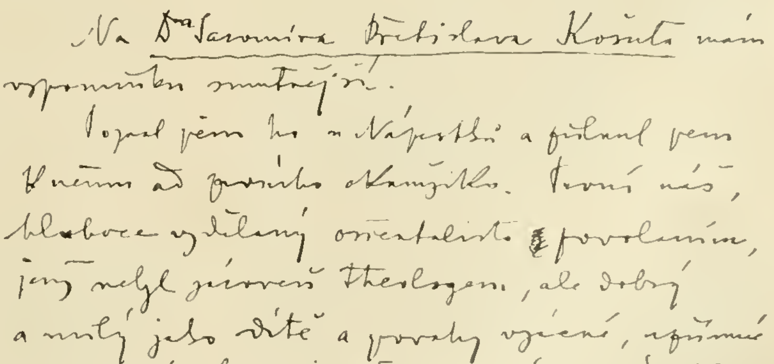

Na Dra Jaromíra Břetislava Košuta mám vzpomínku smutnější.
Poznal jsem ho u Náprstků a přilnul jsem k němu od prvního okamžiku. Učený náš, hluboce vzdělaný orientalista s povoláním, jenž nebyl zároveň theologem, ale dobrý a milý jako dítě a povahy vzácné, upřímné a oddané. S radostí přijal mé pozvání do Nechanic a byl záhy u nás jako doma.

Autograf J. Štolby.

páni nových sil, by vyhnul se ochablosti orgánu. Prapodivně působila neprozřetelnost spiklenců, kteří zrádné svoje pikle tak hlasitě vykřikovali, jakoby chtěli stůj co stůj rachot hromu přehlušiti.

Caesar páně Stejnsberkův měl výbornou masku. Více majestátu měl však mít kolos ze slavného trojhvězdí: Alexander, Caesar, Napoleon. Vypravuje se dokonce, že padla volba na pana Steinsberka proto, že znamenitě vypadá — »jako duch.« Je na tom ostatně mnoho pravdy. Tento Caesar skutečně zamrazil, zjevením i těmi několika slovy, jež za všeobecného napjetí promluvi.

Drobné úložky převzali tentokráte ochotně přední naši solisté a solistky. Paní Laudová vybrána pro roli Porcie patrně proto, abychom měli představu lepé Římanky. —*s—v*—

⊙ **K vyobrazením.** Většina dnešních obrázků nepotřebuje výkladů, ale k podobizně tvůrců »Palečka« dlužno poznamenati, že trojlístek tvoří s J. Štolbou neunavný illustrator J. Schulz a nakladatel J. Otto, jehož podnikavá křídla při »Palečku« a »Laciné knihovně« pokoušela se o první samostatný vzlet.

·· **F. F. Šamberk.** Schamberger bylo vlastně jméno otce populárního herce a dramatického spisovatele. Podle německého křestního listu, uloženého v pozůstalostních spisech, narodil se Šamberk dne 21. dubna 1838 v domě č. p. 730-II. v Praze. Otec jeho Mikuláš Schamberger byl obchodníkem s máslem, matka jeho Josefina provdala se za Mikuláše jako vdova po Janu Wesselém, obuvníku v Praze. V pozůstalostním řízení, jehož nejdůležitějším bodem bylo ocenění práv autorských, fungovali jako znalci Václav Štech a F. A. Šubert. Zajímavým dokladem byla při tom tato zpráva řed. p. G. Schmoranze:

»Ve příčině provozovacího práva k dramatickým pracím F. F. Šamberka dovoluji si oznámiti, že dle ujednání uzavřeného již bývalou správou Národního divadla s p. F. F. Šamberkem, vyplácelo se autorovi z her jeho provozovaných na jevišti Národního divadla několik procent z příjmu od $1^1/_2\,\%$ až do $6\,\%$ podle toho, jak která hra jest dlouhá. Roční výtěžek z tohoto provozovacího práva určiti jest velmi těžko, poněvadž z celé řady prací Šamberkových některé se na jevišti Národního divadla vůbec neprovozují, a jiné jsou dávány na repertoire jen občas. Vzhledem k tomu přihází se sice, že některý rok mohou tantiemy činiti do roka 200—300 K, jiný rok však, když hry Šamberkovy nepřijdou na repertoire, ani krejcaru. Závisí to vše na tom, jak který rok jest novinek, k nimž se sahá v prvé řadě, a teprve výminečně se hrají práce staré, obecenstvu již známé.«

Z dopisu knihkupecké firmy Jaroslav Pospíšil se dovídáme, že v prosinci roku 1894 byla uzavřena s F. F. Šamberkem smlouva, vedle které přenesl p. Šamberk na firmu řečenou výkon práv autorských ku svým dramatickým dílům v ten smysl, že firmu oprávnil vydati postupně veškeré svoje dramatické spisy dle toho, jak budou rozebrány.

Z dopisu toho vyjímáme:

Pan F. F. Šamberk také vždy platnost této smouvy uznával, častěji se dotazoval, kdy dojde k vydání nového svazku nebo novému vydání některého již vydaného jeho dramatického díla, a honorář za dílo vydané byl mu ovšem vždy předem zaplacen, v poslední pak době přijal předem honorář na nové dramatické dílo »Uzel«, jehož rukopis však již dodán nebyl.

≡ **Z divadelního světa.** V členstvu Spoj. družstva vznikl náhle odpor proti návrhu správního výboru, aby se družstvo rozešlo. Navrhuje se, aby se ucházelo o městské divadlo na Kr. Vinohradech. Proudění je tak mocné, že valná hromada, která měla 22 t m. o likvidaci rozhodnouti, byla odročena na podzim.

·· **Frant. K. Hejda: Ze soudní síně. Drobné obrázky a črty.** Spisovatel podává třetí řadu svých známých článků, jejichž látka většinou sbírána jest v soudních síních nebo aspoň se dotýká rozličných trestných přečinův, ale vše zbarveno a provanuto je nádechem humoristickým. Snad tu a tam věcí velmi vážných spisovatel se dotýká až příliš žertovně, než dojem ten na jiných místech vyvážen jest snahou probuditi v čtenářích soucit a shovívavost s lidskými poklesky a slabostmi. Pokud se týče belletristického umění, kniha zajisté nečiní přílišných nároků, nicméně širším vrstvám obecenstva bude vítána a nejednomu čtenáři přinese chvíli lehkého vyražení. Vydalo ji jako předešlé svazky nakladatelství Šimáčkovo. *Ds.*

Pokračování Slovanské ankety a ostatních článků v čísle příštím.

Ročníku IV. číslo 33. vydáno dne 27. dubna 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrázy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.*)

(Pokračování.)

Chorvat, spisovatel pan Štěpán Radić, vydavatel »Hrvatske Mysli« v Záhřebě:

Dějiny XIX. století výmluvně svědčí, kterak my Slované v říši neustále pokračujeme, a jsme již tak národně uvědomělí a kulturně vyvinuti, že nelze již vládnouti ani bez nás, což teprve proti nám. Platí to jmenovitě o třech historických slovanských národech, o Češích, o Polácích a o Chorvatech. Ale za to ještě miliony slovanského obyvatelstva v mocnářství postrádají elementárních práv politických a národních. Myslím tu na čtyři miliony Slovanů v Uhrách, kde zvláště s Rusíny a se Slováky nakládá se jako s lidem porobeným. Však i dvoutřetinová většina Slovanů v západní polovici říše nemá ani tolik zaručených národních práv a svobody, kolik jí v moderním různoplemenném státě musí míti každá národní menšina. Zřejmou tu nespravedlivost omlouvají trojnásobnou prý slovanskou inferiorností: kulturní, hospodářskou a politickou.

My se proti všem výtkám hájíme s větším nebo menším úspěchem. A přece v tak častých případech rádi se oddáváme tísnivé náladě. Odpůrci pak ihned postřehnou naši slabost a domnívají se tu postřehovati příznaky nevyhnutelné prý naší národní smrti. Ke všemu neurovnané poměry v Bulharsku, v Srbsku a v Černé Hoře, ani nemluvě o Macedonii a Bosně, nekonečné hrůzy byrokratické libovůle a revoluční despocie v Rusku, a tvrzení německé zdá se míti pravdu: Slované nebyli, nejsou a nikdy nebudou státotvorný element!

Mínění to stává se již u našich odpůrců přesvědčením. Změní se však rázem, jakmile my Slované odstraníme hlavní příčinu své většinou domnělé a jen zřídka skutečné neschopnosti. Jedná se jen o to, aby veškeré kulturní a hospodářské vymoženosti všech nás Slovanů nám všem společně prospívaly, aby se staly našim společným národním majetkem a tím i neobyčejně silnou pákou pro náš národní pokrok.

Což dnes prospívá haličskému Poláku nebo Chorvatu, že jest mezi Čechy ještě méně analfabetů než mezi Němci? Co jim prospěje, Polákům i Chorvatům, že také odborné školství a odborná literatura v Čechách utěšeně zkvétají? Jaký jest Čechům a Polákům prospěch z toho, že Chorvaté po tisíciletém zápasu s latinismem zůstali pány celého východního pobřeží Adriatického moře? Což prospěje Čechům a Polákům, že Chorvatsko vzdor dvojsečnému centralismu německo-vídeňskému a maďarsko-peštskému zachovalo západnímu Slovanstvu nezatarasenou obchodní cestu na Balkan a do Malé Asie? Co konečně pomohlo nám ostatním Slovanům v říši, že vysoce vzdělaná a vlastenecká šlechta polská ve dvorních kruzích vídeňských požívá takové důvěry, že z jejích řad se za libou volení bývají kormidelníci naší mezi-

*) Pro nával materiálu, který došel redakce naší ze všech slovanských zemí, nelze nám uveřejňovati příspěvky jinak, než namnoze ve výtahu, zkráceně, jak jsme také hned v č. 28., kdy Anketa Máje byla zahájena, předem oznámili. Bude-li možno, vydáme celou Anketu ve zvláštním otisku, pak bychom ovšem otiskli projevy všech účastníků bez redakčních zkratek, pro časopis nevyhnutelných. Red.

národní politiky, a nedavno hned čtyři Poláci že mohli zasedat ve vídeňském ministerstvu?..

To všechno, a ještě mnoho jiného, co tvoří slabý pramen síly jednotlivých našich kmenů, splyne v mohutnou řeku národní síly, jakmile provedeme jednu věc: jakmile slovanským jazykům věnujeme stý díl onoho času a píle, s jakou ať nuceně, ať dobrovolně učíme se mrtvým i živým jazykům cizím. Slovanský problem jazykový není totiž jenom v tom, aby Němci nebo Maďaři uznali právo toho nebo onoho slovanského jazyka, nýbrž jest především v tom, aby si jmenovitě Slované v naší říši uvědomili jedno: že bez jazykové vzájemnosti mezi nimi zůstane tato monarchie pro ně vždy jen klecí, nikdy útulkem.

Trvám důsledně při všem, co jsem před čtyřmi lety napsal ve své »Slovanské Politice« pod názvem: Čeština jako politická sprostředkovací řeč všech Slovanův v říši.*)

*) Ve své práci po česku vydané (v Praze 1902 v komissi knihkupectví Fr. Ilovorky): »Slovanská Politika« odůvodnil pan Štěpán Radić šíře svůj návrh, aby »politickou sprostředkovací řečí« Slovanů v říši Habsburské přijata byla čeština. Otázka jazyková je pro nas Slovany otázkou kulturní prvého řádu a kratce otázkou existenční. Kdyby každý slovanský národ setrval na dnešním stanovisku a spokojil se tím, že by mu jazyková práva měli uznati tu Němci, tam Maďaři, tak aby také příště v nejvyšších říšských záležitostech panovala jen němčina a maďarčina, ukázalo by se dříve nebo později, *jak vratké jest všecko naše národní dílo* a kterak jsou pouze dočasny všecky naše domnělé »politické úspěchy«. Možnost, jak ujiti tomu nebezpečí budoucnosti, vidí autor jenom v radikálné změně poměrů, kdyby všichni Slované v říši se zasadili o to, aby uznána byla plná rovnoprávnost jednoho slovanského jazyka a to ve všech sférách státní správy až do nejvyšších stupňů úřednich vedle dosavadní němčiny a maďarčiny. Jen tak bude možno vybřednouti Slovanstvu z dosavadního poměru inferiority, jakési kulturní poloexistence, která je pouze přechodním stavem k úplnému zániku osobité národní bytosti. Proč uznává, že by za politický jazyk Slovanům v říši nejlépe se hodila právě čeština, uvádí autor ve svém spise řadu důvodů. Zatím arci nemá návrh pana Radiče aktuelního významu. My Čechové jej vyzvedati nesmíme, abychom sobeckým vystupováním nepoškozovali ideu »pospolitosti« a druzi Slované jsou prozatím daleci přesvědčení, které by podobný návrh diktovalo. Red.

Abychom my Slované v říši dnešní z pouhé »statistické většiny« stali se rozhodujícím činitelem kulturním a hospodářským, jest třeba zříditi několik účelných všenárodních institucí. Zevrubně jsem o tom pojednal ve svém díle: »Slované a moderní kolonisace«, mluvě o slovanském kolonisačním svazu pro vnitřní kolonisaci*) a pro regulaci našeho vystěhovalectví za moře, a jak jsem na výzvu slov. ústřed. novinářského svazu zevrubně nastínil v plánu o slov. novinářských kursech.

Každé však slovanské akci jest nutný předpoklad: aspoň tolika znalost slovanských jazyků, aby každý z nás sice svým jazykem mluvil, ale za to všem ostatním slovanským jazykům rozuměl. Za tím účelem jest třeba, aby se nejdříve do všech středních škol v Chorvatsku zavedla čeština a polština; v českých středních školách chorvatština a polština, v Haliči čeština a chorvatština. Všechny politické strany, jež chtějí slouti slovanskými, měly by do svého programu přijati ten požadavek, a slovanství všech našich spolků a časopisů mělo by se posuzovati hlavně dle toho, jak se chovají vůči tomu požadavku . . .

*) Ovládnout dnešní nezřízený a nesmyslný proud vystěhovalecký ze zemí slovanských a obrátit tu utíkající sílu národní účelně a rozumně tam, kde ji možno opět ve prospěch vlastní, slovanský zužitkovati. Red.

Polák pan R. Zawiliński, ředitel gymnasia v Tarnově:

1. Kdyby Slované jako jedno plémě zaujímali přestřeň geograficky jednolitou, jako na příkl. poloostrov Pyrenejský, Italie, Skandinavie a byť i celou »nížinu Sarmatskou« od Odry či Visly po Ural a od Baltu ke Karpatům k moři Černému a Kaspickému — sama povaha kraje nutila by je k jednotě a tvořila by společné cíle. Slované v Rakousku však nejen netvoří pevnou skupinu, ale pokud který národ tvoří jistý celek, jest buď od druhého oddělen jinými plemeny aneb jest jen částí většího celku za hranicemi říše. Čechy obklopují do kruhu Němci, Slovince Němci i Vlaši, Poláci v Haliči jsou částí velkého národa na sever obývajícího. Rusíni tíhnou na východ k Ukrajině, Srbové na jihu v Uhrách tíhnou k Srbsku atd. Na poli politickém válčí jedni s Němci, druzí s Němci i Vlachy, s Maďary atd. Připojí-li se k tomu spory náboženské, vzniká směsice cílů, směrů, snah a tužeb, síly jdou v opáčném směru a sami se činí bezvládnými na prospěch věčných utiskovatelů Slovanstva. Ani v jedné polovině říše nelze sjednotiti Slovany, neboť na poli politickém dělí je buď aristokratism neb demokratism, aneb je oslabuje maďaronism . . .

2. Nelze-li tedy sníti o sjednocení sil a o společné akci ke společnému dobru? Ovšem že lze, dlužno však rozhodně představiti si jasně společné cíle, vytknouti si je a víru v ně vzbuditi.

Prvním společným cílem všech Slovanů

v nynější politice má býti, aby se vybavili z pod nadvlády Němců v Předlitavsku, a Maďarů v Zalitavsku. Na všech polích života veřejného tu i tam povinni jsou Slované se jednotiti a s tím heslem postupovati až k vítězství. Aby boj byl snazší a jistější musí Slované celé říše dorozuměti se v otázkách obchodních a hospodářských. Jako každá země má své vlastní poklady zamknuté ve svém lůně, tak má i různé plodiny, které vydává, má rozdílnou tvořivost i průmysl domácí. Jakýs velký slovanský svaz průmyslový a obchodní měl by navzájem seznamovati obchodníky, jaké a kde mohou kupovati zboží, a usnadňovati jim podmínky. Tím způsobem i miliony jdoucí do rukou nepřátel Slovanstva, zůstaly by v rukou Slovanů. Všecky země oplývají léčivými vary a klimatickými lázněmi. Znovu jakýsi všeobecný slovanský svaz měl by se zabývati náležitou organisací dotyčných zájmů. Měl by agitovati pomocí lékařů na prospěch těch lázeňských míst, inserovati ve všech slovanských denních listech atd. Podporujeme hakatu při Baltickém moři, nemáme mořských lázní u moře Adriatického! A jest-li kde, jsou v rukou neslovanských!

3. Za zájmy politickými a hospodářskými jsou zájmy kulturní. Dějiny politické i dějiny literatury každého národa slovanského měly by býti vydány v populárním zobrazení ve všech jazycích slovanských. Aby bylo povzbuzeno učiti se jazykům, měly by býti vydány rozmluvy, příručné slovníčky a snad i periodický časopis, v němž by každý Slovan psal svým jazykem, ale abecedou latinskou. Kdybychom tím způsobem usnadnili vzájemné poznání se, usnadnili bychom i vzájemný živější ruch průmyslový a obchodní i porozumění politických snah. Dlužno již jednou rozloučiti se s předsudky, se šovinismem národním i se sny o cizí pomoci. Volejme s Krasinskim o »věčné dobro« o — dobrou vůli, a jestliže té se nám nebude nedostávati, celek sám se stvoří!

Po několika dnech zaslal pan **Štěpán Radić** druhý list ze Záhřeba, v němž navazuje na politické otázky aktuálné:

Právě jsem obdržel oba březnové sešity francouzské revue »Questions diplomatiques et coloniales«, a tu v čísle ze dne 1. března na str. 315. čtu takový celkový úsudek o dnešní situaci v Uhrách: »Vně království (uherského) přátelství polské, neutralita česká, alliance nabízená většinou stran chorvatsko-srbských; uvnitř království jedni přistupují na maďarské stanovisko, druzí jsou neutrální, jedině mezi Rumuny lze pozorovati hnutí (proti Maďarům), jež ostatně nemá velkého významu.«

Úsudek pochází z péra i v Čechách chvalně známého publicisty p. René Henryho, jenž koncem minulého roku opět delší dobu meškal v Praze, v Krakově, ve Vídni, v Záhřebě a v Pešti. Z Pešti si odnesl, jak vidím, mohutný dojem o společném slovanském postupu ve prospěch — Maďarů.

Před padesáti lety všichni Slované v říši, jedni více, druzí méně energicky působili ve prospěch německého centralismu; dnes všichni buď činně podporujeme snahy maďarské, anebo pohlížíme na ně s blahosklonnou neutralitou.

Což tedy společný postup slovanský je snad možný jenom na prospěch našich nepřátel? Jak si vysvětliti tak neobyčejný zjev? Poláci ještě podnes podporují Maďary, ač tito nejen theoreticky obdivují pruské hakatisty, nýbrž jich počínání u sebe doma nápodobí přímo do krajních mezí! Čechové dovedou se chovati neutrálně vůči politice, která nedávno po dvakráte (za Hohenwarta i za Thuna) zmařila aspoň poněkud slušné vyrovnání s českým národem! Chorvaté a Srbové dokonce nabízejí své spojenství maďarské politice, která již dávno v praxi zrušila příznivá Chorvatsku ustanovení z r. 1868, politice, jíž číslicemi bylo dokázáno, že lstí a násilím ochuzuje Chorvatsko ročně o 30 milionů z jeho veřejných příjmů. Jak vysvětliti takové protimluvy?*)

Slovanům v Uhrách ještě možno rozuměti: jařmo, pod nímž úpí, je příliš těžké, než aby si troufali hlesnouti, neřku-li směle povstati na obranu svých práv! Co však říci o nás, o Polácích, Češích, Chorvatech . . ! Jaké to u nás zatemění myslí, jaká zatvrzelost svědomí!

Z naší dnešní vůdčí politiky nemluví prozíravost a rozvaha našich buditelů. Jsme upřímní národovci, autonomisté, státoprávnici. Zajisté! Však, dejme tomu, že by byla Halič, a třeba celá Polska, že by byly Čechy a Chorvatsko tak samostatny, jako je samostatno dnešní Bulharsko, Srbsko a Černá Hora! Kdo může popříti, že i v tom případě měly by tyto tři státy nejživotnější zájem, vůči obklopujícímu je nebezpečí se dorozuměti a sobě se přiblížiti asi tak, jako pozorujeme, že jmenovitě v poslední době přibližují se k sobě státy balkán-

*) Velmi prostě: ani Poláci ani Čechové ani Jihoslované nejsou národně zorganisováni, nemohou tudíž provozovat žádnou národní politiku. Vše, co se tu nějakou »politikou« býti praví, je málomocné zmítání různých zájmů a hesel — volebních, jež se navzájem protínají a nijaký jednotný národní postup nedopouštějí.
Red.

ské? Přibližujíme se, s jakými však obtížemi! A s jak malým zdarem! Polsce, Čechám a Chorvatsku bylo by ještě obtížněji se sbližovati pro jejich zeměpisnou nesouvislost. Tu nám však pomohly dějiny, do kterých si tak rádi stěžujeme! Jsme sloučeni neli všichni aspoň značným dílem v jednu říši, o níž dva proziravý politikové Palacký a Jelačić, politik-vědátor a politik-vojevůdce, významně se pronesli: Kdyby jí nebylo, že by bylo třeba ji utvořiti!

My však s touto říší rádi bychom měli co nejméně pojítek! Nejpopulárnější je u nás politika, která jest nejméně říšská, výlučně totiž buď chorvatská, polská, nebo česká. Však v dnešní době velkých podniků idey výlučné a malé ani v politice nevítězí. A tak nacházíme, že se naše drobné, nespolečné politiky ocitují bezděky vždy v něčí vleku. Tak před padesáti lety ve vleku vídeňského centralismu německého, dnes pak zase pode jhem nebo mezi pomocníky pešťského centralismu maďarského.

Té zahanbující a záhubné otročině nelze jinak odpomoci, nežli účelným spřežením sil a interessův! Jedině slovanským říšským centralismem kulturním, hospodářským a politickým!

Sestina maďarského obyvatelstva říše troufá si časem dokázati, aby dnešní Rakousko-Uhersko změněno bylo v jakési Maďarsko-Rakousko, a jeho mocí aby maďarský vliv rozšířen byl na celý Balkán pomocí »přátelství polského, neutrality české a nabízené alliance chorvatsko-srbské«. Slabá čtvrtina německého obyvatelstva říše počítá s plnou jistotou, že také příště a nadále bude jí náležeti nadvláda, aspoň v západní polovici říše. A značná slovanská většina všeho obyvatelstva? Mohla a měla by zameziti cestu německému »Drangu« na Balkán a do Malé Asie, kdyby místo jednostranné »české« politiky vídeňských punktací, místo výlučné »chorvatsko-maďarofilské« politiky resoluce řecké a místo zákulisních pletich aristokracie polské ujala se svého úkolu národní inteligence naše a uvědomělý lid**) v duchu celořišské politiky slovanské.

**) »Inteligence« a »lid« jsou názvy pro různé druhy davů. A žádný dav není schopen »ujati se« jakéhokoliv úkolu, není-li k němu veden nezbytným zřízením dotyčné idey. Red.

(Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

Temoha se přemoci, povstal a popošel vstříc Vraštilovi, pomalému, pohyblivému muži, plné, červené tváře, světlých vousů a modrých očí. Vraštil nemohl hned Roubala poznat a okamžik patřil naň pátravě.

»Odpusť, příteli, nemohl jsem tě poznat!« omlouval se potom vesele. »Jak jsi zmužněl. Sapristi, z tebe je učiněný gentleman. Inu, velkostatkář. Našinec v panské službě nemůže se ti rovnat. Kde sedíš?«

»Reservoval jsem pro nás stolek, dnes je tu k neuvěření hlučno,« řekl Roubal, přemahaje své rozechvění a stávaje se jaksi odměřenější. »Budeme si zde moci pohovořiti o starých časech. Jel jsi se slečnami Kloubkovými?«

»Viděls nás? Arci, odtud oknem je výborně na ulici vidět. Nu, jak se ti líbí? Co říkáš mému návrhu? Výborný, co?« Zamnul si vesele ruce a krátce se zasmál.

»Nemohu dosud nic říci, neviděl jsem jim do tváře. Poslouž si laskavě, napřed musíš jísti. Vždyť není spěch, těšil jsem se víc na shledání s tebou než s dámami.«

»Opravdu? To je hezké, že pamatuješ na starého přítele. Však bychom byli málem na sebe zapomněli. Není divu. Po studiích rozprchnou se všichni do všech úhlů světa a každému nastane tolik starostí o budoucnost, že na minulost zapomíná. Ale jednou po čase se shledat, je opravdu krásné, člověk okřeje. Vidíš já byl dost šťasten, chytil jsem v čas místo. Není sice nejskvělejší, ale mám aspoň zajištěné živobytí. Tobě arci je jinak, hospodaříš na svém, nemusíš se starat, že tě majitel propustí.«

A zase se zasmál svým živým, veselým smíchem, až od okolních stolů se s úsměvem ohlíželi po veselém pánovi.

»Nu, není to zrovna nejhorší,« připouštěl Roubal ješitně. »Mám arci také starosti, ale nejsem příliš úzkostlivý, spolehám na lepší

léta a jsa dosud sám, mohu si mnohého dopřát, co snad bych jinak si musil odepřít.«

»Nemluv tak, nemluv,« třepal Vraštil rukou a dychtivě polykal jídlo. »Píď vlastního je lepší, než lán cizího. A ostatně, kdo se na tebe podívá, nevidí na tobě nouze. Myslil jsem, že přijedeš v uniformě. Ještě jsi se hodnosti důstojnické nezřekl?«

»Proč bych se zříkal? Čekám, až mě povýší, a potom teprve zažádám za sproštění povinnosti. Ostatně uniformu sebou mám, nechci ji však obléci až ke koncertu. Na výstavě by to křičelo, myslili by si, že se chci jí blýskat a toho mi není zapotřebí.«

»Ovšem, tak to bude líp. Odpoledne se projdeme po výstavě, něco uhlídáme a já tě seznámím s radou a dámami. Ohlásil jsem jim, že tě představím.«

»Netuší však nic?«

»To se rozumí, že jsem nic takového neřekl. Mám přece rozum. Nedovedl bych to ani chytře říci. Vidíš přece, že jsem člověk, který nemá rád mnoho starostí a který mnoho nepřemýšlí. Mezi ženské se nehodím. Tak na chvíli, pro zábavu, budiž, ale k nějaké diplomacii, pro to nemám smyslu. Jsem zvědav, co jim řekneš. Opravdu, milé dámy jsou to, kdyby byly všechny ženské takové, nebál bych se jich.«

A vzav mísku s kompotem, labužnicky jedl sladké ovoce.

»Jak jsou staré?«

»Kdo, dámy? Odpusť, myslil jsem právě na to, že bych si mohl dát doma také takový kompot dělat. Mám pěknou zahradu, hojnost ovoce, ale šafářka, která mi vaří, to neumí. Nic nevadí, koupím si zde něco. Paní Spurná, Blažena Spurná je šestadvacet roků stará. Dáma k pomilování. Veselá, rada se směje, ráda se pobaví, všemu se diví. Jako dítě je. A byla přece dvě léta vdaná. Její muž, notář Spurný, bratr našeho rady, byl takový suchý, málomluvný patron jako rada. Měl svou paní báječně rád, ale bál se o ni a proto s ní nikam nechodil. Skvostné, co?«

Otíral si ústa a pozorně skládal ubrousek.

»Má děti?«

»Paní Spurná? Ne. Měla, jedno, děvčátko, ale umřelo asi za týden po porodu. To jí nevadí, je ještě jako děvčátko, dítě jí dodalo krásy. Uhlídáš, jakou má pleť. Jako zrající broskve. Oči má modré, vlasy kaštanové a když jde, jakoby v ní každý nerv se radoval. Bohužel má teď nad sebou druhého morousa, radu, který si hraje na ochránce sester. Dobrý člověk, ale protiva. Mluví a chodí jako stroj, všechno zkoumá, ničemu nevěří. Musíš být před ním opatrný. Paní Blažena mu velice důvěřuje, má ho za velikého poctivce, ačkoliv já mám radu v podezření, že by se nerozpakoval sáhnout po své paní švakrové, kdyby byl aspoň o deset let mladší.«

Zasmál se zase hlučně a zapaloval si už po třetí doutník. Roubala dráždil Vraštilův smích, byl však trpěliv. Vyslechne aspoň obšírné poučení, na něž se do podrobna dotazovat považoval za nevýhodné. Konečně se Vraštilův doutník rozhořel a on spokojeně se rozloživ, zadíval se zálibně na Roubala.

»Z vás dvou by byl párek,« povídal, pomlaskávaje rty. »Pohledat by se musili takoví dva lidé. Ty statný, samostatný velkostatkář, ona roztomilá, veselá paní. Neměli byste nikdy nouze o návštěvy.«

»Vidíš, řeknu ti upřímně, to že by mě právě málo těšilo,« přiznával se jako dobrosrdečně. »Nerad bych ze své domácnosti udělal průchodní dům. Ne, že bych nepřál své paní trochu vyražení. Bože, vždyť může jet s mužem na zábavy, koncerty, ale doma jsem zvyklý na klid, na pokoj, na domácí teplo. Začínám se účastnit veřejného života, nemohl jsem odolat vybídnutím, abych přijal čestné úřady a shledávám v tom kus povinnosti vzhledem k svému postavení a vzdělání. Kdyby potom moje paní toužila také po veřejném vystupování, kdyby mi dům přeplnila hostmi, musil bych se vší činnosti zříci a to bych nerad. Ostatně, to povídám jen tak mimochodem. Po svatbě se vše obyčejně změní a jak jsi povídal, byla paní notářová samotářsky živa a nestýskala si.«

»Arci, proč by si stýskala? Jak to líčíš, je to pravda. Člověk má jiné starosti, než bavit hosty. Ostatně, nevím, jaká by potom paní Blažena byla. Mně se to jen tak zdá, určitého nemohu říci nic. Ony mají nyní málo hostí, a přijímají je, jen když je rada u nich, když svou dovolenou tráví ve ville. Ale paní notářová je rozhodně veselejší než slečna Jaroslava. To je ti takové milé kotě, takový sníleк, taková mlčící záhada. Celou cestou promluvila sotva sto slov. Stále se na člověka dívá, krajinu pozoruje, tu a tam se pousměje a nechává hovořit sestru. Ale mně se zdá, že není tak bojácná, jak se zdá, že by se ráda bavila. Je jí už třiadvacet roků, do zábav nechodí, nemá s kým, a ve společnosti se objeví zřídka kdy. Dokud byl rada Kloubek živ, držel dcery zkrátka. Byl vdovec, přísný člověk a bál se, aby se mu dcery nezkazily. Hahaha Jistě, věř mi, vím to z dobrého pramene. A když se starší vdala, žila mladší jako v klášteře. Po smrti otcově držela smutek, odstěhovala se k sestře a ta brzy na to ovdověla. Notář taky společností nemiloval a tak šlo to děvče z kláštera do kláštera. Díval jsem se na ni celou cestu a povídám ti, ta že by se ráda vdala. A myslím, že by jí bylo milé, kdyby šla na venek. Blažena, ta bude

koukat spíš do velkého města, ale její sestra si už na hlučný život nezvykne.«

»Může být,« přisvědčil Roubal roztržitě a okamžik váhaje, naklonil se přes stůl. »Je ti něco známo o jejich majetkových poměrech?«, ptal se přitlumeně.

»Všechno vím. Vyptal jsem se nenápadně našeho starého důchodního, který byl na závěti Kloubkově jako svědek podepsán. Když se vdávala Blažena, dostala osmdesát tisíc. To jsou peníze, viď?«

»Nu, a ta mladší?«

»Má něco přes sto tisíc, výbavu, polovičku villy a beztoho ještě něco přes to. Jak by utratila úroky? Paní notářová má o něco víc, ji nadskočil odkaz notářův. Hádají, že asi čtyřicet tisíc. A až jednou rada Spurný umře, bude dědit také po tom. Je to starý mládenec, jídlo si dává nosit z hostince a nikdo od něho nedostane ani krejcaru. Ale na to čekat bych neradil. Osoboval by si právo dohledu, roztahoval by se v domě a víš, já, ač jsem také svobodný a zůstanu svobodným, takového něco bych nestrpěl.«

»Já tím méně,« řekl Roubal s úsměvem. Ulevilo se mu. Zpráva Vraštilova byla velmi příjemná a probouzela v něm touhu, aby se už mohl pokusit o sblížení s dámami. Aby zakryl svou radost, pousmál se na Vraštila. »Řekni, kde se v tobě vzalo rozhodnutí, že se nebudeš ženit?«

»Proč bych se ženil?«, rozhodil Vraštil rukama a zasmál se s bezstarostnou veselostí. »Nic mi neschází. Najím se, vyspím se, nikdo mě nezlobí, nikdo můj domácí pořádek neruší. Nemusím se ptát, smím-li do hostince a jsem-li tam dlouho, nikdo mi v kapse nepřepočítává peníze, nikdo ode mne nechce na parádu. Hezky je mi takhle, že si nepřeji, aby mi bylo líp. Hodnou ženu dostat je umění a sázka a já jsem odjakživa nepřítel nejistých věcí. Počkám. Bude-li mi hůř, poznám-li, že nemohu být bez ženy, vždycky je dost času poohlédnout se. Nedělám velikých nároků a budu opatrně vybírat.«

»Až přebereš,« připojil Roubal.

»Možná, ale to bych nerad. Nu, na šťastné tvoje pořízení.«

Přiťukli si a rozehřátí veselou náladou, povídali a bavili se ještě asi hodinu. Roubal byl už pokojný a snažil se Vraštila přesvědčit, že je mu lhostejno, odjede-li z P. jako nápadník, nebo rozbije-li se náběh hned na poprvé. Poněvadž na třetí hodinu bylo určeno setkání se s dámami ve výstavě, odebrali se záhy před tím k místu, kde se tísnila krajinská výstava. (Pokračování.)

Z básní Oscara Wildea.

Přel. Ant. Klášterský.*)

Dedikace.

Mé ženě s výtiskem mých básní.

Nemohu psát báseň skvělou
jako prolog písní svých,
ty jsi sama básní celou
věru řekl bych.

Hleď ty spadlé lístky květné,
v jednom-li zříš jas,
láska svane jej, až slétne
ve tvůj vlas.

A když větrem v zimním chladě
stuhne kraj kol již,
bude šeptat o zahradě,
a ty pochopíš.

*) Překlady básnické přinášíme jen výjimečně. Ukázky z vzácné a u nás neznámé knihy Wildeovy zajisté přijdou vhod českému čtenářstvu. Red.

Requiescat.

Jdi zlehka, ona blíž
pod sněhem už,
mluv jemně, květ růst výš
slyšeti můž'.

Jí zářný, zlatý vlas
střísnil kal v tmách,
tak mladá, plná krás
setlivá v prach.

Jak lilje, bílý sníh,
neznala snad
ni, že je ženou, tich
rost' ten květ rád.

Jí rakev, kámen tam
na prsou dlí,
své srdce mučím sám,
ona však spí.

Mír! Mír! Již lýry hru
neslyší snem,
můj život pohřben tu,
sypte naň zem!

San Miniato.

Hle, vstoup jsem na hor svah, kde klene
se tento svatý Boha chrám,
kde Malíř-Anděl chodil sám,
jenž nebe spatřil otevřené.

A na srpku tam trůnit jasnou
královnu Něhy, Panny běl —
tvou, Marie, tvář kdybych zřel,
smrt nebyla by pro mne časnou.

Ty, již Bůh věnčil trnem, boly,
ó matko Krista mystická,
mé srdce, hruď je žití mdlá,
a pět zas teskno ku vrcholi.

Ty, již Bůh věnčil láskou, svity,
již Kristus věnčil, Svatá, slyš,
než na slunce, jež hledá již
má hanba vyjde, hřích můj skrytý.

Pod balkonem.

Ó, překrásná hvězdo nachových rtů!
Ó, měsíci zlatých řas!
Výš, výš plyň vonného od jihu!
A v cestu mé lásce plaň,
ať nezbloudí, vítr v stráň
kde duje a lesa sráz!
Ó, překrásná hvězdo nachových rtů!
Ó, měsíci zlatých řas!

Ó, lodi, jež v moři pustém se chvíš!
Ó, lodi, plachtoví běl!
Vpluj, vpluj sem ve přístav ke mně blíž!
Rád se svojí láskou bych
v dol fialový tih,
kde dýše v kraj asfodel!
Ó, lodi, jež v moři pustém se chvíš!
Ó, lodi, plachtoví běl!

O, úchvatní ptáci, tichých not vděk!
Ó, ptáci vy na sněti!
Zpěv, zpěv tec vám ze hnědých hrdélek!
A láska má v lůžku pět
vás uslyší, zdvihne hned
skráň z podušek, přiletí!
Ó, úchvatní ptáci, tichých not vděk!
Ó, ptáci vy na sněti!

Ó, květy, jež chvějný vzduch kolíbá!
Ó, květy, jichž ret sníh jest!
Níž, níž, by vás nosila láska má!
Vy umírat budete, diadém,
a umírat, její kde řízy lem,
na lehkém jí srdéčku kvést!
Ó, květy, jež chvějný vzduch kolíbá!
Ó, květy, jichž ret sníh jest!

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

u, co je s Petrem, děvče?« tázal se porybí všecek udiven.

»Vždyť mi řekli, že mu přerazili ruku kamenem . . . že spadl do vody . . . že se utopil . . .«

»Ale kde pak utopil! — u nás je, převléká se. Co pak mu chcete?«

Děvče neodpovědělo, v největším chvatu vpřed se hnalo.

»Kdo pak je ta holka? — Mně se zdá, že ji někdo pobláznil,« ptal se porybí.

Baštýř se dal do smíchu.

»To se podívejme, ta ho má ráda! — To je Rozára Krušnejch z Pašic, dcera hospodáře, který byl s Potužákem. Sedm let už mají spolu známost . . .«

»A ještě si asi hodně počkají, než se za sebe dostanou,« doložil porybí; »a což táta? — nebrání?«

»U Krušnejch táta nemá co poroučet,« odpověděl baštýř; »selka tam vládne a ta je pro mládka.«

»Hm — a v počestnosti jsou?«

»Nu, nevím, ale prozatím kolíbku ještě nejednali.«

Smáli se oba dva.

»Nesmějte se,« pravil vážně správce, »je to vlastně smutná kapitula, tahle. Z těhle poměrů je buď mnoho nemanželských dětí a plynoucí z nich opletačky a nepříjemnosti, nebo staří rodiče s malými dětmi, jichž zaopatření se nedočkávají.«

»Pravda, ale co dělat? je už tomu tak a změnit to nelze. Mládek je jako voják. Mladí páni u hospodářství a lesničtí adjunkti se nemají lépe. Šedivých ženichů je u nás dost.«

»Ba právě,« pravil se vzdechem správce, pán to blízký padesátce, který se asi před sedmi lety byl ženil; však že zaletěly asi jeho myšlenky k mladé ženě a ke třem maličkým děťátkům. »Já být sedlákem, netrpěl bych dceři známost se žádným z našich mládků . . .«

Rozárka Krušných, co mohla rychle běžíc duby posázenou hrází, dohonila zatím trojici před ní kráčejících mužů, jež chtěla předběhnouti. Ve své touze, spatřit svého Petra, neměla oči pro nikoho jiného a nepovšimla si ani, že jeden z těchto mužů byl její otec; než, Krušnej ji poznal a zavolal na ni.

»Kde ty se tu bereš, holka?«

Stanula, zalekla se poznávajíc otce, ale dlouho strach netrval.

»Fišmajstrům jdu,« odsekla krátce.

»Nu, a co tam?«

»Tam? aj, Petr je tam prý. Řekli mi to páni na hrázi . . . vlastně, baštýř to řekl . . .«

»Proč se jí ptáte, pantáto?« děl s obvyklým svým ušklíbkem Polda Karhoun, jenž se přidržel obou sedláků, k malé radosti Krušného; »nezdržujte ji; dyť vidíte, že má na spěch za šamstrem.«

Krušnej se zastyděl, slyše tuto řeč, a zlost ho vzala.

»Vrať se domů!« osopil se na dívku: »nemáš tam co hledat! Je to nezpůsob tohle, běhat až sem za mládkem . . «

»V tom mi nemáte co poroučet, táto!« odsekla prudce: »chci ho vidět . . . musím ho vidět. Je prý potlučen . .«

»Arciť — kamenem dostal do ruky,« smál se Karhoun, »ale to ho nezabilo. Tuhle se poděkujte pantátovi; kdyby ten ho nebyl vytáhl z vody, plaval by teď k Bavorovicům. Krásně byl vaším šamstrem, já bych v tej plavbě nebyl bránil . . .«

»Nechte těchhle zbytečných řečí,« skočil mu do slova Krušnej, »a ty, holka, povídám ti, vrátíš se domů! Vydáváš na posměch sebe a nás všecky . . .«

»Ani mi nenapadá!« odtušila vzdorovitě a zahnula bez dalších okolků ke vchodu a do obydlí porybího, mimo něž právě kráčeli.

Krušnej se chtěl spustit za ní, zadržet ji mocí, ale Potužák ho zadržel.

»Nech ji teď, Jakube!« pravil mírně ale s důrazem; »zde není místo ani čas, abys ji cepoval . . .«

»Já jí ukážu! já ji vytrestám, slotu nehodnou, neposlušnou takovou,« zlobil se Krušnej.

Než, Rozárka už zmizela za vchodem.

Krušnej stál, chvěje se zlostí na celém těle, jeho pěsti se křečovitě svíraly, vzduchem mávaly. Po chvíli ramena sklesla v bezvládí.

»Pojď! pojď! nech toho teď a nerozčiluj se!« domlouval mu Potužák.

»Nic se nezlobit, pantáto!« děl s úšklebkem Karhoun; »není vám nic platno — už sou takoví, neposlouchají. Vzpomeňte si, že vy ste třeba taky dycky nebejval vtělenou poslušností oproti svým rodičům . . .«

Krušnej neodpověděl, slzy mu vytryskly z očí.

»Vidíš, Jouzo, čeho jsem se dočkal!« zašeptal, obraceje se k Potužákovi. »Raději bych živ nebyl . . .«

»Nu, nu — nebude tak zle,« dobíral si ho Karhoun, mžhouraje jizlivě očima. »Osud je osud. Podívejte se na mne, pantáto, já taky nežiju jako kníže pán, nu, a snáším to . . .«

Tu Krušnej se vzepjal, všecka jeho zlost se probudila znovu a svezla se na ošumělého obejdu, jehož průvod a společnost beztak těžce snášel.

»Co vy budete mluvit?« osopil se naň; »jděte po svých a nelepte se nám na paty. Nikdo vás nevolal . . .«

A Karhoun na to, ušklíbaje se neustále po svém:

»Aj aj — pantáto, aj aj! Vy si ňák zhurta se mnou vedete, podívejme se! Zeptejte se tuhle pantáty Potužáka, posloužil-li jsem mu a zachce-li se mu, mě odhánět? Tady je veřejná cesta a, chce-li se mi tudy jít, vy mi nezabráníte. Ani dost málo se vás nebojím . .«

»Poslechněte, Karhoune,« vpadl mu do řeči Potužák, »já vám něco povím. Pustí-li mi mého Václava, bude to v první řadě vaší zásluhou a do své smrti vám toho nezapomenu, na to můžete spoléhat. Ale teď mi udělejte ještě něco k vůli a nechte nás. Máme spolu co vyjednávat. Tu máte prozatím pětku a na Hluboké si zajděte do hospody a jezte a pijte, co hrdlo ráčí, rozumí se, na moje útraty. Až mi pustí chlapce, zajděte si k nám do Plástovic a, stojím vám za to, neřeknete, že Potužák je nevděčný člověk.«

Vyňal z kapsy pětku a podal ji Karhounovi, který ji přijal, ušklíbaje se, avšak nikoli již jizlivě jako dotud, nýbrž, co jen mohl přívětivě.

»Vy jste mužák, pantáto!« zvolal, »na mou duši, pořád povídám, že není na světě nad pantátu Potužáka. Co se řekne, je slovo a váhu to má. Řekne se: sedlák! Nu jo, sedlák! Sedlák je dvojí, pán a škrob! A vy jste pán, pantáto Potužáku, ať jsem zatracenej! . . .«

»Nu, dobře, dobře. Mockrát vám děkuju, Karhoune, a s Pánembohem!«

»Dyť už jdu, dyť vím, že tuhle pantata Krušnej si oddechne, až mě neuvidí. Podívám se za bratrem, ten šel asi na Hlubocké nádraží. S poledne se vrátíme na Hlubokou, zajdeme trošku ke Kobrčům. Přece ho smím vzít s sebou, viďte, pantáto? Bylo by mu líto, dyby se dověděl, že jsem tam byl bez něho — bratr je bratr, víme!«

»I, jen ho vezměte s sebou . . .«

»No, dyť jsem povídal: vy jste mužák, pantáto! Taky si vás vážíme jak náleží. — To víte, ve dvou se líp pije. Na vaše zdraví si zavdáme . . .«

Zažvanil ještě cosi o svých zásluhách a o nastávajícím osvobození Václavově a odešel.

Kráčeli sami dva překrásnou cestou kolem Vondrovského knížecího dvora směrem k Ohradskému zámku. Krajina vukol skvostný park, i v tomto dešti, této šeře, vše pohlcující mlze, zelený jako brčál. Mluví cosi k srdci z nádherných, věkovitých dubů, jež vroubí cestu; kráčíš pod hustou klenbou jejich větví jako v stínu uprchlých, na vždy zapadlých věků, dob slávy a moci pětilisté růže, pod jejíž záštitou dobře a klidně se žilo našemu venkovskému lidu, na nějž teprve ti, kdož po ní přišli k vládě, uvalili těžké jařmo nevolnictví. Ale i tyto doby plné strasti se převalily, jiné, jasnější časy nastaly, a nehybné tělo v mrákotách smrti se potácejícího lidu novým svěžím životem ožilo. Lid náš obstál, přečkal tíhu strašných věků a obrozuje se. Vytrval jako tyto duby, pamětníci jeho poroby a utrpení, nad jichž košatými temeny se přehnalo bouřek na tisíce, jimiž lomcovaly bezpočetné vichřice, jichž šťávy tuhly v třeskutých zimních mrazích, jichž kořenům strojily úklady hniloba a vlhko . . .

Oj, jsou jiné časy! — Vondrovský dvůr, tato stoletá bašta poroby a zvůle, jehož chasa přepadávala a trýznila sedláky, s něhož vládli nejsvéřepější karabáčníci, proměnil se ve středisko nejpokrokovějšího, nejdůmyslnějšího polního a dobytčího hospodářství; zmizely odporné brlohy dřívějších ratejen, do nichž se těsnala čeleď, kde vařily a spaly v jediné místnosti tři čtyři rodiny, pravá pařeniště všelikých nákaz a nemocí; na jejich místě vypínají se úhledné budovy, vystavěné z bílých šamotek, rozdělené v množství světlých, svrchovaně čistých světnic, centrálně vytápěných, z nichž každou obývá vždy jen jedna rodina . .

Nevyplácí prý se to: skvostný dvůr nezaručuje kapitál v něm investovaný. Možná, aspoň na ten čas. Nebožtík starý kníže prý se vyslovil takto: »Nesmím se ohlížet jedině po tom, co mně prospívá. Jsem svému svědomí a své cti zodpovědným v první řadě za osud tisíců rodin, jež vůle boží připoutala k mému domu, a toho budu povždy pamětliv.«

Kéž velkodušná slova jasného pána, kavalíra v pravém smyslu slova, zůstanou u věrné paměti jeho vznešených potomků, jakož i v paměti všech, velkých i malých, kdož mu slouží a jeho chléb jedí! . . A vzejde čest a nová sláva knížecímu rodu a našemu lidu vrátí se zapadlé doby vlády rožmberské, ozářené světlem jasnějších časů . . .

Potužák s Krušným obešli Vondrov a brali se dále parkovým krajem k hrázi Munického rybníku, osázené stejně věkovitými duby, jako ty, pod jichž větvemi byli kráčeli. Šli mimo

lovecký zámek Ohradský, v němž umístěny jsou bohaté sbírky, snesené z širošírých panství schwarzenberských. Och, nelákaly je poklady nakupené v tomto Pantheonu jihočeské přírody, nezastavili se, snad ani jedinou myšlenkou o ně nezavadili. Rozlévaly se před jejich zrakoma vody velkého Munického rybníka, vroubené místy širokým pruhem rákosového lesa, vody klidné, do nichž se sypal neustálý drobný déšť, vody smutné, v nichž neodrážel se modrý blankyt nebeský, ba, jen špinavě šedé cáry trhaných nízkých mraků, zahalujících veškeren obzor, i domy Hlubocké, jež za jasných dní se bělají za širokou hladinou, i knížecí zámek, český Windsor, jenž všemu kraji vévodí se vzdušné výše, na níž kněžna Eleonora jej dala vystavěti v první polovici předešlého věku.

Potužakovi bylo volněji; slib správcův, že správa panství veškerým svým vlivem se zasadí u soudu v jeho prospěch, vzpružil jeho mysl a dodal mu naděje; přes to různé obavy neprchly docela a úporně se vracely, čím více se blížila chvíle, kde mu bude předstoupiti před soudce. Čas už valně pokročil, do poledne nebylo daleko; opozdí-li se ještě jen poněkud, páni odejdou z kancelářův, a jemu nezbude než čekat do druhé hodiny, snad ještě déle. A zatím jeho ubohý hoch, vězněný ve společnosti Bůh ví jakých lotrů a vyvrhelů, třeba si zoufá nad svým neštěstím a s nevýslovnou touhou ždá svého vysvobození . . . A podaří se mu, vymoci, přinésti mu je? . . přinésti mu je dnes již, odvésti si jej domů? . . Že možnost je vyloučena, odsouditi hocha nevinně obviněného, o tom nepochyboval; než, obvinění je těžké, udání četníkovo závažné — kdo poví, jak dlouho se věc povleče . . zda je vůbec v moci okresního soudce, propustiti ho? . . Och, kdyby pan správec byl s ním, kdyby místo něho mluvil, vše tak udal, jako jsem to řekl, bylo by to jiné . . . Ale, vždyť pan správec mu slíbil, že si pospíší, že ho možna dohoní a že se pak bez prodlení s ním vydá k soudu . . . . (Pokračování.)

DR. VÁCLAV PLAČEK:

Zbožné přání.

Ze »Ze zápisků obvodního lékaře«.

(Dokončení.)

alinova bryčka tloukla se rachotivě rozbláceno u a rozbitou cestou Hůreckou, mezi ploty dvorků a ploty zahrádek, a u samé hospody zahnula do uličky mezi ploty, aby zastavila u Kalfusů, »co je koupil Matějka z Podelhotí«.

Z hospody vyběhl Pepík Záruba v slušných černých šatech, s řetízkem u hodinek a doutníkem v ústech, a drže se pravicí bryčky, šel prostovlasý podél, hovořil čile s doktorem. Až sem doléhal za nimi hluk z hospody, jenž s vůní dýmu Zárubova doutníku a svátečním úborem Hůreckých hlásal každému příchozímu sváteční den.

A také byl navečer Velikonočního Hodu Božího. Večer sychravý, větrný, se střídajícími se srážkami deště a sněhové krupice . . .

Doktor seskočil s bryčky a vešel do sednice Matějkovy.

Na stole už hořela lampička. Matějková chovala asi roční děcko s křivýma nožkama, ohromným nadmutým břichem a velikou hlavou, vedle ní na lavici si hrálo starší, a u stolu stál Matějka. Venca seděl u nemocného.

Doktor promluvil vlídně na starého Kalfusa, vyptal se, kdy a jak co počalo, dal si ho pomocí Pepíka Záruby a Matějky posadit, proklepal a proposlouchal ho na zádech, na jazyk se mu podíval, a když Kalfusa položili, teploměr v podpaží mu vložil.

Pak povídá: »Tohle už je vlastně konec . . . ¡ Už je hotov!«

Venca vylítl, až lavicí prudce zaharašil.

»Tak jako už mu nebude pomoci?« řekl Záruba a vtáhl do úst dým z doutníku.

»Tak to nemyslím!« bránil se doktor — »v týdnu bude chodit. Konec nemoci, přátelé, s tou, s tou už je skoro hotov.«

Venca se zamračil, Pepík Zárubů se usmál mžouravýma očkama, a nahnuv se k nemocnému, řekl mu:

»Pantáto, slyšel jste?«

Kalfus otevřel oči a podíval se jima ze široka do očí doktorovi. Jeho tvář se nehnula, ustrnula v lhostejném výrazu, jen tvrdé, rozpukané rty šeptly: »Slyšel, ale nevěřím!«

Doktor vyšel. Do bryčky mu pomáhal Pepík Zárubů. Matějka otvíral dvéře, aby vyšel dým ze Zárubova doutníku, jenž dráždil Kalfusa ke kašli.

»Počkejte, co to?« pravil najednou doktor a naslouchal.

»Ale to Venca, chechtá se, trojka! Snad má radost, že tatík vyváz'!«

Malina se ušklíbl a pohladil bičem rapa.

Bryčka se zakymácela, poskočila si několikráte na kamenech, zhoupla se do několika jam v cestě, plných bláta, a vyplula neklidně z Hůrky. Doktor zmizel.

Pepík Zárubů vešel opět do hospody. Parta čekala.

Byla tma . . .

* * *

Venca přes veškero tvrzení doktorovo nepochyboval, že tatík umře.

Proto, když Malina přivezl z městečka »líku«, lil mu jí násilím do hrdla, že se Kalfus div nezalkl. Až mu ji musil Matějka vyrvat a donesl ji do hospody, kde dodělával Pepík Zárubů v barvičce poslední bankovku z ženina podílu z prodeje chalupy.

»Ten kluk zatracenej by ho snad otrávil!« řekl Matějka podávaje lahvičku s lékem Pepíkovi; »na, — u mně to není jisté, on všecko najde. Nejlépe bude, když si to vezmeš ty na starost.«

»To víš, že vezmu,« řekl bodře Pepík; »dej to sem!« A podíval se na štítek lahvičky

»Za hodinu lžičku,« — četl se štítku a obrátiv se na Matějku, řekl: »Můžeš jít domů, já to obstarám.«

Když došel z hospody po třetí k Matějkovům, — vždy správně po hodině, aby vpustil tatíkovi po lžíčce léku do úst, zastihl Vencu, an rovná starému nohy a ruce mu skládá křížem na prsou.

»Co to děláš?« vykřikl a skočil k posteli.

»Ten mu pomoh', hehe,« chechtal se Venca, »koukej!« a ukázal na voskově zbledlou tvář Kalfusovu a zavřené jeho oči.

Pepík strnul. Postavil lahvičku s lékem na stůl a naklonil se nad nemocného, jenž nejevil známek života, jen hrčel, jako když stéblem do vody fouká.

Matějková s dětmi vyšla. Matějka stál za Pepíkem s připravenou lžicí a těžce dýchal. Krev v něm stydla.

»To jsem blázen, to jsem blázen!« kroutil Pepík hlavou a foukal starému do očí.

Najednou sebou škubl.

»Lžíci!« vykřikl a vytrhnuv ji Matějkovi z ruky, nalil na ni léku.

Venca přiskočil a vyrazil mu ji z ruky. Pak se octl několika skoky v tmavé noci . .

Pepík zařval a chtěl se za ním pustit. Ale Matějka ho zadržel.

V tom se Kalfus na loži pohnul, rozkašlal se, až se Pepíka chytat musil, a nahnul se přes pelest hlavou k zemi . . .

Od té chvíle mu bylo lépe: volněji dýchal na prsou už mu tak nebublalo a pot, bohatý jako zrna hrachu, usedal mu na čele a nose. Uklidnil se a usnul. Spal nerušeně až do rána.

* * *

Bylo neobyčejně teplo . . . Nikdo nepamatoval takového dubna. Poupata se rozvíjela kvapem v listy a květy, travička se zelenala, obloha zářila oslnivě.

Hůreckou hlavní cestou, která už také vyschla, kráčel doktor z městečka.

Před ním hnal dědík jakýs několik housat, malých, sotva vylíhlých. Ohlédne on se právě, když ho má doktor dojít a —

»Pane upřímný — —«

»Kalfus!«

Doktor se usmál a dal se s ním do řeči. Tisíce díků splývalo Kalfusovi se rtů, dosud zkornatělých, ale zrak byl smutný, jako pohaslý ohník. I slza se z očí vykoulela a splývala zvolna klikatinou vrásek.

»Co vás ještě trápí?«

»Zbožné přání, pane upřímný!«

»Jaké, — mluvte!«

»Vencu kdybych měl doma . .! Tehdy, jak se mi polepšilo, nedal se udržet, — a že musí pryč . . Jen Vencu, jen Vencu . .!«

Kalfus plakal . . .

Jen Vencu! Zbožné přání!

Venca měl také »zbožné« přání! Jen že ho Bůh nevyslyšel . . .

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

XVI. CIZINCI A HOSTÉ.

Národnostní rozpory naše zavinňují, že Prahu míjejí veliké proudy turistů, kterými se v příhodné době tak oživují různé jiné končiny evropské. Jsme pomluveni nepřátelskou žurnalistikou, vyhlášeni za divochy — před nimiž není jist nikdo životem, proto je v turistice světové Praha dosud jen Popelíčkou. Říká se, že má lež krátké nohy — ale tato lež má pevné kosti. Patnáct — dvacet let ostouzí nám již Prahu tato potupná, neodůvodněná výčitka — proto nejsou v ulicích našich turisté s červenými příručkami, s plány situačními a cestovními rádci tak četni, jak by Praha pro své půvaby a památnosti zasluhovala. Číslice turistů v statistice pražských hotelů stoupá tedy jenom normálně.

Nejvíce cestují Němci a Angličané. Tito mají oblíbená shromaždiště na Rivieře, v Italii, Švýcarsku — do ostatních končin zavítají jen náhodou nebo v skrovném výběru. Němci z umíněnosti — někteří i z planých obav, výše naznačených — nejdou utrácet peníze do rozkřičeného hnízda české nesnášelivosti, za jakou Prahu pokládají. Ale přes to vše má Praha alespoň normální turistickou frekvenci. Kdo Prahu spatřili jedenkráte, stali se přáteli její krásy, její melancholické historičnosti a jejího dojemného zápasu o moderní život. A tito přátelé vyvracejí lživé pomluvy o schudlé princezně a povzbuzují své známé k výpravám do Prahy. Touristická literatura cizojazyčná také počíná si nás více všímati — proto možno doufati, že čas přemůže nepřízeň k nám i na tomto poli.

Za to má Praha zabezpečenu přízeň turistů českých. Je Mekkou národa v trojjediném našem království žijícího — poklonit se občas její slávě pokládá za svatou povinnost každý příslušník našeho kmene.

Až se Slovanstvo rozpomene svého významu, až pochopí, jaká moc a síla spočívá v jeho vzájemnosti — pak jistě též rozhojní se turisté slovanští v pražských výkazech. A litovati věru nebudou — neboť Praha obrovskými kroky hledí dojíti významu moderního velkoměsta — již dnes postaráno je tu o pohodlí i nejvybíravějšího hosta.

Pražští hotelieři dovedli se zařídit dle nového vkusu, komunikace místní je výborná, přátelé museálních památností čeká hojný výběr zajímavých sbírek — ale hlavní věcí je, že procházka Prahou patří k požitkům, jakých na celém světě ve vnitrozemí není mnoho.

Proto jsou naše nádraží často svědky velkých shonů. Když studentstvo do Prahy, města škol a ústavů, nastupuje neb odtud domů spěchá, když sv. Janská pout, sv. Václavské dny nebo některý velký podnik národní okázalosti vábí národ ve vltavskou kotlinu v středu království, bývá na pražských nádražích hlučno, jak o malém soudném dni.

V létě a na podzim přichází cizinců do Prahy nejvíce. Světové lázně na pomezí, čarovná zřídla léčivá v horách Krušných bohužel ještě neposílají do Prahy tolik hostů, kolik by jich za normálních poměrů musila vnadná metropole vítat — ale přece jenom něco exotických poutníků zahraničních o Prahu vždy zavadí.

Kdyby alespoň Slované rozpomněli se u kouzelných zřídel českých na svou příslušnost k nám — byla by Praha v době cestování oživena jaknáleží. Získal by z těch milých návštěv nejenom obchod, české umění, umělecký průmysl — ale sílena by tím byla velká idea, v jejímž splnění strážcové slovanských majáků spatřují ozdravení churavící Evropy. K nemalé naší škodě důležité trati železniční vyhnuly se z příčin politických Praze. Hlava Českého království není uzlem nejdůležitější komunikace světové, ačkoli za doby dostavníků a poštovních ambulancí do Teplic, Karlových Varů a ostatních velkých lázeňských míst mimo Prahu se skoro nikdo nedostal. Snad se parlamentní taktice našich podaří jednou zjednati v této nesnázi nápravu.

Je dokázanou věcí, že žádný nový komunikační prostředek nevytlačí úplně staré. V době automobilů jezdí stále ještě lidé s trakaři — v době drah parních a elektrických nezmizely postavy pěších cestovatelů, chudých vandrovníčků, ani všechny omnibusové archy neodvlékli do muzeí. Poštovní vozy mají dnes ještě tvar připomínající 18. století a na čáře potravní v Praze je denně revue všech vozidel, na které lidstvo v posledních věcích se zmohlo.

Proto i figurky turistů v pražských nádražích a ulicích jsou stále přehlídkou typů, které se mění jenom v podřízenějších detailech.

Novomanželé stále ještě jako v dobách Nerudových jsou komičtí s různých stran, divadelně vystrojení dobývači ledovců s alpskými holemi, s protěží za klobouk, v málokterém letním vlaku scházívají, Angličané, Francouzi, Švédové a Vlaši dovídají se před památkami pražskými od posluhů neuvěřitelné věci v žargonu, který připomíná volapük asijských matrosů — někdy se mihne čokoládová pleť nějakého indického naboba, který si spravil žluč v Rudohoří, časem se mohou lidé ohlédnouti za černochem, který nepatří k cirkusu, neslouží v některém závodě reklamy potřebném, ale platí si fiakry a salony v hotelech z měšce zlatem nabitého. Němci, na vše lektyrou dokonale připravení, ničemu se nedivící, americké výpravy dam, na nichž jsou nápadny jenom železničním prachem znehodnocené pláště — časem nějaké princátko s učeným vychovatelem, párky manželů, kteří se již vzdali obchodu a chtějí v posledních dnech života pohodlně podívat se na svět — to jsou tak hlavní turistické typy, s nimiž se Pražan srazí před orlojem, na chodbách radnice, v zámku neb v Královské oboře.

Vítáme i tyto vlaštovky rádi, ale srdce veseleji přece jenom poskočí, když se setkáme na pražském dláždění s českými postavami. S veselými studenty, kteří tobolku chudě opatřenou v kapse hlídajíce, Prahu křižují, nedbajíce únavy. O všem vědí z knih a školských pouček — nyní jdou pást oči. Kontrolují paměť, váží slovo historie, výklady místopisů.

Někdy vleče nadšený učitel řady venkovských žáčků. Malé processí zvroubí Prahu a nic si neodpustí. Pan učitel svou výpravu doma náležitě vyzbrojil vědomostmi — nyní má mluvit názor — nejlepší paedagog.

Mnoho českých poutníků vábí do Prahy divadlo — někdy i veselejší nějaký žánr zábavy. Aby se zájezd do Prahy odůvodnil, od toho jsou všeho druhu spolky, centrální organisace, svazy, sjezdy stran, schůze odborné, poučné, přednášky, výstavky, porady . . . .

Za tisíci studentů

přijíždějí starostlivé maminky, pečlivi tatínkové — svobodní lidé utekou občas venkovským hostům z důvodů nejchytřeji vymyšlených — slečinky bez porady s Prahou tak snadno se neopatří novinkami modními — tolik českých hospodyň je přesvědčeno, že není na světě lepšího výběru než v pražských krámech.

A ti všichni proměňují stále a stále ulice pražské v mravcoviště, ve kterém je stále živo, veselo.

Tento stálý příliv barví Prahu velkoměstsky a činí z ulic jejích průtoky zdravého obchodu, životných styků, hospodářského rozvíjení.

Nil záplavou svých vod úrodní roviny egyptské — hosté Prahy posilují svými návštěvami, ukájením zde svých potřeb duševních i hmotných srdce své vlasti. Kdyby tomu nedostávalo se potřebných šťáv — bylo by po životě. Že vstřebává Praha hlavně z českého národa — proto je sice rozvoj blahobytu jejího o něco zdlouhavější, ale za to nám zdravější. *Brikcí.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Divadelní List Máje uctívá v čísle právě vydaném okázalým způsobem šedesáté narozeniny předního našeho dramatického spisovatele p. JUDr. Josefa Štolby. Básnického toastu ve formě brillantně koncipovaného sonetu dostává se tu oslavenci od dr. Jaromíra Boreckého, milou vzpomínku napsal František Herites a na Štolbovy paměti, jež právě vycházejí po sešitech, upozorňuje delší úvahou dr. R. J. Kronbauer. Číslo toto přináší zároveň úplný seznam dramatických děl Štolbových v chronologickém pořadu, jenž doplněn je daty o premiérách všech her. Obrázková část slavnostního čísla je bohatá a pestrá. Vedle zdařilých podobizen oslavencových je tu řada vynikajících postav z jeho kusů, z nichž zbudí dozajista pozornost podobizna sl. Adély Volfové v úloze Barče v »Závěti«, p. Al. Sedláčka v úloze Jiřího z téhož dramatu a m. j. v.

Karel Fischer, česko-židovský předák pražský, dokonal po dlouhé chorobě pozemskou svou pout ve věku 47 roků. Zesnulý byl milý, taktní muž, jenž těšil se pro svou vzácnou, ušlechtilou povahu velké vážnosti zejména v kruzích spisovatelských a novinářských. Fischer byl magistrátním úředníkem, ale celou svou duší tíhnul k povolání novinářskému, jemuž z počátku také se věnoval. Čeští židé pražští ztratili v něm neunavného, nadšeného průkopníka. Vzpomenou jistě nesčetných jeho zásluh a neopomenou zmínit se o tom, co zesnulý vykonal pro rozvoj otázky českožidovské vůbec. Redigoval representativní jejich publikaci »Česko-židovský kalendář« plných dvaadvacet roků v a svými přátelskými styky zejména s Vrchlickým, Arbesem, nebožtíkem Stroupežnickým a Ed. Jelínkem, sekretářem Fr. Kvapilem, red. Kamprem a jinými hravě překonal nechuť literárních kruhů přispívati do kalendáře a docílil toho, že učinil z tuctové ročenky této knihu značného literárního významu, která byla rok co rok po zásluze oceněna. *K.*

Herec Karel Polák, jenž zemřel 25. dubna t. r. ve Vlachově Březí, byl u pražského divadla mnohem déle než jak bylo v úmrtních zprávách zaznamenáno. Byl angažován r. 1865, když ředitelem byl Liegert a vrchním režisérem Švanda ze Semčic a odešel od divadla r. 1878 za artistického ředitele Fr. Kolára (ekon. řed. byl Mayr). Pamětníci nám vypravovali, že Polák musil od divadla pro nezhojitelnou chorobu, která byla takového rázu, že se s ním nechtěli herci v garderobě oblékati. Byl to znamenitý charakterní herec, jenž vynikal zejména v rolích intrikánských. Ředitel Schmoranz pamatuje se na výborný jeho výkon v »Pražském židu«. Bylo to o premiéře hry této, v níž hrál Polák hraběte Henricha Matese z Turnů. Pan Bohumil Forman a bibliotékář Národního divadla p. Elsnic pamatují se na celou řadu vynikajících jeho rolí. Starý pán, Josef Jiří Kolár, velice cenil Polákovu hereckou způsobilost a dával mu role ve svých kusech. Často zastupoval Františka Kolára, jemuž stál čestně po boku. R. 1869 hrál Polák při premiéře »Barona Goertze« titulní roli, v »Janu Husovi« Štěpána Pálče, v »Hamletu« prvního herce, ve »Faráři z Podlesí« Jozu Kořinkáře, v »Narcisu« hraběte Dubarryho, v »Mravencích« staršího novoměstského cechu malířského, v »Cestách veřejného mínění« presidenta z Michalovic, ve »Faustu« Wagnera, famula Faustova, ve »Smrti Valdštýnově« Wrangela, švédského plukovníka, v »Egmontu« tajemníka Richarda, v »Loupežnících« Franze z Mooru (z tohoto obsazení ze 26. prosince 1870 žijí pouze pp. Seifert, Chvalovský a Koubek a sl. Horská, později provdaná Dostálová, matka herečky sl. Leop. Dostalové) a m. j. v. Některé jeho role jsou dosud v živé paměti starších návštěvníků divadla. Tak vzpomíná se zejména na jednu epizodní roli jeho, kterou později převzal v »Pražském židu«. Byl to jeho brillantní výkon v roli soudce in haereticis, ve které slavíval triumfy. Na Poláka se nadobro zapomnělo. Po svém nedobrovolném odchodu z hlavní scény živořil nějaký čas u kočující společnosti. Pan Řada setkal se s Polákem u divadelní společnosti Svobodovy v Telči. Polák uchýlil se potom do Vlachova Březí, kde žil z nepatrné pensičky 33 K měsíčně. Asi před půl druhým rokem byl ošetřován ve všeobecné nemocnici pražské, kde byl ze šetrnosti a

z úcty ku své slavné minulosti delší dobu ponechán, ač měl býti jako uzdravený mnohem dříve z ústavu propuštěn. Zdá se, že spáchána na něm před lety přece jen křivda . . . nebylo to s chorobou jeho asi tak hrozné, když dočkal se tak vzácného věku. —*r.*

** **Česká grafika.** Obdivovali jsme na výstavě »Krásné Prahy« poslední zbytky subtilních umění, jež dovedla v litografiích, leptech, aquatintách zachytiti všechno kouzlo a rytmus starosvětského života bývalé Prahy, jež nedovedla nám zachovati umění »vysoká.« Toužili jsme po tom krásném poměru, jaký panoval v časech našich prababiček mezi obecenstvem a jeho umělci. Grafická umění, staletou kulturou vypěstěná, byla tehdy v těsném styku se životem, uvyklá kondensovati jej a líčiti na malých plochách, zachovávající v stech malých listech kulturu doby. Dnes jsou nám tyto zažloutlé lístky předmětem obdivu a lásky, ozdobou sbírek, potěšením jednotlivce.

Dnes z dlouholetého úpadku k novému, netušenému rozkvětu probuzena rozmnožovací umění, nemají té široké půdy všeobecného zájmu, z níž vyrůstala grafika stará. Nevnikají více do širokých vrstev lidu jako středověké dřevoryty a rytiny, nejsouce již prostředkem náboženské propagace, neslouží řemeslníkům za předlohy jako listy renaissanční, nezdobí kněh ustupujíce mechanickým způsobům reprodukce, a nemají konečně ani dosti toužebných očí, které ochotny jsou radovati se z kouzla barev, gracie gesta, hbitého postřehu, horečného snu, smutné pohádky. Aspoň ne u nás. Grafika u nás je dosud jen umělým květem, vzdálenějším luxem, předmětem lásky a touhy jen několika sběratelů. Již od několika let objevují se na našich výstavách porůznu a jednotlivě listy různých technik, tvořené většinou jen ve chvíli oddechu jako na odskoku od jiných, »monumentálnějších« technik. Jen Zd. Braunerová, A. Hofbauer, M. Jiránek, Ad. Kašpar, Vojt. Preissig, Vikt. Stretti, Fr. Šimon, (nevím, zda výčet úplný) pěstují soustavněji různé techniky grafických umění, nepočítáme-li ještě v Paříži tvořícího Kupku.

Pan Vojtěch Preissig dokonce věnoval se grafice úplně. A pracuje hned ve dvojím směru. Bývalý žák umělecko-průmyslové školy snaží se o zvednutí úrovně úpravy našich kněh, na niž tolik u nás hřešeno, snaží se učiniti z knihy opět ladný celek, umělecké dílo, jakým bývala v dobách méně silné a méně překotné produkce. Druhé pole jeho činnosti je grafika vlastní. Pobyt v Paříži obeznámil jej se všemi subtilitami technik, zvláště barevného leptu, v němž vytvořil řadu výborných listů. Nejnověji ohlašuje pod hořejším titulem edici, která, setká-li se ve veřejnosti se zájmem hodným jejího významu, mohla by mnoho vykonati u nás k propagaci těchto krásných umění; soustřediti všechny naše grafiky, zjednati jejich pracem obecenstvo. Ve volných lhůtách chce vydávati jednotlivé listy různých umělců, v omezeném počtu výtisků, různého provedení a mírné ceně. Sbírku zahajuje krásná barevná aquatinta pána Preissigova, jako pokračování ohlášeny pražské lepty Strettiho a cyklus dřevorytů Miloše Jiránka: Zbojníci, s textem jim psaným. Bylo by dobře, kdyby naše obecenstvo u podniku pána Preissigova nezůstalo u platonického obdivu. *c. d.*

** **Repertoir Máje.** Jak mohutní akce, kterou s nemalými obtížemi započal Máj roku 1895, o tom poučuje právě vydaný výkaz docílených představení. Celkem přijal Máj pro divadel. autory honorářů za právo provozovací

roku 1895 . . .	133·40	K
» 1896 . . .	957·—	»
» 1897 . . .	1.654·20	»
» 1898 . . .	3.809·—	»
» 1899 . . .	5.429·24	»
» 1900 . . .	5.846·43	»
» 1901 . . .	6 749·90	»
» 1902 . . .	7.878·78	»
» 1903 . . .	9.013·07	»
» 1904 . . .	11.767·34	»
» 1905 . . .	14 146·97	»
Celkem . . .	67.385·33	K

Statistika her provedených divadelními společnostmi, není dosud možna. Za to máme přesné záznamy, které hry z repertoiru Máje a kolikráte byly provedeny. (V závorce uveden rok, ve kterém kus byl Májem přijat do repertoiru her zadávaných.) Od roku 1895 do konce roku 1905 dosáhly představení na o c h o t n i c k ý c h jevištích tyto hry: Třetí zvonění (od r. 1900) 421, Na letním bytě (1898) 379, Závět (1898) 315, Jedenácté přikázání (1897) 307, Palackého třída (1897) 279, Lapený Samsónek (1902) 240, Vodní družstvo (1898) 240, Maryša (1898) 237, Vojnarka (1898) 225, Maloměstské tradice (1895) 219, Karel Havlíček Borovský (1897) 200, Směry života (1898) 198, Přítěž (1901) 173, Písmáková dcera (1896) 158, Ohnivá země (1898) 145, Rodinná vojna (1897) 143, Václav Hrobčický z Hrobčic (1898) 125, Peníze (1898) 123, Blázinec v prvním poschodí (1897) 122, J. K. Tyl (1897) 119, Pan Měsíček (1899) 113, Mořská panna (1901) 109, Era Kubánková (1897) 109, Kulatý svět (1897) 106, Vina (1896) 105, Naši furianti (1898) 104, Modrá krev (1899) 101, Cop (1905) 95, All right! (1898) 93, Honza v zakletém zámku (1900) 89, Zlato (1900) 87, Kontrolor spacích vagonů (1898) 81, Závěť Lukavického pána (1895) 80 Podskalák (1897) 76, Mezi umělci (1896) 73, Tažní ptáci (1904) 73, Poupě (1902) 72, Martin Luba (1898) 67, Drama čtyř chudých stěn (1899) 66, Přišla do rozumu (1900) 65, Služebník svého pána (1897) 63, Na pomoc Rusům (1904) 61, Výpad (1901) 59, Sůl nad zlato (1901) 57, Jiný vzduch (1898) 56, Olymp (1898) 55, Mlsáníčko (1902) 54, Zvíkovský rarášek (1898) 54, Paní mincmistrová (1898)

53. Ideal (1896) 52, Otec (1898) 52, Zkažená krev (1898) 51, Na bytě (1899) 50, Jan Výrava (1897) 47, Maroušek (1903) 46, Probuzenci (1897) 45, Žně (1904) 44, Závrať (1902) 42, Neznámá pevnina (1899) 41, Gazdina roba (1898) 39 Její pastorkyňa (1899) 37, Krejčí a švec (1900) 37, Rozveselena rodina (1902) 37, Flachsmann vychovatel (1901) 36, Její systém (1905) 35, Návrat (1901) 35, (Potlouklo 1901) 34, Pampeliška (1897) 34, Zloděj (1896) 33, Oblaka (1904) 32, Břinkalovy trampoty (1898) 31, Dýchánek paní doktorové (1901) 31, Sirotčí peníze (1900) 31, Ravuggolo (1897) 29, Hrůzostrašna noc (1898) 29, V úskalí (1895) 28, Mlčení (1904) 27, Manžel ze šetrnosti (1902) 27, Divadelní vlak do Prahy, (1897) 27, Pan obecní tajemník (1902) 26, Emigrant (1898) 26, Čest (1896) 26, Přástky (1896) 26, Vojtěch Žák (1899) 25, V ochraně Napoleona (1899) 25, Marinka Válková (1896) 25, Když vrany táhnou (1903) 24, Maloměšťáci diplomati (1898) 24, Na Valdštýnské šachtě (1900) 24, Tři haléře (1904) 24, Slunce (1904) 23, Sněhurka (1903) 23, Vykoupení (1901) 23, Červ (1903) 22, Falbův krit den (1904) 22, Pohostinsku (1899) 22, Pomluva (1896) 22, Svědek (1896) 22, Bartoš Tuřanský (1900) 21, Slušnost (1904) 21, Osudný manevr (1905) 20, Sestřenka (1897) 20, Studenti (1898) 20, Svět malých lidí (1895) 30, Tiché jubileum (1901) 20, Přítmí (1896) 19, Pátá hodina pí. Berouškové (1904) 18, V panském čeledníku (1898) 18, Pasekáři (1904) 17, Rozklad (1898) 17, Svatoň a Milena (1901) 17, Světa pán v županu (1899) 17, Václav Hora aneb Pražské děti (1901) 17, Veselohra (1897) 17, Zákony (1902) 17, Opuštěný (1897) 16, Dobráček (1904) 16, Jarní píseň (1899) 16, Křivé cesty (1898) 16, M.D. Rettigova (1901) 16, Svatojanská pouť (1898) 16, Byl jednou jeden král (1900) 15, Hřích (1897) 15, Mládí (1902) 15, Na vždy (1904) 15, Teta z Ruska (1903) 15, Zlatý déšť (1896) 15, Nový život (1897) 14, Čekanky (1901) 14, Konec mládí (1899) 14, Olga Rubešova (1902) 14, Radúz a Mahulena (1901) 14, Útok zisku (1898) 14, Syn člověka (1898) 13, Těžké ryby (1902) 13, Utopený manžel (1897) 13, Kolébka (1899) 12, Krakonoš (1905) 12, Slepý (1900) 12, Stará paní (1905) 12, Černé duše (1899) 11, Jen žádný sněm (1899) 11, Pacientka (1903) 11, Starší závazky (1895) 11, Vlastenecké povinnosti (1905) 11, Eva ze Zavořic (1904) 10, Já mám příjem (1899) 10, Naděje (1902) 10, O Heleně (1905) 10, Pohádka o jaru (1904) 10, Sběratelka starožitností (1897) 10, Velkostatkář (1897) 10, V slabých chvilkách (1902) 10. —

** **Jindřich Mošna a jeho Kofránek z »Vodního Družstva«.** Potkám v Resslově ulici pana Mošnu. Bylo to ve středu ke třetí hodině odpolední — umělec pospíchal do Národního divadla. »Kofránka . . Kofránka z »Vodního družstva« si jdu zahrát . . to je rolička pro mne jako stvořená . . víme . . docela přirozená . . ta se sehraje . . člověk vystrčí hlavu ze dveří a v hledišti už je haló.« Mošna se zastavil a vypravuje o tom, jaké úspěchy klidil v Brně. »Jeden četnický strážmistr přišel po představení ke mně . . prosím, dejte dobrý pozor . . četník, strážmistr k tomu . . Počká si na mne, stiskne mně ruku a povídá: »I mne jste rozplakal . . v divadle jsem si potají, aby mne lidé při tom nepřistihli, oči šátkem utíral.« Pěkně děkuju, to by byla ostuda, aby viděli lidé »wachmistra« brečet. Toho Štolbova Kofránka mám celého v kapse . . proto také nepospíchám . . . mám času dost. Hodím si na hlavu paruku . . na čele to trochu zarovnám a už jdu rovnou na jeviště. »Nu . . . snad se přece trochu naličíte« prohodím. »A k čemu bych se líčil . . proč? Co bych tím docílil . . ? Nějakou čárku semhle, nějakou tamhle . . a mám já toho zapotřebí? Pánbůh mně jich chvála Bohu . . vlastně, správně řečeno, bohužel, nadělal ve tváři tolik, že bych je raději zaličil, než si je ještě přidělával. Jen se podívejte . . sedí jedna vedle druhé a denně přibývají.«

Umělec rozhlédl se kolem sebe a přidušeně praví. »Řekl jsem, že mám toho Kofránka celého v kapse . . t u h l e j e . . « Mošna vytáhl z kapsy paruku a rozesmál se jako hrdlička. Viděl jsem na něm, že má tisíc chutí nasadit si ji na hlavu. Ale nešlo to . . lidé se zastavovali a se zalíbením pozorovali živou gesikulaci nejpopulárnějšího českého komika. Zastrčil paruku do kapsy, podal ruku a tím svým nenapodobitelným způsobem opakuje: »Kofránka — Kofránka z »Vodního družstva« jdu si zahrát . . —*au*—

Ročníku IV. číslo 34. vydáno dne 4. května 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní premie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek j e d n é k o r u n y čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Slovinec, **Dr. F. Zbašník**, advokát, starosta v Lublani, několika silnými rysy načrtal celý »Spolku slovinských spisovatelů a publicistů« slovanský program. Klademe sem zajímavý náčrtek v plném znění.

»Jak že by neměl být možným společný postup slovanských národů v říši! Nesjednost zájmův je pouhá fráze. Od Němců se učme! Zájmy pruského podaného jsou docela jiné, nežli zájmy německého přistěhovalce v Bosně nebo v Malé Asii či bůh ví kde, a přece jeden druhého podporují a přece všichni sledují týž záměr — uplatňovati šířivost německého živlu na všech stranách!

My Slované máme zapotřebí dalekozírných, energických, rozmyslných, hybných vůdců, povznešených nad malichernosti svých osobních zájmů, ale za to nadaných smyslem i pro nejdrobnější okolnosti, jež by mohly prospěti společným velkým zájmům národním!

Bylo by nám Slovanům zapotřebí veliké organisace, rozšířené po všech vlastech, kde Slované obývají, zapotřebí živého a mocného ustrojení bez stanov a bez předepsaného schválení... Za to by se musela organisace ovšem přísně držeti v mezích zákonitosti, aby se neocitla v rozporu s mocnostmi vládnoucími.

Opakuju znovu: jednejme podle Němců! Němci mají, pravda, svoje spolky, které pracují nám na úkor a my máme proti nim svoje, které jaks taks paralysují jejich úsilí. Více však nemáme a to nám nejvíce škodí, neboť Němci všude a na všech stranách, kdekoli se objeví, pracuji potichu, bez okázalosti, s největším sebezapřením — dokud se necítí dosti mocnými. Jakmile se jak se patří zakotvili, pak vystupují se známou svou bezohledností podle Bismarkova hesla: moc před právem! Tím způsobem vinorodná Slavonije přes noc proměněna v kraj německý.

Následkem své nedbalosti[1]) my Jihoslované jsme takřka vyhubeni. Ve Štýrsku a Korutanech rok za rokem posunuje se naše hranice dál na Jih. Však s tím, v jistém smyslu pomalým svým postupem nejsou Němci ještě spokojeni. Usilují tisknouti nás se všech stran, všude zařizují, své stanice, budují své nedobytné tvrze. Takými tvrzemi už poseto celé Kraňsko. Nestane-li se zázrak, bude kraňské Goreňsko zanedlouho stejně v rukou německých, jako je už dnes celá slovinská část Korutanska. Všudy, všudy mají Němci své stanice! Terstu zmocnil se už německý obchod. Světoznámá Opatija je německá. V Chorvatsku, v Slavoniji, v Bosně atd. jsou silné německé osady. Jich kruhy čím dál více se šíří, dokud jeden druhého se nedotýká, až potom splynou — v celek.

Ohromný je úkol, jenž očekává nás středoevropské Slovany a nesmíme se ho lekati. Bude zapotřebí desítiletí, snad století, nežli napravíme, čeho jsme zanedbali Začátek nebude příliš úspěšný a musí nás k dílu poháněti vědomí, že na dnešku závisí zítřek. Cokoliv

[1]) Každé množství (dav, společnost, národ etc.) je nedbalé, pokud není vedeno, tedy ustrojeno, jinými slovy, nemá-li svoje ústrojí, jehož úkolem by bylo, dbáti celkového prospěchu, být stále na stráži a zařizovati — čeho třeba. Red.

podnikneme, musí být podniknuto se zřením na konečný cíl. Všichni velcí národové zápasili o světovládu, proč bychom my Slované neměli rovněž usilovati o ni? Zde je náš konečný cíl! Přes to však počátečné úsilí naše bude odkázáno na úzké meze. Budovu třeba stavěti zdola nahoru, kámen na kámen třeba klásti. Vše musí být obezřele připraveno.

Stavba na nepevném základě se sbortí.

Každý postup má zapotřebí jisté soustavnosti . . .[2])

Především měli bychom my Slované sdružiti své síly na těchto polích:

1. na hospodářském,
2. na politickém,
3. na kulturném poli.

Na kterém poli združení nejdříve bude dosaženo, je vedlejší věc. Po mém názoru však třeba usilovati o ně současně na všech polích.

Kterak *na poli hospodářském?*

Jenom drobnosti se dotknu.

»Svoji k svému« se u nás Slovanů dosud mnoho neosvědčilo. V tom směru bylo by méně křičeti a více konati. Válečný ryk po časopisech: »svoji k svému!«, jenom škodil, protože budil protivníky k odporu . . .[3]) A heslu bylo by přiměřiti význam širší, ne jako dnes, kdy na př. Slovinec pokládá za »svoje« pouze to, co mu dodá Slovinec a s jiným Slovanem už — nepočítá . . .

Všickni menší národové slovanští zaplaveni jsou německým zbožím a všechen náš peníz připadá k zisku německých rukou. Proč k nám Slovincům nepřichází tolik českých jednatelů jako přichází německých? Český obchod velice snadno by se povznesl, kdyby si podrobil všecku oblast slovanských krajů v říši. Zápas nebyl by zde příliš těžký. Slované buď jsou už na tolik probudilí, aby dali přednost bratru Slovanu, buď by se dali snadno povzbuditi. Ovšem bylo by třeba nějaké záruky, že ten, kdo se mi představí jako Čech, je opravdu Čech a že vskutku zastupuje českou firmu. Odpůrci naši jsou čiperní a užívají všech možných prostředků. Musel by být nějaký úřad, který by měl vše v evidenci a vystavoval potřebné legitimace. Co tu praveno o českém, platí obdobně o všech slovanských národech. Doporučovati bylo by jen spolehlivé firmy a bylo by působiti, aby slovanské zboží nebylo dražší a horší cizího.[4]) . . . Ve Štýrsku a v Korutanech je na tisíce slovinských odběratelů »šulferajnských« a »südmarkovských« zápalek. Slovinské barvy na škatulkách tu pomáhaly!

Naše práce má být obranná, však možno-li kde, i výbojná. Pro Čechy, jako nejpokročilejší z nás, je mezi Slovinci, Chorvaty, Srby a Bulhary, ba i mezi Poláky otevřeno širošíré pole činnosti. I s Ruskem bylo by navázati styky a se Slovany, kteří v Německu žijí! Politika by při všem zůstávala stranou. Bylo by vystříhati se všeho, co by mohlo vzbuditi podezření nějaké všeslovanské propagandy. Čím méně by se hospodářské otázky mísily s politickými, tím větší byl by hospodářský úspěch, tím pak větší naše váha — v politice . . . Čechům třeba připomenouti: hleďte, abychom příště od vás kupovali, co jsme dosud kupovali od našich — odpůrců!

Novější dobou vymáhá si také slovanský kapitál v říši svoji platnost.

Bylo by usilovati o to, aby slovanský kapitál obrácen byl na slovanské podniky... V tom směru bylo by třeba ještě mnohého poučení mezi lidem. Slovinci ještě po většině ukládají své úspory u peněžních závodů německých, které namnoze nepřátelsky působí ve slovinském kraji. Podobně zpozdilé poměry najdou se snad i jinde.[5])

Bylo by věcí vhodného zřízení, aby vždy a všude Slovan podporoval Slovana. My Slovinci obýváme překrásný alpský kraj, Chorvaté mají osazený břeh mořský. Bohatí Rusové Poláci, Čechové měli by svoje peníze donášeti do krajů, kde přebývají jich bratři. Opatije je na vahách, bylo by třeba o ní rozhodnouti. Vrbské jezero v Korutanech je ztraceno, ztraceno je i Blatské jezero. Snad ještě na Vrbském dalo by se něco zkusiti. Pro Slovince v Korutanech bylo by velkou mravní oporou, kdyby sem dojížděli slovanští hosté, ovšem by nesměli zde skrývati svoje slovanství. Korošská země tak je krásna, že bys plakal za každou píď půdy, která tu přejde v cizí ruce! . . .

Čechové byli první ze Slovanů, kteří se začali zajímati o Korošsko. Až potud obsadili zde jen koutek, který je nejméně vystaven německé záplavě (Jezersko). Odtud měli by postupovati v před a přivábiti za sebou všecky ostatní Slovany, obzvláště Rusy a Poláky.

Práce tím směrem náležela by nějakému »Svazu slovanských pohorských družstev« . . .

[2]) Obezřelost, účelnost, soustavnost . . . samé vlastnosti, jež marno je kázati neustrojenému množství. Každý dav a tudíž neustrojená »národní společnost« je podle své mnohotné přírody neobezřelý tvor, neschopný jakékoli »soustavnosti«, vydán bezmocně všemožným vnějším vlivům, nátlaků a útokům. Red.

[3]) A přece není jinak možno, dokud jako národ nemáme jiného orgánu (ústroji) pro svůj postup a svoji obranu mimo — tisk. Jako ta osada »řvavých«, jichž jedinou zbraní a hradbou byl veliký — buben. Red.

[4]) Každé ustrojení má i svou mravně výchovnou moc. Red.

[5]) Najdou se pohříchu! Zcela přirozený následek dosavadní nezřízenosti všeho našeho života. Red.

A na politickém poli?

Proč by nemohli Slované v říši společně postupovati? Jsme součástkou říše, tvoříme ji, chceme v říši zůstati a tím už je okolnostmi dán mocný »svaz«, který nás pojí. Okolnosti jsou takové, že nemáme, kam bychom si jinam mohli přáti. A zde v říši chceme nabýti onoho zvláštního vlivu, který nám náleží.

Rozhodující kruhy musely by především býti přesvědčeny, že Slovanstvo je sloup, na kterém říše stojí. V oněch kruzích pak teprve může Slovanstvo nabýti vážnosti, až bude vystupovat sjednoceno. Ve všech velikých otázkách mělo by Slovanstvo vystupovati pospolitě. To ovšem předpokládá jistý státnický rozhled. Bylo by občas třeba upustiti od prospěchu podřízeného, kde káže prospěch velký.*) Tak nevím, zda by nebylo lépe, kdyby se Čechové vzdali některých nároků, jež zakládají na svém historickém právu a za to se vší rozhodností chopili se idey národní samosprávy. Jakmile by se tím způsobem upravily poměry v Českém království, vznikla by opora nám ostatním Slovanům. Mělo by to pro nás největší význam. Třeba počítati se skutečnými poměry! Kdy však na to dojde?**) Nikdy nesměli by se Čechové odhodlati, aby přijali svoje království za cenu, aby druzí Slované vydáni byli napospas německému živlu. Nebyla by v tom jen naše záhuba, ale i jejich! V politice třeba se vzdáti všech snů, jde tu o přesný účet a platí jen skutečné hodnoty.

Politická organisace Slovanů v říši musela by býti činna na všecky strany a usilovati o to, aby pronikala svým vlivem až ke trůnům. Proč německá idea tak mocně postupuje? Protože jí v čele kráčí sám německý císař. On staví německý most a razí němectvu cestu přes naše řady do Asie. Bylo by naším úkolem, přiměti Rusko, aby svou pozornost z Asie obrátilo do Evropy, aby se zajímalo o zdejší Slovany do té míry, jako se zajímá Německo o zdejší Němce. Pak bychom si zde trochu jinak stáli, než si stojíme. Jiného si od Rusů nežádáme, než podpory mravní. Směšno je, hledí-li na nás Rusové s pohrdáním, že jsme snad v poměru k nim malí a domnívají-li se, že bychom jim nemohli být užitečni. Na politice vnitřní závisí politika vnější. Jakmile by Slované nabyli vlivu na vnější záležitosti*), jaký jim náleží, mělo by to svou váhu. A na tolik je říše mocná, aby Rusku nemohlo být lhostejno, je-li mu její politika příznivá či nic.

V tom směru náleželo by co nejšíře idejně pracovati.

Lépe utvářejí se věci v tom směru již na Jihu. V novějším čase začínají si tu v rozhodujících kruzích už všímati slovanských věcí.

Svoje vystěhovalectvo museli by Slované obrátit na jinou dráhu.

V politice hrají peníze velkou roli. Což by se dalo několika tisíci zlatými ročně dokázat ještě mezi Slovinci na Korošsku a v Istrii! Všecky své politické úspěchy vděčí zde Němci, popřípadě Vlachové penězům! A jde tu o pravé šarapatky! Jak jinak dopadla by mnohá volba, kdyby zde Slované těmitéž prostředky pracovali, kterými zde dosahují svých účelů Němci!

Bylo by třeba založiti společný slovanský fond, z něhož by jednotlivým kmenům byly přidělovány částky k účelům politickým. Vždy ovšem musel by silnější podporovati slabšího. Na Korošsko, do Istrije a v jiné nám odcizené slovanské kraje musel by plynout peníz z krajin probudilých... Je vskutku neodpustitelno, že pro pár tisícovek dopouštíme, aby němectvo a talijánstvo pronikalo hloub a hloub do srdce naší domoviny!

Nejsnadněji bude lze dosíci jednoty na poli *kulturním*.

Třeba se především učiti...

Společný slovanský časopis — buď si! Má-li však list prospívati a opravdový užitek přinášeti, je především postarati se, aby vzdělanci všech slovanských národů znali slovansky, tedy učili se slovanským jazykům. Především měli by se jim učiti žáci. Povzbuzovali by je k věci profesoři, povzbuzoval by druh druha.**)

Dále bylo by prostému lidu vštěpovati lásku a úctu ke druhým národům. Působnost odpůrného nám živlu nesmírně po té stránce nás poškodila, poštvali během staletého působení prostředkem škol, tisku, a různých zřízení veřejných jeden slovanský národ proti druhému. Přednášky, příkladné zábavy, knihovny a pod. mohly by

*) Předpokládá ustrojený celek s příslušným programem. Aby mohli Slované vespol se uplatňovati, museli by míti společný svůj orgán, na př. »Slovanskou radu«. Aby společný orgán měl svůj význam, ne pouze titul, musely by v něm býti zastoupeny celky národů, o které běží. Aby mohl být zastoupen národní celek, musel by každý národ míti svou celonárodní organisaci. Dosud máme jen organisace stran, podle různých zájmů, které se navzájem potiraji, a vznikly z popudu cizé organisace (ústavy). Pro svoje slovanské zájmy, bylo by stvořiti svoji organisaci vlastní, slovanskou. Red.

**) Zde narazí spisovatel článku asi také na odpor. Rozhovor jest volný. Red.

*) Tím odbyty strachy z titulárního bubáka »austroslavismu.« Každý »slavism« na tom závisí, jakého mu dovedem a chcem sami vtisknouti ducha. Red.

**) Povzbuzení je něco, ne však dost! Třeba dáti také možnost a uložiti povinnost. Aby slovančina stala se povinnou na školách slovanských mohla by vymoci jen silná, jednotná organisace. Red.

v tom připravovat půdu slovanské myšlence. Spolek »Südmark« škube nám kus za kusem slovinské půdy pod nohama zakládaje mezi námi dětské zahrádky a knihovny. V Železné kapli na Korošsku na př. (severně od Jezerska), kde žijí skoro sami rodilí Slovinci, čtou se skoro v každém domku německé »schauderromany« od té doby, co zde »Südmarka« zarazila svoji knihovnu. Kdyby se tu jako protiváha zřídila knihovna slovinská[2]), dalo by se snad ještě něco získat; peněžná podpora odněkud byla by nezbytna. —

Právě co dopisuji řádky, dovídám se, že u některých slovanských národů stávají už Národní rady. Čtu, že v Petrohradě utvořil se spolek, jenž si klade za úkol, hájiti slovanské národy mimo Rus žijící proti cizímu násilí. Velmi pozoruhodný zjev! Třeba všemožně usilovati o to, aby myšlenka nezanikla! Bylo by tak opatřeno ústrojí, jehož prostředkem mohli bychom poučovati Rusy o našich potřebách a poměrech.

Dle mého názoru musel by si každý slovanský národ zříditi svou Národní radu a tyto různé »rady« sestoupily by se ve společný »Slovanský Svaz«, do něhož by každý národní celek volil své delegáty, kteří by se dle potřeby scházeli do Prahy, do Lvova, do Lublaně a pod. Na tom by záleželo, aby do »Národních rad« vybíráni byli nejlepší, nejpracovitější mužové co možná ze všech stavů. Tak bychom my Slované v říši utvořili jakousi svoji republiku v monarchii. Poněvadž bychom svým Svazem nepletli se do t. zv. politiky a nijak nezákonně nerušili kola a kruhy vlády, nemohl by nikdo našemu Svazu bránit. Jeho popudem pak snadno by se stejným způsobem ustrojili také ostatní Slované a spojili se s ustrojením naším, tak že by na konec všecko Slovanstvo, ačkoli rozkouskováno ve mnoho státních útvarů, přece v jistém směru tvořilo svůj celek — celek hospodářský a kulturný.

Přímým pak následkem takého ustrojení by bylo, že by vzrostla naše politická moc, na prospěch všem státům, kde Slované žijí, vyjma snad Německo, které svůj zájem vidí v utlačování Slovanstva.

Načrtal jsem jen zběžně myšlenky, jež by bylo teprv šíře rozvésti.

Chopili jste se záslužného díla! Kéž Bůh dá mu úspěch!« (Pokračování.)

[2]) Na ten úkol stačila by malá společnost, třeba jen členstvo našeho českého odboru alpského v Jezersku, kdyby si řekli! Red.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

dykoli mu tato myšlenka přišla — a vracela se mu každou chvíli, skytala mu útěchy — dostavovala se jakási tajná nedůvěra, které se nestačil ubrániti a která dusila útěchu. Nemohl si pomoci: tato nedůvěra byla silnější než on sám, silnější jeho rozumu, jeho srdce, a obracela se proti všem pánům a proti knížecím úředníkům zvlášť. Namlouval si pokaždé — a dnes jinak nečinil, — že není příčiny k ní ani důvodu, a přece se jí nezbavil. Provázela ho vždy a všude, nic jinak než vlastní jeho stín. Panské sliby do větru jsou mluveny, stopy po sobě nezůstavují, jako do vody díru nevyvoláš . . .

Z těchto sporujících se myšlenek jej vyrušil Krušnej, jenž po dlouhém mlčení k němu promluvil:

»A vidíš, Jouzo, syna ti do vězení odvedli a velké hoře na tebe snesli, a přece bych hned a rád s tebou měnil. Pustí ho zas a bude tvůj jako býval. A já těch dětí mám víc a na svobodě jsou, a přece nejsou mé a nikdy nebudou. Před chvílí 's to viděl. Člověk by si zoufal.«

»Brachu zlatý,« vece Potužák, »každý si neseme svůj kříž a svoje starosti. Můj chlapec také ještě není na svobodě, krásně slíbil pan správec, že se ho zastane.«

»O tom přece nebudeme pochybovat, po tom, cos vykonal. A vidíš, holka za tím chla-

pem běhá jako čubka, ta za tímhle, druhá za jiným, poslušnost vypovídají, na posměch vydávají sebe a mne a doma žena jim pomáhá, proti mně se zpuntovali. Tak si zrovna myslím, že Pánbůh sám by je měl ztrestat. Toho chlapa voda měla odnést! Tys ho vytáhl! Dobře! Jsem rád k vůli tobě, žes je tím dostal na svou stranu, ale k vůli té holce 's ho tam mohl nechat. Já bych prstem pro něj nebyl pohnul! Napij se z Bezdrevi, holomku, a plav si třeba do Prahy a za Prahu! Neubude! Holku ať taky čert vezme a třeba ještě deset knížecích! Z takových námluv přece nic jiného nekouká než dlouhatánské průtahy a na konec třeba ostuda!«

»Jakube, co povídáš, není v pořádku. To jen hněv z tebe mluví, třeba spravedlivý. Byla v tom jen náhoda, že já první jsem tomu mládkovi podal tyč. Nebýt na místě mne, byl by to učinil jiný, dost možná, že ty sám. V tom byla vůle Boží. Člověk je člověk a křesťan, bližnímu třeba v nouzi pomoci. Když jsem ho viděl zápasit s proudem, ani mi nenapadlo pomýšlet, že je to knížecí mládek, že si namlouvá tvou dceru proti tvé vůli, nebo že si tím ve své věci pomohu. Viděl jsem prostě člověka, který se topí, a, že mi v dosahu ležela tyč, podal jsem mu ji. Že potom promluvil Karhoun, víš sám, ale já bych si byl nevzpomněl, vykládat jim tam, co mne tíží; však jsi viděl, že jsem už odcházel . . .«

»Že zrovna tenhle lump, tenhle Karhoun ty pány přivedl na tvou věc, mě mrzí,« zaskuhral Krušnej; »člověk nemá štěstí! Než ještě hubu otevřel, měl jsem to na jazyku já a chtěl jim to hodit na hlavu, aby věděli, jaký jsi ty a jací jsou oni. Ten lajdák mě předešel. Potom ovšem si vzal právo, pověsit se nám na paty. Ještě že jsme se ho zbyli . . .«

Potužák se usmál.

»Nu, vidíš, Jakube — Pánbůh užívá někdy zvláštních nádob, ve kterých nám uštědřuje své dary . . .«

»A co mě nejvíc hněte,« přerušil ho Krušnej, »je to, že před takovým ničemným darebákem moje dítě mě zostudilo.«

Potužák měl na jazyku, říci svému starému příteli, že neposlušnost svých dětí sám zavinil přílišnou povolností vůči své ženě a že nyní pozdě bycha honí, ale jak se naň podíval a viděl utrápený výraz jeho obličeje a slzy, jež mu stékaly po rozbrázděných tvářích, bylo mu ho líto a káravá slova mu uvázla v hrdle.

»Hleď, Jakube,« pravil měkce, »neber si tohle tak do hlavy. Sluší pomyslit, že holka má toho mládka ráda; nesmíš se divit, že se pobláznila, když ji tak poplašili zprávou, že se utopil. Nebránils na počátku, proč najednou nyní bráníš? To víš přece, že teď už od sebe neupustí. Na tvém místě bych ji byl nezdržoval, když ho chtěla vidět.«

»Ale ten posměch z toho, Jouzo, ten posměch,« zvolal Krušnej; »což mi má být jedno, když kde kdo bude říkat: Hleďte Rozáru Krušnejch! běhá za mládkem až do rybárny! věší se na něho jako klíště a na tátu div jazyk nevyplázne! — Pak se arciť o nás otírá každý otrapa!«

Ba právě, že Rozárka se těžce prohřešila proti mravům a způsobům Blatských dívek, vydávajíc se za milencem do cizího stavení. To Potužák věděl lépe než kdo jiný a, kdyby se podobná věc byla stala v jeho rodině, velmi těžce by ji byl nesl a dojista by nebyl připustil omluvy. Chápal také roztrpčení Krušného a za normálních okolností by ho byl i sdílel; než, za daných poměrů, uváživ, že chyba kotví v minulosti, kterou odčiniti nebylo již lze, hledal kde který důvod na omluvu nerozvážného děvčete, jen aby přítele potěšil a bolu jeho ulevil, což se mu po mnohých řečích také jakž takž podařilo.

Došli zatím na Hlubokou. Právě když se ubírali mimo kostel, udeřila dvanáctá a zvonili poledne. Z budovy okresního soudu vycházeli páni, pan soudce, pan adjunkt, pan listovní. Potkali je jednoho po druhém, pana soudce naposled. Potužák, zočiv ho, stanul, uctivě pozdravil . .

Zda povšiml sobě starý pán, jenž nedbale poděkoval za pozdravení a z jehož mdlých, krátkozrakých očí, obrněných zlatými brejlemi, jedva na okamžik utkvěl pohled na uklánějícím se před ním venkovanu, plaše prosebného výrazu, jenž tomuto zřel z očí? — Ba, sotva asi! Šel mimo, upíraje zraky ku promoklé zemi, vyhýbaje se pečlivě kalužím.

Potužák zamýšlel zastaviti ho, promluviti s ním na místě, již již v před se pošinul, aby ho dohonil, ale pojednou odvaha jej opustila.

»Přišli jsme pozdě,« děl polou šeptem k stojícímu za ním Krušnému, »třeba počkat do odpoledne, až se vrátí do úřadu.«

»Ba právě,« odvětil tento, »jde k obědu, tu zdržovat ho nemůžeme a v tom dešti k tomu. Takový pán by se třeba urazil a chlapec by to odnesl.«

Při vzpomínce na svého chlapce Potužákovi se oči zalily slzami. Přišlo mu na paměť, že té chvíle snad žalářník mu přináší oběd, skrovný oběd vězňů. Ubožák ani nevěděl, že osoby dlící ve vyšetřovací vazbě mají právo, stravovat se samy; jinak by byl svého syna zaopatřil potřebnými penězi. Zalomil rukama.

»Pan správce nepřijel!« vydralo se mu slovo; »a kdo ví, přijede-li do večera.«

»To přijede,« tvrdil Krušnej, »dyť slíbil . .«

Potužák potřásl hlavou.

»Och, páni slibují!« pravil smutně. »Čas utíká. Odvedou ho třeba do Budějovic a tam bude hůře . .«

»Nu, nedej Pánbůh, ale nic platno, musíme čekat. Beztoho jsi chtěl zajít napřed k panu notáři . . . poradit se. Pojďme tam!«

Šli, ale nedošli; uvážili, že také pan notář obědvá a že ten také nesmí být vyrušen. Zašli tedy do hostince poobědvat, vypít sklenici piva. Krušnemu tam bylo zjevně volněji, rozpovídal se o tom, o onom; než Potužák ho jen nedbale poslouchal, neměl stání ani klidu. Sotva minula jedna hodina, již se měl opět k odchodu; přede vším že dlužno promluvit se soudním sluhou, který má dozor nad vězni, pravil, aby zvěděl, co je s Václavem, zůstane-li tu nějaký den ještě, zavedl-li se s ním výslech a bude-li vůbec možno, promluvit s panem soudcem; pak teprve hodlal zajiti na poradu k panu notářovi. Soudního sluhu že zná, s tím je řeč; také prý není třeba se bát, že by se urazil, kdyby se mu něco položilo na ruku; žel, že panu soudci s takovouhle přijíti se nesmí, jinak že by mu rád dal třeba tisíc zlatých.

»Tisíc zlatých je moc peněz,« mínil na to Krušnej; »to není, jako by člověk dal pomazanku nebo husu do kuchyně. Mohlo by se to nějak přece snad zkusit, ale obalit by se to muselo.«

Než, Potužák měl s to rozum, že nepřistoupil na tuhle řeč, soudě právem, že by pokus podplatiti soudce mohl míti osudných následků.

Odebrali se tedy k soudu, přímo do bytu sluhova vešli a Potužák se jal s ním vyjednávati.

»Pane Nováku, znáte mě a víte, co se přihodilo mému chlapci.«

»Jak bych neznal, pantáto Potužáku — ale ta věc je tuze zlá . . .«

»Není přece možná, aby kdo věřil, že by ten chlapec se čeho takového mohl dopustit. Ten, co je živ, kamenem po psu nehodil.«

Sluha, starší člověk už a vysloužilý poddůstojník dragounský, pokrčil ramenoma a stáhl husté, ježaté šedé brvy.

»Nic platno, pantáto — udání je tu, my je nemůžeme hodit pod stůl, i kdyby běželo o knížete pána, a musíme zavést šetření, jak tomu chce zákon.«

»Dobře, pane Nováku, ale já nic nechci, co by se příčilo zákonu. Zákon přece nechce, aby nevinný člověk byl vězněn a odsouzen.«

Sluha zase pokrčil ramenoma a zase stáhl brvy.

»Spravedlnost je nade všecko, pantáto,« pravil vážně, »a my tady u soudu konáme spravedlnost. Na vašeho syna přišla obžaloba a on musí prokázat svou nevinu. Zavedeme s ním výslech, zavoláme svědky, porovnáme, co ten řekl, co zase onen, a z toho se potom soudí. V téhle věci má poslední slovo krajský soud v Budějovicích, proto že tu neběží o přestupek nýbrž o zločin. To je vždycky ošklivá věc.«

Potužák chtěl odpověděti, ale Krušnej ho předešel.

»O tohle tu nejde, pane Nováku,« pravil, položiv sluhovi důvěrně ruku na rameno, »tohle kmotr ví, ale on by rád věděl, kam ta věc už došla a byli-li už tady ti svědkové, vlastně ten jeden svědek, ten pěšák, a co ten vypověděl — a potom, jest-li jako už dnes nebo snad zítra ten jeho ubohý chlapec, který načisto nic neudělal, bude dopraven do Budějovic, a pak taky, mohl-li by promluvit slovíčko s panem soudcem . . .«

»To je toho moc, tuze moc!« přerušil jej sluha, potřásaje hlavou a krče znova ramenoma; »to bych se na to všechno musel podívat, nahlídnout do těch spisů. Mně se zdá, že vyslýchán už byl hned ráno, aspoň nějaký protokol se s ním sepsal, ale, jak pravím, na hlédnout bych do něj musil. A co se týče promluvení s panem soudcem, to věru nevím, co bych poradil. Je to z míry hodný pán, náš pan soudce, ale přísný! Zákon je mu nade všecko, víme! A, abych pravdu řekl, někdy taky trochu divný, zrovna kouše někdy. Nesmíme se divit, má toho někdy v hlavě mnoho, zrovna jako já, víme! Já taky jsem někdy dobrák a někdy zrovna čert do mne vjede, a tu mě potom raději nechat, vyhnout se mi a nepromluvit na mne.«

»Pane Nováku,« pravil na to Krušnej, »my víme, že vaše slovo něco platí a proto jsem řekl, aby se kmotr obrátil napřed na vás. Já mám syna, ten je v Praze na právech, za půl roku bude doktorem, paragrafy zná jako otčenáš, a ten, toť se rozumí, když přijde domů, leccos nám poví a poučí nás, tak já tedy taky vím, co leccos obnáší. A potom tuhle kmotr není žádný žebrák a zachovalý člověk. Podívejte se do knih a uvidíte, jak si stojí v Plástovicích Potužák. Nemá zapotřebí, aby skrblil, a není taky člověk, který by koukal na ňákou tu zlatku . . .«

Potužák v tom už vyňal z nějaké kapsy desítku a, podávaje ji sluhovi, jenž honem nastrčil ruku, pravil:

»Můj zlatý pane . . . nechci urážet . . . ani svádět, ale byl bych rád, kdybyste tu maličkost přijal . . . a navždy vděčným se ukážu . . .«

»Dobře, dobře,« odvětil velmi přívětivě pan Novák, »já rozumím, pantáto. Vy jako mi dáváte ty peníze, abych vašemu synovi přilepšil na stravě. To je v pořádku, to zákon dovo-

luje, dokud obžalovaný není odsouzen. Já mu taky přilepším, o to se nestarejte . . . «

»Toť se rozumí, že je to dovoleno,« vece Krušnej, »to můj syn nám stokrát řekl. A potom: představte si jen, pane Nováku, nastávají žně — nezhnije-li nám všecko na polích — jaká to je rána pro kmotra, jediný jeho syn vytržen z práce! Dyť to nemůže ani být, pro takové nařčení!«

»Ale, to je na dlani, že je to hloupé nařčení,« přisvědčoval pan Novák, který už nekrčil ramenoma ani hlavou nepotřásal, ani brv nestahoval; »takový zachovalý mladík aby něco podobného provedl, jak že by to mohlo být! Nemějte žádných starostí, pantáto Potužáku, to vám povídám já! Jaká by to byla spravedlnost, podržet ho tady? Pustíme ho, to je bez řečí! Jako ptáček vyletí . . . «

»Nu tak vidíš, Jouzo,« ujal se slova Krušnej, »dobře bylo, že jsme se obrátili na pana Nováka . . . musí přece vědět pan Novák, co může být a co být nemůže. Já bych řekl, že máš po starosti . . . «

Než, Potužák po starosti neměl.

»Děkuji za dobré slovo, pane Nováku,« pravil, »ale přece bych rád věděl, kdy ho asi pustí a proto bych rád promluvil s panem soudcem . . . «

A pan Novák s okázalou srdečností:

»Nestarejte se pranic! Pustíme ho, možná ještě dnes, možná že až zítra . . za dva, za tři dni . . . řeknu vám to, jen jak do toho protokolu nahlédnu. A s panem soudcem promluvíte, to vám vymohu, jak tu před vámi stojím! Taky mu vyložím celou tu věc, a řeknu mu, že ten hloupý četník provedl nesmyslnou věc. Řekněte mi, jak se to vlastně stalo všecko, abych to věděl do poslední maličkosti.«

Potužák mu pověděl.

»Co že?« zvolal Novák, vyslechnuv ho do konce; »co že? — Na tohle ho zatkli! Ten lump, ten z Dřítně v tom byl? — Toho já znám, ten už tu byl zavřen u nás! Tomu že by byl vzal dva zlaté? — Ten jakživ neměl dva zlaté, proto že, když měl šesták, by ho šel propít! — Takhle na holky, na ty je jako kocour na myši! Pro takovou věc — darmo o ní mluvit! — byl taky vyšetřován, jen že to zapřel a svědků nebylo! — A dvě děti má, každé s jinou, ten lump darebácká! — Řekněte mi, nebyla v tom snad holka?«

»Nevěděl bych . . . «

»A já vám povídám: byla!« — Pan Novák stáhl náramně brvy a hustá, prošedivělá kštice skákala po lebce jako lebeční kůže opice gorilly.

»Nu počkej!« pokračoval ve své řeči; »až já budu s panem správcem, já mu jak náleží strčím pod nos: jak takového lumpa, zloděje, taškáře, holkáře mohou přijmout za pěšáka! Panu soudci taky řeknu, aby na jeho svědectví nedával, že to není hodnověrný člověk. A k tomu ten ochlasta baštýř z Vomáčky! ten si v tom taky smočil svůj zakalený rozum! . . . «

Zkrátka, spravedlivý hněv páně Novákův od chvíle, co dostal desítku na přilepšení stravy Václavovi, stupňoval se neustále.

»Že ti dva za nic nestojí,« pravil Krušnej, »a že na jejich slovo nelze dát, řekl sám pan správec. Mluvili jsme s ním dnes na Bezdrevské hrázi. Nebýt tuhle kmotra, byl by se utopil mládek Radonický . . . «

»To je ten, co chodí za vaší dcerou, viďte?«

»Nu, chodí, ale já to nemám rád. Holka si ho vzala do hlavy . . . «

»To je hodný člověk! Tomu nebraňte! Ten by už dávno měl být baštýřem. Taky se jím stane, ručím vám za to. A vy jste ho vytáhl z vody, pantáto Potužáku?«

»Nu, já nebo jiný, na tom nezáleží. Podal jsem mu tyč a on vylezl. O tom bych ani nemluvil.«

»A proč byste nemluvil o tom? Hleďte, já jsem taky vytáhl topícího se člověka z vody a mluvím o tom. To bylo na vojně, když náš regiment ležel v Terezíně . . . «

Počalo dlouhé vypravování o tomto záchranném skutku, jenž byl vypsán do všech podrobností. Konec pak vyzněl v ten smysl, že člověk, jenž jinému člověku život zachránil, má právo a nároky na nepomíjející úctu a vděčnost všech svých spoluobčanů a že by jeho jméno se mělo vyhlásit veřejně všemi úřady po celé zemi. Že se tak nečiní, je citelný nedostatek veřejného řádu a dokonalé spravedlnosti, jenž jedině nese vinu, že pan Novák do té chvíle není kancelistou.

»Ale vašeho syna propustíme,« dodal, »jen vyčkejte pana soudce, já ho náležitě připravím a pak vás sám k němu dovedu.« —

Bylo půl druhé, když odešli poradit se s panem notářem. Zvěděli, že tento pán spává po obědě hodinu, po případě i déle; služka je uvedla zatím do předsíně kancelářské a řekla jim, aby buď počkali nebo za nějakou hodinu přišli zas; že tedy počkají, řekli, a usedli na židle.

Tato předsíň nebyla vlastně nic jiného než kobkovitá, klenutá komora, bez jediného okna, do níž padalo trochu světla z chodby zasklenným obloukovitým otvorem nade dveřmi. Nábytek, pokud ho rozeznali ve vládnoucím tu hlubokém šeru, skládal se z několika starých židlí a dvou registraturních almar, mezi nimiž se nacházely dvéře, vedoucí do úřadovny. Bylo tu chladno a přece dusno, ježto prach a plíseň těžce dopadaly na plíce. Ticho tu panovalo

skoro hrobové, i na chodbě málokdy se co šustlo.

Seděli tu v promoklých svých oděvech a čekali s onou naprostou trpělivostí jihočeského sedláka, jež se dědí s pokolení na pokolení a která jim pomohla přečkati doby nejhoršího útisku a nejkrutější poroby. Tupostí ji nazvali, kdož šlapali po jeho šíji, a v pravdě to byla síla.

Nemluvili; sedlák, jenž čeká v domě pána, z pravidla nemluví ani s nejlepším soudruhem svým; podobá se, že toto mlčení jim bylo vštěpováno z mládí. A nebyli zpozdilí, staří, kteří tuto zásadu mladým doporučovali: zkušenost je poučila, že stěny mívají uši.

Líně vlekly se minuty, každá jako by věčnost trvala. Po nekonečné půl hodině ozvaly se kroky na chodbě, tlumené, šouravé kroky. Vešel písař.

»Čeho si přejete?« tázal se povstavších.

»S panem notářem promluvit jsme přišli,« odpověděl Krušnej.

»Aj — toť Krušnej z Pašic. Co mu chcete?«

»Já . . . vlastně nic, tuhle kmotr Potužák z Plástovic. Přivedl jsem ho, proto že mám důvěru k panu notáři.«

»Aj? to je Potužák? Už jsem o něm slýchal, ale po prvé vás vidím, člověče. Běží o nějaký spor? — nebo smlouvu? — legalisaci?«

»Nic takového, pane . . .«

»Já bych vám to nemohl vyřídit, abyste nemusil čekat?«

»S panem notářem samotným musím promluvit . .« (Pokračování.)

KAREL VETTER:

Nad květem.

Květ utržený držím ve své dlani.
Tré dětí nad ním hlavy sklání
a naslouchají mojim slovům zticha:
»Kdo vidí elfa, který z květu dýchá?«
Dí nejstarší mi na to odmítavě:
»Ne, nevidím! To pohádka je právě!«
A druhý horlivě se v kalich dívá:
»Snad je zde někde, ale kde se skrývá?!«

A třetí, nejmenší, ten v plané víře
svým malým prstíčkem v květ z dáli míře,
již rozšiřuje blaženě svá líčka:
»Já vidím malinkého andělíčka!«

Nuž rcete mi, čí duše, z těch tří dětí,
dnes nejspíš v ráj by dolétla? — Ta třetí!

ZDENĚK BROMAN:

Ernstova elegie.

Když Ernstovi dívka umřela,
tu v duši černých květů třísně
mu napadly a touha vyvřela,
by vyplakal se v tonech písně.
A svoje dívčí housle vzal,
a celý svět když usnul kolem
se k mrtvé svojí dívce odebral
a used' u ní se svým bolem.
A na své housle začal plakat v tiš:

‚Ty, jež jsi včera ještě byla,
‚kde jsi, kde jsi, či neslyšíš?
‚Proč jsi celá tolik bílá?
‚A proč jsi mne opustila?
‚Jak's mne měla ráda, víš?
‚A proč, proč jsi mne opustila?
‚A proč jsi celá, celá bílá?
‚Oh! jak jsem marně toužil, víš?'
— — — — — — — — —

Když Ernstovi dívka umřela,
tu v duši černých květů třísně
mu napadly, jež duše zavřela:
neb vyplakal se v tonech písně.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

II.

odili asi půl hodiny bez cíle mezi pavillony, když se Vraštil dotkl ruky Roubalovy.

»Pojď, dámy jdou tamhle,« řekl chvatně a popošel rychle.

»Neutíkej přece, je dost času,« chlácholil ho Roubal, sbíraje veškerou chladnokrevnost.

»Mohly by se nám zde někde ztratit,« namítal Vraštil neklidně.

»Zde bychom je brzo našli. Ta v pravo je paní notářová?«

»Ano. Vždyť to hned poznáš. Už po jejím smíchu.«

Popošli vstříc dámám, které šly volně širokou cestou, dívajíce se na květinové záhony a na celkový pohled výstavní. Vedle nich vzpřímen šel rada, upjatý ve svůj svrchník, ačkoli bylo teplo a slunce nemilosrdně pražilo. Blažena měla světlé letní šaty, z jemného, květovaného foularu; Jaroslava jednoduchý, šedý úbor z anglické látky. Byla štíhlejší své sestry a zdála se proto vyšší. Také ve tváři byla bledší a lišila se od své sestry barvou vlasů a očí, které byly tmavohnědé, velké, pokojné, jakby k pozorování upjaté.

Zahlédly Vraštila přicházejícího s Roubalem a upozornily radu. Ten otočil chvatně hlavu a upřel šedivé, bystré oči na příchozí. Smekli z daleka a Vraštil živě předešel Roubala.

»Račte laskavě dovolit, abych směl představit svého přítele, velkostatkáře Roubala.«

Dámy pozdravily úklonou a Roubal galantně políbil jejich ruce. Radovi stiskl ruku a omlouval se, že se vedral do jejich společnosti.

»Neviděl jsem se s přítelem Vraštilem od té doby, co jsme opustili hospodářskou akademii. Je mi velice příjemno, že jsem mohl dámy poznat. Jsem upoután na venek a přijdu velmi málo ve styk se společností. Ráčíte-li dovolit, připojím se na okamžik.«

Rada ani Jaroslava neřekli ničeho, ale paní Blažena koketně se pousmála.

»Jsme na výstavě a tu je vždy lépe, čím četnější je společnost. Pan Roubal přijel bezpochyby také na koncert.«

»Zajisté, milostivá, kdo by mohl opomenout takový požitek. Ráčíte milovat hudbu?«

»Velice. Sama také hraji, ačkoliv nejsem tak spolehlivou pianistkou jako naše Slávka. Ta hraje výborně.«

»Přál bych si jednou někde z úkrytu vyslechnout slečnu. Nezajíma mě hudba nacvičená, zvlášť když kapelník nebo hudebník má ve zvyku různými pohyby provázet tok tonů. Ale když nevida umělce mohu odkudsi zdaleka zachytit vlny hudby, cítím neobyčejnou rozkoš.«

»Pan Roubal má tedy okamžité záchvaty sentimentality. Tomu bych opravdu nevěřila.« Paní Blažena laskavě se naň pousmála a její dětsky veselé oči spočinuly na jeho tváři Vraštil, v domnění, že Roubal se zajímá o paní notářovu, přešel mezi tím na druhou stranu a jal se bavit Jaroslavu, která šla nyní mezi ním a radou. Blažena s Roubalem šli poněkud opodál. Roubal, vida, že je sám, počal nabývat odvahy. Arci také přítomnost paní notářové přispívala k odstranění jeho chladnosti a nerozhodnosti. Nebylo možno zůstati netečným ve společnosti tolik svůdné ženy, jejíž každý pohyb, každá linie dýchala kouzlem nádherně rozkvetlé růže, vábící svou vůní a svou krásou. Zdálo se, že paní Blažena ví o svých půvabech, ale její marnivost nedrala se do popředí. Radost ze života, touha bavit se, nechat srdce své naplnit veselím, dětsky se rozesmát a rozradovat, to bylo napsáno v jejím zneklidnělém, jasném pohledu. Popouzela Roubala, aby zabočil na pole veselého hovoru, aby se s ní smál, aby zanechal své odměřené zdvořilosti. V Roubalovi probouzela se stará vášeň důstojnická, zablýskat se vtipem a směle dobývat ženská srdce.

»Divím se vašemu bystrozraku, milostivá,« povídal za okamžik, vyslav k ní ohnivý pohled »Není to sice mužné, ale je to lidské. Přiznávám se, že mám mnohdy chvíle, ve kterých se mne zmocňují podivné, smutné tužby, ve kterých se mi lačně chce neznámé rozkoše a já cosi hledám, co by vyplnilo prázdnotu mého srdce. Obyčejně sladké tóny hudby jakby ve mně probouzely tiché sny o štěstí. Bohužel, neměl jsem dosud příležitost nalézt někoho, kdo by mi porozuměl, kdo by mě byl rozechvěl a nadchl.«

»Tomu nevěřím,« zavrtěla hlavičkou a šibalský úsměv nezmizel z její tváře.

»Vypadám snad jako člověk, který se svými city provádí eskamotáž?«

»To ne, ale pan Roubal byl důstojníkem, strávil léta v hlučné společnosti a při takové příležitosti měl sterou příležitost nalézt to, po čem nyní touží.«

»Opravdu tak myslíte? Je mi líto, že i v tom musím odporovat. Neračte zapomínat, že ne-

jsem už několik let v činné službě, že žiji na venkově a že v době, kdy jsem snad měl příležitost oddat se veselému životu, byl jsem příliš mlád, než abych byl dovedl chápat jemných odstínů niterného života. Venkovská odloučenost, blízkost přírody a šířící se obzor duševní vedly mne na nové cesty, na kterých jsem nacházel mnoho, co mě hluboko dojímalo a co mě lačným činilo po nových čistých radostech. Milostpaní je zvyklá dívat se na pány, kteří strávivše ve městě svůj život i své duševní radosti, příliš střízlivě hledí na věci, příliš omrzele posuzují společnost rozkošných žen. My venkované neztratili jsme dosud smysl pro poesii a ideály.«

Poslouchala ho pozorně. Nechápala sice vše, zdálo se jí okamžik, že jsou to lesklé fráse, ale srdečný Roubalův tón ji pomátl. A mimo to opravdu si myslila, že jsou ještě mužové, kteří dovedou po rytířsku horovat v přítomnosti vábných žen.

»Ach ano, ve městech je velmi nudný život,« přisvědčila srdečně. »Kvapně se žije a příliš vypočítavě se hledí na každý krok. Byla bych se častěji účastnila veřejných zábav, ale obávám se smutných zkušeností. Velice mě rozladí, když pozoruji dotěravost mnohých pánů, kteří se dívají na vdovu jako na předmět výhodného obchodu. Což je vdova odsouzena k stálé samotě? Utlumilo snad vdovství veškeré její city? Suďte sám, může-li kdo se za takových poměrů divit, že se světu vyhýbám, že přináším oběť, která jest příliš těžká pro slabou ženu.«

»Vy se ráčíte ohlížet, co svět soudí?«, zasmál se jakoby útrpně. »To by arci musel člověk zoufat. Každý, kdo stojí výš, než obyčejné davy, podroben je neuprosné kritice. Může to být žena nebo muž. Já ku příkladu poskytuji celému okolí stálou látku k úvahám. Proč prý se nežením, proč žiju jako samotář, odepíraje si všechnu životní radost. A proč bych se ženil, za takových okolností, když mé srdce je dosud tiché, když nepromluvilo, když mi nepůsobí sladký nepokoj? Až potom, až si budu vědom, že přišla má hodina, pak budu jednat. Snad to bude dřív, než si lidé myslí, ale nikdo do poslední chvíle nesmí zvědavým nahlížením do mého srdce rušit onen sladký soulad, kterým budu chránit své tajemství.«

»To tedy ani já bych nesměla očekávat, že byste poodhrnul oponu, za kterou se bude odehrávat něžná předehra vaší budoucnosti.«

»Kdo ví, milostpaní, snad právě vy byste dovedla nejlépe chápat mou radost a mé tužby.« Řekl svá slova tak významným hlasem a vyslal k ní tak ohnivý pohled, že se zjevně pomátla. Otázkou tou nemínila dávat mu nějaká práva, nějaký pokyn, že smí počítat s jejími city. Ale on si otázku tu vyložil ve svůj prospěch a teď nevěděla, jak mu naznačit, že slova její jinak vykládá.

»Máte asi bližších a starších důvěrníků, kteří radostně budou provázet vaše štěstí,« povídala sníženým hlasem a zadívala se stranou. Hněvala se sama na sebe, že nemohla potlačit svůj růměnec.

»Ani v tom jste neráčila uhodnout,« povídal s jakousi roztrpčeností. »Nemám vůbec přátel. Z příbuzných zůstala mi matka a sestra a třeba je mi to bolestno, nemohu se k nim důvěrně přiklonit. Nechápají mých tužeb, berou se jinými cestami. Moje sestra má před sňatkem, od něhož jsem ji zrazoval a tím jsem ji velice popudil. Je mi jasno, že sestra bude nešťastná, že matka bezděčně podporuje sestru na cestě, na které štěstí nedojde, ale nemám ani síly, ani vlivu, abych tomu zamezil. A tak se učím stát ve světě sám, tak mé nitro jaksi zledovatělo a leká se k někomu přitulit.«

»To arci musí býti velmi trapné,« řekla soucitně a zapomínajíc na svou ostychavost, podívala se naň laskavě. Takové jsme my ženy, že se obyčejně dáváme uchvacovati city a teprve když jsme mnoho zkusily, věříme, že by bývalo dobře, kdybychom byly více vypočítavými a střízlivými. Jsem velice ráda, že máme ve švakru Spurném takového věrného, zkušeného přítele.«

»Pan rada je bratr vašeho zemřelého pana manžela?«

Ano, byli pouze sami dva, rodiče i sestry jim pomřeli a oni k sobě přilnuli vroucí láskou. Nemohli bez sebe ani žít, k vůli mému muži dal se rada do T. přeložit a žil v naší rodině. A teď také zůstal naším nezištným rádcem. Velmi jsme mu vděčny za jeho starostlivost.«

»Taková společnost jest arci velmi dobrá, odpusťte však, že si dovoluji poukázat na malý stín toho poměru. Taková výlučná společnost pána již staršího a v sebe uzavřeného, působí někdy tísnivě. Nezdá se vám, že bezděky v jeho přítomnosti také tak vážně si počínáte a o mnohou radost se olupujete?«

Paní Blažena podívala se bojácně za radou, neslyšel-li slova Roubalova. Neslyšel. Byl příliš daleko a na výstavišti panoval hluk, zvýšený jásavými zvuky vojenské kapely, která v pavillonu koncertovala.

»Neračte mi zazlívat, že jsem pronesl svůj náhled,« omlouval se Roubal zdvořile, když hned neodpovídala. »Byla to taková chvatná myšlenka, vyvolaná pochodem představ. Vy se slečnou sestrou, představující jas a krásu života, vedle pana rady, života sytého, nevlídně na minulost patřícího, jste příliš velkým kontrastem. Možná, že jsem se mýlil, že pan rada je opravdu vyjímka, že si uchoval pružnost ducha a rozumí citům mladých a rozkošných bytostí.«

»Nu, v tom ho nehájím,« zasmála se, podléhajíc vracející se dobré náladě. »Je někdy opravdu nudný, ale to mu rády odpouštíme, vědouce, že s námi dobře smýšlí. Ostatně jest dobrý a srdečný člověk a časem dovede být také vřelý a veselý. Snaží se, aby mě rozveselil, a setřel nepříznivý dojem závěti svého bratra, mého muže, který Bůh ví z jaké příčiny připojil do své závěti podmínku, která mě někdy opravdu zlobí.«

Roubal zbystřil sluch i pozornost. Jaká to podmínka? Snad aby se nevdávala? U ďasa, to bylo velmi nepříjemné. Baví se s ní, snaží se, aby byl hodně duchaplný a opomíjí Jaroslavu.

»Váš pan manžel bezpochyby se obával, aby někdo jiný nepokusil se váš život zpříjemnit,« řekl jakoby lhostejně.

»Hádáte, že mi nepřál druhý sňatek? Ne, tak ukrutným nebyl. Nebyl sice ohnivý, nedovedl vřele se rozehřát, ale velmi upřímně mě miloval. Prorokoval, že se budu jednou opět vdávat, ano, radil mi to sám, když už bylo jisto, že zemře. Ale právě proto, že se mnou tolik dobře smýšlel, obával se, abych nebyla v druhém sňatku nešťastna. Říkával mi, že nikdo není lehkověrnější, než mladá vdova. Viďte, že to není pravda?«

»Zajisté. To tvrzení bylo asi výsledkem chorobných úvah a zároveň se za tím skrývala sobecká touha, abyste jinému nenáležela, než jemu.«

»Tak daleko snad nešel jeho úmysl. Několikrát jsme o tom mluvili s radou a ten mě čestným slovem ujišťoval, že si bratr jeho výslovně přál, abych se podruhé provdala. Chtěje prý mne od přenáhlených a pochybných kroků uchránit, určil v závěti, že nesmím druhý sňatek uzavříť, dokud neuplynou dvě léta od jeho smrti. Ovšem mohu se vdávat kdy chci, ale v případu, že bych se dříve vdala, má jmění, jež mi odkázal, připadnout naší Slávce.«

»Pak arci musí milostpaní čekat, až lhůta uplyne. Pan notář zajisté zanechal slušné jmění.« Roubal pocítil náhlou únavu a jeho zrak bezděčně hledal postavu Jaroslavy, putující se svými průvodci kolem výstavních budov.

»Poměrně málo zanechal,« svěřovala důvěrně. »Nikdy neměl žádných potřeb, neutrácel, ale na umělecké podniky mnoho skrytě vynakládal. Zanechal asi čtyřicet tisíc. Nemyslete si, že jsem snad tolik žádostiva peněz a nedovedla bych se té částky zříci. Ne, můj rodinný podíl je dost slušný a kdybych chtěla, bez veliké závisti nechala bych dědictví po muži padnout do rukou sestřiných. Ale z vyššího ohledu vyhovím jeho podmínce a zachovám určenou lhůtu. On dozajista jako zkušený a vzdělaný muž měl vážné příčiny k takové podmínce, on měl moje štěstí na zřeteli a bylo by to ode mne nevděčné, kdybych jeho vůli nectila a takovou malou obětí svou vážnost k němu na jevo nedala. Sečkám ona dvě léta už z pověrečného strachu, abych opravdu nebyla nešťastna, přestupujíc jeho přání. Co jsou to ostatně dvě léta? Rok uplynul jako sen a za rok budu volná. Cítím sama, jak jsem se v tom roce změnila, jak jinak vážně patřím na svět. Bývala jsem velice lehkomyslná, ani byste nevěřil, jak rozdílné povahy jsme se svou sestrou.«

»Nemohu to určit, poněvadž jsem neměl potěšení se slečnou sestrou dosud blíže hovořit,« povídal zdvořile, ale roztržitě se zadíval kamsi do neurčita. »Hle, právě jdou do zahradní exposice, pospěšme si, abychom jich z očí neztratili.« (Pokračování.)

EMIL PAUER:

Píseň.

Vzpomeň si denně,
vzpomeň si ráda,
nedbej, že slza
v oko se vkrádá.

Zaplač si denně,
z jitra i v šeři,
láska se vždycky
slzami měří.

Z POČÁTKŮ SAN FRANCISCA.

Roku 1848, v měsíci únoru, kopal mlynářský chasník Marshall na jednom místě Kalifornie jámu. Při tom uhodil na zlato. Za tři měsíce sběhlo se do San Francisca, bídné dědiny o 57 staveních, více než 4000 zlatokopů. Ale s dělníky přišli též obchodníci, řemeslníci, novináři, typografové, za těmi hráči, dobrodruzi a lehkomyslná čeládka všeho druhu.

Zlato působilo čarovnou mocí na všechny. Vojáci utíkali se svých stanovišť a šli bajonety hrabat půdu. Námořníci prchli s lodí, úředníci opouštěli kanceláře, rodiče děti — vše běželo za zlatem.

Všechny věci úžasně stouply v ceně. Krabice bobů byla za 50 K našich peněz, jediná cibule za 5 K. Za jízdu do vzdálenosti tří kilometrů platilo se povozníku 100 K. Plstěný klobouk prodával se za 350 K. Láhev vína nebyla pod 25 K. Platilo se zlatým práškem.

Když vláda poslala pluk vojska, aby v báječné zemi udržoval pořádek, desertovalo všechno mužstvo. Šlo hledat zlato.

Poněvadž lidí přibývalo po tisících, nebylo kde bydleti. Nejrychlejším stavěním nebylo možno odpomoci poptávce po bytech pro úžasně rostoucí obyvatelstvo, bídně usídlené pod stany, v boudách, podzemních děrách a jeskyních. Zedníku se platilo roku 1853 denně 50—60 K. Krejčovský pomocník dostával denně 25 K, obuvníku platilo se 500 K měsíčně.

Jedlo se pouze v hospodách, poněvadž všechny paže byly zaměstnány přehrabováním půdy. Vajíčko bylo za 5 K, jediný brambor byl za 1·25 K.

V San Franciscu rozmohly se tou dobou úžasně myši. Jednomu černochu napadlo schytati v Sct. Angelos všechny kočky a přivléci je do San Francisca, asi 25 km. vzdáleného. Všechny tu prodal po 250—500 K.

Jako houby ve vlhkých lesích rostly v San Franciscu herny. V bídných kůlnách, jakž takž upravených, hrálo se o hroudy zlata, o měšce zlatého prášku neb zrní, na jehož vážení nebylo času. Sázka se potěžkávala pouze v dlani. Každý měl při hře stále jednu ruku na revolveru, který nedávno Samuel Colt byl vynalezl. Mezi hráči potloukaly se ženštiny — nejvzácnější zboží San Francisca. Mezi 200.000 obyvateli úžasně rostoucího města nebylo jich ani 1500.

Dámy, které svými pohledy hráče rozněcovaly, držely se ovšem jedině těch, kdož vyhrávali.

Francouzský list vypravuje o advokátu, který roku 1849 potloukal se ulicemi San Francisca, nevěda, co činiti. Když zjistil, že za vypráni košile musil by platit více než za novou, usedl na břehu jezírka a vypral si své prádlo v houští. Jeden ze zlatokopů jej uhlídal a požádal jej o vyprání svého prádla. Když advokát svolil, dohodil mu nové zákazníky, kteří rádi platili zlatem za tyto výkony. Francouz zřídil si záhy prádelnu, koupil pozemky a stal se millionářem.

Jiný právník přijel r. 1851 do San Francisca na plachetní lodi. Sotva se ocitl na půdě, kterou teprve roku 1776 osídlili první Evropané, setkal se s mužem, který se ho otázal, nechtěl-li by několika zlatokopům vařit. Rádi prý mu dají unci zlata (18 K) denně. Jurista přikývl a brzy zbohatl.

První typografové byli v San Franciscu tak placeni, že dostávali za hodinu ztrávenou v tiskárně — ať pracovali či ne — asi 18 K.

Muž, který čistil staré lahve a prodával je zlatokopům na ukládání zlatého prášku, za pět let vyzískal více než 100.000 K našich peněz. Uprchlík, který v Evropě byl vysokým úředníkem, jal se na ulici cíditi boty. V neděli míval takový nával u svého stánku, že za několik let si koupil velký dům.

Spojení San Francisca s ostatním světem bylo velice nevýhodné. Z Havru do Nového Yorku trvala cesta 75 dní, odtud pak do San Franciska 35 dní. Plachetní loď průlivem Magellanovým nedostala se do San Francisca před šesti měsíci.

Letošního roku bylo San Francisco — nejkrásnější a prý též nejspořádanější město Spojených Států, k nimž Kalifornie přistoupila roku 1848 — zříceno za několik minut. U zálivu na světě snad nejpříhodnějšího, v ulicích plných nádhery, bohatství a elegance, šťastně žilo 400.000 obyvatelů — za

několik okamžiků byli bez přístřeší, mnoho tisíc přišlo rázem o život.

Tajemné síly přírodní rozechvěly půdu, přírodními vděky a prací lidskou v ráz proměněnou — ze všeho byla na ráz hromada ssutin.

Podmořské telegrafy nestačí posílati k nám zvěsti, že dříve, než se nadějeme, vznikne San Francisco nové — prý ještě krásnější a velkolepější. Ačkoliv přejeme této snaze neustupných Amerikánů všechen zdar, nemůžeme potlačiti při těchto zvěstech trpce bolestnou otázku: »Na jak dlouho?« *Fist.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

☐ **František Schwarz** zemřel 7. května t. r. Ačkoli se vědělo o chorobě věhlasného tohoto znalce samosprávy, bystrého politika a renomovaného spisovatele, přece jenom nikomu nenapadlo, že by mohlo dojíti tak záhy k nejhoršímu. Vrátil se na tři dny před svou smrtí z Arcu, kamž byl v dubnu odjel.

Schwarzem odchází spolubudovatel moderní Plzně, politický mudřec a skalopevný charakter. Literatuře věnoval síly své již jako mladík sotva dvacetiletý, když r. 1861 s Vávrou, Nerudou a Sladkovským konal přípravy k vydávání »Hlasu«. Roku 1863 redigoval Nerudou ovládaný list »Rodinnou Kroniku«. Avšak záhony belletrie brzy opustil, byv českými politiky vyslán r. 1864 do Plzně založiti »Plzeňské Noviny«. Z Plzně se již nevrátil. O jeho zde působení, o jeho článcích a knihách — samosprávy, národohospodářských a politických otázek se týkajících — mohla by vyjíti opět kniha. Snad se jí opravdu od Plzeňských dočkáme. Byla by nejkrásnějším pomníkem Schwarzovým.

Když Máji letos na sklonku zimy uspořádali Plzeňští akademii, objevila se krásná hlava Schwarzova v jedné z lóží městské dvorany. Domácí vyprávěli pražským hostem, že je to projev zvláštní sympathie, poněvadž již dlouho, dlouho Schwarze nikdo ve veřejnosti neviděl. Zlá choroba nedovolila.

Byli jsme tím všichni velmi potěšeni a šli jsme — s mistrem Vrchlickým v čele — všichni se poklonit proslulému a milovanému muži.

Dnes se ukláníme již jen před jeho rakví.

Náš největší kochánek, ale též naše největší starost — česká samospráva — utrpěla tímto skonem ránu, při které nám všem srdce bolestí se svírá.

⁂ V »Jiném vzduchu« provedena generální zkouška se třemi herci najednou. Činohra naše volá totiž úpěnlivě po doplnění. Celou řadu let stíhaly ji jenom citelné, ba velmi často i nenahraditelné ztráty a nelze říci, že by na kvap sehnaná náhrada trhliny byla zacelila Bylo to nejnápadněji znát při představení »Julia Caesara«, jež slabiny činohry smutně dokumentovalo. V »Jiném vzduchu« vystoupili na zkoušku pp. Vojta od smíchovského divadla a p. Svoboda, jenž je členem venkovské kočující společnosti. Sl. Zdeňka Rydlová vlastně do počtu toho nepatří. Působí nyní při plzeňském divadle a my známe ji dobře i z několika debutů na Národním divadle i z jiných jevišť pražských. Zahrála si roli, která byla doménou pí. Kvapilové. Slečna je milý zjev, má smysl pro moderní požadavky divadelního přednesu a dovede mluvené

Schodiště v Troji.

slovo ozlatit vlastní tvořivosti. Měla zase velmi pěkný úspěch a zdá se, že na prvním jevišti už zdomácněla. Pan Vojta je patrně na mušce pro jisté partie oboru páně Šmahova. Svou hrou i orgánem připomínal by poněkud pana Řadu. Zajímavo je, že právě pan Šmaha to byl, jenž o něm pronesl slovo, jež se v divadelních kruzích ujalo. Nazval totiž pana Vojtu »Dorfsalvinim«. Herce známe z cyklu, pořádaného »Kruhem českých spisovatelů«. Je jisto, že pan Vojta svým pečlivým a promyšleným výkonem prokázal způsobilost, že by mohl pro role tohoto rázu (hrál Elise) býti k našemu personálu přičleněn. Nejhůře dopadl pan Svoboda (Viták). Role je velice kombinovaná. Viták je intrikánem par excellence a není divu, že nováček s rolí těžce a po většině skoro s nezdarem zápasil. Zdá se, že v panu Svobodovi něco slibného je a nebylo prozíravo, exponovat ho v roli tak závažné.

Naše obecenstvo je dost shovívavé a pokusy s novými hereckými zjevy je skoro baví. Proto by bylo záhodno nálady této využitkovati. Sáhlo-li se už do smíchovské gardy, proč nevybráni pro pokus paní Táborská a p. Táborský? Zejména paní Táborská zasloužila by si plně této pozornosti. Bezpočtukráte to bylo o ní napsáno, že je herečkou tvořivou, myslící a k tomu velice sympatickou — není přece ani myslitelno, že by se o tom ve Zlatém domě nevědělo. Což nedalo by se uspořádat jedno představení, v němž by mohli vystoupiti pozoruhodnější herci pražských scén? Je tu p. Kubík jun., p. Jiřikovský, z Uranie zejména pp. Lachmann, Spurný a Počepický, komikové Kovář a Hlavatý a jiní. Bylo by to jistě zajímavé představení, jež by bylo zároveň jakousi přehlídkou všech kandidátů. —o—v—

Karel Polák.

= Spolek českých spisovatelů belletristů Máj v Praze sešel se k výroční valné hromadě 6. t. m. za předsedání Jaroslava Vrchlického. Z obsáhlé výroční zprávy vysvítá, že Máj v roce 1905 vyplatil Pensijnímu fondu Máje 5018 K, na provoz. právech dramatických autorů přijal pro autory 14.146 K 97 h, zúrokoval podíly Nakl. družstva Máje činným členům patřící penízem 1375·75 K a vykazuje na konci roku přebytek 21.655 K.

Výroční zprávy byly jednomyslně schváleny, načež do výboru zvoleni: Jar. Vrchlický předsedou, Dr. J. Borecký, E. z Čenkova, M. Fučík, F. Herites, J. M. Hovorka, Dr. D. Panýrek, Dr. B. Prusík, K. Rožek, Dr. V. Řezníček, F. Sekanina, L. Suchý, V. Štech. Za revisory účtů J. Borotínský a E. z Lešehradu.

K zřízení fondu vdovčího a sirotčího konají se přípravy, rovněž k vydání přehledu české literatury v jiných jazycích. O úpravě honorářů za původní práce zahájeno úspěšně jednání s intendancí Národního divadla v Praze, pro doporučování původních her v repertoiru Máje se nalézajících rozvinuta s úspěchem zvláštní agitace, přednáškami členů popularisováno umění a přímo zakročováno všude tam, kde toho zájmy spisovatelů vyžadovaly.

Pensijní fond Máje pojistil členům až dosud 13.335 K ročních důchodů a 56.224 K kapitálů splatných dědicům zemřelých členů. Mimo to v Jubilejním fondě členů pro zlepšování pensí nastřádáno 11.444 K.

Nakladatelské družstvo Máje vládne jměním 110.000 K.

Valná hromada skončena vřelým proslovem předsedy Jaroslava Vrchlického, který do zahájeného 19. roku spolkové činnosti přál Máji ve všem úspěch.

= Moravští pěvci. České umění hudební zaznamenává nový veliký úspěch. Po českých zpěvohrách a symfoniích, po českých kvartettech a virtuosích přišel na řadu český zpěv. Pěvecké sdružení učitelů moravských provedlo ten malý zázrak, že česky zpívané slovo mohlo se rozezvučeti v předních hudebních městech v Německu, ba že vyvolalo nadšení v obecenstvu, naprosté uznání v kritice. Vídní začavše, zvítězili bratrští pěvci naši v Norimberku, v Lipsku, v Berlíně a koncertní cestu ukončili v Praze. Dva koncerty, jež tu ve dnech 28. a 29. dubna dali, ukázaly soubor 50 intelligentních pěvců, řízených vzorně prof. Ferd. Vachem, vzhledem k loňsku, kdy poprvé do Prahy zavítali, na stálém postupu. Sečvičenost, disciplina, intonace, přesnost nástupů, citlivost rythmická, plastika výrazu, to vše, — a bylo by možno ještě více jednotlivých předností vypočíst, jako zvláště ryzotu jazykovou po deklamační i vokalisační stránce — vymáhá si úctu a obdiv. Zvuk jest okouzlující, ať burácejí bouří, ať tlumí se děsem, ať šepocí láskou. Pochopení skladeb v duchu hu-

debním i ve vystižení básnického obsahu pronikavé až k jádru. V pořadu svém Moravané mají Nešveru, Nebušku, Janáčka, Křížkovského, Vendlera, Suka, Drahlovského, Förstra, Knittla, Smetanu, Dvořáka, Neumanna, Maláta, z cizích Kremsza a Saint-Saëns. Repertoár jejich zajisté stále poroste, ale již dnes scházel nám v něm Jeremiáš, a nade vše náš největší mistr skladby sborové, Bendl! — O zdar koncertní cesty pěvců moravských zasloužili se posl. Skála, jenž dal poslaneckým soudruhům pěkný příklad péče o kulturní mimopolitické potřeby, a vídeňský hudební nakladatel Pazdírek, vydavatel universální příručky hudební literatury všech dob a národů, díla to obrovitého a důležitého, kde i české hudby do podrobna jest dbáno. —*i*—

≡ **Podobizny Karla Poláka**, o němž jsme v minulém čísle přinesli zprávu, podařilo se nám opatřiti. Doplňujeme jí dnes svou vzpomínku.

≡ **Štolbovy »Paměti«** vzbudily mimořádnou pozornost. Veselé líčení dob dětských a studentských, jímž Štolba dílo své v 1. sešitě zahájil, zamlouvá se velice. Případné illustrace, jimiž Paměti jsou ozdobeny, spestřují strany knihy tou měrou, že nabývají každým směrem rázu cenného literárního dokumentu. V memoirové literatuře naší patří Štolbovým Pamětem místo nejčestnější.

¨ **Český vítěz při hrách Olympických v Athénách.** Světem rozletělo se rázem jméno Honzátkovo, jako vítěze při letošních hrách Olympických. Dobyl první ceny v penthathlonu, a druhé v hexathlonu. Honzátko byl již v družstvu sokolském při federální slavnosti »Unie Gymnastů francouzských« v Arrasu (1904) následujícího roku pak byl vyslán k sletu do Lvova a do Lublaně, kde přesnými výkony octl se v prvních řadách závodníků. Radostno tedy konstatovati, že Honzátko zachránil čest českého sportu v oboru, který podmiňuje všestranný vývoj těla. Sestávát pětiboj ze skoku, zápasu, vrhání disku, běhu a vrhu oštěpem. Honzátko byl

Český vítěz v Athénách.

prostým dělníkem a jen přičinlivostí a vzácnou energií, domohl se místa učitele tělocviku na Rusi, kde nyní působí. —*jbz*—

¨ **Čechové v Athénách.** Přičiněním Českého výboru pro hry olympické v Praze byla vyslána v dubnu skupina českých závodníků sportovních i tělocvičných k olympickým hrám do Athén. Mimo nadání nabyly hry athénské obrovských rozměrů

Česká výprava v Athénách před královskou lóží.

a staly se neobyčejně velkolepou manifestací pro tělesnou výchovu, o čemž dostane se nám ještě bližších a podrobnějších zpráv. Zajímavou úlohu hrají při tom Čechové, kteří dovedli zachovati si v Řecku svoji samostatnost mezi 15 různými státy a národy tam zastoupenými, a při tom všude i uznání officielního. Zahajeni her dálo se 22. dubna způsobem velice slavnostním. Právě ve 3 hodiny přijeli ke stadiu králové řecký a anglický, jakož i obě královny s četným komonstvem, když pak se usadili na svých místech ve Sfendore Stadia, u velikém průvodu vešli cizí i domácí účastnici her se svými vůdci i zástupci vládními defilujíce před panovníky. Na našem obraze zachycena česká skupina, v jejíž čele kráčí předseda českého výboru olympického dr. Jiří Guth, právě před lóží královskou. — Zatím docházejí zprávy o čestném úspěchu našich borců, z nichž vynikli zejména tennisté bratři Žemlové a v tělocviku ruský Čech p. Honzátko. Řecké noviny píší o Češích velice sympaticky a přinesli také podobiznu celé skupiny účastníků českých. Při slavnostech officielních všude je Čechům vykázáno náležité čestné místo.

— Výlety do Troje bývaly kdysi velmi oblíbeny. Později se na půvabný zámek pod skalami zapomnělo. Komunikace odváděla Pražany k pěším vycházkám stále pohodlnější jiným směrem.

Avšak úpravou řeky za Král. Oborou otevřeny byly oči Pražanů. Nejdříve ovšem Němcům, kteří parku u barokního zámku přišli záhy na chuť. Po nich teprve rozpomněli se pravého břehu vltavského našinci. Z Král. Obory přes ostrov Císařský je k přívozu několik minut. Přívozník má loďku na kladce, šipkou nás převeze na kamenitý břeh trojský.

Zámek Troja je schován jako pohádkový palác v houštinách ovocného stromoví. Kdo viděl několik barokních paláců, lehce pozná, že takováto úprava zakladateli zámku na mysli netanula.

Hrabě Václav Vojtěch ze Šternberka zbudoval v letech 1680—1688 Troju, nádherně ji dal vyzdobiti a obklopil ji parkem, jehož nádherné rysy dnes jen s obtiží možno uhádnouti v prostorách, kterým je uloženo dnes pouze plodití úrodu ovocnou. Na některé rozpadávající se terasse spatříme ještě poprsí z pálené hlíny nebo obrovskou vásu — nějaký pavillon, pustý výklenek, rozpadávající se schodiště šeptá o časech, kdy tu krásné dámy provázívali elegantní dvořané, kdy se sem sjíždívalo vznešené panstvo, kdy tu i bývala hostem císařovna Marie Theresie, která Troju roku 1763 byla koupila.

Před tím utrpěl zámek r. 1757 mnoho od Rusů, kteří tu vykáceli nádherný park a poškodili budovy, když obléhali Prahu. Z ruky císařské přešla Troja r. 1776. Majitelé její se rychle střídali, dnes tu vládne rodina občanské krve.

Úprava řeky působila tak příznivě na osud Troje, že kolem oblíbených sklepů a hostince v zámku dal majitel zříditi značnou část parku na restaurační prostory. V neděli tu bývá až nouze o místo.

Za letního večera, není-li příliš hlučno na terasách, je radostno posedětí pod starými stromy, pak projíti se parkem a podívati se na nádherné schodiště zámecké, osvěcuje-li je měsíc.

Kdo ví o pověsti, že tu bloudívá bílá paní, má příležitost k vycházce do říše romantiky. Malby v zámečku pracoval prý v předávných dobách malíř, který jedinou dceru pána na Troji svedl. Ta se utopila ve Vltavě a nyní prý noční dobou se prochází parkem. Vůkolní obyvatelstvo ještě dnes tak věří těmto pověstem, že by nikdo sem nepáchl, ani když tu zraje nejkrásnější ovoce. Plní tedy »bílá paní« úkol důležitého a neocenitelného strážce. Za ovoce zámecké zahrady tržívá se ročně několik tisíc.

Také tu strašívají někdy granátníci. Bujná šlechtična zvávala je prý tam k tajemným dýchánkům, z nichž byli pak odnášeni přímo pod drn v zákoutí sadu . .

Na návrších kolem Troje jsou vinice, prý již z časů Karlových.

Trojské víno paraduje také na lístku restaurace hned v několika druzích. Nu — cenník vín není protokolem soudního výslechu — napijí-li se pro čest a slávu Troje hosté dobrého uherského, jaké neštěstí?

Někdy všedního odpoledne usedá v zámecké zahradě starší pán s plnovousem silně prokvetlým. Vybírá si příjemné zákoutíčko a obrňuje se časopisem proti zrakům všetečným. Tento milý host, krásných očí, je tak plachým návštěvníkem, že se neopovážíme ani naznačiti dny, ve které přicházívá na terass zámku, v jehož poblíži je tak spokojen.

Ročníku IV. číslo 35. vydáno dne 11. května 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Haličský Rus, prof. **Osip Karmarčik** v Bělcarevu:

»Kdo sleduje politický, hospodářský i společenský život slovanských národů v naší říši, dojde pohříchu závěru, jakoby tito členové tak různotvárné slovanské massy neměli žádných společných zájmů, že dávajíce se vésti vzájemnou nevraživostí k sobě, náboženským a národním fanatismem a nakonec i touhou panovačnosti nad druhými za účelem dosažení svých užších cílů a výhod, nedbají ničeho a nikoho. Přes to nijak nepochybuji v možnost společného slovanského postupu, tím spíše, ježto ve skutečnosti opravdu jest mnoho společných zájmů mezi slovanskými národy, kterých oni však nepozorují [1]) anebo jen velmi lhostejně pohlížejí na otázku tak vážnou. [2]) Mnozí byli (Slované), kteří o tom přemýšleli, pracovali o sjednocení Slovanstva, o docílení jednoty zájmů a cílů, leč výsledky jich práce byly téměř nepatrny a to proto, že buď nebylo dbáno tehdejšího stavu národů anebo že usilovali odstraniti pouze důsledky, ne sám zárodek příčiny, která jednotnému postupu překážela.

»Úhrnem jeví se jediné východisko ze zmatků: třeba, aby se slovanští národové v říši zbavili svých neblahých, nekulturných vlastností, kterými tou dobou se vyznamenávají, třeba jim vyložiti, [3]) že nevraživost vzájemná nemá smyslu, že sledovati jenom zvláštních svých zájmů vede ke skáze, že náboženská i národní vášeň a panovačnost, že podrobovati druhé, vede nakonec jen do kulturního i národního úpadku, nikoli ku blahobytu, že třeba odstranit příčinu, důsledky pak že samy odpadnou a pak teprve že nám bude možno nadíti se skvělé budoucnosti.«

[1]) Trefně podotknuto, »nepozorují«. Národ jako těleso hromadné nemůže »pozorovat«, není-li k takové činnosti organicky opatřen. Red.

[2]) Přirozený následek předešlého. Red.

[3]) Kterak něco »vyložiti« tělesům organicky neschopným »pozornosti«? Jedinci snad pochopí a uváží, čeho třeba, ale — zmizí bezmocně ve hluchém, protože organicky neopatřeném, ostatním — celku. Red.

Říšský a zemský poslanec Dr. Otakar bar. **Pražák** v Brně:

»U muže politicky činného, mohla by se v první řadě naskytnout otázka: je-li společný slovanský postup v říši možný především na poli politickém? [1]) Dějiny naší vídeňské politiky z posledních let jsou knihou otevřenou před námi všemi. Víme, jak to se společným postupem Slovanů ve vídeňském parlamentě dopadá. Od případu k případu někdy se najdeme a postupujeme společně — avšak ani to ne ještě všichni slovanští poslanci v jednom šiku! — Pravidelně jdeme mimo sebe a často dost: proti sobě. A přece právě poslední dny poslanecké sněmovny zase ukazují, jakou bychom se to stali v Rakousku moci, kdybychom postupovali společně! Vládní osnova volební reformy při všech svých nedostatcích sama dává zástupcům slovanských národů v říši většinu. Kdybychom mohli tuto slovanskou většinu ve vídeňské sněmovně skutečně srazit v jediný šik ke

[1]) Rozuměj zde: parlamentárním. Red.

stálému a důslednému společnému postupu, co bychom znamenali v Rakousku! Bohužel na ten čas [2]) je málo naděje, že by se něco podobného mohlo zdařit. Zájmy jednotlivých národních skupin slovanské delegace často různí se tak, že těžko jest trvale je k sobě připojit. Často spojí nás více okamžitá situace, příkaz taktiky, než pevné programové vědomí společných a trvalých zájmů. Při nedávném hlasování o všeněmeckém návrhu na odluku Haliče ukázala se opět ve vídeňském parlamentě křiklavě slovanská rozháranost [3]) v Rakousku. A mám obavu, že při hlasování o volební opravě nebude lépe, ačli nedočkáme se tu neočekávaných překvapení. —

Tyto neblahé poměry ovšem přirozeně ženou nás přímo k tomu, abychom přemýšleli o tom, jak dosíci obratu. A tu myslím, že popud ke společnému postupu slovanskému i na poli rakouské politiky musí vyjít přímo ze středu národů samotných, [4]) z lidu všech slovanských národností v říši. Lid musí býti vychován a veden [5]) ku pravému pochopení myšlenky společného slovanského postupu a teprve mohutnými lidovými proudy, volajícími po slovanské solidaritě v Rakousku, snad dá se přivodit, obrodit a konsolidovat společný postup celé slovanské delegace ve Vídni. Poslanci z těchto proudů vyšlí, a jimi také skutečně nesení teprve asi budou moci utvořit novou společnou politiku ve Vídni.

Proto bližším úkolem musí být, jak bychom všecky slovanské národy v Rakousku dříve do opravdy zbližili, dovésti je ke vzájemnému poznání a oceňování, aby zjištěna byla stanoviska, ve kterých životné zájmy všech jich jsou společny. Stýkáme se posud nejspíše ještě na poli kulturném, někdy snad také stavovském. Sjezdy slovanských novinářů, které jsem se zájmem vždycky sledoval, zajisté vykonaly mnoho dobrého. Ony v posledních letech vlastně byly jedinými událostmi, za nichž docházelo ke styku zástupců všech slovanských národností v Rakousku. Ve směru hospodářském styky naše jsou také jen ojedinělé, neupravené, nesystematické. V tom všem třeba je teprve úpravy, důsledného postupu dorozumění. —

Kdo to vše má ujednati? Máme už Národní radu českou — proč by nemohla se ustavit společná Národní rada Slovanů rakouských? Nechť všickni národové rakouští ustanoví do ni své nejlepší muže, [6]) politiky, kulturní pracovníky, národohospodáře, finančníky, a ti nechť v jistých obdobích se scházejí, střídavě vždy v té neb oné slovanské zemi rakouské. — Měli bychom tak jakýsi improvisovaný sněm Slovanů rakouských, a zároveň vždycky slovanské svátky a možnost sbližovati se, navazovati styky, vzájemně se seznamovati. Tyto společné slovanské porady mohly by se zabývat i odbornými otázkami národohospodářskými, finančními, samosprávnými — a dojít konečně snad i ke styčným bodům společné slovanské politiky. —

Z nich by musela také vyjíti akce jak prohloubiti slovanské uvědomění v širokých vrstvách národů slovanských v říši se stálým zřetelem na veliký význam, jaký by pro Slovanstvo měl společný náš postup na všech polích veřejného života.«

[2]) Na půdě, kde nejsou zastoupeny národní celky, nýbrž pouze národní strany, tedy různé zájmy, nelze na společný postup slovanský (tedy národní) vůbec pomýšleti. Red.

[3]) Různé zájmy jsou přirozeně »rozhárány« u všech národů, nejen u Slovanů. Kdyby byly organisovány slovanské národní celky, nebylo by mezi nimi rozháranosti v zájmech společných. Red.

[4]) Správné. Red.

[5]) Vychovávati a vésti lid, bytost mnohotnou, nelze bez — ustrojení. Viz svrchu. Red.

[6]) »Muži« sami nestačí, vráti-li se z »rady« a nenaleznou-li nástroj, jehož prostředkem by mohli uskutečniti — na čem se uradili. Red.

Slovinec, pan Dr. **M. Murko**, prof. slavistiky na univ. ve Štýrském Hradci.

Společný postup slovanských národů v říši je možný na různých políclı, obzvláště ve vědě, v literatuře i v umění, ježto zde není nijak závislý na všelikých připadnostech politických.

Maje zřetel pouze k činnosti vědecké, uvedu jen některé případy. Slovanské akademie i učené společnosti mohly by sobě své úkoly namnoze vhod rozděliti a přistupovati k práci společné, jakož se sdružují k dílu velké akademie různých říší. Bylo by třeba více styků mezi slovanskými universitami, vynikající učence bylo by častěji povolávati ke stolicím také mimo užší domovinu. Slovanský učenec má zapotřebí podpory a kritiky odborníků příbuzných plemen, kteří mu lépe rozumějí a mají proň více sympatií, nežli ostatní svět. Té potřeby bude stále přibývati, čím více věda bude pěstována všemi slovanskými jazyky.

Na schůzích odborníků i v odborných časopisech snadno lze dohodnouti se různými slovanskými jazyky, jako platí totéž na Západě s různými světovými jazyky. Novější dobou přijata zásada i ruskou Akademií věd ve sborníku »Statji po slavjanovědeniju«. Krásným začátkem byl »Věstník slovanské filologie« (Praha 1901, 1902), jenž by měl být znovu probuzen k životu.

Ve všech oborech třeba pracovati v du-

chu Kollárovy »slovanské vzájemnosti«. Pojednal jsem o věci r. 1893 ve sborníku »Jan Kollár« (redakcí Fr. Pastrnka ve Vídni) a mohl bych dnes opakovat. Zvlášť třeba podotknouti, že všecka snaha tím směrem musí býti opřena znalostí slovanského národního života, které bude tím více přibývati, čím soustavněji a věcněji bude pěstována.

Za tím účelem je nesmírně důležito, abychom se více učili slovanským jazykům. Dobře ovládnouti kteroukoli ze slovanských řečí není snadno, nežijeme-li uprostřed samého národa, za to je velmi snadno, druhým slovanským jazykům, zvláště bližším, rozuměti. Ovšem třeba přiznati, že v té věci inteligence pokulhává*) za prostým lidem. Neuvěříte, jak slabé ponětí o příbuznosti, o dějinném rozvoji slovanských jazyků a vůbec o podstatě řeči nacházíme u vzdělanců nejpokročilejšího, samého českého národa. Často se slýchá, že by stačilo jen vypustiti některá různoznějící slova a nahraditi je jinými a to že by bylo věcí filologů. Té moci filologové ovšem nemají, třeba však přiznati, že zvláště česká slavistika dřívějších desítiletí jen chabě dostála svému úkolu ve smyslu Dobrovského a Šafaříka. Knihu, jako je »Praktická rukojeť srovnávací jazyků slovanských« (v Praze 1904), kterou složil Věnceslav Hrubý, c. kr. vrchní soudní rada a říšský poslanec, měli dávno napsati filologové, opatření hojnějšími theoretickými vědomostmi a dokonalejší metodou. Slavistické studie na universitách třeba povznésti, na každém středoškolském učiteli slovančiny třeba žádati více slavistických vědomostí . . . Ještě méně pronikly slavistické studie do samých škol, tak na př. dalo by se při vyučování češtině mnohého dosíci vhodnou popularisací základních prací Gebauerových. Obzvláště není radno, příliš mučiti žáky historickou gramatikou a ještě méně dialektologií, za to by se v češtině za čtení starých textů a národních písní, přísloví a pohádek (zvláště moravských a slovenských) snadno daly vyložiti hlavní zvláštnosti všech slovanských jazyků.

Dle platného organisačního řádu pro rakouská gymnasia možno snadno čítati texty i nejbližších slovanských jazyků na př. u Slovinců »ilyrsky« t. j. srbsko-chorvatsky.

Vůbec bylo by třeba *u všech* rakouských Slovanů zaříditi vyučování mateřštině tak, *aby žáci opustivše střední školu, byli* **zralí** *pro lehké* **slovanské dorozumění.** Snadno se pak doučí jazyku, o němž na střední škole už nabyli jistého ponětí. Velmi vhod by tu přišly krátké, dobře sestavené slovanské antologie a slovníčky, obsahující slova různého znění i stejného znění, ale různého významu (odchylkové slovníky)**). Slovanské gramatiky zvlášť pro Slovany sdělané měly by vykládati i různosti vyslovovací a správnou výslovnost na základě moderní fonetiky.

Podotýkám, že by takové opatření přineslo mnohý prospěch i samé správě státní, jež čím dále více bude míti zapotřebí úředníků i důstojníků (i záložních), kteří rozumějí více slovanským jazykům a snadno se jim mohou naučiti. (Pokračování.)

*) Přirozený následek neustrojenosti idey. Nikdo na školách mládež nepovzbuzuje, žádné opatření ji nenutí, aby si hleděla, čeho by měla. Red.

**) Vydání takového slovníku uloženo už »Svazovému výboru« na posledním sjezdu »slov. novinářstva« v Opatiji. Red.

JAR. VRCHLICKÝ:

Z nové knihy »KORÁLOVÉ OSTROVY«.

Den a noc.

Dost často ptám se: Kdo náš pravý kat
a kdo náš, vskutku, věrný přítel pravý,
zda jasný den, jenž bičuje nás v chvat,
či noc, jež stínů závoj snáší tmavý?

Den vraždí shonem; snů svých přeludy
pak straší noc — A nikde zotavení!
Svit prázdno tvoří, stín zas obludy,
a nikde odpovědi, rozřešení.

A mezi oběma a obou, míč,
se zmítáme, nás dráždí vše a lehtá
a požitků jen všemohoucí chtíč,
nám vůli deptaje, se vítěz chechtá.

Kde přestal dne, nastává noci trud,
a požitek jen, vítěz, stojí vzadu
a jemu vše je předsudek a blud,
on vidí triumf v nejstrašnějším pádu.

Na zříceniny našich nadějí
jak mor na rozvaliny měst si sedá,
pak výtek zahrne nás závějí,
pak achatový pohár Smrti zvedá.

Tak Plato snil pod svými platany,
stín, Pascal, kráčel zkvetlým hlohem,
tak den i noc jsou oba katany,
té chudé Psychy, opuštěné Bohem.

Síla vzpomínky.

Tak všecko rve nam čas, ten drsný, neúprosný,
co svým jsme zvali kdys, byť na okamžik jen,
a nenecha nám zpět ni jeden paprsk rosný,
ba, ani jeden sen!

Co včera bylo tvým, dnes dávno pravdou není;
byl včera karneval a dnes je holý půst,
jak stíny večera se plíží odloučení,
vzpomínky sladký plod již v prvním okusení
nám bere z úst.

A přec jen žijem' v ní, dnes, zitra jako včera,
přec ona jediný největší božský dar,
a nechť nás překvapí i rozluky noc šerá,
plá do tmy její žár.

Tak často navštíví básníka píseň v taji,
v ráz křídla rostou mu a vichrem vzpne se cit,
rty lačně okrajů se číše dotýkají,
sny rostou v obrazy, jež planou, září, hrají
a chtějí žít, jen žít!

Tu v posled citíme, co čas vzal, opět vrací,
my všecko najdeme a čarovnější, v snech —
O leťte, vzpomínky, vy čaruplní ptáci,
ráj celý máte na křídlech!

Píseň.

Jarní den je samé slunce,
pod oknem se kos již mih',
měkký svit se po merunce
skrádá v prvních květů sníh.

Zas ty všecky prožít divy!
Srdce mé má skoro strach,
jsem jak merunky kmen křivý,
jak snést všecko, zář a nach?

A těch motýlů všech shluky
a v těch květinách včel změť,
chápete ty jara muky?
Lásko, přijď! a písni, sleť!

Jiná píseň.

Jen tu radost z jara
chtěl bych čistou mít!
Hne se míza stará?
Vzbudí mrtvý cit?

Puknou všecka pouta
v jara zahradě?
Či v sled zbude routa
zas v mé zahradě?

V' jásot vlaštovičí,
kde ční stará věž,
zdali v souzvuk vzklíčí
moje píseň též?

A přec chtěl bych ve snu
vypít celou hned —
Spáči, vstaň již ze snu
jednou, naposled!

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

ně je věru milejší tak bez cíle se toulat a povídat si,« řekla váhavě, hledajíc jeho pohled. Vidouc, že se upřeně dívá k zahradnímu pavillonu, mohla bystřeji prohlednout si jeho tvář a cosi jako tichá záliba prochvělo jejím nitrem. Proč vyhledávat ostatní, když se tak hezky bavili. Roubal je opravdu vzdělaný, milý muž, s jakým se už dávno nesetkala. Jeho sličná postava, mužně krásná tvář a bezvadné chování vzbuzuje u mimojdoucích pozornost a nic by se nehněvala, kdyby navrhl, aby do pavillonu nechodili a dál procházeli úpravnými cestami.

»Společnost by se nám smála, že jsme přišli na výstavu a nic jsme neviděli,« povídal snaže se usmát a zabočuje k pavillonu přinutil ji, aby se řídila vytknutým směrem. Před pavillonem bylo plno a oni prodírajíce se hemžícími se návštěvníky, nemohli pokračovat v hovoru.

Vešedše do pavillonu, spatřili oba pány s Jaroslavou stát u skupiny růží. Rada oživeně prohlížel jednotlivé druhy nádherných květů a upozorňoval své společníky na vynikající vlastnosti toho kterého druhu.

»Běda nám, švakr je u svého oblíbeného koníčka, zasmála se paní notářová a poobrátila se k Roubalovi za ní jdoucímu. Snesl klidně její laškovný pohled a také se pousmál.

»Přiznávám se pokorně, že také já holduji této vášni,« řekl chladně zdvořile.

»Jak? Pak dvakrát běda mně. Budu se nyní nudit a musím aspoň pana správce na chvíli získat. On, jak se mi zdá, není velikým přítelem horování o květinách.«

»Snad nás nechcete opustit?,« ptal se uleknutě. Přítomnost radova vzbuzovala v něm bezděčný odpor a jakoby tušil, že vedle něho by nesměl plýtvat lesklými frásemi, přemýšlel, čím by paní Blaženu upoutal ke švakru a mohl zmocnit se Jaroslavy. »Teď se již nesmíme rozejít, aby naše zábava netrpěla.«

»Nebude-li dlouho prohlídka trvat, obětuji se,« zasmála se a přikročila ke skupině. »Nu, co se vám nejlépe líbí?«, ptala se rady a u něho stojíci sestry.

»Všechno,« řekl rada vzrušeně. »Podívej se jen, jaká nádherná směsice barev! Jaká opojivá vůně. Opravdu, růže jsou božsky krásné květy. Která barva se ti líbí nejlépe?«

»Víš, že mám ráda živé barvy. Tyto karmínové a tyto tmavočervené jsou skutečně rozkošné.«

Rada obrátil se k dozorci nedaleko stojícímu, vedle něhož v mechu byla spousta růžových květů na prodej. Naznačil mu květy, které má vybrati a obracel se k Jaroslavě, aby se jí otázal, které by jí byly nejmilejší. Ale pozoroval, že Roubal právě s Jaroslavou hovoří a ukazuje na nádherné květy růže Marechal Niel.

»Slečna laskavě dovolí, abych směl několik květů jí podat,« řekl na hlas a přistoupil k radovi. »Uvažte mi kytici, ale vyberte nejlepší růže,« nařizoval dozorci. »Růže Marechal Niel je sice starý druh, ale dosud nepřekonaný.«

»Souhlasím s vámi,« přitakal rada nadšeně. »Podívejte se jen na toto polorozvité poupě. Jak rozkošně jsou lístky svinuty. Jak nenapodobitelně je květ načechrán. Krása, nevídaná krása! Mám doma několik keřů toho druhu. Bohužel podnebí u nás je poněkud drsné a každoročně mi některý trs zahyne. Ale také ostatní druhy jsou rozkošné. Pohlédněte na druh Van Houtten, nepatří mezi královské druhy? Ta ohnivost lístku, ta bezvadná konstrukce! Nebo tahle Dijonka se svým kanárkovitým odstínem. A tahle sněhobílá Lyonaise. Opravdu něco znamenitého. Člověk ani nedovede ocenit všechnu tu nádheru. Teprve, když je pohromadě najde, vynikne rozkošná jejich barvitost a něha.«

Vzal od dozorce květy a podával je Blaženě. Přijmula je s vděčným úsměvem, ale jaksi podivně se podívala na Roubala, jenž otočiv se od dozorce přistoupil k Jaroslavě. Čekala, že aspoň jeden květ jí podá. Vidouc, že horlivě mluví se sestrou, rozmrzele se obrátila ke správci a začala s ním žertovat. Vraštil opravdu nebyl nadšen růžemi. Jeho střízlivá povaha neshledávala nic nadšeného na růžích a hlásila se žízeň, kterou by byl rád v některé výstavní restauraci ukojil. Zatím byla kytice pro Jaroslavu uvázána a Roubal podal ji s hlubokou úklonou slečně, jež mu radostným úsměvem děkovala.

»Pojďme na chvíli do restaurace,« navrhovala v té chvíli Blažena radovi. »Jsi asi také unaven.«

»Jsem unaven, ale v takové náladě člověk na únavu zapomíná.«

»Pamatuj, že se nedovedeme tolik nadchnout, a že musíme před koncertem někde povečeřet.«

»Odpusť, zapomněl jsem. Již jdu. Jaroslavo, jdeme do restaurace, ty ještě nepůjdeš?«

»Dovolte, pane rado, upozornil jsem slečnu na skvostné letní chrysantémy, prohlédneme si je a hned přijdeme za vámi,« omlouval se Roubal horlivě. »Ve které restauraci budete?«

»V naší, knížecí,« odpovídal Vraštil a ustupoval, aby paní Blažena mohla podle něho projít. »Nejsem sice materialista, ale v tomhle vedru je mi restaurace milejší, než všechny chrysantémy," dodal k paní notářové vesele. Ta přikývla, že souhlasí a zatěkavši zpět pohledem vyšla z pavillonu. Nemohla pochopit, že duchaplný Roubal chce rozveselit sestru.

Jaroslava opravdu nebyla nikterak nadšena chrysantémami. Bezděky uposlechla vyzvání Roubalova a pozorně se naň dívajíc, sledovala jeho výklad. Četl nedávno z dlouhé chvíle v denním listu historii, jakou náhodou staly se chrysantémy modní a moderní květinou. Věnovala víc pozornosti zvuku jeho příjemného hlasu, než květinám.

»Chrysantéma je symbolem skryté, něžné lásky,« povídal Roubal, zabočuje z poučného stanoviska na jinou cestu. »Opravdu, pozorujeme-li něžný květ, krásně skrojené lístky a jemnou vůni, zdá se nám, že v nich spočívá cosi mysticky opojného.«

Tmavé, velké oči Jaroslavy utkvěly na něm a jejich pohledy se setkaly. Roubalův zrak hořel čímsi skrytým, vášnivým, že chvatně oči sklopila.

»Znám málo chrysantémy,« odpovídala zdrželivě.

»Květy chrysantém snad málo ráčíte znáti. Ale to, co ony naznačují, ono kouzlo, které je pod tím jménem spojeno, dozajista prochvělo již vaším nitrem.«

»Domníváte se, že jsem snivou, vzdychající luštitelkou jakýchsi neznámých záhad?«, ptala se s chladným úsměvem.

»Právě naopak. Neráčila jste mi dobře porozuměti. Ty duše, které vzdychají a malomocně kolem sebe tapají, hledajíce něčeho zvláštního, nejsou nikdy schopné něčeho velikého, vznešeného. V takových uměleckých duších, které pokojně se dívají na svět, táhnou předtuchy velikých cílů a citů neslyšitelnými kroky a dotýkají se srdce člověka jemnými záchvěvy. Nerozumíme těmto záchvěvům, ale podléháme skrytému kouzlu. Teprve v hodinu, která otevírá naše nitro dokořán a osvětluje naše myšlenky, uvědomujeme si, že bývaly chvíle, ve kterých jsme pociťovali příchod toho kouzla. Teď mi snad slečna rozumí.«

Neodpovídala. Blízká přítomnost Roubalova působila jí nevolnost. Nevěděla, proč jí takové podivné věci povídá. Ale nemohla mu přímo říci, aby šel za ostatními. Jako v nějakém jeho vleku se octla a čekala, co řekne dál. Bylo to vše nové a ona, která žila tolik osaměle, která neměla příležitost nahlédnout v nové proudy a vysoko vzedmuté vášně, byla ku podivu vnímavá pro vše, co jí bylo cizí. Netušíc podvolovala se vlivu muže, silného, vypočítavě jdoucího za určitým cílem. Patřila naň s těmitéž názory, jako na střízlivě uvažujícího radu, ale tohle nebyl starý, chladný muž, to bylo zosobnění mladé, výbojné mužské síly.

»Slečna mi snad nevěří, řeknu-li, že každý z nás může vyčísti ze zraků druhého tajemný svět, který hoří na dně jeho duše a kterého často si ani on sám vědom není,« pokračoval Roubal, naznačuje, aby popošli dále. »Každý máme ve své duši místo, podobné lesní tůni a tam pochovaváme to, co bychom neradi dali všednosti světa poskvrnit. Rozumím slečnině duši a obdivuji se jí.«

»Mně?« podivila se zmateně. »Věřte mi, nevím o ničem.«

»Milerád věřím. Poznal jsem povahu slečninu a chápu ji. Vaše duše bezděčně touží po svobodném rozmachu křídel, ale schází jí probuzení, schazí energie jít za tím hlasem.«

»Myslíte, že jsem bojácná?« ptala se dívajíc se naň udiveně.

»Nikoliv, nejste bojácná, odkládáte pouze své rozhodnutí. Tušíte asi sama, že byste buď narazila na odpor, nebo že byste potom na vždy se zavázala. Lekáte se o svou svobodu, ačkoliv zapomínáte, že často ztráta svobody znamená získání štěstí.«

»Jsem svobodná,« tvrdila podrážděně. »Nikdo mě k ničemu nenutí, sestra je laskavá, rada je dobrý. Sama po ničem netoužím. Pojďme, pane Roubale, aby na nás dlouho nečekali.«

»Jak si přejete, slečno. Dnes se nemůžeme náhodou domluvit. Málo se známe, a nedostatek času nedovoluje, abychom se šíře rozhovořili. Ale jednou přijde doba, kdy si porozumíme a kdy budu moci vás usvědčit, že jsem na poprvé vás poznal a chápal.«

»Jsem opravdu zvědava,« řekla tiše a vyšla s ním ven. Ačkoliv restaurace byla nedaleko, Roubal jako náhodou zamířil kolem pavillonu, aby oklikou získal času.

»Proč, slečno, tak málo chodíte do zábav?«, ptal se nakláněje se nad ni.

»Nebaví mě duchaprázdný hovor a to, co se na venkově zábavou jmenuje. Lidé chodí na zábavy, ne aby se bavili, ale aby pozorovali, kritisovali, aby se radovali z neúspěchů jiných, z každého nepatrného pochybení proti tak zvanému společenskému taktu. Nenávidím takovou zabavu na účet svého bližního.«

»Mohl bych slovo za slovem opakovat váš výrok. Býval jsem veselý, zdálo se mi, že nikdy nebudu moci žít bez společnosti, a hle, teď jsem živ, jakobych nikdy mezi lidmi nebýval. Toužím po čemsi vyšším, po souladu dvou duší, který nedbá okolí a nalézá ukojení v tiché slasti domácího štěstí. Ale toto štěstí

musí být veliké, musí ukojit žíznivou touhu, nesmí být ničím rozděleno. Také si tak budoucnost představujete?«

»Nepřemýšlela jsem ještě o tom,« povídala zasmušile.

»Zajisté jste přemýšlela, ale vaše pokojná povaha si neuvědomila, kam ji sny unášejí. A třeba jste o tom dřív nepřemýšlela, řekněte, není to rozkošné pomyslit si, že se kdosi najde, kdo dovede naše nitro vyplnit a nám dostačit?«

»Snad by to bylo opravdu nejlepší,« odpověděla mimovolně.

»Rozkošné by to bylo, schopno, aby člověk cit tento hledaje na vše kolem sebe zapomněl, všeho se zřekl a vše obětoval. Vidíte, když mi bývá někdy teskno, když si pomyslím, že bezúčelně žiji, že léta moje ubíhají bez osvěžení a radosti, těším se, že jednou rozkvete květ, který pro mne pučel a kdesi v skrytu hotoví se, aby mě uvítal. Tak se mi zdá, že moje duše tuší blízkost onoho okamžiku, v němž se oddá své opojné radosti.«

Bílá tvář Jaroslavina rozhořela se jemným růměncem. Chápala, kam směřují slova Roubalova. Nevěděla, co na ně odpovědět. Lekala se jich a přece jí byla tolik milá, tak slastně ji mátla a působila rozpaky, které najednou olupovaly ji o dřívější rozvahu. Takhle k ní nehovořil žádný z mužů, s kterými se setkala. Pokoušelo se o sblížení mnoho různých nápadníků, ale všichni byli jaksi bojácní, všichni nemohli zakrýt, co je k pozornostem přivádělo. Bylo to její věno. Dovídala se od rady, jak různým, mnohdy dost nešetrným způsobem pátrali o jejím věnu, kde je má uloženo, kdo má na ni vliv. A to ji činilo tvrdou ke všem nabídkám, ačkoliv opravdu v jejím srdci rostla neznámá touha po samostatné domácnosti, po sblížení s kýmsi, jenž by její krev na var uvedl, jenž by ji schvátil do svého silného objetí.

Roubal byl první, jenž bez předchozích poptávek tak přímo a tak obratně dával na jevo, že by ho život s ní těšil. Nebyla si dosud vědoma, že by ho milovala, ale nebyl jí také nepříjemný. Pozorovala už dřív, jak se Blažena s ním bavila, jak s nechutí bez něho odcházela. Což Blažena! Ta poznala život, ta nikdy vážně o ničem neuvažovala. Hoří touhou vrhnout se zase do víru života a ani by závěti nedbala, kdyby se nestyděla rady. Jakmile uplyne smutek dvou let, bude se vdávat, bude se bouřlivě veselit a nic se nebude ohlížet, bude-li svět nepříznivě posuzovat její lačné chutnání života. Je prostá duše, nemá žádných vysokých vznětů, netají se tím, po čem touží a třeba nejopatrněji zakrývá co se v ní hýbe, každý její pohled a pohyb ji prozrazuje. Bude šťastnou, ať její volba padne na toho či onoho. Má už takovou šťastnou povahu, že se ničím příliš netrápí, že lehce přesune se přes obtížné překážky a naváže život, který by u ní, u Jaroslavy, nadobro se zpřetrhal.

Jdouc rychle po boku Roubalově, chvatně přemýšlela. Ano, u ní rozhodne povaha mužova. Nesnese vedle sebe všednosti, surovosti, nesnese polovičatého živoření. Nedostatek a podobné zevní nehody by ji nevyrušily, ale niterné zklamání by ji zdrtilo. A přece vždy neodbytněji hlásí se v ní život, touha po tom, co je jí dosud neznámo. Duše její uzrála, nic už na ni nepůsobí prchavé sny. Skutečnost volá, opravdový život, život ve dvou blízkých duších vždy důraznější žádá o vpuštění do prázdného nitra.

Neslyšela, co jí Roubal povídal, viděla společnost sedící ve stínu verandy před dřevěnou knížeci restaurací a lekajíc se, aby nepozorovali jejího rozrušení, snažila se být chladnou a pokojnou. Nemohla však zakrýt, že její pohyby se staly vzrušenější, že se jaksi nadnášela pod návalem duševního zmatku, kterému nerozuměla.

»Vy jste se dlouho toulali,« volala jim paní notářová vstříc. »Prosím vás, že vás mohou v takovém horku poutat vadnoucí květiny!«

»Není pomoci, milostivá, podlehli jsme kouzlu tajuplné japonské květeny,« omlouval se Roubal, ukláněje se zdvořile a tváře se, jakoby neviděl jejího ohnivého pohledu. »Slečna sestra dosvědčí, že při pohledu na směs chrysantém ovane bezděky zvláštní vůně svůdného orientu. Necítil jsem opravdu únavu. Slečna ovšem bude unavena, ale doufám, že mi odpustí mou nepozornost.«

»Ach nikoliv, nejsem zcela nic unavena,« řekla Jaroslava prudce. »Až teď, když vás vidím, dostavila se žízeň. Dej mi napíti trochu limonády.«

»Měla bys vypíti trochu kávy, jsi uhřátá,« napomínal rada.

»To se ti zdá,« odbyla ho stručně, sahajíc po sestřině sklenici. (Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

ísař se ušklíbl, ramenoma pokrčil.

»Pak ovšem nezbývá než počkat,« pravil a vešel do úřadovny, kterou za sebou zavřel.

»A zase čekali, zase minuty se vlekly. Myšlenky Potužákovy zaletěly k synovi, u něho prodlely. Drželi ubožáka v šeré kobce, podobné této; kéž tam byl o samotě nebo s přítelem, jako on tuto! — ale s ním, kdo poví kdo je uzavřen . . . zkažený, surový vývrhel lidské společnosti dle všeho . . . bylo lze pomyslit, jak s ním asi nakládají tito bídáci: posmívají se mu, duši muka strojí . . . A on, otec, v jehož pomoc s nevýslovnou touhou doufá, sedí tuto a čeká . . . čeká . . . jako by ruce a nohy měl svázané . . . A doma, za vodami, za kalnými, za šerými mlhami, za valícími se mraky, čeká zoufající matka . . . Zda bude konec těm strašným mukám, zda vrátí se k ní s dítětem nebo aspoň s radostnou čákou? . . . Pan soudce už dávno asi sedí ve své úřadovně . . . snad už promluvil k němu pan Novák . . . a co, pan Novák! . . . pan Novák je tlachal, jemuž podaná mu desítka otevřela ústa, aby se mu zavděčil, možná li, ještě více peněz z něho vylákal . . . Nic platno — musel mu dát ty peníze, aby se trochu aspoň přilepšilo . . a, venkoncem, bezprostředně přece jenom Novák se stýkal s hochem, mohl mu ulehčit nebo přitížit, jak se mu právě zachtělo . . . Snad mu aspoň vyřídí, že on, otec, tady je, že usiluje o jeho osvobození a tím ho před zoufáním zachrání. A pan správce! . . . slovo tohoto pána by mělo váhu, jíž by pan soudce nemohl odolati . . . A tak najisto mu přislíbil svou pomoc, své zakročení, a, jen aby šel, mu řekl, a že ho ještě dohoní. Zašel k panu porybímu posnídat . . . zdržel se. Jakáž pomoc! Snad přece ještě přijede a nebude pozdě — dnes Václava ještě nedopraví do Budějovic . . . Ale, zapomněl-li pan správce — páni mají špatnou paměť . . . Možná, že si věc taky jinak rozmyslí . . . nedej Pánbůh! . . . ale člověk neví . . . našinec se nevmyslí do duše takového pána, kterému nad to zas jiný pán poroučí, jako on se nevmyslí do nás . . . Dost možná také, že při nejlepší vůli pan správce přijeti nemohl, že jiné povinnosti jinam jej povolaly . . . Prší neustále — člověk aby si zoufal! . . . Což kdyby takové nebezpečí . . . přeplnění, ztržení hráze . . . jinde hrozilo? — Je těch rybníků asi sto třicet při panství, týden kdyby jezdil člověk, nepřehlédne je všecky . . . A daleko, mnoho hodin cesty je k některým . . . Ale, kde že by se mohlo státi něco vážného! . . . Vyjímajíc Zlivský rybník a Bezdrev, všecky ostatní jsou nebeské, naplňují se jen dešťovou vodou a stálého přítoku potočného nemají, leda ještě Zvolenovský, jenž se nahání z odtoku Bezdrevi. Tak, kde že by se v kterém nabralo vody tolik, aby hráz byla ohrožena! A Zvolenovský je zcela blízko, uzoučkým pruhem luk a háje oddělen od Munické hráze . . . a kdyby na krásně se jeho hráz protrhla, z toho by sedláci škody neměli, proto že by vody zaplavily pouze knížecí louky . . . a Vltava není daleka . . .

Ozvalo se mluvení v úřadovně — krok a krok . . . dvéře se otevřely a písař se objevil. Aby prý vešli, pan notář už přišel. Vešli tedy a v následující chvíli stáli v pokojíku za kanceláří před tímto pánem. Z počátku Krušnej mluvil, poněkud rozvláčně a nesouvisle vypravoval, co se s Václavem Potužákovým přihodilo. Notář dobře neporozuměl, až Potužák sám se ujal slova a věc vyličil. Notář ho vyslechl, jen tu a tam si dal něco doložit; na konec děl:

»Činím vás pozorna, že se mnou musíte mluvit, jako byste se zpovídal knězi. Vy tvrdíte, že váš syn onoho pěšáka neuhodil, že se s ním vůbec ani nestřetl, ba, že ho ani neznal. Tomu lze těžce uvěřit. Něco přece předcházet muselo; nepovíte-li mi všecko, znesnadňujete mi můj úkol. Přede mnou se nepotřebujete ostýchat; mně kdybyste řekl, že ho obral, že ho chtěl zavraždit, já se ho nicméně ujmu. Zde není advokáta, mám tedy právo obhajovací. Soudu vy byste musel říci pravdu, kdybyste byl vyslýchán jako svědek, ale že jste otec, máte právo zříci se svědectví. Váš syn smí popřít všechno; nedokáže-li se mu, že skutek spáchal, bude z obžaloby propuštěn.«

»Ručím za to, že moje dítě je nevinné,« pravil povýšeným hlasem Potužák.

»Na vaše ručení soud ničeho nedá,« odpověděl notář, krče ramenoma; »soud uváží výpovědi svědků. Běží zde o obžalobu pro zločin loupeže, a tu promluví ovšem sborový soud v Budějovicích. Okresní soud zavádí toliko předběžné šetření. Svědkové, pravíte, nebyli ještě slyšeni, najmě onen pěšák, na jehož výpovědi bude nejvíce záležeti, nebyl dosud před-

volán. Dokud nevíme, co ten vypoví, nelze ničeho činiti« . . .

»Vždyť to je lump, zloděj, ničema« — skočil mu do řeči Krušnej; »pan správce sám to řekl a třeba sto svědků to potvrdí . . .«

»To je možné, ale do toho nám prozatím nic není . . .«

»A baštýř z Vomáčky, který poslal pro četníka, je od rána do večera opilý . . .«

»I to je možno, ale bude třeba, to dokázat. Nevyrušujte mne, prosím vás, Krušnej! Vy těmhle věcem nerozumíte. A vy, strýčku, řekněte mi teď, co vlastně chcete, abych pro vás učinil? . .«

»Přišel jsem prosit o radu, co bych měl učiniti, aby chlapec byl z vazby propuštěn. Složím po případě kauci, mám u sebe dva tisíce zlatých . . .«

»Toť věc nemožná! Možno-li propustit obžalovaného z vazby a vyšetřovat jej na svobodě, o tom rozhodnouti nepřísluší okresnímu soudu, nýbrž krajskému soudu v Budějovicích. Zdejší okresní soud by ho mohl propustiti z vazby jen tehdá, kdyby v povaze jeho trestného činu neshledával ieda přestupek, nikoli však zločin, nebo kdyby vůbec trestného činu nebylo . . .«

»Tak, tak!« přisvědčil Potužák; »třeba přesvědčit pana soudce, že se nestal trestný čin . . .«

»Ale, člověče, co pak mi tu mluvíte? Vždyť se stal trestný skutek, vždyť přece sám říkáte, že pěšák byl uhozen do hlavy, omráčen . .«

»Ovšem že byl, ale můj chlapec mu to neudělal . . .«

»Počkejte! uhodil-li ho váš chlapec nebo jiný, to v nejlepším případě vy nevíte. A uhodím-li někoho, že následkem rány pozbude vědomí, je dojista trestný čin. Možná, že je to těžké ublížení na těle, možná, že jen lehké; o tom rozhodnou znalci lékaři. Myslím si, že zmíněný pěšák musí vědět, kdo mu tu ránu dal a proč se mu jí dostalo; to pak také souvisí s obráním.«

»Ani ránu mu nedal, tím méně ho obral o peníze. Třeba to říci panu soudci. Dojdu tam teď a vyložím mu, proč jsem chlapce poslal na Blata, a, ježto pan notář je učený pán, který umí mluviti lépe než já, prosil bych, abyste ráčil jíti se mnou a slovo za mne vedl.«

Notář se zamyslil. Oči Potužákovy spočinuly plny úzkosti na jeho rtech.

Po chvíli notář vstal a přešed několikráte pokojem, zastavil se před Potužákem a děl:

»Ať věc uvážím tak nebo tak, je zbytečno, abych já tam chodil. Řeknu vám upřímně, že se vůbec nerad do téhle věci míchám. Zastupuju skoro výhradně knížete ve sporech, povstalých na zdejším panství mezi jeho správou a obyvatelstvem. Děje se zde mnoho darebáctví, krádeží, pychu, lesního a porybničního pytláctví. Je tu mnoho lidí, kteří si myslí, že při panství každý se smí přiživovat, a knížecí úředníci a zřízenci jedva stačí, aby uhájili majetek svého pána. Vám nepomohu a kdo ví, koho bych si rozhněval. Radím vám toto: dojděte si k soudu, vyložte věc panu soudci, jmenujte mu svědky, kteří vám dotvrdí, že váš syn neměl nikdy ani hádek ani sporů s oním pěšákem, že ho vůbec neznal; obec mu vydá vysvědčení, že je hodný, spořádaný, žádný rváč ani zbujník, a buďte bezpečen, že to všecko padne na váhu. Ježto pak vám především o to běží, aby váš syn byl propuštěn z vazby, já na vašem místě bych šel rovnou cestou vyhledat onoho pěšáka a promluvil bych s ním moudré slovo. Kdyby ten při svém prvém výslechu udal, že se možná zmýlil, že ho mohl udeřiti také někdo jiný, že ve svém omámení hned nenašel ony dva zlaté nebo že je mohl vytrousit, byla by věc odbyta a váš syn by šel rovnýma nohama domů. Vy jste zámožný člověk — kdyby snad onen člověk, aby věc se odbyla zkrátka a bez průtahů, něco na vás chtěl, nejednal byste moudře, kdybyste snad skrblil. Zacpete mu ústa a dobře bude . . .«

»Na mou duši, Jouzo,« ozval se Krušnej, »tohle je moudrá řeč! — že jsme na tohle my sami hned nepřipadli! Neřekl jsem ti, že pan notář každému dobře poradí! Pojď, přeptáme se u sádek, kde bychom toho chlapa našli. Možná, že není daleko . . .«

Mnul si ruce, zářil radostí. Než Potužák stál jako sloup, obličej jeho byl strnulý, jako z kamene vytesaný, jenom rty jeho se chvěly křečovitě, jako by chtěl promluviti a nemohl, ježto i jazyk se mu v kamen proměnil.

»Poděkuj se, Jouzo, a pojď!« opakoval Krušnej.

»Ne!« vydralo se posléze Potužákovi slovo; »ne! takhle to neudělám! Můj chlapec je nevinen, ručím za něho jako za sebe, ale tímhle bych jeho nevinu neprokázal, a ta se prokázat musí a žádným úskokem, žádným šmejdem. Není-li na světě spravedlnosti, ať raději umře. Žil u nás na Blatech Kubata, hlavu dal za naše práva, ale práv nám uhájil. A tuhle chlapec je z jeho krve a tu nezradí. Před takovým člověkem, jakým je ten, který ho naříkal, my se nesnížíme. Nedovoluje-li zákon, aby byl propuštěn, dobře, zůstane ve vězení, až se jeho naprostá nevina dokáže, a potom se muž obrátí proti těm, kteří ho zostudili. S Pánem bohem!«

Obrátil se a, neohlédnuv se více ani po notáři ani po Krušném, vyšel hrdě vzpřímen z pokojíku, prošel úřadovnou i tmavou předsíní, v níž tak dlouho byl trpělivě čekal, a po chvíli jeho pádné kroky duněly po dlouhé

chodbě a po schodech; snad ani neznamenaje, že Krušnej nebyl po jeho boku, zamířil přímo k soudní budově.

Krušnej jej doběhl teprve asi na půl cestě k této.

»Co pak jsi se zbláznil Jouzo?« oslovil ho; »co pak ti dal sršán žihadlo? Rozhněvals toho pána — omlouval jsem tě . . .«

Potužák stanul.

»Jakube,« pravil vážně, »mám tě rád, ale musím ti říci, že na tohle 's mě k tomu pánovi vodit nemusel. Rozhněval jsem ho, jakáž pomoc! Omlouvat 's mě nemusel; mohl jsi mu říci: Potužák jiný není! Má to v krvi. Ví-li, že je v právu a že chce věc spravedlivou, neustoupí a nepodleze . . .«

»Ale, kamarade, vždyť pan notář ti dobře mínil. Chlapce doma potřebuješ; nemůže ti býti jedno, budou-li ho tahat třeba tři čtyři neděle po všech kriminálech, krásně ti ho potom pustí, proto že mu nedokážou, že by byl vinen tím skutkem. A řekne-li ten člověk: Mohl jsem se mýlit, mohl to být taky jiný, pustí ho hned a máš po starosti . . a, venkoncem, neřekne leč ten chlap.«

»Takhle se na tu věc díváš ty,« odpověděl rozhorleně Potužák. »já zas se na ni dívám jinak. Ten pěšák se — řekněme — zmýlil. Pak to buď přizná při výslechu, a chlapce mi musí pustit: anebo se k tomu nepřizná a bude stát na svém, že nikdo jiný mu to neudělal, pak se věc ovšem protáhne. Ale kupovat si proto jeho výpověď a tím jaksi doznat, že by můj chlapec přece se byl mohl dopustit loupežného přepadení, rozuměj: doznat to nikoli soudu, ale tomuto člověku a všem, jimž on to neomylně poví — toho se svět na mně nedočká. Jak jsem řekl: mám jen toho syna, ale raději ať mi umře, než aby s touhle pohanou byl na světě. Pomyslím si, že v tom byla vůle Boží, a Krista pána taky nevinně ukřižovali . . .«

»Ale, Jouzo, pomysli přeci: což pak lidé tak jako tak nebudou říkat, žes to uplatil? Těm řečem se neubráníš . . .«

»Ale nebude to pravda, a proto je snesu.«

»Na mne se nehněvej, Jouzo, já jsem dobře smýšlel s tebou . . .«

»Nech být, Jakube,« odtušil Potužák, podávaje mu ruku a dobrácky se usmívaje, »jakž bych se na tebe hněval? Ty mluvíš, jak rozumíš a taky se na mne nehněváš, že jinak rozumím. Nepustí-li mi dnes nebo zítra chlapce, podrží-li si ho tam, dá Pánbůh, že to vydrží, a já a máma — nu, jakáž pomoc! — když to jinaké není, taky to snad nějak vydržíme.«

Už se blížila čtvrtá hodina, když vcházeli do okresního soudu. Zašli do bytu úředního sluhy; nezastavše jej, dali se nahoru do prvního patra a tam čekali na chodbě, přišel-li by; přímo vejíti do úřadovny pana sudího se neodvážili, pamětlivi jsouce jeho slibu, že je ohlásí.

Dlouhé čekání. Postavili se k oknu, ven vyhlíželi do šerého dne. Vyhlídka na zelené údolí povltavské, které jakoby klimalo těžkým snem pod hustým rouchem zastírajících je nízko kroužících mraků, jež hnaly, válely neviditelné síly. Rozhled žádný, ani potuchy o blízkých Bavorovicích a Opatovicích, tím méně o vysokém, kraji daleko vládnoucím Hosíně, o Hůrce a Malých Horách, o věžích a kominech Budějovických, o pahorkatině Doudlebské a o modrém věnci hor, jež zavírají obzor ke Krumlovu a k staré vzdušné Kleti. Bylo, jako by den se, už chýlil, a přece slunce stálo ještě vysoko na nebi, ač zahaleno bylo neprostupnou špinavě šedou záplavou mlh a mraků . . .

Uběhlo dlouhých dvacet minut; ticho pořád na chodbě, živá duše nepřicházela ani neodcházela jen tu a tam dušeně dozněl k sluchu obou sedláků hlas mluvících v některé úřadovně.

»Přestalo pršet,« pravil šeptem Krušnej, »už jen tak mží.«

Potužák pokývl hlavou.

»Dej Pánbůh časy,« odpověděl tlumeným hlasem, »ale ještě se to netrhá.«

Potom umlkli zase.

Zase uběhlo pět minut.

Tu bouchly nějaké dvéře na nejzažším konci chodby, chodbou kroky se rozléhaly. Přišoural se nějaký človíček, malý, shrbený, starý, jako omšený. Zočiv sedláky, oslovil je.

»Co tu chcete? na koho čekáte?«

»S panem soudcem bych rád promluvil,« vece Potužák.

Staroch ukázal na první dvéře v levo.

»Vím, vím — ale nevím, smím-li vejíti. Nejsem obeslán . . .«

»Jo — to já potom také nevím.«

A odšoural se. Za chvíli se vrátil a přecházeje mimo, jedva pohledem o ně zavadil.

A zase čekali —

Tu, asi po deseti minutách ozvaly se spěšné kroky na schodech a za chvilku vrazil do chodby tentokrát skutečně pan Novák. Vida oba muže, zarazil se poněkud, zjevně nemile dotknut tímto shledáním.

»Aj — vy jste tu?« ptal se nahlas. Pojednou, jakoby se byl vzpamatoval:

»Pst! pst!« počal skoro šeptem; »nesmíte hlasitě mluvit — pan soudce to má nerad. Dnes už asi sotva s ním budete moci promluvit, má stání. Kdybyste byli přišli před čtvrt hodinou, byl bych vás k němu dovedl . . .«

»Ale, my už tu čekáme přes půl hodiny . . .«

»To není možná, to se vám jen tak zdá. Přijďte zítra nebo pozejtří, už jsem to navlékl; nestarejte se, všecko bude dobře . . .

»Musím naprosto dnes s ním promluvit,« vece pevným hlasem Potužák; »chci vědět, na čem jsem. Počkám třeba, až bude po úředních hodinách. Nebudu ho dlouho zdržovat . . .«

»Saframente — nevím, jak pochodíte! Jak ho znám, řekl bych, že vás přívětivě neuvítá . . .«

»To je mi jedno. Počkám.«

V tom dole zase kroky; někdo běžel ke schodům a nahoru po schodech, lehce, pružně, skoro letmo, jako by bral po třech stupních. Sluha odkvapil podívat se, kdo přichází.

»Ah — pan správec! Ponížený služebník, vašnosti!«

»Je tu ještě pan soudce?«

»Jak by nebyl, vašnosti! Před pátou nikdy neodchází . . .«

A pan správec div jej neodstrčil a dvěma kroky stál před Potužákem.

»A to je dobře, že jste tu! Dobrý večer, pantáto! Počkejte jen chvilinku a hnedle to spravíme. Vy jste se asi divil, že nejdu, co?«

A nevyčkav odpovědi: »Počkejte, hnedle uvidíte, proč jsem se omeškal. Doufám, že budete se mnou spokojen.«

Podal ruku Potužákovi, jenž pro překvapení ani promluviti nemohl, načež odskočil a zaklepav na dvéře úřadovny, bez okolků vešel. Oba hospodáři slyšeli, jak pan sudí jej vlídně vítal u dveří; než, když oba pánové ode dveří poodstoupili, neslyšeli než hlasy mluvících, slovům však už nerozuměli.

A po krátké době dvéře se zase otevřely, pan správec vyběhl.

»Pojďte dále, pantáto Potužáku, pojďte,« zvolal a už ho držel za rameno. Potužák ani nevěděl, co se s ním děje. Stál v úřadovně, pan soudce mu podával ruku. Krušnej se přišáral nesměle za ním. Pan správec spustil:

»Jak jsem vám řekl, pane sudí, neslýchanou hloupost provedli. Ten baštýř je osel, ale že četník nebyl chytřejším, tomu se divím. Toho lumpa Martináka udeřil někdo do hlavy, v širých Blatech, nad baštou Vomáčkou, to je pravda, ale že to nebyl syn tuhle Potužákův, kterého vám sem včera večer dodali a jehož jste dnes vyslýchal, na to bych vzal jed. Tuhle s pantátou se znám už od let, zasedáme spolu v okresním zastupitelstvu, je to nejřádnější hospodář z celého okresu. Dnes ráno u Bezdrevské hrázi nám vytáhl z vody mládka, který bez jeho pomoci by se byl jistě utopil. Slíbil jsem mu za to, že se ho ujmu a tu jsem. Abychom věc neprotáhli, dojel jsem si na Vomáčku pro toho lumpa Martináka, který se tam povaloval u baštýře. Má hlavu zavázanou, ale přece se přepravil sám bez pomoci přes zaplavenou louku, tak mu toho tolik není. Vzali jsme ho potom do prádla, porybí a já . . .«

»Já jsem jej obeslal,« sudí vpadl správci do řeči, »ale posel se vrátil s vyřízenou, že pro velkou vodu nikdo nemůže do Vomáčky.«

»Už ho tu máte, pane sudí,« smál se správce; »myslel jsem si to, a proto jsem ho raději hned přivedl, aby nebylo třeba jej obesílati ještě jednou. Čeká dole, pan porybí je s ním, aby nám snad neuplách. Dovolíte-li, přivedu vám ho, a prosil bych, abych tak směl učiniti. Zdá se mi do nebe volajícím bezprávím, že by nevinný člověk měl býti dále vězněn na základě bezpodstatných výpovědí dvou zcela nespolehlivých lidí. Račte se ho pak pozeptati sám, však se přesvědčíte, že za spravedlivou věc prosím.«

»Nepochybuji o tom,« odvětil soudce: »když jsem dnes ráno vyslýchal toho mladíka, nemohl jsem se ubrániti dojmu, že není schopen skutku, z něhož byl obviňován. Ale co jsem měl dělat? formální udání tady bylo . . .«

Nařídil pak sluhovi, aby přivedl výpomocného mládka Martináka, načež se obratil k správci, řka:

»Račte se posadit, sepíšeme o tom protokol; doufám, že nebude dlouhý, ale formu třeba zachovat, to víte.« —

A ku přítomnému diurnistovi:

»Připravte to všechno, Kozlíku!«

Martinák vešel, provázen porybím. Obrovitý člověk, pravý hromotluk. Hlavu měl ovázanou bílým šátkem, na němž se jevily vodou rozředěné skvrny krve. Jeho pravice, připomínající na medvědí tlapu, mačkala beztvárný šedozelený klobouk, vodou prosáklý. Nohy trčely v ohromných nepromokavých rybářských botách.

»Ruku líbám, milostpane!« pozdravil pana soudce, neohrabaně se ukloniv.

Výslech započal ihned. Odbyv generálie, soudce se tázal:

»Kde jste byl včera?«

»Prosím, s baštýřem z Vomáčky jsme se šli podívat na plůdek v Knopru.« (Pokračování.)

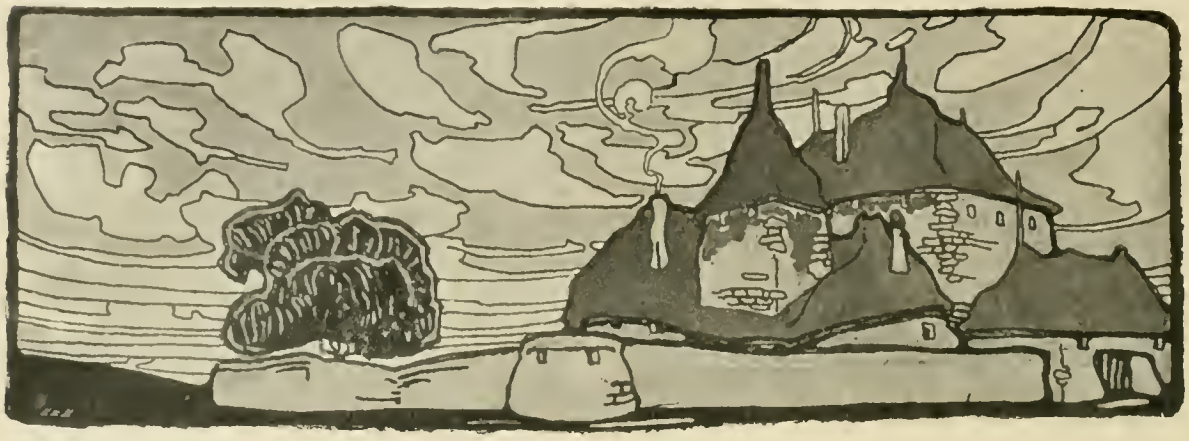

.: Gröbovka. Po Kinského zahradě a Riegrových sadech odevzdává se veřejnosti nová parková rozloha, pohádková villa »Gröbovka«, známá dříve pod názvem »Landhauska«. Do Kinského zahrady býval přístup obmezen . . . jenom kdo si legitimaci opatřil, směl do krásných sadů — do »Gröbovky« dostal se jenom ten, kdo sehnal nějakou protekci. Poslední dobu, co hostila villa císařovu vnučku a jejího manžela, knížete Windischgraetze, nedostal se do Gröbovky nikdo. Hledáno pro mladistvou arcikněžnu útulné a tiché zátiší a tu byla volba mezi Trojským zámkem a mezi »Gröbovkou«. Není divu, že dána přednost »Gröbovce« — je to do opravdy koutek jako z báchorky do světa přenešený. Poetickou tvořivost bavorského krále Ludvíka připomínají nádherné skalní partie a jeskyně nad fontánou, kterou tvořili přední umělcové čeští.

Partie z Gröbovky.

Bývala tu před lety šedesátými poušť. V pozemský ráj ji přeměnil Mořic Gröbe, společník podnikatelské firmy A. Lanna a Šebek. Byl to zvláštní muž — lidé si o něm vypravují celé legendy. Dle líčení pamětníků měl podobu starých námořníků, jak se malují do obrázkových knížek. Nosil brejle s ohromnými skly a byl populární svou zálibou ve žlutých šatech. Uměleckými pracemi pověřil architekty Barvitiusa a Schulze, sochaře Schnircha a Worlíčka, jenž v té době sídlil na svém statku v Krči. Tohoto poslal na výzkumnou cestu do saského Švýcarska a sám sháněl fotografie a nákresy světoznámých skalních partií a jeskyň. Worlíček prováděl některé sochařské práce a krápníkovou výplň. Celé vagony krápníků přiváženy a co se nedostávalo, bylo robeno v zahradě a podle modelů, zhotovených Worlíčkem, odléváno z cementu. Gröbe doziral na práci sám, s umělci konferoval a často jejich plány a modely měnil.

Svoji nespokojenost s hotovým dílem projevoval někdy velice temperamentním způsobem. Nepodařená část tak ho rozčilila, že v nervosním záchvatu holí rozbíjel to, na čem se několik týdnů pracovalo. Když se stavělo t. zv. císařské schodiště, jež je z mramoru, podrobil Gröbe každý schod důkladné prohlídce, dal si jej na všech stranách ukázati a teprve, když se přesvědčil, že je bezvadný, směl býti zapevněn.

Gröbe nešetřil tisícovkami, stavba villy, úprava terrainu . . . celé skály musely býti odstraněny, aby získána byla příhodná plocha pro nákladné plány budovatelovy — pohltila nesmírné summy . . ale růže v zahradě měl vzácný tento podivín spočítané a bývalo dopuštění boží, když při ranní procházce starý pán zjistil,

že mu byl někdo na růžích. Do zahrady nesměla páchnouti cizí noha. Ba i zahradníci a dělníci, v zahradě zaměstnaní, museli se stáhnouti do zadní části parku, aby jich neviděl. Famulus jeho oznamoval jeho příchod a vše hnalo se v divém úprku z dohledu nevrlého podivína.

Pod zemí byly umístěny orchestriony, které spustily, jakmile šláplo se na určité místo. Koncertní virtuoska sl. Worlíčkova přišla jednou navštívit svého otce, sochaře Worlíčka. Najednou zůstala jako u vyjevení . . ozvala se hudba a děvuška marně pátrala, odkud linou čarovné zvuky.

V tom žene se sem z villy starý pán, mává holí a podrážděně křičí. Bylo zle . . . děvčátko šláplo na desku, která tímto dotykem uvedla hrací stroj v činnost. Gröbe spatřil před sebou děvčátko, jež tu stálo jak očarované.

Zlost jeho zmizela, podivín vzal holčičku za ruku, prováděl ji po zahradě a ukazoval jí divy, na kterých si tolik zakládal.

Byl to každým způsobem originální muž. Po úsilovné, lidský věk zahrnující práci zbudoval si sídlo, jež jakoby určeno bylo pro pohádkovou princeznu. Z malých začátků přivedl to na finančního velmože. Z podřízeného kancelářského úředníka Lannova vyšvihl se na jeho pravou ruku a společníka. Do své zahrady chodil jako do chrámu. Denně hodiny sedával u jeskyně a aby nebyl ve svém dumání vyrušován, nikdo se nesměl objeviti v zahradě. Podivínství jeho dostoupilo konečně povážlivých hranic . . Postačí, uvedeme-li jednu ukázku — zahradníci mívali se starcem výstupy k vůli tomu, že okurka . . . rostla na křivo!

Zahrada zakoupena za 1,680.000 K vinohradskou obcí, která ji věnovala veřejnosti k užívání. Tisíce lidí se sem pohrne, aby se pokochali čarokrásnou vyhlídkou s terassy s triumfální branou a prohlédli si nevídané zvláštnosti, o nichž slýchali mlhavé pověsti. Zahradě dáno jméno Havlíčkovy sady.

Několik fotografických pohledů, jimiž osvěžujeme tyto řádky, jsou jistě nejsvůdnějším lákadlem ke vděčnému výletu na místa, jež skytnou tolik zajímavé podívané. Před několika týdny opustila villu na vždy císařova vnučka, jež tu delší dobu žila v ústraní. Šla nerada — »Gröbovka« se jí zalíbila a bude prý se jí stýskat. Když vše bylo již k odjezdu připraveno, nábytek a obrazy opatřeny čísly, jež »opravdová princezna«, jak lid panovníkovu vnučku nazval, se svým manželem sama připevňovala, zastihl je častý host ve ville ve zvláštní situaci. Princezna seděla se svým princem u malého stolečku na chodbě . . . neměli už jiného, vhodnějšího koutku, kde by naposledy v Praze poobědvali.

Všechno vzalo náhlý, docela jiný obrat. Vypravovalo se, že královský hrad pražský dostane na delší dobu nejpovolanějšího svého obyvatele . . . ale zavanul jiný politický vítr, uherská krise zažehnána, a sen královských Hradčan našich, tak dávno osiřelých, znovu se rozplynul v niveč . . .

—r—j—

¨ **Praha v bezu.** Ve starých pražských zahradách, jichž bohužel tak málo se zachovalo, modrá a bělá se to celými záplavami sympatických drobných květů, jež překukují do ulic a zákoutí. Na Hladové zdi stojí několik keříčků, které živí zvětralé zdivo, do něhož semínko zavál vítr. Pod královským hradem na náspovém svahu bují několik bezových keřů, které zdola vypadají jako ohromné kytice. To jsou ovšem sporadické ostrůvky, tím ovšem milejší, poněvadž ve tlumu budov oku tím více zalahodí.

Krásné, poetické epitheton ornans: »Praha v bezu« by ovšem tato májová výzdoba neodůvodňovala. Je jím však zaplavena skorem ve všech parcích a ve všech zahradách. Nejúchvatnější podívaná byla na Karlově náměstí, zejména v poblíží Hálkova a Roezlova pomníku. Bezové keře tvořily tu báječný, přímo pohádkový baldachýn. Na kraji parkového kola nedaleko pomníku pěvce »Večerních písní« stojí bezové keře ohromných korun. Jsou jako stohy veliké a když byly obaleny květem, stály tu od rána do večera zástupy obdivovatelů něžné, sladce vonící májové nádhery.

Partie z Grobovky.

Čarovnou podívanou skytalo malé prostranství před staroměstskou mosteckou věží. Stojí tu bronzový pomník Karla IV, jehož okolí zaplanulo roztomilou květnou záplavou. Kdo vyšel z Karlovy ulice, spatřil vzácné, úchvatné divadlo. Nad květnatou kopulí bezovou zvedala se báně svatomikulášského chrámu a svěže zelená patina její doplňovala přírodní barvy v nevystihle harmonickém půvabu. Celá Praha jakoby byla bezem orámována. V sadech Kinského, na Nebozízku, v seminářské zahradě, na Letné, na ostrovech . . všude stály ohromné kytice bezu, jehož vůně zejména v časných ranních hodinách parfumovala všechny pražské ulice. Už dávno neměla stará naše Praha tak bohatou májovou výzdobu. Chodili jsme kolem, obdivovali jsme letošní bohatství květů, ale nikomu nenapadlo, zaznamenat pražskou tuto specialitu. Až básník přišel a jednou větou vystihl, co tisícům tisíců lahodilo: Praha v bezu! —o—

** Koncerty. Ruský skladatel Vladimír J. Rebikov zastavil se u nás na své cestě kolem světa a uspořádal s pomocí sil z Mikešovy hudební školy večer, kde seznámil zvané obecenstvo s dílem svým a jeho vývojem.

Základ umění Rebikovova jest celkem týž jako základ umění symbolistů belgických. Jako Maurice Mäeterlink ve svých serres chaudes, ve verších nesmírně ideové, verbalní i formální prostoty, jako ve svých kouzelných dramatech — znáte z nich jistě Vetřelkyni, či Slepce či Princeznu Maleinu neb Peléa a Melissandu — cílí primitivismem prostředků k vyvolání nálad co nejsilnějších, jako Fernand Khnopff či Jan Toorop liniemi, tvary, i barvami naivně vedenými a zladěnými ve primitivní harmonie zaujímají vás sensacemi, o nichž se do té chvíle umění nesnilo: tak Vladimír Rebikov prostředky raffinované prostoty chce především vlákati ve svůj čarovný kruh, chce prosytit a opit vám duši náladou své skladby.

Resignuje na veškery vymoženosti technické. Píše pro klavír neb zpěv s klavírem větu zcela homofónní, beze stopy kontrapunktického vedení hlasů řadí harmonie k sobě, leda že figuruje harmonickou větu nejobvyklejším způsobem, naprosto všech nároků pianisticko-technických prostým, akkordickými rozklady. Ani živel rytmický nijak zvláštního místa v díle jeho nezaujímá, třeba že jednotlivé skladby psány v taktech méně obvyklých. Melodie a harmonie vládnou jeho dílu. A tu pouze poslednější jest toho způsobu, že se nad ní pozastavíte jako nad novým neznámým zjevem. Rebikov vymanil se rychle ze měkké harmoniky mistra svého Čajkovského a záhy dospěl k pólu, chromatické harmonice západoevropské opačnému. Stanul na systému celotónovém. Z půdy té vyrůstají mu spoje nové, tvrdé, bolestné, barbarské krásy. Dissonancemi nejhořčími a nejprudčími zhusta dokonce vyzní skladba. — Melodie harmonií takovou nesená není silna svými čistě hudebními vlastnostmi jako jimi Rebikovovo dílo vůbec není silno. Člení se tu v útvarech nejprostší symmetrie dvoutakty či čtyřtakty. Vrchní po většině hlas volně a zdlouha si zpívá, řadí motiv k motivu, opakuje jednotlivé periody.

Těmi prostředky tedy, ku podivu prostými, suggeruje vám skladatel své nálady. Suggeruje vám je tou silou, že jistě jim podlehnete,

Partie z Grötovky.

že vás podmaní. Ovšem že Maeterlink zaujme vás jinak: onoho stupňování nálady, jako třeba v Sedmi princeznách, kde básník vám dá nejprve cítit co nejlehčí záchvěje strachu, pak stupňuje je v otřesy hrůzy až do nejprudšího výbuchu zoufalého děsu, gradace takové Rebikov nezná. Nálada jeho díla vůbec nezná ani mnoha tónů ani mnohé modulace. Snese se na vás těžká, šerá mlha. A ta dolehne na vás, neucítíte bolesti ani vzrušení, duše zapadne v passivní dumání a usne zmámena těžkou mdlobou. Jen v některých dílech skleslá nálada klesne ještě níže: mlhy padnou hustší a dusivější, fosfornou září zaplanou v nich oči bludiček, přišer a upírů a ovane vás mrazivý chlad vtírajících se hrobů. Tak třeba v jedné z nejsilnějších skladeb, v »Můře« . . .

Rebikovovo umění není z tohoto světa. Žije na hranici lidského vědomí, kde shasly již city a vášně i vše, co nám bývá obsahem hudebního díla. Jest náladově tak silné, že, jak jsem řekl, vás zmůže, že mu neodoláte. Ale požitkem bude zvláštní jeho sensace jen, zažijeme-li ji v malé míře. Tříhodinový pobyt v tom těžkém vzduchu, v tom dlouhém přítmí byl přec příliš dlouhý, abychom nebyli zatoužili odtud po hřejícím a svítícím paprsku denním. Není možno, aby umění takové bylo uměním budoucnosti. Ta obrozuje se z duchů velkých, silných a původních. Rebikov jest duše rozštěpená: básník, který ovládnul slabšího hudebníka v sobě, básník v jediné jen notě nesmírně silný, hudebník hudebně absolutními vlastnostmi dokonce chudý; duše unavená a zlomená, která dovede vás zaujat, dovede i okouzlit. Ale v lepší budoucnost nás ještě nedovedl. Ani bych nevěřil, že z těch zhusta překrásných skiz vzchopí se tvořivá jeho síla k velkému, široce založenému dílu. Neb, jak omlouvá se Rodolphe Darfeus, básník jemu též blízký, ve předmluvě se svým strophes artificielles: »Z nudy a únavy nerodí se mistrovská díla« . . . A dokonce ne nové umění! *K. Hoffmeister.*

— **Divadelní List Máje** uveřejňuje v čísle právě vydaném zajímavý článek z péra dr. Václava Řezníčka, nadepsaný: Bouda. Tak zváno bylo c. k. vlastenecké divadlo na Novém Městě v Praze v letech osmdesátých osmnáctého století, jež stávalo proti hotelu u arcivévody Štěpána a domu u Vunšviců na Václavském náměstí. Pan autor ve své poutavé stati doplňuje kusé zprávy o »Boudě« daty o jejím vzniku, působení i zániku. »Bouda« hraje v naší starší divadelní historii vynikající roli, a je sebrání rozptýleného materiálu dílem skutečně záslužným a znamená pro chudou divadelní literaturu, obírající se dobou touto, skutečným obohacením. V čísle nalezáme dále vedle jiných zpráv z divadelního světa dvě zdařilé podobizny představitelů hlavních rolí z L. Novákova »Olimu«, jenž nedávno na scéně plzeňského divadla slavil svou druhou premiéru. Sl. Rydlová je tu vypodobněna jako Olga z Harašova, pan Miloš Nový jako Jiří z Harašova. Vedle toho je v listě podobizna zesnulého herce Karla Poláka, jenž zemřel úplně zapomenut, a fotografie ředitele smíchovských divadel J. Kubíka, jenž slavil nedávno jubileum své čtyřicetileté herecké činnosti.

— Jar. Vrchlický: Píseň o Vinetě. V době, kdy zdálo se, že není již místa pro velkou epopeji, kdy toneme v záplavě lyriky stále subjektivnější a intimnější, vyrostla přes nepřízeň doby, přes nevšímavost kritiky jako div tato velká, významná báseň. Redakce »Máje« může počítati k své zásluze, že vyprosivši si na mistrovi epickou báseň velkého stylu, ozdobila jí sloupce druhého ročníku Máje. Kdyby u nás bylo spravedlnosti a lásky k poesii, byla by s nadšením celá veřejnost musela pozdravit jí jako významnou událost literární, leč u nás není ani jednoho ani druhého, s tím třeba se již smířiti, když literární nedochůdčata směji nezakřiknuta vpalovati znamení cílů neuměleckých listu, k jehož podnětu vznikla tato báseň Vrchlického.

Jako Vineta zatopená mořem, ležela báseň arci již dávno v duši mistrově. »Hrála hlavou hocha«, »zrála v parném létě, ale teprvé jak praví, ve své podjeseni mistr ze svých snů učinil ji skutkem. A snad bylo tak právě dobře, neboť jestli která látka, tato především neposkytujíc básníku než skrovný podklad sagy a vědeckých dohadů, sváděla k bujně romantickým fabulím a k překypujícímu lyrismu, jemuž mládí tak rádo podléhá. Přikročiv k ní ve svém věku mužném, mistr nejen že založil ji na studiu veškerých pramenů, ale učinil ji básní v pravdě epickou. Stačí srovnati ji s Legendou o sv. Prokopovi, Twardowským nebo Hilarionem, k nimž Vrchlický jako předchůdcům své básně v Předzpěvu poukazuje, abychom seznali, že Píseň o Vinetě je nejepičtější básní Vrchlického vůbec. V Legendě o sv. Prokopu a všech ostatních jeho velkých básních jsou ještě celé dlouhé passáže lyrické, verš je tu ještě ohnivější, bujnější, celý tep básně neklidnější — Píseň o Vinetě má již to, co odevždy žádáno bylo na pravé epice: velký klid umělce, jenž svrchovaně ovládá lásku, úměrnost v celku i částech, jednoduchost, plastiku, sílu. Mimo krásný předzpěv, v němž básník vyznačuje si velký cíl svůj, aby

»ti, již v moři zahynuli,
plni velkosti a síly
v moři věků pochováni,
aby vstali, v písni žili«,

několik slok úvodu k zpěvu II., krásnou appostrofu moři ve zpěvu III. a sloky oslavující bohatyrství Vindingů úvodem ke zpěvu IV., jedno nepřetržité pásmo děje, stále pokračujícího, jedna gradace scén a výjevů, od námluv k pohnutému sněmu, k mohutnému vidění oblačného loďstva, k únosu Svany, zavraždění Akiho a konečně ke zkáze Vinety. Při skrovnosti údajů historických bylo tu

arci fantasii mnoho stavěti a doplňovati, ale Vrchlický, všude podřizuje ji živlu epickému, stvořil celek pevně zkloubený, v každém článku motivovaný, přirozeně a úchvatně se rozvíjející. Ano, tak mohlo se vše udáti a přihoditi. Jeho báseň oddýchá životem, jeho postavy, Gure, Grosvin, Svana, Palnatoki, Hilboj. Aki živě a plasticky vystupují, některé scény rozvinují se ve skvělé obrazy pohnutých davů, ze všeho vane síla pohanských věků, odvaha bohatýrských srdcí, silných ve své lásce i nenávisti, nade vším vznáší se vítěz píseň moře. Úchvatnou scénou je zejména vidění duchovitého loďstva na břehu mořském a střelba do terče na Jomsburku, výjev, při němž se zatajuje dech. A tak tato obsáhlá báseň (kniha čítá 235 stran), ač tak plna epického klidu, od zpěvu ke zpěvu strhuje a unáší mohutností své koncepce a poesie. Vineta mořem zatopená, jejíž zvony slyšeti bylo ze dna moře, »město, jehož někdy čest a lodě kryly celou zemskou planetu«, »mořské Herkulánum«, jejž »jen bohové stačili přemoci« (Kollár) znovu vystavěno v písni Vrchlického, ožilo před námi. Škoda, že nálezy archeologické a prameny historické jsou v tom ohledu tak skrovné, zde kynula básníku lákavá příležitost rekonstruovati z výsledků vědy básnicky Vinetu tak jako Flaubert Karthago, poskytnouti nám pohled v celý rodinný i veřejný život starých Slovanů baltických. Leč i to, co Vrchlický básnickou evokací v Písni o Vinetě vzkřísil, je básnickým činem prvého řádu a jak svědomitě tu mistr postupoval a jak živě viděl, toho důkazem je na př. podrobný a plastický popis Jomsburku. A kdož ví, není-li Píseň o Vinetě, tak jak ji dnes vidíme, jen v první části epopeje, vždyť jde tu jen o první zkázu starého Volynu r. 1043, kdežto konečně vyvráceno bylo město králem Valdemarem až r. 1172.

Báseň psána je s malou vyjímkou zpěvu skalda Stefnira jedním rozměrem, čtyřstopým trochejejským veršem, tedy týmž, jakým složena je Kalevala, Hiawatha a z dřívějších básní Vrchlického Legenda o sv. Prokopu. Volba rozměru toho zdá se mi velmi šťastnou, neboť přispěl jistě nemálo pravému epickému toku a spádu celé básně, jež nejepičtější z výpravných děl Vrchlického zaujímá přední místo v kolossální jeho produkci básnické. —*a*—

* »**Ejhle člověk**«. Paní Abigail H. Horáková přišla tentokráte se hrou, která vzbuzovala ve kruzích literárních nejživější zájem. Šuškalo se cosi o povážlivých scénách, jimiž prý autorka řala do živého. Vědělo se jenom tolik, že venkovský farář náhodou setkal se se svou bývalou láskou, kterou si odvedl od kočující společnosti, jejíž hvězdou byla, na svou faru. V tom směru nebylo, tuším, příčiny k nějakým sensačním očekáváním. Jindřich Š. Baar ve své novelle »Farská panička« obírá se také látkou dost povážlivou a nikomu ani ve snu nenapadne, aby v jeho brillantním líčení hrabivosti farské kuchařky spatřoval nějaké nájezdy. Autorka hry »Ejhle člověk« neměla tentokráte takového úspěchu jako se svou »Dolorosou«. Pokud pohybovala se v rayonu svého bývalého působiště, měla pod sebou celkem dost pevnou půdu. První jednání uvádí nás za kulissy menší venkovské herecké společnosti. Figurky letmo zachycené se tu jen jen mihají a jedna episodička stihá druhou. Ze souboru hlásí se záhy o pozornost herečka Míla Skalská, která před řadou let měla nešťastnou studentskou lásku. Pana faráře zavála náhoda do divadla, a po představení přivedla ho sestřička jeho za kulisy.

Autorka měla pěkný úmysl. Chtěla nám svou kronikou odhaliti některé nesrovnalosti ze společenského postavení našich kněží. Zavadila o ně přímo a bez ostychu, a nelze upříti, že přes obtíže, s nimiž musila, jak pochopitelno, zápoliti, vyvázla z úskalí v tomto směru velice čestným způsobem. Škoda, že hra trpí velkými nesrovnalostmi. Nešťastná postava farářovy sestry ohrožuje celé dílo svou nedůsledností. Některé scény, které slibovaly asi autorce silný účinek, naprosto selhaly a vyvolávaly trapný dojem. Farář má pevnou vůli zlomit všechna pouta, a je postavou skutečně zajímavou a divadelně dobře ustrojenou. Míla Skalská však ustupuje sama, lekajíc se budoucnosti na rozbitých základech dosavadní farářovy klidné a resignované existence, opouští faru, a kněz vrací se kajícně ke svému povolání. Poslední jednání, jež velká slova titulní snaží se odůvodniti, je provedeno rukou pevnou a je z nejlepších dramatických koncepcí autorčiných. Hra je oslabena zbytečnými hovory, jež volají úpěnlivě po škrtech. Hlediště sledovalo hru se zájmem, ale nestal se ani pokus, aby autorka byla vyvolána. Stojí příliš stranou, a proto si asi nikdo na ni ani nevzpomněl. Poctivá její snaha a opravdové nadání nezasluhuje této nápadné nevšímavosti. —*v*—*s*—

Ročníku IV. číslo 36. vydáno dne 18. května 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Paní **Marie Laudová-Hořicová** v Praze píše:

»Sleduji s živým zájmem Vaši anketu. Nemohu zasahovati do rozpravy povolaných odborníků. Prosím však o slovo jenom z osobní zkušenosti. Není pochyby, jak dalekosáhlý význam mělo by dohodnutí slovanských národů také pro rozvoj uměleckého života. Už jen organisace odborných uměleckých svazů, co by prospěla! Jakého na př. významu pro dramatické autory i divadelní umělce mohl by nabýti jen svaz slovanských divadel! Však o té věci ať promluví někdo jiný, povolanější. Chci jen k jednomu poukázati. Hlasy dosud v anketě projevené podávají množství pokynů. Palčivou však otázkou, zdá se, zůstává společný jazyk. Z většiny projevů vyčítám si hrůzu, jaká z otázky vzchází.

»Každý inteligentní Slovan má se přiučiti ostatním slovanským jazykům v takové míře, aby jim rozuměl!« Je-li to možná? Není-li požadavek přemrštěný, námaha přílišná, postulát idealný, záměr utopický?

Na tu otázku právě chtěla bych navázat.

Něco mne nutká, abych se ozvala, protože mohu mluvit z vlastní zkušenosti.

A povím hned napřed: jenom neznalost může zde mluvit o obtížích, jenom nezkušenost naše všeobecná stavěla mezi nás dosud hráze. Třeba překonati neznalost, třeba učiniti opatření na základě nabytých zkušeností a hráze padnou.

A ty zkušenosti? V čem záleží?

Před devíti lety neznala jsem mimo češtinu žádný ze slovanských jazyků. Leč pohostinské hry na slovanských scénách mne poučily, jak snadno lze se příbuzným jazykům naučiti. U porovnání s námahou, jaké třeba, nežli se naučíme němčině, francině neb angličině, je studie slovanských jazyků zábavná hra.

Hned za prvních svých her v Polsku přesvědčila jsem se, jak blízka je nám polština. Pobyla jsem tam všeho všudy tři neděle, a když jsem odjížděla domů, rozuměla jsem řeči úplně. Před odjezdem z Prahy měla jsem jen nepatrnou průpravu pro polský jazyk. Při druhém zájezdu do Polska pokusila jsem se již se zdarem i mluviti polsky. A šlo to!

Právě tak dělo se mi v Chorvatsku a Srbsku.

Poněkud těžší je pro Čecha ruština.

Před svým prvním odjezdem do Ruska připravovala jsem se měsíc u prof. Váni. To stačilo, abych se mohla dorozuměti. Při druhé cestě naučila jsem se také mluviti.

Na základě těchto zkušeností zdál by se mi vhodným tento způsob pro první dobu, nežli slovančina přímo zavedena bude jako povinný předmět do slovanských škol:[1])

Nejpovolanější průkopníci slovanského sblížení, novináři slovanští mají své pravidelné sjezdy. Nechť na příštím sjezdu dohodnou se,

[1]) Snad výhodnější, než »slovanština« jako zvláštní »předmět« na školách, bylo by zavésti přímo a prakticky výklad určitého, snadnějšího předmětu tím kterým — druhým slovanským jazykem. V málo nedělích slovanská mládež učiteli druhému Slovanu již rozuměla. Red.

vydati stručné, snadno přístupné praktické pomůcky hlavně k tomu účeli, aby slovanský vzdělanec na základě svého rodného jazyka lehce a rychle mohl postupně nabýti jakési zběžné znalosti v druhých slovanských jazycích. Pomůcky ty nesměly by ovšem býti ani objemné, ani suchoparné. Jakási tresť nejnutnějších vědomostí.

Ve větších slovanských městech zvláštní společnosti by se staraly o rozšíření a praktické používání pomůcek.

Sloužily by hlavně těm, kdo žijí dále od společenských středisk a z různých příčin nemohou se účastniti praktických kursů vyučovacích.

Praktické kursy, na příklad našeho Slovanského klubu v Praze, docílily už pěkných výsledků.

Již dávno jsou tím směrem činny kroužky ruské, polské, chorvatsko-srbské a slovinské.

Každé jen poněkud větší slovanské město mělo by [2]) pečovati o podobné kursy.

Časopisy musily by ovšem ve stálé rubrice povzbuzovati zájem o tuto činnost, která by, uvedena energicky v pohyb, musila již svou setrvačností zabezpečiti v budoucnosti shodu slovanskou.

[2]) Volá po organisaci. Red.

Kromě toho upozorňuji, že by bylo třeba pořídíti obšírný seznam, možno-li illustrovaný, všech význačnějších lázeňských míst slovanských.

Co slovanských rodin jezdívá na letní pobyt do ciziny! Křiklavé prospekty nejlhostejnějších pro nás míst a podniků cizokrajných rozvěšeny u nás po stěnách veřejných místností, v cestovních kancelářích, na nádražích, čekárnách lékařů a jinde. Nedal by se tu najíti vhodný prostředek, aby vědomost o slovanských místech lázeňských byla vštípena celé slovanské veřejnosti?

Snad by o té otázce také mohl pojednati příští sjezd slovanských novinářů? [3])

Za pobytu lázeňského ve slovanském kraji by celé rodiny snadno, zábavně a rychle měly možnost, sblížiti se s lidem i jazykem pobratimským. Každé prázdniny v jiném kraji a jiném jazyku! Tím postupem jednoduchým i zabavným získáme mnoho [4]) přívržencu praktické zásadě, že nejlepším všeslovanským »prostředkem styku« bude: rozuměti všem Slovanům a mluviti jazykem vlastním.

[3]) Proč ne raději odborníků a interessentů bližších a povolanějších? Red.

[4]) Hodí se leda pro kruhy majetnější, jež zpravidla jeví méně idejního interessu. Však i tu vhodná propagace může dociliti výsledků. Red.

Slovinec, pan **Luka Spevec**, notář v Litiji, v Kraňsku.

a) Máme společnu slovanskou národnost, ale nebráníme ji společně. Vzájemná podpora v obraně je možna, je potěchou a byla by na prospěch všem Slovanům. V první řadě bylo by třeba uskutečniti rovnoprávnost národní zaručenou čl. 19. základních zákonů, které si mocnější Čechové i Poláci brzo dobyli [1]), leč slabší Slovinci, přímořští Hrvaté pak i Rusové haličtí po 30 již roků marně po ní dosud volají. Třeba však vymáhati rovnoprávnost pro všecky [2]) jako nevyhnutnou podmínku rozvoje národního, kulturného i hmotného.

b) Za tím účelem bylo by třeba společného ustrojení, jehož prostřednictvem by mocnější mohli ujati se slabších. Jinak by slabší ke svému právu [3]) nikdy se nedostali. A způsob ustrojení? Bylo by třeba společného ústředního zřízení (sídlem ve Vídni nebo v Praze) s názvem Ústřední Slovanské Rady, v němž byli by zastoupeni všickni Slované říšští. Důsledně by každý národ pro sebe zas musel míti svou Národní radu, která by pečovala o potřeby, přání a práva svého národa, měla v patrnosti všecky křivdy jim snášené a společné Ústřední radě na vědomost je uváděla. Ústřední Rada by zastupovala národní celek slovanský a bylo by její snahou, vplývati na činitele, kteří mají vládu osudů národních na př. sbory zákonodárné, ministerstvo, tisk etc. [4])

Tím způsobem, dle mého názoru, nejlépe by se uzpůsobila idea vzájemnosti slovanské.

[1]) Rovnoprávnost dobytá Čechy, jak denní zkušenost ukazuje, je velmi pochybného rázu. Pro Poláky pak platí také jen v úzkém rámci haličské zemské správy, nikoli v říši. Red.

[2]) Jednati za všecky a pro všecky možno jen společným postupem na základě — společného programu. Red.

[3]) A na škodu všech! Red.

[4]) Především muselo by býti její snahou, aby mravní váhou svého ústroje vplývala na sám všechen národní život slovanský, aby řídila jeho projev, úbor a postup. Red.

Pan Jar. B. Zyka, tajemník »České Obce Sokolské« v Praze

»Průkopníkem myšlenky společného postupu stalo se Sokolstvo svými velkými zájezdy na nivy slovanské. Výpravy sokolské uchvacují všude dojmem jednotné vůle, discipliny, zkázněnosti. Zde mizí jednotlivci a vystupuje idea, tlum dokumentuje sílu, svěžest, křepkost, lásku,

ideu a bratrství rodu slovanského, tělesné výchovy celého národa slovanského. Idea, vedoucí všechny pluky sokolské (polské, chorvatské, jihoslovanské i ruské) pod jeden prapor, prapor rovnosti, volnosti a bratrství.

Čím více síly shluknuto v organisaci, tím větší zájem, tím větší důvěra v plné a slavné vítězství.

Slety sokolské v Praze, Lvově, Lublani, Záhřebě nejlépe řeší *) otázku slovanského souzvuku, budí nadšení pro věc celého jednotného Slovanstva. Dnes dospělo už Sokolstvo k organisaci svého »Svazu slovanského«. Sletem a zájezdem přehlédne se vyspělost, vzbudí se smysl pro společný postup a vzájemnost bez ohledů na politické smýšlení . . .

Zde dospívá se k poznání, že jsme synové jednoho rodu, muži společného ideálu.«

*) Slety sokolské mají dojista velký význam, především symbolický, jsou v jistém smyslu idejně předborné. Však sletem není ještě nic »rozřešeno«. Slet budí nadšení, a to je mnoho! Ale ne všecko. Dnes je dav nadšen křepkostí sokolskou a zítra týž dav láhne nadšen vojenskou nebo ostrostřeleckou hudbou. Dnes mluví se na sletu nadšené slovanské řeči, ale zítra řečníci se rozejdou a sami se vrací, aby klidně dále sloužili v poměrech myšlence slovanské protichůdných. Nadšení má ceny, jen pokud je účelně zužitkováno, ve prospěch idey do práce zapřaženo. A to není možno bez zvláštního vhodného ustrojení sil. Red. (Pokračování.)

JAN Z WOJKOWICZ:

Atlas.

(Změněný mythus.)

Krásný muž byl Atlas titán:
silnou páž měl, silnou duši,
a tak silný vzdor a vůli!
Postavil se jednou Zevu!
A tu Zeus dal mu z trestu
na bedrech nést tellus-zemi,
Všechnu rozkoš, již zná země,
všechny nářky smrtelníků,
marnost, bídu, pomíjení,
musil nést na svojich bedrech,
musil prožít vlastním srdcem!
Sesílil tak Atlas titán:
Jeho paže, hrůza, hrůza,
ohromné — jak ze železa
vzdorné svaly. A ten duch,
to velké srdce rozkvetlo jak jarní slunce!

Večery jdou, krásné noci,
démantů hvězd milliardy
krouží chladem Všehomíra.
Věčná, věčná, věčná píseň
prostory zní bezmeznými
o Tajemství všeho Bytí,
věčné Touze, Lásce, Žalu . . . .
Věčná, věčná, žalná píseň
volá věčné Ukojení — — —
Ukojení nepřichází . . . .

Poslouchá ji Atlas titán
každou noc — tak po staletí —
rostou mu v ní svaly Duše,
rostou křídla jeho Srdce,
jeho Duch se šíří Touhou,
Žízní, Láskou, věčným Žalem . . .
Jak je země malicherná!
Jak je krásné býti Bohem!
Chtěl by vše obejmout láskou,
láskou — silou svojí duše —
poznat tolik, tolik prožít:
Větší rozkoš než zná Země,
větší bolest než zná Člověk.
Jak je krásné býti Bohem!

Jásavým, a přece strašným
hlasem touhy — agonie
zakvílí k velkému Zevu:
»Velký Zeve, mocný Zeve,
shlédni na mou strašnou žízeň,
velký Zeve, mocný Zeve,
dej mi nésti větší tíhu!
Dej mi vniknout do prostoru,
vyrůst v nekonečnou šíři,
mezi žhavá vztyč mě slunce,
v závrativé kolotání,
šumný vír tvých věčných světů!
Učiň mě, oh, učiň, učiň
Osou všech! —
O Zeve, Zeve —
cítím sílu, cítím sílu,
nadšenou, neznámou sílu
strašně trpět, mukou hořet,
dát se schvátit rozkošemi,
jaké zabily by obry!
Žhavé ledy, bílé žáry
miluju už nenávratně!

Chci být tím, čím být je tolik,
jako nemoci být více!
Paže moje ocelové,
duše moje ocelová
užívat chce smrtných jedů
rozkoše i utrpení,
pohybem chci býti v klidu,
klidem, jenž je výslednicí
nekonečných, smrtných vírů!
Chci být Vším a nebýt Ničím
v Kosmu velké Symfonii!«

R. J. KRONBAUER:

Blahoslavení věřící . . .

Povídka kajícího světáka.

Pospíchal jsem parkem z kanceláře domů. Vidím shon lidí, slyším podrážděné výkřiky, ženy komusi hrozí a spílají, dva policejní strážníci sklánějí se nad čímsi, co nemohu rozeznati — opodál stojí prázdná fůra a uťkoní venkovský výrostek, jenž třese se na celém těle. Zastavím se a vyptávám, co se tu přihodilo.

»Považte,« vykládá mně několik lidí najednou, »málem by bylo přišlo o život malé, asi šestileté děvčátko. Tenhle hodný chlapec je zachránil svou duchapřítomnosti. Holčička vyběhla z parku jako divá. Chtěla prý přeběhnout na druhou stranu k preclíkáři a vběhla koním zrovna pod kopyta. Kočí prý se ulekl, že div s kozlíku nespadl, ale přece jenom zavčas trhl opratěmi a zvířata zastavil. Ručičku nad loktem má to ubožátko trochu přišlápnutou . . ale jinak se mu chvála Bohu nic nepřihodilo. Ale to nejhroznější teprve nyní přijde . . děvčátko bylo v parku s chůvou a po té není nikde ani vidu ani slechu. Je to hříšná, trestuhodná nesvědomitost . . . baví se asi někde se svým galánem a starost o dítě přenechala pánu Bohu.«

Strážníci povstali a já spatřil děvčátko bledé jako křída. Všechno se hrne k zachráněnému dítěti a všichni se vyptávají, kdo jsou jeho rodiče. Holčička je hezounká jako obrázek. Ženské jí litují, dávají jí do klínka pomeranče a peníze, hladí ji po tvářičkách a vláskách, oprašují jí šatičky a provázejí tyto svoje něžné výlevy krajně podrážděnými výbuchy nevole proti rodičům, kteří za nic nemohou, i proti chůvě, kterou marně strážník i ochotní pomahači hledají ve všech zákoutích parku.

Opuštěneček stojí v zástupu a vyjeveně pohlíží z jednoho na druhého. Bylo mně jí chuděrky nesmírně líto. Viděl jsem, jak se jí očička zalévají slzami a zamodralé rty se třesou. Policejní strážník vyňal svou zápisní knížku, naslinil tužku a zahájil výslech. Dítě je však tak polekáno, že slova ze sebe nemůže vypraviti. Policista se k němu sklání, hladí je, chlácholí a při tom pořád opakuje. »Pověz nám děťátko, kde bydlíš, jak se jmenuje tatínek, čím je, jak se jmenuje maminka a jak říkáš svojí chůvě?«

Dítě na něho zmateně pohlíží a neodpovídá. Strážník sklonil se ještě víc, přitulil dítě k sobě a znovu se ho vyptával. Paničky sedly si kolem na zemi a pomáhaly mu dítě uklidňovat.

Stojím těsně u skupiny a jsem také zvědav, jak to skončí. Konečně dítě promluvilo.

Polohlasem vyslovilo jméno, strážník si je hlasitě opakuje a píše do notesu:

»Emil Kapitán, bankovní úředník . . .«

Škubl jsem sebou, jakobych dostal ránu do hlavy. Odstoupil jsem a plaše jsem ubíhal od zástupu. Potkal jsem jinou skupinu. Policejní strážník vedl nějaké děvče, jež usedavě naříkalo. Za nimi hnal se zástup ženských, jež děvčeti hrozily zaťatými pěstmi a spílaly. Dopadli chůvu, kterou musil strážník svým tělem chrániti před útoky rozezlených paniček.

Bylo mně strašlivě úzko. Jméno, které jsem slyšel, zatřáslo mým nitrem. Vidím smrtelně bledou tvář dítěte, zalitá očička, zamodralé, chvějící se rty a hanbím se za svou bídnost. Tomu opuštěnečkovi jsem odloudil matku, učinil jsem z ní podlou ženu, proradnou manželku. Ubohé, nešťastné dítě . . . Kdyby je byli koně svými kopyty utloukli, kdo jiný by byl toho vlastně vinen, než já . . .? Kdybych ji nebyl lákal a sváděl, byla by z ní docela jiná bytost, lepší, vzorná, svědomitější matka, které by bylo docela jistě neušlo, že chůva je lehkomyslný, ničemný tvor. Bože . . Bože . . jak uboze to dítě vypadalo, když stálo v tom houfu a jak bylo malomocné. A takové hezounké stvořeníčko to je. Jaký má asi život, jaké mládí? Otec je celý den zapřažen, od rána do večera stará se o tu skývu chleba, matka klame je obadva a ten červíček je na tom hůře než sirotek. Dají ho chůvě na starost a ta je vlastně jeho matkou. Jak se mně mohla jen ta osoba líbit, jak je to možné, že plná tři léta myslil jsem a žil jenom pro ni? Nic jiného na ní není, než to tělo, hezká tvář a paráda. Duše v ní nikdy, ať vzpomínám sebe úsilovněji, nezasvítila. Takové krásné děťátko má a nikdy se o něm ani slovem nezmínila. Není přece myslitelno, že by bylo dítě za tu dobu, co se známe, nezastonalo . . a ona za celou tu dobu ani jednou neobjevila se zaražena, vzrušena a nespokojena.

Nešel jsem toho dne k obědu, nešel jsem do kavárny. Zavřel jsem se ve svém bytě a zpytoval jsem svůj dosavádní život. Kam jsem se jenom podíval, všude jsem viděl nějakou památku na ty, o kterých jsem se bláhově domníval, že jsem jimi byl milován a že jsem je měl i já rád. Svalil jsem se na pohovku a marně jsem se pokoušel, mysliti na

něco jiného. A při tom pořád tanula mně na mysli zablácená postavička toho nevinného, drobounkého trpitele. Hnusno mně bylo při pomyšlení na chvíle rozkoše, já vyskočil a zachvácen náhlou zuřivostí trhal jsem fotografie, dopisy a dárky na kousky a házel do kamen. Byly toho pravé spousty a když jsem se potom zadíval na ruiny toho, co mne kdysi blažívalo, vypukl jsem v posupný smích. Přiklekl jsem ke kamnům a pálil trofeje svých úspěchů; ulevovalo se mně při pohledu na hromadu těch cetek, poněvadž jsem cítil, že je všemu konec, že jsem učinil první rozhodný krok k lepšímu, čistšímu, spokojenějšímu životu.

Díval jsem se do plamenův a při tom jsem si pevně umiňoval, že vytrvám, že se nedám oblomiti. »Ty dušinko malá,« hovořil jsem v duchu s holčičkou, »musíš zase dostat svou maminku. Velice jsem se na tobě provinil... ale všechno se dá ještě napraviti. Byl to její jediný hřích, byl sice páchán dlouhou dobu a beztrestně... ale snad se potom ta tvoje maminka vzpamatuje a už nikdy nezhřeší..«

A zase jsem sebou škubl jako před několika hodinami v parku, když strážník hlasitě vyslovil ono osudné jméno.

Kdosi prudce zazvonil.

Věděl jsem, kdo to stojí přede dveřmi. Pohlédnu na hodinky. To byla chvíle, kdy ke mně přicházela. Otřásl jsem se ošklivostí. Přišla tedy i dnes, ač dobře věděla, co se v parku přihodilo. Uvažuji, co se asi odehrálo brzo po tom, když jsem prchl z parku. Policejní strážník přivedl holčičku a poněvadž byla zraněna, bylo přece nutno, poslati pro lékaře. Každá jiná matka by na všechno jiné zapomněla.. nepřišla by ani tehdy, kdyby na jejím příchodu visel život milenců... to dovedla jenom ona, jenom ona byla schopna toho, nezapomenout v tak bolestnou chvíli na divokou rozkoš.

Zvonek ozval se po druhé. Uplynulo několik okamžikův a bylo zazvoněno po třetí. Zvonila podrážděně, zvonila dlouho a pranic se na to neohlížela, že by ji mohl někdo u mých dveří přistihnouti.

Čekal jsem několik minut. Oddechl jsem si. Zvonek už se neozval.

»Ubohé dítě,« pomyslil jsem si... »dnes asi marně budeš toužit po úsměvu své maminky.«

Vyšel jsem si hodně daleko do přírody, abych se poněkud uklidnil. Tak dávno jsem už nebyl za branami města.

Toulal jsem se po kraji a bylo mně tak volně, jakobych i svou duši byl v tom jarním vzduchu vykoupal. Na ni jsem nevzpomínal. Nebylo mně jí líto, ač jsem dobře věděl, jak hrozná muka trpí. Ale za to ustavičně jsem se v duchu obíral jejím dítětem, jež asi nejvíce trpí tím, co se stalo. Nesmím povolit... začátek je učiněn a teď se to musí provésti bezohledně do konce, až do krajnosti, a kdyby se mělo státi to nejhorší.

Druhého dne obědval jsem doma. Začínalo se mně to v mém bytě líbiti. Koupil jsem si na cestě kytici a postavil ji na psací stůl. Vyšlo na jevo, že jsem dlouho nepsal svým přátelům a známým, pustil jsem se do psaní a napsal jsem několik dlouhých, srdečných dopisů. To bude překvapení, až je budou moji známí pročítat.

Najednou péro zatrhlo a na papíře objevila se velká kaňka.

Zvonek se zuřivě rozječel. Ani jsem v tu chvíli nedychal, jakobych se bál, že by to mohla slyšeti. Zvonila takřka nepřetržitě. Zdálo se mně, jakoby hlas zvonku vyřizoval mně podrážděné její vzkazy:

»Vím, že jsi doma... otevři... jsem strašlivě rozrušena... co to má znamenat? Zvonila jsem včera nadarmo... ale konečně jsem se uchlácholila myšlenkou, žes musil někam odejíti. Dnes už začínám míti strašnou předtuchu... prosím tě pro Boha.. otevři... otevři....«

Kaňka už dávno uschla a zvonek pořád ještě ječel. Konečně bylo ticho. Odešla podruhé. Věděl jsem, že přijde ještě jednou. Nebylo naprosto možno, abych dopis dokončil.

Nemýlil jsem se. Třetího dne zvonek přímo řádil. Postavil jsem se do kouta a pozoroval paličku na cinkátku, jež drnkala takřka nepřetržitě. Dvacet, až třicet vteřin to trvalo. Pak asi chvilinku poslouchala a když se nikdo neozval, zvonila znovu. To trvalo dobrou půlhodinu. Už jsem se rozhodl, že přeřízne dráty..

Ticho... Přistoupím po špičkách ke dveřím. V tom slyším prudké kroky. Zašustily šaty.. rozeznávám její prudký oddych. Zvoní znovu.. zvoní stále.. Palička chvílemi vynechává. Zvonek vypovídá službu.. slyším, jak tiskátko cvaká a jak podrážděně, zlostně její nohy přešlapují. A zase ticho. Zdálo se mně, jakoby vstupovala o patro výše. Uplyne několik minut. A zase slyším chvatný její krok a zvonek se znovu rozzvučel. (Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

nopr je třecí rybník menších rozměrů u Zlivi pod hájovnou Překážkou, nedaleko Vomáčky.

»A potom?«

»Když jsme shledali, že plůdek je ještě malý, baštýř šel domů; já jsem ho doprovodil a vydal jsem se pak na Blata, podívat se, neloví-li pytláci v potoce. Byla mlha, počítali asi, že nikdo je neuvidí.«

»Dobře. Potkal jste někoho na Blatech?«

Mládek se zarazil, váhal odpovědĕti.

»Nu? koho jste potkal? jen ven s pravdou!«

»Nevěděl bych . . . nepamatuju se . . . A přece! . . . nějaké děvče — neznám je . . . selské děvče, neslo nový koš.

»No a . . . promluvil jste s tím děvčetem?«

Mládek se usmál poněkud rozpačitě.

»Nu, pozdravil jsem, trochu zašpásoval, jak už bývá. Ale děvče se mne snad bálo, uteklo . . .«

»A vy jste je honil, co?«

»To, prosím, milostpane, jsem je nehonil . . .«

»A co bylo dál?«

»Najednou, jak tak jdu, přiskočil někdo od zadu a udeřil mě do hlavy. Zajiskřilo se mi před očima a víc nevím nic. Taky nevím, jak dlouho jsem tam ležel . . . a když jsem přišel k sobě, byl jsem celý skřehlý od chladu a hlava mi třeštila . . . ani povstat jsem hned nemohl, jen jsem si sáhl na hlavu, prsty samá krev. V tom vidím asi na deset kroků člověka, který se ke mně kradl, měl hůl v ruce. Poznal jsem ho, byl to syn tuhle Potužáka z Plástovic, znám jej od vidění. Napadlo mi, že mě chce uhodit, zvednu se tedy, abych se po případě bránil, ale on, jak viděl, že vstávám, dal se do skoku a ten tam byl.«

»A z toho jste soudil, že on to byl, který vás udeřil?«

»Nu, jak pak by ne, když přede mnou utekl.«

»Ale přiznáváte, že to mohl být také jiný?«

»Dostal jsem ránu od zadu, kdo mi ji dal, nemohu říci, ale, venkoncem, jiný to mohl taky být.«

»A proč by vás byl uhodil?«

»Prosím, oni nás mají v nenávisti, nás kníže. Překážíme jim v lovení ryb . . .«

»Viděl jste snad, že by syn tuhle Potužáka byl kdy lovil?«

»To bych lhal, ale já žádnému nevěřím.«

»A což, když jste tam ležel omráčen, obrali vás prý taky. Mnoho li peněz vám vzali?«

Tato otázka uvedla Martináka v zjevné rozpaky. Mlčel, mačkaje klobouk ještě více a s místa na místo přešlapoval.

»Nu, povězte mnoho-li vám vzali?«

»Ráčej' odpustit, milostpane, v tom byla mýlka. Měl jsem v pravé kapse od kalhot dva zlaté, a ty byly pryč. Tak jsem se domníval, že mi je někdo vzal; to jsem taky řekl baštýřovi, když jsem se tam dovlekl, a ten na to poslal kluka do Pištína pro četníka. Ale později, až v noci, jsem ty peníze nalezl ve vestě. Přendal jsem je tam sám, ale v té své omráčenosti jsem na to zapomněl.«

Všecky tyto své otázky a ještě některé jiné jakož i odpovědi mládkovy soudce diktoval písaři do protokolu. Ke konci pravil:

»Tož bychom byli vlastně hotovi. Martináku, podpište ten protokol a pak jděte s Pánembohem domů a hleďte, aby se vám ta vaše rána zahojila. Rozumí se, že taky všecko další šetření odpadává, leda by vás, člověče, onen mladík zažaloval pro utrhání na cti. Neučiní-li toho, máte všecku příčinu pěkně se mu poděkovati. Vaše svědomí vám praví, že jste jednal přenáhleně a lehkovážně.«

Potužák předstoupil, promluvil k mládkovi:

»Jděte klidně domů, Martináku. My vás žalovat nebudeme. Odpusť vám Pánbůh, čím jste nám ublížil, jako my vám odpouštíme.«

Mládek zakoktal cosi, že se to nestalo jeho vinou, že baštýř to všechno zosnoval, načež se měl k odchodu. Soudí ho zadržel.

»Počkejte jen chvilku,« pravil, »zavoláme ještě toho mladíka. — Nováku, přiveďte ho! — Aby se formě vyhovělo,« dodal, obraceje se k správci a k Potužákovi. —

Ubohý Václav vstoupil. Vypadal všecek zdrcen a chvěl se na celém těle; bázlivé jeho zraky těkaly s výrazem zoufalé hrůzy po všech přítomných, snad jim ani nevěřil, když spatřil svého otce, neboť rychle je sklopil.

»Znáte tohoto člověka?« tázal se soudce, ukazuje na Martináka.

»Myslím . . . že jsem už ho někde viděl, . . . ale, prosím . . . nepamatuju se . . .«

»Ale včera jste ho viděl na Blatech?«

»Může být, že to byl on, ale s jistotou nevím.«

»Vždyť jste mu byl zcela na blízku, šel jste k němu, když ležel v trávě.«

»Ležel tam člověk, to je pravda, a zakrvácený byl, ale byl-li to tenhle, nemohu říci Když jsem viděl, že vstává, dal jsem se na útěk.«

»A proč jste utíkal? Vždyť přece, když vidím raněného člověka, je mou povinností, přispěti mu na pomoc. Či to nevíte?«

Hoch mlčel, na celém těle se třesa.

»Mluvte přece!« domlouval soudce

»Pověz pravdu panu soudci!« napomenul jej otec.

»Bál jsem se . . .«

»A čeho jste se bál? tohoto člověka?«

»To ne — ale . . . že budu míti potahování . . .«

»Potahování? s kým?«

»S úřadem, prosím,« odpověděl mladik jedva slyšitelně; »u nás každý se bojí úřadů . . .«

»Ale, človíčku, proč se bojíte úřadů, když jste nic zlého neučinil? Či jste ho snad přece uhodil, povězte pravdu!«

»Jak tu stojím před živým Bohem, neuhodil jsem ho «

»To už jste nám řekl ráno při výslechu. Povězte nám ještě tohle! Tento člověk udává, že potkal na Blatech mladou dívku, která nesla nový koš. Vy pak jste udal, že vaše sestra šla do Zlivi pro takový nový koš, a z kteréhožto důvodu vás rodiče poslali ji hledat. Viděl jste ji snad na Blatech?«

»Neviděl jsem ji.«

Soudce se obrátil k Martinákovi

»A vy, Martináku, říkáte, že jste s děvčetem, které jste tam potkal, »špásoval«. Jaké pak to bylo špásování, co?«

Na obličeji tázaného objevily se zřejmé známky rozpaků. Nechtělo se mu odpověděti a oči jeho se klopily ku podlaze. Byv opětně vyzván, aby promluvil, pravil posléze:

»Prosím, neráčej' si myslit nic zlého — já jsem se jí chtěl pouze podívat do košíku a ona se tomu vzpírala a . . . a . . . potom mi utekla.«

Soudce se usmál bezděky a správce i porybí také.

»Nu, pantáto Potužáku,« soudce se obrátil na tohoto, »teď je řada na vás! Má snad vaše dcera milovníka?«

»Ne,« odpověděl tento, »holce je teprve šestnáct let.«

»Nu,« smál se soudce, »to by zrovna nebyl důvod. Než, tuhle Martinák sám neví, uhodil-li ho váš syn, váš syn tvrdí, že ne, a jiný obviňován není. O té loupeži nebudeme mluvit, té vůbec nebylo. Věc je odbyta. Vy, mladíčku, jděte s Pánembohem a s tatínkem domů a po druhé neutíkejte, až uhlídáte někde poraněného člověka, a úřadů se nebojte, máte-li dobré svědomí.«

Potužák se poděkoval jak panu sudímu tak panu správci, Václav stál, nevěda, porozuměl-li dobře, až Krušnej ho chopil za rameno a tíhl s ním ke dveřím, ze všech první však byl venku z úřadovny pěšák Martinák. Správce s porybím ještě zůstali, se soudcem se loučíce.

»Balvan mi odpadnul od srdce,« pravil správec, »že to takhle prošlo, a že jsem se mohl trochu odsloužiti Potužákovi za jeho dnešní skutek. Děkuji vám z té duše, pane sudí!«

»Jsem sám rád, že se to takhle skončilo,« odpověděl, usmívaje se soudce; »již ráno jsem měl dojem, že ten hoch je nevinen, a že tu běží buď o omyl nebo o bídnou mstu. Vyjasněná ta věc úplně není, ale na jedno bych přísahal, a vy asi také o tom nebudete pochybovat, všiml-li jste si rozpaků onoho zatroleného pěšáka: ta holka, s niž si »zašpásoval,« byla Potužákova dcera a ta dle všeho nebyla samotna a nešla neprovázená domů. Myslím, že se nemýlím, řeknu-li, že tu ránu mu zasadil její nápadník.«

Správce se dal do smíchu.

»V tom máte, na mou duši, pravdu, pane sudí «

»Nu, myslím si, chlapovi se mnoho nestalo, a tak jsem raději dále nepátral, abych ubohému Potužákovi nezkazil radost, kdyby snad vyšlo na jevo něco delikátního v příčině jeho dcery. To je řečeno mezi námi, pánové, rozumí se, a vy o tom taky mlčte, Kozlíku!«

Písař se jen uklonil, ostatní se smáli . . .

Na chodbě zatím přistoupil k Potužákovi sluha Novák, řka s okázalou blahosklonností:

»Co jsem vám řekl, pantáto? — Jak vidíte, nepřelhal jsem vás. Pustili jsme ho. Jak by taky ne? Na první pohled se vědělo, že je nevinen jako novorozeně. S Pánembohem teď a mnoho štěstí! Dá-li Pánbůh, o posvícení se tam trochu podívám k vám . . .«

»Jen přijďte — bude nás těšit, u nás je každý vítán.« —

Když vyšli ze soudní budovy a ulicí se brali, pravil Krušnej:

»Ten se namáhal, ten chlap, ten Novák! Ani prstem nehnul a nepřijít pan správec, snad týden by si byl poseděl Václav v té šatlavě. Čím pak ti přilepšil, chlapče? tvůj táta mu dal přece desítku na tvoje stravování . . .«

»Nu, on mi přinesl dvě buchty — ale kde že bych je byl snědl! — druzí mi je vzali — byli tam ještě dva, celou noc povykovali a řeči vedli, že mi vlasy hrůzou vstávaly . . . Zaplať Pánbůh, že jsem venku . . .«

Dal se do pláče.

»Odpusťte mi, tatíčku, že jsem vám takovou hanbu udělal,« pravil v slzách . . . »ten pán měl pravdu. Kdybych byl neutekl, nebylo by se to stalo . . .«

»Neplač dítě — byls nevinen, nemám ti co odpouštět. Teď pospěšme domů, aby matka byla zbavena starostí. Máme dalekou cestu — přímo jít nemůžeme . . .«

»Já na tvém místě«, ozval se Krušnej, »bych tomu žvanilovi Novákovi tu desítku nenechal. Stravovat tuhle Vaška nebude, tak ať ty peníze vrátí . . .«

Potužák máchnul rukou.

»I ať si je nechá,« pravil, »ať si přeje dnes, když se nám to tak dobře povedlo. Také chudé u nás podělím na slávu Boha, který modlitby moje vyslyšel. Ale jiná věc mě napadá. Musíme se ještě zastavit, než odejdeme. Budeš mít hlad a žízeň, Jakube . . .«

»Nu, lhal bych, kdybych řekl, že ne . . .«

»Pojďme tedy tuhle Kobrčům, na dlouho se nezdržíme. Musel bych tam zajít tak jako tak; však víš, že jsem slíbil Karhounovi zaplatit útratu. Nesmíme zapomenout, že on to byl, který upozornil pana správce a tím mi zjednal jeho pomoc a zakročení . . .«

Obličej Krušného se velice zkřivil při těchto slovech.

»Co je?« zakoktal, »za tím lajdákem chceš jít? Ještě ke všemu tam budou oba. Mnoho cti člověk nedojde v jejich společnosti . . .«

»Nic platno, dal jsem slovo a musím je dodržet; beztoho už asi na mne čekají . . .«

»Vždyť 's mu dal pětku, zaplatiti může. Ručím ti za to, že si k tobě přijde o další diškereci. Pojďme jinam, povečeříme a půjdeme odsud, abychom se dostali domů, než padne noc . . .«

Potužák se nedal přemluvit; neustoupil od svého úmyslu, ani když Krušnej mu řekl, že bratří Karhounové mu přísahali pomstu za to, že před soudem proti nim svědčil, a že se jich bojí.

»Stojím ti za to,« pravil, »že v mé přítomnosti žádný z nich ti neublíží, ale, máš-li z nich strach, zajdi jinam, třeba tuhle na »Obec« a já se pak pro tebe zastavím. Dlouho tam nepobudu, tolik ti slibuji.«

S tímto návrhem Krušnej souhlasil a odloučiv se od Potužáka otce a syna, zašel do »Obce«.

Když Potužákové vešli ke Kobrčovi, přistoupil k nim už v předsíni hostinský, jenž uvítav je, pravil:

»Jsou tu bratří Karhounové a pijou, až se hory zelenají. Přibrali si ještě tři jiné chlapíky a Polda tvrdí, že vy jste ho sem objednal a že pitka se koná na vaše útraty. Já jim nevěřím, znám tu bandu, a právě jsem jim řekl, že už jim nenaliju, ačkoli Polda cosi žvaní, že uvidím, jakou vám prokázal dnes službu. Také se bojím, aby se mi tu nepoprali, začínají se hašteřit, neboť Honza Karhoun tvrdí, že mu Polda ukradl šunku. Je li to pravda, ukrad' ji, dareba, beztoho napřed sám . . .«

»Pivo!« zařval v tom ve formance hrubý hlas a někdo uhodil pěstí na stůl, že bylo slyšet, jak sklenice řinčely.

»Jen jim jděte nalít,« pravil Potužák, Polda mluvil pravdu: pijou na mé útraty.«

Hostinský pozatřásl hlavou.

»Nu, když vy poroučíte, vyhovím jim, ale je mi to divné — už odpustíte . . . do smrti bych byl nevěřil, že vy byste byl ve spolku s touhle pakáží . . .«

»Také s nimi v žádném spolku nejsem,« přerušil ho Potužák, »ale nemám dnes času, abych vám to vyložil. Povím vám to jindy. Ostatně, budu hledět, abych je přivedl do míry. Myslím, že uposlechnou.«

»Tatíčku,« ozval se Václav, »snad abychom tam ani nevcházeli. Ti dva tam, víte, kteří byli se mnou« — slovo »vězení« uvázlo mu v hrdle — »o těchhle Karhounech mluvili . . . hanba povídat, zhrozil jsem se . . .«

Potužák se zamyslil.

»Máš pravdu,« pravil po chvíli, »ty tam nechoď, jdi za strýčkem Krušným. Ale já tam vejdu, splácím dluh, chlapče!«

Hoch odešel a Potužák vstoupil do formanky. Paternásobný pustý řev jej uvítal.

»Nu? povídal jsem vám, že přijde!« chlubil se Polda Karhoun, »tu ho máte! Ať žijete na sto let, pantáto! . . . ale, mordyje, jsme o suchu! ta pijavice nám už nechce nalít!«

Při těchto slovech mával ve vzduchu prázdným »tuplákem«.

»Nalejte jim!« velel Potužák vcházejícímu hostinskému; »každému po tupláku a mně přineste sklenici. Pak mi udělejte účet! Pospíchám domů «

»Snad byste nám neutek' — to by tak bylo!« vece Polda.

»Neuteku vám, Poldo, ale dlouho se pozdržet nemohu. Přede vším vám děkuju, dobře to dopadlo . . .«

»Chlapce vám pustili?«

»Pustili . . .«

»Proč jste nám ho nepřived?«

»Nu — není mu do společnosti, tomu rozumíte.« Řeči sem, řeči tam. Přinesli pivo. Všickni si zavdali s Potužákem, který si se všemi připil.

»Doufám, že jste taky něco snědli?« tázal se Potužák.

»To si myslím,« odpověděl Honza Karhoun, »ale tolik toho nebylo, kolik obnáší ta šunka a to uzené, co mi ten chlap ukrad'. Potom že je to bratr! Neřád je to . . .«

»Drž hubu, ty!« — následovala neomalená, kousavá přezdívka. »Styď se tuhle před pantátou! co si o nás pomyslí!«

»Třicet dva cerbuláty snědli, všecky, co jsem jich tu měl,« pravil hostinský, strkaje účet Potužákovi, a padesát housek . . .«

»Poldo,« Potužák se obrátil na tohoto, »Poldo, dáte něco na mé slovo?«

»To dám, ať jsem setsakramentský, že dám!« odpověděl tento; »vy jste mužák, a, viďte, já vám pomoh'! Já mu dal, tomu správci! Jen jim ukázat zuby, pánům! to je má řeč! Já se nikoho nebojím! . . .«

»Dobře, Poldo, nebojte se! — ale na mé slovo dáte, jste řekl . . .«

»Dám, mordyje, dám!« řval Polda, »ale na Krušnýho nedám, to je šmarhola. Škoda, že tu není . . .«

»Nechte Krušného ten odešel domů . . .«

»Proto že má strachu deset mandelů přede mnou – taky ví proč, škoda, že je sedlák — takovej škudla! . ., ale na vás dám!«

Potužák mu podal ruku.

»Poldo,« pravil, »hleďte, máte toho dnes dost. Člověk, který vykonal tak dobrý skutek, jako dnes ráno, se neopije pod obraz boží! Dáte-li na moje slovo, jako jste řekl, dopijete teď a půjdete domů a druzí taky. Ne, že bych vám nepřál, Pánbůh uchovej! — ale, jak jsem pravil, dost budete mít Uposlechnete-li, dám každému z vás po zlatém a zítra nebo kdy se vám zlíbí, sejdete se tu nebo kdekoliv jinde a zavdáte si ještě jednou. Co tomu říkáte?«

»Co tomu říkám?« — Polda Karhoun udeřil pěstí na stůl, až sklenice a okna řinčely — »že jste muž, jemuž se nikdo na světě nevyrovná, ani sám kníže pán! To říkám a, ať se propadnu, není-li to pravda! — kamarádi!« — obrátil se ke svým souruhům — »víte co? — Pojďme všichni jak jsme tu a vyprovoďme tuhle pantátu až do Plástovic! jemu ke cti a slávě půjdeme, aby svět viděl, že vyhrál!«

Tato zamýšlená pocta se Potužákovi ovšem málo zamlouvala; než, čím více odmítal, uváděje, že cesta je daleká a že tak okázalými a hlučnými projevy by se mu neposloužilo, tím úporněji Polda na svém stál, že vděčnost jej nutí, aby při svém úmyslu trval, a jeho kamarádi mu přizvukovali. Nezbývalo tedy pantátovi, než-li poseděti s nimi a vyčkati, že účinky nově nalitých tupláků jim beztak znemožní provedení jich úmyslu. (Pokračování)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

Vždyť jsi všeka červená, «odporoval umíněně. »Sklepníku, doneste té dámě kávy, ale velmi rychle.«

»Nebudu moci večeřet a víš, že chceme večeřet před koncertem,« zlobila se umíněně.

»Nuže, poruč si něco k jídlu. Za půl hodiny musíme do hotelu, abychom upravili toaletu. Pan Roubal půjde také na koncert?«

»Přijel jsem hlavně k vůli koncertu a prosil jsem přítele, který je na blízku P, aby mi v čas reservoval sedadlo. Nezapomněl jsi, příteli?«

»Bez starosti, mám lístky v kapse. Do naší ústřední kanceláře poslali jich dva tucty. Tři jsem přepustil panu radovi, dva ponechal pro nás. Máme sedadla vedle sebe.«

»To jest výborné, budeme se dobře bavit,« zvolala paní Blažena rozjařeně. »Už se toho nemohu dočkat. Takové výstavy by se měly častěji pořádat, bylo by v kraji živěji.«

»Řekni mi, Blaženo, co tě tolik ve výstavě rozehřálo?«, ptal se rada s příchutí kousavosti. »Kdybych se tě otázal co jsi viděla, nevím, co bys odpověděla.«

»Prosím tě, snad jsem si měla pamatovat, co kde leží a stojí? Nebudeš přece tvrdit, že na takové venkovské výstavě najdeme něco neobyčejného.«

»Pak by bylo líp nejezdit na ně,« odpověděl mrazivě klidně.«

»Kdo chce vidět pouze světové divy, udělal by ovšem líp, kdyby sem nejezdil,« řekla vyzývavě. »Mně dostačí, když se nadýchám trochu volnějšího vzduchu, když ladný celek udělá na mne příjemný dojem. Líbí se mi to zde a bezpochyby sem ještě jednou přijedu.«

»Do kterého okresu patří váš statek?«, ptal se rada, odvraceje se od své švakrové a snaže se nabýt úplného klidu Poznal, že by dalším drážděním Blaženy, mohl ji dohnat k něčemu nepředloženému. Byla dle jeho názoru žena

dobra, ale bez pevných zásad, nakloněná požitkářství a lehkomyslnosti. Neušlo mu, že Roubal se těší její pozornosti, že jeho pozornost ji uvedla v neklid. Nedivil se, patře sám na Roubala s obdivem nad jeho mužným, sličným zevnějškem. Ale cosi se mu na něm nelíbilo. Nedovedl toho říci, nebyl si jist, neklame-li se, ale ona nevolaná, vrozená nechuť, která jím hýbala kdykoliv se měl setkat s kýmsi nesympatickým, také nyní se ho zmocňovala. Lekl se o klid sester, které střežil z čisté, obětavé lásky, vživ se v jakýsi pocit otecké náklonosti a sám sobě dokazuje, že je jeho povinností především zlým je chrániti. Nadarmo nebyla Blažena zneklidněna a proč Jaroslava, která i za velikých veder neztrácela svou bledost, dnes byla uhřátá a zrůžovělá, také si nedovedl dobře vysvětlit.

»Doliny leží v jižním cípu okresu B.,« řekl Roubal, přemáhaje se, aby odvrátil veškerou pozornost od Jaroslavy, kterou dosud stíhal pronikavým pohledem. Neviděla sice jeho pohledu, ale vyciťujíc jej, byla rozpačita a nevěděla čím svůj zmatek zakrýt.

»Daleko od dráhy?«

»Pěšky půldruhé hodiny, povozem něco přes půl hodiny.«

»Jezdíte tedy velmi rychle,« usmál se rada.

»Naopak, šetřím koní,« řekl mrzutě. Snad ho nechce suchý patron vyslýchat. Na to je přílíš zpozdilý. »Nemám rád zbytečného týrání. Ale jsou-li dobří koně, činí jim běh radost. Pan správec je odborník, který vám dosvědčí, jaký rozdíl je v krvi a plemenech koní.«

»Zajisté, náramný rozdíl,« dosvědčoval správec, horlivě. Pil už druhou sklenici, stále se kapesníkem otíral a vzdychal, jaké je to prokleté, nesnesitelné horko. Kdyby se byl nestyděl, dal by si býval nosit po dvou sklenicích najednou. »Já měl ku příkladu ve dvoře pár vybrakovaných panských koní, kteří byli na všechny nohy chromí. Ale jak je kočí zapřáhl do faetonu, rozešli se a běželi, až jsem musel na kočího křičet, aby je zdržoval. A teď mám ...«

»Pro boha, přestaňte s koňmi,« prosila Blažena, spínajíc žertem ručky, a její pohled šelmovsky utkvěl na Roubalovi, jenž byl právě zabrán do Jaroslavy i aby mohl udělat porovnání, zamířil pohledem na Blaženu. Pohledy jejich se setkaly a paní notářová v rozpaky sklopila oči. »Aspoň vy pane Roubale, měl byste se nás ujmout,« dodávala vesele. »Druzí dva páni by s námi soucitu neměli.«

»Ráčíte mít pravdu, to není hovor pro dámy. V kolik hodin začíná koncert?«

»V jednu,« hlásil Vraštil.

»Pak si dovoluji upozornit, že je tři čtvrti na šest. Než zaplatíme a než se do našich hotelů dostaneme, uplyne skoro půl hodiny, dámy musí věnovat chvílenku své toaletě a bude také dobře, když přijdeme do koncertní místností dřív, dokud nebude veliký nával. Jest nepříjemno se tlačit venkovským publikem, které nedovede být k dámám zvlášť pozorno.«

»Pojďme tedy,« zvolala Blažena. »Pan Roubal nás vyprovodí?«

»Dovolím si kousek cesty použít vaši vzácné společnosti, ale potom budu prosit za odpuštění. Chci se také převléknout, jsem celý uprášený a spocený. Doufám, že se dámy po koncertu ještě zdrží.«

»V tom rozhoduje švakr. Viktore, budeme se moci potom zdržet?«

»Nezapomínej, že musíme jet dvě hodiny povozem,« řekl rada káravě.

»Ale pane rado, to by bylo ukrutné hned dámy odvádět,« prosil Roubal srdečně. »Všechna vybraná společnost se po koncertu zdrží, slyšel jsem, že místnosti jsou velmi příjemné a bude potom koncertovat v restauraci vojenská kapela. Noci jsou teplé a jízda povozem vám neublíží.«

»Vždyť já nic nenamítám,« ošíval se rada, »jak rozhodnou dámy, tak se stane. Přinesu jim rád oběť ponocování. Myslím, abychom o tom uvažovali až po koncertu.«

»Pak bude pozdě. Slečno, račte také se přimluvit,« obrátil se k Jaroslavě. »Vás pan rada poslechne. Opravdu byste tolik chvátala domů?«

Položil do svého hlasu tolik vřelosti, že nový rumělnec zaplanul na její tváři.

»Vždyť švakr počká,« vzdychla namahavě a zmateně se usmála.

»Když všichni dorážíte, nezbude nic jiného,« pokrčil rada rameny a obrátil se ke sklepníku.

»Děkuji vám, slečno, za vyslyšení,« řekl Roubal a políbil ruku Jaroslavinu. Byla ještě rozpačitější a neviděla udiveného pohledu Blaženina, která nechápala, zač Roubal její ruku líbal. Mohl přece vědět, že ona by také se byla přimlouvala a že by její hlas u rady víc zmohl, než sestřin. Cítila se uraženou, nehněvala se však na Roubala, ale na sestru.

Vyšli z výstavní ohrady a zamířili ulicí k hotelu.

»Na brzké shledání,« poroučel se Roubal uctivě. Rada mu podal chladně ruku a také dámy mu ruce podávaly. Cítil vřelé stisknutí Blaženino a opakoval je maličko, ale ruka Jaroslavina byla studená. Stiskl ji pevně. Podívala se naň zaleknutě a chvatně se obracela k odchodu. Vraštil, mávaje stále ještě kapesníkem klusal vedle Roubala.

»Uf, to je horko, to aby člověk do studené lázně skočil,« naříkal odfukuje namahavě, a jeho tvář se rděla jako měsíček. »A co teprve při koncertu! Až se tam lidé namačkají! Na mou věru, líp by bylo někam do zahradní restaurace zapadnout a pohovět si.«

»To bys tomu dal. Dámy nás čekají a co by si o nás pomyslily? Jen trp trochu. Po koncertu si odpočineme. Já dnes neodjedu a ty bys mohl také počkat do rána. Kdo ví, nepodíval-li bych se zítra s tebou na tvé sídlo?«

»Jistě? To by bylo znamenité, to uděláme. Máš pravdu, po koncertu si posedíme a až vypravíme dámy, teprve jak náleží zasedneme. Sem jsem se svezl s radou, teď pro mne může přijet můj povoz. Dvůr je nedaleko města a kočí radův mi povoz pošle. Nejít na koncert byla by ostuda. Je tu několik našich úředníků a ti by se mi smáli, kdybych nikde nebyl. To jsem rád, že jsme se spolu setkali a že se tak hezky pobavíme. Nu, jak se ti líbí dámy? Udělal jsem dobře, že jsem ti psal?«

»Jsem ti povděčen, zůstanu tvým dlužníkem. Dámy jsou opravdu velmi milé a taktní.«

»To jsem rád, velice rád. Vidíš, sám jsem si jich dřív tak dobře nevšiml, jako dnes. Ta paní notářová je k líbání. Odpusť, že to tak otevřeně povídám, ale kdybych našel jí podobnou, kdo ví, nezměnil-li bych svůj úmysl a nerozepjal-li bych své plachty, abych podnikl pouť za svou vyvolenou.«

»Je hezká a velmi příjemná, ale bohužel! ta hloupá podmínka.« Zarazil se. Ne, tak daleko nesmí jeho důvěrnost jíti. Vraštil by mohl po několika sklenicích vyžvatlat někde v hospodě vše.

»Jaká podmínka?« ptal se správce zvědavě. »Ona ti kladla nějakou podmínku?«

»Ach ne, to je moje soukromá záležitost. Moje matinka mi stále klade na srdce, abych při své ženitbě pamatoval, že má strach před vdovami a matince bych přece rád vyhověl.«

»To je něco jiného, ačkoliv jsem přesvědčen, že kdyby paní notářovou tvá paní matka jednou viděla, byla by jí unesena. Ostatně pro tebe není zle. Beztoho na sňatek nechvátáš a můžeš o té věci doma ještě pohovořit. Budeš-li trvat na svém rozhodnutí, je tu slečna Slávka. Ta má také své půvaby.«

»Možná, že větší, než její sestra. Je to zajímavá hlava a povaha. Na první pohled nezdá se být sličnou, ale při bedlivějším pohledu ukáže se jemnost jejích tahů a její skvostná pleť. A pak, jak ušlechtilou má povahu, co se skrývá v jejím záhadném nitru!«

Vraštil podíval se na přítele se strany a okamžik nevěřil jeho zahorování. Ale naděje na posezení po koncertě, radost, že může takovému vynikajícímu příteli prospěti, vše to působilo mu potěšení. Souhlasil se vším, co Roubal řekl. Sám ovšem žádných velkých příprav ke koncertu nedělal. Nepřevlékal se, trochu si vlasy přičesal a už letěl sklepník pro pivo. Když asi po půl hodině vyšel Roubal ze svého pokoje v důstojnické uniformě, spráskl v obdivu ruce.

»Která ženská mohla by ti odporovat, nevím,« povídal nábožně, potřásaje hlavou. »Nu, ty budeš mít dnes obdivovatelek.«

»Nestojím o ně.« řekl Roubal jaksi s vysoka. »Buď tak laskav a prokaž mi ještě jednu službičku. Máme čísla zároveň s dámami. Byl bych ti velmi vděčen, kdybys to nějak tak zařídil, aby při koncertu seděl rada na jednom konci a já na druhém. Ty se posaď mezi obě dámy a bav paní notářovu. Vím, jaký máš humor a jak dovedeš, chceš-li, upoutat. Nuže, mohu se spolehnout?«

»Jak se můžeš ptát!,« volal nadšeně. »To víš, že mi naprosto můžeš důvěřovat a na mne se spolehnout. Paní notářová tě nebude vyrušovat, ukážu, že jsem na venkově nesesprostačil a že dovedu být galantním. Skoro se teď stydím, že jsem sebou nevzal ještě jeden oblek, abych byl se mohl převleknout.«

»To nevadí, tobě přece nezáleží na nikom a dámy tě znají. Nesmíme se zdržovat, abychom byli dřív na místě než druzí. Pojďme tedy.«

Venku byl ještě jasný den, po ulicích bylo živo a směrem ke koncertní síni hrnuli se návštěvníci ze všech stran. Vysoká, mohutná postava Roubalova v přiléhající uniformě poutala pozornost obecenstva a zvlášť krásné pohlaví prohlíželo si zvědavě statného cizího důstojníka. Vraštil všecek oživen a pln dobrého humoru klusal vedle něho, horlivě hovořil, rukama šermoval a byl ve výborné náladě. Roubal musel se bezděky smát jeho nápadům a teprve v předsíni ho upozornil, že nesmí tolik křičet.

Dámy ještě nepřišly. Roubal s Vraštilem vyhlédnuvše řadu sedadel, čekali na příchod dam. Vraštil byl nepokojný a stále si čechral vlasy, jakoby chtěl nervy k větší činnosti podráždit. Roubal byl zevně klidný. Postaviv se zády k podiu, prohlížel si se vznešenou lhostejností, odkoukanou od činných důstojníků, publikum, hlučící a plnící sedadla i galerii. Neušlo mu, že je předmětem pozorování, mnohý žádostivý, ohnivý pohled zachytil, maličko ho opětoval, ale zas klidně těkal zrakem dál po prostorném sálu. (Pokračování.)

FEUILLETON

MĚSTSKÉ DIVADLO NA KRÁL. VINOHRADECH.

Vinohradští letos dobudují trvalý pomnik uměleckých svých snah: městské divadlo. Přes zimu dokonají se různé instalace — příštího léta odevzdají honosný dům na nejživějším svém náměstí veřejnosti.

Nastává otázka, kdo bude podnikatelem her v tomto divadle. Bude to pouhá expositura Národ. divadla či samostatný umělecký stan?

Spisovatelstvo proneslo o tomto divadle, jež v Praze asi pro celou generaci bude po Národ. divadle nejdůstojnějším domovem dramatických uměn, již dávno svůj soud. Když na počátku let devadesátých jednalo se se zápalem o »druhém českém divadle« — neprávem takto zvaném, neboť druhým českým divadlem pražským ve všech kronikách jest a zůstane Švandovo divadlo na Smíchově — tu obrácen zřetel především na Král. Vinohrady. Tehdejší starosta města, s modernim chvatem o primát po Praze zápasícího, p. Friedländer, tak byl zaujat touto myšlénkou, že se v kruzích literárních a divadelních mluvilo o vinohradském divadle jak o věci již nepochybné. Ale smrt p. Friedländerova překazila vše. Za několik let na to dála se nějaká vyjednávání o stavbu divadla s podnikatelem panem Bilkem, s p. p. Burešem a Víškem — stále to byly Král. Vinohrady, kde se nové divadlo čekalo.

E. Václavek: Z pražských prospektů.

Roku 1897—8 byla otázka tak živě přetřásána, že anketami, novinářskými diskusemi, schůzemi spisovatelů a herců dospělo se k přesvědčení většiny, že divadlo nové musí býti samostatné. Již se ani nedebatovalo příliš, kde bude státi, kdo je zbuduje — to se pokládalo za tak jasnou věc, že vznikne, že se již jen horovalo pro jeho neodvislost.

Valná hromada Máje 7. ledna 1899 schválila jednomyslně zprávu podanou výborem (předsedou byl Ignát Herrmann, jednatelem Jaroslav Kvapil), že nové divadlo má býti samostatné a činoherní. Ve zprávě té se dí:

»Potřeba druhého českého divadla v Praze — dle našeho mínění divadla činoherního a docela samostatného — je zajisté životní otázkou českých dramatiků i českého dramatického umění vůbec. Není tuto pokdy, abychom opakovali všechny svoje důvody; stalo se to již častěji, různým způsobem a za souhlasu veřejnosti.«

V téže schůzi se konstatuje, že »zástupci Máje, Jaroslav Kvapil a Václav Štech, ve dvou anketách, svolaných Družstvem Národ. divadla z jara 1898 výslovně prohlásili, že neuznávají kompetence těch anket pro rozhodování o budoucnosti nového divadla, ale v nezávazné debatě zároveň vyslovili, že trvají na požadavku samostatného divadla činoherního.«

Ponděvadž roku 1898 již se debatovalo v městské radě pražské o tom, za jakých podmínek se má státi darování pozemku na druhé české divadlo a dva členové městské rady vyjádřili se proti samostatnosti projektovaného divadla, vydal správ. výbor Máje (předsedou byl Ignát Herrmann a jednatelem Jaroslav Kvapil) veřejné prohlášení, v němž se dí: »Dva pánové, kteří zasedají nejen v městské radě pražské, ale i ve správě

Národ. divadla, ozvali se proti novému podniku způsobem, jenž svědčí nanejvýše o tom, že by správa Národ. divadla nerada ztratila svůj monopol na české divadelnictví — ač posud výhradného toho práva nedovedla užiti vždy na prospěch umělecký a národní — a že zuby nehty hodlá se vzpírat každému novému divadelnímu podniku pražskému, jenž by nebyl pouhou součástkou a tedy zase jen doménou nynější správy divadelní.«

Ostré prohlášeni končí výzvou: »Mluvíme jakožto zástupci výboru, poctěného důvěrou spolku, jenž je střediskem skoro všeho českého spisovatelstva; mluvíme jakožto zástupci všech dramatických spisovatelů českých, kteří bezmála do jednoho svěřili Máji správu svého duševního majetku, a tím i péči o další zdar a rozkvět českého umění divadelního — výstražným hlasem voláme k celé české veřejnosti a doufáme, že národní i kulturní potřeby přece jen zvítězí nad několika prospěchy strannickými neb osobními. Kéž je toto prohlášení i směrodajným pokynem pro ty, kdož jsou s to, aby žádoucí éra druhého, samostatného českého divadla činoherního se stala skutkem.«

Roku 1899 svolali čeští literáti a divadelníci veřejnou schůzi do Konviktu. Provolání »Druhé české divadlo budiž samostatné!« podepsali: G. Schmoranz, I. Herrmann, J. Kvapil, J. Hlava, dr. L. Klumpar, V. Štech, K. Šípek, B. Kamínský, R. Jahn, V. Rošt-lapil a j. Resoluce byla obecenstvem Konvikt přeplňujícím přijata s jásotem, když otázka samostatnosti referáty pp. G. Schmoranze, dra. Klumpara, J. Kvapila a V. Štecha projednána se všech stran. Památné schůzi předsedal dr. K. Pippich.

Dnes stojíme před rozhodnutím. Ve správě Národ. divadla zasedají divnou shodou okolností pánové, kteří byli nejrozhodnějšími obhájci samostatnosti příští nové velké scény pražské — jsme přesvědčeni, že uvítají tedy rádi zdravou uměleckou konkurenci samostatného divadla.

Snad nikdy by monopol neměl tak zlé následky jako v době dnešní, kdy k všeobecnému překvapení bylo Národ. divadlo letos svěřeno týmž osobám, jimž se činily literárními kruhy tak závažné výtky — výtky, k nimž se památným dopisem ze dne 3. dubna t. r. správcové Národ. divadla zemskému výboru nepokrytě přiznali.

Malá úzká družina společenská, jíž Národ. divadlo svěřeno, těsně spojená s malou úzkou skupinou literární, vzbuzuje v kruzích literárních a uměleckých tak vážné obavy do budoucna, že jedině v nové důstojné samostatné scéně pražské spatřuje záchranu autorské svobody. Krátkých několik úrad o situaci dubnovým rozhodnutím zem. výboru vyvolaných,

JUDr. Karel Matluš.

způsobilo, že jednohlasným votem sdružily se v těchto dnech tři čelné korporace literární, které až dosud neměly nic společného: Lité-

E. Václavek: Z pražských prospektů.

rární odbor Umělecké besedy, Kruh českých spisovatelů a Spolek Máj.

Tyto korporace soustřeďující spisovatelstvo nejrůznějšího literárního kreda, předstupují s naléhavou žádostí před městskou radu Král. Vinohradů, aby nové divadlo nebylo spojováno s Národ. divadlem, nýbrž aby bylo ústavem samostatným.

Nalezne-li tato tužba vyslovená jménem spisovatelstva pro svobodu umění a uměleckého přesvědčení, ohlasu na radnici vinohradské, pak dají správcové města k radosti celého národa utěšeně vzkvétajícího, nejkrásnější vínek budově s takovou láskou zřízené.

Budou míti vlastní neodvislý dům českého umění, které uměleckou konkurencí získá nejenom na Král. Vinohradech, ale i v samém Národ. divadle a v celé říši české dramaturgie.

Ale nejenom spisovatelé čekají s napjetím, jak rozhodnou na radnici vinohradské, také české herectvo netrpělivě naléhá, aby v samostatném divadle Král. Vinohradů přibylo jim důstojné kolbiště umělecké. I oni trpí monopolem, který je vždy morem umělecké snahy — u nás však v divadelních věcech až nesnesitelně trapným.

Národohospodářsky znamená samostatnost nového divadla i pro Král. Vinohrady značný finanční úspěch, neboť nejméně padesát rodin přibude na Král. Vinohrady, nebude-li divadlo jen odbočkou zemské scény.

Městské divadlo na Král. Vinohradech stane se pro českou literaturu a české umění právě tak blahodárně působícím ústavem, jakým se stal ve Vídni vedle Burgtheatru, strnulostí již již zmírajícího, nový Volkstheater. V Berlíně vedle královského Schauspielhausu vzniklá divadla způsobila památný převrat umělecké reprodukce divadelní, která v dalším svém rozvoji a přímým vlivem na tvorbu literární nabyla významu epochálního.

České spisovatelstvo, herectvo a kruhy umělecké pohlížejí na radnici vinohradskou dnes plni netrpělivosti. Slovem mužů zde rozhodujících může vzniknouti nové důstojné ohnisko umělecké — kolem něho vznikne svérázný společenský život — divadlo bude míti svou vlastní originelní barvu — neodvislost podniti samostatnost tvorby, konkurenční jeho vzněty přinesou jen požehnání literatuře a umění — ve středu Král. Vinohradů vyroste tu ústav, jehož význam za rozumné správy sahati bude daleko za obvod města, a jeho jméno bude pro vždy spojeno s nejpopulárnějším uměním, které nejvýrazněji mluví k srdcím lidským. Krásné snahy Král. Vinohradů, v nichž samostatné řešení úkolů komunálních přinesly tolik štěstí občanstvu i obci, budou jen korunovány samostatným divadlem.

Kolem domu toho vznikne svérázný život společenský, zde uplatní se nejlépe ušlechtilý místní patriotismus širokých vrstev. Divadlo samostatné, neodvislé, ke kterému dnes pohlíží tolik spisovatelů, herců, umělců, divadelních odborníků jako k záruce literární a umělecké svobody, za krátko v českém životě zazáří svým vlastním světlem, na které budou moci Vinohradští ukázati jako na pýchu své šťastné samosprávy.

Nemusíme býti proroky, nemusíme ukazovati na vzdálenou Vídeň, Paříž, Berlín — aby prozíraví lidé pochopili, že vyslovení se pro samostatnost znamená dnes velevýznamné rozhodnutí o plném rozvití českého divadelnictví. Druhá velká důstojná scéna v Praze znamená napjetí všech sil nejenom v ní samé, ale i v Národním divadle. Z tohoto čestného soupeření může vzejíti jen svrchovaný prospěch českého umění.

Král. Vinohrady naši veřejnost tolikrátc energickým činem uvedly v radostný úžas, že není mnoho víry v světě uměleckém, že by otázku svého krásného divadla chtěly rozřešiti pouhým přičleněním k zemské scéně.

* * *

Ztlumočili jsme, co soudí kruhy umělecké — i výroky a vývody dnešních správců Národního divadla pro věčnou pamět zachované jsme připomněli — slovo mají nyní Královské Vinohrady. *Si.*

— **Svatojanské dny v Praze** nebývají využitkovány tak, jak by zasluhovaly. Staletým zvykem puzen je český národ v těchto dnech jarních radostí do Prahy, ale stále ještě není této velké pouti použito k okázalému potěšujícímu styku venkova s Prahou. Nebýti výstaviště, kterým výroční trh Ústřední Hospodářské Společnosti tolik získal, nebylo by po návštěvě chrámů skoro cíle pro bloudění osmahlých strýčků a spokojených tetiček, jimž modernisující se Praha ukazuje každoročně o nějaký pokrok více.

Co se o tomto nevyužití svatojanských dnů napsal Neruda, jemuž bylo před třiceti lety děkovati za krásný pokus výročních akademií ve prospěch žurnalistického spolku. Pamětníci první akademie, při které deklamoval »Jaroslava« z rukopisu Kralodvorského Seifert v úboru mythického barda před skupinami komponovanými F. Kolárem, dosvědčí, že to byl pokus na tehdejší dobu neobyčejně zdárný. Úspěch tohoto podniku byl v každém ohledu znamenitý. »Nové české divadlo« za Žitnou branou bylo přeplněno nejuspokojenějším obecenstvem.

Ale do následujících akademií — Nerudova churavost také asi leccos zavinila — počala se vkrádati jakási mdloba. Nenašlo se vždy něco náležitě působivého, nebyl vzbuzen pravý zájem, a již tu byl nepřítel nejnebezpečnější: deficit, který zabíjí rychle a jistě.

Letos se stal pokus o velkou b e s e d u, k níž zval odbor Osvětového svazu do prostor divadla Varieté Při všem respektu k programu nepokládáme pouhou pěveckou a deklamační besedu za onen zlatý hřeb svatojanských dnů, kterým bychom tak rádi překvapili všechny milé hosty, kteří se o sv. Janě sjedou do kotliny mezi Libušinými sedmi pahorky. Náš umělecký svět má se toho dne vyznamenati něčím duchaplně, grandiosně aranžovaným. Snad najmouti celý Žofín, dekorovati jej originelně, uspořádati v něm slavnost prostou všeho ochotného milosrdenství, s novinkami komposičními předvésti nejlepší umělce, vtipnou revualní scénou rozveseliti diváky, uspořádati nějakou retrospektivu historickou živými obrazy, výjevy, dramatickými drobnostmi. Slavnost prostou pohlednicových, výstupových, buffetových, tombolových a jiných banálností, bez urážlivých útoků na kapsu hosta, který po zaplacení vstupného chce klidně se bavit.

Již svatojanský předvečer, na jehož ohňostroj těší se tisícové, zasluhoval by více pozornosti nějakých povolaných korporací. Poslati na vodu několik přeplněných pramic, jichž veslaři nevědí kudy kam, ověsit je lacinými lampiony, zaplatit rakety a trochu bengálu, k tomu stačí několik magistrátských pokynů. Ale způsobiti rej lodiček, čilý ruch na hladině řeky, rozveselit zpěvem a trochou p ř í h o d n é hudby tento pražský večer, o němž se sám Göthe nadšeně rozepěl, to přece by byl úkol důstojný nějakého svazu našich veslařských, sportovních, pěveckých a tělocvičných korporací.

Také vnějšek ulic měl by v těchto dnech národní pouti míti slavnostní ráz. Nemyslíme na žerdě s prapory — ale napadá nám, že by v měsíci máji měly louky a zahrady poslat své pozdravy nad vchody domů, k výzdobám výkladních skříní, povozů, vagonů uličních drah. Před lety nebylo domu v Praze bez lípových ratolestí — dnes se spustí plechové žaluzie a ulice jsou jako osleplé. Proč by neměla se tu na nás smát zeleň, planout květy — vždyť sem přichází tolik tisíc českých lidí, kterým Praha posílá své zboží, nabídky a povely k národním daním, proč bychom vůbec jednou neměli na několik hodin zakrýti květinami a fábory své staré smutky a vrásky, které nám ryjí do čela politické klamy, osobní spory, veřejný rozlad a společenská závist s nenávistí . . .?

— *c* —

— **JUDr. Karel Mattuš** dovršil sedmdesátý rok. Dr. Mattuš stál po dlouhou řadu let po boku dra Riegra, proživ s ním léta úspěchův i náhlých obratů přízně lidové. Bylo mnoho společného v povahách těchto předáků. Naplnili léta plodnou prací, a kdyby se jejich činnost posuzovala sebe zakalenějším okem, o tom dnes není sporu, že to byli muži zářivé nezištnosti. A proto bylo o Mattušovi zcela správně do encyklopedie Ottovy zaznamenáno: »Nedbaje nikdy prospěchův osobních, nevyhledávaje přízně vysokých kruhů a nesháněje se po popularitě hájil a hájí vždy a všude toliko zásady, o jichž správnosti a prospěšnosti pro český národ jest přesvědčen.«

Ve svém rodném kraji (nar. se v Mnichově Hradišti) proslavil se prozíravou a cíle vědomou činností v otázkách hospodářských a školských. Když pak zvolen byl do sborů zákonodárných, získal jména jako řečník důmyslný a obratný. Na radě říšské i na sněmě království Českého byl dr. Mattuš po řadu let generálním zpravodajem o rozpočtu. Na říšské radě působil až do roku 1890, kdy jmenován byl vrchním ředitelem Zemské banky království českého. Dr. Mattuš kladl k institutu tomu, o jehož prosperitě se pochybovalo, základy, a jeho zásluhou přiveden ústav na výši, jež národ ve finančním světě důstojně representuje.

Dr. Mattuš byl také literárně činným. Jako student pokoušel se i na poli krásné literatury, redigoval »Boleslavana« v letech šedesátých, jenž vyšinul se v té době na první krajinský list, r. 1867 vydal u Zvikla »Historické právo a národnost« a »Několik myšlenek o českém státu« r. 1870. Jako manuskript vydal r. 1890 u Řivnáče »Řeči sněmovní«, které v letech 1878—1892 promluvil.

Přejeme Dru Mattušovi, aby dočkal se mnohých ještě rokův a vydatně na šťastném vyřízení nejpalčivějších našich otázek spolupůsobil. *K.*

— **Obchodní povolání.** V informační publikaci prof. Holmana a Získala, nazvané »Prázdniny 1906« dočítáme se zajímavých pokynů n a š í s t u d u j í c í m l á d e ž i i j e j i c h r o d i č ů m ve příčině povolání, z nichž některé vybíráme pro jejich praktickou důležitost. Spisovatelé poukazují k tomu, že na celém našem venkově je rozšířen názor, že jen kněz, advokát a úřadník jsou pány, kdežto každé jiné zaměstnání jest méně cenné.

A tento názor — dovozuje se v pojednání — m á v z á p ě t í n e m a l é z l o. Rodiče velmi mnohých našich studentů pracují do úpadu, jen aby ze syna byl »pán« dle jejich pojmu. Obětují vše na jeho vystudování, zmenší podíly svým ostatním dětem — a výsledek?

Dosáhl-li syn vytouženého cíle, pozná brzy, čemu se říká rozprchlé illuse. Neznal-li jiného po dobu studií leč odříkání, vidí nyní, jsa u cíle svých snah, že mu jeho zaměstnání dá sotva tolik příjmů, aby žil »přiměřeně stavu« — neřku-li, aby podporoval rodiče. Jsa chud, uhajuje si těžko svou samostatnost a své přesvědčení, vždyť mu hrozí ztráta úřadnického místa, ztráta klientů, nebude-li měnit svou politiku dle okamžitých nálad davu. A tak se daří většině těch, kteří cíle dospěli. D e j t e n á m v š a k s t a t i s t i k u o n ě c h, k t e ř í v y s í l e n i k o n d i c e m i a n e d o s t a t k e m ř á d n é

výživy klesli před cílem nebo odnesli si zárodek nemoci do vyvolené kariéry!

Kdo odbyl maturitu, marně se dotazuje, kterému povolání by se měl věnovati, aby mu ve příčině materielní nejdříve poskytlo zabezpečení. Vše jest přeplněno, postupy bídné, ba i na místo u pošty nebo u dráhy abys čekal rok nebo dva, ač li je vůbec dostaneš, nemaje protekce. Vše je přeplněno. Statistika uveřejňuje výsledky obilních žní v Čechách a na Moravě. Jsou to slušná čísla. A v jakých rukou jest obchod obilní v Čechách a na Moravě? Prohlédněte svou garderobu: kdo vyrobil knoflíky, přesky, nitě, kdo vyrobil podšívky? Sáhněte do kapsy. Kdo vyrobil jehly, špendlíky, sirky? A nejen kdo věci vyrobil, ale kdo obchoduje jimi ve velkém? Spočítejte věci v domácnosti a určete, které jsou českého původu, ale zejména (byť i na věci pracovaly české mozoly), kdo shrábl jich výrobou nebo prodejem hlavní zisk?

Podivná věc: všecka zaměstnání jsou přeplněna ale všechen střední obchod a velkoobchod, skoro všechna výroba ve velkém: látek damských, prádla, věcí galanterních a jiných a jiných jest v rukou cizích, nám nepřátelských.

Pole činnosti obchodní jest nejrozsáhlejší, poněvadž obepíná celý svět, a jest na něm místo pro všechny hodnosti, jaké lze si jen představiti: může zůstati obchodním sluhou, kdo chce, může se státi pánem, jehož poslouchají tisíce poddaných a u něhož si králové vypůjčují.

Často si zoufáme, že světem vládne všemocná protekce, odstrkující lidi nadané, ale opuštěné. Bohudík, v obchodě, v tom zaměstnání, na nějž se mnozí dívají s patra, zachovalse postup spravedlivý. Tam jest protekcí tvoji poctivost, práce a vloha.

Proč jest u nás tak málo chuti věnovati se obchodu? Snad proto, že toto povolání vyžaduje lidí pevných zásad, tuhých nervů, neustálé práce a vlastní hlavy.

Jest u nás mnoho náklonnosti k živoření — ale málo lásky k plnému životu. *S.*

⁂ **Athenské noviny** přinášely za pobytu české výpravy sportovně-tělocvičné v Athénách různé zprávy o Češích a české zemi. Asi nejobsažnější z nich je článek listu »Akropolis« ze dne 28. dubna (11. května) nadepsaný *Η γυμναστικη και τα σπορτ εν Βοημια* a jednající o tělocviku a sportu v Čechách.

Popisuje především snahy Fügnerovy a Miroslava Tyrše o pěstění a zvelebení tělocviku a poukazuje na význam Sokolstva u nás, srovnávaje jeho slety s řeckými olympiadami, při čemž uvádí zásluhy dra J. Scheinera a dra J. Podlipného o Sokolstvo, a upozorňuje na slet r. 1907. Náležitého ocenění nalézají práce Josefa Klenky, pak časopisy tělocvičné »Sokol«, »Sportovní Svět«, »Sport a Hry«. Zvláštní odstavec věnován rozvoji sportu v Čechách, při čemž uvedeny zejména čelné sportovní kluby české. Také o Českém výboru pro hry olympické učiněna zmínka, o jeho účastenství při hrách pařížských a citován i spis dr. J. Gutha »Hry Olympické«.

Přes některá nedopatření drobnějšího rázu zdá se býti pisatel dobře informován o tělocviku v Čechách a je dojista zásluhou české výpravy, že o Češích aspoň po této stránce byla zmínka učiněna v listech řeckých. Doufejme, že veřejnost řecká začne se zajímati také o jiné věci české. *K.*

⁂ **Z pražských prospektů** E. Václavkových přinášíme dnes další ukázky, svědčící, jaká verva je v perokresbách tohoto mladého umělce.

⁂ **Poměry bytové.** Dle výpočtů dra J. Truhláře platilo se za jednu obyvatelnou místnost nájemného (počítáno v korunách):

	r. 1890	r. 1900
v Praze	173·60	197·60
v Karlíně	150 20	176·50
na Kr. Vinohradech	147·70	169·20
na Smíchově	128·10	132·80
v Žižkově	117·—	112·30
v Příbrami	116 90	100·70
v Chomútově	85·—	94·40
v Lounech	69·80	82·60
v Chrudimi	64·80	71·50
v Kolíně	58·50	72·50

Malý vzrůst nájemného na Smíchově vysvětluje se náhle vzniklým stavebním ruchem, klesnutí v Žižkově též se odůvodňuje značným přibýváním domů zejména na periferii, dále nepříznivým spojením s Prahou, zvláště ve východní části města a j. V Příbrami přibylo 131 domů, ale přibylo jen 100 obyvatelů.

Ročníku IV. číslo 37. vydáno dne 25. května 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Henriku Ibsenovi.

Morituri Te salutant . . .

Z mlh fjordů, jejich závitků a tajů
Jsi pravdy slunce vyšel hledati.
Tak ve posvátné maga závrati
jsi stanul nad hlubinou mrtvých rájů,
kde s Gyntem Brand se musí potkati.

Muž rozumu, muž bujné obraznosti . . .
Tvé jakby obě duše, básníku!
Co mezi nimi? Lidský prach a kosti,
bez křídel duše, sklány do všednosti
s démonů skřeky v notě slavíků.

Ó zadívat se ke dnu duše lidské!
Toť Medusy tvář, studna kvílení,
toť propast hysterie, šílení,
toť desillusí hnízdo apatické . . . .
zřít, — cítit, říci, — pak se zkamení.

Tys proved to. Tvé dílo mluví za Tě
Z mlh fjordů nesouc pravdu s krásou v jih.
Spi! Větší nezdřím' králů ve šarlatě!
Spi v zhrdy Své i síly majestátě! . . .
Lež, klam a sobectví, stud falešný, zlý pych
jak feny spráskány se svíjí v blátě
u nohou Tvých!

Slovanský postup.*)

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Pan JUDr. **Josef Herold**, advokát, říšský a zemský poslanec, předseda Národní rady v Praze:

Otázka slovanská vůbec a otázka společného postupu Slovanů rakouských zvláště, jest problémem neobyčejně těžkým. Není pochybnosti, že váha a význam Slovanstva mezi národy kulturními trpí rozdrobenosti jeho národní a politickou. Tato rozdrobenost jest však výsledkem tisíciletého vývoje.

Každý národ slovanský vyvíjel se samostatně a neodvisle od ostatních národů slovanských a slabost jednotlivých národů slovanských

*) Kdo o položených tu otázkách přeje si ještě slovo, račiž nám příspěvek svůj zaslati, ježto Anketu Máje hodláme ukončiti. Red.

vysvětluje, že vývoj ten stal se spíše odvislým od národů neslovanských, v jich sousedství se nalézajících Nebylo, až na nepatrné výjimky, vztahů ani politických, ani kultúrných, ani hospodářských mezi jednotlivými národy slovanskými. Posunuty na západ a jih, slabší kmeny slovanské od prvopočátku spojovali se s mocnými sousedy, nechť to již byli Němci, Vlaši, nebo později i národové orientální. Tím vysvětluje se, že potřeby každého národa slovanského a tedy i Slovanů rakouských jsou jiné a že prostředky k dosažení lepších podmínek národního života rovněž pro každý národ musí jinak býti voleny.

Reálný politik musí počítati s faktem, že je známkou povahy slovanské, tvořiti zvláštní individuality národní a politické . . .

Překážky, které v osobitosti každého národa a v jeho poměrech spočívají, může přemoci jenom silná idea, způsobilá překonati obtíže praktického života denního a sloučiti národy ke společnému cíli.

Ideou takovou ovšem jest myšlenka slovanská, vědomí spojitosti národní, vědomí společných zájmů.

My u nás v Čechách vždy byli jsme přívrženci této velké idey. Buditelé naši zformulovali ji jakožto ideu vzájemnosti.

Pro první počátek tato »vzájemnost« mohla snad stačiti. Myšlenka vzájemnosti znamenala, že národové slovanští mají poznávati sebe, že mají znáti své tužby a přání, svoji duševní práci, svůj původ a tudíž svoje příslušenství k veliké slovanské rodině.

V nynější době však tato formule už nestačuje. Myšlenka slovanská pro Slovany rakousko-uherské, má-li býti dosti silnou, aby je sloučila ke společnému postupu, musí míti pevný reálný podklad.

Žijeme v době, kde pouhé ideály jsou jenom částečnou pružinou lidského konání. Zájem silnější, zajem praktický na společném postupu jedině jest s to překonati překážky nakupené.

Pro Slovanstvo habsburské monarchie lze takový silný zájem shledati v tom, aby Slované v říši, jejíhož obyvatelstva tvoří většinu, dosáhli politické moci.[1])

Slovanstvo rakouské dnes pro svou rozdrobenost politické moci dosáhnouti nemůže. Každý zápasí pro sebe dle svých poměrů, bez ohledu, zdali zápas jeho nalézá se v souhlasu a souladu s politickým bojem jiného národa slovanského. Dosažení politické nadvlády Slovanů rakousko-uherských v habsburské monarchii mohlo by býti z praktických podkladů silné slovanské myšlenky. Snaha musila by opřena býti vědomím, že politická moc Slovanstva založí a upevní i osvětovou i hospodářskou bytost slovanských národů.

Zatím však politické slučování Slovanů rakouských vždy bude jen nahodilé, nebude tvořiti trvalý program politický,[2]) dokud kulturní a hospodářská vzájemnost značnou měrou nepronikne národy slovanské a nestane se jim nezbytnou potřebou denního praktického života.

Budou-li národové slovanští v habsburské monarchii proniknuti přesvědčením,[3]) že společná činnost politická pro ně znamená společný úspěch kulturný a hospodářský, budou přímo nuceni ke společnému politickému postupu.

Zápasníci[3]) pro myšlenku slovanskou musí tudíž po náhledu mém opustiti pole theoretického nadšení a snažiti se, aby myšlence dali reelny podklad, a k tomu účelu práce slovanská, ač jednotná, rozdělena by měla býti ve tři směry.

Úkol literátů, spisovatelů a umělců:

vzájemná činnost na poli osvětovém; navzájem obeznamovat se s vymoženostmi národního ducha, společné výstavy umělecké, společné konference vědecké, společné organisace, jež by uplatňovaly a rozšiřovaly slovanskou práci duševní.

Ve věcech národohospodářských:

styky obchodní a průmyslové založené na vzájemném poznání potřeb a výhod pro každý národ slovanský; důsledné provádění vzájemného hospodářského upoutání na sebe.

Odporučovalo by se, zříditi ústřední hospodářskou organisaci. Měla by v patrnosti potřeby peněžnictví, obchodu a průmyslu i práce hospodářské, styky ekonomické mezi národy slovanskými, a měla by péči, aby síly národní byly využitkovány ve prospěch jejich a bylo zabráněno využitkovati jich hospodářskou převahou národů neslovanských.

[1]) Třeba-li tu teprv co hledati? Není-liž vrcholným úkolem každého národa jako kulturného organismu, aby sám spravoval své záležitosti? A protože k tomu je nutna politická moc, tedy úkolem národní politiky, aby té moci bylo dosaženo? A protože ze slovanských národů v říši žádný dosud nedospěl toho úkolu vrcholného, není-li ten velký životný úkol společný všem? A nekáže-li přirozený pud sebezachování, kde úkoly životné jsou společny, a vlastní síla nedostačuje — uzavírati spolek sil? Může-li národní politika kteréhokoliv ze slovanských národů v říši sledovati jiné cíle?
Red.

[2]) Rozuměj: program stran parlamentních. Red.

[3]) Národ jako mnohotná bytost nikdy není proniknut určitým »přesvědčením«. Jako živý organism žije dělbou práce. Aby o své potřebě uvažoval, o svém prospěchu myslel, aby politisoval jako celek, nemá jiné možnosti, než přidělíti tu funkci určitému — orgánu. A dosud-li takového orgánu není a funkce je uznana nutnou, netřeba-li orgán ten stvořit? Red.

[3]) Kdo z těch, co poznání došli, nemá být zápasníkem? Red.

Mnohý slibný počátek ve věci byl již učiněn a lze s jistotou předpokládati, že jest to cesta, na které lze nejbezpečněji dojíti úspěchů.

Úkolem pak politiků[4]) slovanských by bylo:

raziti ve sborech zákonodárných cestu této kulturné a hospodářské práci, využitkovati každé příležitosti, aby kulturné a hospodářské povznesení národů slovanských nalezlo vždy zástupce jejich ve společném šiku, kde by bylo třeba je obhájiti.

Rozvoj realných vztahů mezi národy sám tak donutí časem i praktické politiky národní, aby nad potřebu denního politického zápasu postavili výše potřebu společné politické moci, která jedině bude způsobilou, nejenom zabezpečiti, ale i trvale upevniti reálnost jich vzájemných vztahů.

Mně zdá se, jedině v těchto směrech že leží možnost dospěti k praktickému řešení otázky slovanské v naší říši. (Pokračování)

[4]) Rozuměj: činitelů parlamentních. Red.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

rátce před započetím koncertu vešly sestry obě s radou. Roubal se pohnul a popošel o krok ku předu. Polovina obecenstva upoutala s ním svou pozornost na příchozí. Rada v uniformě úřednické šel za dámami, které se objevily ve velké toaletě. Paní notářová měla nádhernou krajkovou černou robu, hrdlo volné a na něm šňůru pravých perel, které mihotaly se matným modravým leskem. Její mramorová, úbělová pleť odrážela se od chvějících se krajek jako sníh a Roubal podívav se na všechen ten svůdný její půvab, div zamlčel a přemohl hlasitý projev obdivu. Usmála se naň koketně a chtěla mu cosi říci, když již Vraštil, pamětliv svého poslání, se k ní vrhl a jal se cosi horlivě vykládat.

Jaroslava měla jednoduché, až po hrdlo upjaté hedvábne šaty bezové barvy. Neslušely jí, jako sestře její krásná roba. Pleť její tím ztrácela a pouze oko zdálo se vynikati a intensivně hořeti. Neměla žádných ozdob, pouze u pasu zastrčeny chvěly se dvě Marechal Niel. Spatřivši Roubala v uniformě, zarazila se, maličko se pomátla a úsměv zabloudil po její tváři. Roubal čekal, že Vraštil bude konat svou povinnost a proto, aby zakryl své dorozumění s ním, naklonil se k Jaroslavě, aby ji zadržel.

»Už jsem se obával, že vás potkala nějaká nehoda, že snad ani nepřijdete,« pravil tlumeným hlasem a nutil ji pohledem, aby se naň podívala.

»Nestalo by se žádné neštěstí,« odpovídala jako lhostejně.

»Jste ukrutná, slečno,« řekl vyčítavě.

»Proč?«

»Vy dobře víte, proč.«

V tom Vraštil dotkl se jeho ramene.

»Musíme se posadit, kapelník už dává znamení k předehře,« šeptal horlivě a chvatně procházel mezi sedadly za Blaženou, jež dost mrzutě uposlechla jeho vyzvání, aby následovala švakra. Roubal ustoupil, aby mohla Jaroslava ho předejít a usedl vedle ni. Sotva umlkl šum, ozvaly se první tóny předehry k Lohengrinu. Obecenstvo přestalo věnovat pozornost dámám i důstojníku a napjaté ticho rozložilo se hustě obsazenou místností.

»Skvostné!,« zašeptal Roubal, přikloňuje hlavu k Jaroslavě a zblizoučka pozoruje hedvábně jemnou, poněkud přisnědlou pleť její. Neodpověděla, pouze maličko přikývla na souhlas hlavou, upírajíc své velké oči dychtivě k podiu, odkud rozléval se čarovně svůdný proud tónů. Ačkoli se zdálo, že velmi pozorně poslouchá, byla přece neklidná. Občas záchvěv pohnutí přelétl jejími nervy a její ruce nepokojně otáčely vějířem.

Předehra byla skončena a v nastavší přestávce rozlehl se tleskot a šum mezi obecenstvem. Vraštil tleskal o překot a při tom cosi volal na paní notářovou, jež také horlivě tleskala a živě se usmívala. Jaroslava několikrát zatleskala a potom bezděky se obrátila k Roubalovi.

»Znáte, slečno, Lohengrina?,« ptal se důvěrně.

»Mám klavírní výtah celé opery, na jevišti jsem ji dosud neviděla.«

»Znáte tedy onu čarovně krásnou labutí píseň i slova její?«

»Ano, znám,« přisvědčila váhavě.

»Přisvědčíte mi tedy, že jest málo míst ve všech Wagnerových operách, ve kterých by nitro člověka zachvívalo se tolikerými a tak mocnými záchvěvy. Jak dojímavé je loučení Lohengrinovo při poslední jeho jízdě s fantastickým spřežením labutím. Co žalu jest skryto v těchto tónech i slovech. Co věčného utrpení vyznívá z pohádkovité žaloby nesplněné a neukojené lásky. Kdykoli zaslechnu něco z Wagnera, vždycky si vzpomenu, že každý z nás zažije okamžik, ve kterém může právě tak lkát a žalovat na nelítostný osud.«

»Vy jste byl také už tak nešťasten?,« ptala se.

»Dosud nikoliv. Zdálo se mi vždy, že nejsem ani schopen takových citů. Bohužel se každý přeceňuje a klame a snad až příliš dobře naučím se znáti podobné city.«

»Páni důstojníci bývají v těch věcech dost lehkomyslní,« prohodila škádlivě.

»Výtka nepadá na mě,« řekl vesele. »Jsem důstojníkem a nejsem jím. Ta chvíle, ve které uniformu na sebe obleknu, nemění ve mně povahu. Dovolte, abych se vás mohl otázat, bylo-li by vám lhostejno, kdyby někdo, řeknu přímo já, byl beznadějně nešťasten?«

»Nevím, co bych řekla,« povídala zmateně. »Vidím, že nejste nešťasten a těžko tedy vyvolávat představu soucitu.«

»Nevěříte mi, že počínám být nešťastným?,« dotíral.

»Nevidím nic, co by tomu nasvědčovalo.«

»Teď snad nikoliv, ale zítra, později. Chtěla byste, slečno, být milosrdnou těšitelkou?«

Pohnula sebou sklíčeně a upjala úzkostně pohled k podiu.

»Začínají, musíme být ticho,« pravila chvatně. Opravdu začínal sbor místního zpěváckého spolku Křižkovského Utonulou. Ta upoutala Jaroslavu tak mocně, že zapomněla na svého souseda a celou silou své zneklidnělé a úzkostí stísněné duše sledovala nejen nápěv ale také slova písně. Jakoby v této divukrásné harmonii lidové písně nacházela něco příbuzného, hluboký, neskrývaný smutek zatáhl její tvář.

Když píseň dozněla, chvíli ještě patřila na jeviště, odkud hlučně odcházel sbor pěvců. Jí však dosud táhly hlavou tóny a dotýkaly se se jejich niterných stran, jež zvučely akkordem probouzejícího se, velikého a vášnivého zaplanutí citů. Jemné dotknutí se ruky ji vzpamatovalo. Ohledla se chvatně a spatřila důvěrně prosebný pohled Roubalův. Nalézajíc se ještě pod dojmem pohnutí, usmála se naň sladce a její oči jaksi přátelsky důvěrně zazářily.

»Slečno Jaroslavo, dovolíte mi, abych si směl z dnešního setkání odnést trochu naděje, že mne ráda po druhé uvítáte?,« ptal se tlumeně, nahnuv se k jejímu rameni, že cítila jeho dech na svém hrdle. Neodpovídala. Na okamžik přivřela oči a zvážněla.

»Mohu si vaše odepření odpovědi vyložiti ve svůj prospěch?,« doléhal hlasem tetelícím se náruživou nedočkavostí.

»Prosím vás, popřejte mi zde klidu, nedolehejte na mne,« pronesla úzkostlivě. »Nevím sama, co činím. Až zítra, až jindy vám odpovím.«

»Nemohu snést tak dlouhé nejistoty,« doléhal neodbytně. Odpovězte mi aspoň, nehněvala-li byste se, kdybych vám zítra ve ville složil svou poklonu. Nedovedu se opanovat, nemohl bych odjet domů, abych vás ještě jednou nespatřil.«

»Nebude-li sestra činit námitek, budete nám vítán,« řekla chvějícím se hlasem a sklopivši oči nemohla ubránit se, aby nádech nachu nepokryl její zmatenou tvář.

»Tisíceré díky,« šeptal jako v opojení. »Vaše sestra je výborná duše, ona nebude bránit ani vám, ani mně v tom, co je nám souzeno. Věřte mi, pevně věřím, že byť bychom se bránili, osud sám by nás donutil, abychom se zřekli všeho odporu. Věříte, že jsem v tomto okamžiku šíleně šťasten?«

Pousmála se a jen letmo zachytila jeho pohled. Potom vzavši vějíř, počala se ovívat a obrátila se k Vraštilovi. Správce byl ve znamenité náladě. Buď že slušná řada vypitých sklenic mu dodávala humoru, buď přítomnost rozkošné ženy ho tak nadchla, sršel vtipy a paní notářová nevycházela ze smíchu. Zapomínala na sestru i na Roubala a všecka oživená, rozesmátá obracela se ke švakrovi, jenž jaksi mrzutě seděl s rukama na prsou složenýma. Zpočátku, když mu švakrová sdělovala vtipy pronášené správcem, kysele se tvářil a netrpělivými pohyby dával na jevo svou nelibost. Ale potom vlivem hudby usmířen, smál se také. Jen když jeho pátravý pohled zabloudil k Jaroslavě, byl znepokojen Ale Roubal i Jaroslava byli Vraštilem tak .kryti, že nemohl jich dobře pozorovat.

Číslo za číslem mijelo a nálada obecenstva stoupala. Paní notářová byla nadšena, Jaroslava s planoucím růměncem opětovala pohledy Roubalovy a usmívala se jaksi krotce jeho pronášeným narážkám a lichocením. Když poslední číslo programu bylo odbyto, a obecenstvo dávajíc průchod nadšení mnohokrát umělce vyvolalo, nastal shon a chvat. Většina obecenstva chtěla setrvat po koncertu při vojenské hudbě a rozcházela se po restauračních místnostech. Zřízenci vrhli se do sálu, aby odstranili sedadla a nanesli stolů.

Rada v příjemné náladě stál s dámami a správcem nedaleko podia a čekal na příchod

Roubalův, jenž hned po ukončení koncertu odkvapil do restaurace opatřit místo pro společnost. Vracel se dosti záhy a oznamoval, že se mu podařilo získat velmi pěkné místo, na němž budou nerušeni. Následovali ho a shledali, že nemohou lépe sedět a odpočinout si, než na místě Roubalem získaném. V menší restaurační místnosti v rohu čekal je stůl a na připravenou na straně židli kladli právě sklepníci nadoby s ledovými chladiči.

»Vzácná společnost laskavě dovolí, abych směl nabídnout číšku vína na utvrzení přátelství stejně vzácného, jako milého«, řekl Roubal s uctivou úklonou.

»Ale to je zbytečné« odporoval rada, »nejsme zvyklí šampaňskému, bude u nás nepříznivě účinkovat.«

»Račte laskavě okusit,« prosil Roubal. »Domnívám se, že osvěží lépe než pivo. Dámy jsou zajisté unaveny a budou raději piti víno než ne dost studené pivo. Račte se laskavě posadit.«

Poněkud v rozpacích usedali všichni. Nebylo však možno se bránit. Sklepníci otevírali lahve a plnili číše šumícím mokem.

»Můj první přípitek platí milostivým dámám,« řekl Roubal pozvedaje číšku a dotýkaje se číše paní notářové i Jaroslavy, jež seděla vedle něho. Pan rada nemohl se vzpírat a Vraštil byl hotov volat, cožkoliv by si Roubal přál. Těšil se v duchu na pivo; ale šampaňské bylo přece něco zcela jiného. Napil se podle chuti a sotva sklepník dolil, zdvihl číši proti radovi.

»Prosit, pane rado,« povídal rozjařeně. »Musíme vytrvat až do konce, užijeme málo takových radostných dnů.«

Rada se musil bezdečně zasmát. Vraštil byl živým obrazem upřímné radosti a jeho veselá tvář nakazila i jeho dobrým rozmarem. Paní notářová majíc žízeň upíjela zvolna sice, ale stále, a její zrak hledal Roubalův pohled. Nyní u stolu v uzavřené společnosti byl Roubal opatrný, nevěnoval okázalé pozornosti Jaroslavě a pouze občas letmo vyslaný pohled sděloval Jaroslavě, že všechno, co činí, patří jedině jí. Byla tichá, ale cosi radostného rozjasnilo její tvář a její oči zazářily světlým, tichým plamenem.

Nastala živá zábava, otáčející se hlavně kolem koncertu, který byl obecně chválen. Také od ostatných stolů šuměl a hučel veselý hovor a smích, ze sálu zaznívал rozjařený zpěv a hudba v přestávkách svými hravými tóny zvyšovala náladu. Vraštil chtěje být svému příteli dobrým pomocníkem, horlivě útočil na radu, který k překvapení sester přijal od Roubala doutník a pokuřuje netajil se, že se smířil vybočením z obvyklého, přísného pořádku.

Roubal bavil se s oběma dámami. Víc hovořil s Blaženou, která plná živosti nakláněla se nad stůl a spočívala na něm nadšeným, výmluvným pohledem. Jaroslava byla tišší a s úsměvem pozorovala sestru. Jakoby ji činilo potěšení, že může cosi před sestrou skrýti, nechávala ji hovořit a odpovídala pouze na otázky přímo jí sestrou nebo Roubalem kladené. Občas přivírala oči, jakby si přála nerušeně zažívat slast niterného sladkého nepokoje, jemuž se nebránila a jenž ji plnil neznámou radostí.

»Musíme pamatovat na návrat,« ozval se konečně rada. »Už jest jedna hodina a než přijedeme domů, počne svítat. Pane správce, nařiďte laskavě kočímu, aby zapřáhl, zajel do hotelu pro naše zavazadla a přijel sem.«

Správce, jenž byl už unaven hovorem s radou a přál si s Roubalem důvěrně pohovořiti, odkvapil a po chvíli se vrátil s vyřízením, že za čtvrt hodiny bude povoz před restaurací.

»Prosím za odpuštění, že tentokrát nepoužiju vaší milé společnosti,« omlouval se. »Zůstanu ještě zde s přítelem Roubalem. Pojedeme ráno, objednal jsem si sem svůj povoz.«

»Ještě jste se dost nepobavil?,« pohrozila mu paní notářová šelmovsky.

»Milostpaní, v celém svém životě jsem se tak nebavil,« ujišťoval rozjařeně. »Ale neviděli jsme se s přítelem taková léta a on mi slíbil, že mě zítra navštíví. Musím naň počkat.«

»Pan Roubal pojede tedy do T.?,« ptala se Blažena překvapeně.

»Chci použít příležitosti a navštívit pana správce. Doma nemám co zameškat a odpočinu si aspoň od svých všedních starostí. Jsem také velice šťasten, že jsem měl příležitost dámy poznat a moje štěstí bylo by dovršeno, kdyby dámy laskavě dovolily, abych se směl zítra odpoledne pozeptat po jejich zdraví.«

»Navštivte nás,« zvolala paní notářová živě. »Bude nás opravdu těšit, budeme-li se vám moci ještě jednou poděkovat za pozornost, kterou jste nám dnes věnoval.«

»Děkuji mnohokrát za dobrotivou přízeň, osmělím se zítra složit dámám svou poklonu«. Uklonil se uctivě a podíval se na Jaroslavu. Usmívala se radostně a jakoby jeho pohledu neviděla, pokukovala na radu. Ten byl pozváním Blaženiným nemile překvapen a mrzutě sebou pohnul. Nemohl arci nic už změnit, ale znepokojovalo ho, že se Roubal vetřel do villy. Průběhem koncertu pozapomněl věnovat mu pozornost, až teď zbytečným pohledem přelétl společnost. Viděl rozjařeni své švagrové, ale také Jaroslava byla neobyčejně oživena.

Sám měl zítra odpoledne zaměstnání a sotva se bude moci do villy dostavit, aby byl na stráži. Už ho nic v restauraci netěšilo, stále posílal sklepníka podívat se, je-li povoz již připraven, a chvatně vstával, aby odjezd urychlil.

Roubal s Vraštilem vyprovodili dámy k povozu. Roubal neměl příležitosti něco říci. Omezil se na dlouhé, vřelé stisknutí ruky Jaroslavě, která je jemně opakovala. Paní Blažena dovolila koketně, aby jí pomohl zahalit do pláště a v duchu se divila, že nepoužil příležitosti, aby ji stiskl potají ručku, kterou naschvál stále cosi hledala. Rada mrzutě usedl, odpověděl bručivě na pozdrav, a povoz zahrčel po dlážděni.

»Sláva, že to všechno tak dobře skončilo,« zvolal Vraštil ulehčeně, když se vrátili do vnitř. »Jsem, příteli, jako po těžké práci.«

»Vždyť jsi byl paní notářovou nadšen.«

»Což paní notářová! U tě bych seděl ne jednu noc, ale celý měsíc! Ale ten rada! Jaký je to morous! Každé slovo váží, každý úsměv aby na něm vynutil. Hádám, že u toho člověka srdce je už vyschlé a místo krve že má ledovou vodu. To je pěkná společnost pro mladé ženské. Brrr, nechtěl bych s nim ani čtyřiadvacet hodin být o samotě. Ale paní Blažena, to je kvíteček, inu, rozkošná žena! V celém kraji jí není rovno.«

»Měl jsi se nenápadně pozeptat, nechtěla-li by být paní správcovou,« žertoval Roubal s hrdým uspokojením, že on je něco jiného než obyčejný správce.

»Vidíš, to jsem mohl! Příležitost jsem k tomu měl. Nu, co není, může být. Je na blízku a jak jsme se tak pěkně bavili, budu mít příčinu jejich společnost častěji vyhledat. Odpusť, divím se ti opravdu, že jsi se pro ni nerozhodl. Nejsem také slepý, ale jeji sestra se jí nemůže rovnat.«

»Náhledy se mohou různit,« odbyl ho Roubal suše. »Ostatně nic určitého se nestalo, pouze jsme se hezky pobavili. Vypijeme ještě láhev vína a potom půjdeme do hotelu, abychom se trochu prospali. Budu-li zítra konat návštěvu, nesmím být unaven.

»Souhlasím. Na šťastné pořízení! Na brzký sňatek, ty šťastný člověče.«

Místnosti restaurační se počaly prázdnit, když se také oni zvedli a šli k hotelu. Noc byla teplá, tichá a Vraštil kráčeje vedle Roubala rozjařeně si pobručoval melodie, které z koncertu se v jeho hlavě zachytily. Roubal šel vztyčen a vědomí šťastného překonání všech obtíží plnilo ho spokojeným zadostučiněním. Připomněl si domov, matku, sestru, Krásu, a pohrdlivý úsměšek skřivil jeho rty. Krása a on! Za jak různými cíli jdou a jak různá budoucnost je čeká. Snad Krása v duchu se těší, že odvedením sestry ho zničí a snad sestra sama cosi podobného očekává. Ale jeho pokoření se nedočkají, on vítězně stane tam, kam ho příznivý osud zavanul, a zbaviv se všech obtíží, upevní své postavení tak, že se bude moci smát všem malomocným nárazům svých závistníků.

(Pokračování.)

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

Podivný večer.

Stín plašil ptáky, kteří neusnuli
a v korunách se stromů krčili.
Hlubokým tichem beze hlasu pluli
šediví, velcí noční motýli.

Vesnička bílá od bezvodé řeky
sem občas slabě světly zablýskla.
Pod lesným hřbetem mlhy závoj měkký
se trhal o dvě pustá skaliska.

Pak rudá záře vzplála nad obzory
jakoby v dálce lesy hořely —
V krajinu pohleď přestupuje hory
srp měsíce tak velký, zardělý.

Koberec vlhký z máty, jitrocele
znavené tělo v náruč pojal svou.
Do duše vešly touhy odumřelé
a měly zase silu vášnivou — —

Když nescházelo mnoho do půlnoci
a země snila v mlze, tichý spáč, —
od lesa zazněl do hluboké noci
mé duše těžký usedavý pláč . . .

R. J. KRONBAUER:

Blahoslavení věřící . . .

Povídka kajícího světáka.
(Dokončení.)

yl to poslední pokus její.

Už se nevrátila. Vstoupím do pokoje a uvažuji, neměl-li bych paličku obaliti plátnem. Pak jsem máchl rukou a řekl jsem si: »už je konec . . už nepřijde . .«

Druhého dne dostal jsem od ní dopis. Napsala pouze toto:

»Přijdu dnes ještě jednou . . neotevřeš-li . . provedu něco hrozného . . .«

Byl jsem tím tak rozrušen, že jsem musil odejíti z kanceláře. Co se dělo v mém bytě, nevím. Vyjel jsem si hodně daleko a zatoulal jsem se zúmyslně do neznámých lesův, abych se nemohl do Prahy před večerem dostati. Přišel jsem domů, když byl dům již zavřen. Domovnice se potměšile usmívala. Viděl jsem, že by ráda něco řekla, co bych byl nerad slyšel. Honem, honem vtiskl jsem jí do dlaně několik drobných.

»Je tedy konec . .« liboval jsem si . . . »od nynějška budu míti od ní svatý pokoj. Její hrozby jsem se nelekal. Co by mohla provésti . .? Je vdaná, muž nemá o ničem ani potuchy, má dítě . . k smíchu — má svázané ruce a nemůže se hnouti. Stál jsem před zrcadlem a prohlížel jsem svůj zevnějšek. Tu a tam zasvítily na mojí hlavě šediny. »Je nejvyšší čas,« umiňoval jsem si, »abych pomýšlel na to, zbudovat si vlastní rodinný krb, spokojenou, klidnou, šťastnou domácnost.

Ráno jsem putoval do kanceláře s veselou náladou. Úřednictvo si povšimlo dobrého mého rozmaru a očividně pookřálo. V minulých dnech dost a dost zkusili . . byl jsem podrážděn a všechno mne rozčilovalo. Rozmlouval jsem s nimi a vypravoval jsem jim dokonce anekdoty.

Odpoledne jsem si koupil několik nových knih a pustil jsem se do čtení. Nepřečetl jsem ani dvě stránky, když někdo zazvonil. Bylo to krátké, nesmělé zacinknutí, jako když zvoní žebrák. Napadlo mně, že by to mohla býti lest. Chvilku čekám. Zvonění se neopakovalo. Svléknu boty a přišourám se ke dveřím. Kdosi přechází po chodbě. Poznal jsem ihned, že to není žena. Obuji se a otevru.

Div, že jsem nevykřikl překvapením.

Přede mnou stál manžel mojí bývalé milenky . . . Emil Kapitán!

Jsme oba v rozpacích. Podáme si ruku a já nutím se do rozmarného tonu.

»Kam to zapsat . .? Takový vzácný host . .!«

Kapitán se hořce pousmál. Vstupuje dále, ač jsem ho k tomu ani nevybídl. Nemohu se mu podívati do očí. Otevírám šuple u psacího stolu a stavím před něho bedničku regalitas. Posadil se a pozoruji, že je ve větších rozpacích než já. Chodím bezúčelně po pokoji, zavírám knihu, srovnávám noviny, otevírám okno a pořád si říkám: »mluv něco . . . — situace je pořád horší a trapnější.« Je mně nevýslovně úzko. Mám nějakou hroznou předtuchu. Vzpomínám na její pohrůžku. Zavadím o Kapitána krátkým pohledem. Hraje si rozpačitě s hůlkou a dívá se upřeně na květinu v koberci. Konečně jsem zase ze sebe vypravil několik slov. Až jsem se svého hlasu ulekl. Ptám se ho, jak se mu daří, kam pojede letos v létě, má-li naději, že uloví místo sekretáře . .

Ticho. Kapitán mně neodpověděl. Nevím, co bych ještě řekl. Úsilovně přemýšlím, čeho bych se měl chytit, ale nic mně nenapadá.

Kapitán povstal, povzdechl si, přistoupil ke mně a dívaje se kamsi do rohu přes mou hlavu, řekl stísněným hlasem:

»Musím povědět, proč jsem přišel. Žena mně ráno svěřila strašlivou věc . . . Byl jsem tím tak ohromen, že jsem div neomdlel. Chodím jako bez ducha . . Pozoroval jsem již po několik dnů, že se děje s mou ženou něco zvláštního. Chovala se tak záhadně, že jsem začal pochybovat o jejím zdravém rozumu. Přišla do toho ještě nehoda našeho andělíčka . . byli by nám ji málem přejeli . . . Na štěstí to všechno dobře dopadlo . měla z toho jenom malou horečku, ale dnes už je vyhráno.«

V obličeji jeho zračilo se hrozné utrpení. Vidím, že se mu retní koutky chvějí a slyším, že mu hlas selhává. Splnila tedy svou hrozbu. Až tak daleko ji zahnala slepá vášeň Poslala na mne svého muže a utěšovala se zlomyslnou nadějí, že dojde mezi námi k nějakému dramatu.

Co všechno v tu kratičkou chvíli projelo mou hlavou! Jednej jako muž . . přiznej se ke všemu . . našeptával mně vnitřní hlas. Děj se vůle boží . . ať se potom stane cokoli. Hřešil jsi . . pykej za to . . Již již chtěl jsem se ze všeho kajicně vyznati. Ale jediný pohled na jeho zdrcenou tvář mne zavčas vzpamatoval . . A co tím docílíš?«, namítl jsem si . . »toho člověka měkké, neútočné povahy tím zdrtíš a zlomíš, otrávíš celý jeho život . . odejde v zoufalství a zase to bude jenom

to dítě, jež všechno odpyká. Proč vlastně přišel? Jeho oči vytřeštěně na mne pohlížejí a mně v tu chvíli se zdálo, že má ještě naději. Vzpomněl jsem si v tu chvíli na aforismus, který jsem četl na první stránce knihy, již jsem si právě koupil. »Jsou lži, jimiž možno prokázati ohromná dobrodiní . .«

Spraskl jsem ruce nad hlavou. Snad nikdy v životě nemluvil jsem s takovým zápalem:

»A vy tomu věříte? Proč jste nešel k lékaři, jenž léčí duševní choroby? Co se to děje s vaší ženou . . co jí to jenom mohlo napadnouti? Pane, odpovězte mně předně na otázku: »Slyšel jste dobře, rozuměl jste dobře tomu, co řekla? Jsem omráčen tím, co jste pronesl. Však jste mohl pozorovat, že jsem nemohl v prvním okamžiku ani slova promluviti. Což pak je, pane, možno, abyste byl něco nepozoroval? Pane . ale posaďte se napřed . . promluvme spolu klidně jako dva rozvážní lidé. Musím vás předně naprosto upokojiti. Chápu, že jste tím rozrušen a proto s vámi takto mluvím. Vězte, že to není pravda . . . chcete, pane, abych vám dal na to čestné slovo, chcete, abych svoje tvrzení dotvrdil tou nejslavnější přísahou? Věřte, vy jste na tom mnohem hůř, než kdyby byla pravda, co vybájila si chorobná fantasie vaší ženy. Přemýšlejte jenom . . což pak je pravděpodobno, že by se žena svěřovala s takovým hrozným provinění svému muži? Četl jste někdy něco podobného? Ani v románu to není myslitelné . . a vy jste tomu věřil, vy jste přišel, abyste mne pohnal k zodpovědnosti. Pane Kapitáne . . jděte klidně domů a dělejte, co uznáte za vhodné. Tvařte se, jakobyste tomu věřil . . řekněte jí, co jsem vám na to odpověděl . . dělejte zkrátka, co chcete . . nejsem psychiatr a nemohu vám raditi. Jenom tolik vám řeknu . . věřte jí, že jsem někoho zavraždil, nepochybujte o tom, že jsem zloděj . . ale nevěřte jí tento bizarní výmysl.«

Bůh sám milý ví, co jsem všechno mluvil. Rozohnil jsem se tak, že jsem tomu v tu chvíli sám věřil, že to není pravda a že vše byl pouhý sen.

Na Kapitána byla skvostná podívana. Obličej jeho se rozjasňoval a oči se smály, jásaly. Věřil mně . . věřil každé slovo, očima mne div nepohlcoval a když jsem domluvil, popadl mne za obě ruce, prudce je tiskl a přerývaným hlasem ze sebe vyrážel:

»Děkuji vám . . zachránil jste mne . . zachránil jste moje dítě . . .!«

Když odcházel, měl plné oči slzí. Ale nesmírná radost z něho vyzařovala . .

Doprovodil jsem ho až ke schodům. Utíkal . . pospíchal domů, ke svému dítěti, ku své ženě . . .

Klesl jsem na pohovku. Byl jsem unaven a zemdlen. Nemohl jsem číst, nechutnal mně doutník . . . ve hlavě honily se myšlenky v divém víru. Několik dní jsem ani z domu nevyšel. Nebyl jsem churav . ale celý svět se mně tak zošklivil, že jsem se raději dobrovolně uzavřel ve svých čtyřech zdech.

V kanceláři se mne až ulekli. Nikdo o tom nepochyboval, že jsem byl do opravdy churav. Domů vracel jsem se jako obvykle parkem. Najednou se přede mnou kmitla Kapitánova holčička. Byla jako jablíčko a běhala jako šídlo.

Postavil jsem se stranou a chvilku jsem ji se zalíbením pozoroval.

Skotačila a hrála si s míčem. Kypěla zdravím a smála se, jak to jen šťastné děti dovedou.

Slyším hlas . . známý hlas, jejž jsem znal ve všech jeho odstínech.

Děťátko bylo v parku se svou — maminkou . . . . .!

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

Bylo mu svrchovaně nevolno v této společnosti pěti spitých chlapů, jichž divé, každou chvíli v hádku se přiostřující řeči jej naplňovaly hrůzou a odporem. Posléze hostinský mu pomohl z nesnáze: znamenaje vhodný okamžik, poradil mu, aby se nepozorován vytratil, a slíbil, že v dané chvíli je, možno-li, po dobrem z hospody vyklidí, za kterýmžto účelem Potužák mu strčil připovědených jim pět zlatých, aby je, uposlechnou-li ho, mezi ně rozdělil.

Zosnovaný plán se také šťastně povedl. Když Potužák použiv vhodného okamžiku, z hospody unikl, pětilístek byl pivem a kořalkou tou měrou zmožen, že jeho zmizení ani nepostřehl. Hostinský je ponechal ještě asi půl hodiny, načež se mu podařilo, přiměti je k odchodu.

»To byl, mordyje, den!« liboval si Polda,

strčiv do kapsy zlatku; »kdybych byl dvacet kaprů vytáhl pod Bezdrevi, nebyl bych tolik peněz vydělal. Ať žije Potužák!« —

Odchod Potužákův s jeho synem a s Krušným z Hluboké podobal se opravdovému útěku, tou měrou měli na spěch, aby se dostali z dosahu bratří Karhounů a jich družiny. Brali se zase cestou, kterou ráno šli Potužak a Krušnej, šli opáčným směrem, nemajíce těch chvil pilnější myšlenky a starosti, než uniknouti Karhounům; zvláště Krušnej jevil se velmi rozčileným a uháněl, že druzí mu jedva stačili.

Nepršelo již, ale pod mraky bylo neustále a soumrak večerní počínal padat. Když došli Bezdrevské hráze a nikoho za sebou neviděli ani neslyšeli, pokládali se v bezpečí. Pusto bylo na hrázi, ohromná hladina rybníka ležela před nimi jako nesmírná rozlitina jakési šeré hmoty, bez nejmenšího lesku a pohybu. Mrtvo vůkol a ticho až příšerné, jak na vodě tak i ve stromech borku pod hrází, leda že tu a tam zakrákoral havran, zakvílela čejka, zachechtal se lichý racek. Mlhy, jež ráno tvořily neprůhledný závoj, halící všechny předměty, prořídly značně, už jen v nesouvislých chuchvalech kroužily nad vodami . . .

Tu náhle vzplanula na západě ona rudá zář, již viděla Apolena, když vyběhla otci v ústrety, a která se jí zdála ohnivou jako výheň samého pekla. Zář se sdělila vodam Bezdrevi, v roztok nachu je proměnila a ohnivé pruhy a paprsky, jež na nebi vzplály, i na nepřezírné hladině se vznítily, a žlutá, modrá i fialová světla po ní přebíhala . . .

Než, duši Potužákovu tato záplava ohnivých barev na nebi i na vodě nepoděsila ani příšernou se mu nezdála býti, jako téže chvíli jeho dceři na lanech blíže Volešku. Jemu naopak se podobala blahověstnou duhou nad vodami potopy. Vždyť slunko za ní stálo a hřálo, teplé slunko červencové, pod jehož požehnanými paprsky dozrává v zlatém klase boží obilíčko, teplé slunko, jež vyraží nadbytek vláhy a, co promoklo, vysušuje. I v největších mukách duše své, ve strachu o svého jediného syna, rva se s hrozící mu potupou a hanbou, ani na okamžik nezapomínal na plod celoroční své lopoty, na ohroženou úrodu na svých lánech; ač se již vzdával vší naděje na sklizeň, přece ještě myšlenky jeho zalétaly k Tomu, jenž řídí osudy všehomíra, i lidstva i každého červíčka, a s oddanou v Jeho vůli prosbou se k Němu modlil, aby se slitoval nad dílem mozolných jeho rukou. A hle! syn jeho, v předvečer mu vyrvaný, kráčel podle něho, s ním zavítá radost a útěcha v srdce mateřino; na západě, za modrými, dosud v mraky a mlhy zahalenými horami, zapadává na čistém již nebi zdroj všeho světla a tepla, a jeho krvavý západ věstí nazejtří krásný den. Úroda snad přece nebude zcela zničena . . .

A Potužák děkoval Bohu z té své duše . .

Jen jedna myšlenka se mu neustále vtírala jako černá chmura, nedopouštějíc, aby se cítil zplna šťastným: po tom, co u soudu řekl pěšák Martinák, nebylo mu lze pochybovati, že tento člověk se potkal na Blatech s jeho dcerou Apolenou Co znamenalo ono »zašpásování«, o němž se zmínil? — však řekl úřední sluha Novák, že tenhle Martinák je záletný zhýralec . . . Snad někdo doprovázel Apolenu a ten pak zakročil! . . . Však promluví s děvčetem, přinutí je, aby povědělo pravdu . . . a výstrahu mu dá . . .

»Jen nepřijdeš-li pozdě se svou výstrahou!« ozval se posupně hluboko v jeho nitru posměšný jakýs hlas, a rackové, kroužící opodál nad hladinou rybniční, zachechtali se jízlivě . Rval se s těmito myšlenkami; vší mocí je zaháněl, ale marné bylo jeho úsilí, zbavit se jich . . Bez příčiny toho pěšáka přece nikdo neuhodil, a on snad naschvál viní Václava, aby pravou příčinu zakryl . . .

Přibližili se ke splavu. Hučely, šuměly dosud vody přes něj uhánějící, jak se Potužákovi zdálo, se stejným třeskem jako z rána, ale záhy se přesvědčil očima, že večerní ticho jej klamalo a že ráno jich hukot byl překonáván hulákáním rozličeného zástupu shromážděných tuto lidí. Mně oči jeho zabloudily tentokráte v pravo, k brlení, jehož se držel tonoucí Petr Radonický . . . Tam, kousek opodál stáli správce, porybí a baštýř . . ba, tam správce mu přislíbil, že se ho ujme, že nedopustí, aby nevinný jeho syn byl dále vězněn . . . Dostál svému slovu pan správce, Bůh mu požehnej! — bez jeho přispění by si hocha nevedl ještě domů . . a on pochyboval, nedůvěřoval! . . . Bůh mu odpustí, ale když . . . když . . . tak zřídka páni v slovu stávají . . . I na Karhouna vzpomněl s vděčnou myslí, přes hnus a odpor, jímž ho naplnil, jedna hodina tomu . . . Nemohl si pomoci, musel před ním v pravém toho slova smyslu utéci . . . bylo by to bývalo divadlo pro hlubocké, vidět jej v ulicích města ve společnosti tohoto notorického zloděje a jeho na mol opilé čtyřčlenné družiny . . . Však beztak se rozletí zvěst po Hluboké a po celém okrese, že on, vážený hospodář, seděl a popíjel za jedním stolem s touto chasou, jíž se každý bál a štítil . . . Stud ho pojal při tomto pomyšlení . . . a přece nemohl jinak . . . do své smrti mu bude zavázán díky . . . Bůh ho jinak naprav a polož na váhu svého soudu tento dobrý skutek hříšného syna lidského! . . .

Krušnej jako by byl četl v jeho myšlenkách.

»Tu to bylo, tu jsi vytáhl Petra, Jouzo — pomyslit, že potom promluvil Polda Karhoun. Dá Pánbůh, že mu ujdeme. Kdyby byli šli s námi ti lajdáci, tu by nás byli asi přepadli. Však věděli, že máš u sebe mnoho peněz . .«

Nedopověděl, také odpovědi se mu nedostalo, neboť v tomto okamžení, kde se vzal tu se vzal, vynořil se z háje podle cesty baštýř konající večerní hlídku. Krušnej ve svém strachu před Karhouny jej nepoznal hned a ulekl se, že div k zemi se nesvalil.

»Aj, pantáta Potužák!« zvolal baštýř; »nu, dobře jste pochodil, syna si vedete domů. To mě těší . . .«

»Karhouni přijdou za námi,« skočil mu do řeči Krušnej, který se vzpamatoval; »je jich pět, dejte si pozor!«

Potužák se neubránil smíchu.

»Kmotr je trochu u vidění,« pravil, »pochybuji, že by ještě přišli a, přece-li, na lov sotva pomýšlejí.«

Baštýř máchl rukou.

»Pro mne ať jich přijde třeba deset,« řekl, »dnes už tu nechytnou nic. Však nejsou tak hloupí. Ale dobře to provedl náš pan správec, co? Pan soudce asi koukal! Kus kluka, tenhle Martinák!«

Potužák mu vylíčil stručně průběh věci, načež se rozešli.

Rudá zář na nebi už neplanula nad rybníkem, jehož hladina se nyní rozlévala od nich k severu, nýbrž zhasínala, skomírala někde nad Pičínskou remisou. Když došli do Češňovic, noc už zvítězila úplně nad soumrakem, hloubná, bezhvězdná noc, taková tma, že na dva kroky nebylo vidět. Než, kráčeli po císařské silnici, cesta byla dobrá a zabloudit bylo nemožno. V Pištíně se odloučil Krušnej, jenž zaměřil domů do Pašic. Zbyl tedy Potužák sám se svým synem

Dobrá hodina cesty ještě; po silnici se dobře šlo, ale když odbočili v pravo na pěšinu, vedoucí k Plástovicům podle samého kraje Volešku rybníka, nastal jim zápas s tmou. Vody bylo tolik, že se přelévala misty až přes pěšinu a každým téměř krokem nohy vázly v bahně a v rozmočené hlíně pobřežní. Nehybně rozprostírala se hladina, černo bylo vůkol, že ani ji rozeznat nebylo možno. Bylo jim jíti úplně po paměti, nerozhlížeti se, aby směr neztratili, a jedině ku předu tíhnouti, bez ohledu na to, kam nohy stoupaly. Ticho jako v hrobě; žádný větřík neševelil v sítí a v rákosí, vody nešplouchaly, žáby nekřehotaly, jen ob čas, na blízku nebo v dáli, zakvílel, zahoukl, zapískl vodní pták v té hloubné tmoucí tmě, která, než pohltila příšerný hlas, desaterónásob jej sesilovala . . .

Došli domů propoceni, promoklí do těch nití, celí zabláceni, ale přece bez pohromy . .

A ve světnici, v níž temně hořela začazená lampa, vyskočila na nohy matka, v radostném rozechvění vítala syna, za jehož návrat Boha na kolenou byla prosila, všecka zoufajíc žalem.

Hrnuly se otázky, stíhaly se. Jak bylo? Co bylo? a konec-li všemu?

Potužák vypravoval klidným svým způsobem.

»Bůh všecko řídil, sám pomohl — buď jméno jeho pochváleno!« zaplesala matka.

Snad stěny promluvily, jež dělily Apoleninu komůrku od světnice. Dívka přiběhla.

»Je tu Váša!« zvolala, objímajíc bratrovu šiji.

Ubohý hoch vším, co se přihodilo, byl tak poplašen, tou měrou ze své míry vyrván, že jedva promluviti mohl. Byl zemdlen k smrti a přece se mu nechtělo jít spat, a večeře, již mu matka ustrojila, zůstala téměř netknuta. Půlnoc dávno minula, když otec jej vybídl, aby šel ulehnout. Neměl se k tomu, prosil, aby ho ještě nechali ve světnici, že by neusnul. V pravdě se bál Vojty; předvídal, že tento se ho bude vyptávati, snad i posmívati se mu; bylo mu, že uslyší z jeho úst řeči, podobné těm, jež dorážely na jeho sluch v temné žalářní kobce, v níž právě byl ztrávil téměř dvacet čtyři nejděsnější hodiny svého života.

Rodiče i sestra dobře postřehly, že se hrozí promluvit o těchto ztracených hodinách, a žádný z nich se ho neptal, co tam dělal a jak mu tam bylo. Když pak otec jej opětně vyzval, aby se šel vyspat, že zítra bude třeba přivstat, zvedl se přece a šel, vrávoraje jako opilý. Když byl ze dveří, Apolena také se hotovila odejíti; než, otec ji zadržel.

»Počkej ještě, zbývá mi promluvit s tebou,« pravil přísným hlasem.

Dívka se zarazila, její oči utkvěly plaše na rtech otcových; jeho pohled se jí zdál pojednou strašlivým, zlověstným, všecka krev jí prchala s líci, nožky div se nepodkosily.

»Tys včera po poledni šla Blaty. S kým ses tam potkala? Mluv a povídám ti: nelži!«

Zachvěla se, na židli sklesla. I matka se ulekla. (Pokračování.)

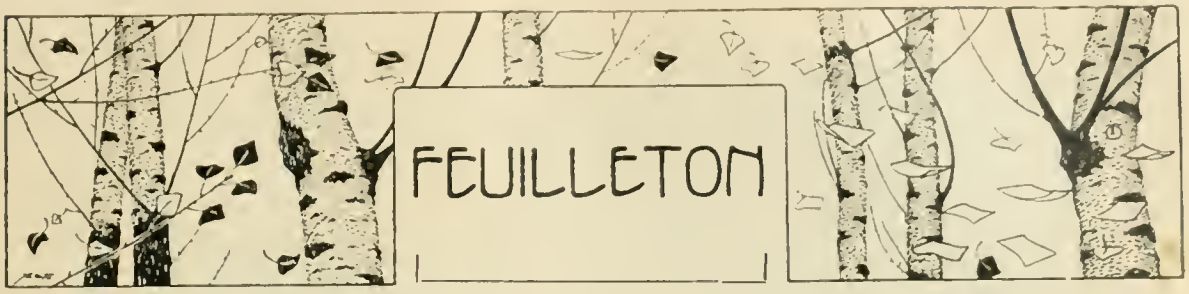

HENRIK J. IBSEN

skonal 23. května t. r., dosáhnuv 78. roku svého věku.

Otec jeho pocházel z rodiny dánské, která se byla do Norska přistěhovala; matka jeho byla Němkyně. Když rodiče stihla katastrofa finanční, musil Ibsen, sotva šestnáctiletý, z domu. Vyučil se lékárnictví. Když přišel ve dvaadvacátém roce na universitu v Christianii, měl již dobu literárních rozběhů za sebou. Brzy seznámil se s četnými autory a stal se i redaktorem satyrického týdenníku, který však dlouho nevycházel. Roku 1851 dosáhl stipendia k cestám pro studium divadel, roku 1857 stal se ředitelem Norského divadla v Christianii. Když toto bylo roku 1862 uzavřeno, ocitl se ve velkých nesnázích, z nichž jej poněkud vyprostilo státní stipendium, které mu od r. 1864 bylo vypláceno.

Poslední podobizna † Henrika Ibsena a jeho syna Sigurda.

Tohoto roku opustil Ibsen vlast, roztrpčen útoky, kterými byl zahrnut pro drama »Komedie lásky«. Odstěhoval se do Říma, kde zahájil řadu velkých svých dramat, jichž význam je epochální. Od roku 1868 žil v Německu, odkudž vykonal různé velké cesty a teprve r. 1891 vrátil se s laurem vítěze do vlasti, kde tak dlouho nebyl chápán, kde zůstával nedoceněn, když za hranicemi byl již prohlašován za Shakespeara 19. věku a kdy dramata jeho byla s již proklestila cestu na všechna významná jeviště. Odpor proti Ibsenově tvorbě byl podněcován nejenom hojnými osobními odpůrci nepovolného Nora, ale též krutým pessimismem jeho děl, v němž veřejnost z počátku viděla jen vzpouru proti dogmatům společenské zvyklosti, kterouž právě Ibsen káral jako konvencionelní lež, hříšnou přetvářku a ničemnou zbabělost.

Ibsen je ve svých pracích fanatikem pravdy. Technika jeho kusů, minuciesní a působivá jako v ústroji s matematickou úzkostlivostí sestrojeném — je znamenitou oporou při dosahování plného účinu na jevišti. Postavy ostře kreslené, do podrobna charakterisované, žijí na ploše jeviště skutečný život — logika, správná až k nemilosrdnosti, vede je k zániku, ať srdce dívákovo třeba zoufale se zachvívá. Žádný ústupek divadlu, žádná koncesse obecenstvu, žádné smilování nad sténajícím téměř divákem. Lidé Ibsenových dramat, životem mučení, mají tragickou vinu ve své minulosti, ve své duši, ve svém srdci, proto půjdou na smrt, poněvadž dopadá na jejich lebky kladivo pravdy, kompromissů ani slitování neznající.

Dlouho — dlouho zůstával Ibsen nepochopen — ba byl přímo odmítán. V neuprosnosti, která se mu vyčítala jako krutost, vidělo tolik lidí pouhou pósu — ale po čase ukázalo se, že na Ibsenovi není nic strojeného, že jeho psychologie jest naprosto korektní, že i názorům našim příčící se zásady jeho postavy tkví v jejich duši a jsou nerozlučnou součástí jejich.

Po velkých zápasech vyhrál Ibsenismus i u těch, kteří původně nevěřili v správnost jeho stavby — pravda ovládla jeviště nejenom ve věcech vnějších, oko lehce přesvědčujících a smysly snadno podmaňujících. Od Ibsena datovati slušno přísně psychologické zjasňování figur, logicky se vyvíjející děj bez ohledu na stará dogmata o dramatické účinnosti, vrcholení scén a efektních závěrech.

Bylo by neodpustitelnou lží při vzpomínce na fanatického apoštola pravdy tvrditi, že s Ibsenismem všude vyhrál též sám Ibsen. Není tomu tak. Dramata od časů Ibsenových dlužno budovati jinak

dle jeho nedostižných vzorů, dle jeho pouček evangelického významu — ale miláčkem širokých vrstev Ibsen se ještě nestal. Ani v Německu, kde vyšlehly první ohně jeho vítězné slavy, není ještě Ibsen lidu tím, čím jest na příklad druhý velký cizinec, v Německu především uplatněný, Shakespeare.

U nás, kde stále jen máme jedinou velkou scénu — Plzeň je živa z příčin lokálních jen z odlesků pražského Národního — vyhrál Ibsen také jen dosud u literatů, kritiky, inteligence a divadelních gourmandů.

Politickými nezdary, společenskými rozpady a národohospodářskou tísní sužene duši české je Ibsen ještě příliš hořkým hostem — jeho bolestná pravda tím více pálí, jeho psychologie smutkem tím žalostněji skličuje.

Ještě se nestalo vše u nás ani denním tiskem, ani divadlem, co by připravilo půdu pro pochopení Ibsenova velkého umění — až se najdou — musí se ovšem hledat — pravé prostředky pro popularisaci slavného díla nesmrtelného Nora, pak se ukáže, že práce tato znamenala též povznášení úrovně uměleckého vkusu u nás. V.

MÁJ V PROSTĚJOVĚ.

Městská rada staroslavného moravského sídla pánů z Kravař a pánu z Perštýna rozpomenula se střediska českých spisovatelů a pozvala Máj k návštěvě města, které překvapujícím způsobem pečuje o moderní svůj rozkvět.

Bylo to první pozvání z Moravy, pozvání tak srdečné a vroucí, že účast členstva Máje i přes krátkost doby k přípravám zbývající, byla zvlaště živá. Dne 23. května t. r. sjeli se v Prostějově, majíce v čele předsedu Máje Jaroslava Vrchlického a nejstaršího Májistu Adolfa Heyduka, který i s váženou choti z Písku zajel do Prahy, aby se k výpravě Máje připojil, tito spisovatelé: Dr. Jaromír Borecký, Josef M. Hovorka, Methoděj Jahn, V. K. Jeřábek (s choti), Lad. Novák, Dr. Duchoslav Panýrek, Dominik Pavliček, Karel Rožek, Dr. Václav Řezníček, František Sekanina, F. Sokol-Tůma, F. Soldán, Václav Štech.

Zpráva o zájezdu Máje roznesla se po celém Prostějovsku, které svému nadšení dávalo průchod nejenom na stanicích před Prostějovem, ale i podél trati.

V Konicích na nádraží uvítaly Máj místní spolky hudbou a jásotem. Starosta města Dr. Karafiát oslovil spisovatele nadšenou řečí, při čemž slč. Faltová z Ochoze podala Vrchlickému krásnou kytici.

Do Strážiska prapory vyzdobeného vjel vlak za lomozu střelby a zvuků hudby. Nekonečný jásot nepřehledného obecenstva podával důkaz o radosti Moravanů z návštěvy českých autorů. Vítací řeči přerušily bohužel příliš záhy výzvy nádražního personalu k rychlému nastupování.

V Kostelci týž nádherný obraz spestřeny věncem družiček a hošíků v národních krojích. Jadrnou řeč starosty p. Menšíka, který Vrchlickému a jeho druhům podal po slovanském obyčeji chléb a sůl a pivo z hanáckého ječmínku na Moravě uvařené, přerušovalo neustálé nadšené provolávání slávy obecenstva, které přeplňovalo nejenom nádraží ale i všechny cesty a výhodně položené blízké prostory, za zvuků hudby a všeobecného jásotu hnul se vlak k Prostějovu.

Na nádraží prostějovském zatím byla se již dostavila městská representace se starostou drem Horákem v čele, poslanci dr. Perek, Přikryl, Reichstädter, sbory professorské, učitelstvo, zástupcové spolků, paní a dívky v elegantních toaletách, družičky v národních krojích, hoši v hanáckých úborech a nepřehledné zástupy obecenstva. Studenti přišli do jednoho; posluchači obchod. akademie v hezkých čapkách, jež červení svou připomínaly makový lán v květu.

Když Vrchlický s Heydukem objevili se na plošině vagonu, nastal jásot nevylíčitelný. Družičky zahrnovaly radostně vítané hosty květinami — kde kdo hrnul se k žasnoucím spisovatelům, aby jim stiskl ruku a ubezpečil je o radosti, kterou pociťuje z milé návštěvy Prostějov. Rychle prosloveny uvítací řeči a pak již rozváželi ochotní pánové krásnými ulicemi města Májisty k rodinám, jež se byly přihlásily k pohostění radostně uvítaných návštěvníků.

Udivení spisovatelé vítáni všude nadšenými pozdravy obecenstva, které přeplňovalo všechny ulice, okna ba i zdi a střechy prostějovských domů.

O osmé hodině byla ve velikém sále Binkově přednáška Jaroslava Vrchlického o Svatopluku Čechovi. Před příchodem jeho naplnili Prostějovští všechny prostory obrovské místnosti, a když se mistr s členy Máje objevil, tu přivítán byl orkánem potlesku a pozdravů. Dámy prostějovské podaly Vrchlickému nádhernou kytici, za kterouž hluboce pohnutý básník vroucně poděkoval. Na to zapělo studentstvo vyššího gymnasia krásný sbor Smetanův »Věno« a capella řízením ředitele p. E. Ambrože.

A již ujímá se Vrchlický slova, aby za napjaté pozornosti posluchačů vylíčil význam velkého svého současníka Svatopluka Čecha. Vrchlický vrhl na Čecha ostré světlo nadšeného obdivu. Líčil, jak se Čech v literatuře objevil, a jak vznikal nádherný řetěz jeho básnických děl, jak v jeho prvotinách již hlásily se zárodky rozsáhlých jeho eposů, které jsou klenby české poesie nádhernými ale též nerozbornými pilíři. Řečí Vrchlického roste před posluchači Čech na literárního našeho giganta, jehož význam kresli Vrchlický sytým stylem, jakoby z nejtvořitebnější látky obratně formoval svému congeniálnímu druhu nejkrásnější monument.

VÍTANÍ MAJE V KONICÍCH.

Když mistr domluvil, potlesk a nadšený souhlas zaburácel dvoranou. Kdo mohl, protlačil se k mistru, všeobecnou radostí až žasnoucímu a projevoval mu svůj vděk, obdiv a své potěšení.

Avšak na ulici před domem tísnila se sta těch, pro něž nebylo již v obrovském sále místa. I ti přidali se nyní k jásajícím posluchačům a když Vrchlický prodral se konečně za nekonečného volání slávy ke kočáru, nebylo pomoci, musil několika slovy odpověděti na tyto okázalé projevy lásky. Zatím však studentstvo již vypřáhlo koně a za okamžik marně bránícího se a vzpírajícího mistra vezla rozjařená mládež ulicemi elektrickým světlem skvěle ozářenými . . . . .

Cílem byl nyní prostranný sál u Habustů, kdež byl na počest Máje pořádán přátelský věčírek. Zde nastalo nejužší sbližení hostů s Prostějovskými. Vrchlický a Heyduk ve věnci prostějovských dam zahrnováni téměř projevy přízně. Uvítací řeč, dojemnou a srdečnou pronesl dr. Kovářík, člen městské rady, jemuž za všeobecného vzrušení odpověděl nadšeně jménem Máje Adolf Heyduk. Dokonce improvisován programm, sestávající z volně vyprávěných veselých historek, který zahájil Václav Štech netištěnou dosud humoreskou a několika veselými příhodami z pražského života, načež přihlásili se k slovu Vrchlický, Řezníček, prof. Zoufal a Heyduk. Dávno již byla minula půlnoc, když se společnost počala rozcházeti.

Ráno o 9. hodině sveženi byli členové Máje do radnice, kdež jim byly ukázány plány nového divadla, vypracované pražským professorem J. Kotěrou. Divadlo bude spojeno se spolkovým domem o několika sálech a mnoha prostorných místnostech, a bude při něm velká kavárna s restaurací. Náklad rozpočtený na 500.000 K byl z větší části získán dary a odkazy prostějovských vlastenců, zejména místních mecenášů: manželů Vojáčkových.

Z radnice byli doveženi hosté na velký nový hřbitov, kdež vzdána před krásným pomníkem, dílem to Suchardovým čest památce nezapomenutelného vlastence Vojáčka, prvního českého starosty města Prostějova, který se svojí šlechetnou chotí statisíce věnoval na rozkvět milého města. Pak se odebrali Májisté k hrobu milého svého člena Spáčila-Žeranovského, jehož nit života byla přervána loňského roku.

Na to se pochlubili Prostějovští novými částmi města, jimiž provezli hosty, aby jim ukázali, jak Prostějov roste, vzmáhá se, a kterak je v něm pamatováno na moderní požadavky.

A již byl svrchovaný čas na staveniště divadla, kolem něhož se shromáždil tisícový zástup všech občanských vrstev. Na nejkrásnějším místě při městském sadě zvedati se bude divadlo se spolkovým domem v »národní dům« sloučené — za dvě léta rozevrou se již brány dokončené budovy.

Na tribunu uvedeni členové Máje starostou drem Horákem, k nim připojili se zástupci korporací, starostové sousedních měst a obcí, poslanci a jinými hodnostáři a tribuna obklopena byla věncem líbezných drůžiček.

Slova ujal se za stavební komitét neunavný dr. Kovářík, který uvítal shromáždění a o účelu budovy se rozhovořil.

Na to starosta dr. Horák zmínil se o tom, jak došlo k stavbě domu, od něhož si Prostějov právem tolik slibuje. Na to promluvil Václav Štech.

Dotknuv se několika historických dat prostějovské kroniky, položil důraz na okolnost, že město jež za české správy učinilo takový pokrok, dospívá k řešení krásného úkolu, kterým bude slouženo nejpopulárnějšímu a všem vrstvám českého lidu nejpřístupnějšímu umění divadelnímu. Za spisovatelstvo vzdal dík za tento důkaz lásky k uměnám, a ukázal, kterou cestou český národ dojíti může — na nikoho nespoléhaje, nikomu nevěře — svého štěstí. Po té první vrstvu země, případně promluviv, obrátil rýčem Jaroslav Vrchlický, jehož následoval Adolf Heyduk a starosta dr. Horák, oba učinivše též případné projevy. Na to shrnulo se všechno obecenstvo kolem družiny Máje — nastal výjev nevyličitelný, neboť paní a dívky, drůžičky a studenti zahrnovali literáty vonným kvítím za ohlušujícího provolávání slávy . . . . .

O polednách při banketě shromáždili se Prostějovští opět kolem Májistů. A když šampaňské perlilo se ve zvonících číších, tu promluvil dojemně k hostům prof. Konvička, který ve své řeči, zmiňuje se o významu Máje, i té okolnosti s pochvalou se dotkl, že Máj svým nakladatelstvím řeší velký úkol nejen osvětový, ale i národohospodářský. Jemu odpověděl Václav Štech, že velká smělá akce Máje v nakladatelství právě tak jako pensijní jeho fond a organisace hájení autorských práv je energickým činem, kterým nechtějí spisovatelé řešiti problémy národohospodářské, nýbrž vybojovati samostatnost českému autoru, aby mohl bez obav vždy říci plnou pravdu. V této svobodě je tím větší moc, poněvadž spisovatelé každého národa plní velké poslání lidové výchovy. Otrok nikdy nevychová lidi sebevědomé. Na to připil prostějovským paním a dívkám.

Přípitky uzavřel Vrchlický veselou zdravicí, jež skončila verši:

Tkví kámen v zemi, stavět se již začne;
a přijdou doby veselé i mračné.
Jak přišly, přejdou — nechť čas mnohé změní:
my jistě přijdeme zas k otevření!

Po tomto programu do budoucna nastal radostný jásot v celém shromáždění. Vše se shrnulo kolem Vrchlického, kolem hostí — vše navzájem ubezpečovalo se přátelstvím, a Prostějovští brali v zástavu sliby, že k otevření divadla a spolkového domu dostaví se Máj za všech okolností do krásného města v středu požehnané Hané . . . . .

Za několik okamžiků na to hrčely již kočáry s hosty na nádraží. Nastala chvíle loučení.

Celé bezmála třicetitisícové město bralo účast na této chvíli žalostného rozchodu. Nádražím k uma-

čkání přeplněném sotva že se Májisté prodrali k vlaku. A když octli se ve vozech, vhouplo se za nimi množství pánů i dam, kteří v poslední chvíli se rozhodli, že vyprovodí literáty až do Olomouce.

A když vlak se hnul, nastala scéna nevylíčitelná. Mávání šátků, metání kytic, pozdravy, sliby brzkého shledání — supící parostroj vyvlékl nás ze shromáždění milých, drahých přátel, na jejichž roztomilé, bratrské pohostinství nikdy nezapomeneme.

Nikoli pouze Máji — ne přítomným jeho členům — ale české literatuře, jejíž zástupcové přišli na Moravu pookřáti — poradovati se z čistých projevů lásky — patřily tyto z paměti nevyhladitelné důkazy přízně.

Vděčíme za ně všem, kdož se nám v Prostějově vepsali v srdce — též v našich srdcích zapsáno jest pro vždy, čeho jsme na Hané k svému nejradostnějšímu překvapení byli svědky. Máj vedle Chrudimi, Písku, Slaného, Čáslavi, Tábora, Mladé Boleslavi, Nymburka, Kolína, Plzně píše s radostí do kroniky své v řadu měst spisovatelství přízní svou překvapivších zlatými literami také perlu Hané, junácký Prostějov!

* * *

Kdybychom vyjmenovati měli všechny, kdož Máj v Prostějově důkazy své pohostinnosti až v rozpaky uváděli, musili bychom naplniti sloupce tohoto listu. Ale přece jenom několik jmen dosud neuvedených musíme zvláště vyznačiti. Redaktor místního časopisu »Hlasy z Hané«, kterýžto list osvědčil Máji nezapomenutelnou přízeň, p. J. J. Drobný, zástupce Měšť. besedy dr. Mathon, na všech stranách snažili se zpříjemniti hostům chvíle v Prostějově ztrávené. Pan professor Zoufal, ve kterém jsme zjistili nejenom vtipného causeura, ale i znamenitého umělce, jehož malby obdivovali jsme s velikým respektem, uvedl zástupce Máje do své domácnosti, kdež jim uchystal neočekávané překvapení též mistrovskými výkony své duchaplné choti, jejíž specialitou jsou umělecké vyšívky — figurální i krajinářské — které mohou závoditi s nejkrasnějšími gobeliny. Paní Zoufalová by měla krásná díla svá — pravé to malby jehlou — vystaviti jednou v Praze. Byla by to nová nota v našich uměleckých výstavách.

Hostitelé členů Máje, hostitelé, kteří se předstihovali v pozornostech vůči nám, byli pp. Juda, spisovatel, J. Kovářík, továrník, Dr. Mathon, primář nemocnice, J. Nedělník, stavitel, F. Neumann, podnikatel, Č. Wenclík, architekt, F. Wichterle, továrník, Zoufal, professor.

Oba prostějovští sokové — spisovatel Juda a farář Dostál — súčastnili se všech slavnostních okamžiků, k nimž srdečné zdravice poslali spisovatelé Svatopluk Čech, Jos. Merhaut, F. S. Procházka, poslanec E. Skála, architekt Kotěra a j. M. A. Šimáček poslal omluvný list.

Litujeme, že fotogramy z Prostějova nedošly v čas a že nemůžeme vřaditi je tedy do čísla. Obrázek uvítání Máje na nádraží v Konicích jest jediným, kterým tuto památnou výpravu Máje prozatím zvěčňujeme.

— E. Václavek, skromný mladý umělec, od něhož jsme přinesli a ještě přineseme řadu něžných obrázků ze staré Prahy, odešel na věčnost v 26. roce svého věku.

Přicházíval vždy jako po špičkách, položil svitek svých kreseb na redakční stůl a tázal se jen očima, co o nich soudíme. A když jsme mu pochválili, co přinesl, odešel tak tiše, jak se byl objevil. Již nepřijde nikdy více. Pláči nad jeho rakví, ve které pohřbeno tolik oprávněných nadějí, zarmoucení rodičové a sourozenci. I nám je teskno, že už více nestiskneme chvějící se vždy pravici skromného mladíka, který svými obrázky dokázal, jak vřele matičku Prahu miloval.

— Z Národního divadla. V sobotu sehrána byla stará Marivauxova veselohra »Hra náhody a lásky« v překladu Bohd. Kaminského. Pro celý večer nedovede hra upoutat — přijde s hlavním trumfem hned v prvním jednání a divák nemá se už nač těšit, není zkrátka ničím novým překvapen. Přes to, že hlavní motiv je několikráte obratně využitkován a slovní parádou i zdravým humorem bohatě vyšperkován, působí opakování jednoho a téhož nápadu jednotvárně, až na konec dostaví se umdlení. Všechno tu leží jako na dlani, a když konečně je vše vysvětleno a rozuzleno, pomáhá si autor k divadelnímu životu injekcí žárlivosti, která je z materiálu tak prořídlého, že možno o ní říci obvyklou frází: ani neuškodí ani neprospěje.

Myšlenka nebyla nová ani v době, kdy veselohra vznikla. Ženich by rád poznal povahu své nevěsty, převleče se za sluhu a domestik jeho pověřen úkolem, aby se krásce představil jako její nápadník. Týž nápad zrodil se však v hlavě nevěsty, která také by se nerada provdala za člověka, kterého nezná. A už tu je první opakování — komorná zastupuje slečinku a ta v úboru a funkci panské zaujme pozorovací pósu vůči ženichovi, o němž ovšem neví, že je sluhou svého pána.

To je celá osnova, která má tucet zdánlivých zápletek, úžasně průhledných, tak že zájem diváka od výstupu k výstupu klesá. Je očividno, co se stane. Komorná zamiluje se do komorníka, slečinka do pána, a o nic jiného se nejednalo. Světlejší momenty má veselohra jen v tom, že převlečené

figury nevědí o záměně svého protějšku a to je to jediné, co vlastně baví.

Humor scény svižně reprodukovala pí. Hübnerová, roli slečinky dobře pochopila slč. Dostalová. Pan Mušek příliš karrikoval, pan Deyl nemá pro milovníky tohoto druhu těch prostředků, jimiž by dovedl hlediště zaujati. Myslím, že právě toto obsazení temperaturu ve hledišti značně ochladilo.

—o—v—

⊙ **Jednota českých novinářů**, soustřeďující žurnalisty, jimž vstup do Spolku českých žurnalistů, určeného pro redaktory denních listů, je znemožněn, chce zříditi Havlíčkův fond starobní, vdovský a sirotčí. Vyzývá tedy českou veřejnost, které tak obětavě slouží, aby přispěla.

Přejeme soudruhům a přátelům těmto, aby jejich skromný apel nevyzněl na prázdno. Krajinská a odborná žurnalistika naše je organismem originelně od venkovských listů jiných národů se odlišujícím. Dnes pracují v listech jejich lidé vzdělaní, prozíraví a potřeby českého života znající. Ojedinělá nedopatření — nejkřiklavěji v nedostatečných referátech z pražského ústředí občas se jevící — nezaviňuje snad nedostatek redakční péče jako nedostatek hmotné podpory té veřejnosti, které s takovou obětavostí a ochotou krajinská žurnalistika slouží.

Nemoc a smrt má nejlepší žně mezi novináři. Když tito pracovníci v krátkých dobách oddechu rozpomenou se na pozdní dny života, na to, co se stane s milovanou rodinou, až klesnou ve vyčerpávající práci — jest jim věru úzko. Vdovy a sirotka po novináři nikdo se neujme — sestárlému žurnalistovi nikdo nepomůže, zejmena ti ne, jimž do sedla, k hodnostem, úřadům, moci a zisku pomáhal.

Proto měla by česká veřejnost pokládati příspěvek k Havlíčkovu fondu za malou splátku svého velkého dluhu — ne pouze jedním příspěvkem pokládati svou povinnost za vykonanou — ale měla by toho dbáti, aby na novináře pamatovalo se ve všech rozpočtech spolkových, obecních, záloženských, průmyslových podniků i zámožných jednotlivců. Pak by tímto fondem dostal náš Havlíček pomník, který by byl zlata cennějším a největší bronzové sochy významnějším.

Kdo čteš a souhlasíš, začni agitovat u sebe. Příspěvky přijímá p. J. Loukota, redaktor »Praž. Hosp. Novin« v Praze, na Karlovu nám.

— **Dvořákovu Dimitriji** dostalo se v Národním divadle nového nastudování a nové scenické úpravy. Dnešní umění překonalo bohudík krisi esthetického dogmatismu, nepřipouštějícího na scéně díla jiného leda hudební drama wagnerovského střihu. Učíme se cenit zas silné kvality hudební, zvykáme zas vážit si hudebníka, který svým uměním jediným, s jiným nesloučeným je bohatý a původní . . . . A dospíváme ponenáhlu přesvědčení, že dílo jako jest Dimitrij oplývající invencí, geniálně koncipované a pracované se suverenním ovládáním techniky, jest daleko životnější než mnohé powagnerovské hudební drama, třeba přimykalo se ke vzorům právem diskreditovaným, třeba co dramatičnosti se tkne, splňovalo se právě jen nejnutnější, a co deklamace se týče, stálo na stanovisku povážlivé svobody. —

Opeře, která přes to vše tedy jeví se nám dnes dílem mistrovským, dostalo se konečně spravedlnosti. Chef opery vyzvedl především veškery poklady, skryté v partii orchestrové V čistém ladění, ve vyrovnaném, veškerých přikrostí a hran zbaveném zvuku plasticky vystoupilo bohatství symfonickým proudem se nesoucího orchestru. A nové obsazení čelných úloh objevilo postavy zejména Dimitrije a Xenie v neobvyklém světle. Sl. Bobkova a p. Mařák vybavili se z dělaného tónu a z affektovaných divadelních pós, v nichž jsme byli je zvykli vidat. Zjevilo se rázem celé to bohatství citu, jímž mistr postavy ony prohřál: na místě dvou loutek velké opery dvě srdce cítící co nejvřeleji a tak zcela prostě. Přičteme-li pak obsazení dalších úloh nejpřednějšími silami naší opery, Mariny sl. Slavíkovou a Marfy pí. Maturovou, zříme, že pro dílo vykonáno opravdu co možno. Vyzvednut plně pečlivým studiem jeho obsah hudební, vystižen případným obsazením jeho obsah lyrický, a nová, dle ruských původních vzorů upravená výprava a scenerie přispěla, že i koloristická stránka jeho vynikla, rázovitá, skvělá a přec jemná.

Tak, vyvýšením všech svých přednosti, potlačením a zastřením stránek slabších působil Dimitrij silným dojmem silného uměleckého díla.

K. Hoffmeister.

— **Hudba v máji.** Hudební nakladatelství V. Kotrba překvapilo nás hned třemi novinkami čerpanými z poesie jara. Jsou to delikátní elegantní Hoffmeistrovy písně: »Pohádka máje«, vřelé a cituplné Piskáčkovy: »Touhy jara« a konečně lahodné dvojzpěvy Rudla: »Z doby máje«. Upozorňujeme rádi na tyto interessantní publikace hudební.

Ročníku IV. číslo 38. vydáno dne 1. června 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen a udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.

(Pokračování.)

Pan **Věnceslav Hrubý**, vrchní soudní rada, poslanec na sněmu Slezském a na radě říšské, v Opavě.

Činův třeba nemá-li krásná idea slovanská rozplasknouti se v niveč jako třpytivá bublina. Ke konci století 18. jako meteor zazářivší, v letech 1848 a 1860 na půdu reální uváděná, utuchá a změlčuje se víc a více, Nezakrývejme této pravdy.

Vzdalujeme se stále více od sebe, místo abychom se sbližovali. Partikularismus kmenový až příliš vyvinutý, seperatismus jazykový, který, než by čerpalo se z vlastních studnic, žene nás k napodobení zde těch tam oněch neslovanských vzorův, jednostranost a povrchnost v životě veřejném, zejména to smutné faktum, že nedovedeme věci politické, náboženské a jiné nás dělící momenty obmezovati na onu půdu, kam ony náležejí, nýbrž že je přenášíme na celý náš život veřejný, na náš celkový poměr, z čehož povstává nedůtklivost a chorobná řevnivost, malicherná nepřejnost a onen druh záští, jaký nedá se srovnati s kulturní vyvýšeností, — vše to způsobilo směr odstředivý, směr tak mocný, že nekořistíme ani z té skutečnosti, které nebylo ve věcích minulých a která nás k pěstování vzájemnosti přímo nutká, z té totiž, že jsme všemi hlavními kmeny sloučeni v jedné državě a přímo na sebe poukázáni. Pohlížejme si na to s hlediska politického jakkoli, zavrhujme austroslavismus — dobrá — ale z tohoto faktického stavu musíme kořistit, nemají-li se splniti varovná slova Hrváta M. Bana: Joh nama (běda nám), ako ne budemo razumjeli naše doba i naš poziv.« A odbila již hodina jedenáctá! — —

Společný postup jest nutný. Společným postupem rozumím použití oněch prostředkův a cest, kterými lze myšlenku vzájemnosti zrealisovati a uvésti v život praktický. Pojímaje tedy věc reálně, bez utopií a fantastičnosti, a stavě se na půdu konkretnosti, odpovídám na otázky položené: společný postup jest možný, jen nesmíme chtít dosáhnouti všeho najednou, nýbrž musíme jíti k cíli vytknutému krok za krokem a použiti k tomu vhodné, účelné metody zejména vhodných, praktických organisací.

Ne od střechy, nýbrž od základův musíme stavěti a společnému postupu vytknouti jisté etapy.

Půdou, na níž lze vybudovati budovu praktické vzájemnosti, jest prohloubené vědomí národní a jazykové jednotnosti Slovanův. V této jednotnosti záleží idea slovanská, prohloubení a utužení jejího vědomí jest podmínkou společného postupu, kýžené výsledky slibujícího. Odtud tedy třeba započít práci, ke které tak nadšeně nabádal pěvec podtatránský. A tato práce musí především k tomu směřovati, bychom se poznali a vymýtili předsudky nešťastným dějinným vývojem nahromaděné, bychom se sblížili a naučili sobě navzájem rozuměti. Tojsouty pevné základy, na nichž bude lze dále budovati praktickou

vzájemnost literární, společenskou, za vhodných podmínek hospodářskou, ba do jisté míry i politickou.

Začneme-li z tohoto konce, bude postup jistý, slibný, snadný. Jestiť národnosť a národovosť, s níž úzce sloučen jest celý život umový a společenský, rázu více ethického: tu lze u velké míře uplatniti nadšení, ideálnost, vůbec motivy citové. V oborech politickém a ekonomickém stránka ethicko-citová ustupuje za stránku vypočítavosti, utilitárnosti, egoismu. Neboť v politice [1]) jsou rozhodnými prospěch stran a důvody taktiky, a ty křižují se mezi Slovany — zvláště hledě k různým státním útvarům, v nichž Slované žijou — a budou se i na dále křižovati mnohdy nevyrovnatelně. Život hospodářský pak podléhá železným zákonům ekonomickým; s heslem »Svůj k svému« ku př., byť by se sebe intensivněji ozývalo, ničeho nedocílíme, pakli jakost tovaru, rutina kupecká atd. neumožní jeho praktikování [2]) Mají tedy tyto obory své speciální podmínky, zde nedá se — zvláště ve věku materialistickém — operovati momenty ethicko-citovými, ty mohou býti jen pomůckou podružnou.

Musíme tedy vědomí jednotnosti národní a jazykové uplatniti v životě praktickém hlavně tím, že se naučíme vzájemně si rozuměti. Appeluju především na intelligenci. To jest po mém soudě unum necessarium. Buď jsme jednotní pak to půjde, jen chtít, jen chtít všichni, [3]) »slovanská idea« — utopií; tou však bohudík není.

Byť národ slovanský kdysi jednotný a zůstal jednotným přes různost dějinného vývoje, přes to, že ty které kmeny podléhaly různým vlivům, přes to, že jsme si zvykli kmeny nazývati »národy«; zůstal národem jednotným, jakým nejsou Germáni a Románi; slovanština pak jest do dnešního dne (vyjma částečně bulharštinu) jazyk gramaticky tak ucelený, jak nejsou jazyky plemen právě jmenovaných; slovanské jazyky dnešní jsou si bližší než ku př. nářečí německá a vlaská a nejsou odchylnější než nářečí řecká. Arci jest tu rozdíl písma, rozdíl pravopisův, jsou značné různosti fonetické, grammatické a frazeologické, jsou různé literatury. Nuže, tak bylo i u starých Řekův; avšak kvetoucí literatury kmenové nebyly tu překážkou hluboké, vědomě národní jednotnosti, ba snad právě touto cestou dospěl národ řecký nedostižné výšky své osvěty.

Což neměli bychom i my Slované říditi se tímto příkladem? Nermuťme se nad růzností svých literatur, nerekriminujme — zbytečně — tu Slováky, tu Rusíny, tam Srby a Hrváty, ale hleďme zjednati uznání idei Kollárově; upusťme od utopie umělého »jazyka všeslovanského«, ale i od myšlenky »jazyka diplomatického«, která právě zavinila, že jsme se dosud nehnuli s místa; za to pokládejme všecky jazyky slovanské za svůj národní majetek, čerpejme z nich v každém ohledu, sbližujme je a naučme se jim rozuměti tak, aby Slovan se Slovanem hovořiti a dopisovati mohl každý jazykem svým, abychom bez obtíží čísti mohli knihy a noviny ve všech nářečích. Jak ohromný účinek mělo by to ku př. na trh knižný! Dobrý spis český nalezl by odbytu po celé oblasti slovanské a malý kmen Slovincův hrději mohl by rozpjati křídla; sesílené vědomí jednotnosti konalo by pak divy všemi směry veřejného života; i ta státní němčina přestala by strašiti . . . a menší, exponované kmeny nemusely by se strachovati o svou národní budoucnost.

Jest arci překonati jisté obtíže. K tomu ale stačí jen trochu dobré vůle a píle. Psal jsem o tom na jiných místech, zejmena v »Nov. Těšínských« r. 1903 a v předmluvě ku »Praktické rukojeti srovnávací jazykův slovanských« i bylo mi namítáno, že prý jest nemožno naučiti se všem jazykům slovanským najednou. Naučiti se mluviti jest dosti těžko, lehce možno však jest naučiti se rozuměti. Naučiti se rozuměti všem slovanštinám jest mnohem snadnější, než naučiti se mluviti i jen jediným bratrským jazykem.

Ostatně prostý lid rozumí — bez vší průpravy. Byl jsem svědkem, jak dělník slezský, polský, rusínský a dalmatinský kočující trhovec, kteří poprvé v životě se sešli, po celé hodiny bavili se velmi čile každý svým nářečím beze vší překážky. Tak zvaní nunvaři z okolí Uh. Brodu přicházejí provozujíce své řemeslo, mezi Poláky, Rusíny a Rusy; tázal jsem se, jak se dorozumějí i dostal jsem vyčítavou odpověď: »Tanu, dyť tam mluvijo našu řeč«.

Jen intelligence — prý — si nerozumí a dává se zahanbiti intelligentním Němcem. Němec J. G. Seume piše ve své »Reise nach Syrakus« str. 48., že se svou trochou ruštiny

[1]) Mají snad jen »strany« svoji politiku? Nenáleží především celku, aby měl »svoji« politiku? Křížení zájmů v tělese společenském je přirozený zjev. Přese všecko »křížení« však přece každý stav, každá třída, každá strana — pokud jsou nějak zastoupeny t. j. ustrojeny — střeží svůj zájem, t. j. zachovávají si svoji politiku. A mohl by svůj zájem střežiti především také celek, kdyby co celek byl zastoupen t. j. ustrojen. Red.

[2]) Pouhým »heslem« nedá se nikdy mnoho dociliti, není-li působnost hesla podepřena praktickým zřízením. Red.

[3]) »Všichni« jsou hromada. A hromada jakákoliv, aby mohla »projevit« své »chtění« nemá zůstat jen hromadou t. j. živou hmotou, ale musí dát si organickou možnost výrazu: ustrojiti se! Red.

se všemi Slovany se dorozuměl; »so viel Ähnlichkeit«, dokládá, »haben die slavischen Dialekte unter sich, von dem russischen bis zum wendischen und krainischen«.

Nuže, intelligence slovanská si nerozumí, poněvadž nechce, poněvadž jest pohodlná, aby začátečné obtíže překonala[1]). Sejde-li se Čechoněmec s německým Slezanem, aneb Vídeňák s Dolnoněmcem, z počátku si snad nerozumějí ani slova; ale neznajíce jiného jazyka, namáhají se trochu a za chvíli, když navykli sluch na zvláštní rhytmus a výslovnost, jde jim zábava zcela hladce. A my? Inu my se ihned chytíme jazyka »všeslovanského« a mínění, že Slované navzájem nedovedou se dorozuměti, stalo se dogmatem.

Obtíže nejsou tedy ani tak rázu věcného, jako subjektivného. Spočívají z velké části v pohodlnosti, předsudcích, zlozvyku[2]). Jen tedy chtít a obtíže rázu věcného odstraníme průpravou, cvikem hravě, zejména když se začne od školy.

Na základě vlastních zkušeností tvrdím tedy: Slovanská vzájemnost v praxi začíná odgrammatiky. (Pokračování)

[1]) Také »intelligence« je pouhý dav, t. j. živel jenž sám ze sebe nedovede než trvat na místě. Aby živel brał se určitým směrem a poháněl užitečný mlejnek, třeba mu vše potřebné zaříditi, vyhloubiti koryto, nastaviti kolečka a hřídele podle zákonů mechaniky. Intelligence je »pohodlná« učit se slovanským jazykům a přece není pohodlná, protože se ochotně učí jiným živým i mrtvým jazykům. Ne proto, že by jich potřebu k životu uznávala, ale protože z nich — musí skládat zkoušky. Věc zařízení. Red.

[2]) Hlavně vnuknutím cizího zřízení, které nás ovládá, jehož jsme slepým materiálem a ochotným vykonavatelem. Red.

Dr. D. PANÝREK.

Literární profil tuberkulosy.

Slavným spisovatelům stačily z pravidla jednoduché příběhy a ještě do nedávna spokojovali se autoři více méně běžnými událostmi životními dojímavějšího rázu, zradou, nevěrou, pomstou, svodem, zprotivením se řádům lidským vůbec a společenským zvláště. Takové thema stačilo na drama a také na novellu, román a podobná díla ducha lidského.

Teprve dvacet, třicet let je patrno v literatuře, že tyto sujety už literáty neuspokojují, aspoň ne samy o sobě. Hledali nové — omrzelo je čísti a tvořiti stále podle staré šablony německého neb francouzského střihu, literaturu lásky šťastné i nešťastné, osudného pochybení, bezohledného boje za pravdu, kolísání mezi dobrem a zlem. Nejprvé opatrně, pak stále otevřeněji volívaly se problemy biologické, t. j. pathologické. Dědičnost, zatížení, choroba získaná na půdě zděděné vášnivosti staly se Ibsenem moderními a celá kohorta viklavých individualit slepě šla za ním. V dramatu je to nejpatrnější, v novele a povídce méně. Choroby nervové a duševní hodily se autorům nejlépe, neboť průběh jich nepostrádá živelných otřesů, mohutných údajů, jímavých episod — není zpravidla neaesthetický a nemij se s pozorností a soucitem čtenáře neb diváka.

Méně často voleny jiné choroby, leda pro episody. Takový žaludeční katar nebo vole hodí se jen pro veselohru nebo humoresku, a také jen pro episodu.

Za to od dob Dumasových (Dáma s kameliemi) zamlouvala se tuberkulosa autorům přísnější i mírnější observance. Nemoc ta rozšířená a obecně známá byla po ruce každému, její příznaky nebylo třeba vyhledávati v konversačním lexikonu, ani studovati v odborných knihách. Průběh její je nestejný a bylo lze figuru nemocnou vylíčiti, jak to autor potřeboval. Byla-li žádoucí sténavá, kašlající bytost, která celou prací se plíží se svou bezkrevnou tváří — dobře, některé případy tuberkulosy (t. zv. tuberkulosa chronická čili vleklá) jsou takové. Potřeboval-li literát mladou, nápadně jemnou, sličnou bytost, která si něco vezme k srdci (obyčejně nešťastnou lásku), načež rychle vadne, až zhyne — tuberkulosa byla tu jako na zavolanou. Měl-li hrdina románu nebo dramatu po vyvrcholení děje prudkým vzmachem vášně náhle zhynouti, aby to bylo pravděpodobnější, nadhodilo se ve vypravování tu a tam cosi o matce souchotinářce a hrdina mohl bez újmy na pravděpodobnosti děje zemřít chrlením krve. Sympatie obecenstva

byly a jsou při mlynářovu dítěti ze známé Raupachiady jako při Chateaubriandově Atalle; soucitnější čtenářky rády si zapláčí při pohnutlivějších pasážích děje.

Tolik každý zkušenější autor věděl, že nemocný stížený tuberkulosou — vezměme případ nejobyčejnější, vleklou tuberkulosu, jež může trvati léta — je bledý, s rudými skvrnami na tvářích, obyčejně vysokého vzrůstu, spíše schopný, nežli obmezený, že pokašlává občas bezc zřejmé příčiny, hubne, občas má nechuť k jídlu, měnivý rozmar, brzy je nevázaně veselý, brzy sklíčený — později že kašle, mívá horečky, hubne, poti se v noci (což už se do výtvorů literarnich méně hodí), občas muže chrliti krev atd. atd. Kašel, horečka, chřadnutí a konečně i ty rudé skvrny krve na šátku ke rtům chvějícím se přitisknutém — toť aparát zcela přípustný do děl dobře aestheticky vychovaných literárních snaživců. Kdo by se proto dovolával průjmů, zvracení a jiných symptomů této choroby? Výše uvedené projevy choroby jsou poetické a neurážejí nijak útlocitu čtenářky, která si do života musí odnésti jen samé nadoblačné vidiny, jen nic pozemsky praktického a střízlivě všedního.

Již těmi několika slovy je vlastně podán literární profil tuberkulosy. Autorové ji předvádějí k u s e. Kdo z nich ví o méně aesthetických projevech choroby a chce býti realistickým, shrne symptomy méně aesthetické větou všeobecně líčící konečná stadia, na příklad »bylo hůř a hůře« nebo »nemoc chýlila se k posledním fasím,« nebo »sil Růženiných bylo již na mále« atd. Pak se dá na jevo, že se hrdina nebo hrdinka už ani na nohou udržeti nemohli, ba ani na lůžku vzpřímiti, ale duch byl stále jasný, ba může i horečně býti vznícen. Před jeho očima dává se táhnouti vzpomínkám z jarého mládí, reminiscencím na první lásku, vzdušné zámky světoborných plánů atd., kterážto rozpomínka obyčejně vyloudí slzu z oka (obyčejně jen jednu, neboť na tu se lépe hodí poetické srovnání s opalem nebo perlou tiše se zakutálevší do podušek.)

Z pověděného vysvítá, že je literární profil souchotin obyčejně plačtivý a hodně falešný. Nevytýkám, že je neúplný — takový neliterární projev choroby by rázem zvrhl úchvatný děj ve směšnou parodii, ale jest uměle konstruovaný. Umírající souchotinář je rád, že má pokoj a mimo to z pravidla nemá ani tušení, že umře. Do poslední chvíle věří, že se zotaví, uzdraví, jen co přijde jaro nebo jen co tolik síly nabude, aby mohl zajeti na jih, na který má uspořeno. Je to bez toho jediné dobrodiní této choroby, že zastírá nejbližší budoucnost a nečiní obět svoji pessimistou, ba naopak přeplňuje ji optimismem, dává budovati dalekosáhlé plány, na které by často ani člověk železného zdraví nestačil, dopřává nemocnému chvílí i dnů euforie, kde s radostnou tváří vypráví lékaři, jak je mu dobře, jak se cítí zdravým a silným a potrvá-li to, že záhy odjede na jih. T a k mluvívají souchotináři.

Vědění autorů o tuberkulose je kusé — a proto bývá i jejich líčení málo věrné, málo pravdivé, i když chce být realistickým. Proto belletristé-lékaři povoláním nevolívají tuto chorobu za dramatickou přítěž svých hrdin — nanejvýš ještě zánět mozkových blan (Emil T r é v a l, Nasta v »Silnější nežli milování«) a kde to činí, (na příklad v novelle téhož autora »Motto perpetuo«, kde Nemorosa zmírá tuberkulosou), je děj provleklý a unavující, třeba s hlediska lékařského mistrně líčený i umělecky, pokud to v daných poměrech možno, dobře konstruovaný.

Ostatně jsou formy tuberkulosy, které se vůbec nehodí ku spracování uměleckému vůbec a literárnímu zvláště. Taková prudká miliární tuberkulosa usmrcující třeba v 5 dnech za nejasných příznaků tu na tyfus, tu na jinou chorobu upomínající, právě tak jako mnohotný tuberkulosní zánět kosti nebo povlovně se rozlezající tuberkulosní lišej (lupus) nehodí se belletristovi. Co s tím v dramatu nebo v novelle! Jen souchotiny hodí se do umění, a také ne plným obrazem, nýbrž jenom zredigované, upravené, dle potřeby dobrých spisovatelů zahalené do řízy, aby jejich hnusná nahota nezarážela, neodpuzovala způsobné čtenáře.

Odborníka, jenž se rozhliží z tohoto stanoviska po literatuře, bude tedy především zajímati, pokud se ten který autor odchýlil od skutečnosti. Lze to ovšem jen demonstrovati na několika typických, dle možnosti obecně známých příkladech. Nemohu předpokládati, že by kdo kdo znal polskou, do češtiny nepřeloženou novellu »Śmierč« (Smrt) od I g n. D ą b r o w s k é h o, ve které se líčí nenáhlý skon intelligentního souchotináře s marnou jeho láskou. Ale z deseti dva tři čtenáři znají jistě »Dámu s kameliemi« nebo »Violettu« a nejeden čtenář bude přece znáti Hofmannovy povídky. Nuže »Dáma s kameliemi« a její blížcnka »Violeta« a také »Antonie« z Hoffmannových povídek umírají tuberkulosou. Na těch dvou chci, jako na známých typech vyvoditi, jak chápe strůjce aesthetického díla tuberkulosu. Volím úmyslně drama a operu jakožto nejúčinnější, mnohdy takřka nezapomenutelné formy slovního umění, operu pak i proto, aby se objevilo, jak zvuky umělce snaží se vyjádřiti tuto nemoc a její projevy . . (Dokončení.)

JOSEF KRATOCHVÍL:

Z písní starého oráče.

I.

Jak by ruce, nohy
svíral železo kruh,
táhnu, táhnu, tahnu
těžký žití pluh.

V potu tváře zoral
jsem již mnoho lich,
sklidil jsem však pouze
ústrky a smích.

Zrak se kalí, hasne,
praská v těle sval —
nenaříkej, hochu,
táhni mlčky dál!

Tahnu, táhnu, tahnu,
pořád k zemi níž —
daleko je k žatvě,
ku hrobu mám blíž.

II.

Vyštvali mne z města,
jako starý brak,
sotva moh jsem sebrat
plášť a hůl a vak.

V kraji, v kterém plno
navaleno hrud,
vyorat mám pravdu,
zaorat mám blud.

Čím jsou hrudy tvrdší,
tím je slabší dech,
dokonat však, Bože,
mne tu práci nech!

Zachyť ještě zavčas
zlomených sil vrak —
vyštvali mne z města
jako starý brak!

III.

Zahořelo nebe
rudým plamenem,
hromy bijí do skal
blesku ramenem.

Do tvaře mně šlehá
ostrý deště bič —
jen si hromy bijte,
jen si blesku syč!

Budu tiše orat
bez přestání dál,
byť i celý vesmír
proti tomu stál.

Drsná to sic práce,
trapné muky díl,
ale stojí věru,
stojí za to cíl!

IV.

Zorano jest pěkně,
všude pokoj, mír —
honem, honem k branám
vyvláčeti pýr!

Jest ho v poli mnoho,
ven s ním na oheň!
Kdyby snad se šířil,
utlačil by žeň.

Vyhlíží jak člověk,
jenž by rdousit chtěl
půdu, z které vzešel,
již by líbat měl.

Vyhlíží jak zrádný
jedovatý štír —
honem, honem k branám
zavláčeti pýr!

V.

Jak to trva dlouho,
než uzraje klas!
Přibývá mně práce,
utíká však čas.

Po modravém nebi
obláčky se snou
jako tiché touhy,
jež se v duši hnou.

Marně rozbíjím však
doufáním si leb:
ten klas neuzraje,
aby dal mi chléb.

Dá mně jenom práci,
mozoly a pot . . . .
A na konec někam
za hřbitovní plot!

VI.

Jak ten skřivan výská
si dnes vesele!
Po dnech všedních přišla
boží neděle.

Zapadl teď náhle
na mé měkotě,
zavýsknu si také
po té klopotě.

Podívám se někam
v blízký modrý les,
svoboda prý slaví
veliký v něm ples.

Zavysknu tam znova
plným dechem plic —
svoboda je všecko,
bez svobody nic.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

»Co se stalo?« vydrala se jí otázka.

»Co se stalo, ona nám poví,« řekl tvrdě.

»Já vám nerozumím, tatíčku,« zablábolila dívka. »Napadlo mi jít k bábě, do Zbudova . . proto . . . proto že . . ten košíkář nebyl doma a já jsem musela čekat . . . Odpusťte mi, tatíčku zlatý . . chybila-li jsem . . .«

»O to tu nejde. Vědět chci, koho jsi na Blatech potkala!«

Propukla v pláč: bylo jí, že před ní stojí Vojta a že jí dává znamení, aby za žádnou cenu pravdu nepověděla.

Potužák vstal, přistoupil k ní, chopil ji tvrdě za rameno.

»Mluv!« velel.

»Potkala jsem člověka . . . neznám ho« . . . trhaně zněla řeč — »promluvil na mne . . .«

»Nu? co potom?«

»Promluvil na mne . . . co mám v košíku? se ptal . . a košík mi chtěl vyrvat . . . tak jsem jej uhodila pěstí do obličeje . . . a . . . a . . . utekla jsem . . .«

»Uteklas? A ten člověk za tebou se hnal, co?«

»Nevím, tatíčku — byla mlha . . neviděla jsem více nikoho . . .«

Bylo jí, že slyší Vojtu, an jí křičí hrozivě do ucha: »Mlč! mlč! ani slova víc! — nebo jsi prokleta!«

»A nikdo jiný se tam neukázal?« ptal se otec, přísně, tvrdě, klada důraz na každé slovo; »pravím ti ještě jednou: mluv čistou pravdu!«

Vzchopila se, mlčela chvíli, jako by přemítala, pak odpověděla pevným, změněným hlasem:

»Nikoho jiného jsem neviděla. Nevím, viděl-li kdo mne.«

»Jdi spát teď, Apoleno,« pravil měkce, »doufám, že moje dítě mě nepřelhalo.«

Václav zatím, přišed do maštale, ani lucernu nerozžal, aby možno-li, ani hříbek ani pacholek jeho příchodu nezpozorovali. Obával se, že by se to pak bez otázek a hovoru neobešlo, a jemu do řeči nebylo. Byl unaven k smrti a, přes své brzké osvobození, na duši nevýslovně sklíčen. Svlékl se pokud možno zticha a ulehl. Leč, jedva ležel, už stál nad ním Vojta, připlíživ se svým kočičím krokem. Dotknul se zlehka jeho ramene.

»To's tu brzo,« zašeptal mu na ucho.

Václav se zachvěl. Neodpověděl.

»Nu, tak povídej přece! Jaké to tam bylo?«

»Smiluj se nade mnou, Vojto! . . neptej se, nech mě! . . . jindy, zítra . . . ti povím. Dnes už nemohu. Nemůžeš si pomyslit, jak hrozno je tam a jaká muka jsem snášel« . . .

Dal se do pláče, štkaní ho prozradilo.

»Ty babo jedna! ty bačkoro!« posmíval se mu Vojta. »Ty pláčeš? Mne na kříž kdyby přibili, styděl bych se plakat. S tebou nic není. Ponechat tě tam měli několik neděl aspoň, to by ti bylo posloužilo! Ty věru nestojíš za peníze, které tvůj táta musel vyklopit, aby tě propustili. Jdižiž! Chtěl jsem zvědět, s kým ses tam sešel, ale už vidím, že to z tebe nevytáhnu. Kdybys byl k čemu, byl bych ti řekl, kdo toho knížecího holomka pohladil a proč mu to udělal. Vím to, slyšíš? — ale pro sebe si to ponechám!«

Domníval-li se, že tím, co takto napověděl, vzbudí zvědavost Václavovu nebo že ho nějakým způsobem vyruší z jeho otrlosti, zmýlil se důkladně. Ubohý hoch zajisté jen opakoval svou prosbu, aby mu popřál klidu a dodal, že je mu jedno, ať kdokoli pěšáka udeřil, on sám že to nebyl, o tom pan soudce se přesvědčil a pustil ho na svobodu.

»Tak, tak! — jedno je ti to, podívejme se!« odpověděl na to Vojta tímže svým úsměšným tónem; »mně by to jedno nebylo. Nu, chuť je chuť! Vychrň se tedy nebo profňukej tu noc, jak se ti líbí, a zítra se dále potácej pitomně světem, dři se a plahoč rok s rokem, celým životem, jak se na pořádného sedláka sluší. Máš to v krvi, za to já mám v krvi něco jiného.«

Sevřená jeho pěst rýpla ležícího dosti surově do plece. Bylo ticho, nikdo už nepromluvil.

XII.

Uběhlo asi pět neděl. Bylo po žních na Blatsku a sklizeň v celku nebyla špatná. Po osudné velké vodě v červenci nastalo počasí tak příznivé, že odčinilo mnohou škodu, již voda na polích způsobila; i žito, o němž se soudilo, že vzalo největší pohromu, utrpělo jen v nejnižších polohách, kde stály lány delší dobu pod vodou; pšenice také tu a tam slaběji sypaly, ale ječmene a ovsa byla velká úroda a kvalita ukázala se přímo výbornou. Brambory, o nichž se předpovídalo, že shnijí dočista, zotavily se úplně a bylo lze očekávati

bohatou sklizeň, také jetele a polní pícniny stály dobře, dokud vůbec ještě sklizeny nebyly, a v příčině otav naděje byly nejlepší. Vody potoku Soudného jevily se býti jakýmsi miniaturním Nilem: sebraly ohromné spousty ornice a mrvných látek v hořejším svém toku a složily je na Blatských lučinách, jež zavlažily, a, když pak se vytratily a paprsky Blatského slunce zapraly do pažitů, vybujela na těchto vegetace.

»To je pastva!« libovali si hříbkové a hospodyně litovaly, že nesvěřily Blatům dvojnásobný počet hus.

Než, mezi hospodáři dostala se do proudu otázka rozdělení Blat. Ve všech vesnicích se o něm už rozjímalo a mluvilo a domácí zpoury a rozepře následovaly v zápětí. Hospodyně jevily se většinou daleko konservativnějšími hospodářů a málo přály této novotě. V Pašicích u Krušných bylo Boží dopuštění: hospodář, nejstarší jeho syn Jakub, zasazovali se o pokud možno rychlé provedení dělby, Krušná zase ze všech sil se mu stavěla na odpor a všecky její děti, pokud byly doma, nevyjímajíc nastávajícího pana doktora a nejmladšího, ve čtvrté třídě německé reálky Budějovické propadlého Františka, kteří oba přišli zavítat na prázdniny do Pašic, se přidaly na její stranu. Jakuba se všichni báli — vědělit', že s nim nejsou žerty; za to si schlazovali zlost na starém, zvláště nebylo-li Jakuba doma. Konec těchto šrůtek a slovních bitek býval ten, že Krušnej se uchyloval k svému příteli Potužákovi do Plástovic. Tam jako by nových sil byl čerpal: když se vrátil — a vracel se pravidelně, když věděl, že Jakub je doma —, on to byl, který útočil, najmě na děti.

»Ty věčně nedopečený doktore!« osopil se kdys na Josefa, »ty, počkej, uhlidáš, jak s tebou zatočím a do jaké výšky ti pověsím žlab! Ty se zadívej do svých lejster a uč se, abys do listopádu byl hotov! Co se ty pleteš tady do našich věcí a zastáváš se mámy, která nemá za krejcar rozumu?«

»Je to, mordyje, pravda!« přisvědčil mu Jakub, «ty nás jen okrádáš. Já být tátou, hnůj bys nakládal. Za tvou učenost nedám fajfku tabáku!«

Otci by se byl Josef vysmál, neboť věděl, že nikoli tento, nýbrž matka mu bude posilat peníze do Prahy, ale staršího bratra se bál jako ohně; tomu odmlouval vždy jenom šetrně a skrovně. Ani tentokrát jinak učinit se neosmělil.

»Bratře,« pravil vlídně, »ty mluvíš, jak tomu rozumíš. Kdybys měl tušení, jak těžce hlava pracuje, nemluvil bys takhle. Kdybys přišel do Prahy a viděl, jaké úctě a vážnosti se tam těším, věru že bys byl hrdým na svého bratra« . . .

»Tak to dodělej a já budu mluvit jinak«, vpadl mu do řeči Jakub; »nejsi jediný selský synek, který se dal na studie, ale tolik času na studie žádný ze všech, co jich znám, nepotřeboval. Ostatně, to je tvá věc, já se ti do toho nepletu, já tě vydržovat nebudu, nepochodíš-li. A teď nás nech na pokoji a svého si hleď! Co ty tu budeš plísnit tátu, že je pro rozdělení Blat? O máminy husy ti jde, viď? — aby i nadále cpala do tvých děravých kapes všecky peníze, které za ně trží! Ba, zlatky trží a desítky z hospodářství ubírá! Člověk ti to musí jednou strčit pod nos, abys nemyslil, že jsme tak hloupí! Jdi se podívat, co je trávy všude, kam se ty potvory nedostanou, a kde jsou, všecko je po nich jako by spáleno. Pět, až deset kusů dobytka víc by každý sedlák odchoval, kdyby Blata se rozdělila a každý si své spravoval. Nevěříš-li tátovi, jdi se zeptat Potužáka a ten není marný, rozumíš!«

»Tak! tak!« přisvědčil Krušnej.

Zočiv pak Františka, který se povaloval na lavici v samé zahálce, zle se na něho obořil.

»A ty, co tu lelkuješ, darmožroute! Jedeš mi na vodr rovnat snopy! Zapřáhnu tě teď, kluku, a officíra ti vyženu z hlavy. Učit ses nechtěl, dři se tedy!«

Výrostek se klackovitě zvedl z lavice a hodil po otci vzdorovitým, urputným pohledem.

»Však řeknu mámě, jak se mnou nakládáte, táto!« zabručel. »Já . . .«

Nedomluvil. Jakub přiskočil, chytil ho levicí za pačesy a tvrdá jeho pravice ráz na ráz třeskně dopadala na tváře, šiji i záda hochova, který se jal řvát, jako by na noži visel.

»Já ti dám, zmetku smělý!« opakoval několikrát po sobě, neustávaje bušit do kluka, načež ho vystrčil ze dveří.

»Uvidíte, táto, že ho jednou zabiju,« pravil, když kluk byl venku, »ať mě potom třeba obesí. Nevycepoval-li jste ho vy, dohoním já, co jste zameškal.«

»Pomoz Bože, to zas bude rámus!« vece s povzdechem Krušnej; »co platno cepovat ho, když máma zase všechno pokazí.«

»Jen nechte, s mámou si promluvím já,« odpověděl Jakub. —

Tomuto podobné výjevy byly u Krušných na denním pořádku. U Potužaků bylo jinak; tam zajisté bylo ticho a vše bez křiku a nevůle se obcházelo. A přece cosi viselo ve vzduchu, cosi neviditelného, tísnivého, něco jako skrytě působící otrava. Vycházelo to z Václava. Tento hoch zajisté, přírodou již značně nesmělý a váhavý, s času svého věznění na Hluboké, stal se ještě daleko plašším a zádumčivým. Všickni v domě záhy to zpo-

zorovali a otec i matka nejednou se ho ptali, chybí-li mu něco, ale po každé se jim dostávalo krátké odpovědi, že nic, co by věděl. Konal svou práci jako dříve a tělesně v celku nescházel, ale nápadno bylo, jak často se zadíval do prázdna, jako by jeho oči bloudily jinými světy.

»Ten chlapec se mi nelíbí,« zasteskla si kteréhos večera matka, rozmlouvajíc s hospodářem, »připadá mi jako ztracený, jako by pořád přemýšlel a hloubal o něčem, co před námi stojí.«

Potužák pokrčil ramenoma.

»Nevěděl bych, co by mohl tajit. Nemocen není, to je jisto; tož myslím, že mu to přejde.«

Selka potřásla hlavou.

»Uchovej nás Pánbůh,« pravila a slzy se jí vkradly do očí, »ale chvílemi se mi vkrádá myšlenka, že to dítě se nám zblázní. Ta věc tenkrát ho tak poděsila, mozkem mu pohnula, není to jinaké, s toho času je to.«

Potužák se ulekl těchto slov, ale přemohl se, nedal toho na sobě znáti. Celou noc tehdá nespal, rozjímaje, jak by věci přišel opatrně na kloub. Pozoroval hocha, zaváděl s ním různé hovory, pátral na všecky strany, ale ničeho se nedopátral. Žena má pravdu, říkal si: leknutí, hrůza a strach jím otřásly, ale aby se pominul rozumem, toho přece nebude. Do takových konců docházejí toliko lidé, kteří zahálejí. Neustálá práce ho vyhojí, po nějakém čase zapomene . . .

Neklamal se v jednom: strach a hrůza lehly na ducha ubohého Václava, avšak nikoli strach a hrůza, které měl za sebou, nýbrž děs, jenž s těch časů neustával ho mučiti a jenž mu pocházel od hříbka Vojty. Cítil-li se dříve poután k tomuto hochu jakousi tajnou, nevysvětlitelnou kouzelnou mocí, jíž nebyl s to odolávati, děsil se ho nyní čím dále tím více, a přece neměl dosti síly, aby se od něho odtrhnul, ač pouta mu byla nyní zjevná. Jeho ustrašená obrazotvornost zavlékala ho bez volání v ono místo hrůzy a hanby, kam se byl dostal na pouhé lživé udání onoho pěšáka a z něhož, jak se mu zdálo, jen Božím zázrakem vyvázl. Co konal Vojta, muselo neodvratně dojíti svého konce na onom místě, a on sám se pokládal do jisté míry za jeho spoluvinníka, poněvadž nejen že o skutcích jeho měl vědomost, ale že i cítil, že by se marně vzpouzel, kdyby Vojta chtěl, aby bral na nich činnou účast. Cítil také, že Vojta si s ním pohrával nic jinak, než jako rybář s rybkou, která již visí na udici. Ten zajisté na něho téměř nepromluvil ústy, ale zraky jeho mluvily, jako jedem napuštěné střely do duše se mu zabodávaly. Kromě toho mu nemohlo ujíti, že jeho sestra je úplně ve vleku tohoto strašného člověka. Jeho svědomí se ozývalo, bouřilo se, domlouvalo mu, aby upozornil otce, matku — ale kde že by se byl odvážil! . . . Nejvíce se bál nocí. Ulehávaje večer, očekával po každé, že Vojta se připlíží k němu a že bude něco od něho žádat, něco strašného, příšerného . . . žádat? — to to, poručí mu, pohrozí, a jemu nezbude než to vykonat. Věděl předem, že by se marně bránil, že poslechnouti m u s í. Často prodběl celou noc ve smrtelných úzkostech, zíral upřeně do tmy, napínal sluch, při každém šelestu se zachvěl . . . Než, Vojta nepřišel, ani jednou se neobjevil u jeho lůžka, a čím déle trvalo toto neustálé očekávání, tím trapnější byly představy, které jej mučily, tím úporněji přemítal o plánech a úmyslech, jež Vojta po jeho soudu kul. Někdy by byl přísahal, že zaslechl šramot, že spatřil přebíhající stín; pak nepochyboval, že hříbek se plíží ven svým neslyšným krokem nočního dravce, a jeho myšlenky přelétaly k Apoleně. Ta jistě a neomylně se krade ze své komůrky, schází se s Vojtou — v sadě u rybníčka, ve stodole, v polích . . . bouřil se, hnus a zlost ho jímaly, šeredné obrazy v rámech černé noční tmy vyvstávaly v jeho rozhárané, horečně zmítané fantasii . . . pěsti jeho se zatínaly, pudilo ho to ven, ale neměl síly, nohy byly strnulé, v žilách krev se proměnila v olovo a na ucho zavzněl hlas — přelud sluchový — ostrý a třeskný jako údery kladiva na kovovou desku: »Lež! lež! lež! ty blázne! to je osud!« . . . Jindy se chtěl pomodlit, Boha poprosit, aby ho zbavil těchto strašných muk: rty jeho jektaly slova, avšak rozptýlené myšlenky se k slovům nevázaly a, než se nadál, tkvěl před očima zase obraz za obrazem, šeredný, oplzlý . . . a za těmi obrazy v zápětí rmutné přívaly hanby a . . . vězení . . vězení . . . posměch . . . peklo . . .

Jinak Apolena. Ta zajisté, všecka jsouc ve vleku Vojtově, nejen se mu nevzpírala, nebouřila se, ba, s rozkoší se mu poddávala; přijímajíc jeho názory, duše její splývala víc a více s duší jeho. Co on chtěl, bylo i její vůlí, jeho tužby jejími se staly. Václav se nemýlil tuše, že jeho sestra mívá schůzky s Vojtou: skoro každé noci se s ním scházela na různých místech, nejvíce v sadě u rybníčka. Podobalo se, že se od něho přiučila vší oné kočičí dovednosti, s jakouž uměl zatajovati a skrývati své noční výpravy a všeliké svoje konání. Nikdo nikdy ji nepřistihl, nikdo neměl potuchy, že ti dva se spolu scházejí, ač začasté více než polovici jasných nocí vespolek spolu trávili. Zasvěcena do jeho konání, obdivovala se mu a s obdivem svým se mu netajila, naslouchala nadšeně jeho řečem, milovala jej vší svou bytostí. Není pochyby, že k vůli němu by se byla všeho ostatního na světě odřekla, rodiče opustila,

hanbě a bídě by se byla vydala. Nadcházely chvíle, čím dále tím častěji se opakovaly, kde divoká, nezřízená vášeň se v něm probouzela, objímal, líbal ji jako šílený, nevzpírala se mu, ale v rozhodném okamžiku, kdy už už podléhala jako tam na Blatech, na břehu potoka, v nejosudnější den svého života, vydralo se jí z úst slovo prosby, oddané, plné důvěry v jeho velkodušnost, jako by spásu hledalo u něho před sebou samou. A, podivná věc! — tato její prosba nebyla nikdy marnou. Její odpor by byl přemohl lehce, její prosbě neodolal. Zůstala neporušenou. Po této stránce obavy jejího bratra se nesplnily.

»Máš pravdu,« říkával, »třeba počkat! Ale my to nevydržíme, povídám ti, nevydržíme..«

Všecek se chvíval, odvracel se od ní, někdy se i stalo, že od ní utekl, a ona pak marně čekala, že se vrátí.

Jindy, po nějaké přestávce, počínal rázem moudře mluviti, po svém ovšem, o svých starostech, tužbách, plánech do budoucnosti. A pak zase, často z čista jasna, bez jakéhokoli přechodu, vracel se k projevům své lásky.

»Mám tě proto tak rád,« říkával, »že mně věříš. Řekl jsem ti, abys se nebála, že bych ti ublížil. A já ti neublížím, raději bych zemřel. Kdo ví, budeš-li kdy má — avšak víš, jak to myslím, celá má, jakobys byla má žena. Mou ženou být nemůžeš — kde že by tě mi dali? Aspoň teď ne. Možná za deset let jednou, možná za dvacet. Až něčím budu, něčím velkým, větším než je Lochmout. Cesta je dlouha. Ale ty mi věříš, ty neodstoupíš ode mne. Řekni mi to, výslovně mi to pověz, já vím, že slovu dostojíš . . .«

Tu ona pak:

»Můj zlatý Vojto, můj milý, rozmilý! To víš, že budu tvá. Tys mi nade všecko na světě. Pánbůh dá, že se dočkáme bez hříchu . . .« — Vlahá srpnová noc po horkém dni. V sadě u rybníčku seděli ještě, ač půlnoc dávno minula, k sobě se tulili. Předcházel výbuch jeho vášně, slovem ho zase uprosila. Chtěl utéci, ale ona jej zadržela

»Zůstaň!« žadonila; »je mi teskno bez tebe, jen s tebou žiju. Proč chceš odejíti? — vždyť se nic zlého nestalo a také se nic nestane.«

»Nestane! nestane; ty to víš?« odpověděl prudce.

»Jak bych nevěděla? Vždyť bys nebyl ty můj Vojta, kdybys na mou prosbu nedal. Hleď, já se tě nebojím a ty bys se bál mne, ty, který se ničeho na světě nebojíš?«

»Tebe se nebojím, Apoleno, ale tobě ublížit se bojím. Toť jediný strach, který mám. Už jsem si myslel, že by bylo lépe, kdyby Václav byl s námi. Člověk by odolal . . . Ale s Václavem nic není, z toho bude sedlák a nic víc. Však dobře víš, ten je z jiného dřeva než ty. Moje řeč je, že ho tam měli podržet, v tom vězení, nebo dopravit do kriminálu do Budějovic. Tam by se byl seznámil aspoň s lidmi, kteří se nebojí, a ti by mu byli napravili hlavu.«

»Máš pravdu,« přisvědčila, »s Václavem nic není, ale ty zůstaň, my ho nepotřebujeme.«

A Vojta tedy zůstal. (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

III.

třetí hodině dovezl povoz správcův oba pány k ville. Villa Amalie postavena asi deset minut od T., na mírném svahu malého údolí. Středem ubíhal bystrý potok, jehož křišťálově čisté vlny byly útulkem hbitých pstruhů. Za potokem táhla se lesnatá stráň, chránící údolí před západními větry. Zemřelý notář, člověk milující vášnivě přírodu a klid, vyhledal si toto místo a postavil villu, nevelkou sice a bez zvláštního vzoru stavitelského, který obyčejně působí příznivý zevnější dojem, ale za to trpí nedostatkem vnitřního pohodlí. Villa byla velmi účelně stavěna a poskytovala příjemný útulek. Kus stráně kolem ní bylo zabráno ke zřízení malého parku, plno stezek, trávníků a skupin vzácných stromů. Roztroušené keře vybraných druhů svědčily o jeho zálibě k růžím; měl ji se svým bratrem společnou. Dobře opatrovaná polní cesta přetínala v mírném stoupání stráň a vybíhala před villou dál mezi pole.

Když povoz zastavil, vyšla z villy služka a vyřizovala jménem dam, aby páni měli okamžik strpení a zatím se uchýlili do parku.

Dámy prý dlouho spaly a nejsou hotovy s toaletou. Roubal i Vraštil sešli tedy do parku potulujíce se po stezkách. Byli netrpělivi. Vraštil měl po krátkém vyspaní stále žízeň, včerejší holdování různým nápojům mstilo se neuhasitelnou žízní a přál si, aby aspoň vody se mohl napíti. Roubal byl rozechvěn. Jel dnes s pevným úmyslem, že si musí odvézt určitou odpověď. Napadalo ho sice, že příliš chvátá, že může chvatem mnoho pokazit, nemohl však přemoci tajnou náruživou touhu, aby se mohl zbavit mučivé nejistoty. Spolehal na příznivý osud a odhodlal se napjati všechny síly, aby prorazil. Bylo mu nepříjemno čekati a v duchu se bavil úsměškem nad marnivostí žen, které se domnívají, že přišel kochat se jejich toaletou a půvaby.

Čekání se poněkud prodloužilo z jiné také příčiny. Když služka oznamovala, že se k ville blíží povoz, nařídila paní notářová, co má říci, a vešla do své ložnice, ze které dvéře zůstaly otevřeny.

»Nešťastný Roubal opravdu byl mnou zaujat,« povídala hlasitě sestře, která byla již oděna a nyní před vysokým zrcadlem v jídelně upravovala svůj účes a drobnůstky na svém oděvu. Při slovech sestřiných otočila se překvapeně ke dveřím a zvláštní úsměv ukázal se na jejích rtech.

»Ty se domníváš, že pozornost Roubalova patřila tobě?« tázala se přídechem posměchu.

»A komu by patřila?« ozvala se vdova udiveně.

»Myslím, že také trochu mně,« odpověděla s důrazem.

»Ach jdi, blázinku, to se tobě zdá. Vždycky ti říkám, že svým podivínstvím, svou nepřístupností všecky slušné nápadníky odpudíš.«

»Buď opatrna, netvrď něco, co není pravda. Snad že některé nápadníky, ale ne všechny. Ostatně proč bychom se přely. Za chvíli se přesvědčíme.«

A zase se obracela k zrcadlu. Paní notářová nebyla však tak pokojná, jako sestra. Přišustěla do jídelny, zapínajíc cestou blůzu, a postavila se vedle Jaroslavy.

»Poslechni Slávko, on ti něco naznačil?,« ptala se starostlivě.

»Záleží ti na tom něco zvěděti?« ptala se Jaroslava chladně.

»Jak to mluvíš! To víš, že mi na tom záleží. Představovala jsem si Roubala jako galantního muže, který se nám oběma kořil, ale žádné nenaznačil, že by byl pro jednu či druhou určitě zaujat. Snad některou z nás bude zvlášť vyznamenávat, ale dosud myslím nemůžeš ani ty ani já říci, že by se byl rozhodl.«

»A kdyby se byl rozhodl?«

»Opravdu mne napínáš,« pravila netrpělivě a jakési zklamání se ji ukázalo v očích.

»Což by to bylo tak divné, kdyby se někdo o mne zajímal? Nejsem snad už dost stará, abych mohla rozhodovat o své budoucnosti?«

»Ale dovol, vždyť nic neříkám. Jsem přece tvá sestra a bylo by slušno, abys mne napřed upozornila. Nevím jak se potom chovat.«

»Chovej se jako jindy. Také si se mne nikdy netázala, jak se já mám chovat. Co přijde, přijde. Sama ještě nevím, na čem se rozhodnu.«

»Neuděláš přece nic bez švakra. Považ, jak by tím byl uražen. On s námi nejlépe smýšlí a nejlépe nám poradí.«

»Slyšíš, Blažo, toho poručníkování radova mám právě dost,« vybuchla Jaroslava prudce. »Což jsem já jeho švakrovou? Odkázal také mně něco tvůj muž, abych se musela obávat, že bych něco ztratila, kdyby se to stalo bez radova svolení? Ano, povídám to dnes poprvé a povídám to pro budoucnost, že se mi zachtělo konečně svobody! Uběhla léta mého prvního mládí, smutek za smutkem jsme trávily a když jsme si mohly oddechnout, přišel rada a ten nás doma zavírá, jakoby nějaká nevinná zábava byla hned prohřešením se proti slušnosti. Pamatuješ se, jak v noci cestou hučel a stále vytýkal, co tomu řekne veřejnost, že jsme se tak dlouho zdržely a ve společnosti pánů pily šampaňské. Jemu by bylo milejší, kdybychom zůstaly doma a daly si přinést sklenici piva, kterou bychom v zahradě v besídce úkradkem pily. Ze tebe tak poručníkuje, tomu se nedivím, ale proč já mám vedle tebe vést takový poustevnický život? Chce se mi žít.«

Rozohnila se a její oči se vášnivě zaleskly.

»Ty jsi do něho zamilována,« povídala paní notářová s úžasem.

»A myslíš, že tomu nejsi blízka?« zvolala Jaroslava a rozesmála se podivným smíchem.

»Já? Co si to myslíš?« bránila se zmateně.

»Proč najednou jsi neupřímná? Ode mne chceš upřímnost, ale sama dovedně skrýváš vše. Ne, má zlatá, nejsem slepá a vím, že kdyby Roubal chtěl, nečekala bys na ukončení druhého roku. Ostatně,« řekla náhle změněně a zvážněvši přistoupila k sestře, »nechci tě olupovat. Miluješ-li ho a on tebe, udělej, jak chceš. Nejsem tak škodolibá, abych tě připravovala o štěstí. Teď by nás to ještě hluboko nebolelo, uvykneme ta či ona ztrátě. Slibuji ti, že nevyužitkuji výhod závěti a nezkráceně vrátím ti podíl, který mi připadne. My nesmíme mezi sebou mít intrik, vždyť jsme pouze dvě.«

Vdova zprvu pobouřena bouřlivě sestru objala a zasypala ji polibky.

»Ty má drahá dušičko, kdo by ti chtěl ublížit. Buď šťastna, doufáš-li štěstí dojít. Já se neztratím, na nic se nevážu a věřím pevně, že vdovou na vždy nezůstanu. Moje povaha je jinačí, dovedu si pomoci, ale s tebou je hůř. Máš Roubala ráda?«

»Nevím,« řekla stísněně a zadívala se k oknu. »Nemohu sama si dát odpověď. Je mi v jeho přítomnosti úzko, nepokoj mě jímá, vím že je to jiný člověk, než s jakými jsem se dosud setkala. Je v něm cosi velitelského, panovitého, že mu nemohu odporovat. Je-li to láska či nic, nevím.«

»Je, je, už jsi zamilována,« zasmála se paní Blažena a zapomínajíc rázem na své vlastní sny, všecka se nadchla myšlenkou, že sestra, to zadumčivé, nešťastně vypadající dítě konečně je na cestě štěstí. »Je to odvážný člověk! Poprvé přišel a už chce kořistit. Ale opravdu nechceš se zeptat rady, co tomu řekne?«

»Nač bych se ho ptala? Vím, že když se rozhodnu, žádné přemlouvání mne od rozhodnutí neodvrátí. Mám už takovou nešťastnou povahu, že často něco dělám, ačkoliv vím, že to není dobré. Rada bude chtít čekat, bude radit, abychom se na Roubala doptávali, abychom jeho majetek oceňovali, ale to se mi do duše protiví. Komu mám náležet, ať mu náležím.«

»Přece by snad bylo dobře hned se nevázat. Nezrazuji tě, ale upozorňuji. Ostatně máš pravdu, řiď se hlasem svého srdce. Dlouhé úvahy nic dobrého nepřinašejí. A teď rychle, musíme si pospíšit, aby dlouho nečekali. Mám je zdržet do večeře, až přijde švakr?«

»Dělej jak chceš, řeknu ti potom, na čem jsem se rozhodla. Je dost času, pozveš-li je později. A snad je vůbec nebudeš zvát. Nevím sama, co budoucí chvíle přinese.«

Přitiskla si dlaně ke spánku a vytřeštila oči do prázdna. Paní Blažena spěchala ještě na okamžik k toaletnímu zrcadlu a jaksi smutně se sama na sebe pousmála. Malinký, prchavý sen jí zazářil a hned svadl. Nu, nebude se trápit. Jen co mine rok, však ona najde život a cestu oddechnutí.

Za okamžik vycházely obě po terase dolů do parku. Páni byli nedaleko a spěchali jim vstříc. Paní notářová, svěží a bystrá, vrhla pátravý pohled na Roubala a zachytila jeho pohled směřující k Jaroslavě. Sotva se s ním pozdravila, obrátila se ke správci, tázajícímu se, jak se dámy domů dostaly.

»My dobře, vy bezpochyby také, jenže jste se asi víc vyspali než my. Přijeli jsme už hodně dlouho po třetí hodině.«

»Nu my jsme přišli sice dřív do hotelu, ale o spaní nebyla ani řeč. Celou noc chodili hosté, někteří z nich dokonce chtěli na chodbách a v pokojích vyzpívat a vyhvízdat celý koncert a všecky pochody vojenské kapely. Jsem dnes unaven a žízeň mám, že bych moře vypil.« Jako bez úmyslu si postěžoval a bylo dobře. Paní Blažena hned ochotně volala na služku, aby donesla ze sklepa láhve s pivem. Vraštil se omlouval, ujišťoval, že nebylo jeho úmyslem přijít do villy pít, ale vdova nacházela svůj dobrý rozmar.

»Nic nevadí, pane správce, tím líp se nám bude povídat. Bylo by to ukrutné nechat vás trápit, když jste se včera tolik obětoval. Ještě ráno musela jsem se srdečně smát vašemu humoru. Máte velmi šťastnou povahu, škoda že jste na slabé pohlaví tolik zanevřel a zůstáváte, na potupu všem dámám, svoboden.«

»Milostivá paní, kdyby byly všechny jako vy, přál bych si, aby mi někdo napráskal, že jsem se už dávno neženil,« povídal s rozmarným povzdechem.

»Vy jste šibal,« smála se, hrozíc mu. »Umíte se dobře vymlouvat. Ale počkejte, musíme něco na vás naličit. Nebylo by líp jít někam do stínu si popovídat? Zde příliš slunce pálí.«

»Jak ráčíte poroučet. Kde je Roubal?«

Ohlédl se, a spatřil Roubala v průvodu Jaroslavy, zacházel postraní cestou na opáčný konec zahrady. Blažena se také ohlédla a stín přelétl její tvář. (Pokračování.)

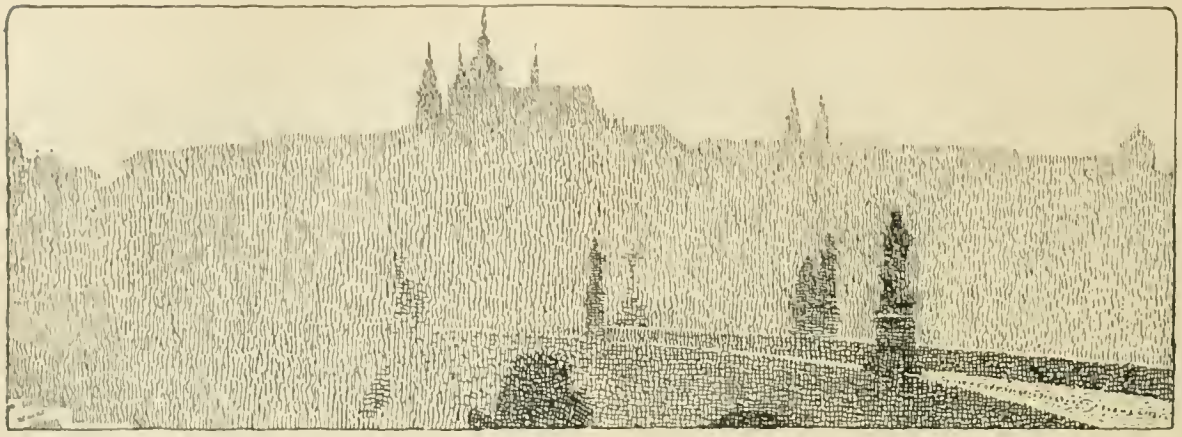

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpominky a kresby několika autorů.

XVII. BEZPEČNOST.

Tak se časy mění . . . tam, kde nyní stojí velká budova policejního ředitelství, vystavená za vlády známého policejního ředitele Päumanna r. 1861, bývaly tři domy; v jednom z nich, zvaném u tří zlatých hvězd, mival prý Veleslavín svou tiskárnu. Na nádvoří policejní budovy stojí stará, vysoká věž, poslední památka na bývalé staroměstské opevnění.

Státní policii má královská Praha od r. 1868. Před tím měla policejní moc v rukou obec pražská a ještě r. 1734 mívala Praha městské vojáky, kteří stávali u radnice a bran městských. Důležitým činitelem v bezpečnostní správě bývali ponocní, ze kterých vznikla později policejní stráž. Dnes o ponocných vědí jenom pozdní chodci, kteří vídají podél domů záhadné postavy. Zastavují se u krámů, prohlížejí zámky a prohledávají staré kouty. Tyto noční pochůzky zavedeny byly v Praze již v dobách nejstarších. Konával je sám — primátor, jenž obcházel město s ozbrojenými žoldnéři. Poněvadž však pan primátor nestačil, býval zastupován měšťany, kteří byli povinni na večer v určitém pořadu a ozbrojeni dostaviti se k ponůcce. Ve dne bděli nad bezpečností města a jeho obyvatelů branní a hlásní čili také pověžní zvaní.

Opatrní konšelé pražští již r. 1584 stanovili, aby na věži rathauské ponocní bedlivi, střízlivi, zkušeni a dobře zachovali se drželi. Ti pak mají ve dne praporeček červeného plátna na dlouhém bidle a v noci lucernu s hořící svíčkou a v které straně by hořelo, mají jej vystrčiti. Též také mají v noci až do svítání každou hodinu po osmkráte se ohlašovati a každé ohlášení na všech čtyřech úhlích věže páčiti, a to ohlášení má býti takové:

»O bože náš všemohúcí,
rač strážce býti svou mocí
měst Pražských i obcí.«

Zpívati má hlasem, notou jako: »Blížíť se čas ku povstání.«

Zbrojí ponocujících byl »kord, voštěp a na voštěpu konev nebo korbel«.

Důležitou funkci mívali hlásní na pražských věžích. Byli povinni dnem i noci obcházeti na galerii kolem věže, celé okolí bedlivě pozorovati a každý oheň údery na zvony ohlašovati. Za dne vztyčil hlásný směrem, kde požár vznikl, červený prapor, v době noční červenou svítilnu. Současně se šturmovalo zvonem a troubením. Proto bývali na věžích také zvláštní trubači. Poslední hlásní byli na věži u sv. Mikuláše na Malé Straně, kteří byli odvoláni r. 1892.

Nastala jiná doba, zřizovány telegrafní a později telefonní stanice a konečně požární automaty, a hlásní na pražských věžích stali se zbytečnými.

Hlásil-li pověžný vznik ohně, vyslán byl hasič, aby vypátral podrobnosti vzniklého požáru. Jak primitivní a zdlouhavé bylo toto opatření, dovídáme se z Vejdělkova »Památníku hasičského sboru«. Pod věží sv. Víta stál strážník. Vznikl-li oheň, napsal hlásný věže svatovítské na lístek, kde oheň zuří, vložil depeši do plechové krabice, spustil ji dolů, strážník vyňal lístek a spěchal s ním naproti hasiči, jenž hned po poplachu běžel z hasičské stanice malostranské na zámecké schody, kde mu strážník lístek hlásného odevzdal.

Z historie hlásných zajímati bude ještě, že hlásný na radnici měl povinnost ohlašovati hasičské centrále dvanáctou hodinu poledni. Později pověřen úkolem tímto hlásný na věži malostranské u sv. Mikuláše. Od r. 1892, kdy hlásný tento odvolán, ohlašuje se poledne výstřelem z děla na Ma-

rianských hradbách, jenž stal se regulátorem všech pražských chronometrů.

Pro bezpečnost majetku a občanů pražských je památným usnesení městské rady z r. 1853, aby zřízen byl sbor hasičský. Sestával z počátku ze 30 mužů. Až do roku 1866 vykonávalo členstvo sboru hasičského různé obecní práce, jako čištění ulic, dopravu úrazem stižených, různé pochůzky, přenášení nábytku pro důstojnické byty, opražování akt atd. Rozumí se samo sebou, že vedlejší toto zaměstnání nemohlo býti na prospěch důležité této instituce a proto bylo docela odstraněno. Dnes stojí hasičský sbor pražský na výši dokonalosti, je opatřen znamenitým, moderním nářadím a při každé příležitosti osvědčuje se odborný jeho výcvik. Ředitelem hasičského sboru je Fr. Vejdělek, za jehož řízení sbor stal se skutečně chloubou Prahy.

Ještě dnes najdeme v některých starých pražských domech hasební náčiní. V roce 1852 bylo obnoveno nařízení, aby v každém domě byl na půdě sud s vodou. Z ustanovení nynější požární policie sluší se zmíniti ještě o hlídkách, jež vysílá hasičský sbor do zábav, divadel a cirků. V roce 1877 zavedena byla hlídka hasičská u městských pokladen v radnici, v r. 1898 u pokladny berního úřadu v tržnici staroměstské a v r. 1901 u berního úřadu ve Staré rychtě. V obou zemských divadlech koná po dobu představení bezpečnostní hlídku sedmičlenná hasičská stráž, v divadlech předměstských konají hlídku členové místních sborů hasičských.

Jaké potíže mívali naši předkové s městskou stráží, o tom vypravuje Fr. Ruth v Kronice Královské Prahy zajímavé podrobnosti. R. 1322 nařízeno v Praze, aby v noci každý, jda po mostě, měl světlo a dle rozkazu z r. 1329 na znamení dané rychtářským zvoncem vůbec po městě každý musel nésti si světlo, sice byl podezřelým a byl pokutován; byl-li po třetí postižen beze světla, byl policií sebrán a potrestán vězením tříděním nebo třemi kopami grošův a vypovězením z města na rok.

Na nárožích bývaly v železných klecích ohně smolné, hlavně při požárech, aby lidé jdoucí hasit viděli na cestu; u Císařských na Václavském náměstí bývala taková nárožní pánev, o níž kolovala legenda, že v ní byly vystavovány hlavy sťatých. Na počátku století sedmnáctého bylo v Praze na hlavní cestě od Prašné brány přes most na hrad 120 svítilen. Ale vedle toho svítili si lidé pořád ještě sami pochodněmi. R. 1763 nařizuje magistrát, aby chodci jdoucí v noci po mostě neotloukali hořících pochodní o zábradlí nad Kampou, aby od toho nevznikl oheň. V domech bývaly kameny s důlky na shasínání pochodní. V průjezdě místodržitelské budovy spatřujeme podnes takový kámen s jamkami.

Tak se časy mění — dnes je na několik hodin cesty viděti nad Prahou ohromná záplava, vznikající z tisíců lamp se světlem buď plynovým nebo elektrickým — —

O bezpečnost občanstva v nejširším slova toho smyslu pečuje policie. Ve starém naučném slovníku Riegrově je zajímavá její definice. Jsouc takřka »břečtanem všemi odvětvími státní administrace se proplétajícím«, jen tím prý se liší od státní politiky v užším slova smyslu, že jest jejím účelem předstižné čili praeventivní zamezování rozmanitých pohrom sociálních. Na naši policii nemáme upomínky nejrůžovější.

Bývala do opravdy břečtanem, jenž snažil se vniknouti zejména všude tam, kdoko policejních chefů pražských spatřovalo nějaké nebezpečí pro stát. Bývala postrachem našinců, kteří temperament něji si počínali, a poněvadž bdělé oko policejní vidělo nebezpečí všude, dostal se každý, kdo jakýmkoli způsobem súčastnil se veřejného a národního života, s policií ve styky když ne právě vždy osudné, tedy vždy aspoň velice nepříjemné. Hlavní a neblahou pomocnicí policie bývala pravá její ruka, smutně proslulá pražská censura, která hlídala žárlivě každé volnější slovo z počátku dokonce v rukopisech, později v tištěných publikacích a jež učinila se svými přehmaty často a často až komickou.

Má tu podnes svoje sídlo, ale zuby její jsou už znamenitě obroušeny. Když svého času proklouzly před ní v oobě výjimečného stavu Čechovy »Písně otroka«, způsobilo to nejen v literárních, ale ve všech vrstvách naší společnosti značnou sensaci. Vzpomeňme jen dob, kdy krutě vládla divadelní censura, jež celé řady kusů divadelních potlačila anebo aspoň na dlouhou dobu odsoudila v zajetí. Dnes ovšem má už i policejní censura názory mnohem shovívavější —

Policie má svoje ústředí ve známém paláci na Ferdinandově třídě. Po celém městě a předměstích rozvětvena je síť pobočných úřadů, policejních komisariátův, a bezpečnostní službu vykonává dnes již přes tisíc policejních strážníků — —

Vedle censury jmenuje se nejčastěji v novinách tak zvané bezpečnostní oddělení policejní. Tady odbudou si nejpalčivější chvíli provinilci, kteří v tak zvaném

departementu IV. bývají podrobeni křížovému ohni otázek. Odtud bývají dopravováni k trestnímu soudu, a čtenáři novin dočítají se při každém sensačnějším zločinu nejdůkladnějších podrobností o tom, jak vinník byl stopován, jak četná armáda detektivů vyslána na jeho dopadení, jak byl postižen, jak tvrdošijně zapíral a jak konečně byl z činu buď usvědčen nebo ke kajícímu doznání pohnut. Tajná naše policie není také právě nejlíp zapsána u občanstva. Zejména neblahou byla její působnost v dobách politicky vzrušených. Máme na ni svoje specielně pražské stesky a nutno pořád ještě domáhati se odstranění jejich příčin.

Policie koná také, jak známo, dohled při veřejných shromážděních, zábavách, v divadlech atd. Bývala v tom směru také neobyčejně nedůtkliva a přísna. Co se jenom naši herci, zejména nebožtík Šamberk, nachodili na policii pro svá extempore! »Zaklepal-li časně ráno někdo na dvéře mého bytu,« vypravuje ve svých vzpomínkách Samberk — »byl to jistě policajt, jenž přišel mně oznámit, abych se dostavil na policii pro kuplet nebo pro vtip, který jsem večer před tím udělal na jevišti,« Šamberk extemporoval dál a došlo to konečně tak daleko, že mu policejní ředitel Sedláček pohrozil vypovězením z Prahy, opováží-li se ještě jednou promluvit na jevišti něco, co se bude sice publiku, ale nikoli slavné policii líbit.

Ještě do nedávna bývala Praha svědkem smutných průvodů pouličních. Z policejního ředitelství táhl občas za dozoru policejních strážníků celý zástup zbědovaných postav, jejichž cílem byla městská věznice, zvaná »Fišpanka«. Byla to smutná podívaná na pouliční toto pranýřování, jež bylo konečně na důrazné naléhání odstraněno. Tuláci dopravují se nyní do věznice ve zvláštních vozech s malými, zamřížovanými okénky, za nimiž bývá viděti zoufalé tváře vagabundů, kteří ničeho na světě tak se nebojí, jako postrku do domovské obce. Nejtučnější lov mívá policie na občasných generálních visitacích, jež koná mimo nadání v nočních kavárničkách a v hospodských brlozích. Někdy za jedinou noc polapí sto i více tulákův a tulaček.

Postrachem malých dětí je parková policie městská. Zřízenci bývají dobře ukryti a běda tomu capartu, jenž šlápne na trávník, do květinového záhonu nebo utrhne ratolístku nebo dokonce kvítek. Bývají to scény velice vzrušující, při nichž dojde z pravidla k velice hlučným výstupům.

Není ovšem možno upozornit na všechny způsoby bezpečnostní služby velkoměstské. Zasahuje do všech oborův a odvětví veřejného života a činnosti. V létě hlídají strážníci břehy, aby se nikdo nekoupal na místech, kde koupání není dovoleno, v noci obcházejí hlídači Vltavu, aby v ní nepytlačili nepovolaní rybáři, v dobách, kdy lze očekávati stoupání řeky, obcházejí v inundačních obvodech povodní stráže.

Není ovšem jiné pomoci — velké město je jako malé dítě, jež musí býti hlídáno a střeženo na každičkém kroku.

Milerádi uznáváme výhody všech bezpečnostních opatření — ale někdy je jich, bohužel, tolik a někdy je starost o nás tak přeúzkostlivá, ba dotěrná, že nám velmi často kalí nejkrásnější požitky! *Tacitus.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

□ **Vážené odběratele Máje** upozorňujeme, že příštím číslem počíná poslední čtvrtletí IV. ročníku našeho listu. Kdo zaplatí předplatné před vydáním 42. čísla, súčastní se slosování uměleckých premií v ceně *3000 K* úplně z d a r m a, nechť odebírá Máj přímo z administrace, z kuihkupectví nebo prostřednictvím pp. sběratelů. Kontrolní kupony slosovací budou vloženy do čísla 43. Bližší v insertní části tohoto čísla.

·· **Ze života dra Bedřicha Pacáka** vypravuje dr. Štolba ve svých Pamětech, vydávaných Nakladatelským družstvem Máje (3. sešit, str. 72.):

V neděli dne 10. května 1868 sešla se v Šárce, v hostinci »Na Žežulce«, společnost mladých lidí, kteří zde v ústraní hovořili o všem možném a zejména také — jak ostatně ani jinak býti nemohlo — o politických poměrech. A do společnosti té nepoznán vloudil se, jako obyčejně, člen tajné policie, jenž podal pak o tom, co zde slyšel, raport v ten rozum, že pojednou vystoupil prý na stůl mladík, kterýž promluvil ku všemu zde shromážděnému obecenstvu způsobem takovým, že bylo mu ihned jasno, že jej zatknouti musí.

To však nebylo tak snadné. Posluchači obklopovali mladého muže tak, že k němu dotlačiti se nemohl, a když pak společnost odcházela, a policejní zřízenec na blízkém vršku úmysl svůj provésti chtěl, shrnul se na něj houf lidí, stloukl ho důkladně a shodil s vršku toho dolů.

Ale tím policejní zřízenec nedal se nikterak odstrašiti. Zdvihl se, vypůjčil si kdesi koně a ujížděl na policejní exposituru do Bubenče, kdež vyžádal si policejní assistenci do Stra-

hovské brány, do kteréž ihned napřed odejel doufaje, že společnost ona tudy do Prahy vrátiti se musí.

Leč výpočet jeho selhal. Společnost, jako by to byla tušila, volila jinou cestu k návratu, neboť do pozdní noci v bráně se neobjevila.

Policejní zřízenec neztratil však naděje. Z celé řeči mladíkovy a ze zevnějšku jeho vycítil, že jest to asi posluchač některé vyšší školy, a protož jal se neunavně obcházeti ústavy technický a universitní. A tu pojednou, dne 6. června odpoledne spatřil mladíka, do Klementina se ubírajícího, jenž zdál se mu totožným s řečníkem ze »Žežulky«. Přistoupil k němu, chopil jej za ruku a prohlásil ihned za zatčeného. Mladík, nanejvýš překvapen, vytrhl se mu a chtěl utéci. Avšak zřízenec počal volati: »Zloděj, chyťte zloděje« a běžel kvapně za ním. Nahodivší se k tomu městský strážník připojil se k němu, a když za velikého sběhu lidí »zloděje« konečně chytili, zatkli jej a odvedli na policejní ředitelství.

Mladík ten byl náš kollega Bedřich Pacák, kterého dodala policie po předběžném výslechu trestnímu soudu, kdež podržen ve vazbě a vyšetřován pro — zločin velezrády.

Rozčilení naše bylo nepopsatelné. Vyšetřování vedeno s rychlostí úžasnou, arci ale v dobách oněch zcela obyčejnou, co nejhorlivěji pátráno po účastnících schůze oné, kteří by mohli dosvědčiti, co policejní zřízenec tvrdil, a již dne 15. července téhož roku postaven ubohý náš soudruh před pětičlenný senát, jemuž předsedal rada Mentberger, kdežto žalobu hájil státní zástupce Dr. Hlaváček a obžalovaného Dr. Kučera.

Líčení prohlášeno za tajné a skončilo tím, že Bedřich Pacák uznán vinným zločinem velezrády a odsouzen k těžkému žaláři na dobu pěti roků, zostřeného postem, každého prvního pátku v každém čtvrtletí, jakož i k náhradě útrat, s líčením spojených. Důvody čteny tajně, a proto o nich nic zvěděti jsme nemohli. Jen to proneslo se přece, že svědkové nemohli Pacáka s jistotou poznati a že musel tudíž při líčení vystoupiti na stůl a opakovati před nimi slova závadná.

Tak se aspoň tehdá vyprávělo.

A k odvolání učiněnému vrchní soud zvýšil trest ten na — deset roků, naproti čemuž soud nejvyšší snížil ho zase na původních pět let.

Pacáka odvedli do trestnice Sv. Václavské, která dnes srovnána jest se zemí. A tam chodili jsme jej někdy — často to být nesmělo — navštěvovat.

Byl tam současně s Barákem, a každá taková návštěva rozrušila nás nemálo. V průjezdě prohlížela si nás zvědavě vojenská stráž, na schodech setkávali jsme se s trestníky někdy s pouty na nohou, a když po chvíli dostavili se přátelé naši do kanceláře věznice, tu bledá, až zsinalá barva tváří jejich mluvila jasněji nežli všechna slova.

Pacák ten čas v trestnici neztratil. Studoval pilně, a když po třech, arci dlouhých letech amnestie otevřela brány jeho vězení, pokračoval chutě zase v studiích právnických.

— **Na rodném domku bratří** Josefa a Pavla Durdíka **v Hořicích** byla dne 3. června t. r. odhalena pamětní deska. Stalo se tak slavnostním a povznášejícím způsobem za účastenství zástupců všech vědeckých a osvětových korporací z Prahy a měst okolních.

S balkonu radnice bohatě ozdobeného měli při slavnosti promluviti řečníci k lidu. Četné řady účastníků za pochodu z Libuše se již seřadily a zpěvácký spolek Ratibor zapěl slavnostní sbor, první řečník prof. Čáda již započal vzletnou a učenou řeč o Josefu Durdíkovi, když silný liják, s nebe již po celý den zachmuřeného se spustivší, přinutil řečníka k přerušení a zástupy k ústupu pod střechy.

V řečech pokračováno pak v sále divadelním. Prof. Čada vylíčil život a význam Josefa Durdíka způsobem jasným, vřele procítěným. Durdík dříve než filosofem byl básníkem; vytříbený jeho sloh, vytvoření mluvy filosofické, jeho ušlechtilý způsob popularisování věd a nevyrovnatelný přednes působily trvale na povznešení mluvy naší.

A bylo mu krušně dodělati se místa professora na universitě tehdy ještě nerozdělené, byv jmenován proti vůli sboru universitního, jen svou zásluhou a pracemi vědeckými. Jím končí první období naší filosofie, v duchu Herbartovském pojímané. Josef Durdík byl ale též humanistou a upřímným rádcem a přítelem svých posluchačů po celou dobu svého působení.

Po té vystoupil prof. Boh. Bauše, aby promluvil o druhém bratru, jehož památku rodné město oslavuje. Snažil-li se Josef stále z povzneseného stanoviska budíti národ svůj k ideovému názoru světa, podával mu Pavel, jsa povolánim

Rodný dům bratří Durdíků v Hořicích.

svým lékař, hořké pilulky sarkasmu a skepticismu ve svých brillantně psaných úvahách a cestopisech. Chloubou byli oba již gymnasia Hradeckého: Pavel hledal štěstí jinde; v Rusku, na Javě, Sumatře a Niasu; vrátiv se však do vlasti, dal bohu Aeskulapu »jenž prý jest němý« vale a obrátil se k Muzám, jež znamenají věčnou mladost. Ošetřován laskavou péčí svých sester, poznal přece, že blaze jest aspoň končiti život mezi svými.

Na to promluvil prof. Drtina, jakožto dekan filos. fakulty za universitu, aby vzdal hold Josefu, a vytknul zvlášť jeho bolné pocity, vyjádřené v básních a kritikách filosofových nad osudem, ústrky a rozháranosti českého národa, které však v dalších vývodech vrcholí povzbuzení k činorodému vzpružení a radosti ze života.

Na to mistr Vrchlický promluvil za akademii a spolek Máj, ředitel Hansl za město Prahu, ředitel Bílý za Uměleckou besedu.

Všechny řeči přijaty byly hlučnými projevy potlesku a sledovány s největším účastenstvím.

Na to odebrali se účastníci k rodnému domku, kdež po odhalení odevzdal předseda okrašl. spolku desku do ochrany města, a dr. Sommer jménem města tuto přijal a účastníkům slavnosti děkoval. Po zapění slavnostního sboru slavnost ukončena. Došla též celá řada telegrafických pozdravů vynikajících osobností a korporací, jako akademie, Náprstkova musea, z klubu amerických dam, svazu osvětového a j., jež svědčí o vděčné paměti, jakou zachoval národ k působení rodáků Hořických, zvlášť filosofu Josefu Durdíkovi.

Hosté slavnosti navštívili po té rozsáhlé místnosti odborné školy sochařsko-kamenické, kdež se jim ředitelem ústavu p. Weinzettlem dostalo nejlaskavějšího vysvětlení o postupu a výkonech ústavu zdejšího.

O uměleckou výchovu lidovou starají se kruhy zdejší stálou výstavou uměleckou, kdež právě chorvatské výšivky lidové vystřídaly kresby a obrazy profesorů Jičínských Jul. Bouse a An. Papáčka. Všechna čest čilým kruhům hořické inteligence.

— **Ruský spisovatel Čechov — českého původu.** V úterý vítali jsme v našich redakčních místnostech sympatického hosta. Pan Ivan Markovič Radeckij, paedagog a sociolog z Oděssy, zavítal k nám, aby se informoval o některých otázkách českého spisovatelstva se týkajících. Za hovoru zmínil se host o ruském spisovateli Čechovu a uvedl zajímavou podrobnost. Znal dobře děda spisovatele Čechova, jenž přišel do Ruska z Čech. Byl řemeslníkem, jenž věnoval se později obchodu. Často vzpomínal své vlasti a rád vypravoval o jejich krásách, jež líčival velice živými a poetickými slovy. Jeho syn byl znám označením »Čechův syn«, jež stalo se tak populární, že na rodové jméno se úplně zapomnělo a zůstala zkratka »Čechov«, jež vnuk ruského usedlíka z Čech tak skvělým způsobem proslavil. —r.

— **Lidé na horách.** Tatranské povídky. Napsal Jan Havlasa (Jan Klecanda syn). Mladý a nadaný spisovatel, který poslední dobou sbírá zajímavé látky novellistické až za oceánem, vrací se v Lidech na horách opět do svých oblíbených Tater. Buď jak buď, třebas tolik se mu již navysmívali pro jeho Tatry, jak praví ve věnování »nejlepšímu srdci v Tatrách«, Havlasa nepřestává je zbožňovati, ony jsou jeho prvou láskou, ony založily jeho prvé literární úspěchy, a proto vzpomíná jich tak oddaně i vděčně a zajisté vždycky rád bude na ně vzpominati.

Devět nevelikých povídek obsahuje knížka Havlasova, a všechny mají smutný, mnohdy až příliš smutný děj. Ale pomineme-li některých, zejména úvodních, rozvleklejších líčení náladových, jsme obsahem povídek zaujati a s účastenstvím pročítáme je až do konce. Snad jednotlivé charaktery, zvláště mužské, jsou si někdy chováním a myšlením podobny, čímž po přečtení knihy hrdinové povídek neodlišují se dosti určitě v naší paměti — přirozený to důsledek chvatné činnosti mladého autora — nicméně sluší doznati, že čtenář bezděky cítí s jeho milými horaly, a že se v něm probouzí touha, podívati se také v ony krásné Tatry, které tak vroucně si zamiloval spisovatel.

Jak praveno, povídky Havlasovy mají vesměs smutný děj. Na konci všech sklebí se na nás smrt. A přece bylo by tomu úchvatnému tatranskému rámci šlušelo vedle paprsků slunečních na nebi také trochu více štěstí na zemi. Některé povídky skutečně až svádějí k smírnějšímu zakončení, a ubezpečujeme spisovatele, že tak byl by se ještě více zavděčil svým čtenářům a zvláště čtenářkám.

Povídky Lidé na horách vyšly v Ottově Laciné Knihovně Národní. Jsou dobrou knihou, mluva jejich jest téměř vzorně správna, žádné ošklivé cizí příměsky nehyzdí její českosti. Upřímně ji doporučujeme. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 39. vydáno dne 8. června 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za předplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.
(Pokračování.)

Pan Jan Otto, cís. rada, nakladatel český v Praze!: [1])

»Myšlenka pronešená panem drem Gregorinem z Terstu, aby drobné národní celky slovanské společným úsilím se vynasnažily rozšířit navzájem obvod svého literárního trhu, je o sobě velmi pěkná. Navržená forma zdá se mi jen příliš ideálnou. Praxe vydavatelská ukazuje, že má každý trh svoje obchodní podmínky a okolnosti, své potřeby, svůj vkus, své požadavky, své vydavatele a své obecenstvo. Nedá se tu nic násilně spřahovat. Kniha vydaná v Praze nenajde snadno odbyt v Krakově, v Záhřebě, v Petrohradě, a naopak. Ovšem záleží vždy především na zboží samém. Díla Amose Komenského došla odbytu po všem světě. A dílo slovansky důležité a cenné, proč by nemělo nalézt odbytu po všem slovanském světě? Předpokládaje náležité vzájemné styky mezi dotyčnými činitely (autory, vydavately, knihkupci etc.), dále potřebné informace a vše, co vymáhá stránka obchodní a co by mohla poskytnouti vhodná organisace.

Bylo by záhodno, abychom se sami starali o to, aby překlady našich českých autorů vycházely v ostatních zemích slovanských. Do češtiny překládá se ze slovanských literatur mnoho, navzájem se však málo překládá českých spisů u ostatních slov. národů. My Čechové pracujeme jistě ve směru tom dosti, jen kdyby také druzí národové slovanští všímali si více nás,[2]) je toho třeba, aby i oni nás poznali, aspoň jako my známe je.

V mém závodě vyšly již slovníky slovinský, polský, vychází velký ruský, tiskne se srbsko-chorvatský, mimo to vyšla řada překladů vynikajících spisů slovanských, zejména ruských.

Také Slovník Naučný věnuje otázkám slovanským největší pozornost, přináší množství cenných článků o všech zemích slovanských a bylo by jen záhodno, aby si toho povšimli[3]) i ostatní Slované.

Na poli hospodářském působím již po léta ve slovanském smyslu, kdekoliv se naskytne příležitost. Mohu říci, že potkává se snaha ta se zdarem.

Na obchodní akademii, která byla k mému podnětu založena, bylo na př. hned při jejím založení, asi před 35 léty, zavedeno poprvé veřejně vyučování ruskému jazyku. Absolventi naší akademie zaujímají přední místa snad ve všech zemích slovanských.

Co uvádím, má jen doložiti, že sám jsem ode dávna nadšeným pracovníkem ve směru

[1]) Soukromý dopis, neurčený pro anketu. Pro zajímavost uvedených dat jej zde, bez obavy nediskretnosti, připojujeme. Red.

[2]) Myšlenka slovanská u malých národů slovanských je výraz pudu po sebezachování. Je přirozeno, že v Čechách nejdříve vznikla a poměrně s největší intensitou se prociťuje. Nebezpečí, kterým jsme odevšad obklopeni, dostatečně to vysvětluje. Novější dobou ostatně Slovinci svou horlivostí na poli vzájemnosti literární jistě nás dostihli, ne-li dokonce předstihli. Ovšem měřeno v poměru sil. Red.

[3]) S ustrojováním sil přijde těsnější styk, živější zájem, čilejší pozornost a také potřeba vědomosti. S častým stykem bližší povinnost dostaví se sama. Red.

slovanském, pokud ovšem mé síly stačí. Souhlasím, že i přes mnohé překážky a nezdary třeba pracovati dále, neochabovati dokud nedocílíme, čeho si všichni přejeme, totiž, aby sloučeny byly síly slovanské dosud na svoji škodu rozptýlené . . .«

Druhá část článku p. rady **Hrubého**. (Dokončení z předešlého čísla.)

Nejdůležitější byla by tedy organisace pro pěstování řečí a literatur slovanských, vedle ní měly by dle poměrův a okolností zakládati se organisace jiné, tu místní, tu obecně slovanské ku př. slovanský svaz sokolský, svaz slov. pěvčích spolkův, organisace obchodní ku př. obchodních cestujících, sklady výrobkův a plodin, podniky k oživení slovanské průmyslovosti, sprostředkování práce pro slovanské kraje, zejmena do Ruska, Srbska a Bulharska, kam se hrnou houfně živlové cizí atd.

Hlavní ale podmínkou při tom jest, aby takové organisace byly života schopny, neboť nic neškodí dobré věci tak, jako zřízení organisací nevhodných, podmínek rozvoje nemajících a fiaskem končících. Proto nutno obmeziti organisace takové na obory speciálné, přesně vymezené, aby působnost mohla se na vytknutý účel soustřediti plným úsilím.

Myšlenka tato není arci nová. Máme neb měli jsme již některé organisace toho druhu, jako svaz novinářův[4]), hasičův, vývozní spolek, avšak úspěchy nejsou dosud valné a to hlavně proto, že se nedostávalo oné národně jazykové průpravy, onoho praktického prohloubení vědomí jednotnosti. Lepší snad úspěchy kynou bankovním filiálkám a obchodním pobočkám a jednatelstvím, které již byly neb mají býti zřízeny.

Také myšlenka organisace pro pěstování řečí a literatur slovanských jest stará. R. 1871 založil jsem s Drem Serv. Hellerem za tímto účelem »Slavii«, spolek Slovanův všech kmenův na universitě pražské studujících; spolek rozbil se, poněvadž hledal »diplomatický jazyk«. Povstaly slovanské kluby v Praze a v Krakově, dodělaly se úspěchův jednotlivých, ale působiště jest příliš obmezeno. Proč ruský »blahočinný spolek slovanský« bídně živoří, jest známo s dostatek. Třeba bráti naučení ze zkušeností zde nabytých.

Jako poslanec na radě říšské ve Vídni, měl jsem příležitost pozorovati neutěšený stav slovanské vzájemnosti zcela z blízka. Z rozhovorův se soudruhy poslaneckými vyšla myšlenka, že právě poslanci měli by zahájiti kroky k nápravě; a tak dohodli jsme se pracovati k založení všeobecně slovanské organisace pro pěstování řečí a literatur slovanských, která by byla jaksi sprostředkovatelkou mezi jednotlivými slovanskými akademiemi a p. Vedly nás k tomu úvahy, které jsem výše vylíčil.

Zároveň jsme se dohodli i pokusiti se o ustavení »volného sdružení slovanských poslancův«, které by zatím dávalo podněty a pokyny ve věcech osvětových i hospodářskych, a myšlenku praktické pospolitosti slovem i tiskem propagovalo. Avšak, na žal, úmysly tyto nehnuly se ku předu a to pro neutěšené běhy politické, zejmena pak z té příčiny, že se u nás Čechův a z části též u jiných Slovanův téměř celý fond energie vyčerpává na zápasy stranické a vůbec na politiku, takřka jen na politiku, poněvadž i obory o sobě nepolitické strhují se zbytečně do víru politického[5]).

Snad nastane konečně doba vhodnější, zahájená tato diskuse pak protříbí názory o věci a proklestí dráhu. Nebude tedy na škodu, když podrobněji vylíčím, jak jsme si tuto organisaci představovali:

1. Měla by se opírati o odbory kmenové, které by řízeny byly ústředním výborem; kmenové odbory měly by místní skupiny.

2. Účelem by bylo: šířiti poznání kmenův a znalost jazykův slovanských mezi všemi slovanskými kmeny; brániti tomu, aby se slovanštiny zbytečně nerozcházely ještě více; zejmena vymycovati cizácká slova a řečení a nahrazovati je dobrými slovanskými (po způsobu německého Sprachvereinu), přejímati trefné výrazy jinoslovanské, zaváděti společné terminy technické (zejmena při vydávání říšského zákonníka) vydávati spolkový orgán ve všech slovanštinách, pracovati k tomu, aby nauka jazykův slovanských na základě praktické metody srovnavací a s cílem praktickým zavedena byla do středních škol slovanských atd.[6])

3. Prostředky peněžní opatřily by se příspěvky členů, dary, podporami obcí, zemských sněmův, akademií, státu atd.[7])

4. Sídlo ústředí organisace mělo by býti ve Vídni. Arci nebude to zejmena u nás Če-

[4]) Trvá stále, přes malé nedorozumění, které dojista bude vyjasněno a jen přispěje k utužení výkonnosti mladé sice, však naveskrz zdravé organisace. Red.

[5]) Zcela přirozeně! Idea celku, t. j. národní idea nestělesněna žádným ústrojím, zůstávajíc pouhým bezbranným heslem v zápase ustrojených stran, nemůže sama nic podnikati na prospěch a obranu svých nejživotnějších zájmů. Red.

[6]) Hlavní věc! Red.

[7]) Ustrojený celek sám se dovede postarati o prostředky. Red.

chův, sympatické[8]), ale bylo by to praktické. A zde nesmějí rozhodovati momenty náladové, nýbrž momenty vhodnosti, a ty mluví pro Vídeň. Jestiť Vídeň geograficky a komunikačně střediskem světa slovanského, aspoň v říši podunajské soustředěného, jest přirozeným pojítkem Slovanův severních a jižních a bydlištěm nejen lidu slovanského, nýbrž i četné intelligence všech povolání, zde scházejí se k práci parlamentní a k práci v jiných oborech (poradné sbory zemědělský, průmyslový, železniční atd.) zástupci všech kmenuv, zde jest četný dorost intelligence z celého světa slovanského, jak, bohužel, v žádném jiném městě. To jsou momenty, jichž nelze přehlížeti[9]). Bylo by arci možno, aby se jednotlivá hlavní města slovanská střídala co sídlo ústřední správy, než pochybuju, že by to bylo vhodno a prospěšno. (Pokračování)

[8]) Proč by nebylo sympatické, co se objeví potřebným a užitečným? Vídeň valem spěje k tomu, aby jako říšské město stala se exteritoriální. Dnes je Vídeň skutkem z třetiny české město. Úkolem Slovanstva je vtisknouti říšskému zřízení svůj ráz. Až se to stane, co pak bude s Vídní? Red.

[9]) Jak průběh ankety dosvědčuje, panuje v té věci názor dosti jednotný. Red.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Na moři.

O, mnohé srdce almužnou vždy chodí,
a bude chodit v poslední až den.
O, nevěř, v přístav každou loď že vodí
Bůh její — Já jsem takou pustou lodí,
bez cíle je můj prázdný den i sen.

Tak občas usnu, všecko zapomínám,
do sebe zabrán, o kráse sní duch,
ku cizím světům obrací se jinam,
tam květům snů svých hrdé hlavy stínám,
než vyruší mne světa řev a ruch.

Tu vidím bezdný prostor světa zase,
bez vůdce zřím se, dálné na moře
jsem vržen sám — jen ve vlnivém jase
pár motylků — mých snů to — třepetá se
a zniká v bezmezné té prostoře.

Sloky.

Chtěl mluvit bych tak tiše a tak snivě
jak vánek vroucí když hovoří k nivě,
po úpalu dne když jí chládek nese,
při němž jen třtina v močálu se třese.

Jak můra v kalich leknínu když padá,
jak cvrček housličky když svoje skládá,
po celodenní písni, křídla tenká,
jak poupěte když praská vonná plénka,

Jak myšlénky, jež andělů sny táhnou,
jak páry nad spící hvozd když se nahnou
a nad hnízdy, v nichž ještě dřímou ptáci,
cíp vlečky visí, jež se v zoře ztrácí.

A zatím — raději mlknu v zamyšlení,
než přehluší mou píseň hlomoz denní,
ať dozní dřív, ať v ticha bezdno padá
jak rosná slza, když se líčkem skrádá.

Impromptu.

Před lety znal jsem ji a cenil její krásu;
dnes vidím před sebou Madonnu šedých vlasů;
jen duše zbyla v tazích tváře snivá,
a mně to připadá, jak zřel bych mládí svoje,
to ryčné, veselé a plné vzruchu boje,
jen nějak zastřené se na mne dívá.

Píseň.

Jarní bouř se převalila,
dozněl v dálce první hrom,
o čem, duše má, jsi snila
právě v okamžiku tom?

Teď jen vdechuješ tu vůni,
teď jen lokáš mír a klid
a v tvé tiché tmavé tůni
zrcadlí se hvězdný třpyt.

Nech jej kvílit, nech jej kanout
do svých roztoužených snů!
Nevíš, čím ti bude planout
v smutné šero zimních dnů.

Fialka prý vůni ztrácí
první bouře na konec,
posud zní tvých písní ptáci
a co bouří snesla's přec.

Na to myslila jsi asi,
když tich v dálce první hrom.
Ó, sny vesny! Ó sny krásy!
Šťastna byla's v mžiku tom!

Sic vos non vobis.

Toť světa běh — Můž' jiný být?
Proč jiným zaplál vždy tvůj cit,
Vše jiným tebou padlo v klín?
Tu na rozpadlý myslím mlýn.

Mlel řadu let, teď zadumán
sní v lesní strži vetchý, zdrán,
do scenerie srázů skal
se jako stařec zadumal.

A rozpadá se zvolna v rum.
Mlel jiným v lip a olší tlum,
sám opuštěn teď osiřel
a ptá se, proč jsem jiným mlel?

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

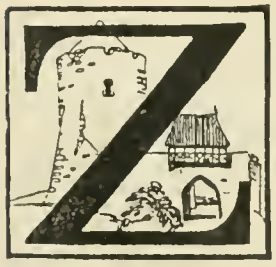

abrali se do hovoru, že na nás zapomněli,« povídala jako lhostejně. »Však oni se v naší malé zahrádce neztratí. Pojďme napřed. Dám přinést svačinu a musíme včerejší den oslavit, bohužel bez hudby a zábavy při šampaňském.«

»Das vzal šampaňské, zdá se mi, že po tom mám svou neobyčejnou žízeň,« stěžoval si vesele.

»Mně bylo výborně a sestra si také nestěžovala. Ráda asi vybočení z pořádku odstůně. Dovolte, pane správce, malou otázku. Znáte pana Roubala?«

»Zajisté, vždyť jsme byli spolužáky.«

»Zdá se být hodný muž.«

»Ó, velice hodný člověk je. Trochu hrdý, tuze si na sobě zakládá, ale to je dobře. Na akademii ku příkladu měl jen asi dva — tři přátele, a s ostatními žil dost cize. Já byl po celá tři léta jeho přítelem a nemohu o něm mimo chválu nic říci.«

»Na mne také udělal velmi příznivý dojem,« řekla rychle. »Ostatně je to trochu nešetrné, že se vás na takové věci ptám. Vypadá to, jak bych chtěla vyzvídat.«

»Ani to bych milostpaní nezazlíval. Přivedl jsem ho do společnosti a bylo by to tedy moje částečná vina, kdyby s ním dámy nebyly spokojeny. Má budoucnost, věřte mi milostpaní, ten člověk bude jednou okresním starostou a poslancem.«

»Na tom nezáleží,« zasmála se vesele. »My ženy nemáme smyslu pro veřejné hodnosti, my se obyčejně díváme na pána očima, které by se rády dověděly, bude-li také hodným mužem doma.«

»V tom nemohu posloužit,« pokrčil rameny. »Kdyby se milostpaní ptala, jakým mužem

bych já byl, odpověděl bych ochotně, že takovým, jakým by si mě žena udělala.«

Rozesmáli se oba a smích jejich dolétal až k Roubalovi a jeho společnici. Ale v té době jednalo se o příliš vážné věci, než aby je byl smích vyrušil. Roubal šel opravdu bezohledně za svým cílem. Hned jak ho Jaroslava spatřila, zatušila, že je vlastně rozhodnuto. Jeho oči ji zrovna pálily. Podávajíc se bezděčně tomu pohledu, bez odporu zamířila na osamělou stranu zahrady a roztržitě naslouchajíc jeho otázkám na návrat a zdraví, s tlukoucím srdcem čekala, brzo-li zabočí na rozhodné pole.

»Byl jsem včera, slečno, trochu prudký,« povídal po krátké přestávce. »Snad jste mě měla chvílemi v podezření, že jsem mnoho pil. Ale tomu není tak. Byl jsem velice rozčilen. Odpusťte, řeknu-li, že jste vy byla toho příčinou.«

»Nejsem si vědoma, čím bych byla zavinila vaše rozčilení,« odpovídala chvějícím se hlasem.

»Vy jste si nebyla ovšem toho vědoma, ale já jsem si odnesl z našeho setkání své prvé pokoření.«

»Co tím chcete říci? Čím jste byl pokořen?« ptala se udiveně.

»Tím, milostivá slečno, že jsem ztratil vládu sám nad sebou,« řekl vášnivě. »Ztratil jsem svou odvahu, svou sebevládu, stal jsem se malomocným proti sobě samému. Na vás je, abyste byla milosrdnou, abyste mě vrátila zase sobě samému.«

»Nebylo by snad líp, kdybychom toho nechali?« ptala se úzkostlivě, upadajíc opět v mučivou tíseň.

»Nyní toho ode mne žádáte? A ve chvíli, kdy jsem přišel za vámi s pokornou prosbou na rtech, abyste byla soucitnou? Klamal jsem se tedy domnívaje se, že jste mi porozuměla. Mám tedy odejít?«

»Ne, počkejte, nedolehejte přece tolik,« prosila zajíkajíc se a hledajíc, co má udělati a říci. »Nechci, aby někdo pro mne trpěl. Nejsem sice právě soucitnou duší, jsem sama sobecká, ale není mi dosud jasno, co chci, co mám dělati.«

»Vaše nitro vám nic nenašeptává?« ptal se tlumeným hlasem a skláněl se k ní.

»Bože, co si počnu,« zaúpěla zmateně.

»Proč se bráníte poslechnout svého srdce?« ptal se naléhavě a zvolna se chápal jejích rukou. »Myslíte, že někdo vám lépe poradí než vaše nitro, než tajemný hlas vašeho srdce? A není možno, aby toto srdce vám nic neříkalo, ono bije pro mne. Nemučte mě, rozhodněte se, netrapte sebe zbytečnými obavami. Volá vás život, štěstí, jděte za tím hlasem.«

Jeho hlas ji opájel. Bludný úsměv ukázal se na její rozčilené tváři; zvedajíc svůj zrak, podívala se přímo na něho.

»Je to možno, abyste byl při prvním setkání mě miloval?« ptala se dychtivě.

»Je to možno, abych vás byl hned nemiloval?« ptal se vášnivě. »Chcete, abych se ještě hloubeji před vámi pokořil?«

»No, máte pravdu, je to zbytečné. Poslechnu svého srdce, mějte mé slovo. Ale prosím vás, kdybyste snad za několik dní se přesvědčil, že jste se dal příliš unést okamžitým rozechvěním, řekněte to upřímně, neničte ani mé, ani své štěstí. Já jsem podivná povaha, na tom, na čem jsem se rozhodla, lpím celým životem a zklamání by mne ubilo.«

Hlas její zanikl v hrozném rozčilení, které jí celou zatetelilo.

»Bojíte se zklamání u mne, vy moje sladká, zbožňovaná?« zahoroval, líbaje její ruce a táhna ji k sobě. »Mohl bych se tolik zapomenout, mohl bych tak hluboko klesnout? Viď, že tomu sama nevěříš.«

Nebránila se, když ji sevřel v objetí a když ji líbal do vlasů i na tváři. Tak se už cele poddávala sladkému pocitu onoho dosud jí neznámého štěstí, které jako stín toulalo se dlouhý čas její hlavou a kreslilo jí nepoznané vidiny tušeného blaha.

»Pojďme k sestře,« povídala za okamžik. Styděla se podívat Roubalovi do tváře a její obličej hořel ruměncem.

»Mám jí oznámit naše štěstí?« ptal se veda ji za ruku.

»Není potřebí, ona to tuší. Nesnesla bych, aby se před někým o tom nyní hovořilo. Ale můžete-li, sečkejte do večera a promluvte s radou Spurným. Mne sice jeho hlas neváže, ale nechci, aby si myslil, že dělám cosi pokoutně.«

»Vše udělám, jak si přeješ, jen za to tě prosím, abys nepřistupovala k odkladům. Nemohl bych bez tebe dlouho žit.«

»Ani já si odkladů nepřeji,« povídala tiše. »Co se má stát, ať se stane. Potřebuji klidu a ten se mi už nevrátí, dokud nebude vše odbyto. Pojďme,« doléhala netrpělivě.

»Tak krátkou chvíli mohl jsem mít štěstí,« posteskl si, jda vedle ní. Šla velmi rychle a dívala se upřeně před sebe. Teď se stezka otočila a před nimi ukázal se plátěný stan, jehož stěny od slunce obrácené byly poodhrnuty. Paní Blažena ve veselé náladě seděla proti Vraštilovi, jehož humor stoupal s počtem vypitých sklenic. Když spatřila sestru, úsměv zmizel z její tváře a její oči se rozšířily. Okamžik na ni upjatě se zadívala a potom se rty maličko bolestí zkřivily. Hned však nalezla klid a vstávajíc zvala oba, aby vešli.

»Chtěli jsme vás již jít hledat,« pravila se šibalským úsměvem. »Pan správce vypověděl mi však poslušnost. Velice si stěžoval na včerejší šampaňské, po něm prý má žízeň.«

»Ať nikdo na světě nemluví pravdu,« zanaříkal. »Jen jsem byl maličko pravdomluvný a už musím za to trpět.«

»Že se nestydíš naříkat si v takové společnosti,« káral ho Roubal, jehož tvář zářila. Všecek jak by omládl a rozveselil se.

»Vždyť si nenaříkám. Naopak, velebím okamžik, který mi přinesl takový požitek. Slečno, vypadám snad nešťastně?«

Jaroslava hrozně trpěla. Nejraději by se byla rozběhla domů a zavřela do svého pokoje, aby si uvědomila, co se stalo, a našla svůj ztracený klid. Teď majíc se tvářit lhostejnou, majíc klidně usednout do společnosti, připadala si jako bytost, která je všem ke smíchu. Oslovení správcovo ji polekalo. Podívala se naň udiveně a potom se nuceně usmála.

»Ach ne, vesele vypadáte,« povídala těžce. Vraštil byl také překvapen. Ale pouze okamžik. Podívav se na Roubala, seznal, že se stalo cosi rozhodného a v rostoucím úžase pohleděl na paní Blaženu. Ta, nemohouc se dívat ani na sestru ani na Roubala, hleděla náhlý zmatek zakrýt pozornosti k Vraštilovi. Když spatřila jeho hloupě vypadající úžas, náhlá rozpustilá veselost ji uchvátila. Vypukla ve smích a počala mu oběma rukama hrozit. Roubal se smál s ní a pouze Jaroslava používajíc příležitosti odvrátila hlavu do zahrady a z hluboka vydechla. —

Paní Blažena byla příliš ženou a měla sestru příliš upřímně ráda, než aby byla nechápala, že je jí úzko ve společnosti a že se jí trapně dotýká, pozoruje-li ji někdo. Rozšvitořila se tedy sama a potom zcela nenápadně posílala Jaroslavu, aby šla dohlédnout do kuchyně, brzo-li bude svačina hotova.

»Mohu také nařídit vše k večeři?« řekla Jaroslava, jakoby násilím svá slova vynutila.

»Ano, buď tak dobrá. Pánové budou tak laskaví a přijmou u večer malé pohostinství u nás. Nechci slyšet žádný odpor a vytáčky. Přestali bychom být, pane správce, dobrými přáteli.« (Pokračování.)

Dr. D. PANÝREK.

Literární profil tuberkulosy.

(Dokončení.)

ěj má »Dáma s kamelliemi« od Alexandra Dumase syna a »Violetta« (Traviata) Verdiova zcela totožný; snad jen nepatrné rozdíly budou, jak je vyžadovala hudba při slavné opeře Verdiově. Mám na mysli interpretace titulních úloh, v dramatu paní Benoniovou, v opeře paní Korolewiczowu Waydovou a slečnu Goerlichovu, ne že bych nebyl viděl také jiné umělkyně v těch úlohách, ale že jsou to interpretace poslední, které jsou ještě z posledních dob v paměti obecenstva. Mohl bych snad předpokládati známost děje, ale článek je psán pro širší kruhy, jichž příslušníci někteří vůbec divadla nenavštěvují, a proto nebude snad krátký náčrt děje zbytečným. Povíme obsah dramatu — v opeře jsou jen jiná jména, děj týž.

Armand Duval zamiluje se do krásky z polosvěta Marguerity Gautierové a žije s ní. Otec jeho zvěděv o tom, navštíví ji, a vylíčiv jí, že by sňatek syna jeho, k němuž upíná se všecka láska její, přišel v niveč, kdyby poměr jeho syna s Margueritou nebyl přerušen, pohne ji k tomu, že sama vzdává se Armanda, ač ho miluje. Po všelikých osudech dalších setkává se Armand s Margueritou na jejím smrtelném loži, sešlou, dodýchávající, z posledních peněz doživající, chtěje jí oznámiti, že překážky odstraněny, a že jejich štěstí není nic na překážku. Ovšem je už pozdě ...

Úloha Marguerity jest oříšek pro umělkyni. Znázorniti vleklý pochod zdraví znenáhla ubývajícího nejdelikátnějšími prostředky umění, poskytnouti věrnou, ne však příliš drastickou reprodukci pochodu chorobného, jenž v podrobnostech širším, neodborným kruhům není znám — ani herečka není pochopitelně odbornice — nezaběhnouti do přehánění, jež by snad vzbudilo odpor, ne-li smích, zvláště když kus sám, kromě vět a obvyklých mravokárných pokynů mnoho nepovídá, hráti děj věrně, ale i aestheticky povlovnými příznaky choroby neunavovati — toť kus ryzího umění. Paní Benoniova mne vždy uspokojovala, ačkoli u divadelního lékaře vyvine se časem vždy měřítko kritičtější, přísnější.

V prvním jednání si Marguerita pokuřuje

cigaretu, je veselá, až bujná, ale přicházejí na ni chvíle skleslosti. Usedá v takové chvíli a několik sípavých výbuchů kašle vydere se jí z nitra. V krátce však zase se zotaví a je veselá dále.

Když jsem viděl »Dámu s kameliemi« poprvé, sehrála jmenovaná interpretka svou úlohu tak věrně přirozeně, že jsem si myslil, neznaje ještě děje: »Co pak se jí to stalo?« »Je asi indisponovaná, dostala katar a nechtíc zmařiti představení, hraje přes svoji chorobu.«

Ovšem záhy se mi vyjasnilo.

Druhé, třetí a čtvrté jednání nemá s našeho stanoviska valné zajímavosti — vidíme jen, že kašel přichází častěji, Marguerita zřetelně stůně. Těžký otřes duševní, odloučení od milence, jistě také přispěl, jak tomu skutečně v životě bývá — a tak setkáváme se v posledním jednání se skonávající souchotinářkou. Pastva pro ženské duše, toužící po prolévání slzí! Marguerita leží; celá bílá odpočívá v ložním prádle, jež její voskovou tvář činí ještě přísernější; činí dojem spíše osoby vykrvácevší, což konečně není chyba, mohla chrliti krev. Souchotináři bývají spíše vyzáblí, trochu nahnědlí — ostatně záleží na tom, trpí-li horečkou čili nic. Mluví hlasem slábnoucím a jen v hrobovém tichu napjatě naslouchajícího hlediště jsou slyšitelny ty přerývané věty s intermezzy těžkého, dusivého kašle, dlouhými a vysilujícími, ta poslední přání a to horečné znovuvzplanutí touhy po životě, po návratu Duvalově, v jehož náručí s napjetím posledních sil se vzpřímí, přimykajíc se naposled k milovanému celým tělem, v opětném, leč sledním vzplanutí naděje, jak u souchotinářů někdy i v posledním dnu žití přichází, přesvědčujíc i okolí novou nadějí na život již již v trosky se řítící. Leč Marguerita v náručí Armandově v krátce dokonává . . .

Málokterý kus pronikl tak do obecenstva, nikoli svými kvalitami, jako vlivy s uměním méně souvisejícími. Vědělo se v Paříži záhy, že »Dáma s kameliemi« je proslavená pařížská kráska z ušlechtilejšího polosvěta, Alphonsina Dyplessisova a že děj odpovídá v hlavních rysech a i v některých podrobnostech skutečné události. Celá literatura anekdot vypravuje se v odborných časopisech a proletěla i denními listy o kuse a jeho autorovi. Že obecenstvo původně kus odmítlo, shledavši jej nemravným, příliš realistickým, shledávám dnes pochopitelným. Láska k životu plnému a bujnému vždy v Paříži nejživějšími výrazy se uplatňovala. Nyní mu autor postaví na jeviště hrdinku, jež mohla být tak šťastna a tak hloupě umírá. Trefně o tom píše Meziaktí v č. 332.:

Odmítnutí to bylo ovšem toliko dočasné; životní jádro hry a vděčná úloha Margueritý Gautierovy, lákající k reprodukování nejslavnější umělkyně, poskytující příležitost k rozvinutí přebohaté stupnice effektů, jakých který talent může dociliti — způsobily, že »Dáma s kameliemi« stala se jednou z her nejčastěji hraných a ještě nyní, kdy toto, dříve příliš realistické drama stalo se nám romantickým a sentimentálním, často bývá znovu vystaveno v leskjevišti, kde pomáhá úspěchům odvážných umělkyň a udržuje v paměti renomovanou pověst francouzské školy, representované Dumasem ml.

Nejslavnější representantkou Marguerity Gauthierovy stala se Sarah Bernhardova, jež ji hrála nesčetněkráte a nikdy se nemine s úspěchem, když na svých tournée, marně snažíc se zjednati přízeň pracem modernějším neb aspoň novějším, sáhne pak k osvědčené souchotinářce Gautierové. Vedle Sary jsou slavnými jejími představitelkami Duseová a Hadingová.

Dříve nebyla »Dáma s kameliemi« repertoirní hrou Národního Divadla a objevovala se na scéně, jen když nějaký vynikající host zavítal k nám. Z nich vystřídaly se před českým obecenstvem v úloze Margueríty Sara Bernhardtová, Modrzejewská, Strozziová, Savina, Vela Nigrinová. Nejvíce líbila se v ní »slovanská Sara«, markýzka Strozziová, charvatská umělkyně.

Co se Violety týká, nalezl Verdi ve svém duševním klavíru množství něžných melodií i dynamických odstínů, i psychologických fines, takže obratně se přenesl přes nerozřešitelný problém jak zvuky znázornit šelest, abychom se fysiologicky vyjádřili, jak hudbou stělesniti projev tak nemusikální, jakým je choroba a z chorob svým uši trhajícím tonem, kašlem, nejméně musikální tuberkulosu plic. Ostatně jde tu o osudy duše; ten kašel, ta tuberkulosa je vedlejší. Violeta mohla zemříti také jinou chorobou, mohla se utrápiti, třebas tento psychopathologický proces náleží jen beletrii a věda proň nenalézá nic zcela přilehavého, leda melancholii, jež má však jiné příčiny.

* * *

Třetí láska Hoffmannova, Antonie, také umírá souchotinami. Kašle jako Marguerita, jenom že u klavíru. Je po matce zatížena, jak prohlašuje princip zla ve hře dr. Mirakl.

»Což Antonia?
Svou nemoc po matce má,
jak známo vám již.
Jak choroba pokročila teď as?
Mne doveďte k ní. Ji vyléčím já sám!«

Příšerným svým vlivem strhne ji ku přepí-

nání sil hlasových, vrátivší se Hoffmann prudké pohnutí vyvolá — samé momenty, jež činí marnou peči otcovu, aby ji klidem zachoval. A zase se tu před očima diváka odehrává řada mdlob a procítání až k osudnému pádu poslednímu, nad nímž chechtot Miraklův zazní, odvěká radost principu zla nad zkázou, vítězství tmy, negace a nad mrtvou Antonií sklání se zdrcený otec a naříkající Hoffmann. Škoda jen, že interpretky Antonie*) vždy byly tak dobře živeny, protože nelze od nich žádati, aby se před provedením úlohy podrobily několikanedělnímu hladovění a snad i experimentálnímu vočkování tuberkulosy — na účet realističnosti hry. Trochu líčidla na kruhy kolem očí, rudé skvrny (»hektické«) tváří, promýšlená hra s občasným zakašláním atd., mdlobami (nikde souchotináři tak často neomdlévají jako na jevišti — to je krajně falešné, nerealistické) — tento divadelní »fundus instructus« pro nejhlubší dojem publika často dlouhou řadu metrů od hrající osoby vzdáleného postačí. Také umělé světlo vhodně v těch odstavcích Offenbachovy hry tlumené zastane svoji úlohu — a konečně od těch starších kusů se žádá sentimentálnost a romantika, nikoli realističnost. A kde se o ní mluví i v kritikách laiků, vidíte, že jí není.

Proto v těch případech raději zůstaňme při illusi.

*) Paní Maturová, slečna Bobková.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

udu mluvit moudře,« pravil a mluvil »moudře«, ač komáři zuřivě štípali, ač na odloučeném místě, v hluchém nočním tichu, ve slepé tmě letní půlnoci, měl po boku polonahou dívku, jejíž duši úplně ovládal, s jejížto odporem mu nebylo třeba počítati; mluvil »moudře«, ač ještě před chvílí sobě počínal jako řící dravec . . .

Záhadný syn lidský, tento Vojta! Nevzdělaný, bez náboženství, Boha jedva dle jména znaje, jen sebe a své choutky znal. Obdařen od přírody chytrou, vypočítavou a zároveň trpělivou prohnaností šelmy po kořisti práhnoucí, hotovil se k boji s celou lidskou společností, nelekaje se ničeho, co by se mu bylo mohlo postavit v cestu; dojista vraždy by se byl dopustil, šlo-li by o to, odstraniti překážku nebo přiblížiti se cíli, za nímž jej vlekly divoké, nezřízené jeho pudy. Byl si dobře vědom své démonické moci nad jinými, kteří se ho báli; nikoho nevyhledával, k nikomu se nedružil, vyjímaje jedině Apolenu. S Václavem uzavíral styků jedině z toho důvodu, že tento z počátku byl jaksi prostředníkem mezi ním a svou sestrou. Snad zprva také doufal, že tento hoch, který k němu opravdově lnul a se mu obdivoval, stane se časem slepým nástrojem jeho vůle; když pak shledal, že Václav pro svou měkkost a bojácnost se mu za takový nástroj nehodí, pustil jej ze svých výpočtů a spokojil se udržovat ho v neustálém strachu, aby mu snad nenapadlo, vyzradit něco na něho. Postřehl dobře duševní muka nebohého hocha a kochal se v nich s démonickou rozkoší . . .

A tento člověk zlý, bezohledný, naprosto sobecký, neodolal prosbě slabého, nevinného děvčete, jež se mu tělem i duší oddávalo, vidouc v něm cosi vznešeného, bohatýrského, ba, nadlidského. Jí k vůli se tolikráte již přemohl a neustále přemáhal; když přes její rúky přeskočilo slůvko »hřích«, jež jinak proň nebylo leda prázdným zvukem, pohnulo se cosi v jeho nitru, cosi jako hrůza před něčím neznámým, a ta tam byla jeho nezdolná síla, která každý odpor by byla hravě překonala. V takových chvílích on se neubránil citu, že na světě je něco neskonale silnějšího jeho vůle, a toto poznání jej nijak netísnilo, ba nevýslovně slastnou rozkoší všecku jeho bytost naplňovalo, přes to, že touha, zmocniti se úplně a vášnivě jí užíti v něm nezmírala, ba, bez ustání rostla, bez ustání znovu se probouzela . . .

Och, Vojta mluvil »moudře«! — Sedě po jejím boku, objímaje její štíhlý, kyprý život, opájeje se vlahým teplem, sladkou vůní, jež tělo její dýchalo, naklonil ústa k jejímu uchu a šeptal, jako by lásku svou jí vyznával.

»Apoleno, je svrchovaný čas, víš! Ta věc

se teď musí provésti. Víš beztoho, že velká voda mi odnesla jedny sádky se sedmi kapry a druhé mi zanesla tolikym bahnem, že ryby v ní polekaly. Železný se mi vysmál, když jsem mu to povídal. A já, víš, nechci, aby se mi kdo smál! Ten jeho výsměch mě mrzí víc než ztráta ryb; však mu to nedaruju! Má taky své sádky, chlap mizerná! — však jsem je vyslídil. Jen co se mi to hodí, vyberu mu kluky, odvedu si je a při příležitosti mu je zase prodám. A Bulkům do Zlivi se taky podívám. Lumpové mě ošidili o jednoho kapra — však se pamatuješ, že Pavlíček ti dal jen dva místo tří, když jsi mi tam tenkrát pro ně došla. Za to jim jich splaším aspoň pět ...«

Apolena se zasmála. Co jí hříbek vypravoval, zdálo se jí vrcholem dovednosti.

»Ty mi rozumíš, ty! «Vojta přerušil svoje vypravování a tiskl dívku pevně k sobě, vášnivě ji líbaje.

»Co ti voda vzala, dovedl sis nahradit,« pravila dívka, nevzpírajíc se mu; »však jsi chytil aspoň patnáct kaprů od té doby . . . ale, prosím tě, můj drahý Vojto, ustaň . . . v hlavě se víří . . . řekl jsi, že budeš moudrý . .«

Pustil ji.

»Máš pravdu, máš pravdu,« zablábolil, »řekl jsem, že budu moudrým . . a zapomínám se . . Je tak těžko být moudrým . . . mám tě tolik rád . . .«

»Já tě mám také tolik ráda, můj Vojto . . . ale pomysli: kdyby se něco stalo, bylo by po všem . . . na všecky časy po všem . . . a já bych z toho umřela . . .«

»Ty neumřeš, Apoleno, ty neumřeš! Vždyť ti povídám, že budu moudrým . . . že ti neublížím . . Však vidíš, že jsem již odsedl od tebe. Neboj se, moje holubičko! Raději bych sám umřel, než bych ti ublížil.«

Dýchal těžce, seč byl se přemáhal . . .

A přemohl se zase, zase cosi lepšího v něm a nad ním zvítězilo.

»Kdo poví, kde plovou moji kapři,« začal pojednou mluvit; »snad se dostali s velkou vodou do Zlivského rybníka. To by tak bylo, abych já nadháněl knížecím svoje ryby! Přece chápeš, že tohle být nemůže.«

Rozumí se, že chápala, ani v nejmenším nepochybovala, že by to byla velká nesrovnalost. Knížecí mají stokrát tolik kop co Vojta jednotlivců.

»A v těchhle mých sádkách se kluci špatně živí,« vykládal dál; hledat si potravu nemohou, třeba se jim spokojit tím, co voda jim přinese. To nejde: do podzimku, místo co by ztučněli, spadnou se, vychrtnou. Letos už to nezměním, ale na rok bude jinak. Ten rybníček tuhle se musí vypustit, vyčistit, upravit; potom se podíváš, co bude kaprů a jací budou tuční. Tohle musí provést Václav, přimět sedláka, aby bez odkladu započal vyvážet bahno. Ty to Václavovi řekneš, nedáš mu pokoje. Řekneš mu, že já to chci, rozumíš? . . Já to chci, to slovo platí. Uvidíš, že poslechne.«

»Toť se rozumí! Když ty chceš, on musí uposlechnout,« odpověděla velmi vážně. »Buď bez starostí, hned zítra mu to řeknu.«

»Dobře. Já s ním promluvím taky. Co má sedlák z toho rybníčku? — Nic! — Jen žáby a komáři se v něm rodí, z bahna se udělá kompost, to bude ňáká mrva na pole, lepší než hnůj, však se všickni podivíte!«

Pustil se pak do obšírných výkladů, jak si vše zařídí a kochal se v úvahách o svém budoucím bohatství. Se Zlivskými »sádkaři« že bude vítězně konkurovat, ujišťoval; jich je mnoho a k tomu nejsou svorní a neustále se mezi sebou hašteří, kdežto on bude sám a jediný v držení svého rybníčku. Kdyby nešlo o to, že samoten nemůže podnikati velkých lovů, všecko by jim zkazil, třeba pěšáky by jim poslal na krk, aby jim každý lov zmařili. Však později to udělá, jen až se z vojny vrátí; pak si udělá spolek s Lochmantem a svět bude žasnout z jejich podniků a výprav. Zachechtal se svým zlým, ďábelským smíchem, a dívka, ač se nemohla ubránit jakési tajné hrůze, smála se s ním.

Rozešli se pak, slíbivše si, že nazejtří v noci se opět sejdou.

Nazejtří Václav oral strniště na samém kraji Blat. Poledne tu, poslední brázdu doorával. Krásný, ale horký den. Žhavé paprsky sluneční dorážely na širá Blata jako sprcha ohnivých šípů; vše zářilo, vše se koupalo v záplavě světla. Opodál, ale v dohledu mladého oráče pásla se skupina hřbat; tráva tam tak vysoká, že bujně dovádějící a poskakující zvířata se v ní brodila až po břicho. Než, nebyla rozložitá, tato hustou zelení porostlá plocha; jen málo více v pravo, kde půda poněkud stoupala, černal se naprostý suchopár: nikde stébélka, vše vyprahlo, vše připomínalo udupaný mlat z hlíny, smíšené rašelinou a uhelným prachem; holá černá zem střebala a pohlcovala těkavý jas padajících na ni ohnivých paprsků. Za touto příšernou pouští pak vystupovala zase zelenající se místa, jiným pažitem pokrytá: trsy skřípin a tvrdého sití, skupiny nízkého, plazícího se křoví, menší i větší hladiny vodní, tu lesklé, odrážející paprsky sluneční i blankyt nebeský, onde plaše se kryjící do hlubokých stínů lemujícího a prostupujícího je hustého, jako brčál zeleného rákosí; v dálné dálce vinul se klikatý tok Soudního potoku, nebylo vidět jeho vod, jen stromy, rákosí a kře, které jej vroubily. Nad touto živou hrou barev, světel a stínů vznášelo se cosi ponurého, chmurného, skličujícího nad vším krajem, jakési těžké ovzduší, zcela

jiné onoho, jež plice volně dýchají střed luk a polních lánů, v hájích a lesích, na horních stráních a na březích bystře tekoucích řek . .

Doorav brázdu, Václav se zadíval do Blat. Oči jeho zabloudily do dálky, spočinuly chvilku na skupinách stromů, na červených taškových střechách a na bíle omítěných zdech statků a chalup Zbudovských, nad nimiž se vznášely lehounké modravé páry, načež obrátiv se, přistoupil k svému spřežení.

»Ty moje Vranko,« promluvil k náruční klisně, statné, černé jako uhel, s velkou bílou lisinou od čela až k nozdrám, tělnaté, lesklé, potřepávaje ji na krku, »ty moje zlatá! V jednom roce jsme se narodili a s posledních tří roků jen jednou jsem tě nenakrmil, viď? . . . Táta tě zamýšlí prodat, ty moje ubohá! . . . Jak mi bude bez tebe? . . . Zrovna mi připadá, že s tebou odejde všecko, co mě těšívalo . . A ty, komu se dostaneš? Kam tě zašantročí handlíř, který tě koupí? . . . Kdo poví, jaké dřině propadneš a, chudinko, třeba se ani jak náleží nenasytíš! . . . Vidíš, má stará — sloužilas nám věrně tolik let a, že stárneš, že už tak nemůžeš jako dřív, zbavujeme se tě! . . To je tvůj osud, jakáž pomoc! . . . A přece je mi tě tak líto, že bych plakal nad tebou . . . Jdeš do nejista, vidíš! . . , a já taky, moje Vranko, někam se řítím, nevím kam — a něco visí nade mnou, něco strašného, nemohu ti to vypsat, ale zdá se mi, že mě to rozdrtí, že tomu neuteku . . . To je, vidíš, zase můj osud! . . . Nu, každý neseme své, neubráníme se . . . Ale, říkej si každý cokoli, není spravedlivo, že člověk prodává němou tvář, která mu věrně sloužila, nejlepší síly své mu obětovala . . . Zdá se mi, že němá tvář žaluje na nás u Krista, a Pánbůh nás za naši nespravedlivost trestá . . . «

Objímal lesklý krk zvířete, hladil ho, svými prsty hřívu pročesával a, jak mluvil, stará klisna svýma krásnýma hnědýma očima jako by sledovala pohyby jeho rtů, při čemž sama svou řečí mluvila, frkajíc dušene a ušima stříhajíc.

»Rozumím ti, má zlatá, rozumím,« promluvil opět hoch; »chceš mi říci, že se na mne nehněváš, že se vůbec nehněváš, že nežaluješ, že žalovat neumíš . . . Tys dobrá a moudrá, moje Vranko! . . . Jen nech, ještě jsi u nás a, dokud u nás budeš, nejlepšího ti dám, sena i ovsa, a hledět tě budu, hřebelcovat, omývat, česat, abys byla jako nevěsta, ty má zlatá . . . «

Jak hovořil, zpozoroval pojednou, že oči klisniny v jinou stranu se obracejí, a nevolky se ohledl. Zarazil se, rázem ústa oněměla: stál pět kroků za ním Vojta, ruce maje v boky podepřené, obvyklý jemu posupný úsměv pohrával na jeho rtech.

»Aj, podívejme se!« spustil hříbek, »s klisnou rozmlouváš jako s ňákou nevěstou! Člověk se diví, jak ti huba jede. Na mne's už dávno nepromluvil.«

»Nu . . . ty . . . ,« zakoktal Václav. Bylo to vše, co se mu z hrdla vydralo. Nechápal, jak Vojta se sem k němu dostal, byl by ho přece musel vidět — kraj otevřený kolem do kola, nikde houštička, pole posečená, jedva tu a tam nizoučká mez. Bylo věru, jako by z nenadání byl vyrostl ze země.

»Co stojíš jako špalek?« zaskuhral hříbek; »je poledne, což neslyšíš, že už zvoní ve Zbudově? Nažeň náhonku a jeď domů, půjdu kousek cesty s tebou a připamatuju tě na něco.«

Václav nahnal náhonku a obrátil nákolesník směrem k nedaleké polní cestě. »Hýsta! hý!« pobídl spřežení, které poněkud loudavě se dalo do kroku.

Vojta přiskočil.

»Mrcho zatracená, líná!« zvolal, »už sotva vlečeš to tvé pandero senem přecpané. Je věru už čas, abys propadla rasu!«

To řka, kopl Vranku do břicha, bosou nohou sice ale ze všech sil, tak že rána zaduněla a stará klisna, polekaná, nezvyklá na takové nakládání, do cvalu se dala.

»Nech ji, ty!« zvolal Václav, rozrušen, pohněván tímto surovým počínáním. »Ou, ou, stará!« jal se hřebici konejšiti, běže za spřežením a přitahuje opratě, aby běh jeho zmírnil. A Vojta, skok a skok podle něho, sám opratě chytil do ruky a škubl jimi s takovou prudkostí, že koně, opírajíce se o zadní nohy, předními se vysoko vzepjali.

»Bačkoro jedna!« zamumlal, »což je neumíš strhnout? Držíš ty opratě, jako bys dvě nitě měl v rukou!«

Podíval se při těchto slovech Václavovi přímo do očí tak zlověstným, potměšilým pohledem, že tento maně sklopil své zraky.

Kráčeli kousek cesty mlčky druh podle druha, načež Vojta započal.

»Kdy pak řekneš tátovi stran toho rybníčku? či jsi zapomněl, co jsme ujednali? Je svrchovaný čas, aby se začalo s čištěním a vyvážením bahna. Do listopadu to musí být v pořádku, slyšíš? Musí, ti povídám, sic vás to všecky bude mrzet.«

»Já mu řeknu,« odpověděl skoro šeptem ubohý hoch, klopě neustále zraky, aby se druhému nemusel podívat do očí.

»Řekneš! ale kdy?«

»Třeba dnes . . .«

»Tak tedy dnes, beru tě za slovo! A zítra zas, a pozejtří zas a pořád a každý den, až se to stane, a běda tobě, neřekneš-li!«

Všecka krev prchla z tváří hochových, chvěl se, jedva opratě držel.

»A což . . . nebude přece mou vinou . . . nebude-li otec chtít . . . řekne-li, že to nespěchá,« vydrala se řeč z jeho zsinalých rtů.

»On se nebude dlouho vzpouzet, budeš-li naléhat jak se patří. Řekneš mu, že já sám se toho chopím, že budu dělat hromady kompostu na polích, na lukách, všude, kde nařídí; všecken svůj čas vynaložím, třeba i v noci budu pracovat . . .«

»Já mu to řeknu . . .«

»Dobře. Uvidíme. Ty špalku hloupý, co se tak třeseš, jako by ti šlo o hlavu? Ty babí srdce! Podiváš se, jak ten kompost půjde k duhu vašim polím a lukám. Pamatovat budete na mne a do smrti mi budete děkovat za tenhle můj nápad. A ještě ti něco povím. Chcete mezi sebe rozdělit Blata, sedlák, tvůj táta, se taky o to bere. Víš, co to znamená pro mne? — Konec hříbkování, konec volného života! Kdybych vám v tom chtěl překážet, buď jist, že bych to dovedl! Ale já vás nechám, dělejte si, co se vám líbí. Než to provedete, uběhnou tři, třeba i čtyři roky, a do té doby já už tu beztoho nebudu. Budu na vojně a, až se vrátím, hříbkem nebudu ani selským čeledínem, ale pánem se stanu, docela volným pánem a v žádné službě se nebudu plahočit, asi tak něčím jako Lochmont, jen že doufám nad něho vyzrát. Blata budou pro mne, ať rozdělená nebo celá, a nejen Blata, ale taky potok, rybníky a lesy i s oborami. Budu všude a nikde. Četníkům, hajným a baštýřům se vysměju a vy všichni, sedláci, chalupníci a domkáři, tu i za vodou na druhé straně mi budete pomáhat a plnit moje rozkazy, a kdo by mne neuposlechl nebo mě chtěl zradit, nad tím zem se zavře. Za to, uznáte-li, že jsem pánem já, budu vás chránit, vás a vaše úrody. Bude po škodách, kterou zvěř vám dělá na polích a na lukách a knížecí se budou třást. Ale to všecko bude, jak pravím, až se z vojny navrátím. Teď mi jde o ten rybníček, ten musím mít; z jara dám násadu, na podzim ho vylovím. Vy špatně nepochodíte. Podívej se tam dolů, jaká tráva roste, kde voda navezla bahno. Kompost z bahna rybničního je ještě lepší. Tak se teď chop věci; vidíš, že nejsem hloupý.«

Václav vyslechl mlčky celou tuto dlouhou řeč. Teprve když Vojta domluvil, osmělil se mu odpověděti, zticha, pokorně:

»Já se ti vzpírat nebudu, to víš. Ale, což, uvidí li po jaru otec, že jsou v rybníčku kapři? Nevytrpí je tam . . .«

»Uvidí? Kdo pak říká, že je uvidí? Ve tvé mozkovici se přece nikdy nerozsvítí a do všeho aby tě člověk strkal! Řci, kolikrát pak 's viděl sedláka v sadě? — kdo ví, dvakrát-li do roka! — Zrovna čert by v tom musel vězet, kdyby náhodou o tom něco zvěděl. Náš sedlák bude zrovna tak sádeckým v Plástovicích jako jím je Bulka ve Zlivi. Bude jím a nebude o tom vědět. Za to ty budeš baštýřem jako onen hluchý dědek, Bulkův podruh. Ty řekneš doma, že se ti chce sadařit, že v tom máš zálibu, aby ti to ponechali. Abys věděl, nebude to škodit ani tobě ani sadu. Váš sad je beztoho ubohý, samý starý strom, samé houští, skoro nic vám nevynáší. Ty se ho ujmeš, Apolena ti bude pomáhat. Staré, neplodné stromy vykácíte, mladých nasadíte, taky trochu zelinařit budete. Jen to houští okolo rybníka ponecháte, však víš, k čemu je dobré. Hned teď na podzim se dáš do těch prací a počneš vykácením starých stromů. Co tomu říkáš?«

Vojta dobře počítal s faktem, že Potužák si málo všímal svého sadu. V této příčině sedlák nebyl lepší převážné většiny svých krajanů a jihočeských hospodářů vůbec. Sad je poslední věc, které dbají. Není hospodářství, aby při něm sadu nebylo, ale obyčejně jej zůstavují Pánubohu, náhodě, přírodě a — přes všeliké zákony — houšenkám. Málokde a málokterý rok mají hojnost ovoce. Přemnohý hospodář jedva nohou do něho páchne a přece-li, leda ke včelínu chodí. Kde mají výminkáře, z pravidla tento poněkud dohlíží. Pro ovocnářství nemají smyslu a, říkají-li, že kraj tomuto odvětví hospodářskému nesvědčí, je to výmluva nebo omyl. Nemají to v krvi, lpí na zděděných názorech a lnou celou svou duší jen k polím a ke svému dobytku . . .

Václav svěsil hlavu. Co tu slyšel o zvelebení sadu, bylo mu nové, vždyť jeho otec nikdy se nerozhovořil o této věci. Bylo-li ovoce, dobře: načesali ho a snědli je; nebylo-li ho, neviděli v tom žádné neštěstí. Co si pomyslí otec, začne-li pravě on mluviti o nutnosti, provádět opravy v sadu? Zda nezavrtí hlavou a nebude pátrat po pohnutkách takového zcela nového konání? . . . A dovtípí-li se, co potom? . . . (Pokračování.)

FEUILLETON

DIVA.

(Průsvitem úpominky na sl. Turollu.)

Host do domu, Bůh do domu,« říkává se. A je-li hostem v divadle mladá, krásná umělkyně, jejíž bytost vytavila se ve výhni slávy světové, je-li tato doslovně, bohorovnou, bohyní — diva. Potřeba tu ještě jiného důkazu?

Diva!

To slovo nějak zní jako všemohoucnost a nevyrovnatelnost v umění. Zvuk jeho stačí, aby vyrušil tisíce těch, kteří jsou před kulisami a hluk těch, kteří kutí za nimi. Zvláště význačný jest účinek jeho na poslednější. V nárůdku, jenž den co den žasnoucímu množství vmlouvá nesmrtelné umění, v nárůdku herců nevzbudí tak ledacos obdiv. »Nil admirari« mají napsáno na čele, jako všichni lidé, kteří se protřeli světem, mnoho viděli a s mnohými vynikajícími osobnostmi svého povolání obcovali nebo působili. Jakmile se však ví, že se státi bude na prknech svět znamenajících, s hvězdou z prvních na divadelním nebi, aj, tu jako elektrický proud naplní herce nový duch. Všude patrna snaha přivésti vlastní domácí výkon v poměr co možná nejvýhodnější k výkonu slavného hostě. A nejen generály — solisty i armádu — i choristy pojal tento nový duch, ba přenesl se i na posledního statistu. U vytahovače opony však má přítomnost hostě účinek zcela opačný. Jemu přibude jen práce. Neboť čím vícekráte bude diva volána, tím vícekráte musí on vytáhnouti oponu.

Před touto dohřímává již ouvertura k »Troubadouru« a inspicient se slavnostní šetrností upozorňuje divu, po kterém vřadném slově vstoupí. Ona s úsměvem přisvědčuje na znamení, že to již dobře ví a vyjde z garderoby, aby se postavila mezi kulisy, z nichž má vyjíti. Všech oči na jevišti obráceny jsou k ní, neb vše co může, soustřeďuje se na místo, kde ona stojí. Královská její šíje zahalena jest zatím měkkým, bílým šálem: hnouť se na jevišti než se nadá tu a tam potměšilé průvánky a drahocenná netykavka hlasová hned vypoví službu. Dvě komorné jsou divě k službám. Jedna ponáší vlečku a druhá sklenici s nápojem, kterým si diva před vystoupením svlaží ústa. Eleonora, jíž Diva zpívá, má důvěru ve víno, její Manrico dává přednost černé kávě. Vřadné slovo, po němž diva vystoupí, již je tu co nevidět. Hodí tedy šál komorné za ní stojící, malé rozčilení zavlní krásným tělem a — již bouří zlatý, ryzí proud hlasový

Jaroslav Vrchlický první zrývá půdu na staveništi divadla v Prostějově.

v neobvyklé kráse a lahodě do hlediště a vráží jako fanfary mezi kulisy, jako zářivý blesk šlehá korunami stromu. Všichni stojící na jevišti slyší v hlasu tom spolušuměti onen kovový přívan bezprostřední blízkosti hlasu, který bytost jako elektrický šleh roztřásá. Zraky všech tkvějí zrovna úzkostlivě na každém pohybu a hnutí pěvkyně. A poněvadž prostory mezi kulisami dovolují přehlédnouti jen malý pruh jeviště, pochází vše, co ji pozoruje, od »ulice« kulisové k »ulici«, dle toho

podává ruku spoluherci z poslední scény a v té své dětské rozkoši nad sladkou bouří potlesku, s tím úsměvem a s tou dmoucí se od namáhání hrudí jest rovněž tak krásná jak byla ve svém výkonu. Jásot vzdymá, potlesk vlní se stále více, opona stále se zdvihá. Diva děkuje opět a opět. A jakoby jí působilo rozkoš, že s bohatého stolu vítězoslávy ji vyvolené mohou se nasytiti všichni ostatní spoluúčinkující, vychází se stále děkovat v průvodu jejich. »Encore un fois, Raverta, made-

Máj v Prostějově.

právě, z které možno viděti místo jeviště, na němž diva zpívá. Při arii zvláště skvělé pohlédnou ti kteří významně na sebe, jakoby chtěli říci: To byl trilek, co? Dii minorum gentium za kulisami jsou méně upjati než solisté engažovaní v otázce vlastního umění, a nekladou výrazu, jakým projevují své nadšení, nijakých mezí. Zřetelně projevují obdiv slovy. »Tu bych chtěla poslouchat do půl noci,« praví choristka k jiné s nadšením tak upřímným, jakého jest schopna herečka téhož oboru, jejíž naprostý obdiv nekalí umělecká závist a vědomí, že tu soutěžiti nelze.

Hlas zpěvaččin porobuje zatím tisíce v hledišti kouzlem své síly a lahody, výská, jásá, bouří jako sladký orkán. Jednání se končí a onen dutý, klehtavý šum padající opony doléhá za kulisy. Jásot a bouřlivý potlesk zavzní mu hned v zápětí. Diva

moiselle« — kteréž osloveni platilo tehdá sl. Novákové, Azuceně, rozpínajíc na obě strany ruce, aby jim je podala. Konečně toho má i na triumfy zvyklý Manrico dosti a na opětný potlesk z hlediště a opětné vyzvání divy volá: »Sola, sola signora!« A nyní tato sama hýří v opojném víně potlesku, tomto nektaru všech umělců divadelních a usmívá se tak dlouho, až opona dopadne na zem. Komorná ovine na to šíji její opět v bílý šál. Při tom zmizí onen klam, pod jehož účinkem jest divák v hledišti, že totiž zpěvačce nepůsobí výkon její nijakého namáhání, že jde vše tak hravě, krásně, tak samo sebou, jako andělíčkům zpívajícím v nebi. O ne. Měli byste si všimnout, jak diva jest stvořením pozemským, jak po obtížnějším nějakém místě v partii z hluboka oddechuje, jak na ní jest patrna ta prožluklá námaha tělesná, bez

které již není umění na světě a nejméně zpěv operní.

Vidíte i na této bohorovné, jak ji namohla poslední scéna a při pohledu na ni pojme Vás podivná litost, tak jako byste krásné, malé dítě byli postavili ve vír a úpal životního zápasu. Byli jste dosud sami v neodpustitelnem klamu, že jí to jde samo sebou a nyní vidíte, že i ona — ne, opravdu, těch tolik a tolik set gáže, jež dostává za večer, není mnoho.

Diva odchází přes jeviště do garderoby. I v tom, jak dlouhá vlečka vyvířuje za chůze jemný obláček prachu za ni, jenž viditelným jest v prouze světla přes jeviště položené, vidíte, jak jest tak zcela lidská, tak zcela pozemská ta slavená, nesmrtelná diva! *Jan Spáčil.*

= **Městské divadlo na Král. Vinohradech.** V čísle ze dne 25. května t. r. vypsali jsme všechny důvody pro samostatnost tohoto slibného domu divadelního. Téměř všechny pražské denní listy přinesly články téhož smyslu, rozhodně žádajíce ve prospěchu umění neodvislost nové scény. Na Král. Vinohradech odevzdali současně do rukou starosty p. Víška zástupcové spojených tří spisovatelských korporací: Literár. odboru Umělecké besedy, Spolku Máje a Klubu českých spisovatelů pamětní spis o důležitosti úplné samostatnosti městského divadla vinohradského. Avšak zatím též pojednáno bylo o této otázce různými vinohradskými spolky, z nichž učitelská jednota Komenský a Spolek majitelů domů podaly důrazné žádosti městské radě, aby nové divadlo bylo samostatné.

Dne 1. června přilétla z Král. Vinohradů zvěst, že obec nesvolí, aby nové divadlo bylo pouhou odbočkou zemské scény. Na to v Národ. Listech 5. června t. r. uveřejnil polemický článek pan Jar. Kvapil, dramaturg Nár. div., doznávaje, že býval pro samostatnost nového divadla, jak Máj v č. 37. dokumentárně konstatoval, a zároveň pronášeje, že nelze se zpronevěřiti někdejší myšlénce, ač je možno »upravovat ji pro nové poměry«. Je pro samostatnost — »možno-li« — ale upozorňuje na veliké nesnáze takové samostatnosti. Dokonce di, bude-li konkurence vinohradská náležitá, že »způsobí ve správě Národ. divadla zrychlení kýženého rozvoje k naprostému osamostatnění činohry od opery«, neboť pak prý se »oživí tím všechny zapomínané plány na zřízení druhého jeviště Národ. divadla v Praze samé!«

Myslíme, že této eventuality, které bychom si ze srdce přáli, nedožije se asi tato generace. Země divadlo stavět nebude, národ rovněž ne, a Praha přese slavné sliby, dokonce dru F. L. Riegrovi učiněné, neposkytla ani staveniště, ač na něm chtěly spojené divadelní korporace Praze na svůj náklad divadlo postavit. Plochy v asanaci vhodné byly zatím rozprodány — a na koupi domů pro staveniště je třeba většího rozběhu než k napsání feuilletonu, třeba to bylo »po dni 4. dubna t. r.«, kterýmžto datem známého rozhodnutí zemského výboru až září sloupce článku páně Kvapilova. Vůbec čtenář tu slyší zrovna řinčet ostruhy.

Ačkoli v podání zemského výboru dne 3. dubna t. r. učiněném Společnost Národního divadla se zavazovala, »každé ať přímé nebo nepřímé účastenství orgánů divadelních na polemikách tiskových zameziti«, vloudilo se panu dramaturgovi tolik osobních polemik a tolik — omylů do řečeného článku, že pan F. A. Šubert uznal za nutno odmítnouti a opraviti alespoň nejzávažnější. Učinil tak ve feuilletonu v Národ. Listech dne 9. června t. r. Dne 10. června oznámila pak správa Národ. divadla, že žádost o propůjčení divadla na Král. Vinohradech odvolá. Toto rozhodnutí bylo ovšem po zprávách vinohradských již jen takticky odůvodněnou formalitou.

Městské divadlo na Král. Vinohradech bude tedy samostatné. Nezbývá než přáti si, aby bylo započato ihned s přípravami, aby vstoupilo v život plno zdraví a síly.

V české divadelnictví a v poměry literární a umělecké nezasáhl déle čtyřiceti let nikdo tak mocně, jako učiní město Král. Vinohradů otevřením úplně neodvislého domu divadelního. Národní divadlo za posledních let vykonávalo svým monopolem na určité kruhy umělecké takový tlak, že rozhodnutí vinohradských má pro ně podobný význam jako po tuhém absolutismu vánek konstituce.

Pro památku a pro divadelní historiky uvádíme tu osobnosti, které na Král. Vinohradech při jednání o samostatnosti městského divadla měli rozhodující účast. Je to starosta K. Víšek a členové divadelní komisse: I. náměstek J. Bureš, II. náměstek M. Bílek, JUDr. Jahn a K. Prokopec.

= **Vojtěch rytíř Lanna** poctěn byl v den svých sedmdesátých narozenin (naroz. 29. května 1836 v Praze) vzácným a výmluvným uznáním . . . kuratorium Umělecko-průmyslového musea obchodní a živnostenské komory v Praze vzdalo mu zasloužený hold pro jeho velké zásluhy o domácí umění, umělecký průmysl a umělce vůbec a o Umělecko-průmyslové museum zvláště.

Rytíř Lanna není v tomto směru populární, jeho čisté zanícení pro umění je známo skorem jenom nejužšímu kroužku osob, jež snahám těmto buď svým povoláním nebo uměleckým posláním jsou blízky.

Lanna je zajímavou osobností pražskou, jako býval na př. starý kníže Rohan a jiní štěstěnou obdaření smrtelníci, kteří význačni jsou nápadnou lhostejností vůči veřejnosti. Chodci, kteří znají starého pána, jenž denně sedává ve svém zamilovaném koutečku representativního hotelu pražského, ukazují si zajímavou jeho fysiognomii, hovořice o jeho zvláštnostech, ale mnozí nemají ani tušení, že je to muž, jenž proslul svou láskou k výtvarnému a uměleckému průmyslu v Čechách, a jenž patří k nejpřednějším mecenášům a podporovatelům jeho.

Mluví-li se o Lannovi, není možno nezmíniti se o Josefu Mánesovi, jehož byl v nejušlechtilejším toho slova smyslu spolehlivou a vydatnou záštitou. Pohostinství Lannovo bylo Mánesovým útočištěm v nejkritičtějších chvilích jeho života. Pravda, rytíř Lanna při tom skvěle pochodil, získal sbírku obrazův a skizz, která má dnes ohromnou cenu — ale nesmí se zapomínati, že Lanna kupoval od Mánesa a zval ho k sobě k vůli objednávkám v dobách, kde se nikomu ani ve snách nesnilo o tom, čím Mánes vlastně je a jak velikou cenu budou mít jednou sebe menší jeho výtvory.

Sbírky Lannovy jsou bohatým, vzácným uměleckým museem, v němž nalézají se velecenné unikáty. Po dnešní den je zanícený podporovatel krásného umění, rozmnožuje a kdyby po něm nic jiného nezůstalo — tyto sbírky, v nichž zastoupeny jsou monumenty českého umění, pojistily Vojtěchu rytíři Lannovi nesmrtelné jméno. Lanna patří k rozšafným a spravedlivým pražským Němcům. Škoda, že jich není mnoho, ale tento váží za tisíc. —*r.*

— **Moderní řemeslo.** Jest na čase, dopomoci opět tomuto znehodnocenému slovu ke cti a bývalému významu a vytlačiti název: průmysl ze sousedství umění. Řemeslo, je-li umělecké, zaujímá čestné místo vedle jiných činností lidských rukou a hlav. Úsilí vyváznouti z bezradnosti a napodobení, spojiti zase řemeslo se životem a duchem doby, stvořilo moderní umělecké řemeslo. Nový řemeslník jest zase tvořivým umělcem, vědomým a pyšným na své dílo, zase vrací se ku starému způsobu výroby individuelní, zase navazuje styky s objednavatelem a rád vyslechne jeho přání a líbůstky. Jeho příprava je zase vážná a solidní, jen že dílnu nahrazuje školní světnice se stejně tuhou kázní uměleckou a stejnou pílí, jeho material jest opět poctivý a zpracování nejlepší a formy jeho výrobků opět vyplývají z účelu a vlastnosti materiálu.

Moderní řemeslník užívá vedle ruční práce také strojů i všech vynálezů, ale není jejich otrokem. Má hlavně při práci na mysli celek, hotové dílo, které jest obyčejně celé jeho, jak vlastnictvím duševním, tak prací jeho rukou, ale nezapomíná při tom, že vyšší zájem ještě stojí na tomto dílku, zájem okolí, v němž bude umístěna jeho práce, objednatele, jenž se bude pohybovati v tomto okolí.

Výsledky moderního řemesla již se ukazují všude v cizině a také u nás. Nelze upříti, že hlavně školy a silní jednotlivci měli vliv na stav řemesla; jest v tom sice mnoho módy často, není mnoho vyvolených ještě, ale zdárné začátky tu jsou. Vidíme jasně souvislost zásad v řemesle znovu uplatňovaných a proti starší době zjemnělých, s myšlenkami, jež pronikají společnost lidskou v nové době: poctivost, charakternost ve výrazu i jeho prostředku, respektování osobnosti ve všech jejich odlišnostech výtvaru. Nové řemeslo má zjemniti zevnější formy, přinésti novou důvěrnost a láskyplnost do styků lidí s věcmi je obklopujícími a znovu se postaviti mezi činitele, určující ráz doby. (Z publikace »Prázdniny« — z článku Zd. Wirtha, assistenta uměleckého-průmyslového musea v Praze.)

— **Pardubák.** Novela od Ladislava Nováka. Kdo zná stylově vybroušeného hudebního referenta »Hlasu Národa«, spolu autora zajímavého baletu »Olimu«, nevěřil by přečta tuto práci, že Ladislav Novák, hudební kritik a dramatik a Ladislav Novák novelista je jeden a týž literární pracovník. Sice není nahoře jmenovaná práce novelou v plném slova smyslu, spíše povídkou zasloužila by býti nazvána, povídkou pro lid, třeba nepostrádá novelistické osnovy a třeba děj »Pardubáka« stačil by i na román (jak by tu látku byl zpracoval na př. Claretie). Novela však žádá více pitvy duše, více barev a tonů v linii rámce, více zápletek, kdežto v Pardubáku děj plyne přes některá vzrušující intermezza, ne-li klidně, což přirozeně, jako skutečná událost z oné kategorie dějů, na něž pohnutý rok 1866 nebyl nikterak chudý. A zdá se také, že jádro skladby Novákovy je příběh, jenž se skutečně udál, přizpůsobený taktním perem autora v některých podrobnostech. Rozhlížeje se po české literatuře doby nové, po perech, jichž dílům volbou látky, způsobem práce a názorem na zákony uměleckého zpracování napínavého děje Ladislav Novák a jeho Pardubák nejvíce by se blížil, nalézám jen J. Svátka, který ostatně i látku svých historických povídek vybíral si někdy z těchže dob. V. Řezníček je komplikovanější, vypravovatelsky ne-li poutavější, jistě malebnější, Novák umí však voliti neobyčejně efektní látku a lze mu vskutku k zásluhám přičísti, že sensační, místy téměř dramatickou látku nezvrhl na opus z oné skupiny děl, která jako krváky z literatury vymítáme. Na př. příběh, kde pološílený »Pardubák« (tak sluje hrdina vypravování) vykopává z hrobu v lese mrtvolu padlého vojáka, je skoro na ostří nože zosnována — jen krok a svrchovaně napjatý zájem čtenáře zvrhl by se v odpor, ba snad v nechuť.

Zvláštní je styl autorův, jakoby úmyslně v drobounké věty rozdělený, vždy spíše vypravující než

líčící, neztrácející se příliš v podrobnostech krajiny a analys psychologických.

Také malé odstavečky a úmyslně prostičká stavba vět zdá se býti autorovou zvláštností, patrně promyšlenou, aby bližší byl širokým vrstvám, ke kterým dle všeho se obrací a jimž zasvěcuje svoje dílo. Snad je to plodem dřívější činnosti Novákovy na poli dramatické literatury, milující kategoriěnost divadelních rozkazů a bystrý tok konversace, zvláště ve zpracování themat pro obsažné historické balety, kde dvě tři slova textu suggerují mohutný děj, může kotviti počátek dnešního stylu autorova. Je-li tomu tak, pak byl by »Pardubák« výslednicí zajímavého procesu duševního a četba knihy i pro kritika poučným předmětem. Obec čtenářská pročte ovšem tesklivý příběh Semenského, zvláště v druhé polovici děje napínavý, s neutuchajícím zájmem. Viktor Oliva věnoval knize suggestivní obraz na obálku, který ku podivu věrně přiléhá k ději, což nebývá právě silnou stránkou většiny našich knihových illustrátorů. — *s — a* —

☐ **Máj v Prostějově.** Zprávy z předminulého čísla doplňujeme dnes dvěma zdařilými obrazy ze slavnosti položení základu nového divadla. Fotograf A. Navrátil zachytil okamžik, kdy J. Vrchlický uchopil se rýče, aby jménem spisovatelstva první vryp učinil do půdy. Na druhém je viděti řečníciho dra Kovářika, kolem něhož na tribuně jsou členové Máje a čelní hodnostáři.

≡ **Dnešní feuilleton Máje** přináší zajímavou práci z literární pozůstalosti spisovatele J. Spáčila-Žeranovského, který dříme na hřbitově prostějovském.

.·. **Bezdčtna.** Vesnicky obrázek. Napsal Josef Kejdana. Nakladatelství Jana Kotíka na Smíchově počalo vydávati souborné vydání spisů Josefa Kejdany, spisovatele dosud neznámého, kteréhož rovněž neznámý p. Jos. Hais Týnecký snaží se uvésti v přízeň čtenářů stručnou předmluvou. Řekněme upřímně· Prvá kniha Kejdanova nemá pro naši dobu zvláštního významu. Jest v ní hojně dobré vůle, upřímnosti a snahy, ale nedostatek uměleckého vzdělání není ještě přemožen silou nadání. Jest příliš strojena, v ději nedůsledna, psychologicky nemožna. Někde objeví se porozumění pro drobnokresbu nebo se nás dotkne nálada venkova, ale celek nesplňuje ještě naše očekávání.

A byli bychom si ze srdce přáli, aby nový spisovatel se uvedl do veřejnosti knihou zdařilou, zvláště když literárnímu tvoření jeho předcházelo, jak praví předmluva, trpké dětství a ještě trudnější jinošství. Těšme se, že další práce Kejdanovy budou třebas prostšího děje, za to však přirozenější a uspokojivější. *Ds.*

·· Adolf Heyduk: Východ a západ. Čtyřicátý prvý svazek spisů Heydukových zajímá nás hlavně látkami, u vysloveného národního pěvce, jakým Heyduk jest, neobvyklými. Jeho zpěvná Musa málokdy dosud překročila, nasbírat látek, hranice vlasti a nanejvýše že zatoulala se do jiných krajů slovanských. Vyjímku činily jeho, také teprve v poslední době vydané, Biblické zvěsti, na něž několik básní ze sbírky Východ a západ navazuje; k látkám starožidovským přistupují však v této ještě látky aegyptské a perské. Mistr Heyduk ukázal v nich nemalou znalost starých těch kultur, značnou sběhlost v historii a mythologii, která zejména překypujícím množstvím dat a jmén došla výrazu ve Sfinze hrůzy, snad i na úkor účinnosti básně, jejíž Vanitas vanitatum zkrácením ještě plněji by byla vynikla. Pěknou legendou je tu Sykomora Matarijská a působivě vyprávěny jsou Sloup z Mekky a Imam Leitha Ibn Sád. Ironii zahrávají Apis a Zkouška věřících, moudrost Orientu ozývá se v básni »Básník šech Omar El Farida«, jenž ctil a chválil Boha, opěvuje víno, jehož síla a moc oslavuje se i v básni Víno Belšazorovo. Třeba látky samy jsou cizí a u Heyduka nové, Heyduk i v nich zůstal svým co do básnického výrazu a stylu. V druhém dílu knížky, ač nazván je všeobecně Západ, mají převahu motivy české, vybrané z doby protireformace. Staví v nejednom čísle nynějšímu věku na oči příklady staré české neohroženosti a neoblomnosti. Do knížky vloudily se, vinou tiskárny asi, četné chyby. Tak zdá se mi, že porušena je předposlední sloka básně Amos, chybu tuším také v poslední sloce na str. 19, jejíž poslední dva verše se nerýmují, (ač rým všude důsledně proveden), rým pokažen je v posledním verši druhé sloky na str. 15. (chrámů — klamův), rythmus v 6. a 11. verši na str. 30. a v předposledním verši na str. 34; slova nebo slabiky vynechány v 13. verši na str. 37., v 17. verši na str. 46. a ve 4. verši na str. 77. —*a*—

Ročníku IV. číslo 40. vydáno dne 15. června 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.
(Pokračování.)

Pan Dr. **Boh. Franta**, rada zemského výboru v Praze:

Společných zájmů mezi Slovanskými národy v říši je tolik, že jsme občas znenadání a bez přípravy společně postupovali, ačkoliv jsme nebyli nijak zorganisováni.

Byl však ten společný postup stále a mnoho přerušován, neboť Slovanstvo není vědomě k určitým cílům nijak vedeno. A velký celek bez vedení se neobejde. Každý jdeme svou cestou, obracíme se ke druhému jen, když ho potřebujeme, nedbajíce prostého pravidla, že jeden vždy je slabší, než pět, a že pět provede svoji vůli mnohem snáze atd.

Dosud platí, co napsal Havlíček v srpnu r. 1848, že ani tam, kde skutečně pohromadě žijeme, »náš cit jednoty není posud tak vzdělán a vyvinut, jak by si toho přáti bylo.« Často jsem si kladl otázku, proč tak je; a jistě mnozí si ji kladli. Však konečně energicky začíti práci nikdo se nepodjal. Snad přičiní anketa, aby na více stranách zároveň nalehavě se přemýšlelo! Snad i způsobí, aby konečně bylo jednáno!

Společný postup třeba však připravovati. Dosavadní způsob našich slovanských styků naprosto nestačí, tolik je zřejmo.

Nutno pracovati k organisaci. Nalezneme-li k tomu správnou cestu, budou to už počátky postupu. Tedy zatím kruh osob, nevolených snad velkým počtem různých korporací, nýbrž spíše vybraných, hotových pracovati. Čím méně četný kruh v začátcích, tím lépe.*) Ovšem takových, kteří už dle dosavadní své práce mohou býti považováni za důvěrníky svého kmene, mají vážnost ve své domovině, dovedou pracovati a prakticky zjednávati platnost svým snahám, ať tiskem, ať ve združeních vědeckých, politických, národních, narodohospodářských nebo jinak, kdo cítí nejen potřebu, ale jsou nadšeni myšlenkou, kdo nejsou známí odpůrci jiných kmenů a také ne předpojatí straníci ve vlastním národě. Jen tak, mám za to, bude možno, aby »kruh« se povznesl na sbor, jehož mínění bude respektováno. Vážnost jeho, mravní váha jeho slova zajistí jakousi »exekutivu« myšlence.

Bude třeba začíti, s programem ne širokým, ale naprosto jasným. Mlžin bojí se všickni, zřetelnému programu přikloní se i pochybovači.

Tedy, co spojuje všecky a za všech okolností, buď předem zjištěno. Rozumné vysvětlení poměrů, objektivné srovnání zájmů zdánlivě sporných nemůže časem minouti se účinkem mravným, jak zkušenost ukazuje. Srbové a Chorvati dnes již seznali, jak bláhové byly jejich spory. Také jinde bude lze dosíci stejného výsledku. Různé politické nazírání není už předem závadou možné shody. Co dnes dělí, zítra snad spojí. Vzpomeňme, jak

*) Časem bude ovšem nutno vybudovati organisaci jasně a pevně. Red.

politické programy se mění, jakých změn prodělali jsme sami ve svých heslech a názorech i prohlašovaných zásadách od programu Palackého!

Předem však a na dlouho bude mnoho práce vykonati. V kulturných potřebách slovanských národů v říši je společný postup tak zřejmě nutný a přirozený, že nemohou vzniknouti vážnější obtíže. Národní snahy mezi Slovany naražejí nepřátelsky na sebe už jen ve Slezku a v Haliči. Co povedlo se na slovanském jihu, zdaří se časem i zde. Třeba však vědomě a vytrvale k tomu působiti, osnovati program dohody, působiti rozumným natlakem. Všude pak bude třeba podporovati rozvoj národnosti. Udržeti a posíliti Slovince v Korošsku, až k italské hranici, má význam pro všecko Slovanstvo daleko větší, než udržeti stejný počet krajanů jinde na místě méně ohroženém. Kdyby tu dokonáno bylo odnárodnění Slovinců mělo by to nedozírné následky pro všecku věc slovanskou v říši. Posíliti vzájemné styky národohospodářské je nezbytná potřeba. Jen organisace třeba a kontroly, aby nesolidnost byla vyloučena.

Jednou zorganisováni, naučí se Slované cítit svoji příslušnost k sobě, svoji skutečnou jednotu, svoji moc. U menších národů přestane dnešní nesmělost, dostaví se pevná vůle: žíti plný národní život tak, jako jej žijí druzí. U větších pak národů přejde vědomí síly a váhy všeho Slovanstva v ducha i krev nadaných velkých jedinců, kteří se stanou nositeli a tvůrci idey. Brzo se ucítí obrození ve všem životě národně-kulturném i — státním.

Pak nebude nic překážet, abychom i v říši hráli onu roli, která nám dle poměru náleží.

Pan MUDr. **Ant. Tichý**, lékař v Lysé n. L.:

Všichni jsme, abych tak řekl, theoretikové, ku praktickému provádění svých myšlenek a návrhů pro sám idealism a nadšení se nemůžeme dostat.

V obchodním a hospodářském posílení, u větší obchodní odvaze, leží budoucnost.

Jako pak všecky vrstvy, měli by se súčastniti akce všeslovanské i lékaři. Co půdy zde leží ladem! Kolik styků pěstuje se mezi lékaři slovanskými? Zmiňuji se jen o jediném: kolik odebírá se a čte u nás slovanských časopisů lékařských? kolik našich snaživců vědeckých, *) mladých, navštěvuje na př. kliniky etc. slovanské? V Německu je nás stále hojnost.

I lékařům praktickým v akci slovanské připočetl bych velký díl **)

Bylo kdysi cos podobného zahájeno, zdá se, že usnulo!

*) I pracovníci vědečtí jako pěstitelé jiných oborů tvoří dohromady pouhý dav, jemuž třeba upraviti cesty, kudy se má bráti, aby se jimi pak — hrnul. Věc zřízení. Red.

**) Posýlati nemocné do slovanských míst a krajů léčebných, věděti o nich! Red.

Pan **V. Janda**, učitel v Sušici:

Nesmíme míti na zřeteli toliko inteligenci, ale i široké vrstvy. Obecný lid je národnostně neuvědomělý. Uvědomiti jej možno bližším stykem inteligence s lidem, přednáškami, věcně psanými, krátkými letáky. *)

Je třeba organisace. Neutrácejme síly theorisováním ale přistupme co nejdříve k činům.

*) »Obecný lid« má velmi silný slovanský cit a to je prozatím více, nežli dovedla slovanská »inteligence« ve prospěch idey využiti. Co chce inteligence lidu »uvědomovat«? Snad svoje vědomosti o poměrech a významu Slovanstva? Kterak jich dovedla ve prospěch idey využitkovat — sama? Jakou má »vědomost« o úkolech Slovanstva sama? Všecky hlasy ankety dosvědčují, že naprosto nedostatečnou, aspoň po stránce účinnosti. Inteligence slovanská neví dosud, co má ve věcech slovanských mysleť, což teprve chtíti! A půjde-li o nějakou akci uvědomovací, bude ji muset intelligence začít především — u samy sebe. Red.

Pan **Jindra Imlauf**, soukromník v Chrudimi:

Dávno jsem nesledoval veřejnou rozpravu s tak neutuchající pozorností, jako anketu o slovanském postupu.

Mohu jenom potvrditi z vlastní zkušenosti, jak snadno naučí se Čech nepatrným praktickým cvikem tolik polštiny a ruštiny, aby se mohl smluviti, čísti a dorozuměti se písmem. Krátký pobyt v Polsce a v Rusku poskytl mi možnost ovládati s potřebu oba jazyky, a kromě toho vnukl mi mocný zájem pro oba bratrské národy mnohem věcnější, než jsem choval dříve, dokud praktické známosti nebylo.

Chápu dnes plně pravdu, aby mohlo dojíti na společný postup, musí býti dříve společný

zájem — a ten vznikne poznáním. Však, kterak se poznati, nedovedeme-li se smluviti? Opatřit si tu možnost! Uznávám, v tom je začátek všeho.

Kterak to, že naučiti se němčině je u nás na všech stranách tolik chvatu, leč naučiti se kterémukoliv jazyku slovanskému, nikoliv?*)

Zavésti praktické mluvení slovanské na školách slovanských považoval bych za nej správnější počátečný krok ku příští kulturné jednotě Slovanstva, která není než přirozený důsledek národního probuzení slovanského a nezbytnou podmínkou dalšího rozvoje. Nebylo by ani třeba, aby přibyla nová »hodina« ke školní osnově. Stačil by praktický výklad některého snadnějšího předmětu osnovy tím kterým druhým slovanským jazykem.

Zavésti takovou novotu na školy po všech oblastech nelze ovšem bez veliké iniciativy a ta může vzejíti jen ze společné velké organisace.

Nějaká společná »Slovanská Rada« jako sbor delegátů velkých celonárodních organisací jednotlivých (Národních Rad) jeví se tu nejlepším východiskem. (Doslov redakce.)

*) Protože po sta let zaváděným zřízením všeho veřejného, obchodního úředního, stavovského etc. vůbec společenského života stalo se každému jedinci potřebou vpraviti se do připravených tak »hotových poměrů«. Němci, pravda, jsou našimi sousedy! Leč nejsouliž Slované rovněž našimi sousedy? A ještě — bližšími? Jenže Němci dovedli pro svoje potřeby upoutati a ochočiti nás svým zřízením, my však svoje potřeby nedovedli jsme dosud stejně opatřiti. Proti moci zřízení nelze s úspěchem působiti než — novým zřízením. Red.

LOTHAR SUCHÝ:

Otci.

Mraky se po nebi ženou,
v neznámo štvány kamsi . . .
a v noc tu opuštěnou
na hrob tvůj vzpomínám si.

Léta už kryje tě země,
dusně tvé srdce tíží . . .
proč dnes tak přetajemně
oko tvé v mé se hříží?

Je ti tam bolestno zříti
zápas můj, jizvy moje?
Jinak jsi zřel na žiti!
A jiné moje boje.

Zřel's mne, kde o nejvyšší
bijí se, v prvním šiku,
A zatím — jen že tak dýši,
daleko života ryku.

Strhal jsem za sebou mosty,
udusil srdce zápal.
Ty jsi byl člověk jen prostý,
ale jak velkost jsi chápal!

Prostý a slabý a měkký,
mnou jsi snil vyrůsti jednou.
Čí ruce v příští věky
za mne tvůj prapor zvednou?

Není tu nikoho. Záhy
zavěje stopy mé doba.
Marně jsme, otče drahý,
marně jsme žili oba.

Ale co přede mnou tma je,
tobě cíl v dálce se šeřil.
Ty's aspoň, umíraje,
v synovu budoucnost věřil!!

Jaro 1906.

Jak smutně přišlo jaro do krajiny . . .
což vyschly letos všechny zdroje mízy?
Těch holých větví dlouhé, temné stíny!
Kraj cizí mi — či já sám kraji cizí?

Naslouchám v temno. Smutné ticho kolem.
Jak voněla kdys opojivě země,
vše milým kouzlem smiřovalo s bolem.
A letos, dnes . . . co se to děje ve mně?

Či nerozumím přírody již řeči
a vlastní svět můj je tak zcela jiný?
Ó, oč byl starý krásnější a větší!
Ten můj je pustý, temný, nehostinný.

V něm po západu není víry v jitro . . .
a kterak dávno dohořel již západ!
Čím, bože, čím to sevřeno mé nitro?
Což jenom mládí může jaro chápat?

Však slyš . . . tu v ticho zalkal Chopin nyvý,
mé ženy stesk v něm zpíval horkou touhou.
Kos zachyt ton ten nevýslovně tklivý,
leč skončil vlastní kadencí svou dlouhou.

A vzbudil v lese celičký sbor ptačí . . .
Jak zvlh a zvlažněl vzduch. Vzplál měsíc tichý.
A bylo cítit jak se míza tlačí
do každé sněti. Zavoněly líchy.

Tak bezprostředně, jako divem božím,
já náhle cítil: vše je tvoje dosud.
Hle, vzejdou květy i tím holým hložím,
jich tisíce má ještě pro tě osud.

A na blízku tam kdosi snivě čeká . . .
ó, slyšíš, ty tam: věřím zas v cíl lidský,
v jaro i krásu! A má žena měkká
dí s úsměvem: já věřila v ně vždycky!!

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.
(Pokračování.)

u, mluv přece!« vyjel si naň netrpělivě Vojta.

»Nu — jak chceš . . mně je to jedno,« odpověděl váhavě.

Tu Vojta jej uchopil za rameno, zatřásl jím, že bezmála by byl pustil z rukou opratě.

»Tys nemotora, pravý ničema!« zasyčel mu do uší. »Není možná tě přesvědčit. S tebou třeba jinak zatočit. Ty zkrátka uděláš, co jsem ti řekl! Dej si pozor, já vás všecky zničím, neuposlechneš-li! Mně se neubráníš, to víš! Tak to chci a tak se to provede!«

»Ano, tak se to provede,« opakoval po něm Václav jako ve snění. Rty jeho se chvěly, oči zmateně bloudily po prostoru; ani nezpozoroval, že Vojta už nekráčel podle něho. Neviděl ho vůbec, zmizelť záhadně jako byl přišel. Neviděl ho, ale bylo mu, jako by neviditelný podle něho kráčel, upíraje své pronikavé zraky do jeho nitra, slídě po jeho skrytých myšlenkách. Cítil, že se mu nemůže vzpírat, že m u s í vykonat do poslední krajnosti, co se od něho žádá. Přeletěla čejka, pronikavě zahvízdala a jemu se zdálo, že posmívajíc se mu zvolala: »Baštýři!« . . . Bude baštýřem nad kradenými rybami, přechovávanými na zděděné jejich půdě, v ohradě jejich statku, a opřít se nelze, ani pomyslit na odpor si netroufal . . . Ale přijde čas, že všecko vyjde na světlo, potupa upadne na šediny jeho otce; nikdo neuvěří, že nevěděl, a konec bude ona kobka hrůzy a hanby tam pod pyšným Hlubockým zámkem . . . Světlo s ním jásavé, nad ním sluneční záře, modrý blankyt, ples skřivánků, a v jeho srdci hloubné stíny, jež letěly s ním jako smečka dravých havranů. Propadl přišerným, neviditelným mocem, není záchrany, není síly na odpor.

Jako stroj kráčel za svým spřežením, jež dlouhými, vydatnými kroky vpřed se šinulo. Dusala kopyta, vrzal, cvakal nákolesník a z dáli, jedva slyšně, doznívál mu v ústrety hlas zvonu na věži Sedleckého kostela, a jemu se zdálo, že hrany mu vyzvánějí. Širá Blata na pravo, po levé straně lány a zase lány, hnědé, prázdné, v záplavě poledních paprsků slunečných, a sám a samoten střed tohoto pustého prázdna . .

A pojednou šum a kýhot s vysoka, jako by sám modrý blankyt byl oživl . . a stíny letěly střelhbitě, přenášely se nad jeho hlavou k Blatům, po Blatech táhly: nesčetné stádo divokých hus letělo od Volešku k Nákeřským rybníkům, na sta jich bylo, a z Blat jim zakejhaly na uvítanou pasoucí se tam husy domácí . . .

Václav dojel domů, vypřáhl koně, hodil jim obroku, načež usedl s druhými k obědu. Rodičům neušlo, že byl rozrušen.

»Co pak je ti?« tázal se ho otec. »Jsi nemocen? přihodilo se ti něco? — ani ti nechutná jíst . .«

»Nic mi není, táto — přemýšlím o ledačem . .«

»Nu, a o čem přemýšlíš? řekni mi . . .«

»A tak — jsou věci, hlavu matou. Večer vám povím. Neptejte se mne teď, prosím vás . . .«

Nechali ho. Odpoledne přineslo každému jeho práci; jedva se viděli.

Přišel večer; Václav spravoval něco na fasuňku v kůlně. Pojednou stála u něho Apolena.

»Po večeři promluvíš s tátou, viď?« oslovila bratra; »není vyhnutí, musíš!«

Pohlédl na ni skoro hněvivě.

»Ještě ty mě sužuj! — však vím,« odvětil nevrle.

»Řekne se: promluv! A jak promluvit, když člověk ví, co z promluvení vzejde. Buď táta nebude chtít, pak je všecko marno, anebo

svolí, pak všichni se shledáme s následky. Není možná, aby se jednou neprozradilo, že máme v našem rybníčku kradené ryby.«

Apolena se zarazila.

»Z tebe nebude do smrti muž!« pravila vášnivě. »Čeho ty se bojíš? Není tvá starost, co bude a co nebude. Vojta to chce a Vojta není takový hlupák, aby se nechal chytit.«

»Vojtu nechytí, v tom máš pravdu, ale my to odneseme. On nás zničí všecky, to ti povídám.«

»Tys strašpytel, ty! Co se může tobě stát? — Ale, neuposlechneš-li, přivodíš na nás neštěstí a na sebe největší. Znáš Vojtu, nedaroval by ti to!«

Václav svěsil hlavu, rukama zalomil.

»Vím, že pomoci není,« zašeptal, »ale, věř mi, lépe by bylo, kdybych umřel.«

»Apoleno!« zavzněl hlas matčin.

Dívka odběhla.

XIII.

Uběhlo několik dní.

Pozdě večer před ulehnutím Potužák rozmlouval se svou ženou.

»Ráda bych věděla,« pravila tato, »proč se vzpíráš a odkládáš vyčištění toho rybníčku. Přece sám uznáváš, že chlapec má pravdu. Tu bude ňákých for bahna na kompost, a kde kdo říká, jaká výborná mrva to bude. Venkoncem, ten rybníček, jaký je teď, nemůže zůstat; už to snášíme dost dlouho, páchne to jako morová rána, ještě se všichni z toho rozstůněme. Já jsem věru ráda, že ten chlapec měl tenhle nápad, a ty se vzpíráš a nechce se ti do toho.«

»Já se nevzpírám,« odpověděl Potužák, »já jenom myslím, že to tak přes míru nekvapí. Snad bude lépe, počkáme-li ještě, až se provede rozdělení Blat a užijeme-li potom bahna na zmrvení nově upravených luk; bude nám zrovna vhod.«

»Můj Bože, to se ho ještě nadýcháme, toho smradu! Kdo ví, kdy se provede tohle rozdělení, důkladné a spravedlivé, aby z něho nevzešly spory a hádky! — Já, věř mi, dokud ten rybníček se nevyčistí, nevstoupím nohou do sadu. Co pak máme pokojné chvíle od těchhle zlořečených komárů? — Je jich všude plno, ve dne v noci člověka mučí, a nejen nás ale celé sousedstvo! Ty sám se pro ně vyhýbáš sadu a snad's ani neviděl, jaké roje tiplic k večeru vyvstávají z té nečistoty. Podívej se na Apolenu, jak ta vypadá! Tváře, krk, nohy, ruce má sešlípané, celá strakatá je, celá oteklá, hotový Lazar! Stěžuje si, ubožka, že je všecka jako v ohni..«

»Nu, nu — nebude tak zle! pro trochu komárů..«

»Pro trochu komárů, povídáš! Ale peklo je to, a každým rokem bude hůře, proto že ta havěť se rozmáhá. A potom: svatá pravda je, že ten náš sad nám plodí ostudu a skoro nic se v něm už nerodí. Jen si vzpomeň, co bývalo švestek, třešní, jablek a hrušek v prvních letech po naší svatbě! Tu bývalo povidel a sušeného ovoce, ani sníst jsme to nemohli. Je věru třeba, aby se to trochu zonačilo. Největší sad v celé obci a žádný užitek z něho. Jinak všcho dbáš a pro tuhle věc nemáš smyslu.. A děti mají tolik chuti do toho. Jsem zrovna ráda, že Václav se toho chytil; nebraň mu přece, když ho to těší! Beztoho ten chlapec se mi nelíbí, chodí pořád jako zmoklá slepice, je smutný, nemluvný; dá Pánbůh, že ty práce ho přivedou na jiné myšlenky a že zas bude, jakým býval. Byl's vždycky dobrý a laskavý k těm dětem, tak jim to udělej k vůli, když si toho tak přejí, vždyť i tobě na škodu nebude. Sama už tě o to prosím..«

»Tys na truc advokáta, ženo,« přerušil ji Potužák, usmívaje se; »kdo by byl řekl, že se tak vezmeš o tu věc! Kdybych si byl pomyslil, že vám všem tolik o ten sad běží, byl bych už třeba před rokem se toho upravení podjal. Nu, neříkali jste nic, až teď to najednou do vás vlezlo! Nu, tak tedy s Pánembohem! Ať se tedy dají do toho rybníčku; dám jim potah, ať to bahno vyvážejí, a ustanovím jim místa, kde je budou skládat a míchat s prstí na kompost. Tak jsi teď spokojena, co?«

Oči švarné ženy zazářily radostným uspokojením.

»Nad tebe není, Jouzo!« pravila, »tys zlatý člověk!«

»Jdižiž, jdi, blázínku!« —

Téže noci Vojta s Apolenou se sešli opět u rybníčku.

»Nu?« ptal se hoch; »promluví selka s pantátou!«

»Promluví, buď bez starosti. Dostala jsem ji docela na naši stranu. Ukázala jsem jí nohy až přes kolena, jak jsou sešlípány od těch komárů, a řekla jsem jí, že už to nevydržím, že se ten rybník musí vyčistit bez dalšího odkládání. To pomohlo! Všecko je k něčemu na světě, i tyhle tiplice...«

Jedva stačila utlumit hlasitý smích, jenž se jí dral na rty.

»Na mou duši, tys holka!« odpověděl vřele, vina ji k sobě. »Taky tě mám rád za to, víš! Královnou bych tě udělal!...«

Celou ji zlíbal. Ona, všecka blažená jeho chválou, viděla se v sedmém nebi.

»Já tě mám taky ráda, Vojtíšku můj zlatý, tolik ráda, ani ti říci nemohu. Umřela bych za tebe, slast by byla, umřít...«

»Nemluv o umírání. Má jsi a má budeš! Jen počkej — kdo ví, čeho se dočkáš! . . . A co myslíš? sedlák se nebude vzpírat?«

»Co by tatíček neudělal mamince k vůli! — vždyť on se vlastně nevzpíral, on jen myslil, že to může ještě nějaký rok počkat. Ale já vím, že to počkat nemůže!«

»Tys holka! tys holka! do zlata tě zafasovat! . . . Škoda, že nejsi chlapcem! Svět by byl náš, kdybychom byli dva! — S Václavem není nic, do smrti se nevzmůže. Podívej se jen na něj, potácí se jako pitomý. Mrzí mě, že jsem mu něco řekl o svých zámyslech. Kdo ví, nevyzradí-li jednou něco a nezkazí-li nám všecko. Pomyšlím-li na to, krev se mi žene k hlavě! Věř mi, jen tobě k vůli ho šetřím; nebýt tebe, uškrtil bych ho nebo utopil někde na Blatech jako štěně . . . «

Možná, že postřehla i v panující tmě divoký, zlověstný pohled, jenž vyšlehnul z jeho očí, neboť vztáhla k němu obě ruce, jako by jej od sebe odstrčiti chtěla.

»Nemluv takhle,« pravila všecka zděšena, »nechceš-li, abych se tě bála. Váša tě nezradí, třeba byl bázlivý. Jeho poděsilo tenkrát, jak ho zavřeli . . . «

»To právě mě tak mrzí! Tu je toho, pár hodin vězení! Tu bylo štráchů k vůli němu! Řekni: mne kdyby byli zavřeli, pro mne by nikdo ani prstem nebyl hnul; nikdo by byl nezakročil umřít by mě tam byli nechali! Nediv se proto, že nemám lidi rád! Lidem vládne, kdo má peníze; kdo jich nemá, chce-li s nimi obstát, musí jim nahnat strachu. A já jim strachu naženu, ha, ha, ha! — a marný nebude, ten strach!«

»Já se tě taky bojím, mluvíš-li takhle,« vydrala se jí z hrdla řeč. »Z tebe jde hrůza« . . .

»Nebuď bláhová! Tys na světě jediný člověk, který se mne nemusí bát. Ty ne, moje zlatá! Tebe spíš já se bojím. Však víš, jak se přemáhám, abych ti neublížil. Co udělám, pro tebe bude, aby každý ti záviděl.«

Přisedl blíže k ní, sklonil se nad ní.

»Podívej se mi do očí!« pravil, »však vyčteš z nich, že pravdu mluvím. Tys všecko, tys celý svět . . . kdybys ty nebyla, nebyl by svět . . . «

Snad viděla i v té tmoucí tmě jeho oči, snad čtla v jeho pohledu. Upokojila se; proud slzí, jenž mimoděk jí vytryskl z očí, ulevil stísněné hrudi, polekanému srdci. Objala jeho šíji, přitulila se k němu jako lichotící kočka.

»Vojto,« pravila po chvíli, »máš-li mě opravdu rád, jedno k vůli mi učiň! Nestraš už bratra, buď k němu dobrý. Věř mi, jen strach před tebou tak mu padá na duši, že chodí jako omámený. Domluv mu laskavě a uvidíš, že se změní.«

Vojta neodpovídal.

»Ty mě rád nemáš,« jala se mu vyčítat; »ty mlčíš, když tě prosím! Co si mám myslit o tvých řečech, když nejednáš jak mluvíš? Radši mě zab, aby tomu byl konec! . . . Vidíš, domnívala jsem se, že budeš mít radost, jak se všecko k dobrému obrátilo, a ty zatím se zlobíš a hrozíš a o uškrcení a utopení mluvíš . . . a Vášovi křivdíš. Dostál ti v slově, pořád tatíčka prosil stran toho rybníčku; nebylo jeho vinou, že tatíček odkládal. Až jsme potom oba řekli matce, vzalo to obrat. Tak se tedy zbytečně na něho zlobíš! A teď já tě prosím, abys ho nestrašil, dobré slovo mu dal, a ty mi neodpovídáš . . . «

Vojta, jenž dívku dotud v náručí držel, pustil ji, zase ji objal, jako šílený ji líbaje.

»Tys to provedla, ty! . . . nikdo jiný!« šeptal; »Václav nemá v tom zásluhy, ty mu strkáš svoje! . . . Ale, abys viděla . . . jak tě mám rád . . . slibuju ti, že ho nebudu strašit, že mu po dobrém domluvím . . . že se mu třeba poděkuju . . . všecko k vůli tobě . . . ale tolik ti říkám, že je to marné . . . on jiným nebude . . . v krvi má ten strach . . . nezbaví se ho do své smrti . . . Já si už bez něho pomohu . . . tobě k vůli . . . tobě k vůli . . . tys má!« . . .

Třpytily se na čistém nočním blankytě hvězdičky, tiše táhly věčnými kruhy svými, zamihlo se slabounké mrkavé světlo na bílých lících dívčiných, dotud slzami zvlhlých, na dvojici bílých ramen, jež střelhbitě se ovila okolo černé hlavy hochovy.

»Teď vidím, že mě máš přece rád, můj Vojtíšku!« zaplesala dívka; »a já tě mám za to, možno-li, ještě tisíckrát radši . . . zdá se mi, že jsem . . . ona královna, kterou jsi mě chtěl udělat . . . «

Ba, byla tou královnou! Moc lásky se znovu osvědčila, věčná moc lásky, bázeň silného před slabým, berouci se stejně odvěkými kruhy jako velká tělesa všehomíru. Nezdolnými pouty obetkávala duši divocha, krotila jeho nezřízené pudy a choutky, ochočívala ho . .

Poseděli ještě kratičko, rozloučili se; dva stíny přeletěly starým sadem, různými směry se rozběhly. —

Václav se povaloval na svém loži, beze sna, rva se s úporně naň dorážejícími černými myšlenkami, chmurnými představami. Celá řada nocí takhle mu minula, bez konce dlouhých nocí, z nichž žádná mu nepřinesla odpočinku ani úlevy. Cosi neznámého, příšerného jej zaléhalo na způsob těžké můry. Cítil se ve vleku jakési tajemné síly, o níž věděl jen tolik, že nestačí, aby se jí vymknul. Co Vojta chtěl, muselo se státi a, jakmile se to

stane, záhuba bude neodvratná, záhuba jich všech, otce, matky, sestry i jeho vlastní.

Peklu propadnou všickni, časné hanbě a věčnému zatracení. Utkvělo v něm přesvědčení, že Vojta je ďábel, jenž je všecky zapletl do svých hrůzných sítí. Každým dnem se ho bál více; bylo mu jasno, že marně by se mu stavěl na odpor, a také uniknouti mu není možno. Od těch dob, co k němu přistoupil tam na poli, nařizuje mu, aby otce přiměl k vyčištění rybníčku, Vojta na něho nepromluvil slovem, ale pohledy jeho mluvily řečí zlou, řečí tak strašnou, že se po každé zachvěl do nejhlubších hlubin své duše, kdykoli se s ním potkal. Uposlechl jeho rozkazu, poprosil otce, aby dal sad upraviti, rybníček vyčistiti, bahno vyvážeti. »Nu, takový spěch tohle snad nemá«, odpověděl otec, »nějaký rok to snad ještě počká«. — Tajná radost mu projela duší nad touto odpovědí, ach, krátká, jedva mžik trvající radost, kterou v zápětí zakřikl v jeho nitru se ozvavší burácející hlas: »Nemůže to počkat, neprodleně se to musí vykonat!« A jiný hlas na to, bolestný, plný trpkých výčitek: »Co to žádáš od tvého dobrého, čestného otce, který tě miluje? — Jsi ďáblovým pomocníkem, pokoušíš ho, pekelná osidla mu strojíš: Prosíš ho, aby se stal spoluvinným zjevné krádeže, zlodějem sám!...« Mlčel proto, neopětoval prosby; ale Apolena přišla s touže bídnou mrzkou žádostí, naklonila k ní nejprvé matku, a matka zas se jeho tázala, ovšem jeho sestrou naváděna. »Tak ty tedy chceš dát do pořádku sad, rybníček vypustit a vyčistit?« — Že chce, odpověděl a hlas jeho se mu zajíkal. Tu Apolena se přitočila. »Vidíte maminko, takový je netroufalec! Už dávno má tohle v hlavě a neosmělil se říci tatínkovi«. — Vždyť prý řekl, omlouval se, otec odkládá, myslí, že je na to času dost. Na to Apolena spustila dlouhou řeč. »Vidíte, maminko, za něho musím promluvit. Je tak skleslý na mysli, že jazyk mu oněměl. Nemá jiného přání, než aby ten sad přišel do pořádku. Už několik neděl tomu, upozornil jej na to Píštínský pan řídící a vykládal mu, že je to hanba pro naše hospodáře, že svých sadů tak málo dbají a ovocnáře si nehledí jako rolníci za Prahou, kteří těží velké peníze ze svých sadů. Netečnost a lenost prý je to. Nu, řekni, není to pravda?...« A bylo to pravda; Píštínský pan řídící, jenž se náhodou kdysi v polích s ním sešel, dotkl se vskutku tohoto předmětu, ale více tak mimochodem, a on — Václav — se pak o tom před Apolenou zmínil, ale rovněž jen tak povrchně, a ona se toho nyní chytila! Nu ovšem, věděla proč! Trapně pomyslit, jak je ve spárech tohoto ďábla, a ke všemu: s radostí a s nadšením nosí pouta, do nichž ji ukoval. — A potom matka: »Věru, tys bláhový chlapec! Běží-li ti tolik o zvelebení sadu, proč jsi váhal se nám svěřit? Toť přece na dlani, že se ti bude po vůli; vždyť po nás, dá Pánbůh, budeš hospodařit na statku ty; těší-li tě sad a myslíš-li, že z něho docíliš jednou užitku, kdo pak by ti bránil, chceš-li si jej upravit. Nestarej se, ještě dnes promluvím s tátou.«... A matka dojista už promluvila! Otec svolí, nelze pochybovat; nepřipadne mu na mysl, že jeho svolením se dostane v pohyb kolo osudu, jež je všecky zdrtí. On je nezadrží, nemá na to síly. Kéž Bůh sám ve svém milosrdenství se smiloval a odvrátil ďáblem strojený úklad!...

Jako hejno dravých ptáků doráželi naň tyto myšlenky, zaplašit jich nebylo lze; semkly se v děsivý kruh, srdce i mozek drásaly...

Kdyby Vojta aspoň uznával, jak strašnou oběť mu přináší, jak, jen aby plnil jeho rozkazy, svých milých čest a blaho v šanc dává! Ale Vojta ke všemu a za vše ho ještě nenávidí. Číhá na vhodný okamžik a, jakmile tento nadejde, vrhne se naň jako litý vlk, aby ho časně i věčně zahubil. Snad ho živí jen k vůli jeho sestře, kterou už zhanobil...

Ucítil ruku na své pleci, horkou, tvrdou ruku. Zděsil se ještě více, vytřeštil oči do tmoucí tmy. Neviděl z počátku ničeho; teprve po chvíli se zdálo, že z té černé, vše zastírající tmy vystupuje dvojice žlutě fosforeskujících očí, a dusený šepot se dotkl jeho sluchu.

»Spíš, Vášo?«

Jazyk se mu zvolna rozvázal.

»Nespím. Co chceš?«

»Přicházím ti říci, že zítra časně ráno už pustím vodu z rybníčku; předem upravím strouhu pod sadem, aby ta špína se nestavěla a volně mohla odtéci do velké strouhy za vsí a tou do Volešku. Vymohl's mi to u sedláka; dobře ses poradil. Hněval jsem se na tebe, žes tak otálel, ale teď se už nehněvám. Mám tě rád za to a děkuju ti! Slyšíš? — děkuju!«

Václavovi bylo, jako by pojednou těžký, zaléhající ho balvan se byl svalil s hrudi. Chtěl promluvit, leč nemohl, tou měrou jej překvapilo nenadálé, neočekávané blaho...

A Vojta se k němu sklonil a políbil ho na ústa. Tu rozvázalo se mu sevřené hrdlo.

»Vojto.. děkuju ti za dobré slovo. Bál jsem se tolik!.. kdo může za strach?... Neměls mě strašit, ani nevíš, co jsem zkusil... Ve všem ti budu po vůli, jen o jedno tě prosím.. Měj slitování a nedopouštěj, aby, co počínáš, padlo na mého otce. Raději bych se v hrobě viděl...«

Tu Vojta mu přiložil ústa až k samému uchu, jedva slyšně šeptal, ale hlas jeho zněl měkce, zcela jinak než dříve narážel na Václavův sluch.

»Buď bez starosti, na nic nemysli takového! Však mě znáš a víš, že mne nikdo nechytí. Ve Zlivi mají takové sádky u Bulků; prozradilo se to, proto že dvacet lidí bylo zasvěceno do té věci. Ví teď o tom každý, jen knížecí nevědí, proto že nikdo přes všechno se neopováží jim říci. Ale o tuhle tom nezví živá duše, proto že budu rybničit já sám jediný, rozumíš? — K tomu za tři roky odejdu na vojnu a potom je konec těm sádkám tady. Až se vrátím z vojny, nastanou mi jiné práce. Toho sádkářství mám zapotřebí jen pro začátek; však už jsem ti to vyložil . . . Apolena mi povídala o Kubatovi, vaše bába ve Zbudově ji to všechno řekla, vždyť vy jste z jeho rodu. Páni Kubatu sťali na Blatech a já, vidíš, ho pomstím na pánech! Kubata zachránil sedlákům Blata, ale sedlákům patří víc. Sedlákům patří taky lesy, a ty se pánům musí vyrvat. Do soudného dne by toho sedláci nedokázali, proto že nemají kdy, aby se rvali, a také sedí na svém a o své se bojí. Kdo s pány chce podstoupit boj, třeba, aby byl volný jako pták a pohyblivý jako voda.«

Václav dobře nechápal, jeho mozek o jednom složení nepracoval tak rychle, aby byl dovedl vystihnouti a sledovati, co tu slyšel, po stránce spojitosti příčinné; jemu bylo jasno jen tolik, že Blata náleží nyní sedlákům, ale že bývaly doby, kdy páni usilovali jim je vyrvat; Kubata uhájil sedlákům jejich právo, ač hlavu za ně dal; tohoť se naslyšel dost a dost od svého dětství, o tom bába ve Zbudově, pocházející z rodu Kubatova, mnoho vypravovala, honosíc se tímto svým předkem a snažíc se budit lásku a úctu k jeho památce v srdcích svého potomstva. Že by však valné lesy Hlubocké kdy byly bývaly majetkem selským, o tom nikdy neslýchal; přes to, slyše to nyní z úst Vojtových, nevzpíral se tomu Proč by to nebylo i pravdou, když se to vůbec povídalo! — Páni sedlákům tolik vzali, do poroby je uvedli, robotou je mučili; proč by jim také lesů nebyli pobrali? A pobrali-li, proč by bylo nespravedlivo a hříchem, jim je zase vyrvati? . . . Snad nadejde, až čas se naplní, zase jeden takový Kubata . . . snad už přišel, snad té chvíle k němu mluví . . .

»Slyšel's o Zlatěšovicích?« ptal se ho Vojta.

»Neslyšel.«

»Tak ti povím. Zlatěšovice byly vesnice, a nezbylo po nich nic, ani dobře se neví, kde stávaly. Někde snad pod Vrkočem nebo pod Kamenným vrchem za Chlumcem, kde je teď Obora. Páni to zabrali a sedláci se museli vystěhovat. Nebožka moje bába měla prababu, která odtamtud pocházela. Kámen na kameni nezůstal po Zlatěšovicích, všecko zarostl les. Nu tak? — nenáleží ten les sedlákům?«

»Ach, Vojto, proč jsi mi tohle všecko ne vyložil? proč jsi nemluvil ke mně jako mluvíš dnes? Vypovědět ti nemohu, co bys mi ušetřil trápení . . . «

»Blázne! kdybys byl ukázal trochu kuráže, všechno bych ti byl už dávno řekl. Co s člověkem, který se všeho a pořád bojí? Jak jsem ti měl věřit? Ale dost teď. Řekl jsi otci, co jsem chtěl, vymohl's mi ten rybníček a teď tě mám rád. Neboj se už víc, však uvidíš, co dokážu. To jsem ti chtěl říci; teď se vyspi, zítra se pustíme do práce. Uvidíš, jak nám to poletí.«

Řka tato poslední slova, Vojta se sklonil znovu nad Václava a ještě jednou ho políbil. Ten objal oběma ramenoma jeho šíji, přitiskl k sobě jeho hlavu.

»Zaplať ti to Pán bůh!« zašeptal; »vzal jsi se mne všechen strach . . . Našel's dobré slovo . . . dobré slovo . . není nad dobré slovo . . . za dobré slovo život dám . . . «

Slzy se mu lily po lících, slzy nesmírného ulehčení. Vojta se mu po chvíli vymknul, odstoupil od něho, na své lože se odebral.

Ticho zas hluboké; jen tu a tam zafrkal kůň, zabzučela moucha, zařinčel slabě řetěz. Václav ležel s otevřenýma očima; co byl živ, nebylo mu tak volno. Strašivé chmůry prchly jako by dobročinným kouzlem; dobré slovo je zaplašilo. Už neviděl v konání Vojtově nic nekalého, nebezpečného; ba, zdálo se mu, že hříbek se hotoví k čemusi velkému, rekovnému a on že mu k tomu urovnal cestu. Jak jen se mohl takhle děsit? Dva roky budou mít v zahradě sádky, to je vše. K smíchu pomyslit, že by Vojtu chytili; na toho nikdo nevyzraje. Pak odejde, sádky budou prázdny, zůstane nevinný rybníček v jich sadě . . . Knížecím neubude leda pár kaprů, těmže knížecím, kteří po věky sedlákům tolik křivd a zla nadělali, nejlepší půdu jim ubrali, z rodných dědin je vyhnali . . . Snad by je docela byli obrali, z kořene vyvrátili, kdyby nebyl přišel Kubata, Blata uhájil . . . Nyní snad přijde druhý Kubata, vyrve jim lesy, které také bývaly selským majetkem . . . Jak to provede tento nový Kubata, o tom prostý hoch nepřemýšlel; jemu stačilo, že Vojta to řekl a že nepochybuje o zdaru svého poslání. Vojta dokáže všecko, co chce. Běda tomu, na koho zanevře! Jemu nelze se ubránit, jakási tajná, nadpřirozená moc zří mu z očí . . . Však na sobě se přesvědčil, jak strašně působí tato jeho moc; ani prstem Vojta nemusil pohnouti a byl by ho zničil pouhým pohledem očí svých. Zachvěl se, když pomyslil . . . Než, Vojta se hněval jen, dokud on mu nebyl po vůli; nyní se už nehněvá, řekl mu, že ho má rád, poděkoval mu, políbil ho . . . Koho Vojta má rád, je v bezpečí, nic zlého se mu ne-

může přihoditi . . . Však Apolena to dobře vystihla; nelze pochybovat: její zásluhou je, že se odhodlal promluviti s otcem . . . Proč jen tak váhal? . . . jeho obavy byly zcela bezdůvodné . . . A pak, ty jeho strachy o Apolenu! . . . ani pomyšlení, že by Vojta choval nekalé úmysly v příčině jeho sestry . .

Oj, dobré slovo všecky chmury zahnalo . . .

Sen se sklonil nad ubohým hochem, zlatý, tvrdý sen, jenž tak dlouho a tak nemilosrdně se jeho lůžku vyhýbal . . .

Je na světě cosi neviditelného, povzneseného nad hmotu, jakýsi odlesk božstva, jež vše proniká. Není srdce lidského tou měrou zatvrzelého a nepřístupného, aby nikdy nepřipustilo světlého paprsku Boží pravdy. Rozum lidský jí nechápe, nevystihuje, ale cit ji tuší. Zárodek poznání dobra a zla rázem vyklíčí, jakmile se ho dotkne teplá záře tohoto paprsku, jenž tisícerým způsobem si k němu cestu najde, cestu často předchozím vychováním upravenou, zhusta však neschůdnou a divým býlím hustě posetou a zatarasenou.

Václav spal na svém loži a Vojta poblíže něho nespal. Nespal, ale volno mu bylo u srdce; nepoznané dosud blaho mysl teplem hřálo; láska upravila cestu světlému paprsku. Jakýs sladký hlas se v něm ozval: pochválil ho, že nezneužil vlády, kterou měl nad slabým děvčetem, jež se mu poddávalo, nebránilo se, nevzdorovalo, toliko o slitování prosilo. Věčná legenda o bázni před slabším, jež vyvedla lidstvo z temna pusté sveřeposti. Do nedávna tento divoký, jedině svými pudy a vášněmi vedený hoch neznal dosahu slov: Ty nesmíš! — Nadešla chvíle, kde sám po nejprvé si řekl: Ty nesmíš Apoleně ublížit! ty se musíš přemáhat! — Nebyl si dobře vědom, proč tak třeba se zachovati, ale nesměl, nesměl! — čím dále tím určitěji se tato zápověď v jeho duši uplatňovala. Kdyby mu byla dívka odporovala, hravě by byl její odpor přemohl, ale takhle byl málomocný. — A dívka řekla:

»Prosím tě, Vojto, promluv dobré slovo s Václavem! Bojí se tě — zbav ho strachu! Bude tě mít rád!« — Bylo mu k smíchu, když to poprvé slyšel; než, že Apolena si toho přála, počal o tom přemýšleti, a pojednou se mu podobalo, že přání Apolenino jest rozkaz, jemuž třeba bezpodmínečně uposlechnouti. Šel tedy a dal dobré slovo Václavovi; byl by snad do ohně také skočil, kdyby Apolena byla prosila, aby tak učinil. — A jak promluvil dobré slovo a shledal se s jeho účinkem na Václava, tvrdá kůra, jež svírala jeho srdce, kouzlem změkla a jemu bylo, jako by byl vykonal cosi velkého, dobrého, hrdinného, as takového, jako Kubata, když zachránil sedlákům právo na Blata, nebo jako by jim byl získal lesy, na něž, jak se domníval, měli právo. Právo! hluché slovo dotud u něho, jež tu a tam slýchal pronášeti, jehož tu i tam i sám užíval, nepřemýšleje o jeho dosahu, a jež pojednou se mu zdálo čímsi vznešeným; vždyť se týkalo i Apoleny. Což dívka, dcera sedláka, nebude mít radost, až lesy se vrátí jejímu rodu? Královnou by ji učinil, stokrát dal život za ni! — Nebyl si zase dobře vědom, jak a proč by to učinil, ale jisto jistotně by neváhal, kdyby k tomu dojíti mělo. A ta velká radost, již způsobil Václavovi, to štěstí, jež mluvilo z jeho trhaných slov, jež tryskalo k němu z doteku jeho ruky, z jeho polibení! — sdílelo se mu, sloučilo se s jeho duší, hřálo ho, nebývalým, neznámým dotud uspokojením jej naplňovalo. Věru, že ho bude míti rád, že ho nebude více strašit, kamarádem mu bude a zas a zas mu dá dobré slovo. Oj, potěší se Apolena! . . .

V sen ho ukolébaly tyto myšlenky plné zářivého tepla.

XIV.

Nazejtří bylo pilno u Potužáků, pilno a veselo. Jedva slunce se ukázalo nad modrými horami staré Šumavy, již Vojta s Václavem upravovali bahnem a pískem zanesenou a travou zarostlou strouhu, jež měla odváděti vodu z rybníčka. Vojta pracoval za tři, ani na chvíli si nepopřávaje odpočinku, a nad to s neobyčejným důvtipem, s dovedností, jež zkušenému struhaři by byla dělala čest. Václav se jevil mnohem méně hbitým a dovedným.

»Jen se toho neboj!« napomínal jej hříbek, ale tentokráte nikoli úsměšně, nýbrž s laskavým, přívětivým úsměvem na rtech; »podívej se na mne: tak! tak! — abys toho chytil víc na lopatu . . . taky si toho nesmíš naházet v cestu, abys to nemusel odklízet znova . . . A tuhle pozor! — rovně za mnou, aby nebylo zátočin a voda se nestavěla . . .« (Pokrač.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

oručte, abych se s přítelem bil a také poslechnu«, řekl rozmarně.

»Ne, vás by bylo škoda«, povídala stejným tónem.

»Mne tedy nikoliv?«, ozval se Roubal vyčítavě.

»Odpusťte, nemohu přec obou litovat«, odpověděla významně. »Vy jste mi byl ve společnosti nevěrným a musím chránit toho, jenž se mně obětoval.«

»Jsem hrdý na vaše přátelství, milostpaní«, ujišťoval Vraštil a jeho oči nějak jinak zahořely.

»Nevěřte příliš ženám, často škádlí, aby se radovaly z utrpení«, povídala hravě. »A teď dost žertů. Těším se, že si vás pozdržíme do večera. Po včerejším hlučném dni připadala by nám naše samota dvojnásob nepříjemná. Konečně je tu svačina.«

Služka přinášela svačinu a vyřizovala, že slečna Jaroslava přijde až asi za půl hodiny. Posvačí prý doma a zařídí vše k večeři.

»Je dobře, vyřiď slečně, že páni jistě odpustí, když mě zastane.«

A nalévajíc pánům čaj, rozpovídala se, smála, škádlila Vraštila, jenž se ukázal být obratnějším společníkem, než se na prvý pohled zdálo. Roubal byl zamlklý, patřil často do prázdna a podivný, jako spokojený úsměv pohrával kolem jeho rtů. Paní notářová pouze letmo dotýkala se jeho tváře a vinila sama sebe, že se jí Roubal zdál být včera hezčím a ušlechtilejším než dnes.

Jaroslava přišla téměř po hodině. Byla už pokojná, ačkoliv se nemohla všech rozpaků zhostiti a Roubal darmo snažil se zapříst s ní důvěrný hovor. Byla málomluvná a často jako úzkostlivě se podívala na sestru, jež jí odpovídala jasným, veselým pohledem.

O šesté hodině přišel rada. Zdál se být unavený a také jeho rozmar nebyl o nic lepší, než včera před koncertem. Přivítal hosty dosti chladně a vyměnil s nimi několik slov. Potom vymlouvaje se, že jde prohlédnout růže, odešel do zahrady. Sotva odešel, podívala se paní Blažena významně na Jaroslavu. Ta sbledla, okamžik váhala a potom prudce povstavši, šla za radou. Po chvíli mihli se mezi stromy směrem k ville. Vážnost okamžiku nedala se více tajiti a všichni očekávali, co se nyní stane. Hovor vázl a trapné pomlčky se prodlužovaly.

Uplynulo asi půl hodiny, když se objevila služka a vyřizovala prosbu pana rady, aby pan Roubal na chvíli zašel do villy. Vstal chvatně a podíval se prosebně na paní notářovou, jakby ji žádal za průvod a přispění.

»Přeji mnoho zdaru«, řekla polou vážně, polou rozmarně. »Švakr vypadá hůř, než do opravdy je. Dlouho hovor neprodlužujte, celou zábavu máme pokaženou.«

»Nehněváte se na mne, milostpaní?« ptal se.

»Proč bych se hněvala«, řekla chvatně a maličko se zamračila. »Doufám, že my dva nebudeme mít nikdy příčiny hněvati se na sebe. Jděte již, jděte, rada je puntičkář.«

Šel tedy. Přirozená jeho hrdost a pánovité sebevědomí se v něm ozývalo aby odbyl radu, jenž nemá právo se vměšovat do cizích soukromých záležitostí. Ale potom připomenuv si, že by mu snad přece mohl být osudným, zkrotil své pobouření a šel. Rada chodil prudce salonem. Byl zle rozčilen a když vešel Roubal, nemohl zakrýt zlý pohled, který naň vrhl. Opanoval se však a s obřadnou zdvořilostí pokynul mu, aby se posadil.

»Dovolte, pane rado, abychom odbyli věc stoje«, řekl Roubal vážně. »Žádal jste mne o rozmluvu a já tuším, proč si ráčíte přáti se mnou hovořit. Vážím si vás, poněvadž věnujete upřímnou péči dvěma osamělým dámám. Račte mi laskavě říci, čeho si přejete.«

»Pane Roubale, zazlívám vám, že tak chvatně dohánite mou švakrovou ke sňatku. Uznejte sám, že nemůže být ani řeči o nějaké úvaze, o nějakém vážném zkoumání, jsou-li city a cesty po kterých kráčíte, správny. Moje švakrová je nervosní děvče, té se nedivím, že neústupně trvá na chvatu, ale vy za to, zralý muž, buďte opatrný a poodložte sňatek, aspoň na dva, tři měsíce.«

»Je mi líto, že musím být právě tak neústupný jako slečna Jaroslava. Není potřebí velikých úvah, kde si srdce rozumějí. Ostatně, pane rado, co ve vás vzbuzuje takové obavy? Není slečna snad už dost stará, aby uvážila krok, který podniká? A jsem snad já vám podezřelý?«

»Vháníte mne někam, kam jsem nemířil. Nedotýkám se osobností, nemám kliček, kterými bych chtěl spřádat intriky. Jsem příliš čestný a příliš zkušený. Ale nelíbí se mi zkrátka důležité věci o překot uskutečňovat, když malé strpení by uvedlo na obě strany klid. Vy jste poznal naši domácnost, moje

švakrová — ale odpusťte, nepravím to ze zlomyslnosti, my neznáme vaše domácí poměry.«

»Kdybyste nebyl starším pánem, odepřel bych vám další odpověď«, řekl Roubal a zlost jím zalomcovala. »Myslím, že bych nemohl být ani důstojníkem ani velkostatkářem, kdybych musel zakrývat svou rodinu. Budu následovat vašeho příkladu a mluvit zpříma. Obáváte se bezpochyby, aby věno slečny Jaroslavy nebylo lákadlem které mě k ní připoutalo. Chci vás v té příčině upokojit. Na mém statku váznou pohledávky. Dluh obnáší asi deset tisíc, výplata matky a sestry čtyřicet Statek má ceny nejméně stodvacet tisíc. Nechtěje zabřísti do dluhů, odkládal jsem s různými melioracemi až po sňatku. Aby moje paní nikdy se nemusila bát, že by mými spekulacemi byla připravena o své věno, dám po zaplacení všech pohledávek vtělit na statek celý peníz, který mi k urovnání finanční stránky statku poskytne. Splnomocňuji vás předem, že můžete věc provésti sám. Jste snad tím spokojen?«

»Je to sice nevděčné postavení, ve kterém se nacházím, ale aspoň částečně mě upokojuje. Vyhotovím prohlášení vaše v tom smyslu a vy je podepíšete. Souhlasíte?

»Sám jsem vám to nabídl a nejsem zvyklý plýtvat slovy«, řekl hrdě.

»Děkuji. Uznáte později sám, že jsem nemohl jinak jednat. A jak bude se zbytkem věna Jaroslavina?«

»Nerozčilujte mě, pane rado, přespříliš«, řekl zvýšeným hlasem. »Neptal jsem se slečny na věno a nebudu se ptát ani dále. Uložte je kde a jak budete chtít. Máte ještě něco k namítání? Je mi to vše velmi trapné a rád bych ukončil obchodní stránku našeho jednání.«

»Prosím vás toliko, abyste svým vlivem působil na svou paní matku a slečnu sestru, aby laskavě Jaroslavu přijaly. Jaroslava je velmi citlivá duše, kdo ji nezná, netuší, jak hluboce se jí všechno dotýká. Není tak bezstarostně veselá jako sestra a třeba by mnoho trpěla. Nezapomínejte nikdy, že tolik důvěřivě za vámi jde.«

»Pronesla snad slečna sama podobné obavy?«

»Nikoliv, ona mi přímo zakázala hovořit s vámi o soukromých věcech, ale já se cítím ve svém svědomí zavázán vykonat, co je nutno.«

»Buďte bez starosti, pane rado, vaše svědomí nikdy nebude cítit výčitek, že jste něco opomenul. Až budeme svoji, přestane váš závazek a nastává moje čestná povinnost. Vím, jak jí vyhovět.«

»Nemíníte tedy sečkat ani o měsíc.«

»Ne, nebudu čekat, poněvadž to není nutno.«

»Dělejte, jak chcete«, řekl rada suše. »Švakrová mě žádala, abych s vámi se domluvil o zevnějších potřebách k sňatku nutných. Povězte mi, chcete-li míti sňatek v T. nebo v Praze, přejete-li si okázalou svatbu, nebo dáte-li přednost tiché domácí slavnosti, koho si přejete pozvat a podobně. V této příčině musíte laskavě mé prostřednictví přijmout, poněvadž dámy budou dost míti svých starostí.«

Roubal cítil osten radovy kousavosti. Ale vědomí, že je to málomocné zuření, které nemá žádného vlivu a které mu neubližuje, stavěl se úplně klidným.

»Budu vám velmi povděčen, když zařídíte vše sám. Mně je úplně lhostejno, kde a jaký bude sňatek, kdo bude pozván a tak dále. Prosím, aby se do měsíce uskutečnil, osoby, jež z mé strany mají býti pozvány, dovolím si sdělit dopisem. Předem mohu vás ujistit, že budou nejvýš tři — čtyři. Žádám vás na konec, abyste laskavě obstaral finanční zajištění věna slečny Jaroslavy a za tou příčinou Vám pošlu výtah pohledávek. Abyste byl ujištěn, že netoužím po penězích pro sebe, račte hypotekární pohledávky vyrovnat u našeho soudu a zrovna při tom splacené podíly zajistit na statku.«

»Děkuji za důvěru, budu se tím řídit«, řekl rada stručně. Roubal zdál se být úplně spokojen, že rada jeho návrh přijal, ale uvnitř ho přece jen pálilo vědomí, že je to stále projev nedůvěry a že to bude vrhat stín na jeho sňatek, když někdo jiný bude jeho dluhy splácet a hned statek splacenou částkou zatíží. Co však na tom. Jen když se sňatek uskuteční, jen když bude zbaven tísně a postaví se na vlastní nohy. Mít ženu věřitelem, není nic hrozícího a až uplyne krátký čas, postará se, aby si z té svěrací kazajky pomohl.

Roubal viděl, že je rozmluva skončena. Nebylo ho tajno, že je rada právě tak nespokojen, jako dříve, a přál si, aby mohl odstranit tísnivou nechuť, ne snad z lásky k radovi, ale pro veřejnou slušnost a dobrou náladu.

»Pane rado, když jsme dokončili nutné, ale přece jen trapné okolnosti, které jsou nezbytny, mohli bychom snad důvěrně si podat ruku ke svému sblížení. Vás rozmrzelo, že jsem jaksi přes vaši hlavu dobyl si srdce a přízně slečny Jaroslavy. Nedivte se tomu. Byl jsem jí příliš okouzlen a jsa prudké povahy, nesnesl bych dlouhého otálení. Slibuji vám jako čestný muž, že jen nejlepší úmysly mě k tomuto kroku vybízely. Věnujte mi svou důvěru, staňte se mým přítelem! (Pokračování.)

FRANTIŠEK ONDRÚŠEK.

Návštěvník Rudolfina překvapen byl letos větší sbírkou obrazův umělce, který dosud jen sporadicky objevoval se na domácích výstavách. Salony v Mnichově, Augšpurku, Berlíně, Hamburku, Bruselu, Gentu, Petrohradu, v Paříži a Vídni více se dovídaly o jeho tvorbě. Odborníkům ovšem nebylo jméno Ondrúškovo, dobyvší sobě uznání ciziny a zajistivší si posici ve výtvarné obci mnichovské, neznámo ani doma, a že práci jeho důvěřováno a hodnota její ceněna, svědčí četné vynikající osobnosti, zvláště z kruhů šlechtických, jež svěřily se jeho štětci. Ale je pochopitelno — a tím spíše tomu, kdo zná osobní skromnost, neúnavnou pracovitost a uspokojením nezkolébávající se ideální snaživost přísného na sebe umělce, jemuž nic není vzdálenějšího, nežli koterie a reklama — že chtěl se ukázati doma hromadně až v plnosti své tvorby, na výši, dosažené dlouhým studiem.

V Ondrúškově interieuru (VII. oddělení Jednoty umělců výtvarných), kde vystaveno 22 prací, veškerý směs podobizen, většinou v oleji kromě dvou kreseb rudkou, čtyř pastelů a jedné uhlokresby, mohl pozorovatel seznati veškery podstatné význaky jeho malířské osobitosti, ač nebyly tu ještě zastoupeny krajiny, genry a zátiší, v nichž Ondrúšek vytvořil také věci pozoruhodné (zvláště v oněch z Bretagne). Ondrúška jako portretistu vyznačuje především bystré oko pro vnější i vnitřní charakteristiku. On nepodává pouze slupku, vnější podobu, kterou vidí a na plátno přenáší s věrností naturalisty, s láskou k přírodě a pravdě, ale proniká k jádru, zachycuje i duši. V jeho díle není affektace, honění se za effekty barev a světel, nýbrž povždy prostota a pravdivá skutečnost, jen prohloubená, provroucněná vnitřním životem. Proto jsou jeho portrety hledány: skýtají věrně podobu a v té podobě rysy ducha. Zadívejme se na př. na obraz Českého kvartetta: tělesná podoba jednotlivců vystižena je, že nelze přesněji, ale jak vystižen duševní okruh každého jednotlivce! Hoffmann, s bolestnou melancholií v měkkých rysech, má celou duši, celý život v houslích, v těch jejich tónech, jež přímo linouti zdají se z obrazu. Suk charakterisován je jako skladatel, hloubá o vnitřních vztazích skladby, v něm přemítavost tvůrčí do pozadí zatlačuje činnost reprodukční. Vihan se svou bonhommií, svou epikurejskou filosofií v zarudlé tváři, pojat je jako mistr, jenž v čas ujal se již již troskotající se lodi, jež v zápalu mládí vyplula na oceán umění a utrpěla úmrtím Bergrovým první ztrátu, rozhledem svým a zkušenostmi upevniv a zkázniv celek. Nedbal energií svou vystupuje — a než řádky tyto dostaly se do tisku, žel, již vystoupil — z úzkých sobě, po dirigentských vavřínech bažícímu, mezí kvartetního sdružení: vypadá skoro již z rámce plátna takořka mluvícího. Lichoceno není nikomu. Ale jsou tu, jak žijí a čijí.

V Ondrúškově atelieru.

Obrazu děly se tu a tam výtky. Zdál se příliš komponovaným, chtěným. Než dlužno uvážiti, že malíři nebčželo o to, zachytiti kvartetto v okamžiku hry, v jich pohybu, nýbrž skrze jednotlivce fixovati jejich charakteristiku jako celku, při životném podání každého zvlášť symbolisovati jejich duševní potenci jako jediného tělesa, stabilisovati jeho zvláštnosti a výslednici spojených sil. Dovednost umělcovu ocení však plně teprve ten, kdo ví, s jakými nesnázemi bylo malíři při obraze zápasiti, kdo ví, v jakých přestávkách časových a v jakých krátkých chvilích byli mu jednotlivci k disposici, kdežto nemohlo býti o sezení celku hrubě ani řeči. Zde vítězila více pamět a skutečné, oddané nadšení pro šiřitele české hudby . . . Že naopak nekomponovaná, živoucí přirozenost je hlavní silou Ondrúškova portretování, viděti na jeho jemných profilech žen, na studiích dětí, na výrazných podobiznách mužů vědy, umění, cirkve, státu. Nic nemají společného ty jeho podobizny s oněmi mrtvými, nabubřele emfatickými a prázdnými plachtami, jež pomalovává t. zv. officielní umění. Mohli jste si vziti na mušku třeba pastelovou studii k podobizně augšpurckého biskupa z Eichstättu, nebo portrety hr. Vojtěcha Schönborna, hr. Emericha Chotka, kníž. Jiřího z Lobkovic — volím úmyslně trojici známých osobností, kde možno posuzovati výstižnost — a při posuzování sebe přísnějším musíte uznati jich pravdivost, jich život. Technika Ondrúškova vyznamenává se solidností, svrchovanou, až minuciosní péčí, u něho vše je propracováno, pevně založeno, v kresbě korrektní, v linii povaze předmětu přiměřeno, v barvě silno a přece přirozeno, poněvadž

F. Ondrúšek: Podobizna.

valeury jsou sváženy a sladěny do nejdrobnějších odstínů. Snad právě ta propracovanost až úzkostlivá, bedlivost technická, starostlivá o zdůvodnění každého detailu, vnukají někomu dojem, jakoby umělci ne vždy dostávalo se krevnaté vervy. Ale dojem ten vyvrací celá řada výtvorů, hlásajících nepopíratelnou vervu umělcovu, a nejsou to jenom lehce vržené studie. Právě portrety jeho nejlepší, jako jsou podobizna knížete Fuggera v Augšpurku, podobizna slavného ruského malíře bitev, prof. Roubauda (z r. 1898), kterou přinášíme ve svých ukázkách umění Ondrúškova, a za niž vyznamenán byl také cenou České Akademie, portret brasilské krasavice s tmavofialovým skoro vlasem a smědou pletí, Maroldův atd. dokazují, že umělec má vervu, kde

jest ji potřebí, a kde stržen je látkou. Z vystavených prací svědčila o tom studie beethovenovsky zamyšlené tváře známého německého pianisty, kterýž i s Českým kvartettem několikráte koncertoval. Na obrázku atelieru viděti je tuto studiji právě uprostřed opřenou o zem.

Vzhledem k tomu, že náš umělec téměř úplně — mimo svá díla — uniká veřejnosti, nebude, tuším, od místa, uvésti aspoň nejstručnější data životopisná. František Ondrušek narodil se z chudých rodičů v Bystřici pod Hostýnem r. 1861. Sotva že povyrostl, byl již odkázán na sebe a malá dobrodiní šlechetných lidí. Vypracoval se však přece za poměrů těchto tak dalece, že mohl po nižším slovanském gymnasiu v Olomouci dostati se na malířskou akademii zprvu v Praze, potom ve Vídni. Odtud odebral se do Mnichova, kdež byl na akademii žákem professorů O. Seitze a L. v. Löfftze. Velice tu na něho ovšem působil umělecký život, obrazárny a čilý ruch výstav, jichž sám od r. 1891. se účastní. Že také veliký vzor Lenbachův naň působil, jakož i pozdější pobyt ve Francii, nelze přehlédnouti o nic méně, nežli že se za léta svého mnichovského pobytu akklimatisoval jeho ovzduší uměleckému s přednostmi jeho i zvláštnostmi. Ondrúškův útulný atelier v Beethovenstrasse stojí za podívání.

Osobně jest Fr. Ondrúšek člověk nejroztomilejší.

F. Ondrúšek: Studie.

Vzpomínám vždy rád, jak vraceje se z Italie a pln ještě uměleckých odtamtud dojmů, sešel jsem se s ním v Mnichově, kteráž umělecká metropole svými poklady byla harmonickým zakončením mé cesty. Znali jsme se již ode dříve, ale přáteli stali jsme se až tam, v těch sbírkách a výstavách, kde jsme si vyměňovali názory, polemisovali a přeli se a zase v nadšení stáli před týmiž díly. Tehdy procházeli jsme též spolu Skleněný palác, kde byla právě mezinárodní výstava, a na níž i arch. Kotěrou vkusně upravený český interieur budil zájem a obeslání debattu s mé strany. V jednom oddělení, do nichž rozčleněn je labyrint Skleněného paláce, křížila se cesta naše náhodou s princem-regentem Luitpoldem. Chodil tu jako každý jiný soukromník, provázen toliko jedním členem předsednictva, pln zájmu o každé dílo umělecké a s demokratickou — možno-li tak říci — prostotou. Ondrúšek z povzdálí pozdraví, výbor chce informovati, ale princ-regent praví s charakteristickou pružností:

»Ach, vždyť já znám. Několikrát již mne portretoval.« — (Ze čtyř portretů těch k nejúčinnějším náleží onen, zdobící representační místnosti Pschorru.)

A již přistupuje k Ondrúškovi s vlídnou otázkou: »Vystavujete taky?«

Ondrúšek vystavoval. Jediné číslo, ale stálo za celou řadu. Studijní hlava. Nějaký krejčík. Rozumí se, bystrý, politisující krejčík. Taková hlava, jakou kreslí asi Sv. Čech ve své povídce o krejčíkovi z vikýřového okna. Hlava plná zápalných jisker. Podaná s jiskrou života.

A takový je Ondrúšek: pozorovatel života, člověk jemný, jemuž neujde žádný detail, a skromný — že se bude snad za tyto řádky na mne hněvat.

Obrázky, jež ukázkou jeho tvorby přinášíme, jsou vlastní jeho portrét, zmíněná již podobizna prof. Roubauda, studijní hlava, o niž právě mluveno, delikátní, jakoby do medaille plasticky byl řezán, profil umělcovy choti a neméně něžně zachycený portret milovné houslí rakouské arcivévodkyně Blanky. *β.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Fr. Bartoš †.** Dne 12. června t. r. zemřel ve svém rodišti Mlatcově u Zlína u věku 69 roků znamenitý folklorista moravský Fr. Bartoš. Sem uchýlil se Bartoš jako pensista a prožil tu v úhledném přízemním domku šest klidných, práci věnovaných let. Zde, v odlehlém zátiší, pokračoval Bartoš ve svých studiích národopisných, zde vznikly další jeho sbírky národních písní a dialektologický slovník moravský, k němuž sbíral materiál, putuje od dědiny k dědině.

Zesnulý byl nadšeným propagátorem ryzí české mluvy. Jako apoštol chodil mezi svým lidem, studoval jeho zvyky a charakteristické známky, pátral po skvostech neporušené mluvy lidové a uváděl je do spisovné mluvy, pomáhaje tím způsobem k očištění a zároveň k obohacení našeho, bohužel příliš znešvařeného jazyka. Jeho »Rukověť správné češtiny« dočkala se několikerého vydání a stala se spolehlivou příručkou. Školní knihy Bartošovy vyznačují se pečlivým uspořádáním a jsou provanuty ryze českým duchem. Ve své poslední vůli pamatoval zesnulý na důležité národní podniky moravské, »Matici školskou« a »Vesnu«, jimž odkázal výnos svých čítanek. Již jako učitel na německých ústavech věnoval se horlivě studiu češtiny a když r. 1869 přestoupil na české gymnasium v Brně, stal se buditelem moravského studentstva, usiluje po celá desetiletí v přední řadě o to, aby ve studující mládeži roznítil lásku k národu, písemnictví a k práci. Literární odkaz Bartošův má nesmírnou cenu a potomstvo vděčně bude vzpomínati tiché, záslužné jeho práce. —*r—j*—

F. Ondrůšek: Podobizna.

— **MUDr. Bohumír Souček** způsobil svou neočekávanou smrtí neobyčejné vzrušení ve všech vrstvách pražské společnosti. Plně odůvodněna jsou slova, jež čteme ve smutečním oznámení: skončil svůj činný a požehnaný život v sobotu dne 16. června t. r. o 9. hodině večerní v 52. roce věku svého. Zesnulý byl populárním dětským lékařem, jenž měl pověst zázračného uzdravovatele. Koho jsi na ulici potkal, každý vypravoval příjemnou zkušenost ze svého vlastního okolí. Slyšel's v různých variacích jedno a tožc: zachránil nám dítě . . . už už jsme nad robátkem plakali . . . přišel dr. Souček, a Morana stojící už ve hlavách dětského lůžka, prchla před ním jako tma před světlem. S ním vstupovala do sklíčených domácností nejvydatnější pomocnice lékařova, plná, neobmezená důvěra, kterou zesnulý v první řadě vyvolával a sílil v matkách, nejdůležitějších to dozajista opatrovatelkách, v jejichž duše dovedl nasuggerovati skálopevnou, nezviklatelnou víru v obrat k lepšímu. Dr. Souček byl ovšem vyzbrojen odbornou způsobilostí, kterou dovedl ozářiti právě oním nevystižným kouzlem láskyplného posílení, jež je nejvydatnějším medikamentem.

F. Ondrůšek: Podobizna.

Když vzpomínali jsme v našem literárním sdružení slavného jeho lékařského působení, dva soudruhové naši tklivými a vděčnými slovy vzpomněli památného jeho objevení u lůžka robátek, jež svou lékařskou pomocí zachránil. Kolik takových, bez nadsázky řečeno, nespočítatelných živých dokumentů zůstalo po dr.

Součkovi, o němž možno říci, že zarmoutil svým náhlým odchodem tisíce srdcí lidských. Byl mužem mile, krásné, čisté a srdečné povahy. Ve své závěti pamatoval dr. Souček značným obnosem 30.000 K na řadu užitečných a humanních korporací, v přední řadě ovšem na Českou dětskou nemocnici, o jejíž rozkvět znamenitou měrou se zasloužil, nemocenskou pokladnu Ústřední jednoty lékařské, naše národní jednoty, Mensu akademickou, Spolek českých spisovatelů belletristů Máj, spolek českých žurnalistů atd. Zapsal se svými slavnými úspěchy lékařskými ve vděčná srdce, ze kterých památka blahodárného jeho působení nevymizí, udržována jsouc v nevadnoucí svěžesti pohledem na ty, kterým vrátil zdraví, dal život. —*r.*

⁂ **Dívčího lycea**, ústavu pro intensivnější vzdělání žen nejvýše potřebného, Praha nemá. Nějaké čistě pražské ohledy zavinily, že se pokus zříditi tuto vzdělávací instituci, která je přední pýchou brněnské »Vesny«, nepodařilo přiřaditi k vyšší dívčí škole. O jeden jediný hlas rozbila se dobrá myšlénka v nějaké komissi — ale pojednou vychází na jevo, že české dívčí lyceum v Praze po prázdninách otevrou — j e p t i š k y! Bože, to zase uslyšíme ostrých protestů, nejrozhodnějších resolucí — ale na čin si v čas z povolaných faktorů nevzpomněl nikdo. A tatíci, kteří nechtějí dáti dcery do vyšší dívčí školy, jejíž vysvědčení není zákonitým průkazem pro další studium — kteří nemají peněz, aby z Prahy (!) poslali studovat dítě do Brna (!) — kteří nechtějí poslat dcerku na lyceum německé (Praha má již tři!) — a budou se ohlížeti po dveřích lycea klášterního, půjdou na pranýř.

V poslední chvíli vzpomenul na pomoc Ú s t ř e d. s p o l e k č e s k ý c h ž e n. Rozvinul agitaci, shání peníze, místnosti a učitelstvo. Neočekáváme — ale přímo žádáme, aby všichni lidé přispěli, jak mohou. Budou-li stát po boku energicky věci se ujmuvších dam alespoň ti, kdož u nás podepisují proklamace, memoranda, ohražení, volební provolání, kandidátní listiny a výzvy národa — musí č e s k é d í v č í l y c e u m býti v Praze zabezpečeno do týdne.

Bude však pro jistotu záhodno, aby nezaložili ruce v klín ti, kdo se méně svými podpisy blýskají, ale více bez hluku pracují!

≡ **Rok 1866.** Pro letošní čtyřicáté výročí nedlouhé, ale velice krvavé vojny, která na polích u Sadové, Mžan a Chlumu vzala tak neočekávaný a v následcích tak osudný konec, hodí se výborně dvě námi vydané knihy. Povídka L. N o v á k o v a »P a r d u b á k« a pro mládež bohatě illustrovaný román dětský »S t ř í b r n á v ě ž« od V á c l a v a Š t e c h a. Upozorňujeme na ně čtenáře i správce knihoven.

= **J. L. Hrdina** dožil se právě padesátky. Autor, který záhy jako epigon Beneše Třebízského, svého krajana, měl úspěchy lidovými povídkami. Dnes má hojně čtenářů svých kreseb realistických formou, avšak romantických dějem. On je specialistou pro humor vesnického života. Jak on dovede líčiti domkáře, lid ze statků a dvorců, to neumí u nás tak hned někdo. Obrázky jeho z kancelářského ovzduší a feuilletonistické črty, plné sousedsky jadrného filosofování, mají též mnoho přátel. Autor, který ví, jak svého věrného čtenáře chytit. Padesátku by Hrdinovi dlouho ještě nikdo nehádal.

⁂ Katalánský časopis **El Poble catalá** uveřejnil koncem května t. r. v řadě katalanofilův zdařilou podobiznu mistra Jaroslava Vrchlického, jakožto nejlepšího českého znalce a překladatele literatury katalánské, najmě poetické. Text k podobizně napsal sympatický Katalán Dr. Benet Roura Barrios, vzpomínaje při tom návštěvy své u mistra v Praze. *P.*

□ **Autorovo právo.** V literárních kruzích mluví se o zaslánu S v a t o p l u k a Č e c h a, kterýmž se tento ohražuje proti pokusu činiti z jeho básní nějakou anthologii. Jest jenom u nás možno, aby do práva autorova bez jeho vědomí a souhlasu zasáhl kdokoli. Nevíme, kdo se tu strojil k vydání tak pohodlnému, ale pro autora, jenž ví, jak u nás takové anthologie někdy dopadnou, naprosto nepříjemnému — ale musíme dodati, že je vůbec anomalií, že zákon vůbec dovoluje komukoli hospodařiti s literárním majetkem spisovatele v nějaké době po jeho smrti. Smí někdo vykáceti les dědicům, vyloviti rybník dětem, zastavěti parcelu vnukem zděděnou? Proč smí po určité lhůtě se spisy autora dělati si kdo chce co chce?

Gogol ukázal, jak se na Rusi obchodovalo s mrtvými dušemi — ale jak se u nás nyní lisují z mrtvých autorů peníze, často na úkor vkusu a poctivosti, to zaráží dnes i ty, kdož se o literatuře poučují jen z — inserátů.

Neměli by spisovatelé se trochu zamyslit — neměli by hledati cesty k s p o l e č n é m u zakročení v parlamentu? Touto akcí by se mnozí i svým nakladatelům též zavděčili.

Ročníku IV. číslo 41. vydáno dne 22. června 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (P r a h a, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se s u d ý m i čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní s e š i t y. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek j e d n é k o r u n y čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy e články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Slovanský postup.

Anketa »Máje«.
(Dokončení.)

Doslov.

Zavíráme naši anketu. Dostála svému úkolu. Vynesla žádoucí světlo v otázce tak choulostivé pro nás, Slovany v říši, protože otázce dosud tak mlhavě zastřené! Anketa rozptýlila mlhy, opravuje v základech zobecnělý lichý názor.

Dvě tvrzení namístě fakt uváděna vždy jako nepřekonné příčiny dosavadní naší slovanské malomoci, naší »nerovnocennosti« politické a proto i kulturné. Předně různost národních zájmů, která prý dělí národy slovanské a brání, aby se mohly sjednotiti. Za druhé různost jazyků, která prý se nedá nijak překlenouti. Slovanstvo v říši z obou těch příčin nemůže prý vystupovati jako celek, nemůže dosáhnouti politické moci a je tudíž pro vždy odsouzeno hráti úlohu živlu podřízeného.

Anketou vyvrácena z kořene obě za fakta pokládaná tvrzení.

Sneseny potřebné doklady, objevena hlediska, objasněny stránky věci, jež staví otázku do nového světla. Vychází na jevo, že domnělá »různost« národních zájmů slovanských neexistuje. V životě národů slovanských jako u všech jiných národů křižují se ovšem různé zájmy občanské, leč veliké a životné *zájmy národů* jsou a zůstávají *společny*. A společným je přede všemi hlavní politický zájem, na němž závisí možnost všeho národně-kulturného rozvoje, velký životný zájem:

vybaviti slovanský živel říše z *nadvlády* živlu — neslovanského!

Úkol ovšem předpokládá sílu. Slovanstvo je o sobě silný živel. Leč živel nemá významu, nejsou-li síly jeho ustrojeny. Bylo odvěkou chybou Slovanů, že svoje síly v zájmu vlastní idey neuměli ustrojovat (organisovat). Také dnešní ustrojení, na jehož základě Slované v říši domnívají se obhajovati svoje národní zájmy, není jejich dílo, ale dílo cizé idey, dílo ústavy. Následek je přirozený: ústava slouží svým účelům, účelům své idey, nikoli naší, slovanské. Ústava má na zřeteli zájmy občanů, nikoliv zájmy národů. Ústava dopouští, aby občané prostředkem jejího zřízení hájili svého občanského práva, aby dle libosti ve škole i v úřadě užívali svého jazyka a v soukromí i veřejně pěstovali dle možnosti svou národnost, ale ústava nemá na mysli vyšší kulturné potřeby národů. Ústava nezná národní celky jako organismy kulturné. Odtud nemožnost, prostřednictvím daného zřízení ústavného, hájiti zájmy těchto organismů. Odtud známý rozpor: Slované v ústavním parlamentu cítí se sice bratry, ale nemohou se sjednotit na společné potřebě a na společném postupu. Jsou nástroji nikoliv celků národních, nýbrž zřízenci ústavy, zástupci zájmů občanských (voličských, jež různo se křižují a se zájmem celků národních přečasto se rozcházejí), nikoliv zájmů národních. Zájem národů slovanských jako celků, nijakým zřízením neopatřen, zůstával dosud neobhájen, všem ústrkům a škodám vystaven.

Zásluhou »Ankety« vychází jako nejbližší

úkol Slovanstva: ustrojiti síly na základě vlastní své, národní idcy, opatřiti svému tělesu svoje zřízení, jehož prostředkem teprv bude lze dohodnouti se o společných zájmech národních a čeliti vytčenému velkému úkolu společným postupem.

Anketou prokázáno dále, že různost jazyků slovanských není překážkou společného postupu. Vhodným opatřením výchovy (jazyky slovanské na slovanských školách), možno docíliti, aby porozumění jazykové stalo se obecným u vší inteligence slovanské.

Objasnění anketou přivoděné má dalekosáhlý význam. Až pronikne k plnému vědomí národů slovanských a stane se přesvědčením veškeré inteligence, bude jím připravena půda k velikému převratu na prospěch mohutného rozvoje kulturně sjednoceného Slovanstva. Záleží, aby proniklo světlo a poznaná pravda aby stala se přesvědčením obecným.

Připraviti půdu je důležito. Jen mocná organisace obsáhající všechny oblasti bude s daný úkol.

Redakci »Máje« zbývá ještě milá povinnost, vzdáti srdečné díky všem vzácným účastníkům, kteří vahou svého slova a přesvědčivostí dokladů tak platně přispěli ke zdaru ankety.

Redakce „Máje“.

METHODĚJ JAHN:

Večer u moře.

Vše zasnilo v tom tichu hlubokém,
vše zvuky, hlasy, moře, nebe, zem.
Je rybák doma, lodě na kotvách
a s paluby svit křepký hasne v tmách,
vše, vše už zasnilo a dřímá teď,
mhy večerní strou mořem svoji šeď
a sní, sní vše . . . U moře stojím sám,
v let pustiv úzdu snům a myšlenkám.

Jak okřídlení ptáci letí v před
v mlh letní noci zašeřený střed,
a nad utichlou mořskou peřejí,
mír hledajíce, v tmách se vznášejí,
co tichou jejich peruť ovívá
tam z dola závrať sladká, blaživá,
z níž line mír a pokoj divu pln,
jak odlouzen by tajně snům těch vln.

Ó, skoupejte svá křídla v těchto snech
a vssajte moře vážný klid a dech,
a k duši mé se vraťte s mírem tím,
o kterém dávno, dlouhá léta sním,
co roky vzaly, duši vraťte zas,
a když ne mládí, sladkých bludů čas,
tož aspoň mír a resignaci, sen,
jak tvou teď hlatí, moře, rozestřen . . .

Na lago di Garda.

Sní v mlhách noci gardský vodní luh.
Jen měsíc tká jím v dálku zlatý pruh.

Člun osamělý, tratě se jak bod,
se brázdí lánem zasněných těch vod

Z mlh noci v líc mi vane dvojí dech
v těch okřídlených, jemných ševelech.

Ten jeden teplý, měkký, vlídný jest,
jak ze sadů by jižních nes' mi zvěst.

A jiný chladný, přísný, studený,
tak jak jej dýši horské hřebeny.

Je cítím vláti. Avšak jaký taj!
zde mlhou zastřen dole spící kraj,

z nějž v tvář mi line teplý, vlídný van,
přes tichý, snící jezerní ten lán.

Však odkud chladný dech ten zavívá,
hor čela bílá svítí, mrazivá,

Alp temena, jich věčný led a sníh,
z kad onen chladný, chmurný dech se zdvih'.

Jen hléď jsem na ně, zachvěl jsem se hned
a srdce moje s nimi tuhlo v led . . .

Hrobka Tizianova v kostele Frari v Benátkách.

Ten, který zpíval věčnou krásu žen,
že šťastnější by nemoh' ranní sen
ji vykouzlit, zde ve chrámě má stan.
Tou myslí, jež jej ctila, zbudován
zde náhrobek je skvělý. Srdcím drah'
byl, bude Mistr vždy, neb štětce tah
vždy hlásal něhu v síle, svaté umění
se skrylo v něm, a božské nadšení
mu vedlo štětec, že ni čas ni věk
těch postav lepých nezastřely vděk
a nezastrou. Zde pravé místo má:
v svém stanu buh jej cloní křídloma.

Beatrice.

Svět hádá se, zda vskutku's ženou byla,
či toužícího srdce světlým snem,
s niv ideálu v zašeřenou zem
jak mlžná pára sestupujíc bílá,
vše luzná psance posvěcujíc díla,
jimž byla's krásy, božstva obrazem.
Což na tom, zda jej sladkým kdysi rtem
buď milenka či Musa políbila?
Dech nezemský vlá z děl těch, jak by shlídla
se duše psance v krásy věčná zřídla,
jež smrtelným jsou zrakům zastřena
a den ten minouc marný, vznesla křídla
nad kory zemské lada věčně stydlá,
v kraj, mládí kde se věčně zelená.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování.)

odával mu ruku a snažil se dodat svému tónu a svému výrazu ráz pohnutí. Rada maličko svraštil čelo a váhavě přijal podávanou ruku.

»Jsem pane Roubale, starý soudní úředník a mám mnoho zkušeností, které mě naučily nedůvěřovat, dokud slovům nenásledují skutky. Splňte mou prosbu, učiňte Jaroslavu ne šťastnou, ale aspoň spokojenou a buďte ujištěn, že to budu považovat za svou povinnost, odprosit vás za svou nedůvěru!»

»Jste příliš umíněný,« řekl Roubal netajenou kyselostí.

»Jsem pouze opatrný a to není totéž. Ostatně to, co jsme jako střízlivě uvažující mužové mezi sebou dojednali, nemusí vrhat stín na společnost v domě shromážděnou Buďte hodně spokojen, pane Roubale a najděte opravdu štěstí, které ve sňatku hledáte.«

Uklonil se mu, dávaje na jevo, že spolu domluvili. Roubal byl opravdu rozpačit a nevěděl, jak zakončit.

»Nepůjdete se mnou k dámám?«, ptal se krátce.

»Odpusťte, vyhotovím hned listinu, ponévadž vy asi po večeři budete chvátat k nočnímu vlaku.«

»Na chvat nemám, ale pojedu v noci domů, abych vše zařídil, a za nějaký den opět přijedu. Půjdu do zahrady sám, abych vás nevyrušoval.«

Mlčky se uklonili a Roubal vyšel ven. Zlomyslný úšklebek pohrával mu kolem rtů a zlost jím ještě tetelila. Přemohl se však a s vyjasněnou tváří sešel do besídky. Jaroslava seděla vedle sestry a správce, jaksi sklíčen, nedočkavě patřil vstříc Roubalovi.

»Milostivá paní, je vám asi známo, jaké důležité rozhodnutí se dnes stalo. Prosím vás, abyste mi věnovala laskavou důvěru a přízeň a abyste mi ve svém srdci popřála místečko vedle vaší slečny sestry. Důvěřuji ve vaše přátelství, které nikdy nezklamu.«

Paní notářová byla přímým oslovením zmatena. Zarděla se a pohnutě povstala.

»Buďte šťasten a učiňte šťastnou také mou sestru, kterou tolik miluji. Snad i ona naučí se plnit povinnosti vůči vám a až vás jednou navštívím, budeme moci s radostí vzpomínat na dnešní den«.

Podávala ruku Roubalovi a slze se jí v očích ukázaly. Roubal políbil její ruku a ona obrá-

tivši se k Jaroslavě, sevřela ji dojatě do náruči.

»Ty můj sladký ptáčku,« vynutila v náhlém návalu pohnutí líbajíc ji něžně na bledou tvář. Jaroslava neplakala. Byla neobyčejně vážná a jakoby strach se díval z jejích polekaných očí. Vraštil si oddechl a s vyjasněnou tváří blahopřál snoubencům. Vrátila se mu chuť k hovoru a stal se šťastným pojítkem přítomných, kteří v podivném pohnutí nemohli se rozjařit. Marně usedl Roubal vedle Jaroslavy a nakláněje se k ní šeptal horoucí slova lásky. Plaše ho poslouchala, plaše opětovala pohledy a úsměv, který se občas na její tváři ukázal, nebyl výrazem blaženého opojení.

Ani nálada u večeře je nestrhla k živé veselosti. Zasmušilý pohled radův účinkoval mrazivě a když po večeři rada zavolav Roubala do vedlejšího pokoje, dal mu podepsat prohlášení v příčině svěna Jaroslavina, uznal Roubal sám, že bude lépe zkrátit návštěvu a popřát dámám uklidnění.

Vřele se s nimi loučil, slibuje že bude často psát a často přijíždět a potom odcházel se správcem.

»Škoda, že je tu rada,« hučel Vraštil, když usednuvše do povozu ujížděli k městu. »Byli bychom veselí, jako včera. Ale on sedí jako pytel něštěstí a kazí dobrý humor. Snad si nemyslí, že k vůli němu zůstanou obě sestry svobodny?«

»Nu, jen strpení, však já ho jeho nezpůsobům odnaučím«, prohodil Roubal významně.

Kolonáda v Brandýse nad Orlicí.

»Dámám se nedivím, že jeho vlivu podléhají. Byly stále jako v zajetí a schází jím vliv společnosti. Konečně, proč se naň ohlížet. Záhy zmizí jeho vliv a, až budu před světem švakrem Blaženiným, musím také ji pomoci k volnosti.«

»Škoda, že nemám také velkostatek,« vzdychl si Vraštil. »Musil bys mi po přátelsku oplatit mou službu a udělat mě svým švakrem«.

»Vždyť se můžeš pokusit, získat ji i bez velkostatku« škádlil jej Roubal, jemuž se vracela dobrá nálada.

»To je, holenku, tuze těžká věc. Paní notářová patří na mě jako na neškodného společníka, její tužby nesou se dál. Co na tom. Také vystřízlivím a zůstanu věren svým zásadám, že je se ženou na světě dobře, ale bez ní ještě lépe«.

»Zvlášť, když ta, po které toužíme, je nedosažitelná«.

»Peprné, ale dost pravdivé,« dodal se smíchem. —

Roubal nevyhověl jeho nabídnutí, aby u něho zůstal do rána. Jen na chvíli se u něho stavil a napsav dva telegramy, dal je donést na poštu. Telegrafoval domů, kdy ho má očekávat na stanici povoz. Druhý telegram patřil staviteli, kterého zval na druhý den do Dolin. Vraštil doprovodil přítele na nádraží a Roubal usednuv do vlaku jel ve výborné náladě domů. Když včera časně ráno odjížděl z domova, nenadál se, že jede vstříc štěstí, o kterém se mu ani nezdálo. Vrací se jako vítěz, který provedl velmi odvážné a velmi veliké vítězství. Zachrání Doliny, zachrání svou pověst, vysoko se vyšine a k tomu bude mít ženu, za kterou se nebude musit stydět.

Arci, čeká ho asi dost trpkého. Jaroslava není zvyklá podřizovat svou vůli, zdá se být svéhlavá, bude asi dělat příliš velké nároky, ale to vše už jí z hlavy vypudí, jakmile bude po svatbě. Potom couvat nebude možno a vyhraje ten, kdo bude trpělivější, kdo se nedá otřást ve svých zásadách. A on neustoupí, tím si je jist.

Překvapení, které doma způsobil ještě víc polehtalo jeho domýšlivost. Nečekal,, až se ho budou vyptávat. S nedbalou vznešeností oznamoval matce, že je zasnouben a že za měsíc se přistěhuje nová paní.

»Chceš-li, můžeš se vdávat hned, peníze pro tebe i pro matku budou během čtrnácti dnů složeny u soudu,« povídal sestře.

»Nemám proč chvátat, počkám, jak jsme se s Krásou domluvili,« odpověděla ostře.

»Jak je libo. Nezapomínej, že po mém sňatku bude v domě poroučet někdo jiný«.

»Chceš-li, můžeš poroučet třeba sám hned«.

»Myslíš-li, že mi děláš dobrodiní, nenutím tě k ničemu.«

Čeládka ve dvoře vytušila hned, že se chystají ve dvoře dalekosáhlé změny. Proskakovalo o bohatém sňatku pánově, o chystaných opravách, k nimž podnět dal příjezd stavitelův, jenž s Roubalem pečlivě procházel všechny budovy, měřil, vysvětloval a poznámky činil. Hned na druhý den přihrnulo se do dvora množství řemeslníků, šafář dostal rozkaz najednat lidí, mnoho-li jich dostane, a s horečným chvatem začato s opravami. Řemeslníci vrhli se nejprvé na dům a stavitel je pobízel, aby chvátali. Týden vypadal dům jako v obležení, ale za týden objevil se v novém rouše. Opravena zeď kolem zahrady a v zahradě horlivě upravovány cesty, vysazovány květiny, které dráhou posílalo obchodní zahradnictví. Potom stáje, stodoly a ostatní budovy omítány, bíleny, zástup dělníků urovnával nádvoří, přiváženo nové nářadí, přiváděn čerstvý dobytek a vše uváděno ve vzorný pořádek.

V té době byl Roubal stále na cestách. Dva, i třikráte v týdnu jezdil do T. a přijížděl obyčejně v noci. Byl ve výborné náladě a už vůbec si nevšímal chladnosti radovy. Jaroslava zbavovala se své úzkosti a Blažena pomáhala její pokleslou mysl pozvedat. Sňatek v jejich tiché domácnosti ji oživil, působil na ni zvláštním kouzlem a její veselá povaha nesnesla přílišných vážných úvah a obav. Roubal snažil se být velmi něžným, zasypával nevěstu dárky a pozornostmi a vykouzlil na tváři Jaroslavině vždy častější úsměvy, zvěstující, že její nitro rozkvétá touhou budoucích blažeností.

Odbyt také sňatek, jenž byl konán v T. v ranní hodině, bez hlučné společnosti, tiše a bez okázalostí. Po sňatku doprovodili rada s Blaženou manžele na stanici a slibivše, že za týden přijedou na návštěvu do Dolin, pohnutě se s Jaroslavou rozloučili.

»Konečně jsme tedy svoji,« řekl Roubal, bera ženu za ruku a nahýbaje se k ní důvěrně. Nemohl se také ubránit pohnutí v den tak vážný a měl soucit s Jaroslavou, jež se krčila do kouta jak unavené ptáče. »Věříš, že budeme šťastni?«

»Kdybych nevěřila, nemohla bych být živa,« povídala teskně. »Kéž bychom už byli doma a kéž by nás nic zlého nepotkalo. Jsem šťastná, nemohu se však zbavit jakési tísně!«

»Musíš hledět jinak na svět,« domlouval jí rozmrzele. »Stálá osamělost a nedostatek styků se světem učinily tě podivínskou a ustrašenou. A také rada má mnoho viny, že jsi taková klášternice. Kterak mohl takový starý mládenec ukazovat správně cestu dvěma mladým bytostem. Všecko pusť mimo sebe a věř v život. Někdy ti arci přinese něco nemilého, ale na tobě bude záležet, budeš-li se cítit šťastnou.«

»Všecko udělám, jen buď trpělivým, nemohu tak rázem se změnit. Škoda, že nikdo z tvých nepřijel ke sňatku. Považuji to za zlé znamení.«

»Dětinství. Moje matka je starosvětská žena, která se do velké společnosti nehodí. Vyrostla už ve venkovském životě a já ji nezměním. Moje sestra je právě taková podivínka, na samotě strávivší svá léta. Ale ty nám nebudou překážet. Za nějaký měsíc sestra se provdá a potom budeme sami ve svém království. Omrzí-li nás samota, pojedeme do města na zábavu, pozveme si hosty, a život nám bude plynout v tiché radosti. Těšíš se již na to?«

»To víš, že se těším, zvlášť po pokoji, souladu našem toužím. Přála bych si, abychom byli vždy šťastni, abychom nelitovali našeho shledání. Mohu žít bez společnosti i zábav, jen když se my dva sobě neodcizíme.«

»Toho se nedočkáš. Hlavu hezky vzhůru, zasměj se všemu a ukaž, že jsi mladou paní, která vstupuje do svého nového domova.«

Podařilo se mu rozveseliti ji. Až když usednuvše do povozu ujížděli k Dolinám, znovu úzkost a tesknota se jí zmocnily. Poslouchala Roubala, který jí ukazoval kraj, jmenoval vesnice a městečka a upozorňoval na své pozemky. Doliny se ukázaly, svítíce svými čerstvě obílenými stěnami. Tam tedy je nový její domov, tam na ni čeká buď radost, nebo zklamání.

Povoz vjel na nádvoří, kde panoval vzorný pořádek. Vrata u stodol byla otevřena a povozy svážely první mandele. Čeládka zvědavě

Pohled na Brandýs nad Orlicí.

prohlížela si paní a ona rozechvěna děkovala na jejich ostýchavé pozdravy. Teď stanul povoz před domem. Jaroslava vyhlédla ke dveřím a obrátila se tázavě k Roubalovi. Rozuměl jejímu pohledu a maličko se zachmuřil.

»Ostýchají se, bláhové«, omlouval matku a sestru. Vyskočil z povozu a pomahal Jaroslavě vystoupiti. Veda ji za ruku, vystupoval s ní do síně. Náhlá úzkost ji jímala. Nikdo nevyšel vstříc, aby jí přal štěstí, ani matka mužova nepřišla, aby ji políbila a na ni se usmála. Síň byla prázdná, ticho bylo v pokojích, které obývala matka s dcerou.

»Půjdeme k nim?«, ptala se stísněně.

»Není potřebí Potřebuješ po cestě oddechu a potom je přivedu. Jen pojď, tvůj pokoj tě již čeká.«

Vedl ji nahoru, kde už rozestaven byl nábytek radou objednaný a napřed do Dolin poslaný. Pokoj Jaroslavin zařídil Roubal sám a nešetřil peněz, aby byl co nejútulnější.

»Nuže, zde jsi doma«, pravil vřele, objímaje ji. »Považuj svůj nový domov za své království. Odpočiň si. Já se zatím převléknu a přivedu ti potom matku a sestru.«

Odkvapil ven a Jaroslava osamotněvši, stanula uprostřed pokoje, rozhlédla se ustrašeně kolem sebe a pod návalem náhlé sklíčenosti zaplakala. Nevěděla, proč pláče, ale podivné uvítání ji nesmírně stížilo vstup do nového domova. Vzpamatovala se rychle a osušivši slze, odkládala klobouk. Čekala, že se muž brzo vrátí s ohlášenou návštěvou, ale čekala téměř půl hodiny, než zaslechla kroky a tlumené hlasy. Roubal na ni zavolal, aby vešla do salonu, a zde spatřila matku a sestru jeho. Obě byly oblečeny tak, jak obyčejně chodívaly, a stanuvše u dveří zadívaly se na ni. Pohled ten sevřel nitro Jaroslavino. Matka Roubalova dívala se s jakousi zvědavostí, nebylo v jejím pohledu takové nepřátelské chladnosti, jako v očích Tekliných. Přerušujíc trapné mlčení, šla k nim a podávala jim ruce.

»Jsem žena Janova a doufám, že budeme dobrými přáteli«, pravila chvějícím se hlasem. Dávno ztratila matku a v jejím srdci byla stálá bolest, že jí nebylo popřáno těšit se z teplé lásky matčiny. Domnívala se, že najde v matce Janově jakousi náhradu. Ale kterak cize se na ni dívá a jen konečky prstů jí podává!

»My vám překážet nebudeme«, povídala na její vřelá slova.

»Snad se nedomníváte, že bych vás zde nerada viděla?«, tázala se udiveně. »Vím přece, že jste nyní nejen Janovou, ale také mou matinkou.«

»Dovol, ty ji nechápeš«, vmísil se Roubal do hovoru. »My na venkově nedovedeme nalézt vhodných slov. Maminka se s tebou jistě spřátelí, jen co se blíž poznáte. Nu, Teklo, jak se ti líbí moje ženuška. Ty jsi také nevěstou, budeš-li chtíti, Jaroslava ti ve všeličems poradí.«

»Děkuji uctivě za radu, nebudu obtěžovat«, řekla Tekla studeně. »Já jsem obyčejné venkovské děvče a nemohu si dovolit to, co tvoje bohatá paní. Nemějte nám za zlé, nepřejeme vám nic zlého a brzy se vystěhujeme. Rozmyslila jsem si vše a psala Krásovi, aby si se sňatkem pospíšil.«

Sv. Jan pod Skalou.

»Můj Bože, v čem jsem vám ublížila, že mě tak chladně mezi sebe přijímáte? Nevtírala jsem se a nechci vás o Jana oloupit.

Jest samostatný a mě bude těšit, když s vámi bude v lásce žít.«

Přemohla se, ale nemohla potlačit slz. Takového přivítání se nenadála. Nečekala sice žádných vřelostí, věděla, že by to bylo přetvářkou, kdyby ji ujišťovaly o své lásce, ale aspoň dobré slovo mohli říci, dobrou vůli projevit.

»Jaká pošetilost, hned na počátku vyvolávat nedorozumění«, ozval se Roubal podrážděně.

»Čeho si vlastně přeješ? Chtěl jsem ti ukázat matku a sestru. Zde jsou. Nedovedou obratně hovořit a ty měj

rozum a uvaž, že je nesmíš posuzovat jako sebe.«

»Ano, tak to bude nejlepší«, pronesla Tekla ostře. »My se k sobě nehodíme, brzy odtud odejdeme, a nějaké přátelství uzavírat nemělo by smyslu. My se vám z cesty vyhneme a vy mějte trpělivost, než odejdeme. Pojď, maminko, sem my už nepatříme.«

»Dobře, že jdeš«, křikl Roubal zlostně. »Tvůj jazyk někdo jednou zkrotí.«

»Kéž by zkrotil také tvůj«, ozvalo se mezi dveřmi a obě ženy chvatně vyšly. Jaroslava se otočila a jako po paměti šla k oknu. Roubal zamračený a rozmrzený přešel pokojem a potom se zastavil u ženy.

»Pojď, nech toho«, povídal mírně. »Proč bychom si kazili dobrou náladu? Opravdu bude líp, když si jich nebudeš všímat. Otravovaly mně náladu a otravovaly by ji také tobě. Je jsi si nebrala, máš mě. Dohlédl jsem, má-li kuchařka pro nás oběd. Služka připravuje stůl a my se najíme. Potom se převlékneš a vyjdeme si na procházku.«

»Mohli bychom snad vyjíti si až zítra«, namítala bázlivě. »Nemám dosud nic vybaleno.« (Pokračování.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

Václav nemluvil, jen spokojeně a blaženě se usmíval, snaže se, seč byl, aby se řídil návody mu dávanými; ani z daleka nepomyslil, že účel díla, jež konal, není nijak čestný a poctivý; naopak, zdálo se mu, že se podjímá čehosi spravedlivého, samo sebou se rozumějícího; vždyť započaté dílo mu zaručuje klid a Vojtovu přízeň. Vojta řekl, že živá duše se nedopátrá, že rybníček v Potužákovic sadě se promění v sádky na — kradené ryby. Ošklivé slovo, tohle »kradené«! — vždyť vlastně kradené nebudou, když jich nachytá Vojta! — Vojta si jinak nemůže pomoci, musí nachytat ryb, aby došel jistého cíle, který jemu, Václavovi, nebyl sice jasný, ale který nemohl býti jiný nežli vznešený a velkolepý, proto že jinak by si ho byl člověk tak důvtipný, dovedný a srdnatý nebyl vytknul. Řekl-li Vojta, že věc zůstane tajná, nelze za to míti, že by se vyzradila... A jak dobrý, přívětivý, laskavý je ten Vojta! zcela jiný než býval!... Ký div, že se na něho hněval, že ho měl v opovržení, vida jeho pošetilou bázlivost a malátnost, jež velkým jeho záměrům se stavěla v cestu!... že se jen tak vzpíral, takovým černým obavám poddával v příčině tohoto rybníčku!... Vzpírat se vůli Vojtově! — jaké bláhové počínání! — Vojta provede vše, co jen chce; jeho vůli nelze vzdorovati; za to: jakou bezpečnost zaručuje jeho přátelství!... Ve Vojtovi vězí něco neobyčejného,

Sv. Jan pod Skalou.

nevšedního, však se podiví svět, až sezná, co se z něho vyklube! . . . Sedlákům vrátí lesy, jež páni proti právu jim odňali! . . . Tohle by měl říci svému otci, jenž nemá tušení, že by takový bohatýr a mstitel povstati mohl, jenž by napravil odvěké bezpráví! — Co by tak řekl? jakýma očima by pohlížel na Vojtu? . . . Ne, nesmí mu to říci, dokud čas se nenaplnil. Však otec se dočká. Zatím nezbývá než slepě a bez rozmýšlení se říditi dle rozkazů a návodů Vojtových . . .

Tyto myšlenky kroužily mu mozkem při jeho práci a před duševním jeho okem vyvstávaly mlhovité a přece luzné obrazy, představující budoucí moc a slávu Vojtovu, jenž sídleti bude na zámku nádhernějším nežli jest knížecí sídlo na Hluboké a rozdávati bude milosti svým věrným . . . A podle Vojty bude trůnit jeho sestra Apolena, oděna v brokát a háv zlatem kruinplovaný, jakým se odívaly královny a kněžny pohádkové . . .

A jak se tak kochal v těchto vidinách, rýpaje se v bahně strouhy, vytrhl ho ze snění Vojtův hlas.

»Pardyje, ty budeš koukat, až se to vyvalí z toho rybníčka! Snad dnes večer, snad zítra ráno prokopám tu hráz. To bude podívaná! Škoda jen, že z pulců, co tu byli, jsou už žabky. Skáče jich tu na tisíce . . .«

Kolem sedmé hodiny přiběhla Apolena. Usmívala se jako májové jitro na Vojtu i na Vaška, k snídani je volala. Hoši se usmáli na ni i druh na druha, všickni na vzájem si rozuměli.

»Podívejme se, co jste už vykonali!« zvolala dívčina, tleskajíc ručkama; »dílo vám letí zrovna.«

»Ba,« přisvědčil Vojta, »třeba se činit, a činíme se! Váša je chlapík dnes, ani ho nepoznávám.«

»Nu vidíš, Vojtíšku, dobré slovo!« vece divka a pohled vděčného uznání odměnil Vojtu; »což jsem ti neřekla?«

Václav zářil radostí. Odhodil lopatu, chopil Vojtu za rameno.

»Už se tě nebojím,« pravil, »a přece do ohně skočím, rozkážeš-li.«

»Do ohně neskočíš, jen do té strouhy tady,« smál se Vojta. »Já se budu muset vydat na Blata se hřibaty; budeš-li mít po chvíli, urovnej to tu ještě trochu, však jsem ti ukázal, jak se to dělá.«

Apolena kývla hlavinkou za bratra.

»Budu-li mít jen maloučko pokdy,« zvolala, »přijdu mu pomoci, aby do večera by! hotov.«

Obrátila se, domu utíkala, zavála v ranním větříku světlá sukýnka, zaleskly se v slunci bílé bose nožky. Oba hoši ji následovali, málo po ní vešli do světnice.

»Vypadáte jako hastrmani,« pravil vesele sedlák, »hodně-li jste toho nadělali?«

»Však uvidíte, sedlák, jak to poženeme,« odvětil Vojta; »nejdéle zítra ráno zbude v rybníčku už jen bahno. Kdybych nemusel na Blata, bylo by to do poledne. Ale jak se večer vrátím, hned se do toho dám.«

»Nu, jen ať tě to neomrzí, až budeš muset pomáhat při vyvážení bahna.«

»Mne žádná práce neomrzí, sedlák!*) — nejméně taková, kterou posloužím Vášovi. Vzal si do hlavy, že ten sad se musí dát do pořádku, třeba tedy mu vyhovět.«

Potužákovi připadalo, že cosi vřelého vyznívá z hlasu hříbkova.

»Nu, máš ho rád, Vášu, Vojto! to mne těší, vidíš! Jsi hodný za to.«

Slovo našlo ozvěnu v srdci itoho, k němuž bylo promluveno. Potužák nemíval ve zvyku

Lázně v Brandýse nad Orlicí.

*) Na Blatech čeledín, mluvě k hospodáři, neužívá nikdy pátého pádu »sedláku!«; říká: »sedlák!«
Pozn. spisov.

chválit za vykonanou práci a povinnost. Rozumělo se samo sebou, že v jeho domě každý se musel činit seč byl. Nehledíc k Apoleně, žádný člověk do té chvíle neřekl Vojtovi, že je hodný. Tohle slovo bylo pro něho něco zcela nového. Zavířilo mu v hlavě, začervenal se, avšak odpovědi nenašel.

Hospodyně přistoupila, položila ruku na jeho plec.

»Bodejť, že je hodný,« pravila. »Jen nech, chlapče, však ti toho uznáme.«

Ještě tohle! Dusilo ho to, ani dojísti nemohl. Neříkal nic, ale po chvíli vstal a vyšel ven ze světnice. Zamířil do konírny, odvázal hříbata i koně, kteří nebyli v práci, a hajdy s nimi na Blata. Kdyby Potužák nebo selka se byli povšimli té chvíle Apoleny, byli by museli postřehnouti, jak velice ji potěšilo pochválení, jehož se dostalo Vojtovi; líce její hořely, oči jen hrály; snad z obavy, aby neprozradila, co se dělo v její duši, vyběhla také, do sadu pádila, do křoví zalezla, kde v noci se scházívala s Vojtou, na zem se vrhla, do trávy ještě mokré od ranní rosy, smála se, plesala, ač velké slzy ji tryskaly z očí . . .

V sednici zatím otec a matka hovořili s Václavem.

»Když ses tak zabral do toho sadaření,« pravil Potužák, »proč's nepromluvil dříve? Což bych ti byl bránil? Ale tys slova neřekl, jen jsi chodil jako zmoklá slepice a hlavu věsil.«

»Když jsem viděl, že se vám do toho nechce, táto, bál jsem se vám říci . . .«

»Ty blázínku!« přerušila jej matka; »co pak tě nemáme rádi? což pak je něco zlého, cos chtěl? A vidíš, do Vojty se mi líbí, že tak k tobě stojí. Ani bych se toho nebyla nadála do toho chlapce! Zcela jiným mně připadá, zcela jinak kouká. Takový zamračený býval, jedva člověku do očí se podíval, až strach z něho chodil.«

»Nu, uvidíme, potrvá-li to,« prohodil Potužák.

»Apolena je taky celá blažená,« matka vedla svou, »tak jim to přeju, těm dětem! . . . A pravdu přiznat, táto, nechtěl's do toho! zrovna přinutit jsem tě musela! Podívej se teď na ně, jakou jsi jim způsobil radost!«

»Nu, nu, tys truc pana pátera, ženo, jak umíš kázat! Kdo pak si pomyslil, že by jim tolik na tom záleželo! . . Ale, víš, Vášo, abyste to dřív provedli, vezmu ti sem starého Maráška, až se dáš do kácení starých stromů. Ten tomu aspoň rozumí a sekyrou umí vládnout. Jen jedno ti povídám: sprav si to, jak budeš chtít a umět, ale ostatní práce se nesmí odkládat ani hala bala odbývat. Toho bych nechtěl, rozumíš!«

»O to nemějte starosti, to se rozumí.«

Václav se zvedl a šel do sadu. Sotva byl ze dveří, Potužáková sepjala ruce:

»Můj Bože na nebi, jak Ti děkuji! Podívej se jen na něj, Jouzo! Je to zrovna zázrak, jak se ten chlapec změnil! Kámen mi odpadl od srdce, už jsem si jinak nemyslila, než že se nám zblázní, a dnes kouká do světa jako rys.«

»Nu, vida — člověk nerozumí,« odpověděl Potužák. »Musím se tam přece taky podívat, abych viděl, jak to tam kutí.« —

Neviděli ho, an do sadu vcházel, ani když stanul jedva dvacet kroků od nich, tou měrou byli zabráni do své práce. Stáli ve strouze oba, vyhazujíce hlínu, upravujíce kraj, náho-

Bechyň.

dou oba zády k němu obráceni, Apolena vysoko vykasaná, šátek jí spadl do týla, husté černé vlasy napolo rozpuštěné jí spadaly na šij, na plece i na líce. Slyšel je, ani rozmlouvali, usmíval se, naslouchaje jich hovoru.

»Tak není dobře,« pravil Václav, »takhle, podívej se, mi to ukázal Vojta.«

A ona: »Tak jak? ukaž mi to!

Vzal jí lopatu z ruky, ukazoval, jak třeba ji držet, potom ji jí zase podal; ale ona ji odhodila, vyskočila, přitočila se k bratrovi, objala jeho šij, líbat se ho jala, a smíchu a plesu, že dvě sýkorky, jež švitořice poskakovaly ve větvích nedaleko starého štěpu, zděšeně odletěly. Pak ho pustila, upravila si poněkud šátek na hlavě, urovnala si vlasy a tleskajíc ručkama, víc a více se rozdováděla, poskakujíc jako srnka na mýtině.

»Musíme se činit,« zvolala, »aby to všecko bylo, až Vojta večer přijde, aby měl radost a nás pochválil . . .«

A dala se znovu do skoku.

»Tak se tedy čiň!« zvolal, směje se, Václav; »přece tancem to nespravíš.«

V tom teprve zahlédla otce, který už těsně za ní stál. Stanula, ruce jí sklesly, růměncem zahořela, zraky se sklopily.

»Tatíček! . . .«

»Podivejme se, ta holka třeští,« vece Potužák, přemáhaje smích.

Vzpamatovala se, hbitě přiskočila, otci ruku políbila.

»Odpusťte, tatíčku! . . . to samou radostí . .«

»Nu, bodejť by hořem,« usmál se. »Ale, řekl bych, že ty sem vlastně nepatříš a že Václav si to bez tebe také spraví. Nešla bys raději pomoci mámě? — kdo ví, neshání-li se po tobě.«

Apolena odkvapila beze slova. Potužák se zadíval chvíli na konání svého syna, s nímž několik slov promluvil; prošed pak sadem, vrátil se k němu a pravil:

»Na mou věru, pravdu's měl, chlapče! Je tu jako na poušti, zrovna se stydím, že jsem ten sad tak zanedbal. Dobrou polovici stromů třeba vyhodit a mladými nahradit. Zajedeš si některý den na Hlubokou a domluvíš se s panem zahradníkem v příčině nákupu stromků z tamní školky. Pan zahradník ti taky bude radou a starý Marášek nám je zasadí. Na mou duši, mrzí mě teď, že jsem si tak málo toho sadu všímal; jinde kdybych takovou pustotu byl spatřil, byl bych si pomyslil, že hospodář je nedbalec. A ten rybníček k tomu! — člověku je na nic z té nečistoty. Je svrchovaný čas, abychom se jí zbavili. Člověk má tolik prací a starostí, že pro jedny druhých zapomíná . . . Nu, až, dá-li Pánbůh, ty tu budeš hospodářem, bude to vypadat kloudněji; jen abys potom pro sad nezanedbával polí a dobytka.«

»Toho se nebojte,« odpověděl Václav; »kdybyste mě potřeboval, zavolejte mě, já tady toho nechám, tak velký spěch není.«

»Nu, dnes zrovna není, čeho bychom bez tebe spravit nestačili. Jen si tu dodělej, cos započal. Jsem jen žádostiv, jak dlouho tyhle práce budou Vojtovi po chuti. Tomu přece jsou toulky po Blatech nejmilejším zaměstnáním. Uvidíme, jak mu bude, až Blata rozdělíme a pasení na nich přestane.«

»Nestarejte se, Vojta se do jiných prací taky vpraví. Podivil byste se, jak je vtipný a šikovný, kdybyste ho viděl při tomhle díle . .«

»Však já vím; pochybuju jen, že ta chuť u něho bude mít stání. Nemá to v krvi, je to marné! — Z něho by tak byl pěšák nebo hajný. Nu, prozatím mu hrozí vojna; ale, až se z ní vrátí, kdo ví, co se nestane. Už často jsem pomýšlel, že se potom obrátím na pana správce, že by ho snad vzali knížecí do svých služeb.«

Václav se usmál. Vojta knížecím mládkem! Kdyby táta věděl! . . . Věru, spíše knížetem pánem se stane než takovým knížecím služebníkem. Však přijde čas, že otec bude jinak o něm mluvit! Podiví se, celá ves se podiví, celá Blata a blatský kraj a celý svět. Och, jen on, Václav, a Apolena vědí, nikdo jiný! Bude to překvapení!

»O čem pak přemýšlíš?« ptal se Potužák.

»Já? — och, o ničem, tatíčku. Jen mi tak napadlo, co by as Vojtěch dělal, kdyby byl mládkem.«

»Nu, chlapče, mohl by Bohu poděkovat! Komuž je zle v knížecí službě? Hajnému nebo baštýři, není-liž mu líp než sedlákovi?«

Václav se usmál a pokrčil ramenoma.

»Je tomu tak!« pravil Potužák.

»Možná, ale sedlák je přece ve svém a svým pánem a hajný nebo baštýř slouží jinému. Vy byste přece takovým služebníkem být nechtěl a já, vidíte, taky ne.«

Tahle řeč se Potužákovi líbila.

»Nu, my jsme sedláci,« odvětil, »a sedláky zůstaneme. V tom je vůle Boží.«

S tím odešel ze sadu a Václav se dal zase do svého díla. —

K večeru, asi k páté hodině, objevil se u Potužáků zcela neočekávaně Krušnej z Pašic. Vypadal všecek zdrcen, tak že selka, s níž se setkal na zápraží, se ho přímo ulekla.

»Kde máte Jouzu, kmotra?« tázal se jí, bloudě vytřeštěnýma zrakoma po dvoře: »třeba s ním promluvit, aby mi poradil . . . pomohl . . .«

»Muž je na poli. Pošlu pro něho, kmotře. Vejděte zatím a usedněte. Vítám vás.«

»Děkuju vám, kmotra! Neposílejte, dojdu

si za ním sám. Jsem nešťastný člověk, kmotra! Až uslyšíte, politujete mě . . .«

»Co se stalo, kmotře? Neštěstí? — nedej Pánbůh . . .«

»Marně mluvit, kmotra! Však vám Jouza poví. Řekněte mi jen, kde ho najdu Věřte, nejraději bych se viděl pod zemí! Na mou duši, osm dětí mi Pánbůh dal a žádnou radost s nimi! Ještě Jakub že se vydařil, a ten se bouří, proto že zvrhlost a zvrácenost druhých snést nemůže. Jouza vám všecko poví, jako já jemu. jen mi povězte, kde ho najdu.«

Naznačila mu směr; za císařskou silnicí k Pištínu, nad Voleškem, přeorával pole.

Krušnej se dal do kroku v udanou mu stranu. Lány, nic než polní lány mezi Plástovicemi, Výhlaví a Pištínským rybníkem. Zorané pole, prázdná, zažloutlá strniště, nízké, vlnité kopečky, jednotvárný kraj, po němž zraky všemi směry mžikem přelétaly, nenalézajíce, kde by spočinuly, leda v dalné dáli na modravé obrubě šumavských hor. Nebylo za těžko, nalézti lichého člověka, konské spřežení: na půl hodiny cesty kol do kola do země by se musel zarýti, kdo v době po žních by se chtěl skrýti před pátrajícími zraky. Celá stáda divokých hus pásla se, paběrkujíce na strništích; chytří ptáci rozestavili stráže, jež kýhajíce s nataženým krkem sledovaly každý pohyb beroucího se v jich dohledu člověka, rozeznávajíce s neomylnou jistotou neohrožujícího jich životů oráče, pasáka nebo neozbrojeného chodce od těch, kdož strojili jim nástrahy. Před člověkem, jenž nevšímá se jich, husy neodlétají, klidně se pasou, byť na dvě stě, na sto kroků se přiblížil, kdežto před lovcem již na tisíc kroků se vznesou do povětří. A koroptví všude menší a větší společnosti a rodiny, vedené pěknými, hrdě se vypínajícími kohoutky; pobíhají s báječnou rychlostí; znamenajíce blížení se člověka, rázem se někde přikrčí, za kámen, za trs travin, do brázdy, do strouhy, nejbystřejší oči jich nepostřehnou Sta skřivánků vířilo vzduchem, modrá klenba nebeská jako by odrážela zvučné trylky malých hrdélek . . . Ale život kolkol, zpěv a ples nedotkly se srdce Krušného, nevzbudily v něm ohlasu, radosti nepřidaly zarmoucené jeho duši. Z daleka viděl Potužáka, rozpoznal jeho spřežení, přímo k němu zaměřil, nevyhledávaje ani mezi ani steziček. Třeskně vyletělo hejno koroptví, šumně vznesly se divoké husy; on nedbaje jich, cestou necestou vykračoval přímo za svým cílem. Potužák ho spatřil také, přestal orat, zastavil spřežení a a čekal . . .

»Co mi neseš, Jakube?«

»Pozdrav tě Pánbůh, Jouzo! Co ti nesu? . . . Své hoře ti přináším, abys mi poradil, jak je unest mám, a, můžeš-li, pomoci poskytl.«

»Nu?«

»Och, dočkal jsem se pěkného překvapení, Jouzo! V pravé poledne, za stolem sedíme, vejde ti do světnice ženská s dítětem na rukou, mladá, velká, jen co je pravda, hezká ženská, pěkně po městsku ošacená, klobouk na hlavě vysoký, široký, samá pentle, péra, květiny. Z Nákeřské stanice přicházela podle všeho, aspoň tak soudím, proto že s ní vešel tamní člověk, kufřík jí nesl. Vejde tedy, pozdraví a ptá se, je-li tu dobře u Krušnejch a kde je pan doktor Kysela. Že tu není, povídám, že někam zašel, ale obědvat že přijde. Aby on obědval s námi, to víš, tak se nezahodí, to on vždycky jen sám a stará nestačí ohřívat a schovávat. — Ptám se jí tedy, co chce Josefovi. Na to ona: »Co mu chci? Moc a málo! Když ode mne odešel a peněz nezanechal ani neposílal, sebrala jsem se a přijela jsem za ním. Nemám tam z čeho žít!«« — Nu, a co? se ptám; má

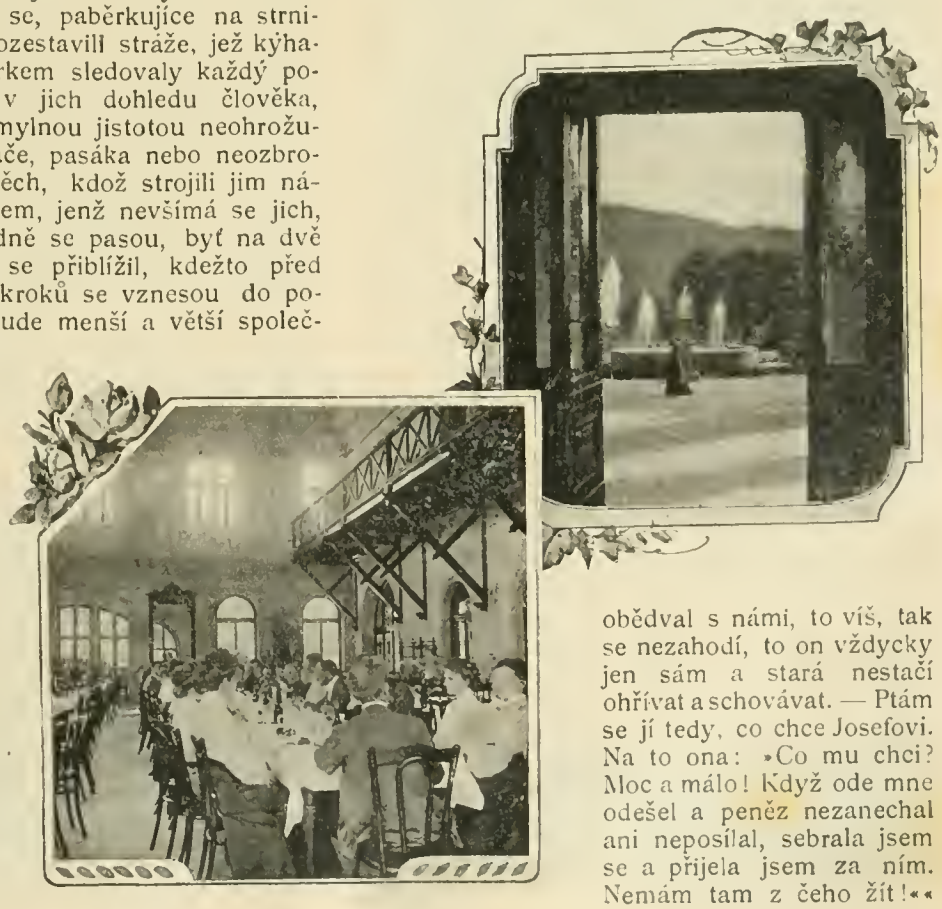

V lázních v Brandýse nad Orlicí.

vás snad živit? Nevím, že by byl ženat ... Tu zas ona: »»Vždyť spolu už žijem dva roky. Je to jeho dítě, tohle. Co pak vam to neřekl? Vždyť jste přece vy jeho otec?«« — To jsem, povídám, ale o dítěti a o vás nevím. — Na to zas ona: »»To je hanbář! to je ničema! Jako zloděj utekl, ani neřekl, kam jede. Tak jsem si vypůjčila na cestu a přijela za nim, Bez peněz se vám odsud nehnu!«« — Huba jí jela jako šlejfírna. Všecko vstalo, všecko se nahnalo okolo ní, holky, čeleď. Řeč jsem ztratil, jak mi bylo hanba. I moje stará, která se přeci taky umí ohánět hubou, od leknutí oněměla. Jen Jakub se pojednou zmoh' na řeč a zhurta se na ni osopil, aby táhla, k čertu se klidila, tu že nemá co hledat. Tu ta ženská prohlásila, že je dobře, že tedy půjde, ale dítě že nám tu nechá, abychom si je živili, a že podá žalobu u soudu. Žádný soud! — povídám já — vyrovnáme to po dobrém. Mnoho-li chcete? — Že patnáct stovek, odpověděla, ani o krejcar méně, leda že bychom zaplatili polovici a potom dvacet zlatých měsíčně, až by dítěti bylo čtrnáct let. — To vše se vyjednávalo přede všemí, co jich tam bylo, považ si jen, Jouzo! Má stará jen pořáde: »Ale, pro Krista pána, osobo, vy nemáte rozum! — To nemůže být! — Tolik nedáme!« — A Jakub zase: »Co? kdo že vám má platit? My? táta? — To se moc mýlite! — U nás nemáte co pohledávat! Josef ať vás vyplatí, když se s vámi spustil! však je plnoletý!« — Tak tedy Josef, řekla, to že jí je jedno. Ale Josef že jí řekl, že má na statku podíl, abychom mu ho tedy vyplatili — »Žádný podíl nemá!« řval Jakub; »dávno si už vybral, co mu patřilo, ani krejcaru více nedostane!« — Tu stará zas se ozvala: »Ty mlč! ty mlč! ty nemáš co rozkazovat. Tobě se nic neubírá, ale Josef musí taky dostat, co mu patří, a vy má zlatá, musíte počkat, až nám bude možno sehnat peníze na hotových. Potom ho vyplatíme a on ať se pak vyrovná s vámi.« — Do Jakuba zrovna ďábel vjel. »Co že, mámo?« křičel. »Josef že ještě čeho dostane! Na to bych se podíval! Potom vyplaťte napřed mne, a já vám tím vším bacím a statek ať převezme kdokoli. Já půjdu třeba do Ameriky, abych se dostal ven z té zlodějny tu! Co vy říkáte, táto? mluvte! — vy přece v tomhle máte první slovo!« — Co jsem měl říci? Styděl jsem se, do země bych se byl raději propadl, Co teď mohu povědít? nadhodil jsem, tady není místo ani čas. Zprva třeba se domluvit. Tu Jakub se dal do mne, a stará bába že jsem, mi vyčetl, a špatný, nespravedlivý otec, který jedno dítě pro druhé okrádat chce ... A z toho ti byla vřava a křik, že sousedé se sběhli, a ke všemu to dítě se dalo do pláče, a ta ženská spustila řev a hubu měla, inu, hanba povídat! — Když bylo nejhůře, pravé boží dopuštění, Josef vešel. Jak on tu ženskou spatřil, z počátku se zarazil a zbledl jako stěna, ale najednou jako by sršán do něho byl vjel, dal se ti do ní, a jak se mohla opovážit, chodit sem za ním, a aby se jen klidila i s tím dítětem, které beztoho kdo ví, čí je. Ale ta se, pane, nedala! — jako vzteklá fena začala štěkat, a lumpů, zlodějů, lhářů a co ještě mu házela na hlavu, a nám zas, že, co měla několik set, jí vylákal, ale ona že si pomůže, že všecko odpřísáhne, u trestního soudu že ho udá pro podvod. Inu, nemohu ti vypsat, co všechno říkala. Tu potom zase má stará se ho ujala, a div se nepopraly ty dvě ženské, a dítě řvalo a Jakub klel a hrozil, že všecko pomlátí, Josefa, tu ženskou a každého, kdo by se jich ujímal Konec byl, že ta osoba zase odešla; venku, před stavením, se sběhlo plno lidí; přišli ti vyslechnout tu ostudu, nechtěl bych vědět, co jim tam povídala. Kam se obrátila, nevím, myslím, že zpět do Nákří. Pomysli si, jak mi bylo; přece člověk má čest v těle. Tuhle ostudu do své nejdelší smrti se sebe nesmyju. Povídám: Josefe, všecky's nás zneuctil! Není možná, aby ta ženská takhle v hrdlo lhala! — Ale on na svém trval, že ji nezná, že je to podvodnice, která nás přišla vydírat, ale on že jí ukáže; my že ničemu nerozumíme, ale on že se vyzná v zákonech a zavřít že ji dá. A Jakub na to: »Lež je, co povídá, táto! Hanbář hanebná je! A vy, táto, jste nás všecky okradl, abyste jeho darebnostem hověl!« —

(Pokračování.)

Villa »Vlasta« v Luhačovicích.

České lázně, česká letní zátiší.

Proč tolik našinců nosí již nyní pravidelně každého léta peníze na české hroudě vymozolené do německých měšců? Proč kupují si tak draho právo, že se smějí krčit, pro český svůj původ ostýchavě ohlížet tam za nevlídnými horami, na pobřeží cizích moří, ve vzduchu, který je pouze rozmazluje, pro české povětří tím choulostivějšími činí?

Protože tak velí moda, královna královen! Všechno ostatní, co se jako důvod pronáší, je klamem. V zemích české koruny jsou krajiny, jež přírodními půvaby vyrovnati se dovedou všem středoevropským končinám, nehledíme-li k alpským ledovcům a k moři. Ale pro požitky v těchto krajích stačí výlet, krátký turistický zájezd — proč ubírati mízu národohospodářské posily našim lázním, letním sídlům, našim horám, obcím s hvozdy za humny, krajům na březích líbezných řek?

Proč voditi české děti v zátopu cizí řeči, cizích mravů — proto snad, aby záhy již lhostejněly k tomu, co je naše? Proč neukázati jim v letě, kdy nastává a od roku k roku roste ono jindy neslýchané stěhování lidstva — proč neukázati jim, jak jsme bohati na zeleň přírody, na půvaby krajů, ptačí zpěv v lesních houštinách, na krásná pobřeží, šťavnaté lučiny, malebné srázy a divoké úvaly?

Z nitra českých hor vyvírá tolik zdravonosných vod — zde tolik čarodějně působících koupelí, tolik občerstvujících zdrojů. V moravských Luhačovicích na příklad je postaráno o pohodlí jak pro knížata tak pro občánka s hubenější tobolkou — ve sv. Janč pod Skálou, takřka za branami pražskými je miniaturní ukázka alpské krajiny, Brandýs nad Orlicí je položen v končiny panoramatických půvabů, ladné Sedmihorky — po desítiletí již středisko pražské elity — jaký to ráj! Starobylá Bechyň s oblíbenými lázněmi je nyní připojena elektrickou tratí k hlavnímu pásmu železničnímu — a odpadají tedy již nářky na nedostatečné spojení. Bohdaneč se slatinatými lázněmi, s milými háji, blízko proslulých rybníků — je na dostřel od pardubického uzlu drah — Rožnov pod mythickým Radhoštěm, eldorado sesláblých, jak rozkošné to místo pro letní pobyt v krásné zemi moravské. — Bělohrad u Jičína, proslulý úspěšným léčením rheumatiků, s pěknými lesy, v kraji, kde každý kout vypráví zajímavé příhody historické — jaký to výborný útulek všech, kdo touží po klidu, a utíkají hluku velkého města. Sirnaté lázně u Nov. Jičína na Moravě prý již dnes soutěží s úspěchem se starými zahraničními zdroji toho druhu, proč nedati přednost místu v utěšeném kraji kravařském?

Lázně v Luhačovicích.

Lázně v Bechyni.

Několik jmen ze zápisníku připomněli jsme dnes, kdy v tolika rodinách se počítá, kam utéci pro léto. Při jiné příležitosti rozepíšem se o jiných — ukázky dnešní stačí jistě na mnoho výběrů a příjemných zkoušek.

Dr. G.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

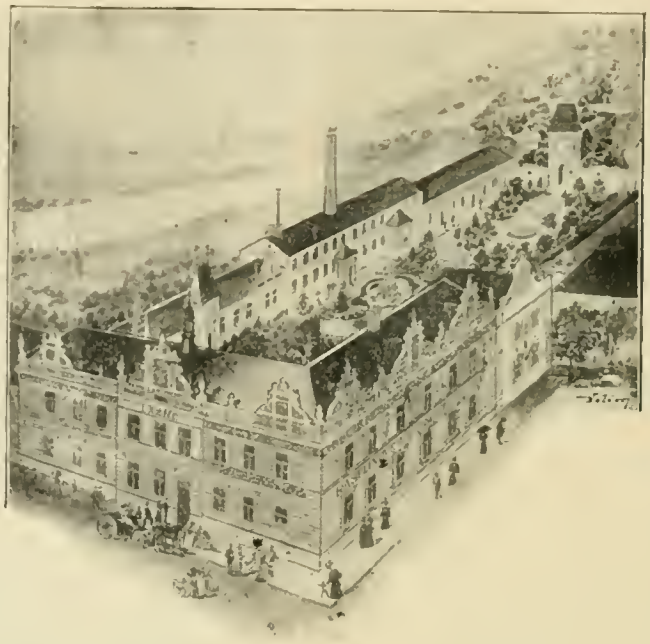

Lázně v Bohdanči.

☐ **Nakladatelské družstvo Máje**, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze, sejde se k mimořádné valné hromadě v sobotu 7. července o 5. hodině odpolední v zasedací síni Obchodní komory v Praze na Josefském náměstí. Pořad jednání: 1. Návrh správního výboru na částečnou změnu a doplnění společenské smlouvy. 2. Návrh správního výboru, jak jest svolávati valné hromady. Nedostaví-li se náležitý počet členů o 5. hodině, koná se o 6. hod. téhož dne v téže místnosti nová valná hromada s týmž pořádkem jednáním, která má právo rozhodovati platně bez ohledu na počet přítomných. Správní výbor Nakladatelského družstva Máje, zaps. společenstvo s ručením omezeným v Praze. Václav Štech, předseda. JUDr. R. J. Kronbauer, zapisovatel.

⁂ **Sirotek**, feerie Jaroslava Kvapila, s hudbou O. Ostrčila, neměla úspěchu. Je to osudno zvláště po neslýchaných dosud reklamách, jež úřední zprávy Národ. divadla činily tentokráte práci páně dramaturgově dlouho před prémierou. Konstatujeme to beze vší škodolibosti, jako jsme nezáviděli ani panu dramaturgovi ani těm několika autorům jeho přízni se těšícím, dočasnou vládu v divadle, ale upozorňujeme, že by se měli správcové Národ. divadla rozpomenouti nyní již na své úkoly. Po rozčarování »Sirotkem« způsobeném měli by se zamysliti, a nyní tím spíše starati se, aby kolem Národ. divadla z hlubokého dnes příkopu nevznikala již propast strannickosti. Neúspěch »Sirotka« je porážkou systému, který chce všecko umění věšet jen na jediný hřeb osobní umíněnosti. Z programů nejpyšnějších zbývá již jen pestré plátno, žárovky, nekonečný balet, průvody a kejkle — kam se to ztratilo české umění? *A.*

Villa »Vojtěška« v Bechyni.

⁂ **Výstava děl Václava Březiny v Ml. Bolcslavi.** Naše česká města se znamenitě tuží . . . mají svoje umělecké kroužky a vytvářejí si svou vlastní, jakousi samostatnou kulturní sféru. Město Mladá Boleslav slyne již ode dávna skvělou pověstí v tomto směru. O svatodušních svátcích zahájena tu byla krajinářská výstava děl V. Březiny. Pořadatelé zaslali nám vkusně vypravený katalog, jenž vyzdoben je řadou zdařilých reprodukcí. Vyjímáme z něho několik informačních poznámek. Březina vstoupil na akademii pražskou do elementárky k starému Fr. Čermákovi a tam s Mároldem, Dítětem, Pavlíkem, Velcem, Věnceslavem Černým, Buškem-Kaminským, Trskem, Raškem, Doubkem, Doubou a jinými zahájil svou výchovu uměleckou kopírováním předložek a život umělecký schůzkami po denní práci. Když povolán byl na pražskou akademii Julius Mařák, prohlásil se Březina do jeho školy. Patří tedy Březina do oné skupiny krajinářů, kteří zahajují nové, úrodné a dobré období v dějinách české krajinomalby. Jemu, Slavíčkovi, Köpplovi, Jindřichu Jakeschovi, Raimundu Wolfovi a jiným udílel Mařák první rady. Druhý rok Mařákovy působnosti v akademii značí příliv jiných nadaných jeho žáků. Do speciálky přibyli Kaván, Boh. Dvořák, Holub, Engelmüller, Minařík, Pečinka, z Uher Csordák. Příští léta přivádějí nové

žáky — Lebedu, Hudečka, Panušku, Kalvodu. Pisatel pěkné úvodní stati končí ji poznámkou, že Březinovy obrazy mluví k srdci milou pohádku o dobrém a ryzím srdci uměleckém. —*sa.*

= **Turistického průvodce do Drážďan** vydáme v nejbližších dnech. Výhodné spojení železniční umožňuje i jednodenní výlety do čistého hlavního města v sousedním království. Bude asi knížka ta vítána.

= **Voličů v Čechách** po uzákonění všeobec. práva volebního bude celkem dle výpočtů prof. dra Fiedlera asi $1^1/_2$ milionu. Z těch bude patřiti vrstvám zemědělským 500.000, ostatním 1 million; z posledních bude voliti v obcích venkovských 400.000, v městech 600.000. Ze 600.000 městských voličů je samostatných živnostníků a průmyslníků přes 70.000 (12 proc.) obchodníků skoro 40.000 (6 proc.), příslušníků t. zv. povolání svobodných (úředníků, lékařů, učitelů, advokátů atd.) skoro 140.000 (22 proc.), dělníků 350.000 (skoro 60 proc.).

= **Průvodce po památných a zajímavých místech.** Pod tímto titulem vydalo v krátké době nakladatelství Körbrovo řadu levných a praktických knížek. Na rozdíl od dosavádních průvodců jsou většinou monografické, věnovány jednotlivým místům, prozatím těm, které patří mezi nejnavštěvovanější. Výletníku chtějícímu se informovati, dobře poslouží, jen některé příliš lyrické partie textu měla by redakce seškrtati, u jiných opět snažiti se u theoretické části o výklad poněkud odbornější, jako se ku příkladu stalo ve svazečku, věnovaným Prachovským skalám, kde informuje se výletník opravdu zevrubně i o přírodopisné a dějepisné stránce výletu. Také Zvíkov psaný známým historikem umění prof. Branišem a »Z Tábora do Bechyně« od Jana Dotřela vyhovují úplně. Levné sešitky jsou hojně a dobře illustrovány.

= **Nejnovější literatura lékařská.** Máj nemá ani kompetence ani poslání přinášeti kritiky o spisech odborných, ale nezaviral nikdy naprosto oči před rozkvětem literatury takové, registruje aspoň nová díla svým čtenářům, aby viděli, že i na tomto poli z úlohy pouhých pastorků se povznášíme na niveau kulturního národa evropského. V této době obohacena zase (péčí lékařského nakladatelství p. Kohoutova) česká literatura lékařská řadou nových spisů. V loni vyšla učebnice prof Chodounského, »Farmakologie«, která ve mnohých směrech samostatně postupuje, čímž se liší od četných podobných spisů zahraničních, registrujících často málo kriticky vše, co se o literatuře tvrdí. Prof. Chodounský působil léta co praktik a procítil dobře bolesti současného lékaře, hledajícího vhodný lék ve spoustě nového (nespolehlivého) a starého (často selhávajícího) materiálu. V téže as době vyšel I. díl důležitého spisu prof. Hlavy a prof. Honla, »Bakteriologie«, mladé té vědy, která otevřela přírodníku oči do velikého, ještě před nemnohými léty docela neznámého světa. Množství poznatků po odborné literatuře rozptýlených, spracovali autoři soustavně ve své knize a poskytli tak všem, kdož o mikrokosmos bakterií a jiných mikroorganismů se zajímají (nejsou to jen lékaři a medikové, nýbrž i hospodáři, paedagogové, příslušníci kvasné a jiných industrií), moderně sestavenou oporu pro studium i autoritativní doklady.

Třetí, před několika dny vydaná významná publikace je Marcšova »Všeobecná fysiologie« (proti stejnojmenné knize autorově z r. 1894 spis zcela nový). Čtenáři naši, kteří mají v paměti z dob první fase »Živy« znamenité články prof. Mareše, dále ti, kteří náležejí k družině vyznavačů Marešovy přírodní filosofie, dále ti všichni z pěstitelů věd přírodních v nejširším slova smyslu, kteří chtí býti au fait v současné biologii, opatří si jistě tuto knihu, chtějí-li seznati poslední stadia vědění našeho o nejdůležitějších problemech všeobecné fysiologie.

Doc. dr. Chlumský, z university Jagielonské v Krakově, napsal potřebnou příručku o masáži. Působí léta v cizině, přednáší jazykem polským a přece nepozbyl kohaese s národem, jehož je i touto knihou dobrým mluvčím ve svém oboru.

O předmětě tom měla už dávno vyjíti kniha tím potřebnější, ana tato důležitá část léčby nepozorovaně dostala se do rukou ledajakých individuí bez nejmenšího vzdělání, kteří mimo to nejednou nesvědomitě hudlaří v medicině vůbec a dopouštějí se tak provinění (Mottl) na zdraví lehkověrných svých svěřenců. Kniha doc. Chlumského pracována je pro lékaře a mediky a přiměje je zajisté obírati se hojněji důležitým oborem fysikální léčby, který rukou svědomitého a vzdělaného lékaře prováděn, jen požehnání přináší.

V témže nakladatelství vyšla z ruštiny přeložená kniha o dětském lékařství, oboru, ve kterém nemáme dosud nic původního (mimo Zítovu knihu o horečce u dětí). Spis ten (po † Filatovovi zpracovaný a rozšířený Rachmaninovem) přeložen do několika evropských jazyků — do češtiny dobře a čistě assist. dr. V. Pexou, praktikům i medikům dobře poslouží.

V sešitech počal vycházeti výklad k farmakopei rakouské (úřednímu to seznamu a popisu atd. léčiv, jež každá lékárna musí míti po ruce), 8. už vydání. Předchozí vydání zpracovali česky † prof. Jiruš a prof. Bělohoubek, výklad tohoto posledního sepsal prof. chemie na české universitě dr. Aug. Bělohoubek, síla zajisté z nejkompetentnějších. Spis je nezbytný medikům, lékařům a lékárníkům, z lékařů zvláště těm, kdož mají domácí lékárny. Čistý pěkný jazyk a přesný, přiléhající k originalu překlad činí spis zvláště cenným.

Opovídá pak bulletin nakladatelství zvláště pohřešovaný spis o porodnictví — vyjde u firmy Bursík a Kohout, letos z pera prof. Rubešky, od něhož máme již výbornou učebnici o babictví a dlouhou řadu vědeckých prací časopiseckých.

·· **Básnické překlady.** (A. K. Tolstoj: Car Fedor Joannovič, přel. Dr. Fr. Krsek. — Zigmunt Krasiński: Irydion, přel. Fr. Kvapil. — Jakub Čišinski: Výbor básní, přel. Ad. Černý.) Psáti o básnických překladech a nepozastesknout si, není ani možno. Krásná ta větev literatury mohla by u nás býti obalena samými květy, je tu ještě tolik mezer, jež by se daly vyplniti, a je tu také dosti sil a chuti podnikati tuto těžkou a tak málo ceněnou práci — ale nakladatelé, obviňujíce obecenstvo z nevšímavosti, chovají se přímo mrazivě ke všem nabídkám. Za těch okolností arci vyroste nám zase co nejdříve ona pověstná čínská zeď, kterou Neruda s Vrchlickým rozbořili, a básnický překlad, který probouzel národ náš Jungmannovým převodem Ztraceného ráje, který tolik obohatil jazyk náš v díle Vrchlického, z literatury naší zvolna vymizí. Prominouti také nelze České Akademii. Založila sice Sborník světové poesie, knihovnu nemalé ceny a významu, ale jak chladně k ní se chová, jak málo o ni se stará! Za rok sotva jeden nebo dva svazečky vyjdou, a IV. třída Akademie stůně již tak, že jí osud této krásné sbírky zdá se býti lhostejným. Nebýti nedávného vystoupení ruské společnosti na Národním divadle, po mnoho let již v Akademii ležící tragoedie Tolstojova ještě dlouho by asi nebyla spatřila světlo světa. Pohostinské hry ruské společnosti vynesly ji na povrch a ukázaly, co v té práci, starší sice façony, je zdravého jádra a síly. Zejména postava cara Fedora je mistrná. Překlad Krskův je jazykově čistý, zvučný a plynný. Významem vyniká však nad tragoedii Tolstojovu další svazek Sborníku (č. 88): Krasińského Irydion v pěkném překladě Fr. Kvapila, ona obsáhlá dramatická báseň, o jejíž převod do češtiny první J. V. Frič se pokusil. Základní myšlenkou básně je pomsta Irydionova na Římě za zničení Řecka. Irydion zosnuje povstání proti Helliogabalovi, ale povstání to, za něhož zažehnut býti má Řím, se nepovede. Teprve jako duchu dáno je Irydionu po věcích shlédnouti jeho zkázu, a on, jenž po nezdaru vzpoury vrátil se k pohanství, vykoupen je nebi modlitbou své milenky u Kristova kříže v Colosseu. Ale básníku nešlo ani o Řecko ani o Řím. Zoufalství nad nezdarem povstání polského r. 1831 rozechvělo tu jeho struny, on v Irydionu chtěl vtěliti vůbec myšlenku vzpoury a protestu proti světovládné říši, která zašlapává neurvale slabší, a chtěl vpáliti znamení zkázy všemu, co založeno je na útisku a násili. Zanícení vlastenecké a svatý hněv proti utlačovatelům vlasti jeho dodaly básni jeho toho velkého dechu, který nás ještě dnes uchvacuje a přenáší přes leckteré nejasnosti, přílišnou komplikovanost děje, do něhož zapadají tři kultury, a rozervanost básníkova nitra. — Milou kytičkou z luhů nejchudší půdy slovanské je zdařilý výbor Černého z básní nejlepšího básníka lužických Srbů Jakuba Čišinského. V lyrice své plný něhy, Jakub Čišinski, jehož zásluhou obohatil se nemálo básnický jazyk lužických Srbů, dovedl se i v poesii reflexivní povznésti k nemalé výši a síle. Z jeho poesií mluví básník pravý, člověk hrdý, pro vlast a krásu zanícený bojovník svého národa. Verše jeho vynikají pěknou a ušlechtilou formou.

—*a*—

·· **Studentský Almanach 1906.** Zajímavou a obsahem cennou knihu vydal k své letošní všestudentské slavnosti Svaz československého studentstva. Kdo se domnívá, že studentský almanach obsahuje sbírku belletristických pokusů více nebo méně zdařilých, jistě bude překvapen naprostou vážností a opravdovostí, která vane z každé práce letošního sborníku. Úvodní, studentům věnovaná řeč professora Masaryka o vědě a náboženství, o náboženství a škole, vztahující se k nedávnému soudnímu případu, jenž tak značně zvířil vlny naší veřejnosti, dává knize základní tón. K ní prací o svobodě akademické připojuje se professor Dr. Drtina, dále čteme příspěvky docenta Dra. K. Thona, Dra. A. Nováka, Dra. A. Hajna, F. X. Hodáče a jiných mladších snaživců. Nás, kteří ankeltě o slovanském postupu otevřeli sloupce svého listu, nemálo též zajímá práce A. Frinty o poměru českého studentstva k slovanské otázce. *Ds.*

·· **Z bratnicj niwy** jmenuje se polská anthologie z poesie české, již vydal právě (»Nákladem Ziama« ve Varšavě) známý spisovatel polský Konrad Zaleski, který před tím již přeložil do polštiny Svatopluka Čecha Petrklíče, Nerudovy Písně kosmické a větší výbory ze Sládka a Vrchlického. Nová sbírka překladů jeho obsahuje hojné ukázky z básní Ad. Černého a Ant. Klášterského, vedle toho překlad Čechovy básně Snčženky a řadu básní Jana Nerudy, Fr. Svobody, Fr. Táborského a Jar. Vrchlického. Překlady jsou velmi svědomité, zdařilé a vynikají pěknou vybroušenou formou. —*a*—

Ročníku IV. číslo 42. vydáno dne 29. června 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MAJE V PRAZE.

Josef Kajetán Tyl.

Muž v národě z nejpopulárnějších, při tom i v souhrnu své činnosti i v jednotlivých oborech jejích různě posuzovaný. Šumí to kolem jeho lbu všemi zvuky, od tonů sentimentálních, nic než mučednickou, srdce jímající něhu a velebu na něm nevidoucích, až do střízlivých, druhdy i příkrých úsudků. V oboru divadelním jedni až do blouznivosti k němu se modlí, jiní ukazují, že v beletrii mnohem větší význam mu přísluší, třetí vytýkají zběžnost jeho prací a opět jiným hlavní věcí jsou jeho boje životní. Teprve v poslední době počíná se vykvašovati o něm úsudek a nepotrvá již asi dlouho, co postava Tylova objeví se v jasné a skutečné své podstatě. Přispěje k tomu snad i nadcházející právě padesátiletá pamět Tylova úmrtí — zemřel v Plzni 11. července 1856 — vynášející, vedle spousty horování, na bílý den i nejeden jeho rys pravý a nesmazatelný.

JOSEF KAJETÁN TYL.

Čím stal se Jos. Kajetán Tyl svým životním působením?

V prvé řadě jedním z výkvětů a plodů své doby, první poloviny devatenáctého století. To znamená v národě našem buditele. Národního buditele všemi těmi prostředky a způsoby, jimiž buzení se dálo. Tedy literáta — u Tyla v nejširším významu toho slova, od žurnalisty až do dramatika. Znamená pracovníka národního vůbec, od pořadatele prvého českého bálu a besed až do říšského poslance. U Tyla konečně i divadelníka, od slabého herce až ku zdatnému dramaturgovi, od člena jeviště zemského až po divadelníka kočujícího a na pouti své umírajícího. Toť zajisté něco. Toť kus, a sice nemalý, naší národní práce a romantiky. Při skrovnosti tehdejších národních poměrů českých, do skutečného pomníku se vyzdvihující kus práce. A vše pospolu s to, aby vyzářilo až i jistý nimbus kolem hlavy, nimbus ten, který již i ne-

dlouho po smrti Tylově kolem hlavy jeho zasvitl. Jest to nimbus ne genia, ale ducha, jejž sobě lid zamiloval, a to hlavně pro jeho činnost divadelní, na papíře i na prknech, vlastně za kulisami prken a nad jejich sufitami. Prvními jeho vyznavači a apoštoly jsou proto herci, zvláště putující, valnou měrou i ochotníci.

Geniové buď se rodí, nebo svou prací se vytvořují.

Jos. Kaj. Tyl geniem ani se nezrodil, ani se naň nevypracoval. Byl a zůstal nadšeným pracovníkem, v práci své dosti vysoko vystouplým, i svým nadáním i nadšením, ale také dosti sráženým poměry, ve kterých mu bylo stále pracovati. Ty znamenaly pro něj od počátku jeho veřejné dráhy až po jeho smrt hledění k okamžiku, dni. Tedy chvat. Denní žurnalistickou práci. I v žurnalistice, i v belletrii, i tam, kde nejméně jest na místě, v dramaturgii. Tyl byl žurnalistou ve všem, co pracoval a konal. Žurnalista novinář, belletrik, dramatik, dramaturg.

Potřeby osobní, potřeby časopisův, potřeby divadla tloukly denně na jeho dvéře a on jim ty dvéře denně otvíral. Psal pro sazeče, rukopis z pod ruky mu odebírajícího, pro herce, zkoušejícího již první scény jeho díla ještě nedokončeného.

Chvat jest v duševní práci její horečný úmor. Nemohlo tedy nadání Tylovo býti malé, když i nad pracemi tak rychle vadnoucími, jak rychle pučely a rozkvétaly, vyrůstaly jiné, do dneška svěží, zelené a květy svými barvité.

*

Tyl byl národní buditel. Všechno, co dělo se v Praze od let třicátých století devatenáctého nalezlo v něm nadšeného pomocníka, pracovníka, posvěceného agenta. Byl studentem přišed do Prahy — a byl již národním buditelem. Buditele i literáta z něho učinil zvláště V. K. Klicpera v Králové Hradci, kde Tyl před tím studoval. Přišel tam z Kutné Hory, kde se narodil 11. února 1808.

Množství práce národní a malý počet pracovníků vedly k tomu, že Tyl ochotně se zapřahoval do všeho, čím role národní se orala. Tím byl prospěšný celku a sám se tříštil. Tiché akce různého druhu, spisovatelství, žurnalistika, divadlo, schůze, později také poslanectví, ke všemu stálé, mnohdy i těžké starosti o živobytí — všechno to dralo jej a třepilo. Ale také povzbuzovalo, podněcovalo, energii jeho množilo a jej hnalo ku předu.

Byl jako každý tehdejší vynikající vlastenec, jakýms indickým božstvem o několika hlavách a dvanácti rukách. Bylo jich třeba, nebylo vyhnutí.

V té tisíceré práci J. K. Tyl stával pravidlem v druhé řadě, více jako síla prováděcí nežli podnětná, ale prováděcí síla ohnivá, leckdy i úporně vytrvalá.

*

V krásné prose rozkvetl nejvíce. Jeho povídky historické — Rozina Ruthardova, Dekret Kutnohorský, Dalimil, Alchemista a jiné — namnoze i moderní novelly a povídky — Láska básníkova, České granáty, Pouť českých umělců, Láska vlastenky, Láska vlastencova — román Poslední Čech — přes všechny i nedobré vlivy doby (sentimentální vlastenčení a j.) svým stylem a zvláště půvabnou svěžestí jazyka měly nejen značný vliv na probouzení národní, ale i na belletrii a literaturu samu. Bylyť nápadným obratem od dřívější tuhosti, strojenosti a dělanosti jazykové k přirozené, živoucí mluvě lidu. Tím směrem vynikala a velmi působila i dramata Tylova a bylo velmi prospěšno i jeho působení redaktorské. Přísluší tedy Tylovi v rozvoji básnického jazyka v naší literatuře jedno z předních míst.

Jako redaktor vedl Tyl časopis Jindy a Nyní (od 1833), pozdější to Květy, dále Vlastimila (od 1840), Posla z Prahy (1846), Selské noviny (1849). Největší pozornost veřejnosti obrátil k sobě Tyl svým působením divadelním. To bylo povahy literární, organisační a dramaturgické, částečně i herecké.

Zahořev hned od mládí pro divadlo, vzal sobě — tak jako při povídkách historických — z Klicpery hlavní popud a vzor ku tvoření dramatickému. Drama Výhoň dub (1832) a místní fraška Fidlovačka (1834) byly nevalnými jeho dramatickými prvotinami, nad něž drama Čestmír (1836) vyniklo aspoň půvabem řeči. Později však vyspěl ku hře zrna tak jadrného, jakým se vykazuje Paličova dcera (1846), stojící nejvýše z dramatických prací Tylových. Největšímu účinu na obecenstvo těšily se báchorkové hry Strakonický dudák (1848) a Jiříkovo vidění (1849). Formou i jednotlivými motivy jsou napodobením německých her Raimundových. Ale jejich některé české postavy, živá řeč samého lidu a humor dodávají jim ceny skutečné. Pozoruhodná jsou také dramata Jan Hus a Krvavý soud havířů Kutnohorských, první to sociální drama české.

Od Tyla je celá řada jiných původních prací dramatických a vedle těch ještě větší počet překladů. Ale z těch literatura trvalého zisku nevzala.

Díla novellistického nebo dramatického, jež by znamenala naši literární etappu, nevytvořil.

Nejpopulárnějším plodem jeho stala se, při čem nejméně na trvání pomýšlel, píseň Fidlovačky Kde domov můj. Jedna z nejslabších básniček české literatury, nesená hudbou rázu nečeského. Vynesla se na českou národní

hymnu. Že se jí stala — za to nemohla ani ona ani Tyl. —

Jako organisátor českého divadla byl J. K. Tyl duší českých her německé dříve společnosti Hilmerovy (od 1829). Účastně se ochotnických představení divadelních v Praze zřídil na Malé Straně českou divadelní scénu v domě Kajetánském (1835—37). Ved! zprvu anonymně české hry v Stegrově divadle pražském v Růžové ulici (1842—43). Pořádal kočovná divadelní představení po venkově. Vynikl zvláště jako dramaturg českých her stavovského divadla v Praze (1846—51). Od 1852 až do své smrti byl vůdčím duchem putujících společností Kulasovy a Zöllnerovy. V Praze i mimo Prahu od r. 1845 patřil k nejhorlivějším borcům pro budoucí Národní divadlo, které jako veliká vidina vábilo k sobě a soustřeďovalo po dlouhou dobu snahy nejlepších synů národa.

Hercem byl Tyl vášnivým, a to v Praze na divadle stavovském, Kajetánském a jiných ochotnických, venku u společností kočujících. Snad hercem tím vášnivějším, čím méně skutečného nadání dramatického v něm plálo. Nemohl-li hráti česky, s nemenším zápalem hrál německy. Již při společnosti Hilmerově po dvě leta v Bavorsku a Sasku. Ano ještě 1836 zanechal v Praze divadlo, literaturu i vše ostatní a odebral se k německé společnosti do Pruského Slezska, odhodlán jsa po případě zůstati na vždy při divadle německém. Na štěstí dostavil se u něho i tam starý divadelní neúspěch a jen tak vrácen byl Tyl sobě, naší literatuře a vůbec svému národu.

Jako člověk vynikal Tyl značnou energií a neúmornou pracovitostí. Nebyl nijak sentimentálním trpitelem, jakým jej činí některé jeho podobizny, výrazu — dle svědectví současníků — nijak věrného. Nebyl povaha výbojná, ale také ne passivná. Při své úžasné pracovitosti nemohl jí ani být. Ustupuje sice na příklad duševní převaze Mikovcově a Jos. J. Kolara, nevyhýbal se nijak sporům s nimi a s jinými. Někteří životopisci i odtud vystavují jej za mučedníka, jímž ve skutečnosti nebyl. Jako sta jiných intelligentů a předbojníků národních trpěl ovšem i Tyl nesnázemi tehdejších poměrů sociálních. Ale kdož maje vytknutý cíl a četné úspěchy, chtěl by nad sebou vyvolávati soustrast — mnohdy tak falešnou, jak falešný leckdy bývá její podnět!

Tyl žil, pracoval, mnoho vykonal a zůstavil po sobě stopu trvalou i v době naší, kdy nevidíme všechno to, čím během tisícerých dnů prospěl k civilisačnímu a národnímu rozvoji národa svého vůbec. Není potřeba ani malodušného vyvyšování, aby Tyl vřaděn byl do oné čestné legie mužů, která ve století devatenáctém učinila národ náš národem. Tylovi se dostalo i příznivého osudu, že celkem byl nikoli podceňován, nýbrž v obecném mínění a to až dosud spíše vyvyšován — na př. jako dramatik — nad vnitřní hodnotu prací svých. Proud doby znenáhla srovnává o něm úsudek v pravý verdikt, jenž trvale bude zapsán do historie duchového a národního života našeho.

F. A. Šubert.

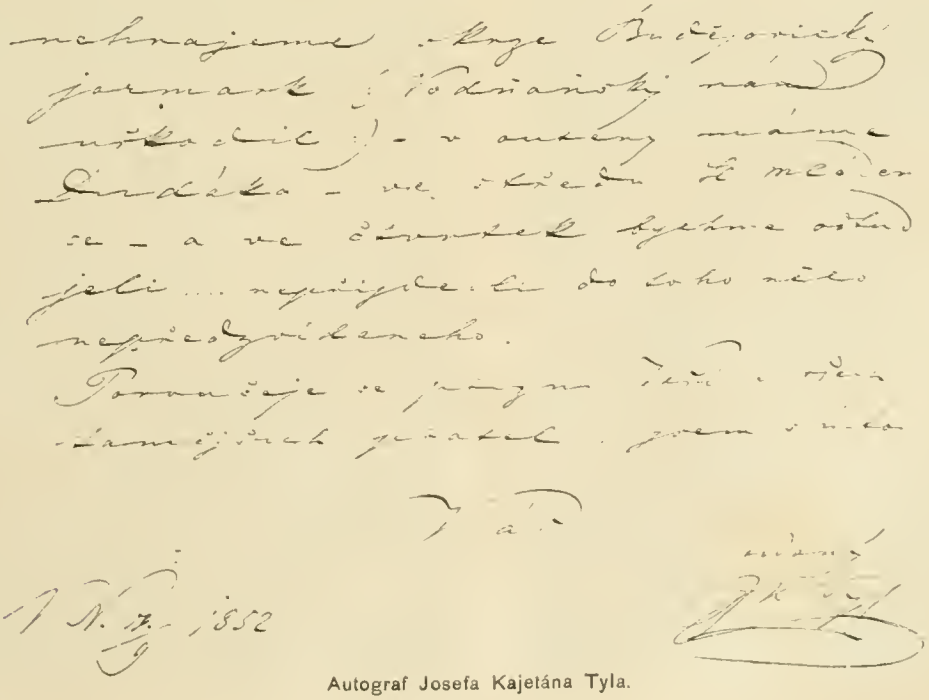

Autograf Josefa Kajetána Tyla.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování).

e, má zlatá, nyní jsi ženou a musíš vyhovovat svému muži. Jde tu o lidi. Mohli by si myslit, že se za tebe stydím. Poslechni hezky, venku se osvěžíš a večer ztrávíme v naší malé, útulné domácnosti.«

Neodporovala Cilula, že je kamsi vlečena, že nemá sil, aby se vzepřela, aby svou vůli prosadila, poněvadž zde byla sama a proti ní stál nepřátelsky celý dům. Každé její vzepření by bylo křivě posuzováno a hned předem místo důvěry pobouřila by kde koho proti sobě. Bože, jak bude dál? Jak se vytvoří další život, když začátek je tak krutý? Změní se vše k lepšímu? Otrou se snad hrany, které se jí nyní tolik nelítostně dotýkají? Nebo bude čím dál tím hůř?

Jako po paměti dávala se vésti do jídelny a bez chuti jedla. Viděla, jak muži chutná, jak s jakousi lačností plní svůj talíř, jak horlivě si nalévá a pije dlouhými doušky. Víno naň účinkovalo, rozpaloval se, jeho veselost stoupala a rozesmál se širokým, drsným smíchem. Počal také ji škádlit, vtipy pronášet, které její čistou duši zraňovaly a plnily rozpaky. Snášela je chvíli, potom však rozčileně žádala, aby ustál.

»Nu, nu, nejsi už nevědomým děvčátkem«, odbyl ji uraženě. »Teď jsi již vdaná a vdaná paní musí snést něco víc, než tohle. Počkej, až přijdeš do společnosti vdaných paní, přesvědčíš se, jak rády něco takového poslouchají.«

»Mezi takové nikdy nepůjdu«, řekla klidně.

»Snad budeš chtít hrát úlohu přemrštěné puritánky?« zasmál se zlomyslně.

»To nikoliv, ale nepůjdu do společnosti, ve které by byly uráženy city ženy.«

»Aj aj, tyť ukazuješ nové stránky své podivínské povahy. Ostatně proč se o takové malichernosti hned první den hádáme? Mám mít rozum. Jsi teprv paní od rána a za rok budeš se smát svým zásadám.«

Otevírala ústa, aby prudce odporovala, ale jakoby si uvědomila, že by podlehla, mlčela, rty pevně sevřela, a když muž vstal, šla do pokoje pro slunečník. Zastavila se ve svém pokoji, oči k zemi upřela. Hlavou se jí mihla zoufalá myšlenka, nebylo-li by lépe, aby odtud hned utekla, aby odešla dřív než bude poskvrněna ovzdušim, které ji vždy tíže obklopovalo a tísnilo. Hlas mužův ji probudil. Chvatně vycházela a sešla s ním na nádvoří. Roubal jí nabídl rámě a hrdě vztyčen šel s ní ke stodolám. Zastavil se zde na okamžik, vysvětlil jí krátce konanou práci a potom se obrátiv, ukazoval na jednotlivé budovy.

»To jsou moje stáje,« povídal se samolibým uspokojením. »Musíš tam jednou se podívat, abys viděla můj krásný skot a mé koně. Tamhle mám stroje, tam jest ovčín a vedle je sýpka. Budu mít letos velmi pěknou úrodu. Doliny jsou krásný statek a zdejší pozemky patří k nejlepším v celém kraji. Pojď, ukážu ti pole.«

Šla tiše vedle něho a, místo radosti, smutek její rostl. Všechno bylo jeho, její nic. Nebyl to majetek jejich, ale jeho. Vzpomněla si proti své vůli na kousavou poznámku radovu krátce před svatbou, když ji přinesl nepatrný zbytek kapitálu, jejž na její nové jméno v bance uložil.

»Tvůj budoucí manžel bude vlastně u tebe hospodářským úředníkem,« povídal rada. »Rozumí výborně obchodům. V posledním týdnu objevilo se v knihách nových třicet tisíc hypoték.«

Tehdy se na radu zlobila, že se nedovede opanovat a zanechat zlomyslných poznámek. Teď bezděky vrátila se ona slova do její mysli a ona s hořkostí přemítala, proč se neozve v Roubalovi kousek cítu pro spravedlnost, proč při vší chvále svého majetku nepronese ani slůvka uznání, že také ona má na tom statku podílu. Kam to zabředla? Kam ji vleče osud? Co ji ještě očekává? Roubal přijímaje její mlčení jako tichý obdiv, horoval, nanášel křiklavých barev, přehánět v sebechvále, přezíraje ženu a neuznávaje ji hodnou několika lichotivých slov. Byl by ji vlekl od pole k poli, ale ona cítila nesmírnou únavu. Prosila ho, aby jí dovolil se vrátit, odpočinout, po bytu se poohlédnout. Mrzutě se s ní vracel a snaže se být veselým, žertoval, že se musí otužovat, zvykat venkovskému vzduchu a námaze, že musí se stát statkářkou, která neutíká před úpalem slunečním, aby si pleť nezkazila.

Za jiných poměrů byla by se snad sama tomu zasmála, ale teď, když její srdce umdlévalo zklamáním, zdála se jí jeho slova výsměchem, skrytou vyhrůžkou a poučením, že ji čeká něco víc, něco horšího. Zanechav ji v bytu, odcházel Roubal zpět na pole, aby ukázal svou pánovitost, ahy mohl zažít chvíle hrdého zadostučinění, až znovu se podívá na četné potahy, na hojný dělný lid a na stroje, které

svou čerstvou barvou ukazovaly svůj nedávný původ.

Přišel večer, při němž zase zasedli k hojnému stolu a při němž se opakovalo měrou ještě horší to, co v poledne ji tolik svíralo. Teď se naučila znát neznámý dosud rys mužovy povahy, jeho nízkou vášnivost, jeho hrubé způsoby, kterými třísnil chvile, před nimiž se její dětská mysl hrozila.

Ráno nevstávala, vymlouvajíc se bolením hlavy. Smál se ji drsně a nenaléhal, aby vstala. Nebyla unavena, ale přála si být sama, přála si zbavit se jeho společnosti, aby se zotavila, aby nabrala klidu. Vše to, co dosud zažila, bylo jí neznámo a bylo tak hrubé, páchlo tolik sprostotou jeho myšlení a chtění, odkrývalo jeho povahu tolik nepříznivě, že s hrůzou pozorovala, kterak prchá vše to, nač poutala svou naději, čím těšila úzkost svých posledních dnů Ne, tohle nebyl radostný život, to nebylo slastné teplo, to nebyla samostatnost svobodné, muži rovné ženy. Tohle vše bylo otroctví, horší, stokrát horší, než když suchopárný rada nedovoloval jím styků se společností.

Co by byla za to dala, kdyby byla mohla vrátit se, kdyby byla mohla vše odvolat a na všechno zapomenout. Ale už byl konec. Nic víc nesmaže skutek, který se stal. Je spoutána a teď jen o to jde, aby se naučila své nové okovy nést s chladnou myslí. — Když se Roubal vrátil, byla již oděna a přecházejíc pokojem, chvatně ho pozdravila. Chtěl se k ní přiblížit, obejmout ji, ale ona se mu vymknula a uhýbajíc se prosila, aby jí nepřekážel.

»Musím si všímat domácnosti, abych nebyla špatnou domácí paní,« řekla nutíc se k úsměvu.

»Jsem zvědav, dovedeš-li to,« řekl se smíchem

»Proč si myslíš?« ptala se udiveně.

»Nu, mnoho jsi se jakživa nenapracovala a budeš se teprve učit.«

»Buď bez starosti, co je mou povinností, vykonám vždy,« odpovídala prudce. Úsměv zase zmizel a slabá červeň na její tváři svědčila o jejím rozčilení.

»Jsi velmi nedůtklivá a musíš se trochu přemáhat,« povídal příkře. »Takovým způsobem bys se mi záhy zprotivila.«

»Nejsem-li ti protivna už teď,« dodala suše.

»Daleko k tomu není,« vybuchl vztekle a bouchnuv, odešel opět ven. Musila naň s obědem dlouho čekat. Když se vrátil, podíval se na ni zamračeně a viděl, jak je mrazivě klidná. Beze slova usedl a teprve vlivem vína stal se hovorným, hleděl žerty setřít dojem prvé šarvátky. Ale jí už nebylo tajno, že skutečně nastává jí hrozný život. Nakloněna od maličkosti k uzavřenosti a vlastnímu přemítání, ani teď si nestěžovala. Psala sestře, ale snažila se úzkostlivě vyhnout se všemu co by prozradilo její duševní náladu. Blažena slíbila jí, že za týden s radou ji navštíví. Zvala ji ještě jednou, v duši své však chytala se naděje, že rada zradí Blaženu od návštěvy. —

Stalo se jí pouze částečně dle přání. Blažena přijela sama, omlouvajíc švakra, že nutnými pracemi byl od návštěvy zdržen. Jaroslava děsila se příchodu sestřina. Ona jistě prohlédne její postavení, pozná hroznou propast, do níž upadla, a odveze si z Dolin dojem, který bude otravovat její život. Bude se k vůli ní trápit, bude také radu znepokojovat a jejich litování dovrší její duševní útrapy. Když Roubal prohlásil, že pojede Blaženě vstříc, ulevilo se jí. Snad chce si na ni stěžovat, ale ať. Vše snese, jen toho nesnese, aby sestra jí vyčítala nepředložené rozhodnutí, aby ji před Roubalem nehájila a nežádala na něm, aby se změnil, aby byl něžnějším manželem.

Blažena přijela z nádraží ve výborné náladě. Roubal byl mistrem slov a vtipů a teď, kdy už nepotřeboval se před Blaženou ostýchat, napovídal jí tolik krásných slov a lichocení, že všecka rozradována sevřela Jaroslavu do náruče.

»Nu, ty malá paničko, jak ti jdou k duhu tvoje nové starosti? Máte-li pak se hodně rádi? Poškorpili jste se už? Rozsoudím vás hned a ustanovím, kdo koho má zlíbat.«

Mlčení Jaroslavino vykládala si jako ostýchavost a její nálada stoupala. Jaroslava svého muže nepoznávala. Byl plný ohledu, plný něžnosti, stále za ní chodil, stále se jí jemně dotýkal, zdrobnělými jmény ji volal a vypadal opravdu jako smrtelně zamilovaný. V její duši rostla ne nechuť, ale nenávist k jeho pokrytectvím, pohrdání s jeho nemužnou hrou. Ale neprojevila nic, čím by byla odkryla přetvářku, kterou před sestrou tak hladce prováděl. Jako by měla kdo ví jakou starost o dům, nezůstávala na dlouho u sestry. Přecházela po pokojích, vymýšlejíc si práci, a žádala, aby Blažena šla sama s Roubalem, když vycházku ven navrhl.

Lekala se sama sebe, poněvadž trpkost také proti sestře pocítila. Což je sestra slepá, že nechápe, co se tu vlastně děje? Ať už by se mezi ně nemíchala a nechtěla je rovnat, aspoň kdyby tolik okázale přátelsky se k Roubalovi nechovala. Až odejde, bude jí to vyčítat, bude poukazovat, jak zcela jinou je ona, Blažena, než sestra. Beztoho nemine dne, ve kterých by neslyšela narážky, jemně pronesené potupy, posměch ve slovech Roubalových a s ním okázalé vědomí, že je malomocná,

že nic neplatí a on že je ten, kdo je oprávněn pronášet svou vůli.

Večeře byla velmi hlučná. Roubal zabočil na své obvyklé pole, kterému vždy podlehal, když jeho nálada vínem stala se rozpustilou. Dnes ovšem byly jeho žerty hladké, opatrně vystříhal se zabřednutí do sprostoty, ale Jaroslava, jejíž duše byla předešlými podobnými hovory bolestně ošlehána, nemohla snést, jak se Blažena směje průhledným narážkám a jak Roubal významně opakuje to, co mu dřív zakazovala mluviti. Nechtíc dávati podnět k nějakému vášnivému výstupu, začala si stěžovat na nevolnost a prosila sestru, aby odpustila, půjde-li si dříve lehnout.

»Jdi, drahoušku, tuze jsi se dnes namáhala,« nutil ji Roubal laskavě. »My si s Blaženou ještě posedíme a popovídáme. Beztoho jí tak krátce užijeme, chce nám zítra odjet.«

»Však já zas brzy přijedu,« řekla Blažena rozmarně. »U vás je veseleji než u nás ve ville.«

Políbila sestru, která se nechala také Roubalem políbit. Jaroslava chvatně vycházela. Bylo jí opravdu úzko a obávala se, aby nekiesla. Sotva zavřela za sebou dvéře, zachytila se stěny a zvolna dovlékla se k lenošce. Posadila se těžce a přivřevši oči, zhluboka si oddechla. Z druhého pokoje zazníval už zase veselý smích Blaženin. Okamžik se čemusi smáli a teď zalétl k jejímu sluchu hlas Roubalův, který jí byl tolik protivný. Nerozuměla hned, poněvadž nesledovala slov. Až její jméno, které Roubal pronesl, probudilo ji ze ztrnulosti.

»Což se nemáte rádi?,« slyšela tázat se Blaženu.

»Máme, velice se máme rádi, aspoň já svou ženu zbožňuji,« ujišťoval Roubal hlučně. »Ale ona není ženou, která by dovedla city mužovy tak opětovat, jak si toho přeje. Ona je něžná květina, která by se výborně hodila ke snivému básníku, jenž se na svět dívá nadpozemskýma očima. Bohužel, já básníkem nejsem a dívám se na svět mnohem střízlivěji. Víš-li pak, že mám ženu v podezření, že odešla proto, poněvadž jsem prohodil několik veselejších vtipů.«

»To se snad mýlíš,« namítala Blažena.

»Nevím, ale pochybuji. To je něco, co mě dost trápí. Ona se dívá na lásku jako na něco nebeského, vzpírá se každému důvěrnějšímu přivinutí se k muži, nu, nebudu tě přivádět do rozpaků podrobnostmi, zkrátka, Jaroslava zapomíná, že má jako vdaná jisté povinnosti, jimž se vyhýbat není ani rozumno, ani možno. Nemám pravdu?«

»Ty přeháníš,« smála se Blažena. »Každé děvče je ostýchavé.«

»Ale ona už není děvčetem. Věř mi, mnohokrát mi už napadlo, že bychom my dva se byli k sobě mnohem lépe hodili. Obdivuji tvoji svěžest, tvoji radost ze života, tvé zvláštní kouzlo, které z tebe vane. Ach, ano, velice jsem chybil, že jsem se o tebe neucházel.«

»Dost takových řečí,« okřikovala ho Blažena, ale nikoliv rozhorleně. V jejím hlase chvěla se radost a marnivé potěšení. »Nezapomínej, že jsem sestra Slávina.«

»Právě proto ti to tak upřímně povídám,« řekl nenuceně. »Myslíš, že to nemyslím vážně?«

»Proč mluvíš o tom teď, když už se nedá nic změnit?«

»Arci, je pozdě. Ale nemohu si pomoci, stále mi to napadá. Jak bychom bývali spolu veselí, jak bychom byli užili života a jeho radostí. Jaroslava chodí stále smutná, bez živosti a rozjaření, a to mi kalí moji spokojenost.« (Pokračování.)

RŮŽENA ZÁTKOVÁ:

Večer na Vltavě.

Vltavo, ty řeko vábná, zasmušilá,
po tvých šumných vlnách loď má pluje čilá,
jako okřídlená tiše k předu spěje,
skřivánků sbor v pozdrav vstříc jí hlasně pěje.

Křišťálové perly vyhouply se vesly,
zahořely v šeru, jiskrami se vznesly —
zase pozřela je přehluboká tůně,
ve Vltavy tmavém dohořely lůně.

A jak čeřila se širá vody vlna,
duše moje byla písní všecka plna.
V ty však vpadly náhle dumně nyvé tony,
smutně zádumčivé naše veské zvony.

Rostou, vznášejí se nad tmavé až hory,
andělů jak strážných nadpozemské sbory
posléz zanikají ve hvězdnaté výši —
nyní je už Bůh jen ve svém nebi slyší.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

u stará se zas jeho ujímala a, že mu křivdíme, nám vytýkala, a zvláště mně, že se té darebné, nectné osoby zastávám a svou vlastní krev zapírám. A Josef na to: »Vy nejste otec, jako že Jakub není bratr! Ani hodinu nebudu pod vaší střechou! Ještě dnes odejdu, za tou ženskou se pustím a četníkem ji dám sebrat. Však uslyšíte!« — Tak si jdi, povídám, a víckrát se mi tu neukazuj! — A zas on: »Nepotřebuju vás, abyste věděl! Mám v Praze nevěstu s třiceti tisíci!« — »Tak vidíš, tak vidíš!« ječela stará; »má nevěstu s třiceti tisíci a na takovou onuci se bude věšet?!« — A Josef: »Ožením se, ale napřed tuhle ztrestám. Nemáte mi co poroučet, jsem zletilý, ale můj podíl mi musíte vyplatit. Budete-li se vzpírat, zažaluju vás a uvidíte, jak pochodíte. Práva mám v malíčku a vy jste hloupý sedlák! Tolik vám, a s Jakubem nemám co mluvit!« — Jakub se na něho vrhl, byl by ho snad zabil, ale tomuhle jsem zabránil. Na to stará k Josefovi: »Mlč, dítě, a jdi! Tady by tě ke všemu ještě zabili. Neboj se, bez peněz nebudeš. Co ti patří, dostaneš, dostat musíš, o to se postarám já! Však jsem vás povždy měla na paměti, mé děti, a pro vás jsem si od úst utrhávala. Teď se chystají rozdělit Blata, aby mi vzali, co jsem za husy tržívala, a do výminku mě chtějí strčit. Teď vidíš, synu, jak se mnou nakládají. Však uhlídáš, Jakube, jak se ti povede a jak tě Pánbůh potrestá za to, že se s tátou proti matce puntuješ!« — A těch a podobných řečí celou spoustu vychrlila, a pro Josefa že má ještě peněz a že mu je dá, aby si pomohl ke svému právu. Na to zase Jakub, že tohle nestrpí, že raději odejde, za čeledína že půjde někam daleko do světa, abych prý si statek odevzdal komu budu chtít, on že ho nepřevezme a k nám že se do smrti hlásit nebude, jen podíl svůj že si bude vymáhat, aby, až se mu uvidí, se mohl vystěhovat do Ameriky. Taky se hned sebral a odešel, krásně jsem ho prosil, aby mi tenhle zármutek nedělal a doma zůstal. Kam se uchýlil, nevím, ale, jako že má tvrdou palici, jsem jist, že svou provede a k nám se nevrátí. »Ať si jde,« křičela stará, »nechci ho víc vidět! ať vaz srazí, je mi to jedno, když je takový!« — Jen vystrčil paty, už stará, kde je vzala tu je vzala, dala Josefovi stovku a celý balík bankovek nad to, a aby šel s Pánembohem spravit si svoje věci a své právo si hledat, načež Josef si složil své věci do kufříku a odešel, ani s Bohem mi nedal; kufřík že za ním pošle do Prahy, slíbila mu máma.«

Krušný dopověděl. Zalomil rukama, oči se mu zalily slzami, zraky utkvěly chvili na rtech Potužákových, pak se sklonily k zemi.

Potužák neodpovídal. Co slyšel, zdálo se mu býti tak hrozným a zároveň nemožným, že nestačil to urovnati ve svých myšlenkách.

»Tohle že je všechno pravda, cos mi tu vypravoval, Jakube?« vydrala se mu posléze řeč.

»Bohu buď žalováno! — všecko je pravda, jen že jsem všecko ani neřekl, tolik bylo té hanby! A teď poraď, Jakube, pro Boha tě prosím, slituj se a neopouštěj mě. Jsi jediný člověk, který mi zbývá na světě . . .«

»A co ti mám poradit? Od samého začátku jsem se bál, že děti se ti špatně vyvedou; pustil jsi otěže z rukou, nemáš moci nad nimi ani nad ženou. Nezbývá než to snášet, dokud můžeš. Plakal bych nad tebou, ale změnit toho nelze.«

»Snášet, dokud mohu! — ale já už nemohu, Jouzo! Domů se víc nevrátím. Ať si tam hospodaří kdokoli. Vydám se zítra za Jakubem, snad Pánbůh dá, že se doptám, kam odešel. S ním se porovnám snad přeci. Tady to praskne všecko; musí dojít do těch konců za krátkou dobu. Potom odejdeme spolu do Ameriky. Ostatní ať jdou třeba žebrat, nezasloužili si nic jiného.«

Odmlčel se, Potužák také nemluvil. Skřivánci pěli, rozoraná, otevřená země dýchala vůní svou. Zakrákoralo hejno vran, spustivších se na role poblíže obou mužů.

»Tedy odejít jste odhodláni, ty a Jakub,« vece temným hlasem po drahné chvíli Potužák, »opustit statek po otcích zděděný. Srdce ti pukne, Jakube; starý strom se nepřesazuje.«

»Co mi zbývá jiného? Statek jsem vlastně už opustil, když jsem neuposlechl svých rodičů a proti jejich vůli se oženil. Předpovídali mi to, pravdu měli. Tenkrát jsem podkopal základy; v pravdě dlouho dost se to nezřítilo . . . A já zpozdilý člověk, vidíš, pořád jsem ještě doufal, že to půjde, že všecko zase přijde do pořádku, až nastoupí syn . . . a tenkrát, když jsi mi řekl, že bys mu dal svou dceru, byl jsem přesvědčen, že statek se rodině zachová a bylo mi tak blaze, že ani vy-

povědět nemohu. Teď je po všem; kdo ví, kde chodí budoucí Krušnej . . .«

Zase se odmlčel; snad doutnala ještě v jeho zoufající duši jiskřička naděje, že jeho přítel nevezme zpět daného slova v příčině přípovědi, že dá jeho Jakubovi svou dceru, že snad i promluví k němu slovíčko útěchy, přidá se k němu, aby vyhledali společně Jakuba, domluvili mu, aby věci nehnal do krajnosti, neodcházel na dobro, nýbrž do statku se vrátil; že snad Potužák mu bude radou, jakým způsobem by bylo lze odevzdati pokud možno rychle statek Jakubovi, vybyti ostatní děti a vstoupiti do výminku: snad že by do konce Potužák se mu nabídl, že by projednání těchto věcí sám vzal do ruky. Měl-li tuto naději, zklamala ho, neboť Potužák odpověděl:

»Je mi tě líto, Jakube. Máš pravdu, nezbývá ti nic jiného než odejíti s tvým nejstarším synem. Vydržíš-li to, budeš mít aspoň pokoj; takhle bys ho neměl do své smrti. Snad, odpusť mi, že ti to tak řeknu bez obalu, by tě jednou ke všemu ještě utloukli. Ty nad dětmi a ženou nemáš moci, nemůžeš se s nimi domluviti ani vyjednávati, tvůj syn Jakub je přes míru prchlý, kdo poví, co by provedl, a rozumného člověka, jenž by se chtěl soudit a hrdlovat s tvou nerozumnou a umíněnou ženou, sotva bys našel, nejméně potom, co se dnes u vás událo. Nezbývá než nechat je: co si nadrobili, ať si snědí.«

Krušnej svěsil hlavu.

»Můj Bože,« pravil, »pravda, pravda: ať si snědí, co si nadrobili, a já taky sníst musím, co zas já jsem si nadrobil. Ale co si počnu, Jouzo? Vrátit se tam nechci, nemohu. Bojím se jich, stydím se. Do své smrti se neukážu ani v Pašicích ani v Plástovicích . . .«

»Nu, nikdy že se tam neukážeš, neříkej, nebylo by to moudré. Že se tam teď nechceš ukázat, tomu rozumím, na tvém místě bych teď taky do Pašic nechodil.«

Krušnej potřásl hlavou.

»Kdybych se nebál urazit Boha, ukázal bych se tam jen, abych vzal oprátku a u nás na statku někde na vodru nebo na půdě bych se oběsil. Ale poraď, pro Boha tě prosím, Jouzo, co mám učinit, abych nemusel žebrat . . .«

»Nu, doufám, že Krušnej nepůjde žebrat. Mám radu pro tebe, je smutná, ale marně přemýšlím, nevím ti jiné. Provedeš-li, co ti řeknu, snad uvidí tvá žena a tvé děti, co jsou bez tebe, a polezou ke kříži. Dnes je statek ještě tvůj, nikdo na něj nemá práva. Na tvém místě bych si došel do Budějovic, dal bych si jej odhadnout; pak bych si vypůjčil ve spořitelně nebo v záložně peněz, mnoho-li bych jich potřeboval pro sebe a na Jakubův podíl; rozumí se, že bych tyto peníze dal vtělit na statek, a pak bych ho odevzdal skrze notáře ženě a dětem, ať si pak na něm hospodaří, jak se jim uvidí a jak budou umět.«

»Arci, arci, máš pravdu. Takhle se to provede: a já s Jakubem, my se vystěhujeme do Ameriky. Snad Bůh dá, že se tam uchytíme, když nepřibudeme s prázdnýma rukama. Ale Jouzo, oni se tu neudrží, to je marné! Co si počnou bez nás dvou? Na tohle jejich hospodářství bych se chtěl podívat. Za dva roky jsou hotovi; budou nuceni prodat nebo věřitelé jim prodají. Tak nebo onak: statek přejde do cizích rukou.«

»Nu, co tobě na tom sejde? Ty s Jakubem, vy budete v Americe. Zasloužený trest je stihne.«

»Máš pravdu, zasloužený trest je stihne! Na sebe ať naříkají! Darebák, tenhle Josef! — Tolik peněz mu posílám do Prahy, rok za rokem! Krev nám všem pije a s takovou ženskou se spustil, probil, promarnil, co jsme si od úst utrhli! Nebo, to ať mi nemluví, že tu ženskou nezná, že to dítě není jeho. Kdyby neměla práva na něho, nebyla by se odvážila přijít. To je přeci na dlani a jen hloupý rozum mé staré mu může uvěřit! To je všecko pravda, a já se ho zapřu, jako on se zapřel svého dítěte. Ani vidět už ho nechci. Ale statek se dostane do cizích rukou, Jouzo! Jak by ti bylo, Jouzo, kdyby tvůj statek se dostal cizím? . . . Není horšího pomyšlení, duši to drásá, srdce z těla to rve . . . Což na to zapomenu, krásně budu v Americe? . .«

A starý člověk zalomil mozolnýma rukama, celé jeho mohutné, trochu shrbené tělo sebou škubalo od křečovitého pláče.

Och, Potužák chápal tento bol, i jeho srdce se bolestně sevřelo.

»Brachu,« pravil dušeným, temným hlasem, »řekl's A, potom B a C; nezbývá ti teď než dokončit abecedu až do Ž, smutnou abecedu, pravda! Nedá-li ti srdce odejíti, vrátíš-li se domů, všecko započne znovu a zítra, pozejtří bude jako dnes. Nerozumná žena nezmoudří, nevychované, nevytrestané děti, které přestaly ctít svého otce, se nezmění, leda snad, až by prošly školou bídy a utrpení. Bůh chraň, abych tě plísnil a káral za to, cos v minulosti zanedbal — toho změnit už nelze. Radu jsem ti dal. Uvažuj o ní a jednej pak, jak uznáš.«

»Arci, arci, Jouzo, změnit se nic nedá. Děkuji ti za dobré slovo. Jsi moudrý a byls mi dobrým přítelem po celý život. Budeš mi chybět; ani nevím, jak obstojím odloučen od tebe. Snad se Bůh smiluje a zkrátí můj zahozený život. Půjdu teď za Jakubem. Nevím, kam odešel, ale možná, že to zvím v Municích u Luhanů. Karel Luhanovic je jeho kamarád. A teď ještě jednu prosbu mám k tobě, Jouzo. Jsem bez peněz, sotva desítku mám při sobě;

bylo to všecko, co bylo doma na hotových. Zapůjč mi ňákou stovku, abych měl z čeho žít, než si obstarám peníze ze záložny. Přinesu ti je pak a rozloučím se s tebou.«

»O to není. S radostí ti vypomohu, brachu; taky mi nemusíš vracet peníze, vložím si je do knih a přihlásím se o ně, pro případ, že by statek se dostal do prodeje. Úroků nežádám. Jen kousek ještě zaorám a pojedu domů, beztak se už připozdívá. Půjdeš se mnou. Pozval bych tě, abys zůstal u nás přes noc, ale ty pospícháš za Jakubem, tak dělej, jak chceš a rozumíš.«

»Děkuju ti za všecko, Jouzo! Bůh ti zaplať a požehnej a dej ti, abys se dočkal více radostí na svých dětech než já jsem jich užil.« —

Ubírali se mlčky ku Plástovicům. Potužák držel opratě svého spřežení, Krušnej všecek shrben, zraky maje sklopené k zemi, kráčel podle něho. Měkká je půda na žírných poblatských lánech, hlína dusí zvuk koních kroků, toliko kolečka hrkala, vrzala, železné sponky na nákolesníku chvílemi řinčely. Když došli císařské silnice, otevřela se před nima hladina Voleška rybníka, ohromná modrá rozlitina, odrážející blankytnou klenbu nebes. Široké pásmo zeleného rákosí, z něhož vybíhaly pruhy daleko do hladiny, vroubilo celý západní břeh vodní pánve, jejíž povrch večerní větřík lehounce čechral. Stáda různých divokých kachen, skupiny lysek, potroušené párky roháčů plovaly, prohánělý, potápěly se po hladině, šikmé paprsky k západním horám se sklánějícího slunce pohrávaly si na pestrém jich peří, odrážely se od neho, a peří se lesklo, jako by zlatem bylo protkáno, drahokamy posázeno, a v hejnech poletující nad vodami bílí rackové mihotali si vzduchem jako stříbrné střely. Zcela na blízku, poněkud v levo, za hnědými, prázdnými lány, rozkládaly se Plástovice, za rybníkem pak, přímo proti nim, Pašice vystupovaly, jako by z vod vyrůstaly. Bílé zdi, červené střechy, zelené sady, vše světlem zaplaveno, roztokem zlata polito. Před nedávnem nově kryté střechy stodoly a obydlí Krušných zrovna hořely. Útkvěly na nich zraky ubohého starocha, za zraky zkormoucená jeho duše zaletěla, pomeškala v domě, ve stájích, ve stodole. Ve stájích, ve stodole hojnost božího požehnání. Dobře se rok vydařil, nad očekávání dobře, vzhledem k lijákům, spustivším se před samými žněmi: všeho obilíčka nadbytek, dobytek se rozmnožil, hříbata pěkně vyrůstala, hruď jim mohutněla, lesklé boky se nalévaly . . . ale pod rodnou střechou vládly nerozum, svár a lež . . .

»Podívej se, Jouzo,« zaúpěl ještě jednou, »tam to leží všecko, tam za širokou vodou. Praděd se tam narodil a umřel i děd i otec . . . jen já už tam neumru ani moje děti . . . . Cizím všecko připadne, cizímu budou říkat Krušnej . . . z mých dětí žádný už se tak nebude jmenovat . . . pro náš rod do hanby zapadne, v hanbě se utopí tohle jméno . . . « Tvrdá byla císařská silnice, zadupaly, přehlušily tu řeč těžké podkovy koňů . . .

Když spřežení odbočilo od silnice zase na měkkou půdu vesnické polní cesty, slunce již nesvítilo na Pašické střechy a zdi; modravé stíny se na ně převalily, kmitavý šedý soumrak z počátku lehounkým ale záhy houstnoucím závojem je zahalil. —

»Povečeř s námi, Jakube,« zval Potužák Krušného, když tento za padajícího večera k odchodu z Plástovic se měl. Krušný po nějakém zdráhání zůstal, ač na tvářích všech, domácích i za návštěvou přišlých, zcela zřejmě čítal, že kde kdo už věděl, co se v poledne u něho bylo událo. Zpráva o tom zajisté zaletěla do Plástovic, ještě než on se setkal s Potužákem, a Potužáková o všem zvěděla, sotva od ní odešel vyhledat jejího muže. Věděli, avšak nikdo se netázal, nikdo ni jediným slovem neučinil narážky, jen oči mluvily a úžas, jenž se zrcadlil na obličejích, nenechal se ani potlačit ani zatajit.

Když Krušnej po večeři povstal od stolu, jeho bázlivé, slzami zanícené oči utkvěly na Apoleně, která přisluhovala.

»Měj se dobře, děvče,« pravil, »snad tě vidím naposledy. Jsem starý člověk a tys mladá. Starý člověk odejde — kdo ví kam ho zanese osud na sklonku jeho života a ty ho zapomeneš . . . Ale Pánbůh dá, že jeho požehnání zůstane při tobě a že tě uchrání před neštěstím . . Mám osm dětí, vůle Boží nad nimi! . . Snad jen jednomu z nich budu žehnat před svou smrtí. Ty, dítě, nevíš, jak těžko leží na srdci, že sedm jich zůstane ve světě bez otcovského požehnání. Doufal jsem, že ti jinak požehnám . . . jako bys vlastní byla, moje zlatá . . Jasně mi svítila naděje, teple hřála . . . Zapadla, zklamala . . . nikoli tvou vinou, dítě! . . . Proto ti žehnám přece a tvému otci, tvé matce, tvému bratrovi, všem, kteří jsou ti blízci a milí, nyní i budoucně. Bůh tě opatruj a ode všeho zlého ostříhej! . . . Jen jednoho nezapomínej a dobře ti bude! Cti otce svého a matku svou, abys dlouho byla živa a dobře se ti vedlo na zemi . . .«

Slzy mu vytryskly z očí, snad ulehčily stísněnému srdci. Apolena byla neobyčejně dojata, sklonila se nad jeho ruku a tvrdou, mozolnou ruku políbila. Té chvíle ze všech, co jich tu bylo, ani jednomu nepřišla myšlenka, že tento starý člověk propadl veřejné potupě, nebylo oka, jež by se nebylo slzami zalilo . . .

Jediný Vojta, jenž stál poblíže, chystaje se právě také k odchodu, nezaslzel. Stál tu a naslouchal s vytřeštěnýma očima, jako by slyšel

něco dosud neslýchaného, čemu hned nemohl porozumětí. Krušnej už domluvil, ale Vojta stál pořád na svém místě; každý sval jeho obličeje byl napjat, zjev člověka, jenž slyšel a nenaslyšel se. Pojednou sebou škubl, jako by přicházel k vědomí a byl dvěma skoky ze dveří . . .

Když Krušnej odešel, rozloučiv se s Potužákem a jeho ženou, všickni poseděli, postáli hodnou chvíli bez jediného slova. Teprve později jazyky se rozvázaly. Politovali jej upřímně, naříkali, plakali nad jeho osudem, ale přes to jej viny nezbavovali. Neměl dávat zvůli ženě; ženu kdyby byl držel na uzdě, i děti by se mu nebyly zvrhly. Sešlo se tu několik sousedek, i podruhyně tu byly, a právě tyto ženské soudily nejpřísněji, tak že posléze Potužákovi se uvidělo, ujmouti se ho a promluvit na jeho obranu.

»Měl trestat a netrestal,« pravil, »ale i kdyby byl trestal, nebyl by zvítězil. Uminutou, tvrdohlavou hloupost ženskou nikdo nepřemůže. Chyba jeho byla, že neuposlechl rodičů. Za tu ho trest nemohl minouti. Ale nechte už ho, netlucte už do něho. Trest je strašný: odchází ze statku s vědomím, že jeho děti se na něm neudrží. Jako plevy na větru se rozprášejí. A to ke všemu v době, kde společná Blata se rozdělí a tím statku na ceně přibude. A on byl, který toto rozdělení umyslil a nejvíce a první ze všech se o ně zasazoval. Jeho žena se bude vzpírat, ale věc je v proudu, její odpor se ukáže marným: rozdělení se provede a jí nezbude než se podrobit vůli obce, krásně se věc protáhne. Bude to památka po ubohém Jakubu Krušném . . .« —

»Mamičko, řeknětc mi, prosím vás,« pravila, než šla ulehnout, Apolena, »jak to kmotr myslel, když řekl, že doufal mi jinak žehnati . . . asi jako bych jeho vlastní byla Divně se tohle poslouchalo . . .«

»Nu, dítě, nic divného! Umluvili s tátou, že by ses hodila mladému za ženu.«

Apolena vytřeštila oči.

»Jak že, mámo? Kubovi Krušnejch?«

»Nu arciť, jinému ne, a hned to taky nemělo být; až později, až by starý byl šel na výminek. Je to pěkné místo a Kuba je pořádný člověk, nic zlého se o něm neproslýchá. S druhými by se bylo všecko vypořádalo, žádný by ti byl nezůstal v domě, i staři by se byli musili vystěhovat.«

»A tohle tatínek chtěl?«

»A proč by nechtěl? Dobré by to bylo a škoda je, že se to takhle rozbilo . . .«

»A já vám zas povídám, maminko,« odpověděla s naprostou rozhodností dívka, »že já Kubu Krušných za nic na světě bych si byla nevzala. Radš bych se byla šla utopit.«

Všecka se třásla při těchto slovech, líce její hořely, z očí šlehal vzdor. Matce neušlo její rozechvění, podívala se jí bystře do očí. Dívka se zalekla tohoto pátravého pohledu, sklopila bezděky oči.

»Jak to mluvíš?« tázala se matka. »Líbí se ti snad jiný, že se takhle bouříš? Pověz!«

Sebrala všecken svůj um, všecken svůj ženský důvtip, aby přemohla svoje rozčilení.

»Jak se to ptáte, maminko?« odtušila; »kdo by se mi líbil? . . . však mě máte na očích a víte! . . . Proti vaší vůli si nikoho nevezmu, ale nutit se nenechám, abych . . . abych . . . si brala, koho bych nechtěla . . . ale já vím, že mě nutit nebudete.«

Propukla v pláč, vrhla se matce na prsa.

»Ty bláhová! ty hloupá!« jala se tato ji konejšiti. »Upokoj se! přestaň plakat! . . . kdyby táta vešel . . . a vejde co nevidět . . . co by si pomyslil? Jdi spat . . .«

»A vy mě nebudete nutit, viďte? do nikoho, viďte? . . .«

»Taková nemoudrá holka! Kdo to jakživ viděl? Kdo pak by tě nutil? . . .«

»Dobře, maminko! Dej vám Pánbůh dobrou noc!«

Odkvapila, avšak jakýs tajný nepokoj, jenž se vkradl do matčina srdce, nevzala s sebou. Potužáková si umínila, že prozatím svému muži neřekne ničeho o právě se udavším výjevě, ale že si dá dobrý pozor na dceru a její konání. Že by za vším tím vězel Vojta, nepřipadlo jí na mysl.

XV.

Uběhlo léto, podzim nastoupil svou vládu. Bílé mlhy a šedé mraky valily se přes širá Kubatovská Blata, honily se po nich syré větry, duly příšernou hudbu svou, rvaly suché listí požloutlých korun topolů a osyk, stojících podél křivolakého toku Soudného potoka a na hrázích a okrajích rybníků, prováděly bujnou svou hru v ševelícím rákosí, v sítí a v krátce pokoseném stýlí, jehož hnědé, hnijící trsy tvořila rozložitá, neúhledná, smutná strniště, kvílely o závod s pozůstalými zástupy čejek, vzpíraly se vysoko vzduchem kroužícím hejnům divokých hus, jež mávajíce mocnýma křídloma, šumně a vítězně jim odolávaly. Když pak větry se utišily, když přehnaly se mraky, plískanice a deště ustaly a obloha se vyjasnila, nasypalo se s každým jitrem stříbřité jíní na širošíré nížiny Blatské, usadilo se na všech travinách, na všech lístečkách, odívajíc je pyšným, kmitavým leskem. Vstávající slunce, zahalené v lehounké závoje všech barev a odstínů, vypilo záhy něžný, nádherný pel, lesknoucí se na všech bylinkách, vysílalo své zlaté paprsky, aby si pohrály, pozadovádělv na šedých hladinách rybníků, na mrtvých tůních, nehybně dřímajících, které je nepohl-

covaly, ba vracely je obloze, přidavše jim nového lesku.

V tomto období nejen koně, ovce a vepři se pásli na Blatech, ale vedle těchto i velká stáda skotu, jenž, když slunce zašlo za hory, když šerý soumrak tiše padal na zem a na všechny předměty, do svých stájů se vracel, dlouhým tahem, klidně, beze spěchu, krok za krokem, jedva slyšným po měkké půdě pažitů i cest, zůstavuje ve vzduchu zápach svých výparů, zápach to téměř lahodný, který se dlouho neztrácel a vítězně držel vrch nad zápachem bahen a tlících, trouchlivějících rostlin . . .

Kteréhos nedělního odpoledne koncem října starousedlíci z Plástovic a z Pašic se umluvili na společné výpravě do Zbudova; sejdou se tam se sousedy z Mýdlovar, z Novosedla, ze Selců a ze Lhoty Prášlivé a porokují v příčině rozdělení Blat. Domluvili se předem už mezi sebou, byli v celku svorni, jen v nepatrných podrobnostech podřízeného rázu rozcházely se ještě tu a tam názory. Vědělo se, že jediná Krušná z Pašic nesouhlasí zásadně s dělením; avšak její odpor nepadal na váhu, proto že Krušný, jenž se svým synem Jakubem na ten čas se zdržoval v Budějovicích, zaslal na obec písemné vyjádření, že s dělením je srozuměn, a zároveň prohlásil, že svůj statek ještě dětem nepostoupil a že ho také nepostoupí, dokud rozdělení nebude provedeno.

Bylo ustanoveno, že hromada se bude odbývati na statku Kubatovic, kde byla největší sednice. Nanesli a rozestavili několik dlouhých stolů, židle a lavice opatřili, ovšem taky několik věder piva — bez piva není rokování.

Když Potužák se měl k odchodu, přistoupil k němu Václav a požádal jej o dovolení, dojíti si také do Zbudova a poslouchat, jak se sedláci budou radit.

»Nu ovšem, jen pojď,« odpověděl otec, »je v pořádku, co chceš. Uslyšíš, jak se obec radí, a seznáš, jak ti bude mluvit, až sám sedlákem budeš. Do sednice arci nevejdeš, u dveří se budeš držet, jak sluší mladému člověku.«

»Vojta by šel se mnou,« pravil Václav: »smí tam taky?«

»Proč by nesměl? Zrovna jako ty. Já se jen divím, jak ten chlapec se změnil. Člověk ho ani nepoznává. Kde že bych si byl pomyslil, že by kdy chtěl slyšet, o čem obec se radí. Nu, dobře tak a rád jsem tomu. Kdo se dává na poslouchání rozumných řečí, nevyhledává marnosti. Chvála Bohu! hodný je ten chlapec! Však mu nezabudu, jak se lopotil při rozvážení bahna z rybníčku; věru, za tři dělal, za tři udělal. Neříkej mu nic, víš, ale o sv. Ondřeji mu to uznám.«

Neříkej mu nic! — snadno se to poroučí, ale jak že by byl Václav uposlechl. Chvála, již otec přiznal Vojtovi, potěšila nesmírně dobráckého hocha. Sotva otec vyšel ze statku, už byl v konírně, kde Vojta poklízel.

»Vojto, oblec se, pospěš! Půjdem spolu do Zbudova. Táta tě má rád, chválil tě — uzná ti tvou práci, uvidíš . . . a, když jsem mu řekl, že bys taky šel poslouchat, jak se sedláci budou radit, měl z toho radost. Apolena půjde s námi, maminka ji dovolila — tak nám bude veselo cestou.«

Vojta se usmál — och, zcela jinak než do nedávna měl ve zvyku se usmívat.

»Víš, Vašku,« pravil, »však jsem ti řekl, proč tam chci dojít. Sedláci se rozpovídají a já uslyším, kde a jak je co tlačí. Až se pak naplní čas, dopomohu jim k právu. Blata jim uhájil Kubata, a mně se líbí, že ho nezapomněli. Přijde čas, kdy taky o mně se bude povídat. Vzal jsem si to do hlavy a provedu to. Víš: všecko k vůli Apoleně. Pro ni a k vůli ní to vykonám a, když pro ni, tak pro tebe a pro vás všecky. Však uhlídáš, až se vrátím z vojny.«

Václav ni v nejmenším nepochyboval, že Vojta »to provede«, ač ni ak mu nebylo jasno, co by to vlastně mohlo býti. Tanulo mu na mysli pouze cosi neurčitého o panských lesích a rybnících, na něž prý sedláci mají právo. Jako Kubata jim obhájil právo na Blata, tak Vojta sedlákům dobude práva na lesy a na rybniky. Byl by se rád vyptal zevrubně otce, co soudí o těchto právech a nárocích, ale Vojta mu to zapověděl, uváděje mu, že by takovým přeptáváním mohl všecko pokazit. Přes to kdysi jako by mane se tázal otce, je-li pravda, že lesy dříve patřily sedlákům, a měli-li tito právo lovit ryby v rybnicích nebo patřil-li jim některý z těchto. A otec mu odpověděl, že, pokud se týče rybníků, sedláci dříve se dělili s panstvím o lov v některých z nich, ale že práv těchto buď se vzdali anebo je promlčeli; co pak se tkne lesů, těžko prý mluvit o nějakých právech; jisto je, že dnes mnoho pozemků patří knížeti, které dříve bývaly majetkem obcí, ale do těch konců došlo proto, že sedláci se zdráhali je přijati do svého katastru, aby z nich nemusili platit daně; panství pak prohlásilo, že daně platit bude, a tak se stalo, že takové pozemky přešly do jeho vlastnictví. Byly to ponejvíce pustá dráha, suchopáry, pastviny, téměř žádného užitku neskytající; ale panská správa je zalesnila a těží nyní z nich více nežli z nejlepších polností. To že jsou ostatně staré věci, jimiž nelze více hýbati.

(Pokračování.)

FR. ZAVŘEL:

Hus.

Do lži a kupčení,
do zvůle kněží,
obrodný, svěží,
zářící plameni
šlehl jsi s výše,
roztříštil's okovy,
úděsný, nachovy
masku zžeh's pýše,
tmáň a blud století,
nejtěžší, prokletý,
neplodný, bezkvětý
odhalil's tiše!

Nad propast vyčnělý,
pro těžké hlízy,
pro neduh cizí,
věky jímž chořely,
ze svého nitra
lék podal's neznámý,
úkojné balsámy
a zážeh jitra,
musil jsi léčiti
pro pravdu, pro žití —
odpověď daly ti
žezlo a mitra!

Nesklály tebe, výš,
nad popel svátý,
přes věky, ztráty,
procitáš, vítězíš . . .
do nekonečna,
rodu jsi zástavou,
planeš mu nad hlavou
jak dráha mléčná,
strháván vichřicí,
kdo blíž tvé hranici
zří: Zášť je mizící,
pravda pak věčná!

ELIZA ORZESZKOWA.

Polská obec literární a s ní celá veřejnost polská oslavuje právě významné jubileum spisovatelské. Eliza Orzeszkowa, jedna z nejzářivějších hvězd na nebi polského písemnictví, dovršuje letos čtyřicátý rok své činnosti literární. Roku 1866 vyšla tiskem její spisovatelská prvotina (»Obrázek z hladových let«). Dnes, po čtyřiceti letech, tvoří díla její malou knihovnu — na šedesát svazků jejich děl počítá polský kritik T. S. Grabowski. »Její knihy« — píše týž — »kolují v polské společnosti jako dobří duchové, kteří přinášejí světlo a krásu, teplo a víru, sílu a osvěžení — jsou mezi tisícerými zástupy jako tiší andělé, zpívajíce jim píseň nadšení, podpírajíce je v boji a utrpení, stírajíce slzy, vypleňujíce býlí, odstraňujíce kamení a trní s cesty, ukazujíce na vzcházející jitřenku lepšího ducha budoucnosti«.

Eliza Orzeszkowa.

Z účasti, jakou polská žurnalistika a časopisectvo polské provází tyto oslavné dny, nejlépe zjevno, čím dnes Orzeszkowa polskému národu jest. A literárního jubilea jejího vzpomínáno bude i daleko za hranicemi její vlasti, všude tam, kam spisy její pronikly, tedy bezmála v celé Evropě.

My Čechové připojujeme se k této oslavě tím radostněji, že Orzeszkowa, jak známo, upřímně lne k našemu národu. Malý doklad k tomu. Roku 1881 navštívila Orzeszkowa Prahu, aby »pohlédnouti mohla tváří v tvář národu, o němž tolik přemýšlela a k němuž již ode dávna chovala živou sympathii.« A vrátivši se do svého domova, napsala: »Z cesty své přivezla jsem si mnoho vzpomínek, z nichž však vzpomínky na Prahu zaujímají místo první. Pozdravte ode mne krásnou Prahu, nádherné Hradčany, malebnou Vltavu a všechny ty památníky české minulosti, kteréž tak hluboko vryly se do mé mysli. Pozdravte všechen lid český, pro jehož osudy, boje a cnosti nelze nemíti srdečné úcty a soucitu . . .« Ostatně odkazujeme laskavé čtenáře na zajímavou črtu »Dvě přítelkyně českého národa na Litvě« ve »Vzpomínkách Edvarda Jelínka«.

Posíláme geniální spisovatelce polské do grodenského zátiší v ruském Polsku, kde jest stálým domovem, projev nejživějších sympathií a upřímného obdivu a úcty. Budiž ruka její i v dalších létech literární tvořivosti požehnána. *V. Kredba.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **České letní byty.** Dostali jsme tento list: »Proč tolik našinců nosí již nyní pravidelně každého léta penize na české hroudě vymozolené do

německých měšců?« — táže se pan autor článku »České lázně, česká letní zátiší« v minulém čísle »Máje«. Odpověď je, myslím, nesmírně jednoducha: poněvadž majitelé oněch německých měšců poskytují mu daleko více příjemností než náš milý český lid.

Letní pobyt není nic vlasteneckého — je to potřeba, a tudíž druh obchodu, a právě tak, jako budeme přese všecka napomenutí kupovat spíše u cizince, který nám s vlídnou tváří nabídne zboží lepší než u krajana, který za koupi zboží dražšího div nám ještě nevynadá, tak budeme jezdit na venek cizí, kdyžtě tam nalezneme, ať tak dim otevřenou náruč. Obracejte věc jak chcete, náš venkov je (aspoň doposud) špatný obchodník, tak asi jako Čech vůbec, jinak musili bychom přece se svým bohatým krajem být ve všem všudy mnohem dál . . .

Co do krásy přírodní Čechy arci nezadají mnohým krajům cizím, ba namnoze je předčí — a přece lákají poměrně tak málo! Ale to tím, že pro moderního letního hosta krása přírodní n e n í věcí hlavní ani jedinou: hledáť p ř e d e v š í m jistou míru k o m f o r t u a v l í d n o s t i ve svém okolí. Komfort pak měří se neméně také dle drahoty nebo láce.

Co v této příčině podává náš venkov — při čemž nemám na mysli hned lázně, ale ta zátiší, v nichž náš prostřední člověk hledí po čas prázdnin nebo své dovolené trochu zotavení a odpočinku —?

Kdo chceš v červenci a srpnu někam ven a nechceš při tom do nějakého drahého a zřídka kdy čistě a útulně upraveného venkovského hostince, abys už v únoru, březnu začal nepříjemnou práci a dopisoval na všecky strany. Na lázně při tom nepomýšlím, na ty tvoje kapsa vždycky nestačí, zvlášť, nejedeš-li sám, nýbrž s rodinou. Když pak nastane jaro, každou volnou neděli a svátek abys zajížděl do zákoutí, kde se ti to neb ono nabízí, a abys vybíral. Z těchto křížových cest naši otcové a přednostové domácnosti celé kroniky mohou vyprávěti. Běda tomu, kdo se spoléhne na pouhé písemné jednání — nekorresponduje-li s člověkem odjinud nebo dříve známým. Psal jsem ku př. komusi dvakrát, třikrát, že tedy byt přijímám a jen ještě některé podrobnosti jsem dojednával — žádná odpověď. Pošlu tedy po čtrnácti dnech závdavek — který dojde zpět s lakonickou poznámkou »byt zadán«.

Chceš-li do krajiny německé, nepotřebuješ ani perem škrtnout, a učiníš-li tak, buď jist, že se ti dostane odpovědi okamžité. A netřeba se o nic starati: seber svoje zavazadlo jen se šatstvem a prádlem a jeď na zdař bůh — jistě najdeš nějaký byteček, úplně zařízený, s kuchyňkou čistou a úpravnou, s postelním prádlem a lacinější než doma, kde vídáme rodiny stěhovat se se vším všudy, s postelemi, nářadím kuchyňským a bůh ví čím ještě.

Letní host nežádá elegance a nádhery, čistá světnice s nejnutnějším, jednoduchým ale pohodlným nábytkem a čisté ložní prádlo mu stačí.

Kašpar Royko.

Kdyby naši venkované již při stavbě svých domků počítali s eventualitou letního hosta, musila by se jim malá přístavba s verandičkou a balkonkem (jež by stavbám daly trochu veselejšího a příjemnějšího rázu), moublovaný pokoj a kuchyň vyplatiti.

Že cesta na náš venkov namnoze je zdlouhavá, drahá a nepříjemná, není ovšem vinou našeho venkovana, leda toho, který zasedá ve sborech zákonodárných. Do německých mořských lázní dostaneš se dnes za nějakých 50 K tam i zpět (s platností 6nedělní), jízdou jednodenní, ve vagonech třetí třídy čistých, pohodlných; a při tom přesedneš jen v Berlíně. Na místě sestoupíš pak v hotel. Druhý den vyhledáš byt a není pravda, že se tam musíš krčit atd. Naopak, v kurhause najdeš české listy a ne-li, potřebuješ jen slušně o to požádat. Sotva jsi usazen, kde se vezme tu se vezme řezník, obchodník pivem, a nabízí svoje zboží. Po té řezník přichází každý večer se ptát, co na zítřek a ráno najdeme v kuchyni připraveno objednané maso, právě tak jako housky a mléko, a po několika dnech přijde zase ten obchodník vyměňovat prázdné pivní láhve nebo lahve od vody minerální za plné . . .

O té vlídnosti a ochotě našich také by každý ze zkušených mohl psati brožury, a skoro v každém z osmnácti ročníků »Časopisu turistů« jsou upřímně míněná ale pořád více nebo méně marná napomenutí našemu venkovu, aby ve příčině letních hostí obchodněji si vedl. Názor, že my Pražáci (na venkově rádi nám přezdívají tímto slovem písmenkou pozměněným) neb hosté z jiných měst přijdeme se na venkov jenom vyválet, zatím co venkované se dřou na polích, je dosti obecný, a pohlížejí proto na letního hosta nevlídně a nepřátelsky. Bohužel že v této příčině nelze poukázati na konkretní případy a jmenovati neobchodnického vinníka. Jmenovaný by mne udal, že mu kazím obchod, a byť bych měl stokrát pravdu, zavřeli by mne. V Německu jsou »die Berliner« něco, o čem se povídá s velikou úctou a máš dojem, že ti lidé tam v těch letních sídlech žijí celý rok jen proto, aby mohli v létě na několik neděl vídati »die Berliner«.

Jsou mnozí podnikatelé v Německu (i paní a vdovy), kteří vystaví si jednoduchou, dřevěnou villu, zařízenou se vším všudy pro několik nájemníků, malý takový hotel garni, v němž oni sami shledávají všechno, jejž pak po ukončené sezoně zavrou a s plným měšcem odjíždějí na zimu do Berlína nebo jiného města. Při tom měli sami letní pobyt zdarma. Služebnictvu, potřebují-li jakého, neplatí, na to stačí zpropitné a příplatky hostů.

Stěžujeme-li si my měšťáci do drahoty našich letních bytů, děje se to ne tak pro velký ten peníz, ale proto, že za ten peníz neposkytuje se nic anebo jen málo; někdy ani za velký peníz venku nedostaneš nic. Nevyplatilo by se na počátku některému venkovskému kupci, kdyby na letní měsíce vstoupil ve spojení s pražským uzenářem a obstarával letním hostům uzeniny a lahůdky? Kolikrát jsme musili sami dohromady se smlouvati a objednávati pro sebe podobné věci, — a často i některý z domácích participoval s námi, místo aby sám se toho chopil a snadno vydělal groš, jejž letní host zaplatí rád, jen aby na chvíli byl zbaven všech starostí!

A pak ta neúpravnost našeho venkova? Všimněte si jenom cest a procházek v nejbližším okolí Prahy a je vám z toho hrůza!

Právě tak, jako se apeluje na vlastenectví letních hostí, aby do ciziny nechodili, apeluji ještě více na vlastenectví letních hostitelů, aby nepouštěli vzácnou svoji kořist cizině. Jako jsem povinen utráceti svoje peníze doma, tak zase letní hostitel, obchodník, je povinen vycházeti mi ve všem vlídně vstříc.

Je pravda, poměry trochu se lepší. Je na venkově mnoho ochotných a nezištných prostředníků, — jsou to najmě čeští učitelé, kteří bystře rozpoznali užitek a význam letních hostí, pak čeští intelligenti, tu lékař, tam lékárník nebo jiní, — kteří sami nabízejí své dobré služby, odpovídají na dotazy, dávají pokyny hostitelům, ale nic platno, náprava musí přijíti u hostitelů samých, kteří musí naučit se vážiti si jak letních hostí, tak jejich peněz!

Namátkou na jednu věc vzpomínám. Kdesi v Německu mají ještě koňskou tramway, ale žádné konduktéry a žádné kontrolory. Pasažér přijde, vhodí svůj obolus do kasy za kočím ve voze upevněné a věc je odbyta. Tady je kultura věru vyšší než tam, kde přese všecku elektriku je plno nedůvěry a kde na krátké trati jako z Prahy do Selce musím lístek jízdní a tramwayový až jedenáctkrát ukazovat na důkaz, že nejsem podvodník a kde povinnou vlídnost a ochotu konduktérovu musím vykupovati krejcarem. A tak bych také měřil kulturu mimo jiné podle toho, jak zachází se s hosty, kteří ještě k tomu rádi si pobyt svůj zaplatí, jen je-li příjemný. Méně sentimentality a více praktického smyslu.

D. Gh.

— **J. K. Tyl a jeho finanční nesnáze.** Je všeobecně známo, že Josef Kajetán Tyl byl v pravém toho slova smyslu uštván nepříznivými poměry. Pamětnice Tylova, paní M. Ryšavá, jež byla členem Tylovy divadelní společnosti, vypravuje dojímavé toho doklady. Tyla jako všichni, kdož ho blíže poznali, zbožňovala a kde mohla, seč slabé její síly stačily, mu vypomáhala. Chodila denně do jeho domácnosti a starala se o Tylovu drobotinu s krajní svědomitostí. Tyl pracoval od božího rána do večera a svojí rodině se příliš věnovati nemohl. Paní Ryšavá docházela k Tylovům den co den k večeru, děti uložila do postýlek, vypravovala jim pohádky a seděla u nich tak dlouho, až usnuly. »Nemohu to ani pochopiti,« — praví paní Ryšavá — »že člověk tak vzorný, muž tak slavný a vynikající, jenž si za celý den nedopřál odpočinku, nesehnal ani tolik, kolik bylo třeba, aby svou rodinu uživil.« Laskavostí spisovatele p. Fr. Heritesa dostalo se nám do rukou několik dopisů, jež psal J. K. Tyl svým dvěma věrným přátelům ve Vodňanech, sekretáři J. Häringovi a obchodníku J. Řeřichovi. Z dopisů těchto a jiných listů, o nichž se zmiňujeme, zrovna číší krutá nepřízeň osudu, jež Tyla pronásledovala, až ho konečně udolala.

V dopise, daném v Netolicích dne 11. září 1852 píše Tyl Řeřichovi: »Odesílám tedy tuhle d e s e t zl. na vyplacení mé a p. Čížkovy povinnosti, a prosím uctivě, abyste mi ostatek ještě poshověl. Neučiním se jistě důvěry vaší nehodna — i kdyby mě osud před vyrovnáním až do Strakonic zavedl. Spolu Vás vroucně prosím, abyste mi prokázal tu laskavost a s oným formanem promluvil, kterýž nás již dvakráte vezl. — Snad nás také nepředraží. Promluvíte s ním — ano? Utíkám se k Vám, kdyby mě tu něco lidského potkalo — a já musel asi na 3—4 dny o kredit žádat, ačkoli se těším, že k tomu nedojde . .«

Bolestný, skoro zoufalý dopis píše J. K. Tyl Häringovi z Klatov dne 27. prosince 1852. Vybíráme z něho tyto úryvky: Již dávno — dávno chtěl jsem Vám zase psáti, neboť mi přišel Váš list jako utěšující anděl v trampoty mého života. Ale co psáti? Procházeti se v marných floskulech nebo filosofických tirádách? Ty milý Bože — co

mi platná krásná slova, když mě drží hladová opravdivost v klepetách a svírá mě, až mi krev ubíhá . . Vedlo se nám zde — špatně, ano v poměru k velkosti města a času, vedlo se nám zde nejhůře ze všech štací, a jenom očekávání, jak to s našim dovolením dále dopadne, zdrželo nás tady — i těšil jsem se, pakli i tady něco k dosazování bude, že to z blízkých Domažlic dosadíme, poněvadž nám tam vřelé účastenství slibuje, a i tam lepší harmonie panuje, i zdravější duch vládne. Ale pohříchu — čekali jsme, uvázli jsme a nemůžeme nyní s místa! Ano, laskavý příteli, tak daleko to se mnou a s námi všemi přišlo. Kullas dostal zápověď česky hrát (a já nedostal vůbec žádné povolení) a hned o novém roce máme s českými hrami přestat! Já se arci chystal k zanechání všeho, jestli vlastní dovolení neobdržím, ale že bych musel tak náhle, bez vyrovnání všech záležitostí, toho se nikdo nenadál! Jsme na tom všichni zle — ale nejhůře arci já se svými. Ostatní jednotlivci se přece nějak ohlédnou, něco si obejdou — ti budou míti malou ztrátu! Ale co počnu já tak náhle s garderobou, s bibliotekou a t. d.? Mimo to musím zde převzíti způsobené dluhy — a nemám od nového roku počínaje z čeho tráviti. Je to strašlivá situace a já nevím, jak se z toho vypletu. Pro budoucnost měl bych arci plán — ale ten nejbližší čas bude hrozný! Když jsem Vám minule psal, že bych se třebas u Vás usadil, nebylo tak docela do větru mluveno. Písecký Vetterl učinil mi nabídnutí stran periodického spisu, že by nebylo zlé, kdybych je mohl přijmouti — k tomu Kobr v Táboře, já bych si mohl dost hezkou tichou domácnost uspořádati — jen kdybych mohl první čas nějak přestáti. Již vidím, že zde budu muset zůstati, péra se chopiti a neunaveně psáti . . . jen že nebudeme moci popsaný papír hned jíst! Vidíte, pocifte, takové jsou moje rozkoše — takové měl jsem svátky! To ví Bůh sám jediný, čím jsem tolik těžkosti zasloužil! Rok dodělává, ale mých trampot nepřestává. Budete li v poslední den, na Silvestra, vesel, obětujte chvilku zpomenutí svému nešťastnému příteli. Prosím, račte p. Řeřichovi, tomu šlechetnému, mou prosbu vyjeviti, aby s tím malým restem laskavě nějaký čas poshověl — já na něj nezapomenu, jen co se po těchto ranách trochu zotavím! —

Dopis, psaný z Klatov dne 20. ledna 1853 Řeřichovi dokazuje, že Tyl byl v situaci zoufalé. Píše mu:

Račte míti jen se mnou shovění! Já se přičiním všemožně, abych se vpravil do nového života a v literatuře opět místo vydobyl. Pak budu moci také zvolna staré rány vyléčiti.

Jde to arci trochu těžko, jelikož denní starosti na mne doléhají, a malomocností poražen skoro 8 dní jsem na lůžku jen ztrávil.

Veškeří oudové tonuli v trampotách, nevědouce, kam se obrátit. I Kullas byl (se svým poukázáním na německé hry) stísněn a zadal prosbu k místodržitelství, aby povolilo české společnosti alespoň do velikonoc pohromadě zůstati — a já dostal včera z Prahy zprávu, že povolení tuty dny přijde. I musím se tedy k vůli všem osudům na tu lhůtu bibliotekou a garderobou propůjčiti — ale jak se odtud dostaneme? Z čeho zapravíme cestu, an jsme minulé 3 týdny z e v š e h o se vydali, nemajíce krejcaru příjmů?

Musím uchýliti se prosebně na několik míst, kde mám známosti a přátele, aby nám vespolek s k r o v n é příspěvky složili, laskavou pomůcku poskytli a tak n ě c o na cestu přidali. Všichni oudové se mnou důvěrně čekají — jenom nedej Bůh, aby nás naděje sklamala! — —

Svému nakladateli píše J. K. Tyl z Boleslavi dne 17. srpna 1854.

»*Dudáka*« nevtělujtež tedy do »biblioteky«; jsem spokojen — a co jste laskavě a conto honoráře mým příbuzným vydal, j i s t ě a b r z o Vám nahradím. Buďto Vám něco hotového zašlu — n e b o: c h c e t e - l i v y d á t n ě c o přeložit, já bych Vám r á d a r y c h l e posloužil — také dofám, že snad i jinde nějakou práci odbydu.

Co se týče Vaší rady, abych se zase na literární cestu vrátil — to je přání mé již od lonska a snad se pamatujete, že jsem proto již v loni také v Praze byl. Ale také n a d a r m o! — Na zdař Bůh nemohu se do Prahy odvážiti — leda bych chtěl hladem pojíti; — dokud nemám něco j i s t é h o, musím tonouti v proudu, kterýž mě nyní unáší. Také V y mi laskavě sdělujete, že byste na mne aspoň nějakými překlady nebo aspoň korrekturou pamatoval; — a c o b y t o a s b y l o? — Kdybyste snad, drahý Příteli! zvěděl, že by se pro mne někde t r v a j í c í práce (alespoň na delší čas) vyskytla: račte mi to laskavě sděliti; s radostí bych se toho uchopil . . . . .

Máme po ruce dále ještě jiný doklad toho, jak J. K. Tyl existenčně zápolil. Je to žaloba, kterou podal na Tyla Hynek Kollmann z Jindřichova Hradce dne 23. dubna 1856 na zaplacení — 10 zl. Stání bylo stanoveno na 10. května t. r. Tyl se nedostavil a omlouvá se, že je mu to naprosto nemožno, poněvadž je churav a dvacet dní již leží.

Nejtruchlivější je list ze dne 9. června 1856, který psala nedlouho před smrtí Tylovou Anna Rajská z Plzně sekretáři Häringovi. Píše mu: »My jsme při našem odjezdu, mimo Vaši laskavé podpory ještě potřebovali 10 zl i byla jsem přinucena zastaviti u domáci, co Kramuele zůstával. Jsou tam u ni dvě dýmky stříbrem kované, pak 4 prstýnky (j e d e n m á k a r n i o l e k, j e d e n m o d r ý k a m í n e k, j e d e n g r a n á t k y a p a k k r o u ž e k s e s r d í č k e m), 2 stříbrem fasované špendliky, stříbrnou otvírací knížku na krk, penízek s pannou Marií, a dva korunovační památní penízky od Ferdinanda — jedna granátová mužská jehla, druhá ženská brož a staromodní náušnice. Já slíbila, že to do 15tého tohoto měsíce vyplatím a chci ráda

slovo držet, včera měla sestra příjem a tudíž dnes hned odesílám, bych mohla slovu svému dostáti.

A nyní k smutnější zprávě — s Tylem se to den ode dne horší. 5tého byl odpoledne ve 3 hodiny zaopatřen, on již mluví pomateně chvílemi, nohy mu zpuchly, tak že nemůže s postele dolů, a vypadá tak, že jej jen do hrobu položiti, my celé noci nespíme, proto že jej s místa na místo kladem, ničeho nejí, než trochu hovězí polívky se žloutkem, a pije mandlové mléko pro chlazení vnitřní horkosti, nebo jak vezmc čistou vodu do úst a sotva jí polkne, již také z něho jde dolem, jest to srdce rozrývající pohled na toho ubožáka kdo ho dříve znal, a kdo by jej teď viděl. Zde jej častěji navštěvují páni profesoři, Smetana a Karlík i jiní cizí měšťané, jenž jej dle jeho spisů jen znali a ne osobně a my můžeme říct, že zdejší obyvatelé velmi vřelého podílu na něm berou. Což je to všecko platné — když mu nemůže nikdo pomoci. — —

—*r—j*—

⁂ **Kašpar Royko**, narozený 1742 v Mariboru, stal se roku 1783 professorem university pražské. Proslul zejména »Dějinami velkého všeobecného cirkevního sněmu v Kostnici«, v nichž — ač byl knězem — vyličil nestranně život Jana Husa a Jeronýma Pražského. Pro toto dílo, pro liberálnost svých přednášek, do jisté míry i pro názory na dobu husitskou, octl se v nemalých sporech s nadřízenými mu orgány církve. Roku 1797 byl však zvolen s jakousi okázalostí za rektora vysokého učení pražského. Později se stal kanovníkem a po té proboštem na hradě Pražském. Zemřel 1819. Jeho Dějiny sněmu kostnického přeložil do češtiny Stach, začež však vytrpěl mnoho hořkostí. Poněvadž kněz Royko v době bádání historickému a zejména studiu dějin husitských tak nepříznivé získal si zásluh značných o poučení veřejnosti, přinášíme jeho podobiznu v době, kdy se na kostnickou hranici zvláště živě vzpomíná.

š.

⁂ **České knihovny v Americe.** Veřejné knihovny americké, založené odkazy milionářů, nákladem obcí neb kulturní působností svobodného zednářstva, přirozeně jsou v první řadě schránkou anglické knihy, anglické literatury, ačkoli i knihám cizím, francouzským, německým, záhy dosti věnována jakási pozornost. Avšak český tisk tu nalézti bylo jen v starém vydání bible, jež jednotlivé ústavy chovaly jako vzácnou památku, některou rodinou emigrantskou z Čech, zatím ovšem poangličenou, ústavu darovanou. Jiné knihy české jsem ještě před dvanácti lety v knihovnách veřejných za mořem nenalezl. S potěšením dlužno zaznamenati, že dnes Čechové američtí váhou svou politickou a společenskou vydobyli na několika místech zájem správy knihovny veřejné, též pro knihu českou. V městech amerických zřizují se při veřejných knihovnách česká oddělení, jež se, jak vím, pravidelně rozmnožují a nejnovějšími zjevy literárními v Čechách vyšlými, doplňují. Česká kolonie v Clevelandu, státu Ohio, dovedla se v poslední době, tak uplatniti, že obrovský ústav knihovní, který v různých částech města pro snažší užívání knih má své filiálky, zřídil jednu z nich, šestou tuším, v samém středu čtvrti ponejvíce Čechy obývané, na Broadway, a tu české knize vykázáno náležité jí místo. Knihovnicí českého oddělení knihovny na Broadway ustanovena jest sl. Josefa Šiškovská, upřímná Češka, která prvou objednávku českých knih pro knihovnu tu do výše 500 dollarů za úkol měla pořiditi. To se již stalo dle seznamu knihovníkem pražské knihovny městské p. A. Sovou navrženého. A každý rok do rozpočtu přijde určitá částka. Budova nové odbočky veřejné knihovny Clevelandské poskytuje všech výhod pro veškeré potřeby knihovní, má rozsáhlé auditorium pro poučné přednášky se sedadly pro 500 osob, zvláštní místnosti klubovní, v nichž zřizuje se též klub pro pěstování české řeči a studium české literatury.

Fr. Herites.

·· **Teréza Dubrovská: Nové písně.** (Poetických besed Máje č. 5.) Druhá knížka veršů Terezy Dubrovské jest pokračováním prvé její sbírky Písně, již před třemi, tuším, roky vydala. Do malých zpěvných perliček vytryskuje tu něžná duše ženy, raněná láskou a po lásce zase toužící, jakoby chtěla se vyzpívat ze všeho smutku a stesku. Kdybych měl srovnati obě její sbírky, řekl bych, že nové písně její jsou hlubší, jaksi opravdovější a v slokách věnovaných mrtvé sestře zvláště procítěné. Jinak zůstává profil básnířčin ještě nezměněn. Milou činí nám poesii její opravdu motýlí lehkost, jakou se písně její nesou, čistota a lahoda jejich formy. Jsou to písně v pravém smyslu slova, hravé a líbezné, jichž hudebný verš přímo volá po hudební komposici. Některé obechvěny jsou pěknou náladou (na př. Sudičky), ale krůpěj poesie třpytí se v kalichu všech těch svěžích květů. Milou variaci vnášejí do sbírky Poetických besed Máje, jimž bylo by přáti větší účasti obecenstva, aby mohly vycházeti častěji.

—*a*—

Ročníku IV. číslo 43. vydáno dne 6. července 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

ak na to pohlížel otec. Vojta zase na tom stál, že není spravedlivo, aby jeden člověk byl vlastníkem spousty pozemkův, na nichž by se uživilo na tisíce rodin. Nemají-li sedláci odvahy, vyrvati je nespravedlivě si je přivlastnivším, on že se bát nebude, ba, strach na ně pustí takový, že sami se zřeknou svých křivd. A Václavovi, jenž čím dále tím více žil pod touto suggescí, zdálo se posléze jako vždycky, že jediné Vojtovo nazírání je správné.

Asi půl hodiny po odchodu otcově vydala se trojice mladých lidí do Zbudova. Vojta, nově oděn ve sváteční šat a snad po prvé řádně obut, připomínal málo na otrhaného, ušpiněného hříbka všedních dnů, ale zjevno bylo, že tato změna jeho zevnějšku pružnosti mu nepřidala. Nelíšil se mnoho od jiných selských chasníků; kabát, spodky a nejvíce boty jej tísnily, volnost pohybu mu braly; přes to zraky Apoleniny se zálibou na něm utkvívaly.

»To ti to sluší, Vojto,« pravila.

Usmál se. Úsměv připomínající na zaškaredění.

»Dej pokoj! — ženská z tebe mluví. Bez bot a bez kabátu bylo by mi volněji. Ale, žes chtěla, udělal jsem ti to k vůli a oblékl jsem se.«

»Nu snad bys byl nešel mezi lidi ve svém všedním obleku? Co by si o nás myslili!«

»V tomhle nebo v onom — stejně se budou na mne koukat. Do nich mi nic není. Pro ně všecky jsem Potužákovic hříbek, nic víc. Už jsem ti řekl; k vůli tobě jsem se oblékl. Je vlastně chyba, že všecko dělám podle tvé vůle. Jakáž pomoc, mám tě rád.«

Řekl jí tak bez ostychu před Václavem a Václav přikývl spokojeně. Byl zjevně rád a hrd, že takový člověk jako Vojta miluje jeho sestru.

»Vím, vím,« odpověděla dívka, zlehounka se pýříc; »však víš taky ty, že ti všecko dělám k vůli . . .«

»A do Zbudova jdu,« mluvil dále hoch, »proto že chci vidět a slyšet, jak sedláci se radí. A potom: musíš požádat bábu, aby povídala o Kubatovi. Chtěl bych to všechno slyšet, všecko, rozumíš! — nejen tak kusy toho.«

Och, bába že umí povídat, Apolena na to, o Kubatovi, o Dívčické paní a o vladykovi, jenž v Nákří, v kostele, mečem proklál kněze při oltáři za to, že mši svatou sloužil, než vladyka se vrátil z honby, o Blatech, na nichž se bitvy sváděly, o zabitých a zhynulých, o zlých časech roboty a poroby, o zvůli pánů a jich chasy, o Vondrovském správci vydřiduchu a o dávno zemřelých lidech, hodných i zlých.

A Vojta lovil řeči, jež se proudily od úst dívčininých, a bylo, jako by se naslyšet ne-

mohl. Znovu a znovu se ptal, jak to, jak ono, načež Apolena:

»Mne ty se neptej, já nevím, mně se všecko plete; ale bábu až uslyšíš, všecko zvíš, co bylo a jak bylo.«

A na to zase Vojta: »Chci to zvědět, musím to zvědět, ale já se ptát nemohu, se mnou by se nerozpovídala. Ty se jí budeš vyptávat, ty, Apoleno! — na všecko, na nic nezapomínej, rozumíš? Já budu poslouchat. Vojska táhla po Blatech, pravíš, vojska táhla a vojny se vedly. Kdo byl silný a chytrý, vyhrál, ten nebo ten. A já ti povídám: zase se povedou vojny a zas vyhraje, kdo je silný a chytrý . . .«

Vmyslil, vmluvil se do vřavy bitevní, která, vynořujíc se z šerých, omšelých dob dávné minulosti, vyvstávala před jeho duševním zrakem. Z jeho očí jiskry sršely, pěsti se zatínaly . . .

Lány v pravo, lány v levo — širé lány do nekonečna, holé, zorané, jen tu a tam ještě strniště, hnědožluté, hnijící traviny, mrkavě po nich běžely, hrály šikmé paprsky odpoledního slunce jesenního; na nízkém obzoru kupily se páry, tu bělavé, onde zahnědlé, podobné špinavému kouři; léhaly na dálné modré hory, jichž obrysy se stíraly v jejích kotoučích, a blankyt nebeský přibíral zelenavých odstínů. Před rychle vykračující mladou trojicí rozkládala se Blata, místy zelená ještě jako čerstvý brčál, jinde prohnědlá, šerá, žlutá, posetá většími i menšími loužemi, jichž tiché hladiny se leskly v slunci jako zrcadla, a vzduchem táhly dlouhé stříbrné pavučiny babího léta, váznoucí na drobných křích, na skupinách planých růžin, bodláků, hlohových houštin, otáčející se o všeliký předmět, o drobné rostlinky, po zemi se plazící, obetkávajíce je stříbřitým vyšíváním, přilípajíce se na oděv, na ruce, na tváře, na vlasy kráčejících jim ústrety lidí. Apolena jich měla celé třásně na vlasech, na brvách, na řasách; lehtaly ji, v samém smíchu se s nimi rvala, a poletující nad jich hlavami čejky křičely, jako by se posmívaly jejím pokusům, zbaviti se těchto dotěrných dítek posledních teplých dnů roku.

Blížili se křivolakému toku potoka Soudného, kynuly jim potroušené vysoké topoly a osyky, jež lemují jeho bahnité, rákosím zarostlé břehy, v samém srdci Blat se ocitli. Jako uhlí černá zem, z níž vyrůstaly trsy tlících skřipin, houpající se pod jejich kroky rašelina; půda rozbrázděna, rozryta všemi směry, památka, již zanechala stáda vepřů, kteří do nedávna se tu pásli; díry, černou vodou naplněné, zbytky trávníku udupané kopyty hříbat, jež od nepamětných let se na těchto místech prohánělа.

Když došli potoka, přes nějž vedla lávka — dvě prkna bez všelikého zábradlí, Vojta stanul, do kalných vod se zadíval.

»Pohledni, Václave,« pravil, »z dalekých hor přicházejí tyto vody, selskými grunty protékají a přece prý jsou knížecí. Když sedláci chtějí zavlažit louky, brání se jim v tom, a sedláci mlčí. A ryby jsou knížecí a knížecí rybníky plní! ha, ha, ha! A to prý je právo! . . A já ti zas povídám, že to právo není! Voda patří každému a ryba je toho, kdo ji chytne. Knížecí v těchhle vodách už nebudou dlouho lovit ani jiným bránit v lovení, a Horní rybník i Volešek i Bezdrev budou taky pro všecky, pro všecky, rozumíš, pro které já budu chtít, aby byly. Já, rozumíš, já, já!«

Václav přisvědčil; dle jeho rozumu ani jinak být nemohlo. Apoleniny líce hořely, její černé oči tkvěly na Vojtovi s výrazem nadšeného obdivu. Toto sebevědomí hochovo jí imponovalo ze všeho nejvíce. Nepřemítala o něm, neuvažovala, co v něm je klamného, fantastického. Trysklo z jeho síly a k síle žena lne . . .

Došli do Zbudova, prošli vraty statku Kubatovic. Na zápraží stála babička, shrbená, maličká, svátečně oděná. Usmívala se, smály se sivé staré oči, smál se z nich modrý blankyt nebeský, rozdováděly se sluneční paprsky po nesčíslných vráskách a rýhách vetchého, zvadlého obličeje, a bylo, jako by i všecky tyto vrásky a rýhy, jedna každá zvlášť a všecky dohromady, se smály a plesaly.

»Hněvat bych se měla, vnučko, opravdu hněvat,« uvítala Apolenu; »tys mi tenkrát dala, jaks utekla, vjíš! Umřít mohla bába z toho strachu a soužení! To byl nápad, odpusť ti Pánbůh! A potom, ani přeptat ses nepřišla, jak je bábě a jak přečkala leknutí . . . Vjida, vjida děti . . . .«

»Babičko zlatá, vždyť jsme vám vzkázali, že všecko je dobře . . . «

»Dyť je dobře, dyť je dobře. Jen dyž's přišla, děvečko, potěšit bábu. Vjítám tě, vjítám, a tebe taky, chlapče! Jak se máš? To byly strachy o tebe! Nu, zaplať Pánbůh, že to nedopadlo hůř. Však tvůj táta nám povjídal, a o tom panu správci taky, tam na Hlubokej, co se vás zastal. Nu, hodnej pán, dej mu Pánbůh štěstí za to! Ten na Vondrově tenkrát, ten takovej nebyl, dej mu Pánbůh nebe a odpusť mu jeho vjiny! Ten by se vás nebyl zastal. Nu, Němec byl, tvrdý jako křesadlo, ani vyprávět s náma neuměl, jen nadávat a klít. Nu, už je na Boží pravdě a doklel. Proklínali ho, ale já jsem ho neproklínala, vjíte: Odpouštět se má, děti, aby Pánbůh taky odpustil. Nu, pojďte, děti, vejděte ke mně do komůrky, v sednici se sešla obec a muži se radí . . . A tenhle, kdo je ten?«

Ukázala na Vojtu. Pověděli jí. Prohlédla si zkoumavým okem hříbka, vzpomněla si.

»Aj — už vim, to je ten tý Mariány, co šla

do světa, co váš táta mu stál kmotrem. Nu, pojď taky, chlapče, pojď! vjítám tě.«

»My potom přijdeme, bábo,« ujal se slova Václav, »jen co trochu uslyšíme, jak se obec radí. Budete nám povídat, jak bývalo na Blatech, viďte? — a potom o Kubatovi, co dal hlavu za Blata.«

»I budu povjídat, chlapče, budu — jen že paměť už se krátí. Už jsou tu léta, můj Bože, léta!«

Odvedla si vnučku do své komůrky a hoši zůstali v předsíni, kde kromě nich stálo ještě asi deset synků a chasníků. Dvéře do světnice byly otevřeny do kořán.

Ve světnici mužů namačkáno — jedva místo stačilo. Sklenic dlouhé řady po stolech, dva tři mladí lidé pilně nosili pivo. Kotouče modrého dýmu tabákového se valily k dosti nízkému stropu, pod nímž se široce rozplývaly. Slovo sem, slovo tam, v temný šum splývaly hlasy.

Obec se radila. Forma porady nebyla nijak parlamentární; nikdo nepředsedal, nikdo neřídil debattu, a přece bylo, jako by každý slyšel, o čem ten který mluvil. Skupiny hlav se tvořily, skláněli se druh ke druhu, jak podle sebe a proti sobě seděli; pak některý vstal, k jiné skupině přistoupil, posedl k ní a mluvil, krátce, věcně, vážně; tu a tam ozvala se krátká, úsečná řeč a všichni vůkol stichli a naslouchali chvíli, načež šumný hovor se rozpředl znovu. Nebylo stran, nebylo výkonů řečnických, nebylo na pohled ani různosti v názorech, a přece tu běželo o řešení otázky, jež na dobro a na vždy měla učiniti konec od nepaměti panujícím poměrům. Cosi dojemného tryskalo z valné hromady těchto typických jihočeských tváří, těchto po valné většině statných, hřmotných, ba obrovitých postav, v nichž žil a byl a z nichž mluvil nezdolný a klidný ve svém konservatismu duch celého národa, po dlouhé věky šlapaného, mučeného, porobeného, ale přes všeliká protivenství nezničeného a ve svém jádru nezměněného. Jakmile se přesvědčili, že poměry časové vyžaduji změnu po tak dlouhou dobu platného zvyku a řádu, přistoupili také všichni, jednou myslí jsouce jati, ku provedení nutných změn. Na všechno pomyslili, o všech podrobnostech důkladně a zrale již dříve byli uvažovali. Žádná z obcí, žádný z jednotlivých příslušníků obcí nesměl býti zkrácen, aniž komu křivda se měla státi. Dej jim do rukou řetěz odborného zeměměřiče, aby každému odměřil, co mu patřit bude; dej jim papír a inkoust, aby načrtli výměry ploch a vypočítali v cifrách, jak velký každého bude podíl: odmítnou a řeknou, toho že nedovedou.

Za to všichni vůbec a každý z nich zvlášť nosili v hlavě cosi jako jasně rozměřený plán celých širých Blat a do podrobna a neomylně dovedli udat, které obci a kterému v ní žijícímu sedlákovi ten který díl připsati dlužno a, podivná věc! jak plán celku tak i rozvrh dílů, jak si ho představovali, ve všech hlavách byl stejný, skoro totožný. A jedna řeč. »Žádná hádka, žádné spory, žádný advokát! My si to spravíme sami, geometr to rozměří, jak mi to udáme, a tak se to pak zanese do katastru . . .«

Devět Blatských obcí, devět dílů zprva. Ale průhony jsou do Blat pro dobytek také z jiných obcí. Na ty také třeba pomyslit, náhradu jim dát; kromě toho, jsou jednotlivci z jiných obcí, kteří mají právo pastvy na Blatech a za to daň platí: i těm dlužno buď právo odkoupit nebo vykázat a vepsat jim do knih kus pozemku. Tohle se týče v prvé řadě obce Hlavatecké, pročež se této vykáže její celkový podíl na Blatech a ten ať si ona pak rozdělí na základě zvláštní porady. S tím Hlavatečtí souhlasí, proto se nedostavili k této všeobecné poradě . . .

Vojta, podepřen o veřej, naslouchal s vytřeštěnýma zrakoma. Co slyšel a viděl, působilo naň přemocným dojmem. On zajisté znal na Blatech každý keř, každou strouhu a každou píď půdy — v té příčině se nedoslechl ničeho, co by mu bylo novým; ale hovor o majetku a najmě o majetku jednotlivců, přinášel mu nové pojmy. Blata náležela sedlákům — toť bylo vše, co o nich věděl; sedláci, co jich tu bylo, pasou tam svůj dobytek, a on pase koně jednoho z nich! ale onen jeden je otec Apolenin, Apolena pak je jeho svět, jeho blaho, jeho pýcha; jí k nohám by složil vše, co vně sebe vidí; cítil zajisté už dávno, že se v něm dála ohromná změna: jeho divokým, nezřízeným žádostem, jež do nedávna jako zhoubné plameny šlehaly maně a slepě po všem, co se mu stavilo do cesty a co jakýmkoli způsobem přicházelo jim v dosah, dostalo se pojednou určitého cíle a směru. Vše v něm už dávno vřelo, kvasilo. Pro ni, jí ke cti a slávě a aby jí dokázal, že je hoden její lásky, vidělo se mu vykonat něco velkého, něco, o čem všichni lidé, přítomní i budoucí, budou mluvit s obdivem a s uznáním, o čem se budou skládati pověsti a báje, jako o Kubatovi . . . Kolem jeho skrání budoucí věky utkají zlatou zář, as takovou, jakou vidával na obrazích svatých a světic. Pak s jeho jménem se slije a sloučí navždy jméno Apolenino . . . Jeho srdce se vznítilo, jakýmsi milým, netušeným, necíteným dosud teplem se zahřálo . . . Cítil nyní pojednou, že otec té dívky, jenž tu seděl s ostatními, je blízkým i jemu, a ostatní, celé toto shromáždění, jež se radilo klidně, vážně, zachovávajíc na vzájem dobrou vůli, jsou s Potužákem jedno, a on též je s nimi za jedno, nerozlučně s nimi spojen. Po prvé je viděl takto shromážděné, po prvé, co byl živ, vzbu-

dil se v jeho nitru pocit příslušnosti k nim, jednoty s nimi. Tak mocně působil tento cit, že slzy ho zalily, první slzy jiného původu těch, jež kdy do té chvíle vytryskly z jeho očí, a volno a blaze mu bylo v duši. Oné chvíle kdyby Potužak, kdyby kterýkoli z těchto klidně a věcně se radících sedláků byl k němu přistoupil a řekl: »Vojto, podívej se na nás, jak tu jsme všichni za jedno! tys taky náš, s námi jedno jsi, ale osvědčit se musíš, obětovat se třeba za všecky« — bez rozmyšlení i smrt by byl podstoupil . . .

Přišlo mu na mysl, že o boji, o oběti ještě bude řeč. Očekával, že padne slovo o nějakém bezpráví, pod nímž trpí tito zde shromáždění sedláci, o křivdách, jež se jim dějí. Blata, o něž se dělí, uchránil jim Kubata, ale jsou ještě lesy, rybníky, potok, jsou škody, které zvěř dělá na polích, než, o těchto věcech nikdo se neozval. Mrzelo ho, že jsou tak netroufalí; nejraději by jim byl řekl: »Proč se bojíte, domáhat se toho, nač máte právo? Zůstavte to mně, já vám dopomohu k vašemu právu. Budete brát vodu z potoka, jak kdo z vás jí bude potřebovat; lovit budete ve Volešku, na Zbudovském rybníce, v Mýdlovarském, ve Zlivském, v Bezdrevi; o knížecí lesy se rozdělíte, dříví bude vaše a zvěř vám více do polí chodit nebude. Postarám se vám o to, proto že jsem váš. Jen počkat ještě musíte, až vše dozraje, až se náležitě připravím, abych to všecko chytře provedl . . . A zahynu-li v tomto boji, památka po mně zůstane jako zůstala po Kubatovi Než umru, Apolenu vám odkážu, aby se řeklo: pro tu umřel a jí k vůli pro nás . . .«

Soumrak už se snášel k zemi, šero se udělalo v úzké předsíni, kde dleli mladí, v šeru zapadaly hlasy rokujících, radících se mužů, v šeré budoucno zalétaly myšlenky i romantické illuse v neustálém upjatí naslouchajícího Vojty, ale světlo, jež se roznítilo v jeho duši, nepohaslo a nezastřel je soumrak, ač nadarmo čekal, že někdo vyřkne slovo, jež by přišlo vstříc jeho illusím, ba, rozplynula se chvilková hořkost, jež v něm probudila domnělá netroufalost těch, s nimiž pojednou se ucítil za jedno, a jiný hlas se ozval, nesměle z počátku, ale čím dále tím rázněji sluchu si vymohl. »Jsou moudří, že na jedné věci trvají.« pravil tento hlas; »umluvili se v příčině rozdělení Blat, a to jim musí na dnešek dostačit Jindy si porozprávějí o jiných věcech, a bezpráví, které se jim děje, dojde také na řadu. Však to někdo nadhodí, až bude na čase. — A pak, nač mluvit o věcech, jež prozradit se nesmí? Zda ty mluvíš o svých cílech, úkolech a úmyslech? Nediv se tedy! . . .«

Několik lamp se rozžalo; blikavě svítily na stolech, zastřeny houstnoucím modravým tabákovým dýmem. Hučely, šuměly hovory jako dříve, ale o dělení Blat už se nemluvilo; přetřásaly se už jen denní události rodinné a hospodářské; přes to Vojta se nehýbal se svého místa a neustále naslouchal. U kterési skupiny poblíže něho mluvilo se o Krušném z Pašic.

. . .»Dosud je v Budějovicích,« pravil kterýs hospodář, jehož znal toliko od vidění, »ale ještě snad tuhle zimu se odstěhuje do Ameriky se synem Jakubem. Záložna mu půjčila šest tisíc, které si dala vložit do knih. Ty peníze budou mít ti dva a zakoupí se tam někde. Až odjede, hodí statek druhým dětem, ať se pak oň rozdělí nebo seperou, je prý mu to jedno; dřív však ho nepostoupí, až Blata budou rozdělená. Škoda toho místa, ti je neudrží, i kdyby svorní byli. Nestojí žádný za nic; nejlepší je ještě ta Rozára, co má známost s mládkem; ta je aspoň v pořádku . . .«

»Druhá je nestydatá záletnice,« vece jiný, »pohoršení tropí.«

»Nu, máma taky za nic nestáia . . .«

»Třetí šla sloužit do Vídně. Ferda ji tam odvedl. Však víme, co tam bude z ní.«

»Snad je přece neměl takhle opouštět. Co z nich bude? . . .«

»Nebyl by to beztoho odvrátil; neměl moci nad nimi. Těch škoda není, škoda jenom je statku. Kdo ví, do čích rukou se dostane . . .«

»Řekne se: není jich škoda! . . . Škoda je každého člověka, který se zvrhne, na špatnou cestu zabočí. A tihle jsou přece jen z našich . .«

»Z těch synů, co z nich bude? — z nejmladších, z Matouše a z Franty pranic. Jeden zlenošil na vojně, druhý na studiích. Krušná se mýlí, počítá-li, že dostane Matouše do knížecích služeb. Ti tam na něho nečekají, ti mají své, a to je, řekl bych, v pořádku . . .«

Mluvili pak o Josefovi a o škandálu s onou ženskou, která za ním přišla, ostudě to, pro kterou Krušnej a Jakub odešli. Kdosi zvěděl, že Josef zanechal doktorát a že píše v nějaké kanceláři za malou služebičku.

»Tisíce ho stál, velké tisíce,« ozval se hlas, »a do vody ty peníze padly! Trest je to za máminu pýchu! . . . .«

»Nu, dát syna na studie, třeba si! Neříkám nic, myslí-li kdo, že to vydrží. Než ho pošlu do světa, musím ho vychovat, aby měl svědomí a věděl, co je povinnost. Ale ta mu povolovala ve všem a pána dělat ho učila, než ještě pánem byl . . .«

»Co naplat, chyba se stala, ale mně je Krušného přece jen zase líto. Je to řádný hospodář a poctivý člověk a na stará kolena ze svého utíká, jako by do tmy skočil. V cizině bude jako kámen v moři. A chudák, ještě o nás se staral, nevzdal se statku, aby, až

budeme dělit Blata, jeho žena a jeho děti nám to nezkazily . . .«

»Nu, chvála Bohu! ještě že má aspoň něco. Jakub umí dělat, uchytí se za mořem, jako se jiní uchytili, a dobře se mu povede . . .«

»Ale těžko mu bude! Člověk odchází do světa, ale srdce zůstane při rodné půdě, kterou vzdělávali on a jeho předkové, která chleba dávala. Půdu Bůh člověku svěřil a jeho srdce k ní přikoval.«

»Pravda, pravda,« přizvukovali všichni, a na všech lících bylo zřejmo, jak Krušného litovali a jak trpkým se jim zdál jeho osud.

Podivná věc. Vojtovi pojednou bylo také líto tohoto člověka, jehož jen povrchně znal a jenž se mu zdál být směšným pro svou slabost vůči svým dětem — Vojta znal najmě spády jeho dcery Anky — a pro strach před bratry Kartouny, kteří se Vojtovi zdáli málo strašnými a jimiž z té duše opovrhoval. Slyše nyní, že ho vyštvali ze statku a že odejde na dobro do daleké ciziny starý člověk, člověk »náš«, jako ti všichni, kdož se zde byli radili, neubránil se soucitu.

Jak tak přemítal, ucítil ruku, která se položila na jeho rameno. Ohlédl se, stál za ním kterýs hospodář z Plástovic, starší muž, soused jeho sedláka.

»Nu, Vojto, ty ňák poslouchás jako na kázání! Bude jinak teď, viď? Už dlouho nebudeš pást hříbata na Blatech, co?«

Vojta neodpověděl, jen se zlehka usmál.

»Ai — hleďme, ty se nemračíš? Co pak se to s tebou stalo? Zcela jinak koukáš na lidi. Nu, dobře je, sluší ti to líp takhle.«

Starý hospodář kývl hlavou a vešel do sednice. Přistoupil Václav.

»Vojto, chceš-li poslouchat, pojď do komory k bábě. Už se rozpovídala.«

V komoře kroužek různých lidí okolo báby: Apolena, dvě staré ženské, Kubatovic chasník a několik dětí. Když Václav a Vojta vstoupili, bába je uvítala, na velkou mísu koláčů ukázala.

»Jez taky, hříbku, jez! budeš mít hlad — nic se neostýchej. Však už povídali, jak jsi se snažil s rozváženim bahna do polí a do luk. Za to's hodný, vidíš! Mladému člověku práce sluší. Pro práci Pánbůh člověka stvořil a ne pro zahálku. A že tě Václav tuhle má rád, je taky dobře. Usedněte tuhle na truhlu, chlapci, usedněte!«

»Děkuju, panímámo . . .«

Jedna ze starých žen mrskla po něm nedůvěřivým pohledem.

»Hleďme,« pravila šeptem na ucho své sousedce, »ten kluk teď kouká ňák jináč.«

»Povídejte, babičko, prosím vás,« ozvala se Apolena.

»Dobře, dobře, holka, budu povídat. Tak jednou z rána časně — bylo to zrovna o senoseči — najednou tu na Blatech Vondrovská panská chasa s kosami a do sekání trávy se dali. Ale naši už věděli, že se něco chystá, a proto postavili lidi na Blatech, aby, kdyby se něco stalo, hned to přišli hlásit k nám do Zbudova, a ti přiběhli a řekli, co se děje. Tu on se rychtář Kubata zvedl, svolal sedláky a šli všickni na Blata. Když tam tu chasu viděli jak trávu seče, zapověděli jí to a, aby šli, odkud přišli, rozkázali jim, že tráva jim nepatří a Blata že patří sedlákům a jen sedláci že na tu trávu mají právo. Ale chasa si zapovědět nenechala a šafář na sedláky, aby se klidili domů a nedělali reberii proti vrchnosti; nepůjdou-li po dobrém, že se do nich dají a kosami že je porubají. A rychtář na to, sedláci že reberii nedělají, proto že ani kos ani jiných zbraní nemají a na nikoho nedorážejí; reberii že dělá jen panská chasa, reberii proti právu a spravedlnosti, a věc berou, kterájejich není, a o tom, či Blata jsou a tráva, co na nich roste, že jsou písemnosti, kterými se to dokáže. Ale panská chasa se rychtáři vysmála a šafář mu řekl, aby si tu věc s milostpánem na Hluboké spravil a vyrovnal, ale prozatím aby se klidil, sic že bude zle. A jako že té chasy bylo víc a sedláků míň, a chasa měla kosy a sedláci zbraně neměli, museli ustoupit a chasa posekala velký lán trávy. Když ale třetího dne na to Vondrovská chasa přijela s fůrami, aby seno odvezla, bylo tu sedláků ze všech Blatských vesnic na sta a cepy a kosy a železné tyče měli a fůry taky už tu byly; tak chasa musela odtáhnout a sedláci si to seno odvezli sami domů. Tak z toho bylo potom velké tahání. Rychtáře posadili do harrestu na Hluboké a dlouho jej tam drželi. Hrozili mu a potom zas po dobrém domlouvali, aby odstoupil od svého práva, a, když nechtěl a dokládal se, že ne svého práva ale práva všechněch se zastává, hrozili mu zas, a že ho na hrdle trestat budou pro jeho zpupnost a nestydatou reberii proti vrchnosti, mu slibovali. Ale Kubata se držel a nepovolil a, kdyby ho desetkráte na hrdle trestali, řekl jim, právo že přece jen zůstane právem, a Blata a pastva na nich a tráva, co na nich roste, že přece jen budou patřit sedlákům. Tak oni ho potom zase pustili, proto že se báli, aby se jim všichni sedláci na celém panství nezbouřili. Ale faleš v tom byla, proto že už tenkrát měli na mysli utratit ho všem na postrach a ve chvili, kdyby to na rychlo učinit mohli, než by se sedláci v jedno sešli. Až bude po něm, myslili si, sedláci se zaleknou a umlouvat se přestanou samým strachem. A když rychtář Kubata vyšel z harrestu, umluvili se sedláci, že pošlou supliku k císaři pánu, aby jim byl milostivě záštitou a poručil

pánům, aby práva byli dbalí, neutiskovali selský lid a nebrali mu co jeho jest. Když potom se na Hluboké dověděli, že odešli poslové s tou suplikou na císaře pána, báli se, aby císař pán nedali sedlákům za právo a umínili si, že svoje dílo provedou, než ti poslové se vrátí. A sám Hlubocký pán a všecken jeho lid s ním a ouředníci jeho a radové přijeli na Blata, rozložili se tam na břehu potoka Soudného a obeslali rychtáře Kubatu, aby tam přišel vyrovnat se s nimi. A byli ve Zbudově zkušení lidé, kteří Kubatovi domlouvali, aby nechodil a raději na útěk se dal. Ale Kubata řekl: »To by byla chyba! Ne před pány bych na útěk se dal, ale právu a svaté pravdě bych utekl. Proto tam půjdu a řeknu jim, že jsme v právu a že se ho nevzdáme, a čistou přísahu v širých Blatech pod Boží oblohou na to složím. A vám povídám, abyste, až poslové se vrátí od císaře pána, ty písemnosti, které s sebou vzali, nevydávali a dobře uschovali, aby vám je vziti nemohli a nespálili je, a vy byste potom neměli důkazů. A se mnou ať se stane podle vůle Boží: však On se smiluje nad mými dětmi a vy jich taky neopustíte, kdyby mi bylo souzeno nevrátit se.« — Tak tedy šel na Blata, na břeh potoka Soudného a všickni šli za ním. A jak přišel na místo, kde ho čekal Hlubocký pán a všecka jeho družina a radové a síla branného lidu, hned ho zaskočili a před pána přivedli. Tu on se hájil a na svém právu stál. Tak aby ukázal, kde to stojí psáno, povídali. Že ten list mají poslové, co šli k císaři pánu, odpověděl jim, ale on že přísahat bude, a pamětníci že jsou tu taky, kteří dají svědectví, že Blata vždycky patřila sedlákům. A oni zas, v tom že je ta reberie, že vypravili posly k císaři bez vědomí a svolení vrchnosti, a za to že bude na hrdle trestán, nevzdá-li se svých nároků. A tu viděli sedláci, že páni přivedli s sebou kata. Na všecky padla velká hrůza a pláčem zaplakali, ale Kubata se nedal oblomit, čistou přísahu přísahal, že Blata patří sedlákům z devíti obcí, Boha na to za svědka vzal a pro Jeho milosrdenství a spravedlivost Ho prosil, kdyby páni ho na hrdle trestali, aby dal znamení, že za věc dobrou a spravedlivou smrt podstoupil.

(Pokračování.)

Z básní Oscara Wildea.

Přel. Ant. Klášterský.

Dům nevěstek.

My zaslechli ráz tance znít,
šli třídou, jíž plál luny svit
a vstoupli pod dům nevěstek.

Ze vnitř, přes vřavy hřmot a ruch,
»das treue liebe Herz« nám v sluch,
ten valčík Straussův hlasný tek'.

Jak loutky groteskní vždy blesk',
pln fantastických arabesk,
přes okna clonu stínů spěch.

Rej duchů stíhat zrak náš moh,
co housle zněly, zvučel roh,
jak v listí černé vír by dech'.

Jak automaty táh by drát,
ve obrysech kostrounů řad
kol ve quadrille volné tíh'.

Pak za ruku druh druha jal
a saraband se tančit jal,
zněl tence, ostře jejich smích.

Přes chvíli loutku viděti,
jak tiskne fantom v objetí,
přes chvíli zdáli se i pět.

Za čas z Marionett ten neb ten
vykouřit cigarettu ven
na stupně vyšel, živých vzhled.

Tu k lásce dím, blíž stojí mi:
»Zde mrtví tančí s mrtvými,
tu prach jen s prachem víří v šum.«

Leč ona housle zaslechla,
mě opustila, dovnitř šla,
má láska v Rozkoše šla dům.

Tu selhala hra ve mžiku,
dav tančících syt valčíku,
ten tam byl stínů vír a ples.

A do tichých a dlouhých tříd,
ze stříbra sandál, zory svit
jak ustrašená dívka lez.

Sonet na příchod do Italie.

Já dostih Alp: můj duch vzňat ve plameny
ó, Italia má, při jménu tvém,
a z hor když srdce potom vyšel jsem
a viděl kraj mým žitím vytoužený:
já smál se, jak bych velké dobyl ceny,
a div tvé slávy uvažuje snem,
v den zíral jsem, až raněn plamenem
vzplál azur nebes v zlato rozpálený.
Sněť sosen vlála jako ženské vlasy,
a v zahradách kol z každé snítky svěží
chumáče květné pěny tíhly ven:
leč když jsem vzpomněl, v poutech, uvězněn,
že v dálném Římě druhý Petr leží,
já lkal jsem, vida zem tu plnou krásy.

Turin.

Ave Maria plena gratia.

To Jeho příchod! Doufal jsem, že hled
můj spatří obraz divuhodné slávy,
jak velký bůh, hráz strhav, podle zprávy
když v zlatém dešti na Danai slét':
neb hrůznou visi, Semele když v sled
po lásce mrouc, si přála, lačných ramen,
zřít boha jasné tělo jen, a plamen
chyt údy její smědé, shlt ji hned.
Sny takové mě v svaté místo vedou,
a v zraku, srdci údiv, stojím teď
před nejvyšším tím Lásky tajemstvím:
klečící dívka, bez vášně tvář bledou,
a cherub, ve své ruce lilje sněť,
a Holubice bílá nade vším.

Florencie.

Velkonoční den.

Stříbrných trumpet zvuky Dómem zněly,
jat úctou, klekal lid na půdy prach —
já zřel: na šíjích lidí v nositkách
spěl Říma Svatý Pán, jak Bůh, jenž velí.
Jak kněz, nad pěnu zářnější v své běli
a jako král, v královský oděn nach,
tré korun zlatých na své hlavě, táh
kol Papež domů, nádherný a skvělý.
Mé srdce zpět se věky kradlo, Pane,
kdy's Ty při moři osamělém chodil
a marně hledal, kde bys lehnul pak:
»Má liška brloh, hnízdo každý pták,
jen můj, jen můj tu znaven bloudit, podíl,
se v nohy bít, pít víno slzou slané.«

Sonet.

Když slyšel jsem zpívat Dies irae v Sixtinské kapli.

Ne, Pane, tak! běl liljí, když je vesna,
háj oliv smutný, stříbro holubic,
o žití Tvém a lásce učí víc
mě nežli plam a hromu hrůza děsná.
Zní s vinic strání o Tobě zvěst plesná,
pták mluví večer, letě v hnízda klid,
o Něm, jenž neměl skráň kam položit,
o Tobě zpívat vrabce slyšim ze sna.
Přijď v odpoledne raděj podjesenní,
kdy listí nese nachu, hnědí stopu
a žence zpěv zní polem do dáli,
přijď, měsíc plný ve své záře skvění
když dolů zří na řady zlatých snopů,
a kliď Svou žeň: my dlouho čekali.

Madonna mia.

Lilije-dívka, ne pro ten svět běd,
spleť hnědých, měkkých vlasů k ouškům splývá,
zrak toužný slza zpola cloní snivá,
jak vod bys modř mhou deště zřel se skvět.
V líc bledou láska nevtiskla svůj sled,
ret rudý vtažen lásky bázeň cítí,
a nad holubic stříbro hrdlo svítí,
kde žilky nach v mramoru běží led.
Nechť ret můj pět jí bude bez ustání,
jí netroufám si zlíbat ani paty,
jak bázně stín mě křídlem obestřel,
jak Dante když se sladkou stanul paní
pod planoucí Lva hrudí kdys a zřel
ten sedmý Křišťál, ráje Žebřík zlatý.

Hrob Shelleye.

Jak shaslé pochodně kruh cypřiší se zdvihá
kol kamene, jenž zbělen sluncem již,
zde malá noční sůva má svou říš,
a z drahokamů leb, se ještěrka tu míhá.
A tam, kde kalichy mák rudý rozežíhá,
ve tiché hrobce pyramidy té
zjev sfingy staré, ve tmách ukryté,
těch mrtvých zahrady stráž hrůzná, jistě číhá.
Ah! sladko věru je klesnouti do útrob
snů věčných matky, zem kdy prach si snoubí,
však sladší pro tebe by neklidný byl hrob
kdes v modré sluji, echem znící hloubi,
neb štíhlé lodi kde za temna letí dob
ke skalám tesu, zryt jenž vlny vroubí.

Řím.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování).

uď trpělivý, ona se také rozveselí. Na začátku jinak nejde. Není zvyklá nové domácnosti, neví, jak si má počínat, přibyly ji starosti a musí teprve uvykat. Za nějaký měsíc rozkvete v ní teprve láska a dej pozor, aby ti potom nebylo nemilé, až bude stále chtít být u tebe.«

»To by bylo mým štěstím,« horoval Roubal. »Opravdu, až budu chtít, aby moje ženuška se rozveselila, napíšu ti a musíš přijet. Na tvůj brzký sňatek, krásná Blaženko.«

»Ty lichotníku!«, zasmála se. Číšky zacinkaly a Roubal poroučel služce, aby přinesla novou láhev vína. Jaroslava vstala a opatrně kračejíc, aby se ničeho nedotkla, šla do svého pokojíku. Tak to tedy vypadá. Její muž lituje, že si nevzal Blaženu. Touží po divokém zahýření, představuje si ženu ne jako bytost, s kterou by sdílel všechny své city, kterou by pozvédal a zbožňoval jako slabšího druha, jenž mu obětoval své tělo a svou duši. On vidí v ženě pouze prostředek své rozkoše. Odpor a pohrdání ji zalomcovalo. A stud ji polil, že sestra to nechápe a neodbude ho jak si zasloužil.

IV.

Než uplynul měsíc, vyjasnil se poměr mezi mladými manžely. Došli přesvědčení, že se chybili svými cestami, že den ode dne jsou si cizejší a že není daleká doba, kdy bude pro ně ulehčením, budou-li se sobě vyhýbat. Jaroslava ustupovala muži ve všem. Neměla k němu žádných přání, nic ji od něho netěšilo, nic od něho neočekávala. Přála si mít pouze klid, toužila, aby byl šetrným a nevšímal si jí. Ale jako by mu působilo rozkoš pást se na jejích duševních útrapách, byl vždy bezohlednější. Pozoroval, jak trpí, když je hrubý, a proto byl hrubý kdy a jak mohl. Dráždil ho její klid, její mrazivá netečnost ke všemu, co dělal, a přál si, aby ji mohl poštvat, aby ji mohl vyburcovat z klidu a dohnat k bouřlivým výtkám, k prudkým slovům, k nějakému spílání. Ale všechny jeho pokusy rozbíjely se o její chlad. Byla jako socha, která nevidí a neslyší, co se kolem ní děje. Když byl odbýván sňatek Teklin, opil se ponejprv tolik, jak ho dosud neviděla. Byl sice často napilý, ale aspoň mohl zpříma chodit a souvisle mluvit. Snesla podobný stav, třeba se všecka třásla hnusem proti němu. Ale tehdy se spil tak, že jen blábolil, a musil se zachycovat o předměty, aby neupadl. Zděsila se ho, když se k ní blížil s vlhkými rty a vypoulenýma očima, ve kterých svítila vášeň. Chtěl ji obejmout, ale ona do něho strčila, až se skácel. Slyšela, jak zaklel, jak pronesl slovo, které nikdy před tím nepronesl, hrozné slovo, které zůstalo jako příšera v jejím srdci. Utekla tehdy a proseděla do půlnoci v besídce zahradní. Pak, když ji chlad noční rozrážel, zvedla se a šla opatrně domů. Spal už a ona zamknuvši se v hostinském pokoji, položila se také. Neusnula. Stále přemítala, co teď má dělati, kam jít, čeho se chopit. Zde žít nemůže, to jí bylo jasno, o tom už ani nepřemítala. Nevěděla pouze, kdy má odejít a kam má odejít. Pro jediné, v opilství pronesené slovo odejít nemohla. Počká, až ještě jednou veřejně ji sníží, aby nemohl se bránit, že ji bezdůvodně vyštval. A kam má jít? Nemůže nikam jinam, než odkud přišla. Nevěděla by si rady, nemá peněz, zahynula by bez pomoci. Teď chápala, že byla její výchova jednostranná, že peníze byly považovány za dostatečnou její ochranu. Domnívali se, že s tolika penězi se vdá za člověka bohatého a že už pojem bohatství sám jest bezpečnou zárukou před sprostotou.

K ránu ji malomocný stesk, bolestné utrpení tolik sklíčilo, že se rozplakala tichým, žalostným pláčem. Odhodlanost ji na chvíli opustila a ochablá lhostejnost oslabila její duševní síly. Vstala při úsvitu, oblékla se chvatně a sešedši na nádvoří, vycházela ven na dvůr. Dvorská čeládka ospale vstávala. Také včera si zahýřila, když milostpán ve chvilkovém rozjaření dal jim kořalky, až se ratejny naplnily křikem opilých hlasů.

Chladný vítr táhl po strništích a lehounká mlha svým neslyšitelným krokem vlekla se údolím. Zadívala se směrem, kterým leželo T. a v duchu jejím vyvstávala ozářená představa vily, která se jí v té chvíli zdála být rájem. Kéž by se tam mohla přenést, kéž by mohla zahodit své vzpomínky a začít znovu žít. Už by nikdy se nevdávala, nikdy by nevěřila vášnivým slovům a nepoddávala se výbuchům probouzející se touhy po muži.

Když zaslechla hlas šafářův, nařizující zapřahání, vracela se kolem dvora zahradou domů. Muž byl už vzhůru a cosi zlostně křičel na služku. Nebylo mu dobře a vyléval si špatný rozmar na služebných. Dělal tak vždy, kdykoliv alkoholem otravoval své nervy.

Uměl však záhy napravovat účinky svého pití. Pil vždy zas hned ráno a potom se dostavovalo bujné veselí. Šla do jídelny, posnídala maličko sama a slyšíc kroky Janovy, odcházela do kuchyně. Jeho volání ji zastavilo.

»Dobré jitro!«, křičel se škodolibým úsměvem. »Jak jsi se vyspala?«

»Přeješ si něčeho?«, ptala se lhostejně.

»Chceš zas hrát komedii?«, posmíval se.

»Jen mě nedoháněj k nejhoršímu. Pro malé vybočení z pořádku nemusí být ještě zle. Však jsi také ukázala, že když chces, dovedeš být jak náleží hrubou. Po druhé bych takového něco nesnesl.«

Neodpovídala, stojíc u dveří a patříc ke stěně.

»Ostatně, přeješ-li si, abych oplácel rovné rovným, dostane se ti, čeho si přeješ,« křičel v rostoucím podráždění. »Nejsem slabochem, který by trpěl znásilňování od rozmarné ženy. Zkrotím tě, že ti podruhé zajde chuť.

Ohlédla se po něm pohledem plným opovržení.

»Ano, milostpaní, nic se tak s vysoka nedívejte,« křičel a zadupav zahrozil pěstí. »Máte-li vy sílu v rukou, mám ji také.«

Otevřela chvatně a vyšla, než ji mohl zadržet. Přiskočil ke dveřím a chystal se běžet za ni. Potom, rozmysliv se náhle, vracel se, drtě mezi zuby nadávky.

Několik dní spolu nehovořili. Už ani před domácími neskrývali, že žijí v nepřátelství a že roztržka stala se příliš velikou, než aby doufali v její napravení. Jejich ložnice přestala býti místem, kde byli nuceni společně žít. Jaroslava přenesla do hostinského pokoje své drobnůstky a Roubal mlčky schválil její krok. Bylo mu to milejší. Nyní, když bylo ve dvoře po práci, mohl častěji odjíždět do okolních měst. Chytila ho touha po zevnějším lesku, marnivá snaha přiodít se hodnostmi, které nepřinášely sice zisku, ale které by ho pozvedly na okresního velikána, jemuž by se ustaraní sedláčkové klaněli.

Jeho majetek, okázalé vystupování, štědré podporování spolků a místních podniků zjednávaly mu vážnosti a pozvedaly ho v očích venkova, který patří na majetek s větší úctou, než na vynikající schopnosti duševní a který se dá často koupiti štědrým rozhozením několika bankovek. Pan Roubal počítán mezi předáky okresní, o jeho jmění povídány celé pohádky a na mnohých místech starostlivě uvažováno, které důstojnosti by měly býti na jeho bedra položeny, kde jaké spolkové protektorství je uprázdněno, aby mu mohlo být poníženě nabídnuto v naději, že to zadarmo nebude.

V Dolinách počaly se ukazovati deputace spolků v parádních šatech, v bílých rukavicích, nesoucí krásné diplomy a v řečech pracně naučených vyjadřovaly úctu a oddanost panu Roubalovi. Přijímal je s povznesenou důstojností, uváděl do salonu, dával přinášet drahá vína a doutníky a na konec způsobem vznešeným odevzdával malé příspěvky do spolkové pokladny. Proč by tak nečinil? Dluhy měl zaplaceny, úroda byla veliká a domácnost ho nic nestála. Nešetřil, ačkoli dobře v hlavě počítal, co smí rozházet, aby nemusil sáhnout k půjčkám.

Před novým rokem měla být volba nového okresního zastupitelstva. Roubalovi nadhozeno, že tentokrát bude nejen volen do toho předního sboru v okresu, ale že je také uprázdněno místo náměstka okresního zastupitelstva. Starostenství bylo v pevných rukou a on dobře věděl, že ten hrozen je proň ještě tuze vysoko. Byl spokojen tím, co mu napolo slíbeno a aby v čas kořist zajistil, uspořádal v září na svém statku hon na koroptve. Schválně zvěř šetřil, polnímu hlídači přísně nakázal, aby střežil bedlivěji ohaře, než škůdce polních plodin. K hostině objednal lahůdky, vína drahých známek, speciality doutníků, na čas sluhu přijal a paní krátce oznámil, že v ten den očekává od ní respektování jeho pověsti a jeho veřejných zájmů.

Třeba jí už bylo lhostejno, co o ní lidé soudí, z vrozeného studu se snažila, aby ti, kteří přijdou do jejich domácnosti, neviděli nezakrytou jejich hanbu. Řídila přípravy a v den honu obléknuvši se pečlivěji než kdy jindy, potlačovala své niterné zápasy.

Všechno, co mělo v okresu váhu a pověst se sjelo a byt zahlaholil hovorem a zábavou. Střelci, přijavše malé občerstvení, odešli za zábavou a v jídelně upravována skvostná tabule. Ve dvě hodiny odpoledne vraceli se střelci. Kořist nebyla sice velmi veliká, ale páni se dobře bavili a vyhladnuvše toužili po zotavení.

Sotva poněkud upravili svůj zevnějšek a omyli ruce, už je Roubal zval do jídelny. A teď také Jaroslava, konajíc úřad domací paní, přijímala poklony pánů. Byli jaksi jejím zevnějškem zaraženi. Domnívali se, že v Dolinách najdou skromňoučkou paničku, tak trochu popelku a trochu hloupoučkou dámu, která vynikala jedinou vlastností a tou byly její peníze. Jak jinak mohli si vysvětlovat, že Roubal se svou paní nikam nejezdil, že sám konal výlety a nikdy se nezmínil svým známým, že přijede se svou mladou paní na návštěvu. Dost mu to předhazovali, dost se snažili vyhovět svým ženám, které hořely chtivostí podívat se, co je zač ta bohatá paní Roubalová. Pronesen tedy o ní soud, který skončil jejím odsouzením. Roubal byl švihák, dvořan, dovedl dámám povídat velmi roztomilé poklony, někdy

také něco pikantního, ale všechno vždy velmi ušlechtile, že by ho byly poslouchaly po celou zábavu. Bože, takového muže mít, vzdychaly v ústraní svých srdcí.

A teď ji tedy viděli. Však měli ze svých domovů nakázáno, aby si ji dobře prohlédli. Jenže je všechny svým vystoupením pomátla. Ano, tohle byla velká dáma, která přinesla nejen peníze, ale také společenskou uhlazenost, chik, zkrátka nebylo to tuctové zboží, za jakou ji považovali. S mimovolnou úctou se k ní blížili a ona, děkujíc jim za poklony chovala se se zdrželivou přívětivostí.

Roubal počínal si, jakby se svou paní žil ve zdánlivě nejlepším souladu. Choval se k ní velmi dvorně a něžně, na vše se jí tázal a volal na ni sladkými jmény. Její nitro kypělo odporem proti němu, ale byla příliš silná a příliš jí šlo o zabránění skandálu, že se přemohla a odpovídala dost laskavě.

Znamenitý oběd zvyšoval náladu a když konečně zašumělo šampaňské, připíjel starosta okresu domácí paní. Nastalo přiťukování a Roubal chvátal z druhého konce stolu se svou sklenkou. Přiťukl si a nakloniv se, políbil ji na rty.

Zbledla, okamžik se chvěla, ale potom namahajíc se, aby se usmála, usedala. Jakou hnusnou komedii hrají před lidmi, hučelo jí hlavou. A ona je spoluvinnicí, ona také tak se přetváří, trpí vše, a bude házena do jednoho koše s mužem, který brzy bude ode všech poznán a dle pravdy oceněn. Otírala si kapesníkem rty, jakoby ji pálily tím výsměšným políbením. Na muže se podívat nemohla. Tušila, že čeká její pohled a nebyla si dosud jista, co svým polibkem chtěl naznačit. Buď se k ní lísá, potřebuje peněz a chce se s ní udobřit. Nebo ji schválně tak ranil, kde se nemohla bránit, chtěl jí naznačit, že mu její odpor činí potěšení, že má dost odvahy skřížit její plány a potýrat ji, aniž by to kdo pozoroval. Po dlouhé chvíli maně zalétl její pohled na druhý konec stolu a viděla, že se na ni dívá, podivně se usmívá, a jak se v jeho očích škodolibá radost leskne. Horko ji oblilo a nevěděla ani, co její soused právě jí povídá. Nu, bude silná, přečká ještě chvíli, než se začnou rozjíždět, nebo než usednou ke kartám. A potom teprve vstane, odejde a dá se sluhou omluvit, že jí není dobře.

Ale Roubal byl ve výborné náladě. Jakási divoká rozkoš, že hraje komedii, o které nikdo nemá tušení a která padá, kam míří, hnala ho, aby pokračoval dál. Pronesený návrh, aby před večerem střelci se rozjeli, odmítl jako urážku, které by nesnesl, a láhev za lahví plnila stůl. Oči hostí počaly se jiskřit, hovor stával se hlučnějším a veselejším a tu a tam začali si střelci šeptem vypravovat anekdoty, které se světla denního štítily. Roubal posedával, hořel ve tváři a cosi vášnivě hrubého usedalo na jeho svraštěné čelo. Sklenku za sklenkou dychtivě vyprazdňoval a vyrážel krátký úsečný smích, když tu či onu anekdotu zaslechl.

Sluha rozsvítil lustr a Jaroslava se chystala, že odejde. V tom zaslechla Roubalův hlučný hlas.

»To není nic, milí pánové, to já vám povím jinou švandu, která se hodí k honební zábavě.«

Hovor umlkl a on počal vypravovat. Z počátku užíval velmi slušných výrazů a třeba anekdota byla trochu lehtavá, nedávala příčiny k obavě, že bude sprostou. Teď však přišel konec. A jakoby všechnu surovost chtěl najednou vylít, užil tak hrubých výrazů, že někteří ze slušnějších hostí rozpačitě se po domácí paní ohledli. Ostatní hodně už napilí rozesmáli se, aby se domácímu pánu zavděčili.

V tom padla sesle. Jaroslava prudce povstala a jak sesli odstrkovala, ji převrhla. Uklonila se maličko svým dvěma sousedům a hrozně bledá obracela se k odchodu.

»Kam, kam, kočičko!« křičel Roubal také vstávaje. »Snad si nebudeš hrát na stydlavou panenku? Jsi zvyklá snést peprnější řeči. K čemu ta přetvářka«.

Neodpovídala. Vztyčena vyšla ven a zaslechla ještě mezi dveřmi, jeho vyzývavý smích. Po jejím odchodu panovalo okamžik trapné ticho. Všichni tušili, že domácí paní byla uražena, uznávali, že Roubal mluvil opravdu nešetrně a někteří počali se pohledy dorozumívat, aby se zvedli a odjeli. Ale Roubal dosáhnuv čeho chtěl, křičel na sluhu, aby chystal k večeři, a volaje, že nikoho nepustí, kázal přinést karty a nové víno.

»Žert je žert, pánové,« volal ze široka. »Někdy se musí něco ostřejšího říci, vždyť jsme mezi sebou a na honě. Teď teprve můžeme si volně popovídat. Na zdraví váženého pana starosty!« (Pokračování.)

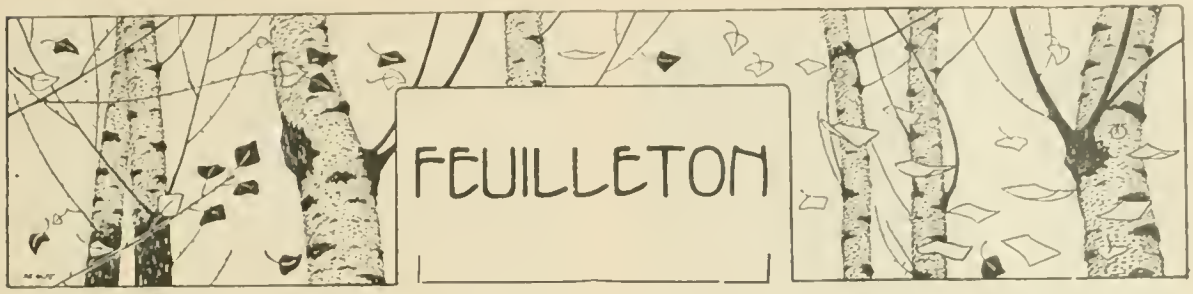

JAROSLAV GOLL.

»Byl z těch, kteří mi udělali.« »Byl tak přirozenou a samorostlou osobností, jako každý ze současných drsných originálů; jeho jemnost ve smýšlení a mluvě, spojená s důmyslem, subtilním vtipem a náklonností k lehkému, hebkému ironisování byla zcela harmonickým přívlastkem jeho přirozenosti, jeho tělesné konstituce a letory . . .« (Heller, Lumír 349.)

To bylo napsáno v r. 1874, v tom roku, kdy Goll vstoupil do redakce Lumíra vedle Sv. Čecha, Hellera a Sládka, kdy se mnoho pohyboval v literárním ovzduší, kdy vydal své první Básně. Od té doby léta utíkala, kdo byl tehdy mlád, není jím už, kdo napsal mumraj »Robert Guiscard«, vzpomíná už jenom — neboť bylo-li mu tehdy dvacet osm, bude mu v sobotu, 14. t. m. šedesát. Mnoho se změnilo — ale nezměnilo se nic z charakteristiky dr. Hellera; ať na kathedře, ať kdekoli jinde, slovem či písmem — vždy zachovává prof. Goll půvab ducha jemného a ušlechtilého, vždy zanechává ve všech, kdo ho znají, dojem vysoké kultury.

Professor všeobecných dějin na české universitě, dvorní rada dr. Jaroslav Goll narodil se v Chlumci nad Cidlinou jako syn lékařův, studoval v Praze, Gottinkách (u Waitze) a v Berlíně, byl professorem na Československé obchodní akademii, r. 1875 se habilitoval, 1880 jmenován byl mimořádným, 1885 řádným professorem, loni dvorním radou.

Literatura vždy více ztrácela milovníka, ale věda získávala tvůrce. Čtenář nalezne v O. Sl. N. celou vědeckou činnost Gollovu; máme-li vytknouti věci hlavní, jsou to jeho články z dějin 17. století (i práce habilitační) pak v letech 1883—5 v Časopise Českého Musea řada prací o Jednotě bratrské v XV. století, články v Athenaeu, v Mittheilungen vídeňského Institutu, v Revue Historique. R. 1878 a 1882 vycházejí dva svazky Quellen und Untersuchungen, zabývající se Petrem Chelčickým a temnými počátky Jednoty — práce na rozdíl od mnohých domácích i cizích kvantitativně neveliké, ale zahrnující překvapující množství domněnek a kontrovers, řešených s jemným taktem, jenž doma i za hranicemi došel plného uznání. Roku 1886 vystoupil Goll proti rukopisům a nezůstal ani ušetřen různými zkušenostmi; pak vydal Čechy a Prusy ve středověku, r. 1894 kroniku Vavřince z Březové. Hlavní jeho činností jest pak vydávání Českého Časopisu Historického, jenž letos vychází na dvanáctý rok jeho redakcí i pilným spolupracovnictvím, byv založen pro sledování práce vědecké a publikování prací, prováděných členy semináře, který Goll roku 1882 s Emlerem, pak Rezkem a Pekařem řídí. Časopis a seminář jsou Gollova láska, chlouba i sláva.

V semináři už celá řada pozdějších vědeckých pracovníků vzdělala se pod jeho vedením v základech historické kritiky, časopis pak má nejvydatnější zprávy o vědecké práci z rakouských, stoje rovnocenně po boku cizím; kolem něho seskupena je dnes celá řada Gollových žáků, již zvou se jeho školou, řada jmen, souvisejících s universitou, i mimo ni.

Píšeme-li o historiku, jenž ze současných českých stojí nejvýše, zajímá nás nejenom jeho činnost čistě odborná, nýbrž ptáme se také po jeho názorech filosofických, jež by se zračily v jeho díle; naskytují se nám slova: ideje, latentní síly, směřování, koncepce . . . Ale česká historiografie měla v Palackém svou organickou dobu, lze-li tak říci; kritické, jež přišla po ní, bylo potřebí neméně. »Pokrok často objevuje se především v práci podrobné,« napsal prof. Goll (Dějiny a dějepis, Athenaeum 1889). Stoje tedy na půdě kritiky, znaje bohatost života a úzkost jednoduchých formulí, mnohotvárnost věcí a chudobu jistých historických pravidel, jež je marno nazývati zákony, nemůže než velmi střízlivě pozorovati všecky pokusy o velké koncepce. Hledí historicky na Palackého filosofii dějinnou, ukazuje z jeho životního názoru, jak »těch idealů svých pak hledal a je také nalézal v minulosti národa českého« (Č. Č. H. IV.) a staví se proti Masarykovi, proti mínění, že by česká otázka byla otázkou náboženskou, že by naši buditelé »vědomě pokračovali na dráze nastoupené Husem«, ukazuje všude, že nutno vždy počítati s mnohostí sil a vlivů, se spletivem příčin, a to nejen posloupných, nýbrž i rovnoběžných, vzájemně působících. Jestliže s velkou zdrženlivostí formuluje svůj názor o příčinách českého obrození, činí to takto: »Národ český byl obrozen duchem času, duchem dějin v posledních desítiletích minulého a v prvních desítiletích tohoto století; tedy osvětou předešlého století, která také do našeho ještě přechází, a ideou národnosti, jež vládne století našemu. Tak bylo

jinde, tak u nás. U nás k tomu přistoupily tradice z minulosti pocházející, a, což bylo rozhodné pro zvláštní národní život, ne pro život vůbec, po mrtvu, jež vládlo před tím, anebo vlastně po spánku, jenž přece nebyl smrtí — snaha sebezachování, snaha zachovati vlastní a zvláštní národnost, když nastalo nebezpečenství největší.«

Věta o historii — učitelce žije už tak dlouho, že sotva kdy přestaneme se k ní vraceti, třebas jen polemicky. Prof. Goll ve svém zmíněném článku (Dějiny a dějepis) vyslovuje spíše odpor pro tuto úlohu; za to mluví dosti o interessu pro historii. Nemuze souhlasiti, že by dobro vítězilo, nemůže přiznati motivům ethicky chvalným hodnoty, leč pokud hýbají dějinami stávající se psychologickými silami. Věta »historii běží o to, co dějinami hýbe,« ne o dobré úmysly — měla by jistě častěji býti opakována. A stejně nutno připomenouti slova: »Že není ve světě lépe, to říci někdy zdá se paedagogicky nebezpečno, a proto také z té příčiny se dějiny upravují často ad usum delphini. Dějiny samy neučiní nikoho optimistou. Avšak ani pessimistou.«

Známé »comprendre, c'est pardonner« rozumí se jako motto nade vším, co prof. Goll psal, a rozumí se také jako odpověď na požadavek, jenž chtěl míti z historie »Weltgericht«. On nikdy nestavěl před svůj soud lidi, jimiž se zabýval; ale za to nikdy nepřestával se zajímati o skrytý jejich půvab. Historie byla mu vždy uměním, třebas uměním vysokých požadavků, byla vždy činností souhlasnou s celou jeho osobností. A pro ni měl vždy svůj poněkud třístěný, leč milý a především jemný sloh, stejný v knize i slovu živém, jenž zachovával mu úctu starších a získal teplou oddanost mládeže, jíž ostatně jeho srdce bylo vždy blízké.

To se nezapomíná. A v den, jenž bude vzácným oběma stranám, v Paříži, vzdálen vlasti, ucítí prof. Goll utajenou mluvu mnohých pozdravů a přání, jichž výhoda bude v tom, že jejich srdečnost bude vždy větší než jejich slova. *Krocín.*

= **Nakladatelské družstvo Máje v Praze** konalo 7. t. m. mimoř. valnou hromadu za hojné účasti členů, kteří měli 102 podíly vlastní a zastupovali 126 podílů: na těchto 228 podílů připadaly 163 hlasy. Předseda Václav Štech uvítal přítomné, ohlásiv potěšující zprávu, že v uplynulém právě období správním do 30. června t. r. přibylo 220 nových podílů, representujících 44.000 K jmění, k dřívějším 350. Rozvoj závodu napíná volené funkcionáře tou měrou, že v dohledné době počet členů správního výboru na všechny úkoly nepostačí; proto předstupuje výbor s návrhem, že valná hromada může místo 9 voliti až 12 členů do správního výboru. Mimo to učiněny některé menší změny ve společenské smlouvě týkající se způsobu přijímání členů a ustanovování honorovaného účetního znalce jako revisora. Ustanovení ta byla jednomyslně přijata i s návrhem, že pozvání k valné hromadě posílá výbor členstvu též poštou. Volných návrhů nebo jakýchkoli přání nikdo nepronesl. Po vyčerpání programu poděkoval předseda dámám a pánům, kteří v horké letní saisoně vážili cestu na valnou hromadu.

= **Na ztracené výspě.** »Je nás tady třicet tisíc, ale na obrovské ploše, jakou jest New York, se to lehce ztratí. My nežijeme, my živoříme!«

Tak mi odpověděl starý, šedivělý redaktor bezvýrazného česko-amerického deníku, když mladík nezkušený jsem mu vyložil široce a dalekosahle své nadšené idee, idee o česko-americké literatuře, české základem, americké vývojem, individuálně naší.

Od té doby uplynulo něco času. A ta slova stále a stále mi hučí v hlavě: »Jest nás tady třicet tisíc!« A to co mělo býti přední stráží, zálohou pro těžké časy, ztrácí se pomalu a jistě v přívalu dne, v poměrech nové země.

Postavte se k večeru před budovou českého Národního domu, v Novém Yorce, na sedmdesáté třetí ulici. Hlouček dětí vychází z české školy; tvrdé české tváře, dědictví po otcích. A sotva že překročí práh a vykročí z vrat, počnou hovořit angličtinou. A jedině v děckých, jiskrných očích jim to svítí tím specifickým, českým leskem, vzdorem pěstovaným po staletí, dědictvím po otcích. A doma v těsných zdech obrovského New Yorku dosud slyší staré české písně, zvěsti o starých českých strastech, o starých českých vzdorech. A vzdoru rozumějí, ale jich vzdor není vzdorem Čecha, vrozeným vzdorem ujařmeného národa, ale spíše pýcha proletářského uličníka, bezstarostného ve svých denních starostech, zvyklého nositi hlavu vysoko.

Říkají, že Čech jest duše lokajská; říká se tak všelicos, ale jisto jest, že český vystěhovalec chodí vzpřímen a váží si sama sebe. To dělá okolí. A i když to okolí není tak ideálně svobodou a bratrstvím oplývající země zaslíbená, přece okolí jest lepší, nežli poměry, v kterých se to živořilo doma. A vědomí tohoto napravuje páteř, napomáhá nositi hlavu vzhůru.

Ale toto již nejsou Češi. Nový prvek přímísil se k zděděnému charakteru, a sám hoch hrdě prohlásí se Američanem. A teprvé po delším ptaní vysvětlí ti, že rodiče byli českého původu. A co se jeho týče — čistokrevný Yankee. A na dotvrzení zahvízdá ti starý popěvek, písničku o vzdoru, ne však

o tom českém passivním vzdoru, ale mohutný nápěv americké lásky k svobodě, baladu o tom, jak prostý sedlák Yankee doodle vyjel se rvát za zásady a svobodu, proti králi a žoldnéřům jeho a proti celému světu.

Je nás tady třicet tisíc a všichni musí tím projíti a jednoho jitra se probudíme a cítíme tu přeměnu ve všech žilách, v celém těle a cítíme, že to co za námi, zlé a dobré, jest ztraceno pro vždy a na vždycky a my že jsme příslušníky nového národa, možná že lepšího a možná že také ne, ale na každý pád šťastnějšího, s pevnou půdou pod nohami, jasnou, nezkalenou oblohou nad hlavou a nároky na bezstarostnou budoucnost. Jest to pocit obrovský, až zarážející a mnohému nad tou velikostí bije srdce zrychleně a hlava se točí a mnohému nad tou velikostí téměř srdce puká; či jest ta příčina jiná, nežli velikost? Kdož ví!

Pro český národ jsme ztraceni. Nyní nebo později. A jedině kdesi kterýsi staroušek, konservativní duše upřímná i po letech a letech dobelhá se domů z černé hodinky a lámanou angličinou rozpovídá se svým vnoučatům, jakže Palackému, otci národa, ruku stiskl, jaká že to vlast ta stará za oceánem a jaký že to muž byl Mistr Jan Hus a jací že to rváči ti staří Češi. A děti naslouchají, poslouchají řečem, které nemají pro ně úzký význam dějepisný, ale spíše kouzlo pohádky a za noci pak sní o březích Vltavy, jejíž voda daleko šumí a šumí, a jaký že to byl hrdina Jan Žižka, chlapík jednooký, který témčř jak George Washington nikoho ve světě širém, ani krále samého se nebál. —

Jest nás tady třicet tisíc; naše děti a děti našich dětí a nad hlavami nám vlaje hvězdami posetý prapor. A staré boje ve staré vlasti zní nám jakoby pohádka. *F. L. Hackenburg.*

— **Matice vyššího vzdělání v Americe**, o jejímž založení a prvních počátcích přinesl Máj v č. 42. r. II. krátký článek, pokračuje a prospívá zdatně za vytknutým cílem, který jest: podporovati nemajetnou mládež českoamerickou v studiích universitních, aby tak, nabyvši vyššího vzdělání, národu svému v nové vlasti co nejlépe prospěti mohla. Uchazeč neb uchazečka o stipendium »musí býti českého původu, chovati české city a ovládati českou řeč« — předpisují stanovy. Dle výkazu posledního vyplatila Matice za krátkou poměrně dobu, tří let, svého ušlechtilého působení: 4215 dollaru svému účelu. Stipendia poskytnutá jako čestné půjčky, jsou po nabytí pevného postavení životního, zpět splatná.

Bohužel nedostává se Matici vyššího vzdělání té všestranné podpory mezi americkými Čechy, jaké by zasluhovala, ač čítá nejpřednější muže k národu našemu za mořem se hlásící, mezi své členy, mimo četné spolky a spolkové řády. Spisovatel Jan Havlasa, meškající právě v Americe, navrhl k upevnění financi Matice zavedení národního kolku, na způsob našeho matičního — avšak Američani vůbec, tedy také čeští, nejsou zvyklí na jakékoli kolky, vyjma poštovní, a tak narazil návrh na odpor.

J. Štursa: Madame Hamlet.

Z těch nesnází Matice vyššího vzdělání najde jistě cestu, hůře však, že v poslední době dočkala se i v táboře vlastním útoků, namířených proti ústavu samému, hlavně však proti osobám v čele jeho stojícím. Na takové podmílání půdy nebylo nikdy a nikde není mezi Čechy nouze, nejvíce přichází, jak známo, vždy od lidí, kteří sami věci nepřispěli ani finančně, ani duševně ji neprospěli. Činěny dokonce pokusy i do listů v staré vlasti vycházejících přenésti tyto osobní a více ještě obchodní nevraživosti, i nelze dosti tu doporučiti opatrnost co největší, aby se neznalostí poměrů nečinila křivda.

Matice vyššího vzdělání jistě vše dobře přečká a půjde dále za svou záslužnou činností.

Fr. Heriles.

— **Závěr slovanské ankety.** Původce a nadšený propagátor této myšlenky pozval nás k přátelskému pohovoru. Několikaměsíční práce byla skončena a navrhovateli slovanské ankety tanuly na mysli mnohá přání, směřující k praktickým důsledkům theoretických podnětů. Za vlahého podvečera putovali jsme malostranskými uličkami, až octli jsme se v kamenné pohádce hradčanské. Stojíme na Loretánském náměstí a pátráme po domu, v němž vyhledal si tichý koutek vážený náš přítel. Vstupujeme do starého domu, jehož celý ráz tvoří zajímavý článek v řetězu staropražských budov, dodávajících tomuto odlehlému pražskému zátiší nevystihlého a nenapodobitelného půvabu. Bloudíme po chodbách, až ocitáme se v jakémsi mezipatře, které vyniká praoriginální zvláštností . . z jedné strany je takřka přízemkem, ze druhé strany, pohlížíme-li k němu ze zahradní dvojité terassy, jsou okna jeho v závratné výši asi pátého patra. Cosi tajuplného, co připomínalo nám popisné partie Herlošových románů, vydychuje z tohoto ztraceného, odlehlého pražského činžáku, jenž býval kdysi baštou patricijské zámožné rodiny. Viděli jsme z bytu panorama, jehož jsme se ani nasytiti nemohli. Na pravo trůní residenční palác strahovského opatství, před námi smála se kypící zeleň skvostných zahrad, do nichž zapadající slunce vrhalo nejnádhernější svoje světelné reflexy. Daleko na obzorech rýsovaly se kontury dědin, pod námi v kotlině zářila Praha, zabarvená snivou západovou červení a protkaná stříbrnou pentlí vltavského toku. V tu chvíli jsme teprve chápali, proč sem do těchto končin zatulují se někteří Pražáci na stálý pobyt — jsou královsky odměněni za několikeré denní dosti daleké a namáhavé cesty.

Naše překvapení nebylo tímto báječným rozhledem vyčerpáno. Jdeme chodbou, sestupujeme skrytým schodištěm a po mnohých oklikách vystupujeme uzounkými dvířky na první terassu. Pod námi Hluboká cesta a bezprostředně nad ní druhá terassa. Pídě drahocenné prsti tu znamenitě využitkováno . . staré stromy obaleny jsou ovocem a ohromný ořech rozpíná košatou korunu v celé záplavě svěžího listoví. Zděný val, na němž vysoká stavba sedí jako kamenný obr, zalit je proudy popínavé rostliny. Octli jsme se na zcela opačné straně, ve hloubce, odkud jako ze dna studně pohlížíme k oknu, u kterého jsme před několika okamžiky stáli v zaníceném vzrušení. Soumrak padal na město a pražské zvony zapěly večerní Ave. Loretánské zvonky, o nichž Neruda vypravuje tklivou legendu, hlaholily vzdáleným echem a zněly ve velebném souzvuku jako elegická dumka. Nebe střídalo barvy a zelená plocha zahrad měnila se jako hladina jezera. Z jedněch dvířek vyšel člověk a než jsme se nadáli, poručil stolečku pod starým stromem a on pokryl se štědrým nadělením. Sedíme nad komunikační tepnou hradčanskou, která zvolna tichne a se vyprazdňuje. Srpek měsíce zabělal se nad strahovskou silhouettou, hvězdy prokoukly a vojenská večerka pronikavými tóny svolávala mužstvo do kasáren. Zaplanula pouliční světla a jedno, vsunuté do zelené kštice valu, změnilo terassovou zeleň v báchorkovou kulissu. Pražský prospekt připomínal poetickou náladu z Louisy a moře zeleně před námi halilo se v tajuplné pološero, v němž dotikávalo ptactvo večerní svoje táčky. A tu do ticha vletěl jako pták první tón a v zápětí za ním dovedná ruka loudila z dobrého nástroje čarokrásu Chopinovy komposice.

Nezapomeneme na červnový večer, jejž prožili jsme na terasse starého hradčanského domu. Dost možná, že se ho budeme jednou dovolávati jako památného okamžiku. Porokovali jsme o tom, jakým způsobem řešiti popudy a návrhy, jež byly vysloveny ve slovanské anketě. Myšlenka je stará, už Kolár toužil po realisování toho, co podnes nestalo se skutkem . . . ale nadejde, musí přijíti doba, kdy velké a krásné myšlenky — jsou tolik, jako vzduch, jak řekl náš hostitel — stanou se skutkem. Není ovšem na čase zmiňovat se o plánech a projektech, jež na tomto závěrečném debatovém večírku naší slovanské ankety z důkladných pohovorů se vykrystalisovaly — ale my jsme v pozdní hodině noční vycházeli tajnou brankou do Hluboké cesty s pevným předsevzetím, že přispějeme ze všech sil svých k tomu, aby slovanská anketa nezarostla v ročníku Máje travou zapomenutí. —*r.*

— **Dr. R. J Kronbauer: Duellanti.** Je to soubor povídek, novelek, romanových osnov, jichž význačným dějem je souboj. Autor předeslal své knize předmluvu — u belletrie věc dosti řídká — ve které vystupuje z rámce vypravovatele co obhajovatel sociálního zjevu, v době, kdy zjev ten v očích vzdělanců nabývá čím dále tím více odiosního rysu. Nelze popříti, že spisovatel uhodil na strunu šťastnou. Poukazuje k tomu, že jsou situace, v nichž nelze jinak se ubrániti odpůrci zlému a opatrnému, proti němuž není jiné zbraně, že jsou případy, kde odvrátiti zlobu a nepravost u jistých ďábelských povah vskutku není možno jinak. Sám však v jedné ze svých prací právem zase souboj ironisuje dvěma starými přáteli, kteří se jednou pohádají a jichž souboj skrze jich důvěrníky zvrtne

se — v banket. Ať už má však čtenář o duellu mínění jakékoli — i referent náleží k jeho odpůrcům, přečte přece jen tuto sbírku se zájmem a odloží ji s dojmy sympatic pro jich autora. Kronbauer umí totiž z prostého zdánlivě příběhu, který slyšel vyprávěti nebo jehož byl svědkem, důmyslnou osnovou děje, jenž je jeho autorstvím, jeho uměleckým dílem, stvořiti belletristickou práci, která má zrno, pointu účinně přihrocenou, nebo dramaticky katastrofální vyvrcholení. Ať už ten který souboj vyzní smírně či tragicky, jako v příběhu polského lékaře, jemuž odpůrce urazil matku, ať už vůdčí ideou povídky je láska či uražená ctižádost či potrestaná svévole — vždy má historie svou potřebnou dosi pravděpodobnosti, svůj bohatý, napínavý děj a svoji poctivou morálku.

Nemyslete, že snad děj je všecko — Kronbauer má mimo něj vždy s dostatek barev pro kresbu ústředí a vystižení povah, aniž by se na ujmu děje ztrácel v analysách psych, které jsou v moderní a »moderní« tvorbě tak oblíbeny, a v liniích kraje, které často pohltí půl knihy a udusí často zájem čtenářův. Organicky a oekonomicky pracuje Kronbauer — jemu je vždy hlavní věcí příběh belletristického zpracování hodný; je si vědom, kolik z které barvy své palety nabrat do štětce. Ač se nebojí, kde je toho třeba, býti pastosním, nemaluje krajinu pro krajinu, duši pro duši, ale příběh pro příběh, jeho pointu a jeho essenciální morálku, kterou netřeba ani široce, rozplizle uváděti. Stačí slovo, neb ani toho netřeba. Referent je také čtenář, ale gourmand. Přečte-li knihu do

Vratislav Brunner: Jarní píseň.

konce, je mu to nepochybným důkazem její raison d'être. Tato kniha bude se čísti ještě pak, až naši a cizí »moderní« nebudou známi ani dle jména.

—*s—a*—

∴ **První úspěch Kubelíkův.** Je známo, že Kubelíkovi pomohl do světa koncertní výbor Spolku českých žurnalistů, ale jenom několik zasvěcenců ví o tom, jak se stalo, že Kubelík dostal se v poslední chvíli na pořad koncertu, jenž stal se první metou jeho slavné dráhy. Šťastný a vynalezavý pořadatel koncertů Spolku českých žurnalistů Karel Kádner chystal na rok 1898. nějaké překvapení. Volba padla tenkráte na primaria českého kvarteta, skladatele a virtuosa na housle Karla Hoffmanna. Program byl sestaven, chyběło jenom houslové číslo Hoffmannovo, jenž nemohl se odhodlati k tomu, se vší určitostí přislíbiti účinkování. Vymlouval se na svoji funkci v kvartetu a panu Kádnerovi dával na uváženou, je-li radno počítati s ním, když bude asi právě v den koncertu jinde zaměstnán. Byla mu znovu a znovu lhůta k definitivnímu rozhodnutí prodlužována, až se stalo, co Hoffmann tušil . . . v poslední chvili, asi tři dny před koncertem, dostal pořadatel koncertu lístek, v němž se virtuos omlouval náhlým odjezdem z Prahy.

To bylo ovšem velice nepříjemné nadělení. Pořadatel však neztratil hlavu a rozeběhl se ku známým hudebníkům na poradu. Byla těžká pomoc v takové situaci . . kde jen na kvap sehnat důstojného substituta populárního mistra? Spolehlivým útočištěm býval v takových chvílích vždy skladatel V. J. Novotný. Vyslechl stesky Kádnerovy, přemýšlel, hledal . . ale zdálo se, že ani on pomoci nedovede. Kádner se již již rozhodoval, že koncert odloží na dobu pozější.

»Počkejte, příteli,« zvolal najednou V. J. Novotný . . »něco mně právě napadlo. Byl jsem v sobotu v konservatoři a poslechl jsem si produkce některých konservatoristů. Jeden z nich mne překvapil báječnou, temperamentní hrou . . tuším, že se jmenuje ten hoch Kubelík. Hrál Mendelssohnův koncert tak precisně, s takou unášející vervou, že jsem byl do opravdy nadšen a okouzlen. Víte co, zkuste to s tím Kubelíkem — požádejte prof. Ševčíka, aby mu dovolil veřejně vystoupit, a uvidíte, že ten mladík způsobí sensaci. Jeho exterieur . . jeho mládí . . ale hlavně jeho hra, to bude pro Prahu znamenitá novinka . . nehledejte nikoho jiného a napište do novin, že bude hráti Kubelík. Slyším, že to je chudý hoch, talent má obdivuhodný . . aspoň mu pomůžete do světa . .«

To bylo něco, to znělo skutečně lákavě a mnohoslibně. Kádner sedl ihned ke psacímu stolu, napsal Kubelíkovi psaní — neopomněl ovšem připomenouti, že koncert je ve prospěch humanní instituce a že mladý virtuos může počítati na podporu jenom morální — promluveno s prof. Ševčíkem a za tři dny Kubelík v Praze poprve veřejně hrál. Úspěch jeho byl, jak je po dnešní den v paměti, tak nevídaný, tak ohromný, že brzo na to pořádal Kubelík koncert ve Vídni a o něco později v Pešti, kde spečetěna byla jeho sláva. O Kubelíkovi možno říci, že přišel a zvítězil. Je si toho dobře vědom, že první vavříny sklízel zásluhou Spolku českých žurnalistů a výmluvným způsobem dokázal, že na to nezapomněl. —*r.*

☐ **Slosování prémií** v ceně 3000 K, určených pro odběratele Máje, se blíží. Kupony pro odběratele čísel byly v minulém čísle, pro předplatitele sešitového vydání jsou v tomto sešitu. Kdo celý ročník předplatil, vyplní kupon a odevzdá dle pokynů v insertní části, kdež jsou podrobnosti slosování uvedeny.

∴ **Vratislav Brunner** Jarní písní řešil zajímavý problém technický. Hrubými skvrnami na nepřipraveném plátně vyjádřil více, než by byl mohl studenou a tvrdou manýrou akademickou. Kolem skrání milenců, kráčejících lesem, vlaje vonný dech jara a jich postavy zalévá měkký svit slabého slunce, pronikající parami probuzené přírody. Jarní píseň je starší prací Brunnerovou, jenž v poslední době upoutal pozornost veřejnosti svými knihovými dekoracemi.

∴ **J. Štursa.** Madame Hamlet. Štursovy dívčí akty i hlavy jsou pracovány s nezvykle jemným citem pro křehké formy dívčího těla nezralého nebo chorobného, aniž by jeho ženy dospělé, mezi něž řadíme reprodukovanou dnes ženu s lebkou, ztrácely s plných svých tvarů a pevných linií. Z mladé, ale dosti obsáhlé a slibné tvorby Štursovy přineseme ještě hojnější ukázky.

Ročníku IV. číslo 44. vydáno dne 13. července 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENIM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

. JULIUS SKARLANDT:

Vidina.

Kdes »Ave« zní, a smutno v kraji.
Mlh závoj padá do polí.
V mou samotu tvé oči plají,
však srdce víc už nebolí!

Hra dohrána! — Tvá hořká slova
již neuděsí duši mou.
Ty mrtva jsi! — Proč přišla's znova?
Jak dřív i teď tvé zraky lhou,
jak dřív i teď jich vášeň mámí
plamenem truchlým ohňů zlých.
Však kde tvůj hlas, jenž zvonků hrami
v duši mé kouzlil jas a smích?

Jde kolem v noc tvůj fantom bledý,
jak růží hasne záplava
za mořem kdes. — A naposledy
ruku mi chladnou podává!

Hymna kráse.

Ač vášní k tobě hnán, jak vrak ve běsu vln
v klín zrádných skal,
já vděčně zřím zas den, kdy zrak Tvůj, čarupln,
ve snech mých vzplál!

Ty vznesla's touhu mou, jak churavící květ
ke slunci, výš!
Jak světlo tonoucích za nocí plných běd
v mém srdci bdíš!

Ni nebes končina když nestačila ti
— oh věčný den! —
Ty směle vedla's mne — stkvělá až k závrati, —
v zlý temnot sen,

až v pekel propasti, ve hříchu černý chrám,
kde žal a děs.
Však hlas Tvůj, zrak, podoben hvězdným hrám,
zas výš mne vznes!

Má duše cele Tvá, mé krve prudký var.
Chci s tebou v let
do krajů jiných zas, kam smutku nesáh' spár,
však nikdy zpět!

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování).

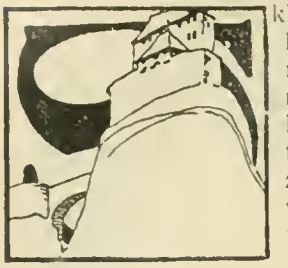

klížil společnost, prohodil, že za to, co mluví víno, nikdo nemůže, smál se, žertoval, lichotil, a společnost setrvala. Ano, je to pravda, že se nesmí to, co se v podnapilosti řekne, tak přísně vážit. Ostatně, proč by chvátali? Dobře se mají, společnost je rozjařená a takové zábavy tak brzy nezažijí. Po chvíli rozdělila se společnost. Část usedla ke kartám, část se dala do zpěvu a žertování, a Doliny zněly hlučnou veselostí.

O půl noci konečně zvedali se hosté. Roubal již vrávoral, stále cosi povídal a dívaje se blbě na přípravy k odchodu, smál se všemu. Hosty až dolů nevyprovázel, poněvadž se bál schodů. Usedl ještě sám za stůl a leje do sebe víno, klátil hlavou.

»Zkrotili jsme holubičku,« chechtal se, natahuje daleko nohy a kousaje doutník. »Za tisíc zlatých stojí ta švanda. He, kde je paní?« rozkřikl se náhle na sluhu, jenž odklízel sklenky se stolu.

»Odjela, milostpane,« řekl krátce.

»Cože! Kam odjela?« ptal se, vypouliv na sluhu oči.

»Nemohu sloužit, kam ji Václav vezl.«

»Václav ji vezl? Jdi pro Václava, hned ho chci vidět.«

Sluha zmizel a Roubal povstav těžce, vrávoral k pokoji, v němž Jaroslava poslední čas bydlila. Myslil, že bude pokoj zavřen a chytiv za kliku, chtěl dveřmi zalomcovat. Ale dvéře povolily a on se zachytil, aby neupadl. Vešel do pokoje. Bylo v něm přítmí, ale přece viděl dobře na lože a po pokoji. Všechno prázdné. Stál chvíli nesmírně překvapen. Nedovedl rychle myslit a těžce spojoval své myšlenky. Odjela. Kam? Proč? Snad na vždy? Jindy si toho přál, ale teď, když to přišlo, jaksi ho to ohromilo. Nechal dvéře otevřeny a vracel se do jídelny. Zase usedl a zase se napil, ale už málo. Nechutnalo mu a doutníkem mrštil o podlahu. Zlost ho zalévala, ale neměl sil, aby se vyzuřil. Čekal na kočího a stále si přál dovědět se, kam žena jela. Chtělo se mu spát, ale vědomí, že musí se dopátrat cesty Jaroslaviny, drželo ho v jídelně.

Na chvat oblečen vešel kočí do jídelny a zastavil se u dveří.

»Sem pojď, Václave,« volal naň. »Tu máš, napij se, je to dobré, nic takového jsi dosud nepil. A teď mi pověz, kam jela paní.«

»Poručila, abych ji odvezl na nádraží,« sdělo val kočí polekaně.

»Proč jsi mi to neřekl, co? Kdo je tvým pánem?«

»Prosím poníženě za odpuštění, ja za nic nemohu,« omlouval se kočí. »Služka s večerem ke mně přiběhla, abych hned zapřahal. Myslil jsem si, že povezu některého hosta domů. Zapřáhl jsem a když jsem přijel k domu, vyšla milostpaní, sedla si a povídá, abych jel na nádraží. Jel jsem tedy.«

»Dobrá, dobrá«, hučel Roubal. Přes svou opilost počal chápat, že není radno dělat mnoho hluku. »Chci se jen ptát, nestalo-li se cestou žádné neštěstí, víš, že se koně v noci bojí. Paní mohla počkat na ráno, jak jsem jí radil. Dobře jsi ji dovezl?«

»Dobře, milostpane.«

»Jsi za to hodný. Brzy zase pro ni pojedeš. Jen když jsi paní dobře odvezl.«

Kočí velmi ostychavě vypil víno, bral doutník a vida, že s ním pán už nehovoří, odcházel, tiše pozdravuje. Roubal zadíval se před sebe a snažil se paměť soustředit ke skutku, který se stal. Ale hlava mu klesala únavou. Zahučel něco a těžce povstav dovlekl se do ložnice. Rozházel oděv po zemi a vrhnuv se na lože, usnul v zápětí.

Probudil se proti svému obyčeji velmi záhy. Jakoby ho cosi znepokojovalo, pohnul sebou několikrát a otevřev oči, podíval se k oknu. Slunce dosud nevyšlo, a on se obrátil ke stěně, aby ještě usnul. V tom mu však napadl večer a s ním vzpomínka, že mluvil něco o odjezdu své paní. Otevřel znovu oči a přemáhaje bolení hlavy, snažil se na vše dobře upamatovati. Ano, už ví, kočí byl v jídelně, dával mu pít, a ten vypravoval, že odvážel milostpaní na nádraží. Dřímota ho opouštěla a leže nehybně vyvolával představy předešlého dne. Teď už ví, jak to bylo. Na všechno si vzpomněl, na svůj polibek, na vědomí rozkoše, že ji mohl tak chytře dráždit. Jak byla bledá a jak se asi přemáhala. A potom byl popuzen, že zůstává klidnou, že mu neoplácí nepřátelskými pohledy, že zachovává vznešenou důstojnost. Napadla ho ona sprostá anekdota. Dost dlouho zápasil, má-li ji říci, ale pudilo ho vše, jen aby řekl. Ona bude chtít zachovat klid až do konce, aby před hostmi neobnažila své tajné rány a jemu to bude požitkem, vidět ji tak trpící. A pak odcházela. Pamatuje se, jak starosta a někteří byli v rozpacích, jak jemu

samotnému bylo horko, ale měl přece divokou radost, že to provedl. Proč tloukla sesli? Proč přede všemi dávala na jevo tolik pohrdání? Mohla pouze okamžik sečkat a potom nenápadně odejít. Ale to se mu mstila, to před lidmi si chtěla dodat trpitelské tvářnosti. Dnes snad se bude po okresu hovořit o tom, jaký výstup měli a jak ho strestala.

Posadil se prudce na loži a obemknuv rukama kolena, přemýšlel dál. Ano, odjela, odjela na dobro hned v noci a roztržka je veřejnou. Bylo to hloupé, že se po ni ptal, že čeledína volal. Škodil své cti, že s tím hloupým chlapem hovořil a chtěl ho obelhat. Takoví jsou chytřejší, než si každý myslí. A právě v době, kdy chtěl ve veřejnosti zaujmout pevné postavení, budou se pronášet skandální pověsti o jeho domácnosti. Ne, tomu musí předejít, musí napravit, co pokazil. Jde tu také o jeho prospěch. Rada mu nikdy nebyl přítelem, ten jí bude nyní radit a dojde-li k rozvodu, může žádat peníze zpět. Přišel by o Doliny, o postavení, o čest. Jaká je to pošetilá ženská! Proč neměla rozum, proč se k němu nechovala jako Blažena? Kdyby bývala nechtěla hrát úlohu vysoké paní, kdyby se byla starala o dům a jemu dala pokoj, nedráždila ho odporem, svou okázale projevovanou nevinností, snad by si byl na ni zvykl a mohl být pokoj. Napravit musí, rychle napravit, co se dá. Aspoň jeden rok musí žít ve společném manželství, aby měl nároky na její majetek. Potom ať už se stane cokoliv. Vykáže jí roční příjem a z toho ať je živa kdekoliv a u kohokoli, vždyť on bez ní dovede být živ.

Vstával. Hlava ho bolela, celé tělo třáslo se ještě účinkem vína, ale už nedbal. Omyl se, zazvonil o snídaní a zavolav služku, vzkázal kočímu, by zapřahl. Odpoledne bude v T., a cestou ho napadne, jak si má počínat a čím situaci opět urovnat. Jen kdyby ho ta hlava tolik nebolela, aby nabyl své obvyklé bystrosti. Takhle má lebku jako prázdnou a nic kloudného mu nenapadne. Hloupá věc. Sám si ji zavinil svým špatným výpočtem. Mohl doléhat na Blaženu, ta by byla jistě neodolala a zřekla se čekání na svůj podíl po muži. Měla sice míň, ale bylo by to stačilo, byl by měl náhradou rozkošnou ženu, která by mu byla život osladila a nesprotivila se mu hned po svatbě. Přepočítal se, usoudil zkrátka, sáhl po rybičce, která se mu zdála být zlatitější a zatím byla kousavá.

Napravoval pokaženou chuť a podařilo se mu, že aspoň strhaný výraz jeho tváře ustoupil svěžejšímu vzezření. Když usedl do kočáru a venkovský, příjemně teplý vzduch ho ovanul, vracela se mu přirozená chuť k činnosti. Než dojel na stanici, byl už v dobré náladě, a ve vagoně pohodlně se podepřev do kouta, spřádal své vystoupení. Ano, bude hráti na nevinného, svede vše na své rozjaření, na překročení míry v pití a na podrážděnost Jaroslavy. Nemůže být jinak, je jaksi churavá, nervově podrážděná a proto každá maličkost ji tolik popuzuje, jeví se jí v jiném světle, uráží ji, strhuje ji k výstupům a k počínání si, které ukazuje na duševní rozvrat. Ať se vrátí do Dolin a z jara může do lázní, někam k moři, aby jí slané koupele sesílily, aby zase porušenou tělesnou soustavu utužily a s tím jí vrátily pokojné nazírání na život. On za sebe slíbí, že bude mít zřetel na její chorobu, že se vynasnaží odstranit vše dráždivé a přemoci svou prudkost. Ostatně oni sami musí mu pomoci, rada i Blažena, poněvadž se nejedná pouze o jeho skandál, ale také o nepříznivé posuzování Jaroslavy a jejích přátel.

Dojel do T. po třetí hodině a najav si povoz, dal se odvézt do villy. U Vraštila se nestavil. Sečká s tou návštěvou, až jak ve vile pochodí. Budou-li ho příkře odbývat, zajde ke správci, vypoví mu vše, aby obecenstvo v T. bylo také s jeho strany poučeno.

Před villou opustil povoz a poslav jej zpět, vešel do vnitř. Služka, jež mu otevírala, uleknutě ucouvla.

»Jsou dámy doma?«, ptal se krátce.

»Jsou, pan rada je tu také.«

»To je dobře. Ohlaste mě.« A šel zvolna za ní po schodech. Slyšel vzdálený hovor, jemuž nerozuměl, nějaké dveře bouchly a za okamžik otevírala služka dveře. Když vešel, viděl, že se právě chystali ke svačině. Bylo prostřeno pro tři, ale přítomen byl pouze rada a Blažena. Oba byli rozrušeni, rozpačiti a rada zamračeně se obracel k oknu.

»To jste dostali pojednou hostí!«, zasmál se jako trpce. »A jak nemilého hosta naposled!«

»Dobře, že jsi přijel. Jsme velmi nešťastni. Pojď, posaď se a pověz nám, co se vlastně stalo. Slávka je jako němá, pláče nebo zarytě se před sebe dívá a nic bližšího nechce říci.«

»Myslíš si, že je mi lépe? Jsem muž a dovedu své pohnutí opanovat. Věř mi však, že bych raději vzal revolver a zastřelil se.«

Podával Blaženě ruku a potom přistupoval k radovi, který chvíli jakby jeho podávané ruky neviděl. Vida nezbytí, podal mu ji chladně a podíval se naň přísně svými chladnými očima.

»Není na vás vidět, že byste byl tak nešťasten«, povídal kousavě.

»Mám snad plakat?« ptal se prudce, zapomínaje na svůj úmysl, zachovat chladnost.

»Arci, když pláče žena, může se muž smát. Dost smutné, že za necelého čtvrt roku žena od vás utíká! Tušil jsem, co se stane, ale vy jse tehdy, když jsem děvče bránil, byl

obratnější než já. Dokažte teď, že jste méně vinen než ona.«

»Dovolte, pane rado, vy si počínáte, jako byste měl před sebou zločince, jehož vina je dokázána a jenž zaslouží šibenici. Sluší se snad vyslechnout obě strany.«

»Nemám k vám vůbec důvěry«, řekl rada proti svému obyčeji velmi přikře.

»Já k vám také ne, pane rado. Naučil jsem se vás znát také s jiné strany, než jako šlechetného ochránce svých švakrových.«

»Bezpochyby jako svého nepřítele. Tím jsem, netajím se tím.«

»A mně to nevadí. Nebýt vás, mohl jsem být ženat s Blaženou, která se dívá na svět zcela jinak než Jaroslava. Mohl jsem být šťasten a spokojen. Toužíte-li snad sám po ruce své švakrové, můžete to poctivě říci.«

»Ale, pánové, co to mluvíte!«, volala Blažena polekaná rostoucí ostrostí výrazů obou svářících se mužů. »Viktore, počkej přece až co nám Jan řekne. A ty, Jene, nepodezřívej švakra z takových pošetilostí. Vždyť je to k smíchu, co mu vytýkáš.« A zasmála se bezděky při myšlence, že by rada měl být jejím nápadníkem. Ale snad že někde v skrytu srdce radova něco podobného dřímalo, či že snad se upamatoval na svůj soudcovský klid, rada se obrátil a postaviv se k oknu, nevšímal si Roubala dále. Blažena vzala Jana za ruku a donutila ho, aby se posadil.

»Povídej mi teď hezky zvolna a upřímně, co se to u vás stalo«, povídala rozšafně. »Jsem dnes všecka polekaná. V noci jsem div neomdlela, když nás Slávka zburcovala. Přišla jako smrt bledá, na nohou stát nemohla a teprve po chvíli jsem aspoň tolik se dověděla, že odjela od tebe sama. V první chvíli jsem se domnívala, že jsi ji vyhnal.«

»Vyhnal! Já! Kdo si jí víc vážil a kdo má upřímnější vůli, abychom byli svorně a láskyplně živi, než já! Vždyť jsem se proto ženil. Ale ona od té doby, kdy opustila tuto villu, žije tak, jakby srdce i paměť nechala tu a do Dolin si přivezla tajnou hořkost. Prosím tě, nestonala nikdy doma?«

»Jaroslava? Ne, nikdy nebyla churava«, udiveně řekla Blažena.

»Tedy jste to nepozorovali, nebo na ni odloučení od vás tolik účinkovalo. Krátce řečeno, Jaroslava není, ať už tělesně či duševně, zdráva.«

Rada se u okna obrátil a vrhnuv na Roubala pohrdavý pohled, zlomyslně se pousmál. Ale Blažena neviděla úsměvu. Sdělení Roubalovo příliš ji zaujalo.

»Ona v Dolinách stonala?«, ptala se starostlivě.

»V pravém slova smyslu nestonala, ale pozoruji to na ní«, vykládal horlivě, jakoby sám věřil tomu, co povídal. »Kterak si mám jinak vyložit její nedůtklivou podrážděnost? Pamatuj se, kterak hned tehdy, když jsi u nás byla na návštěvě, jsem ti nadhodil, že se Jaroslava do praktického života nehodí, že nesnese žertů, že je příliš snivá, že se podivně dívá na manželství, zkrátka už tehdy ve mně rostlo podezření, že zdraví ženino není v pořádku. Pamatuješ se přece na naší rozmluvu.«

»Opravdu, pamatuji se, že tehdy od nás Slávka odešla. Byli jsme tolik veselí, a ona se stále rozmrzele na nás dívala.«

»Nu vidíš, že nelhu a že je dobře, když i druhé straně se sluchu popřeje«, s jakýmsi zadostučiněním a důrazem pronesl a významně se podíval na radu. »Tehdy jsem se domníval, že je to snad následek ne dost taktního uvítání mou matkou a sestrou, a těšil jsem se, že až odejdou, bude dobře. Můj Bože, nezapírám, že moje matka i sestra jsou jen prosté ženy, že se jim nedostalo takového pečlivého vychování jako Jaroslavě. Ale aby snad byly jí v něčem ubližovaly nebo ji urážely, toho bych byl sám nedopustil. Muži je vždy milejší žena než sestra. A já jsem Jaroslavě byl vděčen, že mi pomohla uspořádat finanční poměry. Ale jako byla podrážděnou, dokud matka se sestrou byly v domě, tak a ještě více byla podrážděna, když se odstěhovaly. Právě v den sňatku vybuchla poprvé tak násilně. Nejen že odepřela účastnit se sňatku, který byl slaven v přízemí našeho domu, ještě potom, když jsem přišel z přátelské zábavy do našeho bytu, vyvolala výstup, který byl počátkem našich domácích svárů. Pil jsem víc, byl jsem trochu rozjařen a ona mnou tolik pohrdala, že utekla do hostinského pokoje, tam se zavřela a nikdy již se nevrátila do ložnice. To snad postačí, abyste poznali, že se také ona chovala přepjatě. Ať už uznávám svou vinu, že jsem se tehdy podnapil, to snad není takovým těžkým proviněním, abych byl házen na jednu hromadu s nějakými surovci. To by mnoho, ba většina žen musila od svých mužů utéci.«

»Nestalo-li se nic horšího, pak arci to bylo od Jaroslavy zpozdilé«, připouštěla Blažena.

»A čím omluvíte své surovosti, kterých jste se veřejně dopouštěl?«, ozval se rada popuzen Blaženiným připouštěním hájení Roubalova.

»O jakých surovostech hovoříte?«, ptal se udiveně. »Bil jsem ji snad?«

»Nebil, to byste zde nesměl vůbec seděti, ale něco jste jí řekl, něco tak surového, že to nechtěla vůbec opakovat.«

»Ach, ona si tedy stěžovala«, řekl výsměšně. »Nu, nebudu oplácet rovné rovným. Pravda, včera večer cosi se stalo, co bylo pochybné, uznávám to sám, ale přes to tvrdím, že pro takovou věc se její odchod omlouvat nemůže. Měl jsem hon, pozval jsem nejvážnější osobnosti, abych Jaroslavu jaksi do světa uvedl. Těšil

jsem se, že potom sama bude chtít do světa, do společnosti si vyjet, že se obveselí a mám s sebou seznam hostí, kteří u nás byli. Nahlédněte do něho, je-li mezi těmi lidmi jen jediné osoby, která by se tam byla nehodila. Hosté se bavili, Jaroslava byla zpočátku ve výborné náladě, hosté byli k ní velmi uctiví a já sám jsem měl radost, jak se vše vydařilo. A tu, když byla společnost rozjařená, začaly se vypravovat anekdoty, jak to o honech bývá. Hned z počátku vypravování byla Jaroslava nepokojná, začala se mračit a já byl znepokojen, že hosté budou její podrážděnost pozorovat. Abych to zakryl, a naznačil, že o honech musí každý nad něčím zamhouřiti oko, rychle jsem si sám vzpomínal na nějakou anekdotu. Nenapadlo mi v té chvíli, nic kloudného a spěchaje předejít možným srážkám, začal jsem vypravovati anekdotu dost otřepanou a trochu kluzkou. Nevypravoval jsem ji sám první, dozajista ji slyšelo tisíce jiných. Jakmile jsem ji dopověděl, vstala Jaroslava, strčila do sesle, až s rámusem padla, a okázale vyšla ven. Volal jsem na ni, aby neodcházela, ale ani slůvkem neodpověděla. Hosté byli nesmírně nepříjemně dotknuti, chtěli se hned rozjíždět a trvalo dlouho, než jsem je přemluvil aby sečkali, omlouvaje svou paní, že to tak zle nemyslila. Kdyby to bývalo něco tolik sprostého, byli by dozajista něco řekli také hosté!«

»A už jste spolu víc nemluvili?«, ptala se Blažena.

»Neměl jsem ani zdání, že odjela. Až když hosté odjeli, ptal jsem se po paní a sluha řekl, že odjela. Zavolal jsem kočího, ten také potvrdil, že ji vezl na nádraží. Věděl jsem hned, že je zde. Snažil jsem se její odjezd omluvit a pustil jsem se ráno sem. Teď bych rád věděl, kdo může na mém jednání nalézt něco trestuhodného.«

»Tohle je zoufalé postavení,« vzdychla si Blažena. »Sestra tvrdí, že bys ji uštval, a nechce říci, čím.«

»Poněvadž nic neví. V její hlavě straší jakési příšery, které ji děsí a vše v černou barvu halí. Ať jsem konal cokoli, ve všem viděla úmyslné ubližování. Smál-li jsem se, smál jsem se jí, mračil-li jsem se, mračil jsem se na ni, nevšímal-li jsem si jí, pohrdal jsem jí. Řekněte mi, prosím vás, jaký je to život a jak mám si počínat? Kdybych na krásně byl takovým surovcem, jakým mě líčí, nesnažil bych se aspoň první čas se přemoci? Kdybych toho ani z lásky nečinil, musil bych aspoň pamatovat na veřejnost, na svůj osobní prospěch. Odejde-li žena mužovi, jenž se nemůže po druhé ženit a jenž nad to má věno ženino vtěleno na statku, není to pro něho dost velikou pohromou?« (Pokračování.)

ZDENĚK POLENSKÝ:

Hrob v lese.

Hrob tichý tmí se v šeru,
kde šumí doubrava —
na hrobě lilje bílá
a růže krvavá.

Když po západu táhne
večerní krajem chlad,
růže se k lilji sklání,
ji líbá na stokrát.

A zdá se, tma když čirá
se vznáší dálavou,
že ti, jež hrob ten skrývá,
v těch květech šťastni jsou. —

Až nás i jednou spolu
smrt pojme v objetí,
až všechno světa štěstí
jak přelud odletí,

v tom hrobě, tam chci dřímat,
kde šumí doubrava —
z tvé duše lilje vzroste,
z mé — růže krvavá.

A vždy, když noční chmury
kraj celý zakryjí,
ret můj, ta růže, zlíbá
tě, bílou liliji.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

u v Hlubockém pánu se ozvalo svědomí a nechtělo se mu, aby Kubata byl odevzdán katu; ale radové a ouředníci mluvili do pána a naléhali na něho, že rebelanta živit nemá. Tak tedy ten pán na konec jejich domluvam se vzdal a rozkázal, aby kat přistoupil a svoje dílo na Kubatovi vykonal. I předstoupil kat s obnaženým mečem, holomci Kubatu spoutali a kat mu hlavu ufal. A bylo onoho dne krásné počasí, ani mráčku na nebi nebylo: ale jak hlava rychtářova padla a krev se vylila na zelenou trávu, černý mrak na jeden ráz vyvstoupil na Božím nebi, zastřel slunce a tma se udělala jako by v noci bylo, a zablesklo se žlutým ohněm a hrozná hromová rána zaburácela. Na to hned se dalo do lijáku a déšť splákl krev nevinnou. I ulekl se Hlubocký pán, ulekla se na smrt všecka jeho velká družina a pádili všickni, koňmo i pěšky, v největším chvatu z Blat, jako by samo peklo jim bylo v zápětí. To bylo to Boží znamení, kterého se tak zděsili. Jen vyběhli z Blat, bylo po dešti, ten tam byl černý mrak a slunce svítilo a krásně bylo zas. I odnesli sedláci mrtvé tělo svého rychtáře, který právo jejich nezadal a svobodná Blata jim uhájil, jim a všem jejich potomkům z pokolení do pokolení, do dnešního dne a do budoucna. Když poslové se vrátili, přinesli stvrzení od císaře pána. Ale Hlubockého pána císař pán tuze pokáral a přísně mu nařídil, aby sedlákům po právu činil a což jejich jest, jim nebral. Ten Hlubocký rod toho pána už dávno není — všickni vymřeli, jiným panství připadlo. Ale Kubatův rod nevymřel a tenhle statek jméno jeho nese a po všecky časy ponese. Na širých Blatech, na břehu potoka Soudného leží dva černé kameny, na místě, kde rychtář svou nevinnou hlavu za Blata dal, a ty kameny zůstanou tam jemu na slávu a na památku, dokud bude stát česká zem a v české zemi selský stav nevyhyne. Tohle všechno mi můj děd a moje bába a jiní staří lidé povídali, jak to slyšeli od svých dědů a bab a od jiných starých lidí, když sami mladí byli, a dávno, tuze dávno je, co se to stalo. A já zas vám mladým to povídám, abyste svým dětem a vnukům, dočkáte-li se jich, o starých předcích svědectví dávali a ctili svatou jejich památku. V knihách to psáno není, proto že sedláci psát neuměli, a páni jim ke cti nepsali, ale zapomenout bylo by hřích. Až bude naplněn čas a potřeba se ukáže, i o tom knihy budou psát a nebude člověka v české zemi, aby nevěděl a neříkal, že Kubata dal hlavu za Blata.«

Baba ustala ve svém vypravování, ale zraky posluchačů tkvěly neustále na jejích rtech, na jejich milých, dobrých, svých očích; zda naslyšeli se?.. Ticho v komůrce, nikdo nepromluvil, nikdo se nepohnul ani nohou nezašoural; toliko zavřenými dveřmi, dušeně jako šumot dalekých vod, doznívál sem hovor ze světnice. Bylo, jako by duch Kubatův dlel mezi zde shromážděnými, jako by se byl vtělil v tuto vetchou ženu, jeho potomkyni. Mihotavý lampy svit, bludný a blikavý, padal na tyto tváře, ztrnulé v posloucháni, a pohrával s nesčíslnými vráskami na čele, na lících a na rtech této babičky, jako by vyvolával stíny zapadlé šeré minulosti.

Po chvíli bába zase započala mluvit.

»Vidíte, zlé časy přišly potom, tuze zlé! Vojny, mor a hlad, a moc toho lidu tu bylo vyhubeno, pomřelo a rozutíkalo se, Pánbůh dopustil, budiž jméno jeho pochváleno! A zase si umyslili na Hluboké, vzít Blata sedlákům. Dvě ste let prý trval ten spor, ale právo, které Kubata uhájil, stálo pevně, sedláci vyhráli proces a drží Blata, nikdo už jim je nevezme. Společně na nich pásli, společný brali z nich užitek. Teď je chtějí rozdělit. Nu, já nevím, já jim do toho nemluvím, já už nejsem z toho světa, ale za mého mládí nikdo na rozdělení nepomýšlel a Kubata je uhájil, proto že všem společně patřila; být rozdělena, nebyl by jich uhájil. Nu, muži vědí, co mají dělat a časy jsou teď jiné; jen budou-li svorní a zachovají-li dobrou vůli na všecky strany.«

Bába opět umlkla, zase zavládlo ticho. Tu Vojta se vzpřímil, blíže k bábě přistoupil; na jeho obličeji se zrcadlil neobyčejný dojem, jímž vypravování bábino naň působilo, a z jeho očí sršely blesky.

»Panímámo,« pravil dušeně, zajíkaje se, jako že těžko se mu mluvilo s osobami, k nimž mluviti nebyl zvyklým, »dobře jste řekla všecko . . . děkuju vám! Tak jsem to ještě neslyšel . . . jenom vždycky po kousku . . . a, jak se to sběhlo, teď teprve vím . . . Ale . . . když Kubata právo hájil, řekl bych . . . sedláci ho neměli dát . . . zastat se ho měli anebo . . . když nemohli . . . potrestat měli pána za jeho

nespravedlivost. Jak utíkali z Blat . . . páni a panský lid, spustit se za nimi měli a pobít je do posledního . . . Já aspoň bych si na toho pána byl počihal a byl bych ho zabil . . .«

Bába se podívala ostře na mluvčího.

»Tys ještě mladý, chlapče,« pravila, »a mluvíš jak rozumíš, ale mýlíš se. Zabiješ člověka, ale zabitím práva neuhájíš. A, zabiješ-li nespravedlivě, jako zabili Kubatu, právo s člověkem nezabiješ. Hlubocký pán nezvítězil, třeba mrtev byl Kubata, a právu hlavu stít nemohl.«

»A teď je právo ve všem, panímámo? Vy jste moudrá, povězte! Vždyť sedláci měli právo, lovit ryby ve Volešku a lesy, povídají, taky jim patřily . . . a proč bych neměl právo, zbavit se zvěře, která mi dělá škodu na polích?«

»Můj zlatý chlapče, to já nevím. O žádných lesích nevím, že by kdy byly patřily sedlákům. Dřívi nebývalo drahé a vrchnost nám je od nepaměti buď lacino prodávala nebo za práce a za pomoc při honbách dávala, a za to, že jim necháváme honitbu na našem, dávají nám stýli na rybnících. A ještě ti povím: Sedlák umí vzdělávat pole a dobytek chová, ale lesnímu hospodářství nerozumí. Jsou obce, že mají lesu dost, ale les jim není platen nic, proto že ho buď vykácejí před časem a stelivo z něho vyvážejí, anebo se o každý kmen, o každou tyčku hádají, ale, aby dorostlo, co vykáceli, starat se neumějí. To můj tatíček, Pánbůh mu dej nebe! — stokrát povídávali. A s těmi rybníky je to zase takhle: ryby se vyloví a rozprodají, ale kde potom vzít násadu? — a nevody a sítě a kesery a kádě stoji velké peníze, a hájit se taky musí, a časy bývaly, že ryba ceny neměla. Tak co? Pustili to sedláci a nestáli o to. Jak a kdy se toho práva vzdali, ani nevím, nikdy jsem se nestarala, a můj nebožtík a můj tatíček — dej jim Pánbůh království nebeské! — taky se o to nebrali. A, abych vám ještě řekla, s tou honbou, to je zlá věc. Sedlák, který chodí na honbu, spustí se práce a Boha! Honba pro sedláka není a, který se jí přidrží, dobře nepochodí. Pravda, zvěř dělá škodu na polích i na lukách, ale ta škoda ještě žádného o statek nepřipravila, ale honba už mnohého, jen co já vím. A běda chasníkovi, který se do takových věcí spouští! Pytlák je napřed a naposled zloděj a darebák, a trest ho nemine.«

Bába se odmlčela; výraz jejího obličeje byl zcela jiný než před chvíli ještě, kdy o Kubatovi mluvila. Apolena, uzardělá, úkosem se na ni podivala a sklopila oči. Vojta se zamračil, jeho oči vzplály fosforovým svitem, hrozebný, zlý byl pohled. Apolena jej postřehla, ulekla se, zbledla rázem. Než, zlověstný oheň jen na okamžik zahořel a zase shasl, jen mraky, jež na čele se nakupily, nerozptýlily se. Úsudek, jejž bába vyslovila na konci své řeči, jej pobouřil, zklamání mu přinesl; očekával, že zcela jinak vyzní její řeč, že z ní uslyší a vyrozumí, co ve shodě bylo s úmysly, jež on neustále v hlavě přemílal. Neslyšel zajisté poprvé takový úsudek o pytlácích a pytlačení, ale to bylo za jiných okolností nikoli v souvislosti s tím, čeho dnes byl svědkem a co slyšel o Kubatovi. A pak, dříve, když před ním takový úsudek pronesli, jen svých divokých pudů poslouchal a pomyšlení, dopomáhat jiným ku právu, o něž mocnější je zkracovali, nevzniklo ještě v jeho duši; proto takové řeči byly pro něho jen prázdným zvukem, jemuž se vysmíval; tenkrát mu bylo jedno, pokládal-li ho kdo za zloděje a darebáka; jemu vůbec nebylo jasno, co je zloděj a darebák; on prostě dělal, co chtěl a co se mu líbilo; kdo mu v tom překážel, byl jeho nepřítelem, nad nímž dlužno bylo vítězit silou nebo lstí a strachu nahánět všem bylo třeba. Dle toho se řídil, toť bylo jedinou jeho zásadou. První průlom do této zásady učinila láska; zmocnil se duše Apoleniny, opříti se mu nemohla, odpor by byl lehce přemohl, ale prosbě její, aby jí ušetřil, neublížil jí, neodolal; když pak shledal, že opanovav sebe, dívku ještě více k sobě připoutal, že vší duší k němu přilnula, roztála tvrdá kůra, do niž skuto bylo jeho srdce, a cosi nového, blaživého, povznášejícího rozhostilo se v jeho duši. Z ní jediné mu trysklo štěstí a blaho, jí k vůli vše byl hotov učiniti, jí ničeho více odříci nemohl. Ale jak si zabezpečiti, že jeho bude? — ona, selská dcera, zámožná, ze starousedlého rodu, on hříbek bez rodiny, beze jména, bez majetku, bez nejmenší vyhlídky, že by se něčeho domoci mohl! . . . Ale vůli měl, železnou vůli, a sílu a chytrost. Tu všecky jeho myšlenky se slily, tíhnouce za jedním cílem, jedním úkolem životním: vykonati něco velkého, povznésti sebe nad jiné, nade všecky, které viděl podle sebe a nad sebou, aby vyplnil společenskou propast, jež zela mezi ním a Apolenou a kterou nebylo lze překročiti. Slýchal o Kubatovi, jenž uhájil sedlákům Blata, a sedláci ctili jeho památku a vděčně si připomínali jeho jméno; nebylo ho tajno, že odvěká nedůvěra selského lidu proti bývalé vrchnosti dosud trvala; slýchal dosti často toho onoho, an se zmiňoval o starých křivdách, páchaných na selském lidu; bylo také dost těch, kteří vedli hluchou, skrytou vojnu s knížecími zřízenci, různí lesní a porybniční pytláci, Lochmout a jiní, více méně prohnaní a odvážliví. Takovou vojnu povede taky, jen že chytřeji a důsledněji než tito všichni. Už Lochmouta se báli, ale on bude daleko nad Lochmouta a tak sobě povede, že všecko se

bude třásti před ním. Kubata dal hlavu za Blata, ale on hlavu nedá, on bude mstitelem, neohroženým a nepřemožitelným bojovníkem za práva — ač mu jasno nebylo, co vlastně právo jest. On se připraví a vyškolí dřív než začne. Jeho živá fantasie, zbůjnělá a zmohutnělá na Blatských samotách, kde měl dost času oddávat se svým snům i illusím, kouzlila mu na oči nekonečnou řadu luzných obrazů, mlhovitých sice a do sebe splývajících jako šedé páry vystupující z širokých hladin vod, kupící se a houstnoucí nad syrými lukami, jako modrý dým na dalných horách, jako ohnivé červánky večerní i jitřní, ale přece půvabných a velkolepých. O čem takto snil a co spřádal ve své bujné hlavě, on pečlivě toho tajil před světem, a vítáno mu bylo, že druzi hříbkové a vůbec čeleď se ho báli a společnosti jeho nevyhledávali, shledávajíce v něm a v jeho konání cosi tajemného, příšerného. Jen před Apolenou a před Václavem odhrnul závoj, jenž zakrýval jeho úmysly a plány, a nelíčený obdiv a naprostá oddanost těchto dvou mladých lidí mu dodávaly důvěry v sebe i jistoty, že, co zamýšlí, provede. Jako ti v něm viděli člověka takořka nadpřirozenou mocí obdařeného, ač společensky hluboko stál pod nima, tak, až čas jeho přijde, vynutí si úctu všech lidí daleko široko a jméno jeho se proslaví.

Šel do Zbudova, aby slyšel, jak sedláci se radí; doufal, že uslyší nějakých stesků. Neslyšel žádných, ale přes to způsob, jakým věci své projednávali, vzájemná shoda jejich a jednotné poukazování na zájmy společné všem vyvolaly v jeho duši mocný dojem. Cítil se pojednou s nimi za jedno, ač sám sedlákem nebyl; vždyť Apolena ho k nim poutala.

Když pak bába vypravovala o Kubatovi, který život dal za právo a práva uhájil, dojem silně vzrostl, jen že zase neslyšel o žádném bezpráví, jehož by třeba bylo odčiniti. Jemu ovšem bylo jasno, kde a v čem se děla křivda. Podle jeho nazírání, bezprávím a křivdou bylo, že on a jiní, kterým se vidělo, neměli honit zvěř v lesích a na polích ani ryb chytat v potoce a v rybnících, že knížecí lovení a honbu sobě přisvojovali a zeměpanské úřady a četníci při nich stáli; než, sedláci toho bezpráví, které přece jich též se týkalo, jako by neviděli a nepociťovali, slovem se ho nedotkli, jen o Blata se dělili, o Blata, jež Kubata jim uhájil, a bába se také nezmínila, že by Kubata se byl zajímal o lovení v potoce a v rybnících a o volné honbě na Blatech.

Jak že jsou svobodná Blata a práva na ně uhájená, když spousty koroptví, křepelek, kachen a jiných ptáků na nich žijících, když sta zajíců po nich se prohánějících a stáda srnců na ně na pastvu vycházejících jsou jedině pro knížete, který této zvěři i beztak má hojnost? — Bylo zřejmo, že dílo Kubatovo bylo neúplné . . .

Proto se ptal báby, chtěje se přesvědčiti, nezapomněla-li snad ničeho. Ale bába řekla všechno, co věděla, a chasník, jenž chodí na zvěř a na ryby je zloděj a darebák, dodala, a že trest ho nemine.

Tu vzplál v něm starý, dlouho živený vzdor a stará zloba vyšlehla mu z očí. Než, neušlo mu, že Apolena postřehla, co se v jeho duši dělo, a viděl, jak se ulekla, a, jako že setba lepšího semene už vzklíčila v jeho srdci, vzepřel se ozývající se zlobě a druhý pohled, jenž zaletěl k bábě, nebyl více zlý, ba spíše bojácný . . .

I ozvaly se hlasy vůkol něho, milé, měkké dětské hlasy.

»Kubata, dal hlavu za Blata,« promluvila malá holčice; »viďte, babičko, že se musíme modlit za Kubatu?«

»Arci, arci, aby Pánbůh nám dal setkat se s ním, až nás zavolá na svou slávu,« odvece bába, na jejímžto starém obličeji se zrcadlila tvrdá víra; »každého dne naň pamatuj, ty má dušinko. On zemřel za nás s čistou přísahou na rtech a Pánbůh ho jistě povolal mezi své svaté a, když ho budeš pamětliva, i on se za tebe přimluví.«

»Babičko moje zlatá,« promluvila Apolena, »vy jste tak krásně povídala a tu pevnou víru v Boha máte. Pomodlete se i vy za nás, aby Pánbůh nás ostříhal, nás a všecky, které v srdci nosíme, abychom se neprovinili ničím zlým a před Jeho soudem obstáli.«

»Pomodlím, mé dítě, pomodlím! Každého dne se za tebe modlím, aby Neposkvrněná Panna nebeská tě vzala do své ochrany a ty čistou a hodnou se zachovala. A i dnes ještě se pomodlím za tebe a za všecky, které v srdci nosíš a nosit budeš budoucně.«

Vojta stál rozechvěn do hlubin duše. Co nyní slyšel, působilo naň jako májové slunce a vlahý jarní déšť na zbytky zimního sněhu. Jeho vzdor v niveč se rozplynul a prchl na dobro. U Potužáků zajisté se modlili každého dne několikrát, zbožné modlitby říkali, a on s druhými říkat musel, ale tohle bylo jiné, to nebylo říkání modliteb, to tryskalo z duše . . .

Jeho plachý, nesmělý pohled utkvěl nejdříve na pěkném líčku Apolenině, jež se k němu zplna obrátilo; viděl slzy lesknoucí se na dlouhých černých řasách, ale rty se usmívaly a jemu se podobalo, že mu zlehka zlehoučka hlavinkou pokynula, jako by potvrdit chtěla, že rozumí pohledu, že postřehla, co se v něm děje, poděkovat mu, že se tenkrát přemohl, nad její prosbou se smiloval. Tak nevýslovně sladký ten pohled byl, takové milé teplo z něho

hřálo, že domníval se patřit v tvář svaté neposkvrněné Panny, v jejížto záštitu bába svou vnučku doporučovala. Blikala lampa, mdlý svit se z ní lil, ale jemu bylo, že rajská záře oblívala líce, nachové rty, černě klenoucí se brvy, i černé prsténce bohatého vlasu, jež na čele a na skráních se vydraly z pod bílého hedvábného šátku, který hlavinku její pokrýval; než, toliko krátký mžik snesl tento pablesk ráje, pak sklopil zrak a když jej opět pozvedl, viděl, že její obličej se obrátil k bábě.

A bába seděla za stolem, shrbená, v sebe shroucená; do temně brunátna osmáhlé její ruce ležely na sněhobílém ubruse, jímž stůl byl prostřen, zář lampy si s nimi hrála; čelo její bylo ve stínu, ale sivé oči, byť i ústa umlkla, jasnou, bystrou řečí mluvily, na všech, co jich tu bylo, i na něm, s výrazem něžné dobroty utkvívaly, a podle ní, z každé strany po jedné, rusé hlavinky dětí jako sošky božích andělíčků.

»Povídejte ještě něco, babičko,« ozvala se po chvíli holčice po pravé její straně, »povídejte o těch kostrách, co se našli na Blatech v hlíně . . .«

»Až jindy zas, dušinko, až jindy. Už se připozdilo dnes, už minula devátá. Nemohly byste spát, bály byste se, děti, a bábě už se taky chce spát. To víte, už jsem stará. A vy taky, Vašku a Apoleno, abyste už šli domů. Do Plástovic je daleko a zítra musíte zas záhy vstávat, to víte, lenošit mladý člověk nesmí a dlouho v posteli se povalovat je hřích. A potom, vždycky na mne chodí strach, když vím, že někdo z mých milých po Blatech chodí v pozdní noční době. Na Blatech leccos šálivá — člověk neví, divné věci na světě se dějou, nikdo je nevyzpytuje. Kdybyste byli sami, pustit bych se vás bála, ale, že je tuhle hříbek s vámi, nemám takovou starost, toho tak snadno něco neobloudí. Nevyháním vás, to to! — a tebe taky ne, hříbku. Jen přijďte brzo zas, a ty taky, chlapče, ale, víte, já bych celou noc oka nezamhouřila, kdybyste prodleli. Ještě kdyby táta s vámi šel, ale ti se tu tak brzy nerozejdou a tak dlouho čekat nemůžete.«

Apolena vstala, bábě ruku políbila.

»Zachovej vás Pánbůh, babičko, Zaplať Pánbůh za všecko . . .«

»Dobře, dobře, holka, dejž to Pánbůh — a tvou mámu mi pozdravuj a ať přijde brzy, řekni jí, a že po ní toužím . . .«

Tu Vojta přistoupil.

»Děkuju vám taky, panímámo, za všecko. Dobrou noc . . . ale, kdybyste dovolila, než půjdem, ještě na něco bych se vás zeptal . . . vy povíte . . . poradíte . . .«

Těžko, zajikavě se mu z hrdla drala řeč.

»Nu, jen mluv, chlapče, mluv!«

»Tedy, panímámo . . . kdybyste mi řekla, co by teď . . . co by dnešního času . . . člověk vykonat musel, aby . . aby . . . byla po něm památka . . , aby byl . . . jako . . . Kubata . . .«

Hledal slov, aby ještě něco přidal, avšak nenalezl jich a odmlčel se. Jeho černé sokolí oči utkvěly na bábiných rtech s výrazem nevýslovného, úzkostlivého napjetí.

Bába mu bystře pohlédla do očí.

»Proč se tak ptáš?« tázala se ho; »chtěl bys snad něco takového vykonat?«

»Chtěl bych, panímámo . . .«

Jedna z přítomných žen propukla ve smích; hoch se zarazil; než, bába ji pokárala.

»Co pak vás to napadá, ženská?« pravila přísným hlasem; »jak se můžete smát, když se takhle ptá? Je přece patrno, že dobře smýšlí. — A ty, chlapče, slyš, co ti povím a rozjímej o tom. Co Kubata vykonal, hned žádný vykonat nemůže — časy se změnily a, co bylo, více se nevrátí. Ale hodným člověk může být každý, a každý hodný člověk zanechá po sobě dobrou památku, krásně jméno jeho zapadlo v zapomenutí. A hodným člověkem budeš, budeš-li pracovat a plnit svoje povinnosti; třeba svého si hledět a o cizí nestát. Každou poctivou prací rukou svých si získáš zásluhu, která počítána a na váhu brána bude, krásně lidé ani nevěděli, žes ji vykonal, proto že každá poctivá práce je na užitek všem. Kdybys skobkou okopal zem v květináči, aby zasazená do něho routička lépe se ujala a z toho radost vzešla jedinému člověku, tvému bližnímu, zásluhu máš; a, bude-li hojně takových pracovníků, každý podle sil svých, získáte společnou svou prací tolik zásluh, jako si jich získal Kubata za své roháky, a, jako že hřivna, kterou Pánbůh poděl lidi, není stejná, v očích Otce nebeského každý z vás pracovníků bude mít takovou cenu jako Kubata; tedy, když každý z vás pracovníků odřekne se dobrovolně něčeho, co ho těší, co je jeho aneb po čem touží, a na prospěch všem tuto oběť přinese, oběť jeho nebude marná a, dohromady s druhým sečtena, velká bude jako oběť, kterou přinesl Kubata. Kubata uhájil selských práv, on tvrdě a neoblomně práva se držel a právo zastával, nejen své ale právo všech, a tak je vidět, že všichni mají být svorni a k sobě stát, jeden za všecky a všickni za jednoho, a že nic nezvítězí, kdo jen na sebe a na své právo pamatuje a práva jiných si neváží a neujímá . . .«

»Ale, když jiný mi sáhá na moje právo, panímámo . . . co potom?« vpadl jí do řeči Vojta.

»Sáhá-li ti kdo na právo tvoje nebo vidíš-li že kdo šlape právo jiného, potom třeba práva hájit. Ale předem třeba vědět, co je právo?

Ne všecko je právo, co se za právo vydává. Kdo si takových práv sám dělá, kdo svůj prospěch právem být pokládá, neuhájí jich, krásně velká byla jeho moc, jako že Hlubocký pán taky myslil, že má právo na Blata a moc v rukou držel, a jako že vrchnosti taky za to měly, že je jejich právem, aby sedlák jim byl poddán a robotu na ně konal. Tak jsem ti, holečku, povědèla jak umím. To víš, už jsem stará a nevím, řekla-li jsem to dobře a porozuměl-lis? Bohu poručíno! jen buď hodný a, až zase přijdeš, ještě ti povím. Ostatek, tvůj sedlák ti taky poví, je hodný a moudrý a ty jen se ho drž, tvá škoda nebude, pokud živi budete, chlebíček u něho pojídat budeš, a, kdyby si ho Pánbůh k sobě povolal, bude tu Vašek a ten tě taky neopustí. Tak tedy dobrou noc, děti. Pánbůh vás opatruj!«

Rozloučili se a šli. Prošli vsí, přes můstek se dali, ze stínů vysokých topolů se vybrali, Blata se rozkládala před nimi široká, nad hlavami blankyt nebeský, lehounkými parami zastřený, měsíc po něm tiše plul, stříbrné světlo své sesílal, dva bělavé kruhy okolo něho, na nichž jeho zář se lámala, jemný nádech všech barev duhy vyvolávajíc. Na Blatech stály mlhy, na blízku průsvitné jako vzdušný závoj z vystupujících par utkaný, u větší vzdálenosti v bílou, střibrolesklou hmotu zhoustlé, na pohled podobající se mléku, rozlitému po ohromné mělké pánvi; sněhu se nepodobaly, sníh leží ztrnule, ale v těchto mlhách byl pohyb, lehký v pravdě ale přece znatelný: jen málo nad povrch země vystupovaly a srážejíce se zase nazpět klesaly, jako by mléko v slabém varu se vlnilo.

A ticho vůkol, ticho nesmírné. Ni nejmenší větřík nevál, žádný šelest, žádný ptačí hlas se neozýval, jen ob čas zaštěkal pes, tu z blízka, ve Zbudově, onde v dálné dáli, tlumeně, jedva slyšně zvuk doléhal, v hluchém tichu zkomíral.

Vojtovi to vířilo v hlavě; bylo mu, jako by půdy pod nohama neměl a on střemhlav se někam řítil a s ním a vůkol něho vše se hroutilo, Blata, mlhy, modrá báň nebes, celý svět; nicméně tento všeobecný rozvrat neměl do sebe nic děsivého: naopak, blaze mu bylo, jako člověku, jenž ve snu se vznáší v kruhu jasných světel nebeských a, zbaven vší tíže, volně letí někam do neznáma. Ach, blaze mu bylo a neznámo neděsilo, neboť, tu před ním, tu podle něho, letělo, plulo nejjasnější ze všech nebeských světel, svítíc mu střibrnými paprsky, dívčinina hlavinka, a milé bílé líčko co chvíle obracelo se k němu se vděčným úsměvem, a v smavých očkách sladká plála zář, i bylo mu, že slyší milých očí řeč, jež děla mu: Jen při mně buď, jen se mnou pojď, společná pouť je nám souzena, druh podle druha poletíme dráhou svou, dráhou nám vykázanou, jako tam ty dvě hvězdičky, jichž promyk družně a nerozlučně na nás mrká a které od počátku světa družně spolu putují a po všecky věky věkův od sebe se neodchýlí . . .

Došli lávky, vedoucí přes potok Soudný, jediného slova nepromluvivše. Černě vířily se vody, na jichž povrchu světlé, dlouhé, klikaté rýhy, vyvolané světlem měsíčním, modravě světélkující pruhy, ztrácející se v nachově černých stínech vroubícího břehy rákosí.

Václav, jenž šel první, stanul a zadíval se mně do této dovádivé hry nočních světel a stínů. Myšlenky hochovy, sledujíce tok těchto vod, předbíhající mu, zastavily se bezděky u míst, kde, jak věděl, Vojta měl svoje sádky.

»Máš tady ještě kapry?« tázal se hříbka, ani netuše, jak bolestně ho svojí otázkou probudil z jeho snů.

Vojta sebou prudce trhl, zaškaredil se.

»Co je ti do toho? co je ti po mých rybách?« vyrazil zlostně v odpověď.

Václav se ulekl.

»Odpusť,« zakoktal, »já . . . já . . . jsem se jen . . . ptal. Nepomyslil jsem si, že . . . . že by tě to . . . mrzelo . . .«

Apolena přistoupila, ujala Vojtu za ruku, podívala se mu do oči, usmála se. Ten se více neškaredil.

»Vždyť už žádných nemá,« pravila, obracejíc se k bratrovi; »což ti to neřekl? — už tři neděle tomu, prodal je Železnému v Selcích.«

»Tak, tak — prodal,« přisvědčil Vojta hlasem zcela změněným, trpce, ale bez nejmenší stopy hněvu; »kradené ryby jsem prodal a utržené za ně peníze jsem uschoval a mám je. Nemám žádných ryb víc a taky as už nikdy žádných míti nebudu. Ať se Železný jinam obrátí, třeba na Pavlíčka, na Zlivské. Pojďme! nač tu stojíme?«

A šli bez dalšího slova — sto kroků, dvě stě kroků ušli. Tu Vojta pojednou promluvil:

»Sedláci jsou za jedno, všickni, ze všech Blatských vsí. O Blata se rozdělí, nebude se víc pást na Blatech a já přestanu být hříbkem. Ale sedlákem taky nebudu, abych mohl být s nimi za jedno. Ale ty, Apoleno, a ty, Václave, vy jste selští, vy jste s nimi jedno, a já zase jsem s vámi jedno. Dobře ti sedláci mluvili, váš otec . . . všichni . . a mně bylo, jako by všickni dohromady a každý byli mým otcem, a do pláče mi bylo, jak jsem je tak viděl a slyšel. Do pláče, vám povídám! — a mně do pláče nikdy nebývalo . . . ale to proto tak přišlo, že jsem je měl najednou rád . . . a dříve jsem nemíval nikoho rád, až potom tebe, Apoleno, a skrze tebe tuhle Vaška. A když jsem viděl, že mě máte taky rádi, měl jsem vás rád ještě více a život bych za

vás dal a za všecky, které vy máte v srdcích. A potom bába povídala o Kubatovi a jak dal hlavu za Blata, za tahle Blata, po nichž jdeme a která jsou vaše, proto že Kubata sám je svým životem vykoupil. A čest a sláva zůstala Kubatovi a v nebi je, bába řekla. Tu mi potom najednou přišla taková litost, že už Kubata vám Blata uhájil a já vám je už dobýt nemohu. A nic vám vyzískat nemohu, nic, pranic, ani lesy ani rybníky. Bába řekla, že sedláci na ně právo nemají a sedláci o nich slovem nešpetli. Tak jsem poznal, že všecko je marnost, nač jsem pomýšlel, a Lochmout je zloděj a darebák a já jsem taky zloděj a darebák. A když vám nic dát nemohu, jak že ty, Apoleno, budeš má? Tys selská dcera a já zůstanu do své smrti selským pacholkem a selského pacholka být nemůžeš. Bába řekla, že jako Kubata je dnes, kdo pracuje na užitek všem. Snad Pánbůh ze mne udělá Kubatu, ale sedláci mě za Kubatu mít nebudou, a, kdybych se v práci strhal, selská dcera nebude pro mne. Kdybys byla selskou děvečkou a chudou byla jako holá dlaň, bylo by pro mne dobře, já bych tě těmahle rukama uživil. Ale takhle ty se jednou ode mne odvrátíš, a budu muset přinést oběť . . . bába řekla, že každý musí něco obětovat a dohromady ty oběti že budou velké . . . ale já nevím, budu-li mít tolik síly. Mně se zdá, že bych každého zabil, kdo by se opovážil, sáhnout na tebe, vyrvat tě mi . . . «

Stál vzpřímen, velký, mohutný, obličej jako z kamene vytesaný, světlo měsíce svým jasem ho polívalo, stříbro s bronzem se pojilo. Z očí sálaly mu blesky, prsty v pěst se zatínaly.

»Ty nikoho nezabiješ, Vojto, nikoho, povídám ti!« promluvila klidně Apolena, »proto že ničí nebudu, než li tvou. Co bude, co se stane . . . nevím. Ale tolik vím, že od tebe nepustím. To ti zde povídám a slibuju pod božím nebem a tuhle můj bratr Václav je svědkem. Snad dlouhá bude ta zkouška a že dlouhá bude a těžká, v tom je ta oběť, o níž mluvila bába, ale já mám pevnou víru, že obstojíme a tuhle Václav bude stát k nám. Slyš taky tohle, Vojto. Co bába mluvila, nebylo marné — však's to sám cítil, viděla jsem to ve tvých očích. Prosila jsem bábu, aby se pomodlila za nás a za všecky, které v srdci nosíme. Tys dobře porozuměl, na koho jsem myslila — a bába přislíbila, že se pomodlí. Vidíš, Vojto, upřímně ti řeknu, já jsem měla taky takové věci v hlavě, nepochybovala jsem, že vykonáš něco velkého, něco takového, že o tobě budou mluvit jako mluví o Kubatovi, ale teď vím, že to byl jen sen. Ten sen se rozplynul — není ho škoda, byl marný a samý klam, ale moje láska se nerozplynula. Tys hodný člověk, Vojto, a šikovný a práci rozumíš. Budeš pracovat, Vojto — z tvé práce bude užitek nám, vždyť nás máš rád, řekl jsi to, nám a když nám, tak všem, povídala baba. Práce je svatá a v práci je boží požehnání . . . A ještě o něco tě prosím: nemluv, že bys koho zabil. Mně se zdá, že je velký hřích, takového co říkat, krásně to člověk ani nemyslil doopravdy. Pomysli si, jak by nám bylo, kdyby mezi námi byl zabitý člověk. Však víš . . . však víš . . . tenkrát . . .«

Zarazila se, nedopověděla. Postřehla plachý, prosebný pohled, jenž z očí Vojtových k ní zaletěl.

Popošli mlčky kousek cesty, každý se svými myšlenkami. Pojednou Apolena stanula, Vojtu za ruku ujala.

»Tys mi neodpověděl, Vojto,« promluvila. »Viď, že mi uděláš k vůli a nikdy už neřekneš, že bys kdy kterého člověka zabil. Viděl's už zabitého člověka?«

»Neviděl, Apoleno. Nemluv už o tom — já nikdy nikoho nezabiju . . .«

Pohlédla mu vděčně do očí.

»Vím, vím — ale ani už nevyslovíš takovou věc, viď? Nemohu si pomyslit, že by bylo na světě něco strašnějšího než ubitý člověk.«

Zachvěla se hrůzou. Projelo jí hlavou, co slýchala o zabitých na Blatech a v duchu viděla onoho pěšáka s hlavou okrvavělou.

»Mám v tebe pevnou víru,« pravil tlumeně Vojta, drže její ruku, »jsem tvůj, a jak poručíš, se ti zachovám.«

Ruku jí stiskl, načež ji pustil, k Václavovi se obrátil.

»Vašku! — už ať je jak má být — řeknu ti to . . . odpusť nebo neodpouštěj . . . jak se ti bude chtít . . . nepovídám ti to dobrovolně . . . tlačí mě to na duši. Jak tě tenkrát zavřeli . . . toho pěšáka jsem uhodil já! Proč, to ti nepovím, ať ti to poví tvá sestra, bude-li chtít. Byl bych ho dobil, ale Apolena nechtěla. Tenkrát jsem ji poprvé uposlechl. Ona nepověděla, proto že nemohla — zapověděl jsem jí to a měl jsem ji v moci. Nechal jsem tě v tom, mnoho jsem ti ubližil a . . . vám všem . . . tvému otci, tvé matce . . . babičce ve Zbudově . . . Kdybych ti to neřekl, její modlitba nic by nebyla platna. Špatně jsem vám byl na užitek. Lituju toho. Můžeš-li, odpusť . . Řekni to třeba sedlákovi . . . vyžene-li mě, nic jiného jsem nezasloužil, ale řekni mu . . . že toho lituju . . .« (Pokračování.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpominky a kresby několika autorů.

XVIII. NA ŘECE.

Saisona koupací začíná sice rok co rok 10. květnem, ale nikdo ji nedodržuje. Sotva že březnové slunce povyskočí, začne se to na Vltavě hýbat. Kladou se základy k plovárnám, ohromné to klády, jež nesou celou stavbu. A už tu bývaji první nedočkavci, kteří jsou zvlášť otužilí a snesou i osmistupňovou vodu. Jsou v Praze dokonce lidé neslýchané nátury . . . až mrazení pobíhá po těle, slyšíme-li vypravovat o prazvláštni jejich náruživosti. V době největších mrazů, kdy všichni ostatni smrtelnici tetelí se v pořádném burnusu, vyjedou si do kraje, vyhledají na zamrzlé hladině vysekaný otvor, rychle se svléknou, vrhnou se do ledové vody, pořádně se vymáchají a věřte nevěřte — faktem to však je . . libují si, jaký je to báječný požitek a přesvědčivými slovy dokazují, že je jim po takové lázni, jakoby se znovu narodili. Babka kterás byla náhodou svědkem takovéto pranezvyklé lázně a tak prý se toho ulekla, že div nadobro řeč neztratila. Jako vyjevená utíkala do vesnice, jen rukama lomila, oči vykulovala, ale nedovedla povědit, co ji tak strašlivě vylekalo.

První koupání a první ledy vždycky někdo draze zaplatí. Když ne právě životem, tedy aspoň dlouhým poleženim. Jsou to známé první oběti jara a zimy. Koncem dubna se rok co rok někdo utopí . . počátkem zimy zaplatí několik mladých nerozvážlivců první klouzanici životem. Je to tak svůdně lákavé, skočit do vody, když sluníčko začne do opravdy pražit! A druhého dne je v novinách lokálka, že se tam a tam utopil hoch při koupání na místě, kde koupání je zakázáno. Rok jako rok opakují se v časopisech výstrahy, ale nikdo jich nedbá! Jsou věci, které se budou věčně věkův opakovat . . služky se nenaučí zajistit se při cídění oken ochranným pásem, při zatápění neodvyknou si lehkomyslné hospodyně pomáhat si petrolejem, jako jim nikdo nevštípí zvýšenou opatrnost při dolévání lampy nebo lihového kahanu, a z jara a v době prvních mrazů se někdo utopí.

Koupání v Praze bylo ještě do nedávna spojeno

s jakýmsi nebezpečím. Voda byla znečistěna kaly, na obou březích ze stok do ní vytékajících a není divu, že mnoho lidí nekoupalo se ve pražském rayonu jenom z obavy, aby si neulovili tyfus. Na vojenské plovárně povstal tuším předloni ohromný poprask, poněvadž několik vojáků nováčků nebezpečně se roznemohlo. Tam ovšem měli zhoubné výkaly z první ruky. Dnes ovšem je situace docela jiná . . Kanalisace blíží se svému dokončení, stoky neústí do Vltavy a voda je daleko čistší. Proto asi se letos neobjevovaly na plovárnách pražských výstražné tabulky, varující před polykáním vody. Ale proto přece zůstalo jedno velké zřídlo proslulé nečistoty . . smutně známý v této příčině Botič, jehož voda je jako inkoust černá a mimo to svým zápachem odporná. Nebude to však ani s Botičem dlouho trvat . . regulace jeho tíhne už ku Praze a za několik roků si na škaredou jeho minulost nikdo ani nevzdechne.

Zadarmo se může člověk vykoupat v Praze jen na jednom místě, na Štvanici, hodně lacino v láz-

ních pod Král. Vyšehradem, zvaných všeobecně »Humanka«. Bývá to zajímavá podívaná na mládež, koupající se ve známém zákouti za mostem císaře Františka. Místo, vyhražené pro koupání, je označeno lanem, jako to vídáme v lázních mořských. Sta a sta dětí se tu šplouchá, skotačí a výská, že je radost na ten rej naháčků se podívat. Není to ovšem ani zdaleka obraz, podobný podívané na lidové lázně na příklad hamburské, kde koupává se na jedné prostoře asi deset tisíc dětí najednou. Není vůbec koupání v Praze zvlášť v zálibě. Na všech pražských plovárnách nekoupe se více než třicet tisíc lidí . . což je ovšem na veleměsto, čítající se svým okolím skorem půl milionu duší, přece jenom poněkud málo.

Za to se velice vzmáhá v Praze poslední dobou ušlechtilý sport, veslařství, jež ma na Vltavě tři velká ústředí. »Slavii«, která loni oslavila skvělou parádou na vltavské hladině jubileum svého dvacetiletého trvání, »Blesk« a »Český veslařský klub«. Je to zajímavá podívaná, když ze špičky Střeleckého ostrova vyrazí »veslařská eskadra« Slavie, jejíž závodní »osmy« a »čtyrky« jako šipky kmitají se na hladině řeky: naši veslaři se totiž stále cvičí, aby v ničem nezadali cizině.

Pražáci, jak jsme již připomněli, mají k vltavské

vodě velkou nedůvěru. Proto rádi si vyjíždějí do okolí a koupají se buď v plovárnách vzdálenějších nebo prostě ve volné přírodě. Velice oblíbeny jsou v tom směru Berounka a Sázava, jejichž voda je ovšem naprosto čista. Parnikem denně zajíždí do vod za Prahou sta a sta lidí, k vůli kterým za obvodem města zbudováno několik menších plováren. V obvodu pražském jsou oblíbeny plovárna vojenská, která byla letos zase zbudována, vedle ní plovárna občanská, kterou obec pražská letošním rokem ujala ve svou správu, plovárna při břehu ostrova »Benátky«, plovárna smíchovská, pak vyšehradská a konečně plovárna žofínská, která je zamilovaným letním dostaveníčkem všech tak zvaných pravých Pražáků.

Považuje se za nejkrásnější koupadlo ve volné řece. Je postavena při břehu Žofína proti ostrovu Střeleckému a má tudíž nejkrásnější zelenou dekoraci. Hlavní její předností však je výhodná její posice . . je přece jenom ve středu města a cesta do lázní spojena je s nejmenší ztrátou času. Druhou velikou její výhodou je, že od rána do večera má slunce a to právě ji učinilo plovárnou hledanou a oblíbenou.

Pražané nejdou na plovárnu tuto ani tak pro koupání, jako pro slunce. Stalo se moderním léčivým prostředkem a kdo může nějakou tu volnou chvilku urvati, spěchá na plovárnu, aby se tu hodinku dal opalovati sluncem. Stalo se to specialitou žofínské plovárny. Zmodrá-li nebe a sluníčko plně zazáří, táhnou »výhřevníci« na plovárnu v celých zástupech. Letos vyhřívala se tam na prvním jarním sluněčku skupina ranních návštěvníků již o zeleném čtvrtku. Ještě nebyly kabiny postaveny, plovárna nebyla ještě upravena . . ale už tu bylo živo. Jsou ovšem »hastrmani« par excellence, kteří koupají se za

každého počasí a za každé teploty. Lidem na mostě naskakuje husí kůže na těle, když spatří na hladině vltavské několik plovoucích hlav.

Není ovšem těchto »ledových mužů« mnoho — ale dobrý tucet je jich přece. Přijdou na plovárnu v době, když nosime my ostatní smrtelníci zimníky, a koupávají se mnohdy ještě počátkem října. »Sejčkové« jim sice prorokují špatné konce, ale poněvadž »ledoví muži« tento svůj statečný sport provozují hezkou hromádku roků, nezdá se, že by to bylo jejich zdraví na újmu.

V letních měsících, je-li velké parno a voda tak teplá, že by se v ní, jak na plovárně říkávají, uvařilo vejce na tvrdo, bývá na plovárnách nabito. Nebývá tu místečka volného a plovárna bývá tak zatížena, že se povrch její hodně sníží. Plavčí mistrové mívají v takových dnech nesmírnou zodpovědnost. Na každé plovárně jsou dvě oddělení — pro plavce, a pro ty, kdož jen rukama hrabou. Plavčík optá se každého, koho nezná, umí-li plovat. Řekli byste, že se ten, kdo plovat neumí, bez nucení k tomu přizná. Ale tomu není tak. Za necelou hodinu nutno z tak zvaného »zrcadla« vykázati do oddělení pro neplavce aspoň tucet ješitníků, kteří stydí se doznat, že se nenaučili plavat. Bůh ví, kde se v těch lidech nabere taková osudná domýšlivost — vrhnou se kurážně do vody, která je v »zrcadle« několik sáhů hluboká, začnou rozhazovat rukama a kdyby je plavčí zavčas nevytáhl... utopili by se před očima celého houfu lidí. Komu pak by napadlo, že plavat do opravdy nedovedou! Dělávají se ve vodě všelijaké žerty... myslíš, že je to nějaký rozdováděný čtverák... tváří se, jako by tu byl jako doma.. a ve skutečnosti už se vlastně topí.

Nejdůležitější posici zaujímá plavčí mistr, jenž stojí na rozhraní obou plováren, mužské a dámské. Jeho dozoru je svěřena hladina Vltavy, do které dovoleno se pustiti jenom plavcům již zkušeným a vytrvalým. »Co by se těm mohlo přihoditi?, pomyslíte si. Inu.. když ona voda nemá trámův a tomu nejlepšímu plavci může se přihoditi malheur — že by se mohl utopiti, kdyby zavčas mu někdo nepřišel na pomoc. Jsou na plovárnách plavci, jimž bylo hračkou doplavati k jezu, přelézti jej a doraziti až k Vyšehradu. A najednou za živý svět nejdou do řeky a spokojují se plaváním v »zrcadle«. Nikdo se rád nepochlubí tím, co ho z řeky vyhnalo. Časem se to ovšem prozradí. Jednoho štípla na hlavě velká moucha. Ulekl se — zapomněl plovat.. zavčas se vzpamatoval — plave.. plave.. a najednou ho uchvátí strašlivá úzkost. Podívá se k plovárně, odpočítá, kolik asi kroků je od ní vzdálen a tu ho přepadne obava a pochybnost, že tam doplave. Chytne se voru nebo loďky.. nerad by přece jenom volal o pomoc... to by byla nějaká ostuda a ten poplach k tomu — šťastně se dostane na plovárnu a od té doby ho nikdo v řece nespatřil. Hůře je, chytne li plavce do nohy křeč. Je hotov se svým mistrovstvím... není jiné pomoci.. musí volat o pomoc. Plavčí mistr vsedne do loďky a za dvě minuty sedí ohrožený vedle něho na sedátku...

Nestává se podobná příhoda často — ale stane se to přece a proto musí býti ustavičně mistr plavby na stráži od rána do večera. Jindy přihodí se malheur rozmarnějšího rázu. Jsi plavec, pustíš se do Vltavy, ale pranic nevíš o existenci starého, tak zvaného »omnibus patentu«, jenž zakazuje plavcům bez kamizolky plavati k mostu. Prý se tím ohrožuje mravopočestnost kolemjdoucích. Vrátíš se z výletu, krásně jsi si zaplaval.. vylezeš z vody a hle.. co to? Policejní strážník stojí nad tebou se svou zápisní knížkou, zahájí výslech.. a ty platíš pokutu, protože jsi neznal nařízení »omnibus patentu« na ochranu cudnosti.

Bývalo na pražských plovárnách živěji, než dnes. Slynula kdysi zejména plovárna žofínská skupinou výborných plavců, kteří podnikali daleké výlety a nedaleko jezu dokonce ostrov založili, jemuž dáno jméno »Erin..« Vodní družstvo tvořili vynikající lidé pražské společnosti a rozumí se samo sebou, že v něm nechyběli literáti, umělci a herci. Ignát Herrmann býval tuším dokonce presidentem. Dnes není po »Erinu« ani památky... vodní družstvo existuje spíše jen podle jména a milý Ignát Herrmann už také jen přijde, zaplave si, osvěží se a už pospíchá za svým povoláním. Dvacet let uplynulo od té doby a po zeleném Erinu zbyly jen ty holé kameny a ty už jsou dávno pod vodou.

Letos má žofínská plovárna nový sport. Den co den provádějí se tu svalová cvičení podle receptu dánského. (»Můj systém«). Náruživými pěstiteli jeho jsou v první řadě pánové, kteří mají odůvodněný strach, že by tělesná váha jejich mohla dostoupiti obávaného quanta jednoho sta kilogramů. O čtvrté hodině odpolední seskupí se mužstvo jako na povel kolem rázného náčelníka, jenž často a často musí liknavější cvičence popohánětí k svědomitějšímu plnění »systému« energickým připomenutím, že to nedělají pánové k vůli němu, nýbrž k vůli sobě. Cvičení zdá se z počátku nesmírně namáhavým, celé tělo je jako polámané, večer se nemůže člověk ani položiti, všechny údy pobolívají, ráno se nemůžeš dostati takřka z postele, ale za nějaký den trampoty tyto pominou a tělo je ku podivu osvěženo a co působilo první den veliké, ba zdánlivě nepřekonatelné obtíže, konáš hravě a s překvapující elastičnosti.

Je tu živo po celý den.. někdo se koupá časně ráno, většina plavců přichází v poledne, úředníci, kteří mají jednoduchou frekvenci a studenti, přicházející ke třetí hodině. K večeru má plovárna nové návštěvníky. Když už je plovárna poloprázdna, spěchají sem ti, kdo nemohou dříve přijíti, až obstarají svoje záležitosti. To jsou lidé zaměstnaní v obchodech a v bankách, kteří ovšem závistivě pohlížejí na plovárenské »ašanty«, kteří mají tolik volného času, že mohou do sytosti dát se opalovat sluncem. Bývají tu opálenci čarokrásné bronzové

barvy, kterou možno získati jenom vytrvalým pohybem na parném slunci. Je to zajímavá podívaná, přijde-li na plovárnu člověk, jenž nikdy nic podobného neviděl. Dívá se na brunátná těla a nejde mu nějak na rozum, kde se tu ti lidé vzali a odkud přišli. Konečně se potají plavčího mistra otáže, z které končiny světa ti »černoši« vlastně přišli.

Představte si, jak to těmto »Menelikům« lichotí .. vyvinuly se totiž na plovárně pravé závody v tomto směru a rok co rok se tomu, kdo má nejkrásnější bronzovou barvu, uděluje premium, čestné uznání, že to přivedl v opalování k největší dokonalosti — — — *Brekekex.*

— **K uctění památky pí. Boženy Pavlíčkové,** dcery spisovatele Jiljího Jahna, věnovali bratři její, pp. Dr. Jaroslav Jahn, c. k. professor české techniky v Brně a ing. Jiljí Jahn, c. k. vard. adjunkt puncovního úřadu v Praze, vlasteneckým účelům *12.000* K. Mezi obdarovanými jest i spolek českých spisovatelů belletristů Máj, jemuž vyplaceno bylo 500 K.

— **Dvě literární studie o Jar. Vrchlickém.** (Jar. Vrchlický. Pokus o studium jeho díla načrtl Jaromír Borecký — nákladem družstva Máje. — Jar. Vrchlický. Napsal Alfred Jensen. Ze švédštiny přeložil Arnošt Kraus.) V našich domácích i cizích časopisech hojně je roztroušeno článků a essayí o Jaroslavu Vrchlickém (připomínám jen pěknou studii Zenona Przesmyckého-Mirama), ale dlouho nedostávalo se obsáhlejšího spisu, který by cele vystihl veliký význam jeho obrovitého díla a byl čtenářům spolehlivým průvodcem po rozlehlé říši mistrovy poesie. První pokus učinil prof. dr. Albert k jubileu čtyřicátých narozenin Jar. Vrchlického (r. 1893), a to se vzácným pochopením pro veliký rys jeho poesie i pro její formovou krásu. Leč poesie mistrova rostla dále do šíře i do hloubky a tak ukázalo se již při slavnosti padesátých narozenin jeho, že studie Albertova nepostačuje. Obtížného a přece tak vděčného a krásného úkolu, stopovati poesii Vrchlického od jejích pramínků až do nynějších jejích rozlehlých dálek, podjal se básník Jaromír Borecký. Dalek stejně školského pedantismu a suchopáru jako nechutného hyperkriticismu, který kazí požitek umělecký sobě i jiným, sleduje Borecký tvorbu mistrovu krok za krokem, od knihy ke knize, dokumentuje ze zápisků mistrových jeho úžasnou lehkost tvoření a plodnost, srovnává jej s kongeniálními básníky cizími, vysvětluje jeho látky, opravuje nesprávná nazírání na dílo mistrovo, charakterisuje trefně a barvitě různý ráz jednotlivých sbírek a sám básník, stápí se v krásu jeho formy, okouzluje se jeho něhou, dává se unášeti jeho vysokým vzletem a nadšením, rozchvívá se hloubkou jeho citu i myšlenky. Je sladko svěřiti se jeho průvodu, neboť dovede najíti a chutnati krásu a umí přiblížiti básníka k našemu srdci. Kniha psána je pěkným, jasným a přece elegantním stilem duchaplného causeristy a poutá od počátku do konce. K velké zásluze počítám ji, že obsahuje první podrobnější životopis Vrchlického s mnohými daty pečlivě sebranými a též zcela novými. Jistě povstanou po ní studie jiné, osvětlující postavu mistrovu snad ještě s jiných hledisek, ale všem jistě bude kniha Boreckého bohatou studnicí a vítaným vodítkem. Již v době, kdy vycházela studie jeho v časopise, váženo bylo z ní hojně do knihy o Jar. Vrchlickém, již napsal a mateřštinou svou vydal švédský básník a literární historik Alfred Jensen, jenž již před tím hojně a šťastně překládal z poesie české. Studie Jensenova (Jaroslav Vrchlický. En litterär studie af Alfred Jensen) vyšla ve Štokholmu r. 1904 a pozdravili jsme vydání její již v II. ročníku Máje (č. 30., str. 479), kam čtenáře odkazujeme. Bylo dobře, že pořízen byl český překlad této cenné a krásné knihy, jejíž druhý oddíl zejména vyniká oceněním Vrchlického s hlediska poesie světové, jež u nás ještě stále dost takových, kteří počínají si vážiti domácích umělců teprvé, když povšímla si jich — cizina. A našim Lošťákům, Vodákům a podobného druhu kritikastrům dostává se knihou tou lekce velmi perné. — *a* —

— T. Smollett: **Příhody Rodericka Randoma.** Pod tím názvem málo povídajícím (zvláště lidem v literatuře zahraniční nesběhlým, kteří neznají plodného a vtipného vypravěče a satirika anglického z věku XVIII.), nikdo by nehledal, co v knize je. Redaktor sbírky (»Románová příloha Máje«) zařadil asi tento objemný spis do své edice ze dvou důvodů, jednak aby pobavil — a čtenář se věru zasměje povedeným taškařicím hrdiny (jenž v knize vypravuje své vlastní příběhy) — jednak, aby poučil, neboť mimo spisy Dickensovy málo máme v literatuře naší dokumentů, jež by tak ostře ozařovaly anglický život veřejný a soukromý v XVIII. věku. Vážený filolog etymolog, jenž spis přeložil (zajisté svědomitě a zdařile) jménem svým a stavem nedává čtenáři tušiti, jaké to příběhy ve knize Smollettově se líčí. Nevázanost mládeže a život anglické veřejnosti vůbec, zvláště pohlavní (smyslný a surový), byl té doby takový, že některé odstavce čtou se vskutku jako povídka z Decamerona Boccacciova a smiřuje-li co s charakterem lehkomyslným a těkavým Rodericka (a tím i autora knihy Smolletta), je to upřímnost v anglické pruderii tak

vzácná, vtipnost, jež z každé stránky tryská, a jakási dobromyslnost, která sice nedovede nahraditi morálku, ale přece jen ke shovívavému zamhouření oka přiměje i přísnějšího kritika slabostí a křehkostí lidských. Tomáš Smollet byl M. D., t. j. doktor mediciny, hrdina příběhů stal se ranhojičovým pomocníkem — ostatní osoby dějů jsou také skutečné osoby, s nimiž se Smollett stýkal, a s nimiž bylo mu zápasiti, jak překladatel v zajímavé předmluvě vykládá. Sloh překladatelův je prost filologických justamentů, ač je správný; pěkně se čte, a kniha, ač objemná, odmění čtenáře nejen věrným obrazem anglické veřejnosti v letech 1721 a dalších, ale pobaví a k přemyšlení bude nabádati, ba myslivějšímu čtenáři neb spisovateli mnoho poskytne dokumentů o problemech života i současného (po hlavních vztazích muže a ženy, problemech výchovy, otázce prostituce atd.). Ovšem dnešní satira nekryje se se satirou XVIII. věku, třebas chápeme, jak tehdejší svatoušky rozčilovala as upřímnost Smollettova a jak je pálilo zrcadlo, jež jejich potouchlému pokrytectví podržel slohem jistě i lidu přístupným satirik jejich doby. Knihou touto uveden je do české literatury Smollett poprve. *nr.*

— Teréza Nováková: Jiří Šmatlán. Po úspěchu, dosaženém roku 1904 románem Jan Jilek, spisovatelka vydává nyní svého Jiřího Šmatlána. Je to poněkud románovitě zabarvený životopis českého venkovana, horlivého čtenáře, který, hledaje »čisté pravdy boží«, opouští víru katolickou a stává se protestantem, posléze však, zmaten a znepokojen proudem učení heidelberského, odvrací se od otázek náboženských a podléhá svodům falešného socialismu.

Jiří Šmatlán je statečná, neohrožená povaha, které nic nedovede odvrátiti od jejího přesvědčení, jehož hájí všemi skrovnými silami své prosté bytosti. Avšak třebas by trpěl a dobýval si čtenářova zájmu, přece na konec sympatie naše k němu přirozeně chladnou, poněvadž nenadcházejí činy, které by ho povznesly v našich očích. Ve druhé polovici práce dobře jest již pozorovati sklon povýšeného hrdiny v mělčiny nespokojeného, ale také nedosti prozíravého vesnického mudrlanta. Od chvíle pak, kdy podléhá vlivům povrchního socialistického agitátora, a kdy jinak bystré oči nespatřují na něm stinných, někdy až odporných stránek, Jiří Šmatlán stal se figurou, které si nedovedeme dobře srovnati s nadějným a bystrým snaživcem mladých let.

Teréza Nováková výhodně vplétá ve své vypravování způsob mluvy, jakým, tušíme, hovoří se kdesi na Vysokomýtsku. Nepochybujeme o správnosti těchto rozmluv, věnuje-li spisovatelka jazykové stránce svých prací vážnou a vzornou péči, která by měla býti příkladem veliké většině jiných našich spisovatelů. Již pro tu cennou vlastnost, pro úctu její k zanedbávané ryzí české řeči, sluší Jiřího Šmatlána upřímně doporučiti. Kniha vyšla v Praze nákladem Vilímkovým. *Ds.*

— Romanetta. Napsal J. Arbes. Ve svých Sebraných spisech, vydávaných nákladem Ottovým, spisovatel předkládá českým čtenářům již šestý svazek belletrie, které dal název »romanetta«. Kniha obsahuje tři práce. Jsou to Barikádníci, Elegie o černých očích a Anna a Marie, ale ani jedna z nich není již romanettem onoho svůdného významu, jakým byl na příklad Sivooký demon, Svatý Xaver a jiná, která učinila Arbesa tak čteným a proslulým.

Děj Barikádníků začíná se v krvavém témdni svatodušním roku 1848 a končí se po drahných letech romantickou zápletkou a ještě romantičtějším rozuzlením. Nelze upříti značnou napínavost práce — v tom přec Arbes je mistrem osvědčeným — a proto také Barikádníci jistě budou se zamlouvati oněm širokým vrstvám čtenářstva, které, nedbajíc nových směrů, zůstává věrno někdejším, nyní již zastaralým proudům našeho písemnictví. Ovšem v sebraných spisech Barikádníci právem zaujímají své místo.

Anna a Marie jest vlastně románem. V něm hloubavý, přemítavý duch Arbesův vynáší na světlo řadu oněch rozmanitých úvah psychických, které jsou význačny všemu jeho tvoření. Tam Arbes nezapře se ani na jediné stránce. Poznáme ho hned netoliko po obsahu a způsobu vypravování, ale i po některých drobných slohových libůstkách, které se vyskytují snad ve všech jeho pracích. Je to na příklad onen známý duševní zrak a šlehající myšlenky, které se mu staly nezbytnými okrasnými obraty téměř každého většího souvětí. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 45. vydáno dne 20. července 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

Karlu Havlíčkovi Borovskému

k padesátému výroči jeho úmrti.

Světíme svátek mužnosti. K tomu nehodí se hlučné fanfáry, ale jen prosté a pravdivé slovo.

Již půl věku tomu, co nás opustil Karel Havlíček, ale slova, jež napsal, činy, jež vykonal, žijí dále a budou působiti, dokud bude žíti národ český. Ba, čím dále tím jasněji poznáváme, čím byl Havlíček a čím byl nám. Víme nyní z jeho spisů, z jeho básní a z jeho listů soukromých, které pozdě sice, ale přece konečně staly se naším majetkem, že hned v prvním mládí, jako jinoch osmnáctiletý vytkl si jediný cíl života: povznésti český národ z úpadku a ponížení, v kterém tehda byl, na úroveň ostatních národů vzdělaných. K dosažení cíle toho pracoval úsilovně po celý život svůj podřídiv mu vše ostatní, až konečně obětoval i sám tento život. Vida, že v osvětě a vzdělání jest pro nás jediný prostředek nabýti, co jsme ztratili, a že »když jsme neměli škol, za to otroctví tuhého absolutismu možno na lid působiti jenom literaturou«; odhodlal se, že bude spisovatelem. K povolání tomu připravoval se po mnohá léta horlivou a úsilovnou prací, zejména důkladným studiem mateřštiny i jazyků slovanských, studiem dějin, literární historie a literárních děl samých. — V těch studiích pokračoval i po celý rok, ztrávený v pražském semináři, který připravil jej o první ideál — nadšení náboženské a zbavil jej dosavadní dětinné víry, dav mu za to nenávist k hierarchii katolické. — Jen snaha po hlubším poznání vedla jej pak dle dříve určeného plánu na cesty po východním světě slovanském. Ale půldruhaletý pobyt na Rusi zničil druhý jeho ideál, myšlenku všeslovanskou, pro kterou dosud horoval, a vštípil mu za to nenávist

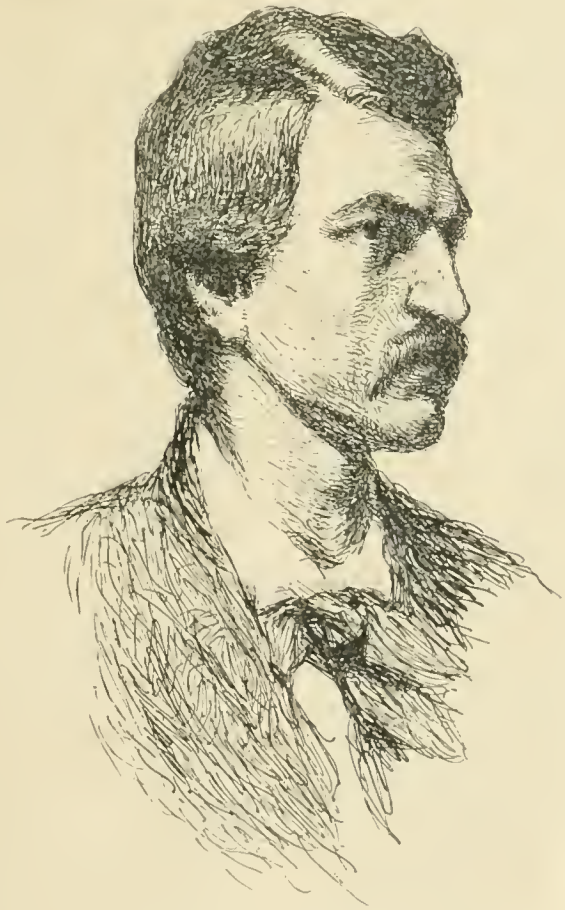

KAREL HAVLÍČEK BOROVSKÝ.

k despotismu carskému. Však na Rusi poznal Havlíček též z blízka literaturu ruskou, poznal Puškina a Lermontova a zamiloval sobě zvláště Gogola. Tam také v něm se probudilo vlastní jeho poetické nadání. Obrátiv se od dosavadních pokusů básnických, lyriky to nadšené vlastenectvím a ideou všeslovanskou, stal se po přirozeném nadání svém již pro vždy satyrikem a psal epigramy, »ty nádoby, do nichž vléval svůj vztek«. Na Rusi konečně, nucen porovnávati písemnictví ruské s ubohou ještě literaturou naší, seznal, že celý směr její pochybený a že třeba důkladného obratu.

Tak chudší o mnohou milou illusi, ale s bohatší zkušeností, s dozralými náhledy a širším obzorem vrátil se Havlíček do Čech. Ale téměř ještě rok trvalo, než-li vystoupil definitivně na veřejnost jako český literát. Zatím vedle dalších studií oddával se v Německém Brodě, jak teď říkáme, drobné národní práci. Teprve v červenci 1845 vyskytla se v »České Včele« jeho kritika Tylova »Posledního Čecha«, jež byla vlastně břitkým a naprostým odsouzením směru planého vlastenčení, který až do té doby v naší literatuře převládal, a zároveň požadavkem, aby literatura česká se pozvedla na vyšší úroveň literatur jiných národů.

Než bylo by zbytečno opakovati zde věci všem nám známé, o nichž již tolikráte bylo psáno, budiž tedy dosti na tom říci, že Havlíček, tehda čtyřiadvacetiletý, přistoupil s neobyčejnou energií k činnému provádění svého životního programu. Těch něco epigramů, satirických článků prosou, kritik a cestopisů, které tehda uveřejnil v České Včele a v Musejníku, zaznamenal již literární historik. Než však dospěl k dalšímu, než mohl přikročiti k nějakému dílu většímu, samostatnému, zavedl osud Havlíčka na jinou dráhu. Právě ona kritika Tylovy novelly, kterou vlastně nastoupil svou dráhu literární, upozornila naň Palackého a jiné, po jichž odporučení stal se od nového roku 1846 redaktorem »Pražských Novin« a »České Včely«. Že se Havlíček odhodlal uvázati se v redakci politického a k tomu ještě na vládě závislého listu, jakým byly »Pražské Noviny«, když se před tím nikdy politikou vlastně byl neobíral přes to, že chtěl být belletristou a to právě v době prvních literárních úspěchů svých, pochopujeme, když víme, že upřímná láska k Františce Wedenhoffrové jej pobádala, by si co možná záhy založil vlastní krb. K zamýšlenému sňatku sice potom přece jen nedošlo, ale Havlíček novinářem již zůstal, ba vzdal se po roce i redakce »České Včely« a tím i dalších aspirací literárních, aby se pak cele mohl věnovati redigování »Pražských Novin«.

Ale prvotnímu svému záměru životnímu se tím přece jen neodcizil; chtěl býti učitelem svého národa, chtěl působiti k jeho povznesení. A toho mohl a chtěl také dosáhnouti jako redaktor politického listu. Jen prostředky tu změněny, místo belletrie nastoupila politika — pokud za tehdejšího absolutismu o politice bylo možno mluviti — nastoupilo poučování a povzbuzování lidu ve věcech národních, sociálních a hospodářských.

A tak stal se Havlíček politickým buditelem českého národa. Není místa zde líčiti, jak působil, ale že tato jeho činnost byla zdárná a platná, toho důkazem, že jeho zprávy a články o věcech irských vzbudily již r. 1847 první politický ruch v Praze, soustřeďující se v spolku »Repeal«, z něhož vyšlo pak v březnu 1848 svolání památné schůze svatováclavské, toho důkazem jím podněcované sbírky pro českou průmyslovou školu — první to všeobecné sbírky národní — zakládání školních knihoven, k čemuž horlivě nabádal a j. v.

Nadešla březnová revoluce a v dubnu již stojí Havlíček v čele prvního českého politického denníku. Jest na podiv, co bez všelikě tradice žurnalistické, při nevyškolených pomocnících a skrovných pomůckách učinil Havlíček v krátkém čase ze svých »Národních Novin«, jež staly se prototypem všemu českému časopisectvu. Havlíček hájil v nich důstojně a neohroženě až do chvíle, kdy nastalé reakce a vojenský soud je potlačily, své liberální a národnostní zásady. Rovněž bedlivě dbal populárními články o politické i národohospodářské vzdělání svého lidu. Stejně bojoval proti vzmáhající se moci hierarchie a jizlivějším nepřátelům německým. Jeho články v »Národních listech« a v Kutnohorském týdenníku »Slovanu«, který v květnu r. 1850 po zákazu »Národních Novin« vydávati počal a který téměř celý sám napsal, zůstanou pro vždy klassickými vzory české žurnalistiky. Ale reakce pokračovala obrovskými kroky, všichni obhajci svobody v Rakousku byli již umlčeni, jen Havlíček vytrval sám na svém místě a opustil jako poslední bojovník rozstřílenou již baštu. V srpnu 1851 zastavil »Slovana«, vydav ještě před tím sbírku svých čelných článků politických pod názvem »Duch Národních Novin« a jako otisk ze »Slovana« proslulé »Kutnohorské epištoly«, namířené proti římské hierarchii, klerikalismu a prováděnému jím ohlupování lidu, navrhující však zároveň uznanou reformu církve a spojené s ní školy.

Tím byla ukončena žurnalistická dráha Havlíčkova. Za krátkých několik let vykonal obrovský kus práce a získal si nesmrtelné zásluhy o probuzení a povznesení českého lidu, zvláště tím, že lid ten poučil, jaká má práva, že mu ukázal, jak i kým o ně byl při-

praven a do jakého pak byl uvržen hanebného otroctví a ponížení. –

Louče se se čtenářstvem »Slovana«, oznámil Havlíček, že nyní se obrátí opět k belletrii, aby alespoň tak mohl národu býti užitečným. Ale tu, ač osvobozeného porotou Kutnohorskou, dal ministr Bach Havlíčka v prosinci r. 1851 z Německého Brodu, kam se uchýlil se svou chotí Julii a dcerkou Zdeňkou, bezprávně zavézti do tyrolského Brixenu, kdež držán na půl čtvrta roku. Však věren sobě i svým záměrům a danému slovu, vrátil se Havlíček i ve vyhnanství k literární práci, jejíž plody »Tyrolské elegie«, »Král Lávra« a již dříve počatý »Křest svatého Vladimíra« — nemluvě o některých překladech, epigramech a jiných drobnostech, stačí zde jen jmenovati. Z nich »Křest svatého Vladimíra«, tato smělá, velkolepá satyra patří zajisté mezi nejlepší věci toho druhu v celé literatuře světové. Vedle toho pokračoval tam Havlíček ve svých již dříve počatých studiích o rythmu národní písně a započal, však nedokončil dějiny Ruska.

Ba ještě když se s podrytým již zdravím a zdrcen na hranicích českých nenadálou zprávou o smrti milované choti Julie v dubnu 1855 navrátil do Německého Brodu, kde na dále internován, pokoušel se o práci literární, z níž však zachováno jenom několik epigramů.

Havlíček zemřel v Praze dne 28 července 1856 a pohřben dne 1. srpna na hřbitově olšanském. Rakev, za níž kráčel věrný přítel zesnulého František Palacký, nesena mladými lidmi, mezi nimiž byl i J. V. Frič, až k Nové bráně. Na rakvi ležel jediný věnec — věnec trnový — dar to Boženy Němcové. Noviny tehda v Praze vycházející oznámily jen několika řádky smrt Havlíčkovu; o pohřbu jeho psáti nesměly. Ještě že nebylo zakázáno vsaditi do hřbitovní zdi nad jeho rovem pustou desku s nápisem: »Karel Havlíček a jeho choť Julie«, jež se tam spatřovala až do r. 1870.

Když tři leta po smrti Havlíčkově navštívili rov jeho Neruda s Heydukem, nalezli jej pustý, zanedbaný, zapomenutý. Kopřiva u zdi byla jedinou jeho ozdobou květinovou.

A literární pozůstalost Havlíčkova? Kromě některých překladů z Gogola a z Voltaira vydal Havlíček knižně jen »Duch Národních Novin« a »Epištoly Kutnohorské«. Vše ostatní, co napsal, bylo roztroušeno po časopisech nebo zůstalo v rukopisech, jež z valné části po smrti jeho roznešeny do všech koutů světa a na mnoze i ztraceny neb zúmyslně zatajovány, ne-li zničeny Na vše, co pocházelo z ruky jeho, vyřknuta vládou velká klatba, vše, co vytištěno, šmahem zakázáno. »Noviny«, »Slovana« a »Epištoly« ukrývali šťastní majitelé jejich před slídivými zraky četníků, jako kdysi předci naši »Bibli Kralickou«, s jménem Havlíčkovým nesmělo nic býti vytištěno, byť to byla na př. tak nevinná věc jako »Život věčný« a »Hrob«, jež »Obrazy Života« r.1859 přinesly anonymně. »Tyrolské elegie«, »Vladimírův křest« a epigramy Havlíčkovy kolovaly v opisech. Teprve r. 1869 vytištěny neúplně v »Obrazech života«, ale až r. 1870 mohl vydati »Svatobor«, ovšem taktéž neúplnou sbírku jeho veršů a belletristické prósy. Druhý svazek, jenž měl obsahovati Havlíčkovy spisy politické, slibován, až budou zrušeny zákazy jednotlivých statí, ale nevyšel nikdy. R. 1886 počal vydávati K. Tůma — uveřejniv již r. 1883 Havlíčkův životopis — jeho »Vybrané spisy«. F. Topič publikoval později jeho zbylé epigramy a satirické črty a teprv r. 1897 vyšly »Básnické spisy Karla Havlíčka«, ještě později jeho korespodence, a téměř současně vydal dr. Tobolka veškeré politické jeho spisy. Belletristická prosa Havlíčkova v souboru dosud nevyšla. —

A tak teprve nyní padesáte let po jeho smrti poznáváme Havlíčka co člověka, co básníka a co žurnalistu. Čím více ho poznáváme, tím více jej musíme ctíti, milovati a jemu se obdivovati.

Byl on vzor českého muže. Bystrý rozum a hluboký cit. »Vždy a všecko sám sebou. V rozumu srdce a v srdci rozum«, napsal sám sobě ve svých zápiscích moskevských. Pevná, nezlomná vůle, neohroženost, poctivost a věrnost vlastnímu přesvědčení, víra ve vše dobré a krásné, láska k národu a svobodě, pro něž hotov byl obětovati a také obětoval vše i život, to všecko bylo v duši Havlíčkově, v duši to pravého českého muže.

To pak jevilo se stejnou měrou v jeho činnosti spisovatelské i novinářské; bičoval vše špatné a schvaloval vše dobré, i v praxi i v politice — a věru, že v oné mnohem více než v této — byl Havlíček realistou. Heslem jeho v básnictví bylo »poesie musí být pravda«. Heslem tím řídil se ostatně mutatis mutandis i v politice a stejně jako v poesii i v této se odříkal romantiky. Té odporoval ostatně i jeho názor světový, jeho nacionalismus . : . Než tu bychom zabíhali již dále, než jsme hodlali. Uzavíráme: Havlíček patří jako člověk, jako básník a jako novinář mezi nejlepší naše lidi, žil krátce, ale plně, co vykonal, nezhyne, on přemožen tělesně, přece mravně zvítězil. Oběť jeho nebyla marná.

Světíme svátek mužnosti, posvěťme jej kráčejíce ve světlých stopách Havlíčkových.

Ludislav Quis.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

edomluvil ani a už Václav objal jeho šíji, jeho hlavu přitiskl na svou hruď. Jeho dobrá, měkká česká duše, beztak již mocně rozvlněná, celá mu vstoupila v oči, oči slzami zalila.

»Ty nemluv tak! Ty nemluv tak — jsi můj bratr,« drala se řeč, trhaně, mocným pohnutím přerušována, »nemám čeho odpouštět . . . Minulo to, je to pryč . . . dobře to skončilo . . . Přece mám s to rozum . . . nemohl's to říci . . . byli by tě tam podrželi . . . Slyšel jsem, že toho pěšáka propustili ze služby, proto že nebyl poctivý člověk. Uhodil-lis ho, věděls proč. Já se neptám, ptát nebudu. Tátovi nepovíme . . . pověz sám, až bude čas, budeš-li chtít. Nač to všecko zas vyvolávat? . . . Já jsem s Apolenou za jedno . . . a s tebou taky . . . do své smrti budu stát k tobě . . . k vám . . . jako ty k nám . . .«

Políbil Vojtu dvakrát, třikrát.

»Nemysli víc na to . . . je po všem . . .,« dodal, »buď jenom rád, žes ho nezabil. Pánbůh tě chránil . . . a nás taky . . .«

»Děkuju ti, Vašku . . . je mi lehko teď . . ., Pánbůh ti zaplať . . .«

Objali se ještě jednou; pak se pustili a ruku v ruce kráčeli pospolu po měkkém pažitě, Apolena podle nich, zářic štěstím; úsměv jí hrál na rtech, černé oči se smály, bílé světlo měsíce s nimi pohrávalo, laškovalo.

Tu pojednou silnější pohyb se dostal do bílé řídké mlhy. Houstla, do výše stoupala, ale vyšší vrstvy vzduchu zase k zemi ji tlačily; kotouče, husté, jako sníh bílé chundele se tvořily, valily se, srážely, znovu se zdvihaly. I obklíčil mladou trojici příboj těchto kroužících, němě vířicích se hmot, nebe jim zahalil, svit měsíce jim odňal, obzor jim zastřel blízký i daleký, sirý byl, chladný a dotěrný. Oděv jim zvlhl, dech se jim úžil. Hlucho vůkol nich i nad nimi — na očích nic než sněhobílá vlnící se vřava.

»Nevyznám se . . . kde jsme?« vydralo se slovo Apoleně.

A Vojta na to: »Jen se mne chytni a drž, aby ty mlhy nás neodloučily. Nic se neboj — kdybych měl oči zavázané, nezmýlil bych se. Vyvedu tě z těchhle mlh jako tys mě vyvedla z horších, v nichž jsem se potácel.«

Za čtvrt hodiny byli na černé vozové cestě, zlehýnka stoupající. A světleji se udělalo, zpočátku nad hlavami, pak i před nimi a podle nich. Závoj, jenž halil plný měsíc, řídnul víc a víc a nebe zase se modralo . . .

Tu jako vysoké hradby vystoupily ze šera Plástovické sady, a střechy statků a bíle omítěné zdi se zaleskly v střepetavém stříbrném jasu.

XVI.

Zima zavládla na Blatech, sněhu napadalo hojně, ale povlak, jehož se dostalo zemi, nebyl stejný: neustálé větry, jež provádějí svou bujnou hru po širé rovině, nahnaly místy velké závěje, jinde zase odvály na dobro sypký sníh, tak že země a sežloutlé trsy travin a skřípin daleko široko zůstaly nepokryty zimním hávem. Mráz skul do svých okovů louže a rybníky, ale na Soudný potok nevyzrál. Černé jeho vody nezamrzly, ba bystře se proudily jako dříve a z vyschlého hnědého rákosí, z listů zbavených křovin podél temného toku vycházely večer a v noci příšerné kovové zvuky. Než, zřídka kdo je slyšel. Opuštěná ode všech, Blata spí v zimních nocech svým začarovaným snem. Kdo náhodou nemusí, jistě nohou do nich nepáchne, nejméně v noci. Jsou mnozí, kteří se přímo bojí vydati se do Blat, jakmile v zimě slunce zapadlo. Cosi tesknéhо dopadá na člověka, jenž kráčí touto pustinou, všude stejnou, mámivou, nepřehlednou. Pocit naprosté opuštěnosti se zmocňuje duše; špinavé mlhy tiše se valí, rozhledu brání a bezděky přicházejí na mysl pověsti o sběhších se tu událostech a mysl ochabuje pod tíživými vzpomínkami. Tak vyskytuje se v Blatském lidu pověst — a mnozí pevnou jí přikládají víru — že v jistých zimních nocech každý, kdo se na Blata vydává, byť zevrubně míst povědom byl, zabloudit musí, a dokladů toho uvádí se mnoho. Věř nebo nevěř — možnost je na snadě . . .

Kterés neděle v lednu Potužáková s Apolenou byly na ranní v Pištíně. Když po mši vyšly z kostela, setkaly se na návsi s Krušnou, která je oslovila.

»Och, kmotra, vítám vás od slova božího! Není tu kmotr s vámi? Ráda bych ho viděla, snad by mi radou byl v mojí opuštěnosti. Nemám, na koho bych se obrátila — všickni jako by ode mne utíkali, a já smutná a zarmoucená jsem přece živé duši neublížila! Pánu Bohu se modlím, aby se nade mnou sli-

toval a nad ubohými opuštěnými dětmi, ale co je to všechno platno! . . . A vy, kmotra, Pánubohu děkujte, že máte hodného muže, který dojista by vás neopustil. V Americe je ten můj, v Americe! . .«

»Vím, kmotra, vím,« odpověděla Potužáková, když se dostala k slovu, »psal muži, je tomu asi týden . . .«

»A vidíte, mně nepsal! Jako bych nebyla na světě a děti jako by taky tu nebyly. Na krk nám to všecko hodil, ještě to všecko zadlužil, a teď se musíme ohánět, ani nevíme, kudy kam. A přece by mohl mít radost ze svých dětí! — To nebylo pravda, víte, s tou ženskou z Prahy, jak přišla na Josefa. Jen zostudit ho přišla, mrcha nectná, aby peníze z nás vydřela! Ale mne nechytne, ta, ta . . .« — následovala řada krvavých nadávek — »a Josefa taky ne! Josef jí ukázal, to se neptejte! Josef je doktorem, kmotra, už jím je, a jakou vážnost pro něho mají po celé Praze! jen až bude mít tu prachcí, zařídí si kancelář . . .«

»Nu tak tedy,« vece Potužáková, která nijak nebyla ráda tomuto setkání a, byť věci nerozuměla, přece dobře tušila, že Krušná se buď chlubí nebo sama byla synem klamána, — »když udělal doktora, buďte ráda, všecko bude dobře.«

»Ale kmotra, do začátku potřebuje peněz — to je na dlani! A odkud jich vezmu? Záložna už nepůjčí a spořitelna dokonce ne. Tak jsem chtěla poprosit kmotra, nevěděl-li by mi rady, kde bych si jich opatřila. Však víte, třeba bylo osm tisíc dluhů na statku, že statek stojí za dobrých dvacet. Kdybych měla dva tisíce, všecko bych to přivedla do pořádku! jen o pořádek běží a všecko zas půjde. Frantík se činí, kmotra, ani byste neřekla, jak se vpravil do toho hospodářství. Jen tak o dva roky kdyby byl starší! Šikovný je, žádný by nevěřil; všecko mu jde od ruky, jako kdyby od jakživa byl ty práce konal, a přece studoval a dobře studoval! Má vzdělání, německy rozpráví, jako když bičem mrská, moc neradi ho ztratili ti páni tam na těch školách. Ale což bylo platno, když Jakub odešel s tátou, některý z těch mých chlapců se musel chytit hospodářství. Myslila jsem napřed na Matouše; ale ten je na vojně ještě na půldruhého roku. Taky nechce ani slyšet o sedlačení. Vzal si, víme, do hlavy knížecí službu a, venkoncem, nemohu ho nutit, aby si to z hlavy vyrazil, když je to jeho vůle a on ví, že při tom udělá štěstí. Tak tedy Frantík do toho musel skočit. Je mu teď šestnáct let — jen aby mi ho na vojnu nevzali jako všecky jeho bratry; to by bylo neštěstí. Nu, snad tomu ujde; až bude čas, zadám žádost, aby ho osvobodili — vždyť jsem jako vdova, když mi muž odešel, a musí mi ho pustit. Potom ho ožením, bohatou nevěstu mu najdu. Krev a mléko, ten chlapec, urostlý jako buk v lese, a statek taky je pěkný, tak co? — nebude zle o nevěstu . . .«

Odmlčela se na chvíli, dech jí došel. Potužáková dobře věděla, co bylo s pravdou v příčině Frantíka a jeho studií a že »ti páni tam na těch školách« přes míru neželeli jeho odchodu, ježto propadl a na cestu se mu dostalo rady, aby studií zanechal. Bylo také známo, jak Frantík sobě vedl, co byl vrácen rodinnému krbu; po všech hospodách, blízko a daleko, bylo ho plno a, přes velké jeho mládí, do různých nekalých milostných pletek taky už zabředl, jevě velkou příbuznost se svou sestrou Ankou.

»Jen ať se vám drží Frantík,« vydralo se jí slovo.

»Och, kmotra, o to není strachu! On je tuze spořádaný. Jen klevetníci se o něho otírají! To už není jinaké. Co se u nás stalo, všecko mají na svědomí klevetníci. Muž mě opustil — Pánbůh dá, že se bez něho taky udržím a děti zaopatřím. Tu a tam se přece najde dobrý člověk, který opuštěným ruku podá; řekněme hned: kmotr Potužák. Že mi pomůže, kmotra, víte?«

»Do toho já mu nemluvím, milá kmotro,« odpověděla poněkud vyhýbavě Potužáková; »to víte, to je těžká věc; on si spravuje své a musí vědět, co být může a co ne.«

»Ovšem, ovšem. Je doma teď? — zašla bych k vám do Plástovic . . .«

»Doma je v tu chvíli, ale, jak se my dvě vrátíme, půjde na velkou do Selců . . .«

»Nu, neškodí, kmotra, neškodí! Dojdu si tam třeba jindy — tak tuze na spěch ta věc nemá, a vy za mne dáte dobré slovo, neníliž pravda? . . . Můj ty Bože, to bylo ňákých peněz třeba, aby všecko přišlo zase do pořádku! Dva páry koňů jsem musela prodat, nebylo vyhnutí, a ti nám teď chybí v hospodářství. Nic platno, bude třeba jednoho koupit . . . arci jen tak prozatím, na ňáké tři měsíce, než nám hříbě doroste, ňákého třeba staršího, horšího, za šedesát až sedmdesát zlatých tak. Zítra je v Netolicích trh, tak Frantík se tam podívá a koupí ho . . .«

Potužáková bez tak slyšela, že Krušná prodala dva páry tažných koňů, jako vůbec celá Blata věděla o tomto prodeji a řečí bylo o něm mnoho; slyšíc však, že Frantík byl pověřen úkolem, koupiti koně na Netolickém trhu, nemálo se podivila.

»Co že, kmotra?« odpověděla všecka překvapena, »toho chlapce posíláte do Netolic koupit koně? s konskými handliři jednat? — což se nebojíte, že ho ošidí? Náš Vašek je starší a s dětstva při dobytku, ale nákup koně bych mu nesvěřila . . .«

»Och, kmotro má zlatá, vy Frantíka neznáte,« vece poněkud s vysoka Krušná; »toho nikdo nenapálí! Oči má jako rys a počítat umí líp než kterýkoli starý. Jak by taky neuměl? tolik škol má . . .«

»Nu, když myslíte, kmotra . . . jen ať toho nelitujete! Můj jde zítra taky do Netolic — prodáváme hříbě. Snad by to mohl pro vás obstarat. V tom vám jistě rád poslouží . . .«

»I kde bych ho směla obtěžovat! To už ten chlapec spraví. A, pravdu povědět, on, ten hoch, by taky nesnesl, aby se mu kdo pletl do té věci . . .«

»Nu, to je potom jiná,« odvětila Potužáková; »s Pánembohem tedy, kmotra, mějte se hezky . .«

Krušná v tom přistoupila k Apoleně, usmála se na ni, na plece ji potřepala, tváře pohladila.

»To je holka, kmotra, to je holka! To máte radost, co? Vida! Můj měl pořád v hlavě, že by to byla nevěsta pro našeho Jakuba. Nu, já bych byla bývala ráda. Ale, co platno, když ten blázen utekl s tátou! . . . Nu, holka, až uhlídáš Frantíka, kdo ví, nezalíbí-li se ti! Skoro bych řekla, že by se k tobě lépe hodil než Jakub . . .«

Dívka se zapýřila hněvem.

»Pojďme domů, mámo,« pravila nevrle; »mě zebe.«

»Nu, rozumím, rozumím,« Krušná vedla svou, »upejpáš se, panenko, toť se ví; ale na Frantíka se podívej . . .«

»Já se na nikoho nebudu dívat,« odsekla Apolena, ještě více pohněvána. »Pojďte domů, maminko. Tohle jsou marné řeči . . .«

»Nu, nu, hleďme, zhorka je nakvašená, ta panenka . . .«

»Nedivte se, kmotra. S Pánembohem . . .«

»Snad jste se nepohněvala?«

»To to. S Pánembohem!«

Rozešly se. Po cestě k domovu Apolena div neplakala od nevůle, již slova Krušné v ní vzbudila.

»Ty bláhová,« kárala ji matka, »co pak se tak zlobíš? — chtěla ti polichotit, byl to žert.«

»Mne tohle mrzí, maminko! Což pak jsem tak hloupá, abych nevěděla, co je to za kluka, ten její Frantík? . . Žert, říkáte! . , . a s Jakubem to byl taky žert? . . . Povídám vám, maminko, a nesmíte se hněvat, že žádného nechci . . .«

»Co pak ses zbláznila, holka? Kdo pak tě ke komu nutí? . . .«

»Vím dobře, maminko, že táta by byl chtěl, abych si Jakuba vzala . . .«

»Však tě k němu nenutil. Nemluv takhle o otci, holka! Jakub byl sedlák a tenhle je sběhlý student . . .«

»Dobře, maminko! ale jak že mi smí říkat ta ženská, že se mi zalíbí! Ten by se mi do smrti nezalíbil . . . na ni se zlobím . . .«

»Mlč! Zítra už ani nevzpomeneš na marné její řeči.« —

Počínajíc onou chvílí, kde Apolena zvěděla, že její otec pomýšlel ji provdat za Jakuba Krušného, vloudil se ji do srdce jakýs tajný nepokoj, jenž rostl, čím více mohutněla její láska k Vojtovi. Sebe nepatrnější narážka, sebe nevinnější žert, připomínající jí, že by se mohla stát nevěstou, že by ten neb onen byl pro ni vhodným ženichem, dráždil a rozčiloval ji; zvláště co znamenala velkou změnu, která se udála ve všem chování se Vojtově i v názorech jeho, stávala se v této příčině velmi nedůtklivou. Předvídala, že dříve nebo později nadejdou jí doby tuhých bojů, a byla odhodlána, vytrvat a za žádnou cenu od Vojty neupustit, byť nemohla se oddávat naději, že by kdy za daných poměrů se mohla přiznat ke své lásce. Byla si dobře vědoma, že rodiče by nikdy nesvolili, aby se stala jeho ženou. Ukolébávala-li se dříve ve sladké sny o budoucí velkosti Vojtově, jež by překlenula propast, která ji společensky od něho dělila a ve kterou pevně věřila, dokud tento hoch sám žil v mlhavých illusích o svém poslání, státi se druhým Kubatou: sny tyto prchly, co Vojta přišel k poznání, že ho mámily bludné vidiny. Tehdá ve Zbudově oběma se oči otevřely, ty tam byly přeludy, ale láska zůstala, láska opravdová, čistá, jež pevně se zakotvila v mladých srdcích, láska tím vroucnější, čím více ji před světem tajili. A bylo s podivením, jak dokonale ji dovedli skrývati: nikdo, vyjmouc jediného Václava, neměl nejmenšího tušení o vzájemném poměru jejich; už jen zřídka se scházeli v noci na odlehlých místech; krátké slovo, úkradmo vyměněný pohled, rychlé stisknutí ruky jim stačily, a blaze jim bylo . . .

Vojta najmě byl šťasten: na něho nedoléhal strach před nastávajícími boji a víra jeho v Apoleninu lásku byla naprostá a pevná jako skála. Nevěděl ovšem, co by budoucnost přinésti mohla, a také o tom nepřemítal; víra mu stačila Trojí světlo mu svítilo na jeho pouti; první světlo: Apolenina láska; druhé mu rozžali sedláci, kteří se tenkrát radili ve Zbudově v příčině dělení Blat: byli za jedno, on patřil k nim, nerozlučně k nim byl připoután, protože jejich zájmy byly i zájmy Apoleniny rodiny a tudíž i jejími: třetí světlo — vetchá babička tam mu je rozsvítila na cestu: svatá práce na užitek všem. Nezapomněl slov babiččiných: kdo pracuje, má zásluhu o všecky, i nejmenší práce bude mu počítána a vážena, a práce společná všech padne právě tak na váhu, jako zásluha, kterou si získal Kubata; vše ostatní je marnost a klam . . .

A Vojta pracoval, co měl sil, aby se zavděčil svému hospodáři a celku, k němuž tento náležel. Všecka jeho energie, všecka jeho síla

vtělila se v jeho práci, a sám se divil, jakým blaženým klidem práce duši jeho splácela. Netoliko klidem, i všeobecným uznáním, v prvé řadě uznáním sedlákovým i selčiným. Mluvili s ním a jednali, jako by vlastním byl. A čeleď a kde kdo v Plástovicích postřehli změnu, jež se s ním udála; divili se, nadivit se nestačili: není plachý více, nevyhýbá se lidem; jinak pohlíží na lidi, jiný výraz má v očích, přívětivý, usmívavý.

»Chlapče, Pánbůh ti požehnej!« pravila mu kdys selka; »tys náš, ty do smrti naším zůstaneš.«

A před Apolenou tuhle řeč pronesla; ani neznamenala, jak dcerka se radostně zapýřila a jak se jí oči zaleskly. — A téhož dne, když se oběma událo, setkat se beze svědků, Apolena mu stiskla ruku, šíji jeho objala, na ústa ho políbila.

»Ty můj zlatý, můj miláčku, vidíš to! Tisíckrát tě mám radši. Do smrti budeš naším . . . a bába tam ve Zbudově se modlí za tebe, proto že tě v srdci nosím . . .«

Och, Vojta už nechodil líčit oka na zajíce a na koroptve, nechodil už lovit ryb; jen někdy se mu zastesklo po širých Blatech, a pak si tu a tam do nich vyšel sám a sám, podle potoka kráčel, známá místa navštívil, a zdálo se mu, že všecko, co očima přehlédl, je jeho. Volná, svobodná Blata, Kubatou sedlákům zachována, zachována Apoleně, Václavovi, jemu. Hučel po nich divý podzimní i zimní vítr, šelestil vztekle v mrtvých skřipinách, ve vyschlém hnědém rákosí, krákorala mu nad hlavou hejna černých havranů, valily se šedé mlhy, šlehala ho ve tvář metelice zlá, ale jemu nevolno nevzešlo z těchto příšerných zvuků ani z mnohotvárných chuchvalů mlh a z černých vod, ba, jeho srdci zvuky lahodily sladkou hudbou domoviny, hudbou volných Blat, přes klidné věky jemu zachovaných, a mlhy se mu zdály měkkým pláštěm, jenž teple a útulně ji halil ve své záhyby . . .

Kteréhos večera v pozdním listopadě, vraceje se z takové vycházky do Blat, potkal se z nenadání s dřívějším svým spojencem Železným, pytláckým překupníkem ze Selců.

»Nu, co je s tebou, kluku?« oslovil ho tento; »takovou dobu už tě marně hledám. Proč pak se neukazuješ u nás? — už jsem věru myslil, že tě někde dopadli a zavřeli . . . ale o tom by se přece mluvilo. Přeci víš, že teď člověk potřebuje . . . Máš ňákých ryb?«

Vojta se zaškaredil; všecka jeho minulost se mu připomněla.

»Zaopatřte si ryby, kde chcete,« odpověděl; »ode mne jich víc nedostanete.«

»A co? a proč? Ty se ňák nadýmáš, kluku! Kam pak teď zanášíš?«

Vojta neodpověděl; odvrátil se, svou cestou se dal.

»Nu? co pak tohle je? — Postoj přece! — platí ti snad někdo líp? . . . proto-li snad, nu, se mnou je řeč — ňáký šesták ti taky přidám.«

Volal do prázdna, Vojta se ani neohlédl a zmizel v padajícím soumraku . . .

Když selka s Apolenou, vracející se z Pištína, vcházely do statku, Potužák stál na zápraží, s Vojtou rozmlouval. Byli oba svátečně oděni, připraveni, vydat se do kostela do Selců.

»Vítám vás od slova božího,» vece Potužák, zočiv je; »trochu jste se opozdily . . .«

»Krušná nás zdržela chvíli,« odvětila selka, vcházejíc do předsíně.

»Krušná? — aj, co pak vám povídala?« tázal se hospodář, bera se za ní.

Selka se jala vypravovat.

Apolena stanula na okamžik, vyměnila rychlý pohled s Vojtou.

»Zítra půjdu se sedlákem do Netolic na trh,« pravil Vojta: »povedeme tam hříbě. Právě mi řekl, že mám jít já.«

»Frantík Krušných tam jde taky,« prohodila Apolena. V tom si vzpomněla, co jí řekla Krušná v příčině svého synka; zarazila se, zapýřila se trochu, ustala v řeči.

»Tys ho viděla, Frantíka, mluvilas s ním?« ptal se Vojta.

»Ne,« odpověděla úsečně; »proč se ptáš?«

»Och, nic. Jen tak, proto že ses zmínila . . .«

»Však víš, že nemluvím se žádným, s tím pak nejméně bych se pustila do řeči.«

Usmívala se zase po svém způsobu, načež vešla do předsíně. Vojta porozuměl zplna sladké řeči, kterou její oči i její úsměv promluvily. Obrátil se a odešel spokojen do konírny, přesvědčit se, je-li tam vše v pořádku.

Apolena vklouzla do své komůrky a převlekla se rychle do svého domácího úboru; pak běžela za matkou do světnice. Rodiče ještě spolu hovořili.

». . . Té ženské není pomoci,« slyšela, an otec pravil matce; »člověk má taky děti rád, ale proto není slepým. Tomu klukovi by patřilo několik pořádných výprasků, aby těch svých spádů a darebností zanechal, a potom by se musel ještě dlouhá léta zaučovat, než by jen jakž takž dovedl se ohánět na statku, a ona, hloupá ženská, ho nechává hospodařit a ještě se chlubí, jak tomu rozumí. Kdo tohle jaktěživ slýchal! A ke všemu ještě chce, aby člověk jí svěřil peníze. To by tak byla dlužnice! Člověku by nezbylo, než dát jí statek na buben, aby svých grošů uchránil. To by pak byla koruna všech mrzutostí. Děkuju. Řeknu jí to bez obalu, přijde-li.«

Selka přisvědčila.

»Však jsem si hned myslila, co řekneš,« pravila. »Lepší je první mrzutost než poslední.«

»Nu, nemluvme už o tom. Bojím se, že přijdeme pozdě; je svrchovaný čas, abychom se vydali, nemáme-li zmeškat velkou. Půjde se mnou Vojta, Vašek zůstane doma.«

Nasadil klobouk, vzal do ruky hůl.

»Tenhle chlapec, tenhle Vojta,« započala pojednou Potužáková, »na mou věru, člověk se nenadiví! Kdo by byl pomyslil, že z toho zamračeného, nemluvného, potutelně se škaredícího kluka se vyklube takový chasník? Zrovna na očích mi čte, čeho si přeju a vidět je, jak k člověku stojí. Odpust Pánbůh, ráda ho mám, jako by můj byl.«

»Nu, vidíš teď. Však jsem ti říkával, že časem bude jiný, až uvidí, jak je u nás. Vzal jsem ho k nám, abych vyhověl jeho matce, dej jí Pánbůh nebe. Pánbůh požehnal dobrému skutku. Máš pravdu: takového chasníka daleko široko není. Zrovna se bojím, jak u nás bude, až vojna nám ho vezme. Dej Bože, aby nám ho nezkazila jako mnoho jiných. Toho od sebe nepustím, poslední sousto s ním rozdělím . . . a Vašek taky, to vím, . . leda bych mu jinak pojistil budoucnost, aby nemusil do smrti sloužit. Nu, uvidíme! . . .«

Apolena, slyšíc tato slova, musela se odvrátit, aby neprozradila radost, jež jí zahořela v očích. Zamihlo se jí pokušení, vrhnouti se na kolena před otcem a vyznati se mu ze všeho, co odedávna se dělo v její duši. Než přemohla toto hnutí, přivádějíc si na mysl možné následky tak ukvapeného doznání, a pádila ze světnice, aby nikdo nepostřehl jejího jásavého vzrušení. Vběhla nazpět do své komůrky, uzavřela se tam.

»Dosud čas nepřišel!« zašeptaly chvějící se rty; »třeba ještě počkat . . . počkat . . . až . .«

Slova uvázla v hrdle, ale rej myšlenek, plných sladké něhy a nevýslovné touhy zavířil a nesl se k nebi jako oblaka vonného dýmu . . .

Slyšela kroky odcházejícího otce, zaslechla zvuk jeho slov, promluvených k Vojtovi, jenž naň čekal na zápraží. (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování).

Však jste jistě jen z toho důvodu přijel,« prohodil rada a odvrátiv se od okna, přisedl ke stolu a pohodlně se posadil.

»Jste tak zaslepený, že zapomínáte na první požadavek soudcovský, zůstat totiž nepředpojatý.«

»Už se zase hádáte,« vpadla Blažena. »Teď není na hádku kdy, teď musíme o vážnějších věcech hovořit. Kdyby třeba nebylo všechno pravda, co Jan povídá, něco na tom pravdy přece je. Jaroslava byla vždy slabá, jednou lékař o ní tvrdil, že je chudokrevná a že musí pít hodně vína, aby se u ní nevyvinula hysterie. Možná, že nové poměry a stesk po nás zavinil její seslábnutí a tím náchylnost k duševnímu rozrušení. Co ty o tom, Viktore, soudíš?«

»Soudím, že se Jaroslava nešťastně vdala, že to svým bystrým rozumem postřehla a cítíc se nešťastnou a nemajíc nikoho, kdo by ji potěšil, upadala v předrážděnost, na konec hledajíc v útěku ulehčení.«

»Přijímám s díkem vaše poklony o mém chování a nebudu na ně nyní odpovídat. Přidržím se toho, že předráždění připouštíte.«

»Arci, připouštím, vždyť je to přirozené, že někdo, kdo je držán v nesnesitelných poměrech čtvrt roku a není dost otrlým, si své nervy rozbolaví. Proto správně udělala, že šla sem. Zde se opět uzdraví.«

»A až se uzdraví, co potom?«

»To je její věcí. Bude-li chtít, ať se k vám vrátí. Já jí budu vždy radit, aby se nevracela.«

»Vy jste výborný soudce! Podle zákona mám právo donutit ženu, aby se vrátila ke konání svých povinností.«

»Podle zákona má právo ten, kdo cítí nesnesitelný odpor proti druhému, žádat za rozvod. Bude-li si přát, zadám oň!«

»Jen to ne, jen to ne,« volala Blažena úzkostlivě. »Vždyť by byla na vždy nešťastna.«

»Toho pan rada nedbá,« pokrčil Roubal rameny. »Jemu jde v první řadě o schlazení si

msty na mně, protože jsem se ho nepřišel napřed tázat o dovolení, smím-li se o Jaroslavu ucházet. Snad bych to byl udělal, ale Jaroslava měla toho otročení dost, ona, kdyby bylo na ní to záleželo, ani by s vámi o sňatku byla nehovořila.«

»Může být, úloha poručníka není nikdy vděčnou, ale mně jde předem o prospěch svěřených a potom teprve o jejich lásku. Vy jste si také tak počínal, jenže jste neměl tak nezištné úmysly a o lásku jste vůbec nestál.«

»Vaše urážky jsou vždy bezohlednější,« křikl Roubal zlostně.

»Nezapomínejte, pánové, že jste v mém domě,« zvolala Blažena rozhorleně. »Zde jsem já domácí paní a dbejte také trochu na mne. Přením a hádkami nic nespravíte. Vyčítat si, kdo jste kdy co moudrého vykonal nebo chtěl vykonat, je dětinské. Zde se jedná o blaho bytosti nám všem milé a na to mějte zřetel. Jaroslava je rozhodně churava. Churavému musíme pomáhat. Raďte, jak.«

»Mám dva návrhy, o nichž rozhodněte sami. Nebudu se přimlouvat za nic, abych neslyšel výčitky, že si přeji něčeho, pro svou ženu škodlivého. Ať se vrátí Jaroslava do Dolin. Zaručím jí naprostý klid. Ať bydlí v jiném pokoji, u jiného stolu jí a dělá si, co chce. Vy k ní zavolejte lékaře odkud chcete a já jim rád zaplatím. Tento návrh činím ne ze strachu o věno, ale pro umenšení veřejného škandálu sobě i jí a konečně i vám. Druhý návrh je, aby se odebrala do některého sanatoria, ve kterém by odborně byla léčena, odborně pozorována a uzdravena. A až bude její léčení skončeno, ať se rozhodne buď k návratu ke mně nebo sem. Potom se nebudu vzpírat rozvodu. Teď však doufám, že naleznu vždy dosti rozumných soudců, kteří k rozvodu nepřipustí.«

»Nu, Viktore, co tomu říkáš?« doléhala Blažena.

»Jsem pro sanatorium, když už má z ní být mermomocí udělána pacientka.«

»Já jsem proto, aby se vrátila k muži,« prohlásila paní notářová rozhodně. »Je to pravda, že to je škandál pro nás všechny. Snesou ženy horší týrání a vše zatají, aby nedávaly světu příčinu k výsměchu. Proč máme trpět my?«

»Nebuď tak nelaskavou,« napomenul ji rada pohnutě. Zarazila se, maličko se zarděla a zamlčela se.

»Nu tak, ať si tedy ona vyvolí, co je jí milejší,« pronesla po chvíli ostychavě.

»Budiž. Pojďme k ní.«

»Já také?« ptal se Roubal.

»Prosila nás, abychom vás naprosto k ní nepouštěli,« řekl rada chladně. »Mějte také trochu soucitu, říkáte sám, že duševně trpí.«

»Jsem spokojen,« zahučel a podíval se na radu pln nenávisti. Osamotněl v pokoji. Rada s Blaženou odešli a Roubal povstav přecházel pokojem. Byl dost spokojen. Dosáhl toho, že se Blažena rozhodně k němu kloní. Radu kdyby mohl odstranit, byl by vítězem. Ach ten rada! Jaká je to protivná povaha, na jakého pána si zde hraje, nemaje k tomu práva. Kdyby ho mohl zničit, kdyby mu mohl něco říci, co by ho mohlo dohnat k zuřivosti, jak rád by to udělal. A on by mu to řekl, on by se nerozpakoval poštvat ho, kdyby v něm neviděl svého opovědného a nebezpečného nepřítele. Nu, jakmile věc urovná, jakmile bude Jaroslava v Dolinách, potom už mu něco napadne!

Byl stále netrpělivější. Uplynulo půl hodiny, než se rada s Blaženou vrátili. Byli oba rozrušení a Blažena všecka ve tváři hořela.

»Máš pravdu, je tak podrážděna, že mluví nesmyslné věci,« volala, sotva dvéře zavřela. »Teď prý i já si přeju, aby zahynula, abych prý si tě mohla vzít. Je to rozum? Domlouvala jsem jí, aby se k tobě vrátila, slibovala za tebe hory doly, ale ona vede svou, že tě do smrti nechce vidět. Máš prý si nechat co máš, jen když ona bude mít na prosté živobytí. Kde se to v ní všecko vzalo?«

»Až bude doma déle, poznáte víc,« řekl Roubal škodolibě.

»Ne, ona zde nezůstane, chce jít do sanatoria.«

»Tedy přece můj návrh ukázal se být nejmoudřejší. Kdy odjede?«

»Chce hned zítra. Ale počká několik dní, než se švakr poptá lékaře, který ústav je nejlepší. Jsem sama dnes všecka rozčilena a nebyl by div, kdyby člověk za takových poměrů se stal nervosním.«

Usedla mrzutě a zadívala se před sebe.

»Uvolujete se tedy platit za svou paní?« ozval se rada.

»Přejete si, abych vám to písemně potvrdil?«

»Není potřebí, my dva dostačíme jako svědkové. Než se rozejdeme, mám k vám prosbu. Buďte tak laskav a nemstěte se na své paní rozšiřováním zpráv, že je v sanatoriu pro nervově choré. Víte, že svět takové lidi vyhlašuje za blázny a patří na ně s jakýmsi opovržením. Nestěžujte tedy její neštěstí vrháním stínu na ni. A mimo to vás žádám, abyste ji v sanatoriu na tak dlouho nenavštěvoval, dokud ji lékaři neprohlásí za úplně zdravou.«

»Jsem rád, že mohu panu radovi dát na jevo víc dobré vůle, než on jí dal mně,« řekl ostře. »Svou paní pomlouvat zakazuje mi má čest a její léčení stěžovat nebudu pro svůj vlastní prospěch. Jsme tedy hotovi?«

»Pro tento čas ano.«

Roubal vstal a blížil se k Blaženě, aby se s ní rozloučil. Zdržovala ho, ale pohled na radu zkrátil její domluvy. Dosti vřele se s ním rozloučila a doprovázela ho až ke dveřím.

»Doufám, že se brzy veseleji shledáme,« řekla při odchodu a Roubal odpověděl radostným úsměvem. Spokojeně vyšel ven a zapáliv si doutník, kráčel k městu. Stihne snadno večerní vlak, dojede v noci na stanici, kde si zjedná povoz a ráno bude moci být u práce na poli. Odpoledne si dá zapřáhnout, zajede si do města a při té příležitosti některému ze známých prohodí o svém soužení, o nemoci své paní a o jejím léčení v sanatoriu. Nic nebude blíže označovat, taková povrchní, všeobecná zmínka udělá větší dojem, ponechá fantasii zvědavého obecenstva širší pole a to přikreslí věci fantastický háv, který jeho samého postaví do světla souženého trpitele-manžela. A jak bude Jaroslava v sanatoriu, i jeho postavení příznivě se změní a v případě rozvodu neb projednání pozůstalosti bude mu velikou výhodou. Teď, kdy svůj statek zbavil hypoték, kdy se octl u svého ideálu stát se vynikající a zámožnou osobností, nedá si jen tak lehce kořist z rukou vyrvat. Zasmál se sám svému nápadu a pochválil se za dovedné vykroucení se ze situace, která byla dost choulostivá. Jaroslava mu, upřímně dodáno, mnoho neublížila, on jí nezůstal nic dlužen, ale aspoň jí ukázal, že jest šílenstvím, když žena chce muže komandovat a nutit k přizpůsobení se rozmarům a náhledům svým.

Nebyl sám, který uznával své vítězství. Byl si toho vědom rada a byla si toho vědoma Jaroslava. Oba tušili, že přistoupili na něco neobyčejného, naprosto nepotřebného, ale oba věděli, že byli do toho vehnáni tak dovedně zosnovaným náběhem Roubalovým, že se nemohli ubránit. Vše, co Roubal líčil, mělo nátěr pravděpodobnosti a přirozenosti. Odporovat všem jeho návrhům znamenalo by otevřít dokořán dvéře dalším bojům a skandálům. Proti své vůli podvolovali se jeho vedení a vybírali to, co se jim zdálo k přijetí nejvhodnějším.

Jaroslava otřásala se hrůzou, když sestra dolehala, aby se vrátila k Roubalovi.

»Ne, ne, raději zemru,« volala se zoufalou úzkostí. »Nenávidím ho, zošklivil se mi tak, že bych na cestě k němu zahynula. On je strašný člověk, uštval by mne k vysílení. Raději půjdu do sanatoria, ačkoliv nevím, proč tam mám jít. Zde by mi bylo blazo, zde bych si přála v samotě zůstat.« A rozplakala se vášnivě, chvějíc se na celém těle. Ale Blažena majíc před očima veřejnou hanbu, považovala její jednání za důsledek poruchy nervové, a rada podlehl.

Tedy sanatorium. Rada otázal se lékaře v T., starého praktika, který všelicos prožil a do leckterého tajemství nahlédl. Usmíval se slovu sanatorium.

»Ať jde do sanatoria, chce-li její pan manžel platit. Jsou takové ústavy, ve kterých dámy hojí svá sklamání, své předrážděné nervy, ať už nesnesitelnými domácími poměry nebo přílišnými hověním svým rozmarům. Příjemně se tam žije, odpočinou si a když se chut k životu vrací, jsou uzdraveny. Odporučuji sanatorium »Naděje«. Leží v Orlických horách a náleží bystrému doktoru K. Ten pán rozumí nejen nervům, ale také rozmarům, jež obé žena dovede spojit. Jest tam velmi milý útulek, dámy jsou spokojeny a kapsa doktorova také. Rozšířil už po dvakrát svůj ústav, má dva assistenty, a všechno pacienti platí. Zamnul si vesele ruce a zasmál se bodře.

»Jsem spokojen, je-li to takové,« řekl rada krátce a upokojen vracel se domů. Ač byl nepřítelem cestování, pro Jaroslavu přinesl oběť, že ji sám do sanatoria odvezl. Poznal tento vyhlášený ústav a byl jím překvapen. Veliká, zámku podobná budova s terassami, stála uprostřed lesnatého parku. Před sanatoriem byl les vymýtěn a prostora upravena pro pěstování květin. Klid, vybraná nádhera a pohodlí byly známkami sanatoria. Zařízení bylo elegantní, obsluha výborná, a nic nescházelo bohatým nemocným, kteří se tam uchylovali uzdravovat své nervy.

Jaroslavy nerozrušil pohled na sanatorium. Všechno ráda přijala, jen když s tím nebylo spojeno setkání se s Roubalem. Maličko se rozčilila, když rada odjížděl, ale potom cítíc se bezpečnou, oddaně přijímala nový svůj osud.

(Pokračování.)

Z brixenské korrespondence mezi Julií a Havlíčkem.

List Havlíčkův jeho choti Julii, daný v Brixenu dne 22. prosince 1851, který v celém znění nalézá čtenář v tomto listě fotograficky reprodukovaný, je ve mnohém směru velice zajímavý. Ladislav Quis praví o něm. List psán tonem zdánlivě klidným, Havlíček vypravuje v něm z počátku průběh své cesty, nezmiňuje se však — aspoň v zachovaném úryvku ani slovem o episodě, již potom v Tyrolských elegiích tak mistrně popsal; není tu ani zmínky o tom, kterak jej splašení koně temnou nocí po srázné cestě unášeli podle propasti od Reichenhallu k Weidringu. A nikde slova žaloby, nikde si tu Havlíček nestěžuje, naopak, dodává své choti dobré mysli, vybízí ji, by si z toho nic nedělala, a těší ji, že to nebude dlouho trvati. A je to list napsaný po bolestném, neočekávaném rozloučení v prosincové noci, po namáhavé týden trvající cestě, jejíž cíle neznal, v chvíli, kdy zvěděl, že internován v cizí zemi, v nehostinném městě a tušil, že exil tento trvati může celá léta. Jestli kde, zde viděti plně Havlíčkovu mužnost. — Však v nitru jeho, když psal tyto řádky, nebylo tak klidno; to prozrazuje nestejné, nejisté písmo, lišící se značně od obyčejného jeho rukopisu, kde se drobná litera k liteře řadí jako ulitá, kde ruka jeho pevná jako jeho duše. A ještě něco: Ve spisku »Na památku Karla Havlíčka a slavnosti borovské dne 19. srpna 1862« otištěny upomínky dra. Podlipského na poslední dny Karla Havlíčka a jeho choti Julie, v nichž vypravovatel uvádí, že strašná, neslýchaná gramatická chyba, již nalezl v listu, který napsal churavý Havlíček švakru Jarošovi, jej tak polekala, jemu tak nebezpečným symptomem se zdála, že okamžitě sedl na vůz a za Havlíčkem jel; a dokládá, že nalezl jej blábolícího na posteli. Gramatická chyba byla první známkou nemocí již zachváceného mozku. I v tomto fragmentu prvního listu z Brixenu nalezají se některé křiklavé chyby pravopisné a gramatické, a to právě takové, jakých se Havlíček nedopouštěl v žádném ze svých listů. Ovšem padá také na váhu, že list byl psán ve velikém spěchu a zajisté za značné fysické únavy, ale obě tyto okolnosti mohly by sice vysvětliti nedbalost písma, nepevnost ruky, ba i pravopisné mýlky a vynechávání liter neb diakritických znamének, ale nezdá se mi, že by též odůvodnily, proč Havlíček na dvou místech užil staršího pravopisu s »au« a »w«, kterého se již v květnu 1850 byl vzdal. K jedné věci, tuším, třeba tu hleděti. Havlíček naučil se teprve po odbytých gymnasialních studiích správně česky psáti; zde, v rozčilení jej tato pozdě nabytá dovednost opustila. (Vyňato z »Korespondence Karla Havlíčka Borovského« — Bursík a Kohout.)

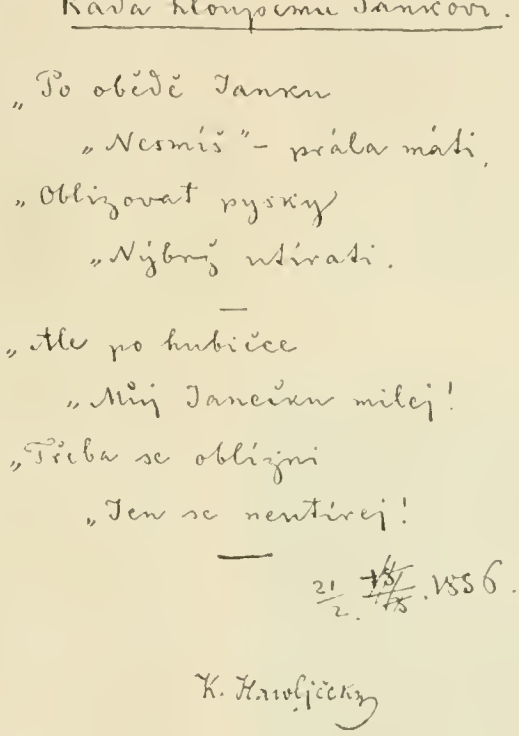

Tento úryvek dopisu chová se v museu města Benešova, které jej obdrželo od zesnulého okresního starosty tamějšího dra. Živného; odkud jej tento nabyl, jest neznámo. Jest to jediný již valně porušený listek obyčejného formátu dopisového papíru a snad jediný zbytek z celé hojné korespondence brixenské mezi Julií a Havlíčkem. Městská rada benešovská zapůjčila nám na přímluvu p. JUDra. J. Taussiga, advokáta v Benešově, dopis přeochotně k reprodukci.

Neméně zajímavý je dopis Havlíčkův, zaslaný *z Brixenu dne 23. března 1855* bratru jeho Františkovi. Havlíček na dvou hustě popsaných stránkách dopisového papíru většího formátu podrobně se rozepisuje o včelách a uděluje svému bratrovi pokyny, překvapující odbornou znalostí.

Na třetí straně dopisu je červeným inkoustem vepsáno toto:

28./3. Právě mi píše Jaroš z Vídně, že jsem propuštěn, totiž píše mi velmi krátce jen tolik, že mi posílá kožich a peníze na cestu a že neví, za kolik dní dostanu písemní rozkaz vystěhovati se z Brixenu. — —

Pročež, milý Franto! založ hned na přiměřené místo do sklepa vědérko spravedlivého chmelového odvaru, abychom, až přijdu, alespoň hned žízeň trpěti nemuseli. —

Na to pokračuje Havlíček později černým inkoustem:

»Já jsem schvalně toto psaní zde zdržoval, poněvadž jsem každý den čekal nějakou zprávu z Vídně, kdežto již Jaroš od 10ho byl, ale posud nic nedával o sobě vědět. Dnes odpoledne konečně mi poslal velmi krátké ale jadrné psaní s velikým

namalovaným fagotem, kdežto mi píše jen, že mi již odesílá na cestu kožich můj a peníze, a že si dáme beran! a ostatek že oustně. Zkrátka jako bych byl již doma. —

Jak brzy ale vskutku to propuštění do rukou dostanu to se arci nedá posud říci a přijde mnoho na to jakou ve Vídni vezmou úřední cestu, krátkou čili dlouhou . . .« —r.

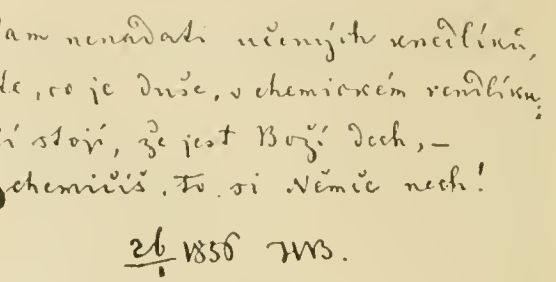

Autograf Karla Havlíčka Borovského.

Trosky Havlíčkova diaria.

Člen městské rady král. hl. města Prahy p. J. Červený má celý svazeček rukopisných památek po Karlu Havlíčkovi-Borovském. Jsou to vetché, drobné lístky různého formátu, jež si asi Havlíček vkládal do svého příručního diaria, z něhož čerpal při svých literárních pracích. Jsou tu drobné myšlenky, nápady, dojmy z cest i z četby a pod. Pan Červený nám vzácnou svou sbírku ochotně zapůjčil. Vše, co citováno, je věrně opsáno. Drobné tyto poznámky připomínají svým rázem, ba i rukopisem zápisy, jež činíval si K. H. Mácha do svého deníku. Ve sbírce je předně několik epigramů, z nichž uvádíme: Boleslawu: O kolikráte již jsem pane Čápe svatbu ti přála, — by nás přestaly twé básně o lásce mučit. Z jehelníčku. 4/4. 1844. Borowský — Františkowi: Wím! wím! však nepowím, o něčem pro Palečka Františku — jest wtip w bláte nowý, běž tam a wezmi si ho. Z jehelníčka. — 3./4. 1844. Borowský — Slawomíru: Dělníka na českem Parnasu Apollo Tomíčka — titulárním prej básníkem dekretoval. Z jehelníčka. 26./3. 1844. Borowský — Buchtoslawu Abywásdraku: Překlad i originál twůj hlásá veršem i prosou — Filípku že nemáš Filipa s Jakubem. Z jehelnička. 3./4. 1844. Borowský — Koláři: Jedeli po prknách wůz twůj, rachotem uši trápí — wjedeli na papír, blátem ho pošplichuje. Z jehelníčka. 26./3. 1844. Borowský. Zajímavý jest lísteček, na němž napsáno toto: Hrobový nápis. Hic jacet Jesuita — o utinam omnibus esset ita — Tactus est fulmine. — Gloria tibi Domine. Pod čárou je tato poznámka: W čas bouřky zwoníwali u Jesuitů fratři. Z několika fragmentů diaria je znatelno, jak mnoho Havlíček četl a že si rád pozoruhodnější myšlenky zapisoval. Čteme tu na příklad: Myšlenky mi přijdú, když chtějí, a ne když já chci. Rousseau. — A diwocí oslowé stojíce na wysokých místech hltati budou wítr jako draci: Jeremiáš XIV. 6. — Na lístku, na jehož zadní stránce jest poznámka: Diversa, napsáno: W gram. Wostokow. II. wyd. str. 39 čteme welmi satyricky: granatýr. dragún. kadet. rekrut. wojáK. Turek. bota punčocha wyjímají se atd. (mají jednu reguli) časem se udělá satyra sama sabú, nejenom básníci ale i národy dělají satyry tak satyra sama wyroste. — Na lístku, opatřeném datem: 12. prosince 1843 (na druhé straně je poznámka: Medwědí nápady) napsáno: Sbírku: rozličných nekřesaných odplat které satyrici wzali za satyry od p. subjectů satyr. — Náklonost k satyře pohnula asi Havlíčka, že si opsal toto: Český kawalir p. hrabě Auersperg dosadil na swé panstwi v Čechách wrchního přičinliwého muže ze Štýrska. Tentýž nenaučiw se dobře češtině, nastaupí wykázaný auřad. Chtěge pak sobě tento dobrý muž ugistiti důwěru promluwi ku shromážděným

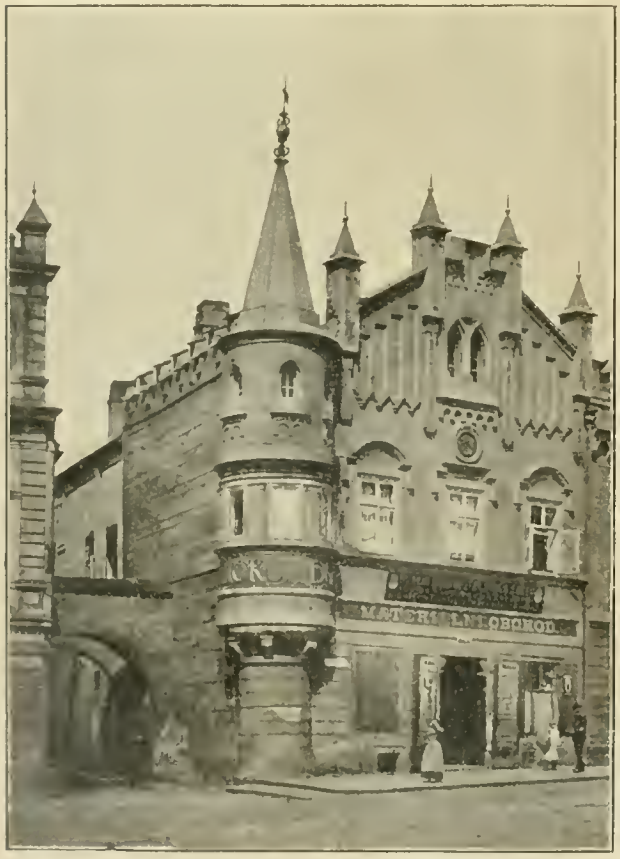

Havlíčkův dům v Německém Brodě.

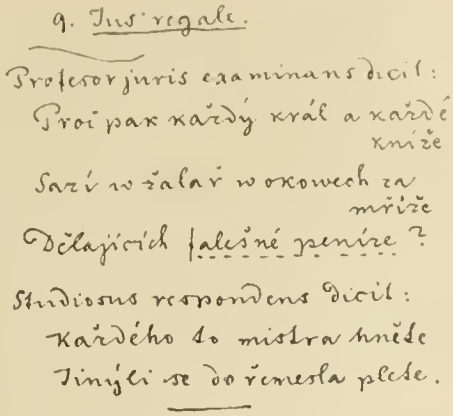
9. Jus regale.

Profesor juris examinans dicit:
Proč pak každý král a každé kníže
Sazí w žalář w okowech za mříže
Dělajících falešné peníze?

Studiosus respondens dicit:
Každého to mistra hněte
Jinýli se do řemesla plete.

Autograf Karla Havlíčka Borovského.

rychtářům: gá topry ban, zbrafetlife fás šjdit pútem.« I nu gen když to bude sprawedliwě zamumlagí mezi sebau pracowití sedláci. — Kampelik. Hronka. 1837. I. 41.

Jsou tu výpisky, které jsou pro vývin Havlíčkův neobyčejně charakteristické. Na jednom lístku čteme: Šak ja tě rozkošo nezapowidám: te sobě kde chceš možeš zazpíwať swató ale jenom po tichu, abe tě žaden neslyšel. Duwěr. psaní — Na jiném: Před několika týdni ve wesnici Lajoš-Komarno (u měst. Vešprýmu) čtyři Slowáci Junáček, Bartoš, Rus, Wrabec žalařowaní a před stoličným domem ve Vešprýmě weřejně byti byli 50. 40. 30. 24. a to proto že přišli do Peste a Budína k nejwyšší církew. a swětské wrchnosti, aby jim 600 duším služby chrámowé w matersk. jazyku nawraceny byly; poněwadž maďarské řeči dostatečně nerozumějí (ostatně zachowalí lidé). — Dopis w dubnu 1828. Čas. Mus. — Jsou tu skizy myšlenek a nápadů, jako: »Tak když se sejdau dwa bratři po dlúhém (newidení) mají si mnoho co powídati — tak i Slowanu ohlížejícímu se w jiném nářečí, pořád se mnoho nowého zdá; pořád se přiučuje proto že nářečí naše tak dlúho nebyli w spojení« — . . »spojit Benkendorfa: kozáky s čepicí: patruily: policii zlodějskou atd. a tedy se widí že je vlastně policije nejhlawnější prwní as zloděj w celém Rusi: když není sůl slaná čím budeme solit? přišlo to na slowa páně.«

Na několika lístcích zapsány jsou dojmy z cest, tu zase poznámka, aby nezapomněl na srovnání, jež se mu líbilo, na jednom lístku, kde si poznamenává »powěru českou o králi hadím a jeho korunce . . že když podloží bílý šátek on ji naň složí« — připisuje Havlíček: »wyptati se na to důkladněji«. Jindy si zase poznamenal: Litkup je-li to slowanské: welmi ukazuje krásnú stránku: že kdo se raduje (pije) již je lepším člověkem; neošidí atd.

Je tu dále několik citátů z Demokrita, několik aforismů ruských, francouzských a jiných. Na konec zmiňuje se ještě o epigramu: Verba docent — exempla trahunt. Ve sbírce je jeho koncept, jenž byl měněn. Zní takto (v závorce uvedu změny): 1. Co sám nechceš nečiň jinému (pravil kantor žáku druhé klasy — chlapce kantor káral kdesi —) 2. žáku prawil kantor kdesi — 3. třepaje ho za pačesy (třepaje ho důkladně / příkladně za wlasy. 24./2. 1844.) Poznámek k těmto citátům netřeba . . je z nich vidět všechno — Havlíčkovu žízeň po vzdělání, jeho zápas s češtinou, které se teprve musil učiti i jeho povahu. Z těch několika drobtů hlásí se jeho smysl pro spravedlnost i odplatu za příkoří i touha ulevit si břitkým slovem. Je to malé zrcadélko . . ale i v tom střípku zachytíš celou Havlíčkovu duši. —r—j—

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— Slovanské anketě, kterou uspořádal »Máj«, věnovala »Moravská Orlice« úvodní článek, v němž pisatel shrnuje hlavní momenty vyslovených názorů a velice informativním způsobem vysvětluje

Vnitřek domu, v němž byl Havlíček zatčen.

čtenářům základní myšlenky anketou akcentované. »Dlužno doznati,« praví se v článku, »že v otázce tak choulostivé a mlhavě zastřené posud u nás názory nebyly jasně projádřeny a vytříbeny. Aby bylo jinak, o to z popudu neunavného fedrovatele myšlenky slovanské měla se přičiniti anketa. Objasnění anketou přivodčné má dalekosáhlý význam. Až pronikne k plnému vědomí národů slovanských a stane se přesvědčením veškeré intelligence, bude jím připravena půda k velikému převratu na prospěch mohutného rozvoje kulturně sjednoceného Slovanstva. Záleží, aby proniklo světlo a poznaná pravda aby stala se přesvědčením obecným. Připraviti půdu je důležito. Jen mocná organisace, obsáhající všechny oblasti, bude s daný úkol! Připravujme tedy půdu a organisujme se!« —

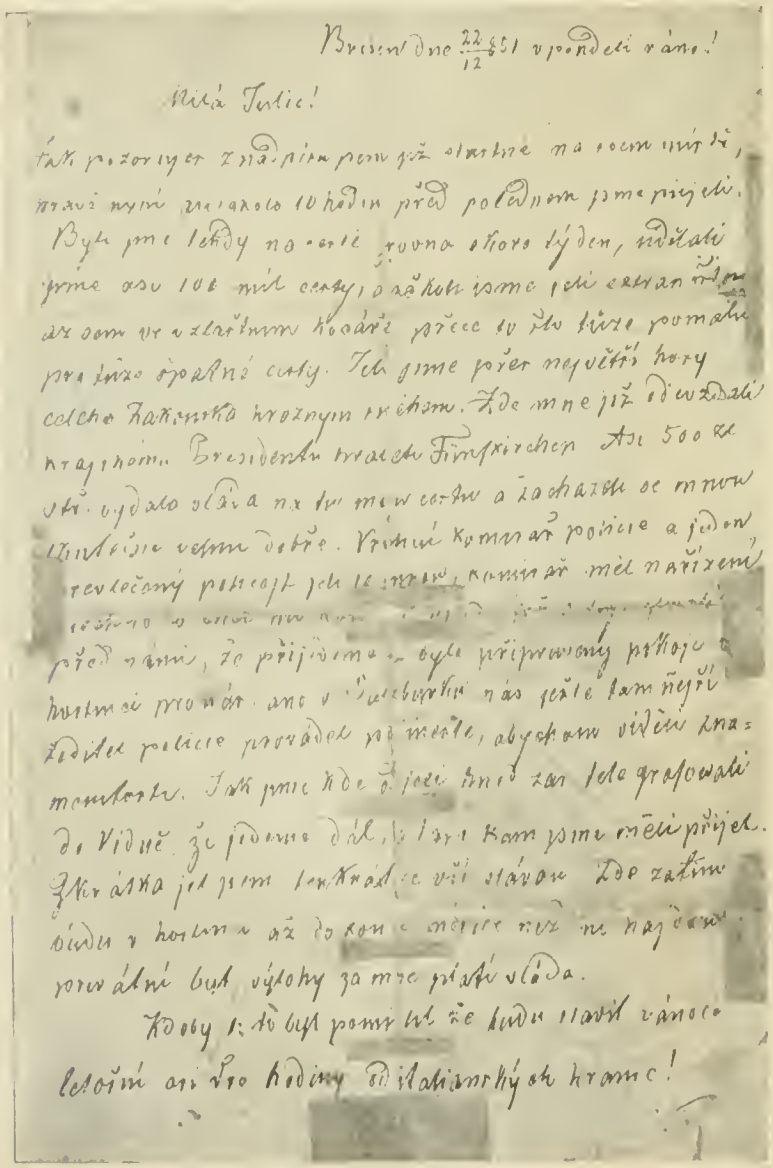

Autograf Karla Havlíčka Borovského.

⁂ **Literární dílo dokončeno po třiceti letech.** V květnu roku 1876 začal vycházeti potřebou vyvolaný »Českoněmecký slovník, zvláště grammaticko-fraseologický«, který sestavil prof. František Štěpán Kott. Dílo rozpočteno bylo původně na dva díly (120 archů), ale materiál rostl pod rukou a během let vyšlo celkem sedm svazků. Dodatky ku svému slovníku uveřejňoval prof. Kott ve Spisech České Akademie jako »Příspěvky k českoněmeckému slovníku«. Dovídáme se, že stařičký autor velké svoje dílo právě v těchto dnech dokončil a poslední rukopis závěrečného dodatku zaslal České Akademii. Plných třicet let pracoval tedy na díle, jemuž věnoval skoro třetinu svého života. Starý pán tráví leto v Řevnicích a dal se do nového díla — vrátil se totiž k staré svojí lásce a pilně překládá z Tacita. —*m*—

⁂ **Havlíčkův dům v Německém Brodě.** Přinášíme vyobrazení památného domu, v němž byl Karel Havlíček-Borovský zatčen a zároveň vyobrazení jedné z komnat Havlíčkových. Pohnutou onu chvíli líčí Havlíček v dopise, psaném Palackému z Brixenu dne 23. prosince 1851, takto: »... v Německém Brodě měl jsem úmysl tuto zimu ve vší tichosti seděti mezi knihami a těšil jsem se skutečně po tak nepokojných rocích na nějakou dobu tichého studování. Ale jinak bylo psáno v knihách osudu čili raději libovlády vídeňské. V noci od 15. na 16. prosince po druhé hodině byl jsem probuzen, u postele mé stál vrchní policejní komisař z Prahy pan Dedera s podkrajským Brodským baronem Voithem a žandarm s flintou. Moje žena nebohá, byla celá vyděšená. Oznámeno mi, abych hned se oblékl a odjel, že mám na rozkaz ministerstva odvezen býti kamsi, kdežto dle rozkazu bydleti nucen budu. Místo ono mi nemá býti oznámeno až za hranicemi Českými. V pláči rodiny své, matky, sestry, ženy atd. (neboť nevěřily rozkazu, nýbrž obávaly se něčeho horšího), opustil jsem otcovský dům, sám jsem měl více lítosti než zlosti.«

⁂ **Z feriální statistiky.** Je v Praze jako v tom pohádkovém městě — ticho, smutno, prázdno. Zůstali tu jenom ti, které železná nutnost připoutala k povinnostem, jež při pomyšlení na ty šťastné, kdož prohánějí se ve volné přírodě, dvojnásob tíží. Praha má ve svých zdech jenom nejnutnější posádku, která pečuje o to, aby kolečka velkoměstského aparátu nadobro se nezastavila. Všude to však nějak vázne — substitutům se hořce pracuje a i ti hledí, aby se dostali na čerstvý vzduch. Kam se podíváš, vidíš nějaký mrtvý bod. Zavřeny školy, kavárny jsou poloprázdné, promenády jsou jako vymeteny a na hřištích prohánějí se prořídlé hloučky — hráčům ubylo valně na temperamentu, poněvadž chybí hlavní vzpruha, vděčný a zanícený divák, jenž je svým souhlasem a sympatiemi povzbuzuje a podněcuje. Nejsmutněji to vypadá kolem Národního divadla — jako ohromná hrobka civí do svého okolí, jež zejména na večer až zaráží nezvyklým tichem a na minimum sraženou frekvencí. Jdeš ulicí, projdeš druhou, touláš se hodinu městem a známé tváře nepotkáš. Za to nalezneš den co den na svém stole řadu pohlednic, které píchnou na nejcitlivějším místě. Přiletují ze všech končin světa, z míst, o jejichž existenci jsi posud ani potuchy neměl. Mapu nebo lexikon musíš vziti k ruce, abys se informoval, kam až zavála šťastného druha neb známého turistická touha. Lístek pěkně vypravený má docela nevinné vzezření, činí dojem srdečnosti, je důkazem vzpomínky — ale je zároveň hrdým výkřikem a ješitnou chloubou, kam až se pisatel letos dostal.

Praha je do opravdy zamlklá, pustá a prázdná. Je to všude znát a není třeba ani to dokazovat. Není v těchto stescích slova nadsázky. Kmitla se nám kdesi zajímavá statistika, která osiřelost Prahy v červenci dokumentuje zajímavými číslicemi. Železniční výkazy o prodaných jízdních lístcích oznamují, že v době od 1. do 10. července vyjelo z pražských nádraží 178.000 osob — připadá tudíž na jeden den 17.800 lidí! Za normálních poměrů opouští Prahu denně 7500 osob . . . prchalo tudíž z ní v naznačeném období o 10.000 osob více. Po desátém červenci rozjížděli se z Prahy studenti, učitelé a úředníci s rodinami na dovolenou a cifra jistě o nějakou tisícovku poskočila. Nastane ovšem střídání — jedni se budou vracet se smutnýma očima, jiní budou s rozjařenými tvářemi pospíchat k nádražím. Šťasten ten, kdo se může těšit na to, že se také dostane do feriální statistiky.

— *mn* —

⁂ **Prof. W. Morfil v Oxfordě**, jemuž věnoval F. X. Prusík svůj překlad Smolettova »Rodericka Randoma«, zaslal vdově překladatelové vřelý přípis, jímž děkuje za uznání své slavistické činnosti a v němž vřele vzpomíná svého přítele, zesnulého prof. F. X. Prusíka.

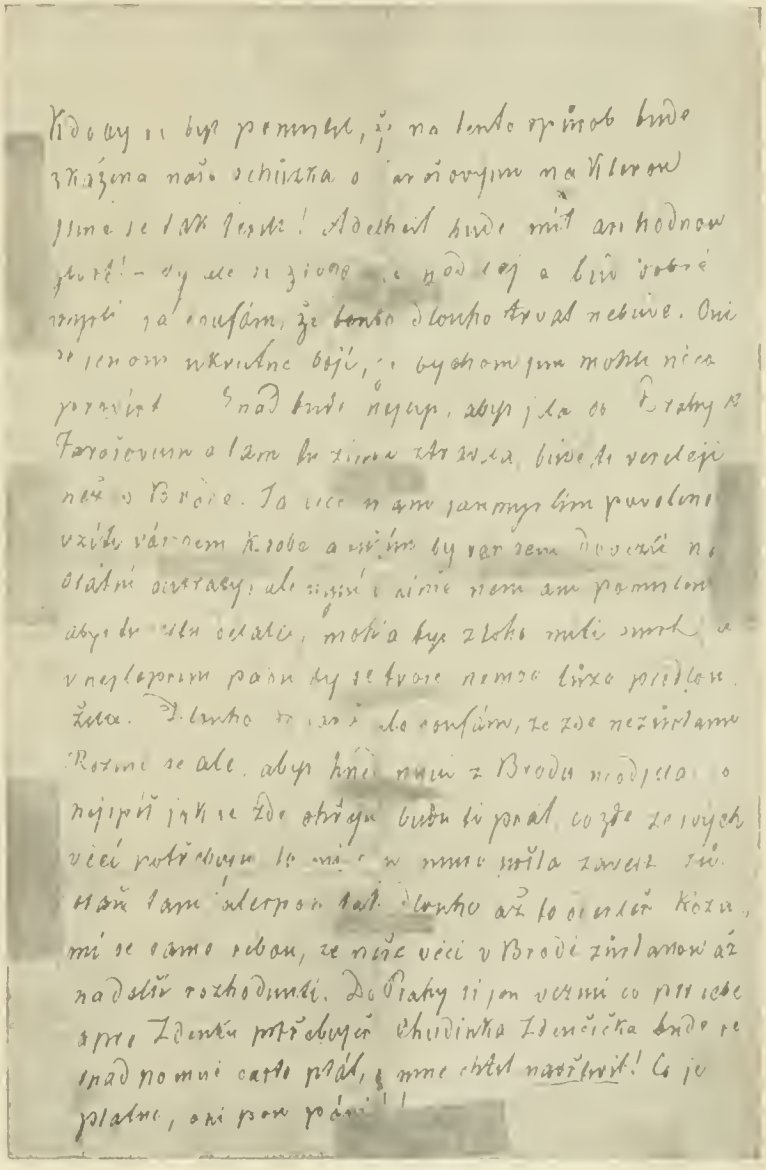

Autograf Karla Havlíčka Borovského.

– Z Prahy do Drážďan dorazíme za tři hodiny rychlikem. Chce-li se někdo někam podívat, něco vidět, co neuvidí hned tak jinde — jede do Drážďan, zvaných vším právem »Německou Florencií«. Bývá to první větší výlet, první vyjížďka za hranice — jedou tam studenti, zastavují se tam na svatební cestě novomanželé a nezapomenou zařadit ji do cestovního programu ti, kdož po úsilovném studiu domohli se existenčního zajištění . . Láká příroda, svádí kraj, jímž přijíždíme k saské metropoli, přimlouvá se za zájezd láce — v Drážďanech je poměrně lacino — ale co hlavní, pobyt v městě zaručuje vzácné požitky. Drážďany jsou městem uměleckých pokladů, chlubí se obrovským, snad nedocenitelným bohatstvím památek, jež dovedla v jeho zdě z celého světa snésti uměnímilovná knížata a zajistiti městu pro vždy závistivý obdiv a neutuchající příliv vší kulturní ciziny.

Čeští turisté postrádali spolehlivého průvodce po Drážďanech. Nakladatelské Družstvo Máje milerádo vyhovělo pokynům ze středu turistů našich a vydalo právě pěknou a lacinou informační knížku pod názvem »Drážďany«, z péra Václava Prokopa, která zaručuje svým obsahem i pečlivým uspořádáním rychlé a hravé orientování se po městě a jeho znamenitostech. Podrobný plán města učiní předně zbytečným sháňku po průvodci, hned první kapitolka »Z Prahy do Drážďan« poučí turistu, kdy a kudy nejlíp se vydat na cestu a jakým krajem pojede. Z praktických poznámek se doví vše, co třeba znát, aby nemusel se na nikoho obraceti o radu. Rozumí se samo sebou, že jsou tu pokyny ve příčině stravování, noclehu, divadel a zábavných místností, je tu upozornění na komunikační prostředky, je tu zkrátka pamatováno na všechny možné případy, kdy turista v cizím a neznámém městě ocitá se v rozpacích, z nichž nevyvázne jinak než — pomocí tobolky. Pamětihodnosti Drážďan sestaveny jsou v přehlednou tabulku, ve které je přesně uveden den a doba, kdy jsou přístupny. Průvodce vám dále poví, co nutno v městě vidět a co možno za jediný den pohodlně prohlédnouti. Krátký, ale obsažný článeček poučuje o původu města a vypravuje jeho historii.

Prohlídce města věnován ovšem větší díl knížky a každý pozoruhodný objekt důkladně popsán. Pro potřebu turistovu podán přehled významnějších děl v uměleckých sbírkách, galeriích a museích. Je to pravý labyrint krás, jímž nás obratný autor provádí s velikou znalostí věci i terénu. Není to suchá, nezáživná knížka, přeplněná jmény a daty. Jsou v ní kapitoly, které přečte i ten, kdo v Drážďanech nebyl, s největším zájmem. Několika svěžími obraty stylovými vyvolá v tobě autor dojem mohutnosti místa, do kterého tě uvádí a všude stojí za tebou a upozorňuje na to, čeho nesmíš přehlédnouti. Je vidět, že ovládá ohromný materiál a že je obrněn důkladnými vědomostmi a studiemi.

Hlavní body rejstříku jsou zároveň kapitolami průvodce, jenž vede nás do kostelů, do budovy zednářské školy, do synagogy, poučuje nás v museích a sbírkách, jmenuje a popisuje mosty, pomníky, studny a fontány, upozorňuje na školy, veřejné budovy a zahrady — botanickou, japonskou a zoologickou — na znamenitou sbírku rytin v přízemí budovy obrazárny, nezapomíná ovšem na důležité pokyny ve příčině návštěvy divadel atd. atd. Knížka je ozdobena celou serií vyobrazení, je opatřena seznamem ulic, na kolorovaném plánku vyznačených a je konečně pamatováno i na to, aby si turista mohl za svěží paměti učiniti poznámky. Kdo by se zajímal o monografie města, nalezne i v tom směru v průvodci poučení. —*vít.*—

– A. P. Čechova »Tři sestry« přijaty k provozování na Národním divadle v Praze. Překlad pořídil B. Prusík.

– Ant. Nečásek: **Jařmo millionů.** Román útisku národního a socialního. Již prvé stránky knihy Nečáskovy nás přesvědčují, že jest psána pro ony vrstvy čtenářstva, které hledají uspokojení mnohem více ve vzrušujících událostech nežli v hloubce úvah a v krásách slohového umění. Jařmo millionů jest psáno výhradně pro dělníky, zvláště pak pro továrenské dělníky, a to vedlo spisovatele k tomu, že v líčení zápasu mezi prostým, pracujícím člověkem a kapitálem vrhá na stranu dělnickou příliš mnoho světla, kdežto vládce millionů pokud jen možno zatlačuje do stínu. Zavděčil se tím snad čtoucímu dělnictvu, ale za to oprávněně pochybujeme, že i sebe méně přispěl k řešení naší otázky sociální.

Jinak nelze upříti, že Ant. Nečásek jest obratným osnovatelem děje, kniha má zcela dobré románové vyvrcholení i svoji závěrečnou katastrofu, a nebýti chvatu, s kterým spisovatel román psal, kniha byla by zajisté cennější. Jak pěkně Ant. Nečásek dovede psáti, ukázal již jinde nejedním příkladem. Román vyšel v Libuši. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 46. vydáno dne 27. července 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiekovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL H. HILAR:

Básník.

ycházel každého rána do malé zahrady, která ležela před jeho domem jako pestrý koberec, plná květů a tvarů, jichž nepoznal svýma očima. Procházel drobnými pěšinkami, pomalými, plíživými kroky slepců, jichž širý svět v nekonečných svých rozměrech, zázračném bohatství, kráse oblak a vod skryt jest hluboko, hluboko do tajemství nitra, hluboko do snu duše. Znal polohu keřů růží, magnolií a akátů. Zřel ve svém nitru jich rozkošné tvary, zakřivení lístků a něžné chvění v ševelu vánku. Tušil výraz oblak v zrcadle svého nitra, jásání nebo smutek slunce, výpravy ptáků, mávání křídel téměř nehlasná. Tušil jemné hry vln hladiny za jasného letního dne a smutné jich splývaní s mlhami podzimu. Znal těžkou bolest podzimních luk i radostné pozdravy lesů za večerů letních.

Vždy z rána vycházel slepý básník mezi záhony květů, jichž nikdy neuzřel, pozdravit je svým bolestným úsměvem, pozdravit obzor kolkolem, širý výhled do roviny, lesy stojící v celém tom obraze v pravo v koutě jako věčný mrak, vycházel pozdravovat údolí, domy lidí, širost polí a celý svět kolkolem.

Stál vždy zaujat svým vniterním viděním tajemné skutečnosti, ubledlý a bez pohybu, jako socha. Jen jeho rty se jemně chvěly, jako by tlumily horoucí vyznání, nebo šeptaly neznámou modlitbu. Denissa vždy tušila v takových okamžicích jeho hluboké vzrušení. Tiskla jeho ruce a líbala je zvolna a vroucně. Zachvěl se po celém těle a vymkl něžně své ruce jejím pocelům. Ustala a zahleděla se, plna bolesti, k jeho vyhaslým zrakům, jakoby chtěla z nich vyčísti odpověď na otázky, které se stihaly v jejím nitru. Vytušil její pohled a ucítil jej na svých lících . . .

— Ach, Denisso, říkal, nelíbej mých rukou. Bojím se tvých polibků . . .

Slzy jí zalily veliké, dětinné oči.

— Co bych si pak počal bez nich, samoten, miloval-li bych je příliš?

Budu vždy s tebou . . ., šeptala.

Usmál se.

— V životě zbýváme na konec vždy sami. Odejdeš mi, jako odešlo všechno druhé. Jdi a nermuť se. Natrhej pozdních květů, pokud zbyly, a poceluj je. I ony odejdou co nejdříve.

Trhala smutné podzimní květy, celovala je a chystala do vásy, leč jeho slovům nerozuměla. Mládí nikdy nechápe tajného smutku celého života.

Pak se vracela k němu.

— Jistě tebe děsí podzim, pravila veseleji. Nebude větších vycházek, ani usměvavého slunce, ptáci odletí, a zahrada svadne. Zbude jen šero a hudba . . .

A po chvíli:

— Či už nemiluješ svět? A lidí?

— Miluji obé, Denisso. Protože obého téměř již neznám. Ani nevíš, milé dítě, jak jest příjemno tak milovati. Jak si zamilováváme všechno neznámé a tajůplně nás naladující! Proto miluji svět i lidi. Je vše to tak příliš

vzdálené . . . A šero i hudbu miluji. Jest v ní vše tak neurčité a neskutečné . . .

Usedla k němu, vtulivši se v jeho náruč.

— Ach, ne, ne. Jistě na někoho se hněváš. Den ode dne to pozoruji určitěji. Čím více dospívám, tím rozumím tomu přesněji. Připadá mi mnoho věcí, kterým na první pohled rozumím, ale pak přemýšlejíc, čím déle, tím více jsem uváděna v pochybu a posléze v naprostý zmatek. Vždy jsem tolik spoléhala v tebe, můj jediný tatíčku, můj drahý, můj sladký pastýři. Rozumíš? Že dáš světlo, pravé světlo, v rozhodnou chvíli. A ty . . . zamlčela se . . .

Uchopil její drobnou ruku.

— A já — ?

— Dáváš zmatek, zašeptla po chvíli.

Sesmutněl a nemohl pronésti ni slova. Mlčel. Padalo listí, a slunce nesvítilo. Po brázdách luk plížil se podzim, mlžné víry, a pýří zatančilo chvílemi vzduchem. Odkudsi zapotácely se tóny píšťal pastevců.

A stařec uzřel ve svém nitru zmatek podzimu, a svoji velkou samotu, které po celá léta vývoje a života Denissina bál se jen v krutých předtuchách. Zaklepala dnes nuda na okno jeho života, a důrazně natahovala své tenké, mlžné ruce. Nyní právě . . .

Stěží potlačil vzlyk. Šel celý život, věře v svůj nemožný sen — a i v navečeru hlásí se poznovu, mocně a mocněji, on nesmiřitelný: život . . . Ruka jeho zákonů tak neúprosně jest napjata. Paže jeho příkazů nezná slitování . . .

A tu hlava básníkova k ňadrům se chýlí, přetížena obrazy minulého života, které jako stínové hry mihají smutnou hladinou jeho duše.

— — — — — — — — — — — — — —

— Uveď mne do komnaty, dítě, řekl pak všecek zamyšlen po dlouhé době hlubokého mlčení. Uveď mne do komnaty, kam vcházíme jen u nejslavnějších příležitostí. Dej přichystati krb a přisuň křeslo k jeho plamenům. Usednu na ně, a chci tě míti tak blízku, jako nikdy's dosud nebyla. Schvátila mne zima a touha po komnatě, skrývající nejdražší památky mého života. Jdi a učiň vše, jak jsem řekl, se srdcem hluboce pokorným a vroucím. Neboť uctíme vzácné památky a vykonáme slavnost, které jsi dosud nikdy nebyla účastna: předvečer tvého devatenáctého jara, Denisso.

Odešla jako stín, aby učinila vše tak, jak přikázal. Když pak byla komnata přichystána, vrátila se Denissa, aby odvedla starce ke krbu. Padal večer a chlad plížil se širými dálkami. Hvězdy nesměle se objevovaly, ulekané a bojácné.

Kráčeli pomalými nejistými kroky až k prahu síně, kterou určil. Tu mezi veřejemi stanul a upjal vyhaslé zraky v modravé šero komnaty, ozařované jen matně a smutně modře zaclo-něným lustrem zpola rozsvíceným a chvílemi vyšlehujícím paprskem krbu. Hluboké ticho leželo na temných ozdobách stěn, kobercích a křeslech s hedvábý pobledlými a plyší vyrudlou, na všech těch věcech neživě pochmurných, unavených přílišnou samotou a mrtvým tichem komnaty.

Naslouchal dlouho, rozezná-li kyvy velikých hodin s neumělými řezbami dávno zhynulých dělníků, perleťovými ozdobami cifer, těžkým kyvadlem s bronzovou obrubou, zašlou a ustárlou. Mlčely, přemoženy mlčením času, který měly stíhati. Přitiskl dlaň k čelu, jakoby chtěl své myšlenky zhustiti a sesíliti.

— Stanuly na osmé? . . . zašeptal otázkou.

Denissa přihlédla blíže k rafijím.

— Opravdu. Na osmé . . .

Pocit štěstí zachvěl se slabě jeho obličejem. A pak jeho ruce jakoby prostorem jednotlivé obrysy předmětů postihovaly a určovaly: záclony zakrývají zcela okna, Denisso, jsou temně rudé, už temné jen, viď, mé dítě. A mají drahá třepení, povšimni si, zlativé nitě a odvážné ornamenty. Tytéž věci stihneš na kobercích. Jen pozoruj pilně a vypátráš v nich květy, které zapírají. Jsou tenkých, útlých linií. Svlačce, mé dítě, plno svlačců, všude tu kolem, na křeslech s černými pokrývkami, na ubrusech, zakrytých alby s těžkými deskami a kováními, na pohovce s vyhnutými labutími opěradly. Ach, viz to všechno, mé dítě, a vpisuj do svého srdce. Mrtvé, skrývající se svlačce viz, víc a více kolem jich jest, ba širá komnata jich již plna. Mrtvých svlačců, Denisso, viz, mrtvých svlačců . . .

Dívala se po všem tom svýma velikýma, plachýma očima, všecka sevřena těžkým dechem této smutné, cizí, mrtvé komnaty. A drobné její ruce jen rukou starcových se zachycovaly. Děsilo ji všechno. Předměty i slova.

— . . a zrcadel nezapomeň v rámech starých nerozeznatelné barvy již. Viz, jak mdlobné, bledé obrazy vracejí. Ach, ano. Záludná, záludná zrcadla, Denisso. Mrtvé, bledé tváře vracejí ony, přijavše je plny života a krve . . .

Zachvěl se náhle v tajemném uděšení.

—. . a portréty dosud plny prostého úsměvu, vybledlejší toliko, ale úsměvny jako tehdy poprvé . . . A spinet otevřen jako by před chvílí někdo na něm hrál . . .

— Opravdu otevřen . . ., zašeptala Denissa, všechna se chvějíc.

— Otevřen? prolomil se na okamžik hlas starcův. A usmívavě stišil se náhle opět. Otevřen, vidíš, otevřen jest můj starý spinet, otevřen, otevřen, mé drahé dílě. Však tu kdesi v šeru nad ním znějí poslední akkordy, které vydal. Jsou zde zachyceny, uvidíš, že jsou

zde zachyceny, oněmlé. Čekají dne, který je osvobodí.

— Osvobodí?

— A tyto hodiny, které se zastavily, čekají téhož dne.

— Dočkají se?

— Čekají na mladou, živou dívčí ruku Jemnou, hebkou ruku, Denisso. Víš-li, že máš takovou ruku?

— Nepovšimla jsem si jí nikdy, tatíčku ...

— Hle, tvůj slepý děd zná lépe tvoje ruce. Viděl je již tehdy, kdy byl téměř tak mlád, jako's ty nyní. Viděl a líbal je. Ony hrály poslední akkordy na tomto spinetu, ony zastavily kdysi chod smutných rafií ...

— Sníš, pravila jemně.

— Snil jsem, odpověděl. Proto byly zaklety rafije i spinet.

Zabloudila svými zraky k obrazům, visícím nad spinetem.

— Máš zlaté vlásky, šeptal stařec, skrývaje rostoucí pohnutí.

— I ty mám ...

— A oči jasné, modravé.

Mlčela.

— Drobné rtíky, vždy úsměvné.

Mlčela.

— A líce hebounké a něžné, jako květ jarní. Jak krásně umíš zadívat se asi. Jak sladce a nevinně, dětinsky krásně, až k pláči jest srdci, vidí-li tě ...

— Neumím tak, tatíčku ... A tu v jejích zracích se zamihalo, jakoby šero se srazilo a bylo prozářeno náhle; portréty nad spinetem ožily a osoby sestupovaly k ní. A nejkrásnější z nich, zlatovlasá paní kynula, přibližujíc se i ustupujíc. »Denisso, dítě moje,« šeptala. Však její hlas — toť hlas Denissy samé. A oči prozářily paní krásné a zadívaly se, až teskno bylo u srdce. Však oči ony — toť oči Denissy samé. A ňadra paní krásné slabě se zachvěla, a rty se pohnuly, a líce usmály se krátce a jímavě. Však rty i líce — toť všechno Denissy samé.

— Moje máti, vykřikla dívka.

— Tvé máti máť, Denisso, zašeptal stařec. Viz, viz, to ona zase vrací se dnes k věčné svatbě. Po půl století ... Všecek se chvěl. Ona, ona, ona k slavné hostině dnešní. Dát tobě světlo, jehož žádala's. Dáť tobě jasno, po němž jsi toužila. Na prohru moji. A moji marnost. Na osvobození své. Děkovat tobě vrací se dnes, dítě světla ...

— — — — — — — — — —

U krbu v přisunutých křeslech seděli proti sobě, Denissa ozářena ohněm, a stařec ve stínu, zahalen jím v hluboké mlčení svého nitra. A jeho chvějící se ruce svíraly svazek papírů, které nesly celou tíhu jeho života.

Celý jeho obsah. Účel. Cíl. Touhu. Odvahu. Svazek papírů, které znamenaly jeho život, svíci života. Tajemství, které nebude nikdy odkryto. Svazek, pojící staré tělo s odvahou žití. Sežloutlá stužka neměla býti jeho rukou nikdy rozepjata. To by znamenalo vysloviti nezměnitelný soud nad vlastní hlavou.

Roztrhl ji a přejel dlaní papír, jakoby se chtěl přesvědčiti o jeho pravosti. Pak jako by papír srovnával a pečlivě kamsi jej chystal.

— Čti, Denisso, pravil pak hluboce. Čti můj deník. Čti zvolna a vroucně. Budeš čísti o svém spasení a světle. O pravdě a vítězství. To budiž nejkrásnější slavnost tvého života! Slavnost světla! Zmlkl již, a jen jeho ruka napjala se pruhem záře vrhané krbem do šera komnaty. Pevně, bez pohnutí.

S úděsem i zvědavostí měkká ruka dívčina, všecka se chvějíc, přijala svazek papírů. Krátké ticho nepřemožitelného zmatku. Pak mladé tělo vypjalo se těsněji k záři krbu, který zalil bledý, jemný obličej a věnec vlasů horkým, červeným světlem. Jala se čísti ...

* * *

»Řekl jsem tehdy: Půjdu sám. Jest krásné jít sám a být smutným. Jen tak možno býti sebou samým. A říkali lidé: Potkáte se! Však já jsem nepotkával oné, která byla určena. Byly mnohé krásné a jemné. Ale z cizího světa. Je mnoho světů na této zemi. Z mého však nebyla žádná ...

*

Jmenovala se Anna Denissa. Měla nevýslovně jemný úsměv, a její zrak vyprávěl naše příbuzenství. Měla ruce štíhlé jako stvoly narcissů. A vlasy zlaté. Denissa. Řekl jsem kdysi, jako z tajemného snu: ‚Poznáváte? Já. Zříte mne? Já. Ach, jak příliš významná slavnost, paní! Kéž by lidé chápali, že takto setkávají se v lásce jen jedinkráte. Kéž by využili zázračnosti svého stavu, neboť v něm jsou jako bůh a mohou vše! Podala mi své ruce a pravila tehdy: ‚Vidím a poznávám vás. Vůdce. Odpovědi života mého. Jsem s vámi. A po věky.‘

*

I řekl jsem: Příliš vzdálený jest svět můj, Denisso. Příliš cizí tomuto světu ostatních jest svět můj, Denisso. Mezi ním a oním jest hluboké nepřátelství, paní má. Stojím sám. Zvoliti jej jest zvoliti věčnou samotu. Zvoliti

ono nepřátelství. Býti ztracenu pro onen ostatní. Zavříti své oči a oslepnouti ve svém snu pro onen. Svět snu, svět duchové krásy, svět hlubokého ticha jest světem mým. Mimo zmatek, vír a touhy malého skutečného světa položen jest svět můj. Ostrov vyhnancův. Oltář šílenství vzneseného. Maják hrdého snu, který nad život vyšlehl. Hle, svět můj! A ona podala mi své ruce, řkouc: ‚Hle, svět můj! Vaše nepřátelství budiž nepřátelstvím mým Padl vnější svět hluku a malých zákonů, aby zahořel onen skrytý, tajemný svět vnitřní jemnosti, vnitřního vidění a věčného ticha. Jsem s vámi. A po věky.‘

*

Opravdu. Dávno tušené nebezpečí přišlo konečně. Nejasně a nejasněji bylo v zracích mých. Jako když k noci se chýlí. Ach, noc padla do mého života. Osleplý, po letech píši tyto řádky marné, kruté námahy zachytiti něco v tříšti stroskotaného života. Neboť znamená něco žíti takto ještě dále? Po prohře, po níž nezbývá naděje? Můj celý svět padl — možno dále v sobě vítěziti? (Dokončení.)

MILOSLAV JAVORNÍK:

Kytice vřesu.

Kde v ulehlý úhor semeno Slova
já v úpalu slunce s námahou sel,
lán zdupaný křísil k životu znova
a před mrazem o květy bázní se chvěl,
s hor vzpomínek hrst v život si nesu,
uvadlou kytici vřesu.

Na samoty myslím odlehlých strání,
kam vrhla se bída — hladový host,
jak pro hořkou skývu člověk se sklání,
jak ve hříchu oprchá uvadlá cnost,
zřím všechen ten žal a zoufalství lesů,
uvadlou kytici vřesu.

I modlitby slyším tichého štěstí
a pokojem duše blažený ret,
vždyť přáno mně bylo s radostnou zvěsti
a hojivým lékem ku trpícím spět,
v dík za to dnes líbám v radostném plesu
uvadlou kytici vřesu.

Touha.

S hor temene do vlasti toužebně patřím
a tisíce pozdravů posílám bratřím,
ach, kéž by má duše tak rozesmutnělá
dvé mohutných perutí k rozmachu měla.

Jak orel bych zaletěl k rodnému kraji,
kde zchmuřené hvozdy ves obléhají,
kde bílý kříž hřbitovní z daleka svítí,
na nízký rov tatíčka ulehlý v kvítí.

Já zalil bych slzami posvátné hrudy,
kde předobrá hlava své složila trudy,
dál k bílému domku létl bych s výše
a v objetí mateřském spočinul tiše.

Na stráži.

A marně jste od prahu štvali mne v dáli,
já paprsku v svit doufal poslední
a marně jste v šero mne úlisně zvali,
vím, lidu se jitro rozední.

Páž zdvihl jsem k výstraze zakrvácenou
a zoufalý křik můj lid ze spánku rval
a jako ty hory se nade mnou klenou
já na výspě cizákům vzdoroval.

Zář pochodní jiskřila v ospalé kraje
a praporec krvavý v ohni se skvěl,
jej vztýčil jsem s námahou tich umíraje,
však výspa je naše — rek dotrpěl. —

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování).

Poněvadž to bylo na podzim, nebylo sanatorium přeplněno. Jaroslavě vykázán elegantní pokoj, zařízený s přepychem, jakého ani doma neměla. Majitel sanatoria, vysoký, uhlazený muž, který rozuměl obchodu a kapricím rozmazlených žen právě tak dobře jako své medicíně, přišel asi po hodině k ní na návštěvu. Jeho plná, zdravím kvetoucí tvář, bezvadný oděv, sněhobílé prádlo a jemná vůně voňavky činily z něho salonního lva, jemuž scházelo jen mládí, aby byl býval nebezpečným svým nešťastnými se cítícím klientkám.

Velmi jemně dotýkaje se rukou Jaroslavy, zkoumal její tepnu, vyptával se na různé okolnosti, vyhýbaje se velmi pečlivě soukromým jejím poměrům. Stálý úsměv na jeho tváři byl poněkud ospalý, nucený, ale Jaroslava i to ráda snesla. V poslední době dráždil ji každý smích a připadal jí jako výsměch. Odpovídala na otázky skoro netečně a popřela, že by se cítila nemocnou.

»A přece ráčíte být churava,« řekl, když byl s prohlídkou hotov. »Ani sama netušíte, jak zvolna se vkrádá nemoc a pod jakými nevinnými rouškami opřádá svou oběť. Jest tu chudokrevnost a z ní plynoucí slabost nervů, náchylnost k rozčilení, přílišné zemdlení a přílišné rozechvívání nepatrnými okolnostmi. Ale k vašemu upokojení, milostivá paní, mohu říci, že vaše mládí, vaše poměrně silná tělesná soustava a vaše včasné sáhnutí po odborné lékařské pomoci vás úplně vyléčí. Bude arci k tomu potřebí delšího času, snad dvou, tří měsíců, ale čas je v otázce zdraví věci vedlejší. Měli jsme tu velmi těžké případy a můžeme se pochlubiti jejich vyléčením. Nyní prosím o naprostou důvěru, o ochotné podrobení se lékařskému vedení a o úplné zapomenutí všeho, co vás snad rozčiluje. Můj assistent, doktor Pícha, bude vaše léčení říditi a doufám, že ráčíte být s ním spokojena. Je velmi dovedný a velmi svědomitý. Neráčíte-li být s pořádkem a obsluhou v domě spokojena, prosím o upřímné sdělení všech přání. Postarám se osobně o jejich odstranění.«

Povstal, aby odešel. Ale vzpomenuv si ještě na něco, obrátil se rychle.

»Račte se také rozhodnout, přejete-li si jíst u společného stolu, nebo v oddělené místnosti. Doporučuji rozhodně společný stůl, poněvadž společnost velice blahodárně působí.«

»Zkusím to jednou a potom sdělím, při čem zůstanu,« řekla unaveně. Začínal jí být nepříjemným svým příliš zženštilým vystupováním a svým sladkým tónem. Nevěřila všem jeho dohadům o své nemoci a toužíc po klidu, dala na jevo, že by si přála býti o samotě. Když doktor odešel, vyhlédla ven a rozhodla se, že si vyjde do parku. Nebyla tolik dlouho venku a vyšla-li v Dolinách přece do zahrady nebo za dvůr k polím, činila tak jako úkradkem, naplněna stále obavou, aby se nesetkala s mužem, který použil každé příležitosti k nějaké potupě a skrytě ráně. Rychle se tedy převlékla a vyšla na terassu, odkud vedly široké schody dolů do parku. Na několika záhonech pestřily se astry a několik růží hořelo svými karmínovými květy na keřích. Poněvadž bylo po svačině, spatřila několik dam procházet se po stezkách. Bavily se dobře, smály se a nepozorovala nic, co by prozrazovalo duševní chorobu. Starých žen tu neviděla. Všechny byly buď mladé nebo aspoň v tom věku, ve kterém žena nerada se zříká svého práva být považována za pozoruhodnou a půvabnou. Bohaté toalety prozrazovaly jejich zámožnost, a zvědavost, s jakou si prohlížely nového pacienta, ukazovala, že i v sanatoriu je nutno být opatrným a připravit se na přísnou kritiku závistivých dam.

Přešla rychle kolem nich a když zašla dál do lesa, zvolnila krok a smutně se pousmála. Je tedy svobodna, aspoň na několik hodin denně. Může chodit kdekoliv chce, tvářit se, jak chce a nemusí se bát výčitek a pozorování. Ani Blažena, která je zoufalá, že její odchod od muže vrhne stín na její tužby v budoucnosti, ani rada, který stále opakuje, jak výborně hádal, ani Roubal, který s vypočítavostí krotitele použil posunků i slov, aby vždy hlouběji ranil její nitro, nebudou ji soužit. Mezi mlčícími stromy může chodit a dýchat lesní vzduch, může sama pozorovat jiné, může klidně patřit na pacienty, kteří nemohou se jí vysmívat pro její úpadek.

Les, jenž byl plotem obehnán a procházkami protkán, byl dost rozsáhlý a rozprostíral se nejen po rovině, na které sanatorium bylo postaveno, ale také po povlovné stráni za sanatoriem směrem k západu se zvedající. Poněvadž byl dům od západu i severu kryt lesem a strání, nebylo tu větrů ani chladna. Čím déle Jaroslava bloudila, tím pokojnější a spokojenější se stávala. Ano, zde jí bude lépe

než ve ville, kde by musila žít uzavřena a kde by se zvědavosti lidské nevyhnula. Zde stráví několik měsíců a pak? Ne, na to nebude, nesmí mysliti, chce-li nervy své uchovat, chce-li dostat se z přívalu, kam ji tvrdou rukou Roubal srazil.

Přicházela ke konci lesa a zatočila kolem plotu, když pojednou zaharašil klič ve dvířkách, vedoucích z parku do polí. Lekla se a rychleji popošla.

»Neračte se lekat, já jsem lékař ze sanatoria,« ozval se zvučný hlas, a ona zastyděvši se za svou bojácnost, zmateně se pousmála a poohlédla se po lékaři. Byl to někdo jiný než doktor K. Tenhle byl sice také tak vysoký, ale štíhlejší, o mnoho mladší, asi třicetiletý brunet, podlouhlé tváře, vypouklého, vysokého čela a snědé pleti. Malý, černý knír a krátce přistřižené černé vlasy dodávaly mu výrazu důstojníka převlečeného v civilu. Zavřev rychle spěchal k Jaroslavě a pozdraviv uctivě, představoval se: Doktor Pícha, první assistent sanatoria doktora K.

»Jsem Jaroslava Roubalová,« řekla rozpačitě, podávajíc mu ruku. »Přijela jsem teprve dnes a pan doktor K. mi oznámil, že vy ráčíte převzít mé lečení?«

»Velice mě těší, že mohu slečnu předem poznat.«

»Jsem vdaná,« opravovala ho, zardívajíc se.

»Pardon, milostpaní, dostávám rozkazy se jmény pacientů dvakrát denně a v ranní správě neráčila jste být uvedena. Dovolím si po večeři vykonat povinnou návštěvu a zařídit první kroky k léčení. Nechci být latinským prorokem, ale zdá se mi, že milostpaní přinese pobyt v sanatoriu úplné uzdravení.«

»Pan doktor K. také mě tak těšil, ale já věru nevím, že bych byla tělesně churava.«

»Ráčila jste se sama rozhodnout k pobytu v sanatoriu?« ptal se, jda po jejím kroku a pozoruje ji se strany.

»Moji příbuzní mě k tomu pobízeli a nechtěla jsem odporovat. Vždyť bych přece něco cítila, kdybych nebyla zdráva.

»Snad to tedy bude přechodné rozrušení, jež klidem a tělesným otužováním samo pomine. Dámy velmi zhusta a zvlášť v mladém věku podléhají takovým záchvatům nervosy, která je přivoděna často vlivy velmi různými a nachází v oslabené konstrukci tělesné příznivou půdu. Odstraníme slabost a posílíme nervy. Duševní nemoci dám velmi často koření v přílišné citlivosti nebo jsou důsledkem nedostatku citlivosti jiných vůči nim. To i ono není sice v bezprostřední moci lékařově, ale přece jen otužením organismu učiní nervy schopnějšími odporovat návalům rozechvění. V prvé řadě je potřebí, aby se léčícímu lékaři důvěřovalo a o to předem uctivě a upřímně prosím. Nejsem lékařem pouze z ohledů hmotných, mám vyšší cíle a velmi bych byl povděčen, kdybyste mi ráčila uvěřiti, že vaše uzdravení těšiti mě bude právě tak radostně, jako vaše milé domácí.«

»Zajisté vám budu důvěřovat,« pravila ochotně, cítíc, že to, co jí doktor Pícha povídá, není naučená fráse, kterou by si rád důvěru získal, ale že jest mu jeho povolání předmětem vážných úvah a neúmorné práce.

»Děkuji předem, a tím s větší chutí budu pracovati. Věřte mi, milostpaní, někdy jest lékař v zoufalé situaci. Přichází sem mnoho dam a přerůzné jsou příčiny, proč se sem uchylují. Některé sem jdou dobrovolně, samy sebe přesvědčujíce, že jsou churavy. Lékař sezná, že jsou pouze rozcitlivělé, že nedostatek zaměstnání, nedostatek účelného rozptylování mysle vytvořil v nich upiatou myšlenku, že jsou churavy. Zaměstnání, práce, sport vrátil by jim veselou mysl bez pomoci lékařské. Nečiní li toho samy, musí je lékař k tomu vést. A tu bývá obyčejně žalováno na nedovednost lékařovu, nezačne-li je hned týrat lázněmi, elektrikou, massáží a kdo ví čím ještě. Brání se pohybu, brání se nepatrným pracem, ale bez odporu snáší mnohokrát nepříjemnější a ne zcela jisté procedury léčivé.«

»A opravdu sem jdou samy, bez nucení?« podívila se Jaroslava živě.

»Milostpaní se přesvědčí na své vlastní oči, máme tu ještě několik dam, které si stále naříkají, které musíme každodenně elektrisovat, které by však za nic na světě nešly si zahrát tennis, poněvadž si myslí, že hry jsou pouze pro zdravé.«

»Ja Bohu díky k takovým nepatřím. Kdybych mohla svobodně se rozhodnout, ještě dnes bych odtud odjela.«

»Smím se tázat, který lékař vám odporučil vaše převežení do sanatoria?«

»Lékař? Nebyla jsem léčena, to jest nezačali jsme lékařem,« vymlouvala se, upadajíc u veliké rozpaky. »Můj muž si přál, abych šla do sanatoria, domníval se, že jsem nervově churava, podrážděna, a proto mi odporučil sanatorium.«

Doktor Pícha pozorně sledoval výraz její tváře. Teď, když tak náhodně se sešli a důvěrně začali hovořit, bylo velmi příhodné něčeho se dovědit, co by mu klestilo cestu.

»Ráčíte mít, milostpaní, dítky?« ptal se zdvořile.

»Ne, nemám,« odpovídala všecka zapýřena. »Jsem teprve čtvrt roku provdána.«

»Račte odpustit, neptám se ze zvědavosti, lékař musí napřed ohledat všecko okolí, aby vnikl k jádru choroby. Bývá dost zhusta nedostatek dítek nebo právě narození dítek po-

čátkem rozrušení nervů. Za čtvrt roku po svatbě tedy jste nucena hledat pomoc lékařskou! Dozajista velmi bolestné vám i panu manželi.«

»Necítím se proto nešťastnou,« řekla dost prudce. »Zde, jak se mi zdá, bude velmi příjemno strávit několik týdnů.«

»Škoda, že neráčila jste přijet dřív, dokud počasí dovolovalo stálý pobyt venku. Ráčíte-li být z města, okusila byste mnoho radostí venkova.«

»Oh, já venkov znám, můj muž má statek a také za svobodna žila jsem se sestrou ve ville, která stojí u lesa daleko za městem.«

»Pak ovšem nenajdete tu nic nového, leč přesně vytčený pořádek a lékařský dohled. Až milostpaní odborně vyšetřím, budu moci věcněji hovořit o chorobě. Hle, naše dámy. Obě zdravé, mladé, jedna vdova po plukovníkovi, druhá paní bankéře, obě bohaté a obě trpí utkvělou myšlenkou, že jsou churavé.«

Blížily se k nim dvě paničky, ve stejném skoro stáří, elegantně oděné, neprozrazující žádné nemoci. Paní plukovníková byla vysoké, plné postavy a z daleka zadívala se na doktora Píchu zvláštním, důvěrným, skoro dotěravým pohledem. Paní bankéřová byla o něco menší, měla dětsky svěží tvář, velké modré oči, které zvědavě upřela na Jaroslavu. Doktor pozdravil dámy a chtěl kolem nich projíti.

»Vy jste ošklivý, pane doktore, zanedbáváte mě,« ozvala se plukovníková. »Myslila jsem, že mě po elektrické massáži navštívíte, že se mě pozeptáte, jak se mi vede, ale vy jste nepřišel.«

»Byl bych ochotně přišel, kdybyste si byla přála. Proč jste neráčila nařídit massérce, aby mě zavolala?«

»Cítila jsem se uraženou,« přiznávala se rozmazleně a její oči hořely zvláštním leskem, který prozrazoval její duševní boj.

»Vynasnažím se napravit svou chybu a přijdu zítra,« řekl assistent zdvořile. »Jak se vede milostpaní?« Obracel se k paní bankéřce, jež se ohlížela za Jaroslavou. Ta přešla kolem a šla zvolna dál.

»Ach, vy víte, jak mi je,« odpovídala s povzdechem. »Po lázni jsem trochu čilejší, ale odpoledne dostaví se vždy únava a malátnost. Muž mi píše, kdy přijedu domů, ale já nevím, zda někdy odtud vyjdu.«

»Milostpaní nechce poslechnout, aby zkusila trochu gymnastiky. Ručím za výsledek.«

»Nerozčilujte mě gymnastikou. Nestanu se nikdy divou z arény. Ta dáma je nový pacient?«

»Ano, přijela dnes odpoledne a náhodou jsme se setkali.«

»Vy máte štěstí na zvláštní náhody u mladých dam,« prohodila paní plukovníková rozčileně. »Snad nějaká svobodná slečna, která sem přišla léčit svou nešťastnou lásku?«

»Milostivá paní ráčí být maličko zlomyslná,« usmál se assistent. »Mladá paní je to, čtvrt roku po svatbě, choť statkáře, dle všeho bohatá a z výborné rodiny. Nevím dosud, čím trpí. Pan doktor mi ji přidělil a večer budu poprvé ordinovat.« (Pokračování.)

BEDŘICH PFLEGER:

O žních.

Dokola pokosené lány
a kosy ještě v dáli zní,
a klasy, klasy na vše strany,
jimž zvuk ten hrana vyzvání.

Zticha to praská a se drolí
dozralé zrní ve klasech —
ta píseň tebe nezabolí,
však v ní cos' chví se jako vzdech.

Dokola klasy pokosené
a svadlé polní květy v nich —
Těch květů nikdo nevzpomene
předčasně ostřím podťatých.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

XVII.

Nazejtří bylo hlučno na trhu v Netolicích. Přes dvanáct set koňů se tam přihnalo, odbyt byl dobrý, skoro všecken dobytek se prodal. Kupců na sta se dostavilo, z blízka a z daleka, prodávajících velkou převahou z blízka; Blatských sedláků se jen jen hemžilo, jako by se na svůj sněm byli sešli. Prodávali vesměs, dobré ceny tržili; při koňském handlu se křičí, to už jinaké není, ale přes to pravý Blatský sedlák málokdy vybočuje ze své míry a zachovává důstojný klid. Mnohem šumějšími, hovornějšími jeví se Podlesáci, jichž tu také bylo dost. Ten z nich prodával, onen kupoval. Němců se dostavilo velké množství, z blízka, z vesnic k jihovýchodu od Netolic, z Prachaticka, Krumlovska, z Rakous a z Bavor; tito posledně uvedení byli vesměs kupci; jsou zde rádi viděni, platí dobře a nesmlouvají přes příliš.

Vedle těchto solidnějších živlů Netolický trh vábí k sobě sta různých, namnoze málo se zamlouvajících, ale za to tím ryčnějších existencí. Scházejí se tu zajisté přečetní Židé z celých Čech a z dalekých cizích zemí, vesměs skoro dohazovači a překupníci; cikáni plnokrevní jakož i různí jich míšenci, v jichž žilách více méně cikánské krve koluje; nechybí ovšem i rozmanitá chátra nejhoršího druhu, přicházející paběrkovat, pytlačit a lovit, co a jak jen může v tomto bouřlivém vlnobití venkovského života, ve všeobecném křiku, zmatku, pobíhání.

Potužák s Vojtou přišli okolo deváté hodiny ranní. Nebylo ani půl desáté a už prodali hříbě, jež přivedli, pěkného tříletého valáška, vraníka nad havrana černého. Koupil ho po krátkém smlouvání kterýs Němec z Horních Rakous, jejž přivedl vyzáblý malý Židáček, třista deset zlatých za ně dal.

»Litkup, strejčku!« řvalo několik chlapů, kteří, přes to, že nikdo jich nebyl zval, účastnili se smlouvání, přezdívajíce židovskému dohazovači a posmívajíce se mu.

Když Potužák odepřel, jemu se začali posmívat, velice vyzývavě sobě počínajíce.

»Mám je spravit, pantáto?« ptal se Vojta.

»To by tak bylo!« odvece klidně Potužák; »nech je mluvit; však přestanou. Pojď, zastavíme se někde v hospodě, abychom posnídali a pak se vrátíme rovnou cestou domů.«

Židáček, který měl strach, aby neutržil nějakou ránu, přidal se k Potužákovi, ale, jakmile se octnul vně vřavy a obdržel pětku za dohození kupce, ztratil se jako pára.

Nebylo lehko uniknouti z panující tlačenice, jež místy a chvílemi nabývala rozměrů přímo nebezpečných. Než, Potužák dovedl zachovati chladnou krev a Vojta byl jako úhoř. Byli již venku z nejhoršího, když pojednou spatřili Frantíka Krušných uprostřed skupiny lidí, svým zevnějškem i svým chováním dosti záhadných a málo důvěry vzbuzujících.

»Tohle jsou Šamuníci,« pravil Vojta.

»Ty je znáš?« ptal se Potužák.

»Kdo by jich neznal? Vídával jsem je, když jsem ještě nebyl u vás . . . když jsme se s nebožkou mámou potloukali světem. Dostanou-li Frantíka do prádla, bude na ně pamatovat.«

Šamuníci jsou známi po všech koňských a dobytčích trzích v celých jižních Čechách. Jsou to polo kočovní konští obchodníci rázu velmi pochybného. Tvoří takořka rodinu; přicházejí, nikdo neví odkud a právě tak zase odcházejí, nezanechávajíce jiné stopy po sobě než hanbu a nářky všelijakým způsobem jimi napálených a okradených obětí. Však Potužák také o nich slýchal; třeba z blízka jich nikdy nebyl viděl. Vida mezi nimi Frantíka, bezděky stanul, přišlo mu na mysl, varovat hocha, aby se s nimi nespouštěl.

Frantíkův zevnějšek nijak nepřipomínal na Blatského selského synka; vypadal spíše jako směsice z knížecího štolby, lokaje a mysliveckého. Hlavu jeho kryl zelený klobouček s tetřívčím ocasem, oděn byl šedým kabátem, zeleně vyloženým, nohy trčely v krátkých žlutých spodkách a vysokých leštěných holeňových botách s ostruhami na podpatcích.

»Tohle budete mít koně, mladý pane,« řečnil k němu vyčouhlý, do brunátna osmahlý chlap s krátce přistřiženým hnědým plnovousem, s kašketem v týle, oděný ošuntělým kabátem, špinavým skoro více ještě než boty, které měl na nohou a které snad, co vyšly od ševce, leštidla nepoznaly; »to budou lidi čubrnět, až ho zapřáhnete! Je při těle, leskne se, jako byste ho byl v oleji vykoupal, a — povídám vám, ať jsem zatracený, nemluvím-li čistou pravdu! — za tři utáhne. A na běh je jako kamzík — podívejte se na jeho nohy — jako strunky, že ne? . . . A sto dvacet zlatých, což to není za fajfku tabáku? Jinému bych

ho nedal pod sto padesát, ale že u vás se bude mít dobře, s Pánembohem tedy, aby věděli, že člověk má srdce. A potom: na vás, mladý pane, je vidět, že máte na to školy, že nejste takový bulík, kterému se něco věsí na nos. Nu tak? — plácnem si? Sto dvacet, povídám! . . .«

»Koupěj' ho, mladý pane!« přimlouvalo se několik prodávajícímu velmi podobných chlapíků; »za sto dvacet stojí . . .«

»Přidají dva zlaté na litkup!«

»Já sám dám taky zlatku . . .«

»Sto dvacet nedám,« odpověděl hrdě Frantík; »vy mě nebudete učit znát koně . . .«

»Dyť povídám, že tomu rozumíte! Vás ani cikán nenapálí. Víte co? — dejte sto osmnáct a bude dobře.«

Předmět tohoto handlu stál poněkud opodál; byl to starý valach o schlíplých uších; oči jeho hamižně mžhouraly; žíně na hřívě a na ohoně vypadaly, jako by se do nich byli dali moli, a nohy jeho byly plny boulí. Vojta, spatřiv ho, neudržel se smíchu.

»Koně kupuje!« zamumlal Potužák; »Krušných chlapec kupuje starého vyklechtalého valacha! daleko to dotáhli!«

Přistoupil blíže.

»Frantíku, pojď sem drobet!« zvolal na mladíka.

Frantík se ohlédl.

»Nu? co pak, kmotře?«

»Co vy' nám budete mluvit do kšeftu?« osopil se na Potužáka chvalořečník starého valacha; »vy si jděte svou cestou a nás nechte. Čemu vy rozumíte, ví tuhle mladý pán taky.«

Potužák jako by neslyšel. Přistoupil k Frantíkovi samému, položil mu ruku na rameno, podíval se mu pevně do očí.

»Pojď se mnou, Frantíku! . . kůň ti neuteče, chceš-li ho koupit, ale já odcházím a rád bych ti něco řekl . . .«

Asi pět chlapů obstoupilo Potužáka, hrozivě sobě vedli.

»Táhněte po svých, vy starý mudrlante . . .«

»Mladý pane — snad by se nedali odvádět tímhle strejcem? — sláma mu kouká z uší . . .«

Frantík se vzepial, jako by se cítil uražen vyzváním Potužákovým.

»Nechte mně teď, pantáto,« pravil úsečně; »přece vidíte, že kupuju koně. Chcete li se mnou mluvit, však víte, kde mne najdete.«

»Dobře tak! dobře tak!« přizvukovali mu Šumnici.

»Och, mladý pán se nedá!«

»S takovým uchem — jaké pa' řeči s ním!«

»Jdou na pivo, mladý pane, a nechaj' ho, starého žvanila! . .«

Potužák pokrčil ramenoma a dal se do pochodu, provázen výsměchem a úštěpky Šamuníků. Vojta, podrážděn nejvyšší měrou, zatínal pěsti, div zuby neskřípal.

»Kdybyste dovolil, pantato,« pravil, všecek se třesa, »já bych aspoň jednoho z těch lumpů pohladil. S takovou čerstvostí by se to stalo, že by druzí ani nezmerčili, a, než by se nadáli, ten tam bych byl . . .«.

»Nech je, Vojto — s takovou sebrankou pořádný člověk se nemáchá. Je to kluk zpupná, tenhle Frantík! . . . a uvidíš, při všem je mi ho líto. Nu, jakáž pomoc! . .«

»Mně ho líto není, pantáto. Špatně vám děkuje za dobrou vůli. Však uvidí, a dobře bude . . .« —

Po delším smlouvání Frantík koupil koně za sto pět zlatých a bohatý litkup, za nímž celá společnost se odebrala do blízké hospody, kde kupní cenu na hotových vyplatil.

»Až se napijem a poveselíme,« vece počestný handlíř, jenž shrábl peníze a kterému druzí říkali Šíma, »odvedete si ho domů a Pánbůh vám dá štěstí! Zatím ho zavedeme do maštale a nakrmíme, aby mu nebylo zle. Napřed dobytek, potom člověk, říkám!«

V hospodě, do níž zapadla vzácná tato společnost, nastala bohopustá pitka. Frantík platil litkup, pil, co stačil, a Šamuníci pili ještě více, ač neustále se střídali okolo stola, proto že někteří z nich vždy zas odcházeli za svými obchody a po nějakém čase se vraceli. I jiných příživníků se dostavilo hojně, vesměs podezřelé, více méně ochátralé typy; Frantík ani jednoho z nich neznal, ale, že, jako na umluvení, všichni mu říkali »mladý pane« a »voni« a s okázalou zdvořilostí vůči němu si vedli, platil za ně bez rozmýšlení pivo, párky a housky. Najmě mu lahodilo, když vynášeli jeho dovednost v příčině kupování koňů, při čemž se tvářili, jako by se posmívali Šímovi, že při prodeji byl hanebně napálen.

A Šíma dobrácky:

»Jakáž pomoc! — už se stalo. Člověk někdy prohloupí. Nechť! . . . Za to jsem se seznámil tuhle s mladým pánem a to mi stojí za stovku. Od jakživa jsem držel na studované lidi . . .«

Pitka se prodloužila daleko přes poledne. Ke třetí hodině Frantík byl jak náleží zmožen, tak že už ani mluvit nemohl a jen blábolil a na své židli se kymácel. Nezpozoroval ani, že jeho přítel Šíma zmizel se svého místa, jež s ním zaměnil obrovitý chlap, asi třicet let starý, kterého do té chvíle nebyl viděl, upiatý až po bradu ve špinavý lodenový zimník. Nový tento příchozí vypil za čtvrt hodiny dva tuplíky piva, ale slova nepromluvil; jen tu a tam něco nesrozumitelného zachrochtal do svého rozcuchaného přizrzlého plnovousu, po němž stékaly bohaté praménky piva, jež jeho hrdlo nestačilo shltnouti; malé, šedé, pohyblivé jeho oči utkvívaly na mladí-

kovi s výrazem kocoura, jenž sleduje pohyby myšky, na niž se hodlá vrhnouti.

»Kde pa' . . asi . . . je ten . . . Š . . . Š . . Šíma?« zablábolil pojednou Frantík, ohlížeje se po společnosti a snad ani neznamenaje, že z těch, kteří zároveň se Šímou a s ním sem byli vešli, ani jediného tu už nebylo.

»Šíma?« zachrochtal obr podle něho; »co pak mu chceš, Šímovi?«

»Já . . . já jsem . . . s vámi do školy n . . . n . . . nechodil, abyste mi tykal!« vyrazil ze sebe Frantík, podrážděn nezdvořilým oslovením tohoto člověka.

»E, ty kluku hloupá,« dostalo se mu v odpověď, »ty mi vlez na záda! Já tykám každému, s kým sednu za stůl na pivo. Není-li ti to vhod, hodím tě pod stůl a šlápnu ti na krk . . .«

V tom přistoupil šenkýř. Měl takt a zkušenost, tento výtečník, a znal své lidi.

»Mladý pane« pravil, »řek' bych, že toho mají dost dnes. Připozdívá se a chtějí-li se dostat domu se svým koněm, je čas, aby se vydali. Útrata obnáší sedmnáct zlatých dvacet devět krejcarů, prosím poníženě. To je všecko, i seno a oves pro koně je v tom.«

V mozku Frantíkově se rozbřesklo snad nějaké světélko. Hodil na stůl dvě sežmolené desítky, strčil do kapsy, co hostinský mu na ně dodal, a měl se k odchodu. Než, jeho soused jej zadržel.

»Co? koně tu máš, kluku? A kde ho máš?«

»Nu ovšem, v maštali je. Koupil jsem ho od Šímy.«

»Co že? co povídáš . . . od Šímy 's koupil koně? Toho bych chtěl vidět, toho koně, kterého 's koupil od Šímy.«

»Vždyť se tu pil litkup,« prohodil kdosi.

»Litkup nelitkup, to je mi jedno,« vece obr, »já toho koně chci vidět a povídám: není pravda, že Šíma prodal koně. Kde by ho Šíma vzal?«

Vyhrnuli se všichni ven na dvůr. Frantík poručil podomkovi, aby mu koně vyvedl z maštale.

Za chvíli kůň tu stál, týž ryšavý valach, jejž Frantík byl koupil.

»Tu je,« vece hoch, sbíraje se, aby si dodal hrdého vzezření.

Obr propukl v posupný smích.

»Tak vida!« vyrazil ze sebe; »tak tohohle koně 's koupil od Šímy, povídáš! Mně se zdá, že vlčí mlha ti zastřela oči, kluku! Jak pak ti mohl Šíma prodat toho koně, když je můj a není Šímy?«

»Kůň je můj, já jsem ho koupil,« zablábolil Franta, vypouliv oči.

»Poslouchej, kluku hloupá, pitomá! Když ti povídám, že je můj, tak tvůj není! Moh' bych ti dát jednu za uši, až bys vystyd', za tuhle tvou opovážlivost, ale já tě nechám, odpálíš-li mi s očí, a, chceš-li, přivedu ti deset svědků, kteří ti řeknou, že kůň je můj . . .«

»Ale, Šíma mi ho prodal, dal jsem mu za něj sto pět zlatých . . . mám taky svědky . .«

»Co je mi do toho, cos mu za něj dal, když kůň nebyl jeho.«

»Tak mi musí vrátit ty peníze . . .«

»Tak si ho jdi najít a vezmi si je od něho a mně tady nežvaň!«

Pět nebo šest tuto přítomných osob propuklo v třeskný smích. Obr chopil koně za uzdu, Frantík přiskočil, chápaje se rovněž po uzdě. Nastal kritický okamžik . . .

A opět hospodský projevil takt a zkušenost. Kde se vzal tu se vzal, najednou tu byl.

»Mladý pane! mladý pane! na slovíčko . . .«

»Vždyť vy víte, že Šíma mi toho koně prodal,« křičel náhle vystřízlivělý Frantík.

»Ovšem, vím, že vám ho prodal, ale, jakže jsem mohl vědět, že nebyl jeho!«

»Strhl hocha k sobě, na ucho mu pošeptal.

»Ježíš Maria! Hleďte, ať jste pryč! To je Tůma! — co pak vy neznáte Tůmu, že máte tolik kuráže? Ten s vámi udělá málo cavíků! S tím zkušený nepořídí, neříkám-li vy. Jděte domů, abyste se s těmi lidmi nedostal do rozporu: koně nedostanete, ale strašný výprask. Se Šímou se taky neshledáte; kdo ví, kde ten už je . . . A kdybyste ho nakrásně dopadl a četníkům udal, co si na něm vezmete? Ten peníze už dávno zašantročil, a Šamuníci by se pomstili. Povídám vám: živ byste se domů nedostal.«

Než hospodský domluvil, Tůma s koněm a s celou svou družinou už byl venku ze dvora; když Frantíkovy oči se obrátily za zmizelými, zahlédly už jen olezlý ohon valachův, an, jako by na rozloučenou a na posměch, vzduchem zamávnul.

»Ježíši! Maria! Josefe!« zalkal ošizený hoch, stoje na jednom místě všecek zdrcen, kloně hlavu jako lilium na podlomeném stonku; »co já si počnu! . . . Peníze jsou pryč a koně nemám . . .«

»Za to máte zkušenost, mladý pane,« jal se ho těšit hospodský, »a ta taky stojí za něco. Nu, nic si z toho nedělejte! — bude zase dobře, oželíte tu škodu a zasmějete se jednou téhle komedii. Jen teď jděte domů, abyste se nedostal do úplné tmy, leda že byste se tu chtěl vyspat. Musel byste ovšem vzít zavděk slamou v šenkovně — všecky postele jsou obsazené.«

Frantík neodpověděl; za celý svět by tu byl nezůstal, ba, přísahal si v duchu, že do své smrti se neukáže více v Netolicích. V hlavě mu vířilo, zrovna slyšel švandu, již posměváčkové by si byli z něho tropili, kdyby se ukázal v šenkovně.

»Nu, nemám času tady s vámi stát,« pravil hospodský po chvíli; »dělejte, jak rozumíte; buď jděte hned anebo zůstaňte do rána.«

S tím se obrátil, odcházeje do domu.

»A já jsem se měl stát officírem,« vyrazil ze sebe Frantík, »a táta mi to zkazil; ať se propadne do země v Americe, co tam odešel.«

S tímto v pravdě synovským přáním na rtech pošinul se v před a vrávoral ke vratům, nevšímaje si více hostinského, jenž, slyše divnou řeč, stanul a hlavou vrtě za ním pohlížel.

Sedobilé nebe klenulo se nad hochem, ani památka po slunci. Slabý, sirý větřík val od západu, přinášeje drobné sněhové vločky, které tiše vzduchem kroužily, na šat se lepily a, která z nich na zem dopadla, ta i v rozbředlém pouličním blátě se rozplynula a zanikala.

Frantík zaměřil k Padeřišťské silnici; všecek sehnut a schoulen jako sbitý pes uháněl v před; lidí bylo ještě mnoho, povozy hrčely, koně dusali a ržáli, po jednom, po dvou, v celých tlupách je vyváděli z města; vřava vůkol něho, křik a lání, hluk a třesk. A Frantík uháněl v té směsici lidí, koňů a povozů, nikoho nedbaje, po nikom se neohlížeje, a také jeho nikdo si nepovšiml. Když ráno tudy šel, byl mráz, cesta tvrdá, ale během dne zima ulevila, ba, co v hospodě seděl a popíjel, plískanice se přehnala. Jak nyní z města vyšel, v blátě se brodil, bláto stříkalo zpod kopyt koňů, beroucích se mimo něj; ani nestačil se uhýbati, za malou chvíli byl všecek potřísněn, že vypadal, jako by se v neladném kalu byl vyválel.

Za městem, u Maxů, uhnul v pravo na cestu k Hlavatcům, po níž se bralo jen málo chodců a jen tu a tam nějaký kůň. Bylo mu volněji nežli v oné vřavě, valící se k Padeřišti, ale cesta byla špatná, málo ujetá, plná děr a výmolů, bláta mnohem více. Nedbal toho, obával se pouze, aby ho nedohonil nějaký známý, jenž by se byl asi vyptával.

Mračno bylo, siro a chladno. Po pravé straně od něho, k jihu, vypínal se strmý hmotný massiv Mužského vrchu, na jehož černém temeni se nakupilo hustě mraků. Nehybně stál nad tímto vrchem těkavý jindy povlak klenby nebeské, nic jinak než jako obrovská, temná hradba, jež odděluje všecek poblatský kraj i roviny k severu a severovýchodu od ostatního světa; šero i soumrak do slova z něho pršely, hluchým, němým vzduchem příšerně se mihotaly.

Frantík uháněl, seč nohy stačily; cosi neurčitého, tísnivého jej pohánělo v před, cosi jako utkvělá myšlenka, že jediné rychlým útěkem mu bude lze se zachrániti před zahanbením. Za hodinu byl v Hlavatcích, ale stání tam neměl; věděl, že kde kdo jej tu zná, a bylo mu s útěchou, že soumrak byl už hustý, hloubná noc už bezmála; projde neviděn, s nikým se nepotká, trapným řečem a otázkám se vyhne . . .

Zklamala jej tato naděje.

»Aj, Franta Krušnejch!« zvolal mladý selský hoch, jenž vycházel právě ze vrat kteréhosi statku na samém východním konci dědiny; »kam se ženeš, Frantíku? Kde máš koně?«

Frantík neodpověděl, rychlými kroky snaže se ujíti nevítanému tazateli. Ale ten se nedal odbýt, a, než hoch se nadál, ještě druhý se k prvému přidal.

»Postoj přeci,« zvolal; »zajdi s námi do hospody. Pil's litkup s Šamuníky, vytáhni s náma taky ňákou. Kde máš koně?«

»Dejte mi pokoj! . . . nemám času teď . . . pospíchám domu . . .«

»A koně kde máš? . . .«

»E, co? koně? . . . vždyť vidíte, že žádného nemám. Dobrou noc!«

»On ho jistě zase prodal, šelma podšitá! . . «

Frantík se dal téměř do běhu.

»Prodal!« zvolal utíkaje, jsa rád, že našel výmluvu; »prodal!«

Byl zase venku z vesnice, na cestě k Plástovicům. Holé lány v pravo v levo, zimní lány, na nichž se bělala plocha špinavého sněhu, všade holou, černou zemí prostoupená. Noc vůkol něho hloubná, tmoucí, nebe černé, bezměsíčné, ni jedna hvězdička se nepromkla závojem mraků, jen na západě, jemu v zádech, bělal se bílý pruh na samém nízkém obzoru, poslední pablesk zapadlého dne. Na jihu, směrem k Matouši, stála táž vysoká černá hradba, jež se kupila nad Mužským vrchem; k severu, ke Lhotě Likařově kraj byl otevřený, bílá planina, bahnité louky sněhem zalehlé, jednotvárné, v černé dáli splývající s obzorem: on sám jediný lidský tvor v této zimní mrtvé pustině. Cesta, po níž kráčel, byla jedva znatelná, málo ušlapaná, sníh na ní ležel hrubý, zrnitý, jakým bývá, když jeho vrchní vrstva, několikrát se rozmočivši, zase přituhla: sníh ten se nebořil, nohy do něho nezapadaly a šlo se po něm dosti dobře.

Poslední pablesk soumraku zmizel na západě, když Frantík došel několika malých rybníčků, kde cesta se dělila; v levo se chodilo k Selcům, v pravo, přes císařskou silnici, k Plástovicům. Došed této křižovatky, Frantík stanul, rozmýšlel se trochu. Nebylo mu volno v této hluché samotě. Voda rybníčků byla skutá do ledové pokrývky, ale zaschlé mrtvé rákosí vyčnívalo nad hladinou a šelestilo v nočním větříku, jediné to zvuky v naprosté noční tišině . . .

(Pokračování.)

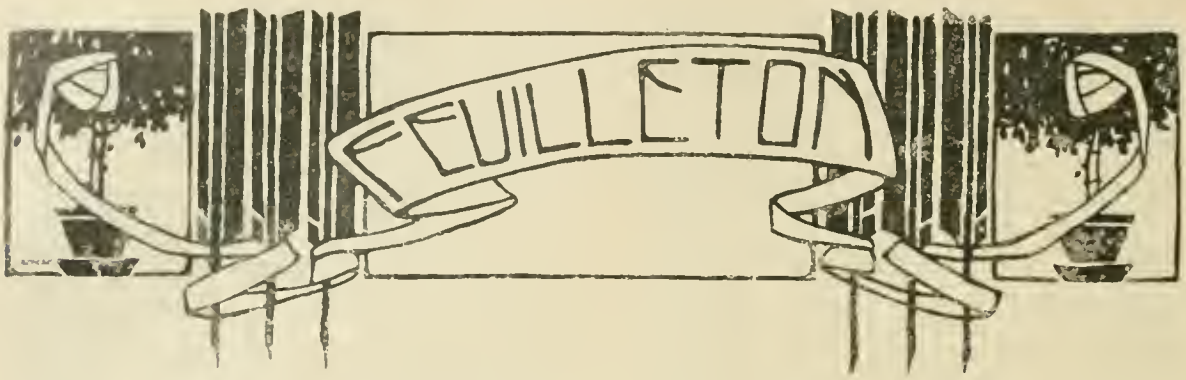

Jak Dr. Bedřich Pacák hájil české státní právo.

Vzpomínka Dra Václava Řeznička.

Mezi nejhledanější a šťastné české obhájce ve věcech trestních za osmdesátých let minulého století náležel kutnohorský advokát, nynější ministr krajan Jeho Excellence pan Dr. Bedřich Pacák. Obzvláštním pak potěšením bývalo mu, jako starému novináři, zastupovati a před soudy hájiti redaktory.

Potěšení tohoto hleděl jsem mu v nejplnější míře dopřáti r. 1886 jako redaktor »Kolínských Listů«, kdy jsem měl alespoň jednou za měsíc před sl. kutnohorským krajským soudem nějakou pletku, již ochotně vyřídila kancelář a odmluvila ústa milého přítele Dra Pacáka za obligátní honorář: »Tak pozdrav Tě Pán Bůh!« Dr. Pacák mně již žertem radíval, abych se do Kutné Hory nejraději odstěhoval a zajisté přibylo mu hodně času, když jsem Kolín opustil a do Prahy se vrátil. Dr. Pacák míval celou řadu výnosných stání, já se dostavil s nějakým židem k vůli hloupé »opravě«, a on dobrák ochotně výnosná stání opustil a šel mne z lásky zastupovat pro zbytečný často jen justament. »Já žurnalistu nikdy neopustím!« říkával.

Bedřich Pacák r. 1867

Avšak vedle malicherností svěřoval jsem jeho právnickému důvtipu a řečnickému umění k vyřízení také věci politicky důležité a nanejvýš vážné.

Když se mladočeská strana v polovici let osmdesátých začala organisovati, pozvedli jsme především prapory s heslem »státní právo« a pod nimi potom r. 1889 při zemských a r. 1891 při říšských volbách naši kandidáti zvítězili, ač staročeská strana proti státnímu právu — nebyla.

Jako redaktor »Kolínských Listů« byl jsem jako doposud nejrozhodnějším státoprávníkem a kolem mne brzy kupili se staří »táborité« z dob různých persekucí, jimž jsem statěmi o slávě a moci koruny české přímo do noty a vkusu mluvil. Ale se články mými nesouhlasili na kolínském hejtmanství a když jsem napsal jednou osm odstavců čítající ohnivý článek o českém státním právu, jejž jsem pod titulem »Náš národní program« dne 27. března 1886 uveřejnil, pan hejtman Hnilička prostě článek ten i s jeho požadavky zabavil a krajský soud kutnohorský mně oznámil, že článek ten »celým obsahem svým čelí k tomu, by forma vlády, pokud se týče ústava říše, násilně se změnila a že obsahuje skutkovou povahu zločinu velezrády vyznačeného v čl. 1. zákona ze dne 17. prosince 1862« a konfiskaci jeho potvrdil.

Mně ovšem že něco podobného článkem tím páchati ani ve snu nenapadlo. Proto ihned vypravil jsem se do Kutné Hory k příteli Dru Pacákovi, aby jménem mým podal proti této konfiskaci námitky. Pacák si zabavený článek přečetl, vyskočil ze sesle a ve tváři hoře, zvolal: »Tuhle konfiskaci musí krajský soud zrušit!«

Stání o námitkách proti ní ustanoveno bylo zrovna na zelený čtvrtek dne 22. dubna 1886.

Já se k němu z Kolína do Kutné Hory, jako obyčejně pěšky vypravil a o 9. hodině nastal u krajského soudu zajímavý rok. Soudnímu senátu předsedal rada Kvíčala a votanty byli rada Schneider Svoboda a adjunkt Hoffmann. Jako státní zástupce fungoval stařičký vrchní rada Starý, upřímný Čech a tichý vlastenec. Když po zahájení líčení navrhl vyloučení veřejnosti, Dr. Pacák proti tomu protestoval a soud po poradě prohlasil líčení za veřejné dle § 493 tr. ř.

Napotom ujal se Dr. Pacák slova a obratnou retorikou zabavený článek hájil tímto způsobem: »Prohlašuju onen článek, za zločin velezrády uznaný, za článek loyální a divím se, že byl kolínským hejtmanstvím zabaven. V Hoře Kutné by se tak jistě nestalo! Ptám se, co je v tom článku velezrádného? O nějakém násilí proti vládě a formě ústavy v něm není nikde řeči. An dnes, v dobách konstitučních každému občanu jest volno své náhledy pronášeti, raditi a změny ústavy navrhovati, proto neobsahuje článek ten žádného přečinu, a o zločinu nemůže býti ani řeč. O odtržení koruny české od Rakouska není nikde slova, ba naopak, zde se touží po jeho sesílení a zmohutnění, a kdyby zabavený ten článek byl panovníku našemu předložen, zajisté by ho sám uznal za loyální a nejvýš vlastenecký! Palacký pravil: »kdybychom neměli Rakouska, musili bychom si je utvořit« a tento článek opět dí: »kdyby nemělo Rakousko koruny české, musilo by si ji jako baštu proti cizině utvořit«. Tendence tohoto článku jest ovšem že na prvním místě vřele česká, na druhém však rakouská. Všude se mluví o koruně české v této naší říši a touží se, aby učiněna byla mocným činitelem v Rakousku, ve kteréžto duchu i mládež česká jest odchovávána. Vždyť sám Jeho Veličenstvo tuto naši českou korunu slavně uznává a ve všech třech svých titulech píše se »král český« a jak pak může článek o tom propadnouti konfiskaci? Co je v něm neloyálním, neřku-li zločinným? Žádá se v něm, aby zřízen byl český generální sněm. Tuto potřebu uznal i sám náš král a to stálo i ve fundamentalkách. A král náš k tomu sněmu za vlády Hohenwartovy svolil a že se to skutkem nestalo, dokázali nepřátelé naši i naší říše a to po porážce Francie! Vždyť i v nejvyšších kruzích panuje přání, aby česká koruna na základě starodávných práv se starodávnými výsadami byla obnovena! Roku 1879 král náš poslancům našim vyhradil ve trůnní řeči při zahajování říšské rady státoprávní postavení. Že ho naši poslanci neužívají, toho je jen co litovati, ale tolik je jisto, že toto státoprávní postavení v Rakousku nám vyhraženo bylo! Sedmá stať zabaveného článku je vlastně opsáním státních zákonů z r. 1871, které zdělány byly dle zákonů kroměřížských z r. 1849, osma pak stať jest XIX. článkem ústavy říše naší a ještě má tu výhodu, že dýše zdravým, vlasteneckým, českým duchem, tak že by v Kolíně zabavený článek tento měl vlastně vniknouti v náš lid, aby uznal, že jen v tomto svazku, v koruně české jest nejsilnější jeho ochrana i této říše, kterou cizina ohrožuje! A tendenci jeho zajisté schvalovaly by i kruhy nejvyšší!«

Dr. Bedřich Pacák.

Stařičký státní zástupce pan vrchní rada Starý po této Pacákově s mladistvou vervou přesvědčivě přednesené řeči opakoval pouze nález konfiskační a navrhoval zamítnutí námitek proti konfiskaci z toho důvodu, že by se obnovení koruny české nemohlo státi cestou legální. Po krátké této řeči pana státního vzchopil se Dr. Pacák k replice a odpověděl na jeho vývody takto:

»Pan státní zástupce pravil, že by se obnovení koruny české nemohlo státi cestou legální! Nad těmito slovy by se musili otcové naši ve svých hrobech obrátiti, vždyť ji uznává náš král, česká koruna trvá již tolik set let a kdo by to byl před r. 1860 řekl, že ku př. Maďaři svou svatoštěpánskou korunu obnoví! A totéž šlo cestou legální a ne násilím! S námi může býti podobně jednáno jako s Maďary, an má náš dvůr s námi smlouvy, které nejsou též násilné, nýbrž legální. To nejsou žádné důvody, když se řekne, že by to nešlo, to jsou strašáci ze starých dob! Dnes smíme každý o změně ústavy a vládní formy svobodně, jak nám to státní konstituční zákony zaručují, mluviti a mysliti. Tato konfiskace by se ani za Bacha nestala a také se při podobných článcích neprovádí. Když byl tento článek konfiskován, musil by býti konfiskován každý návrh na změnu ústavy a proto musil by býti především konfiskován návrh na násilné roztržení Čech a návrh zákona Scharschmiedova! Ve článku tom stojí všude, že má býti k obnovení koruny české užito cesty legalní a parlamentární a proto tento článek jest na základě zákona bezzávadný, ba hyperloyální a vlastenecký.«

Tuto repliku Dra Pacáka stařičký pan státní zástupce jako zbožně poslouchal a při konci

jejim koulely se mu po vrásčitých tvářich slzy. Mladý kutnohorský obhájce patrně promluvil starému vlastenci od srdce, tak že po jeho řeči povstal a krátce pravil: »Slavný soude! Já protestuju proti mínění pana Dra Pacáka, že bych pokládal obnovení koruny české za nemožné a prosím, aby soud rozhodl podle vlastního náhledu.«

To se ovšem také stalo a soud vrátil se s rozsudkem, že se námitkám dává místa a že se konfiskace článku »Náš národní program« a zápověď jejího rozšiřování zrušuje. V době, kdy se soud radil, stařičký pan rada Dra Pacáka za jeho vlasteneckou řeč chválil a když byl rozsudek pronešen, ihned mu gratuloval.

»To jsem tuze rád, že to tak krásně dopadlo!« těšil se při tom.

Dr. Pacák se spokojeně usmíval.

»To se mně zase něco povedlo!« liboval si. »Odpoledne tě za to zavezu na Husu a ukážu ti svůj les. To budeš koukat!« pravil ke mně.

Dra Pacáka těšilo, když mohl přítele nebo známé po Kutné Hoře nebo jejím okolí doprovázet. V tom byl neunavný. Odpoledne jsme tedy s přibráním ještě dvou osob jeli na proslulý zámek hraběte Chotka Kačinu a potom odtud vypravili jsme se ke vsi Svaté Kateřině, u níž si Dr. Pacák kousek lesa zakoupil. Učinil tak ve dražbě, při níž dražil, aby majitel nevyběhl na prázdno. Ostatní licitanti mu potom nechali les na krku!

Když jsme se měli lesu blížiti, začal Dr. Pacák v kočáře sebou nepokojně vrtěti a po svém způsobu hubovati.

V tom kde se vzal, tu se vzal, byl zde hajný.

»Kde pak je ten můj les?« volal naň Dr. Pacák.

»Poníženě prosím tuhle!« ukázal tázaný na nedalekou paseku. »Oni, milostpane, ho lidé rozkradli!« povídal.

»To jste ho pěkně hlídal!« káral ho Dr. Pacák, pohlížeje na směs pařezů a pařízků.

»Když lidé povídali, že jsou tuze hodnej a dobrej pán, tak jsem se raději zlodějí vyhnul, aby pak neráčili hubovat, že přivádím lidi do neštěstí, kdybych je udal« — — jako nevinně omlouval se hajný.

Dr. Pacák zatím sklidněl. Příhoda, že mu byl z milosrdenství koupený les ukraden, přestala ho zlobiti a počala ho baviti.

»Musíš odpustit, že ti les ukázati nemohu!« omlouval se mně. »Tuhle stál!« dodal ukazuje na paseku.

»Ano, tuhle stál!« přisvědčoval hajný, mávnuv holí směrem k pařezům. »A já, milostpane,« — jal se přešlapovati.

»Co vy?« utrhl se Dr. Pacák.

»Já mám dostat jako za opatrování toho lesa, jak mně ráčili slíbiti!« smekl hajný klobouk. Dr. Pacák mluvě něco o »bramborovi«, kterýmžto jménem poctíval toho, na koho se zlobil, hajnému jeho mzdu za čtvrt leta za hlídání ukradeného lesa zaplatil.

»Tak tady dejte pozor dál!« se smíchem řekl a jeli jsme zpátky.

— **Konec Přemyslovců.** Tiše, bez povšimnutí přiblížila se památka veliké chvíle dějinné. Je tomu právě šest století, co ztratili jsme svoji první dynastii, jedinou, jejíž kořeny vyrostly z půdy domácí. Dne 4. srpna 1306 král Václav III. teprve, sedmnáctiletý, poslední potomek českého rodu královského, zavražděn úkladně v otevřené síni děkanského domu Olomouckého Kunrátem z Bottensteina. Do tohoto dne osudy české koruny spočívaly skoro výhradně v rukou královských. Od skonu Václavova objevují se na českém jevišti dějinném i širší kruhy národní, ustupujíce zvolna opět do pozadí, až po dvou stech dvaceti letech, když usedl na trůn český rod Habsburský, moc královská vítězí i nad stavy. — Je zajímavo, že obě největší dynastie české, Přemyslovská i Habsburská, vyhynuvše po meči, udržují se po přeslici v jediném rodě, v nynější panující dynastii Habsbursko-Lotrinské. — V dobách kvetoucího historismu malíři čeští rádi zobrazovali krvavou událost Olomúckou. Z piéty zařadili jsme do dnešního čísla jeden z těchto obrazů od populárního své doby malíře Josefa Scheiwla.

— **Pozor na staré památky!** Z našeho království se od jakživa vyvážely do ciziny vzácné a cenné památky. Ve válečných dobách řady naložených povozů s drahocennou kořistí putovaly ke hranicím. Navštivte musea a obrazárny zahraniční a podívejte se do knihoven a do sbírek starožitností . . skoro všude uvidíte znamenitou věc, která dostala se z držení českého do cizích rukou z pravidla prazvláštními cestičkami.

Čechy bývaly od pradávna vítaným a hledaným terénem pro kořistníky ve vojenském i občanském hávu. Bylo z Čech mnoho vyloupeno, ale přece jenom zůstalo tu ještě mnoho krásných a cenných věcí. Nepřijdou už rejthaři, nepojedou už ke hranicím naložené fůry — ale za to hrnou se sem ze všech stran moderní lupiči, kteří mají namířeno v přední řadě na staré, cenné památky, jako jsou: obrazy, knihy, porculánové a hlinčné nádobí, nábytek, šperky, vyšívání, roucha a pod. Předměty tyto mají dnes vysoký

kurs. Před nemnoha lety bývaly krámky se starožitnostmi v zastrčených uličkách — dnes jsou v Praze velkolepé prodejny starého zboží v nejživějších ulicích, v palácích a moderních činžácích. Pro co dříve měli smysl jenom zasvěcenci, lidé, kteří dovedli oceniti starobylou památku a s dojímavou pietou předávali ji svým potomkům — pro to vzbuzen najednou živý zájem, obchod zmocnil se hledaného zboží a agenti rozjíždějí se po městečkách a dědinách, putují ze stavení do stavení, z chaloupky do chaloupky a skupují vše, nač přijdou.

Daří se jim znamenitě — vracejí se do svého stanoviště s bohatou kořistí, kterou koupili za směšně nepatrnou cenu. Lidé bohužel nejsou všude dostatečně poučeni o významu a ceně starých památek. Agenti cestují s bezcennými barvotisky, zasazenými do lacinych, ale naparáděných rámův a vyměňují je za staré rodinné portréty. Obrazy mají nevzhledný zevnějšek, jsou zašlé, popraskané, někdy i protrhané . . jakou pak by mohlo míti cenu takové haraburdí? A agent nabízí za učouzenou veteš krásný obraz v massivním zlatém rámu.

Prostinký venkovan nevěří svému zraku a sluchu . . To že by dal pán za takový nijaký, umouněný obraz? Má strach, aby si to naposledy prapodivný ten muž nerozmyslil, s radostí portrét postoupí a ještě přidává . . buď starou sklenici, vásu, pěkný, malovaný džbán. O dům dále oklame agent nezkušence podobně raffinovanou nabídkou. Přijde do statku, vidí v předsíni starou, vykládanou truhlu, ve světnici vyřezávané dubové židle a vysokou almaru. Je tak těžká, že s ní dva siláci ani nepohnou. »Dám vám za ty krámy,« řekne, jakoby o to nestál, »z brusu nový nábytek . . ještě dnes vám ho sem dopravím.« Panímáma je v sedmém nebi . . dostane praobyčejnou skříň za krásnou dubovou almaru, čerstvě natřené židle, moderní, secesní kredenc . . a agent si potají mne ruce a libuje si, jak výborně pochodil.

Víme o jedné takové záměně, která až u srdce píchne. Čiperný agent dal za dvojitou sklenici pratuctovou garnituru — ať stála deset korun . . ale dvojitá sklenice má při nejmenším cenu jednoho sta korun.

Je na čase, aby se tomu olupování učinila přítrž. Chraňte staré věci a nedávejte je z rukou. Mají velkou cenu a jsou chloubou a velkou okrasou každé domácnosti. Kdo už prodati chce, optej se někoho napřed o radu, nebo dopiš do Prahy a pověz, jakou památku máš a kdo po ní touží a co ti za ni nabízí. Obrať se s důvěrou na museum a jistě dostane se ti ochotně náležitého poučení, jež uchrání před velikým poškozením. Nedej se nikdo zlákati zdánlivou štědrostí agentovou — nabízí na pohled pěknou věc, ale to, po čem pase, má jistě dvacateronásobnou cenu. Stalo se, že za ničemný barvotisk získal agent obraz veliké ceny. Cizina vrhla se, jak se zdá, na Čechy a doufá, že tu chytne bohatou kořist. Dostal se nám náhodou do rukou dopis zahraničního obchodníka se starožitnostmi, jenž píše svému zástupci do Prahy.

»Kupte všechno, co vám přijde do ruky. V některých krajinách možno ještě dnes učiniti znamenité nákupy. Lidé nemají ponětí o tom, co se povaluje v jejich příbytcích a za babku možno získat předměty vzácného rázu. Seberte vše, nač přijdete. Kupte knihy, obrazy,

Josef Scheiwl: Zavraždění Václava III.

rukopisy, mince, nábytek, roucha, ornáty, čepce, — všechno je vítáno a všechno přijmeme. Spatříte-li starý předmět, ať je to zlaté, stříbrné nebo železné, nepovolte, dokud se ho nezmocníte. Je třeba si popilit . . . časopisy na památky upozorňují a leckde už asi nepochodíte.

Vyhněte se větším městům, vpadněte do odlehlých zátiší, do horských dědin, do samot . . . tam možno ještě očekávati vydatnou žeň. Navštivte dvory a myslivny, prohlédněte zámky . . . tam jsou ještě celá skladiště skvostných věcí. Prohlížejte časopisy a paste po každém pokynu a stopě, vyptávejte se lidí, vnikněte do dílen malých řemeslníků, podívejte se na hřbitovy, kde bývají pěkné mříže, zastavte se na farách a v klášteřích — tam se dá ještě něco dělat!«

Píšeme důtklivou výstrahu.

Moderní lupiči cestují po našich krajích a co cenného ještě u nás zůstalo, skoupí a zašantročí do ciziny. Krajinské listy snažně žádáme, aby vavrovnou naši epištolku zařadili do svých sloupců. Lupiči mají namířeno na kraje odlehlé — nuže, překazte jim jejich řemeslo, upozorněte krajany na nebezpečí, jež jim hrozí a volejte silným hlasem: Pozor na moderní lupiče . . chraňte staré věci a nedávejte je z rukou!

Dr. R. J. Kronbauer.

— **Co bude s naším Vyšehradem?** Osud bývalého sídla českých knížat už řadu let znepokojuje mysl české intelligence. Když poprvé uhodila motyka do staré Libušiny skály, zavlnilo Prahou vzrušení. Tak mnohý připomněl si známou kletbu Nerudovu, kterou zahřímal nad těmi, kdož dopustili profanování čarokrásného svahu Petřína zřízením moderní komunikace, lanové dráhy. Přátelé staré Prahy se obávali, že stejný osud hrozí Vyšehradu zřízením silnice do Podolí, k vůli níž měl býti skalní ostroh provrtán. Obavy ty se bohudíky nesplnily. Byla zřízena silnice, jež stává se oživující tepnou v první řadě pro zamlklý a opuštěný Vyšehrad samotný, tím více ovšem pro místa, která až dosud territoriálně byla nesnadno přístupná. Dík prozíravosti našich inženýrův a spojených s nimi architektů vytvořilo se dílo, které ráz starého Vyšehradu nehyzdí a při tom svými vkusnými, milým místům těm přizpůsobenými formami staré pohledy oživuje.

Vyšehrad sám až posud zůstal půdou netknutou. Z bývalé slávy knížecího sídla nezůstalo nám pranic — ani trosky! Kaplička sv. Martina, jedna z nejstarších románských rotund v Čechách, jest jediným uměleckým pomníkem historické doby Vyšehradu. Co půda jeho kryje, poví snad věky budoucí. Nedávno objevené zbytky základů basiliky způsobily radostné překvapení pouze archeologům. Typický znak nynějšího Vyšehradu, chrám sv. Petra a Pavla, obnoven v nedávné době uvnitř i zevně. Polychromní výzdoba lodí chrámových byla smělým pokusem, pro staré formy chrámu použíti moderní výzdoby malířské. Vedle chrámu vyrostla nám z malého hřbitůvku, v němž naše nejlepší hlavy dřímou věčný sen, Nekropole rázu monumentálního se vzdušnými arkádami, jaké jen v Italii spatřujeme. Z rostouci řady uměleckých pomníků týčí se ze tmavé zeleně cyprišů Slavín, nad nímž rozpíná perutě genius národa českého, mistrovské to dílo Josefa Maudra. Mimo zdi hřbitovní pust je starý Vyšehrad, sevřený pásmem valů a hradeb, po nichž monotonní svoje obchůzky koná zapomenutá hlídka vojenská.

Co tedy bude s naším Vyšehradem? Vědělo se, že citadela jako pevnost zrušena býti musí a že dojde k tomu, aby obec pražská koupí stala se její majitelkou. K podnětu kruhů uměleckých vypsala rada městská soutěž na úpravu Vyšehradu s částmi nejblíže přilehlými. Z opatrnosti učinila tak dříve, než vlastní jednání s vojenským erárem zahájila. Konkurence přinesla mnohé nepopíratelně zajímavé myšlenky, kteréž ovšem pro bezprostřední použití, jak tomu z pravidla bývá, se nehodí. Umělecký útvar příštího Vyšehradu zůstává tudíž i na dále otázkou nerozluštěnou. Pozoruhodným je stanovisko jury, jež přimlouvá se za zachování hradeb s nynějšími massivními konturami. Rozhodovala tu dozajista úvaha, že hradby s branami tvoří pevný architektonický rámec návrší vyšehradského. Zdá se, že ruch velkoměsta, doléhající až k úpatí jeho, netkne se historických těchto míst a že to, co zde jednou vznikne, nebude dílem spekulace stavební, nýbrž, že direktivu pro úpravu Vyšehradu daji historické reminiscence a podněty ryze umělecké, pamatující na ideální zájmy věků příštích. — —*vít*—

— **Ke článku Ladislava Quise.** Opravujeme chybu, která vloudila se do článku v minulém čísle — Havlíček zemřel 29. července; ke konci článku budiž čteno místo nationalismus: rationalismus.

Ročníku IV. číslo 47. vydáno dne 3. července 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrázy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.
REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

EMIL PAUER:

Ráj.

Dost pochyb sídlí v lidské hrudi,
že není luhu blažených —
prý po té naší trudné pouti
se všechno v prach a popel shroutí,
by žití šum tak navždy ztich.

Já nevěřím té smutné zvěsti,
v mou duši zázrak ráje svit,
já kdysi zřel jsem v krásné oko,
já snil, že padám přehluboko,
já v pádu rtem se na rtík chyt —

Svět daleko byl v této chvíli,
dvou loktů běl mne z něho vzal
a slasti vzešlé vzpomínaje,
že nejsou snem jen brány ráje,
já život svůj bych v sázku dal.

Ave.

Když byl tu on tu snivou píseň hrála —
Duch Schubertův se nad klávesy chvěl,
v zahradě jabloň kvet a slavík v růžích pěl,
jí duše tenkrát skřivánkem se zdála,
jenž v nebes azur výš a výše spěl,
ve štěstí lásky se ta duše smála.

Pak píseň ztichla. Sami tenkrát byli.
K jejímu líčku přilnul jeho vlas,
červánek v dálkách zhasínal a zhas,
rty jeho z jejích dlouhým douškem pily,
do pěšin jabloň vonné květy třás,
sta spadlo jich než rty se rozdvojily.

Dnes zas ta píseň, zase tytéž tóny,
to tiché volání, ten sladký duše sten —
pak hlava v dlaň, do kláves vlasů len,
sta slzí skrývá vlas ten měkký, vonný — —
Skřivánčí píseň — pouhý jarní sen! —
Kdes v dálkách ztmělých »Ave« hučí zvony. —

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.
(Pokračování.)

o Selců nepůjde: nepochyboval, že tam bude živo ještě; Selce leží na samé císařské silnici a opozděných jarmarečníků, karkařů a Bůh ví jaké luzy k tomu se tam sešlo dojista velké množství. Přišlo mu na mysl, že by ke všemu se tam mohl ještě setkat se Šamuníky a při pouhém pomyšlení se zachvěl studem. Ke všemu pak by si ještě notně zašel... Než, Plástovicemi se také nedá: za nic na světě by se byl nechtěl setkat s kmotrem Potužákem nebo s kterýmkoli členem jeho rodiny, nejméně pak s Vojtou. Vojty se vždycky přímo bál; dnes si dokonce namlouval, že by tento hoch, jenž byl svědkem jeho konského handlu, naň vychrlil spoustu jedovatého posměchu. Však i beztak asi o něm mluví celá ves a kde kdo se mu vysmívá, jak se nechal napálit... Ne, není možná, do Plástovic nepůjde... ale obejde tuto dědinu, přímo Blaty se dá a pak zahne k hrázi Volešku a dostane se na cestu, která ho povede domů do Pašic. Máma ho sice také neuvítá radostně, ale té se venkoncem hrubě nebál; namluví jí něco a bude hnedle zas dobře. Jinak by ovšem bylo, kdyby bratr Jakub byl doma, ale ten je na štěstí v Americe a — dá Pánbůh — více se nevrátí... Mrzutá věc je to ovšem, co se mu přihodilo, ale už se stalo — jakáž pomoc! Zavře se na několik dní, neukáže se mimo dům a, až přece zas půjde mezi lidi, nu — pozasmějou se mu a on se třeba pozasměje taky, a dobře bude... Jen s Vojtou se nesejít!... s tím není smích, ten má cosi v pohledu, co člověku koukne na dno duše...

Dostal se na císařskou silnici, přeběhl ji a sběhl po protějším mírném svahu, cesty se nedrže, přímo do polí, načež se dal rovně k východu, směrem jemu dobře povědomým. Před ním rozprostírala se Blata, pohroužená v neproniknutelné tmě; neušel pět set kroků a už necítil pod nohama zoranou zem, ba suchý, krátký pažit, jenž místy přecházel v holou, slizkou, houpající se půdu. Sněhu bylo málo: větry, jež vládly v předchozích dnech, jej odvály; jen tu a tam, kde byla strouha nebo nějaká prohlubeň, ležely tu nepatrné závěje, do nichž se bořil po kotníky. Po nějakém čase se mu podobalo, že něco mu léhá na prsa, že těžce dýchá; pro beztak vládnoucí tmu hrubě ani nepozoroval, že je obklopen hustou nehybnou mlhou. Dušeně, z dálné dáli ozval se temný jakýs třesk a rachot, jenž záhy zase zanikl: kterýs vlak projížděl od Nakří a Zbudova směrem k Zlivi a k Hlubocké stanici. Zaslechl i zapísknutí lokomotivy, ale zdálo se mu, že k němu doznívalo s poněkud jiné strany, té, odkud, dle jeho orientace, vznikati mohlo. To jej poněkud zarazilo; stanul a naslouchal hodnou chvíli, namáhaje seč byl oči, aby pronikly tmou a na obrysech nějakého předmětu spočinouti mohly. Marná námaha: neviděl leda trochu bílého sněhu u samých nohou svých a připadal si, jako by byl zašit do hustého pytle...

Posunul se zase s místa, v před se dal, pilně toho dbaje, aby neodbočil od směru, jejž, vstoupiv na Blata, sobě vytknul. Zaštěkal v dáli pes, z levé strany přichazely tyto zvuky a, jak se mu zdálo, poněkud od zadu. Řekl si, že od Selců. Ale ne... to nemůže být; na tuto malou vzdálenost zvuky zní příliš dušeně. To snad je až od Novosedla nebo od Zbudova... ale, je-li to od Zbudova, je zřejmo, že se dostal příliš daleko v pravo. Kdyby nějaký pes se ozval od protější strany, věděl by, kde jsou Plástovice. Přemítal o tom, dlouho a upjatě naslouchal, než s pravé strany nic, pranic se neozývalo. Sebral se a zase dal se do kroku. Pojednou cosi se zabělalo bezprostředně u jeho nohou. Hmatal opatrně nohou, nežli se odvážil plnou tíhou svého těla na tento bílý předmět. Noha se zabořila do rozsolovité hmoty; bylo zřejmo, že se dotkla napolo rozbředlého ledu, jenž pokryval kterousi louži, o jejíž rozměrech a hloubce nemohl nabýti jistoty. Ulekl se, skočil zpátky — bylo mu pojednou, že s těží ušel jakémusi skrytému, tajemnému nebezpečenství... Ušel?... Půda všude strojila úklady. Probořil se pojednou skoro po kolena do ledového bahna. Vybředl sice ihned, ale pevná rozhodně nebyla půda, na níž stál: houpala se povážlivě, temně duněla pod jeho kroky. Zděsil se — rázem pozbyl jistoty, kterým směrem se dosud bral a ve kterou stranu uskočil. Bylo mu, jako by kterás neviditelná síla se ho byla zmocnila a několikrát jím o jeho vlastní osu vířivě zatočila. Když se poněkud zotavil ze svého leknutí, všecky jeho myšlenky soustředily se za jedním toliko cílem: dostati se z těchto zákeřných míst, kterým směrem by asi bylo...

A dostal se ven z kruhu této potměšilé, houpavé půdy, ucítil zase pod nohama krátký,

tvrdý drn, ale směr, za nímž šel, byl ten tam. Chodil, bloudil, rval se s tmou — půl hodiny, snad hodinu — nevěděl, míra času jako by se mu byla vytratila z mozku. Pojednou zase pozoroval, že se brodí ve vodě, mělké sice ale dotěrné, přilípající se na boty jako polotekutá smola, a dno bylo hladké jako mýdlo, tak že nohy neustále klouzaly a ruce bezděky a marně tu hledaly předmět, o nějž by se zachytily a kymácející se tělo před pádem uchránily; sirý chlad pronikal obuv a počalo jej strašně zábsti . . .

Vybředl jakž takž, ale záhy znamenal, že se dostal zase do jiné vody, mnohem hlubší, jejíž dno se silně klonilo; hrůzou se mu vlasy na hlavě zježily, vykřikl, že hlas daleko se rozlehl, než hluchá tma a sirý vzduch ho pozřely. Vzpomněl si, že má sirky v kapse, vytáhl je, jal se je rozžíhati; než, hlavičky byly zvlhlé, zanechaly na rukávu, rovněž vlhkem prosyceném, o nějž je třel. řadu fosforeskujících pruhů, ale žádná nechytila . . .

Nešel dále ku předu, vrátil se na deset nebo patnáct kroků, pak se dal jiným směrem dosavadního . . . Zase voda, slizký jíl; trsy mrtvé skřipiny chrastily mu pod nohami. Opětně se vrátil, zase jiným směrem se bral, nemaje tušení, ve kterou stranu měl obličej obrácený. Tu z nenadání něco podle něho zasvítilo právě takovým modrým světlem, jakým mihotaly rozetřeným fosforem povstalé pruhy na jeho rukávě. Svit se mu zdál hrozivým, příšerným, uskočil bezděky stranou; než, uvážil, že by snad bylo záhodno přesvědčiti se, z čeho vychází, i přemohl hrůzu a, tápaje nohou, shledal, že na zemi tlí zbytky shnilého pahejlu, a, jako že věděl, že stromy rostou na Blatech toliko podle toku potoka Soudného, seznal, že směrem, jímž právě kráčel, ani o krok nemůže dále v před, nechtěl-li se vydati v nebezpečenství, spadnouti do těchto zrádných černých vod, plných hlubokých tůní . . .

Změnil zase směr své slepé pouti, ale strach, jenž už dávno naň doléhal, obracel se přímo v zoufání. Věděl, že tok potoku je klikatý, samá zátočina, a že na mnohých místech jej provázejí hluboké staré vody, jámy a výmoly, naplněné tuhým, bobtavým bahnem. Vidělo se mu především nutným, uchýliti se od těchto míst . . . ale kam? — zachvěl se hrůzou při pomyšlení, že snad do ještě horších zabloudí. Přivolával si úporně obrazec toku potoka; než, předrážděný, rozpálený jeho mozek neměl ani síly ani klidné rozvahy více, aby jej zdržel, a obrazy, jež se v tomto mozku tvořily a duševnímu zraku přenášely, čím dále tím více se odchylovaly od skutečnosti a novým, rostoucím děsem jej naplňovaly. Ke všemu tomu zima jej drásala, chlad ho prováival: netoliko voda vnikala do obuvi, i šat vlhká mlha zmočila, k samému tělu se prodírala; všecky údy se chvěly, zuby drkaly, cvakaly, a s chladem přicházela družně únava; pokušení naň doráželo, sednouti, odpočinouti maličko, ale kam se posadit, na této mokré, rozbředlé půdě? . . . Loudal se pomalu zpět, nemaje potuchy, kam zaměřuje; jen pryč, daleko pryč od těchto zrádných, hamyžných vod jej hnal děs. Bloudil a bloudil, líně nohy se šouraly; chvílemi naň doléhala jako olovo těžká skleslost, chvílemi zase se vzpružoval, vrozený člověku pud sebezachování nabýval vrchu. V takových chvílích proklínal úmysl, jejž byl pojal, odchýliti se od cesty, proklínal dnešní den, tmu, noc, Šamuníky a sebe, ale přece zase uvažoval, že není možno, aby tato strašná Blata, jež také proklínal, neměla ani konce ani východu; přece nejsou tak rozložitá, aby nebylo z nich vyváznutí . . . Ale tu zas mu přicházely na paměť povídačky, jež o nich slýchal a jimž se smával, pověsti o nečistých vílách, jež provádějí noční rej na Blatech, lidi mámí a svádějí, v příšerný kruh svůj strhují, a pojednou mu bylo, že také jeho obloudily, že upadl v jejich moc a že je konec s ním . . .

A bloudil, pořád bloudil, ni času ni místa neznamenaje. Pojednou mu připadalo, že půda pod jeho nohami je pevnější; bylo mu, jako by chodil po zoraném poli. Naděje se mu vrátila, že vyvázne, že již vyvázl. Než, jedva se trochu vzmužil, již zase brodil se ve vodě. Tu padlo na duši zoufání: bezděky zalomil rukama, řev se vydral z hrdla, zavzněl děsně mrtvou hluší, a mlha i tma ho pozřely:

»Lidé zlatí! Pomoc! pomóóóóc! . . kde jste kdo, pojďte mi na pomóóóc!«

Snad dobrou čtvrt hodiny volal — žádná ozvěna odnikud v tomto rovném kraji, v této mrtvé, hluché, němé samotě. Ani nočního ptáka nevyplašil zoufalý křik.

A opět bloudil, nemoha už křičet. K smrti unaven klopýtal, kymácel se, pořád nevěda kam, Tu mrákoty se oň pokoušely, rozum se mu zatemnil, nohy podkosily, sklesl k zemi, dopadl do rozbředlého, jako led studeného bahna, prsty se křečovitě zaryly do těkavého živlu, jenž bobtaje se jim vyhnul . . . Strašná zima projela tělem, vzepřel se, po zápěstí ponořily se ruce do kalu, než našly opory a pomohly tělu, aby zase povstat mohlo . . .

Tu pojednou spatřil opodál něco jako přebíhající rudou zář. Ulekl se, zdálo se mu, že krvavě planoucí oko nějaké noční příšery, po jeho krvi dychtíc a zlověstně se naň upírajíc, k němu se blížilo. Zavřel oči . . .

»Ježíši na nebi! . . . všickni svatí . . pomozte! . . . smilujte se!« . . . — šeptaly rty.

Zahoukl nocí hlas, táhle, pronikavě:

»Halou! hou! hou!« . . .

Tu mladík, sebrav posledních svých sil, zvolal, zařval hlasem hrozným, zoufalým:

»Pomóóóc! tady! . . . tady! . . .«

Zavířilo se mu v hlavě, mrákoty jej obestřely, zapotácel se, posunuv se na několik kroků směrem k rychle se blížícímu světlu, a dopadl těžce k zemi.

»Halou! . . . kde jsi? . . . ozvi se!« volal hlas ze tmy, volaly dva hlasy, ale Frantík už jich neslyšel. Rudá zář smolné pochodně zmítala se mlhou, ozařujíc ji třepetavými, rozbíhajícími se světelnými pruhy, ale Frantík záře blížící se spásy nespatřil: on neslyšel více neustále se opětujícího volání, aby se ozval přece, aniž znamenal že zář přeběhla mimo něj, asi na padesát kroků, že jinam se obracela, zase se vracela, až po různých oklikách přece k němu doběhla, bezprostředně nad ním vzplanula, přímo do obličeje mu posvitila.

»Tu je! hle, tu je!« zvolal radostný hlas . .

Zarazili pochodeň do měkké zemi, sklonili se nad ležícím, čtyři ramena se chopila bezvládného těla, snažíce se, postaviti je na nohy.

»Je po něm!« . . .

»Není! co tě napadá? . . . dýchá . . .«

»Je všecek promočen . . .«

»Však uschne. Za čtvrt hodiny jsme doma.«

Frantík otevřel oči, smysly se mu vrátily. Vytřeštěnýma zrakoma hleděl do tváří svých záchranců. Václav Potužáků a Vojta hříbek ho drželi, aby zase neklesl.

»Co pak se to tu . . . děje . . . se mnou?« vyhrkla mu otázka.

»Nu — zabloudils na Blatech,« vece Vojta, »tomu se nedivím. Divím se jen, žes sem zalezl. Našli jsme tvou stopu, chodil's pořád v kruhu. Buď rád, že ses neutopil. Hleď tu — ještě tři kroky a byl bys ležel ve strouze. Pojď teď s námi.«

Jedva na nohou se držel, vléci ho museli; Václav jej podpíral oběma rameny, Vojta jedním, v druhém nesa pochodeň a svítě na cestu.

Frantíkovi se pamět toliko znenáhla vracela.

»Kam mě vedete?« tázal se tiše.

»Nu — do Plástovic! Kam jinam? Máma tam na tebe čeká.«

»Ježíši! Maria! . . . co jsem to vyvedl!« zašeptal mladík a dal se do pláče.

Nevzpíral se. —|

XVIII.

V době, kdy Frantík ještě popíjel v Netolicích se Šamuníky, vrátilo se do Pašic několik tamních občanů, kteří také byli na jarmarce v Netolicích a obchody své si vyřídili. Berouce se mimo statek Krušnejch, spatřili hospodyni, ana stála před vraty, očekávajíc návratu syna svého.

»Frantíka jste neviděli?« tázala se jich.

»Jak že neviděli! Koupil koně a pije teď litkup s handlíři,« odpověděl jeden z nich.

Jiný, starší vážný hospodář, dodal k tomu:

»Kmotra, abych vám řekl pravdu — cestou jsme pořád o tom rozmlouvali —, toho chlapce jste tam pouštět neměla, Nemá s to rozum a lidi nezná. Kupoval koně od Šamuníků; aby s těmi kdo spustit mohl, musí být prohnanějším cikánem než oni sami, jinak se šeredně napálí. Dejte si pozor, ať mu tam něco neprovedli, co vás bude všecky mrzet. Pamatujte na mne.«

»Nu, to aby tak, kmotře,« odpověděla selka, poněkud polekána touto řečí; »ale, víme, kluk není na hlavu padlý . . .

»Nu, není a je přeci. Co pak může rozumět koňskému handlu? Víme, já jsem starý člověk a sta koňů mi prošlo rukama, ale s Šamuníky bych se bál začít.«

»Pravda, pravda!« přizvukovali druzi.

»A ke všemu se dal s nimi do pití, kmotra,« pokračoval starý sedlák; »to je tuze na pováženou. Ať ten kůň, co ho koupil byl už jakýkoli — a dobrý nebyl, za to vám ručím — měl se s ním vydat neprodleně domů. Však vidíte, že dne je na málo, už se stmívá, a kdo ví, co ta mrcha mu bude dělat za brykule, až ji v noci povede domů, a střízliv nebude, to dá rozum, a taky už tam povídali, že má nabráno . . .«

Tato řeč velmi rozmrzela kmotru.

»Toho chlapce každý pomlouvá,« dala ostře v odpověď; »to všecko, že ten můj mě tak hanebně opustil. Teď mají na nás kuráž . . .«

»Nu, nesmíte se pohněvat, kmotra; já jen povídám, co jsem slyšel, a rád bych vás varoval. Dobrý večer, kmotra!«

Šel svou cestou a druzí s ním a Krušná se vrátila do statku. Bránila se uvěřit, co slyšela, namlouvajíc si, že je to pouhý zlomyslný klep, ale jistému nepokoji se přece neubránila. Vybíhala pak každou chvíli, podívat se, nevrací-li se Frantík, ale čirá tma už zahalila Pašice a chlapec pořád nešel. Tu vzrostl její neklid, v opravdový strach přešel a, když už dávno minula šestá hodina, strach ten ji vyhnal ven, chlapci v ústrety. Dala se cestou ke hrázi Volešku rybníka, k Plástovicům, odkud Frantíka čekala. Nedošla daleko; byla taková tma, že na krok nebylo vidět; jedva se dohmatala domů. Mezi tím, co meškala venku, přišel k nim mládek Petr Radonický, ženich její nejstarší dcery Rozáry.

»Ten chlapec mi nejde,« oslovila ho, »už aby se mu něco nebylo přihodilo. Na takovém trhu se sejde všelijaká holota. Povídal soused, že kupoval koně od Šamuníků. Slyšel jste o nich, mládku?«

Petr mávl rukou.

»Divím se, že vy jste o nich neslyšela, panímámo! To je pěkná spřež. S těmi se pouštět neměl . . .«

Selka sebou škubla.

»To mě zrovna netěší, tohle, co mi tu říkáte. Když je to taková spřež, jak povídáte, nač potom jsou četníci a úřady, dovolují-li takovým lidem chodit po trzích a šidit pořádného člověka? Už zrovna stání nemám a srdce se mi svírá strachem . . . Aby tak toho chlapce . . . Prosím vás, mládku, pojďte se mnou — už vidím, že nezbývá než pustit se za ním.«

»Do Netolic, panímámo?« odtušil táhle mládek, jemuž navržený noční výlet se vůči hledě málo zamlouval.

»Nu, do Netolic až přece nepůjdem. Přece ho snad potkáme — u Plástovic, řekla bych. Přece by měl rozum a nezůstal by o trhu s koupeným koněm v Netolicích. Prosím vás, mládku, tolik strachu mám — ani vypovědět nelze . . . už se dnes obětujte a nenechte mě jít samotnu.«

Ale Petr sebou nehnul.

»Panímámo,« pravil, »opozdil-li se už Frantík, řekl bych, že měl s to rozum, zůstat v Netolicích. Přece se nevydal s neznámým koněm v téhle tmoucí tmě. Znám tady přece každý kámen a přivykl jsem ponocovat, a, vidíte, stěží jsem se sem dostal z Hluboké . . . a zítra, jak Pánbůh den dá, musím zase do služby.«

»Jen do Plástovic mě doprovoďte, mládku, jen do Plástovic,« žadonila selka; »tam se mne ujme kmotr Potužák a dá mi někoho, kdo půjde se mnou do Hlavatce . . . tam přece uslyším, kde se to dítě omeškalo.«

»Nu — do Plástovic . . . třeba . . .« pravil mládek.

V tom však Rozára se ozvala, jako zmije zasyčela.

»Co? co? — máte rozum, mámo? Nikam nepůjdeš, Petře! — nikam, rozumíš? Pročjste ho pouštěla, kluka? Proč se nevrátil, dokud bylo světlo? — Fláma je to neřádný! Však ho čert nevezme! však někde zůstal! Hospod je všude dost! K vůli němu tuhle Petr se má potloukat do pozdní noci? — To by tak chybělo! Chcete-li se mu vydat naproti, což je hloupost, vezměte si lucernu a jděte sama. Nikam nepůjde Petr! Ke mně přišel a ne k vám, a u mne zůstane!«

Stará nějakou dobu hubovala, naříkala, kňourala, plakala, ale posléze, když viděla, že mládek se nehýbá, uposlechla rady dceřiny, vzala lucernu a vydala se sama.

Došla šťastně a bez úrazu do Plástovic a vehnala se jako velká voda Potužákům do sednice, kde právě povečeřeli.

»Ježíši! Maria! Josefe!« započala, »lidé zlatí! dechu nemám, jak jsem běžela! Dej vám Pánbůh dobrý večer . . .«

Uvítali ji přívětivě, stoličku podali, večeřet nabídli. Vzala sousto chleba, pak zase spustila:

»Ježíši na nebi! všickni svatí! To je soužení! v tom velkém svém soužení běžím k vám, můj zlatý kmotře! Vy mi povite, vy mi poradíte! . . .«

»Co pak, kmotra?«

»A ten chlapec se mi nevrátil z Netolic! Povídali u nás, že koupil koně od ňákých Šamuníků, a to že je pakáž taková! . . . prosím vás, kmotře, viděl jste ho tam?«

»Však jsem si myslil,« odvece velmi vážně Potužák, »že vám nadělá strachu. Viděl jsem ho, kupoval koně od Šamuníků a šel s nimi na litkup. Varoval jsem ho, ale kde že by mne byl poslechl. Povím vám taky, že asi o půl páté byl v Hlavatci; dva zdejší chasnici, kteří tudy prošli hnedle po něm, od tamních to zvěděli. Kam se dal z Hlavatce, nevím, ale nezůstal tam a Plástovicemi nešel; možná, že zahnul do Selců nebo že se dal na Pištín. Jisto jenom je, že byl sám a že koně s sebou neměl . . .«

»Jak že? jak povídáte? Koně že neměl? . . dyť ho koupil, povídali u nás! . . . a kde ho má, koně?«

Potužák pokrčil ramenoma.

»Já jen vím, že ho koupil,« pravil, »víc vám povědět neumím. Snad ho zase prodal.«

»Ale, co by ho to napadlo? dyť my koně potřebujeme, proto tam šel ho koupit.«

Potužákovi se drala na jazyk pravda, kterou jí chtěl povědět; než, věda, že s touto ženou každá rozumná řeč je do větru mluvena, neřekl ničeho a jen zase ramenoma pokrčil.

Krušná spínala ruce, naříkala, všecky svaté volala, při čemž opakovala neustále otázku: »Kde pak jen má toho koně?« — a po chvíli: »Nedopouštěj Pánbůh, snad mu ho neukradli!«

»Nu,« vece Potužák, aby ji aspoň poněkud uklidnil, »je taky možná, že, když viděl, že se opozdil, se bál ho dovest domů za téhle černé noci a že ho tam zatím někde nechal. Chyba byla, že se dal zdržet a hned domů nešel.«

Krušná se chytila této útěchy.

»To je pravda, svatá pravda,« řekla, »pozdržet se neměl! — Ale on je takový dobrák, nikomu nic odříci si netroufá. V tom je po mně, vidíte! Já jsem zrovna taková; jen svou dobrotou jsem si škodila.«

A zase se dala do pláče, všecka pohnutá sama nad sebou. Pak z čista jasna, vidouc Apolenu, jíž do té chvíle si nebyla povšimla:

»Och, má zlatá děvečko, jak ráda tě vidím!« oslovila ji, »zrovna srdce člověku hraje v těle, když se na tebe zadívám, na takovou pěknou

nevěstu. Taky ten náš Jakub jen pro tebe oči měl, pro žádnou jinou. Nu, jakáž pomoc! — odešel nám a tebe taky opustil, tak z toho nic není. Tím hůř pro něho; o tebe mi není. Tys mladá, pěkná, věna taky se ti dostane, však ti ženicha najdou. Jen aby se potom zachoval a na rukou tě nosil. On se tak leckterýs zdá, člověk by řekl, že nad něho není, a vyklube se z něho něco docela jiného, a potom je pozdě. Má zlatá holka, povídám ti, pro tebe by tak byl náš Frantík. To bys měla muže . . .«

Dále nedošla se svými výklady. Apolena, všecka uzardělá hněvem nad těmito zcela nemístnými a všelikému zvyku se příčícími námluvami, vpadla jí do řeči:

»Nač mi tuhle to povídáte, kmotra? Přišla jste hledat vašeho Frantíka, proto že vám domů nejde z litkupu. Na vašem místě bych si pro něho došla za těmi Šamuníky, s nimiž se asi potlouká po hospodách, dovedla bych si ho domů i s koněm, kterého koupil a s sebou nevzal, a pak bych mu teprve hledala nevěstu. Na ženění, řekla bych, je ještě trochu mokrý za ušima.«

Tato ostrá odpověď rozdurdila Krušnou a zároveň ji uvedla v rozpaky, ježto dvě ve světnici přítomné děvečky se daly do řehotavého smíchu.

»Jsi taky ještě mladá a prostořeká k tomu, moje panenko,« pravila, přemáhajíc se, aby jí z úst nevyletělo něco horšího; »já jsem tě přece neurazila, abys mi takhle odsekla, mně, staré osobě . . .«

»Je pravda: prostořeká jsi,« pravil přísně Potužák; není třeba takhle odpovídat. Nelíbila li se ti kmotřina řeč, stačilo mlčet k ní.«

»Ale, tatíčku — proč mi to povídá? Já Frantíka nechci . . . já ho nikdy nebudu chtít . . . Jakubovi jste mě taky dával a já ho nechtěla.«

»Mlč!« okřikla ji matka.

Otec se vzpřímil, změřil ji přísným pohledem.

»Ty se opovažuješ mluvit takhle s otcem?« pravil, pozdvihuje hlas; »tamhle jsou dvéře a ani muk více, sic . . .«

Dívka se dala do pláče a vyběhla.

»Děti třeba cepovat, dokud je čas,« vece klidně Potužák; »prosím vás za odpuštění, kmotra, urazila-li vás. Ručím vám za to, že se to nebude opakovat. Nebudeme více o tom mluvit: dostali jsme se na jiné pole a bude třeba vrátit se k věci, za kterou jste přišla. Jisto je, že chlapec vám domů nepřišel, že odešel ještě za dne z Netolic, že za soumraku byl viděn v Hlavatci; kdyby odtamtud byl šel rovně do Pašic, už tam mohl být, leda že by se byl zdržel u nás v Plástovicích, nebo že by se byl dal do Selců nebo do Pištína a tam byl zůstal. U nás nebyl, zbývá tedy jen druhá možnost. Abyste tedy byla zbavena starostí o něho, pošlu pasáka do Pištína a hříbka do Selců, aby se po něm přeptali. Vy tu zatím zůstanete u nás a, až poslové se vrátí a zprávu přinesou, doprovodí vás některý z mé čeledi domů. Snad se vám to takhle hodí, není-liž pravda?«

»Och, kmotře, zaplať vám Pánbůh za tohle slovo! Vy jste zlatý člověk a moudrý, tuze moudrý! . . . a srdce máte pro ubohou, opuštěnou osobu! Nešťastné ty moje dítě, kam's dalo rozum, že svou matku takhle zarmucuješ! . . . Tak jsem z toho strachu celá jako polámaná, ty můj ukřižovaný Ježíši! . . . takovou těžkou zkoušku's na mne poslal, ty můj Božíčku nebeský! . . .«

Nářek její přešel v ryčný, usedavý pláč.

»Jen se upokojte zas, kmotra — snad se marně soužíte,« domluvil jí Potužák; »dá Pánbůh, brzy o něm zvíme. Arci, rozum v tom nebyl, potloukat se v noci po silnici, teď, v době jarmarku, kde tolik všeljaké luzy se k nám táhne. Vzkážu jak do Selců tak i do Pištína, aby měli oko na chlapce a, je-li tam, ho samotného nepouštěli. Je-li v Selcích, nařídím Vojtovi, aby ho přivedl sem; je li v Pištíně, půjde s ním někdo do Pašic. Ohlednout se, pátrat po něm, kmotra, je třeba, abychom neměli si čeho vytýkat. Možná, že je v nějaké špatné společnosti; mohli by ho svést, aby si s nimi zahrál v karty, obrat ho, kdož ví?«

»Tak! tak!« přisvědčila Krušná, »on pro velkou dobrotu se dává snadno svádět. Jen ať mu řeknou, že tady na něho čekám, že jsem celá usoužená; však on se vzpírat nebude. Ať mu taky vyřídí, aby strachu neměl, že mu všecko odpouštím, jen přijde-li, aby mě zbavil soužení . . .«

Potužák vypravil posly. Pasáček se dal bez všelikých řečí a otázek k Pištínu, ale Vojta, maje se už k odchodu, stanul pojednou, zavolal vracejícího se do světnice sedláka nazpět na zápraží a prosil:

»Vezmu si lucernu, sedlák! Takhle bych ji do Selců nepotřeboval, ale projelo mi hlavou, že bych mohl najít jeho stopu. Tu bych poznal z tisíci; všiml jsem si dobře jeho obuvi a otisků, co po ní zůstaly v hlíně.«

»Toho ty si všímáš?« tázal se Potužák poněkud udiven.

Hříbek se usmál, ramenoma pokrčil.

»Na Blatech bych poznal stopu každého člověka z Plástovic a všech hříbků, kteří tam pasou. Také každého koně poznám podle jeho stopy. Tomu se člověk naučí snadno. K tomu měl Frantík na botách ostruhy; ty se přece v hlíně taky otisknou. Povídali, že byl v Hlavatci a že se dal směrem k silnici. Uvidím tedy, došel-li silnice, kudy se dal,

nahorů k Selcům anebo k Pištínu, a byl-li sám, nebo šel-li kdo s ním.«

»Na mou duši, já se ti divím, jakou máš hlavu bystrou.«

»V tom přeci nic není; vždyť zem není zmrzlá a ke všemu tu a tam leží kupy sněhu. Člověk by musel být slepý, aby neviděl.«

»Z tebe by byl hajný, kakraholte . . .«

»Nu, člověk by to trefil, ale hajný má umět číst a psát a snad taky počítat, a já neumím.«

»Nu, na vojně se naučíš!«

Tohle Vojta slyšel po prvé. Vytřeštil oči všecek překvapen.

»Že se naučím, myslíte, sedlák?«

»Dojista, budeš-li chtít a dáš-li si záležeti. Už mnohý se naučil.«

»To se neptejte, budu-li chtít! Člověk žil jako zvíře, však to teď vidím. Je tedy vojna k něčemu jinému ještě dobrá, než aby se člověk naučil střílet a s puškou zacházet, jak jsem si myslil . . .«

»Teď abys šel, Vojto. Vezmi si tedy lucernu a Pánbůh tě provázej. nebude tvá škoda, najdeš li ho.«

»Je to kluk neřádná. Já bych ho nehledal, kdyby bylo na mně — ale že vy poroučíte, sedlák, dobře! . . . půjdu.«

Vojta, vzav si lucernu, odešel a Potužák se vrátil ze zápraží do světnice, kde Krušná vedla svoje nářky.

»Doufám pevně, že Vojta ho najde,« pravil; neplačte, kmotra, však do země se nepropadl.«

»Toho hříbka jste poslal, kmotře?« tázala se Krušná všecka v slzách, »a tu důvěru k němu máte? Vy jste takový moudrý člověk, ale, vidíte, v tomhle bych se s vámi nesrovnala. Každý se diví, že toho chlapce máte v domě. Zrovna ďábel mu z očí kouká, takový potměšilý má pohled, a jako cikán vypadá . . .«

»Ten chlapec je hodný, kmotra,« pravil s důrazem Potužák; »mám ho rád, jako by byl můj vlastní . . .« (Pokračování.)

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování).

ěšíte se, viďte,« povídala zvědavě a pátravě se naň dívala. »Zdá se být velmi zajímavá, trochu bledá, nešťastně se dívá, ale takové bývají nejnebezpečnější.«

»Lékař se nesmí ničeho bát a ničím se dávat másti. Zdraví pacientů je prvním požadavkem a prvním jeho citem.«

»Říkáte to stále, ale já vám nevěřím,« řekla prudce.

»Velice lituji, že jsem ztratil důvěru milostpaní. Požádám kollegu Vítěze, ten mě na několik dní vystřídá.«

»Dejte mi pokoj s panem doktorem Vítězem,« odbyla ho uraženě. »Ten sedí, dívá se na člověka, usmívá se a nemluví.«

»Já mám k panu doktorovi Vítězovi velikou důvěru,« zahorovala paní bankéřova, a její tváře při tom rozkvetly. Paní plukovníková se pousmála, podívala se významně na Pichu a ohlédla se za Jaroslavou.

»Jak se ta dáma jmenuje?«

»Jaroslava Roubalová.«

»Roubalová! Pamatuji se na to jméno. Jednou byl v garnisoně dobrovolník toho jména, velmi milý mladík a zámožný. Tančila jsem s ním na důstojnickém plesu. Velmi příjemný to byl člověk. Ach, kde jsou ty časy, když jsem ještě mohla tančit, když jsem byla mladá. Nenadála jsem se, jak smutných konců se dočkám.«

»Milostpaní je v květu života,« zalichotil Pícha, »a bylo by dobře, kdyby často si zatančila.«

»Myslíte? Snad bych to ještě dovedla. Ale prosím vás, každý patří na vdovu s takovým opovržením, vylučuje ji ze života a nepovažuje ji za schopnu znovu začít žít a znovu něco prospěšného vykonat.«

»Neračte dbát lidí, jděte za tím, co je vám milo, co vás těší, a uvidíte, že se přestanou lidé po vás ohlížet. Odpusťte, dámy, musím domů, abych dostál svým povinnostem.«

Uklonil se a nedbal posunku plukovníkové, jež by ho ráda byla zadržela. Jaroslavu dohonil až na terase.

»Vyslechl jsem všechny stesky,« pravil vesele, »a dámy mají opět látku o něčem hovořit. Račte se teď položit, večer mírně pít víno, a po večeři se dostavím.« Pozdraviv oddělil se

od ní, a ona sledujíc jeho pružnou postavu pomyslila si, jak veliké zřídlo soucitu a trpělivosti má mít takový muž, na kterého rozmary tolika různých žen útočí. V pokoji se, jak lékař radil, položila, aby čekala na večeři. Různé myšlenky vynořovaly se na povrch její duševní hladiny a ona v tichu, které ji obklopovalo, dávala se jimi vésti. Mládí jí napadlo, v přísné domácnosti otcově, který neúprosně žádal, aby jako dcery vrchního úředníka a důvěrníka knížecího nesestupovaly s povýšeného svého postavení a nezapřádaly důvěrných známostí s dcerami ostatních úředníků. V okolí nebylo rodin, které by bývaly mohly se měřiti s domácností knížecího rady, a tak obě sestry pouze několikrát za rok mohly se poveselit na zábavách, do kterých je otec uvedl. A po přísném, dívčích radostí postrádajícím mládí, přišly doby osiřelosti, pobyt v domácnosti sestřině, upoutané k muži odměřenému, společností se štítícímu. A když potom kynulo jí vysvobození v podobě vlastní domácnosti, stala se jí tato peklem, které ji dráždilo k šílenosti. Na konec octla se v sanatoriu pro duševně choré. Jaké hořké vzpomínky a jaké neutěšené vyhlídky!

V.

Jaroslava byla v sanatoriu čtvrtý týden. Za tu dobu mnoho se změnilo. Sanatorium se ještě více vyprázdnilo. Zůstaly zde asi dva tucty nemocných. Assistent Vítěz odešel do Nizzy, aby tam trávil v sanatoriu jiného lékaře zimu. Následovala ho tam paní bankéřová, která po straně po něm vzdychala a při tom psala svému muži něžné dopisy plné lásky. Paní plukovníková pronásledovala stále doktora Píchu, jenž vyčerpával veškery prostředky, aby se uchránil před její dotěravostí, jež se v posledním týdnu měnila ve zjevné žárlivé pronásledování.

Mezi ní a Jaroslavou vypuklo nepřátelství. Nevěděly z počátku, proč se nenávidí. Bylo jim jasno, že jsou si navzájem odporné a že cosi zostřuje jejich nepřátelství. Aspoň Jaroslavě to nebylo jasno, co ji popuzuje proti té vznešené dámě. Plukovníková, která své mládí strávila v dobrodružných známostech a jež lačně šla za svými požitky, tušila v Jaroslavě svou soupeřku. Doktor Pícha byl cílem jejích tužeb, chvěla se touhou, aby získala jeho lásky, ochotna položit mu k nohám své jmění i svou hrdost. Ale on byl sice stále pozorný a uctivý, ale nikdy nedal se strhnout k důvěrnému zapředení známosti, třeba dovedla ho přivádět do situací, které by jiného opojily. Doktor Pícha byl však příliš čestný muž a hleděl na své povolání příliš vážnýma očima, aby byl příležitosti zneužil k svému prospěchu.

Jaroslava vzbudila v něm od prvé chvíle živé sympatie. Bylo cosi neobyčejně tklivého v její bledé tváři, v jejích jemných rysech, zastřených skrytou bolestí. Tušil, že v jejím srdci leží cosi nevýslovně žalostného, co otravuje její život. Nebyla churavá a byla přece nemocna. Tělesné její zdraví bylo normální, netrpěla hallucinacemi, utkvělou myšlenkou, podezříváním, že je pronásledována, nevinně týrána, ale její vzpomínky, okolnosti jejího života byly tak žaluplné, že nebylo divu, staly-li se její nervy chorobnými.

Studuje její chorobu a snaže se odstranit vše, co chorobu zaviňuje, konal svá pozorování velmi opatrně a velmi svědomitě. Každodenně ji navštěvoval, každodenně trávil u ní nějakou půlhodinku a když se mu naskytla příležitost, také na procházkách se k ní připojoval a ve lhostejném hovoru ohledával její duši. Kterak byla bohata, kdyby se byla dostala do rukou muže šetřícího jemnosti, mohla rozkvést a stát se opravdovým skvostem, ženou, jakých je málo. Ale z hovorů s Jaroslavou, která bezděky se stávala sdílnou a srdečně důvěrnou, seznal, že její muž byl sobec, sobec nejhrubšího zrna, který vlastní já postavil na oltář a přál si, aby všichni ostatní na sebe zapomínali a tomuto já se kořili. Svému já dovedl vymoci platnost, když nemohl násilím, aspoň vypočítavostí jdoucí až do surovosti. Jak chytře štval a bičoval svou ženu! Jak nevinnou masku si nasadil, trpitelem se prohlásil a dovedl vnutit jiným přesvědčení, že je šlechetný, že je ženou do neštěstí uvržen a že soucit světa patří jemu. Psal také Jaroslavě do sanatoria, ale u ní se stal odpor k němu opravdovou chorobou. Otřásla se ošklivostí a hodila dopis bez přečtení do krbu. Dopisy sestry Blaženy a radovy ji také roztrpčovaly, poněvadž z nich vanula touha, aby se umoudřila a zkusila znovu k muži se vrátit.

A ona toho naprosto nechtěla. Přes to, že se cítila v sanatoriu tělesně zdravější, její ošklivost k Roubalovi stala se druhou její přirozeností.

»Umru raději, než bych se k němu vrátila,« odepsala sestře na její otázku, kdy se míní do Dolin vrátit.

A její nechuť a pohrdání mužem mělo živitele v čemsi novém, co vzklíčilo v sanatoriu, co s úžasnou rychlostí rostlo a celou ji jímalo, ačkoliv si toho nebyla vědoma. Doktor Pícha byl první muž, který v ní probouzel obdiv a úctu. Sledovala jeho šetrné jednání, jeho úzkostlivou péči, kterou jí věnoval, jeho něžnost, s jakou se jejích bolestí duševních dotýkal. Viděla mu v očích upřímný soucit a seznala z jeho jemných narážek, že se jí

obdivuje a že ji považuje za něco lepšího, ohledu hodnějšího, než zač ji považovali její nejbližší.

U lidí mnoho trpících a trpících nevinně, bez pochopení, stává se soucitná duše drahým společníkem. A tím se jí stal assistent Pícha. Nemohla se dočkat jeho návštěv a všecka oživla, když k ní vešel, když se s ním mohla parkem projít. Její obdiv k němu rostl, když mimovolným pudem ženy vycítila touhu plukovníkové, když seznala, jak se mu nabízí a jak on šetrně, ale rozhodně odmítá a nezapomíná na svou čestnost. To byl první muž, s kterým se setkala, jenž za nízké požitky nezaprodával svou mužnou hrdost.

Patřila naň zprvu jako na vyšší bytost. Později měnil se tento pocit ve vřelou touhu, aby se stal jejím přítelem, aby jí poradil, aby jí ukázal cestu, kterou by se měla brát a hledat východ z bludiště, do něhož upadla. Pak dostavovala se žárlivá úzkost, aby přece nepropadl intrikám plukovníkové, aby nestal se obětí okamžikové slabosti. Na konec tolik si uvykla na jeho přítomnost, že nedočkavě počítala chvíle, než přišel.

Zdál se číst v její mysli a rozumět jejímu vzrušení, do něhož upadala v jeho přítomnosti. Pýřila se s dívčí ostýchavostí, byla zmatena, úzkostlivá, aby nic neudělala, co by ji do špatného světla postavilo. A po chvíli, když se začal vyptávat na její zdraví, když minul první záchvat rozčilení, rozpovídala se vesele, vypravovala různé vzpomínky ze života, ptala se ho, jak by si on v tom či onom případu počínal. Mazlil se s ní téměř, dávaje na jevo svou vřelou pozornost a účast s jejím životem.

Mimoděk dopouštěl se však slabostí, jejichž důsledků nedovedl vypočítat. Chtěje ji oživit, pozvednout, nechtěl ji olupovat o radost důvěrných hovorů. Pozoroval, jak se všecka v jeho přítomnosti mění, jak jí oči hoří a celý výraz se rozsvětluje. Jest to přechodní roznícení jejího trpícího nitra, myslil si. A potom, když začínala být situace vážnější, neměl sil na ráz spřetrhat vše a uvrhnout ji ve zklamání, které by bylo jistě otřáslo jejími nervy mocněji, než předešlé její utrpení. Teď se v ní teprve probouzela duše k vášnivému zanícení, k jásavé radosti, k touze obětovat se muži, jenž v jejím srdci první vstoupil na onu tajemnou stezku, po níž kráčejí pouze duše opravdu milované.

Plukovníková, přes svou nervosu velmi vypočítavá a výborně rozumějící všem maličkostem, které u mladých lidí mívají hluboký význam, se vzrůstající nenávistí pozorovala, jak assistent je k Jaroslavě něžně pozorný, jak zcela jinak důvěrně se k ní blíží, než se k ní blížíval, jak rád s ní hovoří, jak pro ní vždy má času dost. Od ní však spěchá, hovorům se vyhýbá a všelijak se vytáčí, když chce, aby s ní šel procházkou, aby v jejím pokoji každodenně hodinku strávil v důvěrném hovoru. Marně se spoléhajíc, že assistent přece jen jednou sám bez volání ji navštíví a poskytne jí příležitost k důvěrné rozmluvě, všechna rozechvěna odhodlala se donutit ho k zodpovědnosti. Podrážděně kárala massérku, že si špatně počíná, a když ta všecka už ustrašena nevěděla, co má dělat, rozkřikla se na ni, aby nechala massáže.

»Pomozte mi obléci se,« poroučela vášnivě. »Naposled jsem se dala od vás trýznit. Nemá-li pan doktor K. lepších zřízenců, opustím sanatorium.«

»Milostivá paní, nežalujte na mě, přišla bych o místo,« prosila ustrašeně. »Vždyť jste dosud ráčila být spokojena.«

»Mlčte, nepopuzujte mě. Protože jsem si nestěžovala, nebyla jsem ještě spokojena.«

A rychle zapínajíc bohatý župan, sáhla na elektrický zvonek. Přivolávala sluhu, který obstarával nemocným různé pochůzky a přinášel jim mezi časem občerstvení.

»Vyřiďte panu assistentovi Píchovi, že ho prosím, aby mě hned navštívil,« volala na sluhu, sotva dvéře otevíral. »Nezapomeňte, hned. A vy si můžete jít.«

Postavila se k zrcadlu a podívala se na svůj zevnějšek. Ano, teď byla rozkošná, s planoucí tváří a zahalena v krajky hedvábného županu. Vždycky po massáži tak svěže vypadala a byla si vědoma, že v těch chvílích mívala také nejlepší nápady. Rozkošný župan zvyšoval její půvabnost. Usmavší se sama na sebe, položila se na pohovku. Na dvéře zaklepáno a vstoupil Pícha. Otočila po něm vášnivě hořící oči a unaveně se pousmála.

»Odpusťte, nemohu povstati, velice trpím,« povídala mdlým hlasem. »Posaďte se zde vedle mne a vyslechněte mě. Jsem velice nešťastná.«

»Jak jste ráčila spát?«, ptal se Pícha klidně a sahaje po její ruce, aby ohledal tepnu. »Tepna je poněkud zvýšená, ale to je následek massáže. Jinak nepozoruji nic povážlivého.«

»Vy u mne nikdy nic povážlivého nevidíte, protože mě zanedbáváte. Kdybyste byl ke mně tolik pozorný, jako k té paní Roubalové, dávno bych byla zdráva. Proč jste tak ukrutný?«

Podržela jeho ruku a pevně ji stiskla.

»Neračte se rozčilovat,« prosil starostlivě, vyhýbaje se jejímu pohledu a snaže se ruku svou z její vymanit. »Nejsem si vědom, že jsem k vám méně pozorný. Ráčíte být blízká uzdravení a paní Roubalová je nový pacient, který musí být velmi bedlivě opatrován.«

»Nepřetvařujte se, nevěřím vám,« doléhala naléhavě. »Nic jí neschází, směje se celé dny a jako ostatním pacientům na posměch, baví se zde okázale. Co na ní vidíte? Není tak krásná, jak se vám zdá, nic na ní není poutavého. Chcete se dát jí ošálit? Netušíte, že upadáte do rukou vypočítavé ženy? Zapomínáte, že má muže?«

»Milostpaní, musil bych odejít, kdybyste ráčila pokračovat,« řekl přísně. »Jsem lékařem a ničím více.«

»Nevěřím vám, vy ji milujete.«

»Mýlíte se.«

»Opakuji, že vám nevěřím. Zaručte se mi čestným slovem, že ji nemilujete, že je vám lhostejná.«

»Žádáte cosi, k čemu nemáte práva a nevyhověl bych vám, kdyby nešlo o čest paní Roubalové. Svou ctí se dokládám, že ji nemiluji.«

»Ale ona miluje vás, vím to, každý to musí vidět. Počíná si jako slepá, chlubí se téměř svou láskou. A vy nesmíte propadnout jejím nástrahám, já mám na vás větší právo, poněvadž vás déle miluji než ona, poněvadž jsem volná. Jsem bohatá, mohu splnit všechny vaše tužby. Pane doktore, neodhánějte mě, smilujte se nad mým utrpením.«

Assistent rychle povstal, šetrně svou ruku vymanil a obrátil se k ní rozhorleně.

»Milostpaní, jste v horečce, nevíte, co mluvíte. Proč jste mě sem dala volat? Potkal jsem na chodbě massérku, plačící a naříkající, že jste ji od sebe vyhnala. Nebyla jste s ní snad spokojena?«

»Vy mi takhle odpovídáte?,« volala zoufale usedajíc na pohovku, a ruce k němu vztahovala.

»Na ostatní vám, milostpaní, odpovím, až budete zdráva. Snažte se být klidná, zapomeňte na čas na všechno to, co jste nyní povídala a, až shledám, že jste se nadobro uzdravila, sám se dostavím, abychom v dnešním hovoru pokračovali.«

»Jak jsem nešťastná,« zahořekovala přikrývajíc si tvář rukama.

»Jste pouze rozechvěna,« řekl laskavě. »Jednou uznáte, že jsem si nemohl jinak počínat.«

»Kdybyste aspoň má muka nemnožil a s tou odpornou Roubalovou tolik důvěrně neobcoval. Čekala bych, ráda bych trpěla a se těšila.«

»Vyhovím vám, pokud budu moci,« sliboval blíže se ke dveřím. »Račte se položit a čekat na spánek. Jakmile usnete, zotavíte se a bude vše lepší. Zítra vysadíme massáž a uvidíme, jak potom bude. Poroučím se, milostpaní.«

(Pokračování.)

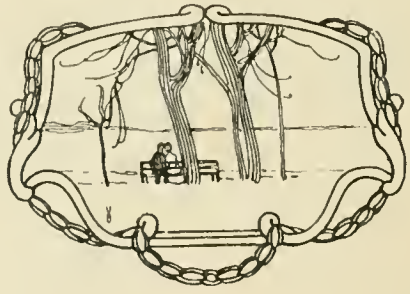

KAREL H. HILAR:

Básník.

(Dokončení.)

oné smutné komnatě sedávala u spinetu za soumraku, a její prsty bloudily po žloutnoucí klaviatuře, jako stíny věčných poutníků. Pak zmrtvěly v kterémsi akkordu a Denissa utkvěla zraky daleko v dálce, daleko, daleko, kde byl obzor širošíře volný, jásavý a vírný. Sedával jsem podál ní, zamyšlen v hluboký svůj smutek, neboť nespatřil jsem nikdy už jejích očí, rtů a úsměvů, jejích jemných gest, jejích diskrétních kročejů. ‚Do dálky zasnila jsi se, Denisso,' pravil jsem kdysi. A ona zavzlykala . . . ‚Pláčeš?' tázal jsem se. ‚Toužím . .', odpovídala jako ze sna.

*

Toho nezapomenu do širé smrti: uprostřed hry vztyčila se u spinetu a naslouchala úderům hodin. Počítala kyvy. ‚Osm,' pravila. ‚Hle, odbily a zastavily se.' Bylo ticho, jen

venku padal mírný jarní deštík. ‚Jak zvláštní,' zvolal jsem. ‚A jak krásné!' A tehdy ona přistoupila ke mně a obě moje ruce do svých dlaní stisknuvši, promluvila hlasem zvláštním a zcela jiným než dosud jsem vždy uvykl slýchati: ‚S bohem, Jene.' ‚A navrátíš se?' tázal jsem se ve zlých předtuchách. ‚Nevrátím se k tobě nikdy již, Jene. Umru v radostném zápasu života. Zoufalém, rci třeba. Lhostejno. Umru v jeho náruči, jemu oddána, jeho dcera. Jej líbajíc, třeba jím bičována, jej k sobě tisknouc, třeba udupávána, jej ssajíc, třeba k vlastní smrti. Chci život, chci život, chci život. Chci jeho smělé zápasy, chci jeho šalebné hry, chci jeho nesmiřitelná vlnobití, však žít, zápasit, tonout, vítězit, křičet, zoufat chci; chci život . . .' ‚A můj svět, Denisso?' ‚Jest nepřátelstvím, v němž lze vítězit toliko sám. Jest hrdostí, v níž lze umírati toliko samotnému, Slyšíš, Jene, umírat toliko lze v ní. Smrti vítězit. Nijak víc. Království smrti to jest. A hrdosti marné. Hrdosti ztracené. Ztracené odvahy. Ztracené síly. Všechny nás zabije život, Jene. Nuž, chci, vášnivě oddána zemřít . .' ‚Bylo snem přejíti hlučícím náměstím života jako stín tiše a bez pozornosti,' zašeptal jsem. Mlčela. Mlčela dcera země, dcera života, dcera ženy. — — A nevydala od onoho okamžiku komnata jejích kroků, spinet akkordu, a hodiny ni jediného kyvu . . .

Umřela a její dcera nesla všechnu horoucnost její vyšlehnuvší touhy a vášnivé lásky k žití. Jmenovala se Anna. Řekli mi, že má černé vlasy, hořící oči, a já pocítil palčivost jejích rtů, když kdysi přišla se vzkazem své matky, prositi za její památku. Je to ovšem po letech, kdy se Anna vrací. Žena to jest, dospělá, prý krásná. Nijak podobna své matce z těch dob, kdy Anna Denissa byla mým širým světem. Chodí hlasitě a jasně se směje. Má silné, mocné ruce. Zpívá a tančí. Hle, život se vrací ke mně. Dotěrný. Ach, ne, ne. Jakýkoli, jen takový ne. Sedím vždy z večera s ní, nový svět tu ve tmě probleskuje. Nikoli jen modlitby starých tet opatrovnic slyším a monotonní hvizdy ptáků. Svět hlučící, prostý, oddaný, zabíjející s úsměvem a plačící, kdy se mu z dlouhé chvíle právě zlíbí. To je on. Neznám ho, dávno, dávno ho neznám. — — Anna šeptla kdys v dojetí soumraku: ‚Bylo by možno, abys jí kdy byl odpustil?' ‚Anně Denisse?' tázal jsem se tehdy. ‚Co bych já mohl jí odpouštěti, milé dítě? Život, toť jest jméno celé naší viny a naší zásluhy. Lze jemu něco odpouštěti, nebo ke zlu čítati? Nikoli ženu, nikoli ji samu vzala mi Anna Denissa, ale víru v sebe, ve svou vnitřní oprávněnost, v pravdu toho všeho, co jsem vybudoval, vytvořil a vysnil. Vzala mi víru ve smysl mého snu, vzala mi odvahu žíti v něm i vzala odvahu v něm umříti. Mne vzala mně samému. Víru ve smysl sebe samého. Na osmé hodině stanula rafije mého života. Není ho již. Existuji toliko, dýchám ještě. Ztratil jsem svůj smysl. Ztratil jsem své slovo. Nemám již, co bych řekl. Nemám již nezranitelnosti svého snu a své samoty, jsem koráb, jehož trhlinami vniká moře. A nemám již také možnost společenství a návratu k litostnému pokání. Do drahých zásob podpalubí vrhá skulinami lodi moře bláto. Život jest oním mořem. A ve mně není ani smírné lítosti. Čekám, až trosky rozloží čas . . .

*

Když ti bylo dvanáct let, Denisso, dcero Anny, dcery Anny Denissy, která kdysi dávno, dávno v jitrech mého života nesla nejkrásnější a nejbolestnější chvíle mého života, umřela veselá máť tvá, tanečnice života, slunná kněžka přílišné oddanosti, uprostřed horké touhy a s písní na rtech. Neboť uprostřed hostiny umírají všickni horoucně toužící žíti. Umře a tak i její máť, Anna Denissa. A jen já, vetchý sloup solný s nepohnutou, kamennou tváří trvám nad zmítajícími se pláněmi, v nichž umírají desítiletí, jakoby pro mne nebylo již doby ni usmíření. Umřela tvá máť čtyři roky po smrti tvého otce, po němž jsi zdědila své sladké mlčení a hovory tisknutím ruky. Ulekanost hlasitých slov a lásku k bezhlasým hovorům soumraku. Lásku k hudbě stlumené. Lásku ke snu. Lásko pozdní a nemožná! Drahosti celého mého života, navrácení mne sobě samému. Umírajíc, pravila tvoje máť: ‚hle, zlaté vlasy má, jako moje máti. A její úsměv, o němž jsi, drahý otče, vždy snil. Vztah rtů, a tahy lící, jemnost linií a něhu vroucnosti tvé. Toť ona, která jest tvým vítězstvím. Toť ona, kterou vysnilo tvé mládí a kterou poslala Anna Denissa v lítost tvého snu. Přijmi její jemné, unavené ručky, bojící se skutečných doteků, a polib její čelo, v němž políbíš všechnu zapadlou svoji hrdost. Tobě zasvěcena, zůstane vroucně ve svém poslání.' A já tebe přijal, Denisso, květe smutné zahrady mé. Jsem v tobě obnoven, nalezen, vzkříšen. Cítím to, cítím, budeš nalezený smysl mého života, jsi obnovený svět mého nitra, vlajka, kterou vztyčuji znova hrdě, do nových zápasů, do nových bloudění a nových cest. Dnes, v den šestnáctého jara tvého, vracím se do svých listů, abych jim svěřil modlitbu za tebe, pozdravuji v tobě starou svoji hrdost, staré království své, království vyděděných skutečnosti, království knížat smutku, království hrdého snu. Krásná. Budiž pozdravena. Harmonická. Budiž pozdravena. Jemná. Budiž pozdravena. Úrodo, vítězství života mého! V odvážný zápas na novo se dávám. Tebe nesu do zápasu vstříc.

Za staré viny, svoje i její, zklamané milenky života. Stará odvaha zas tebou vykřikla: přemáhat vše svým snem, a přijati jen jeho zákony, nemoci býti přemáhánu ničím jiným a donucovánu k činu než příkazy svého skrytého, duchového světa, nemoci býti přinucovánu k životu vnější, lhostejnou nutností, leč toužiti po něm v účelu povýšeného, mimodenního, věčně krásného cíle! Budiž pozdravena třikráte, zlaté dítě, Denisso, dcero veselé tanečnice Anny, dcery Anny Denissy, milenky zítra mého! Třikráte budiž pozdravena dcero bolesti, průvodkyně má, která přemáháš zoufalství samoty a dovedeš samojediná smutného poutníka k poslednímu dni nekonečné pouti. Budiž pozdravena! — —

* * *

Umlkla dívka. Další listy nenesly již písma. Zavřela svazek i unavená víčka, v zachvácení hrůzy i opojné mdloby. Neboť v té velkolepé chvíli ztratila se skutečnost, a Denissa jest svobodna svých drobných snů, které oblétaly její devatenácté jaro, jež zítra bude uvolněno. Již jest svobodna šalebné touhy náležeti jinému milenci a stvořiti s ním pevný, vítězný, radostný svazek pro širý život. Co ještě dnes v bolestech a uděšení proudilo jejím nitrem, tak že vyslovila ono těžké obvinění zmatku do slov starcových, leželo nyní jasno a osvobozeno . . .

Vztáhla ruce po pravici kmetově, aby ji políbila. To budiž odpověď! Ale bledá jeho ruka zmizela ve tmě, jako v hluboké propasti stíny mrtvých.

— Půjdu, a rozsvítím jasný plamen, dám rafiím chod a tóny spinetu osvobodím, pravila potom pevně do mrtvého ticha. Veliká budiž dnes slavnost. Slavnost světla a osvobození. Slavnost života. Slavnost mé věčné cesty s tebou, otče!

Hlas zvonivě se rozzvučel. A zadrhl náhle. Denissa lehce se zdvihnuvši s křesla, pojednou jakoby zkamenčla —: list, jejž psala milenci neodeslavši ho, zasténal s jejího klínu, podvržen v poslední chvíli jejího zmatku. Zbledla smrtelně. V bezvědomém zbloudění zří své písmo, smysl slov a vět. »Jemu jsem obětována a zůstanu ji. Buďte s Bohem, drahý příteli. Drahým snem jest on, vy nejsladší skutečností, I vás snem učiním . . .«

— Lež! vykřikla.

— Pravda! zazněl hluboký hlas starcův. On jest smysl, on jest naděje, on jest tvůj život! On jest tvé světlo, Denisso. Jím osvěcuji zmatek, o němž jsi mluvila. Jím roztínám temno, které jsem dával svými slovy. Jím osvobozuji tvé stíny, ticho této komnaty, rafií i tónů. Jdi a podej mu ruce. S rukou v ruce s ním vrať se mi pak, abys tu rozžala světlo, život a píseň. Jen tak bude osvobozena ze svého zakletí tato komnata!

— — — — — — — — — — — — — —

Stál nalomen ke krbu, a jeho bílé, smutné prsty naposled celovaly plochy papírů. Líbaly, ssály, ssály je. Něžně, křečovitě, zoufale. Rysy obličeje byly smrtelně bledé, bez chvěvu, mramorové. Pak táhlý svist vraždící, úkladné rány rozřízl mrtvé ticho. Přetržený svazek dopadl do ohně. Zasyčel, zachvácen plameny . . . A stařec stojí nad ohněm, jako mrtvý obelisk v širé noci, jako nezměrná socha v nekonečné poušti. Naslouchá, . . . jak papír tiše sténá, zžíhán žárem, naslouchá šumotu závitků, zkroucených ohněm, naslouchá v nejvyšším vypjetí smyslů, v nejmocnějším napjetí nervů. Temná brázda překrvené cévy zkameněla ve vlnivém pohybu na čele. Naslouchá, naslouchá . . . Všechny smysly, všecky jeho nervy, všechny atomy krve naslouchají. Pak již, jakoby celá bytost byla zachvácena šílenstvím napjetí, a mrtvé oči hrozily vytrysknouti zuřivým, vášnivým, šíleným výbuchem krve . . .

* * *

Když se vrátili do komnaty, ležel v křesle mrtev, téměř stín své bývalé postavy. Jeho ruce byly v pěst zaťaty a jeho rty prudce rozlomeny, jakoby naposled byly vykřikly: — ž i v o t!

FEUILLETON

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů

XIX. LAWN-TENNIS.

Letošní mezinárodní tennisové závody v Praze ukázaly velmi pěkné výsledky. Účast ciziny byla značnější, než obyčejně. Ve dvouhře se hráči na pevnině stále ještě nemohou měřiti s anglickými amateury. Letošní angličtí hosté ukázali opět značnou převahu: Mladý Wilding, nebezpečný soupeř i dokonalých mistrů v světové soutěži na závodech anglických, i starší protivník jeho Ritchie, který přes neobyčejnou vytrvalost a dokonalou techniku hry, která mu tolikrát přinesla vítězství, podlehl mladšímu soupeři. Z pražských hráčů Němci jsou dosud silnější v jednotlivé hře, Kurt von Weselly, který byl loni i Ritchimu vážným protivníkem, Kinzl a bar. Ringhoffer, — ačkoli čeští hráči bratří Žemlové (kteří hrávají pod jmény Janský a Rázný) a Dr. Just se jim dobře staví po bok. Hra Dra. Justa je i svým úměrným, dokonalým stylem zajímavá a přímo vzorná. Jeho service (1) je typickým příkladem korrektního počátku hry.

Ve hře párů však čeští hráči daleko předstihují německé, a dokonce i všecku soutěž na pevnině. Bratři Žemlové již loni zvítězili hladce nad vážnou soutěží, a letos vypravily se na ně tři páry anglických hráčů, aby jim zabránily trvalé získání putovní ceny. A oba čeští studenti zůstali přece vítězi. Jejich hru v páru prohlásil výborný anglický hráč Simmond za nejlepší, kterou viděl hrát v Evropě mimo Anglii.

V letošních závodech bylo opravdovým požitkem sledovat jejich hru, dokonalou jistotu mladšího (Rázného) u sítě (2) a spolehlivou, rychlou hru staršího (Janského) na zadní čáře (3). Hra pražských dam nevyrovná se jistotě a zručnosti Angličanek, ani těch, které každoročně přijíždějí k nám pro ceny; dámy české i německé společnosti stojí celkem asi na stejné výši techniky i jistoty hry, jen že z české společnosti méně se účastní veřejných závodů.

Závody mezinárodní mají velmi dobrý vliv na způsob hry u nás a udržují úsilné snažení po dokonalosti. Tennis stává se v české společ-

1

nosti v Praze i na venkově velmi oblíbeným. Třeba že mnoho lidí dělá si z něho opravdu jen hloupou a dětinskou zábavu, při které běhá v světlých šatech a křiklavých šerpách po ledabyle upěchované půdě a tluče do starých míčů, jako hejno malých dětí. Ostatně je to u nás dost obvyklý názor, že je tennis cosi malicherného a dětinského, ačkoliv je jisto, že není o nic malichernější, než sedění v hospodě od 8—12, hraní taroků, bouchání do vyplašených koroptví, válení se celá odpoledne v kavárnách atd. Každý člověk mimo práci ve svém zaměstnání a mimo spaní potřebuje vyrovnávat jistou dobu denní napjetí nervů a mozku, denním zaměstnáním způsobené — zvlášť je-li nucen málo se pohybovati a zanedbávati úměrný pohyb svalů. To, čím vyplňuje tuto dobu, je vždy svým výsledkem malicherné vůči skutečné práci. Je to soukromou věcí každého člověka, zjednává-li si od pracovního napjetí úlevu alkoholem, kartami, procházkou, pobytem v zakouřených, nízkých místnostech, či na volném vzduchu. Praktičtí Angličané uzákonili si i tyto doby oddechu a zavedli pro ně sport, řízený pevnými pravidly, vynucující souměrný a úsilný pohyb celého těla ve volné přírodě a ve volném šatě, sport, který svým základním principem — stálým byť i zdánlivým zápasem se soupeřem — je výcvikem k životu naší doby, k neustálé, pečlivé a energické soutěži. Ponechat, aby se staral sám o své blaho, každému samému, neubližovat, ale stát se vlastní vlohou, vlastním výcvikem a energií silnějším — při tom ochotně se podrobovat zákonům, jež celá společnost i každý jednotlivec

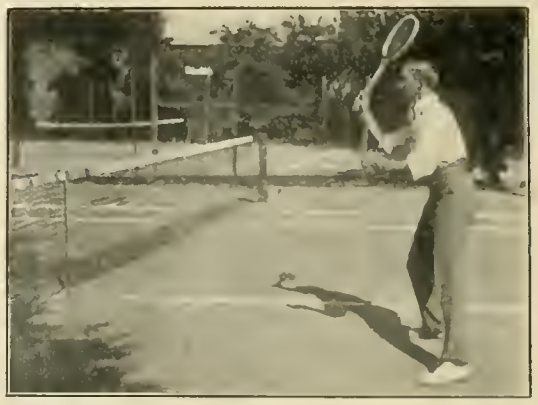

2

na prospěch celku i svůj uznávají — to je základem všech těchto her. A praktické naučení z nich plynoucí: lze spoléhat jen na vlastní sílu a výcvik v zápase, v němž každé přestoupení — ne plné využití — daných zákonů nutně vede k porážce. Nikde snad není tak jasně a určitě znát úspěch dokonalé práce, vytrvalého úsilí a rozumného sebezapření a sebeomezování, jako ve sportu, a nikde se tak nemstí na výsledcích všechny výstřednosti, nedbalost, chytrost na cizí útraty, a lenost duševní i tělesná, jako v té prosté tennisové hře na hladké, bílými čarami rozměřené půdě, na níž odděleni sítí, hledí dva soupeři se navzájem předstihnout hbitostí pohybů, zručností ruky, jistotou oka a především, bystrostí výpočtu a rychlostí v rozhodování.

Když si podají přes síť ruku a odloží rakety, přestává také hra a zájem o ni. Je ovšem dosti lidí, kteří z hry činí zaměstnání. V praktické cizině je to obrovsky rozkvétající průmysl, který zdokonalováním výroby soutěží a získává miliony jistě oprávněněji z mravního či sociálního hlediska než vyrabitelé alkoholu, gramofonů, pohlednic, atd. Mimo to professionálové, kteří oddávají se hře na výdělek, zdokonalují hráčskou techniku, řídí výcvik, udržují dokonalost a pořádek hry, dle zásady všech energických a důsledných národů, že vše, co člověk neb společnost koná, má konat dokonale, do posledních důsledků

3

a s plnou energií — práci právě tak jako odpočinek a hru. Naši lidé nemohou tuto zásadu pochopit často ani v práci a v obchodu — tím méně ve hře, a zdá se jim malicherné, věnovat hře vůbec jaký zájem, ač důkladnost v požitcích, jež nejsou spojeny s fysickou námahou, dovedou pěstovat velmi seriosně. Mladší pokolení dívá se správněji na sport, a můžeme v pravdě říci, že velká většina těch, kdo rádi a se zájmem pěstují tennis mimo studium neb denní zaměstnání vykonávají hladce své zkoušky a nezanedbávají svoje zaměstnání, a hodiny ztrávené na tennisu, je jistě nečiní méně schopnými práce, než kdyby je trávili v hostinci neb v kavárně. *T.*

⁂ **Alarm!** Jihočeskými časopisy a po nich pražskými denníky proběhla zpráva, že jakási cizí německá společnost (t. j. zahraniční) kapitalistů vystavěti chce ve Vodňanech továrnu na galanterní zboží. Tu a tam připojena k stručné zprávě obvyklá naše lyrika stěžující do nedostatku české podnikavosti atd. Laciný nářek, ale jinak nic, ani myš se nepohnula proto v Čechách. — Nebyla pravdiva lokálka o německé továrně vodňanské. Dnes je jisto, že galanterie se tu zatím nebude továrně vyrábět na dobré zúrokování pruského nebo saského kapitálu. A přece volám: Alarm! — — Ano: Alarm! Na stráž! — —

Neboť: rozbijou-li se i plány jedné kapitalistické společnosti, vydaří se snad plány druhé.

V Netolicích veliký, nákladem milionového cizozemského kapitálu zaražený podnik tovární »Triumph« nedávno vešel do života. Netoličtí měli radost. Vydělali si lidé při stavbě pěkné peníze a továrna tak značných rozměrů, není pochyby, že oživí a zdvihne blahobytně celou krajinu, odkázanou dosud na polní hospodářství a malé řemeslo. Také ve Vodňanech jako v Netolicích, obce, okres, peněžní ústavy, všecko všude ochotno jest vyjíti vstříc — jsouť jako netoličtí také vodňanští dávno lačni po průmyslových lahůdkách; nelíbí se jim příslovečný klid jihočeský, touží po ruchu, továrnách a vojácích. Němečtí továrníci a úředníci v Netolicích chovají prý se národnostně velmi slušně, v žádném ohledu aspoň nejsou expansivní, píší úřední české zprávy odtud. Věříme — dnes, zítra, ale dál? — dál! — Kdo ručí za zítřek? — — Netolický »Triumph« sice prý již zkrachoval, ale to na věci ničeho nemění — továrna stojí a někdo tam pracovat bude; Češi to nebudou. Dnes nevinně vyhlížející podnik může státi se silnou německou baštou.. Netolický okres jest český, ale má už teď několik německých vesnic a rozepjat je na samém národnostním pomezí. Netolice jsou posledním českým okresním městem proti německé hrázi na Šumavě — zrovna tak Vodňany jsou tu posledním městem okresním; následujícím jsou už Prachatice, které sice mají značnou českou menšinu, ale nic naplat, mají vědomě německou správu obecní, německé školy obecné, měšťanské i střední atd. Nyní rozviňme obraz.

Představme si, že také ve Vodňanech jest nějaký »Triumph« (ať vyrábí galanterní zboží anebo cihly a kremrole, na tom nezáleží). Za jedním podnikem továrním přijdou jiné, nové, další — jsou v těch krajích pro takové opravdu všechny podmínky zdaru a plného praktického úspěchu. Po případě se ty jednotlivé bašty německé, zatím nevýbojné, posunou proti toku Blánice na Bavorov, Strunkovice a Husinec, až ke zdem samých Prachatic — — Peněz je v Němcích dost! Je vidět, že tady chuť je a mohly by se chuti vycházející snad dosud od jednotlivců, proměniti snadno v systém, státi se určitým a cíle vědomým heslem —

Podívejme se! Též i královský Písek má pěknou vodu, nejenom k příjemnému letnímu koupání, jest v ní skryta síla, která by dovedla hnáti strojová kola — — Pak je tu Protivín (starý Schwarzenberský Manchester, knížecí správa umí německy jako česky, tedy by mnohé šlo hladce), dále Strakonice (ty jsou už německou tovární červotočí dávno trochu prolezlé) — Volyň, Horažďovice, Sušice (zde mají teď už německou školu a při zápisu školním mocí musejí být drženi čeští otcové, aby tam nenalezly české děti) — —

Nevidíte bitevní naši čáru na českém jihu? — —

Slyším ze všech stran smích! Jaké strachy na lachy! Netolice, Vodňany, Písek atd. — samá vlastenecká města! Sebe ohromnější tovární leviathan tu nemůže přece nic dělat, pranic by národnostně nepořídil, i kdyby chtěl — —

Ale kdo pak nám poněmčil severní Čechy, pánové? Průmysl! Německý průmysl, který sem německý kapitál nasil podél našich vod a kterým i kraje původně ryze české znenáhla ovládl — — Nemohlo by to se opakovati též v jižních Čechách? — — Dnes třeba není nebezpečí, ale v budoucnosti, kdy mohou nastati přec všelijaké převraty, docela jiné a od dnešních rozdílné utvářit se poměry politické — —

Házím tvrdý oříšek — do klina Národní Rady České! Tady je snad náležitá instance? — — *Fr. Herites.*

⁂ **Zajímavý zjev** jeví se po nějakou dobu ve španělském světě spisovatelském, že totiž pracují literárně dvě generace současně.

U nás, pokud vzpomínáme, pracovali literárně otec a syn: oba Čechové († Vladimír starší a Vladimír mladší) a oba Klecandové (Jan Klecanda a Jan Havlasa.) Ve Španělích psal Juan Valera, spisovatel

světového jména a zároveň i jeho syn, Luis Valera, markýz de Villasinda. Juan Valera zemřel nedávno a Luis napsal za života otcova zajímavou knihu vzpomínek z Číny a svazek orientálních novel, jimiž se blíží skvělému vzletu a fantasii otce svého. Hlavně v jemných pohádkách dostupuje syn otcovy výše.

Jaime Quiroga Pardo Bazán, syn spisovatelky Emilie Pardo Bazánové, jejížto díla tvoří už celou knihovnu románů, plných břitkého, zajímavého líčení současného života, literárních studií, cestopisů a j., vstoupil důstojně v šlépěje matčiny knihou cestopisů a fantastickým románem z roku XXIX. *P.*

— Adolf Velhartický: **Povídky o milenkách**. V Moderní bibliotéce, kterou rediguje p. K. H. Hilar, vydal p. Adolf Velhartický své prósy, v nichž snaží se býti českým D' Annunziem. Ale k tak vysokému vzletu má spisovatel dosud malá křídla, a ani sebe lákavější a u nás neobvyklé popisování přemrštěných milostných orgií k tomu nestačí.

Ve své dedikaci p. Velhartický praví: »Připisuji tuto knihu všem ženám, jež mne milovaly.« A na jiném místě čteme: »Životem mým, tak mladým a tak zhnuseným, táhly ženy, jež mne uspokojily na chvíli tělem, ale duši jitřily a zraňovaly svou duševní pustotou. Každá nakapala do rány jed přesycení a nyní jsem cele proniknut hnusem proti nim.«

Z toho soudíme, že p. Velhartický jest dosud velmi mlád. Množstvím přežitých lásek a přesyceností chlubívají se nyní literáti tak asi mezi 16 až 20 lety. Doufejme, že autor Povídek o milenkách časem vystřízliví, a že péro jeho přinese lepší a čeřtější věci, než jsou tyto pochybené ohlasy cizích mistrů, v nichž mladé oči spatřují více smyslnosti než-li umění. Do té doby doporučujeme mu českou mluvnici, neboť dosavadní pokusy jeho urážejí množstvím hrubých jazykových nesprávností (příliš, než aby, kdož ví, budu-li tě více míti, mrtvoly si nepoložili otázku, pohleděti zpět, pohlédnu zpět, kde vzal jsem té smělosti, nese nadpis, pannenský, dojmuta, šumící vůně, šumící sosny atd. atd.). Jinak bylo by škoda jeho vskutku pěkného nadání. *Ds.*

— **Ze života bezvýznamných lidí**. Napsal K. Jonáš. Nejnovější kniha Jonášova obsahuje osm drobných, ale vesměs vážných a dobrých prací. Snad jediná povídka Náš Buddha vzbudí v čtenáři náladu poněkud humoristickou, ostatní však dýší onou opravdovostí, která jest příznakem veškeré spisovatelské tvorby Jonášovy. Některé z povídek pohnutlivým dějem až otřásají čtenářem, jako na příklad Jak žila moje sestra, Dvě ženy, Láska čtyřicetiletého a nejobjemnější i nejpropracovanější ze všech Když jedenáctá odbila. V ní spisovatel líčí život kočovné divadelní společnosti nižšího rázu, onoho pochybného útočiště, kam se uchyluje tolik čistých snah a nadějí, onoho temného hrobu, ve kterém téměř všechny ty snahy, naděje a touhy na vždy se pohřbívají, a kde tak často béře za své mravnost a počestnost.

K. Jonáš jak výběrem svých vážných, životných novellistických látek, tak i sytým způsobem vypravování hravě si získává přízeň čtenářovu. Zasluhuje jí plnou měrou, poněvadž náleží k spisovatelům, kteří perem svým vztyčují se k větším, ušlechtilejším cílům, než jest pouhá snaha naplniti co možná značný počet stránek nebo sloupců. Neveliká kniha jeho jest žní sporého, vydatného zrna, a upřímně ji doporučujeme jako výbornou četbu pro nejširší vrstvy obecenstva. *Ds.*

— Knut Hamsun: **Povídky**. Po románu Nová země a po několika novellách, které do češtiny přeložil V. Petrů, přichází Jan Osten s překladem jedenácti povídek zajímavého norského spisovatele. Vážná severní opravdovost vane z každé jeho řádky, a to, co na příklad vane v črtách Na prerii, Zacheus nebo Smrtelná úzkost, zanechává v nás trvalý, nevyhladitelný dojem, a ještě dlouho budeme v duchu viděti krutou práci dobrodružných dělníků na farmě tam daleko, kdesi v údolí Červené řeky v Americe. Právě tak, jen že jiným dojmem, otřese námi příšerná povídka Hlas života, v níž mladá žena, právě ovdověvší, oddychuje si a poslouchajíc hlasu, kterým ji volá život se svou okouzlující divokostí, uvádí si do manželské ložnice mladého muže, kterého potkala v šeru pozdního večera na ulici, kdežto ve vedlejší komnatě na dlouhém stole ještě leží v rakvi její starý, šedivý muž. Nevelká kniha překladů Hamsunových je tím zajímavější, že látky jednotlivých povídek jsou velmi rozmanity, autor pak v nich líčí nejuhlavnější i nejtvrdší lidi a rovněž nejútlejší i nejdrsnější city. Doporučujeme. *Ds.*

Ročníku IV. číslo 48. vydáno dne 10. srpna 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —

Otiskovali z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH.

REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Pokračování).

y už odcházíte? Jak jsem všemi pohrdaná!« Položila hlavu na pohovku a rozplakala se podrážděně. Assistent okamžik váhal, ale potom vyšel ven. Vždyť se brzy upokojí a svou přítomností prodlužoval by její rozechvění. Vyšed ven, zamířil do druhého poschodí, kde byl jeho byt. Byl rozmrzený a starost ho trápila. Hle, k jakým výstřelkům vede ženský rozmar a nečinný život. Plukovníková, dáma z velmi dobré rodiny, pohybující se ve vybraných kruzích a dozajista pečlivě se střežící všeho, co by ji před světem snižovalo, dala se strhnout až k takovému ošklivému výstupu. Nepřirozený způsob života, v němž bohaté vrstvy žijí, nedostatek upřímnosti a pachtění se za lesklým zevnějškem zaviňuje potom, že se dostavují chvíle, ve kterých jejich srdce lační po něčem zvláštním, po něčem, co by vyplnilo prázdnotu jejich duší. A teď, když vidí, že nemůže dosáhnout všeho, po čem zatouží, bude se cítit dvojnásob nešťastná, bude jeho vinit z krutosti a vrhat zodpovědnost na toho, kdo se jí zdá být překážkou v dosažení jejích choutek. Že by její láska byla opravdu vroucí, veliká a nadšená, tomu nevěřil. Z osamělého způsobu života vyrostla v ní vášeň a ta jí lomcuje. Nesmí ji však dráždit, poněvadž by opravdu mohla se dopustit něčeho, co by mohlo způsobit v sanatoriu pohoršení. Assistent Pícha toužil po vyšinutí se, byl blizek splnění své tužby, že bude povolán na místo universitního docenta a takový malý škandál mohl by rozbít všechny jeho sny.

Musí být rozumný a musí také pomýšlet na to, aby Jaroslava ve svých probouzejících se snech nešla daleko. Náhle veškeré styky s ní spřetrhat nemohl, nejen z ohledu na její, ale také pro své postavení, jež mu za povinnost ukládalo být v stalém spojení s pacienty a vyhovovat jim ve všech přáních. Sanatorium bylo odkázáno na bohaté pacienty, těmi stálo a padalo, těm zpříjemnit pobyt bylo stálou snahou majitele, jenž dle toho- také žádal od svých podřízených, aby se vyhnuli všemu, co by toho kterého pacienta popudilo. Jak tedy se vyhnout úskalí, k němuž ho žarlivost dvou žen hnala?

Chodil chvíli pokojem a potom se rozhodl. Napíše sestře Jaroslavy, že je nemocná velmi zotavená a že by bylo dobře uvykat ji myšlence na brzký návrat. Uvede náhled, že by mohla sestra a po případě muž Jaroslavin ji navštívit, budou-li chtíti, několik dní v sanatoriu na návštěvě pobýt a tak nemocnou potěšit. V sanatoriu je nyní hojnost prázdných pokojů a dva hosté neporuší domácí pořádek. Až Jaroslava spatří svého muže, rozpomene se, že je vdaná, že dříve neb později musí se k němu vrátit, a takovou nenápadnou cestou budou vznikající její vidiny odstraněny.

Tento postup zdál se mu nejlepší a usednuv, psal hned. Navštívil potom Jaroslavu, nezmínil se ji však ani o plukovníkové ani o svém listu. Svou návštěvu zkrátil, šetrně se omlouvaje, že musí dokončit jakousi vědeckou práci, o níž je vynikajícím lékařem a redaktorem lékařského listu důtklivě žádán.

»Nebudu vás zdržovat,« povídala smutně, »uznávám, že jste povinnen pamatovat na své štěstí a svou budoucnost, ale aspoň chvilenku mi každodenně věnujte. Nebudu od vás mnoho žádat, spokojím se několika slovy.

Byl hluboko dojat jejím ochotným se odříkáním, z něhož vanula upřímná a obětavá láska, aby mu nebyla v jeho štěstí překážkou. Zastyděl se téměř za svou lež a musil se velice přemáhati, aby zakryl své rozpaky. Jen když aspoň bez násilí omezil své styky a plukovníková nebude mít příčinu k své žárlivé vášnivosti. Přál si v duchu se stoupající netrpělivostí, aby aspoň sestra Jaroslavina přijela. Bylo pro něho opravdu mukou dívat se na tichý stesk, na tajené utrpení Jaroslavino, když, vždy záhy, od ní odcházel. Nezdržovala ho, spíš sama ho upozorňujíc, aby nehýřil časem. Ale pohled, který k němu vysílala, když odcházela, byl trapnější, než kdyby byla slovy žalovala na změněné poměry.

Čtvrtého dne k večeru přijela Blažena s Roubalem. Když sluha assistentovi ohlašoval jejich příchod, až se lekl. Ale potom chvatně vyšel jim vstříc a uvedl je do salonku, kde obyčejně hosté byli přijímáni. Představili se na vzájem. Doktor K. nebyl toho dne náhodou doma a assistent zastávaje domácího pána, vybídl příchozí, aby se posadili.

Živá, veselá tvář Blaženina, její svěží růměnec, jemná pleť, půvabné linie její postavy, velice ho překvapily. Byla pravým opakem své snivé, těžkým dojmům podléhající sestře, u níž každá radost obestřena byla smutkem. Roubal byl mu hned na prvý pohled nepříjemný. Z jeho mohutné postavy a pánovitého vzezření díval se naň domýšlivý sobec, právě takový, jak ho v narážkách Jaroslava líčila. Jeho pátravé, chladně se dívající oči prozrazovaly duši dalekou všem vznětům, jdoucí za vlastními požitky a za vlastní vůlí. Blažena chvatně dolehala, jak je Jaroslavě, a může-li ji hned viděti. Upokojil ji, že je sestře poměrně dobře, že se velice zotavila a že je naděje na brzké uzdravení.

»Psal jsem pro vás bez jejího vědomí a neračte prozrazovat můj dopis. Mohla by se domnívat, že snad shledávám její stav povážlivým a to by ji velice ublížilo. Řekněte jí, že se vám po ní zastesklo, že je vám doma smutno a že chcete několik dní v její společnosti strávit. Pan Roubal nesmí hned svou paní vidět. Milostpaní bude tak laskava a připraví vaši paní, že jste také zde. Mnoho dojmů najednou by ji vysílilo.«

»Nemám času dlouho zde prodlít a byl bych velmi rád, kdybych mohl záhy odejet,« ozval se Roubal s vysoka.

»Zdraví vaší paní je vám dozajista tolik milé, že ráčíte přinést oběť nějakého dne. Nebudeme vás tu držet v zajetí, není u nás tak smutno, jak se zdá. Těžce nemocných pacientů vůbec nepřijímáme a v našem parku, čítárně a hudebním saloně, najdete hojnost rozptýlení. Dnes je sychravo, zítra asi bude nejinak a tak milostpaní nebude moci ven vycházet. Račte se tedy zcela svobodně procházet, kde je vám libo, a jakmile bude milostpaní připravena, shledáte se s ní a budete moci odejet.«

»Musíš poslechnout,« domlouvala Blažena živě. »Ach, pane doktore, já si představovala sanatorium jako místo hrůzy a pochmůrnosti, ale máte tu vše takové hezké, světlé, veselé. Já nemám ráda temných barev, nejsem ráda zádumčivá.«

»Jste šťastna milostpaní,« řekl assistent, patře se zájmem na její radostný výraz. »Takové povahy nejen sebe, ale také ty, kteří kolem jsou, osvětlují.«

»A není lépe, dívat se na svět vesele?«

»Arci. Je to lepší, radostnější a také zdravější. Ale každému není toto dobrodiní uděleno. Račte si toho vážit.«

»Bah, také z toho nic nemám,« povídala rozmarně. »Žiji na samotě, trápím se pro sestru, švakr mne sužuje svou přísností a sestárnu brzy, beze všeho potěšení.

»K tomu je daleko,« zasmál se Pícha. »Těším se, že budu mít příležitost s milostpaní ještě hovořit. Teď snad bychom mohli k paní sestře.«

»Ano, pojďme. Co ty budeš dělat, Jene?«

»Půjdu na chvíli do parku. Zde by mne umučila dlouhá chvíle.«

»Jdi, bude líp, když se projdeš, jsi beztoho v ošklivém rozmaru. A buď trochu trpělivější.«

Kynula mu vesele na pozdrav a šla s assistentem. Cestou švitořila, vypravovala, kterak se z jeho dopisu zaradovala, kterak se švakrem celé půldne se přela, má-li napsat Roubalovi, aby jel s ní.

»Sestra ho nemá ráda·« sdělovala sdílně, »ale, můj Bože, co teď dělat? Jsou oddáni a žena musí se muži vždy podrobit. Nebyli-li snad dříve šťastni, mohou být později. Byla jsem také vdaná, necítila jsem k muži lásky, ale ani mi nenapadlo na to žehrat a trápit se, že nebyl podle mé chuti.«

»S vámi by musil každý muž být šťastným,« povídal assistent vřele.

»Myslíte?« ptala se dívajíc se naň koketně. »Domnívám se, že kdybych měla muže, který by se mi líbil, rozmazlila bych ho. Je to rozkošné obletovat toho, kdo se k vůli nám zřekl svobody.«

Došli právě k pokoji Jaroslavy. Pícha požádal Blaženu, aby okamžik posečkala a sám napřed vešel. Jaroslava spatřivši ho v nezvyklou chvíli přicházet, byla překvapena a radost jí zazářila v očích.

»Jdu vám zvěstovat radostnou novinu,« povídal srdečně. »Kdosi vám velmi milý přišel se za vámi podívat. Může vejít?«

»Je to můj muž?« ptala se úzkostlivě.

»Nikoli, někdo jiný.«

»Sestra Blažena!« zvolala radostně. »Kde je? Proč nejde?«

Za okamžik se již líbaly a Jaroslava všecka rozrušena posadila se vedle sestry. Doléhala na ni otázkami, proč přijela, psal-li assistent pro ni, co dělá rada a co dělá villa. Blažena nestačila odpovídat. Assistent hned při vstoupení Blaženy nepozorován vyšel a sestry v živém hovoru trávily hodinu za hodinou. Když byl čas večeře, prosila Jaroslava, aby sestra jedla s ní v pokoji a slyšíc, že Blažena míní několik dní u ní strávit, měla velikou radost.

»Je mi poslední dny jaksi smutno a bála jsem se samoty. Jen když jsi tu. Napíšeme také radovi, aby sem přijel, a aby si tu odpočinul, a potom společně pojedeme domů. Nebudu tu déle, vím že mi pobyt zde není nic platný.«

»Roubala bys ráda neviděla?« ptala se Blažena zkoumavě. Jaroslava zbledla a upřela oči do prázdna.

»Ne,« řekla pochmurně, »toho člověka nesmím více vidět. Sešílela bych, kdybych s ním musila žít. Konec je mezi námi, na vždy a na dobro.«

Blažena si vzdychla a okamžik uvažovala.

»Přece snad bys mohla se umoudřit,« povídala laskavě. »On se už také změnil, počíná si rozvážně a je na něm vidět, že ho roztržka s tebou velice bolí.«

»Ty jsi s ním hovořila?« ptala se Jaroslava zneklidněna a poodsednuvši od ní, zpytavě se na ni podívala.

»Ale ovšem, navštívil nás ondy,« vymlouvala se rozpačitě. »Nic na tom není divného, je přece můj švakr a před světem musíme dělat, jakoby se nic nebylo stalo.«

»Hodili jste hanbu na mou šíji, řekli jste, že jsem nepříčetná, že jen na mne jest vina, a že Roubal je šlechetný muž. Tak to bývá, že slabší podlehne vždy silnějšímu a že moc zvítězí nad právem. Jak smutno je na světě, jakým břemenem je život.«

Těžký zármutek ulehl na její tvář a všechno její oživení zmizelo. Blažena byla trpkou výčitkou rozrušena. Ovinula ruku svou kolem sestřina pasu, a přitáhla ji laskavě k sobě.

»Dětino, jakým myšlenkám se hned oddáváš,« domlouvala jí lichotivě. »Nenutím tě přece k ničemu, ráda bych, abys o tom vážně přemýšlela, abysi hleděla do budoucnosti a uvážila, není-li naděje na příznivý obrat. Nechceš li, dobrá. Nebudeme o tom dnes hovořit. Jen se zase zasměj. Tolik jsem se na tebe natěšila a pěkně bys mi radost zkazila.«

»Vím, že jsem špatný společník,« odpovídala Jaroslava ulehčeně. »Kéž bych měla tvou povahu, abych se sama cítila šťastnou a jiní aby byli vedle mne šťastni. Jsem už odsouzena nésti stín životem a kdo mě má rád, musí mít aspoň soucit s mým utrpením. Hovořila jsi s doktorem Píchou?«

»Ovšem, majitel sanatoria není dnes doma a on mě uvítal. Jaký to milý muž! Má velmi oduševnělou tvář a takové podivné zkoumavé oči, jakoby se člověku díval na dno duše. Mám radost, že takový lékař na tebe dohlíží.«

»Oh, to je vzácná povaha,« zahorovala bezděky a její oči zahořely. »Každý, kdo ho chce chápat, musí s ním blíž žít, musí ho pozorovat a potom se obdivuje jeho nevyčerpatelné něžnosti a trpělivosti. S takovým mužem jít životem, ano, to by bylo štěstí a radost.«

»Nu, nu, snad jsi se do něho nezamilovala?« žertovala Blažena. Jaroslava sebou trhla a uleknutě se podívala na sestru.

»Proč to povídáš?« ptala se chvatně. »Co pak se nějak podezřele tvářím?«

»To právě ne, ale zajímáš se o něho, A to bývá prvním krokem k lásce. Buď na sebe opatrna, víš, že by to bylo beznadějné, že jsi vdaná.«

»Však já vím,« přitakala zachmuřeně. »Vzpomínám na to každodenně. Ostatně, nechme toho,« řekla pojednou téměř hněvivě. »Teď je čas k večeři; poručím, aby nám dali jíst.«

Přistoupila ke zvonku a nařizovala, aby bylo jídlo podáno v pokoji. Blažena se omlouvala, že dojde do svého pokoje se převléknouti a než personál jídlo přinese, opět se vrátí. Chvátala však do salonku oznámit Roubalovi, že pro dnes není naděje na shledání. Když šla chodbou, spatřila Roubala loučícího se s jakousi dámou. Líbal jí ruku a volal právě: Dojista přijdu. Spatřiv Blaženu, zamával rukou a vítal ji s veselým úsměvem.

»Považ, jaká náhoda,« volal rozjařeně. »Našel jsem tu známou, kterou jsem již dlouho neviděl. Paní plukovníková Bláhová je tu také.«

»Jaká paní plukovníková? Neznám ji.«

»Pravda, ty ji nemůžeš znát. Když jsem byl dobrovolníkem, byla mladou paní Starý plukovník se do ní zbláznil a protože měl hodně peněz a dcery z prvého manželství provdal, zachtělo se mu života. Paní plukovníková byla dcerou statkáře, byla veselá, milá paní, rada byla ve společnosti důstojníků a nerozpakovala se podat ruku starému důstojníku, jenž měl sice hodnou pleš, ale také vojenské držení těla a byl k dámám velmi galantní. Paní plukovníková způsobila v garnisoně pravou revoluci. Byla to kráska, hrozně ráda byla vesela a donutila svého muže, že pořádal zábavu za zábavou. Tančil jsem s ní několikrát a tehdy jsem udělal na ni dojem. Kdo ví, kdybych byl zůstal na vojně, co by se bylo stalo.«

»To bych ráda věděla, co by se mohlo stát,« zasmála se Blažena škodolibě.

»Ty mne neprávem podceňuješ,« durdil se. »Proč bych nemohl být dnes mužem paní plukovníkové?«

»Ach tak! Nu, přála bych ti, abys mohl uplynulá léta odvolat a chybu napravit. Bohatou dle všeho je a na kráse tolik nesejde.«

»Ona je dosud krasavice,« horoval, nepozoruje jemný výsměch Blaženin. «A jakou má paměť! Poznala mě, ačkoli tolik let uplynulo a já se velice změnil. Šel jsem do parku zahnat nudu a najednou vidím proti sobě jít dámu imposantní postavy, zahalenou v dlouhý kožešinový plášť. Podívala se na mě pátravě, a já pozdraviv, šel jsem dál. A tu náhle se ona obrátí a ptá se, nejsem-li Roubal. Zajisté, odpovím a překvapeně jsem se zastavil. Pamatuje se, jak jsme spolu tančívali?« Nemohl jsem hned uhodnout ačkoliv mi připadala známou. Bylo rozkošné, jakou radost jevila a jak velmi přátelsky se chovala. Chodili jsme spolu až do té chvíle před sanatoriem, ačkoliv je venku dosti tma. Je to velmi vzdělaná, velmi uhlazená dáma a je na ni znát, že byla zvyklá vítězit nad celým důstojnickým sborem. Ostatně přesvědčíš se sama, při večeři tě představím. Musil jsem jí slíbit, že se súčastním společného stolu.«

»Je mi líto, musím si však požitek ten odepřít,« odpověděla rozmrzele. Hněvala se naň v duchu, že pro samé nadšení nevěnuje své ženě ani slůvka. »Budeme jíst v pokoji Jaroslavy. Zmínila jsem se jí o tobě, bude však lépe, budeš-li trpělivým a sečkáš-li na příhodnější dobu. Můžeš napsat domů, aby potřebné věci obstarali bez tebe.«

»Jaká pomoc, budu tak muset učinit,« povídal roztržitě. »Ty tedy do jídelny nepřijdeš?«

»Rekla jsem ti již, že nemohu.«

»Uznávám to, bude tak lépe. Ale odpusť, musím se převléknout, zde prý jsou pacienti z nejlepších kruhů.«

»Jen jdi, bylo by pro tebe trapné, abys hrál nějakou podřízenou úlohu,« přisvědčovala mu se šibalským úsměvem a obrátivši se, zamířila ke svému pokoji. Vida, jaký dojem naň paní plukovníková učinila, jak je nadšen a jak pamatuje na slib i svůj zevnějšek. Lichotí mu asi, že si bývalá paní plukovníková vzpomněla na bývalého jednoročního dobrovolníka, s nímž asi z překypujícího rozmaru koketovala, aby se pásla na rozpacích mladíčka, horujícího pro sličnou paní. Snad má sestra opravdu dobře, že s ním nechce znova své štěstí zkoušet. Není na něm znát, že by měl vážných myšlenek pro čest a budoucnost, honi se za svými tužbami s horlivostí, jaké své ženě nepřinášel.

Večeře s Jaroslavou byla dosti příjemná, ačkoliv tato jako vždy taká dnes cítila se záhy unavenou a toužila po odpočinku. Prosila Blaženu, aby se nehněvala, aby jí popřála klidu, že ráno vynahradí nedostatek pozornosti. Blažena sestru poláskala, zlíbala ji, když se položila, a dojata její opuštěností, odcházela. Sotva vešla do svého pokoje, klepal doktor Pícha. Omlouval se, že tak pozdě vyrušuje, že se však chce tázat, jaký dojem na ni nemocná učinila. Blažena byla příchodu lékařově povděčna. Prosila, aby se posadil a dívajíc se zvědavě na jeho intelligentní tvář, která se jí chválou sestřinou stala mnohem zajímavější, počala s ním hovořit.

»Naše Slávka je dle mého soudu úplně zdráva,« povídala moudře. »Její nemoc leží hloub a myslím, že ji nejdovednější lékaři nevyhojí. Ona se nešťastně vdala.«

»Pozoroval jsem to a právě proto jsem si přál s milostpaní hovořit. Svědomí mi dělá výčitky, že jsem psal dopis, ve kterém jsem se zmínil také o panu Roubalovi. Zdá se mi, že jsem chybil, pozvav ho sem. Ten pán — milostpaní odpustí, že budu upřímným — se opravdu nehodí za láskyplného manžela.«

»Opravdu? Také vy tak tvrdíte? Znáte ho blíž?«

»Nikoliv, ale měl jsem příležitost pozorovat ho u večeře. Výborně se bavil a počínal si tak, jako by ani paní neměl.«

»Bavil se asi s paní plukovníkovou.«

»Což vy ji také znáte?«

»Vypravoval mi před večeří o ní s velikým nadšením a chvátal upravit svou toaletu, aby bezpochyby nezůstal pozadu za svou novou známou.«

Assistent z tónu Blaženina seznal, že mluví ironicky a že není Roubalovi nakloněna.

»Je-li paní sestra stále zaujata proti panu Roubalovi, bylo by tedy líp, kdyby se s ním

tentokráte vůbec nesetkala. Snad by milostpaní mohla nějakým šetrným způsobem mu to sděliti.

»Velmi ráda. Vidíte, co působí cizí vliv. Mívala jsem s ním útrpnost, hájila jsem ho proti sestře a proti švakru a upřímně jsem si myslívala, že mu ubližují. Ale zdá se, že v něm přece cosi vězí, co není v pořádku.«

»Nechci být nešetrný a nechci se vtírati do cizí domácnosti, ale zdá se mi, že ten pán žije v myšlence, že je celé jeho okolí povinno obdivovat se mu a snažit se, aby on byl spokojen. Pro něho není povinností vůči jiným, poněvadž je sám do sebe zamilován.«

Blažena se rozesmála. Ale potom vzpomenuvši si, že je to její sestra, která spojením s Roubalem byla uvržena do zoufalé situace, zvážněla.

»Lekám se, jak bude dál. Nemohu věřit, že by se v něm přece jednou neozvalo svědomí a on nezatoužil po návratu k vážnému a čestnému životu.«

»Milostpaní se naučí ještě poznávat lidi, kteří dovedli slovo svědomí vyškrtnout ze seznamu věcí, které by stály za pozornost. Tím arci nikterak netvrdím, že by pan Roubal patřil mezi ně. Hovořím jako odborný lékař, jenž měl příležitost seznat mnoho trpících žen, které surovost mužů vehnala do vážných duševních chorob.«

»Jsem také žena, pane doktore, a abychom byli spravedlivi, přiznejme, že také mnoho bezohledných žen vehnalo hodné muže k zoufalství.«

Pícha se na ni překvapeně podíval. Ano, pravdu má. Nepoužívá vhodné příležitosti, aby ženu postavila nad zákon a udělala z ní bytost nepodléhající nutným povinnostem. Prostě a klidně se dívá na život a bez velkého filosofování hledí vždy světlá místa postavit nad temná. A v tom je veliká životní síla, v tom jest záruka, že nepodlehne návalům trampot, které život lidský každému bez rozdílu přináší; taková žena postavivší se po bok muži, jest mu opravdu tím, čím žena být má, těšitelkou, tichým andělem, jenž stírá pot s čela a stává se sladkou útěchou v hodinách oddechu.

Nechtělo se mu ukončit hovor a Blažena rozpovídavši se nenucené, nedávala na jevo, že je jí hovor s ním nepříjemný. Jakoby vycítovala, že před assistentem nemusí nic již tajit, že lékař duševních chorob porozumí všemu nejlépe, upřímně mu vyprávěla o svém i sestřině životě. Za nic se nestyděla, nic nechtěla jinak vylíčit, než jak se sběhlo.

»Bože, už je deset hodin,« všiml si assistent a rychle vstával. »Račte odpustit, že jsem tak dlouho obtěžoval.«

»Naopak, děkuji vám, že jste mi pomohl strávit příjemně večer. Snad se v budoucích dnech budeme častěji viděti.«

»Těším se předem. Jest nyní málo práce a po namáhavém zaměstnání v saisoně lační člověk po příjemné zábavě.«

Rozešli se velmi přátelsky, jako dva dobří staří známí, a Blažena chystajíc se na lože, stále ještě v duchu rozmlouvala s lékařem. Opravdu, zajímavý muž, šlechetná povaha. Už jeho pohled označuje jeho šlechetnost. Jaroslava se nemýlila, když ho tolik chválila. Ubohá! Škoda, že ho nepoznala, dokud nebyla vázána neúprosným zákonem o nerozlučitelnosti manželství. Mohla vedle něho vykvést, štěstí zažít, radostně se dívat na život.

A co ona, Blažena? Najednou si vzpomněla sama na sebe, na svou budoucnost. Blíží se doba, ve které nebude poutána, ve které bude moci zase sáhnout po vlastním štěstí, kdy bude stát před rozhodnutím, má-li zůstat dále vdovou, či se znovu vdát. Ach, vdovský život v mládí je hořké koření, přiznávala se upřímně; je syta samoty a touží po žití ve dvou. Kde najde toho společníka? Kde asi chodí a nač v té chvíli myslí? Kéž by to byl hodný muž, kéž by to byla dobrá povaha. Takový kdyby byl, jako Pícha, jak bezstarostně by mu ruku podala, jak nadšeně by za ním šla. Netušila v té chvíli, že se jím stane ten, kdo v ní myšlenky na nový sňatek oživil, koho jako vzor dávala svým představám o svém budoucím muži. (Dokončení.)

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

šecka čest, vy jste moudrý člověk, kmotře, a víte, co děláte, ale já si pomoci nemohu, já mám strach z toho výrostka . . a — když pomyslím, že za téhle černé noci půjde s mým ubohým dítětem, zrovna srdce mi to rve z těla. Prosím vás . . . řekněte mi . . . ručíte mi za to, že mu neublíží? . . .«

Dala se znovu do usedavého pláče. Potužáka trpělivost přecházela.

»Tohle jsou marné hlouposti, kmotra!« vyrazil ze sebe. »Jak se vám chce mluvit takové nesrovnalé věci! Tuhle se bojíte, ale posílat takového nezkušeného kluka na koňský trh do Netolic, vydávat ho do rukou všelijakých prohnaných a darebáckých koňských handlířů, svěřovat mu peníze a nákup koňů, jimž starého kozla rozumí, toho se nelekáte?«

»Vždyť jsem se toho taky bála, moc bála, můj zlatý kmotře, ale co jsem měla dělat, když si to vzal do hlavy, když jinak nechtěl! Je to soužení! . . Ta holka, ta Anka, mi taky odešla do Vídně a tak nutně bych ji doma potřebovala.«

Potužáková, ráda jsouc, že zmínkou o Ance hovor se dostal na jiné koleje, ptala se Krušné, psala-li Anka, a jak se jí vede ve Vídni.

I spustila Krušná dlouhé povídání o výborné službě, již si Anka našla. Je prý za hospodyni u staršího pána, tuze bohatého vdovce, který má jedinou dceru, ale provdanou už. A ten pán prý si Anku velice oblíbil.

»Jak tuhle psala,« pravila Krušná, »napověděl jí, že by si ji vzal a třeba dům by jí připsat dal. Nu, proč ne? — Anka je hezka, vařit umí, šetrná je taky, Tak, víme, ono by to bylo, jen kdyby člověk věděl. Ale člověk musí takové pány znát — slibujou a slibujou, a na konec — sliby chyby. Tak jsem jí psala, aby to hleděla ňák skoncovat, a, kdyby z toho nic nebylo, aby se mi radčji zase vrátila domů. Jen bude-li holka chtít. Ono se jí ve Vídni moc líbí, a tu si myslím, že, kdyby to tam na onom místě selhalo, ona po něčem jiném se ohlídne.«

A rozpovídala se, široce a rozvláčně, s předmětu na předmět sbíhajíc; i o druhých synech svých mluviti se jala, chvílemi pak rázem zase na Františka vzpomínala.

»Ten chlapec nejde, panenko ty má nebeská, chraň ho a ostříhej! A to je doba, co ten váš hříbek odešel! Už bych řekla, že by mohl být zpátky ze Selců. Jen jest-li se tomu chlapci nic nepřihodilo, nedej Pánbůh! . . . on, chudinka ubohý, tak sám s tímhle Vojtou . . .«

»Jen ať mu Pánbůh dá, aby byl sám s Vojtou,« napomenul ji Potužák, »a dobře bude a nic se mu nestane. Chtěla byste snad, aby seděl někde v hospodě se Šamuníky a hrál s nimi v karty? či, aby se setkal na bůh suď kterých cestách s jarmareční sběří?«

»Nehněvejte se, kmotře, ale ten strach, co mám, ten ukrutný strach! . . .«

V tom vešel Vojta. Všecky zraky se na něho obrátily.

»Kde máš chlapce?« zvolala Krušná.

Vojta se na ni ani nepodíval, přímo k sedlákovi přistoupil a k tomuto promluvil.

»V Selcích jsem nebyl, sedlák,« pravil, »protože do Selců nešel. Našel jsem stopu na cestě z Hlavatce. Sběhl se silnice přímo do Blat a po Blatech někde chodí a bloudí; domů do Pašic asi sotva se dostal. Na Blatech leží mlha jako pytel. Půjdu tam za ním a najdu ho, leda že by se byl utopil v potoce, ale na to si musím vzít smolnici, lucerna nestačí. A potom, bylo by dobře, kdyby Václav šel se mnou. Šel jsem kousek po stopě a seznal jsem, že chodí na slepo . . .«

»A Ježíši ukřižovaný!« zalkala Krušná, »a co ho to napadlo, dát se na Blata?«

»Nu, nerozum ho napadl,« odpověděl Potužák. »Vydej se za ním bez průtahu, Vojto, a ty jdi s ním, Václave.«

Václav, jenž dlel rovněž ve světnici, vstal beze slova.

»Počkej tu,« pravil Vojta, »jen co si dojdu pro smolnici.«

»Odkud vezmeš smolnici?« ptal se Potužák; »pokud vím, nemáme jich v domě.«

Vojta jako by se zarazil, mrak přeletěl přes jeho čelo.

»Ale já mám,« zabručel a vyšel ze dveří.

»V létě jich míval pamatují se,« vece klidně Václav, hotuje se obout vysoké boty, jež před chvílí namazal lojem.

»Rád bych věděl, nač mu byly smolnice,« pravil polou k sobě Potužák.

»Nevím,« odpověděl Václav; »snad hříbkové vůbec jich mívají.«

»Hříbkové? nevěděl bych, ale ovšem rybniční pytláci . . .«

»Toť že jich mívají hříbkové,« ujala se slova hospodyně; »což se nepamatuješ, jak předlonim se Petrouškům zaběhlo hříbě, když byla ta velká mlha? — Hříbkové kde kteří je potom hledali na Blatech a smolnicemi si svítili. Také je našli asi v půlnoci. Pamatuju se taky, byla jsem ještě svobodná, hledali u nás ve Zbudově dva vepříky a taky si na to rozžali smolnice; ale ty běhouny tenkráte nenašli, ty patrně někdo ukradl.«

Potužák se zamyslil, dvakrát třikrát hlavou potřásl, než, věc se zamluvila.

Uběhlo téměř čtvrt hodiny, než Vojta se vrátil; pootevřel dvéře, zavolal na Václava, ten za ním vyběhl, kroky zašouraly na zápraží a ti tam byli oba mladíci.

»Ježíši! Maria panno!« zahořekovala Krušná. Pak bylo ticho, nikdo nepromluvil. Hospodyně se jala poklízet u kamen.

»Tenhle nápad! tenhle nápad, pro Boží rány,« započala po chvíli zase Krušná; »nešťastný chlapec! Samojediný se dát Blaty! Ani věřit tomu člověk nemůže! Vždyť tam je hrůzno, teď, v zimě, v noci, ve mlze! Jaktěživa jsem tam v takovýhle čas nebyla! A což, kdyby ho nenašli?.. kdyby byl spadl do vody?... po něm by bylo, můj ty umučený Ježíši!...«

A po chvíli pláče zase:

»Tak si zase myslím, že nemůže být pravda, že by se byl dal na Blata. Ten hříbek se musel mýlit. Kdo ví, co viděl za stopu! Jak pak může člověk v noci rozeznat nějakou stopu? Přece by ten chlapec neměl tak zpozdilý nápad, aby se dal na Blata... Hříbek měl jít do Selců, jak jste mu přikázal. Tam on bude a, můj Bože! — do jaké společnosti třeba zapadl...«

»Nechte těch řečí, kmotra,« přerušil ji přísným hlasem Potužák; »řekl-li Vojta, že viděl jeho stopu, můžete být jista, že se nemýlil. A, šel-li váš Frantík do Selců a dostal-li se do jaké společnosti, do horší nezapadl než v Netolicích, kde pil litkup se Šamuníky! Marně o tom mluvit! Teď vám nezbývá než počkat, až chlapci se vrátí z hledání. Netajím se vám, že věc je na váženou. Je sice možná, že se dostal ke hrázi Volešku, ale byla by to náhoda tuze šťastná. Bloudí-li tam, Vojta ho najde, za to vám ručím, ale krom Vojty na celém světě není člověka, který by toho dokázal.«

Dobrá hodina uběhla. Vyslaný do Pištína pasáček se vrátil a přinesl zvěst, že nikdo tam Frantíka neviděl; u dolejších Dvořáků v hospodě pak mu kdosi řekl, že viděl jednoho ze Šamuníků, an odváděl stranou k Prachaticům koně, jehož Frantík před polednem byl koupil. O Frantíkovi samém nevěděl ničeho.

»To mu ho ukradli!« zaúpěla Krušná; »ale ať už je jak chce, všecko oželím, jen vrátí-li se mi ten hoch...«

A znovu nářky a bědování...

Jedenáctá odbila na starých nástěnných hodinách. Potužák vyšel na zápraží a naslouchal. Po chvíli se vrátil, ale nezdržel se, samému mu nedalo pokoje. Naděl kazajku, nasadil beranici a vyšel znovu ven: bylo ho slyšet až do světnice, an v těžkých svých botách se šoural po zápraží směrem k vratům.

Asi po půl hodině se vrátil.

»Neviděl jsem nic,« pravil temným hlasem. »Byl jsem až za vsí, na polích, odkud je rozhled na Blata, neuvidím-li zář smolnice. Ale ničeho nic jsem nespatřil, taková strašná tma jako ve sklepení dvacet sáhů pod zemí. Hustá mlha leží na Blatech, z Blat se valí k nám nahorů, i nad rybníkem visí. Jindy prokmitávají světla až od Zbudova, ba, ze Lhoty a z dáli ještě větší, ale dnes mlha všecko pohlcuje, jediného paprsku nepropouští. Kdybych se byl třikrát do kola otočil, na mou věru, už bych byl cestu zpátky nenašel a třeba do rybníka bych se byl dostal. Tři sta kroků ode vsi světla v oknech není vidět...«

»Tak mám zrovna už strach, aby ti naši chlapci taky nebyli zabloudili,« pravila Potužáková.

»Jen aby ho našli, pomoc Pánbůh!« lkala Krušná.

Uběhlo deset dlouhých minut. Pojednou zašouraly kroky na zápraží, hlasy mluvících zavzněly. Kde kdo ve světnici na nohy skočil, všickni ke dveřím se hnali, selka dvéře otevřela...

Václav se objevil první. Lampy zář padla na jeho pěkný usmívající se obličej.

»Zaplať Pánbůh — už ho vedem!« zvolal.

Vojta strčil Frantíka do dveří; tento, slova nemluvě, na smrt bledý, mokrý, blátem potřísněný, zavrávoral, bez vlády dopadnul na lavici u kamen.

»Och, moje zlaté dítě!« zaplesala Krušná »jen když tě zase mám, mé dítě...«

Do pláče se dala, objímat se ho jala.

Vojta stanul na prahu, brvy maje stažené, čelo svraštělé, jako by svit lampy jej oslňoval.

»Dobrou noc,« zabručel, pohledem nezavadiv ani o Frantíka ani o Krušnou; držel kliku v ruce, dvéře táhl k sobě, maje patrně v úmyslu, zavříti je a odejiti.

»Vejdi přece,« velel Potužák, »a povídej! Kdes ho našel a jak?«

»Nu, našli jsme ho, vždyť jsem věděl, že se dal na Blata, tak jsme ho tady nemohli minout, leda že by byl spadl do potoka. Však ať on vám poví, měl na mále. Ještě že smolnice nám vydržely; zrovna když jsme přicházeli ke vsi, oheň nám došel.«

»A mé zlaté dítě, mé dítě!« brečela Krušná, neohlížejíc se po druhých; »dyť se celý třeseš zimou! Svlec si kabát, svlec! Zuj si boty, stahni kalhoty, převlec se do suchého prádla! Tuhle Vašek ti půjčí, čeho budeš potřebovat. Viď, Vašku, že mu vypomůžeš? — dyť vidíš, že chudáček je celý prokřehlý . . . Domů nemůžeš, mé dítě, tady se musíš osušit a ohřát. Kmotr tě tady nechá do rána, abys tu přespal, a potom se vrátíš.«

»Ovšem, toť se rozumí! . . . Běž, Václave, přines mu to všechno a pomoz mu drobet. Vyzuješ mu boty . . . Nebo radš, Vojto, pojď sem, vyzuj ho, a ty běž honem, Václave . . .«

Selka div neodstrčila mocí řňukající Krušnou a už se jala svlékat ho z kabátu, volajíc děvečku, velic jí, aby přinesla slámu, prostěradla, peřiny, podušky, a připravila lůžko v teplé světnici.

Všecko běželo, pomáhalo, ruce přikládalo, toliko Krušná jen pořádc svou vedla a sama k ničemu se nemajíc, jen ostatním v cestě stála, a Vojta sebou taky nehýbal, tak že sedlák mu musel opakovat svůj rozkaz, aby Frantíkovi pomohl z bot; pak teprve přiskočil a k dílu se měl. Tu teprve Krušná si ho povšimla a to málo laskavě.

»Ale, chlapče, proč ho tak rveš? Nahni se víc! ohni kolena! . . .«

Tu Potužák, jenž dotud seč byl se namáhal, aby nepozbyl trpělivosti, neodolal více hněvu. Ruka jeho se položila těžce na rameno Krušné a hlasem přísným k ní promluvil.

»Vy nemáte jiného slova pro člověka, který vám zachránil syna před jistou záhubou? Rcete: máte vy špetku rozumu a srdce? Zastydět byste se měla! . . .«

Krušná vyvalila oči, jako by nechápala.

Buch! bác! padla na zem bota za botou; Vojta se vzpřímil hrdě, obrátil se rychle a kráčel ke dveřím; Krušná, beze slova, jakoby až nyní si byla připamatovala, čeho bylo třeba učinit, sáhla do kapsy, vyňala něco drobných peněz a běžíc za odcházejícím a podávajíc mu je, zablábolila:

»Nu, děkuju ti, děkuju, chlapče! . . . tu máš . . . vezmi . . . na sklenici piva . . .«

Zelenavý blesk vyšlehl z očí Vojtových.

»Dejte mi pokoj!« zaskuhral, »a ponechte si svých peněz, já vám o ně nestojim!«

Byl skokem ze dveří, jež prudce za sebou zavřel. Krušná stála chvíli jako omráčená. Chtěla promluviti, řeč v hrdle uvázla.

»Vy jste hloupá, mámo!« ozval se v tom Frantík na lavici, stahuje se sebe vestu: »člověk aby se zrovna styděl za vás!«

Krušná se vzpamatovala, řeč zase našla.

»Nu, dyť už zase mluvíš,« pravila, »Pánbůh buď pochválen! Jen svleč košili, nestyď se . . . tu máš jinou, kmotra ti ji ohřála . . .«

A jedním dechem k Potužákovi, jako by nic se nebylo stalo:

»To je kus hrubiána hrubiánského, ten váš hříbek, kmotře! — Kdo tohle jakživ slyšel? Takhle se na člověka osopit! A ten pohled! ty oči jeho! Toho bych se bála! za žádnou cenu bych ho nechtěla mít v domě . . . Pomoz Pánbůh, zrovna na nic je mi z těch jeho oči! Uvidíte, že to odstůňu — on mě uhranul . . .«

Potužák, třesa se hněvem, se odvrátil a vyšel ze sednice.

»Pánbůh vám odpust, kmotra,« pravila Potužáková, »ale vy věru nevíte, co mluvíte a co děláte. Kdo pak vám řekl, abyste tomu chlapci dávala peníze? — Já bych se taky urazila, kdyby mi někdo nabízel peníze za skutek, jaký on vykonal. Řekne se: Zaplať Pánbůh — a je dobře. A že by vás uhranul, toho se nemusíte bát; neuhranul ještě nikoho u nás . . .«

»Ale mně je na nic, kmotra, tuze na nic! Z čeho by to bylo?«

»Pro Boha vás prosím, mámo, mlčte!« ozval se zase Frantík, jenž seděl na lavici, nemaje na sobě než košili, kterou Václav mu byl přinesl. »Už jsem vám řekl, že hrozně hloupě žvaníte. Ustláno je, pojďte mi raději pomoci, abych mohl ulehnout.«

»Arci, arci, moje dítě, musím ti pomoci. . . Sotva na nohou stojí, chudinka! . . . Nu, nic si z toho nedělej! . . . Zahřeješ se a do rána bude dobře. Já abych teď šla domů. Zaplať vám Pánbůh za vše, co jste mi učinili dobrého, kmotra, a už vás budu prosit, opatrujte mi toho chlapce do rána, až si pro něho přijdu.«

»Nestarejte se, kmotra. Lípové thé mu uvařím ještě, aby se hodně zahřál, a, kdyby mu v noci něco bylo, však tu spíme s ním ve světnici.«

»Snad by tuhle Vašek mě mohl doprovodit domů do Pašic,« Krušná se obrátila na tohoto; »s lucernou v ruce přece trefí a já se samotna tolik bojím.«

Vašek přisvědčil dobrácky, ale matka odpověděla za něho.

»Vaška už nepustím dnes. Udřel se dost při tom hledání a nohy má promoklé; ale děvečka půjde s vámi. Divím se ostatně, že jste si neobjednala někoho ze svých, aby sem za vámi přišel.«

»Nemám nikoho, kmotra, jsem jako kůl v plotě. Čeleď má svou práci a z dětí je doma jediná Rozára, a u té je dnes ženich, víte, ten mládek z Hluboké. Ta by nešla, to si snadno pomyslíte. Tak už se, prosím vás, nehněvejte! Já té holce dám od cesty.«

Velkou radost z této nastávající pouti noční tmou a hrůzou děvečka asi neměla, ale přes to šla bez reptání. U Potužáků čeleď byla zvyklá na poslušnost.

Nerozloučivší se s hospodářem, který šel v ústraní, aby se zbytečným řečem vyhnul, Krušná posléze odešla asi o půl jedné s půlnoci. O koni, jejž Frantík měl koupit a kterého neměl, nemoudrá tato žena ani slovem se nezmínila.

Vyšed ze světnice, Potužák zastihl ještě Vojtu.

»Jdi si teď lehnout, chlapče,« oslovil ho, »a provázej tě vědomí, že's zachránil člověka, svého bližního, od jisté smrti. Já ti toho nezapomenu a Pánbůh ti to připočte k zásluze. Ta ženská ti za tvůj skutek divně poděkovala, ale toho ty nedbej, jako já dbát nebudu. Člověk je především křesťan. Dobrou noc, Vojto!«

»Dobrou noc, sedlák!« zašeptal hříbek a tihl ke své maštali lehkými kroky, jedva slyšet ho bylo. Brał celou tu věc jako samozřejmou; jeho sedlák mu nařídil, aby Frantíka šel hledat, a on šel; nezdálo se mu z počátku, že by tím byl vykonal cosi zvláštního, ale v kterémsi koutku jeho nitra ozvalo se něco jako sladká, rajská hudba a na skráních pocítil cosi jako vlahý dech, jenž ho milým teplem oníval. Tak sladký byl tento klam, že maně ruku vztáhl do vzduchu: připadalo mu, že podle něho se vznáší Apolena a že mu dýchá na čelo. . .

Onoho večera vůbec Apolenu více nespatřil. Po přísném pokárání, jež se jí od otce dostalo, dívka se skryla ve své komůrce a neobjevila se více. Hořkost na ni lehla; lomcovalo jejím nitrem pomýšlení, že, nedávno tomu, otec již připověděl její ruku Jakubovi Krušných; ten ovšem odešel do daleké ciziny a nebylo lze za to míti, že by se kdy vrátil; také dobře věděla, že námluvy Krušné v příčině Frantíka jsou mluveny do větru a že s této strany jí nehrozí nebezpečenství sňatku z donucení. Než, jako dnes přišla Krušná a svého syna dohazovala za ženicha, tak s každým dnem může přijíti jiný, a ona žádného, na celém světě žádného nechce a žádného si nevezme, ne-li Vojtu. Všecken vzdor, jehož byla schopna, přivolávala si na pomoc. V té příčině, ač měkká a povolná jinak, nasadila si tvrdou hlavinku, která i na ni přešla z dlouhé řady po věky hnětených předků. Mohou zabránit, aby kdy se stala ženou Vojtovou; o tom sporu nebylo, a ona také žádným klamným snům a illusím se neoddávala, sama vědouc, že není možná, aby selská dcerka pojala za muže čeledína, a čáky nebylo, že by Vojta kdy se stal něčím jiným než čeledínem; ale lásku svou si vyrvat nenechá, třeba se k ni před světem ani přiznat nemohla, a k sňatku s jiným nikdo ji přinutit nestačí. Tento její vzdor se obracel proti všem, známým i neznámým, od nichž přímo nebo nepřímo, jí hrozil bolestný zápas o její lásku, v prvé řadě proti Krušné a celé její rodině, odkudž, vedle jejího domnění, vycházel začátek k dlouhému a úpornému boji, jenž jí nastával. Na ten čas Frantík se jí zdál souhrnem všeho jí protivného a nepřátelského. Slyšíc, že mu záhuba hrozí na Blatech, neměla s nim soustrasti; naopak, osud jeho byl jí lhostejným.

Zhyne-li, jakáž pomoc! co je jí do něho!... Když pak otec na jeho zachránění vypravil Vojtu a Vašek se k tomuto přidružil, provázela v mysli jich noční pouť nikoli přáním zdaru, nýbrž obavami, že by těmto milým jejím se mohlo přihoditi něco hrozného, přísného. Což nenaslýchala se hrozných věcí, které na pustých Blatech se udály?... Co jen bába všechno povídala!...

Nechápala, proč otec oba hochy vyštval do příšerné tmy nočních zimních blatských mlh.. K vůli takovému ničemovi, jehož měla ve svrchovaném opovržení, vydávat v šanc dva drahé životy!... Rvala se s hroznými představami, jež podrážděná, pobouřená její obrazotvornost v duši jí vyvolávala. Plakala, ruce spínala. Kéž by aspoň matka přišla do její komůrky, útěchy jí podala. Ale matka nepřišla a ze světnice dorážel k ní brekavý hlas nenáviděné, chvástavé, i v projevech úzkosti o syna protivné baby, která snad do bílého rána tu zůstane a všecek klid z domu vyžene . . .

V komůrce nebylo zatopeno a po nějakém čase začalo jí býti zima; nicméně se jí nevidělo ulehnouti, a pocit chladna přiváděl jí nové děsivé představy. Jak asi je těm dvěma, tam na Blatech, v siré mlze? . . . Přenášela na ně své pocity; zdálo se jí, že hrozně mrznou; chlad, únava, hrůzná tma, osidla vod a bahen, neznámé, nečisté síly, vše na ně doráželo. Podobalo se jí, že hrozně dlouho už tam hledají. Najdou — nenajdou, na tom jí nezáleželo; jen kdyby se vrátili!...

Chvílemi na ni chodila myšlenka, obléci se teple, sebrat lucernu a vydati se za nimi; snad by je zachránila . . . Pak zase naslouchala upatě, neuslyší-li hovoru, kroků vracejících se. Než, toliko pronikavě brekavý hlas Krušné zaznívał na její sluch . . .

Posléze nevydržela zimou; shodila svrchní sukně, ulehla do postele a přikryla se peřinou. Zahřála se poněkud, ale zase jí připadalo hříchem býti, že v teple si hoví, mezi tím co Vojta a Vašek zápasí s krutým chladem, i vylezla znovu z postele . . .

V tom zacvakly dvéře vedoucí ze zápraží do předsíně. Pádné kroky zavzněly, šourání těžkých bot . . . dvéře do světnice taktéž se otevřely . . . směsice hlasů . . .

Dívka pootevřela zlehounka dvéře. Spatřila Vojtu, Václava, také třetího, na smrt bledého, shrouceného, tak že se musel opírat o Vojtu, ale toho její pohled jedva se dotknul . . . Ale ti tu byli oba, nic se jim nestalo. Zaplesala v duši, div nezajásala . . .

Zavřela dvéře, po chvíli je zase otevřela, naslouchala, neuslyší-li, co se mluví ve světnici; než, toliko vřava hlasů k ní doznívala, slova nevyrozuměla. Za malou chvíli vyšel Vojta; jedva odolala pokušení, vyraziti ze své komůrky, vrhnouti se mu na šiji, zlíbati ho, takovou radost pocítila z jeho šťastného návratu, ale povědět mu přece také chtěla, jakých strachů zkusila a prosit ho, aby podruhé za takových strašných zimních nocí se více nevydával na Blata . . .

To jí tak hlavou proletělo. Divná věc!

Jindy, když v nejhorší nepohodě, za bouřných nocí se vydával do Blat líčit oka, chytat ryby, vybírat ulovenou kořist a donášet ji do Selců Železnému, ani na mysl jí nepřicházelo báti se o něho. To bývalo v době, když za to měla, že Vojta činí přípravy, aby se proslavil, stal se čímsi velkým, oslňujícím, povzneseným nad všecken kruh jejího světa. Právě toto jeho konání, jež se jí podobalo pohádkovitým, bohatýrským, přivábilo ji k němu neodolatelným kouzlem. Z obdivu vyklíčila pak láska . . .

Kdyby nebyla panovala na předsíni naprostá čirá tma, Vojta by byl viděl její zářící oči v úzké skulině pootevřených dveří. Byla přesvědčena, že zrak jeho na těchto dveřích tkví: aspoň ruku chtěla vztáhnouti, aby se dotkla jeho ramene, až půjde mimo, ale v tom už dvéře ze světnice se otevřely, světlo zaplavilo temnou předsíň a otec vyšel ze světnice; slyšela pak krátký rozhovor s Vojtou, i uznání a pochvalu, již mu vzdal za jeho čin. Tu pocit nesmírného uspokojení a povznášející hrdosti zaujal všecku její duši.

»Dobrou noc, Vojto! . . .«

»Dobrou noc, sedlák! . . .«

Slova narazila na její sluch; dvoje klika cvakla, dvoje dvéře zapadly. Tma tmoucí vůkol, ale v duši dívčinině vzplanulo nové jasné světlo. Dušeně doznívala k ní vřava hlasů ze světnice, brečivý hlas Krušné vynikal v této vřavě, ale jí se nezdál více odporným. Svlekla, pomodlila se, ulehla . . .

»Bylo přece dobře, že se za nim vydal, a Bůh sám dal, že ho našel a zachránil,« zašeptaly její chvějící se rty.

»Bába ve Zbudově se modlí za ty, jež v srdci nosím« — tať byla poslední myšlenka, která se jí namanula, než sen ji pojal v náruč svou. Když Krušná odcházela, už ji neslyšela.

XIX.

Tři roky převalily se přes svobodná Zbudovská Blata, mnohou změnu přinesly.

Už se nepásla na širých rovinách velká stáda koňů, vepřů, ovčího bravu a hus, už bylo rozdělené odvěké dědictví otců, potomkům Kubatou uchráněné, a každý soused hospodařil na svém podíle, jak uměl a mohl — a jak Bůh dal.

Hospodařili všichni, ten lépe, onen hůř, ale všichni nahlíželi, že rozdělení bylo na čase a že bylo nutno, učiniti konec společnému pasení. Toliko ten, v jehož hlavě uzrála myšlenka dělení Blat, Krušnej z Pašic, nedočkal se v rodném kraji jejího provedení. Žil sice a uchytil se i se synem kdesi na dalekém západě Spojených států a také ob čas dopisoval svému starému příteli Potužákovi, ale z jeho dopisů vyznívala velká touha po staré vlasti, po milém blatském kraji, v němž všecka jeho bytost kořenila, ba, v jednom ze svých listů napověděl cosi, že by se třeba vrátil, jen kdyby bylo lze očekávati, že ti, kdož mu nejbližší, aspoň poněkud se napravili a trochu dobré vůle jevili.

Při četbě těchto řádek oči Potužákovy naplnily se slzami, tak líto mu bylo starého druha, starého stromu vyrostlého s ním v jednom sadě a daleko do cizí půdy přesazeného. Nicméně, nechtěje ho klamati ani vzbuzovati v něm naděje, jichž splnění bylo naprosto nemožné, dopsal mu vedle svého přesvědčení, že lépe učiní, zůstane-li u svého syna Jakuba, který dojista se vpraví do nových poměrů; od pozůstalé v Čechách rodiny že beztak hrozící záhubu neodvrátí; byla by z toho dlouhá kronika, kdyby mu vypsal vše, co se dělo a děje, a marně by mu přitížil a novým zármutkem by ho naplnil, pročež raději o všem pomlčí.

Nepsal mu, že Josef v Praze zpronevěřil peníze advokátovi, jenž přijal ho za písaře do své kanceláře, že byl odsouzen na několik měsíců do žaláře, přes to že matka obětovala poslední peníze, jež sehnat mohla, aby škodu napravila; nepsal mu, že Ferda, jenž pořád ještě nebyl konduktérem, nedostávaje více z domova peněz na přilepšenou, jednoho dne přijel z Vídně a žádal, aby mu bez průtahu byl podíl jeho vyplacen, a když matka mu vyhověti nemohla, nemilosrdně ji ztýral a ke všemu ještě podal žalobu u okresního soudu na Hluboké; nepsal mu, že Matouš, navrátiv se z vojny, nečinně a zahálčivě doma se povaloval a při každé příležitosti pod obraz Boží se opíjel a v opilosti mlátil Františka, ať zasloužil čili nic, a nejen Františka ale i matku, vyčítaje jí, že mu dosud nezaopatřila místa v knížecích službách, ač od jeho dětství mu

slibovala, že neomylně tak učiní; nepsal mu o spádech Frantíkových, který po znamenitém obchodě se Šamuníky, jejž bezmála by byl životem zaplatil, ještě více podobných kousků provedl, v sedmnáctém roce věku svého se stal šťastným otcem a takové slávě donjuanské se těšil, že žádná pořádná děvečka ani za nejvyšší mzdu nechtěla sloužit na Krušných statku; nepsal mu, že kteréhos dne Anka se vrátila postrkem do Pašič, chorá, zbědovaná, nesouc na sobě znamení největší mravní kleslosti, přinášejíc rodině děsnou ostudu; nepsal mu, že Rozára dala život děcku, opuštěna byvši svým dlouholetým milovníkem, mládkem Petrem Radonickým, jenž znamenaje, že s ní nelze nadíti bohatého věna, jinam se obrátil a někde na Třeboňsku, kam ho na jeho žádost přeložili, na baštýře nedávno byl povýšen.

Nač psát ubohému příteli všecky tyto hrůzy, kdy odčinit jich více nebylo lze. Nač se mu rozepisovat, jak na jeho bývalém statku žena a děti hospodařily a jak posléze, několik měsíců tomu, dohospodařily; jak po dlouhou dobu Krušná zas a zas k němu docházela a mocí mermo peněz od něho si vypůjčovala, z počátku tisíce, později sta, na konec desítky a pětky, a jak on, předvídaje neodvratný konec, přes úsilovné prosby a zaklínání její a přes soucit, kterému na vzdor všemu ubrániti se nemohl, nevyhověl jejímu naléhání.

»Nemohu a nechci vám půjčit peníze, kmotra«, opakoval jí, »protože vzhledem k dětem svě domí mi brání. Vy byste dluh splatit nemohla, a jak že bych se hojil? . . .«

»Vždyť mám statek«, naléhala Krušná, »vždyť tolik ceny má, že ničeho neztratíte« . .

»Možná, ale musel bych vás hnát na buben, abych se shledal se svým, a toho neučiním. Raději bych těch peněz oželil, ale, jak vám povídám, jsou tu děti.«

Věřitelé těchto ohledů neměli a tak se stalo, že statek Krušných byl toho jara v exekuční dražbě prodán. Cizí člověk se stal sousedem v Pašicích a rodina dosavadních Krušných se rozprášila do všech úhlů světa

Nač to povídat tomu, jenž druhdy býval Krušným v Pašicích a který nyní v novém světě, kam, ubožák stárnoucí, byl přesazen, toho jména více nenosil, ba, pouze bolestnými vzpomínkami zmítán byl, které po něm zbyly?!..

Ale i u Potužáků čas přinesl změnu, jejíž příčiny nikdo nezvěděl, ač mnoho a všelicos se o ní mluvilo. Po Novém roce Vojta opustil službu u svého dosavadního sedláka, odešel z Plástovic a vstoupil za čeledína u kteréhos zámožného hospodáře nedaleko Vodňan, v dědině, asi tři hodiny cesty od Blat vzdálené. Odešel po dobrém, vybaven byv od Potužáka nic jinak, než jako by vlastní jeho syn byl. Kde kdo se tomu náramně divil, neboť Potužák vychvaloval hocha nade všecky a každému co jen dobrého o něm vypravoval; když Vojta odcházel, hospodář slzel, paní máma usedavě plakala a Václav se jevil přímo zdrceným; jediná Apolena chovala se dosti lhostejně, ač nikdo říci nemohl, že by byla dávala na jevo nepřízeň nebo odpor proti odcházejícímu; hoch pak sám stavěl na odiv jakousi hrdou oddanost ve svůj osud, s nikým mimo statek se nerozloučil a vůči nikomu ani slovem se nezmínil o důvodech svého odchodu a na kladené mu otázky buď vůbec neodpověděl nebo cosi toliko prohodil, že odchází z vlastní vůle, aby zvěděl, jaká je jinde práce, a nikoli snad, že by jeho sedlák jej byl ze služby propustil; ujednal prý tak již o sv. Ondřeji, tedy v den, kdy nové smlouvy s čeledí se umlouvají, a tohle jeho hospodář, když řeč kdekoli na tento předmět se obrátila, zplna potvrdil. Policie Blatská a s ní sloučené veřejné mínění zavedly po této stránce velmi důkladné pátrání, ale, jak již praveno, nepodařilo se jim přijíti věci na kloub; také ta okolnost, že Vojta slíbil svému dosavadnímu sedlákovi, že jej o Hodech božích navštíví a celý den v jeho rodině pobude, ničeho nepřispěla na rozřešení záhady; zvláště ženská část policie div si nezoufala nad svou nevědomostí a neustávala tvrditi, že se jí cosi takového od nepaměti nepřihodilo.

(Pokračování.)

CLOVIS HUGUES:

Kříž u Kreščaku.

Jan Lucemburský jesti v Čechách králem;
živ s Francií byl ve přátelství stálém,
neb v každém zlém ji bránil ve útoku;
však slepý byl, pod tíží úpěl roků.
Zlý vítr divoký, déšť v hustém reji
se střetly v jeho drsném obličeji,
když na polích on válčil u Kreščaku.
Ó, kruta bitva rovněž nemá zraku!

Mnich sesinal, však vytrvalý jest,
jen úzdu koně pevněj sevřel v pěst;
ční bledý kmet jak mramor v zmatku tom.

Tu náhle jak se bleskem hroutí strom
sklán v středu nivy král se zakymácí;
a celou tihou již se s ořc kácí
ve třesku zbroje své, neb deštěm, tmou

A. BROQU'ELET.

Mnich okolo šel a král k mnichu hles';

»Af oř můj vydělá si na oves!
Ty provoď nás, za úzdu oře vem,
kde nejvíc rány prší proti všem,
neb tebe vede Bůh, ty veď nás dál!«

— Mnich dobrý za úzdu tu koně vzal,
silného koně, jenž svou úzdu hryže.
Zem plna mrtvol v dálce jest i blíže,
seč mečů šílí, kroupy zuří kolem,
král s mnichem v dvojí bouři jedou polem
a necouvnou, snad stojí chvilku jen,
co ostrý šíp byl z kuše vystřelen.
Kůň řehtá a mnich utírá si čelo
i skráň, po které tolik deště sjelo,
a starý válečník na přilbu svou
vtknul chochol, na němž blesk krvácí tmou.

Na místě nejhorším dli odhodlanč . . .
plá krále přilba jsouc jak terčem ráně,
on právě dostal ránu smrtelnou
a zrovna mezi slepé oči obě.
Kol v porostlinách hučí vichr v zlobě,
o sedlo prázdné lijavec krup zvoní,
král umírá, obličej bledý kloní,
jat patou v střemeni, jak oř se vzpíná;
mnich ku modlitbě svrklé ruce spíná,
mír věčný s výše nebe svolává . . .

Na místě, řcč kde byla krvavá,
kde nachem přes plášť krále tekla krev,
již zítra vztýčí kříž, a jeho zjev
ten svědkem bude v příští pouti věků!
A nad ním v pozdní čas ve mračen vleku
pod nebem hlubokým, neb plným hvězd,
zřen bude, kterak drahou věčných cest,
nechť třeba noc ve hustých stínech dřímá,
kol ohvězděn Jan Lucemburský hřímá.

J. V.

NÁRODNÍ DIVADLO V PLAMENECH.

Bolest, po které nezůstala jizva — napsalo se v předvečer 18. listopadu r. 1883, kdy vstupovali jsme do Národního divadla, jehož druhé zbudování je památným činem našeho národního zanícení. Jenom vzpomínky žijí zejména po venkově na hroznou onu chvíli, na soumrak 12. srpna 1881, kdy pražské horizonty zkrvavěly příšernou záplavou.

Neštěstí, jež přineslo požehnání, usoudilo se teprve po tom, když už bylo po starostech, ve chvíli, kdy nadšení lidu po haléřích sneslo milionovou sumu, aby na místo kapličky zbudován byl chrám. Nesmělo se to říci hlasitě, že divadlo mělo velké a mnohé vady — hlediště bylo sražené, sedadlová patra stlačena pod převislými stropy a budova celá nebyla bezvadná. Stalo se leccos v zákulisí, o čem nepronikla zpráva do veřejnosti. Budovatel Národního divadla, architekt Zítek nahražen prof. Jos. Schulzem, rodákem pražským, jenž provedl dalekosáhlé změny v plánech svého předchůdce. Chyby byly asi velice křiklavé, považíme-li, čím vším bylo pohnuto. Schulz prodloužil předně hlediště o dva metry, rozšířil parket, převislé balkony a galerie amfitcatrálně upravil a novou touto kombinací rozmnožil počet míst o šest set. Bylo prý úzko při pohledu na vnitřní úpravu divadla. Jako vosí hnízdo prý to vypadalo . . . a teskno bylo při pomyšlení, jaká by v divadle povstala panika, kdyby se stal nějaký osudný poplach.

Ba — je to pravda . . . . stalo se neštěstí, jež přineslo požehnání. Na věčné časy bychom se byli tísnili v budově, která nevyhovovala ani v prvních dnech, kdy nadšení rádo a ochotně mnoho přezírá. Aby se získalo místa, bylo nutno administrační místnosti a skladiště přeložiti do prozatímního divadla a sousedícího s ním domu, jenž zakoupen a architektonicky k hlavní budově přičleněn. Psalo se tehdy mnoho o rajském ptáku, jenž z popela vyletěl . . . měl vzácná, drahocenná péra, ale bylo vyhráno, bolest zapomenuta a jizva po ní nezůstala. Dvě ohromné cifry povědí výmluvně, jaké břemeno svaleno s beder národního nadšení — přestavba divadla pohltila náklad 1,300.000 zl. . . obnášel tudíž úhrnný náklad na stavbu Národního divadla 3,200.000 zl.

Národní divadlo v plamenech.

O tom všem nikdo na štěstí ani potuchy neměl, když rozletěla se do krajů českých zdrcující zvěst, že v noci ze 12. na 13. srpen v rum a popel obráceno to, oč více než třicet let usilováno. Je to krásná, je to povznášející četba, vypravující o tom, co dálo se po požáru Národního divadla. Škoda, že nikdo nesestavil z pohnutých oněch dob drobnou knížku, ve které by byl zachytil aspoň ve hlavních rysech bolestné zachvění českého lidu. Byla to hromová rána z jasných oblak, po které následovalo naprosté ztrnutí. Odehrály se výjevy, které se už asi nikdy nebudou opakovat — rána byla tím citelnější, poněvadž přišla po velkých, čistých a hrdých radostech. Připomeňme si jenom, co vše předcházelo tomu, než probil se národ z nedůstojného svého divadelního popelkování. Kronika Národního divadla je kusem našich kulturních zápasů, jimiž musel býti vykupován každý úspěch. Když vzpomínáno bylo čtyřicátého výročí samostatnosti našeho divadla, vypravoval v tomto listě dr. Fr. Lad. Rieger o tom, jak těžce usilováno o to, aby zjednán byl našemu divadlu vlastní stánek. Mladší generaci bylo to vše novinkou . . . Byla vychována v jiné době a nemohla a nemůže míti přehledu o nespočitatelných protivenstvích a nástra-

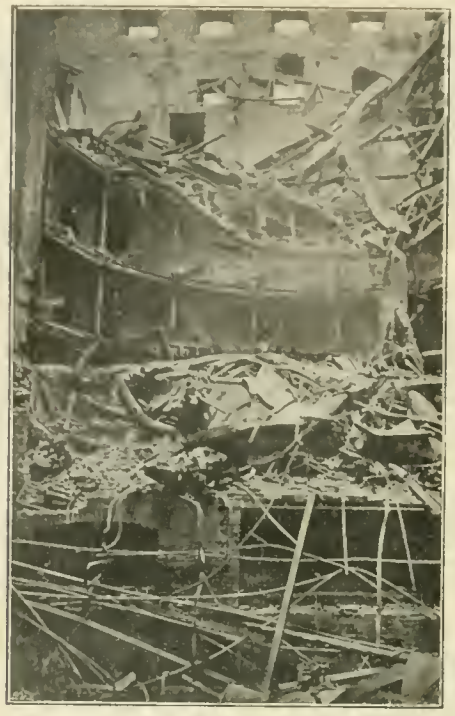

Hlediště Národního divadla po požáru.

hách, jež mařily každý zárodek velké akce vytrvalých našich předků.

Došlo konečně ke splnění veliké tužby, nadcházelo slavnostní představení v Národním divadle, a celý český tisk rekapituloval památné činy a zápasy, jež podnikány byly s tak obdivuhodnou vervou, že pročítáme po letech kapitoly tyto s úctou a pohnutím. Vysloveno čarovné heslo »Národ sobě« a dvěma těmito slovy vystiženo celé to nesmírné úsilí, pověděna radost nad dokončením díla. A proto psal Adolf Heyduk v pamětním listě, že »každý ten kámen v základech — srdce a krev naši skrývá, — a ještě v ruce mozolné — v dlaň krásy penízek zbývá« a dr. Rieger tlumočil odvěkou naši situaci tímto varovným apellem: »V soutěži národů na dějišti světovém nedoufejmež ničeho od přízně jiných aniž od náhody. Nám Čechům štěsti nikdy nepřálo, a dílo české přízní nikdy nezrálo. V tisiceletém boji trvá národ náš, kdežto vůkol nás zahynuly celé světy Slovanů. Náš národ stojí tím, že se sám neopustil. Čím jsme, tím jsme, nikoli milostí vlád nebo přízní sousedův, ale jedině vlastní činnosti.«

Lid četl, ssál ve svou duši trudné reminiscence z let minulých, radoval se, jásal, těšil se na slavný den 11. září, kdy mělo býti divadlo trvale odevzdáno svému poslání, a po vlastech českých rostlo nadšení, jež mělo překonati velkolepé vzrušení roku 1868, kdy ke slavnosti »Založení« sváženy ve tklivých průvodech základní kameny z Řípu, Blaníka, Radhoště, Vyšehradu, Hostejnova, Žižkova, Svatobora, Boubína, Práchně a Čerchova. To byla slavnost národního V z k ř i š e n í — a dne 11. září roku 1881 mělo býti oslaveno definitivní otevření divadla a zároveň památka velikého národního svátku z r. 1868. A zatím stalo se něco strašlivého, pohroma přímo krutě bezohledná!

»Bylo asi 6 hodin z večera« — zaznamenává současný kronikář »Světozora« — »kdy pozorován malý plamének, šlehající ze střechy Národního divadla, u báně v levém zadním rohu. Uplynulo drahně doby, prve nežli několika mužům na pomoc přichvátavším, mezi nimiž byl též sochař Bohuslav Šnirch, podařilo se vniknouti až na střechu divadelní; avšak nebylo vody po ruce a brzy oheň zmohl se tou měrou, že museli pomýšleti na vlastní spásu, zpáteční cesta ze střechy do síně malířské byla již zavřena i nezbývalo jim, než v závratné té výši spustiti se po hromosvodu na spodní kraj střechy, odkudž pak odvážívše se seskočiti na balkon loggie unikli hrozícímu nebezpečí.

Požár brzy vnikl do horních prostorů jeviště, načež inženýr p. Zelený spustil dešťový přístroj, aby tím zaplavil jeviště. Avšak zhouba valila se do vnitřka jinou cestou. Následkem nedopatření při požárním telegrafu hasičstvo značně se opozdilo, a prve než na místo požáru dostavily se větší stříkačky a u všeobecném zmatku učiněna některá vhodná opatření, rozšířil se plamen již po celé střeše, krátce na to prodral se do malířské síně i bylo marno veliké úsilí lidské, zejména hasičů pražských a okolních, pak též mužstva pluku Dormusova a 39. praporu mysliveckého.

Když asi o půl osmé počala se řítiti střecha a brzy potom obrovské rudé sloupy z krásné bu-

Jeviště Prozatímního divadla.

dovy do mohutné výše vystupující hlásaly, že spadl skvostný lustr, pak i překrásný plafond do hlediště, nikdo již nepochyboval o úplné zkáze Národního divadla. V osm hodin nepomýšlelo se již na jeho uhájení a hledělo se tím více budov sousedních, zejména divadla prozatímního, kde také vskutku počalo již hořeti, na štěstí však zabráněno dalšímu šíření se plamenů. V deset hodin Národní divadlo bylo prázdným zbořeništěm. Co čtrnácte let budováno, zničeno ve čtyrech hodinách.«

Ztrnutí, jež následovalo po zdrcující zprávě, netrvalo však dlouho. Z duše lidu vytrysklo nadšení pro svépomoc, které vykonalo zázraky. Ještě Národní divadlo hořelo a v Pražské měšťanské besedě v malé chvíli upsáno 6100 zl. Došla první přihláška »Měšťanské besedy« a »Sokola« v Pardubicích a hned na to nastaly pravé sbírkové závody. V krátké době několika měsíců sebráno na hotovosti 634.270 zl., připočteme-li k tomu jiné dary, obnášela sbírka imposantní sumu více než 700.000 zlatých.

Stalo se skutkem, co [ps]áno . . . [zbo]ře chrám a já jej ve třech dnech vystavím . . .

Je tomu dnes pětadvacet roků, co zatajil se dech ve hrudi každého příslušníka našeho národa. První okamžik dusilo každého zoufalství — zdálo se, jakoby zpečetěno mělo býti proroctví, že nám Čechům štěstí nebylo a nebude souzeno. Ale zavčas jsme si připamatovali, že čím jsme a čím budeme, staneme se jedině vlastní činností. Plameny vzdorného nadšení zachvátily celou zemi a malý národ provedl velký zázrak. Píšeme o nejkrásnější a nejpoučnější vzpomínce našeho lidu a je dobře, osvěžiti v paměti tak krásný, tak ušlechtilý čin. Kdo ví, nepřijde-li jednou doba, kdy kronika tato bude čitána jako kdysi písmo, z něhož čerpána posila v dobách nejkritičtějších.

»Národ sobě« čteme nad jevištěm Národního divadla. Z venčí nic nehlásá jeho původ, nadšení, jež je vybudovalo. Jistě nadarmo nenapsána památná dedikace na čelnou stranu uvnitř budovy — mají si význam její připomenouti nejen ti, kdož sem přijdou se pobavit, ale jistě v první řadě ti, kdo byli pověřeni úkolem, aby ji řídili, aby čest a slávu českého umění zvelebovali. Velký, významný smysl mají slova dr. Riegra, jenž řekl: »Národní divadlo není a nesmí se státi podnikem obchodním — o n o j e a m u s í z ů s t a t i ú s t a v e m n á r o d n í m.« —r.—j.—

Hlediště Prozatímního divadla.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁂ **Sokolstvo.** Představa radostná, v níž soustředěna je síla a zdraví české raçy, naděje budoucnosti mohutné a slavné, ohniště čistého nacionalismu, škola kázně a charakteru. Národ nikdy nebude moci dosti býti vděčen Tyršovi a Fügnerovi za myšlenku Sokolskou a její uskutečnění, neboť ono plní vedle výchovy fysické neocenitelný úkol m r a v n í výchovy české mládeže, výchovy pro kázeň organisační, podrobování se příkazům zájmů celku, výchovy k prostotě, mužnosti a sebevědomí. Konečně řeší Sokolstvo i ethickou stránku s o c i á l n í h o problému současnosti, a to praxí občanské a lidské rovnosti všech stavů. Proto s všeobecným zájmem hledíme ke všem podnikům Sokolským, zejmena těm, jež svým rozsahem i dosahem dotýkají se celého národa, Slovanstva, ba i celé Evropy. Letos bude to velký sokolský z á j e z d do Z á h ř e b a k slavnostem Sokolstva hrvatského. Zdar loňské výpravy do Lublaně, jež obrovitou účastí uvedla bratry Slovince v stejné nadšení jako úžas, je zárukou účasti možno-li ještě větší pro zájezd na Záhřeb. Význam letošní výpravy stoupá tím více, že k ní připojen je i výlet na Č e r n o u H o r u, do Cetyně. Hned po návratu nastane doba nejpilnějších příprav k V. s l e t u V š e s o k o l s k é m u v červnu 1907, který slibuje býti jednou z nejvýznamnějších národních událostí. *M. F.*

⁂ **Nemocnice Milosrdných bratří v Praze** jest zajímavá, malebná stavba barokoká. Bylo by škoda, kdyby měla ustoupiti spekulaci. Poněvadž regulační čára dotýká se jen zahrady a zadního křídla, nebude obtížno budovu zachovati. Ve vzdušné okružní třídě, ve středu města, v samém sousedství budouci čtvrti universitní, bylo by možno rozsáhlých, dobře osvětlených prostor nynější nemocnice výborně a

důstojně zužitkovati. Snad pro městskou čítárnu a knihovnu, snad k jiným účelům. Raději bych, na příklad, viděl sbírky Městského musea v původní barokové budově v nejkrásnější městské části, než v nynější zastrčené a prostorově nedostačující budově na Poříčí. Ostatně i Zemské museum potřebuje nových místností jako soli. Zde čekají připraveny. —*id*—

— **Výročí bitvy u Kreščaku.** Dne 26. srpna bude tomu právě 560 let, co zahynul u Crécy český král Jan Lucemburský v krvavém boji (r. 1346). Anglický Eduard III. zápasil tu s francouzským králem Filipem VI. Vrozená gaskoňská pýcha francouzských rytířů, kteří nechtěli vyčkati příštího dne, ač byli krajně znaveni a ač chýlilo se již k večeru, zavinila porážku Francouzů. Mimo to uškodilo Francouzům, že stáli proti zapadajícímu slunci a děla anglická, spíše hřmotná než nebezpečná, poděsila koně a při zmateném řízení bitvy stala se katastrofa neodvratnou. Francouzská armáda byla rozprášena, jedenáct princů padlo — mezi nimi český král Jan Lucemburský. Nezištné a hrdinné obětování českého krále pro věc Francie jest jedním z nejstarších dat českofrancouzských styků, jež jsou posvěceny dějinami a nebyly a nejsou, beze vší pochyby, pouze platonické. Na paměť tragické smrti slepého krále Českého vztyčen byl v poli u Crécy kamenný kříž, který loni byl slavnostně obnoven, zásluhou našich francouzských přátel, zejmena pana prof. L. Legera.

Slavnost obnovení památného kříže u Crécy inspirovala dva vynikající umělce francouzské k společnému vytvoření dvou cenných prací. Byl to pan A. Broquelet, generální tajemník »Société des Artistes-Lithographes Français« a známý originální básník a socialista, Clovis Hugues. Pan Broquelet vykreslil na kameni jímavý obraz krajiny kolem kříže Kreščackého v šeru podvečera a nad křížem cválající fantóm krále Jana v zástupu francouzských rytířů. Reprodukci obrazu i báseň zařaďujeme do dnešního čísla.

Nakladatelské družstvo Máje převzalo z ochoty do komise originály litografie p. Broqueleta, jež stojí i s původním francouzským textem básně Hluguesovy 4 K a hodí se za pěknou a svéráznou ozdobu spolkových a jiných veřejných místností, škol i bytů soukromých. *F.*

— Emil Šedivý: **Příspěvky k dějinám lékárnictví na Moravě a ve Slezsku.** Lékárnická knihovna sv. II. Před nedávnem vyšel v Praze nákladem české lékárnické společnosti spis, jenž v širší veřejnosti nedošel ani povšimnutí, z užší odborné pak, třeba byl jí uvítán, málo co pronikne do širších kruhů. Dnes se u nás bohudíky již i vědecká práce honoruje, ale — bohužel — ne každá a ne vždycky. Lékárnická literatura je malá, konsumentů četby podobné je nemnoho, a tak by se asi nebyl nalezl nakladatel na toto dílo, kdyby je nebyla vydala korporace, která už obohatila českou literaturu jedním cenným dílem, lékárnickou učebnicí.

Z kruhů českého lékárnictva vyšli už zdatní pracovníci, vědečtí i belletristé. Z těchto jistě všem milý spisovatel Frant. Herites je znám i šíře jako bývalý vodňanský lékárník — vědecké netroufáme si ani vyjmenovati; je jich celá řada a v čele jich prof. Bělohoubek. Dějinami lékárnictví, oborem to, jenž mimo apothekáře zajímá také ještě lékaře, chemiky a kulturní historiky, od let se obírá s pílí a podrobnosti podivuhodnou pražský lékárník Emil Šedivý. Pamětníci pěkné mezinárodní výstavy lékárnické, jež byla roku 1896 v Praze odbývána, kteří všímali si blíže vystavených objektů a nezapomněli dosud na zajímavou exposici, vztahující se k dějinám lékárnictví, netušili, co práce a vytrvalosti vyžádala si tato kollekce, jež byla dílem p. Šedivého. Týž nepřestal se obírati zamilovaným předmětem. Jako žák kulturního historika prof. Zíbrta chytil věc za pravý konec, uspořádal studie své systematicky a vědecky a nahromadil tak za nedlouhý čas přebohatý materiál o lékárnictví českém, z něhož, protože na veliké dílo není nakladatele, vydal zatím v přítomné knize, co vztahuje se k lékárnictví moravskému a slezskému. Bohatě dokumentované to dílo, okrášlené řadou znamenitých vyobrazení znova nám dokazuje, že v p. Šedivém vyrostl české literatuře odborné vynikající specialista, historik kulturní, ovšem odborný, jenž, kdybychom měli, jako jsou ve Francii a jinde, odbornou školu lékárnickou (u nás farmacie je popelkou, jež se přiživuje na dvou fakultách), byl by nejpovolanějším — jediný a první — ujati se na ni professury dějin toho předmětu. Za podobné publikace nesklízí se »ni zisk, ni sláva« — budiž tu aspoň náhradou dopřáno za velikou a záslužnou práci autoru jejímu několik slov upřímné sympatie a opravdového ocenění i uznání. *lr.*

Ročníku IV. číslo 49. vydáno dne 17. srpna 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

U pomníku Václava Šolce v Sobotce.

Příteli Dru Frant. Volfovi.

I.

Skřivane české hroudy! V plném letu
Jsi sražen klesl na tu hroudu zpět,
již plesný zpěv Tvůj neustával pět,
a mnohem dřív než pozdravil Jsi metu,
Jsi padl schvácen Osudu zlou sudbou,
a dodnes ještě dojat český svět
se chví Tvé poesie ráznou hudbou!

II.

Té celé světy spaly v Tvojich ňadrech,
Tys cítil srdce matky žhoucí tep,
sny věků Tvoji ovívaly leb,
nechť krajem bloudil's chudý, sirý, v hadrech.
Co mohlo dát Ti dívčí srdce prosté?
Tys o lauru pěl a měl sotva chléb —
Cos v Čechách chtěl, Ty Elysejský hoste?

III.

Jak ten Tvůj Joza Skalák s tvrdou pěstí
Jsi bil v ten tuhý nepodajný kov
našeho žití; básníka kde krov,
kam skryl by hlavu věčném na rozcestí,
se v bouřích třesa? . . Tobě vždy se ztratil,
sen nejkrašší! . . stlal kvítím snad Tvůj rov
leč péro Tvé, jak ždál Jsi, — nepozlatil!

Pomník V. Šolce v Sobotce.

IV.

A tak Jsi pustou kráčel žití drahou,
potulný pěvec, v očích božství zář,
a zdáním přec jen bludný proletář,
déšť s vichrem jemuž šlehaly leb nahou;
Ty karriery všedním na žebříku
Jsi šplhat' nedovedl — samotář
a poslední vnuk božích bojovníků . . .

V.

Tak v kraji tom, kde dumá Humprecht vážný,
nad naší doby nízkým nevděkem,
kde básníku je stydno člověkem,
kde Nadšení je lektvar fádní, vlažný,
jak orel skován ve přístěnku těsném,
Jsi křídly tlouk' v tom boji odvěkém,
tříšť akkordů jen taje v nitru plesném.

VI.

Já cítil bol Tvůj i Tvé ponížení,
kdy kol té krčmy jel jsem zamyšlen,
kde Svoji smrt pil's . . Jaký asi sen
Tvou hlavou spěl? V husitských vozů hřmění
spád epopeje o Tvé spánky bušil,
již nedopěl Jsi . . . . Hrdý vzkřik a sten
a hrobu tma — ač tmu Jsi vždycky krušil!

VII.

Tak padl Jsi, skřivane české hroudy!
Však píseň Tvoje zmlklým krajem zní . . . .,
Z té ruky mozolné jde vítězství!
Z těch chaloupek hřmí nové sil zas proudy,
a z bílých růží jako z dědů vrásek
se nová Naděj v nový Život chví,
a šepce kouzlem našich prvních lásek . . . .

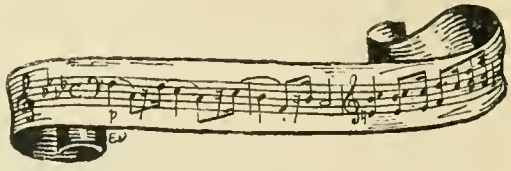

ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ:

Václav Šolc.

Několik gloss k jeho »Prvosenkám«.

O štědrý večer r. 1838 zazářila nad domem č. 3. na Předměstí Soboteckém veliká hvězda oslňující krásy. Třpytila se tak vysoko a svítila tak jasně, jako hvězda Betlémská, ale jen na krátkou chvíli; pak ještě okamžik se chvěla, jakoby s temnotou zápasíc, a v zápětí zhasla a zmizela, jak by věstila osud toho, jenž den před tím narodil se v tom venkovském stavení, nad nímž planula, syn české selské hrudy, ale se znamením genia na čele. O cikánském dítěti později to napsal (Křest), ale o něm samém jistě to platilo, že »sosny v světa dalekost« věstily »křtěnce toulavost«, hrom hřímal »světu velký boj, ten zemský křtěnců nepokoj« a že luna mu, »by unes' světa hněv, do srdce živý lila zpěv«. Stal se básníkem, písničkářem »jehož písně byly dcery krásných čárů a růžemi jim jasná kvetla tvář« (Písničkář), lidu svému písní roznášel radost a těchu, a sám se trudil a trpěl, neklidný a nespokojený, básník-bohém, jenž sběhl se studií, toulal se s herci a s harfeníky, vysiloval se v klínu prodejných lásek a pod rodný krov se vracel zlomený, odpočinout si na srdci mateřském ve výměnkářské chaloupce a na mezi polní psal tu bos své Dědovy vrásky.

»Já u drahých jsem doma nohou klesl
a křečovitě vetchou jeji ruku,
k rozbouřenému srdce tiskl tluku
a nemoh vyříknout, co jsem v duši nesl.
Nadarmo mát se ptala jemně, sladko,
v mé udivena hledíc tváře bledé,
bych řek, co za boj to mé srdce vede —
já neměl slov než »drahá, drahá matko!«

(Dědovy vrásky.)

Václav Šolc.

A v náručí své »mamličky« shasl 14. července 1871 a pochován na hřbitově pod starým Humprechtem, nedoživ zplna ani let Kristových.

Za života málo asi platil v očích svých krajanů, kdež pak on, sběhlý student Šolců, který se nestal ani professorem ani doktorem a toulal se tak zanedbaný a ošumělý; po smrti postavili mu rodáci pomník a neklidnou tu hlavu přitížili těžkou hrobní deskou. Ale hlouběji než na této desce, jméno Václav Šolc vrylo se v srdce všech, kdož milují poesii hlubokou a opravdovou.

Jediná jen knížka básní po něm zůstala, jeho první a poslední sbírka veršů »Prvosenky«, jejíž prvé vydání nákladem Eleonory hraběnky Kounicové vyšlo r. 1868. Druhé básníkem upravené a rozmnožené vydání vyšlo po smrti Šolcově r. 1871. Třetí vydání »Prvosenek« vydal r. 1905 Ladislav Quis ve Světové knihovně. Není to, jak u prvních sbírek někdy bývá, knížka mladických pokusů, třicetiletý Václav Šolc shrnul v ní žeň uzrálou a bohatou, a jediná ta knížka znamenala pokrok a evoluci v poesii české. Vzácná originálnost a samorostlost vyzírá z každého jeho verše. Trochu naň působil lehký zpěvák Beranger, trochu divoký Petőfi, při jedné nebo dvou básních vzpomenete na básníka »Knih veršů«, v Daliboru a Jozu Skalákovi (Pakli tebe, kozičko ty bílá . . . Kytice) odkryjete reminiscence z rukopisu Královédvorského, ale vše to jsou vlivy více jen zevní a nezávažné, celkem vážil Šolc vždy jen ze svého a zpíval po svém, leda že tu a tam ještě — zvláště v balladě — přiklonil se k tónu lidové písně.

Vyšed ze školy romantické, jak ji založil svou nesmrtelnou básní Mácha a později ti, kdož jméno básně té vzali za své heslo i štít, lišil se podstatně od básníků prvního Máje, kteří většinou stáli pod mocným vlivem Byronovým. Též on arci po vkusu své doby sahá k látkám a postavám romantickým, též u něho vystupují cikáni, od dob Máchových v literatuře zvláštní září poesie obestření, potulní kejklíři, slovanští korsáři Uskoci, hajdukové a beťaři, ale zpracování látek těch je již méně romantické než u jeho předchůdců a současníků. Cikáni a kejklíři na př., ve Křtu a Bajazzu jsou zcela vedlejší výzdobou motivu v jádru lyrického a Uskoci, stejně jako Písně o Marku Hajdukovi přímo ukazují ke studii národní poesie srbské. Přirozeno, že Šolc, jenž sám vedl život bohéma a tuláka, přilnouti musil v poesii své k potulným synům svobody, neuznávajících řádů společenských a dávajících za volnost krev i život. Jest to ostatně to jediné, v čem viděti lze reflex básníkova bezúzdného života; prohýřené noci a divoké rozkoše milkování nevtiskly v poesii jeho žádné stopy jako u moderních básníků, již učinili sexus jedinou osou svých písní. Šolc, pokud jde o vlastní nitro, vůbec je dosti skoupý, jako by se ostychal je odhalovati, spíše ukrývá se za postavy svých hrdin a tíhne, zdá se mi, spíše k epice než k lyrice.

»Prvosenky« obsahují arci několik cyklů básní erotických, ale to jest láska čistá, řekl bych, skoro platonická, tónů elegických. Poesie zdála se mu jistě příliš vznešeným údělem lidstva, »v dětském lidstva srdci poukrytou primulou veris,« aby směla třísniti ji venus vulgivaga svými hříšnými polibky. V tom liší se Šolc nemálo od názoru moderního, který chce v díle básníka viděti celou jeho duši se vší nadějí i vášní, vzletem i pádem. Smrt přervala ovšem záhy jeho vývoj, ale čím více se včítám v »Prvosenky«, tím více nabývám přesvědčení, že rozvoj ten nenesl se k poesii subjektivní, nýbrž že Šolc byl by rozkvetl v plného epika, jak k tomu ukazuje také okolnost, že jednou z posledních prací jeho byla výpravná báseň Dědovy vrásky a že obíral se plánem k epické básni historické, Boží bojovníci, z níž jen úryvek se zachoval.

Poesie Šolcova je většinou tmavšího timbru, místy i teskná a elegická, ale modní tehdy světobol nezachvátil jeho duši. Mluví arci

Rodný dům Václava Šolce.

o »velkém lidstva hoři«, ale s bolestí se nemazlí, ani s ní nekokctuje. Je v něm příliš mnoho zdraví člověka selského, který umí bolest přemáhati. V zdravé půdě lidu tkví svými kořeny a odtud béře všecku svoji sílu a svěžest. A jeho styk s lidem vede jej k reálnějšímu nazírání než bylo u básníků z kruhu Máje. Quis domnívá se, že tu v poslední fási básníkovy tvorby působil již vliv mladších básníků, již vystoupili r. 1860 almanachem »Ruchem«, ale mně se zdá, že ani z těchto nebyl nikdo tak blízko pozdějšímu proudu realistickému jako Šolc ve svých Dědových vráskách. Jaký to rozdíl zpracování látky proti mlhavým a nejasným lyrickoepickým básním Hálkovým!

Pro utrpení lidu má Šolc srdce stále otevřené. »Z běd lidu strunu spletl jsem, bych lidem k soustrasti zas hnul« položil si v čele svých Zpěvů svatováclavských a lidu dělnému zpívá svou vzletnou »Píseň o mozolné ruce«, vedle Mayerova Poledne jednu z prvních básní sociálních u nás, která již před vytištěním, jak Turnovský vypravuje, přednesena, uchvátila davy dělnictva. A vše, co je domácí, české a lidové, dobývá si jeho srdce, srdce demokrata, jenž v Mistru Potěhovi, provází jednoho »pána« po druhém ze dveří, jemuž srdce panstva je jen pustým domem, a jemuž proti mysli je i to »panské trdlování« (Zlatá hodinka). Sociální a vlastenecká zároveň je jeho nadšená báseň Naše chaloupky, která to, co Kollár jen známou tercinou (často malá pastuchova chýžka . . .) nadhodil, vyslovuje řadou krásných obrazů a vzletných apostrof a jež svým šťastným refrénem »Chaloupky naše buďtež požehnány« a unášejícím pathosem nejvíce proslavila jméno Šolcovo, že i básníkem »našich chaloupek« nazýván.

Lid, vlast a národ vyplňují bezmála všecko jeho cítění. Leč jak byl Šolc dalek planého vlastenčení, ukazují nejlépe jeho sonety svatováclavské, které tolik již liší se nejen rozměrem, ale i svým duchem od znělek Kollárových a mohou býti pokládány jen za předchůdce »českých znělek« Sládkových a Vrchlického »Hlasů v poušti«. »Nač hlučíte již stále: sláva! sláva! vždyť pustá stojí ještě mohyla!« volá v jednom z nich, a »komu nový křest má obmýt líci, ten v duši své mít musí svatyni a v srdci vlastním — živou křtitelnici.« Po sonetech Máchových jsou sonety Rudolfa Mayera a Václ. Šolce opět prvními cennými znělkami v naší literatuře. Sonety Mayerovy jsou erotické a působí krásou svého naladění, Šolcův sonet je vlastenecký, jadrný a drsný jako křemen, z něhož vyletují jiskry myšlenek. Šolc většinou »volí slovo prosté«, ale případné a jadrné. Širokou vlnou nesou se jeho již zmíněná Píseň o mozolné ruce, Naše chaloupky, dále Svorný duch, Nad Balkánem a Slávy děti, ale jinak je Šolc spíše koncisní a úsečný. Verš jeho plyne rythmicky celkem správně a živě, zvoní pěkným plným rýmem a protkán je velkým bohatstvím obrazů. Kovová jeho pevnost je přednostní pěkné básně Mistr Jan, jen jen křepčí verš jeho v Zlaté hodince a v Daliboru rozvlňuje se v unášející symfonii hudby. Jen velká poesie zachrániti mohla příběh tak všední, jaký líčen v Jozu Skalákovi. Chudý Joza Skalák zamiluje si dceru revírníkovu, ale ten jich lásce brání a dostihnuv je jednou, střelí po Jozovi, zastřelí však vlastní dceru. Ale co z toho Šolc učinil! Všecky struny lidského srdce v tom rozezvučel a všemi kouzly jara vše obestřel. Co verš, to obraz, zrovna hýřivě je básník rozsypává, aby zapěl posléz píseň májové noci, jaká od dob Máchových nebyla u nás slyšena: Noci jasná! ó májová noci, kněžko lásky, plná čarných mocí! — —

Vedle sonetů pěstoval Šolc — jeden z prvních u nás — též ghazel a sloku blížící se trioletu (Z perlové šňůrky) a také v nich prokázal znamenité ovládání formy. Zejména v ghazelech je několik čísel mistrných, plných orientálního koloritu, sladké hudby a vášnivého dechu (myslím, že správně rozpoznal Arne Novák, že »tu jde více o jednotný stil orientu než o osobní pravdu, o exotickou masku a ne o životní upřímnost«), kdežto jinak erotika Šolcova je teskná a zádumčivá, dosti blízká některým písním Mayerovým, tklivá a hluboká. Zejména v cyklech »Z perlové šňůrky« a »Krvavé růže« jsou čísla krásných tónů a naladění.

Skanula slza po uvadlé tváři
v bolestném padši v ňadro záchvitu,
paprsek kmitu nebes na oltáři
a růže vzplály slze ve třpytu.

Co růží skryto v studánce té žalu,
kdož srdcem jal by jejich věnců vděk —
jen méně kamení — jen méně žalu
a jediný jen lásky paprsek.

To byla již poesie, od níž byl jen malý krok k básním Vrchlického »Z hlubin«, jež vykazují tóny příbuzné, a tak Šolc a Mayer stojí již u samých bran moderní poesie české, jak obrozena byla Vrchlickým, na něhož a prostřednictvím jehož opět na nová pokolení z předchůdců oba nemálo působili.

VÁCLAV ŠOLC:

Z »Písní o bledé dívce.«*)

Rostla jako kvítko v poli,
radost v srdci pučila jí,
rozkvétala jako jaro,
chtěla rozvít láskou v máji.

Avšak rostla ke smutku jen,
kvetla jenom k uvadnutí,
a když měla láskou rozvít,
byla bledá ku shasnutí.

Přišla touha v její srdce,
jako smrt na krásnou zemi,
vadlo v srdci radování,
vadlo srdce s květy všemi.

Sletěl anděl s nebes výše,
zaplakal nad smutným světem,
zaplakal též nad uvadlým
její smutné lásky květem.

Naše zdání, bledá holka,
Bůh ví, proč tak různé bývá,
duše tvá o samých rájech,
má zas o pouštěch jen snívá.

A přec v žití já jsem rájů
zažil, zažil k přesycení,
a ty's v poušti vyrustala,
vyrůstala k umučení.

JAROMÍR BORECKÝ:

František Věnceslav Jeřábek.

Jdete-li z rázovitého náměstí soboteckého, jež každého zaujme zbytky svých dřevěných domů a na štíhlém sloupoví vzepjatých loubí, směrem k nádraží, ocitnete se po nemnoha krocích u miniaturního kamenného mostu, jakkoli Sobotka, kromě vzdálenějšího rybníku, nemá vody. Socha sv. Jana Nep. týčí se na levém zábradlí, s obou stran nachylují se zelené haluze, neboť můstek se klene jediným svým obloukem přes bývalý hradební příkop, dnes bujně zarostlý. V pravo, těsně u předmostí, krčí se nepatrná chaloupka, bílá, s omšenými došky, s nízkými okénky a třemi asi světničkami. Do houště příkopu, tak trochu romantické mezi střízlivou klikatinou městských ulic, kouká dřevěná visutá pavlač, krytá, o pěti šesti štíhle vyřezaných sloupcích. Taková česká chaloupka, skromná a čistá, z jakých se nám narodilo právě nejvíce bohatýrů ducha. Také této chaloupce na svahu vyschlé strouhy bylo požehnáno. Prostá deska, místními rodáky zasazená, hlásá s boční, k mostu obrácené stěny, že narodil se tu 25. ledna r. 1836 český dramatik Fr. V. Jeřábek. Otec Františkův, Václav, byl ševcem a při tom horlivým hudebníkem. Hrával na kruchtě housle a do zamilovaného nástroje tak se zabral, že vnikl do jeho konstrukce, knejpem sám housle robil, jiným je spravoval, zkrátka v celém okolí jako dovedný houslař slynul. Odtud i Františkova láska k hudbě čerpala svůj zdroj. Ještě v pozdějších letech, kdy Jeřábek jako professor o prázdninách do Sobotky zajížděl, rád zvučným svým barytonem v chrámě si zazpíval. V neděli dojížděli sem za ním ze Sedmihorek občas dr. Engel, dokud ještě jako lázeňský lékař působil, Eim s chotí, dobrou sopranistkou, a jednou přivezli také s sebou v ekypáži Fr. Ondříčka, jenž nelenil krásnou svoji hru o hrubé pod velebnou klenbou památného gothického chrámu soboteckého rozhlaholiti. Tehdy Jeřábek zapěl za zvuku jeho strun vložku při graduale. Byl tedy zpěvákem, jak náleží, pevným, mohl-li se něčeho takového s Ondříčkem odvážiti.

F. V. Jeřábek.
Pro Národní divadlo modeloval Stan. Sucharda.

Abych v stručné této silhouettě sledoval do podrobna životní běh Jeřábkův, jak pomocí matčina ujce P. J. Rolejčka, studoval v Litoměřicích, Chomútově, Ml. Boleslavi, pak na akademickém gymnasiu

*) »Poetických besed« právě vydaný svazek 6.

pražském za ředitelství Klicperova, jak maturoval v Jičíně, dvakráte byl v semináři, až posléze otec i strýc povolili jeho náklonnosti k filosofii, resp. k moderním jazykům a historii, jak po soukromém vychovatelství u velkoobchodníka Plešnera a na ústavě Čuprově, 1863—66 suppoval na vyšší české reálce, tehdy ještě v Panské ulici, jak v l. 1866—72 byl profcssorem obecního realného gymnasia na Menším městě pražském, konečně až do ústupu na dočasný odpočinek začátkem let devadesátých vyučoval dějepisu, češtině a esthétice na vyšší dívčí škole, nedovoluje ani úzký prostor článku mému vymezený, ani neshledávám toho potřebu, poněvadž kdo se o Jeřábka zajímá blíže, nalezne vše v starších biografiích, zvláště u intimního přítele Jeřábkova Turnovského, jenž v »Osvětě« 1893 věnoval památce jeho obšírnější článek. Mně zbývá uvésti jen několik detailků.

Když ujec Jeřábkův stal se děkanem na Mělníce a dal Františka na studia do Mladé Boleslavě, která rozhodla o češství mladého studiosa, Jeřábek častěji docházel na Mělník. Zpáteční cesta k domovu vedla jej přes Sukoradec okolo stavení, kde měli zlého psa. Z dáli již na chodce dorážel a poprvé našeho polekaného studentíka řádně prohonil. Ujec dal Františkovi zkušenou radu, neutíkati před psem, a když Jeřábek šel tudy po třetí, po čtvrté, dorážejícího psa ani si nepovšimnuv, dalo mu útočné zvíře nadále pokoj: ani nezaštěkalo. Jeřábek rád si na tuto episodu vzpomínal, applikuje ji zvláště, když učiněn byl naň nějaký útok, ať již v kritice literární, ať v životě politickém. Do tohoto stržen byl záhy jako žurnalista, neboť již r. 1858, kdy po druhé a definitivně ze semináře litoměřického odešel do Prahy na fakultu filosofickou, přivydělával si na živobytí psaním do Šestákových »Pražských novin.« Když r. 1861 založeny byly »Národní Listy«, přešel do jejich redakce, ale konservativnímu jeho smýšlení nebylo tu volno, zvláště od té doby, co z »Hlasu« přestoupil k nim Neruda, s nímž se byl již dříve literárně utkal. J přijal nabídku Skrejšovského do nově se tvořícího »Národního Pokroku«. V »Pokroku« setrval do r. 1877, kdy vzdal se dráhy žurnalistické. Ještě však později přispíval vážnými články politickými do »Osvěty.« Také do německé »Politik« psával informační stati. Staročechem byl Jeřábek kovaným. Mladočeská politika byla mu proti mysli, a ještě mezi přáteli koluje oblíbený Jeřábkův výrok o ní, jejž v soukromém hovoru častěji opakovával. Srovnával mladočeskou politiku s fůrou sena, která každou chvíli překotí, lidé ji zase narovnají, a fůra klepe se dále. Avšak Jeřábek, jenž dožil se v životě mnoha sklamání, nebyl ušetřen ani sklamání politického, neboť dočkal se uzříti na vlastní oči, jak politická kára strany, již sloužil (byl i parlamentně činným, 1870—89 na sněmu zemském, do r. 1884 i na radě říšské), překotila tak dokonale, že z rozbitin svých k činné politice již nepovstala. Jako řečník vynikal Jeřábek klidem, příjemným hlasem, důstojně hrdým zjevem, ale především váhou a obsažností myšlének, podávaných v ušlechtilé formě. Tyto vlastnosti, podporované velkou sečtělostí, vyznačovaly jej i jako causeura, ať mluvil s kathédry, ať přednášel v kroužcích literárních či v soukromých salonech. Co se posledněji ších týče, rozhodoval především u Riegrů, kde se ve věcech literárních na jeho úsudek čekalo.

Zde uskutečnil se také mnohý jeho popud, jako znovuvzkříšení »Jednoty dramatických spisovatelů a skladatelů« a její smlouva s družstvem zem. divadla, stanovy mezinárodního spolku básníků a j. v.

»Snad nejeden rys v jeho literárním profilu«, píše Jaroslav Kamper (Divadlo 1905), »připomínal trochu pedantské a pretiosní krasoduchy prvých desítiletí devatenáctého věku, snad v celém jeho vystupování veřejném byla jistá dávka profesorské záliby v poučování, v sklonu k duchaplným sentencím, k jakési pedantské programovosti a neomylnictví, jmenovitě když dámskému posluchačstvu vykládal o vynikajících zjevech světového písemnictví nebo s ním debatoval o platnosti a správnosti jistých krasovědných zásad. Snad v celém jeho vystupování bylo trochu suché korrektnosti a hledanosti, jež zjevu jeho ubíraly sympatií. Ale nesporno bylo jeho obsáhlé vzdělání a ryzost jeho snahy, proudící z hlubokého přesvědčení. Tyto vlastnosti ve spojení s jeho mnohostranností zcela nepochybně imponovaly.«

Jeřábek získal si zásluh i jako paedagog i jako politik i jako literát, a zde opět nejenom na poli belletrie, ale též vědy. Než právě tato mnohostrannost je jednou z příčin, proč celkový obraz působení Jeřábkova jeví stěží utajitelnou roztříštěnost, proč bohatě nadaný tento duch nedostoupil ve svých výsledcích výšky, k níž cíliti měl síly. Činnost jedna tísnila, překážela druhé, nezdary z toho plynoucí otravovaly hořkostí nitro muže, jenž stále cítil osten, že nestanul u té mety, k níž opravňovaly naděje, do jeho mimořádných vloh kladené. Nejvýše dospěl přece jen jako literát a především jako dramatik. Skládati básničky začal již v Chomútově, ale německy; probudiv se národně v Boleslavi, rozvinul se duševně na akademickém gymnasiu, kde spolužáky byli mu Lad. Čelakovský, Vítězslav Hálek, Jos. Ježek, Edm. Kaizl, Ferd. Schulz a nad jiné drahý Gustav Pfleger-Moravský, s nímž — jako ještě s Boh. Jandou a se schwarzenberským vychovatelem dr. Janem Novákem — poutalo jej přátelství nejužší. Tam účastnil se studentského psaného časopisu »Flora«, tiskem vystoupil však teprve v Mikovcově »Lumíru« a litoměřickými bohoslovci r. 1857 vydanou básní »U hrobu Máchova«. Jeřábek později básně své, objímající asi období 1851—65, roztřídil ve tři cykly: Za dnů mladosti, K jihu a z jihu, Na výsluní života, k nimž pojí se trosky větší nedokončené básně Almanzor, řada gazelů, podle nichž teprve Šolc uchopil se dle tvrzení Turnovského této formy. K vytištění svých básní Jeřábek se však již ne-

dostal. Promeškav okamžik jejich, byl by s publikací jich přišel do doby, kdy poesie česká brala se již novými drahami, zahýbala v nový, netušený a skvělý rozvoj. S nimi zbyly nesebrány též překlady jeho z ruštiny a němčiny. Časopisy, v nichž tiskl, byly kromě »Lumíra« ještě »Obrazy života«, »Rodinná kronika«, »Osvěta«, »Světozor« i almanach »Kytice«.

Nejlepší své věci Jeřábek napsal pro divadlo. Již záhy přitáhlo ho k sobě, nejdříve jako herce. V osvobozujícím roku 1848 vzpomněli si studenti sobotečtí, že někde ve věži na romanticky smělém hradu Kosti práchniví divadlo, které tam ze Sobotky začátkem století vrchnostenským úřadnictvem bylo k soukromé zábavě převezeno. Dojeli si pro ně, přivezli a spravili, začali hráti, dvanáctiletý František zprvu jen úlohy nejpodřízenější. Ale vášeň ta ho již neopustila, hrával o prázdninách vždy znovu a znovu i v letech pozdějších, a k nejlepším jeho úlohám kromě těch, jež jmenuje Turnovský, náležel prý švec ze »Zakletého prince« (1856). Výkřik, kdy volá: »Ženo, matko, ševcová!« náležel k jeho nejpůsobivějším. Při těchto hrách v Mosenthalově »Deboře« sblížil se také se sl. Louisou Šolcovou, dcerou obchodníka a časem svým starosty staroslavného města Sobotky, jež stala se jeho ideálem vzorem prvých jeho ženských postav dramatických a od r. 1866 také obětavou, láskyplnou chotí, která i za hrob přenáší svou vroucí oddanost k významnému zesnulému. Na ni psal — po prvém pokusu Otec a syn, který zničil pro příliš důvěrně rodinnou látku — své historické drama Hána (hráno v stavovském divadle 2. února 1859 s podtitulem »Smíření se Přemyslovců s Vršovci.«) A ještě ve svém Svatopluku (druhý akcessit Náprstkovy ceny 1859), poprvé ve prospěch Anny Kolárové v pondělí dne 26. prosince 1859 o půl čtvrté hodině odpolední s podnázvem: aneb Záhuba rodu Vršovského, (se Šimanovským v úloze titulní, s Lapilem jako starostou rodu Vršovského Božejem, Kolárem st. jako Mutinou, sl. Bolardtovou v úloze Božejova synka Bořity, Kolárem ml. jako důvěrníkem knížete Svatopluka Vackem, Kaškou jako Rackem, beneficiantkou Kolárovou v údělu Ludmily, manželky Mutinovy, s Hynkovou jako Ludmilinou kojnou, Peškovou v roli manželky Svatoplukovy Idy) zidealisoval postavou Ludmily svou milenku. Obě hry vězí ovšem úplně v tradicích současných her historických, jen s tím mezi sebou rozdílem, že prvnější je dle shodujících se hlasů poctičtější, druhá divadelnější. Obě práce však neudržely se trvaleji. To popřáno bylo teprve dílu, které vzniklo zcela náhodně, následkem sázky, kterou Jeřábek v staroměstské pivnici Fr. Pěkného podstoupil s přítelem Jos. Sklenářem, později dlouholetým tajemníkem českého zem. divadla, že i veselohru svede. Stala se tou prací dvouaktovka Veselohra, komedie situačně založená, přehánějící a persiflující, ale plná mladistvého vznětu a šumného veselí, jež dosud schopno jest udržeti ji nad povrchem a skýtá zvláště ochotnictvu vděčnou pastvu. Psána je r. 1860, prvně sehrána v stavovském divadle 12. ledna 1862, tiskem vydána po některých opravách u Pospíšila roku 1864 a v druhém vydání u Kobra 1882. Došed úspěchu genrem veseloherním, Jeřábek nespustil se ho na ráz, ač vloha jeho i nálada duševní spíše zdála se tíhnouti k hlubokému, vážnému, a napsal částečně pod vlivem Freitagových právě tehdy oblíbených »Žurnalistů« své Cesty veřejného mínění (14. března 1866). Práce, poctěná cenou Náprstkovou, zabíhá pro nás dnes již příliš do fraškovitého, neurčitě charakterisujícího a nepravděpodobného, nicméně však uznati jest, že autor uměl se dosti vymaniti ze svého, soudobým úspěchem svůdného vzoru a vložiti do hry mnohá vlastní ostrá pozorování žurnalistického života. Satira lákala Jeřábka ještě dále: 22. července 1870 sehrán v aréně na hradbách aktový žert Zde se žebrati zapovídá, šlehající poměry, jež umění posílají žebrotou. K vrcholu svého dramatického tvoření dopjal se však autor Služebníkem svého pána (22. listopadu 1870) a Synem člověka (22. března 1878), mezi nimiž tisní se

Rodný domek F. V. Jeřábka.

jen skrovnější satirický žert Tři doby země české v Komárově (17. srpna 1870 v aréně na hradbách), plný současných narážek a šlehů. Oba hlavní výtvory Jeřábkovy jsou příliš známy, než abychom tu o nich ztráceli slov. Žiji — zvláště Služebník — na jevišti a jsou prvý z kusů smělým rozmachem k českému dramatu sociálnímu, k čemuž Jeřábka nadchl příklad Pflegrův v románu, druhý obrazem historickým velkého slohu, jímž básník v rámci dobře studované doby podati zamýšlel dějinami výstrahu době současné. Nestačil všude přehodnotiti těžké idey v dramatickou sílu, ale zůstal tu přece rozlet, jenž imponuje vůlí. Služebník svého pána je zpracováním šťastnější, celistvější, uchvacuje zjitřeností processu mezi tvůrcem-vynálezcem a prostředním typem vykořisťovatele, má scény bezprostřední síly, a třeba jednotlivé postavy nebyly propracovány k individuální pravdivosti, jsou to povšechně zachycené poutavé typy, nevymykající se reálnému ovzduší. Služebník svého pána (poctěný cenou Náprstkovou) náleží k nejlepším kusům českého činoherního repertoaru a uhájil si místo své i před soudci cizími (sehrán s úspěchem na divadelní výstavě ve Vídni, přeložen dvakrát do němčiny, a také na srbském královském národním pozorišti v Bělehradě doznal v překladu Raušarově a Chiblerově, za režie Rajkovićovy a s hlavními představiteli Ivanovićem (Dornenkron) a Gavrilovićem (Budil) 30. května 1892 rozhodného úspěchu). Poslední práce přinesly Jeřábkovi sklamání. Historické drama Závist (9. května 1884), jímž chtěl exemplárně na pranýř vystaviti odvěký hřích slovanského plemene a příčinu jeho rozkladu, minulo se s očekávaným výsledkem, jsouc poznáno jako příliš chtěné, v povahokresbě rozplizlé a vratké, ve stavbě za raffinovanými effekty se honící (na př. výjev na věži). Pseudonymně sehraná veselohra Kterak sláva omrzí (18. dubna 1887 pod jménem Jana Součka) nezachytila, »Magdalena našeho věku« (Zavržená mezi ženami 1891) provedena teprve po smrti autorově, v listopadu 1897 ve smíchovském cyklu Máje, a svědčí jen o autorově obratnosti technické, s niž lokalisoval román Williama Willkie Collinse z války francouzsko-německé v rakousko-pruskou do Čech.

Nebylo však sklamání dramatického autora jediným, jež zkalilo básníkovo odpoledne. Smrt jediného synáčka, s niž do svého konce nemohl se smířiti, sklamání v karrieře politické a na konci i vědecké byly k rostoucím příznakům neodvratné choroby oněmi kapkami pelyňku, jež osud neúprosně lil do jeho číše. R. 1879 dosáhl Jeřábek doktorátu filosofie a mínil se habilitovati. Než spis jeho »Stará doba romantického básnictví« 1883 přijat byl mladší kritikou nepříznivě, ač přinášel po stránce literární mnoho nového do našeho písemnictví a to slohem pružným a ukázkami dobře volenými i většinou, aspoň co se týče převodů Vrchlického a Sládkových, skutečně básnicky překládanými. Nesrovnalost látky byla kletbou spisu, jako skoro celého díla Jeřábkova, potácejícího se mezi romantismem a realismem, historismem a satirou. Jeřábek stále více se zasmušoval, stále více podléhal chorobě. V posledních létech trápil jej exsudát na pravé pleci. Jakmile nastalo sebe menší rozčilení, ozvala se palčivá bolest, jíž Jeřábek čelil úderem pravice do sužujícího jej bolavého místa. Ten pohyb byl mu v posledních letech příznačným, a tak znali jej Sobotečtí, když se svými přáteli promenoval na úzkém prostranství mezi poštou a Besedou. Jeřábek v rozkvětu let svých dosti cestoval. R. 1869 a 1873 byl v Italii, r. 1872 v Petrohradě a Moskvě, 1877 v Němcích, zvláště v Drážďanech a Mnichově. Poslední jeho cesta byla do Montreux na jezeře ženevském r. 1885, kde hledal úlevy své nemoci ... Nenabyl jí až na Velký pátek 31. března 1893, kdy skonal po mnohém utrpení ve svém bytě na Král. Vinohradech. Posledním lékařským rádcem byl mu dr. Walter (Tréval). Poslední společností, kam v úterý a pátek do Friedländrových lázní zavítával, přátelé dr. Ort, Jul. Zdeborský, MUDr. Černý. Předtucha smrti dlouho jej zastiňovala. Jakmile slyšel vyprávěti o nějaké chorobě, zasmušil se, a bylo již po náladě. Proto býval podezříván z hypochondrie svým okolím, jež nevědělo, kolik přítel jejich trpí tělesně i — duševně neúspěchy svého roztříštěného žití.

A přece památka Jeřábkova zůstane jasna v české dramatice. Byl jí — třeba v jediném bodu, ve svém Služebniku — českým Augierem, jako Augier jsa průkopníkem nových cest, jako on žije na rozhraní dvou tříštících se stylů: soumraku romantismu a červánků realismu.

Dokud Jeřábek činně a vlivně zasahal do současných otázek divadelních, což činil i jako autor, i jako kritik a do porot i komisí volaný soudce, bylo jeho žhavým přáním, aby imposantní výhled, jenž skýtá se od Stéblovic na čedičovou vyvřelinu Trosek, zvěčněn byl ukázkou krajiny z nejluznějších v Čechách na hlavní oponě Národního divadla. Přání jeho se nesplnilo, ustoupivši právem návrhu širšímu, všeobecnějšímu. Ale rodáci sobotečtí sbírají nyní na Jeřábkův dům, jenž má se státi duševním střediskem města, a kde též divadlo nalezne své místo. Nemělo by se při tom vzpomenouti na uskutečnění přání muže, jehož jméno budova má nésti, a jenž náleží k rodákům města největším?

R. J. KRONBAUER:

Starý vlastenec.

(J. L. Turnovský.)

Jednou jsem vyřizoval J. L. Turnovskému pozdrav nejstaršího bakovského občana, jenž ho dobře pamatoval z dob, kdy Turnovský jako učedník tužil se za kupeckým pultem v krámě pana Procházky na náměstí v Bakově. Turnovský měl ze vzkazu nesmírnou radost. Živě se vyptával na starce a poslouchal s rozjiskřenýma očima vypravování moje o jeho životních osudech. Jako sobotecký rodák lnul ke kraji, v němž prožil první léta svého mládí, a sliboval, že se jednou zase musí do toho Bakova podívat.

Rozpovídal se a, pokud se pamatuji, poprvé v souvislosti načrtl svou minulost. Nevím o nikom druhém, kdo by měl tak kaleidoskopicky pestré začátky, tak těžkou průpravu do života.

»Tam jsem slyšel cikánskou píšťalku« — vzpomínal Turnovský . . . »za kterou jsem se hnal po celý svůj život. Četl jsem všechno, co mně pod ruku přišlo, pídil jsem se po knihách, časopisech a zejména po divadelních kusech v celém městě, a když jsem svou žízeň po četbě nemohl nasytiti v místě, pátral jsem v okolí po lidech, o kterých jsem se mohl domnívati, že mají slušnou knihovničku. Zlaté časy jsem měl u učitele pana Josefa Tondra, jenž mně knihy a časopisy půjčoval s takovou ochotou, že jsem se vždycky těšil na chvíli, až zaťukám na dvéře jeho bytu.«

Turnovský z kupeckého zákoutí vyšinul se na žurnalistické křeslo v předním pražském denním listu: hošík, jenž sám sebe vzdělal a všemu, co uměl, naučil se v pozdních hodinách nočních, probil se po křivolakých cestičkách k úřadu tajemníka »Českého klubu« a stal se konečně ředitelem kanceláří Ústřední Matice Školské. Více než jedenáct roků stál v čele složitého, každým rokem se vzmáhajícího úřadu ústřední správy matiční, a když jako pensista Spolku českých žurnalistů oznámil, že vystoupí ze služeb matičních, napsal mu výbor na rozloučenou toto poděkování:

»S uznáním a vděčností vzpomíná výbor působnosti Vašeho Blahorodí při zakládání spolku, činnosti, již osvědčoval jste, nebyv ještě ani členem výboru ani ve svazku úřednictva matičního, jako delegát spolku při zakládání škol a opatroven matičních; a konečně dlouholetého, obětavého, nezištného a neumorného působení Vašeho Blahorodí jako člena výboru a později ředitele kanceláře Ústřední Matice Školské v Praze, již i péro Vaše v ušlechtilých snahách jejich vždy ochotně podporovalo.«

Životní osudy Turnovského vykazují nepřehlednou řadu různých stanic. Bylo mu šestnáct roků, když zatoužil po slávě herecké. Do Mnichova Hradiště zavítala ke kratšímu pobytu společnost Filipa Zöllnera, u které působil Josef Kajetán Tyl.

Jméno toto působilo na Turnovského čarovným způsobem. Tajůplnou touhou puzen, rozeběhl se do Hradiště, vyhledal Tyla a prosil ho, aby mu pomohl k divadlu. Kde by se byl Turnovský jenom ve snu mohl naditi, jak památné, jak důležité bylo toto jeho setkání pro oba . . pro něho i pro Tyla?

Jednou probuzená vášeň nedala se už utlumiti . . . bylo Turnovskému souzeno, aby napil se hořkosti z kalicha, jejž Tyl až na dno vyprázdnil. Po svém zvyku i Turnovskému domlouval, aby nedal se svésti lákavou bludičkou na dráhy, po kterých půjde s krvácejícím srdcem . . . ale co dbal Turnovský starostlivých výstrah! Za dvě léta na to byl členem divadelní společnosti Prokopovy.

Když mně jednou Turnovský vypravoval o svých hereckých zkušenostech, prohodil toto: »Napsal jsem knihu ‚Z potulného života hereckého'. Na prknech neměl jsem valného štěstí . . . zkusil jsem jako kočující herec dost a dost, ale nelituji toho. Bylo mně souzeno, abych život tento poznal, byl jsem hercem, a proto mají ke mně zejména venkovští aktéři velikou důvěru. Jsem pražským jejich patronem, rád je vidím, když ke mně přijdou, a jsem šťasten, mohu-li jim poraditi nebo pomoci.«

Putovali k Turnovskému jako ku svému divadelnímu konsulovi. Turnovský má o divadlo svoje zásluhy, o kterých není třeba se zmiňovati. Ale považuji za vhodné připomenouti obětavost jeho k českým hercům a herečkám, kteří, nevěděli-li v rozpacích kudy kam, vždy vyhledali Turnovského, jenž všechno jim obstaral a o záležitosti jejich pečoval s krajní svědomitostí. Byl jejich otcovským přítelem a zastancem a byl jediným, a myslím, že posledním jejich kronikářem. Dokud Turnovský žil, dovídali jsme se o hercích, plahočících se po venkově, zajímavé zprávičky. Když shasl, zmizely informace tyto ze sloupců žurnálů, a nevím, nalezne-li se už někdo, kdo by osudy jejich znal tak, jako

Turnovský, a kdo by je registroval s takovou laskou a s takovým zanícením.

Pochopí dozajista každý, že z pouhé piety k zesnulému uvedu jméno jeho v souvislosti s Maximem Gorkým. Životní běhy jejich mají cosi podobného. Turnovský jistě také tak krutě zápasil, než prosekal se k lepšímu existenčnímu životu. Víme, že byl kupeckým učněm, u divadla byl vším možným, k čemu se dalo jeho rukou a nohou použiti, a když viděl, že z běhl do slepé uličky, zabočil jinam. Finanční stráž stala se jeho útočištěm, a myslím, že to byly nejtrpčí chvíle jeho života, když v branách a v pivovarech konal službu a počítal, kdy asi dočká se vyplnění závratného snu každého finančníka, respicientské šarže, která zaručovala jakés takés živobytíčko.

Světýlko toto však kmitalo v tak nedozírně daleké budoucnosti, že se Turnovský odhodlal k nové změně. Odhodil uniformu a pustil se za Prokopem, u něhož právě v tu dobu divadelní kořínky zapouštěl Jindřich Mošna. U společnosti Šanderovy setkal se Turnovský se vdovou po Tylovi a její sestrou, v té době populární herečkou sl. Annou Rajskou, kterou pojal za svou choť.

Humprecht u Sobotky.

Nastaly nejhorší doby. Bída zaťukala na dvéře mladé domácnosti, a když nebylo do čeho kousnouti, popadlo se to, co slibovalo aspoň tolik, aby nebyl hlad. Turnovský nastupuje pout po vlastech českých, ale tentokráte ne jako kočující herec, nýbrž jako — kolportér nakladatelského podniku I. L. Kobrova v Praze.

»Kdyby nebylo toho proklatého divadla« — požaloval si kdysi . . »mohl jsem býti kupcem v Bakově, kdybych byl neseběhl s obchodního učiliště, kdo ví, zdali bych to byl nedotáhl na bankovního ředitele, a kdybych byl zůstal kolportérem, mohl jsem se státi knihkupcem, k čemu by mně byl jistě Kober, jenž mně velice přál, dozajista pomohl. Ale to zpropadené divadlo mně nedalo pokoje. Otevřelo se prozatimní divadlo, a všechna moje touha nesla se za nevadnoucím mým ideálem.«

Turnovský však ani tentokráte nepochodil. Tyl měl přece jenom pravdu, když ho zrazoval, aby se touto Sirénou nedával zlákati. Z divadla zabočil Turnovský k novinám. Krásův »Čas« byl první jeho novinářskou štací. Sotva že se poněkud do nového povolání vpravil, »Čas« zanikl, a Turnovský znovu vyhledával u divadla existenci.

Kronika jeho života z této doby vyplněna je strakatou směsí úspěchův i nezdarů kočujícího herce, jenž nadarmo hledal pevného zakotvení. Roku 1871 uzavřel Turnovský poslední kapitolu »potulného života hereckého« a po druhé hledal útočiště u novinářského cechu. R. 1872 byl redaktorem »Slovana«, rok na to spolupracovníkem »Pokroku«, v němž zaujímal vždy přední posici. Když pak po jedenáctiletém působení v Matici odebral se na odpočinek, začal vydávati svoje paměti, kterých bohužel nedokončil. Novinářství se však nevzdal.. ponechal si redakci »Věstníku Ústřední Matice Školské« a redigoval Nedělní Listy »Hlasu Národa«. — —

Několik zvláštních osudových momentů bylo v životě J. L. Turnovského.

Když počali jsme pociťovati neblahé následky německého Schulvereinu, viděli vlastencové čeští nezbytnou nutnost toho, založiti spolek obranný. J. L. Turnovský byl mezi těmi, kdož postřehli velké nebezpečí a kdož usilovali o postavení ochranné bašty. Po letech řízením osudu pověřen Turnovský zodpovědným úřadem v matiční kanceláři a prokázal národnímu ústavu služby, na které nemůže býti zapomenuto.

Ale ještě významnější je hra osudu, která způsobila jeho setkání s Tylem a hlavně s jeho osiřelou rodinou.

K Tylovi se uchýlil, když uchvátila ho divadelní horečka, a vyhledal ho v bezprostřed-

ním sousedství městečka, kde by byl Turnovský jistě po celý svůj život zůstal, kdyby náhoda byla Tyla nezavála do Mnichova Hradiště. Těžké osudy stihly potom Tyla, a když v Plzni vydechl, zůstala po něm četná, nezaopatřená rodina. Tyl byl v poslední doby svého života zamlklý, a veliká tesknost obestírala jeho oči. Paní Marie Ryšavá zastihla jednou Tyla se slzami v očích nad skupinou robátek, hrajících si kolem stolu, u kterého jejich otec pracoval.

Turnovský pojav r. 1859 za choť Tylovu švekruši Annu Rajskou, umínil si, že postará se o churavou jeho vdovu i drobné siroty Tylovy. Vzal na sebe veliký úkol, který splnil jako vzorný a svědomitý muž. Vším právem uznává se zásluha Turnovského, kterou získal si napsáním důkladného životopisu Tylova — ale jistě daleko větší čin vykonal Turnovský tím, že se postaral o to, aby děti Tylovy netrpěly hlad a nouzi.

Nezapomenu na chvíli, kdy se Turnovský o tomto svém činu zmínil.

Přišel jsem k němu, abych ho požádal o nějaká data, týkající se divadla. Turnovský vyňal desky, ve kterých měl uschovanou nejdůležitější svou korrespondenci a svazek starých, vzácných dopisů. Rozvázal balíček, dal se do čtení a na mne, jak se zdálo, docela zapomněl.

Turnovský četl Tylovu korrespondenci, četl list za listem, až nadešel soumrak. Pozoroval jsem, že je neobyčejně pohnut a vzrušen. Chodil dlouho po pokoji . . . najednou se u mne zastavil a promluvil tato slova:

»Vy mne jistě přežijete, . . jste redaktorem časopisu, ve kterém jsem dlouhou řadu let působil. Rád bych, abyste něco napsal, až budu ležeti na márách. Neucházím se o žádnou pozornost — nestojím o žádnou chválu, ale o něco vás prosím . . . Nezapomeňte napsat, že jsem našel Tylovu ženu a jeho děti v neutěšené situaci . . . napište, že ujal jsem se jich jako jejich druhý otec a že jsem to učinil z opravdové úcty, z čisté piety k Josefu Kajetánu Tylovi. To, myslím, že je čin, který může býti zaznamenán . . .«

Napsal jsem to dřív než Turnovský shasl. Od té doby si toho nikdo nepovšiml. Ve chvíli, kdy píši o Turnovském jako o příslušníku významné skupiny soboteckých rodáků, považoval jsem za vhodné, osvěžiti v paměti velkou a krásnou tuto zásluhu »starého vlastence«, který se nám úžasně rychle vytrácí z paměti . . . . . .

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.

(Pokračování.)

Opravdě věc měla se takto:

Dva roky v duševním vývoji mladé dívky znamenávají mnoho, aspoň z pravidla. Apolena šestnáctiletá mnoho nepřemýšlela, skoro slepě se poddávala svým citům, blouznila a stavěla v hlavince větrné zámky, daleké vší skutečnosti a možnosti, hrozícího nebezpečenství ani nepostřehujíc; avšak Apolena osmnáctiletá už poněkud zmoudřela a její rozum počínal nabývati vrchu nad blouznivými přeludy skoro dětinné fantazie. Počínalo jí býti jasno, že nebude dlouho lze ukrývati před světem a lidmi její poměr s Vojtou. Dříve nebo později nějakou náhodou vše se může vyzraditi; závratné, trapné strachy na ni chodily při tomto bez ustání a čím dále tím silněji na ni doléhajícím pomyšlení. Strašná hanba na ni padne; kromě toho znala otce; zví li, dovtípí-li se čeho, bude konec všemu, konec s děsem a hrůzou. Při všech těchto obavách cítila, že láska její netoliko neochabla, nýbrž spíše vzrostla, možno-li, a se vší její bytostí, s celou její duší se sloučila. Stála neodvratně při svém předsevzetí, že jinému náležet nebude než Vojtovi; připadalo jí, že s dob, co Vojta pro ni a k vůli ní tak velice se změnil, tato její láska nabyla cosi posvěceného, bohulibého, a stokrát raději by byla volila smrt, než by od ní byla upustila. Scházívala se noční dobou s Vojtou, za humny, v polích, nejčastěji v sadu, v úkrytu křoví, lemujícího nyní čistou vodou nahnaného rybníčku, toužila po těchto schůzkách, ale schůze bývaly kratší, plny horečného chvatu a neustálých obav, také rázu zcela jiného než dříve. Nedocházelo při nich více k oněm vášnivým, bouřlivým výjevům. Vojta se jevil nápadně

zdrželivým: v něm zajisté se probudila úcta k jejímu panenství, ona pak si čím dále tím pevněji uvědomovala své panenské důstojnosti; také velmi často, během času skoro pravidelně Václav býval přítomen jejich schůzkám. Sedávali pospolu, rukou v ruce, neobyčejně vážně hovořívali, těšíce se navzájem ujišťováním, že od sebe neupustí, byť i daleká a neznámá byla budoucnost, která jim umožní, aby byli zcela svými, a tvrdá, neoblomná byla vzájemná jich víra.

Jedné noci, asi rok tomu, na sklonku léta, okolo sv. Bartoloměje, sešli se samotni, bez Václava, v sadě, na břehu rybníčku. Byla tmavá, neprostupná noc; na jihu, západě i severu kupily se černé mraky, vysílající dlouhé, ostře ohraničené výběžky do střed nebes báně, na způsob obrovitých prstů hrozivě vztažené ruky. Odevšad se blýskalo, v dáli temně rachotil hrom.

»Tys přišla, bouřky ses nebála!« vece Vojta; »neočekával jsem tě; však viš, že jsem zde každé noci. Vždyť vím, že přijdeš, budeš-li moci.«

Usmála se naň, viděl její úsměv v modravém světle blesku.

»Nebojím se bouřky, ničeho se nebojím,« odpověděla, objímajíc jeho rameno, »ničeho, když tys při mně . . . Ani tebe už se nebojím a tisíckrát radši tě mám . . . proto žes jiný . . . proto že tě už nemusím prosit, abys mě nechal . . . Jen před sebou mám strach, proto že tě mám příliš ráda!«

Odmlčela se, ale po chvíli počala znovu k němu mluviti.

»A přece, můj miláčku, není dobře, co děláme. Moc jsem o tom přemýšlela, k Pánubohu se modlila, aby mě osvítil. Klameme rodiče, za jejich zády se scházíme. Je to hřích a k ničemu to nevede. Poslyš Vojto! . . . bouřka se blíží, hrom silněji burácí. Bojím se tu s tebou pobýti . . . nikoli bouřky . . Řekla jsem ti, že se jí nebojím. Ale myšlenka na mne chodí, že by matka se mohla probudit, shánět se po mně . . . kdyby nás tu našli . . nás samy dva . . pomysli! . .«

»Neboj se, pospolu nás nenajdou. Mne v noci nikdo nenajde, nikdo nepřekvapí . .«

»Dobře . . vím, věřím, ale není v pořádku, že jsme tu potajmu. Povím ti něco, můj zlatý, povím ti, abys viděl, jak tě mám ráda a že pro tebe všeho se dovedu zříci. Musíme se rozloučit, rozejít . . na čas, rozumíš? . . abychom, až nadejde doba, na vždy mohli býti svoji . . .«

Vytřeštil zraky.

»Rozejíti? — jak? — co to mluvíš?« vyrazil ze sebe, vášnivě, divoce, po dřívějšímu. »Já nikdy neupustím od tebe, a ty také nesmíš. Tys mi to slíbila . . .«

»Počkej, miláčku! dej domluvit; Já právě tak málo od tebe nepustím . . . Ale za rok vojna tě odvede tak jako tak, a my se vidět nebudeme. S očí mi sejdeš, ale od srdce neopadneš. Z vojny, Bůh dá, se vrátiš, a potom bude třeba jinak. Nevím ještě, jak a co, ale doufám pevně a v slovu ti dostojím. Že pak bez tak se rozejít musíme, bude dobře, rozejdeme-li se dříve. Třeba tu oběť přinésti; máš-li mě opravdu rád, nebudeš se vzpírat.«

On zarputile mlčel; ve stále se opětujícím světle blesků viděla tuhý boj, jenž se na jeho obličeji zrcadlil. Dala se do pláče.

»Nechceš-li dobrovolně,« pravila po chvíli, »nemám síly, abych tě od sebe odhánět stačila, a budu stát k tobě, děj se co děj. Ale sepiatýma rukama tě prosím, smiluj se, jako jsi se dříve smiloval, a vyslyš mou prosbu, proto že se mi vrátí klid a s klidem možnost uvážiti, čeho třeba učinit, abychom byli svoji navždy, před Bohem a před lidmi . . .«

On neodpovídal. Podle nich ani lísteček nezašelestil, ani větříček nezadul, jen v dáli řval hrom skoro bez přestání. Naklonila se k němu, položila hlavu na jeho prsa, slyšela tlukot jeho srdce a těžké jeho dýchání.

Tu on ovinul ramenem její šiji, obrátil něžně, zlehoučka její hlavinku, tak že mu viděla do očí.

»Máš pravdu,« pravil měkce, »půjdu. Půjdu třeba zítra . . .«

»Ne, zítra ne,« odpověděla, šťastně se usmívajíc, »ale o sv. Ondřeji dáš výpověď. Před tím já promluvím s otcem. Kdy? co? jak? — nevím; ale Pánbůh mi to snad vnukne.«

Jak hlavou ležela na jeho hrudi, oči majíc obrácené k němu, ovila oběma ramenoma jeho šiji, stáhla k sobě jeho hlavu a jejich rty splynuly v dlouhém celování, čistém jako voda horských studánek, pod černým mračným nebem, plném blaha z božího ráje vytrysklého, a hrozivá ruka nad jich hlavami dávala jim požehnání. Potom se zablesklo, jako by celé nebe se bylo otevřelo, modrá, tetelivá světla přeletěla přes celou ohromnou klenbu boží báně a rána zaduněla, že země se otřásla.

Apolena se vzchopila, skočila na nohy a hoch pomalu vstal.

»Teď buď s Bohem!« zašeptala. »Jsi náš! jsi náš! . . . Pamatuješ se, co bába řekla ve Zbudově . . . tenkrát, víš? . . . Kdo oběť přinést dovede, je jako Kubata . . A tys tu oběť přinesl. Bude všecko dobře můj miláčku! . . bába se modlí za ty, které v srdci nosím. Už se tu scházet nebudem, leda bude-li s námi Václav, ale vytrváme, viď, můj zlatý?«

Objali se ještě jednou, pocelovali; pak odběhla dívka. Vojta zvolna usedl na místo, kde před chvílí seděli, hlava jeho sklesla, prsty se zaryly do drnu. Podobalo se mu, že

nevýslovně sladká vůně jej ovívá, vůně z mateří douška a růží, dech duše té, která v něm lidskou duši probudila. Níž a níže skláněla se jeho hlava, až čelo se dotklo požehnané matky země, svaté blatské půdy, potem a krví dávných předků zvlažené, půdy j e h o tak právě, jako těch, jichž byla v knihách zanešeným vlastnictvím, půdy, po níž chodily bílé nohy, na níž odpočívalo sladké tělo, půdy, z níž dýchal vonný duch duše j e h o Apoleny. Neviděl křižujících se po černém nebi modrých blesků, neslyšel burácení hromu, jen čistý blankyt nebe jeho nitra smál se naň a na uši mu zněla hudba slov, jež dívka k němu byla promluvila. Tu vytryskly slzy z jeho očí, oj, slzy bez hořkosti, a blaze mu bylo jako nikdy předtím. —

Tak skončila poslední schůzka, kterou měli sami dva Apolena s Vojtou; z těch časů až asi do října se sešli ještě několikrát, ale nikdy už bez Václava, jehož zasvětili zplna do svých úmyslů. Ovšem, viděli se denně, a němá řeč očí, lehké dotknutí rukou, tu a tam vyměněné slovo, vše úkosem, vše na rychlo, muselo jim dostačovati a také, přes všecku touhu vábící je k sobě, jim dostačovalo.

Kterés neděle před posvícením, hned po obědě, Václav a Apolena vyžádali si dovolení navštíviti bábu ve Zbudově a prosili zároveň, aby Vojta směl je doprovoditi. Rodiče ovšem ničeho nenamítali a tož tedy trojice mladých lidí se tam vydala.

Byl pěkný, jasný a teplý den babího léta, as takový, jako onen tenkrát, když sedláci se radili v příčině dělení Blat. Vzpomínali ho a hovořili o všem, co se tehdy přihodilo.

»Ten den tenkrát,« pravil Vojta, »udělal ze mne jiného člověka, vyhnal mi z hlavy ty ztřeštěné věci a oči se mi otevřely. Teď ani nechápu, jak jsem mohl mít myšlenky, za jakými jsem se tenkrát honil. Tak se těším na tu starou panímámu, zrovna svatá je. Musíte jí zase říci, aby povídala o Kubatovi. Pořád si to připomínám a do své smrti nezapomenu. Až od vás odejdu, až budu na vojně, budu se těšit s těmi upomínkami.« (Pokračování.)

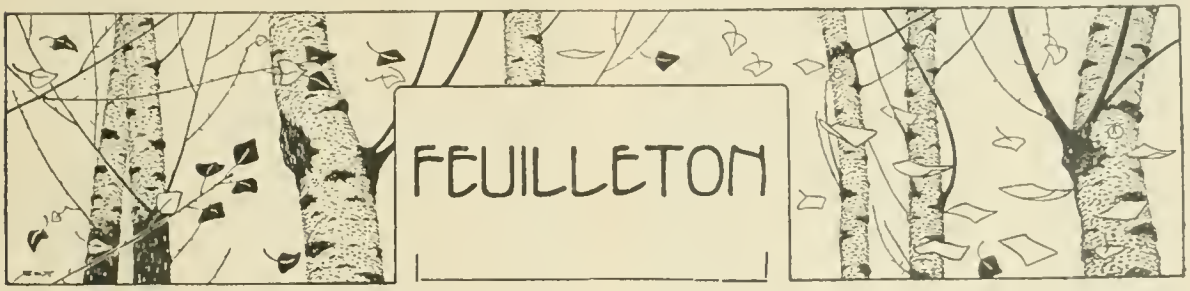

K TŘETÍMU SJEZDU RODÁKŮ SOBOTECKÝCH.

Rodiště Václava Šolce a F. V. Jeřábka, útulná Sobotka, jež v kraji, nad nímž starobylý Humprecht vévodí, tvoří bránu k »českému ráji«, přioděla se slavnostním rouchem, aby důstojně uvítala své rodáky, jež z různých končin sjedou se těchto dnů, aby spolu pobyli několik družných hodin a vzpomněli těch, již navždy odešli v tajuplné kraje, z nichž není návratu.

Úcta a láska soboteckých k rodnému městu osvědčila se již častěji a zanechala trvalejší stopy, jež připoutaly pozornost i nejširší veřejnosti. V tom směru hned první sjezd rodáků soboteckých roku 1882 pořádaný stal se významným, neboť platil vzpomínce předčasně poesii české neúprosným osudem vyrvaného Václava Šolce, jemuž studentstvo sobotecké krátce před tím zbudovalo nákladný pomník, který svědčí o jarém nadšení, o němž dnešní mládež snad ani nesní.

Trvalou vzpomínkou na první sjezd zůstal i objemný, Vác. Jos. Černým uspořádaný »Památník«, jenž vedle několika cenných prací literárních obsahuje i seznam rodáků soboteckých, v němž stkví se nejedno zvučné jméno. Vedle tvůrců »Prvosenek« a »Služebníka svého pána« nalézáme tu na slovo vzatého vlastence, důvěrného přítele Jungmannova a Markova, děkana P. V e t e š n í k a, který stál v řadě buditelů národa českého, jako prostý, ale neohrožený a krajně obětavý vojín, vynikajícího publicistu českého, s osudem Tylovým úzce spjatého J. L. T u r n o v s k é h o, bývalého biskupa královéhradeckého P. E. B r y n y c h a, který již v nejútlejším mládí v děkanském chrámu soboteckém ministroval, bývalého starostu měst pražských JUDra J i n d ř i c h a Š o l c e, dvorního radu MUDra H y n k a P e l c e, býv. archiváře města Prahy a spisovatele F. D v o r s k é h o, redaktora »Politik« J. H r d l i č k u, zvěčnělého redaktora »Krakonoše« a »Slovanských listů« A n t. Č a p k a, řadu vynikajících paedagogů, jakými jsou prof. chemie na české technice R. R a ý m a n, býv. vychovatel princů ze Schwarzenbergů dr. J a n N o v á k, ředitel českého ústavu učitelského v Hr. Králové J. R. N o v á k, ředitel gymnasia v Písku K. C u m p f e, gymn. prof. a autor četných přírodovědeckých děl

A. Bernard a gymn. prof. F. Hrdlička, dále dvorní rady presidenta vrch. zem. soudu J. Z. ryt. Ježka, K. Kratochvíla, který zahájil svou kariéru v Sobotce jako soudní adjunkt, a dr. V. Bočka, vynikající průmyslníky cis. radu a seniora sboru obec. starších v Praze J. V. Nováka, a řed. cukrovaru J. Egra, duchaplného mechanika a hodináře J. Prokeše, který spolu s výborným mathematikem, dlouholetým soboteckým kaplanem P. D. Šimůnkem dali první popud k opravě orlojů pražského a olomouckého (dřevěný model druhého, Prokešem v letech šedesátých zhotovený, nalézá se v městském museu v Praze) a m. j., k nimž v době poslední přidružili se říšský a zemský poslanec J. Maštálka, spisovatelé F. Mačenka a Fráňa Šrámek a mnozí jiní v životě veřejném se vyznačující muži.

Jeviště soboteckého divadla.

Z »Památniku« dovídáme se dále, že Sobotka dala Praze nejen starostu, ale i arcibiskupa, jímž stal se v roce 1733 děkan Antonín Příchovský z Příchovic.

Zdravé ovoce přinesl i druhý sjezd rodáků soboteckých v r. 1893 uspořádaný, při kterém slavnostním způsobem odhalena byla pamětní deska na rodném domku spisovatele F. V. Jeřábka, jež zasazena byla přičiněním »Družstva Jeřábkova«*). Oslavného aktu súčastnily se tehdy i četné korporace pražské, v jichž čele uvádím pouze Českou Akademii, již zastupoval mistr Jaroslav Vrchlický, a spolek »Máj«, který vyslal k slavnosti spisovatele K. V. Raise.

Živou pozornost připoutali k sobě tehdy zdatní ochotníci sobotečtí, kteří v nádherných kostumech, jež Národní divadlo k slavnostnímu představení zapůjčilo, sehráli Jeřábkova »Syna člověka« s tak pronikavým úspěchem, že výkon jich vzbudil zasloužený obdiv i nejpovolanějších znalců.

Divadlo bylo ostatně v Sobotce vždy s velkou láskou pěstováno a to již v době našeho národního probuzení. Praví se, že již koncem 18. století pilně hráli se tu české kusy, a když v r. 1848 bývalá solnice, v radniční budově se nalézající, přetvořena byla v útulné divadélko, pořádána divadelní představení skoro každé neděle, najmě arci o prázdninách, kdy nadšení studenti vítězně vtrhli do města a rozčeřili jinak klidnou hladinu všedního jeho života. Odehrály se v té době (najmě v r. 1858) pravé herecké závody, jež obecenstvo sledovalo s nejživějším zájmem.

Na jeden z těchto zápasů starší obyvatelé sobotečtí až do dnes vzpomínají. Odehrál se mezi básníkem Václavem Šolcem a dr. Janem Novákem, o němž již dříve jsem se zmínil. Oba bezprostředně za sebou vystoupili v titulních úlohách »Slepého mládence« a oblíbené tehdy hry »Jan za chrta dán«. Kdo dobyl palmy v tomto ušlechtilém boji, není mi známo, ale z vypravování pamětníků oněch představení soudím, že oba sokové mnoho si nezadali. Úchvatně deklamoval prý zvláště Václav Šolc, jenž i v hostinci »u Marků» nejednou k obdivu strhl posluchače jadrnou deklamací svých improvisovaných básní.

První herecké vavříny na jevišti soboteckém sbíral i J. L. Turnovský, který však záhy odešel k společnosti Prokopově. Nebyla nezajímavou sobotecká skupina nadšených přátel Thalie v letech padesátých. Vždyť náleželi k ní i F. V. Jeřábek,

*) Ustavilo se krátce po smrti Jeřábkově, aby památce jeho zbudovalo trvalý pomník v podobě velkého spolkového domu, jehož stavba již v dohledné době se uskuteční.

Hlediště soboteckého divadla.

Jindřich Šolc, H. Pelc, E. Brynych, F. Dvorský, V. Boček, před krátkou dobou zesnulý herec K. Polák, nynější starosta sobotecký F. Peča, redaktor Crha a m. j.

Divadélko sobotecké je mimo to zajímavo i tím, že k vnitřní jeho výzdobě znamenitou hřivnou přispěl Josef Mánes, dle jehož návrhů provedeny byly nástropní malby v hledišti. Žil Mánes se Sobotkou v úzkém styku a rád vyhověl přání svých přátel, z nichž zvláště tehdejšího starostu, lékárníka A. Fierlingera, vynikajícího přírodopisce, u něhož častěji dlel hostem, byl si oblíbil. Z Mánesovy pracovny vyšly i oba nádherné pamětní listy věnované F. Palackému a dr. F. L. Riegrovi, jež Sobotka v r. 1861 zvolila za čestné měšťany, kterýmž činem postavila se v řadu nejuvědomělejších měst českých.

Upřímnou vlasteneckou mysl osvědčili obyvatelé sobotečtí ostatně již v době nejstarší, najmě za válek husitských, kdy věrni památce Husově za učení jeho nerozpakovali se nasaditi hrdla i statky. V pohnutých těch dobách klesla Sobotka, která již r. 1178 knížetem Soběslavem povýšena byla mezi města, na pouhý městys. Hradby její byly rozmetány, a výsady, jichž po léta užívala, na dlouhou dobu byly jí odňaty. Teprvé r. 1498, v den sv. Bartoloměje, vrátil král Vladislav II. na přímluvu Jana ze Šelmberka Sobotce titul a privileje města.

Doba rozkvětu nastala však Sobotce teprvé za vlády pánů z Lobkovic, kteří pilně starali se o její zvelebení. Monumentální gothický chrám, jejž pan Oldřich Felix Popel z Lobkovic s chotí svou Annou z Hradce v letech 1590—1595 značným nákladem vystavěti dal, až do dnes hlásá slávu šlechetného tohoto rodu, který již před tím k Sobotce přilnul. Svědčí o tom na radnici uložený pamětní kancionál, jejž městu daroval Václav z Lobkovic. Kancionál tento, obsahující řadu skvostných miniatur, je památkou nad jiné zajímavou a stejně cennou, jako stará sobotecká monstrance, již z nejčistšího stříbra zhotoviti dal pan Popel z Lobkovic. Je to vzácné dílo umělecké, ku podivu zachovalé přes to, že po dvakráte vážně bylo ohroženo, a to za války třicetileté, kdy švédským vojínem ukradeno a jen zvláštní náhodou před zkázou zachráněno bylo, a po druhé za válek francouzských (r. 1807), kdy veškeré kostelní náčiní propadlo konfiskaci. Obětavé měšťanstvo vyplatilo tehdy monstranci slušnou sumičkou, obnášející 372 zl. stř., jež v dolarech hotově složilo a tak cennou památku zachránilo.

Skvělou minulost Sobotky významně dokazuje i originální Humprecht, který pyšně vypíná se nad městečkem a vytrvale až dosud vzdoruje zhoubnému zubu času. Humprecht je v Čechách stavbou ojedinělou. Orientální sloh jeho živě připomíná zakladatele Jana Humprechta Černína, který na návrší, kde — jak stará pověst praví — pohanští předkové naši ke cti boha světla, blesku a hromu, mocného Peruna, pálili ohně »sobotky« zvané, dle nichž mnozí odvozují jméno města, zbudoval zajímavý ten zámek dle vzoru turecké věže, v niž strýc jeho Heřman byl vězněn.

Na pohled klidné městečko mělo svou rušnou minulost, která sahá až do šedého dávnověku. Zasluhuje již proto pozornosti, nehledě ani k tomu, že i vábnou svou polohou dovede zlákati vnímavou duši, která nalezá tu hojně pastvy v hlubokých lesích kosteckých, jež až k vrchu Mužskému se táhnou, v idyllických údolích podseminských, v romantických skalách prachovských i luzném kraji hruboskalském, jež vesměs se Sobotkou přímo sousedí. Až do nedávna byla Sobotka od světa odtržena. Teprve loňského roku spojena byla železnicí tratí s Mladou Boleslavi. V nejbližších dnech pak otevřena bude definitivně nová trať vedoucí ze Sudoměře přes Ml. Boleslav kolem rázovitého Humprechta, starobylé Kosti, tajuplných Trosek a dále »českým rájem« až k Staré Pace. Výhodné spojení s Prahou otevře výletníkům dokořán »bránu českého ráje«, které nepochybně nadejde doba nového rozkvětu. *Ladislav Novák.*

Sobotecká monstrance

** Písně o bledé dívce. Zajímavou literární reliquii vydalo právě Nakladatelské družstvo Máje jako šestý svazeček Poetických besed Máje. Jsou to Václava Šolce, onoho geniálního básníka, jenž jako meteor oslňujícím leskem zablýskl a shasl, milostné písně z mládí, které věnoval kdysi své dívce Frant. Pluhařové. Do »Prvosenek«

pojal z nich Šolc toliko šest čísel a učinil z nich cyklus »Bílá růže«, jinak — mimo několik málo ukázek ve »Zvonu« — nebylo z písní těch nic tištěno a jako kniha vycházejí poprvé. Ačkoli pocházejí z prvních let básníkova tvoření a napsány byly asi kolem r. 1858, je v nich Šolc již celý, tak, jak se nám jeví ve svých krásných cyklech erotiky »Z perlové šňůrky«, »Písně v bouři« a »V podjesení«, měkký a vrouci elegik, jehož verše vynikají krásou obrazů, lahodou a hudbou slova. Vydání zasloužily si nejen jako vzácná památka, ale i pro svou něhu a milý půvab. Okolnost, že básník sám nepřijal jich jako celek do »Prvosenek«, nemohla tu vaditi. Mohlyť tu rozhodovati jiné ohledy než literární, na př., aby objem knihy příliš nevzrostl, a pak, ona čísla, která z »Písní o bledé dívce« do Prvosenek Šolc nepojal, namnoze vyrovnávají se cenou oněm šesti kouskům vybraným. Ve dnech, kdy jméno Šolcovo opětně oživuje na rtech jeho rodáků, bude jistě vítána milá ta knížečka tklivé jeho poesie. —*a*—

⁂ **Dva romány.** Napsal F. X. Svoboda. Velikou obec svých čtenářů F. X. Svoboda potěšil novou knížkou, kterou vyplnil dvěma románky Obláčky mládí a Tiché povznesení. Pilní čtenáři našich předních belletristických listů znají tyto práce, a zejména čtenářům prvého ročníku Máje zajisté utkvěly poetické Obláčky mládí v dobré paměti. Jako skutečný umělec perem F. X. Svoboda zamlouvá se zejména oněm vrstvám čtenářů, které mají porozumění pro náladovost jeho povídek a jež v lepém, půvabném slohu nalézají zvýšený požitek. Uhlazenost i něha jeho vypravování a poutavost jeho milostných líčení činí jej oblíbeným ještě více mezi čtenářkami než-li mezi čtenáři, a pokud se týče stránky jazykové, sluší Svobodovi vzdáti rovněž zaslouženou čest.

Obláčky mládí velmi nám připomínají Hálkova proslulého Domácího učitele, a koho zajímá česká literatura, snadno může z prací obou spisovatelův utvořiti si srovnání a úsudek o tom, pokud za několik desítiletí pokročilo naše slovesné umění. V Tichém povznesení spisovatel šťastně řeší nesnadný úkol, který si v práci té vytknul — vyličiti očistu krásné dívky, jež z prohlubně mravního poklesnutí povznesla se vlastní silou a vůlí k ušlechtilé, vzorné a milující ženě. Že se mu to zdařilo dokonale, vidno ze sympatií, které si čtenář zachovává od počátku až do konce pro jeho pozoruhodnou hrdinku.

Některé části tohoto románku jsou neobyčejně jímavé, partie ze salaše pak pokládáme co do nálady za nejzdařilejší, a ještě po letech její čistá, venkovská vůně a její svěží barvy bezpečně budou oživovati v naší paměti. *Ds.*

⁂ **Obliba lidové písně** jeví se ve Španělích měrou mnohem intensivnější, než-li u nás. Nejen, že se lidová píseň zpívá co nejhojněji, kdežto u nás už po léta ustupuje hloupým, bezcenným odrhovačkám většinou vídeňského původu, ale i básníci stále hojně pějí formou písně té.

Co u nás vytvořili v tomto směru Čelakovský, Sládek, Mužík, Procházka, Přikryl a jiní, má cenu trvalou, ale až na nepatné výjimky, nevniká do lidu, nestává se jeho duševním majetkem. Příčinou toho jest především okolnost, že jen malou část českých veršů, napsaných formou lidovou, lze zazpívati dle melodie lidové, a také i upadající obliba lidové písně vůbec. A je to škoda! Není hned tak účinného, bezprostředně působícího výtvoru, jako slova, podložená oblíbenému lidovému nápěvu. Vzpomeňme jen, jak obratně užil tohoto prostředku Havlíček v boji politickém! Známá »Šuselka nám píše« agitovala proti Frankfurtskému sněmu účinněji, než-li řada úvodních článků a provolání.

Ve Španělsku lid zpívá stále písně svoje a tvoří, improvisuje nové; pěstitelé básnictví uměleckého skládají písničky ve stilu lidovém, a nejzdařilejší z nich přejímá lid a pěje je dále.

Tomuto tvoření lidovému i dle lidového vzoru napomáhá vydatně snadná forma čtyřřádkových písniček a vzletnost a žár lidových písní, které jsou mnohem rafinovanější, než-li prosté citem i formou písně naše, jež smí zdárně napodobiti jenom mistr.

Často nelze ani zjistiti, jak vznikla některá píseň španělská, a nejednou se stává španělskému básníkovi, že slyší svoji píseň z úst lidu — úspěch to, který jej zajisté plní upřímnou radostí a pýchou. *P.*

≡ **Obrázky, jimiž provázíme toto číslo,** reprodukovány jsou dle zdařilých fotografií soboteckého amateura p. F. Mencla.

≡ **Dokončení povídky »Za obzorem« příště.**

Ročníku IV. číslo 50. vydáno dne 24. srpna 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předpláci se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. —
Otiskovsti z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENIM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VYBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

VÁCLAV PANÝREK VANĚK:

Neznámý.

pražských ulicích, kde pieta, vliv ženy, nebo snad i smysl pro trochu krásy a poesie dopřával života ještě několika posledním mohykánům bývalých zahrad a zahrádek, zasvitly nade zdí chomáče bílých květů, v parku vzplanuly už celé ohně nejprudších barev a dni dostavily se nádherné.

Máj, měsíc poesie a lásky, zasloužil si tentokráte všechny ty hymnické chvalozpěvy, které se na jeho počest již napsaly. Byl rozkošný a půvabný.

Mladé slunce vylákalo mne ven. Usedl jsem do vozu a čekal, až se vlak hne. Poslední přípravy chýlily se již ke konci, konduktéři pobíhali podél vozů, zavírali dvířka a nutkali loučící se k definitivnímu rozloučení.

Perron osaměl. V tom, v posledním okamžiku, kdy již konduktéři dávali znamení k odjezdu, vyhrnula se na perron z vestibulu malá společnost slečinek a pánů, obstoupila nejbližšího konduktéra a žádala chvatně, aby jim otevřel vůz. Konduktér vedl je, ne právě s nejlíbeznější tváří, k našemu vozu, hartusil, aby rychle vstoupili, a celá společnost mžikem vpadla k nám dovnitř, hlučíc a směje se svému opozdění. V okamžiku nudné ticho v našem voze prohřáto bylo mládím a veselím a klidná atmosféra jiskřila vtipy a žerty, které přehlušily i rachot odjíždějícího vlaku.

Zvláště dívky byly vesely; smály se bez ostychu, vesele a srdečně, zoubky jejich probleskovaly zdravými, krvavými rty a čiperné, živé oči jejich zářily radostí a šťastným mládím. —

Mladíci, ne mnoho starší, kteří je provázeli, chovali se až s jakousi affektovanou vážností, jak na ochrance žen sluší, ale i jim z každého pohledu a pohybu prozařovala bezstarostnost dvaceti let. — Byli vesměs oblečeni elegantně, dle módy: rukávy rozšířené, nohavice zvonovité, límce vysoké spjaté úzkou, jednobarevnou kravatou. Dlouhé vlasy, sahající až k límci byly rovně zastřiženy.

Dle poznámek byli to vesměs nadějní obchodníci a velkoobchodníci, mládež praktického světa, která si dnes učinila volno, vyjela ven, aby ho užila: trochu si zatančit, trochu zazpívat a trochu pomilovat . . . zítra zas v krámě, za pultem.

Mládí a humor těch mladých lidí budil úsměv. Také všichni spolucestující jim od první chvíle věnovali svoji pozornost, ale znenáhla zájem ochládal; čtenáři novin, kteří při příchodu jejich přestali číst, našli opět zajímavější předmět v tištěných sloupcích a ponořili se do politických událostí; i ostatní, jeden po druhém, odpadali. Jeli jsme již venku a do oken se smála příroda . . .

Náhle v levo, v pravo, jakoby se rozsvětlilo. Sníh, sníh!

Projížděli jsme právě širokým sadem a kam jen zrak padal, všude se nořil do měkké, bílé záplavy, která se spustila kolem oken jako

nejprudší vánice. Tisíce, tisíce bílých, svitivých květů pršelo dolů . . .

Dívky byly u vytržení, volaly »krása, krása« a stanuly u oken.

V té chvíli muž asi čtyřicetiletý, proti mně sedící, nahnul se ke mně a přitlumeně, zřejmě rozčileným hlasem, řekl:

»Všiml jste si očí té dívky v růžových šatech?«

»Ne . . nevšiml,« odvětil jsem s podivem, prohlížeje si hubenou, suchou postavu svého souseda s úzkými, hodně úzkými rameny. Jevil vzrušení a neklid, který jsem si neuměl vysvětlit. Až dosud seděl klidně, s kloboukem hluboko do čela sraženým, nevšímavý k celému okolí. Ani nejbujnější okamžiky veselí nepřivedly neznámého z jeho lhostejnosti; seděl v rohu kupé bez veškerého zájmu, i když všichni ve voze se usmívali. A najednou takový obrat!

»Všimněte si, všimněte!« nabádal vzrušeně, sám nespouštěje zraku s mladé dívky.

Minuli jsme sad a dívky se vzpřímily; ta v růžových šatech s koketním pohybem a mazlivým úsměvem otáčela se k jednomu z mladých mužů.

Zahlédl jsem oči, které skutečně mohly buditi vzrušení. Modré, ale s tou hlubokou, tmavou modří letních západů, kdy v ní rozžehají se plamínky hvězd.

Jsou oči, které dovedou na ráz roznítiti oheň vášně a žár touhy, a jsou také oči, které budí v prsou sladkou touhu a věčnou prosbu. Na dně těch očí, se kterými jsem se právě střetl, hořel plápol vášně i sladká, jemná touha. Byly to oči dítěte i kokety. Dívaly se čistě, užasle, jako se dívají oči děcka do záře světel vánočních.

Rozpomínal jsem se, kde jsem ty oči již viděl. A napadlo mne: Murillova madonna.

»Zajímavé oči . . .« řekl jsem také tiše. »Znáte tu dívku?«

Zavrtěl hlavou, dívku se zvláštním vzrušením nepřetržitě pozoruje.

»Neznám . . . ale znám jedny takové oči. Pravíte: zajímavé,« a nyní se obrátil plným obličejem ke mně, v němž jevil se prudký odpor — »ne, ne, to jsou strašné, hrozné oči! Víte, že takové oči dovedly duši uštvat, srdce zlomit a pošlapat? Ano, mám přítele . . . dobrého přítele, kterého takové oči zničily a zahubily. Lhostejně, chladně . . . Nikoli, nejsou zajímavé; jsou hrozné!«

Pak, jakoby se rozmyslil, že řekl příliš mnoho, schoulil se do svého kouta, stáhl opět klobouk na čelo a více nepromluvil; jen ob čas šlehl podivným pohledem po dívce s růžovými šaty.

Byl jsem tomu rád. Bál jsem se jeho důvěrnosti, která byla způsobilá pokaziti mně dnes moji světlou náladu. Lidé, jedoucí po dráze, rádi vypravují a před tím jsem měl opravdový respekt. A historka o ubohém příteli a jeho ženě nebyla nikterak lákavá. Raději připjal jsem pozornost skupině mladých lidí, kteří se jak náleží rozjařili. Volali na kolemjdoucí, mávali jim pozdrav šátkem a neustávali, dokud neobjevili se jiní, neb vlak z dohledu se nedostal.

V příští stanici jsme skorem všichni vystoupili. Mladí lidé zavěsili se do páru a zaměřili k restauraci u řeky. Dívky poskakovaly, tančily a zpívaly a mladá těla se bujností jen prohýbala. Můj neznámý zůstal poslední ve voze a kvapil potom alejí kaštanů od nádraží k lesu . . .

Já jsem odbočil hned za nádraží na zvedající se tu kopec. Cesta byla sice namahavější, ale kratší. Křoví na svahu a vysázené stromy mne hned pojaly do svého stínu a svěží dech zeleně a vůně květů mne lahodně ovanuly, lichotně dotýkajice se rozrušených nervů i unaveného mozku.

Nahoře usadil jsem se pod strom. Za mnou zvedal se les, prozářený světlými pruhy slunce a oživený jásotem ptactva, a přede mnou rozevřel se úchvatný, rozkošný obraz.

Obraz jasných, planoucích barev! Pole rozkrájená, svítící nejsytější zelení; řeka tavící se v záření slunce, rozházené domky, bílé cesty a smaragdový rám zvednutých vln břehu — —

A kolem hluboké, velké ticho, v němž jednotlivé zvuky zvedaly se zdola těžce, dunivě, se širokým échem . . .

Safírové nebe smálo se v nejjasnějším rozzáření a rozlévalo sladkou, lenivou únavu, která vnikala až do konečku prstů — — —

Šelest a slabý praskot větývek mne upozornil, že se kdosi blíží. Ohlédl jsem se, a — k svému nemilému překvapení — zjistil jsem, že přímo ke mně míří můj neznámý z vlaku. Nebyl již daleko, nadzvedl šedivý klobouk a usmíval se nejistě, skoro prosebně.

»Je to horko« pravil, když došel, stírajc si ovlhlé čelo šátkem. Bezděčně jsem si všimnul, že jaksi celý omládl a změnil se, neměl ve tvářích nevlídné, umdlené únavy, a oči hleděly jasněji a uklidněně.

»Odtud je velkolepá vyhlídka . . . objevuje se panorama celé krajiny,« hovořil dále.

Přisvědčil jsem krátce.

»Ovšem, čím člověk výše stoupá, tím více šíří se mu obzor,« řekl významně, ale já jsem ignoroval i tuto poznámku. Ohlédl se po mně úkosem v zřejných rozpacích a odmlčel se.

Vřelejší cit mne zvlnil, a podotkl jsem:

»Mně zamlouvá se ticho zde a samota.«

Živěji ihned přisvědčil.

»Ano, sem málo kdo zabloudí. Výletníci končívají svoji pout dole, v restaurantech . . . Ticho je zde až pohádkové . . . Působí na nervy uklidňujícím a osvěžujícím způsobem; všechna tíha s duše padá, mraky se v ní roztrhávají a vyjasňuje se, člověk tu pociťuje dotek spokojenosti, skoro bych řekl štěstí.«

Hovořil zaníceně, slova zteplela vnitřním přesvědčením.

»Myslím, že robinsonáda má svůj půvab: býti sám, vzdálen od lidí, uprostřed ticha a jemné přírody . . . tuším, že ke štěstí člověka by nebylo třeba více.«

»Snad žena,« poznamenal jsem, pozoruje ho bystře.

Stín přeletěl mu obličej a zachvěl se jako zamrazením. Oči nabyly opět výrazu polekaného, zemdleného a přísvit v nich pohasl. Teprve po chvíli opáčil: »Žena? . . . Nevím . . . Snad máte pravdu. Tanou-li vám na mysli ženy oddané, milující, ty světlé zjevy románů, žijící více v literatuře, než v životě . . . ale jsou také ženy podobné té, o níž jsem se zmínil ve voze. Padne-li jen stín takové ženy na váš život, zhořkne vám i ten nejkrasší okamžik. Nemluvím ze zkušenosti,« dodal chvatně, jakoby se bál, že bych mohl podložiti jeho slovům jiný smysl, »ale zkušenost mého přítele stačí mně na celý život.«

A náhle, jako když ho něco dusí, čeho by se rád zbavil, bez vyzvání počal vypravěti . .

Můj přítel byl dobrý člověk, milý, příjemný, taková passivní povaha, která raději sobě ublíží než jinému. Jako malý obchodník trávil svůj život v krámě, za pultem, od rána do večera, v létě, v zimě. Neznal zábav, společností, jen obchod, a přes to se usmíval. Měl koho, na něhož mohl myslit, pro koho mohl pracovat, měl krásnou, sličnou ženu, kterou mu všichni záviděli.

»Kláro, pro tebe není krám,« říkával, když krásná paní vešla do krámu. »Zdrsněla by tvoje krásná pleť, zčervenaly malé, půvabné prstíky.«

A krásná paní meškávala v pohodlných, vytopených pokojích, co zatím mému příteli pukaly omrzlé prsty . . .

V létě zas ji vybízíval: »Jdi na procházku, je krásně . . .« Šťasten hleděl za její pyšnou postavou, obracející na sebe obdiv i pohledy mužů. Stál za pultem, usmívavý, šťastný, a prodával cukr, kávu, koření . . . a srdce se mu chvělo, řekl-li někdo: »vy máte krásnou ženu.«

Jednou kdosi přinesl zprávu, že potkal choť jeho s mladým, elegantním mužem, a bavili prý se tak důvěrně . . .

A podobné zprávy slýchal často.

Můj ubohý přítel se usmíval a vykládal vesele:

»To je náš příbuzný . . . bratranec.«

A krásná paní jeho měla velice rozvětvené příbuzenstvo.

Na tom přece není nic závadného, doprovázel-li ji na procházkách bratránek. Jeden dokonce navštěvoval ji i doma.

Lidé jsou zlí, podkládají zlý úmysl i tam kde ho není, vysmívali se mému příteli. Můj Bože, i takový malý člověk má svou čest, aby umlčel pověsti, nastěhoval bratránka do svého bytu. Krásná paní byla ještě krásnější, štěstí mého přítele rozhodilo ještě více záře, a pověsti stichly . . .

Obchodník se usmíval, obsluhoval s žertem a veselím své zákazníky a zdržel se mnohdy v krámě i pozdě do noci. Někdy tam i na houni přespal . . .

Nahořc v bytě bylo útulno, krásná paní jeho hrála na piano a bratránek krásně zpíval. Muže zdržovaly závěrečné účty.

Když jsem zavřel obchod, vracel se ztícha domů, proklouzl opatrně do vnitř, otevřel v chodbě dvéře do malého pokojíku, kde stála v rohu opuštěná postel, a smál se, jak umí svět obratně klamat, tak srdečně se smál, až mu slzy vstouply do očí . . .«

Nepostřehl, že se přeřekl.

»Vy? . . To byla vaše žena?« ptal jsem se ostře.

Zmateně sklonil hlavu.

»Já? . . řekl jsem já? To jsem se přeřekl — vždyť jsem přece povídal, že se to týká mého přítele,« vysvětloval s nuceným, stuhlým úsměvem. »Já jsem svoboden.«

Do očí však se mně nemohl podívat. Vytáhl hodinky. »Musím jít . . .«

Pozdravil a spouštěl se po stráni v pravo.

»Tam je hluboká rokle . . . Nechoďte tudy,« volám za ním.

Ale neznámý již stál na pokraji a učinil pohyb, jakoby se chtěl do ní vrhnouti.

Prudká vlna krve zvedla se ve mně až k hrdlu a z chrupu vydral se mně přidušený výkřik.

»Nebojte se, půda je zde pevná,« volal a zadupal ostře nohama; slyšel jsem jak pod nohama drtí se hlína a padá dolů.

Byla to velká odvaha. Výběžek, na kterém stál, držen byl jen slabou spletí tenkých kořenů; kdyby byly povolily, sletěl střemhlav do propasti. Vytušil jsem v jeho odvaze určitý úmysl, hledá patrně nebezpečí, nemaje dosti síly k provedení skutku. A přemítal jsem o ubohé úloze, jakou v životě hrál. Došel jsem závěru, že je slaboch, veliký slaboch, kterému se nedostávalo odvahy ani k životu ani k smrti.

Když jsem potom, asi po hodině, sestoupil s vrchu dolů, setkal jsem se s ním v restau-

raci u řeky, kde mladí lidé, kteří s námi jeli ve vlaku, tančili při pianě.

Seděl za stolem, hlavu opřenu do rukou, s očima před sebe ztrnule hledícíma. Pozdravil jsem ho, ale on ani hlavy nepozvedl. Zase seděl tak lhostejně, apathicky, jako ve voze. Pil mnoho a příliš rychle. Po mém příchodu brzo se zvedl a zavolal na číšníka. Můj stůl nebyl daleko, a slyšel jsem rozhovor, který spolu vedli, když platil.

Ptal se, možno-li se zde někde koupat.

Číšník ochotně vyložil, že ano. Zde dole po řece, je mělko. Tam se páni koupávají; ale nahoře jsou nebezpečné víry, strhují i nejobratnější plavce, vyžádaly si již také několik obětí . . . Ostatně, voda jest dosud chladná, není čas ještě ke koupání.

»Já se jen tak ptám,« řekl neznámý. Zdali nemyslí, že se chce utopit? Ne, to nechce, má život rád. K tomu je potřeba zvláštního okamžiku, rozhodně jistého okamžiku.

Číšníkovy rty poškubávaly: veselý pán, v dobré náladě. Neznámý dal mu pěknou odměnu a číšník se hluboce uklánìl. Ale v tom byl odvolán jinam, odkvapil. Sledoval jsem nepokojně neznámého člověka. Také skutečně šel po řece nahoru a nikoli dolů. Byl jsem rozechvěn, rozčilen, zlobil jsem se, proč mně osud toho člověka přivádí do cesty, nechtěl jsem naň myslet, ale duše úzkostlivě naslouchala, neozve-li se u řeky křik, poplach, že se někdo topí . . .

Ale nic takového se nestalo, křik, který někdy povstal a mne děsil, vysvětloval se záhy jako křik dětí, které si na břehu hrály a skotačily.

Znenáhla jsem pozapomněl na neznámého a naslouchal hudbě. Také jsem si zatančil, s dívkou s modrýma, murilovskýma očima. Společnost seděla blízko mého stolu, a dívka trochu se mnou zakoketovala. Vracel jsem se večer domů a připojil se k mladé společnosti Přijali mne ochotně a dívka s murilovskýma očima věnovala více pozornosti mně, než svému průvodčímu, který mne měřil žárlivými pohledy.

Ale než jsme dojeli do Prahy, hra s mladou dívkou mne omrzela a já při vystupování rychle jsem se vmísil mezi ostatní pasažéry a dostihl jeden z prvních, východu. Přede mnou však vycházel rychlejší cestující a při svitu lampy postřehl jsem šedivý klobouk. Jak kolem mne přešel, zahlédl jsem zoufalý, těžký smutek v jeho tvářích, a celá skloněná zlomená postava vůbec svědčila o mocném zápasu jeho, odhoditi obtížné břímě, které nedovedl ani nésti, ani odhoditi . . .

Přeběhl mne a zmizel v ulici, kde již hořela světla, šuměl a bouřil život, kypěl hluk, chvat a celé to lidské snažení, jež nic jiného není než vzájemná nenávist a bratrovražedný boj — —

VÁCLAV PLAČEK:

Myslivna na jaře.

To kaple byla dřív,
a hřbitov kolem ní,
kde dosud v stínu jiv
sní spáči tajemní.

Kde stával křížů řad
i cypřiš zčernalý,
dnes vidíš růži plát
a cítíš fialy.

A kde i pták dřív tich',
když sedal na hrobech,
dnes slyšíš zvonit smích
a toužit lásky vzdech . . . .

To mladých lidí pár
vychází v zahradu,
když ochlad' denní žár
a blízko k západu.

Když slední slunka kmit
do lesů uléhá,
v nich teprv jeho třpyt
žár prudký rozžehá.

— — — — — — — —

Pár kostí zetlelých, —
jak dřímá se vám zde?
Jak sejde slední sníh,
hle, Láska po vás jde!

Co srdce dí, jež v prach
se dávno změnilo?
Zda tone v zpomínkách,
jež jaro vzkřísilo . . .?

Zda jeho atomy
se chvějí v pohnutí . . .?
»— Těžké tu pod stromy
je naše zdřímnutí!

Nad zemí žití var,
vzkypění vášní, — cit, — —
a zde jen zánik, zmar,
zapomenutí, klid.

Nahoře štěstí, smích,
polibky, lásky vzdech, —
aspoň tu život z nich
si předem' ve svých snech.

A jak je k půlnoci,
jde tichem jeden vzlyk:
Přijď, Bože, k pomoci,
dej žít, — jen okamžik!

Jen ještě polibek,
jediné stisknutí, —
pak chcem' zas celý věk
tlít v zapomenutí!«

— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

To kaple byla dřív,
chrám lásky jest z ní teď
z pohádky zámek, div, —
břečťanem krytá zeď.

A kde stál křížů řad
i cypřiš zčernalý, —
dnes vidíš růže plát
a cítíš fialy . . .

BOHUMIL BRODSKÝ:

Za obzorem.

(Dokončení.)

rostou cestou vyvíjely se poměry. Blažena cítila se v sanatoriu úplně šťastna. Bylo tu tak útulno a při tom velice živo. Vzpomínajíc si na samotu ve ville, zvlášť v pozdním podzimku, kdy zima oloupí stromy v zahradě o veškeru zeleň, kdy první mrazy učiní pobyt venku nesnesitelným a kdy lidé, nemajíce v polích co dělati, stanou se řídkou podivanou, kdy celý kraj kolem villy pustne a zbude pouhá společnost rady, dobrého sice, ale stále vážného a odměřeného, na to vše vzpomínajíc, netoužila po návratu. Zde mohla sejít do čítárny a pobavit se čtením, mohla v hudebním saloně zahrát si na piano, mohla vyjít do parku, chráněného před větry, a tu se toulat po cestách umetených a suchých. Měla už mezi nemocnými několik známých dám, které rády s ní hovořily, a trávíc denně několik hodin u Jaroslavy, těšila se vždy na večer, kdy přicházel doktor Pícha na černou hodinku. Nic jí to divné nepřipadalo, že si tak uvykli na pravidelné styky. Ano, byla by těžce postrádala, kdyby byl nepřišel. Nehovořili o žádných vážných věcech. On sice někdy rozhovořil se o svých vědeckých pracích, svěřoval se s plány svými, vypravoval o zajímavých případech ze své zkušenosti lékařské, ale to bývalo vždy na krátce. O světě mluvili, o radostech i žalostech lidského snažení, a při tom se jejich duše sbližovaly. Ona se mu v duchu obdivovala a jeho jímalo kouzlo její ženskosti, s jakou na život nazírala. Nepachtila se za lesklými frásemi falešné emancipace, zůstávajíc věrna zásadě, že žena stává se největším dobrodincem a největším vítězem, když dovede připoutat srdce mužovo a nasytit ho rozkoší čisté lásky.

Pod přívalem nových dojmů, jichž si z počátku ani vědoma nebyla, ztrácela Blažena bystrost pro pozorování okolních věcí. Arci, toho nemohla neviděti, že Roubal stal se podivným způsobem velice starostlivým o zdraví Jaroslavino. Setrval v sanatoriu pět dní, ale za těch pět dní své ženy ani nespatřil. Když mu Blažena šetrně oznamovala, že sestra ještě ho nemůže přijmout, nejevil překvapení.

»Uznávám to, nedivím se,« povídal roztržitě. »Počkám, až se uklidní.« Ale netázal se víc Blaženy, co Jaroslava říká. Za to celé dny trávil ve společnosti paní plukovníkové, vedle ní u stolu sedal, ji v pokoji navštěvoval, a zdál se být vítaným jejím společníkem.

Doktor Pícha si mohl oddechnout. Paní Bláhová ho více neznepokojovala, zapomínala na své léčení a zdála se valem nabývat duševní rovnováhy. Za to velmi horlivě se doptávala po zdraví paní Roubalové a stále si přála, aby ji mohla navštívit a přesvědčit se, jak se jí vede. Blažena musila velmi dovedně odrážet její útoky a působilo jí škodolibou radost, mohla-li jí něco nepříjemného říci.

Roubal po pěti dnech odjel, ale za týden se vrátil. Prý veliká úzkost, jak se Jaroslavě vede, nedala mu pokoje, omlouval se Blaženě, ale ani se nezeptav, smí-li k ní jít, odebral se na návštěvu k paní plukovníkové. Teď už bylo Blaženě jasno, co se děje, a velice se rozčílila přetvářkou Roubalovou a jeho jednáním vůči ženě.

»Poslouchej, švakře,« řekla mu přímo, když k ní po polednách vešel, »bude nám oběma milejší, když se budeme co nejméně navštěvovat. Nemysli si, že jsem tak pošetilá, abych tvé komedii věřila. Chceš-li sestru tolik snižovat, dělej to aspoň méně nápadně.«

»Co se stalo? Proč tak mluvíš?« divil se nevinně.

»Že je málo čestno, abys jezdil do domu, kde tvá žena leží nemocná, za svou rozkoší,« řekla přímo.

»Á, ty tedy už víš!« povídal zlostně. »Tím líp. Proč bych zapíral a proč bych se všech radostí odříkal, když jsem jen jednou chybil. Můj sňatek s Jaroslavou byl mým neštěstím a žádný rozumný nebude mě vinit z poklesku a necitelnosti, budu-li se dožadovat svých práv. Jsem odhodlán žádat o rozvod.«

»To jsi měl už učinit. A tím jsme spolu domluvili. Postarej se, abyste se s paní plukovníkovou někde jinde scházeli. Teď ještě mlčím, ale odvážíš-li se ještě jednou sem přijeti, upozorním majitele sanatoria, co se zde děje. Snad mu půjde o pověst ústavu víc, než o jednu nemocnou, která vlastně patří někam jinam, než do sanatoria.«

»Jen ne tak zostra,« ozval se, ale příliš si vyjeti netroufal. »Neurážej dámu, která je ti rovna.«

»Možná, že titulem, ale v jiném nikoliv. Řekla jsem ti už, že jsme spolu domluvili.« Obrátila se k němu a on zasmál se pohrdavě, i vyšel ven. Blažena byla velmi rozhorlena a přecházejíc pokojem, přemítala, má-li vše sestře říci. Snad by ji to nerozrušilo. Vždyť si vždycky přála, aby byla zbavena společnosti toho člověka a vzpírala se vášnivě všem pokusům, kterými ji chtěli k němu připoutat. Ano, řekne jí, že je už zbavena všech obav, že se už nemusí lekat myšlenky, že by se k němu měla vrátit.

»Nesu ti velikou novinu,« povídala rozčileně, když k sestře vešla. Jaroslava ležela na pohovce. Zdála se být úplně zdráva, přítomnost sestřina velice ji těšila. Byla hovorná, kdykoli k ní přišla, usmívala se a čile přecházela pokojem. Ale když sestra odešla, upadala v zádumčivost, náhle se jí slabost zmocňovala, hlava ji pronikavě bolela a jakoby tíha velikého, neznámého neštěstí na ni padala. Několikrát před Blaženou se tak zasmušila, že se sestra s účastí ptala, co jí je. Svalovala vinu na přechodnou slabost, na zbytek nervového rozrušení. Ale zatím vždy těžší stíny uléhaly na její mysl. Pozorovala, kterak assistent ji opomíjí, jak přestal býti k ní něžně pozorným a s jakousi roztržitostí koná své lékařské návštěvy. Zprotivila jsem se mu, honilo se její hlavou. Pohrdá mnou, protože asi pochopil, že jsem k němu celým srdcem přilnula. Považuje mě za povrchní, za podobnou rozmarným ženám, které se honí jako motýli za přízní mužů, a sotva ji získali, jsou přesyceny, znechutí se jím jejich obět a hledají něco dráždivějšího, vyznamnějšího. Její náklonnost k Píchovi byl první mohutný cit, který vykvétal v jejím srdci, ale který také předčasně byl sežehnut a pošlapán dřív, než mohl být pochopen a opětován.

Když Blažena k ní tolik prudce vešla, lekla se a vztyčila se na pohovce. Zbledla a počala se třásti.

»Nelekej se, nic zlého to není,« chlácholila ji Blažena. »Tebe to jistě potěší, poněvadž ti přinese zadostučinění a ulehčení. Brzy už budeš svobodna. Tvůj povedený muž chce žádat za rozvod.«

»A vy mu bráníte?« ptala se Jaroslava dychtivě.

»Ani mi nenapadne. Je to sketa, který nezaslouží, abychom se k vůli němu rozčilovaly. Zatoužil po jiné a chce být aspoň částečně svoboden. Paní plukovníková se mu líbí, znáš ji přece.«

»A ona ho neodmítla?« doléhala se vzrůstajícím vzrušením.

»Podle všeho nikoliv, jinak by se byl s něčím takovým nevytasil. To je taky výtečná povaha.« Hněv jí opouštěl a zasmála se upřímně.

»Bohu díky,« řekla Jaroslava ulehčeně. Tvář se jí rozsvětlila a jakási živost se jí zmocnila. Ani se netázala, jak se Roubal s plukovníkovou setkal. Měla na mysli v té chvíli assistenta. Mučilo ji stále podezření, že snad přece se podařilo koketní vdově upoutat Píchu a proto že je k ní nevšímavým. Chuť k životu se jí vracela, bázeň před budoucností prchala, sladké tužby táhly její hlavou. Přešla pokojem a potom zastavivši se u Blaženy, zasmála se.

»Jak se k sobě ti dva hodí,« povídala rozjařeně. »Oba sobci, oba nízcí povahou, oba

toužící po požitcích. Ti se budou doplňovat. Jeden pomůže druhého vyvyšovat a nebudou se rozpakovat lhát světu o lásce. Snad také rádi se budou mít, svým způsobem, takovou hrubou, požitkářskou láskou, ve které se budou shlížet jejich nasycené duše. Kéž bych jim mohla dát celou svobodu.«

Blažena se až bála, jak zpráva o rozvodu sestru rozjařila. Byla jako změněna. Nikde neměla stání, přecházela neklidně a zastavujíc se občas, zadívala se kamsi do prázdna a radostný záblesk ukázal se na její bledé tváři; když spolu povečeřely, zdržovala Jaroslava sestru, aby dnes neodcházela, že se jí nechce ještě spát.

»Musíš si lehnout, tuze jsi se rozčilila,« napomínala ji Blažena. Činila tak bezděky, z mimovolného popudu, aby mohla s assistentem trávit svou obvyklou besedu.

»Máš pravdu, lehnu si. Dnes budu dobře spát,« povídala Jaroslava rozjařeně. »Teď už zde dlouho nebudu. Zítra napíšeme společně Viktorovi, aby rozvod urychlil a bude dobře. Jak jsem spokojena!«

Věřila sestře opravdu, že ji zpráva o rozvodu probudila k novému životu a sotva přišel doktor Pícha, počala mu vypravoval, co se dnes stalo. Poslouchal pozorně, dívaje se na ni jaksi důvěrně a jeho oči mírně zářily. Postřehla ten pohled a všecka zmatena se usmívala.

»Nu, co tomu říkáte?« ptala se, aby zakryla rozpaky.

»Jednala jste správně a vaše paní sestra zbaví se děsivé myšlenky, která by ji stále dráždila. Teď, když pan Roubal sám o rozvod stojí, když dokonce se netají, proč tak činí, vyjde ona čistá, a svět bude moci posoudit jejich povahy. Jsem šťasten, že se konečně zbavím paní plukovníkové, která mě v jisté době dost nápadně pronásledovala. Horší je, že snad také vaši paní sestru brzo ztratíme. Zdržovat ji tu déle, bylo by opravdu zbytečné a přece . . .«

Zamlčel se a podíval se na Blaženu. Přestala se také usmívat a její rty se zachvěly.

»Moje sestra je velmi jemná duše,« povídala zvolna. »Kdo jí nerozumí, považuje ji za chladnou, citům a vznětům nepřístupnou bytost, já sama nemám těch vlastností, jako ona.«

»Máte pravdu, je to zvláštní, hluboká povaha, ale odpusťte, takové povahy nepřinášejí štěstí ani sobě ani jiným. Trpí při všem a kdo je jim blízek, musí trpět s nimi. Vaše povaha je v jiném ohledu krásná a přináší radost, čisté blaho. S vámi musí být každý šťasten.«

»Tuze lichotíte,« povídala v sladkém zmatku. Schválně hovořila o sestře, aby se přesvědčila, co Pícha soudí.

»Poznala jste mě snad jako povrchního, frásovitého muže?«

»To nikoliv,« povídala rychle. »Nazýváte-li mne šťastnou ženou, vy jste muž, vedle něhož by každá žena musila být šťastna.«

»Domníváte se, že snad vám by takový muž dostačil?« ptal se v náhlém rozrušení a nahnul dychtivě hlavu ku předu.

»Mně?« tázala se chvějíc se, a v tušení blízkého štěstí se vztyčila. »Myslíte-li, že bych já vám dostačila, že bych dovedla vás udělat šťastným a spokojeným . . .«

Nemohla dál. Pohnutí ji překonalo, že klesla zpět do křesla.

»Odpusťte mi, nežertuji s vámi. Chcete-li mě udělat šťastným opravdu, staňte se mou.« A obě ruce k ní vztáhl. Ona je chytila a bouřlivě se mu vrhla do náruče.

— — — — — — — — — — — — — —

Ráno zburcováno celé sanatorium hroznou zprávou. Paní Roubalová nalezena byla v elektrické lázni mrtva. Bez předpisu lékařova přivolala ráno ošetřovatelku a stěžujíc si, že jest jí velmi mdlo, nařídila jí, aby jí upravila elektrickou lázeň. Ošetřovatelka se domnívala, že lékař snad lázeň předepsal a vyhověla. Všimla si toho, že je mladá paní velmi bledá, a kdosi z personálu vypravoval, že paní Roubalovou viděl večer bloudit po chodbě, ale ošetřovatelce nemohlo napadnout, že by se mohlo stát takové neštěstí. Upravila lázeň a odešla. Když se dlouho neozýval zvonek, vešla, a tu už byl konec. Majitel sanatoria, jenž první vstoupil do koupelny, spozoroval hned, že byl celý elektrický proud puštěn, a aby předešel nemilému vyšetřování, které by bylo poškodilo pověst ústavu, rychle otočil pákou na normální proud. Potom poslal pro assistenta Píchu, aby oznámil šetrně paní Blaženě a Roubalovi, který právě na dnešní dopoledne oznámil svůj odjezd, že Jaroslavu ranila mrtvice. Paní plukovníková chtěla odjet odpoledne, ale zůstala ona, i Roubal.

»Já ji zabila,« vzlykala Blažena, »neměla jsem jí nic říkat o rozvodu. Přílišné rozčilení ji vysílilo. Proč jsem raději nemlčela.«

»Neobviňujte se,« domlouval jí Pícha něžně. »Vy jste jí aspoň zprávu podala šetrně. Jak by asi se byla rozčilila, kdyby jí soudně byla zpráva ta doručena. Dotrpěla a smrt stala se jí vysvobozením z poměrů, které by ji byly jednou přece ubily. On jest vinen, možno-li vůbec koho vinit. Snad i on za to nemůže, že jeho srdce rodí takové brutální touhy a zásady.«

Upokojila se a teprve když doktor K. dovolil přístup k její mrtvole, oblečené a položené na loži, propukl zármutek obrovskou silou. Byla už taková povaha, která neměla žádných tajných přihrádek ve své duši, ve kterých by zapalovala kadidlo svým chytře tajeným tužbám. Ať radost či žal rozechvívaly ji dle toho, jak srdce její trpělo či se radovalo.

Ale při vší velikosti bolesti nenapadlo jí, že ona to byla, která nevědomky utrhla sladký květ lásky, po němž Slávka lačně sáhala. Neviděla ruky té, ponětvadž Jaroslava, jež zprávou o rozvodu probouzela se k novému životu a nemohouc usnout, chvátala k sestře, za jejímiž dveřmi vyslechla rozmluvu, poznala beznadějnost svého života a ustoupila do věčného stínu tak šetrně, aby žádná chmůra nepadla na novou dráhu sestřinu. — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Roubal je považován v okresu za muže budoucnosti. Roste obrovským krokem a vzbuzuje obdiv a skrytou závist. Celé dědictví po prvé paní mu padlo do klína, a než se kdo nadál, ženil se po druhé. Přikoupil druhý dvůr, s pozemky jeho sousedící, získal bývalý les, patřící k Dolinám, a vystavěl si v Dolinách rozkošný zámeček. Jeho druhá paní je dáma velikého světa, imponuje muži i okolí, a okolí i muž se jí koří. I potomstvo muži zanechá a to vychováno bude v duchu otcově i matčině, hrdé samo na sebe, prosto lidských slabostí a rozumně pamatující, že jest jen jeden moudrý cíl a užitečná snaha, vlastní »já« povznést co nejvýše.

FERDINAND TOMEK:

Po bouři.

Po bouři v svůj známý vcházím les
s němou bázní v duši,
která tuší,
jak tam asi řádil bouře běs.

Jako v hrobě vůkol — mrtvá tiš;
leckde vyvráceny
leží kmeny,
ani hnutí lístku necitíš.

Avšak slyš! To nezašustil mech
tobě pod nohama,
země sama
vyrazila z ňaděr táhlý vzdech.

Nyní mocněji ten vzdech se kdes
opřel do haluze;
to se v hrůze
dosud na všech údech třese les.

A když lehce jen se zachvěje,
v zeleném se moři
mechu boří
jako slzy těžké krůpěje.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.
(Pokračování.)

»Víš, že bude povídat o Kubatovi,« odpověděl Václav; »ona o něm vždycky povídá a čím je starší, tím více bere útěchy, že na onom světě se s ním sejde.«

»Mně je, jako by se mělo dnes něco rozhodnout,« ujala se slova Apolena; »zrovna jako tenkrát. Žene mě něco k bábě, nemohu se ubránit. Budu ji prosit, aby se za mne modlila, za mne . . . za vás oba taky . . . a nejvíc za tebe, Vojto . . . dnes, tyhle dni . . .«

Byla velice vážná; rty se sice zlehka usmívaly, ale na bílém čílku jako by se vznášel stín a oči byly zvlhlé, zastřené . . .

Došli do Zbudova, byli srdečně uvítáni a bába vedle svého obyčeje záhy se rozpovídala o Kubatovi a o chmurných dobách poroby a roboty.

Vojta naslouchal s tímže pohnutím, jako když poprvé ty zvěsti slyšel, což stařeně neušlo.

»Vidíš, chlapče,« pravila, »těší mě, že vnímáš tyhle věci. Hodný člověk je, kdo nepohrdá povídáním o sběhlých příhodách a starých, bývalých lidech, kteří dobře činili a za dobrou věc snášeli protivenství a třeba smrt podstoupili, aby budoucím bylo líp na světě. Řekne se: Kubata byl sedlák a co vykonal a začumřel, sedlákům přišlo vhod a jen sedláci měli z toho užitek, ale čeledi se to netýkalo, ta z toho nic nemá. A, vidíš, to pravda není! Což čeledín není náš? — Když sedlák je řádný a hodný, váží si hodného čeledína a dobře s ním nakládá, otcem je mu a selka je mu matkou. A vede-li se dobře sedláku, i čeledi zle není. Jsou sobě souzeni, o sobě žádný být nemůže. Který sedlák pak se zatvrzuje proti čeledi a jinak na ni pohliží, sám sobě nejvíc škodí, proto že pořádná čeleď od něho utíká. A žel, že je mnoho takových sedláků! — proto čeleď tíhne do měst, kde potom nádeničí a v starostech o boží chléb se ubíjí a zvrhá se a zběř je z ní zpustlá. Což dnes není líp čeledi než bývalo, dokud sedlák musil chodit na robotu? A není-li všude líp, proto není, že buď sedlák nebo čeledín není jak se patří a že zapomínají, že oba jsou křesťané. Řekne se: sedlák má statek a pozemky, čeledín ničeho nemá. Ale, kdyby statky a pozemky se rozdělily, aby každý něco měl, všecko tak by se rozkouskovalo, že by vlastně žádný neměl tolik, aby mohl býti živ, jen starostí by všichni měli víc, a konec by byl, že by velcí páni všecko shrábli a z malých gruntovníků by byli otroci. Tak se ty drž svého sedláka a tvůj sedlák, budeš-li řádný, se bude držet tebe. Jen nezapomínej, žes náš a my že jsme tví.«

»Já jsem váš a vy jste mí«, přisvědčil Vojta, hluboce dojat dobrými slovy stařenčinými, »a rozloučím-li se se sedlákem a s vámi, zase k vám se vrátím a do smrti vaším budu . . .«

»Jak že se rozloučíš?« vece bába.

»Vojna, babičko, vojna!« odpověděla Apolena za Vojtu.

»Nu, vojna — zlá věc, vojna! . . . moc už jich zkazila . . .«

Vojta zvedl hlavu.

»Mne vojna nezkazí, panímámo!« odvětil téměř hrdě; »mne vojna vyučí, číst a psát mě naučí a lečemus ještě, co jsem zanedbal.«

»Nu, taky dobře, taky dobře! Pravda, leckohos taky vojna vyučila, jen když byl hodný a Boha se nespustil.«

Hospodář, bábin syn, který chvílemi také naslouchal matčinu vypravování, přistoupil v tom, položil Vojtovi ruku na rameno a pravil:

»Nu, nebojte se o tohohle, maminko! Ten je teď jinaký než býval. Ani ho člověk nepoznává, jak ztratil ten svůj pohled. Škaredil se, nemluvil, vypadal, jako by rybník chtěl vypálit, a teď kouká na svět jako jiný člověk. Jen se drž, Vojto, až budeš na té vojně, a nezkazí tě. Však víte, maminko, že mne taky nezkazila, a tolik strachu jste z ní mívala! A ty«, dodal, třepaje Vojtovi na plec, »řekni mi jedno, pořád mi to neleze z hlavy. Tenkrát, víš, jak tuhle Vaška zavřeli pro toho pěšáka, sbitého na Blatech, že bys nám mohl povědět, jak se to tenkrát stalo! Tobě přece neušlo nic, co na Blatech se dálo, dokud jsi byl hříbkem; toho kluka Krušnejch 's tam našel, mlha byla a tma horší než v pytli, ty abys o tom byl nevěděl?«

Nenadál se z daleka účinku této otázky, kterou jen tak ledabyle a v žertu pronesl. Apolena zbledla jako stěna, zapotácela se, div neomdlela; Václav se zarděl a prudce sebou škubl; Vojta pak povstal, obrátil se k tázajícímu a zplna mu hleděl v oči, při čemž svaly v jeho obličeji se chvěly.

»Nech toho,« vmísila se hospodyně; »co se ho ptáš? jsou to věci minulé a není dobře jich vzpomínat. Ten ubohý Vašek tuhle!«

»Nu, dyť se člověk snad smí zasmát,« pravil dobrácky hospodář; »dyť se to všecko dobře skončilo . . .«

»Dobře skončilo, pravda, Pánbůh buď za to pochválen,« promluvila bába, »ale že jsem já z toho leknutí neumřela, je zrovna zázrak. Ještě dnes se celá třesu, když si vzpomenu. Proto radš o tom se nezmiňovat a děkovat Pánubohu, že to nevypadlo hůře.«

Nepromluvilo se o té věci, hovory se jinam obrátily a, když se počalo šeřit, mladá trojice měla se k odchodu. Při loučení byla Apolena neobyčejně dojatá, přímo rozrušená.

»Babičko má zlatá«, pravila, objímajíc drobnou, suchou stařenku, »prosím vás, modlete se za mne . . . bude se něco dít . . . nemohu vám to říci . . . ale uvidím vás brzy a potom vám všechno řeknu a vy při mně stůjte . . . Na vaše slovo se dá . . . . já nic nehodného nechci . . .«

»Nu, co pak, dítě? co?« tázala se bába všecka v udivení; »nemůžeš říci? a proč nemůžeš, není-li to nic zlého? . . .«

»Prosím vás pro Boha, babičko, nechtějte teď vědět a mějte slitování. Snad zachráníte život . . štěstí života . . . beztoho už jste jeden život zachránila, ani sama nevíte, a máte velkou zásluhu. Já jen chci, abyste se modlila, víte, jako tenkrát jste slíbila, že se budete modlit za mne a za všecky, které v srdci nosím a nosit budu. Bez vaší vůle a bez vašeho vědomí a požehnání nic neudělám, to vám slibuju . . .«

»Já vím, žes hodná, ty moje duše, a s radostí ti požehnám a modlit se budu a taky

se tě už neptám, když povědět nemůžeš. Jdi s Pánembohem, moje dítě!«

Apolena políbila bábě ruku a mladí lidé šli. Pozdní večer byl, den zkomíral, na západě plály poslední zbytky shasínajících nachových červánků, na východě z hlubokých, ocelově šedých stínů promykaly se třpytivé hvězdičky, když Blaty se brali. Hluboký mír vládl vůkol. Divoké husy už před hodinou se vrátili z pastvy k Volešku a k Bezdrevi, hlasy ptáků umikly, jen lichá koliha, vysoko poletující, očím nedostupná, čas po čase zahlaholila vítěznou, zvučnou fanfárou.

Vojta a Apolena šli rukou v ruce, Václav podle nich. Nemluvili mnoho, jen tu a tam padlo tiché slovo. Pojednou pravila Apolena:

»Viděli jste, jak všechno se může prozradit. Celá jsem ztrnula, jak strýc se ptal . . .«

»Panímáma to zamluvila,« odvětil Vojta; »za nic na světě bych byl pantátu Kubatu nepřelhal, už jsem měl na jazyku, povědětí mu, že já jsem toho pěšáka srazil.«

»A pak by se byli ptali, proč . . .«

»Máš pravdu, Apoleno, nezbývá než odejíti od vás. Zapomněl jsem lhát a skrývat se.«

Došli domů. Večer před ulehnutím Apolena přistoupila k otci.

»Tatíčku,« pravila, »mám něco na srdci, třeba vám to povědět a vám taky, maminko. Dělejte se mnou, co se vám bude líbit, ale svědomí mi káže, povědět vám pravdu.«

Byla bledá, na celém těle se chvěla. Otec pohleděl na ni pátravým zrakem.

»Snad jsi se doslechla,« pravil, »kdo dnes u nás byl?«

»Nevěděla bych . . .

»Tak ti to povím. Byl u nás Maška z Mýdlovar, ucházel se o tebe pro svého syna.«

Zbledla ještě více.

»Pro boží muka, tatíčku, vy jste mu snad připověděl?«

»Jsi bláhová holka! Což si myslíš, že tě někam zahandluju bez tvého vědomí? Ale, kdybys chtěla mladého Mašku, bez rozmýšlení bych svolil. Statek je pěkný, jsou to řádní a hodní lidé.«

»Tatíčku můj zlatý, vy jste moudrý a dobře mi myslíte, ale není možná, abych si vzala mladého Mašku, vůbec nikoho si nemohu vzít, proto že bych nikoho nemohla mít rada a hořem bych umřela . . .«

»To jsou pošetilosti . . .«

»Tatíčku, mám ráda jen jednoho a toho si vzít nemohu, vy byste nikdy nesvolil . . . tak si tedy nevezmu žádného. Zůstanu vám poslušnou dcerou a do smrti s vámi budu. Pravdu vám povídám . . .«

»A koho máš ráda, nešťastné dítě, koho?« vmísila se matka; »pověz!«

»Vojtu!« zašeptala jedva slyšně.

»Není možná!« zvolala matka, rukama zalomila.

Otec nepromluvil, za stůl na židli usedl, hlavu dlaní podepřel. Ticho jako v hrobě, jen hodiny na stěně cvakaly. Po chvíli pozdvihl zraky, pronikavě, přísně na dceru je upřel.

»Pověz pravdu,« pravil, »zapletlas se s ním? zapomněla ses?«

»Ne, tatíčku!« odvětila pevným hlasem.

»Scházeli jste se? kde? kdy?«

»Scházeli, tatíčku . . . v sadě, za humny . . . v noci . . . nikdo neví o ničem . . .«

»A co si myslíš? čeledína, pacholka, chceš za muže?

»Vím, že mi pacholka za muže nedáte. Také nepomýšlím si ho brátí. Říkám vám jenom, že ho mám ráda a že od něho neupustím. Přišlo to samo, nemohu za to . . . nehněvejte se . .«

»A konec? pomyslilas na konec?«

»Nevím. Vy jste moudrý a já vás budu poslušna . . . proto jsem vám všecko řekla . . .«

Krev se jí vrátila do lící, nachem líce zahořely; nechvěla se více, neklopila zraků, vzpřímeně stála, do očí se mu dívala.

»Pověz tedy, co myslíš učinit? Přece uznáš, že to takhle nemůže potrvat. Dávno už ten váš poměr trvá? dávno spolu tajně mluvíte?«

»Po celou dobu skoro, co je Vojta u nás.«

»A teprve dnes se k tomu přiznáváš?«

»Neměla jsem dříve s to rozum. Dnes ho mám, proto se vám svěřuju. Dělejte se mnou, jak uznáte. Vyžente mě, jsem-li nehodná . . . půjdu sloužit . . . daleko, poručíte-li, jen se na mne nehněvejte . . .«

Neodpověděl, zase mu hlava sklesla, zase ji dlaněma opřel, jakoby svoje myšlenky sbíral.

»A vy se taky nehněvejte, moje matičko« — Apolena se obrátila k matce, klekla před ní, kolena jí objímala.

Och, matka se již nehněvala, jenom do pláče se dala, k sobě ji zvedla ze země, k srdci přivinula.

»Ty moje dítě, ty moje ubohé dítě! co tě to jen napadlo? . . .«

»Apoleno!« zvolal otec pojednou; nebylo tvrdosti v zavolání, dobrotivě, skoro měkce zněl hlas.

Přistoupila blíže, ruce prosebně sepiala.

»Ptám se tě ještě jednou, Apoleno: co se má stát?«

»Řekla jsem Vojtovi, že musí od nás odejít.«

»A Vojta?«

»Vojta souhlasí . . . nahlíží, že jinak být nemůže . . .«

»A jakže má odejít? do Nového roku mi stojí v službě; co by lidé řekli, kdybych ho na hodinu propustil?«

»On na hodinu neodejde, o sv. Ondřeji vám vypoví a jinou službu si najde. Tak jsem aspoň myslila. Také jsem mu řekla, že vám všecko povím. Z jara ho beztoho odvedou na vojnu a na podzim nastoupí.«

Potužák kývnul hlavou.

»Tak vidíš, děvče,« pravil, »kam jsi rozum dala! Vojna kdo ví kam ho odnese a kdo ví, vrátí-li se kdy, a ty říkáš, že od něho neupustíš. A krásně se vrátí, vzít si ho nemůžeš.«

»On ode mne taky neupustí,« odpověděla hrdě, »on je hodný. Vy sám jste to stokrát řekl a, že ho máte jako svého rád, jste pravil.«

Potužák vstal, prošel několikrát světnicí, načež se zastavil před dívkou.

»S dobrým ses potázala a jako poctivé děvče jsi jednala, žes upřímně všecko pověděla,« pravil k ní; »nehněvám se na tebe, jen se bojím, abys jednou nelitovala, co se stalo. Rozmyslím si všechno, s tvou matkou se poradím. Pacholka si nevezmeš, tomu přece rozumíš. S Vojtou promluvím. Rozumí se, že u nás nezůstane, a slíbit si musíte oba, že se scházet nebudete . . .«

»To vám slibuju, tatíčku, to jsme už beztak spolu ujednali.«

»Jdi teď spat, Apoleno! Bude dobře, rozvážíš-li si všechno ještě jednou jak náleží. Na rozmýšlení máš času dost, neboť, tak nebo onak, ještě nevím, dlouho si počkáš. Až Vojta ti sejde s očí, možná dost, že jinak umyslíš. Nutit tě nebudu k ničemu, ale cti své dbej.« —

Když manželé byli sami dva, Potužák pravil:

»Kdo by byl řekl? Zamiluje se do hřibka! Ona, sedláka dcera! . . těžko uvěřit! . . A přece, vidíš, nedivím se. Mám toho chlapce rád, čím dál, tím lepším se ukazoval. Divím se jen, že tys to nepostřehla; přece v takových věcech ženské líp vidí než mužští . . . Nu, jakáž pomoc! — byli jsme slepí oba. Osud tomu chtěl, změnit toho nelze . . . A holka je hodná! těší mě, že se přiznala, než věc propukla . . Pomyslím-li, že zvědět mohli jiní, kteří by to byli roznesli na naši hanbu, Pánubohu děkuji, že to takhle dopadlo. Jen žádnou nečest, Pane Bože! . . . A vidíš, že se ten chlapec takhle změnil, to ta holka udělala, a to mě taky těší . . . A nespustila se! . . dojista ne, já jí věřím, v té není lež, zaplať Pánbůh! . . v tom je naše dcera, nezapře se . . . tvá i má . . . Ale co z toho bude? . . Marně si lámu hlavu! . . Velká starost se na mne uvalila . . .«

»Nu, starost je to, Jouzo,« vpadla mu do řeči selka, »ale snad to tak nekvapí. Rozhodne se to, až Vojta se vrátí z vojny, a do té doby máme čtyři roky na uvažování . . .«

»A kdo ví, co se do té doby stane, myslíš!«

»Žádný neví, co se stane, ale ona od něho neupustí; v tom ji znám . . .«

»Pravdu povědět, ani by se mi hrubě do ní nelibilo, kdyby po tomhle upustila. Čtyři roky čekat není moc; po případě si počká osm, deset let . . .

»Nedej Pánbůh, Jouzo!« . .

»Přece se musí něčím stát. Za pacholka nebo podruha ji neprovdám . . .«

»Víš co? — Napadá mi: dáš jí věno, tož kup za ně menší usedlost a ať si na ní hospodaří . .«

»To se řekne, to bych taky udělal, kdyby . . nu, kdyby z Vojty se mohl stát sedlák. Ale z něho do smrti sedlák nebude, nemá to v krvi, říkej si cokoli! V něm vězí něco jiného. A my jsme holku vychovali pro sedláka! Rci, neníliž pravda? Sedlákem není, kdo by chtěl! Ze selského syna se může stát všecko na světě, ale kdo ze selského rodu není a na sedláka není vychován od maličkosti, z toho do nejdelší smrti sedlák nebude. Pracovník, čeledín, třeba! — ale žádný sedlák. Tu nejde jen o práci, práci jiný také svede, ale srůsti musí člověk celou duší s gruntem, na němž sedí! Jinak půda pod nohama mu uteče, nic jinak, než jako by vodou byla.«

Odmlčel se; pak to, pak ono uvažoval, co a jak, ale nebylo, na čem by se byl mohl ustanovit. Snad vojna otevře hochovi nějakou dráhu života, již tomu onomu pomohla na vhodné pro něho místo. Ba, snad! — ale jisté to není: mnohého také z kořene vyvrátila . . .

Dlouho do noci se radili, na ničem se neuradili.

Nazejtří Potužák promluvil s Vojtou. Hoch se třásl na celém těle jako osykové listí, nic jinak než jako by před soudem stál, maje se zodpovídati z těžkého obvinění. Nevzpíral se ničemu, předem vše vykonati, všemu se podrobiti sliboval, cokoli by pantátovi uložiti mu se líbilo. Trhaně drala se mu slova z hrdla, neuměl je skládati, ale duše z nich vyzírala, duše, jež po dlouhou dobu spala začarovaným snem smrti jako zárodek zrnka rostlinného pod chladnou kůrou ledovou, ale jež se probudila a se uvědomila pod boží vláhou lásky ženiny.

»Byl jsem jiný, pantáto . . zlý člověk jsem byl . . . jako zvíře,« drala se ta řeč, »a chodil jsem špatnými cestami. Nevěděl jsem . . jen na sebe jsem myslil . . a každého bych byl odklidil, kdo by se mi byl postavil do cesty . . snad i vás . . . A potom to přišlo . . . nevím sám, jak . . . ale najednou jsem byl jiný . . . Apolena udělala ze mne člověka, proto že jsem ji měl rád, ji jedinou na světě . . A jak jste byli na Zbudově, radit se, jak Blata rozdělíte, poslouchal jsem vás . . . a poznal jsem, že jsem váš. Potom ta babička tam povídala o Ku-

batovi a jak se obětoval . . . Blata vám uchránil . . tak jsem napřed myslil, že vám musím taky něco uchránit . . . abyste měli památku na mne . . . ale tu jsem poznal, že to jsou marnosti . . . a tak jsem se chtěl obětovat, abych mohl říci, že . . jsem něco dokázal . . jako že . . babička řekla, že každý může být Kubatou, kdo se obětuje. . . Ale od Apoleny jsem nemohl upustit . . a vás mám rád, vás i panímámu a Vaška . . . do ohně za vás skočím . . a co jsem mohl, jsem dělal, abyste viděli, že vás mám rád . . . že jsem váš taky a . . když váš, tak všech, kteří jsou naši . . . neumím to povědět, ale vy poručte, pantáto . . a uvidíte . . . a do světa půjdu, jen někdy když dovolíte, abych vás směl spatřit . . . a všecko učiním, jen abyste viděl, že skrze Apolenu a pro vás . . . jsem se stal člověkem . . a vy byli spokojeni . . a nelitovali . . že jste byli dobří se mnou . . . a hanbu vám neudělám. Tak mi odpusťte, pantáto . . . já jsem jinak nemohl . . to byl osud . . . a když poručíte . . . všeho se zřeknu. Vím, že, jak jsem, nemohu myslit na Apolenu, jen do smrti ji budu mít rád . . . A na vojnu půjdu a na vojně se budu učit . . . byl čas, že jsem se taky chtěl učit na vojně . . ale jen jak se zabíjí lidé . . . ale za to se teď stydím . . jen vám to povídám, jako bych řekl knězi . . . když se zpovídám . . .«

Potužák byl hluboce dojat; nebylo zvykem jeho, ukazovat svoje pohnutí, ale neubránil se tentokrát. Políbil hocha na ústa a pravil k němu:

»Co bude, nevím. Ukáže se to, až jak se osvědčíš a jak se všecko urovná. Ty odejdeš od nás, ale o Božích hodech budeš přicházet k nám, jako bys vlastním byl, a rovněž tak, až budeš na vojně. Máš před sebou dlouhou pouť a snad mnoho zkusíš. Doufám, že obstojíš; budeš pamatovat na nás a my ti dáme svoje požehnání na tvou pouť.« —

S tímto požehnáním Vojta odešel ze statku Potužákových a po všech Blatských dědinách lidé si lámali hlavu, proč se tak stalo, ale nikdo se toho nedohodl. Tu a tam i vesnická policie neukazuje se býti vševědoucí.

XX.

Střemhlav letěl čas, mnoho změn přinesl, Apoleninu lásku nezměnil, ani její svěžest a krásu; nezměnil, neodvál taky pověst, jež se rozběhla o dívce po všech Blatských vsích i daleko za jejich meze, že švarná dcerka Potužákovic, bohatá, daleko široko hledaná nevěsta, vdávat vůbec se nebude; je prý zvláštní, prazvláštní, nikoho nechce, všecky nápadníky odmítá: přes to nikdo neříkal a také říkat nemohl, že by byla hrdá, a Potužák, když mu některý ze sousedů přímo nebo nepřímo dával na jevo svoje podivení nad dceřinou odmítavostí, odpovídal prostě, to že je její věc, on že ji k ničemu nutit nebude.

Pět, šest let uběhlo takto; i Vašek, jehož odvedli na vojnu rok po Vojtovi, už byl zase doma, a povídalo se, že staří pro něho hledají nevěstu; Vojta sám pak, odslouživ si svoje tři roky ponejvíce v Bosně, navrátil se do rodného kraje. Nešel více sloužit k sedláku, ale domohl se práce při železnici; místo nebylo stálé, tu tam, onde onam ho posílali, a tak se stalo, že během dvou let procestoval střídavě skoro na všech stanicích trati mezi Horažďovicemi a Budějovicemi. Vojna jej jak náleží vyučila: naučil se číst a psát, zmužněl, pěkný, černý vous zarostl mu líce, bradu a ret, povstava jeho zmohutněla a jeho chování se změnilo tou měrou, že nikdo by nebyl v něm poznal bývalého polodivokého hříbka na Zbudovských Blatech. Kdykoli mohl, docházel na návštěvu do Plástovic a bývalý jeho sedlák i selka jej po každé uvítali a přijali se srdečnou radostí. Ačkoli před lidmi zachovával největší zdrželivost vůči Apoleně, přece se mu po každé událo, vyměniti s dívkou důvěrné slovo nebo aspoň krátký výmluvný pohled a rychlé stisknutí ruky; to stačilo oběma: on odcházel šťasten a ona zase všecka blažena po svých domácích pracech chodila. Věděli, že jsou svoji, že ni čas ni odluka jich lásky nezměnily, ba utvrdily, něžnosti přidaly. Potužák si dobře povšiml jeho chování a dal nejednou výraz svému uznání a spokojenosti s ním. Jednou dokonce promluvil o tom přímo s dcerou.

»Vidím, že ho máš dosud ráda. Řeknu ti bez obalu, že tomu rozumím a chválím tě za to. Jen kdybych věděl, jakou má před sebou budoucnost; přece chápeš, že tě nemohu dát za ženu člověku, který bude do smrti konat podřízené hrubé práce při železnici. On teď pracuje na stanici Ražické. Dojedu si tam a přeptám se po něm; snad zvím, čím by se mohl státi v dohledném čase.«

»Tatínku zlatý, děkuju vám, že jste tak dobrý k nám. Já počkám. Nespěchá to, ale my od sebe neupustíme.« (Dokončení.)

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpomínky a kresby několika autorů.

XX. SVĚT UMĚNÍ.

V jednom ze svých feuilletonů pronesl J. Kuffner několika slovy hlubokou, ale málo do očí bijící pravdu: každé velké hnutí je podmíněno literárním popudem. Spisovatelé určují směr nových cest, do jejich lebek vkládá Prozřetelnost idey, které stávají se teprve pak hybnou silou, když pronikly většinu národa.

Trvá to někdy dlouho — uplynou často staletí než dojde k uskutečnění snů básníků dávno již zesnulých — ale, kdo dovede hledat, nalezne, že literatura kráčí vždy před vlastním národem. Z kostí Komenského nebylo již prášku — když počaly se jeho velké paedagogické principie uskutečňovati v soustavách školských. Před sjednocením Německa dávno bili na poplach básníci, kteří se nedočkali pak ani počátků historického převratu, který železem a krví uskutečnil Bismark proto tak lehce, že přešlo v duše německého lidu, co tak dlouho již byla hlásala literatura. Český přerod opíral se jen a jen o písemnictví. Z knih a časopisů vnikalo do českých hlav probuzení, v něm vzmach náš měl v dobách nejtruchlivějších potravu nejbezpečnější.

Co usnášejí otcové měst a obecní konšelé — co navrhují s demagogickým povykem veřejní řečníci — co mluví táborový horlivci, kandidáti mandátů: to vše zplodilo před nimi písemnictví. Kdo ssál přímo z pramenů, kdo se neživil odvary neb z patoků vyvětralých a mdlých, z toho mluví i svěžest a síla literárních podnětů. Kdo zůstal za současnou literaturou — jak vratké a jak neslavné jest jeho veřejné působení; jak brzy sevšední a zapadne, komu z kypré půdy umění nepřibývá šťáv. A jak dovedou býti příjemni a vítáni, kdož zůstávají v trvalém styku alespoň s literaturou.

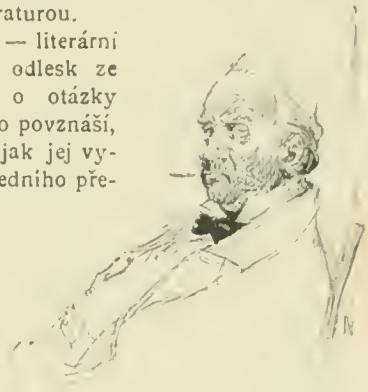

Drobný citát již — literární stavba period — odlesk ze současných bojů o otázky umělecké — jak to povznáší, ozařuje mluvčího, jak jej vyzvedá z roviny všedního přemílání starých frází a pouček zvetšelé dogmatiky.

Nevyčerpatelnou studnicí je literatura a ostatní uměny. Mistrovská díla našich sochařů, malířů mluví k naší duši, rozehřívají i chladné mozky úzkoprsých střízlivců. Hudba, zpěv, dramatická reprodukce popadá srdce a dává křídla fantasii. Básníkův verš — líceň novellistova — žert rozmarného článku — pasáž geniálního žurnalisty — co v tom dynamiky, co ztajené vřelosti, co kouzelných vývěrů.

Je divno, že tolik mládeže zanícené utíká v náruč uměn, ač denně příklady výstražné přímo zakřikují, aby se vyhnul každý jejím svodům, kdo má příliš sebe rád? Kde je srdce rozechvěno, kde hlava rozpálena, jak možno chladně počítat, do budoucna myslit — rozvažovat?

Dosluhující herci, stýskající si na psotu uměleckého stáří, výtvarníci vypravující o chudosti našich poměrů — básníci líčící trýzeň existenční — všichni mluví ku skalám. Sta a tisíce hlav hledá opět cestu, se které oni přicházejí umdleni, s ironickými úsměvy a krčíce jen rameny.

Je to výron tajemné síly národa, tento shon za bludičkami umění, je v něm důkaz kulturní potence — je to zdravé rašení na nové květy. Bláhovec jen by chtěl opravdu stavěti hráze tomuto přílivu.

Existenčně umění u nás dosud ještě jenom v řídkých případech znamená hmotnou neodvislost. Literáti trvale opření o rozšířený list, v bezpečných stycích s nakladateli — výtvarníci, na které se pravidelně pamatuje veřejnými objednávkami — stále ještě jsou u nás výjimkou. Ale přece jenom jsou již tyto výjimky — máme již určité příklady, že umění může dáti kus chleba. Není vždy potřen máslem, zřídka skápne na něj trochu medu — ale již se nepíše u nás za obnošené kabáty, nemaluje se za pytle bramborů, nezpívá a nehraje se u nás za večeři.

Již je u nás dosti rodin, které vědí, že domácnost bez knihovny neliší se od stáje než nábytkem, že na stěnu s čalouny patří nějaký umělecký originál, že návštěva divadla není vlasteneckou oběti, že předpláceni časopisu patří do rozpočtu hned vedle účtu za světlo. Jsou již spisovatelé a umělci, kteří praci svého ducha mohou živit sebe a svou rodinu. Jsou i organisace novinářů, literátů, výtvarníků, herců, které pečují o příslušníky v době nemoci, v stáří, a i o pozůstalé jejich poněkud je pečováno.

I to se ukazuje, že lidem z uměleckých končin přibylo u nás svobody. Již není možno zakřiknouti, umlčeti nikoho. Umělci spojují se v kroužky a skupiny, mají své orgány, pořádají samostatné schůze, porady, výstavy — jak se které družině zamlouvá. Ani, kdo je sám, nepotřebuje míti obav o své uplatnění, je-li dosti silen a odvážliv. Žádný výkřik neztratí se u nás bez ohlasu, žádnou barvu na paletě nic neoslepí. Je tolik příležitosti dnes již k pronesení vlastního kreda, že můžeme klidně očekávati z tohoto zdánlivého chaosu zvuků, barev, světel, hesel a osobních potýček jen nové cesty pro příchod Pravdy, která jedině dá a zabezpečí život a budoucnost celku nám nejdražšímu: národu.

Jenom, kdo si svobody vlastní neváží, kdo samovolně pro zisk okamžitý jde pod jho moci, která absolutisticky diktuje, může naříkat si na nedostatek volnosti.

Historie učí, že téměř každý velký zápas evropský od staletí vždy roztřásl též českou půdu. Umělecké boje posledních desítiletí, pro něž se rozčilovali lidé cizích jazyků a kultur, u nás též ihned vzbudily ohlas. Zdravé — nezdravé, možné — nemožné, přirozené i excentrické honem honem stěhovalo se neb bylo stěhováno k nám.

Mládež naše se učí jazykům, cestuje již hojně, učí se, studuje. Mladý umělecký svět nehledá jenv nedbání forem, v nočních pitkách a v střeštěných bravurách průkaz své umělecké odlišnosti a povýšenosti. České ateliery a literární světničky jsou skutečnými pracovnami. České časopisy úplně dnes může obsloužiti a dobře obsloužiti česká tvorba. České umění dovede naplniti řadu dobrých výstav. V divadlech a koncertních síních linie původních prací se stále povznáší. A vše to nalézá dosti obecenstva. Přibývá zámožnosti u nás a s tou utěšeně roste i konsum uměleckých produktů.

Slovo umění nalézá v českém lidu stále živější ohlas. Cítíme to, promenujíce kolem nových budov, nahlížejíce do výkladních skříní, nazírajíce v insertní části listů, na plakáty. Dětem ve škole otevírají se již zdravé oči, aby rozuměli, co je krásné, přednáší se týdně tisícům o tom, co ušlechťuje duši, denně poučují listy o uměleckých tužbách, výkonech, produktech. Národ politicky nesamostatný, stále jen zápasící o své byti, omezovaný ve svém existenčním rozvoji, poplatný cizí vůli — sotva může konati více.

Slovo umění denně kolem nás zní. S uměním vyhledává sblížení průmysl — umělecké mety vytyčují si u nás reprodukční dovednosti i technika řemesel.

Fotograf z povolání i amatérský snaživec — typograf — chemigraf — stavební průmyslník — zahradník — všichni u nás snaží se setrvati v poblíží uměn. Je radostno sledovati tento rozvoj — věru: snad přece jenom není pravdou, co pravil frivolní básník zahraniční, že je kletbou malých národů, že plodí více talentů, než mohou uživit.

Isis.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

·· **Flibustýř.** V Národním divadle byla 23. srpna poprve provedena tato tříaktová komedie od Jeana Richepina — v době skoro nejmrtvější sezony. Jisto je, že přišlo se jí obecenstvu vhod, touto dramatickou selankou, která však nepostrádá mohutných okamžiků, kdy divák cítí blížiti se katastrofu. Příběh její je dosti

jednoduchý. Starý námořník očekává se svou mladou sličnou vnučkou Janicí a svojí snachou denně návrat Pierrea, jenž už 15 let je z domu a osm let není o něm zpráv. Stal se flibustýrem*) a vše nasvědčuje tomu, že někde ve světě zahynul. Jen starý námořník věří v jeho návrat a s ním i sličná Janic. Za to pozbyla již veškeré naděje její matka. Onoho večera (počátek prvního jednání) odchází zase stařec k moři vyhlížet, nevrátil-li se želaný jinoch. Janic, kterou matka snaží se přesvědčiti, že vše již marno odchází za ním. Po jich odchodu přichází mladý námořník Jaquenim zvěstovat, že přítel jeho Pierre, s nímž bojovali společně proti Španělům v jednom krvavém boji asi zahynul. Přináší nějaké věci jeho, mezi nimi růženec památný. Jak ale zvěstovati truchlivou novinu starci a vnučce, kteří žijí nadějí v jeho návrat, zvláště tomuto, kterého by krutá zpráva asi usmrtila? Matka Janicy ukryje ho za tím v obydlí a nenáhle hledí připraviti na osudnou zvěst. Tajemnými odpovědmi jejími přiveden je k předtuše, že vytouženy Pierre je živ a když mezitím Janic na rychlo ukrytou jeho pozůstalost naleznou, oba jsou šťastni v tušením, že Prierrea brzy spatří. Tu zavolá stařena mladého námořníka ze sousední světnice, aby sám zvěstoval smutnou pravdu. Když oba v něm tuší želaného jinocha, nemá tento síly, aby je zdrtil truchlivou zvěstí — a nechává je v omylu, když pokládají ho za Pierra. Janic ovšem zamiluje se do Jaquenima, neboť tak si představovala svého jí určeného ženicha, Pierra. Když jí brzy po té v důvěrném tête à tete vyzradí Jaquenim že není tím, zač ho mají, nemůže přestat ho milovati, ač si vytýká tu lásku jako prohřešek na mrtvém Pierreovi. Co jste tušili od prvního objevení se Jaquenima na sceně, stane se — teď objeví se Pierre. Není mrtev. V krutém boji skočil do moře a zachráněn byl Angličany, plavícími se do zlatonosných krajů Ameriky. Jde s nimi a získá co zlatokop nesmírného bohatství, s nímž se vrací domů, aby odpočinul po boku snoubenky, na kterou nezapomněl. Oba flibustýři se setkají, Pierre i stařec vypudí Jacquenima z obydlí krutými urážkami a — tragedie je tu jako na zavolanou. Zatím skončí vše dobře. Pierre sezná, že přítel jeho nepřišel, aby oloupil jej o nevěstu, zví o krutém boji jeho srdce, které chtělo se, ač milováno Janicou, odřící se jí. A tak po kratičké (trochu nevěrohodné) úvaze i Pierre i stařec vkládají sami Janicu do náruče Jaquenimovy.

Přesyceno analysou moderních dramat až za meze možnosti jdoucí, obecenstvo přijímá tuto prostičkou historii Richepinovou, vyplněnou obratně sic, přece jen, jak bystřejšímu pozorovateli neujde, uměle tu horováním starého námořníka o moři (parallela moře s řekou zní tu jako pokus vtipnějšího sextána), tu ušlechtilým rozjímáním, kterého by takový zvětralý flibustýř sotva byl schopen, tento kus se zřejmou sympatií. Hráno bylo vesměs dobře, any úlohy byly v případných rukou. Roztomilá byla Janic paní Červené, bodrý ton, jenž učinil duševní převraty Pierrea poněkud pravděpodobnými, nalezl p. Matějovský. Dvojici starců věrohodně zahráli p. Řada a pí. Danzerova. I episodky byly rázovité. Kus vypravil p. Schmoranz se všemi finesami světel a prospektu — domek starého námořníka, s vyhlídkou na mořské obzory s krajkami vln, i barvou i osvětlením věrnými vypadal jako by přenešen byl z dalekého přímořského města francouzského (Saint Malo), v němž se odehrává jímavá Richepinova idylla. Zvláštního slova zasluhuje — last not least překlad p. Kaminského. S originálem jsme jej sic nesrovnávali, ale poslouchá se velmi příjemně. *sb.*

— **Husova výstava v Táboře.** (Dojmy z návštěvy Tábora a výstavy.)

Pražský rychlík zastavuje v nádraží. Vyjdeš z vestibulu a již tě obejme banalita moderního Tábora. Ulicí typu vinohradského jdeš jako žalářem. Teprve v Palackého ulici vydechneš volněji, v sousedství patricijských domů, a v Pražské ovane tě konečně dech starého Tábora. Sgrafitta Stárkova domu a několik štítů charakteristických forem, vyústění ulic a ustupující fronty domů tvoří kulissy k rozkošnému vstupu na náměstí.

Táborský rynk je jako dokonalý interieur s útulnými koutky a měnící se náladou za různého osvětlení. Jeho domy s panelovanými štíty pozdní gotiky a pěkně dekorovanými průčelími z různých období baroku i empiru, radnice (bohužel opravená dosti nešťastně) a kašna s naivním štítonošem (z roku 1568) pojí se tu v pěknou harmonii, že ani zraku nemůžeš odtrhnouti. A pak kostel! Co tu najde oko požitku na prejzové střeše, jejíž barva tak nenuceně se odráží od zeleně dvou kaštanů, zcela halicích barokní sochy piskovcové a kříž ve své haluze. Ale do vnitřku nechoď! Varuji tě upřímně před tím, nechceš-li, aby tě pojal hněv nad »řemeslnou výzdobou« a sterilní, šablonovitou »restaurací«. Z náměstí touláš se městem, objevuješ nové koutky a půvaby, vodárnu se zvetšelým štítem, zahrady s altány a převislými keři, intimní prostranství před klášterem a gymnasiem a je ti smutno při tom. A meditace se stávají ještě chmurnějšími, zabočíš-li ke Kotnovu. Pohádková krása údolí Lužnického s jezem a koželužnami dole, s bohatým lesem Pintovky a pittoreskními Klokoty naproti — jak to vše je ohrožено novou stavební činností a jak mění se v neprospěch svůj tento pohled! Kdo zná obrazy starého Tábora a pohlédne nyní ze hřbitova, již nevkusně přeplněného ale dosud pěkného, směrem k Nádražní třídě, zasteskne se mu: jak by se pojil nový Tábor k staré části, kdyby dovedli stavitelé využíti nádherné polohy nad řekou a měli cit a pietu k sladění starého s novým!

*) Flibustýři (z angl.), též bukanýři (z franc.) sluli v 17. st. mořští loupežníci v Záp. Indii. Původně byli to franc. osadníci na ostr. Sv. Kryštofa, kteří počali r. 1625 válku proti Španělům a utvořili pomalu s rozmanitými živly velikou námořní moc, jež potírala Španěly. Koncem 17. století zničeni pomocí Francie.

Obratíš se na druhou stranu a máš tentýž dojem: park, založený na bývalých parkánech a návrších pod nimi, dekorovali ve falešném historismu divadelním cimbuřím hradeb a baštám, vydroleným a vlivem doby podivuhodně sladěným s okolím, dali vyzývavý nátěr gotických věží.

Ale přijeli jsme vlastně k vůli výstavě? Hledáme ji dost pracně. Jakás škola jí slouží za útulek. Před budovou vlají dva černé prapory s rudým kalichem jako nejkrásnější plakát. Za to vlastní plakát výstavní má sice pěknou myšlenku, ale provedením stojí velice nízko. U pokladny ptáme se po katalogu. Není ho. Máme hned dojem, že tak zanechá výstava málo vlivu do budoucna a že tím výchovný význam klesá o několik stupňů. Úzké naše poměry, které nestačí ani na rozprodání katalogu (a z toho důvodu asi nebyl pořízen), i tu se ukázaly.

Chodíme tedy nazdařbůh devíti síněmi. Rozdělení výstavních předmětů je pěkně promyšleno, napadá nám na první pohled. Souborné názvy: obrazárna, síň Husova, Sezimovo Ústí, husitské války, zbrojnice, literatura, Kostnice aspoň tomu nasvědčují. Ale při bližším ohledání seznáš obtíž pořadatelů. Jak je málo látky zachováno v Táboře i jinde z té slavné doby! Pochybujeme, že lze vše svésti na »války a utrpení národa«, a jistě bychom našli dost památek v cizích museích a u soukromníků.

A hned ti přijde na mysl nedávno se vynořivší nápad utvořiti husitské museum, o něž stejně se bude pokoušeti Praha a Tábor. Přirozeno, že se o hezkou myšlenku bojíme vidouce tuto výstavu. Nač tříštění sil, nač řevnivý zápas? Přiznáváme, že nám je myšlenka táborského musea Husova sympatičtější. Je zdravá takováto decentralisace, má-li rozumný podklad a prospívá-li celku. Tábor je určen pro to svou tradicí, měl by vhodné místnosti (radnici) a i pro cizince by měl přitažlivost. Máme i příklady: Výmar, Bayreuth, Wartburg, Dürerhaus v Norimberce a j. Jenže jedna podmínka tu je, jíž nelze obejíti. Museum by nesmělo býti skladištěm, ale ústavem moderním, z něhož by návštěvník vycházel duševně obohacen. Ne tedy diletantským pokusem, jakou je — a jinak nemůže ani býti při těch prostředcích a krátké době — výstava, ale ucelením obrazem, na vědeckém podkladě založeným a organisovaným, a později snad i ohniskem všech snah a prací, směřujících k historii a lepšímu poznání husitské doby. Zde by se musil pořadatel jednak v zevnějším uspořádání říditi nejmodernějšími názory a zkušenostmi musejních autorit, jednak v rozvrhu a detailním propracování programu postaviti se na nejširší podklad. Již předchůdcům hnutí husitského (a poznáváme je nyní stále lépe až hluboko do XIV. století) musila by býti věnována pilnější pozornost a také doznívání husitských tradic hluboko do XVII. století by zde musilo dojíti ohlasu.

Pozoruješ, že mluvíme více o museu než o výstavě? Ale věci spolu příliš těsně souvisí a museum má snad tu svůj počátek, tak že vše, co jsme řekli, vztahuje se i k výstavě. Pořadatelé působili na cit návštěvníků kopií kamene z Kostnice nebo obrazy a modely křižáckých obrněnců a husitských bojovníků, napodobili žalář Husův — to vše dohromady je v museu nemyslitelné v té formě a v tom provedení. A dokonce nemožná by byla pseudogotická dekorace, jíž měl býti docílen dojem z prostředí v Husově sini. To vše jsou zásadní a nesporné otázky a při museu by rozhodovaly na prvním místě. Tím je vlastně již náš soud o výstavě vysloven. Všechna čest pořadatelům, jich píli a dobré vůli. Snesli v krátké době velký materiál, dotkli se mnoha otázek svou exposicí a dovedli i některé oddělení (literatura ku př.) k velké úplnosti. Jednotlivé podrobnosti jsou tu nemalé ceny, zejména výsledky výkopů Švehlových v Sezimově Ústí, mapy husitských válek nebo krojové studie Bouškovy, ale to vše nedává celku, nezaokrouhluje obrazu. Vždy máte dojem neúplnosti a nesoustavnosti (oddělení Kostnice). Za to nelze upříti vkusu a taktu arrangementu výstavy. Že připojili k výstavě také modely návrhů na pomník Husův v Táboře, má více zájem lokální. Nám se již předem nezamlouvá místo pro pomník vyvolené, nejbanálnější z celého města. Soutěž neukázala příliš nových myšlenek, ale průměrná hodnota některých prací je přece radostná. Snaha vyjádřiti Husa jinak, než dosud tradice příležitostných pomníků učila, je tu patrna a potkává se se zdarem právě tam, kde opouští zcela půdu reality. Proto jsou nám mnohem sympatičtější návrhy druhou a třetí cenou poctěné než první, nový jen šťastnou architekturou. —

Vycházíme z výstavy do nedělního klidu jihočeského města, jehož je Tábor jedním typem, ale nejsme příliš vzrušeni. Za branou školy však nás znovu uchvátí Lužnické panorama. Stojíme znovu překvapeni a nadšeni a nové dojmy z této nádhery rychle zatlačují předešlý chladný styk s výstavou.

H.

Ročníku IV. číslo 51. vydáno dne 31. srpna 1906.

MAJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZICH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za příplatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Otiskovati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE V PRAZE.

KAREL KLOSTERMANN:

Mlhy na Blatech.

Román.
(Dokončení.)

rátký čas po této rozmluvě s dcerou, Potužák si dojel do Ražic a nenápadně se tam přeptal po Vojtovi. Zvěděl, že Vojta je dovedný, spolehlivý, pilný i střídmý a svrchovaně poctivý; uznává se to všude a je prý vyhlídnut za posunovače na Budějovickém nádraží. A jaké je to místo? — Nu, dobré prý; půldruhé zlatky denní mzdy a zhusta i mimořádný výdělek. — A postup? — Inu, postupu mnoho prý nebude; kdyby Vojta se byl vyučil nějakému řemeslu, bylo by to jinaké.

S touto zprávou Potužák se vrátil domů, jednak potěšen chválou, kterou slyšel o Vojtovi, na druhé straně přece jen nespokojen vyhlídkami v příčině jeho budoucnosti v železniční službě. Viděl v duchu svou dceru, dceru volného Blatského sedláka, odsouzenou, aby bydlila, všecek čas svůj trávila v kterés světnici předměstského činžáku, po boku muže umouraného, olejem páchnoucího, udřeného, nemajícího naděje, že kdy bude jinak. Byt i peníze, jež jí dá věnem, přilepšily jejímu bydlu, ztěžka se vpraví do poměrů životních pro ni zcela nových. Byl příliš sedlákem, příliš zvyklým, pokládati za opravdovou posvěcující práci toliko práci polní a hospodářskou, než aby byl stačil, položiti nestranné měřítko na jinou lidskou dělnost, a soudil — v daném případě právem, — že jeho dcera nebude šťastnou, odcizí-li se práci, jíž dosud konala a která byla od narození jejím údělem. Čím vyplní čas svůj, až bude omezena na domácnost jí naprosto novou? . . Ona sama snad do té chvíle o tom neuvažovala, ale sluší otci, jenž si je vědom své mravní zodpovědnosti za budoucí její osud, aby prozíral, dokud není pozdě . . .

Uvažoval mnoho o tom, se ženou se radil, a žena stejně s ním nazírala na tuto stránku věci. Nenalezli odpovědi na otázky, jež si kladli.

Tu se stalo, že Vojta zase k nim přišel. Jako na zavolání tu byl, ani ho nečekali, kdys v neděli odpoledne. Že je na čtrnáct dní v Nakři na stanici, jim řekl, kde se provádějí nějaké opravy na kolejích; pak že se už nevrátí do Ražic, do Budějovic se dostane do stálé služby za posunovače vagonů.

»A tos rád, viď?« tázal se ho Potužák.

Mladík se zamyslil.

»Jsem a nejsem,« odpověděl po chvíli. »Měl bych být rád, proto že je místo stálé, ale řeknu vám upřímně, že se ho bojím. Bude se mi stýskat po polích a lesích; těžko se mi žije v městě. Na venkovských stanicích jsem si vycházel do polí, do lesů, k rybníkům — a bývalo mi volno.«

»Já bych taky těžko žila v městě,« prohodila Apolena; »nevím věru, co bych tam celý den dělala.«

Potužák mrkl na ženu, jako by chtěl říci: Vidíš má to v krvi jako my!

»Nu, a v Bosně, na vojně? — býval's přece taky uzavírán v městech, do kasáren k tomu,« usmívaje se, Potužák pravil. »Nestýskalo se ti tam?«

Cosi jako nadšená vzpomínka na prošlé krásné časy vzplálo v očích mladého muže.

»Ba nestýskalo, pantáto!« odpověděl skoro zhurta; »tam nás málo uzavírali. Tam jsme byli skoro pořád na nohou — samé obchůzky se konaly, cesty se stavěly, honby na loupežníky se pořádaly. Tam bylo veselo! — a krásně je tam, pantáto! — to jsou ňáké lesy, skoro samý dub. Dřiny bylo dost, ale ta mi svědčila. Stokrát hůře mi bylo z počátku v Budějovicích v kasárnách. Tam chodilo na mne stýskání! Kdybych si byl nevzal do hlavy učit se psát a číst, věřte mi, sotva bych to byl snesl« . . .

Odmlčel se, pak znovu začal povídat, prostě po svém, trochu rychle a spleteně:

»Když jsem dosloužil . . . měl jsem jít domů s transportem . . . tu najednou přišlo v rozkaze nějaké vyzvání . . . jest-li by jako někteří z nás nešli za hajné . . . pan šikovatel to četl taky česky . . . sestoupilo se ňáké podnikatelství a koupilo lesy, velké lesy . . . někde u Livna . . . my jsme byli v Banjaluce . . . a to prý by vzali samé vysloužilé vojáky Čechy, kteří by k tomu měli chuť a trochu v tom chodit uměli . . . Tak ten šikovatel přestal číst a řekl: ‚To by tak bylo pro vás, vy tam!‘ — a ukázal na mne; ‚vy zrovna jako byste měl čuch na to — každou cestičku najdete a hned se všude vyznáte‘.«

Vojta se zarazil při těchto svých slovech; bylo mu najednou, že se přenáhlil, že tohle říci neměl; bude se zdát, že se chvastá.

»Nu, a proč jsi takové místo nevzal?« tázal se Potužák.

»Nu, nevzal. Vzpoměl jsem si na . . . vás. Nebyl bych se mohl vrátit, tam bych byl musil zůstat, a to víte, pantáto, nemohu žít bez . . . bez . . . vás . . .«

»Nu, dobře, dobře — však vím, že nás máš rád,« vece Potužák, skoro čtverácky se usmívaje. Ale jen na krátko, hned zas obličej jeho zvážněl.

»Tak hajným bys se chtěl stát?« tázal se Vojty.

»Tak, pantáto! hajným, mládkem, čímkoli, jen abych mohl žít venku . . . Les, pole, louky, rybníky . . . při těch a v těch je mi volno. Pro život v městě nejsem. Člověk nabyl trochu zkušenosti a leccos viděl nebo slyšel od jiných. Vesnický lid se teď hrne do měst a jen v městech myslí, že dobře, jako by tam peníze ležely na ulici, a zatím je tam moc bídy.«

»Ba právě,« přisvědčil Potužák, »tu a tam se některý uchytí, ale co jich přichází nazmar, o tom nikdo nepovídá a všecky ty ztracené a zvrhlé životy taky nikdo nespočítal.« —

Desátá hodina dávno minula, když Vojta se chystal odejíti.

»Dovolili byste, abych ho kousek doprovodila?« tázala se Apolena rodičů; »Váša půjde s námi.«

Nebránili, ale daleko aby nechodila, si vyžádali.

Temná noc po úplňku, měsíc měl vyjíti teprve k půlnoci. Vzduch nad Blaty se ochladil po dosti teplém dni a z potoka i z mokrých luk vystupující páry se srážely v šedou mlhu, čím dále tím více houstnoucí; po nebi valily se černé, trhané mraky, jež nehrozily sice deštěm, ale tmoucím závojem všecko zastíraly; jen tu a tam objevoval se na chvíli čistý modrý blankyt, na němž mrkavé hvězdičky slabě se kmitaly.

Mladá trojice prošla vsí, pohrouženou v hluboký sen. Když se octli na otevřených prázdných lánech, s nichž za dne by byli přehlídli celá Blata k severu i k východu, jež však této noci nehybnou mlhou zastřena dřímala, Apolena stanula, Vojtu za ruku ujala.

»Je mi smutno v duši, můj milý,« pravila; »vytýkám ti, že mou vinou jsi nezůstal tam dole, kde bys byl našel místo . . . zaměstnání, které by se ti bylo hodilo. Neměl's dbáti, přijati je . . .«

»Mluvíš divně, Apoleno,« odpověděl smutně; »já si teď zas vytýkám, že jsem se o tom zmínil. Přece jsi nezapomněla, co jsme si přislíbili. Nebo lituješ? . . . Však víš, že bez tebe bych tam byl nevydržel . . . a tam ke mně by tě byli nepustili . . .«

»Nelituji, můj milý, co jsem přislíbila, jen tebe je mi líto . . . Slibuji ti znovu a tady, před Václavem, který to slyší, že jiného nebudu, ne-li tvou. Počkáme ještě — není zle o mne. Jen o tebe běží, ty nebudeš spokojen v městě . . .«

»Budu doufat . . . a nade všecko tě mám rád, tak se snad dočkám . . a nedočkám-li se, reptat nebudu. Stal se ze mne přece lepší člověk a tím's mě udělala ty, Apoleno . . a tuhle Vašek . . . a všickni vaši . . . A vím, čí jsem a kam patřím . . . Tenkrát jsem to zvěděl, ve Zbudově, když se sedláci radili . . .«

»A svoji budeme, Vojto,« pravila Apolena; »uvidíš, že to otec spraví. Do Budějovic nechoď, to by nám neposloužilo. Buď tedy zdráv, Vojto, a přijď brzo zas, však vidíš, že otec a matka tě rádi vidí. Třeba se vrátit, Vášo, aby nečekali doma. Kudy se dáš, Vojto?«

»Nepospíchám domů, Apoleno. Ven mě cosi pohání, do Blat . . . snad celou noc probrousím . . . na místa se podívám, kudy jsme chodili. Je volno na Blatech, v noci jako ve dne . . . Máš pravdu: do Budějovic nepůjdu, pana inženýra poprosím, aby mě ponechal na trati; čeho k živobytí třeba, i tak si vydělám. Musím si

to všechno urovnat v hlavě . . . na vojně se člověk aspoň naučil trochu mluvit, aby mohl říci, co chce. Řekněte doma pantátovi a panímámě, že jim stokrát ruce líbám. Co by bylo ze mne, kdyby nebyli tak hodní!«

Rozloučili se. Vojta se dal z počátku přímo ke Zbudovu; když však přešel můstek, na pravo zahnul, v širá Blata postoupil, po vodě potoku se ubíral. Tma vůkol něho, siré páry se srážely, vlasy mu zvlhly i oděv, ale jemu bylo volno. Sběhal místa, kde lovíval, kde míval své sádky; jeho tmě přivyklé oči všecko postřehly, jako by světlé myšlenky mu svítily... Oj, tu býval s Apolenou . . . tu s ním rozmlouvala, jeho hrdým, divokým řečem naslouchala . . . Pozměnila se z těch časů, plná, jako rozkvetlá růže nyní byla, mnohem krásnější ještě než tenkrát, ale její láska se nezměnila, o tom nebylo lze se klamat . . . Tam, v oněch černých houštinách, to bylo tenkrát, jak mu přinesla kapry ze Zlivi, jak on tenkrát udeřil onoho mládka, jak potom s ní tu dlel a ona ho prosila, aby ji ušetřil. Tenkrát poprvé ve svém životě uposlechl lepšího hlasu, v jeho nitru se ozývajícího, a přemohl divoký chtíč . . A pak . . . pomalu . . . zdlouhavě, sám nevěda kterak, v jiného člověka se měnil, až návštěva ve Zbudově a co tam viděl a slyšel bělmo mu ztrhly s očí a zapudily na vždy divoké přeludy, za nimiž se honil. Vše prchlo, co bylo divé, nezřízené, jen víra v dívku, čáka do budoucna a láska zůstaly, a hrdost, že to překonal všechno a radost uspokojení z přesvědčení, že lépe je takhle. Daleký byl v pravdě ještě cíl, za nímž tíhnul, nejisto bylo, jak se všecko zakončí, ale i touha po vzdálené metě byla sladká . . .

Chodil sem, chodil tam, nedbaje cesty ani směru; vlhká půda, houstnoucí mlhy na Blatech, trhané mraky na obloze, vše nad ním i vůkol něho i pod ním jako by dýchalo milou vůní, vše zářilo světlem, jež do vší jeho bytosti teple a sladce vnikalo, srdce opájelo . . .

Sám nevěda jak, dostal se k mlýnské stoce, která, když protekla Zbudovem, pod mlýnem v oblouku opouští svůj východní směr a k jihu se obrací, v místa asi, kde dnešního dne stojí pomník Kubatův, jejž postavili osadníci Blatských dědin statečnému obhájci selských práv na slávu a sobě ke cti. Znal toto místo, několik dní tomu, navštívil je kdys k večeru, zašed sem z Nakeřské stanice. Je tu neobyčejně milo; krátký zelený pažit, koberec lučních kvítí, podle potoka houštiny i potroušené topoly a osyky. Vede tu můstek přes potok, za potokem, souběžně s levým jeho břehem vozová cesta ze Zbudova ke Zlivi; za cestou stoupá půda a na nízkém svahu, souběžně s cestou, vede trať od Plzně k Budějovicům. Jistě půlnoc již minula, na východním nebi promkla se z černé tmy bělavá, stříbřitá zář: měsíc vycházel, ale pro mraky ho vidět nebylo.

Vstoupil na můstek, maje v úmyslu dostoupiti trati a dáti se po ní směrem k Nakeřské stanici; přišlo mu totiž na mysl, že s této trati, jež přetínala Zbudovský rybník, pobaví se pohledem na noční život tisíců špačků, přenocujících za této roční doby v rákosí, i na rej divokých kachen a lysek, jež dovádějíce v hejnech se objevují na četných průsecích do rákosí upravených . . .

V tom zaslechl poblíže, právě na trati, kroky a tlumený hovor lidských hlasů. Zvuky přicházely ze strany, kterou se zamýšlel dáti. .

Kdo to as je? co tu kdo dělá, v pozdní noční době? — tyto otázky mu proletěly mozkem rychlostí blesku a zárem v něm probudily dřívějšího hříbka, slídivého, pozorujícího každé hnutí na Blatech.

Skryl se mžikem v kterési houštině na padesát kroků od trati, odkudž bystré jeho oči velký kus jí přehledly, a naslouchal. Obyčejný člověk v té tmoucí tmě ničeho by byl nepostřehl, ale jemu neušlo nic. . .

Minulo třicet vteřin, minula dlouhá minuta. Slabounký paprsek měsíce prodral se skrze mraky, jedva znatelné bělavé světlo padlo na trať. Tu byli, kdož po trati se brali . . . čtyři, pět, šest postav mužů, hrbících se pod těžkými ranci, jež nesli na zádech. Blíž a blíž přicházeli, neustále po strmé trati se berouce . .

Už je taky poznal: celá parta Zlivských podloudných rybářů, v jich čele Pavlíček košíkář a »baštýř« starý Mikulášek, hluchý podruh na Bulkovic statku, v jehož sadě byl rybníček, »sádky« této čisté party . . . Vraceli se z lovu, z Blatce rybníka, hojnou kořist nesli domů . . .

V tom ozval se v zádech šťastných rybářů dunivý rachot, jenž s báječnou rychlostí se blížil. Přijížděl rychlovlak od Nakří, vystoupily ze tmy — vyvalily se jako oči obrovité noční obludy červené svítilny . . a už tu byl . .

Postavy tratí se beroucí uskočily v pravo v levo, s trati sběhly. Jen jedna nestačila sběhnout ani uskočit, starý Mikulášek, přes to že druzí naň volali. A Vojta viděl, jak stroj ho k zemi srazil . . . vlak přes něj přejel . . .

Krátký okamžik, ale plný nevýslovné hrůzy . .

Jak vlak minul, jehož vůdce snad neměl ani tušení o tom, co se stalo, Vojta už jen slyšel kroky prchajících soudruhů zasaženého nešťastníka. Dés je hnal s místa hrůzy, ani jeden z nich se nevrátil, přesvědčit se, co se starci přihodilo. Málo vteřin po tomto hrozném výjevu zavládlo zase naprosté noční ticho, i burácející rachot ujíždějícího vlaku noc pozřela.

Vojta, zachvácen svrchovanou hrůzou, z počátku nepomýšlel leda na rychlý útěk; leč,

nemoha vidět pro nasypaný taras na samé koleje, neodolal přece vnitřnímu hlasu, jenž mu velel, aby se podíval, co se stalo se starým Mikulaškem. Doplížil se tedy na trať a, div nohy se mu nepodkosily od děsného pohledu, jenž se mu naskytl. Na kolejích ležela hrůzně zohavená mrtvola starého člověka a stříbrné paprsky měsíce, jenž právě zplna se prodral z mraků, odrážely se v tratolišti krve. I ryby, jež »baštýř« nesl v kesírku, byly kolesy vlaku na padrť rozdrceny, jen jediný kapr zoufale sebou mrskal na kolejích.

»Můj Bože! můj Bože!« zasténal jediný svědek této hrůzy,« buď ty mu milostiv!«

Vida, že nelze více pomoci člověku, chopil aspoň živou dosud rybu a hodil ji do blízkého potoka. A jak uháněl cestou k Zbudovu, hrůza jej provázela a z hrdla se vydrala slova:

»Do těch konců jsem se hnal! Můj Bože! Apoleno!.. Babičko Zbudovská!.. vy jste mě zachránily, jinam jste moje kroky zavedly!.. Teď všechno propukne... všecko vyjde na jevo...«

Běžel a běžel, zuby hrůzou cvakaly.. jako noční stín uháněl, aby se dostal domů. Přišlo mu na mysl, jaké by měl potahování se soudy, kdyby někdo zvěděl a udal, že byl svědkem tohoto výjevu; pak mu projelo hlavou, jaké úzkosti nastanou Bulkovi ve Zlivi, váženému, bezúhonnému sedlákovi, z jehož rybníčku si udělali sádky... Kdo mu uvěří tak hned, bude-li se dokládat, že o tomto konání neměl potuchy? A pomyslit, že on chystal týž osud svému sedláku, který mu byl otcem který se ho ujal, když opuštěn stál na božím světě...

»Všecko se vyzradí! všecko!« zašeptal opět! »a tam u nás by se to taky bylo vyzradilo. Ale já nepovím... i beze mne všecko vyjde na jevo...«

A vyšlo všecko na jevo. As třetí den po smrti Mikuláškově věděl o všem a o všech jak hospodářský úřad na Hluboké, tak i tamní soud, a Potužákovi to pověděl pan porybí u Bezdravské hrázi, s nímž onen na cestě do Hluboké se sešel.

»To je banda! to je spřež taky!« durdil se starý pán; »pomyslete si pantáto, i sedlák je do toho zapleten, takový zámožný, starousedlý člověk jako Bulka ve Zlivi. Komu se má potom věřit? Sádeckého jim dělal a teď to zapírá!.. A víte, pravdu říci, my jsme taky vinni, dozor na rybníky nestačí... rybníkářství se zmáhá každým rokem, důchodů z něho přibývá a hospodářských prací stejnou měrou, bude tedy nutno přibrat lidí, na Třeboňsku a Netolicku právě tak jako u nás na Hlubocku.«

»Lidí se bude přibírat?« tázal se Potužák; »tož bych vám odporučil člověka, za něhož ručím.«

I pověděl mu celý běh Vojtova života, na konec pak dodal:

»Přijme-li ho správa knížecí, ubude mi velká starost, pane porybí Mám jedinou dceru, zalíbila si ho, neupustí od něho. Stane-li se baštýřem, proč bych mu ji nedal? — Jemu i holce se vyhoví a vy budete mít služebníka poctivého a dovedného, pro vás jako stvořeného.«

A porybí na to:

»Nu, jen si dojděte na pana správce; však uhlídáte, že nezapomněl, že jste zachránil právě tady u splavu jednomu z našich lidí život. Čeho bychom vám odřekli? — je na bíledni, že je pro nás s výhodou, máme-li ve svých službách spolehlivé lidi pocházející z vašeho středu. Časy minuly, kde panství a sedláci stali proti sobě; třeba vyhledávat, co nás pojí, a vystříhat se všeho, co by z nás mohlo učinit protivníky na vzájem se potírající. Ostatně, dostane-li se váš budoucí zeť nyní do knížecích služeb, rychle postoupí, za to vám ručím; osvědčí-li se, je baštýřem za pět let, možná ještě dříve.«

»Zasedá dnes okresní zastupitelstvo,« vece Potužák, »snad se mi udá promluvit s panem ředitelem a s panem správcem...«

* * *

Zrovna čtyři roky po této rozmluvě byl Vojta jmenován baštýřem někde na Netolicku a krátce potom slavil svoji svatbu s Apolenou Potužákovic. Deset dlouhých roků věrně k sobě stáli, než kněz jim ruce složil, a Potužák nelitoval, že dal svou dceru jinému než sedlákovi.

Já pak jsem sebral tuto historii a napsav ji, vám ji věnuji, vy milí moji na širých Zbudovských Blatech, kteří v klíčných dobách poroby sami sebe jste zachovali tvrdou prací mozolných svých rukou a vedle sebe památku toho, jenž zachoval vám vaše práva, obětovav za ně život svůj. Postavili jste pomník Jakubu Kubatovi, své cti a své památce budoucím jste ho postavili! Věnuji ji nad to všem, kdož přispěli na vzkříšení a obnovení svaté památky mučedníka vyšlého z našeho jihočeského selského lidu, naší síly a chlouby, nikoli na posledním místě Tobě, Františku M. Čapku, můj drahý příteli! Bůh požehnej vám všem i vašemu záslužnému dílu! —

M. JAHN:

Den tichý byl . . .

Den tichý byl jak mořská tůně,
jen hudbu cvrčku tajil v lůně
a v pole, nivu, snící les
dešt září sléval s podnebes,
let oblak, jimiž přeplul jen,
jak duší vzlétne mírný sen,
však nepřekážel slunci v plání.
A přede mnou pod lesní strání
se úhor plný zlatých včel
jak nástroj divný rozšuměl.
Sta květů hrá zde barvou, září,
ty splývají a ty se sváří,
však neporuší soulad milý.

V tu tiš mé kroky zabloudily,
však pro mír ne. Mou skráň i zrak
spjal bezútěšný smutku mrak.
Ač den, jenž tonul v lesklém vzduchu
a jak zpěv jemný k mému sluchu
nes' hudbu cvrčků, včely šum,
přec nezbavil mne těžkých dum,
že jimi mdlý jsem v trávu sed'
a čelo v dlaň kryl chor a bled.

Co vším tím, co zřím kolem tady,
plá radost, plna léta vnady,
já rozkoše se vzdávám žití,
neb jedno z všech zde hledám kvítí
tak hořké jako voda z moře,
jež rodí země na úhoře
v lék těm, jimž osud zanechal
stín chorob, smutek, úzkost, žal.

A co sním s hlavou skloněnou,
kol spěje život, ozvěnou
dál hudba cvrčků vzduchem zní
i šumot včely poslední,
pln květů úhor v slunci plá,
však duše moje chorá, mdlá
zří, že z těch květů, zvuků všech
mi soucit neplá ani dech,
těch, jež jsem — jaký hořký žal! —
v snů samotách tak miloval . . .

Útěcha.

(Duši trpící.)

Ne, květu míru nezná tento běh.
Krok stokrát pad' a přece nedoběh,
dlaň nepřinesla vonných ratolestí.
Zde nemohou ty žádané růže zkvésti,
by neskrývaly trnů v listech svých,
los, člověkem být, jež v ně trpký vdych'.
Však nezoufej! Beř, co ti dává den,
žádat víc — toť mocný srdce trud a sen.
Beř rosu od rána, jas od poledne
i bouři, po níž duhy svit se zvedne,
a přítmím-li se duše zašeří —
i v něj plá hvězda sladkých příměří.

VIKTOR KAMIL JEŘÁBEK:

Neapolské obrázky.

Bludištěm křivolakých uliček s pověstnými balkony, z nichž na chodce prší vše možné, jen ne pěkné, z bludiště uliček s ještě pověstnějšími parfumy neapolskými, jež vydychuje štědře každý dům, každý krám, napolo otráveni konečně ocitnuli jsme se na největším zdejším náměstí Piazza Plebiscito.

Ó, jak jsme zde vděčně si oddechli z plných plic, třeba že vzduch byl prohřátý jak ve výhni!

Z Piazzy k pobřeží jest jen skok a již zrcadlí se před námi lazurová hladina moře středozemního.

Kam pohled doletuje,
jen lazur v zlaté záři oblévá svět celý.
A v blankyt dýšeš,
cit i myšlenka v něm pluje.

Konopnicka.

Po levé ruce jak dlouhý jazyk vybíhá do blankytu vod molo S. Vincenzo; mezi ním a molem Angioino jest vojenský přístav, založený r. 1828 Františkem I. Bourbonským.

Ještě dále k východu vidíme obchodní přístav Porto Mercantile a maják, z jehož galerie jest úchvatný pohled na město amfitheatrálně od pobřeží vystupující a na celý kouzelný ten koutek země, nazvaný záliv neapolský.

Velké budovy opodál majáku náleží svobodnému přístavu Punto franco, spojenému zvláštní tratí s hlavním nádražím.

Podél obchodního přístavu běží dále nábřeží Strada del Piliero, kde pozorujeme čilé proudění dělného lidu kolem bud s rozličnými pokrmy, pro naše choulostivé žaludky tuze málo vábnými. Jsou zde rybky na různý způsob smažené a pečené, nepěkně vypadající, polévky podezřelé barvy, pečivo bledé, jako na slunci usušené, řízky pečené, makarony, ovoce, naložené fazole, saláty, ustřice.

Hotové hody pro žaludek — ale neapolitánský! Co chvíle slyšíme táhlý, melancholický hlas z bud makaronarů:

»Avvi cà la cotta deli vierdi!« (Zde se vaří čerstvé makarony!)

A jiný: »Centcobe, centcobe!« To zase nabízejí jakousi »žaludeční«, zde velmi oblíbenou.

A dále Villa del Popolo, lidový park.

Slunce krásně praží, že jsme věru prohřáti »až do morku kostí«. Přirozeně vzrůstá v nás každým okamžikem touha po mořské koupeli. Ptáme se policisty, jsou-li zde poblízku lázně, a velmi zdvořilý zřízenec sv. Hermandady nejen ukáže, ale i dovede nás k veliké dřevěné boudě na pobřeží.

Vstoupíme do vnitř, ale hned bychom se vrátili při pohledu na společnost tu dlící.

Neapol nemá již Lazaronů, Bůh uchovej, ale vypadali asi právě tak jak signoři v této koupeli.

Tuhle špínu že by mořská koupel smyla? Ta by jedině delším ležením v louhu pustila. Kabiny vypadají dle společnosti; nemají ani zámků, sedadel, jen několik háčků na šaty ve stěnách. Pro tyto pány stačí úplně. »Vykoupeme se jeden po druhém,« dím příteli a svěřím mu šaty i peněžní hotovost. Pak s odporem sestupuji po kluzkých schůdkách. To že je lazur vod zálivu, tahle kalná, šedým, hustým škraloupem pokrytá omáčkovitá tekutina?

A páchne, právě jako to koupající panstvo. Dlouho v ní neprodlím, jen co se trochu osvěžím a pak spěchám do »kabiny«.

Několik podezřele vyhlížejících chlapisek vstoupne mi v cestu. Mám prý si dáti upraviti účes a vousy po koupeli. A ukazují na jakéhosi v pestrých plátěnkách oděného, tloušťkou až funícího signora s račíma, vystouplýma očima, který před improvisovaným toiletním stolkem rozčesává komusi velikým hřebenem černou chundelatou paruku.

Vyškubnul jsem se jim a se zimničním spěchem se strojím a letím z té »lidové koupele« jak furiemi štván.

Pokud se v čisté vodě neumyji, sám sebe se budu štítiti. —

Vrátíme se k našemu východišti na pobřeží a jdeme opáčným směrem ke castelu dell Ovo.

Jsme ve čtvrti Santa Lucia, té slavné, lidovými zpěváky opěvované čtvrti, kde kromě poledních hodin víří nejbujnější život. Řady výstavných ale někde i uzoučkých tří, čtyřpatrových domů s plochými, orientálními střechami běží rovnoběžně s pobřežím.

Nad čtvrtí na mírné výšině zvedá se Castello nuovo, ponurá, starodávná pevnůstka z 13. století, z dob Karla I. z Anjou.

Na Santě Lucii déle prodlíme a sledujeme ten neobyčejně zajímavý, horečný shon lidstva.

Z počátku zdá se nám, že ty lidi rozčilila jakási strašná událost: počínají si jak občánkové ve Verneově doktoru Oxu. Kde jich stojí několik pohromadě, divoce gestikulují, řvou jak na lesy, člověk by myslil, že rvačka neodvratná, ale Bůh uchovej; pojednou plesknou si na ramena a rozchechtají se, jak by si byli vykládali jen nějakou povedenou anekdotu.

Za tu hodinku, co se zde procházíme, nejméně tucet různých podezřelých individuí k nám přistoupilo.

Chceme li okusiti výtečných ustřic, muškátových hroznů, jakési jemné zelené likérky.

Pak zase ricorda, pohlednice, sirky, jakési vábné podobizny dám (prodavač tajnostně mrká a mlsně si pomlaskuje), jinde nabízí čerstvé zrovna prý chycené střenky mořské, t. j. mlže, které se za syrova pojídají, hvězdice a podivné, vaječným bílkům podobné tvory. Zkrátka: srdce se člověku směje nad těmito dary moře, podávanými rukama, jež mýdlo možná od narození neviděly.

My klidně stojíme uprostřed té vřavy, zápisník v ruce a jak bychom neviděli, neslyšeli.

To činí na p. t. publikum Svaté Lucie výtečný dojem. Vidíme, jak na nás v upřímném, zrovna dětském údivu patří, místy hlavy sráží dohromady, šeptajíce: »Inglese, Inglese!« Jeden z nejzvědavějších potichu přistoupil ze zadu k nám a přes rameno s otevřenými ústy se dívá, jak naše tužka rychle po papíru lítá.

Ubozí analfabeti neapolští, jak vzácné jest vám umění písma ještě na počátku 20. století! Nedaleko nás usednul houfek dělníků z přístaviště kolem předčítatele novin. Sedí ani nedu-

tají a šťastný spoluobčan, čtení znalý, vysvětluje jim události poslední doby. Král kdesi na severu v horách honí kamzíky, tolik z chaosu rychle plynoucích slov vyrozumět.

I při pobřeží na Via Cesareo Console jest živo. Chytají zde na udice rybky, ale sotva jich mají plnou plechůvku, již letí s nimi za cizinci, až pod nos je strkají, přes moc nabízejí, nic nedbajíce rozhodného »niente«.

Několik kroků dále vybíhá do moře skála, dělící přístav na dvě části. Nad ní vypíná se Castelo dell' Ovo, sloužící nyní za vojenské vězení. Hrad jest s pevninou mostem spojen.

Před castelem kotví obyčejně lodě odjíždějící na Capri, kromě toho množství bárek, jichž patroni pohodlně rozvalení na dně loďky klímají neb z dlouhé chvíle provozují ušlechtilý sport rybářský.

Podaří-li se jim polapiti pěkný kousek, vítězně pozvednou jej vzhůru a vřeští z plných plic: »Ma guardate, che bella cosa, che bella cosa!« (Podívejte se, jak pěkný kousek jsem chytil!)

Chceš-li se projeti v barce po moři, stačí pouhý pokyn, několik bařkářů z horlivosti se popere, až konečně nejsvalnatější zvítězí a ten si tě jako drahou kořist odváží.

Nábřeží zahýbá odtud k západu —

Na Via Partenope jest řada krásných, palácovitých staveb, moderních hotelů první třídy, z jejichž balkonů jest rozkošná vyhlídka na moře. Jsou to hotely Viktorie, du Vesuve, Continental, Royal, Hassler s krásnou zahradou, Metropol a jiné.

Byty jsou zde různé ceny, ale i takové za 1 líru, ovšem bez vyhlídky!

Pokračování nábřeží Partenope jest via Caraciolo. Zde počíná nejživější a nejnádhernější promenáda neapolská: Villa Nazionale, končící na Nergelině a ohraničující elegantní čtvrt cizineckou Riviera di Chiaja.

Na Ville Nazionale jsou překrásné sady s antickými sochami, chrámky Tassovi a Virgilovi posvěcenými, hudební pavilonky, kavárny. Vidíme zde i skupiny nádherných palem s korunami hodně již proschlými, mezi nimi na jednom místě bronzovou sochu italského státníka Nicotery.

Večerní dobou vznešený svět neapolský dává si zde dostaveníčko.

Člověk by ani neuvěřil, co nádhery, krásy a bohatství skrývá se ve zdech toho města, jehož špínu by ani Herkules tuctem řek neodstranil.

Uprostřed sadů vypíná se proslulé aquarium neapolské, obsahující hlavně mořské živočichy zálivu —

Následuje Piazza Umberto s nádherným Grandhotelem, Strada di Piedigrotta, vedoucí k velikému, v letech 1882-85 postavenému tunelu skrz Posilip: Grotta nuova di Pozzuoli, který pamatuje Římany; později byl obnoven a rozšířen. Má 690 m délky, jest ve dne v noci osvětlen. Jím vede místní dráha do Bagnoli (výtečné mořské lázně!) Pozzuoli a Baie. Nad Villa Nazionale stupňovitě vystupuje novější, zkvétající část města: Vomero, a vysoko nad ním trůní imposantní Castel Sant Elmo, pod nímž jest bývalý kartusiánský klášter S. Martino.

Obou těchto pověstných vyhlídek lze dosíci snadno lanovou drahou vedenou z Riviery di Chiaja přes Vomero. —

Stojíme u pobřeží a díváme se daleko před sebe.

Stmívá se. Z večerních mlh sladce oddechuje moře. Západní teplý vánek čeří hladinu vodní. Řady sněhobílých vln s rozpěněnými hřebeny letí až odkudsi od Sorenta, narazí na balvany pobřeží, zašumí a tříští se v miliony krůpějí.

Na molech i v přístavu zazářila světla lamp.

»Srp zlatý u východních blysknul u podvojí,
myrt vůni z Pausilipu vánek nese —«

Konopn.

V myšlenkách ztraceni zvolna kráčíme k našemu vysoko položenému bytu na Corso Vittorio Emanuele.

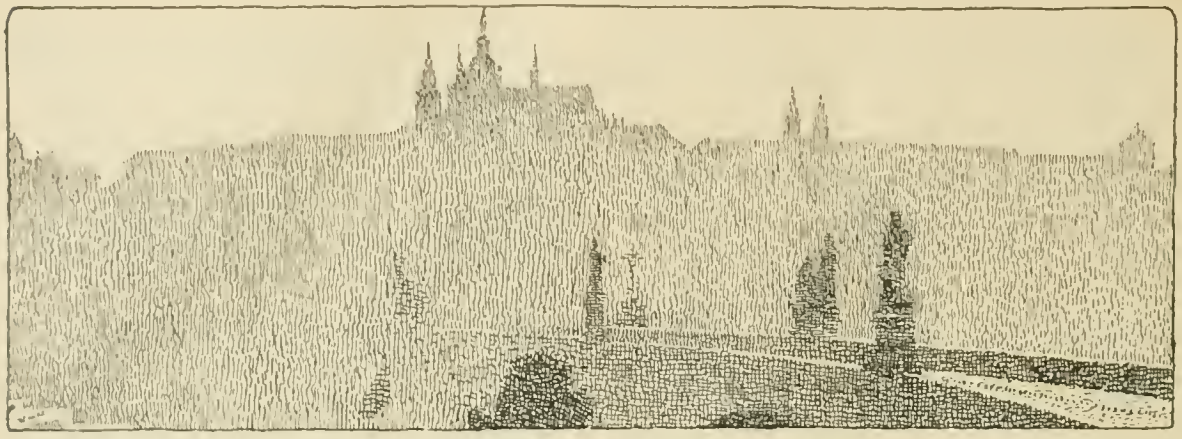

PRAHA VČERA A DNES.

Vzpominky a kresby několika autorů.

XXI. DĚLNICTVO.

Hnutí dělnické dávno již v Praze trhávalo břehy. O bouřích smíchovských »štrajchpudlíků« proti strojům napsány byly na příklad i romány. Někdy jenom píseň dělnických bataillonů otřásala okny paláců, jindy došlo k srážkám — někdy kroky tisícových, vzdorně mlčících šiků duněly, že se až půda chvěla, často docházelo i k bouřným vzmachům mozolných rukou. V dobách romantismu, které konstatuje kronika dělnické organisace jako historie každého rozvíjení se, mívalo vše skoro vždy též národně demonstrativní ráz. Spolky a společky se rojily, průvody plnily ulice, řeči s obligátními přerývkami úřední moci se pronášely — ale vše bývalo většinou jen drženo hrázemi obvyklého pořádku, který policejní a soudní orgány hlídaly. Dělnické hnutí kvetlo jenom theoriemi. Když se dělníci vzmohli v šedesátých letech na konsumní spolky, pokládalo se to za epochální vymoženost. Všechno to rozmetal vítr a odnesly dravé vlny hlubších popudů. Přes hranice všech států rozlétlo se heslo: »Proletáři celého světa, spojte se!« Z dětských rozběhů brzy též Praha dospěla na tomto poli k novodobému, tuhému organisování. Omamné dosud heslo »Svoboda« pro jednotlivce nahraženo záhy příkazem tuhého podřízení se organisačnímu povelu — z tisíců stejně smýšlejících, stejně trpících tvořeny rychle armády.

U nás nad nimi vlají dnes prapory dva: rudý a červenobílý.

České dělnictvo jde do boje o budoucnost po důkladných přípravách. Dělnické organisace pečují o výcvik svého členstva. Otevřené hlavy dělníků těží lehce z kursů, přednášek, řečnických výcviků, z odborného poučování, z jazykových cviků. Pamatuje se na dospělé i dorost, na muže i ženy; i dětské hlavy vedou se k tomu, aby záhy chápaly, oč tatík plný neustupnosti, matka plná ohně zápasí. Knihovny, časopisy, tisková propaganda zasáhne, kam nedolétne slovo.

Česká organisace dělnická — sociálně demokratická i národní — má v Rakousku větší snad význam než si jest vědoma. Uměle vytvořené centrum vídeňské by bez českého — a to značí: bez pražského — ústředí bylo hlavou na trupu bez údů. Tak je morálně i fysicky silna již dělnická propaganda. To je zásluhou vyspělosti českého člověka.

Buržoasie nemá o šikování dělnických armád stále ještě pravého ponětí. Proto nevychází pak z úžasu, když náhoda nebo ostrý průvan doby odhrne záslonu, za níž se začerná moře hlav. Vztyčené paže se zafatou pěstí nad nimi tvoří hroty hrůzných vykřičníků.

Dělnictvo do dvacátého století vchází u nás v spořádaných řadách — daleko za ním zůstává zaleknuté řemeslnictvo, zoufale dovolávající se pomoci zákonitých výhrad, spásu čekajíc od cechovně omezujících paragrafů . . . . . .

Organisace dělníků klestí si cestu jako řeka. Pro tu neexistují hráze, průtoky,

zděné meze, když vzkypí. Od muže k muži letí slovo, povel, příkaz — na stavbě, v hluboké šachtě, v uličce mezi hřmotícími stroji stačí pokyn, gesto, aby se řeka rozvodnila, po případě přetekla hráze. Propaganda má i své hrozby i tresty pro ty, kdož se kázni pokusí vzepřít.

Je to řetěz denně rostoucí délkou i objemem — nezmizí, zavřete-li před nim oči. Jak je tomu dávno, co Svatopluk Čech rozepěl se o dělníku jak o hrdinovi budoucnosti — dnes se před politickým kredem tohoto hrdiny rozletují brány parlamentů do kořán.

Rozdíl mezi českým »měšťákem« a dělníkem při všem tom je nevelký. Jaký u nás rozdíl mezi nezámožným mistrem a tovaryšem — mezi malým polařem a vesnickým dělníkem — mezi švadlenou a jejími pomocnicemi — hledíme-li k normálnímu způsobu práce v českých zemích. Je tu více vzájemné odvislosti obou stran než by se zdálo dle resolucí bouřně pronášených.

Proto není nemožností, aby došlo záhy k takové úpravě spolužití, jaká oběma stranám poskytuje dosti existenční s v o b o d y. Zase bude v ceně toto slovo, pro které se od stvoření světa vycedilo více krve, než by snad mohl pojmouti oceán . . .

Mnoho předsudků bude nutno však zlomiti. Řekl-li Bismark kdysi, že by horníkům, kteří za lidstvo denně slézají do bezedných jam dolů mezi tmu a plameny — zákonem měly se vyhraditi zvláštní výhody, řekl tím o dělnické otázce vůbec několika slovy nejobsažnější program. Řekl i, že myslí na osvobození od daní, od vojenské služby, zabezpečení v nemoci, pro úraz, v s t á ř í. Nevězí v tom vlastně všelidský sociální úkol člověčenstva, jehož jenom nepatrná část patří mezi neplodné příživníky?

České dělnictvo má ovšem vrstvy, jež rozbarvuje vyšší a nižší míra inteligence, ale je zajímavo pozorovati, jak pečuje se v tomto světě práce o to, aby se duševně vyzbrojovali slabší, aby se přičlenili, kdož dosud nedovedli chápat, jak se z opuštěných jednotlivců dělají přední stráže. Je to organisace, která nemá jinde příkladu — je to proces, který vše vysvětlí těm, kdož se nedívají jenom na sebe. Staré formy associační pukají jako kůra starých stromů, jež mohutní. Pod ní už se ukazuje kůra nová.

Brouk, jemuž se trhla s kůrou stromu cestička, kterou dosud putovával, žasne, poněvadž nerozumí zákonům přírody, které nechávají umírati to, co nezůstalo v zdravém spojení s cévami vybíhajícími od kořenů . . .

Když píšťala zavýskla nad továrnou, vyrojí se tisíce veselých divčin, nekonečné průvody zdravých jinochů, statných mužů i věkem nahrbených starců, kteří napjetím duševních i fysických sil způsobovali právě proměnu beztvárných hmot v průmyslové výrobky, ve zboží, na které milliony jsou odkázány. V lebkách všech těch pracovníků dnes ukryta víra, že se dočkají zlepšení svého životního losu. A věru, že dočkají. Na dráze sociálního zlepšování bylo v posledním čtvrtstoletí buď přímo zákonem, nebo železnou kázní bratrské soudružnosti dosaženo již tolik pro dělný lid, že již tím položeny byly koleje k metám dalším.

Kdo před čtvrtstoletím opovážil se sníti o nedělním klidu, omezení pracovních hodin, zabezpečení pro případ nemoci, úrazu? Kdo byl by věřil, že je možno dosíci dozoru na vhodnost dílen, že je možno odstraniti vydírání při zaopatřování míst, že cestujícímu dělníku pomáhati se dá stravovnami, bursami práce?

Právě tak přijde i ostatní. Nesplní se sice sny všechny, které dnes táhnou hlavami ohnivějších — protože zdar celku spočívá jen ve vyrovnávání sil — ale není pochyby, že práci století dvacátého dostane se oné hodnoty, kterou zasluhuje, ale dosud neměla.

Že hesla dělnické organisace přišla přes pomezní tyče, bývá pronášena často obava, že národní vědomí je ohroženo velkou mezinárodní organisací. Zatím se však ukazuje, že v zněmčených krajích nejnepoddajnějším živlem českého nacionalismu je dělník. I tu je přese všechny mezinárodní svazy nad slunce jasno — a budoucnost pravdu tu zlatem vpíše do dějin našich jako ji do kronik jiných národů napsala již současnost, že živou krev — kdyby s ní kdo chtěl jak chtěl chemikařil, nepromění nikdo ve vodu. *A. B. C.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

= **Váženému odběratelstvu Máje.** Na jiném místě promlouváme o významu toho, že náš týdenník mohl během čtyřletého působení svého doznati tak značného zdokonalení. Je to především zásluhou oněch spisovatelů, kteří svými pracemi dodali lesku MÁJI. Ze jmen nejpopulárnějších malo jich bude postrádati čtenář MÁJE. Z toho je zřejmo, že list náš s úspěchem plní umělecké poslání, které vyvolalo vznik jediného českého týdenníku, který spisovatele nejenom řídí, ale též vlastním nákladem vydávají.

Ruku v ruce se spisovateli šli naši odběratelé. Bez těch práce umělců byla by ovšem marna. Účast spisovatelů a i mnohých českých výtvarníků MÁJ si zabezpečil i pro příští dobu. Nezbývá, než aby vytrvali při nás i naši vážení odběratelé. Pak nebudou marny snahy redakce, aby Máj opět vnitřním obsahem svým nejenom stál na výši doby, ale i hledal zase nové dráhy, kterými by prospěl umění a myšlénce národní.

= **Slosování prémií** předplatitelům Máje bylo k výslovné žádosti z kruhů odběratelstva odloženo z měsíce srpna, kdy mnoho obecenstva dlí mimo trvalé bydliště své. Vykonáno bude v »den reklamy« pořádaný ve prospěch spolku čes. žurnalistů, a to v pondělí dne 10. září t. r. ve středu hlavního paláce na výstavišti v Král. oboře o čtvrté hodině odpolední.

·· **Edvard Mörike: Mozart na cestě do Prahy.** Přeložila Aglaja Wukadinovicová. V jubilejním roce Mozartově nepřijdeme asi nevhod svému čtenářstvu, zařadivše na doplnění běžného ročníku překladové knihovny Máje »Z cizích literatur« tuto poetickou novellu, jež podává charakteristiku velkého mistra z nejživotnějších, jaké kdy byly napsány. Mozart dýše tu, jak žil a toužil, jakými slabostmi byl ovládán, ve své štědrosti a neznalosti praktického života, ve své lehkomyslnosti, s jakou oddával se požitkům a šumnému víru, v němž jen zdánlivě vzpružoval čivstvo, vyčerpané úsilovnou tvorbou, ve svých mučivých předtuchách blížícího se konce a přece zas v nových nadějích, v novém vzepjetí tvůrčích sil a v nové žízni úspěchu. Edvard Mörike zachytil to vše výstižnými rysy a ve slohu doby, nad jeho novellou něžným oparem rokoka splývající, i byla právě tato práce první, jež na něho upozornila širší veřejnost, ač již před ní vydal dvoudílný román Malíř Nolten a svazek básní. Posledním časem právě básnická část díla Mörikova, nevelikého ale obsažného, došla oceny, i možno říci, popularity, byvši přetlumočena geniálně v tóny písněmi nešťastného Huga Wolfa, které i našemu obecenstvu nejsou neznámy. Jedna z nejhezčích, »Pomni, ó, duše«, vážena je právě z finale novelly, kterou tuto čtenářstvu knihovny své předkládáme.

·· **Sborník prací historických.** K 60-tým narozeninám dvor. rady prof. Dr. Jar. Golla vydali jeho žáci. Redigovali J. Bidlo, G. Friedrich, K. Krofta. Praha. Histor. klub. 1906. (VIII, 388; 2 tab. a lept). Není jistě lepší pocty, kterou by mohli vzdáti žáci svému učiteli, než podobný sborník a sotva by potěšil více oslaveného dar v jiném způsobu a formě podaný. Goll — učitel par excellence — vidí tu ovoce své práce, je pozdravován jmény více méně zvučnými a na všech pozoruje vliv své osobnosti. Vědecká methoda, pojetí otázek sporných a způsob jich řešení, výběr látky k práci — toť pole, jež zúrodnil na české universitě teprve Goll a je přirozeno tedy, že očekáváme odraz toho v obsahu Sborníku. Ale v tom smyslu redakce se nepokusila dáti knize určitý, ucelený výraz a organisaci. Jsou tu otázky čistě Gollovské [ku př. řešení sporných žup (Pekař), kritika listáře (Novák), prameny Hájkovy (Šimák) a Budovcovy (Glücklich), kotle a lesní rohy (Nejedlý), ale naproti tomu jsou tu články menšího významu, spíše referáty, než průkopné práce [ku př. Hippon (Čáda), Bulharsko (Hýbl) atd.]. Tím se stalo, že Sborník nemá toho významu pro pozdější dobu v práci historické, jakou by měl míti: býti v jistém smyslu jednak pramenem poznání vlivu učitelova na žáky, jednak stále cennou příručkou pro historika, jíž možno používati ve sporných otázkách a metou, od níž se datuje změna názoru a zásadní otázky. Je těžko ovšem příležitostnou publikaci naplniti pracemi toho významu, zejména když sbor přispěvatelů a čas jest omezen, ale význam jubilea toho vždy zasluhuje. Svazek jest pěkně vypraven a poměrně levný, což o příležitostných publikacích nelze vždy říci. *H.*

Ročníku IV. číslo 52. vydáno dne 7. září 1906.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hod. ranní v administraci (Praha, Štěpánská ulice č. 53.) v číslech o 16 stranách. Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. Předplácí se na čtvrt roku K 2·80 (poštou K 3·20).

VÝHODY PRO ODBĚRATELE MÁJE. Celoročním předplatitelům zvláštní prémie zdarma v ceně více než 3000 korun. — Čtrnáctidenní příloha Z CIZÍCH LITERATUR (red. dr. Jar. Borecký) za připlatek jedné koruny čtvrtletně. Jinak sešit za 24 hal. — Očekávati z Máje obrazy a články jakož i překládati tyto nedovolujeme vůbec; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. REDAKČNÍ VÝBOR: ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANT. HERITES. JAR. VRCHLICKÝ, POŘADATEL ČÁSTI BÁSNICKÉ. DR. JAROMÍR BORECKÝ. DR. JIŘÍ GUTH. ANT. KLÁŠTERSKÝ. DR. RUD. J. KRONBAUER. VÁCLAV ŠTECH. REPRODUKCE OBRAZŮ OD FIRMY HUSNÍKA A HÄUSLERA. — TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AP Máj
52
M3
roč.4

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY